Universidad de Deusto
Biblioteca

Ex Libris
Universitatis
Stanfordensis

Universidad de Deusto
Biblioteca

Est. 87
Plút. B
7/2

Universidad de Deusto
Biblioteca

CONSILIA
ET VOTA, SEV
IVRIS RESPONSA

D. THOMAE GRAMMATICI
Patricij Neapolitani, v. i. d. Regij Consiliarij, tam Ciuilia, quàm Criminalia in vnum volumen congesta, & publicæ vtilitati studiosorum omnium edita:

Quibus etiam accesserunt eiusdem Quæstiones,

NVNC DEMVM SVMMA CVM diligentia, quàm vnquam antehac excusa, cum Indice locupletissimo.

03229

BILBAO

LVGDVNI.
Apud hæredes Iacobi Iunctæ.
M. D. LXVI.
Cum priuilegio Regio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

THOMÆ GRAMMATICI,

NEAPOLITANI, IVRIS VTRIVSQVE DOCTOR. CELEBERRIMI, CONSILIA

seu Iuris Responsa, adhibita in collaterali regio consilio, super causis fiscalibus.

SVMMARIVM.

1 *Testis vnus de visu integer, facit sufficiens indicium ad torturam.*
2 *Tortura datur in subsidium, quando veritas aliter haberi non potest: & non vbi constat de delicto. & iudex aliter faciens tenetur, ac si esset homicida: & tanquam crudelis tenetur in Syndicatis.*
3 *Tortura datur, vt tortus fateatur delictum, de quo conuincitur, ne per appellationem retardetur id, quod pronunciatum fuerit: & ita seruat consuetudo.*
4 *Testium numerus supplet defectum: non tamen in causa criminali.*
5 *Testium numerus supplet defectum etiam in causa criminali, vbi tractatur de torquendo: quia plures inhabiles seu infames suffi. iunt: secus vbi tractatur de condemnando.*
6 *Testes de visu delicti commissi deponentes, licet repulsentur, tamen si remanent illæsi, alij testes deponentes de fama, plenè probabunt.*
7 *Testes contrarij seu diuersi à depositione principali, an possint reduci ad concordiam ad euitandã falsitatem.*
8 *Testes vbi sunt suspecti de falso, datur cautela, vt interrogentur super circunstantijs, si ipsi stabant, vel sedebãt: & si aer erat nubilosum vel obscurũ, seu clarum eo die, & pariter de qualiate vestium & de forma loquendi, & similibus, ad ipsos intercipiendum, si verum dixerint. & num. 9.*
10 *Delicta commissa de nocte, sint difficilis inquisitionis & probationis: & ideò raro reperiuntur sine tortura: quia ob tempus nocturnum, dicuntur clandestina. & nu. 11.*
12 *Testi deponenti se pecunia corruptum, ne testimonium dicat contra aliquem, credendum est: & fortius credendum erit, si dixerit se tentatum de corruptela, ne deponeret. & num. 13.*

CONSILIVM I.

TRemendi Dei suffragio postulato, Excellens domine Malferite, regens Regiam cancellariã dignissime, quoniã hic Sabatinus cacace de Caruizano homicida, quæritat per friuolas appellationes sui notorij criminis animaduersionem diuertere: idcirco iura Regij fisci aduersus ipsum in presentia Magnific. suæ causæ patroni concurrentis adducere non veritus, vt fortè ipsis per eius Magnific. ruminatis liti causæ cedere non dedignetur. Et in primis reperio ex quinque testium depositionibus de visu, liquere de ipso homicidio patraro per eundẽ in personã quondam Hieronymi parascandoli, dum deponunt eundẽ Sabatinum armatum in præfato homicidio adstitisse & interfuisse: & notissimi iuris est, † quòd testis vnus 1
solus de visu, dummodo integer, facit indicium sufficiens ad torturã. glo. est in l. maritus. ff. de quæstionib. quam facit singu. Bald. in c. j. §. sacramentum. de consuetu. recti feud. Bartol. in l. j. §. iidem Cornelio. ff. de quæstio. sed cùm in casu præsenti sint multi, & quamplures testes, qui viderunt Sabbatinum prefatũ armatum adstitisse in homicidio præfato, ergo cautius torturæ subiicit poterit, vt de perpetrato facinore clarius per eius confessionem liquere posit. Nec obstare poterit, quatenus ex aduerso dictum fuerit, quòd cùm cõstare videatur de delicto, id est, de homicidio, & ꝙ prope occisum Sabatinus ipse armis euaginatis adstabat: & sic ꝙ eo casu procedi debeat ad condemnationem, & non ad torturam: cùm tortura detur in subsidium, & deficientibus aliis probationibus. † & 2
sic quando veritas aliter haberi nõ potest: secus quando aliter de delicto clarè adparet: quia tunc non est locus torturæ. tex. est & ibi Batol. in l. edictum. ff. de quæstionib. sequitur Ang. in tractatu malefic. in versi. fama publica præcedente. folio. 4. versic. nunc videamus de tortura. Gandin. in eod. tractatu malefic. subtit. de quæstionib. & tortur. & ideò dicit Angel. in l. si certus. ff. ad sille. quòd malè facit iudex eo casu ponere reum ad torturam: & tenetur in syndicatu, quando aliter adparet probatum de delicto: quia dum constat per testes de visu, debet procedere ad condemnationem, & non ad torturã: vt dicit Bald. in l. qui sententiam. C. de pœn. And. de Iser. in cap. j. §. scire. si de feud. fue. contro. inter do. & fide. & in constit. regni, si damna clandestina. vij. col. vbi subdit, ꝙ iudices crudeles aliter faciunt ad denegandum beneficium defensionis, id est, appellationis à iure permissum: & tenentur ac si essent homicidæ. Nam præallegatis respondetur dupliciter. Et primò, quòd adhuc nõ adparet, an ipse Sabatinus Hieronymus præfatum occiderit: sed quòd adfuerit armatus in tempore & loco homicidij commissi, ad sciendũ si ipse solus, an cum aliis occiderit. quo casu etiam crimine plenè probato, torqueri potest inquisitus ad sciendum complices & fautores, aut alias qualitates: prout nos docet Bald. in l. ij. C. quorũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

appel. non recip. Secundò, q̃ eo casu, dum constat per testes de viiu, nõ adhibetur tortura, vt aliter cõstare debeat de delicto: † sed sõlùm, vt fateatur delictum, de quo cõincitur, ne per appellationem quod fuerit pronuntiatum suspendi contingat: & hoc per doctrin. Bartol. in l. j. C. de iura. calumn. vbi subdit, q̃ ita iudices seruant de consuetudine. refert & sequitur Paris de pute. in tractatu syndica. in versic. tortura. in cap. de repetitione torturæ. in secunda colu. & idem tenet Bald. in dicta l. j. & subdit se credere, quòd iudices bene faciunt, quãdo habent certitudinem de maleficio, procedere ad torturã: & idem reperio tenuisse dom. Ant. de Alexan. in l. j. §. si quis vltro. ff. de quæst. in additionibus suis ad Bartolum, & ibi dicit formaliter hæc verba: & videmus aliquãdo quòd causæ plenè probatæ per testes, tamen reus torquetur: secũdum practicam communem, quam approbat Bald. in l. j. C. quorum appella. non recip. & subdit, quòd poterit torqueri, vt interrogetur de sociis, seu de aliis criminibus per eum commissis. & idem ipsemet dom. Ant. de Alex. firmat opin. præfatam Bald. contra Cy. contrarium tenentem, in præalleg. l. j. C. de iura. calum. iij. col. circa fin. subdens id fieri debere ad euitandum calumnioſas appellationes: & amplius subdit formaliter hæc verba, videlicet, tene menti, tu qui vis practicare: quia ita communiter obseruatur. arg. l. si quis exhæredato. §. si quis. ff. de iniust. rup. & irri. test. licet cõtrarium dixerit Cy. & malè in l. obseruare. C. quorum appe. Nec suffragaretur allegare prout obijcitur, quòd testes ipsi eo modo de maleficio deponentes, videantur aliquantulũ elisi per repulsam aduersus eosdẽ factam: quia si rectè aduertatur, nihil eis nocuisse nec nocere adparet: tum etiam quia absque veri præiudicio, secus esset quando sunt pares numero: quo casu etiam data aliqua inhabilitate ipsorũ, eo casu numerus supplet defectum testium. gl. est in l. iij. §. eiusdem. ff. de test. Bald. in l. si quis ex argentariis. §. j. ff. de eden. & in cap. si quis testiũ. extrà de test. vbi dicit hoc esse menti tenendum. Idem tenet Nic. de Neapol. in l. excusatur. ff. de excu. tu. Alex. consil. cxlix. ij. col. v. volu. Sali. in l. in bonæ fidei. C. de reb. cred. Fely. in capit. in nostra. de test. vbi subdit esse per peruò no. Nec militaret aduersus præalle. respondere, quòd in præsentiarum sumus in criminalibus, in quibus numerus † non supplet defectum testiũ. prout notabiliter voluit Bal. in cap. ad nostram. extrà de proba. per tex. in cap. licet causam. §. quidam verò. eod. tit. quod dictum Bald. refert & sequitur Fely. in cap. testimonium. v. col. in fin. de testib. & consuluit Deci. in suo consi. cxxxiij incip. viso processu. in fi. iiij. col. vbi ad hoc alleg. Pet. de Ancha. in suo cõsi. ccxlvij. incip. in causa agitata. & Ang. in suo consil. cxxviij. & sequitur Marsi. in suo sing. cccclxxvij. incip. in testib. Nam ad hoc respondetur, quia dato q̃ in causa criminali numerus non suppleat defectum testium, id intelligi debet, vt numerus testium præfatorum, non sufficiat ad cõdemnationem inquisiti de crimine secus enim erit quo ad torturam: quia tunc licet testes ipsi probentur infames, seu aliter inhabiles, cum sint plures testes, licet ad condemnandũ non sufficiat: † sufficient tamen quo ad torquendum. Ita voluit Bald. in l. cunctos populos. vj. colum. C. de sum. tri. & fid. catho. consuluit Ludo. Roma. in consil. cccclj. incipien. quædam mulier &c. Francisc. Bru. in tractatu de indic. & tortu. iij. col. & ideò ad corrobo-

rationem præfatorũ, dixit pulchrũ Innocenti in cap. præsentium. extrà de testib. quòd testes repulsati faciunt præsumptionem. Et hoc tantò magis cõcedendum est, cùm vltrà quòd præfati quinque testes ita deposuerint, vt suprà, accedunt nonnulli alij testes deponentes de fama publica, videlicet, quòd ita erat, & insurrexerat publica vox & fama inter maiorem & seniorem partem populi, quod Sabatinus ipse in homicidio præfato interfuerat ad occidendum Hieronymum præfatum: & sic dato absque veri præiudicio, quòd testes ipsi fuissent aliqua repulsa accincti, attamen ex quo remanent alij testes deponentes de fama illæsi, ex hoc solo præfati testes de visu licet repulsati, plenè probabunt: † ita in propriis terminis notat 6
Iacobus Butrig. vt refet Alberic. in dicta l. iij. §. eiusdẽ. ff. de testibus. vbi formaliter dicit, quòd si maleficiũ fuerit probatum per duos testes, quorum fides detrahitur propter paupertatem, vel inimicitiã, vel aliam similem causam, & de delicto illo probatur per duos testes, etiam de fama deponentes, tunc illi testes de visu, etiam si essent duo plenè probabũt. Idem in propriis terminis, & in particulari consulendo tenet, & sequitur Laurent. Calca. in consilio suo cix. secunda colum. incipiente, quia causa ista &c. Prætereà, si bene considerantur verba testium productorũ per partem inquisiti, apparebit omnes esse falsarios ac mendaces, per consequẽs nullam probationem inducere: nam inquisitus ipse, & principalis examinatus deponit, quòd illa prima die Ianuarij nemo fuit de sero in eius domo, nisi quædam mulieres, quas nominatim exprimit: & tamen quatuor testes per eundem producti, deposuerunt ipsomet omnes eodem sero illius dici fuisse vnà cum prefato Sabatino inquisito in eius domo, & adinuicẽ cum eodem alloquutos fuisse per certum temporis spacium: quæ quidem contrarietas seu diuersitas inter ipsos testes, & principalem, non video ad quantam & qualem cõcordiam reduci possit, etiam vt euitari possit falsitas quæ ineuitabilis est eo casu, data discordia, imò contrarietate inter principalem † & testes: vt dicit Innocent. in cap. cùm con- 7
tingit. de officio deleg. Bal. in §. quibus. in prima constitut. C. Floria. in l. cum de ætate. ff. de proba. Bartol. Fulgo. & Paul. de Castro in l. ij. §. creditum. ff. si certum petatur. Abb. in capit. cùm Ioan. extrà de fide instrument. Imò & plus, dum testes ipsi fuissent interrogati ad effectum eruendi veritatem super multis circunstantiis, nedum reperti fuerunt varij & contrarij inter eos, & præfatum eius principalẽ, sed etiam varij & contrarij inter eosdemmet testes: nam præfatus testis interrogatus, quid fecerit postquam ingressus fuit domum Sabatini præfatam, respondit, quòd cœpit sedere super quodam scamno ligneo, se calefaciendo prope ignem, & quòd cæteri tres eius socij præfati testes stabant similiter sedentes super eodem scamno, prope ipsum testem, quousque ibi morati sunt, & q̃ omnes ipsi quatuor testes cecinerũt adinuicem quasdam cantilenas, prout est de more in illis diebus, & hoc alta voce cantando. Item deponit, quòd dum fuissent ingressi domum, omnes ipsi quatuor salutauerunt Sabatinum inquisitum in lecto iacentem, & replicantem vulgariter: *si te li ben venuti accostatine alo foco. femine fate honore a questi iouveni.* Secundus verò testis deponit, quòd inquisitus ipse dormiebat, & nunquam ipsis ingredientibus & salutantibus respon-

dit

dit, nec aliquid loquutus fuit cum eis: & quòd testis ipse nunquam sedit, donec ibi fuit, sed semper adstetit: & alter ex eisdem testibus deponit, quòd semper adstetit prope cubile Sabatini. & alter ex eis deponit, steriſſe sedẽdo supra podium disfabricatum. Item deponit, quòd ipse testis solus cantauit, & nullus ex aliis cantauit: quia nesciebant cantare. alter ex eis deponit, & est tertius testis, quòd duo ex eis adsteterunt semper, & non sederunt nisi ipse testis super bancho, & alter supra podium fractum. alter verò quartus, & vltimus testis deponit: *che vicisum cantabant adui à dui.* Ex quorum depositionibus, maximè in circunstantiis prænarratis, adparet maxima diuersitas, imò contrarietas inter eosdem testes, & principalem, necnon & inter eosdemmet testes. & iure cautũ est, quòd vbi testes sunt suspecti de falso, ad cautelam, vt eruatur si falsum vel verum deposuerunt, interrogentur
8 super circunstantiis, † & sic, vt percipiatur, si eis credendum sit ita, vel ne. glosſ. est not. in l. iij. testibus. ff. de testibus. Azo in summa de testibus. penultima col. glosſ. in cap. cùm causam. in verbo, tempore. de testit. Specul. in titulo de teste. in §. quid iam de interrogatoriis. Felyn. in cap. causam. extrà de testib. Alexand. in consil. xc. in quarto vol. vbi in specie consuluit testes interrogandos esse, an starent vel sederent: & pariter de qualitate vestium ibidem interessentium, & de ipsarum colore, & forma loquendi, & an simul vel separatim peruenerunt ad locum illum: & sic de similibus, & sic data diuersitate seu contrarietate eorum dictis non stabitur. Bene faciunt not. per Bal. in dicto cap. cùm causam. colum. quinta, vbi dicit, quòd huiusmodi interrogationes nõ fiunt fruſtrà. Ex quo iudex,
9 † quando suspicatur de teste debet laborare circa huiusmodi interrogationes contra testes. & dicit obseruari per Azo. in loco præalleg. multo magis in circunstantiis pertinentibus ad actum, de quo quæritur. refert & sequitur Alexand. in præfato consilio nonagesimo. & idem Alexand. in consil. cliij. v. colum. in v. vol. & consilio cliiij. secunda col. eodem quinto vol. Imò & plus in specie dicit Bald. in sua marga. in versiudex. versicu. cvij. incip. iudex debet laborare, quòd iudex debet laborare vt intercipiat testem, si testis ipse sibi suspectus videatur, & subdit ita dixisse Innocen. in capitulo cùm causam. in fin. de testib. & imò tales testes suspectos potest iudex interrogãdo de circunstantiis, ipsos inuoluere, etiam in his, in quibus substantia negotij non consistit. Ita plenè Philip. Decius in regula, ea est natura. numero 4. & 5. char. xxxij. ff. de regu. iur. & voluit originaliter Bald. in finali. in
10 vltimo versic. C. de testibus. † Non obmittendum arbitror præfatis suffragari, quòd delictum ipsum fuit commissum de nocte: & sic est difficilis probationis, seu inquisitionis: vt dicit Bald. in l. de quibus. penult. colum. ff. de legi. glosſ. in l. si cum exceptione. §. in hac actione. ff. quod metus causa. quo casu dicitur delictũ ipsum esse clandestinum ob nocturnũ tempus: & ideò
11 rarò reperitur absque tortura: † vt inquit Baldus in l. cùm fratrem. de his, quibus vt indignis. Angel. in præfata. l. si cum exceptione. & aliquid per Bald. in l. iij. C. de episco. audien. Alexan. de Imo. in consil. j. in iij. volum. & subdit Angel. in dicta l. si cum exceptione, quòd ea, quæ de nocte fiunt, dicuntur secretè fieri: & idem dicit in l. j. §. occisores. ff. ad Silleian. Et quòd delictum commissum de nocte, sit difficilis inquisitionis, vltra præalleg. tenuit Alexand. in consil. xxiiij. in ij. volum. Franc. de Aret. in consil. xlvij. in fin. & ideò dicit Angel. in l. fina. C. de probationib. quòd in delictis secretis ob difficultatem probationum deuenitur ad torturam, & plerunque ad condemnationem: & ideò in his casibus sufficiunt probationes per coniecturas: ita plenè Bartol. & Modern. in l. si quis ex argentariis. ff. de edendo. & in l. si quando. C. vnde vi. & idem quod Angel. in dicta l. fina. C. de probationib. tenet Bald. in l. quicunque. C. de seruis fugiti. Accedit insuper depositio Bartholomæi Cacace consobrini fratris eiusdem inquisiti, in qua deponit quòd ideò tempore, quo citatus fuit, vt veniret ad deponendum in præsenti causa, minimè venit, ex quo rogatus fuit, vt nullatenus venire debuisset ad se examinandum: & si fortè se examinaretur, debuisset negare eius depositionem factam contra ipsum Sabatinum. quo casu credendum est eidem testi † in eo, quod deponit. Ita in 12
specie voluit Bald. in capit. primo. si de inuestitu. Isoriatur inter domin. & vasal. dum dicit credendum esse testi deponenti se pecunia corruptum, ne testimonium dicat contra aliquem. & idem voluit Bald. in cap. fina. dicendo ibi esse text. mirabilem, & rarò alibi reperiri, extrà de testibus cogendis. & sequitur Ludouic. in singular. incipien. *iu fan.* in ix. colum. idem sequitur Iason de Mayno in l. si non sortem. ff. de condictione indebiti. & in l. j. ff. de fer. fortius ergo credendum erit huic Bartholomæo eius fratri consobrino asserenti se tentatum, vt non deponeret, seu quòd eius depositionem † in processu informatiuo factam 13
reuocaret, seu negaret ita deposuisse, prout scriptum comperiebatur: & sic cùm tentatus fuerit, vt ita faceret, seu diceret, & minimè assentire voluerit, sed potius reuelauerit, longè commendandus est. Ita in specie consuluit Bald. in suo consilio cccexxix. incipien. An mandatarius. in iij. vol. alleg. tex. in l. si quis seruo. C. de furt. & idem in terminis cõsuluit Franc. de Aret. in suo consilio xiij. in xij. colum. vbi fortius videtur tenere, quòd eo casu præfato vnico testi credendum sit. Ex quibus omnibus negari nõ potest, quin ad torturã procedi non debet contra præfatum Sabatinum ex probatis contra ipsum vt suprà, & ita exequutum mediante decreto.

Thomas Grammaticus, Regij fisci patronus.

SVMMARIVM.

1 *Percutiens cum baculo, non tenetur de vulnere letali, nisi in capite percuteret.*
2 *Ex modico ictu in capite quis letaliter ladi potest.*
3 *Ex capitis percussione quis raro liberatur.*
4 *Vulneratus ad mortem dicitur ille, qui secundum regulas medicinæ non potest euadere, vel cum magna difficultate.*
5 *Quod vulneratus seu percussus in loco periculoso non sit mortuus ex vulnere, probatio huius negatiuæ est multum difficilis.*
6 *Vulneratus non dicitur mortuus ex vulnere, si non obseruauit regulas medici, & sua culpa perit.*
7 *Vulnus mortale dicitur, quando apparuit in vulnerato signum mortale tempore vulneris, vel infra paucos dies & num. 8.*
9 *Vulnerato si supereuenit febris post multos, & plures dies à die illati vulneris, adeo quod moritur, dicitur ex febre*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Superueniente mortuus, & non ex vulnere. numero 10. & 11.

12 *Febris licet sit causata ex vulnere, non ex hoc debet vulnerans vt homicida puniri pœna mortis.*

13 *Vulnus ex quo quis decessit si non adparuit de se mortale, debet saltem pœna mitigari.*

CONSILIVM II.

IN Iesu Christi Redẽptoris nomine, Amẽ. Ioan. Mancus agressus cum bastono Iacobum tabernarium, eundémque in capite percutiendo cum sanguinis effusione vulnerauit, qui curatus per duos medicos spatio septem dierum eundem incolumen reliquerunt. Vlterius deprehẽditur apertissimè vulnus illud à principio fuisse satis periculosum: ambo tamen deponere adparent, & continuò Iacobus ipse meliorauit, & infra septem dies eundem Iacobum sanum reliquerunt. verumtamen liquet, quòd infrà dictos dies septem, Iacobus ipse capite inuoluto exibat extra domum, eundo per ciuitatem, & laborando in suis occurrentiis tabernæ. dubitatum fuit inter magnificos Iudices magnæ Curiæ vicariæ, an per mortẽ ipsius Iacobi subsequutam, potest Ioannes ipse de occiso puniri: & concurrente inter eosdem diuersitate, imò contrarietate votorum, ego, vt partes fisci tuerer, Ioannem ipsum vltimo supplicio condemnandum prima facie infrà scriptis me-
1 diis comprobaui. †Et in primis dixi, quòd licet percutiens cum baculo non teneatur ex vulnere letali, cùm non præsumitur habuisse animum occidendi: vt inquit Baldus in proœmio digestorum, tertia colum. id tamen non habet locum vbi percussio illa fieret in capite: ita dicit Angelus in l. prima. §. sed si claus. ff. de ficariis. quem refert & sequitur Felynus in cap. significasti. extrà de homic. & hoc quia ex hoc adparet per-
2 cutientem habuisse animum occidendi: †cùm ex modico ictu in capite quis letaliter lædi possit. dicto cap. significasti. de homicidiis. Ita etiam dicit Bartol. in l. vnic. C. de emenda. seruor. Angel. in tractatu maleficiorum. in versiculo. scienter & dolosè. Antonius de Rosa, in cap. consuluit. secunda quæstione sexta. Hinc voluit nota. Rapha. consulendo in consi. suo cxxxiiij. q. percutere in capite, est magis periculosum, quàm in reliqua parte corporis. Hinc dixit pulchrè Baldus in capit. primo. §. ad hæc de pace iurament. firmanda. hoc procedere ratione cerebri, quod est membrum diuinum, secundùm Philosophum: & eo læso omnes spiritus deficiunt: & ideò concludunt Antonius de Butri. & Ioannes de Anania in dicto cap. significasti.
3 quòd †ex percussione in capite, quis rarò liberatur. quod maximè dicunt vigere Bononiæ. Concurrit etiã depositio medicorum, quorum vnus deponit, vt suprà dixit, quòd ex vulnere decessit Sabatinus ipse, & dictio, ex, significat causam proximam. l. prima. §. ex incendio. ff. de incend. ruin. & naufra. & not. per Bartolum & doctor. in l. non dubium. ff. de legib. & voluit in terminis Barthol. Cæp. in consilio suo xxviij. col. quinta. vnde cùm præfatus medicus deponit, quòd ex vulnere illo præfatus Sabatinus decessit, satis videtur deponere vulnus illud fuisse mortale. quod insuper corroboratum adparet ex depositione alterius socij medici asserentis vulnus à principio fuisse periculosum: attamen non ex hoc necessariò infertur, vulnus
4 fuisse mortale: cùm ille dicatur vulneratus † ad mortem, qui secundùm regulas medicinæ non potest euadere, vel cum magna difficultate: iuxta not. in l. si ab hostibus. §. fina. ff. soluto matrimon. & in l. Martius. ff. de loca. & voluit in specie Baldus in cap. primo. §. fin. prima columna. quibus modis feud. amit. sed vulneratus in capite dicitur esse eiusmodi, ex quo vulnus illatũ in capite, cõsueuit esse mortale: vt suprà dictum est: ergo &c. Et ideò dicit Baldus in titul. quibus mod. feud. amit. quòd probatio huius negatiuæ, videlicet quòd percussus in loco periculoso, non sit mortuus ex vulnere, est multum difficilis: † sed quia an vulnus
5 sit mortale, ita vel ne, statur iudicio medicorum, per text. in l. semel. C. de re mili. libro xij. & dicit Bartol. in l. si in rixa. in fin. ff. de sica. & in proœmio digestorum in fin. princip. & ibi Cyn. & Baldus in tertia col. versicul. & ideò an vulnus sit mortale. Baldus in cap. primo. quibus modis feud. amit. versic. sed Abbas. & Antonius de Butri. in capit. prætereà. extrà. de cleric. percusso. Gandi. in rubrica de homicidi. Cùm ergo ex depositione dictorum medicorũ adpareat vulnus fuisse mortale, ergo Ioan. ipse tenetur de homicidio: & successiuè ad pœnam vltimi supplicij condemnandus. Sed quia aliter votando, quàm procurando concludendum est, præsertim cùm de vitæ periculo agitur, & enim homo ad imaginem Dei creatus, sic de facili contra legitima instituta morti tradi contingat, in præsentiarum votando postquàm vobis Magni. Iudicibus ita placuerit, tanquam fisci patronus, dico Ioan. ipsum mitiori pœna, quàm vltimi supplicij plectendum: vt infrà. Nam in primis liquidè adparet ex meritis defensionum præfati Ioan. qualiter dictus Iacobus. post vulnus præfatum sibi illatum publicè accedebat per ciuitatem Neapol. & adstabat in eius taberna in eadem se exercendo, & die quadam satis elaborauit, voluendo & reuoluendo quandam quantitatem paleæ subtus suprà, vt reperiret ensem cuiusdã Hispani eidem in accõmodam datum. Et notorium est ex communi obseruantia. & præcepto medicorum, quòd percussus in capite, debet stare reclusus, nec intueri aërem: nedum non exire extra domum, sed ibidem clausis fenestris permanere, vnde negari non potest, quòd cùm Iacob. ipse taliter fecerit, vt suprà. eius culpa non fuerit admista cum vulnere, quo casu non dicitur mortuus ex vulnere: quia non dicitur ex simplicibus prouenire, quod cum alio prouenit. l. prima. ff. de aqua quoti. & æsti. †& sic concludit, 6
quòd eo casu vulnerans non debet puniri de toto: sed de vulnere tantùm. idem refert & sequitur Angel. in tractatu malefic. in versic. ex interuallo dictus Titius. vnde cùm malam custodiam Iacob. ipse in vulnere sibi adhibuerit, non ex hoc debet Ioan. ipse de occiso teneri. l. qui occidit. in fine. & ibi Floria. & in l. si ex plagis. in principio. ff. ad leg. aqui. Secundò adparet manifestè, quòd ambo præfati medici per extensum in eorum depositionibus cõcludunt vulnus non fuisse mortale: ibi dum dicũt, quòd Iacob. ipse bene stetit per septem dies: adeò quòd se licentiarunt, & eundem validum & sanum reliquerunt purgatum, & bene dispositum. Ista enim signa sunt clarissima sanitatis & optimæ conualescentiæ, dearguentia vulnus non fuisse mortale: ex quo tunc vulnus dicitur esse mortale, quando aliquid accidens, vel signum mortale † adpa- 7
ruit in vulnerato tempore vulneris, vel infra paucos dies. argumen. l. damni. §. Sabini. ff. de damn. infe. quia

signa

signa accidentia maximè conferunt ad cognoscendum quid sit. l. de minore. §. fin. ff. de quæstioni. l. iubemus. C. de testamen. l. prima. §. fina. C. de ædil. edict. & signa quasi causam demonstrant. l. prima. ff. de ventr. inspi. cap. primo, cum ibi not. extrà de proba. ita in specie volut Barthol. Cæpo. in consilio lxij. columna quinta. Ex quibus concluditur vulnus ipsum non fuisse mortale: & licet suprà dictum sit propter authoritatem Bald. suprà alleg. quòd probatio istius negatiuæ sit difficilis, videlicet, quòd vulneratus in loco periculoso, non dicatur decessisse ex vulnere, dico enim quòd quando signa accidentia sunt bona, & inferunt ad sanitatem, satis dicitur adparere vulnus non fuisse
8 mortale. †Cùm tunc dicatur vulnus mortale, quando aliud accidens vel signum mortale adparuit in vulnerato tempore vulneris, vel infra paucos dies: vt concludit Cæpo. in præfato consilio lxij. Pro quo bene facit quod dicit Bart. in l. si in rixa. ff. de sicar. quòd si vulneratus ex interuallo moritur, non præsumitur mortuus ex vulnere. concordat bene glos. in l. prima. C. de emendatio. seruorum. Tertiò & vltimò liquet ex meritis deductorum ad defensam, quòd per multos, & quamplures dies post vulnus illatum, eidem Iacobo superuenit febris: & sic per paucos dies ante
9 mortem. †vnde non præsumitur mortuus ex vulnere, sed ex febre præfata superueniente: argumen. l. fauorabiliores. ff. de reg. iur. & in l. si de interpretatione. ff. de pœn. & in cap. in obscuris. de reg. iur. in vj. Et quòd quis in dubio præsumatur mortuus ex causa superuenienti, vt puta ex febre, & non ex vulnere, tenet con-
10 sulendo † Barto. in suo consilio: quæstio talis est, Titius à sempronio percussus. & do. Signo. de homode. in consi. suo incip. factum tale est, seu sic se habet: quidam Simonellus &c. & sic superueniente febre confunditur dictum vulnus, nec permittitur ex dicta causa adparere, an sit mortale: imò iudicatur vulnus non fuisse mortale: quia, vt suprà dictum est, omnia signa accidentia erant sanitatis. Et quòd superuenien te alia causa, quæ confundit vulnus, non permittit adparere, an fuerit mortale ita vel ne, tex. est in l. huic scripturæ. §. primo. ff. ad legem aquiliam. per quem ita consuluit Cæpo. in præfato consil. lxij. colum. penult. Vnde concludendo ex præmissis, dico quòd quando verè præfatus Ioan. dictum homicidium commisisset,
11 non ex hoc teneretur de occiso, †sed de vulnerato, ex quo mors superueniens aliunde, quàm ex vulnere, puta ex febre, non reddit vulnus mortale. cap. significasti. de homi. & probatur in l. qui occidit. §. fin. ff. ad legem Aquiliam. & voluit Cæpo. in dicto consilio lxij.
12 columna vij. †Nec militaret dicere Ioan. ipsum teneri de occiso, ex quo licet febris superueniat, attamen fuit causata ex vulnere prefato, per ea quæ alleg. suprà primo loco dicta sunt. nam respondetur, quòd illa procedunt, quo ad effectum irregularitatis incurrendæ, ex quo ad hoc, vt quis facilius fiat homicida, quàm vbi agitur de pœna mortis inferenda in iudicio seculari, vt colligitur ex not. in cap. ad audientiam. & in c. petitio de homi. ita in specie consuluit Bartho. Cæpo. in consilio xlj. columna vj. sed in casu præsenti non agitur de irregularitate contrahenda, sed de punitione delicti, ergo &c. & potissimè, quia propter signa accidentia sanitatis, quæ concurrebant seu adparebant in dicto vulnere, cùm eundem validum & incolumem medici ipsi reliquisse testati sunt, non potest præsumi, quòd febris ipsa causata fuerit ex vulnere prædicto: sed potius ex corporis dispositione, vel ex malo regimine ipsius Hieronymi: seu, vt rectius dicam, eiusdem Iacobi defuncti. Et dato absque veri præiudicio, quòd processerit ex illo vulnere, †ta- 13
men quia vulnus non adparuit de se mortale, debet saltem pœna mitigari. Ita dixit Bartolus in suo tracta. de percusso. circa. fin. & quia non potest præfato Iacobo pœna truncationis manus imponi, cùm vulnus intulerit cum bastono, prout voluit Andræas de Iser. titu. constitutiones regni incipien. si quis cum armis. non concludo eundem Ioan. esse in perpetuum in insulam deportandum, cum in tri remibus deseruire minimè posset, cùm vtraque manu debilitatus adpareat. & sic in eandem sententiam concurrerunt Magni. domi. Bernardinus marchesius, & domi. Bernardinus galeota, eiusdem magnæ curiæ iudices. & ita exequutum fuit.

Thomas Grammaticus Regij fisci patronus.

SVMMARIVM.

1 *Testis tentatus seu requisitus de delicto potest testificari contra tentantem, seu requirentem ipsum de delicto committendo. si illud committere recusauit.*

2 *Testis dicens se pecunia corruptum, an & quando præbet contra corrumpentem. & num. 3.*

4 *Testi deponenti de mandato & commissione sibi facta, an sit credendum.*

5 *Inimicitiæ indiciũ, an sufficiat ad torturam inter mandantem & offensum.*

6 *Et quæ non prosunt singula, multa iuuant.*

8 *Testis clericus deponens coram iudice laico absque licentia sui superioris, probat in ciuilibus causis, intelligendo in clerico simplice: secus autem in religioso.*

9 *Testis clericus licet non admittatur in causa criminali contra laicum, debet intelligi quando non in subsidium, vbi veritas aliter adparere non posset. & num. 10.*

11 *Testis prohibitus examinari per legem non resistentem nec adsistentem actui: vt quia dicit, domesticus testis non probabit: & tunc faciet indicium: sed vbi resistit. dicens, quòd talis non possit examinari, vel non admittatur, & tunc non faciet etiam indicium.*

12 *Dictio, nullatenus, importat nullitatem actus.*

13 *Clausula decreti annullatiua, facit, vt iudex non possit in contrarium dispensare.*

14 *Testes inhabiles licet admittantur in magnis criminibus: tamen non admittentur inimici.*

16 *Indicium inimicitiæ solum, non sufficit ad torturam.*

17 *Offerens in promptu probare testes examinatos contra ipsum & probantes delictum, esse suos inimicos capitales, audiendus est super sessa tortura, quando aliàs de iure torqueri posset.*

18 *Regula: & quæ non prosunt singula, multa iuuant, habet locum, quando vnumquodque indicium esset plenè de per se probatum.*

19 *Iudex licet habeat liberum arbitrium in criminalibus: tamen non poterit torquere non precedentibus legitimis indicijs.*

CONSILIVM III.

IN Iesu Christi nomine, amen. In causa Regij fisci aduersus Ioannem Somado Hispanum inquisitum de assassinio, in persõnam Capitanei Corsecti, vrgent depositiones

Universidad de Deusto
Biblioteca

tiones Alphonsi Albarderij, necnon & fratris Petri Hispani ordinis sancti Francisci, in quibus attestatur Alphonsum ipsum à Io. præfato requisitum de societate in præfato assassinio cõmittendo, oblata sibi pecunia: & inde ad certos dies sequutum fuit dictum assassinium per præfatum Io. vt Alphonsus ipse deponit de confessione ipsius Ioan. fuit insuper Ioan. ipse visus alioqui cum Bernardo mandante præfatum assassiniũ committi, à quo Ioan. ipse fassus est chlamydem, quã deferebat, dono habuisse. Adparet insuper, quòd quadam nocte fracto ense Ioan. ipse domum rediit: & eadem nocte commissi delicti ensem in loco delicti fractam, comperierunt: concurrente insuper inimicitia inter Bernardum mandantem, & Capitaneum Corsectum: dubitatur ergo, an concurrentibus præfatis potest Ioan. ipse quæstionibus & tormentis subiici: Et prima consideratione videbatur dicendum, quòd sic: cùm de dicti assassinij ordinatione clarè deponere videatur Alphonsus ipse requisitus à præfato Ioan. Somado, cuius depositioni non modica fides adhibenda est, cùm requisitus & tentatus de delicto potest esse
1 testis contra tentãtem; † quia ex quo non cõsensit, sed potius reuelauit, satis commendandus est. ita singulariter dixit Bald. consulendo in consi. cccxxix. incip. An mandatarius. in iiij. vol. allegat tex. in l. si quis seruo. C. de furtis. & idem in indiuiduo tenet Francis. de Aret. in cons. suo. xiij. col. vij. vbi videtur tenere, quòd tali vnico testi plenè credẽdum sit. Pro quibus etiam
2 bene facit: † nam si creditur testi asserenti se pecunia corruptũ, & similiter, Inquit Inno. in c. inquisitionis. de electio. quem refert & sequitur Lanfranc. de Oria. in c. quoniam contra. in ver. testes. col. xliij. extrà de probationibus. fortius erit credendum testi dicenti se pecunia tentatum: & non assensisse. Ad quod etiam accedat, quòd testis pecunia corruptus, potest produci contra corrumpentem, etiam quo ad plenam pro-
3 bationem. †ext. est in c. fi. de testib. cogend. vbi Bald. in fin. ad hoc dicit text. notab. & rarò alibi reperiri: sed habet consimilem, quem ibi Bald. reputat mirabilem, in cap. j. versic. j. fi de inuesti. lis oria. inter domi. & vasal. idem sequitur Felyn. in c. licet causam. iiij. col. extrà de probationibus. Ias. in l. j. ff. de condict. ob turp. causam. & in l. j. vj. col. ff. de feriis. & pro præfatis bene facit, quòd creditur testi deponenti de mandato
4 & commissione sibi facta; vt dicit Bartol. in l. ex sententia. ff. de testa. tut. Baldus in l. iudices. C. de fide instrumen. Alexand. in consilio lxxxviij. in v. volumine. Concurrit insuper inimicitia capitalis præcedens inter mandantem & offensum, ex qua resultare adparet
5 indicium sufficiens ad torturam: † vt dixit Angel. in l. fina. ff. de quæstionibus. & videtur sentire Bartol. in l. fin. ff. eodem titulo. Spec. & Ioan. Andr. in additio. in titu. de præsumptio. versic. sed pone. nam de inimico lex præsumit omne malum. l. 9. præterea. in princip. ff. de quæstionibus. Concurrunt etiam cætera adminicula, in themate proposita: ex quibus succedit clara iuris dispositio, quòd si non prosunt singula, multa iuuant. cap. præterea. cum similibus extrà de testibus. l. spadonem. §. qui iura. ff. de excusatio. tut. l. sancimus. in fin. C. de testamen. ita dixit Alexander de Imola. in consilio lxv. primo volumine. & consilio xlj. in secundo volumine. & ideò voluit Rapha. Fulgo. in l. finali. C. familiæ erciscund. quòd licet singula indicia debeant probari per duos testes, vt per gloss. in dicta l. fin. C. famil. erciscun. & vnus testis de indicio remoto non probet, indicium hoc non habet locum, vbi essemus in pluribus indiciis: quia etiam, quòd super eis testes singulares deponerent, attamen ex eorum præfatis depositionibus resultant plures præsumptiones, quæ bene faciunt indicium ad torturam, per regulam præfatam. †& si non prosunt, &c, & secundum 6
istam opinionem consuluit Soci. in consil. iiij. in iij. volumine. sequuntur Moder. Senen. in tract. de indic. & tortu. ij. colum. non omitto quod dixit Bald. in l. excipiuntur. ff. ad silleia. quòd ex multis indiciis resultat plena probatio. & idem Bald. in l. non est verisimile. ff. quod metus causa. quòd ex pluribus indiciis, vel argumentis vehementibus potest in causa criminali iudicari. Ex quibus omnibus videtur prima fronte concludendum procedi posse ad torturam contra præfatum Ioan. Somado inquisitum, vt ore proprio fateatur. Quibus omnibus bene ruminatis ac consideratis, licet ita fuisset conclusum, & decretum per magnifi. Iudices magnæ curiæ vicariæ, quibus vt fisco fauorabilioribus adhærere debuissent: attamen fretus findereſi, qui me stimulat, ac etiam quia aliquando filius non stat cum sententia patris. l. iij. §. si quis. ff. de condict. caus. dat. caus. non secut. Vbi Celsus filius tenet contra patrem. idcirco præallegatis ac voto magnific. Iudicum non obstantibus, contrariam sententiam ex infrà dicendis arbitror de iure veriorem.

†Et in primis non obstat depositio fratris Petri: 7
nam licet si clericus reperiatur protulisse testimoniũ coram iudice laico absque sui superioris licentia, talis depositio teneat in causis merè ciuilibus tantum: vt dicit gloss. & Abb. in cap. primo. extrà de iuramen. calum. & idem Abb. in cap. cùm nuntius. de testib. tamen illud habet locum in clerico simpliciter, non autem in religioso. ita discrepantes ab Abb. præalleg. tenuerunt Francis. de Aret. & Felyn. in præfato. c. cùm nuntius. †per optima fundamenta. & idem consuluit 8
Francis. de Aret. in suo consi. clx. vlt. colum. incipien. longa est quæstio, seu longa est consultatio: idem ante eum voluit Ang. in consi. ccxxxiiij. quod fecit in ciuitate Senarum. & ante omnes Bald. in l. quoniam liberi. in princip. C. de testib. quibus omnibus circunscriptis succedit ritus magnæ curiæ vicariæ, quo cauetur dictum clericum non admitti absque eius superioris licentia: qua huius fratris Petri depositio caret omnino. †Sed non eundo per mendicata suffragia, in 9
præsentiarum suras in criminalibus, in quibus non recipitur, nec admittitur clericus contra laicum. cap. testimonium. xj. quæstio. j. & tenet Innoc. in c. cùm P. manco. extrà de accusa. Spe. & Ioan. And. tit. de teste. §. j. nu. 83. xvij. col. ver. item, quòd est clericus. Abb. in c. de cętero. de testib. qui subdit hoc verum esse, nisi in subsidium: quia tunc recipitur, est tamen aduertendũ, quòd in subsidium recipiatur, intelligendũ esse quando ex natura facti alij testes verisimiliter adesse non potuerunt: vt per glo. in c. tertio loco. & ibi Anto. de But. de probatio. Alexan. consi. lxv. ij. volu. sed sic est, quòd testes qui non debent examinari, † si sunt exa- 10
minati, non faciunt etiam indicium: vt dicit Bart. in l. j. §. diuus. & §. Antoninus. ff. de quæstionibus. Bald. in l. Imperator. ff. de statu. homi. Ange. in l. inter stipulatem, in §. Stichum. ff. de verborum obligationibus. Ludouicus in consi. ccclix. glo. in constitu. regni prosequẽtes, sub rub. de pugna. subla. And. de Iser. in cõsti. si

damna

damna clandestina. iiij. col. vbi in propriis terminis decidit quæstio. Alexand. in consi. cxxvj. in iiij. vol. & licet quorũdam opinio fuerit, quòd faciat indicium, de qua plenè per Fely. in c. cùm dilecti. extrà de accu-
11 satio. †attamen pro concordia est dicẽdum, quòd vbi lex nõ resistit actui, vt puta examinationi testium, vt quia dicit, domesticus testis non probabit: tũc absque dubio, si est examinatus, facit indicium. vbi verò lex resistit, vt quia dicit, talis non potest examinari, vel non sit admittẽdus: & tunc non facit etiam indicium:
1 ita dixit eleganter Floria. in l. iij. §. lege Iulia. de testib. & sentit Bar. in l. fi. de his, quibus vt indignis. refert & sequitur magistraliter Fely. in præfato c. cùm dilecti. penult. col. sed in casu præsenti vltra prænarratam iuris dispositionem habemus legem ritus magnæ curiæ vicar. qua cautũ est, vt clericus in causis criminalibus nullatenus ad testificãdum admittatur: & sic adparet
12 quòd lex expresse resistit. † Itẽ & plus stringit dictio, nullatenus, quæ omnino importat nullitatem actus ipso iure. gl. est singul. in auth. si qua mulier. C. ad velleianũ. de qua facit festum Cardina. in c. super literis. extrà de rescriptis. Item talis dictio adposita in lege,
13 importat idẽ quod clausula decreti annullatiua: † & sic tollit, quod iudex non potest in contrarium dispẽsare: ita voluit Anto. de butr. & Imol. in clemen. j. de sequestra. possess. & fruct. per illum text. in verb. nullatenus. vbi refert & sequitur Cardina. in dicto §. si quis autem. vj. quæstio. Archid. in c. quoniam. in versi. nullatenus. de immunita. ecclesiar. in vj. & de ista regula facit festum Ioan. de ana. in cap. quia frustra. vj. col. de vsuris. Ioan. And. in c. Romana. penul. col. de appellationibus. in vj. & ibi etiam Geminia. & ita etiam per plura tenet & sequitur Ias. in l. fi. vj. col. versic. iij. pro eadem. ff. de feriis. Et sic ex præmissis adparet, quòd depositio fratris Petri in nihilum obstat præfato inquisito. Nec ex depositionibus fratris Petri & Alphõsi posset ad torturam procedi contra præfatum Ioan. cum Ioan. ipse in eius depositione asseruerit præfatos Alphonsum & fratrem Petrum esse suos inimicos capitales, offerendo id velle probare: vnde succedit, q̃ licet in magnis criminibus veluti in crimine læsæ ma-
14 iestatis, † admittãtur testes inhabiles & infames, sicut etiam in crimine hæresis & simoniæ. c. licet. lo primo. & c. per tuas. extrà de simoniis. argum. l. famosi. & l. ij. ff. ad legem Iuliam maiestatis. & not. glo. in dicta l. iij. §. lege Iulia. ff. de testibus. & plenè Alexander in consilio. xj. primo volum. ramen hoc nõ habet locum in
15 teste inimico: † nam etiam in crimine læsæ maiestatis quod maius est, & longè repellitur, sicut in tali crimine, licet maximo, testes inimici non admittuntur: ita dixit pulchrè Bartolus in l. in quæstionibus. ff. ad legem Iuliam maiestatis. quem refert & sequitur consulendo Alexander de Imola in consilio cxxvj. in fine. in quarto volumine. Speculator in titulo de accusationibus. §. primo. versi. finali. Paris de puteo. in tracta. de syndica. in versicu. suspitio. cap. fui semel interrogatus. secunda columna. licet de præfatis omnibus mentionem non fecerit, nisi de aliquibus duntaxat.
16 † Quo verò ad inimicitiam, respondetur, quòd istud indicium inimicitiæ tanquàm remotum à facto, non esset sufficiens ad torturam: vt dicit Imola in l. fin. ff. de hæredibus instituendis. referens ita tenere Rayn. Idem tenet Gandinus, in tractatu maleficiorum sub rubrica, de quæstionibus & tormentis. versic. quæ de-

beant præcedere quæstiones. & istud communiter tenetur: licet Speculator loco prærallegat. suprà, videatur tenere contrarium. Præmissam tamen opinionem sequutus etiam fuit Angelus in dicto tractatu maleficiorum, in ver. fama publica. columna sexta, & duodecima. & ibi Augustinus, in additione. vbi subdit, quòd propter hoc solum indicium inimicitiæ nunquàm poneret aliquem ad torturam. Idem tenet Baldus in cap. literas. de præsumptionibus. sed quid opus verbis? cùm quicquid operaretur inimicitia, illud esset contra Bernardum mandantem, cum quo erant inimici: & non contra Ioannem de Somado, cum quo nulla fuit allegata, nec probata inimicitia cum præfato quæsito querelante. Et tanto magis procedere debent prærallegata, cùm oblatum fuerit per præfatum Ioannem Somado inquisitum de inimicitia præfatorum testium & capitali cum eo, in promptu docere: & iuris dispositione sancitum est, quòd cùm obiiciatur testibus inimicitia capitalis, offerendo de ea in promptu verificare, audiendus est super sexta tortura. †textus est notabilis in §. si verò quis di- 17
catur. in authen. de testibus. & voluit Felinus in cap. ex parte. vltima columna. extrà de testibus. & idem tenet Andræ. de Iser. in quæstione regni humanitatis. penultima colum. circa alia verò indicia, videlicet, quòd de seto exiuerint induti de Arbatio cum socio: id deponit Ioannes ipse fecisse, ne cognosceretur: quia ex ordinatione Illustrissimi domini magni Capitanei fuerat prouisum ipsos de persona capi ex quadam causa suæ illustrissimæ dominæ. nota. Item de clhamyde, pariter de plano fassus est fuisse sibi accommodatam à præfato Bernardo, cum quo de nouo amicitiam contraxerat: & demum eandem eidem restituerat. & sic in posse eiusdem Bernardi semper fuit, & est. De ense verò tracto, nihil adparet in processu: licet ita somniãdo figuretur: & sic nedum obstat, quòd omnia prænarrata indicia sunt remota à facto verè, etiã quod nec concludenter probantur: & ad hoc vt possint simul iungi, prout suprà allegatum fuit per re-
gulam: † & si non prosunt singula, multa iuuant, 18
habet dicta regula locum, quando vnũquodque indicium est de per se plenè probatum: vt notat Bal. in l. si quis ex argentariis. §. j. ff. de eden. Alex. consi. cxxxj. j. vol. & consi. xj. incip. si verò in dubiũ reuocari. & cõsi. xix. incip. his quæ in themate. circa fi. in iiij. vol. & cõsil. cl. incip. in causa & lite vertente. circa fin. in v. vol. Cæpo. in consil. xxxij. col. ix. vbi plus subdit, q̃ regula suprà posita non habet locum quo ad pœnam corpolem infligendam: sed cum sit sic, q̃ nullum præfatorũ indiciorum sit sufficienter de per se probatum: quia autem probatur per vnum testem: aut per præfatos prætiosos inimicos: aut per alios diuersimode deponentes, & præsertim cùm simus in casu, in quo præten ditur de pœna corporali. Nec obst. quatenus dicatur, q̃ magna curia vicariæ habet largas habenas in torquendo, ex quo ex allegata inimicitia, de qua suprà, quãdo essent indicia sufficiẽtia ad torturam, debet in tortura ipsa superseder: vt probat Felin. in loco prærallegato: & tanto magis, cùm essent in casu præmisso indicia legitima: ex quibus deueniri potest ad torturã contra præfatum Ioann. & licet iudex habeat arbitrium à iure tuto, vel à principe sibi concessum in crimi-
nalibus, † tamen non ex hoc poterit quem torquere 19
non præcedentibus legitimis indiciis, voluit Paulus

de Lea

Universidad de Deusto
Biblioteca

de Leaza. in commento. cap. grauis. de deposi. vltima columna. Gandi. in tractatu maleficiorum in rubrica, an potestas, qui habet arbitrium Alexand. in consilio lxv. incipien. habita super col. ij. Iaſon in l. prima, colum. j. C. de sacrosanct. eccl. vbi reputat istud perpetuò not. & in l. milites. C. de testamen. militar. & in §. in bonæ fidei. colum. viij. Instit. de actio. Ideirco videtur mihi præfatum Ioan. Somado esse audiendum super obiecta inimicitia per ipsum aduersus testes, nominatis testibus in promptu per ipsum: & sic pro nunc esse in tortura supersedendum, non obstãte decreto torquendo interposito per vos Magnificos dominos iudices: & sic concludendo de iuris censura sentio: & ita executum fuit supersessa tortura.

Thomas grammati. Regij fisci patronus.

SVMMARIVM.

1 *Vulneratus si aliquis fuit pluribus vulneribus sibi datis per plures. & moritur, nec scitur, cuius ictu perierit, facit omnes teneri de homicidio.*

2 *Si vnus vulnerauit non letaliter, & alius letaliter percussit, & occidit: ille qui intulit vulnus non letale, tenetur de ope præstita vulnerati letaliter, & sic occidenti.*

3 *Idem est habendum pro statuto seu expresso, de quo si fuisset quis interrogatus, sid em respondisset se statuisse. & num. 4.*

5 *Dispositio quælibet intelligi debet, vt minus ledat ius cõmune, quàm possit.*

6 *Si plures inerunt deliberati ad mortem alterius, & vnus occidit, & cæteri vulnerarunt, omnes tenebuntur de occiso.*

7 *Plures si interfuerunt in homicidio, & vnus ex illis pluribus occidit, alij non possunt puniri tanquàm auxiliatores. si ad id non fuerunt principaliter coadunati.*

8 *Bart. authoritas magna fuit: & multa dicuntur de ipsa.*

9 *Ætas tanti temporis, nõ dicitur probata per testes, vbi resistit probatio ocularis in contrarium: vt quia ex aspectu adparet contrarium eius, quod probatur.*

10 *Aetas quando in casu dubio non potest colligi si sit maior vel minor, tunc oportet testibus probari.*

12 *Iudex, vbi vidit aliquid ad procrastinandum litem, debet ex officio occurrere.*

13 *Confessus crimen, est conf. stim condemnandus. & vbi cõstat de maleficio, iudices debẽt esse proni, seu prompti ad puniendum: nec multũ ponderare omnes iuris solennitates: quia fauor publicæ disciplinæ suadet, vt maleficia puniantur. Homicidia si instat defensam, vt res protrahatur, debet interfici, & posteà inquiri. 14. 15.*

16 *Maleficos non patiaris viuere super terram.*

CONSILIVM IIII.

IN Iesu Christi Redẽptoris nomine, amen. Excellens domi. Malferi. Regeñ. regiam cancellariam digniſſ. Innotuit vestræ excellen. singularis sermo eorum, quæ per magistrum dominum Pamphilũ monum. Vtriusque Iuris Doct. eximium, ac consummatissimũ, in mediũ adducta, facere ad releuationẽ prefati eius clientis Cæsaris de marcianisio saltim à pœna ordinaria homicidij. Volẽs tamẽ ego partibus fisci fauere, vt necessitas officij exposcebat, reperi adeò copiosè fuisse per magnifi. vtriusque Doc. & certè præclarũ domi. Io. Marthesium, de Capua responsum ac satisfactũ, vt penitus mihi ab ipso in collegã causæ requisito iter vlterius allegandi prærumptũ fuisse videatur: sed ne videatur ob clientis querulãtis confidentiã, ita illotis manibus ad causam accessisse, ideò veluti spicas post terga metẽtiũ glomerãdo, quid de iure sentiã, ex infrà dicendis facilimè liquebit. Adparet namque per ipsius Cæsaris inquisiti depositionem, quòd ipse vna cum aliis eius sociis percusserunt & occiderunt præfatum Andreã, adeò quòd ex dictis vulneribus illico decesit. vnde rectè procedit dispositio legis, item Mella. §. si plures. & l. ita vulneratus. §. idem. ff. ad legem aquiliam. vbi Iureconsultus decidit. quòd vbi quis ex pluribus percusionibus decesit, non constito cuius ictu perierit, facit omnes de homicidio teneri. † cõcordat optimè 1
lex prima. §. fina. cum l. sequenti. de his, qui deiece. vel effude. & videtur expresse velle gloss. in præfata. l. si in rixa. ff. de sicar. & ibi Bartol. & est bonus text. in l. qua actione. §. sed si quis seruum ægrotum. ff. ad legẽ aquiliam. quinimo, & fortius voluit Bartol. not. in allega. l. si in rixa. ff. de sica. † quòd percutiens aliquem vulneribus non letalibus, & alius vulnere letali, non teneri 2
de occiso nisi qui letaliter percusit: tamen illi qui intulerunt non letaliter, possunt puniri tanquam præstantes opem ad homicidium committendum, adsistẽdo illi, qui letale vulnus intulit. l. in actione. §. ope. ff. de fur. Bald. in l. si quis seruo. §. fi. eod. tit. idem Bald. in l. non ideò minus. antepenulti. col. versic. sed iuxta hoc. de accusa. Angel. in l. reos. in princip. de duobus reis. & in dicta l. si in rixa. & eadem similisque pœna erit in præstante auxilium homicidio quæ in ipso occidente. l. is qui opem. ff. de fur. §. ope. instit. de oblig. quæ ex delict. nascun. clementina prima, de pœn. l. nihil. ff. de sica. l. j. & ibi Bald. C. de crimi. stellio. l. in furti. §. opem. ff. de furt. Bartol. & Angel. in l. is qui opem. ff. de fur. Cyn. & clarè Bald. & Angel. in l. j. C. de Nili agger. non rumpem. Ioannes Andr. in cap. dilectus. de pœn. Salycet. in l. j. C. de rap. virgi. Nec suffragabitur præfato Cæsari inquisito, quòd constitutiones regni imponentes pœnam vltimi supplicij homicidæ, loquantur in personam: nam certè inficiari non potest, quòd super hoc casu non expresse deciso per constitutiones debeat fieri interpretatio secundum ius commune. cap. cùm dilectus. extrà de consuetu. †& consuluit Alexand. consilio xlviij. in iij. volum. ij. colum. & 3
consilio v. ij. col. ij. volum. & probat bene text. in l. ij. de noxa. & in l. ita nobis pudor. cum ibi no. C. de adul. Alex. in consi. xxxvij. pen. col. & consil. ccix. ij. volu. & maximè, cùm si conditores constitutionum fuissent interrogati, verisimiliter idem statuissent in auxiliũ præstante, quod statuerunt in casu expresso. glosse. no. in l. tale pactum. §. fi. ff. de pact. †& not. illam Bald. 4
in l. j. C. quæ res pigno. Similis est glo. in cle. j. in versi. præsidentes. de rescrip. & in c. ij. in versic. reus. de confes. in vj. text. in l. Titius. §. Lucius. & ibi Pau. de Castr. no. ff. de liber. & posthu. & sic etiam dispositio stricti iuris, prout sunt constitutiones. l. constitutiones. ff. ad munici. l. vt gradatim. §. j. ff. de mu. & hono. & Neapo. Sebasti. in consue. Neapo. si quis vel si qua. semper extenditur ad casum & personas, in quibus verisimile est idem statutum fore per disponentes, si de hoc interrogati fuissent. idem tenet Alex. in cons. cxv. ij. vol. viij. col. & consi. xxiiij. xij. col. eo. vol. & presertim hoc erit interpretandum, vt prædictum est, cùm quælibet dispositio intelligi debeat, vt minus lædat ius cõmune, quàm †posit. cap. irrefragabili. & ibi Doctores de offi. ordina. Abb. in c. dilectus. extrà de cleri. non resi. Bal. in l. nõ sine. C. de bonis, quæ lib. & præsertim hoc 5
firman

firmandum est, vt suprà, cum ad homicidium ipsum fuerint coadunati ipse Cæsar inquisitus, & socij animo & proposito occidendi præfatum Andreæam iam occisum, quo casu attenta ipsa deliberatione, & proposito non contẽplato, nec deliberato vulnere vniuscuiusque, omnes qui interfuerunt in dicto homicidio 6
tenentur de occiso. †Ita voluit Cy. & post eum Saly. in l. quoniam multa facinora. C. ad leg. iuliam de vi publ. in vltima quæstione. Innoc. in cap. significasti. de homic. vbi non ponunt differentiam, si omnes percusserunt, vel si vnus solus percusit: quia omnes eodem modo tenentur pœna capitis. idem tenet Gand. in titul. de homicid. & eorum pœn. §. pone. versic. item hęc omnia. Baldus in l. item Mela. §. sed si plures. ff. ad leg. aquiliam. & in l. si in rixa. & ibi Angel. ff. de sica. sequitur August. in addit. ad Angel. in versic. Andræam auxiliatorem. v. columna. & ideò dixit pulchrè Petrus de Anchar. in consilio cccvij. quòd si vnus ex pluribus occidit, alij non possunt puniri tanquam auxiliatores quando ad illud non fuerunt principaliter coadunati. † Et sic concludendo ex præmissis allegar. per magnifi. collegam non puto recedendum ab opinio. Bartol. & præfatorum sequacium tenentium, quòd attenta deliberatione & proposito occidendi, omnes teneantur de occiso: & per consequens præfatus Cæsar maximè, cùm vltra alia, quæ de authoritate Bart. relata sunt, potissimum † semper ferè in eius dictis inesse 8
clausulam veritatis, & re ipsa patet. exclamat Roma. in consilio. ccccxvij. & ideo Bald. in l. rationes. C. de probatio. non erubuit dicere Bartolum fuisse supremum doctorem. & Angel. in consiliis suis prope principium, dicit Barto. fuisse iuris lucernam: & posset dici, quòd in simili dixit vates vulgaris: *mostrocio che posse far la lingua nostra*: & ita dixit Alexander, in consilio lv. antepenultima columna. paret suprà in quarto volumine. & ideò in Hispania & in Lusitania decreto Regio habent publica constitutione sancitum, vt in contrarietatibus doctorum seruetur opinio Bartoli, tanquam principalior, & secundum illam iudicetur. Ita dicit Ioannes Baptista, de Sancto Seue. in suo tractatu de modo studendi: subdẽs ibidem plus, si Hispani tantum deferunt Bartolo, quid in Italia faciemus? nos Itali intrepidè sua scripta curemus habere, scire & imitari: quia bonus bartolista, optimus iurista censendus est. Quò verò ad secundum caput, inquantum post terminum datum eidem Cæsari ad faciendum suas defensiones, & iam elapsum, prætendat se admitti ad probandum, quòd sit minor decem & octo annis. Vltra quòd maior & grandis ætatis, in magno excessu 9
adparet, etiam si ætatem minorem probaret, non esset testibus de minori ætate † deponentibus, deferendum seu credendum, resistente probatione taliter oculari. Ita voluit satis magistraliter Alberic. de Rosa. in l. si minorem. prima columna. C. de in integrum restitut. mino. vbi formaliter dicit, quòd licet alleganti se minorem, incumbat onus probandi, per l. actor. C. de probatio. cum vulga. hoc tamen limitandum erit, nisi ex aspectu fortè corporis aliud patenter induceretur. absurdum enim esset dicere, quòd aliquis quinquagenarius haberet probare se minorem, vel quòd aliquis octo annorum, vellet probare se maiorem: & ideò aspectus corporis multum operatur in talibus. l. minor xxv. annis. ff. de minorib. & ideò dicit Albericus post Gulielm. & Petr. in l. de ætate. ff. de minor. quòd aut præsumptio est ex aspectu corporis, maioris vel minoris ætatis, & tunc iudex potest transferre onus probandi in eum, contra quem est præsumptio: vt quia ille, qui negatur esse maior, est barbutus, & grandis & durus, ita quòd verisimiliter est maior, prout hic Cæsar est. & tales præsumptiones coadiuuantur ex indiciis, vt in l. etiam. ff. de probatio. & in l. ij. ff. de excusat. tuto. † & subdit, quòd in casu dubio, quando ex aspe- 10
ctu non potest colligi si sit maior, vel minor, tunc oportet testibus probari. d. l. ij. & propterea voluit idẽ Alb. in l. minor xxv. ann. adito præside. ff. de mino. ℣ iudex potest ex aspectu pronuntiare, cùm sit commissum eius arbitrio in casu dubio, vt quando quis est xiiij. ann. sed est magnus, & videtur ex aspectu maior: nam hoc cõmittitur iudici: vt per aspectũ potest pronũciare, & ita etiã intelligitur ibi Iac. de are. vnde adparenter tam magno excessu ætatis per aspectũ ipsius Cæsaris cõstare videtur malitiosè. & per calumniam 11
dilationem præfatam petere. † & vbi calumna partis est euidens, iudex ex officio potest ipsam repellere. glos. est in l. si quis cùm maior. §. si patris. de bonis lib. Felyn. in c. dilecti. de iudiciis. Imò eo casu iudex non debet admittere proponentem, & minimè, si contigerit appellare, de ipsa appellatione curare, voluit Imo. in c. post electionem. de concessio. præben. & in c. super eo. de appellat. Abb. in c. nullus. de præsumptio. & ideò dixit Iac. Butr. in l. ij. C. de fals. † quòd vbi iudex 12
vult aliquid fieri ad procrastinandum litem, debet ex officio occurrere. & idem voluit Paul. de Castr. in l. properandum. ij. colum. C. de iudic. maximè, cùm simus in confesso, cui potest defensio denegari, cùm eo casu delictum sit notorium. ita dicit Bald. in l. à præcedente. C. de dilatio. & præsertim cùm solenniter in iudicio sit cõfessus, per ea quæ habentur per Bal. in rub. extrà de pact. penul. colum. & ideò dicit Bald. in l. secunda. C. de custod. reo. quòd vbi quis confitetur crimen, est confestim condemnandus. & alibi dixit pulchrè Bald. in l. ita vulneratus. ff. ad legem aquiliam. 13
† quòd vbi constat de maleficio, iudices debent esse prompti ad puniendum: nec debent multum ponderare omnes iuris solennitates: quia fauor publicæ disciplinæ suadet, vt maleficia puniantur. Sed non eundo per mendicata suffragia, dico, quòd si homicida instat ad defensam, vt res protrahatur, debet homicida ipse interfici, & posteà inquiri. † Ita singulariter 14
voluit Bald. in capitulo quoniam contra. in antepenult. columna. extrà de proba. refert & sequitur Felyn. in cap. pastoralis. §. quia verò. de officio delegat. Et quòd adpareat animo calumniandi & diffugiendi id fieri, & vt res protrahatur, adparet quòd post completum terminum datum ad se defendendum, id petiit, quod in termino probare poterat. † & sic ita se 15
artando, audiri non debet: sed procedi ad diffinitionem contra ipsum homicidam. Ita in propriis terminis dixit Bald. in l. j. penultima colum. C. qui accusare non possunt. & clarius Ioan. Andr. in additio. Specul. in titul. de legat. versicul. quid si in statut. & incipien. Oldra. & † quia scriptum est: maleficos non patiaris 16
viuere super terram: vt habetur Exodi ij. c. & præsertim homicidas, qui quod fecerunt, semper expectant: iuxta text. in l. tertia. C. de episc op. audien. præcipiente nostro Saluatore, Petro, pone gladium in vaginam. quia qui de gladio ferit, de gladio perit: maximè acclamãte sanguine innocẽtis corã domino vindictam,

domino

Universidad de Deusto
Biblioteca

domine retribue, vt scribitur in Apocalypsi. Ecce post hæc vidi animas interfector clamantes,& dicentes, vsquequo domine non das iudicium,& vindicas sanguinem nostrum de interfectoribus nostris, qui sunt in terris? Idcirco concludo Cæsarem ipsum aliter non audiendum,sed pœna vltimi supplicij afficiendum.& ita iuris esse arbitror,saluo semper saniori iudicio,cui me submitto.

Thomas Grammaticus Regij fisci patronus.

SVMMARIVM.

1 *Homicidium commissum per plures,sed ex causa vnius vulneris illati duntaxat,mediante auxilio aliorum, facit vt omnes teneantur,si ignoratur percussor.*
2 *Occisus si reperitur vnus ex quinque hominibus existentibus in vna domo,& nescitur à quo, possunt omnes torqueri,inchoando ab eis,qui essent malæ conditionis,& vitæ,& ibi de præsciente lapidem à domo, vbi erant quatuor homines,ex quo lapide præteriens occisus est.3.4.*
5 *Varietas & contradictio inter plures in ipsorum dictis, facit,vt torqueri possint.*
6 *Mendacium facit indicium contra inquisitum, seu magnam præsumptionem.*
7 *Indicium quando resultat ex confessione,tunc iudex habet plusquam indicium,& tanto magis poterit procedere ad torturam contra inquisitum.*
8 *Homicida ob solam culpam licet latam,non debet personaliter puniri prout dolosus homicida,sed extraordinariè officio iudicis.*
9 *Inopinionibus dubijs in iudicando circa delicta, semper mitior opinio est seruanda.*

CONSILIVM V.

REdemptoris Gentium suffragio repetito, Amen. In causa Antonij de carnago, & Iacobi de fundis de Neapo,cum Regio fisco super homicidio commisso in personam quondam Vincentij castagnole de Neapo. in cuius personam vnicum vulnus illatum adparuit,quòd debeat nedum ad torturam contra ipsos inquisitos procedi,verùm etiam ad cõdemnationem, manifestè ex infrà dicendis liquebit. Constat namque ex meritis deductorum,& maximè ex eorundem inquisitorum confessione, quòd iidem inquisiti cum quatuor aliis similiter inquisitis eorum sociis,arma sumpserunt,& currendo accesserunt aduersus Marconum Spignolam noctis tempore,ac animo deliberato eundem occidendi:sicque dando operam rei illicitæ ob noctis tenebras,& Vincentium ipsum cui obuiauerunt, credentes esse Marconum præfatum deciderunt,fuit ergo sequutum homicidium ipsum ex vnico vulnere.verùm ignoratur à quo ex præfatis illatum fuerit: certè
1 ex iuris dispositione præsumendum est, fuisse illatum ab vno ex eis,mediante auxilio aliorum, † & omnes veniunt puniendi:per text.in cap.sicut dignum.extrà de homi.ita in propriis terminis tenet Fely.in cap.significasti.el secundo,iij.colum. versi.dicas tamen.extrà de homi.ita in propriis terminis tenet Felyn. vnde ante punitionem in casu præsenti esset subtiliter perscrutandum & inquirendum,quis fuit ille, qui vulnus intulit,cùm semel adpareat ab vno ex eis occisus. &
2 videtur quæstio ista decisa per Angel.in tract. malefi, in versi.fama publica.& ibi per August.in ver. † quid autem si sunt quinque;vbi multa allegat,& dicit,quòd si sunt quinque homines in vna domo, & vnus ipsorum reperiatur interfectus,& ignoratur à quo: certè præsumendum est,quòd fuerit occisus ab illis de quinque.allegat Dyn.in l.prima.§.hæc autem.ff.ad Sille.& idem tenet Ioan.Andr.in cap.significasti.de homicid. Bald.in l.tertia.§.primo.ff.de offic.præfecti vigil.Hostien.in summa de homicid.& subdit ibidem in loco prælegat. August.arimi.quòd ipse non dubitaret in huiusmodi casu,quòd si essent aliqui malæ conditionis & vitæ, prout adparet in casu isto, quod ab illis sit tortura inchoanda.Sed quantum ad impositionem pœnæ, de qua suprà dixit Ludoui. Roma.in dicto §. hæc autem.ff.ad sille.quòd in tali casu quando deueniretur ita dubiè ad punitionem,non possent omnes capitali pœna puniri:cùm huiusmodi pœna requirat indubitatas probationes. possent † tamen omnes tor- 3
queri.Ita dicit Ludouic & allegat Ioan. And.in additio.Specu.in titul.de homic.§.primo,versic pone. vbi Specul.posuit.quæst.quòd si quatuor homines erant in vna domo,& vnus ipsorũ proiecit lapidem,qui prętereuntem occidit,& nõ constat quis illorum proiecerit lapidẽ,eo casu propter bonum regimen,& vt cæteri pertimescant,pœnam pecuniariam iudex imponet.tamen cùm in casu isto adpareat, quòd inquisiti ipsi cõiurati,ac deliberati ad homicidiũ committendum accesserint,prout ex eorundem confessione liquet,sequitur de necessitate,quòd ab vno ex ipsis mediante auxilio aliorũ occisus fuit,& sic possent omnes torturæ subiici,vt interfector reperiatur. Aut si vis tenere opinionem Ludouici,ad pœnam pecuniariã con
demnari.nam licet non omnes percusserint,cùm vnicum vulnus duntaxat in eo adpareat, † tamen attẽto 4
proposito & deliberatione omnes de occiso tenentur: licet vnus fuerit,qui percusit ita dicit Gand. in titu. de homi.& eor.pœ.§.pone.versi.item hæc omnia. Bar. in l.item mella.§.sed si plures.ff.ad leg.aquil.Ang.in l. si in rixa.ff.de sica.Augu.in addit.ad Ang. in versi. Andream auxiliatorem.v.col.Saly.in l.quoniam multa facinora.C.ad leg.Iul.de vi publ.& ibidem Cy.Inn.in c.significasti.de homi.Nec militaret respondere,q̃ inquisiti ipsi nõ habuerunt animum occidendi Vincentium:ex quo,licet ex hoc dici nõ possit fuisse in dolo: attamen cũ dederint operã rei illicitæ,non potest inficiari eosdem non fuisse in lata culpa: maximè, quia non sufficit delinquenti dicere, non putaui, quia debuit putare,vt dicit Bal.in l.cũ mandati.C.mãdat. sed in maleficiis lata culpa æquiparatur dolo.l.j.§.j.ff.si men.fal.mod.dixerit.& in l.j.§.non autẽ.ff.li quis testament.lib.esse iuſ.ergo &c. Et præsertim,debẽt inquisiti isti torqueri,ex quo dum primo loco fuissent examinati,negauerunt totũ factũ deponendo eodẽ sero patrati homicidij nunquã exiuisse ab eorũ domibus,& demum post multos dies offerentes velle deponere veritatem,iteratim examinati varia rũt à prædicta eorũ prima depositione, deponendo ipsosmet interfuisse.& cucurrisse aduersus præfatũ Marconum,vt ipsum occiderent, quæ variatio † & contrarietas in 5
eorummet dictis,facit vt torturæ subiici debeant: vt dixit Bar.in l.fi.ff.de quæst.& idem Bar.in suo tract.de quæst.Luc.de pen.in l.quoties.C.de dignit.lib.xij. vbi subdit,quòd licet And.de Iser.in constit.regni: si damna clandestina.tenuerit,quòd ex hoc solo non sit inquisitus torquendus,tamen ipse Lucas credit contrariũ,ex quo si testis,cuius dictum nõ valet,si est varius, torquetur:vt in §.si verò.in authen.de testi. fortius debet

bet principalis varius imò contrarius,torqueri: cuius dictum contra se valet,cùm in principali cadat varietas.c.super his de pœn.c.cum in positionibus iureiu.& varietas in eo,appellatur iniquitas in extraiudicialibus.l.si quis post.de rebus credi.& sequitur Par.de pute.in tract.synd.in versi.tortura. c. viso de indiciis.ij. colum.vbi recitata opinione And.de Iser.dixit, quòd in hoc seruatur opinio Bart.in dicta l. fin. & optimè suffragatur,quia isti inquisiti redarguuntur mendaces ex eorum variatione,& contra mendaces vrget ma-
6 gna præsumptio:prout tenet Alexã.consi.lxxvij.j.volumine.& in consi.lxiij. † incip.in causa accusationis. tertio volum.maximè,cùm ratione mendacij dicatur quis esse in dolõ.l.seruus.§.si persuaseris.ff.de dolo.

Item,præfati inquisiti fatentur interfuisse illo sero currendo aduersus Marconum.& sic eodem contextu interfuisse in loco delicti commissi in personam Vincentij præfati.vnde infertur,quòd cùm indicia resul-
7 tent ex confessione † inquisitorum,quo casu iudex habet plusquam indicia,tanto magis poterit procedere ad torturam contra ipsum.Ita dixit Bald.in l. vnica. C.de confess.in iiij.col.Lanfr.de oria.in c. quoniam contra. in ver. confessiones. prima charta. ver. iuxta præmissa quæro.extrà de prob.Idem tenet & sequitur. d.Anto.de Alex.in additio.ad Bart.in l.j.§.si quis vltro.ff.de quæst.quæ incip.pone,teus.Et sic ex præmissis concludo,quòd aut omnes debent pœna pecuniaria puniri,aut omnes torqueri,& licet Bart.in l.respiciendum.§.delinquunt.in fi.ff.de pœn. videatur concludere quòd cùm præfati omnino videantur dare operam rei illicitæ, puniri debeant de occiso. quæ Bartoli doctrina,quando casus occurrit,ponit iudices maleficiorum in magno periculo, dum volunt decisionem Bart.seruare.tamen vertus est, quòd cùm isti
8 sint solùm in culpa,& non in dolo vero, propter solam culpam,licet latam,non debet personaliter puniri,prout dolosi homicidæ: † sed ordinariè arbitrio iudicis.ita dicit Angel.& melius in dicto §.delinquũt. & in l.si cum seruo.ff.de iureiur.Flo.in l. scientiam.§. sed si defendendi.ff.ad leg.aquiliam.& ista vltima opinio.in iudicando esset tenenda,cùm in dubiis opinionibus in delictis semper mitior sit seruanda, & sequenda.l.interpretatione.& l.sanctio legum. ff.de pœnis.refert & sequitur Iason mayn.in l. prima. quarta colum.ff.de leg.ideò concludo de iuris censura, aut omnes torquendos esse, vt percussor quisfuit,reperiatur.aut omnes pecuniaria pœna plectendos, non obstante doctri.Bart.& Andr.de Iser.qui idem tenet in constitu.regni,terminum vitæ.sub rubric.de homic. puniend.secunda colum. & quia dicit, nunquam potuit habere locum tortura.

Thomas Grammaticus Regij fisci patronus.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio firmat regulam generalem.*
2 *Concessiones & beneficia principum, sunt latissimè interpretanda.*
3 *Verba generalia principis in priuilegio non debent tenaciter interpretari aut stricte.*
4 *Illatio non fit recta,ex diuersis.*
Publicatio bonorum spectat ad fiscum.
Publicationem bonorum non habet ciuitas,nisi in priuilegio sit concessum.
5 *Magna & regia curia in Regno Siciliæ cognoscit de causis regalibus de consuetudine generali approbata.*
6 *Comes si concessit castellaniam militi,cum quarta omnium obuentionum,certè si aliquis debet amittere bona, & offendit comitem,non debebit castellanus in illis bonis habere quartam:quia illud,quod in vindictam propriæ iniuriæ debetur,alteri non confertur.*
7 *Monetam falsam cudẽs,cõmittit crimẽ læsæ maiestatis.*
8 *Magna curia vicariæ potest componere de omni crimine,nisi de crimine læsæ maiestatis in quo nedum non potest componere,verum etiam nec à carceribus liberare absque mandato regio.*
9 *Princeps generaliter concedendo,non videtur concessisse sibi reseruata in signum supremæ potestatis.*
10 *Pœnæ maleficiorum fiscalium spectant ad principem.*
11 *Confiscatio bonorum,spectat ad principem.*
12 *Crimen falsæ monetæ,etiam de iure communi, est de crimibus exceptuatis.*
13 *Priuilegia ita interpretanda sunt,vt minus lædant ius commune,quàm possint.*
14 *Exceptio licet firmet regulam in non exceptuatis,tamen non ampliat,vt extendatur ad ea, quæ alias in regula non includuntur.*
15 *Casus non expressi non veniunt,nec de eis quis tenetur,nisi de expressis solum.*
16 *Exceptio licet firmet regulam generalem in casibus non expressis:non ex hoc fit,quòd sub regula generali comprehendantur vltrà,quàm de sua natura debeat regula, vel generalis dispositio comprehendere.*
17 *Clausula generalis subsequens refertur & restringitur ad præcedentia specificata.*
18 *Principum concessiones & beneficia licet sint latissimè interpretanda contra ipsum principem concedentem: non tamen erunt interpretanda contra mentem ipsius concedentis.*
19 *Id est habendum pro expresso,de quo si statuens, vel disponens fuisset interrogatus,sic respondisset.*
20 *In beneficijs & concessionibus principum licet fiat larga interpretatio, intelligitur in ijs & circa ea,quæ beneficium exprimit.*
21 *Item si cum erit in priuilegijs in quibus debet fieri stricta interpretatio.*
22 *Item debet fieri stricta interpretatio,vbi adparet concessio facta ad postulationem partis:secus si motus proprio.*
23 *Princeps concedendo iurisdictionem alteri,seu sibi causam committendo,non ex hoc videtur se priuasse potestate cognoscendi in causa illa:sed videtur cumulasse iurisdictionem ipsam.*

CONSILIVM VI.

SVmmi opificis Præsidio repetito, Amen. In causa ciuitatis Capuæ cum regio fisco dum vniuersitas ipsa prætendit, quòd de causa falsæ monetæ, de qua imputantur multi mobiles,ac ciues,& plebei Capuani, non possint alij regij officiales cognoscere, nisi capitaneus ipsius ciuitatis Capuæ,& hoc virtute priuilegiorum serenis.quondam Regis Ferdinandi,primi:quibus cauetur:quòd officialis vniuersitatis præfatæ cognoscat de omnibus causis ciuilibus & criminalibus ipsorum ciuium, etiam si ad instantiam Regij fisci. Et quòd etiam cognoscere poteſt de spreta defensa de feudis quaternatis,& de quota parte feudi. Qua concessione sic facta, prætenditur per ipsam vniuersitatem in d. concessione includi casus similes: † licet non sint ex- 1
pressi,cùm exceptio firmet regulam generalẽ: prout allegat tenere And.de Iser.in propriis terminis in ru-

Universidad de Deusto
Biblioteca

brica quæ sint Regalia,& sic cũ prællegati casus con
cessi sint reseruati per cõstitutiones Regni, statuimus
ad magnam curiam vicariæ,per quam cõstitutionem
similiter reseruatur eidem magnæ curiæ cognitio cri-
minis læsæ maiestatis:& falsæ monetæ:ergo data con-
cessione aliorum præcedentium casuum expressorũ
videtur etiam similes casus reseruati concessi,licet nõ
expressi quod videtur probari per glo.in cap.ij.de of-
ficio vicar.in vj.& in c.qui ad agendum,de procur. in
vj.& præsertim,cùm concessiones & beneficia prin-
cipum sint latissimè interpretanda; † vt per gloss. &
2 Bald.in l.beneficium.ff.de consti.princip. & maximè
in præiudicium ipsius concedentis. facit l.nec auus,
vbi Bald.C.de emancipa.liber.& not. in l.cùm filius.
ff.de testa.mili.& satis pulchrè & magistraliter Inno,
in cap.cùm dilectus.extrà de donatio,& in cap. cùm
olim.de verbo.signifi.& plenè Iason in prællegata.l.
beneficium.vj.col.& ideò dixit glo.not.in c.allegant.
3 xxvj.q.viij. † quòd verba generalia,quæ princeps po-
nit in suis priuilegiis,tu non debes tenaciter interpre
tari aut strictè. Et per hoc etiam facit, quòd quando
statutum non excipit aliquem casum veluti istum, er-
go cùm excipiat aliquos, videtur in cæteris regulam
firmare:vt voluit Dyn,in rub.de regu.iur.in vj. & ha-
betur in l.quæsitum.§.denique, de tund. instruct. in l.
nam quòd liquidè.§.fin.de pe.leg.l.in iis.ff.de legi. Et
licet exceptio firmet regulam in non exceptis per præ
fata iura,tamen ipsa exceptio non excludit similes ca-
sus ipsis exceptis.glo.est singul.in l.j.C.de condi. inde.
imò includit alios similes exceptis:vt ibi cùm gloss.&
voluit not.Abb.in cap.quoniam frequenter.vt lite nõ
contest.& in cap. cùm omnes. de constitutio. quinta
columna.& allegat pro illa glo.casum in cap.dilecta
extrà de confirma.vti.vel inutil.& idem dicit in cap.
pastoralis.in princip.de rescript.& sequitur Alexand.
in consilio cxxix.quarto volum.iij.colum. Ex quibus
omnibus,& ex aliis allegatis per Magnific. V. I. D.
Pamphilum mollum de capua, fundata intentione
vniuersitatis præfatæ in sacro Regio Consil. Ego ta-
men partibus Regij fisci adhærendo, ex infrà inscri-
ptis ostendam contrariam sententiam esse de iure ve-
riorem,videlicet,quòd talis causa non comprehendi
tur in priuilegio Capuanis concesso; & debet cogno-
sci per commissarium specialiter deputatum per Il-
lustr.dominum magnum Capitaneum &c. Et primò
non obstat decisio Andr.de Iser.in d.rubr.quæ sunt rega.
ibi dum formaliter dicit,quòd cum enumeret spe-
cialia,videtur enumerare etiam similia, quæ non ex-
primit,si non sit in eis alia ratio:per text.in l.cùm pre
tor.de iud.dico enim quòd nedum in casu istõ datur
alia ratio,sed imò datur longè diuersa:vt infrà ostẽ-
4 dam. † & ex diuersis non recta fit illatio.l.naturali-
ter.§.nihil commune.ff.de acquir.possi.l.inter stipu-
lantem.§.sacram.de verb.obl.Et quòd sit diuersus ca-
sus & maior,& quòd sic succedat diuersa ratio, patet:
nam in cæteris casibus reseruatis,& suprà enumeratis
in dicto priuilegio Capuano,non datur pœna capitis
& publicationis bonorũ:prout in crimine falsæ mo-
netæ,in quo crimen læsæ maiestatis continetur,ergo
ratione maioris pœnæ prorsus diuersa imò diuersissi-
ma adparet ratio, maximè cùm in præfato crimine
falsæ monetæ veniat publicatio bonorum,quæ publi-
catio spectat ad fiscum: cum fiscus habeat bona, quæ
publicantur:vt in auth.vt nulli iudi.in fi.Vnde succe-
dit,quòd ciuitas Capuana non habet publicationem
bonorum,cùm priuilegium hoc non tonet,& ciuita-
tes absque priuilegio non habent hoc ius publicatio-
nis bonorum:argum.l.j.ff.de bon.vacan.ita dixit An-
dræ.de Iser.in c.j.de pace ten. versic.hæredes.ij.col.co
maximè, cùm ciuitates non habeant fiscum.l.j.C.de
bon.vacan.libro x.& Bal.in c.j.de pace tenen.& clau-
sula contenta in dicto priuilegio,videlicet, etam si de
fisci præiudicio seu interesse verteretur. intelligitur
de aliis pœnis,mulctis,& prouentibus, quæ fisco ac-
quiruntur,non autem de bonorum publicatione quæ
ad fiscum pertinet.& præsertim admista cum crimine
isto,per quod Regis persona offenditur, & imago:&
est de reseruatis principi.& ideò de eo cognoscere de-
bet magna & regia curia:non autem ordinarius loci
cùm in curia ordinarij cognoscatur de causis perti-
nentibus ad ipsum ordinarium.dixit Innoc.& Host.
in summa de re iudic.§.si quis debet.in versi. sed nun-
quid post tempus.sed de causis Regalibus cognoscit
magna & regia curia in † Regno Siciliæ,de consuetu- 5
dine generali approbata. Ita dixit Andr.de Isern.in l.
imperialem. §. penultimo, in secunda additione. de
prohib.feud.alien.per Feder. & propterea voluit in
propriis terminis Bald.in cap. j. de capi. qui curiam
vendidit.vij.colum.quòd si Comes concesit castella-
niam cuidam militi,cum quarta omnium obuentio-
num,certè si aliquis debet amittere bona,quia offen-
dit Comitem,non debebit castellanus in illis bonis
habere quartam:quia illud,quod in vindictam pro-
priæ iniuriæ † debetur,alteri non confertur.ff.de col- 6
la.bo. l.ij.sed hoc crimen respicit iniuriam personæ
ipsius principis,ergo non venit in concessione. & fa-
ciunt plenè dicta per Lucam de penna.in l.fi.C. de ve
te.num ism.potesta.lib.xj.vbi plenè à quo,seu per quẽ
de huiusmodi crimine cognoscatur. Item in cæteris
prænarratis casibus,qui conceduntur,non committi-
tur crimen aliquod aduersus principem.& monetam
quis cudendo † offendit principem,cùm eo casu com 7
mittat crimen læsæ maiestatis.l.ij.C.de fals.mone.gl.
in constitutione regni, Adulterinam monetam.Bald.
in l.si quis numos.C.de fal.mone.Bart.Cæpol. in con
sil.xvij.in iiij.colum.ergo ratione personæ offensæ ma
ius est crimen.& sic diuersa, imò diuersissima ratio.
Item de cæteris casibus reseruatis habet magna curia
vicariæ facultatem componẽdi pœnas,ipsasque per-
mutandi, † & absoluendi. & tamen in hoc crimine 8
læsæ maiestatis per capitula Regni,vbi quis pro dicto
crimine captus fuerit per iustitiarium,seu magistrum
iustitiarium,attamen non poterit demum à carceri-
bus liberari absque mandato regio & sic etiam magna
curia ipsa non potest ipsum excarcerare. Ita cauetur
per c.Regni.incipiens:nuper apud Tranum.& mini-
mè poterit magna curia ipsa in huiusmodi crimine,si-
cut nec etiam in crimine hæresis componere:prout di
sponitur per cap.Regni,quod incip.quandoque in ad-
ministratio.iustitiæ.& sic si alia maior ratio non dare
tur in istis,quàm in aliis,non fuisset facta ista reseruã-
tio. Item adparet clarissimè inferri ex verbis Andr.de
Iser.quòd dictum suum procedit, vbi princeps gene-
liter concederet Regalia,vel imperialia omnia, quæ
personæ principis cohærent:nam eo casu videtur con
sisse omnia,quæ ad eius vtilitatem tendunt,quod
secus est in casu istorum priuilegiorũ,in quibus quæ-
dam specialia duntaxat conceduntur,& exprimũtur.

Ad

Ad glo.in d.c.ij.de offi.ordinã.in vj. respondetur illã
habere locum,vbi esset clausula ista,videlicet,& om-
nia alia quæ per nos possumus,etiam si mandatum exi
gant speciale,quod non est in casu isto.Ad cap. qui ad
agendum.de procur.in vj.respondetur, quòd ibi fuit
factum mandatum generale:hìc verò non: & sic stan-
te hoc ambiguo.Princeps enim in dubio,imò genera
9 liter concedendo,non † videtur concessisse sibi reser-
uata in signum supremæ potestatis.c. post translatio-
nem.de offi.dele.l.j.in prin. ff. de offi.eius, cui mand.
est iurisd.arg.l.obligationes generali.ff.de pign.& c.si-
cut vnire.extrà de excess.prælat. & plenè per Specul.
in tit.de offic.deleg.§.nunc ostendendum.per Bald.in
l.rescripta.C.de preci.imper.offer.Lud. Ro.in consil.
lviij.aliàs.lix.incip.in Christi nomine,Amen. ad discu
tiendum veritatem facit optimè & ita etiã dicit Bald.
10 in l.procuratorem.C.mand.& in l.si aqua.C.de seruit.
& aqua.eo † maximè,cùm pœnæ maleficiorum fisca-
lium spectent ad ipsum principem.l.mulctarum.C.de
modo mulct.Bal.in c.j.in versi.item monetæ,quæ sint
regal.præsertim monetæ.l.ij.cum vulg.C.de fals.mo-
ne.Et cùm in huiusmodi delicto incurratur etiam bo
11 norum confiscatio,† quæ ad principem duntaxat per-
tinet:vt s. dictum est.l.si tutoris.C.ad l.iul.de vi publi.
l.tutelas.de capi.diminu.& Bald.in dicto versi.item
monetæ.Quicquid tamen sit,non omitto,quod pul-
chrè dixit Bal in d.c.j.in fin.quæ sint regalia,quòd ibi
And.de Iser.est nimis prolixus in verbis potius, quàm
in sententiis.Præterea,nullatenus concedendum est,
quòd de hoc crimine posit curia Capuana cognosce-
re virtute priuilegij præfati id non exprimentis, ma-
ximè cùm huiusmodi crimẽ sit de exceptuatis, etiam
12 de iure communi.tex.est in c.quisquis cum militibus.
vj.q.j.& institt.de publi.iudi.§.ij. † Et ita etiam in spe-
cie de crimine falsæ monetæ, quòd sit exceptuatum,
tenet Spec.in tit.de accu.§.item,quod simul. in iij. &
iiij.col.& aliquid in vlti.col.in fi. & sic cùm crimen
13 istud sit de iure exceptuatum, debet intelligi, vt mi-
nus lædat † ius commune,quàm posit: cùm priuile-
gia ita interpretanda sint,vt minus lædant ius com-
mune,quàm posit.c.irrefragabili.in fi.& ibi not. do-
cto.extrà de offi.ordi.Abb.in c.cùm dilectus.extrà de
eleri.non resident.& in c.quod dilectio.de consang. &
affi.Bal.in l.non sine.C.de bon.quæ libe. Alexand. in
consi.xv.ij.vol.Franc.Curt.in consi.xiij.vlt.colum.
14 † Item,licet exceptio firmet regulam in non exce-
ptuatis.l.quæsitum.§.idem respondet.de fun.instruct.
tamen non ampliat,vt extendatur ad ea, quæ aliàs in
regula non includuntur:vt not.Bart.per illum text.in
l.generali.§.vxori.ff.de vsufru.leg.Abb.in c.in nostra.
de sepultu.& præsertim,cùm casus iste falsæ monetæ
15 non fuerit expressus. † & casus non expressi non ve-
niunt,neque de eis quis tenetur,sed de expressis solùm
ita in simili voluit Spe.in tit.de loca.§.nunc dicendũ.
in addi.magna,in ver.adhuc scire debes.vbi refert ita
Odofr.determinasse.& infert ad eum qui potest tene-
ri de casu fortuito.& certos casus expressit, nam non
venient alij non expressi: nec ad eos quis tenebitur:
idem tenet Alex.in cõsi.iij.ij.col.in j.vol. Nec obstat,
16 quòd exceptio firmet regulam generalem in casibus
non expressis:quia non ex hoc facit, † quòd sub regu-
la generali comprehendat vltrà,quã de sui natura de-
beat regula.vel generalis dispositio comprehendere,
tex.est & ibi not.Cy.& Bar.in l.generali.§.vxori.ff.de
vsufru.lega.& in l.Lucius.§.pluribus.& ibi Ray. Bar.
& Ang.ff.ad trebell.& ibidem Io.de Imol.tubdit esse
tex.sing.not.Old.Bar.& Ang.in l.j.in fi.ff.de regu.iur.
Bart.in l.in iis.ff.de legi.Alex.in consil.xxviij.j.vol.ij. 17
col. † Nec obstat clausula generalis subsequens, ibi: et
etiam si ad instantiam fisci nostri: nam dicta clausula
refertur,& restringitur ad præcedentia specificata,&
sic ad casus expressos.l.si de certa.C.de transac.l. lega-
to.§.j.ff.de lega.ij.l.Aurelius.§.Sticho.ff.de libe.leg.l.si
ita quis.§.fina.ff.de verb.oblig.& ibi Bar.& doct.Bar.
in l.emptor.§.Lucius.ff.de pact.Iac.But.& Sali. l.age.
C.de transact.cano.in c.j.extrà eod.tit.Alex.in consil.
cxvij.j.vol.Et licet beneficia principũ sint latissimè
interpretanda,& sic concessiones per s. allegata, † & 18
præsertim contra ipsum principem concedentem,rõ
tamen erunt interpretanda contra mentẽ ipsius con-
cedentis.ita not.voluit Fran.Cur.in suo consi.xvj. xij.
col.nam certè mens ipsius serenissimi Principis non
videtur fuisse,concedere curiæ Capuanæ cognitionẽ
criminis læsæ maiestatis, seu falsæ monetæ: quia si id
concedere voluisset,bene expressisset.l.vnica.§.finau-
tem.C.de cad.toll.Et quod non fuit expressum,nõ de-
bet haberi pro expresso.l.Labeo.de supellect.lega.l.de
pretio.& ibi gl.de publi.in rem act.maximè quia con
cedendo prænarratos casus in priuilegio contentos,
non videtur concessisse longè maiores casus,imò ma-
ximos,cũ non valeat cõsequentia:cõcesit id quod est
minus,ergo includitur id,quod est maius. Nec potest
aut debet casus iste haberi pro expresso,cũ si princeps,
qui concesit hodie interrogaretur, an casum istum
in concessione prædicta inclusserit,& de eo senserit,
certè responderet † quòd nõ:cũ id sit habendũ pro ex- 19
presso & dispositio,de quo si statuens esset interroga-
tus,ita respondisset,seu disposuisset.glo.est in l.tale pa
ctum.de pact.tex.in l.fi.secundũ Bar.& Ang.ibi. ff. de
posthu.hære.institt.tex.in l.Barbarius.& ibi Bal. ff. de
offi.præto.Bal.in l.j.C.quæ res pig.obl.pos. Præterea,
licet in beneficiis principum larga debeat fieri inter-
pretatio:vt l.si.ff.de consti.prin.l.si quãdo.C.de bon.
vac.lib.x. † tamen id verum est in eis,& circa ea, quæ 20
beneficium exprimit:nam nõ est putandũ dixisse Mæ-
uium,qui expresit Titium.& pariter qui dixit decem,
non dixit dena ita dixit pulchrè And.de Iser.in c.im-
perialem.ij.col.de proh.feu.alien.per Fed. Præterea,
ex alio non debet fieri extensio ad casus nõ specifica-
tos,seu expressos in concessione,ex quo licet in cõces-
sionibus & beneficiis principum,sicut in donationi- 1
bus & similibus fieri debet latissima interpretatio,
† tamen secus erit in priuilegiis:quia in iis fieri debet 21
strictissima interpretatio.tex.est in l.si.de consti.prin.
l.si quando.C.de bo.vac.lib.x.l.si quãdo.in prin.C.de
inoffi.test.per quæ ita consulendo tenet Alex.in cons.
clix.ij.col.ij.vol.Item & vltimò non debet fieri exte-
sio ad casus non expressos in priuilegio, ex quo adpa-
reat ad supplicationem,& sic ad postulationẽ Capua-
norum huiusmodi priuilegium concessum fuisse, quo
casu fieri † debet stricta interpretatio, cũ non motu 22
proprio,sed ad postulationem concessum fuerit. Ita
voluit Io.And.in c.ij.ad fi.extrà de immu.eccle.& ibi
Abb.in pen.col.refert & sequitur Ias.in l.j.iiij. col. C.
de sacrosanc.eccle.& in l.fi.j.col.post Cy. ibi do cons-
stit.prin. Ias.in l.imperiũ.vij.col.ff.de iurisd. omn. iud.
Nunc autẽ dato absque veri præiudicio,quòd in priui
legio præfato princeps cõcessisset vniuersitati Capua-

Universidad de Deusto
Biblioteca

næ,seu eius cutiæ cognitionem criminis læsæ maiestatis,& sic falsæ monetæ in specie,& particulari ita exprimendo,attamen non videtur ex hac concessione seu priuilegio se priuasse,quin etiam ipse si voluerit, cognoscere nõ possit.tex elt peregrinus † in propriis terminis in c.dudum.de præben.in vj.& pro hoc bene facit,quia princeps concedendo iurisdictionẽ,seu causam cõmittendo alicui specialiter,nõ videtur auocasse ab alio ordinario superiore,& multò fortius à se ipso cognitionem,sed accumulasse.vt est casus not.in simili,in c.per hoc.de hær.in vj.& in l.j.C.de offi.prefe.vrb. vbi loquitur directè in officio præfecti vrbis, cui nõ videtur derogatum,si officiũ certi generis causarum alij cõmittatur.idem consuluit Pet. de Anc.in consi.clxiiij.iiij.col.j.vol.Et dicit Pet.de Anc. in cõsi. xxviij.incip.rationes inductæ.per prælegatũ tex. in c.dudũ.de præb.in vj.q̃ semper remanet domino maior potestas & iurisdictio,quàm transferat in alium. Ex quibus cõcludo nullatenus posse de huiusmodi crimine per curiã Capitanei Regij ipsius ciuitatis Capuę cognosci:sed per magnã curiã vicariæ.& ita post lõgã discussionẽ decretũ fuit per S.Regium Consil. & exequutum. Thom.Gramm.Regij fisci patronus.

SVMMARIVM.

1 *Publicatione bonorum,veniunt etiam actiones.*
2 *Publicatione bonorum nedum veniunt bona præsentia, sed etiam alia postmodum quæsita: cùm fiscus succedat bannito,etiam in bonis quæsitis post bannum.*
3 *Publicatione bonorum applicantur fisco actiones & obligationes,etiam consensuales.*

CONSILIVM VII.

IN Christi nomine,Amen.In causa Regij fisci cum Excellen.Marchione montis sarculi,super executione sententiæ latæ in fauorem dominæ Comitissæ Franciscæ amitæ eiusdẽ marchionissæ.prætendit enim,q̃ marchionissa ipsa tanquam eius neptis & proximior in gradu,tanquam filia magni senescalli fratris præfatæ dominæ Franciscæ,venire potest ad eius successionem,& successiuè ad executionẽ sententiæ præfatæ:fiscus autẽ regius sicut vniuersalis successor prefati quondã magnifici senescalli,ob eius notoriam rebellionem in Regẽ Ferdinandum primũ,gloriosæ memoriæ,prætendit similiter præfatæ dominæ Franciscæ succedere.nam cùm præfatus magnifi.senescallus fuerit ob eius rebellionem omnibus suis bonis priuatus, in huiusmodi † priuatione,& sic publicatione bonorum,veniunt etiam actiones.l.fi ademptis.C.de sen.passi.& dixit Albo.in l.j.ff.de statu ho.Mart.de Laud.in tract.de priuilegio.in suo no.xlvij.Nam eo in casu fiscus succedit loco hæredis,& est hæres.ita Bal.in l.j. C.de oper. liber. & dixit Mart.de Laud.in eo.tract.nu.87.& sic in fiscũ, vt in hæredem transeunt iura.Bal.in l.tam mand.C. de,non numo.pecu.& in rub.C.de pœ.Marti. in eod. tract.de fisco.no.cxxvij.Vnde si hodie viueret magnificus senescallus,nulli dubium,quòd ipse prafatæ dominæ Franciscæ succederet,vt suæ sorori.Cur ergo inficiari posset,quòd regius fiscus tãquã successor prefati quondã magnifi.senescalli vniuersaliter succedere non possit:& licet actio illa restituendarum dotiũ, in casu soluti matrimonij præfatæ dominæ Franciscæ, vel eius hæredi,& successori nõ esset adhuc sortita effectum tẽpore,quo viuebat præfatus magnific. senescallus;erat tamẽ iam stipulata:& in publicatione bonorum veniunt,& intelliguntur bona etiã postmodũ quæsita: † cum fiscus de iure succedat bánito, etiã in bonis quæsitis post bannũ,tanquã vacantibus.Bal. in l.eius,qui.ff.de testa.& idem Bal.in l. fi. C.de contrahen.empt.vbi plus dicit,q̃ cõditio obligationis non mutatur ex persona fisci successoris.Item & ex alio fiscus regius venit ad successionẽ præfatã, videlicet ex capite stipulationis in casu soluti matrimonij, morte præfatæ dominæ Franciscæ comitissæ, cui non fuerat facta adhuc restitutio,nec consignatio dotium ab hæredibus seu detentoribus bonorum viri.vnde necessariò infertur,q̃ si magnifi.senescallus hodie superesset proculdubio succederet,& eidẽ veniret præfata dos restituenda remanente regio fisco vniuersali successore,etiam superueniente conditione soluti matrimonij,& sic mortis apposita in stipulatione, sequitur q̃ fiscus ipse succedat,cùm in publicatione bonorũ applicẽtur fisco, etiã actiones † & obligationes conditionales,maximè prouenientes ex cõtractibus,prout in casu isto ita voluit Bar.in l.fi.de contrahen.emp.& ibi Bal.& in l.nam ad ea.de cond.& demon. & plenè Alex.in l.iij §.illud.ff.quod quisque iur.& in l.quoties. ff.de nouat.Et hæc breuiter mihi in præsenti valitudinario occurrunt pro nunc,cùm aliter libros reuoluere ex grauitate valitudinis nõ cõcedatur.Suppleat ergo iuris scrinia, quæ in S. Regio Consilio tanquam in principis pectore reposita seu recondita sunt.

Thomas Grammaticus Regij fisci patronus.

SVMMARIVM.

1 *Dominus regulariter non tenetur de delicto famuli, nisi delictum haberet tractum successiuum,seu causam successiuam:secus si momentaneam.*
2 *Falsitatis imago est id,quod distat à verisimili.*
3 *Delictum famuli imputatur domino scienti,& non prohibenti,quod maxime procedit,vbi sub st. aliqua præsumptio,quod fuerit factum domino mandante,& numero 4.*
5 *Discipulus in apotheca an obliget magistrum.*
6 *Dominus obligatur ex contractu factoris seu institoris.*
7 *Fraus probatur ex coniecturis.*

CONSILIVM VIII.

IN Christi redemptoris nomine, Amen. In causa regij fisci cũ Bartholomeo fretica rola super serico eiusdem Bartholomæi intercepto,ex notificatione non facta regiæ doanæ,licet ibidem immisso,& postmodũ extracto;nec aliter dato manifesto ad effectum,vt per fiscũ prætenditur fraudandi regiã doanam.Videtur potissimè ex aduerso fundari,q̃ dicta extractio à regiana doana absque notitia credececiorum seu doanarij nõ fuerit facta sciente præfato Bartholomæo, nec per ipsum,sed per Andream eius negotiorum gestorẽ & institorẽ,& sic q̃ nõ videatur ipsum Bartholomæum teneri de delicto seu fraude præfata cõmissa per præfatum Andream eius institorẽ:per multa,de quibus,j. proximè.nam huic respondetur, quòd licet regulariter dominus non teneatur de delicto famuli: tamẽ id limitatur non habere locum, † vbi delictũ haberet causam successiuam:prout in casu præsenti:secus si momentaneã:ita voluit Abb.in c.constitutus.de testi.& in c.cũ causam.el.j.c.tit.vbi multũ se iactat de hoc intellectu.& idem ante eũ tenet Bal.in l.j. circa fi.C. si quacun.præsi.potest,& hoc ideò,quia in actu successiuo præsumitur scientia.ita dixit Pau.de Cast.& Mod. in l.j.

in l.j.ff.si cer.pet.vnde non videtur cadere in iudiciũ rectè sentiẽtis illud sericum fuisse immissum in regia doana,adeò maximi pretij & valoris duca.triummille,& plus,per præfatum Andræam,& q̃ ibi stetisset per multos,& quã plures dies ignorante penitus præfato Bartholomẽo domino ipsius,& nil sciente de immissione præfata:cùm nullatenus sit verisimile, quòd ipse Andreas institor eiusdem Bartholomæi,sericum ipsum immisisset absque scientia ipsius domini principalis:per tex.in d.c.constitutus. & id quod distat à verisimili,est quædam † falsitatis imago. dixit Bal. in l.j.iiij.col.C.de ser.fugi.& in rub.C.de probat. Alex. in consi.xxvij.ij.vol.in causa & lite vertente.& in cõsi.cxviij.in quarto vol.And.Barb.in c. significante. ij. col.extrà de pig.& ideò dicebat Pet.de Anc.in consi. incip.In Christi nomine, Amen. Extrà ordinem contractuum.vlt.col.q̃ iis,quæ non sunt verisimilia,iudex non debet fidẽ dare.& idem voluit ipse Pet.in alio cõsi.incip.visa facti narratione,& copia testa. col.vij.in fi.vbi subdit,q̃ contra id quod non est verisimile, nõ deber quis audiri.Et sic cùm verisimile sit,& præsumendum omnino,q̃ præfatus Bartholomeus sciuerit, & non prohibuerit,erit sibi imputandum:cùm ex iuris dispositione † delictum famuli imputari debet domino scienti,& non prohibenti factum à famulo:maximè in vtilitatem ipsius domini.voluit Barto.in l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori.x.q.ff.de no.oper.nunt. vbi subdit Lud.Rom.præsertim hoc militare,vbi subest aliqua alia præsumptio,vt dicatur factum domino mandante:prout etiam consulendo tenet † Fran.Cur. consi.xlj.pen.col.sed in casu,de quo agitur,non solùm vna verum etiam & plures concurrunt præsumptiones clarissimæ,imò & probationes comprobantes id fuisse gestum opera ipsius Bartholomæi principalis domini.Et primò,quia sericũ ipsum fuit ibi immissum nomine ipsius Bartholomæi.Secundò,quia per multos & quàm plures dies sub eiusdem nomine ibi stetit. Tertiò,quia ipse Bartholomæus erat solitus aliàs fraudare iura regiæ doanæ.Quartò & vltimò,quia præfatus Andræas erat,prout est,eius factor & institor,& gerit & gerebat eius negotia,contrahendo pro ipso Bartholomæo,acquirendo eidem Bartholomæo,& sibi nihil.Hinc voluit pulchrè Bal.in rubr.C.de consti. pecu.iij.col.quærendo ibi,an † discipulus obliget magistrum.& ponit exemplum in eo,qui portat pannũ ad domum magistri,& deinde vendit.& concludit quòd si discipulus talis nihil aliud habeat in mandatis, non obligat dominum. tamen si consueuit negotiari in apotheca consentiente præfato suo magistro,& sic domino,censebitur institor,& tenebitur:argum.l.fin. ff.quod cum eo.Idem consuluit Alexan.in consi.xliiij. in ij.volum.& sic obligabit dominum ad pœnã prouenientem ex natura cõtractus,non autem ad extraneam:vt ibidem subdit Bal.cui optimè suffragatur Iurisconsultus in l.j.ff.de instito.ibi:æquum prætori visum est,vt sicut commoda sentimus ex actu institorũ, ita etiam nos obligari ex contractibus ipsorum,& cõueniri:& isti factores,vt erat, & prout est † præfatus Andræas,dicuntur hodie institores:ita dicit Bart.in l. eandẽ.vij q.ff.de duo.re.vnde cùm prædictus Bartholomæus asserat se ignorare,adparet id eum reuera fraudulenter asserere, cõcurrentibus notabilib. ſ. relatis coniecturis,& præsumptionibus:& præsertim, cùm fraus † ex coniecturis facillimè deprehendatur.c. j. & ij.de renun.in sexto.& præsertim data qualitate personæ solitæ in similibus:vt dicit Bal.in l.cũ allegas. iiij. oppo.C.de vsur.Cõcludo sericum ipsum fuisse & esse legitimè interceptum. Fuit tandem dictum sericum diu detentum in regia doana,& habita certa concordia cum regio thesaurario,fuit pro maiori parte restitutũ ipsi Bartho. Tho.Gram.Regij fisci patronus.

SVMMARIVM.

1 *Cogi nemo potest ad ostendendum titulum suæ possessionis etiam fisco,cùm nihil in eo sit speciale, nisi iure cautum reperiatur,maximè quando possidet pro suo.nu.3.*
2 *Reus tenetur edere fisco ad eius intentionem fundandam,quod est speciale in fisco.*
4 *Edere tenetur vasallus copiam instrumenti domino petenti.*

CONSILIVM IX.

REdemptoris gentium præsidio petito, Amen.Dum Laurentius de cãpulo,quoddam molendinum in aquis publicis existentibus in paludibus ciuitatis Neapol. construi fecisset:ad iudicium regiæ cametæ summariè tractus,ad instantiam Regij fisci,vt de eius iure docere debuisset:quonã pacto in aquis publicis,quæ regij fisci sunt,authoritate propria ædificasset:& ipso reluctante ac obiiciente minimè ad id adstringi posse, cùm ex iuris regula nemo cogi possit ostẽdere titulũ suæ † possessionis,per vulgat.l.cogi.C.de peti.hæred. quod procedit,etiam fisco,petente:cùm nihil in eo sit speciale,nisi iure cautum reperiatur.l.item veniunt.§.l in priuatorum.& ibi gl.ff.de peti.hæred.gl.in l.j. C.de eden.ita etiam in specie decidit consti.regni incipiẽs: vt ab omnibus.qua cauetur,vt nullus officialis prætextu generalis dominij fisci possit aliquem ex subditis compellere ad ostendendũ titulum suæ possessionis. Ego tamen ad tuitionem iurium Regij fisci,dico non obstantibus prælegatis præfatum Laurentium ad id compellendũ,vt per quam regulam molendinum in aquis publicis,quæ principis sunt, ædificasse demonstret.& quòd aquæ publicæ sunt Principis,vel baronum,quibus concessæ fuerunt per principes cũ baroniis,tenet pulchrè Luc.de penna in l.vsum aquæ.C.de aquæduc.lib.xj.& prætereà secundũ eũ in l.j.C.de man. & colon.patri.lib.xj.nam licet vulgaris sit regula,q̃ reus nõ tenetur edere actori ad intentionem fundandam,cũ nemo ex domo rei arma sumere possit attamẽ secus erit in fisco,cui reus omnino edere † tenetur ad eius intentionem fundandã.tex.est in l.nec quicquam. ff.de eden.per quã ita limitat singulariter Felyn.in c.j. v.col.versi.fallit secundò in fisco.extrà de proba.& licet lex ipsa,nec quicquã.duos habeat intellectus,vnũ videlicet,q̃ sit speciale in fisco:alium,q̃ non:cùm nũquam præsumitur aliquid esse speciale in fisco,nisi lex expressè dicat:prout ſ.ex aduerso fundatũ est:tamen prædictus intellectus,videlicet,quòd teneatur reus edere fisco,reputatur singularior.ita dicit Fulg.in dicta l.nec quicquam.Bar.in l.ij.§.djuus Adrianus.ff.de iure fisc.& pulchrè Ias.in præfata.l.nec quicquam.idẽ tenet Mart.Lau.in tract.de fisco.in no.seu priuilegio, ccxxxvij.vbi dicit speciale esse in fisco,vt reus teneatur sibi edere instrumentum ad fundandam eiusdem fisci intentionem,dum agit:per tex.in l.iij.ff.de eden. & not.in l.j.C.eod.tit.Item respondetur regulæ allegatæ in contrarium,& alio modo.nam licet nemo cogatur ostendere titulum suæ possessionis,id habet

Universidad de Deusto
Biblioteca

3 locum,† quando talis posidés posideret pro suo: ita Bald.in l.si legatum.ff.de eden.& ibi dicit de emphyteuta,quòd non tenetur edere instrumentum inuestituræ libellariæ domino:secus si posideret,vt emphyteuta.idem voluit Specu.in titu.de emphyteus.§.nũc aliqua.versi.cxlj. vbi etiam tenet, quòd emphyteuta tenetur edere copiam instrumenti emphyteutici,per tex.in l.prætor ait.§.primo.ff. de edendo. dummodo iuretur de calumnia,vt ibi in dicta l.prætor.refert, & sequitur Angelus.tenet etiam Baldus in additio. Specul.in titul.de loca.ix.columna.& idem est in vasallo qui tenetur edere copiam instrumenti feudi domino:
4 gloss.est in capitulo primo.§.illud.† & ibi doct. de prohibit.feudi alienatio.per Federic.& l.secunda.C. quibus & quando quarta pars debe.libro decimo. & Ludouic.in consilio clxiij.incipien.constit.curiæ mercantiæ.vltima columna.sed cùm molendinum non adpareat possessum pro suo,cùm adpareat situatum in aquis publicis,& in paludibus,quæ sunt regij fisci, & tam territorium ipsarum paludum,quàm aquæ ibi existentes,sunt particulariter regij fisci: quinimo & in foueo regali existit,prout ita vulgariter nuncupatur,ideò debet Laurentius ipse remediis opportunis compelli ad ostendendum titulum suæ possessionis. Nec videtur in aliquo obstare constit.regni.suprà allega.cùm illa prohibeat officiales,ne occasione dominij generalis fisci impetere habeant subditos ad ostendum titulum eorum possessionis: sed in casu nostro aquæ publicæ sunt sub particulari dominio fisci, vt suprà ostensum est.Item dicta constitutio reseruat iura fisci,sed fisco reus edere cogitur,per prælleg ata: ergo Laurentius ipse omnino cogendus est ad exhibendum titulum suæ possessionis.& ita decretum & exequutum fuit per regiam cameram summariè.

Thom.Gramm.Regij fisci patronus.

SVMMARIVM.

1 *Dominus malè tractans vasallos,debet feudo priuari.*
2 *Accusatione pendente contra officialem de delicto commisso in officio,debet ei administratio interdici, & interim alius in eius locum subrogari.*
3 *Officialis syndicandus debet interim ab officio suspendi, ex quo aliàs adstrueret testes scientes veritatem, vel illis minaretur.*
Filius priuatur feudo ob delictum paternum.ibid.

CONSILIVM X.

IN Christi nomine, Amen. Per syndicos Vrsi marsi dictum est in consistorio regis Cap.vt pendente accusatione de pluribus excessibus,criminibus & delictis & commissis per Quintum Perottam, vtilem dominum terræ Vrsi marsi, quòd interim interdiceretur administratio iurisdictionis filio successori eiusdem Perottæ, seu rectius dominium & possessio terræ præfatæ existens penes filium ipsius Perottæ, vt testes liberè, & absque metu testificari potuissent veritatis testimon. super querelis dudum expositis, & porrectis in vita ipsius Perottæ.Et pro interesse regij fisci dico suspensionem præfatam fieri debere ex infrà scriptis.Et præsupponendo vnum,quod est in iure verissimum, quòd dominus malè tractans vasallos,
1 cùm ex hoc dicatur malè† versari in feudo, quòd tenet à domino.arg.c.ad apostolicæ de re iudi.in vj. & not.in c.j.qualiter domi.proprie.feu.priu. dixit Albe. in l.bene à Zenone.C.de quad.præscrip.quòd talis dominus potest priuari ab Imperatore,seu Papa.Et quòd dominus malè tractans vasallos,debeat feudo priuari,tenet etiam Bal.in l.ij.ff.de iis,qui sunt sui vel alie. iur.& allegat etiam Cyn. ibi ita voluisse,cùm ille qui abutitur dominio,faciat se indignum dominari, dixit Bal.in c.j.§.publici latrones.in tit.de pace tenen.& eius viola.& in authen.statuimus.C.de episco.& cler. Paul.de Cast.in auth.qui rem.C.de sacrosan.eccle.facit bonus text.in c.ad apostolicæ.de re iudic.& quod dicit Felyn. in c.cum nobis. secunda columna. circa finem.de præscript.& sequitur Iason in dicta authen. qui rem.col.ij.& in prælud.feud. columna xxviij. & ibi Præpo.colum.xxij.Fran.Curt.in tract. feud. char. liiij.colum.iij.versic.quæro igitur in primis.Iacob.in tract.de Homag.versicu.marchio in Italia. columna quarta & octaua.Bonus in suo tractat. nobili.in tertia parte,nume. 210.idem Bonus in v. parte dicti tractat.num.19.& 20.& ideo mirabilius dixit.S.Thom. in ij.sent.artic.penult.quòd licitum est subditis, imò meritorium,talem dominum vasallos opprimentem occidere.Et quòd dum abutitur dominio,faciat se indignum dominari,dixit etiam Bald.in c.j.qualiter do. proprie.feud.priu.Iacob.de S.Georg.in tract.de homag.vlt.colum.& est tex.rectè ipsum intuenti in l.ij. ff.de iis,qui sunt sui vel alie.iur. imò eo casu dominus superior ex officio suo hoc facere debet, & eximere vasallos ab huiusmodi dominio, etiam si vasalli ipsi oppressi non conquerantur.dixit Ioan.Fab.in §.fi.instit.de iis,qui sunt sui vel alie.iu.& sequitur Guido Papæ in decilio.parlamenti Grationopoli decis.lxij. incipien.si quis baro.Iis ergo sic præsuppositis, redeundo ad thema propositum, quòd possit suspensio prædicta dominij & possessionis lite durante concedi, præmittendo perpetrata per prædictum Perottam induxisse manifestam ac legitimam priuationem, reperio quòd Luc.de pen.in l.iudices.C.de digni.lib.xij. tenet quòd pendente accusatione contra officialem accusatum de delictis in officio,debet eidem administratio interdici,† & interim alius in eius locum subrogari:argu.l.eum quem.C.de suspect.tutor.& l.decreto.ff.eod.titu.& in §.si quis autem. Instit.eod.& in cap.scripsit.vij.quæstio.prima. & l.secunda.ff. de decu.prout in simili etiam dicimus in prælato,vt in c.venerabili.extrà de offic.deleg.& c.licet Heli.§.quia verò.extrà de simon.& cap.quia.tertia quæst.secunda.& plenè Luc.de Pen.in dicta l.iudices.C.de dignita. Parde pute.in tractat.syndi.in titul.de offic.syndi.in iiij. char.vbi subdit in particulari,† quòd officialis syndicandus debet interim suspendi ab officio:quia distraheret testes scientes veritatem vel minas inferret: vt in cap.tam literis.§.j.extrà de testi.& in c.constitutus.extrà de excess.præla.& idem Paris.in eo.tract.syndic.in versic.accusatus.j.column.vbi concludit hoc locum habere tam in officiali temporali, quàm perpetuo.& idem in specie tenet Bart.in l.libertus.§.in quæstionibus.ff.ad munici.vbi in particulari tenet, quòd quando accusatur, qui deliquit in officio, interdicitur sibi administratio: sicut etiam in simili dicimus de notario accusato,vt in l.eadem.per Bart.ff. ad l.Iuliam,repet.& in suo consilio incipien.ser. Ioann.Et idem in simili dicimus de tutore:vt in l.eum.de suspetuto.& ibi Barto.& Nico.de Neaco. in l. proponebatur.de magistr.conuenien.& plenè Ludoui.in suo consilio ccxcvij.nam vltra,quod præfatus quondam Perocta

rocta multos,& quamplures eius vasallos de terra prædicta multis, ac quampluribus intollerabilibus grauaminibus affecit,contra ius & iustitiam: quo casu ipsius feudi priuatione dignum se fecit, vt in constit.regni, præsenti.rubr.de non opprimend. vasall.à domin.perpetrauit & alia quæ honestatis causa probari potius quam propalari opus est. Nec militaret respondere præmissa locum habere contra Perottam qui iam decessit,& non contra eius filium nunc dominum dictæ terræ. Nam si Perocta ipse pater talia commisit,per quæ omnino de iure priuatus erat nedum priuandus feudo præfato,etiam aduersus ipsum querelæ deductæ fuerant,sequitur quòd omnino locum habere debeat suspensio prædicta in personam eius filij,cùm tractetur de simili eius interesse,scilicet ob paternum delictum,& ipse quoque priuatus erat, vt plenè per glo.& And.de Iser.& Præp.in c.j.si vasal. feud.priue.quod maximè procedet in casu præsenti, cum in priuilegio concessionis prædictæ terræ factæ eidem Perottæ non mentionetur pro se & filiis:& sic non fuit facta mentio de filio nominatim vt magistraliter per glo.& And.de Iser.in dicto c.j.& ideò cum in casu præmisso tractetur etiam de proprio interesse ipsius filij,ad hoc vt testes absque metu aliquo deponere possint tam in processu ordinariè fabricando, quàm in querelis expositis,de quibus non est capta informatio,debet omnino suspendi.Et tandem ex gratia quondam regis capitanei non fuit aliter molestatus. Tho.Gram.Regij fisci patronus.

SVMMARIVM.

1 *Si inter duos inimicos est facta pax sub promissione reciproca,sub pœna,ne vnus alium offendat, si postmodum vnus primo loco alium offendit, offensus poterit absque metu ipsius pœnæ prefatum eius offensorem offendere, & insuper pœnam petere.*
2 *Contrahens qui contractum sequutus non est, non debet ex eo commodum reportare.*
3 *Est in electione creditoris,an ex contractu, cui est contrauentum,velit petere pœnam vel rem.*
4 *Contractus pedagiorum seu gabellarum, licet sonent in venditionem ad certum tempus,tamen est in veritate locatio,& non venditio.*

CONSILIVM XI.

IN Christi nomine, Amen. In causa Arrendamenti Salma.regij fisci cum illis de humellinis, licet prætendatur pro parte regij fisci,minimè in aliquo ex capitulatis contrauenisse,attamen quando,absque veri præiudicio,secus esset,& quòd in aliquo ex capitulis contrauentum esset,ex iuris dispositione,id regio fisco licuisse liquebit.Constat namque proprius ipsos de humellinis contrauenisse in non dando sal rubeum, nec illius bonitatis & qualitatis, prout in capitulis ipsis promiserant.& sic extante priori contrauentione ex
1 parte eorundem de humellinis licuerat secundo loco regio fisco contrauenire: imò† & pœnam incursam per eosdem ex causa contrauentionis præfatæ petere, per id quod dixerunt Bart.Bald.& Imo. in l.cum pater.§.libertis.ff.de legat.secundo. Quòd si inter duos inimicos est facta pax cum promissione reciproca, sub pœna,ne vnus alium offendat,quòd postmodum primo loco vnus alium offendit,offensus poterit absque metu ipsius pœnæ prædictum eius offensorem offendere,& insuper pœnam petere,& insuper pœnam per illum incursam ex præambula offensione petere:vt voluit Bald.in l.cùm proponas.C.de transc.& in l.is,qui fidem.ff. eodem titul.Paul.de Cast.in l.semel mora.ff.solut. matrimon. Bart.in l.prima.§.cũ arietes.ff.si quad.paup.feci.dica. & plenè Felyn.in cap.peruenit.extrà de iureiurand.in tantùm,quòd remittendum erit arbitrio petentis pœnam,si vult pœnam ipsam petere,vel contractum rescindere, & sic facere, quod in plus se habet.accedat text.in l.apud Celsum. §.aj. ff.de doli except. & in l. prædia.ff.de act.empt.nam is qui contractum sequutus non est,non debet ex eo commodum reportare.
tex. est in dicta l.cum pater,§.liberis† & in l.stipulatus es opus.ff.de fideiuss.ibi in fin.dum dicit:ea enim locatio,quam sequutus non es,perinde est,ac si interposita non esset,imò & fortius,etiam si adesset clausula, videlicet rato tamen manente contractu, tamen erit in arbitrio petentis pœnam,an velit ipsam petere,
† vel rem.prout in terminis voluit Spec.in tit.de emphy.§.nunc aliqua.vers.xxxvj.vbi dixit,quòd si inter locatorem & conductorem actum est,quòd nisi conductor soluerit certam pœnam annuam, quòd soluat certam pœnam rato manente pacto seu contractu, q̃ tamen conductor cessauit soluere,& voluerit soluere pœnam,& rem retinere:tamen locator poterit ipsum expellere, cùm sit in eius arbitrio,an ad rem, an ad pœnam agere velit.Idem tenet Hosti.in summa.§.peversi.quid si emphyteuta. Et idem in emphyteuta tenet Bart.in prælllega.l.cùm pater.§.libertis.ff.de leg. ij.& optimè stringũt prælallegata in hac materia,cùm loquantur in locatione,& istorum iurium fiscalium & publicorum sicut i gabellarum,pedagiorum,daciorum,† & similium,venditio,licet contractus sonet in
4 venditionem ad certum tempus,attamen re vera est locatio,& non venditio.ita Bart. in l. cotem ferro.§. qui maximos.ff.de public.& clarius Pau. de Cast.in l. insulam.& ibi Ias.de May.ff.de præscrip.verb.

Thom.Gramm.Regij fisci proc.

SVMMARIVM.

1 *Testes inimici non probant.*
2 *Testis inimicus licet non capitalis, tamen potest dici suspectus.*
3 *Inimicitia contracta cum vno de familia,intelligitur cõtracta cum omnibus de familia:in tantum,quod extenditur vsque ad quartum gradum,& nu.4.& 5.*
6 *Inimicitia ad hoc vt repellat,non requiritur quòd sit iusta, aut rationabilis.*
7 *Testis an potest esse mulier,in causa criminali.*
8 *Testes possunt esse consanguinei & fratres:vsque ad quartum gradum ad defensam pro consanguineo seu fratre ipsorum in causa criminali.*
9 *Inquisitus si fuit conuictus per testes de visu, & tortus negauit perseuerandum negatione,si probationes sunt vigentes contra eum,non obstante negatione,debet componi non autem pœna ordinaria puniri.*
10 *Inimicitia ad hoc vt dicatur probata,requiritur probari qualitas inimicitiæ:alias nõ dicitur probata inimicitia.*
11 *Testis ad hoc,vt tanquam inimicus repelli possit,requiritur probari euidens inimicitia & manifesta.*
12 *Testis tenetur adsignare rationem eius dicto:quia ratio est illa,quæ validat & invalidat dictum testis.*
13 *Testis deponens secundum suum iudicium,& viaëre, an probet.*
14 *Testi animosè deponenti,non est credendum.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

15 *Testis deponens suo iudicio, non præmittendo rationem per accommodatum sensum corporis, non probat.*

16 *Test.s mulier.s in causa criminali, an probent. Et concluditur quòd sic.*

17 *Testes fratres seu consanguinei, quòd admittantur pro fratre seu consanguineo in causa criminali, est verum, quando producuntur ad meram defensionem, & innocentiam inquisiti: Secus si ad repulsam seu impugnationem alterius. & num. 18. 19. & 20.*

21 *Contumax & bannitus dum inquiritur de delicto, & nullo existente indicio, potest torqueri.*

22 *Testis de visu delicti, facit vt proceda possit ad condemnationem contra inquisitum, & non ad torturam: quia tortura datur in subsidium, quando veritas aliter haberi non potest. nu. 23.*

24 *Confictus testibus licet neget, & in tortura perseueret negando: attamen debet damnari. & nu. 25.*

26 *Testes consanguinei non reprobantur ex hoc quòd probentur consanguinei producentis, sed debet probari, quòd sint coniuncti ex linea ascendenti vel descendenti: Secus, si probarentur consanguinei ex linea transuersali.*

27 *Iniuria facta vni de agnatione toti agnationi facta intelligitur, quo ad repulsam ipsorum, si inducti sunt in testes pro agnato.*

28 *Testes ob magnam amicitiam in totum repelluntur.*

29 *Lusor testis est criminosus, cum ludus sit crimen: & dicitur lusor male vitæ substantia sua: & testes lusores, & blasphematores repelluntur à testimonio. & nu. 30.*

31 *Testes reprobatorios repellit repulsa leuis, nedum valida & vrgens.*

CONSILIVM XII.

Remendi Dei suffragio petito, Amen. In causa istorum fratrum de castigliono, querulantium contra Bataglinum carceratum pro homicidio commisso in personâ quòdam Amati eorum patris, nouit vestra excellen. illustris. domine Ludouice montalte, regens Regiam cancellariam dignissime, quæ ex aduerso per Magnific. V. I. D. dominum Sigismundum de Loftedo, & dominum Andræam Gatula, meos in hac causa concurrentes, pro defensione Bataglini inquisiti, in medium adducta fuerunt, fundando principaliter inimicitiam productorum testium ad instantiam querulantium: & ex notissima iuris dispositione testes inimici producti non probant contra eum, † quem odio maximè capitali prosequuntur. gl. est. in c. quamuis. de procur. in sexto ver. inimicus. per quam addo, quod subdit ibi Domi. de sancto Gemi. quòd ille, qui non est inimicus capitalis, potest tamen dici suspectus. † & dictam glo. sequitur Ioan. And. in c. repellantur. extrà de accus. Specul. in titu. de accusat. §. quæ inimicitiæ. & in §. si verò. in authen. de testi. & ideò dixit Abb. in c. cum P. Manconella. de accusa. quòd inimicitia contracta cum vno de familia, præsumitur contracta cum omnibus de eadem familia, seu domo. † Idem voluit Bal. in c. si vasallus, el primo. in titu. si de feud. fuer. controuer. & ibi dixit, quòd inimicitia contracta cum vno, extenditur vsque ad quartum gradum. † & idem addo, fuisse relatum per Fely. in c. cum P. Manconella. & in c. cùm oporteat. de accusa. quinta colum. sed quòd inimicitia capitalis repellat testem, vltra plenè allega. per præfatos Magni. concurrentes, dico † idem voluisse Bald. in l. athletæ. in ver. dat remissionem. ff. de excus. tutor. glos. & doctor. in authentic. si dicatur, C. de testi. Alexand. de Imol. in consilio xcix. primo volumine. plenè Felyn. in cap. repellantur. & in cap. cùm P. Manconella. de accusa. & plenissimè in c. cùm oporteat. post Hostien. & Ioann. Andræ. eodem titul. & tamen in hoc plurimũ versabatur officium iudicis, & arbitrium, vt dicit Maria. Socin. in dicto capitul. repellantur. octaua columna. & ibi subdit, quòd ad hoc, † vt inimicitia repellat, non requiritur quòd sit iusta & rationabilis. refert & sequitur Felyn. in dicto capit. cùm oporteat. quinta columna. Secundò, gloriabantur præfati Magnifici concurrentes, nihil dici posse probatum in facto aduersus præfatum Bataglinum, cùm probatio vulnerum, & successiuè homicidij adpareat facta per testes mulieres, quibus in causa criminali iura non deserunt: † imò prohibent mulieres admitti ad testificandum. text. est in capitul. forus. extrà de verbor. signification. & idem procedere de iure ciuili, tenet Iacob. de Aren. in l. qui testamento. de testamen. prout refert Ioannes Andræ. in additio. Specul. in titu. de teste. §. primo. versic. item quòd est mulier, & plenè Fely. in cap. quoniam. prima columna, extrà de testib. Tertiò adducebant non obstare, quòd inferri posset fuisse productos ad instantiam ipsius inquisiti nonnullos testes eius consanguineos, & alios affinitate propinquos, quorum examinatio ac productio à iure permittitur ad inquisiti defensionem, super qua produci & examinari possunt etiam fratres inquisiti, seu delati: † & successiuè alij eius cõsanguinei, vsque ad quartum gradum, prout plenè tenent Bal. Saly. & cæteri in l. parentes. C. de testi. Quartò & vltimò, lætantes concludebant, quòd si qua extitissent: etiam vrgentia indicia contra præfatum Bataglinum, illa fuerunt plenè euacuata per torturam illatam eidem, qui tanquam innocens semper perseuerando, negauit, & audacter. vnde quatenus in præsentiarum pœna aliqua ex meritis deductorum plectendus veniret quod non creditur, illa quidem habita ratione torturæ, esset minima & pecuniaria saltem † prout satis pulchrè in propriis terminis allegarunt consuluisse Barthol. Capo. in consil. xxxij. incipiente Rustici Vicentini. Sic ex his omnibus concludebant Bataglinum prædictum crimine homicidij delatum, ac vergentissimis probationibus conuictum, interparum & nihil plectendum fore. Sed intonante in auribus meis text. l. tertiæ. C. de episcop. audien. ibi, dum dicit, homicida, quod fecit semper expectat. qui originem traxisse videtur ab obiurgabili, ac tremendo verbo nostri Redemptoris ad Petrum conuersi, ac dicentis: pone gladium in vaginam: quia qui de gladio ferit, de gladio perit. idcirco quatuor fundamentis ex aduerso veluti quatuor ex septem peccatis mortalibus, cum septem donis Spiritussancti infrà adducendis prostratis ac profugatis si delatus ipse absoluendus tanquam innocens, vel vt reus condemnandus, veniat, ex eis facilimè ac breuiter veritate excussa ac trutinata adparebit. Et seriatim respondendo, Quò ad primum non obstat id quòd de inimicitia ex aduerso obiectum est, cùm minimè adpareat aliqua qualitas inimicitiæ particularis probata, nisi ita leuiter, quòd erant inimici nulla adiecta qualitate, † nec causa inimicitiæ: quo casu non adparet probata inimicitia. Ita satis nota. voluit Imo. in capitul. Raynutius. de testam. vbi in specie voluit, quòd requiritur probari fuisse cõmissam causam inimicitiæ

micitiæ ad hoc, vt testis repelli possit vt inimicus. & idem voluit Bald. in l. si quis testibus. in fi. C. de testi. vbi in specie subdit, quòd requiritur qualitas & speciesinimicitiæ probari: † nec sufficit ita in genere. idem sequitur Iason. in l. j. quinta col. C. de testamen. imò plus dixit Bald. in c. Rodulphus. extrà de rescrip. quòd ad hoc vt testis tanquam inimicus repelli possit, requiritur probari euidens inimicitia, & manifesta: refert etiam & sequitur Ias. in l. sororẽ. vltima columna. C. de his, quibus vt indignis. Secundò adparet, quòd testes ex aduerso producti in redditione causæ scientiæ nullam rationem saltim bonam in eorum dictis assignare videntur, vt ex facie depositionis eorundem testium est videre: † & tamen ratio est illa, quæ validat & inualidat dictum testis, vt dicit Bal. in l. cõuenticula. C. de episco. & cler. & ideò dicit Bald. in l. edita. in repetitio. Paduana. C. de eden. quòd testis sine ratione deponens, dicitur vt pecus, & non vt homo deponere: & præsertim in criminalibus, in quibus debent testes etiam non interrogati, reddere rationem de scientia: aliàs non probant. dixit Saly. in l. fina. C. de probatio. Anton. de Butr. in c. fi. extrà de iureiuran. Ludo. Roma. & Alexan. de Imo. in l. ait prætor. ff. de iureiuran. & consuluit idem Alexand. faciens mentionẽ de Salyc. duntaxat in consi. xv. in v. columna. in primo volumin. Tertiò adparet, quòd testes præfati ex aduerso producti, deponunt de inimicitia præfata, secundũ eorum iudicium & videre, subdendo insuper, ꝙ ex dicta inimicitia testes ipsi fecerunt mille iuramenta falsa contra delatum: † & certi ac indubitati iuris est, ꝙ testis deponens secundum eius iudicium & videre, nõ probat: quia non dicitur eo casu, vt testis deponere. l. testium. C. de testi. l. qui testamẽto. §. fi. ff. de testa. Bar. in l. quid tamen. §. arbiter. ff. de arbi. & in suo tract. de teste. Bald. in leg. de quibus. xx. colum. de legi. & pulchrè Ange. in l. sciendum. in repe. secunda columna. ff. de verbo. oblig. & sequitur consulendo Alexand. in consilio xxiiij. in secundo volumine. & consil. lxxiiij. secunda colum. j. volum. & Franc. Curt. consilio lv. in viij. colum. Suffragatur insuper, quia testes taliter deponendo absque assignatione rationis, dum subdunt in suis dictis, ꝙ tales examinati ex aduerso facerent mille iuramenta falsa pro illo producente: † adparet ex hoc satis animosè deposuisse: & testibus animosè deponentibus stari non debet, per id quod habetur in c. ij. extrà de in integrum restit. & in c. accedens. vt lit. non conteſt. Ita consuluit Alexan. consil. cliij. in v. volum. in princ. vltrima colum. † Accedit proximè dictis, quòd quando testis deponit suo videre, seu suo iudicio, vt suprà dictum est, non præmittendo rationẽ per accommodatum sensum corporis, non probat: vt suprà probatum extitit. Idem firmat Ioan. And. in additio. Specul. in titul. de teste. §. nunc autem tractandum. prope finem. Nam videntur in præfatis casibus testes iudicare: & sic excedere notissimos terminos testis: quo casu non probant modo aliquo. Ita in specie voluit Bar. in l. fi. C. de vsur. & consuluit Franc. de Are. in consi. xxxviij. in ij. col. † Quartò quò ad secundum obiectum non militare, clarissimum est, quòd dictum fuit mulierum testimoniũ in criminalibus non admitti, cum id de iure canonico duntaxat vendicet sibi locum, vt adparet per tex. allega. in dicto c. forus. secus enim de iure ciuili in foro Cæsaris: ita dixit glo. in verb. non fœmina. in dicto c. forus. de verb. signifi. & tenet Spec. in tit. de teste. vers. quid si mulier. §. j. nec fit aliquod fundamentum in opi. Iac. de Are. ex aduerso adducta: cum in foro Cæsaris, & de iure ciuili minimè locum habeat: vt voluit Alexan. in consi. xcix. vlr. column. j. vol. imò † magis communiter tenetur contrarium. videlicet quòd testimonium mulieris tenet in causa criminali, per tex. in l. ex eo. ff. de testi. & idẽ etiam in specie consuluit Alexan. consi. xj. pen. col. co. j. vol. subdens solùm esse speciale in testamento, vt in eo testis mulier esse non possit. Idem tenet Alexand. consilio. xxiiij. ij. vol. & ibi dicit, ꝙ in terris ecclesiæ de iure canonico non probant: tamen hoc de facto nõ seruatur. Ita dicit ibi in iiij. col. & idem tenet idẽ Alexan. in consi. cxiiij. in quarta col. vbi plenè, in quarto volum. Phili. Deci. in consi. cxxxiij. in quarta colum. pro corroboratione quorum opi. adduco tex. in terminis in l. tertia. §. lege Iulia. ff. de testi. vbi lex Iulia prohibet mulierem, quæ sui corporis quæstum facit, in accusatione publici testificari: ergo si est mulier honesta, & quæ non faciat quæstum sui corporis, testificari poterit. & idem tenet & sequitur Ias. in repet. l. ad monendi. xxx. char. de iureiur. Et quòd de iure ciuili mulier sit idonea testis in criminalibus, † tenet Ang. in tractatu maleficiorum. in versi. cõparuerunt dicti inquisiti & negauerunt. in tertia columna. versic. vide in muliere & insuper aduertendum est, quia in suprà allegato consilio xxiiij. dicit do. Alex. de Imo. secundum Ioan. Andr. & Spec. in tit. de teste. §. j. in additio. incip. fertur Iaco. de Aret. & c. quòd hoc de facto non seruatur: quod secundum eum habet æquitatem, quando per mares veritas haberi non potest. Quintò, quòd ad secundum obiectum, quod minimè eidem Bataglino delato suffragari potest: nam licet fratres & successiuè consanguinei vsque ad quartum gradum admitti debeant in causa criminali pro fratre, seu consanguineo in testimonium producti: † tamen illud procedit quando fuerunt inducti ad probandum simplicem ac meram defensionem, & innocentiam inquisiti: secus si fuerunt inducti ad reprobationem, & impugnationem alterius. Ita voluerunt Bald. & Salyc. ex aduerso allegati, si toruo oculo non inspiciantur, in d. l. parentes. & faciunt not. in l. lex cornelia. in princip. ff. de iniur. & per Bar. in l. qui testamento. §. j. ff. de testam. per Cano. in c. cum oporteat. de accu. & ita in particulari consuluit Alex. consilio quinto. in tertia columna, primo volumine. vnde cum testes examinati ad defensam inquisiti, non sint inducti principaliter ad docendum de innocentia ipsius, nec ad meram eius defensionem probandam, sed ad impugnationem & reprobationem testium productorum per querulantes: sequitur quòd huiusmodi consanguinei, nullatenus sint idonei: nec probent pro ipso delato. & præsertim vendicat sibi locũ præfata fundamentalis ratio Bald. & Saly. volentium, quòd consanguinei admittantur, quia producuntur contra fiscum. nec enim pro hoc dicuntur nocere fisco, qui tractat de pœnali & odioso lucro cum alterius iactura: argu. eius quod not. ff. de fur. l. si quis vxori. §. fina. & ideò cum depositio fratris seu consanguinei pro inquisito fratre seu consanguineo, ei prosit, † & nemini nocear: tunc eius testimonium valet, per text. not. in c. literas. extrà de præsump. vbi in purgatione fratris de crimine hæresis, admittitur testimonium fratris. & ideò subdit, quod ibidem in d. c. literas, pulchrè dicit Fely. in tertia

Universidad de Deusto
Biblioteca

tia col.fortè præfata non procedere,vbi tractatur de interesse alterius,& sic vbi procedit accusatio seu querela,prout in casu,in quo sumus,in quo querelantes vltra querelam fecerunt partem in iudicio: ergo concludendum est necessariò huiusmodi testes nullatenus admitti posse,nec debere.Sextò,quo ad quartũ ab aduerso fundatum obiectum,nec quicquam tuetur præfatum Bataglinum delatum eius cõstantia & perseuerãtia negationis in tortura:nam certum est quòd omissa probatione testium de visu,nec non & vrgentissimis indiciis maximè de inimicitia capitali inter defunctum & inquisitum,& eius fuga à loco commissi delicti,cum roncha sanguinolenta,& pessima fama ipsius,de quibus plene in processu,fuit tandem delatus ipse pro huiusmodi delicto citatus,& contumax effectus,& bannitus more solito in tribunali: ex quo solo banno & contumacia circunscriptis aliis prænarratis indiciis † imò nullo existente indicio aut probatione aliqua,poterat torturæ subiici .dixit Bal. in l.j. iiij.col.C.de hæred.instit.vbi refert idem tenere Nico. de math.referunt & sequũtur Mod.Senen.in tractatu de indiciis & tortu.viij. char. ver. v. principaliter. idem reperio tenuisse Ang.in l.iniuriam.§.si quis decreto.ff.de iniur.quem refert & sequitur in hoc Anto. de Iustin.in suo tracta.syndica.in vlt.char.tra.& idem sequitur Marsil.in l.pen.in.vltimis verbis.ff.de quæstionib.Paris de pute.in tractatu syndica.in verficu. tortura.in c.viso.de repetit.Torti.vj.col.& in c.sequitur quæstio.v.col.nullam de prælegatis authoritatibus,faciens mentionem. Præterea succedit,quòd existentibus tot & tantis contra prædictum inquisitum,& præsertim probationibus,imò testibus,de visu non debebat procedi ad torturam,sed ad condemnationem:cùm ad torturam minimè procedi potest ex iuris dispositione,stantibus testibus de visu delicti. † dixit Bald.in l.qui sententiam.C.de pœn. Andr.de Iser.in c.j.§.scire.si de feud.fue.controu.inter domi.& fidel.& in constit.regni,si damna clandestina.vij.col. vbi subdit,quòd iudices crudeles aliter faciunt ad denegandum beneficium appellationis à iure permissum,& tenentur ac si essent homicidæ.Idem sequuntur Moder.Senen.in tractatu de indi. & tortu. in viij. char.in v.principali quæsito.in versic.sextò iudex considerare debet.& ibi alle.multos hic idem tenentes, subdendo insuper hoc verius esse. quibus suffragatur, quia tortura datur in subsidium, † quando veritas aliter haberi non potest:Secus si per aliam viam res adpareat:quia tunc non est deueniendum ad torturam: vt est tex.& ibi Bart.in l.edictum.ff.de quæst. sequitur Angel.in tract maleficio.in ver.fama publica præcedente,in iiij.char.versi.nũc videamus de tortura:idem tenet Gandi.in tractatu de quæstio.& tormen .& dicit Ang. in l.si certus.ff.ad Silleia.quòd eo casu malè facit iudex ponere reum ad torturam,& tenebitur in syndicatu,si aliter probatum fuerit delictum: & sic quatenus præfatus Bataglinus tortus adparuerit,& negauerit, huiusmodi tortura non habet in aliquo sibi prodesse:ex quo licet de iure quis fuerit tortus,& insteterit semper in negando,purget indicia: † attamen quando fuit conuictus testibus & probationibus, prout iste Bataglinus fuit,debet damnari,licet per tormenta non confiteatur. Casus est singularis in l. qui sententiam.C.de pœn.quem dicit esse ad hoc not. Alexand.de Imo.in l.vnius.§.reus.ff.de quæstio. Ludo. in l.j.§.hoc rescriptum.ff.ad Silleia. Paris de pute.in tractatu syndicatus,in versic.tortura. Io vltimo.in c. quidam latro famosus.prima columna.in penultima. chart.tract.& ideò in propriis terminis dixit singulariter Bal.in c.ad nostram per illum tex. extrà de probationibus.quem ibidem sequitur Felyn. quòd licet quis semper perseueret tam in tortura,quàm extra torturam,pluries negando delictum perpetrasse,tamen existentibus probationibus legitimis contra eum,potest condemnari ad mortem:& pariter ad mutilationem membri,non obstante eius perseuerantia in negatione:ita Bald.in dicto cap.ad nostram. circa finem.in versic.& not.idem refert & sequitur Marsi. præclarus doctor Bononi. in singu.suis in suo singu. cviij.incip.aliàs fui interrogatus à quodam iudice maleficiorum iuuene & Tyrone. cui respondet,quòd indubitanter poterat conuictum testibus, & in tortura negantem,ad mortem condemnare,& quòd de hoc est etiam text.in dicta l.quisententiam.quem miratur non fuisse à Bal.allegatum in dicto cap.ad nostram.& idem tenet Alexan.in l.repeti.§.vnius.ff.de quæstio.& per hoc adparet Cæpol in vanum consuluisse: & contra casum in terminis dicta l.qui sententiam. & contra Bal. & suprà relatos authores non modicè fundando ex suo capite quasdam rationes coloratas,iunctis remotis decisionibus,quæ ex sui adparentia subsistere non adparet.Septimò & vltimò quo ad quintum obiectum,licet in replicatione omissum,cùm ex aduerso iure fundatum non fuerit,dicebatur in facto fuisse plenè probatum omnes testes productos contra Bataglinum fuisse, & esse adstricta consanguinitate coniunctos querulatibus hoc respondeo dupliciter:& primò,quòd multi & quamplures testes adparent à parentela præfata & consanguinitate exceptuati: vt patet in processu:attamen posito absque veri præiudicio,quòd ita non esset,adhuc dico minimè adparere ex eorum seu aliorum testium depositione,in quo gradu querulatoribus seu querulantibus adiugantur: sed solummodo deponunt: *quelli son adstreti parenti: & carnali,ma non so pcho in che grado.* & ideo succedit aurea & peregrina iuris decisio, † quòd ad hoc, vt testis repelli possit vt consanguineus.non sufficeret in genere probare,quòd sit consanguineus producentis: sed requiritur in specie probari,quòd sit adstrictus, seu coniunctus producenti ex linea ascendenti vel descendenti: nec sufficeret, si probaretur de linea transuersali. Ita dixit † singulariter Innocent. & Ioann.Andr. in capitul. nonnulli.extrà de rescriptis. quod dictum pro singu.allg.Angel.consilio. cxciij. incipiente visis processibus. refert etiam & sequitur Marsil.in singul.cxxxiij.incipiente affinitas. Et ex his adparet sufficienter satisfactum omnibus obiectionibus ac motiuis Magnific. concurrentium .& præfata etiam sequitur Iason in repetition. admonendi.xix.chart.ff.de iureiurand. Quibus Magnifici concurrentes & si omiserint in medium adducere, quòd omnes testes ad instantiam delati præfati testificantes, sunt omnes consanguinei, videlicet eius patrui carnales, item fratres consobrini :& alij in actori vinculo consanguinitatis adiuncti, prout tacitum & omissum dixisse non erubescam : vnde succedit, si exequeretur iustitia de præfato inquisito, prout omnino exequi debet, huiusmodi iniuria esset in vilipendium & dedecus maximum totius agnationis,& parentelæ:& successiuè præfatis consanguineis in testes productis, & sic vnusquisque ipsorum † censeretur in causa propria testificari: cùm iniuria facta vni ex cõsanguineis, cæteris de consanguinitate facta videatur,ac censetur:ita Bart.in l. lex Cornelia. ff.de iniur.Bene facit lex vnica.C.de rap.virg. vbi pulchrè Bald.in v.not hoc idem dicit.& hoc ideo, quia agitur de proprio interesse,ex quo iniuria communis esse videtur.ita in specie consuluit præclarus doctor. Phil.Deci.in suo consi.cxxxiij.j.vol.iij.col.nam dico, quòd eo casu videntur in causa propria testificari,vbi adparet versari vindicatio iniuriæ:idem reperio tenere Anto.de But.in c.cùm oporteat.extrà de accusatio. Saly.in d.l.parentes.de testib.Socin. in consil. xvij. in iiij.col.j.volum.& tenet etiam Felyn.in d.c.cùm oportet.de accusa.iij. col.& licet iniuria nõ intelligatur facta toti agnationi, quantũ ad hoc, vt cuilibet competat actio iniuriarum:tamẽ censetur facta toti agnationi, quantum ad hoc, vt nemo de agnatione possit in illa causa pro agnato inquisito de crimine testificari aut iudicare:per d.l.lex Cornelia. & ibi Barto. post glo.ex præalleg.idem dixit Bald. in l. cùm scimus.C. de agrico.& censi.lib.xj. Bal.in l.vnica. C. si quacunprædi.pote.& plenè Ias.in l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus.penult.col.ff.de verb. oblig. Accedit insuper, quia nedum adparet verificatum per nos de consanguinitate dictorum testium, cum inquisito; verum etiam quòd vltra consanguinitatem sunt eidem amicissimi,& quadam necessitudine adstricti, & assiduè conuersantur adinuicem. Et iure cautum est,quòd licet amicitia non repellat testem, per casum expressum in l.sciendum.ff.de vsur.licet detrahit de fide, secundum quantitatem amicitiæ: † attamen propter magnam amicitiam ex toto repellitur.ita dixit Flori. in l.iij.in prin.ff.de testib.post Spec. in tit. de teste. in princ.quem ipse non alleg.Bal.in c.j. extrà eod. tit. & consuluit Lud.Rom.in consi. cccv. inci. quæro proposita.refert & sequitur Felyn.in c.quoties. ij. col. extrà,de testib.Vltimò,constat liquidò ex reuolutione chartarum processus,vltra quòd præfati testes ex aduerso producti sunt eiusdem delati cõsanguinei,& amicissimi,vt suprà dictum est,sunt etiam lusores, blasphematores Dei,ebrij,frequentatores tabernarum,& aliis elidibus repulsis accincti:& tamen sola probatio quòd sint lusores,& blasphematores,sufficeret,cũ ludus sit crimen: † vt not.Barr.in §.illud.in proœ.digestorum.nam ludens præsumitur dilapidare bona sua, adeò quòd dicitur malè vti substantia sua, dixit Bald.in authen.quod locum.circa fin. C. de collatio. & ideò in causa matrimoniali, cùm dicatur grauis causa,non admittuntur, imò repelluntur testes lusores & blasphematores:ita consuluit Alexan. in consi. clij.col.iiij.incipien.viso processu.v.vol.idem reperio † consuluisse Phil. Deci. in suo consil.cxlij.incip.in causa matrimoniali.ix.colum.idem tenet Lanfran. de oria.in repet.c.quoniam contra.in versic.testium.xlj. colum.extrà de probat.& nihilominus testes præfati producuntur ex aduerso ad reprobationem testium nostrorum, quos quidem baptizauimus, vt suprà,& expeditum est in iure,quòd nedum valida & vrgens exceptio seu repulsa, † verum etiam & leuissima repulsa repellit testes reprobatories.Ita voluit pulchrè Bald.in cap.cùm Ioannes,extrà de fide instrumen.& consuluit excellens doct.Franc.Curt.in suo consil.lv.

secunda colum.vbi etiam ad hoc alleg.Bald. idem tenere in l. optimam.C. de contrahen.& committen.. stipulatio.quòd quidem in libro mei Bald.in stampis non reperio:& sic ex præmissis succido telam, quam orsus sum,rectè sentiens,iudicaturus rectius iudicium proferat: si quid tamen minus congruè dictum est, supplex vt ignoscas.oro,quoniam apud virum nedum eminẽtis scientiæ,magnique consilij verum etiam & singularis virtutis,huiusmodi & futilia & nulla esse videntur.dignetur ergo vestra excellentia occurrere, vt molesta ac horrida vox sanguinis interfecti acclamantis coram domino: vindictam domine retribue de interfectore,desinat acclamare:& tandem reuerso Bataglino in carcere,qui fuerat iam excarceratus per magnam curiam,prætextu,quia tortus fuerat in duos tractus:& iterum retortus per quatuor tractus in castro nouo in præsentia prædicti excellent.Regentis cancellariam:& ipso perseuerante in negatione, fuit condemnatus ad remigandum per quinquennium in triremibus Regiis:ex quo licet enerusset iudicia, attamen probationes de visu:licet laserat per torturam attamen non in totum purgauerat.

Thomas Grammaticus. V. I. D.

SVMMARIVM.

1 *Mora dicitur purgata ex subsequentibus actis diligentia.*
2 *Animus & voluntas iudicatur ex actis & gestis: & ex actu præcedenti præsumitur animus, & quod plura de animo.*
3 *Voluntas magis declaratur ex actis, quàm ex verbis.*
4 *Filius Guelfi, potest esse Gebellinus, & econtra.*
5 *Filius natus ex parte partiali contra Regem, vel pro Rege, eodem modo præsumitur, prout eius pater fuit. & multa de filio, quod sequatur mores & conditionem patris plene. & nu.6.*
7 *Præsumptio vna tollitur per aliam vrgentiorem.*
8 *Præsumptiones speciales tollunt præsumptiones generales.*
9 *Præsumptiones duæ quando concurrunt, quarum vna est exclusiua delicti, & alia inclusiua, semper attenditur exclusiua.*
10 *Vasallus si tempore guerræ notificat domino se impotentem, aut inermem, vt ipse dominus transmittat ad detinendum castrum & dominus non curat, eo casu vasallus excusatur, si castrum fuit sibi ereptum ab hostibus.*
11 *Custodia arcis etiam baronum, tempore belli spectat ad regem.*
12 *Dominus seu custos castri si tempore guerræ offert illud adsignare Regi custodiendum, non tenetur amplius de eo, quod succedat, si Rex non mittat ad eius custodiam.*
13 *Officiali in suo officio credendum est, maximè dum dicit id sibi a superiore commissum. nu.14.*
15 *Testis spectatæ fidei, licet vnico standum est.*
16 *Hominis bonitas facit, vt recedatur ab omni iure, propter eius bonitatem seu integritatem.*
17 *Testis licet non posset esse frater pro fratre, tamen si esset religiosus & spectatæ fidei, nihil sibi de fide diminueretur.*
18 *Minatus à consueto minas executioni mandare, dicitur esse in iusto metu.*

Metus

Universidad de Deusto
Biblioteca

19 *Metus iustus dicitur metus perditionis honoris: & pariter perditionis bonorum.& metus mortis, pariter iustus est.nu.20,& 21.*

22 *Metus iustus dicitur, nedum cum instans est periculum, verum etiam cum suspicatur,ne res ad id verisimiliter tendat.*

23 *Metus iustam causam subesse,sufficit verificare, ad hoc vt dicatur iustus metus.*

24 *Metus iustus est,vbi iusta suspitio inest.*

25 *Paria sunt quid fieri per metum,vel per probabilem suspicionem metus.*

26 *Metus violentiæ inferendæ,dicitur iustus metus.& ideo non debet quis se subijcere periculo.& num.sequenti.*

28 *Metus iustus armorum dicitur,etiam quod armis depositis gestum est.*

29 *Metus iustus sufficit,licet eius effectus non sequatur.*

30 *Vasallus si quid fecerit contra dominum,per quod veniat feudo priuandus, si id per metum fecisse docuerit, excusabitur.*

31 *Vasallus si reliquit dominum in prælio,metuendo vim hostium,excusatur.*

32 *Vasallus tenetur impendere auxilium domino salua sua persona,& vita,quã præponere debet saluti domini.*

33 *Vasallus dimittens dominum in prælio,priuatur feudo, nisi periculum vitæ sibi videatur imminere, vel propter valetudinem sui: & ob parentum & affinium succursum:vel quia nescit iuuare dominum.*

34 *Metum passus non tenetur aufugere,si periculum est in fuga.*

35 *Manens cum hostibus non in damnum domini, sed vt euitaret periculum, & ipse non sit aptus ad arma excusabitur.*

36 *Dissimulandi animo quòd quis aliquid dixerit,vel fecerit,probatur per coniecturas.*

37 *Præsumptiones & coniecturæ non sufficiunt ad quem condemnandum.*

38 *Hæres domini non potest vasallum rebellem reputare, quem dominus dum viueret,non reputauit rebellem.*

39 *Bona stabilia recuperata in bello,non fiunt occupantium: sed debent restitui prioribus dominis.& nu.seq.*

41 *Dominus tenetur in omnibus reddere vices vasallo.*

43 *Vasallus si in seruiendo pro domino expugnauit,& cepit aliquod castrum à posse hostium,licet in eo expenderit pro expugnatione,tamen ex quo tenetur seruire Regi, restituet castrum priori domino, & non recuperabit expensas.*

44 *Rex si facit expensas pro fortificando castrum vasalli tempore guerræ,si demum illud restituit vasallo,non poterit ab eo repetere expensas factas,sed debet gratis restituere.*

45 *Vasallus si pro consecutione gloriæ belligerando contra hostes,vt impetraret id,quod ab hostibus consequeretur non obligat illum,in cuius subuentionem acc.sit.*

46 *Castrum occupatum à non domino tempore guerræ, debet restitui priori domino gratis, & absque aliqua solutione.*

47 *Metus iustus vel iniustus quando sit, arbitrio iudicis committitur.*

48 *Metus iustus vel iniustus excusat à culpa.*

Allegationes recitatæ pro maiori parte per me Thomam Grammaticum die.xxv.Octobris.1499.coram sereniss Rege Federico de Aragonia in solio regali sedente, adstantibus eiusdem Maie.S.consilio & auditoribus,respondendo domino Io.Thomasio iaduario,& Petrucio de minodois,Vtriusque Iuris Docto.concurrentibus.adsistente quoque meo collega domi.Diomede mariconda, qui peregregiè etiam in causa ipsa allegauit.

CONSILIVM XIII.

IN Iesu Christi Redemptoris Nomine, Amen. In causa Miloniana illius, tantam in dicendo Ciceronis felicitatem aliàs facilitatem destituisse accepimus, quod ego ipsius,nec,vt sic dicã,fimbria in tam augustissimo sapientissimi principis & legis animatæ conspectu,procerúmque tantorum & Iurisconsultorum cœtu pronuntiando attinguam,apud quos quidem causæ grauitate accedente alterius profecto doctrinæ, excellentioris ingenij,sublimioríque eloquentiæ fuisset eligendus orator.Pia quidem superari spero ab hoc diuino,ac sereno tuæ Maie.vultu.vnde quanto grauior est sarcina, qua premor,quanto maiori negotiorum fasce vrgeor,tanto maioris erit clementiæ mecum benignius agere.In præsenti Mag.Hectoris Zurli de Neapo.causa aduersus excel.Comitem Pitigliani baiuli, ac aui excel.Comitis Nolæ eius nepotis de terra Solofre,quæ prætenditur ad Regiam curiam ob prætensam rebellionem Hectoris deuolutam :& succesiuè per eandem sibi concessam. Propositum primo loco fuit per Magnificos concurrentes ex multis,ac quampluribus rebellionis causis, eundem Hectorem tanquam rebellem debere puniri in amissione terræ prefatæ,bonorum,ac propriæ vitæ. Præsumitur primò, quia dum sereniss.mus Rex Ferdinandus secundus, gloriosæ ac celebris memoriæ post eius recessum à Ciuitate Neapo.& regno diuina sibi fauente clementia, ad Ciuitatem Neapo. reuersus Hector ipse eius prauam exhibens intentionem nec valens suas animi passiones dissimulare,fuit negligens redire ad ipsius Regis sereniss.mi fidelitatem:licet requisitus,vt se reduceret ab hominibus, & vniuersitate eiusdem suæ terræ,seu castri,respondens velle expectare responsum à Comite montis auri,eius patrui, partes Gallorum tenente,& duce certæ partis exercitus gallici. ob quod meritò per iura vulgaria rebellis reputari debet. Secundò, quia vltra consanguinitatem habitam cum predicto Comite montis auri,& cui literas destinauerat,adparet insuper subsecutus effectus: quia aduenien te præfato Comite cum eius exercitu,Hector ipse nulla præmissa defensione tanquam Baro,& qui partes sereniss.Regis præfati insequi tenebatur,statim à fidelitate Regia defecit:& se,dictúmque castrũ suum tradidit in manibus hostium, nulla per prius offensione expectata.Tertiò & vltimò,quia tradita arce & terra prædicta in manibus hostium,insuper cum eisdem hostibus moram traxit:& cum eisdem moram trahendo in prædicto castro nominabatur contra suos vasallos Aragonenses,dicendo:*non ve curati aragonesi facti traditori &c.*& sic adparet,quòd nullum est maius mentis nostræ testimonium,quàm qualitas inspecta verborum: vt dixit Bald.in rubr.de testib.& in cap. super literis. v.col.de testi.& ideò dixit idem Bal.in l.voluntatis.in fi.C.de fideicom.quòd non credimus hominem velle,nisi illud,quod dicit,ex quo vox est mentis nostræ euidentissimum argumentum.dixit Bald.in l.ea, quæ.circa princ.C.quomodo & quando iud.& dixit Bald. in c.extransmissa.extrà de restit.spo.quòd vox est instrumentum datum homini ad significandum per labia

bia cor & volũtatem : & ideò secundũ Philosophum, voces sunt notæ earum, quæ sunt in animo passionũ: & idem dicit Bald.in cap. mandatum.j. col. de rescri. & in l. vnica.§. vbi autem. C.de cadu.tollen.ob quod meritò rebellis reputandus est.Quibus non obstantibus ex infrà dicendis liquebit præfatũ Hectorem plenaria eiusdem terræ seu castri restitutione dignum,& in nullum caput criminis prætensæ, nec alterius rebellionis seu felloniæ incidisse. Et in primis ex processus meritis satis liquere adparet totum oppositum eius, quod obiectũ est ; cùm statim audito felicissimo reditu prefati quondã serenissimi Regis ad Ciuitatem Neapo.præfatus Hector eiusdẽ Maie. inuictissima, ac gloriosa vexilla, seu insignia erexerit in dicta terra Solofræ, vt animi sui consuetam fidelitatẽ exhiberet, adiensq; insuper suam Maiest.in ciuitate Neapo. residentem, eidémque debitam fidelitatẽ,ac obediẽtiam præstando,promisurusq;eandem pariter in futurum: & demum redeundo ad terrã Solofræ, eandẽ vniuersitatem rogauit, vt attenta Regia necessitate in eius subuẽtionem veluti fidelissimã se exhiberet,aliquam pecuniæ quantitatem erogando : prout quem plures vniuersitates fideles idem fecerãt: & insuper dum hostes Galli & Eluetij irruissent in nostros in terra Ebuli degentes sub Duce comitis Madaloni, Hector ipse in præsidiũ exercitus suæ Maiest. transmisit quinqua-
1 ginta pedites: † & sic si qua mora modo aliquo potuisset imputari eidem Hectori, q̃ non ita statim ad Regẽ ipsum accesserit, satis ex præmissis purgata dici potest:vt cõmemorat And.de Iser. in cap.j. quo tempo.mil.Bald.in l.in ipsius. C. famil. erciscund.& probant optimè not.Bal.in l.athletæ.ff.de excu.tuto.& in l.filio,quem pater.& ibi Paul. de Cast. ff. de liberis & posthumis. & sic ex prænarratis executis & gestis per, præfatum Hectorem satis adparet alterius intentionis fuisse, quàm ex aduerso propositum fuit : & sic di-
2 uersæ volũtatis & animi : † cùm animus & volũtas ex gestis inde sequutis,iudicãdus sit.l.reprehendenda.cũ vulga.C.de institut. & substit. cùm talis præsumi debeat animus,qualia sunt facta: secũdum Ludouicum,
3 in consil.xcvj.incip.super eo,quod quæritur:†& ideò dicit Alex.de Imol.in consil.j. in ij.vol. quòd ex actu præcedenti præsumitur animus. Idem dixit glo. in l. Fulcinius.ff. ex quibus causis in pos. eatur. Hinc dicit Ludouicus in cõsil.cclxxj.quod magis est actu voluntatem declarare, quàm verbis : & fortiora sunt facta ad demonstrandum animum, quàm verba, quæ sæpe proferuntur contra intentionem proferentis.cap.dilecti.de appel.cap.eximan.xj.quæst.iij.secundũ Abb. in consi.ccxxiiij.incip.illud de iure quæritur.Nec militat,quòd secundo loco obiectum fuit,vt ob consanguinitatem cum comite montis auri publici rebellis,
4 † & hostis, præsumendum sit cum eo coniurasse, ac vnionem fecisse, cùm filius Guelfi potest esse gebellinus,& econtrà dicit Bal.in l.si filius.C. de suis & legit. & præsertim,cùm pater ipsius Hectoris semper fuerit sereniss. domus Aragonæ deuotissimus, vt plenè de-
5 mõstratum existit : † & sic natus ex patre partiali pro Rege, seu contra Regem, eodem modo præsumitur eius filius esse.Ita cõsuluit And.Barba.in consi.xxxiij. col.xxiij.in ij.volum.incip.præclarus optimus.verific. modò sacratissimus Imper.refert dictum Angel. in l. si fugitiui.C. de seru. fugiti.dicentis, q̃ natus ex parte partiali contra Regem,eodem modo præsumitur eius filius contra Regem : & subdit ibidem Angel. q̃ quis transierit ad hostes, probatur ex eo, quòd sit natus ex progenie de hoc infamata : & facit pulchrè dictũ Ioãnis de Platea in §. inimicitias. vbi etiam Ias. Institu. de excusa.tutor.& ideò dicit Specul. in proœm.Spec. †quòd filius præsumitur gesta parentis imitari. ibi in 6
versic.cæterum. & dixit Bal. in l.liberti libertaq;.C. de oper.lib.quòd filius præsumitur eiusdem intentionis fuisse,qua & pater eius fuit. & vulgò dici cõsueuit: talis filius,qualis pater:concordat glo. in cap.final.de consec.distinct.v.vbi texr.dicit, quòd nõ potest filius à se facere quicquam, nisi quod viderit patrẽ facientem.concordat text. in auth. de referen.in fine ibi, ex patribus quidem bonis.& ibi glo.not. idem gloss.in l. quisquis.ibi:in quibus paterni.C.ad legẽ Iuliã maiest. & ideò Bald.in l.j.C.loca.dixit,& in l.si quos. in fi.C. de postlim.reuers.per dictũ.§. qui mancipia in l.quod si nolit.ff. de ædilit. edict.quòd natus ex mala progenie,est suspectus,q̃ sit malus.& idem ibi hoc no. Ang. idem not.glo.in l. cùm vnus. in princip. in versic. domum.ff.de alimen.& cibar.leg. vbi dicit, quòd natus ex bono patre,præsumitur bonus:& ideò dixit Alber. de Rosa.in l.ij.§. quæ omnia. in versic. antiqua stirpe. C.de veter.iur.enuc.quòd ex eo quòd quis ab antiqua stirpe procedit, præsumitur de eo : & si quis habuit prædecessores alicuius artis peritos, & ipse eadẽ arte vtatur,præsumetur bene peritus in ea.Et præmissa intelligenda sunt q̃ nedum in virtutibus, verùm etiam & in vitiis solent filij similes esse patribus. l. quisquis. C.ad leg.Iul.maiest.l.quod si nolit.§.qui mancipia. ff. de ædil.edict.ita dicit Neapol. Sebast. in consuetud. Neapol.& si restator, sub rub. de suc. morien. fine fil. versic.disponere.in vj.col.& hinc dicunt doct.in dicta l.quod si nolit. in §. qui mancipia. quod ad probationem bonæ famæ cõsueuit fieri capitulum quòd natus est ex bonis parentibus: & ibi etiam subdit gloss. non posse arborem malam fructus bonos facere,nec econtrà.Et tanto magis tollitur hæc præsumptio, cùm demum Hector ipse conuocatus à præfato Comite eius patruo,ad eum accedere recusauerit.ob quod Comes ipse eundem Hectorẽ capirali odio prosequutus, castrum ipsum Solofræ ipsius Hectoris à Gallorũ duce sibi impetrauit : vt plenè in facto doctum fuit : vnde succedit, q̃ consanguinitatis illa leuis præsumptio, † sit è medio sublata, per istas præsumptiones vrgen- 7
tiores,& magis efficaces. ex quo vna præsumptio tollitur per aliam efficacem & vrgentem:ita Cyn. in l.si cùm dotem.§.transgrediamur.ff. solu. matri. Bal.in l. fin.C.de hæred.instit.Bar.in l.diuus.ff.de in integ.rest. Bald.in l.quamuis.C.de impub. & aliis subscritu. Alex. in consil.lxxvij.j.vol. quod maximè procedit in casu, in quo sumus, † vbi sunt præsumptiones istæ speciales,quæ tollunt illam præsumptionẽ generalem consanguinitatis.ita Bart.in l.cum de indebito.ff. de probat. Bald.in l.siue possidetis.col.prima, eod.tit.vltim. oppo.Alex.consil.lxij. incip.in causa accusationis. in iij.vol. & maximè procedere debẽt hæ præmissæ præsumptiones, cùm tendant ad exclusionem delicti. Et vbi duæ concurrunt præsumptiones, quarum vna est exclusiua doli, seu fraudis, & sic delicti, & alia inclusiua, semper attenditur exclusiua. ita consuluit Ludo. in consil.lx.incipien.visis. in primo positis † & huius 9
potest esse ratio, quia semper est capienda via, vt excludatur delictum: vt dicit Bart.in l.non solum. §. sed

vt probari.ff.de noui oper.nuntia.Abb.in cap.in præsentia,de probat.Innocen.in cap.dudum.el primo.de elect.& hoc ob notabilem præsumptionem, quæ est, vt nemo delinquere præsumatur: vulga.l, merito, ff. pro socio.cap,dudũ.de præsump,cap.j.de scruti,quod voluit Inno.in cap.dudum.vt eccle.benefi.Nec obesse ei poterit tertium obiectum ex aduerso, videlicet, ꝙ prædictus Hector se cum hostibus gallicis concordauerit, dando arcem terræ Solofræ in eorũ posse: nam certum est, prout ex processus meritis datur adpparere, quòd timens Hector ipse hostium Gallorum potentiam, nec valens aduersus eandem se tueri, certiorauit Maiestatem præfati sereniſsimi Regis gloriosæ memoriæ de literis minatoriis eidem Hectori transmiſsis per decem Gallorũ, quas originaliter transmisit, in quibus præcipiebatur eidem Hectori, vt deditionem ad ipsos hostes facere debuisset infra certum terminum: aliàs comminabatur ipsum Hectorem ad pœnam sanguinis & ignis, & pariter filios, declarando insuper Hector ipse præfato sereniſ, Regi eius imbeciles vires, & impotentiam resistendi, seu se defendendi: supplicando insuper suæ Maiesta. de opportuno præsidio suo loco & tẽpore: & sic huiusmodi cautela vsus excusandus venit à futuro successu, cùm ex iuris disposition vasallus noscens sibi vires ad resistendum hostibus non sufficere, si notificat suo prin-
10 cipi, vt transmittat ad eius præsidium, &† princeps seu dominus non curat,excusabitur de omni successu, Ita pro cautela docuit nos Ludouic.Roma.in l, si mora.ff.soluto matrimo.Card.Alexand.tunc præpo.Mediola.in cap.j.§.quid ergo. de inuestitu. de re aliena fa.quod maximè procedere debet,cùm tempore belli
11 custodia arcis pertineat ad Regem,† seu dominum superiorem vasalli illius arcis. dixit Bald. in præfato §,quid ergo.Angel.in l.fina. in fin.C,de litigio. & sic ex præmiſsis liquet præfatum Hectorem exemptum
12 à culpa:†& ideò voluit Bald. in capit.j.qui feud. dare pos.post Dyn.& Bart.in dicta l. si mora. quòd si tempore guerrarum habens custodiam castri, illud offerat dare in posse domini custodiendum, non tenetur in aliquo, si post oblationem præfatũ castrum ipsum fuerit ab hostibus captũ. & sic resultat, quòd rebellis minimè fuit, nec pro rebelli reputari potuit. Quod maximè concedendum est, cùm habitat notitia per præfatum quondam sereniſsimum Regem de certioratione seu Maiestati facta per literas eiusdem Hectoris vnà cum literis minatoriis Gallorum præmentionatis,ordinauerit reuerendo fratri Ludouico Carrafa,ordinis Hierosolymitani suæ Maiestatis intimo,vt si ipse Hector resistere non valuisset, se cum hostibus concordaret,ne deterius sibi contingeret.Et quòd ita eidem Hectori nomine suæ Maiestatis, reseriberet, prout rescripsit:& per extensum cũ iuramento more religiosorum deposuit:cui,licet vnico, tanquam inti-
13 mo & secreto ipsius Regis credendum est,† saltem ratione sui officij: argument. l. si quis decurio, C.de fals.& in §.si verò moriantur omnes.in authen. de in-
14 strumen.cau.& fide.†nam si officiali asserenti aliquid sibi commissum à superiore,creditur,vt pulchrè consuluit Ludoui.in consil.lix.iiij.colum.incipient.ad discutiendum veritatem. multofortius credendum erit præfato reuerendo fratri Ludouico, tantum intimo & secreto ipsius Regis: vnde prudẽtissimè Regia Maiestas.V. clarissimè percipit, quòd non omnia Maiestas.V.præcipit, nec exequitur:sed per suos intimos ad eius latus, & collaterales adstantes suam voluntatem ac iussa exequitur, prout ad decus Regium pertinet, & consuevit. Concurrente igitur religione, integritate, ac nobilitate eiusdẽ reuerendi fratris Ludouici, standum est eius dicto: licet vnico testi: cùm testi integræ fidei & probatæ vitæ†licet vnico,creditur.tex. 15
est no.in cap.nobiliſsimus.& ibi gloss. & Archi. xcvj. distinct. vbi subdit hoc etiam tenere Gofre. & est tex. similis in cap.primo.viij.quæstio.tertia.ibi, de morati viri testimonio quis dubitet. facit gloss. in l. Titio fundus.ff.de condi.& demonstra.& in capit.expedit. xij. quæstio prima. & facit text. in l. si à bonæ fidei.ff. de rei vendi.& no. per scribentes in cap. in nostra. de renun.& in cap.primo.de noui ope.nun.& licet regulariter vnico testi minimè credendum sit,tamen propter integritatem & fidem notam hominis,receditur
ab omni iure.† ita Bald. in l.sed reprobari.in versic. 16
valde disciplinatos.ff.de excusatio.tuto.Ludo. & Alexand.in l.cum quid.ff. si certum petat. Hinc est,quòd licet frater non admittatur in testem pro fratre,† ta- 17
men quando esset religiosus, seu spectatæ fidei, nihil ei diminuitur de fide.ita dixit Ioan.de Imol. in capit. eùm.R. canonicus.de offic. deleg. sequitur Iason in l. iubemus.C. de iudi. vbi facit regulam, quòd propter legalitatem personæ receditur à regulis iuris. & sic patet quòd stantibus præfatis, prædictus Hector satis excusatus adparet: licet se & terram ipsam dederit in posse Gallorum.Et optimè attentari posset plenè credendũ depositioni præfati reuerendi fratris Ludouici, cùm deposuerit de eo, quod ipsemet fecit: quo casu stãdum est eius dicto,licet vnico:ita voluit Paul. de Castro in l.quicunque. vltima colu. C. de ser. fugi. & in l. seruos. C. de testib. & consuluit idem Paul. in consilio cccxxix. incipient. visa petitione prædicta. imò & plus dixit singulariter idem Paul. de Cast. in l. secunda.§.si absens.ff. si ex noxa, causa agat. & ibidem Alexand. in tantum esse credendum vnico testi deponenti de eo, quod ipse fecit, quòd etiam si esset infamis, de iure credi debet.& idem refert & sequitur Iason in l.cunctos populos,C.de summa trin. & fide catholi. penultima colum. Et quòd omnino excusatus adpareat Hector ipse, manifestiſsimè demonstratur, cùm iustiſsimo metu ductus id feciſse adpareat, maximè cùm minatus fuerit, & consuetus minas crudeles executioni mãdare: quo casu dicitur fuisse in iusto
metu:†vt dicit Bald.in consil.schismatis.ij. col. idem 18
Bal.in l.interpositis.C.de transact. & in l. metũ. quod metus causa. & ante eum Cyn. in l. j.C. si quis impera. maledixerit.Barto.in l. metus.ff.ex quib. caus. maior. vnde cùm Galli præconia voce eundõ Hectorem, & suos ad sanguinem,& ignem, dum deditionem ad eos non feciſset, declarassent, dicitur causam iustiſsimi metus & non vani habuisse. Eratq; insuper prædictus Hector in iustiſsimo metu honoris, cùm in eodem castro eius vxorem iuuenẽ, paritérque & sororem retinuisset,& metus perditionis honoris, † dicitur iustus 19
metus.l.isti quidem.ff.quod met.cau. ita consuluit Ludouic. in consilio xxx. ix. colum. & est bona gloss. in capit. cùm dilectus. quod metus causa.& Baldus in l. vt vim. ff. de iusti. & iur. Fuitque insuper Hector ipse in metu iustiſsimo mortis, qui etiam constantiſsimos terrere consueuit. Quis ergo tam fortis animi sit, cui mortis terrore proposito non exanimetur? certè nemo

20 mo:† vt dixit Bald. in prælegato consil. schiſmatis, posito post.l.secundam.ff.si quis ali. testam. prohibue.

Habuit & quartò prædictus Hector metum amiſsionis bonorum,qui iustus metus est, & æquiparatur timori mortis. l. propter litem. ff. de excusation. tut.
21 †per quam ita dixit Bart.in l.si ob turpem. ff. de conditio.ob turpem causam. & consuluit Alber. Brut. in suo consilio lxxxij. Nec suffragaretur parti aduersæ obiicere, quòd ex solis verbis minatoriis non debebat moueri, etiam quòd Galli nondum venerant ad obsessionem castri prædicti: nam huic respondetur, quòd non debebat se periculo committere, & sic expectare,quia iustus metus dicitur,nedum cùm instans
22 est periculum,verum etiam, cùm suspicatur, † quòd res ad id verisimiliter tendat. dixit Bart. in prædicta l.metum,quod me.causa.& ideò dixit Baldus in l. fin.
23 C. de iure deliberan. quòd † sufficit probare subesse iustã causam metus. Idem voluit Alexand. in consilio
†† cxliiij. in secundo volum.alibi dixit Bald. in præfata l.finali.prima colum. quòd iustus metus est, vbi iusta
24 suspicio inest,Idem dixit Innocen. in cap.cùm olim. de electio. & ideò dixit Angel. in præfata l. metum. quòd metus causa.quòd paria sunt aliqui fieri per me-
25 tum, vel per probabilẽ suspicionem metus: †& ideò consuluit Alexand.de Imola,in consil. xcix. in tertio volum. incipiente, quoniam per excellentiſsimum. quòd non debet quis se subiicere periculo, ex quo ti-
26 mor violentiæ inferendæ † dicitur iustus metus. Accedit etiam terror armorum,quem quis habens, dicitur esse in iusto metu.l.iij.§.armis. ff. de vi & vi arma. & ibi Bartol.& in l.continet. quod metus causa. cum sequenti.gloss.in l.prima. C. vnde vi. & Bald. in præfato consil. schiſmatis. Inde sequitur, quòd licet non
27 rendi bellum:†& peior est bello, iam timor ipse belli:& dixit Sene. in suis tragœd. quem refert, & sequitur Petrus de Ancharano in suo consil. lxxxvij.& ali-
28 bi,dicitur etiam iustus metus armorum,† quod armis depositis factum est,dixit Alexand. de Imo. in consil.
29 xlv.in quarto volum.†Et sic concludendo,iustus metus sufficit,licet eius effectus non sequatur.glo.in cap. bonæ.el primo. de electio. & gloss. in cap. ad audientiam. quod metus cau. & sic ex prælegatis liquere adparet, quod non debebat Hector ipse hostes expectare ad eum appropinquare, ex quo proculdubio eundem inermem captiuasſent:& castrum diripuiſsent: & licet vasallus committens causam priuationis
30 feudi, veniat feudo priuandus: † tamen si id per metum feciſse adparet,excusabitur:vt dicit glossa,quam communiter sequuntur scribentes, præsertim Aluaror.& Præpositus in cap.primo.§.sed qui delator.quæ 9
fuit prima causa beneficij amitten.glo.in §. similiter.
31 de consuetudi.recti feud. Hinc est, quòd si † vasallus reliquit dominum in prælio periclitantẽ, causa euitandi periculum,metuendo vim hostium, excusatur. Ita voluit Iacobus de ardizo. quem refert Præpositus in cap.primo.§.est & alia,quæ fuit prima causa benefici. amit. Ad quod bonus text. in l. Fulcinius. ff. quibus ex cau.in pos. earur, inde excusati fuerunt subditi Federici,qui ob ipsius Federici tyrãnidis metum,non paruerunt mandatis Papæ, qui erat eorum superior, etiam in temporalibus,facit tex.in cap.ad apostolicæ. & ibi Petr.de Ancha. de re iudi.in vj. Et hoc, ex quo vasallus tenetur impendere auxiliũ suo domino,dummodo propriam vitam & personam salubrem reddat,
† quam præponere debet saluti domini, cùm iurauc. 32
rit debitũ & possibile pro domino facere.prout dixit And.de Iser.in cap. primo. ij. colum. in princip. quibus modis feu. amittat. & in cap. si à morte de aliena, feud. pater. & sic quòd vasallus tenetur dominũ iuuare,debet intelligi si commodè potest:& id dicendum est nos posse, quod commodè possumus.l.nepos proculo.cum vulgari.ff.de verbor. significo. ita dicit And. de Iser.in cap.primo.§.sed nunc quæ fuit prima causa benefic.amitten.& in cap.ij.in fine.de feud.sine culpa non amitten.& ideò dixit Ioan. Blanchi. in sua summa feud.in secunda parte.in char.xj.in rubric.quibus
modis feu.amitta.colum. tertia, quòd vasallus dimit- 33
tens dominum in prælio, priuatur feudo, † nisi periculum vitæ videatur sibi imminere, vel propter valitudinem sui, & ob parentum & affinium succursum: vel quia nescit iuuare dominum argument. l. is, qui cum vno.in fin.ff. de re milita. vnde cùm Hector ipse vt inermis aliter se tueri non valuisset, oblata prius castri custodia, cui Maiestas Regia ordinasset: & demum non transmiſso sibi aliter præsidio, iniuſtiſsimo metu existens, attenta hostium potẽtia & praua consuetudine, Solofram dereliquit in posse hostiũ, iuxta dicta per Bartolũ in l. prima. §. penult. ff. quod vi aut clàm.& in l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori. ff. de no. ope.nun.Nec aliquid firmamenti habet quintum obiectum rebellionis signum; quòd scilicet Hector ipse cum hostibus conueniret, derelinquendo eis arcem, & terram ipsam Solofræ,& eadem dictis hostibus tradita, non debebat amplius cum præfatis hostibus permanere,sed recedere:nam dum Hector ipse vereretur offendi tam ab ipsis hostibus, quàm ab eius vasallis eius maliuolis,& ab aliis conuicinis,ibidem degui,& iuris dispositione tuetur: † ex quo metum passus non 34
tenetur aufugere,si periculum est in fuga; dixit Bald. in l.prima. in fin. ff. de condi. ob tur. cau. Bald. in l. si ob turpem. ff. eodem titu. Item non stetit ibi cum hostibus, vt eos adiuuaret, seu arma sumeret in eorum præsidium:cùm vt notoriũ est,Hector ipse erat,prout est inhabilis ad arma: item ibi moram trahebat non
in damnum domini: † sed vt euitaret prænarrata, ne 35
offenderetur.quo casu dicitur dolo caruisse.text.est in l.fluminum.§.videamus.& quod ibi not.ff. de dam.infec.cap.cùm ecclesia.extrà de decimis.l.si mihi & tibi. & ibi Bartol.ff.de lega.j.no.in l.si fundum.§.si Titius. eodem titul. Alexand.consil.cxiiij.ij colum. in iij. volum. & sic cum non potuisset se tutè Neapol. ad eius domum conferre, excusandus venit: vt per Paul. de Cast.ad excusandum delictum, plenè in consil. xviij. in ij.volum.nouo.consiliorum.& Alexand. in consil. primo, columna quarta in secundo volu. Et minimè stare posse adparet sextum signum rebellionis figuratum ex aduerso, videlicet quòd dum Hector ipse permaneret post eius deditionẽ cum Gallis in dicto castro Solofræ,iratus contra suos vasallos Aragonenses, dixerit: *nõ ve curati aragoni sacitraditori.nam &c.* Hoc non adparet,quòd eis minabatur, vt Aragonensibus: sed tanquam suspectus & detẽtus ibi à Gallis id simulare cogebatur. quod quidem satis probari videtur ex coniecturis suprà relatis in contrarium, quòd id simulauerit:nam quòd quis simulatè quid fecerit,vel dixerit,probatur per coniecturas.†dicit Inno.in cap. 36
dilectus.quod metus causa. nam videtur eidẽ Hectori

Universidad de Deusto
Biblioteca

licuisse ita dicere respectu metus vitæ, honoris, & bonorum se ostendere hostibus obsequiosum: vt dicit Bartol. in tractatu de tyran. colum. v. Angel. in l. liber homo. ff. de hæredi. instit. & sic vbi dolo caruerit, non est censendus rebellis, cùm eo casu non sit in crimine læsæ maiestatis. l. prima. ff. ad l. Iuliam maiestatis. Andræas de Iser. in cap. primo. quibus modis feud. amit. & consuluit Soci. in consilio xx. consil. ix. inter consilia Curt. & sic licet de malo animo ipsius Hectoris aliter non adpareat, nisi per aliquas coniecturas penitus euacuatas tam in facto, quàm in iure: attamen quando adhuc prædictæ coniecturæ obsisterent, non ex hoc posset Hector ipse dánari, cùm nemo ex con-
37 iecturis † seu præsumptionibus damnari possit. dixit And. de Iser. in cap. primo. §. de viro. de contro. inuesti. & quod voluit Bald. in l. secunda: C. de his quæ pœnæ nomi. vbi dixit, quòd coniecturæ non sufficiunt ad pœnæ commissionem. sequitur Iason de Mayno in l. seruum fugitiuum. colu. iiij. C. de seru. fugi. subdens, quòd etiã violenta præsumptio in criminalibus non sufficit ad quem condemnadum. Vltimò pro explorata præfacti Hectoris nostri clientis victoria non omitto, quòd dato, absque veri præiudicio, quòd prædictus Hector fuisset in rebellione aliqua, at si asserta rebellio commissa fuit, adparet fuisse tempore gloriosæ memoriæ serenissimi Regis Ferdinandi secundi, neporis. V. Maiestas: & in ipsius persona si ita dici potest, à quo quidem serenissimo Rege nũquàm Hector ipse pro rebelle reputatus fuit: vnde succedit, ꝙ eo casu nec vestra prudentissima Maiestas eundẽ Hectorem rebellem reputare posset, cum hæres seu successor non posset reputare vasallũ pro rebelle, quem
38 dominus in vita sua rebellem fuisse tacuit: † ita dicit Angel. in l. excipiuntur. §. primo. ff. ad sille. Bal. in cap. primo, colum quarta, versic. secundò quærit glo. quibus modis feud. amit. Alexand. consil. lx. secunda col. in tertio vol. gloss. in l. omnimodo. C. de inoffic. testa. in princip. Ioan. And. in additio. Specul. in tit. de feud. §. nunc dicamus. in addition. magna. Franc. de Are. in consilio xiiij. in fine. Nec in aliquo partem aduersam releuare, obiicere, quòd cùm castrum prædictum fuisset ab hostibus occupatum: & demum ab excellente comite Nolæ belligerando, & suo ingenio, & opere recuperatum, non posset eidem auferri: ex quo bona stabilia recuperata in bello non fiunt occupantium,
39 † sed debent restitui prioribus dominis. text. est in l. si captiuus. §. expulsum. ff. de cap. & postlim. reuer. & in l. ab hostibus. C. eodem titul. Bald. in tit. de pace Constan. in versic. possessiones. per illum text. & Mart. de
40 Laud. in tractatu de bello. in vij. no. † Et si obiiceretur, quòd castrum ipsum, quando veniret restituendum, non deberet restitui, nisi refectis expensis, cùm vtiliter negotium ipsius Hectoris gestum fuerit, dum fuit eius castrum à possessione hostium recuperatum. per id quod dicit Ang. in sua disputatione incipien. renouata guerra. & maximè, quia eius mala cura & custodia ipsum amisit: ideò tenetur ad restitutionẽ petij. nam respondetur certum vasallum esse obligatum seruire domino, ac teneri eidem auxilium impẽdere: ita & econtrà dominum teneri vasallo, cùm in omnibus tenetur dominus reddere vices vasallo: per tex. in capit. primo in fine. de for. fidelita. & not. Andr. de Isern. in cap. primo. qualiter dominus proprie feud.
41 priue. † & sic cùm præfata expugnatio Solofræ facta fuerat per Comitem Nolæ pro statu & seruitio Regio, & qui tanquam Baro & vasallus ac armorum Capitaneus id facere tenebatur ratione guerræ: † ita di- 42
xit Specul. in titul. de feud. §. quoniam versic. ij. Bald. in l. liberti. colum. quarta. C. de operis liberto. & in l. penul. in fine. eodem titu. & in cap. ad hæc. colum. penult. in princip. de pace iuramen. fir. & in l. Mæuia. ff. de annuis lega. & cõsuluit Oldra. in consi. suo ccxxiij. incipien. factum tale est. † sed sic est, quòd vbi aliquid 43
quis expendit ex necessitate, illud non recuperat: quia non competit sibi actio nego. gesto. dixit Bartol. in l. cotem ferro. §. qui maximos. ff. de publica. & in l. damni. §. secundo. ff. de dam. infec. gl. in l. supra iter. §. cassius. ff. de aqua pluuia arcenda. Ad confirmationem præmissorum accedat, quòd etiam si præfatus serenissimus Rex gloriosæ memoriæ fecisset aliquas expensas ad fortificationem prædicti castri Solofræ, ne hostes castrum prefatum ita de facili capere possent, eas-
dem expẽsas repetere non posit: † sed debet castrum 44
ipsum gratis restituere proprio domino: ita dixit singulariter Bal. in l. si in aliquam. ff. de officio proconsul. & lega. refert & sequitur Francis. de Aret. in suo singulari xxv. incipiente, si princeps. Imò & aliud, quod magis stringit, infestat: quia prædictus Comes Nolæ accesit belligerando contra Gallos existentes in castro præfato: & ad eius obsidionem non animo gerendi negotia prædicti Hectoris: sed sua propria, vt consequeretur gloriam & honorem, dum hostes ipsos conculcasset: & vt impetrasset castrũ præfatum, prout impetrauit. quo casu non obligat eum † in cuius sub- 45
uentionem accesit: ita dixit pulchrè Ioan. de Ligna, in suo tractatu de Bello. in tertia parte. in xviij. capitulo, versic. restat videre: nam non potest agere actione mandati: quia illa non oritur. neque negotiorum gestorum, quia non accesit animo gerendi illius negotia, sed propria. Et sic ex prædictis liquet non competere sibi actionem aliquam repetendi expensas. Ita in terminis consuluit Alexand. consilio clxvij. in secundo volum. incipiente, requisitus vt breuibus dicam. † & plus dixit Baldus in l. prima in fin. C. de con- 46
dictione ob tur. cau. quòd castra occupata à non domino, tempore guerræ, debent priori domino restitui gratis, & absque aliqua solutione. Nec omittam suprà dictis meis de metu, quòd an dicatur iustus vel iniustus metus, iudicis arbitrio relinqui consueuit. l. tertia in fin. ff. ex quibus causis maio. ibi: huiusmodi inquisitio iudicis est. † Ita in specie tenet Inno. in cap. 47
cùm dilectus. extrà quod me. cau. glo. in dicta l. interpositas. C. de transac. in versic. cruciatu. Bald. in l. ij. C. de his, qui per me. & in rubric. de rescind. vendi. & in consil. suo. cccclxiiij. incip. quia quæstio. in tertio vol. Petrus de Anch. in consil. ccxcix. incipient. visa suprà scripta facti narratione. colum. prima. Bald. in consil. xxvj. incipien. punctus. in tertio volum. & in l. si quis in hoc genus. in versic. adde tamen vnum. C. de episcopis & clericis. Bartol. in l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. ff. de noui operis nuntia. & tradit Alex. consilio xlviij. in quarto volum. incipiente, quoniam per excellentissimum. idcirco satis poterit arbitrari sapientissima tua Maiestas, cuius prudentia & sapientia per totum terrarum orbem hodie decantatur, adeò vt externæ nationes & colant, & admirentur, illique non immeritò Regium nomen, Regiiq; culminis ac solij Regalis sceptrum auita atque patria huius Regni

corona

corona diuinitus concessa, Astræam ad superos euolatam redisse existimantes, quæ pro suæ benignitatis & clementiæ cultu dignabitur prædictum Hectorem in iustissimo timore ac metu fuisse iudicare, cùm de iure metus iustus, vel iniustus excuset à culpa. gloss. est in l. sed & si quicunque. ff. ad l. aquiliam. & in l. iij. §. armis. ff. de vi & vi arma. & in §. recuperandæ. instit. de interdic. Non possum sapientissime ac serenissime Rex permaximè hodie non lætari, gloriari, & incredibiliga udio affici: mihi licet indigno tyroni, ac minus discreto homini ex tuæ Maiestatis innata humanitate, atque clementia licuisse coram sua heroica Maiestate in solio Regali sedẽte de re tam ardua verba facere. Quamobrem Deum immortalem bonorum omnium largitorem supplico, vt longæuos, prosperos ac felicissimos annos tuæ Maiestati elargiri dignetur, vt suæ fidei, ac coronæ deuotissimi perpetua iustitia, ac innata clementia suæ serenissimæ Maiestatis fruantur. Et quia qui pluribus & inutilibus verbis vtitur, in iacturam temporis cadit, & mentes auditorum disturbat, vt pulchrè inquit Albericus in l. quisquis. de postula. idcirco Magnificus collega, mihi dominus, & præceptor obseruandissimus dominus Diomedes marigdam, ac excellentissimi qui in hoc sacro consistorio Iurisconsulti adstant, supplere poterunt in omissis. Dixi ô decus Regum.

Thomas Grammaticus Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *De furto ad hoc vt probetur, requiritur verificari, quòd in illo loco, in quo prætenditur furtum commissum, fuerint aliàs visa extare bona illa, quæ dicuntur furto subtracta, & ostium repertum fractum. & nu. 2.*

3 *Re furto subtracta, si reperiuntur penes leuem personam, facit indicium ad torturam contra eam.*

4 *Si de furto inquiritur contra aliquem, & socij ipsius inquisiti aufugerunt, fuga illorum facit indicium contra inquisitum carceratum.*

Vxor non potest testificari pro viro.

5 *Testis esse non potest vxor pro viro, nec vir pro vxore, secundum communem opinionem.*

6 *Testis examinatus tanquàm principalis in se, & vt testis in alium, facit indicium ad torturam contra illum, contra quem deposuit.*

7 *Indicia quando dicantur sufficere ad torturam, remittitur arbitrio iudicis.*

CONSILIVM XIIII.

REdemptoris gentium suffragio petito, Amen. In causa pulcherrimæ mulieris Violantis Portugallensis, aduersus Petrũ Corberiam & Franciscam eius vxorem, querelatos de furto commisso in bonis eiusdem Violantis: Reperitur principaliter vestis ipsius Violãtis furto subtracta penes eosdem coniuges querelatos, quæ simul cum aliis bonis ascendentibus ad valorem ducat. trecentorum subtracta fuit. Et quando res furto subtracta reperitur penes aliquem, non demonstran-
1 do à quo ipsam habuerit, habet † indicium ad torturam contra se. dixit Bart. in l. fi. penul. col. ff. de quæst. & in l. ij. & in l. milites. C. de quæstio. Ang. in l. ancillę. C. de furt. Angel. Aret. in suo tract. malefic. in versic. fama publica. ij. char. in versic. quæro, an vnum indicium. & illud maximè procedit contra ipsum Corberiam hominem malæ famæ, vt probatum est: & aliàs carceratum pro furto in eadem magna curia: vt probat text. in l. non omnis. §. à barbaris. ff. de re milita. & voluit Bartol. in l. fi. de quæstio. Spec. in titul. de præsump. §. species. Gandi. in titul. de præsumpt. in ij. indi. indubita. & in specie in propriis terminis Alexan. de Imo. consil. xciij. ij. colum. j. vol. Præterea, liquet ante omnia de furto commisso: videlicet quòd cõmissum est etiam eo modo & forma, prout iura requirunt: quia fuit repertũ ostium domus seu cameræ fractum: & quòd illa bona furto subtracta in eadem camera conseruabantur, seu † conseruari consueuerant: prout 2
docet nos Bart. in l. si quis ex argentariis. §. an hæredi. ff. de eden. & idem Bartol. in l. si quando. C. vnde vi. imò dixit Ang. in præfato. §. an hæredi. quòd non erit necesse probare res illas extitisse in domo. vnde non docto per prædictos inquisitos, vnde vestem ipsam habuerint, sequitur de necessitate, quòd ipsi eandem furto subtraxerunt: & sic resultat indicium ad torturam ex prædictis contra ipsos coniuges, maximè cùm non sint personæ graues, † & maturæ, sed leues, imò 3
leuissimæ: vt probatum est. Ita voluit glo. in l. inciuilem. & in l. ciuile. & vtrobique Cyn. Bald. & Salyc. C. de furt. & maximè oritur limistra & magna suspicio contra præfatum Corberiam, cùm fecerit vestẽ eandem deuastari, ac transformari, & redigi in aliam nouam formam longè diuersam à prima per quendam sartorem. Præterea, post eiusdẽ Corberiæ capturam, cæteri eius socij inquisiti, & contra quos fuerat querelatum de furto præfato, aufugerunt, & amplius visi minimè fuerunt: & licet citati fuissent, cõparere neglexerunt. † & sic resultat aliud indicium contra præ- 4
fatos coniuges inquisitos. Ita in specie consuluit Alex. in consilio lxv. in j. volum. & ibi subdit, quòd si non prosunt singula, multa iuuant. l. sancimus. in fin. de testamen. l. spadonẽ. §. qui iura multa. ff. de excusa. tuto. cap. j. cum simil. extrà de testib. idem consuluit Alex. in consil. xlij. secundo volum. in vltima colum. Item, præfata vxor Corberiæ examinata, deposuit qualiter præfatus Corberia eius vir, sibi ordinauerat, vt vestẽ ipsam absconderet: quia furtum iam erat publicatum: & quòd omnino eandem vestem deferret indutã suprà se extra domum subtus suam gonnellam, & alibi ipsam absconderet, & quòd eius pedissequa, quæ secum accedebat ad domum, ad quam accessura erat, remanere debuisset in parte inferiori domus prefatę, quæ erat terinæ suæ commatris, cui fuerat vestis ipsa data in custodiam, & assignata, & penes eandem reperta, & pariter prædicta famula attestatur vestem eandem ibidem remansisse, vbi iam reperta fuit. Nec militabit ex aduerso responsum, videlicet ꝙ vxor non põt contra virũ testificari, pariter nec pro viro. nam ꝙ contra virum testificari non potest, non reperitur iure cautum, sed quòd pro viro testificari non potest, tenet Bald. & Salyc. in l. ij. C. de testib. & ratio est, secundum eos, quia est domestica viri: & in eam videtur vir habere superioritatem, & potestatem modicæ coercitionis, & sic castigandi. & ideò pro viro testificari non poterit. sed Specu. in tit. de testamen. §. j. versiculo. nunquid deteriore dicit, quòd aliqua lege non prohibetur vxor pro viro testificari, ideò probabit, si talis mulier est, quę virum non pertimescat. & idem

Universidad de Deusto
Biblioteca

tenet Abb.in cap.in literis.de testi. communis tamen opinio est in dubio, quòd nec vxor pro viro, nec vir
3 pro vxore testificari poterit:†quia non admittitur ad testificandum vnus pro alio,& non est idoneum testimonium.ita plenè consuluit Socy. in suo consil. xvij. v.colum.j.volum.& allegat Spec. vbi suprà Bald. singulariter in dicto cap. in literis. de testib. vbi subdit, quòd etiam si esset expulsa à viro,non probat,ex quo posset id fictè fieri & simulari.idem tenet glo. in §.sanè.in fi.C.de iis,qui ad eccle. confug. & alia glo. in §. in testibus.institu.de testamen. & facit quod not. in l. parentes.C.de testibus.per quas glo. ita in specie consuluit domi. Hierony. de gētilis de Nursia doctor antiquus, quem habeo in lib. meo diuersorum consiliorum ad pœnam. &idem repertо consuluisse Alexan. de Imo.in consil. cliij.iij. col.in v. volum.sed in casu, de quo agitur, cessat ista ratio, retenta quauis opinione prædictorum, & ista Francesca vxor testificata est contra virum, & non pro viro: item demum in eius factum affrontata.& perseuerauit in eius depositione, & perseuerat.vnde non potest ratio reddi, quare non probet, siue dicamus quòd tā quàm socia & particeps criminis ita deposuerit:& cùm simus in furto, in quo potuit interrogari de sociis: & sic valet & tenet eius depositio contra socium siue participem, per glos. vulg.in l.fin.C.de accusa. siue præsupponamus, quòd
6 præfata Francesca fuerit examinata, vt principalis in se, & vt testis in Corberiam eius virum: & tunc probat contra Corberiam, vt testis,& facit indicium sufficiens ad torturam:maximè,† iunctis adminiculis,de quibus suprà:vt dicit Cyn.in l.fin.& ibi plenè Salyce. C.de accusa.Moder.Senen.in tract.de indi. & tort.iij. char.xj.col. & in vj. colu.ij. char. Sed quia quando dicantur indicia sufficientia ad torturam, relinquitur arbitrio iudicis,secundum Cy.in l.fi.de quæstio.Ioan.
7 Andr.in regula,cùm in contemplatione.† de reg.iur. Bald.in l.ij.C.quorum appel.Alexan. consil.lxv.ideò quis iudicabit præmissa non sufficere etiam ad condemnationem: & ita iuri communi conformari arbitror. Qui Corberia tandem tortus negauit, & se concordauit cum prædicta Violante, & bona sibi restituit.

Thomas Grammaticus, Regij fisci patronus.

SVMMARIVM.

1 *Constare minimè dici potest de delicto, nedùm per vnum testem de visu, sed etiam si essent mille testes examinati parte non citata:& sic ex processu informatiuo.& numero 2. 3.*
4 *Pœna pro delicto vbi imponenda venit, infrà relegationem non potest tortura inferri.*
5 *Indicia ad torturam vbi extant contra aliquem pro delicto, debet etiam concurrere leuitas vitæ, ad hoc vt torqueri possit.*
6 *Tormentum dicitur illud, per quod corpus cruciatur.*
7 *Confessio dicitur facta in tormētis, nedum ipsis tormentis adhibitis, verum etiam quando esset facta prope tormenta.*
8 *Confessio dicitur extorta metu tormētorum, dum iudex fecit ipsum spoliari, vt torqueret: & ille interim confiteatur.*
9 *Confessio dicitur extorta metu tormentorum, dum quis est deductus ad locum tormentorum, seu ligatus ad ipsa tormenta.*
10 *Confessio non nocebit inquisito, quando non præcedentibus indicijs fuit processum ad torturam, etiam si sit perseuerata & ratificata.& num. 11.*
12 *Blasphemans Deum non potest testes repulsare, nisi ex capite inimicitiæ: vel nisi calore iracundiæ blasphemauerit.& num.13.& 14.*
15 *Index indebitè torquens aliquem, tenetur pœna capitis, secundum vnam opinionem: secundum aliam tenetur eadem pœna, qua carceratus puniretur pro eo delicto, pro quo tortus est. Item tenetur actione iniuriarum. Quartò, secūdum aliam opinionem damnatur ad carcerem per certum tempus. & cum ista pœna concordat capitulum regni, quo datur carceratio biennalis, & publicatio tertiæ partis bonorum. & num.16.& 17.*

CONSILIVM XV.

COnditoris machinæ mūdialis auxilio petito, Amen. Viso processu mihi trāsmisso per magnific.ducalem gubernatorem stātus montis Fusculi,& baroniæ vici, super querela torturæ indebitè, vt prætenditur, illatæ cuidam Francisco de terra præfata per egregium Vincentium cutillum, iuris peritum, & assessorem curiæ terræ præfatæ, in defectum semiplenæ probationis vnius testis deponētis eundem Francis. blasphemasse omnipotentem Deum: ob quod eundem Francis. in tormentis ligatum & alciatum per quatuor palmos, manibus post terga reuinctis, suprà terram tandem blasphemasse Deum, confessus est,& ductus postmodum ad bancum iuris,negauit querelando de indebita ac iniuriosa tortura, aduersus præfatum assessorem. Contingit igitur in præsentiarum de pluribus dubitari. Et primò, an ex processu informatiuo parte inaudita potuerit inquisitus ipse torqueri? Secundò, an poterit dici tortus, cùm tantummodo alciatus fuerit? Tertiò. an confessio prætextu huiusmodi torturæ de iure teneat? Quartò & vltimò, præsuppositа indebita tortura, qua pœna veniret prædictus iudex indebitè torquens plectendus? † Et quò ad primum, certum 1
est, quòd ex processu informatiuo non poterat dici semiplenè constare per vnum testem parte non citata receptum, nec in suis iuribus audita: vt inquit Innocen.in cap.dudum.extrà de præsumpt.Abb. in cap. conquerente.extrà,de restitutione spoliatorū. iij.col. & in cap.si constiterit.& ibi etiam Felyn.extrà de accusationibus. imò talis processus informatiuus est nullus,tanquàm contra formam iuris: iuxta cap. cum dilecta. de rescriptis. Idem tenet Abb. in cap. sacro.v. colum.extrà de sententia excommunicationis. & ibi etiam glo.& ideò dixit pulchrè Salyc. post Bar. in l.fi. in fi.C.de quæst.quòd testis receptus parte non citata, non † potest facere indicium sufficiens ad torturam. 2
idem voluit Ang.in l.si vacantia.C.de bonis vacantib. Bal.lib.x.in l.cōgruit.in fi.ff.de offic. præsi.& plus subdit Salyc.in loco prædicto, quòd cauti debent esse iudicantes, vt licet possint recipere testes parte non citata,quo ad finem capiendi inquisitos, ne instruantur ad fugam.l.ait prætor.§.si debitorē ff.quæ in fraudem creditorum. tamen antè quàm captus torqueatur,debent iterū† examinari testes parte citata. Idem 3
refert & sequitur Alexan.de Imo.consil.clxxix.secundo volumine. imò etiam si essent mille testes recepti, parte non citata & inaudita, non possent facere indicium sufficiens ad torturam contra inquisitū.ità pulchrè

chrè consulendo tenet Franciscus de Aret.in consilio clxiij.ij.colum. sicut Io.in apocha. per textum, in l.si quando.C.de testamen.& in cap.ij.extrà eodem titulo. Vnde cùm ex processu informatiuo duntaxat adparuerit per vnicum testem de prædicta blasphemia, sequitur quòd Franciscus ipse torqueri non poterat, nec debebat.Item, ex dispositione constitutionum regni huius, cautum est blasphemantem Deum, puniri pœna truncationis linguæ: quam pœnam notoria ac inueterata consuetudo, & practicata àtempore, cuius initij in contrarium memoria hominum non existit, in perforationem linguæ cum acu ferrea
4 interpretata est:& quotidie videmus quæ quidem pœna non excedit †pœnam relegationis, si rectè consideretur.sed vbi pro aliquo delicto non venit imponenda pœna vltra relegationem,non potest quis torturæ subiici,per cap.regni,quod incipit: tormēta.ergo minimè debebat præfatus inquisitus torqueri. Præterea,licet possit procedi ad torturam subsistentibus legitimis indiciis contra aliquem, attamen requiritur insuper, quòd concurrat leuitas vitæ ipsius torquendi:aliàs nō torqueretur.ita dicit pulchrè And.de Iser. in constitutione regni,si damna clandestina.ij.col. & ibi etiam glo.ante Andr.sed cum vltra dispositionem
5 illius vnici testis, † qui indicium sufficiens faceret in processu ordinario non elisum, non concurrat leuitas vitæ ipsius inquisiti, cùm de ea aliter nō adpareat, ergo minimè torqueri potuit. Circa secundum dubium,an ex quo ligatus & alciatus fuit,& non tractus, possit dici tortus: & certè dicēdum est,quòd sic. nam
6 tormentum dicitur illud, per † quod corpus cruciatur, vel quocunque modo læditur. l. item apud Labeonem. §. quæstione. & §. quamuis. ff. de iniur. & in l.j. §. quæstionis. ff. ad sille. in quibus probatur, quòd dolor corporis, & tormenta corporis idem sunt: vt est bona glos. in clemen. j. de hære. in versi. tormenta. ita consuluit Alexan. de Imo. consilio xlvij. j. colum. in iiij. volu. & consil. xcviij.& xcix. in iij. volu. & ideo dixit Abb. in c. cùm in contemplatione. v. col. de reg. iur. quòd tormentum dicitur, quasi torquens mētem, à torqueo torques. & sequitur Bologni. Lud. Bolog. in additio. ad Guido. de Suza. in tract. de tormen. j. col. vnde cùm præfatus Francis. fuerit ligatus, & alciatus censerit corporis dolorem, & tormentum, sic torturā passum fuisse negare non possumus. Quò ad tertiū, an teneat confessio prædicti Franc. torti, quæ respectu torturæ præfatæ emanauit: & nulli † dubium est, quòd non, cùm fuerit metu ac dolore tormentorum extorta. & dicitur confessio metu tormentorum extorta,nedum adhibitis tormentis,verū etiam quando 9
est facta prope tormenta, vel in loco tormentorum, vel inquisito ligato duntaxat in tormentis: ita dicit Bart.in l.j.§.diuus Seuerus ff.de quæstio.doct.in l.ij.de custo.reo.& est rex singu.quem not. Bart. in l. nouissimè.ff. quod falsi. tut. author. etiam in propriis terminis consulendo tenet Francis.Cur.in consilio lix.viij. colum.imò plus voluit Salyce.in l.ij. C.de custo.reo. 8
quòd si iudex fecit aliquem spoliari,† vt torqueret,& ille interim confiteatur id, de quo interrogatur per iudicem, certè dicetur cōfessio illa extorta metu tormentorum.& ideò dicit Angel.in l.item apud Labeonem.§.quæstionis. ff.de iniur.quòd ductio ad torturam & ligatio, bene facit confessionem † videri ex- 9
tortam metu tormentorum. quia ibi inest terror cui-

dens in constantem virum: vt in l.interpositas. C.de transa.idem voluit Gand. in tract. malefi. in rubri.de quæstio.in versic.dictum est.vnde quando non præcedentibus legitimis indiciis fuit processum ad torturam,non nocebit confessio inquisito.glo.est in l.pen. & ibi plenè Bart.†& omnes.ff.de quæstio. Bart.in suo 10
tract.de quæstio.Petr.de Ancha.in clemen.j.de homi. Ioan. de Imol.in l.qui in aliena. §.Celsus.ff.de acquirenda hæredi. vbi etiam allegat Gand. ita tenere in tracta.malefi.& consuluit Alexand.in consi.clxxix.ij. vol.imò plus,licet prædictus Franci. ductus ad bancū iuris,confessionem ipsam reuocauerit, attamen dato absque veri præiudicio, quòd huiusmodi confessionē ratificasset, & in ea perseuerasset, nihilominus sibi non nocuisset: cùm cōfessio extorta absque legitimis indiciis,etiam perseuerata & ratificata, non obest inquisito torto.glo.est singu.†& ibi Bart.in l.j.de quæst. 11
Innoc.in c.cùm causam matri.de offic.delega. And.de Iser.in constitutione, si damna clandestina.iij.col.& allegat constitutionem,tormenta, cum alia sequent. Idem tenet Par.de Put.in tract.syndi. in antepe.char. libri,in versi.sequitur quæstio quotidiana. iij.colum. Ang.Ioan.de Imo.& Pau.de Cast. in d.l.qui in aliena. de acquiren.hæredi.Bar.in l.penulti. de condi.ob tur. Petr.de Ancha.in consil. xxij.Par.de Put.in tract.syndi.in versi.tortura. in c.an stetur dicto torti. vj.col.& in consi.v.in j.volu.& consil.lij.iij.volum. & consilio exlij.in ij.volum. & hoc, ex quo semper præsumitur subesse eadem causa iustitimoris. & ideo non tenet talis confessio.& idem plenè tenet Alexan.consi.xciij. j.volum.†Nec suffragatur dicere, quòd cum blasphe- 12
mans Deum,non potest testes repulsare,arg.l.famosi. & in l.in quæstionibus. & quod ibi etiam Bartol.not. ff.ad legem Iuliam ma. & dixit Par.de Put.in tracta. syndi.in versic. condemnatio. in c.an potestas.iij.col. sicut in simili dicimus in crimine læsæ maiestatis, & hæresis,in quibus admittuntur infames,& alij inhabiles vt ibi dicit Bar.in loco prædicto.& plenè Alexan. in consil.xj.j.volum.attamen in similibus non admitterentur testes inimici.Ita dicit†Specu.in tit.de accu. 13
§.j.versi.fi.Alex.consi.cxxvj.in iiij.volum.in fin. vnde cùm in eius petitione oblata Francis. ipse petierit se admitti ad suas defensiones, ex quo potuisset fortè probare testem illum productum contra se esse suum inimicum, aut potuisset probare negatiuam coarctatam loco & tempore, aut aliquam aliam speciem defensionis, aut † quòd calore iracundiæ blasphema- 14
uerit prouocatus:& sic potuisset repulsare, vel facere suas defensiones, prout de hoc vltimo inquit pulchrè domi.Ioan Francisc. poncinibius Placentinus in tracta. de lamiis, in penulti.charta. tracta. ad limitationem Paris de Puteo vbi suprà,dicentis,quòd blasphemans Deum non potest testes repulsare: quia si calore iracundiæ prouocatus, admitteretur ad suas defensiones, & sic omnino ad eas admitti debuit. & torqueri nullatenus poterat. Quartò & vltimò, qua pœna veniat præfatus Hector plectendus: reperio textum in l.decuriones. C.de quæstionibus † & ibi Baldum 15
dicentem, quòd iudex indebitè torquens aliquem, tenetur pœna capitis: Secundò reperio textum in l. nemo carcerem. C.de exactoribus tributorum. libro decimo, quo cauetur iudicem iniustè torquentem debere puniri eadem pœna, qua puniretur carceratus vel tortus pro eo delicto. Tertiò, dicit Baldus in rubric.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rubrica de pœn.iudi. qui malè iudica. quòd iudex indebitè torquens, tenetur actione iniuriarum. l.iniurum æstimatio.ff.de iniur. Angel.tamen in dicta l.nemo carcerem. dicit, quòd talis iudex indebitè torquens, damnatur ad carcerem ad certum tempus. & cum hac opinione Ang. concordare videtur c.regni, incipiens: si iustè. sub rubric. quòd recipiatur appella.
16 à tormentis. † quo condemnatur iudex indebitè torquens ad carcerem biennalem, & ad publicationem tertiæ partis bonorum suorum, & cum hac dispositione præmentionati cap.regni, pertranseo, consulendo partes magni ducalis gubernatoris status montis Fusculi esse in condemnando præfatum Vincentium assessorem terræ prædictæ ad carcerem biennalem, necnon & ad publicationem tertiæ partis bonorum. & ita sentio de iuris censura. Et ita exequutum fuit.

Thomas Grammaticus, Regij fisci patronus.

SVMMARIVM.

1 *Minor confessus delictum, de quo aliter non adparet, nisi per dictam confessionem, debet aduersus ipsam in integrum restitui absque aliqua probatione erroris, quoniam dubitatur de eius dicto ob minoritatem.*
2 *Confessio inuerisimilis non nocet confitenti.*
3 *Iudex non verisimilibus non debet fidem adhibere.*
4 *Confessioni solæ inquisiti iudex non debet de facili credere: sed debet verificare de veritate dictæ confessionis, & mittere exploratores ad verificandum furta, seu homicidia confessata per inquisitum. & num.5.*
6 *Minor accusans, potest demum reuocare accusationẽ, ex quo non tenet accusatio absque curatore.*
7 *Confessio emanata à minore absque curatore, est nulla. & nu.8.*
9 *Mente captus seu furiosus, probatur ex suis dictis & gestis.*
Et quomodo & qualiter probetur vide ibidem plenè. Et quomodo probetur, quòd quis sit fatuus. nu.10.11.12.13. & per totum.
14 *Furiosus & fatuus, in quo differant. nu.15. & 16.17.18.*
19 *Demens æquiparatur mortuo.*
20 *Confessio dementis contra se, non tenet. & nu.21.*
22 *Mente captus æquiparatur minori & pupillo.*
23 *Confessus licet quis fuerit delictum contra se, ob quod condamnatus fuit per sententiam, si demum adparet de eius innocentia, non debet talis sententia exequi, non obstante confessione sua.*

CONSILIVM XVI.

INcomprehensibilis Dei suffragio iterato, Amen. In causa inquisitionis formatæ in magnifica curia vicariæ aduersus Franciscum notarij Nardi, ob eius fatuam confessionem nefandi criminis carcerati, ex eis defensionibus liquet ipsum esse minorem. xviij. annis. Item, quòd non aliter adparet de prætenso delicto, seu crimine, nisi per eius præfatam confessionem: & ideò
1 succedit, † quòd vbi minor fatetur delictum, de quo aliter non adparet nisi per eius confessionem, aduersus ipsum debet in integrum restitui, si læsus est, absq; alia probatione erroris: quia ex hoc solo, quòd ita confessus est, adparet ipsum esse læsum. ita singulariter dixit Ange. in l.certum. §.in pupillo. ff.de confess. vbi ad hoc allegat textum cum glo. in c.ij.de in integr. restitu. in vj. & reputat Angel. hoc valde not. & quotidianum, quod dictum exclamat consulendo Alexan. de Imol. in consilio cxv. in iij. volum. incip. in causa inquisitionis formatæ contra dominam Helenam. vlti.colum. vbi dixit hoc solum sufficere ad defensionem illius minoris, xxv.ann. & in hoc dicit se facere maximum fundamentum, & quod illud habet pro tutissimo remedio. idem sequitur Marsi. in l.j. & in l. de minore. in §.tormenta. ff.de quæst. & ideò fuit per nos petita restitutio in integrum, quæ eo casu peti potest absque aliqua probatione erroris. idem tenet Alex. in l.si is qui temporali. §.si minor. ff.de iureiur. & ibidem pulchrè refert & sequitur Ias. qui subdit diligenter esse aduertẽdum pro defendendo adolescentem in causa criminali. idem sequitur Ludo. Bologni. in cons.suo xxxvj.iij.col. circa principium. vnde cùm nihil sibi obstet confessio præfata per restitutionem in integrum petitam, quæ sibi permittitur absque aliqua probatione erroris, multò fortius concedendum est adparente de notorio errore, qui est, vt locus, in quo fassus fuit delictum ipsum commisisse, non reperitur esse, nec vnquam fuisse in rerum natura, vt multi testes attestãtur, & somniatum est, vt ex oculari inspectione dignosci potest, vt petitum est, bene intueri & perscrutari, si talis locus per ipsum confessus, reperitur, aut si vnquam fuit. & ideò cùm confessio ipsa non adparente de loco confessato commissi delicti minimè vera adpareat, sequitur † quòd confessio ipsa 2
verisimilis non sit, & sic non nocet confitenti: secundum Bal. in l.si quis in hoc genus. C.de episco. & cleri. Petr.de Anchra. in consi.xxiij.incip. visa inquisitione formata. & facit tex. in cap.quia verisimiliter. de præsumpt. & ideò voluit Petr.de Anchar. in cons.ccxlvii. incip. extra ordinem contractuum. † quòd iudex non 3
verisimilibus eisdem fidem dare non debet. & Bald. in l.fin. in fin. C.de edend. dicit, quòd probatio debet esse verisimilis, aliàs ei standum non est. & ideò satis ad propositum dixit Bald. l.quoniam. de infami. quòd istæ confessiones criminum debent esse cõformes, & continentes verisimilitudinem. & ideò assessores debent cautè agere, & non de facili credere confessionibus iudicialibus, nisi ipsis verificatis. Et inde est, † q; si 4
quis fateatur occidisse hominem, & in tali loco iam sepultũ, cautela est, vt iudex mittere debeat ad talem locum inspiciendum, & si ibi sit homo mortuus, vel ossa sepulta. Idem sequitur Paris de Puteo in tracta. syndi. in versi. confessio. circa medi. vbi etiam subdit, quòd debet iudex inquãtum potest, verificare delictũ confessatum, esse verum, per no. per Bar. in l.j.§.si ibi. ff.ad Sille. & ideò in simili dixit Ang. in tracta. maleficio. in versic. & vestem cælestem abstulit. 7. charta. versic. quid si quis confitetur, quòd si reus confiteatur plura furta, non erit confessioni prædictæ standum, nisi verificentur † res subtractæ. & ideò iudex debet esse 5
bene cautus, ne damnet animã suam, & corpus suum, & non credere talia confessata, sed prius verificare confessiones furtorum, & deputare nuntium ad capiendum informationem de veritate, & si alienauit, vel distraxit. vel pignorauit, vel quid fecit de rebus subtractis, & ideò Iurisconsulti, in l.j. ff.de quæstio. in versic. neque adeò. statuit confessioni factæ in tormentis non esse pasim credendum. & idem dixit in §.si quis vltrò. & in §.quæstioni. in ea. l. ex quo interdum reperiuntur aliqui intantum timẽtes torturam, q; omnia etiam quæ nunquam fecerunt, fateantur. ob

hoc

hoc inquit pulchrè sapiẽtissimus Seneca, quòd etiam innocentes cogit dolo mentiri. idem tenet Par. de Put. in tract. syndi. in char. 99. in ver. tortura. & etiam in char. 30. j. col. & meminit de illo nobili inculpato, qui visa tortura præ timore se amisit, & digestionem
91 emisit: & tamen repertus fuit innocens, & quòd alius delictum illud commiserat. Idem refert & sequitur Marsi. in l.j.ff.de quæstio. 3. char. & in rub. de proba. in sua repe. imò subdit in d.l.j.ff. de quæst. quòd vbi aliter non constat de delicto per processum, sed per solã confessionem inquisiti, debet iudex transmittere exploratores ad verificãdum delictum esse commissum,
92 per d.l.j.§.item illud. ad fille. & quod ibi no. Barto. & alij, per no. per Bal. in auth. sed nouo iure. C.de seru. fugit. ver. sed pone, quod quis confitetur. & probant bene no. per Ange. in l.vnica. C.de confes. per Bald. in addit. Spec. in tit. de confes. in versi. Titius. aliàs sequeretur, quòd quis esset dominus membrorum suorum,
11 adeò quòd absque delicto posset facere se ad pœnam
12 mortis damnari, contra l. liber homo. ff. ad leg. aquil. & l. non tantùm. & l.si non defendantur. ff. de pœn. & ideò dicunt soli confessioni standum non esse. l.j. diuus. ff. de quæst. & in l. inde Neratius. §. fi. cum l. seq. ff. ad legem aquil. cum simi. debet enim confessio esse verisimilis, vt ex ea quis damnari possit, inquit Bal. in l.si quis in hoc genus. C.de episc. & cleri. & consuluit in terminis Alex. de Imo. in consi. xix. in vij. volum. & quòd non sit standum confessioni, & ex ea sola quis damnari non potest, nisi aliter cõstet de delicto, tenet etiam Felyn. multa referens in c. auditis. xvj. col. extrà
15 de reseri. Io. Franci. Põcinibius in suo tract. de lamiis. in antepe. char. ver. vij. quòd licet. & ibi subdit ex prædictis. propterea dicunt doct. quòd iudex debet inquirere de veritate confessionis, quia aliquando aliqui confessi sunt delictum, & postea reperti sunt non deliquisse, & idem cõsuluit Rapha. cu. in consi. cxxxviij.

Nec obstabit in aliquo delatio seu depositio primo loco facta contra ipsum Franc. per Alonsicum Hispanum impuberem, & minorem nouennio, prout etiam ex eius aspectu aliter iudicari non posset, cùm ipsemet Alonsicus depositionem suam præfatam reuocauerit, dicendo ex metu ita cõfessum fuisse prout
02 deposuerat, licet mendaciter. & quòd talis eius depositio, seu delatio contra præfatum Franciscum delatum seu
6 inquisitum non fuit, nec est vera. † Et ideò hinc succedit, quòd sicut minor accusatus & cõfessus, aliter non probato delicto, nisi per eius cõfessionem, ex ea duntaxat læsus adparet, debet in integr. restitui, cùm nihil sibi noceat confessio: pariter etiam est dispositum, si minor accusauerit aliquem, quòd poterit reuocare, ex quo non tenet accusatio absque curatore. ita pulchrè consuluit Bald. in consi. lx. incip. factum sic proponitur. v. volu. refert, & sequitur præclarus doctor Marsi. in l.j. v. col. ff. de quæst. aduerte, quia dictum consi. Bal. in nouisi. impressione est in iij. vol. num. 408. Nec est omittenda notoria nullitas processus attenta confessione prædicta emanata à minore, & absque curatore, prout dicit Angel. in tracta. maleficio. in versic. com-
7 parent dicti inquisiti. † in versic. necnon, sis bene cautus. idem allegat voluisse Cynum in l. clarum. C.de auto. præstan. Salyce. in lege vnica. C.de confessis. Alberi. de Rosa. in quarta parte statu. quæst. lxxxij. Bald. in cap.j.§.item sacramenta. de pace iur. firm. penulti. colum. Angel. in prædicta lege vnica. C.de confess.

Rapha. & Ang. in dicta l. clarum. & refert Rapha. Albericum dicere hoc de facto obtinuisse. & tenet do. Alex. in dicto consi. cxv. in iij. vol. & sequitur Marsi. in dicta l.j. v. col. de quæstio. Et hæc sufficiant dicta quò ad minorem ætatem, & restitutionem in integr. quæ denegari non potest, etiam nulla data probatione delicti confessati, nisi per propriam cõfessionem. Nunc autem dato, absque veri præjudicio, quòd delictum istud fuisset verè perpetratum, prout minimè in æternum adparebit, dico quòd satis liquidè probatũ fuit ipsum Franciscesse, ac fuisse semper dementem ac fatuum ex multis infrà dicendis. Et primò adparet ex copia infinitorum testium Francis. ipsum semper in præteritum vsque in præsentem diem ostendisse pudibunda in publicum absque aliqua verecundia, multis personis inspicientibus ex consuetudine ista, ac etiã alia potius animalis irrationalis gessisse, ac protulisse, de quibus in processu, ex quibus clarissimè liquet de eius dementia, & sensuum caretia. nam ex gestis & dictis adparet quem esse mente captum, aut furiosum. dixit Hostien. † & Cardina. in clemen. j. de 8
homi. & plenè Alex. in l. furiosum. C. qui test. fac. possi. bene facit tex. in l.is, qui. §. diuus. ff. de tut. & cur. da. abiis. & ibi Bar. idem Bar. in l.iij. C. de bo. pos. infan. vel fur. dela. & plenè Lanfr. de oria. in c. quoniam contra. in ver. testes. antepe. col. ver. vltra prædicta quæro. extrà de proba. vbi subdit, † quòd probatur ex extrinse- 9
cis quem esse fatuum, vt ex factis quæ non cõtingunt hominem sanę mentis. Et si adparet interdum fortè aliquid more hominis sanæ mentis fuisse loquutum, tamen ex iuris dispositione licet quis aliquando fatuè & aliquando sapienter loquatur, non ex hoc definit esse fatuus, seu furiosus. ita dicit Alex. in d.l. furiosum. 1
& Barto. in tracta. de testi. ver. opposita prudentiæ. & consuluit Alex. consi. lxxxv. & lxxxvj. ij. vol. Item constat ex meritis processus, quòd si tu dicis eidem Franc. nonne hoc ita est? & ipse respõder, quòd sic: & si paulo momento, posteà tu dicis sibi contrarium eiusdem quod per prius sibi dixeras, ipse quoque illud affirmat nullam habendo memoria præcedentis dicti. † Se- 10
cũdò adparet, iunctis prædictis, & ex præmissis ipsum Fráciscum habere memoriam inordinatam: quod est maximum signum dementiæ. tex. est secundum Dom. de san. Gem. in c. fin. de hæret. in vj. quod dicit esse no. pro testibus inductis ad probandum quem esse mente captum. idem etiam voluit Alex. in consil. lxxxvj. iiij. col. ij. vol. & idem Alex. in l. cum seruus. §. constat. de lega. j. Tertio, probant ex consuetudine prędictum Franciscum lapides proiecisse multis, ac diuersis vicibus, more insanorum, vt multi & quamplures testes testantur: ob † quòd longè satis de eius dementia & fu- 11
rore ostensum esse inficiari non potest. l.ij. C. de iudæ. ita dixit Bal. in §. item furiosi. insti. quibus nõ est permissum face. testa. gloss. in l.si cum dotem. §. si maritus. in versi. ferendus. & ibi Baldus & Angel. & Alexand. ff. soluto matrimo. & plenè Alexand. consilio lxxxvj. in secundo volu. & plenius in consilio liiij. in primo volumine, & vtrobique subdit, quòd pariter dicitur furiosus seu fatuus, qui fatuorum more loquitur, seu si à patre, seu consanguineis fatuus, siue demens publicè, & communiter reputatus fuerit, prout satis plenè ostensum fuit, quòd ita publicè & communiter reputabatur, & tenebatur ab eius parentibus, † & ab 12
omnibus existẽtibus in eius conuicinio seu conrrata.

Ita

Ita dixit Bald.in prædicto §.item furiosi. per l.de minore.in §.torméta.ff.de quæstio.per l.Octaui. ff.vnde cogna.& tenet Alexand.in prædicto consilio liiij.in j. volumi.& consuluit præclarus doctor Philip.Deci.in consilio lxxxvj.in vj.col.& tenet ante omnes Bartol. in tracta.de testi.in versi.opposita prudentiæ. & bene probat tex.in l.si furioso puberi.ff.de cura.fur.& licet multa iura ex prædictis videantur loqui in furioso,
13 attamen demens seu mente captus † dicitur furiosus: vt voluit Bald. in l.certum. x.colum. C.vnde cogna. idem Bald. in l.ij.C.de cura.fur. dicit mente captum furioso æquiparari.& idem tenet Alexan.in prædicto consilio liiij.primo volum.& Deci.in præfato consil. lxxxvj.& probatur bene per text.in cap.fin. de succes. ab intesta.vbi bona glo.dicit, quòd ista affirmatiua, videlicet, Titius est furiosus, habet in se implicitam negatiuam, videlicet quòd Titius non est sanæ mentis.idem voluit Lâfran.de oria, in repe. cap.quoniam contra.in ver.testis.antepe.colum.versic. vltra prædicta.&c.& in hoc differũt, quia furiosus est cum rabie,
14 †sed mente captus, est cui mens & consilium deficit, tamen nullam rabiem furoris ostendit: sed extrinsecus in quoddam habitu mentis quietæ. ita voluerunt doct. maximè Bal.in l.si furiosi.C.de nupti.& in l.humanitatis.quarta colum.C.de impube.& ali.substitu. & in l.sed & milites.ff.de excusatio.tut. Ang.& Imol. in l.ex facto.ff.de vulg.& pupil.colum.xliij. Alexand. in prædicto consilio liiij.& plenè Iason in l.furiosum. C.qui testamen.face.poss.sicque quòd Francis. ipse sit mente captus ac fatuus, inficiari non potest ex infinitorũ testium depositione liquidè assignatis congruis & concludentibus rationibus fatuitatis seu demen-
15 tiæ:†& in specie omnes testes testantur Francis.ipsum communiter reputari fatuum ab omnibus communiter ipsum cognoscentibus, quæ quidem probatio sufficit ad ostendendum ipsum non potuisse conficere actus,in quibus requirebatur intellectus,vt probatur in l.j.iunctis ibi not.per Bart.C.de testamen.& ibi Bald. in tertia quæstio. & not. in l.cum quidam.§.qui dicitur.ff.de acquir.hæred. Bart.in l.de minore. §.ij.in ij.& vlti.col.ff.de quæst.per Ange.in l.ad testium. §.j. ff.de testa. Alexan.in consilio xcij.penult.colum.in v. volum,Et tamen sufficeret testes solummodo dixisse Francis.ipsum esse mente captum, quia ita viderunt.
16 Ita dixit Ang.in authen.†vt cum de appel.cogno. §.si quis cõcurrente: insuper quia Fráciſ. ipsum sic semper fuisse recordantur. tex.est in l.ob quæ vitia.ff.de ædil. edict.& in l.his qui.§.fi.ff.de tuto.& cura,dat.ab iis,& ibi Barto.& not in c,legimus.xciij.distinc.& Bald. in
17 dicto.§.item furiosi.† Quintò longè quoque demens adparet, cùm minimè intelligat quid ipse dicat: quia si intelligeret, quid dicat non variaret. vt suprà cap.j. §.si vera.de elect.in vj.& ibi ad hoc illum textum. no. Dominic.de sancto Gemi.& Alexand.in dicto consil. liiij. quod satis adparet probatum in isto Francisco conclu lenter.& ideò dixit Barto.in l.qui ad certum. ff.loca. quòd demens non habet consensum: quia vbi adest furor seu dementia,ibi intellectus abest. & not. in l.j. C.vnde vi.secundum Bald. in cap.clerici. extrà de vita & hone.cleri. Hinc Bald. in præfata. l.humaniratis.viij.columna.versic. quarta differentia. dixit,
18 quòd demens æquiparatur mortuo.† Idem dixit Bal. in l.si quis alicui.ff de acqui. hære. Alexand. & Ias. in dicta l.furiosum.sed mortuus puniri non potest, nec debet in persona, per text. in l.ex iudiciorum. ff.de pub.iud. & in l.j.& ij. C.si reus vel accus. mor. fue. & inde dicitur demens voce carere, quia cùm loquitur non intelligit quid loquatur, sicut dormiẽs.dixit Bal. in l sancimus.C.ad treb.Et idem sanctissimè iura sanxerunt mente captum non obligari † ex delicto, nec 19
pœnis à iure traditis affici, sed excusari. text. est in l. diuus.ff.de offi.præfic. præsid.Bartol.in l.congruit.ff. cod.titu.& in l.ex facto.vj.colum.ff.de vulga. & pup. Bald.in prędicta.l.furiosum.& in cap.j.an ille,qui interfec.fra. domini sui. in vsi.feud.& ideò dementem satis suo furore ac dementia puniri, † & delicti per- 20
petrati voluerunt.l.pe.ff.de parri.l.diuus.prędallegata. attamen in casu de quo agitur,nullum adparet perpetratum delictum, nisi per confessionem ipsius fatui seu furiosi, cuius confessio sibi nullo modo præiudicat,cùm confessio dementis non teneat.regula in negotiis.ff.de regul.iur.& in l.ij.ff.de iure codi.ita voluit †Specu. in titu. de confess.§.ij. versic.xiij. si facta est. 21
†Accedit insuper,quia mentecaptus æquiparatur mi- 22
nori & pupillo, etiam quoad omnia priuilegia iuris: vt dicit Baldus in l.ij.C.qui admi.in cap.j.ij.columna de benefi.Iaco.in vsi.feu.Ioan.Andr.in addi.Specu.in rubric. de præscriptio. Alexand. in l.Fulcinius. in §. adeò.ff.ex quibus cau. in possess.ea. adeò q mente captus in integrum restituitur,sicut minor. l.sanctionis. & ibi Bald. C.de excu.tuto. l.ergo.& ibi Bartol. ff.ex quibus cau.maio.Paul.de Cast. Bald. & Alexand.in l. Marcellus.de fideiuss. Bartol.in l.j.de bono. possessio. infan.vel fur.dela. Bald.in l.fin.in fin. C.qui admi.sed sic est, † quòd minor restituitur aduersus propriam 23
confessionem delicti: vt suprà probatum est, etiam nullo allegato,nec verificato errore confessionis: ergo pariter & mente captus seu demens, qui tam ex capite minoris ætatis omnino restituendus venit,nec debet sibi in aliquo obesse confessio criminis, de qua suprà ex prælallegatis, maximè cùm post eius confessionem prædictam liqueat ex præfatis de eius innocentia. quo casu & si esset lata sentẽtia contra ipsum, non deberet,nec posset exequi: vt dicit Innocen. in c. quoniam.doct. sequuntur in c.significantibus, in fin. de purg.vulg.Bald.in cap.vnico.†in vltima columna, 24
de confes.Fely.in c.consanguinei.-.col.de re iu.& plenè Mars. in sua prac. in ver.opportunè. iij.colum. Ex quibus omnibus & eorum singulis, concludo præfatum Franciscum debere liberari, tanquàm innocentem, & absolui ab impetitione regij fisci omnibus mora postposita: cùm satis grauatus longissimo carcere per trimestre, & vltrà fuerit. Et tandem licet communi voto magnific. iudicum ipsius magnæ curiæ vicariæ decretum fuisset eundem Franciscum liberandum: & ægrè ferens illud exequi magni. miles dominus Franc. de tarsia, regens dicto capo de ferro, licet verè ex zelo iustitiæ,tamen superueniẽtibus aliis duobus iudicibus intrantibus de mense Martij, inter quos fuit magnific. Matthæus de Afflicto, & sic voto & decreto ex iudicum publicato,ita exequutum fuit, & Franciscus ipse liberatus.

Thomas Grammaticus,Regij fisci patronus.

SVMMARIVM.

1 *Fractura parietis seu ianuæ, aut cassiæ facit præsumi furtum fuisse commissum respectu illius fracturæ.*
2 *Res furto subtracta, licet non appareat qua fuerit, probato furto stabitur iuramento patroni.*

Furtum

3 *Furtum dum adparet de nocte fuisse cõmissum, est difficilis probationis & in secretis, & inijs, quæ de nocte fiunt,sufficit probatio per coniecturas.& nu.4.*
5 *In delictis quæ secretè fiunt,iudex debet esse promptior ad torturam,& quæ de nocte fiunt,dicantur secretè fieri,& occultè.& nu.6.*
7 *Mutatio coloris in facie inquisiti,erubescere,pallere,& inconstanter loqui,sunt signa malæ conscientiæ: & ideò iudex debet omnia facere redigi in actis.& nu.8.*
9 *Mendacium inducit magnam suspicionem contra inquisitum: & potest torturæ subijci ex mendacio.*
10 *Fama publica de delicto contra inquisitum an faciat indicium ad torturam.*
11 *Loci qualitas,satis attenditur ad reddendum quem suspectum de delicto.*
12 *Testis pauper & malæ famæ non probat,sed repellitur.*
13 *Testis alias carceratus pro delicto, vt vilis, propter carcerationem repellitur a testimonio.*
14 *Conuersatio mala facit quem præsumi suspectum: & econtrà bona conuersatio,facit quem præsumi bonum.*
15 *Iura transgredi licet ex causa.*
16 *Delictorum frequentia facit, vt quis ad mortem damnari possit, licet pro vnoquoque delictorum commissorũ ille non posset pœna mortis puniri, sed pecuniariter: vt qui a pro vnoquoque ex delictis non veniebat pœna mortis imponenda,sed pecuniaria.*
17 *Torqueri potest de iure communi homo malæ famæ data leuitate vitæ ipsius, maximè, vbi procedit ex officio,& non ad querelam.*
18 *Indicium vnum bonum sufficit ad torturam contra inquisitum de crimine: & ita iudices maleficiorum practicant.*
19 *Fugæ sociorum facit indicium ad torturam contra carceratum.*
20 *Et si non prosunt singula,multa iuuant.*
21 *In indicijs nulla potest dari recta doctrina.& ideò iudicis arbitrio relinquuntur,quando sunt sufficientia.*

CONSILIVM XVII.

COnditoris machinæ mundialis suffragio petito,Amen. In causa furti Cusentini cõmissi in apotheca Petri florenti.in ciuitate Cusentiæ commorantis, per Bernard. & Ioan. Baptistam inquisitos, vltra ea, quæ deducta sunt in allegationibus mihi transmissis per magni. V.I.D.Albericum poerium calabrum, assessorem curiæ Cusentinæ,in qua de causa prædicta tractatur,nec non & vltra mihi in facto, & relatà per Illust. Ferdinãdum alarconum ipsarum prouinciarum Calabriæ regium gubernatorem seu proregem. Considero in primis furtum ipsum fuisse commissum cum fractura,prout ex cataracta reperta fracta die cõmissi furti demonstratur.& propriè de mane subsequenti,in nocte cuius præcesserat furtum. Et quòd ex fractura ipsa reperta præsumatur furtum, voluit Pau. de Ca.in l.si
1 creditor.C.de pig.acti. † quòd per prædictas mentionatas coniecturas, videlicet quòd ostium fuerit apertum,& cassia sit fracta, probatur furtum fuisse commissum, & plus subdit,quòd licet non adpareat de re-
2 bus furto subtractis, † attamen stabitur iuramento querelantis, seu domini rerum subtractarum. dixit Bart.in l.si quis ex argentariis.§.fi.ff.de eden. Cano.in cap. bona fides.extrà de depos. & ibi satis no. Panor. vbi etiam ponderat in præfatis, & in latrocinio de nocte commisso,qualitatem personæ, & temporis & similium,& fracturam stationis, seu loci, vbi res erat Et vltra prædicta satis considerandum est, quòd furtum ipsum tanquam factum cum fractura, maius est aliis furtis, & inter casus fortuitos connumeratur: vnde habet specialem titu. ff.de effrac. & expilato. ex quo constat speciale crimẽ esse, ex quo per specialem rub.voluit Iurisconsul.illud denotare, & grauius illud reputare,& non ponere in titu.generali de furtis,con currente præsertim nocturno tempore.Inde est,quòd effractores nocturni in perpetuum in metallum damnantur:fures autem diurni non in perpetuum: l.fi.C. de effrac.l.j.ff.de effra.†& expila.& multum suffragatur præfatis furtum fuisse de nocte commissum, quo casu est difficilis probationis, & inquisitionis: vt voluit Bal.in l.de quibus.per colum.ff.de legib. & tenet glo.in l.si cum exceptione.§.in hac actio.ff.quod met. causa.quam ad hoc allegat Bald.in cap.porro quæ fuit prima causa beneficij amit.& plenè Alexan.in consil. xxiiij.iij.colum.ij.volum.& ideo in secretis, †& in iis 4
quæ de nocte fiunt, sufficiunt probationes per coniecturas, dicit Bartol.in l.si qui ex argentariis. & in l.si quando.C.vnde vi.& in l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori.vij.quæst.ff.de ope.noui nun. Fed.de sen.in consi. cix.incip.nulli dubium. Hosti.in c.fi.quod me.causa. Hinc dixit Bald.in l.iij.C.de episco.audi. quòd in delictis quæ secretò fiunt,iudex debet esse promptior ad torturam:& quandoque ad cõdemnationem,& idem 5
tenet Ang.in l.fin.C.de proba.†Et quæ de nocte fiunt, 6
debent occultè fieri & secretè:vt inquit Ang.in l.si cũ exceptione.§.in hac actio.ff.quod met.causa. Bal.in l. cum fratrem.in fi.C.de iis,quibus vt indig. Ang.in l.j. §.occisores. ff.ad sille. Secundò considero mutationẽ coloris†ipsius inquisiti in facie,prout in actis notatũ 7
comperio in affrontatione facta cum Franciſca muliere teste de visu.& pariter perpendo eiusdem inquisiti trepidationem & inconstantiã in loquendo,quod satis considerandum est,iuxta doctrinam Bart. in l.de minore.§.tormenta.aliàs,plurium.ff.de quæstio.& ibi subdit,q̃ iudex non debet parcere calamo, sed omnia in actis redigere:prout iste magnific.assessor Cusentinus fecit. Idem voluit Luc. de Pen.in l.j. C.de cur.publi.& in l.quoties.C.de digni.libr.xij subdens† quòd 8
erubescere,pallere, & inconstanter loqui, sunt signa malæ conscientiæ. & ideò dicebat Inn. in c.quoniam contra.extra de proba. quòd pallor vultus est signum falsi testimonij.ad quod facit illud Virgilianũ:ò quam difficile crimen est non prodere vultu. Tertiò,prædictus Ber. inquisitus adparet notoriè deprehensus in mendacio, maximè varius & vacillans dum interrogatus extitit,quot vicibus fuit carceratus, & si comedit in domo Iucæ Ioan. ex quo mendacio inducitur magna suspicio contra ipsum:† vt dixit Barto.in l.fin, 9
circa princip.ff.de quæstio. Alex.in consi.lxij.incip.in causa accus.in iij.volum. Bart.in suo tract. de quæstio. Ludo.in consil. viij.incip. viso facto intantum quòd mendax ex mẽdacio potest torturæ subiici.dicit Ang. in tract.malefi.in ver.fama publica.in materia tortu-
rę.ver.nonò quæro.& consuluit Franc.Cur.in consil. xlj.in fin.verbis.Et quòd ex mendacio resultet magna suspicio contra mendacem,tenet Felyn.in cap.literas. extrà de præsump.in j.columna. †Quartò,accedit 10
publica fama contra ipsum inquisitum, & scelios de furto præfato, ex qua resultat indicium ad torturam: vt not.Cyn.in dicta.l.fin. C.de quæstio. Bald.in cap.j.

viij.col.

viij.columna.de pace iur.fir. Bartol. in consilio xcij. incip.domino paci de burgo. & facit gloss. in l.iij.§. eiusdem.de testi. qui dixit, quòd fama facit semiplenam probationem. Quintò,consideranda est qualitas loci, in quo fuit furtum commissum, & habitationis ipsius Ioannis bapt. prope locum prædictum,
11 †& ideò dixit Bartol.in l.præsid. C.de cur.publi.libr. xij.quòd qualitas loci satis attenditur,quo ad reddendum quem suspectum de delicto. Idem voluit Bartol. in l.qui fiscalis,C.de nauic.lib.xj.not.Iac.but. & Bal. in l.si quis non dicam rapere. C.de epi.& cler. Bald.l. si fugitiui. C. de seru. fugi. & in l.cùm proponas. C.de nau.fœnor. Sextò, suffragatur paupertas ipsius inquisiti, iuncta eius mala fama, ac leuitate vitæ bene probata,etiam in genere furtorum,quæ in specie dici
12 potest probata & inde succedit, † quòd testibus pauperibus & malæ famæ iura non deferunt, sed ipsos à testimonio repellunt. l.tertia in princip. de testi.cap. licet causam. de probatio. ita dixit pulchrè Hosti. &
13 Abb.in cap.super eo.el.secundo, de testib. †Septimò,constat etiam de eius vitæ leuitate, vt dictum est, & etiam vilitate, maximè ob eius carcerationẽ aliàs reiteratam pro delictis. & ideò text. in §.item l.Iulia. iuncta glos.super ver.in vinculis. quarta quæstio.tertia.repellit à testimonio illos, qui aliàs carcerati fuerunt pro delicto. Ad idem text.in l.tertia. §.item lege Iulia.ff.de testi.vbi glo.dicit,quòd isti vinculati repel
14 luntur. †Octauo,concurrit mala conuersatio cum lenonibus & leuioribus hominibus,ac malæ famæ, & etiam furibus: & conuersatio mala facit quem præsumi suspectum.Bart.in l.si plures.§.quamuis. & §.si parens.ff.de admi.tuto.c.ad hæc.& ibi Abb,de iudi.c.clericus.lxxxj.distin.cap.diffinimus.xviij.quæst.secunda, & pulchrè Cardi. in clemen.j. in quinto not. de concess.præben.& ideò dicitur in psalmo, Cùm bonis bonus eris, & cum peruerso peruerteris. & talis societas notificat homines vt not. in c.innotuit, de electio. & ideò ex conuersatione quam quis habuit, præsumitur bonus vel malus. ij.quæstio.vij. cap. peruenit, & cap. sæpe.xxvij. quæstio.j. & l.ædiles. §.procuratoris. ff.de ædil.edic.vbi glo.in verbo, conseruorum,dicit: cum bonis ambula.quàm sequitur Gan.in titu, de quæstio, in secunda colum.in fin. per multa & pinguiora iura.

Nonò prȩcedit frequentia delictorum in ipsa ciuitate Cusentiæ, & maximè furtorum tam præsenti anno,quam præterito, quæ quando suprà dicta cessarẽt, & aliàs non potuisset ad torturá procedi contra prædictos,saltem ex causa præfata posset magnific.locum tenens Cusentię ad torturam procedere,cùm ex causa
15 liceat †iura transgredi:vt dicit Innoc.in c.j.de consti. Bal.in l.& si seuerior. & ibi Saly. C.de insa.vbi in specie dicunt vnà cum gl.pœnam augeri, vt multis grassantibus sit exemplum.& ideò dixit pulchrè Bart.in l. j. C.de superexacto. lib. x. quòd ex frequentia delin-
16 quẽdi quis ad mortem puniri potest, †vbi etiam aliàs pro illis delictis pœna mortis non veniret ingerẽda; & probat etiam bene tex.& ibi Bart.in l.omnes.C.de defato.lib.x.& licet Ludo.roma,solus dixerit eo casu consulendum esse superiorem per prius. cuius opinio non tenetur,prout refert Iaſ.in l.j.C.de precib.impera. offer.attamen predictus magnific.locum tenens id seruauit,ob quod fuit eidem rescriptum per Illustriſs. dominum Proregem generalẽ, & impartita sibi præeminentia magnæ curiæ vicariæ, qua etiam circumscripta potuisset ipse locum tenens Cusentiæ ad torturam procedere ex processu informatiuo prædicto, data leuitate vitæ,ac mala fama inquisiti:de qua in dicta informatione per suprà dicta,etiam nulla data copia indiciorum: † ita voluit Guid. de Suza. in tracta. 17
maleficio.sub rubr.qualiter fiat inquisitio.in princip. Gandi.in tracta.malefic.sub rub.quomodo cogno. de malefi.per inquisitionem.ver.sed quæro facta.& completa. & idem tenet & sequitur August.arim. in addi. ad Ange.in ver. fama publica.in v.char. & sic virtute solius præeminentiæ præfatæ vltra iuris communis dispositionem,potuisset,prout potuit ad torturã procedere existentibus tot præmissis prænarratis indiciis, †vltra illa testem de visu. Et tamen vnum bonũ 18
solum indicium sufficit ad torturam ad eruendum confessionem, & ita iudices maleficiorum practicãt, vt dicit Specu.& Ioan.And.in tit.de probationib.§.fi. Alex.in l.fi.ff.de quæstionib.& ibidem pulchrè Marsi. vbi refert etiam Par.de put.in tract.syn.idem tenuisse & nihilominus adparent tot indicia præcessisse,inter quæ non omittam,quòd præfatus inquisitus nominauit secum adstitisse in eodem furto quatuor alios socios ipsos in specie nominando,qui socij cœpta inquisitione,& carcerato prædicto inquisito fugam statim arripuerunt,& nõ visi amplius fuerunt: †vnde ex hac 19
fuga sociorum resultat quoque indicium: prout consuluit Alexan.de Imo.in consi.lxv.j.vol.& ibi subdit, quòd si nõ prosunt singula,multa iuuant: & idẽ Alex. in consi.xlj.in ij.volum.vlt.col. Ex quibus resultaret, quòd quando absque veri præiudicio,vnumquodque de per se non esset sufficiens indicium: attamẽ omnia simul iuncta exuberarent & iungerent, iuxta not. per Bart.in suo tract.de quæstio.in fin.per Bald.in l.si quis ex argentariis.in princ. ff.de eden. Abb.& cano.in c. cum causam.detestib.& facit illud vulgatum, de quo suprà. Et si non prosunt singula, multa iuuant.l.sancimus,in fi.C.de testamen.l.spadonem. §.qui iura† mul- 20
ta.ff.de excusa. tuto. Ita dixit Alexand. in consil.cl.v. volu.in vlti.ver.& in prædallegato consi.lxv.& est tex. in c.cum causa. & ibi not.de probat. Et maximè procedunt præmissa,cùm in indiciis nulla certa doctrina dari potest.ideò iudicis arbitrio relinquuntur, quando sint sufficientia,ita† volunt.not. Cyn.in l.fin.C.de 21
quæstio.Bart.in l.fin.ff.eod.tit. Bald.in l.ij.C.quorum appel. non recip. Ioan.And. in c.cum in contemplatione,de regu.iur.Ludo.roma.in consil.ccccxcj.incip. quædam mulier.Ex quibus concludo fuisse de iuris censura ad torturam processum per curiam magnifi. locum tenens ciuitatis Cusentiæ, & vallis grati. Et sic fuit declaratum per magnam curiam vicarię,cum interuentu excellen.domini Ludoui.montali regentis cancel.in qua causa fuerat introducta per viam grauaminis per ipsum inquisitum causam ipsam esse remittendam, prout remissa fuit ad præfatam curiam Cusentinam: ex quo nullum fuerat grauamen illatum per eandem.

Thomas Grammaticus,Regij fisci patronus.

SVMMARIVM.

1 *Insultatus eo ipso, quòd fuit insultatus si occidit insultantem,adparet homicidium ipsum ad effensam fuisse commissum.*

2 *Insultatus occidens insultantem, eo ipso quòd probat se insultatum, euitat pœnam homicidij: imo & plus, ex sola præparatione ad offendendum, licet occidere præparantem se ad offensam: vt dixit † pulchrè Bald. in l.*

lege.in lectu.antiqua.ff.loca. referẽs ita fuisse de facto iudicatum. refert & sequitur Iaſ. de May. in l. vt vim. ij.colum.ff. de iusti.& iur.& ideò eo ipso quòd probatum est,prout in casu præmisso, videlicet † quòd Antonius veniebat cum ense contra ipsum Petrum, dicitur manifestè probatum prædictum Petrum occidisse eundem Antonium ad sui defensionem: & erit prædictus Petrus excusatus ab homicidio. ita voluit in propriis terminis Bart.in l.sedet si quem cunque.in princip.ff.ad leg.aqui. Nec erit necesse probari, quòd aliter euadere Petrus ipse non potuisset, ex quo lex præsumit, quòd si quis assurgit cum cultello contra aliquem,eundem omnino occidere velit,per tex.in l. is,qui cum telo.C.ad leg.Corn. de Sicar. ita consuluit Bart. in suo consil.incip. Vanutius Petri. quem consulendo sequitur Alex.in consil. cix. penul. col.j vol. 4

3 *Parantem se ad offensionem. & numero 3.*

4 *Si occidi venientem cum ense contra me, satis dicitur probatum me ad defensam illum occidisse.*

5 *Homicida excusatur ab homicidio, eo ipso quòd probat se probabiliter dubitasse de offensione contra se, ne occisus ipsum occidisset.*

6 *Occidere licet nedum quando timeretur periculum mortis, verum etiam si timeretur periculum iniuriæ personalis.*

7 *In homicidio pro excessu non imponitur nisi pœna pecuniaria,seu relegatio, quæ non possit inferre vltra quinquennium.*

8 *Pro homicidio culposo & non dolosso non potest dari nisi pœna relegationis temporalis,etiam stante statuto, quòd pro homicidio imponatur mors. & hoc arbitrio iudicis circa tempus. Si inter duos correxantes non adparet de initio quis primò rixam incœperit, præsumendum erit contra iuniorẽ, & sic robustiorẽ, quod fuerit insultator.*

CONSILIVM XVIII.

SAluatoris Mundi præsidio petito, Amen. In causa Petri siluagi inquisiti, & carcerati pro homicidio, cum regio fisco, in personam Antonij Alguzetij magnæ curiæ vicariæ, cùm & ipse quoque Petrus Alguzetius, sic proponitur mihi in themate, quòd dum ex verbis iniuriosis inter eosdem rixantes ad manus deuenissent, præfatus Antonius iuuenis ensem euaginauit contra præfatum Petrum senem, qui Petrus præuidens eundem Ant.euaginato mucrone, aduersus ipsum accedentem, cum quoddã baculo eundem Antoniũ in capite percusit, & tandem apprehensi ad inuicem in terram ceciderunt, & dum subtus Petrum permaneret Antonius, ipse idem Petrus apprehenso prædicto Antonio per capillos percutiebat caput eiusdem Anto.in terram, & tandem ægrotante Antonio præfato ex percusione sibi data cum baculo per eundem Petrum,ex infirmitate ipsa decessit:licq; fuit Petrus ipse condemnatus per eandem magnã curiam ad deportationem perpetuam, & sic ad remigandum eius vita durãte in triremibus regiis: à qua condẽnatione dum fuisset appellatum ad S.Regium Cõsilium, & excitatum fuisset de subsistentia condemnationis prædictæ, requisitus à quibusdam nobilibus vt consulerẽ quid de condemnatione præfata sentirem,ex infrà scriptis facillimè liquebit. Et omissis iis,quæ colorari possent pro dicti decreti fundamento, eundo, per veras iuris conclusiones,dico nimis properanter cum reuerẽtia, fuisse per dictam magnam curiam processum in causa ipsa, prout ex infrà scriptis mediis patefiet. Nam eo ipso, quòd adparet quem fuisse insultatum, & q; ipse insultatus occiderit insultantem, liquidò constat homicidium ipsum ad defensam fuisse commissum.† ita voluerunt Bald.& Floria.in l.j.§.cùm arieres.ff.si quadru. pauper.fecis.dica. licet ante ipsos idem voluerit glo.in verb.secularibus.in cap.perfodiens.de homici. quod maximè procedit, si incontinenti fieret, prout in casu præmisso fuisse compertum est.ita dixit Bald. in l.iij. C. ad leg. Cornel. de sica. & consuluit Alex.de Imo.in consil.cl.in j.vol.hinc dixit Bald.in l.& si certus. §. si vnus. ff. ad Silleian. † quòd probato insulto, euadit insultatus pœnam homicidij: imò & plus, ex sola præparatione ad offendendũ licet occidere præparantem se ad offensam:vt dixit † pulchrè Bald.in l. 1 2 3

lege.in lectu.antiqua.ff.loca. referẽs ita fuisse de facto iudicatum. refert & sequitur Iaſ. de May. in l. vt vim. ij.colum.ff. de iusti.& iur.& ideò eo ipso quòd probatum est,prout in casu præmisso, videlicet † quòd Antonius veniebat cum ense contra ipsum Petrum, dicitur manifestè probatum prædictum Petrum occidisse eundem Antonium ad sui defensionem: & erit prædictus Petrus excusatus ab homicidio. ita voluit in propriis terminis Bart.in l.sedet si quem cunque.in princip.ff.ad leg.aqui. Nec erit necesse probari, quòd aliter euadere Petrus ipse non potuisset, ex quo lex præsumit, quòd si quis assurgit cum cultello contra aliquem,eundem omnino occidere velit,per tex.in l. is,qui cum telo.C.ad leg.Corn. de Sicar. ita consuluit Bart. in suo consil.incip. Vanutius Petri. quem consulendo sequitur Alex.in consil. cix. penul. col.j vol. 4

†Secundò dico quòd ad hoc, vt quis excusetur ab homicidio, sufficit probari, quòd poterat probabiliter dubitari de offensione.ita dixit Imo.in cap.si verò. extrà de senten.excommu.Angel.de Aret. in §.ius autem gentium. institut. de iure natu. gent. & ciui. imò plus dico,quòd nedum licet occidere, quando est periculum mortis, verum etiam quando est periculum aliquod iniuriæ personalis:dixit Bartol.in l.j.C.vnde vi.†& in prædicto consil.Vanutius.Anton. de But.in cap.olim.el primo.de resti.spoliato.Alex. in prædicto consil.cix.in primo volum. Iaſ. in præfata. l. vt vim. ij.colum.Et cùm in casu de quo agitur minimè posit dolus imputari, sed culpa duntaxat, & sic excessus ex eo, quòd præfatus Petrus caput ipsius Antonij in terram pecusserit, dico minimè verificatum ex præfata percusione capitis in terram, fuisse mortuum:sed ex percusione cum baculo, cum quo licitè potuit se defendendo eundem Antonium offendere,& occidere. pro quo excessu, siue culpa non esset nisi pœna pecuniaria seu relegatio, quæ non posset dari vltra quinquennium.†ita dicit Azo in summa ad legem Corneliam de sicariis. Paul.de Cast.in l.j.C.vbi fena. vel clari.Flor.in l.scientiam.ff.ad leg.Aquil Sign. de homad. in sua disputa.incipien.quæstio talis est.Cæpo.in consiliis suis consil.xxix. & consil.xxx. in fin. vbi subdit, quòd non potest eo casu condemnari ad pœnam relegationis vltra quinquennium. Et quòd pro homicidio culposo & non doloso,etiam stante statuto,quòd homicidium puniatur pœna mortis, non debeat dari nisi relegatio temporalis arbitrio iudicis, † tenet Rapha.Cuma.in consil.cxxxiij.incipien. visis denun. in fi.Bald.in l.data opera.C.qui accusa.non pos. vbi subdit, quòd assessores ignorantes inhærentes verbis statuti consueuerunt contrarium dicere. Paul. de Cast. in dicta l.j. C. vbi se nat. vel cla. vbi subdit se ita pluries consuluisse, ac defendisse quàmplures. & idem tenuit Bald.in l.quicunque.C.de seruis fugitiuis. Non omitto,quia non adparente de initio rixæ & insultus, prout iam adparet contra ipsum Antoniũ, quòd primò incœperit,& insultatus fuerit Petrum præfatum: attamen dico, † q; iuris præsumptio est contra ipsum Anto.tanquàm iuuenem,& sic robustiorem,q; primò ipse incœperit, & insultauerit præfatum Petrum Senen.vt dicit pulchrè Floria.post Ray.in l.j.§.cùm arietes.ff.si quadru. pauper. fecis. dica. & sequitur Fely. in cap. capitulum. el primo.xvj. col. extra de rescriptis. & in cap. j.ij. col.seu in rubri. extrà da treuga & pace. & consuluit Cæpo. in consil. xxviij. & consilio xxix. 5 6 7 8 9

Universidad de Deusto
Biblioteca

incip. vno &c. Ex quibus omnibus remanet concludendum ipsum Petrum minimè debuisse ad pœnam deportationis perpetuæ condemnari, sed pœna duntaxat relegationis puniri ad tempus arbitrandum, ita quòd quinquennium non excedat. & vereor, quòd magna curia ita condemnando errauerit, ni fallor.

Thomas Grammaticus, Regij fisci patronus.

SVMMARIVM.

1 *Clausula non adstringens se &c. in articulis contenta, non adparet articulantem se voluisse adstringere ad verificandum omnia in articulis contenta.*
2 *Testis deponens quid fuisse factum præsente Seio, potest esse, quòd fuerit Seius præsens, sed quòd illud non viderit, sed audierit.*
3 *Falsi probatio debet de necessitate concludere, & tali modo, quòd aliter res se habere non possit.*
4 *Testis etiam si scienter falsum deponit, non tangẽs illud falsum substantiam negotij principalis, eius dictum valet & tenet.*
5 *Falsitas non tangens negotium principale, in quo est substantia negotij, non facit quòd dicta testium reprobẽtur.*
6 *Testes sufficit esse concordes in facto principali, in quo consistit substantia negotij, licet in aliis discordent.*
7 *Testes licet sint in facto principali, in quo consistit substantia negotij, discordes, adeò quòd contradicant inter se, si tamen in modico contradicant, non ex hoc ipsorum dicta reprobantur.*
8 *Falsum dici non potest, quod iuuatur primordio veritatis.*

CONSILIVM XIX.

REdemptoris gentium suffragio postulato, Amen. In causa Vincentij spicę, cum Hieronymo Rubeo de Neapo. super accusatione falsi porrecta per eundem Hieronymum contra ipsum Vincẽtium, constat prafatum Vincentium posuisse in suis articulis causæ ciuilis, ꝙ Baldasar de Ceruinata habuerit ab eodem Vincẽtio apodissam, in qua cauit cessionem sibi factam de quadam pecuniæ quantitate, minimè veram, sed fuisse simulatè inter eos confectam: & hoc, quia licet in rei veritate Baldasar esset eius debitor ex alia causa, attamen ex causa in cessione contenta nihil debebat: & Hyerony. ipse debitor cessus promiserat illico debitum exoluere: & tamen Vincentius ipse examinatus deponit, vt principalis fecisse dictam apodissam, ex quo Baldasar non confidebat de eo, veritus ne in primam causam debiti, sed in expressam in cessione facta vellet debitum præfatum intelligere. Secundò, quia testis vnus præfati Vincentij deponit, quòd præfatus Baldasar & Vincẽtius facto computo inter eos, in domo Saluatoris billi, prædictus Baldasar recepit certam pecuniæ quantitatem ab eodem Vincent. & quasdam pecias zamello, quas à præfata domo eiusdem Saluatoris detulerat vnà cum Francis. de Nicoleta: ipse verò Franc. examinatus deponit dictas pecias zamello, adportasse ad domũ Saluatoris eisdem prius receptis à domo præfati Vincentij venditoris ipsarum eidem Saluatori: & sic videntur ad inuicem contrarij seu contrariari. Quibus non obstantibus, dico nihil officere, quòd præfatus Vincentius videatur aliter deposuisse, quàm in eius articulis posuerit:
1 † nam per clausulam non adstringens se &c. positam in articulis, non adparet se voluisse adstringere ad verificandũ contenta in eis, prout in specie dicunt Doc. maximè Alex. in l. 3, qui reus. de publi. iudic. gloss. & Bartol. in l. circa eum. ff. de probat. de quo etiam per Bart. in l. diuus. j. quæst. in fi. & ibi doct. de re iudi. & in l. actor. C. de probat. Item nihil refert, quòd Iacobus Casarizi non deponat se interfuisse in laceratione apodissæ, prout paschalis alter testis attestatur, ꝙ Baldasar dixerit Vincentio: *va, & recogli la cessione che te ho fata che te lacero la pulisa*: & sic ipsam lacerauit. & licet adserat Iacob. ipsum fuisse secum ibidem: non tamen deponit, quòd Iaco. intellexit, aut aliquid Iacob. ipse dixerit, ex quibus potuisset comprehendi vidisse dictam laceratione: aut quòd verba prolata per Baldasarem intellexerit: & licet testis dicat aliquid fuisse factum, seu dictum ipso teste præsente, & intelligente:
2 † tamen quando deponit id fuisse præsente alio, non intelligitur de præsentia cum intellectu: quia potuit ibi Iaco. adesse, & non intelligere, vel non aduertere. l. j. §. fin. & ibi hoc no. Bart. ff. de autho. tut. not. glo. & Bal. in l. ij. §. fi. ff. solu. matri. Ioan. And. in cap. præsentium. extrà de testi. Bal. in cap. j. de contro. inter dom. & vasal. Ang. & Bald. in l. hæredes palam. in princip. ff. de testa. Alex. de Imol. in consil. clxxix. incip. in causa Angelorum hebræorum. j. col. in ij. vol. Quo verò ad secũdum & vltimum omissum. compatibile enim est, quòd peciæ zamellot captæ fuissent à domo Vincentij per prius, prout dicit Franc. & fuerint adportatæ ad domum Saluatoris, quæ iam prope erat, & de qua non fuit interrogatus Franc. quia ita deposuisset, cùm ita veritas se habeat, & articulus nihil dicat de hoc. & pariter alter testis non excludit in eius dicto easdem pecias zamellot, per prius non exiuisse à domo præfati Vincentij: cùm duntaxat easdem viderit in domo Saluatoris: ob quod nulla falsitas colligi, aut considerari potest, cùm probatio falsi debeat de necessitate concludere: & tali modo, quo res aliter se habere non possit. † Ita dicit Bald. in l. iurisgentium.
3 §. quod fere. ff. de pact. Ang. & Baldus in l. Imperator. ff. de statu hominũ. Salyce. in l. de tutela. C. de in integrum restitutio. & consuluit Alexan. in consil. lxxiij in j. volu. Nec militat, quòd vnus testis dixerit, quòd dictæ peciæ zamellot, fuerint restitutæ eidem Baldasari per præfatum Vincen. cùm veritas ita se habeat; quòd restitutę fuerint Baldasari prędicto, qui per prius easdem pignorauerat præfato Vincentio: & sic quatenus testis ille de venditione deposuerit, hoc enim Vincẽtius non articulauit, nec probauit, & licet ipse solus testis ita fortè crediderit, & ex suo capite id deposuerit, non obst. cùm & si testis scienter falsum deponit, † non tangens substantiam negotij principalis,
4 valet & tenet eius dictum: nec reputabitur falsum. voluit Ant. de Butri. in cap. cùm causam. in fin. de testib. vbi refert id cõtigisse in personam Ioan. And. & ante ipsum, ita tenet Specul. in titu. de teste. §. primo, versicu. item quod addit aliquid de suo. & rectè intuenti idem tenet Bart. in l. eos. ij. colum. de fal. Bald. & Imo. in l. his verbis. ff. de hæredi. institu. & ideò dixit pulchrè Bald. quem sequitur Saly. in l. penul. circa fin. C. de transact. quòd falsitas non tãgens negotium principale, † in quo est substantia negotij, non facit, quòd
5 dicta testium reprobentur. Idem tenet Imo. & Ioan. de Ana. in cap. fraternitatis. de test. sequitur & refert consulendo Alex. in consil. v. in j. volu. incip. in causa

inquisit

inquisitionis. sequitur etiam præclarus docto. Philip.
6 Decius in consil. c. in iiij. colum. † Sufficit enim testes esse concordes in facto principali, vbi consistit substantia negotij, dato quòd in aliis discordent. text. est in cap. dudum. & ibi glo. in vertic. substantia. extrà de conuer. coniu. & in c. cùm ecclesia. & ibi glo. in versic. vacillasse. de causa pos. & proprie. & in l. qui sententiam. & ibi ad hoc not. Bar. & Angel. C. de pœn. & in cap. nihil obstat. & ibi not. Cano. extrà de verborum signific. & consuluit Alex. consi. cv. incip. viso ac diligenter considerato themate. vltima col. iiij. volum. & puchrè Ioan. de Ana. in consi. lxxvj. incip. visis & consideratis attestationibus: & ibi hoc ponit pro regula, & subdit. quòd eo casu videtur tunc testes melius deponere, & non præmeditato sermone: & sic cõtra regulam. l. iij. §. j. & ibi Bar. de testi. imò & plus dixit sin-
7 gulariter Ant. de But. in cap. ij. de reg. † ꝙ etiam si in facto principali. in quo consistit substantia negotij, testes in modico contradicant adinuicem, non ex hoc dicta testium reprobantur, nec censentur varij. Idem tenet Alex. in præfato consi. cv. incip. viso ac diligenter. in iiij. vol. & in consil. v. in j. vol. refert & sequitur Iaſ. in l. ij. C. de bon. pos. secundũ tabul. in vj. col. Fely. in c. cùm tut. iiij. col. extrà de testi. suffragatur insuper euidentissima rei veritas: nam liquet Hierony. præfatum esse debitorem Baldasari præfato per instrumentum publicum in actis productũ: & successiuè adparet Baldasarem ipsum esse debitorem Vincentio prę-
fato in longè maiori summa: vnde inspiciendum est initium ac primordiũ veritatis: & sic non potest dici
8 falsum † id quod iuuatur primordio veritatis. l. cum filius. §. hæres de lega. ij. & l. iij. §. Iulianus. ff. de pecul. aliàs est. §. sed si filius. ita dixit Neapol. Sebast. in consuetu. Neapol. si quis, vel si qua. in versic. materna: & sic cõcludo nullã inesse nec figurari posse falsitatẽ: sed potius indeliberatum animũ soluendi, quod debetur: & sic fuit decretum non procedendũ in querela ipsa.

Thomas Grammaticus V. I. D.

SVMMARIVM.

1 *Mandans aliquem verberari licet dixerit, vt non occidat: tamen si sequitur mors, tenetur de occisa.*
2 *Mandans quem percuti alapa, vel ligno, & ille ferro percussit, non tenetur, nisi de eo quod mandatum est: & licet mandatarius illum occiderit, tamen mandans non tenetur. num. 3.*
Mandans tenetur ex genere instrumenti apti vel non apti ad mortem inferendam.
Delictum commissum, vbi non tendebat ad illam speciem delicti, quod posteà sequutum est, non tenetur quis de eo, quòd sequutum est: vbi supra num. 2.
Mandans non tenetur in delictis, vbi mandatarius excessit fines mandati.
4 *Percutiens cum baculo, non tenetur de vulnere letali.*
5 *Delictum dicitur haberi per me ratum, quando fuit nomine meo gestum, & ita dictum tempore actus gesti.*

CONSILIVM XX.

SVmmi rerum opificis adiutorio petito, Amen. In causa Vincentij Maioni de Panicoculo cum Regio fisco, prætenditur Vincentium ipsum mãdasse Ioanni eius cognato vt Petrum baculo verberaret, nec eundem modo aliquo ense, vel ferro percuteret, sic expresè inhibẽdo: qui Petrus demum, & non à præfato Ioanne cum ense percussus, decesit: licet quis ipsum percusserit ignoret: & tandem carcerato præfato Vincentio in magna curia vicariæ allegantur infrà scripta pro eius liberatione. Et primò, dato absque veri præiudicio, ꝙ Ioannes cognatus eiusdem Vincentij prędictũ Petrum cum ense vulnerasset: licet non probetur, dico ꝙ Vincentius ipse non tenetur de vulnerato, nec de occiso. Constat nanque ex proprio fundamento Regij fisci ipsum Vincent. expresè inhibuisse præfato Ioan. ne ense aut ferro percuteret: & ideò voluit pulchrè Bal. in l. si quis mihi bona. §. si coram. ff. de acquir. hære. ad limitationem. c. fi. de homi. in vj. in quo dicitur teneri mandantẽ quem verberari, licet dixerit, vt non occi-
deret, † si tamen illis verberando modo aliquo occi- 1
dit: nam dicit Bal. mandantem alicui, vt quem percuteret alapa, vel ligno, non teneri, si ille ferro percussit: nam ex genere instrumẽti, quod verisimiliter non est aptum ad mortem inferẽdam, dominus siue mandans nõ tenetur licet ipsum mãdatarius occiderit cũ bastono: Ita dixit singulariter Bal. in l. cùm mandati. circa finem. C. manda. limitando pulchrè textum in dicto cap. fi. de homi. in sexto. idem refert & sequitur Iason, de may. in l. j. ij. charta. C. de ser. fugiti. & ideò dixit pulchrè Bart. in l. diuus. §. fin. ff. ad legem corneliam de sisea. ad limitationem dicti. cap. fin. in sexto, quòd vbi delictum cõmissum non tendebat ad illam
speciem delicti. † quod posteà sequutum est, non tene- 2
tur quis de eo, ꝙ sequutum est: & ideò voluit not. Bal. in l. non ideò minus. penul. colum. ad finem. C. de accusa. quòd mandãs non tenetur in delictis, si mandatarius excesit fines mandati: & hoc, quando verisimiliter erat in potestate mandatarij, ne excederet: vt puta, mandaui, quòd percuteres pugno, alapa, vel ligno, & tu ferro percussisti & occidisti: † nam eo casu ego 3
mandans non teneor. idem sequitur Ang. de Aret. in tractatu maleficiorum. in verb. Sempronium mandatorem. in xviij. quæst. refert & sequitur Iason in dicta l. j. suprà allegata: idem tenuit Imo. in cap. sicut dignũ. de homicid. Fely. in cap. vniuersitatis. extrà de senten. excommu. Si autem non erat in potestate mãdatarij, vt quia mandaui ego, ꝙ tu vulnerares tantùm, certè ex quo vulnera non possunt inferri ad mensuram, si occideres, mandans teneretur eo casu de homicidio. Ita dicit Bal. vbi suprà, & præallegati Docto. & ita intelligitur textus in præfato cap. finali, qui textus procedit, quando genus instrumenti, quo quis mandauit percuti, erat aptum ad occidendũ: Secus, si cum claua, vel alio instrumẽto, ex quo non cõsueuit deprehendi animus occidendi: quia tunc non haberet locum tex. in dicto cap. final. argu. l. j. §. sed si claui. ff. de sicar. ita dixit Bald. in l. cùm mandat. C. mandat. & ideò dixit idem Bald. in proœmio digestorum. iij. col. ꝙ † etiam 4
percutiens cum baculo, non tenetur de vulnere mortali. sequitur Felyn. in cap. significasti. lo secundo, tertia colum. extra de homic. Item text. in dicto cap. fi. de homic. in vj. si rectè inspiciatur, nõ loquitur de pœna homicidij, sed de pœna irregularitatis, quæ de iure canonico imponitur: non autem de pœna sanguinis: in quibus pœnis magna est differẽtia: vt per glo. & doct. in dicto cap. significasti de homicid. el secũdo in versiculo. quid si discernatur. & sequitur Alexan. in consilio cxl. ij. volum. Nec obstat, quòd dum Ioannes ille retulisset ferro, seu ense occidisse, quòd Vincẽtius ipse responderit ipsum bene fecisse: & sic quòd ratum ha-

Universidad de Deusto
Biblioteca

buerit dictum homicidium per prædictum Ioannem perpetratum: nam licet hoc non constet sufficienter, cùm vnus solus testis deposuerit de confessione ipsa prætensæ ratihabitionis, tamen non probat ratihabi-
5 tionem ipsam, vt clarum est. † Item, quia ad hoc, vt ego dicar ratum habere tanquâ nomine meo gestum, requiritur, quòd sit gestum nomine meo. Item, & ꝙ ego ratum habuerim. dixit Bart. l. prima. §. cùm quis. ff. de vi & vi arma. imò dixit pulchrè Salyc. in l. non ideò minus. vltima colum. C. de accusat. quod dicitur quid factum seu gestum nomine meo. Idem sequitur Angel. si illud gerens tempore actus gesti dixit se facere nomine meo. Idem sequitur Angel. de Aret. super dicto verb. Sempronium mandatorem. xviij. quæst. Et sic ex præmissis non video quonam iure Vincentius ipse non debeat à carceribus liberari, saltim sub fideiussoribus admitti ad faciendum suas defensiones. & ita iuris esse arbitror, & executum extitit.

Thomas Grammaticus V. I. D.

SVMMARIVM.

1 *Socius criminis potest in criminibus exceptis duntaxat de sociis interrogari.*

2 *Socius criminis etiam in criminibus exceptis de se confessus non aliter facit præsumptionem, quàm cum tormentis.*

3 *Socius criminis, etiam si esset presbyter, non probat contra socium, nisi in exceptis criminibus quando fortius, si esset malæ famæ & vitæ.*

4 *De sociis potest in illis criminibus quis interrogari, quando principaliter committuntur ad commodum delinquentis, id est, committentis, vt in furto, falsa moneta, & cæteris similibus. Secus in his quæ committuntur principaliter in odium & offensam alterius.*

5 *Confessus de se, si sua sponte alium nominat in socium, minimè super eo interrogatus, talis nominatio suspecta habetur à lege.*

6 *Testis sponte se offerens, est suspectus.*

7 *Socius criminis, si deponit contra infamatum de illo crimine, interrogatus facit indicium ad torturam.*

8 *Socius criminis etiam in exceptis, si deponit contra aliquem, ipsum nominando, non facit indicium ad torturam sola eius nominatio: sed solum operatur, vt inquisitio formari possit contra illum, & ideò requiruntur alia concurrere.*

9 *Imò si nominatus esset malæ conditionis, & famæ, minimè ex sola nominatione posset torqueri: vnde iudex inquiret de fama & de conditione nominati, & non moueatur ex sola confessione, etiam in exceptis. Et si reperiet ipsum bonæ famæ, talis nominatio non operabitur quicquam: ex quo dicunt esse præsumptiones, & argumenta: & quòd nominatus sit leuis vitæ, vt plenè And. in constitutione, si damna. & num. 10.*

11 *Socij inculpatio seu nominatio in casibus exceptis, quòd sit sufficiens ad torturam, debet intelligi, si alia adminicula seu indicia præcedant: & non aliter. num. 12. & 13.*

12 *Testis vnus de visu delicti absque aliis adminiculis non facit indicium ad torturam.*

13 *Indicium ad torturam in criminalibus nõ faciunt ea, quæ non faciunt semiplenam probationem in ciuilibus.*

14 *Quando sumus in remotis a maleficio, requiruntur duo testes, vt faciant indicium ad torturam.*

15 *Tortus non debet retorqueri, nisi superuenientibus nouis indicijs post torturam. Et quòd debent cauere iudices tanquam ab igne, repetere torturam absque nouis indiciis. & numero 16.*

Et quid debet facere iudex postquam torserit inquisitum, & negauit.

17 *Torqueri quis non debet vltra tertiam vicem.*

18 *Torti confessio non præcedentibus indiciis, est nulla. numero 21. 22.*

19 *Testium tormentatorum depositiones absque indiciis, nihil valent, nec faciunt indicium contra illum, contra quem deponunt.*

20 *Indicia si superuenerunt post torturam & confessionem, confessio est nulla.*

23 *Confessio dicitur extorta metu tormentorum nedum quando quis fuit tortus, sed etiam quando fuisset ligatus, vel constitutus in loco tormentorum, seu exhibitis tormentis sibi.*

24 *Tormentorum probabilis suspitio, idem operatur, ac ipsorum illatio.*

25 *Tortura non est repetenda non existentibus nouis indiciis superuenientibus, & nisi indicia præfata essent multum vrgentia.*

26 *Testis extra indicium dicens contrarium eius quod dixerat primo loco in iudicio deponendo, facit vt eius primum dictum sit suspectum.*

27 *Confessio inquisiti tempore quo damnatur ad mortem, in qua exculpat aliquem per prius à se inculpatum, & etiam seipsum exculpando, creditur in exculpationem alterius, sed non in propriam exculpationem.*

28 *Testes quãdo sunt suspecti, datur cautela, vt iudex ipsos interroget super circunstantiis ad effectum, vt cognoscat si eis deferre debeat.*

29 *Varietas in principali non obest.*

30 *Indicia si sunt sufficientia ad torturam cõtra aliquem, vnumquodque quod vigeat in contrarium, illa elidit, adeò vt torqueri inquisitus non possit.*

31 *Rustici seu vasalli angarij obligati ad seruitia personalia non possunt contra nobilem testificari.*

32 *Confessus assassinium contra seipsum, non probat contra mãdantem, si aliter non adpareat per alia adminicula.*

CONSILIVM XXI.

REdemptoris gentium præsidio petito, Amen. In causa magnifici Barto. de tufo, Baronis tufi, inquisiti de assassinio in personam quondam presbyteri Galeatij de auelleno occisi prope tabernã salicis, & ob hoc carcerati in castro nouo, producuntur per Regiũ fiscum mandatarij ipsius baronis, videlicet Francis. de altauilla, & Stephanus de monte mileto, deponentes tam extra tormenta, quàm in tormẽtis, homicidium perpetrasse in personam præfati presbyteri ad instantiam ipsius baronis, eosdem rogantis, vt illum occiderent; & sic vt complacerent eidem baroni, id executi fuerunt. Constat igitur in primis, quòd nõ sumus in his delictis de quibus posset particeps criminis de sociis interrogari: † cùm illa crimina sint excepta per 1
glo. magistram in l. fi. C. de accus. & in cap. j. extrà de cõfes. & vbi socius criminis nominat aliũ in socium, in casibus non exceptuatis, per d. glo. nedum non probat, imò nec indicium facit. glo. est no. in l. si filium. in gl. magna in fi. C. de lib. cau. Cy. & Saly. in præfata. l. fi. C. de accusa. post glo. ibi. Ant. de Butri. & Imol. in cap. j. de confes. Rapha. fulgo. in consi. clxxiij. incip. in causa

causa inquisitionis formatæ. & ibi dicit notan. esse specialiter per d. Cyn. quòd interrogati rei criminum de se confessi, in criminibus non exceptis, præsumptionem non faciunt contra eum, contra quem minimè interrogari potuerunt. quinimo, vt refert Alber. de Pergamo commentator egregius, quidam doctor vocatus Gabriel de Ofoletis, in tractatu de fama tenet optimis rationibus, quòd etiam in exceptis criminis-
2 bus de se confessi † responsio alterius criminosa non aliter facit præsumptionem, quàm cum tormentis: quanto igitur magis erit in casibus non exceptis dictum de se confessi, contra aliquem, quem inculpet, nullius erit momenti. & ita dicit tenere præfatos Gabri. Alber. & Old. in suo tract. quem posuit Gandi. in opere suo in titu. de quæstioni. & torment. in §. nunc
3 restat formare. † & procedunt præmissa, etiam si confessus crimen proprium, esset presbyter, & fortius, si aliàs esset malæ famæ & vitæ, vel non tãtæ dignitatis. Ita dicit do. Abb. in cap. j. prima col. extrà de confes. & idem prout consultum fuit per Rapha. reperio consuluisse Alexandrũ de Imol. in consil. lxxxix. iij. vol. & maximè, cùm in illis delictis posit inquisitus de sociis interrogari, quãdo principaliter committuntur ad commodum committẽtis: vt est in furto, falsa mo-
4 neta, & in cæteris similibus. † Secus in his, quæ principaliter committuntur in odium & offensam alterius, vt est in casu nostro: quia tunc non potest de sociis interrogari. l. diuus. ff. de custo. reo. ita Barto. in l. repeti. §. is, qui. ff. de quæst. & ibi Bald. Cano. in cap. j. extrà de confes. vbi etiam Bal. ibi dicit, quòd hæc opinio Bar. est satis æqua: & idem sequitur Alexan. de Imo. plura alleg. in dicta l. repeti. §. is qui. & in consil. lxx. ij. volum. & in consil. xcix. & consil. lx. in ij. vol. & consi. cxxvj. in iiij. volum. licet si bene aduertatur in casu, in quo sumus, Francis. præfatus examinatus in tortura, & interrogatus an transierit vno *di de questa septimana de quadrageſima passata per Baiano con la roncha in collo.* & monitus pluries super dicto interrogatorio, vt veritatẽ diceret certo modo, satis impertinẽter respondit, quòd de ordinatione præfati baronis tufi occidit præfatum presbyterum Galeatium, & hoc nulla facta eidem mentione de morte, nec de nomine præfati presbyteri, nec de barone præfato. Et hinc succedit iuris dispositio, quòd quando inquisitus de se confes-
sus sua sponte alium nominat, minimè super eo inter-
5 rogatus, talis nominatio suspecta † habetur. ita pulchrè dixit Mod. senen. in tracta. de indiciis & tortu. in iij. char. xij. col. in ver. qualis autem sit modus interro-
6 gandi, † sicut aliàs dicimus in teste sponte se offerente, quòd est suspectus: vt no. glo. & Bar. in l. post legatum. §. his verbis. ff. de his, quibus vt indigi. & sic quatenus absque interrogatione nominet alios, & sic deponit de facto aliorum, non stabitur eius dicto, nisi alia præcedant indicia contra nominatos, etiam in casibus, in quibus quis interrogari potest, voluit Guid. de Suza. in tract. de torment. viij. colum. versic. sed quid de quæst. occurrente. sed nunc dato absque veri præiudicio, quòd essemus verè in casibus exceptuatis, per dictam glo. in l. fi. adhuc dico, quòd etiam in illis casibus depositio socij criminis, licet in tormentis, non
7 probat. nec facit indicium ad torturam, sed qualemqualem præsumptionem duntaxat, vt probat glo. in dicta l. fi. & ibi firmat Saly. & Ioan. de Imo. in cap. j. de confes. licet quando concurreret infamia contra nominatum de illo crimine, posset socius criminis interrogari, qui si deponeret contra infamatum de crimine illo, faceret indicium ad torturam, † vt dicit 7
Hostien. quem sequitur Abbas in dicto cap. j. de confes. quod deficit in casu, de quo agitur, cùm nulla præcedat infamia contra baronem præfatũ: & dato absq; veri præiudicio, quòd essemus in casu speciali, in quo quis de crimine interrogari posset, tamen eius depositio non faceret indiciũ sufficiens ad torturã, prout dicit Angel. in l. & si certus. ff. ad sille. in versic. & not. diligenter. sed solùm operatur, vt inquisitio formari
8 possit: † & idem tenet Saly. vbi suprà in dicta l. fi. col. fi. & Philip. Corneus in consil. lviij. primo vol. circa fin. Alex. in consil. xc. iij. vol. Fulgo. in consil. clxxvij. Philippus Decius in consil. lxxxix. plene in vj. colum. Gandi. no. sub. rub. de quæst. & tormen. in versũ. bonas quæstiones. concludit veram esse opin. Azo. in dicta l. fi. quòd socius non faciat fidem contra socium, nisi in certis casibus specialibus, enumeratis per glo. in dicta l. fi. in quibus etiam, si non præcedãt alia indicia, non creditur socio criminis. dixit Guido de Suza. in tractatu de tormen. viij. col. versic. sed quid. in fi. verbis. & idem Guido in tractatu maleficiorum, sub rubric. qualiter reus subiiciatur tormẽtis. in fi. primæ col. vbi
9 plus ambo præfati docto. concludunt, quòd † etiam si persona nominata, esset malæ famæ & conditionis, ob talem nominationẽ non poterit tormẽtis subiici. idem de præfatis omnibus tenet Aug. magnus practicus, in addi. ad Ang. in tract. maleſi. in versic. fama publica præcedente. vij. col. vbi relatis opin. dixit, quòd quicquid sit in practica, ipse nõ recederet à glo. dicta l. fin. de accusa. approbata & declarata ab illis summis doctoribus, qui fuerunt magni practici in maleficiis: videlicet Gandi. & Guido de Suza. subdẽs etiam bene facere quod dixit dom. Abb. in dicto cap. j. de confes. dum reprehendit in aliquibus Bart. in hac materia in dicta l. repeti. & idem reperio consuluisse Alexan. in consil. cxxvij. in fin. in iiij. volum. plenè And. de Iser. in constitiſi damna. vbi præ cæteris melius loquitur. & ibi subdit non facere, nisi qualemqualem præsumptionem: † quia confessus est contra se: vnde iudex in- 10
quiret de fama & conditione huius socij nominati: & non moueatur ex sola confessione, etiam in dictis casibus exceptuatis enumeratis per glo. in dicta l. fi. & si inueniet ipsum esse bonæ famæ, talis confessio non operabitur quicquã, ex quo pendent præsumptiones suspitiones & argumenta: & dicta constitutio, si damna requirit, vt torquẽdus sit leuis vitæ: imò subdit ibi And. in v. col. quòd talis depositio socij torti erit talis, qualis præsumptio seu probatio. etiã si plures sint confitentes de nominato, & non valebit tantũ quantum dictum vnius testis, quę facit torqueri: vt in l. maritus. de quæstion. sed solùm ex confessione plurium videtur probatum, vt de indiciis detur eorum copia parti, id est, nominato, vt iuuet se probando talia, per quæ eneruetur efficacia confessionũ: quæ quidẽ satis eneruata adparet non concurrentibus aliis probationibus, seu indiciis, & adparẽte notoriè ex processu de optima fama baronis, & nulla subsistẽte causa, ex qua homicidium cõmitti mandare debuisset. Et quando nulla concurrit legitima præsumptio, seu indicium contra socium nominatũ non sit credendum illi nominanti, nisi solùm quo ad inquirendũ contra nominatum, & non ad torturam: tenet do. de sancto Gemi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& Can.in c.clericos.de ſen.excõmu.in vj.Bal.& Ang. in l.& ſi certus.in princ.ff.ad ſille.& ibi ſubdit Roma. ℔ hæc eſt opin.communis.Salyc.in l.fin.C. de accuſa. ſequuntur Moder.ſenen. in dicto tractatu de quæſt.& tormen.iij. char. xij.col. & licet Ang. in tractatu malefic.in ver.fama publica præcedente.in ver.decimò quærò, an inculpatio videatur aliter velle, videlicet
11 †quòd in caſibus, in quibus poteſt interrogari de ſociis,talis inculpatio eſt ſufficiens ad torturam: tamen illud intelligendũ eſt,ſi alia indicia præcedant. Ita tenet glo.in dicta l.fi.& conſuluit Alex.in conſi.lxxxix. in iij.volum & ſequitur Lud.Bolo. in addi. ad Gui. de Suza.in dicto tractatu de quæſt.& tormen.in viij.col. vbi autem tenet præfatus Guido magnus practicus: & ſubdit,℔ Ang.nimis longa verba effundit:& quod dicit contra tex.in l.j.C.de quæſt. Et quòd ſola inculpatio mandatarij non ſufficiat, ſed requirantur alia indicia,vt poſſit ad torturã procedi, facit ratio vrgen-
12 tiſſima: nam vnus ſolus teſtis de viſu maleficij, † non facit indicium ad torturã abſque aliis indiciis:ex quo vnus ſolus teſtis non facit ſemiplenam probationem in ciuilibus abſque aliis indiciis. & ſic ea quæ non faciunt ſemiplenã probationẽ in ciuilibus,non faciunt
13 indicium ad torturam in criminalibus.† Ita dicit Cy. in l.fi.C.de quæſt. ſequitur Alex. in conſil. cccxiij. incip. viſo themate. in ij. colum. refert & ſequitur Laſ. in repe.l.admonendi.lxvij.col.ver.x. poſt regulam.ff. de reg.iur.& faciũt dicta per Phil.Deci.conſi. xxxvij. incip.in cauſa.iiij.colu. in princip. & ſequitur Marſi. in ſing.ſuo.cccxlij.incip.quando teſtes.& in ſuo conſil.cj. incip. illumina, quæſo, me ſeruum tuum.in ix. char. Cùm ergo talis mandatarius ſit ſolus, & ſecum alia non concurrant, ergo contra mandantem non facit indicium ad torturam. Secũda ratio eſt talis: mandatarius non deponit de dicto homicidio, quia commiſſum ſit per baronem, ſed ſolum de mandato ſibi facto: & ſic adparet deponere de remotis à maleficio, & non deponit de ipſo maleficio conſummato: & ideo non probat.nam quãdo ſumus in his quæ ſunt remota à maleficio, requiruntur duo teſtes, vt reſultet indicium ſufficiens ad torturam: vt dicit glo. no. in l.fi.C.fa.ercifc.quam ibi valde no. Bart. & doct. & etiam in l.fin.ff.de quæſt. Tertia & vltima ratio, & quæ præ cæteris aſtringit,eſt,ex quo ſi depoſitio ipſius mandatarij eſſet ſufficiens ad torturam contra mandantem abſque aliis indiciis, ſequ. rerur maximũ inc̃ueniens & abſurdũ,℔ volens alicui obeſſe, propter odium ſeu aliter, poſſet ipſum de facili necare. Et eriã quos vellet deſtruere deponẽdo, quòd talis ſibi mandauit,quòd hominem occideret,ſeu vulneraret, & ℔ ipſe noluit acceptare.Quod quidem non eſſet concedendũ ſeu tollerãdum,cùm abſurditas ſemper ſit euitanda.l.nam abſurdũ.ff.de bo.lib.cle.ij. de magi. cap. cum ſit. de iure. & plenè Cur. in conſil. lx. incip. dux Philippus.xiiij. col. & maliciis hominum eſt obuiandum.cap.ſedes apoſtolica.de reſcri.l.in fundo.ff.de rei ven.Nec eſt aliquid permittendũ, per quod quis inuitetur ad delinquendũ:in l.conuenire.ff.de pac.dota.& in l.ambiguitates.in fi.C.de indic. vidui. tollen. & ita in ſpecie decidit Marſil.in ſua practica cauſarũ criminalium.in §.diligenter.in iij.char.d.§.nu.40. vbi concludit ex nonnullis præmiſſarum rationũ, ſibi videri dicendum, ℔ non concurrentibus aliis indiciis, præſumptionibus,ſeu coniecturis contra mandantẽ, niſi dictum mandatarij, ℔ non reſultet ex eo indicium ad torturã.& ſubdit Marſi.eſſe hoc tenendũ menti: quia ſæpe in facto iſta contingunt. Idem tenet Affli.noſter Neapo.in dicta cõſtitutione regni,ſi damna.in v.col. in iij.char. dictæ cõſtitutio. & ibi ſubdit, ℔ tunc ſocius criminis facit indiciũ contra ſocium,quãdo contra illum cõcurrit alia præſumptio,vel aliud indiciũ, ℔ fuerit ſocius in illo crimine: aliàs ſola eius teſtificatio non faciet indiciũ ad torturã: licet aliud adſerant aſſeſſores,ſecundùm Ang.in d.l.fi.C. de accu. & malè, ſecundùm meum iudiciũ,vt firmat Sali.in d.l.fi.& tenet glo.xv.quæſt.iij.in cap. nemini.& ibi Arch. per l. diuus.de cultu.reo. imò etiam in aliis caſibus ſpecialibus exceptis, in quibus licet interrogare de ſociis, & mandantibus,& participibus, in quibus dictum ſocij criminis facit indicium ad torturã, debet intelligi,ſi cõcurrat alia præſumptio,vel indicium: aliàs dictum ſocij criminis abſq; alio indicio, non ſufficit ad torturam,etiam in criminibus exceptis,& poſitis in glo. d.l.fi.Ita firmat Sali.in d.l.fi.& Alex.conſil.xxxviij in iij.vol.incip.viſo themate.ij. col. & in conſilio lxix.ij. col.ſecũdo vol.incip.viſa facti. & conſil. cxxxij.circa fin.eod.vol.& ſubdit præfatus Afflictus, ℔ incontingentia facti vidit per plures ſapientes ita fuiſſe cõcluſum in crimine læſæ maieſtatis,℔ principalius & magis graue eſt. Et præmiſſa omnia allegata par Franc. vendicant ſibi locum in Stephano, cùm minimè de iure ad depoſitionem Franciſci præfati nominantis ipſum Stephanũ in ſocium & participem criminis, poterat Stephanus ipſe ita vt ſic inquã crudeliter torqueri,qui & ſi poſtquam fuit prima vice quinques alciatus & tortus,& per longiſſimũ ſpacium pendens in chorda interrogatur ſuper dicto homicidio, ſemper in negando perſeuerauit,dicendo: *voliti me fare dire là buſia? non me ne partiua: occidati me: fate me quel che volete, che lo fate contra de iuſtitia.* & ſucceſſiuè eodem die per trinas alias vices alciatus in tortura minimè aliter depoſuerit, ſatis euacuata adparebat depoſitio præfati Franciſci nominãtis eundem Stephanũ, cùm ex ea ſolummodo inducebatur qualiſqualis præſumptio,ex qua nedũ non poterat reiterari ad torturam, verum etiam nec primo loco torqueri: vt ex infra dicendis adparebit: cùm etiã in caſibus, in quibus quis torqueri de iure poteſt, non eſt tamẽ ei reiterãda tortura,non ſuperuenientibus aliis indiciis.† & tamen in 14
20 caſu iſto,nec ante torturam erant indicia aliqua, nec etiã ſequuta fuerunt,nec ſuperuenerũt poſt torturam. Ita dixit Bart.in l.j.§.vnus.de quæſt.Bald. in l. milites. C.eod.tit.Salic.in l.ij.in fi.C.de cuſto.reo. Ang.in tracta.malefic.in ver.fama publica.verſic. iij. quæro, an tortus.Rapha.cuma.in conſil.cxxxviij.j.colum.Alex. conſi. clxxix.iiij.col. ij. volum. maximè, quia etiam, quãdo confeſsio illius Franciſci de alta villa induceret ſufficiens indicium ad torturam,prout nullatenus inducit vt tamẽ Stephanus ipſe fuerat plus quàm ſufficienter tortus:vt ſuprà,& ideò dicit Cyn. in leg. fin. C. de quæſt. quòd aſſeſſores repetentes torturam ſine nouis indiciis & argumentis, non habent nec Deum, nec legem præ oculis: & dixit Angel. in l. prima. §. ſi
15 quis moriens. ff. ad ſille. quòd cauere debent iudices, ne iterum torqueant:†idem dixit Bald.in l.j.ſeptima colum.C.de confeſ.& ideò dixit Ludo.Bolog. in addi. ad Guid.de Suza. in præfato tractatu de tormen. in x. colum.in verſic. licet dominus author, quòd iudicio

16 ſuo aſſeſſores debent cauere † ſicut ab igne, procedere ad repetionem torturæ abſque nouis indiciis. & ideò dixit ſatis pulchrè Ang. in dicto tractatu maleficiorum,in ver.fama publica.vlt.col.per not.per Bar. in l.fi.ff.de quæſtio.quòd etiam quòd quis ſit legitimè tortus ſi tamen non cõfiteatur,debet tunc iudex ipſum reponere carceratum, & expectare, ſi poſſet habere noua indicia,& tunc ſi ipſa habebit,poterit ipſum torquere. Si autem debet aſsignare querulãti terminum ad producendum quicquid voluerit cum commina-
17 tione,quòd niſi aliud produxerit ſufficiẽter eundem relaxabit. & idem referunt & ſequuntur Mod. ſeuen. in tracta.de indiciis & tortura.11.char.col.xlv.ver.ſed ponamus.Et hoc tantò magis concludẽdum eſt,quòd vltra tertiã vicem quis torqueri nõ debet, nec poteſt, quia eo caſu iudex vltrà torquendo, diceretur immo-
18 deratè procedere.†dicit Pau.de Caſt. in conſi.cxcvij. incip.viſa inquiſitione.circa fi.arg.l.fideicommiſſa.§. ſi quis decem.ff.de leg.iij.Idem refert & ſequitur Marſil.in ſua pract.cau.crimi.§.quoniam.iij.col.& in l.reperi.v.col.ff.de quæſtion.vbi in ſpecie dicit,quòd reus non debet vltra tertiam vicem torqueri. & refert idẽ tenere Pari.de Put.in tract.ſyndic.in char.108.iij.col. & ſi rectè aduertatur,confeſsio dicti Stephani †taliter per illicita tormenta extorta, & reiterata nullis præcedentibus indiciis, ex quibus torqueri potuiſſet, eſt ipſo iure nulla: nec poteſt obeſſe modo aliquo eidem ſic cõfitenti: per l.pe.& ibi gl.ff.de quæſtio.& pariter nec cõtra alium contra quem vt teſtis deponeret. Ita in ſpecie dixit Bar.in præfata l.pe.& Bald.in l.fi.C.de accu. Iacob.de belui.in ſua practica cauſarum crimi. ſub rubri.de quæſtio.& quali.tor.col.xj. poſt princip. ij.col.ſequitur Alex.in conſil.v.j.col.j.volu.& conſil. lxxix.iiij.col.ij.vol.& ideò dicebat Deci. cõſi.lxxxix. col.pe.quòd depoſitiones teſtium abſque indiciis tor-
19 mentatorũ, †nihil valent, nec faciunt indiciũ contra illum, cõtra quem deponunt. Idem tenet Bart.in l.j.§. iidem Cornelio.ff.de quæſtio. Marſil.in ſua practica cauſarum crimi. §.diligenter. col.xxiij.in fi.& vendicant ſibi locum præalle. etiam ſi talis confeſsio eſſet ratificata: imò etiã ſi poſt ipſam ſuperueniſſent noua
20 indicia,†non ex hoc deſineret eſſe nulla:& nihil præiudicaret,nec ipſi confitenti,nec alteri. Ita Barto.in l. maritus.ff.de quæſtioni.Bal.in l.fi.C.de accuſa.& in l. ea quidem.C.eod.tit.penult.col. Ang.in l.vnica.C.de confeſ.& in tractatu maleficiorum,in verſi.fama.publica.in 4.char.verſi.aduertatur. & plenè Par.de Put. in tractatu ſyndica.in antẽpe.char.libri.verſic.ſequitur.iij.col.& tenet etim And.de Iſer.in conſtitutione regni,ſi damna.Alex.in conſi.j.in iij.volu.& in conſi. clxxxvij.in ij.volu. & plenè Marſil.in l.penul.iij.col. ver.modo redeundo.ff.de quæſtio. & ſic non exiſtentibus indiciis contra ipſum Stephanum, non poterat torqueri:& ſic quatenus per torturam confeſſus,confeſsio ipſa ſibi non præiudicat.Ita Ang.in trac.malefi. in ver.fama publica.vlti.col. vbi latè per Aug.crimi. Alex.in conſil.clxxv.viſo themate.iij.col. in j.vol. Sed quid opus eſt ire per medicatas ſuffragia, cùm in facto clariſsimè ex proceſſus meritis liqueat nullum indicium, imò nec præſumptionẽ nec proximam nec remotam extitiſſe: aut extare aduerſus præfatum Franciſcum,ex quibus potuiſſet torturæ ſubijci: & ſucceſſiuè nec aduerſus præfatum Stephanum: & ideò quatenus nullis præcedentibus indiciis fuerit illata tor-
tura,& extorta, huiuſmodi confeſsio ab ipſis inquiſitis,†etiam quòd pluries ratificata fuiſſet, nihil habet 21
obeſſe aut præiudicare nec præfato Bartholomæo baro-
no,nec ipſis inquiſitis.glo.eſt ſingularis,& ibi Barr. in l.j.de quæſtio.Innoc.in c.cauſa matrimonij.de offi. deleg.Ang.Imo.& Pau.de Caſt.in l.qui in aliena. ff.de acquiren.hæred.Bar.in l.penul.de condi.ob turp.cau. & conſuluit Pet.de Ancha.in conſi. xxij.& Alexan.in conſi.lij.in iij.volu.& conſi.cxlij.in ij.volum. Ex quo ſemper præſumitur durare, ac ſubeſſe eadem cauſa timoris.† & ideò non tenet talis confeſsio licet ratifi- 22
cata.idem plenè ſequitur Alex.in conſi.xciij.j.volum. And.de Iſer.in conſtitutione regni, profequentes ſubtit.de pugna.ſubla.& optimè per multa media,& magiſtraliter And.de Iſer.in conſtitutione regni,ſi damna.iij.colum.verſi.vbi verò ſine indiciis. vbi plenè.& ſubdit in v.col. quòd iudex abſque indiciis torquens, non euadit pœnam legis Iuliæ vt in l.lege.ff.ad legem Iuliã.de vi publi.imò videtur dolo malo id facere,quo caſu iudex torquẽs aliquem dolo malo, capite puniri debet:arg.l.decurio. vbi hoc voluit Bal.C.de quæſtio. Bald.in l.j.C.de priua.car.Ludo.Bolog. in dicto trac. Guid.de ſuza.in trac.de tormen.in addi.quas ibi fecit. in ver. licet dominus author. in viij.col. Nec militaret quatenus pro fiſco diceretur, quòd Franciſcus ipſe non fuerit formiter tortus in tractus, prout moris eſt: nam non ex hoc inficiari poteſt, quin confeſsio ipſa dicatur extorta metu tormentorum: nedum quando quis eſt formiter tortus, † ſed etiam quando 23
fuiſſet ligatus, vel conſtitutus in loco tormentorum, ſeu demonſtratis ſibi tormentis:vt declarat Bar.in l.j. §.diuus Seuerus.ff.de quæſtionib.not.Do.in l.ij. C.de cuſto.reo.& eſt tex.not.quem ibi not.Bart.& Bal.in l. nouiſsimè.ff quod fal.tu.author.per quem dicit Bald. in l.interpoſitas C.de tranſac.circa fi.quòd idem operabitur probabilis ſuſpicio tormentorum, † quod & 24
ipſorum illatio: ſecundum Dyn. Suffragatur inſuper, quia Stephanus licet confeſſus in tormentis in tertia tortura vltimo loco ei illata, nihilominus poſtmodũ ipſam reuocauit: †& tamen non ſuperueniẽtibus aliis 25
indiciis,iterum fuit tormentis ſuppoſitus.quod quidẽ nullatenus fieri potuit:per l.vnius.§.j.ff.de quæſtioni. ita Cyn. in l.fi.de quæſtioni. Barr.verò in d.§.j.diſtinguit, ſi indicia præfata eſſent multùm vrgentia. Tunc enim eſſet repetenda tortura: ſinautem,minimè.& ita dicit ſeruari in practica.idem tenet Salyc. in l.j.C.de cuſto.reo.vnde cum aduerſus Stephanum nullum fuerat indiciũ,nedum vrgens,verùm etiam nec ſimplex, 26
non poterat torqueri vt perſeueraret in ſua prima depoſitione abſque indiciis extorta. Opitulãtur inſuper præfatę negationes prefati Franciſci & Stephani ante & poſt torturã abnegãdo & iurãdo etiã coràm imagine Crucifixi ſe eſſe innocẽtes,& minimè homicidiũ prefatũ perpetraſſe:ſed dolore tormẽtorum ſeipſoſmet, & præfatum Baronẽ mentita confeſsione ſeu depoſitione peremiſſe: & ideo in ſimili dixit pulchrè Inno. in c.preterea.de teſtib.cogend.℔ ſi teſtis extrà iudiciũ dixit contrariũ eius,℔ in iudicio depoſuerat, facit vt primum eius dictum reddatur ſuſpectum. quod maxi-
mè procedit in caſu præſenti, † in quo primum dictũ 26
emanauit per torturam, & non præcedentibus legitimis indiciis.& idem in propriis terminis occurrentis caſus tenet And.de Iſer.in conſtitutione regni,ſi dam
na.in tert.colum.vbi dicit,† quòd ſi inquiſitus depo- 27

Universidad de Deusto
Biblioteca

fuit contra se & alios, si antequàm damnetur, vel in
28 ipsa damnatione se & alios exculpet, † stabitur huic
vltimo dicto in fauorem aliorum, & non suipsius.
sicut idem dicimus in teste: licet sit minus, quam tes-
stis: & ideò vbi non constaret aliud de delicto, non
posset de iure procedi contra illum, contra quem pri-
mò dixit: & posteà negauit. plerunque enim inquisiti
fatentur de alio, credentes se inde iuuari. l. fi. de accusa.
& ideò huiusmodi confessiones pro exploratis faci-
noribus non habentur. Ita cõcludit And. de Iser. post
multa in loco præfato, & quòd verisimiliter huius-
modi delictum inquisiti ipsi minimè perpetrauerint,
& quòd eorum confessio sit suspectissima & falsa, ac
mẽdosa: & sicut Iudas scharioht, vltra reuocationem
præfatam suadent circunstantiæ suarum confessionũ
diuersissimæ inter eosmet, imò contrariæ: nam Fran-
ciscus deponit, quòd præfatus Baro Tusi, ex causa ini-
micitiæ habitæ cum præfato quondam præsbytero
Galeatio respectu cuiusdam mulieris eorum amatiæ,
mandauit huiusmodi homicidium cõmitti mediante
promissione pecunię ducatorum xx. de quibus soluit
ducatos duos pro quolibet: & sic accesserũt per prius
ad salycem: & ibidem expectauerunt prædictum pres-
byterum, qui superueniens fuit occisus ab eis. & in se-
cunda depositione dicit, quòd præfatus Baro eis sol-
uit ducatum vnum pro quolibet, & in tertia depos-
tione in tortura incontinenti facta post afrontatio-
nem cum Stephano, deponit quòd ipse Fraciscus non
intulit aliquod vulnus præfato presbytero. Stepha-
nus verò in tortura deponit, quòd parum post salycẽ
iunxerunt se cum præfato presbytero: & primus in
vulnerando fuit Franciscus præfatus, qui etiam post-
modum ipsum occidit: & quòd Baro eisdem promi-
sit dare xxx. aut xl. ducatos, seu quicquid voluissent: &
in vltima depositione facta post ratificationem depo-
nit, quòd Baro dicebat multum mereri occidentem
dictum presbyterum: quia erat leno miserrimus, &
pessimus homo: & sic non adsignat eandem rationem
cum Francisco, videlicet, quòd ex causa mulieris erat
inimicitia: & pariter extantibus tot prænarratis con-
trarietatibus, & diuersitatibus inter ipsos in circun-
stantiis prænarratis, etiam in facto principali reddi-
tur eorum testimoniũ suspectissimum: maximè cùm
ipsi etiam non interrogati, ita contrarij & diuersi in
suis depositionibus deprehendãtur: & tamen quando
testes aliquo modo sunt suspecti, datur cautela, vt iu-
dex illos super circunstantiis interroget ad effectum
29 cognoscendi, † si eis deferre debeat, ita vel ne. glo. est
no. in l. iij. §. testibus. ff. de testib. Azo in summa de test.
pen. col. glo. in c. causam, quæ in ver. tempore. de testi.
& ibi plene Fely. Alex. in consil. xc. in iij. volu. vbi in
specie consuluit testes esse interrogandos, an starent,
vel sederent: & de qualitate vestium, & de colore, &
de forma loquendi: & an simul vel separatim perue-
nerint ad locum, & sic data diuersitate eorum depos-
tionibus non stabitur. Idem consuluit Alexan. consil.
cliij. v. col. v. vol. Nec suffragatur fisco dicere, quòd
Baro dixerit non cognouisse Stephanum præfatum,
nec cognoscere, & sic quòd certo modo videatur in
mendacio deprehensus, cum visus fuerit aliàs eum al-
loqui: nam non est inconueniens dicere, quòd non
cognoscam hominem, cum quo alloquutus sum, &
maximè nomine proprio: & tamen quando verè hoc
dici posset mendacium inexcusabile: tamen esset re-
motum à facto: & tamen varietas hodie in principali
non obest: † vt voluit And. de Iser. in cõstitutione Re- 30
gni, si damna. vij. col. & sentit Barto. in l. fi. de quæstio.
quia varietas in principali, non facit indiciũ: vt ibidẽ
dicit And. Accedit insuper, quia vterq; ex ipsis inqui-
sitis deponit quõdam presbyterum Galeatium fuisse
cum Barone prædicto in eius domo Neapo. die præ-
cedenti ante homicidium commissum, qui actus ini-
micitiam non designat, imò amicitiam, & pariter Ia-
cobellus testis ad instantiam Regij fisci examinatus
deponit, quòd nocte pręcedente ante eius mortẽ dum
presbyter ipse secũ dormiret, sibi dixerat, q̃ dum vo-
luisset expẽdere ducatos quinquaginta in ornamẽtis
eccleſię suę, & rogasset Baronẽ, vt interueniret secum
in emptione prædicta: idem Baro sibi dixit: *che si guar-*
dasse che non li fosse facta qualche burla per detti denari
che tenea: & successiuè Andræas de tufo similiter testis
productus pro fisco, deponit quòd dum fuisset reuela-
tum Baroni præfato de morte dicti presbyteri, respõ-
dit: *ò pater de Dio: ali preti poneno mano*: quę omnia satis
stringere videtur in fauorem ipsius Baronis, maximè
cùm ex informatione ad instantiam Regij fisci colli-
gantur: & ideò quando in causa aliàs extarent indicia
contra inquisitum ad torturam sufficientia, tamen
vnum quodque, quod vrgeret in cõtrarium, illa ener-
uaret: † adeò vt virtute illorum indiciorum torqueri 31
non possit. Ita voluit Io. An. in regula, cum in contẽ-
platione. de reg. iur. Bal. in l. fi. C. de proba. & in l. ij. C.
quo appel. ita consuluit Alex. in consi. clxxix. iij. col. ij.
vol. incip. in causa angelorum Hebræorũ. Vltimò nõ
omitto probatum fuisse præfatos Franciscum & Ste-
phanũ esse villicos angarios, & ad personalia seruitia
obligatos eorum vtilibus dominis, quo casu non pos-
sunt cõtra nobilem testificari, attenta eorum vilitate:
imò à præfato testimonio repelluntur: † vt voluit pul- 32
chrè And. de Iser. in constitutione regni, prosequẽtes.
sub tit. de pugn. subla. ij. col. imò in specie sancitũ est,
per prælleg. constitutionem, vt nullus angarius, vel
villanus contra Baronem aut simplicem militem ca-
pitaliter accusatum in testem possit induci: aut indu-
ctus fidem aliquam in iudiciis vel extra iudicia faciat:
sed habeatur ac si non esset inductus: sed cõtra præno-
minatas personas Comitis, Baronis, seu militis, mili-
tes tantũmodo & Burgenses bonæ & honestæ opinio-
nis inducatur in testes, seruato hoc ordine: vt cõtra Ba-
rones, duo Barones probẽt, aut quatuor milites, loco
duorum Baronũ: & vice quatuor militũ octo Burgen
ses: pauciores verò numero testes in personis præfatis
& causis, nullã omnino fidẽ inducãt. Ex quibus omni-
bus cõcludendũ arbitror præfatum Magnificũ Baro-
nẽ obiecti criminis innocẽtissimũ esse absoluendũ, &
liberandum. Prodeat ergo de vultu Dei iudicium, vt
oculi iudicantiũ veritatẽ respiciant, ne famelica que-
rulantiũ voracitas inebrietur de sanguine innocẽtiũ.

Thómas Grammaticus V.I.D.

Et ego Colutius copula. V.I.D. Minimus, concurro cum præfato Magnific. do. Thoma collega in causa: & ita iuris esse censeo.

Et in eandem sentẽtiam accedo ego Io. Simon Pu-
sanna V.I.D. & addo, quòd confitentes de assassinio
contra seipsos non faciunt indicium contra mandan-
tem ab eis nominatum. Ita in propriis terminis tenet
Bald. in consil. lxxxiiij. in iij. volum. incip. Betonus de
couo. ij. col. ver. nunc viso: sed secundum vltimam im-
pressio

pressionem est in conf. xcviij. j. vol. & aliquid per eun-
dem Bal. in consil. incip. an mandatarius. in v. volum.

SVMMARIVM.

1 *Incendium si non adparet vnde habuerit ortum, non*
potest sequi condemnatio.
2 *Si de principio ignis clarè non constat, debet sequi sen-*
tentia absolutoria.
3 *Incendium si habuit causam ab incerto authore, seu ex*
culpa incerti hominis, non debet imputari habitanti.
4 *Vniuersitas tenetur reddere sua loca tuta: aliàs tenetur*
resarcire damna passis, nisi probet se summam diligen-
tiam adhibuisse. num. 5.
6 *Qui minus bene facit, quàm facere potuit, vel debuit, si*
ex eo sequatur damnum alicui, illud resarcire tenetur.
7 *Lucrari satis dicitur, quando quis voluntatem suam*
adimplet.
10 *Testes de vniuersitate in casibus, in quibus de iure ad-*
mittuntur, procedit, vbi ex natura regulari illius facti,
verisimil ter alij testes actu & habitu haberi non potue-
runt.
Testes de vniuersitate in casibus, in quibus de iure ad-
mittuntur, tamen eis non plenè creditur, nec erunt inte-
gri: & maximè quando supportant illi de vniuersitate
de communi onera liuis. & si condemnarentur, similiter
in communi condemnarentur. ibidem. & num. 8.
11 *Testes de vniuersitate in casibus, in quibus inducti per*
vniuersitatem probarent, intelligendum est, si alij testes
ex aduerso producti contrarium non deponerent: quia
tunc contrarij præferuntur illis de vniuersitate.
Præsumptio vna tollit aliam.
Verisimile tollitur per aliud magis verisimile.
12 *Diligentia in casu incendij exculpat præsumptionem*
culpæ.
13 *Incẽdium ad hoc vt præsumi possit contra habitantem,*
requiritur probari negligentia, aut desidia ipsorum in-
habitantium.
14 *Doctoris dictum debet intelligi secundum iura quæ ipse*
allegat.
Incendiarius si reperiatur non soluendo, tenetur vniuer
sitas emendare damnum.
15 *Coniecturæ habentur loco pl. næ probationis in clandesti-*
nis & occultis: maximè in his quæ de nocte fiunt.

CONSILIVM XXII.

Diuini numinis Præsidio petito, Amen. In causa strenui militis Rodorici Hispani de societate Illustris. magni Capitanei, aduersus vniuersitatem, & homines terræ Præsenzani, super incendio & combustione equi grauis armaturæ, pretij ducatorum quingentorum, vt prætenditur, & noctis tempore combusti, videtur prima consideratione dicendum vniuersitatem ac homines eiusdem de incendio prædicto minimè teneri, cũ minimè adparere videatur, vnde incẽdium ipsum
1 ortum habuerit; quo casu videtur, † quòd sequi non
potest aliqua condemnatio: vt consuluit Bal. in consi-
lio incipien. quidam de Gortona. Ang. in consi. cxc. &
sequitur do. Anto. de Alex. in additio. ad Bart. in l. j. ff.
de offic. præfect. vigil. Et quando clare non constat de
initio ignis, sequi debet sententia absolutoria. con-
2 suluit Roma. in consi. ccccj. † & pariter, si ex culpa
incerti hominis: vt dicit Bal. in consi. clvij. incip. pun-
ctus, super quo consilium petitur. in ij. volum. & alibi
dixit Bald. in consil. cccl xxiij. incip. quidam magister
grammaticæ. in iij. volum, quòd quando ignis habuit
causam ab incerto authore, non debet imputari habi-
tanti. l. quæ fortuitis. C. de pig. actio. quòd certi homi-
nis factum probãdum est. † faciunt bene collecta per 3
Afflictum in sua decisione lvij. Sed præmissis non ob-
stantibus, tanquam in suo casu locum habẽtibus, con-
trariam sententiam arbitror de iure veriorem: cùm
simus in delictis clandestinis. Adparet enim fundata
intentio actoris præfati, cùm damnũ semel datum sit.
vnde succedit dispositio constitutionis regni: & ratio-
ne munita ac iure cõmuni, cùm teneatur vniuersitas
reddere sua loca tuta: aliàs tenetur ad resarciendum
damna passis. Ita Bar. & Bald. in l. j. §. summa. ff. de his,
qui deiece. vel effude. Barto. in l. ne quid. ff. de incend.
rui. naufra. & quòd no. Cano. in c. j. de restit. spol. & ibi
Anto. de But. facit l. j. §. familię. & ibi Bar. ff. de public.
& hoc, quia interest † reipublicæ, vt ciuitates, villæ & 4
castra purgentur malis hominibus. l. iij. & l. congruit.
de officio prędis. Ad quod iudex debet esse valde pro-
nus: nec considerare solennitates seu subtilitates. l. li-
citatio. §. quòd illicitè. ff. de publica. & practica huius-
modi constitutionis Regni cessante, de facili pateret
aditus ad offensas, & incendia, ob rusticorum præser-
tim audaciam, in quibus facilitas veniæ est incentiuũ
delinquendi. pro quo facit no. Bar. in l. j. §. occisorum.
ff. ad sille. & Bald. in l. si ideò. ff. de his, quibus vt indi-
gnis. Adparet insuper de negligẽtia, ac desidia vniuer-
sitatis prædictæ in perquirendo, & inuestigãdo incen-
diariũ: super quo omnis fuit omissa diligẽtia, & nulla
vsa est vniuersitas ipsa, nec particulares etiam vocati
cùm scirent, vel scire debuissent damnũ ad eos perti-
nere: arg. l. j. C. de peric. tutorum. l. quidã decedens. §. fi.
cum l. sequenti. ff. de adminis. tuto. & propterea con-
suluit pulchrè Bart. in suo consi. incip. Charissimè do-
mine, isti Nucerini. quòd vniuersitas ad hoc † vt non 5
teneatur ex delicto quod nescitur à quo cõmissum sit,
necesse est, quòd probet summã diligentiã adhibuisse:
& sic q̃ nedum fuit negligentia commissa in non per-
quirendo illico, sed etiam quia accenso igne, nullum
præstitũ fuit adiutorium: & culpa non caret, qui scit,
& non prohibet. l. culpa caret. cum vulgari. de regu-
iur. maximè, quia non præstãdo auxiliũ, seu non por-
tando aquam ad extinguendũ, vel aliter se non intro-
mittendo circa ignis accensi extinctionẽ, igitur dam-
num emendare tenetur: † quia qui minus bene facit, 6
quàm facere potuit, vel debuit, si ex eo sequatur dam-
num alicui, illud resarcire tenetur. l. fi seruum. §. si ex
plaustro. ff. ad legem aquil. & sic ex huiusmodi negli-
gẽtia arguitur, vt quasi secundum voluntatẽ ipsorum
vniuersitatis, & hominum incẽdium fuisse immissum.
Pro hoc tex. in l. sed si ex dolo. ff. de dolo. & quod not.
Bal. in l. j. C. loca. vbi enim adest vtilitas, præsumitur
dolus in illis. Satis enim dicitur quis lucrari, quando
voluntatẽ suã adimplet. l. fi. C. de vsu. & habi. l. penult.
& ibi gl. ff. de cõdictio. ob causam. & in §. præterea. in-
stitu. de actio. † Concurrente odio ac inimicitia præ- 7
sumpta aduersus ipsos Hispanos ibidẽ hibernãtes per
illos de vniuersitate præfata, ob homicidiũ cõmissum
in personam cuiusdam ciuis Præsenzani occisi à qui-
busdam Hispanis militibus, dum ibi hospitarẽtur, vt
probatum est: ac etiam concurrentibus modernis mi-
nis, seu nouissimis factis aduersus milites consocios
prædicti Rodorici hospitãtes in burgo terræ præfatæ
per homines de eadẽ terra, de quibus minis plenè per
infinitos testes probatur, ex quorũ depositionibus cla-
rissimè

Universidad de Deusto
Biblioteca

risimè liquet de odio ac inimicitia prefata: ideò cùm ignoretur quis incendium prefatum immiserit, presumendũ erit omnino contra ipsos de vniuersitate: per no. in l.j.§.si quis in villa.ff.ad sille.& ideò dixit Spec. in ti.de præsum.§.j.ver.Sed pone,ꝙ reperitur, quòd si reperitur aliquis occisus in villa, qui ibi habebat inimicum, præsumendum erit ab ipso inimico occisus, adeò quòd torqueri potest,etiam quòd similia facere non consueuerit: attentis præsertim minis præfatis, quæ multum considerandæ sunt, cùm nemo præsumatur dixisse, quòd prius mente non agitauerit.l.Labeo.in fi.ff.de supel.lega.l.si donationis.C.quod met. caus.ibi,capitales.l.milites.C.quæstioni.& sic cùm de incendio iam adpareat:& in burgo vniuersitatis prefatæ, & nescitur à quo, concurrentibus suprà dictis, præsumendum est fuisse factum per homines vniuersitatis præfatæ:& maximè concurrente inobseruãtia, & non paritione Regiæ commissionis,qua fuerat cautum milites in locis &domibus habitatis & cõmodis hospitari:cuius contrarium probatum est, sequitur ꝙ vniuersitas ipsa & particulares illi condemnari debẽt saltem ad damni emendationem: cùm ex istis pluribus præsumptionibus resultat plena probatio, & iudicari potest. c.illo vos.de pigno. c.ad nostram.& ibi Imo. extrà de emp.& ven.gl.Bart.& doct.in l.admonendi.ff.de iureiur.gl.Albe. & Bart.in l.instrumenta. C.de proba.Bald.in c.cùm causam. extrà de proba.& ita in simili casu reperio consuluisse in propriis terminis clarisdocto.domi.Iacob.de Put. papien.in quodã suo consilio incip.vẽtura &c.& idem pariter reperio consuluisse eximium docto.domi.Catho. saccum,Comitem & militem, in consilio suo incipien. & placet suprà scripta conclusio.vbi firmat,& sequitur præcedens consilium præfati domin.Iacob.& ambo cõsilia præmissa sunt inter consi.Calca.num.63. Et licet vniuersitas ipsa & particulares nullatenus se releuare possint in aliquo ob inobedientiam, & non paritionem Regiarum commissionum, quibus cautum erat, & mandatum, vt debuissent stipendiarij Hispani hospitari in mansionibus habitatis & commodis cum aliis prouisionibus opportunis:vt patet ex schedula domini secretarij, & deponunt etiam testes in numero opportuno:quibus commissionibus & mãdatis minimè paritum fuit,ex quo vniuersitas ipsa minimè permisit milites ipsos hospitari intus terram præfatã : sed duntaxat in burgo ipsius, in quo dederunt mansiones eisdem stipẽdiariis incõmodas,& inhabitatas, & absque vtensilibus necessariis : & qui non valentes aliter facere,in eisdem hospitati sunt: & ideò succedit depositio quàm plurimorum testium, & verisimilis ac iuri consona, dum dicunt:*che quando detti stipendiarij fosseno stati allegiati instantie habitate intra la terra*, iuxta tenorem commissionis *non saria successo dicto incendio* quorum omnium dictorum testium depositione in nihilum adparent elisæ per probationes factas ex aduerso: tum quia remanent testes præfati omnes validi, & absque repulsa: tum quia licet quicquid ex aduerso probatur, nihil stringit, & quicquid probatur, probatur per testes vniuersitatis: quibus non est credendum per iura vulgaria, cùm tractetur de eorum proprio interesse vniuscuiusque particulariter, & in specie attenta emendatione damni, ad quod tenentur. Et tamen in illis casibus, in quibus testes de vniuersitate admittuntur in causa vniuersitatis, † tamen eis non plenè creditur, nec erunt integri testes:ita voluit Alber.in l.in tantũ.§.vniuersitatis.de rerum diui. Anto. de Butr.in c.cum nuntius. extrà de testi. Alex.consi.xliij.in iiij.volu. Ias. in l.in ius vocan. §.patronum. ff.de in ius vocan. lo ij.vbi subdit ita esse tenẽdum: & idem tenet & sequitur do. Anto. de Alex. in addi.ad Bart.in l.sed si hac. §.qui manumittitur. ff. eod.titu.& maximè procedunt præfata in casu de quo agitur, vbi ipsi de vniuersitate supportant onera litis cõmuniter:& pariter soluere habent de cõmuni quatenus cõdemnarentur. † quo casu licet non agatur de magno præiudicio,tamen plurimum de fide ipsorum diminuitur.gl.est in §.cogitandum. in auth.de mona. Bald.in l.ij.ff.quod cuiusque vni.& ibi Alber.Francis. Curt.in suo consi.xxiiij.iij.col.& ibi subdit,quòd talibus testibus tanquam domesticis multum de fide diminuitur.Itẽ accedit, quòd in casibus præfatis in quibus testes vniuersitatis admittuntur, debet intelligi, vbi ex natura regulari illius facti eo tempore verisimiliter alij testes actu & habitu interesse non potuerunt:† voluit Anto.de Butr.in c.tertio loco.de proba. per gl.ibi,quã consulendo sequitur Alex.Imo.in cõsi. clij.viso processu.in v.volu.& consi.cxlviij.eo.volu. & in eo, ꝙ plurimum sperat vniuersitas ipsa circa probationem illorum trium vel quatuor, qui viderũt lumen intus domus,vt deposuerunt.nam cõcludunt de necessitate,ꝙ illud lumen fuisset candela:nam potuit esse lumen lunæ ita reuerberans: potuit etiã esse principium ignis impositi. Item, quando verè dicerent de candela, adparet ꝙ testes ipsi sunt de eadem vniuersitate,quibus non est credendum per premissa,maximè cùm totũ cõtrarium adpareat pro parte ipsius magni. Rodorici probatum,videlicet, ꝙ illi famuli prædicti Rodorici,ex quo non potuerunt habere candelam:*se colcarono de di*:prout quamplures testes testantur:& sic succedit,quòd in casibus in quibus testes vniuersitatis producti adparent,si probarent,si tamen alij testes ex aduerso producti contrariũ deponerẽt,† præferuntur illis de vniuersitate ob verisimilem affectionem, quã ibi habent erga vniuersitatem. Ita not. do.Abb. in c. insuper statuimus. extrà de testi. quem ibidẽ refert & sequitur Fely.in ij.fal.Nec militat obiicere, quòd incendium præsumitur culpa inhabitantiũ, cùm ista sit suspicio duntaxat:vt dicit Ange.in suo consi.cxcv.incipien.incendium.per l.Imperator. de offic. præfect. vigi.tamen in cõtrarium adparent prælegata:nec poterat incẽdium ipsum præsumi ex igne accenso de die intus cortinam,cùm sit probatum, quòd distabat per viginti passus à domo,& nõ potuisset euagari.tum etiam,quia erat circundata muris,& ignis erat in quadam cornice,adeo:*che lo vento non lo hauerta possuto menare intra la stancia*: maximè, *che fu extinto per lacqua quale piouio de continuo*,vsque ad noctem: & sic cõcurrentibus suprà relatis,ista est maior presumptio,quòd fuerit ignis studiosè immissus, quàm sit dicta legis suspicio, quæ iam tollitur & eneruatur per suprà dicta, per l.si qui adulteriũ.C.de adult.per text.in c.per tuas literas.extrà qui filij sint legitimi.& per id quod dicit Bal.in l.siue possidetis.C.de proba.Bar.inl.diuus.ff.de in integrum restit.ex quo vna præsumptio tollit aliã: per d.l.diuus.& verisimile tollitur per aliud magis verisimile.d.l.si qui adulteriũ.ergo &c. Nec omittã,quæ plenè probata sunt de prudẽtia,diligẽtia,& sollicitudine illius Iacobi lõbardi inhabitãtis cũ equo,& bonis ea no

ea nocte,vt quãplures testes super approbatione eiusdem producti testificantur:& sic remanet omnis præsumpta culpa extincta,seu suspicio ipsius Iacobi Lombardi inhabitantis:cùm diligentia extinguat presumptionem culpæ † & in casu isto incendij. ita Bald. in consilio incipient. quidam Riscorus. quem refert & sequitur Alexan.in suo consi.l.in j.volum.in fi.verbis, duplicato in consil.ccxvj. in ij.volu. & sequitur idem Alex. in l.si domos. ff.de lega.j. & pulchre Ias. in l.sed & si quis.§.quæsitum.x.col.ff.si quis cau. Et sic ex præmissis inficiari minimè potest, quin vniuersitas ipsa teneatur ad emendam damni equi præfati combusti, iam pretio ipsius liquidato,extante etiam dispositione præfatæ constitutionis regni, & iuris communis, vt suprà,circa princi.ex negligentia, quia res tua agitur,paries cùm proximus ardet:& neglecta solent incendia sumere vires.Et præmissis accedat quòd nulla fuit probata negligentia, ac desidia ipsorum famulorum præfati Rodorici prope ignem, quæ requiritur in specie probari tempore incendij, ad hoc vt præsumi † posit contra inhabitantem.Ita Ang.& August.in tracta.malefi. in ver. incendiario. Nec obstat dictum Alber.in ij.parte statu.in quæst.lxxx. quam etiam refert.Augu.in addi. ad Ang.dum dicit Alber. quòd requiritur probari immissum fuisse ignẽ ad hoc, vt vniuersitas de damno teneatur, stante statuto,quòd vniuersitas teneatur de damno: quia respondetur quòd dictum doctoris intelligi debet secundum iura, quæ ipse allegat,vt dicit Bar.in l.non solùm.§.si liberationis † verba.de lib.lega.ff.Bald.in auth.sed iam necesse. C.de donat.ante nu.Saly.in l.si ex cautione.C. de non nu.per.sed sic est,quòd Albericus non facit aliud fundamentum, nisi de textu in l.j.§.occisorum. ff.ad fill. vbi dum text.dicit,seruos non teneri de morte domini,si ei opem ferre non potuerunt, vt si clam veneno interiit, &c.& sic adparet quòd loquitur textus in homicidio,quod Albericus equiparare intendit cùm incendio clam impositio, in quo cùm detur diuersa ratio vt infrà non recta sit illatio cum reueren. constat autem, quòd sumus in diuersis casibus, tum ratione maioritatis debiti,quia incendiarius imponẽdo ignẽ, insidiatur vitæ multorum: tum ratione maioritatis pœnæ:quia flammis exuri debet incendiarius. & probatur in l.cum, qui ædes. ff.de incen.rui.naufra. Item in homicidio,si reperitur malefactor,nõ tenetur vniuersitas:vt adparet in quæstionibus & capitulis regni, super damnis clãdestinis,& homicidijs puniendis.sed in incendiario licet reperiatur, tamen si non est soluendo damnum, tenetur vniuersitas ipsa : vt adparet per c.regni, quod incipit, Carolus.sub rubri. de non imponendo ignem in restuchiis. ergo adparet quòd tam virtute constitutionis regni,& capitulorũ, quàm iuris communis & delictum & pœna incendij sit grauior,quàm in homicidio: non rectè igitur succedit illatio Albe.maximo cùm simus in incendio clandestino,& occulto,& ratione clãdestinitatis pœna alteratur, de qua clandestinitate non loquitur Alber. & in clandestinis & occultis † coniecturæ habentur loco plenæ probationis, maximè in iis quæ de nocte fiunt. ita plenè Bart.& Moder. in l.si quis ex argentariis. de eden.& in l.si quando. C.vnde vi.Et quòd ob nocturnum tempus dicatur clandestinũ,dixit Bald.in l.cùm fratrem.C.de iis,quibus vt indig.Alex.in consi.j.in iij. volu.& maximè, cùm clandestinum & occultum dicatur id, † quod probari non potest.dicit Card.in cle. j.in ver.nota.extrà de here.Fely.in c.scripturam.extrà de fide instrumen.vnde sufficit præsumptiuè demonstrari de dicti incendij immissione eo modo,quo melius de iure potest,quod satis videtur probari ex præcedẽtibus minis probatis,necnon ex præcedẽti inimicitia ob homicidium in personam illius de vniuersitate commissum:ex quo satis adparere videtur ignem fuisse dolo impositum.l.capitalium.§.qui ob inimicitias.ff.de pœn.& ita etiam dixit Ange.in tract. malefi. & ibi etiam Augu. Arrimi.in addi.in ver. incẽdiario, & ita de iuris censura sentio ego : & tandem succesit concordia inter partes antè quàm lis dirimeretur.

Thomas Grammaticus I.V.Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Pluralitas actuum præsumenda est ad euitandum falsitatem,seu excludendum.*
2 *In falsi crimine probatio debet de necessitate cõcludere.*
3 *Testis potest vno tempore recordari,& alio tempore non recordari,& econtra.*
4 *Falsitas ad hoc vt excludatur, debet in dubio præsumi potius ignorantia quàm dolus.*
5 *Qualitas hominis multum operatur ad remouendum præsumptionem falsitatis.*
6 *Rusticus sibi contrarius excusatur à falso.*
7 *Periurium non committitur absque dolo.*
8 *Testis deponens falsum non in substantia negotij principalis,non ex hoc irritabitur eius dictum.& nu.9.*
10 *Testes sufficit esse concordes in facto principali,in quo consistit substantia negotij,dato quòd in aliis discordent.*

CONSILIVM XXIII.

Edemptoris gẽtium suffragio postulato, Amen.In causa notarij Berardini castaldi,cum nobili Alphonso copula de Neapo.super querela falsi porrectaper ipsum Alphonsum contra Petrum Marchensem, rusticum in testem productum per præfatũ Berar. ex quo prætenditur prædictum Petrum primo loco deposuisse, quòd Alphonsus Copula pluries venit ad locum nominatum *le penete*, &in secũda eius depositione dixit non vidisse præfatum Alphonsum,nisi semel secundũ eius recordium : item in secunda eius depositione videtur deposuisse,quòd non agnouit do.Carolum Copulam,nec fuit sibi nominatus: sed dicebatur ibidem hic est pater Alphonsi Copulæ:Dico quò ad primum quòd ex huiusmodi depositione nulla potest impingi,aut figurari falsitas, imò nec contrarietas, ex quo licet deposuerit primo loco, quòd Alphonsus pluries venerat ad locum Penetæ,non tamẽ concludit,quòd semper quando Alphonsus venit testis ipse eundem Alphonsum viderit. nam stat possibile, quòd pluries venerat,& tamen quòd ipsum semel tantum viderit, prout de vnica visura tantum deponit in secunda eius depositione: & sic licet in primo dicto dixerit, quòd etiam loquutus fuerit pluries cum ipso teste, non tamen dicit in diuersis vicibus: & sic potuit esse eodem die,quo ipsum vidit,maximè † cùm pluralitas actuum præsumenda sit,vt testes euitent falsum, vt inquit plenè Felyn. in cap. cum tut. prima columna. extrà de testi. & hoc vt probatio sit concludens per textum.in cap. in præsentia. extrà de proba. & præsertim in crimine falsi, in quo probatio debet de necessitate concludere falsitatem: vt dixit † singulariter Bald.in l. iurisgen

Universidad de Deusto
Biblioteca

iurisgentiũ. in §. quòd ferè. ff. de pact. vbi etiam dixit, quòd semper interpretatio fieri debet, vt falsum excludatur. & idem dicit Bal. in l. Imperator. ff. de statu homi. col. iij. versic. & not. & consuluit Alexan. consi. lxx. ij. colum. j. volum. & in consi. lxxiiij. incipien. viso testamento. colum. pe. eod. volu. & consi. xciij. colum. pe. v. volu. & quod not. Imol. in consi. ciij. incip. visis.

3 Barb. in consi. lxxvij. in iij. volu. †Præterea, potest testis vno tempore recordari, & alio non recordari, vel econtrà vno tempore non recordari, & alio recordari. dixit glo. vlti. in c. cum causam. de testi. & gl. in c. cum causam. eo. ti. & ideò dixit Iaco. de Are. Bar. & Angel. in l. qui bona. §. si quis stipulatus. ff. de dam. infect. quòd si testis interrogatus de loco, dicat se non recordari, & iterum alio tẽpore interrogatus dixerit id fuisse certò: non ex hoc dici potest incurrere falsum: quia potest esse, quòd tempore secundi dicti de hoc habuit memoriam, & non tempore primi: & sic nõ mutat, sed potius addit. Idem probatur in c. j. quid sit inuestit. & ibi Bald. & Felyn. in c. præterea. extrà de testi. vlti. col. vbi dixit, quòd si testis heri dixit, non credo. potest hodie dicere: credo. facit glos. in l. de tutela. C. de in inte. restit. mino. & quod ibi not. Bald. & Saly. præsertim, cum à prima depositione ad secundã defluxerit tempus duorum annorum cum dimidio, & plus: & minimè potest argui falsitas, aut contrarietas ex alia eius depositione, dum dixit, quòd non cognouit do. Carolum: *ne li fu nominato a nome: ma quelli dixero questo e lo patre de Alphonso copula.* nam hoc non contradicit primæ depositioni, in qua deposuit vidisse do. Carolum copulam patrem prædicti Alphonsi. nam potuit vidisse illum hominẽ sibi exhibitum seu ostensum pro patre Alphonsi, & ab aliis per prius sciuisse, quòd ipse pater Alphonsi nominaretur Carolus copula, vel audiuisse aliàs illum ita nominari. & sic non concludit ista probatio de necessitate, quòd ab aliis quàm ab illis ibi existentibus non potuisset scire ipsum nomen patris præfati Alphonsi, quòd nominabatur Carolus, & sic cum omnino non concludat falsitatem, de necessitate debet ita intelligi, vt suprà

4 diffinitum ac declaratum fuit. † Quod maximè procedit, cùm in dubio semper præsumi debeat potius ignorantia, quam dolus, ad hoc vt falsitas excludatur. voluit Bar. in l. quoties. §. j. ff. de hęre. insti. quem sequitur Fran. de Are. in consi. xlvij. visis. v. col. & idem no. Bal. in l. j. col. fi. ver. quorum no ff. de leg. dicens quòd in dubio potius præsumitur error, quàm malitia, con

5 currente præsertim qualitate personæ rusticæ, prout iste est: cùm † qualitas personæ mulùm operetur ad remouendum præsumptionem falsitatis. no. Bal. in l. ij. C. de falsi. & in l. quoties. §. sed si non in corpore. ff. de hære. insti. & maximè, cùm rusticus excusetur à dolo. tex. est in l. si quis id quod. ff. de iur. om. iudi. & in l. ij. ff. si quis in ius voc. non ier. & ideò dixit Ang. in auth. de

6 testi. §. & licet. † quòd rusticus sibi contrarius excusatur à falso. & subdit, quòd ideò iudex multum aduer-

7 tere debet, ex † quo periurium non committitur absq; dolo, vt dicit Pau. de Cast. in l. fi. ff. qui satisf. cog. Paul. de Castr. & Alex. in l. qui iurasse. ff. de iureiur. Alex. in consi. xcij. in j. vol. & ideò concludẽdũ est, quòd cùm excusetur à dolo, excusatur etiã à periurio: cùm periurium absque dolo committi nõ possit. Item aduertendum est, substantia negotij principalis causæ inter præfatos Alphonsum & notarium Berard. non constit, quòd do. Carolus fuerit cognitus, & visus ab ipso teste, vel noncognitus, seu visus, nec quòd Alphonsus ipse pluries venerit: *a la peneta.* vel quod semel tãtum venerit: & sic dato, quòd absque veri præiudicio figurari posset aliqua falsitas, prout minimè excogitari potest in præfatis, attamen huiusmodi prætensa falsitas non esset in substantia negotij principalis: & ideò non irritabitur † dictum ipsius testis, vt dixit satis no. 8

Anto. de Butri. in c. cùm causam. in fin. de testi. vbi refert id contigisse in personam Ioan. And. & ante eum idem tenuit Specu. in titu. de test. §. j. versic. item, quòd addit aliquid de suo. & rectè intuenti idem tenet Bar. in l. eos. ij. col. de fal. Bald. & Imol. in l. his verbis. ff. de hære. instit. & ideò dixit pulchrè Bald. quem sequitur Salyce. in l. pe. circa fin. C. de transi. † quòd falsitas non 9

tangens negotium principale, in quo est substantia negotij, non facit, quod dicta testium reprobentur. idem voluit Innocen. & Io. de Ana. in c. fraternitatis. de testi. refert, & sequitur consulendo Alex. in consi. v. in j. volu. & præclarus doctor Philip. Deci. in consi. c. in iij. col. sufficit enim † quòd testes cõcordent in fa- 10

cto principali, in quo cõsistit substantia negotij, dato quòd in aliis discordent. & est text. in c. dudum. & ibi glosse. in versic. substantia. extrà de conuers. coniuga. & in c. cum ecclesia. & ibi glosse. in ver. vacillasse. de cauposs. & proprie. & in l. qui sententiam. & ibi ad hoc no. Bar. & Ang. C. de pœn. & consuluit Alex. in consil. cv. vlti. col. in iiij. volu. Vltimò audio, quòd testis ipse tam in secũda quam in tertia eius depositione, semper se retulit primæ suę depositioni, vt non erraret, prout ipse in specie dicit. & ideò cùm vsus fuit consueta iuris cautela, semper eius primæ depositioni standum erit, per iura vulgaria. Nec poterit ex hac cautela dici testis sibi contrarius, aut falsus: & ideò sileat, amabo, querelator. & ita firmiter teneo iudicandum.

Thomas Grammaticus Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Notario adserenti se aliquid ex errore scripsisse, stari non debet, etiam quòd fuerit, seu sit bonæ famæ.*
2 *Notarius dato quòd de errore adpareret, non posset ex seipso non præced. nte partis citatione, & iudicis authoritate, ac causæ cognitione, corrigere seu emandare, maximè quando scripturam ipsam compleuit, & publicauit. & num. 3.*
4 *Notarius variando notam contractus sine iudicis authoritate, tenetur de falso.*
5 *Falsitas præsumitur ex diuersitate seu varietate scripturarum, & contrarietate.*
6 *Instrumenta duo repugnantia faciunt vt neutrum ex ipsis instrumentis probet.*
7 *Contractu completo & publicato, non potest error corrigi per notariũ, etiã quòd ipsius copiã non dedisset. & nu. 8.*
9 *Notarius dum adsignauit instrumentum parti, est adeò functus officio suo, & nec punctiũ nec syllabã mutare possit.*
10 *Instrumẽtum vbi diceretur falsum, vel falso fabricatũ, & sic vbi non esset quæstio erroris, sed fidei, prout in dicto casu, tunc etiam de mandato iudicis non posset corrigi.*

CONSILIVM XXIIII.

SAluatoris mundi nomine petito. In causa mag. Bernar. de S. Blasio de Licio. V. I. D. cum magni. Io. Petro theotino de eadem ciuitate Licij similiter. V. I. D. quatenus dubitari cõtingit super falsitate contractus initi inter eosdem

eosdem super alienatione feudi, ex j. scriptis apertissimè liquebit. Nam aut volumus præsupponere additiones in illis locis dico substantialibus, in quibus factæ fuerunt, ex dolo processisse, & erimus in claro, aut ꝙ notarius prætendens errasse, se ipsum correxerit, aut emendauerit: ita & in idem recidit, vt ostendam. nam volens notarius venire ad correctionem seu mutationem contractus, & necesse esset præsupponere ipsum errasse, & de errore ipso principaliter adparere debet cum minimè credi debeat notario adserẽti se aliquid

1 ex errore † scripsisse, licet bonæ famę sit. dixit Bald. in l. cùm proponebatur. ff. de lega. ij. & in l. imperator. ff. de statu homi. subdens insuper non sufficere vnum testem cum notario, imò nec etiam iuramentum suppletorium. Idem tenet Specu. in §. postremò. in tit. de instrum. edi. in ver. sed nunquid confecto. & sequitur

2 Vital. in Clausula. xxij. inci. restat videre attamẽ † quatenus de errore adpareret non posset notarius ex seipso non præcedente partis citatione, & iudicis authoritate ac causæ cognitione, corrigere seu emendare, præsertim ea quæ spectant ad partes, & sunt de circunstantiis facti maximè postquam notarius ipse scripturam compleuit, & publicauit: quia talis diuersitas facit ipsum suspectũ sicut in simili dicimus in teste, per tex. in l. qui falso. ff. de testi. ita dixit Bal. in l. generaliter. versi. vltimò not. ꝙ nõ potest. C. de non nu. pecu. Bart. in l. si librarius. de reg. iur. Bal. in d. l. cùm proponebatur. & in d. l. imperator. de statu homi. Alex. in l. si vnus. C. de testa. Imo. in c. ex literis. de fide instru. Vil. ta in clausula. lxj. inci. restat videre annota. & ideò di

3 xit Io. And. in data. vj. lib. ꝙ † postquam notarius fecit contractũ, ceuere debet à correctione erroris cum semel sit functus officio suo: quia aliàs posset ei impingi falsitas. & ita seruatur de facto. sequitur Imo. in c. ex literis & in c. inter dilectos. v. col. extrà de fide instru. & ideò voluit Io. And. in addi. Spec. in tit. de instru. edit. §. postremò. ver. nunquid confecto. ꝙ in tantũ cõtra-

4 ctus est falsus, † ꝙ notarius ita variando notam contractus sine iudicis authoritate tenetur de falso. idem tenet Bal. in sæpius allegata l. cũ proponebatur. & in l. fi. C. de eden. versi. quartò quæritur. & cõsuluit Alex. consi. lxxxix. incip. viso themate. col. j. in iij. vol. & inter cæteras opiniones ponderãda est ista, quia magnif. Bernar. ipse expresse sibi cauit nolle de euictione teneri, vt adparet ex tenore contractus, quem ipse produxit in actis. & tamen in alio contractu additionato ex

5 aduerso producto, aliter cõtinetur. † vnde stante dicta diuersitate, imò contrarietate scripturarum, præsumi

3 tur falsitas in eis, per not. per Bal. in d. l. cum proponebatur. de leg. ij. & in l. scripturæ. C. de fide instru. & in c. imputari. extrà eo. titu. & quod pulchrè dixit Franç. de Are. in consi. vij. inci. in Christi nomine Amen. Procedendum est breuiter. & sic stante dicta diuersitate, imò contrarietate per vnam scripturam, derogatum est fidei alterius. Ita Specu. in titu. de instrumen. edit. §. postremò. vers. sed pone Bart. Bal. & Saly. in d. l. scripturæ. Abb. & Fely. in c. imputari. in j. limit. adeò ꝙ respectu repugnantiæ prædictæ neutrum ex dictis in-

6 strumentis † probat, nec valet. Ita dicit Bal. in d. l. imperator. & consuluit Alexan. in con. lxxj. j. volumine, incip. viso processu. item constito de errore absque veri præiudicio, in casu de quo in præsentiarum agitur, cùm semel fuerit data copia parti, videlicet eidem domino Bernar. non poterat notarius ipse mutare, seu corrigere contractum. nam completo contractu & publicato, non potest error corrigi, etiam † quòd co- 7

pia data non sit, vt rectè intuenti tenet Bal. in d. l. cum proponebatur. & licet aliqui dixerint, quòd si non est data copia, potest notarius mutare siue emendare, tamen id est intelligendum, vbi talis emẽdatio seu mutatio fieret incontinenti: secus si ex interuallo: vt sentit Specul. in d. §. postremò. versi. sed nunquid. dum vult, quòd illa distinctio, an ex interuallo vel inconti

nenti, procedat ante datam copiam parti. Et sic sentit quòd post datam copiam, non potest dicta correctio fieri, etiam incontinenti, & † quòd similiter ex inter- 8

uallo fieri non potest, etiam si parti copia data non esset. Vtrunque dictum firmat Alexand. in consi. lxxj. j. volum. incip. viso processu. Bal. in l. ambiguitatem. in fin. de testa. dum vult, quòd notarius bonæ famæ existens, potest se corrigere incontinenti: sed non ex interuallo. & ideò voluit satis not. Bal. in c. ex literis. extrà de fide instrum. † quòd tradito instrumento 9

parti, notarius illud tradens est adeò functus officio suo, quòd nec punctum, nec syllabam mutare potest. refert & sequitur Felyn. in d. c. ex literis. iiij. col. extra de fid. instr. sed quid opus est elaborare in correctione seu emendatione erroris, vt suprà cùm non ad pareat copiam contractus repugnantem alteri copiæ, fuisse factam causa corrigendi errorem? quinimo nec ipse notarius hoc attestatur: & sic simus in puris terminis falsitatis, quo casu non habet locum aliqua emendatio seu correctio. Hinc dixit singulariter Bal. in rubric. de fide instru. in versi. vnum scias. quòd vbi est quæstio non erroris, sed fidei, vt quia diceretur instrumentum falsum, vel falsò fabricatum, tunc etiam † de 10

mandato iudicis non posit corrigi: cùm propter delictum talis notarius sit priuandus authoritate scribendi: & sic super eodem instrumento est sibi impositum silentium corrigendi, per tex. in l. si aliquid. C. de suscep. præposi. & archa. lib. x. refert & sequitur Lanfr. de oria. in repe. c. quoniam contra. in ver. instrumentorum. col. vj. ver. quæro de vtili quæstione quotidiana, nunquid notarius &c. ad quod vltimum vltra cætera satis supponitur aduertendum esse, per S. Consilium cùm ita mihi visum sit de iure concludendum.

Thomas Grammaticus, Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Banna non comprehendunt, nec ligant forenses seu exteros, vbi externus præsumitur ignorare bannum in regno nume. 2.*
3 *Bannum non ligat absentes, nec ignorantes.*
4 *Princeps vnius loci non potest imponere seu facere legem sibi non subditis.*
5 *Pœna hodie etiam per statuta Italiæ locum non habet in eo, qui voluit delinquere: nec sufficit affectus, nisi sequatur effectus. & sic non sufficit voluntas, nec propositum.*
6 *Lupus qui exit syluam, non tamen dicitur exiuisse, sicut & qui vult ascendere arborem non tamen dicitur ascendisse: nec qui vult eligere, non ex hoc dicitur elegisse, & numero 7.*
8 *Testis deponens per verbum, credo, licet non probet: tamen assignando orationem probabit.*
9 *Portans rem contra deuetum extra regnum, tamen captus antè, quàm exiuisset regnum, non est in pœna.*
10 *Coniectura vbi capi potest, quòd non sit dolus vel fraus, illa capi debet.*

11 *Actus vbi potest se habere ad delictum, & non delictum, in dubio sit interpretatio, vt delictum non contineat.*

CONSILIVM XXV.

REdemptoris Gentium suffragio iterato, Amen. In causa honorab. mercatoris Michaëlis de braui Mantuani, cum regio fisco super interceptione pecuniarum desa
tarum contra deuetum extra regnum, minimè adparet intentio regij fisci fundata, quòd bannũ præfatum modo aliquo fuerit publicatum per tubicines, seu in propatulum affixum, aut aliter relatum, vt consueuit: nec aliter adparet de eius publicatione per aliquem testẽ, qui illud audiuisse attestetur. Secundò dato absque veri præiudicio, ꝙ fuisset publicatum, dicitur ꝙ verba banni, seu deueti extenduntur duntaxat ad com
morantes & habitantes in regno: & qui verisimiliter tẽpore probationis banni in præsenti regno seu Neapo. degebant, non autẽ ad exteros tũc absentes, prout
1 iste Michaël, qui pridie Neapo. aduentauit. † & ideò bannum de iure non comprehendit forenses seu exteros, cùm verba banni ita exprimant: ex quo forensis seu exterus ex iuris dispositione pręsumitur illud igno
rare, quod probatur eo ipso, quòd de contrario nõ adparet, vt in l. verius. de probat. & concordat iuris regula, videlicet, quòd præsumitur ignorantia, vbi scientia non probatur, & inde, quòd ignorans delinquere non videtur: vt in l. ex maleficio. cum vulg. ff. de actio. & oblig. & alibi decreta ignorantes non ligant. l. fin. ff. de decre. ab ordi. facié. vnde si hic, vt forensis & exterus non deliquit, res suas amittere non debet: quia
ges & pecuniæ non deliquerunt: vt in §. oportet. in authen de man. princip. l. si quis post hanc. C. de ædi. priua. & sic cũ ignorauerit, in aliquo non punitur. tex. est in l. iubemus. C. de testa. & in d. l. fi. ff. de decre. ab ord. facien. Bene facit l. si fideiussor. §. si cum debitor. ff. mãda. & in l. fi. §. fi. ff. de leg. iij. sed hic Ioan. Michaël erat, prout est Mantuanus, & sic exterus, & de loco remoto & non trahebat nec trahit domicilium in regno, probabiliter præsumitur ignorasse: & sic nõ debet amit
2 tere pecunias † prædictas, per d. l. iubemus. C. de testa. & d. l. fina. de decret. ab ordi. ita dicit Bart. & clarius Iason in l. cunctos populos. in repetitio. C. de summa trini. & fide catho. in xvj. colum. quia tunc præsumitur forensis seu exterus scire, quando diu fuisset conuersatus in loco illo: per tex. in l. ij. in versi. degit. cum glos. in tertio intellectu. C. vbi. de crimi. agi oportet. ità Bart. in d. l. cunctos populos. & Iason post ipsum. sed cùm in specie probatum fuerit per multos testes, præfatum Michaëlem esse exterum, & Mantuanum, & à duobus annis & minus solitum conuersari in regno, id est, in aliquibus nundinis regni, cum cæteris exteris mercatoribus, cùm suis mercibus, & in eis tantum morę trahebat, quandiu nundinæ permittebantur, & recolligebat pecuniam merciũ distractarum: & bannum fuisse emanatum, id est compilatum, sunt iam quatuor anni elapsi, nec aliter adpareat de eius publicatione, sequitur omnino præsumendum, imò concludendum Michaëlem ipsum fuisse, & esse in iustissima ignorantia, maximè cùm bannum ipsum nõ
3 ligat absentes, & sic ignorantes, † ita dixit Andr. de Iser. in consti. regni, cùm per partes Apuliæ. per d. l. fi. de decret. ab ordi. facien. & præsertim cùm sit constitutio noua, vt adparet ex eius data, per tex. in c. ij. extrà de consti. Item adparet, prout etiam suprà dictum est, quòd deuetum seu bannum prædictum extenditur duntaxat aduersus habitantes in regno, & in eodẽ moram trahentes: vt adparet ex eius tenore, & sic non potest extendi contra exteros, cùm in illos non sonet. & maximè, cùm princeps † non posit facere legem 4
non subditis. l. cunctos populos. C. de sum. trini. & fide catho. l. fi. C. de incest. nup. l. iij. ff. de offi. præsi. & c. cũ à nobis. extrà de senten. excom. Item ex clarissima iuris dispositione pœna hodie locum nõ habet ex affectu, nisi sequatur effectus. Nec sufficiet propositum seu voluntas, vt sancitum est etiam per huius regni con
stitutiones: † & hoc vltra consuetudinem generalem 5
totius Italiæ: vt dixit Spec. in tit. de accusat. §. j. versic. quid si primò. & Cy. in l. is, qui cũ telo. C. ad leg. Cor. de sicca. gl. in §. iniuria. de pace iur. fir. in vsib. feudor. Et sic licet prædictus Michaël ex dicta pecunia omnino merces emisset in regno, quatenus ipsas reperisset prout semper consueuerat, vt omnes testes testantur: attamen quando absque veri præiudicio, fuisset ipse propositi & intentionis exportandi pecunias præfatas extra regnum, tamen adhuc non appropinquauerat confines regni, sed erat satis à longe ab eis, etiá per vnam dietam legalem, & plus: prout ex attestatione omnium ferè testium roboratur vltra depositionem nobilis Marchet regij capi. producti in testem per regium fiscum, & qui ipsum Michaëlem cœpit, & duxit ad carceres, & deponit eundem cœpisse in taberna rocie montis draconis, qui distat à confinibus regni vltra vnam dietam, vt notorium est: & sic non potest di ci extraxisse pecuniam extra regnum, cũ regnum non exiuerit, † nec appropinquauerit ad confines: vt dicit 6
gl. in l. arboribus. §. idẽ. ff. de vsufr. de lupo, qui exit sylvam, quia tamen non dicitur exiuisse: de qua gl. memi nit Ias. in repet. l. admonendi. xxvj. char. ff. de iureiur. sicut dicimus in simili, in eo, qui vult ascendere arborem: nam non ex hoc dicitur ascendisse. ij. glos. in l. in emendis. C. de contrahen. emp. † nec qui vult eligere, 7
ex hoc dicitur elegisse: iuxta glo. in l. serui electione. in princ. ff. de lega. j. faciũt relata per Ias. in l. more. xiij. col. ff. de iurisd. om. iudi. & maximè, quia interim potuisset merces reperire in itinere, & illas emere: vel etiam se pœnitere exire regnum, si forte deliberasset exire, & sic excusaretur, argum. l. qui falsam. ff. ad leg. Corn. de fal. & in l. ꝙ ita. in fi. ff. de ædil. edic. Et licet testes deponentes, ꝙ si præfatus Ioan. Michaël reperis set merces in itinere, illas emisset, videantur deponere per verbum, credo, videlicet, dum dicunt, ꝙ ita cre 7
dunt ipsum fecisse: tamen adsignant rationem conclu dentem, dum dicunt, † ꝙ ita semper prædictus Io. Mi 8
chaël consueuerat facere, & testis deponens per ver
bum, credo, licet nõ probet, tamen adsignando ratio
nem probabit. dicit Cyn. in l. testium. v. quæst. C. de testib. Io. And. in additio. Spec. in tit. de teste. §. j. super vers. item. Ant. de But. in c. quoties. de testi. Alex. in cõsil. cix. in j. vol. in vj. col. Prætereà bannum, seu deuetũ per quod prohibẽtur exportari pecunię extra regnum loquitur per verba præteriti perfecti, seu plus quàm perfecti, quo casu requirunt actum consummatum. l. 9
j. §. hæc autem verba. ff. quod quisque iur. † & sic cùm præfatus Io. Michaël fuerit repertus in via, non dici
tur exportasse, per id quod paulò antè dixi de lupo. & ita respondet Gand. in tract. malefi. sub rubr. de rebus non porta. contra deuetum. Bald. in l. si quis non di
cam rapere. C. de episco. & cleric. & in l. si fugitiui.

C. de

C. de seruis fugit. Bal. in l. iiij. C. de nauti. fœno. & in l. non dubium. C. de legi. Fely. in c. significauit. in fi. de iudi. & idem Ias. in l. ij quis id quod. vj. colum. ff. de iurisd. omn. iud. & plenè domi. Io. Franc. de sancto Nazar. in suo tract. de peste, post medium. char. liiij. vers. septimò quæro, an repertus in via. vbi plenè exordi
tur quæstionem. Nec militat illud, in quo fiscus multum se fundare videtur, videlicet quòd præfatus Ioan. Michaël fraudandi animo se gerens exportabat pecuniam intercælatam & absconsam intus arcionum sellæ ronzeni, ob quod videtur eius intentio & animus fraudandi detegi: nam huic respondetur, nõ ignorum de distantia itineris à ciuitate Neapo. vsque ad fauces regni: & pariter notorium est, quantum vigeat hodie in regno latronum & deprædantium incursus: qui in
tantum quotidie vbique grassantur, vt ianua ciuitatum & locorum, in quibus degimus, exire non audeamus: quorum habita ratione non ab re prædictus Ioã. Michaël prudentiss. se gerens circa delationem cautam, & secretam dictarum pecuniarum tam intra regnum, quàm extra, si alibi eam deferre voluisset: & ideò videtur omnino cessaret animus fraudãdi, & sic
10 dolus. † quia vbi potest capi alia coniectura, quàm fraudis seu doli, illa capi debet. Ita consuluit Alex. in consi. xviij. in iij. vol. & consi. cxiij. in iiij. vol. Hinc Ludo. in consi. lxviij. incip. in Christi nomine, Amen. Visis mihi propositis, consuluit, quòd vbi duæ concurrunt præsumptiones, quarum vna est exclusiua delicti & alia inclusiua, semper attenditur exclusiua, ob nota
bilem præsumprionem, quæ est, vt nemo delinquere
11 præsumatur. l. meritò. cum vulg. ff. pro socio. † Et facit, quia in dubio vbi actus potest se habere ad delictũ, & non delictum, sit interpretatio vt delictum non cõ
tineat. ita Bart. in l. non solum. §. sed vt probari. ff. de
2 noui oper. nũtia. Abb. in c. in præsentia. de probat. & Alex. in consi. xv. in iij. vol. & consi. cxj. eod. vol. Non omitto, quòd plenè per infinitos testes probatum est inter mercatores exteros semper consueuisse, & practicatum fuisse, pecunias prouenientes ex mercibus per eos delatis semper fuisse exportatas per eosdem extra regnum absque aliqua contradictione, seu obsta culo: & hoc à tanto tempore, cuius initij in contrariũ memoria hominum non existit. In cæteris suppleat excellent. dominorum regentium cancel. religio, ac cap. æquitas, cum capi. principis ac iustissimi vice fungantur. Et ita prout suprà per me conclusum est, iuris esse arbitror ego: & ita pronunciatum fuit per re giam cameram summariè cum interuentu domini Lud. montalti regentis cancel. in fauorem Michaëlis præfati. Thomas Gramm. V. I. D.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium licet possit inferri per copulam carnalem fuisse contractum, quòd per prius per verba de futuro fuerat, tamen id procedit, quando probatur, quod post promissionem per verba de futuro fuisset copula carnalis subsecuta. & nu. 2.*

3 *Insponsalibus probari requiritur mutuus consensus contrahentium.*

5 *Copula, conuersatio, & habitatio inferunt concubinatum & non matrimonium. 24.*

6 *Matrimonium præsumitur ex consuetudine insimul cohabitandi in eodem lecto, & mensa. & nu. 7.*

8 *Matrimonij tractatus videlicet quòd se tractauerint vt conuges in eodem lecto & mensa, concurreme etiam fa-*
ma vicinæ, non sufficiunt ad plenam probationem matrimonij.

9 *Matrimonium cum sit maximi præiudicij, non debet indicari ex leui præsumptione. 17.*

10 *Tractare quis non dicitur mulierem vt coniugem, si non tenet ipsam in lecto, & ad mensam in domo.*

11 *Fama non probatur, nisi dicant testes sua audiuisse per famam à maiori parte populi illius loci. Item, vnde fama originem traxit. Item, à quibus adserunt, videlicet, quando non deponunt audiuisse à maiori parte populi vbi multa & plene de fama, quando dicatur esse probata. & nu. 12.*

13 *Melius est esse popularem nobilis ciuitatis, quàm nobilem mediocris ciuitatis.*

14 *Anuli delatio per mulierem non sufficit ad præsumptionem matrimonij, nisi probetur, quòd vidente & patiente viro illum mulier detulerit.*

15 *In matrimonio in possessorio recuperandæ, dato quòd probaretur verè & præsumptiue de matrimonio, nunquam obtinebit agens possessorio, nisi excludatur clandestinitas, vt quia in faciem ecclesiæ sint contractæ sponsalia, emissis bannis, & seruatis contentis in cap. inhibitio. extrà de cland. despo.*

16 *Agens ex vna causa, & probans de alia, non potest in illo iudicio obtinere.*

17 *Matrimonialis causa est grauis & ardua. 47.*

18 *Mulier quando petit aliquem in virum, si non probat plenè de matrimonio, vir debet absolui.*

19 *Probationes in causa matrimoniali sunt necessariæ, quæ in causis criminalibus requiruntur, cum eis æquiparentur.*

20 *Testis allegans aliquem in contestem in actu, in quo contestis negat se interfuisse, non probat.*

21 *Testis vnus si contradicat alteri, neutri credi debet.*

22 *Testis singularis est, vbi non est numerus testium. vnde tantum probant mille, quantum vnus.*

23 *Testis malæ famæ & pauper repellitur à testimonio.*

25 *Testis criminosus repellitur à testificando.*

26 *Testi inhonestæ ac reprehensibilis vitæ, non creditur.*

27 *Testis ob inhonestatem est infamis.*

28 *Testis non potest esse seruus, etiam reputatus liber.*

29 *Testis seruus non admittitur pro domino absque tortura.*

30 *Testes non possunt esse viles personæ in causa graui.*

31 *Testis domesticus dicitur, nedum qui subest ratione patriæ, vel dominicæ potestatis, sed etiam, qui cohabitat: vel aliquo modo est inferior, vel subiectus capiti familiæ: vt mercenarius libertus, & similes.*

32 *Domestici testes etiam dicuntur, qui ad vnum panem & vnum vinum viuunt.*

33 *Testes familiares & domestici nedum non probant, verum etiam nec indicium faciunt, nec præsumptionem.*

34 *Testes domestici in causa matrimonij, regulariter non probant.*

35 *Testes viles non probant.*

36 *Testes vbi sunt suspecti, & in circunstantijs non concordant, non probant.*

37 *Testes de collegio, vel de ecclesia, vel de vniuersitate, quando admittuntur, est verum in subsidium, videlicet quando ex natura actus alij testes non reperirentur, & quomodo hoc intelligatur.*

38 *Testes in subsidium quomodo, & quando sunt admittendi licet inhabiles, & in quibus casibus.*

39 *Testes domestici licet non probent, nisi in subsidium, tamen vbi agitur de dirimendo, vel probando matrimo-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

nium, non probabunt.
40 Testis mater non repellitur in causa matrimoniali filiæ, vbi vir non superat filiam in diuitijs, potentia, vel honore: & etiam si esset pares in conditione, testimonium matris est suspectum. & nu. 41. & 42.
43 Testes consanguinei non admittuntur in causa criminali pro consanguineo tanto minus, quando insimul habitant.
44 Testis non potest esse filius pro matre. & 45.
46 Iuris canonici dispositio attendi debet in causa matrimoniali.
47 Causa matrimonij est grauis & ardua: & equiparatur criminali causæ.
48 Testes in causa matrimoniali requiruntur esse omni exceptione maiores, & non sufficeret, quòd alias essent idonei.
49 Testes in causa matrimonij requiruntur esse probatæ vitæ optimæ opinionis, & fidelis conuersationis, ita quòd non sit verisimile ipsos deierare ex causa aliqua.
50 Item debent esse probatæ famæ & conuersationis.
51 Testes plures infames etiam de facto non probant, in causa matrimonij.
52 Testium numerus supplet defectum in causa grauj, licet ciuili.

CONSILIVM XXVI.

INcomprehensibilis ac maximi Dei suffragio postulato, Amen. In causa matrimoniali vertente inter nobilem Hyppolitã mazeã de Nola, ex vna, & magnifi. Franciscum scripandum de Neap. conuentum, & se defendentem ex altera, innititur præfata Hyppolita in eius depositione promissioni sibi factæ per prædictũ magni. Franciscum deducẽdo ipsam in vxorẽ: cuius promissionis virtute matrimoniũ legitimè postmodum per verba de præsenti subsequutum esse prætendit: & quòd deinceps postmodum quoque fuerit copula carnalis subsequuta: eodem Francisco ex aduerso negante: Videtur prima fronte de promissione matrimonij præfata in ipsa scriptura contenta per verba de futuro, necnon & de copula prædicta, & coniugali tractatu, ac fama publica matrimonij contracti ex dispositione nonnullorum testium productorum per eandẽ, prout ij. adparet, de quibus omnibus seriatim pertractando ad dilucidationem quæstionis deueniri potest. Adparet ergo in primis scriptura recognita per prælictum magni. Franciscũ. in iudicio producta per prædictam dominam Hyppolitam, quæ vt ex eius calendario adparet, fuit scripta die. xvj. Febru. x. indi. vir tute cuius prætenditur per prædictam do. Hyppolitã matrimoniũ ipsum contractum: de quo quidem nihil scriptura præfata loqui adparet de matrimonio de præsenti, sed de contrahendo duntaxat. Nec sufficit agabitur prætensa copula, per quam dici potest matrimoniũ ipsum confirmatum, seu omnino contractũ: quia licet per copulam carnalem inferri possit matrimo-
1 nium esse contractum, † quod per prius per verba de futuro fuerat, per tex. in c. veniens. el. ij. & in c. is, qui. de sponsa. tamen illud habet locum, quando probare tur, quòd copula ipsa fuerit subsequuta post ipsam promissionem factam per verba de futuro: vt not. docto. maxim. hẽ Ant. But. & Abb. in d. c. veniens. el. ij. & cõsuluit Alex. in consi. clij. iij. col. in v. vol. in versi. & si contra ea: cùm aliàs in dubio copula non probaret matrimonium. tex. est iuncta glo. in c. illud. extrà de præsumptio. Præpo. in c. ex parte. iiij. col. extrà de sponsi. vnde cùm ipsa domina Hyppolita non probet in specie, q̃ post tempus prætensæ promissionis matrimonij per verba de futuro conuerit cùm præfato Francisco, sequitur q̃ ex copula ipsa nihil infertur ad matrimonium præfatum, nec ex ea posset dici contractum. Accedat pro corroboratione copulæ præfatæ, & successiuè matrimonij, quòd Hyppolita ipsa ex prædicto Francisco filium procreauit de mense Augusti sequentis, & propriè in die sancti Laurentij, qui est in x. Augusti eiusdem anni, quo prætenditur facta promissio ipsa, quæ adparet ex sui data die xvj. Februa. à qua die vsque ad xj. mensis Augusti eiusdem anni, in quo probatur filium peperisse, non adparet cucurrisse legitimum tempus, seu spacium in partũ. & tamen præsupponitur filium illum superuixisse per multos ac quàm plures dies, & menses: & sic clarissimè infertur, quòd ex copula subsequuta nõ posset dici hic filius genitus: sed ex præcedenti: qui coitus non adparet præcessisse. & tamen non sufficeret quatenus dici posset, q̃ præcesserit, sed requiritur, quòd subsecutus fuerit, vt dicunt iura præfata, quibus etiam accedit verisimilitudo, q̃ post dictam scripturam per mẽses tres deuenerunt ad capitula matrimonij conditionata, & conditione defecta ex culpa & causa præfatæ dominæ Hyppolitæ non adimplentis ex parte sua, matrimonium non potuit sortiri effectũ: vt ex facie dictorum capitulorum subscriptorũ per ambas partes liquidò claret, ex quibus etiam probatur de promissione matrimonij contrahendi per verba de futuro: quod non fuit nec per prius, nec per posterius contractum & tamen cũ fundamentum prædictæ dominæ Hyppolitæ consistat in tempore, scilicet, quòd post matrimonium contractũ per verba de futuro, copula fuerit subsequuta, debuit illud probare, † per tex. in l. matrem. C. de probat. & 2
in l. cum actum. ff. de neg. gest. & in l. ij. cum ibi not. C. de peti. hær. per Bar. in l. non solùm. §. sed vt probari. ff. de no. oper. nunt. ita consuluit Alex. in consi. cl. viij. col. v. vol. Præterea licet magni. Franciscus fecerit dictam scripturam, dico q̃ minimè ex ea adparent contracta sponsalia per verba de futuro: cùm in eisdem † sponsalibus requiratur ex iuris dispositione mutuus 3
consensus contrahentiũ: per tex. in c. tuæ. extrà de spõsa. cum vulg. vnde cùm nõ adpareat Hyppolytã ipsam tunc temporis dictam promissionem acceptasse, & in ea consensisse, vel quòd alius pro ipsa dictam promissionem receperit: iuxta l. generali. ff. de ritu nup. c. fin. de procu. in vj. quæ habẽt locum nedum de matrimonio de præsenti, sed etiã in spõsalibus de futuro: vt ibi not. doct. cũ ergo nec ipsa, nec aliquis pro ipsa probetur promissionem ipsam recepisse, sequitur q̃ nullũ ius adparet, nec sit in effectu quæsitum eidem Hyppolitæ, per no. in l. illud. C. de sacrosanct. eccle. & in l. absenti. & ibi Bar. ff. de dona. & consuluit Alex. cõsi. clvj. circa fi. in v. vol. Nec obstat, quòd Franc. ipse fuerit visus conuersari cum prædicta Hyppolita in domo eiusdem Hyppolitæ, & etiam in lecto cũ ea repertus: quia ex iis non infertur fuisse contractum matrimonium: tum quia non probatur id fuisse post promissionem præfatam factã per scripturã ipsius Francisci: tũ quia dato, † quòd ille actu sin lecto, tendere videatur ad 4
inducendam præsumptionem copulæ carnalis. c. tertio loco. & c. literis. extrà de præsumpt. & not. in cap. præterea. de testi. quia † copula & etiã conuersatio, & 5
habit

habitatio, inferunt concubinatum, & non matrimonium. c. illud. & ibi ponderant doct. maximè Ant. de
11 But. extrà de præsumpt. & in c. j. iij. q. v. & ibi not. & licet testes producti ex aduerso, videantur deponere, q̃ Franciscus ipse accedebat ad domũ Hyppolitæ Nea-
6 pol. tamen non deponunt, † quòd Franc. ipse cõmuniter erat consuetus esse in mensa, & in lecto commuiter facere cum ipsa Hyppolita, & per longum tempus, prout probari requiritur ad præsumendũ matrimoniũ, secundum doctã. in d. c. illud. de præsump. & plene Alex. in consi. cl. iiij. col. in v. vol. Nec similiter in aliquo officere potest, q̃ aliquis ex testibus deposuerit dominum Franciscum nominasse eandem Hyppo
21 litam in vxorem, quia licet adpareat, q̃ aliquis enuntiatiuè nominet mulierem in coniugem, etiam in instrumento, quam ipse carnaliter cognouisset, & cum
7 qua etiam cohabitasset, non induceretur † sufficiens præsumptio matrimonij contracti inter eos. text. est cum gl. & ibi doct. in præfato c. illud. & in l. neque sine nuptiis. C. de nupt. quia vt dicit Innoc. in c. ex parte. extrà de restitu. spolii. Vlti. col. quòd adulteri vt cooperiant peccatum, quandoque se vocant coniuges: & sic non sufficit copula, seu concubitus & plus dixit Host. & Io. And. in præfato. c. illud. quẽ omnes sequun
8 tur, † quòd etiam tractatus matrimonij, videlicet q̃ se tractauerint, vt coniuges, iacentes in eodem lecto, & in eadem mensa, concurrente etiam fama vicinia, non sufficiet ad plenam probationem matrimonij. Idem sequitur Io. de Imol. in d. c. illud. & subdit, quòd Ant. de But. ibi malè refert Host. aliter dicere, & hoc idem tenet Abb. ibi per illum rex. & clarè Bal. in l. ij. ix. col. C. de ser. & aqua. in versi. nunc de quinto puncto. & in l. j. ff. de proba. in lect. antiqua. vbi dicit, quòd quasi possessio matrimonij non inducit præsumptionem veritatis: hæc quasi possessio non potest haberi absque vero titulo matrimonij, qui aliàs est concubinatus. Allegat not. per Inn. in d. c. ex parte. & pro hoc est bonus tex. in c. ex transmissa. extrà de restitu. spol. & idem in propriis terminis reperio per suprà dicta consuluisse Alex. in præfato consil. cl. in v. vol. & ibi
9 subdit, † quòd cùm matrimonium sit sacramentum maximum & maximi præiudicij, non debet iudicari ex leui præsumptione. c. literas. de præsum. & c. licet ex quadam. de testi. Nec adparet modo aliquo probatum, quòd prædictus Frãciscus & Hyppolyta insimul habitauerint: imò adparet totum contrarium, videlicet quòd Franciscus ipse semper habitauit Neapo. & prædicta Hyppolita, in ciuitate Nolæ, vt notorium est ob quod excluditur prætensus tractatus, vt maritus
10 † & vxor: quia non dicitur quis tractare mulierem vt coniugem, si non tenet ipsam secũ in lecto, & ad mensam in domo sua: vt not. doct. maximè Ant. & Abb. in prædicto cap. allud. vbi subdit Host. Io. de Imo. & Ant. de But. quòd si vir habet locum à muliere separatum, & similiter si mulier habet locum separatum à viro, & vir quando sibi placet, declinat ad locum mulieris, & non ipsa ad locum viri, vt in casu præmisso ex aduerso probatur, tunc non censentur vir & vxor, sed censetur inter eos committi stuprum. allegat id quod habetur in c. aliter. xxx. q. v. concurrente insuper disparitate probata, cùm adpareat prædictum Franciscum nobilem Baronem Neapol. & de sedili Capuanæ & Baronem Casepuzanæ: & econtra adparet præfatam Hyppolitam nolanam, & si de terra Baronis viduam

& vxorem aliàs quõdam Francisci de Nola, ac etiam declinantem ad senectutem, cùm liquet ætatis ferè quinquaginta annorũ, & cum modica dote, & multo præcedente amore, seu actis amatoriis per prius inter eos: & sic præsumitur omnino stuprum, quatenus de copula dici posset adparere: prout concludit † Alex. 11
in consi. clj. iij. col. in v. vol. & consi. clij. in fin. verbis. eo. v. vol. & consi. clv. ij. col. eo. v. vol. & satis considerandum arbitror, quod dixi, quòd vir sit Neapolit. nobilis de sedili Capuane, & demanialis, & vasallus regius: & mulier sit Nolana, & subdita baroni: nã voluit pulchrè Philip. Deci. in c. clerici. col. vj. extrà de iudi. q̃ ciuis alicuius supremæ ciuitatis præferri debet primario mediocris ciuitatis, quanto magis dicendum est in tanta disparitate, cùm sit Francilcus ipse nobilis, & de principalibus suæ ciuitatis. † Et facit bene quòd dixit 12
Bal. in l. j. C. de Alexan. primat. lib. xj. quòd melius est esse popularem nobilis ciuitatis, quàm nobilem esse mediocris ciuitatis. & ibi etiam Iac. Rebuff. & Io. de Plate. & facit tex. in auth. de hære. & falci. in prin. col-
14 lat. j. & sequitur Lud. Rom. in l. si verò. §. de viro. xj. fallen. ff. solut. matrim. Nec posset militare pro præfata domina Hyppolita prætensa probatio famæ publicæ dicti matrimonij contracti, vt prætenditur: cùm nemo concludenter ex testibus super ea deponit, cũ non deposuerint illam exortam fuisse à maiori parte populi: vt not. gl. in l. iij. §. eiusdem. ff. de testib. † & ibi docto. 13
Bart. in l. de minore. in §. si plurium. ff. de quæst. & in l. cùm quidam. §. quod dicitur. ff. de acquir. hæred. Inno. & alij in c. veniens. de verb. significa. imò non sufficeret testes deponere famam ita esse, nisi exprimerent, & declararent causam, vnde fama ipsa originem traxerit, & à quibus audierint: vt sic inspici possit, an fuerit vana vox populi, cui non est credendum, vel an sit fama probabilis, ita concludit magistraliter Bart. in d. l. de minore. vlt, col. Bal. in l. proprietatis. C. de prob. & in l. diffamari. in princ. C. de inge. manu. Ang. in l. ea quidem. v. col. C. de accus. Abb. in c. causam, quæ inter archiepiscopum. j. col. de testi. & sic vt comprehendatur, ne sint vanæ voces populi, debent testes in specie dicere, à quibus audiuerunt, saltim quando nõ deponunt se audiuisse à maiori parte populi. Ita Ant. de Butri. in c. cùm oporteat. de accus. Angel. in præfata. l. ea quidem. de accus. iij. col. Lud. in l. j. in princip. ff. de noui oper. nunt. & ibi tenent quòd testes deponentes de fama, debent exprimere personas, à quibus audiuerunt, etiam si nõ sint interrogati. per not. Inn. in c. qualiter & quando. el. ij. de accus. Ita consuluit Pet. de Anch. in consi. cliij. incip. in quæstione presbyteri. Ang. in l. solam. C. de testi. Alex. in consi. lxxxiij. in iij. vol. & in cõsil. xxv. in iiij. vol. & consi. cliiij. in fi. col. v. vol. ij. consil. clv. ij. col. eod. v. vol. sed sic est, quòd testes ipsi omnes seu per fama prætensi matrimonij deponẽtes, aut dicũt publicè audiuisse dici Nolæ. quòd etiam ab vno solo potuerunt audiuisse hoc publicè dici: tamen non erit probata fama: vt dicit Bar. in l. iij. §. eiusdem. de testi. Bal. in addi. Spec. in tit. de sentent. xxiiij. col. circa fi. Io. de Imo. in d. c. cùm oporteat. Aut deponunt à pluribus audiuisse de fama, quod verificari potest in duobus vel tribus, vt in l. j. §. hoc rescriptum. & ibi not. ff. ad sill. & not. in §. fi. instit. de iure perso. Aut deponunt quòd audiuerunt per publicam vocem & fam-m, non declarando aliter apertè, nec per famam sigillatim causas, vnde fama ipsa originem traxerit: prout requi-

ritur:ergo nullatenus probat ita etiã cõsuluit Alex. consi.clj.in v.vol.& ita communiter tenetur,vt dicit Imo.in l.hæredes palam.in prin.ff.de testam.& tradit etiam Alex.in consi.ij.incip.in causa appellationis.in vj.col.in iiij.vol. Nec elidere in aliquo posset defensiones præfati mag.Franc.id,quod probari videtur per testes productos ex aduerso,penitus repulsatos:vt J.patebit,videlicet,quòd Franciscus ipse transmiserit anulum eidem Hyppolitæ:& licet non deponant, *che fusso anncllo o fede:ma che era con una cornivla:* & minime deponunt hoc fuisse post dictam promissionem matrimonij contentam in scriptura,attamen non adparet Hyppolitam ipsum nec illum,nec alium anulum detulisse,aut deferre visam fuisse,ꝙ etiam nõ sufficeret,nisi probaretur Hyppolitam eundem portasse anulum sciente,vidente & patiente ipso Francisco viro:aliàs nõ infertur ad præsumptionem matrimonij.ita concludunt Anto. de But.& Abb.in sæpius allegato c.illud.extrà de præsump.cum multis concor.

14 † Præterea,licet magni.Franciscus ipse fecerit dictã scripturã de promissione matrimonij cõtrahendi:attamen non ex ea adparet contracta sponsalia aliqua per verba de præsenti,cùm requiratur mutuus cõsensus contrahentium:& non adparet ꝙ Hyppolita ipsa tunc temporis assenserit dictæ scripturæ,vt ẽ.dictum est.& in præsentiarum nõ adparet de matrimonio cõtracto,& sic non potest iudicari aut pronuntiari matrimonium fuisse contractum,prout peritum est per ipsam Hyppolitam in eius petitione.& sic in petitorio,quod est deductum,constat præfatum magn.Frãciscum esse absoluendum.tamen dato absq; veri prẽiudicio,ꝙ esset deductũ possessorium,& ꝙ petiisset se restitui ad possessionem matrimonij,seu quasi,quod deductum nõ est,tamen fuisset necesse probari de matrimonio contracto per consensum:vt in c.ex transmissa.& ibi glo.extrà de restit.spol.

15 † Quinimò & plus,in possessorio recuperandæ dato,quòd probaretur verè & præsumptiuè de matrimonio,nunquã obtinebit agens possessorio,nisi excludatur clandestinitas,vt quia in facie ecclesiæ sint contracta sponsalia emissis bannis,seruatis iis quæ habentur in c.inhibitio,extrà de clandest.de spon.aliàs non solùm ecclesia non faceret restitutionem fieri,sed etiam si simul habitarent.separaret ad tempus: sicut faceret si cõtra interdictum ecclesiæ contraxissent.d. c. cum inhibitio.ita no.concludit Hostiẽ.in c.ex parte.de restitut. spol.quem ibi omnes sequuntur.& est gl.ab ipsis non allegata in dicto c.ex transmissa.in glos.prima, quam ad hoc ponderat pro not.Io.de Imo.in d.c.ex transmissa.sed hæc non seruata sunt, nec deducta: ergo ex nullo capite obtinere potest prædicta Hyppolita.ita in specie dixit Alex.in d.consi.cl.penul.col.v.volum.

16 † Item agens ex vna causa & probans de alia,non potest in illo iudicio obtinere,l.habebat. in princ.ff.de insti.l.Bebius.ff.de pact.dotali.c.Abbate sanè.de re iudic.in vj.Bart.in l.j.in princ.ff.de eden,Innoc. in c.ex parte.de priuileg,sed præfata Hyppolita egit contra prædictum Franciscum deducẽdo causam in petitione,scilicet quòd contraxerat cum ea legitimè matrimonium verum per verba de præsenti, & sic dato, ꝙ probaret de alia causa, videlicet, ꝙ contraxerat per verba de futuro,quod per copulam carnalem transierat in matrimonium præsumptum,istud est probare aliam causam,quã deductam in petitione; ideò obtinere non potest.ita in specie consuluit Alex.in prædicto consi.cl.in propriis terminis in v.vol.in pen.col.

17 † Suffragatur insuper,quia causa matrimonij, de qua agitur,est causa grauis & ardua,vt dicit gl.& ibi doct. in c.mulieri.extrà de iureiur.& facit tex.in c. non debet.extrà de cõsang.& affin.ita etiam dicit Abb. post Ant.de But.in c.si pro debilitate.extrà de offic. delegat.Alex.in consi.clij.iiij.col.in vj.vol.& ideò de stylo curiæ plerunque episcopus committitur,vt dicunt doct.in d.c.si pro debilitate.& not.Spec.in tit.de rescript.præsen.§.ratione formæ.ver.nunc ad instructionem.& refert Abb.in c.causam matrimonij.extrà de offic.delega.Et ideò dicit præfata gl.no.in d.c. mulieri.de iureiur. † quòd quando mulier petit aliquem in

18 virum,si non probat plenè matrimonium, vir debet absolui,ex quo agitur quasi de statu hominis,cùm ex hoc seruitus in ipso constituatur.Ita formaliter dicit ibi glo.quam doct.ibi communiter sequuntur. Anto. de But.in c.si.eod.tit.& Imo.in d.c.mulieri. Bal.in l. in bonæ fidei.C.de rebus cre.Paul.de Castr. & Alex.in l.iij.in princ.ff.de iureiur. Alex.in consil.cxliij.in secundo vol.vbi propter hoc infert, † quòd in tali causa

19 sunt necessariæ probationes,quæ in causis criminalibus requiruntur,cùm causæ ipsæ matrimoniales,eis æquiparentur.not.Bal.in c.ad nostram.j.col.extrà de probatio.Ex quibus omnibus concluditur, de matrimonio ipso minus sufficienter adparere, & successiuè præfatum magni.Franciscũ absoluendũ ab impetitione prædictæ dominę Hyppolitæ,eo ꝙ eius testes producti essent in eorum personis,& dictis reprobati. Verum vt iudicare debentis religioni,nulla dubitatio in absoluendo prædictum Francis. oriri contingat, sed aperto tramite ad id procedi possit, vt iuris est, ideò de qualitate testium ex aduerso productorum, ac eorum depositionibus succinctè, quoad potero, verba faciam,singulorum dicta discurrendo,& ponderãdo, & qua repulsa attincti,elisiq; reperiantur in medium adducendo:quibus enarratis occurrentis quæstionis decisio de facili & veritas clarissima ac serena liquebit.Et incipiendo primò à teste quadã nomine Clarella,quæ deposuit se interfuisse tempore contracti matrimonij inter prædictos magn.Franciscũ & Hyppolitam per verba de præsenti,subdens duo ponderanda,scilicet,quòd id fuit præsente presbytero Baptista filio donne Agneris,& quod de dicto matrimonio cõtracto præfata Hyppolita voluit scripturã manu propria ipsius Franc.sci ad hoc,vt matrimonium ipsum esset validum,& vlterius deleri non potuisset:quæ scriptura fuit ilico facta,& assignata prædictæ Hyppolitæ.constat namq; ꝙ prædictus presbyter Baptista examinatus ad instantiam prædictę dominæ Hyppolitæ, & interrogatus super c.interrogato producto per eundem Franciscũ,respondet se nescire de dicto matrimonio contracto:vnde succedit depositionem prædictæ Clarellæ esse suspectissimam,& inualidam, cùm allegauerit contestem interfuisse in actu, in † quo con-

20 stis ipse minimè interueniſſe,seu scire deposuit.ita dixit pulchrè Bal.in c.cũ causam quæ inter archiepiscopũ.v.col.de testi.per tex.in l.j.in fi.ff.quemadm.testa.aper.& consuluit Alex.in consi.xc. vlt. col.in iiij. vol.& ideò propter contrarietatem, quia adparet ex prædictis ꝙ vnus alteri cõtradicit,nemini ex ipsis credendũ est,ex quo quãdo vnus testis contradicit alteri,

21 neutri credi debet. † vt no.Io.And.& magis cõmuniter

ter doct.in c.in nostra.de testi.Fed.de Seal.in cõs.cxlij. incip. domine Griffole.& cõsuluit in propriis terminis Alex.in consi.xxxiiij.vlt.col.in iij.vol.& idẽ Alex. in consi.xliij.in iiij.vol.Item deponit testis ipse aliud, videlicet ꝙ prædicta Hyppolita voluit scripturã manũ ipsius Francisci de præfato matrimonio contracto pro eius cautela.adparet enim dictam scripturã productam ex aduerso,continere nudam promissionem contrahendi matrimoniũ per verba de futuro, quam Hyppolita ipsa ignorare nõ poterat, cùm peroptimè sciat legere & scribere, vt adparet ex subscriptione per eam facta,& recognita in capitulis matrimonialibus,& sic cùm scriptura ipsa contrarietur depositioni ipsius testis,& quam testis ipse allegat,tanto magis cõcludendum erit præfatæ testi nullatenus esse credendum,& maximè ob eius singularitatem,cùm vnica testis sit,& singularis in eius depositione, dum deponit de dicti matrimonij contractu,& de fide,& osculorũ, quæ cũ cõtestem nõ habeat,non probat.c.bonę.el.j. extrà de electio.cilicet causam.extrà de probat. Cùm enim testis singularis est ibi,nõ est numerus testium,

22 vnde tantum † probant mille, quantũ vnus: vt dicit Bal.in l.iurisiurandi.col.iij.C.de reb.cred.& dicit ibi Bal.ꝙ singularitas operatur,qđ minus probetur per plures,quã per vnũ:sed cũ ex iuris dispositione omnis probatio siue iudiciũ & præsumptio requiratur probari per duos testes saltem,vt not.gl.& doct.in l.fi.C. fami.erciscũ & declarat Bal.in l.cũ circa.C.de iure dot. Ang.in l.fi.ff.quod met.cau. ergo &c. Accedit etiam quod probatũ est ad repulsam ipsius Clarellæ, videlicet:ꝙ est pauperrima,ac malæ famæ, & ob eius pau-

23 pertatem stat,seu morat ad seruitia aliena, & † testis malæfamæ & pauper tanquam inhabilis repellitur à testimonio.c.licet causam.de proba.l.iij.in prin. ff.de testi.not.Host.& Abb.in c.super eo.lo.ij.de testi.& ita in causa matrimoniali in specie ex prænarratis qualitatibus testis redarguit,consulendo Alex.in suo sæpius repetito cõsi.cl.iiij.col.in v.vol.vers.nũc discutiendũ & idem Alex.in consi.clij.incip.viso processu.eo.vol. in iiij col.Quò verò ad primã testẽ in ordine productam per prædictã Hyppolitã nomine Cubellam rosam,deponentem ꝙ dum moraretur ad seruitia præfatæ Hyppolitæ in ciuitate Nolæ,quadã die de mane vidit præfatũ Franciscũ in lecto iacentem cũ prædicta Hyppolita, & ꝙ deinceps vidit ambos solos in quodam retrecto spacio vnius horæ clausos,& reseratos,& ꝙ audiuit à quã pluribus tam in ciuitate Nolæ, quàm Neapo.de cõtractu matrimonij inter eos. Aduertendum tamẽ est,ꝙ in prædictis Cubella ipsa non allegat aliquẽ contestẽ:& in eo quod dicit illos stetisse in retrecto solos,est vnica & singularis,& nihilominus,ꝙ Franciscus ipse absq; veri prætudicio fuerit visus in lecto cum Hyppolita:ex hoc enim nõ infertur fuisse inter eos contractũ matrimonium, dato ꝙ ille actus tenderẽ videatur ad inducendã præsumptionem copulæ carnalis.c.tertio loco.& c.literas.extrà de præ-

24 sumptio.& not.in c.præterea.de testi.quia copula † & etiã habitatio inferũt cõcubinatũ,& nõ matrimoniũ d.c.illud.& ibi ponderãt doct.maxime Ant. de But. extrà de præsum. & in c.j.iiij.q.v.& ibi not.& tamen aduersus prædictã Cubellã probatum est, ꝙ cõuocata ante præfatã eius depositionẽ per prędictũ magn.Frãc. corã fide dignis testibus,& interrogata,an ipsum Frãciscũ cognosceret,& si aliquid sciebat de ipso Frãcisc. Hyppolita,respõdit præfatũ Frãciscũ minimè cognouisse,nec cognoscere.& pariter nihil scire de ipso,nec de Hyppolita prædicta.Probatur insuper prędictã Cubellã fuisse,& esse mendacẽ,vilẽ,ac malæ famæ, adeò ꝙ aliàs aufugit cũ quodã famulo ipsius Hyppolitæ de nocte ab eius domo:& ab eodẽ se carnaliter cognosci fecit dum staret ad eiusdẽ Hyppolitæ seruitia,& furto sibi subtraxit quandã chlamide,& quædã linteamina quæ secũ exportauit,vt plenè doctũ est. & sic tanquã † criminosa de iure repellitur,& præsertim canonico,à testificando,cui iuri canonico in causa matrimoniali standũ est.c.fi.de secũ.nup.Nec requiritur, ꝙ fuerit dãnata per sententiã,vt in c.super eo.el.j.& in c.testimoniũ.extrà de testi. Itę probatur insuper eandem Cubellã esse pauperrimã,& vilẽ,adeò ꝙ ostiatim mẽdicando incedit.& vltrà prædallegata aduersus Chiarellã,quæ etiã aduersus prædictã Cubellã militare adparet, occurrit ꝙ testi inhonestæ ac reprehẽsibilis vitæ nõ creditur.c.testimoniũ.de testi.l.iij.in prin.ff.eo. tit. † Alex.in cõsi.prædicto.cl.in ij.col.in v.vol.& ma-

26 ximè,cõcurrente etiã paupertate,quæ facit,vt testi nõ credatur:si aliàs nõ sit minus honestæ vitæ, vt in c.si qui.& ibi not.de testib.& not.iij.q.iij.in c.si testes,in vers.item testes & Spec.in tit.de teste.§.j.vers.item ꝙ est pauper.vnde ratione vilitatis & paupertatis non creditur:vt d.l.iij.in prin.de testi,& in c.in literis. extrà de testi,& præsertim in causa matrimoniali,prout ista not.Hosti.in c.super eo.el.ij.de testi.& ibi etiam Abb.consuluit in propriis terminis Alex.in sępius allega.cõsi.cl.in ver.nũc discutiendũ. Et pariter eodem morbo,quo præfatæ duæ testes,adparet laborare Sabella Sauina,tertia testis,quæ deponit vidisse præfatũ Franciscũ cũ dicta Hyppolita in lecto,& ꝙ die sequenti volẽs recedere donauit eidẽ Hyppolitæ anulum aureum,promittendo ad eandem redire,& tamen nihil de matrimonio deponit:aduersus quã Sabellam obiectum fuit,& probatũ de extrema paupertate: & insuper,ꝙ est leuis & inhonesta persona:& sic omnino ex præmissis decisionibus repellitur:& cùm sit pauper, & inhonesta,inhonestas est infamis ipso iure, per l. athleras in §.ait prætor.ff.de his qui no.infa.& ibi no.

† & cõsequenter nõ est idonea testis.l.iij. §.lege Iulia, 27 ff.de testi.l. Cassius.& ibi not.ff.de senato. & plenè in præfato.c.testimonium.extrà de testi.& præsertim in hac causa matrimoniali non probabit,vt dicit Hosti. in d.c.super eod.el.ij.de testi.& ibi Abb.& Alexan.in præfato consi.cl.in v.vol.Item conuincitur Ysabella ipsa de mendacio per suos contestes:nam in eius depositione dicit,ꝙ præfatus Franciscus in eius recessu dedit anulum aureum præfatę Hyppolitæ promittendo redire:& Helias alter testis eiusdem Hyppolitæ deponit quòd Francis. in eius recessu dedit anulum aureum sibi,vt ipsum cõsignaret præfatæ Hyppolitæ & Helias ipse habito anulo eundem cõsignauit Margaretæ suæ vxori,vt illum consignaret eidem Hyppolitæ ob quorum discordantiam neutri credendum,per iura.ẽ. allega.aduersus præfatam testem in ordine. Quo verò ad præfatum Heliam quartum testem productum ex aduerso,qui in eius depositione attestatur se vidisse præfatum Franciscum pluries cum præfata Hyppolita coire:& eosdem ad inuicem dormire, comedere, & bibere : & quòd ex eis genitus est filius & multa alia : & præsertim, quòd Franciscus ipse transmisit anulum eidem Hyppol. per mediam per-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sonam ipsius testis, quem testis ipse dedit Margaretæ suæ vxori, vt eundē anulum præfatæ Hyppolitæ consignaret. hic Helias testis, quantum sinodalis existat, ex multis, ac quāpluribus repulsis infrascriptis quibus accinctus est, dignosci poterit: & in primis adparet, ꝙ est maurus & seruus: vt in prin. suæ depositionis adparet, ac etiam super secundo interrogatorio producto per eundem Magnific. Francisc. in quo præfatus Helias profitetur se pauperem: licet subdat se in præsentiarum esse liberum, & libertati traditū per præfatam Hyppolitam, & Iuliū eius filium, de quo nihil adparet, & tamen clarum est, ꝙ seruus etiā reputatus liber, testis esse nō potest: † vt dicit Spe. in tit. de teste. §. j. ver. quid si tantum. Suffragatur insuper, quia cū in rei veritate sit seruus, nec adpareat de contrario, non admittitur pro domina absque † tortura, vt dixit Bald. in l. milites C. de quæstio. & melius in auth. si dicatur. vlt. col. ver. tertio casu. C. de testi. Item adparet ex testium depositione, ꝙ sit vilis persona tam ipse quā eius vxor, nomine Margareta, similiter testis producta ex aduerso, & viles personæ non possunt testificari in causa grauj, in qua nos esse adparet, nisi cum tortura, † vt dixit pulchrè Bal. in dicta auth. si dicatur. vlt. col. de testib. ver. tertio casu. & in d. l. milites. C. de quæst. Præterea adparet tam præfatus Helias, quàm Margareta eius vxor esse seruitores præfatæ Hyppolitæ in præsentiarum, sicut per prius erant, commorantes in eius propria domo, ad eius seruitia, & sic domestici domus: & dicitur domesticus inter alios, nedum qui subest ratione patriæ & dominicæ potestatis, sed etiam, qui cohabitat, seu alio modo est inferior, vel subiectus capiti familiæ, † vt libertus, mercenarius & similes, vt habetur per Bald. in l. ij. C. de testi. Spec. in tit. de teste. §. j. secunda col. ver. item quòd est domesticus. eod. tit. Ioā. And. in c. fin. v. col. de verb. sign. in vj. & dicuntur etiā domestici, qui viuunt ad vnum panem, & vnū vinum dicit Bal. in c. in literis. extrà de testi. † & pariter familiaris, dicitur domesticus: quia quicunque est familiaris, dicitur domesticus. patet in l. ij. ff. de in ius voc. iuncta. l. sed & si quis. §. prætereà. quia familiaris & domesticus dicuntur synonima, vt sentit d. And. in d. c. in literis. de testi. & ibi expressius Franc. de Are. & Felyn. & sic cùm sint ipse Helias, & Margareta eius vxor familiares, & domestici præfatæ Hyppolitæ, & eius seruitores, qui veniunt adpellatione domesticorum: vt not. per glo. in §. in testibus autē. in ver. ea re. in fin. instit. de testam. omnino reprobantur, & fidem non faciunt. voluit Bal. in l. etiam. v. col. C. de testi. & in l. qui testamento. §. quæcunque. ff. de testam. Bald. in l. seruos. C. de quæstioni. & ideò admitti non debent, cùm non probent: vt in specie firmat Cy. & Bald. in l. ij. C. de testi. & in c. in literis. extrà de testi. Spec. in tit. de teste. §. j. versic. item quòd est domesticus. Angel. consil. ccxxviij. incipien. in facto proponitur. Innoc. in cap. inſinuante. extrà de officio delega. & consuluit Alex. in dicto consi. cl. colum. vj. ver. non probat etiam. in v. vol. imò † nedum non probat, verum etiam nec indicium aliquod nec præsumptionem facit. Ita Bald. in l. in testimonium. in apostillis. ff. de testi. alleg. Spec. in dicto ver. quid si testis domesticus. & probatur in §. testes. iiij. q. ij. ibi, interrogari nō potuit, & voluit etiam Abb. in c. in literis. extrà de testi. Bald. in l. seruos. in princ. per illum text. C. de testib. vbi dicit, quòd testis qui non facit indicium, non debet interrogari, prout didit rex. in dicto §. testes. iiij. q. iij. & quòd testes domestici in causa matrimoniali regulariter repellantur, † tenet in specie Car. Alexā. alias Præpo. in c. regulæ. xxix. dist. & insuper accedit, quia vltra familiatū iunctiles personæ, quibus nullatenus † credēdum est: per glo. in §. in testibus. instit. de testa. in ver. ca re. & not. per Cyn. & Bal. in d. l. ij. C. de testi. per Bart. in l. seruos. C. de quæst. Bald. post Cyn. in l. qui testamento. §. quæcunque. ff. de testa. & s. in iure plenissimè demonstratum est, & allegarum aduersus alios testes. Non omitto notoria mendacia ipsius Margaretæ, dum deponit præfatam Hyppolitam esse ætatis. xxv. annorum, quod est contra depositionem septem testiū deponentium ipsam excedere ætatem xl. anno. & plus, prout etiam ipsamet Hyppolita in eius depositione non negare videtur, maximè dum dicit, quòd tempore quo remansit vidua, erat ætatis. xxiij. an. & fluxerunt iam. xiij. anni à tempore mortis quondā Francisci de Nola eius viri, vt ipsamet deponit: & sic fatetur ingenuè esse, etatis. xxxvj. ann. & testis adparet deposuisse contra depositionem ipsiusmet principalis: & sic quantum eidem stari debeat, consideretur: & pariter deprehenditur in mendacio alio, & conuincitur, dum deponit, ꝙ sunt iiij. anni elapsi, quibus amplius Helias ipse non steterit, nec stat in seruitiis præfatæ Hyppolitæ: & tamen sex testes spectatę fidei deponunt contrarium: videlicet, quòd Margareta ipsa semper & vsque in præsentiarū steterit, & stat ad seruitia ipsius Hyppolitæ. item conuincitur, quia deponit, quòd illi nobiles, qui venerunt cū præfato Magnif. Francisco Nola, accesserunt ad dormiendum extra domum illo sero: & quòd Franciscus ipse solus remansit in domo cum eius nepote: & tamē conuincitur per depositionem eorundem nobilium, deponentium ꝙ ibidem dormierunt illa nocte: & à domo præfata nullatenus exiuerunt. Suffragatur insuper, ꝙ inter præfatum Heliam, & eius vxorem Margaretam præfatam circa anulum datur cōtrarietas: quia Helias deponit anulum ipsum dedisse eidem Margaretæ eius vxori, vt consignaret præfatæ Hyppolitæ, & Margareta ipsa aliter deponit: videlicet quòd Franciscus præfatus consignauit anulum ipsemet præfatæ Hyppolytæ, cum quadam Corniola tempore quo recessit à ciuitate Nolæ, eidem dicendo: *tenitisæ questo da mia parte*: & sic neutri credendum erit, per iura superius alleg. aduersus primum testem in ordine allegationum. Nec militaret, quatenus allegare contigerit, quòd præfata contrarietas non videtur adparere in principali substantia facti, de quo agitur, sed in circunstantiis: & sic quòd dictum testis vitiari non debeat, secundòm Innocen. & Panor. in cap. fraternitatis. extrà de hære. & Old. in suo consilio cccvij. nam respondetur, quòd vbi subest aliqua suspitio in testibus, prout in casu præmisso, attentis suprà relatis, etiā si in circunstantiis sint contrarij, eorum † dicto non stabitur. dixit Azo in summa de testib. glos. in cap. causam, quæ. in versicul. tempore. extrà eodem titul. Specul. in titul. de teste. §. quid iam de interrogatoriis. & plenè Alexand. in consilio xc. in. iiij. volumine. Nec obstaret, quòd dici posset, quòd saltem in subsidium deberent testes suprà relati, ita viles & domestici admitti, maximè in causa matrimoniali: per id quod habetur in capitulo super eo. el, secundo. de testibus. & in capit. videtur. extrà qui matrimo. accus. poss. & in l. consensu. C. de repud. & in l. serui. de testibus.

vbi

vbi etiam in subsidium admittitur pro teste *ille*, qui
37 alias non admitteretur. † Nam respondetur per id, quo l no. gl. in c. tertio loco. de proba. in glos. secunda, quam ibi multum no. Ant. de But. quòd illud quod dicitur pro ecclesia admitti ad testificādum illos de ecclesia, vel pro vniuersitate illos de vniuersitate, hoc est verum in subsidium, vt quando alij testes non reperiuntur verisimiliter ex natura illius actus: & id quod dicitur credendum esse testi alias non sufficienti, quādo alia deficit probatio debet intelligi verum esse, quando ex natura regulari illius facti alij testes verisimiliter accurrere non potuerunt: secus si potuerunt alij haberi, licet casualiter non interfuerint. Vnde ad probandum gesta in capitulo ecclesiæ, admittuntur illi de ecclesia seu capitulo: quia ex natura regulari eorum quæ geruntur in capitulo, est, ꝙ nō solent interesse extranei. d. c. veniē. el. ij in fi. de testi. & ideo tales de capitulo admittuntur, vt ibi: & ita illa gl. multum ad hoc no. Ant. de But. in consi. suo incip. quæstio hæc dubia habet vulgaria. vbi dixit, ꝙ iura præfata intelligūtur in actibus, in quibus actu & habitu attento cōmuni cursu de eo non potuerunt alij testes haberi, licet fortè non habeantur actu: quia tunc non reperiuntur testes non integri: aliàs semper testes nō integri sufficerēt: quia pars alleg. illud esse factū in domo, sed matrimonia communiter consueuerunt palam ac publicè fieri. ergo huiusmodi testes non integri nullatenus probare habent. Ita in propriis terminis & specie consuluit Alex. consi. clj. ij. col. in v. vol. Io. de Imo. in d. c. tertio loco. & ad hoc etiam tendunt, quæ no. d. Abb. in c. fi. ij. not. extrà de testi. cogen. & idē cōsuluit Alex. consil. cxlviij. iij. col. in v. vol. & cōsi. clj. eo. vol. ij. col. sed ex natura regulari ipsius matrimonij nō est, ꝙ adhibeantur testes illius conditionis & notæ, cuius isti testes esse probantur: sed potuerūt adhiberi testes optimæ conditionis & famæ, ac omni exceptione maiores. Bene facit, quòd habetur in c. j. de consang. & affinit. & in c. j. xxx q. v. ergo non potest dici, ꝙ in subsidiū debeant admitti. Ita etiam consulendo tenet Alex. in consi. clij. in v. vol. subdens, ꝙ posito ꝙ extra dictū casum posset procedere id, quod dicitur in subsidiū admitti testes, qui aliàs non admitterentur: posset esse verum, quando tibi non posset imputari culpa, si nō adhibuisti testes idoneos: vt quia fuisti vulneratus coram testibus, qui non essent omni exceptione maiores: &
38 tunc poteris in subsidium probare. ad hoc quod † legitur & not. xiiij. q. ij. in c. quanquā. & in d. c. j. de testi. cogen. & quod not. Io. And. in addi. Spe. in tit. de teste. §. j. ver. item excipitur, ꝙ est impubes. super ver. item, ꝙ est mulier. cum si. sed quādo fuit in culpa, quia potuit adhibere testes idoneos ad actum, ad quem deliberatē, seu ex proposito procedit: & tunc est sibi imputandum, si se nimium arctauit. l. ij. §. si quis tamen. ff. si quis cau. leg. si fideiussor. §. j. ff. qui satisda. cog. Debuit ergo dicta domina Hyppolita, si volebat matrimoniū contrahere cū præfato Magnif. Franc. adhibere testes quidem idoneos: aliàs de facili testes inhabiles & suspecti possent admitti ad probandum id, quod nunquam fuisset, dummodo allegaretur alios testes non interfuisse: & ideò non debet aperiri via malitiis. l. in fundo. cum simil. ff. de rei vendicat. & sic prouisio legis repellentis testes suspectos, & inhabiles, redderetur inanis & elusoria, contra id, quod habetur in l. ij. C. communia de lega. & in c. commissa. de elec. in vj. verba sunt hæc formaliter relata per Alex. in dicto consil. clij. vij. colum. in v. volum. in quo pro consimili causa matrimoniali ita consuluit in istis propriis terminis, & sic nullatenus allegari posset testes ipsos fuisse receptos in subsidium, maximè cùm Hyppolita ipsa in articulis suis, & præsertim in articu. quinto, & xvij. adduxerit & posuerit, quòd Francisc. sæpè & sepius confessus fuerit coram testibus contraxisse secum matrimoniū: ergo non posset nunc dicere contrarium. l. cum. precum. C. de libe. causa. l. ij. C. de instit. & substit. l. ij. C. de fur. Quinimò licet domestici vel familiares non sint idonei testes, nisi in subsidium in his, quæ domi aguntur, præsertim quando agitur inter virum & vxorem, per tex. no. secundum Abb. in d. c. in literis. de testi. Secus enim erit, vbi ageretur de dirimendo vel probando matrimonio: quia tunc non probāt. Ita voluit pulchrè Abb. & post ipsum Fely. in d. c. in literis. vbi dicūt esse not. casum de hoc in d. c. in literis. † Quò verò ad 39
alium testem Iulium mazeum, filium ipsius Hyppolitæ, minimè eius depositio eidem Hyppolitæ in aliquo opitulari potest, inquantum deponere videtur super circūstantiis matrimonij, & copula, maximè cū super prætensa copula habita, vt dicitur Nolæ inter ipsum Franc. & Hyppolitam sit testis ipse singularis: tamen etiam quia filius: sicut dicimus econuerso in matre, † quòd licet testimonium matris non repellatur in 40
causa matrimoniali filiæ, quando deponit pro filia: tamen hoc est verum, si ille cum quo deponit filiā contraxisse matrimonium, non superabat filiam nobilitate, diuitiis, potentia, vel honore: vt not. Io. And. Hostien & alij in c. videtur. extrà qui matr. accu. pos. per tex. ibi, & per tex. in c. super eo. el. ij. de testi. imò etiam si essent pares in conditione, testimonium matris est 41
suspectum: † vt dicit Hostien. in summa in titu. de teste. §. si quis posit. ver. vbi autem. quare Spec. in tit. de teste. §. j. versi. item quòd est parens. Or multò magis erit in filio, qui est inferior matre: & eiusdem matris honori deferre tenetur: & si matrimonium ipsum nō sortiretur effectum ipse quoque maxima iniuria afficeretur, cùm iniuria facta vni de agnatione, toti agnationi facta videatur, intantum quòd à testificando repellit agnatos, quantò magis † filium pro matre, dixit 42
Bart. in l. lex cornelia. per illum tex. ff. de iniur. post glo. idem Bart. in l. cum scimus. C. de agri. & censi. lib. xj. Bal. in l. vnica. C. si quacun. prædi. potest. Bal. in l. j. C. de rap. virg. † Accedit insuper, quia testis consan- 43
guineus saltim in causa criminali non admittitur pro consanguineo: vt tenet Bart. in l. qui testamento. col. fi. in §. quæcunque. ver. sed quæro, quid in criminalibus. ff. de testamen. & probatur in c. accusatores. iij. q. v. & in c. j. & in c. absens. lo. ij. iij. q. ix. & not. Abb. in c. literas. col. iij. extrà de præsump. Bal. in l. fi. ij. col. de proba. vnde pariter & in causa matrimoniali repellendus venit, quæ criminali æquiparatur, vt suprà probatum est. & infrà dicetur: & eo magis vendicabunt sibi locum præmissa, quando præfati consanguinei insimul habitarent: quia eo casu talis cohabitatio auget suspicionem parētelæ: † vt not. Bal. in l. parentes. 44
ij. colum. C. de testib. Anto. de But. & Io. de Ana. in c. cùm oporteat. de accus. Per. de Anch. in consi. cclxvij. incipien. in causa agitata. secunda colum. Or quantò magis dicendum erit in hoc Iulio teste, qui filius est ipsius Hyppolitæ: & si matrimonium præfatum non sortiretur effectum, prout nullatenus sortiri potest

de

Universidad de Deusto
Biblioteca

de iure Hyppolita ipsa non modica iniuria affecta remaneret, cùm articulauerit, & probauerit per suos testes repulsatos se fuisse carnaliter cognitam à præfato Francisco, & sic ageretur de proprio interesse ipsius Iulij filij, quo casu iniuria cõmunis esse videretur. Ita in specie consuluit Philip. Dec. in consi. cxxxiij. in ij. col. & sic eo casu videtur Iulius ipse in causa propria
45 testificari: † vbi adparet versari vindicatio iniuriæ: vt dicit Ant. de Bur. in c. cùm oporteat. de accusat. Salyc. in l. parentes. C. de testib. & consuluit Soci. in consil. clxxiiij. col. ij. & Fely. in d. c. cũ oporteat. & plene Ias. in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. pen. colum. ff. de verb. oblig. Et aduerte, quia Decius in dicto consilio cxxxiij. præallega. cõsuluit in particulari in causa matrimoniali: & sic remanet firma conclusio, quòd nullatenus præfatus Iulius tanquam filius in aliquo præfatæ suæ matri testificando opituletur. Præterea in suprà relatis aliis testibus, in quibus difficultas probationis matrimonij consistere videtur, aduertendũ arbitror, nos esse in causa matrimoniali, in qua attendi debet
46 dispositio iuris canonici. † c. fin. de secund. nupt. cum vulgari. Cuius notissimi iuris est, mulieres in causa criminali testificari non posse. c. forus. §. fina. vbi glos. in ver. fœmina. extrà de verbo. significa. c. mulierem. & ibi glo. ver. nec testes. xxiij. q. v. & not. Hostien. in summa de testib. §. si quis testis esse possit. in princ. & not. glo. & doct. in c. quoniam aliqua. de testib. & idcò succedit consequentia, quòd si mulieres in causa criminali in testes non admittuntur, pariter † nec admitti de-
47 bent in causa matrimoniali, quæ grauis est & ardua, & causæ criminali æquiparatur. dicit Bal. in c. ad nostram. j. colum. extrà. de probat. consuluit Alex. consi. cxliij. in ij. vol. & suprà aliàs dictum est, concurrente maximè suspicione aduersus mulieres præfatas ex pluribus rationibus atque causis, de quibus suprà, quo casu omnino repelluntur à probatione prætensi matrimonij, propter suspicionem: vt not. per Host. & Abb. in d. c. super eo. el. ij. de testib. & præsertim procedunt præalleg. cùm in causa matrimoniali requirantur testes omni exceptione maiores: † & non sufficeret, ꝙ
48 aliàs essent idonei. text. est & ibi doct. in c. in literis. in glo. fin. extrà de testibus. & in c. j. & ibi Præpos. extrà de consangui. & affini. quod vendicat sibi locum, tam quando agitur de probando matrimonium, quàm quando agitur de infringendo: vt dixit And. Barba. in suo consi. liij. colum. iij. in fi. & in consi. xlv. col. j. j. vol. Decius in suo consi. clxiij. vj. col. vbi plenè & tenet gl. in d. c. j. de consangui. & affini. & ibi Abb. Panor. per illum tex. in ij. not. & consuluit idem Phili. Decius in consi. cccx. & insuper testes in causa matrimoniali deponentes, requiruntur esse probatæ vitæ & optimæ opinionis & fidelis conuersationis: ita quòd non sit verisimile ipsos deierare ex aliquo respectu seu causa: &
49 sic quòd in effectu sint omni exceptione maiores: † vt in c. licet. & in c. in literis. de testibus. & ita consulendo in specie tenet Alex. in consi. xlvij. in iij. vol. & consil. xcix. in iij. vol. & consi. clij. in v. vol. vj. col. & consi. clj. vlti. col. circa princ. col. v. vol. & tenet etiam Fely. in rub. de sponsa. in collectione priuilegiorum causæ matrimonialis. in iiij. priuilegio. in ver. postremo. vj.
50 col. nullam de præalleg. faciens mentionem: † imò debent testes producendi in causa matrimoniali esse præclaræ famæ & conuersationis, vt habetur in c. insuper. & ibi Prepo. extrà qui matri. accu. poss. Vltimò, minimè se iuuare posset præfata do. Hyppolita de illa generali regula gl. in l. iij. §. j. in ver. numerus. ff. de testi. videlicet ꝙ numerus habeat supplere defectũ testiũ cũ hoc nõ habeat locũ in causa graui, prout est ista: vt clarè sentit Bal. in c. ad nostrã. extrà de proba. vbi determinat, ꝙ etiã si essent plures testes infames etiam de facto, non probant: † & idem, vt infrà tenet Phili, Decius in propriis terminis causæ matrimonialis, in consi. cxxxiij. pen. col. & ibi alleg. Bald. in loco præalleg. vbi Bal. determinat, quòd etiam si essent plures testes infames etiam de facto, non probant: & hoc idem de pluribus testibus domesticis not. tradit Pet. de Ancha. consi. ccxlvij. & ibi dicit, quòd ea ratione, qua vnus testis singularis non probat, similiter vnus infamis, vel domesticus reprobatur: eadem ratione si sunt plures, omnes repelluntur: quia ratio repellendi, quæ est in vno, est in pluribus. vnde concludit, quòd plures testes inimici, & plures domestici, repelluntur: † & quòd numerus testium non suppleat defectum in causa graui, licet ciuili: sicut nec etiam in causa criminali. tenet etiam Marsil. in sua practi. cau. cri. in §. expedita. xiij. colum. versi. istud tamen limita. Et consuluit idem Hyppol. in suo consi. cix. ij. col. vbi alleg. idẽ tenere Fely. in c. testimonium. v. col. in fi. de testib. & Ang. in consi. cxxviij. & idem tenet ipse Marsil. in singul. suo ccccl xxvij. incip. in testibus. nu. 3. & sic maximè concedenda sunt præalleg. in præsenti causa ardua & graui, concurrentibus tot & tantis defectibus aduersus præfatos testes, non potest dici de prætenso matrimonio, modo aliquo probatum legitimè adparere. Ex quibus præfatus Magni. Franc. seripanus venit rationabiliter absoluendus ab impetitione præfatæ dominæ Hyppolitæ. In cæteris facundissima doctrina Magnifi. iudicantium supplere poterit: & ita videtur mihi Thomasio Grammatico V. I. D. esse de iuris censura. Et ita prout suprà per me conclusum est, fuit iudicatum per curiam Reuerend. Vicarij Archiepiscopi Neapo. cum voto Magnifi. V. I. D. domini Colucij coppulæ, & domini Francisci de afflicto. V. I. D. de Neapo. & domini Gabrielis de Blasio, de beneuento consultorum electorum per dictam curiam, attenta importantia causæ, & cõsiderationem per ambas partes.

SVMMARIVM.

1 *Talis qui vult admitti ad probandum vt talis, debet primo probare se talem.*
2 *Sequestrum fieri non potest, nisi constito prius de debito. vbi dicitur etiam, quod debet constare per publicum instrumentum.*
3 *Fidei iussoria cautio de stando iuri, datur aduersus sequestrum, id est, coram iudice competenti & nu. 4.*
5 *Subditus alterius iurisdictionis quis dici non potest, nisi eius, sub qua retinet domicilium in loco.*
Forum domicilij est generalis & ordinarius: & concurrit cum quolibet foro.
6 *Iudex originarius potest citare subditum vbique sistentem, Et in hoc differt à iudice loci delicti seu contractus.*
Iudex qui non est ratione domicilij vel originis, non potest petere delinquentem sibi remitti.
Criminosus puniri potest per iudicem loci, in quo criminosus reperitur ipse, cum idem sit in contractibus, tamen hoc intelligitur, si ipse delinquens reperitur ibi habere domicilium.

Iudex

7 *Iudex loci delicti, quòd habet iurisdictionem in delinquentem, intelligitur, quando delinquens reperitur in loco delicti.*
8 *Accusatio seu querela perit, seu extinguitur per lapsum viginti annorum.*
9 *Iudex loci delicti, vbi de crimine ciuiliter agitur, non petit sibi accusatum remitti.*
10 *Præses in duabus prouincijs, non potest negotia vnius prouinciæ in alia prouincia expedire.*
11 *Fideiussoriam cautionem præstans de stando iuri in proprio domicilio, non poterit alibi conueniri seu puniri.*
12 *Testes in dubio præsumuntur contestes. & de eodem actu deponere.*
13 *Probatio plena resultat ex pluribus coniecturis & præsumptionibus.*
14 *Probationes vbi sunt difficilis probationis, verisimiliter lex est contenta omni probatione, etiam per argumenta, & verisimiles coniecturas.*
15 *Probatio vbi liquida & clara haberi non potest, sufficit quòd iudex ex vehementi opinione se informet.*
16 *Iudex vbi habet præsumptiones, vel aliquas coniecturas, per quas inducitur ad opinionem vel suspitionem, quòd res ita sit. prout dicitur, potest ex hoc solo iuramentum supletorium deferre.*

CONSILIVM XXVII.

REmendi Dei præsidio postulato, Amen. In causa Magnifi. Nicolai Archietæ Hispani Regij alumni, cum honesta & nobili muliere Hyppolita Pirocia de Neap. est principaliter fundandum pro ipso Magni. Archieta, quòd præfata Hyppolita egit tanquàm hæres Anelli pirocij ac Simonis Ioan. Fran. & Diomedis fratrum, de quo quidem nihil adparuit, nec adparet: & ex vulgata iu-
1 ris dispositione, qui vult admitti tanquam talis, debet primò † docere se talem esse: prout præsupponit. l. quidam referunt de iu. codicil. l. si quæramus. ff. de testa. ita Bar. & Bal. in l. non ignorat. C. qui accusa. non pos. & ideò qualitas, quæ est causa, vt quis audiatur, vel admittatur, probari debet. l. ait prætor. §. docere. vi bono. rapto. Bart. in l. id, quod pauperibus. C. de episc. & cler. & faciunt not. per Bart. & scriben. in l. Titius. de testamen. mili. Accedit & aliud, ꝙ non constito ꝙ hæres fuerit per magnam curiam vicariæ fuit processum, licet indebitè, ad coërtionem personalem ipsius
2 Archietæ pro assecuratione iudicij: & † successiuè ad sequestrum, ad quod procedi non poterat, non constito de debito: & sic de expositis ex aduerso, ita Bart. in l. litibus. C. de agri. & censi. lib. xj. & l. per hanc. C. de erog. mil. ann. libr. xij. Bald. in cap. olim. ex literis. extrà de resctip. & Matth. in tract. de carce. vbi plus tenent, quòd requiratur de debito constare per publi-
3 cum instrumentum: † & maximè grauatus adparet Magni. ipse Archieta, cùm declinatoriam fori allegat pro Indico patre suo, adserens quòd si quid pars aduersa prætenderit, illum in ius vocari faceret coram iudice competenti in partibus biscaiæ, cùm ex vulgata iuris dispositione, actor forum rei sequi debeat. cap. cùm sit generale, cum vulg. de foro compet. Off. rendo insuper cautionem quòd præfatus eius pater sisteret iuri in eius foro: licet ad eam præstandam minimè teneretur: & tamen etiam, quando præfatus Magni. Indicus principalis hic Neapo. esset, & pro re mobili conueniretur, & super ea peteretur sequestrum oblata cautione de stando iuri coram iudice competenti, in foro suo, non potest res sequestrata sibi detineri, aut sequestrari & maximè, quando esset res, quæ hic non esset perpetuò remansura, nisi causa custodiæ duntaxat ad tempus: prout in casu de quo agitur. † ita in 4
propriis terminis dicit Bartol. in l. fina. C. vbi in rem actio. Angel. & Paul. de Castr. in dicta l. si fideiussor. §. si satisdatum. ff. qui satisd. cogan. & ibi loquuntur in transeuntibus per hanc ciuitatem cum rebus alienis. nã domini eas recognoscentes obtinebunt sequestrũ, & data cautione de stãdo iuri in foro transeũtis liberabitur: & erit iudex cõpetẽs, iudex originis seu domicilij, qui reputatur ordinarius, super cognitione obiecti criminis: prout dicũt Inn. in c. licet. de for. cõpet. gl. in cle. j. eod. tit. & hoc ex quo forus iste domicilij, est generalis & ordinarius, & concurrit cum quolibet foro: prout dicit pulchrè Felin. in c. licet. ix. col. extrà de fo. comper. & intantum, ꝙ non potest quis dici subditus alterius iurisdictionis, nisi eius, sub qua retinet domicilium † in loco. glo. est in cle. j. in ver. subditos. extrà 5
de fo. compet. quam sequitur Mar. & Abb. in c. j. extrà eod. tit. Alex. in l. pen. ff. de iurisd. omn. iudic. & in l. adsumptio. ff. ad municip. vbi plenè: & ideò dixit Abb. in c. nuper. ad fin. extrà de senten. excom. quòd forensis non dicitur subditus ratione delicti, nec comprehenditur in statuto loquente de subditis. Idem tenet Car. in cle. j. §. j. de fo. comp. & maximè, quia si Magni. Indicus pater deliquit, prout ex aduerso præsupponitur, potest puniri in suo foro: licet præsupponitur in alieno territorio deliquisse. l. fin. & ibi Bal. C. de commer. & merca. & voluit Bart. in l. ij. ff. de offi. præsid. & Car. in cle. ij. §. denique. de re iudi. & §. rursus. j. oppo. eod. tit. & hoc, quia vt dixi, iudex originis seu domicilij est generalis & ordinarius, intantum quòd delatus seu inquisitus, non cogitur comparere in loco delicti, prout dicunt Inn. & doct. in d. c. licet. de for. compet. & tamen iudex originis potest citare subditum vbique sistentem: quia semper est subditus. † & in hoc differt à 6
iudice loci delicti, vel contractus. ita dicit Car. in clement. pastoralis. de re iudi. in §. illud. pen. colm. Felyn. in dicto c. licet. xij. colum. in versic. scias. de foro competen. & ideò successit iuris dispositio, quòd in delictis remissio peti non potest per iudicem, qui non est iudex ratione domicilij, vel originis: per text. in c. j. de priuileg. in vj. quem dicit singu. Franc. de Are. in d. c. licet. de fo. comper. & sequitur ibidem Felin. in iiij. col. in versic. ex dictis doctorum. & licet iure cautum sit, quòd criminosi puniri possunt, vbi reperiuntur: quia sic est in contractibus, per ea quæ habentur in l. ij. C. de iurisdict. omniũ iudicum, vt dicit Plac. & gl. in l. j. C. vbi de cri. agi. oportet. tamen illud verbum, videlicet vbi reperiuntur, intelligendum est, vbi reperiuntur habere domicilium: ita declarat Saly. post glos. in dicta l. j. ij. col. C. vbi de cri. agi oportet. subdens quòd hæc opin. communiter approbatur, & id, quod dicitur quòd iudex loci delicti habet iurisdictionem in delin-
quentem, intelligitur, † quando delinquens reperitur 7
in loco delicti: vt in c. postulasti. & quod ibi dicitur, extrà de foro competen. ita dicit Abb. in dicto capit. licet. ij. colum. eod. tit. & sic etiam est in iudice ratione contractus vel quasi: nam quatenus reperitur in loco suo, seu sibi subdito ratione iurisdictionis, illum conuenit: per text. in l. hæres absens. ff. de iud. cùm si alibi esset, remissionem petere non posset. est enim regulare, quòd in cõtractibus non fiat remissio: vt dicũt doc-

ctor.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctor.in d.c.licet.& Saly.in auth.si verò criminis commissi.C.ad leg.Iul.de adul.quia sic inuitus non extrahitur quis de domo:vt in l.plerique.ff.de in ius voc.ita nec de ciuitate propria,vel prouincia:ita Saly. ibi & Felyn.in d.c.licet. Et insuper aliud considerandum, quòd prætensum delictum ex aduerso in memoriali porrecto,enarratur fuisse commissum anno 1486.& sic sunt decursi anni xxv.vsq; in præsentem diem quo casu accusatio non procedit,cùm sit extincta per lapsum xx.ann.cùm accusatio regulariter † viuat annis 8
xx.l.querela.cum vul.C.de fal.& hoc,quia delator seu accusator prosequitur ius fisci,& iura fisci spacio xx. ann.præscribuntur:vt not.in l.j.§.diuus.ff.de iure fisc. & not.per Cy.in authen.quas actiones.C.de sacrosan. eccles.& plenè Bald.in d.l.querela. & sic quatenus ex aduerso prætenderetur sibi licere prosequi prætensum interesse ciuiliter,succedit quòd vbi de crimine 9
ciuiliter agitur, † etiam in atrocioribus iudex loci delicti non petit sibi delatum,seu accusatum remitti : vt not.Cald.in c.j.de rapto.Abb.in præfato.c.licet. viij. colum.extrà de foro compet.Nec posset suffragari in aliquo parti aduersæ,quòd sumus sub eodem principe:cùm clarum sit, quòd præses habens iurisdictionem in duabus prouinciis, non potest negotia vnius 10
prouinciæ, † in alia prouincia expedire.gl.est in l.iij. ff.de offi.præsi.quam ibi sequitur Bald.per rationem Titius glo.per tex.in l.penult.ff.de iusti.& iur. & eam referunt & sequuntur Mod.Sabaudi,videlicet Claud. de Seissel.in l.extrà territorium.ff.de iurisd.omnium iudic.& ibi subdens istam opinionem veriorem de iure:licet aliqui aliter dicant:& sic data incompetentia suæ iurisdictionis cognoscendi de causa aduersus præfatum Magnificum Indicum patrem huius Nicolai,sequitur quòd si actrix ius aliquod habere prætendit,debet illud experiri coram iudice ipsius Magni.Indici, & in suo foro:maximè cùm Magni.Nicolaus ipse obtulerit cautionem præstare, vt præfatus Indicus eius pater in suo foro sistat iuri,cum præfata actrice: & iure cautum est, † quòd & vagabundus offerens satisda 11
re de stando iuri in proprio domicilio, non poterit alibi conueniri,seu puniri.glo.est in l.hæres absens.in princip.glo.magnæ.ff.de iudic.& ita etiam dicit Thomas de forli.magnus doctor,vt refert & sequitur Bal. in d.l.j.C.vbi de cri.agi oportet:& ibidem Cyn. & nihilominus probauit Magni.Nicol. ipsas literas cambij habitas transmississe eo modo, quo verisimiliter probari potuit,probauit enim habuisse literas præfatas ante citationem sibi factam, & confestim eodem contextu & hora scripsisse literas eius patri:& ibidem cum literis quæ scribebantur per ipsum posuisse literas ipsas mercatorum:& insuper ipsum propius modicum ante dixisse velle literas ipsas cambij in Hispania destinare,cùm ibi veniebat facienda solutio: vt mercatores quoque examinati deposuerunt: & eodē quoque contextu visus fuit ponere certas scripturas intus literas scriptas per ipsum,& incontinenti transmissas cauallario recedenti,adeò quòd scripturæ ipsæ non fuerunt amplius visæ penes ipsum:& vnus in specie de testibus deponit de visu:videlicet quòd vidit literas cambij imponi intus literas scriptas per ipsum Ar'hietam,sequitur quòd per alios testes prefatos depositum & testificatum est, vt daclaretur per ipsum testimonium de visu:prout dicit Bal.in l.de quibus.de 12
legib.Ex quo in dubio testes præsumūtur cōtestes:† & de eodem actu deponere.dixit Bald.in l.ij.C.de bon. poss.secundum tabulas.Abb.in c.cùm Io.extrà de fide instrum.Ias.plenè in d.l.ij.& ibi subdit esse notādum. quia valde quotidianū in practica.quamobrē ex pluribus coniecturis & † præsumptionibus resultat plena probatio.glo.est in l.ij.§.ætas.ff.de excusa.tuto.quā 13
exclamat Bal.in rubr.de proba. tam Codicis, quàm decreta.glo.in l.instrumenta.C.de proba.& in l.iij.§. eiusdem.de testib.Lud.Rom.in consi.vij.Francis.Cur. consil.lxxvj.v.colum.quis ergo ex præmissis coniectu ris,imo probationibus non arbitrabitur literas transmissas fuisse,& quæ omnino transmittendæ erant, ratione destinatæ solutionis.Et per vlteriores manifestas probationes, quòd fuerint transmissæ, probare difficile est: quia transmittere literas ipsas, non erat actus, in quo verisimiliter de sui natura requireret multos testes:imò nec testes adhiberi : maximè, quia id pluribus notificando,de facili potuisset in his fraus adhiberi aliqua, contrafaciendo manum scripturæ mercatorum,&c.& ideò in his,quæ verisimiliter sunt difficilis probationis lex cōtentatur omni probatione,etiam per argumenta,& verisimiles coniecturas. l.non omnis.§.à barbaris.ff.de re militari. & pulchrè Pau.de Cast.in l.admonendi.ff.de iureiurando.† ta- 14
lis probatio per coniecturas sufficiet pro plena probatione.Ita Bal.in l.quicunque.C.de seru.fugit.Angel.in l.si quis ex argentariis.ff.de edendo.& ibi plenè Mod. & ideò dixit pulchrè Bart.in l.in illa stipulatione. in fine.ff.de verb.oblig.quòd in omnibus, in quibus non potest haberi clara,seu liquida probatio,sufficit quòd iudex ex vehemēti opinione informationem habeat: † & sic ex præmissis præsumptionibus seu coniec- 15
turis poterunt,imò debent excellentiæ V.D.O.Mag. domini Regentis Regiam Cancellariam,ex iuris dispositione iuramentum suppletorium exigere ab eodem Magni.Archieta:ex quo vbi iudex habet præsumptiones,vel aliquas coniecturas, per quas inducatur ad opinionem vel suspicionē,quòd res ita † sit. prout 16
dicitur,potest ex hoc solo iuramentum suppletorium deferre. Ita dixit Barto.rectè intuenti in l. admonendi.ff.de iureiuran.v.colum.post Iacob.de Aren. in l.si fundum.de rei vendi.idem consuluit Alex. consil.liij. in j.vol.incipien.in causa vertente inter Michaëlem & sequitur Iason in repetit. l. admonendi.xj. charta. subdens hoc nunquam esse obliuioni tradendum. In cæteris supplere poterunt vestræ Excellentiæ : quibus me commendo. Thom.Gramm. V.I.D.

SVMMARIVM.

1 *Legans fundum, cuius dimidiam partem habet duntaxat, videtur illam partem quam habet duntaxat legasse.*
2 *Scriptura minus solennis producta in iudicio non probat etiam contra producentem.*
3 *Id est habendum pro expresso seu statuto, de quo si quis fuisset interrogatus,ita respondisset,seu statuisset.*
4 *Adsertioni principis aliquid adserentis, standum est.*
5 *Lis dicitur pendere per solam supplicationem oblatam principi:aliàs per solam citationem.*
6 *Instantia non currit,etiam si staret per mille annos in his quæ fiunt ante litis contestationem.*
7 *Instantia perempta ad principem spectat eidem spiritum vitæ insuflare.*
8 *Iudices si plures esse possunt contra inquisitum de crimine, si vnius ipsorum aditus est, erit inquisitus ipse ab alio iudice*

iudice tutus, cùm aliter præueniat. vbi vide pulchram cautelam Angel. quando inquisitus affectat de se cognosci per aliquem ex ipsis iudicibus.
9 *Dominus potest agere pro interesse seu iniuria suo vasallo illata.*
10 *Præuenio non potest allegari virtute inquisitionis formatæ,vbi non fuisset subsequuta citatio.*
11 *Inquisitio cessat,tanquam remedium extraordinarium subsequuto remedio ordinario accusationis.*
12 *In præuentionibus iudex realiter perueniens,præfertur.*

CONSILIVM XXVIII.

EIusdem magni Dei suffragio petito, Amē. In causa eiusdē Magnifici Nicolai Archietæ Hispani cum præfata Hyppolita prætendente Regias literas nouissimè productas, in nihilum eidem Archietæ suffragari, super remissione causæ,quam cap. Rex mandauit remitti, & de iure attenta litis pendentia in partibus Hispaniæ: & hoc prætextu.q̄ prefatus Archieta expresit nauim seu carraccam venditam, esse suam, & in hoc nulla cadit dubitatio: cùm per instrumentum in actis productū,ex aduerso adpareat,quòd nomine suo, ac nomine præfati Indici eius patris, carracam ipsam vendiderit:& sic cùm adpareat pro medietate saltim sua, minimè subreptitiè ac obreptitiè literas ipsas obtinuit, cùm respectu partis poterat dici sua, per iura vulgaria. Nec opitularetur parti aduersæ adserta ratificatio præfati Magnifici Indici, vt prætenditur in actis producta, in qua enarrari dicitur carracā ipsam fuisse suam : nam illud adserit ratione partis ipsum tangentis, cùm bene posit suam adserere respectu illius partis : per text. in l. quæ de tota.de rei vendi. vbi
1 legans † fundum,cuius dimidiam partem habet,illam duntaxat legasse videtur.& idem, secundum ipsum in teste,in terminis consulendo tenet Ludo. Ro. in consilio clxxx. incip. si admittimus, & nihilominus scriptura ipsa ratificationis adparet esse minus solennis, & minimè testibus subscripta, prout requititur in scriptura, quæ à longinquis partibus venit, ex dispositione constitutionum huius regni, & sic tanquam minus solenni & non probati nulla fuit fides adhibita, per excel.d. vestrarum, vnde succedit clara iuris
2 dispositio, quòd † scriptura minus solennis producta in iudicio, non probat, etiam contra producentē. ita dixit Bald.in l.alia.ij.colum.C.de his, quibus vt indi. per l.si veritas.C.de fideicommis.& tenet Abb.in cap. cùm venerabilis.extrà de excep.Bartol.in l.j.§.si quis ita.ff.de verbor.obligat.Bald.in l.ij.C.de erro. aduo. Angel.in l.j.de præscrip.xxx.anno.& tamen in eadem 3
scriptura dicitur quòd Magni. Indicus ipse ratificat, adprobat, & acceptat venditionem ipsam, cum omnibus conditionibus & pactis in eadem adpositis: sed in contractu venditionis fuit carraca ipsa vendita, tanquam propria eiusdem Nicolai, necnon & præfati eius patris: ergo &c. & tamen ratio motiua domini nostri Regis fuit respectu litis pendentiæ in partibus, & ideo ita rescripsit, vt adparet ibi in literis, dum dicitur,& quāto, *mas chel dizo su padre tratopleto in nostro real conseio*: & pariter infrà in literis prefatis dicitur suæ Maiesta, constare,seu legitimè constitisse hoc, ex qua probatione, & fide de litis pendentia in partibus Hispaniæ si fuisset suę Maiest.expressum carraccam ipsam fuisse præfati magnifici Indici integrā, proculdubio attenta dicta litis pendētia,idem dispo- suisset, per regulam vulgarem, quod vbi cœptum est iudicium,ibi finem capere debet.†& clarū est in iure, 3
q̄ id habendum est pro expresso ac statuto, de quo si statuens esset interrogatus,idem statuisset, seu expressisset.glo.est no.in l.tale pactum.ff.de pact.tex.in l.fin. secundū Bart.Bald.& Angel.ff.de posthu.hæred. instit. & in l.Barbarius.& ibi Bald.v.colum.ff.de offi.præto. Nunc dato absque veri præiudicio, quòd literę Regiæ præfatæ nihil probarent, saltim inficiari non potest, quin probent litis pendentiam in partibus, cùm Rex ipse affirmet in suo regali consilio ibi sistente præfatum Magnificū Indicum fuisse compulsum dare fideiussoriā cautionem,prout dedit, quod quandocunque comperiretur ipsum Indicum aliqua bona cepisse serenis.quondam Regis Ferdinandi,seu vasallorum suæ Maiest.illa restitueret, prout de dicta fideiusione attestatur idem dominus Rex sibi legitimè constitisse. †& notissimi iuris est,standū esse adserrioni principis 4
in suis literis.cap.in memoriam.xix.dist. clement.j.de proba.Bal.in l.ex his verbis.C.de testam. mi. Bald.in proœmio.in ix. col. & maximè, cùm circa eiusmodi stetur literis cuiuslibet priuati iudicis,vt clarissimum est. † & tamen litis pendentia in principe seu coram 5
eo,inducitur per solam supplicationem oblatam ipsi principi.l.j.& ij.C.quando libel.prin.da.aliàs per solam citationē,vt dicit glo.in c.vt debitus.de appel.& patet in clem.j.vt lit.pen. Nec posset fieri fundamentum ex aduerso, q̄ ob lapsum seu decursum. xxv.an.à die cœpti iudicij prefati,sit instātia perēpta, cū triennio perimatur.l.properandū.cum vul.C.de iud.Nam respondetur satis adparere instantiam non fuisse peremptā, cum lis minimè cōtestata fuerit in causa ipsa, quod satis adparet ex verbis dictarum literarum,dum Rex enarrat,quòd data fideiusione præfata nihil amplius petitum fuit ex aduerso, & subdit Rex in dictis literis *che si esto agorra se pide a da esser a ca enel nostro Real conseio*, ex quibus verbis clarissimè concluditur instātiam non fuisse peremptā, cùm lis minimè conresta.fuerit : & princeps non præsumitur habere iuris ignorātiam, imò habere scrinia iuris in suo pectore, existentibus præsertim præambulis prænarratis, ex quibus clarè patet de litis pendentia : & cùm constet nos esse in his,quæ fiunt ante litis contestat.in quibus etiam si quis staret per mille annos, nunquam currit 6
† instantia, vt dixit Bald.in l.& post edictū.§. circunducto. ff.de iudic. q̄ dicit esse not.& quotidianū Gui. de cur.in l.properandum.C.eod.tit.Alex. & do. Ant. de Alex. & communiter scribentes in dicta l. properandum.& ideo dicit pulchrè Spec. in tit. de appel.§. breuiter.quòd cum ipse esset ætatis.xxiiij.ann.Romæ fuit sibi quædam causa commissa, quæ fuerat inchoata ante eius natiuitatem : & tamen dato & non concesso, q̄ adpareret de litis contestatione, prout minimè in æternum de ea adparere poterit, attamen satis adparet principi enarratum, quòd sunt xxiiij. anni elapsi, & sic q̄ tempore Regis Ferdinandi primi id fuerit, prout etiam liquet ex tenore dictarū Regiarū literarū, & sic princeps ipse habens rectam iuris nōtitiam,prout de iure præsumitur, cùm sibi incumbat litibus,seu instantiis litium peremptis vitā insuflare, iuxta glo.in l.ab hostibus. ff.ex quib.cau. ma. ex certa scientia adparet litē ipsam reuixisse, † quatenus mor- 7
tua dici posset, cuius contrariū est ex præmissis: vnde

Universidad de Deusto
Biblioteca

cùm ibi per iudicem originis fuerit præuentũ, & ad querelam eiusdẽ partis, id est patris eius, quin in præsentiarum querulatur, nõ potest Indicus ipse, nec eius bona hoc in regno molestari, præstita maximè per ipsum fideiussoria cautione in partibus, vt suprà, ex quo vbi plures sunt iudices inquisiti, si vnus aditus est, erit inquisitus ipse ab alio tutus, cùm alter præuenerit. † voluit Inno. in cap. cùm M. Ferrarien. extrà de constit. Bald. in l. j. de offic. consu. & pulchrè Ang. in l. penul. ff. de petitio. hære. vbi dat optimã cautelam, ꝙ si duo diuersi iudices possunt cognoscere de criminoso, si ipse optat conueniri seu inquiri potius ab vno iudice, quàm ab alio, supponat accusatorem, qui eum accuset corã iudice desiderato: quia eo casu erit tutus petendo se remitti ad priorẽ iudicem: & hoc per illud dictum Inno. vt suprà, idem refert & sequitur Fely. in d. c. cùm. M. Ferrarien. xiij. col. Nec opitulabitur parti aduersæ, prout ab eadem inferri auditur, in literis ipsis minimè enarrari Anellũ pirocium intentasse dictã litem, sed nomine Regis Ferdinãdi primi fuisse intẽtatã per mediã personã sui oratoris, ibi existẽtis, qui cõpelli fecit eundẽ Indicũ ad præstandũ fideiussoriam cautionem, vt si adparuisset ipsum Indicũ cœpisse bona præfati Regis Neap. seu suorũ vasallorum, illa restitueret. Et sic clarè adparet, ꝙ ad instantiam querulantis, siue accusatoris fuit iudex aditus. Item ex 9 superabundanti adparet iure cautum † dominum seu superiorem agere posse pro interesse seu iniuria suo vasallo illata. dixit Bar. in l. sancimus. C. de sacrosan. eccles. Card. in cle. j. extrà de reliqui. & vene. san. & in clem. j. de resci. Bal. in marg. in verb. dominus. circa fi. & sic licet sufficeret, ꝙ præcederet inquisitio iudicem originis, vel quòd fuerit aditus iudex à quolibet querulãte, qui sit tam Nolæ regis, quam suorũ vasallorum, adparet in specie ꝙ Regius orator querelam exposuit. Nec obst. prehensa capitula Neapo. ex quo non extẽduntur ad lites pendentes in illis partibus, & sic extra regnũ: & sic concludendum est, ꝙ cùm ibi lis pendeat, & fideiussoria cautio sit præstita, non potuit ipse Archieta filius, prout nec Mag. Indicus eius pater hodie hic molestari in eius bonis quæ hic degerẽt: & sic debet iudiciũ assecuratum per præfatũ Archietam hic deleri & cassari: id est fideiussoria cautio præstita hoc coactè, & maximè, cùm adhuc nihil adpareat de inquisitione hac fabricata, vt ex aduerso fundatur aduersus præfatũ Magni. Indicum, nec de citatione aliqua virtute inquisitionis, per quã dici posset prœuenta iurisdictio hæc, cum per inquisitionem dici non possit iudicẽ præuenisse, nisi sequuta citatione: 10 † vt dicit Bal. in l. j. viij. col. C. de cõcessi. quem refert & sequitur Alex. in l. sepulchri. ff. de sepul. vio. attamen per Regias literas adparet, ꝙ in partibus illis fuit Indicus ipse accusatus, & realiter cõpulsus in regali cõsilio Hispaniarum dare cautionem de stando iuri: vt 11 suprà, & † sic subsecuta accusatione, quod est remediũ ordinariũ, cessat inquisitio, quod est extraordinariũ. ita voluit Bar. in l. siue contra. ij. col. circa fi. ff. de lib. agno. & in l. post finitã. ff. de suspec. tutor. Bal. in l. edita. xiiij. col. C. de eden. & maximè si sequeretur accusatio ipsa coram alio iudice, quo casu cessat inquisitio coram. primo. dixit Inno. in c. super literis. de rescrip. Bar. in l. iij. ff. de adult. Bald. in l. ea quidem. de accusa. Ang. in l. si vacantia. C. de bon. vac. lib. x. & sic cùm regale consiliũ Hispaniæ prœuenerit, realiter cõpellendo Indicum præfatum ad cautionem, & ibi fuerit res cœpta geri, vt literæ Regiæ testantur, sequitur, ꝙ hic nullatenus molestari possit, cum tatione prœuentionis realis ipse † iudex realiter prœueniens præferatur. ita voluit Ang. in tract. maleficiorum. in versic. iudex cõmisit. Alexan. in dicta l. sepulchri violati. Barbar. in d. cap. cum. M. Ferrarien. de constit. Bald. in l. senatus. in fin. C. qui accusa. non pos. & in auth. sed nouo iure. C. de ser. fugi. & ideo iudex realiter prœueniens, præfertur in cognoscendo: & dicitur potẽtior: quia potest ad eius libitũ executionẽ facere aduersus delinquentem, seu delatum, & præsertim cùm hodie de consuetudine non fiat remissio: & ita Bar. & Alex. in dicta l. sepulchri. & Ang. in dicto tractatu maleficiorum. in versi. iudex commisit. In cæteris suppleat prudentia, ac facundissima doctrina excellentissimorũ dominorum Regentium Cancellariam, per quos tandem fuit causa remissa, vbi cœptum iudicium fuerat, vt suprà.

Thomas Grammaticus V. I. D.

Schedula Magni Hieronymi Moro. regentis Cancellariam directa mihi Thomasio Grammatico.

Magni. M. Thomasio Grammatico, non obstante *che siate iudice de la Vicaria non restarite impero de aduocare in la causa de Mossen tristan docto. perche al collateral Conseglio piace, & ne contentamo che tal vostro patrocinio si preste, non obstante che stare Iudice vt suprà Neapo. àxxj. de Marzo. 1519.*

Ali piaceride. V. S.

Hieronimo Morono Regen.

Consilia gesta per authorem, post quinquagesimumtertiũ annum fuæ ætatis, vsque ad sexagesimumsecundum: quo anno destitit à consulendo, quia per Cæsarem Carolum quintum Romanorum Imperatorem, fuit adsumptus in Regium consiliarium in consilio. S. Claræ regni Neapo.

SVMMARIVM.

1 *Occidere mihi licet aggressorem, nedum instante mortis periculo, verum etiam si immineret periculum iniuriæ personalis.*
2 *Occidens aliquem ad hoc vt excusetur, sufficit quòd probabiliter dubitare poterat de offensione.*
3 *Metus iustus dicitur timor violentiæ inferendæ.*
4 *Metuendum est quod absque periculo esse non potest.*
5 *Aggressus si verisimiliter se tueri non potest absque periculo iniuriæ personalis, licet se cum armis tueri & occurrere, non aliter considerato moderamine inculpatæ tutelæ.*
6 *Pecussus cum pugno, potest occidere gladio, si euadere non potest ab iniuria personali, vt ab altero pugno: pro quo euitando, & pro qualibet iniuria personali, licet occidere.*
7 *Senex potest armis se defendere contra iuuenem se robustiorem licet inermem.*
8 *Prouocatus occidens prouocantem, præsumitur illum occidisse ad defensionem.*
9 *Offendens præsumitur habere animum iterum offendendi.*
10 *Occisus ab aggresso, & se defendente præsumitur occisus ab ipsomet magis, quàm ab aggresso. & nu. 11.*
12 *Si percutio te antè quàm tu percutias me, dum es in actu me offendendi, certè dicor fecisse ad mei defensionem.*

Insulta

13 *Insultatus semper præsumitur fecisse id quod fecit, ad sui defensionem.*
14 *Insultatus in dubio potius quicquid fecit, præsumitur fecisse ad defensionem potius, quàm ad vltionem.*
15 *Insultatus habet præsumptionem iuris pro se, quòd quicquid fecit, ad sui defensionem fecit: quod maximè procedit, quando aggressor esset rixosus.*
16 *Rixosus præsumitur per prius aggressor, seu rixam incœpisse, & subdit quòd præsumitur pro eo, qui est pacificus & quietus. & nu. 17.*
18 *Aggressor in dubio præsumitur qui est iunior.*
19 *Occidendi animus declaratur ex coniecturis.*
20 *Percutiens in capite, præsumitur habere animum occidendi: quia est locus periculosus: & ex vno ictu in capite quis letaliter læsi potest. & nu. 19.*
21 *Occidendi animus non præsumitur, vbi percussio fit in loco, in quo verisimiliter percussio facta non facit periculum.*
21 *Occidendi vel non occidendi animo, quòd quis percusserit, potest etiam adparere, vbi non constat quod percutiens sit rixosus, vel frugi, & optimæ vitæ. & nu. 23.*
24 *Dolore iniuriæ vel metu promotus, non est in plenitudine intellectus: & sic ei tollitur rectum iudicium deliberandi. & nu. 25.*
26 *Defendens se non potest habere stateram in manibus, & vulnera non dantur ad mensuram.*
27 *Minatus non debet expectare se percuti: sed melius occurrere in tempore, quam post tempus vindicare.*
28 *Minatus meritè alicui potest in illo actu à præfato minato occidi: quia non debet expectare se percuti.*
29 *Occidens aliquem ex solo terrore armorum seu insultus excusatur.*
30 *Iniuria vbi fit alicui, pro qua non solet adiri prætor ob conseruationem honestatis, & iniuriatus reputaretur vilis seu cornutus, potest propria authoritate se vindicare, & iniuriam repellere. nec debet puniri, licet multum excedat ad propulsationem iniuriæ.*
31 *Honor debet cunctis rebus præponi.*
32 *Inquisitus absens si voluntariè comparet, & se ponit in fortiam iudicis seu in carcerem, videtur demonstrare maximum signum innocentiæ.*
33 *Moderamen inculpatæ tutelæ quãdo non fuit excessum ex proposito, nulla incurritur pœna.*
34 *Moderamen inculpatæ tutelæ non est in consideratione, si insultatus ind. liberatè, & accensus furore iracundiæ excessit modum in defendendo: quia tunc non imputatur.*
35 *Testis deponens secundum eius iudicium & videre probat, vbi adsignat rationem.*
36 *Testis deponens de sua credulitate seu iudicio super re quæ non subiacet sensui immediatè, sed mediante discursu intellectus, probat.*
37 *Testis de credulitate deponens id, actum ad defensionem, probat.*
38 *Ad defensionem quòd quid factum fuerit probatur per coniecturas, quæ iudicis arbitrio committuntur.*
39 *Delictum capitale committens, si sit strenuus & vtilis reipublicæ, abolenda est sibi pœna.*
40 *Delictum committens, ex quo fuit condemnatus ad mortem, si est homo vtilis reipublicæ, seu bene meritus de ea, quilibet poterit executionem talis sententiæ impedire.*
41 *Iudex debet moueri ex rationabili dicto, sicut si allegaretur sibi textus iuris.*

CONSILIVM XXIX.

NCOMPREHENSIBILIS Dei suffragio perito, Amen. In causa Magni. Tristani doct. olim Regentis magnę curiæ vicariæ cum Regio fisco super homicidio, vt prætenditur commisso in personã Magni. Ioannis de Masso, iudicis eiusdem Magnæ curiæ, breuitati inhærendo, superfluis resecatis, breuibus quoad potero, me expediam. Et quia ex processus meritis inficiari nõ potest per testesmet productos ad initiãtam Regij fisci, non adparere ꝙ dum Ioannes ipse coram præfato Magni. Tristano tunc Regent. & Magni. Iudicibus ac fisci patrono irreuerenter ac impertinentissimè loqueretur: dicendo, *che tuto và como dio vole, e che le sententie si dauano in vicaria per li canto ni per uno iudice, & per lo regente e che ipso regente culpana in questo.* & dum Regens respondisset, dirigendo eius verba versus fisci patronum, dicendo: V. S. *vede la te merita di questo vigliaco.* & iudex ipse replicasset: *tu ne men i per la gola*: & insuper manu violenta eripuisset bachetã, seu sceptrum iustitię à manibus prefati Regentis: & dum Tristanus ipse prœuidens Ioannem ipsum iratum, & penè amentem contra ipsum, ne sibi deterius cõtingeret, exiuisset foras extra sticcatum, in quo degebat: ne offenderetur à præfato Ioanne existente satis cholerico & animoso contra ipsum, maximam vim faciendo, vt euaderet à manibus Alexãdri iudicis sui collegæ, eundem Ioannem detinentis ne sticcatum exiret contra præfatum Tristanũ, in quo sticcato Ioannes ipse turissimè permanebat inter iudices, & fisci patronũ, adeò vt offendi minimè potuisset. & inde est, quòd dum prædictus Tristanus extraxisset ensem, tanquã debilior & senex, vt incuteret metum eidem Ioanni sic irati, ne ipsum offenderet vlterius, cùm Ioannes ipse existeret iunior & robustior, ita vt cum impetu & furiosè cundo contra præfatum Tristanum, & sic cum impetu euasus à manibus præfati Magni Alexandri sui collegæ irruës contra præfatũ Tristanum, vt ipsum offenderet prout ex multorum testium depositione cõprobatur, reperitur Ioannes ipse vulneratus in scia, & successiue ex eodem vulnere infrà breuissimum spacium mortuus. Hæsitatur ergo an teneatur Magni. Tristanus de homicidio, seu de aliqua culpa, vel an tanquã ad necessariam defensionẽ innocens iudicãdus veniat. Et certò nulli dubium ex iuris dispositione sancitum esse, ꝙ nedum instãti mortis periculo liceat alium occidere: vulg. clem. j. de homic. & l. ij. C. de fica. verum † etiam, 1 quãdo immineret aliquod periculum iniuriæ personalis. dixit Bald. in l. j. vj. col. C. vnde vi. ver. sed pone. & ibi etiam optimè Bart. in ij. col. & idem consuluit Bar. in suo consil. incip. Vanutius. Ant. de Butr. in cap. olim. el primo. de rest. spo. pen. col. & consuluit Alex. suo consil. lx & vj. in j. vol. & cõsil. cix. eod. j. vol. v. col. Ang. in l. is qui cum telo. C. ad leg. Cor. de fica. per glo. quam ibi reputat sing. & melioré de mũdo. & subdit, ꝙ in practica erratur, & ꝙ si scias practicare, vt decet, lucraberis de pecuniis: & quòd ipse in ciuitate Venetiarum practicauit & defendit quendam accusatũ de homicidio. † Cõstat autem, ꝙ ad hoc, vt quis excu- 2 setur, sufficit probari ꝙ probabiliter dubitari poterat de offensione, ita voluit Inno. in cap. si verò. de sen. excom. & refert & sequitur Ang. de Aret. in §. ius autem gentiũ. instit. de iur. natu. gen. & ciui. Et ꝙ imminebat periculũ iniuriæ personalis, satis liquet ex conditione

Universidad de Deusto
Biblioteca

personæ ipsius iudicis Ioannis rixosi, & scandalosi & impetuosi, ac cõsueti alios percutere, & vulnerare: vt plenè probatũ est. Liquet autẽ ex his, quæ paucis diebus anteà Ioan. ipse dixerat, *che deliberaua darnele vna mania intra la audientia*: in qua ipse occubuit, subdens: *che la era loco a tireto*, quasi dicat: *che non li ponia scampare*: & insuper aliàs satis cholericè dixerat: *non sia io Ioan. de Masso si auante la fine del officio noa ne la faccio vn altra auale che dir*: vt deponit Ioan. Francisc. copula. xxx. testis, & Ant. de aiutono. xl. testis in xlj. exceptione, qui plus subdit ipsum Ioã. dixisse: *che auanti la fine del officio li vole a fare cognoscere che era ipso Ioan.* & hoc vltra alias atrocissimas iniurias & minas, de quibus per Magn. Ioã. de paschalibus, vtiusque Iuris Doctor. quadragesimũ vnum testem in xlj. exceptione, & per Franc. Barbã. xxxix. testem ibidem: & sic attenta senili ætate ipsius Tristani, ac nobilitate conditionis & prosapiæ ipsius, existenti ipso Ioanne iuniore, robustiore ac fortiore, ac humiliore cõditione, vt plenè deductum adparet: & in tantũ asserunt testes, ꝙ semper eundem Tristanũ superasset, non debebat Magn. Tristanus ipse expectare se percuti aut iniuriari: & sic
3 se periculo cõmittere: maximè, † quia timor violẽtiæ inferendę iustus metus dicebatur: prout dicit Alex. de Imo. in suo consil. xcix. incip. quoniam per excellentissimum. in iij. vol. Et quòd non debebat se periculo committere, tenet Inno. & Bal. in c. j. quod me. causa
4 ex quo tenendũ est, ꝙ absque periculo esse non † potest. c. j. de baptis. in cle. secundùm Bald. in iij. colum. ibidem. ob quod ita senex & sexagenarius existens verisimiliter se tueri nõ potuisset absque metu seu periculo suæ iniuriæ personalis, quo casu licebat eidem Tristano cum armis se tueri, & occurrere, non aliter
5 considerato moderamine inculpatæ † tutelæ, secundùm Bar. in l. furem. ff. de sica. Ant. de Butr. in c. olim. de resti. spo. qui subdit pro doctrina Bart. in dicta leg. furem. ꝙ percussus cum pugno, potest occidere gladio, si euadere non poterat ab iniuria personali, vt ab
6 altero pugno: † pro quo euitando, & pro qualibet iniuria, licet occidere, secundùm eos: quod est perpetuò not. ita etiam in specie tenet Bar. in præfata. l. j. C. vnde vi. in repet. vj. col. etiam consuluit in propriis terminis Alexan. in consil. lxxvj. incip. visa inquisitione contra fortimeriũ. penul. col. j. vol. quod maximè dicit procedere, vbi aggressor fuisset robustior, prout est in casu præsenti: quia tunc propter inæqualitatem virium præsumitur, ꝙ aggressus non potuerit aliter se
7 tueri, per not. in glo. magna, in dicta l. j. C. vnde vi. & subdit Alex. in dicto consil. lxxvj. ꝙ licuit fortimerio aggressõ facere illud, quod fecit, ne Ioan. Andręe eius offensor perseueraret in ipsum offendendo: prout in casu, de quo agitur: & sic præsuppositio præfato Ioãne iuniore, ac robustiore & fortiore, & præfato Tristano seniore & debili, prout clarissimè demonstratum
7 fuit, licuit eidem Tristano † armis vti. vt per gloss. & Bar. in l. j. C. vnde vi. & ibi per Bal. in vj. col. & plenè per Alexand. consil. lxxvj. j. vol. vbi consuluit in propriis terminis in eo, qui se defendit cum armis contra insultantẽ sine armis: quia licuit etiã eundẽ occidere, prout occidit, cõcurrentibus qualitatibus prænarratis: prout in propriis terminis cõcurrunt in præsenti causa etiam cum Ioan. ita nominato, prout in præfato consil. quinimò & filio Andræ prout in casu do. Alex. in quo ille offensor nominabatur Ioã. Andræe, & in casu nostro hic offensus nominatur Ioan. filius Andræ de Masso: † & sic satis adparet præfatũ Magn. Tristanũ fuisse prouocatum ab ipso Ioanne, quo casu præsumitur eundẽ occidisse ad suam defensionem: secundùm Bal. in l. j. §. cum arietes ff. si quadr. pau. fecis. dica. Gãdi. in tractatu maleficiorũ sub rubr. de defen. à reo facien. ij. col. ver. sed ponamus, tu es. Bar. & Bal. in l. si ex plagis. §. tabernarius. ff. ad leg. aqui. Augu. Ari. in addi. ad Ang. in ver. & dictus Titius se defendendo. ij. char. Et tantò fortius considerandũ est, quòd dictus Ioannes iniuriauerat grauiter, vt suprà ostensum est, eundem Tristanũ, & diuersimodè, ex quo præsumendum erat, ꝙ habebat animum perimendi. & similiter offendendi: † ita in particulari dicit Aug. Ari. in addi.
9 ad Ang. in tract. malefi. in dicto ver. & dictus Titius. in ij. char. in j. addi. ij. col. post princ. dum dicit, quòd qui primò percussit, videtur habere animũ iterum repercutiendi. idem refert & sequitur Marsi. in sua pract. cau. cri. in ver. quoniam. xiiij. col. ver. & tantò magis hoc procedit. & sic cum occisus fuerit ab ipso Magn. Tristano aggresso iam ab eo, & se defendẽte, dũ Ioan.
10 ipse in ipsum Tristanũ impetuosè irrueret, † videtur Ioannes ipse à semetipso occisus, magis quàm à præfato Tristano aggresso. ita dicit Abbas in c. clerici. i. el primo: post principiũ. de vita & ho. cleri. & sequitur prædictus Marsi. in præfata sua pratic. in ver. quoniã. xv. col. & hoc per rationẽ, quia occidens aliquẽ se defendendo, non dicitur cõmittere male ficiũ: † secun-
11 dum Bal. in l. data opera. iiij. col. C. qui accus. nõ pos. & alibi occidens aggressorẽ se defendendo, non dicitur cõmittere maleficium, nec tenetur de occiso: vt tenẽt cõmuniter doct. in l. j C. vnde vi. & in l. vt vim. ff. de iusti. & iur. & in l. j. C. quãdo licet sine iudi. se vindi. & plenè Alex. in cõsil. cxix. incip. viso processu. iiij. col. in vij. vol. vnde exeunte ipso Ioan. aduersus præfatum magni. Tristanum ita cholericè & animosè, vt eundẽ offenderet, licuit eidem Tristano percutere & occidere, cũ ex iuris dispositione si percutio te antè, quàm tu percutias me, dum es in actu me offendendi,
12 † certè dicor fecisse ad mei defensionẽ. dixit Bart. in l. si ex plagis. §. tabernarius. ff. ad legẽ Aquil. refert & sequitur Ang. de Aret. in §. iniuria. j. col. in fi. insti. ad leg. Aquil. Ang. in l. quemadmodũ. ff. de inoffi. testam. Ant. Cur. no. in suis in ver. metus Ang. in tract. maleficio. in ver. & dictus Titius se defendendo. j. char. in ver. viti. circa med. Et ex quo dominus Ioã. ipse tutissimè permanebat tutus sticcatũ cum iudicibus, & fisci patrono, vt sæpius dictum est, nec ibi offendi poterat à prædicto Tristano. vt dictum est, non debebat igitur ipse Ioan. exire ad insultandũ prædictum Tristanũ: & ideò cùm aliter fecerit, & insultatus fuerit eundẽ Tristanum, potuit Tristanus ipse ad sui defensionẽ eundem Ioannem percutere, & sic occidere, prout occidit. ex quo ꝙ quis occiderit ad defensam, probatur statim, quòd adparet insultatũ fuisse: ex quo insultatus præsumitur fecisse, quicquid fecit ad sui defensionẽ † licí-
13 tam. dixit Flor. & Bald. in prædicta l. j §. cùm arietes. glo. in c. si perfodiens. extrà de homi. Quod maximè procedit, vbi incontinenti fieret, vt in casu præsenti: prout not. Bald. in l. iij. C. de sica. & consuluit Alex. in consil. cl. incip. visis & opportunè consideratis. in j. vol. & dicit Bald. in l. multis. C. de lib. causa. quòd sufficit probare, ꝙ aduersarius ruit in ipsum. † Et quòd
14 inuasus in dubio potius videatur fecisse ad defensionem

nem, quàm ad vltionem, consuluit Cæpo. in suo consilio xxix. colum. v. & consil. xlij. & xliij. cum sequen. Bal. in consil. lxxxij. incip. quidã enim insultatus. Ang. & Augu. in d. ver. & dictus Titius. col. vij. & subdit, ꝙ insultatus habet præsumptionem pro se, quòd quic-
15 quid fecit, ad sui defensionem fecit: † quod maximè procedit, quãdo ille qui aggreditur, est rixosus, prout dicit Cæpo. in præfato suo consil. xxviij. in ij. col. Item vltrà, ꝙ adparet ipsum Ioan. incœpisse rixam, verba illa, vt sic inquam temeraria proferendo contra prædictum regentem, eleuando sibi bachettam violẽter, extat etiã iuris præsumptio, ꝙ ipse incœperit rixam,
16 ex quo iura semper contra rixosum præsumunt, † ꝙ ipse prouocauerit ad rixam: vt dicit Alber. de Rosa. in dicta l. vt vim. Card. in cle. j. de homi. Cæpo. in d. con-
17 silio xxviij. in iiij. col. ad hoc facit, nam aliàs † attenditur consuetudo & qualitas hominis. l. vel vniuersorum. ff. de pig. act. l. qui semissus. ff. de vsur. l. non omnis. §. à barbaris. ff. de re mili. & in c. illo vos. de pignori. & sic concludit Cæpo. per prædicta esse econtra, ꝙ præsumendum sit pro eo, qui est pacificus & quietus de quibus quidem contrariis in vtroque plenè ostensum est in facto, ꝙ præfatus Ioan. fuerit semper rixosus, & econtrà prædictus Tristanus pacificus & quie-
18 tus. † Item etiam presumendũ erit contra ipsum Ioannem tanquàm iuniorem & robustiorẽ, ita dicit Fely. in c. j. col. xvj extrà de treuga & pace. Nec obstaret dicere, quòd ex præmissis non merebatur Ioãnes ipse occidi prima facie ita considerãti. Nam dato pro nũc absque veri prejudicio, quòd ita sit, aduertendum est, quòd prædictus magni. Tristanus non videtur eundem Ioannem percussisse animo occidendi, considerato loco percussionis: quia in scia, & non in capite
19 percussit: qui locus sciæ non est locus periculosus: † & sic ex conjecturis declaratur animus occidendi, vel non. gl. in l. j. C. de sica. & in l. Fulcinius. §. j. ff. ex quib. cau. in pos. ead. & in l. apud Celsum. in princ. ff. de doli
20 except. † vnde si voluisset occidere, percussisset in capite, in quo est locus periculosus: & ex modico ictu solet quis letaliter lædi, per text. in c. significasti. el. ij. de homi. & Ang. in tract. malefic. in ver. sciẽter & dolosè. circa fi. An. de Ros. in cap. consuluisti. ij. q. vj. percutere enim in capite, est magis periculosum, quàm in alia parte corporis. dixit Raph. Cuma. in cõsi. cxxxiiij. Ant. de But. in dicto c. significasti. & ibidẽ Ioan. de Ana. vbi subdunt, ꝙ percussus in capite, rarò liberatur. & ideo in specie consuluit ipse Franc. de Are. in suo consil. lxxx. in ij. col. per no. per Bar. in l. j. §. diuus. de emen. seruo. & text. nota. in l. omne delictum. §. si quis commilitonẽ. ff. de re mili. quòd vbi percussio fit
21 in loco, in quo verisimiliter percussio facta nõ † facit periculum, tunc non præsumitur animus occidendi: aliàs secus. Item, ꝙ non percussit animo occidendi, liquet: quia non adparet, quòd Tristanus ipse sit rixosus vel scandalosus, aut malæ vitæ, prout satis probatum est de præfato Ioãne, imò plenè liquet prædictũ Tristanum esse frugi, ac optimæ vitæ, ita quòd verisi-
22 militer talia attentare noluisse præsumendum est: † vt dicit Saly. in l. j. C. de sicar. & consuluit Cæpo. in consil. xxxj. col. iij & iiij. & consil. xxxiij. col. iij. Nec tenebatur magnific. Tristanus prævidens impetũ præfati Ioannis cõtra ipsum aufugere, subsistente sua nobilitate, maximè considerata infima ac tenui conditione ipsius Ioannis, qui satis humilis prosapiæ erat, &
sic fuisset eidem Tristano magna verecundia, & dedecus, si ex fuga euasisset. vilis & crudelis est, qui negligit famam suam. dixit Cyn. in l. si ex plagis. §. tabernarius. ff. ad legẽ Aqui. & in l. scientiam. §. qui cum aliter. † eod. tit. in suis addi. refert & sequitur Bald. in c. j. 23
vij. col. ver. dicunt quidẽ. de pace tenen. Ioan. de ana. in c. porro. pen. col. versic. refert etiam. de cle. pug. in duello. Ang. in præfato versi. & dictus Titius se defendendo. ij. char. j. col. in fi. & in eodem tract. in iij. char. eiusdem ver. iij. col. ver. ex iis infert. vbi Bal. & eo maximè, cùm metus improuisus instantis periculi tollat rectum iudicium deliberandi. nam qui est immenso dolore illatæ iniuriæ † vel metu permotus, non est in 24
plenitudine intellectus, Bald. in cap. j. §. j. in fi. de pace iur. firm. sequitur Ang. Arim. in d. ver. & dictus Titius. ij. char. & sic non tenebitur de occiso ex causa iusti timoris, cum Ioan. prædictus ita impetuosè in ipsum irruerit, & sic non voluntariè fecisse præsumitur, sed coactè. ita inquit Ang. in l. quis si fugitiuus. † in princ. 25
per illum text. ff. de ædi. edic. sequitur Marsi. in l. j §. præterea. col. v. ff. de quæst. Et multò fortius præmissa procedere adparent, cùm ictus seu vulnera non dentur ad mensuram: & se defendens non potest habere stateram in manibus, & mẽsurare ictus seu percussiones. † ita dicit pulchrè Bald. in d. l. vt vim. refert & se 26
quitur Cæpo. in suo consil. j. iij. col. Aug. arim. in addi. ad Ang. in ver. & dictus Titius se defendendo. iij. char. in j. addi. Et nihilominus circunscriptis. suprà relatis, habebat, prout habuit magnific. Tristanus ipse legitimam causam eundẽ Ioan. occidendi vltra præmissa. Et primò, ex quo pluries, & coram diuersis personis minatus est contra eundem Tristanũ. Et ideò aduersus minas præfatas non debebat expectare se percuti: † sed melius est occurrere in tempore, quàm post tem- 27
pus vindicare. no. Bald. in l. j. C. quando licet sine iudi. se vind. Albert. de Ros. in l. j. C. vnde vi. motus ratione, quia difficile esset scire, an minas inferens velit percutere ita vel ne, & quãdo. Idem voluit Ioan. Fab. in §. ius autem gentium. insti. de iure natu. gen. & ciui. vbi dicit Aret. si minans erat potens ad occidendũ illum minatum, & consuetus percutere, ita ꝙ verisimiliter poterat timeri, tũc potest præveniri. ita declarat Pau. de Cast. in d. l. j. quando lic. absque iud. Iaf. in l. vt vim. iiij. col. de iusti. & iure. & ideò decidit Bal. pulchrè in 28
d. l. j. quòd minatus mortẽ alicui, potest in illo actu à prædicto minato occidi: quia nõ debet expectare † se
percuti. Idem tenet Bal. super statutis, in ver. pax. infrà, in j. versic. Ang. in l. quemadmodũ. ff. de inof. testa. quem refert & sequitur Cors. in no. suis in ver. metus. Vnde cùm pluries Ioan. ipse minatus fuisset eundem Tristanũ, vt ex depositione plurimorũ testium roboratur, & demũ irruisset in ipsum, vt eundem offenderet, & sic minas ad effectum perduceret, extante eius consuetudine plenè verificata de pluribus excessibus per eundem commissis, licet eidem impunè occidere propter dictas minas & aggressiones: prout in simili dicimus, ꝙ priuati milites, qui itinera frequentata insidiis, aggressionibúsque obsideant, licet vlciscendo interficere vt mortẽ, quam minabãtur, accipiãt: & ad id quod incurrebant, occurrãt. dicit tex. in l. j. C. quando lic. absque iudi. & alibi, si occidero seruum mihi insidiantem, secutus ero, nec tenebor: quia aduersus periculũ naturalis ratio permittit se defendere. l. itaque. in princ. ff. ad legem Aqui. facit. l. deuotum. C. de

Universidad de Deusto
Biblioteca

metalla.lib.xij.& cõsuluit Cæpo.consil.xliiij.circa fi. & secundum quosdam sufficit solus terror armorum,
29 †seu insultus, licet percussus nõ fuerit. ita dixit Cæpo. in suo consil.xliij. Præterea, ex alio potuit impunè occidi: videlicet propter atroces iniurias prolatas per prædictũ Ioannem contra præfatũ magn. Tristanum, dum dixerat publicè, q̃ prædictus Tristanus erat publicus latro *ex tortore de la iustitia, cornuto e chè era andato recuperãdo la muliere per li bordelli.* & iuris dispositione sancitũ est, q̃ vbi fit iniuria alicui, de qua non solet adiri prætor, fortè propter conseruationẽ honestatis, seu aliter, cùm prætor illã audiens fortè poneret rem in derisum, & iniuriatus reputaretur vilis seu cornutus, tunc licet propria authoritate propulsare, & iniuriã repellere ob verecundiam, quam pati non poterat, & sic iustã habuit causam. vnde nõ debet pu-
30 niri de tali †vindicta ad propulsationem iniuriæ: licet excedat multũ. ita consuluit Paul.de Cast.in cõsi.cxc. incip. in causa carceratorũ. per totũ illud consilium. & sequitur Aug.Arm. in addi.ad Ang. in tract.maleficiis. in ver. Andræã auxiliatorẽ. pen.col. in versi. Andr. Armatus. in addit.ij. col.in ver. appensatæ. in fin. verbis
31 vltimæ additionis. †& hoc maximè ob honorem, qui quibusliber rebus præponẽdus est. l. Iulian. vbi no. ff. si quis omis. causa teit. quem ad hoc alleg. Ias. in l. reprehendenda. C. de insti. & substi. & in l. admonendi. col. xiiij. ff. de iureiu. Bal. in cap. ex ratione. ij. col. extrà de app. & ideò text. in §. socer. in l. miles. ff. de adul. dicit, verecundũ esse honorẽ tuum inultũ relinquere. & dicit tex. in cap. nolo. xij. q. j. q̃ is crudelis est, qui famam suam spernit. & adeò honor & honestas habendi sunt prætio, vt pari passu cũ vita ambulẽt. l. iusta. ff. de manu. vindi. Nec puto omittendũ, q̃ prædictus Tristanus noscẽs quanta cũ modestia & patientia se gesserit circa eius defensionẽ aduersus importunas accessiones, imò temerarias cũ reuer. ipsius quondã Ioan. cui omnipotens Deus eius peccata dimittat, statim post casus contingentiã se cõtulit ad domũ illustris. domini Proregis, quẽ non reperiẽs, quia ad venandũ accesserat, se contulit ad domũ quondã excel. domini Ioan. de Vrbina, cui casu proposito cõparuit in eius libertate pertistẽs, vt eius innocentia patefieret, sponte se præsentauit, & posuit in carcere in castro nouo: quod quidẽ fuit & est maximũ indiciũ suæ innocẽtiæ, cùm nemo sit ita fatuus & insanus, qui noscens se nocentẽ ac reũ criminis, velit se priuare libertate, & ponere se in carcere, putãs cælare veritatem. quæ tandem conculcari non potest, nisi sciat se innocentem. & loquor
32 vbi tractatur de pœna vitæ. † ita dicit Bart. Cæpo. in cõsil. xxxj. incip. super homicidio iiij. col. ver. decima & vltima. refert etiam & sequitur Marsi. in sua prac. causarũ crimi. ver. diligẽter. in antepen. col. ver. aliud est indiciũ non debile. & subdit formaliter .j. scripta verba. Et verè ego multotiens in diebus meis præsentaui multos ad carceres sua sponte, & semper reperti sunt innocẽres. & fuerunt absoluti & liberati: & non credo, q̃ aliud cadere potest in capite sani & prudentis viri, quam q̃ talis se sponte cõstituens ad carceres sit innocens. Nec suffragaretur fisco discere, q̃ in hoc casu videtur excessus modus inculpatę tutelę, per præfatum Tristanũ, cũ si ita dici posset, prout nullatenus dici potest, attamen adparet non fuisse ex proposito: quo casu tenendũ est in nullã pœnã incurrisse. Dixit
33 singulariter † flor. in l. si ex plagis. §. tabernarius. ff. ad leg. aquil. vbi ita per illũ tex. dicit tenere glo. xiij. q. in summa. ad fi. quod est sing. dictũ, prout refert & sequitur. do. Ant. de Alex. in addi. ad Bart. in l. j. C. vnde vi. idem cõsulendo tenet Alex. in consil. cix. j. vol. vbi allegat etiã hoc tenere Petr. de Anch. in clem. j. de hom. & idem tenet Alex. in consil. cxl. ij. vol. & cõsil. lxxvj. j. col. j. vol. & sic cùm nõ ex proposito, sed iusto dolore iniuriæ prouocatus, necnon ad euitãdum, ne vlterius offenderetur, cùm euasus prædictus Ioannes per vim à manibus domini Alexandri iudicis ipsum detinentis, ne in eundem Tristanũ irrueret, causa ipsum offendendi, vt testes omnes testantur, non videtur nec est alicui pœnæ obnoxius. Quod etiam cõprobatur, cùm moderamen inculpatę tutelę non sit in consideratione, si indeliberatè, & accessus calore iracundiæ insultatus excesit modum in defendendo: † quia 34
tunc non imputatur excessus: quia ibi hoc casu non potest vti hac moderatione, ex quo primi motus non sunt in potestate nostra: & sic nõ potest tunc discerni vertũ à falso. c. ita. xj. quæst. iij. ita voluit Abb. Panor. post glo. in c. significasti. de homic. vnde in rixa, prout ista fuit, non potest considerari dictũ moderamen. l. j. in rub. ff. de excep. l. ij. ff. de dam. infect. licet totũ hoc sit in arbitrio iudicis, secundum Abb. sicu. & Ioan. de Ana. in dicto c. significasti. & nulli dubium, q̃ considerata persona ipsius magn. Tristam nobilis, & de generosa prosapia, necnon & eius senili ætate, ac debilitate, & dignitate officij in quo erat, & superioritate in ipsum Ioannem, qui tunc erat iudex in ipsa magna curia, & Tristanus ipse regens, & econuersò inspecta qualitate infimæ conditionis ipsius Ioan. plebei iam iuuenis, & robustioris ac scandalosi, & malè morigerati, vt plenè probatum est, nemo dubiũ arbitrati deberet moderamẽ inculpatæ tutelæ non esse in aliqua consideratione. Et minimè militaret pro fisco, quatenus obiiceretur, q̃ testes deponẽtes præfatũ do. Ioannem irruisse in ipsum Tristanũ causa eundem offendendi, non videãtur deponere certitudinaliter & precisè, sed per verbum credulitatis, videlicet q̃ ita credunt secundũ eorum iudicium & videre, q̃ Ioannes ipse irruebat causa illũ offendendi: nam cùm adsignauerint rationem eorum dicti, satis adparẽt probasse, quòd quondam dom. Ioannes intendebat prædictum Tristanum offendere, & sic plenè probant. † licet ita 35
secundum eorum credulitatem, seu iudicium & videre, deposuerit. ita, voluit Bald. in l. qui tamen. §. si arbiter. ff. de arb. Cyn. Bald. & Saly. in l. testium. C. de test. Bal. in l. conuenticula. C. de episco. & cler. Ioan. And. in addi. Specul. in titu. de teste. §. j. super versic. item, quòd deposuit de sua credulitate. Ant. de But. in cap. quoties extrà de testib. & aliquid per Alexan. in consi. lxxiiij. j. vol. quibus suffragatur potisima ratio, quòd eo casu testes deponere adparent de re, quę non subiacetur sensui immediatè, sed mediante discursu intellectus. ita dicit in specie Bartol. in suo consi. incipien. Ray. Petri, †quem allegat Alexan. in suo consi. lxxvj. 36
aliàs. lxxvij. incip. visa inquisitione. in vltima col. in fin. j. volum. & in consil. cix. vbi multa adducit, quæ maximè procedunt, cùm testes ipsi deponant ad defensionem: † quo casu probant, licet de eorum credulitate deponant. dixit Bald. in l. solam. C. de testi. & 37
ibi Saly. in iij. colum. vbi ambo allegant dictum consilium Bartol. & facit bene text. quem ibi not. Anton. de Butr. in cap. vnico. extrà de scruti. ver. quantum humana

mana fragilitas. & prælegatum consi. Alexan. lxxvij. refert etiam & sequitur Iacobi. de S. Georg. in l. testes cos. j. colum. ff. de test. vbi formaliter dicit, & amplius dico vobis, quòd si sum inculpatus de homicidio, & ad probandum meam innocẽtiam, & quòd illud feci ad defensionem, si testes examinati deponant se credere, quòd feci ad defensam, erunt boni testes: quia an fecerim ad defensionem, non potest videri per testes, sed bene potest cognosci animus meus ex actibus. Ita consuluit Alex. vbi suprà, & facit insuper optimè dictum Baldi in l. vnica. xj. seu vltima col. C. de cõfes- 38
vbi singulariter dicit, † quòd fecisse ad defensionem probatur per coniecturas, quæ iudicis arbitrio committũtur, quod dicit esse no. dignum. Vltimò, licet audacter concludi posset prædictum magn. Tristanũ exemptum ab omni pœna & culpa ex præmissis, attamen tanto magis ad id tenendum est, cum semper inseruierit cap. quondam regi gloriosæ memoriæ, & successiuè Cæs. Maiestati, tam de præterito, quam de præsenti pro capitaneo in triremibus regiis regni Siciliæ. in quibus diu inseruiuit, prosequendo Turcas & Mauros, sæpè & sæpius de eis trophæa ac victorias reportando in pluribus cõflictibus, & bellis naualibus, tum etiam de præsenti anno in obsidione ciuitatis Neapol. & in classe maritima, vbi strenuè ac fortiter pugnauit contra Gallos, & inimicam ligam: & tandẽ interempto Illustris. don Vgono de moncada se pro Prorege gerẽte, ipse quoque Tristanus cum aliis proceribus regni captus fuit ab hostibus in triremibus pessundatis, in quibus strenuè belligerando captiuus effectus est: & tandem suo proprio ære se redemit: & Neapol. rediens licet senex, & imbecillis, prout erat, & vires suppetierunt continuò exiuit extrà vrbem cum aliis militibus castra metando, ac præliãdo cum hostibus vsque ad consequutionem fœliciss imæ victoriæ: ob quòd quando verè culpa aliqua sibi imputari posset, prout minimè potest, cùm strenuè semper se gesserit pro seruitio regio, & beneficio ac vtilitate rei
39 pub. abolenda † est: per no. per gl. & doc. in l. & si seuerior. C. ex quibus cau. infam. irrog. & in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. eo. tit. & facit optimè text. in l. ad bestias. ff. de pœn. vbi not. per Dyn. quòd in huiusmodi
40 casu, quando esset delictum. in †quo veniret pœna capitalis imponenda, quilibet de populo posset talis sententiæ executionem impedire, respectu qualitatis similis personæ, vt refert & sequitur Ludo. in singu. suo. ccccxlviij. & ccccxlj. incip. tu Senensis. & tenet etiam Nico. de Neapo. in l. hos accusare. §. pen. ff. de accus. Et quòd quis propter eius excellentiam, seu eminẽtiam alicuius exercitij non puniatur ad mortem, vbi alius puniri deberet ob commissum flagitium, vltra tex. in d. l. ad bestias. plenè Ias. in l. j. ij. col. ff. de legi. Bar. Chassane. in suo tract. gloriæ mundi. in x. parte. in xxx. consideratione. pen. col. char. xviij. Et hinc est, quòd licet princeps non posit dãnatum ad mortem absque partis iniuria liberare, tamen si eius liberandi persona sit strenua & vtilis reipublicæ, id facere poterit. Ita ex aliquibus ex præmissis concludit Par. de Put. in tract. syndi. in ver. pœna. ver. an iudex potest ad clamorem. Quod maximè procedere dicendum est in casu præmisso, cum Abiatar licet esset dignus morte, tamen veniam obtinuit à Salomone, vt scribitur tertio Regum. ij. c. ibi. Abiatar quoque dixit Rex, vade in agrũ tuum, & quidem vir mortis es, sed hodie te non interficiam, quia sustinuisti laborẽ in omnibus, in quibus laborauit pater meus. & pro hoc adduco optimã glo. in ver. ob meritũ in §. sed & quod principi. ver. planè. insti. de iure natu. gen. & ciui. ab omnibus approbatã, quæ dicit, quòd sit remissio pœnę, quando quis multũ seruierit principi. & sic iusta causa remittẽdi pœnam alicui etiam delinquenti, est propter seruitia multa, quæ cõtulit principi vel reipublicæ. ita etiam ibi no. hoc Ang. in d. §. sed & quod. versi. in glo. ob meritum. refert etiam & sequitur Bar. Chassan. in suo tract. gloriæ mundi. in vj. parte in xix. consideratione. ij. col. & in eadem. vj. parte in xxxviij. consideratione in fin.

Nec omittendũ censeo in præsenti causa ad instantiam ipsius magnific. Tristani fuisse productos omnes ferè testes Italos, & signanter Neap. qui in eius fauorẽ verissimum testimoniũ perhibuerunt, & non absque maxima consideratione & admiratione, attento capitali odio inter Hispanos & Neapolitanos cõcepto ex malis, imò prauis moribus armigerorum, qui tempore obsidionis hospitati sunt intus ciuitatem ipsam Neapo. qui, & si veridicè aliquid deponere potuissent in fauorem patris ipsius quondam Ioan. querelantis, & contra præfatum magni. Tristanum, equidem non dimisissent tanquam in Hispanum, & in fauorẽ partis aduersæ Italæ, & patriæ Neapo. cùm non posit in dubium refricari odium ac maliuolentia prędicta concepta inter Hispanos & Neapo. præcedentibus tot & tãtis offensionibus & iniuriis personalibus illatis per eosdem stipendiarios contra Neap. qui, & si testificari potuissent contra prædictum magnifi. Tristanũ, proculdubio non dimisissent: prout ita de iure præsumẽdum. quod quidem rationabile est dictũ: †& sic debet 41
mouere iudicẽ, sicut si allegaretur text. legis. Ira dixit pulchrè Andr. de Iser. in proœm. feu. in vlti. col. & sequitur Ias. in l. j. vij. col. C. de rei ven. & in auth. si qua mulier. vij. col. C. de sac. san. ec. maximè, quia quærere text. vel legẽ, vbi habemus rationem, non est nisi infirmitas mentis & intellectus, secundum Arist. quem ad hoc allegat Ang. in consil. cc cxvij. incip. in q. vertente inter illos principes. iij. col. & ideò tex. solennis, quem ad hoc ponderat Bal. in l. scire oportet. §. sufficit. ff. de excus. tut. dicit, quòd satis est allegare rationem naturalem, & naturalẽ iustitiam. idem tenet Ang. in consi. cclxxiiij. incip. thema, super quo consilium petitur, In reliquis suppleat excellen. dominorum. S. Colla. Com. doctrina exactissima, integritas, æquitas maxima, ac summa & consueta religio, quæ ab omni pœna & culpa prædictum magnific. Tristanum ex præmissis exemptum declarare dignetur. & ita iuris esse arbitror salvo semper eorundem dominorum rectius sentientium iudicio, cui me submitto.

Thomas Grammaticus Vtriusque Iuris Doctor.

Et tandem facta relatione per magnifi. do. Io. Martalem, Illustrissi. domino Proregi Principi Orangiæ, ex ordinatione Suæ Illustrissi. domi. fuit Magnifi. Tristanus ipse liberatus & transmissus pro castellano ad castrum inexpugnabile insulæ Brundusij.

SVMMARIVM.

1 *Captura inquisiti non debet concedi per iudicem, nisi per prius adparent per informationem de delicto, de quo fit inquisitio.*
2 *In falsi crimine semper debet fieri interpretatio, vt falsum excludatur.*
3 *Falsi probatio debet de necessitate concludere.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

4 *Probationes clariores, quæ in criminalibus requiruntur, in causa falsi sunt necessariæ.*

5 *Suspicio sola in causa falsi habetur pro veritate: intelligè, vbi est ciuiliter mota: quia quando criminaliter fuit mota, requiruntur probationes, sicut etiam in cæteris causis criminalibus.*

6 *Testium dicta debent interpretari, vt sustineantur: & quòd nec falsum deposuerim.*

7 *Testis si quid minus aduertenter deposuerit, præsumendum erit potius ex ignorantia, quàm ex dolo, vt falsitas excludatur.*

8 *Testis non dicitur falsum deponere, quando eius dictum potest aliqua interpretatione verificari.*

9 *Fama bona inquisitorum de falso, multum operatur ad exclusionem falsitatis: vbi qualitas personæ multum operatur ad remouendum falsitatem & nu.* 10.

11 *Testis adserens aliter deposuisse, quàm scriptum est, si in ciuili causa creditur magis notario: Si autem in criminali, magis creditur testi, maximè in causa falsi.*

12 *Testis dictum ad hoc vt saluetur à falso, sufficit aliquid esse verum, vel non esse implicitè.*

13 *Falsum minimè dici potest id quod innatur primordio veritatis.*

CONSILIVM XXX.

INcomprehensibilis Dei auxilio petito, Amen. In causa Io. Thomasij Pisciuindoli, & Bartho. eius socij inquisitorum de falso ad instantiam regij fisci, & partis queruiantis cùm prætendantur falsum testimonium protulisse aduersus obligationẽ liquidam in actis magnæ curię existentem, in qua adparent obligati quondam Anto. de philippel. & eius vxor, quæ prætendens per vim & metum præfati quondam eius viri se obligasse, produxit testes præfatos, deponentes prędictam eius vxorem requisitam ab eius viro, recusasse se obligare: & quòd lugendo recesserat à præsentia eius viri prædicti, redeundo ad eius cameram, intantum quòd magister actorum, qui accesserat ad capiendum obligationem, recesit, dicendo quòd ipse cepisset huiusmodi obligationem, non teneret: ob quod Antonius ipse eius vir gladio euaginato accesit iterum ad eam: vnde reuocatus iterum magister actorum, qui recesserat, rediit, & dictam obligationem stipulatus est, adserendo sponte vxorem ipsam pro præfato eius viro se obligasse. Et ad fundamentum prætensæ falsitatis subditur, quòd cùm prædictus Anto. stipulatus fuerit in eadem obligatione tam pro se, quàm pro parte eius filij absentis, & vnus ex prædictis testibus deponit eademmet die ibidem vidisse prædictum eius filium in prædicta domo prædicti Anto. eius patris, in qua obligatio prędicta stipulata fuit, & sic ex premissis duobus prætenditur ipsos testes falso modo deposuisse, & ob id captos & carceratos. Constat namque ad capturam, & succesiuè carcerationem prædictam minimè de iure deueniri potuisse, nec posse nõ præcedente prius informatione de prætensa falsitate: & sic quòd adpareat prætẽsum delictum commissum fuisse, vt inquit Salyce. in l. nullus. v. no. C. de exhibẽd. reis. secundum † quem cõsuluit Deci. in consi. clxxxix. in fi. verbis incipien. lætatus sum. vbi loquitur in propriis terminis in materia falsi. & licet non potest nedum præsumi, verum imò nec suspicari aliquid falsitatis ex prædictis, attamen quatenus testis vnus deposuerit vidisse tunc temporis filium prædicti Anton. id est eodem die in domo prædicta, pro quo táquam pro absente promiserat Antonius ipse pater in prædicta obligatione de rato: nam si recte aduertatur, hoc non habet implicare aliquid falsitatis, cùm vtrunque stet pro possibili, videlicet q̃ filius ipse staret hic Neapol. & quòd fuerit visus per eundem testem in domo die prædicto: & pariter quòd prædictus Antonius pater promiserit pro præfato eius filio tunc à domo absente, vel fortè, quòd illum adhuc non induxerit ad eius voluntatem, vt se cum eo obligaret: & hoc præsupponendum est de necessitate, ex quo compatibile est, & semper debet fieri interpretatio, vt falsum excludatur, † & non sit falsitas, vt inquit Bal. in l. iurisgẽtium. 2
§. quod fere. ff. de pact. Bald. in l. Imperator. ff. de statu homi. Alex. in consil. lxx. in ij. volu. & consil. lxxiiij. in iiij. volu. Imo. in consi. ciii.. visis &c. ex quo probatio falsi debet de necessitate concludere, vt dicit pulchrè Bald. in d. §. quòd ferè: imò † in causa falsi requiritur 3
magis stricta & concludens probatio, quàm in aliis causis. c. in præsentia. & ibi Bal. extrà de proba. & in d. l. Imperator. Saly. in l. de tutela. C. de in integ. restitu. minor. & ideò consuluit Philip. Deci. in prædicto suo consil. clxxix. quòd clariores probationes quæ in crinalibus requiruntur, † in causa falsitatis sunt necessa- 4
riæ. & idem consuluit Pet. de Anchar. in consil. xxiij. aliàs xxiiij. Fulgo. in consi. clxxiij. & ideò non est simpliciter verum decere indistinctè, † quòd in causa fal 5
sitatis suspitio sola habeatur pro veritate, per ea quæ habentur per glo. & doct. in c. in memoriam. xix. dist. nam illud procedit in causa falsi ciuiliter mota, non autem quando criminaliter intentatur: quia eo casu requiruntur probationes, sicut & in cæteris causis criminalibus, imò & liquidissimè. ita consuluit Fulg. in consi. clxxiiij. incip. super eo, quòd quæritur. & latius refert & sequitur Philip. Deci. in consil. clxxv. incip. in causa fallitaris. & in prædicto consi. clxxix. † Quod 6
maximè concedendum est, cùm dicta testium debeãt interpretari, vt sustineantur, vt dicit Barto. in l. ij. per illum text. C. de iis, qui ex publi. ratioci. libr. x. Bart. in l. Iul. ff de hære. insti. gl. in c. periculosè. de pœniten. distinct. j. imò si quid † minus aduertenter per testem 7
deponeretur, præsumendum est potius ex ignorantia, quã ex dolo, vt falsitas excludatur. Ita consuluit Fran. de Are. in consil. xlvij. incip. visis. ij. colum. Bald. in l. j. ff. de leg. in fin. colum. & ideò dixit pulchrè Innoc. in c. causam quæ. de rescrip. quòd † testis non dicitur fal- 8
sum deponere, quando eius dictum potest aliqua interpretatione verificari, per c. cùm tu. extrà de testi. & consuluit Bald. in consilio cccxxiij. iniij. volum. incip. præmittendum est ad euidentiam. imò impropriari debent verba testium, vt concordentur. l. ij. & ibi Bart. C. de iis, qui ex publi. ratioci. lib. x. & Alexan. in l. j. de operis no. nunt. Suffragatur insuper in fauorem istorum inquisitorum bona fama, quæ multum operatur in falsitatibus præsumendis vt dicit Bald. in l. ea quidem. C. de accusationibus. & consuluit Cæpo. in consilio xl. incipien. Lucius. † & licet in specie non 9
probentur, cùm adhuc non sint datæ defensiones, attamen satis est quòd fiscus non potuit aliquid probare de mala fama contra ipsos: ergo de necessitate præsumitur bona: cùm quilibet in dubio præsumatur bonus. l. merito. ff. pro socio. cap. primo. de scruti. & voluit Innocentius in cap. dudum. de præsumpt. fin.

ibi dum

ibi dum dicitur, cum prima facie præsumitur, quæ est,
10 vt nemo delinquere præsumatur. & sic succedit † quòd qualitas personæ multum attenditur ad remouẽdum falsitatis præsumptionem. dixit Bal. in l. ij. C. de fals. & l. quoties. §. si non in corpore. de hære. institu. Item, inquantum reperitur scriptum prædictum Bartho. tanquam testem examinatum deposuisse, quòd prędictus quõdam Antoni. accesit cum gladio euaginato contra prædictam eius vxorem eandem minando, vt se obligaret, quod est contra tenorem obligationis, ibi dum dicit, quòd sponte & voluntariè respondit, quod ibi in causa ciuili fuit idem Barthol. examinatus per actuarium solum absque interuentu iudicis: & in præsentiarum in iudicio criminali examinatus deposuit non ita dixisse de cultelo euaginato per Philippellum contra vxorem, nec de vi aliqua, seu minis illatis per ipsum contra eandem: sed solùm quòd illa recusauit se obligare, & recesit, accedẽdo ad eius cameram, relinquendo eundem Bartho. testem ac virum, & actuarium; qui accesserat causa capiendi obligationẽ: vnde
11 resultat † quòd licet aliàs quando testis adserit se aliter deposuisse, quàm scriptum reperitur, credendum videatur magis notario actorum, quàm testi: tamen hoc non vendicabit sibi locum in criminalibus. Ita in specie dixit Barto. in l. si quis legatum. pen. q. ff. de fal. Specu. in tit. de teste. §. j. versi. quid si testis. Felyn. in c. ad audientiam. de præscrip. Abb. in c. cùm causam. de testi. & in cap. cùm tut. eod. tit. maximè quando prędicta prima depositio, quæ non negatur per ipsum testẽ, non fuisset facta iudice præsente, prout dicunt prædicti doct. & idem tenet Specu. in prædicto tit. de teste. §. j. versic. sed pone, ecce iudex. & in titu. de instru. edi. §. restat. ver. sed quid si vnus, & ibi dixit, quòd omnes doctores Bonon. in sua priuata examinatione ita concordarunt, quòd non credatur tabellioni contra testem, quando testis fuit accusatus de falso, quia in criminalibus debent esse probationes luce meridiana clariores. per l. sciant cũcti. C. de probati. quod etiam sequitur Ludoui. Roma. dicens esse verum dictum, & singulare in l. j. §. si. ff. de verbo. obligat. & sequitur Panor. in c. ad audientiam. extrà de præscript. j. colum. versic. & facit iste text. ad q. & in c. causam, quæ inter archiepiscopum. in fin. de testi. vbi dicit istud dictum Specu. esse multum nota. Idem tenuit Angel. & Imol. in l. j. §. si quis neget. ff. quemadmod. testa. aper. Imo. in clemen. prima de hære. & ibi Cardi. in §. fin. Saly. post Cyn. in l. si quis decurio. versi. pone, quòd testis. C. de fal. Alex. de Imo. in consil. lxx. incip. viso processu inquisitionis. in j. col. versic. ij. respondeo. in j. volum. & in consil. xlix. incip. visis processibus in causa inquisitionis formatæ. quasi per totum. ij. volum. Idem refert & sequitur Thom. ferra. de Brixia, in caute. suis caut. xxvj. sub rubri. cautela ad euadendum testem falsariũ à pœna falsi. Nec omittendum est, quòd prædictus actorum notarius non negauit, imò annuit, & dixit prædictam vxorem à principio recusasse se obligare: & quòd recesit ad cameram, & ipse notarius pariter recesit, & postmodum iterum vocatus fuit, & sic recesit, & postmodum iterum vocatus fuit, & sic recessus est, & cœpit obligationem præfatam, ex quo vxor acquieuerat voluntati viri, & se obligauit: & sic depositio ipsius actorum notarij conformatur, & non in modico, depositioni ipsorum testium: & ad hoc
12 † vt dictum testis saluetur, sufficit aliquid esse verum, vel non esse implicitè. gl. est no. in c. si quando. in ver. rationabili. & ibi But. in apostil. j. in recollectis. de rescrip. & firmat Bertha. in repe. suo, in versic. impugnatio. ij. col. in v. ver. Prætereà adparet, ex prædicta depositione notarij actorum, quòd depositio dictorũ testium iuuatur primordio veritatis, quo casu falsum dici minimè potest id, quod primordio veritatis iuuatur: dixit Bart. & Pau. de Cast. in l. cùm filius. §. hæres meus. ff. de lega. ij. vbi Pau. subdit, quòd id, quod habet aliquid veritatis admistum, non potest dici falsum. & idem consuluit idem Pau. de Cast. in consil. cl. & And. de Iser. in constitutione, si damna in iij. col. Fran. Cur. in consi. lvj. v. col. incip. super processu inquisitionis. ex quibus debent inquisiti prædicti nullatenus detineri, sed liberari: & ita executum fuit per magnam curiam vicariæ viso præsenti Consilio.

Thomas Grammaticus I. V. Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Hostis dicitur veniens contra proprium Regem, dum sibi præstat iuramentum fidelitatis.*

2 *Recognoscens alium in dominum petendo ab eo confirmationem feudorum, venit feudo priuandus.*

3 *Animus & voluntas datur factis intelligi.*

4 *Filius præsumitur gesta parentis imitari. & ibi multa in simili de hoc.*

5 *Filius præsumitur eiusdẽ affectionis, sicut & pater fuit: & e contra, si pater fuit partialis contra Regem seu fidelis, ita præsumitur & filius. & nu.* 6.

7 *Nullum maius mentis nostræ testimonium quam qualitas insecta verborum.*

8 *Testis deponens quòd in aliquo negotio Titius fuit secum in tali loco, & Titius examinatus negat cum eo interfuisse, ibi testis talis non probat.*

9 *Præsumptionibus & coniecturis verificatur quòd quis aliquid simulauerit, vel ficte scripserit: & sic simulatio probatur per coniecturas.*

10 *Præsumptio vna tollitur per aliam.*

11 *Præsumptio specialis tollit generalem.*

12 *Præsumptiones duæ vbi cõcurrunt, qua in vna est exclusiua delicti, & alia inclusiua semper attenditur exclusiua*

13 *Rex Frãcorum si faceret confiteri vnam ciuitatem esse suam, faciendo sibi iurari fidelitatem, talis confessio & etiam iuramentum præstitum, non tenet.*

14 *Notarius si fecit instrumentum falsum, & omisit in eo apponere die m vel locum, ob quod instrumentum non tenet, non tenetur pœna falsi.*
Testis si deposuit falsum vltra capitula, ob quod eius dictum non valet, non punitur pœna contenta in statuto, ex quo factum per eum non valuit de iure.

15 *Deliberatio colligitur ex præparatoriis & gestis.*

16 *Credens verbis boni viri, seu magni, aut fide digni, excusatur d. succesiu.*

17 *Seruiens de pecunia principi veluti soluendo, ad hoc non tenebitur personaliter seruire.*

18 *Vasallus debet de necessitate interpellari à domino, & requiri de seruitio: nec tenetur vltro se offerre.*

19 *Vasallus infirmus non potest arctari, vt personaliter seruiat domino.*

20 *Bannum pœnale præbet iustam excusationem. & nu.* 21.

22 *Metus perditionis bonorum, seu amissionis vitæ & honoris, præbet iustum metum.*

23 *Bannum pœnale seu mandatum, licet effectum suum contra aliquem sortitum non fuerit, nihilominus metus*

illius

Universidad de Deusto
Biblioteca

illius pœnæ excusat.

24 *Metus sufficit & dicitur iustus, vbi quis scit de facili se posse compelli.*

25 *Metus amissionis bonorum & mortis, æquiparatur: & dicitur iustus metus. & num. 26.*

27 *Metus mortis dicitur iustus metus.*

28 *Rebellis dici non potest existens cum hostibus, & qui originarius est terræ occupatæ per hostes.*

29 *Accedens ad hostes, non vt eis auxilium impendat, sed vt sibimet prosit, & ne offendatur, dicitur dolo carere, & non est in pœna.*

30 *Homagium præstans hosti præcedente protestatione, quòd metu præstabat, excusatur.*

31 *Metus iustus dicitur timor violentiæ inferendæ.*

32 *Metus iustus dicitur, timere violentiam inuasoris.*

33 *Metus iustus dicitur, nedum cùm instans est periculum verùm etiam cum res ad id verisimiliter tendit.*

34 *Metu paria sunt quòd aliquid fiat, vel per probabilem suspicionem metus.*

35 *Timere sufficit saltim probabiliter, etiam si non iustè ad excusandum quòd propter metum quid factum sit.*

36 *Vasallus committens causam priuationis feudi, licet veniat feudo priuandus, tamen si id per metum fecerit, excusabitur.*

37 *Vasallus timens vim hostium, si tamen vt euitaret periculum dimisit dominum in prælio periclitantem, excusatur.*

38 *Vasallus tenetur iuuare dominum salua sua persona & vita, quam præponere debet saluti domini.*

39 *Crimen læsæ maiestatis non potest imputari carèti dolo.*

40 *Vasallus accedens ad hostes de loco insid. li ad infidelem, non potest dici transfuga, seu hostis.*

41 *In crimine læsæ maiestatis non fit extensio de vno casu ad alium: sed fit stricta interpretatio.*

42 *Metus iustus excusat à iuramento fidelitatis præstito alteri inuasori. s. tyranno.*

43 *Metus iustus est, nedum compulsio, sed timor coactionis*

44 *Metus iustus facit, vt vasallus non perdat feudum, si ex metu ductus contrahat amicitiam cum hostibus: Secus, si in damnum sui domini amicitiam præfatam contraxit.*

45 *Metus iustus siue iniustus excusat à culpa.*

CONSILIVM XXXI.

IN Remendi Dei præsidio petito, Amen. In causa magni. Io. Bapt. de Abenabulo, cum regio fisco, audio tam subtiliter & copiosè fuisse allegatum per magnifi. Ioan. Angelum pisanellum. V. I. D. & collegam in causa, & qui eandem vsque ad publicationem incluſiuè instruxit, vt nihil melius, nihilque aptius pro explorata clietis victoria adduci potuisset: Attamen vt eidem clienti morem geram, eius conclusionem velut veridicam & iuri consonam adprobo, & ne illotis manibus ad rem ipsam accessisse videar, infrà scripta ad eiusdem conclusionis corroborationem subiiciam. Et in primis, licet ipse magni. Io. Bapt. iuramentum fidelitatis præstitisse adpareat Duci Gallorum, & inimicæ ligæ domino de Lotrech: & literas suis vasallis destinasse, in quibus confirmationē, seu conseruatoriū possessionis suorum castrorū ab eodem belli duce obtinuisse adserere videatur: quæ omnia prima facie in crimen re-
1 bellionis sonare videntur, † & etiam hostilitatis: cùm pro hoste habeatur præstans iuramentum fidelitatis contra Regem proprium: per text. in c. j. de nouā for. fideli. nam dicitur incurrisse eo casu in crimen læsæ Maiestatis, per l. quisquis. C. ad leg. Iul. Maie. prout dicit And. de Iser. in tit. quæ sit prima causa. in §. rursus. ij. col. & in l. hac edictali. de pac. iur. fi. §. cōuenticulas. & in l. iiij. in prin. ff. ad leg. Iul. maiestatis. † quia recognoscēs alium in dominum, petendo ab eo confirmationem feudorum, & ipsam obtinēs, venit feudo priuandus. ita dicit Abb. in c. cùm olim. de re iudi. & sequitur Iac. in tract. feudo. & in tantum dicit præmissa gerens, crimen læsæ maiestatis incurrisse, per tex. in l. ij. ff. ad leg. Iul. Maiesta. ꝙ propter tale iuramētum fidelitatis hosti præstitū, veniat pœna capitali plectendus: vt dixit Luc. de Pen. in l. deuotum. C. de meta. lib. xij. attamē Magni. Io. Bapt. re ipsa, & facto contrariū demonstrauit, dum notoriè semper eius castra, & vasallos sub Cæsareis vexillis, licet ab eis absens, morari iusit, vt quem plurimorū testimonio roboratur: maximè cùm ita eos morari mandauerit, prout etiā vsq; in hodiernū diem permanere adparent. & sic videtur contrarię volūtatis † & animi fuisse, quam fiscus præ- 3
tendat: cùm factis detur voluntas intelligi & animus. l. reprehendenda. cum vulg. C. de institit. & subst. quia talis præsumitur animus, qualia sunt facta: secundum Lud. in cons. xcvj. incip. in Christi nomine Amē. super eo, ꝙ queritur. & alibi magis est actu voluntatē declarare, quam verbis. dixit Ludo. in consi. cclxxj. ij. col. & fortiora sunt facta ad demonstrandum animū, quam verba: quæ sæpe proferuntur contra intentionē proferentis. c. dilecti. de appel. c. æstimant. x. q. iij. ita dixit Abb. in consi. ccxxiiij. incip. illud de iure quæritur. & ibi subdit, ꝙ plerunque proferuntur cōtra intentionē proferētis, prout fuerunt prolata seu scripta in dictis literis transmissis. Quod etiam corroboratur de cæteris probationibus existentibus in processu. constat namque ipsum Io. Bapt. semper fuisse cordialissimum Aragonēsem, & successiuè Cæsareum, & ꝙ eius pater, & eius patruus pariter, vt deuotiss. Aragonenses inseruierūt semper personaliter Serenis. retro principibus de domo Aragonum, & signanter quondam cap. regi glorioſæ memoriæ, † & sic ipse vt filius gesta parētum 4
& prædecessorū imitatus extitit, prout ita de iure etiā præsumendum est parentum gesta imitasse: vt inquit Spec. in prooemi. Spec. ver. cæterùm. & ideò dicit Bal. in l. liberti. ij. col. C. de oper. liber. quòd filius præsumitur eiusdem affectionis & voluntatis fuisse, sicut & pater fuit. Hinc est, † quòd sæpè solet filius similis esse 5
patri, ita in virtutibus, sicut in vitiis. l. quisquis. C. ad leg. Iul. maiest. l. quòd si nolit. §. qui mācipia. ff. de ædil. edict. Idem dicit Neap. seba. in consuetu. Neap. incip. & si testator. in ver. dispo. sub rub. de succe. mor. sine fil. & ideò consuluit Barba. in suo consil. xxxiiij. in ij. volum. xxiij. colum. incipien. præclarus optimus. vermodo sacratissimus Imperator. † quòd natus ex patre 6
partiali contra regem, eodem modo præsumitur eius filius. idem refert & sequitur Alber. Bru. in suo consil. xiij. x. col. & sic cùm non ex infecto sanguine, sed fideli digressus fuerit, succedere debet præsumptio. l. non omnis. §. à Barbaris. ff. de re milita. quòd non debet ad dolū imputari, si quid successerit contra id, quod fieri debebat, iuxta nunc dicta per And. in c. j. §. porrò. quæ fuit prima causa benefi. amitt. Item liquet ex processus meritis, quòd tēpore obsidionis Neap. ipse Magni. Ioan. Bapt. demonstrabat se satis tristem, ac mœstissimum,

mum, emittendo tacitos clamores inter seipsum ac suspiria: exhibendo suam anxiam voluntatem, ac desiderium victoriæ Cæsareæ aduersus Gallos, erogando diuersa potagia, referentibus prosperos successus Cæsarei exercitus: & tandem subsequuta victoria, satis superque gauisus extitit. Hinc est, quòd statim eius magnifica vxor nudis pedibus comperta fuit accedere ad propinquiorem ecclesiam, Deo gratias referendo: prout ex infinito numero testium cōprobatur. Hinc 2
succedit, quod pulchrè dixit Bal. in rubr. de testi. & in c. super literis. v. col. de rescrip. quòd nullū est maius
7 mentis nostræ testimonium, † quàm qualitas inspecta verborum. & dixit Bal. in l. voluntatis. ad fin. C. de fideicommiss. quòd non credimus hominem velle, nisi illud, quod dicit, ex quo vox est mentis nostræ euidentissimum argumentum. dixit Bald. in l. ea, quæ circa princip. C. quomodo & quando iud. Hinc dixit Bald. in consil. schismatis. xj. col. quòd lingua, est organum intellectus, tuba, & eius præco: & quòd verbum voce prolatum, est nuntius intellectus. idem dixit Bal. in c. extransmissa. extrà de testi. spoli. quòd vox est instrumentum datum homini, ad significandū per labia cor & voluntatem: & ideò secundum philosophum, voces sunt notæ earum, quæ sunt in animo passionū. & idem dixit Bal. in c. mandatum. j. col. extrà de rescri. & in l. vnica. §. vbi autem. C. de cadu. tollen. & est bonus tex. in l. Labeo. §. idem Tubero. de supelle. lega. & vltra, ꝙ quam plures testes deposuerunt ita simulatè & fictè scriptum fuisse in dictis literis repertis, quòd iam obtinuerat conseruatorium seu confirmationem: attamen contrarium suadere debent in animū cuiuslibet ritè sentientis infrà scriptæ vrgētes presūmptiones &c. Prima, quia stante inimicitia & odio contracto cum Leonardo Rumbo cognato Ferdinandi Malda, acerrimo aduersario ipsius Io. Bapti. & qui obtinuerat prouisiones à prędicto Duce gallorum, fultus fauore prędicti eius cognati de capiēdo possessionem castrorum præfati Ioan. Bapti. & hoc opera prædicti Leonardi, qui erat satis potens, & de supremis officialibus in consilio Gallorum. & sic nullatenus potuisset Io. Bap. ipse nec confirmationem nec conseruatorium obtinere. Secunda, quia tentus & reputatus prædictus Io. Bapt. Cæsareus fuit destitutus à prædictis Gallis possessione sui castri Sallucij, vltra dictam prouisionem expeditam in fauorem prædicti Ferdinandi Malda de aliis castris in prouincia Calabriæ eius Ioan. Bapti. Tertia, quia si confirmatio aliqua fuisset expedita, iam reperta fuisset vna cum dictis literis, in quibus fiebat mentio confirmationis prædictæ repertis iam penes nobilem Ioan. Pepe & in quibus adferebatur, quòd per eundem Io. Pepe transmittebatur. & tamen idem Ioan. Pepe examinatus deponit nedum confirmationem prædictam non detulisse, imò nec vidisse, nec scire fuisse expeditam. Vnde succedit, quòd satis ad propositum dixit Bald. in c. causam. quæ inter archie piscopum. v. colum. de testib. quòd si testis deponit, quòd in aliquo negotio Titius erat secum in tali loco, & Titius examinatus negat ibi interfuisse, quòd eo casu inualidum erit testimonium illius adserentis,
8 † quòd Titius secum fuerat; per text. in l. j. ff. quemadmo. testa. aperi. Bene faciunt not. per Bald. & Salyc. in l. testium. C. de testib. Idem etiam consuluit Alexand. in consi. xc. vltima col. in iiij. volum. & consil. xxxiiij. in iij. volum. & ibi subdit, quòd huiusmodi contratie-
tas inter ipsos duos facit, vt nemini credatur ex ipsis: vt habetur not. per Ioan. Andr. & docto. communiter in cap. in nostra. de testi. Et sic ex præmissis adparet, quòd fictæ & simulatæ literæ procedebant, dum continetur in eisdem confirmationem prædictam trāsmisisse per medium ipsius Ioan. Pepe ex quo, quòd quis aliquid simulauerit, vel † quòd fictè scripserit, aut 9
fecerit, probatur per coniecturas & præsumptiones. dixit pulchrè Innocen. in cap. cùm dilectus. quod me. causa. & sic est leuis præsumptio, videlicet, quòd ita scripserit, tollitur per pæallegatas præsumptiones magis vrgentes: maximè cùm † vna præsumptio tollat 10
aliam: vt dixit Bartol. in l. diuus. de in integrum restit. Cyn. in l. si cum dotem. §. transgrediamur. ff. so. matri. Bald. in l. fin. de hæredi. institu. & in l. quamuis. C. de impub. & ali. substit. & consuluit Alexan. consl. xxvij. & præsertim, cùm præmissæ præsumptiones sint speciales, † quæ tollunt illas generales, dixit Bartol. in l. 11
cùm de indebito. ff. de probat. Bald. in l. siue possidetis. j. colum. C. eod. tit. in vltima oppo. Alexand. consi. lxij. incip. in causa inquisitionis. in iij. volum. & præsertim attendi debent præmissæ præsumptiones, cùm sint delicti exclusiuæ, † & vbi duæ concurrunt præ- 12
sumptiones, quarum vna est exclusiua delicti, & alia inclusiua, semper attenditur exclusiua. ita Lud. in cōsi. lxviij. incipien. in Christi nomine Amen. Visis mihi propositis, & hoc ex quo semper est capienda via, vt excludamus delictum: vt dixit Barto. in l. non solùm. §. sed vt probari. ff. de no. oper. nunt. Abb. in cap. in præsentia. de probatio. Innocen. in cap. dudum. el. j. de ele. & in cap. j. de scruti. & hoc ob notabilem præsumptionem, quæ est, vt nemo delinquere præsumatur: vulg. l. meritò. ff. pro soci. & in c. dudum. de præsump. & voluit Inno. in c. dudum. vt eccle. benefi. & hoc quo ad literas scriptas per prædictum Io. Bapt. de quibus videtur fieri casus per fiscum. Quo verò ad iuramentum fidelitatis per eundem præstitum Duci Gallorū, dicitur in primis iuramentum ipsum fuisse, & esse nullum & inualidum, per id quod dixit Bald. in l. nec si volens. C. de libera. causa. vbi dixit, quòd si Rex Francorum faceret confiteri † vnam ciuitatem esse suam, 13
faciendo sibi iurare fidelitatem, talis confessio & iuramentum non tenet. & facit dictum Bald. in l. ij. vlt. col. in ver. vlterius quæro, quid si per metum iuraui. C. quod me. causa. Idē refert & sequitur Ias. in prælud. feud. col. xvj. ver. no. etiam & sæpe venit in facto. & sequitur Coacta in memoria. suis, in ver. Imperator vel papa. & idem refert & sequitur Marsi. in l. quæstionis habendæ. quæ est lex pen. xiij. col. ff. de quæstio. in ver. pro qua opinione facit. & ideò pulchrè infert. d. Ant. de Alex. in addi. ad Bar. in l. vnica. C. de confes. dicēdo not. contra Rēgem Francorum Carolum octauum, qui vt tyrannus venit in hoc Regnum, & potentia illud occupauit, & fecit sibi præstari iuramentum fidelitatis ab hac ciuitate Neapol. & à toto regno: & hoc per dictum Bald. in dicta l. nec si volen. & sic data nullitate & inualiditate iuramenti prædicti, præstiti, non inciditur in pœnam, per id quod in simili dicitur de notario, qui fecit instrumentum falsum, & in eo omisit apponere diem vel locum, vel aliud ob quod instrumentum non valet, vel aliquis deposuit falsum vltra capitula, † & sic in hoc eius dictum non 14
valet: nam huic imponetur pœna contenta in statuto, ex quo factum per eum non valuit de iure:

quia

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia nihil nocuit conatus, cùm iniuria non habuerit effectum. l.j. in fi. ff. quod quisque iur. l. ea quidem. C. si mancip. ita fue. alie. vt manumit. l. impuberem. §. sed & si ei seruo. ff. de falsi. quæ est aurea decis. ad hoc, & quia instrumentum dicimus id, quod est validum & ritè perfectum, sic etiam condẽnatum esse dicimus ritè condemnatũ. l. iiij. §. condemnatum. ff. de re iudi. Nec suffragaretur fisco, dicere, quòd debebat Io. Bap. ipse se conferre tanquàm fidelis, si ita erat, in ciuitate Neap. seu Caiet. & ibi personaliter seruire Cæsa. Maiestati tãquam Baro seu feudatarius, ex quo vt ostensum est in facto, per ipsum non stetit, & ex legitimo impedimento fracturæ stratarum cessauit, quo minus id faceret. nam trãsmiserat omnia eius mobilia Caietam & Neap. & maximi pretij & valoris, vt ad easdẽ terras fideles, seu ad aliam ex eis se conferret: & sic ex eius præcedentibus gestis & præparatoriis cõsideran-
35 dum, †imò iudicandum est id, quod exequi deliberauerat. l. & si amici. in fi. iuncta l. quod ait. in prin. & ibi glo. ff. de adult. Bal. in c. tuæ. de procu. Deciusin rubr. de iudi. ij. col. nec debebat aut tenebatur venire Neap. à qua omnes habitãtes, celeri cursu aufugere nitebantur: maximè ob verba Illustr. quondam don Hugonis Proregis adsẽtis, quòd si milites Cæsarei venirent ad hospitandum intus ciuitatem Neap. eisdem ingredientibus per vnam Ianuam, ipse Prorex exiuisset per aliam, & recessisset. & hoc ob prauos mores ipsorum stipendiatiorum, maximè Heluetiorum, prout demũ magis veridicè in facto verificatum fuit: vt & nostri Parthenopei passi varias calamitates & langores, fide dignum testimoniũ perhibere poterunt. tex. est in l. fi. ff. de hæred. insti. Ex quibus rumore & fama satis prædictus Io. Bapt. excusandus venit. l. Titio fundus. ff. de condic. & demon. l. si à bonæ fidei. ff. de rei. vendi. & consuluit Alex. in consi. j. vj. col. in iiij. volu. Lud. ro. in consil. cccciij. & lix. vnde si credendum fuit prædicto domino proregi, minimè sibi imputari posse adparet
16 eius recessus à pristina deliberatione † veniẽdi Neap. cùm crediderit fide digno: per glo. d. l. Titio fundus. & sequitur Alex. in l. j. col. j. ff. de eo, per quem fa. erit. & maximè, existente ipso tunc officiali & Prorege. ita Bar. in l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. j. q. in fi. ff. de noui oper. nunt. Bald. in l. indicia. circa fi. ver. quartò quæro. C. de rei vendi. dum dicit adsertionem prouidi viri præbere iustissimum terrorem: & nihilominus circũscriptis prædictis vltrà, quod soluit adoham requisitum per regiam curiam, non tenebatur seruire
17 de persona, respectu † electionis factæ per regiam curiam de adoha, & sic de seruitio reali, vt dicit Andr. in d. c. §. firmiter. de prohib. feud. alie. per Fed. Iacob. in tracta. feud. in clausula, & promiserunt. col. x. versi. vicesimò quæro. & tamen dato absque vẽri præiudicio, quòd adoham non soluisset, prout soluisse docuit, dicendum est, quòd non tenebatur personaliter seruire, nisi requisitus fuisset per regiã curiã, vt personaliter seruire debuisset, prout requiri omnino tenebatur: aliàs non erat obligatus illud præstare, id est, seruire personaliter: vt firmat And. de Iser. in c. j. §. sed nec est alia iustior. quæ fuit prima causa benefi. amitt. vbi dicit in specie, de necessitate requiri, quòd feudatarius
18 requiratur, † seu interpellatur: nec tenetur vasallus vltrò se offerre, nisi fuerit à domino interpellatus, ꝙ seruitium præstet. idem voluit Iac. de belui. in c. j. §. ad hoc. per illum text. in tit. hîc finit Lex Corr. refert & sequitur Iaſ. in prælud. feu. in 6. char. Et insuper erat, prout est, Ioan. Bapt. ipse inhabilis ad seruitium personale, cùm adpareat, imò sit debilis ac infirmus, maximè in oculis, & longa infirmitate: & sic minimè aptus armari, vt plenè doctum fuit. † quo casu arctari 19
non poterat personaliter inseruire: per text. cum glo. in c. ij. de feud. sine culp. non amitten. ver. potuerit. gl. in c. j. in prin. quibus mod. feu. amitta. Nunc tamen redeundo ad iuramẽtum fidelitatis, inficiari non potest ipsum Magnific. Io. Bapt. nõ fuisse in iustissimo metu, tum ex causa bona notorij, & pœnalis sub pœna rebellionis & confiscationis bonorum, stante ipso ac commorante in ciuitate Trani, cuius oriundus & habitator erat: & sub dominio Gallorũ, in quo degebat, cum eius vxore, filiis & filiabus ex causa banni prædicti formidabilis excusandus venit: vt dixit Bar. in tracta. de tyran. in v. col. † in medio, & non modo præco- 20
nium, sed iustus quilibet metus excusat ab omni culpa, & dolo in prohibitis. dixit Bal. in c. j. in ver. vel furtum. de pace iur. firm. Cy. in l. j. C. vnde vi. Afflic. in sua deci. ccl. † Nam banno seu præconio eidem indu- 21
ctus est iustus metus. dixit Ang. in l. liber homo. in fin. de hære. insti. Alex. consi. lx. j. col. j. vol. & sic ab huiusmodi comminatione pœnarum à solitis minas executioni mandare, prout de more Gallorum, dicitur fuisse in iustissimo metu. firmat Cy. in l. j. C. si quis Impera. maledi. Bal. in consi. schismatis. & in l. interpositas. C. de transac. & in l. metum. quod met. cau. Verba enim prolata in banno sub pœna rebellionis, & perditionis bonorum, includebant iustum metum vitæ & honoris: † & sic iustum metum inducebant. ita di- 22
cunt docto. in l. adinuidiam. C. quod met. cau. Alex. in consi. xvj. in iij. vol. Et licet dici posit bannum ipsum minimè adparere, quòd contra aliquem executioni mandatum fuisset, non † ex hoc inferri posit Io. Bapt. 23
ipsum caruisse iusto metu, vt dicit glos. in l. habitatores. §. fi. ff. quod met. causa. & Alex. consi. xcix. & seq. in iij. vol. stante maximè illa consuetudine primi motus hostium, vt concludunt doctores in d. l. metum. quod met. causa. & Bar. in tracta. de tyran. in iiij. col. & Soci, in consi. xxvij. in j. volu. & sufficiebat metus ille, † vbi 24
qui scit se de facili posse compelli, Bart. in d. tracta. in v. col. ver. mihi autem videtur. & sequitur Ana. in cap. sicut. de simon. & in c. ij. xiij. col. de delic. puer. † Ha- 25
buit etiam Magnifi. Ioan. Bapt. iustum metum amissionis bonorum, qui metus æquiparatur timori mortis. l. propter litem. ff. de excusa. tuto. per quem tex. ita dixit Bar. in l. si ob turpem. ff. de condict. ob turp. cau. & consuluit Albe. in cons. lxxxij. † Habuit etiam iustũ 26
metum amissionis honoris, respectu suæ vxoris iuuenis, nobilissimę & pulchræ, ac filiarum: & timor amissionis honoris, dicitur iustus metus. l. isti quidem. ff. ff. quod met. cau. & consuluit Ludo. roma. in suo cons. xxx. in ix. col. & est bona glos. in c. cùm dilectus. quod met. cau. & Bald. in l. vt vim. ff. de iusti. & iure. Habuit etiam iustum metum mortis, tanquam notorius Cæsareus, & ita reputatus à Gallis, vt probatum est. & sic sub eorum dominio subditus existens, non præstando fidelitatem, reputatus fuit rebellis à regni inuasore, per quem spoliatus fuerat possessione sui castri Gallucei, & quòd insuper occideretur: & sic cũ metus mortis etiam constantissimos terreat: quis enim tam fortis animi reperiri contigerit, † cui proposito mortis 27
terrore non exanimetur: cùm etiam constantissimos

terreat?

terreat? vt dicit Bal. in prædicto cõsil. schismatis. Vnde existente ipso in ciuitate Trani eius originaria patria, quæ demum ad manus Gallorũ, & inimicæ ligæ deuenerat, retrocedẽte Cæsareo exercitu ad se recludendum Neapo. nõ ex hoc dici potest prædictũ Ioan. Bapt. ad hostes accessisse, qui cum hostibus erat: citra
28 tamen armorũ vsum, & opem † & sic non potest dici in crimen rebellionis aut læsæ Maiest. incurrisse. Ita in specie consulendo tenet Oldr. in consil. xliij. ij. col.
29 versic. circa sextam. † Et licet accesserit ad hostes existentes in castris contra Neapo. vbi hostes armati aderant, dico ꝙ non in iacturam seu damnum Cæsareum accesserat, sed vt se releuaret, ne ex præmissis offenderetur ab impetu Gallico: & sic adparet dolo caruisse: per text. in l. fluminum. §. item videamus. & quod ibi not. ff. de dam. infec. & in cap. cùm eccle. de decis. & in l. si mihi & tibi. & ibi Bart. ff. de leg. j. Alex. in consil. cxiiij. ij. col. in iij. vol. & maximè cùm præcedente protestatione coram honestis personis, quòd metuens bauna pœnalia accedebat ad præstandũ homagium, ne pœnarum laqueis innodaretur: & sic excusatus venit ex præmissa protestatione, vt inquit in cap. olim. ij. col. ver. in authen. de rest. spo. cùm adpareat per ea homagium ipsum potius metu præstitum,
30 † quàm aliter, cùm ex protestatione præmissa adpareat declarata voluntas, & ius conseruatũ in futurũ, vt declarat Luc. de Pen. in l. curiales. penul. col. C. de prædi. Cur. lib. x. Bart. in tract. de tyran. j. & ij. q. quod potissimè procedit eo tempore, quo viribus, armis ac campestri exercitu carebamus, adeò vt aduersus hostes minimè videatur resisti posse: tum etiã ex inopinato successu necis Illust. proregis in bello nauali: & ideò non debebat aliter morari, aut expectare, & se
31 periculo cõmittere: † quoniam timor violentiæ inferendæ, dicitur iustus metus: vt dicit Alex. in cõsi. xcix. incip. quoniam per excellentiſ. in iij. vol. Et ꝙ non debet quis se periculo committere, tenet Innoc. & post ipsum Bal. in cap. j. quod met. cau. cùm timendum sit, quod absque periculo esse non potest. c. j. de baptis. in cle. secundum Bal. ibidem in iij. col. Et ꝙ talis metus duret, donec durat iurisdictio illius domini, tenet Cy. in l. ij. C. quod me. cau. & Bald. in cap. j. & ea, quæ per iustum metũ fiunt, excusationẽ merentur: vt in c. fin.
32 de app. iustus enim metus † fuit, perhorrescere potentiam inuasoris: vt in simili tenet Card. flor. in cle. pastoralis. §. notorium. de re iud. & ideò dixit Bal. in c. j. in versi. pactiones. de pace Constan. ꝙ id, quod fit per metũ principis, non valet: & inficiari nõ potest, quin fuerit ipse Ioan. Bapt. in metu iustissimo, cùm iustus
33 † metus dicatur, nedũ cùm instans est periculum, verùm etiam cùm res ad id verisimiliter tendat. ita Cy. & Bart. in l. metum. præalleg. & ideò sufficit subesse iustam causam metus. dixit pulchrè. Bald. in l. fin. C. de iur. deli. j. col. & cõsuluit Alexan. consil. cxliij. ij. vol. vbi dicũt ꝙ iustus metus est, vbi iusta suspicio inest. & idem ante eum Innoc. in c. cùm olim. de elect. & non ab re dicit Ang. in d. l. metũ, quòd paria sunt, aliquid
34 fieri per metũ, † vel per probabilẽ suspicionẽ metus. & dixit glo. satis no. in c. bonæ. el j. de elec. quòd iustus metus sufficit, licet eius effectus nõ sequatur: & idem dixit glo. in c. ad audientiã. extrà quod me. cau. & ideò satis ad propositum dixit Luc. de pen. in l. si coloni. x. col. C. de agri. & censi. lib. xj. ꝙ sufficit timere saltim probabiliter, etiam si non iustè. l. rectè. cum ibi no. C.
quod me. cau. & sic concludendũ est, † ꝙ nõ debebat 35
modo aliquo se periculo cõmittere. Vnde licebat ex causa metus amissionis vitæ & bonorum, cùm nullus fuisset eo tẽpore salutis locus, nisi se hostri obsequiosum liberaliter ac promptè exhibere, vt dicit Bart. in tract. de tyran. col. v. & Ang. in l. liber homo. ff. de hære. insti. Accedat insuper, ꝙ licet vasallus committendo aliquã causam priuationis feudi, veniat feudo priuandus: † tamen si id per metũ fecerit, excusabitur. 36
ita firmat glo. quam ibi doct. sequũtur, maximè Alua. & Præpo. in c. j. §. item si delator. quæ fuit prima causa benefi. amit. glo. in §. similiter. de consue. recti feud. & dicit Alua. in c. j. §. itẽ qui. quæ sit prima causa benefic. amit. ꝙ si vasallus deseruit dominũ non turpi de causa, sed fortè timendo vim hostiũ, seu crudelitatem tyranni, excusatur ab amissione feudi. Idem tenet Bart. in l. si ob turpem. ver. idem dico. ff. de condi. ob tur. cau. sequitur Bal. in l. j. in fi. C. eod. tit. subdens, ꝙ non est imputandũ metum passo, si non fugit ad aliã ciuitatem, vbi haberet arbitrij libertatẽ: idem firmat Ful. & Saly. in d. l. si ob turpẽ. Hinc est, ꝙ si vasallus timendo vim hostiũ, vt euitaret periculũ, reliquit dominũ in prælio periclitantem, excusatur. † voluit Bal. in c. j. 37
quibus modis feud. amit. & Iaco. de Ardizo. quem sequitur Præpo. in præfato. c. j. §. est & alia. quæ fuit prima causa benefic. amit. & Ioan. Blanchi in sua summa. in ij. parte. in char. xj. in rub. quib. mod. feud. amit. col. iij. ad quod bonus text. in l. Fulcinius. qui. ex can. in posse at. & inde excusati fuerunt subditi Federici Imperatoris, qui ob ipsius Federici tyranni timorẽ, non paruerunt mandatis Papæ, qui erat eorum superior, etiam in temporalibus. tex. est in c. ad apostolicæ. vbi etiam Pet. de Anch. de re iudic. in vj. & hoc ex quo vasallus tenetur iuuare dominum, saluâ sua persona, &
vita, † quam præponere debet saluti domini, ex quo 38
iurat debitum, & posibile domino impendere. dixit And. de Iser. in c. j. ij. col. quibus mod. feu. amit. & in c. si à morte. de alie. feud. paterni. & plus dicitur etiã ex alio fuisse in iusto metu, considerata hostiũ potentia, & praua consuetudine, vt inquit Bart. in l. j. §. pen. ff. quod vi aut clam. & in dicta l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. ff. de noui ope. nun. & sic cõcurrentibus præalleg. inficiari non potest eundẽ Ioan. Baptistã dolo caruisse: & carenti dolo nõ potest crimen læsæ maie-
stat is † imputari l. j. ff. ad leg. Iul. maiest. ita Andr. in c. j. 39
§. item, si fidelis. quibus mod. feud. amit. & consuluit Soci. in consil. xx. & xix. inter consil. Cur. & quatenus obiici posset, ꝙ accesit ad hostes vltra ea, quæ suprà dicta sunt ad huius motiui confutationem, est aduertendum, ꝙ non accesit de loco fideli ad infidelem ad hostes, adeò ꝙ potuisset dici transfuga: vt in l. si quis aliquid. §. trãsfugæ. ff. de pœn. l. postliminij. §. trãsfugæ. ff. de capti. & etiã in §. filius. l. proditores. ff. de re mili. & de hoc † accessu And. in §. rursus. loquitur per iura, 40
quæ alleg. in l. ij. C. de seruis fugit. ita declarat Bartol. Cæpo. in consil. xvij. vnde dici non potest per talem accessum crimen læsæ maiestatis incurrisse: vt dicit Old. in suo consil. xliij. ij. col. versic. circa sextam. & tenet Bar. in extrauaganti, versic. quoniã nuper. ver. tenore. ibi dum dicit, si aliquis rebellat mutando locũ, hoc est recedendo de terris subiectis, & eundo ad hostes: & in crimine læsæ maiestatis non fit extensio de vno casu ad alium: † sed fit stricta interpretatio: 41
vt voluit consulendo Decius in consil. viij. in iij. col.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Andr.de Iser.& Præpoſi.in c.j.§.item ſi fidelis. verſic. turpiter luſerit.quib.mod.feud.amit.idem And.in c. j.§. committentium crimen læſæ maieſtatis. col. xiij. quæ ſint reg. Saly. in l.quiſquis. ad leg.Iuliam maieſt. Vltimò non omitto, ꝙ ex præſtatione præfati iuramenti fidelitatis ſeu homagij præſtiti per præfatum Magnifi.Ioan.Baptiſtã prędicto Duci Gallorũ domino delotrech, in nullã pœnã incurſum fuiſſe, cùm ex metu ex præmiſsis ad id proceſſum fuiſſe præſumendum eſt:ita in propriis terminis cõſulendo voluit Panor.in ſuo conſil.iij.in ij. vol.incip. nitar in præſenti
42 cauſa.in ver.facit, quod in ſimili not. de emphyteuta. vbi concludit Squinatũ & Conſtantiã excuſatos † ob iuramentũ præſtitum duci Aquitaniæ Regis Angliæ; quia id fecerunt ob iuſtiſsimũ metum, timentes illius potentiã: quia inuaſerat cum exercitu magno. Idem in propriis terminis reperio conſuluiſſe Soci. in conſilio xxxix.pen.col. incip. in quæſt. quæ vertitur.in j. vol.impreſſo Bononiæ. Idem & Imol. in ſuo conſilio xxxiiij.incip. viſis & ponderatis. Calca. in ſuo conſil. lxxx.incip.in cauſa, quæ quæritur ſeu vertitur.col.iiij. & mouetur Ab. in præfato conſil. iij. præſertim, quia per illud iuramentũ fidelitatis metu præſtitum, nulla iuriſdictio fuit in illum Regem, ſeu ducem tranſlata: quia in iuriſdictione cõſeręda metus vitiat ipſo facto. l.ij.de iudi.& not. Bar. quali in iſtis propriis terminis in tract.de tyran.verſic.vj.& ſeq.& ideò dicit Petr.de
43 Anch. ind.c. ad apoſtolicæ. de re iud.ꝙ † iſti de regno Siciliæ cõpulſi per Imperatorẽ debellare eccleſiam, non perdunt feuda: quia per metũ id feciſſe adparet; & nedũ actualis cõpulſio, ſed ſolùm metus coactionis ſufficit, per tex.in l.nouiſsimè.quod fal.tuto.auth. & ideò Mar.de Lau.in d.c.j.§.item, ſi fidelis. ver.not. glo.quibus mod.feu.amit.dicit, ꝙ vaſallus non perdit feudũ, ſi iuſto metu ductus, contrahit amicitiam cum inimicis domini: & ſequitur Iaco. in quæſt. feud. poſt
44 lectu.ij.partis. ff. vete. in xv.q. Et † ſic ex metu futuri mali & metu honoris, & metu amiſsionis bonorũ ac vitæ acceſsit ad hoſtes, & non, vt læderet in aliquo Maieſtatẽ Cæſareã, quod principaliter attendendum eſt. Ita dicit Bal.in l.j.in fi.C. de priua. carc. quia tunc crimen tale læſæ maieſtatis cõmittitur, quando principaliter læditur publica Maieſtas. Sequitur Brut. in ſuo conſil.lxix.ver. tertiò quæro. Nec ſilentio prætribo id, quod in ſpecie dixit noſter Afflict.in conſtitutione regni, iuriſperitorum, &c. ſub titu.de contu. vniuer. in pen. & vlti. vbi nullam de præalleg. deciſionibus, nec cõſiliis faciens mentionẽ, ponit formaliter.q.dicendo, pone, ꝙ venit magnus exercitus alicuius domini potentis, de facto in territorio alicuius ciuitatis: & ſi ipſa vellet reſiſtere, procul dubio deſtrueretur, quod vt euitaret, venit contra iuramẽtum præſtitum per prius regi: & dedit ſe illi domino petenti: vtrum poſsit Ciuitas illa rebellis reputari apud Regem, & dici, veniſſe contra iuramentũ fidelitatis. Et tenet ꝙ non.alleg. Bart.in extrauaganti, quoniam nuper.in verſic.rebellando. & ibi multa alleg. iura &
45 rationes ad hoc. † & ſic ex præmiſsis concludo præfatum Magni. Ioan. Bapt. ab omni culpa & pœna excuſari ex cauſa metus iuſtiſsimi, cùm ex iuris diſpoſitione metus iuſtus ſiue iniuſtus excuſet à culpa. glo. eſt in l.ſed & ſi quemcunque. ff. ad l. Aquil. & in l.iij.§. armis. ff. de vi. & vi arm. & in §. recuperandę inſti. de interdi. Prodeat ergo de vultu Dei iudicium, & oculi iudicantium reſpiciant veritatem, & ipſum Magnifi. Ioan. Bapt. notoriè Cæſareum nedum abſoluant, ſed priſtino honori ac famæ reſtitutus noſtri benigniſsimi ac inuictiſsimi Cæſaris munificentiam conſequatur. Et ita de iuris cenſura reſpondendum cenſeo, ego.

Thomas Grammaticus V. I. D.

SVMMARIVM.

1 *In rixa ſi Titius rixabatur cum Seio, & ſuperuenit frater Seij, & occidit Titium, quòd tamen Seius ipſe non tenebitur de homicidio.*
2 *Occidens aliquem me præſente & non præſtante auxilium, cùm poſſem, non teneor in aliquo, niſi aliàs probaretur me eſſe participem.*
3 *Homicidium ſi eſt commiſſum præſente Titio & armato ad hoc, vt poſſet procedi de homicidio contra Titium, requiritur probari, ꝙ ibi erat præſens ex propoſito, & animo ſe immiſcendi in maleficio: ſecus, ſi caſualiter ex accidenti, & in dubio præſumitur quòd caſualiter ibi ſe reperit. & nu. 4.*
5 *Adſociant aliquem poſt delictum commiſſum, facit, vt magna præſumptio oriatur contra eum occulti auxilij, imo & conſilij, per quam præſumptionem coguntur inquiſiti probare contrarium.*
6 *Fuga ſubſequuta citatione & contumacia, facit indicium ſufficiens ad torturam.*
7 *Fama publica cum adminiculis aliquibus, facit indicium ſufficiens ad torturam.*
8 *Bannum ſeu contumacia, facit indicium ſufficiens ad torturam.*
9 *Confeſſio extraiudicialis facit ſemiplenam probationem in criminalibus.*
10 *Indicia multa licet probarentur per teſtes ſingulares, tamen ex talibus indicijs probatis reſultant plur.s præſumptiones, quæ faciunt indicium ad torturam.*
11 *Teſtes conſanguinei, ſi teſtificantur in cauſa criminali pro conſanguineo inquiſito, quòd ſi reportarent ſententiam contrà, fieret iniuria conſanguinitati, eo caſu non probabunt.*
12 *Teſtes conſanguinei, etiam fratres admittuntur in criminalibus ad defenſam, maximè, vbi ex officio procederetur in cauſa: Secus ſi ad querelam. & nu. 13.*
14 *Teſtes in cauſa criminali ſi ſunt plures, & reperiuntur repulſati, licet non ſufficiant ad condemnationem, ſufficient tamen ad torturam.*
15 *Teſtes ſi in cauſa criminali depoſuerunt de viſu delicti, & aliqui alij teſtes depoſuerunt de fama: ſi illi deponentes de viſu repulſantur, remanent alij de fama publica illaſi, certè teſtes præfati de fama ſufficiẽt ad torturam.*
16 *Teſtes conſanguinei ad hoc, vt repelli poſſint in cauſa conſanguinei in criminalibus, requiritur quòd ſint conſanguinei de linea deſcendenti, vel aſcendenti: Secus ſi de linea tranſuerſali.*

CONSILIVM XXXII.

REdemptoris gẽtium auxilio petito, Amen. In cauſa mota ad querelam Antonij cioffi de ciuitate Cauæ, contra & aduerſus Alphonſum & Antonium de criſentis, & Petrum colam de Anfora de eadẽ ciuitate, ſuper homicidio commiſſo per Baptiſtã de criſentio eorum fratrem abſentem mediante adſiſtentia, auxilio, & conſilio, ac fauore eorundem inquiſitorum ibidem adſiſtentia tempore homicidij præfati, & tenentiũ eundõ occiſum per capillos nomine Syluеſtrũ de cioffi, filium

filium ipſius Anto. querelantis: videtur prima conſideratione dicendum, eoſdem inquiſitos minimè de dicto homicidio in aliquo teneri, cùm ibidem armati non adſtiterint: ſed ex caſu ipſis rixantibus cũ prędicto quondã Syluеſtro ac eundem Syluеſtrum tenentibus per capillos & percutiẽtibus cum pugnis, ſuperuenerit Baptiſta eorũ frater cum enſe euaginato, & eundẽ Syluеſtrum vulnerauerit & occiderit, vnde ſuccedit, quod in propriis terminis dixit ſatis no. Bal. in l. data
1 opera, penul. col. C. qui accuſ. non poſ. vbi dixit, † ꝙ ſi Titius rixabatur cùm Seio, & ſuperuenit frater Seij, & occidit Titiũ: ꝙ tamen Seius ipſe non tenebitur de homicidio præfato, ex quo frater non tenetur ex delicto fratris. l. ſancimus. C. de pœn. Nec principalis ex delicto auxiliatoris, niſi mãdauerit, vel ratum habuerit. cap. cùm ad ſedẽ. extrà de reſti. ſpo. & iſta eſt veritas, & no. xxiij. quæſt. j. c. ſi. in gl. nã homicida. & maximè, quia ille Seius non adſtabat cum præfato eius fratre: nec in eius auxilio eundẽ inuocauit pro ſe: vt in l. ſi familia. ff. de iuri. om. iudi. & ideò conſuluit Bal. ꝙ fiat capitulũ per quod adpareat ordo facti, aliàs præſumeretur contra adſtãtem, vt det auxiliũ: arg. l. cùm dominus. ff. ad ſille. & aliqui formant capitulũ verbis negatiuis, & alij affirmatiuis, quòd res fuit abſque eo. Ita dicit formaliter Bal. in d.l. data opera. in pen. col. ibidem refert & ſequitur Alex. in addi. in l. ſi in rixa. ff. ad l. Cor. de ſica. & ibi plenè Marſi. & maximè, cùm regulariter occidens aliquẽ me præſente, & non præſtante auxiliũ, cùm poſſem, non teneor in aliquo, niſi
2 aliàs probaretur me eſſe participem, † aut ſocium criminis. text. eſt, quem ibi ponderat Bart. ad hoc, quem ſequitur Lud. in l.j.§. ſed in eod. ff. ad ſille. imò & plus conſuluit ſatis pulchrè Petr. de Anch. in conſil. ccxvj. incipien. nos Bart. de Saly. ꝙ etiam ſi præſens maleficio ſtaret armatus, ad hoc, vt puniatur debet proba-
3 ri, ꝙ ibi erat præſens † ex propoſito, & animo ſe immiſcendi maleficio: Secus, ſi caſualiter, & ex accidẽti. Imò plus dico, ꝙ in dubio præſumendum erit, ꝙ quis
4 caſualiter interfuerit maleficio. Ita † ſingulariter Bal. in l.j.in lectur. antiqua. ff. de ſer. corru. & ſequitur Fely. in c. ſicut dignũ. iij. col. extrà de homic. & plus dicebat Petr. de Anchar. in præfato conſil. ꝙ in re dubia debet inſpici id, quod naturę negotij cõuenit, & quod careat ſuſpitione inimicitiæ: & ex his quæ rei aptiora, & vero proximiora putaueris eſſe. Sed præfatis nõ obſtantibus, contrariam ſententiam arbitror de iure veriorẽ: & in primis dico, non obſtare præallegatum dictum Bald. ex pluribus infrà ſcriptis: & in primis liquet ex proceſſus meritis, quòd parùm ante homicidium perpetratum præfatus Baptiſta homicida ingreſſus fuerat apothecam præfatorũ inquiſitorum, & cum eiſdẽ alloquutus fuerat, & demũ ab eadem apotheca exeundo reperit præfatũ Petrum colam de Anfora vnum ex inquiſitis, cùm quo pariter alloquutus ſpoliando ſe faiono, quod deferebat, vt habilius homicidium committere poſſet, illud adſignauit eidem Petro Colæ, qui vna cum aliis inquiſitis eundem Syluеſtro tranſeunte cum cucurbitis in manu aggreſsi ſunt, capiendo eundem per capillos, & pugillis verberando, quouſque ſuperuenit præfatus Baptiſta, qui eundẽ Syluеſtrum verberauit, & occidit enſe euaginato, & ſtatim receſsit vnà cũ præfatis inquiſitis carceratis: vnde manifeſtè adparet, ꝙ nedũ præſtiterunt opem in homicidio præfato, detinendo eundẽ Syluе-
ſtrum per capillos, quouſque ad eos applicuit præfatus Baptiſta armatus, & vulnerauit: ſed etiam eundem adſociauerũt: & cum ipſo aufugerunt. vnde ſuccedit, ꝙ contra adſociantes poſt delictũ commiſſum oritur magna præſumptio occulti auxilij, † imò & 5
cõſilij: per quam præſumptionem coguntur inquiſiti probare contrarium. Ita voluit ſingulariter Fely. in c. ſicut dignũ. extrà de homic. dicendo ita ſe intelligere, quod no. Bal. in l. non ideò minus. pen. col. C. de accuſ. & idem ſequitur Marſil. in repet. l. vltimæ. C. de rap. virgi. vj. char. nume. 85. in ver. & ratio non poteſt eſſe, quia tunc. & etiam in char. x. in ver. no. etiã ſecundum Bald. vbi latius. & idem Marſi. in ſua prac. cau. cri. in verſic. conſtante. in viij. char. in verſic. quartò limitat. Secundò accedit fuga prefatorũ inquiſitorum, in qua perſeuerauerunt per annum cum dimidio, quæ fuga ſubſequuta citatione & contumacia, facit indicium ſufficiens ad torturã. voluit Bar. in l. cùm probatio. ff. de probatio. & in l. admonẽdi. ff. de iureiur. Bart. in l. lex Cornelia. † & ibi Doct. ff. ad ſille. Saly. in l. vnica. 6
C. de raptu virg. And. de Iſer. in conſtitutione regni, ſi dãna clandeſtina. Tertiò, corroboratur intẽtio ipſius querulantis ex fama publica, orta à maiori parte hominum villæ Caſullariæ cytharię, vbi delictũ ipſum commiſſum fuit: † quæ fama cum aliquibus adminiculis pariter facit indicium ad torturam. dixit Cy. in 7
l. ſi. de quæſt. Bald. in cap. j. de pace iura. fir. Bart. in ſuo cõſil. xcix. incip. domino Paci de Burgo. Quartò ſuffragatur, quod dum perſiſteret in fuga, fuerunt citati inquiſiti ipſi. & ex quo minimè cõparuerunt, fuerunt banno ſuppoſiti, & cõtumaces reputati, quod quidem bannum & contumacia duntaxat circunſcriptis aliis indiciis eſſet ſufficiens indicium † ad torturam. voluit 8
Nico. de Math. & poſt ipſum Bald. in l.j. C. de hæred. inſtit. Ang. in l. iniuriarum. in §. ſi quis quòd decreto. ff. de iniur. Amod. iuſti. in ſuo tract. lyndi. in vlti. char. Franc. Bru. in ſuo tract. de indic. & tortur. in viij. char. concurrente maximè conſuetudine ipſorum inquiſitorũ in ſimilibus, vt liquet ex proceſſu. Quintò, opitulatur confeſsio ipſorummet inquiſitorum extraiudicialis, dum ſtarent Calabrię iam verificata per quãplures teſtes: nam adſerebant eos perſiſtere in fuga, ex quo interuenerant in homicidio præfato, dicendo, *diolo per doue à Baptſta che li poſſea dare ſolum due coltellate & non biſognaua occiderlo*, ex qua quidem confeſ-
ſione extraiudiciali reſultat ſemiplena probatio † in 9
criminalibus, vt in cap. ſi. de ſucceſ. ab inteſta. & not. glo. in l. capite quinto. ff. de adult. quam ad hoc alleg. Bart. in l. admonendi. ff. de iureiur. in ix. & iij. col. & conſuluit Alex. in conſi. cxiij. in iiij. vol. in iij. colum. Sextò, fortificantur præmiſſa ex verbis prolatis per Alphonſum ? num ex inquiſitis, aduerſus præfatũ Syluеſtrum diebus præcedentibus, dum eidem dixit: *non baſtaua che hieri ſera fuſſimo ſine ad otto contra Baptiſta & hogie le hauite fatto peggio: me gluore ſaria ſtato che lo haueſſiuo amazato.* Et pariter altera die dixit eidẽ Syluеſtro: *de queſtione de Baptiſta con Ludouico non è nullo che me voglia cacare piu carne ſalata de te di queſta cauſa che te ce vai impatiando. &c.* Item adparet, ꝙ die præcedenti in rixa habita per Baptiſtam cum Allegrante inquiſiti ipſi cucurrerunt in fauorem ipſius Baptiſtæ contra Allegrantẽ, & ſic erant ſoliti impendere auxilium eidem Baptiſtę. Item, quòd tempore quo Petrus Cola ibat cum ſaiono Baptiſtæ in collo, ſibi obuiauit

Universidad de Deusto
Biblioteca

quidam qui sibi dixit, si volebat emere quoddam saccum bombacis, & diuidere inter eos: respondet ipse Petrus cola qui properanter accedebat *lassume fare questo*. Ex quibus omnibus resultare adparet tria alia indicia seu quatuor, & si non probatur vnumquodq; ipsorum per duos testes, prout requiritur, iuxta glo. in l.fi.C.fami.ercis. attamen quando essent multa in-
10 dicia, prout in casu, de quo agitur, † & probarentur per testes singulares, succedit ꝙ ex talibus indiciis sic probatis resultant plures præsumptiones, quæ faciunt indicium ad torturam, posuit Raph.Fulg. in dicta l.fi. C.fami. ercis. quem refert & sequitur Soci. in consil. liiij.in iij.vol.& sequitur Franc. Brut. in suo tracta.de indiciis & tor.ij. col. Nec obstaret obiicere, quòd maior pars testium nostrorũ deponentium super crimine & indiciis præfatis adpareãt repulsati per testes quamplures inductos ad defensam inquisitorum, cùm super huiusmodi repulsa fuerint producti pater, socer, patrui, & fratres consobrini præfatorum inquisitorum, necnon & alij adstricta consanguinitate adiuncti eisdem inquisitis, & sic si inquisiti ipsi venirẽt iustificandi, cederet in iniuriam totius agnationis, & sic esset iniuria cõmunis: quo casu videntur in causa
11 propria testificari † intantum, ꝙ non probant: vt firmat Bar.in l.lex Cornelia.ff.de iniur. Bald. in l.j.C.de raptu. virg. vt ex quo agitur de proprio interesse, iniuria communis toti consanguinitati esse videtur. Ita consuluit præclarus doct. Philip. Deci. in suo consil. cxxxiij.iij.col. Bar. in l.cùm scimus.C.de agri.& censi. lib.xj. Bal. in l.vnica.C.si quacunque prædi. potest. & plenè Iason in l.si ita stipulatus. §. Chrisogonus. pen. col.ff.de verbo.oblig. Prætereà, licet posit ex aduersò fundari, quòd testes consanguinei etiam fratres
12 admittantur † in criminalibus ad defensam, per text. in l.parentes.cum vulg.de testi.& in c.literas.extrà de præsum. attamen id vendicat sibi locum, vbi ad meram defensam ac probationẽ innocentiæ inducerentur: secus vbi ad reprobationẽ testiũ essent producti, prout in casu, in quo sumus, prout in terminis voluerunt Bald.& Saly. in l.parentes.C.de testi.& sequitur consulendo Alex.de imo.in consil. v. in iij. col. j. vol. per not. in l.lex Cornelia.ff.de iniur. & per not. Bart. in l.qui testamento. ff.de testamen. Prætereà regula.l. parentes. videlicet, ꝙ consanguinei posint produci in testes in causis criminalibus consanguineorum ad defensam ipsorũ, & ad probationẽ innocentię, vendi-
13 cat sibi locum fortè, vbi ex officio curiæ procederetur † in illa causa ad instantiam fisci, quia nec per hoc diceretur nocere fisco, qui tractat de pœnali & odioso lucro cum alterius iactura, arg. eius quod not. in l. si quis vxori.§.fin.ff.de fur. vbi dicitur, ꝙ in interesse non habetur ratio lucri, ꝙ perciperetur cum alterius iniuria: vt ibi est glo. quæ non est alibi secundum Bal. in l.parentes.C.de testi. cum quo Saly. ibidem cõcurrit, & est aureum dictum secundũ Fely. in cap. literas, extrà de præsump. in vers. quintus casus. vbi singulariter subdit hoc fortè nõ procedere, vbi in causa criminali esset accusator, quia tunc nedum ageretur de præiudicio fisci, sed etiam partis, & est præiudicium maximum. Nunc autem dato, absque veri præiudicio, quòd posit dici valida repulsa, & quòd proximè alleg. non obstarent, adhuc dico, quòd licet testes non integri, seu repulsati non sufficiant ad condemnationem, dum deponunt de crimine cõtra aliquem, attamen sufficient † ad torturam, dixit Bald. in l.cunctos 14
populos.C.de sum.tri.& fide cath.& in l.j. ff.de quæst. Alb.de mane.in suo tract.de testi. xxix. col. Ludouic. Roma.in consil. cccl. incip. quædam mulier. Franc. Bru.in suo tract.de indi.& tort.iij.col. quod maximè dicendum est procedere in casu, de quo quæritur, in quo vltra testes deponentes in specie de delicto, deponunt tam ipsi, quàm plures alij testes, etiã de fama publica, quo etiam casu licet testes ipsi repulsati adpareant, dico deponẽtes de visu delicti, tamen remanent alij deponentes de fama publica † non elisi: quo 15
casu procedi poterit ad torturam contra inquisitum. Ita in particulari voluit pulchrè Iac. But. vt refert & sequitur Alb.in l.iij.§.eiusdem.ff. de test.& consulendo sequitur Calca.in suo consil. cix. incip. quia causa ista pro victoria, &c. Nec obstaret, quòd nonnulli ex nostris testibus asserantur consanguinei nostri, cùm non adpareat ꝙ ex linea descendenti vel ascendenti adiungantur in cõsanguinitate ad hoc, vt repelli possent, sed ex linea trãsuersali, quo casu in testimonium producti in causa consanguinei bene probant, nec repelluntur: † Secus si essent ex linea ascendenti vel de- 16
scendenti, prout nostri non sunt, prout latè nos docet Inno.& Ioan. And.in cap. nonnulli extrà de rescrip. & consuluit Angel.in consil.cxciiij. Iason in l.admonendi.in repet.xix.char.ff. de iureiuran. Marsi. in suo singu.cxxxij.& in sing.incip. affinitas. Ex quibus cõcludo debere intrepidè per eandem magnam curiam vicariæ procedi ad torturam contra ipsos inquisitos ad sciendum deliberationem præcedentem ipsorum inquisitorum tempore delicti commisi, & propositum cum præfato Baptista homicida in necem pauperis interfecti. & ita de iure censeo.

Thomas Grammaticus V.I.D.

Nec valuit tantum bene cantare, vt ad torturam conuenire iudices inter se dissidentes valuissent. Et tamen aliter fieri non poterat ex præmissis.

SVMMARIVM.

1 *Testes si deposuerunt maleficium fuisse commissum præsente Titio & Seio, & demum iterum interrogati qui fuerint præsentes, responderunt: quòd nullus: certè debet intelligi, nisi exceptis prænominatis.*
2 *Testis si interrogatus super aliquo facto, deposuit quicquid sciebat, si demum iterum interrogatus super eo, respondet, quod nescit, certè debet intelligi illud nescire, id est, aliter quam vt suprà dixerat.*
3 *Testis potest variare à primo dicto dummodo incontinenti id faciat, non autem ex interuallo.*
4 *Testis si dicat aliquid factum tempore vindemiæ, dicitur bene probare, etiam si id factũ probaretur parum ante vindemiam: sicut rectè dicitur factum tempore guerræ quod fuit parum ante guerrã, & in ipsius guerræ trepidatione. & nu.5.*
6 *Testis si dixerit aliquid fuisse factum simul, alius verò deposuit fuisse factum per prius, & sic non simul, id est eodem tempore, & sic intelligitur simul, id est, eodem die.*
7 *Testium dicta debent impropriari, vt sustineantur.*
8 *Testes duo si videntur adinuicem contrariari, debent reduci ad concordiam: Secus, si esset vnus & idem sibi contrarius.*
9 *In causa falsi semper debet fieri interpretatio, vt falsum excludatur.*

Et

10 *Et potius in teste præsumenda est ignorantia, quàm dolus ad exclusionem falsi.*
11 *Falsitas testium non existens in negotio principali, in quo consistit substantia negotij principalis. sed in accessorijs, non facit, vt dicta testium reprobentur.*
12 *Contrarietas in testibus, etiam in facto principali, si modica est, non vitiat dicta testium.*
13 *Falsum dici non potest id, quod iuuatur primordio veritatis.*
14 *Falsarius non potest dici testis, quando eius dictum potest aliqua interpretatione verificari.*
15 *Falsitatis probatio debet de necessitate concludere, & requiritur magis stricta & concludens probatio in falsitatibus, quàm in alijs.*
16 *In falsitatibus præsumendis attenditur multum qualitas personarum testium.*

CONSILIVM XXXIII.

REdemptoris gentium præsidio inuocato. In causa querelæ falsi porrectæ per Magn. Galeotam carrafam de Neapo. nunc Comitem sanctæ Seuerinæ, in magna curia vicariæ, aduersus nobilẽ Gurellum de simonello, necnon & Ioan. Baptistam fidelem de Auersa, testes productos per Magni. Iac. de tufo Comestabilẽ ciuitatis Auersæ in causa ciuili vertente in S. Regio consil. inter præfatos Magni. Galeotam & Iacobum, ad verificandum iurisdictionalia præfati officij Comestabilis & capitaniæ, etiã in casali Pascarolæ, quod est ipsius Galeo. & præsertim ad probandum plures executiones fieri fecisse præfatũ Iaco. authoritate præfati eius officij, aduersus Macellatores carnium in casali præfato Pascarolæ, nobilis Gurellus ipse testis productus deposuit, quòd tanquam Grasserius ciuita. Auersę plures executiones fecit, diuersis tẽporibus aduersus macellatores carnium in casalibus eiusdem ciuitatis, & signanter Pascharolæ, in quo vnicam executionẽ fecit contra quendam macellatorem non vendentem carnem secundum assisiam impositã per Grasserios: quos ius commune ędiles curules vocat. demum verò in eodem contextu depositionis super sequentbus articulis examinatus, deposuit plures executiones fecisse in casalibus Auersæ: sed in casali Pascarolæ nõ euenit casus, seu non successit casus. & sic videtur contrariari ei, quòd paulo antè dixerat. nam rectè intuenti nulla adparebit contrarietas seu varietas, quia secundum eius dictum de iure intelligẽdum est, ꝙ in casali Pascarolæ nõ euenerat aliter casus, id est, nisi vt suprà deposuerat. Et ꝙ ita intelligi debeat, adducitur quòd voluit satis no. Alb. in l.non erit. §. dato. ff. de iureiur. vbi per glo. not. dicit ibi, quòd si testes deposuerunt maleficium fuisse commissum pręsente Titio & Seio,
1 † demum interrogati, qui fuerunt præsentes responderunt quòd nullus: certè debet intelligi, nisi exceptis præfatis. Et refert, quod ita dicebat Pau. de Leaza. per illam glo. & idem refert & sequitur consulendo Alex. de Imol. in consil. clxxx. in v. vol. Bart. soci. in consil. lvj. vlti. col. in iiij. vol. referens ita tenere Francis. de Are. eius præceptorem in cap. cùm tur. extrà de testi. & ideo satis ad propositum inquit Bart. in l. de ætate. ff. de minor. quod si testis deposuit super aliquo facto,
2 & successiuè iterum † sub eodem facto interrogatus respondit, ꝙ nescit, certè intelligi debet illud nescire, aliter quàm vt suprà dixerat: & idem satis plenè sequitur & consuluit excellens doct. Philip. Decius in suo consil. c. in j.vol. incip. in causa inquisitionis formatæ. in iij. col. Prætereà, dato quòd posit modo aliquo dici, prout minimè conceditur, hunc nobilem Gurellum testem variasse à primo dicto, ita deponendo vt suprà, dico ꝙ licuisset, cùm de iure potest testis variare à primo dicto, dummodo incontinenti id faciat: non † autem ex interuallo. Ita docet nos Bar. in l. 3
quicquid adstringendæ. ff. de verb. oblig. glo. in cap. prætereà. de testi. cogen. & dicitur incõtinenti, quando nondum dimissus est à iudice ab examinatione, prout fuit in casu præsenti. dixit Bald. in l. lecta. ff. sicer. per. Secundò, quo ad alium testem, videlicet Ioannem Andr. fidelem, inquantum prætendatur falsum deposuisse, dum dixit, quòd dum fecisset executionẽ aduersus macellatorẽ in dicto casali, fuit vocatus prò parte vxoris præfati Galeotæ: ad quam accessit, & rogatus ab eadem se concordauit cum illo macellatore, à quo pro concordia consequutus fuit duas spatulas porci, vltra quod macellator præfatus de spatulis porci præfati consignatis eidem testi plenè fateatur: sicq; prætenditur ex aduerso testis ipse falsarius, prætextu quòd tunc temporis Galeota præfatus non habebat vxorem: sed longè postmodum eam duxit: nam rectè intuenti testis iste non deposuit affirmatiuè Galeotam habere vxorem: sed se vocatũ nomine & pro parte vxoris: nec affirmat cognouisse illã, quæ secum loquuta est, fuisse vxorem præfati Magni. Galeotæ. Et minimè obstat eidem testi Ioan. Ant. inquantum deposuerit, quòd facta executione præfata fuit vocatus ad instantiam vxoris præfati Magn. Galeo. alius verò testis deposuerit, quòd dum voluissent facere executionem, fuerunt vocati pro parte vxoris præfatæ: & sic videtur prima facie inferri varietas, seu contrarietas adinuicem: quia vnus dicit facta executione, alius verò videtur presupponere id factum ante executionem, quod nihil officit: prout satis pulchrè determinat Bal. in l. diuortio. in princ. ff. sol. mat. vbi est text. in ver. neque enim iuncta glo. dicente ex larga significatione id fieri tempore vindemiæ, † quod factum 4
fuerit parũ ante vindemiã; & dicitur rectè id factum tempore guerræ, quod factum fuit parum ante guerram: & in ipsius guerræ trepidatione, & sic testem ita dicentem, non incidere in falsum, quoniam ex larga & impropria significatione quod factum fuit parum ante guerram, & in ipsius guerræ trepidatione, tempore guerræ † factum fuisse dici potest. Pro quo etiam 5
est text. valde nota. in l. Pædius. in princ. ff. de incen. rui. naufrag. dum dicitur posse etiã dici ex naufragio rapere ei, qui nondum naufragium fecit, si naufragij trepidatione rapiat. ita etiam per præfata in propiis terminis consulendo ad euadẽdum testes à falso, consuluit Lud. Roma. in consi. cccj. incipien. in proposita consultatione. ij. col. in j. parte suorum consiliorum. pro quo etiam bene facit, quod voluit Bald. in titu. de pace Constan. versi. die lunæ. ꝙ si dicitur instrumentum fuisse factum. xj. die Ianuarij, & testes examinati dicant, quòd illa die partes fuerunt absentes, debent reduci ad concordiam dicta testium & instrumentorum, vt intelligatur. xj. die Ianuarij, id est, exeunte † & 6
non intrante. Et faciunt bene dicta eiusdem Bal. in l. optimam. C. de contrahen. & commit. stipulat. Et ad idem facit, quod voluit Bar. in l. in operis. ff. locã. dum dicit, quòd si testis deposuit aliquid fuisse factũ simul, alius

Universidad de Deusto
Biblioteca

alius verò deposuit fuisse factum per prius, & sic non simul, id est, eodem tempore, quòd intelligetur simul, id est eadem die. & subdit Bar. hoc esse vtile ad defendendum testes, ne incidant in falsum. Et pro hoc bene
7 facit, quia dicta testium debent †impropriari, vt sustineantur. ita Bart. in l. ij. per illum text. C. de his, qui ex publi. ratioci. lib. x. Bart. in l. Iulianus. ff. de hære. insti. gl. in cap. periculosè. de pœniten. distin. j. & istud fundamentum est verisimum, quando essent duo testes, prout in casu nostro, qui videntur adinuicem cõtrariari: nam debent reduci ad concordiam: secus si esset
8 vnus & idem sibi contrarius. † Ita in specie tenet Iaf. nullam de præalleg. faciens mentionem decisionibus in l. j. iiij. colum. ff. de noui oper. nun. Vnde ex præfatis nõ potest aliqua falsitas dictis testibus impingi, cùm ex iuris dispositione semper interpretatio fieri debeat, vt falsum excludatur. dixit Bald. in l. iuris gen-
9 tium. §. quòd ferè. ff. de pact. & † in l. Imperator. ff. de statu homi. col. iij. & consuluit Alex. in consil. lxx. & lxxiiij. in j. vol. & consil. xciij. in v. vol. & in dubio po-
10 tius præsupponenda est in teste ignorantia, †quàm dolus, vt falsitas excludatur. voluit consulendo Franc. de Aret. in consil. xlvij. visis &c. ij. col. Bald. in l. j. ff. de leg. col. fi. & quando, dato absque veri præiudicio, posset falsitas baptizari, prout nullatenus potest, illa non esset in negotio principali, in quo consistit substantia negotij: quo casu non facit, vt dicta testium repro-
11 bentur, † nec ꝙ falsitas reputari possit. ita dixit Bald. & Saly. in l. pen. circa. fi. versic. item hoc verum. C. de transac. vbi Saly. subdit, quòd ita in practica clamant quotidie aduocati. idem not. Innoc. in c. fraternitatis. vbi Ioan. de Ana. refert & adprobat, extrà de testib. & consuluit Alex. in consil. v. in j. vol. & ibi subdit plures testes hoc modo à cõtrarietate defendisse. & subdit esse singulare, & valde not. ꝙ etiam modica con-
12 trarietas in testibus etiã in facto principali, †vbi consistit substantia negotij, si est modica, nõ vitiat. & alleg. sing. dictum Anto. de But. in cap. ij. de reg. & consuluit etiam Philip. Dec. in suo consil. c. in iij. colum. Item Macellator præfati casalis. p. de quo. suprà examinatus fatetur dedisse spatulas porci præfatis Grasseriis, & sic conformatur depositioni dictorũ inquisitorũ, quæ satis videtur ex præmissis iuuari primor-
13 dio veritatis: † & id, quod primordio veritatis iuuatur, non potest dici falsum. ita Bart. & Paul. de Cast. in l. cùm filius. §. hæres meus. ff. de leg. ij. vbi Paul. subdit, quòd id quod habet aliquid veritatis admistum, non potest dici falsum. Idem consuluit Paul. de Cast. in consil. cl. & And. de Iser. in constitutione regni, si damna. iij. col. & Franc. Cur. in consil. lv. in v. colum. Præmissis etiam admiculatur, quòd ex iuris dispo-
14 sitione testis non dicitur falsum deponere, † quando eius dictum potest aliqua interpretatione verificari: vt in c. cùm tu. extrà de test. not. Inno. in cap. causam, quæ. extrà de rescrip. & cõsuluit Bal. in cõsil. cccxxiij. in iiij. vol. incip. præmittendum est ad euidentiam. Suffragatur potissimè, quia probatio falsitatis debet de necessitate concludere, & requiritur magis stricta
15 & concludens probatio in causa falsitatis, † quàm in cæteris causis criminalibus. c. in præsentia. & ibi Bal. extrà de prob. & in l. Imperator. vbi Bald. ff. de statu hom. i. Salyc. in l. de tutela. C. de in integ. restit. Et hinc est, quòd clariores probationes, quæ in criminalibus requiruntur, in causa falsitatis, sunt necessariæ: vt inquit Phil. Dec. in consil. clxxxix. incip. lectus sum. & consuluit etiam Petr. de Anch. consil. xxiij. & Fulgo. consil. clxxiij. Vltimò non est omittendum, ꝙ in falsitibus præsumendis suffragabitur multum considerata qualitatis personarum testium, qui cum sint nobiles, & optimæ famę, † prout etiã de iure præsumuntur, 16
per l. meritò. cum vulg. ff. pro soc. non adparente de cõtrario, multũ operabitur bona fama ad remouendum præsumptionem falsitatis: ita dixit Bal. in l. ij. C. de fal. & in l. quoties. §. sed si non in corpore. ff. de hæred. instit. & consuluit Decius in præalleg. consil. & quia ita magnum sicut paruum iudicabis, prout etiam diuinitus institutum est, ex quo omnis spiritus laudat dominum: Ideò intrepidè concludo præfatos inquisitos, licet indebitè, à dicta querela falsi absoluendos. & ita de iure sentio ego.

Thomas Grammaticus V. I. D.

Et quia magna curia ipsos detinuerat in palatio, sicq; habito recursu ad S. Consilium per viam grauaminis, & audita relatione causæ ab aduocatis, tandem ex præmissis fuit per S. Consilium decretum ex præmissis non esse molestandos, sed liberandos.

SVMMARIVM.

1 *Princeps non potest remittere pœnam corporalem delinquenti in præiudicium partis: nec etiam id, quod interest parti pecuniariter absque vrgẽti causa, & absque partis voluntate: alias peccat mortaliter: cum id faceret de absolutæ potestate.*
2 *Princeps, quod potest remittere, dum remittit pœnam, intelligitur de ea quæ veniet applicanda suo fisco, non autem parti.*
3 *Principis mens præsumitur esse talis, qualis de iure esse debet.*
4 *Princeps concedens aliquid, nec dicat motu proprio, præsumendum est ad partis postulationem concessisse: nisi dixerit ob eius benemerita concessisse.*
5 *Consuetus delinquere quis dicitur, per binum actum.*
6 *Infamis ob delictum seu infamatus de delicto satis dicitur, vbi extat confessio sua.*
7 *Princeps indulgendo delictum, non remittit infamiam ex eo incursam.*
8 *Princeps concedens inferiori aliquid de sibi reseruatis, in dubio videtur concedere, vt ea exerceat cum debita causæ cognitione, & non cum illa plenitudine potestatis, quam habet ipse concedens.*
Restitutio ad famam fieri non potest, etiam per generalem vicarium imperatoris.
9 *Principi sunt exprimendæ omnes causæ, ex quibus moueri posset ad non concedendum, vel difficilius concedendum: nec sufficit in genere fieri expressionem, sed requiritur notabilis expressio. num. 10.*
11 *Subreptio seu obreptio modica, vitiat rescriptum.*
12 *Iudex potest se informare de fama alicuius absque iuris & iudicij ordine, & etiam à testibus inhabilibus.*
13 *Tortura potest dari homini malæ conditionis & famæ ex processu informatiuo.*
13 *Contumax bannitus ex sola contumacia & banno aliis non existentibus indicijs, potest torturæ subijci.*
15 *Princeps non consueuit remittere pœnam delinquenti, nisi parte concordata, & de qua concordia constet per instrumentum.*
16 *Habendum est pro expresso id, de quo si statuens fuisset interrogatus, idem respondisset.*

Tortura

17 *Tortura de facili adhibenda est in delictis nocturnis.*

CONSILIVM XXXIIII.

REdemptoris gentiũ suffragio petito. Quod Panarello de Nola non suffragetur indultus, seu abolitio criminum sibi concessa per Illustriss. ac Reueren. Cardinalem Columnam, locumtenentem generalem Cæsareæ Maiestatis, adparet ex eiusmet lectura, dum in eo dicitur. *per nunce̅s fieri interesse de parte*, quo casu manifestè datur intelligi, quòd non aliter fuisset intentionis principis concedere, nisi parte concordata: cùm princeps non posit remittere pœnam corporalem delinquẽti: nec etiam, quod interest parti pecuniariter absque
1 vrgenti causa, & sine partis aduersæ voluntate: † aliàs peccat mortaliter, cũ id faciat de absoluta potestate: voluit And. de Iser. in titu. quæ sint rega. in verti. committendum. & idem And. in cap. similiter. de capi. qui curi. vendi. & sequi. Par. de Puteo, in tracta. syndica. in iij. char. in ver. compositiõ. in c. quia pluries. in iiij. colum. & licet gloss. in l. rescripta. C. de preci. impera. offe. videatur aliter dixisse, & in l. defensionis. C. de
2 defenso. ciui. similiter tamen † gloss. præfatæ intelliguntur de pœna applicãda fisco suo. id est, ipsius principis, & non parti: per l. venia. C. de in ius vocand. secundùm Bald. in l. ũn. C. de precib. Imperato. offe. & in l. quicunque. C. de ser. fugitiu. Sed hic non fuit aliqua partis remissio, aut cõcordia: ergo indultus ipse, seu remissio non tenet: & ideò dicit pulchrè gloss. no. & ibi Bald. in dicta l. venia. C. de in ius vocand. & ibi Bald. quòd rescriptum, in quo princeps ius partis læsæ remittit, est nullum. & ita consulendo refert & sequitur Bartol. Cassen. in suo consilio xxvij. in secunda columna. maximè cùm princeps nunquam præsumatur concedere non concedenda: vt dicit Bald. in
3 præalu. feu. in xj. colum. ex quo mens † principis præsumitur esse talis, qualis de iure esse debet. dixit Bald. in l. ex facto. in iiij. not. & ibi Alexand. de Imol. ff. de vulga. & pupil. & facit l. quoniam. C. de nat. lib. & nihilominus viuit artifex, à quo potest de facili veritas eius intentionis haberi, maximè cùm antiqui moris fuerit Regis Cap. ac etiam nostri Cæsaris, nunquam remittere delinquẽtibus nisi partibus per prius concordatis. quod multò magis seruandum est per eius vicarium. Item & tantò fortius, cùm huiusmodi indultus nuncupatus adpareat esse quædam simplex chartula non emanata à Regia Cancel. nec cum subscriptione dominorum Collate. consil. nec alicuius
4 exeis: nec sub nomine Regio expeditus, nec cum Regio sigillo. Præterea, ex productione ipsius indulti satis liquet Panarellum ipsum criminosum, ac malæ famæ, imò pessimæ, dum in eo adparet, quòd ad eius supplicationem eidem crimina expressa indulgẽtur: nec dicitur aliter quòd proprio motu: sed ad ipsius postulationem: & tamen præsumitur etiam de iure, quòd ad eius postulationem, dum non exprimitur,
4 quòd proprio motu, †vel propter eius benemerita id fecerit. Ita dicit Gul. de Cu. in l. iij. §. si procurator. ff. quod quisque iur. & ibidem Alexand. de Imol. quod reputat menti tenendum: & Albe. in l. j. in princip. v. colum. ff. quod quisque iur. & existente eius reiteratione tot & tantorum delictorum, infertur dicendum, quòd sit solitus, & consuetus delinquere, cùm per binum actum dicatur consuetus. gloss. in cap. ita nos. xxv. quæst. ij. & tenet Bald. in l. iij. C. de episc. audi. & † sic per tres vices eo casu dicitur sæpius deliquisse: 5
vt patet in l. seruos. C. ad legem Iuliam. de vi publ. & firmat Luc. de Pen. in l. j. C. de superexact. & ibi subdit sibi videri, quòd duæ vices sufficiant: nam cùm dicitur sæpissime, id ter agi satis est. cap. omnes decimæ. xvj. quæst. vlti. & not. in c. ergo. ij. quæst. vij. gloss. verò, in authen. de testib. dicit quòd sæpe duas aut tres vices requirit. idem not. Archi. in cap. sæpe, de elect. in vj. Vnde resultat, quòd cùm ex productione ipsius indulti adparet quòd confessus fuerit delicta, de quibus in indulto, satis dicitur infamis, †& sic infamatus de de- 6
lictis. Ita consuluit Per. de Anch. in consilio clxxxix. incip. tribus de causis. vbi dicit in specie, quòd ad hoc, vt quis remaneat infamis, requiritur confessio ipsius in iudicio, vel sententia iudicis, &c. alleg. idem voluisse Ioan. And. in cap. si qui de præscrip. in vj. refert & sequitur Marsi. in sua practica cau. cri. in ver. aggredior. xxj. colum. in lxj. char. & facit bene: quia licet indulgentia criminum concessa remittat pœnam delictorum. non tamen remittit infamiam. l. fi. C. de gene. aboli. ita dixit Par. de Pute. in tracta. syndica. in versi. tortura grauior est pœna. & ibi subdit, quòd licet indulgentia principis interueniat: tamen aggrauat noua delicta ad inuestigationem veritatis per tormenta, ex quo illa causa criminalis remissa incalescit criminalitati, quo ad aggrauandum ad torturam, concurrente maximè, quia ex indulgentia principis non remittitur infamia. † Ita pulchrè Alb. in l. quid ergo. §. 7
pœna grauior. ff. de infa. & ad quam infamiam pro suis præcedentibus ac reiteratis delictis iam diffamatus, pro quibus indultum obtinuit: nec adparet restitutus per huiusmodi simplicem indulgẽtiam, absque aliqua alia restitutione ad famam, vt eius verba sonant: cùm solus princeps hoc facere possit, quando factum fuisset, prout non est: imò generalis vicarius Imperatoris ad famam † restituere non posset: prout 8
consuluit Per. de Ancha. in consi. cccxxvij. incip. visis diligenter actis & actitatis. iij. colum. vbi loquitur in specie in domino Veronæ tunc generali Vicario Imperatoris. & alleg. cap. fin. de offic. vica. in vj. & in l. j. de offic. eius, cui man. est iurisd. Idem refert & sequitur Felyn. in cap. quæ in ecclesiarum. xij. colum. versic. sed hanc declarationem. extrà de consti. Pro quibus facit rationabilis & pulchra ratio, quòd † ita sit, ex quo 9
princeps concedendo inferiori aliquid de sibi reseruatis, intelligitur semper concessisse, vt ea exerceat cum debita causæ cognitione: & non cum illa plenitudine potestatis, quam ipse habet concedens: secundum Innocen. in cap. ad monasterium. in gloss. nisi ex causa. in fin. extrà de statu monac. & in cap. dudum. vltima columna versi. item & si papa. extrà de elec. & in cap. veniens. in glo. extrà de fil. presby. Abb. in cap. at si clerici. §. de adulteriis extrà de iudi. Imol. in cap. de multa. extrà de præben. Et si dici posset, quod negatur, quòd princeps posit indulgere delictum criminoso cum reseruatione iuris partis offensæ, intelli- 9
gendum erit de ipso proprio principe, & non de inferiore ab eo: & nihilominus adparet quòd indulsit, si ita indulsisse dici potest ad suggestionem ipsius Panarelli adserẽtis nullum verti interesse partis: & sic subreptitiè obtinens carere debet impetratis, maximè dum non expresit de infinitis delictis & criminibus reiteratis, de quibus si fuisset aliqua mentio facta, verisimiliter princeps non concessisset: vel difficilius

Universidad de Deusto Biblioteca

concessisset: ex quo omnes qualitates sunt exprimendæ principi, ex quibus posset princeps moueri ad non concedendum, vel difficilius concedendum. c. postulasti. extrà de rescrip. Bal. in c. cùm dilecta. eo. tit. Abb. in c. inpræsentia. & in c. cæterum. eo. tit. Lud. Roma. in consi. cccxxvj. & in consi. xxxvij. vbi subdunt, quòd requiritur notabilis expressio: nec sufficit in genere fari vt impetratio saluetur à subreptione seu obreptione.

10 †Nec sufficeret generaliter exprimi factum, nisi exprimatur modus. gloss. in c. dilectus filius. extrà de rescrip. & tenet Old. consil. xiiij. maximè, cùm modica

11 †subreptio seu obreptio vitiet rescriptum. c. si motu proprio. de præben. in vj. Bald. in l. præscriptione. C. si contra ius vel vtil. pub. & in c. de causis. de re iudi. Benedi. de plumb. in l. j. ff. de natal. resti. Io. And. in addi. Spec. sub rub. qui fil. sint legi. His sic præmissis clarum est quòd dispositio capitulorum regni, sonat contra illos, quos fama grauat. & cõtra sæpius, frequentiúsq; peccantes, vt verba ipsorum cantant, contra quos iubent procedi omisso iuris ordine, & ex processu informatiuo: imò plus poterit iudex de huiusmodi fama se informare, etiam absque iuris & iudicij ordine: &

12 etiam per testes inhabiles. †Ita pulchrè Bal. in l. qui testamento. §. per contrarium. ff. de testa. Inno. in c. cùm in tua. extrà de sponsa. refert & sequitur Iac. de sancto Geor. in l. testium. §. eiusdem quoque. iiij. colum. ff. de testib. & bene faciunt verba literæ arbitralis: si cum sceleratis, &c. ibi dum dicitur, si tibi constiterit per indicia, vocem, vel famam publicam, & circumscriptis capitulis regni: quando nunquàm fuissent dicta capitula in rerum natura, nonne ex iuris communis

13 dispositione † contra hominem malæ conditionis & famæ potest iudex procedere ad torturam ex processu informatiuo: & sic non datis defensionibus. certè sic: ita singulariter tenet Guid. de suza. in tract. malefi. sub rubrica, qualiter fiat inquisitio. in prin. Gandi. in tract. malefic. sub rub. quomodo cognoscatur de malefic. per inquisitio. ver. sed quæro, facta & completa. vbi alle. hoc voluisse Spec. de quo ibi per eum. Item concurrit bannum, & contumacia aduersus præfatum Panarellum pro delicto vulnerum per ipsum illatorum alcuzerio curiæ Nolanæ. Ex quibus claudus euasus est in tibia, & vix deambulare potest: & de quo crimine nulla extat concordia partis, & sic ex solo banno & contumacia circunscriptis aliis probationibus, & indiciis rationabiliter quæstionari potuit:

14 †& milies, iuxta doctri. Bal. post Nico. de matha. in l. j. iiij. col. C. de hære. insti. & sequuntur Moder. Senen. in tract. de indi. & tortu. viij. char. Amod. iusti. in suo tracta. syndica. in vlti. char. Marsi. in l. pen. in vltimis verbis. ff. de quæstioni. & maximè non extante concordia seu remissione partis offensæ, & ex vulneribus deformatæ & claudæ: & princeps non consueuit remittere, seu indulgere delictum, nisi parte concordata

15 seu satisfacta, † de qua constet per instrumentum: vt per glo. in l. venia. C. de in ius voc. cum ibi not. & vbi aliter faceret, non teneret, & pars aduersa posset agere: id est, offensus: per no. Lucæ de pen. in l. j. C. de deserto. lib. xij. in fi. & sequitur Par. de Put. in tract. syndi. in ver. compositio. ij. colum. Nec suffragatur eidem Panarello indultus ex alio, cùm non expresserit infinita crimina, & reiterata per ipsum perpetrata, de quibus princeps si informatus fuisset, verisimiliter non concessisset: cùm id sit habendũ pro expresso, vel statuto, de quo si statuentes fuissent interrogati, † ita 16
respondissent seu statuissent: vt dicit glo. in l. tale pactum. ff. de pactis. tex. in l. fi. secundum Bart. & Ang. C. de posthu. hære. instit. & in l. Barbarius. & ibi Bald. v. col. ff. de offi. præto. & sic recidiuando Panarellus ipse in præsentiarum in nouissimo furto iumenti in strata publica, prout inquiritur, necnon in fractura ostij domus mulieris honestæ, ac maritatæ seu coniugatæ, vt ipsam adulteraret, & de nocte, cùm tortura de facili sit adhibenda in delictis nocturnis, † vt dicit Bal. 17
in l. nemo. C. de episco. audien. Moder. senen. in tract. de indic. & tortu. in penulti. char. quis dubitabit non fuisse nisi sanctissimè processum ad torturam per Capitaneum Nolanum, contra præfatum Panarellum? & qui Capitaneus quando aliter fecisset, & torturam non adhibuisset, minimè iuris censuræ laqueos euasisset: & ita intrepidè iuris dico ego,

Thomas Grammaticus V. I. Doctor.

Et sic causa per remedium grauaminis pro parte præfati Panarelli introducta in S. Consilio fuit causa ipsa remissa ad eundem Capi. Nolanum: quia non grauauerat adhibendo torturam: & quia confessus fuit ad vltimum supplicium condemnatus per eundem Capitaneum: & superueniente permutatione pœnæ ex gratia præfati Illustris. locumtenen. generalis, fuit transmissus ad seruitia Regiarum triremum ad remigandum in perpetuum: & dum inde ad paucos dies machinatus esset in occidendo patronum triremum, fuit in eisdem triremibus existẽtibus in mole magna laqueo suspensus, ordinatione eiusdem Reuer. & Illustris. locumtenen.

SVMMARIVM.

1 *Corruptelæ crimen in iudice est satis detestabile: intantum, quòd reputatur inter magnas & capitales causas.*
2 *Corruptelæ crimẽ in pluribus adsimilatur crimini læsæ maiestatis.*
3 *Corruptelæ crimen committitur per iudicem, si pecuniam cœpit. vt ferat sententiam iustam siue iniustam. Item, siue vt iudicet, siue vt non iudicet. Item, siue pecuniam capiat, & nihil promittat: & pariter si sibi dari promittitur, etiam si promiserit aliquid non facere, quod tamen facit: & pariter, si sibi promissum fuerit aliquod debitum, ad quod tenebatur relaxari. numero 4. 5. 6. 7. & 8.*
9 *Pœna in iudice corrupto, quæ sit.*
10 *Iudex corruptus pecunia, tenetur etiam pœna falsi: & pariter puniturpœna exilij: id est, deportationis. & numero 11.*
12 *Pœnæ quando plures imponuntur pro vnomet delicto, per diuersa iura diuersis temporibus facta, stant cumulatiue: & vna censetur addita alteri: & sic vel omnes imponi possunt, vel potest iudex ipse de omnibus pœnis imponere illam, quam maluerit.*
13 *Corrumpens iudicem, tenetur pœna falsi, & etiam lege Iulia repetundarum.*
14 *Corrumpens iudicem, & iudex corruptus, sunt correlatiua: & dispositum in vno, censetur dispositum in alio, etiam respectu pœnæ.*
15 *Corrumpens iudicem debet maiori pœna puniri, quàm iudex accipiens.*
16 *Depositio correi seu socij criminis cum aliquibus adminiculis, vt est conuersatio & habitatio, facit indicium.*

Proba

17 *Probationes contra iudicem debent esse claræ & manifestæ. vbi subdit: hoc procedere, quo ad condemnationem: Secus, quo ad torturam: in qua sufficient indicia concludẽtia in subsidium plenæ probationis: & subditur, quòd pro iudice præsumendum est, dum debito ordine procedit, & non aliter. & nu. 18. & 19.*
20 *Cõfessio socij criminis admiscilata facit indicium ad torturam.*
21 *Testes infames, licet non sint habiles quo ad condemnationem, sufficiunt tamen ad torturam.*
22 *Testis socius criminis in casibus, in quibus non potuit interrogari de aliis, nisi de se tantum, si eo casu nominauit alios, talis nominatio suspecta habetur à lege: sicut dicimus in simili de teste sponte se offerente.*
23 *Socio criminis non statur, etiam cum tortura, & etiam in casibus exceptuatis, nisi alia concurrant: nec sufficiet, si persona per ipsum nominata, esset malæ conditionis & famæ: & etiam si essent plures confitentes de nominato: & si nominatus esset bonæ famæ, talis nominatio non operabitur quicquam. & nu. 24. 25. & 26.*
27 *Socius criminis in casibus in quibus admittitur, debet intelligi in socio criminis. aliàs non infami, seu criminoso.*
28 *Socius criminis non admittitur, vbi aliàs absque illo crimine, in quo fuit particeps, pateretur etiam alios defectus.*
29 *Testis criminosus repellitur à testimonio, si condemnatus de illo crimine incurreret infamiam.*
Crimina obiecta contra testes ipsos repellunt etiam si per prius non sint conuicti, vel confessi.
30 *Testis conuictus de crimine per modum exceptionis, non potest puniri pœna ordinaria: quia satis est ipsum repelli a testimonio: maximè in causa criminali.*
31 *Testis falsus non probat, etiam si deponeret contra falsarium.*
32 *Testis, qui fuit aliàs carceratus, ob carcerationem euasit infamis.*
33 *Testis vbi tractat de se onerando vel exonerando, non probat.*
Testis lusor propter ludũ repellitur à testimonio. in fine consilij. & subscriptionis, maximè in criminalibus. ibi.
34 *Iudex dum impetitur de corruptela, debet legitimis probationibus conuinci.*
35 *Testis omni exceptione maior, dicitur ille, qui superat omnem friuolam exceptionem. & nu. 36.*
37 *Probationes multum euidentes requiruntur contra officialem.*
38 *Testes vbi in aliquo casu requiruntur esse optimæ opinionis, requiritur, vt optima sit opinio, & quod tales testes articuletur, & probetur ita ipsos esse: alias non poterit quis obtinere.*
Testium optima opinio vbi esset ipsa causa inductiua plene probationis, tunc de plena & optima opinione testium esset articulandum, & probandum.
Iudex dum impetitur de corruptione, debet conuinci per testes legitimos, & omni exceptione maiores.
39 *Testes contra officialem deponentes de corruptione, requiruntur esse omni exceptione maiores: alias non debent admitti.*
40 *Probatio vbi à iure legitima requiritur, non sufficiet probatio priuilegiata: vt est illa, quæ fit per iuramentum seu aliter simili modo. Et quæ dicitur priuilegiata probatio.*
41 *Iudex si impetitur de iniustitia vel damno debet probari euidens iniustitia vel manifesta, & non occulta, nec præsumpta.*
42 *Adserenti cum iurameto dedisse aliquid officiali, credendum est. Hoc debet intelligi, quando officialis ipse dum staret in syndicatu, aufugisset: Secus autem si non aufugisset: quia tunc requiritur probatio testium.*
Iudex vt puniri possit de corruptela, requiritur, quòdis, qui dicit sibi aliquid dedisse illud probet: aliàs debet puniri.
43 *Testes singulares probant de corruptela cõtra officialem: hoc tamen verum, considerata prius qualitate officialis, & eius fama, & conditione: & pariter fama illius adserentis dedisse official. & nu. 44. & 45.*
46 *Iudex dum impetitur de corruptione, facit vt stetur dicto tertij, qui in hoc fuisset mediator: & hoc si ciuiliter agatur contra offi. ialem: secus si criminaliter. Et pariter minimè ciuiliter hoc procedit, vbi officialis esset bonæ famæ.*
Probatio bonæ famæ elidit fidem indiciorum.
47 *Inquisitio non procedit contra hominem bonæ famæ & vitæ.*
Si contra inquisitum sit vnum indicium sufficiens ad torturam, si tamen sit bonæ famæ, non procedit inquisitio, nec poterit torqueri ex illo & nu. 48.
49 *Socio criminis ad hoc vt credatur, vltra alia adminicula requiritur, quòd vel ex numero testium, vel ex qualitate deponentium, vel ex persona eorum contra quos deponitur, verisimile sit eos non mentiri.*
50 *Testes producti super inquisitione contra non diffamatum, licet deponant de ipso crimine de visu, tamen quia non adparet diffamatus, non præiudicant in iuisito.*
51 *Iudex non debet procedere ad examinationem inquisiti, nec ad eius detentionem, nisi prius de delicto ipso constet ipsi iudici.*
52 *Inquisitio de crimine non potest firmari ad dictum solius socij criminis: etiam & plus, si essent duo socij criminis.*
53 *Pœna exilij cum publicatione bonorum de iure communi imponitur pro crimine corruptelæ.*
54 *Pœna vbi imponitur pro delicto infra relegationem, non habet locum tortura.*
55 *Torqueri vbi quis non potest, minimè potest detineri.*
56 *Pœna statutaria tollit pœnam iuris communis.*
57 *Lex noua vbi expresè non tollit legem communem veterem, tamen tacitè videtur illam tollere: & ita Iasonis obtentum per consilium peritorum, vbi plenè ad saturitatem.*
58 *Testes infames producti contra aliquem, non audiuntur, nec probant sine tortura.*

CONSILIVM XXXV.

INcomprehensibilis Dei suffragio petito, Amẽ. In causa Magni. Ant. Barnar. V. I. D. Siculi, ac vnius ex iudicibus delegatis in regno Siciliæ vltra farũ cum regio fisco, super obiectis corruptelis, ac subornatione contra ipsum transmisso processu causæ præfati excellenti domino Sigismundo de Ioffredo de Neapo. regenti Regiam Cancellariam per Illustris: Proregem præfati regni Siciliæ vltra farum, & requisitus ab eodem excel. domino Regente in maioribus occupato, vt quid de ipsius casus decisione de iuris censura sentirem, eidem Illustris. Proregi, ac ducimontis Leonis rescribere & consulere debuissem: idcirco visis his, quæ non minus subtiliter, quàm copiosè in iure deducta

Universidad de Deusto
Biblioteca

ducta sunt, per Magni. & eximium Montaltum Regij fisci patronum in regno præfato aduersus præfatum Magni. Anto. Barna. inquisitum & carceratum: consideratis insuper ac bene ruminatis iustificationibus Magnifi. Iudicum magnæ ac Regiæ curiæ Regni præfati in exonerationem præfati inquisiti, videretur prima consideratione dicendum præfatum Magni. Ant. debuisse torturæ subiici ex infrà scriptis: Et primò liquet hoc nefandum crimen corruptelæ, esse detestabile † in iudice. Hinc est, quòd reputatur inter magnas & capitales causas: secundum Bald. satis no. in l. obseruare. §. proficisci. ix. q. ff. de offi. procon. licet etiam in minimo committatur, iuxta no. per Bald. in l. furti. §. pactus. ff. de his qui not. infa. & tenet Par. de Put. in tracta. syndi. in ver. barataria. in versi. in crimine † baratariæ. & in ver. fideiussor. ij. col. & in pluribus videtur adsimilari crimini lesæ maiestatis secundum eundem Par. in ver. corruptio. in prin. & in versi. testes. c. fui semel interrogatus. j. col. ver. in contrarium fortiter facit: & habet locum pœna criminis præfati, etiá si iudex cepit pecuniam, vt ferat iniustam † sententiam siue iustam. l. ij. in fin. cum seq. ff. de condi. ob tur. cau. cum ibi not. per glo. & doct. & Pari. in ver. corruptio. iij. col. Et pariter habebit locum pœna criminis præfati, si iudex capiat, vt iudicet, siue vt non iudicet, vel aliquid ad eius officium pertinens maius † vel minus faciat. l. iij. cùm l. seq. & l. lex Iulia. in fin. princip. ff. ad leg. Iul. repetun. & in l. j. ff. de calumn. siue etiam † principaliter capiat, nihil promittendo. l. j. ff. ad leg. Iul. repetun. ita Par. in d. ver. corruptio. ij. col. in fi. in ver. si quid datur iudici, & non dicatur. Et pariter incurritur in hoc crimen, si datur pecunia iudici, sicut si dari promittitur. l. lex Iulia. §. hodie. ibi, vel licet † non acceperint. ff. ad leg. Iul. repetun. l. iubemus. C. eo. titu. ibi, vel vitio cupiditatis ingestam. cum versic. seq. & expresius in authen. sed nouo iure. C. de pœn. iudi. qui male iudica. & in constitu. regni corruptelæ. & constitu. litigator. eo. tit. & l. generaliter. §. si igitur. in fi. ff. de calum. † Et hoc vendicat sibi locum, etiam si iudex corruptus promiserit aliquid non facere, & tamen fecerit, vt ibi est text. no. & quòd sola promissio pecuniæ facta iudici, sufficiat, tenet expresè Par. in prædicto versi. corruptio. ij. col. Saly. in l. qui explicandi. j. col. C. de accus. & ibi adsignat bonam rationem. & Philip. Franc. idem tenet in discursu, in c. j. de testi. in vj. & ideò dicit Par. in d. ver. barataria. † quòd in hoc sufficit sola promissio: & æquiparatur crimini assassinatus. Item committitur etiam crimen hoc, si iudici fuerit aliquod debitum relaxatum, & aliis pluribus modis, de quibus in l. ij. cùm seq. ff. de calumn. quia nó refert, qua ex causa improbitas vel corruptio iudicis detegatur: quia in delictis non attenditur modus, sed effectus, per l. j. §. occisores. ff. ad sill. Et in in terminis istis est tex. no. in d. l. iubemus. C. ad legem Iuliam. repet. per quem ita tenet Iac. de bel. in §. si quis autem. in authen. vt iudi. sine quoquo suffra. ij. colum. Item committitur hoc crimen, si iudici fuerit aliquid mutuatũ: & tam si fuerit mutuata pecunia, quam aliæ res. Ita videtur text. in l. quisquis. vbi expresè Bal. C. si cert. pet. vbi dixit, quòd in officiali pecuniam recipiente barataria præsumitur, licet admittatur ex titulo mutui. Et idem Bal. in l. j. per illum text. C. de calum. dixit, quòd mutuans pecuniam officiali, dicitur eum corrũpere. subdens idem esse in aliis rebus. Idem sequitur Paris de Pute. in tracta. syndi. in ver. corrumpens. in c. an sit tẽpore sententiæ. ij. col. Sed quæ ut pœna in huiusmodi delicto? dico † quòd vno modo est extraordinaria iudicis arbitrio remissa vsque ad deportationem inclusiuè, vt dicit gl. in l. j. C. ad leg. Iul. maiest. quam sequuntur Iac. Bur. Cy. & Saly. ac cæteri, per d. l. lex Iulia. §. hodie. & l. j. §. j. vbi gl. no. ff. de calũ. glo. ordi. in §. in summa. instit. de iniur. cum qua dicit esse cõmunem Ias. in l. qui iurisdictioni. j. col. ff. de iurisdi. om. iudi. & de eius veritate latè Fely. in c. ex literis. de constitu. Par. in d. tract. syndi. in ver. pœna. c. an si statutum reliquit. Item & plus dicit gl. prędicta, † ꝙ iudex corruptus pecunia, tenetur etiam pœna falsi, per tex. in l. j. §. & qui iudicem. vbi est similis glo. cum seq. ff. ad leg. Cor. de fal. & tenet Bald. in l. fi. j. col. C. de pœn. iud. qui malè iudi. & Par. de Pute. in eod. tracta. in versi. fideiussor. j. col. in prin. quę pœna est deportationis: vt in d. l. j. §. fi. ff. de fal. & sequitur glo. prædicta Marsi. in d. l. j. §. si quis. in fi. eo. tit. † De iure verò auth. imponitur pœna exilij, id est deportationis, propriè intelligendo. l. exilium. cùm ibi no. glo. in gloss. ff. de interdi. & relega. ac etiam pœnam confiscationis bonorum, & pœna corporis afflictiua: quia dicit text. no. iu. §. si quis autem. in authen. vt iudi. sine quoquo suffra. col. ij. confiscationem & exilium sustinebit: & in corpus verbera atque supplicium. quem tex. ita intelligit Iac. de Belui. & scribentes ibi, maximè Ang. dicens no. ex tex. isto, pœnas officialium committentiũ baratarias, id est, vendentium iustitiam auro: vt ipsemet Ang. declarat ibi in prin. ti. Nec obstaret, ꝙ text. in d. l. j. C. ad leg. Iul. Maiest. dicat, quòd tenetur pœna quadrupli, & in d. auth. sed nouo iure. videtur statutæ aliæ pœnæ longè minores, per capitula illius regni: videlicet priuationis officij, inhabilitationis, ac perpetuæ infamiæ, & publicationis tertię partis bonorũ, vt patet in capitulis regis Alphonsi sub rub. de salar. iudi. & sub rub. de ordinatione viceregis circa exactionem officialiũ seruandã. Quia respondetur, quòd pœna prædicta quadrupli imponitur, quando ciuiliter agitur de crimine prędicto, secundum omnes in locis prædallegatis. † aliæ verò pœnæ stant cumulatiuè, cum pœnis prędictis deportationis, & corporis afflictiuis. & censentur additæ priscæ seueritati. l. iij. C. de sepulc. viola. & plenè Bar. in l. sanctio legũ. ff. de pœn. & ideò vel omnes imponi possunt, secundum Iaco. de Belui. in d. §. si quis autem. in iij. oppo. vel potest iudex infligere de omnibus pœnis prædictis, quam vult: vt not. voluit Abb. in c. ij. in fi. de emp. & vendi. per text. in c. quoniam frequenter. §. fi. vt lite non contestat. & bonum tex. in l. quoties. de actio. & oblig. Prętereà pœnę statutæ per constitutiones & capitula regni, sunt minores, quàm pœnæ iuris communis: ergo non tollunt iura communia: sed omnes pœnæ debentur, vt consuluit Cæp. in consi. xiiij. in iiij. col. in fi. Et quando de prædictis vna pœna esset infligenda, deberetur maior pœna, & sic illa, quæ magis timeretur, d. c. quoniã frequẽter. §. fi. &. c. prodest. xxiij. q. v. † Et simili modo dicẽdum est in corrũpente iudicem, ꝙ pœna falsi tenea-
tur. l. j. §. & qui iudicẽ. ff. de fal. item tenetur lege Iulia repetũdarum. l. fi. C. ad leg. Iul. repe. quorum criminũ pœna est arbitraria, vsque ad deportationem inclusiue. d. l. j. §. fi. de fal. & dicta l. lex Iulia. §. hodie. & l. j. §. j. cum ibi no. in gl. & §. sed & constitutio. ff. de calumn. Quinimò etiam quo ad aliàs pœnas contra iudicem

statu

statutas, sunt etiam parificatæ. dicto §. si quis autem. cum ibi no. per gl. & doc. in auth. vt iudi. sine quoquo suffra. & licet Par. in ver. barataria. & in ver. corruptio. ij. col. & non immeritò, quia corrumpens iudicem, † & iudex ipse corruptus, sunt correlatiua: & dispositum in vno, cẽsetur dispositum in alio, etiam respectu pœnæ: ita Abb. in c. quia clerici. de iurepat. vbi refert esse communem opinionem. & sequitur Ias. in l. fi. iiij. col. C. de indi. vidui. tol. Nec militaret dicere, quòd ex dispositione constitutionũ, & successiuè capitulorum illius regni, sit imposita pœna amissionis causæ, & vnciarũ quinquaginta: quia dictę pœnæ non stant correctiuè ad iura cõmunia, sed cumulatiuè vt suprà dictũ est contra iudicẽ. nec videtur obstare tex. in l. qui duobus. de fal. dum ibi dicit, quòd remissius puniri solent: vt ad tempus relegentur. quia tex. dicit, solent, non autem dicit, debent. & sic importat arbitrium, non autem necessitatẽ, vt de necessitate debeat remissius puniri. l. j. C. quomodo & quando iud. vbi ad hoc est text. valde no. Et plus dico, † quòd vbi corrumpẽs & corruptus sunt ambo seculares, debet corrumpens maiori pœna puniri, quàm iudex accipiens: secundum Iacob. de belui. not. in d. §. si quis autem. in authen. vt iudi. sine quoquo suffra. Prætereà extat depositio Petri familiaris & domestici ipsius domini Anton. inquisiti, in qua adserit habuisse ducat. c. videlicet quinquaginta ex eis pro se, & alios quinquaginta, vt daret prædicto domino Anto. suo patrono: quos eidem adsignauit: & sic est correus & particeps criminis cum eodem suo domino, & depositio socij criminis cùm aliquibus adminiculis, prout est cohabitatio, † & conuersatio ipsius Petri cum ipso domino Anto. sufficere videtur. ita pulchrè consuluit Bald. in suo consil. xcv. incip. regula iuris est. in j. volum. Nec suffragaretur quòd contra officialem debẽt esse probationes claræ & manifestæ, vt dicit Bald. in l. obseruare. §. proficisci. ff. de offic. proconsulis. & in pluribus Paris in d. suo tract. syndi. quia hoc potest † esse verum quo ad condemnationem, quod est cõmune in omnibus criminibus, vt requirantur claræ probationes quo ad eorum punitionem: sed quo ad torturam, sufficient indicia concludentia in subsidium plenæ probationis, vt toto tit. de quæstio. in casu, de quo agitur tenent hoc doct. maximè Philip. Fran. in d. c. j. de testi. in vj. vt suprà dictum est, maximè cùm pro iudice præsumendum † sit, per text. in l. ij. C. de offic. ciuili. iud. l. Hærennius. §. Caia Seia. cum ibi no. ff. de euict. Quare respondetur hoc esse verum, vbi iudex cum debito ordine processisset, & non ita præcipitanter. † quia eo casu tollitur ab eo omnis bona præsumptio secũdum Bald. post Cy. in l. sancimus. in fi. C. de iud. quos sequitur Par. in ver. appellatio. in c. subiicio vnam pulchrã quæstio. Nec suffragaretur dicere, quòd prędictus Petrus famulus tanquam socius criminis non potest testificari, maximè dum criminaliter agitur, prout in casu presenti, per tex. in c. j. de testi. in vj. & no. Bald. in l. quoniam liberi testes. C. de testi. quia respondeo, ꝙ prædictus Petrus famulus non producitur vt testis habilis ad condemnationem, sed vt correus, & cum tortura, & ideo eius confessio adminiculata facit indiciũ ad torturam, † secundũ doct. in d. c. j. maximè Philip. fran. in prin. iiij. col. etiam quòd sit vilis persona, iuxta not. plenè per doct. in l. ex libero homine. ff. de quæst. & ideò dixit Bald. in l. j. C. de sum. tri. quòd licet testes infames sint inhabiles quo ad condemnationem, † sufficiunt tamen ad torturam. idem tenet Par. in tracta. de syndi. in ver. testis. in c. fui semel rogatus. in pe. col. & maximè in delictis, quæ secreto fieri consueuerunt. & istud secundum Bart. in l. qui ea mente. ff. de fur. nam in iis proceditur ex coniecturis & præsumptionibus. Bal. in l. fi. C. de prob. & in l. si qui adulterij. C. de adul. Ex quibus omnibus pro parte regij fisci illius regni videbatur concludendum posse aduersus prædictum Magnifi. Ant. Barnam carceratum ad torturam procedi. Quibus quidem non obstãtibus, contrariam sententiam arbitror de iure veriorem. Et in primis, quòd confessio seu depositio prædicti Petri famuli non sufficiat ad torturam inferendam prædicto magni. Anto. considero, quòd imò talis confessio & nominatio nulliusfuerit roboris & momenti: nam non sumus in casibus, in quibus potuisset Petrus ipse de aliis interrogari, nisi de se tantum: quanuis non fuerit iam interrogatus per curiam de aliis nisi de se tantum: & sic nominauit alios, quo casu talis eius confessio suspecta habetur à lege. Ita dixit † pulchrè Mod. sen. in tract. de indic. & tor. in iij. char. xij. colum. versi. qualis autem sit modus interrogandi. sicut aliàs diximus in teste sponte se offerente, quod est suspectus, vt not. glo. & Bart. in l. post legatum. §. iis verò ff. de iis, quibus vt indigni. & sic quatenus absque interrogatione aliqua eundem d. Anto. nominauerit, non stabitur eius dicto, non prẽcedentibus aliis indiciis contra ipsum ita nominatum. & hæc procedunt etiam in casibus in quibus quis interrogari potest. Ita tenet Gui. de suza. in tracta. de tormen. viij. col. ver. sed quid de q. occurrẽti. sed nunc dico, & plus, quòd socio criminis etiam in casibus exceptuatis nõ staretur etiam mediante tortura ad faciendum † indicium, nisi qualemqualem præsumptionem: vt probat glo. in l. fi. C. de accusa. vbi idẽ in specie format Saly. & tenet Gui. de suza. vbi suprà, & idem Gui. in tracta. male. in rub. qualiter reus subiiciatur. in fi. j. col. vbi plus subdit, ꝙ etiam si persona nominata esset malæ conditionis † & famæ, propter talem nominationem nõ poterat torqueri. Idẽ firmat Augu. ari. in additio. ad Ang. in tract. malefi. in ver. fama publica præcedente. ij. col. Alex. consilio cxxvij. in fin. in iiij. vol. & plenè ac magistraliter And. de Iser. in constitutione regni, si dãna clandestina. vbi dicit non facere, nisi qualemqualem præsumptionem: quia confessus est contra se: vnde formaliter dat doctrinam, † vt iudex inquirat de fama & conditione socij nominati, & non moueatur ex sola confessione, etiam in casibus exceptuatis per dictam gloss. in l. fi. C. de accus. & si inuenerit ipsum bonæ famæ, talis depositio non operabitur quicquam, ex quo debent esse præsumptiones, suspiciones, & argumenta: & dicta constitutio requirit, quòd torquendus sit leuis vitæ. Ita ad literam dicit Andr. qui plus ibidem subdit in quinta columna. quòd talis depositio socij torti erit qualisqualis præsumptio, seu probatio, & quòd etiam si essent plures confitentes de nominato, non valebit tantum, quantum dictum vnius testis, qui facit torqueri, vt in l. maritus. de quæstionibus. sed solum ex confessione plurium videtur probatum, vt de indiciis detur copia nominato, vt iuuet se probando talia per quæ enituerit efficacia confessionis. & vendicant sibi locum præmissa, etiam si confessus crimen nominando socium,

esset

esset presbyter. vt dicit Abb. in c. j. de confes. quæ maior qualitas est, & considerabilis, quam quòd sit famulus, vt in casu vræmisso: & tamen de presbytero præsumendum esset, quòd mendaciũ non dixerit, per tex. in c. absit. xj. q. iij. ibi, absit, vt quidquã sinistrum de iis arbitremur. & sic non obstabit cõsilium Bal. xcv. in j. vol. dum adminiculũ, si erat domesticus, vel habebat conuersationẽ cum nominato: nam ibi Bal. loquitur in crimine hæresis, quod est exceptuatũ. & ideò, quia conuersabantur adinuicem, præsumebatur non mentiri. concurrente ergo detestabilitate illius criminis, non mirandum, si Bal. ita consuluerit. At in casu præmisso secus dicendum, cùm nominatio talis non fuit de se sola sufficiens, ex quo est particeps criminis: & in hoc differunt dicta testium, & dicta quæstionatorum: quia depositiones testium contra inculpatũ probant: depositionibus verò tormentatorum absque aliis indiciis non statur, seu saltim absque aliis adminiculis. l. j. iiij. responso. ff. de quæstio. refert Alb. in d. l. fi. de accus. in prin. fi. col. qui cõcludit post multa, quòd in iis casibus, in quibus nominatio seu confessio confitenti noceret, nunquam faceret indicium ad torturam, nisi cõcurrerent alia adminicula & præsumptiones cõtra nominatum. ita concludunt Saly. & omnes in d. l. fi. vt refert & sequitur Marsi. in l. j. §. diuus Anto. ff. de quæst. & in sua practica criminali, in §. diligenter. maximè concurrente, quia non sumus in casu, in quo potuisset de aliis interrogari, cùm sint casus limitati, in quibus depositio correi nocet nominato. de quibus per gl. in l. fi. de accusa. vt est in crimine hæresis, falsæ monetæ, ac læsæ Maiestatis, quorum nullus est hoc in casu præsenti. & doct. in d. l. fi. sicut sunt Bal. & Saly. & Albe. ac etiam Par. de Put. in suo tracta. synd. in ver. tortura. in c. confessio. intelligendo dictã gl. volunt, quòd quãdo
26 delictum non potest fieri seu cõmitti, nisi cum complicibus, semper est licita interrogatio, † arg. l. prouinciarũ. C. de fer. vt latrociniis, assassiniis, & falsæ monetę, vbi non sufficit vnus ad perpetrationem delicti: & quando furtum cum scalis reperiretur factum: quia tũc accedit verisimilitudo, quòd socij interuenerint. at in casu de quo agitur subornationis, quæ fit per corrumpentem, ex sui natura non requiruntur plures. & ideò confessio correi non faciet præsumptionem, nec indicium aliquod, quia est nulla. vt cõcludunt omnes ind. l. fi. & istam regulam ponũt doct. ibi. & quia sunt aliqui alij casus vltra contentos in d. l. fi. vt est crimen sacrilegij, coniurationis & lenocinij, de quibus per Salyc. in l. quoniam liberi. C. de testi. & ideò Alber. in d. l. fi. ponit illam generalem limitationem, quę est ad instar regulæ, videlicet, q. quãdo delictum non potest fieri, nisi cum complicibus. & ponũt etiam cano. maximè Imo. in c. j. de confes. & sic cùm casus iste non sit talis, qui cõplectatur in prędictis, ergo &c. Item in casibus exceptis, in quibus non sumus, attamẽ in iis iura disponentia quòd particeps criminis in aliquo casu
27 admittatur contra participem, intelligitur † in socio criminis, aliàs non criminoso, seu non infami ex alio delicto: per doctrinam no. Ange. in l. qui iudicio. ff. de accu. vbi dixit, quòd si ex forma statuti debet credi accusatori damni dati, vel alterius criminis, quòd si ipse accusator esset infamis infamia facti, sibi non erit credendum. & subdit Ang. quòd cum hæc quæstio occurrisset de facto tempore suo, quòd ita fuit iudicatũ. & ita per prefatam doctrinã Ang. in particulari in so-

cio criminis cõsuluit Marsi. in suo consi. lxxiiij. in iiij. col. in j. vol. & de dicta doctrina Ang. meminisse reperio. d. Ant. corse. siculum in singu. suis in versi. integer. Et pro corroboratione & suffragio præfatę opinionis Marsi. ego nouissimè adduco. nam stante statuto, q. libris mercatorũ plena fides adhibeatur pro scribente, id intelligi debet nisi mercatoralià esset infamis, vel suspectæ vitæ. ita dicit Bal. in repe. l. cunctos populos. C. de sum. tri. & fid. cath. in xv. col. ver. v. exẽplum. Bal. in l. Cassius. vlt. col. ff. de senato. ver. vltimò quæritur si libro mercatoris. refert & sequitur Ias. in repe. l. admonendi. ff. de iureiu. sed hic Petrus adparet aliis criminibus, seu exceptionibus attinctus vt infrà & sic infamis, ergo &c. Et præsuppono primò, q. dum Petrus ipse deposuerit consignasse prædicto do. Antonio iudici delegato pro causa coram eo vertente, eo casu ex huiusmodi depositione incidit in crimẽ falsi, per tex. in l. j. ff. ad leg. cor. de sica. & tenet Bar. in l. si quis vxori. §. fugitiuũ. ff. de fur. bene verum est, quòd Iurisconsultus in l. qui duobus. ff. eo. ti. de fal. dicit, † q. in exiliũ 28
damnari solẽt, & sic remissius puniri. † Quicquid ta- 29
men sit, adserendo pecuniã seu aliud dedisse officiali, reddit se criminosum, & sic à testimonio repellitur, ex quo ex illo crimine quis à testificando repellitur, exquo si condẽnaretur, ex eo incurreret infamiã. dixit Inno. in c. testimonium. extrà de testi. & probat bene text. in c. super eo. extrà eo. tit. vbi põtifex respondẽdo quæstioni propositę dicit, quòd crimina obiecta testibus, ipsos repellunt, etiam si anteà non sint conuicti vel confessi. idem sequitur Abb. in d. c. testimoniũ vbi concludendo post multa, probat testes repelli à testificando, quãdo criminaliter potest accusari, & puniri & dicit facere tex. in c. j. in fi. vbi dicit, † quòd si testis 30
conuincitur de crimine per modum exceptionis, non potest puniri pœna ordinaria: quia satis est ipsum repelli à testimonio. & idẽ tenet Alber. in tract. de testi. in iiij. char. sub rub. quando testes repellantur ratione criminis vel infamię. circa princip. vbi in specie dicit quòd testis de crimine conuictus seu confessus, repellitur, per text. in d. c. testimonium. quod potissimè haber locum in causa criminali, ex quo per illud crimẽ efficitur vilis. l. j. C. vbi senato. vel clari. ita Bal. in authen. si dicatur. circa fi. C. de testib. & idem Bald. in l. cunctos populos. viij. col. C. de sum. tri. & fide cath. & ibi etiam Ias. in fi. & tantò magis, cùm incurrerit crimen falsi, vt suprà, quo casu minimè probatio aliqua ex eius depositione induci potest, etiam si deponeret contra falsarium, † quod plus est: vt not. voluit. Inno. 31
in c. j. extrà de confes. refert & sequitur præcla. docto. Steph. Aufre. in trac. de reproba. testium, in versi. falsitatis. & sequitur Pe. de monca. in supplemento tract. de testi. d. Io. Croti. ver. circa istam quartã partem, in v. seq. char. ver. secũdò fallit nisi amicitia sit maxima. in addit. magna in ver. maxima. in litera. b. circa fi. Itẽ & plus aduertendum est † q. pro causa prędicta Petrus 32
præfatus stetit carceratus per multos dies & mẽses, ex qua carceratione dicitur infamis: & ideò etiã ex hoc repellitur, à testimonio. cap. si testes. §. item lege Iulia. iiij. quæstio. iij. iuncta glo. super ver. in vinculis. & tex. in l. iij. §. item lege Iulia. ff. de testi. vbi glo. dicit, quòd isti vinculati repelluntur. & idem tenet Specu. in tit. de teste. §. j. versic. idem quòd accusatus, contra quem inducitur. refert & sequitur Stepha. Aufre. in dicto tracta. de reproba. testium. ver. canonicus. j. colum. &

rantò

tantò plus, cùm habilitatus sub fideiussoria cautione aufugerit, & contumax bannitus fuit. Item & ex alio non est in aliquo standum eius depositioni: quia adferendo se dedisse id, quod sibi adsignatum prętenditur,
34 † tractat de se exonerando, & sic de se liberando de eo, quod recepit: quia si non diceret consignasse, teneretur restituere. & sic vbi testis tractat de se exonerando
33 † vel liberando, non probat. voluit Imo. in c. ex literis, extrà de transl. Gemi. in c. fi. de iureiur. in vj. & in c. fi. de testi. in vj. Alber. in l. nullus. de testi. Ant. de But. in c. cum à nobis. extrà eo. titu. Alex. in consi. xliij. iij. cõlum. in fi. ij. vol. & tenet in terminis Bart. in l. deferre. §. item decreuerunt. ff. de iure fis. sequitur Alber. in suo tract. de testi. sub rubr. quando testes repellantur ratione affectionis. iij. col. & rectè intuenti videtur Bart. loqui in propriis terminis, dum dicit, quòd si peto à te centum ex causa mutui, quæ tibi per Titium meum procuratorem consignaui, non potero ipsum Titium producere in testem, quoniam versatur commodum ipsius Titij, quia si non adparet Titium consignasse seu numerasse pecuniam, remaneret mihi obligatus ipse Titius, & sic non poterit ipsemet testificari.
35 & idem comprobant omnes prælleg. doct. † Nec suf fragaretur dicere, quòd adparet nos esse in secretis & occultis, in quibus videtur quòd verisimiliter veritas aliter haberi non possit, quo casu viderentur sufficere testes inhabiles, per ea quæ plenè not. Ant. de Butr. in consi. suo incip. quæstio hæc dubia habet vulgaria. nã hoc nullatenus procederet, vbi testes illi paterentur plures defectus, prout in casu præsenti, in quo testis iste adparet con reus aliàs carceratus in carceribus, tractans etiam de se exonerando, & sic stantibus pluribus defectibus, etiam in subsidium non posset, nec debet admitti. ita consuluit Sozi. in consi. cxviij. incip. visis. in antepe. col. Barba. in consi. lxv. sapienter &c. in iiij. vol. iiij. col. Mar. in consi. cij. incip. pauc. sunt. pen. col. nume. 17. & 12. vnde ex præmissis. minimè dici posset ipsum Petrum esse testem omni exceptione maiorem, prout omni exceptione maior esse requiritur ad effectum, vt probationem inducat cõtra officialem,
36 vt lege plenius continetur: † cùm is dicatur omni exceptione maior, qui superat omnem friuolam exceptionem: vt dixit Alber. & Bald. in l. optimam. C. de contrahen. & commit. stip. glo. in c. j. extrà de consan. & affi. Alexan. in consi. xviij. in j. vol. tum etiam, quia cùm affirmemus ipsum esse participem criminis, non potest dici omni exceptione maior: vt dicit Alex. in consi. lxxxix. in iij. volum. Quod maximè procedit, quando agitur criminaliter: vt not. glo. in l. si filium. C. de liber. causa. & probatur in c. j. de testi. in vj. & in l. quoniam. & ibi not. de testi. ita dicit Alexan. in præ-
37 fato consi. lxxxix. † Item non est credendum ex alio & quinto taliter adserenti, ex quo contra officiales requiruntur probationes multum euidentes, secundum Bald. in repe. illius. §. proficisci. in x. q. ff. de offi. procõsul. cùm pro eis satis iura præsumãt: vt in l. siquis. aliàs. la. ij. C. de offic. ciuil. iudi. ita quòd ab officiali semper præsumitur abesse omnis dolus & fraus. l. j. C. de prædi. curia. lib. x. & in l. si quos. C. de decurio. Bald. in l. pacta nouissima. C. de pact. Ita dicit Par. de pute. in tracta. syndi. in tit. de offi. syndi. ij. col. & plenius in eo. tract. in ver. probatio. in cap. contra officiales. & facit l. Hæreunius. §. Caia. ff. de euict. Et plus subdit in dicto versi. probatio, quòd ideò constitutio regni corrupte-

læ, sub rubr. de pœna iudi. qui malè iudic. in versi. constiterit. requirit legitimas probationes in probatione corruptelæ contra officialem, cùm eo casu debeat officialis legitimis probationibus conuinci. l. iudices. C. de digni. lib. xij. l. fin. & in authen. † ibi posita. C. de 37
pœna. iudi. qui malè iudi. vbi expresè cauetur, quòd deferens iudicem de corruptela debet eam probare per testes legitimè examinatos. c. primates. ij. quæst. j. & per duos aut tres. cap. quoniam. xlviij. distinct. Ita dicit Par. in dicto cap. contra officiales. vlti. column. & ante eum est tex. in cap. regni, vulgaris famæ prælo-quium, quo cauetur crimen ipsum esse probandum per duos aut tres testes conditionis electæ & sic legitimæ. Vnde infero, quòd vbi ad probationem alicuius casus requiruntur testes optimæ opinionis, prout in dicto cap. disponitur, quòd testes esse debeant conditionis electæ, eo casu requiritur, † quòd articuletur & 38
probetur tales testes ita esse, aliàs non poterit quis obtinere. Ita dicit Angel. & idem dixit idem Angel. in l. vel negare. ff. quemadmod. testamen. aper. & ibi dicit, quòd vbicunque optima fama testium, seu opinio est causa inductiua plenæ probationis, quæ aliàs plena non esset, tunc de plena & optima opinione testium prædictorum est articulandũ, & probandum, & ideò cùm statutum Bonon. disponat, vt ad probationem mortis alicuius, qui extra territorium decesserit, sufficiat probatio per tres testes optimæ opinionis & famæ, quòd hoc casu si quis vellet probare mortem alicuius, qui decesserit extrà territorium, & illam probet per tres testes, quòd tamen non erit mors probata, nisi probetur illos testes deponentes esse optimæ opinionis & famæ. & sequitur Alexan. consil. lxxxij. in causa vertente. in j. vol. iij. colum. & consuluit Marsi. in consil. xcvj. ij. volum. numero 3. & Cæpo. in consi. lviij. incipien. Francis. in l. prima. §. si quis neget. ff. quemadmod. testamen. aperian. & consuluit Alexan. in consi. xliij. in iiij. volum. & idem vt suprà tenet & sequitur Afflict. in dicta constit. regni corruptelæ. vbi subdit esse not. quòd non omnes testes admittuntur ad probandum corruptionem officialis: sed debent esse testes legitimi, & omni exceptione maiores. & quòd ita tenet glo. in c. at si clerici. de iudic. in versic. legitima probatione. & tunc quando est probatum per testes omni exceptione maiores, dicitur conuictus: vt dicunt Moder. in dicto c. at si clerici in princip. quod dicit menti tenendum pro officiali, cui opponitur de corruptione, vt non admittantur contra ipsum nisi testes omni exceptione maiores. † Quod corroboran- 39
do, dico, quòd constitutio regni corruptelæ, requirit expresè legitimam probationem: & illa dicitur legitima probatio, quæ fit per testes omni exceptione maiores: per d. gloss. in dicto c. at si clerici. iuncto tex. Proqua faciunt optimè dicta per Abb. ibi dum dicit, † quòd vbi lex vel statutum requirit legitimam pro- 40
bationem, intelligitur de probatione omni exceptione maiore. & ideò dicit Ioann. Andr. in nouel. per gloss. suam ibi in versic. apertissimis documentis in cap. pia. de except. in vj. quòd vbi requiritur legitima probatio, non sufficiet probatio priuilegiata, vt est illa, quæ sit per iuramentum, istud etiam voluit in terminis gloss. iuncto text. in l. cùm de indebito. in princ. ff. de probatio. & ibi Flor. quam gloss. pro sing. allegat Alexand. in consilio cxix. incipien. testes quæstionis. iiij. colum. & tenent in specie domini de Rota in

Universidad de Deusto
Biblioteca

decis.cclvij.aliàs decis.vij.tit de probatio.incipien. si quis dicat beneficium aliquod se canonice & legitimè possedisse,in nouis.vbi concludunt id dici legitimè probatum, quod probatum fuit per testes omni exceptione maiores, aut per instrumenta publica. quod etiam tenent Host.Inn.& Io.And.in c.fraternitatis.de testi.& ideò dixit Iaco.de belui.in auth.vt iudi.sine quoquo suffra.§.si quis autem. in versic.iniustitia.& in versi.damnis.q si iudex imputatur de iniustitia,vel damno,debet probari euidens iniustitia,& manifesta,& non occulta,nec præsumpta: vt in §.illud.& dicitur etiã probatio priuilegiata illa, quæ fieret per
41 vnum testem:non † autem dici posset probatio legitima. Ita Bal.in c.j.§.j.aliàs in princ.de contro.inuesti. Bal.in c.j.§.sacramentum.col.j.de consue.recti feu. & in c.j.§.si vasallus.si de feu.fuer.controuer.& in c.j.§.si vasallus.si de inuesti.feud.lis oria.inter domi.& vasal. Alber.& Flor.in d.l.cũ de indebito.ff.de probat.Flor. in l.patronus.ff.de probatio.Barba.ad hoc multa inducens,in c.sicut consuetudo.col.xij.vers.no. ibi,cùm aliæ legitimæ probationes.de probatio.Iaſ.in repet.l. admonendi.xxxviij.char.ff.de iureiur. col.iiij. versic. octauo.principaliter non defertur istud iuramentum vbi lex requirit legitimas probationes.& idem, si requiratur legitima probatio,& consuluit Stepha.Ber. in consi.cclxxxij.vlt.col.in ij.vol.& licet gl.in d.auth. vt iudi.sine quoquo suffra.in §.oporter.aliàs in §. necessitatem.in ver.ostenditur.ij.col. dixerit credẽdum esse adserenti cũ iuramento se aliquid dedisse officia-
42 li,id tamen intelligi debet, quando officialis † dum staret in syndicatu,aufugisset:secus autem si non aufugisset:quia tunc requiritur probatio testium:vt ꝛ. Ita dixit pulchrè Angel.in §.oportet.lo.ij.super dicta glo. in d.auth.vt iudi.idem voluit Io.de plat.in l.si aliquid. C.de susceptor.lib.x.& ideò voluit Bal.in auth. nouo iure.C.de pœna iudi.qui malè iudi.quòd ad hoc vt iu-
43 dex puniri possit de corruptela,requiritur † quòd is, qui dicit sibi aliquid dedisse,illud probet,aliàs puniri debet.vt ibi in tex.& ideò si non probauerit, admittitur iudex ad purgationem per solum eius iuramentũ, quod etiam disponit cap.regni incipiens: item quòd in omni casu quo cauetur.& concordat tex.in auth.vt litigan.iur.§.si quis ex litigantibus.& aliud cap. incipiens:item q officialis inuentus.dicit, q contra officialem probatur per testes singulares,vt si sunt multi asserentes,quòd recepit ab eis.sed cap.regni prædictũ, vulgaris famæ,dicit aduertendũ esse qualitatem officialis,& eius famã,necnõ conditionẽ, & famam eius
44 qui † dicitur dedisse officiali:& indicia quæ essent cõtra officialẽ,qui dicitur accepisse ita magistraliter declarat Par. de pute.in d.ver.probatio.in d.c.cõtra officiales.& ideò subdit q officialis qui impetitur de cõmissis in officio,debet conuinci legitimis & diserti ssimis probationibus.c.epiphanium.v.q.vj.in fi. & d. c. at si clerici.de iudi.ita in particulari tenet Luc.de pen. in l.iudices.C.de dignit.lib.xij. Et licet quando agitur contra officialem de corruptione, staretur dicto tertij,qui in hoc fuisset mediator in corruptela,vt cõsueuit allegari ita dixisse Ioan.mon.in c. j.de testib.in vj.attamen dicit Par.quòd Io.mon.ibi loquitur, vbi
45 ciuiliter agetur; secus si criminaliter.† & nihilominus sibi dixit Par.minimè hoc verum esse, quando officialis esset bonæ famæ,& solitus mundas habere manus:quia pro bono officiali lex semper præsumit: ar-
gu.l.non omnis.ff.de re milita.ibi, quòd non præsumitur contra inuentum in itinere,quòd vadat contra deuetum,si aliàs esset bonæ famæ,& non assuetus in similibus.Facit bonus tex.in l.iij.ff.de libe. exhiben. sicut dicimus in simili,† quòd probatio bonæ famæ eli 46
dit fidem indiciorum contra hominem bonæ famæ: & econtrà,vt dicit Ang.in l.milites.de quæst. & Bar. in l.desertorem.§.ex improuiso.ff.de re mil.ita in particulari per prædicta & alia magistraliter ad literam concludit Par.de pute.in prædicto tract.syndi.in ver. testis.in c.fuit semel interroga. iij.col.& allegat dictum cap.regni,vulgaris famæ,concordare in hoc. & idem tenet ipsemet Par.in eod.tract.in versic.probatio. Quod corroboro in tantum esse verum id, quod suprà dictum est de bona fama, quòd contra hominem bonæ famæ & vitæ non procedit inquisitio; sed corruit. Ita pulchrè consuluit Rap.cu.in suo consilio cxxxv.incip.ad primum.ij.col.& allegat Bald.in l. ea quidem.de accus.in antepen. col. versic. item quæro an infamatus.& in tantum hoc est verum, quòd licet contra inquisitum sit vnum indicium sufficiens ad torturam,si tamen inquisitus sit bonæ famæ, non poterit torqueri: † dixit Bald.in l.fi.in fi.vlti.col.in fin. 47
de proba.refert & sequitur Alexand.in l.finali. iiij. & penult.apostil.ff.de quæstio.& idem Alexan. in consi. xc.viso themate ante scripto.penult.col.in iij.volum. Catald.in tract.syndi.in versi. cxlij. incip. Adde quia sæpè Corne.in consi.lviij.incip.visa inquisitione. iiij. col.ij.volum.Cepo.in consi.xl.incip.Titius.ix.colum. Deci.in consi.clxxxix.incip. lætatus sum.pen.colum. vbi allegat Bald.in l.j.in fin,C.loca. dicentem, quòd præsumptio delicti tollitur ex præsumptione bonæ famæ.& plenè Marsi.in sua practi.causarum crimi.§. diligenter. numero 196. imò huiusmodi indicium quando esset ad torturam sufficiens,si adpareat esse cõtra hominem bonæ conditionis & famæ,extinguitur in totum ob bonam famam. † ita Bald.& Ioannes de 48
Imo.in l.fi.ff.de hæred.institu.Saly.in l.fin.vltima colum.de quæst.Augu.in addit.ad Angel.in versic.fama publica.in addit.magna,incipien.tu autem in hac materia,& plenè Marsi.in consil.lxxiiij.in iiij.column.j. volum.Præterea,addendo præmissis,dico quòd in simili crimine prout est simonia,quæ multum adsimilatur corruptelæ,quando in eo,seu super eo agitur criminaliter,socius criminis seu correus non facit indicium,& sic ejus confessio non præiudicat aliquo modo nominato proipsum:secus quando ageretur ciuiliter.ita dicit Salyc.in dicta l.quoniam liberi.versic. in crimine simoniæ.C.de testib.per text.in c.j.de testib. in vj.Nec omitto,quod magistraliter dicit Franc. de Are.in c.cùm p.manconella.vij.col.de accusa.vbi aurea verba loquitur,dum dicit quòd ad hoc, vt credatur socio criminis,vltra alia adminicula & coniecturas,requiritur vel † quòd ex numero testium, vel ex 49
qualitate deponentium, vel ex persona eorum contra quos deponitur, verisimile sit eos non mentiri.ad quod allegat casum in c.fidei. §. fina. de hæred. in vj. & sequitur Marsi.in sua practi.causarum crimi.§.diligenter.& in §.diuus.Sed cùm in casu præmisso nulla concurrat præsumptio, aut adminiculum contra istum nominatum,nisi sola confessio ipsius participis criminis,& contra doctorem & officialem, pro quo satis & multum iura præsumunt,vt tenent doctores in cap. inter monasterium, de re iudi.& Par.de

puteo,

puteo,in suo tract.syndi.in ver.iudex.& in ver.sententia.Vnde satis ex prædictis coniecturari potest & præsumi,quòd prædictus Petrus ita adserens, & eo modo deponendo mentiatur:& sic dictum Fran.de Are.vbi suprà optimè deseruit casui nostro.Item vltra præmissa de bona fama ob quam inquisitio non procedat,aut in totum extinguatur,coruit inquisitio ipsa ex alio, ex quo non adpareat,quòd contra prædictum do.Ant. Barnæ inquisitum præcesserit mala fama,seu infamia delicti præfati,vt habetur in c.qualiter & quan.to.el. ij.extrà de accu.& in c.j.& ij.eod.tit.in vj.& in c.licet Heli.de simo.ita dicit Specul.in titul.de inquisi.§.j.in prin.Saly.in l.quod promulgatis.C.de offi.præfe.vrb. Raph.Cu.in consi.cxxxv.incip.ad primum.in princ. & in tantum est verum,quòd inquisitio non procedit contra non diffamatum:quòd licet testes producti super huiusmodi inquisitione probent crimen, de quo
50 tamen † inquisitus non erat diffamatus,tamen tales testes illi inquisito non præiudicant.Ita Spec.in tit.de inquisitione.§.nunc videndum.iij.col.in princ.refert & sequitur Bal.ibi in addit.in vlti.verbo.pro quo est tex.expressus in c.inquisitionis.§.tertiæ dubitationis. de accusa.idem Spec.magis expresse in tit. de inquisi. §.nunc tractemus.xj.col.ver.nam si aliqua.& ideo dicit Bal.in c.j.de offic.ordi.quòd si statutũ dictat,quod potestas in criminalibus libere potest inquirere, q tamen propter hoc non potest inquirere non præcedente infamia.refert & sequitur Ial.in l.milites.C. de testa.mili.vbi subdit,quòd licet Papa mandet inquiri contra aliquos in genere:tamen hoc mandatum Papæ debet intelligi,& limitari infamia precedente, & no aliter.& idem,quod Bal.in d.cap.j.de offic.ordi.tenet Ioan.And.in c.cùm oporteat.in prin.extra de accusa. Quinimò non tenet statutum superioris mandans, quòd possit inquiri contra non diffamatum. ita Car. in clemen.j.vj.col.ver.nonò quæro.de offi.ord.& vltra diffamationem,quæ de necessitate debet præcedere,non debet iudex procedere ad examinationem inquisiti,nec ad eius detentionem,nisi prius de delicto
51 ipso † constet ipsi iudici.ita pulchrè Fran.Bru. in suo tract.de indic.& tortu.xiij.char.ij.col.& ante eũ Tácr. de cor.in sua compendi.xvij.q.Bartol.in l.fina.j.col. de quæstio.Angel.in tract.malefic.in versi.fama publica.xviij.char.versi.xij.ver.an iudex.& idem in specie consuluit Mar.in suo consi.xij.numero 34.j.vol.& consi.xiiij.nu.13.& consil.xviij.num.4.& in plerisque
52 aliis. † Item,& ex alio dicta inquisitio corruit, & non procedit,cùm fuerit formata ad dictum ipsius Petri ita adserentis & correi,& ad dictum solius socij criminis de iure non potest formari inquisitio. dixit Raph. Fulg.in consi.cxxxvj.incip.in causa criminationis.vlti.colum.versi.nouissimè verò.& consi.cvij.incip. super eo.iij.col.quem refert.& sequitur Philip.Deci. in consi.clxxxix.incip.lætatus sum. in v. colum.post principium.Et idem in terminis consuluit Marsil.in consil.lxxvij.incip.salus omnium.iiij.colum.in vers.
53 quinimò dico vnum.vbi tenet, † quòd etiam ad dictũ duorum sociorum criminis non potest inquisitio formari.& est in ij.volum.& quòd adsertio socij criminis non faciat etiam indicium ad inquisitionem formandam,tenet Fulgo.in dicto consi.cvij.colum.iij.& sequitur Deci.consilio clxxxix.Ex quibus omnibus & vnoquoque ipsorum concluditur, non esse standum adserenti donasse officiali prædicto & successiue in-
quisitionem formatã corruere, nec eius virtute processi posse in causa præfata, vt iuris est:imo nec potuisse ad ipsius detentionem procedi, præsupponendo vnum in iure veritimile quod pro huiusmodi crimine imponitur de iure communi pœna exilij,cum publicatione bonorum: per text.in authent.vt iudi.sine quoquo suffra.per quem dicit Bald.in authent.nouo iure.C.de pœn.iudi.qui male iudi. quod in hoc solo habet similitudinem cum crimine læsæ maiestatis, in quo bona publicantur,sicut in ipso crimine.text. verò in l.lege Iulia.§.hodie.ff.ad leg.Iul. repetund. pœnam exilij duntaxat imponit,nisi talis iudex ob corruptelam condemnasset innocentem, seu absoluisset nocentem: † quia tunc imponeretur sibi pœna depor 54
tationis,per tex.in dicta l.lege Iulia.sed per text in constitut.regni,corruptelæ imponitur officiali corrupto pœna,vt tantundem soluere debeat deferenti ipsum, quantum accepisse probetur, aut quantum sibi promissum fuisset:demum superueniente capitulo regni, vulgaris famæ præloquium, quod fuit ad beneplacitum:prout in eo continetur,in fine.fuit per ipsum imposita pœna,vt iudex talis triplum fisco soluat.Vnde succedat quæris pœna ex præmissis,nulla ex eis erit vltra relegationem in casu de quo agitur. & vbi pro delicto non venit imponenda pœna vltra relegationem,non habet locum tortura, per cap.regni tormenta.& per cap.de tormentis.& in tantum, quòd si in criminibus non infligentibus pœnam vltra relegationem iudex ad torturam processerit, punietur pœna carceris biennalis,cùm publicatione tertiæ partis bonorum:vt in c.si iuste.sub rubr.quod recipiatur ad-
plicatio à tormentis. Nunc verò succedit, † quòd is 55
qui non potest torqueri pro aliquo delicto, minime poterit pro eodem detineri:& hoc ex dispositione ritus magnæ curiæ vicariæ,qui incip. item si accusatur aliquis,sub rubr.detinetur inquisitus, si incip. constaæ.vbi formaliter dicit.item si accusatur aliquis, vel ex officio,contra ipsum proceditur de aliquo crimine, statim quòd constat per vnum testem contra eum de visu & persona aliàs de fama publica, detinetur in talibus tamen,in quibus ipsa curia consuevit ponere reum ad torturam.& ritus ille est in vj. char. rituum. Et quòd vbi quis non potest torqueri,non possit detineri,tenet in specie Augu.ari.in tract.malefi. ad Angeri,tenet in specie Augu.ari.in tract.malefi. ad Ang. in additionibus suis,in addi.in versi.fama publica.in
vj.char.in verli.adde & intellige prædicta. † Quin- 56
imò & plus teneo, quòd nec pœna iuris communis prænarrata,id est, exilij hodie locum habeat aduersus iudicem corruptum,sed pœna suprà narrata in constit.seu cap.regni,cùm tanquàm lex statutaria in regno adpareat tollere pœnam iuris communis: prout tenet Bald.in l.data opera.vj.colum.versic. item not. C.qui accu.non pos.& in l.j.in fine.C.de reb. cred. & in l.qui sepulchra.in fine.C.de sepul.viola.& ibi plenè Saly.in v.colum.Angel.in authen.de sanctiſ.epiſcop. §.finali.Angel.de Aret.in §.quadrupli.colum.viij.ver sic. an autem. Instit.de actio. & ita aliàs disputatum fuit,& conclusum Ianuæ.& totus mundus ita observat,dicit Albe.in j.parte statuto.in viij.q.Paul.de Castro in l.j.§.dixerit aliquis.ff.de publi.vbi subdit,quòd ita seruatur in practi.idem sequitur Petr.Philip.Cor. in suo consilio cxiiij.incip.licet primo aspectu. j.vol. & videtur idem tenere Cu.in consilio cliij.& idem refert & sequitur Philip.Decius in c.de causis.viij.col.

Universidad de Deusto
Biblioteca

extrà de offic.deleg.qui subdit hoc minimè habere locum in Potestate,qui iurauit statura seruare,prout ho die iurant hic Regens & iudices,& ita credo iuratum in eadem magna curia regni Siciliæ. nam iurant seruare iura communia,constitutiones,& capitula regni,vt sic ab illis recedere non debeant:vt not. Bald. in l.non est nouum.ff.de legib.& in l.quid ergo.§.pœna grauior.col.iij.versic.iuxta hoc quæro.ff.de his qui not.infa.& in l.j.C.si aduer.delic.& in authen.hodie. C.de iud.idem sequitur Aflict.in constitut.regni,si quis aliquem.ij.col.quæ constitutio est vltima in libro per ipsum commentata.vbi alleg.Ioan.And.in addit. Spec.in tit.de pœna teme.liti.dixisse in fine.quòd per consilium peritorum diuersarum ciuitatum fuit Ia-
57 nu.obtentum, † quòd si lex noua expresse non tollit legem communem veterem,tamen tacitè videtur illa tollere.postea refert Guid.de Suzi.in dicta li.qui sepulchra.dixisse,quòd ambabus pœnis puniri non debet: & tamen refert Deci.vbi suprà bene commendandum de bonis scientia.& in idem concurrit Alex. in l.qui rem.ff.vi bo.rap.post Bart.ibi,vbi formaliter dicit Bar.se putare tunc pœnam iuris communis esse sublatam per legem nouam,quando per dictam legē nouam expressa pœna imponitur:prout in casu constitutionis prædictæ.& cap.regni. & sic succedat quæuis pœna,nulla ipsarum excedit relegationem,secundum ius commune in præsenti casu,circunscriptis præalleg.& sic nullatenus potest habere locum detentio.debet tamen se purgare per iuramentum tam ipse officialis,quàm ille,per cuius manus dicitur recepisse:iuxta tex.in §.si quis ex litigantibus.in auth.vt litig.iur. ita dictat etiam cap.regni,incipiens:item quòd iustiariij in omni casu.& cap.regni,vulgaris famæ præloquium.& plenè Par.in d.tract.syndi.in ver. probatio. in c.contra officiales.ij.col.vbi allegat plura capitula regni.Nec militaret quod suprà dictum est pro parte fisci,quòd licet nō sufficerent probationes testium repulsatorū ad condemnationem.sufficerent tamen ad torturā:quia hoc nō habebit locum in officiali,aduersus quem non existentibus legitimis probationibus iura induxerunt iuramentum purgatorii, & tam iura communia,quàm cap.regni,quod nō est in aliis delictis,nec in aliis personis,in quibus vendicant sibi locum præmissa.Item & ex alio:quia à iuris dispositione specialiter inductum est,vt suprà plenè ostensum fuit,vt contra officialem,& ad ipsum conuincendum requirantur legitimæ probationes.& ideo cessant hęc remedia subsidiaria,prout est tortura, & pariter cessant probationes priuilegiatæ:vt suprà tum maximè, quia testes infames producti contra aliquem,nō probant absque tortura.tex.est in c.illi qui.v.q.v. & in c.
58 in primis. † ij.q.j.in fi.& voluit glo.in c.cum p. de accusa.& in c.per tuas.de simo.Ita etiam consuluit Alexand.in suo consilio xj.ij.col.in j.vol.incip.circa principi.& latè Marsi.in sua practi.causarum crimi.char. xlvij.& consuluit Marsi.in suo consi.lxxviij.incip salus omnium.iiij.col.Et licet dici posset, quòd in tortura prædictus Petrus id affirmauerit:nam dico,quòd ipse Petrus primo loco examinatus, & interrogatus de se,& de prædicto domino Antonio, nihil dixit de prædicto domino Anton.& licet contrarium deposuerit secundo loco in tortura,attamen stabitur primæ eius depositioni,licet contrarium deposuerit secundò loco in tormentis.Ita dixit Bart.in l. j. §.quæstioni.per illum tex.ff.de quæstio.Fran.de aret.in c.cū in tua.col.v.extrà de testi.& idem Are.in consi.lxj.incip.in causa istorum.& consuluit Philip.Dec. in consi.clxxv.Ex quibus omnibus & eorum singulis consulo partes illustris.domini Ducis montis leonis Prorogis regni Siciliæ,esse in liberando prædictum magnifi.Ant.Barna à carceribus, præstita fideiussoria cautione de standoiuri,& se præsentando in forma.& ita de iuris censura concludendum censeo.

Thomas Grammaticus V. I. Doct.

Demum transmisso Consi. per quod fuit prædictus Magnificus Anto.Barna liberatus,vt suprà peruenit ad mei auditum prædictum Petrum esse lusorem ad ludos prohibitos, quo casu à testimonio repellitur, maximè in criminalibus:vt inquit Lanfran. de oria. in cap.quoniam contra.in versic.testium.xlvj.col. in fi.extrà de probat.Alex.in consi.clij.iiij. col.in v.vol. Deci.in consi.clxiij.ix.col.cùm ludus sit crimen.vt dicit Bart.in procem.Digestorum:& ludus fortunę producit multa,& perditionem proprij patrimonij:& facit homines venire in desperationem, & eos prouocat ad blasphemiam Dei,& sanctorum, & ad periuria:vt dicit text.in authent.aleārum vsus. C. de religob quæ Deus prouocatur ad iram contra nos:vt in authen.cui relictum.C.de indi.vidui.tol.& ibi Bald.& licet text. videatur loqui de ludo alearum,attamen omnis ludus fortunæ dicitur ludus aleæ:vt dicit Azo in summa.C.de religio.& Odofr.in l.j.C.de aleato.lusor enim ludendo dicitur agere turpem vitam:secundum Hostien.in summa,in titul.de excess. præla. Hinc est.q aleatores sunt exosi legibus, vt inquit Alb.in l. j.ff.de aleato.§.item no.quę maximè procedunt in hoc regno per constitut.mores dissoluti.sub rub.de aleato. vbi cauetur,quòd omnes ludentes, & qui de ludo viuunt & nulli alij officio vacant,sunt infames, ita q non possunt esse testes,nec facere testamentum, nec admitti ad aliquod officium publicum.

SVMMARIVM.

1 *Affectum ita punitur in veneno non sequuto effectu, sicut in homicidio.*
2 *Veneni crimen,est grauius homicidio,& detestabile.*
3 *Venenum vendens & emens puniuntur, & veneni crimen habet admistam proditionem in se.*
4 *Mandatum licet in delictis non excusset,tamen facit,vt delicti pœna leniatur.*
5 *Confessio inquisiti de veneno alicui tradito,quòd ex hoc sit mortuus,non præiudicat inquisito,vt ipse ex tali confessi.ne possit condemnari:& ideo capitulari debet quòd dedit malum venenum.& nu.6.*
7 *Consuetudo Italiæ & totius mundi est,vt affectus non puniatur,nisi sequuto effectu.*
8 *Mandans non potest puniri, vbi mandatarius omisit exequi mandatum.*
9 *Mandans non dicitur,quòd extraordinariè puniri debet, intelligitur procedere in mandante committi adulterium, vel stuprum, quæ delicta frequentius committuntur.*
10 *Furtum dicitur delictum atrox.*
11 *Obligatio quæ oritur contra mandantem, non oritur ex mandato,sed ex delicto subsequuto.*
12 *Delinquens in delicto,in quo peruenit ad actum facti remotum,vel actum verbi,non punitur eadem pœna, sed extraordinariè.*

Venen

15 *Venenare volens aliquem,si non fecit nisi preparatoria, nec peruenit ad actum facti proximum,non debet nisi pœna extraordinaria puniri.*
14 *Mandans delictum committi,non tenetur ex mandato, si mandatarius id non agat.& nu.15.*
16 *Delinquens non debet puniri pœna delicti consummati, etiam vbi esset deuenum ad actum delicto proximum: sed minoris pœna:& debet esse minor pœna mortis.& numero 17.*
18 *Mandatum quantuncunque sit res atrocissima, tamen attenditur eius executio,& non susceptio sola mandatis & tali casu extraordinariè arbitrariè puniendum.& numero 19.*
20 *Etiam in atrocioribus delinquens licet venerit ad actū proximum effectui,non tamen punietur eadem pœna,licet puniri possit eadem lege, qua punitur, qui consummauit delictum.*
21 *Pœna quæ ex indicijs procedit arbitrio,non debet esse capitalis.*
22 *Attentatus in casibus,in quibus punitur non sequuto effectu,punietur pœna extraordinaria delicti,arbitrio iudicis in quo iudex debet eligere,& se inclinare in mitiorem pœnam.& non excedere relegationem.*
23 *Pœna mortis quando veniret imponenda pro aliquo delicto,& ex aliqua causa venit pœna minoranda,tunc talis pœna minorata non debet esse corporalis, sed pecuniaria,vel alia,quæ non sit corporis afflictiua.*

CONSILIVM XXXVI.

SVmmi opificis adiutorio petito,Amen. In causa Camilli blondi de cuccaro cum regio fisco,dum Camillus ipse deposuisset de mandato Reue. protonotarij eius patroni detulisse flascum plenum vino venenato,vt prędictus eius patronus sibi dixerat, vt illud adsignaret cuidam Ioanni Petro,cum quo Ioan.Petrus ipse promiserat venenare nobilem Isabellam descortiatis,degentem in monasterio S.Claræ Neap.prænidens Camillus ipse alguzerios magnæ curiæ vicariæ versus ipsum venientes,vas,seu flascum ipsum in terrā proiecit,ac fregit:& captus ab eis, tandem præmissa de plano fassus est,hæsitatur igitur in præsentiarum, qua pœna plectendus veniat, maximè cùm magna curia ipsa eundem Camillum ad seruitia regiarum triremum ad ibi per lustrum continuum remigandum cōdemnauerit:& interposita per eundem appellatione à decreto condemnationis præfatæ videretur prima consideratione dicendum prædictum Camillum pœnæ mortis obnoxium:cùm ita puniatur affectus, licet
1 non sit sequutus effectus in veneno,sicut † & in homicidio.nam qui detulit venenum,vt ipsum alicui traderet,punitur pœna legis corneliæ de sicariis: vt in l. eiusdem-ff.ad legem Corn.de sicar.& eo modo, ac si dedisset.ita probat tex.in d.l.eiusdem. & probat etiā tex.& ibi Bart.in l.j.in fi.ff.de parri.& in l.j.C. de malefic.& mathe.& tenet Angel.de Aret.in tract.malefi. in versi.ex interuallo dictus Titius.& idem tenet Augu.in suis addit.ibi,vbi dicit Io.Fabr.in §.alia.instit. de public.iudi.tenere hanc opinionem.& idem videtur tenere Saly.in d.l.j.de malefi.& mathe.& in l. j.§. j.ff.ad leg.cor.de sica.& in l.eiusdem.ff.eo.tit.& in cōstitutione regni,quæ incip. mala & noxia.& in alia,
2 quæ incipit,quicunque toxicum. † & ideò dixit gloss. instit.de publi.iudi.§.eadem lege.quòd plus est hominem veneno occidere, quàm gladio extinguere, per tex.in d.l.j.de malefic.& mathe.Et ratio est,quia occidens veneno proditoriè,id agit, vt ille se defendere non possit,quod secus est in eo qui gladio occiditur, cùm se tueri possit.& ideò Bal.in l.nemo clericus. C. de summa trinit.& fide catho.dixit,quòd venenās aliquem,dicitur ipsum proditoriè occidere. & idem in c.j.vij.col.versi.quid de rebus.quibus mod.feu.amit. & in tantum execratur hoc delictum, † quòd §. dictæ 3
constitutiones regni,suprà allega.capitaliter puniunt etiam vendentem & ementem maximè cùm habeat in se admistum delictum proditionis:vt dicit Bald.in l.cùm fratrem.C.de iis,quibus vt indig. & in l.nemo. C.de summa trini.& fide catho.cū vulg. Quibus omnibus non obstantibus rectius considerans in casu de quo agitur,contrariam sententiam arbitratus sum de iure veriorem. † Et principaliter considerādo, quòd 4
hic Camillus mandato præfati eius patroni,& non ex sei ipso delictum ipsum perpetrauit: quod mandatum licet in delictis non excusset,tamen facit, vt eiusmodi delicti pœna leniatur respectu ipsius mandati.ita Bal. & Saly.in.l.seruos.C.ad leg.Iul.de vi publi.Alexan. in l.non solùm.§.si mandato.ff.de inur.vbi in specie dicit,quòd etiam in grauioribus minoratur pœna respectu mandati.& idem tenet Bal.in c.j.§.in via.de pace iur.fir.Socin.in fallen.ccij.& ibi subdit no.vt scias adiuuare illos,qui interficiunt homines mandato dominorum.Idem tenet Deci.in regula,velle non credi tur.& in regula,quod iussu.de reg. iur.Item est considerandum,quòd non adparet aliter de veneno imposito in vase,seu quòd ibi venenum fuerit adpositum, nisi per cōfessionem præfati Camilli,videlicet,quòd protonotarius ita sibi dixerat.quo casu non est standū 01
ex quo non adparet probatum,quòd ibi venenum fuerit:per id quod in simili,imò fortioribus terminis voluit Alex.in consil.suo cxvj.incip.in causa inquisitionis formatæ.in iij.vol.vbi dixit,q licet dicatur,q nulla sit maior probatio,quàm partis confessio: † & in 5
confessos nullæ sunt partes iudicis,nisi in cōdemnando:vt in l.proinde.ff.ad leg.aquil.& l.si confessus. ff.de custo.reo.Et satis est ad aliquem condemnandum, q sit confessus vel conuictus:vt habetur in c.nos in quęquam.& in c.multi.ij.q.j.& in c.Lotharius.xxxj.q.ij.& in l.qui sententiam.C.de pœn.attamen in casu veneni confessio rei inquisiti de † veneno alicui tradito, 6
non præiudicat inquisito,vt ipse ex tali sua confessione possit condemnari.Idem refert & sequitur Marsil. in l.j.§.j.pen.col.ff.ad leg.corne.de sicar.Præterea,deponendo Camillus ipse,prout disposuit, q prædictus protonotarius eius patronus dixerat in prædicto vase esse vinum venenatum,non ex hoc dixit toxicum,sed venenum:& tamen reperitur venenum bonum,& venenum malum:vt per cōstit.regni,mala noxia.& probatur in l.sæpè.§.veneni.ff.de contrahen.emp.& in l. qui venenum.ff.de verbor.signifi. † & ideò consuluit 7
Alexan.de Imo.in consi.ccij.incip.super themate.j.volum.q debet capitulari & allegari,q dedit malum venenum,& non simpliciter dicere, q dedit venenum: quia in dubio intelligitur de bono veneno, vt excludatur delictum.Idem sequitur Matth.de Affli.in consti.præfata,mala & noxia.Præterea,liquet ex præmisso themate prædictum Camillum non esse in pœna, cùm res non fuerit effectum sortita,& hoc secundum formam statutorum Italiæ,& generalem totius mundi consuetudinem,quæ est,vt affectus non puniatur,

nisi effectus sequatur,& sic adparet derogatū. l. is qui cum telo.ad leg.cor.de sica.& etiam iuribus loquentibus de veneno. Ita dicit Augu.arim.in addi.ad Ang. in tract.malef.in versi.ex interuallo dictus. Titius ex dictis vulneribus mortuus fuit.in ver. aduertas, ne erres.& allegat Spec.in tit.de accusa.j.parte.§.j.versi.sed pone primò.aliàs,quid si primò. quod dictum Spe.sequitur Ang.in l.j.§.hæc verba.ff.quod quisq; iur. Bal. in l.iij.C.de ser.fug.Ludo.in l. damni.§. Sabini. ff. de dam.infect.refert & sequitur Marsi. in l.eiusdem. iij. col.ff.ad leg.cor.de sicar.& Affli.in d.constitutione regni,mala noxia.ij.col.Adducitur insuper pro corro-
8 boratione præfatorum.nam † vbi mandatū est omissum exequi,ibi mandās puniri nō debet: vt probatur in l.is,qui rem.§.si tu Titiū.& in l.si quis perferendū. ff.de fur.& in l.item apud Labeonē.§.si curauerit.ff.de iniur.& in l.sæpè.in fi.ff.de verb.sig.sed hic Camillus, qui debebat deferre,& adsignare vas cū vino prætato illi Io.Petro aliàs non adsignauerat,nec delictum perfecerit,ergo &c. Et sic vbi non est substantia,ibi delictum esse non potest:ibi qualitas,id est,mandatum cōmittendi delictum,vel qualitas non potest esse,vt i nō est aliqua substantia,super qua cadat ipsa qualitas: vt in l.eius,qui in prouincia.ff.si cert.pet.& no.in l.ij.C. de bono.pos.secundum tabulas. Nec obstaret l.j.ff.
9 de extraor.cri.vbi videtur decidi, †q; mandās extraordinarie puniri debet:quoniam ibi loquitur in mandante adulterium,vel stuprum quæ delicta frequentius committuntur:vt not.doct.in rub.de adul.nec dicāt Bartolistæ,q; illud operetur atrocitas delicti: quia hoc non est verū.nam furtū,est atrox delictū, ex quo
10 pro eo imponitur † pœna furcarum:vt in l.capitaliū. ff.de pœn.in §.famosos.argu.sumpto ab effectu, quod validum est,vt not.in l.iij.C.de sum.tri.& fide catho, & in regula iuris:cuius effectus.ff.de reg.iur.& tamen in furto non punitur mandans nisi furtum commissum fuerit:vt in d.l.si is qui rem.§.si tu Titium.& d.l. sæpè.Præterea,obligatio quæ oritur contra mandantem,non oritur ex mandato,sed ex delicto sequuto: vt probatur in l.prætor.§.hoc autem edicto.ff.vi bo-
11 no.rapt.& probatur † insti.de obli.quæ ex delic.nasc. §.ope.& l.j.§.persuadere.ff.de ser. corrupt.& per Bar. in l.non solū.§.si mandato.ff.de iniur.in versic. quæro vnde oritur obligatio.sed hic nullū delictum fuit sequutum:ergo nulla pœna sequi debet: ità reperio in particulari consuluisse dominum Aitordinum de Aluaro de Padua,in fauorem cuiusdam Cichi fante, in suo consi.incip.in Christi nomine, Amen. Super inquisitione contra Cichum fante.quod consilium ego habeo ad pennam in libro meo diuersorum consiliorum,per me manu propria exemplatū à libraria quōdam domini Antonij de Alexandria, tunc existente in monasterio.S.Mariæ monris Oliueti, & volens sequi opinionem doctorum volentium prædictum Camillum esse in pœna,dicendum est nullatenus puniri posse,ac si dictum maleficium perfecisset: sed extraordinariè arbitrio iudicis:per text.in l.j.ff.de extraordinariis crimin.in prin.§.qui puero.& l.si fugitiui.C. de seruis fugitiuis.nam quando quis peruenit ad actū
12 facti remotum, † vel actum verbi,nō punitur eadem pœna,sed extraordinariè:secundum opinionem vltramontanorum:vt refert Cy.in dicta l.si quis non dicā rapere.C.de episc.& cler.quam opin. videtur tenere Bart.in dicta l.j.in princ.& si dicatur, quòd peruenit ad actum facti,quia recepit venenum. certè dicitur peruenisse ad actum remotum,& non tenetur eadem pœna secundum talem opinionem:tunc enim peruenisse ac actum proximum,quando venenum dedisset sibi bibere,vel comedere,licet mors non fuisset sequuta:Præterea secundum aliam opinionem, quæ magis mihi placet,quomodocunque quis peruenit ad actū facti præparatorium,non punitur eadem pœna, sicut si fuisset sequutus effectus:vt d.l.ij.in princip.& voluit hoc sentire glo.ibi dum dicit, q; fuit peruentum ad colloquia & basia,quæ sunt præparatoria præcedentia veneris:secus si aliquis peruenisset ad actum proximum ipsius negotij principalis: quia tunc puniretur eadem pœna,vt quia volo aliquem interficere, & facio arrotare gladium,& præparo me omnibus necessariis, † certe non debeo puniri de homicidio:vt d.l.j. 13
in princ.Secus si cum gladio admenauissem,licet non interfecissem:quia tunc peruenit ad actum proximum ipsius facti principalis:vt C.ad leg.cor.de sicar.l.is qui cum telo,& sic cumipse Camillus circa personā prædictæ Isabellæ quæ venenari ordinabatur, nihil fecerit nisi præparatoria,non debet pœna veneficij puniri,sed alia extraordinaria.Ita ex præmissis& quamplu ribus aliis iuribus & rationibus reperio in propriis terminis consuluisse dominum Rosel.de Rose.de Are. Illustr.doct.in suo consilio incip.in nomine domini, Amen.hic est effectus inquisitionis, pro cuius corroboratione adducitur.nam qui mandat delictum fieri, non tenetur de mandato,vel propter eum, si mandatarius id non agat † quod mandatum est l.is,qui rem. 14
§.si tu Titium.ff.de fur.in fi.ꝛ.alleg.facit l.si pauonem. & l.si quis vxori.§.neque verbo.co.tit.Nec obstaret ad hoc l.si quis id quod.versi.sed si alius.ff.de iurisd.omn. iud.ex quo ibi mandans non tenetur:quia quod mandatum fuit,per mandatarium fuit executioni mandatum,sed album prætoris corruptum,q; est meri facti, nec facientis animum requirit, vt album corruptum sit:Secus autem est in furto,quod quidem nō est in facto,nec esse potest sine animo agentis.& istam solutionem sentit ibi glo.in vlt.gl.Nec obstat l.si quis vxori.in princ.de furt.quia ibi per vxorem fuit factū furtum,licet ipsa furti non teneatur: hic, quia mandans non tenetur,nec probatur ratione,certum est † quòd 15
mandans delictum fieri,non tenetur ex mandato: vt not.instit.de oblig.quæ ex quasi delict.nasc.§.ope.in gl.super ver.nō tenetur. no.doct.in l.si vt proponitur. ff.de fideiussor.& ibi per Bar.ex quibus,& aliis ita tenet in propriis terminis præsentis q.dominus Petrus domini Albicis de Pisis, q; in casu præmisso ille Cichus non esset puniendus,prout in omnibus in simili esset iste Camil. & subdit, quòd prę̃supposito absque ueri præiudicio, quòd mereretur aliquam pœnam, quod quidem excludunt iura præmissa, non esset puniēdus pœna corporali:sed si verum esset, quòd deberet puniri,pœna erit extraordinaria & arbitraria ex forma iuris communis:ex quo in pœnis extraordinariis inter alia duo principaliter iudex debet attendere.Vnum est euentus delicti,l.aut facta.§. euentus. de pœn.qui si consideretur in isto casu,inuenietur nullum delicti effectum sequutum,nec ad aliquem actum delicto quod intendebatur proximum, deuentum fore: ex quo sequitur,quòd Camillus iste non potest dicti delicti pœna puniri,quia etiam vbi foret deuentum ad actum delicto proximum,non debet pœna delicti

16 consummati imponi,sed minor. † & ista est regula & doctrina doct.etiam in atrocioribus.not.Cyn.in l.si quis non dicam rapere.de episc.& cler.& ibi doctor. communiter.& idem tenet Ray.in l.qui ea mente. ff. de fur.Bart.in lectu.sua remittit se ad Cyn.& hoc probatur optimè in l.finali.ff.de extraordi.crimi. vbi loquitur in crimine adulterij,quod est atrocissimum vt not.glossi.in l.auxilium.ff.de minorib.& fuit deuentum ad actum proximum effectui, secundum quod glossi.ibi intelligit,& tamen non pœna adulterij, quæ est mors,vt in l.quoniam. C.de adulter.sed extraor-
17 dinaria pœna debet esse minor, quàm pœna mortis, vt est glossi. † extrà de pœniten.distinct.j.cap.solicitatores.in glossi.super versic. extra ordinem. vbi dicta lex est canonizata.hoc idem probatur eadem lege, & in atrocissimo delicto loquitur,vt patet ex l.cum vlr. C.de adul.& fuit deuentū ad actū & nō perfectū, non pœna mortis vel sanguinis, sed aliter debet puniri, si ergo talis pœna imponitur, vbi ad actum proximum etiam in atrocissimis deuentum est, ergo in casu præmisso, vbi non fuit deuentum ad aliquem actum proximum, nec per dictum Camillum vltra non tenebatur quàm adsignare Ioan. Petro illud vas seu fiascum cum vino venenato,iuxta formam mandati,quod erat demum porrigendum per præfatum Ioan.Petrum.sequitur quòd dato, quòd Camillus in aliquo puniendus esset,deberet longe mitiori pœna puniri,& pecuniaria, in qua consideranda esset eius persona,quia pauper:per ea,quæ not.in l.pædius. ff.de incen.rui.naufrag. Ita formaliter per prædicta consuluit dominus Petrus domini Albicis de Pisis, quadam sua allegatione incipien.infrà scriptæ sunt allegationes domini Petri,domini Albicis de Pisis, quas habeo in libro meo diuersorum consiliorum ad pennam vnà cum suprà mentionatis, & aliis antiquissimorum doctorum, & authoritatis non modicæ. & subdit plus prædictus dominus Petrus considerandum esse,quòd maleficium non fuit commissum, id est non habuit effectum,qui effectus consideratur per consuetudines,vt nota Cyn.in l.is qui cum telo. C.de sicar.Specul.in titu.de accus.§. primo. versic. quid si actum.quem Cyn.ibi allegat.& communiter practicatur per Italiam. & sic concludit ex præmissis, & aliis,similem casum non punibilem. & præsuppositio quòd foret puniendus, tamen de iure sibi non videtur per prætata,quòd esset pœna pecuniaria, & conuenienti respectu personæ,quæ pauper erat, & idem reperio etiam tenuisse domi.Francis.de Alber.de Are. in suo consilio incipien.in Dei nomine amen. Quòd Cichus fante,quod similiter extat in libro meo diuersorum consiliorum, & dictum consilium allegatur per Felyn.in cap.inquisitionis.sexta colum.de accusa. dum loquitur de glo.in §.in summa.& mouetur,quòd quantuncunque mandatum sit rei atrocissimæ,tamen quia attenditur executio,& non susceptio sola man-
18 dati:vt ff.de furt.l.quæ seruo.§.plus Pomponius. † & l.item apud Labeonem.§.si curauerit.ff.de iniur.& l. prima.in princip.ff.de extraord.crimi.nam sicut mandans non explicat delictum ex mandato absque executione mandati, vt dictis iuribus; eadem ratione nec mandatarius,cùm non minus delinquat mādans, quàm mandatarius:sed magis principalius delinquit, qui primo dialiter mandat,vt ff.de seruo corrupt.l.in hoc.& l.si ego tibi.ff.quod vi aut clam.& sic cum non fuerit executus effectus mandati prætati,videlicet veneficij,& necis prætatæ Isabellæ,neque deuentum ad actum proximum effectui, sed remotum ab effectu, cum non fuerit deuentum ad actum propinquum,igitur de delicto consummato non est puniendus, † sed 19
extra ordinem arbitrariè:vt ff.de extraordi.crimi.l.j. in fine.& §.fin.& l.si fugitiui.C.de ser.fug.Nec obst.l. is;qui cum telo.C.de sicar.& l.si quis non dicam rapere.C.de episc.& cler.& l.j.§.diuus.ff.de sicarii. quia illa intelliguntur de eo, qui deuenit ad actum proximum,ex quo percusit & non occidit,vel actum raptuꝛæ inchoauit per actus propinquos, sed effectum non consummauerit, & hæc est communis glossi.& doct.sententia maxime Per.& Iacob.Butr.in l.si quis non dicam rapere.& l.si fugitiui.C.de ser. fugi. multò minus venit Camillus ipse puniendus secundum intellectum & opinio.Moder.quam tenet Cyn. & Gul. de Cun.in dicta l.si quis non dicam rapere. videlicet † quod etiā in atrocioribus,is qui deuenit ad actū etiā 20
proximum effectui,non puniatur eadem pœna, licet puniatur eadem lege qua punitur, qui consummauit delictum,per l.j.de extraordi.cri.& l.aut facta.§.euentus.de pœ.& iura in contrarium allegata nolunt quòd puniatur eadem pœna,sed eadem lege,& idem reperio consuluisse Cæpol.in suo consilio vlr.penul. colū. vbi hæc formalia refert sic in manifesto furto deprehensus,cùm nesciuisset somniare aut diuinare verba formalia huius consilij.& idem etiam voluit Andr.de Iser.in c.j.§.si verò.secunda colum.de capi. qui curiā ven.& tamen in casu præmentionati consi.prætati,d. Franc.fuerat iam adsignatum venenum illi, qui promiserat venenare,& fuerat etiam sibi promissa pecunia,& exhibita,& tamen non vult ipsum capitaliter puniri,sed arbitrariè extra ordinem, & nihilominus subdit,quòd concessio ipsius arbitrij,intelligitur importare rem non valde grauem,vel multum præiudiciale.† Et ideo id,quod ex iudicis depēdet arbitrio,nō 21
debet esse capitale.l.aliud est pœna.§.j.ff. de verb.sig. & not.Io.And.in c.sæpè.extrà de verb.sig.& ideo cōsuluit Alex.de Imo.in cōsi.cxj.in j.vol.qd in casibus in quibus punitur attentatus,non sequuto effectu punietur pœna extraordinaria delicti, arbitrio iudicis, in qua iudex debet eligere,& se inclinare in mitiorem partem: † & inclinando non exceder relegationem, 22
& consuluit idem Alex.consi.lxx. vlt. col.iij. vol. pro quo est bonus tex.quem alle.Old.laud.in l.j.ff.de fur. & Bald.Et pro prætatis bene facit,quòd quando pro delicto veniret imponenda pœna mortis,& ex aliqua causa minorari deberet pœna,tunc talis pœna minorata non deberet esse corporalis sed pecuniaria, vel alia,quæ non sit corporis afflictiua. † Ita dicit Marsi. 23
in l.j.§.diuus Adrianus.numero 29.ff.ad leg.cor.de sicar.& hab.lxxx.idem Marsi.in l.diuus Adrianus.de parri.char.xxiiij.ita probatur in l.si adulterium cum incestu.§.imperatores.ff.ad leg.Iul.de adult.& ibi doct. & probatur in l.si quis in graui.§.si tamen maritus. ff. ad sill.& in l.lex Iul.§.fi.ad leg.Iul.repetun.quam pro no.alleg.Bald.in l.addictos.C.de epis audi.& in l.j.v. colum.C.ne de sta.defun.Ange.in tract.malefi.in ver. præsente Caio,& appellante. ver. quid autem si non obstante cl.j.idem Marsil.in d.l.diuus Adrianus v.col. ad leg.cor.de sic.& in l.diuus Adrianus ij.colum. ff.ad leg.pomp.de parrici.Ex quibus omnibus siue teneamus partem tenentium,quòd sit in aliqua pœna, siue

non, vt S. censeo non bene fuisse per magnam curiam vicatiæ pronũtiatum, vt S. sed bene fuisse appellatum ad S. Regium consilium, per q̃ nihil dubitandum de retractatione decreti præfati, & huius sententiæ vt pater ex præmissis. Et sic demum visis præsentibus meis allegationibus per Magni. iudices eiusdem magnæ curiæ, veriti forte dicti decreti retractationem, eundem Camillum ad compositionem pecuniariam admiserũt ducatorum xxv. vt præfatus Camillus demum mihi retulit. Thomas Grammaticus V. I. D.

SVMMARIVM

1 *Testis vnus de visu facit indicium sufficiens ad torturam.*
2 *Contumax dicitur ille qui ritè & rectè contumax effectus est vt qui a ritè citatus, & contumax condemnatus & bannitus. & nu. 3.*
4 *Contumacia si fuit accusata non seruato iuris ordine, est ipso iure nulla.*
5 *Torqueri quis non potest ex sola contumacia, nisi alia concurrunt.*
6 *Tortus absque legitimis indicijs & confessus, facit vt eius confessio sit ipso iure nulla, nec præiudicet confitenti: etiam si esset millies ratificata, & etiam quòd demum superuenissent indicia. & subditur quòd nec præiudicaret eidem confitenti nec alteri. & nu. 7.*
8 *Tortus licet confiteatur & in eadem confessione perseueret ratificando, si tamen fuit tortura adhibita absque legitimis indicijs non nocebit confitenti.*
9 *Metus in carcerato durare videtur quousque durat eius detentio.*
10 *Tortura data absque indicijs facit insurgere præsumptionem violentiæ contra iudicem.*
11 *Confessio socij criminis contra aliquem si reperitur illum nominatum esse bonæ famæ, talis nominatio non operabitur quicquam.*
12 *Famæ bonæ si quis fuit in præteritum ita quoque & hodie præsumendus est.*
13 *Vita præcedens inquisiti, & indicia magnam partem conferunt ad præsumendum.*
14 *Socij criminis dictum non probat contra socium, nisi quo ad inquirendum duntaxat.*
Socius criminis non probat contra socium in furto latronis & furis differentia.
15 *Pœna relegationis similis est pœnæ fustigationis, per quã corpus affligitur.*
16 *Tortura an habeat locum in furto minimo.*
17 *Semel tantùm vices est carceratio: & ideò carceratus confessus, potest talis confessio dici violenta, & non spontanea.*
18 *Confessio vt dici possit emanata metu carceris, sufficit probare ipsam confessionem factam fuisse per detentum in carcere. & nu. 19.*
20 *Confessioni soli inquisiti non est standum de furto: sed debet iudex mittere exploratores ad verificandum furta confessata fuisse commissa: & de rebus furto subtractis, quod ibi erant. nu. 21.*
22 *Confessus habuisse tales res penes se, si tamen non adparet habuisse scientiam ipsas res fuisse furto subtractas, non tenetur.*
23 *Receptans furtum ad hoc vt teneatur furtiuatione receptationis, requiritur quod vltra receptationẽ furti sciens, etiam de furto præfato participauerit, ex quo requiritur ad commissionem furti, vt intercesserit animus lucrandi.*
24 *Tortura non potest dari homini bonæ famæ etiam si extaret vnum indicium sufficiens ad torturã contra ipsum: quia propter bonam famam tale indicium extinguitur in totum.*

CONSILIVM XXXVII.

CHristi, ac eius almæ genitricis gloriosæ Mariæ auxilio implorato, Amen. Viso processu mihi transmisso per excellen. Comitissam Policastri, baliam excel. Comitis Policastri eius nepotis, in quo reperio quandam mulierem nomine Pentam de ariente, inquisitam de participatione furti ducatorũ xl. commissi, vt prætenditur in bonis & pecuniis Catharinæ querulantis, & viduæ, detentam siquidem Pentam ipsam & carceratam ad depositionem Francisci alias Capellani famuli Io. Petri de cantẽda, ad cuius seruitia pariter & præfata Penta degebat: & qui Capellanus aliàs inquisitus de furto quorundam grenearum grani ab area Sebastiani, qui dum conqueſtus fuisset de furto præfato, fuit pariter de nocte aggressus, & acriter verberatus: & tandem citatus, & contumax effectus: & adstans de nocte extra ciuitatem captus, & carceratus fuit: & examinatus per curiam Capitanei Policastri, confessus fuit verbera Sebastiano præfato per eum illata fuisse, ac etiam quòd de nocte pluries ingressus fuit per mœnia vrbis contra formam banni, prohibentis ne quis bannitus, aut rebellis curiæ, ita ingrederetur de nocte, sub pœna torturæ, qui tandem ratione banni & contumaciæ, ac furti prætensi in quoddam fauũ mellis, quod secum deferebat, tortus fuit: & in tortura interrogatus de furto præfato ducatorum xl. & bonorum Catharinæ præfatæ, furtum ipsum confessus est: & ex eo dedisse ducatos iij. cum quadam corrigia argentea, & anulo aureo præfatæ Pentæ: & secundo loco examinatus, dixit dedisse præfatos aureos xl. Ioan. Petro eius domino: cuius mãdato adserit furtũ ipsum commisisse, & reliqua remansisse penes eandem Pentam, & ita pluries in tortura, & extra torturam ratificauit: verũ asserut eadem Pentã nihil scire de furto: videlicet q̃ bona ipsa fuerint furto subtracta: quæ tãdem carcerata in castro, & ibidẽ examinata per Magni. Vicecomitẽ, cõfessa est habuisse res prefatas a prefato Capellano: & ipsas posuisse in quodam foramine domus, quo perquisito ilico nihil compertũ fuit: & tandem lato decreto per curiam præfatam eandem Pentam debere tormentis, & quæstionibus subiici: & interposita appellatione per eandem Pentam ad comitalem audientiam, hæsitatur in præsentiarum, an ob præfatam depositionem præfati Capellani socij criminis, posit Penta ipsa quæstionibus & tormentis subiici: & sic an bene vel malè fuerit per Vicecomitem ciuitatis præfatæ super tortura ipsa interlocutũ? Certè prima facie videretur dicendum, q̃ bene iudicatum sit: † cùm ex vnius testis depositione resultare videatur indicium sufficiens ad torturã: vt dicit Bald. in l. fin. C. famil. erciſc. Barto. in l. maritus. ff. de quæstioni. cum vulga. quòd maximè procedere videtur, in socio criminis deponente de furto: vt dicit gloss. Barto. & Salyc. & Angel. ac communiter scribentes in l. finali. C. de accus. & Cano. in capit. primo. extrà de conse. Sed præmissis non obstantibus, ex pluribus infrà dicendis contrariam sententiam arbitror de iure veriorem, præmittendo principaliter q̃ præfatus Franciscus aliàs Capellanus, non fuit contumax:

&

& sic non potuit contumax reputari, cùm die iij. Iulij fuerit citatus: & die iij. eiusdem accusata contumacia, die vij. eiusdem fuit effectus, seu habitus cõtumax: qua die perdurante non poterat contumax reputari: sed vsque in diem sequentem expectari, iuxta formam ritus magnæ curiæ, sub rubr. de contu. accu. incipien. item seruat ipsa curia. & in alio ritu incipiente, item seruat ipsa curia in primis citationibus, vbi dicit, q̃ debet labi triduum: & ideò dum contumax dicatur effectus iuris ordine non seruato, non debet, nec potest contumax reputari ex quo contumax dicitur ille
2 qui ritè & rectè fuit contumax effectus: † sicut illum bannitum dicimus, qui ritè & rectè bannitus extitit. Ita Bart. & Alex. in l. iij. in §. condemnatum. ff. de re iudi. & in l. nõ putauit. §. non quæuis. ff. de contra tab. & sic ad hoc, vt quis dicatur contumax, & condemnatus, seu bannitus, debet intelligi de eo, qui fuit ritè ci-
3 tatus, & contumax condemnatus, & bannitus: † Secus si non rectè. Ita dicit Franc. Cur. in suo consilio lx. incip. pro aperienda veritate. viij. col. & alleg Bar. in l. fi. ff. de adul. & sic dum non seruato iuris ordine fuerit contumacia accusata, certè est ipso iure nulla: vt in c. dilecta. de reseri. ibi, contra nostri resripti formam:
4 † & in c. examinata. de confir. vtili vel inutili. & tenet Decius in c. prudentiam. de offic. deleg. & in c. de appellationibus. extrà de appel. & sic dum forma non seruatur, actus redditur nullus. Ita Pet. de Anc. in consi. xxxvj. incip. visa quadam p̃titione. j. col. Decius in consi. ccxxix. incip. istante constitutione. & latè Fely. in c. cùm dilecta. versi. gesta contra formam. Præterea, ex sola contumacia quando verè incursa fuisset, non poterat torqueri, nisi concurrentibus aliis, vt voluit Bal. post Nico. de mathe. in l. j. ff. de hære. institu. maximè, cùm vltra contumaciam requirebatur etiã poni in banno, iuxta formam constitutionis grandis
5 vtilitas. † Ita Bal. in præfata. l. j. v. col. verſic. sequitur videre, quem sequuntur Mod. senen. in tract. de indi. & tortur. col. iij. refert & sequitur Marsi. in l. j. num. j. ff. de quæstioni. & in suo singulari. cxvij. incip. ad torturam. quod maximè procedit in casu de quo agitur, cùm tortura ipsa nõ fuerit illata ad eruendam veritatem ex ore inquisiti, concurrentibus indiciis ad eam: sed fuit tortura ipsa irrogata in pœnam banni, vt suprà: ex quo mœnia vrbis de nocte transcenderat, contra formam banni, pœnam torturæ imponentis, qua illata erat iam banno satisfactum: nec debebat aliter vlterius interrogari: arg. tex. instit. tu. quibus mod. tolli. obli. in prin. iuncta glo. ibi. vbi dicit idem procedere in pœnis & obligationibus ex maleficio, vel quasi. quam refert & sequitur Decius in regula, bona fides. de regu. iur. vnde quatenus fuerit processum ad torturam contra præfatum Capellanum, id fuit absque indiciis saltem legitimis, & sic ad toruram præfatam procedi non poterat ad effectum ipsum interrogandi. l. maritus. ff. de quæstion. cum vulga. & vltra ius commune idem disponit capitulum regni, quod incipit, tormenta. vbi non aliter, quàm præcedentibus indiciis iubet tormenta adhiberi: & sic quatenus absque legitimis indiciis fuerit Capellanus ipse tortus, & per
6 torturam confessus, confessio inde emanata fuit, † & est ipso iure nulla: nec præiudicat confitenti. l. penul. & ibi gloss. & Bart. ff. de quæstion. Nec etiam præiudicat præfatæ Pentæ, contra quam vt testis deposuit. Ita Bart. ibidem. Bal. in l. fin. C. de accus. Iac. de belui. in sua practica causarum criminalium. sub rubr. de quæstio. & quali. tor. col. xj. Alexand. consil. v. colum. j. primo volum. & consilio lxxiiij. in iij. col. in j. volum. & ideò voluit consulendo Decius in suo consil. clxxxix. colum. penul. quòd depositiones testium absque indiciis tormentatorum, nihil valent, nec facient inducũ contra illũ contra quem deponunt. Ita Bar. in l. j. §. in re Cornelio. alias, seruus bonæ fide. ff. de quæst. sequitur Marsi. in sua practica. in §. diligenter. col. xxij. in fi. in tantum, quòd confessio in ipsa tortura seu ex eius causa, etiam millies ratificata, etiam si demum superuenirent indicia, est † nulla: nec præiudicat confitenti nec 7
alteri. Ita Bart. in d. l. maritus. & Bal. in dicta l. ea quidem. & in l. finali. C. de accusa. Ange. in l. vnica. C. de confessi. Angel. de Are. in tractatu maleficiorum. in versic. fama publica. iiij. char. in ver. aduertat. & ibi Ang. Roma. in consi. clxvij. incip. Antonius accusatus. Par. de pu. in tractatu syndicatus. in antepe. char. libri. in versic. sequitur. iij. colum. hic dixit Mathesil. in nota. lv. incipien. nor. quòd quotiescunque. quòd si iudex aliquem non præcedentibus indiciis torsit, omnis confessio extorta erit nulla: quia præsumitur illicitè extorta, etiam si ex interuallo post dictam torturam confiteretur: quia præsumitur illicitè extorta, & metu tormentorum præteritorum vel futurorum: argu. l. ii cui. §. eisdem. ff. de accu. & idem firmat Ludouic. Roma. in consilio præfato. clxvij. ij. colum. Petr. de Anch. in clemen. j. de homi. Ange. Imo. & Pau. de Castr. in l. qui in aliena. §. Celsus. ff. de acquir. hæred. Bar. in suo tractatu de quæstion. col. xij. versi. quid si aliquis est tortus legitimis indiciis non præcedentibus. Saly. in l. ij. C. de custo. reo. Vltima colum. Petr. de Anch. in consilio xxij. incip. prouisione facta in Philippum Flor. in rubr. & in l. emptorem. ff. de proba. exclamans illum tex. iuncta gloss. subdens se per illum text. defendisse vnum à morte. idem tenet Fely. in c. qualiter & quando. §. licet autem. col. fi. versi. xj. limita. de accu. idem Fely. in c. ad nostram. col. j. de probat. Andr. de Iser. in constitutione regni, si damna. Alex. consil. clxxx. col. penul. in princip. ij. volum. & plenè Marsi. in dicta l. pen. colum. iij. versi. modò recedendo. ff. de quæstion. & in sua practica, iij. versi. secunda quæstio. & plenè Alexan. in consi. clxxx. incip. in causa Angelorum. ij. volum. & plenius in consi. j. ij. colum. & iij. in vij. volu. Et quòd si tortus non præcedentibus legitimis indiciis confiteatur. & in dicta cõfessione perseuerauerit, † & eam 8
millies ratificauerit, quòd huiusmodi confessio sit nulla, nec præiudicet ipsi confitenti, est bonus text. iuncta gloss. vt suprà dixi in dicta l. pen. & in l. qui in aliena. §. Celsus. suprà alleg. & Augu. post Ange. in versic. fama publica. dcit se ita aliàs in facto obtinuisse. Moder. senen. in tractatu de indic. & tortu. colum. xxxix. versicul. sed ponamus. Iacob. de Belu. in tractatu de quæstionib. in titul. de quæstion. columna xiij. Par. in tractatu syndi. in versic. tortura. c. an ex sola confessione. Alexand. consi. v. primo volum. incip. in causa inquisitionis. j. colum. & consilio xliij. ij. volum. inci. post redditum. ij. colum. & in consilio clxxx. aliàs clxxxiij. in causa Angelorum. suprà alle. pen. col. & in consi. j. viso processu. iij. vol. ij. col. & consi. lij. viso themate. fi. col. Ro. in consi. clxvij. suprà pluries alleg. & Marsi. in d. l. pe. de quæstion. quia quousque personaliter detinetur, idem metus inesse videtur: † & refert ex 9
hoc plures euasisse à pœna mortis. & idẽ Marsi. in sua

pract

Universidad de Deusto
Biblioteca

pract.§.expedita.nume.16.cum sequen.& firmat Andræ.de Iser.& Moder.scribentes in dicta constitutione,si damna.xiij.colum.Decius in c.at si clerici.nume.8.de iudi.& in eo casu,dum iudex torsit non præcedentibus indiciis,erit contra ipsum præsumptio violentiæ.† Ita Par.in dicto ver.tortura. c.datur regula. charl.xxviij.ij.col.Alex.in additio.ad Bar.in allegata.l.penul.& Marsi.ibi,qui refert & sequitur omnia, nume.26.Nec suffragaretur,quòd sumus in furto, in quo socius criminis probat contra socium; quia non sufficit solius socij dictum:sed debent alia concurrere maximè contra hominem bonæ famæ, contra quem talis confessio socij criminis non operabitur.† quicquam,vt dicit pulchrè Andr.de Iser.in constitutione, si damna.sed sic est,quòd probatum plenè fuit præfatam Pentam inquisitam fuisse semper in præteritum bonæ,& optimæ famæ:sequitur, quòd etiam in præsenti ita quoque esse præsumatur,vt olim,bona.† ita quoque & hodie bona sit.vt dicit pulchrè Bal.in consilio.lij.in v.volum.glos.in l.j.§.probatio.& §.si magistratus.vbi Bal.ff.de magist.conuenien.tex.& gloss.in l.non est necesse.ff.de probatio.text.& gloss.in c.cùm per bellicam.xxxiiij.quæstio.ij nam ex præteritis iudicatur de futuris.dixit Bonifacius de vital.in tractatu maleficiorum,in titulo de indic.colum.fina.præcedens enim vita,& indicia magnam partem † conferunt ad præsumendum.Bald.in l.j.v.colum.C.de confess.Gandi.in allegato titu.de præsump.& indic.dubita.j.col.Afflictus in constitutione,in quæstionibus fin.colum.Par.in tractatu syndi.in char.lxxxviij.ij.columna.& plenè Marsilius in l.de minore.§.plurium. nume.24.ff.de quæstio.vnde existente bona fama non est tractandum de tortura:quo circunscripto,quando nunquam esset probata bona fama, regulariter socij criminis dictum non probat contra socium,† nisi quo ad inquirendum duntaxat: vt consuluit Raph.in consi.lxxxj.incip.in causa inquisitionis.Saly,& Ange.in l.fi.de accusa.Alex.in l.repeti.ff.de quæstio.Fely.in c.cùm dilecti.de accusa.Alex.in consi.cxxxij.incip.visa facti narratione.j.volu.Decius in consi.clxxv.incip. in causa falsitatis.colum.ij.& consi.clxxxix.incip. Lætatus sum.Præterea,nec est verum,quòd in furto socius criminis admittatur contra socium, vt patet ex suprà relatis perscribentes in materia.nam glo.in dicta l.finali.numerans omnes casus, in quibus socius criminis probat contra socium, non ponit furtum, nec Spec.qui pariter omnes enumerat,in titul.de accusa.minimè ponit furtum.pariter nec Gandi.in rub. de quæstioni.vbi tenet,quòd in crimine furti socius interrogatur:quia Bar.non bene loquitur,ideò ipsum non sequitur Saly.c.in l.finali.de accus.& probatur bene:quia dictum doctoris debet intelligi secundum iura quæ ipse alleg.vt dicit idem Bart.in l.non solùm.in §.si liberationis verba.ff.de libe.lega.Sed text. quem alleg.Bart.in dicta l.reperi.est in l.diuus Adrianus.ff. de custo.reo.qui loquitur in latronibus,& non in furibus, vt patet ibi in text.in versi. latrones. nam latrones dicuntur,qui straras publicas aggrediuntur: & violenter homines deprædantur:sed fures dicuntur, qui clam bona auferunt: vt in l.capitalium.§.famosos.ff.de pœ.& voluit Saly.c.in l. fina.secunda. colum. de accus.vbi etiam dicit non mirandum,si interrogatur de sociis:quia non possunt absque sociis committi latrocinia:secus in furtis,quæ clam committuntur; & idem in particulari reperio consuluisse Marsil.in consil.xxij.iij.colum.j.volum.Nec militaret dicere, quòd fuit Capellanus ipse repertus cum furto fauimellis,quod secum deferebat tempore, quo captus fuit per curiam,& sic legitimè tortus fuit.Nam huic respondetur,quòd fauum illud non poterat excedere valorem trium carleno,& sic respectu modicæ quantitatis non poterat eidem Capellano imponi pœna vltra relegationem:& vbi non venit imponenda pœna vltra relegationem pro aliquo delicto, non habet locum tortura:† vt in cap.regni. tormenta.& in cap.si iustè.nam pœna relegationis similis est pœnæ fustigationis,per quam corpus affligitur: cum omnes sint de mero imperio paruo:vt tenet Bart.& doct. in l.imperium.ff.de iur.omn.iud.Bal. in l. imperatores. ff.de of.præfect.vigil.& tamen non dicitur esse maior seu supra relegationem:& sic per eam non posset deueniri ad torturam per præfata regni capitula:& licet Par.in d.ver.tortura.in c.an in causa pecuniaria. dixerit,quòd † in furtis minimis, in quibus imponitur pœna sanguinis,potest deueniri ad torturam:tamen loquitur sine lege.& expressè contra tenorem dictorum capitulorum. Vnde stante dicta tortura minus legitima confessio eius virtute emanata, & omnia acta demum subsequuta ruunt,vt plenè Par.in d. versi.tortura.in c.an confessio torti sine indiciis.char. lxxxvj.col.fi.& plenè Marsil.in d.l.pen.nu.28.vers.vlterius amplia.ff.de quæstionib.& in sua practica.§. secunda quæstio.nume.7.& §.quoniam. nume.43. quod procedit etiam contra socium nominatum, vt suprà plenè deductum est:quia principali annullato,annullatur & accessorium,& omnia inde sequuta:prout plenè narrat Marsil.in d.l.penult.num.67.cum seq. Nec opitulabitur eius confessio,dum fuisset ad castrum foccæ adportata,& carcerata cum maximo impetu: & sic tanquàm mulier cula ob sexus fragilitatem meticulosa,confessa fuit omnia, de quibus interrogata extitit:quo casu videtur ex metu carceris,† & officialis ita confessa:cum carceratio sit species torturæ: vt dixit Bald.in l.ij.ij.col.ver.quæritur.C.de epis.aud. & ideò si carceratus confitetur aliquid sine tortura, talis confessio non dicitur spontanea, sed violenta, ita per doctri.Bald.præalleg.tenet Marsil. in sua practica,in §.expedita.& sequitur Petr.in c.super eo. el. ij.de appellat.intantum,quòd sufficit probare quem fuisse detentum ad hoc,vt eius confessio dici possit facta metu carceris,vel torturæ.† Ita Bald. in l.falsus. prope fin.C.de furt.Moder.senen.in tract.de indi.& tor.colum.xxxviij.in fine.in versic. quibus adde. Catal.in tracta.suo syndi. versic.ccxij. in versi. adde. an potest probari tortura. & allegat Cyn. in l.secunda. C.quod met.cau.Bald.in dicta l.falsus.& plenè Marsi. in sua practica,in §.expedita.numero 13. versic. item scias.& in §.attinguam.numer.28.cum seq.& † quòd quando non præcedentibus legitimis indiciis quis est confessus delictum, pro quo carceratus seu captus fuit, & demum adscrit se metu confessum, quòd ex sola carceratione seu captura ita præsumendum sit, consuluit Alexan.in consilio lij.incipien. viso themate.in tertio volumine.sicut in simili dicimus de eo,qui adserit se confessum deliquisse per torturam id quod nunquam fecit: nam si non præcesserunt indicia,nec ipse probet de tortura: si tamen liquet ipsum esse detentum tempore suæ confessionis,

nis,huiusmodi confessio non sufficiet ad condemnandum,quasi non verisimilis contra seipsum,per text.in l.j.§.diuus Seuerus.ff.de quæsti.ita Pet.de Anch.in cõsil.xxiiij.incip.visa inquisitione.j.col. quia verisimile est, quòd non fuisset confessus contra seipsum,nisi ob terrorem iudicis habentis ipsum in fortiam: per not. Cy.& Bal.in l.nouissimè.ff.quod fal.tut.aut.& ibi subdit Bald.quòd præsumitur inferri metus ab officiali eius subdito,& præfatum dictum Pet. de Ancha. fuit originaliter Bald.in consi.ccccl.xxix.in v.vol. incip. tres sunt casus.Par.in ver.tortura. c.quidam fuit tortus.& Marsi.in præfata.l.pen.Suffragatur insuper huic inualidæ & nullæ confessioni verisimilitudo, quòd meticulosa fuit,& non vera:nam destinatis nuntiis curiæ,& exploratoribus ad capiendum bona per eandè confessata ab illo foramine,in quo confessa fuit, recondidisse,minimè aliquid reperierunt:& sic adparuit de veritate ipsius mendosæ,imò meticulosæ confessionis.Inde datur pro cautela iudici,vt minimè stare debeat soli confessioni inquisiti, sed debeat mittere exploratorem ad verificandum furta, quæ confitetur inquisitus per ipsum fuisse commissa:† & debet etiam constare de rebus furto subtractis secundum Ang. in tract.malefic.in versi.& vestem cælestem abstulit.vj. char.ver.quid si quis confiteatur.& ibi subdit,quòd in hoc iudex debet esse bene cautus,ne damnet animam & corpus suum:sed debet destinare nuntium ad capiẽdum informationem de veritate,& sic reperire furta confessata,ita quòd apparere potest, quæ distraxerit, & quæ pignoraverit:& quę penes se remanserint;aliàs si hoc non faceret,sæpe innocentes cõdemnaret.Idem voluit Par.de put.in tract.syndicatus,in versi. confessio.vbi dixit in facti contingentia tota nocte vagasse in perquirendo loca,in quibus reus fatebatur furta recondita fuisse,& demum innocens repertus fuit ille, qui inquisitus fuerat, & ex metu confessus fuerat id, quòd minimè fecerat. Idem tenet Augu.in addit. ad Ang.in dicto versi.fama publica.Decius in c. dilecti. in prin.de iudi.sequitur Marsil.in l.j.iiij. col.seu char. ff.de quæstio.& in sua practica causarum criminalium in char.iiij.& in consil.suo viij.in j. volum.ij.colum. incip.in causa Magistri Ioan.Ferrariensis.concurrente maximè verisimilitudine, quòd non fuisset Penta ipsa sponte confessa contra seipsam, nisi per terrorem iudicis detinentis eandem in eius fortiam:per no.Cy. & Bald.in l.nouissimè. ff. quod falso tuto,aut.& ibi Bald.subdit,quòd præsumitur inferri metus ab officiali eius iurisdictioni subdito. Item est & aliud non parui momenti, quia nullum probatur furtum saltem in genere fuisse commissum;nec adparet de aliqua fractura,aut conquestione,aut quòd furtum passa,& quæ fuerat paucis ante annis pedissequa eiusdem Petri patroni præfati Pentæ, verisimiliter in bonis suis habere potuisset ducatos xl.in pecunia, & argento:& in eadem cassa seu scrinio, à quo dicuntur fuisse furto subtracta,prout de his omnibus requiritur ad probationem furti: † iuxta dicta per Ang. in d. versi. & vestem cælestem abstulit.vbi suprà.& Marsil. in d. l.j.de quæstion.Alex.plenè in consi.liij.ij.vol.vbi plura præmittunt ad probationem furti,quæ hic penitus deficiunt.Sed quid opus est ire per mendicata suffragia,vbi nullum potest imputari delictum furti præfatæ Pentæ,dum expressè adparet dictum Capellanum deposuisse eandem Pentam minimè notitiâ aliquam habuisse,nec habere,quòd bona præfata fuerint furto subtracta?quod quidem etiam iuris dispositione fulcitur per vulgatam iuris regulam,præsumitur ignorantia,&c.qua cauetur ignorantiam præsumi,vbi de scientia non probatur:& licet res ipsas confessa fuerit recepisse,non tamen scienter eas dem recepisse adparet: quo casu etiam si adpareret de veritate præfatæ suæ confessionis,stante eius ignorantia,quòd fuerint bona ipsa furto subtracta,in nihilum tenetur: prout dicit in specie Bal.in l.si furti.C.ex quibus causis infa.irrog.Ioan.de Ana.in c.qui cum fure.j..ol.extrà de furt. & plenè Afflictus in constitutione patarenorum. in verbo,sequitur.versi. quintò quæro. maximè.† quia in dubio præsumitur ignorantia,dicit Roma. in consil.ccccl.xxiij.incip.circa propositam.Augu. in addit. ad Ang.in d.ver.& vestem cælestem,v.col.in ver.quid si furem.Quinimò & plus,ad hoc vt receptans furtũ, teneatur furti, ratione participationis, requiritur; quòd † vltra receptionem furti,scienter etiam de furto præfato participauerit,ex quo requiritur ad commissionem furti,vt interuenerit animus lucrandi.l.j. ff.de furt.& plenè Marsil.in l.fi.ff.de sicar. Non omitto optimam famam fuisse plenissimè probatam de præfata Penta,& pariter vitã tam præteritam, quàm præsentem:& iure cautum est, quòd licet contra aliquem vrgeat vnum indicium,quod sufficeret ad torturam:tamen existente inquisito bonæ famæ non poterit torturæ subiici:† imò per ipsam bonam famam huiusmodi indicium euanescit,& in totum extinguitur.dixerunt Bal.& Io.de Imo.in l.fi.ff.de hæred.inst. Saly.in l.fi.vlti.col.de quæstio.Augu.in addit.ad Ang. in ver.fama publica.in addit. magna.incip.tu autem in hac materia.Alexand. consil. v. incipien. in causa inquisitionis.primo volum.& consuluit plenè Marsi. in suo consilio lxxiiij.in quarta colum. primo volumine.& quia scriptum est, ita magnum,sicut paruum iudicabis:quia omnis spiritus laudat dominum:ideò sum voti,malè fuisse pronuntiatum per Vicecomitem ciuitatis Policastri, circa inferendam torturam eidem Pentæ:sed partes comitalis audientiæ esse, in declarando Pentam præfatam pro nunc esse à carceribus liberandum, & ita consulo iuris esse ego,

Thomas Grammaticus V. I. Doct.

SVMMARIVM.

1 *Socius criminis in casibus,in quibus potest interrogari de socijs,eo casu eius depositio contra socium facit indicium sufficiens ad torturam,& intelligendum est,si concurrant alia adminicula.& nu. 2.*

3 *Socij criminis depositio sola,non sufficit ad torturam contra socium,etiam si socius nominatus esset malæ conditionis & famæ.*

4 *Socius crimina tunc probat contra socium, vbi delictum non fuit principaliter commissum in odium alterius: sed propter commodum committentis:vt est furtum, falsa moneta & his similia,tunc socius deponens contra socium, ex quo non interrogatur de socijs,facit indicium.*

5 *Testis persistens in peccato mortali,repellitur à testimonio:& hoc quia propter peccatum excluditur à Deo: & sic cum sit Deo infidelis, præsumitur quòd nec hominibus sit fidelis.& nu.6.*

7 *Testis de crimine convictus seu confessus,repellitur à testimonio.*

8 *Testis repellitur à testimonio, dum est malæ vitæ & famæ.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

famæ.

9 *Socius criminis licet in aliquibus probet contra socium, id tamen intelligitur in socio criminis aliàs non infami ob aliud delictum.*

10 *Testis infamis regulariter repellitur à testimonio, nedum in causa criminali, verùm etiam in ciuili ardua.*

11 *Testis ex illo crimine à testificando repellitur, ex quo si condemnaretur, incurreret infamiam.*

12 *Testis dicitur inimicus capitalis propter minas: & sic propter verba minatoria prolata.*

13 *Socius criminis, si probatur inimicus, non probat contra socium.*

14 *Testis, qui non poterat examinari, examinatus non facit indicium.*

15 *Socij criminis confessio contra hominem bonæ famæ, non operatur quicquam. & nu. 16.*

17 *Delicti præsumptio tollitur ex præsumptione bonæ famæ.*

18 *Ad socij criminis solius dictum non potest formari inquisitio.*

19 *Diffamatio vbi non præcedit inquisitionem, corruit inquisitio: & testes deponentes super delicto, de quo fit inquisitio, non præcedente diffamatione non probant. & numer. 20. 22. 23. 24.*

21 *Socij criminis sola assertio non facit indicium, etiam ad inquisitionem.*

25 *Statutum superioris mandantis, quòd potest inquiri contra non diffamatum, non tenet. & nu. 26.*

27 *Inquisitus quando habet alequa indicia seu præsumptiones pro se, debilitantur & eneruantur alia indicia, quæ contra ipsum existerent, intantum, quòd illa quæ contra ipsum essent ad hoc, vt attendi debeant, deberent esse magis vrgentia.*

28 *Testis allegans alium fuisse conteftem, qui negat se interfuisse, facit vt neutri credatur: & sic illius dispositio erit suspectissima.*

CONSILIVM XXXVIII.

IN Dei nomine Amen. Formata inquisitione contra Matthæum racamatorẽ de Neapoli. de venenatione Nardæ suæ vxoris, & morte inde sequuta præcedentibus indiciis contra ipsum, tortus & confessus fuit eandem venenasse: ex qua venenatione sequuta fuit mors: & quòd id fecerat ex persuasione & consilio magi. Leonardi azimatoris de caua eius compatris, qui sibi venenum ipsum porrexit & tradidit: & propriè *de la casa de lo pane à la logia*: præsente eius concubina, nomine Violante: qui magister Leonardus ad defensiones admissus, verificauit se optimum Christianum, pium ac misericordem: & quòd non auderet ex sua pietate & charitate occidere etiam vnam muscam, cundémque Matthæum miserrimum, ac concubinarium, & publicè in concubinatu existentem cum præfata Violante, in tantum quod occidit vxorem vt eandem Violantem in vxorem duceret: & q̃ post eiusdem Matthæi ratificationem ductus ad carceres ciuiles eodẽ Leonardo inspecto, flexis genibus ab ipso veniam quęsiuit, asserendo dolore torturæ eundem Leonardum inculpasse, licet indebitè: & quòd præfata Narda erat mulier honestissima & affinis Hieronymi eius filij in tantum quòd Leonardus ipse eandem summopere diligebat, ac visitabat, vt affinem charissimam. Hæsitatur igitur quid iuris: & certè nulla existente ratione dubitandi, cùm simus in claris, dico præfatum Leonardum nedum excarcerandum sub fideiussoria cautione, sed penitus liberandum, ac absoluendum, ex infrà dicendis: & licet prima fronte † videatur dici posse, q̃ in crimi- 1
nibus, in quibus socius criminis potest interrogari de sociis, eo casu ipsius depositio contra socium facit indicium sufficiens ad torturam: secundum Cyn. post Petr. in l. fi. C. de accus. Pau. de Leaza. in cap. grauis. de depos. vbi ad hoc alleg. l. j. §. diuus Adrianus. & quod ibi not. ff. de quæst. Ant. de Butr. in c. j. de confes. & ita potest intelligi gl. ibi dum dicit, talem assertionem facere præsumptionem contra socios: vt dicit glos. in d. l. fi. Specu. in tit. de accus. §. j. ver. item repellitur, qui fuit socius. & consuluit Alex. consi. lxxxix. incip. viso themate. in iij. vol. & hoc intelligendum est cum aliis adminiculis, aliàs de per se sola etiam in casibus exceptuatis, in quibus † poterat interrogari, non faceret 2
indicium ad torturam: vt dicit Saly. in dicta l. fi. C. de accu. Ioan. de Imo. in c. j. extrà de confes. & firmat con sulendo. Alex. in consi. cxxvij. incip. quoniam abundè. in iiij. vol. in fi. ver. sed solùm facient qualemqualem præsumptionem, vt probat glos. in d. l. fi. vbi in specie idem tenet Saly. & ante ipsum Guido de Suza. in tract. de tormen. viij. col. ver. sed quid. in fi. ver. idem Guido in tract. malefi. sub rub. qualiter reus subiici. in fi. j. col. vbi plus subdit, quòd etiam si persona nominata à tali socio, esset malæ conditionis & famæ, † ob talem so- 3
lam nominationem non poterit torqueri. Idem firmat Augustin. addit. ad Angel. in versic. fama publica præcedente. viij. col. at tamen in casu, de quo agitur dictum ipsius Matthæi contra magistrum Leonardum nihil probat, per doctrinam Bart. in l. repeti. §. fi. ff. de quæstio. vbi magistraliter dicit, quòd vbi delictum de quo † quis inquiritur, non sit principaliter in odium 4
alterius, sed propter commodum committentis, vt est furtum, falsa moneta, & his similia, tunc socius criminis deponens contra socium, ex quo non interrogatur de sociis, facit indicium, licet sit socius criminis. Idem tenet Inn. in c. j. de confes. & consuluit Alex. in consi. cxxvj. inci. visa inquisitione formata. vlti. col. in iiij. volum. Saly. & alij in dicta l. fin. sed sic est, quòd in casu præmisso delictum tendit principaliter ad offensam alterius, id est, ipsius socij criminis ergo nihil probat contra socium prætensum. Secundò, vt in themathe enarratum est, liquet ex meritis defensionum præfatum Matthæum esse miserrimum, ac publicum concubinarium, persistentem in concubinatu, & sic in peccato continuo mortali, † in quo quis persistens 5
repellitur à testimonio: vt dicit Francis. Zaba. in c. testimonium. de testib. subdens. c. præfatum procedere in quolibet peccato mortali: cùm generaliter loquatur. & subest ratio, quòd per peccatum mortale quis à Deo excluditur: & sic cùm sit Deo infidelis, præsumitur † quòd nec hominibus sit fidelis. Ita ibidem dicit 6
Abb. Panor. quinimò dicit Alberic. de Malet. in tract. de testib. in char. iiij. sub rubric. quando testes repellantur ratione criminis, vel infamiæ. circa princip. quòd testis de crimine conuictus † seu confessus, repel- 7
litur à testimonio, per tex. in dicto cap. testimonium. & maximè in causa criminali, ex quo per illud crimen efficitur vilis. l. prima. C. vbi senat. vel clarissi. ita Bald. in authen. si dicatur. circa finem. C. de testib. & idem in l. cunctos populos. column. viij. C. de summa trinitate, & fide catholica. & ibi etiam Iason in fine. Accedit optimè probatio plena de mala vita, & fama eiusdem Matthæi, quæ pariter ipsum † etiam 8
socium

socium criminis non existentem repellit cap. licet. de foro compet. c. super eo. & cap. testimonium. extra de testib. Spec. in tit. de teste. §. j. col. xxxv. ver. item quòd est probatæ vitæ. & sequitur do. Stepha. Aufr. in tract. de probat. testium. in vet sic. malæ vitæ. Alex. in consilio cl. iij. col. v. vol. & sic si malæ vitæ existens seu infamis, à testimonio repellitur, multò magis repelli debet, vbi est socius criminis. Tertiò nihil probat eius dictum ex alio: nam iura disponẽtia in certis casibus esse standum socio criminis, maximè in casibus exceptis, debent intelligi in socio criminis, aliàs non
9 infami ex alio delicto. † & hoc per no. doctrinã Ang. in l. qui iudicio. ff. de accus. vbi dixit, quòd si ex forma statuti debet credi accusatori damni dati, vel alterius criminis, quòd si ipse accusator esset infamis infamia facti, nõ erit ei credendum. & subdit Ang. quòd cùm hæc quæstio occurrisset de facto tẽpore suo, quòd ita fuit iudicatum. & idem sequitur Ant. Corse. Sicul. in singu. suo. in versic. integer. idem in propriis terminis reperio consuluisse Matsil. in suo consil. lxxiiij. iiij. col. j. vol. & plenius consulendo dixi in consilio meo xxxv. suprà. Vnde cùm præfatus Matthæus confessus fuerit venenasse vxorem præfatam, & vltra, q̃ ipsam veneno necauerat, id fecerat vt potuisset ducere præfatam Violantem suam cõcubinam in vxorem, cum qua in concubinatu existebat, imò rectius in adulterio: sequitur quòd erat, & est infamis, qui regulariter reppellitur à testimonio, nedum in causa criminali,
10 † verùm etiam & ciuili ardua: vt dicit Bald. in cap. ad nostram. extra de probationibus. in princip. Barbar. in cap. testimonium. v. col. de testi. Alex. in consil. xl. incipiente, circa primum dubium. j. vol. & in consil. clxxx. incip. in causa Angelorum. & in consil. iiij. incipiente animaduersi. ij. vol. Deci. in consil. clxiii. incipien. in causa. viij. col. Item quòd tanquàm infamis à testimonio repellatur, ad paret: nam ex illo crimine quis à testificando repellitur, ex quo si condemnaretur, incurreret infamiam. dicit Innoc. in cap. testimo-
11 nium. extrà de testibus. & † probat bene tex. in c. super eod. extrà eod. titu. vbi pontifex respondendo quæstioni propositę dicit, quòd crimina obiecta testibus, ipsos repellunt, si antea non sint conuicti vel cõfessi. & idem sequitur Abb. in dicto c. testimonium. Quartò, nullius est momenti depositio eiusdẽ Matthęi contra præfatum Leonardum, ex quo annis proximè decursis, dum rapuisset Matthæus ipse quandam muliem in ciuitate Neapolit. eandémque adsportasset ad ciuitatem Cauæ, & propriè ad domũ ipsius Leonardi, eodem Leonardo tunc absente, & qui rediens domũ, & comperta muliere præfata, & habita dicti raptus notitia, quàm primum reuelauit magni. Capitaneo Cauensi, qui ilico eundem Matthęum carceri mancipauit: nec aliter, & post multos dies ipsum excarcerare voluit, nisi prius habita cõpositione ducatorum sex ab eodem: & tandem ex præmissis sentiens præfatus Matthæus se grauiter offensum, magnoperè cõquestus est de ipso magistro Leonardo, nõ absque pluribus verbis minatoriis, ex quibus deprehensus fuit eius inimicus capitalis, quo casu nõ potuit Matthæus
12 ipse testificari, † aut deponere contra præfatum Leonardum. l. testium. in principio, ibi, vel inimicus. ff. de testibus. & tenet Bartol. in l. j. §. cum quis. ff. de quæst. ita in particulari consuluit Alexan. in socio criminis
13 inimico, quòd † non probet, in consi. cxxvj. in iiij. vol. quod consilium existens inter consil. Alexand. est domini Vincentij de palleotis, Illustr. docto. Bononien. non modicæ authoritatis: & ibi subdit non posse inquiri contra quendam Ioan. vt socium criminis nominatum à quodam Thoma, cùm præfatus Thomas esset inimicus capitalis præfati Ioan. ex quo præfatus Ioan. eundem Thomã accusauerat de furto sibi facto de certa quantitate sæpi, & aliis rebus, & sic subdit succedere regulam, quòd testis qui non poterat examinari, examinatus † non facit indicium. vt dicit Bar. 14
in l. j. §. diuus. & §. Antoninus. ff. de quæstionibus. Bar. in l. maritus. in principio eodem titulo. Bald. in l. Imperator. la secunda. ff. de statu hominum. Angel. in l. inter stipulantem. vt in §. Stichum. in principio de verbor. obligationibus. Luc. in consil. ccclix. vij. col. Quintò adduco nullatenus debere, nec posse in aliquo stari depositioni ipsius Matthæi, cõtra præfatum Leonardum optimæ famæ, conditionis & vitę, vt plenissimè probatum est ex quo confessio socij criminis contra hominem bonæ famæ non operabitur quic- 15
quam: † prout inquit in specie Andr. de Iser. in constitutione regni: si damna. in quæstione vbi sa, quã prolixius examinat, videlicet, an, & quando sit standũ depositioni socij criminis contra nominatũ per ipsum? & idem tenet Alexand. in l. repeti. §. is, qui. ff. de quæstionibus. & aliquid per Fely. in capit. dilecti. extrà de accusationbus. Raph. in consilio lxxj. incip. in causa inquisitionis. Decius in consil. clxxv. incip. in causa fa!sitatis. ij. colum. & consil. clxxxix incipien. Iætatus sum. Sextò, dato absque veri præiudicio, quòd depositio præfati Matthæi, & sic socij criminis, faceret indicium ad torturam contra præfatũ Leonardum nominatum per ipsum, dico quòd vnum tamen esset indicium, dum aliud non adpareat per informationem captam contra ipsum Leonardũ, vt audio, nisi dictum ipsius prætensi socij criminis, & vbi cõtra inquisitum extat vnum indicium sufficiẽs ad torturam, si tamen probatur ipsum inquisitum esse bonę famę, indicium ipsum tollitur, † & eneruatur ob famam bonam, in- 16
tantum quòd torqueri non licet. dixit Bald. in l. fina. in fin. vltim. colum. de probation. refert & sequitur Alexand. in l. fin. in iij. apostil. ff. de quæstion. Alexand. in consilio xc. viso themate antèscripto penult. col. in iij. volumine. Catal. in suo tract. syndi. in verficulo cxlij. incipien. adde, quia sæpè. Cæpo. in suo consil. xl. incip. Lucius. Angel. in l. milites. C. de quæstionib. Decius in consil. clxxxix. Ætatus sum. penult. colum. vbi alleg. Bald. in l. j. in fin. C. loca. concludentem, quòd † præsumptio delicti tollitur ex præsumptione bonæ 17
famæ, & plenè Marsi. in sua pract. §. diligenter numero 196. imò huiusmodi vnicum indiciũ ad torturam contra hominem bonæ famæ, extinguitur, † imò in 18
totum eliditur ob bonam famam probatã. ita etiam consuluit Marsi. in suo consilio lxxiiij. iiij. col. j. vol. vbi alleg. Bald. idem tenentem. & ibi Imol. in l. fin. ff. de hæred. instit. Saly. in l. fin. vltima col. de quæstion. August. in addit. ad Angel. in ver. fama publica, in additione magna incip. tu autem in hac materia adde. Alexan. in consil. v. in causa inquisitionis. j. vol. Hinc est quòd contra hominẽ bonæ famæ & vitæ non procedit inquisitio, † sed corruit, secũdum Raph. Cuma. 19
in consilio cxxxv. incip. ad primum. ij. colum. alleg. Bald. in dicta l. ea quidem. in antepen. col. C. de accu. versic. item quæro an infamatus. Septimò & vltimò

Universidad de Deusto
Biblioteca

cùm ad dictum solius socij criminis adpareat inquisitio ipsa formata cõtra præfatum magistrum Leonardum, inquisitio ipsa non procedit, & sic eius virtute minimè procedi potest, cùm ex iuris dispositione ad dictum solius participis criminis non posset inquisitio †formari, vt consuluit Fulgo. in consil. cxxxvj. incipien. in causa criminationis. vlti. col. versic. nouissimè verò. & consil. cvij. incip. super eod. iiij. col. quem refert & sequitur Deci. in consil. clxxxix. incip. lætatus sum. v. colum. & idem in particulari sequitur consulendo Marsi. in suo consil. lxxviij. incipien. salus omnium. iiij. colum. quòd assertio socij criminis non faciat indicium ad inquisitionem, † tenet etiam Fulg. in consilio cvij super eod. col. iij. quem sequitur Decius in præfato consil. clxxxix. Octauò & vltimò corruit inquisitio præfata, cùm contra præfatum Leonardum minimè præcesserit aliqua diffamatio seu infamia prætensi delicti, existente maximè ipso notorio †optimè ac integrę famæ, vt ostensum est. vt habetur in cap. qualiter & quando. el secundo. de accus. & in cap. j. & ij eodem tit. in vj. ita Specul. in titu. de inquisit. §. j. in principio. Bartol. in l. congruit. de offic. Salyc. in l. quod promulgatis. C. de offic. præfect. vrb. Raph. Cur. in consil. cxxxv. incipien. quo ad primum. in princip. quod intantum est verum, vt contra non diffamatum non procedat inquisitio: quòd † licet testes producti super huiusmodi inquisitione probassent crimen de quo inquisitus ipse nõ fuerat diffamatus, tamen tales testes illi inquisito non præiudicarẽt, nec ex eorum dictis condemnari posset inquisitus. Ita Specul. in titulo, de inquisit. §. nunc videndum. iij. col. in princip. quem ibi Bartol. sequitur in addit. in vltimo versic. idem expressius ipsemet Specul. in eodem titu. in §. nunc tractemus. xj. colum. §. nam si aliqua. & ideò dixit Bald. in cap. j. de offic. ordi. quòd stante statuto, quod potestas in criminalibus liberè posit inquirere, tamẽ ob hoc non poterit inquirere, non præcedente infamia. † Idem tenet Hostien. in capit. cum oporteat. de accus. refert & sequitur Iasi in l. milites. C. de testam. mili. & ideo dixit Cardin. in clemen. prima. vj. colum. versic. ix. quæro. de offic. ordi. quòd statutum superioris mandans quòd posit inquiri cõtra non diffamatum, non tenet nec valet. † & subdit Iasi in dicta l. milites. quòd licet Papa mãdet inquiri contra aliquos in genere, tamen hoc mandatum intelligi debet fama præcedẽte, & non aliter. Præterea, ad magis elidendum confessionem Matthæi præfati contra præfatum Leonardum nullatenus veram, nec verisimilem, adducuntur infrà scripta. & primò eius bonitas, pietas, & religio, de qua plenè doctum est. Item affinitas inter præfatum Leonardũ & præfatam Nardam venenatam. Item eius honestas & pudicitia, intantum quòd præfatus Leonardus eandem, vt affinem summopere diligebat. Item nulla subsistit rationabilis nec colorata causa, ob quam Leonardus ipse eandem venenari consuluisset, aut persuadere voluisset: & ideo succedit quòd pulchrè, & aureis literis scribendum dixit Franc. de Aret. in cap. cum. p. manconella. in vij. col. extrà de accus. quod † ad hoc vt credatur socio criminis, vltra alia adminicula, & cõiecturas quæ concurrere debent, requiritur, quòd vel ex numero testium, vel ex qualitate deponentium, vel ex persona eorum contra quos deponit, verisimile sit ipsum non mentiri. ad quod alleg. tex. cap. fidei. §. fin. de hæret. in vj. sed in casu præsenti, nec ex numero testium, nec ex qualitate ipsius deponentis, nec ex persona præfati Magn. Leonardi est verisimile præfatum Matthęum non mentiri: nam solus est, & sic non extat numerus testium. Item eius conditio & qualitas misera, & infamiæ plena, probata per eiusmet confessionem, dum asserit decedente eius vxore Narda præfata ducere in vxorem præfatam Violantem eius concubinam, & ideo eius confessioni contra præfatum Leonardum nullatenus credendum est, maximè dum vltimo loco fassus fuerit indebitè eundẽ Leonardum inculpasse, & præ dolore torturæ ita contra ipsum deposuisse, quærẽdo veniam à præfato Leonardo. Vnde infertur ex præmissis quòd quãdo inquisitus habet præsumptiones, seu indicia aliqua pro se, debilitantur & eneruantur alia indicia, quæ cõtra eundem existetent, intantum quòd illa quæ contra ipsum essent, ad hoc vt prævalere possint, & magis attendi deberent, esse multò magis grauia & vrgentia, ita quod pręponderent, dixit Barto. in l. j. §. ad quæstionẽ. versic. secundo not. in versic. nec facile. ff. de quæstion. sequuntur Mod. senen. † in tract. de indi. & tort. viij. char. col. xx. Angel. in tract. malefic. in versic. fama publica. v. col. versic. quid si testes. Roma. in consi. clxvij. incip. Ant. accusatus. j. col. Item pro complemento liquet ipsum Matthæũ deprehendi in mendacio non modico, dum deponit Leonardum præfatum sibi assignasse venenum Violante præsente, quæ Violans examinata negauit id fuisse in eius præsentia: verùm deposuit id fuisse sibi relatum à præfato Matthæo: & sic succedit, quòd talis depositio ipsius Matthęi remanet suspectissima & inualida, cùm allegauerit cõtestem interfuisse in actu assignationis veneni, in quo contestis ipse minimè interfuisse deposuit. † Ita dixit pulchrè Bald. in cap. cùm causam quę inter archiepiscopum. v. colum. extrà de testib. per tex. in l. j. in fin. ff. quemadmo. test. ape. & consuluit Alexan. in consil. xc. vltim. colum. in iiij. volum. & sic eo casu neminiex ipsis credendum est, cùm quando vnus testis contradicit alteri, neutri credi debet, vt not. Ioan. And. & magis communiter doct. in cap. in nostra. de testib. Fede. in consilio cxlij. incip. dominæ Griffolæ. & idem consuluit in propriis terminis Alexand. in consil. xxxiij. vltima col. in iij. volum. & in consil. xliij. in iiij. volum. Ex quibus omnibus, & eorum singulis, concludo præfatum Magn. Leonardum esse penitus tanquam obiecti criminis innocentissimum, absoluendum. Et ita iuris esse consulo ego.

Thomas Grammaticus V. I. D.

SVMMARIVM.

1 *Pœna delicti alleuiatur, & diminuitur ex diuturnitate temporis.*
2 *Prouocatus occidens prouocantem, non potest condemnari vera pœna homicidij.*
3 *Prouocatus non punitur de toto facto, sed excessu tantũ.*
4 *Pœna mortis si venit imponenda pro aliquo delicto, seu corporis afflictiua: & ex aliqua causa ab ea receditur, tunc non imponetur minor pœna corporalis: sed conuertetur in pœnam pecuniariam, vel aliam, dummodo corpus non affligatur.*
5 *Prouocatus excusatur de eo quod facit contra prouocantem.*
Pœna vbi est arbitraria, eo casu non grauior, sed mitior pœna est imponenda.
7 *Iudex vbi habet arbitrium in pœnis imponendis, an & quando potest se extendere vsque ad pœnam mortis. & ibi vide pulchram distinctionem.*
8 *Pœna arbitraria seu extraordinaria non est pœna capitis: & vbi pœna venit imponenda arbitrio iudicis, non debet imponi pœna ordinaria, sed mitior.*
9 *Pœna vbi remittitur arbitrio iudicis, non se extendit ad mortem: sed ad illam pœnam, quæ pro similibus culpis imponi consueuit.*
10 *Et vbi non adparet de consuetudine, quid faciendum.*
11 *Pœna vbi est commissa arbitrio iudicis, debet iudex ipse seruare æquitatem.*
22 *Pœna mortis vbi veniret imponenda pro homicidio, & ex aliqua causa minorari deberet, tunc talis pœna minorata non debet esse corporalis, sed pecuniaria, vel alia, quæ non sit corporis afflictiua.*

CONSILIVM XXXIX.

SVmmi rerum opificis suffragio petito, Amen. In causa Andrææ Bessę cum Regio fisco super homicidio cõmisso per Paulum eius socium in personam quondam Pauli Calabricum adsistentia ipsius Andrææ armati: Constat enim Andræam ipsum, & Paulum socium prouocatos fuisse ab eodem Calabro occiso: dicendo eis, dum adinuicem rixarentur verbis, *vengate vengate che io voglio ambi doi adosso, tanto ve estimo.* & arrepto ense recessit, qui Andræas & socij pariter recesserunt, sequendo iter ac vestigia præfati Pauli Calabri prope ipsum, & dum per prius applicuisset socius eiusdem Andrææ ad Paulum Calabrum præfatum, cœperunt armis euaginatis adinuicem digladiari, præfato Andræa ibidem armato existente, nec aliter contra eundem Paulum Calabrum admenante, seu percutiente, prout vltra testes ipsemet Calaber in eius depositione antè quam decederet vulneratus à Præfato Paulo socio Andręæ attestatus est: ob quod Andræas ipse captus per magnam curiam vicariæ tandem condemnatus extitit ad remigandum per septennium in triremibus Regiis, & introducta causa per remediũ appellationis in S. Regio consilio, dicebam malè fuisse iudicatum per magnam curiam vicariæ ex infrà scriptis. Et in primis præsuppono homicidiũ ipsum cum adsistentia præfati Andręę inquisiti fuisse perpetratum, sunt anni elapsi octo, vt ex Calendario attestationum liquet. Ex quo tempore cursu, & diuturnitate succedit pœnæ ipsius homicidij alleuiatio, etiam in vero occisore. dixit Iurisconsultus in l. si diuturno, 1 aliàs diutino. ff. de pœn. & loquitur † propriè in homicidio, vt dicit ibi glo. in verbo, reatu, id est homicidio. & quòd lapsus seu cursus tẽporis inducat alleuiationem pœnæ delicti, voluit in specie in homicidio dominus Abb. in cap. cùm haberet. de eo qui duxit in matrimonium, quam poll. per adulterium. Secundò, præsuppono præfatum Andræam fuisse prouocatum à præfato Paulo occiso: quo casu dato absq; veri præiudic. quòd Andræas ipse occidisset, respectu prouo- 2 cationis præfatæ non † posset condemnari vera pœna homicidij: quoniam ignoscendũ est ei, qui prouocatus deliquit. l. qui cum maior. §. si libertus. versi. ignoscendum est ei, qui prouocatus. ff. de bon. liber. & in clemen. j. de homi. Ita per præfata voluit Specu. in tit. de crimi. per modum except. oppo. §. in primis. versic. sed quare. Paul. de Castro in consilio cxcij. incip. in causa carceratorum. colum. vlt. vbi no. sequitur Gandin. in tract. malefic. sub rubr. de pœn. reor. xxiij. col. Old. in consi. liij. incipien. consueuit. vlti. colum. & in alio consil. lxxj. incip. nunquid. & ideò voluit Abb. in cap. dilecti filij. extrà de except. & ibi Fely. in viij. col. versic. secunda declaratio. quod † prouocatus non pu- 3 nitur de toto facto, sed pro excessu tantum. Idem tenuit consulendo Marsil. in suo consil. cv. penul. col. & Marsil. in sua practica cau. crimi. in §. quoniam. xvij. colum. versic. item scias. nu. 95. & sic si non in totum, tamen minorabitur pœna. Idem voluit Abb. in cap. j. de iniur. & in cap. cùm te. xj. col. de re iudi. & consuluit Marsil. in consil. xxv. numero 22. j. vol. v. col. qui subdit in eadem col. nume. 28. quòd prouocatis semper iura fauent, per dicta Ioan. Andr. in c. significasti. el ij. de homic. vlt. col. & per Gandi. in tract. malefic. in rubr. de pœn. reo. iij. colum. Modò ego habeo quòd quando pro delicto aliquo venit pœna mortis inferenda, seu corporis afflictiua, † & ex aliqua causa re- 4 ceditur à principali pœna capitali ipsius delicti, tunc non imponetur minor pœna corporalis, sed conuertetur in pœnam pecuniariam, vel aliam, dummodo corpus non affligatur. text. est in l. qui ædes. & in l. si fortuito. ff. de incen. rui. naufr. vbi hoc bene probatur. & voluit Bald. in l. data opera. ij. col. in fin. C. qui accu. non pos. Et probat bene text. in l. si adulterium cum incestu. §. imperatores. ff. de adult. & in l. si quis in graui. §. si tamen maritus. ff. ad sille. refert & sequitur Marsil. in suprà alleg. practica, vbi suprà. & rectè intuenti probat bene tex. in l. lex Iulia. §. fin. ff. ad leg. Iul. repetun. quem pro not. alleg. Bal. in l. addictos. C. de episco. audien. & in l. j. v. col. C. ne de statu defun. Angel. in tract. malefi. in versic. præsente Caio, & appellante, ver. quid autem, si non obstante. el j. Sed cùm in casu, de quo † agitur, tum ex diuturnitate & anti- 5 quitate delicti, tum ex prouocatione, cùm prouocatus excusetur de eo quod facit contra prouocantem: vt per d. l. qui cùm maior. §. si libertus. suprà alleg. cõsuluit Marsil. in consil. lxvij. viij. colum. incipien. dominus Deus cæli Rex, veris existentibus &c. primo vol. & consil. lxviij. num. 6. & consil. lxxiij. vj. colum. numero 56. tum etiam, quia Andręas ipse non percussit, nec vulnerauit, nec admenauit, nec adparet accessisse ex proposito, seu animo occidendi, nullatenus posset habere locum pœna mortis: nec naturalis nec ciuilis, vt suprà & infrà: sequitur ergo quòd succedere debet pœna arbitraria: cùm huiusmodi pœna cõcurrentibus qualitatibus præfatis non reperiatur aliter à iure determinata: & ideò succedit quod dicit Bald. in l. quicunque. vlti. col. C. de ser. fugi. versic. & sciat. q. in arbitrariis. q. vbi pœna est arbitraria, non grauior, † sed mitior pœna est imponenda per iudicem, cuius 6 arbitrio commissum est. alleg. no. per glo. in c. de causis. in versi. certa. de offic. deleg. Ita etiam not. Bald. in l. j. in fi. ff. de his, qui sunt sui vel alie. iur. & licet glo. reputata sing. in §. in summa. insti. de iniur. dixerit, quòd vbi iudex habet arbitriũ in pœnis imponendis, posset se extendere vsque ad pœnã mortis: † nam illud pro- 7 cedit, vbi tales erant circunstãtiæ delicti, quòd pro eo veniebat de iure communi, vel ex consuetudine imponẽda pœna morris: aliàs secus, per præfata: arg. eius quod habetur in c. sicut dignũ. de homic. Ita dixit pulchrè Ioan. de Imo. in c. inquisitionis. super gl. in versi.

alioquin.extrà de accuſ.dando intellectum ad glo. reputatam ſingul. in dicto §. in ſumma. & eſt de mente Bal.in l.fin.in fin.ff.de rerum diui.& in l.j. in fin.C.de his qui latro.& in l.incredibile.C.de pœn. Ang. in l.ſi à milite.§.edictum.ff.de teſt.mili. Et cõſulunt in ſpecie Alex.in conſil.cxj.j. vol. vbi ſubdit, ꝙ ſecundum hoc ſaluatur alia glo.in l.ſacrilegij.la ij.in princ.in verſic. conſiderandum.ff.ad leg. Iul.pecu.quæ ſentit, ꝙ pœna extraordinaria ſeu arbitraria non ſit pœna capitis.& 8 voluit etiam Oldr.in l.j.per illum tex.ff.de fur.† & dicit glo.in dicto c.inquiſitionis.in præfato verſic.alioquin. quòd vbi pœna venit imponẽda arbitrio iudicis, non debet imponi pœna ordinaria, ſed mitior.& tamen communis ſententia eſt, ꝙ debeat attẽdi qualitas delicti, & circunſtantiæ, ex quibus de iure communi, vel de cõſuetudine certa pœna imponi poteſt, vel debet.Ita refert Alex.in præfato conſil.cxj.vbi ſuprà.& ſubdit idẽ tenere Lud.Rom. in rubr.ff.de arbi. circa medium fateor tamen ꝙ in caſu præſenti And. ipſe non fuit abſque culpa, adſtãdo armatus in ſocietate illius homicidæ, licet ad illius occiſi prouocationem: & ideò pro modo culpæ puniendus venit arbitrio iudicis extra ordinẽ,& non pœna capitali: prout condemnatus fuit per magnam curiã per ſeptennium ad remigandum: vt in l.hodie. ff.de pœn. & in l.cùm autem.ff.de ædil.edi. & debet eo caſu iudex imponere 9 pœnam,quæ † pro ſimilibus culpis imponi cõſueuit. l.hodie.cum glo.fi.& ibi Bartol.ff.de pœn. & not.in l. quid ergo.§.pœna grauior.ff.de his qui no.infa. & no. Bar.in l.fin.de priua.delic. & vbi de cõſuetudine non adparet, ſuo arbitrio hoc poſſet pro modo qualitatis perſonarum,& culpæ iuxta.l.nemo.C.de ſum.trinita. & fide catho.& l.reſpiciendum.in princ.ff.de pœn.& videmus interdum ꝙ pro homicidio culpa cõmiſſo, 10 cuius pœna eſt arbitraria, lex imponit† pœnam relegationis in quinquẽnium: vt in l.lege Cornelia. §.j.ff. de ſicar.bene poteſt iudex de ſimilibus ad ſimilia procedere.l.non poſſunt.ff. de legi.ſed ſemper in mitiorẽ partem declinandũ eſt: vt in l.ſi præſes.& in l. ſi de interpretatione.ff.de pœn.cap.pen.de regu.iur.in vj.ita formaliter ad literam conſuluit Alex.in conſil.lxv.ij. vol.& ideò dixit Ioan.And. in c. j.de conſtit. ꝙ in his quæ ſunt commiſſa arbitrio iudicis, debet iudex ipſe 11 ſeruare æquitatem.†Ita voluit Ioan.Andr.in d.cap.j. de conſtit.refert & ſequitur Felyn.in cap. quoniã frequenter. vt lite non conteſtata. in §. porro. ij. colum. 12 & † quãdo pro delicto veniret imponẽda pœna mortis, veluti pro homicidio, & ex aliqua cauſa minorari deberet pœna, quòd tunc talis pœna minorata non debet eſſe corporalis,ſed pecuniaria,vel alia,quę non ſit corporis afflictiua,tenet in particulari Marſil. per multa iura in l. prima.§. diuus Adrianus. numero 29. ff.ad legem Corne.de ſica.in v.columnã. char. viij.& idem Marſil.in leg. diuus Adrianus.ff. ad legem pompe.de parri. ſecunda colum. Ex quibus concludo malè fuiſſe pronuntiatum per magnam curiam in condemnatione præfati Andreæ cõdemnati per ſeptennium ad remigandum: & tandem attenta eius perſona,quia humilis conditionis.& alicuius famæ non integræ, fuit ex præmiſſis per ſacrum Regium conſilium reformata ſententia præfata magnæ curiæ vicariæ,& abbreuiatum tempus ſeptennij, ad triennium duntaxat.

Thomas Grammaticus Vtriuſque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Caſtellanus perdens caſtrum captũ ab hoſtibus nedum tenetur de dolo & lata culpa, verum etiam de leuiſſima: maximè de cuſtodia caſtri mercedem conſequitur.*
2 *Caſtellanus tempore belli dum ſtat in caſtro, gaudet priuilegijs militaribus.*
3 *Iuris ordine non ſeruato procedi poteſt cõtra inquiſitum ratione enormitatis criminis.*
4 *Iura tranſgredi licet propter enormitatem delicti.*
5 *Iudex in caſu arduo torquens inquiſitum ex proceſſu informatiuo eſt excuſatus.*
6 *Iura licet tranſgredi propter caſus terribiles.*
7 *Tortura poteſt inferri in proditionibus & tractatibus quæ fiunt ſecretè, ob probationis difficultatem.*
8 *Teſtes licet recipere parte non citata in cauſa aſſaſſinij, & probabunt.*
9 *Clericus committens atrox delictum, poteſt abſque aliqua degradatione puniri.*
10 *Indultus ſeu abolitio criminum conceſſa delinquẽtibus, non extenditur ad delinquentes grauiorum criminum.*
11 *Nobiles licet furcis non ſuſpendantur, tamen in proditionibus ſuſpenduntur.*
12 *Nomen turpe ſeu malum reddit hominem ſuſpectum, & facit indicium iniquitatis.*
13 *Violentia præſumptio oritur ex confeſſione carcerati extorta ab ipſo, in qua fatetur delictum: quia præſumitur extorta.*
14 *Metus præſumitur durare, vbi durat eadem torquendi poteſtas in officiali.*
15 *Confeſſio emanata per torturam abſque legitimis indicijs, & ratificata, eſt valida, vbi non magna fuit tortura, & tortus non erat infirmus nec debilis.*
16 *Et ibi habes, quòd leuis tortura non eſt tortura.*
17 *Confeſſio per torturam non præcedentibus indicijs, licet ſit nulla, tamen quando fuit expreſsè perſeuerata, & non tacitè, tenet perſeueratio.*
18 *Confeſſio ſine cauſa eſt inefficax, tamen interueniente iuramento erit efficax.*
19 *Confeſſio extraiudicialis non præiudicat confitenti quòd ad plenam probationem: tamen interueniẽte iuramento erit valida, & præiudicabit confitenti.*
20 *Confeſſio extorta abſque indicijs, licet poſſit dici nulla, attamen quando tam ante eam, quàm poſt extraiudicialiter emanauit eadem confeſſio, erit valida.*
21 *Torqueri poteſt teſtis, qui ſcit aliquod factum, & non vult reuelare, & hoc fieri poteſt abſque indicijs.*
22 *Metus omnis ac ſuſpitio ceſſat data preſentia iudicis, maximè ſuperioris. & ibi vide plenè.*
23 *Confeſſio ſecunda perſeuerata & ſpontanea poſt primã, purgat omne vitium extortionis in prima commiſſum per eum, in cuius fauorem ſit confeſſio.*
24 *Confeſſus delictum, facit vt ſtetur eius confeſſioni, ſi perſeuerat, vbi præceſſerunt legitima indicia: & videtur perſeuerare eo ipſo, quòd non reuocat, & ſi appellat, non dicitur perſeuerare, ſed tacitè reuocare. & nu. 25.*
26 *Solennitas iuris non curatur, vbi cõſtat de veritate facti, in tantum quòd ſit executio.*
27 *Executio facta perperam iudicis authoritate, non reuocatur ſi id quod eſt ſolutum, adparet fore debitum.*
28 *Confiteri nemo præſumitur contra ſe, & ſic ſeipſum odio proſequi, maximè vbi tractatur de pœna vltimi ſupplicij, & non eſt veriſimile, quòd etiam per torturam velit fateri delictum ex quo eſt innocens.*

Confit

29 *Confitentes in poſſe iudicis commiſſiſſe delictum, non ſolent mentiri ſcientes maximè tractari de periculo eorum vitæ.*
Confeſſus ſi reuocat, & ratificauit non obſtante reuocatione prædicta, debet condemnari.
Confeſſio facta ſuper proceſſu nullo, eſt tanti vigoris, vt virtute confeſſionis ſequi poſſit condẽnatio. vide nu. 28.

CONSILIVM XL.

AEterni numinis Præſidio perito, Amen. In cauſa Magni. Triſtani Doct. Hiſpani Caſtellani caſtri inſulæ Brunduſij, aſtantis ad fauces Turcarum per. lx. milliaria duntaxat, cum ſociis eiuſdem caſtri, ſuper inquiſitione proditionis caſtri præfati & aliis, &c. Dum anno proximo decurſo increuiſſet rumor bellorum inter Regem Turcarum & noſtrum Cæſarem,& in eodem caſtro degeret quidẽ ex ſociis ipſius, nomine Squarta Senenſis pauperrimus,intantum ꝙ tempore, quo venit ad ſeruitia caſtri prædicti ſub mercede ducatorũ duorum cum dimidio quolibet mẽſe, eius indumenta & enſis non applicabant ad valorem precij carlenorum ſeptem, vt plurimorum teſtimonio comprobatur,& moram traxiſſet in caſtro prędicto interpellatis vicibus per bienniũ, vt ipſemet faſſus eſt in præſentiarum non habere pẽnes ſe, niſi vnam ſeptimam. Probatur ex multorum teſtium depoſitione mutuaſſe à paucis diebus retrò actis, multis & quampluribus ex ſociis caſtri prædicti nonnullam pecuniæ quantitatem, ꝙ ipſe expreſsè negauit, niſi duobus ex eis duntaxat, & duos tantummodo carlenos: & tamen conuincitur quam multos & plures carlenos mutuaſſe, nedum duobus ex ſociis prædictis, verum etiam, & quinque nominatis per teſtes id aſſeuerantes. Secundò, verificatur ꝙ exiſtens apud ianuam præfati caſtri, qua magna pars ſociorum caſtri conuenire conſueuerat, Squarta ipſe largè ac ſponte offerebat cum pecunia in naſitergio, in eius manibus ſiſtente mutuare pecunias cuicunque ex ſociis volentibus ab ipſo gratis mutuò accipere, vſque quo percipiſſent eorum pagam, pro eorum mercede ſeu ſalario, & hoc ſimiliter à paucis diebus retrò, & præter eius conſuetudinem, de quo ipſe interrogatus expreſsè negauit. Tertio, ꝙ obiurgatus ex parte Magni. caſtellani ne id faceret, ex quo dominus Caſtellanus vnicuiq; indigenti ſubueniret ante tempus, id ægrè tulit, replicãdo hoc non eſſe peccatum in ſpiritumſanctũ: & quòd ex hoc non deſiſteret mutuare. Quartò, ſimiliter contra eius ſolitum & conſuetum conuiuabat pluries ac diuerſis vicibus multos ex ſociis prædictis in eius domo intus ciuitatem Brunduſij,ac etiam eius vxores, comedendo aſſiduè gracillas & columbas, prout magnates & nobiles cõſueuerũt: & prout ita in ſpecie teſtes quamplures teſtati ſunt,& ſubdunt nõnulli ex eis, non modicum admirari de calidis & magnis ſumptibus prædictis ſubſiſtente paupertate ipſius Squartæ, & modico ſalario prædicto: detinendo inſuper duas ex vxoribus ſociorum prædictorũ propriis eius ſumptibus, per plures dies in eius domo prædicta. Quintò, inualeſcente fama, quòd habebat pecunias, & viſis in eius poſſe per vnum teſtem ducatis duodecim, & repertis quoque in eius poſſe per cuſtodem ianuæ caſtri perquirentem quicquid deferunt exeunte à caſtro ducatos xvij. aut xviij. intus naſitergium. Sextò & vltimò, inſurgente ſermone inter ſocios de fortitudine arcis prædictæ, quam omnes inexpugnabilem aſſeuerabãt, Squarta ipſo in contrarium aſſerente expugnabilem, & facilis deditionis, ſeu capturæ, quibuſdam coloratis rationibus, vt ſubductos ſocios magis ad proditionem incaleſceret, ac attraheret, peruentis præmiſsis ad notitiam prædicti Magni. Triſtani, ſuper quibus interrogans eundem Squartam,& omnia negantem, ſicque mẽdax & conuictus in omnibus exiſtens, Magniſi. caſtellanus ipſe animaduertens, quòd caſtellanus perdens caſtrum, nedum tenetur de dolo & lata culpa, verùm etiam de leuiſſima: per tex.† iuncta glo. 1 in l.qui mercedem.ff.loca.& maximè, dum de cuſtodia ipſius caſtri mercedem conſequitur. Ita per ipſum text. in particulari tenet Marti. Laur. in ſuo tract. de caſtella. in penul. verſic. incip. ſi caſtellanus noſcens, etiam quòd tempore bellorum, dum ſtat in caſtro, gaudet priuilegiis militaribus, cùm veriſimiliter non habeat copiam teſtium & doctorum, vt conſulat: per tex.in l.j.in verſic.vigiles.ff.de bonor. poſſeſ. ex teſtamen. mili. † Et dixit idem Marti. in eod. tract. de ca- 2 ſtella.verſic. xxvij. & præuidens fortè, quòd propter enormitatem criminis procedi poteſt contra inquiſitum iuris ordine non ſeruato, ſecundum † Pari. de 3 pute.plenè in tract.ſyndi.char.lj.ij.colum.in fin.quod etiam refert & ſequitur Hyppo. in ſua pract. cauſarũ crimi.in §.diligenter.in ix.char.colum.xxxj.ver. item propter enormitatem delicti. & cõſuluit idem Hyppo.in conſil.cxxvij. incip. ſuperioribus annis conſultus.in iiij.colum.concurrente inſuper† quòd propter 4 enormitatem delicti liceat iura trãſgredi: vt dicit Innoc.& alij in cap.j. de conſtitu. Bald.in l. quid ergo.§. pœna grauior.ff.de iis,qui not.infam. in iiij. col. & in cap.j.vj. col. qui feud. dare poſſ. & in pleriſque locis. tum etiam, quia in caſu arduo officialis torquens inquiſitum † ex proceſſu informatiuo eſt excuſatus: vt 5 conſuluit Alexan.in conſil.lxv.in j. vol. & conſil. xlj. in ij.volu. incip. habita ſuper contentis. & ideò dicit Bald.in l.obſeruare.x.quæſt.ff.de offic.proconſul.† ꝙ 6 propter caſus terribiles licitum eſt iura tranſgredi, & excuſabitur iudex in ſyndicatu, concurrente maximè quia in proditionibus & tractatibus, qui fiunt ſecretò, propter probationis difficultatem, poteſt deueniri ad torturam ſine indiciis.† Ita adparet voluiſſe Bald. 7 in l.quicunque.C. de ſer. fugi. & ſequitur Franc. Brut. Moder.ſenen.in tracta. de indi.& tortu.in viij.char.in verſic.quintò principaliter quæritur.& maximè concurrẽte, quia nedum tractabatur de proditione caſtri, verum etiam de occidẽdo eundem Magnific. Caſtellanum,& eius vxorẽ.& hoc mediante pecunia, prout multi ex teſtibus depoſuerunt, quo caſu perpetratum adparet crimen aſſaſinij, in quo licet ad eius probationem recipere teſtes parte nõ citata, & probabunt. †Ita voluit Archid.in cap.vnico.de homicid. in vj.& 8 ibidem Gemi.in §.fin.refert & ſequitur Felyn. in cap. quoniam frequenter.in princ.vt lite non cõteſt. pen. colum.idem tenet Hoſt.Lap.& Philip.Franc. in prædicto cap.vnico.& inſuper bene facit, quia enormia delicta reperiuntur ab ordine & regulis iuris penitus excluſa: ſicut dicimus in ſimili in clerico committente atrox delictum,† quod poteſt abſque aliqua degra- 9 datione puniri: vt dicit Ioan. Andr.in cap. cùm non ab homine. extrà de iud. & in dicto cap. pro humani. quod eſt primum. de homic. in vj. Petrus de Anch. in

consil.clvij.incip. ex narratis in facto. v.colu.& alibi abolitio criminum concessa per statutum delinquentibus,non extenditur ad delinquentes grauiorum criminum,secundum Angel.† in disputatione sua,exorta guerra.Ludo.Rom.in l.si quis in graui.§.ij. quoque. ff.ad Sylle.& alibi dixit pulchrè Bal. in c. cùm quidã extrà de iureiur.in fin.†quòd licet magnates & nobiles furcis non suspendantur, attamen hoc locum non habet,vbi committerent proditionem: prout in casu præsenti:quia cùm sit enormissimũ delictum, suspenduntur furcis,concurrente insuper crimine assassinij: in quo non requiritur plena probatio: sed sufficiunt probabilia agumẽta: vt in specie decidit summus Põtifex in dicto cap.pro humani.& plenè Par. de pute.in tract.syndi.vbi.suprà.Et sic ex præmissis concurrente etiam malo nomine ipsius Squartæ,† & turpe nomen reddit hominem suspectum: & facit indicium iniquitatis.Ita refert Ioan.And.hoc dixisse sororem suam in c.cùm secundum.extrà de præben.& Maria.soci. in c. cùm dilecta.extrà de excess.prælat.& plenè Fely.in c.j. vij.colum.extrà de constit.idem sequitur Franc.Brut. Moder.senen. in suo tract.de indi. & tort. chart.xij.in iij.colum subdens ita voluisse Ioan.And.prout retulit eius magister voce, in c. cùm in contemplatione. de reg.iur.refert & sequitur Marsi.in l.j.xvj.colum. ff.de quæst.licet pauca de præmissis alleget.idcirco Magn. Castellanus ipse eundem Squartam ligari fecit, & altiari parumper, ob quod statim proditionẽ ipsam patefecit:& pariter secundo loco belmonte, & alter ex sociis prędictis,cuius vxor per multos & quamplures dies in domo eiusdẽ Squartæ paucis retro diebus morata fuerat,vt ipsemet Belmonte attestatur, ac etiam pluries in domo prædicta comedisse cum eodem: & plus fassus est,quòd in castro prædicto bis de nocte relicto loco sibi deputato pro custodia, quod est prohibitum relinquere,prout ipsemet fatetur,accessisse ad locum deputatum eidem Squartæ ad faciendum excubias in castro prædicto, & cũ eo stetisse ad loquendum per horas: suffragante insuper depositione Ioan. vxoris eiusdem Belmonte, quæ sola sufficeret ad inducendum indicium ad torturam contrà prædictum Belmonte. Fuit igitur & ipse Belmonte ligatus & altiatus parumper, & sic integram proditionem & assassinium prædictum patefecit. & similiter cæteri & quamplures ex inquisitis prædictis complicibus idem absque aliqua tortura attestati sunt.Et licet in præsentiarum, vt audio, eorum confessiones tanquam nullas, & per torturam non præcedentibus indiciis extortas, reuocauerint, per ea quæ habentur plenè per Bart.& alios in l.penul.ff.de quæst.cum vulga. per rationem, maximè, quia ex huiusmodi confessione ita extorta ab officiali, oritur præsumptio violentiæ in officiali,† secundum Alex. de Imol.in apostil.ad Bart. ibi:& plenè Pari.de pute.in tracta.syndica.iij. colum. char. ciiij. in versic, datur regula. † Est & insuper alia ratio vrgentior: quia intelligitur metus durare, vbicunque durat eadem torquendi potestas:secũdum Innoc.in cap.j.quod metus causa.& in c. causam matrimonij.de offic.deleg.& voluit Catal. de vixo in tract. syndi.in versic.clv. incip. adde quod diximus in superioribus.& sic cõcludit,quòd etiam perseuerata non tenet. nam huic pluribus modis arbitror respondendum.Et primò non esse verum ita simpliciter dicere, quòd absque indiciis illata fuerit tortura: vt patet ex præmissis. sed dato absque veri præiudicio, quòd ita fuerit,dico quòd data corũ ratificatione sponte facta, & perseuerata confessione, etiam coram Magnific. doctore & consultore adsumpto, & qui propria manu ibidem in actu ratificationis se subscripsit, tenet eorum prædicta confessio. Ita secundum vnam opinionem tenet Paul.de Leaza. in commen. cap.grauis. extrà de depos.†& idem tenet Bald.in l. vnica.v. col. C.de confes.& hæc opin. minimè respuẽda est in casu præsenti,in quo non magna fuit tortura, sed modica. & tortus non erat infirmus,nec debilis: quo casu data perseuerantia,tenet & valet confessio.† Ita magistraliter per optima iura voluit Par.de pute.in tract.synd. in versic.tortura.in capit. an ex sola confessione. pro quo optimè adduci potest: quia modicè tortus non potest dici tortus: vt dicit Bald. in l.obseruare. j. col. C.quando prouoc.non est necess. & consuluit Marsil. in suo consil.lxxx.in j. volum. incip. qui cuncta regit. & in consil. clij. eod.j. volum. incip. in præsenti casu inquisitionis.iij. colum. & licet confessio per torturam non præcedẽtibus indiciis sit nulla tamen si fuit expresè perseuerata, & non tacitè, tenet perseueratio:† vt dixit Par.in tract.syndi.in versic.tortura.iiij. char.in cap.& indiciis & inquisitionibus. circa med. & ad id, quod dicitur de modica tortura, addo Bart. in tracta. de quæstion. dum dixit, quòd leuis territio non est tortura.idem refert & sequitur Par.de pute.in tract.syndi.in versic.tortura.in cap. de repet. torturæ scias.in iij.colu.versic. nec tibi ista tormenta videantur.& idem Paris in versic.ratificatio.in cap.sequitur modò.ij.colum.& allegat Bald.in l.ij.C. quorum appel.dicentem,quòd leuis tortura non est tortura: per text.in l.ob quæ vitia. ff. de ædil. edic. vbi text. de februla quæ non dicitur febris.& ibi Paris plenè, quòd potest quis terreri,licet non potest torqueri. Et tantò magis concedenda sunt præmissa,cùm in perseuerantia & ratificatione prædictorum inquisitorum interuenerit iuramentum: & licet aliàs confessio sine causa sit inefficax,vt per glo.in l.prima.in fin. ff. de interrogat. actio.per. l. cùm de indebito. ff. de probation. tamen interueniente iuramento in ea, erit efficax† & probabit.Ita singulariter tenet Rom.in cõsi. cccl xiij. in casu proposito. circa mediũ. idem voluit Ioannes Baptista de sancto Seueri. in repet.l. admonendi. vij. char. ff. de iureiuran. sicut & pariter dicimus in confessione extraiudiciali,quæ non præiudicat confitenti: vt in l. capite quinto. ff. de adult.dico, quo ad plenam probationem: tamen si interuenerit iuramentum:erit valida. † & præiudicabit confitenti. ita Bartolus & Ang.in l.generaliter.vltima colum.C.de non nume.pecu.& melius Bartol. in l.cùm quis decedens. §.codicillis.ff.de legat.iij.in l. Aurelius.§. fina.ff.de liber.lega. Antonius de Butr. & Baldus in capit. fin. de succes.ab intest.cùm iuramentum validet actum aliàs inualidum.capit.cùm contingat.extrà de iureiurand. & in authentica sacramenta puberum.& ibi communiter doctor. C. si aduersus vendi. cum infinitis similibus.Item offerimus in promptu per plures testes verificare,quòd tam ante eorum capturam, quàm post inquisiti ipsi extraiudicialiter,multoties confessi fuerunt deliberatam proditionem inter eos, necnon & assassinium predictũ, quo etiam casu in nihilum eiusdem suffragatur obiicere confessiones eorum fuisse extortas absque indiciis.† Ita colligitur ex glo. valde not.

nota. in l. capite quinto. ff. de adulter. quam ad hoc pro not. allegat Alexander in additio. ad Bartol. in l. cum scimus.in vlti. additio.post princip. C. de agric. & censi.libro xj.Ioannes de Imol. in cap. at si clerici. de iudic.Fely.in cap.cùm olim.v.colum.de rescrip. & sequitur Marsil.in l.eos. penultima colum. ff.ad legẽ. Cornel. de fal. & idem Marsil. in l.j. §.diuus Seuerus. vlt.col.circa fi.ff.de quæstio.& in l.j §.quæstioni.j.col. & in l.penult.ix.col.versi. vlterius teneas menti. eod. titulo.Et quatenus contra prædictos inquisitos fuerit processum,tanquàm contra principales,in se satis adparet rectè processum ex præmissis, tam contra tanquàm principales in seipsos,quàm vt testes in alios ad sciendum corrumpentes, & principales proditores, ac subductores, pariter & legitimè processum fuit ad torturam,cùm eo casu officialis possit testem scientem
21 †aliquod factum,& maximè arduum,& nolentem reuelare, poterit absque indiciis torquere: dummodo vilis sit: vt inquit pulchrè & in particulari Bald. in l. militares.post med.C. de quæstionib.& idem Bald.in l.
22 iij.C.ad l.Iul. de adulte. † Sed nunc dato absque veri præiudicio, quòd acta & processus magni. Tristani essent nulla,ac nullius roboris & momenti,aduertendum est,quòd causa ipsa, & eius cognitio fuit penitus abdicata à cognitione & posse ipsius magnifici Tristani,vnà cum personis carceratorum.& hoc per literas Illustris.ac Reueren.quondam Cardinalis Columnæ, Locumtenentis generalis:& tandem amotis inquisitis ipsis à castro præfato insulæ Brunduſij, in quo carcerati degebant,& sicà posse & fortia ipsius Magni. Tristani, & ductis ac portatis à longe per milliaria xl.ad castrũ Carpignani per Magnifi. & Reueren.commendatorem Vrias principalem Castellanum arcis prædictæ,& cui vltra eius ordinariam iurisdictionem, fuit cognitio causæ præfatæ similiter commissa,& specialiter per prædictum Illustris.Locumtenentẽ generalẽ ex certa scientia,& sub certa forma, videlicet vt cum consilio seu interuentu auditoris status Serenis. Reginæ Appoloniæ procederet in causa ipsa. Et sic repertis iterum ac examinatis inquisitis prafatis in castro Carpignani per prædictos commissarios commendatorem Vrias,& auditorem reginalem prædictos, plenissimè vt audio proditionem præmissam & allassinium confessi sunt,ita sponte & voluntariè in eorum confessionibus perseuerando,etiam ij qui torti minimè fuerunt per ipsum Tristanũ,vnde resultat, †quòd
23 hæc secunda confessio perseuerata, & spontanea post primã purgat omne vitium extorsionis in prima commissum per eum,in cuius fauorẽ fit cõfessio.ita voluit Ludo.Roma.in cons.ccccl xxxj.vbi etiam subdit idem esse,quando esset iurata:prout dicit etiam Par.de Put. in tract.syndi.in versi.tortura.in cap.sequitur quæstio quotidiana.in princip.secundẽ col.& propterea dixit Bal.in l.vnica.C.de confes.q̃ si præcesserunt legitima indicia & argumenta,quòd statur confessioni,præsertim si perseuerat. si tamen non præcesserunt, sed fuerunt leuia,non facientia præsumptionem, non sterur confessioni,nisi in ipsa perseueret,per gl.in d.l.vnica.
24 de confes.& in l.j.§.diuus.†de quæstioni.quia videtur perseuerare eo ipso,quòd non reuocat, quia iste non
25 est iustus metus, eò quòd hoc operatur authoritas iudicis propter executionẽ iustitiæ:per l.iij. †quod metus causa.dicẽs,q̃ si appellat.non dicitur perseuerare, sed tacitè reuocare: per not.in l.creditor. §.iussus. de appel.ita ad literam dicit Par.de Put.in d.versi.tortura grauior est. x.char. in c.sequitur quæstio quotidiana. iij.col.vnde frustra in prælentiarum obiicitur de prætensa violentia, & eundem metum durare cessante ac deficiente potestate eiusdem Magni.Tristani,qui asserebatur metum ipsum intulisse: cùm ob præsentiã iudicis,imò iudicum superiorum per prædictũ Illustris. dominum Locumtenẽtem generalem deputatorum, omnis metus ac suspicio cessare adpareat,ac exhausta est.dicit Bart.in l.frater à fratre.versic.iij.quæro quid de cõtractu emptionis.ff.de condi.inde. Ang.& Imo. in l.j.§.fuit quæritum.ff.ad trebel.Iaſ.de may.in l.trãsactionem. la.ij.C.de transact.j.col. & ideò inquit Bal. in l.pacta nouissima.C.de pact. quòd omnis metus & dolus præsumitur cessare, quando interuenit præsentia iudicis.idem refert & sequitur Petr.Gerar.de petr. sancta,in suo singu.lvij.incip.qualiter tutores.& benefacit, quia dicitur contractus bona fide fieri, quando fit in præsentia iudicis.vt dicit Bart.in d.l.frater à fratre.sequitur Imol.in l.j.§.fuit quæsitum.ff.ad trebel. iiij.col.& idem voluit Paris de Put.in tracta.syndi.in versi.iustitia.in c.iudex.in iiij.col.in versic.iudex præsumitur.minimè de præallegatis decisionibus faciens mentionem.& ibi subdit, q̃ iudex præsumitur iustè facere, quæ facit. c.bonæ memoriæ.de elec.Bald.in l. generaliter.C.de epis.& cleri.& not.in c.in præsentia. de renun. quod dicit esse verum in iis quæ fiunt in iudiciis:secus in iis,quæ extra iudicium; vt not.Bal.in l. fancimus.C.de iudi.& not.in cap.fin.de eo qui furtim ordi.suscep.& ideò vbi authoritas iudicis interuenit, præsumitur omnis metus & dolus abesse.l.si quis.C.de prædi.cuiuslh.xj.& l.ii.C.quod met.causa. & sic succedit, quòd si perperam torti fuissent,quod minimè conceditur, extante eorum confessione,& imò potius ratificatione vltimo loco facta,quatenus in præsentiarũ reuocassent;non obstante eiusmodi reuocatione, debent condemnari: cùm in confessos nullæ sint partes iudicis,nisi in condẽnando.l.proinde. ff.ad leg. Aquil. l.ii confessus.ff.de custo.reo.l.qui sententiã.C.de pœn.
26 †Et præmissa tantò fortius locũ habere debent, cùm licet ex aduerso asseratur præfessisse torturam illegitimam, attamen inficiari non potest in veritate ipsos inquisitos non esse culpabiles, prout ipsimet cessante metu,& fortia præfati Tristani in actis prædicti reuerendis. Vrias, & auditoris reginalis regiorum delegatorum,confessi sunt, & sic postquam verè se culpabiles falsa fuerunt proditionem ipsam commisisse, poterat contra eos procedi non seruatis iuris solennitatibus:argum.text.no.& quæ ibi habentur in l.ii.§.ii.ff. quod metus causa. vbi adparet quòd tenet executio contra debitorem, etiam si in ea non sint seruatæ iu-
27 ris solennitates: †quando in veritate ille, contra quem est facta executio,erat vere debitor. nam in causis criminalibus proceditur ad instar ciuilium. l.absentem. ff.de pœn. sed quando in causa ciuili constat de veritate rei,non curantur solennitates, nec curatur ordo iuris: sed fit executio, non obstante illorum prætermissione, per textum, in dicta l.finali, quod metus causa. ita & eodem modo in casu præmisso, postquam constat de veritate delicti prædicti, non attentis solennitatibus iuris, poterunt ipsi confessi capitaliter condemnari,& alij, contra quos indicia imò probationes vrgent torqueri, vt fatẽtur. Quod etiam confirmatur author.Petri de Ancharano.in

Universidad de Deusto
Biblioteca

consi.xxix.incip.videtur prima facie. dum per ipsum
text.in dicta l.fi.dicit, quòd executio facta iudicis au-
thoritate perperā interposita,non reuocatur, si illud
quod est solutū,adpareat fore debitum. videtur enim
iustius,quod factum est per iudicem, licet per peram,
firmum cōfirmari,quam nouo iudicio instituto illud
idem consequi:vt in c.Abbate sanè,de re iudica.in vj.
Nam & iudex appellationis confirmat sententiam
nullam, si ipsam ex nouis probationibus reperit con-
firmandam:vt not.Barto.in l.si expressim.ff.de appel.
Innocen.in cap.dilecto. extrà eod.tit. & tantò magis
procedunt prædicta, cùm satis dici possit esse pro-
batum de proditione prædicta quam inquisiti ipsi cō-
fessi sunt commisisse. Et verificatum fuit ex pluribus
sociis criminis prædicti,& indiciis vrgentibus, & ma
ximè, cùm nemo præsumatur seipsum odio habere,
& seipsum indebitè inculpare: maximè vbi tractatur
28 de pœna†vltimi supplicij:imò vnusquisque quantum
potest,nititur aufugere pœnam mortis: & quis vellet
potius omnia mala pati,quam mori.quoniam omniū
terribilium terribilissimum est mors. pro quo facit
in argumen.illud,vt corpus redimas, ferrum patiaris
& ignes. & experientia rerum magistra, hoc docet.
Item nec est verisimilè, quòd quis etiam vigore tor-
turæ dicere velit se commisisse delictum, de quo sit
innocens, & si contingat aliquando id confiteri, ta-
men in ratificatione posteà ad bancum iuris,reuocat
illam confessionem,melius cognoscens quòd tracta-
tur de periculo vitæ suæ:ideò non persistit in ea, imò
vult potius iterum torqueri, & in tortura aliquantu-
lum pendere & stare, quàm in furcis continuò pen-
29 dere & stare, quàm in furcis continuo pendere. † Et
tantò magis quia confitentes in posse iudicis se com-
misisse delictum,non cōsueuerunt mentiri, seu men-
dacium proferre, scientes tractari de periculo eorum
vitæ,sed à communiter accidentibus tales confitentes
se deliquisse, dicunt veritatem. & si vnus reperiatur,
qui in tali casu dicat mendacium,mille alij reperien-
tur dicere veritatem:vt experientia docet, quæ est re-
rum magistra. vt in c.quàm sit. & ibi glos.de elect. in
vj.& in cap.cupientes.in princip.eod.titu. Sed locus à
communiter accidentibus facit indicium indubita-
tum,secundum Bald.in additio.Spec.in tit.de senten.
& his quæ ipsam sequun. in antepenult.colum. versic.
incip. ad mortem, ergo ita in casu nostro ex tali con-
fessione reorum , ex quo oritur indicium indubitatū,
poterunt prædicti condemnari. vt tenet Specu.in tit.
de probatio.§.videndum. versic.xiij. & ibi clarius Io.
Andr.Bartol.in l.secunda,ff.de fur.Salyce.in l.fina.C.
de proba.Ange.de Are.in tract. malefi.in versic. com-
parent dicti inquisiti, & negant totum. tertia colum.
ita plenè ad literam & magistraliter prædicta refe-
rendo tenet Marsi.magnus ætate nostra criminalista,
in sua prac.causarum crimin.§.ij.quæstio.in vij.& viij.
colum.Et ideò cùm inquisiti ipsi iudicialiter confessi
sint,ratificando etiam quòd aliàs deposuerunt, & co-
ram prædictis Magnific.regiis delegatis, licet in præ-
sentiarum redierint ad negationem, non debent am-
plius torqueri, cùm tortura ipsa ob negationem tunc
demum locum haberet, si extrà iudicialiter confessi
fuissent:vt dicit gl.& ibi Bart.in l.capite quinto.ff.de
adulter.quam sequitur Ange.in tracta.malefi.in versi.
fama publica.versic.quæro,an vnum indicium.Paul.
de Castr. in consil.cxcvij.incip.visa inquisitione,post
principium.Petr.de Ancha.in consi.clxxxvij.incip.ex
prædictis.Alexan.consi.clxxx.incip.in causa Angelo-
rum in fi.j.col.ij.volu.Fely.in c.de hoc.de simon. Bal.
& Ang.in l.vnica.C.de cōfess.imò & plus etiam, quòd
talis confessio iudicialis facta coram prædictis Ma-
gnific.delegatis, si fuisset facta super processu nullo,
est tanti vigoris & roboris, † quòd debet sequi con- 30
demnatio, per doctrin.singul. Innocen.in cap.quali-
ter & quando.el secundò, extrà de accus.& idem Inn.
in cap.per inquisitionem.extrà de elec.Abb.antiquus
in cap.Pisanis.extrà de restitutio.spoliator.Bald.in l.
edita.v.colum.C.de eden.versic.sed pone, quòd reus.
& in l.j.circa fin.ff.de iurisdictio. omnium iudicum.
& hoc dictum Innocent.magnificauit Angel.in l.j.ff.
de confessio.& sic secunda confessio perseuerata, &
spontanea post primam purgat omne vitium extor-
tionis, quod forte fuisset in prima commissum per
eum,in cuius fauorem fit confessio: vt consuluit Lud.
in cons.cccclxxxj.suprà allega. & Paris in dicto versi.
tortura. in c.sequitur quæstio quotidiana. Ex quibus
concludo prędi.Magnific.Tristanum esse penitus ab-
soluendum : & facta relatione Illustrisi. Proregi per
Excellentis.dominos Regentes, necnon & per ma-
gnam curiam vicariæ,fuit liberatus.

Thomas Grammaticus V.I.Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Furtum probatur ex coniecturis.*
2 *Furtum ex quibus probationibus adparere possit fuisse commissum.& nu.3.*
4 *Furtum,ex quo sit in occulto, ideò ad ipsius probatiuē admittitur probatio per coniecturas.*
5 *Oblivio cadit in teste,per annos duos.*
6 *Testes si dicunt se non bene recordari de tempore, quicquid circa tempus dicunt, adparet quod dubitatiuè dicunt,& non affirmatiuè.& nu.7.*
8 *Obliuisci de præterito quis de facili potest, etiam de ys, quæ ipse fecit.*
9 *Testium dicta sunt improprianda,ad euitandum falsitatem.*
10 *In falsitatibus semper fieri debet interpretatio, vt falsum excludatur.*
11 *Falsitatis probatio debet de necessitate concludere,& in ea requiritur magis stricta & concludes probatio,quam in cæteris criminalibus.*
12 *Testes sufficit esse concordes in eo,in quo consistit substantia negotij principalis,de quo litigatur: licet in alijs sint discordes.Nec ex hoc possunt censeri varij, aut reprobati,& nume.13.*
14 *Testes in præmisso casu ita deponēdo faciunt quòd eorum testimonium reddatur credibilius: quia non videntur eodem præmeditato sermone deposuisse.*
15 *In testibus contrarietas,etiam in substantia negotij,dum modo sit modica,non facit eos reputari varios seu falsos.*
16 *Commissio de examinandis testibus, fit de necessitate, quando testes non sunt de iurisdictione illius iudicis, coram quo causa ventilatur.& nume.18.*
17 *Testes in causa ardua sunt examinandi per iudicem, qui eo casu non debet causam committere: sed mandare testibus,quibus præsipere potest, vt ad se veniant, si habet ipsos suspectos.*
18 *Testes si sunt in alia prouincia, est in arbitrio iudicis, si viderit iustam causam subesse,committere audientiam testium in causa criminali: nam vbi testes illius loci, in quo*

quo degunt, consueuerunt de facili deierare, & iudex ipsorum de ipsis iustitiam non facit,eo casu bonus iudex non committet: sed interloquitur testes coram eo venire. & nu.19.

CONSILIVM XLI.

Magni redemptoris auxilio postulato, Amē. In causa nobilis Iustinæ Brunæ de ciuitate Caietæ, cum Hieronymo Zancagliono de ciuitate Auersæ, recedente exercitu Cæsareo ab vrbe Romæ versus Regnum,in vltimo incursu & inuasione Gallorum, & dum ciuitates & loci conuicini, per quos exercitus ipse pertransire debebat, pertimuissent deprædationes bonorum, ne à transeuntibus stipendiariis deprædarentur, prout paulò antè Romę fecerunt,interceluerunt eorum bona in locis secretis, ac penetralibus domorum, & signanter prædicta Iustina persistens in terra palestrini ,eius bona,suppellectilia & mobilia valoris ducatorū duorum mille, recondidit in quadam Grieta suæ domus, in qua hospitatus prædictus Hierony. die sequenti cū octo mulis oneratis, ab inde recesit, & reperta statim Ianua dictæ Grietæ dirutæ per eandem Iustinam, & bonis ereptis, conqueri & acclamare cœpit aduersus eundem Hieronymum, qui tandem nondum in tempore ius reddendi recesit, sicque de furto præfato aduersus eundem Hierony. statim publica vox & fama insurrexit:vnde hæsitatur,an ex præmissis furtū ipsum probatum fuisse dici possit? & nulli dubium quòd sic:cùm furtum ex coniecturis probari iura san-
1 xerunt,secundum † Barto.in l.si quis ex argentariis.§. an verò.ff.de eden.per text.in l.non omnis.§.à Barbaris. ff.de re milita. & dicit quòd ita not. docto. in l.si creditor.C.de pigno.actio.& subdit in d.§.an verò.q tales præsumptiones dicuntur manifestæ,licet ex con-
2 iecturis†peruenire adpareant,arg.l.licet.ibi,euidens. ff de legatis secundo. & l.si quis locuples.ibi, manifesta.ff.de manu.testa. refert idem & sequitur consulendo Alexand.in consil.in l.incipien.vilis & opportunè consideratis. v.col. j.volu. & in d.l.si quis ex argentariis.§.prætor ait.vlti.colum. vbi etiam ad hoc allegat Barto.in l.si quando. C.vnde vi.Specu.in tit.de fur.in fin.& in titu.de pigno.§.j.versi.& not. Bald.in rub.C. depositi.& in l.j.& in l.certi.C.loca.& consuluit idem Alex.in consil.cxlvj.incip.viso themate.in vj.volu. & plenè idem Alexan.in consil.liij.in ij.vol. Et quòd adparet furtum ipsum fuisse commissum, deponunt in specie testes ipsi de visu,id est,quòd ibi fuerunt imposita bona, & demum repererunt locum prædictum euacuatum bonis,& fractum ac discasiatum, & mu- 3
los octo oneratos, quorum duos duntaxat attulerat, quando venerat die præcedenti : & mulierem ipsam
3 acclamantem † ac conquerentem. Ex quibus liquet furtum esse commissum. l.j.§.item illud sciendum.ff. ad sille.& quod voluit Bart.in l.si.j.colum.ff.de quæst. Bald.in authen.sed novo iure.ver.sed pone, quòd quis confitetur.C.de seru.fugi.sed in dicto casu cōcurrunt plures coniecturæ quòd furtum prædictum commissum fuerit. nam statim quòd dicta Iustina vidit locū illum Grietæ apertum, & discasiatum , & bona quæ ibidem imposuerat , non existere , sed erepta fuisse, clamorosis vocibus conquesta est,prout testes omnes affirmare adparet:ergo resultat vna efficax coniectura furti prædicti commisi, per quam probatur de furto prædicto,vt dixit Barto.& alij vbi suprà alia verò coniectura erit bonitas & legalitas,ac honesta vita præteriti temporis,& præsentis prætatæ mag.Iustinæ coniugis Magni.V.I.D.Theodori de Gualderonibus, non solita mentiri , vt exemplificat in coniecturis ad verificandum furtum fuisse commissum, do.Alexan. de Imo.in prædicto consi.huj.incipien. viso themate. secundo volum.& sequitur Marsil.in sua pract. causarum crimi.in j.chart.eiusdem in ver. primum.iij.col. de qua vita, & honestate ac bonitate in prompru verificare offerimus.& ex quo adhuc non fuit nobis datus examinator ad instantiam fisci , prout pluries petitum fuit,sed potius quotidie recepti testes ad detensam antequam repeterentur testes fisci , nec quòd alij vltra examinatos in informatione reciperentur ad offensam , licet pluries oblatum fuisset : ideò plenius probatum non fuit aliter de furto prædicto. nam furta communiter clam & occulte committuntur, vt notorium est : sed vbi tractatur de probando clandestina & occulta , & illa quæ sunt difficilis probationis,vt est furtum , admittitur probatio per coniecturas,† vt habetur in c.veniens.ij.de testi.& voluit Bart. 4
in l.in illa stipulatione,si Calendis.ff.de verbo.oblig. & in l.de pupillo. §.si quis ipsi prætori. ff.de no.operis nunt.Feder.in consilio cxix. incip. nulli dubium.Iason. late in l.cùm ea.ij.colum.C.de transf.Alexan. in consi. liij.incipien. viso themate. in ij.volu. Nuper verò ad diuertendum probationes querulantis,& vt testes metu distrahantur à testificando veritatem facti , fuit oblata petitio ex aduerso,& antequàm testes prædicti fuissent examinati, in qua continebatur testes ipsos falsarios & ignotos, & ideò compellendos ad præstandum fideiussoriam cautionem, aut carcerandos. & hoc , quia cùm sint exteri à regno , fideiussores minimè in eo verisimiliter reperire potuissent: quo casu cùm verisimiliter fideiussores præstare non valerent, sub iuratoria cautione remitti debuissent, prout in specie tenet Hostien.in sua summa de testi.in §.quando sunt producendi.in fi.verbis.& tamen eos enormiter grauando , fuerunt certo temporis spacio in regia camera personaliter detenti , vt fideiussoriam cautionem præstarent,aliàs comminati q carcerarentur,& sic ex mera bonitate Reueren. nuntij apostolici qui non permittentis vasallos ipsos Romanæ ecclesiæ vexari eandem cautionem præstari fecit,ex qua non modicum grauati dici possunt.per doct. Hostien. de qua suprà , imò quod deterius est post ipsorū examinationem fuerunt maxima cum solertia repetiti ad examē. & exhibito Hiero. prædicto cum quampluribus aliis sigillatim,vnus post alium,eosdem testes in præsentia vniuscuiusque exhibiti interrogādo,si cognoscūt eundem Hiero. & si Hierony. erat vnus , seu alter ex illis exhibitis eisdem testibus,responderunt eundem Hieronymū non cognoscere, si esset alter ex prædictis,& aliquis ex eis : dubitatiuè vnus testis ex ipsis asserebat fortè esse ipsum Hierony. ex quo sunt quinque anni elapsi,quòd ipsum non viderat,nisi tunc tempore furti prædicti , & semel eo die tantum , quem Hierony. minimè cognoscere potuissent tum ex prædictis, tum quia à duobus annis retro habuit vulnus magnum in facie. Ex quo adparet longa cicatrix ab oculo incipiēdo,vsque ad mētum , adeò quòd reddit sibi oculum & faciem deformē : quod quidem tempore furti prædicti nō habebat,nec multo post:& sic huiusmodi

sumpta

Universidad de Deusto
Biblioteca

sumpta occasione regia camera habuit testes ipsos de falso suspectos, & ab eis fideiussoriam cautionem exegit, quod quidem mihi durum visum fuit, & à iuris tramite deuiare, cùm non receptis testibus fisci, quam multi ac quàplures producendi sunt, & oblati, vt examinarẽtur, ita fisco & eius iuribus deferatur, vt testes ad defensam contra fiscum producti Sinodales reputentur, & aduersus testes fisci falsitatis macula impingatur ex præmissis, cùm non affirment eundem Hierony. cognoscere in præsentiarũ post annos quinque: certè non video, nec considerare possum, cur tanti legum vertices, & in ipsa regia camera præsidentes, in hanc concurrant sententiam, nisi me oberrare potius præsupponẽdum sit. attamen exemplo diui Hierony. registrati in c. ego solus. ix. distinct. non ideò verum putem. quia ipsi dixerint, sed quia per probabiles rationes, quæ à me non abhorreant, id mihi persuadere potuerunt. Nam ad clarissimam excusationẽ eorundẽ testium dico, quòd licet ipsi non cognouerint in præsentiarum eundem Hiero. attamen in eorum depositione facta antè affrontationem prædictam minimè certitudinaliter deposuerunt eundẽ Hiero. cognoscere: sed interrogati, vt mihi retulerunt, responderunt dubitatiuè, videlicet quòd posset esse, quòd ipsum cognoscerent, & ꝙ non, ex quo semel eundem viderant: & in terra palestrini: & ideò nimirum, si post annos quinque possent eundem recognoscere, & tamẽ post lapsum duorum annorum potius dicetur res antiqua, quam recens, infrà quòd temporis spacium, videlicet duorum annorũ, cadit obliuio in teste, & etiam quandoque in minori tempore, seu spacio biẽnij: vt rerum experientia docet, & maximè circa tẽpus deponẽdo, quod plus est quàm recordari cognoscere hominem quem semel vna vice viderant vna die per transitum.

5 †Quoniam labilis est memoria hominum, vt in l.ij. C. de vete. iur. enucle. & in l. peregrè. ff. de acqui. pos. Ita cònsuluit Marsi. in suo cons. lxxvij. iij. col. ij. vol. & est primum consi. sui secundi volu. & ideò cùm testes ipsi dixerint nescire, si cognoscerent ipsum Hiero. respectu tẽporis quinquennij iam decursi, quicquid circa ipsum dixerint, adparet dubitatiuè dixisse, nec affirmasse, prout in simili consuluit Ang. in suo consi. xxv. de quo meminit Alex. consi. lxv. ij. col. in ij. volu. vbi

6 in specie dixit, † quòd si testes dicunt expressè se non recordari de tempore, quicquid circa tempus dicunt, adparet quòd dubitatiuè dicant, & non affirmatiuè. non possunt testes quodammodo ex temporis tractu fidem variare. text. est in l. iij. §. duæ autem sunt causæ.

7 ff. de Carbo edict. † cum hominũ memoria labilis sit, & non de facili diuturna. l. ũ arbiter. ff. de probatio. ita dicit Albe. de Gandi. in titu. de falsa. in ver. quæstio talis est quidam nota. in vers. econtrà. vt maximè cùm

8 obliuisci de præterito † quis facilè possit etiam de iis, quæ ipsemet fecit, vt inquit Specu. in tit. de loca. vers. lxv. §. textò dicitur. Or quantò magis ita concedendũ est in casu istorum testium, qui dum semel vna die viderunt prædictum Hierony. ibi adstantem, verisimile est post annos quinque, imò quasi impossibile quòd ipsius, seu de eo memoriam habere possint, maximè quia nihil habuerunt commune cum ipso, nec cum eo aliter conuersati sunt, aut alloquuti. Quinimò & prædictum Hiero. non aliter cognouisse deposuerunt per prius, nisi quòd tunc ipsum viderunt: & quòd ita nominabatur. & nihilominus Hieron. ipse non negat, imò expresè affirmat tunc temporis in dicta terra Palestrini hospitasse in domo cuiusdam mulieris, cuius nomen ignorat, & die sequenti recessisse: nec deponunt testes ipsi aliter vidisse eundem Hierony. furari, nisi quod dicebatur publica voce & fama, eundem Hieronymum, subripuisse bona prædicta. Et sic ex præmissis omnis suspitio cessare adparet contra ipsos testes: & eadem ratione minimè posse aduersus eosdem suspicari prætextu quòd duo ex ipsis deposuerint vidisse eodem die, qua conquerebatur prædicta Iustina eorum cõtestem tertium ibi stantem in loco, vbi Iustina ipsa conquerebatur de dicto furto, & tamen ipse tertius contestis examinatus deposuit eodem die furti commissi, & tempore quo ipsa Iustina conquerebatur ibi non interfuisse, sed alia die, sic. & tamen testis ipse dicit vidisse eandem Iustinam se conquerentem de furto prædicto. Nec est præsupponendum, quòd cõquestio ipsius Iustinę fuerit vna die, seu vnica vice duntaxat, sed infinitis ac reiteratis vicibus & diebus, & maximè in muliere, quæ omnes eius vestes, indumenta, & suppellectilia domus amiserat. & testium dicta sunt intelligenda, †imò improprianda ad 9
euitandum falsitatem, vt dicit Bartol. in l. ij. C. de iis, qui ex publi ratioci. lib. x. & in l. Iulianus. ff. de hæred. institu. gloss. in cap. periculosè. de pœn. distinct. j. cùm semper interpretatio fieri debeat, vt falsum excludatur, dixit Bal. in l. iurisgentium. §. quod ferè. ff. de pact. & in l. †Imperator. ff. de statu hominum. Alexand. in 10
consilio lxx. & lxxiiij. primo volumi. & consilio xcv. in primo volu. & Franc. de Are. in consilio xlvij. maximè cùm probatio falsitatis debeat de necessitate concludere, †& in ea requiritur magis stricta & con- 11
cludens probatio, quàm in cæteris criminalibus. cap. in præsentia. vbi Bald. extrà de probatio. & idem Bal. in l. Imperator. ff. de statu hominum. Salyc. in l. de tutela. C. de in integr. restit. minor. & Deci. in consilio clxxxix. incip. lætatus sum. Petr. de Ancha. in consilio xxiij. Item potuerunt testes ipsi ex cursu tanti temporis quinquennij prædicti non bene recordari: & obliuio enim non est lata culpa in testibus, quia licet eis dum non recordantur, dicere se non recordari, prout etiam suprà responderunt esse possibile, quòd Hieronymum videndo recognoscerent, seu quòd non recognoscerent. sufficit enim quòd testes recordentur de eo, quod est substantia negotij, de quo litigatur, dato quòd de aliis asserant se non recordari: vel dato quòd in aliis sint discordes. Ita expresè voluit Bald. in l. ij. C. de bo. pos. secundum tabu. †& in l. ij. post Cyn. C. de 12
don. ante nupti. vbi subdit, quòd facias longam manum ad istud dictum Cyn. Et sic licet testes ipsi deposuerint furtum ipsum fuisse commissum in bonis ipsius Iustinæ, & quòd sciebant, quòd sua bona magni valoris absconderat in quadam Grieta in eius domo sistente, à qua fuerunt furto subtracta: vt publica fama laborabat, & per Hieronymum Lancaglionum de Auersa, non tamen attestatisunt vidisse prædictum Hierony. subtrahentem bona illa, nec quòd eundem Hiero. aliter cognouissent. Remanet ergo in iuris dispositione, si probatum dici potest furtum fuisse commissum per eundem Hierony. ita vel ne, & maximè, cùm omnes concordant in facto principali, scilicet, furtum fuisse cõmissum: & sic omnes cõcordant in eo in quo cõsistit substãtia negotij principalis: dato etiã quòd in aliis † circunstantiis discordarẽt, non ex hoc 13
poss

possunt censeri varij nec reprobari, text. est in c. nihil obstat. & ibi cano. de verb. signi. & probat bene text. cum glo. in ver. substantia. c. dudum. extrà de conuer. coniu. & in cap. cum ecclesia. iuncta gloss. in ver. vacialsse. extrà de causa pos. & proprie. & est text. in l. qui sententiam. C. de pœnis. quam ad hoc no. Oldr. prout refert Bal. in l. j. ad fin. C. si plures vna sen. imò eo casu tunc melius testes deponere videntur, ne videantur eodem præmeditato sermone deposuisse. Ita cõsuluit Ioan. de Ana. in suo consil. lxxxvj. dico lxxvj. incip. visis & consideratis attestationibus. & quòd testes discordes in circunstantiis non substãtialibus, si in substantia negotij concordent, faciant quòd eorum testimonium reddatur credibilius: † quia non videntur 14
eodem præmeditato sermone deposuisse. Ita inquit Chriso. suprà Matthæ. nam si in istis non substantialibus omnes testes vnanimiter concordarent, viderentur eodem præmeditato sermone deposuisse. quicquid tamen sit, relinquitur arbitrio iudicis per illud iurisconsulti: tu magis scire potes. ita inquit S. Tho. ij. parte. q. lxx. arti. ij. circa fi. refert & sequitur Iac. de sancto
15 Geor. in l. iij. iiij. col. in fi. ff. de testibus. † Nunc autẽ & fortius dico, quòd dato absque veri præiudicio, quòd potest aliqua falsitas seu contrarietas etiam in aliqua modica substantia negotij figurari, cùm sit modica contrarietas, seu varietas inter testes, si ita dici potest, non ex hoc censerentur varij seu falsi: nec ex hoc reprobari possunt: vt inquit singulariter Ant. de But. in c. ij. de reg. per illum text. cum glo. & sequitur Alex. in cõsi. xxiiij. incip. animaduersis. in ij. vol. & consi. xlvij. incip. abundè. versi. nunc est videdum. & consil. cxxij. versi. non obst. si dicatur in eod. ij. volu. Et tandem ex prænarratis figuratis suspicionibus falsitatis, prædictus Hiero. nixus est refricare in dubiũ testes non debere examinari in partibus contra ipsum, potissimè cùm causa ipsa sit magna, & criminalis, quo casu non debet examinatio testium committi, sed debet iudex ipse, coram quo causa vertitur, ipsos examinare, offerendo salarium pro accessu iudicis deputandi ad examinandum. Et per nos responsum fuit nos cõtentari, vt iudex accedat: & adhuc sunt elapsi dies. xxx. & minimè accesit, nec accedit. Et dum vltimo loco insteterit ac instet, vt testes venire debeant huc Neap. à terra palestrini, vbi degunt extra regnum, ad se examinandum, cùm ipse offerat expẽsas viatici: Diximus & dicimus partẽ aduersam minimè in hoc audiri posse, nec debere, cùm in criminalibus licet debeat iudex ipse examinare testes, nec committere possit ipsorum examinationẽ, prout tenet Spec. in tit. de teste. §. qualiter. ver. potest etiam iudex. Bal. in rub. de cõtrouers. inuesti. & est text. formalis in authen. apud eloquentissimum. & ibi etiam Cy. & Saly. C. de fi. instr. And. de Iser. in cõstitutione regni, inquisitiones generales. attamen quando testes non sunt de iurisdictione iudicis
16 coram † quo dicta causa vertitur, tunc ex necessitate fiet dicta commissio: quia non sunt alij testes, quibus sit notum dictum de dictum, nisi illi de illo loco, in quo gestum est, seu perpetratum, & non sunt de iurisdictone ipsius iudicis: vnde non potest ipsos cogere, vt ad se veniant. & sic debet committi ipsorum examinatio. Ita tenet Iac. de Are. & Nico. de Math. Cy. & Bal. in d. authen. apud eloquentissimum. & ibi subdit Bal. quòd ita seruat cõsuetudo, & idem tenet And. de Iser. in constitutione regni, in pecuniariis. & dicit, ꝙ in magna curia vicariæ seruatur, quòd sibi faciet præsentari testes: & defert eis iuramentum de veritate dicenda: & demum committit examinationem alicui de curia. Et si testes sint absentes, & sic nõ possit iurare committitur etiam illud iuramentum: vt ibi latè per ipsum And. & per eũdem in c. j. si de feud. lis ori. inter do. & vasal. & dicit Pau. de Cast. in l. iudices. C. de fid. instrument. quòd si causa est multum ardua, iudex nõ debet committere examinationẽ testium, sed debet mandare testibus, quibus præcipere potest, vt ad se †veniant, si habet ipsos suspectos. Ita etiam tenet Io. 17
de Imo. in l. cum ab initio. ff. quẽadmod. testa. aperian. & idem ante eos voluit Azo in summa in tit. de teste. in §. producendi. & Archi. in c. præsentium. §. testes de testib. in vj. & licet Albe. in d. auth. apud eloquentissimum. post Odofr. ibi, dixerit quòd si testes sint in alia prouincia, est in iudicis arbitrio, si viderit iustam causam, committere dictam audientiam in causa criminali: nam hoc poterit locum habere. †vbi testes illius 18
terræ, in qua degunt testes de facili deierare cõsueuerunt, & iudices de eis ibi iustitiam non faciunt: certè eo casu bonus iudex non committet, sed interloquetur testes coram se venire debere. & in auth. vt defuncti seu fun. eorum non iniurientur &c. §. illud etiam rectè. collat. v. ita formaliter dicit Hostien. in summa de testi. §. quando sunt producendi. qui etiam subdit distantiam locorum & scientiam, & famam iudicum potius cõsiderandam, quàm qualitatem & famam testium. quod verius puto. & in eadem col. magis dicit, quòd si iudex videret expedire, posset mittere personas discretas, qui testimonium recipiant, puta iis, qui sunt in dignitate constituti: vel si sunt matronæ, quæ non debent se virorum cœtibus immiscere: vt in l. ij. C. de iure calum. in §. sinautẽ. Et quòd in criminibus capitalibus est committenda examinatio testium existentium sub aliena iurisdictione, †& non subiudice, 19
sub quo causa vertitur, tenet Cano. in c. constitutus. de fideiuss. Pànor. in c. causam, quæ inter archiepiscopum. pe. col. & vlti. & extrà de testi. Spe. in tit. de teste. §. qualiter. Iaco. de sancto Geor. in ij. §. item diuus. ff. de test. Affli. plenè in constitutione regni: iustitiarios. & in constitutione, in pecuniariis. & in consti. inquisitiones. Ex quibus datur intrepidè concludẽdum destinandum esse commissarium, seu examinatorem ad repetẽdum testes: necnon ad examinandum reliquos testes in terra Palestrini. Quod quidem longè minus est, quàm committere examinationem testium ordinariis locorum: & maximè cùm sint multæ mulieres iam examinatæ, repetendæ ac etiam examinandæ: vt liquet ex facie processus informatiui. In cæteris suppleant Magnifi. delegati superadditi per Illustris. dominum Prorcgem regiæ cameræ summatiæ.

Thomas Grammaticus Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Iudex ecclesiasticus non tenetur stare processui iudicis secularis, dum sibi remittitur clericus captus cum processu prædicto.*

2 *Clericus confessus delictum coram iud. ce laico, si demũ reuocat talem eius confessionem coram iudice ecclesiastico illa confessio facta coram seculari, nihil operatur nec facit indicium ad torturam coram eo, licet in alijs personis confessio extraiudicialis faciat indicium.*

3 *Testimonium mulierum in causa criminali coram iudice ecclesiastico, nihil probat.*

Testis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

4 *Testis, qui non debuit examinari in aliqua causa, si tamen examinatus est, non facit indicium. Vbi vide magistralem distinctionem. & nu. 5.*

6 *Testes seculares regulariter in causis criminalibus contra clericos non admittuntur, nisi in defectum aliorum.*

7 *Asserens se occisum vel vulneratum ab aliquo, non probat, nec facit indicium. Et ibi satis plenè, an & quando probet assertio vulnerati seu occisi.*

8 *Testes super fama deponentes vt probent, debent deponere à quibus dictam famam audiuerunt, etiam quòd de eis interrogati non fuerunt.*

9 *Testis deponens de fama, tenetur reddere rationem dicti sui.*

10 *Testis deponens de fama, vt probetur fama, requiritur quòd deposuerit famam insurrexisse ante inquisitionẽ inchoatam, alias non probat.*
Fama ad hoc vt probetur, requiritur quòd fama ipsa ortum habuerit à probabili & legitima causa: vt quia præcessisset aliqua causa rixæ seu insultus, vel inimicitia inter eos.

11 *Amicitia semper præsumitur inter aliquos, & non inimicitia, nisi probetur inimicitia.*

12 *Amicitia satis probatur ex conuersatione.*

13 *Fama vt probetur, requiritur quòd testes deposuerint famam ipsam audiuisse à maiori parte populi illius loci, etiam quòd de hoc non fuerint interrogati.*

14 *Falsitatis imago est, id, quod distat à verisimili.*

15 *Fama nullum facit indicium, sed solum confirmat alias probationes.*

16 *Famæ probatio est minus quàm probatio indiciorum, maximè quando non probatur habuisse originem à iusta suspicione. & nu. 17. & 18.*

21 *Fuga inquisiti licet faciat indicium, attamen si inquisitus ipse citatus cõparuit, purgat omne indicium ipsius fugæ.*

22 *Iudex ante quàm procedat ad inquisitionem, debet monere offensum vel alium, cuius interest, si velit accusare statuendo etiam sibi terminum ad deliberandum. Et ista est magna cautela ad impedendum executionem per iudicem.*

23 *Iudex ante formatam inquisitionem debet facere dictam interrogationẽ offenso, alias non valeret inquisitio.*

CONSILIVM XLII.

IN Iesu Christi nomine Amen. Sunt iam anni elapsi septem, quòd dum clericus Hieronymus Grammaticus filius meus accessisset Auersam ad videndum lignarios, & fabricatores operantes in domibus, quas tunc instaurabam, & ad ipsum declinasset quondam Ioan. Anto. Martinus eius amicissimus, & secum certo spacio moratus apud ianuam domorum prædictarum, euenit, quòd dum hora secunda noctis Hier. ipse tunc puer, & vix decimumquartum annum peragens, cùm in præsentiarum non excedat vicesimum, & incedendo solus per quandam stratam in confinibus suarum domorum, seu iuxta, prout iuuenes cõsueuerunt, fuit à parte posteriori aggressus, & leraliter in capite vulneratus: & dum sibi fuisset ex consilio medici consultum vt nullo appositio medicamine capiti debuisset ilico reuerti ad gubernium suæ domus ad ciuitatem Neap. cùm ibi nullam retineret familiam in eius gubernio, seu seruitio, & vulnere periculoso extante, ita executus est. vnde per menses duos inciso capite in quatuor partes, & craneo, prout vulgariter dicitur, *la spera*, & semper prope mortem, in die verò sequenti auditum fuit, quòd prædictus Io. Ant. Martina fuerat similiter eadem nocte aggressus, & pluribus vulneribus confossus: ex quibus dicitur successiuè decessisse. Formata igitur inquisitione per curiam Capitanei Auersani, & successiuè per magnam curiã vicariæ aduersus prędictũ Hieronymum demum remissum, tanquàm clericum ad iudicem ecclesiasticum, videlicet ad curiam archiepiscopalem Neap. prætẽduntur duo vrgere aduersus ipsum indicia: quæ in veritate sunt remotissima, & nullius momenti. Et in primis extat depositio duarum mulierum, videlicet Philippelle torricelle, & trosoline Francisc. &c. deponentium quòd redeunte domum præfato Ioan. Anto. Martina hora tertia vel circa noctis, se conquerendo de vulneribus sibi datis, & interrogatus ab eisdem, quisnam eũdem vulneraſſet, respondit se vulneratum à Hierony. Grãmatice, & pariter Iaco. torricella examinatus deposuit illum dixisse se vulneratum à filio domini Thomasij Grammatici. Secundò prætenduntur quinque testes examinatos per actuariũ magnæ curiæ vicariæ deposuisse de fama publica homicidij prædicti, aduersus eundem Hieronymum, sicut sunt Blasius campitelus, Beatrix barrensis eius nurus, Sarra eius neptis, Bernar. siculus medicus, & iudex Hiero. de Maurello. Verùm quia curia ipsa ecclesiastica nunquã consueuit fidem adhibere processui fabricato in curia seculari, idcirco dico ex hoc capite nihil obstare prælegata, & quòd † de iure iudex ecclesiasticus nõ teneatur stare processui iudicis secularis, dum sibi remittitur clericus cum processu. Prædicta tenet in specie Philip. in c. at si clerici. iij. col. extrà de iudic. vbi subdit istã esse communem conclusionẽ omnium doct. quam etiam firmat Affli. in constit. regni, si damna clandestina. in nono no. in versi. iiij. quæro. in iiij. col. ipsius noni not. Ex quorum dictis adparet hoc in tantum esse verum, quòd etiam si clericus fuisset confessus delictum, de quo inquiritur coram iudice laico, si demum reuocat † talem cõfessionem coram ecclesiastico, illa cõfessio facta in iudicio seculari, nihil operabitur. ita Ang. in l. vnica. vlti. col. C. de confes. Bal. in c. cùm super. extrà eo. tit. vbi subdit quòd confessio clerici de delicto coram iudice laico, non faciet indicium ad torturam coram iudice ecclesiastico: licet aliàs confessio extraiudicialis sufficeret in aliis personis. & idem tenet Ant. de But. in c. dilecti. de arbi. j. col. & in cap. fi. de confes.

Nunc autem redeundo ad obiecta, super quibus potest aliquod fundamẽtum fieri, licet fragile, & nullius momenti, & in primis quo ad depositionem prędictarum duarum mulierum, dato absque veri præiudicio, quòd essent repetitæ in curia archiepiscopali, cùm non sint, cùm diu sit quòd decesserint, & idem deposuissent, dico testimonium mulierum † in causa criminali coram iudice ecclesiastico nihil probare: cùm mulier in causa criminali de iure canonico testis esse non possit. Text. est in c. mulierem. xxiij. quæst. v. & in cap. forus. & ibi etiam glos. extrà de verbo. signi. Hosti. in summa de testibus. §. si quis testis esse potest. & not. gl. & doct. in c. quoniam aliqua. de testib. Alex. in consil. xix. in j. volu. & consi. xj. iiij. colum. & consil. xcix. iij. col. j. volu. & consi. xxiiij. j. colum. ij. volum. & clxxv. eod. volum. & sic quatenus reperiantur examinatæ, non faciunt indicium aliquod, nec probationem

4 nem: ex quo si in aliqua † causa non debet talis testis examinari, si est examinatus, non faciet etiam indicium, nec probat. dixit Bar. in l. j. §. diuus. & §. Anton. ff. de quæst. Bald. in l. Imperator. ff. de statu homi. Ang. in l. inter stipulantem. in §. Stichum. ff. de verb. oblig. Lud. in consil. ccclix. glo. in conitit. regni, prosequentes. sub titu. de pug. subla. And. de Iser. in consti. regni, si damna clandestina. in iiij. col. vbi in propriis terminis decidit quæstionem. & consuluit Alex. in consil. cxxvj. in iiij. vol. maximè, cùm de iure canonico mu-
5 lier in causa criminali prohibeatur recipi. † & sic lex resistat mulierem testificari in criminalibus contra clericos, ex quo ipsa esse non potest id, quod clericus est. ita dicit Ioan. de Turrecrem in dicto c. mulierem. xxxiij. quæst. v. & sic vbi lex resistit, vt quia dicit, talis non potest testificari, vel non sit admittendus, & tunc receptus in testem, etiam indicium non faciet. dixit Flor. in l. iij. §. lege Iulian. ff. de testib. & rectè intuenti sentit Bar. in l. fi. de iis, quibus vt indig. refert & sequitur Felyn. in c. cùm dilecti. penul. col. extrà de accusation. Nec suffragatur depositio Iacob. Turricelle, qui idem deposuisse videtur: nam si rectè inspiciatur, non est contestis, cùm non deponit id fuisse præsentibus prædictis mulieribus, & deponit etiã de diuersa hora: & minimè deponit, quòd fuit Hiero. Grãmaticus ille, qui ipsum vulnerauit, sed solũmodo dicit, quòd fuit filius domini Thomasij Grammatici: & tamen sunt tres filij: vt constat per informationem curiæ. Et vltra
6 prædicta adparet, † quòd prædicti testes sunt laici: & seculares regulariter contra clericos in causis criminalibus non admittuntur, nisi in defectum aliorum. cap. de cætero. & ibi not. extrà de testib. Quod etiam habet locum, vt etiam contra clericũ primæ tonsuræ testificari non possint: secundum doct. in cap. sicut sacerdotes. ij. quæst. vij. Et probatur in dicto c. de cætero. in ver. clericũ. iuncto c. clericos. & ibi glo. in ver. psalmista. xxj. distinct. & idem ibi in dicto c. de cætero. refert & sequitur Felyn. Sed circunscriptis præfatis, dato absque veri præiudicio, quòd fuissent testes admittendi, & etiam clerici, qui ita deponerent de confessione prædicti quondam Ioan. Anton. Martina defuncti, & quòd hodie ipsemet Ioan. Ant. viueret, & diceret se vulneratum, seu occisum ab eodẽ Hierony. certè indubitati iuris est, quòd nihil probaret contra ipsum Hierony. à semetipso nominatum. Text. est in
7 l. si quis in graui. §. si quis moriens. ff. ad Sylleia. † quia ad hoc, vt aliqua præsumptio sumatur contra illum, contra quem deponit, etiam ad formandum inquisitionem, prout dicit Bal. in l. ij. C. de calum. requiritur, quòd licet in articulo mortis existens, dixerit quòd aliquis occidit ipsum, tamen talia verba non inducũt inquisitionem, quæ sit species probationis, sed solum quandam vilem præsumptionem, quæ habet hunc effectum tantùm, videlicet quòd excusabit à calumnia accusantem ex necessitate, non autem ex voluntate. Pro hoc facit. l. nostris. in ratione sui & l. qui non probasse. & l. fina. C. de calumnia. & talis assertio non facit indicium. ita Angel. in l. mater. C. de calum. & satis pulchrè & magistraliter consuluit Alex. in suo consi. xiij. incipien. ponderatis narratis. in ij. volum. & licet Ang. in dicto §. si quis moriens. ff. ad Sylleia. tenuerit assertionem vulnerati in mortis articulo probare: attamen ipsemet grauius loquendo se correxit in dicta l. mater. & idem tenuit Nicol. de Neapo. in dicto §. si quis moriens. vbi Ang. refert semel vidisse de facto, q̃ ab vno mercatore quidam mercator Perusinus fuerat diffamatus de furto, & posteà compertum fuit fuisse ab alio commissum. & probat bene text. in dicto §. si quis moriens. dum dicit non esse credendum domino vulnerato, si moriens dixerit se fuisse à seruis suis vulneratum. & idem tenet ibidem Ludouic. & Gandi. in tractatu maleficiorũ. in rubri. an pax facta de vulnere. in versic. qui iudex ad probationem. & quòd assertio vulnerati nõ faciat indicium, tenet idem Alexan. in consil. xliiij. Ias. in l. de die. in princ. ff. qui satisda. cogan. & in l. j. in princip. ff. de eo, per quem factum erit. Par. de pute. in tracta. syndica. in versic. tortura. colum. xxxix. & ideò Bald. in l. si instituta. §. j. ff. de inofficio. testamen. tenet quòd confessio vel excusatio vulnerati, videlicet quòd talis fuit, qui vulnerauit, nõ prodest, nec nocet inculpato vel excusato, etiam si fuisset facta in mortis articulo: vt dicit Angel. in l. rationes. C. de probat. nam quandoque moriens mentitur, vt dicit Bal. in cap. literas. de præsumptio. & idem vt suprà, tenet idem Angel. & August. in tracta. maleficiorum. in versic. qui iudex ad probationem suæ inquisitionis. & ideò reperio nouissimè fuisse cõsultum per dom. Bartol. chasse. gallicum in suo consilio lviij. numero 28. in vj. col. in quo nonnulla, licet modica de præmissis alleg. Quò verò ad prætensam famam aduersus præfatum Hieronymum de homicidio præfato, dico principaliter, quòd toto tempore vitæ meæ nunquàm vidi processum, † in quo potuissem reperi- 8
re probatam fuisse famam publicam: & hoc propter multa, quæ requiruntur ad ipsius famæ probationem. Et primò, testes enim deponentes de fama, ad hoc vt probent, debent principaliter deponere, & nominare à quibus famam præfatam audiuerunt, eosdem in specie nominãdo, etiam quòd de hoc interrogati minimè fuerint. Ita dixit Innoc. in cap. qualiter & quando. extrà de accusat. & in cap. cùm oporteat. eodem titu. Bart. in l. de minore. §. tormenta. ff. de quæstion. Francis. de Aret. in cap. cùm causam. de testibus. Potuit enim fama præfata traxisse originem à maliuolis & odiosis, ac etiam à supradictis mulieribus & testibus, qui ita de assertione prætensa præfati vulnerati deposuerunt: & ideò non haberet obesse, vt dicit Bar. vbi suprà. Ang. in l. iij. ff. de Macedonia. Specul. in tit. de inquisi. §. nunc tractemus. versi. super probatione. Abb. in cap. veniens. de testibus. & ideò nõ ab re dixit Ang. in l. ea quidem. iiij. col. C. de accusat. quòd testes deponentes de fama, tenentur reddere † rationem de 9
suis dictis. idem tenet Panormi. in c. causam, quæ inter archiepiscopum. extrà de testibus. & in cap. consuluit. Io j. de appellation. Alex. in consil. xxv. in iiij. vol. quod bene debet menti teneri. dicit Iacob. de sancto Geor. in l. iij. §. eiusdem. de testib. vbi etiam subdit, q̃ debet exprimere etiã & declarare causam, vnde originem traxerit fama præfata: vt sciamus, an sit probata fama, an verò vana vox populi, cui non est credendum. l. decurionũ filij. C. de pœn. ita Bart. in dicta l. de minore. § plurimum. ff. de quæstionib. Bald. in l. proprietatis. C. de probationib. Bald. in l. diffamari. C. de inge. manu. & dixit formaliter Innoc. in dicto c. cùm oporteat. q̃ testes deponentes super fama, etiam non interrogati, deponere debent à quibus audiuerunt: alàs non probãt: quia non stat in arbitrio testis iudicare, an illæ personæ à quibus audiuerunt, sint

Universidad de Deusto
Biblioteca

graues.& idem tenet Ioan. Andr. in dicto capit. cùm oporteat. dicens ita seruari. quod etiam voluit Abb. in cap.cùm causam. de testib. & sequitur Alexan. in l. de minore.§.plurium.suprà alleg.& consuluit Marsil. in consil.ij.colum.viij.numero 43. Nec sufficit, quòd nonnulli ex dictis testibus dixerint, quòd à multis ita dici audierunt, cùm hoc non sufficiat: vt consuluit Alex.in consil.clj.v.vol.Secundò, requiritur ad famæ probationẽ, quòd fama ipsa insurrexerit ante inquisitionem inchoatam:& ita testes deponere debent, vi-
10 delicet id audiuisse ante ortam inquisitionem: † aliàs fama non probaretur: quia non adparent qualitates necessariæ: videlicet, quòd fama præcesserit inquisitionem inquisiti: prout in specie consuluit Pet.de Anchar.consilio cclij.incip. in quæstione præsbyteri. & licet testes archiepiscopalis curiæ, vt probent, debuissent ita deponere, attamen ex eorum lectura adparet contrarium, videlicet quòd longè post dictam inquisitionẽ huiusmodi fama insurrexerit:& maximè, quia dum examinati fuissent die sequenti post vulnera, & mortem præfatam, Blasius campitellus, Beatrix eius nurus,& Sarra neptis,& interrogati quisnam diceba-
rut vulnerasse præfatum Ioan.Antoniũ, ac occidisse, responderunt se nescire, nec audiuisse dici: & demum post octo dies iterum repetiti & examinati, deposuerunt ꝙ dicebatur, quòd præfatus Hieronymus illum occiderat: & sic ecce qualiter prætensa fama orta fuit post inquisitionem: & non ante. Præterea & tertiò, requiritur ꝙ fama ipsa traxerit ortum à probabili & legitima causa, vt quia præcessisset aliqua causa rixæ seu insultus, vel inimicitia inter eos, quo casu etiam probata non noceret: iuxta not. per Bartol. in dicto §. tormenta.& Saly.in prælleg. l.ea quidem.de accu.& Bald.in dicta l.diffamari.suprà alleg.Abb. post Anto. de But.in cap. veniens. de testibus. vnde videtur potius quædã vana vox populi, quæ inducitur de facili, & ex abrupto inter leues homines: vt not. Bartol. in dicta l.proprietatis.C. de probat. & ideò exaudiri nõ debet, iuxta illud quod voluit glo. reprehendens Pilatum, quòd propter vanas voces populi Christum condemnauit ad mortem: vt in l.decurionum filij. C. de pœn. & nihilominus nedum nõ adparet etiam infra annos septem, in quibus sumus aliqua causa probabilis seu legitima, per quam præsumi potest dictum homicidium fuisse commissum ab ipso, verum adparet expresè contrarium, attenta maxima amicitia inter eos: prout ex quamplurimorum testium curiæ roboratur depositione, vsque ad diem casus contingentis:& vltra testium præfatorum depositiones, & non adparente aliter de contrario, quãdo nihil adpareret de amicitia, certè in dubio præsumenda est amicitia
11 inter eos, † & non inimicitia: vt in l. si quis testibus.& ibi Bald.vlti.col.versi. not.quòd ille.C.de testib.tum etiam, quia adparet clarissimè de amicitia:& q; fuerat eodem sero cum ipso Hieronymo ante domum ipsius Hieronymi, loquendo cum eo,& cõuersando. ex qua
12 conuersatione satis liquet probata † amicitia. Bald.in cap.j.de prohi.feud.alienat. per Feder. Alex. in l.non solùm.§.qui alieno.de procura. Item & quartò, requiritur ad famæ probationem quòd testes deposuissent audiuisse à maiori parte populi illius ciuitatis seu loci:
13 etiam quòd † de hoc nõ fuissent interrogati. Ita Bart. in dicto §.plurimum.v.colum.versic. qualiter probatur fama? & ibi subdit, quòd aliter nõ probatur. Idem tenet Angel.in l.quid ergo.§.quæstione.ff. de infamibus. Bald.in rubr.C.de probation.& in l.solam.C.de testibus. Florian.in l.ob carmen.in principio. ff. de testibus. Abbas in cap.cùm causam.extrà eod. titu. & in cap.consuluit.el primo.de appellation.& Alexand.in dicto consil.clj. in v.volu. & licet iudex Bernardinus vnicus testis solus deposuerit id audiuisse à maiori & saniori parte populi, nihil probat: quia solus & vnicus. Item, quia dicit non verisimile, imò expresè falsum: ex quo dum casus fuisset hora secunda seu tertia noctis, iuxta eius depositionem, & ipse testis fuisset statim superueniẽte die examinatus, & deposuisset de fama publica à maiori, seu seniori parte populi: hoc quidem nõ adparet verum: nec verisimile, quòd tam breui potuisset testis ipse deambulasse per totam ciuitatem Auersæ, magnam & populosam: & audiuisse id quod deposuit, nisi fortè de nocte ambulasset: quod non dicit ipse: nec etiam de nocte potuisset audiuisse tantũ, quòd posset de fama publica testificari. Et ideò probatio debet esse verisimilis, aliàs ei standum non est: dixit Bald.in l.fin.in fin.C.de eden. Et tenet etiam Cæpol.in consil.xxxij.colum. v. & consilio sequenti. colum.penul. & sic tanquam testimonium non verisimile. adparet esse suspectum. Ita consuluit Alexan. in consil.lxxxiij.incipiente, circa primum dubium, in iiij.volumine,& ideò cùm talis depositio eo modo vt suprà facta, sit inuerisimilis, † id quod distat à verisi- 14
mili, est quædã falsitatis imago: dixit Bal.in l.j.iiij.col. C.de seruis fugitiuis. & in rubrica de probationibus. & sequitur Alexand. in consilio xxvij. in causa & lite vertente.in ij.volum.& in consil.cxviij.in iiij.volum. sequitur Barbatia,in cap.significante. iiij. colu. extrà de pignoribus. & ideò iura sanxerunt testes non deponentes verisimile, minimè probare. l.iij. in princ. & lege ob crimen.§. fin. ff. de testibus. & lege non est verisimile. ff. quod metus causa. & idem voluit Bald. in l.testium.vltima colum.C.de testibus. & consuluit Alexand.in consil.cxx. incipiente, ponderatis. & in consil.cliij. incipiente, visis & narratis, colum. iij.in v. volum. Sed nunc dato absque veri præiudicio, quòd fama esset plenè probata:& quòd premissa omnia ad probationẽ famæ concluderent, seu concurrerent, adhuc dico, quòd ex fama nullum resultat indicium: sed solùm fama † confirmat alias probationes: 15
vt dixit Bartolus,in tractatu de quæstionib. x.colum. Baldus in l.milites. C.de quæstio.Cynus in l. finali.C. eodem titulo. Abbas in c.j. de purgatio. cano. Ant.de Butrio,in cap.iij.loco.vj.columna de probationibus. Ioannes Andr.in additionib.Specul.in titulo, de probation.§.videndum.gloss. Neapol.in cap. regni.quod incipit: tormentis.Gandinus, in tractatu maleficiorũ. in rubrica,de quæst.& tormen.versiculo, sed de vno quæro. & refert ita vidisse obseruari per assessorem Abbas,in cap.j.de deposit. & ideò dixit pulchrè Bald. in l.cunctos populos.v.colum. C. de summa trinitate. quòd probatio famæ est minus, quàm probatio indiciorum.quod maximè procedit,quando non † proba- 16
tur famam habuisse originẽ à iusta suspicione, prout hic est.& voluit Angelus in l. fin. C. de quæstionibus, & Salycetus, in dicta l.ea quidem. in fine. Imol. in l. fin.ff.de hæredibus instituendis.Baldus in l.j.in versic. v.opponitur. C. de summa trinitate & fide catholica. alleg.idem tenere Innocen. in capitulo sicut.de simo. Sed cùm in causa præsenti nulla adpareat probatio

alia

alia,ergo fama ipsa,quando verè probata fuisset, nullam habet confirmare probationem,cùm nulla reperiatur facta probatio: & sic magna curia vicariæ nullum repertens fundamentum in prefatis indiciis,tanquàm remotis, nunquam processit ad aliquẽ actum, etiam citationis contra ipsum Hieronymum: licet sit iudex rigorosus,cogitans ac bene præuidens,quòd de iure procedere non poterat in causa, absque partis iniuria: maximè cùm nulla præcesserit diffamatio con-
17 tra ipsum inquisitum de homicidio præfato. quo † casu inquisitio corruit, & eius virtute procedi non potest. capitulo qualiter & quando extrà de accus. cap. primo & secundo eodem titulo in sexto. ita Speculat. in titulo de inquisi.§.primo in princip.Bartolus, in l. cõgruit,de officio præsidis.Salycetus,bene in l. quod promulgatis. C. de offic.præfecti vrbis. Raphael Cumanus in consilio cxxxv.incipiente, ad primum &c. & in tantum hoc est verum, quòd contra non diffamatum non procedit inquisitio,quòd licet testes produ-
18 cti super huiusmodi inquisitione probarẽt crimen, de quo † inquisitus ipse non fuerat diffamatus, tamen tales testes illi inquisito non præiudicant. Ita Speculator,in titulo,de inquisi.§.nunc videndum.tertia columna,in principio. quem sequitur Baldus ibidem in addition. in vltimo versic. & clarius idem Speculat. in titulo,de inquisi.§.nunc tractemus. vndecima col. versic. nam si aliqua. & ita in propriis terminis consuluit Marsil. in suo consilio xxxv. nume. 6.in primo volumine, & in consilio xxxx. numero 8. & consilio quinquagesimo nume. 2. Dicebat tamen mihi pridie vnus ex consultoribus vestræ curiæ archiepiscopalis, quòd cùm Hieronymus ipse discessisset à ciuitate Auersæ,statim post vulnus sibi illatum, & venisset Neapolin,videtur fugam arripuisse:ex qua fuga resultat indicium,per iura vulgaria: Ego respondi, notorium esse facti permanentis me semper deguisse, ac degere cum tota mea familia in ciuitate Neapoli.ab annis quadraginta continuatis,& plus, & non Auersæ: & præfatus Hieronymus iussu meo accesserat ad ciuitatem Auersæ ad videndum fabricatores, & lignarios quid operarentur: & soluendum eisdem mercedem præfatorum laborũ:& ibi non habebat aliquam familiam, à qua potuisset infirmus gubernari, nisi à quodam seruulo:& tandem ex consilio medici rediit Neapoli,antequã vulnus curari cœptum fuisset: aliàs non potuisset domum recedere absque periculo suæ personæ. Item remeauit Neapoli ad eius domũ, tanquam ad tutum refugium vniuscuiusque. vulg. l. plerique.de in ius vocando.item venit Neapoli,vbi viget caput iustitiæ: & in ea palam & publicè semper per annos septem continuos à die casus præfati firmiter steterit,prout stat: & demum quàmprimum citatus fuit per eandem magnam curiam insciis regente, & iudicibus,ac fisci patrono,comparuit,& se remitti petiit, ac obtinuit ad hanc curiam ecclesiasticã. Vnde quando verè dici posset ipsum aufugisse à ciuitate Auersæ, prout minimè dici potest, per comparitionem post citationem præfatam euanescit omnis suspicio præ-
21 tensæ fugæ. † Ita in propriis terminis consuluit Cæpola in suo consilio xxxj. columna iij. Bartolus, in l. quis sit fugitiuus.§.primo. ff. de ædilitio edicto. Ioannes Baptist.de sancto Seueri.in suo tractatu,de debit. fugit. in prima quæstione. Paris in tractatu syndi. in versiculo. fuga. circa princip. Item, pro complemento materiæ concludo, quòd ex alio etiam capite huiusmodi inquisitio ruit, & non tenet, ex quo cùm nullus vnquam adparuerit accusator, debebat prius antequàm procederet curia ad inquisitionem præfatam,monere illos,quorum intererat ad sciendum,an velint accusare, etiam statuendo sibi terminum ad deliberandum. † voluit glossa in capit. presbyter si à 22
plebe. secunda quæstione quinta. de qua facit festum Baldus in l.Senatusconsulto.C.qui accusare non possunt.Et ita est magna cautela ad impediendum inquisitionem per iudicem. Ita etiam tenet Romanus in suo singulari.incipiente,de doctrina inquisitionis: & in particulari idem tenet Cæpola in sua cautela xxv. incipiente, tu scis.& vltra eum idem voluit Angelus, in authentica, de tẽpore non solutæ pecuniæ. in principio.& in repetitione l.si vacãtia.C.de bonis vacantibus.libro decimo. Alexander, in l.secunda. §. si publico.in secunda apostilla.ff.de adulteriis. Amode.iustin.in suo tractatu syndicatus. in tertia charta, in iij. columna,post medium: & ideò iudex antè quàm formet inquisitionẽ contra reum, † debet facere dictam 23
interrogationem offensо: aliàs nõ valeret inquisitio. Ita in particulari dixit Marsilius, magnus criminalista in sua practica causarum criminalium,in versic. constante. vndecima columna, in versiculo, primò interroget partem offensam. numero 39. & consuluit idem Marsil.in suo consilio xxxv. columna iij. numero 7.in primo volumine,& ibi cõcludit,quòd ex quo curia non fecit talem interrogationem offenso, non potuit formari inquisitio, vt formata fuit:& sic debet sequi absolutio. Ex quibus concludo cõtra præfatum Hieronymum minimè ex præmissis procedi posse in causa ipsa,nisi ad meram absolutionem.

Thomas Grammaticus Vtriusque Iuris Doctor.

Et tandem ex præmissis per curiam archiepiscopalem per diffinitiuam sententiam absolutus fuit.

SVMMARIVM.

1 *Pœna legis iuliæ de vi publica,est deportationis,& quæ sit pœna deportationis.*
2 *Pœna violentiæ cum armis, est pœna portationis armorũ, & pœna legis iuliæ de vi publica: & vna per aliam non tollitur.*
Violentiam non dicitur committere, si vnus solus faciat iniuriam alicui sine armis, nisi id faciat hominibus coadunatis.
3 *Vim faciens solus, siue hominibus coactis, vel armatis, eodem edicto tenetur.*
4 *Arma tenens ad alium finem,quàm causa itinerandi, vel se tuendi,pariter erit & in eadem pœna.*
5 *Violentia quælibet, quæ fit,punitur lege iulia de vi publica, si cum armis: & lege iulia de vi priuata, si sine armis.*
6 *Crimen legis iuliæ de vi publica, incurritur, nedum si insultus committatur cum cœtu, sed etiam si sine cœtu, etiam per vnum cum armis, & sic tenetur communiter,maximè in curia vicariæ.*

CONSILIVM XLIII.

Redemptoris gentium suffragio petito, Amen. In causa appellationis introductæ per remedium ipsius in Sacro Regio consilio pro parte Magnifici Ludouici de Abenabulo, vtilis domini terræ Tricasij à prouinciali

Universidad de Deusto
Biblioteca

audientia Idrontina, ſuper decreto interpoſito per eandem contra eius Capitaneum præfatæ terræ Tricaſij, declarando malè fuiſſe pronuntiatum per eundem Capita. dum proceſsiſſet ad bannum & contumaciam magnific. Pomponij de Tricaſio, Vtriuſque Iuris profeſſoris: ex quo euaginato enſe inſultum fecerat cõtra Antonium ſartorem, eundem proſequendo per præfatam terram: & hoc prætextu, quòd fuerit in pœna portationis armorum duntaxat: quæ pœna pecuniaria eſt per regni conſtitutiones: & non poterat contumax reputari, dum per procuratorem comparuiſſet. Ego autem dicebam in ſacro Conſilio præfato, quòd vltra delationem armorum Pomponius ipſe extraxerat arma, & inſultum commiſerat, proſequendo eundem Antonium. qui licet querelam non expoſuerit, perhorreſcens potentiam eiuſdem Pomponij, qui nimis potens eſt in partibus illis, non ex hoc euitare poterit pœnam legis Iuliæ. de vi publ. quæ
1 eſt pœna deportationis. †nam damnatos de huiuſmodi crimine olim aqua & igni interdicebatur, de iure fforum, in cuius pœnæ locum hodie pœna deportationis ſucceſsit, vt in l. tertia. ff. ad leg. Iuliam. pecu. ita etiam dicit gloſſa in l. qui dolo malo. §. fina. in verſic. aqua & igni. ff. ad legem Iuliam. de vi pub. & ſic pœna ipſa ſubſiſtente, nulli dubium quòd poterat Capitaneus ipſe ex officio procedere contra præfatum Pomponium. & quòd Pomponius ipſe cõmiſerat vim publicam alleg. in propriis terminis Andræas de Iſernia. hoc tenentem in conſtitutione regni, intentionis. de illici. por. armo. in prima columna. vbi dicit, quòd
2 quando quis impetitur† de violentia cum armis, poteſt exigi pœna portationis armorum, & pœna legis Iuliæ de vi publ. & vna per aliam non tollitur. l. nunquam plura. ff. de priuat. deli. ita etiam ſequitur & refert Afflictus in conſtitutione regni, ſiquis aliquem. penultima columna. & idem Andreas in dicta conſtitutione regni, intentionis. & licet in contrarium videatur obſtare. l. ſi criminis. C. ad leg. Iuliam. de vi publi. vbi videtur probari, quòd ſi ſolus faciat iniuriam cum armis, non incidit in legem Iuliam de vi publi. Secus, ſi hominibus coadunatus. Nam rectè intuenti text. in l. ſecunda. §. item ſi proponas. & §. damni prætor inquit. ff. vi bono. rapt. vbi exponuntur dicta verba, videlicet hominibus coadunatis. & hoc fortè voluit dicere dicta l. ſi criminis. quòd ſi vnus ſolus faciat iniuriam alicui ſine armis, non dicitur committere violentiam, niſi id faciat hominibus coadunatis. Et hoc optimè etiam confirmatur per text. in dicta l. ſecunda. §. dicto §. item ſi proponas. ff. vi bon. rapto. ibi, hoc enim, quod ait hominibus coactis, ſic accipere debemus, vt ſiue ſolus vim fecerit, ſiue etiam homi-
3 nibus coactis vel armatis,† vel inermibus, hoc edicto teneatur: ſed circunſcripta pœna legis Iuliæ de vi public. dico quòd in caſu de quo agitur, nedum fuerit pœna portationis ſeu delationis armorum, prout audientia ipſamet declarat, verùm etiam & pœna inſultus cum armis. Ita voluit Ludouicus Roma. in ſuo ſingulari cccclxviij. incipiente inſultus. vbi plus tenet, quòd inſultus factus cum armis licet non extractis, punitur ac ſi arma extracta forent. & factus inſultus dicitur cum armis. l. tertia. §. armis. verſiculo. qui armati. ff. de vi & vi arma. & dicit Maria. ſoci. in capit. qualiter & quando. extrà de accuſation. el ſecundo. in articulo lx. ſe ita obtinuiſſe in facto. Et idem tenet Albericus in ſecunda parte ſtatutorum quæſtio. xxx. & pro præmiſſa opinione bene facit: nam eoipſo, q̃ aliquis eſt in publico cum armis, etiam quod aliquem non offendat, tenetur lege Iulia de vi publica. vt in l. tertia. §. eadẽ. ff. ad leg. Iuliam. de vi publ. imò ſi tenet arma ad alium finem, quam cauſa itinerandi, vel ſe tuendi, pariter erit† & in eadem pœna, vt in l. prima. 4
ff. eodem titu. multò magis, ſi inſultauit aliquem cum telo, ſeu inſidiatus fuerit. & teli appellatione venit omne id quod manu mittitur, vt lapis, lignum, ferrum, vt in §. telum. inſtitu. de publi. iudi. & communi vſu iudiciorum hodie tenetur, quòd committens inſultum cum armis contra aliquem, tenetur lege Iulia de vi public. Hoc videtur ſentire Mari. de caram. in apparatu conſtitutionum regni, ſi quis aliquem. & quod crimen legis Iuliæ de vi public. committatur, nedum ſi plures cum armis inſultauerint in aliquem, verùm etiam ſi vnus ſolus: & ita dicitur communiter, & maximè in curia vicariæ. tenet etiam Nicolaus de Petra, in conſtitutione, ſi quis aliquem. de pœna percutient. & non occidentis. & quòd talis poteſt accuſari lege Iulia de vi publi. tenet etiam Petrus de monforte in conſtitutione iuſtitiarij. de officio iuſtitiariatus. & licet quidam voluerint pœnam legis Iuliæ de vi public. locum habere, quando violentia infertur perſonæ, id dixerunt procedere, quando hominibus coadunatis committitur: vt in præfata. l. qui dolo. §. fin. & l. ſi criminis. eodem titulo. licet aliud ſit quando committitur in rebus, vt in l. nec intereſſe. ff. ad l. Iulian. de vi priua. tamen reperio quòd domin. Pamphilus mollus de capua, contemporaneus domi. Anton. de Alexand. vt ambo mihi retulerunt in quibuſdam ſuis recollectis ab antiquis doctoribus ſuper cõſtitutione Regni, dicebat ſuper dicta conſtitutione Regni, intentionis. hoc ſe non credere eſſe verum in violentia quæ fit cum armis, quia vt dictum eſt, eoipſo quòd aliquis eſt in publico cum armis cauſa nocendi alicui, tenetur lege Iulia de vi publica, vt dictum eſt, nam† quælibet violentia, quæ fit punitur lege Iulia de 5
vi publica, ſi cùm armis. & lege Iulia de vi priuata, ſi ſine armis. vt inſtit. de public. iudic. §. item lex. Iulia de vi. vbi enim requiritur, q̃ homines ſint coadunati, requiritur ad hoc, vt violentia præſumatur, vbi non conſtat: ſed ſi vnius factum interuenit, & conſtat de violentia, credit quòd tenetur dicta lege, & ſpecialiter quando cum armis, præfata ratione. Ad quod facit l. ſecunda. §. damni. ff. vi bonor. raptor. vbi exponuntur dicta verba hominibus coadunatis. Nõ enim ſemper habet locum argumentum à contrario ſenſu, vt C. de condition. inſer. l. ſecunda & hoc fortè voluit dicere. l. ſi criminis. quia ſi vnus ſolus faciat iniuriam alicui ſine armis, non dicitur facere vel committere violentiam, niſi id faciat hominibus coadunatis: ſicut & damnum poteſt dari ſine vi, tamen ſi detur hominibus coadunatis, aliàs coactis, dicitur violẽtia, vt in dicto §. damni. & §. dolo ead. l. Ita dicit renere Lucius de pen. in capit. regni, ſi quis cum roncha in lectu. capitulorum regni. quam ipſe dominus Pamphi. dicit ſe ſolum ipſam habere, & ſic exhibitis præfatis recollectis Pamphi. cum eius opinione præfata in rota. ſacri Conſilij Regij. & ſatis commendata pari voto Magn. domini Cichi Viceprotonotarij, & præſidentis. ſacri Regij Conſilij, ac cæterorum Regiorũ Conſiliorum, fuit decretum bene fuiſſe appellatum per dictum Magnificum

gnificum Ludouic. & malè iudicatum per audiẽtiam Idrontinam, & cauſam eandem eſſe remittendam ad Capitaneum præfati Magni. Ludoui. &c. Demum per aliquos dies poſt præfatam remiſsionem, voluendo plures codices ad alium effectum, reperi quandam apoſtillam antiquam in quibuſdam meis antiquiſsimis conſtitutionibus ad Pennam, in præfata conſtitutione, ſi quis aliquem. quæ ita formaliter dicit: not. hic illud de quo ſæpe dubitatur, videlicet quòd crimẽ legis Iuliæ de vi public. incurritur, nedum ſi inſultus
6 committitur cum cœtu,† ſed etiã ſi ſine cœtu, etiam per vnum cum armis, & ſic tenetur communiter, maximè in curia vicariæ: & hoc per iſtam glo. licet nihil allegat. attamen poſſet alleg. pro ea l. ſecunda. §. hoc edicto. ff. vi bonor. raptor. volunt tamen quidam dicere, quod iſte percuſſor poſſet teneri lege Iulia de vi public. iſto caſu, ſcilicet vbi ego ſolus te aggredior armatus: & hoc dicunt, quia inſultus excogitatus connumeratur inter magna crimina, vt in conſtitutione inſtitiarij nomen, ſub rubrica, de officio iudic. Item, quia reputatur vis ſolùm habere arma vel portare, vt ff. ad l. Iuliam de vi public. l. ſecunda. multò magis debet teneri iſte. Sed ad hoc reſpondetur, quia lex illa eſt correcta per hanc conſtitutionem: quia portans arma tenetur aliter, & ideò non obſtat. Prætereà, ſi hoc eſſet verum, quòd ſi vnus, & ſolus facit inſultum, teneretur lege Iulia de vi publica, eueniret magnum abſurdum, quòd ille qui percuſsit cum armis, tenetur pœna manus, vt in hac cõſtitutione: & ſi iſte, qui non percuſsit, tenetur lege Iulia de vi public. magis puniretur, qui non percutit, quàm qui percuſsit. ideò cogita, & ita formaliter dicitur in dicta apoſtilla.

Thomas Grammaticus V. I. D.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio ſocij criminis non nocet, vbi non cõcurrunt alia admiucula. & nu. ſeq.*
7 *Inimicitia ad hoc vt ſit conſiderabilis, requiritur probari qualitas inimicitiæ in ſpecie.*
Nec ſufficit in genere, nulla adiecta qualitate: nec cauſa inimicitiæ, & ſic non eſt probata inimicitia.
8 *Inimicus teſtis ad hoc vt tanquam inimicus repelli poſſit, requiritur probari euidens inimicitia & manifeſta.*
9 *Inimicitia ex qua poſſit reſultare indicium, requiritur quòd fuerit capitalis, & ita probetur.*
10 *Teſtis varius & contrarius inter ſemetipſum, nihil probat.*
11 *Teſti periuro non eſt credendum.*
12 *Indicium ad torturam vbi exiſtit contra aliquem, vnumquodque quod vrgeat in contrarium illud elidit. & nu. 13.*
14 *Torquere non licet inquiſitum vltra tertiam vicem: quia eo caſu dicetur iudex immoderatè procedere.*
15 *Confeſſio per torturam extorta, ſi fuit reuocata licet milliesrepetita & ratificata, non obeſt. & ideo perſeuerantia debet fieri pluries, & diuerſo tempore.*

CONSILIVM XLIIII.

SAluatoris mundi ſuffragio petito. In cauſa Martini triparij cum Regio fiſco, ſuper aſſaſsinio commiſſo, vt prætenditur per ipſum committi mandato in perſonam quondã Bernardini roncinelli occiſi, confeſsione eiuſdem Martini ac ratificatione exiſtente, dico principaliter eius confeſsionem præfatam, & ſucceſſiuè ratificationem in nihilum ſibi obeſſe, tanquam extortam per torturam illatam nõ præcedentibus indiciis: ex vulgata iuris diſpoſitione, de qua plenè per gloſſam, Bartolus & doctor. in l. penultima. ff. de quæſtionibus. & in primis adparet, quòd Bernardinus Calandra ſolus ſocius & particeps criminis, vt falſus eſt, eundem Martinum inculpat, aſſerendo quòd præcedenti die, dum rixatus fuiſſet cum eodem Roncinello, concluſerunt ad inuicem eundem interfecturos, & Martinus ipſe adſumpſit onus comperiendi aliquos, qui inferre debuiſſent eidem Bernardino duo vulnera, & debilitarent ipſum in brachio, & quòd Martinus ipſe ſolueret de pecunia ſocietatis, quicquid ſibi videretur ſoluendum. vnde talis inculpatio non habet ſibi nocere, cùm alia† non concurrant ad 1
minicula, prout requiritur ad concomitantiam confeſsionis ſocij criminis, ad hoc vt probet, vt concludit Salycetus in l. fin. C. de accuſationibus. Ioannes de Imola, in capitulo primo extrà de confeſ. Alexander in conſilio cxxvij. quoniam abundè. in quarto volumine. in fin. ſed ſolùm facit qualemqualem præſumptionem, vt omnes præfati tenent. Item liquet ex defenſionibus Martini præfatum Bernardinum Calandram iam furcis ſuſpenſum, eſſe hominem malæ famę & vitę, ac furem, & de furto vnius equi, & vnius mantæ conuictum in hocmet proceſſu: & licet aliàs ſocius criminis in caſibus exceptis faciat indicium ad torturam, †tamen hoc debet intelligi de ſocio criminis, 2
aliàs non infami ob aliud delictũ: per not. doctrinam Angel. in l. qui iudicio. ff. de accuſationibus. vbi dixit, quòd ſi ex forma ſtatuti debet credi accuſatori damni dati, vel alterius criminis, quòd ſi ipſe accuſator eſſet infamis infamia facti, non creditur ei, & ſubdit Angelus quòd cùm hæc quæſtio occurriſſet de facto tempore ſuo: ita fuit iudicatum. & idem in propriis terminis in ſocio criminis conſuluit Marſilius in conſilio ſeptuageſimoquarto, quarta columna in primo volum. Tertiò adparet inquiſitio præfata formata cõtra eundem Martinum ad dictum ſolius præfati quondam Bernardini furca ſuſpenſi ob delictum præfatum: quo caſu † non procedit inquiſitio præfa- 3
ta, cùm ad depoſitionem ſolius ſocij criminis non poſsit inquiſitio formari, vt conſuluit Raphael Fulgo. in ſuo conſilio cxxxvj. incipiente in cauſa criminationis. vltima columna, verſiculo. nouiſsimè verò. & in conſilio cvij. incipiente, ſuper eodem: quarta columna. refert & ſequitur idem conſulendo Decius in ſuo conſilio clxxxix. incipiente lætatus ſum. quinta columna. & idem in particulari ſequitur conſulendo Marſilius in conſilio lxxviij. incipiente, ſalus omnium. quarta columna. & ſubdit plus quòd talis aſſertio ſocij criminis, non facit indicium etiam ad inquiſitionem. Idem ante eum conſuluit Raphael Fulgo. in præfato conſilio cvij. in tertia colum. Quartò & vltimò dico nõ debuiſſe, nec debere in aliquo ſtari confeſsioni præfati quondam Calandræ contra præfatum Martinum optimæ famæ, conditionis & vitæ, bonum chriſtianum, pium, elcemoſynarium, & miſericordem, ac pacificum & quietum, & minimè rixoſum, vt plenè atteſtantur decem teſtes ſuper quarta quinta & ſexta exceptionibus ſuis: & confeſsio ſocij criminis † contra hominem bonæ famæ non opera- 4
bitur quicquam, prout in ſpecie tenet Andr. de Iſer-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nia in constitutione regni, si damna. in quęstione illa, quam prolixius examinat, an & quando sit standum depositioni socij criminis contra nominatum pęt ipsum: & ibi concludit, quòd etiam si plures essent consirentes de nominato contra ipsum, non probant: sed solùm indicium faciunt ad inquirendum. Idem tenet Alexander in l. repeti. ff. de quæstionibus. in §. is qui. & aliquid per Felynum in capitulo dilecti. extrà de accusationibus. Raphael in consilio lxxj. incipiente in causa inquisitionis. Decius in consilio clxxv. incipiente in causa falsitatis. & in præfato consil. clxxxix. incipiente lætatus sum. Et nunc dato absque veri prędiudicio, quòd confessio ipsius quondam Calandræ potuisset aliàs facere indicium ad torturam, prout nullatenus potest ex præmissis contra prędictum Martinum per ipsum nominatum, dico quòd vnum solum esset indicium ad torturam sufficiens: si tamen probatur inquisitum ipsum esse bonæ famæ, resultat quòd indicium ipsum tollitur, & enerватur ob illam
5 bonam famam: adeò quòd torqueri non potest. † Ita voluit Baldus in l. fin. vltima columna de probation. refert & sequitur Alexander. in l. fin. tertia apostil. ff. de quæstionibus. idem Alexander in consilio xc. incipiętę, viso themate antè scripto. penultima columna. tertio volumine Catal. in tractatu syndi. versiculo cxlij. incipiente adde, quia sæpe. & Decius in præfato consilio clxxxix. penultima columna. vbi alleg. etiam Baldum in l. prima. in fi. C. loca. dicentem, quòd præsumptio delicti tollitur ex presumptione bonæ famę: imò cùm sit vnicum indicium, ex præsumptione bo-
6 næ famæ extinguitur: † imò eliditur in totum ob bonam famá & vocem. Ita in particulari consuluit Marsil. in consilio lxxiiij. quarta columna. j. volumine. vbi alleg. Baldum idem tenentem. & ibi Imola in l. fi. ff. de hære. institu. vbi pulchrè satis loquitur in materia. Idem voluit Saly. in l. fin. vltima columna. de quæstio. Augu. in additio. ad Angel. in versiculo. fama publica. in additio. magna incipiente tu autem. Idem consuluit Alexander in suo consilio v. incipiente, in causa inquisitionis. in primo volumine. Nec posset eidem Martino in aliquo obesse assertum adminiculum: videlicet quòd rixatus fuerit cum eodem Roncinello ferò præcedenti, & parum antè quam fuisset aggressus, & vulneratus: & sic ꝙ ex hoc inferri posset fuisse effectos inimicos: nam inter eos tempore prætensæ rixæ, seu verborum habitorum inter ipsos, nullum fuit verbum iniuriosum prolatum: nec aliqua inimicitia ex verbis prolatis inter eos verisimiliter contracta. & ad hoc, vt dici possit cõtracta inimicitia, requiritur probari qualitas ipsius inimicitiæ in specie: nec sufficit in genere, nulla adiecta qualitate nec causa
7 inimicitiæ: † Quo casu non apparet probata inimicitia aliqua. Ita dixit satis not. Imola. in capit. Raynutius. de testa. Baldus in l. si quis testibus. in fin. C. de testibus. vbi in specie subdit, quòd requiritur qualitas & species inimicitiæ probari: nec sufficit ita in genere. & loquuntur de inimicitia testium ad hoc vt repelli possint. Idem sequitur Iason in l. prima. quinta columna. C. de testament. & in simili dicit Baldus in capitulo Rodulphus. extrà de rescriptis. quòd ad hoc, vt testes tanquàm inimici repelli possint, † requiritur
§ probari euidens inimicitia, & manifesta. Refert & sequitur Iason in l. sororem. vltima columna. C. de his, quibus vt indignis. maximè, quia inimicitia ex qua resultare potest indicium, requiritur quòd fuerit capitalis: † & ita probatur. Ita dixit Ludouic. Roma. in 9
l. prima. §. hoc rescriptum. ff. ad Sillania. & not. Bart. in l. tertia. ff. de adimen. lega. Et potissimè vendicant sibi locum præmissa omnia, concurrente varietate, imò contrarietate ipsius quondã Bernardini Calandræ inter semetipsum in eius confessionibus contra præfatum Martinum, & Ioãnem Parazolam: nam in prima eius depositione facta in tortura sub data die xix. Nouembris, & in alia sequẽti eius depositione affrontatus cum Martino deposuit, ꝙ Martinus vulnerari fecit Roncinellum per Ioannem Ant. vngarum, & Anellum, & requisiuit ipsum, si voluisset in hoc interuenire. & ipse remansit contentus: & prędictus Martinus soluit pecuniam prædictis interfectoribus, & retinuit ob hoc partem eidem Calandræ tangentem de pecunia tripparia: & demum in alia eius depositione facta similiter in tortura, die vigesimo secundo Nouembris. 1532. Calandra ipse confessus est omnia fecisse, & quòd ipse Calandra accessit ad vocandum Anellum, & Ioannem Antonium, & concertati sunt cum ipso intus ecclesiam sancti Eligij prope altare, & eisdem post vulnera illata dedit ducatos decem: & quòd prædictus Martinus & Ioan. Parazola non fuerunt alloquuti prædictos Ioannem Antonium, nec Anellum interfectorem: nec ante nec post vulnera illata eidem Roncinello: & interrogatus ibidem, qua de re deposuerat per prius? *hel prefato Martino hauea concertato ogni cosa*: respondet, *lo ho ditto per me aiutare Signor*. vnde succedit, quòd prædictus Calandra tanquam testis in Martinum examinatus, varius existens, & contrarius inter semetipsum, nihil probat contra dictum Martinum: † vt habetur in l. qui falsa vel va- 10
ria. ff. de testib. & in l. prima in princip. eodem titul. & in capit. cùm ecclesia. de cau. pos. & proprie. & in capitulo super his. de pœn. & quarta quæstio. tertia. capit. si testes. § qui falsò. & latè Speculator in titul. de teste. §. primo versiculo item, quòd testes sunt varij. & consuluit Marsil. consilio lj. vj. columna incipiente, licet nondum plenè. & consilio lxxviij. incipien. salus omnium. tertia colum. & tantò magis ei credendum non est, tanquam † periuro. l. tertia. ff. de testib. capit. 11
forus. de verbo. signifi. Speculat. in titu. de teste. §. primo. versiculo. item excipitur, quòd est infamis. & in eodem §. versiculo, item, quòd est periurus. Innocen. in capitulo fraternitatis. de hære. Baldus in l. si ex falsis. C. de transactio. Nec militaret, quatenus profisco diceretur accidere aliud adminiculum cum depositione præfati Calandræ, videlicet depositio duorum testium, videlicet Petri Anton. & Fonsi pantaleoni deponentium, quòd dum Calandra veniret ad mandram dixit: *malè me sapc che Bernardino se more secondo lo medico me diceio non disse a quelli che totalmente lo amazassero: ma che lo stroppiassero de vno bracciora me intendo me scappaone me potea scappare: to pigha quatti denari andamo & portamocelle si non che queli lo portano scombogliare: & tu & lo ne stariamo male & cussi andaro.* non tamen adparet Martinum acceptasse delictum. Et inuitum accipere debemus, nedum qui dissentit, verùm & qui consensisse non probatur, vt in l. inuitus. C. de procurator. cum vulgaribus. tamen ex præmissis depositionibus clarè adparet Calandram id principaliter facturum. † vnde resultat, quòd Martinus non poterat torqueri, ex quo vbi extat indicium 12
ad

ad torturam contra aliquem, vnumquodque quod vrgeret in contrarium, illud eliderct, adeò vt torqueri non posset. Ita Ioannes Andræas in regula, cùm in contemplatione. de regulis iuris. Baldus in l. fin. de proba. Alexander in consilio clxxix. tertia columna. ij. volum. & ideò dicit Bald. in l. ij. C. quorum appel. quòd licet vnus bonus testis faciat indicium ad torturam, id intelligitur, dummodo nisi alia coniectura resisteret in contrarium. Idem consuluit Alexand. in consilio cxxiiij. in sexto volum. & ideò quando torquendus habet aliqua indicia pro se, illa quæ contra se vrgent, debent esse magis grauia. dixit Bartol. in l. j §. ad quæstionem. de quæstionib. & sequuntur Mod. Senens. in tractatu de indiciis & tortura. in v. charta.

Item liquet ex meritis processus, quòd præfatus Calandra maximo odio prosequebatur Bernardinũ præfatum Roncinellum, ex quo dicebat, quòd præfatus Roncinellus habebat rem cum sua sorore: & quòd ipse fuerat occasio, seu causa, vt occideretur quidam eius frater consobrinus, vt plenè deponunt. ij. & iij. testes super qua exceptione, & x. testis super ix. x. & xj. & subdunt, quòd præfatus Calandra minatus fuit velle eundem Roncinellum occidere, prout etiam deponit primus testis & tertius super ix. & xj. exceptione vltra suprà dictos alios testes: & sic adparet præfatum Calandram ex proprio odio occidisse, seu occidi fecisse præfatum Roncinellum, prout in specie consuluit Cæpo. in suis cautelis, cautela xxxix. vnde adparet quòd cessat præsumptio contra præfatum Martinum ab ipso Calandra mendaciter inculpatum. Nec prodesset fisco, quòd Martinus ipse ita confessus fuerit, & demum eandem suam confessionem ratificauerit: dum huiusmodi confessio emanata fuerit in tormentis absque legitimis indiciis: quo ca-
13 su etiam millies ratificata non obest. † per glo. Barto. & docto. in l. penult. ff. de quæstio. maximè præcedente adeò immoderata tortura, nedum primo, secundo & tertio loco sibi illata, verum etiam & quarto: & ex iuris dispositione non licet vltra tertiam vicem tor-
14 quere: vbi † tamen sufficerent indicia ad torquendum aliàs, iudex vltra torquẽdo, dicitur immoderatè procedere: dixit Paulus de Castro in consi. cxcvij. incip. visa inquisitione. circa finem. arg. l. fideicommissa. §. si quis decem. ff. de legatis tertio. & sequitur Paris de Puteo in tractatu syndicatus, in chart. cviij. in versic. tortura. columna xxxviij. in cap. viso. de repetitione torti. & sequitur Marsilius in sua practica causarum crimi. §. quoniam. iij. colum. & in l. repeti. iij. colum. ff. de quæstionib. vbi in specie subdit, quòd inquisitus non debet vltra tertiam vicem torqueri. Ex quibus reduco me ad istam conclusionem, quòd stante reuocatione suæ confessionis, ad quam minus legitimè ad torturã contra ipsum processum fuit, & quę eidem
15 inferri non poterat, nihil habet † obesse eidem inquisito, etiam si millies repetita & ratificata fuerit. Ita dixit Barto. post glo. singu. in l. j de quæstionib. Inno. in cap. causam matrimonij. de offic. delega. & ideo ratificatio seu persceuerentia debet fieri pluries, & diuerso tempore. argu. gloss. in versicu. nisi ei. in l. iiij. de pigno. act. Ita ad literam dicit Paris de Puteo in tract. syndi. in ver. tortura. cap. sequitur quæstio quotidiana in iij. colum. sicque debet Martinus ipse saltem sub fideiussoribus liberari.

Thomas Grammaticus Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Mulieri dicenti se carnaliter cognitam ab aliquo, non debet stari.*
2 *Accusator & testis quis esse non potest.*
3 *Consanguinei & affines in causa iniuriæ illatæ eorum consangineo, vel affini, non probant: quia dicuntur in causa propria testificari.*
4 *Iniuria facta vni de agnatione toti agnationi facta videtur.*
5 *Consanguineus pro consanguineo testis non admittitur, maximè ad offensam.*
6 *Cohabitatio in teste, auget suspicionem parentelæ.*
Testis esse non potest maritus pro vxore.
Maritus & vxor dicuntur vnum corpus, & vna anima: & alter alterius debet esse particeps infortuniorum suorum.
7 *Testis dicens vidisse hominem de nocte, & non dicit accensa candela seu lumine, aut lucente luna, non probat.*
8 *Iudex non verisimili non debet fidem dare.*
9 *Testes inhabiles admitti debent, vbi aliter veritas haberi non potest: tamen debet per prius adparere quòd aliter veritas haberi non potest. & quando & quomodo hoc intelligendum sit, quod veritas aliter haberi non potest. vbi vide multas limitationes. & nume. 10. 11. 12. & num. 19. 23. 24.*
13 *Testes inhabiles, ac etiam criminosi recipi possunt ad informationem iudicis, seu in causa inquisitionis. & nu. 14.*
15 *Testes affines in criminalibus repelluntur à testimonio, intantum, quod si sunt admissi, minimè probabunt.*
16 *Testis esse non potest socer pro genero, nec socius pro nuru.*
17 *Testis cum quo subest causa inimicitiæ licet aliter de ea non adpareat, & etiam si testis asserat nullam habere inimicitiam, tamen repellitur.*
18 *In testium receptione idem iudicandum est de inimico præsumpto, quod de inimico vero.*
Testes inhabiles quod possint admitti, quando veritas aliter haberi non potest, non debet intelligi, quòd possint admitti in testes partes principales, aut immici.
20 *Testis mulier in criminalibus de iure canonico licet non admittatur, tamen quando veritas aliter haberi non potest, admittitur.*
21 *Delictum si aliter probari non potest, nisi per minorem, si fuerunt examinati duo minores, erit delictum probatum.*
22 *Testes inhabiles, & à iure reprobati, licet admittantur quando veritas aliter haberi non potest, id debet intelligi mediante tortura, & non aliter.*
25 *Contumax bãnitus ex sola contumacia & banno potest de iure torqueri.*
26 *Contumax verus dici non potest, citatus domi: sed qui personaliter citatus est. & num. 27.*
28 *Contumax dicitur ille, qui est condemnatus ex vera contumacia.*
29 *Contumax si tempore contumaciæ stabat grauiter infirmus, non potuit contumax reputari.*
30 *Testium defectus quòd numerus suppleat, non habet locum in causa grauis, seu criminali.*
31 *Fama mala probata contra aliquem, vt sortiatur effectum suum, requiritur quòd fuerit in eodem genere mali.*
32 *Infamis ex delicto, vel propter delictum, requiritur quòd delictum ipsum confessus fuerit, vel quòd propter*

Universidad de Deusto
Biblioteca

sententiam condemnatus sit: Nec sufficeret crimen esse probatum.

33 *Principis mens præsumitur esse talis, qualis de iure esse debet.*

34 *Princeps nunquàm præsumitur concedere non concedenda.*

35 *Princeps mandare non potest, vt quis torqueatur non præcedentibus legitimis indicijs.*

36 *Confessus per torturam non præcedentibus indicijs, etiã si millies ratificauerit, non tenet confessio. & num. 37.*

38 *Iudex debet replicare principi sibi mandanti, vt quid iniustum exequatur. vbi multa de hoc. & num. 39.*

40 *Testimonium virorum præfertur testimonio mulierum.*

41 *Auxiliator non tenetur eadem pœna qua principalis.*

42 *Delictum, in quo interuenerunt principalis & auxiliantes, & venit pro tali delicto imponenda pœna mortis, eo casu principalis ad ipsum condemnabitur: ceteri verò deportantur.*

43 *Tortus per tres vices, & non confessus, debet relaxari sub cautione.*

44 *Confessioni factæ in tormentis legitimè illatis statur, si per seu rarum fuerit in ea, nisi indicia per quæ fuit tortura illata, fuissent leuia, quæ non facerent præsumptionem: quia non staretur illi confessioni, nisi perseueret in ea.*

45 *Confiteri delictum fecisse, quod non fecit virtute torturæ non est verisimile, si erat confessus innocens. & nu. 46.*

47 *Pœna minor ex pluribus debet eligi per iudicem in condemnando.*

48 *Iustitia vera est misereri delinquentibus. Misericordiam qui putant esse negandam peccantibus, & de iustitia sua præsumant, à domino percussi. intereunt: quia iudicium sine misericordia erit illis, qui nolũt facere misericordiam delinquentibus.*

CONSILIVM XLV.

REdemptoris gentium præsidio petito, Amen. In causa Santilli de panecteria, cum Regio fisco, super prætensa violentia commissa in personam Cubellæ de iorro, prætensæ vxoris Saluatoris ristaldi, necnon & prætensis vulneribus & aliis, prout in processu formato contra ipsum latius continetur, principaliter est discutiendum, an confessio facta per eundem Santillum in tortura, & demum ratificata sibi obstare possit: Et certè dicendum est, quòd non: cùm ad torturam nullis præcedentibus indiciis processum fuerit; ex quo aduersus eundem Santillum non adparet, nisi depositio ipsius Cubellæ principalis: necnon & Saluatoris eius viri prætensi, & successiuè Beatricis
1 matris ipsius Saluatoris. † & incipiendo ab eadem Cubella principali, dico, quòd dum eius assertio contineat turpitudinem suam, dum asserit se fuisse carnaliter cognitam ab ipso Santillo, eidem stari non debet contra seipsum, & nihil probat: vt habetur in l. secunda. C. de condict. ob turp. cau. & in cap. non sanè. xiiij. quæstio. quinta. & in cap. inter dilectos. extrà de fide instrumen. ita Bertran. in suo consilio cxlvij. in tertio volum. Bald. in consilio cccxxxvij. in v. vol. & Marsil. in consilio xx. per totum. concurrente maximè querela ipsius Cubellæ exposita cõtra præfatum Santillum, ex qua resultat, quòd esse non potest accu-
2 sator † & testis: vt per gloss. in l. is, qui in iudicio. ff. de accusa. Gand. in tracta. maleficiorum, sub rubri. qui accusa. pos. vij. colum. Marsil. in consi. xxxiij. nume. 1. & 4. quod maximè procedit in causa propria, in qua nemo testis esse potest: vt habetur in l. omnibus. C. de testib. & in l. nullus. ff. eodem titu. & iiij. quæstio. iij. cau. si testes. § nullus. & voluit Specu. in titu. de teste. §. primo. versic. item, quòd est testis in re sua. ita in specie consuluit Marsil. in consilio xij. secunda columna, vt in præsenti casu, vbi loquitur in furto pecuniarum commisso quibusdam deponentibus furtum fuisse in eorum pecuniis commissum per quendam Zanotam, quòd nihil probant tanquàm in facto proprio deponentes, per iura præfata. & consuluit idem Marsilius in consilio ciij. incip. in præsenti casu inquisitionis. nume. 46. & nedum prohibetur principalis in causa propria testificari: † sed etiam omnes consanguinei & 3
affines, vbi prætenderetur illata iniuria cõsanguineo seu affini, quia eo casu videntur in causa propria testificari: vt inquit Anto. de Butr. in cap. cùm oporteat. extrà de accu. Salyce. in l. parentes. C. de testib. & consuluit Soci. in consilio xvij. in iiij. colum. primo volu. & tenet Felyn. in dicto cap. cùm oporteat. & plenè Ias. in l. si ita stipulatus. §. Crysogonus. ff. de verb. obli. & idem in specie tenet Blasius de morcono in constitutione Regni, maiestati nostræ. sub rubr. de quæstione fœminæ. in ver. sed an cõsortes de vno genere &c. Ex quibus infero nihil probari ex depositionibus Saluatoris prætensi eius mariti: & successiuè nec præfatæ Beatricis eius matris, contra præfatum Santillum: cùm adpareat in causa propria testificari. Et si querela exposita per ipsam Cubellam de violentia contra ipsum Santillum, non sortiretur effectum, cùm asseruerit se violatam ab ipso, ageretur de proprio interesse ipsius Saluatoris asserti mariti, & successiuè eius matris. quo † casu iniuria communis esse videtur. 4
Ita consuluit Decius in consilio cxxxiij. iij. col. Marsilius in consilio xxviij. nume. 9. Et facit bene, quia iniuria facta vni de agnatione, toti agnationi facta videtur. intantũ, quòd à testificando repelluntur agnati. dixit Barto. in l. lex Cornelia. ff. de iniur. post. gloss. idem Barto. in l. cùm scimus. C. de agri. & censi. lib. xj. Bald. in l. vnica. C. si quacunque prædi. pote. & in l. j. C. de raptu virgi. & inde iura sanxerunt consanguineum in causa criminali pro consanguineo minimè in testimoniũ admitti: maximè ad offensam † alterius. 5
dixit Bart. in l. qui testamento. circa fin. in §. quæcunque. ver. sed quæro quid in criminalibus. ff. de testa. & probatur in cap. accusatores. iij. quæst. v. & in cap. j. & in cap. absens. lo ij. iij. quæst. ix. & not. Abb. in cap. literas. iij. colum. extrà de præsump. Bald. in l. fi. ij. colum. de probatio. & tantò fortius in casu præsenti, in quo præfatus eius vir & mater degunt insimul cum præfata Cubella, quo casu cohabitatio ipsa auget suspicionem parentelæ, † & ideò magis repellitur. dixit 6
Bald. in l. parentes. ij. colum. C. de testib. Anto. de But. & Ioan. de Ana. in cap. cùm oporteat. de accusa. Petr. de Ancha. in consilio ccxlvij. incip. in causa agitata. ij. colum. & præsertim vendicant sibi locum hæc in marito, qui pro vxore testificari non potest, vt probet. dicit gl. iij. quæst. v. in summa. & in l. ij. C. de testib. Alber. galeo. vt refert Spec. in tit. de teste. §. j. versi. sed quid de vxore. & sic nec vir pro vxore, nec vxor pro viro idonei testes esse possunt. Ita in specie cõsuluit Socin. in cõsi. xvij. v. col. incip. suprà dicta causę positio. j. volu.

volum. maximè, cùm maritus & vxor sint vnum corpus, & vna anima: & ibi subdit tex. quòd alter alterius debet esse particeps infortuniorum suorum, quinimò iniuria facta vxori, dicitur facta viro. l. j. in fi. & l. ij. ff. de iniur. & in §. patitur. insti. de iniur. & dixit Marsi. in consi. j. nu. 18. iij char. & tantò magis, cùm si rectè consideretur depositio ipsius Cubellæ, non videtur veritatem continere contra præfatum Santillum, dum dixit ab eodem fuisse violatam, seu carnaliter cognitam: nam deponit duos ex eis, qui habuerũt rem cum ea, cognouisse, quos nominat in specie. cæteros verò binos alios ex quatuor, qui ipsam ita violauerãt, non cognouerat. Verùm asserit cognouisse eundem Santillum tempore, quo exibat ab eius domo cum aliis: & hoc ad lumen candelæ tunc accensæ: & tamen per prius dixerat cognouisse illos duos, quos nominat: & quos extincta candela, prout ipsamet testatur, stante noctis obscuritate, cognoscere non poterat. Vnde videtur semetipsam conuincere de mendacio & falsitate, cùm fuerit, vt ipsa dicit, de nocte, & intus domum,
7 & candela prius extincta: quo † casu non poterat cognouisse eos, qui secum rem habuerant: iuxta not. per Bal. & Ang. in l. si cum exceptione. ff. quod metus cau. & Imol. in cap. j. §. porro. quæ fuit prima causa benefi. amit. & in l. Arethusa. ff. de statu homin. & in l. de quibus. de legi. & in l. non ignorat. C. qui accu. non pos. in quibus locis refert Bal. Old. pro hoc euasisse quædam inquisitum de homicidio. Idem voluit Angel. in l. j. §. interdum. ff. si cert. peta. Ias. in l. si non speciali. C. de testamen. Ang. in consi. cxciij. visis processibus. Vnde succedit, quòd cùm huiusmodi depositio differt à ve-
8 risimili, iudex † non debet fidem dare. inquit Petr. de Anch. in consi. lvij. incip. ex ordine contractuum. vlt. col. aliàs, clvij. incip. visa facti narratione. & ideò dixit Inno. in c. auditis. de præscri. quòd testibus deponẽtibus non verisimila non est credendum. & plenè Fely. in c. licet causam. de proba. Nec obstaret quatenus pro parte fisci dici posset, quòd delictum fuit commissum de nocte, & intus domum: & sic vbi veritas aliter haberi non potest, nisi per ipsos testes, ad-
9 mittuntur testes non integri, & aliàs non idonei: † vt dicit Saly. in l. ea quidem. l. col. ver. ad quintã quæst. C. de accu. cum simi. nam id posset esse & procedere, vbi per prius cõstaret, quòd veritas aliter haberi non potuisset: prout in casu, de quo quæritur, & sic quòd aliæ probationes deficiunt, aliàs non debent testes in-
10 habiles admitti. † Ita consuluit Alexan. in consi. lxiiij. incip. viso themate. j. volum. vlti. col. vbi plura ad hoc alleg. sed hic non est facta talis probatio, meritò tales testes non debent admitti. Ita in particulari cõsuluit etiam Marsil. in suo consil. xxxj. nu. 33. j. volu. & consi. xlj. num. 6. & consi. lxxx. num. 62. Item & secundò delictum ipsum prætenditur commissum in ciuitate
11 Neapolitana magna, & populosa: item in domo, & prope stratam publicam, immediatè & prope domos magnatum, & præsertim dominæ Comitissæ Gulisani, in quibus locis assiduè magna turba hominum confluit: & tam ipsa Cubella principalis, quàm Beatrix eius socrus deposuerunt, quòd rumor præfatæ violentiæ fuit auditus à talibus, & talibus vicinis: & sic id, quòd dicitur, quòd † testes inhabiles admittuntur, quando veritas aliter haberi non potest, intelligitur habere locum, quando ex natura illius facti alij testes verisimiliter non potuerunt occurrere. Secus, si alij testes idonei ex natura illius negotij potuissent adesse, & occurrere: licet casualiter non interfuerint. Nam tunc tales testes inhabiles, seu minus idonei non admittuntur, etiam si veritas aliter sciri non posset. Ita singulariter vult Anto. de Butr. in c. tertio loco. extrà de probat. & in consil. suo. xxiiij. incip. quæstio hęc dubia habet vulgaria: & plus infert, quòd aliàs sequeretur, vt testes non integri, sed minus idonei sufficerent: quia sempet litigantes allegarent se alias probationes non habere: & ideò tales non admittuntur: & idem consuluit Marsil. in suo consi. xx. incipien. visi sigitur in iiij. col. Item & tertiò non potuerunt
12 nec debuerunt testes ipsi admitti seu recipi, † cùm in præsenti causa procedatur ad querelam: & testes inhabiles recipiuntur, dum proceditur per inquisitionem, & maximè generalem: vt dicit Ange. in tractatu maleficiorum. in ver. metitor. *de mal dan.* j. colum. & hoc post Innocen. quem ipse refert in c. cum I. & A. de re iudica. vbi Innocen. dicit, quòd in causa inquisitionis etiam criminosi recipiuntur. † Et idem tenet 13
Ange. in eodem tractatu. in versi. qui iudex statuit terminum ad opponendum. & firmat Marsil. in consi. v. in antepenult. colum. & ideò dixit gloss. in l. de probatio. quòd iudex potest recipere testes inhabiles ad sui informationem: † & sic ex officio. idem refert & se- 14
quitur Petrus de Monforte antiquus doctor in constitutione regni, prosequentes. sub titu. seu rubrica de pign. subla. Item & quartò, præfata Beatrix mater Saluatoris viri non potuit in testem recipi pro ipsa Cubella eius nuru: & hoc respectu affinitatis præfatę, cũ in criminalibus testes affines repellantur à testimonio. intantùm quòd si sunt admissi, minimè probant per textum. & † ibi communiter docto. in l. parentes. 15
& in l. eos. C. de testibus. & in l. testis idoneus. ff. eod. titu. & voluit Specul. in titu. de teste. §. primo. versic. item, quòd est parens. & ibi Ioan. Andræ. in additio. Paulus de Castro, in l. fi. C. de proba. Barto. in l. aut affinitate. ff. de procur. Abb. in cap. coram. secunda col. extrà de offic. delegat. & in cap. nonnulli. extrà de rescrip. Alexand. consilio. xlv. in secundo volum. & consilio. xiij. primo volum. Marsil. in consil. xxxj. num. 14. & consilio lxxvj. in antepenult. col. numero 27. Ioan. de Imol. in l. qui testamento. ff. de testamen. & magis in specie cõdescendendo, dico quòd socer non potest testificari pro genero: & ita nec socrus pro nuru: quia parentis locum obtinet. Angel. in l. prima. §. si pater. ff. ad sille. Bald. in l. prima. C. de episcop. & cleric. Floria. in l. testis idoneus. ff. de testib. Antonius de Butr. & Imo. in cap. insinuante. extrà de offic. delega. sed † sic 16
est, quòd ipsamęt Beatrix socrus ad instantiam fisci examinata, deponit in sua depositione se esse matrem præfati Saluatoris viri præfatæ Cubellæ: ergo &c.

Item & quintò ex alio nihil probant: nec ipsa Cubella, nec præfatus Saluator eius vir, nec Beatrix præfata eius socrus pro ipsa Cubella, † cùm nedũ verisi- 17
militer, verùm etiam certitudinaliter adpareat inimicitia inter eos, & præfatum Santillum, dum deponunt ipsum Santillum per vim ingressum fuisse domum eorum: & per vim carnaliter cognouisse eandẽ Cubellam: & ex iuris dispositione quando subest causa inimicitiæ inter testes & partem, contra quam deponunt, semper repelluntur testes ipsi: licet aliter non adpareat de inimicitia, etiam si testes ipsi attestarentur nullam habere inimicitiam. dixit Innocen. in

c. cùm

Universidad de Deusto
Biblioteca

c.cùm.I.&.A.in fi.de re iudi.Bal.in l.præscriptione.in antepen.col.C.si contra ius vel vtili.publi.& in auth. si dicatur.C.de testi.Abb.in c.repellantur.& in c.cùm oporteat.de accu.Bal.in consi.cccvj.incip.præsuppositio.in iiij.volum.Alexan.in consi.clxxiiij.incip.visa, inquisitione.j.volu.& in consi.xcix.eod.volu.& idem
18 iudicandum est de inimico præsumpto, quod †de inimico vero, maximè in recipiendis testibus: in quibus idem operatur inimicitia præsumpta, quod operatur inimicitia vera: secundum Inno.in c.cùm I.& A.in fi. de re iudi.Bart.in l.j.in fi.de his, quibus vt indignis.& Bald.referens Inno.in d.l.præscriptione.& in authen. si verò dicatur.vlti.colum.C.de testi.& in consil. suo cccxvj.incip.præsuppositio statuto.j.col.iiij.volum.& Abb.in d.c.repellantur.& in c.cùm oporteat.de accu. Item sextò, id quòd suprà dictum est, quòd quando veritas aliter haberi non potest, possint admitti testes non integri, & sic inhabiles, non debet intelligi quòd debeât admitti in testes partes principales, aut inimici: & sic huiusmodi inhabilitate attincti, qui non possint de iure recipi: sed intelligi debet de aliis inhabilitatibus ratione defectus personæ, seu infamiæ, seu
19 †criminis, aut ætatis, aut sexus, & similium: prout pater ex not.doctri.Salyc.in l.ea quidem.l.col.versic.ad quintam.C.de accusa.vbi dicit, quòd quando veritas aliter haberi non potest à testibus integris, tunc admittuntur testes minus integri. Et ponit exemplum in ludente in postribulo, & decepto per falsos taxillos: nam vt veritas non lateat, poterit hoc probari per lenones & meretrices, quòd ibi interfuerunt verisimiliter: & sic per infames. Idē refert & sequitur Ang. in præfato tractatu maleficiorum.in versic. *metitor de mal dadi*: & per Inno.in c.cùm I.& A.de re iud.& hoc dictum Saly.refert & sequitur Alexan.in consi.lxiiij. incip.viso themate.j.colum.j.volu.& pariter vbi esset minor xxv.ann. qui alias non debet admitti in criminalibus ad testificandum: vt in l.testium. ff.de testi.tamen vbi veritas aliter haberi non potest, admittitur. Ita Ioan. And.in addi.Specu. in titu.de teste.§.j.versi.
20 item excipitur, † quòd est impubes. & pariter in muliere, quæ licet non admittatur in criminalibus, vt in c.mulierem.xxxiiij.quæstio.viij.& in c.forus.de verb. signi. tamen quando veritas aliter haberi non potest, admittitur. Ita voluit ibidem Ioan.And. in vers.item, quòd est mulier.& sequitur Alexand.in d.consi.lxiiij. in j.volum. & pariter in laico contra clericum quòd licet non admittatur contra clericum in criminalibus.c.laicos.& cap.seq.ij.quæst.vij.& in c.veniens.el. j.de testi.tamen vbi veritas aliter haberi non potest, poterunt laici testificari contra clericum. Ita dixit Abb.in cap.de cætero.j.col.extrà de testi.& hinc dixit satis no.Alber.de Rosa.in l.in testimonium.ff.de testi. quòd si delictum aliter probari non potest, nisi per
21 minores, †quòd si fuerint examinati duo impuberes, erit delictum probatum. Idem sequitur Marsil.in l. infans.x.col.ff.ad legem Cornel.de sica. quod dicit esse sing, verbum, & ab aliis non tactum, quòd ipse viderit.& quòd hoc dictum refert simpliciter Berta.in reper.suo in ver.testes, qui esse possunt.in vlti.charta. in j.col.Item & septimò dico, quòd in casibus, in quibus testes inhabiles, & à iure reprobati, admittuntur, quando veritas aliter haberi non potest, tunc tales te-
22 stes non admittentur absque tortura. dixit gl. †& ibi Bal.in l.iij.§.lege Iulia.versi.palam.ff.de testi.pro quo est text.in l.ob carmen.§.j.ff.eo.ita consuluit Marsi.in in consi.cix.ij.col.nu.25.Item & octauo clarum est, ꝙ tam Cubella, quam Beatrix socrus patiuntur plures exceptiones, quia deponunt in facto proprio, & de violentia eisdem illata: & sic adparent principales iniuriati.Item sunt mulieres, & in causa capitali, in qua mulier quæsui corporis quæstum facit, prout in terminis nostris, non probat.in §.itē.lege Iulia.de publi. iudi.prout dictum est de ipsa Cubella præsertim, quo etiam casu dicitur infamis, & est suspecta de falso. & sic vbi testes patiūtur plures exceptiones, non admittūtur, etiam †quādo veritas aliter haberi non potest. 23
Ita colligitur ex dictis per Socinum in consil.cxviij. incip.visa.in antepe.col. ver.postremò.j.vol. Barbat. in consi.lxv.sapienter, &c.in iiij.vol.iiij.col. Marsi.in consi.cij.vlt.col.Item & nonò, quòd testes inhabiles admittantur, quādo veritas aliter haberi non potest, est verum, quo ad extraneas & tertias personas litigantes: quia tales testes inhabiles poterunt testificari de gestis per eos, ne veritas eorū quæ fecerunt, pereat. †Sed secus est, quando ipsi testes inhabiles deponunt 24
super eo, quod ipsi fecerūt cum alio, quia tunc eorum dicta non valent, & nihil operantur. Ita in simili multum singulariter voluit Pet.de Anc.in consil.xxiij.incip. visa inquisitione.j.col. & Marsi.in consi.cij.nu.7. Item decimò & vltimò, in casibus in quibus testes inhabiles admitti possunt, quando veritas aliter haberi non posset, est intelligendum vt admittantur, non vt plenè probent, †sed solùm, vt faciant qualemqualem 25
probationem: vt no.gl.in l.etiam matris. C.de proba. Anto.de But.in prædicto suo consi.xxiiij.Alex.in suo consi.lxiij.in j.vol.& plenè Marsi.in consi.xxxj.xlj.& lxxx.in j.volu.in quibus solum allegat Alex.in d.cōsi. lxiiij. Nec militaret pro fisco obiicere, ꝙ hic Santillus fuerit pro alio delicto prætensi homicidij citatus, & ex quo non comparuit, cōtumax effectus, & sic stante sola eius contumacia, poterat de iure torqueri: vt dicit Bal.post Nicol.de Matha.in l.j.C.de hered.institu. Iaco. de Belui.in sua pract. causarum crimi. sub rub.de cri.remisso.Angel.in l.iniuriarum.§.si quis decreto.ff.de iniur.refert.& sequitur Amod.iusti.in tracta.syndi.in vlti.char.Paul.de Cast.in l.raptores.C.de episcop.& cle.Marsi. in l.pen. de quæst.ff.& in consil. cxvij.in ij.vol.Nam huic respondetur, ꝙ ex relatione nuntij citantis adparet in calce citationis, Santillum ipsum non fuisse personaliter citatum, sed domi virtute cuius citationis ad eius notitiā minimè peruentę, prætenditur cōtumax reputatus: & sic non potest ille, qui domi citatur, dici verus contumax, †sed fictus. Ita 26
Bert.in l.diuus ij.colum.versi.no.quòd hoc gloss.ff.de in integ.restit.post glo.ibi.& plene Barto.in l.fin.iiij. colum.in versic.fictus contumax est.eod.tit. Cùm verus contumax dicatur, qui fuit personaliter citatus, †& non comparuit: secundum Bart.in l.j.in princip. 27
C.quorum appella. non reci. vel verius, qui dum citatur, respondit: nolo venire, secundum gloss. & doct. in l.consentaneum. versic. contumacia. C.quomodo & quando iud.& ibi Bartol.in tertia colum.Barto.in l.ex consensu.§.fin.ff.de appell.& in l.prima.§.pœna. iiij.quæstio.ff.de libe.agnos.Bal.in l.falsus.iiij.colum. C.de furt.Bart.in l.si finita.§.Iulianus. ff.de dam.infe. & ideò non ab re videtur Bal.post Nico.de Matha.in tenuisse, quòd potest contra contumacem ad tortura procedi, cùm contumax verus dicatur esse in dolo,

dum

dum citatus non comparet: & declaratur contumax. l.non potest.de reg.iur. dicit Bart.in l.minor.la.j.ff.de minor.& sic præiumitur in malitia, donec cōpareat. Ita Bald.in sua margarita in vers.contumax.versi.iiij.sed fane illud intelligendum est contra verum contumacem procedere, non autem contra fictum, per id quod in propriis terminis diximus de dispositione, seu statuto loquente contra contumacem. nam intelligitur de vero contumace, non autem de ficto. Ita in specie consuluit Angel.in suo consil.cxcv. de quo meminit Alexand.in l.ait prætor.§.hæc verba.ff.de nego.gesti. in vlt.verbis. Et quòd statutum loquens de contumace, intelligi debeat de vero contumace, non autem de ficto, tenet Bertac.in reperto.suo in versic.statuta interpretantur, versi.clx.incip.statutum de contumace. & bene facit, quia verba legis debent intelligi secundum propriam significationem: vt dicit Bart.in l.ita vulneratus.§.ver.item not.quòd verba legis.ff.ad leg. aquil.nam verba sic indistincte prolata, intelligi debent cum quodam temperamento arbitrio boni viri. dixit Flori.in l.si cui.ff.de seru.& in l.si seruus vetitus. ff.de legat.j.absurdum enim esset, & ab omni iure alienum, quòd fictus contumax ex contumacia ipsa tola & ficta posit torqueri ex præmissis, concurrente insuper quòd vbi dispositio aliqua, vel statutum requirit consensum, non verificatur in ficto consensu, sed in vero, voluit Bald.in l.ij.§.voluntatē ff.solu.mat.Alex. post Bart. in l.apud Iulianum. §.fin.ff.ex quibus ca.in poss.ea.& ideò dicit Bart.in l.j.ff.de fant. quòd statutum prohibens portātem perulas, non intelligitur de fictis perulis.& dicit not.Bald.in l.transigere. iiij.col. C.de transac.quòd stante statuto, quòd de omni delicto possit fieri concordia, præterquam de homicidio, quòd si quis fuerit cōdemnatus de homicidio ex contumacia, & sic ex ficta confessione, quòd poterit fieri concordia.& ideò voluit pulchrè Abb.in cap.gratiæ. de præhend. quòd dispositio pœnalis non extenditur ad casum fictum. per text.in dicta l.ait prætor.§.hæc verba.ff.de negotiis gestis.& ideò dixit Baldus, in l.
28 diuus.ff.de in integrum restitutio. †quòd dicitur quis condemnatus ex contumacia, quando esset verè contumax. Nec censeo omittendum, quòd pro prætenso homicidio, pro quo inquisitus ipse prætenditur contumax, fuit in rixa prædicta taliter vulneratus, quòd stetit prope mortem, prout medici testati sunt, asserendo quòd miraculosè superuixit, maximè quia gutture inciso exibat cibus à foramine vulneris existentis in pectore, prout plenè dictum fuit. vnde non poterat subsistente tam grauissima infirmitate, adeò quòd laborabat in extremis, ita contumax reputari.
29 vt dicit Baldus, in l.fin.vltima colum.versic. †quæro. an pater.C.de bonis quæ liber.maximè, cùm nec contumax dici possit, qui fuit infirmus. l.ij.§.si quis in iudicio.& ibi Docto.& Alexand.ff.si quis cautio.& sic cùm impeditus non comparuerit, excusabitur à contumacia prafata, saltem ope exceptionis.l.ij.§.j.& ibi Alexand.ff.si quis cautio. Nec posset fisco suffragari, quòd numerus suppleat defectum testium, cùm ex præmissis & vnoquoque ipsorum tum etiam quia talis
30 regula, videlicet † quòd numerus suppleat defectum testium, nō habet locum in causa criminali, imò nec in causa ciuili ardua. dixit not.Bal.in cap.ad nostram. de probatio. allegat text.in c.licet causam. in §.quidā verò.de probatio. refert & sequitur Fely.in c.testimonium.vicol.in fi.de testi.& consuluit Deci.in consilio cxxiij.incip.viso processu.in fin.j.colum. vbi ad hoc etiam allegat Petrum de Anchara. in cōsilio ccxlvij. incip. in causa agitata. Angel.in suo consilio cxxviij. & sequitur idem consulendo Marsi.in suo consil.clx. nume.6. Nec militaret obiicere, fuisse legitimè processum contra prædictum Santillum ad torturam ex causa, quia infamis ex aliis delictis, de quibus inquisitus extitit, videlicet pro aliis vulneribus illatis, & etiam pro prætenso homicidio, ex quo ad hoc, vt mala fama, ex qua quis infamis euadat, locum habeat, & suum sortiatur effectum, requiritur, †quòd præcesse- 31
rit in eodem genere mali, non autem in diuerso genere. ita Barto.in l.Caisius. de fenato. Bald.& Imol.in l. fin.ff.de hære.institu.vltima colum. & subdit Ioan.de Imol.dicta verba Bald.esse bene not.pro limitatione dictæ regulæ, semel malus. & idem in specie consuluit Alex.in consil.viij.colum.in j.volu.incip.in causa inquisitionis.& sequitur Cocta in memorialibus suis in vers.semel malus. Item nec potest modo aliquo dici diffamatus aut infamis, ex quo dicatur quòd quēdam vulneraverit, & quendam alium occiderit: quia diffamatus seu infamis ex delicto, seu propter delictum, requiritur †quòd delictum ipsum confessus fuerit, vel 32
quod per sententiam condemnatus. dixit Petr. de Anchara. in consilio clxxxix. incipien. tribus de causis. nec sufficit crimen esse probatum. allegat ita tenere Ioan.Andr.in cap.si quis.de præscript.in vj.& sequitur Marsil.in sua pract. causarum crimi. sexta charta. versic. pro quo etiam facit. & in consilio lij. numero xvij.in primo volumine. Nec suffragaretur ad iustificationem ipsius torturę, dicere quòd tortura ipsa fuerit illata eidem Santillo ex mandato Illustrissimi domini Proregis. nam proculdubio sua Illustris. dominatio non processit, si processisse adparet ad huiusmodi mandatum, nisi præcedente relatione suæ Illustrissi. dominat. facta de meritis informationis captę contra ipsum, & sic de indiciis in ea contentis: & si fuisset relatum non existere indicia sufficientia ad tor
turam, vt suprà demonstratum est huiusmodi mandatum non emanasset: † cùm mens principis præsu- 33
matur semper fuisse talis, qualis de iure esse debet. dixit Bald.in l.ex facto.in princip.quarto nota. & ibi Alexander. ff.de vulga.& pupil. & ideò dixit Bald.in prælu.feu.quòd princeps nunquam præsumitur concedere non concedenda. quod maximè considerandum est in non mandando, †quod procedatur ad tor- 34
turam, non præcedentibus indiciis, cùm hoc de iure facere non possit, prout in terminis voluit Andræas de Iser. magnus fiscalis, & Euangelista in regno, in constitu. prosequentes. sub rubr. de pug. subla. † & li- 35
cet possit princeps ex causa excedere modum, quod iudex facere non potest, vt testatur idem Andr.in constit.regni, in quæstionibus.in fi.tamē non intelligitur in his, quæ sunt de iure diuino seu naturali, ex quo ipse princeps ligatur iuregentium, vel naturali, vt dicunt omnes in c.j.de probatio.& idem And.in dicta const. prosequentes.in fi.vbi in specie tenet hoc principem ipsum minimè mandare posse de potestate ordinariæ & si id faceret de potestate absoluta sine causa, malè faceret quia suam potestatem excederet, ex quo est rex à regendo secundum institiam. cap. regum. xxv. quæstio.v.& idem dicit Andr.in cap.j. de pace tenen. & sequitur Afflic.in dicta constitu.prosequentes.& in

alia

Universidad de Deusto
Biblioteca

alia consti. regni incip. dira & dura. vbi subdit, quod tempore Serenis. Regis Federici de Aragania dum sua maiestas affectasset quendam nobilem torqueri authoritate regia, absque legitimis indiciis, & interrogasset ipsum Afflictum an id facere potuisset: respondit quòd non, absque legitimis indiciis. & hoc per prędictam deci. And. & insuper subdit, quòd boni consiliarij principis semper debent dicere principi veritatem, & non quod ipsi principi placeat. & idem dum casus mihi occurrisset de facto tempore deciminoni anni officij mei iudicatus magnæ curiæ vicariæ existente d. Cardin. Colũna Locumtenente generali Cæsareæ Maiest. similiter reueren. suæ Illustrissi. d. id minimè fieri posset. & sic ex præmissis cùm fuerit tortura ipsa illata indiciis non præcedentibus præfato Santillo inquisito, quæ saltim si essent in processu ordinario, fuissent sufficientia, resultat †quòd confessio
36 inde sequuta, etiã si millies ratificata foret, non tenet, per text. vulg. in l. pen. & ibi gl. & Bar. & communiter scribẽtes. ff. de quæst. & in l. vnius. in §. in ea. ff. de quæst. vbi expressius Bart. & Imo. maximè concurrente tortura tot vicibus reiterata, quæ in veritate habita ratione profunditatis letalis vulneris, quod gestabat in pectore, prout medici testati sunt, fuit plusquam immoderata, etiam quando indicia sufficientia fuissent, non poterat, nec debebat vltra tertiã vicem torqueri
37 †& ideò quatenus fuit vltra tertiã vicem tortus, imò vltra quartam, quintam, & sextam tortus, dicitur satis immoderatè tortus. Ita consuluit Paul. de Cast. in consi. cxcvij. incip. visa inquisitione. circa fi. ar. l. fideicommissa, §. si quis x. ff. de lega. iij. & sequitur Paris de Put. in tract. syndica. in char. cviij. in ver. tortura, col. xxxviij. in cap. viso de repetitione torti. & sequitur Marsil. in sua pract. causarum criminal. §. quoniam, iij. colum. & in l. repeti. iij. col. ff. de quæst. vbi in specie subdit, quòd reus non debet vltra tertiam vicem torqueri. Et nihilominus cùm prædictus Santillus attento profundo vulnere prædicto nouissimè saldato, non valuisset sustinere aliquam torturam, etiam leuissimã, vt medici testati sunt: sequitur quòd nedum ita atrox & immoderata, prout fuit, sed & quælibet alia simplicissima sufficiens fuisset, quãdo indicia præcessissent. ex quibus nulla potest, aut debet haberi consideratio suæ confessionis & ratificationis, & sic magna curia vicariæ pernoscens huiusmodi mandatum Illustrissi. Proregis fortè minus bene informati non procedere, nec locum habere ex præmissis, debebat replicare,
38 iuxta text. in l. rescripta. C. de preci. †Imperato. offer. & ita legibus & canonibus expressum est, vt inquit Perr. de Anchar. in consil. cccxiij. incip. nisi legibus. & dicitur in specie de Theodosio Imperatore, in c. apud thessalonicam. xj. q. iij. qui propterea fecit. l. si vindicari. C. de pœn. & dicit Martin. Laud. in titu. de cons. princip. ver. vj. vt consilij. maximè notet, quòd si princeps iracundia motus, absque causæ cognitione, mandauerit crudeles vindictas contra subditos alicui iudici, nõ debet permittere executionem, vsque ad xxx. dies, vt interim cesset ipsius principis iracundia, per text. mirabilem in dicta. l. si vindicari. quem tex. dicit, quòd esset auro pingendus. & simili dicit de Papa,
39 quando aliquid irrationabile mandat: †nam debet ei rescribi. c. si quando. de rescrip. & text. cum gloss. in §. deinde. in auth. de manda. princip. collat. iij. vbi gloss. in verb. nuntians. inuehit contra miseros prælatos, qui in tantum timent literas Papæ, vt non audeant illis contradicere, licet iniustis. & est similis glo. in §. fi. in authen. vt determi. sit numerus cleri. collat. j. ver. contradicere. & idem sequitur Par. in tracta. syndi. in tit. de excess. cõsilia. in v. char. & char. lxxxix. in c. mandauit ex. & sic rex præmissis succedit prædictum Santillum satis cõsiderandum, cùm maximam partẽ pœnæ pro sui excessus qualitate assequutus fuerit. Remanet insuper considerandum quòd contra prædictũ Santillum extat depositio prædictarum duarum mulierum, videlicet Cubellæ, nurus, & principalis, & Beatricis socrus, in qua deponunt prædictum Santillum cognouisse intus earum domum post accensum lumen candelæ, sed econtra in fauorem ipsius Santilli examinati fuerunt tres testes, qui viderunt ipsum cum aliis ingredientibus domum prætatæ Cubellæ & ipso Santillo remanẽte extra domum, & ingredi nolente, licet euocatus fuerit. †& sic tanquam testimonium 40
virorũ, præferri debet testimonio ipsarum mulierũ, imò & principalium, vt suprà dictũ est. ita dicit Abb. in cap. forus. de verbo. signifi. imò & tantò plus, cùm tendat in fauorem ipsius inquisiti, quo casu etiam si mulieres essent prædicti testes nostri, prout sunt viri, dum deponunt in fauorem rei, deberent præferri. dixit Bellenz. in dicto c. forus. & hoc per gl. in c. clerici. lxxxj. distinct. sequitur Marsil. in l. vnius. §. in ea causa. ff. de quæst. in ij. col. & ideò dixit pulchrè idem Abb. in cap. ad nostram. de probatio. quòd licet testes actoris sint aliquantulum digniores testibus rei, quod tamen iudicandum est pro reo. Nec omittendũ puto, quod dum Alguzerius adportasset nouum de captura ipsius Santilli eidem Cubellę, Cubella ipsa egrè tulit, respondendo quòd noluisset ipsum fuisse captum, ex quo Sãtillus ipse sibi non displicuerat, sed voluisset captum fuisse principalem authorem delicti: videlicet, Ioan. dominicum Ferrarium, qui ille erat eius inimicus, & omnia perpetrauerat. ex quibus adparet iunctis aliis præmissis, quòd Ioan. Dominicus fuerat principalis, & Santillus ipse auxiliator: & sic tenetur duntaxat de auxilio, & non eadem pœna, qua principalis,
†sed mitius puniri debet. Ita dixit singulariter Saly. in 41
l. j. C. de rap. virg. quem sequitur Cæpo. in suo consilio xxviij. incip. requisitus. vlti. colum. refert & sequitur Marsil. in suo consilio xxiiij. incip. viso puncto. tertia colum. & dixit in specie Andr. de Iser. in consti. regni. †Sub rubr. de violentia meretri. illa. vbi in propriis 42
terminis tenet, quod principalis tenetur ad pœnam vltimi supplicij, cæteri verò deportantur. Vltimò pro complemento materiæ adparet quòd Santillus ipse confessus dolore tormentorum, dum fuisset portatus ad bancum iuris, reuocauit, asserendo id præ dolore tormentorum se confessum fuisse. Secundò iterũ tortus, iterum confessus est, & delatus ad bancum iuris, iterum negauit reuocando id, quod per torturam se cõfessum fuisse asserebat, & non quòd illud fecisset. & tãdem tertio loco tortus, idem affirmauit, & postmodum reuocauit, & vltimò & quartò tortus, & sic immoderatè & per duos tractus, ratificauit: quo casu dum non potuisset vltra tertiam vicem torqueri, vt suprà ostensum est, debebat fideiussoribus liberari.
†Ita in propriis terminis tenet Paris de Puteo in trac. 43
syndi. in cviij. char. in iij. colum. & subdit se hunc casum habuisse de facto, & finaliter ipse talem reum liberauit sub fideiussoria cautione: & hoc ex multis per eum

eum allegatis. & præsertim, quia confessio erronea etiam sæpius repetita, potest reuocari. l. j. C. de erro. calcu. vbi dicit Bald. quòd etiam si fuerit reiterata, potest infringi probato contrario. l. cum falsa. C. de iur. & fac. ignoran. & adducit Bald. in l. vnica. v. colum. C. de confes. versi. sed nunquid intelligitur, quòd confessioni factæ in tormentis legitimè illatis, statur, si perseuerat in ea nili indicia, per quæ fuit tortus fuissent leuia,
44 †quæ non facerent præsumptionem, quia non stabitur illi confessioni, nili perseueret in ea, per glo. in l. j. §. diuus ff. de quæstio. Idem refert & sequitur Marsi. in l. repeti. v. col. char. lix. ff. de quæst. & idem Marsi. in sua pract. causarum crimi. in §. quoniam. iij. col. versi. sed succesiuè quæri potest. pone, quòd reus fuit positus ad torturam, præcedentibus legitimis indiciis. & ibi per multa idem concludit. & ideò dicit idem Marsil. in eadem pract. in §. ij. vij. col. quia non est verisimi-
45 le, †quòd quis vigore torturæ dicere velit se commisisse delictum, de quo est innocens, & si aliquem ita confiteri contingat, tamen in ratificatione postea ad bancum iuris reuocat, melius cognoscens quòd tractatur de periculo vitæ suæ, & ideò non permittit in ea: imò vult potius iterum torqueri, & in torturam aliquantulum pendere, quàm in furca continuò stare. & in d. l. repeti. vbi suprà dixit se casum istum habuisse de facto. Nec arbitror omittendum, quòd prædicta Cubella pernoscens habere conscientiam informatam, quòd prædictus Santillus ipsam non adulterauit sed tantummodo interfuit cum aliis ad inferendum violentiam in ingrediendo eius domum, ideò eidem Santillo omnem iniuriam & violentiam remisit: ex qua remissione inhumanum quippe videretur procedi posse cõtra ipsum ad alterius pœnæ impositionem,
46 quam legis Iuliæ de vi publica, cuius pœna est †hodie deportatio. tex. est in §. item lex Iulia institu. de publ. iudi. & in l. j. ff. eodem tit. loco cuius pœnæ succedit bannimentum hodie. l. amissione. ff. de capit. dimi. cũ banniti nostri temporis æquiparentur deportatis. gl. in §. relegati. institu. quibus mod. ius patr. pote. solu. in glo. j. versi. sed bannitus. Barro. in l. illicitas. §. qui vniuersas. ff. de offic. præsid. Bald. in l. j. in j. q. ff. de hære. institu. & ista quidem esset sibi pœna conformis delicto
47 & quælibet alia esset seueriisima: †& iudex in condemnando debet minorem pœnam eligere. l. pen. & fin. ff. de pœn. ita Card. Alexan. in c. rursus. extrà qui cleri. vel vouen. v. col. & Cæpo. in l. si fugitiui. vj. & vij. col. C. de serui. fugit. & facit vera no. Ioan. de Neuiza. in sua sylua nupt. in vlti. char. j. col. cùm non semper delinquenti sit imponenda pœna mortis naturalis, etiam lege permittente. iuxta illud:

Si quotiens peccant homines, sua fulmina mittat
Iuppiter, exiguo tempore nullus erit.

48 Et ideò dicit tex. in c. vera iustitia. xlv. dist. †quòd vera iustitia est, misereri delinquentibus. quem tex. allegat ad hoc Franc. de Are. in consi. clxv. sicut Ioan. & c. vlt. col. & ideò dicit tex. in c. quia plerunque. §. his ita. ij. q. vij. quòd qui putant misericordiam negandam esse peccantibus, & de iustitia sua præsumunt, a domino percussi intereunt: quia iudicium sine misericordia erit illis, qui nolunt facere misericordiam delinquentibus. quibus dicitur per Salomo. noli esse nimis iustus, & alibi dixit gloss. in cap. serpens. de pœni. distinctione j. quòd quis non debet esse nimis iustus, & ideò dicit text. in cap. nisi cùm pridem. ante medium, de renuntia. & ibi glos. quòd nimis iustus quandoque in sua iustitia perit. allegat cap. de his. ij. q. vij. & dicto c. serpens. & ita consulo iuris esse. & ita Deum testor, quòd ego facerem, si iudicarem in præsenti causa.

Thomas Grammaticus Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Inimicitia capitalis nedum inducitur ex tortura illata, verùm etiam ex sola carceratione.*
2 *Carcerati per iudicem repelluntur à testimonio contra ipsum iudicem in causa syndicatus.*
3 *Testis repellitur à testimonio contra illum cum quo litigauit, seu litigat in causa criminali.*
4 *Testis inimicus dicitur ille, qui accusat aliquem de crimine.*
5 *Testes inimici capitales non debent recipi in testes.*
6 *Testis nedum inimicus repellitur, sed etiam suspectus de inimicitia capitali.*
7 *Testis inimicus repellitur à testificando, etiam si iusta causa fuerit inimicus.*
8 *Testis inimicus repellitur à testimonio, etiam si in vltimis constitutus tenens corpus Christi ita deponeret.*
9 *Testes inimici etiam in crimine lasæ maiestatis repelluntur, vbi plenè licet infames eo casu, & aliàs inhabiles admittantur.*
10 *Testis deponens protulisse falsum testimonium pro Titio, non probat contra ipsum Titium.*
11 *Testibus dicentibus, precibus & rogatu alterius falsum deposuisse, non creditur.*
12 *Inquisitio non potest formari ad dictum solius socij criminis.*
13 *Qualitas personæ multum confert ad remouendum præsumptionem falsitatis.*

CONSILIVM XLVI.

IN Christi nomine. In causa Magni. Tristanni Doct. cum regio fisco, vltra plenè allegata in primis allegationibus meis, de quibus suprà in consil. xl. pro iustificatione capturæ & torturæ inquisitorum de proditione & tractatu aduersus ipsum Magni. Tristanum castellanum castri insulæ Brundusinæ, audio quòd duo ex inquisitis & carceratis prædictis edocti de canibus quondam ingeniosi Petri nauarri, vt eorum malè gesta non detegerẽtur, cõsentes ex infrà dicendis euitare tantæ notoriæ proditionis supplicium, dum aliàs examinati fuissent in testes, in quadam causa ciuili mota per prædictum castellanum contra ciuitatem Baroli, ad eius instantiam deposuerunt, quòd ad instigationẽ ipsius Magni. Tristani falsum testimonium in causa prædicta deposuerunt contra ciuitatem, seu vniuersitatem prædictam Baroli: & quòd insuper viderunt eundem Tristanum falsam monetam cudentem, & incidentem bonam. hæsitat ergo quanta fides sit testibus prædictis adhibenda, extante inimicitia capitali inter eos & prædictum Tristanum: cùm ipsos carceraverit, & torturam intulerit: vt pluries ipsimet confessi fuerunt in publica audientia, & coram Illustri. Prorege, prout in memorialibus oblatis per eosdem, & in processu præsentatis continetur, ac etiam ex meritis probatorum, & iuris dispositione cautum est, quòd nedum ex tortura illata, verum etiam ex sola carceratione inimicitia capitalis inducta sit inter ipsos & prędictum Tristanum carcerantem: † & quæ inimicitia r
semper durare præsumitur, nisi contrarium probetur: secundum Bald. in l. non ignorabit. in fine. C. ad exhi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ben.& in l.seruus.C.fami.ercis.& in authen.si dicatur. C.de testib.& Fely.in c.cùm oporteat.vj.colum.extrà de accus.& ideò dixit Bald.in l.in ipsius.C.fami.ercis.
2 † quòd carcerati per officialem repelluntur à testimonio in syndicatu contra ipsum officialem.& hoc,quia præsumitur ei odiosus,per illum tex.& consequenter non admittitur,sed repellitur à testimonio: vt in authent.de testib.§.si verò quis dicat odiosum.refert & sequitur Amo.Iustinus in tract.syndi.in vers.suprà dictus dominus potestas.tertia columna.in versi.aduerte insuper,quia multi.& tantò fortius,cum de præsenti & ante & post prædictam eorum depositionem litigauerint,& litigent de prædicta eorum carceratione & torturaillata eisdem per prædictum Magni.Tristanum in magna curia vicariæ:in qua eundem puni-
3 ri & castigari petierunt:ob † quod tanto fortius capitales inimici censendi sunt.dixit Barto.in l. testium. ff.de testi.Anto.de Butr.& Abb.in c.j.de iudic. & plenè Alexand.de Imo.in addi.ad Barto.in d.l.testium. in ver.hoc limita,nisi inimicitiæ superuenerint ,concurrente maximè,quia ipsimet testes accusarunt prædictum Tristanum de tortura prædicta,& falsificatio-
4 ne, † ac etiam incisione monetæ:& sic de crimine capitali,quo casu dicuntur capitales inimici.Ita Barto. in l.iiij.§.fin.ff.de adimen.leg.gloss.in l.iij.ff.de arbit. Abb.in c.accedens.vt lite non contesta.glo.instit. de excusa.tuto.§.item si propter.tum etiam,quia dum testificati sunt in causa criminali,contra ipsum Tristanum,dicuntur etiam ex hoc capitales inimici. Abb. in c.cùm p.in fine.de accusa.Alexand.in l.in testibus. ff.de testib.Marsi.in consi.xxxj.iij.colum. j.volum.& ideò tanquam capitales inimici non debuerunt reci-
5 pi in testes, † nec examinari.dixit Bartol.in authen.si dicatur.C.de testib.Specul.in titul.de teste.§.j.in princip.gloss.& Bartol.in l.iij.ff.eod.titul. Innoc.& doct. in c.cùm oporteat.de accusa.& in c.cùm p.manconel-
6 la.eod.titu.& ibi subdit,† quòd nedum inimicum, sed & suspectum de inimicitia capitali repelli.& refert Bald.in d.authen.si dicatur.sufficit enim adparere de causa inimicitiæ,licet inimicitia ex animo non probetur.dixit Innoc.in c.cùm I.& A.de re iudi.Bald. in l.præscriptione.C. si contra ius vel vtili.publi.& Abb.in d.c.cùm oporteat.& plus dixit Anton.de But. in c.vt debitus.extrà de appel.inimicum repelli à testificando,etiam si iusta causa fuerit inimicus: & in
7 tantum testis inimicus repellitur, † quòd etiam si infirmus ad mortem existens,& reciperet corpus Christi,sibi non crederetur testificando contra inimicum. voluit Bald.in titul.de pace constan.in versic. vasalli.
8 & sic ex præmissis infertur, † quòd tanquam inimici recipi minimè potuerunt,& recepti non probant inimici,etiam in crimine læsæ maiestatis,in quo licet admittantur testes inhabiles,& infames,ac crimino-
9 si,l.famosi.& l.ij.ff.ad leg.iul.maiesta. † & not.gloss.in l.iij.§.lege iulia.ff.de testi.& plenè Alexan.in consilio xj.j.volumine.attamen testes inimici non admittuntur.dixit Barto.in l.in quæstionibus.ff.ad leg. iuliam maiest.consuluit Alexan.in consilio cxxvj.in fine.in iiij.volumi.Specul.in titul.de accusa.§.j.versic. finali. Par.de pute.in tracta.syndi.in versi.suspicio.in c.semel fuit interro.ij.columna.licet de præallegatis decisio. nullam faciat mentionem. & idem consulendo tenet Philip.Decius in consilio clxxv.incipien.in causa falsitatis,iij.columna. Et tantò fortius circunscriptis prædictis minimè in testes admittendi sunt, cùm admissi non probent,nec eis credendum sit ex pluribus: & primò,quia socij criminis se faciunt & participes, cùm dixerint ad instantiam prædicti Magnifici Tristani falsum testimoniũ perhibuisse. Ita † in propriis 10
terminis consuluit Petr.de Ancha.in suo consil. xxiij. j.columna.& quòd eo casu in præiudicium prædicti Tristani non probant,idem consuluit Fulg.in consilio clxxiij.incipien.in causa inquisitionis.prima columna.vbi pariter concludit non esse credendum testibus asserentibus se falsum deposuisse precibus,† & 11
consilio inquisiti de huiusmodi falsitate: & hoc per regulam quia socius criminis non debet interrogari. l.finali.C.de accus.in l.quoniam liberi.C.de testi.j.columna.& ibi dicit,quòd non est de casibus exceptis, in quibus dicta regula non procedit. & idem tenet Fulg.in consilio cvij.incipien.super eodem.columna tertia.vbi subdit, quòd talis depositio falsorum testium non facit indicium etiam ad inquisitionem formandam.Idem tenet Fulgo.in consi.cxxxvj.incipien. in causa criminationis.colum.fin.versic.nouissimè,& plenissimè in propriis terminis præsentis casus consuluit Deci.in consil.cxxxix.incip.lætatus sum.in v.col. vbi quàmplures decisiones,& consilia ad idem adducit.& præmissa maximè concedenda sunt, cùm aliter de prætensa falsitate nedum non adpareat,verum etiã nulla insit suspicio.Et ad dictum solius socij criminis 12
inquisitio formari non potest, † vt tradit not.Fulg.in consil.cxxxvj.columna fin.ver.nouissimè verò.& Decius.in consi.clxxxix.v.columna.versic.v.principaliter.& idem sequitur consulendo Marsi.in consi.lxxix. incipien.salus omnium.iiij.columna.ij. volumi. concurrente insuper optima fama ac nobilitate prædicti Magni.Tristani,qui semper optimæ famæ tentus,& communiter reputatus fuit,etiam per cap. Regem gloriosæ memoriæ.& successiuè per Proreges præsentis regni:maximè circa administrationem iustitiæ in principalibus ciuitatibus regni pluries ad earum officia reiteratus,ob eius bonam famam,& mores,ob quod qualitas suæ personæ multum operabitur ad remouendum præsumptionem falsitatis:vt not.Bald.in l.ij.C.de falsi.& in l.quoties.§.sed non in corpore.ff.de hæred.institu.Francisc.de Aret.in c.cùm p.manconella.de accus.& consuluit Deci.in suo consilio clxxv. columna quinta.& ita iuris esse intrepidè consulo,

Thomas Grammaticus Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Testes deponentes se aliter dixisse in suis depositionibus, quàm per notarium scriptum fuit,dum de falso agitur, est potius standum eorum dicto,quam notarij.*
2 *Subscribens se scripturæ per alium factæ,sibi præiudicat, ac si totam scripturam ipsam sua propria manu scripsisset.*
3 *Subscribens se scripturæ alterius,ad hoc vt sibi præiudicet,requiruntur tria concurrere,ad hoc vt probem: videlicet primò quòd ita scripsum fuerit de eius voluntate. Secundo,quod scripturam ipsam viderit. Tertio ,quòd ipsam legerit. & nu.4.*
5 *Testium dicta non possunt dici falsa,quando possunt aliqua interpretatione verificari.*
6 *Testis dictum vt saluetur,sufficit aliquid esse verum,vel non esse implicitè.*
7 *Possessio præsumitur ex perceptione fructuum,seu pensionis.*

Testes

8 *Testes sufficit esse concordes in facto principali, in quo consistit substantia negotij, licet in aliis sint discordes: quia non ex hoc poterunt reputari falsi seu varij, nec reprobantur.*
9 *Testes si contradicunt inter se in modico,& contrarietas etiam non esset concordabilis in substantia negotij facti principalis,non vitiantur eorum dicta,nec possunt ex hoc falsi reputari.*
10 *Pluralitas actuum in dubio præsumi debet ad euitandum falsitatem.*
11 *Interpretatio semper facienda est, vt falsum excludatur:& ideò datur cautela vt fiat interrogatio de vnitate actus.& nu.12.*
13 *Contrarietas in teste est excusabilis ob decursum temporis,etiam trium annorum,cùm infra tantum tempus de facili inducatur oblitio.*
14 *Oblitio præsumitur in teste ex tractu temporis, in quo testes possunt quodammodo variare fidem.*
15 *Obliuisci quis de facili potest de præterito, etiam de eo, quod ipsemet fecit.*
16 *Testis credens dicere veritatem,iurando sic esse,non potest dici periurus,nec falsus:licet veritas fuerit in contrarium eius,quod dixerit.*
17 *Credulitas vehemens,habetur pro certitudine.*
18 *Indicium vnum sufficiens ad torturam,euanescit ob bonam famam inquisiti.*
19 *Personarum qualitas multum attenditur in facultatibus considerandis.*
20 *Oblitio cadit in teste spacio duorum annorum:& quandoque minori tempore.*

CONSILIVM XLVII.

SVmmi opificis præsidio petito, Amen. In causa honorabiliũ Io.Ant. Sussuani, Marci de iustitiario,Martini hispani, ac Loisij testium productorum per Illustriss. Marchionissam oyræ aduersus Magni.Nicolaum de summa super promissione de reuendendo domum cum apothecis facta eidem Marchionissæ, exposita querela de falso,contra testes prædictos per præfatum Nico.prætextu, quòd in lite mota contra illos de campora possessores dictæ domus & apothecæ tanquam habentes causam à prædicto Nicolao Io.Anto.ipse & Marcus in testes producti deposuerint,quòd domina Marcella mater Marchionissæ possederit quousque apotheca prædicta peruenit in posse illorum de campora.Prædictus verò Marcus repetitus in magna curia,& pariter Io.Anto.dixerant,quòd fracto exercitu Gallorum apotheca prædicta,& domus peruenerunt in posse Ioan.de vrbina impetratoris ipsorum bonorum.Et demum Marcus ipse dixit se nescire, ad quem peruenerint.sed credit peruenisse ad eandem Marcellam, & successiuè ad Marchionissam, attamen de omnibus se refert scripturis,& insuper ambo prædicti deposuerunt actuarium errasse; quatenus aliter scripserit,& ipsi se subscripserunt, non lectis eisdem per prius eorum depositionibus per prædictum actuarium Præsupponendo quòd dixerint se aliter deposuisse, quàm scriptum fuerat, & sic potius dicto ipsorum, quàm actuarij aliter scribentis standum erit, dum de falso querulari sunt.Ità in particulari † voluit Specu. in titu.de teste.§.j.versic.sed pone,ecce iudex.& in tit. de instru.edi.§.testat.versic.sed quid si vnus.& ibi subdit,quòd omnes doct.Bono.in suo priuato examine ita concordarunt, quòd non credatur tabellioni contra testem,quando testis accusatur de falso. & sequitur Ludouic.Roma.dicens hoc esse verum dictum & singulare in l.prima.§.finali.de verbor.oblig.sequitur Abb.in cap.ad audientiam.& ibi Felyn.extrà de præscrip.& cap.cùm causam, quæ inter archiepiscopum.extrà de testib.vbi subdit hoc dictum Specu.esse multum not.idem tenet Angel.& Imo.in l.j.& si quis neger.ff.quemadmo.testa.aper.Salyc.post Cyn. in l.si quis decurio.de fal.& consuluit Alexand.in consilio lxx.viso processu.j.colum.in primo volumine.& consilio xlix.incipien.visis processibus.ij.volum.Nec suf fragaretur fisco obiicere, quòd ipsi testes se subscripserunt,& sic non possent replicare se non ita deposuisse,cùm subscribens se scripturæ per alium factæ,sibi ita præiudicat,ac si scripturam ipsam totam eius propria manu scripsisset: † vt dixit Bald.& Angel.in 2
l.emptor.§.Lucius.per illum text.ff.de pact.& plenè Iason in l.prætor ait.§.cogentur.iij.colum. ff. de eden. Ex quo ad hoc vt subscribens sibi præiudicet, requiruntur plura concurrere. Et primo, † quòd ita scri- 3
ptum fuerit de eius voluntate.Secundò,quòd scripturam ipsam viderit.Tertiò,quòd ipsam legerit.text.est in proœ.instit.in §.igitur.ibi,vidimus,legimus, & recognouimus,& plenissimum constitutionum nostrarum robur accommodauimus, &c.& quod ibi not. scribentes.text.est etiam in l.finali.C. plus val. quod agi.& quod ibi dicit Bald.qui in propriis terminis decidit casum istum, † & insuper subdit,vt examina- 4
tor completo examine debeat legere depositionem factam ipsi testi,ad hoc vt errores corrigi possint.& facit ad hoc not. consilium Pauli de Castr.cccxlviij. incipien.de causa.& facit,quod not.Bart.in l.diuus.§. item senatus.ff.de falsi. quod tantò magis tenendum est,cùm articulatum fuerit actuarium ipsum non consueuisse in causis,in quibus examinat, legere depositiones testibus examinatis per ipsum, & post lecturam ipsarum eosdem subscribi facere. Nunc autem dico,quòd stante depositione testium in puris terminis,etiam quòd non deposuissent contra scripturam actuarij,asserendo non ita deposuisse: negari tamen non potest,quin omnia bona prædictæ Marchionissæ & Marchionis coniugum non peruenerint in posse Ioannis de Vrbina impetratoris ipsorum.& ideo quatenus testes ipsi deposuerint Marcellam ipsam possedisse vsque ad tempus, quo peruenit apotheca prædicta ad illos de Campora, clarum est, quòd minimè Nicolaus ipse de Summa possederat,sed præfatus Ioannes de Vrbina impetrator ipsorum bonorum prædictorum coniugum, & quæ bona demum restituta fuerunt eisdem coniugibus, tanquàm propria: & sic adparet cessare suspicionem falsitatis testium, † cùm 5
de iure dicta testium non possint dici falsa, quando possunt aliqua interpretatione verificari, per text.in cap.cùm tu.de testibus.& not.Innocen.in cap. causam,quæ,extrà de rescript.ita consuluit Bald.in consilio cccxxiij.in quarto volumine.incipien. præmittendum est ad euidentiam. nam dictum testis ad hoc † vt saluetur, sufficit aliquid esse verum,vel non esse 6
implicitè.dicit gloss.in cap.si quando.in versic. rationabili.& ibi Butr.in recollectis & non in lectura, extrà de rescrip.& sequitur Bertachi.in reper.suo in versicu.testium impugnatio.secunda colum.in v.versic. Nec militaret quatenus ex aduerso diceretur,quòd

Universidad de Deusto
Biblioteca

imò post Ioan.de Vrbina bona ipsa peruenerunt in posse ipsius Magnifi.Nicolai à quo causam habuerunt illi de campora:& sic adparet testes ipsos falsos modò deposuisse,dum deposuerunt semper possedisse dominam Marcellam,& succesiuè dominam Marchionissam,quousque bona ipsa peruenerunt ad illos de campora.nam hoc clarissimè soluitur ex depositione eiusdemmet magni.Nicolai,qui in sacro consilio examinatus tanquam principalis deposuit, quòd Marchio tenebat in affictum domum prædictam & apothecã: & sibi respondebat de affictu præfato:ergo necessariò
7 infertur,† quòd ipse Marchio seu Marchionissa percipiebant pensiones, & ex perceptione pensionis & fructuum seu mercedis,præsumitur possessio,imò dicitur possessio penes percipientem,& non penes aliũ; per id quod habetur per gloss.& Bart.in l.qui vniuersas.§.qui per colonum.ff.de acquiren. poss. per Bar. in l.litibus.C.de agri.& censi.per Bar.& doct.in l.quamuis.ff.de acqui.poss.& in l.Celsus.ff.de vsucapio.& in l.j.ff.sol.mat.Bald.in l.si quis.C.fin.regun.& in l. post sententiam.C.de senten.& hoc verisimiliter non poterat innotescere testi,quòd Marchio ipse tenuisset dicta bona affictata cùm per prius eundem recognouissent tanto tempore.Quo verò ad secundum caput assertæ falsitatis,cùm prędictus Ioan.Anto. deposuerit, quòd dum moraretur Marchionissa ipsa in domo illorum de Paparis prope portam Nolanam,& voluisset perere ecclesiã diuæ Mariæ annuntiatæ, testis ipse cum aliis seruitoribus,& signanter cum Martino & Lolsio de Rosa ibidem degentibus,associauerunt eandem Illustriss.dominam ad ecclesiam prædictam, in qua ecclesia prædictus Nicolaus de Summa eidẽ Marchionissæ retrouendere promisit.Martinus verò deponit,quòd dũ venisset à terra Marigliani,& esset apud ecclesiam prædictam annuntiatæ,& propriè vbi existunt marmorarij obuiauit prædictæ Marchionissæ, tunc accedenti ad ecclesiam prædictam: & sic ipsam associauit:vnde dicitur contrariari cum Ioan.Anton. deponente associasse vnà cum Martino à suprà dicta domo vsque ad ecclesiam prædictam. Item Martinus deponit, quòd post promissionem prædictam de retrouendendo,factam per dictum Nicolaũ reliquit eandem Marchionissam intus ecclesiam, & recessit.Ioan.Anto. verò deponit eandem associasse vsque ad domum.nam rectè consideranti non agitur in præsentiarum,si Martinus obuiauerit Marchionissæ,vel associauerit ipsam à domo:sed agitur, an fuerit probata promissio de retrouendendo per ipsos testes: & ex iuris dispositione sufficit testes esse concordes in facto principali, vbi consistit substantia negotij, de
8 quo litigatur,licet in aliis sint discordes.† nam non ex hoc reprobantur,nec possunt falsi reputari.tex.est in l.quisententiam.& ibi Barto.& Ange.l. C. de pœn. quem ad hoc originaliter not.Oldr.vt refert Bald. in l.j.in fine.C.si plures vna sent.Ita consuluit Ioan. de Ana.in consi.lxxvj. visis & consideratis attestationibus.Idem consuluit Alexan.in consil.cv. vlti. colum. in iij.volum.& subdit Ioan.de Ana.in dicto consilio lxxvj.quòd tunc videntur testes ipsi melius deponere nec videntur eundem præmeditatum sermonem attulisse.contra.l.iij.& ibi Barto.ff.de testib.& ideò dixit Bald.in l.testium.secunda columna.C.de testibus. quòd quando testes deponunt vnum & eundem sermonem,præsumitur præmeditatus:& quòd adinuicem fuerint in simul alloquuti, vel quòd sint subornati.& ideò S.Tho.in secunda secundæ.q.lxx. artic.ij. circa finem,dicit,quòd in minimis non substantialibus discordia testium facit,quòd eorum testimonium reddatur credibilius:vt inquit Chrysosto. super Matthæum,quoniam si in istis non substantialibus testes vnanimiter concordarentur,viderentur præmeditato sermone deponere.Hinc voluit Spec.in titu.de teste.§.j.versic.item, quòd addit aliquid de suo,quòd si testis scienter addidit aliquam falsitatem dicto suo dummodo falsitas ipsa non tangat substantiam necessariam negotij principalis, super quo deponit,quòd tamen dictum eius valet & tenet. Idem sequitur Anton.de Butr.in cap.cùm causam.in fine.de testibus.& maximè concedenda sunt præmissa, cùm contrarietas ipsa sit modica inter dictos testes.& de iure contrarietas modica etiam non concordabilis, etiam in iis, in quibus consisteret substantia negotij principalis, non vitiat dicta testium: nec possent reputari falsa.† Ita in specie tenet Anton.de Butr.in cap.ij. de 9
regular.& consuluit Alexand.in consilio xxiiij. incipien.animaduersis.in secundo volumine. vltima columna.& in consilio cv. incipien.viso ac diligenter considerato. in quarto volumine. idem Alexand. in consilio v.in primo volumine.Felyn.in cap.cùm tu. extrà de testibus.quarta columna.versic.ij.not.Iaſ. de May.in l.bonorum.ix.columna.C.de bono. possess.secundum tabul.subdens hoc alibi non legisse.& maximè cum de facili esse potuisset, vt alia vice Martinus ipse associasset prædictam Marchionissam ab eius domo ad ecclesiam prædictam,ad quam sæpius ipsa declinare consueuerat: & ab ecclesia præfata ad eius domum, tanquam eius familiaris,seu seruitor:præsertim cùm pluralitas actuum in dubio præsumi debeat ad euitandum falsitatem testium.† text.est bonus in 10
cap. cùm tu.extrà de testibus. & clarum est in iure, quòd semper facienda est interpretatio,vt falsum excludatur.dixit Bald.in l.iuris gentium. in §.quod ferè.ff.de pact.& † in l.Imperator.ff.de stat.homin.Alexand.in consilio lxx.& lxxiiij.in primo volumine. & 11
consilio xciij.in v.volumine.Philip.Deci. in consilio clxxxix.incip.lætatus sum.& ideò inoleuit not.cautela ad euitandum, ne testes discordantes concordentur per multiplicationem seu reiterationem actuum vt potuisset esse in casu præmisso.quòd fiat interrogatio de vnitate actus.Ita per tex.in cap.cùm † Ioannes. 12
de fide instrumen.docet nos Specul.in titul.de teste.§. iam de interrogatoriis. versic. quid si vnus testis.& ideò dicit Barto.in l.j.§.si quis neget. ff. quemadmod. testamen. aperi. quòd quando est discordia inter instrumentum & testes in eo non descriptos,debet fieri articulus de vnitate actus.Idem tenent Bart. & Bald. in l.secunda.C.de bono.posses.secundum tabul.vbi dixit, quòd ex confessione aduersarij potest probari vnicum fuisse testamentum, etiam si probationes viderentur inducere de diuersis testamentis. Idem de præmissis omnibus plenè refert & sequitur Felyn.in cap.cùm Ioan.eremita.iij.colum.extrà de fide instru.

Et præmissa maximè procedere debent in ipsis testibus bonæ ac optimæ famæ,vt plenè probatum est tam de eis,quàm de producentibus ipsos contra quos quidem indicium contrarietatis est † excusabile re- 13
spectu decursus temporis trium annorum, cùm infrà tantum tempus de facili induci possit obliuio in tẽ-

ste,

ste,ex quo testes possunt quodammodo variare fidem ex temporis tractu.text.est in l.iij. §. duæ autem sunt
14 causæ.ff.de carbo.edict. † cùm hominum memoria labilis sit,& non de facili diururna.l.si arbiter.ff.de proba.ita dicit Gand.in titu.de falsa.in versi.quæstio talis est:quidam notarius.& in versic.econtrà videtur.&
15 ideò Spec.in titu.de loca.§.vj. versi. lxv.dixit,† quòd obliuiſci quis de facili potest de præterito, etiam de eo,quod ipsemet fecit.& sic quatenus Io.Antonius dixerit in eius depositione Martinum venisse à domo; cum domina Marchionissa,& pariter cum ea ad domum rediisse,& cætera supradicta:credebat enim veritatem dicere,& iurando sic esse,non potest dici falsus nec periurus: licet veritas fuerit in contrarium
16 eius † quod dixerit. dixit pulchrè Bald.in l.ij.§.quod obseruari.C.de iura.colum.per illum tex.Petr.de Anchar.in c.ij.de iura.calum.in vj.refert & sequitur Feli.in c.j.circa fi.vt lite non contest.& consuluit Marsi.in suo consil.lxxvij.in ij.volu.Et licet Bal. videatur
17 sentire id non procedere in teste,† qui debet deponere de veritate,sed tantum sentiat hoc locum habere in iuramento credulitaris.non videtur quòd bene dicat,ex quo si testis iurat aliquid verum esse ductus iusta credulitate,licet veritas sit in contrarium,non debet ex hoc argui periurus aut falsarius: quoniam vehemens credulitas habetur pro certitudine: vt dicit Imol.in c.fi.post med.de iura.calum.& in c.ex literis. de iureiur.Archi.in c.beati.ij.q.vij.Io.de Imo. in l.in repudianda.ff.de acquiren.hæred.Alex.in l.j.ff.si certpet.Pet.de Anc.in cõsi.ccxxxv.incip. visis diligenter. iij.col.& in consil.cclix.incip.super primo quæsito. vbi dicit, quòd vehemens opinio consona veritati æquipollet certitudini.allegat glo.in l.si extraneus. §. sciendum.& ibi Bald.ff.de acquir. hæred. & ibi etiam per Io.de Imo.& sic hoc indicium.quòd resultat contra testes de prætensa varietate in circunstantiis,eneruatur ac excluditur ob bonam & optimam famam
18 ipsorum testium: † cùm ex bona fama indicium vnũ licet sufficiens ad torturam,excludatur, & eneruetur in tantum,quòd torqueri non potest homo bonæ famæ propter vnum indicium.ita voluit Bald.in l.fi.in fine.vlti.colum.ff.de proba.refert & sequitur Alex.in l.si.iij.col.ff.de quæstio.& in consi. xc. incip. viso themate antè scripto.pen.col.iij.vol.Catald.in suo tract. syndi.ver.cxlij.incip.adde quia sæpè. Ange.in l. milites.C.de quęst.& consuluit Deci.in consil.clxxxix.incip.lętatus sum.pen.col.Quod maximè cõsiderandũ
19 est hoc de bona fama in falsitatibus, cùm † qualitas personarum multum operetur ad remouendum præsumptionem falsitatis:vt not.Bald.in l.ij. C.de fal.& in l. quoties-§.sed si non in corpore.ff.de hæred. insti. & facit quod not.Hostien.& Io.And.& Ant. de But. in c.finem litibus.de dolo & contu.vbi dicunt, quòd propter qualitatem personæ excluditur præsumptio calumniæ:& not.Alex.in l.properandum.§.sinautem alterutra.C.de iudi.& quod not.Abb.post Anton.de Butr.in c.postremo. de appel. & consuluit in specie Philip.Deci.in consi.clxxv.incip.in causa falsitatis.v. colum.& ideò dum aliqua contrarietas in non substantialibus considerari posset inter dictos testes, ex obliuione potius processisse adparet stante antiquitate facti,quòd antiquum dici potest factum, nedum ex
20 decursu trium annorum,prout in casu de quo agitur, verùm etiam † & duorum annorum duntaxat:vt clarum est,in quo temporis spacio cadit obliuio, & etiã quandoque in minori tempore seu spacio, vt rerum magistra experientia docet: quoniam labilis est memoria hominum.vt habetur in l. ij. C. de veteri iure enucle. & in l. peregrè.ff.de acquiren.poss. & consuluit in specie Marsi.in suo consilio lxxvij. incipien. in causa assertæ falsitatis. in primo volum.& ita consulo esse de iuris censura.

Thomas Gramm.Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Osculari mulierem per vim est pœna extraordinaria de iure.*

2 *Pœna extraordinaria imponenda,intelligitur illa quæ est consueta imponi in similibus,seu pro similibus criminibus:& nihilominus iudex conari debet,vt in quantum minus potest, condemnet.*

3 *Dispositio pœnalis pro aliquo crimine in specie contra aliquam ciuitatem,& eius ciues,non extenditur ad villas seu casalia eiusdem ciuitatis:sed solum contra ipsam ciuitatem,& ibi existentes.*

4 *Repreſalia si sunt concesse contra aliquam ciuitatem,vel eius ciues,non extenduntur ad villas seu casalia eiusdem ciuitatis.*

5 *Rapere viro nedum licet sponsam suam, verùm etiam illam,cum quo fuit tractatus matrimonij:licet alias pœna raptus sit capitalis.*

CONSILIVM XLVIII.

In Iusdem saluatoris nomine inuocato, Amẽ. In causa Christophori cautelam de villa afragolæ pertinentiarum Neapo. cum regio fisco, super osculo per eundem illato honestę mulieri, ac virgini Diamanti guerræ deeadem villa:est videndum primò,quia pœna veniat plectendus ille,qui per vim mulierem honestam deosculatus fuerit,& succesiuè,qua pœna affici debeat prędictus Christophorus. Quò ad primum, reperio † q. 1
ex dispositione iuris communis pœna osculi eo modo vt dictum est,erit pœna extraordinaria,prout inquit glo.not.in l.j.ff.de extraor.cri.quam sequitur & refert Andr.de Iser.in c.j.quibus mod.feud.amit.vbi narrat de Valerio maximo referente,quòd Publius Mauius occidit seruum suum deosculantem suã filiam. Idem quòd sit pœna arbitraria,tenuit Cyn.in l.si quis non dicam rapere.C.de episc.& cler.in vj.oppo.in sua distinct.& idem rectè intuenti tenet Bald.ibi in sua distinctione, dum dicit,quòd si peruenit ad actum remotum, vt osculum: mitius punietur,& refert Bald. gloss.prædictam,& Iac.Butr.ita tenuisse.& idẽ etiam voluit Saly.in l.is,qui cum telo.C.ad legem corne. de sicar.& erit dicta pœna extraordinaria, secundum quod consueta fuit imponi in illo loco, vbi ius redditur, pro similibus delictis:vt in l.hodie.in fi.cùm gl.ff. de pœn.& facit quod not.in l.quid ergo.§.pœna grauior.ff.de iis,qui no.infa.Ita not.dixit excellens doct. Dominus Petr.do.Albicis de Pisis,in quibusdam suis allegationibus existentibus ad pennã in libro meo diuersorum consiliorum antiquorum,quæ incipiunt.ſ. scriptæ sunt allegationes, &c. Quo enim casu iudex niti debet,vt quantuncunque minus potest, condemnet,& sic facere debet.gl.est no.in l.fi.ff.de prætor.stipul. † Ita consuluit eximius doctor antiquus dominus 2
Dominicus de Viterbo in suo consil.In nomine domini,eiusq; matris.in fi.quod est ad pennã in prædicto libro meo diuersorũ consiliorũ.& facit ratio: nam stu-

prum quod est plus, consummatum sine violentia, nõ punitur capitaliter, sed alia pœna: vt in §. item lex iulia. insti. de publi. iudi. sed per solum attentatum stupri, vbi solum fuit peruentum ad amplexum & osculum contra virginem inuitam, non maculatur virginitas mentis nec corporis: ergo mitius arbitrariè puniri debet: nec poterit tale arbitrium extendi ad mortem, iuxta gloss. in §. in summa. instit. de iniur. quæ voluit pœnam arbitrariam extendi posse vsque ad mortem. quæ gloss. communiter reprobatur in hoc. & contra illam tenet Bal. in l. quicunque. C. de seruis fugitiuis. Anton. de Butr. in c. de causis. de offic. deleg. & in terminis glo. in c. inquisitionis, extrà de accusat. & plenè Feli. in c. in literis. extrà de constitut. & omnes concludunt, quòd pœna arbitraria erit illa, quæ pro similibus imponi consueuit. De iure autem capi. regni est in specie capi. quod incipit Robertus &c. vniuersis præsentis edicti &c. sub rub. videlicet statutum contra Neapol. rapientes virgines, & parum infrà subdit,
3 in hac nostra ciuitate Neapol. per quod cap. † quod est locale in ciuitate Neapoli. imponitur pœna capitis deosculanti virginem: sed certè dispositio dicti capi. non extenditur ad villas, seu casalia ciuitatis Neapol. seu ibi, aut in eis degentes: licet qui de villa est, dicatur esse de ciuitate: per textum in l. qui ex vico. ff. ad municipa. cum vulga. cùm in materia odiosa appellatione ciuitatis vel ciuium non veniant, nec contineãtur villæ seu casalia: vt voluit Bald. in titu. de pace cõstan. §. imperialis. versic. sed hic dubitatur. & ibi subdit, quòd damnata ciuitate ad aratrum, non includuntur castra. Idem voluit Baldus, in l. j. §. j. ff. de offic. præfect. vrbis. Angel. in l. ciues. C. de appella. Bald. in authent. sed omnino. ne vxor pro mari. vbi si sunt repre-
saliæ concessæ contra ciuitatem vel ciues, non intelliguntur contra villas, vel casalia. & † quòd dispositio pœnalis contra ciuitatem vel ciues, non complectatur villas, vel casalia, tenet Alexand. de Imol. post alios in rub. solut. matrimonio, inij. char. & sequitur idem copiosus doctor Ludouic. Bolog. in repet. extraua-
gan. Theodosi. in vndecima parte, in versicu. vel comitatiuos. in iij. colum. & ita aliàs in facto reperitur fuisse iudicatum in Sacro Regio Consilio annis elapsis in causa Santoli de casoria, contra quem constabat de osculo, & fuit liberatus sub fideiussoria cautione, ex quo non veniebat sibi imponenda pœna capitis, ex quo erat de villa seu casali, & non de ciuitate Neapol. vt cõstat per processum penes honorabilem Ioann. perocta scribam fiscalem ipsius magnæ curiæ, & in eius banca. & amplius reperio Afflict. in suis decisi. quas dicit esse S. Consil. dicentem, quòd dum fere nisi Rex Federicus voluisset ab ipso & aliis doctoribus consiliariis, & auditoribus suæ Maiesta. scire quæ pœna de iure imponenda sit viro deosculanti virginem inuitam, & ætate maturam in platea publica extra Neapolim, fuit scriptũ suæ Maiestati prædictum deosculantem virginem contra eius voluntatem in strata publica, & acclamantem contra ipsum esse puniendum pœna relegationis à ciuitate Sarni: cuius erat originarius: & vbi fuerat delictum patratum per triginta milliaria, & ad pœnam pecuniariam moderandam, secundum eius diuitias & paupertatem: non tamen imponit in dicta decisione tempus præfinitum. & credo, quòd ob senectutem oblitus fuit: & est aduertendum hoc fuisse in ciuitate Sarni, & non in casalibus
4 Neapol. tamen idem dicẽdum esset ex præmissis, cùm capitu. illud odiosum & pœnale contra Neapol. non comprehendat villas seu casalia Neapol. & succesiuè nec degentes in eis attamen in casu præmisso dico, & plus clarissimè ex defensionibus eiusdem Christophori liquere in processu, qualiter præfatus Christophorus, & Diamantes præfata pluries fuerunt in tractatu matrimonij, & remanserant iam contenti adinuicem se matrimonio copulare. verùm ob impedimentum patrui eiusdem Diamantis, nullatenus volentis in dicto matrimonio assentire, superssessum fuerat: ideò cùm subtilis sit inuentio mulierum, quæ promptiores sunt ad Venerem, vt dicit Cy. in l. quisquis. in versiculo, ari filias. & ibi Salicet. C. ad legem Iuliam maiestat. intelligi fecit eidem Christophoro ac etiam pluries sibi formaliter hæc propria verba dixit: *si me voi pigliare per mugliere basame in publico, altramente luiy mei mai mete daranno;* & sic præcedente huiusmodi tractatu matrimonij, & voluntate ipsius Diamantis Christophor. ipse eandem osculatus est, dicendo: *statime testimonij como iola basocha me è mogliere:* & sic resultat † quod in fortioribus terminis voluit singulari-
5 ter dominus Abbas in cap. cùm causa. extrà de rapto. vbi dixit, quòd licet pœna raptus sit capitalis, per textum, in l. vnica. C. de rapto. virgi. adeò quòd de iure ciuili etiam sponsam propriam rapere non licebat.

Temen secus est de iure canonico, quod prçualet in matrimoniis: per d. cap. cum causa. ex quo infertur, q nedum sponsam impunè liceat viro rapere, verùm etiam eam, cum qua fuit tractatus matrimonij. Partter ergo & in casu de quo agitur, in quo maior ratio vrget, cùm sit longè minor pœna in osculo, quàm in raptu, vt suprà demonstratum est, & tamen si raptus ob præcedentem tractatum matrimonij impunibilis est, multò magis propter præcedentem tractatum matrimonij erit & osculum impunibile, præcedente præsertim ordinatione, & voluntate puellæ: vt suprà dictum est. & hoc dictum Abb. in prælegato capitul. cum causa refert & sequitur pro not. do. Anto. de Alexan, iurisconsultorum in hoc Siciliæ & Neap. regno proculdubio suo tempore princeps, in addi. ad Bald. in prædicta l. vnica. C. de raptu virgi. Ex quibus concludo prædictum Christophorum non esse in aliqua pœna, & meritò liberandum, & ita consulo iuris esse.

Thomas Grammaticus Vtriusque Iuris Doctor.

Et sic fuit prædictus Christophorus absque aliqua impositione pœnæ liberatus, & matrimonium exequutum.

SVMMARIVM.

1 *Confessio delicti vbi adparet, non est aliter curandum de forma inquisitionis. & nu. 2.*
3 *Vulnus in dubio præsumitur letale, & in dubio vulnerans tenetur de occiso, cùm euentus mortis sequuta id ostendat, & tamen totum hoc consistit in arbitrio iudicis.*
4 *Vulnus quando est in loco periculoso, & medicus refert esse mortale, tunc probatio negatiua, videlicet, quòd non decesserit ex vulnere, est valde difficilis.*
5 *Vulneratus debet ipse se curari facere, & si non adhibuit sibi salutifera, non excusatur.*
6 *Si super vulnere medici examinati diuersimodè deponunt, eo casu iudicatur contra vulnerantem: & præsumitur ex vulnere decessisse.*

Pœna

7 *Pœna non mitigatur in seruo.*
8 *Seruus est, ergo fur: seruus est, ergo malus: tenet consequentia.*
9 *Signum, quod quis aliquem animo occiendi percusserit, adparet, si cum gladio percussit.*
Animus occidendi comprehenditur, quando quis gladio percussit.
10 *Mortuus præsumitur ex vulnere, si infra paucos dies post vulnus decesserit, etiam si infra lx. dies decesserit, secus si infra octo menses.*
11 *Vulnus si probatur fuisse mortale, non iuuant probationes, quòd ob malam curam vel negligentiam decesserit.*
12 *Interpretis vnius dicto statur, quando alij non interfuerint.*
13 *Vulnerans si accusatus fuit de vulnere, & petitum puniri, dicitur criminaliter actum: & videtur petitum de lege cornelia condemnari.*
14 *Homicida inquisitus, quòd occiderit Titium, debet condemnari tanquam occiderit: licet Titius fuerit mortuus post finitam inquisitionem, & ea pendente mors superuenerit.*
15 *Iudex dum cognoscit vel suspicatur aliquid per calumniam petitum, potest petentem ex officio repellere, & exceptionem non admittere etiam si fuerit iuratum quòd non animo dilatandi factum sit.*
16 *Iudex vbi nouit aliquid ad protrahendum litem fieri, debet ex officio occurrere.*
17 *Confesso crimen potest defensio denegari cùm ob confessionem dicatur delictum notorium.*
18 *Confessus delictum est confestim condemnandus.*
19 *Homicida dum instat ad defensum vt res protrahatur debet interfici, & post ea inquiri.*
20 *Terminus non debet dari querulanti ad probandum contra iudicem in causa syndicatus, sed debet grauamen allegans ex eisdem actis & processu illud iustificare, imò si ex nouis actis contingerit reuocari quod fecit, iudex non poterit dici malè iudicasse, nec quòd teneatur in aliquo.*
21 *Sententia si est iusta ex primis actis ex quibus iudex iudicauit, debet iudex ipse absolui, licet ex nouis possit impugnari.*

CONSILIVM XLIX.

SVmmi rerum opificis præsidio iterato, Amen. In causa querelæ expositæ in syndicatu contra me & cæteros meos collegas, iudices magnæ curiæ vicariæ, per honorabilem Saluato. de ysopo de Neap. super emendatione pretij sui serui, ex nostra sententia vltimo supplicio cõdemnati, prætextu, quòd fuerit eidem seruo tortura illata contra formam capitulorum Neapolitanis concessorum, ex processu informatiuo. Item quòd nõ fuerit eidem seruo statutus condecens terminus ad faciendum suas defensiones. Item, quòd ille vulneratus per præfatum seruum decesserit non ex vulnere, sed ex mala cura, & quòd fuerit per eandem magnam curiam, & sic per nos sanctissimè pronuntiatum. Constat enim per inquisitionem formatam contra præfatum seruum, quòd ex causa, quòd ille pauper occisus ilico ad ipsius serui requisitionem sibi non erogauerat duas armellinas, seu sectinas sibi debitas ex delatione carnium, quas seruus ipse detulerat ad eius marcellum, eundem Nicolaum Franciscum vulnerauit, ex quo quidem vulnere mors sequuta fuit infra dies xij. vt hæc omnia ex meritis probatorum, & signanter per ipsius met serui confessionem adparet, ac ex eodemmet vulnere decessisse, vt deponunt Magnificus Ioann. de Montecello medicus, & chirurgicus, vnà cum duobus aliis expertis deputatis ad curam infirmorum venerandi hospitalis sanctæ Mariæ annuntiatæ, in quo infirmus ipse infelix decesserit: prout etiam adparet per partitam libri hospitalis prædicti, in quo describuntur omnia nomina infirmorum, & etiam decedentium in eo, cum die, anno & mense, quo casu non est aliter curandum de forma inquisitionis seu accusationis, † vt not. Innocen. in cap. cùm super. extrà de confessi. & in capit. per inquisitionem. de elect. & pulchrè Bald. in l. & si seruerior. C. de infa. vnde non poterat seruus ipse in eius depositione fateri præfatũ Nicolaum Franciscum vulneratum occidisse, ex quo statim non decesserit, sed infra dies xij. & quando nunquam probaretur per testes, prout probatur vulneratum ipsum ex vulnere decessisse, tamen vulnerans in dubio tenetur de occiso, quia vulnus præsumitur letale, ex quo † exitus mortis acta probat. l. rem non no-
uam. §. finali. C. de iudic. & in prima constitutione digestorum, & sic euentus mortis ostendit vulnus fuisse mortale: argumen. l. aut facta. §. euentus. ff. de pœn. ita Bald. in c. primo. in versic. sextò quæritur. quibus modis feud. amitta. in vsibus feud. Qui enim negligentiam aut malam curam allegat, probare debet. l. quoties. §. qui dolo. ff. de proba. Ita inquit Floren. in l. qui occidit. §. fina. ff. ad legem aquil. Alberi. in l. item mela. §. Celsus. ff. eodem titu. Saly cet. in l. j. C. de emenda. seruo. Gandin. in tractatu maleficiorum. in titul. de homicid. in fine. & consuluit plenè Socin. in consilio clxxviij. in primo volum. & ibi subdit quòd ista est verior opinio. Et ita putat, quòd † totum hoc consistat
3 in arbitrio iudicis considerare tempus, infra quod si mortuus est, præsumatur ex vulnere, vel ex negligentia, secundum iudicium medicorum, per l. si semel. C. de re militari. libro xij. & ita etiam tenet Bartol. in l. finali. C. ad legem cornel. de sicar. Ioann. Andr. & Moder. in cap. presbyterum. extrà de homicid. Abb. in cap. secundo. de cler. percusso. Angel. in tractatu maleficiorum. in versicu. ex interuallo dictus Titius. Alberic. in secunda parte statutorum. in quæstio. cxx. & ideò dicebat pulchrè Bald. in dicto capit. primo, quibus modis feud. amitt. quòd quando vulnus est in loco periculoso, prout in casu isto, quod fuit in capite prope spatulam & inde est quòd medicus retulit fuisse & esse mortale: *& chel'spalla non tenea quasimente,* nunc probatio negatiuæ, videlicet quòd non fue-
4 rit mortuus ex vulnere, est † valde difficilis, & nihilominus in casu isto fuit allegata mala cura, & minimè probata, & sic de nouo probari non licebat, nec licet. imò rectè consideranti liquebit, quòd ipse Saluator dominus serui præfatum Nicolaum Franciscum vulneratum curari facere tenebatur, & † si me-
5 dicum, vel alia salutifera sibi non adhibuit, non excusabitur. & sic ex prætensa mala cura ipse fuisset causa, vt dixit Pau. de Castr. in l. si ab hostibus. §. si vir. ff. solut. matrimo. & plenè Soci. in consilio clxxviij. incipien. primo aspectu. primo volum. & plus subdit Bald. in præfato cap. primo. quibus modis feud. amit. sexta columna. quòd quando dubitatur, an vulneratus fuerit ex vulnere mortuus, & sunt plures medici examinati, diuersimodè deponentes, quòd eo casu iudicatur contra percussorem, scilicet, quòd ex vulnere de-
3

cesserit:& † sic in duriorem partem iudicatur. & idē
6 sequitur Fely.in d.cap.presbyterum.prima columna.
in fine.de homicidio.& Catal.in tracta.syndicatus.in
versic.cclxxxvij.incipien.addequòd quando.& sequi
tur Marsilius in l.j.§.diuus.ff.ad leg.cornel.de sicar.in
viij.char.pro quo dicto videtur text.in c.significasti.
el secundo,de homicid.§.fin.& præmissa præsertim si-
7 bi locum † vendicare debent in seruo,in quem pœna
non mitigatur. l.statuliber.de quæst.l. prima.& ibi
Barto.ff.de pœn.cùm valeat consequentia,est seruus,
8 ergo fur:est seruus,ergo malus, † vt dixit Bald.in l.pe
nult.in fine.de liber.imò quando non fuisset præfatus
Nicolaus Franciscus mortuus ex vulnere solo, tamen
attento & considerato,quòd per seruum & infidelem
hominem libero & Christiano vulnus illatum fuerat
ex proposito,& deliberatione,& pro re modica, po-
tuisset pœna ipsa alterari ex qualitatibus præfatis,ma-
ximè,quia iam constabat de animo illum occidendi
vltra effectum mortis subsecutum,& quando constat
de animo occidendi ex adparentibus indiciis, prout
in casu præmisso,eo casu alteranda est pœna, vt dicit
Salycetus,in l.is,qui cum telo.ff.ad legem corneliam
de sicariis.penultima colum.in fine.vbi etiam allegat
Bartol.ita tenere.Et signa,ex quibus cognosci datur,
quòd animo occidendi percusserit,sunt:quia cum gla
dio percusit,prout inquit Specul.in titul. de accusa-
tio.versic. sed pone. Item constat quòd per eiusmet
9 confessionem, † præfatum occisum ante ianuam pro
priæ domus appositasse & insuluisse:& prout iam vul-
nerauit,& sic vulneratus decedens in dubio præsumi-
tur ex vulnere decessisse, nisi adpareat de negligentia
vel mala cura.ita dixit Odofre.in l. qui occidit. §. pe-
nultimo.ff.ad leg.aquil.imò secundum iudicium me-
dicorum:etiam si decessisset infra xl.dies, præsume-
retur ex vulnere mortuus,secundum August.in additio.
ad Angel.de Aret.in versic.ex interuallo dictus Titius
Anton.de Butri.in c.præterea.de cleri.percusso.& to-
tum hoc erit in arbitrio iudicis, vt dicit August.ibi.
imò dicit Ioan.Petr.de Ferra.in sua practica Papien-
si, in titu. de forma inquisitionis, quòd præsumitur
quis ex vulnere mortuus infra paucos dies, si infra se-
xaginta dies decesit.& ita allegat tenere medicos:Se-
10 cus † enim si decesserit infra octo menses, quia tunc
non præsumeretur ex vulnere mortuus, nisi semper
malè se habuerit,quia tunc etiam dicendum esset ex
vulnere decessisse.Ita dixit singulariter Abbas in cap.
præterea.de clerico percusso.& si probatur quòd vul-
11 nus fuit mortale, † non iuuant probationes quòd pro
pter malam curam vel negligentiam fuerit mortuus.
Ita dicit Baldus in consilio incipiente, sapientissimè
allegatum est.& Angelus in tractatu maleficiorum.
in versiculo ex interuallo dictus Titius,& licet aliàs
dici consueuerit,quòd an quis ex vulnere decesserit,
12 stari debeat iudicio medicorum,attamen in casu de
quo agitur,in cura huius vulnerati defuncti vnus so-
lus fuit medicus, qui ipsum curauit videlicet domi-
nus Ioannes de monticello, qui cum iuramento in-
terrogatus deposuit illum ex vulnere decessisse: &
quòd à principio vulnus fuit mortale.& idem depo-
suerunt alij testes. Et pariter licet conditio,& pau-
pertas extrema præfati vulnerati non requisiuisset
plures medicos in eius cura & inde est, quòd ob ex-
tremam inopiam accesit ad se curandum in hospi-
13 tali Annuntiatæ : nihilominus statur dicto † ipsius
interpretis,quando alij non interfuerunt, licet vnus
sit.l.prima.§.primo.ff.de verborum obligationibus.
ita Baldus in l.directas libertates. ff.de manumiss. te-
stamento. idem Baldus in proœmio digestorum. Et
plenè Marsilius in l.si in rixa. ff.ad legem corneliam
de sicar. Vnde cùm non interfuerit curæ prætati defun
cti,nisi solùm medicus præfatus, & conditioni, ac
paupertati ipsius non requirebatur plures interfuisse
medicos,ergo dicto ipsius stādū erit,licet vnico. Nec
suffragaretur, quòd in querela non querelatur seruus
præfatus de morte,& pariter nec vulneratus querela
exposuit de morte,sed de vulnere: quo casu non
debuisset ad mortem condemnari:& sic vltra petita.
Respondetur,quòd si vulnerans sit accusatus de vul-
nere, † & petitum ipsum puniri,dicitur criminaliter
actum,& videtur petitum de lege cornelia condem-
nari. Ita Specul.in titu. de accusat. verticul.sed pone.
maximè,cùm fuerit querulatum eundem fuisse grauiter,
imò letaliter vulneratum,quo casu videtur actum
& querulatum de morte. Ita Bart. post gloss.& com-
muniter docto.in l.damni.in §.Sabini.ff.de damn. in-
fect.concurrente quoque,quòd in criminalibus non
habet iudex considerare modum concludendi in li-
bello:sed qualiter lex concludat secundum qualita-
tem delicti,quod est not.dixit Bald.in l.& si seueriores
in iiij.oppo.C.de infami.Sicut dicimus in simili econ
uerso,quòd inquisitus de homicidio, quòd occiderit
Titium,debet condemnari tanquam occiderit: licet
14 † Titius fuerit mortuus post finitam inquisitionem,
& qua pendente mors superuenerit.Ita dixit singula-
riter Bald.in l.si rem.in fine.ff.de pigno. act.& idem
Bald.in dicta l.damni.§.Sabini.suprà alleg.vbi subdit
fuisse de facto in domino Odone, qui fuit potestas
Florentiæ:& fecit decapitari quendam ,qui vulnera-
uerat alium,antè quàm ille moreretur,& in syndica-
tu contra ipsum fuerat datus libellus personalis: ta-
men pro ipso bene facit gloss.in l.qui Stichum.ff.de
confes.item licet non adpareat seruus ipse interroga-
tus de morte, attamen inquisitus est de morte, vt pa-
tet in processu, in quo verificatur mors subsequuta
ob vulnus illatum: & ipse Saluator dominus serui
comparens aduersus inquisitionem, respondet velle
probare,quòd vulneratus decesserit ex mala cura, &
non ex vulnere;& nihil probauit, nec se grauauit de
inquisitione formata de morte : ex quo inquisitio-
nem ipsam de morte non ignorauit : sed vellet nunc
admittiiterum ad probandum de mala cura : & qua-
tenus allegauit testes tunc habere in nundinis lancia-
ni & Salerni,quæ nundinæ non fiunt die vij. Septem-
bris, prout non est , nisi notorium consideratū fuit
per magnam curiam prætatum Saluatorem id ex ma-
litia expostulasse,& causa dilatandi supplicium sui ser-
ui,cùm nihil allegasset,nec produxisset,quòd seruum
ipsum releuare potuisset.Vnde succedit.quòd quando
iudex nedum cognoscit,sed suspicatur de malitia op-
ponentis seu calumnia, potest exceptionem præfa-
tam & similes ex officio repellere. † Ita dicit Fe-
15 lynus in capitulo ex parte. ij. extrà de offi.delega.in
principio imò iudex vehementer præsupponit con-
tra opponentem exceptionem quantuncunque iu-
stam , poterit , nedum ipsam non admittere , sed
etiam nec iuramentum , quòd non animo dilatan-
di id faciat exigere:imò procedere ad vlteriora,spre-
ta etiam appellatione,quatenus interponeretur.Ita
dicit

dicit Abb.in c.nullus.de præsumpt. in fi.& in d. c.ex
parte.& ideò dicit Iaco.But.in l.ij.C.de fal.quòd vbi
iudex nouit aliquid ad procrastinandum litem,debet
ex officio occurrere.& idem tenet etiam Pau.de Cast.
16 in l.properandum. ij.colum.de iudi. † quòd maximè
dicendum est procedere in isto seruo,tanquam confes
so,cui ex causa confessionis per ipsum factæ potest de-
fensio denegari, cùm eo casu ob confessionem deli-
ctum dicatur notoriū.Ita dicit Bal.in l.à procedente.
17 C.de dila.maximè,cùm solenniter ratificauerit, † &
confessus fuerit in iudicio: per ea quæ habentur per
Bald.in rub.de pac.& alibi,vbi quis confiterur deli-
ctum,est confestim condemnandus.dixit Bald.in l.ij.
18 C.de custo.reo.& † ideo dixit satis pulchrè Bald.in l.
ita vulneratus. ff. ad leg.aquil.& satis ad propositum
nostrum,quòd vbi cōstat de crimine, iudices debent
esse proni ad puniendum:nec debent multum ponde
rare omnes iuris solennitates:quia fauor publicę disci
19 plinæ suadet, † vt maleficia puniantur, & ideò dixit
singulariter Bal.in c.quoniam contra.in antepe. col.
ij.char.extrà de proba.quòd si homicida instar ad de-
fensam,vt res protrahatur, debet interfici, & postea
inquiri.Idem refert & sequitur Fely.in c.pastoralis.§.
quia verò.extrà de offi.deleg.Et ex his omnibus con-
cludo fuisse bene ac sanctissimè iudicatū per magnam
curiam vicariæ me referente in ea,& dum fuisset ap-
pellatum à Magnifi. electis syndicatoribus ciuitatis
Neapo.ad S.Consilium, ex quo dederant terminum
ad probandum,qui dari non poterat in causa syndica
tus,sed debebat grauamen prætensum illatum per iu-
dices,vt asserebatur,iustificari ex eisdem actis,& pro-
bationibus,& non ex nouis,per cle.appellanti. de ap-
pel.imò si ex nouis probationibus factis in causa syn-
dicatus contra iudicem contingeret sententiam reuo
cari tunc non est dicendum , quòd iudex qui dictam
20 sententiā protulit,malè iudicauerit: † imò eo casu nō
teneretur in aliquo argu.no.in c.cùm Ioannes eremi-
ta.extrà de fide instrumen.Ita in specie tenet Paris de
put.in tract.syndi.in titu.de offic.syndi.in c.an si pote-
stas condemnauit colum.ver.& adde, quòd iudex nō
facit litem suam.& idem etiam tenet Amode.Iusti. in
alio suo tract.syndi.vbi multa alleg.in viij.char.in ver
sic.item in eo,quòd plures innocentes.vj.colum. ver.
sed idem Bald.vbi formaliter dicit,quòd si ex primis
21 actis,ex quibus iudex iudicauit,sententia est iusta, † de-
bet officialis absolui:licet ex nouis posset impugnari.
& idem tenet Amode.in penultima char. dicti tract.
& sic reuocato termino per d.S.Consilium pro hono-
re dictorum magnificorum electorum, remissa fuit
causa eisdem magnificis electis syndicatoribus, dato
eisdem,seu eorum consultori prius ordine oretenus,
vt ad absolutionem meorum sociorum iudicum, &
meam procederent;prout ita ex meritis processus, &
actorum fieri debebat,& ita exequutum fuit cum con
silio magnifici domini Scipionis de Summa, eorum
consultoris, & aduocati vniuersitatis, non obstante
nimia importunitate præfati Saluatoris querulantis.
& ita iuris fuisse censeo ego, Thom.Gram.V. I. D.

SVMMARIVM.

1 *Causa brevis & parua dicitur à duobus aureis infrà: hodie tamen in regno dicitur à duobus augustalibus.& numero 2.*

3 *Causa modica & brevis dicitur, quando pro re consequenda plus expenderetur,quàm sit valor causæ.*

4 *Res debitoris capta per creditorem, potest loco pignoris per ipsum creditorem detineri.*

5 *Famulus non tenetur furti,si dum sibi salarium non solvitur, subtrahit tantum de rebus patroni, quòd sibi satisfiat.*

6 *Creditor quando accipit rē debitoris,vt sibi satisfiat, non tenetur vi bonorum raptorum.*

CONSILIVM L.

AEterni saluatoris auxilio petito, Amen. In causa capitanei Caianelli & vasallo-
rum magni. Benigni de ægidiis, detento-
rum in magna curia vicariæ,cum Regio
fisco,& querulantibus super represaliis factis in iumē-
to Petri de ca.sancti Felicis,quòd dictæ represaliæ de
iure subsistunt. Jostendam, præsupponendo vnum in
facto verisimum,quòd dum Damianus de caianello
pro suo salario debuisset cōsequi à pattuo prætati Pe
tri,& cuius præfatus Petrus est hæres, ducatum vnum
pro eius salario,& pluries instetisset apud dominum
sancti Felicis super recuperatione debiti prætati, tan-
dem facta quadam executione Petro prætato,per præ-
fatum dominum nulla subsistentie causa , executio-
nem eandem restituit, non satisfacto præfato Damia-
no,ob quod euidenter eundem Damianum grauan-
do, indigebat Damia. ipse auxilio superioris, & sic
oportebat superiorem ipsius Baronis adire pro con-
secutione iustitiæ:ad cuius aditum consequendum si-
ue debitū,plus expensum fuisset, quā esset valor cau-
sæ.modò certum est,quòd † causa brevis & parua di- 1
citur à duobus aureis infrà vt dicit Bartol. in l. si
oleum.§.meritò.ff.de dolo.& hodie in regno dicitur
causa modica seu brevis , dum † est duorum augusta- 2
lium.vt in constitutione,dilationes.sub titu. de dilat.
Item dicitur causa modica & brevis, quando pro re
consequenda plus expenderetur, quàm sit valor cau-
sæ.Ita dicit Bartol.in l.mediterraneæ. C.de anno. &
tri.libr.x.sed vbi habendo recursum ad superiorem,
expenderetur † plusquam sit valor causæ, tunc non 3
debet haberi recursus ad superiorem : & sic non di-
citur posse haberi recursus:& sic possunt fieri repre-
liæ.Ita in propriis terminis Bartol.in l.mediterraneæ.
in vltima addit. C. de ann. & tribu.libro x.& Petr.
de Anchar.in cap.vnico. extrà de iniuria & damn.
dato. Vnde capto iumento pro represaliis , licet
potuisset vt res obligata tanquam in bonis debi-
toris existens loco pignoris per capientem detineri,
† prout dixit not.Bartol.in authen.sed omnino. C.ne 4
vxor pro marit.attamen dictum iumentum cum bo-
nis desuper existentibus præsentauit iudici, iuxta do-
ctri.Bald.in dicta authen.& omnino.quamobrem sa-
tis adparet excusatus à pœna furti:& sic querela furti
exposita nullatenus procedit,præsertim cùm si famu-
lo non soluitur salarium,seu merces sibi debita,prout
in casu,de quo agitur,potest famulus ipse subtrahere
de pecunia seu rebus domini tantum,quod sibi sa-
tisfiat : nec tenebitur actione furti,cùm solus animus
attendatur † in furto:& furtū absq; animo furādi non 5
cōmittatur:vt in §.j.Insti.vi bo rap.ibi,nec furti tene
ri,qui nō eo animo capit.& probatur in l.si quis vxo-
ri.§.si quis asinū.in fi.ff de fur.ibi,furti ita demū tene-
ri,si furandi animo id fecisset.id ergo,qđ prefatus Da-
mia.fecit,videtur nō animo furandi fecisse:sed animo
sibi satisfaciēdi.& ideò dixit Rof.bñuē.in libellis suis
iuris

Universidad de Deusto
Biblioteca

iuris ciuilis super constitutione diui Marci, quæ est in
6 l.extat.ff.quod metus causa.circa finem, quòd † quando creditor accipit rem debitoris, vt sibi de debito satisfiat, non tenetur vi bonorum raptorum: quia nec rapinam voluit committere, & credidit sibi licere: cùm voluntas & propositum distinguant maleficia. l. qui iniuriæ.circa principium cum vulgari.ff.de furtis. præsertim, cùm etiam fatua credulitas excuset à pœna doli, secundum Angel.in l.j.ad finem princip.ff.de eo. per quem fac.erit. Et plenè Iason in l.si quis id, quod. viij.colum.de iurisdictione omnium iudicum. & sic quòd actione furti talis famulus non teneatur, sed in specie consulendo Alex.de Imo.in consilio cxxxv. incipiente, circa primum dubium.in primo volumine. idem refert & sequitur domi.Anto.de Alexan. in additione ad Bartol.in l.extat. ff.quod metus causa. vbi etiam refert hoc dictum Goffre.& maximè hoc concedendum est, cùm quælibet causa etiam temeraria, & iniusta excuset quem à dolo.gloss.est in l.plagij crimi-
nis.& ibi not.Angel.C.ad l.flaui.de plagia.gloss.in l.j. in fine.ff.de abige.& ita requisitus vt consulerem, videtur mihi iuris esse. Thomas Grammaticus V.I.D.

SVMMARIVM.

1 *Officiali iniustè exequenti potest de iure resisti.*
2 *Officialis si perperam & iuris ordine non seruato mandat aliquem capi, qui se defendit & euadit manus officiali, quòd non dicitur eo casu resistere, sed se defendere.*
3 *Resistens officiali violenter, aut sine ordine iuris exequenti, potest conuocare amicos & coniunctos, qui etiam ex se absque alia conuocatione concurrere possunt ad resistendum.*
4 *Testes tres instrumentarij vel non instrumentarij probare possunt aliter fuisse dictum, & factum in instrumento, quam in eo contineatur: & pariter probare poterunt falsitatem instrumenti.*
5 *Testis vnus licet non reprobet instrumentum, tamen facit indicium ad torturam contra notarium.*
Testes duo vna voce deponentes contra instrumentum, præualere debent notario, data paritate conditionis inter eos & notarium.
Testes duo reprobant instrumentum, & vnus testis facit vacillare instrumentum.
6 *Carceratus iniustè potest à carceribus aufugere: & etiã vulnerare custodes, aut occidere, si aliter euadere seu aufugere non posset. & nu.7.*
8 *Fideiussio præstita pro aliquo, illo absente, & absque eius interuentu nec se obligante vt principalis non tenet.*
9 *Custodiri in vinculis, & fideiussoribus committi, sunt diuersa.*
10 *Carceratus iniustè si aufugit à carcere, nedum ipse in aliquo non tenetur, verùm etiam nec eius fideiussor.*
11 *Compositio ad hoc vt teneat contra criminosum, requiritur constare de crimine.*
12 *Metus siue terror semper inferri præsumitur per officialem suo subdito.*
13 *Iudex inferens metum, & qui propter hoc extorquet pecuniam, dicitur committere concussionem.*
14 *Iudicis verba nedum facta, inferunt iustum metum, & concussionem.*
15 *Iudex dicens subdito, grauabo te, seu carcerabo, nisi dederis mihi tantam pecuniam, committit concussionem, & nu.16.*
17 *Metus iustus dicitur, metus cruciatus corporis: & pariter terror armorum, vt si armatus quis aditabat, licet ipsa arma extracta non fuerint. & nu.18.*
19 *Testes centum deponentes aliquid fuisse sponte factum, & duo dicentes per metum, vel vim factum, præferuntur illis centum.*
20 *Notarius dicens in instrumento quid sponte factum, si duo testes asserant id fuisse vi & metu factum, præferuntur illi duo.*
21 *Notarij verba in instrumento contenta, quòd quid sponte & voluntariè gestum sit, & similia prolata tempore metus, nedum non purgant metum, sed potius illum geminant.*

CONSILIVM LI.

SVmmi rerum opificis suffragio petito, Amen. In causa honorabilis Tragonectæ de puteolis, aduersus magnificum Montoiam Hispanum olim Capitaneum eiusdem ciuitatis, super indebita exactione ducatorum quinquaginta aquatuor, ex diuersis causis, videlicet ducatos xv. pro prætensa resistentia, item ducatos xx. pro pœna prætensæ contrauentionis obligationis fideiussoriæ præstitæ per Ioan.de composta, & ducat. viij.pro compositione delicti asserti in personam famuli Raphaëlis panararij, per Iacobum caualerium eius fratrem:& ex quo Iacob.ipse per prius fuerat ad redimendum vexationem curiæ tantum compositus, non quòd delictum ipsum aliquo modo confessus fuisset:dicendum est namque primò, quòd quatenus de prætensa resistentia modo aliquo adparet, illa quidem fuisset iure permittente facta:nam si Iacob.caualerius eius frater de prætensis delictis inquisitus, fuerat per prius compositus per prædecessorem Capitaneum ciuitatis præfatæ Francisc.carlinum nomine, vt constat ex depositione ferè omnium testium super quarta exceptione, non poterat per ipsum Capitaneum successorem, sic de facto capi, ipso prius non vocato & audito:maximè cùm ex actis adparebat de compositione iam ritè facta.vnde † Capitaneo ipsi de facto ac 1
iniustè procedenti ad capturam ipsius Iacobi, poterat de iure & impunè resisti.l. prohibitum.C. de iure fisc. lib.x.& l.defensionis facultas.eod.tit.voluit Dy.in regula, quòd quis, de regu.iur.in vj.per l. quoniam iudices.C.de appellat.Cyn.in l.j.C.vnde vi.Guliel.in l. vt vim.ff.de iusti.& iu.plenè Alexan.de Imo.in l.sed eximendi.§.item si quis.ij.colum.in fi.ff.ne quis eum, qui in ius.& pulchrè Iaf.de May.in l.j.§. quod prætor ait. ff.eod.tit.vbi refert etiam Raphaël.ita tenere, in §. prætor ait.in d.l.sed eximendi.& vltra alleg.pro hoc esse bonum tex.& ibi Bal.in l.j.§.fi ff.eod.tit. & subdit ita esse tenendum.& propterea dixit pulchrè Innoc.in c. si quando.de offic.deleg.quòd † si iudex perperam iu- 2
ris ordine non seruato, mandat aliquem capi, qui se defendit, & euadit manus curiæ, quòd ipse non dicitur resistere: sed se defendere.l.prima.§. si ideò. ne vis fiat ei.& l.prima.§.Offidius.ne quis eum.& potest talis resistentia fieri per quemliber, cuius interest, vt dicit Bartol.in dicta l.prohibitum.& in l.deuotum.C. de meta.& Cyn.in dicta l. prima.C. vnde vi.& poterunt in huiusmodi † resistentia contra officialem 3
conuocari amici & coniuncti, qui aliàs possent absque conuocatione occurrere ad resistendum: per not. Bartol. in l.si quis in seruitute.in fine.ff. de furtis.& quod not.in l.tertia.§.cùm igitur.de vi & vi arma. refert

fert & sequitur Par.de Pur. in tractatu syndica. in ver. resistentia.ij.colum. & sic posito absque veri præiudicio, præfatum Tragonectã, seu eius fratrem aliquam resistentiam commisisse, id iure permittente commissum adparet, cùm nullum adpareat præfatum Iacobum eius fratrem crimen commisisse. Tum etiam, quia quando adpareret de aliquo crimine, quod non esset Iacob.ipse culpabilis:sed ad redimendum curiæ vexationem se composuerat, vt suprà dictum est:& sic non poterat iterum ita de facto capi præfatus Iac.ipso saltim per prius non citato. Nec obstaret, quatenus pro parte præfati Montoia exciperetur, quòd Iacob. ipse caualerius fuit compositus pro vulneribus illatis illi famulo, & non pro morte postmodum subsequuta ex causa dictorum vulnerum, vt adparet ex tenore compositionis:nam huic de facili respondetur, quòd ex depositione quatuor testium examinatorum adparet præfatum Iacobum se composuisse cum præfato Capitaneo de vulneribus, & morte, ac certis rebus præfati famuli ablatis: per quos testes satis eliditur scriptura præfata compositionis scripta per actuariũ dictæ curiæ: cùm ex iuris dispositione, per duos vel tres testes probari potest aliter se habuisse factũ, quàm
4 in instrumento contineatur: † imò etiam falsitas instrumẽti probari potest per duos aut tres testes, etiam quòd non sint de adscriptis in instrumento, prout no. in l.in exercendis.C.de fide instrum.& in l.j.§.si quis neget.ff.quemadmo.testamen.aperian.Bald.in l.optimam.C.de contrahen.& committen.stipulatio. Floria.in l.cùm de ætate.ff de probat.Aret.in §.item verborum. Institu.de inuti.stipulatio.Bald.in l.Imperator.colum.iiij.ff.de statu homi.& in cap.cùm Ioannes eremita.extra de fide instrument.& sic si hic alleg. vendicant sibi locum in instrumento, in quo interueniunt iudex notarius,& testes:multò fortius id dicendum erit in dicta scriptura compositionis, scripta per solum notarium non spectatæ fidei, aut multum cogniti,& absque testium interuentu. Hinc voluit not. Abb.in cap.tertio loco.extrà de probationib.colum. iiij.quòd data paritate inter contradictionem notarij & testium, duo testes vna voce deponentes præualere debent notario,& plus voluit Bald.in consi.xxix. incip.probatus &c.in j.volumi.quòd licet vnus testis
5 non reprobet instrumentum, quòd tamen † facit indicium ad torturam, & alibi dixit Francis.de curt. in consi.lv.columna j.quòd duo testes reprobant instrumentum: & vnus facit vacillare instrumentum. sed scriptura ipsa compositionis reprobatur per quatuor testes:ergo &c.potuit enim ex errore plus fuisse dictũ, & minus scriptum.quicquid sit remitto me semper veritati,& iudicio rectius sentientis. Secundò, extante prænarrata causa licita & permissa resistendi, minimè poterat præfatus Tragonecta capi, & carceribus detrudi:& quilibet ita indebitè captus pluries requisiuisset Capitaneum ipsum pro sua liberatione: ipsum seu
6 eundem liberare recusauit: † & sic existẽs indebitè ac minus iustè carceratus, permittebatur sibi de iure à carceribus aufugere:nec ex fuga ipsa in aliquo tenetur:vt dixit Barto.in l.vis eius.C.de probationibus. Alexand.in l.sed eximendi.§.item si quis.præalleg. ff.ne quis eum, qui in ius.idem Alexand.in consilio exliij.secunda columna, secundo volumine. refert & sequitur domi.Anton.de Alexand.pater omnium observandissimus, in suis addit.ad Barto.in l.in eos.ff.de custod.reo.& in tantum est licita fuga indebitè carcerato, quòd si aliter euadere nõ potest, vt fugiat, permissum sibi erit vulnerare custodientes ipsum: † imò 7
etiam & impunè occidere, vt voluit not.Luc.de penna in dicta l.prohibitum.versi.sed pone. C. de iure fisci.refert & sequitur Par.de pute.in suo tracta.in versic.resistentia.in iij.colum.Tertiò, quòd Ioan.de composita fideiusserit pro præfato Tragonecta, quòd non discessisset à carceribus, in quibus carceratus existebat:& sic quòd ex causa contrauentionis præfatæ se composuerit cum ipso Capitaneo in loco præfati Io. de composita pro duca.xx.ex causa fugæ: & sic contrauentionis præfatæ fideiusionis. Adparet nanque ex forma fideiusionis præfatæ, quòd fideiusio ipsa fuit præstita absque interuentu aut saputa ipsius Tragone 8
ctæ, † imò eo inscio & ignorante, sicque se non obligauit:nec interuenit, nec iurauit, nec interceisit aliqua stipulatio.prout requiritur.l.Blanditus.C.de fideiussor.l.v.§.satis acceptio.& l.sciendum.de verb. obligat.& institu.de fideiuss.in princip. Accedat insuper, quòd nouissimum est, vt non data habilitate leuioris seu facilioris carceris consueto voluisse cautionem à fideiussore ignoranti,& absenti carcerato, quòd carceratus ipse non discederet à carceribus, in quibus detrusus degebat, sub certa pœna &c.sunt enim hæc diuersa, in vinculis custoditi, & fideiussoribus committi.l.j.ff.de custo.reorum.quem tex.ad † hoc alleg.Luc. 9
de penna.in l.si quis decur.C.de decur.lib. x. vbi plus decidendo præsentis dubij disceptationem, voluit, q iniustè carceratus aufugiendo à carcere, nedum ipse in aliquo non tenetur, verùm etiam nec eius fideiussor.& † faciunt not.Barto.& Bald.in l.qui in carce- 10
rem.ff.quod metus causa.Angel.in l.si mulier.§.si dos. eodem titulo.qui dixit, quòd factum ab eo, qui iniustè detinetur carceratus, est ipso iure nullum, aut saltim rescindendum. Idem voluit Francisc.de Are. in consilio xiiij.columna xiiij. de quo etiam per Innocent.in capit.cùm locum.de sponsalib.per Bald.in l.ab eo.columna tertia.C. quomodo & quando iudex,qui voluit, quòd non valet constitutio procuratoris facta ab indebitè carcerato, ad promittendum aliquid detinenti,& præsertim cùm compositio ipsa fuerit facta de omnibus præfatis per ipsum Tragonectam iam existentem in fortiam ipsius Capitanei detentum. vulg. l. qui in carcerem. quod metus causa. & non constito de prætensis criminibus contra Iacob. caualerium, quod plus est, nec per inquisitionem, nec per accusationem: quo casu fieri non poterat compositio, vbi de crimine non constaret, per cap. regni, quod incipit, habet literarum tuarum: quia semper innocens saltim pecuniariter vexaretur, de quo etiam est obseruantia magnæ curiæ vicariæ, qua cauetur, quòd in nullo crimine publico vel priuato potest procedi ad compositionem, nisi probato crimine vel confesso: & † sic vt habeat lo- 11
cum compositio, debet cõstare de crimine contra inquisitum seu accusatum legitime, iuxta formam constitutionis: humanitate.& c.ab illo inchoãdum. & sic requiritur, quòd iustè quis fuerit carceratus,& compositus, seu saltim quòd semiplenè constet cõtra ipsum, prout concludit Par.de put.in suo tract.syndi.in versi. compositio.vj.colum.c.an si facta compositio delicti.

Quartò & vltimò fuit facta compositio ipsa de nocte,& per impressionẽ,& terrorẽ ipsius Capitanei cũ

proba

Universidad de Deusto
Biblioteca

probatum sit clarissimè ex plurimorum testium depositionibus de terribilitate & impetuositate eiusdem Capitanei,concomitante insuper iuris dispositione, cùm in dubio semper præsumatur terror inferri per
12 officialem suo subdito: † vt dixit Bald.post Cyn. in l. nouissimè.ff.quod falso tuto.autho.&ibi subdit,quòd præsumitur metus instare, ne iterum compellatur, etiam si reus sit relaxatus:vt ibi per eum, post Cyn. & per Cyn.in l.ij.C.quod metus causa. Idem voluit Pet. de Ancha.in consi.xxiiij.in Christi nomine, Amen.visa inquisitione.& Alex.in consi.lij.vlti.colum.iij. volumi.idem sequitur Amod.Iusti in suo tracta.syndica. in ver.suprà dictus dominus.iij.colum.& Par.de pute. in tractatu syndica.in tit.de offic.synd.char.vij.in versicu.seu capitulo.syndicantur etiam officiales, si concussionem fecerint.& alibi dicit rex.in l.ij.C.ne rusti. ad vllum offic.quòd officialis dicitur esse terribilis, propter suum officium. Accedat, quòd clarissimè ex meritis processus constare adparet in specie per depositionem quinque testium super xij. articulo deponentium apertissimè de violentia & metu,ibi dum dicunt,quòd hora iij. noctis Capitaneus ipse cum suis satellitibus armatis,& expulsis nonnullis ex his, qui in palatio curię existebant,& clausis ianuis ad se conduci fecit eundē Tragonectam sibi vulgariter dicendo:*io lo voglio che te compune:compunete*: aliàs *te dola corda*: & replicante eodem Tragonecta, & dicente: *volete̅me componere per forza:io non me voglio componere*, & replicante Capitaneo,*componete*,&c.tenendo manum ad ensem,& dicēdo:*componete, altramente te faccio uno mancamento che mai lo h bbe nesciuno de toi*: & subdit vnus ex dictis testibus:*che una mano teneua alaspata, e l'altra in pecto ad Tragonecta*:qui respondebat: *voi me voi*
lite componere per forza scriuelo maistro de otti che io meto
protesto & pagate.per quæ quidem verba clarissimè & manifestè adparet de compositione ipsa facta per vim & metum ac concussionem:& ideò dixit Bart. in lij C.de naui.lib.xj. quòd officialis inferens metum, vt
13 propter hoc † extorqueat pecuniam,dicitur committere concussionem: per tex.in l.j.de concussio. & videtur tex.& glo.in l.si quis concusserit. C. ad leg. Iul. de vi.& in l.iubemus.eo.titi quæ cōcussio dicitur quasi intimoratio,secundum Odof.in l.iubemus. C.ad leg. Iul.repetun. Hinc est, quòd non solùm facta, verum
14 etiam verba officialis,inferunt † iustum metum & cōcussionem.l.qui in aliena.§.Celsus.de acquirend. hæred.& dixit Bald.in §.item sacramenta.de pace iuramēt.firman.quòd triplex est concussio.Vna propter minas potentum & per carcerem. Alia, per verba incarcerationis,& metus violentus suspicionis: per d. l. nouissimè.quòd fal.ru.author.& propterea dixit Par. de pute.in tract.syndi.præallega.& in c.syndicentur. in princip.paulò ante relato,quòd officialis dicendo subdito suæ iurisdictionis: carcerabo te, vel grauabo
15 te,nisi dederis mihi tantam pecuniam,committit cōcussionem.l.j.ff.de concussio.ista † quidem appellabitur concussio,hoc est per vim pecuniæ extorsio:secundum Bart.in l.in eadem.§.eadem lege.ff. ad legem Iuliam de vi publi.& sic recipiens tenetur restituere quod recepit:& criminaliter punitur.l.quod cuitandi.de condict.ob turpem causam.& dixit Guliel. in l. iij. ff. quod metus causa. quòd quando officialis per metum extorsit,tenetur lege Iul.repetun.falsi,& concussionis: vt ibidem eum refert & sequitur Bald.& plus dicit ibi Ang.quòd si † iudex dixit,nisi soluas, te 16
suspendum:q̃ ista erit illicita extortio,per text. in tit. de pace tenenda.in fi.& sic verba hæc & suprà alleg. satis adaptantur ad casum nostrum † ibi dum Capita- 17
neus dicebat,eum velle torquere,per quod satis inducitur iustus metus,metus cruciatus corporis.c.cùm dilectus. extrà quod metus causa. l. interpositas. C. de transact.& l.metus.ff.ex quibus causis maio.quòd satis est dicendum in officiali,cuius metus posito in carcere semper instat,& ad torturam familiam. & alia instrumenta semper in promptu habet,ita quòd potentia torquendi & nocendi in habitu idem operatur, quod potentia in actu:vt in c.non solùm. de appella. in sexto,& l.Labeo.de statulibe.ita dixit Petr. de Anchar.in consi.xxiiij. visa inquisitione.vbi subdit hoc habere in se æquitatem.& idem operabitur probabilis suspicio tormentorum,quod & ipsorum illatio.dicit Dyn in l.nouissimè.ff.quod falso tuto. author. Bal. in l.interpositas.C.de transact.& plenè dicta per Iac. in l.si ob turpem.iij.colum.ff. de condi.ob turpem causam.Concurrebat insuper terror armorū, ex quo Capitaneus ipse cum suis satellitibus armati extabāt: 18
† quorum terror iustissimum metum inducit: vt in l. tertia.§.armis deiectum.cum §.sequen.ff.de vi & vi armata.& not.gloss.in l.j.C.vnde vi.Bal.in cōsilio schismatis.iij.columna.Barto. in dicta l. iij. §.armis deiectum.vbi subdit,quòd non refert,an extraxerit arma, ita vel ne:dummodo ipsa ad latus habuerit:& sic concludendum est,quòd ex parte ipsius Tragonectæ dicatur,quòd sit passus metum,cùm metus cadat in patiēte tantùm:ex parte verò ipsius Capitanei appellabitur vis:quia metus appellari non potest:cùm ipse Capitaneus metum non habuerit,sed intulerit.& ita declarat Bart.in l.j.ff.quod metus causa.in versicul. metus,vel per metum.& probat etiā tex.ibi in fin.Quintò & vltimò posset ex aduerso attentari, quòd totum oppositum eius quod suprà dicitur de vi & metu, videtur adparere ex inspectione & forma scripturæ cōpositionis ibi.dum dicitur,quòd sponte & voluntariè se composuit:ergo cessare adparet id, quod dicitur de vi & metu.Nam respondetur,posito quòd essent centum testes deponentes quid fuisse sponte factum, † & 19
duo solùm dicerent id fuisse factum per vim, vel metum,certè ipsi duo præferuntur illis centum,vt inquit pulchrè Innoc.in cap.super hoc.de renun.in glo. quæ incipit,& hoc vult:quia illi centū testes videntur deponere super intentione,quæ soli Deo nota est:sed illi duo de violentia,vel metu deponunt id quod oculus vidit:argumen.c.j.extrà quod metus causa. Idem voluit Abb.in præfato c.j.quod metus causa.Bal.in consilio schismatis.Angel.in l.prima.C.quod metus causa.& in l.si quis ad se fundum.C.ad legem Iuliam de vi publi.Ludouic.Roman.in repetitio.rubric.de arbi.in vij.columna.& consuluit Alexand.in consilio clvj.ij. columna.in v.volumine. & plus subdit ibi Innocen. idem esse in instrumento notarij: quia licet notarius dicat factum fuisse sponte in instrumento,tamen præferuntur duo testes deponentes de vi vel metu. & voluit etiam Bartol.in l.de pupillo.§.si quis ipsi † prætori.ff.de noui operis nuntiatio. Bald.in l.obseruare.§. 20
proficiscī.ff.de offic.proconsul.Par.de pute.in tractasyndi.in versicul.tortura.cap.quia sæpe iudices: & sequitur Amod.iusti.in tracta.syndi.in versiculo, suprà dictus dominus secunda columna. in vndecima char.

tract

tracta.imò talia verba, quòd sponte & voluntariè id fecit, & similia prolata tempore metus, nedum non purgant metum,sed potius illum geminat.secundum Bald.in dicto consilio schismatis. argumen.l. doli. §.
21 diuersum. ff. de noua. refert † & sequitur Alexand.in præfato consil. clvj.in v.volum.Corroborantur præfata,& actorum omnium progressus, qualiter & quomodo se habuerit per protestationē factam per Iacobum caualerium tempore solutionis ducatorum xx. pro asserta contrauentione fideiussionis, in qua asserit, quòd animo repetendi soluebat hoc nomine, & pro parte Tragonectæ sui fratris, quæ reperitur sub data mensis Aprilis: partita verò compositionis fuit sub data mensis Maij xvj.die,in qua die se Tragonecta ipse composuit:& inde ad certos dies soluit,& tamen in eadem scriptura notarius actorum scripsit, quòd Tragonecta ipse renuntiabat protestationi factæ per Iacobum caualerium eius fratrem in solutione ducatorum viginti, quæ longè postèa facta fuit: & quasi quòd à Spiritu sancto illuminatus prophetauerit de protestatione ipsa futura in solutione faciēda,& credens rem bene aptam,posuit datam Aprilis in protestatione qui præcedit mensem Maij. Sed non aduertit,quia eo modo prius præcedit solutio compositionis,& postmodum subsequitur compositio,quod impossibile est.vnde vltimo loco præuidens penitus errasse, ignorans nouum successorē in actis exemplasse illius copiam originalem, protestationem ipsam ab actis abstulit,quam postmodum fuit necesse probare per testes vltra exemplum sumptum per nouum magistrum actorum. In cæteris suppleat prudentia magnifici iudicantis, vt consueuit, & innocentem releuet oppressum.

Thomas Grammaticus Vtriusque Iuris Doctor.

CONSILIVM LII.

Redemptoris gentium præsidio postulato, Amen. In causa nobilis mulieris Anton. marzatæ,vxoris magnific.Marci Antonij de Alexādro, de Neapoli, delati de homicidio, in personam Berardi de dura: cuius bona mobilia omissa citatione & cōtumacia ipsius delati, fuerunt per magnam curiam vicariæ annotata, & insuper sequestrata: sicq; fuit super eisdem petita assecuratio per eandem magnificam dominam Antoniam pro certa parte dotium suarum soluta,contradicente fisci patrono, super tertia parte dictorum mobilium, ad quam fuerat demum ob contumaciam condemnatus,nulla facta prouisione super assecuratione petita prætextu, quòd sibi sit cautum super bonis immobilibus ipsius Marci Antonij pro dictis dotibus, quæ immobilia vxor ipsa nō elegit. dico in pluribus meo iudicio coniunctos, & etiam comparentes pro præfata domina Antonia fuisse grauatos per eandem magnam curiam, dum magna curia ipsa processit, licet nulliter,cùm reuerentia,ad annotationem bonorum mobilium,& eorum descriptionem, ad quam procedere nullatenus poterat, nisi citato † præfato Marco 1
Antonio,& eo contumace effecto: vt dicit Bartol. in l.j.ff.de requir.reis.Baldus,in l.j.C. de prohibit. sequestrat.pecuniæ. Angel. in authentica vt nulli iudic.§.si quis verò. Baldus in l.absentem. C.de accusa. gloss.in constitutione regni, incip. pœnam eorum &c. Item grauauit in alio ipsa magna curia:quia bona ipsa post annotationem detinuit penes se: & licet pluries fuisset petita restitutio ipsorum bonorum per cōiunctos ipsius Marci Antonij, offerendo insuper cautionem, minimè eam restituere voluit:quod † facere non po- 2
tuit, cùm annotare duntaxat, & describere debebat, & postmodum restituere: vt inquit Bartolus in dicta l.j.ff.de requir.reis.per textum.ibi: & per glo.in constitutione regni præfata, & in constitutione præcedenti: & interim breuiter audire concurrentes super dictis bonis,& super eis prætēdentes ius habere contra fiscum, prout etiam Felix de Nola prætendit: & ipsos audire debebat absque aliqua dilatione summariæ causæ, & ita fieri debeat inter creditorē & fiscum †contendentes in similibus causis: vt dixit Bart. in l. 3
res quæ. ff. de iure fisci. Salycetus in l.si quis posthac. C. de bonis proscript. & hoc quò ad coniunctos, & succesiuè quò ad præfatam dominā,& vxorem, nulli dubium, quòd principaliter potest petere & repetitionem dotium & assecurationem: & quòd potest repetere, cùm vir ob assertum delictum vadat peregrinando,& exulet à patria, dixit in propriis † terminis 4
Bart.in l.si constante.ff.soluto matrimonio.Abbas in cap.ex literis.ij.colum.extra de pignoribus.quia dicitur,vir malè vēi substātia sua: adparet enim bona mariti esse pro vxoris dotibus hypothecata: † vulgata l. 5
assiduis.C.qui potiores in pignore habeantur.l.j.§. & vt plenius.& ibi Baldus.C.de rei vxor.actio. imò nedum pro dote sunt bona mariti hypothecata, verùm etiam pro alimentis ipsius vxoris, præsertim quando mulier est pauper, & non habet vnde aliunde se alat. Ita tenet Speculat.in titulo, de dot. post diuort. restituend.§.formaliter. versic.sed nunquid bona mariti. Bartolus in tractatu alimentorum. Bartol. Alexand. & doctor. in l.si cùm dotem. in §. finautem in fauissimo.ff.soluto matrim. Paulus de Castro, in suo consi.8.

SVMMARIVM.

1 *Annotatio seu descriptio bonorum inquisiti fieri non potest,nisi prius ipso citato,& contumace effecto.*
2 *Annotatione bonorum inquisiti & contumacis facta per curiam, debet fieri restitutio. & interim breuiter audire concurrentes seu prætendentes ius habere super eis.& num.3.*
4 *Vxor potest repetere dotes,id est, assecurationem dotium suarum, dum vir ob delictum aufugit, & vadit vagando.*
5 *Vxor habet bona mariti hypothecata pro dotibus suis, & nedum pro dotibus. sed etiam pro alimentis, præsertim quando mulier est pauper, & non habet vnde se alat: etiam quod nullam dotem dedisset.*
6 *Vxor debet alimentari à viro, etiam quod nullam sibi dotem constituisset seu assignasset.*
7 *Vxor cùm habeat hypothecam in bonis viri pro suis dotibus.propter dictam hypothecam competit sibi electio in dictis bonis.*
8 *Fiscus in criminalibus non habet hypothecam in bonis delinquentis ob delictum.*
9 *Fructus pendentes vel futuri, censentur esse pars soli.*
10 *Fructus & pensiones quæ nondum cesserunt tempore confiscationis, si res immobilis confiscatur, confiscabuntur etiam & fructus, tanquam pars illius rei immobilis.*
11 *Fructus suos facit, qui non sunt separati à solo, ille qui habet proprietatem in re.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

& consuluit excellens doctor dominus Petr. de vbaldis, de Perusio in suo consilio incipiente, viso præfato, in hoc consistit. quod consilium est in libro meo diuersorum consiliorum ad pennam, & ibi subdit, ꝙ si mulier non habet aliunde, etiam quod nullâ dotem dederit, tenebitur maritus ad alimenta. Ita demum reperi consuluisse† Alexand. de Imola, in consilio lvj. tertia colum. in iiij. volum. & plus subdit Paulus de Castro in præfato consil. viij. præfata procedere, videlicet, ꝙ bona viri sint obligata, & hypothecata pro alimentis vxoris, nedum pro dote data constante matrimonio duntaxat, vt in casu de quo agitur. Et† sic succedit, quòd cùm mulier habeat hypothecâ, ipsius est electio, cùm electio sit creditoris habentis hypothecam. text. est in authentica. hoc nisi debitor. & ibi Bald. C. de solu. Baldus in l. vnic. §. & vt plenius. C. de rei vxor. action. & ibi dicit, quòd habet ius prælationis. & quæ nota. in l. penultima. quando decre. opus est. † Sed fiscus non habet hypothecam in criminalibus, in bonis delinquentis ob delictum. Bartol. in l. aufertur. §. fiscus. de iure fisci. Baldus in l. si quis post hac. C. de bon. proscri. Ergo præfertur mulier nedum tanquam anterior creditrix, sed etiam respectu hypothecæ tanquam contra non habentem hypothecam. textus est, & ibi Baldus in l. pro debito. C. de bon. authori. iudi. pos. intantum, quòd vi hypothecæ potest vxor defendere bona mariti confiscata. Ita dixit Bartachi. in repertorio suo in verbo. vxor hypothecam. per text. in dicta l. si quis posthac. Quinimo & plus audio, quòd fuit mandatum colonis seu partionariis, vt non vindemient absque licentia curię, prætendendo etiam virtute præfatæ contumacię, & condemnationis ad tertiam mobilium contineri seu complecti fructus pendentes, quod est contra iuris dispositionē.

9 †cùm fructus pẽdentes vel futuri censeantur esse pars ipsius rei immobilis, ex qua, vel in qua pendent. l. fructus pendentes. de rei vendi. l. fina. §. penult. quæ in fraud. credi. Ergo fructus ipsi sunt censendi tanquam pars rei immobilis ex qua proueniunt, quæ res immobiles non possunt confiscari virtute capituli Neapolitanis cõcessi: pariter & eodem modo nec fructus prouenientes ex ea, cùm eiusdem naturæ reputentur, vt dictum est, & hinc dixit Baldus in capit. primo de pace tenen. circa finem commenti positi. in princip.

10 quòd fructus † & pensiones, quæ nondum cesserunt tempore confiscationis, si res immobilis confiscatur, confiscabuntur etiam & fructus tãquam pars rei immobilis, ex qua prouenient. Item patet, quòd ille facit fructus suos antè quam sint separati à solo & agro, qui habet proprietatem in re. text. est glo. & Bartolus in l. si is, qui. §. fi. ff. de furt. & consuluit Francis. de Are.

11 in suo consil. x. ij. colum. sed† fiscus non habet aliquod ius virtute capituli præfati Neapolitanis concessi: ergo &c. & ita iuris esse sentio ego,

Thomas Grammaticus V. I. Doct.

SVMMARIVM.

1 *Homicidium si reperitur commissum in aliqua domo, præsumitur ab existentibus sub eodem tecto commissum.*
2 *Et in dubio præsumitur contra dominum domus de homicidio præfato.*
3 *Delictum vbi committitur in aliqua contrata, in dubio præsumitur contra vicinos & domesticos: & ideò capi possunt, & torqueri vicini & domestici.*
4 *Indicia dum sunt sufficientia ad torturam contra aliquem, & per ipsum allegantur talia, quæ si essent probata, non haberet locum tortura, ex eo erit supersedendum in tortura.*
5 *Indicia si sunt sufficientia ad torturam contra aliquem, tamen vnumquodque quod vrgeret in contrarium illa elideret.*
6 *Testis vnus bonus, licet faciat indicium ad torturam, id intelligi debet, nisi aliqua alia coniectura resisteret in contrarium.*
7 *Exculpatio offensi elidit indicia, quæ essent ad torturam contra inquisitum exculpatum.*
8 *Moriens asserendo inculpatum de eius morte, non esse eius inimicum, facit, vt etiam existentibus indicijs ad torturam contra ipsum minimè torqueri possit.*

CONSILIVM LIII.

RÉmendi Dei suffragio petito, Amen. In causa homicidij cõmissi in hospitio Sesti Ianuensis tabernarij intus ciuitatem Neapol. in personam Nicolai Hispani, dum fuisset per magnam curiam vicariæ processum ad capturam, & carcerationem ipsius Sesti, ac eius vxoris, & filiæ ac cæterorum famulorum degentium in hospitio, ex quo præsumendum est homicidium ipsum fuisse perpetratum ab existentibus sub eodem tecto: Resultare igitur adparet indicium sufficiens ad torturam contra eos, & principaliter contra dominum domus.† & sic aduersus præfatum Sestum, prout plenè deciditur apud senatuconsultum silla. in l. prima per totum. ff. ad silla. Dico in primis non potuisse procedi ad capturam, & successiuè nec ad carcerationem vxoris, nec filiæ præfati Sesti tabernarij, cùm nihil adpareat contra ipsas, cùm in dubio præsumatur contra dominum domus, & non contra eius vxorem, nisi data diuturna absentia viri: quia tunc præsumptio erit contra dominam domus absente † viro, vt suprà. 2 Ita dixit Dyn. in l. prima. §. si quis in villa. ff. ad silla. Barthol. Brixien. in quæst. domini. prout refert Ioannes Andræas in cap. significasti. de homi. el secundo. & sequitur dominus Catho. saccus doctor & miles inter consilia Laur. Calca. in suo consilio lxiij. incipiente, & placet suprascripta conclusio. & idem dom. Catho. in consilio lxj. incip. ventura & fratres. & ideo dixit Baldus post Iacobum de Aren. in l. dominus horreorum. ff. loca. quòd quando in aliqua contrata cõmittitur maleficium aliquod, debent potius vicini & domestici capi, & poni † ad torturam, & qui habent no- 3 titiam hominum, quàm qui non habent. Quò verò ad præfatum Sestum tabernarium fuit oblata petitio pro eodem die, quo captus & carceratus fuit, in qua fuit oblatum, prout de nouo offertur, datis etiam nominibus testium, verificari in promptu per sacerdotem, qui tunc confessus fuit vulneratũ, demum mortuum, necnon & per sex alios testes, coram quibus paulò antè præfatus Hispanus occisus sua peccata cõfessus fuerat, veritus fortè, ne de eius futura nece Sestus præfatus, aut eius familia innocens vexaretur, seu molestaretur: adhibito præfato sacerdote don Marinello nomine, & sex testibus ibidẽ adhibitis ad hoc, declarauit ipsos innocentes, & quòd nihil mali contra ipsum commiserant. Vnde succedit iuris dispositio, quòd licet † sint indicia sufficientia ad torturam 4 contra aliquem, si tamen allegantur talia, quæ si probarentur

barentur, non haberet locum tortura, tunc talia allegans, debet audiri super sessa tortura. voluit Gandin. in tractatu malefic. in rubri. quis sit effectus quæstionis. in versic. sed quid erit de quæstione de facto. subdens quòd ita super hoc sibi consuluit dominus Lambertus rampolus, Paul. de Leaza. in commen. c. grauis. extrà de deposi. in vltima col. Alex. consil. lxv. volu. j. & idem ante eum reperio tenuisse Bartol. de Capua logotetam & protonotariũ regni huius. in capitulo, regni incip. si iustè quis appellauerit. sub titulo, quod recipiatur appellatio à tormẽtis. & ratio supersedẽdi in tortura erit, quia si post turturã differretur defensio, nunquam post defensiones factas posset recuperare detrimẽtum membrorum causatum per illam torturam, & sic serò daretur defensio, si prius poneretur ad torturam. vnde constito eidem magnæ curiæ de declaratione præfata resultaret quòd licet essent indicia sufficientia ad torturam contra aliquem, tamen vnumquodque quod esset in contrarium, illa elideret, adeò vt torqueri minimè posset. Ita voluit Ioan.

5 Andræas in regula, † cùm in contemplatione. de regulis iur. Bald. in l. fin. de probat. Alexand. in consilio clxxix. tertia colum. secundo vol. & ideò dixit Bald. in l. secunda, prima col. C. quorum appell. quòd licet vnus bonus testis faciat indicium ad torturam, id in-

6 telligendum † est, nisi aliqua alia coniectura resisteret in contrarium. Idem sequitur consulendo Alexander in consilio cxxiiij. incip. quoniam abundè deductum est & alleg. secunda colum. in vj. volum. Et sic data pro vera probatione & declaratione præfata, de qua in promptu fides fieri offertur, adparet clarissimè de exculpatione tabernarij, & eius familiæ facta per offensum. Vnde infertur, quòd stantibus indiciis sufficientibus ad torturam contra aliquem, aduersante ex alia parte indicio aliquo innocentiæ, prout est ex-

7 culpatio offensi in casu præsenti, eliduntur † & euacuãtur indicia præfata, adeò vt torqueri minimè possit. voluit Bald. in l. prima. versic. pone, quòd testator. & ibi plenè Iason. C. communia de lega. & tenet consulendo Alexan. in consilio xxiiij. in secundo volum. quinta col. idem Alexand. in consilio primo. in tertio volum. & in l. si quis in graui. §. si quis moriens. ff. ad sille. & cõsuluit in fortioribus terminis Cæpo. in consilio secundo in fi. vbi dixit, quòd moriens asserendo

8 quòd inculpatus non erat eius inimicus, videtur † ex hoc taliter ipsum exculpasse, vt etiam existentibus indiciis ad torturam contra ipsum, minimè torqueri possit. Or quantò magis, si vulneratus declarauerit, prout hic Hispanus vulneratus declarauit præfatum Sestum, & eius familiam perpetrati facinoris innocentem fuisse. Idem sequitur Paris de Pute. in suo tractat. syndi. in versic. tortura. in capit. sequitur quæstio quotidiana, licet de præallega. decisionibus non meminerit, quia non viderat nisi Bald. vt suprà. & idem sequitur Petr. Gerar. de Petrasan. in singul. suo lv. incipien. not. bene quòd si vulneratus. sicq; debet procedi ad capiendum informationem præfatam, & de expositis in nostra petitione constito, ipsos coniuges innocentes absolui, & pro nunc à carceribus liberari, & ita iuris esse consulo ego,

Thomas Grammaticus V. I. D.

SVMMARIVM.

1 *Credulitas nedum iusta, verum etiam iniusta & fatua excusat à dolo, imo & à culpa.*
Dictum probi viri inducit iustam credulitatem.
2 *Iudex in syndicatu non tenetur in aliquo parti læsæ, vbi fuit in errore ex causa probabili.*
3 *Iudex dum non diffamatur de corruptione seu barataria, non debet pati scrupulosam inquisitionẽ, cùm creetur ob vtilitatem publicam, non ita promptius contra ipsum subuenitur, & in memoriam præteriti officij lex sibi fauet.*
4 *Inquisitio contra iudicem quando de mero iure scrupulosa fieri posset, debet adparere quòd fuerit requisitus, & neglexit iustitiam facere. Et dicitur inquisitio scrupulosa, dum sit de negligentia.*
5 *Iudex quòd denegauerit iustitiam facere, debet liquidò probari in syndicatu.*
6 *Statutum imponens pœnam officiali non terminanti causam infra tempus, intelligendum erit si à parte petatur, & non aliter.*
Per iudicem stari non præsumitur, nisi fiat sibi protestatio.
8 *Iudex non conuincitur de negligentia aut denegata seu retardata iustitia, nisi fuerit ter requisitus seu interpellatus.*
9 *Iudices plures quando potuerũt pro eadem causa adiri, si vnus ex eis non fecit id, quod facere tenebatur in officio, præsumitur in dolo. Et si perit ius partis, facit litem suam. Sed si illa pars potuit idem consequi ab alio officiali etiam eius successore, tunc iudex ille primo aditus, non tenetur.*
10 *Sententia seu decretum iudicis licet fuerit iniquissima, ob quod iudex faceret litem suam, id habet locũ quando iudex ipse exequeretur dictam sententiam: secus si solum illam protulit, quia tunc non teneretur parti.*
11 *Officiales hodie in pluribus locis, ac etiam de consuetudine, & per statuta ciuitatum non syndicantur, nisi de furtis, pecunia accepta & malè ablatis, & de cæteris baratarijs non autem de iniquis decretis ac sententijs malè latis. & nu. 12.*
13 *Instantia syndicatus est peremptа quando infra terminum comminatum in banno culpa partis querulantis causa non fuit expedita. & nu. 14.*
15 *Cadit quis à iure suo propter suas procrastinationes.*
16 *Querulans in syndicatu contra officialem debet instificare grauamen ex eisdem actis & processu: nec posset nouas probationes inducere contra officialem.*
17 *Mandatum superioris irrationabile probari debet per scripturam authenticam, nisi superior ipse esset in loco: quia tunc staretur dicto officialis asserentis sibi fuisse ita mandatum à superiore.*
18 *Excipiens inepte, si succubuerit in exceptione terminus sibi currit. & nu. 19.*
Terminus currit & imputatur succumbenti in exceptione, vbi plura adducuntur.
20 *Appellans si produxit libellum, quem appellatus dixit ineptum, & super hoc fuit diu litigatum, si appellatus obtinuit: quia interim fuit pronuntiatum pro suo libello, interim non sunt decursa fatalia: Secus autem si succubuit.*

CONSILIVM LIIII.

IN christi nomine, Amen. In causa syndicatus cõtra me & magnif. Marium saxum collegam, tanquam olim iudices magnæ curiæ vicariæ in ann. 1534. fuit porrecta querela per Ambrosium palumbum: & fuit propriè

Universidad de Deusto
Biblioteca

in anno mei iudicatus xx. prætextum, quòd decreto nostro fuissent excarcerati & compositi per eandem magnam curiam Cæsar de lauro, & Petrus de natale, inquisiti, quòd interuenerant in fractura carcerum capitanei Surrentini ad euadendum quosdam inquisitos, qui interfuerunt sunt anni quinque elapsi, in homicidio quondam filij ipsius Ambrosij petendo nos condemnari ad damna, expensas, & interesse ex causa præfata, per eundem passas, & passa, ex quo virtute decreti præfati fuerãt compositi & excarcerati ipso aliter non concordato, & ex quo magn. collega Marius saxus relator ipsius causæ, in visitatione magnæ curiæ facta per magnifi.do.Regentẽ figoream, retulit ipsum Ambrosium palumbum se concordasse, & pepercisse principalibus delinquentibus nobilibus, & primatibus Surrentinis. qui in dicta exemptione præfatorum carceratorum, & fractura carcerum interuenerant. Et hic accepta ab eisdem certa pecuniarum quantitate, & pariter indulsisse ac pepercisse similiter & aliis plebeiis eosdem excoriando, ac phlebotomãdo vsque ad syncopim, queritans Ambrosius ipse in præsentiarum similiter cum præfatis duobus carceratis mercari, & qui non principales, sed auxiliatores à præfatis nobilibus conuocati accesserunt cum eis, nescientes ad quid accessissent cum illis: virtute cuius relationis ex ordinatione ipsius excel.regentis figoreæ fuit præfatum decretum interpositũ eosdem carceratos fore componendos, & liberandos: & sic iuxta antiquum stylum eiusdem magnæ curiæ semper obseruatũ, ipse magnifi. Marius tanquàm dictæ causæ relator, primo loco se subscripsit: & succesiuè secundo loco doctor Quadra, & pariter ego vltimo loco me subscripsi. præfatus verò Palumbus contra præfatos Collegas, maximè contra Quadram nihil dixit: & contra mag. Marium, licet querelam exposuisset, tamen repertum est, quòd non in tempore præfixo ad porrigendũ querelas destitisse oportuit, & potius ex quadam specie fatuitatis seu rectius capitostratis gressus suos contra me solum vltimo loco dixerit: dico ex infrà scriptis eundem in vanũ laborasse, & operam & oleum consumpsisse. Et in primis dico, quòd dato absque veri præiudicio, quòd prædictus magnifi. Marius defecisset in relatione, faciendo eandem erroneam, licet verissimam fecerit, iam esset eidem relatori proculdubio adscribendum, & non mihi. cùm dictum probi
1 viri iustam credulitatẽ inducat, in tantùm † ꝙ eidem credens excusatur. Baldus in l. indicia. C. de rei vend. versic. glo. in l. Titio fundus. ff. de conditio. & demon. Bald. Ang. & Alexand. in l. j. ff. de eo, per quem factum erit. & credulitas nedum iusta, verùm etiam & fatua & iniusta excuset quem à culpa: vt dixit Angel. in l. j. in fin. ff. de eo, per quem factum erit. in l. prætor. in §. hæc actio. ff. vi bon. rap. & in l. plagij. vbi bona glo. ad leg. flaui. de plagia. Et ideò in particulari dixit Ca-
2 tald. de visso in tract. syndi. in versi. xxix. in fin. † quòd error ex causa probabili, facit vt iudex non teneatur in aliquo parti læsæ: vnde dum dimisso relatore de causa informato, & qui processum viderat, Palumbus
3 ipse egerit cõtra me, satis adparet † quòd calumniosè procedat: & dum iudex non diffamatur de corruptione, aut barataria, non debet pati scrupulosam inquisitionem, cùm creetur ob vtilitatem publicam, non ita promptius contra ipsum subuenitur, per l. j. in fin. ff. de magist. conuen. in tantum, quòd non licet finito officio eidem inferre conuicium, & aliter faciens puniri debet. l. iudici. ff. de iuiur. iuncta. l. illud. ff. de appellatio. & ibi Bartol. cùm in memoriam prædicti officij lex sibi faueat, & in gestis in officio habeat præsumptionem iuris pro se, & pro ipso semper præsumatur, per text. sing. in l. ij. C. de officio ciui. iudi. cùm à iudice præsumatur abesse omnis dolus. l. j. C. de prædi. curia. libro x. & l. si quis decurio. C. de decurionib. lib. x. Ita Bal. in l. pacta nouissima. C. de pactis. Si ergo permitteretur contra officiales fieri scrupulosa inquisitio, aut ipsos calumniari, maximè à vilibus & plebeiis, frangitur neruus iustitiæ, authoritas iudicum deprimetur, & vilescit, & in officio successores lento gradu, seu calle procedent. Ita plenè Par. de Put. qui per duas columnas in fauorem iudicum exclamat, in titu. de offic. syndi. j. & ij. col. & idem tenet ante eum Catal. de visso in suo tracta. syndi. in j. char. versic. ix. & subdit esse aduertendum, † quòd quando de mero 4
iure posset fieri scrupulosa inquisitio contra officialem, debet adparere, quòd fuerit requisitus, & neglexerit iustitiam facere: vt not. Archi. in cap. j. de iureiur. in princip. Bartol. in l. damni. in §. Sabini. ff. de damn. infect. & dicitur etiam inquisitio scrupulosa, dum inquisitio fit de negligentia: secundùm Angel. in tract. syndi. in j. char. & allegat. l. si seruus vetitus. ff. de leg. primo. & idem tenet Catal. in suo tract. syndi. in versic. cxxxiiij. & ratio quare debeat adparere, quòd officialis fuerit requisitus, & neglexerit iustitiam facere, potest esse meo iudicio, quia † quòd iustitia fue- 5
rit per officialem alicui denegata debet liquido probari, & maximè in syndicatu. §. si quis autẽ. in authen. vt iudi. sine quoquo suffr. in versic. iniustitia. & in ver. damni. §. illud. vbi hoc not. Iacob. de Belui. & nisi fiat instantia coram iudice pro cõsequutione iustitię, non habebit locum pœna negligentiæ: vt not. gl. in cap. fi. de rescrip. & ideò dicit Anton. de But. in cap. cùm sit generale. de foro compe. † quòd statutum imponens 6
pœnam iudici non terminanti causam infra tempus, intelligendum erit, si à parte petatur, & non aliter. Idem tenet Antonius de Butrio in cap. primo de supple. negli. prælato. & ideò dicit Bartol. in prædicta. l. damni. §. Sabini. † quòd non præsumitur stare per of- 7
ficialem, nisi fiat sibi protestatio. Idem tenet canon. in cap. licet. & in cap. ex parte. & in cap. ex tenore. extrà de foro compet. & domi. Anton. in dicto cap. licet. & non conuincitur iudex de negligentia, seu denegata, † aut retardata iustitia, nisi fuerit ter interpellatus seu 8
requisitus, & supersedẽdo nõ prouidet. Ita dicit Ioannes Andræas & Abb. in cap. ex parte. lo vltimo. extrà de appellat. secunda colum. vbi insignis doctor Philippus Decius dicit, quòd hæc est communis opinio. & sequitur Præpositus in cap. ex ratione. nona col. versi. sed operepretium. de appellat. in vj. sicq; quando pars aduersa iustitiam foueret, ego nunquam processum ipsum vidi, nec requisitus vt viderem, debebam meritò stare relationi prædicti collegæ ex infrà scriptis. Præterea, dato absque veri præiudicio, quòd inquisiti illi & carcerati fuissent minus debitè liberati, & compositi, prout ex aduerso prætẽditur, nonne pro eadem causa potuerunt adiri plures iudices, qui erant in magna curia, quorũ ex eis licet vnus non faciat id, † quod 9
facere tenetur in officio, præsumatur in dolo, secundùm Bartol. in leg. tutor, qui repertorium. ff. de admi. tutorũ. vbi dicit, quòd obligatur ad interesse. & ideò

si perit

si perit ius partis, facit litem suam: secundùm Bald. in l. si quando. C. de testi. Secus si non perit ius partis: sed si ipsa pars potuit illud cõsequi ab alio officiali etiam eius successore, tunc iudex ille primus aditus non tenetur: secundùm Bald. in illo vulg. §. proficisci. Bartol. in l. quarta. §. si tam vicinum. ff. de damno infec. Angel. in suo tracta. syndi. in prima colum. circa fi. & sequitur Catal. de visso in suo tract. syndi. in versiculo lxxxij. vbi formaliter dicit, quòd iudex eo casu non tenetur, si poterat ab alio iudice idem postulari. Et sequitur Amod. Iustin. in suo tracta. syndi. quinta char. sub rubrica incipien. optima conclusio. & etiam, in penult. char. dicti tracta. Præterea, dato quòd decre-
10 tum prædictum fuisset iniquissimum, ob † quod iudex faceret litem suam: id enim intelligi debet, quando iudex qui ipsum protulit, illud executioni demãdauit: quia tunc teneretur parti ad interesse: Secus enim, si parti non interfit. argu. l. lectos. ff. de pericul. & commo. rei vendit. Ita tenet Par. de Pute. in tract. syndica. in versic. sententia. & Amod. iusti. in suo tractatu syndic. in ix. char. versicul. insuper si Potestas. & ante eos Bartolus in l. penult. ff. de var. & extraordinar. cogni. & firmat Baldus in dicto. §. proficisci, xxj. quæstione. & in l. si quis in conscribendo. C. de pactis. & in leg.
11 prima in fine. ff. quod quisque iuris. † Item hodie de consuetudine ac etiam in pluribus locis per statuta ciuitatum officiales nõ syndicantur, nisi de furtis pecunia accepta, & malè ablatis, & de cæteris baratariis: non autem de iniquis decretis, aut sententiis malè latis: quia iudicando secundum leges, vel non, vix pro bono regimine officiales syndicantur: per text. in authentic. hodie. C. de iuramento calum. ita dicit Franciscus accurtius in suo tractatu syndic. refert & sequitur Amod. Iusti. in suo tractatu Syndi. charta octaua. versic. item non tenetur, si sunt plures innocentes. in versiculo, item quòd sunt plures innocentes. iiij. col. & subdit esse nota. & quòd minimè syndicantur de negligentia nisi sit dissoluta: vt suprà dictum est. Præterea, post lapsum termini comminati in banno ad porrigendum querulas à die decimo Augusti, & successiuè ad prosequendum, fuerunt & sunt decursi ferè duo menses, adeò quòd fuit petitum declarari peremptam esse instantiam, & temerè querulantem con-
12 demnari in expensis. † Dico, quòd regulariter prima facie instantia non potest dici peremptа, per textum, in l. prima. C. vt omnes iudic. per quem adsignatur terminus syndicatori quinquaginta dierum ad iudicandum, & cognoscendũ: attamen si syndicator iudicauit post terminum prædictum, erit in pœna decem librarum auri. Hoc autem locum habet, quando per iudicem syndicatorem stetit, quo minus infrà quinquaginta dies non iudicauit. Secus, quando per partem minimè actricẽ, cuius maior cõtumacia esse debet, quàm rei: quia quãdo culpa partis nõ prosequentis infra dictum tempus, non fuit causa ipsa expedita,
13 tunc procul dubio † instãtia erit peremptа ita in propriis terminis dixit Albericus de Rosate in dicta l. j. C. vt omnes iudic. & idem vòluit Marian. Sozi. in capitulo. venerabilis. in tract. suo quem fecit de instantia, & eius peremptι. seu frequentia. in sexto articulo. in septima fallentia, extrà de iudiciis. vbi dicit se ita bis cõsuluisse. & aliquid ibidem per Panor. & Card. Zaba. & idem rectè intuenti adparet tenuisse Par. de Put. in tract. syndica. in titulo de officio syndic. in c.

officiales. prima colum. ibi dum dicit, vbi autem iste querulans in syndicatu nõ probauit, vel causam non complenit, &c. & idem adparet tenuisse in versic. instantia. in cap. dicit constitutio regni. versic. sed quando imponeret pœnam iudici, vbi expresè dicit, & loquitur, quando culpa iudicis. & tunc non currit instantia. Nam text. in dicta l. prima loquitur, quando culpa iudicis. & probatur ibidem in fin. dum imponit pœnam iudici non expedienti: ergo eius culpa, sed
14 quando culpa partis actricis, † vt hic, tunc currit instantia. Ita expresè sentit idem Paris in versic. instantia. in cap. an si partes. vbi quærit, quid si partes querulantes fuissent impeditæ facto officialis syndicandi, qui per varias dilationes & suspiciones causam dilatauit, propter quod tempora statuta ad syndicandum sunt decursa, an partes audiantur de cætero. & dicit quòd sic. ergo vbi cessat impedimentũ officialis syndicandi, tempora statuta currunt. & sic cùm in casu præsenti cessauerit impedimentum iudicis syndicandi, meritò tempora ad syndicandum sunt decursa: & perempta est instantia. & vltra prædicta facit ratio vrgentissima, videlicet, nam si quando culpa iudicis causa non expeditur, non currit instantia, sed syndicator ipse iudex punitur pœna. x. lib. auri. ergo perinitquum erit, ꝙ si culpa partis querulantis pereat instantia per transitum, seu lapsum termini præfixi ad syndicandum, † quòd pars ipsa in aliquo non puniatur. 15
Quibus suffragatur, ꝙ cadit quis à iure suo propter procrastinationes suas: vt in §. si verò. in glo. in versic. 81
quia lis. in fin. in authent. de litigio. Ita dixit Bald. in l. prima. in vlti. verbis. C. qui accusa. non possunt. Vnde cùm Palumbus ipse post eius querelam oblatam non prosequutus fuerit, nec processum fabricatum in causa ipsa, prout tenebatur, minimè produxerit ad iustificandum allegata grauamina ex eisdem actis, & 16
processu, ex quibus decretum fuerit † contra ipsum, per clemen. appellanti. de appellatio. prout dicit Par. in titul. de offic. syndic. in cap. an si potestas condemnauit. v. colum. versic. & adde, quòd iudex non facit litem suam. Amod. in alio suo tract. syndi. in viij. char. versic. item in eo, quòd plures innocentes. vj. colum. versiculo, sed idem Bald. ergo adparet euidentissimè 82
perempram instãtiam sui culpa, cum processum non produxerit, & quem produxisse asserebat, & inficiabatur, & tamen adparet ipsum non produxisse, nisi, quasdam eius chartulas diminutas absque principio, medio, aut fine. omittendo primo ducere decretum, de quo conquerebantur: quod quidem ipsum Palumbum cum ligone percutiebat in tibiis, dum cantat cum interuentu, licentia, & ordinatione Excellentiꝫ. regentis figaroe fuisse gestum, quicquid executum est, vt decretũ ipsum manu seu subscriptione trium iudicum cantat. Nec inficiari potest id non processisse de ordinatione superioris prædicti, cùm magister actorum ita in decreto prædicto attestetur: nec est de eo dubitandum, cùm tres iudices ipsi ita attestentur in eo, per eorum subscriptiones. & licet de mandato superioris, etiam si esset irrationabile, requiratur adparere scriptura authentica. l. vnica. † vbi Bart. & docto. 17
C. de manda. princip. & not. Bart. in l. vnica. per illum text. C. de superindic. libro x. hoc enim limitatur esse verũ, nisi princeps ipse reperiatur esse in illa ciuitate seu loco, in quo officialis faceret irrationabile mandatum, asserendo sibi ita à principe iniunctũ, quia eo

Universidad de Deusto
Biblioteca

casu de facili potest haberi recursus ad ipsum principem, dum est in loco, & haberi veritas mãdati præfati: quia eo casu erit credendum officiali asserenti de mandato prædicto sibi ita à principe seu superiore iniuncto. Ita voluit pulchrè Specul. in titulo, de proba. §. videndum. in versic. auditoribus. de quo satis lætatur Ludouic. Roma. in l. sciendum. ff. de verbor. oblig. allegans pro hoc casum in §. quia verò. in authent. vt litig. iur. refert & sequitur Iason May. in l. ex quacunque. secunda colum. ff. si quis in ius voc. non ierit. Vnde ad propositum redeundo, dum Palumbus ipse asserebat in suis prolixis & vanis responsionibus, ac capitosis produxisse processum: & econtrà fuisset replicatum, quòd non produxerat integrum, sed penitus & in pluribus diminutum, & maximè circa substantialia facientia contra ipsum, prout est decretum prædictum, & alia in eo existentia, adparet quòd terminus statutus per Magnific. syndicatores ad proponendum, & prosequẽdum diu est quòd fuit, & est elapsus ac decursus. & sic cùm sua culpa decursus fuerit, & succubuerit in eius perfidia, non producendo processum ac decretum, de quo querebatur, & nouissimè ad rogatum Magnific. electorum, magna curia ipsa nouiter accommodauerit processum ipsum Magnifi. consultoribus ipsorum electorum longè post decursum terminum syndicatui prefixum, & quem Palumbus suprà nucem existẽtem non produxerat, & erant iam tunc tres menses elapsi à die banni syndicatus
18 emanati. vnde adparet † quòd terminus ei cucurrit, cùm in sua perfida exceptione succubuerit: per l. ij. §. non solùm. ff. ad Tertul. per quem text. dicit ibi etiam Bartolus quòd dato termino xxx. dierum ad comparendum alicui, videlicet decem pro primo, decem pro secũdo, & decem pro tertio & peremptorio termino: quòd si aliquis comparuit in primo per procuratorem, & opponitur contra eius mandatum, & pendente dicta oppositione contra mandatum, trãseunt illi xxx. dies, si tamen pronuntiatur mandatum non fuisse legitimum, illi duo termini cucurrerunt. Idem sequitur Bald. in l. contra maiores. C. de inoffic. testa-
19 mento. † vbi adducit bona similia. Accedit prædictis quod voluit Baldus in authen. ei qui in princip. C. de
20 tempo. appel. vbi dixit, † quòd si appellans produxit libellum, quem appellatus dixit ineptum, super quo diu fuit litigatum, si appellatus obtinuit, quia interim fuit pronuntiatum pro suo libello, interim non sunt decursa fatalia: Secus autem si succubuit. Tunc enim ex quo impedimentũ fuit frustratorium, bene currunt fatalia. Accedat insuper decisio dominorum de rota. cij. ahàs decis. xv. incip. fatalia. in titu. de appella. in nouis. vbi dixit, quòd si appellatur à diffinitiua, & appellans coram iudice à quo aliquid innouauit, & appellatus coram iudice ad quem, petat ante omnia reuocari attentata, & cõtingat super hoc multo tempore litigari in reuocatione attentatorum, si quidem appellans obtinuit, interim non sunt sibi decursa fatalia in causa appellationis. Secus si succubuit. tunc enim ex quo sua culpa præstitit impedimentum, non excusabitur: & currunt fatalia. Idem meminit Philip. Francis. in cap. ex ratione. versi. circa tertium. de appella. Ex quibus omnibus concludo intrepidò declarari debere instantiam peremptam fuisse, & prædictum Palumbum volantem absque pennis condemnandum in expensis. Ita decisum fuit per Magnific. syndicatores. & pendet appellatio ab omissa condemnatione expensarum.

Thomas Grammaticus Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Capi non potest inquisitus de delicto, nisi prius aliquid constet de ipso crimine, vel saltim sit suspicio contra ipsum.*
2 *Vis publica commissa dicitur, etiam si vnus solus insultum commiserit: & poterit exigi pœna portationis armorum, & pœna legis Iuliæ de vi publica. & nu. 3.*
4 *Pœna legis Iuliæ de vi publica, quæ sit.*
5 *Pœna arbitraria, vbi venit imponenda, potest quis carcerari.*
6 *Carcerari potest inquisitus de delicto, vbi dubitari potest, ne interim fugiat. & procedit etiam antè quàm constet de crimine.*
7 *Fideiussoribus non relaxatur inquisitus de crimine, pro quo venit imponenda pœna corporalis, aut arbitraria.*
8 *Pœna vbi venit imponenda pecuniaria pro crimine, de quo non constaret, sed solùm esset aliqua suspicio contra inquisitum, si vilis erit, carcerabitur: Si autem nobilis, debebit honesto modo in palatio detineri.*
9 *Inquisitus si fuit vulneratus, & sic est infirmus, & non potest carcerari absque periculo, debet saltim iudex se de ipso assecurare per fideiussoriam cautionem, nec posset iudex se excusare, si ab accusato seu inquisito non accepit fideiussores: & sic si non præstat, debet sibi adhiberi custodia suis sumptibus. & nu. 10. & 11.*

CONSILIVM LV.

IN Christi nomine, Amen. Proponitur dubium de casu inter magnates, vt consulere debuissem, quid de iuris censura sentirem, si Titius aggressor vulneratus reperitur, & ex vulnere infirmatus, an potest pendente infirmitate ad fideiussoriam cautionem compelli de se præsentando quàm primum cõualuerit, & quid agendum foret, si ipsam non præstiterit. Et in primis pro
1 euidentia præmitto, † quòd non debet quis capi pro crimine antè, quàm aliquid constet de delicto, vel saltim sit suspicio contra ipsum. dixit Bal. in l. quod euitandi. ff. de condictio. ob turp. causam. Ioan. Andr. in cap. si clericus. extrà de sentent. excommunica. & sic aggressor fuit vulneratus ab insultato, adparet vis publica commissa: † licet solus armatus insultum com-
2 miserit: vt dicit Andræas de Isernia in constitu. regni intentionis. prima colum. vbi tenet † quòd potest exi-
3 gi pœna portationis armorum, & pœna legis Iuliæ de vi publi. & vna per aliam non tollitur. l. nunquàm plura. ff. de priua. delic. Idem refert & sequitur Afflic. in constit. regni, si quis aliquem. penul. colum. & licet videatur in cõtrarium obstare. l. si criminis. C. ad leg. Iulian. de vi public. nihilominus intelligitur, vt ibi. & vide omnino quæ scripsi circa hoc plenè in consilio meo xliij. suprà pro domino Ludo. de Abenabulo. sed
4 sic est, † ꝙ pœna legis Iuliæ præfatæ est hodiæ pœna deportationis. Et licet olim aqua & igni interdiceretur inferenti vim publicam de iure digestorum, attamen in locum ipsius pœnæ legis Iuliæ de vi publica, successit hodie deportatio: vt in l. iij. ff. ad leg. Iul. pecul. gl. in l. qui dolo malo. §. fi. versic. aqua & igni. ff. ad
5 leg. Iul. maiesta. & sic infertur, † quòd pœna corporalis

lis imponi debet pro dicto crimine. & vbi quis puniendus venit pro delicto, nedum pœna corporali, sed etiam arbitraria, debet carcerari, nec est fideiussoribus relaxandus. Ita Bart. in l. quoties. in fin. ff. de noxalib. la j. & maximè dum dubitari posset, ne fugiat tunc, etiam antè quàm sibi constet de crimine, potest
6 iudex ipsum capere † & carcerare. ita Ang. in authen. de defen. ciuita. §. audiant. cùm in criminibus possit iudex incipere à captura: per l. ij. C. de iis, qui latro. & dixit Bart. in l. sacrilegij. ff. ad legẽ Iuliam pecul. quòd pro causa criminali indistinctè est licita captura. Idẽ tenet Barto. in l. consentaneum. C. quomodo & quando iudex. & sic dum venit pro crimine pœna corpo-
7 ralis, aut arbitraria, non † debet fideiussoribus relaxari. l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de infam. Ita Bald. in l. ij. & ibi Dyn. C. de exhiben. reis. & plenè Ludo. in l. fi. de in ius vocan. & idem esset, si pro crimine veniret pœna pecuniaria imponenda, & non constaret, sed
8 solùm esset aliqua suspicio: † nam si vilis esset, carcerabitur. Si autem nobilis deberet honesto modo in palatio detineri. & ita iudex arbitrari debet. l. j. ff. de custodia reorum. & si suspectus esset tãtummodo de crimine, si illud atrox esset, debet carcerari. Sinautem, sub custodibus detineri in loco honesto: vt dicta l. j. Ita plenè Par. de Put. in tracta. syndi. in versic. fideiussor. c. si iudex. ij. colum. & vbi timetur ne quis fugiat, potest quis etiam in causis ciuilibus carcerari. dixit Bald. in l. consentaneum. C. quomodo & quando iud. Bald. in l. fideiussor. §. fin. ff. qui satisda. cogan. & in l. si quis curialis. C. de episc. & cleri. Et si diceretur, quòd cùm sit vulneratus & infirmus, non potest carcerari
9 absque periculo respectu vulneris: Respõdetur, † quòd debet saltim iudex assecurari per fideiussoriam cautionem, ex quo non potest iudex excusari, qui ab accusato vel inquisito non accepit fideiussores. dixit pulchrè Bald. in authen. generaliter in fin. C. de episco. & clericis. vbi subdit, quòd in determinatis à iure, in quibus non requiritur probatio facti, non potest iudex excusari, si facit contra ius constitutionis. & hoc est not. contra assessores, qui per fatuitatem non reci-
10 piunt fideiussores ab accusatis vel inquisitis. † Et si allegatur non reperiri fideiussores ab accusatis, vel inquisitis, non ex hoc debet differri adhibitio custodiæ suis sumptibus, donec recoualeſcat, cùm fiat pro eius salute: ne ob carcerationem perire contingat. & sic dum traditur custodibus pro eius salute, debet ipse
11 inquisitus soluere custodes † adhibitos: argum. l. iiij. C. fini. regun. l. j. C. de statuis & imag. ita latè Paris de Pute. in tractatu syndica. in verſicu. carcer. in cap. an carcerarius teneatur alimentare. & ita iuris esse concludo,

Thomas Grammaticus Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Ad defensionem, quòd quid factum sit, sufficit probari, quòd se defendens probabiliter dubitare poterat de offensione.*
2 *Occidere vel vulnerare mihi licet volentem me offendere, nedum instante mortis periculo, verum etiam si immineret periculum iniuriæ personalis.*
3 *Timor violentiæ inferendæ, dicitur iustus metus. & numero 4.*
5 *Prouocatus ab armato venienti contra ipsum, licet illum prouocantem occidere: & dicetur ad defensionem feciſ-*
se: & dicetur ille à semetipso occisus, & non ab aggresso.
6 *Occidens aliquem se defendendo, non dicitur committere maleficium. & nu. 7.*
8 *Aggressus ab aliquo cum armis, si eundem aggressorem offendit, dicetur ad sui defensionem feciſſe.*
9 *Sufficit ad probandum quem esse in periculo vitæ, quòd quis armatus veniebat contra ipsum: cùm terror armorum sufficiat.*
10 *Delictum ad hoc vt non puniatur, sufficit probari tale quid, ex quo adpareat illud delictum potuisse licitè fieri. licet punctualiter non probetur factum iure licito.*
11 *Offendere mihi licet alium ex sola præparatione ad offendendum, vel aggrediendum.*
12 *Insultatus non debet expectare, quòd vulneretur, sed debet ipse incipere.*
13 *Si percussi te venientem contra me euaginato gladio, antequam tu me percutias, dum es in actu me offendendi, dicor ad defensionem feciſſe.*
14 *Insultatus quicquid feciſſe adparet contra insultantem, præsumitur ad licitam defensam.*
15 *Defendendo quid fuisse factum sufficiet probare quòd aduersarius offensus ruebat in ipsum, & aggressus in dubio semper feciſſe videtur ad defensam, quòd fecit.*
16 *Cum moderamine inculpatæ tutelæ quid factum fuisse dicitur, quando non potuit aliter quis euadere periculum personæ, famæ seu honoris, vel rerum.*
17 *Excedens moderamen inculpatæ tutelæ, non tamen ex proposito, sed in rixa, non dicitur incurrisse aliquam pœnam.*
18 *Moderamen inculpatæ tutelæ non est in consideratione, dum insultatus indeliberatè & accensus furore iracundiæ excessisset modum in se defendendo: tunc enim non imputatur excessus.*
19 *Testes deponentes de credulitate, non probant, nisi assignauerint congruas rationes eorum dictis.*
20 *Testes deponentes ad defensam, si deponant secundum eorum credulitatem & videre, bene probabunt.*
21 *Defendendo seu ad defensam quod quis aliquid fecerit, probatur per coniecturas, quæ iudicis arbitrio relinquuntur.*
22 *Amicus æquiparatur illis, qui sum de sanguine proprio, & alibi amici veri sunt vna anima in pluribus corporibus. & multa circa amicitiam ibid.*
23 *Dispositum inter coniunctos, habebit locum inter amicos magna amicitia.*
24 *Amicus potest accusare pro iniuria illata amico.*
25 *Socius potest propulsare iniuriam socij, & nedum socij, verum etiam & cuiuslibet extranei aggressi: etiam si aggressus ille esset sibi inimicus capitalis. & nume. 26. 27. & 28.*

CONSILIVM LVI.

REdemptoris gentium suffragio petito, Amen. In causa inquisitionis formatæ aduersus Magnifi. ac generosos nobiles Titium & Sempronium, vt sic eorum vera nomina omittantur, ad instantiam regij fisci super prætenso insultu & vulneribus illatis in personam Magnifi. Caij, quam etiam ipsius Titij reperio ex processus meritis fuisse, etiam per testes productos ad instantiam regij fisci plenè probatum, quòd prolatis inter eos nonnullis verbis cholericis minimè honorem aut iniuriam alterius ipsorum concernentibus, & recedente eodem Titio cum Illustriſ. quadam per-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sona, prædictus Caius descendens ab equo, in quo equitabat, euaginato ense, & inuoluto chlamyde in eius brachio, malo animo accesit versus eundem Titium, ad sistentibus cum eo quampluribus eius sociis, qui pariter & ipsi arma euaginarunt: quod præuidens Sempronius, qui retro remanserat, tanquam socius & amicissimus eiusdem Titij, ne Titius ipse offenderetur à prædicto Caio, à quo proculdubio fuisset offensus, nisi ipse occurrisset, similiter ensem euaginando, vt eiusdem Caij accessum aduersus Titium impediret. Quo inspecto per prædictum Titium reuoluens equum, quem equitabat eundo obuiam eidem Caio malo animo venienti contra ipsum, & nonnullis ictibus ensium hinc inde admenatis inter prædictos Caiū & socios numero longè plures sociis Titij, qui duo duntaxat erant, tandē rixa sedata reperti fuerunt vulnerati tam prædictus Caius, quàm prædictus Titius, nec ad pareat à quibus. Hæsitatur igitur in præsentiarū quid de iuris censura iudicādum sit. Et certè rectè ruminanti testium fisci depositio, nec sigillatim vltra repetitionem eorundem testium ad defensam ipsorū inquisitorum indubitanter cōcludendum adparebit prædictos Magni. don Sempronium & Titium penitus, & omnino absoluendos ab impetitione regij fisci ex infrà scriptis. Et primò, præsupponēdo vnum mihi in iure verissimum, quòd ad hoc, vt quis excusetur ab eo, quòd diceretur fecisse se defendendo, sufficit pro-
2 bari, † quòd probabiliter dubitare poterat de offensione. dixit pulchrè Imo. in c. si verò. de senten. excom. refert & sequitur Ang. de Aret. in §. ius autem gētium.
2 Institut. de iure natu. gen. & ciui. † Secundò præsupponō, quòd nedum instante mortis periculo, licet alium occidere seu vulnerare: vulg. cle. j. de homi. & l. ij. C. de sicar. verùm etiam quando immineret aliquod periculum iniuriæ personalis. voluit Bald. in l. j. vj. col. C. vnde vi. versic. sed pone. & ibi etiam optimè Barto. in ij. colum. Idem consuluit Bart. in suo consi. incip. Vanutius. Ant. de Butr. in cap. olim. el j. de restitu. spolia. penulti. colum. consuluit Alexan. de Imol. in consilio lxxvj. j. volum. & consilio cix. j. volu. v. colum. Angel. in l. is, qui cum telo. C. ad legem Corneliam de sicar. per glo. quam ibi reputat singu. & meliorem de mundo, & subdit, quòd in practica erratur. & si scies practicare lucraberis de pecuniis. & quòd ipse in Ciuitate Venetiarum practicauit & defendit quendam accusatum de homicidio. Et quòd imminebat periculū iniurię personalis, satis liquet ex attestatione testium,
3 dum deponunt, † quòd prædictus Caius descendit ab equo, & ibat retro ipsum Titium, euaginato ense, & chlamyde inuoluto, ac malo animo o, & sic non debebat Titius ipse expectare se percuti, aut aliter iniuriari, & sic se periculo committere: cùm timor violentię inferendæ iustum metum inducat: vt dicit Alexan. in consi. xcix. incip. quoniam per excellen. in iij. volum. Et quòd non tenebatur se periculo committere, tenent Innocent. & Bald. in c. j. extrà quod metus causa, ex quo timendum est, quod absque periculo esse non potest. cap. j. de bapt. in clemen. secundum Bald. in iij. colum. & sic dum ad pareat Marcus Anton. ipse prouocatus à præfato Iulio primo loco arma euaginante contra eundem Marcum Anton. certè licuisset ipsi Marco Anton. nedum eundem Iulium vulnerare, verum etiam & occidere. quia eo casu id præsumendum
4 est † ad defensionem fecisse: secundum Baldum, in l. j. §. cùm arietes. ff. si quadru. pauper. feci. dica. Gandinus in tractat. malefic. sub rubric. de defensi. à reo facta. ij. colum. versic. sed ponamus, tu es. Bartolus & Baldus, in l. si ex plagis. in §. tabernarius. ff. ad legem Aquiliā. Augu. arim. in addit. ad Angel. in versic. & dictus Titius se defendendo. ij. charta. Et si Iulius ipse vulneratus fuisset à prædicto Marco Anton. aggresso iam ab ipso Iulio se defendente, dum in ipsum Titium ensem euaginasset & accessisset, videtur Iulius ipse à semetipso vulneratus magis, quam à prædicto Marco Anto. aggresso. † ita dicit Abb. in cap. clerici. lo j. post princ. 5
extrà de vita & honesta. cleri. & sequitur Marsi. in sua pract. causarum crimin. in versi. quoniam. xv. colum. & hoc per rationem, quia occidens aliquem † se de- 6
fendendo, non dicitur committere maleficium: secundum Baldum, in l. data opera. quarta colum. C. qui accusare non poss. & alibi, occidens aggressorem † se 7
defendendo, non tenetur de occiso: vt tenent communiter Doctor. in l. j. C. vnde vi. & in l. vt vim. ff. de iustitia & iure. & in l. prima. C. quando lice. sine iudi. se vindic. & plenè Alexander in consil. cxix. viso processu. iiij. colum. in vij. volum. & subdit Bald. in dicta l. vt vim. penultima colum. † quòd si aggressus ab ali 8
quo cum armis, eundem aggressorem offenderit, dicetur ad sui defensionem fecisse. Idem tenet Bartolus, in l. sed & si quęcunque. in princip. ff. ad legem Aquiliam. Baldus, in l. multis. C. de liberali causa Petrus de Anchara. in clementi. prima, de homicid. Et ratio est, quia sufficit ad probandum quem esse in periculo vitæ, quòd quis armatus veniebat † contra ipsum, cùm 9
terror armorum sufficiat, prout per glo. communiter approbatam in dicta l. j. C. vnde vi. docto. in l. ij. C. ad legem Corneliam de sica. glos. & Archidia. xxiij. quæstione prima. glos. in §. armorum. & ibi docto. institu. de interdi. Bartol. & Bald. in prædicto. §. tabernarius. Archidia. in c. de iis. el j. 50. distinct. Bald. in l. iij. §. armis. ff. de vi & vi armata. & ideò Bart. in l. non solùm. §. sed vt probari. ff. de noui oper. nuntia. voluit, quòd ad euitādum accusationem, ita † quòd de delicto quis 10
non puniatur, sufficit tale quid probare, ex quo adpareat illud delictum potuisse licitè fieri: licet punctualiter non probetur, quòd factum fuerit iure licito. Et illam doctrinam sequitur totus mundus, vt refert ibi Alex. vbi subdit, quòd sufficit vt accusatus de homicidio vel vulnere, probet † quòd vulneratus eum est ag- 11
gressus cum armis: imò ex sola præparatione ad offendendum vel aggrediendum, licitum est offendere seu occidere. dixit Bal. in l. in lege. per illum text. in lectu. antiqua. ff. loca. subdens ita fuisse de facto iudicatum. sequitur Iaſ. in l. vt vim. iij. col. vbi subdit se putare hoc esse per rationem, quia non debet insultatus expectare, † quòd vulneretur, sed debet ipse incipere: vt declā 12
rat Bart. in dicta l. j. C. vnde vi. & subdit etiam, quòd ista pars tanquam humanior est amplectēda. Pro quibus dictis accedat, † quòd si euaginato gladio te ve- 13
nientem contra me percussi, antequam tu me percutias dum es in actu me offendendi, certè dicor fecisse ad mei defensionem: vt inquit Bar. in dicta l. si ex plagis. §. tabernarius. refert & sequitur Ang. de Aret. in §. iniuria. j. colum. in fi. institu. ad legem Aquiliam. & in l. quemadmodum. ff. de inoffi. testamen. Anto. Corse. in singu. suis, in versic. metus. Ange. in tracta. malefi. in versic. & dictus Titius se defendendo. j. charta. versic. vltimo. circa med. Ex quo insultatus, quicquid fecisse adpa

adpareat contra insultantem, præsumitur ad defen-
14 sam licitam † fecisse. dixit Floria. & Bald. in dicta l. j. §. cùm arietes. glos. in cap. si perfodiens. extrà de homicid. quod maximè procedit, vbi incontinenti fieret, prout in casu nostro: vt not. Bal. in l. iij. C. de sicar. & consuluit Alexander in consilio cl. visis & opportunè consideratis. in primo volum. & dixit Baldus, in l. multis. C. de liberali causa. quòd sufficit probari,
15 † quod aduersarius ruit in ipsum. Et quod aggressus in dubio potius videatur fecisse ad defensam, quam ad vltionem, consuluit Cæpo. in consilio xxix. colum. v. & consilio xlij. & xliij. cum sequen. Bald. in consilio lxxxij. incipien. quidam enim insultatus. Angel. & Augustin. in dicto versic. & dictus Titius. columna vij. & & subdit, quòd insultatus habet præsumptionē, quòd quicquid fecit, ad sui defensionem fecerit. Nec militaret pro fisco obiicere, quòd cùm redierit Titius ipse bis cum equo versus prędictum Caium, videtur excessisse modum inculpatæ tutelæ, cùm licet id non adpareat, nisi per depositionem vnius duntaxat testis: attamen quando, absque veri præiudicio, plures testes idem deponerent, nihil obessent eidem Titio, præsupponendo id dici factum fuisse cum moderamine
16 inculpatæ tutelæ, quando non potuit aliter † quis euadere periculum personæ, famæ, seu honoris, vel rerum. Ita Bartol. in l. j. C. vnde vi. & est de mente cæterorum ibi scribentium, maximè Baldus idem tenet Anto. de Butr. & Abb. in dicto cap. olim. de resti. spol. Bald. in cap. j. §. j. de pace tenen. in vsib. feud. Archid. in cap. primo. xxiij. quæst. iij. Item præsuppono aliud, quòd ex processus meritis non adparet modo aliquo prædictum Caium à prædicto Titio nec Sempronio eius socio vulneratum, & dato absque veri præiudicio, quòd ab ipso vulneratus fuisset, quod negatur, adparet id iure permittente licuisse. Nec ex præmissis dici posset, quòd fuerit excessus modus inculpatæ tutelæ per ipsum Titium. & si ita dici posset, id non ad-
17 paret fuisse ex proposito, sed in rixa: † quo casu dicendum est in nullam pœnam incurrisse. Ita singulariter tenet Flor. in l. si ex plagis in §. tabernarius. vbi ita per illum text. dicit tenere gloss. xiiij. quæst. in summa ad fin. quod est singu. dictum. prout refert & sequitur dominus Anton. de Alexand. in addi. ad Bartol. in l. j. C. vnde vi. Idem consulendo reperio tenuisse Alexand. in consilio lxxvj. j. colum. j. volum. & in consil. cxl. ij. volum. & in consilio cix. primo volum. vbi de Floriano nullam mentionem facit. Credo tamen, quòd non viderit bene. tamen dicit idem tenere Petr. de Ancha. in clemen. j. de homi. Accedat insuper, quòd in casu præmisso moderamen inculpatæ tutelæ non debet esse in consideratione, dum insultatus indeliberatè & accensus furore iracundiæ excessisset modum in defendendo: tunc enim non imputatur excessus, quia eo casu non potest vti hac moderatione, ex quo primi motus non sunt in potestate nostra: & sic non potest tunc discerni verum à falso. c. ita. xj. quæst. iij. ita dicit
18 Abb. post glo. in c. significasti. de homi. † & sic in rixa, prout ista fuit, non potest considerari hoc moderamē. l. j. in rub. ff. de excep. l. ij. ff. de dam. infect. Et minimè suffragaretur fisco, dicere q̄ testes deponentes, quòd ad defensam Titius id fecit, secundum quòd ipsi possunt considerare, & sic secundum eorum iudicium & videre, & alij deposuerūt, quòd ita cogitanti asignando tamen rationem eorum dictis: alij dixerunt quòd ita tenent pro firmo, & sic non certitudinaliter, deponentes testes de credulitate seu de eorum cogitatione, & iudicio, non videntur audiendi, cùm non probent. Attamen cùm † assignauerint congruas rationes eo- 19
rum dictis, plenam probationem inducunt. dixit Bal. in l. quid tamen. §. in arbiter. ff. de arbi. Cy. Bal. & Saly. in l. testium. C. de testi. Bald. in l. conuenticulam. C. de epis. & cle. Ioan. And. in addi. Specu. in tit. de teste. §. j. super versic. item q̄ deposuit de sua credulitate. Anto. de But. in c. quoties. extrà de testi. & facit ratio vrgentissima, quia eo casu testes deponunt de re, quæ non subiacet sensui immediatè, sed mediante discursu intellectus. ita dicit in specie Bar. in suo consi. incip. Vanutius Petri. quem allegat Alex. in d. consi. lxxvj. visa inquisitione. in vlti. col. in fi. in j. volu. & in consil. cix. vbi multa adducit. & præmissa maximè procedunt, cùm testes ipsi sint inducti ad defensionem, quo casu probant, licet secundum eorum credulitatem seu videre deposuisse adpareat. Ita † dixit Bal. in l. solam. C. 20
de testi. & ibi. Saly. in iij. col. vbi ambo allegant dictū consilium Bart. & facit bene text. quem ibi not. Anto. de But. in c. vnico. extrà de scruti. ver. quantum humana fragilitas. facit bene dictum Bal. in l. vnica. vlt. col. C. de confes. vbi singulariter dicit † quòd fecisse ad 21
defensionem probatur per cōiecturas, quæ iudicis arbitrio committuntur. quod dicit esse nota. dignum. Idem sequitur Iacob. de sancto Georg. in l. testes eos. j. col. ff. de testi. vbi subdit, quòd si inculpatus de homicidio ad probandum eius innocentiam, & quòd fecit ad defensionem, si testes examinati deponunt se credere. quòd fecit ad defensionem, erūt boni testes: quia an fecerim ad defensionem, non potest videri per testes, sed bene potest cognosci animus meus exactibus. ita dicit consuluisse Alex. vbi suprà. Quo verò ad prædictum Sempronium, qui volens defendere prædictū Magni. Titium eius socium, & amicissimū seu rectius ipsum adiuuare, ne à prædicto Iulio offenderetur, negari non potest quin sibi licuerit, cùm ex iuris dispositione liceat amicum maximè stricta amicitia coniunctum, prout isti erant adinuicem tueri, quia satis amici æquiparātur illis, qui sunt de sanguine proprio. vt in l. cum alienam. C. de legat. † nam veri amici sunt 22
vna anima in pluribus corporibus, secundum Aristo. ita dicit Bal. in præfata l. vt vim. ij. col. versi. iij. quęrit. & tantum quòd amicitia ipsa censetur quædam coniunctio, quæ præponderat coniunctioni sanguinis. l. cum aliàs. C. de cast. pecul. libro xij. & facit l. ij. versic. amici. ff. qui petant tuto. ita in specie firmant Cyn. & Salyce. in l. exigendi. C. de procurato. Gul. de Cun. in l. sed & hæ. ff. de procura. Io. And. in c. fi. de postu. Cyn. in l. inuitus. C. de procurato. & ideò id quod disponitur inter coniunctos seu propinquos, habebit locum inter † amicos magna amicitia. no. gl. in c. requisisti. 23
iuncta gl. in c. ij. in glo. penul. in fi. de testa. & expresse. Panormi. in dicto c. requisisti. Hinc dixit Bald. in l. j. C. qui accus. non poss. quòd amicus singularis venit appellatione suorum. in xvj. colum. versi. quid de singulari. per glos. in l. ij. C. in quibus caus. colon. censi. libro xj. & dixit Barto. in l. Titia. ff. de verborum obligatio. † quòd magna amicitia censetur quædam con- 24
iunctio. Textus est in l. latæ culpæ. §. amicus. cum glo. ff. de verborum significationibus. Item censetur quædam fraternitas. l. verùm. in principio. ff. pro socio. & ideò quod disponitur in coniuncto, dicit Bartolus in

dicta

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicta l.Titia.habebit locum etiam in multum amico. Idem volunt Bald. Cyn. & Salyce.& Paul.de Cast.in dicta l.inuitus.C.de procura.& ibi Bartol.in secunda lectura,& Petr.de Ancha.in clemen.j.de procu.Hinc est, quòd amicus potest accusare de iniuria sua, quia ipsius iniuria dicitur: & ideò potest etiam ipsam prosequi sine mandato.dixit Bald.in l.j.C.qui accusa.non possunt. Alexand. in l.non solùm.§.qui alieno.ff.de procurator. Item accedit & aliud, quia erant, prout adhuc sunt, socij charissimi adinuicem.& videns Sem
25 pronius ipse, †quòd nisi occurrisset, Titius de facili fuisset offensus à prædicto Iulio. & sic licebat eidem defendere socium ac adiuuare, quia verecundia fiebat sibi propter societatem:& ideò poterat contumeliam suam propulsare. l.item apud Labeonem. §.tuetur. ff.de iniur. ita Bald.in dicta l.vt vim.in iiij.quæst. secunda columna. Et quòd liceat socio propulsare iniuriam socij, habetur in cap.non inferenda, & in cap. fortitudo.xxiij. quæstione iij.& not. Innocen. in cap. si vero. extrà de senten. excommu. & Alberi.in l.j.C. vnde vi.in versic.ad defendendam,in versic.sed nunquid socius.nam dicit societatem obtinere vicem fraternitatis.l.verum.ff.pro socio.& idem tenet Hostiē. in sum.de resti.spo.§.primo, versic.sciendum autem est.& idem consulendo reperio tenuisse Philippum Decium in suo consilio cccclxix. in secunda parte &
26 ibi subdit, †quòd nedum pro defensione sua, vel suorum liceat alium iuuare seu defendere, verùm etiam pro defensione extranei offensi, ne opprimatur, vt firmat Bartol. in l.si quis in seruitute.in fin.ff.de fur. vbi inquit, quòd sicut quilibet potest me iuuare & defendere pro rebus, vt ibi nota.multò magis potest me iuuare ad defensionem personæ.& idem concludit Bar. in dicta l.vt vim. penultima columna. versiculo ego teneo, quòd etiam in aliis extraneis.ff.de iustit.& iure. vbi vtitur eodem argumento, quòd si hoc licet pro defensione rerum alterius, ergo multò fortius pro corpore alterius tuendo.& dicit quòd hoc ibi tenet Guliel.de Cuneo, Petrus & Iacobus.in l.prima.C. vnde vi.& Alberi.ibi,in versi.ad defendendam.in fin. Hostien. in summa de restitu.spol.§.j.in fin. versic.sed hodie hoc expressum est. Innocent. in cap.si verò. de senten,excommunicatio.vbi æquiparat defensionem suorum vel extraneorum:& idem reperio tenere Baldum in cap.fi.de re iudi. & in l.raptores. C.de episco. & clericis.& in cap.si verò.de senten. excommunica. imò procedit hoc,etiam si esset inimicus capitalis, li-
27 cet illum †offensum adiuuare seu aggressum. Ita Bal. in dicta l. vt vim. in sexta quæstione. & ibi plenè Iaf. quia eo casu aggressor facit iniuriam reipublicæ,ergo quilibet de populo potest ipsam propulsare, etiam contradicente offenso, nedum postulante auxilium. textus est in terminis in cap. dilecto. extrà de senten. excommunic. in vj. Nec omittam, quòd amicus nedum potest amicum defendere contra priuatum, sed etiā resistere officiali iniustè exequenti contra ipsum. dixit Bald.in l.prohibitum. in versic.tertio not.C.de iure fisc.lib.x.l.deuotum.& ibi Bart.in fin.C.de meta. libro xij. vbi etiam subdit quòd potest resistere cuicunque inferenti vim amico. Vltimò adparet bene probatum in eadem rixa quamplures enses fuisse euaginatas proiectis quampluribus & infinitis ictibus à multis,& diuersis personis, nec adparet modo aliquo prædictum Magnificum Titium aut Sempronium vulnerasse: sed imò eundem Marcum Anto.vulneratum fuisse:vnde sequitur incertitudo vulnerantis, & sic per iura vulgaria ex præmissis de primo ad vltimū veniunt prædicti Magnifi.socij, & amicissimi de plano absoluendi ab impetitione regij fisci. & ita de iuris censura concludo.

Thomas Grammaticus V.I.Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Aufugiens à carcere,si sponte demum reuersus est, purgat vitium fugæ, nisi diu absens steterit: quia tunc habetur pro confesso crimen pro quo detinebatur.& numero 2.3.*
4 *Aufugiens à palatio officialis sibi assignato pro carcere, dicitur à carcere aufugisse.*
5 *Contumacia sola cum banno circunscriptis aliis indicijs facit vt quis torqueri possit.*
6 *Inimicitia facit indicium sufficiens ad torturam contra inimicum.& vide de eius veritate.*
7 *Inimicus capitalis dicitur, qui minatus fuit mortem alicui.*
8 *Inimicus capitalis euadit quis ex prolatione iniuriarum,etiam si de recenti fuissent visi ad inuicem alloqui, non ex hoc tollitur effectus inimicitiæ capitalis.*
9 *Inimicitia capitalis quæ sit, & quæ non, remittitur arbitrio iudicis.*
10 *Pluralitas actuum in dubio præsumenda est, ad euitandum contrarietatem: & ideò ad euitandum, ne testes discordantes concordentur per multiplicationem actuum datur cautela,quòd fiat interrogatio de vnitate actus.*
11 *Testes dum discordant ab instrumento, in quo sunt descripti,debet fieri articulus de vnitate actus.*
12 *Testium dicta non possunt dici contraria aut falsa,quando possunt aliqua interpretatione verificari.*
13 *Nemo præsumitur immemor salutis æternæ, & pauci reperiuntur qui in mortis articulo mentiantur.*
14 *Assertio constituti in mortis articulo, quod fuerit asserens ab alio occisus, seu vulneratus, an probet: & an tali assertioni sit standum: Et quòd non sit standum tali assertioni,nisi alia concurrerint.& nu.15.*
16 *Fama publica vehemens facit indicium ad torturam.*
17 *Fama sola iunctis aliis adminiculis, vbi vertitur difficultas probationis,facit plenam probationem.*
18 *Fama licet formiter cum omnibus circunstantijs requisitis non probetur, tamen vbi de ea deponunt decem testes, plenè probabunt famam, licet formiter de requisitis ad probationem famæ non deposuerint. & numero 19.*
20 *Fuga socij criminis, facit indicium.*
21 *Indicari potest in causa criminali ex pluribus indicijs, vel argumentis vehementibus.*
22 *Testis vnus de indicio remoto non facit indicium, nec habebit hoc locum,vbi essemus in pluribus indicijs:quia etiam quod super eis testes singulares deponant, attamē ex eorum depositionibus resultant plures præsumptiones,quæ bene faciunt indicium ad torturam.*
23 *In parricidij crimine ob eius inamanitatem iura excogitarunt nouum genus pœnæ,de qua infrà.*
24 *Torquendus quando habet aliqua indicia pro se,illa quæ vrgent contra ipsum, debent esse magis grauia ad hoc, vt torqueri possit.*
25 *Indiciorum materia est arbitraria.*

CONS

CONSILIVM LVII.

REdemptoris gentium suffragio petito, Amen. In causa mihi transmissa per excellentissimum dominum Ciccum de Iofredo, Viceprotonotarium ac præsidentem. sacri Regij Consilij,vt Curiam Magnifi.Vicecomitis Sinopolis partium Calabrię cōsulere voluissem,quid de iuris censura sentirem super processu inquisitionis formatæ aduersus Ioan.Carbonum, & Anton.eius filium, inquisitos de homicidio commisso in personam,vt prætenditur quondam Iacobelli Carbini generi ipsius Ioan.ad querelam orbatæ parentis Caterinellæ de melicozza matris ipsius Iacobelli: & visis ac bene ruminatis deductis ac probatis per ipsius Curiæ comitalis coadiutorem, reperio principaliter sex vrgentia indicia ex ipsius processus meritis resultare, & nulla legitima obiectione ac probatione pro parte dictorum inquisitorum elisa, vt infrà. Et primò adducitur fuga prædicti Ioan.inquisiti, nec non & Anton. eius filij, qui Ioan.socer dum captus, & carceratus fuisset in castro terræ prædictæ ex causa præfata homicidij,à carcere prædicto fugam arripuit: nec adparet, vt per eius aduocatum in suis allegationibus dicitur, quòd comperto carcere aperto recesserit. Et minimè suffragatur dum dicitur, quòd animo reuertendi,prout ad carcerem reuersus fuit, recesserit, ex
1 qua†spontanea reuersione prætendatur minimè dici posse,quòd aufugerit,prout dixit Bald.alleg.pro parte dicti inquisiti,in l.prima. C.de ser.fugit. & in l.j.C. de ædil.actio.Cui addo de hoc esse text. in l.desertorē. §.primo. & ibi gloss. ff.de re mili. & in l.quis si fugitiuus.& ibi Barto.ff.de ædil.edict.nam dico hoc sanè intelligendum,si breui reuersus fuit: Secus si diu absens steterit, prout in casu præsenti: quia tunc præsumitur,
2 †quòd animo aufugiendi,& non reuertendi se absentauerit. dicta l.desertorem. §.emansor. & ibi gloss. & Bartol. qui hoc bene notant. & idem tenet Bald. in dicta l.j.C.de serui.fugit.vnde cùm aufugerit à carcere, fuga ipsa facit plenam probationem cōtra ipsum: quia faciet ipsum haberi pro confesso crimen ipsum, pro quo detinebatur: vulg.l.in eos. ff.de custo.reo.in
3 tantum, †quòd potest pronuntiari sententia contra aufugientem absentem, ac si fuisset verè confessus in iudicio. Ita sentit gloss. & Bart. in dicta l.in eos.& est text.in terminis in l.si apparitor. C.de coarta. lib.xij. Nec militat,quòd pro parte dicti inquisiti obiicitur, quòd Ioan.ipse stabat in castro,& non in aliquo carcere inclusus, cuius contrarium probatur per testes:
4 & dato absque veri prejudicio,†quòd ita foret,prout prætenditur, dico quòd etiam si quis aufugeret à Palatio officialis, in quo detinebatur, idem dicendum est,ac si de carcere aufugisset:arg.tex.in dicta l.in eos. quia dicitur palatium esse de carcere, dum quis in eo detinetur mandato officialis: per text. & ibi scribentes, in l.prima. ff. de custo. reo. & quæ plenè scribit Ioannes Andræas in addit. Specul.in tit. de præsumptio.§.species.versic.violenta. dum dicit, quòd etiam arrestatus in ciuitate, aut in palatio pro crimine habetur pro confesso, si recedit seu aufugiat. Secundò accedit contumacia & bannum, ex qua sola contu-
5 macia & banno circunscriptis aliis,†imò nullis aliis existentibus,posset Ioan.ipse torturæ subiici: vt dixit Baldus in l.j.quarta columna. C.de hæredi. instituen. vbi refert idem tenere Nicolaum de Mattar.referunt & sequuntur Mod.senen. in tracta. de indic.& tortur. viij. charta. versic. quintò principaliter. Idem voluit Angel. in l.iniuriarum. §.si quis quòd decreto. ff.de iniur. Iacob. de Bel.in sua pract. caustrum crimi.sub rubric.de crim. remisso.in princip. vbi loquitur propriè de eo, qui aufugit, & contumax fuit. & idem sequitur Amod. iusti. in suo tractatu syndica. in vltima chart. refert idem & sequitur Marsil. solùm de Baldo faciens mentionem, in l.penult. in vltimis verbis. ff. de quæstio. subdens esse not.in practic. & idem tenet in suo sing.cxvij.incipien.ad torturam. & pariter firmat in suo consilio cxvij.illumina quæso domine.vltima columna. † Tertiò, concurrit inimicitia inter 6
prædictum Ioannem Socerum, & quondam Iacobellum generum occisum, dum litigantes adinuicem in curia Vicecomitis pluries rixati sunt,vnus alium plerunque accusando,ac denuntiando,cum diuersis querelis & accusationibus, & cum prolatione diuersarum iniuriarum: vt quamplurium testimonio roboratur:adeò quòd adinuicem non loquebātur. & multæ ac diuersæ pœnæ per eosdem ex prædictis denuntiationibus solutæ sunt: †& tamen ex sola prolatione 7
iniuriarum adinuicem adparet capitalis inimicitia inducta.dixit Bald.in cap.veniens.in fine extrà de iureiurando,per illum textum.& consuluit Marsil. in l. j.§.præterea.viij.columna.ff.de quæstionibus.vbi subdit esse not. quia iis superioribus diebus euenerat sibi in facto in causa satis vrgenti, & in qua fuit pro hac parte iudicatum.& idem consuluit Marsi.in suo consilio tertio.tertia columna, versic.item etiam oritur. Et † quòd longè capitalis inimicitia inter eos fuerit, 8
corroboratur ex minis inferendi mortem, prolatis inter prædictos generum & socerum,dico per ipsum socerum aduersus prædictum generum,vt multorum testium depositione demonstratur:cùm de iure ex solis minis de occidendo illatis,resultet capitalis inimicitia. dixit gloss. in l.licet.de arbitri. Bartolus in l.iij. §.fin.ff.de adimen.legat.Cardin.in cap.cùm oporteat. de accus. Angel. in consilio ccxlj. ponderandum, &c. Alexand.in consilio xiiij. in tertio volum. vbi subdit, quòd etiam si de recenti fuissent visi adinuicem alloqui, prout in casu præsenti prætenditur, non ex hoc tollitur effectus inimicitię,ob talem recentē reconciliationem.Idem ante eum tenet Innocen. in cap.cùm oporteat.de accusa. quem omnes sequuntur per text, clarum in cap.accusatorem. tertia quæstione quinta. ibi, nudius tertius ei inimici fuerunt. sequitur Marsil. in l.j.§.præterea.ff.de quæstionibus.viij.colum.& ibi subdit idem tenere Bartol.in l.iiij.§.fin.ff.de adimen. lega.& nihilominus, † quæ dicatur inimicitia capita- 9
lis,& quæ non,arbitrio iudicis relinqui consueuit.dicit glo.in cap.ij.iiij.quæsti.iij.Domi. de sancto Gemi. in c.quanuis.de procu.in sexto. sequitur Fely. in dicto cap.cùm oporteat.& plus subdit Domini. in prædicto c.quanuis.quòd etiam qui non est capitalis inimicus, potest tamen dici suspectus. Quartò suffragatur assertio eiusdem Iacobelli percussi, qui coram excellente domino Comite, dum staret proiectus in terram,interrogatus à præfato Comite,quis ipsum percussisset, respondet se percussum à prædicto Ioan. eius socero, necnon & ab eius cognato. & licet aliqui deponant de Anto.tantùm, non ex hoc implicatur cōtradictio, cùm coram pluribus asseruerit de vtroque, & coram aliis devno,fortè instāte mortis cogitatione turbatus,

cùm

Universidad de Deusto
Biblioteca

10 cùm ibidem eodem momento decesserit. † & ex iuris dispositione in dubio pluralitas actuum præsumitur ad euitandum contrarietatem: per optimum text. in c. cùm tu. extrà de testi. & ideò inoleuit notabilis cautela ad euitandum ne testes discordantes concordentur per multiplicationem actuum, quòd fiat interrogatio de vnitate actus. Ita per text. in cap. cùm Ioann. extrà de fide instrumento. docet nos Specul. in titu. de teste. §. iam de interrogatoriis. versic. quid si vnus testis. & ideò dixit Barto. in l. prima. §. si quis neget. ff. 11 quemadmo. test. aperi. † quòd quando est discordia inter instrumentum & testes in eo non descriptos, debet fieri articulus de vnitate actus. Idem tenet Bartolus & Baldus in l. ij. C. de bono. possessio, secundùm tab. idem sequitur Felyn. in cap. cùm Ioann. eremita. extrà de fide instrumẽto. maximè, cùm dicta testium non possint dici contraria aut falsa, quando possunt 12 † aliqua interpretatione verificari: per text. in dicto cap. cùm tut. not. Innocentius in c. causam quæ extrà de rescript. ita Bald. in consilio ccc xxiij. in quarto volumine, nec esset inconueniens dicere, quòd Anton. ipse de mandato Ioannis sui patris id perpetrauerit, & sic ex assertione prædicta resultat indicium ad torturam: vt dixit Ange. in l. si quis in graui. ff. ad sillei. in §. si quis moriens. Pro' quo facit ratio, quia nemo præ- 13 sumitur immemor salutis æternæ: † & pauci reperiuntur, vt experientia docet rerum magistra, qui in articulo mortis mentiantur, imò communiter omnes morientes laborant ad salutem animæ, & multi facinorosi ac improbi in extremo vitæ exhibent signa pœnitentiæ. & videmus multos vsurarios restituere vsuras in vltimo vitę spiritu. & sic validum est argum. à communiter accidentibus. l. certi condictio. §. si numos. ff. si certum petatur. ergo non est credendum, 14 † quòd quondam Iacobellus in vltimis constitutus, propè mortem existens, voluerit socerum & cognatum innocentes criminis inculpare. Ita per prælegata & alia concludentia consuluit Marsil. dictam assertionem factam per constitutum in mortis articulo, facere indicium, in suo consilio v. iij. colum. primo volumine. & licet in rei veritate ita indistinctè opinio hæc originaliter Ange. non esset tuta, & communiter non tenetur: & idemmet Angel. aliter tenuerit firmando contrarium in l. mater. in fin. per illam glo. C. de calumnia. & Nicola. in dicto §. si quis moriens, 15 † & sequitur Paris de Put. in tractatu syndica. in versi. tortura. Io vltimo. in cap. officialis posuit. iij. colum. attamen subdit hoc esse verum, nisi concurrant alia, vt quia inquisitus esset inimicus percussi. & tamen vltra inimicitiam hanc multa alia suprà allegata & infrà concurrunt: aliàs si vltra assertionem alia non concurrant, non erit standum assertioni vulnerati seu decedentis: prout dicit Angel. in dicto l. j. si quis moriens. dum subdit vidisse aliàs de facto, quòd à quodã mercatore quidam mercator Perusinus fuerat diffimatus de furto, & postea compertum illud fuisse ab alio cõmissum. & bene idem probat text. in dicto §. si quis moriens. dum dicit non esse credendum domino vulnerato, si moriens dixerit se fuisse à suis seruis vulneratum. & idem in terminis reperio cõsuluisse Alex. de Imol. in suo consilio xiiij. incipien. ponderatis. in tertio volumine. vbi concludit, quòd si testi inimico non creditur, & si statim quòd dicit se vulneratum ab aliquo, adparet quòd est ei inimicus, ergo ei credendum non est. cùm testi odioso non credatur, etiam si sit in mortis articulo, & teneat corpus Christi in manu: quia non omnis qui moritur, est sanctus Ioannes euangelista, dixit Bald. in titulo de pace constant. in versic. vasalli nostri. in fin. & idem sequitur Ludo. in dicto §. si quis moriens. Gand. in tracta. male. in rubri. an pax facta de vulnere. in versic. qui iudex ad probationem. versi. sed pone, quòd quidam vulneratus. Angelus & Augustinus ibidem Alexan. in consilio xliij. secunda columna. Ias. in l. de die. in princip. ff. qui satisda. cogan. & in l. j. in princip. ff. de eo, per quem factum erit. & consuluit Marsil. in suo consilio xx. in iij. columna. licet de tot authoritatibus non meminerit. †Quintò opitulatur contra ipsum Ioan. fama publi- 16 ca & vehemens, ex qua pariter resultare adparet indicium ad torturam: vt consuluit Bart. in consilio cxcj. incipien. domino paci de burgo. sacri Sepulchri. & sequitur Baldus in consilio cxxxj. incipien. visis dictis articulis. in ij. volu. & in cap. j. §. iniuria. de pace iura. firm. versic. sed nunquid ex tali confessione. Alexand. in additio. in l. fin. de quæstio. Felynus in cap. veniens. de testib. & vbi vertitur difficultas probationis, fama sola iunctis aliquibus adminiculis, inducit plenam probationem, † quæ sufficit ad cõdemnationem. cap. 17 prætereà. & ibi not. de testi. Ita in terminis Anton. de Butr. in cap. veniens. Io primo de testib. Innocen. in cap. veniens. de verbo. signific. Baldus in l. cum super. C. de rei vendi. & in authen. quas actiones. C. de sacrosan. eccles. Alexand. in consil. xxiiij. in secundo volu. Nec videtur suffragari posse eidem inquisito, quod allegatur pro eius parte, quòd debuisset probari, vnde fama ipsa originem habuerit, & ex probabili causa: & pariter † quòd ad famæ probationem requirantur 18 nonnullæ qualitates, quæ hic probatæ non adparent. nam rectè intuenti fama hæc cõtra prædictum inquisitum satis, supérque ex probabili & rationabili causa emanata ac fundata adparet potius, quàm fama pro ipso inquisito probata, concurrentibus tot prælegatis vrgentibus indiciis, & notoriis: ex quibus rationabiliter fama ipsa emanauerit, quæ non concurrunt in fama pro inquisito probata deueniente ex quadam prætensa confessione extraiudiciali, videlicet quòd ceciderat in flumine Iacobellus ipse, & tamen non formiter probata: & nihilominus dico absque veri prætudicio, quòd licet testes deponentes contra inquisitum de fama, non videantur deponere de omnibus circunstantiis, vel requisitis necessariis ad probationem famę, attamen † quia sunt in maximo numero 19 & copioso, plenè probabunt famam, licet informiter deponent de ea: nam eo casu, quando sunt decem testes duntaxat, licet non deponant de omnibus requisitis, si applicant ad numerum decem vel plurium testium, remanet probata fama. Ita in specie consuluit Francis. de crem. in consilio incipien. in Dei nomine Amen. In quæstione præfata. cui consilio se subscripserunt Salyce. Flor. & nonnulli alij docto. refert & sequitur Alexand. in l. de minore. §. plurium. in addit. incipien. sed quid si dixit. Barto. in l. tertia. §. eiusdem. de testibus. vbi in specie dicit Bartol. quòd si producuntur decem testes vel plures super fama, quòd fiet probatio legitima, etiam quòd formiter non deponant de omnibus circunstantiis requisitis: & minimè sufficiens causa scientiæ per eos reddatur: licet aliàs si essent pauciores numero, exigerentur etiam & rationes

tiones & causæ sufficientes. Ita consuluit Socin. in consilio liiij. penultima colum. versic. postremò in tertio volum. Sextò & vltimò, accedunt minæ nec non recusatio concordiæ, & pacis præfati. Ioan. cum dicto Iacobello eius genero, quæ adminiculãtur prædictis indiciis. & vltra satis est consideranda fuga præfati Anto. filij eiusdem Ioannis similiter inquisiti, in qua hucusque in hodiernum diem persistit. & sic tanquàm socius criminis inquisitus & querulatus, nunquàm amplius visus fuit, licet persistat in banno, & contumacia. & sic ex socij criminis fuga, resultat simi- 20 liter indicium contra ipsum Ioan. carceratum, † tanquàm criminis socium & participem: vt consuluit Alexand. in consilio lxv. in primo volum. & in consil. xlj. in secundo vol. subdens, quòd si non prosunt singula, multa iuuant. l. sancimus. in fin. C. de testamen. l. spadonem. in §. qui iura. ff. de excusa. tutorum. & cap. prætereà. cum similibus. extrà de testibus. & ideò ad propositum dixit Bald. in l. excipiuntur. ff. ad Silleia. quòd ex multis indiciis resultat plena probatio. Hinc dixit idem Bald. in l. non est verisimile. ff. quod metus 21 causa. † quòd ex pluribus indiciis vel argumentis vehementibus potest in causa criminali iudicari. & ideò dixit Rapha. Fulgo. in l. fina. C. famil. erciscun. quòd licet singula indicia debeant probari per duos testes, iuxta glo. in l. fin. C. fami. erciscun. & vnus testis de indicio remoto non probet indicium, hoc non habet locum, vbi essemus in pluribus indiciis: quia etiam, 22 † quòd super eis testes singulares deponant: attamen ex eorũ prædictis depositionibus resultant plures præsumptiones, quæ bene faciunt indicium ad torturam, per regulam prædictã. & si non prosunt singula, multa iuuant. & secundum istam opinio. consuluit Soci. in consilio liiij. in tertio volumine. sequuntur Moder. Senen. in tract. de indi. & tortu. secunda colum. quod maximè concedẽdum est in casu præmisso, data atrocitate criminis parricidij, in quo sumus: per text. in l. prima. ff. ad leg. Pomp. de parri. & in l. prima. C. eod. 23 titu. in quo quidem delicto propter eius † immanitatem iura nouum genus pœnæ excogitarunt, videlicet quòd condemnatus de huiusmodi crimine insutus culeo cum gallo gallinaceo, vipera, & simia, & inter tales ferales bestias comprehensus proiiciatur in mari, vel in flumine, vt omnium elementorum vsu viuus careat, & ei cælum superstiti, & terra mortuo auferatur. & sic istam pœnam ponit Imperator in delicto isto parricidij, in §. alia. Institu. de public. iudic. & in l. prima. C. ad leg. Pompe. de Parrici. Nec in aliquo ex defensionibus præfati Ioan. inquisiti adparent in aliquo indicia, de qua suprà, nec aliquod ex eis euacuatum per prætensas probationes, quæ prætenduntur factæ ad defensionem ipsius inquisiti: cùm aduersus ipsum sint, prout manifestè adparent indicia vr- gentiora. & ideò dixit Bartol. in l. prima. §. ad quæ- 24 stionem. versic. nec facilè. ff. de quæstion. † quòd quando torquendus habet aliqua indicia pro se, illa indicia quæ vrgent contra ipsum, debent esse magis vrgentia, ita quòd præponderent, adeò vt ad torturam deueniri possit. Idem referunt & sequuntur Moder. Senen. in tracta. de indic. & tortur. in v. chart. in versic. circa quintam quæstionem. in ver. illud est bene not. Ex quibus omnibus, cùm materia indiciorum sit arbitraria, vt dixit Bartol. in l. fina. ff. de quæstionib. Bal. 25 in l. vnica. C. de confessis. col. vj. † Ioan. Andr. in cap. cùm in contemplatione. de regulis iuris. consulo partes Curiæ comitalis terrę Sinopolis esse in subiiciendo prædictum Ioan. socerum, quæstionibus & tormentis ad eruendam eius confessionem super delicto prædicto, de quo inquiritur, iuris tamen forma seruata. Et huius voti sum, prout ita iuris esse arbitror ego, Thomas Grãmaticus de Neapo. Vtriusq; Iuris Doct. In cuius fidem propria manu subscripsi, & sigillo quo in similibus vti consueui, præsens Consilium signatum transmitto.

SVMMARIVM.

1 *Testis deponens se vidisse de nocte hominem committere maleficium, nisi adiciat ad lumen lunæ, vel accenso igne, non probat.*
2 *Testis criminosus, seu in peccato mortali, repellitur à testimonio.*
3 *Testes criminosi aut infames non ita passim & indistinctè admitti debent, nisi cum tortura.*
4 *Testes aliàs non integri seu inhabiles, admittuntur, vbi veritas aliter habere non posset, debet hoc intelligi, dummodo ante omnia sit articulatum & probatum, quòd veritas aliter haberi non posset, nisi ab illis. vbi etiam vide quamplures limitationes ad hoc. & nu. 5.*
6 *Iniuria facta vni de agnatione, toti agnationi facta videtur: & agnati ipsi videntur in causa propria testificari. & nu. 7.*
8 *Inimicitia iusta causa vbi subsit, etiam quòd inimicitia non probetur in teste, semper repellitur: etiã si testes ipsi attestarentur nullam subesse inimicitiam. & nu. 9.*
10 *Idem dicendum de inimico præsumpto, quod de inimico vero.*
11 *Testis viles & pauperes non probant. & nu. 12.*
13 *Verba geminata principis demonstrant latissimam & enixam voluntatem ipsius.*
14 *Motu proprio dicitur concessum per principem id, quod est propter benemerita concessum: licet non fuerit expressa clausula motu proprio.*
15 *Principis assertio statur, quòd concesserit aliquid propter benemerita: licet de benemeritis probetur.*
16 *Meretrix dicitur mulier, quæ nunc ingreditur vnam domum, nunc aliam: & pariter illa, quæ recipit pecuniam pro copula carnali: & pariter, vbi testes deponunt se scire, quòd est meretrix.*
17 *Testi deponenti de eo, quòd ipse fecit, statur, etiam si esset infamis. & nu. 18.*
19 *Rescriptum seu priuilegium continens plura capita, quorum alterum est subreptitium, & alterum verum, sustentabitur ex capite vero: licet aliud fuerit subreptitium.*
20 *Concessum si fuit alicui quod maius est, videtur multò magis concessum id, quod minus est.*
21 *Princeps dum narrat se concessisse cum deliberatione sui adsistentis consilij, non potest cogitari, quòd error interuenerit.*
22 *Princeps tunc dicitur facere ex certa scientia, quando dictam clausulam ponit in priuilegio.*
23 *Priuilegium principis non est absurdè interpretandum seu obscurè, sed sane & propriè. & verba adposita per ipsum principem in priuilegio, non debent tenaciter interpretari: & sunt conformanda æquitati: licet verba ipsius non patiantur. & nu. 24.*
25 *Principis beneficia sunt latissimè interpretãda, maximè contra ipsum principem concedentem.*

CONSILIVM LVIII.

REdemptoris gentium suffragio petito, Amen. In causa Ioá. dominici mele de Neapoli, inquisiti de ingressu domus cuiusdam nobilis de nocte, & attentatu pudicitiæ Ysabellæ filiæ naturalis tantum eiusdem nobilis, producuntur mater ipsius Ysabellæ querulantis, & Camilla soror eiusdem, in testes deponentes cognouisse eundem Ioan. de nocte hora vj. noctis ad vocem: & ex quo lucebat aër. liquet enim ex medicorum seu physicorum extante testium depositione, quòd eo tempore contento in inquisitione, & depositionibus testium productorum ad instantiam fisci, luna non lucebat: nec per multos dies anteà, nec post: sed noctes fuerant
1 obscuræ: ex quo † succedit non tenere depositionem præfatorum testium, per not. per Bald. & Angel. in l. si cum exceptione. §. in hac. ff. quod metus cau. & in c. primo. §. porrò. quæ fuit prima causa benefic. amit. & in l. Arethusa. ff. de statu homi. & in l. de quibus. ff. de legib. & in repet. l. j. ff. de his, qui sunt sui vel alien. iur. & in l. non ignorat. C. qui accusa. non possunt. in quibus Bald. refert pro hoc Oldra. euasisse inquisitum de homicidio, ex quo testes deposuerunt cognouisse hominem illum inquisitum de nocte. Idem tenuit Angelus in l. j. §. interdum. ff. si pars hæred. peta. Iason in l. si non speciali. C. de testamen. idem Angelus in consi. cxciij. incipien. visis processibus, colum. iij. & in tractatu maleficiorum. in versic. comparent. Cæpol. in consilio xxxij. columna iiij. Ioan. de Ana. in c. primo. j. col. de sorti. Prætereà præfata mater nomine Martia, est concubina patris ipsius Ysabellæ querulantis,
2 & † sic criminosa, & in peccato continuato: & testis criminosus nō admittitur in testem in criminalibus, cùm propter crimen euadat vilis. l. prima. C. vbi sen. vel clarissi. ita Bald. in authen. si dicatur. circa finem. C. de testibus. per Bald. in l. cunctos populos. j. colum. C. de summa trinitate, & fide catholica. vbi etiam Iason in fine. Abb. in cap. testimonium. de testibus. Et quatenus diceretur, quòd criminosus admittitur in subsidium, quando veritas aliter haberi non potest, maximè in his, quæ fiunt de nocte, in quibus non consueuerunt plures interesse: respondetur, quòd in casu, in quo testes infames seu criminosi admittuntur, non ita
3 simpliciter & indistinctè admitti debēt, nisi cum tortura. † dixit Barto. in l. ob carmen. ff. de testibus. quem sequitur Francis. de Aret. in dicto cap. testimonium. extrà eodem titulo. & quando concurrit vilitas & inhonestas, prout in casu præsenti: & secus esset in eo, qui non esset turpis ratione sui delicti seu criminis. Ita concordat Bartolus, in hoc sibi contrarius. in l. ex libero. ff. de quæstionibus. & ideò dixit pulchrè Alber. de Male, in suo tractatu de testibus. colum. xxv. quòd inquantum dicatur, quòd testis infamis admittitur in criminalibus in subsidium, debet intelligi cum grano salis, videlicet cum tormentis. & idem voluit Salycet. in dicta l. cunctos populos. & Alexand. in consilio xj. j. volum. Item & secundò regula ipsi, quòd vbi veritas aliter haberi non potest, in subsidium admittantur testes aliàs non integri, seu inhabiles, debet intelligi, dummodo ante omnia fit articulatū, quòd
4 † veritas aliter haberi non potuisset; aliàs nō possent: testes inhabiles admitti. Ita consuluit Alexand. in suo consilio lxiiij. incipiente, viso themate. in primo vol. vltima columna. vbi pulchra ad hoc adducit. & idem consulendo tenet Marsil. in suo consilio xxxj. nu. 33. primo volumine. & consilio xlj. numero 6. & consil. lxxx. numero 62. sed hic deficit huiusmodi positio & probatio, ergo &c. Item & tertiò ex alio non debuerunt, nec potuerunt testes ipsi admitti: quia in causa ipsa fuit processum, & proceditur ad querelam: & vbi proceditur per inquisitionem, recipiuntur † testes in-
5 habiles: secus vbi proceditur ad querelā: vt dixit Ang. in tracta. malefic. in versic. *metitor de mal dadi.* prima colum. post Innoc. quem ipse refert in cap. I. & A. de re iudi. vbi dicit Innoc. quòd in causa inquisitionis, etiam criminosi recipiuntur. & idem tenet Angel. in tracta. malefic. in versic. qui iudex statuit terminum ad opponendum. & consuluit Marsil. in consil. v. in antepenul. colum. & ideò dixit glo. in l. etiam. de proba. quòd iudex potest recipere testes inhabiles ad sui informationem, & sic ex officio. Idem refert & sequitur Pet. de Monforte, doctor antiquissimus in constitutione regni, prosequentes. sub titu. de pugna. subla. Prætereà & quartò, præfati testes non possunt, nec debent admitti in criminalibus, in quibus sumus ratione affinitatis seu consanguinitatis: † per tex. & ibi
6 communiter doct. in l. parentes. & in l. eos. C. de test. & in l. testis idoneus. ff. eodem titu. & voluit Spec. in titu. de teste. §. primo. versic. item, quod est parens. & ibi Ioan. Andræas in addi. Paul. de Cast. in l. fin. C. de proba. Bartol. in l. aut affinitate. ff. de procur. Abb. in cap. coram. secunda colum. extrà de offic. deleg. Alex. consilio xlv. in secundo volum. & consil. xiij. j. volum. Marsil. in consilio xxxj. & consil. lxxvj. primo volum. Ioan. de Imo. in l. qui testamento. ff. de testam. maximè, quia † iniuria facta vni de agnatione, dicitur toti
7 agnationi facta, & iniuria communis dici potest. & sic videntur in causa propria testificari, vt probat bene text. in l. vnica. C. de rap. virgi. vbi Bald. not. in v. not. & tenet etiam Bartol. in l. lex cornelia. ff. de iniur. voluit Salyce. in l. parentes. C. de testib. Anton. de Butr. & post eum Felyn. in capit. cùm oporteat. de accus. in tertia colum. & consuluit Decius in consilio cxxxj. primo volum. & licet non videatur iniuriata tota agnatio, quantum ad hoc, vt cuilibet competat actio iniuriarum, tamen intelligitur facta toti agnationi, quantum ad hoc, vt nemo de dicta agnatione possit in causa ipsa testificari pro consanguineo inquisito, de crimine: per dictā l. lex cornelia. & ibi Bartol. post glo. idem voluit Bartol. in l. cùm scimus. C. de agri. & censi. libro xj. Baldus in l. vnica. C. si quacunque prædi. potest. & plenè Iason in l. si ita stipulatus. §. Chrisogonus. ff. de verbor. obligationi. penul. colum.

Item & ex alio testes ipsi mater & soror non probant, cùm subsistat iusta causa inimicitiæ † ex iniuria
8 prætensa querulata contra præfatum Ioan. Dominicum inculpatū de aggressura præfata in propria domo de nocte, & vbi subest iusta causa inimicitiæ, etiā quòd non probetur inimicitia in testibus, semper repelluntur testes, etiam si ipsimet attestarentur nullam habere inimicitiam: † ita dixit Innocen. in cap.
9 cùm I. & A. de re iudi. in fin. Bald. in l. præscriptione. C. si contra ius vel vtili. public. penultima columna. & in authen. si dicatur. C. de testib. Abb. in cap. repellantur. & in cap. cùm oporteat. de accus. Bal. in consi. cccxvj. incip. præsuppositio. in iiij. volum. Alexan. in consil. clxxiiij. incipien. visa inquisitione. primo vol. & consil. xcix. eod. volum. Et idem iudicandum est de

inimic

inimico præsumpto, quod de inimico vero: maximè in recipiendis testibus, in quibus idem operatur ini-
10 micitia præsumpta quod operatur, & † vera: secundum Innocent. in præfato. cap. cùm I. & A. Bart. in l. j. ad fin. C. de his, quibus vt indignis. & Bald. referens. Innoc. in præfata. l. præscriptione. & in authen. si verò dicatur. C. de testi. Item & sextò, quòd testes inhabiles seu non integri admittantur, vbi veritas aliter haberi non potest in subsidium, debet intelligi, dummodo non sint partes principales, aut inimici, & sic huiusmodi inhabilitate attincti, quòd non possint de iure recipi: Sed intelligi debet de aliis inhabilitatibus ratione defectus personæ, seu ætatis, infamiæ, aut sexus: vt patet ex not. doctrina Salyc. in l. ea quidem. quinquagesima col. versi. ad tertiam. C. de accus. vbi dicit, quòd quando veritas aliter haberi non potest à testibus integris, tunc admittuntur testes minus integri. & ponit exemplū in ludente in barataria seu in prostibulo, & in decepto in ludo cum falsis taxillis. Nam vt veritas adpareat, poterit id probari per lenones, meretrices, aut barattarios, qui ibi verisimiliter interfuerunt. Idem tenet Angel. in tractatu maleficiorum: in versic. *metitor de mal dadi.* refert & sequitur Alex. de Imol. in consilio lxiiij. incip. viso themate. prima colum. j. volum. & pariter vbi induceretur testis minor vigintiquinque annis, qui aliàs non debet recipi
11 in criminalibus: vt in l. testium. ff. de testib. tamen in subsidium, & vbi veritas aliter haberi non potest, admittetur. Ita Ioan. Andræas in addition. Specul. in tit. de teste. §. primo, versiculo, item excipitur, quòd est impubes. & pariter in muliere, quæ licet non admittatur in criminalibus, per capitulum mulierē. xxxiij. quæstione quinta. & per cap. fotus. de verborum significatio. dico de iure canonico: tamen in subsidium admittitur. Ita Ioannes Andr. vbi suprà, in versicu. item quòd est mulier. & pariter in laico contra clericum in causa criminali. Nam licet non admittatur, per c. si qui. secunda quæstione, vij. & cap. veniens. el primo de testib. tamen vbi veritas aliter haberi non potest, poterunt laici admitti contra clericū. Ita voluit Abb. in cap. de cætero. j. colum. extrà de testib. & ita in particulari exemplificando, consuluit Alexan. in præfato consilio lxiiij. in primo volum. & plenè in consil. clj. & cliij. vbi plenissimè. in v. volum. & Franc. de Aret. in consil. xiij. Vltimò liquet, quòd omnes testes præ-
12 tum Ioan. Dominicum, sunt viles & pauperes, vt plenè probatum est: quo casu eis credendum non est. l. tertia, in princip. ff. de testib. & in cap. in literis. extrà eodem titu. Specul. in tit. de teste. §. j. versic. item quòd est pauper. Ex quibus quidem clara resultat cōclusio,
13 quòd vbi testes patiuntur † plures exceptiones, eo casu non admittuntur etiam in casibus, in quibus verisimiliter veritas aliter haberi nō posset, quàm ab eis. Ita rectè intuenti adparet consuluisse Soci. in consil. cxviij. incipien. visa. in antepenultima col. versic. postremò. j. volum. Barbat. in consilio lxv. sapienter. in quarto volum. Marsil. in consil. cij. vltima colum. secundo volum. & quòd patiantur plures exceptiones, liquet: nam probantur viles & pauperes. Item consanguinei & affines. item deponunt cognouisse homines de nocte luna non lucente, vt physici restati sunt. Item adparent concubinarij, & sic criminosi. Item conuincuntur cum coartata, quòd ea nocte ibi Ioan. Dominicus esse non potuit. Et hæc sufficiant quo ad euacuationem inquisitionis, quòd de nocte ascēderit per scalā, & ingressus fuerit domum & cameram ipsius querulantis puellæ. Quò verò ad priuilegium indultus Cæsarei eidem indultū, pro pluribus delictis, aliàs commissis per præfatum inquisitum, quod prætenditur impugnari per Regium procuratorē fiscalem tanquam subreptitiè & obreptitiè obtentum, dum in eo expositum fuerit de vulnere illato illi de Ianarella, necnon & Ioan. Baptistæ lopes fuisse vim vi repellendo: & tamen dicitur illos fuisse aggressos per præfatū Ioan. Dominicum: quod quidem licet non adpareat ita fuisse: attamen dato absque veri præiudicio, quòd ita adpareret, dicitur quòd cùm totum hoc partes remiserunt, & indultus etiam fundatur super partium remissione ac seruitiis præstitis per eundem Ioann. Dominicum in obsidione Neapol. contra Gallos, & inimicam ligam: & etiā in obsidione Florentiæ, necnon & in bello contra Turcas in partibus Alemaniæ, quo casu dum Cæsar noster deliberauerit gratificari eidem Ioan. Dominico, expresit insuper in indultu præfato pluries reiterādo se concedere abolitionem dictorum criminum, & aliorum quorumcunque cri-
13 minum: † debent verba ipsa latiorem effectum indu-cere: quia ostendunt ipsius principis disponentis latissimam & enixam voluntatem: per textum valde singu. in l. balista. ff. ad trebellia. glo. in cap. ex eod. ver. vt omnia & singula de electi. in vj. gloss. in clement. j. in versic. quibuscunque. de iudic. glo. in l. cùm pœna. in glo. ibi dum dicit, quocūque modo. ff. de arbi. Inde succedit, quòd cùm adpareat principem intuitu meritorum seruitiorū præstitorum per ipsum Ioan. Dominicum, concessisse dictum indultū, videtur eo casu etiam motu proprio ipsius principis concessum: licet
14 † motus proprius expressus non fuerit. Ita dicit Gulie. de Cun. in l. iij. §. si procurator. ff. quod quisque iuris. argum. l. si verò non remunerādi. §. idem Papinianus. ff. mand. sequitur Alex. reputando hoc menti tenendum in dicta l. iij. in princip. Alberi. de Rosa. in l. j. ff. eod. tit. in princip. v. colum. vnde infertur, quòd cùm videatur concessisse motu proprio, extenditur gratia vltra præsumptam intentionem ipsius principis concedentis. text. est in clemen. si romanus. de præbend. & in l. qui autem. ff. si quis cau. Et est aduertendum, q̄ quatenus indultus fuerit concessus propter seruitia, & sic benemerita, standum est assertioni ipsius principis concedentis. † & vltrà, quòd cùm in processu li-
15 queat de seruitiis præfatis præstitis, ipsis decurionibus asserentibus propter benemerita & seruitia alicui aliquid concessisse, stetur eorum assertioni. vt dicit Bartol. in l. ambitiosa. colum. xj. ff. de decret. ab ordin. facien. secundum quem consuluit Deci. in consil. cxcj. iij. colum. j. volum. & in consilio xxxiiij. incip. consultus. iiij. volum. ergo multò fortius stari debet dicto principis, propter seruitia asserendo se concessisse. clem. j. de probat. cū vulga. Nec minimè ex præmissis posset de subreptione seu obreptione redargui prætextu violentię cōmissæ in Cubell. de nocte, cùm fuerit dictum violentiam commisisse cuidam scorto nomine Cubella: & tamen adparet, quòd erat coniugata, & virum habebat, & habet: & sic non videtur. q̄ sit meretrix: Nam præmissis datur facilis responsio, videlicet quia ipsa Cubella adportatur ac defertur per eius honoratum virum cuicunque volenti ipsam

carnaliter cognoscere, vsque ad proprias domos eandem cognoscere volentium, vt probatum est: & sic dum mulier nunc vnam domum, nunc aliam ingre-
16 ditur, dicitur meretrix: † ita dicit Ang. in l. si qua illustris. C. ad orfi. cuius lecturam manu propria eiusdem Ang. testatur vidisse Bertha. in reper. suo in versiculo, meretrix. & maximè dum adparet ipsam Cubellam recepisse pecuniam pro meretricio: vt dicit Bald. in l. idem. ff. de condiction. ob turpem causam. & etiam adparet per testes deponentes se scire, quòd est meretrix: vt dixit Baldus in l. j. C. de collu. dete. & licet sit vnus testis nobilis asserens, quòd ducta ad eius domũ per eius virum, postquá cum ea coiuit, sibi pecuniam erogauit, adparet quòd sit vnicus testis circa erogationem pecuniæ attamẽ quia testificatur de eo, quod
17 ipse fecit, standum est eius dicto: licet vnico testi. † Ita voluit Paul. de Castro, in l. quicunque. vltima colum. C. de seruis fugitiuis, & in l. seruos. C. de testib. & consuluit Paul. de Castro, in consil. cccxxix. incipien. visa petitione præfata. imò plus, etiam si talis testis vnicus deponẽdo de eo, quod ipse fecit, esset infamis de iure,
18 adhuc sibi credendum est. Ita singulariter † dixit Paul. de Castro. in l. ij. ff. si ex noxa. causa agatur. in §. si absens. & ibidem Alexan. & sequitur Iason in l. cunctos populos. C. de summa trinitate & fide catholica. penultima colum. Et sic licet posset absque veri prejudicio, dici aliquod caput subreptitiũ seu obreptitium in rescripto seu priuilegio: attamen quando in eo adparet aliud caput verum, ex illo capite vero sustentatur & validatur: nec vitiatur ex capite subreptitio vel
19 obreptitio. † text. est in cap. si eo tempore. de rescriptis. quem ad hoc extollit Abbas in cap. sedes, de rescriptis in vj. & in cap. cæterum, eodem tit. lo secundo. & ideò dixit Anton. de But. Imo. & Domi. in cap. constitutus. de rescript. quòd dum Papa rescripsisset, vt quidam admitteretur ad societatem tertij ordinis in hospitali de pœnitentia Florentiæ, & prouideretur sibi de bonis hospitalis, tanquam vni ex aliis, si tamen hospitale non habeat bona, tenebit tamẽ rescriptum, & recipietur seipsum alimentaturus. Item in dicto priuilegio indultus cassantur omnes contumaciæ, crimina & foriudicationes fortè sequutæ, & tamen maior pœna nõ reperitur foriudicatione, per quam bona publicantur, & infamis foriudicatus euadit. Et insuper potest impunè occidi per constitutiones regni: & sic cùm in priuilegio ipso liqueat esse concessum id, quod est maius, videtur etiam quod minus est fuisse concessum. regula l. in eo, quod plus semper inest
20 † quòd est minus. ff. de regulis iuris. & facit bene, ꝙ qui potest id, quod est plus, poterit etiam id, quod est minus. dixit Bartol. in l. ij. ff. de iur. omnium iudic. & sic concluditur, quod optimè suffragatur indultus, cùm in eo longè maius quàm petitum fuit, cõcessum extiterit, & maximè adparente concessione ipsius indultus facta ex certa scientia, & cum deliberatione adistentis cõsilij: quo casu non potest cogitari, quòd
21 error interuenerit, † vt Bartol. & omnes in l. sed & si quis. §. fin. ff. si quis caucio. & in l. fin. de condict. inde. Et dicitur tunc princeps ex certa scientia quid fecisse, quando ipsam clausulam ex certa scientia posuit in priuilegio, glo. est in clemen. & si principalis. in glo. fi. de rescript. & in cap. statutum eod. titu. in vj. docto. in cap. pastoralis. de offic. delegati. & præsertim procedunt prælegata, vbi in principe præsumi potest aliqua subsistentia causæ, vt dicit Ant. de Butr. & Imo. in cap. nam concupiscentiam. extrà de constitutio. &
22 † & sic satis videtur causa subsistere in casu de quo agitur, dum propter merita & seruitia adpareat facta concessio. & ideò non ab re dixit Bald. in l. secunda
23 quarto nota. C. de legibus. quòd † priuilegium principis non est obscurè seu absurdè interpretandum, sed sanè & propriè. & alibi dixit glos. in cap. allegant. in versic. renax. xxvj. quæstio viij. quòd verba posita per principem in priuilegio, non debent tenaciter aut strictè interpretari. hinc dixit glo. in capit. paratus. in glo. tertia. xxiij. quæstione j. quòd verba in priuilegio principis posita debemus conformare æquitati, licet etiam verba hoc non patiantur. idem tenet Oldr. in consilio cclxviij. incip. quæstio est, vtrum per priuilegium. maximè quia † beneficia principum sunt latis-
25 simè interpretanda, præsertim contra ipsum principem concedentem. glo. est not. & ibi Bald. in l. beneficium. ff. de constit. princ. & in l. nec auus. & ibi Bald. C. de emancip. lib. & in l. cùm filius. de testam. milita. & pulchrè Innoc. in cap. cùm dilectus. de donat. & in cap. cùm olim. de verborum signifi. Ex quibus omnibus & eorum singulis venit Ioannes Dominicus ipse, cùm satis grauatus fuerit, rationabiliter absoluendus. Et ita consulo iuris esse ego,

Thomas Grammaticus Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Testes coniurati admittuntur ad probandum coniurationem.*
2 *Socius criminis an probet contra socium in furtis, vide pro & contra. & tandem quòd non. & nu. 3.*
4 *Latrones dicuntur, qui in stratis publicis aggrediuntur homines, & ipsos violenter spoliant & furantur.*
5 *Testis & principalis in causa propria quis esse nõ potest.*
6 *Socius criminis confessus de alio, eius dictum non sufficit ad torturam contra illum.*
7 *Testis interrogatus de se ipso, & de alio, statur primæ depositioni: licet contrarium deposuerit secundo loco in tormentis.*
8 *Iudex debet in genere interrogare delinquentem, & neminem sibi nominare aut suggerere: alias nihil probaret quod reus diceret contra illum sibi nominatum.*
9 *Testator non debet interrogari per notarium, an faciat talem hæredem, sed debet expectare notarius q testator ex seipso hæredem sibi nominet.*
10 *Sileant qui scripta discurrunt, & propter frigiditatem stomachi, ea digerere non possunt. & nu. 11.*
12 *Testes inhabiles in casibus, in quibus admitti possunt, non est intelligendum, vt plene probent, sed solum vt faciant qualemqualem probationem. & quando & quomodo testes inhabiles admitti debeant, quando veritas aliter haberi non potest. vide vsque ad nu. 17.*
17 *Socius criminis probat plene contra socium in latrocinio, non autem in furto.*
Coniurationis pœna est vnius libræ auri. ibidem.
18 *Separatorum separata debet esse ratio.*
19 *Argumentum bonum & bonus modus arguendi in disputando allegationibus aduocatorum, dum respondetur, quod longè differt casus noster ab isto, quẽ allegatis: & maximè, vbi inter vnum casum & alium ratio diuersitatis reddi potest.*
20 *Coniurati admittuntur testes, volente illo, cui actus criminosus nocet, & non aliter.*

Pars

Pars cui actus criminosus nocet, potest inhabilitati testium renuntiare.

CONSILIVM LIX.

REdemptoris gentium præsidio petito, Amen. Viso præsenti processu mihi transmisso per Illustris. Principissam Franchæ villæ super inquisitione furti, formata aduersus Bartholomæum Ingaldum de ciuitate Iscle, de scutis ccc. venerabilis Capellani Illustris. do. Marchionissæ Piscarien. in qua capta informatione per Capita. ciuita. Iscle contra Anto. fratoppinum vnum ex furibus & confessum, necnon & Ioann. Anton. de Puteo, similiter furem, fuit per eosdem fures confessatum tam extra torturam, quàm in tortura, pecunias præfatas furto subtraxisse, & partem eiusdem pecuniæ dedisse, seu accommodasse eidem Barthol. videlicet præfatus Fratoppinus deposuit cõsignasse eidem Barthol. Ingaldo, scutos xxviij. & præfatus Ioan. Baptista deposuit similiter dedisse in custodiam eidem Bartholo. ducat. xxx. verùm nemo ex eis nominauit alium, in contestem, sed vnusquisq; deponit de seipso, nec adparet, aut nominant aliquem testem interuenisse in aliqua ex præmissis consignationibus: verùm vnusquisque ipsorum perseuerando in faciem præfati Barthol. idem affirmarunt, & cùm aliàs reperiatur tempore præterito Barthol. præfatus de vulnere compositus, ac etiam aliàs, quia de nocte repertus fuisset armatus contra bannum, & ex hoc carceratus carcerem fregerat, & aufugerat, & compositus de præfatis fuisset Magnifi. Capita. Iscle prætendens ex præmissis præfatum Barthol. malæ famæ, tum etiam fundando, quòd vbi veritas aliter haberi non potest, admit-
1 tantur testes inhabiles & criminosi: † & inde subdit Capita. ipse, quòd coniurati admittuntur ad probandum coniurationem, per text. in cap. fin. de testib. cogen. & per Bald. in l. quoniam liberi. C. de testib. processit ad torturam contra ipsum, sicq; requisitus ac rogatus à præfata Illustrissima domina Principissa, vt quid super casu præmisso, ac illata tortura sentirem, suæ Illustris. dominationi rescribere debuissem. Et vltra præmissa alleg. per præfatum Capita. & V. I. D. aprutinæ prouinciæ, allega. insuper ad dictam torturam processisse ex alio fundamento insipido, & non subsistente, videlicet, quòd si tres latrones virtute capituli Regni, sufficiunt ad condemnationem nominati per eos, vt in cap. regni. quod incip. Carolus &c. frequens & ineffrænata. sub rubri. de testimonio publicorum dissobatorum contra participes, &c. ergo duo sufficere debent ad illum nominatũ per eos torquendum, sicq; torsit: quæ quidem in casu præmisso perquam dura fuit sententia, & nullatenus ad casum, de quo quæritur, adaptari potest ex infrà scriptis. Nã licet aliàs socius criminis non probet contra socium:
2 hoc enim est speciale in furtis, † vt dicit Bartolus in l. repeti. §. j. ff. de quæstion. bene tamen verum est, quòd hæc est opinio non videtur vera in furto propriè loquendo, sed bene in latrocinio, vt infrà patebit. Et ꝙ hoc sit verum, patet per glo. in l. fin. C. de accusat. quæ licet enumeret casus, in quibus socius criminis admittitur contra socium, inter eos non exemplificat furtum, nec casum furti, & pariter Specul. in titul. de accusatio. §. j. & in titul. de teste. in quibus locis enumerat casus, vbi socius criminis admittitur contra sociũ,
3 † & tamẽ nõ ponit casum furti, nec alius doctor reperitur, qui id dicat, nisi Bart. & in trãscursu verborum. Et quòd rectè intuenti ipsum intelligẽdo, secundum iura quæ ipse allegat, prout ita intelligi debet, loquũtur iura illa in latronibus, & non in furibus, vt patet per text. in l. Diuus Adrianus. ff. de cust. reo. ibi in versiculo, latrones. & multum differunt latrones à furibus, † cùm latrones dicantur, qui in stratis publicis
4 aggrediuntur homines, & violenter spoliant, & furantur, aut occidunt: fures autem sunt, qui occultè & clam furta committunt, vt habetur in l. capitalium. §. famosos. ff. de pœn. & dixit Salyce. in l. fina. secunda colum. C. de accusat. & habetur in authen. sed nouo iure. & ibi per Bartol. C. de ser. fugit. Abbas in cap. ex parte. de testib. & ita intelligitur. l. prouinciarum. C. de ser. quæ vtitur verbo, latronum. Nec est mirãdum, si latrones possunt de sociis interrogari, ex quo eorũ delicta non committuntur absque sociis, vt dicit Salycet. in dicta l. finali. Ita in propriis terminis consulendo tenet Marsil. in suo consilio xxij. in iij. colum. incipien. gratia domini ne me deserat, visis igitur inquisitione, &c. & optimè suffragatur præmissis capitulum regni, suprà relatum, maximè in eius rubrica, dum dicit, de testimonio publicorum disrobatorum contra participes &c. quod quidem applicari nõ potest ad casum nostrum, cùm fuerit simplex furtum clàm & occultè cõmissum: & non fuit latrocinium. Item & secundò & fortius adparet ex tenore capituli præfati, quòd ad hoc vt latrones tres inducant probationem contra nominatum per eos, requiruntur plura concurrere, & maximè principaliter, vt quilibet ipsorum latronum de confessione seu depositione alterius sit ignarus, & notitiam aliquam particularem minimè habuerit: & isti, vt audio, nedum semper insimul steterunt, ac permanserunt in vno & eodem carcere, verùm etiam in eisdẽmet compedibus, vnde potuerunt bene adinuicem concertari. Item & tertiò requiritur ex tenore capituli præfati, vt fuerint insimul bene concordes in eorum dictis, quod non est in casu præsenti, nam quilibet deponit de seipso, & de pecunia asignata per seipsum eidem Bartholomæo, & sic neuter ipsorum deponit de pecunia asignata per alium ex ipsis, & sic succedit, quòd nemo ex ipsis potest esse principalis, & testis in causa † pro-
5 pria. l. omnibus. C. de testib. l. nullus. ff. eodem titu. & voluit Specul. in titu. de teste. §. j. versic. Item quòd est testis in re sua. nam vt suprà dictum est, vnus ex eis deposuit dedisse eidem Bartholomæo scutos xxviij. & alius deposuit, quòd ipse asignauit eidem Bartholomæo duc. xxx. Item & quartò requiritur ex tenore capituli præfati, vt præfati latrones in eorum confessione perseuerẽt: quod non fuit in casu præsenti. nam Ioã. Baptista per prius negauit dicendo se nihil dedisse eidem Bartholomæo: & secundo loco examinatus, deposuit dedisse eidem duca. tres: & demum tortus, deposuit in tortura dedisse ducat. xxx. sed non semper ita perseuerauit, imò semel alciatus vsque ad summũ trahem, deposuit nolle conscientiam oneratam, ex quo in rei veritate nihil dederat eidem Bartholom. & sic vltra quod facit se socium & participem criminis, tamen ad dictum confitentis crimen proprium non posset nominatus per eum subiici torturæ, licet
6 † dicatur fuisse socius delicti, per text. in arg. in cap. j. extrà de confes. & ibi plenè Abb. in princip. Ita ma-

gistraliter firmat Andr. de Iser. in constitut. si damna. in iij. colu. vbi etiam subdit, quòd etiam si plures essent confitentes de nominato, non probant contra ipsum: attamen præfatus ita varius & contrarius sibimet nihil probat: cùm testi vario & cõtrario ex iuris dispositione credendum non sit, per tex. in l. qui falsa vel varia. ff. de testib. & in l. j. in princ. eod. titu. & in c. cùm ecclesia. de causa pos. & proprie. & latè Specu. in titu. de teste. §. j. versi. item quòd testes. Præterea, nam cùm quis interrogatur de seipso & de alio, stari debet
7 primæ eius depositioni, licet † cõtrarium deposuerit secundo loco in tormẽtis, dixit Bar. in l. j. §. quæstioni. per illum text. ff. de quæstion. Franc. de Aret. in c. cùm in tua. v. colum. extrà de testib. & consuluit idem Are. in consil. lxj. incip. in causa istorum. & sequitur Deci. in consil. lxxv. maximè dum Magnific. Capitaneus interrogauerit in specie ipsos inquisitos & criminosos, si dederant pecuniam eidem Bartholomæo: & sic suggesit eisdem criminosis nomen Bartholomæi, quod est prohibitum de iure: nam non debet iudex reo aliquem specificè nominare: sed debet in genere inter-
8 rogare, minimè quempiam eidem suggerendo: † aliàs non tenet eius depositio quicquid dixerit contra sibi nominatum, tanquàm per suggestionem extorta: per text. in l. j. §. ad quæstionem. ff. de quæstion. Cui accedant dicta doctorũ in l. iubemus. C. de testamen. dum loquuntur de testatore, qui nõ debet interrogari per notarium, an faciat talem hæredem, sed expectare, q
9 testator ipse ex se hæredem nominet: aliàs † non tenet testamentum. Idem voluit Paulus de Castro, in lege. hac consultissima. C. qui testam. fa. possi. & plenè Alex. in dicta l. iubemus. & quod deterius, pendente appellatione à tortura comminata, processit Capitaneus ipse ad eam: & quòd magis indolet, ex processu informatiuo, ex quibus vereor præfatum Capitaneum iuris laqueos minimè euadere posse. Nec suffragaretur eidẽ Capitaneo prætensa mala fama præfati Bartholomæi, vt asserit, causata ex cõpositionibus prænarratorum delictorum: videlicet vulneris aliàs illati per ipsum, & fuga à carcere, in quo detinebatur, quia captus de nocte cum armis: nam prætensa mala fama non deriuat ab eodem genere mali, prout requiritur, vt fama sortiatur effectum suum: nec sufficiat emanari à diuerso genere mali: vt dicit Bart. in l. Cassius. de sena. Bald. & Imol. in l. fina. ff. de hæredi. institu. vbi subdit Imo. verba formalia Baldi esse bene notan. pro limitatione regulæ: semel malus. idem consuluit Alexand. in consilio v. ij. colum. in primo volum. & sequitur Cocta in memoriali. suis, in versic. semel malus. Nec opitulari poterit opinioni eiusdem Capitanei, quòd in huiusmodi facto verisimiliter alij testes interfuisse, seu adesse non potuerunt: & sic quòd eo casu admitti possint illi, qui aliàs de iure recipi prohibentur. l. consensu. C. de repud. cum vulga. Et inde est, quòd coniuratio potest probari per coniuratos: vt suprà, &c. Verùm, quia verba non sunt intelligenda quo ad corticem & superficiem, prout Hebræi intelligunt, sed medullitius & in substantia, & ideò Capitaneus ipse bene ruminet, quæ alleg. & omnia sibi notissima fient,
10 & sic euitabit, quod pulchrè dixit † Saly. in l. si ex cautione. penultima colum. C. de nõ nu. pecu. ibi: fileant, qui scripta discurrunt, & propter frigiditatem stomachi ea digerere non possunt. idcirco aduertere debet, quia huiusmodi regula non ita indistinctè, prout suprà, per Capitaneum recitatur, intelligenda est: sed vendicat sibi locum in casu, in quo ex natura illius facti verisimiliter actu & habitu verisimiliter alij testes occurrere non potuerunt, † attento cõmuni cur- 11
su: licet casualiter non interfuerint: sed vbi actu & communi cursu sic se habet, quòd potuissent alij testes interesse, seu interuenire, licet fortè non interuenerint actu, tunc testes inhabiles non sufficerent: aliàs sequeretur, quòd semper testes inhabiles sufficerent: quia semper allegaretur alios testes seu probationes deficere: quod est absurdum. Ita singulariter declarat Anton. de But. in cap. tertio loco. extrà de probation. & in suo solenni consilio xxiiij. incipien. quæstio hæc dubia habet vulgaria. & idẽ in terminis propriis consulendo tenet Alexand. de Imo. in consilio lxiiij. incipien. difficultas consistere videtur. in j. volum. idem Alexand. in consilio clij. & clj. viso processu causæ. in quinto volu. in versic. non obstat. & in consil. clxxv. in ij. volum. & consuluit Franciscus de Areti. in consilio xiij. & vtrobique exemplificat Alexan. hoc modo, puta ad probandum ea quæ fiunt in capit. canonicorum: nam ipsi canonici erunt idonei testes, cùm alij adesse non potuerunt. capit. veniens. el secundo, de testib. cum vulga. & pariter in his quæ fiunt intus domum, probari non possunt nisi per eos, qui in domo habitant: quia verisimiliter nõ videtur dici posse alios interfuisse. l. consensu. C. de repudi. suprà allegg. & pariter in muliere, quæ regulariter in causa criminali de iure canonico non testificatur: per capitul. forus. de verborum significat. tamen vbi veritas aliter haberi non potest, admittitur: vt ibi. & idem in minore, qui regulariter in criminalibus non admittitur. tamen vbi veritas aliter haberi non potest, recipitur: vt dicit Ioannes Andræas in additio. Specul. in titulo de teste. §. j. versic. item excipitur, quòd est minor seu impubes. & similiter dicendum est de laico cõtra clericum in causa criminali, qui licet non admittatur, vt in cap. de cætero. & ibi docto. extrà de testib. & pari modo ego exemplifico in delicto cõmisso in barataria, seu in lupanari: nam verisimiliter ex natura facti actu & habitu non posset probari, nisi per lenones, seu baratarios, qui ibi conuersantur: nec potest per alios veritas haberi: & sic recipiuntur præfati inhabiles. Ita pulchrè Saly. in leg. ea quidem. C. de accusa. sequitur Ang. in tract. maleficiorũ. in ver. *metuor de mal dadi.* & sic non est intelligendum de sociis & participibus criminum, qui de iure repelluntur, nisi in casibus exceptis: per glo. & doct. in dicta l. fin. de accus. Præterea & plus dico, quòd in casibus, in quibus testes inhabiles admitti possunt, non erit intelligendum, vt plenè probent, sed solùm vt faciant qualemqualem probationem: † vt not. glo. in l. etiam matris. ff. de probat. ita 12
dicit Ant. de Butrio in præalleg. consil. xxiiij. & Alex. in dicto consil. lxiiij j. volum. & consuluit plenè Marsil. in suo consil. xxxj. xlj. & lxxx. in primo volum. in quibus solùm Alexander in præfato consilio lxiiij. allegat. Sed vt claudatur os præfato Capitaneo Iselano, nec amplius loquatur in causa, & contra pauperem carceratum, ac cõtra omnia iura mundi tortum ilico liberet: & à me quæso vt hoc discat: quia si non ignorasset, non posuisset dubium, nec ita executus fuisset: quòd talis regula, videlicet, vt testes inhabiles admitti debeant, vbi veritas aliter haberi non potest, ad hoc vt locum habeat in casibus præmissis, seu aliis

aliis debet intelligi, quando fuisset per prius articulatum & probatum, quòd aliter veritas haberi non
13 potuit: & sic quòd aliæ probationes † verisimiliter deficerent: aliàs non possent modo aliquo testes inhabiles admitti. Ita magistraliter consuluit Alexander in præallegato consilio lxuij. vltima columna. vbi multa allegat. & sequitur Marsi. in præfato consilio xxxj. xlj. & lxxx. sed licet non simus in casu, attamen dico quòd essemus, cùm non sit facta huiusmodi probatio: igitur testes præfati non possunt, nec debent modo aliquo admitti. Tertio in præsenti causa reperio fuisse processum ad querelam, & non ad inquisitionem: quia Capellanus Illustris. Marchionissæ citra pœnam
14 sanguinis, querulatus fuit de furto præfato: † & testes inhabiles ac non integri de iure recipiuntur, dum proceditur per inquisitionem, secus si ad querelam: vt dicit Angel. in dicto tractatu maleficiorum. in ver. *metuor de maladadi.* in prima columna post Innocen. quem ipse refert in cap. cum I. & A. de re iudi. & idem voluit Angel. in præfato tract. in versic. qui iudex statuit terminum ad opponendum. & firmat Marsil. in suo consilio v. in antepenultima colum. & propterea dixit glo. in dicta l. etiam. de proba. quòd iudex potest recipere testes inhabiles ad sui informationem: & sic ex officio. & idem etiam tenuit Petrus de monforte antiquus doctor in constitutione regni: prosequentes. sub tit. de pugna. subla. Quartò regula præfata, videlicet, quòd admittantur testes inhabiles, vbi veritas aliter haberi non potest, est vera quò ad extraneas,
15 & sic tertias personas: † & sic in causa aliorum litigantium: quia poterunt eo casu inhabiles testificari de gestis per eos, ne veritas eius, quod fecerũt, pereat: Secus enim foret, quando testis inhabilis deponeret de eo, quod ipse fecit cum alio, prout in casu præsenti: quia tunc eius dictum non tenet, & nihil operatur.
16 † Itain simili multum singulariter tenuit Petr. de Anchara. in consilio xxiij. aliàs xxiiij. incipient. visa inquisitione. vbi loquitur de inquisito, qui dicitur induxisse eius precibus testes ad deponendum falsum: Nam si testes inducti ab ipso, falsum perhibuisse testimonium dicerent, non probabunt. & idem sequitur Decius. in consilio clxxxix. incipien. lætatus sum. quinta columna. & idem Decius. in consilio ccxxxiiij. in effectu &c. & idem in particulari in propriis terminis ad limitationem regulæ præfatæ, tenet & sequitur consulendo Marsil. in suo consilio cij. numero vij. in secundo volumine. & circa regulam præfatam vide diffusius & plenius dicta per me in consil. Quò verò ad illud, quod Capita. ipse dicebat, quòd
17 ad probandum coniurationem, admittuntur † coniurati: respondetur, quòd longa est differentia inter coniurationem & furtum: nam in furto non reperitur specialiter prouisum, vt depositio socij criminis probet contra socium, nisi duntaxat in latrocinio, in quo non sumus: vt plenè suprà demonstratum fuit. Sed in conspiratione seu coniuratione fuit aliter prouisum, per dictum cap. fin. de testibus cog. quæ ex natura facti verisimiliter actu & habitu non posset per alios probari, cùm coniurationes iuratæ non fiant coram testibus: vt exemplificat Panor. in cap. fi. extrà de testib. cogend. & sequitur Alexander in consilio clxxv. viso themate. vltima columna. Item in furtis datur pœna mortis, vt in præfato §. famosos. de pœn. sed in coniuratione est pœna vnius libræ auri: vt in constitutione Federic. de pace tenen. leg. hac edicta-
li. §. conuenticulas. & sic ratione minoris pœnæ sufficit leuior probatio: vnde præmissa diuersitate & pœnę & criminis, nõ recta ex dictis diuersis fit illatio: vulga. l. Papinianus exuli. ff. de mino. & in l. una. ff. de calumnia. Et † sic succedit, quòd separatorum separa- 18
ta debet esse ratio. l. si maritus. la prima. & ibi Baldus ad hoc nota. C. de donatio. inter virum & vxorem. & sic longè differt casus furti à coniuratione: & diuersimodè iura super dictis casibus disponunt: & nulla conformitas dari potest. & hunc bonum modum arguendi allegationibus aduocatorum in causis, vbi potest reddi ratio diuersitatis, cùm dici possit, multum differt casus noster ab eo, quem allegatis: nos † docet Al- 19
bericus de rosate post Iacob. butriga. in l. non vtique. §. idem Iulianus. ff. de eo, quod certo loco. quos ibidẽ refert & sequitur Ias. in secunda columna. Item coniurati admittuntur testes, cum grano salis, id est, volente illo, cui actus criminosus nocebat: & non aliter: & hoc quia pars, cui dictus actus criminosus nocet: poterit inhabilitati testium renuntiare, secundum Baldum in l. si quis testibus. in fine. C. de testib. & ideò nil mirum, si volente parte huiusmodi testes admittuntur. Ita magistraliter declarat Felynus in dicto cap. fin. de testibus cogendis. Ex quibus concludo V. Illustrissi. D. pauperem Bartholomæum iniustissimè tortum, esse omni mora postposita à carceribus liberandum.

Thomas Grammaticus V. I. Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Furtum probatur per coniecturas, vt per fracturam ostij, vel scrinei, vel quòd famulus aufugerit, & his similibus.*
2 *Iudex non debet stare confessioni inquisiti, dum confitetur delictum, de quo aliter non constat: sed debet mittere exploratores ad verificandum dictam confessionem de facto emanatam, & multa alia.*
3 *Furtum si dicitur fuisse commissum per aliquem vel homicidium, antè quam iudex inquirat, requiritur constare iudici saltim in genere illud furtum fuisse commissum, seu homicidium, aut vulnus illatum.*
4 *Carceratio, est species torturæ.*
5 *Confessio carcerati emanata absque tortura, non ex hoc dicitur spontanea, sed violenta.*
6 *Confessum se fuisse metu allegans, vbi aliter non constat de delicto, ex sola carceratione seu captura adparet quòd metu confessus est: ex quo præsumitur semper inferri metus ab officiali eius subdito. & nu. 7.*
8 *Confessiones criminum debent continere verisimilitudinem: & ideò officiales debent cauè agere, & non de facili credere confessionibus iudicialibus, nisi ipsis verificatis.*
9 *Confessioni inquisiti soli standum non est.*
10 *Confessioni solis stari non potest, vt ex ea quis damnari possit, nisi aliter constiterit de delicto.*
11 *Confessio minoris de delicto, de quo aliter non constat, facit, vt minor ipse nullo probato errore aduersus eam restituatur.*
12 *Confessio inuerisimilis nihil obest confitenti.*
13 *Minor ad eruendum delictum debet ferula cædi, vel terreri: nisi in crimine læsæ maiestatis. & nu. 14.*
15 *Torqueri de iure prohibitus, si fuerit tortus, & confitetur delictum, confessio non tenet.*

CONSILIVM LX.

REdemptoris gentium præsidio petito, Amen. In causa nuntij de montella, minoris xviij. ann. querulanti de furto ducato. xvj. per Anto. Anto. custodē Regiæ doanę Neapoli. eius patronum; & qui ab eodem acriter verberatus furtum prefatum commisisse fassus est coram scriba fiscali, ipsum interrogante in præsentia præfati Antonij eius patroni: sed ductus demum ad banchum iuris, reuocauit asserendo id verberibus ac metu confessum fuisse: ob quod carceratus in carceribus criminalibus magnæ curiæ vicariæ, in quibus dum stetisset per mēses duos, frigus ac famem persentiens, tandem squalore præfatæ longæuæ carcerationis postmodùm tortus, confessionem primam ratificauit. Hæsitatum fuit, quid iuris. Et super hoc rogatus à procuratore pauperum, vt sibi panderem quid super ipso facto de iuris cēsura sentirem, ruminato prius ac perlecto processu, & eius meritis bene consideratis, reperio minimè ex eis adparere dictum furtum aliter fuisse commissum: nec aliquod indicium extare, saltim per verisimiles coniecturas: vt per fracturam ostij, seu cassiæ
1 aut regæ, † vel quòd famulus aufugerit, & his similia: de quibus per Alexand. de Imo. in suo consil. liij. in ij. volum. & per Marsi. in sua practica causarum criminalium. in j. char. in iij. colum. vbi ponit debere adparere furtum fuisse commissum, saltim per verisimiles coniecturas, seu præsumptiones, & aliter non esset standum soli confessioni eiusdem nuntij: sed debet aliter verificari furtum ipsum fuisse commissum: vt docet nos Ang. in tractatu maleficiorum, in versic. & vestem cælestem abstulit. vj. char. ver. quid si quis confiteatur. vbi subdit, quòd in hoc iudex debet esse bene cautus: quia datur sibi cautela, vt non stet nudæ con-
2 fessioni inquisiti; † sed mittat exploratores ad verificandum furtum, & sic confessionem illam factam de facto, quod cōfessus est quis commisisse. aliàs si id non faceret, sæpe condemnaret innocentes, & damnaret animam suam, & corpus suum. Idem sequitur Par. de Put. in suo tractatu syndicatus, in versi. confessio. subdens in contingentia facti tota nocte vagasse in perquirendo loca, in quibus reus fatebatur furta recondita: & deinde fuit ipse inquisitus innocens repertus, & ex metu ita cōfessus id, quod minimè fecerat. Idem tenet August. in addi. ad Ang. in tractatu maleficio. in ver. fama publica. Philip. Dec. in c. dilecti. de iudiciis. in princip. Marsi. in l. j. char. iiij. ff. de quæstionib. & in consi. suo. viij. incip. in causa magistri Ioan. Ferrariensis. Et hinc est, quòd si dicitur furtum fuisse commissum per aliquem, requiritur quòd antè quàm iudex
3 inquirat, constet furtum illud fuisse commissum. †& pariter si diceretur fuisse cōmissum homicidium seu vulnus illatum. l. j. §. item illud sciendum. ff. ad Silleia. & quod voluit Bar. in l. fi. j. col. ff. de quæstionib. Bald. in auth. sed nouo iure. ij. col. versi. sed pone, quòd quis confiteatur cœpisse plura furta. C. de fer. fugi. ita in specie cōsuluit Stepha. Bertran. in suo cons. cclvij. iij. col. viso processu, &c. j. vol. & cons. cclvij. in iij. vol. & hoc potissimè concedendū est, cùm fuerit nuntius ipse minor xviij. annis, carceratus & positus in criminalibus carceribus in quibus diu moram traxerat, & nēminē alloqui permissum fuit: vnde nimirum, si puer innocens, & ignarus & fame periens in carcere, & vltimo loco firmetur tortus in chorda, idem quòd primò dixerat, contra seipsum ratificauerit: quia eo casu adparet metu carceris & torturæ confessus, † maximè 4
cùm nedum tortura, verum etiam & carceratio sit species torturæ: vt dixit Baldus, in l. ij. columna secunda. versic. quæritur. C. de episcopis audiendis. & ideò si carceratus confitetur, licet † etiam absque tortura 5
confiteatur, non ex hoc dicetur spontanea confessio, sed violenta. Ita per præfatam doctrinam Baldi, tenet Marsilius in sua practica causarum criminalium. §. expedita. intantum, quòd sufficit probari quem fuisse detentum ad effectum, vt dici possit confessio facta metu carceris vel torturæ. Ita Baldus, in l. falsus. C. de furtis. & sequuntur Moderni Senenses. in tractatu de indic. & tortu. charta xxxviij. & Catal. in suo tractatu syndicatu. in versic. ccxij. incipien. addeo an posit probari. & plenè Marsilius in dicto §. expedita. numero 13. verfic. item scias. & in §. attingam. numero 28. cum sequen. & quòd quando non præcedentibus indiciis quis confitetur delictum, pro quo carceratus fuit, & demum asserit se metu confessum, quòd ex sola carce-
ratione seu captura † ita præsumendum sit, consuluit 6
Alexander consilio lij. viso themate. in tertio volum. sicut in simili dicimus de eo, qui asserit se confessum deliquisse per torturam id, quod nunquàm fecit: nam si non præcedunt indicia, nec ipse tortus probet aliter de tortura, quòd fuerit sibi illata, si tamen adparet, quòd fuit carceratus tempore suæ depositionis, seu confessionis, talis confessio sua non sufficit, quasi non verisimilis contra seipsum: per text. in l. prima. §. diuus Seuerus. ff. de quæstionibus. ita inquit Petrus de Ancharano in suo consilio xxiiij. visa inquisitione. prima colum. quia verisimile est, quòd non fuisset confessus contra seipsum, nisi ob terrorem iudicis habentis ipsum in forcia: per not. per Cyn. & Bald. in l. nouissimè. ff. quòd fal. tut. authen. vbi subdit Bald. quòd præsumitur inferri metus ab officiali eius subdito. &† præ 7
dictum dictum Petr. de Anchar. fuit originaliter Bal. in consilio cccclxxix. in v. volum. incip. tres sunt casus. & sequitur Paris de Put. in tractatu syndicatus. in versic. tortura. cap. quidem fuit tortus. & ideò satis ad propositum dixit Bald. in l. quoniam. ff. de insa. quòd confessiones criminum † debent continere verisimi- 8
litudinem: & ideò assessores debent cautè agere, & non de facili credere confessionibus iudicialibus, nisi ipsis verificatis. & dicit Paris de Pute. in tractatu syndicatus, in verbo, confessio. circa medium, quòd debet iudex in quantum potest, verificare delictum confessatum esse verum: per not. per Bar. in l. j. §. sed si sibi. ff. ad Sylleia. & si aliter fieret, sequeretur q̄ quis esset dominus membrorum suorum, & quòd absque quòd delinqueret, tamen confitendo se deliquisse, posset se facere ad pœnam mortis condemnari: contra text. in l. liber homo. ff. ad legem Aquiliam. & l. non tantum. ff. de appellatio. & ideò soli confessioni standum non est: † vt dicit Iurisconsultus in dicta l. prima. §. 9
diuus. ff. de quæstionibus. & in l. inde Neratius. §. fin. cum l. sequenti. ff. ad legem Aquiliam. & quòd non sit standum soli confessioni asserentis se commisisse delictum. & quòd ex ea sola quis damnari non possit, † nisi aliter constiterit de delicto, tenet etiam Fe- 10
lynus multa referens in cap. auditis. xvj. columna. extrà de præscriptio. & sequitur Ioan. Franc. ponzonibius in tractatu de lamiis. in antepenulti. col. seu char. versi. septimo &c. Præterea pro claui materiæ ponendo

nendo gladium ad radicem, adduco quòd vbi minor fatetur delictum, de quo aliter non constat, nisi per eius confessionem, debet in integrum restitui aduersus ipsum, absque aliqua probatione erroris: quia ex ex hoc solo, quòd ita confessus est, adparet ipsum esse
11 læsum. †Ita voluit pulchrè Ange. in l. certum. §. in pupillo. ff. de confessis. vbi ad hoc allegat tex. cum glo. in c. ij. extrà de in integrū restitutio. invj. & reputat Ang. hoc valde notabile & quotidianum. quod dictum exclamat & sequitur consulendo Alex. in consil. cxv. iij. volu. in causa inquisitionis formatæ contra do. Helenam. vbi subdit hoc solùm sufficere ad defensionem illius minoris, pro quo ipse consuluit. ad quod subdit se facere maximum fundamentum: & quòd illud habet pro tutissimo remedio. Et idē tenet ipsemet Alex. in lect. in l. si is, qui temporali. §. si minor. ff. de iureiur. & ibidem plene refert & sequitur Ias. subdens diligenter esse aduertendum pro defendendo adolescente in causa criminali. Et idem sequitur consulendo Ludo. Bologni. in suo consi. xxxvj. ij. col. circa princip. vnde cùm nihil sibi obstet confessio, cùm restituatur in integrum aduersus ipsam absque aliqua probatione erroris, multò fortius dum adparet de errore, cùm querela de furto prefato fuerit exposita de duca. xvj. quos minor ipse modo, quo suprà cōfessus est furto subtraxisse: & tamen querulator ipse patronus vltimo loco dicit in rei veritate, non reperisse nisi duca. v. sibi fuisse furto subtractos. & sic sequitur, quòd confessio ipsa
12 nedum non vera, imò nec verisimilis fuit. Et sic tanquàm inuerisimilis in nihilum obstat confitenti. †Ita Bald. in l. si quis in hoc genus. C. de episcop. & cleri. & Petr. de Ancha. in d. consi. xxiiij. visa inquisitione, &c. Præterea, vltimò adparet ex alio non tenere confessionem præfatā tanquàm extortam à minore, qui torqueri non poterat, vt dicit Ang. de Aret. in tracta. maleficiorū. in versi. fama publica. xvj. char. versic. sextò quæro. ex quo secūdum eum, debet minor ferula cedi,
13 per text. in l. excipiuntur. ff. ad Silleianum. licet † ipse corruptè allegat l. cum Silleianum. ff. ad Silleianum. & facit bene tex. in l. j. & quæ ibi habentur. C. si aduer. delict. idem tenet Bart. in l. de minore. ff. de quæstionibus. dicit, quòd minor debet terreri vel ferula cedi. idē tenet glo. & Bal. in l. fi. C. de his quibus vt indignis. idem tenet Io. de Ana. in c. j. penult. col. de deli. puero. Par. de Put. in tract. syndica. char. cj. circa fin. Guid. de suza. in suo tractatu de quæstionibus. & tormen. j. col. versic. excipiuntur. Gandi. in tractatu maleficiorum sub rub. de quæstionib. & tormen. viij. char. j. & ij. col. vbi concludunt, quòd in crimine lęsæ maiestatis dun-
14 taxat † posit minor torqueri. & sequitur plenè Marsi. in l. edictum. ff. de quæstionib. dum enumerat personas quę torqueri possunt. & in l. de minore. iij. colum. ff. eod. tit. & sic ex præmissis concluditur quòd prohibitus de iure torqueri si tortus confitetur, talis confessio non tenebit. argum. glo. singula. in l. penultima. ff. de quæstionib. & est doctrina Franc. Tigri. in l. fi. ff. de decurio. & tenet Marsil. in suo singulari clxxix. incipien. viget communiter statutum. & tenet in specie Bald. in l. Imperator. la ij. ff. de statu hominum. dum loquitur de confessione mulieris prægnantis. & plenè Marsilius, in dicta l. penultima. ff. de quæst. Ex quibus omnibus & eorum singulis concludendum consulo præfatum nuntium esse penitus absoluendum: & minus canonicè tam in detinendo, quàm in torquendo fuisse processum per aliquem ex Magnific. iudicibus magnæ curiæ vicariæ contra ipsum.

Thomas Grammaticus Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Socij criminis sola confessio, licet in tormentis, etiam in casibus exceptis, aliis non concurrentibus nullam probationem inducit.*
2 *Homicida testis in causa graui, repellitur à testimonio.*
3 *Socij criminis dicto in aliquibus licet stetur, non habet locum hoc in socio criminis aliàs infame.*
4 *Inquisitus in sua libertate existens, si citatus sponte comparuit purgat certo modo inquisitionem: & videtur per comparitionem habere indicium innocentiæ pro se, cum nemo sit adeò insanus, vt noscens se reum criminis, velit se præsentare ad carceres.*
5 *Accusatus seu inquisitus de crimine, dum constat contra ipsum per vnum testem de visu, vel aliàs de fama publica, detinetur.*

CONSILIVM LXI.

REdemptoris gentium suffragio petito, Amen. In causa egregij notarij Troiani de sancto Germano, inquisiti de falsa moneta in magna curia vicariæ, producitur aduersus ipsum pro parte regij fisci depositio inquisiti similiter de falsa moneta, & interrogati de sociis in tortura inter multos, & quā plures, nominauit ipsum notarium Troianum, non quòd ciderit, seu fabricauerit notarius Troianus ipse falsam monetam, sed sibi fecisse quandam formulam cudendi scutos annis elapsis: & eandem eidem Troiano adsignasse: & pariter in eademmet tortura multa crimina deposuit perpetrasse: & signanter interuenisse in quodam homicidio, de quo inquisitus fuerat. Hæsitatur in præsentiarum, quid iuris de præfato notario Troiano carcerato, cùm aliud non adpareat contra ipsum sponte com-
parentem in carceribus: & certè nulli dubium, quòd sola assertio dicti socij seu participis criminis, licet †in tormentis, aliis minimè concurrentibus contra 1
ipsum, non habeat sibi in aliquo obstare, etiam in hoc casu excepruato nullam probationem inducit contra præfatum notarium Troianum, prout plenè firmat Salyce. in d. l. fi. C. de accusa. post glo. & satis magistraliter And. in constitutione regni. si damna clandestina. vbi subdit, quòd etiam si plures essent confitentes de nominato, nihil probant, nisi ad inquirendum: & hoc casu iudex debet se informare de conditione & fama inquisiti, & non moueri ex dicto sociorum criminis. Et si repereret ipsum bonæ famæ, talis depositio seu confessio socij non operabitur quicquam. & idem bene Abbas in cap. j. extrà de confess. Præterea est aduertendum, quòd præfatus prætensus socius, ita confessus in tortura acceptauit insuper, & confessus fuit multa delicta perpetrasse, & signanter quoddam homicidium, de quo aliàs inquisitus fuerat: virtute cuius & aliorum criminum confessatorum per eundem fuit vltimo supplicio condemnatus, & diuisus in quatuor partes: & tamen ex solo homicidio effectus est infamis & vilis: adeò vt testis talis in causa graui, prout ista, à testimonio repelli debet. † Ita 2
dicit Baldus in authen. si dicatur. C. de testib. nam homicida testis repellitur à testimonio de iure ciuili: vt in cap. authenticum. §. notādum. ij. quæst. iij. Bar. post gloss

Universidad de Deusto
Biblioteca

glo. in l.iij.§.lege Iulia.ff.de testib.Spec.in tit.de teste. §.j.colum.xxxiij.versic.item quòd est homicida. hoc verò nũc præsuppositio, dico quòd licet aliàs stetur dicto socij criminis in casibus exceptuatis: vt per glo.in d.l.fin.tamen hoc sanè intelligendum est in socio crimi-
3 nis aliàs non infami ex†alio delicto.Ita in particulari consulendo tenet Marsi.in consi.lxxiij.in j.volu. & hoc per notabilem doctrinam Angel.in l.qui iudicio.ff.de accusa.vbi dixit,quòd stante statuto,quòd damno dato stari debeat iuramento damnum passi, id intelligi debet,nisi passus damnum esset infamis ex aliquo delicto:& subdit Ange.quòd cùm hæc quæstio sibi contigisset de facto,quòd ita fuit iudicatũ.Et præfatam doctrinam Ang.reperio comprobatam per insignem docto. Anto. Corset. Sicul.in singulari suo.in versi.integer. Et pro fundamento ac corroboratione præfatæ opi.Marsil.insuper adduco:nam stãte statuto, quòd libris mercatorum plena fides adhibeatur pro scribente, id intelligi debet, nisi mercator ille aliàs esset infamis,vel suspectæ vitæ. Ita dicit Bald.in repe. l.cunctos populos.C.de summa trinit.& fide catho.in xv.col.versi.quintum exemplum.Bal.in l.Cassius.vlt. col.ff.de senato.versi.vltimò quæritur,si libro mercatoris.& sequitur Ias.in repet.l.admonendi.char.cxvij. ff.de iureiur. Vltimò est satis considerãdum,quòd prefatus notarius Troianus in sua libertate persistens, in eius patria sancti Germani citatus ad instãtiam regij fisci,per hanc magnã curiam vicarię ad informandum,illico sponte venit.& se presentauit ad carceres: prout sibi comparenti per eandem magnam curiam iniunctum fuit,vt eius innocẽtia patefieret, iussus ire ad carceres,patienter tolerauit: Quod quidem maximum adparet esse indiciũ innocentiæ, cùm nemo reperiatur ita fatuus & insanus, vt videns seu noscens se reum criminis,velit se sua libertate priuare,& sponte carcerari,putans fortè cęlare veritatẽ,quę tandẽ con-
4 culcari non potest:†& hoc maximè,vbi de pœna mortis naturalis tractatur. Ita inquit Bartho.Cœpo.in suis consiliis crimi.consi.xxxj.incip.super homicidio. iiij. col.in versi.decimò & vltimò. quem sequitur Marsil. in sua practica causarum criminalium. in verũc.diligẽter.antepenultima col.versi.aliud est indicium non debile:& subdit quòd verè in diebus meis ego præsentaui multos ad carceres sua sponte, & semper reperti fuerunt innocẽtes, & fuerunt absoluti: & non credo, quòd cadere possit aliter in capite sani & prudentis viri,quàm quòd tales fuerint innocentes.Et sic ex præmissis cùm aliter non adpareat contra præfatũ Troianum inquisitum, nisi depositio præfati infamis iustiatiat asserentis in tortura dedisse formulas,seu stigmata aut cuneca cudendi scutos eidem notario Troiano: nec aliter deposuerit seu dixerit de cusione falsæ monetæ,sequitur quòd excarcerari debet, & detineri nõ potest, per ritum magnæ curiæ vicariæ, sub rubrica,
5 quòd detinetur inquisitus, si incipit constare: † & in nigro dicitur,si accusatur aliquo ex officio, & contra ipsum proceditur de aliquo crimine,statim quòd constat contra eum per vnum testem de visu, vel aliàs de fama publica,detinetur:sed hic non constat de aliquo delicto perpetrato per notarium Troianum, nec per testem de visu,nec de fama,ergo subsistente fideiussoria cautione oblata, venit rationabiliter liberandus, Et ita iuris esse consulo ego,

Thomas Grammaticus Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Veriorum sermonum est,vt concordent rebus sensatis.Et quòd distat à verisimili,est quædam falsitatis imago.& contra id quod non est verisimile,non debet quis audiri. & nume.2.*
3 *Contrarixosum est præsumptio, quòd ipse incœperit rixam,seu ad eam prouocauerit : dum non adparet inter duos rixantes quis primò incœperit.*
4 *Consuetudo & qualitas hominis attenditur.*
5 *Robustior præsumitur, quòd alium ad rixam prouocauerit,& incœperit,dum sumus in dubio.*
6 *Inter rixantes si non adparet quis primò incœperit, præsumitur incœpisse is, qui magis grauiter percussus seu vulneratus reperitur,& quòd ipse aggressor fuerit.*

CONSILIVM LXII.

REdemptoris gentium petito præsidio, Amen.In causa Michaëlis Arcellæ, cùm regio fisco ad querelam Ioan.Anto.citi aromatarij super vulnere sibi illato, vt prætenditur in brachio,de quo debilitatus remansit, producũtur tres testes: ex quorum depositionibus liquet, quòd prædictus Michaël Arcella post quædam verba cholericè adinuicẽ prolata, fuit visus exire cum ense euaginato extra apothecam illius spatarij,intus quam ilico repertus fuit Ioan. Vincentius vulneratus. præfatus verò Arcella per duos testes productos ad eius defensionem probauit se fuisse à præfato Ioan. Vincentio insultatum cum ense, & dum ab eodem fortiter detentus cum alio brachio ensem detinente percuteretur suprà dorsum, Arcella ipse vim, quam potuit faciẽdo,ab eius manibus euasit : & eodẽ contextu ensem euaginando aduersus præfatum Ioan. Anto.in ipsum irruentem vulneravit, vt ab eodem incolumis euadere potuisset.Adparet igitur in primis ex depositionibus eorundem testium productorum ad instantiam regij fisci,ipsos minimè de initio rixæ deponere: prout testes producti ad defensam inquisiti pũctualiter deposuerunt,& quibus satis concomitatur depositio ipsius Ioan.Vincentij principalis dum dixit, quòd dum Arcella adstando in apotheca prædicta , dixisset aduertendum per patronum apothecę,ne quidem exterus,qui per apothecam ingerebat,aliquid subtraheret prædictus Ioan.Vincentius , cuius nihil intererat, respondit vulgariter dicendo, *qu.sto lo fanno la parti toi.* simili modo Arcellam iniuriando , nullo motus interesse alicuius amicitiæ aut consanguinitatis cum illo , & dum Arcella ipse eundem Ioann. Vincentium mentiretur per gulam,Idem Ioan.Vincentius vt ipsemet subdit, statim exiuit extra apothecam , vnde fuerat ab eodem Arcella vulneratus, & sic ex eius loquela manifestè perpenditur quòd ipse fuit author rixæ. nec est verisimile,quòd metitus voluisset exire, & recedere absque rixa. † veriorum enim sermonum est, 1
vt concordent rebus sensatis,& verisimilibus.vnde id quod distat à verisimili , est quædam falsitatis imago. dixit pulchrè Bald. in l.j.iiij.col. C.de seruis fugitiuis. idem Bald. in rubric.C.de probatio. de quo meminit Alex.in consi.xxviij.in causa & lite vertente.in ij.vol. & in consi.cxviij.in iiij.volum. Andr.Barba.in cap.significante.ij.colum.de pign. & ideò consuluit Pet.de Anchara.in consi.clvij.incip.visa facti narratione, & copia testamẽti.col.vij. quòd contra id quod non est verisimile,non debet quis audiri.& dixit Bal.in l.fi.in fin.C.

fin.C.de eden.quòd probatio debet esse verisimilis: aliàs ei standum non est: & ibi plus subdit in præce-
2 denti consil. † quòd etiam si inquisitus fateatur delictum,de quo inquiritur,& dicta confessio non est verisimilis,non est ei standum.& alibi dicit Petr.de Anchara.in consi.cclvij.extra ordinem cõtractuum &c. aliàs incip. ex ordine contractuum. quòd iudex non verisimili non debet fidem adhibere.Corroborantur prædicta ex qualitate personarum ipsius Arcellæ ac prædicti Ioan.Vincentij, cùm ex processus meritis liqueat Arcellam ipsum semper fuisse, & esse iuuenem pacificum,quietum , ac bene morigeratum : & econtrà Ioan. vincentium prædictum semper fuisse & esse inquietum,ac rixosum , & scandalosum : & iuris præ-
3 sumptio est contra magis rixosum,& † quòd ipse per prius rixam incœperit seu prouocauerit ad rixam : vt dixit pulchrè Alber.de Rosat.in l.vt vim.ff.de iustitia & iure.Cardin.in clemen.j.extrà de homici.in xxxiij. quæstione.Barthol. Cæpol. in consilio xxviij. colum. iiij. & econtrà præsumendum est pro eo qui est pacificus & quietus: vt dicit Cæpo. idem in suo consilio xxix.columna iiij.& optimè suffragatur,quia aliàs at-
4 tenditur consuetudo † & qualitas hominis. l.vel vniuersorum. ff.de pigno.actio.l.qui semisses. ff.de vsur.l. non omnes. §.à barbaris. ff.de re mili. & in cap. illo vos.extrà de pign. Accedit insuper in fauorem ipsius Arcellæ eius minor ætas adparens , etiam probata, cùm sit minor, & puer.xvij.an. & econtrà Ioan. Vincentius ipse ætate maior ac grandior natu , & sic robustior : sicut etiam & animosior, considerata eius consuetudine in rixando: vt plenè demonstratum est
5 in facto. † Et ex iuris dispositione præsumitur contra illum,qui est animosior & robustior, quòd ipse fuerit aggressor. vt dixit pulchrè in cap.capitulum.lo j.col. xvj.extrà de rescrip.& idem Felyn.in cap.j.ij.column. extrà de treuga & pace. Et mouetur per dictum Flor. in simili in l.j.§.cum arietes. ff.si quadr. pauper. fecis. dica.vbi dixit, quòd si in casu illius legis non adparet quòd ex duobus animalibus illis aliud aggressum fuerit, si vnum adparet robustius altero , præsumitur ab ipso robustiore inchoatum congressum. Vltimò non omittam quòd dum prædictus Ioan.Vincentius detinuisset ipsum Arcellam per pectus , & ipsum plures percussisset cum daga seu ense , non tamen potuit ipsum vulnerare:& ecõtrà Arcella ipse se defendẽdo: eundem Ioan.Vincentium vulnerauerit, & grauiter, in tantum quòd brachio debilitatus adparet, resultat quod vbi præcesit insultus,seu aggressura inter duos, & alter ipsorum reperitur magis grauiter percussus, licet alius etiam adpareat vulneratus, præsumitur
6 tamen in dubio † quod ille, qui reperitur magis grauiter vulneratus,fuerit aggressor.Ita voluit Cardina. in clementina prima, de homicid. argumento legis fcientiam.§.cùm stramenta.ff.ad legem Aquiliam. Alberic. de Rosa. de quo Cardina. non meminit in l. vt vim. in tertia columna. ff.de iustitia & iure. & sequitur Ludouicus Bologn. per istud dictum Cardina. & minimè de Alberi.mentionem faciens , in consilio suo xxxvij. in quinta columna. incipiente cor mundum &c. licet aliàs in præsenti causa. Ex quibus omnibus & vnoquoque ipsorum sentio de iure prædictum Michaëlem Arcellam ab inquisitione prædicta absoluendum.

Thomas Grammaticus V.I.Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Dominus percussus ab alio cum baculo,si mandauit seruo,vt illum percuteret , intelligitur mandasse de pari vindicta,& sic vt illum similiter baculo verberaret,& non armis.*
2 *Defensio permissa fratri in auxilium fratris seu alterius, intelligitur permissa cum moderamine inculpatatutelæ.*
3 *Vulnerare non possum gladio insultantem mecum baculo,si poteram aliter me defendere:prout in dubio præsumendum est me aliter defendere posse.*
4 *Dominus si mandauit seruo quòd vulneret , seu percutiat Baptistam,& seruus percussit Saluatorem,non tenetur mandans de vulnere Saluatori illato.*
5 *Diuturnitas carcerationis inducit minorationem pœnæ ordinariæ.*
6 *Pœna duplici quis puniri non debet.*
7 *Delinquens si est vir fortis & strenuus , aut magnus artifex, aut multum vtilis reipublicæ, debet sibi minorari pœna capitalis,imò quilibet debet de populo eo casu posset exequtionem sententiæ capitalis impedire.& sibi inulta alia circa hæc.& nu.8.*
9 *Causa est intuenda in delictis , tam ad aggrauandum, quam ad minorandum pœnam.*
10 *Offensus si ex interuallo occidit seu vulnerat offendentem,non tenetur de dolo, sed de culpa , & de excessu solum moderata tutelæ,& non de toto,sed de tanto,& non ordinaria pœna arbitrio iudicis , vt relegationis , & similium.*
11 *Iniuriatus verbis iniuriosis si occidit iniuriantem , tenetur vt culpabilis.& non vt dolosus : & solum tenetur de excessu pœna extraordinaria relegationis.*
12 *Homicida inimicus occisi,si tamen fuit ab alio sibi mandatum,vt illum occideret,& occidit,præsumitur potius ex propria inimicitia , quam ex mandato occidisset.& numero 13.*

CONSILIVM LXIII.

SVmmi rerum Opificis suffragio postulato, Amen. In causa Ioan. *del comparatore*, cum regio fisco super homicidio commisso per eius seruum in personam Saluatoris de rosa, dato absque veri præiudicio , ꝙ ex meritis processus adpareret prædictum Ioannellum ipsum mandasse seruo, vt Baptistã de rosa fratrem Saluatoris prædicti adstantẽ apud hospitium, seu apothecã suam verberaret, attamẽ ex quo seruus ipse tenebat baculũ in manu,& per prius fuerat similiter cum baculo verberatus ab ipso Baptista, licet etiam seruus ipse ensem ad latus deferret, certè intelligendum erit mandatum ipsum sibi factum à prædicto Ioanne eius domino de pari vindicta, id est, ꝙ illum baculo verberaret, & non cum ense, vnde si seruus illum occidit cum ense, †Ioã. 1
præfatus non tenebitur de vulnere per seruũ illato, ex quo causata fuit mors , nec de homicidio præfato sequuto. Ita dixit Rapha.Ludo.Roma.& Alex.de Imol. in l.si quis mihi bona.in §.sed si mandauit.iij.col.ff.de acquiren.heredi. tantò magis in casu præsenti non tenebitur Ioan. ipse ex quo seruus præfatus non verberauit baculo, nec ense vulnerauit pefatum Baptistam, sed cùm ingressus fuisset apothecã Baptistæ, & aduersus eundẽ seruum quondã Saluator frater Baptistæ irruisset cum lãcea, seu iannecta, seruus ipse extraxit seu euaginauit ensem cõtra Saluatorẽ, eundémq; ad necessariam

sariam suam defensionem, vulnerauit, & dato absque
2 veri præiudicio † quòd licuisset eidem Saluatori defendere prædictum Baptistam eius fratrem, attamen id fieri debebat cum moderamine inculpatæ tutelæ, videlicet cum alio baculo seu fuste, & nõ cum armis, prout dicit Baldus & communiter doctores, in l.j.ff. de iusti.& iure.& in l.j. C.vnde vi. & plenè Angel. in tracta.malefi.in ver.& dictus Titius se defendendo. in
3 x.colum.versi.ex iis.vbi apertissimè tenet, † quòd non possunt gladio offendere me insultantem cum baculo, si aliter me defendere poteram, prout in dubio præsumendum est, me aliter defendere posse. & idem vt suprà tenẽt communiter doctor. in c.significasti. el ij. extrà de homic. Vnde si minus licitè Saluator irruit cum lancea contra seruum prædictum, potuit de iure seruus ipse cum ense se tueri, & vulnerare Saluatorẽ, prout vulnerauit, per nota. Bart. & aliorum in l.præsenti. C.de iis, qui ad ecclesia. confugi. & in dicta l.j. C.vnde vi.& posito, quòd non licuisset seruo prędicto ense prædictum Saluatorem percutere & vulnerare, attamen mãdatum factum seruo fuisset, vt Baptistam percuteret, non autem Saluatorem: & sic dum percusserit Saluatorem, non tenetur in aliquo Ioan. ipse
4 dominus de vulnere Saluatori illato: †secũdum Ang. in l. respiciendum, §. delinquunt. ff. de pœn.& in l.ij ff. ad leg. Corn. de sic. Flor. in l. scientia. §. qui cùm aliter. ff. ad legem Aquil.& plenè Ias. in l. si pater. C. de hære. instit. Item accedit, quod prædictus Ioan. cùm fuisset post vulnus illatum Saluatori, assecuratus sub fide & iuramento homagij à prædicto Baptista & Nicolao eius fratre de non offendendo, nec offendi faciendo ipsum, fuit tandem proditoriè à prædicto Nicolao vulneratus in capite, pro quo vulnere curando post menses duos curatus à quatuor medicis cum maximo periculo, annuente Deo euasit, licet perpetuò debilitatus, adeò vt vix os aperire posset, ob quod si in aliqua posset prætendi culpa, fuit nimium punitus, adeò quòd de vulnere prędicto, & successiuè morte sequuta dicti Saluatoris, non posset pœna ordinaria delicti puniri, sed minoranda satis erit pœna ob dictum vulnus per eundem Ioã. passum. Tum etiam, cùm steterit per quadrimestre, & plus in carceribus magnæ curiæ infirmus, tum de prædicto vulnere sibi illato, de quo in carceribus ipsis infirmabatur, pro quo optimè succedit glo. in l. si diutino. in versi. in reatu. ff. de pœn. quæ
5 vult, † quòd illi, qui nimio seu diutino carcere grauatus extitit, debet minorari pœna ordinaria delicti; per tex. in d.l. si diutino. & in l. respiciendũ. in prin. ff. de pœn.& in l. eum qui. ff. de iureiur.& in l. omnes. C. de pœnis.& quia non debet † quis duplici pœna puniri, vt in l. licet. §. fi.& in l.& ita. §. fi. nau. caupo. stabul.

Prętercà sũffragatur eidem Ioan. quòd fuit, erat, & est armiger ingentis roboris ac strenuus, & vtilis reipublicæ, pugnauitque strenuè pro regio seruitio contra Gallos præclara facinora peragendo, de quibus in processu, fuitque caput ac præfectus quingentorum peditum, ob quod vniuersitas Neapo. per eius electos supplicauit regiæ Maiestati, pro eius liberatione, attenta sua strenuitate & fortitudine. Ex quibus ingenti robore & strenuitate, dato absque veri præiudicio,
7 † quòd dici potest esse in pœna capitali, debet tamen secum dispensari, per nota. per glo.& doct. in l.& si seq̃uentior. C. de infami.& in l. quid ergo, §. pœna grauior. ff. eod. tit.& est tex. in propriis terminis in l. ad bestias. ff. de pœn. vbi Iurisconsultus dicit, quòd si condemnatus ad mortem sit magni roboris, vel insignis artificij, qui esset vtilis reipublicæ, debet iudex principem cõsulere, nec sententiam ipsam condemnationis executioni mãdare, & per dictam l. ibi dicit Dyn. quòd cùm quidam insignis faber percussisset socium, per quam percussionem debuisset sibi manus amputari, fuit sibi mitigata pœna per principem ratione sui artificij. & subdit ibidem Dyn. quòd in tali casu vnusquisque de populo posset impedire executionem sententiæ capitalis latæ contra talem vtilem reipublicæ, vt refert etiam & tenet Ludo. in suis singu. ccccxlj. incipien. tu Senensis. & voluit etiam Nicol. de Neapo. in l. hos accusare. §. penult. ff. de accusatio. & ideò licet princeps non posit damnatum ad mortem absque † partis in- 8
iuria liberare, tamen si persona sit strenua, & singularis artificij, ac vtilis reipublicæ poterit ipsum liberare. arg. d.l. ad bestias. Ita dixit Par. de Put. in suo tract. syndi. in versi. pœna. j. col. versi. an iudex posit. Adducitur insuper, quòd ad aggrauandum seu minorandum delictum, & successiuè eius pœnam, est intuenda causa, ex qua † quis motus est ad delinquendum, vt in 9
l. aut facta. §. causa. ff. de pœn.& cùm pluries prędictus Baptista ante vulnus prædictum illatum Saluatori, verberauerit baculo seruum prædictum, & pariter à Nicolao fratre prędicti Baptistæ, aliàs fuisset seruus ipse vulneratus, non potuit contineri, quin iusto dolore commotus ex dictis prioribus offensionibus in seruum, per quas dominus intelligebatur etiam offensus, & iniuriatus. vt instit. de iniur. §. seruus. cùm vulg. quia dolus excluditur à iusto dolore, vt nec dominus nec seruus de dolo teneri debeat, † aut posit, nisi de 10
culpa & de excessu solùm moderaminis inculpatæ tutelæ, & non de toto, sed de tanto, non ordinaria pœna delicti, sed arbitrio iudicis pœna extraordinaria, vt puta relegatione: vt in l. si adulterium cum incestu. §. Imperatores. ff. de adulte. vbi Ang. decidit iniuriatum committendo homicidium se vendicando, debere vt culpabilem, † & non vt dolosum puniri, & solùm de 11
excessu pœna extraordinaria duntaxat, id est relegationis, vt est text. in l. Gracchus. C. de adulter.& ibi doctor. Anton. de Butr.& Abb. in c. olim. de restitu. spol. Ang. in tract. malefi. in ver.& dictus Titius se defendẽdo. versi. quęritur Titius vulnerauit in versi. tu autẽ in hac materia. Pau. de Cast. in consi. ccxc. in fin. Bald.& Saly. in l.j. C. vnde vi. Bal. in l. vt vim. ff. de iusti.& iure. Flo. in d. §. qui cum aliter. glo. xiij. quæ. j. in gl. summæ. Militat insuper pro prædicto Ioã. quòd seruus ipse in eius depositione interrogatus, cur vulnerauerat prædictum Saluatorem, respondet ex causa præcedentis offensionis sibi factæ per ipsum, & sic ex propria inimicitia & odio, quod habebat secũ, & non ex præambulo mandato, vt prætenditur Ioannis eius domini: † quo casu ita tenendum & præsumendum est, & non 12
ex mãdato, prout pulchrè voluit Cæpo. in suis caute. in caute. xxxix. incip. vidimus quam plures casus. & quando adparet de inimicitia præcedente mandato, præsumitur offensa facta seu homicidium commissum ex causa præcedentis inimicitiæ, & non ex mandato subsequuto, iuxta no. per doct. in cap. ad audientiam. de homici. per Bald. in cap. primo. §. iniuria. de pace iura. firman. & Bald. in l. prima. C. de seruis fugitiuis. & gloss. in l. fin. C. de fideiusso. Vltimò considerandum satis est, quòd seruus vulnerauit Saluatorem,

& Ioan.

& Ioan. licet dicatur mandasse seruò, vt ingrederetur apothecam, & daret Baptistæ cum baculo quod tenebat in manu, & Baptista prius verberauerat baculo eundem seruum: ergo mandatum illud, vt verberaret, intelligendũ est de æquali vindicta, videlicet cum baculo, quod seruus in manu deferebat, & non de maiori vindicta, videlicet quod cũ ense percuteret, maximè quia maior fuisset iniuria verberari Baptistam baculo à seruo quàm fuerat iniuria verberationis seruo prędicto factæ per Baptistam, & licet duo testes deposuerint quòd Ioannes percussit Saluatorem cum ense, licet vnus solus deponat de percussione: alius autem *che alzo la spata*. & non vidit percutere: attamen isti fuerunt validissimè repulsati, tãquam inimici capitales Ioan. & insuper tanquam infames infamia iuris & facti. Ex quibus omnibus concludendum arbitror prædictum Ioan. pro excessu duntaxat tanquàm dantem operam rei illicitæ, esse aut pœna pecuniaria, aut relegationis annalis plectendum.

Thomas Grammaticus Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Testes examinati parte non citata non probant, nec faciunt indicium ad torturam, etiam si essent mille testes.*

2 *Iudex vigore cuiuscunque ampli arbitrij sibi concessi circa malefitia non poterit aliquem inquisitum torquere, non præcedentibus legitimis indicijs.*

3 *Iudex habens plenum & liberum arbitrium non potest denegare defensionem contra indicia ad torturam.*

4 *Præeminentia magna curiæ vicariæ deriuat à capitulis regni, quatuor seu quinque: ex quorum dispositione non indifferenter procedituꝛ ad torturam: sed contra diffamatos etiam reprobos ac reiteratores criminum.*

5 *Personæ industria præsumitur electa, vbi scribitur, tu solus, seu tu per te, & sic per geminationem talis pronominis, adeo vt non possit actus per alium explicari.*

6 *Testes examinati per quos potest procedi ad torturam si allegantur per inquisitum inimici, debet supersederi in tortura si offertur incominenti probari de inimicitia.*

7 *Testes infames & criminosi licet admittantur in crimine læsæ maiestatis tamen dum allegantur testes inimici, non admittuntur.*

8 *Allegans velle probare talia, quæ si probata essent non haberet locum tortura, eo casu est supersedendum in tortura, & debet dari def. insic.*

9 *Tortura licet possit ex præeminẽtia aliqua adhiberi ex processu informatiuo, attamen non potest repeti ex processu informatiuo. & ista est noua inuentio authoris. & numero 12.*

Tortus etiam ex processu ordinario, non potest repeti ad torturam, nisi superuenerint noua indicia.

10 *Tortus si in tortura fuit constans, constantia illa eneruat ac euacuat indicia, licet sufficientia, & tollitur probatio contra ipsum, quasi non vera fuerit.*

11 *Testes de visu, vbi extant de delicto contra inquisitum plures, debet conuinci per ordinarium processum, & conuictus condemnari: nec aliter torqueri. Et si iudex torquet, tenetur in syndicatu: & male facit, & tenetur, ac si esset homicida.*

CONSILIVM LXIIII.

SVpremi opificis præsidio postulato, Amẽ. In causa honorabilium Ioan. & Pauli de Petra pagana inquisitorum de homicidio in magna curia vicarię, contra quos audio fuisse processum ad torturam ex processu informatiuo, & habuerunt tres ictus chordæ pro quolibet, vt nouiter adsumptus ad eorum patrocinium percepi, & prætextu quòd indicia purgata non fuerint, prætendatur repeti tortura instante fisco, consultus an potuit eisdẽ tortura inferri: & successiuè an posit iterum & de nouo repeti: respondi quòd ad torturam prefatam nullatenus deueniri potuit, tum ex carentia indiciorũ, cùm quia sumus in processu informatiuo, in quo sunt examinati absque partis citatione: & sic non nocebãt eorum depositiones prædictis inquisitis: vt dixit Bartol. in l. si quis adulterij. C. de adul. & in l. custodias. ff. de publ. iud.& in l. fin. ff. de quæstio. Abba. in c. prætereà. de testib. cogen. Ange. in tracta. malefic. in versic. fama public. columna quarta. Alexand. in consilio. lxxx. in secundo volumine, incipient. in causa Angelorum. intantum, quòd ex depositione testium in processu informatiuo, & sic parte non citata, nullum resultat indiciũ sufficiens ad torturam contra inquisitum: dixit Bartolus in l. fin. & in l. maritus. ff. de quæstio. Angel. in l. si vacantia. tertia chart. C. de bon. vacan. libro decimo. Baldus in l. congruit. in fin. ff. de offic. præsid.& firmat Philippus Decius in consilio liiij. in primo volumine. Hinc est, † quòd si essent mille testes recepti parte non 1
citata, non facerent indicium ad torturam contra inquisitum. Ita pulchrè consulendo tenet Franc. de are. in consilio clxv. incipien. sicut Ioan. in Apocalypsi. secunda columna, per text. in l. si quãdo. C. de testi. & in c. secundo eodem titu. cum vulga. † Nec obstat si dice- 2
retur, quòd magna curia vicariæ habet plenum & liberum arbitrium in maleficiis. nam dico, quòd vigore cuiuscunque ampli arbitrij, quòd habeat potestas seu commissarius in maleficiis, non poterit quem torturæ subijcere, nisi legitima concurrant indicia: dixit Bald. in cap. j. prima columna, de offic. ordina. & melius Gandi. in tracta. malefic. versicul. item quæro, vtrum potestas qui habet arbitrium. dum tractat de tormentis. Idem tenet Paulus de Leaza in. c. grauis. penultima columna, de depos. Alexand. consilio lxv. incipien. habita super contentis. secunda columna. Rapha. consilio lxix. incipien. super quæstione formata. Iason in l. j. prima columna. C. de sacrosanct. eccles. vbi reputat istud perpetuò not.& in §. bonæ fidei. octaua columna, institu. de actio. & in l. milites. secunda columna. C. de testamen. milita. vbi subdit hoc esse cordi tenendum: quia valde quotidianum. Hinc est, † quòd 3
iudex habens tale arbitrium, non potest denegare defensionem contra indicia ad torturam. gloss. in clemen. sæpe. in versicu. defensiones. de verbor. sign. Bartolus in l. filius. de dona.& in l. j. de resta. mili. Esset enim contra bonos mores, torquere, defensiones denegando. clemen. pastoralis. de re iudi. per not. Bald. in l. pacta. in princip. C. de pact. & in repe. l. solam ad fin. de testibus & in l. negada. C. qui accu. nõ poss. Nec militaret dicere, quòd magna curia habet quandam præeminentiam torquẽdi ex processu informatiuo: nam huiusmodi præeminentia seu rectius regia vsurpatio, nullibi fundatur, nisi ab ea, quæ oritur à dispositione capitulorum regni: vt pulchrè dicit Par. de Pute. in

Universidad de Deusto
Biblioteca

tractatu synd.in versic.tortura.in c. quia plerunque. in versi.si quis dixerit.secunda colum.in fi.& ibi subdit, † quòd rarò vritur magna curia præeminentia prædicta, nisi in latrones insignes,& valde diffamatos, & in notorios criminosos, concurrente tamen leuitate vitæ,torquendi.& idem sequitur Affli.noster Neapol.in suis decisio.quas dicit esse.S.Consil.in decisio. cccxcj.vbi in specie testatur fuisse per S.Consil.& per iudices magnæ curiæ concelusum,quòd præeminentia magnæ curiæ vicariæ vendicet sibi locum contra latrones insignes disrobatores stratarum,incendiarios, violentos raptores,& committentes grauia crimina, & contra quos laboret infamia,& non aliter:ex quorum capitulorum vnum incipit: in accusatis autem. aliud incipit: tormentis insuper. aliud incipit, idem prouisa iurisanctio.aliud iuris censura.sub titu.de arbitrio concesso officialibus.& vltimum, quæ est litera arbitralis,incipien. si cum sceleratis & reprobis. quorum omnium capitulorum verba si rectè perlegantur,& ponderentur ex eis nullatenus inferri potest quòd in liff:renter possit procedi ad torturam per eandem magnam curiam, nisi vt suprà, & incipiendo à c.tormentis.ibi dum dicitur: ne quis tormentis exponatur,nisi in crimine læsæ maiestatis:aut si viarum disrobator existat:ita quòd contra tales publica fama laboret,& sufficientia præcedant indicia: & vbi eorum leuis persona fuerit.& in c.idem prouisa iuris sanctio,dicitur circa medium ibi,latrones & vulgariter
1 publicè diffamatos,qui in itineribus vel in mari violentias aut aggressiones perpetrant,necnon reos aliorum maiorum scelerum labe sputatos, vulgari quodam modo populi opinione grauatos, & labe factos infamia.Et in alio sequenti capit.iuris censura &c.ibi enormiter notabiles & famosi, contra quos communis laborat infamia,& ipsorum delictorum grassantia eos facit quodammodò manifestos.& in c.si cum sceleratis, quæ litera arbitralis est,ibi, quos notabiliter fama grauat,& crebra commissio criminum dat insignes,& hæc litera est, quæ magis apertè loquitur de præeminentia prædicta.& tamen vt locum habeat, requiritur,quòd notabilis præcedat infamia contra torquendum,vel crebra criminum commissio:& dicta litera directa regenti magnæ curiæ dicit:vt tu solus contra quoslibet notatos &c.& constito tibi per testes,quos tantum ad tui informationem recipere te volumus. videtur eo casu electa industria personæ illius Regentis:quo casu nõ possit actus ipse per alium successorem explicari,per l.inter artifices, cum vulg.de solutio.&l.vnica.§.ne autem.C.de cadu. tollen. nam fuit dicta præeminentia concessa per dictam litteram arbitralem,& capitula illi insigni militi regenti Ioanni de haia seu achaia,& propter excellen. personæ ipsius cui fuerunt verba dictorum capitulorum directa, censetur fuisse electa industria personæ:per text.in l.prima.ff.de offic.præfecti prætor.nec egredie
5 tur † personã illius Regentis, cũ adpareat litera ipsa concessa ad beneplacitum,vt ex eius tenore liquet.& maximè cùm ibi expressa dicatur: vt tu solus contra quoslibet notatos,&c.facit,quod in simili voluerunt Bald.& Imol.in cap.fi.de offic.deleg,vbi dixit, quòd si in literis apostolicis dicitur,informes per te ipsum. important,quòd delegatus debet ipse propriè se informare:nec teneret,si id per alium loco sui faceret,& se informaret:per text.in dicto c.fi.& in cap. cùm dilecta.& ibi no.extrà de rescrip.nam important ista verba, ac si dictum fuisset personaliter te informes.per text.in l.fideicommissa.§.fina.versi.per ipsum id fieri. ff.de leg.tertio.& consuluit Alexan.in consil. ccxvij. in ij volumine,vltima columna.Or quantò magis est dicere,vt tu solus:adparet enim quòd solus ipse & nõ alius successor id facere poterat.& sic cùm fuerit simplex litera arbitralis,vt suprà,licet incorporata inter capitula regni,non potest,nec debet reputari capitulum,& iam sortita fuerit effectum suum in personam illius regentis,& cum eius vita expirauit.Cætera verò suprà narrata capitula non obstant in casu præsenti: cùm vt adparet,solùm habeant locum contra viles & diffamatos de crebra reiteratione delictorum,vt adparet ibi,in cap.idem prouisa iurisanctio. dum dicitur ibi,frequentiúsque peccantibus.& pariter in cap. crescit culpa.ibi,aggressiones ingeminant.& vltimò in litera prædicta: si cum sceleratis. ibi: aggressiones ingeminant.& quos crebra commissio criminum dat insignes.Quibus non concurrentibus in casu de quo in præsentiarum agitur,non potuit ad torturam procedi contra prædictos:& maximè non adparente de leuitate vitæ ipsorum,prout requiritur,ad hoc vt tortura locum habere potuisset in ipsos:prout dicit Par. de puteo in loco prælega. secundum gloss. & Andr. de Iser.in constitutione regni, si damna clandestina. maximè,nulla probata mala fama, prout requirebatur ex tenore capitulorum prædictorum, ad hoc vt 6
torqueri potuissent. † Prætereà, nõ potuerunt ex alio exponi quæstionibus & tormentis: quia fuit per eos obiectum de inimicitia capitali testium contra ipsos productorum,offerendo de ea in promptu verificare: & minimè admissi fuerunt, prout admitti & audiri debebant:per textum peregrinum in §.si verò quis dicat.in authentic.de testib.& tenet in specie Feli.Sand. in cap.ex parte vltima columna,extrà de testib. And. de Isern.constitu.regni,humanitate.penult.columna. Quibus optimè suffragatur,quòd dum allegassent inimicitiam capitalem dictorum testium, & de ea offerendo in promptu verificare,allegabát tale quid contra torturam eis inferendam: quòd si fuisset per eos probatum,cessare debuisset tortura:cùm † testes ini- 7
mici non admittantur etiam in crimine læsæ maiestatis, in quo aliàs criminosi infames & inhabiles recipiuntur,sicut etiam & in crimine hæresis.inimici verò minimè admittuntur.dixit Bart.in l.in quæstionibus.ff.ad leg.iuli.maiesta.& plenè Alexand.in consilio xj.in primo volumine.Specul.in tit. de accus. §. j. versic.fin.Alexan.in consilio cxxvj.in quarto volum. in fine Par.de put.in tract.synd.in versic.suspicio.cap. fui semel interrogatus. tex.est etiam quem communiter allegant doct.pro singu.in cap.per tuas.extrà de simon.idem tenet Ludou.Roma.in l.si verò.§.de viro. xxij.colum.versi.quadragesima.ff.solut.matrim. Abb. in c.inquisitionis.§.tertiæ.extrà de accusation.& consuluit Marsil.in consilio xxviij.ij.columna.primo volumine & tenet idem Marsil.in l.prima.§.prætereà.in princip.ff.de quæstionibus.Sed sic est, quòd allegans talia,quæ si fuissent probata,non fuisset locus torturæ,eo casu est supersedendum in tortura, † & interim 8
debet cõcedi defensio prædicta:vt dixit pulchrè Paul. de Leaza.in comm.cap.grauis.extrà de depositi. Gandi. in tractatu maleficiorum.in rubr.quis sit effectus quæstionis.in versic.sed quid erit,de quæstione de facto.

subdens

subdens, quòd ita super hoc sibi consuluit dominus Lambertinus ramponus.Idem etiam consulendo tenet Alexan.de Imo.in consi.lxv.in j. volum.& dominus Barto.de cap.in c.regni.incip.si iuste quis appellauerit.sub tit.quòd recipiatur appellatio à tormentis in additio.incip.sed pone.circa fin.Et ratio superse dendi in tortura,erit secundum eos,quia si post torturam differretur defensio,nũquam per appellationem posset posteà recuperare detrimentum membrorum. & sic tardè id probaret post illatam sibi torturam,cũ istud grauamen posteà non sit reparabile.l.ij.ff.de appella.recipien.cum vulg.& ideò dixit in loco prælleg.prædictus dominus Barto.de capua,quòd sero appellaretur,si prius poneretur ad torturam. Circa secundum propositum in themate, an possit tortura ipsa repeti ex eodemmet processu informatiuo? satis liquet ex præmissis.& cogitare ꝙ aliter fieri posset, esset quidem error nouissimus & peior priore. imò
9 etiam, † quòd legitimè ex processu ordinario fuisset processum ad torturam,attamen non superuenientibus aliis nouis indiciis,non posset iterum repeti. Ita voluerunt Iacob.Aren.& Cyn.in.l. fi.C.de quæstion. Ioan.And.post Odofr.in regula,contractus.de regul. iur.Bald.in l.milites.C.de quæstion. Bald.in repetit. l.vnicæ.C.de confes.Bald.in l.ij. C.quorum appellat. vbi plus dixit,quòd tormenta non plenè impolita nõ possunt repeti,nisi ex nouis indiciis.& ideò dixit pul-
10 chrè Alber.de Rosa.in l.edictum. ff. de quæstion. † ꝙ etiam si plenè est probatum contra aliquem, qui demum tortus,fuit constans,euacuantur probationes & indicia,& tollitur illa probatio, quasi vera non fuerit.Idem voluit Angel.in tract.maleficior.in ver.com parent dicti inquisiti,& negauerunt. refert etiam & sequitur Cæpol.in consi.xxxij.incip.rustici Vincentini.& subdit ita vidisse obseruari Veronæ.& hoc, quia per talem torturam negationem & perseuerantiam probationes quæ erant contra ipsum,sunt debilitatę. & magis videtur verum illud,quod dicit, & negat cũ perseuerantia ipse reus,qui melius scit an deliquerit, quàm alius illud,quod deposuerunt testes cõtra eum. & idem sequitur & refert Marsil.in sing. suis in singu. cclxij.incip.quod potui,nolui.& in d.l.edictum. ff.de quæstionib.& licet quæ sit plena & moderata tortura iudicis arbitrio committatur, vt dicit Bald.in l.ij.C. quorum appel.& And.de Iser.in constitu.si damna.ix. colum.attamen nemo erit,qui poterit horum pauperum torturam cum tribus ictibus seu tractis validissimis à loco altissimo,nisi immoderatam arbitrari,& plenissimam,præsertim cùm vni ex ipsis sit totaliter propter tormenta separata cortex à spatulis,& brachio,adeò vt maxima & diligenti cura medicorũ indigeat,prout nunc à duobus medicis curatur.Et minimè suffragaretur regio fisco dicere, quòd extantibus contra ipsos probationibus per testes de visu,de facili posset repeti tortura:prout dicunt Cy.Rayn.& Bart. in l.vnius.in §.reus.de quæstionib.& plenè Alexand.in consil.v.in j.volumi.vbi dixerunt, quòd vrgentibus indiciis potest tortura reiterari: multò magis inferri posset,vbi essent testes de visu.Nam respõdetur, quòd licet sint eneruatæ probationes prædictæ per torturam,vt plenè in iure ostensum fuit: attamen adparet etiam, quòd conuinci potest per processum ordinarium,cùm sint testes de visu contra ipsos:quo casu non
11 † debet modo aliquo torqueri:sed conuinci,& condictus condemnari: non autem torqueri ad effectum extorquendi confessionem per tormenta ad hoc, vt appellari non possit.Ita in specie tenet Bald. in l.qui sententiam.C.de pœn.Angel.in l.si certus.ff.ad Sillef. & ibi subdit,quòd hoc casu existentibus probationibus de visu,si iudex torquet, male facit, & tenetur in syndicatu.Idem voluit Ioan.Andr.in c. cùm in contemplatione.de regul.iur. in antiquis.Caral. de visso in suo tracta.synd.in quæstio.cxxxij.& quæst. ccix.& ccx.& ccxj.Dyn.in tract.de quęstionib.Moder.Senen. in tract.de indi.& tortu.in viij.char.& ibi subdit hoc esse de iure verius Andr.de Iser.in constitu. si damna.in vij.colum.& ibi dicit,quòd iudices crudeles torquentes illum,contra quem extant probationes de visu,vt confiteatur,ad hoc vt appellationis beneficium ei denegetur,ipsum condemnando,eo modo tenentur,ac si essent homicidæ:argumen.l.si ideò. §.fina. ff. de euict.& l.in executione.§.vltimo.de verbo.oblig. Vltimò non eundo per mendicata suffragia, concludo quòd dato absque veri præiudicio, quòd indicia vel probationes contra ipsos inquisitos non fuissent penitus euacuatæ & eneruatæ,prout sunt, adhuc non posset repeti tortura illata ex præeminentia ipsius magnæ curiæ. † & non de iure,cum fuerit illata ex pro- 12
cessu informatiuo,& sic non datis prius inquisito defensionibus.Nam talis præeminẽtia intelligenda est, & ita interpretanda,vt vnica vice tantùm torqueri possit:& sic de primo actu tantùm:per text.in l. fideicommissa.§.si quis decem.ff.de legat. iij. & in l. cùm pater.§.pater certam.in fine.de legatis ij.quod maximè procedit.cùm ex præeminentia prædicta inducatur odium,vt quis inauditus torqueatur,non datis sibi prius defensionibus,quæ sunt de iure naturali: & ideò dispositio ipsius præeminentiæ debet in primo actu restringi.c.non potest.§.j.de præbend.in vj.& suffragantur bene not.per Bald.in l.diuortio.§.quod in anno.ff.soluto matrimonio.& in l.licet.in iiij.quæst. C. loca.præsertim cùm agatur de graui præiudicio,quòd quis inauditus torqueatur:& ideò ad primam vicem, seu de prima vice verificari debet, per optimè dicta Anto.de Butr.in consi.xxx.incipien.dubium ingerit. colum.iij.& est bonus text.in l.boues.in §.hoc sermone.ff.de verbor.significi.& faciunt optimè relata per Iaſ.plenè in l.duobus.§.si ei qui.ff.de iureiurand. cùm hoc sit priuilegium contra ius, vt quis inauditus torqueatur,debet priuilegium ipsum intelligi, vt minus lædat ius commune,quàm possit:& pariter vt minus lædat ius alterius. Ita Baldus in l.non sine. de bonis quæ libe.& in l.si quis decurio.C.de falsis. c. quod dilectio.& ibi Panor.extrà de consan. & affini. Panor. in c.cùm dilectus.de cler.non resid. Alex.in consi.v.in ij.volumi.& Franc.Curt.in consi. xiij. vltima colum. prodeat ergo de,vultu Dei iudicium,vt oculi iudicantium respiciant veritatem,ne famelica iuporum voracitas inebrietur de sanguine innocentium.

Thomas Grammaticus Vtriusque Iuris Doct.

SVMMARIVM.

1 *Exculpatio offensi asserentis se non offensum à Titio, elidit indicia sufficientia ad torturam,quæ existerent contra ipsum.*

2 *Testes plerunque extra iudicium deponunt aliquid,vt complaceant partibus, de quo postmodum examinati cum iuramento,aliter deponunt.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

3 *Torqueri non potest clericus, nisi cùm fuerit de crimine publico & diffamatus.*
4 *Torqueri vbi potest clericus, requiritur quòd fuerit infamis & vilis: & etiam eo casu debet tortura moderari: quia in foro ecclesiastico non dantur tormenta, prout in foro seculari, sed virgis tantum subjiciuntur clerici in locum torturæ.*
5 *Suspicio probabilis tormentorum idem operabitur ac ipsorum illatio.*
6 *Fama bona elidit plura indicia, ac euacuat.*
7 *Delinquens in foro ecclesiastico prima vice, potius expectandus & corripiendus est, quàm puniendus.*
8 *Tortus quando quis dici possit, vbi pluribus modis potest quis dici, quòd tortus fuerit.*

CONSILIVM LXV.

REdemptoris gentium auxilio inuocato, Amen. In causa humilis Religiosi fratris Iacobi Corsi de Neap. accusati de crimine sodomiæ in personam Petri de Andriella, licet ex nonnullorum testium depositione videatur adparere prædictum Petrum id publicè dixisse coram nonnullis personis, demonstrando ex hoc se valde offensum à prædicto fratre Iacobo: attamen demum Petrus ipse cum iuramento iudicialiter examinatus, & interrogatus an id verum fuisset, expressè cum iuramento contrarium deposuit, asserendo quòd si quid aliter dixerat contra prædictum fratrem Iacobum, id ad suggestionē & persuasionem fratris Loysij accusatoris fecerat, qui multa eidem pollicitus fuerat, vt ita diceret. & sic eo modo dixit extraiudicialiter, sed cum iuramento in præsentiarum dixerit veritatem. vnde succedit, quod voluit singulariter Bald. in l. j. C. com-
1 mu. de leg. † quòd licet contra aliquem adsint indicia sufficientia ad torturam de delicto, attamen si passus delictum exculpauerit illum, contra quem vrgent indicia, non poterit talis exculpatus eo casu torqueri; per tex. in l. Paulus. §. j. de oper. liberto. quem refert & sequitur Ias. de May. in l. j. ij. colum. ff. de eo, per quem factum erit. dicens hoc esse singularissimum. Idem sequitur Ias. in dicta l. j. commu. de leg. vbi dicit hoc esse singulariter menti tenendum perpetuò, & nunquam obliuiscaris: quia vtile est ad cuitandum aliquem à tortura seu euadendum. & idem consuluit Alexan. de Imo. in consi. xxiiij. incipien. animaduersis. v. colum. in ij. volum. quod maximè procedit, cùm prædictus Petrus id iudicialiter, & cum iuramento deposuerit:
2 † nam licet talis eius confessio extraiudicialis contraria præsserit: attamen quia assertiones ipsæ extraiudiciales sæpè fiunt, vt complaceatur partibus quarum interest, vt ita dicatur, ideò standum erit secundo dicto iudiciali, & maximè iurato. Ita pulchrè firmat Felyn. in c. cùm in tua. iij. colum. circa finem. extrà de testibus. dicens quòd ista pars est communior & verior. Nec obstat eidem fratri Iacobo depositio fratris Leonardi, & fratris Francisci, asserentium se aliàs tempore eorum puericiæ fuisse stupratos à prædicto fratre Iacobo: quia dum talia deponunt, se participes criminis faciunt: & sic eis tanquàm criminis participibus nulla fides adhibenda est. l. fin. cum glo. C. de accusatio. cap. primo & ibi canon. extrà de confessis. gloss. & doct. in c. veniens extrà de testibus. per quam infert ibi Bald. quòd ipse est casus, in quo testis infringit seipsum confitendo, quòd est particeps criminis, nec etiam ipsius participis dictum facit indicium ad torturam: vt dicit Anto. de Butr. in prælegato c. j. glos. in l. si filium. C. de libera. causa. in gloss. magna. Cyn. in l. fina. & ibi Salyc. C. de quæstionibus. Angel. in l. ea quidem. C. de accusationib. Fulg. in consil. xxj. incipien. in causa inquisitionis formatæ. & sic prædicti fratres Leonardus & frater Franciscus deponendo sealiàs fuisse suppositos, seu stupratos à prædicto fratre Iacobo per sodomiam, vt asserunt, redduntur ex hoc eorum dicto infames, vt habetur in authen. vt non luxur. contra natu. & in l. cùm vir in fœminam. C. de adulter. & in c. clerici. extrà de excessibus prælator. & in c. flagitia. & c. sequen. xxij. q. vij. sed infames repelluntur à testimonio: vt dicit Specul. in titul. de teste. §. j. versi. item quòd est infamis. Præterea, audiri non debet, qui turpitudinem suam allegat: per text. in c. cùm super. de concess. præbend. & melius in c. inter dilectos. extrà de donationibus. & in c. cùm si per. de confessis. gloss. in c. ex tenore. de testib. & in l. transactione finita. C. de transactio. & in l. filios. cum gloss. C. de reuocan. iis, quæ in fraudem credit. Idem refert & sequitur in propriis terminis in causa inquisiti de sodomia consulendo Marsi. in consil. xxviij. in iij. col. incip. in causa inquisitionis formatæ. vbi plus subdit, quòd dato quòd delictum seu crimen sodomiæ esset de illis, de quibus socius criminis potest interrogari de consocio: attamen dicta prædictorum contra prædictum fratrem Iacobum examinatorum non facerent probationem aliquam, nec indicium contra ipsum, per rationem: quia in prædictis casibus, in quibus socius criminis potest deponere contra socium, tunc talis depositio de per se sola, non producit sufficiens indicium ad torturam: vt consuluit satis pulchrè Alexand. in consilio cccclxxv. incipiente, quoniam abundè. in fin. vbi allegat hoc tenere Salyce. in l. fina. C. de accus. Io. de Imo. in cap. j. de confes. & idem tenuit Gandi. in suo tract. malefi. sub rubr. de quæstio. & tormen. iiij. colum. in princip. versi. sed quid si persona Sed sic est, quòd aliud non adparet ex meritis processus contra prædictum fratrem Iacobum, nisi depositio prædictorum duorum, ergo &c. Sed quid opus est verbis, nedum si indicia, quæ iam euacuata ex processus meritis colliguntur, verum etiam si mille indicia extarent contra prædictum fratrem Iacobum, nō-
† ex hoc posset modo aliquo poni ad torturam: cum 3
clericus non possit torqueri, nisi sit de crimine illo, de quo inquiritur, publicè diffamatus. Ita dixit pulchrè Paul. de Leazar. in c. j. extrà de depositio. & ibidē Abb. antiqu. Io. And. in c. cùm in contemplatione. de reg. iur. & ibi Panor. Ioan. de Ana. in c. j. vlti. col. de cler. percus. concurrente maximè, cùm plenè doctum fuerit eundem fratrem Iacobum fuisse, & esse hominem bonæ fæ mæ, ac optimum religiosum, & confessorem probatæ vitæ & conditionis. † Ex quo per bonam fa 4
mam & vitam excluditur indicium, etiam sufficiēs ad torturam existens contra inquisitum; vt dicit Bald. in l. fi. C. de probat. in fi. sequitur Alex. de Imo. in l. fi. in apostil. ff. de quæst. Idem Alex. in consi. xc. viso themate antescripto. in ij. vol. Cæpo. in consi. xl. incip. Lucius. & plenè Bald. & Ioannes. de Imo. in l. finali. ff. de hæred. instituen. & Marsi. in consi. lxxiiij. & licet aliàs reperti sint aliqui clerici torti, & sic torturæ supposi̇ti, tamē illi fuerunt infamia notati, & viles; prout fuit ille Belsiat: de quo in d. c. j. de depos. super quo dixit

xit Abb. nunquam reperiri posse clericos torqueri, nisi sint reperti esse infames & viles. & nihilominus eo etiam casu debet quęstio moderari, secundū Vgon.
5 † quia in foro ecclesiastico non adhibentur tormenta prout in foro seculari: sed virgis tantummodo subiiciuntur clerici in locum torturæ. c. ij. in fi. xxiij. quæstio. v. dummodo enim seruentur incolumes. l. ij. ff. de quæstio. & facit cap. cùm beatus. xlv. distinct. & in c. in archiepiscopatu. & in c. prius. extrà de rapto. & tamen in causa ista Reuerendus pater Minister excedendo iuris tramites, ex præmissis indiciolis imò leuioribus præsumptionibus, eundem fratrem Iacobum deferri fecit ad locum torturæ, ibidémque ipsum ligari fecit demonstrando eundem torqueri velle: sicque eidem ci minas & metum clamorosis vocibus incutiendo: quo casu si quid sinistrum contra ipsum per prædicta posit inferri fuisse probatum, satis ex dicto metu torturæ, & eius perseuerantia in negando purgatum fuisse adparet: cùm nihil contra se ipsum confessus fuerit,
6 ex quo probabilis suspitio tormentorum † idem operatur, ac ipsorum illatio. dixit pulchrè Dyn. in l. nouissimè. ff. quòd falso tuto. author. & Baldus, in l. interpositas. in fine. C. de transact. & in c. j. de pace iuramento firmand. & in c. fi. in fine. de appell. Ias. in l. si ob turpem. iij. colum. ff. de condict. ob turp. caus. Et sic licet non fuisset tortus, sed ductus duntaxat ad locum torturæ, & ligatus & minatus torqueri, certè tortus bene
7 dici potest: adeò † quòd si confessus fuisset contra se, sibi non præiudicaret: quia diceretur talis confessio extorta per torturam, sicut si realiter tortus fuisset: quia talis metus & talis suspitio torquendi æquiparatur torturæ. idem sequitur & firmat Alexand. de Imo. in l. j. §. diuus. ff. de quæstio. quia eo casu dicitur confessio emanata per torturam: quia paria sunt confiteri in tormentis, vel metu tormentorum. Ita vltra Bald. in dicta l. nouissimè, tenet Barba. in cap. si confiterit. penult. colum. extrà de accus. Catal. in tracta. syndi. in versic. clxv. Angel. in tracta. malefi. in versic. fama publica. versicu. postquam aliquis. vbi in particulari tenet, quòd si inquisitus fuit ductus ante torturam, seu in conspectu torturæ, vel ligatus ad eam, vel si minæ de ipsum torquendo interuenerint, quælibet confessio exinde emanata dicetur facta metu tormētorum. Ita dicit tenere Iacob. de Butr. Cyn. & Salycet. in l. ij. C. de cust. reo. & Bartol. in l. prima. ff. de quæstion. Gandin. in tractatu malefi. sub rubr. de quæstion. & tormen. in versicu. dictum est suprà Innocent. in cap. relatum. extrà quod metus causa. & in cap. causam matrimonij. extrà de offic. delega. Angel. in l. qui in aliena. §. Celsus. ff. de acquirend. hæredita. & dato absque veri præiudicio, ꝙ de huiusmodi excessu modo aliquo potest dici adparere contra ipsum, prout nullatenus adparet, dico & maximè in foro ecclesiastico procedere, quòd pro crimine semel commisso non debet quis puniri, cùm etiam in foro Cæsaris crimina semel duntaxat cōmissa, venia digna sint. tex. est in l. iij. in fine. C. de episcop. audientia. vbi singulariter dicit Imperator remissionem veniæ crimina nisi semel cōmissa non habeant. & alibi, obnoxium est virum statim pro vno delicto puniendum: quia magis est ex-
8 pectandus † & corripiendus, quàm puniendus. capit. plerique. lxv. distinct. & quilibet iudex terrenus debet cælestem iudicem imitari, id est, Deum, vt in §. arripiat. in authen. vt omnes obediant iudici. prouinc. & præsertim iudex ecclesiasticus: quia natura diuinitatis pia est. cap. quia diuinitatis. de pœniten. distinctio. prima. & plene Paris. de pute. in tractatu syndi. in versicu. compositio. j. colum. Ex quibus concludo prædictum venera. fratrem Iacobum à carceribus liberandum ex quolibet prædictorum, ac pristino honori ac famæ omni debito modo, quo fieri potest, restituendum: cùm in veritate nimis grauatus extiterit, & innocens & ita de iuris censura sentio.

Thomas Grammaticus Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Nominatio facta sponte per inquisitum de socio criminis, minimè aliter interrogatum facit vt talis nominatio suspecta habeatur à lege.*
2 *Socij criminis depositio contra alium, quem in socium criminis nominat, etiam in casibus, in quibus de socijs interrogari potest, non facit indicium ad torturam: sed solum operatur, vt inquisitio formari possit.*
3 *Socij criminis depositio, etiam in tormentis, & in casibus exceptuatis, non facit indicium ad torturam: sed solum qualem qualem præsumptionem.*
4 *Socius criminis nominando alium in socium eiusdem criminis, etiam quod ille nominatus esset malæ conditionis, & famæ, non ex hoc poterit torqueri.*
5 *Socius criminis dum nominat alium in socium, facit vt iudex inquirere debeat de fama, & conditione talis nominati & non moueatur ex sola confessione, etiam in casibus exceptis: & reperto ipso bonæ famæ, talis nominatio non operabitur quicquam.*
6 *Socius criminis dum alium nominat in socium si contra illum nominatum non concurrat aliqua legitima præsumptio, seu indicium, non creditur nominanti, nisi solùm ad inquirendum.*
Quando non concurrit aliqua legitima præsumptio contra socium nominatum, non creditur illi nominanti, nisi solum ad inquirendum contra nominatum, & non ad torturam.

CONSILIVM LXVI.

REdemptoris gentium suffragio postulato, Amen. In casu de quo agitur Dominicus de procita tortus, & in tortura interrogatus super assassinio prædicto, vt audio ex se sua sponte deposuit, ꝙ de ordinatione seu mandato honestæ mulieris Hilariæ filiæ ipsius querulantis, id committi fecerat: & sic succedit dispositio iuris, † ꝙ quan 1
do inquisitus de se confessus, alium nominat minimè de eo interrogatus, talis nominatio suspecta habetur à lege. Ita dixerunt Moder. Senen. in tract. de indiciis & tortur. iij. char. xij. col. vers. qualis autem sit modus interrogandi. & sic non stabitur eius dicto, nisi alia præcedant indicia contra nominatum prædictum, etiam in casibus in quibus interrogari potuisset. Ita in specie tenet Gui. de Suza. in tract. de tormen. viij. col. ver. sed quid de quæstione occurrenti. & idem tenet Saly. in l. fi. C. de accus. Et dato † quòd essemus in casu speciali, 2
in quo quis de sociis interrogari posset, tamen eius depositio non faciet indicium sufficiens ad torturam. dixit Ang. in l. si certus. ff. ad Sillenia. versi. & not. diligenter. sed solùm operatur, vt inquisitio formari possit. Idem tenet Saly. in d. l. fin. Alexan. in consi. xc. in iij. volu. Petr. Philip. Corne. in consil. lviij. j. volu. Fulgo. consi. consi. clxxvij. † Et quando essemus verè in casi- 5
bus exceptis, adhuc dico, quòd depositio socij crimi-

nis licet in tormentis nõprobet, nec faciat indicium ad torturam: sed solùm qualemqualem præsumptionem vt probat glo. in d.l.fi. & idem hoc firmat Salyc. & Io. de Imo. in c.j. de confes. Gand. verò in tract. maleficio. sub rubr. de quæstio. & tormen. in versi. bonas quæstiones. concludit veram esse opinionem Azo. in d.l.fi. quòd socius non facit fidem contra socium, nisi in certis casibus enumeratis seu exceptis: & si non præcedant indicia, adhuc etiam in illis non creditur socio criminis. Ita dixit Guido de Suza. in tract. maleficio. sub rubr. qualiter reus subiiciatur tormentis. in fi.
4 j.col. vbi plus ambo prædicti doct. concludunt, † quòd etiam si persona nominata esset malæ conditionis & famæ, propter talem nominationem non poterit tormentis subiici. Idem de prælegatis omnibus tenet August. Arimi. magnus practicus in additio. ad Ang. in tract. maleficio. in versi. fama publica præcedente. vij. col. vbi relatis opinionibus dicit, quòd quicquid sit in practica, ipse non recederet à gl. in d.l.fi. approbata & declarata ab illis summis doctoribus, qui fuerunt magni practici in maleficio: videlicet Gandi. & Guid. de Suza. & idem consuluit Alex. in consi. cxxvij. in fi. in iiij. vol. & plenè Andr. de Iser. in constitut. regni, si damna. vbi subdit dictum socij criminis non facere nisi aliqualem præsumptionem: quia confessus
5 est contra se. vnde subdit, † quòd iudex inquirat de fama, & conditione huius socij nominati, & non moueatur ex sola confessione, etiam in dictis casibus exceptis & enumeratis per d. glo. in d.l. fin. & si inuenerit ipsum bonæ famæ, talis confessio nihil operabitur ex quo debent esse præsumptiones, suspiciones & argumenta. & dicta constitutio, si damna requirit leuitatem vitæ torquendi, imò subdit Andræ. ibidem, in quinta colum. quòd talis depositio socij torti erit qualisqualis præsumptio, etiam si plures sint confitentes de nominato, non valebit dictum eorum, quantum dictum vnius testis, qui facit torqueri: vt in l. maritus. de quæstio. sed solùm ex confessione plurium videtur probatum, vt de indiciis detur eorum copia nominato, vt iuuet se probando talia, per quæ eneruetur efficacia confessionum. Et quòd quando non concurrit aliqua legitima præsumptio contra socium nominatum seu indicium, non credatur illi nominanti, nisi solùm ad inquirendum contra nominatum. & non ad torturam, tenet dom. de S. Gemi. & Capr. in c. clericos. de sent. excom. in vj. Bal. & Ang. in d.l. & si certus. in princi. ff. ad fille. & ibi. subdit Roma. quòd hæc est communis sententia Saly. in d.l. fin. & Mod. senen. in tract. de indiciis & tortur. in iij. chart. & ita consulo iuris esse ego Thom. Gram. Vtriusque Iuris Doct.

SVMMARIVM.

1 *Testis si in causa criminali dicat se aliter deposuisse, quàm scriptum fuit, cui magis creditur ipsi testi, vel notario, qui scripsit.*
2 *Testium examinatio in criminalibus non committitur: sed debet fieri per iudicem.*
3 *Testium examinatio non committitur nisi alicui electo de voluntate ambarum partium.*
4 *Testium examinatio quando committitur de voluntate partium alicui tabellioni, debet constare de commissione ipsa per scripturam alterius notarij seu tabellionis.*
5 *Testis quando fuit non ritè, seu non rectè examinatus, potest etiam post publicationem iterum examinari.*
6 *Notarius obtinet vicem duorum testium pro suo instrumento.*
7 *Testi, quando est persona non leuis, sed grauis, vt si est clericus, vel alius probatæ vitæ, si deponat non sic deposuisse prout tabellio scripsit creditur.*
8 *Testes non descripti in instrumento, si deponant aliquos testes interfuisse in instrumento, qui negauerant interfuisse, seu fuisse præsentes, stabitur eis.*
9 *Testes si deposuerunt non recordari se interfuisse in instrumento, vel non recordari de contentis in eo, non ex hoc instrumentum redditur falsum.*
10 *Testium subscriptio de iure non requiritur in instrumento.*
11 *Testes descripti in instrumento si deponunt pro instrumento, non vitiantur eorum dicta per alios testes supernumerarios non descriptos contrarium deponentes.*
12 *Testes duo si se affirmant interfuisse in instrumento dum celebrabatur seu stipulabatur, alij verò duo testes negant interfuisse, instrumentum probat, quia coadiuuatur ab illis duobus affirmantibus.*
13 *Testium numerus quando in aliquo actu non reperitur taxatus, certè sufficiunt duo testes, etiam si actus esset grauis & magni præiudicij.*
14 *Probatio inquisiti quando reddit dubiam probationem querulantis seu fisci existentem contra ipsum inquisitum debet inquisitus ipse absoluì: vnde probatio fisci non solum remanet dubia, sed etiam elisa.*

CONSILIVM LXVII.

IN Dei præsidio petito, Amen. In causa notarij Petri inquisiti, & carcerati de fabricatione falsi instrumenti prætensæ renuntiationis, prætextu, quòd duo testes in eodem instrumento descripti deposuerint non recordari interfuisse primo loco, & demum certo temporis interuallo dimisso dixerint se interfuisse, & ex hoc referant se instrumento prædicto: nam clarum esset nos esse in causa falsi intentati, & sic in criminalibus: & ex iuris dispositione in ciuilibus licet credatur tabellioni contra testes aliter dicentes, † attamen se- 1
cus erit in criminalibus, & maximè dum de falso contenditur: quia tunc neutri credendum est, nec notario nec testi. voluit Specul. in tit. de teste. §. j. versic. sed pone. & in titu. de edit. instrumen. §. restat. versi. sed quid. quem refert & sequitur Anto. de Butr. Panor. & plenè Fely. in c. ad audientiam. extrà de præscrip. ij. colum. versic. not. quintò. & in c. cùm causam. in fi. extrà de testib. lo primo. Angel. & Imol. in l. j. §. si quis neget. ff. quemadmo. testament. aperian. Cy. & Salyc. in l. si quis decurio. de fal. Ludo. Roma. in l. j. in fi. ff. de verb. obligat. & idem sequitur consulendo Alexan. in consilio suo lxx. incip. viso processu inquisitionis. ij. colum. primo volu. & in consil. lxxiiij. viso testamento. penul. col. versi. fortificantur. eod. j. vol. & plus subdit Spec. in prælegato §. restat. de instrumen. edit. quod omnes doct. Bononiæ in suo priuato examine ita concordarunt, vt non credatur tabellioni contra testem, quando testes accusantur de falso, & sequitur Ludo. in l. prima. in fine. ff. de verbor. obligat. suprà allegata dicens hoc esse verum dictum & singulare. & Felyn. in prælegato. cap. cum causam. dixit hoc dictum Specul. esse multum nota. & consuluit etiam Alexand. in consilio xlix. incipiente, visis processibus. in ij. volu. & plenè Marsil. in consilio lxxiiij. ij. volum. & Franc. Curt. senior in consilio vj. ix. colum. Pro corroboratione

tione prædictorum bene facit, quod voluit Andr. de Iser. in constitutio. regni, in pecuniariis. & ibi glo. vbi
2 dixit, † quòd examinatio in causis criminalibus non debet committi, sed debet fieri per iudicem met: sicut etiam & in causa repulsæ, quæ incalescit criminalitati, nisi de volũtate inquisiti fieret, vel nisi essent testes senes & valitudinarij, qui personaliter se conferre non possent in curia. ita firmat Andræ. vbi suprà, sed quòd etiam de iure communi in criminalibus debet iudex ipse recipere depositionem testium, nec id facere per alium substitutum loco sui, ita in particulari consuluit Marsilius in suo consilio cxxx. in secundo volumine. v. colum. incipiente, viso & considerato processu. & subdit ita colligi ex clementina prima de officio delegati. & ibi clarius glos. & Bald. in rubrica de controuer. inuestituræ. Tum etiam per id quod dici solet, quòd probationes sunt faciendæ iudici. l. quin quaginta. ff. de probatio. & l. eos. & l. si quando. C. de testibus. & l. doce ancillam. C. de rei vendicat. & habetur in auth. apud eloquentissimum. C. de fide instrument. & v. quæst. v. c. illi qui. imò plus dicit Andræ. de Iser. in dicta constitutione, in pecuniariis. quòd quando in causa criminali committitur examinatio testiũ alicui de consensu partium, requiritur insuper quòd ille cui committitur, sit de curia, aliàs non tenet talis commissio, nec examinatio, prout in casu, de quo agitur, fumus, in quo per exterum à curia fuerunt testes
3 recepti, † non aliter consentiente, nec requisito prædicto carcerato. Quinimò & plus, etiam tabellioni committi non poterit, nisi de consensu partium recepti testium, & de tali commissione debet adparere
4 per scripturam manu alterius notarij, quàm † illius, qui examinabit testes virtute commissionis. dixit Bartol. in authent. apud eloquentissimum. C. de fide instrumen. Angel. in l. iudices. eodem tit. Hostien. Ioan. Andr. & Anto. de Butr. in c. quoniam contra. de probatio. Feder. de Senis consilio cxcix. quæritur, an dicta Margareta. & consuluit Alexan. in consilio ccxiij. viso & opportunè discusso. secunda colum. versicul. præterea testes isti in ij. volum. & plenè Fely. in c. cùm causam. xvj. colum. extrà de testibus. & in c. si qui testium. eodem titulo. Vnde cùm testes præfati aliter fuerint. & à priuata persona, & non de magna curia, & non requisito aut consensu inquisiti, ergo &c. & demum cùm fuerint iterum repetiti ad examen ritè & rectè, prout requiritur, bene probant, vt dicit Bald. in cap. primo. §. primo. quid sit inuestitu. vbi tenet quòd quando testis non fuit ritè receptus potest etiam post
5 publicatum repeti. & idem voluit † Bart. in l. qui per salutem. ff. de iureiur. & in authen. at qui semel. de probatio. Io. Andr. in cap. cùm causam, quæ inter archiepiscopum. de testib. & Canoni. in cap. per tuas. de testibus. Accedit insuper ad concomitantiam depositionis ipsorum testium, qui bene recordati sunt, depositio presbyteri Francisci manere, qui licet non fuerit descriptus inter testes numerarios contentos in instrumento, tamen fuit præsens in stipulatione contractus, & vocat præfatos duos testes interfuisse ibidẽ. Concurrit insuper authoritas notarij, qui vices duo-
6 rum † obtinet. c. cùm Ioannes. de fide instrum. & sic resultat plena probatio, quòd testes ipsi interfuerunt. & nihil obstabit scriptura tabellionis, inquantũ cantat testes ipsos dixisse se non recordari, & dato absque veri præiudicio, quòd ita deposuissent se non recordari, possunt tamen hodie testes dicere se recordari de eo, quod pridie non recordabantur. Ita Bart. in l. qui bona. §. si quis stipulatus. in princip. ff. de damno infecto. & quod in simili dixit Bald. in l. de tutela. C. de in integrum restitut. minor. Et facit pulcherrimus text. in l. quidam tabularum. ff. de furtis. secundum Angel. ibi: quòd si testis vno tempore non est recordatus, & alio tempore recordatur, non dicitur contrarius, nec periurus, nec varius, concurrente maximè grauitate personæ testium, cùm sint clerici, quibus magis deferendum est, seu credendum, dum deponant nõ ita † dixisse, prout scriptum est, vt considerat Panor. in præfato cap. ad audientiam. de præscript. & sic rectè succedit quod voluit Anton. de Butr. quem sequitur Felyn. in præfato capit. cùm Ioannes. extrà de fide instrumentorum. in xvij. colum. in versic. hanc ampliationem limita, quòd quando probari potest per alios testes non descriptos. in instrumento, quòd illi testes qui negant se interfuisse, fuerint ibi præsentes, certè 8
stabitur eorum depositioni, quod † ibi præsentes fuerint, & sic instrumentum remanebit verum, & absque suspicione, prout ita dicendum est, in casu nostro ex præmissis. Præterea, vltra depositionem præfatorum testium, extat confessio ipsius renuntiantis, in qua dixit præfatam renuntiationem fecisse in posse eiusdem notarij Petri inquisiti, & sic non potest instrumentũ ipsum prætendi falsum. nec suspectum: & licet testes deposuisse asseratur, se non recordari interfuisse in instrumento, seu non recordari de contentis in eo, † non 9
ex hoc dici potest instrumentum falsum. dixit Bald. & Imola, in l. j. §. si quis neget. ff. quemadmodum testamenta aperian. Salycet. in l. in exercendis. C. de fide instrumentorum. & Paul. de Castr. in consilio ducentesimoquinto, non multum videtur, &c. Innoc. Anto. de Butr. & Imol. insæpius allegato c. cùm Ioannes. &c.

Et si dubitari contingeret, si instrumentum prædictum fidem faciat, cùm authoritate apostolica factum adpareat, & non regia, licet hoc non sit præsentis discutionis, sed solùm agitur in præsentiarum, si notarius Petrus confecit dictum instrumentum, prout confecisse probatur per duos testes instrumentarios: & etiam per vnum alium presbyterum, & etiam per confessionem partis: vnde nunc an instrumentum prædictum probet, ita vel ne, hoc quidem spectat ad iudicem, qui admisit procurationem, ad renuntiandum: † sed de iure non requiritur subscriptio te- 10
stium in instrumentis, vt dicit Specul. in titulo de instrumento. editio. §. instrumentum ergo. versiculo. Item, quòd testes, sed solùm sufficit, quòd nomina testium exprimantur in principio instrumenti per ipsum tabellionem, aut in fine, prout dicit Baldus in titulo de pace Constant. in §. die lunæ. in verbo, in præsentia. vel in fine, secundum Bald. in l. hac consultissima. prima columna. versiculo, venio ad alia. C. qui testamentum facere poss. & plenè Paul. de Castr. in consilio cvj. incipiente, non multum. bene tamen fateor, quòd si esset instrumentum Regali authoritate confectum, requireret testium subscriptionem per constitutionem Regni, instrumentorum robur. & quia in ore duorum vel trium stat omne verbum, capit. in omni negotio, extrà de testibus. Nec reperitur taxatus alius numerus testium in procuratione prædicta, adparet ex præmissis satis probatum instrumentum prædictum fuisse verè con-

fectum de voluntate Abbatis Andrææ in personam prædicti domini Blasij, ad renuntiandum: quod quidem satis sufficit ad absolutionem, & liberationem ipsius notarij Petri inquisiti, ex quo testes descripti in instrumento deponentes pro eo, non eliduntur per su-
11 pernumerarios † non descriptos aliter dicentes. Ita Bald. in l. ij. C. de quæstio. & in additio. Specu. in titul. de testibus. versiculo, nihil prodest. Et ita concludendo tenet Ioannes de Imo. in dicto c. cùm Ioannes. & in propriis terminis Bald. in l. in exercendis. C. de fide
12 instrumen. vbi in specie decidit, † quòd dum duo testes deponunt pro instrumento se interfuisse, licet alij duo negent instrumentum, recipiet robur ab illis affirmantibus, & dicentibus se interfuisse: & hoc dicit Baldus in dicta l. in exercendis. in versiculo, venio ad secundum membrum. in vltima colum. & idem Bald. in l. hæredes palàm. versi. extrà nos videmus. ff. de testamen. & tantò magis, quia ipsemet dominus Franciscus deponit omnes quatuor testes prædictos fuisse præsentes in instrumento procurationis prædictæ, q̃ sufficit pro instrumento, & pro notario: licet illi duo negent. Ita Bald. in l. testium. versicu. modo hic insurgit dubium. C. de testib. Bart. l. prima. §. finali. de authori. tuto. & nihilominus quando in aliquo actu non adparet taxatus numerus testium, sufficient duo testes
13 etiam † in actu grauis præiudicij. cap. quoties. & ibi Panormi. de testib. pro quo facit gloss. in c. præsul. ij. q. iiij. quæ tenet, quòd ad omne crimen probandum sufficient duo testes, etiam si producerentur contra pontificem summum. & idem tenet in c. super eo. de testi. & in cap. per tuas. extrà de maiori. & obedien. & plenè Felyn. in prædicto capitulo quoties &c. ex quibus omnibus & eorum singulis concludendum consulo prædictum notarium Petrum omnino absoluendum tum maximè, quia probatio fisci ex præmissis redditur dubia per probationes, seu defensiones inquisiti.
14 † quo casu vbi probatio fisci redditur dubia per probationes inquisiti debet inquisitus ipse absoluit: vt firmat Bartol. in l. non solùm. §. sed vt probari. ff. de noui operis nuntiatio. circa principium. Baldus in l. prima. C. an seruus ex suo fact. Salycet. in l. matrem. C. de probatio. Petrus de ancha. in consilio. cclxxxv. cano. in c. auditis. de præsumptio. vnde cùm probatio fisci nedum remaneat dubia, sed etiam penitus elisa propter probationes factas per ipsum inquisitum, succedit quod in simili decidit Bartol. in l. admonendi. ff. de iureiur. vbi dixit, quòd licet aliàs agentis seu actoris probatio clara sit, si tamen probatio rei sit semiplena, debet eo casu iudex procedere ad delationem iuramenti suppletorij, & non condemnare, secundum quod actor probauit. Ita Bartol. in loco prælegato: secundum quem consulendo tenet Alexan. in consil. cxxxiij. in secundo volumi. & facit bene textus in l. absentem. ff. de pœn. vbi ex dubia probatione inquirentis, debet concedi absolutio.

Thomas Gramm. Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Propositum & voluntas distinguum maleficia. Amicitia inquisiti cum vulnerato ab ipso, facit cessare omnem præsumptionem dol. ibid.*
2 *Pœna corporalis ad hoc vt locum habeat in delicto, requiritur quòd dolosè commissum fuerit.*
3 *Dolus quid sit.*
4 *Consanguineo licitum est consanguineum ab alio aggressum defendere: imò etiam & quemlibet alium extraneum aggressum. & nu. 5.*
6 *Consanguineus si defendendo consanguineum suum insultatum occiderit inuasorem, non debet puniri.*
7 *Clericus potest consanguineum aggressum defendere, & aggressorem occidere, quando iniuria proximi non posset aliter propulsari.*

CONSILIVM LXVIII.

REdemptoris gentiũ suffragio petito, Amẽ. In causa Petri apulienſis cum Francisco Calabro, dum adinuicem rixarentur fracto enſe prędicti Franciſci. Franciſcus ipſe autugit, & inſequutus per prædictum Petrum euaginato enſe, obuiauit Ioanni fratri prædicti Franciſci, qui prævidens perſecutionem dicti eius fratris ſimiliter enſem contra ipſum Petrum proſequentem euaginauit, ſicque demum reperitur prædictus Petrus in brachio vulneratus: Conſultus an Ioannes ipſe punitionem aliquam mereatur ex cauſa vulneris prædicti: dixi iudicio meo non eſſe locum alicui pœnæ ex infrà ſcriptis. Et primò liquet ex meritis probatorum Ioannem prædictum à caſu ſuperueniſſe in rixa, obuiando prædicto eius fratri, & ipſi Petro eundem euaginato gladio proſequenti, & ſic caſualiter & non deliberatè, ſeu appenſatè arma extraxit, vt prædictum Franciſcum eius fratrem defenderet, & non vt prædictum Ioannem offenderet: cùm quo magna amicitia, imò neceſsitudine adiunctus erat, ex qua amicitia euacuatur ac tollitur omnis præſumptio dol. per gloſ. ſingu. in l. prima. C. ad leg. corneliam de ſicariis. † ſecundum 1
quam conſuluit Cæpo. in conſilio ſuo. ij. penultima columna. nam in animaduerſione delictorum attenditur propoſitum & voluntas, quæ diſtinguũt maleficia: vt in l. qui in iure. cum vulga. ff. de furt. nam vt prodelicto pœna corporalis locum habeat, requiritur, † quòd dolus interuenerit: vt dicit Bartolus. in l. prima. §. primo. verſicu. iuxta hæc quæro. ff. ſi quis teſtamen. liber eſſe iuſſus fue. Bald. in l. data opera. verſic. item ſtatutum. C. qui accuſare non poſſunt. ſicque carente ex præmiſsis dolo prædicto Ioanne, cùm dolus diffiniatur, omnis calliditas, fallacia, † & machinatio 3
ad alium circumueniendum, fallendum, & decipiendum: vt in l. prima. §. dolum. ff. de dolo. ergo puniri nõ poteſt aliquà pœna corporali: imò nec etiam ratione cui pœ haberet locum mitior pœna aduerſus ipſum: per l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de infami. cum Ioannes ipſe iure permittente id fecerit, attamen fraternitate prædicti Franciſci aggreſsi inermis, ita fugientis ne à prædicto Petro occideretur: qui Petrus eundem Franciſcum gladio euaginato inſequebatur: † cùm ex iuris diſpoſitione licitum ſit conſanguineo 4
alium ſibi conſanguineum oppreſſum ſiue inſultatum defendere: vt tener gloſſ. Barto. & communiter doct. in l. vt vim. ff. de iuſtitia & iure. Cynus, Baldus & alij in l. j. C. vnde vi. Flor. in l. ſcientiam. §. qui cùm aliter. ff. ad leg. aquiliam. Salycetus in l. prima. C. de rapto. virgi. Innocent. & Canoni. communiter in cap. ſi verò, lo primo. extrà de ſentent. excommunicatio. Gandi. in tractatu maleficiorum, ſub titu. de defenſio. à reo faciend. Aug. de Ateri. in eodem tract. maleficiorum, in verſi. & dictus Titius ſe defendendo. & nedum conſanguineũ, licet conſanguineo, dum inſultatur defendere, verùm etiã † & quẽlibet extraneũ, vt inquit 5
Bart

Bartolus in l. ſi quis in ſeruitute. ff. de fur. Et eſt bonus tex. in cap. dilecto. de ſenten. excommun. in ſexto. & in capit. fortitudo. xxiiij. quæſt. iij. & ſequitur idem Bartol. in dicta l. vt vim. penul. colum. verſ. ego teneo, quòd etiam in aliis extraneis. vbi eodem argumento vtitur, quo in ſuprà allegata l. ſi quis in ſeruitute. de furtis. videlicet, quòd ſi pro defenſione rerum alicuius, licitum eſt eundem aggreſſum, ſeu oppreſſum defendere, multò fortius erit pro vita, ſeu corpore, aut ſalute alterius tuenda. & ſubdit quòd hoc ibi tenent Gul. de cun. Petr. & Iacob. & in l. prima. C. vnde vi. & Alberic. ibi. in verſicu. ad defendendam. in fine, & Innocent. in præallegato capitulo: ſi verò. æquiparat defenſionem ſuorum vel extraneorum. & idem tenet Baldus in cap. finali. de re iudicata. in l. raptores. C. de epiſcop. & clericis. & intantum adparet hoc eſſe verum, quòd etiam ſi aggreſſus ſeu offenſus eſſet mihi inimicus capitalis, licitum mihi erit eundem adiuuare & defendere. dixit Baldus in d. l. vt vim. in vj. quæſtio. & ibi plenè Ialſ. de iuſtitia & iure. quia eo caſu aggreſſor facit iniuriam reipublicæ: ergo quilibet de populo poteſt ipſam propulſare, etiam contradicente offenſo, quod pluseſt, nedum poſtulante auxilium. tex. eſt in terminis in c. dilecto. extrà de ſentent. excõmunicatio. in ſexto. imò & fortius, nedum licet aggreſſum defendere: ſed in defendendo offendentem percutere, ita voluit Abbas in c. olim. de reſtitutio. ſpoliatorum. ſeptima columna. verſicu. ſed nunquid. Quinimò dixit Baldus in l. raptores. C. de epiſcopis & clericis. quòd ſi quis aggreditur conſanguineũ meum volens eundem occidere, & ego volen ipſum adiuua
6 re, occido inuaſorem, † ſeu aggredientem ipſum, non ero in pœna aliqua: ex quo eſt habenda ratio affectionum. & ideò dixit gloſſ. in c. j. in verb. hactenus. xxiij. quæſt. viij. non peccare, qui alium iniuriam patientem defendit, etiam ſi homicidium faciat. Et idem tenet Abbas in præfato capitu. olim. dicens ita ſentire Innocen. in dicto capitulo, ſi verò. lo primo. de ſenten. excommunicatio. Pro quo facit text. ſecundum eum, in dicto capitulo olim. & in dicto capitulo dilecto. & vigeſimatertia quæſtione tertia. capit. non inferenda. & cap. qui poteſt. Et iſtud etiam locum habet in cle
7 rico, † quando iniuria proximi aliter propulſari non poſſet: quia tunc eidem clerico liceret aggreſſorem proximi vulnerare & occidere. capitu. Maximianus. vigeſimatertia quæſtione tertia. & capitu. qui poteſt. Ita voluit Abbas in capit. clerici arma portantes. extrà de vita & honeſtate clericorum. ſicque ex præmiſſis intrepidè concludendum de iure ſentio præfatum Ioannem non eſſe in aliqua pœna: cùm ex iuris permiſsione id fecerit, quod fecit, per l. qui occidit. & l. in hac. & l. qui foueas. & l. ſi putator. ff. ad legem Aquiliam. & in capit. Ioannes. & in capit. finali. de homicidio. & in capitu. ſi duo. quinquageſima diſtinctio. & ſucceſsiuè, nec poſſe vlterius ad inſtantiam Regij fiſci, nec partis inquietari: ſed à carcere liberari &c.

Thomas Grammaticus Vtriuſque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Confessus sponte seu in tormentis delictum, non solet statim per iudices iudicari seu condemnari: sed dari testes ad se defendendum, infra quem terminum potest reuocare confessionem, & probare ipsam erroneam. & numero 2.*
3 *Confessus simpliciter interfecisse hominem in iudicio, potest ex interuallo interpretari confessionem suam, & illud fecisse ad sui defensionem.*
4 *Reus potest plures exceptiones etiam contrarias, conditionaliter & subordinatè proponere, & nedum in criminalibus, verum etiam in ciuilibus. & nu. 5.*
6 *Minæ operantur, quòd si aliquis est mihi minatus mortem, & sit solitus minas executioni mandare, possum impunè eundem præuenire & occidere.*
7 *Occidens venientem contra se gladio euaginato, vt offenderet, est excusatus.*
8 *Occidere seu offendere mihi licet aggressorem ex sola sua præparatione ad me offendendum, vel aggrediendum.*
9 *Testes producti ad defensionem, licet deponant per verbum credo, probant.*
10 *Ad defensionem quod quid factum fuerit, probatur per coniecturas, quæ iudicis arbitrio relinquuntur.*
11 *Testibus duobus affirmantibus, quòd alter gerebat arma sumitur potius quàm mille negantibus. Et qualiter hoc intelligi debet contra istam præsumptionem iuris ex eo, quod daret operam rei illicitæ.*
12 *Defendendi animo quòd quis fecerit, stabitur eius iuramento, concurrentibus maximè aliis coniecturis.*
13 *Confessus homicidium feci se ad sui defensionem, licet ipsam non probauerit, non tamen poterit pœna ordinaria puniri sed extraordinaria.*

CONSILIVM LXIX.

REdemptoris gentium suffragio postulato. Amẽ. In causa Benedicti de Melũcto carcerati ex causa vulneris illati Iacobo contadino, licet confessi se vulnus prædictum intulisse, negari non potest quin in eius iuribus & defensionibus audiri non debeat, iuxta doctrinam Salyceri in l. secunda. C. de custodia reorum. quam magna curia vicariæ, & cætera regni tribunalia semper in practica obseruarunt & obseruant: vt sponte seu in tormentis confessum non statim post confessionem condemnent: sed ratificata confessione terminum assignent ad faciendum suas defensiones, infra quem si voluerit confessus reuocare suam confessionem, vt
1 erroneam, † & de errore demonstrare id facere possit: vt ibidem Salycetus testatur: aliàs frustrà daretur talis terminus: tenetur tamen probare errorem: vt in l. error. C. de iuris & facti ignorantia. & l. non fatetur. ff. de confessis. & vtrobique per doctores, sed cùm Benedictus ipse præmissam eius confessionem reuocauerit, & probauerit, quòd ad eius defensionem vulnus intulit, meritò absolutio succedere debet. Et quòd potuit etiam ex interuallo dixisse, ac etiam probasse, prout probauit id fecisse ad suam defensionem, tenet singulariter Baldus in capitulo primo. §. item si vasallus. vltima columna. de controuer. inuestitu. vbi in specie dixit, quòd si quis simpliciter fuerit confessus in iudicio se interfecisse hominem, poterit ex interuallo interpretari confes-
3 sionem suam, † quòd fecit ad sui defensionem: per textum in c. cùm dilecti. extrà de accusat. & idem tenet Bald. in pluribus locis, vt refert & sequitur Ias. in l. vt vim. ff. de iustitia & iur. & licet conetur impugnare, quasi sentiat Bald. voluisse stantum esse confessioni; & quòd diuidi non possit, non est ratio aliqua habenda de dicta impugnatione: quia dato, quòd scin-
deretur

deretur confessio prædicta per dicta Bart.in l. Aurelius.§.idem quæ sit.ff.de lib.lega.tamen huiusmodi diuisio operatur, quòd transfert onus probandi qualitatem in confitentem,quæ qualitas in casu præsenti, & sic defensio est probata optimè per testes.Et quòd dicta interpretatio fieri possit,tenent omnes in prædicto cap.dilecti.vbi plenè per Felynum:& tamen nulli
4 dubium,quòd reus potest plures† exceptiones,etiam contrarias conditionaliter & subordinatè proponere:per tex.& ibi glos.& Bart.in l. siquidem.C.de exceptionibus Anton.de Butr.Cardina.Imol.& Abbas, in c.cùm venerabilis.de exceptionibus.Bald.& Salycetus in l.prima.C.de furtis,& hoc nedum procedit in
5 criminalibus,verùm etiam & in ciuilibus,† nam reus negans se teneri ad debitorem:& se nunquam id quod à se petitur,debuisse, licet conuincatur de mendacio poterit demum allegare solutionem seu pactum de non petendo,vel quamlibet aliam exceptionem contrariam primæ negationi, vel exceptioni, oppositæ. textus est in l.nemo ex iis.in principio.& ibi hoc tenet glos.ff.de regulis iuris.& ibi Bartolus. bonus est textus in l.nemo.ff.de exceptionibus.& ibi Bartolus, qui altius materiam exorditur. Idem tenet Bartolus in authen.contra qui propriam. C. de non numerata pecunia.quicquid dixerit Dyn.in regula;nullus pluribus.de regulis iuris.in vj.& licet Dynus pro sua opinione inducat text. in dicta authen. contra qui propriam.& in l.cum de indebito.ff.de probationibus.tamen Bartolus ibi dicit iura facere contra Dynum,& pro opinione ipsius Barto.& licet Paulus de Castro ibidem conetur saluare Dyni opinionem;tamen dicit ipse,quòd in iudicando non est recedendum ab opinione Bartoli.Hoc idem tenet Baldus in dicta authentica.contra qui propriam.per iura præfata:& facit bene tex.in cap.finali.de solutionibus.& ibi Abbas. vbi expresè Baldus subdit hoc esse tenendum regulariter.licet ibi enumeret aliquos casus, in quibus dicta regula locum non habet,in quibus casibus non complectitur casum præsentem,& tandem cum opinione Bartoli contra Dynum,tenet etiam Alexand.in dicta authentica,contra qui propriam.in additione ad Bartolum in fine.cum qua etiam opinione Bartoli contra Dynum tenet etiam Philippus Franchus in dicta regula, nullus pluribus.& Socinus in dicta l.nemo. quæ opinio tanto magis procedere debet, quando ambæ exceptiones fuissent oppositæ simul & copulatiuè.quo casu videntur propositæ disiunctiuè:scilicet vna in defectum alterius:& sic casu,quo vna non fuerit probata, alia videtur proposita. vt not.voluit Innocentius & communiter Canonistæ, in cap. auditis, de præsumptionibus,ad quod faciunt not.per Bartol, in l.prima.C.de falsa causa adiecta lega.& suprà dicta maximè procedere debent,vbi interpretatio præfata vel declaratio non esset multum extraneæ:vt not. per glossam & Bartol.in l.ab executore.ff. de appellationibus.in illo articulo. quando iudex potest interpretari sententiam suam.& per Alexand.de Imola in l.secunda.ff.de liberis & posthumis.& sic cum Benedictus, ipse confessus fuerit ex causa minarum mortis inferendæ factarum per præfatum Iacobum, dicetur legitimè factum,& ad sui defensionem:iuxta tex.in l.j. C.quando liceat vnicuique sine iudi.& ibi Bald.vbi text.dicit melius esse in tempore occurrere, quàm post vulneratam causam remedium quærere.& Bald. ibi dicit licitum esse præuenire & occidere
6 † mihi minantem:& maximè,si solitus fuerat suas minas executioni mandare:vt ibi dicit Paulus de Castr. Consulendo insuper præcauendum esse à minis præfatis:de quibus plenè in processu ad defensam probatum est etiam tempore insultus, quod plus est:& sic
7 eo ipso,quòd probatur, quòd aliquis veniebat contra me cum gladio,† vel ense,& ego occido ipsum,satis adparet probatum illud fecisse ad mei defensionem, & sum excusatus. Ita magistraliter tenet Bartol.in l. sed & quemcunque.per illum text. ff.ad legem Aquiliam. Quinimò † & plus voluit Bald.in l. in lege. per
8 illum text.ff.locati.quòd ex sola præparatione ad offendendum vel aggrediendum,licitum est mihi offendere,vel occidere:& infinita alia referuntur ad hoc per Iason.in prælegata l.vt vim.& plenius Felyn. in cap.significasti.el secundo.in v.columna.cum sequentibus.extrà de homicid.& plenè per Alexand.de Imo. in consilio cix.ij.colum.in primo volumi.& in consilio xiiij.vltima colum.in tertio volum.& per Bald.in consil.cv.j.vol.& licet testes deponentes id factū fuisse ad defensionem ipsius Benedicti,id videantur depo
9 suisse per verbum,credo, attamen cùm deposuerint † ad defensionem plenè probabunt.dixit singulariter Bar.in sing.suo,quod singulare incip.Vanutius. sequitur plenè Alex.qui multa refert in consilio suo lxxvj. in j.vol.& plenè Ias.in l.vt vim.ij.col.& ibi subdit, ꝙ etiam probatur defensio per coniecturas, quæ iudicis arbitrio relinquuntur:vt ibi per eum.† & magis cre-
10 dendum erit duobus testibus affirmantibus, quod Iacobus gestabat arma,dum insultatus fuit Benedictum & cum maximo clamore minando quòd ipsum occideret,quàm mille aliis testibus negantibus eundē Iacobum,tunc arma † non detulisse. glo. est in l.diem
11 proferre.§.si plures.ff.de arbit.& est glo.elegans in c. clerici.lxxxj.dist.quam reputat singularem Bald. in l. data opera.C.qui accus.non poss.Abb.in c.ad nostrā. de probat.& in c.cùm.P.manconella. de accusat. vbi pulchrè ad intellectum illius gl.& idem voluit Abb. in c.quoties.& in c.inter.& in c.de testibus.de purgatio.cano.& præfata maximè procedunt in casu præmisso,cùm testes examinati ad instantiam fisci non † deponant negatiuam coarctatam,videlicet, ꝙ Iac.
12 non deferebat arma tempore minarū & insultus, nec deferre potuisset,quin ipsi non vidissent:quia eo casu, quo credendū esset potius duobus affirmantibus, quā mille negantibus,non haberet locum regula prædicta quæ solùm haberet locum in negatiua credulitatis,vel purgationis:secundum Abbatem in c.bonę memorię. el primo.col.viij.de election.Bal.in c.ad nostram.de probationibus.vbi allegat glos.in dicto §.si plures. & plus dicunt doct.quòd contra istam iuris præsumptionem ex eo,quòd quis dedit operam rei illicitæ,& sic dolosè fecerit:quod imò quòd animo se defendendi fecit,stabitur ipsius se defendentis iuramento, maxime concurrentibus aliis coniecturis: prout pulchrè voluit Bal.in c.bonæ.extrà de postular. prælatorum. el secundo. Vnde stante huiusmodi confessione, quòd ad defensionem vulnus præfatum illatum fuerit per præfatum Benedict.eidem Iacobo,etiam quòd in defensionibus id probatum minimè fuisset, adparente hoc per solam ipsius confessionem, & cum qualitate præmissa, ꝙ ad defensam fecerit,non posit ex hoc Benedictus ipse pœna ordinaria vulneris puniri: † sed
13 alia

alia extraordinaria:vt magistraliter voluit dominus Abb.in c.auditis.extrà de præscriptionibus. refert & sequitur Iason asserens hoc dictum sibi in actu practico fecisse magnum honorem.in l. vt vim.quinta columna.ff.de iustitia & iure.idem tenet Socin.in l.j.in principio. ff.de vulgari & pupillari.& in l.j. in tertia columna.ff.si certum petatur.Alexan.in l.non solùm. §.sciendum.ff.de noui operis nuntiatione.Felynus in cap.significasti.el secundo.extrà de homicid.& vltimo loco sequitur Marsilius in singulari suo clxxxv.incipiente:confessio inquisiti: licet Felynus dixerit in præfato cap.significasti.hoc dictum Abbatis esse stupendum,si verum est, non curo, propter authoritatem multorum illud sequentium:& ita semper in practica obseruatum. Ex quibus resultat vera iuris conclusio,præfatum Benedictum esse omnino absoluendum:& ita de iuris censura consulo ego,

Thomas Grammaticus Vtriusque Iuris Doct.

SVMMARIVM.

1 *Argumentum à communiter accidentibus, est validum.*
2 *Confessio existentis in articulo mortis,tenet & valet.*
3 *Assertioni vulnerati existentis in mortis articulo, & dicentis se vulneratum à Titio, an stari debeat. & numero 4.*
5 *Exculpatio vulnerati, asserentis quòd Titius fuit, qui ipsum vulnerauit,non prodest:nec nocet inculpato vel exculpato: etiam si in mortis articulo talis exculpatio facta sit.*
6 *Socius criminis si alium nominat in crimine illo, etiam in casibus exceptis,si aliud non adparet contra illum nominatum,nisi dictum ipsius socij criminis,non faciet indicium contra socium.*
7 *Socius criminis dum deponit contra socium, debet iudex inquirere de conditione & fama inquisiti nominati.Et si repererit ipsum bonæ famæ, talis nominatio non operabitur quicquam,etiam si plures essent confitentes de nominato:nam eo casu non debet iudex moueri ex sola confessione.*
8 *Socius criminis in casibus exceptuatis licet probet iuncti aliquibus alijs contra socium,id intelligendum est procedere in socio criminis,alias non infami,quàm ob illud delictum.*
9 *Testes etiam recepti in subsidium,vbi veritas aliter haberi non posset,si reperirentur pluribus repulsis attincti, non probarent.*
10 *Testes repulsuti,licet non sufficiant ad condemnationem, vt quando essent inhabiles;quia infames,vel alias criminosi, sufficerent tamen ad torturam.*
11 *Testes infames seu aliter inhabiles, & criminosi, quòd sufficiant ad torturam, licet non ad condemnationem, intelligi debet,si ipsimet cum tortura id testificati sint. & melius.*

CONSILIVM LXX.

AEterni numinis præsidio petito, Amen. In causa Cæsarelli de Placente de Neapoli, carcerati in magna curia vicariæ per annum & menses,cum Regio fisco, prætextu plurium delictorum,de quibus impetitus est:& in primis de homicidio commisso in personam Leonardi staferij prætextu, quòd Leonardus præfatus vulneratus asseruerit se à præfato Cæsarello vulneratum: nam licet Angelus in l.si quis in graui.§.si quis moriens. ff.ad Silleianum.tenuerit huiusmodi assertioni vulnerati standum esse contra nominatum ab ipso, prout etiam sequitur Marsilius in suo consilio quinto, incipiente:in causa Ioannis Dominici.in secunda colum. vbi subdit esse huiusmodi assertioni standum: & hoc nouissimo fundamento,videlicet, quia assertio constituti in mortis articulo, probat contra offendentem,saltem quo ad indicium:vt dicit Angelus vbi suprà.Et facit ratio: quia quilibet præsumitur memor salutis æternæ,& pauci reperiuntur, vt rerum magistra experientia docet, qui in articulo mortis mentiantur:sed communiter omnes morientes laborant ad salutem animæ:& multi improbissimi homines in extremo vitæ ostendunt signa pœnitentiæ.Et validum † est argumentum à communiter accidentibus. 1
l.certi condictio.§.si numos.ff.si certum petatur.cum similibus.Ergo non est credendum, quòd præfatus Leonardus in vltimo spiritu eius vitæ, eundem Cæsarellum odio,vel inimicitia seu alio sinistro respectu inculpare voluisset,maximè contra veritatem. Item mouetur etiam ex decisione Baldi in suo consilio xxv. in primo volumine.secunda columna.dum dicit confessionem decedentis in articulo mortis, tenere:cùm non sit præsumendum, quòd † talis confitens tunc 2
mentiri velit: prout etiam corroboratur authoritate glos.singularis in lege finali.circa medium.in glo. finali.C.de falsa causa adiecta legato.quam ibi multum commendat Baldus dum dicit, quòd licet exceptio non numeratæ pecuniæ possit opponi per eum, qui est confessus mutuum infrà biennium:tamen vbi talis confessio de recepto fuisset facta per cōstitutum in articulo mortis:quia tunc nec ipse, nec eius hæres poterunt huiusmodi exceptionem opponere.idem voluit Bal.in c.literas.extrà de præsumptionibus.& consuluit Alex.consi.xlv.habita super his.in quarto.vol. Attamen præmissis non obstantibus contrariam sententiam arbitror de iure veriorem:videlicet,quòd assertioni vulnerati asserentis se vulneratum, & successiuè occisum ab aliquo,nullatenus stari debet: nam vltra quod Angelus in loco prælegato absque lege & ratione loquatur, tamen † idem Ange. clarius & ve- 3
rius loquendo se correxit,& contrarium firmauit in l.mater.in fi.per illam glos.C.de calumniat.vbi multis iuribus & rationibus hanc opinionem firmauit:& idē reperio tenuisse Nicolaum de Neap.in præfato. §. si quis moriens,vbi rectè intuenti est ibi textus formalis de casu præfato:& idem in propriis terminis consuledo tenet Alex.de Imo.in consi.xiiij.incip. ponderatis, &c.in iij.vol.& ibi concludit, quòd si testi inimico non creditur,& si statim quòd dicet se vulneratum ab aliquo,adparet quòd est illi inimicus:ergo ei credē dum non est,cùm testi odioso non credatur,etiā si fuerit in mortis articulo:& teneat corpus Christi in manu:cùm non omnis qui moritur est sanctus Ioan.euangelista:vt dixit Bal.in tit.de pace Constantiæ:in vers. vasalli nostri & præfatam opinionem tenet etiā Lud. Rom.in d.§.si quis moriēs.Gand.in tract.maleficiorū, in rubr.an pax facta de vulnere.in verb.qui iudex ad probationē.in versi.sed pone,quòd quidā vulneratus. Ang.& August.in tract.malefic.in verb.qui iudex ad probationē suæ inquisitionis.Alex.in cōs.xliij.ij.col. Ias.in l.de die.in prin.ff.qui satisd.cogan.& in l.j.ff. de eo,per quē factum erit.& idem cōsulendo reperio nouissimè tenuisse domi.Stephanum Bertrā.in consiliis suis.& Par.de put.in suo tractatu syndicatus, in versic.

tortura

Universidad de Deusto
Biblioteca

tortura.lo vltimo in c.officialis.iij.colum.& ibi sub-
4 dit. † quòd concurrentibus aliis non videtur dubiũ,
quòd in casu præsenti cessat,cùm nihil aliud concur-
rat,nisi nuda assertio vulnerati.Et ad præmissorũ con
firmationem dixit Bal.in l.si instituta,§.j.ff.de inoffi.
testa.quòd confessio vel exculpatio vulnerati asseren-
tis,quòd talis fuit,qui vulnerauit,non prodest,nec no
5 cet inculpato vel exculpato. † quod procedit etiam,si
dicta assertio fuisset facta in mortis articulo, vt dixit
Ang.in l.rationes.C.de probationibus. cùm quando-
que moriens mentiatur:vt dixit Bald.in c.literas.de
præsumptio.& eandem opinionem sequutus est con-
sulendo idem Marsilius,non recordatus de contraria
eius opinione præmissa,vt suprà in consi.xx.in iij.col.
j.vol. Circa aliud homicidium in personam Seba-
stiani,vt ponitur,perpetratum in Bua Catalanorum,
in quo cum ense euaginato eundem Cæsarellum ibi-
dem interfuisse testantur vnà cum Capitaneo Paciul-
lo Santillus de Panicteria & Alphonsus,qui ambo se
armatos insequutos fuisse cum prædictis eundem Se-
bastianum deposuerunt,sed quòd ipsi illum non vul-
nerauerunt:& sic seipsosmet socios & participes cri-
minis faciunt & tamen adparet homicidium ipsum
in rixa commissum.& sic nõsumus in casibus,in qui-
bus possit,aut debeat stari dicto sociorum:prout enu-
merantur per glo.in l.fi.C.de accusationib. & plenè
per doct.in c.j.de confessis.inter quos non enumera-
tur homicidiũ.& ideò quando socij criminis sunt de
per se soli,& nihil aliud adparet concurrere de crimi-
6 ne ipso contra † inquisitum,nõ facient indicium con
tra socium.ita magistraliter Saly.in d.l.fi.in fi. de ac-
cusation.Ioan.de Imo.in d.c.j.de confess.Gandi,in suo
tract.malefic.sub rubric.de quæstio.& tormentis.iiij.
col.versic.sed quid si persona.Guido de suza.in suo tra
ctatu de tormentis.versic.sed quid de quæstione oc-
currenti.& sequitur Marsilius consi.lxxiiij.ij.col. &
tantò magis cùm nulla adpareat probata aliqua ma-
la fama contra eundem Cæsarellum:& ideò satis pul-
chrè magistraliter voluit Andræas de Isern.in consti-
7 tutione regni,si damna clandestina.iniij.col. † quòd
dum socius criminis deponit nominando alium in
socium, iudex debet inquirere, & se informare de
conditione & fama prædicti socij nominati: & si re-
pererit ipsum esse bonæ famæ,talis nominatio non o-
perabitur quicquam, etiam si plures essent confiten-
tes de nominato.nam eo casu iudex non debet moueri
ex sola confessione, sed debent concurrere præsump-
tiones, suspiciones & argumenta. Accedit insuper,
quòd prædicti testes vltrà quòd sunt socij, & partici-
pes eiusdem criminis,vt ipsimet se faciunt,sunt etiam
criminosi & infames ex alijs delictis, pro quibus diu
aliàs steterũt carcerati.vt plenè probatum est, & San-
tillus de Panicteria in specie, vnus ex prædictis testi-
bus propter eius crimina & scelera, fuit annis proxi-
mè decursis furcis suspensus, & iudicialiter condem-
natus per magnam curiam vicariæ. vnde succedit
quòd licet socius criminis in casibus exceptuatis pro-
8 bet contra socium, † attamen id vendicat sibi locum
in socio criminis,aliàs non infami ex alijs delictis:per
id, quod in simili dixit Angel. in l.qui in iudicio.ff. de
accusationibus.vbi dixit,quòd stante statuto, quòd de
damno dato stari debeat iuramento damnum passi:
quod tamen si damnũ passus erat infamis, eo casu eius
iuramento stari non debet. & ita dicit Ang. se in facti
contingentia pluries cõsuluisse,dum sibi casus occur-
risset.& sic per hãc doctrinam Ang.reperio in proprijs
terminis consuluisse Marsilium in suo consi.lxxiiij. in
iij.col.j.vo.quòd licet aliàs debeat stari socio criminis
in aliquo casu ex iuris dispositione, id intelligendum
est de socio criminis aliàs non infami ex alio delicto,
per prædictam doctrinã Ang.in d.l.qui in iudicio. quã
reperi similiter relatam per Antonium Corsetum in
singula.suis,in versic.integer. Ad corroborationẽ cu-
ius rationabilis opinionis adduco vltra Marsilium,
quòd stante statuto, vt libris mercatorum plena fides
adhiberi debeat proscribente, id locum habere intel-
ligendum est,dummodo mercator ille, de cuius libro
agitur,non esset aliàs infamis vel suspectę vitæ ita con-
cludit Bald.in l.cunctos populos.C.de summa trin.&
fide catho.in repetitione.in xv.colũ.versi.v.exẽplum.
idem Bald.in l.Cassius.vlti.col.ff.de senatoribus.versi.
vltimò quæritur,si libro mercatoris.Ias.in repet.l.ad-
monendi.charta cxvij.ff.de iureiuran.Vnde cùm præ-
dictus Sãtillus vnus ex testibus ob eius demerita in di-
uersis generibus musicorum fuisset ad mortẽ condem-
natus & furcis suspensus,quis enim eundem plusquam
infamen & pariter eundem Ioannem Alphõsum eius
contestem non habuerit, vt acta & processus notorij
in eadem magna curia vicariæ cantant. Ex quibus in-
fertur,quòd cùm testes ipsi pluribus criminibus attin
cti sint ac conuicti,& plures exceptiones ac defectus
patiantur,vltra quod fateantur se participes & socios
in eodem crimine,de quo contra prædictum Cæsarel
lum deposuerunt,dico quòd etiam si essent recepti in
subsidium,vt quia veritas aliter haberi non posset, at-
tamen non probarent. Ita consuluit † Andræas Barba- 9
tia in suo cõs.lxv.sapiẽter &c.in iiij.col.iiij.vol. Idem
tenuit Socinus.incip.visa &c.nu.cxviij.in antepenult.
col.versic.postremò.& ibi subdit.quòd sicut plura ad-
minicula ampliant probationem,iuxta ea,quę haben-
tur in l.admonẽdi.ff.de iurerur. ita plures defectus an-
nihilant & destruunt eam: quia contrariorum eadem
est disciplina.Et quod operatur propositũ in proposi-
to,id operatur & oppositum in oppósito.l.fi vt propo
nis. C.de nup. Et idem consulendo tenet Marsilius in
consi.cij.nu.xij.penult.col.Prętereà,& prędicti testes,
etiã cæteri examinati super insultu & vulnere, vt præ-
tenditur,illato in personam Nicolai fustaioli per eun-
dem Cæsarellum,vltra ꝙ probatum fuit,illud proces-
sisse ad necessariam defensionem ipsius Cæsarelli,fue-
runt & insuper optimè repulsati, tanquam crimino-
si & infames, ac lusores & blasphematores Dei, & san-
ctorum:quibus enim iura non deferunt, vt probatio-
nem inducant:vt dixit cõsulendo Alexan. in cõsi.clij.
col.iiij. incip. viso processu.in v. vol. & idem reperio
consuluisse Philippum Decium in cõsi. cxliij.incip.in
causa matrimoniali.ix.colum.& idem tenuit Lanfran-
cus de oriano,in repetitione capituli:quoniam cõtra.
in versic. testium. xlj.col.extrà de probatio. Et ad id
† quod super hoc pro parte regij fisci dicitur, quòd li- 10
cet huiusmodi testes non sufficerent ad condemnatio-
nem,sufficerent tamen ad torturã:vt dixit plenè Bald.
in l.cunctos populos.C. de summa trin.& fide cathol.
Bal.in l.j.§.quæstio.ff.de quæstionib.Alber.de male.in
suo tractatu de testib.Lud.Rom.in suo cons.ccccl.in-
cip.quędam mulier.& Moderniores Senẽses,in tracta-
tu de indicijs & torturis.iij.col.attamen ego dico præ-
missa procedere,quãdo † tales testes infames,seu aliter 11
repul

repulsati deposuissent contra aliquem cum tortura:
quia aliter absque tortura admittendi non erunt,nec
probant,per textum in cap.si testes.versic. si autem ea
rei conditio.iiij.quæstion.iij.& in l.ob carmen.§.si ea
rei conditio. ff.de testibus. Ita dixit Florent. in l.iij.in
princip.ff.de testib.& in dicta l.ob carmen.ff. eod. tit.
idem tenuit glo.& post eam Innoc.in cap. cùm. p.ex-
trà de accusi.Rapha.Fulg.in consil.clxxiij.j.col.incip.
in causa inquisitionis.Alex.de Imol.in consi.xj.incip.
circa primum.nu.3.versic.quinimo.j.volum.& plenè
Marsil.in consilio cix.j.volum.in antepenúl. colum.
nume.14.& ideò dixit pulchrè Alber. de male.in suo
pulchro tracta.de testib.colum.xxv.quòd id,quod di-
citur, quòd testes infames admittuntur in criminali-
bus in subsidium,debet intelligi, cum grano sális, vi-
delicet,si cum tormentis id deposuerint. Et idem vo-
luit Salyc.in dicta l.cunctos populos.& idem consu-
luit Marsil.in suo consil.lxxviij.incip. salus omnium.
iij.colum.ij.volum. Ex quibus omnibus & eorum sin-
gulis concludo prædictum Cæsarellum tandiu,& ne-
scio quomodo detentum,à carceribus liberandum. 1

Et ita exequutum fuit.

Thomas Grammaticus V.I.D.

SVMMARIVM.

1 *Consanguinei & amici citantur in actibus præiudicia-*
libus, dum iudex vult procedere contra inquisitum ab-
sentem.
2 *Citatus eo tunc quòd quis est,potest comparere,& dice-*
re, seu contradicere, seu allegare quæ sibi incumbunt,
etiam quòd aliàs esset inhabilis ad comparendum.
3 *Nuntius si simpliciter refert se domi citasse, talis citatio*
non tenet, sed debet dicere se citasse domi solitæ habita-
tionis.
4 *Nuntius dum refert citasse quem domi, quoniã ipsum*
non reperit de persona, debet dicere in relatione cui de
domo intimauit citationem, aliàs non valet intimatio.
5 *Nuntius debet citare in domo solitæ habitationis, vbi*
quis moratur cum vxore & familia, & debet exigere
iuramentum à familiaribus vt quamprimum pote-
runt notificent citationem citato absenti.
6 *Nuntius debet referre perquisiuisse citandum, & non*
reperisse personaliter, & ideo domi citasse, alias si omit-
titur talis perquisitio, redditur citatio nulla.
7 *Qualitas dum requiritur in aliquo actu, necesse est ante*
omnia de ea constare.
8 *Citatio si redditur nulla, pariter & contumacia ex ea*
proueniens.
Citationis defectus, est defectus iuris naturalis. ibid.
9 *Actus iudiciales nulli, nullum producunt effectum.*
10 *Nuntij relatio est de forma substantialis citationis.*
11 *Nuntij relatio debet esse certa & clara.*
12 *Nuntij relatio debet fieri iudici vel actuario, & nu-*
mero 13.
14 *Nuntij relatio debet esse scripta per actuarium causæ.*
15 *Annus contumaciæ ad hoc vt bona perdantur per in-*
quisitum, elapso anno ad hoc vt possit procedi ad fi.riu-
dicationem, intelligitur incipere à die annotationis bo-
norum, & non à die prolatæ contumaciæ. & nu.16.
17 *Forindicatio ad hoc vt fieri possit, requiritur quòd ban-*
num fuerit publicatum per loca publica ciuitatis, nec
sufficit publicatum fuisse voce præconia in curia.
18 *Stylus contrarius, seu consuetudo contraria constitutio-*
ni, non potest induci seu allegari. & nu.19.
20 *Stylus & obseruantia ad hoc vt seruentur, requiritur*
confirmatio authoritate principis, mediante sua consti-
tutione, seu ordinatione.
Iudex quid debeat facere antequam procedat contra
contumacem, & ipsum ab omnibus exceptionibus & iu-
ribus excludat. ibid.
21 *Defectus in syllaba solemnitatum quæ requiruntur, vi-*
tiat in totum.
22 *Et ficta confessione per contumaciam nullam propter*
inordinatum processum, non potest sequi aliqua sen-
tentia.
23 *Iudex dum vult condemnare absentem, debet conside-*
rare an absentia processerit ex metu vel ex conscientia
delicti, vel si accusator causam fugę dedisset.
24 *Si ex forma statuti nemo in criminalibus debet admitti*
ad aliquas exceptiones, nisi personaliter compareat; ta-
men si est citatus clericus, potest implorari officium iu-
dicis vt capiatur informatio qualiter inquisitus est cle-
ricus, vel quòd occisus ab eo erat bannitus, & sic poterat
impunè occidi.
Si ex forma statuti quis non admittitur ad excipien-
dum nisi satisfaciat, potest tamen implorare officium iu-
dicis, cum officium & exceptio differant realiter & es-
sentialiter. ibid.
25 *Statuto dicitur quòd in causa criminali non admitta-*
tur procurator ad aliquam exceptionem seu declinato-
riam opponendam, sed debeat principalis personaliter
comparere, poterit tamen procurator comparere im-
plorando officium iudicis. & nu. 26.
27 *Princeps laicus & iudex non possunt imponere legem*
personis ecclesiasticis, quia non sunt, nec esse possunt de
eorum iurisdictione.
28 *Statutum laicorum in fauorem ecclesiæ non valet.*
29 *Index laicus etiam de consensu episcopi non habet iuris-*
dictionem in clericum, nec etiam de consensu Papæ.
30 *Imperator non potest facere quòd clericus committens*
crimen læsæ maiestatis, puniatur per iudicem laicum,
tamen conuentum fuit inter regem regni & papam,
seu Romanam ecclesiam in inuestitura, quòd Rex nul-
lam habeat iurisdictionem in clericum, nisi ratione
feudi. & nu. 31.
32 *Clerici & eorum bona sunt exempta à legibus impe-*
rialibus, nec earum legem pœnalem recipere tenentur,
& numero 33.
34 *Clericus citatus per iudicem secularem, si non declinat*
forum, debet puniri extraordinariè tanquam transgres-
sor canonis.
35 *Clericus citatus per iudicem laicum non tenetur com-*
parere, nec contumax reputari potest. & nu. 36.
37 *Clerici comparitio coram iudice seculari non est licita,*
nec possibilis prorogatio.
38 *Citatus si non est de iurisdictione citantis, non tenetur*
comparere.
Processus iudicis secularis contra clericum non tenet,
ibidem.
39 *Reus licet non possit proponere defensiones suas nisi*
personaliter compareat, tamen non ex hoc videtur pro-
hibitum, quòd pro eius parte opponi possit de incompe-
tentia iudicis.
40 *Exceptio quòd quis sit exemptus à iurisdictione citan-*
tis, potest opponi per quamlibet etiam infamem, maxi-
mè quando talis exceptio est notoria, vt quia ex actis
adparet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

41 *Notorium est illud quod ex actis adparet.& nu.42.*
43 *Statutum reiiciens exceptionem nullitatis, non reiicit eam quæ ex actis apparet.*
44 *Clericus citatus per laicum non tenetur comparere, etiam ad allegandum priuilegium clericatus.*
45 *Exceptio incompetentiæ iudicis potest opponi per procuratorem.& nu. 46.*
47 *Exceptio nullitatis ex incompetentia iudicis, si de ea in promptu apparet, impedit executionem sententiæ. Nullitas ex incompetentia iudicis, est maior quæ possit esse in mundo. ibidem.*
48 *Exceptio nullitatis licet non admittatur contra tres sententias conformes, tamen admittitur quando est ex incompetentia iudicis.*
49 *Defensio quæ constat ex actis, potest allegari per quemlibet, etiam inhabilem, vt minorem & mulierem.*
50 *Qualitas quæ requiritur in aliquo facto ex dispositione legis vel statuti, non sufficit probari factum, nisi probetur etiam qualitas.& nu.51.& 52.*
53 *Qualitas quæ fundat & priuat iurisdictionem, debet ante omnia constare.*
54 *Iudex debet esse certus, & non dubitare de sua iurisdictione.*
55 *Lex siue statutum dicens: bannimus omnes assassinos seu latrones, habet locũ in illis qui sunt culpati per sententiam vel confessionem in iudicio factam, vel euidentiam facti, seu legitimis probationibus conuicti.*
56 *Iudex antequam procedatur contra contumacem, debet aduertere, quòd si in eo sit aliqua qualitas delictum aggrauans, quòd de illa qualitate vere constet. Inquisitus vt possit foriudicari, requiritur quòd fuerit citatus per iudicem habentem iurisdictionem in eum, tempore quo ipsum citauit. ibid.*
57 *Lex faciens mentionem de aliquo actu faciendo per aliquem, intelligitur, dummodo ille fuerit habilis eo tempore, & non ex post facto.& nu.58.*
59 *Assassinus quis dicatur.*
60 *Mandatorem homicidij seu assassinij, licet nõ requiratur pronuntiari incurrisse pœnas, de quibus in capit. pro humani. de homicid. in vj. tamen requiritur quòd declaretur ipsum mandatorem ita mandasse, & illud esse probatum. & nu.66.*
61 *Socius criminis, licet in aliquibus casibus probet contra socium malæ famæ, tamen intelligitur in socio criminis, alias non infami ex aliis delictis. Statuto extante, vt libro mercatoris plena fides adhibeatur proscribenti, intelligitur dummodo ille mercator sit bonæ famæ. ibid.*
62 *Socius criminis in casu quo posset recipi in subsidium, quia aliter veritas haberi non potest, tamen quando esset criminosus, non admitteretur.*
63 *Iudex, etiam nemine petente, debet se informare de conditione inquisiti, quando nominatur per socium criminis, & si reperit ipsum esse bonæ famæ, talis nominatio non operatur aliquid contra ipsum.*
64 *Testis examinatus parte non citata, nullum facit indicium.*
65 *Talis quis non potest dici nisi fuerit per prius pronuntiatus pro tali.*
66 *Banniti bannitionis pœnam patiantur si fuerint legitimis probationibus conuicti.*
67 *Argumenta quæ dicantur.& nu.68.*
69 *Iudex debebat inquirere de innocentia inquisiti, etiam absentis. & numero 70.& 71.*
72 *Procurator & informator de defensionibus absentis potest interuenire in causa criminali.*
73 *Exculpatio licet non prosit exculpanti, prodest tamen exculpato.*
74 *Constitutus in mortis articulo non præsumitur mentiri. & numero 75.*
76 *Exceptio declinatoria, quæ apparet notoriè ex actis, potest opponi per procuratorem, etiam in causa criminali.*

CONSILIVM LXXI.

IN comprehẽsibilis Dei suffragio repetito, Amen. In causa magnifici & venerabilis clerici Pyrrhi Loysij citati ad allegãdum causam, quare ad sententiam forindicationis contra ipsum procedi non debeat, ex causa cõtumaciæ, super inquisitione formata per magnam curiam vicariæ de homicidio & assassinio, ipso in contumaciam persistente per anni circulum. Citatisque igitur ipso Pyrrho Loysio in domo ac etiam eius coniunctis † & amicis, prout de iure requiritur 1
in actis præiudicialibus, dum proceditur cõtra absentem, vt dicit glo. in clemen. prima. de iudic. & in cap. fin. vbi etiam Innoc. extrà, de eo qui mi. in poss. cau. rei seruit. gloss. in capit. causam. extrà, de don. & cont. & ibi Ioan. Andr. Paulus de Leaza. in clemen. causam. de elect. & probatur bene in l. si finita. §. Iulianus. ff. de dam. infect. per dictum Host. in dicto capit. fina. de eo qui mit. in poss. & optimè Innocen. & Panor. in cap. consuluit. de offic. deleg. Sicque comparente magnifico Antonio eius fratre, vno ex citatis, aduersus citationem prædictam sibi & aliis coniunctis intimatam vt suprà, opposuit infrascriptas nullitates, allegando citationem primo loco factam, & successiuè contumaciam eius virtute secutam fuisse & esse nullam, ex pluribus vt infrà. Præmittendo ante omnia, quòd cùm Antonius ipse citatus fuerit ad hoc ad instantiam regij fisci, habet legitimam personam comparendi & contradicendi aduersus citationem prædictam, cum eo ipso quòd quis fuit citatus seu intimatus, † sibi competit comparere & contradicere quæ 2
incumbunt, etiam quòd aliàs esset inhabilis. doctrina est pulchra Angel. in l. filiusfamilias. §. ad defendendum. ff. de procura. & clarius & melius in l. si suspecta. versic. quando vocatur. ff. de inoffic. testamen. & Bal. in l. secunda. circa fin. C. de pact. post Innoc. in capit. cùm inter possessorem. extrà, de excep. sequitur Mari. Sozi. in cap. quoniam frequenter. §. quod si super. extrà vt lite non contesta. sicque allegantur per ipsum fratrẽ infrascriptæ nullitates. Et primò in calce ipsius citationis, nuntius citans, † retulit ipsum domi citas- 3
se, nec dixit domi solitæ habitationis: prout requiritur ex doctrina Bartoli in l. quarta. §. prætor ait. ff. de damna. infect. & est constitut. regni citationis literæ. & ibi Andræas de Isernia. Lucius de Pen. in l. prima. C. de curio. & statio. libro xij. Et maximè in casu præsenti in quo nuntius ipse minimè expressit nomẽ alicuius de domo, cui citationem ipsam notificauerit, prout in alia præcedenti citatione obseruauit, dicendo illam intimasse domi eius patris. & idem consueuit semper magna curia ipsa seruare, prout etiam obseruauit in alia citatione super eodem facto emanata cõtra Federicum, † in qua nũtius refert ipsum citasse domi solitæ habitationis. concurrente igitur iuris dispositione

4 sitione, † vt in citatione domi facta, teneatur nuntius referre & nominare cui de domo citationem ipsam notificauerit, vt dicit Antonius de Butr. in capit. fin. extrà, de eo qui mittitur in possess. refert & sequitur Naria. Sozi. in tractatu, citat. articulo xvij. versiculo, circa septimam speciem. subdens ita seruari de consuetudine, prout etiam seruauit ipsa magna cutia in præcedentibus citationibus: & ideo non ab re emanauit notorium decretum Sacri Consilij. vt exprimi debeat nomen illius de domo, cui intimata sit citatio pro absente, alias citatio ipsa non teneat. Item 11
& tertia nullitas, nam ex dispositione constitutionis 5
citationis literæ, † cautum est citationem domi fieri posse, dum haberi non potest copia personæ citandæ: quia tunc debet fieri citatio in domo vbi moram trahit citãdus cum eius familia & vxore, recepto tamen iuramento à familiaribus, vt quam primum poterunt notificabunt citato, prout est de mente Baldi in l. diffamari. C. de inge. manumissis. in versiculo, vocitasse. & ideo dum in citatione continentur verba illa, citet & referat in forma, recipiunt interpretationem, vt nuntius perquirere debeat citandum, personaliter inuenire, & eo non reperto citare in domo solitæ habitationis: ita ad literam Bartolus in l. quarta. §. prætor ait. vbi etiam Alexander. ff. de damno infecto. vbi Alexander subdit, hanc esse communem opinionem. Idem voluerunt Antonius de Butrio. & Abbas 6
in cap. cùm causam. de dolo & cont. † Et ibi subdunt citationem factam non seruata forma circa inquisitionem citandi non tenere. in tantum quòd tunc sufficiet citatio facta domi, si nuntius facta debita perquisitione vt ipsum personaliter citare potuisset, non reperit, de qua perquisitione nuntius ipse relationem facere debet in calce citationis, non reperisse de persona, & ideo domi citasse. Idem sequitur Decius magistraliter locutus in cap. cùm parati. extrà, de appel. subdens, quòd citatio facta domi non tenet, nisi in subsidium. Et ideo pulchrè dixit Paulus de Leaza. in clemen. causam. de elec. quòd omissio talis perquisitionis ad personaliter citandum, vitiat & reddit processum nullum. Idem consuluit Abbas in suo consilio lxxxiiij. secundo volumine. & plene Alexand. in consilio secundo. tertio volum. circa primum. referens ex præmissis annullasse quendã processum. vnde cùm nuntius simpliciter retulerit citasse Pyrrhum Loysium domi, nec apparet seruasse formam præmissæ perquisitionis, ideo huiusmodi citatio, relatio & contumacia inde sequutæ, ruunt, & sunt nullæ, ex quo de præmissa qualitate perquisitionis personalis requirebatur ante omnia apparere, ex quo dum in aliquo 7
actu requiritur aliqua † qualitas, necesse est per prius de qualitate ipsa constare, vt dicit Angelus in l. prima. §. si quis neget. ff. quemadmodum. testa. aper. sequitur Alexand. consilio lxxxij. secunda columna. primo volumine. & sic data nullitate citationis, redditur contumacia nulla, vt dicit Baldus, in l. prima. in fine. ff. si quis ius dic. non obtemp. per l. vir bonus. ff. iudi. sol. 8
& ideo vitiata prima † citatione non tenet processus in contumacia facta. ita Baldus in authentica. si omnes. C. vt se ab hæredibus abst. Afflictus in consti. causas. in quinto not. in fine. defectus enim citationis, est defectus iuris naturalis. clemen. pastoralis. de re iudi. Alexander in l. iustè possidet. ff. de acquiren. possess. & ideo actus † iudiciales nulli, nullum producunt effectum, dixit Baldus in l. prima. C. ne ex delict. defunct. & ideo citatio minus legitimè facta, habetur pro nulla. dixit Baldus in l. properandum. §. & si quidem. C. de iudi. post Innocen. quem ipse allegat in cap. præterea. de dilat. & ad præmissorum corroborationem, † adducitur relationem nuntij esse de forma substantiali citationis, vt dicit Bartolus in l. hæc autem. §. primo. ff. ex quibus caus. in poss. eatur. & melius in l. multum interest. ff. de conditionibus & demonstrationibus. Philippus Franciscus in cap. cùm parati. extrà, de appellationibus. versiculo, circa quartum. & ibi præpositus, & quòd relatio prædicta vt suprà facta sit nulla, apparet, quia relatio † debet esse certa & clara, vt dicit Alexander in dicto consilio secundo. circa primum. tertio volumine. & Sozi. in tractatu citatio. articulo decimotertio. circa fin. numero 4. Quod maximè procedit & quartò, † cùm nõ appareat cui dicta 12
relatio facta sit, si iudici vel actuario causæ, vt dicit Bartolus in l. si finita. §. Iulianus. versiculo. iuxta prædicta quæro. ff. de damno infect. & ibi Ioannes de Imol. subdit opinio. istam Bartoli esse veram, & quòd eam consuetudo approbauit. & ipsam etiam tenet Salic. in l. præcipimus. §. in his. C. de appellation. & ibi Baldus in versiculo. not. text. ibi excipere. Angelus in l. cùm satis. C. de agri. & cens. Felin. & Abbas in capit. quoniam † contrà extrà, de probation. Et minimè ap- 13
paret relationem ipsam fuisse factam iudici prout requiritur. Angelus in dicto §. Iulianus. & constit. citationis literæ. ibi dum dicitur rescribi. Item ruit, & quintò, ex alio, cùm non appareat relatio ipsa scripta per actuarium causæ, † nec apparet per quem scripta 14
fuerit, vt dicunt Salic. & Baldus in l. dies festos. C. de fer. & sequitur Alexander in l. prima. §. nuntiatio. ff. de no. oper. nun. & Angelus ante eum in dicto §. Iuliaaus. & Guid. papæ in suo consilio xxxvi. in fin. versic. tertiò quæro. vbi subdit, quòd relatio nũtij debet scribi per notarium in actis causæ, cum sit de processu & actis. Idem consuluit Abbas in consilio cxij. & ita seruat ipsa magna curia, prout in eademet causa se seruasse apparet in relatione nuntij facta in calce citationis factæ contra Federicum prætensum socium criminis, dum in relatione ipsa dicitur, quòd nuntius retulit mihi Clementi copulæ actuario causæ se citasse prædictum Federicum in domo. Circa sextam, fuit inquisitus ipse condemnatus ad tertiam partem bonorum suorum, & declaratum omnia eius bona tam mobilia, quàm stabilia ad opus Regij fisci vsq; ad anni circulum esse annotanda & describenda: & tamen nulla fuit facta annotatio seu descriptio, ad hoc, vt potuisset ad foriudicationẽ procedi: ex quo vt posit quis foriudicari, dum per annum † in contumaciam perseuerauit, annus ipse numerari debet, vt incipiat à die an- 15
notationis bonorum ipsius contumacis, vt dicit constitutio regni, grandis vtilitas. sub rubrica, de pœna contuma. in caus. crimin. in versiculo, annotationis. vbi plenè Afflictus in sexto not. declarat, & meminit dictam cõstitutionem dicere, quòd annus ad purgandum contumaciam datus citato contumaci, incipit currere à die factæ annotationis bonorum, & non à die quo declaratur contumax, & quòd requiritur, quòd dicta annotatio peruenerit ad sui notitiam, ex quo præsumitur peruenisse eo ipso quòd fuit citatus

Universidad de Deusto
Biblioteca

personaliter, vel in domo, iuxta constitut. citationis
literæ, & ita etiam firmat ibi glossa, super dicto ver
culo, annotationis. & plus subdit Afflictus, in tantum
16 hoc procedere, quòd † si bannitus non haberet bona,
tamen curia debet scribi facere in actis, quòd non fue-
runt reperta bona, & sic non potuit fieri annotatio:
& sic si veniet in faciem, seu fortiam curiæ, punietur
in corpore, vt in l. secunda. ff. de pœn. ita concludit
Afflictus in dicta constitut. grandis. quinta columna,
versiculo. sed quid si iste. Septima, quòd post contu-
17 maciam † contractam & bannum & effectum vt quis
possit foriudicari, requiritur bannum ipsum publi-
cari per loca publica ciuitatis: vt tenet in specie An-
dræas de Isernia. in constitutio. regni. pœnam eorum.
vbi dicit, quòd ad hunc effectum non sufficit publica-
tio banni in curia voce præconia, sed debet publicari
per loca publica ciuitatis: & ita apparet pluries fuisse
obseruatum per ipsam magnam curiam annis elapsis,
dum per sedilia ciuitatis & alia loca publica, contu-
maces publicari faciebat, & forbanniebat, & demum
ob supinam ignorantiam, imò craſſam fisci patroni
id non procurantis, à tanto bono opere dicta magna
curia destitit. Nec posset fiscus aut querulator se tueri,
quòd interdum in magna curia ipsa non apparent ali-
qua ex præmissis fuisse seruata, cùm attendi non de-
beat quid interdum seruatum fuerit in præteritum,
sed quid seruari debeat, vt dicit pulchrè Abbas in ca-
pit. causam. extrà, de electionib. vbi subdit hoc facere
contra fundantes se in obseruantia, seu super obser-
uantia. Et si in aliquo casu id ita fuisset vt prætendi-
tur, potuisset procedere, quia oppositum seu contra-
dictum non fuit, & nihilominus allegare inconue-
18 niens non est soluere: maximè cùm aduersus † regni
constit. & Andræas de Isernia. Euangelistam in regno,
allegari seu induci non potest abusus seu consuetudo,
aut obseruantia in contrarium ipsis cõstitutionibus,
per tex. glo. & Andræas in proœmi. ipsarum constitu.
§. cùm igitur. in versiculo, consuetudinibus. & ibi glo.
idem firmat. Andræas in constitut. in locis demanij.
& etiam in prælud. feud. in sexta quæstione. in fin. &
in ambobus locis expressè subdit, quòd consuetudo
contraria constitutionibus regni, non tenet, nec ser-
19 uari debet. & maximè cum huiusmodi stylus † esset
contra ius: & sic tanto magis seruari non debet, cum
non teneat, vt pulchrè dicit Alex. in consilio xxxvj.
20 secundo volumine. Item ad hoc vt stylus † siue obser-
uantia aliqua sit seruandus, requiritur quòd sit confir-
matus authoritate superioris, mediãte sua aliqua con-
stitutione seu confirmatione, vt inquit Albericus de
Rosa. in dictionario suo. in versiculo. curia: vbi sub-
dit non esse necesse allegare quòd ita seruet curia Ro-
mana, & ita seruandum sit, nisi de hoc appareat per
modum declarationis & constitutionis procedere.
idem refert & sequitur Iason satis magnificiendo hoc
dictum, in l. prima. C. de sum. Trinit. & fide catholica.
Felin. in cap. secundo. de rescriptis. in versiculo. stylus.
& in cap. Rodulfus, eodem titulo. & ideo dixit Baldus
in l. fin. C. quæ sit longa consuetudo. quòd practica
alicuius curiæ confirmata authoritate episcopi, aut
alterius superioris dicitur stylus seu ritus. allegat idem
tenere Cyn. in dicta l. secunda. eodem titulo. Et ideo
satis pulchrè & prudenter loquutus excellens Doctor
Gulielmus Benedictus in sua solenni repet. cap. Ray-
nutius. de testam. in versicul. mortuo itaque testatore.
numero 160. in terminis propriis quasi prophetando
casum hunc, inquit formaliter, quòd antequam iudex
contra contumacem ad sententiã procedat, & ipsum
conuictum & cõfessum de crimine habeat, & ab om-
nibus exceptionibus ipsum excluſum declaret, super
omnia aduertere debeat vt recte & bene fuerit ordo
edictorum, & sic citationum seruatus & debite exe-
quutus, per l. quartam. §. prætor ait. & ibi Bartol. ff. de
damn. infec. & in l. ad peremptorium. cum sequente, de
iudic. aliàs sequi non posset condemnatio, cùm nihil
sit immutandum ex solennibus, & si deficiatur † in syl-
laba, censetur defectum in tota causa, cum ea quę sunt
de forma, mutari aut diminui non possint. Ex quo ex
ficta † & interpretata confessione ex contumacia sur-
gente per inordinatum processum, nulla potest sequi
sententia, & si ferretur esset nulla, secundum Baldum,
singulariter in addition. Speculator in titu. de accus.
§. & not. quòd action. & not. quòd ibi libellus. & facit
quòd ipse dicit in l. errorum. in fine. C. de iur. & fact.
igno. Ita magistraliter monendo iudices in casu præ-
misso, & propriè ac si esset regnicola, dicit Gulielm.
prædictus. & ibi plus subdit, quòd si reus citatus non
comparet, debet iudex † considerare si illa eius absen-
23 tia fuerit voluntaria & metu pœnæ delicti se absen-
tauerit, vel si ex alia causa recesserit, quia tunc non
debet censeri contumax ex absentia iusta & excusa-
bili, vt si accusator causam fugæ dedisset, vt pulchrè
consuluit Petrus de Anca. in consilio cccclx. probata
tãta sæuitia. & ibi loquitur de viro, cuius sæuitia vxor
aufugit, & demum ipsam de furto & adulterio & aliis
accusauit. Idque sequutus querulator puer malè præ-
cinctus & pessimè consiliatus, querelam principali-
ter aduersus propriam matrem de adulterio cum in-
cestu exposuit, & successiuè de homicidio cum assas-
sinio in personam eius patris, vt matrem ipsam dote
propria ac iuribus dotalibus priuaret, prout in specie
de priuatione prædicta litem mouit in sacro regio
Consilio, & pertinaciter prosequitur coram domino
Ioan. Martiali causæ commissario: & pariter querè-
lam de prætenso homicidio exposuit in eadem ma-
gna curia contra ipsum nobilem Pyrrhum Loysium,
necnon contra nobilem Marcum eius patruum, ma-
tris eiusdem fratrem: & ipsos ambos in vna eadem q;
citatione citari recepturos copiam capitulorum su-
per homicidio præfato obtinuit. Quibus citatis dum
comparuisset Marcus ipse, fuit carceratus: quo audi-
to per ipsum Pyrrhum Loysium cogitauit minimè se
committere periculo, id est, discretioni iudicum ma-
gnæ curiæ, habentium amplum & liberum arbitrium
procedendi ad carcerem & ad torturam, non datis
defensionibus, ob quod querulator nouissimè nouam
querelam cõtra eundem Pyrrhum Loysium, de adul-
terio cum incestu inculcauit, ac etiam de assassinio,
vt eundem timidiorem redderet, vnde sumus in simili
casu consilij Petri de Anchara. qui concludit in prę-
alleg. consilio cccclx. quòd talis sententia lata in con-
tumaciam præfatę vxoris, fuit nulla, cum eius absen-
tia seu fuga per metum processerit: & sic in proposito
nostro ex causa carcerationis prædicti Marci detenti
iam per bimestre & plus, & demum excarcerati ob
eius innocentiam, & ex eisdemmet actis quibus car-
ceratus fuerat absque aliis defensionibus. Si Pyrrhus
Loysi

Loysius ipse expectare debebat, ipse quoque carcera-
ri vel accedere ad Cæsarem, prout eius excusator in
petitione absentiæ allegauit, & minimè auditus fuit,
ob quod nulliter processum fuit per dictam magnam
curiam, reiecta petitione absentiæ, & eundem con-
tumacé reputando: ob quod resultare adparet octaua
nullitas, & validissima. Nona: Allegantur acta noto-
ria, fabricata in eadem magna curia & ibidem exi-
stentia, & iam decisa, & quæ ad maioris cautelæ suf-
fragium reproducuntur, implorato insuper officio
iudicis, vt ex documentis & actis in ea decisis & cum
notorio eius decreto, & recusatum fuit, acta ipsa re-
producta recipere, sicque velit magna curia ipsa se
informare de bullis clericatus & beneficij ipsius Pyr-
rhi Loysij, & de decreto remissionis ipsius, aliàs lato
per eandem magnam curiam ad iudicem ecclesiasti-
cum Neapolitanum, ad quem fuit pro alia causa re-
missus per omnes quatuor iudices, etiam cum inter-
uentu fisci patroni, quæ acta originalia, & decretum,
conseruantur in bancha egregij Massentij de Caro
scribæ fiscalis tunc actuarij illius causæ. Ex quibus, &
decima nullitate præmissa, declarari debet citationes
prædictas & contumacias subsecutas ex eis esse nul-
las, nulliúsque roboris & momenti, vt infrà plenius
demonstrabitur. Et licet acta notoria existentia in
curia possint per quemlibet etiam inhabilem allega-
ri, vt infrà plenè in iure demonstrabitur, fuit tandem
officium magnæ curiæ imploratum, prout nos docet
Angelus in l. planè. ff. de petit. hæred. & ideo si ex for-
24 ma † statuti in criminalibus nemo debet admitti ad
aliquas exceptiones proponendas, nisi personaliter
compareat, quòd tamen si ille qui citatur est clericus,
poterit implorare officium iudicis, vt iudex ipse ca-
piat informationem quòd ipse inquisitus est clericus,
vel quòd occisus ab eo erat bannitus, & sic impunè
occidi poterat. Idem reperio tenuisse Angelummet.
in l. filiusfamilias. §. veterani. ibi, aliud est. ff. de procu-
rator. & Baldus in l. tertia, versiculo. sed quæro tunc.
C. de accusationibus. Ita etiam singulariter voluit Ia-
son in l. vbi pactum. C. de transactionibus. & in l. pri-
ma. ff. de iurisdictio. omnium iudicum. & plus subdit
Angelus in dicta l. planè. quòd ipse fuit vsus dicta pra-
ctica infinitis vicibus, & allegat alios quãplures idem
tenentes, & maximè, quia ille qui ex forma statuti
non admittitur ad excipiendum, nisi satisfecit. quòd
tamen potest implorare officium iudicis, cùm offi-
cium & exceptio differant realiter & essentialiter. &
ideo voluerunt Speculator & Ioannes Andræas, post
eum in titulo. de instrumen. edit. §. fina. versiculo. sed
25 quid si debitor, quòd stante statuto † vt in causa capi-
tali nõ admittatur procurator ad aliquam exceptio-
nem, seu declinatoriam opponendum, sed debeat
principalis personaliter comparere, quòd tamen si
procurator compareat implorando officium iudicis,
proculdubio admitti debet. Idem tenuit Alberic. de
Rosa, post Iacob. But. in l. fin. ff. de pet. hæredit. Idem
in omnibus punctualiter reperio tenere Marsil. qui
multa ex prædictis allegat in repetitione. l. vnicæ. de
26 rap. virg. & sic ex suprà relatis liquet, quòd † prohibi-
ta exceptione seu appellatione non impeditur im-
plorari officium iudicis, vt se informare debeat de
tali exceptione. & ideo aduocatus debet esse cautus
in hoc, secundum Angelum. Fulg. Moder. in l. nam &
postea. §. si damnetur. in fine. ff. de iureiurando. Idem
tenet Angelus. in l. fina. ff. de petitio. hæred. vbi subdit
hoc esse menti tenendum, & quòd nunquam exeat
de memoria. Nec suffragaretur fisco, aut querulatori
ritus magnæ curiæ vicariæ, quo cauetur, vt clericus
citatus teneatur personaliter comparere ad allegan-
dum priuilegium clericatus, & curia ipsa cognoscit
de clericatu allegato: nam non ex hoc non audet ri-
tus ipse procedere, & non dicit, quòd si clericus non
cõpareat, possit magna curia procedere contra ipsum
citatum ad vlteriora, & contumacem reputare, cum
id minimè facere potuisset, ex quo nec iudex laicus,
† nec princeps potest imponere legem personis ec- 27
clesiasticis. cùm non sint, nec esse possint de iurisdi-
ctione laici, nec potest aliquid eis imponi contra li-
bertatem ecclesiæ, vt dicit Panor. in capitulo, graue.
de senten. excommunicatio. & in capit. nouit. & in
capit. quæ in ecclesiarum. de constitut. maximè, quia
iurisdictio non potest exerceri in non subditum. cap.
per venerabilem. extra qui filij sint legitimi. & firmat
Felyn. in dicto capitulo, quæ in ecclesiarum. versiculo,
tertia declaratio. glossa in capitulo, dudum. de rebus
eccles. non alie. in sexto. & ideo non valet statutum
† laicorum etiam in fauorem ecclesiæ: quia Cano- 28
nistæ non concedunt vt laici imponãt falcem in mes-
sem eorum, vt not. in capitulo, ecclesia sanctæ Mariæ.
de constitution. & tradit Archid. in capitulo primo.
decima dinstin. & ideo text. in capitulo decimę. xcvj.
distin. inquit clericum non posse supponi diffinitio-
nibus laicorum, vt latè scribit Hostien. in summa, de
iudic. §. quæ sit materia. & ibi concludit, quòd etiam
de consensu † episcopi non posset iudex laicus habere 29
iurisdictionem in clericum, vt in capitulo. decerni-
mus. & in capitulo, quanto. de iudicibus. imo & plus
etiam papa minimè id facere posset, vt clerici conue-
niantur in curia seculari, & si faceret, minimè posset
eo casu iudex secularis de clericis cognoscere. ita di-
cit Cardin. & Abbas in capitulo, perpendimus. in re-
petitio. de senten. excommunication. refert & sequi-
tur Romanus in sing. suo, in verb. papa. in versiculo,
quæro nunquid. ex quo clerici sunt exempti à legibus
temporalibus. capitulo, cùm ecclesia. extrà. de consti.
secundum Baldum, in capitu. clericus. de pace tenen.
& ideo princeps laicus, imo nec Imperator † nullam 30
habet iurisdictionem in personas ecclesiasticas, nec
potest condere legem, quòd clericus committens cri-
men læsæ maiestatis puniri possit per iudicem secu-
larem, ita Baldus: vbi suprà. & hoc quia l. diuina cau-
tum est: Nolite tangere Christos meos, id est, clericos,
vt nota. in authentica, de non aliena. in princip. idem
firmat Andræas de Isernia, in constitutione regni, in-
cipiente, de personis: sub rubrica: vbi clerici, in ma-
lef. conuen. deben. & alleg. constit. Feder. incipiente,
statuimus. positam sub titulo. C. de episcop. & cleri.
& licet illa non loquatur quando clericus † commi- 31
sit crimen læsæ maiestatis: tamen conuentum fuit in-
ter Regem regni & Romanam ecclesiam in inuesti-
tura, quòd Rex nullam aliquo casu habeat iurisdi-
ctionem in clericos, nisi ratione feudi, & tenet etiam
Abbas, in capitulo: cùm non ab homine. circa prin-
cip. extra de iudi. & ita de cõuentione predicta in par-
ticulari dictat capitulum regni, incipiens, Item sta-
tuimus quòd clerici. sub rubrica, de non trahen. cleri.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad iudicia secularia. nisi pro bonis feudalibus. & hoc dicit dictum capitulum Caroli esse ex conuentione habita inter sanctam Romanam ecclesiam, & dominum patrem nostrum, & est capit. Caroli principis Salerni primogeniti regis. Et facit bene quòd clericus legem pœnalem regis recipere non tenetur, vt dicit Innocentius, in capitulo, auditis. in principio.
32 extrà, de†in integ.restit. & quòd nedum personæ clericorum, verum etiam & eorum bona sunt exempta à legibus Imperialibus. dicit Baldus in authent. licet nulla communitas. C. de sacrosanctis eccles. & nota. in cap.quanquam: de censibus. in sexto. Panor. in cap.
33 ij. extrà, de immunit. eccles. & ideo clerici † leges domini temporalis etiam in eorum fauoré disponentes recipere non tenentur, nisi per ecclesiam Romanam approbatæ reperiantur, vt tradunt Ioannes Andr. & Ioan. Calde. in cap. j. de noui operis nuntiat. Innoc. in cap.nouit. & in dicto capitu. ecclesia sanctæ Mariæ. Alexander in consil. centesimoquinto. in quarto volum. præsertim, quia personæ ecclesiasticæ non iudicantur secundum leges ciuiles, sed secundum Canones, vt nota. in capitulo, quòd clericis. extrà de foro competen. & in capitulo, clerici. de iudi. & facit dictum Euangelij, ibi: secundum legem vestram iudica-
34 te eum. Quinimò & plus. si clericus † citatus per iudicem laicum non declinaret eius forum, puniri debet pœna extraordinaria, quasi sit transgressor canonis, secundum Baldum, in l. prima. in fine. C. de indic. vid. tollen. & subdit procedere, etiam si statutum prohiberet declinare forum sub pœna. ex quo tale statutum non valet. refert & sequitur Bertachinus in suo tractatu de episcopo. in quinta parte quarti libri, in versiculo, quadragesimononò quero. in fine dicti versiculi, in verbo, iuxta præmissa sciendum est. Manifestissima igitur adparet nullitas citationis contumaciæ & processus iudicis laici contra clericum, cum
35 non possit nec teneatur clericus citatus † per iudicem secularem coram eo comparere, nec potest contumax si non comparet reputari, ex quo contumacia ipsa non tenet, vt dicit Ioannes Andræas, Antonius de Butrio, & Abbas in capitul. si diligenti. de foro competen. & contumacia sit delictum. & ideo non potest
36 iudex † secularis pœnam contumaciæ in clericum infringere. capitulo primo extrà. de clericis coniug. in sexto. Bald. in l. generaliter. la secunda. C. de episcop. & clericis. & in l. si quis ex aliena. ff. de iudic. & consuluit Bartolus in suo consilio ccxxv. clericus sub nomine laici. & plenè Decius, in suo consilio ccxlj. ij. volumine. scripsi aliàs &c. Iacob. de sancto Georgio. in l. non videtur. ff. de iudic. & ideo in propriis terminis voluit dominus Aegidius de Mendalbertis antiquus doctor in sua disputatione, quæstio talis est. quæ est inter disputationes Pauli de Leaza. respondendo ad Bartol. in dicta l. non videtur. de iudic. quòd cleri-
37 cis † coram iudice seculari non est licita comparitio, nec possibilis prorogatio, per dictum cap. si diligenti. & omnia iura detestantur quòd laicus modo aliquo animaduertat in clericum. capit. nullus iudicum. xj. quæstio prima. & ideo cum constet citatum non esse
38 de iurisdictione citantis, † non tenebatur comparere, vt nota. in capitulo fina. extrà, de appellationib. & consuluit Alexander in consilio lxxvij. in tertio volumine. & faciunt optimè nota. per Andræam de Iser-
nia, in cap. primo. §. prætereà. quæ sit prima causa bene. amit. & tenet etiam Henricus Boyc. in suo singu. xxviij. citatus &c. & idem sequitur, & tenet Guido papæ in sua decisione, parlamen. Grationopolit. eccel. an multæ declaratæ &c. & in particulari tenet Ioannes And. in regul. scienti. in mercuria. vbi subdit non tenere processum iudicis secularis cõtra clericũ citatum per ipsum, & non comparentem ad allegandum priuilegium clericatus, nec valet in principali causa nec in pœnam contumaciæ: & minimè obstabit bannum, licet sub nomine laici, cùm non teneat, nec valeat, vt dicit Baldus in l. prima. ff. si quis in ius vocat. non ierit. Alexander in consil. sexagesimoquinto. tertio volumine. & ideo dixit Baldus in l. si quis ex consensu vetsiculo, deinde nota. C. de episc. aud. quòd citatus per iudicem incompetentem, si non comparet & sit contumax, & ob contumaciam iudex illum ponat in banno, ex hoc non debet timere: quia ex quo acta sunt nulla, tanquam facta coram iudice incompetente, ex illa vera contumacia non orietur, nec aliquis pœnæ effectus. Vndecima nullitas, & vrgentissima liquet: nam dum prætenditur valida contumacia ipsius inquisiti sub colore quòd inquisitus fuit super prætenso assassinio, vt infrà: nam cùm adpareat ex facie citationum nunquam fuisse expedita citationem aliquam contra ipsum super assassinio, & successiuè nec super assassinio citatum fuisse, sequitur de necessitate. quòd citationes super homicidio prætenso, & successiuè super adulterio, fuerunt nullæ, & pariter contumaciæ inde secutæ: vnde citatis consanguineis ad allegandum causam, quare ad sententiam foriudicationis procedi non debuisset contra ipsum clericum Pyrrhum Loysium, comparuit eius patruus Marcus, vnus ex citatis: & præmissas nullitates omnes allegauit, & quæ etiam in promptu per authentica documenta demõstrat, & vltra quòd notoriè adpareant ex actis eiusdẽ magnę curiæ, denegari non potest quin admittatur, cũ ex iuris dispositione omnino admitti debeat, prout singulariter dixit Bal. in l. reos. C. de accus. vbi dixit, † quòd licet reus non possit proponere 39
defensiones in causa capitali virtute statuti, nisi personaliter compareat, non ex hoc adparet prohibitus per alium proponere exceptionem incompetentiæ iudicis. Idem refert & sequitur Franciscus de Areti. in capit. veniens. extrà, de accusa. & ibidem Maria. Sozin. not. de causis. & ibi subdit, † quòd admittitur 40
excusator ad allegandum causas absentię iuris, vt quia citatus sit exemptus à iurisdictione citantis: in tantum, quòd si exemptio illa patet ex actis, admittitur etiam infamis ad allegandum ipsam, & hoc quia dicitur notorium id, quod ex actis adparet, & in eo admittitur excusator etiam absque mandato: & quòd illud quod † paret ex actis iudicij, dicatur esse noto- 41
rium, firmat Innocen. in capitulo: ex insinuatione. de appellatio. & in capitulo, per tuas. de testibus. glo. in cap. euidentia. de accusatio. text. in cap. cùm olim. de verb. significatio. Ita in materia nullitatis oppositæ, quæ ex actis adparet, quòd acta † ipsa inducant no- 42
torium, in propriis terminis tradit Alexander: ita consulendo, in consilio lxxvij. secundo volumine. & in consilio xxxiiij. primo volumine. Idem tenet glosf. sing. in cap. significauerunt. & ibi Felynus de test. qui dicit id procedere, quando est conclusum in causa:

multò

multò fortius dicendum ergo erit, quando fuit sententiatum in causa: prout in casu præsenti, cum super clericatu & remissione prædicta adpareat pronuntiatum per decretum ipsius magnæ curiæ in alia causa criminali, eundem clericum remittendo, prout
41 realiter etiam remissus fuit, & ab eadem magna curia ecclesiastica sententiã absolutoriam, de qua in promptu, tanquam innocens reportauit. Et ideo voluit satis not. Bald. in l. secunda. C. vt nemo priuatus, quòd admittitur quis ad allegandum notorium in causa capitali: & dicitur notorium quod patet ex actis, vt
43 suprà. hinc patet quòd statutum † reiiciens exceptionem nullitatis, non intelligitur reiicere illam nullitatem. de qua euidenter constat ex actis, per id quod notat glosf. magna in l. vbi pactum. C. de transac. per not. per Innocentium in cap. primo. de offic. vica. ita Alexander in dicto consilio lxxvij. secundo volumi. Hinc est quòd stante statuto, quòd in aliquo casu nulla possit opponi exceptio, poterit tamen opponi exceptio notoria non obstante statuto. ita consuluit Abbas in consilio xliij. in præsenti. quæstione secunda. dubio. glosf. in cap. ex quæstione. vbi Abbas in vltimo notabili. de restit. spol. glosf. in l. prima. §. primo. versic. imperfectum. de tab. exiben. & quod de notoria nullitate not. Bald. in l. prima. ne licea ter. prouo. Arerinus in l. naturaliter. §. nihil commune. sexta col. ff. de acquirenda possef. quòd licet præcisè regulariter exceptio vel allegatio alicuius iuris excludatur, nunquam excludi intelligitur si talis allegatio notoria sit. tenet etiam Caldericus in consilio viij. in fin. de re iudicata. Petrus de Ancharano. in consilio ccxij. de iure communi. in fine. Alexander in consilio cxiij.
44 visis. in quinto volum. Et ideo quando iudex † laicus citat clericum, non tenetur clericus comparere coram ipso ad allegandum suum priuilegium, vt tradit Archidiaconus in cap. secundo. xv. quæstione quarta, super glosf. & facit glosf. & ibi Dominicus in cap. si episcopus. xxxiiij. distinctione. Specul. in titu. de citatio. §. contra citantem. in fine. & plenè Felynus in cap. cum ordinem. vj. columna. de rescriptis. Ita etiam concludit Afflict. in constitutione priuilegia. in quarto notabili. hinc dixit Innocentius in dicto cap. ve-
45 niens. de testibus. quòd exceptio † incompetentiæ iudicis in causa capitali opponi potest per procuratorem. & sequitur pulchrè Baldus & magistraliter in l. seruum quoque. §. publicè. ff. de procuratoribus. quod subdit esse menti tenendum. & idem reperio in propriis terminis consuluisse Cassandrum in consilio primo. folio 3. & 4. in versicu. sed nec in totum. & in versic. nunquid autem prædictus. in verbo, contrarium. tamen licet nihil de prædictis alleget, sed per optimas rationes se fundat. & idem ante Baldum tenuit Bartol. in l. penultima. §. crimen. de pub. iudi. vbi formaliter dixit, quòd si in causa capitali compareat procurator, & proponat hoc modo, ego dico quòd libellus iste non procedit, seu quòd tu non es iudex meus, ista quidem opponi possunt per procuratorem, ex quo non sumus in exceptione, per quam crimen examinatur. & subdit plus ibidem Bartol. post Iacobum de Arena, quod si notorium est, exceptionem illam esse veram, procurator admittitur: aliàs secus, argum. l. Fulcinius. §. eum actum. quib. ex cau. in pos. ea. & subdit idem tenere Cyn. in l. reos. C. de accu.
& Iacobus de Beluiso in quadam quæstione, quam disputauit. & idem consuluit Franciscus Tigri. Cyn. & ipsemet Bartol. in ciuitate † illa etiam, & addidit 46
rationem aliam, quia quando est notorium, quòd non debet procedi per ipsum iudicem, iudex ipse ex se etiam nemine petente id facere debet, per l. cum maior. §. libertus. & quòd ibi not. C. de bon. quæ lib. & quod not. in l. vbi pactum. C. de transact. Et sic cum in causa, de qua agitur, nulliter fuerit processum ad citationem, & successiuè ad contumaciam, & præsertim ob clericatum prædictum, de quo, vt dictum suprà fuit, constat per acta notoria, & decretum ipsius met magnæ curiæ, apertissimi iuris est, quòd nulliter huc usque processum est, & omnia acta † sunt nulla: & 47
de hac nullitatis exceptione ex eisdem actis ipsius magnæ curiæ liquet, quo casu etiam si esset lata sententia impediretur eius executio, maximè dum non requirit altiorem indaginem, sed in promptu liquet ex ea, vt tradit Barto. in l. quarta. §. condemnatum ff. de re iud. Bald. in authen. quæ supplicatio. C. de preci. imp. off. & in l. vnica. C. ne lice. vnicu. sibi ius di. Ange. in l. falsam. C. si ex fal. instrum. & in tantum, quòd in muntio non posset esse maior nullitas. quàm incompetentiæ iudicis, vt dicit Gulielmus Benedic. in repetitio. cap. Raynutius. in versic. mortuo itaque testatore. numero 212. & ideo licet contra tres † sententias confor- 48
mes non habeat locum exceptio nullitatis, per clem. primam. de re iudicata. tamen illa nullitas quæ insurgit & procedit ex incompetentia iudicis, admittitur in quacunque causa etiam ciuili, & recipitur antequam tres sententiæ licet conformes exequantur. Imo impedit illarum executionem, vt tenet glosf. sing. in cle. prima. in fin. de sequestra. possef. & fruc. pro qua est bonus text. in l. scire oportet. in fin. ff. de excusatio. tuto. & in l. fin. C. si à non compet. iud. & tenet Bald. in l. exceptionem circa finem. C. de probationibus. Decius & Moderni, in cap. ex parte. de offic. delega. Bald. in l. si quis filio. §. quòd si quid. ff. de iniusto rup. & irri. testa. Alexander in l. de pupillo. §. qui opus. ff. de noui operis nunciatio. Nec reputo omittendum, quòd in † defensione quæ notorie resultat ex actis, 49
quilibet, etiam inhabilis vt minor & mulier censentur eo casu habiles, vt not. Innocen. in dicto cap. veniens. de accus. Ange. in l. filiusfa. ff. qui satisda. cogan. Ludo. in dicta l. de pupillo. §. si procurator. ff. de noui oper. nunc. Paulus de Castro. in l. exigendi. C. de procura. cum quàdo quis venit ad defensionem eius quod patet ex actis, talia dicuntur notoria, vt dicit Innoc. in dicto cap. ex insinuatione. de appel. Angel. in l. filiusfa. prælleg. & in l. si vnus. §. pactus. ff. de pact. Nec omitto satis ad propositum, quòd quando ex forma legis, vel statuti procedi potest contra aliquem reum contumacem ad condemnationem, tunc admittitur procurator. Ita Cynus in l. reos. tertia quæstione. C. de accusat. vbi subdit, quòd ita consuluit Dynus super hoc. & idem voluit Iacob. de Aret. in l. inter accusatorem. ff. de pub. iud. Ioannes Andræas in addit. Spec. in tit. de procura. §. primo. versic. Item quòd ex causa. Ioann. de Imo. in §. actionem. de pub. iudi. Alexander in consilio cxvj. anima duersis. secundo volum. & plenè Marsilius in sua practi. causarum criminalium circa medium. & in consilio lx. sermonem rectum. Item poterit & aliter responderi ad prædictum ritum ma-

Universidad de Deusto
Biblioteca

gnæ curiæ, dum dictat, quòd clericus citatus per eandem teneatur personaliter comparere, & curia ipsa cognoscet de suo clericatu, sed cùm magna curia ipsa diu est quòd in alia causa criminali cognouit de clericatu suo, & ipsum remisit vt suprà dixi ad archiepiscopalem curiam Neap. tāquam clericū & beneficiatum, vt decretum super hoc cantat, sicque non est opus noua comparitione nec cognitione clericatus super eo, quòd iam plenè cognitum & sententiatum fuit, maximè cum stante statuto, vt in aliquo casu nulli possit opponi exceptio, non intelligitur prohibita illa exceptio, quæ patet ex sententia, & sic ex decreto remissionis ipsius magnæ curiæ. Ita voluit Antonius de Butrio, in cap. cum Bertoldus. versic. quintus casus. de re iudi. Caldericus in consilio viij. de re iudi. Baldus in l. si non sortem. §. primo. versi. sed quid si instrumentum dicit. ff. de condictio. indeb. Angelus de Aretino, in l. fin. ff. à quibus appel. non licet. Decius & Moderni, in cap. ex parte. de officio delegati. Nec poterit in aliquo obesse figuratio prætensi assassinij absque colore, & sapore, cum dedicta qualitate assassinij † tribuentis iurisdictionem eidem magnæ curiæ, debebat ante omnia constare antequam processisset ad citationem, & successiuè ad contumaciam: & vbi lex † vel statutum requirit aliquid cum certa qualitate, non sufficit probare illud, nisi etiam & qualitas illa probetur. l. Fulcinius. §. ait prætor. vbi Bartolus not. ff. ne quid in loco publi. l. Fulcinius. §. cum hoc. & ibi gloss. & Bartol. not. ff. quibus ex causis in possessionē eatur. l. prætor. §. docere. & ibi not. Paul. de Castro. ff. ne quis eum qui in ius voca. Abbas in cap. licet causam. de probatio. & not. Ioannes Andræas in cap. pro humani. de homicid. in sexto. in nouell. vbi subdit respectu qualitatis non probatæ se de facto euasisse quendam prælatum à pœna imposita de iure prælato facienti assassinari Christianum. & ibidem est text. nam ibi bene fuit probatum, quòd prælatus fecerat assassinari quendam hominem, tamen non fuit probata dicta qualitas quòd ille erat Christianus, & ex hoc euasit illum prælatum. Idem sequitur Baldus in l. si quis non dicam rapere. C. de episcopis & clericis. Alexand. in consilio j. viso processu, in tertio volum. & in consilio clxxij. secundo volum. visis &c. & idem Alexander in consilio vltimo, viso processu. secundo volumine. & in consilio xlj, visis. iiij. volumi. Decius in consilio xiij. primo volum. & istam regulam ampliando, dico procedere, etiam si ageretur de interesse publico: vt dicit Abbas in cap. licet causam. de probat. & hoc ex dicto Cyni in l. secunda. de probat. nam ibi agitur de vtilitate publica, vt delicta puniantur, tamen absoluitur reus, si de qualitate deducta non adparet: quod procedit etiam si reus confiteretur delictum sine qualitate, quia non poterit puniri. Ita Ioannes Andræas in rubrica de accusatio. Romanus in consilio clxvij. Accusatus Antonius Signoro. in consilio x. Maximè quia qualitate † illa non probata non diceretur legitima probatio, secundum Iacobum de Aretino, & Cynum in dicta l. secunda. C. de probatio. Ioannes Andræas in additio. Speculat. in titu. de accusation. & inquisitio. in rubric. gloss. in l. actum. ff. de negotiis gestis. Bartolus in l. denuntiasse. §. quid tamen. ff. de adulter. Baldus in l. prima. C. qui accusa. non possunt. & in l. edita. in repetitio. C. de edend. Concurrente præsertim qualitate † ipsa, quæ fundat & priuat iurisdictionē, de qua antè omnia plenè constare debet, vt in l. secunda. §. si dubitetur. de iudic. & ibi doctores & maximè Baldus, & in l. si quis ex alienatio. eodem titulo. Bartol. & Baldus in l. præscriptione. C. si contra ius vel vtil. pub. & in l. secunda. ff. si quis in ius voca. non ierit. Abbas & Canon. in cap. super literis. extrà de rescript. nam iudex † debet esse certus, & de sua iurisdictione non dubitare. dicta l. secunda. §. si dubitetur. & in l. is qui. de acquir. hæredi. & ibi docto. communiter. & ideo facit quòd magistraliter dixit Baldus in l. prima C. de hæredibus instituendis. quòd si iudex vel lex dicit: bannimus omnes latrones vel assassinos, tunc ita demum pœnam † & effectum banni patiuntur aliqui, si sunt de tali facto inculpati per sententiam, vel per confessionem in iudicio factam, vel per euidentiam facti, vel legitimis probationibus conuicti de latrocinio vel assassinio, sicut de infamia & excommunicatione, & sic vt iudex laicus possit punire clericum assassinum, debet intelligi, vt qualitas assassinij probata adpareat, & concludenter ex præmissis, & maximè per Ioannem Andræam in dicto cap. pro humani. & ideo dixit satis ad propositum præsentis casus Gulielmus Benedictus in dicto capitulo Raynutius. folio 368. in versiculo mortuo itaque testatore. in versic. quintò aduertere debet † iudex, vt antequam pronuntiet contra contumacem, quòd si in eo sit aliqua qualitas delictum aggrauans, quòd de illa qualitate verè constet, quia licet statutum fingat contumacem pro confesso quo ad actum principalis criminis, puta homicidij, vel fornicationis, non tamen fingit qualitates principale delictum aggrauantes, imo opus est eas verè probare. ita concludit prædictus excellens doctor. Et si diceretur ex aduerso, quòd licet à principio nihil fuisset probatum de prætenso assassinio, attamē postmodū inde ad octo menses quidam Matthæus de summa sceleſtissimus criminosus, & per viginti homicidia & alia atrocia delicta ad vltimum supplicium condemnatus, certo modo interrogatus in tortura, nullis existentibus indiciis contra ipsum de homicidio prædicto, deposuerit de prætenso assassinio, licet minimè concludenter, vt audio, asserendo sibi & sociis fuisse factam promissionem vnius ronzeni seu equi pro quolibet: id quidem nihil pro nunc obesse posset eidem clerico inquisito quo ad annullationem citationum contumaciarum & banni, quæ nullæ sunt, antequam de aliqua qualitate assassinij prætensi adpareret, seu dici potuisset adparere: quæ qualitas probata tribueret iurisdictionem eidem magnæ curiæ in ipsum, ex quo vt posset procedi ad foriudicationem, requirebatur probari quòd inquisitus fuerit citatus per iudicem habentem iurisdictionem in ipsum citatum, aliàs non tenet citatio nec processus. l. quarta. §. condemnatum. ff. de re iudicata. & tamen nulla nedum qualitas, verùm nec scintilla figurati assassinij tempore dictæ citationis & contumaciæ inerat, in qua potuisset fundari iurisdictio iudicis laici in clericum. & inde est quòd nulla citatio fuit expedita super prætenso assassinio: & sic data nullitate citationis super homicidio prætenso, & successiuè contumaciæ, prædictum bannum redditur nullum: secundum

cundum Baldum, in l. prima. in fin. ff. si quis iurisdicat non obtemp. Sicut dicimus in simili, quòd quando lex † facit mentionem de aliquo actu faciendo per aliquem, intelligitur dummodo ille sit habilis ad illum actum eo tempore, & non ex post facto, vt plenè per Dynum, in regula non firmatur. libro sexto. facit l. si filius. §. in eius. ff. de testamentis. & in l. si minor. ff. de seruis expor. & ideo dicit Angelus in l. quòd dicitur. ff. de acquirenda hæreditate. quòd sententia lata per carentem iurisdictione, non confirmatur per superuenientiam iurisdictionis, secundum Innocentium in cap. prudentiam. de officio delegat. in glo. incipien. quid si iudex. Idem Angelus in l. obseruare. §. fin. ff. de officio proconsulum. Baldus in l. fin. §. fin. C. de appellationibus. vbi dixit, quòd si testator legauit alicui vestes suas, intelligitur de vestibus quæ erant suę tempore testamenti, & non de superuenientibus, vt de acquisitis postea. l. si ita. ff. de auro & argento legato. & ideo subdit, † quòd legatarius tenebitur probare, quòd tales vestes erant testatoris tempore testamenti, quia est fundamentum intentionis suæ, per dictam l. si ita. iuncta regula. l. cum actum. ff. de nego. gest. & sequitur Ludouicus in l. sciendum. ff. de verborum obligationibus. in additio. & in l. illa. eodem titu. Et sic ista nullitas banni, nulli dubium quòd etiam per procuratorem allegari posset, & pariter iniustitia banni in causa capitali, cùm ventiletur seorsum à delicto, & sic causa principali: ita pulchrè Angelus in l. sicut. §. si procurator. C. quib. mod. pign. vel hypot. sol. & Franc. Cur. in suo tracta. de testi. in xxviij. conclus. Ex circunscriptis præmissis absque veri præiudicio vereor, quòd querulans adhuc ignoret quis dicatur assassinus, vt ex tenore expositionis suæ querelæ demonstratur: cum is dicatur assassinus † qui pretio accepto vel aliqua pecunia ad maleficium committendum inductus est. l. Cicero. & ibi Bartol. ff. de pœn. & consuluit Alexander in consilio clxvj. septimo volu. attamen dato absque veri præiudicio, prædictum quondam Matthæum de summa fuisse assassinum, prout se asseruit, & sic aliqua promissione motum fuisse ad suscipiendum mandatum alicuius in dicto homicidio interuenire: attamen antequam probetur de mandato prædicto à quo factum sit, & qui dictum Matthæum promissione aliqua induxerit, non habent locum pœnæ dicti capituli, pro humani. & plus tenent Archidiaconus, Ioannes Andræas & omnes ibi communiter, quòd quanuis non requiratur pronuntiari † ipsum mandatorem incurrisse pœnas, de quibus ibi in text. tamen requiritur quòd per iudicem contra dictum mandatorē declaratum sit ipsum mandatorem ita mandasse, & illud esse probatum, per id quod habetur in cap. inquisitionis, post principium. & in cap. cùm secundum. de hære. in sexto. & not. per Baldum in cap. primo. de feudo sine cul. non amit. & in authentica, at qui semel. C. quomodo & quando iudex. & in l. si quis maior. C. de transactio. ita ex præmissis formalibus in particulari consuluit Alexander in dicto consilio clxvj. in septimo volum. quod maximè procedit in ipso Matthæo tot reiteratis ac infinitis homicidiis & aliis delictis atrocibus conuicto & confesso, ex quibus suas miserabiliter luit pœnas, & vltimum supplicium passus est. hinc succedit quòd licet in casibus † exceptuatis socius criminis probet contra socium malæ famæ, tamen id habet locum in socio criminis aliàs non infami ex aliis delictis, per id quod in simili dixit Salycetus, in l. in iudicio. ff. de accusa. vbi dixit quòd stante statuto quòd de damno dato stari debeat iuramento damnum passi, quòd tamen si damnum passus erit infamis, eo casu eius iuramento stari non debet. Ita dicit Angelus si in facti contingentia consuluisse pluries, dum sibi casus occurrisset. & sic per hanc doctrinam Ange. reperio ita in propriis terminis consuluisse Marsilium magnum criminalistam, in suo consil. lxxiiij. primo volum. vbi formaliter dicit, quòd licet aliàs in aliquibus casibus stari debeat dicto socij criminis, id intelligendum est de socio criminis, aliàs non infami ex alio delicto, per dictam doctrinam Angeli, in dicta l. qui in iudicio. quam reperio similiter relatam per insignem Antoniū Corse. Siculum in singu. suo, in verbo integer. ad corroborationem cuius rationabilis opinionis ego sum solitus adducere, quod satis not. dixit Baldus in l. cunctos populos. C. de summa Trinitate & fide catholica. quòd stante statuto, vt libro mercatorum, plena fides adhibeatur pro scribente, id locum habere intelligendum est, dummodo mercator ille, de cuius libro agitur, non sit aliàs infamis vel suspectæ vitæ. Idem tenet ipse Baldus in l. Cassius. vltima columna. ff. de senato. versic. vltimò quæritur si libro mercatoris. refert & sequitur Iason in repetitio. l. admonendi. folio 117. ff. de iureiuran. vnde cum prædictus Matthæus ex tot inculcatis & reiteratis homicidiis ad mortem condemnatus, & diuisus in frusta miserabiliter interierit per sententiam magnæ curiæ, quis ergo eundem adeo grauissimè criminosum, plusquam infamem vilissimum & abiectum non reputauerit, vt processus diuersi in eadem curia cantant? vnde infertur, quòd cum ipse Matthæus & demum Ioannes Antonius alius prætensus socius & longè deterior maleficus, similiter vltimo & eodem supplicio affectus, licet diuersimode ab ipso Matthæo & non concorde testatus fuerit interuenisse in homicidio prædicto ad requisitionem eiusdem Pyrrhi Loysij, qui ambo Matthæus & Ioannes Antonius, tanquam de enormissimis & infinitis delictis conuicti & confessi infinitos defectus patiuntur, de quibus iam adhuc in alio seculo rationes reddiderunt, vltra quòd se participes criminis fateātur. dico quòd etiam si essemus in casu in quo aliter veritas † haberi non potuisset, nisi per participes criminis: attamen tales criminosi non probarent. ita satis egregiè consuluit Andræas Barbatius in suo consilio lxv. sapienter &c. quarto volumine. & idem consuluit Sozinus, in consilio cxviij. visa. primo volumine. in verbo, postremo. & subdit quòd sicut plura adminicula ampliant probationem iuxta ea quæ habentur in l. admonendi. ff. de iureiurando. ita plures defectus annihilant & destruunt eam, quia contrariorum eadem est disciplina: & quod operatur propositum in proposito, id operatur oppositum in opposito. l. si vt proponis. C. de nuptiis. Idem in propriis terminis consulendo refert & sequitur Marsilius in consilio centesimosecundo. numero 12. quod maximè procedit in casu præmisso, in quo inculpatur clericus ipse Pyrrhus Antonius nobilis, & optimæ famæ & vitæ. Hinc dixit magistraliter Andræas de Isernia in constitutione re

Universidad de Deusto
Biblioteca

ne regni, si damna. qui euangelista in regno dicitur,
63 quòd dum † particeps criminis nominauerit alium in socium, iudex debet inquirere & se informare de conditione & fama ipsius nominati: & si eundem bonæ famæ comperierit, talis nominatio contra ipsum non operabitur quicquam, etiam si plures essent confitentes de nominato, nam eo casu non deber iudex moueri ex sola confessione, sed debent concurrere præsumptiones, suspiciones & argumenta. Nec ad aliquod propositum audio fuisse allegatum per magnificum magistro iudice fisci patronum, vt eius moris est, semper ita impertinenter loqui: dum dixit, quòd in causa assassinij testes examinati etiam parte non citata probant, per allegata per Felynum in cap. in nomine domini. in quinta limitatione extrà de testibus. vereor enim, quòd sua magnificentia non vidit Felynum ibi, nec rectè senserit cum eo, cum Felyn. totum contrarium ibi dixerit, si rectè considerentur eius verba, nam in præcedenti. columna in versicu.
64 collige secundò ex isto textu dixit, quòd † testis examinatus parte non citata, nedum non probat, sed nec etiam indicium facit, secundum Bartol. in l. maritus. ff. de quæstionibus. pro quo dicit hic Abbas esse text. ibi, in verbo: nullius momenti. & subdit, quòd imò etiam si iudex procederet ex officio, necesse esset vocare partem, contra quam procedit. Ita singulariter dicit Ioannes Andræas, in additio. Specul. in titu. de teste. §. nam tractandum. in princi. dicens ita voluisse Guid. de Suz. in l. iurisiurandi. C. de testi. & demum in dicto versic. quintò limita. dicit hæc intelligi, nisi esset casus in quo lex vel statutum non exigeret plenam probationem, sed contentaretur solis argumentis, quia possent tunc testes recipi sine citatione partis. Ita Hostien. & Lap. in cap. vnico. de homicid. in sexto. vbi etiam Domi. subdit per hoc limitari istum textum. Sed aduerte, dicit Felyn. quia tenendo, quod dixi suprà in prima ampliatione. ista limita. non est vera, secundum dominum meum hîc, qui fuit Franc. de Areti. pro quo facit, quia videtur quòd etiam præsumptio debeat probari per idoneos testes, & legitimè, vt traditur per Bartol. in l. fina. C. fam. erciscun. quia hîc concurrit duplex specialitas circa idem, contra l. j. C. de dot. promis. Item est etiam aduertendum & bene, quòd Hostien. qui originaliter hoc dicit, non firmat pedes, sed loquitur per dictionem fortè, seu forsan, dum formaliter dicit, quòd forsan propter periculum valebunt testes recepti parte non citata. idem dicit Domi. in dicto cap. pro humani. vbi subdit post Hostien. & Bald. ibidem, qui idem dixerunt hæc verba, & pro tanto non dixit testibus: sed dixit probabilibus argumentis, & debet tamen iudex attendere qualitatem personæ infamatæ, & alias circunstantias. Et minimè videtur suffragari, quòd text. in dicto cap. pro humani. dixerit probabilia argumenta sufficere. Nam dico, quòd dicitur de dicto delicto constare per probabilia argumenta, quando de eo constaret per indicia indubitata. Ita dixit Felynus in cap. afferte. in versic. tertiò limita. extrà de præsumptio. pro quo adducit quod voluit Romanus. in l. excipiuntur. ff. ad Syllan. per l. sciant cuncti. de probatio. quòd id, quod dicit ibidem Bald. in verbo, particeps. quòd ex multis indiciis simul iunctis resultet plena probatio, etiã ad quem criminaliter condemnandum, debet intelligi, si talia indicia essent indubitata. Item considero esse aduertendum, prædicta verba esse intelligenda circa cognitionem delicti, & dum de ipso delicto cognoscitur per eius iudicem competentem ordinarium: sed in casu, de quo agitur, sumus coram iudice laico, qui vult cognoscere de clerico, & qui non potest esse aliàs iudex competens, nisi per prius probata fuerit qualitas assassinij, de qua ante omnia plenè constare debet, vt suprà clarius demonstratum fuit in iure: & si aliter dicere vellemus, esset absurdissimum, quia cõcurrerent duo specialia circa idem, videlicet, quòd probabilia argumenta sufficerent ad cognoscendum de delicto prædicto, & etiam ad puniendum. Item, quòd probabilia argumenta sufficerent ad fundandum iurisdictionem iudicis laici contra clericum, vt posit de eo cognoscere, quæ duo specialia circa idem concurrenda non sunt, quia contra dictam l. j. C. de dot. promis. Nam non † potest dici, quòd quis sit 65
talis, nisi per prius fuerit pronuntiatus pro tali, vt dicit Specu. in titu. de instru. edit. §. restat. versic. quid si tabellio. vesic. quid si confectum. Paulus de Castro in consilio ccxij. omisso ordine. in fin. verbis, in nouissima impressione Petrus de Ancharano, in consilio ccxlj. per prædicta. circa finem. Sozin. in consilio lj. primo volumi. præstantissime Doctor. Sicut etiam dicimus, quòd non eo ipso, quòd quis accusatur, est reus, sed qui conuincitur. Ita textus in cap. fin. in fin. xv. quæstione octaua. & in cap. nonne. octaua quæstio. quarta. & in cap. eorum. xj. quæstione tertia. & in cap. laudabilem. vt lite non contesta. ita Specu. in titu. de aduoc. §. sequitur, circa principium. Et ideo satis ad propositum dixit Baldus, suprà allegatus, in dicta l. prima. ff. de hæredibus instituendis. quòd si lex vel statutum dixerit, bannimus omnes latrones vel assassinos. ita demum inculpati de prædictis & banniti, pœnam bannitionis patiuntur, si fuerint legitimis probationibus conuicti vel inculpati per sententiam, vel confessi in iudicio de latrocinio vel assassinatu & inde succedit, quòd licet † non requiratur per iudi- 66
cem pronuntiari mandatorem incurrisse pœnas, de quibus in dicto cap. pro humani. tamen requiritur quòd contra mandantem per iudicem declaratum sit mandatorem ita mandasse, & illud esse probatum, per id, quod habetur in cap. inquisitionis. post principium. & in cap. cùm secundum. de hære. per not. per Baldum, in cap. primo. de feud. sine cul. non amit. & per eundem Baldum in authen. qui semel. C. quomo. & quando iud. & in l. si quis maior. C. de transact. ita in particulari consuluit Alexander in consilio clxvj. in septimo volum. idem refert & sequitur præclarus Doctor dominus Philippus probus, in addi. ad Ioan. Mon. in dicto cap. pro humani. quod maximè concedendum est, cùm in huiusmodi casu potest mandans à quolibet priuato impunè offendi & occidi, per iura vulgaria. Et inquantum suprà dicatur in huiusmodi crimine sufficere probabilia argumenta, non videtur omittendum, † quòd argumenta dicuntur perspicuæ 67
præsumptiones, vt dicit Innocentius in cap. cùm in diœcesi. in gloss. in versicu. argum. de vsur. Baldus in margar. in verbo: argumenta. & alibi argumentum dicitur ratio rei dubiæ, faciens fidem per quasdam circunferentias. Ita dixit Baldus in l. secunda. in fin. C. quorum appel. non recip. & Ioan. Cal. in c. vestra. de cohab.

cohab. cleri. & muli. Et alibi diffinitur argumentum, quòd si propositio ex aliquibus existentibus, resultans ad propositum ostendendum seu cõcludendum. Vnde quando plura indicia, vel plures propositiones, vel plures suspiciones, vel plures testes, ad vnam conclusionem ad aliquid probandum copulantur. istud sic copulare, dicitur argumentari, siue argumentum: quod est collatio plurium ad vnam conclusionem, vt in l. tertia. §. idem Diuus. ff. de testibus. & in l. Diuus. de custo. reorum. Ita magistraliter inquit Bal. in l. ea quidem. C. de accusa. & sic ex præmissis concludo, quòd vt habeat locum dispositio. cap. pro humani. nedum debet cõstare per argumenta, sed etiam requiritur, quòd argumenta illa sint probabilia: & sic
68 si rectè consideretur, adparet † quòd talia argumenta requisita videatur excedere probationes ordinarias, quæ in aliis delictis à iure requiruntur: & nimirum, cum simus in odiosis, vt iudex laicus cognoscat de clerico in criminalibus, & ideo vigentiores & pleniores requiruntur probationes contra ipsum. Nunc autem redeundo ad primum propositum, Matthæus ipse socius prætenti criminis, demum confessus sua peccata sacerdoti, & bene contritus, parum antè, quàm ad ejus patibulum, & sic vltimum supplicium duceretur, post eius condemnationem corã multis & quàm pluribus synodalibus testibus declarauit, ex viginti delictis & pluribus homicidiis per ipsum confessis perpetrasse, in omnibus veritatem de posuisse, præterquàm de tribus homicidiis, in quibus nullo modo ipse interuenit, nec aliquam notitiam habuit sed penitus ignorauit & ignorat, maximè dum deposuit interfuisse in assassinio prædicto sub promissione sibi facta, cum ita dixerit dolore tormentorum sibi illatorum, & non quòd verum fuerit, & quòd tam præfati Pyrrhus Anton. quàm cæteri nominati per ipsum fuerunt, & sunt innocentissimi: de qua quidem declaratione & reuocatione, & tali tempore facta, dum per magnificos aduocatum & procuratorem pauperum & carceratorum, fuisset instanter petitum, eandem in scriptis redigi pro cautela inculpatorum & exculpatorum absentium, antequam morti traderetur, quod quidem magna curia ipsa ex proprio officio etiam nemine petente facere tenebatur, & sic veritatem indagare, cùm ex iuris dispositione
69 † de innocentia inquisiti iudex sollicitè inquirere debeat: etiam pro contumace absente: secundum Bartolum, in l. absentem. de pœnis. per textum. in illo §. fin. per ipsum alleg. dum dicitur iudicem debere quærere defensionem rei ex quadam humanitate, & naturali æquitate. & facit bonus textus in l. diuus. de in integ. resti. ibi: & si nihil facile immutandum est ex solennibus: tamen vbi æquitas euidens exposcit, subueniendum est. & consuluit Bartol. in consilio xcviij. dominus Cynus de Pistorio de Bononia, in decisione xlj. dubij. & in consil. cv. visis omni-
70 bus. Et quòd † iudex etiam parte absente debeat supplere de innocentia partis, se informando, vbicunque potest deuenire ad diffinitiuam sententiam parte absente: tenet idem Bartol. in l. prima. C. vt quæ desunt aduo. etiam si non interfit reipublicæ. Bartol. in l. ampliorem. in princip. C. de appel. & in l. quarta. §. hoc autem. ff. de damn. infect. & in dispu. sua, incip. iudex maleficiorum & in l. & si non defendantur. ff. de pœn. & in l. prima §. si quis vltrò. ff. de quæstionib. imò subdit Bartol. quòd tenetur ex proprio officio id facere, in authen. ar qui semel. C. quomodo & quando iud. ibi: perquisita veritate. & ideò dixit Iason in l. secunda. C. qui testamen. fac. pos. quòd si iudex ex mero officio non obstante, quòd quis sit habitus pro confesso, nec obstante, etiam quòd sit conclusum in causa, non solùm potest, imo tenetur assumere informationem innocentiæ absentis, per iura prælleg. quantò magis debet admittere, quando comparet tertius excusator pro tali absente. Idem refert & consuluit Barthol. Cassander in consilio primo. Et quòd
† teneatur iudex ex proprio officio se informare de 71
innocentia inquisiti, licet absentis, & etiam nemine petente: sequitur Paris in suo tractatu syndicatus, vbi multa allegat. in versic. tortura. in cap. an stetur dicto torti. in versic. iudex maleficiorum. numero 29. & 30. vbi pulchrè. & loquitur in regno, in quo sumus. & idem dixit Ioannes de Imol. in cap. veniens. refert & sequitur consulendo Marsilius in consilio lx. sermonem rectum. Et ideo voluit Ioannes de Imol. in cap. veniens. extrà de accusationib. quem ibi refert & sequitur Ioannes de Anania. vbi dicunt omnes doctores tenere † quòd in casu criminali potest inter- 72
uenire procurator & informator, seu instructor de defensionibus absentis: quia etiam iudex tenetur ex se ipso informare, per dictam l. & si non defendantur. & ideò subdit Ioannes de Imo. se aliàs fecisse porrigi capitula iudici, & nominari testes, qui super eis poterant informare iudicem, cum protestatione, quòd vellet super eis inquirere veritatem: cùm ad id teneatur, etiam nemine petente: & si hoc non faceret, poterit ei imputari in syndicatu. & per hoc dicit Ioannes de Imol. se euasisse vnum à sententia banni. & idem testatur & firmat Ioannes de Anania. prædictum Ioannem de Imo. euasisse vnum à sententia banni in dicto cap. veniens. versic. nunquid autem. & sequitur consulendo Marsilius in consilio vj. numero 24. quòd maximè procedit. cùm exculpatio † facta 73
per prædictos, licet in eorum fauorem nihil operetur, prodest tamen exculpatis. licet per prius ab eisdem inculpatis: vt magistraliter firmat Andræas de Isernia in constitutione regni: si damna. pro quo facit, cùm à communiter accidentibus, quilibet videns se de proximo moriturum, non præsumatur mentiri, aut Deum offendere, maximè eo tempore, quo breui separanda est anima à corpore. & experientia quotidie comperimus facinorosos tunc temporis ad maximam contritionem & pœnitentiam redactos: ob quod pulchrè refert diuus Hieronymus, quòd facile omnia contemnit, qui cogitat se breui moriturum, & minimè se euadere posse existimat: & sic asserens † quem constitutum in mortis articulo men- 74
tiri, diceret contra verisimile: contra quod quis veniens audiri non debet: secundum Petrum de Ancharano, in consilio clj. visa facti narratione. Nec posset in aliquo obstare dictum Bald. in titu. de pace Constan. versic. vasalli. dum dicit, quòd non omnis, qui moritur, est sanctus Ioannes euangelista: quia ex hoc non tollitur, quin maior pars morientium non nitatur mori absque onere conscientiæ, vt à communiter accidentibus comperimus. quòd quidem validum est argumentum, & non à rarò contingentibus: vt in leg. certi condictio. §. si numos. ff. si certum petatur. l. palàm. ff. de ritu nuptiarum. & leges adaptan

Universidad de Deusto
Biblioteca

adaptantur ad ea, quæ frequentius accidunt. l. nam ad ea. ff. de legi. maximè, cùm constitutus in mortis ar-
75 ticulo, non † præsumatur mentiri: vt dixit Baldus, in consilio xxv. casus, super quo. primo volumine. cùm nemo præsumatur immemor salutis æternæ. l. fina. C. ad legem Iuliam repetun. cap. sancimus, prima quæstione vij. & maximè, dum cogitat breui eius animam à corpore separari. Idem in propriis terminis repetio consuluisse Marsil. in consilio cix. numero 30. 31. vbi extendit hoc dictum, etiam si fuissent plures socij criminis, qui inculpassent, & demum exculparent. & Romanus in consilio cxiij. pro decisione. & hoc ob not. præsumptionem, quæ est, vt quilibet præsumatur bonus & fidelis. l. meritò. ff. pro socio. l. non omnis. §. à barbaris. ff. de re milita. Hinc in ciuitate Mediolani viget decretum ducale, quòd vltimæ confessioni reorum factæ super furcis, vel quando volunt decapitari, standum sit in delictis circa socios, seu mandatores, seu auxiliatores in delicto, & talis depositio habetur pro plena & plenissima probatione. Ita refert & sequitur Marsil. in rubric. de fideiusso. subdens ita vidisse pluries practicari in ciuitate prædicta, dum ibi moram traheret cum illustrissi. Duce Ioanne Galeatio, tunc duce Mediolani; quod decretum (dicit) habet rationem in se: quia constitutus in mortis articulo, cognoscens sibi de proximo animam à corpore separari, non præsumitur aliqua præsumptione velle deierare & mentiri: nam moriens, & sic proximus morti, in eo quod agit, magis arguit deliderium salutis, quàm fraudem: de qua in extremis laborantes non videntur cogitare, sed solùm salutem. Ita punctualiter inquit Felynus in cap. in præsentia. de proba. vbi dicit, quòd solùm imminentia mortis potius arguit desiderium salutis, quàm fraudem: de qua in extremis laborantes non videntur cogitare, sed solam salutem, quod sequitur Decius ibi. versic. quid autem. circa fin. sequitur & refert consulendo Parisius nunc Cardin. digniss. in consilio xiiij. primo volum. numero 15. & 16. pro hoc adduco etiam præsumptionem maximam, cùm quilibet præsumatur innocens à peccato. l. absentem. ff. de pœn. l. qui accusare. C. de eden. sicut etiam quilibet præsumitur alienus à dolo & culpa. l. dolum. C. de dolo. l. si creditor. C. de pign. actio. l. quoties. §. qui dolo. ff. de proba. vbi Floria. & plenè Alcia. in tracta. suo de præsumpt. in quarta præsumptione, & pro hoc bene facit, quòd licet aliàs confessio sine causa non valeat. l. ij. §. circa. ff. de dol. exceptio. fallit, nisi sit facta in mortis articulo: quia tunc valet, nec poterit reuocari. Ita Anton. de Butrio, in cap. si cautio. extrà de fide instrumento, & hoc per gloss. in l. prima, in fin. in versic. apud iudicem. ff. de interroga. actio. quam ad hoc facit singula. Barbat. in repe. rubric. de fide instrumen. Item vbi capi potest duplex intellectus, & ex vno inducatur delictum, & ex alio non, indubio debet sumi ille, per quem non dicatur deliquisse. doctrin. est Bartol. in l. non solùm. §. sed & probari. ff. de noui operis nuntiatio. quam doctrinam refert & sequitur Abbas in cap. auditis. de præscript. & Roma. in dicto consilio cxiij. pro decisione. Et ad vberiorem cautelam, quæ obesse non consuevit, comparuit pater eiusdem inquisiti,
76 allegando † inquisitum prædictum eius filium esse clericum, ita forum declinando, & demonstrando per acta notoria eiusdem magnæ curiæ de clericatu prædicto, ob quem aliàs remissus fuit pro alia causa, ad quam declinatoriam admitti debet, cùm non veniat ad plenam defensionem causæ. Ita firmat Baldus, in l. reos. C. de accusa. & idem adparet tenere Bartol. in l. ij. C. eo. tit. Ex quibus, & nullitatibus, & aliis præmissis, & ex vnoquoque ipsorum intrepidè concludendum est, minimè procedi posse per eandem magnam curiam in causa prædicta, sed ipsam remittendam ad Curiam Archiepiscopalem Neapolitanam, eius iudicem competentem: nec aliter de iuris censura fieri posse arbitror,

Ego Thomas Grammaticus V. I. Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Papa vel princeps concedendo iurisdictionem alicui in aliquibus casibus, non ex hoc videtur abdicasse à se iurisdictionem & potestatem de his cognoscendi, quando vult, imò maior remanet potestas penes ipsum. & numero 2. 3. 4.*

5 *Iurisdictio dum conceditur alicui, semper authoritas ipsius concedentis præseruatur illæsa, & in eo semper residet suprema potestas & inseparabilis. & nu. 6. 7.*

8 *Iurisdictio concessa cum verbis taxatiuis: vtputa, ipse duntaxat, vel solus ipse cognoscere possit, intelligitur excludere alios iudices pares illi, cui conceditur iurisdictio, non autem, qui est maior & generalis ordinarius. & numero 9. 10.*

11 *Superior semper in concessione iurisdictionis excipitur, ne sibi legem imponere videatur. & num. 12.*

13 *Persona loquentis non comprehenditur in generali sermone.*

14 *Promittens accommodare turrim seu arcem principi contra omnem hominem mundi, non intelligitur contra seipsum, etiam si contra seipsum accommodare promisisset. & nu. 15.*

16 *Papa potest tollere & derogare & dispensare contra capitula seu statuta omnium quatuor conciliorum, etiam si essent in corpore iuris clausa. & nu. 17.*

18 *Papa non potest in aliquibus canonibus quatuor Conciliorum aut aliorum dispensare in his, quæ pertinent ad articulos fidei, seu ad generalem statum vniuersalis ecclesiæ. Secta in aliis. & nu. 19.*

20 *Papæ dispositioni sunt relicta ea, quæ decreuerunt sancti patres de iure positiuo. & ea potest mutare & dispensare, secundum oportunitatem negotiorum & temporum. & nu. 21.*

22 *Papa dum ex certa scientia aliquid ordinat seu mandat contra statutū alicuius concilij vel papæ, non debet reprehensibile reputari: & præualet eius ordinatio seu constitutio.*

23 *Papa est supra omne concilium, & supra omne statutum.*

24 *Papæ sententiæ standum est, etiam si contradicat ecclesiæ vel concilio. Nec licet de eo disputare, vel ab eo appellare. & nu. 25.*

Et ideo ad obseruantiam eorum, quæ sunt statuta in conciliis, non ligatur. ibid.

26 *Iurisdictio temporalis dependet ab ecclesia, ex quo ecclesia reseruata sibi substantia, remisit Imperatori exercitium.*

27 *Papa an possit dispensare in his quæ pertinent ad articulos fidei.*

28 *Papa potest in omnibus dispensare, nisi vbi adparet sibi prohibitum. & si sine causa dispensaret, valeret dispensatio: licet ipse remaneret oneratus: & teneretur Deo rationem reddere, cùm dicatur Deus in terris.*

29 *Papa potest dispensare contra apostolum, dummodo absque lesione fidei.*

30 *Papæ potestas, nullis legibus ac regulis coarctatur.*

31 *Papæ vicario Iesu Christi & conditori canonis, est subdita omnis creatura: & ideò dispensare potest secundum velle suum. & nu. 32.*

33 *Papa cum redemptore nostro facit vnum tribunal: & non purs hominis, sed veri Dei vices gerit in terris, & est super omnia.*

34 *Papa non ligatur legibus positiuis, & si aliter faciet, quam promiserit, tenet actus.*

35 *Papæ authoritas tanta est, quòd potest solo verbo absoluere: & iudicat secundum conscientiam & non secundum allegata & probata: & eius dictum habetur pro lege. & numero 36.*

37 *Papa potest dispensare nedum contra ius positiuum, sed etiam contra legem Euangelicam.*

38 *Papa est omnia iudicaturus, & a nemine iudicandus. nam Deus voluit aliorum causas per homines iudicari: sed sedis istius præsulem suo fine quæstione reseruauit arbitrio.*

39 *Papa solus legibus solutus est: & dummodo non faciat contra fidem, potest facere quicquid vult, & sibi placet: etiam auferendo ius suum, cui vult: & nemo dicere potest sibi, cur ita facis.*

40 *Papa potest etiam omne ius alteri tollere & contra ius dispensare: quia non habet superiorem, nisi Deum.*

41 *Papa est caput omnium, quo ad maioritatem, nam & vnus Deus tantum est caput nostrum, dominus spiritualium & temporalium.*

42 *Appellare nemo potest à papa: & fus est ei de omnibus iudicare.*

43 *Papa solus dispensat circa canones pœnam irrogantes in enormibus delictis, vt cum homicida, vel simoniaco.*

44 *Papa tanquam maior reuocat statuta consilij, cùm sit maior consilio: quia ei præbet authoritatem. & numero 45.*

46 *Papæ solius est vti claue in quibuslibet: quia eius potestas non est limitata: sed omnes fideles ad eius iurisdictionem pertinent ordinariè.*

47 *Papa concurrit cum quolibet ordinario, & non habet potestatem limitatam: & est ordinarius cunctorum, & totus mundus dicitur eius diœcesis.*

48 *Papa non tenetur seruare gesta suorum prædecessorum, nec subijcitur constitutionibus, aut statutis ipsorum.*

49 *Dispensatio quid sit.*

50 *Papa licet contra ius non dispenset sine causa: tamen potest pro libito voluntatis dispensare.*

CONSILIVM LXXII.

REdemptoris gentium præsidio petito, Amen. In causa venerabilis Clerici Pyrrhi Loysij prædicti inquisiti de prætenso assassinio per magnam curiam vicariæ, & per summum pontificem indultati, insurgit dubitari, An
1 concessa † iurisdictione iudici laico cognoscēdi contra clericū de hoc particulari crimine assassinij, possit summus pontifex ipse cognoscere. Et quibuscunque coloratis rationibus procul pulsis, intrepidè dicendum est, quòd sic: cùm ex concessione huiusmodi

iurisdictionis, de qua in capitulo, pro humani. de homicid. in vj. non adparet pontificem à se abdicasse iurisdictionem & potestatē cognoscendi de eo, quando vult, nec se aliter priuasse: per text. satis nota. in capit. dudum. de præben. in sexto. & per casum nota. in capitulo, per hoc. de hæretic. in sexto. vbi concessa † iurisdictione alicui specialiter per principem seu 2
papam, non ex hoc censetur auocata causa ab alio ordinario superiore, & multò fortius à semetipso cognitio: & idem adparet in l. prima. C. de offic. præfect. vrb. cui non videtur derogatum, si officium certi generis causarum, alicui committatur. Idem consuluit Petrus de Ancha. in consilio clxiiij. primo volumine. & idem Petrus in consilio xxviij. rationes inductæ. & hoc per text. in dicto capitulo, dudum. † & quòd 3
semper remaneat ipsi domino maior potestas & iurisdictio, quàm illa, quam in alium transtulit. Et ideò consuluit Baldus in consilio cccxxvj. quod incipit Rex Romanorum. in sing. verb. in primo volumine. quòd papa † committens iurisdictionem alicui, videtur maiorem penes se reseruasse: & potissimè dum in 4
bulla indultus prædicti derogauerit omnibus, & quibuscunque consiliis synodalibus, constitutionibus, siue statutis. Et ideò voluit multum singulariter Bald. in l. qui se patris. C. vnde liber. † quòd in concessioni- 5
bus iurisdictionum, semper authoritas superioris concedentis præseruatur illæsa, cùm citra eius authoritatem nequeat exerceri, & in eo semper resideat suprema potestas inseparabilis: vnde potest aliorum iurisdictionem supprimere: allegat. nota. per Doctor. in l. prima. C. de summa Trini. & fide cathol. & ideò bene facit quòd † licet princeps alicui baroni merum im- 6
perium concedat in baronia, non ex hoc se denudasse videtur sua iurisdictione & imperio: & sic videtur iurisdictio ipsa concessa baroni absque præiudicio suæ regiæ iurisdictionis, vt inferior gradus meritum superioris cognoscat. Text. est singu. in l. prima. C. de offic. præfect. vrb. suprà allegat. & accedit bene text. in capitulo, cùm episcopus. de offic. ordin. in sexto. & quod nota. Bartolus in l. si quando. C. de bon. vacan. libr. x. vnde licet † alicui iudici specialiter tributa sit aliqua 7
iurisdictio, non ex hoc derogatur iudici ordinario, vt dicit Bartolus in dicta l. prima. per illum text. quem similiter Bald. ad hoc allegat. & inducit in l. prima. versiculo, extrà quæro. ff. de offic. consu. vbi loquitur de potestate ciuitatis, cuius iurisdictioni non derogatur: licet alteri specialiter in aliqua causa iurisdictio concedatur. & idem latè consuluit Romanus in consilio cxciij. præsens cōsultatio. & hoc † procedit, quod 8
est fortius, etiam si per verba taxatiua specialiter alicui iudici iurisdictio concedatur: vt per dictionem: tu tantùm, vel, tu solus, & similes. Ita probat text. in l. viros. C. de diuersis offic. libro xij. & in leg. fina. C. vbi causæ fiscal. refert etiam & sequitur Deci. in suo consilio tertio, primo volumine. Et diligenter pro tenui facultate. suffragatur insuper pulchrum consil. Bald. 9
cccl xxv. visis omnibus. in quinto volumine. versic. sed prædictis obstare videtur. vbi inquit, quòd † dictio taxatiua, quæ adponitur in concessione iurisdictionis, facta alicui specialiter, intelligitur excludere alios iudices pares illi, cui tribuitur iurisdictio, non autem, qui est maior & generalis ordinarius. Bene facit text. in l. fina. cum glossa, in versiculo, examen. C. vbi cau. fisca. Et bene facit insuper, † quia in dubio 10

Universidad de Deusto
Biblioteca

iurisdictio debet ad ordinarium transferri. glossa est not. in l. prima. in glossa prima. in fine. ff. de iudi. Cyn. in l. si quis ex consensu. C. de episco. audi. & quod not. Federic. de Sen. in consilio cxxx. factum tale est, quædam domus. vnde bene considerandum est, quòd per concessionem factam per summum Pontificem cum concilio Lugdunensi iudici laico in dicto capitu. pro humani. de homicid. in sexto. non præsumitur voluisse papam à se abdicare iurisdictionem, & sic sibi præ-
11 iudicare, cùm id non †expresserit, & iuris dispositione non præsumitur per suum actum voluisse sibi præiudicare, nisi quatenus sit expressum: argum. capitulo, super eo. de offic. delega. Ita inquit Antonius de Butr. in capitulo, cùm dilectus. de appellationib. & consuluit Alexander, in consilio lxxxvj. primo volumi. in
12 fine. Nam † princeps ipse supremus semper excipitur, ne sibi legem imponere videatur. capitulo primo, in fin. de prohi. feud. alien. per Federic. maximè, quia in omni dispositione intelligitur excepta persona ipsius principis: vt dixit Nicolaus de Neap. in l. Imperatores. ff. ad municip. argumen. capitulo, constitutus. de rescript. & capitulo, veniens. de iureiurando. Idem refert & sequitur Antonius Corser. Sicul. in suo tracta-
de excellentia Regia. in versiculo, quæro xxvij. tum
13 maximè, quia in generali sermone † non comprehenditur persona loquentis, imò semper exceptuata intelligitur. l. Paulus. §. fina. vbi Bartolus, cum aliis concord. ibi per glossam, allega. ff. de pignoribus. Bartol. in l. consulari. ff. de senato. Cynus, & Baldus in l. cùm
acutissimi. C. de fideicomm. hinc pulchrè Alber. in l.
14 frater à fratre. ff. de condi. inde. quòd promittes † principi accommodare turrim vel arcem contra omnem hominem mundi, non tenebitur illam accommodare contra se ipsum, imò etiam si promisisset accommodare contra se ipsum, non teneretur illud seruare. ita Baldus in capitulo, Imperialem. §. fina. de prohi. feud. alie. per Federicum: & ideò dixit Bald. in l. prima. C. si quis obmi. cau. test. per l. inquisitio. C. de solut.
15 † quòd in generali sermone non venit persona ipsius loquentis, nec videtur cõsensisse in his, quæ sunt contra se. Item, quia quis non potest se ipsum ligare. l. penultima. ff. de arbi. l. prætor. ff. de tutor. & curat. dat. ab his: & ideò statuentes in dubio non videntur se ipsos ligare: secundum Baldum, in l. consul. ff. de adoption. Et sic redeundo ad propositum, cùm papa derogauerit omnibus & quibuscunque conciliis, synodalibus constitutionibus, siue statutis: prout in casu præsenti in indulto concesso prædicto Pyrrho Loysio per pontificem, continetur, quod facere potuit & potest cùm
16 † posit summus Põtifex tollere, derogare, & dispensare contra capitula seu statuta, etiam quatuor concilorum. Textus, est cum glossa, in capitu. sicut sancti Euangelij. xv. distin. nota. glossa, in capitulo, cùm ad monasterium. extrà de statu mona. & ibi Innocent. & cæteri. Abbas in capitulo, per venerabilem. qui filij sint legit. Petrus de Anchara. in consilio cxxiiij. circa bigamos. refert etiam & sequitur recitando nonnulla ex prædictis dominus Petrus de Mõte, episcopus Brix. in suo tractatu, monarchiæ conciliorum, versiculo, quarta conclusio. & est in sexto volumine tractatus nouiter impressorum. qui plus ibidem subdit in ru-
17 brica, de Cardin. nulli esse dubium, papam † posse in totum tollere statutum omnium quatuor conciliorum, etiam in corpore iuris clausa, quod patet: nam inferior xx. annis, potest fieri sub diaconus, aut xxv. diaconus. vel xxx. sacerdos: erat expressè prohibitum per concilia generalia: vt habetur lxxvij. distinct. capitulo, sub diaconus. & capitulo, placuit. ea distinct. de canone concilij Carthaginensis. & capitu. episcopus. & capitulo, in veteri l. de canone concilij Toletani. quæ omnia sunt statuta conciliorum generaliũ, vt patet ex eis: & tamen papa omnia illa substulit, vt patet in clementina, generalem, de ætate & qualitate. & ibi nota. in gloss. dum formalier dicit, hic corrigit canones. lxxxiiij. distinctio. in cap. peruenit. lxxviij. distinctio. capitulo primo. & xviij. distinctio. capitu. de his. in quibus dicitur, quòd habens viginti ann. subdiaconus, & diaconus xxv. & sacerdo xxx. fieri poterit. Item, quòd bigamus promoueatur, sicut habetur in capitulo, lator. xxiiij. distinctio. & quòd presbyter formicarius non deponatur. vt in capitulo, presbyter. distinctione secunda. & sic adparet, quòd statuta multorum summorum põtificum successores summi pontifices reuocarunt, & omnino tollunt, & sic quotidie experimur. ita etiam arguẽdo plene ad partes referens nonnulla ex præmissis, firmat & sequitur Ioannes de Turre Cremata, Cardinalis sancti Georg. in dicto capitulo, sicut sancti. xv. distinctio. vbi plus subdit id, quòd † dicitur papam non posse in aliqui- 18
bus canonibus quatuor conciliorum vniuersalium aut aliorum dispensare, intelligendum esse in his, quæ pertinent ad articulos fidei, seu ad generalem statum vniuersalis ecclesiæ, vt dicitur in gloss. dicti capituli, sicut. & subdit idem tenere Archidia. in rosario, dum
† formaliter dicit: fateor in his quæ ad fidem perti- 19
nent, & generalem statum ecclesiæ, sed in aliis potest contra statutum conciliorum venire. & ideò refert sanctum Thom. in suo tractatu, contra impugnantes religionem: dicere verum esse, quod hic dicitur: in illis enim, quæ statuta sanctorum patrum decreuerunt de iure diuino, sicut sunt articuli fidei, † qui de- 20
terminati sunt per concilia: sed ea, quæ sancti patres decreuerunt de iure positiuo, sunt relicta dispositioni summi Pontificis, vt ea ponit † mutare, vel dispensa- 21
re secundum oportunitatem negotiorum & temporum. & ideò concludo, quòd papa habet omnimodam potestatem suprà ius positiuum: capitu. proposuit, de concess. præben. capitu. innotuit. de elect. clemen. prima. de immun. eccles. capitulo, in nostra. extrà de iniur. & dam. dato. Idem firmat Barba. in suo tractatu, de præstan. Cardi. versiculo, quo ad primum correlarium. in sexto volumine tractat. nouiter impressorum, & ante ipsum Innocentius in capit. cùm ad monasterium. de statu monac. quem ibi omnes sequuntur. Petrus de Ancha. in prædicto consil. cxxiiij. circa bigamos. Hinc est † quod dum papa ex certa 22
scientia aliquid ordinat seu mandat contra statutum alicuius concilij vel papæ, non debet reprehensibile reputari, & præualebit eius ordinatio seu constitutio: argumen. capitulo, quoniam quidem. xviij. distinct. cùm papa † sit suprà omne concilium, suprà omnem 23
statutum, vt in capitulo, significasti, de elec. & eius facta excusantur, etiam si videantur iniusta. capitulo primo. xlj. distin. Ita plenè scripsit Catal. de Boncompag. in suo tractatu, de transl. concil. Basil. ad ciuitatem Ferrar. & de potestate papæ, versiculo, sed præmissis nequaquam obstantibus. in tertio volumine, tractatuum, & ibi plus subdit post Ioan. Andr. in dicto capit

24 capitulo, significasti. super verbo, robur, quòd † papæ sententiæ standum est, etiam si contradicat ecclesiæ vel concilio, vt in capitulo, in istis. v. distin. & capit. penultimo. xxix. distin. & capitulo, nemo. ix. quæstio tertia, nec licet de papa alicui disputare, vel ab eo appellare: capitulo, si quis. xvij. quæstio quarta, & nona
25 quæstio tertia, cap. cuncta per mundum. & ideo † statutis in concilio ad eorum obseruantiam non ligatur, quia papa ipse est supra omne cõcilium, & supra omnia statuta conciliorum, illa enim corrigit & immutat, vt latè Ionnes Andræas, in dicto capitulo, significasti. & plenissimè Catald. vbi suprà. & potest etiam
26 suffragari ratio † quia iurisdictio temporalis dependet ab ecclesia, ex quo ecclesia reseruata sibi substantia remisit Imperatori exercitium in temporalibus. Ita inquit Iacobus Butr. in proœmio. C. refert & sequitur Alexander, in consilio secundo, primo volumine, an legitimatus. & quod suprà dictum est de po-
27 testate papæ, modificari debet † non procedere, dum essemus in articulis fidei, & præceptis vtriusque testamenti, & in illis, quæ spectant ad generalem statum ecclesiæ. Ita magistraliter dicit Ioan. de Turre Crem. in capitulo, domino sancto. l. distinct. & ideo non abre dixit Speculator, in titu. de lega. §. nunc breuiter. post Innocentiũ, in capitulo, quantò. de consuetu. &
28 ibi Hostien. quòd † papa potest in omnibus dispensare, nisi vbi adpareret sibi prohibitum, & si sine causa dispensaret, valeret dispensatio, sed ipse papa remaneret oneratus, & teneretur Deo rationem reddere: & ideò in terminis consulendo tenet Petrus de Anchar. in suo consilio cxxiiij. quòd papa contra legem canonicam indistinctè dispensare potest, etiam contra legem diuinam, dummodo nõ nutriat peccatum, & nimirum cùm dicatur Deus in terris: vt inquit Bal.
29 in l. fi. C. seten. rescin. non pos. & potest etiam † dispensare contra Apostolum, dummodo absque læsione fidei, vt dicit Abbas, in capitulo, proposuit. de concess.
30 præb. & ideò † eius potestas nullis legibus seu regulis coarctatur: vt dicit Bal. in capitulo primo. si de inuest. lis oria. inter domi. & vasal. Hinc dixit Innocentius,
31 in capitulo primo. de constitu. † quòd conditori Canonis vicario Iesu Christi subdita est omnis creatura: & ideo dispensare potest secundum velle suum, cùm posit etiam adæquare quadrata rotundis, vt inquit
32 Hostien. in capitulo, nouit. de iudi. cùm † papa gerat vices Iesu Christi in terris. capitulo, vt nostrum. vt ecclesia benef. & dicit Hostien. in capitulo, quantò. de
33 translat. episcopi. † quòd papa cùm Redemptore nostro facit vnum tribunal. & in capitu. cùm venissent. de iudic. dixit, quòd non puri hominis, sed veri Dei vices gerit in terris, & est super omnia, vt etiam dicit Baldus, in l. Barbarius. de offic. prætor. in fin. Et intan-
34 tum † papa non ligatur legibus positiuis, quòd si aliter faceret, quàm promiserit, tenet actus factus: capitulo, sola, cum §. sequen. ad fin. xiiij. quæstione iij. capsi papa. xj. distinct. & quod ibi nota. prima quæstione septima. §. nisi rigor. xij. quæstione ij. capitulo, non licet. Ita punctualiter per nonnulla ex præmissis iuribus tenet Catal. in prædicto suo tractatu, de potestate
35 papæ. versiculo, plus dico, quòd etiam † authoritas papæ tanta est, quòd potest solo verbo absoluere. Ita dicit Speculator, in titulo, de cita. §. quinto. versic. quid si iudex. iuxta illud: quodcunque ligaueris super terram, &c. refert & sequitur Ludouicus Bolog. in addit. ad dictum tract. Catald. in versic. vlterius papa regit.
Et † intantum extenditur eius potestas, quòd iudicat 36
secundum conscientiam suam, & non secundum allegata & probata: vt dicit Bartolus, in l. vnica. C. vt quæ des. aduoc. & ibi subdit Theologos ita tenere, & hoc ex quo eius dictum habetur pro lege. imò & fortius tenet Paulus de Cit. in suo tractatu, de iure patro. versiculo, pro sexta causa quæro. in quinto volumine tractatuum, quòd papa † potest dispẽsare nedum con- 37
tra ius positiuum, sed etiam contra legem Euangelicam, quod etiam per multa comprobari potest. Dominus enim omnipotens omnia commisit Petro, & successoribus suis, vt dicit Hostien. in summa, extrà qui filij sint legitimi. §. qualiter & à quo. versic. ergo. Ideó que omnia iudicaturus, à nemine † iudicandus. 38
capitulo, nemo. ix. distinct. aliorum hominum causas Deus voluit per homines iudicari: sed sedis istius præsulem, suo fine quæstione reseruauit arbitrio. nona quæstione secunda. capitulo fin. & capit. aliorum. Ita dicit Vgo in suo tractatu, de offic. quatuor prælatorum. in titu. de papæ superiorit. circa princip. in sexto volumine tractatu. Nam papa † solus legibus solutus 39
est. l. princeps. ff. de leg. licet de honestate leges seruare debeat. l. digna vox. C. de leg. capitu. licet. de supplen. negligen. prælato. Ex quo habet plenitudinem potestatis, capitulo, quo ad honorem. extra de vsu pal. & dummodo non faciat contra fidẽ, potest facere quicquid vult, & sibi placet, etiam auferendo suum cui vult, quia non est, qui ei dicere possit, cur ita facis: capitulo, in memoriam. xix. distinct. cùm apud ipsum sit pro ratione voluntas. §. sed & quod princip. instit. de iure natur. gen. & ciu. potest † etiam omne ius tollere, 40
& contra ius dispensare: quia non habet superiorem, nisi Deum. vt in capitulo, licet. de election. sed ipse super omnes est, & non potest ab aliquo iudicari: capitulo, in nouo. vigesima distinct. & in capitulo, nunc autem. habet enim cœleste arbitrium. l. prima. C. de summa Trinitate, & fide catholica, habet enim cœlestis & terreni iura Imperij. vt in capitulo primo. xxij. distinct. ita formaliter inquit Speculator, in titulo, de lega. §. nunc ostendendum. versiculo lxxxix. Est enim papa † caput omnium, quò ad maioritatem: nam & 41
vnus Deus tantùm est caput nostrum, dominus spiritualium & temporalium, quia ipsius est orbis, & plenitudo eius. capitulo, tua nobis. extrà de decim. cap. solitæ. extrà, de maior. & obed. capitulo, significasti. extrà de elect. in fin. hinc dicit tex. in capitulo, cuncta per mundum. ix. quæstione iij. quòd fas est ei de omnibus † iudicare, & ab eo appellari minimè licet, & sine 42
synodo potest contra synodum statuere. & nimirum videatur id ab eo agi, agit enim pro suo principatu, quem beatus Petrus Apostolus domini tenuit semper, & tenebit. & in capitulo sequenti dicitur, quòd ipsa † sedes beati Petri ius habet resoluendi quorum- 43
libet sententiis ligata pontificum: & ideò videmus quòd papa solus dispensat circa canones pœnam irrogantes, in enormibus delictis, vt cum homicida, vel simoniaco, in ordine vel beneficio, prout magistraliter tradit Antonius de Rosel. in suo tractatu, de concil. in versicul. solus etiam potest. in quarto volumine tracta. allega. nota. in capitulo, post translationem. in fine. de renuntiatio. & facit capitul. at si clerici. extrà de iudic. §. primo. Et sic non obstaret quatenus diceretur de capitul. pro humani. quod nedum

emanauit à papa solo, sed etiam à cõcilio Lugdunensi. Ex quo in idem reincidit, vt suprà: cùm papa tãquam
44 †maior reuocet statuta concilij, per text. in capitulo, cuncta per mundum. viij. quæstione iij. & capit. non debet. de consangui. & affinit. capitulo, cor episcopi. lxviij. distinct. & in capitulo, non licuit. xvij. distinct. & sic si papa præbet authoritatem concilio, sequitur, quòd ipso maior est, qui authoritatem præstat, quàm ille, cui præstatur. Ita per hoc decidit glossa, in capit. vbi periculum. de electio. in sexto. in versiculo, concilio. refert & sequitur Antonius de Rosell. in prælega. suo tract. de potesta. Imperato. & papæ, in quarto volumine tracta. in versiculo, circa primum dicen-
45 dum videtur. Et quòd papa † dicatur esse maior concilio, probat text. in dicto capitulo, sicut sancti. & in capitulo, non licuit. xvij. distinct. clem. ne Romani. §. sanè. de electio. capitulo, electionem. & cap. statutum. extrà de sentent. excommunica. Ita consuluit Catald. de Boncompag. in dicto suo tractatu, de pote. papæ. versicul. apostolicum. quem habeo seperatum ab aliis
46 tract. Nam solius summi põtificis † est, posse vti claue in quibuslibet: quia eius potestas non est limitata, sed omnes fideles ad eius iurisdictionem pertinent ordinariè. capitulo, cuncta per mundum. xiij. quæstio. iij. cum sequent. Et dicit sanctus Thom. in iiij. distinct.
47 xix. quæstione. articulo ij. Et ideò cùm † papa potestatem limitatam non habeat, sed concurrat cum quolibet ordinario, vt refert & sequitur Cardin. Alexand. in prædicto capitulo. sicut sancti. xv. distinct. & cunctorum ordinarius sit, & totus mundus dicatur eius
48 diœcesis, vt in capitulo, hortamur. lxxj. distinct. † non tenetur gesta per suos antecessores seruare, cùm de iure non subiiciatur constitutionibus aut statutis suorum prædecessorum, nec etiam suis propriis, per tex. in capitulo, proposuit. de concess. præben. quia par in parem non habet imperium. vt in capitulo, innotuit. de election. Ita punctualiter firmat Ioannes de Saluagalli, in suo tractatu, de iureiurando, in quarta parte, in princip. in versiculo, tertiò papa. in decimo volumine tracta. Idem tenet Ioannes Randi. in suo tracta. de casibus, in quibus summus pontifex non potest aut non debet dispensare, de quo suprà. & nihilominus in casu, de quo agitur, papa non tollit nec destruit statuta, nec ipsis derogat constitutionibus, aut capitulis conciliorum, sed solùm dispensat: & dispensatio est iuris communis, seu rigoris relaxatio, vt in capitulo, sicut quædam. xiiij. distinct. & prima. quæstione septima. §. nisi rigor disciplinæ. in gloss. & Hostien. dicit,
49 quòd dispensatio † est rigoris iuris per eum, ad quem spectat misericors facta relaxatio. refert & sequitur Ioannes de Turre Crema. in dicto capitulo, sicut quædam. xiiij. distinct. & intelligitur de rigore iuris antiquo sui prædecessoris, vbi id exprimit, vt in capitulo, ecclesia. ij. de election. & in capitu. prisc is. lv. distinct.
50 & ibi subditur, quòd contra ius commune † licet papa non dispenset sine causa, tamen pro libito voluntatis dispensare potest, per capitul. proposuit. de concess. præben. ita concludit Cardinal. Alexander, in dicto capitulo prisc is. lv. distinct. Et ex præmissis ad laudem omnipotentis Dei succido telam, quam orsus sum. Rectius sentiens iudicaturus, rectius iudicium proferat, cui me submitto: si quid enim minus congruè dictum sit, supplex ignoscendum, & coniunctionis affectioni ascribendum rogo: quoniam viris tam amplissimi Cæsarei consistorij, non solùm authoritatis maximæ, eminentis scientiæ, magnique consilij, verùm etiam & singularis virtutis, huiusmodi nugæ næniólæque leues esse videbuntur.

Thomas Grammaticus V. I. D.

QVAESTIONES
EIVSDEM D. THOMÆ GRAMMATICI.

SVMMARIVM.

1 *Creditor secundus si exegit à debitore debitum suum in pecunia, quam per eum habitam consumpsit, an possit anterior creditor vendicare ipsam à secundo creditore.*
2 *Creditores quando sunt plures, ille est potior, cui primò soluitur.*
3 *Pecunia soluta secundo creditori, est hypothecata primo creditori, & in ea sibi competit hypotheca, vel condict. o indebiti, vel condict. o sine causa, vel ex lege.*
4 *Creditor primus si posset vendicare à secundo creditore pecuniam perceptam à debitore, & iam consumptam, totus mundus esset in litibus, & mercatores cessarent, & amitterent commercium.*
5 *An habens generalem hypothecam anteriorem, in qua etiam venit pecunia debitoris, si reperit pecuniam sibi hypothecatam solutam posterioribus creditoribus, & per illos bona fide consumptam, possit eam ab illis aliquo remedio recuperare seu auocare. Istam quæstionem, sic formauit Anto. de Alex.*
6 *Pecunia soluta in genere, postquàm consumpta est, facit extingui dominium ipsius apud quemcunque existens, & impedit vendicationem, quæ competebat ratione dominij.*
7 *Primus creditor tunc demùm post solutionem reuocat conditione ex lege, quando secundus qui consumpsisset, habuisset ex causa lucratiua.*
Secus, si onerosa: quia tunc post consumptionem, creditor qui recepit, non potest inquietari.
8 *Titius obligauit mihi omnia sua bona, & demum res aliqua sua peruenit ad Caium, qui eam vendidit, nunc ego primus creditor peto illud pretium, an possim, & quo iure.*
9 *Primo creditori non competit hypotheca pro pecunia data secundo creditori per debitorem, quando est bonæ fide consumpta.*

QVÆSTIO I.

FVit diu apud me & quãplurimos sapientes satis dubia quæstio, Si secundus † creditor exegit ab eius debitore debitũ suum 1
in pecunia, quam habitam consumpsit, an posit anterior creditor petere dictam pecuniam à secundo creditore, vt eandem sibi restituat, tanquam per prius sibi obligatam virtute instrumẽti cum constitutione precarij in forma, sub hypotheca & obligatione omnium bonorum. Super quo dubio licet plures voluissem codices & membranas, stante varietate opinionum, & hæsitando cui adhærere debuissem, expectabam inter tot varias lites assiduè occurrentes in Sacro Regio Consilio, casum hunc contingere, vt decidi per tot præstantissimos patres communi voto potuisset, prout cæteri suprà scripti, sed quia adhuc

adhuc duobus lustris transactis, à die quo in Regium Consiliarium assumptus fui, & minime casus successit, & quando contingere potuisset ignoro, ideò arbitratus sum iudicio meo casum ipsum decidere, nec vlterius super decisione ipsa morari, quia teste celeberrimo Petrarca. La vita fugge, & non se arresta vn hora. Et la morte vien drieto à gran giornate. Et le cose præsenti, & le passate. Mi damno guerra, & le future anchora. Et in primis reperio, quòd Afflict. in sua decis. clxxxix. incip. pulchrum fuit dubium. dicit hoc contigisse in personam Magdalenæ creditricis Franciscí in cassias cum Gulielrimo, pro cuius Gulielrimi conuenti parte dicebatur contra eum agi non posse hypothecaria ad pecuniam prædictam iam consumptam per ipsum, postquàm acceperat, per iuris regu-
a lam, quòd † quando plures sunt creditores vnius debitoris, ille est prior, cui primò soluitur: per l. & si non expedit. ff. de bon. autho. iud. posi. quia solutio facta à communi debitore mihi solerti, non retardatur per alium creditorẽ negligentẽ in non petendo: per text. in l. pupillus. ff. quæ in frau. credi. & ibi per rationem: quia vigilantibus & non dormientibus &c. Pro parte verò contraria in fauorẽ primi creditoris satis stri-
3 gere videtur, † q̃ pecunia soluta secũdo creditori, adparet primo loco hypothecata primo creditori, & sic in ea sibi competit hypotheca, vel condictio indebiti, vel condictio sine causa, vel ex l. vt dicit gloss. in dicta l. & si non expedit. & Bartolus in dicta l. pupillus. & in ea. l. & si non expedit. §. primo. & tãdem per quinque alia fundamenta Afflictus ipse indutus indumentis excellen. ac præclariss. domini Antonij de Alexan.
4 tacito authore vt infrà subdam, † concludit, quòd si posset primus creditor vendicare à secundo creditore pecuniam perceptam à debitore, & consumptam, totus mundus esset in litibus, & mercatores cessarent & amitterent commercium. & ideò in hoc versatur æquitas Sacri Regij Consilij. vnde in præsenti articulo subdit Afflictus ipse, ita fuisse decisum per Sacrum Consilium, in quo tunc præsidebat dominus Antonius de Alexand. Ioannes Baptista de Bentiuoglis Bartholomæus de Verino, Nicolaus Antonius Orilia, Andræas Mariconda, Antonius de Ianuario, & Franciscus de Anna. qui domini Consiliarij prædicti communi voto ita pronuntiarunt contra Consilium seu allegationes in simili causa subscriptas, & præsentatas in Sacro Regio Consilio, per dominũ Angelum de Gambil. de Aret. tunc Ferrariæ legentem, Alexandrũ de Imol. Franciscũ de Aret. Benedictum de Medicis, de Luca, Cici Antonium Guindacij de Neapo. Troyli de Acciayolis de Firmo: Antoniimet de Alex. & Nicolai Anton. Orilię, & vltra decis. Afflicti præmentionatam reperi, quòd prædictus excell. dominus Antonius de Alexand. in dicta l. pupillus. ff. quæ in fraud. cred. in suis additionibus, quas facit ad Bartol. quas integras ego solus habeo ad pẽnam exemplatas à Bar-
5 tolis suis. vbi formaliter † dicit fuisse quæstio. de facto, an habens generalem hypothecam anteriorem, in qua etiam venit pecunia debitoris, vt in l. idémque. in fine. ff. qui. potio. in pignorib. habe. si reperit pecuniam sibi hypothecatam, solutam posterioribus creditoribus, & per illos bona fide consumptam, an possit eam ab illis aliquo remedio recuperare seu aduocare. Bartolus in dicta l. pupillus, prima fronte videtur sentire, quòd sic, dum dicit, quòd si soluitur genus, quia perire non potest, non habet locum per eum distinctio suprà tradita. & clarius hoc firmat Ioannes Andræas, referens Iacobũ de Aret. in addit. Speculat. in titulo, de solut. super rubr. in versiculo, videamus generaliter, an vnus creditor &c. & vide consil. celeberrimorum Doct. videlicet domini Angel. de Aret. domini Alexan. de Imola, domini Francis. de Aret. & aliorum, cui me simpliciter subscripsi, qui hoc firmat per verba Bartoli, hîc, quando scilicet pecunia soluitur ad numerum: vel quantitas, quę perire non potest. Sed aduertendum, quòd Ioãnes Andræas, hoc firmat, siue in genere, siue in quantitate sit facta solutio. Sed Bartolus, in dicta l. pupillus. tenet contrarium, nisi in eo, quod supereſt primò recuperanti ex causa lucratiua, soluto eo, quod sibi debebatur. Idem tenet Speculator, & sequaces, id est, quia idem videntur tenere Bartolus, & Baldus in l. mater. C. de rei vendic. & ita declaratur text. sentiens contrarium indistinctè in l. fina. §. si verò hæredes. C. de iure deliberan. & in l. prima. de distract. pigno. cum gloss. & expresè Ioannes Fabr. insti. de action. §. Item, si quis in fraudem. versic. vnum non prætermittam. vbi allegando l. pecuniam. C. de priuil. fisci. videtur expresè sentire, idem esse in pecunia soluta secundo creditori, & per eum consumpta bona fide. quod nota. pro quæstione suprà dicta, licet Bald. in dicta l. prima. C. de distra. pigno. in lectu. antiqua, dixerit oppositũ, referens quæstionẽ de facto: & si hoc est verum, ergo idem dici deberet in pecunia seu quantitate, & in genere soluta, quia non potest reddi ratio diuersitatis: illa enim ratio, quia genus vel quãtitas perire non potest, est friuola: secundum Raphaël. in dicta l. pupillus. vide rationes suas optimas, quia dicit opinionem contrariam esse absurdam & impracticabilẽ, & facit pro opin. Raphaël. vbi suprà, † quòd pecunia soluta in genere, postquàm cõsumpta 6
est, facit extingui dominium ipsius pecuniæ apud quemcunque existens, impedit vendicationem, quæ competebat ratione dominij. Si alieni. de solu. l. cùm fundus. §. seruum tuum imprudens. ff. si certum pet. Ergo fortius debet extinguere hypothecam, quæ est debilior dominio. & hanc partem tenet Ioannes Fab. instit. de actio. §. Item, si quis in fraudem. dicens idem in pecunia, quod in alia specie soluta; dum dicit ita esse intelligendam l. pecuniam. de priuileg. fisci. † vi- 7
delicet, quòd tunc demum post solutionem primus creditor reuocat condictionem ex l. quando secundus, qui consumpsisset, habuisset ex causa lucratiua: secus, quãdo concurrit cum suo debito oneroso, quia tunc post consumptionem creditor, qui recepit, nullo pacto potest inquietari. Non obstat l. pecuniam. de priuileg. fisc. quia intelligi debet, secundum prædicta, secundum Ioannem Fabr. Nec obstat. l. fina. de iur. delibe. quia eo modo debet intelligi, si pecunia extat, vel si creditor eam receperat ex causa lucratiua: puta ex donatione, vel condictione propter nuptias, vel aliàs simili, vel quatenus erat vltra suum debitum. & ideò text. ibi dicit, quòd primus creditor poterit secundum leges reuocare, id est, secundum alias iuris regulas. Non obstat distinctio Bartoli, hîc inter genus & speciem, quia vel Bartolus errauit, vel loquitur in priuilegiato creditore, reuocante ratione priuilegij, quod non cohæret rei solutæ, sed actioni vel causæ. l. priuilegia. de priuile. creditorum. Ita nota. distinguitur cum re: vbi non reuocat ratione hypothecæ,

Universidad de Deusto
Biblioteca

certè hypothecata cohæret rei siue in genere, siue in specie soluta: ideò quando ratione hypothecæ reuocatio fit, in hoc membro Bartol. non facit distinctionem inter genus & speciem solutam. Cogita in hac vltima responsione. & sic pro hac parte fuit in facto iudicatum inter dominum Gulierimum de Io monaco, & Magdalenam Castiasin Sacro Regio Consilio, me præsidente in eo. & plus subdit præfatus dominus
8 Antonius de Alexand. in simili, Pone † quòd Titius mihi obligauit omnia eius bona, & demum res aliqua sua peruenit ad B. ex causa lucrativa B. eam vendidit, nunc ego primus creditor peto illud pretium, quæritur an possim, & quo iure. & videtur quod hypothecaria vtili, vel in factum: vt ff. eodem. l. qui prior. & ff. de re fisc. l. res. §. primo. & C. de iure delib. l. fina. §. finautem. ff. de bon. autho. iudi. pos. l. si non expedierit. §. primo. argum. contra quòd non possum: quia pretium non fuit in obligatione: suprà quib. mod. pig. vel hypot. sol. l. quamuis. ff. qui pot. in pignor. habe. l. idémque. §. primo. ff. de furt. l. qui vas. §. fin. dicit, quòd res si non extat in subsidium, possum petere per conditionem vel actionẽ in factum, vel iudicis officium: vt nota. in solutione contrarij. ff. de distract. pignor. l. prima. ff. qui potio. in pign. habe. l. si prior. quæ leges videtur cotrarie. Sed si possessor haberet causam onerosam, non teneretur aliqua actione: vt nota. ff. de rebus non alie. l. prima. & l. si cùm seruum. ff. si certum petatur. Et inquantum inter cætera fundamenta adducta per Afflictum, in prælegata eius decis. ponit
9 † quòd pecunia data secundo creditori per debitorem, non competit hypotheca primo creditori, quando pecunia est bona fide consumpta, & nihil allegat. ego tamen reperi Parisium, nunc Cardi. dignissima tenentem, & pro hac parte consulentem in suo consil. lxix. si iuris &c. vbi idem concludit per multa iura, & rationes. & cõmemorat hanc decis. Afflict. prælleg. & pariter ex tot iuribus & decisionib. sicut coruus Philomelam imitando, concurro in eandem sententiam, tanquàm veridicam & iuri consonam.

SVMMARIVM.

1 *Promittens se facturum & curaturum, si fecit quicquid potuit an sit excusatus.*
1 *Iuramentum operatur illam clausulam expressam: se facturum & curaturum abidem.*
2 *Promittens factum alienum, cum clausula, se facturum & curaturum: an si fecisset omnem suum conatum, excusetur à pœna. & nu. 4.*
3 *Difficultas excusat à pœna.*
5 *Fideiussor qui promisit se facturum & curaturum sub pœna, excusatur ab ea, si fecit quicquid potuit.*
6 *A pœna quis excusatur propter difficultatem, quia difficultas impedit pœnam committi.*
7 *Promittens facere aliquid cum iuramento, euitat periurium & pœnæ commissionem, si fecit quicquid potuit. ibidem.*
8 *Et licet multi teneant, quòd potest peti pœna, tamen Canonistæ communiter tenent, quòd nullatenus committatur pœna.*

QVAESTIO II.

1 NOtabilis & quotidiana quæstio se offert, an † promittens se curare & facere cum effectu, ita quòd faciendo posse suum non excusetur, quòd vxor sua seu filius vel alius renuntiet, vel consentiat, seu se obliget in aliquo contractu alicui, si id adimplere nõ potuit, sed fecit quicquid potuit, excusetur à pœna, & reperio quòd Afflict. in sua decisione cclxxxxv. dicit. quæstionẽ hanc contigisse de facto in personam Magnifici Trolij de Abenabulo, qui promiserat, quòd eius vxor ob dotem receptam ab Alphonso Carracciolo eius fratre, renuntiasset bonis paternis & maternis eidẽ Alphonso: & dum cùm ea fecisset, quicquid potuit pro consecutione renuntiationis prædictæ, vsque ad minas, illa semper recusauit: vnde hæsitatum fuit in Sacro Consilio, an prædictus Trolius, qui ita promisit, teneatur ad pœnam: & refert, quòd nonnulli de Sacro Regio Consilio dicebant Trolium prædictum saltem à pœna non excusari, per l. stipulatio ista, habere licere. in princ. ff. de verborum obligation. per l. quoties quis. eodem titu. maximè, propter iuramẽtum, quod operatur illam clausulam expressam: se curaturum & facturum, vt dicit Ludouicus, in dicta l. stipulatio ista. allegando text. in capitulo, literis. Io secundo: & in capitulo, sicut. cum ibi nota. de sponsa. & idem dicit Baldus, in l. fina. C. de non numera. pecu. Alij verò domini de consilio, cum ipso Afflicto dicebant, † præ- 2
dicta procedere, quandodictus Trolius non feciſſet omnem suum conatum, vt illa renuntiaret, quia tunc teneretur ad pœnã: & sic nobis visum fuit, quòd non teneatur ad pœnam, per text. in l. si vehenda. §. idem iuris. ff. ad leg. Rhodiam de iactu. vbi quãdo quis promisit factũ, & absque eius culpa adimplere nequiuit, excusabitur à pœna: vt ff. de doli exception. l. apud Celsum. & videtur glossa, in capitulo, sicut ex literis. de sponsa. & multa alia allegat Afflictus, quæ breuitatis causa omitto, cùm multa alia substantialia vltra ipsum infrà subdam, quę ipse licet studiosissimus non vidit, refert tamen quòd dominus Antonius de Alex. vir quidem eminentissi. scientiæ, & qui me, tunc iudicem magnæ curiæ vicariæ existentem, ipse præsidens & viceprotonotarius Sacri Regij Consilij ob suam bonitatem innatam, vti filium diligebat, dicebat tunc vt Afflict. refert, quòd semper ipse de ista quæstione dubitauit, sed bene sibi videbatur, quòd ista opinio erat satis æqua, & facta relatione de ea reginali Maiestati per Sacrum Regium Consilium, fuit dictum, quòd prædictus Trolius non molestaretur. & in simili casu fuit similiter decisum in personam magnifici Ioannis Baptistæ Cicinelli, qui promiserat curare & facere cum effectu, quòd eius filius cõsentiret in quodam contractu, & quia conuentus docuit fecisse quicquid potuit, nõ fuit aliter molestatus. Et insuper subdit, quòd casus iste, quasi continuò succedit, & non specificè cum doctores tangunt, ideo scripsisse voluit, sed salua eius reuerentia dico, quòd doctores quamplures luculenter, & specificè casum hunc examinauerunt, & in pluribus & diuersis locis cumulatè scripserunt, sed Afflictus ipse iam in decrepita ætate constitutus, vxorem duxit iuuenculam, credens se posse & vxori & iuribus satisfacere. se deceptus remansit, † sed quòd obligans se facturum & curaturum, posit 3
se ita obligare: & si fecit, quicquid potuit, sit excusatus: quia difficultas excusat à pœna: per l. ij. ff. si quis cautio. & not. in l. continuus. §. illud. ff. de verborum obligatio. & vltra Antoniũ de But. in cap. gemma. de sponsa. allegatum per Afflic. addo, quòd idem plenius tenet ibidem Abb. & facit optima ratio, † quia licet 4
promis

promissio facti alieni teneat, quando pœna interuenit: tamen ex quo promittitur factum, quod non consistit in potestate promittentis, sequitur quòd faciendo suam diligentiam, & omne id, quod potest, euitat pœnam: & idem voluit Abb. in cap. significantibus. in fin. per glossi. ibi de officio delega. Francis. de Are. in l. si stipulatus fuero te sisti. ff. de verborum obligatio. in §. possum. vbi subdit, quòd ista opin. est communis, & quòd in practica seruaretur. Idem tenet Felyn. in cap. ex rescripto. versic. & not. quòd promittens factum alienum. extrà de iureiur. nam talis pœna committitur, dum quis promittens fuisset in mora faciendi: vt not. Bartol. in l. si duo. §. hæc verba. ff. de constitu. pec. & in l. ita stipulatus. vij. opposi. primæ partis. ff. de verborum obligatio. & Alexan. ibidem idem tenet, vnde si interpellatus fecit quicquid potuit, non poterit sibi mora imputari, si facere vlterius non potuit. & probatur in l. quod te. ff. si certum petatur. & ibi Bart. declarat. Hoc idem in simili tradit Abb. in consilio ix. volu. primo. videtur quòd fideiussores. vbi consuluit
5 † quòd fideiussores, qui promiserunt se facturos & curaturos sub pœna, non incurrent pœnam, si fecerunt quod potuerunt, quia difficultas impedit pœnam committi. idem firmauit Bartol. in consilio cxxxvj.
6 Martinus † promisit se facturum & curaturum, quòd Bertha contrahat matrimonium sub pœna. & concludit, quòd si fecit quicquid potuit, excusatur à pœna. Idem consuluit Federic. de Sen. in consi. cxxij. quia
7 sicut promittens † facere cum iuramento aliquid, euitat periurium, si fecit quod potuit, per gloss. in cap. ex literis. & in cap. sicut de spon. ergo eodem modo debet euitare pœnæ commissionem. & hanc opinionem vti communem, sequitur & approbat Aret. in consilio cxliij. ex facto proponitur. versiculo: venio igitur ad primum. & istam esse communem opinionem inquit Aret. in l. si ita stipulatus. §. possum. ff. de verborum obligationibus. & idem consuluit Decius in consilio ccxiij. secundo volumine. promisit dominus Ioann. & licet idem Decius videatur consuluisse contrarium in suo consilio cccxxv. in casu proposito, attamen ibi in promissione concurrerunt alia verba, vt ibi Ias. in dicta l. stipulatio ista, habere licere, videtur esse in eadem opinione ibi, versiculo: sed iusta
8 hoc cadit solennis. vbi subdit † quòd si casus accideret, ipse consuleret quòd posit peti pœna: licet omnis diligentia adhibita foret. fatetur tamen, quòd Canonistæ tenent contrariam opinionem. & quòd pœna nullatenus committatur, tenet Thomas Ferracius in cautela xliij. anno præterito, &c. dando cautelam adhibendi diligentiam. & idem consuluit Gozadinus in suo consilio xxvij. in causa conductorum. & idem Decius in consilio xxxvij. nume. 8. in secundo volum. & plenè nouissimè Parisius nunc Cardinalis dignissimus in suo consilio lxxvj. ser Sergius in tertio volumine. & hanc sequor opinio. tanquam veridicam & iuri consonam.

SVMMARIVM.

1 *Iudex promittens impunitatem delicti. delinquenti, si delictum ipsum faciebat, an teneatur talem promissionem obseruare.*
2 *Iudex prohibetur à iure remittere pœnam corporalem delinquenti, cùm ad solum principem spectet id facere.*
3 *Iudex potest punire delinquentem, non obstante securitate sibi data, & ideo si dedit saluum conductum homicide, & demum fecit ipsum decapitari, bene facit.*
4 *Iudex licet non teneatur obseruare promissionem impunitatis delicti in foro contentioso, attamen in foro conscientiæ tenetur obseruare.*
5 *Papa Alexander tertius promisit impunitatem simoniæ cuidam episcopo simeniaco, & sibi secretè confesso, si idem confiteretur coram Cardinalibus, & quia confessus est, ipsum deposuit.*
6 *Iudex promittens delinquenti remittere delictum, si illud confitebitur, si tamen confitetur illud, poterit ipsum damnare.*
7 *Persona publica tenetur suam promissionem & fidem seruare cuicunque personæ.*
8 *Confessus delictum, poterit suam confessionem reuocare, si in ea sponte non perseuerauit.*
Iudex omnino tenetur suam promissionem impunitatis delicti obseruare. ibidem.
9 *Inquisitus, qui ad persuasionem iudicis confessus est delictum perpetrasse, si reuocat confessionem per ipsum sactam modo prædicto, asserendo fuisse extortam per iudicem, qui confiteri sibi persuasit ob honorem curiæ, vel ob aliam causam, & quòd de pœna non timeret, quia ipsum liberaret, alias quòd torqueretur, poterit bene reuocare nec condemnari poterit.*
10 *Confessus delictum ad persuasionem iudicis, qui promisit impunitatem ipsius delicti, si confitebitur non poterit, si reuocat confessionem ipsam, virtute talis confessionis condemnari.*

QVÆSTIO III

1 NOtabilis & pulchra quæstio se offert, cuius virtutẽ hucusque decidere ausus non sum. An † iudex habens aliquem inquisitum de crimine in eius fortia, ipsum persuadendo & inducendo, vt crimẽ fateretur, quia eidem illud indulgeret, & liberaret non obstante confessione, si demum persuasione huiusmodi inductus delictum confessus est, possit iudex ipsum punire, non obstante promissione impunitatis eidem facta. Et certè prima fronte videretur dicendum, iudicem ipsum non arctari ad obseruantiam suæ promissionis prædictæ. per tex. in cap. non est obligatorium cõtra præstitum iuramentum. & in cap. in malis promissis, fidem non expedit obseruari. de regulis iuris. in vj. maximè, cùm sit contra bonum publicum, secundum quod maleficia non debent inulta pertransire. l. per omnes. C. de defenso. ciuit. l. ita vulneratus. ff. ad legem Aquiliam. Hinc est, quòd pacta contra publicam vtilitatem, etiam si iuramento vallata sint, minimè seruari debent, vt dicit Bartol. in l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. & in l. j. §. j. ff. de dolo. concurrente præsertim iuris dispositione, † per quam prohibetur iudex remittere 2
pœnam corporalem delinquenti, cùm id pertineat ad solum principem, per l. finalem, in fin. ff. de quæstionibus. cum ibi relatis per glo. & in l. secunda. C. de deserto. lib. xij. & in l. secunda. C. de commerc. & in l. secunda. C. ne san. baptis. reite. Ita dixit Andræas de Iser. in constitutio. regni, Si quis in posterum. & refert etiam & sequitur Paris de Put. in suo tracta. syndica. in verbo, tortura, in versiculo, est aduertendum quòd iudex. & idem Paris in eod. tracta. syndica. in vltimo verbo: tortura. in cap. sequitur quæst. quotidiana. sub finem dicti tracta. & idem ante ipsum tenuit Cynus, in l. præsenti. de his, qui ad eccles. confug. & ibi dixit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

3 †quòd posit iudex punire delinquentem, non obstante securitate sibi data, per l. primam. ff. de dolo. & ibi subdit Cynus, quòd iudex, qui dedit saluum conductum homicidæ, & deinde fecit ipsum decapitari, bene fecit. per gloss. in authen. de manda. princip. §. hominibus. & refert idem Paris in eodem tracta. syndica. in verbo, saluus conductus. subdit tamen, quòd alij tenent contrarium. quia debet sibi dari securitas, per l. is, qui reus. ff. de pub. iudi. Bald. in l. j. ff. de dolo. & idem tenet Raphaël in dicta l. præsenti. referendo disputationem Oldra. secundum Alber. ibi. & idem tenet Cotta. in memo. suis in verbo: dolum bonum. & dicit Imo. in l. is, qui reus. ff. de publ. iudi. quòd licet
4 †non teneatur iudex seruare dictam promissionem in foro contentioso, per id, quod habetur in l. ius publicum. ff. de pactis. & facit gloss. in cap. cupientes. in verbo: malignantium. de electio. in vj. tamen in foro conscientiæ putat oppositum, quia non licet mentiri. cap. j. xxij. quæstio. secunda. & ideo dicit mirabiliter Archid. post Vgutium in cap. vtilem. xxij. quæstio. ij.
5 quòd † Alexander Papa tertius, promisit impunitatem cuidam episcopo simoniaco ei secretè confesso, si idem confiteretur coram Cardinalibus: quòd cùm prædictus episcopus feciſſet, fuit depositus per prædictum Papam Alexan. nec excusatur à dolo secundum ipsos, per dictum text. vbi vtilis simulatio laudatur: quod videtur procedere, etiam si iudex iurasset non punire, vt dicit Paris in dicto verbo, tortura. & in cap. quia plerúnque. & in cap. aduertendum est. vbi dicit, quòd non tenetur seruare iuramentum, maximè homicidæ. & idem citat Idem Paris, in verbo, saluus conductus. Eandem opinio. tenere videtur Felyn. in cap. accedens, lo secundo. vt lite non contesta. & in cap. afferte. de præsumptio. vbi refert idem de Papa Alexandro tertio. & facit quod not. Domi. post Vguti. & Archi. in cap. nos in quemquam, in fin. ij. quæstio.
6 prima. dicentes † quòd iudex promittens delinquenti remittere delictum, si illud confitebitur, ex tali confessione poterit ipsum damnare, & excusabitur iudex à tali simulatione, per prædictum cap. vtilem. tamen subdit se vidisse aliquos iudices, qui executantur talem simulationem. Sed quòd teneatur iudex dictam pro-
7 missionem seruare, † adduco, nam publica persona tenetur suam promissionem & fidem seruare cuicunque personæ, etiam hosti, per doctrinam Bartoli & omnium in l. conuentionem. ff. de pactis. & ibi expressè Iaſi sed iudex dicitur persona publica, ergo &c. & quòd teneatur iudex dictam promissionem seruare, firmat Iaco. de Belui. in sua practica causarum criminalium in rubric. de quæstio. Dynus in suo tracta. de quæstio. vbi admonet iudices abstinere à prefatis persuasionibus in specie, sed generaliter interrogent, qui crimen commiserint, per text. in l. j. §. quæstionem habiturus. ff. de quæstio. vbi dicit text. quòd videtur magis extorquentis, & suggerentis, quàm requirentis. & facit l. j. §. persuadere. de seruo corrupto. & l. prius. cum ibi not. ff. ad Sillanianum. & sequitur rectè intuenti Paris in prælegato verbo: tortura. in versic. sequitur. quæst. quotidiana. vbi concludit, quòd poterit † taliter confessus reuocare huiusmodi confessio 8
nem, si in ea sponte nō perseuerauerit. Et quòd omnino teneatur iudex dictam suam promissionem impunitatis seruare, consuluit Ioan. de Imol. in suo consilio cix. visa inquisitione præfata. ex quo virtute talis confessionis dolosè extortæ non poterit condemnari. & faciunt benè dicta Nicol. Mili. in reperto. suo, in verbo: confessio persuasione aduersarij. Idem tenet Paris in eod. tracta. in verbo: saluus conductus. Marsilius in l. j. §. quæstione. ff. de quæstio. & in singul. suo
9 ccj. in confessum. subdens, quòd non meminit hoc dictum aliàs vidisse. & est singul. & aureum, & quòd non tenet talis confessio. & tenet idem Marsil. in sua practica causarum crimi. pro qua doctrina facit in argu. text. not. in l. si suprà. de constitu. pecu. & idem Marsi. in §. postquàm. & ideo si † inquisitus reuocat confessionem per ipsum factam modo prædicto, asserendo ipsam extortam per iudicem, qui confiteri sibi persuasit ob honorē curiæ, vel ob aliam causam, & quòd de pœna nō timeret, quia ipsum liberaret, aliàs quòd torqueretur: & sic dicit confessionem extortam per deceptionem iudicis, dicit quòd potest reuocare. ita firmat Dynus, vt suprà, admonendo iudices. & idem sequitur Marsilius in l. si quis obrepserit. ff. ad legem Cornel. de falſ. & in rubric. de probat. & idem consuluit in suo consilio xiiij. & in consilio xxxij. quia iudex, qui taliter obripuit dicto inquisito, nihil egit, vt dicit Ioannes de Imo. in prælegato suo consilio: vbi
10 etiam subdit. quòd † virtute talis confessionis, ita dolosè extortæ, non poterit condemnari. Et ista opinio videtur verior, prout refert & firmat per multa. Decius in reg. ea, quæ. ff. de regulis iuris. Ob cuius præclarissimi viri authoritatem, eandem opinionem amplector, mihi visam veridicam & iuri consonam, & magnam æquitatem continentem ex præmiſsis &c.

EIVS

EIVSDEM THOMAE GRAMMATICI NEAPOLITANI IVRISCONSVLTI CLARIS. VOTA IN REGIO COLLATERALI CONSILIO.

SVMMARIVM.

1 *Torqueri an possit inquisitus stantibus testibus de visu delicti commissi contra ipsum.*
2 *Iudex an torquendo inquisitum vbi constat de delicto per testes de visu tenetur in syndicatu.*
3 *Torquetur inquisitus ex communi obseruantia, ad euitandum calumnioſas appellationes: licet per testes de visu conuincatur.*
4 *Torqueri an possit Doctor, & pariter Miles, & ibi, quid si sit actu legens: & dicitur contigisse de facto.*
5 *Doctor actu legens dicitur esse in dignitate.*
6 *Doctor dicitur persona illustris: & gaudet omnibus priuilegijs concessis militibus.*
9 *Doctores dicuntur quasi radij solis, & per Doctores quasi luminoſas candelas, vniuersum corpus orbis terrarum tenebris profugatis velut sydus irradiat matutinum.*
10 *Doctores, veluti splendor, fulgent firmamenti: & ipsorum scientia mundus illuminatur: & misi fuissent Doctores, essemus in tenebris. & nu. 11.*
12 *Consuetudo inducens, quòd Doctores seu personæ priuilegiatæ torqueantur, non tenet.*
13 *Torqueri non potest, qui alias fuit Consiliarius ciuitatis suæ, seu potestas, licet hodie non sit: & hoc in memoriam pristinæ dignitatis. Et Marti. de Fan. euasit condemnatus ad mortem, ex quo confeſſus fuerat per torturam, & de iure torqueri non poterat. & num. 14.*
15 *Officialis volens torquere illum, qui de iure torqueri non debet, potest ei resisti.*
16 *Officialis, qui fuit alicuius ciuitatis non potest torqueri per syndicatores.*
17 *Electus qui fuit seu prior ciuitatis suæ, non potest torqueri, licet functus fuerit officio. & nu. 18.*
19 *Decurio dicitur, qui de ordine curiæ officia terræ administrat: vnde non est decurio, qui sententiam non tulit vel curiam non participauit. & nu. 20.*
21 *Quod dicitur in iure de decurionibus, seu priuilegijs ipsorum, obseruabitur in consiliarijs ciuitatis, & consulibus ipsius, cum sint loco ipsorum substituti: & hodie loco decurionum habentur. ibidem numero 22. & 23. & 28. Vbi intelligitur de consulibus ciuitatum & magnorum locorum. non autem oppidorum.*
26 *Torqueri non debent honesti viri, nec vilibus pœnis affici.*
29 *Consiliarij ciuitatum hodie habent eandem potestatem & priuilegia, quæ olim decuriones habebant: & inter cætera, vt etiam finito officio minimè torqueri non possint.*

VOTVM I.

REdemptoris gentium suffragio postulato, Amen. In causa magnifici Antonij de Alexandro de Neapoli, vtriusq; Iuris Doctoris cum Regio fisco, super vulnere illato in faciem Petri Copulæ fidici, & aliis de quibus in inquisitione formata contra ipsum, facta relatione in Regio collaterali consilio, & coram Illustrissimo ac reuerendissimo do. Cardinali Columna, locumtenente generali: dum fuisset instatum pro parte Regij fisci præfatum Magnific. Anto. esse torturæ subiiciendum: dubitatum fuit, an torque
ri † potuisset extantibus testibus de visu contra ipsum 1
ad veritatem eruendam: & hoc vt ore proprio fateretur. Et certè dubium faciebat quòd non, ex quo vbi de crimine non constat per testes, & sic vbi inquisitus conuincitur per probationes liquidas, non potest tortura subiici, sed cōdemnari: per tex. in l. qui sententiā. & ibi Bald. C. de pœnis. And. de Iser. in c. j. in §. scire. si de feud. fue. contro. inter dom. & fidel. in consti. regni: si damna clandestina. vij. col. vbi subdit, quòd iudices crudeles aliter faciunt ad denegandū beneficium appellationis à iure permissum, & tenentur, ac si essent homicidæ. Idem tenēt & sequuntur Mod. Senenses in tract. de indic. & tortu. in viij. char. in quinto speciali quęsito. in versi. vj. iudex considerare debet. & allegat multos idem tenētes. & subdit hoc verius esse. imò eo casu malè facit iudex torquendo, † & tenebitur in syn 2
dicatu. dixit Ang. in l. & si certus. ff. ad sillani. Catal. de visso, in tra. syndica. in versi. adde, quando. & idem tenet August. Arimenen. in additio. ad Ang. in ver. fama publica. in xv. char. versi. ij. quæro. & Gandi. in tracta. malefic. in rubr. de quæstio. & tormen. in princ. & hoc quia tortura datur in subsidium, quando veritas aliter haberi non potest: secus, si per alia viam res adpareat: quia tunc non est deueniendum ad torturam. text. est & ibi Bar. in l. edictum. ff. de quæstio. & sequitur Ang. in dicto versic. fama publica. iiij. char. versic. nunc videamus de tortura. † Sed quia ex communi obseruan- 3
tia ad euitandum appellationem proceditur ad torturam contra inquisitum, licet per testes conuincatur. ex quo crimina patentia sunt puniendа: nec debet dari occasio appellandi: & ideò iudices bene faciunt torquere ad eruendam confessionem. Ita dicit Bald. contra Cyn. aliter tenentem in l. ij. C. quorum appel.

& idem

Universidad de Deusto
Biblioteca

& idem Bald. in l. j. C. de iura. calum. vbi subdit, quòd ita iudices seruant. & idem sequitur do. Anto. de Alex. olim patruus eius Magnifici Antonij inquisiti; & Iurisconsultorum Princeps, in prædicta. l. j. C. de iura. calum. in iij. colum. circa fin. & ibi subdit hoc fieri ad finem euitandi calumnioſas appellationes: & subdit formaliter: hoc tene menti, tu, qui vis practicare: quia ita communiter obſeruatur: arg. l. ſi quis filio exhæredato. §. ſi quis. ff. de iniuſt. rup. & irri. teſta. licet contrarium dixerit Cy. & malè in l. obſeruare. C. quorum
4 appel. † Et ideò nunc reſidet hæſitandum, an poſsit Magnificus Antonius ipſe torqueri, cùm ſit Doctor: & Milites armatæ militiæ torqueri non poſſunt. l. deſertorem. §. j. ff. de re milita. l. milites. C. de quæſtio. ita & eadem ratione debet fieri extenſio ad aduocatum, ſeu Doctorem, ſecundum Cyn. not. in dicta l. milites. & ibi Bart. & Alex. & Cyn. in l. iiij. C. ad legem Iuliam maie. Barto. in l. omnes. C. de decurio. lib. x. & in l. j. C. de aduoca. diuer. iud. Roma. in ſingu. ſuo incipiente: milites Doctores. Ang. in tracta. maleſi. in verſi. fama publica. in xvj. char. Ioan. Andr. in c. cùm in contemplatione. de reg. iur. Alexand. in l. centurio. de vulg. & pupil. quod maximè procedere debet in ipſo Magnifico Antonio inquiſito, actu legente in ſtudio generali Neapolitano, lecturam ordinariam ſub ſtipendio Re
5 giæ curiæ: & Doctor actu legens, † dicitur eſſe in dignitate: vt not. Bald. in j. conſtitu. Codicis. §. j. & in l. h. C. de Iudæis. Abb. in c. quanto. de magi. patriæ. in l. prouidendum. C. de poſtula. & facit ratio vrgentiſsima: quia ſicut vtilitas publica, eſt cauſa priuilegiorum militarium. l. j. & l. milites. C. de teſta. mili. l. h. C. de teſti. mili. ita ſimiliter verſatur publica vtilitas circa exercitium Doctorum & aduocatorum: vt not. gloſſ. in l. prima. C. de ſtudi. liber. art. vrb. Romæ. in fin. & not. Dyn. Bartolus & alij in l. j. ad fin. ſolu. matrimo. Nam
6 Doctor dicitur perſona † Illuſtris: ſecundum Baldum in proœmio ff. orum per illud rubrum, & Alexand. in dicta l. centurio. iij. col. & eſt bonus text. ibi in rubri. proœmi. & alibi dicitur Doctor vir illuſtris: vt C. de Iuſti. codi. confir. §. ad iſtum enim laborem. quoniam
7 & miles non poteſt torqueri ex iuris † priuilegio. & tamen non eſt in dignitate: vt not. Barto. in l. ex eo. de teſtamen. mil. quod vendicat etiam hodie ſibi locum in militibus noſtri temporis: vt not. Sali. in l. j. v. quæſtione. de iur. & fact. ignorant. & ante eum Gul. de Cugneo in l. penult. ff. ex quibus cauſis maio. ergo idem deberet eſſe in Doctore, etiam non actu legente, nec in dignitate poſito, ſed in caſu præſenti hæc ceſſant, cùm præfatus dominus Antonius ſit actu legens: quo
8 † caſu non inficiari poteſt, quin gaudeat omnibus priuilegiis conceſsis militibus. Ita in propriis terminis dixit Bar. in l. medicos. C. de profeſſo. & medi. libro x. & ſequuntur Moder. Senen. in tract. de indi. & tortu. in vij. charæ. Ias. in l. de quibus. ff. de legibus. Hyppo. Marſil. in l. edictum. ij. colum. ff. de quæſtio. dominus Antonius de Alexand. patruus prædicti inquiſiti, in additio. ad Bartol. in l. milites. C. de quæſtio. vbi ſubdit contigiſſe de facto in perſona quondam domini Simionis de campo Baſsio. Idem firmat Iacob. Rebuf. ſi. in l. grammaticos. C. de profeſſo. & medi. libro decimo. vbi multa bona allegat, & inter alia dicit formaliter, quòd Doctores habent priuilegium, ne quæſtionentur. nam milites qui non habent dignitatem, eo priuilegio gaudent: per dictam l. milites. multò magis Doctores, cùm habeant dignitatem. Nam vltra † præfata, dicuntur Doctores quaſi radij ſolis: vt in 9
cap. multi. de pœniten. diſtinctione ſecunda. & in cap. ſi quis, prima quæſtione lxxj. velut luminaria ſplendeſcere dicuntur. & probat bene text. in cap. primo. de reli. & ven. ſan. ibi quod per Doctores, quaſi luminoſas candelas vniuerſum corpus orbis terrarum tenebris profugatis, velut ſydus radiat matutinum, & text. in cap. ſuper Specula de magiſt. dicit, quòd Doctores veluti † ſplendor fulgent firmamenti: & dicit 10
gloſſ. not. in cap. cùm eo. de electio. in vj. quòd aduocati non minus prouident humano generi, quàm ſi armis patriam defenderent. Et quòd Doctorũ † ſcien- 11
tia mundus illuminetur, dicit Salic. in authen. habita. C. ne filius pro patre. quòd mundus illuminatur Doctoribus: & niſi fuiſſent Doctores, nos eſſemus in tenebris, intantum † quòd conſuetudo inducens, quòd 12
Doctor. ſeu perſonæ priuilegiatæ torqueantur, non valet, nec tenet. text. eſt in l. omnes iudices. per quam ita determinat Bartol. C. de decurio. libro decimo. & tenet Ludouicus Bologni. in additio. ad Guidonem de ſuza. in tracta. de tormen. tertia colum. in princip. & ante eum Ludouicus Roma. in ſingul. ſuo in verſi. tortura. & firmat Par. de Puteo in tractatu ſyndic. in verſicu. tortura. in vij. charta. in cap. mandauit rex. in ſecunda columna. & Ias. in l. de quibus. ff. de legibus. Secundò, minimè ex alio poſſet Magnificus Antonius ipſe ſubiici † torturæ, ex quo anno proximo præ- 13
terito fuit Iudex magnæ curiæ vicariæ, & ſic Regius Conſiliarius: & qui ſemel fuit Conſiliarius, etiam finito officio in memoriam priſtinæ dignitatis, non torquetur. text. eſt in terminis propriis, in l. fina. ff. de decurio. in verſiculo, non eſſe torquendum in memoriam priſtinæ dignitatis. & ibi refert Franciſcus Tigri. per illum textum. Matti. de Fan. euaſiſſe, † con- 14
demnatum ad mortem, ex quo confeſſus fuerat per tormenta, & non poterat de iure torqueri: quia Conſiliarius ciuitatis ſuæ fuerat, quod eſt bene not. ſecundùm Andræam Barba. in cap. ſedes apoſtolica. quinta columna, extrà de reſcript. Et quòd priuilegium dignitatis non finitur finita dignitate: ſecundùm Baldum in cap. ſedes. de reſcriptis. qui ad hoc allegat Innocentium. refert etiam & ſequitur Hyppolitus de Marſil. in ſingula. ſuis ſingula. clxxix. incipien. Viget communiter ſtatutum. & idem Hyppoli. in ſua practica cauſarum criminalium. in verſiculo, expedita. octaua columna. & tenet clarè Baldus, in l. imperator. la ſecunda. ff. de ſtatu. homi. dum loquitur de confeſsione mulieris prægnantis tortæ. & idem Marſil. in ſingula. cvij. incipiente, priuilegium dignitatis. & in ſingu. xxxv. incipiente: ille, qui nunquàm. & idem Marſil. in l. edictum. ſecunda & quarta columna. ff. de quæſtionibus. vbi ſubdit hoc intantum eſſe verum, quòd † ſi officialis aliter facere vellet, poſſet ei de iu- 15
re reſiſti: vt habetur in dicta l. omnes. C. de decurio. libro decimo. & probatur in authentica. quomodo oportet Epiſcopum. §. fina. & idem refert & tenet in prædicta practica cauſarum criminalium prædictus Marſilius & in l. edictum. ſecunda columna. ff. de quæſtionibus. & ideò dixit pulchrè Bartolus in prædicta l. milites. C. de quæſtio. quòd cùm quidam miles fuiſſet † poteſtas, & ſtaret ad ſyndicatum, & eſſent con- 16
tra ipſum multa indicia, adeò quòd ſyndicatores decreuerant ipſum torquere, conſuluit ipſe Bart. ſyndicatoribus prædictis, quòd torqueri non poterat: quia decuriones in memoriam priſtinæ dignitatis non torquentur. dicta l. diuo Marco. C. de quæſtio. quia officialis fuerat Ciuitatis. gloſſ. in l. fin. de incol. & tenet etiam Paris in tractatu ſyndicatus. in tit. de offi. ſyndi.
17 columna. † Tertiò & vltimò non poterit Magnificus hic Antonius torturæ ſubiici, ex quo fuit decurio, id eſt, vnus ex electis Ciuitatis Neapo. ſimiliter anno præterito. & qui fuit decurio, non poteſt torqueri. l. nihil. & l. milites. C. de quæſtionib. & in dicta l. diuo Marco. Salice. in l. j. & ibi Ias. prima columna. verſic. vnum tamen nota. C. de iur. & fact. ignoran. Bartol. in
18 allegatio. l. milites. Alexand. in dicta l. centurio. Et ne-
19 dum decurio, verùm † etiam qui fuit prior ciuitatis ſuæ, non poteſt torqueri. Ita dicit Bald. in prædicta l. nihil. C. de quæſtio. & dicitur decurio, † quia de ordine curiæ officia terræ adminiſtrat: vnde non eſt de-
20 curio, qui ſententiam non tulit, vel curiam † non participauit. Secundò, quidam vocantur patres ciuitatis, vt C. de his qui ſpon. munera propria ſuſcepe. l. tertia. Ita dicit Iſido. in quæſtio. etymologiarum. & Luc. de Pen. in rubric. de decurio. lib. x. Attento cùm hodie non ſint decuriones, id quod in dictis legibus dicitur
21 de decurionibus, obſeruabitur in † conſiliariis ciuitatis: vt ſi ciuitas habeat conſiliarios, idem erit. Nam conſiliarij ciuitatum, decurionum inſtar obtinent: vt nota. in rubri. de decurio. libro x. Ita dixit Luc. de Pen. in l. nominationum. ſecunda columna. C. de de-
22 curio. lib. x. Nam conſules ciuitatum † ſunt hodie loco decurionum: vt nota. in dicta rubri. de decurio. & ibi Ioco. Rebuffi. & ſubdit, quòd cum ſint loco ipſorum
23 ſubſtituti, habent idem priuilegium, † quod & ipſi decuriones: argu. l. filiæ. §. fin. de conditio. & demon. & l. ſi donatę. §. ſponſus. ff. de dona. inter virum & vxo-
24 rem. † Item, licet nomine vnius officialis mutetur lex, non per hoc mutatur eius officium, vel effectus. vt C. de mancip. & colon. l. ij. libro xij. & in authen. vt iudi. ſine quoquo ſuffra. §. illud. collat. ij. Item no-
25 biliores † & honeſtiores eliguntur ad conſulatum: vt in authen. de defenſor. ciui. §. interim. & ff. eo. l. hono-
26 res. in princip. ſed honeſti † viri non debent torqueri, nec vilibus pœnis ſubiici. l. capitalium. §. omnes. ff. de pœnis. l. nullus. C. ad legem Iuliam maieſt. quod ma-
27 ximè † intelligit ibi Iacobus Rebuffi. de conſulibus ciuitatum, & magnorum locorum, & nobilium: non autem de conſulibus oppidorum: argum. l. athletæ. §. primo. iuncta l. propter magiſtratum. C. eod. titu. & de excuſat. tuto. ff. & C. Et quòd conſules ciuitatum
28 † noſtri temporis habeant idem priuilegium, quòd & decuriones, vt non quæſtionentur, tenet etiam Salyc. aſſerens ita tenere Doctor. in dicta l. diuo Marco. C. de quæſtionib. Et cùm conſules ipſi ſuccedant hodie loco decurionum: vt dicit gloſſ. in dicta rubrica. C. de decurio. libro x. & in l. ij. eod. titu. & in l. nulli. ff. quod cuiuſque vniuerſi. nomi. & in l. aliud. §. refertur. ff. de regu. iur. & in l. ſi ex dolo. §. primo. ff. de dolo. vnde iſti
29 conſiliarij, ciuitatum hodie habent † eandem poteſtatem, & priuilegia, quæ olim decuriones habebant. Ita dicit etiam Ioannes de plate. in prælallega. rubri.
30 de decurio. & quod inter cętera habent † priuilegium, vt etiam finito officio minimè torqueri poſsint in reuerentiam priſtinę dignitatis, per text. in prælleg. l. ſi. ff. de decurio. & gloſſ. in rubri. C. de decurio. lib. x. & ibidem Ioan. de Platea. Ex quibus omnibus & eorum ſingulis ſum vori minime procedi poſſe ad torturam contra præfatum Magnificum Antonium: & in hanc ſententiam inclinauerunt omnes domini de Collaterali conſilio, approbante quoque eodem illuſtriſs. do. locumtenente generali.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſus commiſiſſe homicidium ad ſui defenſionem, an poſſit condemnari ſi torqueri, reiecta qualitate defenſionis. & plene numero 4.*
2 *Confeſſio qualificata an poſſit in parte negari, & in parte ſperni.*
3 *Confeſſus homicidium, verùm ad ſui defenſionem, ſed non probat, an poſſit pœna mortis naturalis puniri.*
5 *Delicta præſumuntur principaliter perpetrata animo nocendi.*
7 *Ad torturam deuenitur in ſubſidium, deficientibus probationibus.*
Probationes delicti contra inquinatum de crimine, purgantur per tormenta. & num. 9.
8 *Appellatio non admittitur a ſententia lata contra homicidam, in magna curia vicariæ.*
10 *Appellatio, eſt iuris remedium aduerſus grauamen.*
11 *Pœna duplici non poteſt quis puniri pro eodemmet crimine.*
12 *Bald. doctri. in l. vnica. ne confeſſis. vbi vult torqueri confeſſam ſe occidiſſe hominem ad ſui defenſionem, impugnatur ſuper ipſa qualitate defenſionis. Limitatur pulchrè in num. 13.*
14 *Iudex debet interrogare ſuper circunſtantijs, vbi habet teſtes ſuſpectos, quod falſum depoſuerint ad hoc, vt eis credatur, vel non credatur.*
16 *Iudex debet laborare, vt intercipiat & inuoluat teſtem ſi ei ſuſpectus videbitur etiam in his, in quibus rei ſubſtantia non conſiſtit.*
17 *Teſtium maiori numero etiam à me productorum, ſtandum eſt: licet minor numerus aliter, videlicet contrarium depoſuerit.*

VOTVM II.

SVmmi rerum opificis præſidio iterato, Amen. In cauſa Coſmæ Nauclerij de Neapcum Regio fiſco, ſuper homicidio commiſſo in perſonam Ferdinadi Bubuli, aliàs Mareſcha per ipſum Coſmam, qui de plano fatius eſt eundem Ferdinandum occidiſſe, verum ad ſui defenſionem, id verificare ſe offerens: hæſitatum fuit, an reiecta qualitate defenſionis probandæ, poſsit Coſma ipſe torturæ ſubiici, cùm confeſſus ſemel fuerit homi- 1
cidium commiſiſſe. nam eo caſu ſi bene † conſidere-
tur, poſſet condemnari, quod plus eſt: per doctri. Bar. not. in l. Aurelius. §. idem quæſiit. de libe. legat. vbi apertè dixit eo caſu confeſſum poſſe condemnari per iudicem virtute ſuæ confeſsionis, ex quo inquantum dixit occidiſſe, ſtatur ſuæ confeſsioni: ſed quòd ſubdit, ad ſui defenſionem id feciſſe, non eſt ei credendum, ex quo habet iuris præſumptionem contra ſe: per l. j. & ij. ff. de ſicariis. & per cap. primum. de præſumptionibus. † quia tunc confeſsio qualificata poteſt in parte 2
acceptari, & in parte ſperni. Ita dixit Baldus vbi magiſtraliter loquitur in l. vnica. C. de confeſsis. octaua colum. verſic. denuo quæro de quæſtione quotidiana. & in l. ſecunda. C. de donatio. ante nupt. & bene Abb. in cap. bonæ. el ij. de poſtulatione prælatorum.

& Ale

& Alexander in l.prima.§.si quis simpliciter.versic.ex prædictis infertur.ff.de verborum obligationibus.verum tamen est, quòd non posset pœna mortis naturalis † puniri: prout pulchrè tenuit Abb.in cap.auditis.penultima colum. extrà de præscriptio. versic.sed contra prædicta. asserens hoc alibi non reperiri, & apud modernos esse in summo cultu. sequitur Felyn. in c.venerabilis.quarta colum. extrà de exceptionib. versic.ij.nota. vbi idem repetit. & in cap. significasti. el.ij.quinta colum.extrà de homicid.& in cap.afferte. quinta column.versic. responderi potest. de præsumptionibus. dicens similiter istud dictum esse singularissimum. sequitur Alexand. in l.non solum. §.sciendum.ff.de operis noui nunciatione. vbi dixit hoc dictum esse signanter notand.& sequitur Soci.in repet. l.prima. quarta colum.de vulga. & pupilla. vbi dicit extollendo hoc dictum esse multum notandum. sequitur etiam Ias.in l.vt vim. ff.de iustitia & iure.iiij. colum.subdens in practica hoc dictum sibi fecisse magnum honorem. Verùm in præsentiarum residet dubitari, an possit ex prædictis præfatus Cosma torturæ subiici, vt veritatem explicitè deponat reiecta qualitate defensionis:& an interfecerit eundem Ferdinandum:& an accessisset deliberato animo, vt occideret,
4 an verò ad eius defensionem necessariam? † Et prima facie dicendum videretur, quòd torqueri possit:cùm ita in particulari tenuerit Baldus, in dicta l.vnica.C. de confess. quem sequitur Lanfran. de Oria.in repeti. cap.quoniam contra.in ver.confessiones.prima char. versic. iuxta præmissa quæro.extrà de probationibus. & idem etiam reperio tenuisse dominum Antonium de Alexand.ætate nostra Doctorem excellētissimum, in additio. ad Bar.in l.prima.§.si quis vltro.ff.de quæstionib.quæ additio incipit, Pone,reus.vbi subdit esse nota.quod aliàs ipse dubitauit.Et pro istius opinionis
5 corroboratione adducitur, † quòd delicta in dubio præsumuntur principaliter perpetrata animo nocendi,& offendendi:vt not.glos.in l.si non conuitij.C.de iniuriis.quam pro not. allegat Cæpol.in consil. xxix. incipien.Viso processu curiæ super homicidio. prima colum.Floria.in l.prima.§.cùm arietes. ff.si quadrupes pauper. fecisse.dica. & omne maleficium præsumitur in dubio iniustè factum, ex quo est de genere prohibitorium: vt in l.prima.§.de licariis.& in cap.j.de præsumptionib.& ponit Bald.in cap.sicut nobis.in fi. de re iudica. Alexand. in consilio cxj. incipien. ponderatis verbis. prima colum. in primo volu. Vlterius tamen & rectius consideranti cōtraria opinio verior
6 adparebit.& primò,nam certum est,quòd † ad torturam deueniri non potest, nisi deficientibus probationibus,& sic in subsidium probationum: vt not.Paul. de Castr.in l.si quis in hoc genus.C.de episcopis & clericis. Bald.& Alber. de Rosa. in l.obseruare.quorum appella.non recipiun.Baldus, in l.milites.C.de quæstionib.& plenè Cæpol.in consilio xxij.incipien.quidam rustici Vicentini. ix.colum. vbi subdit, quòd eo casu, si iudex torqueret illum, contra quem subsisterent probationes, & ille perseueraret in negando,
7 quòd huiusmodi probationes † contra ipsum purgarentur per ipsa tormenta. & licet Bald. in dicta l.obseruare.& in l.prima. C.de iuramen. calumn.dicat, quòd imò iudex potest subiicere reum tormentis, licet crimen sit clarè probatum, & hoc vt ore proprio fateatur, & appellare non possit, tanquam confessus & conuictus, per textum, in dicta l.obseruare. nam respondet Cæpol. quòd hodie talis causa non debet mouere iudicem, cùm per totam Italiam communiter sit prouisum per statuta terrarum, vt à sententiis capitalibus non liceat appellare: quòd maximè dico vrgere in hoc regno in † homicidiis, in quo per ritum 8
magnæ curiæ vicariæ cautū est, vt à sentētia lata contra homicidam non admittatur appellatio: & est sub rubrica in quibus causis appellare non liceat. † Item 9
& secundò, præsupposito quòd per torturam probationes per testes de visu possint purgari & eneruari, prout plenè Alberic. & succesiuè Moder. in l. edictum. ff.de quæstionibus. dicitur, quòd eo casu resultaret absurdum, videlicet quòd esset in facultate iudicis absoluere delinquentem, & ipsum liberare per indirectum, dum ipsum hortaretur ad tollerandum torturam patienter sibi inferendam: quia fortè non grauiter sibi inferret: quia eo casu licet conuictus fuerit per testes, liberabitur. † Item & tertiò, cùm ap- 10
pellatio sit iuris remedium aduersus grauamen, vt in cap.suggestum. & in cap. cùm speciali. §.porro. de appellationibus.eo casu ipsum non admittendo, sequeretur quòd iudex posset sic indirectè & violenter hominem necare, auferendo eidem beneficia appellationis à iure concessa, quod permitti non debet: iuxta ea quæ habentur per Bartol. in l.secunda. ff.de re iudicata. per Abbat. & Philipp.Franc. in cap.cum sit Romana. de appellationib. † Quartò & vltimò, 11
quia de eodemmet crimine non potest quis duplici pœna puniri, cùm pœnæ qualitas debeat culpæ commensurari: per textum, in l.sancimus. C.de pœnis. & in cap.quæsiuit.in fine de iis, quæ fiunt à maiori parte cap.ita dixit Baldus in authenti. vt omnes peregrini. in vltimo notabili. C.communia. de succesio. & sic cùm pœna homicidij sit capitalis: vt in l.nemo. C. de episcopis audiendis. cum vulg. eo casu homicida confessus duplicata pœna affligeretur, videlicet pœna capitis & pœna torturæ: quod non est dicendum. Ita etiam in specie dixit Tancred. de Corne. in sua compendiosa, in rubrica de quæstionibus, circa materiam probationum. in vltima quæstio. & ita etiam in propriis terminis † recedendo ab ista doctrina Bal. 12
in dicta l.vnica. reperio fuisse doctrinæ prædictæ responsum per Magnificum dominum Tho. de Ferratiis de Brixia,in suis cautelis, in cautela quinta. in ordine. Sed quia ad tollendum omne dubium, fuit instanter petitum per ipsum Cosmam se audiri in eius iuribus,ex quo offerebat docere ad eius defensionem necessariam occidisse præfatum Ferdinandum: quo casu non habet locum doctrina Baldi in dicta l.vnica.cùm ibi loquatur, vbi simplicirer quis confessus fuisset homicidium fecisse ad sui † defensionem, & 13
non offerendo aliter demonstrare, quòd ad defensionem fecerat: sed vbi quis obtulit verificare homicidium ad defensionem perpetrasse, tunc audiri debet. Ita ad literam voluit idem Baldus, in cap.dudum. penultima columna. extrà de electio. vbi magistraliter loquitur. & sic licet aliqui de concilio Collaterali fuissent alterius voti: attamen quia Baldus in dicta l. vnica. de confessis, dum tenet posse procedi ad torturam, præsupponit id locum habere, datis defensionibus, & sic dato termino ad probandum, & non cuacuata confessione: vt ipse Baldus clarissimè loquitur. Ideò sectati tutiorem viam per hanc doctri-

nam

nam Bald.in prædicto cap.dudum.me existente relatore causæ,& ita votante,videlicet eundem Cosmam admittendum ad suas defensiones,fuit dictum meum votum sequutum per cæteros iudices ipsius magnæ curiæ:& sic fuit admissus præfatus Cosma ad faciēdum suas defensiones. Quibus demum peractis,& publicato processu,compertum fuit testes ad defensam ipsius Cosmæ productos,difformes in eorum dispositionibus,imò diuersos & contrarios inter seipsos.nā aliqui ex ipsis interrogati super exceptione per ipsum posita,in qua asserebat Ferdinandum occisum per prius euaginasse ensem contra ipsum Cosmam: responderunt, quòd præfatus Ferdinandus sequebatur præfatum Cosmam proiiciēdo plures ictus aduersus ipsum cum ense,ita quòd præfatus Cosma retrò cedebat: & Ferdinandus prosequebatur ipsum, prout prosequutus fuit vsque ad locum in quo Ferdinandus ipse fuit occisus à prædicto Cosma. Alij verò testes eiusdem Cosmæ contrarium dixerunt,deponendo quòd prædictus Cosma mortaliter prosequebatur,seu insequebatur ipsum Ferdinandum, admenando plures ictus aduersus ipsum,vsque quo peruenit ad locum, in quo prædictum Ferdinandum occidit. Item aliqui ex dictis testibus deposuerunt,videlicet vnus ex eis, quòd Ferdinandus euaginauit ensem à principio, vsque ad medietatem ensis,& imposuit sibi partem chlamydis in brachio,ipsam aduoluendo in brachio. Alius verò testis deposuit,q prædictus Ferdin.ilico euaginauit totum ensem aduoluendo sibi integrā chlamydē in brachio.Itē aliqui deposuerunt initiū rixæ fuisse ante apothecā vicariæ.aliqui verò ante apothecā aromatariæ. Ex quibus cōtrarietatibus inter eosdē testes,& ab ipso met Cosma productos,causatur non modica suspicio
14 producentē.vnde † succedit optima iuris dispositio, quòd vbi testes sunt suspecti,quòd falsum deposuerint debent pro cautela super circunstātiis interrogari,vt perpendatur an verum vel falsum deposuerint: & sic vt eis credatur,vel non.glo.est no.in l.iij.§.testibus.ff. de testi.Azo in summa de testibus. penultima colum. gloss.in cap.causam,quæ.versic.tempore.de testi. Specul.in titul.de testi.§.quid iam de interrogatoriis.Felyn.in capitulo cum causam.extrà de testib.consuluit Alexander in consilio xc.iiij.volumine. vbi in specie
15 consuluit,quòd dum iudex suspicatur de falsitate † testium debet testes ipsos interrogare, si starent vel sederent tempore eorum depositionis, & de qualitate vestium illorum de quibus deponunt,& colore, & de forma loquendi:& an simul vel separatim peruenerint ad locum,& sic de similibus:& sic data diuersitate,eorum dictis non erit standum:& bene faciunt nota.per Bald.& Salycet.in l.testium. C.de testibus.per Bald.in d.c.cùm causam.colum.quinta.& ibi subdit, quòd huiusmodi interrogationes non fiunt frustrà: quia imò iudex quando suspicatur contra testem de falsitate,debet laborare circa huiusmodi interrogationes contta testes.& dicit honorari per Azo.in loco prædicto.& idem tenuit Bal.in sua margari.in versicu.iudex.versicu.cvij.& propriè.in versic.iudex labo
16 rare debet.vbi formaliter inquit,quòd † iudex debet laborare,vt intercipiat testem,si ei suspectus videbitur.& dicit ita velle Innocen.in cap.causam.in fine. de testibus.imò eosdem testes interrogando de circunstantiis,licet inuoluere etiam in iis,in quibus substantia rei non consistit.Ita concludit Decius in reg. ea quæ natura.de regulis iuris,numero 4.& 5.numero 32.vnde multò magis erit interrogandus in circunstantiis pertinentibus ad actum, de quo quæritur. Ita etiam consulendo tenet Alexand. in prædicto consilio nonagesimo.& idem Alexand.in consilio cliij.v. colum.in v.volum.& in consilio cliiij.ij. colum. eod. v.volum.& dixit Bald.in l.fina.in fine commenti. C. de testibus.quòd quando iudex habet testes suspectos debet eos capere,& inuoluere verbis:nec dare eis dilationem ad eorum malitiam instruendam: & allegat Azo.in summa eiusdem titul.& idem tenet Baldus, in l.j.§.editiones.ff.de edendo.refert & sequitur Iacob. de sancto Georgio in l.qui falsa.in fine. ff.de testibus. Ex quibus omnibus per me allegatis,ac apertis libris exhibitis,visum fuit communi voto Magnificorum iudicum sociorum meorum esse producendum ad torturam contra præfatum Cosmam inquisitum, vt explicitè veritatem deponere debuisset super homicidio per ipsum commisso,stante dicta diuersitate, imò contrarietate maxima inter testesmet per ipsum productos.Sed quia quamplures testes deposuerant,quòd primo loco Cosma ipse insultatus fuerat à prædicto Ferdinando,& prosequutus eundem Cosmam vsque ad locum,in quo occisus fuit Ferdinandus præfatus ab eodem Cosma:& iuris dispositione sancitum est standum esse † maiori numero testium à me producto- 17
rum:licet minor pars contrarium probet,seu dicat vt dixit pulchrè Bartol.in l.prima.ff.de ventr. inspicien. & consuluit Alexan.in consilio.lxiiij.in secundo volumine.Cyn.in l.prima.C.de iureiurando.& Barto.vbi suprà, dicit quòd est quæstio pulchra & quotidiana multum:attamen concurrente maxima perseuerantia ipsius Cosmæ in tortura, semper asserendo quòd ad defensionem occiderat:& quòd ipse Ferdinandus eundem Cosmam prosequebatur cum ense:& ipse Cosma semper retrocedebat,& reculabat se defendendo:fuit tandem arbitratum per illustrissimum ac reuerendissimum dominum Cardinalem Columnam,Locumtenentem generalem Cæsareæ maiestatis, præfatum Cosmam esse condemnandum ad remigandum in triremibus Regiis eius vita durante: prout ita per suæ reuerendissimæ dominationis schedulam condemnatus fuit:& certè prudentissimè,& cum maxima circunspectione:adeò q meo iudicio quilibet merus Iurisconsultus aliter melius arbitrari non potuisset: maximè cōcurrēte partis offensę remissione in actis producta.

Thomas Grammaticus Neapolitanus, Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Crimen veneni detestabile & execrandum, & longè grauius homicidio:& vendens & emens venenum, punitur:licet mors non sequatur.*

2 *In criminibus occultis,quæ vt plurimum per vnum solum committuntur,lex contentatur facilioribus indicijs.*

3 *Præsumptiones & coniecturæ sufficiunt loco plenæ probationis in criminibus occultis,ad torturam,veluti in crimine veneni.*

4 *In his,in quibus liquidæ probationes haberi non possunt, sufficit,quod iudex ex vehementi opinione se informet.Et coniecturæ habentur eo casu loco probationis.& numero 5.*

6 *Socius criminis probat contra socium in criminibus*

Universidad de Deusto
Biblioteca

occultis.

7 *Fides torti augetur per torturam.*

8 *Ratione enormitatis criminis licet iura transgredi. Et quòd ratione enormitatis criminis interdicitur audientia in quisito & comparentibus pro eo, etiam aduocato. Nobiles licet regulariter furcis non suspendantur: tamen ratione enormitatis criminis suspenduntur, & in altioribus furcis.*

9 *Ex causa enormitatis criminis ex processu informatiuo proceditur ad torturam.*

10 *Crimina atrocia non comprehenduntur in dispositione generali. Et indultus seu abolitio criminum non extenditur ad criminosos grauiorum criminum, nec ad crimen falsi. & num. 11.*

12 *Vna præsumptio tollitur per aliam, & vnum indicium tollitur per aliud: & vna coniectura per aliam. & numero 13. & 14.*

15 *Confessio damnati ad mortem, dum transmittitur ad supplicium in fauorem alterius nominati, & inculpati per ipsum, si tunc ipsum exculpat, tenet exculpatio in illius fauorem. & nu. 16. & 17.*

18 *Seruus deponens contra dominum in criminalibus, an & quando probet.*

20 *Indicia ad torturam contra aliquẽ eliduntur per vnumquodque, quod vrgeret in contrarium.*

21 *Testis vnius bonus facit indicium ad torturam, nisi alia coniectura resisteret in contrarium.*

22 *Torquendus si ex processu haberet aliqua indicia pro se, indicia quæ extarent contra ipsum debent esse magis vrgentia.*
Prima limitatio ad præeminentiam magnæ curiæ vicariæ, vide in præcedentibus nu. 20. 21. & 22.

23 *Inquisitus, contra quem extant indicia ad torturam, si allegaret talia, quæ si probaret, non torqueretur, debet supersederi in tortura.*

24 *Secunda limitatio ad præeminentiam magnæ curiæ.*
Præeminentia magnæ curiæ habet locum contra valde diffamatos, & in notoriis criminibus concurrente leuitate vitæ torquendi.

25 *Quando homo interfecit hominem, omnes virtutes cælorum clamant ad diuinam maiestatem.*

26 *Contra homines malæ conditionis & famæ potest procedi ad torturam, non data copia indicium, etiam de iure communi.*

27 *Tertia limitatio ex præmissis, quòd præeminentia præfata non habeat locum contra hominem bonæ famæ.*

28 *Præsumptio delicti, tollitur ex præsumptione bonæ famæ.*

29 *Quarta limitatio præeminentiæ ibid.*
Allegans testes contra ipsum productos, esse sibi inimicos capitales offerendo verificare in promptu, est audiendus, & supersedendum in tortura.

30 *Testes inimici non admittuntur etiam in crimine læsæ maiestatis, nec hæresis.*

31 *Quinta limitatio ad præeminentiam prædictam, ibid.*

32 *Ad hoc, vt procedi possit contra inquisitum, requiritur quod ante omnia præcedat infamia contra ipsum, aliàs testes deponentes super dicta inquisitione, non probant, sed corruit inquisitio.*

33 *Iudex potest se informare de infamia seu bona fama à testibus etiam inhabilibus sine ordine & forma iudicij receptis, & sine ordine iudiciario.*

34 *Longè deterius est hominem veneno necare, quàm gladio occidere.*
Sexta limitatio est in d. nu.

35 *Septima limitatio est, quòd non habet locum præeminentia nisi præcedat infamia.*

36 *Quæ requirantur ad hoc, vt quis dici possit infamis per delictum.*

37 *Talis quis non dicitur, nisi sit pronunciatus pro tali.*

39 *Industria personæ officialis dicitur electa, vbi dicitur in commissione, tu per te cognoscas.*

40 *Informes per teipsum, si dicitur in literis apostolicis, non poterit alteri subdelegari.*

42 *Iudex in criminalibus debet ipse examinare testes: nec notarius actorum hoc facere potest, nisi sibi committatur.*
Præeminentia præfata non habet locum, quando testes non fuerint examinati per magnam curiam: & sic erit octaua limitatio.

43 *Nona limitatio est, vt non habeat locum præeminentia præfata, vt si semel est data tortura possit reiterari.*

44 *Priuilegium contra ius debet intelligi, vt minus ladat ius commune, quàm possit.*

VOTVM. III.

AEterni numinis præsidio pia mente, ac recto corde inuocato, Amen. In causa inquisitionis formatæ aduersus honorabilem Galienum de Ciuitate Cauæ, mercatorem ex vna, & Regium fiscum inquirentem ex altera, super venenatione & morte inde sequuta in personam quondam Iulij Longi in Ciuitate Licij, præsentato processu Regij Capitanei Licien sis introducto per appellationis remedium in prouinciali audientia Idrontina, instante orbato parente præfati quondam Iulij, appellante, ac interposito decreto per eandẽ audientiam, minimè indicia contra ipsum fuisse purgata per torturam illatam quondam Antonio inquisito, tanquam mediatore veneni traditi, & nihil confitente. Quamobrem reiterata tortura in eundem Antoniũ licet à principio negasset, tandem prædictum Iulium, venenasse asseuerauit mãdato eiusdem Galieni, à quo venenum ipsum, seu arsenicum recepisse affirmauit, & imposuisse in cyatho serupi traditi eidem Iulio tunc infirmo: quod quidem per prius in curia eiusdem Capitanei negauerat imposuisse, prætextu quòd tenebat mannam in manu tradendam eadem nocte honorabili Petrello similiter infirmo: & quòd venenum præfatum præfatus Galienus sibi consignauerat in quodam cartocio, eodem prius triturato per eundem Galienum: & hoc præsente quodam seruulo seu mancipio eiusdem Galieni, qui seruus examinatus deposuit ambos ipsos triturasse quandam rem albam, qua assignata per præfatum Galienum eidem Antonio paulatim insimul recesserunt vsque ad ianuam domus adinuicem interloquentes. Galienus ipse in sua depositione asseuerat dedisse rem albam in cartocio eidem Antonio, quæ erat manna sumenda per Petrellum infirmum in medela sibi danda eadem nocte, ac deferẽda per præfatum Antonium: bene verum, quòd triturasse negauit, cùm manna non triturẽtur, id probare se offerens vnà cùm ætate seruuli præfati nunc non excedentis ætatem vndecim annorum. Et tandem vltimo loco introducta causa per remedium appellationis similiter in magna curia vicariæ per præfatum Galienum, & querulante, ac fisci patrono insistentibus debere ad torturam procedi contra præfatum Galienum; concurrente insuper prætensa inimicitia

micitia inter ipsum querulantem, & præfatum Galienum annis elapsis fere decem ex causa quarundam iniuriarum prolatarum adinuicem. Hæsitatum fuit, an torqueri possit. Et habita ordinatione super puncto præfato esse votandum coram reuerendissimo, & Illustrissimo domino Cardinali Columna Locum tenente generali Cæsareæ maiestatis, dixi prima consideratione dicendum videri, quòd hic præsupposita cri
1 minis enormitate veneni, † quod detestabile & execrandum est, per text. in l. j C. de malefi. & mathe. & in l. prima. §. primo. ff. ad legem Corneliam de sicar. in tantum, quòd est longè grauius homicidio: per text. in dicta l. prima. de malefi. adeò quòd in regno vendens & emens venenum, puniuntur: licet mors non sequatur: per text. in constitutio. regni. Quicunque toxicum. maximè cùm habeat secum admistum crimen proditionis, vt inquit Bald. in l. cùm fratrem. C. de his quibus vt indig. & in l. nemo. C. de summa trin. & fide
2 cathol. & maximè, cùm simus in † delictis occultis, & quæ vt plurimum per vnum solum committuntur: & ideò lex est contenta facilioribus indiciis ad torturam quàm in aliis. Ita Bald. in l. nemo. C. de episco. audi. & in dicta l. cùm fratrem. & consuluit Alexand. consilio lxxvij. primo volumine. & consilio lxij. in tertio volumine. & Moder. Senen. in tractatu syndica. in versic. tortura. Item in occultis criminibus ex eorum natura veluti in venenatione, nedum ex iuris dispositione ad torturam, verùm etiam ad cõdemnationem præsum-
3 ptiones, & coniecturæ sufficerent in locum † plenæ probationis. c. Michaël. extrà de fili. presbyter. cap. veniens. el secundo. de testib. Anton. de Butr. & cæteri in cap. tertio loco. extrà de probatio. & plenè Ias. in l. si quis ex argentariis. §. prætor ait. de eden. & consuluit Alexand. consilio xxiij in secundo volumine. & ante eum Pau. de Castr. in consilio cclxxviij. Viso proces-
su. & ideò dixit Bald. in l. in illa stipulatione, si Calendis. in fine. ff. de verbor. obligat. quòd in omnibus in
4 quibus † claræ, & liquidæ probationes haberi non possunt, sufficit quòd iudex ex vehementi opinione se informet. & alibi dixit satis ad propositum Angel. in dicta l. si quis ex argentariis. quòd vbi difficile est pro-
5 bare veritatem † facti, coniecturæ habentur loco plenæ probationis. Primò adparet in casu de quo quæri-
6 tur, nos esse in delictis occultis, in quibus † socius criminis probat contra socium, per text. in cap. fina. extrà de testi. cogen. Ita dixit Bald. & Saly. in l. quoniam liberi. C. de testi. Anto. de Butri. in cap. quoniam. extrà eodem tit. Francis. de Are. in consilio lxj. & maximè stante eius depositione, id est, ipsius Antonij, facta in
7 tortura, & sic magis augetur fides torti, † vt no. in l. ex libero. ff. de quæstio. ita dixit Bartol. & Baldus in l. pri
8 ma. C. de fum. trinit. & fide catho. † Vltimò non obmittendum censeo, quòd concurrente criminis enormitate, iura transgredi liceat, per text. in l. per omnes, C. de defen. ciuita. vbi ratione enormitatis delicti inquisito, & pro eo comparentibus, interdicitur audientia. per quem text. dixit pulchrè Angel. in tracta. malefic. in versic. & vestem cælestem abstulit. in versicu. non obstante, quòd pro insignibus malefactoribus iudex interdicit officium aduocato. Hinc voluit Bald. in cap. obiectus. qualit. olim. feud. alie. pote. quod propter casus terribiles licet iura transgredi. Hinc dixit Bald. in cap. cùm quidam. in fine. de iureiurand. quod licet nobiles furcis non suspendantur, tamen concurrente enormitate criminis suspenduntur, & altioribus furcis. Vnde stante criminis immanitate, videretur dicendum posse procedi ad torturam ex processu informatiuo contra præfatum Galienum, per textum in cap. pro humani. de homi. in vj. † ibi in versicu. pro- 9
babilibus argumentis, per quem ita tenet Hostien. Ioan. Andræ. & Geminia. ac Philipp. Franc. ibidem. & sequitur Hippol. Marsil. in l. prima. in princip. ix. colum. ff. de quæstionibus. Alexand. in consilio lxv. primo volumine. & in consilio xlj. secundo volumine. maximè vigente in loco copia falsorum testium, vt ibidem meminit Alexand. & optimè etiam consuluit Andræas Barba. in suo consilio penultimo. primo volumine. † Maximè cùm in qualibet dispositione nun- 10
quam de iure intelligantur crimina. & delicta atrociora inclusa, nec contineri prout in simile ponit glo. in l. secunda. ff. arbor. fur. cæsa. quòd propter immanitatem criminis reus mortuus, potest dari bestiis laniandus in cibum, licet in aliis debuisset humari. & alibi dixit gloss. in §. per contrarium. institut. de hæredi. quæ ab intest. defer. quod propter enormitatem criminis fama defuncti damnatur. Hinc Ludouic. in l. si quis in graui. §. hi quoque. ff. ad sillan. dixit, quod si per statutum conceditur abolitio, seu indultus delinquentibus, non attenditur ad criminosos grauiorum criminum. & dixit Barto. in l. Lucius. in fine. ad Turpillia. † quod eo casu non comprehenderetur crimen falsi 11
in remissione seu indultu. Quibus non militantibus sum voti contrarij, & contrariam sententiam arbitror de iure veriorem. Et imprimis considero, quòd contra eundem Antonium, dum fuisset formata inquisitio venenationis prætatæ, fuit compertum, quòd in magazeno, in quo ipse degebat, adstabat quoddam mortarium marmoreum, absconsum subtus gradus, in quo paulò ante fuerat audita trituratio, seu sonitus per vicina seu à vicinis, & ipso mortario viso ac inspecto per plures expertos, repertum fuit toxicum, seu arsenicum fuisse in eo triturat um, concurrente maximè querela vxoris defuncti venenati, in qua asserit ipsum Antonium triturasse venenum in mortario prædicto existente in magazeno, ob quod Assessor curiæ capitanei Licien sis cum magistro actorum accesit super loco, & comperto mortario prædicto illud exhibuit expertis iam examinatis, & attestati sunt, vt suprà. Concomitatur etiam prædictis venenum compertum fuisse emptum per eundem Antonium à Leone sagista aromatario, vt verificatum est, ad instantiam eiusdem met curiæ coadiutoris, qui etiam produxit in testem Robertum famulum præfati quondam Iulij, deponentem de malo animo prædicti Antonij aduersus Iulium, & insuper, quòd per Diomedem patrẽ ipsius Iulij fuerat scriptum eidem Iulio, vt sub pœna maledictionis paternæ eundem Antonium dimitteret ab eius seruitiis. vnde succedit iuris dispositio, † ꝙ vna 12
præsumptio tollitur per aliam. dixit Barto. in l. diuus. C. de in integ. restit. Cyn. in l. si cum dotem. §. transgrediamur. ff. soluto matrimonio. Bald. in l. fina. de hæredi. institu. & in l. quamuis. C. de im puber. & aliis substitut. & consuluit Alexand. consilio lxxvij. vbi dicit † quòd vnum indicium tollitur per aliud, & probat 13
bene textus in capit. auditis extrà de crimi. falsi. & c. tuam. & ibi gloss. extrà de sponsalib. Ioann. de Ana. in consilio xix, incipiente, Visis instrumentis. in tertia columna. Alexander in consilio cjij. incipiente, vide-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur.septima columna,primo volumine.& habetur in l.mater.& ibi Angelus & Salic.C.de calumn. & idem
14 dicimus in coniecturis. † quòd vna coniectura tollitur per aliam.Bald.in consilio cccij.incipiente, proponitur.in secundo volumine.Fulgo.in consil.clxxiij. incipiente,in causa,&c.Angelus in l.iniuriarum.in §. si quis de honoribus. ff. de iniuriis.Accedit insuper, quòd dum præfatus Antonius delictum iam confessus fuisser,transmissus ad supplicium, & propriè eo tempore,quo eius peccata confessus fuerat sacerdoti, & exibat à carcere, vt duceretur per ministrum , seu executorem iustitiæ ad patibulum furcarũ, qui etiam & post in itinere,& vsque ad locum patibuli,& mortis instantis semper asseruit,& asserebat se falsò inculpasse prædictum Galienum ad alterius suggestionem, & quòd Galienus fuerat innocentissimus.quo casu licet staretur contra seipsum , confessio tamen prædicta
15 sua ad exculpationem ipsius Galieni probabit, † & proficiet eidem Galieno.Ita in propriis terminis voluit Andræas de Isernia in constitut.regni , si damnaclandestina.Et idem etiam voluit Hippo.Marsil.nullam de Aridr.faciens mentionem,in sua pract. criminali.in §.restat.in quarta columna. Pro quorum opinionum corroboratione facit ratio à communiter accidentibus,cùm quilibet videns se de proximo moriturum,non præsumatur mentiri,aut Deum offendere:& maximè tali tempore,quo anima discessura est à corpore: & experientia quotidie comperimus sicarios,ac facinorosos tunc temporis ad maximam contritionem & pœnitentiam redactos.ob quod pulchrè refert diuus Hieronymus,quòd facilè omnia contemnit,qui cogitat se moriturum,& multò fortius,qui reperiturin instanti periculo mortis,& minimè euadere posse præuidet:& sic asserens quem constitutum in
16 mortis articulo, † mentiri,diceret contra verisimile, contra quod veniens,audiri non debet. Ita dicit Petrus de Ancharano in consilio clvij. incipiente , visa facti narratione.in septima columna. Nec militaret dicere,prout dicit Baldus in titulo,de pace Constan. in verficu.vasalli. quòd non omnis qui moritur, sit sanctus Ioannes Baptista seu Euangelista,nam ex hoc non tollitur,quin maior pars migrantium ab hoc seculo , non fruatur morti absque onere conscientiæ: vt à communiter accidentibus compertum est: quod est validum argumentum :& non à rarò contingentibus.l.certi condictio. §.si numos.ff.si certum petatur.l. palam. ff. de ritu nuptia.& leges adaptantur ad
17 ea,quæ frequentius accidunt. vulgar.l.nam ad ea. de legibus. † & maximè cùm constitutus in mortis articulo , non præsumatur mentiri.ita Baldus in consilio xxv.incipiente,casus,super quo.secunda columna, in primo volumine,cùm nemo præsumatur immemor salutis æternæ.l.finali.C.ad leg.Iul.repetund.cap. sancimus.prima quæstione septima.& maximè dum laborat in extremis: quia eo casu non præsumitur mentiri,dum cogitat eius animam breui ab eius corpore separari.& idem reperio consuluisse eundem Marsil. in suo consilio cix. penultima columna. numero 30. & 31. Nec militaret depositio olim seruuli ipsius Galieni,de qua suprà,dum depositi vidisse triturari quan
18 dam remalbam per ambos,& quòd demum illa apposita in cattocio per præfatum Galienum eandem assignauerat eidem Anton.accedendo cum eo vsque ad
19 quandam domus,in qua adstitit per certum temporis spacium,cum eo secretè alloquendo. Antonius verò nihil de trituratione prædicta , nec per se, nec per Galienum facta deposuit,nec quòd steterit post habitum cartocium cum ipso aliter loquendo : sed solùm deposuit, quòd assignato sibi cartocio dixerat sibi, *va mo che e andito Roberto per lo seruppo, & ponencello dentro*, & sic ipse recessit:quod quidem non adparet esse absque diuersitate,imò contrarietate inter eos:& tamen circunscriptis prædictis absque veri præiudicio,depositio illius seruuli contra dominum non tenet,quando verè seruulus ille fuisset maior ætate , nisi
20 alia concurrerent indicia contra † dominum , vt dicit Bartol.in l.inter omnes.in §.rectè.ff.de furt. Bart. in l.quæro.in fine.ff.de ædil.edict.& in l.cùm probatio. ff. de probatio. & consuluit Alexander in consilio.xxiiij.in secundo volumine.imò etiam seruus , qui liber reputaretur,testis esse non potest,dicit Specu.in titulo,de teste.§.primo.verficulo,quid si tantum.maximè, † cùm dicatur vilis persona, & sic non potest
21 in causa graui,imò grauissima,prout est ista, testificari,nisi cum tortura .Ita voluit Baldus in l. milit. C.de quæstionibus.& melius in authenti.si dicatur. vltima columna.verficulo,tertio casu.C.de testibus, & inde satis ad propositum ex præfatis succedit magna , imò maxima elisio indiciorum præfatorum. & iure cautum est, quòd vbi extarent indicia sufficientia ad tor-
22 turam † contra aliquem,vnumquodque quod vrgeat in contrarium,illa elideret,intantum quòd torqueri non posset vigore illorum indiciorum : voluit Ioan. Andr.in regula,cùm in contemplatione.de regul.iuris.Bald.in l.finali.C.de probatio.& in l.prima.ad finem.C.communia de leg.ita in specie consuluit Alexand.de Imo.in consilio clxxix.tertia columna,secundo volumine.& ideò dixit in specie Bald.in l.secunda. prima columna.quorum appella.quòd licet vnus bonus testis faciat indicium sufficiens † ad torturam, id
23 intelligendum est, nisi aliqua alia coniectura resisteret in contrarium.Ita etiam consuluit Alexander in consilio cxxiiij. incipiente , quoniam abundè deductum & allegatum est in secunda colum.in sexto volumine.& ideò non ab re dixit Barto.in l. prima. §. ad quæstionem.verfic.nec facilè.ff.de quæstio.quod quãdo torquendus † habet aliqua indicia pro se , indicia
24 quæ vrgent contra ipsum , debent esse magis grauia, ita quòd præponderent,adeò vt ad torturam deueniri possit.Idem referunt & sequuntur Moder.Senenses in tracta.de indi.& tortu.v.chart.in verficu. circa quintam quæstionem. verficul. illud est bene not.& ista erit prima limitatio ad præeminentiam magnæ curiæ vicariæ,& eius virtute procedi non posit ad torturam,quando aliquid vrgeret contra indicia , vt suprà:seu quando aliqua coniectura resisteret in contrarium:seu quando in informatione capta contra inquisitum essent aliqua indicia pro ipso inquisito,id est,in
25 eius fauorem,& illa quæ adparent contra ipsum , non essent longè magis grauia:per suprà dicta.& licet posser per prædicta dici esse tres limitationes ad præeminentiam præfatam:attamen quia reflectuntur in vnũ, ego posui pro vna tantùm. Item adducitur,quòd Galienus ipse allegauit seu obiecit seruum illum esse impuberem, & minorem vndecim annorum , & rempore lati testimonij sunt iam duo anni elapsi , erat iam minoris ætatis vndecim annorum , offerendo illud verificare , quod tantò magis est : offerendo insuper

per se probatutum rem illam albam , quam dederat Antonio,fuisse mannam,eidem erogatam pro mede-
la Petrelli præfati,vt suprà.Ex quibus videtur talia in
23 medium adducere, † quæ si probaret, cessare deberet tortura.& ideò eo casu audiendus est superfessa tortura.Ita in propriis terminis tenet Gand.in tract. malefic.sub rubrica,quis sit effectus quæstionis.in versi.sed quid erit de quæstio.de facto subdens , quòd ita super hoc sibi cõsuluit do.Lambertinus Rampolus. & idem voluit Paulus de Leaz.in commento.c.grauis.de depos.circa vltimam colum.Et idem in propriis terminis reperio consuluisse Alexan.in consilio.lxv.in primo volumine.Et idem in regno tenet in specie dominus Bartol.de Capua,in cap.regni,incipiente:si iustè quis appellauerit.sub tit.quòd recipiatur appellatio à tormentis.in additione incipien.sed pone.circa fi. & ratio vrgentissima superfedendi in tortura,erit, vt ipsi dicũt,quòd si post torturam differretur defensio, nunquam per appellationẽ posset posteà recuperare detrimẽtum membrorum:& sic post sibi illatam torturam tardè probaret,cùm istud grauamẽ posteà non sit reparabile.l.ij.ff.de appellat.recipien.& idem probat præfatus dominus Bartholomeus de Capua vbi suprà,dicens quod serò appellaretur,si prius poneretur ad torturam.Et ista erit secunda notabilis,& menti tenenda limitatio ad præeminentiam magnæ curiæ vicariæ.Nec respectu enormitatis criminis vendicaret sibi locum præeminentia prædicta in casu præmisso,cùm illa ortum sumpserit à capitulis regni : & præsertim à cap.in accusatis.à cap.tormentis. à cap.iuris censura.à cap.prouisa iuris sanctio.& à litera arbitrali,si cum sceleratis &c.quæ melius & clarius cæteris loquitur.Ex quorum capitulorum & literarum dispositione adparet concessa dicta præeminentia torquendi eidem magnæ curiæ ex processu informatiuo:vt dicit Par.de Puteo in tracta.syndic.in versi.tortura , in cap.quia pletunque.in verfic.an si quis dixerit.secunda colum.vbi subdit, quòd rarò vtitur magna curia præeminentia prædicta, nisi in latronibus insignibus
24 † val.de diffamatis,& in notoriis criminibus:concurrente tamen leuitate vitæ torquendi.Et idem sequitur Afflict.noster Neapolitanus in suis decisio.quas dicit esse supradicti consilij in decisio.cccxcj.vbi in specie testatur fuisse in supradicto consilio dictum & conclusum tam per iudices magnæ curiæ vicariæ,quàm per supradictum consilium ,quòd contra latrones insignes dissobatores sttatarum,incendiarios, violentos raptores,& cõmittentes grauia crimina, contra quos laborat infamia,contra istos procedi potest iuris ordine non seruato , & sic ex processu informatiuo ad torturam,sed si inquiritur contra vasallum regis bonæ famæ,de aliquo delicto non notorio , tunc non est iustum, quòd procedatur ad torturam ex processu informatiuo:quia esset tollere defensionem , quod iura abhorrent:& ita demum subdit vidisse seruatum : & hoc respectu stylis in ipsa magna curia : qui stylus seruari debet. Ita in particulari consuluit Alexand.de Imol.in consilio xlj. incipiente , habita super contentis. vltima columna , in secundo volumine. vbi etiam dicit , quòd stylus & consuetudo possunt derogare solennitati citationis: vt dicunt Bartolus , & Salycet.in authentic.si quis in aliquo.C.de edend.& idem reperio consuluisse Alexand,in suo consilio lxv, in primo volumine,quod maximè intelligendum est cùm grano salis,vbi agitur de vitâ hominis: cùm ad Deum spectet,quando velit hominem mori : quia vt dicit Hermogenes Philosophus,vt refert Aristo. in libro de regimine principis.in c.de regis iustitia. quòd quando creatura interficit † creaturam , omnes virtutes cælorum clamant ad diuinam maiestatem, dicentes , domine seruus tuus vult esse tibi similis: & Deus respondet , ipse interficit & interficietur , mihi vindictam,& ego retribuam,& ideò quando iudex ritè & rectè aliquem condemnat ad mortem , hoc facit tanquam minister Dei:secus quando non ritè nec rectè: & ideò satis aduertendum. Et vltra prædictam præeminentiam & capitula regni, & ex quibus stylus seu præeminentia præfata dicitur emanasse : extat
26 etiam iuris communis † dispositio , vt contra hominem malæ conditionis & famæ possit iudex procedere ad torturam , non data copia indiciorum. Ita tenet singulariter Guido de Suza,in tractatu maleficio. sub rubrica,qualiter fiat inquisitio. in princip. Gandi. in tractat.malefic. sub rubrica , quomodo cognoscatur de malefic.per inquisitionem.in versiculo,sed quæro facta & completa.& ibi allegat hoc voluisse Specul. de quo ibi per eum. & ita etiam præfatos Doctores referendo , tenet Augusti.Ari.in additio.ad Angel.in tractat.maleficio.in versicu.fama publica.in quinta chart.in versicu.item aduertas.in addit.incipiente , tu autem in hac materia adde vnam singularem limitationem. Verùm limitat procedere,quando iudex ex officio procederet : secus si ad postulationem partis: quia tunc esset danda copia,& idem refert & sequitur Hyppoli Marsil.in l.prima. octaua columna, versicu. & inquantum.ff.de quæstio. & ideò ex suprà scriptis elicio tertiam limitationem ad præeminentiam magnæ curiæ,vt non habeat † locum contra hominem 27
bonæ famæ,etiam quòd contra ipsum existeret indicium ad torturam sufficiens:vt pulchre voluit Baldus in l.finali.in fine.de probatio.vbi in specie dicit,quòd licet contra inquisitum sit indicium sufficiens ad torturam,si tamen sit bonæ famæ, non poterit torqueri. Idem refert & sequitur Alexand.in l.finali.in apostil. ff.de quæstion.& idem Alexand.in consilio nonagesimo incipiente,viso themate ante scripto. penultima columna,in tertio volumine.Catald.de Visso,in tractatu syndi.in verficulo ccccxlij.incipien.adde, quia sæpe.Cornel.in consilio lviij. incipient. visa inquisitione.quarta columna,secundo volumine. Cæpol. in consilio xl.incipien. Lucius.nona columna. Alexander in l.finali.ff.de quæstionib.quarta & penult. apostil.Philip.Decius consilio clxxxix. incipient. lætatus sum penultima columna.vbi allegat Baldum in l.prima.in fine.C.de loca.dicentem,quòd præsumptio delicti tollitur ex præsumptione † bonæ famæ: imò ex 28
bona fama indicium tale sufficiens ad torturam extinguitur.voluit Baldus & Ioan.de Imol.in l.finali. ff. de hæredib.institu.Salicet.in l.finali. vltima columna. de quæstion.August.in additio.ad Angel.in versic.fama publica.in additio.magna.incipient.tu autem in hac materia. & idem pulchrè consulendo sequitur Hypp.Mar.in suo consilio lxxiiij.quarta columna.primo volumine.Præterea allegauit præfatus Galienus nonnullos testes examinatos contra ipsum esse suos inimicos capitales. & ideò limito & quartò non habere locum præeminentiam præfatam , vt quis torqueri possit ex processu informatiuo,vbicunque tor-

Universidad de Deusto
Biblioteca

29 quendus dixerit testes examinatos † contra ipsum, esse sibi inimicos capitales, id probare se offerens incontinenti: quia eo casu debet audiri: nec poterit ad torturam procedi: sed interim differri. text. est in §. si verò quis dicat. in authen. de testi. ita in particulari voluit Felin. in c. ex parte. vlti. colum. extrà de testi. & idem ante eum voluit Andræas de Iser. de quo Felin. non meminit in constitu. regni, humanitate penulti:
30 colum. † quod comprobando, dico quòd licet in crimine læsæ maiestatis admittantur testes inhabiles & infames, sicut etiam in crimine hæresis: vt inquit Barto. in l. in quæstionibus. ff. ad leg. iul. maiest. plenè Alexand. in consil. xj. in j. volum. attamen non admittentur testes inimici: vt dicit Bart. in d. l. in quæstionibus. & ante ipsum Specul. in titu. de accusa. §. j. versic. fin. Alexand. consilio cxxvj. in iij. volumine. Par. de pute. in tracta. syndic. in versicu. suspicio. vbi nullam de prælegatis decisionibus mentionem facit. Item, huiusmodi præeminentia sumpta ex præfatis capitulis regni, non ita nudè & indistinctè locum habere intelligenda est, & indifferenter, sed contra diffamatos & reprobos: vt patet ex verbis dictæ literæ arbitralis: si cum sceleratis &c. ibi dum dicitur, quos notabiliter fama grauat. & infrà ibi, aut infamatos. Item habebit locum contra infamatos grauiorum scelerum, & vulgari quodammodo populi opinione graua-
31 tos. Item vendicat sibi locum iuxta mentem & verba ipsorum capitulorum, videlicet contra reiteratores criminum. Quod satis ponderandum est, vt adpareat in cap. prouisa iuris sanctio. ibi: frequentiusq; peccantibus. & in cap. crescit culpa. ibi: aggressiones ingeminant. & in cap. si cùm sceleratis, quod litera arbitralis est ibi: quos crebra commissio criminum dat insignes. & sic adparet, quòd non indistinctè contra quemlibet delinquentem seu inquisitum de crimine, nisi concurrente mala conditione & fama, quæ non concurrunt aduersus præfatum Galienum mercatorem legalem, & optimæ famæ: & sic cùm non adpareat de diffamatione seu infamia contra ipsum, quæ
32 ante omnia † precedere debet. corruit inquisitio ipsa: & sic quintò limito non habere locum præeminentiam præfatam, vt habetur in cap. qualiter & quando, el secundo. de accus. & in cap. j. & ij. eod. tit. in sexto. & in cap. licet heli. de simo. ita dicit Spec. in tit. de inquisit. §. primo. in principio. Salic. in l. quòd promulgatis. C. de officio præfect. vrb. Rapha. Cuma. in consilio cxxxv. incipiente: ad primum. in principio. & intantum hoc est verum, quòd inquisitio non procedit contra non diffamatum quòd licet testes producti super huiusmodi inquisitione probent crimen, de quo tamen inquisitus non erat diffamatus: † tamen tales te-
33 stes illi inquisito non præiudicant. Ita Specu. in tit. de inquisitio. §. nunc videndum. iij. colum. in prin. refert & sequitur Bald. ibi in additio. in vlti. versi. & idem tenet Specu. col. expresius in titu. de inquisi. §. nunc tractemus. xj. col. versi. nam si aliqua. & est rectè intuenti tex. expressus in c. inquisitionis. §. tertiæ dubitationis. de accusa. & ideò dicit Bald. in cap. primo. de offic. ordi. quòd si statutum dictat, quòd potestas in criminalibus liberè possit inquirere, quòd tamen propter hoc non poterit inquirere non præcedente infamia. & idem tenet Ioan. Andræ. in capitulo, cùm oporteat. in princip. de accusationibus. refert & sequitur Ias. in l. milites. C. de testamen. milita. vbi subdit, quòd licet Papa mandet inquiri contra aliquos in genere: tamen hoc mandatum Papæ debet intelligi & limitari infamia præcedente, & non aliter. & idem tenet Cardina. in clement. prima. in sexta columna. versiculo, nonò quæro. de offic. ordina. vbi in specie dicit, quòd tenet statutum superioris, mandans quòd possit inquiri contra non diffamatum: & sic erit quinta limitatio ad præeminentiam præfatam. Non tamen omittendum censeo tanquam pulchrum & substantiale dictum in
34 hac materia, quòd † ad probationem infamiæ seu diffamationis, aut bonæ famæ, potest iudex se informare sine ordine iudiciario, ac sine ordine in forma iudicij recepto: & etiam per testes inhabiles. Ita pulchrè Bal. in l. qui testamento. §. contrarium. ff. de testamen. allegat Innocen. in capitulo, cùm in tua. extrà de spon salib. & faciunt bene nota. per Panormit. in c. primo. in fi. commenti. extrà de postulat. prælator. retert & sequitur Iacob. de sanct. Georg. in l. testium. §. eiusdem quoque. iiij. colum. ff. de test. Nec suffragaretur fisco dicere, quod hic Galienus aliàs fuit infamatus de homicidio, sunt iam multi anni elapsi, & sic arguitur ma
35 læ famæ, quo casu videtur habere locum præeminentia præfata. Nam respondetur, quòd licet de hoc taliter non constet, ex quo posset mala fama inferri: attamen illa non esset in eodem genere mali, id est, in venenando: cùm longè deterius sit hominem veneno necare, quàm gladio † occidere: per text. in l. j. de ma-
36 lefic. & mathe. & ad hoc, vt mala fama fortiatur effectum suum, & locum habeat, requiritur, quòd fuerit in eodem genere mali: non autem in diuerso genere. Ita dixit Barto. in l. Caius. de senato. Bald. & Imo. in l. vltima. ff. de hæred. instit. vlti. col. & subdit Ioan. de Imo. verba Bald. esse bene nor. pro limitatione dictæ regulæ; semel malus. & idem consuluit in specie Alexan. de Imo. in consilio v. in ij. colum. primo volumi. incipien. in causa. inquisitionis. & sequitur Cotta in memorialibus suis. in versiculo, si semel malus. & ista erit sexta limitatio ad præeminentiam præfatam. Item & septimò limito non habere locum præeminentiam
37 prætatam, nisi præcedat † infamia in personam torquendi: vt omnia supradicta regni capitula expressè loquuntur. & tenet Andræ. de Iser. in constitut. si damnadum dicit, quòd requiritur leuitas vitæ torquendi, vt tortura ipsa locum habeat; & in hoc satis est bene aduertendum: quia ad probationem infamiæ non sufficit, quòd ita dicatur, vel quòd ita dictum sit, nisi etiã conuictus fuerit. Ita ad literam dicit Andr. de Isernia in titulo de pace tenenda. in versicu. publici latrones. & probatur bene per tex. in l. ictus fultium. & ibi Bar. & Doct. ff. de infami. & ideò dixit Petrus de Anchar. in consilio clxxxix. incipiente tribus de causis. quòd † ad hoc, vt quis dicatur infamis ob delictum, seu crimen, requiritur eius confessio in iudicio, vel sententia iudicis: nec sufficit probatio criminis. allegat ita voluisse Ioan. Andr. in cap. si quis. de præscript. in sexto. & dicit quòd pro hoc faciunt not. in clemen. religiosi. extrà de sententia excommunicatio. & refert & sequitur Hyppol. Marsi. in sua practica causarum crimina. in vj. char. in versic. aggredior. versicu. Pro quo etiam facit: nam non statim quòd quis accusatur de crimine, reus est, aut dici potest, sed qui conuincitur. text. est in capitulo fina. in fine. xv. distinctio. in vlti. quæstio. & in cap. nonne. viij. quæstione iij. & in capcorum. xj. quæstione tertia. & in capitulo laudabilem.

vt

vt lite pendente. & tenet Specu. in titu. de aduoc. §. sequitur. circa princip. & consuluit Hyppol. Marsi. con-
37 si. lij. numero 17. in primo volumine. † Nam quis non dicitur talis, donec sit pronuntiatus pro tali. dixit Specula. in titulo de instrument. editio. §. restat. versiculo, quid si tabellio. in versiculo, quid si confectum. Soci. in consilio lj. incipiente: prætantissime Doctor. iij. columna. Pau. de Castro consilio xxxij. in fine versic. Petr. de Anchar. consilio cxlj. incipiente, per præfata. & idem Hyppoli. Marsi. in consilio lxiiij. numero 15. & consilio lxxiij. numero 35. & consil. lxxxij. num. 28. in secundo volumine. & consil. xciiij. numero 3. & 35. eodem volumine. Item processus curiæ præfatæ non fuit fabricatus in magna curia vicariæ, sed in curia capitanei Licien sis, ac etiam in prouinciali audientia Ideroncina. & hæc præeminentia concessa fuit magi-
38 stro iustitiario per verbum, tu, & tibi committimus: vt adparet in supradictis capitulis. † & clarius in dicta litera arbitrali, si cum sceleratis. & ibi in versic. tu solus. & magis infrà: si tibi constiterit. & inferius, si tibi constiterit per testes, quos tantùm ad tui informationem recipere te volumus, clarissimè liquet, quòd regens & iudices debent ipsi capere informationem, & videre & cognoscere testes, quomodo & qualiter deponant contra inquisitum, ad hoc, vt sit locus torturæ iuxta illud, tu magis scire potes; & maximè cùm tractetur de maximo præiudicio torquendi ex processu informatiuo: & ipse debet prospicere omnia, iuxta mentem dicti capituli. & non considere de vita & honore hominis vni scribe fiscali, præsertim cùm d. litera arbitralis hoc expresse præsupponat in
39 versicul. tu solus. & ideò succedit quod dixit pulchrè Bal. & Imo in cap. si. extrà de offic. deleg. quòd † si est mandatum officiali per hæc verba, tu per te cognoscas. est electa industria personæ: vt non possit per aliũ explicari. & tamen magis est dicere, tu solus, vt hic, iunctis etiam verbis subsequentibus, & pariter propter excellentiam personæ & dignitatem, cui fuerunt
40 verba dictorum capitulorum directa, censetur electa industria personæ. l. j. ff. de offic. præfect. præto. † Item si in literis apostolicis dicitur, informes per teipsum, important hæc verba, quòd debeat per seipsum informare, & non per alium substitutum loco sui; & sic nõ posset alteri subdelegare, vt in capitulo finali. de officio delegati. capitulo, cùm dilecta. & ibi nota. de rescriptis. l. vnica. §. ne autem. C. de caducis tollendis. nam important ista verba, ac si dictum fuisset personaliter te informes: vt in l. fideicommissa. §. finali. versiculo, per ipsum id fieri. ff. de legatis iij. ita consuluit Alexand. in consilio cxxvij. in secundo volumine. in
41 vltima colum. vnde † cùm non fuerint recepti testes per magnam curiam, nec in magna curia, ad paret nõ esse locum præeminentiæ prædictæ, maximè cùm virtute illius geminationis illius pronominis, tutu, seu tu, per te, &c. non potest alteri subdelegari. & istud dictum dicit esse singulare, & nouum, & paucis cognitum. Iason May. in l. prima. sexta prima columna. in septima limitatione. ff. de officio eius. Idem Iason in l. penultima. ad finem. C. de pactis. & in l. prima. §. primo. in primo notab. circa finem. ff. de acquirenda possessione. & sequitur Barb. in consilio primo, incipiente: ex sacris. col. xxv. ver. & est ponderandus. in j. volu. & Corne. in cõsi. lxvij. incipiente, plenè quidem. & egregie. ij. col. vbi plura similia reassumit. & sic prælla-

ta procedere debent in casu præmisso, cùm non fuerint examinati testes per ipsam magnam curiam, nec etiam per capitaneum Licien sem: aut auditorem prouincialem, sed per notarium actorum capitanei, quo casu nõ potest procedi ad torturam, nisi quando per iudicẽ fuissent testes † examinati. Ita tenet Hyppoli. 42
marsil. in l. j. iiij. col. ver. septimò requiritur. ff. de quæstio. vbi dicit, ꝙ in causis criminalibus debet iudex ipse recipere & examinare testes nec notarius hoc facere potest absque commissione iudicis, & ex causa. Ita colligitur ex not. in cle. j. de offic. deleg. & ibi clarius gl. & Bal. in rub. de cõtrouer. inuest. ij. col. & facit tex. in auth. apud eloquentissimum. C. de fide instru. & ibi doct. & Spec. in tit. de teste. §. j. ver. ité, ꝙ est criminalis. & tenet in specie gl. Bal. & Pau. de Cast. in l. hac consultissima. §. fi. ver. depositiones. C. de testam. & sic ista erit viij. limitatio ad dictam præeminentiam, videlicet, vt locũ non habeat, quando testes nõ fuerunt examinati in eadẽ magna curia, & ita semper vidi seruatum, maximè quando non fuerunt examinati per actuarios eiusdẽ magnæ curiæ. † Nonò & vltimò limi 43
to præeminentiam prædictam minimè locum habere posse, vbi semel fuisset tortura illata inquisito seu accusato, non datis sibi prius defensionibus ex processu sic informatiuo. Nam nõ poterit iudicio meo ex processu informatiuo reiterari: cùm talis præeminentia intelligi debeat de prima vice tãtùm, & sic de primo actu: per tex. in l. fideicõmissa. §. si quis decẽ. ff. de legat. iij. & in l. cùm pater. §. pater certa. in fi. de leg. ij. quod maximè procedit, cùm istius præeminentiæ materia sit odiosa, ꝙ quis nõ datis sibi prius defensionibus quæ sunt de iure naturali, torqueatur. & ideò dispositio ipsa debet in j. actu restringi. c. non potest. §. j. de præben. in vj. & facit quod no. Bal. in l. licet. in iij. q. C. loca. & in l. diuortio. §. quod in anno. ff. solu. matri. cùm agatur de graui præiudicio, ꝙ quis inauditus retorqueatur: ideò tantò magis nõ debet habere locum reiteratio: sed debet præeminentia ipsa de j. actu intelligi ex causa grauissimi præiudicij, per ea quæ not. Ant. de Butr. in consi. xxx. incip. dubium ingerit. col. iij. & est bonus tex. in l. boues. §. hoc sermone. ff. de verb. sign. & faciunt optimè relata per Ias. plenè in duobus. §. si ei, qui. ff. de iureiur. cùm hoc sit priuilegium contra ius, 44
vt inauditus † torqueatur debet priuilegiũ ipsum intelligi, vt minus lædat ius commune, quia possit: & pariter, vt minus lædatur ius alterius. Ita Bal. in l. non sine. de bonis, quæ lib. c. quod dilectio. & ibi Panor. de consanguinitate & affinitate. Panorm. in c. cùm dilectus. de clericis non resid. Alex. in consi. xv. in j. vol. Franc. Curt. consi. xiij. vlti. colum. Et cùm pluries magnificus filei patronus importunasset iudices super reiteratione torturæ ex processu informatiuo, ex prædictis sẽper mihi dubium, imò crudele visum fuit, cùm iuris censura non suadeat. Vnde ex præmissis ad laudem omnipotentis Dei patris, spiritus sancti, Iesu Christi, eiúsque genitricis intercedentis gloriosæ Mariæ sit finis imposita huic intelligentiæ interpretationi, ac declarationi præeminentiæ magnæ curiæ vicariæ. His fimbriis ita dilatatis, ad quas tot diui legum patres recurrendo, nobis posteris materiam inuestigandi dimiserunt. Ego Thom. Gram. Iudex magnæ Curiæ vicariæ.

Thomas Grammaticus Neapolitanus Iuris Vtriusque Doctor.

Universidad de Deusto Biblioteca

SVMMARIVM.

1 *In schemate concubinæ dicitur animi destinatio & protestatio quæ faciat mulierem concubinam.*

2 *Concubinatus an præsumitur existente disparitate personarum, non adparente de voluntate amborum, quòd voluerunt contrahere concubinatum, & non præcedente protestatione concurrente continuatione temporis in concubinatu: & quòd non breui duraverit conuersatio.*

3 *Diuturna cohabitatio adinuicem, an purget vetus stuprum: & præsumatur concubinatus.*

4 *Si mulier habet liberum arbitrium eundi & redeundi à concubinario, & animum retinet cum eo, & vult concubinatum, & non contradicit, ex tali perseuerantia absque vlla protestatione præsumitur concubinatus.*

5 *Obscuro loco nata, quæ dicatur: & an bastarda ita dici possit. & nu. 22.*

6 *Ad iustificandum concubinatum esse, oportet plura concurrere: imò septem requisita. de quibus & nu. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. & 19.*

Virgo, nec vidua honestæ vitæ potest esse concubina: quia cum eis contraheretur stuprum, & non concubinatus: nisi ab initio interc essit protestatio.

17 *Honestam cum concubina alterius, quæ nomen honestæ mulieris non perdiderat, committit stuprum.*

18 *Virgo vel vidua postquam fuit stuprata, & sic à principio fuit delictum ex cohabitatione continuata, non purgatur, sed augetur delictum.*

20 *Mulier bastarda nupta viro honesto, legitimo & naturali, efficitur legitima ob qualitatem mariti, & nume. 21.*

23 *Cognoscens carnaliter virginem vel viduam, absque violentia, & sine armis, non habet locum pœna raptus: sed si est nobilis, amittit dimidiam partem bonorum. Si autem vilis, debet corporaliter puniri, sed non mori: sed si absque vi cognouerit, eo modo punitur: tamen pœna talis non excedet relegationem, si mulier honesta cognita fuerit: quia habebit locum talis pœna, siue volens siue nolens: quia præsumitur seducta bonis verbis.*

Pœna stupri, est pœna dimidiæ partis bonorum, cum relegatione. & num. 24.

Vbi pœna pecuniaria dependeret ex delicto, si non habet in are, luat in corpore.

VOTVM IIII.

REdemproris gentium suffragio petito, Amen. In causa honorabilis mercatoris Bartholomei Fontana Placentini, cum Adriana Argenta querulante, muliere honestissima ex altera, & Regio fisco super prætenso stupro commisso per eundem Bartholomeum in personam præfatæ Argentæ, est videndum, an posit firmari stuprum fuisse commissum per eundem, ita quòd pœna stupri puniri possit? Et prima consideratione dubium faciebat, quòd non, ex quo retenta fuit in domo per eundem Bartholomeum in schemate concubinæ: vt in §. si quis in authen. quibus modis natural. effi. sui. & in cap. is qui. xxiiij. distinct. & cap. sequen. & 1 dicitur in schemate † concubinæ animi destinatio, & protestatio, quæ faciat mulierem concubinam. l. penultima. ff. de concubi. Liquet enim multoties & coram pluribus eundem Bartholomeum dixisse ipsam Adrianam in concubinam tenere. Et pariformiter Adrianam eandem dixisse se cõtentari in concubinatu permanere cum prædicto Bartholomeo & alibi dicitur in schemate concubinæ, id est, in habitu: vt in §. consideremus. in authent. de trien. & semi. versic. nunc Item præsumendum est etiam, quòd Adriana ipsa fuerit concubina præfati Bartholomei respectu imparitatis personarum: cùm probatum fuerit præfatam Adrianam esse spuriam, & ipsum Bartholomeum esse de principalibus & honoratis ciuibus Placentiæ: quo casu, si dici posset non adparere de voluntate ipsorum volentium contrahere concubinatum: & sic voluntas esset dubia respectu imparitatis personarum, non precedente protestatione concubinatus: tunc etiam indubitanter præsumitur concubinatus, etiam † protestatione omissa. l. donationes in concubinam. ff. de donat. l. in libere. ff. de rit. nupt. & præsertim, dum non breui duraverit conuersatio, sed temporis continuatio inter omnes processit: nec præsumptum potest cadere matrimonium in regno, propter solennitatem omissam, obtiante sibi constitutione regni: & tunc magis in regno præsumitur concubinatus, secundum Iacobum de Belui, qui sic tenuit in quadam sua disputatione incipiente, Regia constitutione cauetur. Ita in propriis terminis tenuit Lucas de Penna in l. si coartalis. C. de coarta. lib. xij. Ludouic. de Sard. in suo tracta. legitim. in prima chart. in iiij. & v. colum. vbi formaliter meminit de dicto Iacob. de Belui. prælegato. & de regia constitutione præfata prout Lucas: licet de Luca nihil dixerit: bene subdit, quòd si diu cohabitauerint, † tunc purgabitur vetus stuprum, & præsumitur concubinatus: vt inquit glos. in authen. quibus modis natural. effi. sui. §. eos. colum. ij. vnde licet dici posset, quòd cùm non adpareat expresse de consensu concubinario, sit res dubia: quo casu resultat, quòd nõ est concubinatus, sed stuprum, nisi sit obscuro loco nata. Nam isto casu in dubio præsumitur concubinarius consensus: per tex. in l. in concubinatu. ff. de concubi. Ita magistraliter loquitur præfatus Ludouic. de Sard. in tract. prædicto, in j. char. pro quo facit l. j. ff. de concubi. in glo. & l. iij. & §. item eadem. l. iulia. insti. de publi. iudi. loquitur in vidua vel virgine honestæ vitæ, vel in vidua stuprata non precedente protestatione concubinatus. Verba sunt originaria And. de Iser. in constit. regni, si quis rapere. de rap. virg. j. col. & plus subdit Luc. de pen. in d. l. si coartalis. quòd si mulier haberet liberum † arbitrium, prout ista habet, ac etiam 4 protestatem eundi & redeundi, & animum retinet cum viro & vult concubinatum, & non contradicit, ex tali perseuerantia absque vlla protestatione præsumitur concubinatus: argu. l. postliminium. ff. de capt. & postlim. reuer. in §. fi. & l. si captiuus. & l. si quis ingenuam. & l. non omnes. §. si captus. ff. de re mil. & l. penultima. ff. de concubi. Et ad præsumendum omnino esse concubinatũ, satis dici potest obscuro † loco 5 nata, cùm sit bastarda, imò spuria: quo casu dicitur vilis persona. tex. est in l. humilem. C. de incest. nupt. Ita dicit Alex. in consi. xlviij. in iiij. vol. in ij. col. Item licet non adpareat de aliqua præcedenti protestatione concubinatus, attamen cùm alio modo adpareat de concubinali consensu, vt probatum est ipsam dixisse se contentari: ergo non fuit commissum stuprum. Ita Bal. in l. eam. quam. viij. col. C. de fideicõ. versic. denuò dubitatur, an noua proles &c. sicq; attentis præmissis, prima facie dicendum videretur nõ esse dubitandũ de concubinatu, & præfatũ Bartholomeum nullã incurrisse

risse pœnã stupri, cùm lege permittente fecerit. Quibus non obstantibus rectè consideranti contrariam sententiam arbitror de iure veriorem, ex pluribus in-
6 frà dicendis. † Et primò ad hoc vt iustificari possit concubinatus, oportet plura concurrere, & principaliter quòd sit satis, cum qua possit consistere matrimonium, vt in authen. vt lic. matri & auiæ. §. ad hæc. & quod no. in l. j. versic. committit. ff. de concubi. Cuius contrarium Bartholomeus ipse nixus fuit probare,
7 probando disparitatem. † Secundò requiritur, quòd sit vnica concubina, & in domo retenta & palam. in authen. quib. mod. natu. effi. sui. §. si verò effusa. & cap. Christiano. xxviij. distinct. nam sicut vnica debet esse vxor, ita & concubina. capitulo is, qui. xxiiij. distinct. & cap. sequent. & voluit Azo. in summa eodem titulo. quod quidem Bartholomeus ipse non articulauit, nec
8 probauit. † Tertiò requiritur, q; sit retenta in domo in schemate concubinæ: vt in c. si quid autem. eodem titulo & dicto cap. is qui. & cap. sequenti, quod est, vt præcedat protestatio. quæ faciat mulierem concubinam. l. penultima. ff. de concubin. Et quòd intendit ipsam tenere in schemate concubinæ, id est, in habitu: vt in §. consideremus. in authent. de trien. & semis. ver-
9 sic. nunc. & quæ protestatio requiritur † de necessitate, quòd facta sit à principio: nec sufficeret si ex postfacto fieret: prout dicit glo. in l. in concubinatu. ff. de cõcubin. & tenet Bartolus, in l. pacta nouissima. in secunda lectura. C. de pactis. Nicol. de Neapoli. Rayn. de Forli. & Alberic. in dicta l. in concubinatu. & dicitur schema, quasi imago vel figura, scilicet quasi rectè teneatur. & tamen dicit lex protestationem esse faciendam, quòd pro concubina teneatur, per l. in concubinatu. præallegatam. Ita concludit Ioannes Iupi de palatiis in repetit. rubricæ capituli, per vestras. extrà de donatio. inter virum & vxorem. in versic. idem dicendum in clerico. quarta columna. in xix. char. Et idem tenuit satis magistraliter Neapoli. Sebastia. in consuetu. Neapo. incipiente, si quis, vel si qua. in versic. præterquam. in sexta columna. versicul. sed quid in matre
10 naturali tantum. † & ibi subdit, quòd aliàs sine protestatione non licet habere concubinam: sed oportet ipsam in vxorem habere, vel stupro teneri: vt d. l. in concubinatu, & ideò dicta protestatio requiritur à principio. Quartò requiritur, quòd ducatur à viro in
11 domum suam, & publicè cum ipsa cohabiter: † vt in dicto §. consideremus. in authent. de trien. & semis. & in §. si quis autem. in authent. quibus modis naturales efficiuntur sui. & glos. ff. eodem. l. penult. & ibi Dyn. & Bart. intelligendo siue ad domum viri, siue mulieris, dummodo insimul habitent. glos. ff. eodem. l. penult. Et patet etiam in dicto §. consideremus. versicu. quod hic dicimus. facit gl. ff. de adult. l. nec in ea. §. ius occidendi. hæc enim habitatio talis esse debet, vt in simul viuant. & sic commensales sint vt in l. Masurius. ff. de verb. signifi. Nam aliàs non dicuntur cohabitare. l. si quis ita. ff. de conditionib. & demonstra. & no. per Bartolum & Bal. in l. prima. C. de legi. Et potest reddi ratio cohabitationis: quia cùm debeat inter eos dubitatus esse effectus, per hanc cohabitationem indubita-
12 tissimus retinetur. † Concubina enim, licet sine dotalibus instrumentis, publicè tamen dicitur sicut vxor: & ab vxore in alio, quàm in dignitate non differt. l. item legato. §. parui. ff. de leg. tertio. & in solennitate: quia vxor cum solennitate ducitur. concubina autem sine solennitate: vt not. Archid. & Hugon. in dicto c. is qui ducitur. vnde Agar & Cethura, quæ concubinæ fuerunt Abraam, etiam illius vxores dictæ sunt: vt ait August. decimo sexto, de ciuitate Dei, capitulo trigesimo quarto. † Quintò requiritur, quòd sit circa perso- 13
nas impares, videlicet quòd vir sit illust. aut magnus mulier verò inferioris conditionis. Ita de his omnibus requisitis concludit & firmat Luc. de penna, ind. l. si coartalis. suprà allegata. C. de coarta. lib. x. imò plus si non adparet quòd interuenit consensus concubinarius, si interuenit, & eo casu non est cõcubina, sed erit stuprum: vt optimè & magistraliter declarat Ludouicus præfatus in d. tract. legitima. in j. char. quod maximè dicit procedere, vbi mulier est honesta, & libera, prout in casu, de quo agitur: & tunc vbi concurrunt suprà dicta requisita, præsumitur concubinatus: & si nõ adparet, quòd fuerit vnica, & in domo retenta, vt suprà, præsumitur, imò erit stuprum commissum. Et q; òd ita intelligitur text. in l. si vxor. ff. de adulter. versic. sed in ea, qui videtur contradicere illi legi, in concubinatu. † Nam ad præsumendũ concubinatum, re- 14
quiritur consensus concubinarius, & expressus, quando mulier est honestæ vitæ, & ingenua prout in casu, de quo agitur: per text. in d. l. in concubinatu. † Sextò 15
& vltimò requiritur, quòd sit talis mulier, cum qua non committatur stuprum: vt ff. eodem. l. prima. §. j. ideò nec virgo nec vidua honestæ vitæ potest esse concubina: quia cum eis contraheretur stuprum. l. stuprũ. ff. de adulteriis. l. inter. §. primo. eodem titul. & in hoc multi falluntur, dicit Ludouic. præfatus: quia credunt sufficere, quòd sit solutus cum soluta. quod tamen intelligendum est, nisi ab initio fiat protestatio, † quòd 16
velit eam habere in concubinam: vt suprà ostensum est: per dictã l. in concubinatu. cum glosidem firmat Andræ. de Iser. Euangelista in regno, in constitutione regni, si quis rapuerit. sub rubrica de rapt. & violen. quem etiam refert & sequitur Ioannes Baptista de sancto Seuerin. in l. si qua illustris. C. ad senatusconsul. Orfician. in decima columna. vbi refert verba originalia ipsius Andræ. & plus subdit, quòd habens rem
† cum concubina alterius, quæ nomen honestæ mu- 17
lieris non perdiderat, committit stuprum, & punitur, licet ille aliàs esset persona vilis. l. inter liberas. & l. si vxor. ff. de adulteriis. & ibi doct. & plus infert Ludouicus vbi suprà. quòd postquàm stuprata fuit virgo † vel vi- 18
dua, & sic ab initio fuit delictum, ex continuata cohabitatione non purgatur, sed augetur. c. non satis. in fi. & c. cùm in ecclesiæ. extrà de simon. & cap. cùm haberet. de eo, qui duxit in matrimonium, quam per adult. pollu. Item vltra, quòd debebat talia consensus interuenire à principio, requiritur † etiam quòd fuisset cõ- 19
sensus manifestus. d. l. in concubinatu. sed in casu, de quo agitur solùm tacitus præsupponitur: ergo nõ confirmatur, per regulam iuris: quod ab initio. & allegãs concubinatum, se fundat ex tacito consensu præsumpto à lege, & probando solùm diuturnam cohabitationem, non sufficit ad præsumendum nouum consensum, sed præsumitur antiquum consensum durare. l. in verbis. §. vltimo. ff. de preca. & in capi. fina. de coniug. seruo. vbi not. & sic non militabit dicere, quòd si non interuenit protestatio, dummodo aliter adpareat de concubinali consensu, non erit stuprum, per l. si quis viduam. ff. de quæstio. & dicto §. consideremus. in authentica, de trien. & semis. ita Baldus in l. eam,

quam

Universidad de Deusto
Biblioteca

quam.C.de fideicommiſ.& Ioannes Lup.in repet. rubricæ,extrà de dona.inter virum & vxorem.in verſiculo,idem eſt dicendum in clerico.in quarta colum. xix.char.nam cùm non fuerit conſenſus manifeſtus, diuturna cohabitatio,& extra domum,non eſſet ſufficiens,per ſuprà dicta.Nec obſtabit, quod ſuprà dictum eſt.præfatam Adrianam eſſe baſtardam,ſeu ſpuriam,& ſic vilem perſonam,per l.humilem.C.de inceſt.nupt.& Alexan.in conſilio xlvij.in quarto volumine.& ſic videatur obſcuro loco nata:nam cùm ante eius viduitatem fuerit nuptui tradita honorabili quondam Ioanni Suprano legitimo & naturali ac optimo ciui,prout notorium eſt,ipſa quoque Adria-
21 na effecta eſt legitima † ob qualitatem mariti præfati,cùm capacitas præfati eius viri primi ad vxorem porrigatur. vt not.Baldus in l.ſi quis.per illum text. C.de natu.liber.Ita tener & ſequitur Philip. Decius in l.fœminæ.ff.de reg.iur.Item nec dici poteſt obſcuro loco nata, † ex quo eſt baſtarda:ſed illa,quam quis
22 cognouerit,ſeu tenuerit damnatam ex adulterio, vel de vili genere,& abiecto natam,vt ex arenario,vel ſimili,vel eam,quæ ſui corporis quæſtum fecit: vt in l. in concubinatu.ſecundum Angel.in dicta l.§.primo. de concubi.Ita inquit Ioan.Bapti.de ſanct.Seue.in dicta l.ſi qua illuſtris.xj.colum.Nec opitulabitur depoſitio duorum teſtium atteſtantium, quòd ipſa Adriana dixerat ſe contentam ſic morari in concubinatu cum eodem Bartholomeo:quia ipſam euaſerat à malo itinere, & fortuna, ex quo vt ex eorum depoſitionibuſmet liquet,deponunt ſe ſeruitores & domeſticos ipſius Bartholomei,& eius fratris,& demonſtrant ex eorum verbis affectare victoriam cauſæ pro eodem
23 Bartholomeo,& non concordantur adinuicem.† Vltimò non omitto, quòd magiſtraliter loquitur Guliel.de Cugneo in l.raptores.ij.colum.C.de epiſcopis & clericis.ibi dum dicit,quòd ſi quis cognouit virginem,vel viduam ſine violentia,& ſine armis,non habet locum pœna raptus,ſed ſi eſt nobilis debet amittere dimidiam partem bonorum. Si autem eſt vilis, debet corporaliter puniri:non tamen vt moriatur:vt in §.ſecundo.inſtitu.de publicis iudi.vbi dicitur in litera,ſi ſine vi cognouerit iſta pœna puniatur.& non excedet talis pœna relegationem, quod eſt verum, dicit ipſe,etiam ſi mulier honeſta volens cognita fuerit:quia habebit locum talis pœna,ſiue volens ſiue nolens,quia præſumitur ſeducta bonis verbis.l.prima.§. primo.C.de raptu virgi.& idem tenuit Andr.de Iſer. in titulo,quæ ſint regalia.in verſic.contrahentium inceſtas nuptias.iiij.colum.in verſiculo, multis videtur hoc eſſe verum.& ibi ſubdit idem eſſe,ſi interpellaſſet vel ſolicitaſſet,vel odioſis actibus circunueniſſet, licet poſteà volentem hoc ipſum velle mulieris eſt. Nam ſicut poteſt rapere ipſa virum:ita etiam poterit velle ſine voluntate viri ſe ſtuprari,& tunc ad publicationem dimidiæ partis bonorum, quantuncunque quidem voluerit mulier ſexu infirma, vir diſcretior non debet totaliter impudicè ſe commiſcere ſibi: & ideò punitur publicatione dimidiæ partis bonorum: & voluntas mulieris excuſat tunc à tanto. Ex quibus omnibus dixi eundem Bartholomeum eſſe pœna ſtupri puniendum. Verum,quia depoſuit ſe nihil habere nec poſsidere,dum interrogatus fuiſſet quidnam haberet in bonis:attamen ex ſuperabundanti facta perquiſitione in eius domo per apparitores curiæ quicquam repertum extitit,& non abſque notoria fraude, cùm ab initio eius capturæ,& carcerationis multa,& quamplura bona ac merces extitiſſent & in domo,& in apotheca ſubtus domum,& nõ tenuis valoris.Ideò cùm ex iuris diſpoſitione ſancitum ſit, quòd data inquiſito impotentia ſoluendi pœnam † pecuniariam: 24
prout eſt in ſtupro,in quo eſt pœna publicationis dimidiæ partis bonorum cum relegatione, per §. Item lege iulia.inſtitu.de publi.iudi. debeat inquiſitus ipſe pœna corporali affligi:vt in c.finem litibus. extrà de dolo & contumacia.& in l.fina.ff.de in ius vocan.ita dixit Panormit.in cap.ad liberandam. de iudæ.in ij. not.quod † maximè procedit,vbi tale debitum proce- 25
deret ſeu dependeret ex delicto,quo caſu non habens in ære,luat in corpore,vt dicit gloſ.in cap.j.xv.quæſt. vj.Bald.in l.fina.§.& ſi præfatam.ij.colum.C.de iure delibe.Alberi.in dicta l.fina.de in ius vocan.licet de gloſ.prædicta non meminerit.ideò ſum voti præfatum Bartholomeum eſſe per triennium in inſula relegandum caprarum, & ita executum fuit per magnam curiam conſenſu omnium.

Thomas Grammaticus Neapolitanus Iuris Vtriuſque Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Teſtis deponens falſum in iudicio contra fiſcum,qua pœna veniat plectendus,& nu.2.*
3 *Quando pro aliquo delicto veniret imponenda pœna mortis,ſed ex aliqua cauſa minoratur,pœna illa non debet eſſe corporalis,ſed pecuniaria.*
4 *Teſtis deponens contra fiſcum ad defenſionem alterius, non eſt pœna ordinaria plectendus.*

VOTVM V.

Saluatoris mũdi ſuffragio inuocato, Amẽ. In cauſa honorabilis Lucæ de Lando de Neapoli,cum Regio fiſco ſuper eius falſa depoſitione facta in fauorem magnifici Antonij de Alexandro,qui eundem Lucam ad eius defenſionem in teſtem produxit contra fiſcum, hæſitatum fuit in magna curia vicariæ,& in Regio collaterali conſilio,qua pœna veniat Lucas ipſe plectendus cùm id confeſſus fuerit. † Et prima facie videretur di- 1
cendum,q̃ pœna capitali,ex quo falſum in cauſa capitali depoſuit;& dolosè teſtimonium perhibens in cauſa capitali debet puniri pœna legis corne. de ſicariis. l.j.§.j.ff.ad leg.Cornel.de ſicar.per quam dixit ſingu. Bald.in c.j.ix.colum.in verſi.Item quod falſo.de pace tenen. in vſib.feud.quòd teſtis falſus ſuſtinet eandem pœnam qua puniretur inquiſitus de crimine intentato,ſi crimen fuiſſet verè probatum. Idem voluit ipſe Bald.in l.presbyteri.C.de epiſcop.& cler.ſecunda colum.verſic.ex qua materia.& in c.primo.§.iniuria. in fine.verſi.de pace iura.fir.& in c.ſicut.extrà de teſtib. & ibi Doctor.& Felyn.in iij.nota. & ſequitur Ioann. de Anan.in capit.primo.de crimine fal.Nec videtur eſſe in conſideratione, quòd depoſuerit in fauorem accuſati, & contra fiſcum: cùm falſitas ita committatur,ſi teſtis dixerit falſum contra fiſcum,ſicut ſi contra inquiſitum: quinimo grauiori pœna videretur plectendus, ex quo ſi deponendo in perniciem priuati deberet pœna capitali puniri: multo fortius dicendum videretur, quando contra fiſcum deponeret, ſiue contra rempublicam, vt iuſtitia ſuum debitum non ſortiatur effectum.argumento authent. multo magis.C.de ſacroſanctis eccleſiis.Quibus non obſt

obſtantibus rectius conſiderando contrariam ſententiam arbitror de iure veriorem:videlicet, quòd non
2 debeat pœna capitali,nec corporali affligi † ex quo ſi quis depoſuerit falſum contra fiſcum,nihil realiter aufert fiſco,nec dicitur fiſco nocere: qui tractat de pœnali & odioſo lucro cum alterius iactura: prout dicit valde ſolenniter Bald.in l.parentes.C.de teſtibus. ſequitur & refert Fely.in c.literas.tertia colum.de præſump.ſed ſi falſum deponit contra inquiſitum, ponit ipſum in diſcrimine vitæ,ſeu amiſsionis membrorum non obſtante eius innocentia: & ideò dum deponit contra fiſcum,non debet eo caſu puniri,ac ſi depoſuiſſet contra priuatũ.quod videtur ſatis probari ex text.
4 in l.prima.§.j.ſuprà allegato.verſic.quo quis publico iudicio damnaretur.& ſic vendicat ſibi locum text. ipſe in caſu,in quo quis condemnaretur.vnde videtur excludere alios caſus.l.cùm prætor.ff.de iud.l.maritus.C.de procura.ita inſpecie reperio tenere Hyppoli.Marſil.in dicta l.prima.§.primo.ij.colum.vbi ſubdit ſe credere verius,quòd talis ſit puniendus de periurio,& non pœna mortis. Quod corroboro: nam
3 quando pro aliquo delicto venit imponenda † pœna mortis,& ex aliqua cauſa minoratur pœna,vt in caſu de quo agitur,quia contra fiſcum,huiuſmodi pœna minorata non debet eſſe corporalis,ſed pecuniaria, vel alia,quæ non ſit corporis afflictiua,vt probatur in l.ſi adulterium cum inceſtu.§.imperatores.& ibi doct.ff. de adulte.& in l.j.§.ſi.ff.de ſicar.& in l.ſi quis in graui. §.ſi tamen.ff.ad ſillan.& in l.lex.iulia.ff.ad leg.iul. repet.§.ſi.quam pro not.allegat Bal.in l.addictos. C. de epiſco.aud.& in l.j.C.ne de ſtatu defun. Angel.de Are. in tract.malefic.in verſi.præſente Caio & appel.verſi. quid autem,ſi non obſtãte.el primo.& plenè Hyppoli.in l.j.§.diuus Adrianus.v.colum.ff.de ſicar.& in l.diuus Adrianus.j.col.ff.eo.tit. Sed quid opus eſt ire per mendicata ſuffragia?ego dico & teneo pro conſtanti, quòd in caſu,de quo agitur, Lucas ipſe non depoſuit contra fiſcum in cauſa,in qua veniat imponenda pœna mortis,nec mortis naturalis nec ciuilis,ſed depoſuit falſum examinatus ad defenſionem præfati domi. Anto.de Alexandro ad euitandum,ne de vulnere, vt prætenditur per ipſum illato Petro copulæ,puniretur quo caſu cùm contra fiſcum deponat non venit pœna
4 ordinaria plectendus.Ita in particulari † per optima iura & fundamenta conſuluit domi.Alexan.de Imol. in ſuo conſilio lv.in ſi.in vij.vol.& ante eum in propriis terminis ita reperio voluiſſe Gul.de Cun.de quo Alexan.aliter non meminit,cùm ipſum non viderit, vt arbitror,in l.presbyteri.C.de epiſ.& cleri. Ex quibus omnibus concludo præfatum Lucam non eſſe pœna ordinaria periurij puniendum.Et tandem facta relatione per magnam curiam in regio collaterali conſilio, fuit præfatus Lucas condemnatus ad ſeruitia Regiarum triremium ad remigandum ad tempus, licet per prius aliter votaſſet, & ipſum condemnaſſet ad manus mutilationem.

Thomas Grammaticus Neapolitanus I. V. D.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio ſeu nominatio ſocij criminis in caſibus,in quibus noceret,nunquam facit indicium ad torturam, niſi habeat alia adminicula contra nominatum. & ita communiter tenetur.& nu.2.*
3 *Et vnum ex adminiculis eſt,ſi talis nominans habebat conuerſationem cum nominato.*
4 *Inimicitia reſultat ex verbis iniurioſis prolatis. & nu.5.*
6 *Inimicus teſtis vt repellatur, vt non poſſit contra aliquem deponere,non eſt neceſſe,quod ipſe teſtis ſciuerit illum contra quem deponit,ſibi feciſſe aliquam iniuriam, dummodo cum effectu ſit facta.*
7 *Confeſſus delictum,non præcedentibus indicijs tortus & confeſſus,etiam ſi per ſeuerauiſſet,& ratificaſſet,eius confeſſio prædicta non erit valida.& nu.8.9.10.& 13.*
8 *Confeſſus delictum in tortura, non præcedentibus indicijs,non tenet talis confeſſio.Id tamen intelligendum eſt, vbi magna fuiſſet tortura,& tortus fuiſſet debilis aut infirmus:ſecus ſi tortus fuiſſet robuſtus:& tortura fuiſſet modica ſeu parua:quia tunc valebit confeſſio.*
9 *Confeſſio per tormenta extorta,non præcedentibus indicijs,eſt ipſo iure nulla,nedum contra ſe,ſed etiam contra alios,contra quos,vt teſtis depoſuiſſet.*
10 *Depoſitiones teſtium tormentatorum abſque indicijs,nihil valent,nec faciunt indicium contra illum,contra quem deponunt.*
11 *Confeſſio extorta per tormenta abſque indicijs, non tenet etiam quod poſt ipſam ſuperuenirent indicia.*
14 *Pariæ ſunt,confiteri in tormentis, vel metu tormentorum.*
15 *Vbi fuiſſet aliquid mandatum alicui,non tamen in atrocibus:licet acceptaſſet mandatum non ſequuto effectu, non eſt in aliqua pœna.*
16 *Tortus ſi contradicit ijs quæ cum iuramento dixerat,tanquàm periurus,non creditur ei.*
17 *Torqueri quis non poteſt vltra tertiam vicem. & numero 18.*
19 *Depoſitio teſtis ſeruitoris ſeu domeſtici, nullum indicium facit contra dominum.*
20 *Si inquiritur de mandato ad homicidium contra aliquem qui erat capitalis inimicus occiſi,certè præſumendum eſt potius ex proprio odio occidiſſe, quam ex cauſa mandati.*
In cauſa capitali contra Comitem aut Baronem requiruntur duo Comites aut quatuor Barones,aut octo milites, aut ſexdecim burgenſes:& idem prodeceret dicitur in filio comitis.& nu.21.
22 *Filius dicitur poſſidere feudum,etiam viuo patre.& numero 23.*

VOTVM VI.

Svmmi opificis præſidio petito, Amen. In cauſa excellentis Comitis noye necnon & Magnifici Pirrhi Antonij eius filij, cũ Regio fiſco,ſuper homicidio commiſſo in perſonam quondam Magnifici Sergij Carrani, Iuris vtriuſque Doctor.de ciuitate Tarenti: Producitur in primis pro parte Regij fiſci,depoſitio Iacobi de Sabia domeſtici ac ſeruitoris præfati Comitis:qui licet pluries interrogatus in tortura, ſemper negauerit: attamen diuerſis vicibus iteratus ad torturam, tandem confeſſus eſt præfatum Magnificum Pirrhum Anto. filium præfati Comitis vnà ſecum,cum aliis in homicidio præfato interueniſſe de ordinatione & mandato præfati Comitis:licet vltimo loco aſſeruerit caſu ibidem in loco perpetrati homicidij reperiſſe pertrãſeũdo per ſedile portenouæ,dũ accederet ad maritimã trãſmiſſus per excellentẽ dominã Comitiſſam,vt emeret quaſdã tabulas:& ſic non aliter interueniſſe,vt per prius depoſuerat in perpetratione homicidij præfati: verũ deponit ſibi fuiſſe à præfato Comite iniunctũ,vt

aliq

Universidad de Deusto
Biblioteca

aliquem qui Sergium ipsum interficeret, comperiret, etiam mediante pecunia: quo casu licet depositioni
1 † torti absque aliis adminiculis non stetur, l. j. iiij. respondo. ff. de quæst. vt refert Albe. in l. fi. C. de accus. in princip. fin. colum. qui concludit post multa, quòd in casibus, in quibus noceret nominatio & confessio
2 † correi, nunquàm facit indicium ad torturam, nisi habeat alia adminicula contra nominatū. Et ita communiter tenetur, prout refert Marsil. in l. j. §. diuus Antoninus. ff. de quæstio. & in sua practica, in versic. diligenter. & vnum ex adminiculis erit, si talis nominans
3 † habebat cōuersationem cum nominato. Ita consuluit Baldus in consilio xcv. in primo volumi. regula iuris est &c. sed hic Iaco. erat famulus: ergo &c. Con-
4 currente insuper † inimicitia capitali inter Comitem & Sergium, in qua indicium non leue resultare adparet: vt inquit Ludo. in l. prima. §. hoc rescriptum. ff. ad sillan. quem refert, & sequitur Angel. in l. fin. penult. columna. C. de quæstio. & in tracta. malefi. in versi. fama publica. septima charta. versic. quæro, quid si repe riantur. & huiusmodi inimicitia satis adparet contracta ex iniuriosis verbis prolatis in memoriali porrecto per ipsum Sergium contra eundem Comitem: vt
5 inquit † Baldus in cap. veniens. in fin. per illum text. de iureiurando. maximè, cùm in eo deferatur Comes per ipsum Sergium de crimine læsæ maiestatis: ex quo magis odiosa, & capitalis adparet resultare inimicitia; vt tenet Bart. in l. iiij. §. fin. ff. de adimen. lega. glos. in l. licet autem. ff. de arbit. & in §. item, si propter. in versiculo, capitales. instit. de excusat. tuto. Bartolus in l. j. de his quibus vt indig. Abbas in cap. accedens. vt lite non contest. Nec obstaret dicere, quòd huiusmodi memoriale continens dictas iniurias, non fuerit intimatum eidem comiti, & sic Comes ipse ignorasset se accusatum in dicto memoriali, quod præsumēdum est, nisi probetur contrarium l. verius. de probatio, capitul. ignorantia. de regu. iuris. in sexto. not. per Ang. in l. ij. ff. si quis in ius voca. non ierit. ergo perinde est, ac si non fuisset accusatus à præfato Sergio: cùm paria sint, non esse, vel esse & non adparere. l. in lege. de contrahen. empt. l. duo sunt titij. ff. de testamen. tutel. l. iij. §. si duobus. ff. de adimen. leg. Ex quo ad repellendum
6 testem, vt inimicum vt non possit † contra aliquem deponere, non est necesse quòd ipse testis sciuerit illum, contra quem deponat, sibi aliquam fecisse iniuriam, dummodo sit facta: vt eleganter dixit Barto. in l. j. in fine. ff. de his quibus vt indigni. & Innoc. in cap. cùm I. & A. de re iudi. Baldus in l. præscriptione. C. si contra ius vel vtili. public. antepenultima columna. Lud. in rubric. de arbit. ix. col. Et licet dici posset non esse standum in aliquo depositioni seu confessioni præfati Iacobi in tortura, cùm nullus præcedentibus indiciis tortus fuerit, per multa, quæ infrà dicentur, maximè per tex. sing. in l. penult. ff. de quæstio. vbi expressè
7 Bartol. & Imo. tenent, quòd etiam perseuerata † & ratificata huiusmodi confessione in tortura facta, non erit valida, cùm indicia nullatenus contra ipsum præcesserint ex quibus contra ipsum ad torturam procedi potuisset. Ad idem est text. in l. vnius. §. in ea. ff. de
8 quæstio. attamen id locum habere poterit, † vbi magna fuit tortura: & maximè, si tortus fuisset debilis: secus si parua aut modica fuisset tortura, & tortus fuisset robustus: quia tunc valebit eius confessio, nulla eius futura perseueratione attenta. Ita dixit Bar. in l. j. §. diuus. & §. si quis vltrò. & in l. penulti. de quæstio. & Baldus in l. vnica. C. de confess. sequitur Par. de puteo in versicul. tortura. in c. in indiciis & inquisitionibus. secunda columna. Sed rectius considerans arbitratus sum contrariam sententiam de iure veriorem, præsup ponendo, quòd dum Iacobus de Sabia ipse valetudinarius, & morbo gallico correptus, semper negasset tam in tortura, quàm extra torturam: & tandem per plures vices fere septem ad chordam alciatus, vltimo loco deposuisset, vt suprà nullis præcedentibus indiciis, confessio taliter per tormenta extorta fuit, & est ipso iure nulla, nec ipsi confitenti præiudicium aliquod generare potest, per prælegatam l. penult. & † ibi gloss. ff. de quæstionibus. nec contra alium 9
contra quem vt testes deponunt. Ita in terminis propriis voluit Barto. in dicta l. penult. & Bald. in l. fina. C. de accusationibus. Iacobus de Belui. in sua practi. causarum criminalium. sub rubrica de quæstion. & quali. tormen. columna vndecima. post princip. columna sequenti. & consuluit Alexander in consilio v. columna prima. in primo volumine. & consil. lxxix. quarta columna, secundo volumine. & ideò dicebat Deci. consilio clxxxix. columna penultima, quòd depositiones † testium absque indiciis tormentatorum, 10
nihil valent, nec faciunt indicium contra illum, contra quem deponunt. Et tenet etiam rectè intuenti Bartol. in l. j. §. idem Cornelio. ff. de quæstio. & Hyppo. Marsi. in sua pract. causarum criminalium. §. diligenter columna vigesimatertia, in fine. & vendicant sibi locum prælegata, etiam si talis confessio emanata per torturam absque indiciis, esset ratificata, & etiam quòd demum post torturam ipsam superuenissent indicia, † non ex hoc desineret esse nulla, & in nihilum 11
eidem confitenti seu alteri præiudicare. dixit Bartolus in l. maritus. ff. de quæstio. Baldus in l. fi. C. de accusat. in l. ea quidem. penult. columna. eod. titu. Angel. in l. vnica. C. de confess. & in tract. malefi. in versicu. fama publica. in iiij. char. versic. aduertat. &c. & plenè Par. de pute. in tract. syndi. in antepenult. chart. libri, in versicu. sequitur. iij. columna. & tenet Andr. de Iser. in constit. si damna. Alexan. in consilio j. in tertio volumine. & clxxxvij. in secundo volumine. & plenè Hyppo. Marsil. in l. pen. iij. colum. versi. modò redeundo. ff. de quæstion. & sic non existentibus indiciis contra ipsum Iacobum, non poterat torqueri, nec de delicto ipso in tortura interrogari. † Vnde si absque in- 12
diciis tortus confessus sit huiusmodi confessio sibi nō nocebit. voluit Angel. in tracta. malefic. in versicul. fama publica. vltima columna. vbi latè per August. arimi. & Alexan. in consilio cclxxv. viso themate. secunda columna. j. volum. vnde sic bis & ter tortus, durante eodem metu & formidine tormentorum, qui instare præsumitur: vt dicunt doct. & maximè Ang. in l. qui in aliena. §. Celsus. de acqui. hære. & Alex. in prædicto consilio, confessus sit se interfuisse in homicidio prædicto, sequitur de necessitate & talis confessio est nulla, cùm per torturam non præcedentibus indiciis etiā † ratificata non teneat. gl. est sing. in l. pe. ff. de quæstio. 13
quam sequitur Bar. & Ang. in l. vnica. C. de cōfes. Gan. in tract. malefi. in rubr. de quæst. vj. col. versi. Item pone. Pet. de Anch. in clem. j. de homic. Saly. in l. ij. C. de cust. reor. vlt. col. Ang. in l. ij. C. quorum appel. non recip. quia sicut non valet confessio per torturā, ita etiā quæ facta fuit metu torturæ, cùm equiparentur, secundùm

dùm Bald. in l. interpositas. C. de transactio. circa fin. quem ibi sequuntur Moder. & Alexand. in l. prima. §.
14 diuus de quæst. Hinc dixit Bald. in l. nouissimè. † quod falsi tutor. autho. quòd paria sunt confiteri in tormentis, vel metu tormentorum. quod etiam voluit Barba. in cap. si constiterit. quarta colum. de accusa. Catal. in tractatu syndic. versicu. clxv. & maximè quando esset apud torturam ductus, & cum minis de torquēdo. ita Angel. in dicto versiculo. fama publica. vbi subdit ita voluisse Iacob. Butri. Cyn. & Sal. in l. secunda. C. de custo. reo. & Bartol. in l. prima. §. diuus. ff. de quæstio. Nam in rei veritate aduersus Iacobū prædictū nullū aderat indicium, per quod potuisset torturæ subiici: & licet And. de Amadeo, deposuisset contra ipsum, dicendo se ab eodem requisitum, vt reperiret aliquem, qui verberaret Sergium: attamen Andræas ipse recusauit tale mandatum acceptare: nec ipsum fuit aliter executum, & nullus fuit sequutus effectus. & tamen quando verè Andræas acceptasset tale mādatum, non
15 esset in aliqua consideratione, † ex quo non sumus in atrocioribus: & ideò non est in aliqua pœna non sequuto effectu. voluit glo. in l. præsenti. in versiculo, cogitatione. C. de his, qui ad eccle. confugi. & in cap. nullus episcopus. prima quæst. prima. Bald. in l. si quis non dicam rapere. secunda colum. C. de episc. & cleri. Cardi. in cap. primo. de eo, qui mitt. in possess. & plenè Feli. in suo tracta. conatus. nec in aliquo est considerāda depositio præfati Iacobi de Sabia, cùm in eadem adpareat in plurib. varius & contrarius, quo casu nec indicium nec probationem inducet: per tex. in l. qui falsa. ff. de testibus. & in l. eos. ff. ad leg. corne. de fal. & ibi glo. & Docto. ponit Specul. in titul. de teste, §. primo, versic. item, quòd est varius. nam in prima, secūda & tertia tortura Comitē ipsum, nec eius filium esse in aliqua culpa attestatus est: & quatenus quartò tortus, aliter dixerit, similiter cum iuramento tanquàm periuro, & veniente contra eius primas gemi-
16 natas & triplicatas confessiones, seu depositiones † iuratas, non est in aliquo credendum: per cap. sicut. de testibus. per quē text. ibi dicit Felinus, quòd secunda depositio cōtra primam iuratam non facit nec indicium nec præsumptionem. & probat etiam bene tex. in capitulo, testimonium. eodem titu. de testibus. cum vulg. tum maximè, concurrente tortura reiterata per
17 octo aut nouem vices, & vltra † tertiam vicem torqueri non poterat: quia eo casu iudex vltrà torquendo, diceretur immoderatè procedere. dixit Paulus de Castro, in consilio cxevij. incipiente, visa inquisitione. circa finem. argumento l. fideicommissa. §. si quis. decē. ff. de legatis tertio. idem refert & sequitur Marsil. in sua practi. causarum criminalium. §. quoniam. iij. col. & in l. repeti. v. col. ff. de quæstion. vbi in specie
18 dicit, & reus non debet vltra tertiam vicem torqueri, & refert idem tenere † Par. de Puteo in tract. syndicat. in charta cviij. tertia colum. in versic. tortura. colum. xxxviij. in cap. viso de repetitione torti. & si rectè adtertatur, præfatus Iacobus nullum indicium facit
19 contra præfatum Comitem, cùm sit † eius seruitor & domesticus: per tex. in l. pridem. C. de quæstionib. vbi gloss. & docto. intelligunt, imò extendunt illum text. in quoliber familiari. per tex. in l. fina. C. de iis, qui ad eccles. confug. Ita Angel. in tractatu malefic. in versic. fama publica præcedente. col. v. Nec videtur in aliquo officere obiecta inimicitia inter ipsum quondam Sergium & Comitem, causata vt prætenditur, ex verbis prolatis in memoriali per eundem quondam Sergium contra præfatum Comitem: cùm in rei veritate non adpareat fuisse aliter intimatum seu notificatum eidem Comiti: nec adpareat eundem Comitem notitiam aliquam de eo habuisse: imò si rectè consideretur, potius præsumendum est, quòd fuerit Sergius ipse occisus à Ioanne Francisco de nusco eius capitali inimico: & quoniam mensibus elapsis ad eiusdem Sergij querelam apud Cæsaream maiestatem Bononiæ factam carceratum fuisse non negatur, & probatur in homicidio prædicto interfuisse, & ex tunc fugam arripuit, & minimè amplius visus est: & licet moram traxisset certo tempore in domo præfati Comitis: tamen potius præsumitur ex proprio odio prædicto & inimicitia cum ipso existēte, quàm ex inimicitia cum præfato Comite eundem Sergium occidisse, & non ex mandato aliquo ipsius Comitis: & sic non est in consideratione aliqua prætensum mandatū: nec mandans eo casu teneretur, † quando proprium odium 20
vrgeret. Ita dicit singu. Cæpo. in cautelis suis, caute. xxxix. incipien. vidimus quamplures casus. licet ante ipsum idem dixerit Bald. in cap. primo. §. iniuria. de pace iura. firma. Vltimò, omnis probatio aduersus præfatum Comitem & eius filium, tanquàm informiter facta, & tanquàm nulla cessare videtur, imò nullius esse roboris aut momenti: cùm per regni constitutiones sit data certa forma, dum inquiritur contra Comitem aut Baronem, maximè † in causa capitali: 21
cùm cōtra Comitem duo Comites quinquies de substantia sint requisiti, seu quatuor Barones, aut octo milites, seu sexdecim burgenses testimonium proferre debent: pauciores autem numero, nullam omnino fidem inducant. & pariter quòd nullus vilis cōditionis contra Comitem aut Baronē seu militem induci possit in testem: & inductus contra præfatos, fidem aliquam in iudiciis vel extra non faciat: sed perinde habeatur, ac si non esset inductus, nisi sint milites aut burgenses honestæ & bonæ opinionis. Ita in propriis terminis iubet constitutio regni: prosequentes. sub rubrica, seu titulo, de pugnis sublatis. & ibi plenè Andræas de Isernia. & idem Andræas, in capitulo, similiter. ponit de cap. qui curiā vendi. in secunda addition. & subdit † vtrobique pariter esse dicendum in filio 22
Comitis vel Baronis, & huiusmodi priuilegio dictæ constitutionis gaudeat, ex quo mortuo patre est Comes vel Baro: & viuo patre filius dicitur Comes, sicut etiam dicimus, quòd filius viuo patre potest dici feudatarius: vt dicit Bald. in cap. primo. Vltima colum. circa fin. an mutus vel imperfectus. ex quo dicitur eadem persona cum patre. Et inde est, quòd post mortem patris, non dicitur succedere seu acquirere, sed retinere. & ante Bald. idem dicit glossa. notab. in cap. vltimo. ad fi. de feud. cognitio. quæ vult, quòd filij post mortem patris non acquirant feudum, succedendo patri: sed iam in vita acquisitum capiunt cum liberiori administratione, & illam glo. ad hoc ibi ponderat & commendat Bald. ante fi. & Iason in l. in suis. ij. col. ff. de liberis & posthumis. & pro valde sing. exclamat Barba. in repet. rubricæ, qui admitt. xiiij. colum. versi. secundò, nisi. Et ideò dixit singulariter Bald. in l. cùm in antiquioribus. de iure deliberand. col. vj. versic. decimò sic. quòd filius dicitur possidere feudum, † etiam 23
viuo patre, ac etiam inuestitus dicitur de eo: & ideo

sine alia inuestitura continuatur in eum possessio. refert etiam & dicit decisionē prædictam Bald. singula. Iason in l. si sorori. ad quē. C. de iure deliberan. Nunc facto hoc diuerticulo corroborando prædicta, reperio quòd eandem constitutionem commendat dominus Bartholomeus de Capua, ibidem, dicens esse not. quòd citius episcopus, quàm Comes cōuincitur. Nam ad condemnationem episcopi, sufficiunt duo testes. vt in cap. j. & secundo. secunda quæstione quinta. Sed ad condemnationem Comitis, debent esse multi & quamplures, vt in constitutione prædicta, per quam requiritur dictus determinatus numerus testium ad inducendum probationem cōtra Comitem & Baronem: & de cōstitutione prædicta etiam meminit Luc. de pen. cap. Regni, crescit. & ibi quærit, an dicatur hęc constitutio æqua. & idem Luc. in l. j. C. de reis postula. libro x. & in l. veterani. secunda colum. C. de veteran. libro xij. Quamobrem ex præallegatis, sum voti præfatum Comitē & eius filium esse sub fideiusionibus relaxandos. Et in hanc sententiam inclinauit tota magna curia. & licet Collaterale consilium idem sentiret, tamē visum fuit pro tunc è carceribus ad domum propriam liberari: & ita executum fuit; & infra paucos dies fuerunt ambo liberati sub cautione, in forma iuxta votum præfatum.

Thomas Grammat. Iudex magnæ Curiæ Vicariæ.

SVMMARIVM.

1 *Fateri nullatenus dicitur ille, qui allegat se errasse in facto.*
2 *Confessus delictum, si perseuerando in confessione fuerit condemnatus, probando de innocentia, sibi subuenietur, etiam post sententiam.*
4 *Confessus crimen, potest suam confessionem reuocare, & audietur: licet in hoc iudices se reddant difficiles & rigorosos, etiam si iurasset.*
6 *Reus criminis non potest renūtiare defensionibus, etiam volens.*

VOTVM VII.

DIuini numinis præsidio petito, Amen. In causa nobilis Fabricij Sersalæ, de ciuitate Surrenti, super homicidio commisso in personam Primicerij de magistro iudicis surrentini: qui Fabricius in tortura fassus est præfatum Primicerium vulnerasse, & ex prædicto vulnere decessisse, & demum ductus ad banchum iuris, confessionem prædictā expressè reuocauit, tanquàm erroneam, & dolore tormentorum extortam, offerens probare de errore, fisci patrono in contrarium asserente non posse, nec debere per eandem magnam curiam ad docendum de errore huiusmodi cōfessionis admitti sed reiterari torturam cōtra ipsum, vt in sua prima confessione perseueret: sicque habita matura discussione inter me, & magnificum collegam Antonium Baraptutium de zeano ipsius causæ relatorem,
1 dixit quòd nullatenus † fateri dicitur, aut videtur, se errasse allegans, & maximè in facto, vt in l. non fatetur. ff. de iud. imò huiusmodi error minimè obesse cōsueuit, vsque ad sententiam. l. error. C. de iur. & fac. ignoran. & facit l. ij. C. quorum appel. non recipiun.
2 imò plus, si quis perseuerauerit in confessione, † adeò vt condemnatus fuerit, probando de innocentia, subueniturci, etiam post sentētiam: per tex. in l. j. §. si quis vlterò, ff. de quæstio. & ideò à fortiori debet allegans errasse, audiri † offerendo ante sententiam de eius error verificare. Ita etiā in specie dixit Guid. de suza. 3
magnus practicus & criminalista, in suo tract. de torment. in xj. col. ver. sed de quæstione. & consuluit Bal. in consil. clxxj. incip. tres sunt casus. in v. vol. & idem Bald. in l. si. j. col. C. de probat. in l. in bonæ fidei. j. col. C. de reb. credi. Pet. de Anchar. in consil. xxiij. incip. visa inquisitione formata contra Philippum. vbi refert in contingentia facti obtinuisse, quòd quis potest † in criminalibus reuocare confessionem suam: licet 4
secundum eum in hoc iudices se reddant difficiles, & rigorosos, credentes vilescere se in conspectu hominum per absolutionem, contra l. absentem. ff. de pœn. & idem firmat glo. in c. romana. §. sinautem. de appel. in vj. Ioan. de Imo. in l. constitutiones. ff. de appel. Bal. in l. minoribus. C. de his, quib. vt indig. glo. in cap. ex literis. extrà de diuor. Card. in consil. cj. incip. in causa appellationis. Roma. in consil. cccxcvj. incip. in casu proposito. & consil. cccxcj. incip. vt proposita: circa medium. & in consi. cccccxx. incip. circa propositam. iij. col. Par. in tracta. syndi. in char. cij. ij. col. versi. testis fuit tortus. & hæc intelligenda sunt, quòd etiam confessio ipsa licet iurata, reuocari potuit. Ita Bald. in l. iubemus. circa med. C. de iudi. & in l. vnica. C. de confes. xv. colum. versic. sed pone minor. Roma. in consil. cccxcj. incip. vt proposita. circa med. Ant. de But. in c. fin. de confes. Idem Roma. in l. si verò. §. de viro. xxxj. fal. ff. sol. matri. Et facit ratio vrgentissima: nam certum est, quòd reus criminis non potest † renuntiare 5
defensionibus suis: per gloss. singul. in l. pactum inter hæredem. ff. de pact. quam dicit sing. Bal. in d. l. vnica. de confes. xv. col. Barb. in c. cùm dilecti. de accus. iiij. col. & sequuntur omnes in dicta l. tale pactum. vnde succedit, quòd si non potest expressè renuntiare, multò fortius potest reuocare quod erroneè & perperàm contra eius salutem † confessus extitit: sed non eundo 6
per mendicata suffragia, reperio in propriis terminis idem firmasse And. de Iser. Euangelistam in regno, & qui fuit magnus fiscalis, in constitutione, si dāna clandestina. in iiij. col. & idem in specie reperio tenuisse etiam Hypp. Marsil. in l. j. §. fi. xviij. col. ff. de quæst. nullam mentionem faciens de Andr. ex quibus omnibus sum voti, concurrente etiam præfato meo Collega, præfatum Fabriciū esse audiendum super probatione suæ erroneæ confessionis allegatæ reclamāte fisci patrono consobrino Primicerij occisi vsque ad cœlum, & aliter obtinere minimè valente, sed seipsum rumpente, cū minis & clamoribus, quibus abundare cōsueuit. Et tandē receptis testibus ad defensam per præfatum dominū Baraptutium meum collegā in ciuitate Surrenti demonstratū fuit de errore confessionis: & ꝙ per tormenta ita cōfessus fuerat: & sic præfatum Primicerium ab alio fuisse vulneratum & occisum.

Thomas Grammaticus, Iudex magnæ Curiæ Vicariæ Neapo. Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Assassinus clericus propter assassinium, dicitur omni priuilegio exutus.*
2 *Assassinus dicitur diffidatus ab omni populo, & à lege.*
3 *Assassinus tanquàm ab omni populo diffidatus, potest impunè occidi, nedum à iudice, verum etiam à parte.*
4 *Assassinus licet sit clericus, potest tamen cognosci, & iudicari per iudicem laicum.*
5 *Contra assassinum proceditur iuris ordine non seruato: nec*

nec exigitur plena probatio: sed probabilia argumenta: & potest ex mero officio proceda, & de facto nu. 6.
7 *Assassinio potest ex causa pœna minorari.*
8 *Licet in aliquo casu pro delicto consummato & perfecto lex imponat pœnam aliquam determinatam, si contingit delictum illud fuisse attentatum, non tamen perfectè consummatum, si lex specialiter imponit eandem pœnam, vel aliam limitatam, illa imponi debet.*
Sed si non reperitur specialiter determinata, mitius punietur. ibidem & extra ordinem ex arbitrio.
10 *Attentans delictum quod tendat ad mortem, si non est secutus effectus, & euentus, potest iudex ex hoc pœnam minuere.*
11 *Affectus punitur in atrocioribus, licet non sequatur effectus: id intelligendum est, vt puniri debeat eadem lege: sed non eadem pœna sed mitius.*
12 *Etiam in atrocioribus is qui deuenit etiam ad actū proximum effectui, non punitur eadem pœna: licet puniatur eadē lege, qua punitur qui consummauit delictum.*
13 *Iura puniendi affectum, licet non sequatur effectus, non habent locum, attenta consuetudine Italiæ.*
14 *Pœnæ capitales de consuetudine Italiæ non imponuntur pro delictis imperfectis.*
15 *Affectus quando punitur non secuto effectu, debet puniri pœna extraordinaria.*
16 *Actus grauius puniuntur ex delicto cōsummato, quàm inchoato.*
17 *Solus tractatus etiam in atrocissimis non puniretur, quando non esset processum ad aliquem actum ordinatum ad ipsum factum.*
18 *Crimen assassinij ad hoc vt puniri possit pœna mortis, licet sit de atrocioribus, requiritur quòd fuerit consummatum: alias secus.*
19 *Delicta hodie non puniuntur pœnis contentis in constitutionibus regni, & iuribus municipalibus, nisi delicta ipsa sint consummata & perfecta.*
20 *Mandans homicidiū committi mediāte pecunia, si non fuit secutum homicidiū, non erit pœna mortis: sed pœna criminis stellionatus seu pecuniaria. & nu. 21.*

VOTVM VIII.

GOnditoris marchiæ mundialis præsidio petito. In causa reuerendi Protonotarij Capuani inquisiti de assassinio, cùm pecunia mediante mandauerit homicidium committi in personā Galeatij Lombardi eius inimici: & acceptato mandato per mandatariū, ac detecto tractatu non fuit secutus effectus: Hæsitatum fuit in magna curia Vicariæ qua pœna veniat præfatus Protonotarius in eadē carceratus plectēdus? Item an possit de assassinio ipso cognosci per eandem magnā curiam, attenta persona priuilegiata ipsius, cùm sit clericus, & in sacerdotali dignitate cōstitutus. Et omisso primo, ad quod redeā, vt infrà, inficiari non potest, ꝙ attenta verificatione præfati assassinij, de quo plenè liquet, præfatus Protonotarius nō dicatur omni pri-
1 uilegio † exutus: per text. in cap. pro humani. de homi. in sexto. per quē prima facie concedendū esset ipsum posse vltimo supplicio cōdemnari: & licet in tex. ipso expressè pœna mortis non cōtineatur, cùm à canone sit incognita, tamen in eo continetur, vt assassinus seu mandans homicidiū committi per pecuniam, sit diff-
2 fidatus ab omni populo: & sic † cōtra diffidatū à lege notoriè bellum indictum est: vt in l. reos. & ibi Cy. C. de quæstionib. argum. l. si seruus. C. de his, qui. ad eccle. confug. in tantum, ꝙ diffidatus à lege, potest à quolibet impunè occidi. l. j. C. quando licet vnicuique sine iudi. se vindi. l. iij. §. trāsfugas. ff. ad leg. corne. de sica. † & propriè in assassino tanquā ab omni populo diffidato, quòd posset impunè occidi, voluit Cy. in prædicta l. reos. Ang. in consi. xiiij. incip. nos Carolus. vbi subdit, quòd nedum à iudice, verumetiam à parte posset impunè occidi. Idem tenet Gemin. in dicto c. pro humani. refert & sequitur do. Bartho. Soci. inter consilia Francis. Curt. consil. xx. xviij. col. incip. dominus labia mea, sæpenumero animo reuolui. Sed nunc redeundo ad primum, an tanquam assassinus, † licet sit clericus, posit per iudicem laicum, & sic per ipsam magnā curiā cognosci & puniri absque aliqua actuali degradatione. & certè dicendum est ꝙ sic: per d. c. pro humani. Ita etiam in specie tenet do. Stephan. Aufreri. in repet. clemen. sæpe. de offic. ordin. in tractatu quem ibi ponit de potesta. secula. super eccles. & personis eccleasticis. iij. chart. dicti tractatus, in xviij. fallent. & Paris de Put. in suo tracta. synd. lj. charta ij. col. circa finem. vbi dicit idem tenere Lapum in prædicto c. pro humani. Ex quo ipso iure videtur degradatus, & data vnicuique potestas ipsum capiendi. c. j. de schismati. in vj. & per ius clericus assassinus † videtur spoliatus omni priuilegio clericali: vt ibi per Doc-
to. & contra assassinos de facto proceditur: vt dicit Bart. in l. non solùm. §. si mandato. ff. de iniur. & idem Par. in tract. syndi. in xxxj. chart. j. colum. versic. ideò dico. & plus subditibidem Par. in ij. col. quòd contra assassinum potest iudex procedere ex mero officio: & propter immanitatem ipsius criminis, proceditur † iuris ordine non seruato. & alleg. Bart. in prædicto. 6
§. si mandato. & dicit, quòd plus dicunt canon. in prædicto. cap. pro humani. ꝙ in tali crimine non exigitur plena probatio, sed sufficit constare per probabilia argumenta. & alleg. etiam Calderi. in suo consil. iiij. in titu. de dilatio. & rectè intuenti idem dicit text. in dicto c. pro humani. Et idem de omnibus prænarratis sequitur & refert Hyppoli. Marsil. in sua practi. causarum criminalium in versic. examinanda. in iiij. col. & idem Marsil. in sua practi. prædicta. in versic. diligenter. in ix. char. in numero 166. Et sic licet posit iudex talem assassinum vltimo supplicio condemnare, poterit tamē † ex causa pœnam minorare: vt dixit And. 7
de Iser. in titu. quæ sint regalia. in versic. & bona. in iij. col. & plenè Feli. in c. qualiter & quando. §. ad corrigendos. extrà de accusa. Et causa considerari potest, quando delictum non fuit perfectè consummatum, iuxta ordinem mandantis: vt in casu præmisso, in quo Protonotarius præfatus volebat ipsum Galeaciū occidi: & homicidium minimè sequtū fuit, nec vulnus, nec insultus: & ideò succedit iuris dispositio, † quòd 8
quāuis pro actu consummato & perfecto lex imponeret pœnam aliquam determinatā, & posteà contingat delictum illud fuisse attentatum, tamen non perfectè consummatū, si reperitur, ꝙ lex specialiter imponat eandem pœnā, vel aliam limitatam, debet illa imponi: vt in l. j. C. si quacunque prædi. pote. l. is, qui cum telo. C. de sica. sed si non reperitur specialiter determinata, mitius punitur & extra ordinē, arbitrio iudicantis. vt probatur in l. j. in princip. ff. de extraordi. crimi. & not. Ray. Bal. & Ang. in l. j. §. hæc autē verba. ff. quod quisque iuris. quæ verba reputat Bald. ibi not.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cùm ergo tractata & attentata per ipsum Protonotarium non fuerint executa, & ad effectum finalẽ perducta, † debet mitius puniri. Ita expreſſallegatis conſuluit Alex. de Imo. ita formaliter loquendo, in conſil. cxj. iij. col. in j. vol. & ideò voluit Iacob. de rau. vt refert Bar. in l. j. §. diuus. ff. ad leg. cor. de ſica. quòd licet attentans delictũ, quod tendat ad mortem, puniatur pœna legis corneliæ de ſicar. tamen quando non eſt ſequutus effectus & † euentus, qui conſideratur in delictis, per l. aut facta. §. euẽtus. ff. de pœn. poterit iudex ex hoc pœnam minuere. Pro hoc videtur text. in d. l. j. de extraordi. criminib. in verſic. ibi, perfecto flagitio, capite punitur: ſed imperfecto in inſulâ deportatur. per quem text. dicit Guli. de Cuneo in l. ſi quis non dicam rapere. C. de epiſc. & cleri. † ℘ licet in atrocioribus puniatur affectus, licet non ſequatur effectus, id intelligendũ eſt, vt puniri debeat eadem lege, ſed non eadem pœna, ſed mitius, per d. l. primã. ff. de extraor. crimin. & in d. §. euentus. Idem tenet Cyn. in d. l. ſi quis non dicã rapere. C. de epiſc. & cler. Idem reperio cõſultum fuiſſe per do. Franciſc. de albergo. de aretio in conſi. ſuo incip. in Chriſti nomine, Amen. Quòd Cicus fante. ij. col. quod habeo ad pennam in libro meo diuerſorũ conſiliorum diuerſorum doctorũ, vbi formaliter & magiſtraliter loquitur, dicendo ℘ quantuncunque mandatũ ſit rei atrociſsimæ: tamen attenditur eius executio, & non ſuſceptio ſola mandati: vt ff. de furtis. l. ſi quis ſeruo. §. idem Pompo. & de iniur. l. item apud Labeonẽ. §. ſi curauerit. & de verb. ſignifi. l. ſæpe. l. ſi. & de extraordina. crimi. l. j. in princip. Nam ſicut mandans non explicit delictũ & mandato, abſq; executione mandantis, vt dictis iuribus: eadẽ ratione nec mandatarius, cùm non minus delinquat mãdans, quàm mãdatarius: ſed magis principaliter delinquit, qui primordialiter mandat: vt ff. de ſeruo corrup. l. in hoc. & quod vi aut clam. l. ſi ego tibi. Aut dices eum capitaliter puniendum, ex quo mãdauit occidi veneno, quod tradidit exhibendum mediante pecunia: Et concludendũ eſt præfatum Ciccum non debere capitaliter puniri, cum non fuerit ſequutus effectus mandati præfati, videlicet necis, quam curauit inferre, neque deuenit ad actum proximũ effectui, ſed remotũ, qui velut de delicto conſummato, vel pœna delicti conſummati non eſt afficiendus, ſed extraordinaria, vel arbitraria puniendus: vt ff. de extraor. cri. l. j. §. fin. in fin. & C. de ſer. fugi. l. ſi fugitiui. multò minus venit dictus Ciccus capitaliter puniendus, ſecundum intellectum & opinionem Modern. quam tenet Cynus & Gulielmus de Cug. in d. l. ſi quis nõ dicam rapere. † videlicet, quòd etiam in atrocioribus is qui deuenit ad actum etiam proximũ effectui, non puniatur eadem pœna, licet puniatur eadẽ lege, qua punitur, qui conſummauit delictũ: per d. l. j. de extraord. cri. & de pœn. l. aut facta. §. euentus. Ita etiam formaliter conſuluit Bartho. Cępo. in ſuo cõſil. vlti. referendo ſuprà ſcripta formalia, quæ reputo furto ſubtraxiſſe à prædicto do. Franciſ. de Alberg. Et plus ſubdit Cæpo. hæc maximè eſſe vera præſuppoſita conſuetudine, quæ dicitur eſſe per totam Italiã, ℘ licet iura puniant affectum, † licet non ſequatur effectus, non habent locum, attẽta dicta conſuetudine vniuerſali. Ita dixit glo. in §. iniuriarũ. x. colla. de pace iura. fir. quam Bart. & alij attribuunt Spec. vt ipſe Bart. not. in l. j. §. diuus. ff. de ſica. & ideò dixit Spec. in titu. de accuſat. §. j. verſic. quid ſi primo. & Cyn. in l. is, qui cum telo. C. ad leg. corne. de ſica. quòd † pœnæ capitales de generali cõſuetudine Italiæ non imponũtur pro delictis imperfectis: & quia hoc eſt ſatis de æquitate naturali, quam maximè debent ſeruare habentes arbitrari: per l. quod ſi Epheſi. ff. de eo, quod cer. loco. ita refert & ſequitur Felin. in c. inquiſitionis. vj. col. extrà de accuſatio. dicit Ioan. And. in regula, in pœnis. in mercu. Bald. & Sali. in l. ſi quis non dicam rapere. C. de epiſc. & cler. vbi dixit, quòd † quando punitur affectus non ſequuto effectu, debet puniri pœna extraordinaria. & idem tenẽt Præpo. & And. de Iſer. in cap. j. §. ſi verò de capita. qui cur. vendi. & iſta eſt communis opinio, prout refert Ang. in tract. maleſi. in verſic. Sempronium mãdatorem. j. & ij. col. & plenè Alexan. in l. qui ea mente. ff. de fur. & dicũt in ſpecie præfati And. de Iſer. & Ang. vbi ſuprà, ℘ licet in atrocioribus & enormibus aliqualis actus ſufficiat ad effectum, vt puniatur: vt d. l. ſi quis non dicam rapere. licet in aliis non tam enormibus, etiam ſi perueniatur ad actum, non tamen ad effectum perfectum, non noceat: vt in d. l. qui falſam. ff. de fal. attamen & grauius puniuntur actus ex delicto conſummato, † quàm inchoato. d. l. j. de extraordi. cri. & plus dico, ℘ licet in atrocioribus delictis puniatur affectus, illud intelligendum eſt, quando proceſſum fuiſſet ad aliquem actum ordinatum ad ipſum factum: ſecus autem, quando non eſſet proceſſum ad aliquem actum: † nam tunc ſolus tractatus etiam in atrociſsimis non puniretur. Ita dixit Bal. in l. non ideò minus. vij. col. verſic. vj. quæritur. C. de accuſa. quem refert & ſequitur Feli. in ſuo tract. conatus. ij. col. verſic. fallit tertiò. & in eodem tract. penul. col. poſt princi. & probat bene tex. in l. qui falſam monetam. ff. ad leg. cornel. de falſi. vbi Hyppo. Marſil. tenet eandem opinionem ibi in ij. col. Et quòd † ad hoc, vt huiuſmodi delictum committens puniri poſsit pœna mortis, licet ſit de atrocioribus, requiritur quòd fuerit conſummatũ: ſecus ſi non ſit conſummatũ. Ita conſuluit Bal. in conſil. incip. in Chriſti nomine, Amen. Scire oportet quis teſtis per l. j. §. fin. in fin. ff. de effracto. & inſuper bene facit, ℘ quando delictum punitur per ſtatutum, non habebit locum talis pœna, niſi delictũ fuerit conſummatum: & tamen ſtatuta ſtrictiſsimè interpretantur, ex quo attentare, eſt fictè facere, & ſtatutũ non extenditur ad caſum fictũ. l. iij. §. hæc verba. ff. de nego. geſt. & ſic hodie non ſit punitio pœnæ impoſitæ † per conſtitutionẽ regni delinquentibus, niſi delicta ſint conſummata & perfecta: vt dicunt Ang. & Paul. de Caſt. in l. j. ff. quod quiſque iuris. Lud. in l. damni. §. Sabini. ff. de damno infecto. Alex. in conſil. xv. j. vol. Ioan. de Imo. in l. j. de publi. iudic. Cy. & Bal. in d. l. is, qui cum telo. Ang. in tract. maleſi. in verſic. & veſtem cęleſtem abſtulit. & ibi moder. Vltimò non eundo per mendicata ſuffragia, dico ℘ interrogatus ab illuſtriſsimo & reuerendiſsimo Cardinali Columna locũtenente generali Cæſar. maieſtatis, qua pœna veniret præfatus Pronotarius plectendus, in præſentia magnificorum Regentis & iudicum, reſpondi non poſſe capitaliter puniri ex cauſa illius mãdati de occidendo mediante pecunia: ex quo ita in particulari & in propriis terminis † voluit Dyn. & poſt eum Angel. in l. item apud Labeonem. in §. ſi curauerit. ff. de iniur. & idem voluit Gandinus in tract. malefic. in titulo de homicidiis & eorum pœna. iiij. col. licet concludat, ℘ ipſe putaret iudicem

iudicem nõ delinquere, ſed bene agere, ſi in caſu præmiſſo puniret ipſum mandante crimine ſtellionatus. & idem ſequitur Auguſt. Arim. in additio. ad Angel. in verſic. Sempronium mandatorem. iij. col. & etiam allegat Ang. in conſi. xiiij. incipien. nos Carolus. dicentem, quòd ſi homicidium non ſit ſequutum, licet aſſaſſinus debebat decapitari, quia peruenit ad actũ proximum: tamen ex quo delictum non fuit conſummatum in morte, quia mors non fuit ſequuta, bene faciet princeps, ſi commũtet pœnam in pecuniã. & eandem opinionem, videlicet ℘ non ſequuto homicidio in aſſaſsinio † delictum ipſum non dicatur cõſummatum, & quòd eo caſu veniat imponenda pœna pecuniaria, firmat Amode iuſti. excellens Doctor in ſuo tractatu, ſyndi. in verſic. item in eo, ℘ dicti ſocij milites. in iiij. col. vbi etiam ſubdit ſe aliàs conſuluiſſe in ciuitate Senarum in fauorem capitanei & militis, cui carceratus aufugerat pro crimine aſſaſsinatus qui tenebatur carceratus in loco conſueto in compedibus, & ſic ex quo attenta cauſa ipſa aſſaſsinij, pro qua detinebatur, veniebat imponenda pœna pecuniaria, reputari debuit diligens cuſtodia, & fuga eius non imputabitur ipſis officialibus. Quam ob rem reſpondi præfato illuſtriſsimo & reuerẽdiſsimo domino Cardinali præfatum Protonotariũ poſſe pecuniariter puniri, quod placuit ſuæ illuſtriſsimæ dominationi, & etiam præfatis Magnificis Regenti, & iudicibus præfatę magnæ curiæ meis collegis. & ita executũ fuit. & ſoluit reuerendiſsimæ curiæ pro pœna ducatos quadringentos, & ſic ad compoſitionem præfatam admiſſus fuit.

Thomas Grammaticus Iudex magnæ Curiæ Vicariæ.

SVMMARIVM.

1 *Aſſaſſinus dicitur, qui per pecuniam ſeu aliquo ſibi dato delinquit.*
2 *Aſſaſſinus an dicatur, qui per aliquam promiſſionem ſibi factam crimen committit.*
3 *Et an ſi quis delictum committit, vt complaceat alteri, dicatur commiſſum crimen aſſaſſinij.*
4 *Aſſaſſinus dicitur diffidatus ab omni populo Chriſtiano, ob quod poteſt impunè occidi, nedum per iudicem, ſed à quolibet priuato.*
7 *Delictum quando punitur pœna ſtatuti, non habet locum pœna præfata, niſi delictum fuerit conſummatum: ſecus ſi attentatum.*
8 *Affectus quòd non puniatur, niſi ſequuto effectu, non habet locum in delictis enormibus.*
9 *In atrocioribus per ſolum attentatum, dicitur conſummatum delictum.*
10 *In atrocibus ſi deuentum eſt ad actum proximum, debet inquiſitus puniri pro delicto conſummato concurrente dolo.*
11 *Aſſaſſinus ſi ſemel deliberauit cõmittere aſſaſſinium, & demum ſe pœnituit, talis pœnitentia non excuſabit.*
12 *Aſſaſſinij delictum eſt crimen atrox, & exceptuatum, imo æquiparatum crimini læſæ maieſtatis & ſimilibus.*
13 *Vbi agitur de pœna criminali imponenda ex ſolo conatu, quis mitius punitur arbitrio iudicis: Secus vbi lex in tali caſu ſpecificaret quantitatem pœnæ.*
14 *Conatus in atrocioribus punitur, & ibi de monachis, qui fuerunt conati dare venenum abbati ſancti Petri.*
16 *Pœna poteſt per iudicem alterari, vbi adparet de animo occidendi, etiam ſi per iniuria adpareat.*
17 *In aſſaſſinij crimine proceditur de facto, & iuris ordine non ſeruato.*
18 *Aſſaſſinus clericus tanquam ipſo iure degradatus, punitur per iudicem laicum.*
19 *Iura licet tranſgredu in enormibus.*
20 *Aſſaſſinus ſi poſt receptam pecuniã deuenit ad actum proximum homicidio, habetur, & punitur ac ſi occidiſſet.*
21 *Contra aſſaſſinos ſemper ſolet pœna augeri.*
22 *Et licet de generali conſuetudine Italiæ nec ob malum animum, nec ob conatum ad delictũ, debeat quis pœna mortis naturalis puniri, attamen non habet locum in crimine aſſaſſinij.*
Delinquendi conſuetudo inducitur per binum actum.
23 *Geminans delictum, non debet ſperare de venia.*
24 *Excarcerandus die veneris ſancti, ſi reiteraut delictũ, non debet excarcerari.*
25 *Furta plura committens, licet paruo, debet mori: licet pro vnico furto non magno mori non debeat.*
26 *Reiterator delictorũ etiam ſi pro eiſdem, vel quolibet delictorũ veniret imponenda pœna pecuniaria: attamen ob reiterationem debet pœna mortis naturalis puniri.*
27 *Reiteratio delicti facit, vt illud, quod alias non erat capitali pœna puniendum, puniatur capitaliter.*
28 *Pœna cap. pro humani. de homici. in vj. habet locum tam in mandante, quam in mandatario.*
29 *Conſtitutio quæ loquitur in mandante, non extenditur ad mandatarium.*
30 *Statutum pœnale non comprehendit mandantem.*

VOTVM IX.

REdemptoris gentium poſtulato ſuffragio. Nicolaus Anellus de Cecca Cayetanus, paruo munere vnius paris caligarum corruptus ab Alphonſo de Aquino, vt magiſtrum Laurentium interficeret, maximo impetu in ipſum euaginato enſe percutiendo irruit: quòd nec perficere, aut vulnerare valens, aufugit: & paucis inde diebus elapſis iterato depoſita pecunia duos hiſpanos, vt Laurentium ipſum, ac etiam magiſtrum Auguſtinum ad inſtantiam Andræ Banderolæ vxoris ipſius amore capti, interficeret, cõduxit, eiſque acutum mucronem ad id facilius perficiendum, conduxit: quo detecto & Nicolao Anello ipſo in fortiam curiæ peruento, ab illuſtriſsimo Conſaluo Ferdinando regni Siciliæ Prorege, quid ſuper ipſius inquiſiti pœna de iuris cenſura ſentirem, ex infra ſcriptis breuiter facilimè adparebit. Et principaliter dicendum eſt præfatum Nicolaum Anellum crimen aſſaſsinij commiſiſſe, cùm ex cauſa caligarum habitarum ab Alphonſo de Aquino homicidiũ ipſum perpetrare deliberauerat in perſonam magiſtri Laurentij, ex quo aſſaſsinus dicitur, qui per pretium, † ſeu aliquo ſibi dato delinquit. ita dixit Bar. in l. Cicero. ff. de pœn. Alex. de Imo. in l. j. §. hæc actio. ff. de eo, per quem fam. erit. & ideò dixit Bar. in l. non ſolum. §. ſi mandato. ff. de iniu. quòd ſi aliquis facit, vel fieri facit mediante pecunia, dicitur aſſaſsinus. & alibi dixit Angel. in l. j. de ſepul. violato. quòd hi ſunt aſſaſsini, qui pecunia corrupti, delicta faciunt: & in hoc caſu nedum ipſi puniuntur, verum etiam, qui mandant. idem dicit Par. de Puteo, in tract. ſyndi. in verſic. inquiſitio. in c. dicit conſtitutio regni. & alibi dicit Angel. in tracta. malefic. in verſic. Sempronium

pronium mãdatorem. in princ. quòd accipiens mandatum pro pecunia, dicitur assassinus, & ibi parum infrà subdit, quòd in vtroque, id est, in assassinio & mandante est delictum atrocius ob pecuniam: & ideò grauior pœna. vt in dicto cap. primo. de homic. in vj. & ideò pulchrè consuluit Franc. Curt. in consil. xx. in
2 v. char. quòd † per promissionem factam alicui, vt delictum committat, dicitur esse commissum crimen assassinij. & alibi dixit pulchrè Ioan. And. in cap. penul.
3 de cler. non resident. quòd † nedum pro pecunia, sed etiam, si vt quis complaceat alteri. delictum committat, dicitur perpetratũ delictum assassinij. modò clarum est, quòd † assassinus dicitur diffidatus à populo
4 christiano. ob quod potest impunè occidi, nedum per iudicem, sed etiam à quolibet priuato: vt dicit Cyn. in l. reos. C. de accusa. Gemi. in c. pro humani. de homic. in vj. Angel. in consil. xiiij. incip. nos Carolus. & plenè Alex. de Imo. in l. j. §. transfugas. ff. ad leg. corne. de fal. & Franc. Cur. in præfato consil. xx. quod consilium in rei veritate fuit Barthol. Soci. in eius subscriptione liquet in v. chart. Et licet præfatus inquisitus eundem magistrum Laurentium cum ense percusserit, non tamen vulnerauit: resultare videtur, q̃ cùm effectus homicidij non fuerit sequutus, debeat excusari ab huiusmodi pœna: cùm hodie in Italia per statuta nõ inspiciatur animus & affectus, † sed euentus, & sic effectus,
5 ad hoc vt habeat locum pœna homicidij, prout voluit Spec. in tit. de accus. Bar. in l. j. §. diuus. ff. ad leg. corn. de sica. & in regno viget constitutio, asperitatem. quæ corrigit ius cõmune, & succedit loco statuti, & quando delictum punitur per statutum, non punitur † pœna statuti, nisi delictum sit cõsummatum: Secus si attentatum: quia attentare est fictè facere. & statutum
6 non extenditur ad casum fictum. l. iij. §. hæc verba. ff.
7 de neg. gest. & sic hodie non imponitur † delinquentibus pœna imposita per constitutionem regni, nisi delicta sint consummata & perfecta, vt dicunt Angel. & Paul. de Cast. in l. j. ff. quod quisq; iur. Lud. in l. damni. §. Sabini. ff. de dam. infec. & Alex. in consil. xv. in j. vol. & Ioan. de Imo. in l. j. ff. de publi. iudi. Cyn. & Bal. in l. is, qui cum telo. C. de sica. Ang. in tract. malefi. in versi.
8 & vestem cæleste. & ibi Mod. † Nam præfatis respondetur, nam quòd effectus seu conatus non punitur, nisi subsequuto euentu, non habet locum in delictis enormibus. voluit glo. ordi. & not. in l. j. in versi. putamus. & ibi Lud. Roma. ff. quod quisque iur. vbi Bal. ibidem eam intelligit in delicto assassinij, quod est enorme. & Bald. in l. si fugitiui. C. de seruis fugi. Idem in specie tenet Bertachi. in reperto. suo in versic. affectus. præsertim cùm in atrocioribus per solam attentationem
9 † seu attentatum, dicatur delictum consummatum, vt in l. si quis non dicam rapere. & ibi Bal. C. de epis. & cleri. idem Bald. in l. non ideò minus. C. de accusa. Et quòd delictum istud assassinij sit atrox, & ciusmodi, quòd pœna augeri debeat, voluit in specie Bar. in l. nõ solum. §. si mandato. ff. de iniur. in versi. venio ad conductorem. de quo dicit esse tex. in dicto c. pro human. Idem voluit Ang. in tract. malefi. in ver. Sempronium mandatorem. j. col. Et procedunt potissimè prælleg ata, cùm sit deuentum ad actum facti proximum & immediatum, ex quo præfatus Nicolaus Anellus extraxit arma & percusit: quo casu propter talẽ actum
10 proximum, † debet inquisitus ipse puniri pro delicto consummato, cõcurrente dolo. Ita dixit pulchrè Bal. in l. si quis non dicam rapere. vlti. col. C. de epis. & cle. & in l. non ideò minus. vij. col. versic. xxj. quæritur. de accusa. Fel. in tract. conatus. tertia fallentia, in fi. Abb. & Fel. in c. j. extrà de treuga & pace. maximè cùm per ipsum non steterit illum occidere, & perficere non valuit, quia non potuit: imò si semel deliberauit id
11 perficere, & postea se pœnituit, talis † pœnitẽtia ipsum non excusabit. Ita dixit Gemin. in prædicto cap. pro humani. & præsertim puniendus est attentatus, cùm simus in delicto, quod potest trahi ad exemplum: per text. in l. si quis seruo. C. de fur. Et quod delictum assassinij sit atrox, & exceptuatum, imò æquiparatum
12 † crimini læsæ maiestatis, & similibus, tenet Gemi. in prædicto cap. pro humani. & Fel. in d. tracta. conatus. in vj. fallentia. & licet vbi agitur de pœna criminali imponenda ex solo conatu † quis mitius & extraor-
13 dinariè puniatur iudicis arbitrio, vt probatur in l. j. ff. de vari. & extra ordi. cog. iuncta l. quãuis adulterij. C. de adul. in fi. hoc tamẽ procedit, vbi lex in tali casu non specificat quãtitatem pœnæ: nam vbi lex specificat, standum illi legi, licet delictũ non sit vndique consummatũ. ita dixit Bal. in l. si fugitiui. C. de ser. fugi. & probat bene tex. in l. j. C. si quacun. præd. potest. & in l. is, qui cum telo. C. de sic. per quæ iura ita in terminis cõcludit Alex. de Imo. in l. j. §. hæc autẽ verba. ff. quòd quisque iuris. sed quia sumus in delictis atrocioribus vltra dispositionẽ d. capituli, pro humani. in quo expresè deciditur casus iste, dico q̃ ratione atrocitatis affectus ille & conatus occidẽdi, & cum fecerit quantum potuit, habetur pro effectu. ita Bal. in prædicta l. si quis non dicã rapere. ij. col. & Card. in c. j. de eo, qui
14 mit. in pos. & Domi. in c. gratia. j. q. j. vbi formaliter dicunt, q̃ † iura punientia conatũ, loquuntur in atrocioribus. sentit glo. peregrina. in l. præsenti. in versic. cogitatione. C. de his qui ad eccle. confug. & ideo dicebat Bar. in l. j. ff. de parri. quòd † monachi, qui conati
15 fuerunt dare venenũ Abbati S. Petri, debebant plenè puniri, licet non fuerit delictũ consummatum & perfectum ad mortẽ. Idem voluit Bart. & Sal. in l. j. C. de male. & mathe. Ang. de Are. & Angel. de Ari. in tract. malefi. in ver. & vestem cælestẽ abstulit. ix. col. ver. sed aduertas. eo maximè, cũ semel cõstet de animo ipsius Nicolai Anelli de occidendo præfatum Laurentium
16 posit pœna per iudicẽ alterari etiam si adpareat † per indicia. Ita dixit Saly. in prædicta l. is, qui cum telo. & potissimè concedẽda sunt prælleg ata in casu, in quo sumus in crimine assassinij, in quo procedendum est † iuris ordine nõ seruato vt dixit Hosti. Lap. & Domi.
17 in d. c. pro humani. & dixit Bal. in prædicto §. si mandato. q̃ contra assassinos de facto proceditur. Et hinc est, quòd assassinus si sit clericus tanquàm ipso iure degradatus per crimen † assassinij, potest puniri per iu-
18 dicem secularem, cùm eo casu per assassinium sit omni priuilegio exutus: vt dicit Lap. in dicto cap. pro humani. & Franc. Curt. in prædicto consil. xx. & Par. in tract. synd. in versic. inquisitio. in cap. dicit constitutio regni. & rectè quidem, non absque ministerio iura
19 disponunt, vt in enormibus † liceat iura transgredi: vt dicit Innoc. in cap. j. extrà de consti. Bald. in l. j. C. de preci. impera. offer. & in l. obseruare. §. proficisci. ff. de offic. proconsul. & in l. j. C. de iura. calum. & in l. & si seuerior. & ibi Sali. C. de infa. & ideò non ab re ex iuris dispositiõe licet delictũ incœptũ & nõ perfectũ non puniatur tanquàm consummatũ, fallit in assassino, cui

no, cui si fuit pecunia data, seu promissa, vt hominem
20 occideret, si deuenit ad actum † proximum, prout in casu præmisso, puniendus est, ac si occidisset: vt legitur & not. in c. j. de homi. in vj. & tenet Io. And. in mercu. in regula, in pœnis. vbi enumerat multos casus, in quibus attentatum delictum punitur vt consummatum. & per Bal. & alios in prædicta l. si quis nõ dicam rapere. & in l. is, qui cum telo. ad legem Corne. de sica. & idem in regno tenet & sequitur per præfatã decisio. Io. And. do. Matthe. de Afflic. in constitutione, si quis aliquem. sub rubrica, de percus. illici. cum armis. in v. col. in ij. char. in x. q. & ibi subdit contigisse iis diebus in quodam assassino, qui traxit dardum seu sagittam cum balista, & fedit in arzono equi, & non percussit hominem, aduersus quem traxerat: nam fuit punitus ac si occidisset. & ita dicit vidisse determinatũ & post-
21 eà exequutum: quia contra istos † assassinos semper solet augeri pœna, vt Bart. in l. non solum. §. si mandato. iij. col. ff. de iniur. & in l. Cicero. ff. de pœn. & ibi concordan. in apostil. Alexan. & idem, vt suprà, videlicet quòd nemo debet decapitari nisi propriè occiderit alium, nec ob malum animum, nec propter conatum tantum debet pœna mortis puniri naturalis: & de generali consuetudine totius mundi derogatum est dictis legibus, vt dicit Spec. in titu. de accu. prima parte. §. j. vers. sed pone. & sequitur Ang. in l. j. §. hæc verba. ff. quod quisque iuris. & in l. j. §. fit iniuria. ff. de var. &ex-
22 traordi. crimi. Nam hoc fallit, † & non habet locum in crimine assassinij, secundum Ang. in trac. malefi. in ver. ex interullo. iij. char. allegat Bal. & Ange. in l. j. §. hæc verba. ff. quod quisque iur. & idem refert & sequitur idem do. Matthe. de Affli. in constitu. mala noxia. ij. col. & sub rubrica de malis noxiis seu medica. Et potissimè militabunt prædicta ob consuetudinem ipsius Nicolai Anelli circa crimen istud assassinij, cùm adpareat iteratò per medium hispanorum nedum præfatũ Laurentium occidere, verumetiam & Andream Banderolam: & sic consuetudo ista delinquẽdi liquet inducta per binum actum: gl. in c. ita nos. xxv. q. ij. Bal. in l. iij. C. de episco. audien. & Ang. in d. consi. xiiij. Et plus
23 subdit Bal. in d. l. iij. quòd † geminãs delictũ, non debet sperare de venia. Idem dixit Spe. in tit. de contuma. §. iij. ver. sed pone, iudex. & alibi dixit gl. in l. quicunq;. C. de ser. fugi. q̃ ex reiteratione delicti augetur pœna. & idẽ dixit Inno. in c. nouit. de iudi. & Bald. in marga. in versic. crimen. & ideò dixit Bal. in prælleg ata l. iij.
24 C. de episco. audien. † quòd excarcerandus die veneris sancti, si reiterauerit delictũ, nõ debet excarcerari amplius. Idem sequitur Ludo. in l. si vero. §. de viro. xxxj. fallen. ff. sol. ma. glo. in l. lex Cornelia. ff. ad silla. Hinc dixit Bal. in c. de appellationibus. extrà de appella. q̃
25 licet pro vnico furto non magno quis mori † non debeat, tamẽ si commisit plura furta, licet sint parua, ob ipsorum reiterationem debet furcis suspendi. Idẽ voluit And. de Iser. in constitu. regni incipiẽte: super incisionibus arborum. & est sub rubri. de homici. clãde. Idem etiam tenet Fely. in c. significasti. el primo extrà de homici. Hinc summus pontifex inc. ad abolẽdam. extrà de hæreti. prima vice parcit hæretico: sed reiteranti dat pœnas, & ipsum nullatenus admittet. Hinc Iurisconsultus in l. si plures. ff. de re mili. iussit tyronibus desertoribus militiæ prima vice indulgẽdum: sed reiterantibus minimè. & idem in l. non omnes. §. desertor. eod. titu. vbi si desertorem contingat in vrbe reperiri, capite punitur: alibi verò ex prima apprehen sione restituitur, iterum deferendo capite puniendus est. & quod delictũ reiteratum plus puniatur, est text. in c. peruenit. xxvij. quæst. j. & quod longè maiori pœna teneatur, voluit Saly. in l. seruos. C. ad leg. Iul. de vi pub. & ideò dixit pulchrè And. de Iser. in versi. & bona committentium. in tit. quæ sint rega. quòd si princeps semel delinquẽti indulget, facinorosio autem habenti in consuetudine parcere minimè deberet: † & 26
ideò notab. voluit singulariter Ange. in l. j. C. de superexacto. lib. x. vbi est text. etiam formalis in fine in versiculo, perseueret. quòd reiterator criminum, etiam si pro eisdem seu quolibet ex eis veniret imponẽda pœna pecuniaria, tamen propter reiterationem debet puniri pœna mortis naturalis. Idem voluit imperator in l. omnes. C. de delato. eod. lib. x. & ibi pater, quòd iura non punientia crimina capitaliter, non extẽdun-
tur, vbi crimina ipsa fuissent reiterata per eundẽ crimi-
nosum: & sic delictum illud, quod alias capitale
† non erat ex reiteratione efficitur capitale. quod est 27
no. secundum Roma. in l. si verò. in §. de viro. xiij. casu. ff. solu. matri. idem tenet Bart. in l. licitatio. §. quod illicitè. circa princip. ff. de publican. refert. & sequitur Anto. Corse. insignis Doctor, in tracta. de pote. & excellen. Regia, in suo tracta. de verbis gemi. vij. col. in versic. lij. & idem tenet Luc. de pen. in d. l. j. C. de superexac, Ioan. de Pla. in l. omnes iudices. C. de delato. lib. x. & idem tenet Par. de Put. in tract. synd. in versi. pœna. in cap. quia multa occurrere in versi. iudex potest criminosum propter consuetudinem. & subdit per text. in l. omnes. C. de delato. quòd si iudex eo casu capitaliter puniret ob cõsuetudinem delinquendi, non tenebitur in syndicatu. licet Par. de prælleg atis decisionibus nullam mẽtionem fecerit: nec credo quòd viderit, nisi Ang. in d. l. j. de superexact. vbi dat formã procedendi cõtra tales reiteratores, vt assessores, dum volunt illum capitaliter punire, debent inquirere contra ipsum tanquam contra consuetum talia crimina committere, & in eis perseuerare: & sic ipsum conuictum securè possunt condemnare ad mortem non obstante quòd talia crimina de sui natura non sint capitalia. quod est menti tenendum: dicit Ang. Et quod
pœna † dicti cap. pro humani. locum habeat tam in 28
mandante, quam in mandatario: voluit Ang. in prælleg ato tract. malefi. in versi. Sempronium mandatorẽ. in princ. ibi dum dicit, quòd in vtroque propter interuentum pecuniæ delictum est atrocius: per text. in d. c. pro humani. & idem voluit Ang. in l. de sepul. vio. refert & sequitur Par. de Put. in prædicto tracta. synd. in ver. inquisitio. suprà allegat. & quia in sacra pagina cautum est ex ore tremendi Dei, maleficos non patiaris viuere super terram: vt habetur Exodi ij. cap. idcirco concludo respectu enormitatis criminis, ac ipsius reiterationis, præfatum Nicolaum Anellum vltimo supplicio esse de iure condemnandum. & ita iuris esse consulo vestræ Illustrisac inuictissimę Dominationi: cui assiduè post vestrarum manuum oscula me commendo. Ego Thomas Grammaticus, Iudex magnę curiæ Vicariæ, Vestræ Illustrissimę Dominationi seruus obsequentissimus. Aduertendum arbitror, ne cursim legenti videatur præcedẽs votum contrariũ à proximo præcedenti consilio seu voto, cùm in præcedenti cõsuluerim de pœna pecuniaria in assassinio, & in hoc de pœna mortis naturalis, ne mihi dici possit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

sit, cur tam variè. dico quòd longè diuersus est casus iste à præcedenti, ex quo in præcedenti tractatur de pœna imposita mandanti assassinium committi: sed hîc tractatur de pœna imposita mandatario, qui fecit quod potuit, vt illum occideret: & sic perficere non valuit, quia per ipsum non stetit: vnde non sic est in
29 mandante per constitutionem, † si quis aliquem. sub rubr. de percus. illi. cum armis. per quem puniuntur delicta cum armis, pro eo, quod executum est: & sic non comprehendit mandantem, sed facientem. nam ille qui mãdat delictum committi, non dicitur quòd ipse verè faciat, sed fictè: licet mandatum sit illicitum: & sic dicta constitutio non debet interpretari, vt cõprehẽdat casum fictum; nisi mandatum fieret illi, qui de necessitate deberet obedire, vt seruo, & similibus: vt tenet Bar. in l. sed si vnius. §. seruus. ver. quæro circa
30 hanc legem. ff. de iniur. Et quòd statutum † non comprehendit mandantem, tenent multi antiqui Docto. quos refert Alber. de Rosa. in tertia parte statutorum. q. lv. vbi dicit Bononiæ fuisse decisum, quòd statutum pœnale non comprehendat mandantem, & idem tenet Sali. in l. non ideò minus. in versicu. si quæro. C. de accu. & Signo. de homod. in consilio suo cexliiij. incipiente, quia per ipsum Laurentium. Item & secundò datur diuersitas casus: quia hîc reiterauit, ibi non: quod not.

Thomas Grammaticus Neapolitanus V. I. Doct.

SVMMARIVM.

1 *Animus & voluntas datur ex factis & gestis intelligi.*
Magis est actu voluntatem declarare, quàm verbis.
Facta sunt fortiora ad demõstrandum animum, quàm verba.
2 *Iustus metus dicitur timor violentiæ inferendæ.*
3 *Timendum est id, quod absque periculo esse non potest.*
4 *Periculo non debet quis se committere.*
5 *Iusta causa metus sufficit, & ibi dicitur iustus metus, vbi iusta est suspicio.*
6 *Metus iustus sufficit, licet eius effectus non sequatur.*
7 *Timere sufficit saltem probabiliter, etiam si non iustè.*
8 *Metus iustus, vel iniustus sit nec ne, & an sufficiat ad excusationem, committitur arbitrio iudicis.*
9 *Timens futurum malum, debet clàm protestari coram honestis personis, vt habeat iustam excusationem.*
10 *Actus vbi potest interpretari ad bonum & ad malum, in dubio debet intelligi ad bonum, quod intellige, quando actus ille non sonat in delictum.*
11 *Ortus in aliqua ciuitate, in qua eius parentes non degebant, non ex hoc acquirit ciuilitatem in ea: sed sequitur parentum originem.*
12 *Homicida habens gratiam de homicidio, quod perpetrauit, si deinde commisit aliud homicidium, & similiter habuit gratiam non faciendo mentionem de primo in secunda gratia, præfata secunda non suffragatur.*
13 *Ciuitas iurat homagium per suos syndicos: & sic maiores singuli & vniuersi de ciuitate per syndicos fidelitatem iurant.*
14 *Natus in aliqua ciuitate sortitur ibi ciuilitatem, & acquirit eam.*
15 *Ciuis quis sit in eo loco, vbi natus est.*
16 *Ciuilitatis originis quis renuntiare non potest.*
17 *Ciuilitas originis, est potentior, quàm alia causa ex priuilegio.*
18 *Duo non possunt esse domini insolidum eodem iure, imò est impossibile.*
19 *Vasallus habens duos dominos, tenetur primo domino personaliter seruire: Nec posset replicare primo domino, & dicere, tu vadis contra alium dominum meum, cui etiam sum obligatus. nu. 20.*
21 *Credulitas, etiam fatua, excusat quem à dolo.*
22 *Committens crimen, etiam iniusta causa motus, ex quo venit imponenda sibi pœna corporis afflictiua, non tenebitur ad eam respectu illius causæ licet iniustæ.*
23 *Causa qualibet etiam iniusta, excusat quem à pœna. & nume. 29.*
24 *Periurium non potest committi absque dolo.*
25 *Periurus quis non est cessante dolo.*
26 *Causa iniusta cùm excuset à dolo, pariter & à periurio excusabit.*
27 *Animus alicuius, quòd cum dolo vel absque quid fecerit, probabitur ex his, quæ demonstratur dixisse extra iudicium.*
28 *De cõsistentibus in animo, statur dicto ipsius met, concurrente eius iuramento.*
30 *Coniectura vbi capi potest alia, quàm delicti siue doli, illa capi debet.*
31 *Actus quando potest se habere ad delictum, & non delictum, sapienda est via, vt excludatur delictum.*
32 *Crimen læsæ maiestatis non committitur nisi à subdito.*
33 *Confessio erronea licet geminata per ratificationem subsequutam, potest nihilominus tanquàm erronea reuocari etiam si esset iurata, ibidem. nu. 34. Etiam, quòd fuisset iudicialis. ibidem. num. 35.*
36 *Rebellis potest impunè occidi vt hostis.*
37 *Hostis captus in bello, potest detineri vt seruus: & pariter eius bona.*
38 *Hostis postquàm captus est, non potest occidi, sed seruari.*
39 *Condemnari non potest quis vltimo supplicio ex præsumptionibus.*
40 *Contra condemnatum per præsumptiones moderanda est multum sententia.*
41 *Pœna omnis in principe est arbitraria.*

VOTVM X.

Cælestis curiæ princeps nobis gratiam sui roris infundat: mihique filio intelligẽtiam sensus aperiat, vt quæ vera sunt, & vtilia, sequar: & quæ vetanda, refugiam. Stante illustrissimo magno Capitaneo Consaluo Ferdinando locumtenente generali cap. Maiestatum, regis & reginæ Hispaniarum cum exercitu recluso & obsesso ab exercitu Gallorum in terra Baroli, quidam Baro regni generosæ prosapiæ, quem ex honestate taceo, transfugit ad hostes. Potissimum est ergo illa percunctare ac ruminare, requisitus ab eodem illustrissimo domino, vt meum votum in scriptis consignem, per quæ præfati Baronis fulciatur defensio, & Regij fisci fundetur intentio: quæ fundari prætenditur ex confessionibus ipsius inquisitimet, ex quibus percipitur iuramentum ligij homagij præstitisse præfato illustrissimo magno Capitaneo, nomine cap. Maiestatũ, & sub eiusdem stipendio militasse: & demum transfugisse, asserti metus prætextu, ac rebellasse terram fuimi frigidi, contra cap. Maiestatum, & contra earundẽ exercitum arma sumpsisse in prouincia Calabriæ, licet se excusare adpareat bene & legaliter seruiuisse in præte

præteritum, & non dolosè, nec malo animo aufugisse. Constare namque videtur ex gestis per eum post fu-
1 gam de eius animo, cùm arma exerit, † & sic ex factis & gestis datur animus & voluntas intelligi. l. reprehendenda. cum vulg. C. de instit. & substit. & talis præsumitur animus, qualia sunt facta. dixit Ludoui. in consi. xcvj. incip. in Christi nomine, Amen. Super eo, quod quæritur. & alibi magis est actu voluntatẽ declarare, quàm verbis. Ludo. in consi. cclxxj. ij. col. & propterea dixit do. Abb. in consil. ccxxiiij. incip. illud de iure quæritur. & fortiora sunt facta ad demõstradum animum, quàm verba, quæ sæpè proferuntur contra intentionem proferentis, & licet probetur, quòd sibi fuerat nuntiatum secretè, & erat contra ipsum præparata captura suæ personæ, & sic erat sibi violentia inferenda. vnde videbatur esse in iusto metu, quoniam
2 timor † violentiæ inferendæ, dicitur iustus metus: vt voluit Alex. de Imo. in consi. xcix. incip. quoniam per excellentissimum. in iij. vol. & metuẽdum erat, quod
3 absq; periculo esse non poterat. † vt in cle. j. de baptis. secundum Bal. ibidẽ in iij. col. nec debebat expectare,
4 & se periculo † committere: vt dicit Inno. post Bal. in
5 in c. j. extrà quod met. cau. & ideò videbatur † sibi sufficere iustam causam metus subesse: vt dixit Bal. in l. fi. C. de iur. delib. j. col. & consuluit Alex. consi. cxlviij. in ij. vol. vbi dicunt, quòd iustus metus est, vbi iusta suspicio inest. & idẽ dixit Inno. in c. cùm olim. de electio. & præsertim, cùm dicat glo. in c. bonæ. el j. de elect. in
6 verb. metuebant. quòd iustus metus † sufficit. licet eius effectus non sequatur. & idem voluit gl. in c. ad audiẽtiam. extrà quod met. causa. & ideò satis ad propositũ voluit Luc. de Pen. in l. si coloni. x. col. C. de agrico. & censi. lib. xj. quòd sufficit timere saltem probabiliter,
7 † etiã si non iustè. l. rectè. cum ibi not. ff. quòd met. cau. attamen rectè consideranti ex eo, quòd Cornelius sibi dixerat audiuisse de sua captura de proximo, non videtur posse arbitrari, quòd fuerit talis metus, qui potuisset cadere in constantem virum, prout ad excusationẽ requiritur: maximè cùm an metus sit iustus, vel
8 iniustus, & an sufficiat ad excusationem, † iudicis arbitrio relinquatur. dixit Innoc. in c. cùm dilectus. extrà quod met. causa. Bal. in l. ij. de his, qui per metum. & in rub. de rescin. vend. & videtur etiam de mente gl. in l. interpositas. C. de transac. nec excusationem merere videtur, cùm illicentiato hospite transfugiendo recesserit: vel minimè saltem protestatus fuerit coram ho-
9 nestis personis, seu sacerdotibus, † aut aliis pro eius excusatione verificanda: vt pulchrè dicit Abb. Panor. in c. olim. ij. col. versi. an autem. de resti. spo. cùm protestatio ipsa declarasset eius voluntatem, & conservasset sibi eius ius in futurum: vt dicit pulchrè Luc. de Pen. in l. curiales. pen. colum. C. de præd. curi. lib. x. & Bar. in tract. de tyran. in j. & ij. q. tamen quia malo animo recessisse videtur, demõstratur: quia desertio exercitu transfugiendo recessit: & licet in dubio vbi actus
10 potest † interpretari, & trahi ad bonum, & ad malum intelligi debeat ad bonum: tamen id secus est, quando actus ille sonat in delictum. Ita voluit Ioan. de Ana. quem refert & sequitur Felyn. in c. dilecti. in iiij. col. extrà de accu. sed quia transfugere ad hostes, & exercitum deserere, sonat in delictum, ergo &c. Adparet insuper Baro ipse ligius, & debito fidelitatis adstrictus cap. Maiestatibus, tanquàm Calaber respectu paternę & auitæ ac suorum prædecessorum originis: licet ipse ortus fuerit in ciuitate Neapol. in qua eius parentes domicilium non trahebant: † & sic non sortiebatur 11
ciuilitatem Neapolitanam, sed parentum originem: cùm licet quis nascatur in aliqua ciuitate, in qua parentes non degebant, tamen non acquirit ciuilitatem illius ciuitatis, sed sequitur parentum originem. Ita dixit Bal. & Ang. in l. huiusmodi. §. legatum. ff. de lega. j. & ibidem Nico. de Neapo. Abb. in c. Rodulphus. extrà de rescri. quod videtur etiam esse de mente Bart. in l. filios. C. de municip. & origi. lib. x. Vnde cùm pater & alij antecessores ipsius Alphonsi fuerint Calabri, & ita originaliter reputati, & prouincia Calabriæ aderat, prout est. sub dominio cap. Maiestatum, sequitur, quòd præfatus Baro erat ligius: cum etiam in specie ipse personaliter ligium homagium præstitisse fassus sit in sua depositione, illustrissimo magno capitaneo nomine & pro parte cap. Maiestatũ, à quo quidam reatu periurij minimè euadere posse videtur, cùm ei contrauenerit. Nec suffragari eidẽ posset cùm fuerit post eius capturam in bello campestri per illustrem do. Hugonem de Moncada ductorem exercitus in prouincia Calabriæ, dimissus ad taleam: quia non videtur sibi remissa nisi illa captura duntaxat, & potestas quam habebat ille illustris do. Hugo. eundem Baronem detinendi, carcerandi, ac malè tractandi, cùm ipsum tanquàm hostem ceperat: contra quem multa permissa sunt: vt infrà subdam: non autem videtur remissa delictum per prius commissum, contra cap. Maiestatum & exercitum derelinquendo, & aufugiendo ab eo, quod eidem do. Hugo. qui tunc de recenti venerat in Calabriam à partibus Hispanorum, erat penitus incognitum, & minimè notum: & sic gratificatus Baro à præfato do. Hugo. de dicto delicto hostilitatis, & ad taleam ductus non facta mentione præcedentis delicti transfugæ & rebellionis, non suffragatur quo ad primum dicta remissio: per id
quod † in simili voluit Gulielmus de Cun. in iij. C. de 12
episco. audien. vbi dixit, quòd habens gratiam seu remissionem de homicidio, quod aliàs perpetrauerat, si contingat aliud homicidium reiterare, de quo similiter habuit gratiam, non facta mentione præcedentis homicidij, in nihilum sibi gratia seu remissio suffragatur. Idem tenet & sequitur Andræas Barba. in cap. super literis. xxiiij. colum. extrà de rescript. subdens ex hoc Bononiæ vidisse quendam decapitari: quia non fecerat mentionem in remissione secundi homicidij de gratia obtenta de præcedenti homicidio. Idem refert & sequitur Iason de Mayn. in l. præ- t
scriptione. C. si contra ius vel vti. publi. & in l. nec damnosa. C. de precib. impera. offe. Felyn. in cap. postulasti. extrà de rescript. Et hæc sunt breuiter, quæ mihi ad fisci intentionem fundandam seu corroborandam occurunt, quæ stringere videntur. Ex quibus aliàs dixeram, prout in præsentiarum adhuc sentio, Baronem ipsum à pœna non esse exemptum. Pro parte verò ipsius Baronis non inficiatur, cùm ex processus meritis colligi potest in aduentu Gallorum ciuitatem Neap. per suos syndicos iurasse ligium homagium in manibus domini de Obegni locũtenentis ac ducis belli Regis Francorũ: in quo quidem homagio ligio satis adparet inclusus & apprehẽsus præfatus Baro originarius eiusdem ciuitatis Neap. cùm in ciuitatibus per syndicos fidelitatẽ † iurent maiores singuli & 13
vniuersi: vt dixit Bal. quem refert & sequitur Præpoli.

in cap.

in c.j.quo tẽpore miles. Idem Bal.in c.j.§.fin.per quos fiat inuesti.Archi.in cap.si tibi domino.xliij.dist.licet etiam certo modo probatum adpareat nomine ipsius Baronis fuisse quoque ligium homagium præfatum prestitum:in quo non me aliter fundo.Sed quòd Baro ipse tanquàm ortus in ciuitate Neapol.sortiatur ciui-
14 litatem Neapolitanã,voluit Imo.& Paul.de Cast.†in lect.Padu.& etiam Alex.in l.huiusmodi.§.legatum.ff. de leg.j.& Fely.in c.Rodulphus.extrà de rescrip.in v. conclu.vbi dicit non procedere dictum Abb.suprà al legatum in prędicto c.Rodulphus.& secundũ hoc fuit practicatum in facto:vt refert Paul.de Cast.in d.§.legatum.& vltra ciuilitatem paternã, consequitur quis ciuilitatem ex origine propria:vt dicit Rapha.in l.cæ tera.§.fi.ff.de leg.j.subdens se ita consuluisse : ac etiam idem tenuisse Christopho.de Castellio.per tex.in l.assumptio. ff.ad municipa. Idem etiã refert & sequitur Ludo.Bolog.in repeti.extrauag. Theodosi.xj parte in
15 versi.natura suos ciues. vbi dicit , quòd quis fiat ciuis, vbi ortus est , † propter natiuitatẽ est veritas, & quod Bar.in l.filios.de municip.& originar.lib.x.non se firmat,& non sine quare. Vnde redeundo nunc ad propositum, clarum est , quòd potentior est ciuilitas originis , quàm quælibet alia:& intantum attenditur ci-
16 uilitas originis, quòd † quis ei renuntiare non possit: nec potest sua voluntate se ab ea liberare. Casus est in l.origine.C.de municip.& originar.lib.x.& in l.assumptio ff.ad municip.& consuluit Alex.de Imo.in cons. xxxiiij.in ij.col.in v.vol.incip.si venientes de nouo ad habitandum.& sequitur Ludo.Bolog.in loco prædallegato:qui etiam adducit,quòd etiam ciuilitas originis
17 est potentior,quàm alia causata ex priuilegio. †Allegat Io.de Imol.in consil.xxxv.incip. viget iamdiu pactum.& sic præsupposito præfatum Baronem iurasse per prius ligium homagium Regi Gallorũ , tanquàm ciuẽ Neapolitañ.per syndicos Neapolitanos:sub quo iuramento ipse quoque complectitur , vt ciuis originarius,certè adparere videtur ligatus Franciæ,& eidẽ legalitatem promisisse supra omnes, secundum Spec. in tit.de feud.§.quoniã.Bal.in l.vnica.C.de cadu. toll. Aluar.in prælud.feud.gl.in clemen. pastoralis.§.rursus de re iud.& sic existens ligius Francię,non videbatur posse demum cõstitui ligius.Cap.Maiestatũ: cùm nemo possit esse ligius duorum dominorum, prout dicit Bal.ibidem in ij.diui.& Alua.in xiij.diui.in prælu. feu.& ante omnes Spe.in prædicto tit.de feu.d.§.quoniam.versi.x.& plenius Ias.in prælud.feud. & hoc per
18 rationem;quia impossibile est duos esse dominos †insolidũ eodem iure. Lsi vt certo. §.si duobus. ff.cõmod. licet Ioan.And.in addi.Spe.in d.§.quoniam.sequutus Hostien. teneat , quòd potest quis esse ligius secundi domini,saluo iure primi , prout etiam tenet idem Io. And.in nouel.& in c.recolentes.de statu mona.& in hoc vim non facio, nec insisto : quia in idem recidit: Vnde existente prius ligio Regis Francorum receden do ab exercitu cap.Maiestatum,licet malè & pessimè se gesserit:quia potuisset licentiatus recedere , & non aufugere:non tamen concedendum erit absque causa recessisse,cũ fuerat obligatus debito fidelitatis priori domino in tempore : & sic authrice iuris regula , qui prior in tẽpore, potior & in iure,ex quo primo domi-
19 no tenebatur personaliter inseruire,secundũ Spec.in præd.tit.de feud.§.quoniam.versi.xij.& fidelitas †illa sua poterat contra posteriores dominos extendere vires suas.per tex.in l.imperialem.de prohi.feu.ali.& in l.in operis.ff.loc.& quod no.glo.in tit.de noua for. fideli.in prin.ita dixit Bald.in prælle.l.vnica. §.ne autem.C.de cadu.tollen. Iaco.de Ardi.in tit.quib. mod. feud.amit. sub rubricella , vbi sunt plures domini: quos refert & sequitur Præpos.in c.j.§.fi.in vlt.verbis hic finitur lex Corra. & idem Præpos. in c.j.§.aliud quoque.de prohib.feud.alie.per Federi. nec posset replicare ligius ipse primo domino & dicere, † tu vadis 20
contra alium dominum meum, cui etiam sum.obligatus. Ita dixit Bal.in consi.clij.in j.vol.sufragari etiam videtur fugę prædictę metus ille,de quo suprà ad hoc, ne adpareat obnoxius metu pœnæ transfugæ: quia timuerat carcerari seu capi:prout ita ex relatione ipsius Cornelij & aliorũ credebat : quæ credulitas licet non fuerit sufficiens ad iustificandum metum, saltem corroborare videtur etiam iustificationem seu excusationem,vt dolo caruisse cogiterur: & sic quòd non dolosè aufugerit:& hoc quia credulitas † etiam fatua,quem 21
à dolo excusat.Ita dicit Ang.pulchrè in l.j.ad fin. ff.de eo per quem fac.erit: & in l.plagij criminis accusatio. C.ad legem flauia.de plagiariis. & idem voluit Ange. in l.prætor.§.hæc actio.ff.vi bon.rap. & Ias.in l.si quis id,quod.ff.de iurisdictione omnium iudicum. x.col. vbi etiam subdit, quòd fatua credulitas excusat etiam à pœna doli.Hinc in specie dixit no. Ang.in prælle gata.l.j.de eo,per quem fac.erit.quòd vbi aliquis aliqua causa etiam iniusta motus , † crimen committit, 22
ex quo veniret sibi imponenda pœna corporis afflictiua,non tenebitur ad eam respectu illius causæ,licet iniustæ.idem voluit etiam Ale.de Imo.in consi.cxxvj. in iiij.vol.& Fran.Cur.in consil.lxix.vlti.col. quibus attentis videtur etiam releuari à rigorosa pœna transfuge:cùm quęlibet causa etiam iniusta,excuset † quem 23
à pœna,etiam in iis, quæ sunt de genere prohibitorũ. gl.in l.j.in fi.gl.magnæ.ff.si quis ius dicen. non obtẽp. gl.in l.satis.de in ius voc.gl. in l.j.in fin. in versi.iustis. ff.de abig.Bald.in l.deberi.C.de fideicom. liber.& ita per prædicta iura consulendo tenet Alexan. de Imol. in prædicto consi.cxxvj.in iiij.vol.cùm quælibet causa etiam iniusta,excuset à dolo.Text. est in l.iiij.§.fin. de libe.cau.& facit l.iij.§.si quis ignorans. ff.ad sillan. & sequitur Ias.in l.j.§.hoc iudicium. ff.si quis ius dic. non obtemp.& in l.si quis id,quod.ff.de iurisd.om.iud. Alexand.de Imo.in consi.lxxiij.vlti.col.iij.volum.& consi.ccxj.in ij.vol.& consi.xcij.in j.volum.Et ex hoc quoq; videtur se releuari posse ab illo nexu seu reatu periurij,respectu iuramenti personaliter præstiti illustrissimo magno capitaneo: ex quo periurium † non 24
potest committi absque dolo:vt dixit Pau. de Cast.& Alex.in l.qui iurasse. ff.de iureiuran. Bal.in l.obseruare.§.proficiscii.iij.colum. ff.de offic. proconsul. vbi in specie dicit , quòd cessante dolo † quis non est periu- 25
rus.Idem Pau.de Castr.in l.fin. ff.qui satisdare cogan. referens ita etiam tenere Bald. in vna lectu, idem tenuit Alex.de Imo.in consi.xcij.in j.volum.incipiente, perspectis iis,quæ in themate.sed sic est , quòd quælibet causa etiam iniusta,† excusat à dolo,vt dictum est: 26
pariter etiam excusat & à periurio , & ipsius pœna: cùm periurium committi non possit absque dolo. Ita magistraliter voluit Iason in l.videamus.ij.columna. ff.de in litem iurand. & idem Iason in prælegata l. qui iurasse. ff.de iureiurand. & idem rectè intuenti tenet Alex.de Imo.in prædicto consilio xcij. penulti.
colum.

colum.j.volu. Accedit quoque excusationi ipsius Baronis illa demonstratio boni animi in seruiendo cap. Maiestatibus in terra Baroli contra Gallos, ac etiam, dum reuelauit illustrissimo magno capitaneo illum nuntium sibi transmissum,cum literis à castris Gallorum.Ex quibus quidem videtur perpẽdi præsumptio boni animi: & ideò dixit Bartol. post gloss.j. in l.Fulcinius. ex quibus caus. in poss.eatur. quòd animus ali-
27 cuius , quòd † dolo vel absque dolo aliquid fecerit, probabitur per ea,quæ demonstratur dixisse extra iudicium : probatur necnon per eius dispositionem iuratam:necnon per nouam eius oblatam petitionem, in qua iterum se offert velle cum iuramento declarare aufugisse ex metu,ne carceraretur : prout sibi reuelatum fuerat.Et hoc,ex quo de his,quæ in animo con-
28 sistunt,†standum est dicto ipsius met, cõcurrente eius iuramento.gloss.est in §.aliæ.institu.de actio. & in l.si cui. §.iisdem. de accusa. Bartol. in l.Celsus. de vsuca. Bald.in l.prima. de serui. & aqua. Sed ex verbis ipsius adparet , quòd ex metu & non animo transfugiendi
29 recesit:ergo &c.†ita etiam consulendo & proprièin delictis voluit Alex.in consilio toties repetito. cxxvj. in iiij.volu.& videtur etiam tenere Ias.in l.cùm quædam.ij.col.ff.de iurisdictione omnium iudicum. vbi subdit esse no.ad euadendũ quem à pœna mortis,cùm eius iuramento stari debeat de his , quæ ex animo de-
30 pendent.†non omitto,quòd vbi capi potest alia coniectura , quam delicti siue doli , illa capi debet. dixit Alex.in consi.xviij.in iij.vol. & consi.cxiij.in iiij.vol. Hinc dixit singulariter Ludo.in consil.lxviij.incip.in Christi nomine,Amen. Visis mihi propositis &c.quòd vbi duæ concurrunt præsumptiones , quarum vna est exclusiua delicti,& sic doli , & alia inclusiua , semper attendi debet exclusiua,ob no. præsumptionem , quæ est , vt nemo delinquere præsumatur. l.merito.ff.pro socio.cap.dudum.de præsump.& dixit gl.magna.in l. iurisgentium.§.quod ferè. ff.de pact. & ideò quando
31 actus potest se habere ad delictum,†& non delictum, capiẽda est via,vt excludatur delictum. Bart.in l.non solum.§.sed vt probari ff.de noui oper.nuntia.d.Abb. in c.in præsentia.extrà de probatio. per id quod voluit Inno.in c.dudum.de elect.cum simi. & tenet Ale. in consi.xv.in iij.vol.& consi.iij.eod.volu.cùm reifauorabiliores sint.regula , fauorabiliores. de regu. iur. & c. ex literis.de probat. & in l.Arrianus. de actio.& obliga.& sic præsupponendo Baronem ipsum subditum regis Gallorum ex præcedenti obligatione non videtur commisisse crimen læsæ maiestatis aduer-
32 sus cap. Maiestatum : † cùm crimen ipsum non nisi à subdito committi possit.gl.est in cle.pastoralis. & ibi Ioan.de Imo.extrà de re iud.idem no. Bal.in l.ij. C.de fal.mone.idem Bal.consi.cxxxix.j.volu.Old.in consi. xliij. vbi in facto ita consuluit. & tenet Alex.in addi. ad Bartol.in l.j.in versic.vlti.not. ff.ad leg.Iul.maiest. probare videtur etiam errorem suæ confessionis , inquantum ipsam reuocat in eo , quòd dixit fecisse rebellari terram fuimi fridi,contra cap.Maiestatum,ex quo probauit quòd iam reperit ipsam rebellatã tempore,quo eam introiuit:& longè per prius se rebellauerat.& ideò licet huiusmodi eius confessio fuerit ge-
33 minata†per ratificationem subsecutam,nihilominus potuit ipsam tãquam erroneam de iure reuocare. Ita reprobata gl.in c.ex literis. extrà de diuor. & sequaci. tenet Bal.in c.fi.vj. col.de confes. Idem Bal.in l.iusiurandum & ad pecunias.ff.de iureiur.vbi plenè Ludo. in l.si verò.§.de viro.xxxj.fallen. ff.solu.matri. subdẽs se ita in facto consuluisse Florentiæ. & idem Ludo.in consi.cccxcj.incip.vt proposita consultatio : non obstante etiam,quòd talis confessio fuerit iurata, secundum Bal.in l.error.C.de iur.†& fac.ign.penult.col.& 34
in l.de tutela.C.de in integr. resti.minor. & etiã quòd †talis confessio fuerit iudicialis.ita Ioan.And. in fi.de 35
iureiur.in vj.d.Ant. post Archi. in c.fi.extrà de confes. & Bal.in d.l.iusiurandum. & ad pecunias. Nec tamen prælegatis cõcessis posset meo iudicio Baro ipse immunis seu impunis euadere à crimine hostilitatis , seu rebellionis,in quo existens potest quis impunè occidi †& offendi.l.proditores.ff.de re mil.l.iij.§.fi. ff.ad leg. 36
Corne.de sica.poterat namque aliàs hostis post captu ram detineri,vt seruus.l.transfugam.ff.de acquir. rer. do.& eadem †ratione possunt eius bona capi:vtinquit 37
Bar.in extrauag.qui sint rebel.in versi.rebellãdo. ver. de pœna eorum &c.& facit quod no.Bar.in l.vt vim. ff.de iustit.& iur. & ita etiam in specie voluit Alex.de Imo.in consi.ciij.in iij.col.in j.volu. non tamen talis postquam captus est,†occidi poterit:sed seruari debet 38
l.libertas.in fi.ff.de sta.ho.ita dicit Dy.Iaco.de Are.& Bart.in l.iij.§.transfugas.ff.ad leg.Corne. de sica. subdens Bart.post ipsos talẽ determinationẽ sibi placere. Idẽ voluit Bar.in l.in laqueũ.ff.de acqui.rer.do. Quid ergo ex aliis dicendũ prælegatis hincinde cõcurren tibus,quibus angor,Non quidem innocens Baro ipse iudicãdus est.Casus quidem mihi tyroni nouus est : & quoniã minimè aliàs contigisse reperio.Concurrenti bus igitur tot vrgentibus præsumptionibus contra ipsum,an vltimo supplicio plectendus veniat,seu qua pœna afficiẽdus : & quidem iura, mens, conscientiaq; †me mordẽt : cum ex violentis etiã præsumptionibus 39
nemo vltimo supplicio condẽnari possit:vt dicit singulariter Inno.in c.quia verisimile extrà de præsump. Io.Anto.de But.& Mod.in c.afferte.eod.rit.Bal.in l.fi. de proba.Spec.& Io.And.in tit. de præsump. §.fi.verbo in summa.Bal. in l.non est verisimile. ff.quod metcaus.& sentit gl.in c.inter.de purga.cano.in fi.per quę iura idem consuluit Alex.de Imo. in consil.cxv. in iij. vol.& idem tenet And.de Iser.in c.j.§.si verò. de controuer.inue.& in constit.regni,intentionis.iiij.col.de illici.porta.armo. & ideò voluit do. Abb.in c.auditis. vlt.col.de præscrip.†quòd eo casu moderãda est mul- 40
tum iudicis sententia:& non debet ad pœnã corporalem condẽnare.Idẽ tenet Bal.in d.l.fi.de proba. & gl. in præfato c.inter.refert & sequitur Ias.de May.in l.j. ix.col.C.de seruis fugi. Sicque omnibus suprà relatis hincinde exiguo meo iudicio põderatis ac bene rumi natis,†cũ omnis pœna sit arbitraria in principe:vt di 41
cit Bal.in l.cunctos populos.in lect.ordi.circa vij.col. versi.vlti.opponitur.C.de summa trini. & fide catho. Felin.in c.qualiter & quando.§.ad corrigendos. extrà de accu.& sequitur Iacob. de sancto Georg. in tracta. feud.versi.princeps pedemõtium.iij.col. idcirco sum vori præfatum excellentem Baronem fore & esse ad pœnam arbitrio cap.Maiestatum, sibi imponendam: citra tamen vltimum supplicium. Siquidem ego bene dixero,Deus laudetur,& comprobetur : sinautem errauero,prout humanum est , mea quidem hæc opi.alterius rectius sentientis iudicio eneruetur,cui me submitto,& correctionem meruisse contentus ero.

Thomas Grãmaticus Iudex magnæ curiæ vicariæ.

SVM

Universidad de Deusto Biblioteca

SVMMARIVM.

1 *Testibus deponentibus de mandato & commissione sibi factis, credendum est.*
2 *Testibus deponentibus se corruptos, credendum est.*
3 *Testibus asserentibus se tentatos de corruptela, credendum est.*
4 *Lex dicens, bannimus omnes latrones vel assassinos: tunc ita demum pœnam & effectum bannitionis patiuntur aliqui, si sint de tali facto inculpati per sententiam vel confessionem in iure factam: vel per euidentiam facti, vel legitimè conuicti.*
5 *Assassinus clericus vt puniri possit per iudicem laicũ, requritur quòd qualitas assassinij fuerit probata, adeò quod concludat.*
6 *Lex seu statutum vbi profert aliquid cum adiuncta qualitate, nedum statutum illud probari debet, sed qualitas.*
7 *Qualitas quæ fundat & priuat iurisdictionem, debet de ea ante omnia constare.*
Iudex debet esse certus de sua iurisdictione, & non dubitare.
8 *Iudex laicus poterit contra clericum assassinum procedere, & eius Episcopum in sententia, & processu præuenire, & eo non degradato legali pœna punire, maximè si delictum est ita notorium, quod non potest celari.*
9 *Testis corruptus quòd probet contra corrumpentem, intelligendum est, quando examinaretur super corruptione prædicta, ne testificaretur id, quod sciebat: non autem super eo, quod sciebat: & sic superfacto populi.*
10 *Testes producti possunt produci contra corrumpentem, etiam ad plenam probationem, volente illo, cui actus criminosus nocebat.*
11 *Doctoris dictum, intelligi debet secũdum iura, quæ ipse allegat.*
12 *Doctori licet magno non est credẽdum, nisi eius dictum probet per authenticam scripturam: imò glosæ non est credendum, quando leges non allegat: & nu. 13.*
14 *Iudicatur licitè contra communem opinionem etiam glosæ, quando eius opinio iure non fundatur.*
15 *Clericus non potest torqueri, etiam quòd contra ipsum vrgerent mille indicia, nisi de crimine ipso esset publicè diffamatus.*
16 *Testes parte non citata recepti, non probant, etiam in crimine assassinij, licet aliqui tenuerint contrarium.*
17 *Testis inimicus capitalis etiam in crimine læsæ maiestatis, non admittitur.*
18 *Condemnatus ad mortem si dum vadit ad supplicium, reuocat suam depositionem factam contra tertium, dicendo se falsò inculpasse illum, valet reuocatio seu exculpatio prædicta: dummodo alia non adpareat contra inculpatum.*
19 *Assassinij crimen, non dicitur commissum ex simplici oblatione pecuniæ oblatæ alteri, vt occidat, seu promissione: sed requiritur quòd fuerit talis oblatio, seu promissio acceptata.*
20 *Mandans homicidium committi seu assassinium per aliquem si demum ille fuit occisus ab alijs, quàm ab illis, quibus fuit mandatum, & id fuit ob inimicitiam & odium proprium habitum cum illis occisoribus, eo casu non est in aliqua consideratione nec mandatum, nec assassinium: quia tunc mandans non teneretur.*
21 *Consuetudo inferendi iniuriam, licet probet contra aliquem delictum saltem præsumptum hoc tamen habet locum, quando ciuiliter agitur: Secus si criminaliter.*
22 *In assassinij crimine quòd probatio sufficiat per præsumptiones, seu probabilia argumenta, intelligendum est, quãdo talia argumenta essent indubitata, & non aliter.*

VOTVM XI.

IN Remendi Dei præsidio postulato, Amen. In causa venerabilis presbyteri Thomasij Poteronæ de Capua, inquisiti de assassinio & carcerati in magna curia vicariæ, producuntur tres testes contra ipsum, deponentes se ab eodem tentatos mediante oblatione pecuniæ de homicidio committendo in personam presbyteri Hieronymi de Capua: qui presbyter Hieron. demum repertus fuit occisus à nonnullis aliis cum interuentu & assistentia fratrum eiusdem presbyteri Thomasij, contingit ergo dubitari, an magna curia ipsa sit iudex competens ipsius inquisiti, cùm per text. in cap. pro humani. de homi. in vj. assassinus dicatur omni priuilegio exutus. Secundò, an ex depositionibus ipsorum trium testium non hucusque integrè repulsatorum, possit per eandem magnam curiam procedi ad torturam aduersus præfatum presbyterum Thomasium? Et quo ad primum, nulli dubium quòd præsupposita pro vera probatione assassinij magna curia ipsa esset iudex competens, cùm clericus ob crimen assassinij omni priuilegio clericali priuatus dicatur: sed quia principaliter videndum est, an dicatur perpetratum delictum assassinij fuisse commissum per præfatum presbyterum Thomasium: idcirco omisso multiloquio, videtur prima consideratione dicendum, quòd sic: & hoc ex præfatorum trium testium depositione ita tenentorum, vt suprà ex infrà scriptis iuribus & rationibus. † Et primò ex iuris dispositione sancitum est testibus deponentibus de mandato, & commissione sibi ipsis facta, credendum esse, prout dicit Bart. in l. ex sententia. ff. de testa. tute. Bald. in l. iudices. C. de fide instru. & consuluit Alexand. consi. lxxxviij. v. volum. 1

†Et pariter credendum erit testibus deponentibus se corruptos, secundum Inno. in cap. inquisitionis. extrà de accus. quem refert & sequitur Lanf. de Oria. in cap. quoniam contra. in ver. testes. xliij. col. de probatio. etiam quòd dixerint se pecunia corruptos, id deposuisse: & eisdem standum erit etiam ad plenam probationem: vt inquit Bald. dicendo ibi esse text. mirabilem, & rarò alibi reperiri in c. fi. extrà de testi. cog. & in cap. j. si de feu. lis oria. inter domi. & vasal. sequitur Iaf. in l. si non sortem. ff. de condi. inde. & in l. j. ff. de fer. fortius ergo credendum erit testibus dicentibus 2

†se tentatos de corruptela: quia cùm minimè delicto assenserint, sed reuelauerint, longè commẽdandi sunt. Ita in specie dixit Bal. in consi. ccccxix. incipiente, an mandatarius. in iij. volu. allegat text. in l. si quis seruo. C. de fruct. & idẽ in indiuiduo reperio tenuisse Franc. de Aret. in consi. xiij. col. ix. vbi videtur tenere, quòd eo casu vnico testi credendum erit, dum loquitur de dicta Vannina teste producta, dum deposuit, quòd domina Catharina voluit eum corrumpere, vt diceret falsum. & sic concludit ipse, quòd eo casu propter delictum corruptionis attentatum. Ex quibus omnibus concludendum videbatur posse absque scrupulo ad torturam procedi contra prędictum presbyterũ Thomasium, & ita in hoc inclinare visus sum, vt perciperem quid aduersus prædicta per Magnificos meos colle 3

collegas iudices replicatũ, aut si aliter votatum fuisset fortè in contrariũ, & qua ratione. Quibus non obstãtibus, dum maior pars ipsorum in hanc sententiam inclinare visa fuisset, attamen ego contrariam sententiam arbitror de iure veriorem, Considerando in primis id, quod magistraliter dicit Bald. in l. j. C. de hæredi. institu. vbi formaliter inquit, si iudex vel lex
4 dicit: Bannimus † omnes latrones, vel assassinos, tunc ita demum pœnam, & effectum bãnitionis patiuntur aliqui, si sunt de tali facto inculpati per sententiam, vel per confessionem in iure factam: vel per euidentiam facti, vel legitimis probationibus conuictis de latrocinio, vel assassinatu: sicut de infamia & excommunicatione, vt ff. de infa. l. j. & l. ictus fustium. & extrà de senten. excommuni. c. cùm olim. & sic vt iudex
5 laicus † possit punire clericum assassinum, debet intelligi, dũmodo qualitas assassinij probata adpareat concludenter, vt dicit Ioan. And. in d. c. pro humani. quem refert & sequitur ibidem. & consuluit Philip. Deci. in consi. xiij. incipien. pro tenui faculta. ij. col. & in cap. ij. extrà de rescrip. & ibi allegat Ioan. And. in
6 dicto c. pro humani. † Quibus ratio suffragatur, quia vbi à lege vel statuto profertur aliquid cum aliqua qualitate, nedum statutum illud probari debet, sed qualitas etiam. l. prætor. §. docete. ff. vi bon. rap. l. j. §. ait prætor. & ibi Bart. ff. ne quid in flumi. publi. aliàs qualitate illa nõ probata, nõ diceretur legitima probatio: secundũ Iac. de Are. & Cyn. in l. ij. C. de probati Ioan. And. in additio. Specu. in tit. de accus. & inquisi. in rub. glo. in l. eum actum. ff. de neg. gest. Bart. in l. denuntiasse. §. quid tamen. ff. de adulte. Bald. in l. j. C. qui accusare non poss. & in l. edita. in repe. C. de eden. & maximè cùm simus in qualitate, quæ fundat & priuat
7 iurisdictionem † de qua antè omnia debet plenè constare, vt in l. ij. §. sed si dubitetur. de iudic. & ibi per Docto. & maximè per Bald. & alios. & in l. si quis ex aliena. eodem titu. Bar. & Bald. in l. præscriptione. C. si cõtra ius vel vtili. publi. & in l. ij. ff. si quis in ius voca. non ier. Abbas & Cano. in c. super literis. extra de rescrip. nam iudex debet esse certus de sua iurisdictione, & non dubitare. dicta l. ij. & d. §. si dubitetur. & in l. is, qui. de acqui. hære. & ibi per Docto. cõmuniter. Item vltra prædicta reperio Panor. in c. at si clerici. de iudi. in xiij. col. vbi postquam in præcedẽti colum. dixerat de crimine assassinatus, & de aliis atrocibus, formali-
8 ter dicit, † & poterit iudex laicus contra clericũ talia committentem procedere, & eius episcopum in sententia, & processu præuenire, & eo non degradato legali pœna punire, maximè si talia delicta sint ita notoria, quòd non possint aliqua tergiuersatione celari. licet Abb. ibi subdat hoc sibi durum videri, quod ante degradationẽ secularis iudex se intromittat in huiusmodi cognitione. Nec obstabit præfato presbytero Thomasio præfatorum trium testium depositio, nam licet Bald. dixerit, q̃ testis pecunia corruptus, probet contra corrumpentem, loquitur tamen, quando exa-
9 minaretur † super corruptione prædicta. nam in hoc productus per eum, cõtra quem corruptus fuerat pecunia, ne testimonium diceret, credetur ei, super hoc duntaxat, quòd receperit pecuniã ab illo, ne testimonium diceret. Ita dicit clarius Bal. in præfato c. j. si de inuesti. lis oria. & sequitur Ludo. Roman. in singu. suo incip. *tu sa.* ix. col. Hyppo. Marsil. in suo singu. incip. in ore duorum. Fely. in c. licet causam. iiij. colum. de proba. subdens, † quòd testes corrupti possunt pro- 10
duci contra corrumpentem, etiam ad plenam probationem volente illo, cui actus criminosus nocebat. & idem tenet Lanfr. in præfato c. quoniam cõtra. suprà allegato. & ibi subdit, q̃ in tantum nocebit producenti prædicti testis depositio, dicentis se corruptum, quòd depositioni suæ nõ stabitur. Nec suffragatur depositio ipsorum testiũ prætextu, q̃ deposuerint se tentatos, & non corruptos: nam licet Bald. in d. consil. ccccxxix. incip. an mandatarius. dixerit tales testes cõmendandos, cum id reuelauerint, & minimè delicto assentire voluerint, non tamen cõcludit, quòd tali vnico testi stari debeat, aliis non cõcurrentibus. Et pariter minimè militare videtur consilium Fran. de Are. xiij. cùm nihil alleget, q̃ † dicto illius Vanninæ sit credendum. 11
& dictum doctoris debet intelligi secundũ iura, quæ ipse allegat. dixit Bar. in l. non solum. §. ii liberationis verba. ff. de libe. lega. & in authen. sed iam necesse. C. de donat. ante nup. Saly. in l. si ex cautione. C. de non nu. pec. & ideò dixit pulchrè Archid. in c. nolite. xj. q. iij. † quòd non est credẽdum doctori, licet magno, nisi 12
eius dictũ probet per authenticam scripturam. & facit ante eum tex. in c. ego solus. ix. distin. imò glo. quæ est adeò summæ † authoritatis, nõ est credendũ, quan- 13
do iura non allegat. dixit pulchrè Bal. in l. res publica. C. ex quib. cau. maio. refert & sequitur Ias. in l. illam. C. de colla. iij. col. & in tantũ hoc est verum † & licitè 14
iudicatur contra communem opi. doct. & etiam glo. quãdo illa opi. iure non probatur. Ita dixit singulariter Ioan. And. in c. j. extrà de constitut. Abb. in c. tua nos. ij. col. extrà de vsur. Vn de cùm Franc. de Are. pro fundamento dicti sui iura nõ alleget: nec ratione eius dictum aliter cõprobet, minimè eius authoritati credendum arbitror in hoc, adeò quod procedi nõ potest contra ipsum presbyterũ Thomasium nedũ ad condemnationem, verùm etiam nec ad torturã: præsertim, cùm clericus nunquã torqueri possit pro crimine de † quo inquiritur, etiã si contra ipsum vrgerẽt mille 15
indicia, nisi de crimine ipso esset publicè diffamatus. Ita voluerunt Paul. de Leaz. & Abb. Anti. in c. j. extrà de depositi. Ioan. And. in c. cùm in contẽplatione. extra de reg. iur. & ibi Panor. & voluit etiã Ioan. de Ana. in c. j. extrà de cler. percuss. Prætereà, minimè militat eorundem testiũ depositio ex alio: nam vnus ex eis nomine Felix, nõ fuit legitimè receptus, cùm fuerit exa-
minatus parte non citata † ad videndũ iuramenta te- 16
stium. & licet Lap. & Domi. quos etiam sequitur Philip. Franc. in prædicto c. pro humani. de homi. in vj. tenuerint, quòd in crimine assassinij probẽt huiusmodi testes examinati parte non citata, prout etiam refert Fel. in c. in nomine domini. extrà de testib. in versic. v. limita. attamen Fely. ibidem hoc referendo reprobat omnino, & nullatenus tenet: sed vult testes ipsos eo casu nullatenus probare. Nec obstabit depositio Fabricij & Felicis testium examinatorum contra præfatum inquisitum, cùm plenè doctum fuerit eosdem †fore capitales inimicos eiusdem: & iure cautum est, 17
testes inimicos etiã in crimine læsæ maiestatis repellendos: vt inquit Barto. in l. in quæstionibus. ff. ad leg. iul. maiest. & consuluit Alex. de Imo. in consil. cxxvj. in fi. in iiij. vol. & tenet ante ipsum Spec. in titu. de accus. §. j. versi. fin. sequitur Par. de Put. in tract. syndi. in versic. suspicio. c. fui semel interrogatus. ij. col. licet de Alex. non meminerit: & idem tenet idem Alexand. in

consil.xj.in j.volu. & minimè suffragabitur depositio Gasparis Zarrili pariter se tentatum asserentis de assassinio: cùm post eius damnationẽ ad vltimum supplicium, vt suam conscientiã exoneraret, supradictã
18 eius depositionem reuocauerit: & sic non † obstabit præfato presbytero Thomasio, prout ita in specie tenet And.de Iser.in constitutione, si damna. Et tamen si rectè cõsideretur non adparet probatum quòd testes præfati ita tentati, prout asseruerunt promiserint delictum prædictũ committere. Nam imò asserunt penitus recusasse, nec assensisse: vnde resultat, ꝙ minimè firmari potest crimen assassinij fuisse perpetratũ, non
19 interueniente cõuentione: sed simplici pollicitatione † & oblatione nec acceptatione secuta. Ita in specie in propriis terminis consuluit Bal.in suo consi. lxxxij. incip. Betonus de Corio.in iij.vol. qui in effectu consuluit, quòd interueniente cõuentione de occidendo præcedente promisione vel pacto, incurritur crimen assassinij: licet posteà homicidium non sequatur: & idem reperio fuisse consultũ per insignem do.Fran. de Alb.de Are.in suo consil.incip. in Dei nomine, Amen.quòd Ciccus fante.ꝙ est in lib. meo diuersorum consil. ꝙ cõsilium alle.Fel. licet ad aliud propositum. & in alio capite eiusdem in c.inquisitionis. in ver. iij. limitatio est.extrà de accus.vltimò liquet ex processus meritis illum in cuius personam prætẽ debatur: commitmitti assassinium, tandẽ fuisse occisum. vt probarunt querulantes licet occisum per alios, quã per ipsos tentatos, & ob illorũ occidentium propriũ odiũ ac ini-
20 micitiam: quo † casu non est in cõsideratione aliqua, nec assassinium nec mandatũ: quia tunc mãdans non teneretur. Ita dixit singulariter Cepol.in suis cautelis. caus. xxxix. incip. vidimus quam plures casus, in quibus &c. Licet anteipsum idem dixerit Bald.quem ipse sequitur in c.j.§.iniuria.de pace iura.firman. Nec posset inferri aduersus prædictum inquisitum, ꝙ ex quo aliàs tentauerat dictũ assassinium committi per eos, qui hoc vt suprà deposuerunt, ꝙ ex hoc tanquã in prædictis assuetus præsumatur, & illius quoque occisores
21 alios iteratò conduxisse ad occidendũ, ex quo † quãuis consuetudo inferendi iniuriã probet contra aliquem delictum saltẽ præsumptum: vt in c.fi.de appella. & in l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori.ff.de noui oper.nunciatia. hoc tamen vendicaret locũ, quando ciuiliter ageretur: secus si criminaliter: prout in casu isto. ita dixit Bart.in l.j.§.si quis tamen. ff. quod vi aut clàm. quem refert & sequitur Franc.de Are.in c.constitutus.extrà
22 de testibus. † Et minimè firmari posset, ꝙ in huiusmodi crimine assassinij per præsumptiones seu probabilia argumenta probatio sufficiat: quia hoc vendicat sibi locum, quando talia probabilia argumẽta essent indubitata, & non aliter. Ita nouissimè reperio fuisse magistraliter declaratũ per Feli.in c. afferte. in tertia limitatione. extrà de præsumpt. Ex quibus omnibus licet non esset os in cœlũ ponere, declarare prædictũ presbyterũ Thomasium esse ad eius iudicẽ ecclesiasticũ remittendũ: attamẽ in hoc pro nũc superseden-
do, sum voti, ipsum esse fideiussoribus datis, liberandum à carceribus. & ita iuris esse cẽseo, & vt iuri consonum, executũ fuit cõmuni voto Magnificorũ iudicum: approbante quoq; excellẽte do. Hieronymo de colle regente Regiam Cancellariã, ibidem præsente.

Ego Thomas Grammaticus, Iudex magnæ Curiæ Neapoli, Iuris Vtriusque Doctor,

SVMMARIVM.

1 *Lite pendente super causa status, vt quia quis prætendat se liberum, semper pro libero haberi debet.*
2 *Dominus prætendens aliquas seruitutes sibi deberi à vasallis, incumbit sibi onus probandi de ipsarum præstatione, & per tantum tempus, in cuius initij contrarium memoria hominũ non existit. Nec sufficeret longæuus vsus seu consuetudo, etiam cum tituli allegatione.*
Et in talibus non sufficit longæuus vsus, aut probari cursus longi temporis, nisi etiam & testis probetur. ibidem, numero 2. & 3.
4 *Ex consuetudine acquiritur ius in publico, vndecunque causetur: etiam si ius ex priuato causetur.*
6 *Consuetudo se habet ad ius cõmune & vniuersale: præscriptio vero ad particulare priuatum: & sic licet per actus gestos à priuato possit induci consuetudo, id est verum, quando per illos actus acquiritur ius in publico: Secus si priuato, quia tunc erit præscriptio.*
7 *Ius quando acquiritur contra quemlibet singulariter, dicitur eo casu ius quæsitum per præscriptionem: Si verò non singulariter, sed communiter contra omnes, tunc dicitur acquisitum per consuetudinem.*
8 *Ius exigendi seruitia seu angarias à subditis non potest præscriptione acquiri, nisi esset probatio tanti temporis, cuius initij in contrarium memoria hominum non existit. & numero 9.*
10 *Domini non possunt exigere à vasallis, nisi consuetas grauamina: nec possunt eos compellere ad præstandum sibi angarias seu collectas.*
11 *Domini extorquendo similia in consulto principe, tenentur in quadruplum.*
Et si consulto principe exigant plus permisso, puniuntur in duplum.
12 *Princeps imponens angarias seu collectas sine causa, diceretur rapinam committere, cùm bona subditorum auferat.*
14 *Res ecclesiæ possessa per alium per viginti annos sciente ecclesia, & non contradicente, præsumuntur omnes solennitates interuenisse, & satis erit ipsas allegare: Attamen si ex inspectione instrumenti concessionis adparet, quòd solennia nõ interuenerint, cessat dicta præsumptio.*
15 *Dominus, si allegat se esse in quasi possessione exigendi seruitia seu angarias à subditis, non auditur: cum ex quasi possessione non inducatur ius exigendi seu possidendi.*
16 *Vbi de libertate tractatur, semper pro ea præsumendum est.*
17 *Seruitia & angaria semper præsumuntur extorta per metum potius, quàm ex debito per dominos, & præsertim à rusticis.*
18 *In hoc regno Siciliæ solus rex est dominus personarum in eo degentium.*
19 *Possessio iniusta seu violenta, nullum ius tribuit possessori.*
21 *Vasallus prætensus Baronis, qui confessus etiam cum iuramento teneri ad seruitia personalia ipsi Baroni, & quòd ipsa sibi præstitit: & etiam quòd de hoc se obliget absque assensu Regio, non tenet talis confessio, nec obligatio.*
22 *Confessio contra propriam libertatem non tenet: vbi subdits & facit contra Regem Francorum, dum faceret confiteri aliquam ciuitatem esse suam, & iurari fid. litatem à ciuibus: non tenet talis confessio.*

Baro

24 *Baro seu dominus non potest compellere vasallos ad præstandum sibi seruitia extra districtum.*
25 *Vasalli soluentes iura fiscalia regi, non tenentur ad seruitia personalia eorum Baronibus seu dominis.*
25 *Sequestri medicina, in dubio est discussio.*

VOTVM XII.

REdemptoris gentium suffragio iterato, Amen. In causa Magnifici Gurelli Brãcacij de Neapo. cum vniuersitate & hominibus Villæ Casolæ Valenzanæ, & eius vasallis, in qua prætendit eosdem sibi teneri ad præstandum seruitia personalia, & etiam extra eius districtum: & in huiusmodi possessione, seu quasi se esse ex longæuo vsu asserens ac seruitia ipsa ab eisdem exigẽdi, absque aliqua mercede: & econtrà prætendẽtes homines ipsũ nullatenus ad præmissa teneri; sed manuteneri, in quasi possessione libertatis, prout liberi à natura esse præsumuntur de iure. Gurellus ipse pro conseruatione suæ prætensæ possessionis, recusantes seruitia prædicta præstare, carcerauit, & carcerat, & ab eisdem pœnas per ipsum comminatas vt præstent seruitia à recusantibus exigit: & sic re in iudicio magnæ curiæ deducta, & inhibito Gurello super carceratione prædicta & pœnarum exactione, & eodẽ Gurello se grauante ac petente se manuteneri in quasi possessione prædicta, quòd illis obiicientibus se conseruari in eorum libertate, fuit tandem per me discusso negotio inter iudices collegas impartita dilatio octo dierum vtrique parti ad probandum, quicquid voluissent super eorum, & vniuscuiusque ipsorum quasi possessione oretenus allegita per dictas partes. Et quòd carcerati ob causam prædictam liberarentur præstita cautione de soluendo, quicquid fuerit iudicatum; & hoc
1 ex eo, † quia pendente lite super causa status, si quis prætẽdit se liberum, semper pro libero haberi debet, l.ordinata.in princ.ff.de libe.cau.l.si is, qui.§.si seruus. ff.de vsucap. & consuluit Bartho.caussa. in consil.liiij. circa princi. de quo sentiens se Gurellus ipse grauatũ, habuit recursum ad suprà scriptum consilium, per quod fuit decretũ bene fuisse per me pronuntiatum; & vltimo loco recursum habuit ad illust. do. Viceregem, & Collaterale consilium, coram quo causa ipsa grauaminis introducta pro iustificatione decreti, & sic voti mei, & successiuè confirmationis de eo factæ per suprà scriptum Consilium, deducuntur infrà scripta. Et primò constat quòd domino ad verificandum prætensas seruitutes sibi deberi per vasallos incum-
2 bit verificare † de ipsarum præstatione per tantũ tempus, cuius initij in contrarium memoria hominum non existit; nec sufficeret longæuus vsus, seu consuetudo, etiam cum tituli allegatione; vt dicit pulchrè Archidi.in cap.seruitium. xviij.quæst.ij. quem refert & sequitur Luc.de Pen.in l.litibus.iij.col.C.de agri. & 3 cens.lib.xj.vbi in specie dicit, † quòd in talibus non sufficit probari cursus longi temporis, nisi etiam & titulus probetur. per cap. quia cognouimus. x. quæst. iij. cum multis aliis ibi alleg. per eum. Nec potest super hoc dici inducta consuetudo, sed potius præscriptio: cùm ad esse consuetudinis requiratur animus & consensus totius populi, seu maioris partis, per l. de quibus. de legi. sed in præscriptione sufficit solus consensus præscribentis, & sic solum præiudicat ei, contra quem præscribitur, per l. naturaliter. ff. de vsucap.

† Item ex consuetudine acquiritur ius in publico vn- 4
decunque causetur, etiam si ius ex priuato causetur. l.venditor.§.si constat.ff.com.prædio. Ex præscriptione autem ius priuato acquiritur: ergo dici potest lex, cùm communis non sit. Ita dicit magistraliter Abb. in cap.fin. extrà de consue. & antè eum Bald. in rubr. ff.de rerum diui.colum.j. circa fi. & ideò dicit Feli.in cap.auditis.x.co.de præscrip.versic. iiij. & vlti. declaratio, quòd consuetudo se habet ad ius commune † & § vniuersale: præscriptio verò ad particulare priuatum: & sic licet per actus gestos à priuato possit induci cõsuetudo, id est verum, quando per illos actus acquiritur ius in publico: secus si priuato: † quia tunc erit 6
præscriptio. Ita consuluit Franc.de Are. consil. xxiij. incip. in præsenti consultatione. in fi, & sic si per tales actus exactionis seruitiorum esset inductum commodum priuato, & non in publico, non ex hoc particulari commodo ipsius Gurelli aliquid publicæ vtilitatis inest in villa Casolæ. & sic patet quòd essemus in mera præscriptione, non autem in consuetudine, & quando acquiritur ius contra quemlibet † singulari- 7
ter, dicitur eo casu ius quæsitum per præscriptionem; si verò non singulariter, sed communiter contra omnes, tunc dicitur acquisitum per consuetudinem. Ita dixit Per. & Cyn. in l.ij, C. quæ sit long. consue. & sequitur Alber, in rubrica eiusdem tituli. Sed hoc ius exigendi seruitia, seu angarias à subditis † non potest 8
præscriptione acquiri per dominos: vt dicunt Petrus & Cynus & Alber, vbi suprà: & sequitur Iacobus de sancto Georgio in tractatu de homag.x.colum.in fine, nec dici potest per consuetudinẽ, cùm nõ contra omnes communiter: ergo prædicta ex solà præscriptione non possent dici eidem Gurello quæsita, quando de præscriptione verificari contingeret, vt Gurellus ipse prætẽdit: cùm in similibus requiratur probatio † tan- 9
ti temporis, in cuius contrarium memoria hominum non existat: cùm illud habeat vim priuilegij: vt consuluit Alexan. de domino Azone, in suo cõsilio xxxv. in ij. vol. dum voluit dominus Azo exigere collectas à suis subditis. nam sibi consuluit, vt probare debuisset de consuetudine tanti temporis, vt suprà. quibus etiam suffragantur, quæ consuluit idem Alex. in prædicto consilio xxxv. † ibi dum dixit, barones seu domi- 10
nos non posse exigere à vasallis, nisi consueta grauamina. Et idem tenet idem Alex. in consi.cxlvj.in eo.ij. vol. Hinc voluit Bal. in l.cũ multa. C. de bon. quę libe. quòd domini non possunt cõpellere subditos ad sibi præstandum angarias seu collectas; imò ipsas † ab eis 11
extorquendo inconsulto principe puniuntur in quadruplũ: & si consulto principe, puniuntur in duplum, si plus exigant permisso à principe, secundum Ioan. de Plat. in l. placet. secũdo nota. C. de excus. mune. lib. x. imò quando talia imponeret princeps ipsemet sine 12
causa, † diceretur rapinam committere, ex quo bona subditorum auferre diceretur. Ita dicit Andræas de Iser. in cap. j. versic. flumina. quæ sint regalia. multò magis erit in dominis inferioribus à principe qui ar- 13
ctiores habenas habere dicuntur. & ideò debẽt à prædictis Barones abstinere: & contenti esse † muneribus & angariis impositis tempore concessionis feudi, nec vltra subditos grauare. l. cum satis. §. caueant. C. de agri. & censilibro xj. per quem ita dicit Iac. de sancto Georgio, in tractatu de homag.x. colum. circa me. & sic cùm tempore cõcessionis priuilegij de feudo villę

prædictæ concessæ prædecessoribus prædicti Gurelli, minimè adpareant etiam ex ipsius priuilegiimet tenore imposita onera aliqua seu grauamina per principem, ergo nec ipse Gurellus illa quidem exigere potuisse, nec posse videtur. Et cùm sic sit, quòd expoluerit se esse in possessione prædicta, virtute suorum priuilegiorum, quibus inspectis nulla ex præfatis adparebat concessa angaria in ipsos vasallos: succedit igitur, quod pulchrè & satis ad propositum præsentis decisionis consuluit Alexand. in consil. xlv. in fin. in iij.
14 volum. †vbi dixit, quòd si res ecclesiæ fuit possessa per decennium, vel viginti annos per alium, sciente & patiente ecclesia, & non contradicente, eo casu præsumuntur omnes solennitates interuenisse, & satis erit ipsas allegare: prout etiã latè scribit Feli. in cap. sicut. de re iudi. attamen hoc non vendicabit sibi locum, vbi ex inspectione instrumenti cõcessionis prædictæ adpareret, quòd solennia non interuenerunt. Ita satis pulchrè consuluit Paulus de Castro, in suo consil. incip. in Christi nomine, Amen. in causa, quæ vertitur inter reuerendum. refert & sequitur Alexan. in consil. primo. vj. colum. in iij. vol. Nec audiendus est prætextu, quòd seruitia prædicta exegerit, cùm ex
15 quasi possessione non inducatur ius †exigendi seu possidendi: secundum Mar. de Fantu. in addit. ad Bart. in l. litibus. C. de agri. & censi. lib. xj. etiam si præstantes seruitia spatio decennij præstitissent, non ex hoc sufficeret ad probãdum ius vasallagij, & maximè cùm prætensa possessio sit contra libertatem, qua omnes
16 liberi & non serui præsumuntur. † & vbi de libertate tractatur, semper pro ea præsumendum est. l. lege iunia. ff. de manu. l. inter pares. ff. de re iud. maximè, cùm in similibus præscriptio non procedat. Ita etiam in specie voluit Luc. de Pen. in l. hac l. prima colum. C. de aquæduc. libro xj. vbi plus subdit, quòd talia præ-
17 sumuntur semper †potius per metum, quàm ex debito extorta. dicta l. litibus. & præsertim per potentes à rusticis præsumuntur huiusmodi seruitia indebita per metum extorta. dixit Bald. in titulo, de pace Constan. in versic. pactiones, sed ante eum Ioan. Andr. in cap. j. de præscriptionib. in vj. in nouel. refert & sequitur Alexan. in l. iusiurandum. ff. quarum rerum actio non
dat. Idem tenet consulendo Franc. de Aret. in consilio xiiij. incipiente. Viso & diligenter considerato. x. col. & dominus Stephanus Bertrandus in consil. xlix. incipien. cùm multæ dudum. in j. volum. Paris de Puteo in tractatu syndi. in titulo de offic. syndic. viij. charta. versic. syndicantur etiam officiales. ij. colum. licet de prælegatis nullam mentionem fecerit. idem tenet Iason in §. quadrupli. insti. de actio. Iacobus de sancto Georg. in tract. de homag. viij. colum. Luc. de Pen. in dicta l. litibus. iij. col. versic. item quia talis collecta. c. de agri. & censi. subdens, quòd in talibus nõ sufficit
probari cursum temporis, nisi & titulus etiam probetur, per capitulum, quia cognouimus. x. quæstion. iij.
18 quæ maximè procedunt in hoc regno, in quo † solus rex est dominus personarum. vt in capiad regale fastigium. & in capit. finis præcepti, charitas. & in constitutione regni, quia frequenter. sub rubrica de homi, non tenen. vbi princeps decidit se nolle personas vasallorũ absque suæ serenitatis assensu seruitiis personalibus obligari: vnde succedit, quòd talis allegata
19 possessio non †iuuat possessorem, nisi probet de priuilegio, vel alio legitimo titulo. Ita dixit Barto. in l. vis eius. C. de probatio. & idem Bartolus in l. ij. C. de senten. cùm possessio iniusta seu † violenta non habeat 20
tueri possessorem. dixit Andræas de Isernia in tit. quæ sint rega. versi. extraordinaria. Nec militabit pro ipso Gurello depositio vnius ex carceratis, deponẽtis aliàs præstitisse seruitia eidem compulsus: sed ad ea non tenebatur, cùm huiusmodi confessio etiam iurata, nil obsterit: cùm etiam volens se ad præfata obligare non poterat, etiam †volens absque Regio assensu: vt patet 21
in constitu. & capitulis regni suprà proximè allegatis. nisi fuisset libertus. l. si quis pro eo. ff. de fideiusso. l. vt iurisiurandi. ff. de oper. liber. cùm opera liberi hominis non tribuat ius in personis. l. prima. ff. de oper. seruo. quod est nota. Ita dixit Luc. de pen. in dicta l. cùm scimus. iij. colum. & ideò ne homines in aduersam fortunam trahantur, sanxerunt iura nec scripturas nec proprias confessiones eis nocere, dum contra † propriam libertatem fatentur. dicta l. cùm scimus. 22
& idem voluit glo. in l. nec si volens. C. de libe. causa. & ibi Bald. nota. dixit, quòd † confessio facta contra 23
propriam libertatem, non tenet. & subdit cõtra Regem Francorum, quòd si confiteri faceret aliquam ciuitatem esse suam, & inde iurari fidelitatem à ciuibus, non tenebit talis confessio. Idem sequitur Iason in prælud. feud. & in l. secunda. C. de iure emphyteo. & istud dicit dominus Antonius de Alexand. in addition. ad Barto. in l. vnica. C. de confessis. esse notan. contra Regem Carolum octauum, qui tanquàm inuasor venit ad regnum hoc: & fecit sibi iurare fidelitatem ab vniuersitate Neapolitana, & à toto regno. Nec omittendum, quòd amplius volebat sibi seruitia ipsa præstari etiam extra districtum † feudi: quo casu 24
etiam si essent angarij, non tamen tenerentur extra districtum. Ita per multa bona concludit Afflictus in constitutione, iustitiarij non per Calendas. in tertia colum. Est etiam considerandum, quòd virtute Regiæ pragmaticæ, vasalli soluentes iura fiscalia regi, non tenentur ad seruitia personalia eorum dominis: quæ pragmatica adparet † sumpta à medula iuris text. l. 25
vnicæ. C. ne operæ à colla. exig. libro x. vbi soluentes tributa Cesari, iubet Imperator minimè posse ad personalia seruitia compelli: sicque vt iuris dispositioni paritérque præfato Gurello satisfieret, fuit decretum carceratos liberandos præstita fideiussoria cautione de soluendo, quicquid fuerit iudicatum: & hoc cùm ex prædictis hinc fuerit res in dubium deducta: ne præiudicium eidem fieret circa cõmodum prætensæ possessionis in istis incorporalibus; nec eisdem vasallis in eorum allegata libertate: & ideò si contingat dominos grauare vasallos, & econtrà ipsos subditos seu vasallos posse calumniare Baronem, vniuscuiusque partis res in dubium deducẽtur: & in dubiis fideiussio est medicina sequestri: & ideò adinuentum fuit antidotum fideiussionis † de restituendo in casu retracta- 26
tionis, id est in casu, in quo fuerit iudicatum, seu de iudicato soluendo: iuxta doctri. Baldi in l. prima. C. de prohib. sequest. pecu. & facit. l. fin. C. de ordi. cogni. & in dicta l. litibus. C. de agric. & censi. vbi videtur casus decisus in dicta l. fina. quòd restituuntur bona ablata seruo siue ei, qui ad seruitutẽ vocatur, si saluam rem futuram per idoneos fideiussores promiserit: & sic cùm sanctè ac iustissimè votauerim, & votũ meum comprobatum fuerit, & successiuè per magnam curiam vicariæ ita iudicatũ, vt suprà: & idem per suprà dictum

dictum Regium consilium comprobatum: & ex mea inuentione prædictorum fuit confirmatum per suprà scriptum consilium: & causa suprà dicta remissa fuit ad eandem magnam curiam, ex quo non grauauit. & vltimo loco per collaterale consilium illustr. domi. Viceregis, ipso quoque adsistente, fuit etiam cum meo interuentu decisiuè pronuntiatum ipsos vasallos non teneri ad seruitia personalia, maximè absque mercede, prout Gurellus ipse exposcebat. Et ita executum fuit.

Ego Thomas Grammaticus Iudex magnæ Curiæ Vicariæ, Neapol. Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Fortus super furto, de quo inquisitus est, & confessus, non poterit de iuris subtilitate de aliis furtis interrogari, de quibus nulla existunt indicia. Vbi subdit hoc esse verum, de iure: licet de generali consuetudine Italiæ seruemus contrarium. & nu. 2.*

Et quòd consuetudo de qua in præcedenti, non teneat. ibidem.

3 *Consuetudo si allegatur per aliquem Doctorem, an sit ei credendũ. ibidem. vbi concludit, quòd etiam plurib⁹ & plur⁹ bus Doctoribus de consuetudine affirmantibus non est standum.*

4 *Fortus super furto. si est malæ famæ, & est confessus, potest de aliis delictis interrogari, licet non extent indicia.*

VOTVM XIII.

IRemendi Dei, qui cuncta facit, qui cuncta gubernat, auxilio pia mente, puróque corde inuocato, Amen. In causa terragnoli de villa Iugliam pertinentiarum Auersæ, inquisiti de homicidio, & iam confessi cum qualitate defensionis: ex quo per fiscum prætẽdebatur alio tempore furtum, & in strata publica commisisse ad vadum de pecora, cum nonnullis aliis: Hæsitatur in magna curia, an præcedente confessione homicidij prædicti possit ad torturam procedi contra ipsum super obiecto furto, non existentibus talibus indiciis, quæ habeant mouere mentem iudicis ad torquendum, prout Magnificus fisci patronus instãter expostulauit. Et certè mihi prima facie visum fuit, quòd non: cùm
1 recordabar, † quòd si quis fuerit præcedentibus indiciis super furto tortus, & confessus, non poterit de iuris subtilitate interrogari de aliis furtis, de quibus nulla existunt indicia. ita tenet Angel. de Aret. in tractatu malefic. in versic. fama publica. in vltimo versi. Alexand. consil. cclxxv. incip. viso themate. ij. colum. argum. eorum, quæ no. per Alber. de Gandi. in rubrica de quæstio. & tor nen. in iiij. & v. colum. cùm absque indiciis nemo torquendus sit: vt in l. prima. ff. de quæstion. & in l. maritus. ff. eodem titulo. licet de generali
2 † consuetudine Italiæ continuò seruemus cõtrarium: vt ibi Gandi. testatur. & specialiter in furtis, quæ magis frequentantur: quæ consuetudo inuari potest per l. non omnes. §. à barbaris. ff. de re milit. in l. congruit. ff. de offic. præsi. & consuluit Cardi. in consil. xl. & Bartol. Cæpol. in consil. xl. & ideò cùm minimè confessus sit de furto, sed de homicidio, non videbatur posse de furto, de quo inquirebatur, torqueri, non præcedentibus indiciis: & in specie magis ad hoc mouebar per not. dictum August. Arimi. in addition. ad Ang. in versic. fama publica. in vltima col. vbi dicit expressè huiusmodi consuetudinẽ Italiæ non † valere, 3
tanquam irrationabilẽ, prout etiam per optima iura comprobat. Et tantò fortius dicerem ego, quãdo non confessus esset alia furta, prout in casu, de quo quæritur, non esset procedendum ad torturam. & eandem opinionem reperio tenuisse Hyppo. Martul. in l. reper. in fine. ff. de quæstio. & in sua practi. causarum crimi. in §. constante. iiij. columna, dicendo, quòd si nedum Gandi. verumetiam & glo. quæ est maioris authoritatis, dicat aliquid de consuetudine seruari, tamen talis consuetudo probari debet, si est contra ius commune. ita Bal. in l. si is, qui. in lectu. antiqua. ff. de pignori. & in l. consentaneum. C. quomodo & quando iud. in v. oppo. & dicit Alex. in l. post dotem. fol. mar. quòd si plures & plures Doctores affirmarent in lecturis ita de consuetudine seruari, non est eis credendum. idem sequitur Soci. in suo consilio xcvij. præsens consultatio &c. Reperi demum, quòd Ang. in tracta. malefic. in versic. fama publica præcedente. an fin. verbis, dicit quòd talis cõsuetudo seruatur, † etiam in aliis delictis, 4
quàm in furtis. & idem quod Angel. tenet Odofr. in suo tractatu, de quæstionib. in xj. quæstio. incipien. sed quid de quæstione quotidiana. & ibi dicit, quòd de generali consuetudine Italiæ ita seruatur. & sequitur Cæpol. in præfato consilio suo xl. in viij. colum. hoc tamen sanè ego intelligerem procedere, vbi talis inquisitus de huiusmodi delicto aliàs esset malę famę. Ità dicit Gandi. in titu. de præsump. & indi. indubita. v. colum. verticulo xij. si iste. iuncta glo. præced. versic. sexta ratio. & idem reperio etiam tenuisse Bonifa. de Vitalli. in titu. quæ debeant præcede. tortu. ij. colum. vbi dicit, quòd de consuetudine contrarium seruatur per multos assessores, & malè, vt ipse putat. Et cùm in casu præmisso præfatus Terragnolus confessus fuisset homicidium, per vnum ex iudicibus in tortura interrogatus de furto prædicto, de quo nulla extabant indicia, & confessus fuisset, & sic ex hoc aliquantulum ego starem perplexus ac dubius, cùm hucusque mihi casus in facto non accidisset: licet per annos duodecim in eadem magna curia iudicauerim: dubitabam eundem vltimo supplicio condemnare: cùm ex solo homicidio qualificatè probato non venisset condemnandus; & dum superuenisset in eadem magna curia excellẽs dominus Hieronimus de colle. Regens Cancel. & coram eius dominatione prosequeretur discussio de casu præmisso inter me & Magnificum patronum, tandem sua excellentia inclinauit inquisitum ipsum potuisse interrogari de furto prædicto: vnde visum & pariter mihi fuit in eandem sententiam concurrere: in quam licet alter ex sociis meum inclinasset: communi tandem voto fuit idem Terragnolus vltimo supplicio condemnatus: & adhuc syndéresis stimulus me stimularet, nisi quia lata sententia contra ipsum: iterum de plano in tribunali antè quàm, esset dimissus ad suspendium, spõte declarauit de plano in tribunali interfuisse in furto prædicto cum aliis sociis nominatis per ipsum, demptis duobus ex eis, qui minimè interuenerunt, & ipsos mendaciter inculpauerat.

Ego Thomas Grammaticus, Iudex magnæ Curiæ Vicariæ Neapoli, Iuris Vtriusque Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Minor delinquens non potest puniri pœna ordinaria.*

2 *Minori delinquenti iudex tenetur pœnam delicti minuere cùm minor ætas sit causa intrinseca legis minuentis pœnam.*
3 *Minorē se alleganti, incumbit onus probandi, nisi aspectus corporis aliud patenter induceret.*
4 *Minorem ætate & aspectus corporis, multum operatur in probatione minoris ætatis.*
5 *Minor ætas, vel maior si aspectu corporis præsumatur, quàm illa, quæ allegatur: tunc iudex debet transferre onus probandi in eum, contra quem est præsumptio: vt quia ille, qui negatur esse maior, adparet quod est barbatus, gradis, & durus, ita quòd verisimiliter adparet, quòd est maior.*
6 *Minor, quod quis sit vel maior, quando ex aspectu non potest colligi, tunc oportet testibus probari.*
Et eo casu in dubio iudex potest ex aspectu pronuntiare, cum sit commissum eius arbitrio in casu dubio.
8 *Testibus non verisimilia deponentibus iudex non debet fidem dare.*
9 *Probatio debet esse verisimilis, aliàs ei standum non est.*
10 *Testimonium non verisimile est suspectum.*
11 *Id quod distat à verisimili, est quædam falsitatis imago.*
12 *Vbi timetur subornatio testium, licet iura transgredi.*
13 *Iudex potest euidentem calumniam ex officio repellere: nec debet admittere ipsam proponentem: imò si ex non admissione appellaret, nō debet appellationem curare.*
15 *Iudex vbi nouit aliquid fieri ad procrastinandum litem, potest ex offi. o occurrere, imò debet.*
16 *Confessio delictum potest defensio denegari.*
17 *Confessus crimen, est confestim condemnandus.*
18 *Iudex vbi sibi constat de maleficio, debet esse pronus ad puniendum: nec debet multum ponderare omnes iuris sollennitates: quia fauor publicæ disciplinæ suadet, vt maleficia puniantur.*
19 *Homicida si instat ad defensam, vt res protrahatur, debet interfici, & postea inquiri.*
20 *Iudex vbi videt testibus etiam clarè deponentibus non esse fidem adhibendam, poterit si sibi videbitur, non adhibere ex causa: cùm in eius arbitrio sit: & debet exprimere causam, quare fidem non adhibet: aliàs teneretur in syndicatu, & nu. 21. & 22.*

VOTVM XIIII.

IN Remendi Dei Præsidio petito, Amen. In causa Regij fisci cum Calzareta inquisito de pluribus vulneribus, ac furtis, & aliis in personam diuersarum personarum, tentatur à pœna mortis naturalis excusari, ex causa prætensæ minoris ætatis: dum certo modo per testes probauerit ipsum esse ætatis annorum sexdecim, & non plus: & iuris dispositione cautum est iudicē non posse 1 †minori delinquenti pœnam ordinariam imponere ipsius delicti, quod commisit, per notata in l. & si seuerior. C. quibus ex causis infamia irrogatur. etiam si id petitum non fuisset, secundum veram conclusionem Doctorum, de quo plenè per Salicetum in dicta l. si & seuerior. & ibi Alexand. de Imola. & plenius dominus Antonius de Alexādria ibidem. vbi etiam subdit prædictus Alexand. † quòd iudex obligatur minori delinquenti pœnam delicti minuere: cùm minor ætas sit causa intrinseca legis minuentis delictum. & not. Doct. in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de infami. & consuluit Ludoui. Bolog. insignis Doctor in suo consil. xxxvij. incip. cor mundum. licet aliàs &c. Sed præmissis non obstantibus, dico quòd cùm ex confessione eiusdē inquisiti adpareat, quòd sunt iam sex anni vel circa elapii, quòd ipse accedebat vnà cum Colle famoso latrone, disrobando per nemora: & sic iuncta huiusmodi probatione minoris ætatis, colligitur, quòd cum tēpore, quo erat socius præfati insignis latronis vix erat annorum decem, quod falsissimum reputatur, concurrente eius aspectu & corporis factionibus, ac phisonomia, ex quibus deprehenditur eundem inquisitum excedere ætatem viginti annorum: vt quamplures legalissimi viri nobiles ac notarij, & magistri actorum curiales ad excludendum huiusmodi repugnantem veritati & minus verisimilem probationem, testati sint, ipso inquisito prius bene inspecto per eosdem, & considerato: imò aliqui ex prædictis deposuerunt ipsum esse ætatis xxv. annorum: & ideò † licet alleganti se minorem, incumbat 3 onus probandi: per l. actor. C. de probatio. cum vulga. tamen hoc est verum, nisi fortè aspectus corporis aliud patenter induceret. Absurdum enim esset dicere, quòd aliquis quinquagenarius haberet probare se minorem, dato quòd actor esset: vel aliquis octo annorum, vellet probare se maiorem. Sed vbi esset dubium, actori probationem incumberet, siue affirmatiuè siue negatiuè proponat: vt puta, quia peteret pronuntiare pubertatem finita tutela, & diceret: nego te pupillum: quia talis negativa habet implicitam affirmatiuam. Perinde enim est, ac si diceret, dico te puberem: & ideò probare cogitur, nisi aspectus corporis, sicut dixi, aliud euidenter demonstraret: quo casu potest iudex probationis onus transferre, sicut sibi iustum videretur. aspectus enim corporis † mul- 4 tum operatur in talibus: vt ff. de minor. l. minor viginti quinque annis. Ita formaliter dicit Albericus de Rosa. in l. si minorem. prima col. C. de in integ. resti. minor. & ideò dixit idem Alber. post Gul. & Pet. in l. de ætate. ff. de minor. † quòd aut præsumptio est ex 5 aspectu corporis maioris vel minoris ætatis, tunc iudex potest transferre onus probandi in eum, contra quem est præsumptio: vt quia ille, qui negatur esse maior, est barbatus, grandis & durus: ita quòd verisimile est, quòd est maior: & tales præsumptiones coadiuuantur ex indiciis: vt in l. etiam. ff. de probation. & in l. ij. ff. de excusa. tuto. & subdit, † quòd in casu dubio, 6 quando ex aspectu non potest colligi, si sit maior vel minor, tunc oportet testibus probari: vt dicta l. secunda. vnde cùm inquisitus ipse adparuerit, prout adparet ex aspectu maior, grandis & durus: & vltrà confessus sit sex annis retro iuisse per nemora cum Colle disrobando, & tot facinora perpetrasse: satis adparet probatum de eius maiori ætate. & ideò dicit † idem 7 Alberi. in l. minor xxv. annis adito præside. ff. de minor. quòd iudex potest ex aspectu pronūtiare, cùm sit cōmissum eius arbitrio in casu dubio, vt quando quis est quatuordecim annorū, sed est magnus, & videtur aspectu maior: nam hoc committitur iudici, vt per aspectū posit pronuntiare. Et ita etiam intelligit ibi Iac. de Are. & sic magna curia ipsa dubia de probationibus seu depositionibus trium testiū deponentiū de minori ætate, & notoriè affectantiū salutem ipsius inquisiti eorū alumni, & familiaris, & qui notoriè vacabant defensioni ipsius inquisiti, vt constat magistro actorū curiæ, & eius scribis fiscalibus: ideò inspici & considerari fecit instante fisco eundem Calzaretā per quàm plures nobiles, ac notarios & magistros actorū ipsius magnæ curiæ: qui omnes vno cōtextu eundem Calzaretā esse maiorē testati sunt: cùm tres illi testes 8 contra verisimile deponebant: quo casu iudex † non debebat eis fidem dare. Ita consuluit Petrus de Anch. in consilio incipien. in Christi nomine, Amen. extra ordinem contractuum. vltima colum. & idem tenet in alio consilio incipien. visa facti narratione, & copia testamenti. colum. vij. in fi. vbi dixit, quòd contra id, quod non est verisimile, non debet quis audiri. Hinc sancitum est per Iurisconsultum in l. iij. in principi. & in l. ob carmen. §. fin. ff. de testi. & in l. non est verisimile. ff. quod metus caus. quòd deponens verisimile, non probat. & idem voluit Baldus in l. testium. vlti. colum. C. de testibus. & consuluit Alexand. consi. cxx. incipien. ponderatis. & in consi. cliij. incipien. visis & narratis. colum. iij. in v. volu. & ideò dixit idem 9 Bald. in l. j. in fin. C. de edend. † quòd probatio debet esse verisimilis: aliàs ei standū non est. & voluit etiam Cæpol. in consilio xxxij. colum. v. & in consi. seq. col. 10 penult. constat autem testimonium non † verisimile esse suspectum vt consuluit Alexan. consi. xciij. incip. circa primum dubium. in iiij. volum. Veriorum enim sermonum est, vt concordent rebus sensatis & verisi- 11 milibus. Hinc est, † quòd id, quod distat à verisimili, est quædam falsitatis imago. dixit pulchiè Bald. in l. j. col. iiij. C. de seruis fugitiuis. & in rubrica C. de probationibus. & meminit Alexan. consi. xxvij. incipien. in causa & lite vertente. ij. volumi. & in consil. cxviij. in iiij. volum. Barbat. in cap. significante. ij. column. de pigno. ad quod etiam accedit praua admodum cōsuetudo falsorum testium, & vsus subornandi in istis 12 partibus: † de quo vtinam mentiremur: quo casu licitum est iudici iura transgredi: prout in specie consuluit Alexand. de Imol. in consilio lxv. j. volumi. Et sic ex prædictis omnibus suprà relatis, quatenus probare conetur inquisitus ipse se minorem, adparet ex suprà 13 scriptis esse in euidenti † calumnia, quam iudex ex officio repellere potest. gloss. est in l. qui cùm maior. §. si patris. de bon. liber. Felin. in cap. dilecti. de iudiciis. imò eo casu iudex non debet admittere propo- 14 nentem: † & etiam si appellaret, minimè debet de appellatione curare. voluit Innocen. in cap. post electionem. de concessio. præben. & in c. super eo. de appella. & Abb. in cap. nullus. de præsumptionibus. & ideò satis ad propositum voluit Iacob. Butr. in l. ij. C. de fal- 15 sis. † quòd vbi iudex nouit aliquid fieri ad procrastinādum litem, potest ex officio occurrere, imò debet. Idem sequitur Paul. de Castr. in l. properandum. ij. 16 colum. C. de iudic. maximè, † cùm simus in confesso, cui posset defensio denegari: ex quo per confessionem dicitur delictum notorium, dixit Bald. in l. j. à procedente. C. de dilatio. maximè, cùm solenniter fuerit in iudicio confessus, per ea quæ habentur per Bald. in rubrica, extrà de pactis. penulti. colum. Hinc voluit 17 Bald. in l. ij. C. de custo. reo. † quòd vbi quis confitetur crimen, est confestim condemnandus. & ideò dixit 18 Aquiliam. † quòd vbi constat de maleficio, iudices debent esse proni ad puniendum: nec debent multum ponderare omnes iuris solennitates: quia fauor publicæ disciplinæ suadet, vt maleficia puniantur. Sed non eundo per mendicata suffragia, concludo quòd si homicida instat ad defensam, vt res protrahatur, debet homicida ipse interfici, † & postea inqui- 19 ri. Ita singulariter voluit Bal. in cap. quoniam contra. antepenulti. colum. extrà de probatio. quem refert & sequitur Felin. in cap. pastoralis. §. quia verò. de offic. delega. & quia vbi iudex viderit, testibus etiam clare deponentibus † non fore fidem adhibendam, poterit 20 si sibi videbitur, non adhibere fidem ex causa. dixit pulchre Barto. in l. Lucius. iuncta glo. ff. de infami. vbi subdit, vt exprimat causam, quare fidem non adhibeat, vt euitet syndicatum. idem sequitur ibidem Paulus de Castr. in prædicta l. Lucius. & idem Paulus in l. admonendi. ff. de iureiuran. refert & sequitur Bartho. Socinus in suo consilio xcviij. in antepenulti. colum. in iiij. volum. vbi dicit prædictam doctrinam Barto. singularem. idem tenet & sequitur Paris de Put. in tractatu syndica. in versic. arbitrium. in versicu. si iudex viderit. ij. colum. dicti verbi, nam in arbitrio iudicis † est adhibere fidem testibus, vel non adhibere: per 21 text. in l. iij. versic. tu magis scire potes. ff. de testibus. ita Bartol. in dicta l. Lucius. idem refert & sequitur Barba. inter consilia Calcanei, consi. lxiiij. in viij. col. incipien. prælarè scripsit Apostolus. & subdit hoc dictum Bartol. esse stupendum. & sequitur idem Par. de Put. in tracta. syndica. in versicu. potestas. secunda columna. versicu. consulo &c. vbi subdit, quòd cùm causa ipse consuluit, vt hoc fiat: ne demum iudex ipse in syndicatu teneatur. & idem tenet Baldus in l. cùm magistratus. C. quando prouo. non est necess. † & ideò 22 debet scribi facere in actis vel in sententia, videlicet, nullam adhibendo fidē testibus prædictis, ex tali causa. & ideò in casu, de quo agitur, nullam adhibendo fidem testibus prædictis ex causis prænarratis. quia in lege diuina sancitum est, maleficos non patiaris viuere super terrā, maximè homicidas: qui quod fecerunt semper expectant: iuxta text. in l. iij. C. de episcopali audien. Idcirco sum voti, non obstantibus probationibus prædictis super prætensa minori ætate ipsum Calzaretam esse vltimo supplicio condemnandum. Et ita idem se quuti sunt cæteri Magnifici iudices mei consocij: & executum fuit, & etiam à maioribus comprobatum.

Ego Thomas Grammaticus iudex magnæ curiæ vicariæ, Neapolitanus Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Receptans delinquentē illeo post delictū cōmissum videtur non minus delinquere, quam ille, qui crimē cōmisit.*
2 *Immicitia facit indicium sufficiens ad torturam.*
3 *Asserenti seu attestanti de mandato & commissione sibi factis, standum est. & nu. 1.*
4 *Tortura regulariter non datur nobilibus.*
5 *Nobilis verberans nobilem cum baculo, non punitur pœna corporali.*
6 *Statutum puniens aliquid facientem, non extenditur ad mandantem fieri. 8.*
7 *Mandans non dicitur vere facere, sed interpretatiue.*
9 *Ex percussione cum fuste vel lapide regulariter non venit pœna corporis afflictiua. & vbi quomodo puniatur percutiens cum baculo. & nu. 10. & in nu. 11. fit distinctio an congregatis hominibus seu excogitato insultu id factum sit.*
12 *Tortura non habet locum in regno vbi in causa non venit imponenda pœna vltra relegationem.*
13 *Mandans verberari, non tenetur pœna legis vel statuti puniti is verberantes.*

14 *Vbi quis condemnatur ex indicijs debet sententia minorari multum.*
Et ibi vide multa probationum genera, & quæ dicitur probatio perspectiua, & quæ plenissima ad torturam, committitur arbitrio iudicis.nu.15.
16 *Pro iniuria potest inferri duplicata pœna videlicet pecuniaria & corporalis vna in satisfactionem partis offensæ, & altera curiæ.*

VOTVM XV.

OMnipotentis Dei auxilio inuocato, Amen. In causa nobilis Ioannis de Thomasio de ciuitate Capuæ cum Regio fisco super verberibus illatis de eius ordinatione, & mandato vt prætenditur nobili Nicolao Maria de racta, producûtur super probatione huiusmodi delicti quamplura. Et primo depositio Zaccagnini Auersani qui verberauit præfatum Nicolaum Mariam cum baculo, in qua deponit de mandato & ordinatione ipsius nobilis Ioann.
1 Thomasij id fecisse. †Et iuris dispositione cautum est credendum esse alicui attestanti de commissione & mandato sibi factis. dixit Bald. in l. iudices. C. de fide instrum. Bart. in l. ex sententia. ff. de testamen. tute. & consuluit Alex. consi. lxxxviij. in v. volum. Item & secûdò adparet, quòd tam ante prædictum maleficium, quam post, prædictus Ioannes de Thomasio eundem verberantem in eius domo retinuit, ac receptauit, nulla adparente coniunctione, nec familiaritate cum eo contracta: quo casu non videtur minus delinque-
2 re, quàm illemet, † qui huiusmodi crimen commisit. arg. ff. & C. de iis qui latro. l. j. & ff. de receptato. Ita dixit in specie Gandi. in tract. malefi. in tit. de præsump. & indic. indubita. v. col. ver. tertia ratio est, & iudiciû, & idem tenuit Bonifac. de vitalli. in rubric. de indici.
3 j. columna. † Tertiò & vltimò concurrit inimicitia inter prædictos nobiles Ioannes de Thomasio, & dictum Nicolaum mariam, quo casu resultare adparet magnum indicium, quòd videtur sufficere ad torturam, vt voluit Ang. in l. fi. C. de quæstio. & videtur sentire Bart. in l. fi. ff. co. tit. Spec. & Ioan. And. in additio. Spec. in titu. de præsumptio. versicu. sed pone. nam de inimico lex præsumit omne malum. l. j. §. præterea. in fi. ff. de quæstio. Et tandem, cùm ex prænarratis processûs meritis facta relatione in collaterali consilio, & coram illustrissimo domino Prorege fuisset per quendam commissarium causæ, & qui processum instruxerat, votatum procedi posse ad torturam aduersus prædictum inquisitum, & causa ipsa fuisset remissa decidenda per magnam curiam vicariæ, præmissis non obstantibus, maturè prælocûtando deueni ad infrascriptorum considerationem. Et primò, Quod prædictus Ioannes de Thomasio est nobilis, & aduersus nobiles non ita de facili ad torturam proceditur,
4 cùm regulariter nobilis † de iure non torqueatur, vt dicit Odofre. in tracta. de quæstio. quem refert & sequitur Francisc. brun. in tracta. de ind. & tortu. viij. colum. in princ. & maximè, cùm simus in casu, de quo non veniret talis pœna imponenda, per quam posset habere locum tortura: cùm pro verberatione cum baculo non veniat quis corporali pœna plectendus,
5 maximè in casu de quo agitur, in † quo nobilis æquè nobilem verberauit, quo casu priuatur nobilitate, & exulabit extra regnum per annum. Text. est in consti. regni, vt dignitatum. & sic non venit imponenda pœna vltra relegationem. Nec etiam in casu, de quo agitur veniret imponenda pœna prædicta contenta in dicta constitutio. vt dignitatum. cùm constitutio ipsi loquatur in persona verberantis, & non in mandantis verberari, † & statutum puniens faciẽtem aliquid 6
personaliter, non extenditur ad mandantem illud fieri. glos. est not. in clementina j. versic. publico. extrà de vita & honesta. cleri. quam reputat singu. Abb. in cap. mulieres. de sententia excommunicatio. † Nam 7
ille, qui mandat non dicitur verè facere, sed interpretatiuè. vt in l. j. §. deiecisse. in glo. ff. de vi & vi armat. & ideò dixit Bart. in l. hæc verba. ff. de adult. quòd † sta- 8
tutum pœnale loquens in personam delinquẽtis, non comprehendit mandantem ex propria verborum significatione. Idem tenet Bart. in l. si quis id quod. §. fi. ff. de iurisdictione omnium iudicum. maximè, cùm regulariter ex percussione † cum fuste, seu baculo non 9
veniat pœna manus, & sic corporis afflictiua: vt dicit Andræas de Iser. in constitutione, si quis cum armis. sub Rubrica de illici. portat. armorum. voluit tamen dominus Bartholomæus de capua, in dicta constitutione, si quis aliquem. quòd percutiens † cum baculo, 10
debet puniri in ducatis decem parti, & viginti iudici, per text. in §. si quis aliquem. de pace tenen. sed ille tex. qui hoc formaliter decidit, loquitur de libris auri, & non de ducatis. & fortè dominus Bartolus sic fuit interpretatus, ex quo tempore illius tex. Italia longè satis superabundabat auro: & ideò puniebantur delicta in libris auri, & libra auri, fuit interpretata in ducato aureo. Idem tenet Marinus de caraman. in dicta constitutione, si quis aliquem. Reperio insuper quòd dominus Matthæus de Afflic. noster Neapolitanus in dicta constitutio. si quis aliquem. dicit, quòd ipse arbitrarie puniret, iuxta qualitatem personarum, loci, & temporis: & vltrà prædicta attente in materia perquirendo, ac voluendo plures codices, reperi in quibusdam meis antiquissimis cõstitutionibus ad pennam, quandam antiquam additionem, quæ vix legi potest, vt patet ad oculum, & est glos. seu additio Ioan. Grilli super constitutio. iustitiarij nomen & normam. in versicu. insultus excogitati. vbi dicit, quòd si quis est bannitus ex causa, quia cum baculo quem percussit, si quidem † congregatis hominibus, seu excogitato in- 11
sultu, potest sententia foriudicationis arceri: quia deportationis pœnam ex tali percussione noscitur incurrisse. At vbi absque congregatione hominum siue turbæ, excogitato insultu patenter aliàs non commisso processit ipsa percussio, reus culpæ deportationis sententia non punitur, & per consequens foriudicationis sententia non grauatur. Et sic ecce qualiter non adiuncta qualitate turbæ, non venit imponenda pœna vltra relegationem: vnde succedit, quòd vbi † non venit imponenda pœna vltra relegatio- 12
nem, non habet locum tortura in hoc regno, per capitulum regni, tormenta. quod est in viridi obseruantia. Concurrente quoque maximè ipsius nobilitate, vt suprà, & etiam quòd non ipse personaliter seu actualiter verberauit, sed verberari mandauit, quo casu † non 13
habet locum pœna iuris ordinaria, seu statuti loquentis in personam: quia illa non se extendit ad mandantem verberari. Ita in propriis terminis in specie propriè in mandante verberari, quòd non teneatur pœna statuti seu iuris municipalis, quæ loquitur in verbe

verberante, tenet Baldus in l. non ideò minus: in v. colum. C. de accusationibus. Verùm quia ex prænarratis indiciis clarissimè demonstratur ex eius mandato fuisse delictum commissum, & sic illum nobilem verberatum, ex quibus indiciis prænarratis non dubito absque vlteriori probatione posse ad condemna-
14 tionem † procedi licet moderanda sit multum iudicis sententia, vbi per indicia ad condemnationem procedit. Nam non poterit eo casu ad pœnam corporalem transitum facere, seu se extendere. Ita dicit dominus Abb. in c. auditis. de præscriptionibus. vltima col. glo. in cap. inter. de purgatione canonica. & Innoc. in cap. quia verisimile. de præsumptio. Ioannes And. Antonius de Butr. & Moder. in cap. afferte. extrà eodem tit. in §. fin. in versic. in summa. Bald. in l. non est verisimile. ff. quod metus causa. & consuluit plenè Alex. in consi. cxv. in iij. volum. & bene Andræas de Iser. in cap. j. §. si verò. de controuersia inuestituræ. & idem Andræas in constitutione regni, intentionis iiij. col. de illici. portat. armorum. & tenet Ias. licet de prædictis non meminerit, in l. j. ix. colum. C. de seruis fugitiuis. & idem melius cæteris concludit Bald. in l. fina. C. de probatio. vbi refert formaliter hæc aurea verba ad hoc propositum, circa probationem in criminali. Considera, quòd triplex est probatio, scilicet respectiua, siue intuitiua: videlicet quando testes de visu facti essent in numero sufficienti, & qualitas ipsorum testium est approbata in iure: & istam dicimus esse probationem plenissimam: & ideò si constat de crimine per hunc modum, non respicitur negatiua probatio, vt extrà de probationibus. cap. ad nostram. Quædam est probatio, quæ in ciuilibus non multum nec valde ponderosis est communiter sufficiens, & coniuncta semiplenam probationem excedens, tunc si cum ista iungatur confessio, efficitur probatio plenior, quàm in ciuili requiratur: & cessat appellatio, vt C. quorum appella. non recip. l. ij. & plena fit punitio secundum exigentiam naturæ delicti: si autem non
15 adiungitur † confessio, vel quia qualitas personæ non patitur, vel quia cùm hodie sit commissum arbitrio iudicis, non vult torquere: vel quia reus abest, vel statutum prohibet: & tunc non potest imponi pœna corporalis, quia propter inopiam probationum minuitur pœna, hoc est, quia non potest plus punire in criminali, quàm condemnaret in ciuili. & hæc est sententia Innocen. quòd vbi proceditur ex præsumptione, imponitur minor pœna. Idem etiam tenet Nicol. de mata. Ita formaliter dicit Baldus in prædicta l. fin. Quam ob rem rectéque considerando, vt parti offensæ de iuris remedio omnino consultum videatur, adhærendo me glos. nota. & magistræ in titulo de pace tenen. & iuram. firmand. in verb. iniuria. qua cauetur
16 posse † inferri duplicatam pœnam, videlicet pecuniariam & corporalem pro iniuria, & vnam ipsarum arbitrabitur prætor pro curia ob vindictam publicam, aliam verò in satisfactionem contumeliæ partis offensæ, & ideò sum voti prædictum nobilem Ioannem de Thomasio esse condemnandum ad pœnam vnciarum centum soluendam Regio fisco. Et in recompensam contumeliæ partis offensæ ad exilium biennale extrà ciuitatem Capuæ & eius districtum. Et in hanc sententiam inclinarunt cæteri Magnifici Iudices mei collegæ, & à Magnificis Regentibus cancellariam, vt iuri consonam non improbatam. Et tandem ita decretum & executum fuit, & gratia Illustrissimi dõmini Proregis fui admissus ad moderationem pœnæ prædictæ, & soluit ducatos quadringentos duntaxat Regio fisco.

Ego Thomas Grammaticus iudex magnę curię vicariæ, Neapoli. Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Si contra instrumẽtum guarantigiatum statutum non permittit opponi certas exceptiones, hoc enim non habebit locum quo ad tertium, cum quo non est confectum instrumentum.*
2 *Verba enunciatiua licet inter contrahentes plenè probent, hoc intelligitur, quando agitur incidenter de eo, quod enunciatur: sed si principaliter, illa non sufficiunt.*
3 *Si in instrumento dico, quòd conduxi fundum tuum à te, & demum tu illum vendicas à me: illud verbum, tuum in instrumento locationis enunciatiuè adiectum, non probat dominium tuum.*
4 *Si in instrumento enunciatiuè narretur societas contracta inter nos: demum principaliter mouetur quæstio de societate, per illa verba non probatur contracta societas.*
5 *Verba enunciatiua inducunt dispositionem, quando super eis fuisset interpositum iuramentum.*
6 *Confessio etiam iudicialis reuocatur, & admittitur reuocatio, dum constat de errore confessionis.*
7 *Confessio iudicialis ad hoc, vt noceat, & reuocari non possit, requiritur quòd instante actore fuerit assignatus terminus ad ita confitendum.*
8 *Confessio facta post terminum datum ad deliberãdum, non potest prætextu erroris reuocari.*
9 *Impugnans aliquid non potest de eo se iuuare.*
10 *Confessio ad hoc vt noceat confitenti, nedum non debet impugnari per aliam partem, sed debet expressè acceptari.*
13 *Confessus dato sibi termino ad deliberatè confitendum, adhuc potest confessionem suam reuocare.*
13 *Confessio erronea facta datis inducijs deliberatorijs ad respondendum libello, potest vt errorea reuocari.*
14 *Confessio personalis potest per procuratorem reuocari.*

VOTVM XVI.

COnditoris machinæ mundialis adiutorio perito, Amen. In causa illust. Ducis Adriæ, cum Franci. Ferdinando, dum nobilis Antonius Brancacius fuisset carceratus tanquam debitor instrumentarius ad instantiam præfati Francisci Ferdinandi virtute instrumenti publici præsentati iuxta formam ritus: & prætenderet Dux ipse debitum prædictum esse suum: id est, quòd ipse Dux ad illud tenebatur, & non prædictus Antonius: licet instrumentum in faciem ipsius Antonij canter. Et ex conuentione inita cùm prædicto Francisco tempore, quo de maxima summa Dux ipse eidem satisfecit, fuisset conuentum, quòd si quid defecisset, vel quòd esset debitor vnus ipsorum alteri, deuenirent *al conto loro*: & sic cessaret via executiua: & dum per Franciscũ ipsum inficiaretur esse debitum prædicti Ducis, sed prædictum Antonium nomine proprio, & non prædicto Duce obligatum in eodem instrumento: & fundaret se Dux ipse super quadam confessione eiusdem Francisci facta in quinto regio consilio: in quo conuento ipso Francisco per ipsum Ducem, eundem Ducem reconuenit in diuersis summis, virtute publicorum in

rum instrumentorum, inter quæ produxit etiam instrumẽtum suprà dictũ stipulatum cum præfato Antonio: & super eo videtur quoque reconuenisse eundẽ Ducẽ, dum asserit in supplicatione oblata ipsum esse debitorem in summis, & quantitatibus in instrumentis productis contentis: inter quæ instrumenta fuit productum instrumentum prædictum: Et dum instaretur ex hoc, super excarceratione ipsius Antonij, est principaliter videndum, an posit Dux ipse audiri in præsenti iudicio aduersus instrumentum publicum contra prædictum Antonium præsentatum. Et certè nulli dubium quòd sic. Ita in specie dixit Ioã. de Imo. in clemen. j. iiij. colum. de re iudica, vbi voluit, quòd si
1 contra instrumentum guarẽtigiatum statutum † non permittit opponi certas exceptiones: hoc enim non habebit locum quo ad tertium, cum quo non est confectum instrumentum, per id quod sentit glo. in dicta clementina prima. versic. contra se. Idem in propriis terminis consuluit Alex. per multa similia, & optima media in consilio lxxxiij. penul. colum. in iij. volu. ye-runtamen considerandum quòd in iudicio prædicto intentato in dicto v. consilio, non principaliter agebatur de debito prædicti instrumenti, sed aliorum longè maioris summæ & importantiæ. Item agebatur, seu excipiebatur per viam reconuentionis, & non principalis petitionis: & sic talis confessio eiusdem Francisci non principaliter probata fuit, sed inciden
2 ter. Vnde † succedit ad propositum, quòd licet verba enunciatiua inter contrahentes plenè probent, limitatur quando agitur incidenter de eo, quod enuntiatur: puta si in instrumento fit mentio enuntiatiuè matrimonij, probant matrimonium incidenter probari requisitum ad dotem constituendam: sed si principaliter in dubium ipsum matrimonium, & de eo litigetur, & idem in aliquo actu enunciato per verba enuntiatiua, tunc illa non sufficiunt, etiam inter ipsos contrahentes. Ita dixit Anto. de Butrio in c. illud. de præsumptio. per nota. eiusdem Antonij in c. fi. antepenul. col. de succeſſ. ab intesta. & Bal. in l. ad probationem.
3 C. locati. vbi dicit, † quòd si dicitur in instrumento, quòd ego conduxi fundum tuum à te, & demum tu illum vendicas à me, illud verbum, tuum, in instrumento locationis enuntiatiuè adiectum, non probat dominium tuum: & ideò cõcludit Alex. in consi. cxxxiij. incip. super quæsitis de quibus in themate. in v. volu.
4 † quòd si in compromisso narro enunciatiuè societatem contractam inter te & me, deinde principaliter mouetur quæstio inter nos de societate: per illa verba non probatur contracta societas. & idem de prædictis verbis enunciatiuis tenet Matthesi. in suo nota. xxxiij. incip. nota quòd si in positione. & notab. lxxix. incip. nota quòd quotiescunque in instrumẽto. sequitur dominus Alex. in consi. cxxxvj. incipiente: viso & examinato. col. ij. in j. volum. & consi. ccij. super causa & lite. ij. colum. ij. volum. Abb. in consi. xxxiij. incipiente, illa quinque dubia. colum. penul. ij. volu. & plenè Philip. Decius consilio cccxj. incipiente, vilis diligenter. Et quod dictum est de verbis enuntiatiuis, limitatur non
5 procedere † quando super eis esset interpositum iuramentum: quia tunc talia verba inducerent dispositionem absque dubio si iuraretur omnia & singula in instrumento contenta, esse vera. Ita consuluit Alexan. in consi. xvij. in iij. volu. At in casu nostro nedum non iurauit Franciscus ipse, sed etiam reuocauit confessionẽ in eo, quod dixit in iudicio sacri consilij dictum debitum consequi debere ab illustriss. Duce: & sic probando rem aliter se habere, prout ostendit ex tenore instrumenti prædicti, in quo Dux ipse nullibi mentionatur, admittendus est ad reuocationem huiusmodi confessionis, tanquam erroneæ. † Text. est iuncta glo. 6
& ibi docto. in l. de ætate. §. fina. ff. de interroga. actio. Bartol. in l. non fatetur. ff. de confess. & tenet Socinus in regula. lxix. qui plus subdit, quod ad hoc vt talis cõfessio † noceat, requiritur quòd instante actore fuerit 7
assignatus terminus ad ita confitendum: quia tunc talis confessio reuocari non poterit. Ita dixit singulariter Angelus de Aret. in §. si minus. institu. de actio. & idem ante eum voluit Baldus in l. error. C. de iuris & facti ignorantia. quem Socinus non vidit: & ideò in terminis dixit glo. in cap. ex literis. in verbo, † admo- 8
nita. de diuortiis. quam pro singu. allegat Baldus in l. cùm precum. C. de liber. causa. in fi. & in l. vnica. C. de confes. in x. colum. quod confessio facta post terminũ datum ad deliberandum, non potest prætextu erroris reuocari. Et præsertim procedit reuocatio prædicta, cùm instrumentum prædictum, licet tunc præsentatum in suprà scripto Regio consilio per ipsum Ferdinandum contra Ducem in eo minimè mentionatum non fuerit acceptatum per ipsum Ducem: & ideò ex eo, quod dixit ipse non acceptauit, † imò impugnauit 9
non videtur in præsentiarum se iuuare posse: per regulam, ex eo. de regulis iuris in sexto. & ita voluit propriè in contractibus dominus Alex. de Imo. in l. cum proponas. la secunda. C. de pact. cum vulga. † Et ideò 10
ex iuris dispositione ad hoc, vt confessio noceat confitenti, nedum non debet impugnari per aliam partẽ, sed debet expressè acceptari. Ita dixit Cyn. & Salicetus in l. vnica. sexta quæstione. C. de confes. & idem Salicetus in l. generaliter. C. de non numerata pecunia. vbi refert se ita consuluisse dominus Richar. de Salic. mouetur maximè: nam confessio idem est, quod simul fassio. Nam deriuatur à faris vel fare, fatur: & iuncta cum ista dictione non importat simultatem consensus: vt habetur in l. consensu. ff. de actio. & obligatio. & idem tenet ipsemet Salicet. in l. iubemus. C. de liber. causa. & videtur idem tenere Bald. si rectè considerentur eius verba, in l. iij. versiculo, secundò. notab. C. de repudian. hæredi. & sequitur dominus Alexander in consilio xx. incipiente, in causa appellationis. in quarto volumine. & ideò succedit cautela. vt dicatur, quòd confessio emanauit † præsente Titio, & ac- 11
ceptante: quia si testes deponerent Sempronium confessum præsente Titio, & non dicerent, & acceptante, non probarent quòd Titius intellexerit. voluit Bartolus in l. j. §. fin. ff. de authori. tuto. Baldus & Salicetus in l. testium. C. de testi. Bald. Angel. & Imol. in l. hæredes palàm. in principio. ff. de testamen. imò plus suprà relatis non obstantibus dicẽdum est, quòd etiam si esset assignatus terminus ad deliberatè † con- 12
fitendum, seu respondendum alicui, & ille confitetur seu refert, adhuc potest reuocare confessionem erroneam, voluit Ioan. Andræas in cap. fin. in nouel. extrà de iureiu. in sexto. Bald. in l. error. penultima colum. de iur. & fact. ignoran. Antonius de But. in cap. fi. extrà de confes. Baldus in l. iusiurandum & ad pecunias. ff. de iureiuran. & rectè confirmatur: nam dantur con uento inducię deliberatorię vt libello respondeat, per authenti. offeratur. C. de litis contesta. tamen si respon

13 responsio fuerit † erronea, poterit conuentus ipse eandem reuocare: vt habetur in dicta l. error. & ita in practica seruaretur hæc opin. Ioan. And. & sequacium. Ita refert & sequitur Iacob. de sancto Georg. in l. vnica, quam ipse legit. C. de erro. calcu. in ij. colum. Et cum ex facie dicti instrumenti adpareat manifestus error, iunctis aliis instrumẽtis productis, in quibus Dux ipse obligatur vnà cum præfato Antonio Brancatio, & aliis, & in instrumẽto prædicto Antonius, & alij obligantur, & non Dux: nec in aliquo Dux ipse mentionatur, sequitur de necessitate reuocabilem esse confessionem velut erroneam: cùm virtute instrumenti prædicti præsentati contra Antonium prædictum in nihilum poterat agi contra ipsum Ducem non nominatum, nec expressè nec tacitè in ipso instrumento præsentato contra Antonium. Nec militaret obiicere, quòd Franciscus Ferdinandus ipse principalis produxit instrumẽtum prædictum, tanquam de facto suo informatus, & ille, qui in præsentiarum errorem allegat, & reuocat confessionem, est eius procurator. Nam de iure procurator potest reuocare confessionẽ
14 † sui principalis domini, per text. in l. si hominem. ff. manda. Ita dixit Bald. in d. l. error. in vlti. verbis. C. de iur. & fact. ignoran. Ex quibus omnibus & eorum singulis sum voti, ꝙ firma remanente detentione ipsius Antonij Brancatij virtute prædicti instrumenti præsentati contra ipsum Antonium, procedatur in causa. ad instantiam ipsius Illustris. Ducis ad actus incumbẽtes: & ita sequuti sunt cæteri Magnifici iudices ipsius magnæ Curiæ mei consocij.

Ego Thomas Grammaticus, Iudex magnæ curiæ vicariæ Neapol. Iuris Vtriusque Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Pœna stupri est in honesta persona publicatio dimidiæ partis bonorum: in humili verò seu vili persona, est pœna coërtionis corporis & relegationis.*
2 *Vxores duas ducens eodem tempore viuentes, non debet decapitari, sed pœna stupri suprà dicta puniri, subdit in hoc esse aduertendum: quia multi iudices errant.*
3 *Stuprans virginem seu viduam honestè viuentem non debet pœna capitali puniri.*
4 *Confessus pluries commisisse adulterium cum Berta vxore Titij non tamen ex pluralitate reiterationis cum eadem Berta, multiplicatur pœna.*
5 *Furta plura licet minima committens, punitur pœna mortis.*
Stupra plura committens, debet puniri pœna mortis. ista est noua opinio authoris.
6 *Honor præsertur commodo pecuniario.*
7 *Pœna augetur ex reiteratione delicti.*
8 *Geminans delictum, non debet sperare de venia, vbi delictum reiteratum plus punitur.*
10 *Princeps si semel delinquenti indulsit: facineroso autem habenti consuetudinem, minimè parcere debet.*
11 *Princeps si reiteranti homicidium indulsit, non facta mentione alterius prioris homicidij per prius commissi, non valebit indultum.*
12 *Delictum pluries reiteratum, etiam si pluries fuit punitum, similiter pluries aggrauat idem peccatum vltimo loco commissum.*
13 *Consuetudo delinquendi operatur, vt quis possit ad mortem puniri licet alias non puniretur pro illo delicto.*
14 *Pœna pecuniaria si venit imponenda pro crimine, tamen si sit inquisitio contra hominẽ tanquam talia facere consuetum, & de hoc fuerit conuictus, potest tamen capitaliter puniri propter consuetudinem delinquendi. & num. 10 15.*
16 *Adulterium maius peccatum est, quàm stuprum.*
17 *Pœna corporalis quantumcunque minima, est maior qualibet pecuniaria.*
Persona est dignior rebus.
18 *Sicut pro pluribus furtis habet locum pœna mortis, ita ego infero nouiter esse dicendum pro pluribus stupris.*
Iniuria quælibet personalis est grauior qualibet reali.
19 *Qui potest id quod plus, poterit etiam facere quod est minus.*
20 *Publica vilitas vbi versatur, non attenditur interesse priuati.*
21 *Consuetus delinquere dicitur qui per binum actum.*
22 *Deliquisse quis dicitur sæpius, si per tres vices deliquit.*
23 *Sæpissimè cum dicitur, sat ter agi satis est.*
24 *Sæpe, duas aut tres vices requirit.*

VOTVM XVII.

SVmmi opificis præsidio petito, Amen. In causa Regij fisci, cũ Antonio de Io rossetto inquisito de stupris, cùm quinque mulieres honestas in vxores duxerit, & omnes superuiuentes, Hæsitatum dum fuisset in magna Curia, qua pœna veniret plectendus? dicebã prima consideratione, quòd pœna stupri: quę in honesta persona est publicatio dimidiæ partis bonorum: † in humiliore autem, prout in casu de quo agitur, in quo versari adparet vilitas personæ, esset pœna coërtionis corporis, & relegationis: vt in §. item eadem lege Iulia. insti. de publi. iudi. Et idem in specie tenet Angel. in tracta. malefic. in ver. *che me hai adulterata la mia donna.* & ibidem Gand. & Augu. in viij. col. Ange. in ver. aduertas, quia vidi. & subdit ibi Ang. quòd cùm semel casus sibi cõtingeret, noluit illum, qui duas duxerat vxores, decapitari: sed alia pœna afflixit, videlicet pœna stupri. & † idem etiam tenet Sali. in l. eum, qui duas. C. ad 2
legem Iul. de adult. & plus dicit esse aduertẽdum: quia ipse vidit multos iudices errare in intellectu d. l. eum, qui duas. Nam puniunt capitaliter eum, qui actualiter habet duas vxores: quia ipse Angelus non credit hoc de iure procedere: quia d. l. eum, qui duas. dicit, quòd commisit stuprum, quæ non est pœna capitis in casu, de quo agitur: vt d. §. item lex Iulia. Institu. de public. iudic. & quòd non imponatur pœna capitalis stupranti virginem vel viduam honestè viuentem, tenet Matthesi. in nota. suis no. xcix. incip. nota tex. quem pauci sciunt. & hoc dicit ipse, nisi sit vilis & infamis de iure, vel de facto: quia tunc relegabitur vel fustigabitur. Idem sequitur Augu. Arimi. in addit. ad Ang. in verbo prędicto. *che me hai adulterata la mia donna.* colum. xiij. versi. tu autem in hac materia de multiplici modo peccandi &c. Nec videtur posse obstare eidem inquisito reiteratio eiusmodi delicti, per id quod dicit Barto. in l. vulgaris. ff. de fur. & in suo consilio ccxxij. incipien. Antonius commisit adulterium. vbi dixit, † quòd si reus confessus est pluries commisisse adulte- 3
rium cum Berta vxore Titij, non ex pluralitate reiterationis cum eadem Berta veniat pœna multiplicanda: sed vnica pœna pro omnibus vicibus imponenda venit. & idem not. Bartol. per gloss. ibi in l. nun quam plura. ff. de priuatis delictis. & consuluerunt Ioannes Caldericus & Ioannes de Ligna. in consiliis

vno

Universidad de Deusto
Biblioteca

vno incipiente, in quisitionis huius thematis. & alio incipiente, an multiplicanda pœna. Sed præmissis non obstantibus dico contrarium esse de iure verius in casu præmisso: & pondero principaliter, quòd si pro pluribus minimis furtis damus ex iuris dispositione
5 †pœnam mortis: vt dixit Bal. in c. de appellationibus. extrà de appella. & And. de Iser. in cõsti. regni, in constitutione incipiente: super incisionibus arborum. sub rubrica, de malefic. clandesti. circa fi. & Felyn. in c. significasti. el j. de homicid. Multò quidem magis puniendus venit, qui pluries reiterando quamplura stupra commisit: & tot virginum ac matronarum decus violauit, doloséque fœdauit. Et sic si pro pluribus furtis, in quo de pecuniario duntaxat quomodo agitur, quis pœna mortis affligitur: multò magis dicendum est, vbi de honore tractatur: quia honor commodo pe
6 cuniario † præferendus est. l. Iulianus. ff. si quis omis. causa testamen. l. reprehendenda. C. de institut. & substitutio. & voluit Cardi. in clemen. ij. in princ. de pœn. Item commisit hic malus homo quatuor stupra, post primum matrimonium cõtractum: vt liquet ex actis, & ex eius confessione iam verificata per testes: & sic licet pœna stupri esset ei imponẽda pro qualibet muliere stuprata ex prædictis quatuor, attamen ex reite-
7 ratione †ipsius delicti debet pœna reiterari & augeri. Tex. est in l. quicunque. C. de seruis fugi. & facit tex. in
8 l. iij. C. de episco. audien. vbi dicit Bal. quòd † geminãs delictum non debet sperare de venia. & idem voluit Spe. in tit. de contu. §. iiij. versi. sed pone iudex. & ideò dixit in specie glo. in præallegata l. quicunque. quòd
9 ex reiteratione delicti augetur † pœna. & idem voluit Inno. in cap. nouit. extrà de iudic. & Bal. in marga. in versi. crimen. Et quòd delictum iteratum plus puniatur, est tex. in c. ita nos. xxv. q. ij. & in c. peruenit. xxvij. q. j. cum vulga. Et quòd reiterator criminis longè maiori pœna teneatur, tenet Sali. in l. seruos. C. ad legem Iul. de vi publi. Hinc est, quòd † princeps si semel delin
10 quenti indulget, facinoroso autem habenti † in consuetudine, minimè parcere debet, per tex. in d. l. iij. ita dixit And. de Iser. in tit. quæ sunt regal. versic. & bona committentium. j. col. & ideò dixit pulchrè Bal. post Guliel. de Cun. in l. nemo. in versi. no. ibi. C. de episco.
11 audi. quòd † si princeps reiteranti homicidium indulsit, non facta mentione reiterationis, & sic de priori homicidio, non valebit sibi indultum, ex quo primũ aggrauat secundum delictum. & ideò si inquisitus Paduæ de delictis quæ commiserat alibi, alia delicta illa facient aggrauare pœnam delicti commissi Paduæ, vt acrius puniatur: quia suspendetur, per tex. in prædicta l. iij. & in l. seruos. C. ad legem Iul. de vi publi. & voluit
12 Abb. in c. j. per glo. ibi de clerico percusso. † quòd delictum pluries reiteratum etiam si fuerit punitum, similiter pluries aggrauat: tamen idem peccatum vltimò commissum, licet aliàs pro primo furto debeat suspendi. Idem tenet Bal. in authen. sed nouo iure. ver. si dubitatur. C. de seruis fugiti. Pet. de Ancha. in c. fi. de foro compe. & ibi latè per And. Barba. in xix. col. ibi, & inquãtum Pet. de Ancha. & facit quod voluit Abb. in c. veritatis. ij. not. extrà de dolo & contu. Sed quid opus est verbis, & ire per mendicata suffragia? cùm
13 ob consuetudinem delinquendi † quis puniri possit ad mortem: vt dicit Bartol. in l. j. C. de superexacto. lib. x. vbi plus in specie dixit Angel. per text. ibi, qui
14 optimè id probat in versic. perseueret. quòd † præsupposito etiam quòd de crimine aliquo pœna pecuniaria veniat imponenda, tamen si fit inquisitio contra hominem, tanquam talia facere consuetum. & de hoc fuerit conuictus: attamen capitaliter puniri potest: & ideò assessores dum volunt aliquem decapitari facere, quia multa crimina commisit, & pluribus vicibus, ex quibus criminibus venit pœna pecuniaria imponenda, inquirunt contra eum tanquam talia crimina committere consuetum, & in eis perseuerare: & sic ipsum conuictum securè possunt ad mortem damnare: non obstante, quòd talia crimina de sui natura non sint capitalia. Quod tenendum est menti. dicit Ang. quia etiam pro hoc habes text. in l. omnes. §. delatores. C. de collat. eod. lib. † vbi quis propter consue- 15
tudinem punitur pœna mortis: & ibi patet leges delicta aliàs capitaliter non punientes, non extendi ad casum, ex quo illa sunt reiterata pluries: quia delictũ illud, quod aliàs capitale non erat, ex reiteratione efficitur capitale: quod est not. secundum Roma. in l. si verò. §. de viro. xiij. casu. ff. sol. matr. Idem tenet Bart. in l. licitatio. §. quòd illicitè. circa princ. ff. de publica. Idem tenet & sequitur do. Anto. Corse. Sicu. inlignis doctor in tract. de potestat. ac excellentia Regia, in tit. seu tract. de verbis gemi. vij. col. in versic. lij & probatur. in l. j. C. de superexact. vbi idem tenet Luc. de Pen. & idem etiam voluit Ioan. de plat. in l. omnes iudices. C. de delato. lib. x. Idem tenet & sequitur Par. de Pute. in tract. syndi. licet de præallegatis nullam mentionẽ faciat, in verb. pœna. in c. multa possunt occurrere. in versic. iudex potest criminosum propter consuetudinem. & subdit per tex. in d. l. omnes. C. de delato. quòd si iudex eo casu capitaliter puniret ob consuetudinem, non tenebitur in syndicatu. Nec obstat quod suprà deductum est, quòd si pluries quis commiserit adulterium, ex huiusmodi reiteratione non patietur nisi vnam pœnam: & vnum erit delictum: vt per glo. singu. & ibi per Barto. in l. vulgaris. quæ gloss. incipit: imò videtur. ff. de furt. Nam illud procedit, quia pro adulterio imponitur pœna mortis, per text. in l. quãuis. C. de adult. & sic ista pœna non potest reiterari: cùm vnica sit mors, & non plures: & † adulterium 16
maius peccatum est quàm stuprum. & grauius: vt dicit Ioann. de turre crema. in c. adulterij. ij. quæst. vij. & est crimen publicum. Vltimò considerãdum est, nam sicut pœna corporalis, quantumcunque † minima, est 17
maior qualibet pecuniaria, per l. in seruorum. ff. de pœn. cum vulga. Ita & iniuria personalis existimanda est plus quàm † quælibet res pecuniaria, seu com- 18
modum pecuniarium. Ita Alexand. de Imo. in consil. lxxvj. penult. colum. j. volu. Pro cuius dicto Alex. adduco, quòd persona est dignior rebus. l. in pecudum. instit. de rer. diuisi. Et ideò quælibet iniuria personalis est grauior quauis alia reali: per l. in seruorum. ff. de pœn. ita dixit Bartol. in l. non solùm. §. si mandato. ij. colum. ff. de iniu. sed sic est, quòd pro minimis furtis pluribus habet locum pœna mortis: ita & à maiori dicendum est, quòd pro pluribus stupris, ex quibus tam maxima iniuria afficitur stuprata, habeat locum pœna capitalis. Nam si conceditur iudici, vt pro minimis furtis pœnam mortis inferre possit, quod minus est: ita intelligitur concessisse, quòd pro multis stupris, quod maius est, † idem facere possit. Nam qui 19
potest quod est plus, poterit etiam id, quod est minus. dixit Bartol. in l. secunda. ff. de iur. omnium iudicum.

cum

cum vulg. quod maximè concedendum est, cùm pu-
20 nitio delictorum † fiat ad vtilitatem publicam: & vbi versatur publica vtilitas, non attenditur interesse priuati. l. si quis in graui. §. vtrum. ff. ad sylla. Et quòd per
21 vnum actum dicatur quis † consuetus delinquere, est gloss. in cap. ita nos. xxv. quæstio. ij. & tenet Baldus in
22 præd. l. iij. C. de episc. aud. Et plus dico, q̃ sit per tres vices quis deliquit ad minus. dicetur sæpius commisisse delictum: vt patet in l. seruos. C. ad leg. iul. de vi publi. Ita dicit Iuc. de Pen. in d. l. j. C. de superexacto. vbi sub
23 dit videri, q̃ duæ vices sufficiant. † Nam cùm dicitur sæpissimè, id ter agi satis est. c. omnes decimæ. xvj. q. vlt. & no. in c. ergo. ij. q. vij gl. verò in auth. de testi. di-
24 cit, q̃ sæpe, duas † aut tres vices requirit. Idem not. Archid. in c. quia sæpè. de elect. in vj. Ex quibus omnibus & eorum singulis concludo prædictum Antonium humilem, ac abiectam personam esse vltimo supplicio condemnandum: & huius voti nemine discrepante ex præallegatis meis iuribus, & rationibus fuit tota magna curia. Et ita executum fuit. Ego Thomas Grammaticus Iudex magnæ curiæ, Neapol. I. V. Doct.

SVMMARIVM.

1 *Quis dicitur esse in numero illorum de quorum numero in veritate non est, propter facti similitudinem.*
2 *Citatus non tenetur comparere, quando certum est citatum non esse de iurisdictione citantis.*
3 *Subditus, cui aliquid dubium præcipitur à superiore, debet parere.*
4 *Clericus si citatur à laico iudice, & nescitur an sit clericus & minimè allegatur, quia interim habebitur pro laico valet processus.*
5 *Exceptio quæ reddit iudicium retro nullum, potest quandocunque opponi.*
6 *Citatio à non suo iudice, est nulla sicut & sententia.*
7 *Iudex laicus quòd possit iurisdictionem exercere in clericum, vel modo aliquo animaduertere, iura omnia detestantur.*
8 *Comparere qui non cogitur ad citationem à iure improbatam.*
9 *Clericus litigando coram iudice laico, nec tacitè nec expressè potest in ipsum consentire.*
10 *Clericus citatus à iudice laico si non comparuerit, & fuerit effectus contumax, & bannitus, non valebit bannum nec contumacia.*
11 *Clericus si sit condemnatus per sententiam à iudice laico, etiam quòd non appellasset, potest dicere processum & sententiam nullam.*
12 *Clericis coram iudice seculari non est licita comparitio. nec possibilis prorogatio.*
Ritus magnæ curiæ quòd clericus citatus, tenetur comparere in ea cum priuilegio clericatus, non tamen dicit, quòd si non comparet sit cõtumax vel quòd possit contumax reputari, & banniri, ibidem.
13 *Clericus semper potest dicere de nullitate sententiæ iudicis laici latæ contra ipsum, & ipsam docto de clericatu annulare.*
14 *Clericus differendo coram iudice laico allegare priuilegium sui clericatus, an debeat condemnari in expensis.*
16 *Clericus permittens se condemnari à iudice seculari, & insuper cõmitti executionem si demum allegauit priuilegium clericale, cùm esset clericus cõiugatus debet condemnari in expensis, in quibus fatigauit actorem retardando exceptionem clericatus opponere.*
17 *Clericus pro talibus expensis non potest in eis condemnari per iudicem secularem.*
18 *Clericus nullo modo potest iudicari à iudice seculari, nec principaliter nec incidenter.*
19 *Clericus dum citatur à iudice laico, cautela est, vt non opponat de clericatu sed patiatur fieri processus, & in fine causæ, aut in sententia poterit dicere de nullitate, & sic de facili annullato processu poterit trahere actorem ad concordiam, Tamen dicitur, quòd licet ista cautela sit bona, non tamen erit tuta in foro conscientiæ.*

CONSILIVM XVIII.

REdemptoris gentium suffragio postulato, Amen. In causa nobilis Ioannis Thomasij de siluestris de ciuitate Auersæ, in ius vocati, in magna curia vicariæ super recognitione scripturæ ducatorum 50. dum cõtumax fuisset, ac passus executionem ex primo decreto scripturam ipsam recognouit: & dato termino ad soluẽdum, eodémque elapso iterum fuit contra ipsum Ioannem Thomasium in bonis mobilibus executum de stylo in scripturis manus propriæ: & insuper processum ad subhastationem bonorum executorum: & dum fuisset vltimo loco comparitum per præfatum Io. Thomasium, & allegatum ac verificatum se esse clericum & beneficiatum, & per consequens perperàm seu nulliter processum contra ipsum: Hæsitatum igitur fuit in magna curia, an tenuerit contumacia contra ipsum: & successiuè acta inde secuta, tanquàm contra clericum tacito de clericatu. Secundò an veniat retractanda executio prædicta. Tertiò, an teneatur clericus Ioan. Thomasius ipse ad refectionem expensarum factarum per creditorem in actis suprà mentionatis ob culpam ipsius Io. Thomasij tacentis, & non opponentis ab initio de clericatu. Et circa primum, videtur prima consideratione dicendum huiusmodi contumaciã tenuisse, ac tenere aduersus eundem nobilem Io. Thomasium, ex quo in habitu & tonsura clericali minimè incedendo, sed vt laicus communiter, & generaliter pro laico tenebatur & reputabatur. & hoc ex quadam conformitate, quæ conformat moribus & actibus laicorum, propter quod laicus censeri debet. Nam propter facti similitudinem quis dicitur esse in numero
1 illorum, † de quorum numero in veritate non est. c. quod autem. xxxvij. q. j. & in c. vlti. xxij. distinct. & in c. dignum. extrà de biga. Condecens quidem est, vt qui similem cum aliis vitam suscipiunt, similem sentiant in legibus disciplinam. c. recolentes. extrà de statu monacho. & sic iste Io. Thomasius reputatus laicus pro laico censeri debet. & optimè facit quod dicitur de illo, qui reputatur paterfami. cùm nõ sit: & de alio qui liber reputatur, cùm seruus sit, vt in l. ij. ff. de manumiss. & iij. q. viij. §. verum. Præterea, quando certum
2 est citatum non esse † de iurisdictione iudicis citantis, citatus comparere non debet coram ipso, sed vbi esset dubium. sicut in l. si quis ex aliena. ff. de iudi. & not. in c. si episcopus. iij. q. ij. & in c. super literis. extrà de rescript. gloss. in c. conuenior. xxxiij. q. viij. & not. Host. in summa de iud. §. quæ sunt necessaria. versi. quod autem dixi. Item accedit, quia ratione dubij debuit parere superiori citanti, & cõparere, sicut enim in simili
3 dicimus de subdito, cui si quid dubium † præcipitur à superiore, in dubio debet parere. xxiij. quæst. j. cap. quid culpatur. & not. Innocen. in cap. ad aures. extrà

Universidad de Deusto
Biblioteca

de tempo.ordi. Et hinc successit ritus magnæ curiæ vicariæ, quo cauetur clericum citatum debere comparere in eadem magna curia in habitu & tonsura, cum titulo clericatus: & eadem magna curia de suo clericatu cognoscit: & ideò dixit pulchrè Cardi. in clem.j.
4 §.j.secunda oppo.de excess.præla.† quòd si citatur clericus, & nescitur an sit clericus, & minimè allegat: quia interim habebitur pro laico, & valet processus. ita Cardi.in clemen.j.§.j.ij. oppo.de excess. prælator. Alex.de Imo. in l.iij.ff.de app. reci.& si non comparet mulctatur, & patitur primum decretum: vt tædio affectus compareat ad allegandum priuilegium suum: sed qui non dicitur latitare, non patitur secundum decretum, secundum Bartol. in l non videtur. ff. de iud. Alexan.in l.ij. ff. si quis in ius voca. non ierit. & in l.ij. de app.recip. Io. And.in regula, scienti. in mercuriali. in vj. Pet de Ancha. in clement. prima. de excess.præla. Sed præmissis non obstantibus, aliter mihi videtur de iure dicendum ex infrà scriptis. Et primo certum
5 est † quòd exceptio, quæ reddit iudicium retro nullum, potest quandocunque opponi etiam post sententiam: vt communiter tenent doct. in c. in nostra. extra
6 de procur. † Item citatio à non suo iudice est nulla, sicut & sententia. argumen.c.pastoralis.§.item cum totum.extrà de offic.delega. Si ergo nulla, quonam modo poterit conualescere ex eo quòd non venit, nam quod ab initio nullum est, tractu temporis conualescere non potest.l.quod ab initio.ff.de regu.iur.maximè, cum iura omnia detestentur, † quòd laicus iurisdictionē exerceat, vel modo aliquo animaduertat in
7 clericum.ca. nullus iudicum. xj.quæst.j. c.si diligenti. extrà de foro compe. Ergo bene eius citatio reprobatur à iure, sed ad citationem à iure improbatam, † non
8 tenetur quis venire, etiam vt alleget priuilegiū suum, vt not.in c. bonæ memoriæ S. Cremonensis. in fine. extrà de election.concurrente præsertim, cùm clericus litigando coram iudice laico nec tacitè † nec expressè posset in ipsum consentire, vt legitur & notatur
9 in c.si diligenti. prædicto. & ita in specie dicit Specu. in titu.de citatio.§.j.versi.sed pone.& ibi subdit, quod
10 etiam si non comparuerit citatus à iudice laico, † & fuerit contumax, seu bannitus, non valebit bannum. Ita etiam tenet & sequitur Bald.in l.generaliter.secunda colum.C.de episcop. & cler. vbi ex multis rationibus & iuribus ita concludit, & etiā hoc extendēdo n fortioribus terminis, videlicet quòd etiā si esset pro
11 cessum † contra clericum per iudicem laicum diffinitiuè ipsum condemnando, & à sententia illa nonsit per ipsum clericum appellatum: quòd nihilominus si demum comparet clericus, cum instrumento clericatus, dicendo de nullitate processus, & sententiæ, quòd omnino est audiendus, & processus & sententia erit nulla, ex quo veritas est, quòd talis allegatio procedit & reddit iudicium retro nullum ex defectu iurisdictionis. Ita dicit formaliter Bald. in d.l. generaliter. & in l. prima. C. si à non competent. iudi. quia defectus iurisdictionis, quando deficit ipso iure iurisdictio, semper opponi potest, etiam si statutum, vel constitutio diceret generaliter, quod non posset opponi de nullitate sententiæ, vt not. in c.j.de sequestra. post & fruct.
12 in cle. vbi est gl. singul. concurrente præsertim, † quia clericis coram iudice seculari non est licita comparitio, nec possibilis prorogatio, vt in c.si diligenti. extrà de foro compe. Ad iura suprà in contrarium adducta patet responsio ex præmissis, cùm non vendicent sibi locum in clericis, seu contra clericos, in quibus non cadit prorogatio iurisdictionis ex præmissis. nec vllo modo etiam volentes possunt consentire in iudicem secularem, per suprà allegata. Nec militat ritus magnæ curiæ suprà allegatus, quia licet ille dicat, quòd tenetur clericus comparere, & quòd curia ipsa cognoscit de suo clericatu, attamen non vltra procedit, videlicet quòd si non comparet, possit clericus ipse con
13 demnari, † sine contumax reputari, seu banniri, & ꝙ bannum seu contumacia teneat, aut sententia aliqua lata contra clericum per iudicem secularem, vnde remanet illæsa dispositio iuris communis, qua cauetur per prælegata, quòd sententia seu bānum latum, seu lata contra clericum tanquàm laicum, ipsum non afficiat, & quòd possit semper dicere de nullitate docen
14 do de clericatu, & ipsam annullare. Ita in specie † vltra Bald. in prælegata l.generaliter. consuluit Bart. in suo consil. ccxxv.lib.j.incip. clericus non sub nomine. & idem in terminis in specie consuluit Philip. Decius licet de Bart. mentionem non faciat in consilio ccxlj. incip. scripsi aliàs breuiter. & idem in propriis terminis disputauit dominus Aegidius de Madelbertis in quadam sua disputatione incipiente. quæstio talis est, iudex secularis. quæ est admista cum quibusdam disputationibus domini Pauli de Leaza. ex quibus satis aperte liquet de nullitate ipsius processus & actorum, tanquam contra clericum reputatum laicum, & successiue executionis factæ, & idem tenet plenè Felinus, licet de prædictis non meminerit, in capitulo cùm ordinem. in antepenultima columna. extrà de rescriptis.

Restat nunc tertium & vltimum dubium, an teneatur prædictus clericus Ioan. Thomasius ad refectionē expensarum, quousque se clericum docuit? Et prima facie dicendum videtur, quòd differendo allegationē
15 sui clericatus, prout † distulit & iudicis incompetentiam, debet cōdemnari in expensis, arg.tex. not. in c. exceptionem.extrà de except.vbi reus, qui à princip. noluit actori exceptionem excommunicationis opponere, vexaretur litibus & expensis, si posteà opponit, cogetur actori expensas reficere. & Bald.in d.l.generaliter. voluit idem esse in eo, qui vsque ad finem litis differt producere instrumenta, vt cogatur expēsas soluere. Ita in propriis terminis tenet Aegidus Bellamera in decisio. ccxxvj.incip.in causa mea. vbi in specie dicit, quòd clericus, qui permisit se condemnari
16 † à iudice seculari, & committi executionem. posteà allegauit priuilegium clericale, cum esset clericus cōiugatus, debet condemnari in expensis, in quibus expensis fatigauit actorem retardando prædictam exceptionem clericatus. Idem tenet Feli. qui hoc sequitur in dicto capitulo, exceptionem. circa principium. extrà de except. verum dicendum est quòd iudex secularis non poterit in huiusmodi condemnatione se intromittere, cùm nullam habeat potestatem de talibus expensis clericum condemnare, quia nec etiam de iis quæ incidenter veniunt contra personā clerici, habet potestatem. Tex.est in c. si iudex laicus.defen.exc.in vj. Et quia tali casu agitur de condemnatione personæ clerici, & sic de re ecclesiastica, & spirituali, vt ibi dicitur. & ideò dicit Domi. quòd iudex secularis non est iudex, etiam incidenter per viam exceptionis, vt not. Abb. post gloss. in cap. tuam. de ordin. cogni. &

in capitulo, lator. qui filij sint legiti. & idem Abb. in capitulo, si diligenti. colum. penulti. de foro compet.
18 vbi concludit, quòd † secularis iudex nullo modo posset esse iudex contra clericum, nec principaliter nec incidenter. Et ita in propriis terminis reperio fuisse consultum per insignem doctorem Phi. Dec. in consi. ccxl. incip. diligenter pro tenui facultate. vbi etiam recitat pulchram distinctionem, & rationabilem, nō procedere prædictam condemnationem expensarum quando statim facta fide de clericatu ipse actor non destitisset à lite. Ex quibus omnibus & eorum singulis concludo processum, & acta gesta per magnā curiam vicariæ aduersus prædictum clericum Io. Thomasium esse nullum, & nulla. Et inde datur pulchra cautela, secūdum Bal. & Paul. de Castr. in l. si per errorem. ff. de iurisdict. omnium iudicum. quòd quando eris aduocatus rei, quem actor facit conueniri coram iudice incompetenti, credens quòd esset iudex competens
19 rei: † Nam cùm compares pro reo, non debes opponere exceptionem iudicis incompetentis, prout faciunt procuratores non cauti: quia hoc modo instrueres actorem, vt conueniat te coram iudice competenti: vnde nihil opponas super incompetentia iudicis, sed patiaris, quòd fiat processus & sic quandocunque opponere poteris, quòd processus est nullus. ex hoc text. in versic. nihil valebit quod actum est. nec hic cadit prorogatio: cùm requiratur consensus vtriusque: vnde error ex parte actoris impedit prorogationem, secundum glo. in d.l. si per errorem. & sic concludunt, quòd hoc modo poteris trahere actorem ad concordiam: dicunt tamen, quòd licet ista cautela sit honorabilis, tamen in foro pœnitentiæ est abstinendum. Ita dixit Cyn. in l. vnica. C. vt quæ desunt aduoca. refert & sequitur Iason in d.l. si per errorem. Et ex prædictis concluditur executionem factam contra prædictum clericum Ioannem Thomasium esse retractandam, & sibi restituendam, & super refectione expensarum prædictarum esse adeundum iudicem ecclesiasticum, qui prouidere habet super refectione ipsarum quas actor fecit vsquequo de clericatu oppositum. Et de communi consensu Magnifici Iudices prædicto meo voto adhærendo diffinitiuè vnà mecum iudicarunt.

Ego Thomas Grammaticus Iudex magnæ curiæ vicariæ.

SVMMARIVM.

1 *Tumultum populares facientes puniuntur pœna capitali, nisi tumultus accidentaliter euenisset ob aliquod factum, vt ex ciuili dissensione, & similibus. nu. 2.*
3 *Ordinatio sola seu tractatus etiam in atrocioribus, non punitur, nisi fuerit insuper processum ad aliquē actum de per se ordinatum ad ipsum factum.*
4 *Legibus punientibus conatum est hodie derogatum per contrariam consuetudinem.*
5 *Pœna incendiarijs imposita, ad hoc vt habeat locum, requiritur quòd nedum domus combusta sit, verum etiam quòd ibidem homo ex dicto incendio interierit.*
6 *Contra ingressum domum alterius per vim, non competit accusatio criminalis, sed datur actio iniuriarum.*
7 *Attentare, non est verè facere: sed ius illud habetur pro facto ex quadam fictione.*
8 *Violentia aliud est, & aliud est actus violentiæ.*
9 *Pro violentia expulsiua non reperitur prodita accusatio criminalis sed iniuriarum, vel similis.*
11 *Pœna legis iuliæ de vi publica est deportationis, & loco de portationis succedit hodie bannimentum.*
12 *Banniti nostri temporis æquiparantur deportatis.*
14 *Aggressus si insequitur aggressorem ex interuallo, & ipsum ob calorem iracundiæ occiderit, mitius punitur.*
15 *Iracundiæ calor erit iusta causa minuendi pœnam.*
16 *Causa qualibet, etiam iniusta, excusat à pœna delicti, etiam in ijs, quæ sunt de genere prohibitorum.*
17 *Crimen committens motus etiam ex iniusta causa, ex quo venit sibi pœna corporalis imponenda, tamen non tenebitur ad pœnam prædictam respectu causæ prædictæ licet iniustæ.*

VOTVM XIX.

REdemptoris gentium suffragio postulato, Amen. Auditum est mihi Illustrissime domine fuisse relatum hunc Iulianum Passarum de Neap. de quo verbum fit in hoc S. Regio collaterali consilio, fuisse in crimine seditionis seu tumultus: de quo nihil quidem ex processibus meritis liquere adparet. Constat namque † tumultum 1
popularem facientes pœna capitis plectendos esse. l.j. cum vulg. C. de seditio. l. aut facta. §.j. ff. de pœn. Ita Io. And. & Anto. de Butr. in c. venerabilis. quod est fi. extrà de testi. cogen. Verùm illud intelligendum est, vbi principaliter ex eo tractatus præcesit seditionem, seu tumultum popularem committendi: † secus si seditio 2
seu tumultus accidentaliter euenerit ob aliquod factum, vt ex ciuili dissensione & similibus: quia tunc non punitur, per text. singularem in l. si quis ingenuā. §. in ciuilibus. ff. de capti. & ideò dixit Bald. in l.j. §. fi. ff. de iusti. & iur. quòd si statutum puniret capitaliter turbantem quietum statum ciuitatis, intelligitur si principaliter dictam turbationem faceret, non autem si in consequentiam alterius delicti: ex quo attenditur id quod principaliter agitur, per text. in l. si quis nec causam. ff. si cert. pet. sed cùm Iulianus ipse non principaliter causa seditionis aut tumultus committendi, sed vlciscendi se de fratre suo interempto id perpetrauit, ergo &c. concurrente maximè, quia licet loquaci, ac mordaci lingua, impetuoso que sermone multa effuderit, attamē quicquam maxima pœna dignum executus minimè extitit, & ideò sola ordinatio † seu tra- 3
ctatus etiam in atrocioribus. imò atrocissimis non punitur, nisi fuerit insuper processum ad aliquem actum de per se ordinatum ad ipsum factum. Ita dixit elegan ter Bal. in l. non ideò minus. vj. col. C. de accusa. & sequitur plenè Fely. in suo tract. conatus. & aliquid per Ias. in l.j.§. hæc autem verba. vlti. col. ff. quod quisque iur. & sequitur idem Fely. plenè in suo prædicto tract. conatus. & optimè in c.j. extrà de præsump. & ideò dixit pulchrè Spe. in tit. de accusa. §.j. ver. quid si. in fi. legibus punientibus † conatum hodie esse derogatum 4
per contrariam consuetudinem. quæ verba multum not. Pau. de Cast. & Ang. in l.j. ff. quod quisque iuris & ideò dixit Bar. in l.j. ff. ad leg. corn. de sicar. quòd ratio quare per Italiam non punitur conatus, est, quia quasi omnia delicta puniuntur secundum statuta, & idem tenet Imo. in l.j. ff. de publi. iudiciis. Abb. in cap. mulieres. extrà de senten. excommunicatio. Innoc. in c. inter solicitudines. extrà de purg. can. Nec magnifaciendа est immissio ignis positi in vno trochio de fœno

Universidad de Deusto
Biblioteca

quem in manu deferebat ante ianuam domus eius qui paulò ante fratrem suum occiderat: quia nihil combusit, nec ianuam, nec domum, quod de necessitate requiritur ad hoc vt habeat locum pœna incendiariis imposita: vt nedum domus † combusta sit verùm etiam quòd ibidem homo ex dicto incendio interierit. Ita dixit Andr. de Iser. ad intellectum constitutio. regni, sub rubrica, de incendiariis. Nec militabit ad pœnam corporalem, quòd prædictus Iulianus aggressus fuerit domum dicti Albencij homicidæ: † & eandem per vim ingressus fuerit, seu ingredi fecerit: quia ex hoc non competit accusatio criminalis, sed datur actio iniuriarum duntaxat, vel alia ciuilis. Tex. est formalis in l. lex cornelia. ver. domúm ve. ff. de iniur. & tamen nõ fuit ipse ingressus, sed hi qui secum ibant, ipso tamen mandante: vnde cùm in effectu nullum malum sortitum fuerit ex prædictis eius vocibus clamorosis, & clangoribus nisi malum exemplum, ex huiusmodi attentatu duntaxat non venit tanta rigorosa pœna
7 plectendus: cùm attentare, nõ sit verè facere: † sed ius illud habet profacto ex fictione quadam. Ita dixit pulchrè Fel. in c. primo. ij. colum. in fine. extrà de præsumptio. & ideò consuluit Pau. de Cast. & non ab re in suo cõsilio cccl xxx. incip. visa inquisitione, quòd violentia ad domum pro violanda muliere, nõ dicitur compulsiua nec ablatiua: sed aliud erit violentia, & aliud
8 actus violentiæ: † quia hoc casu dicetur solum attentatio violentęi, & ideo non videtur propriè dici posse violentia, seu vis publica, ex prædictis: tum etiã, quia non fuit aliqua facta in personam, sed in domo, & sic dicenda est violentia expulsiua, quæ solùm habet locum in re immobili, vel in his, quæ erant in illa re pro
9 qua violentia non reperitur prodita accusatio criminalis: sed iniuriarum, † vel similis, vt suprà dixi. Ita etiam magistraliter dicit Bart. in l. extat. ff. quod metus causa. Nunc autem dato absque veri præiudicio, quòd posset figurari pœna legis iuliæ de vi publi. ex
10 quo cum armis fuit ingressus domum alienam, † & sic respectu armorum, pro qua, seu quibus venit de iure imponenda pœna contenta in §. item lex iulia. instit. de publi. iudi. & in l. j. ff. ad leg. iul. de vi publi. cuius criminis pœna deportatio est, per tex. in d. §. item lex iulia. loco cuius pœnæ deportationis, succedit hodie bannimentum: iuxta l. amissione. ff. de capi. diminut. Nam banniti nostri temporis æquiparantur deportatis. glo. est in §. relegati. instit. quibus modis ius patriæ potesta. solui. in glo. prima. verb. sed bannitus. Bart. in l. illicitas. §. qui vniuersas. ff. de offi. præsi. Bal. in l. j. in j. quæst. ij. col. C. de hære. instit. quod maximè procedit, quando quis bãnitur pro crimine, cuius pœ
13 na est deportatio de iure communi: † prout in casu isto. ita Bal. in l. j. viij. col. versi. scias autem. C. de hæredi. instit. Attamen iusto dolore necis eius fratris occisi ante eius oculos, commotus ad id faciendum, satis excusabitur, per id quod in simili dicimus de aggresso quòd si insequitur aggressorem, licet ex interuallo, tamen ob calorem iracundiæ occiderit, minuitur sibi
14 pœna. † Ita Anton. de Butri. in cap. olim. vlti. colum. extrà de restitutio. spolia. Signo. de homode. in disput. seu q. sua incipiente, quæstio talis est, Sempronius simplicitatis amicus. Bald. in l. vt vim. vltima colum. ff. de iusti. & iur. Cæpo. in consil. xliij. Fely. in cap. significasti. el secundo. extrà de homicidio. vbi subdit, quòd tali casu pœna erit arbitraria: & sic mitius punitur, respectu doloris. Idem voluit Angel. in tract. maleficio. versic. & dictus Titius. Alexand. consilio lxxvij. primo volumine. & quòd calor iracundiæ sit iusta causa minorandi pœnam, probatur ex l. j. C. si quis impera. maledixe. & in l. famosi. ibi, lubricum linguæ. ff. ad leg. iuliam maiestatis. & in c. si quis iracsitur. xiij. q. ij. & in c. inebriauerunt. xv. q. j. Et sic ex prædicta causa commotus, huiusmodi crimina commisit: & quælibet causa etiam iniusta excusat à pœna delicti, etiam in iis, quæ
16 † sunt de genere prohibitorum. glo. in l. j. in fin. glossæ magnæ. ff. si quis ius dicen. non obtempe. & in l. j. ff. de abig. & in l. satis. ff. de in ius vocan. & consuluit Alex. consilio lxxiij. in iij. volu. & ideò voluit satis pulchrè Angel. in l. j. ff. de eo per quem fact erit, quòd vbi aliquis aliqua causa etiam iniusta motus, crimen commisit, † ex quo sibi pœna corporalis venit infligenda, q.
17 tamen non tenebitur ad eam respectu illius causæ, licet iniustæ. Idem consulendo refert, tenet & sequitur Alexand. de Imo. in consil. cxxvj. in iiij. volumine. & Franc. Curt. consilio. lxix. vlti. colum. Quare ex prædictis concludo ex causa doloris prædicti esse cum præfato Iuliano dispensandum, & idem esse pœnam exilij. per triennium in propinquiorem insulam irrogandam. Et huius voti sum ego Thomas Grammaticus iudex magnæ curiæ vicariæ. Et ita vt suprà, in eandem sententiam inclinauerunt cæteri mei collegæ, & executum fuit per Illustrissimum dominum Proregem don Raymundum de cardona, concurrentibus quoque votis pariformiter excellentissimorum dominorum Regentium Cancellariam.

SVMMARIVM.

1 *Assassinus ab omnibus est diffidatus, & impunè potest occidi. 2.*
3 *Iudex ex causa potest pœnam diminuere, vbi aliàs non posset, quando esset à iure statuta.*
5 *Attentata & tractata si non fuerint perfectè ad exitum perducta, debet mitius attentans puniri.*
6 *Iura puniendi affectum, licet non sequatur effectus, non habent locum secundum consuetudinem vniuersalem Italiæ.*
In atrocioribus quòd puniatur affectus, licet non sequatur effectus, debet intelligi, vt puniri debeat eadem lege, sed non eadem pœna. nu. 7. & 8.
9 *In atrocioribus & enormibus aliquales actus sufficiunt ad effectum, vt puniatur: licet in alijs non tam enormibus etiam si perueniatur ad actum, non tamen ad effectum non perficat. Attamen & grauius punitur actus ex delicto consummato, quàm inchoato.*
10 *Pœna amputationis manus pro vulnere non habet locum in non consueto delinquere, vbi vulnus non deformaret personam vulnerati.*
12 *Mandans homicidium fieri non tenetur effectu non sequuto, pœna homicidij. & nu. 13.*

VOTVM. XX.

REdemptoris gentium auxilio petito, Amẽ. In causa magistri Leonardi de Constantia, sartoris, inquisiti de assasinio in magna curia vicariæ, prima facie videretur dicendum ipsum magistrum Leonardum debere vltimo supplicio condemnari, & ex dispositione capitu. pro humani, de homicid. in sexto. in quo licet expressè non fuerit declarata pœna mortis, cùm à canone sit

sit incognita, dicitur tamen in eo, vt ab omni populo sit assassinus seu mandãs assasinium committi, diffidatus: & sic contra diffidatum à lege notoriè bellum
1 indictum † est l. reos. & ibi Cyn. C. de quæstio. argumento. l. si seruus. C. de his qui ad eccles. confugi. intantum, quòd diffidati à lege, possunt à quolibet impunè occidi. l. j. quando licet vnicuique sine iudic. se vindi. l. iij. §. transfugas. ff. ad leg. cornel. de sica. & propriè in
2 assasino loquendo tanquã de diffidato † ab omni populo, quòd possit impunè occidi, dixit Cynus in d. l. reos. C. de quæstio. Angel. in consilio xiiij. incipi. nos Carolus. vbi subdit, quòd nedum à iudice, verum etiã parte posit impunè occidi. Et idem dicit Geminia. in dicto c. pro humani. refert & sequitur pulchrè excellens doctor dominus Bartholomeus Socinus, inter consilia Francis. Cur. consilio xx. in xviij. colum. incipien. dominus labia mea. &c. sæpenumero animo reuolui. & sic licet posit iudex talem vltimo supplicio condemnare: attamen non necessitatur à iure: & tanto magis, cùm in casu de quo agitur, legitimæ subsint causæ pœnam prædictam diminuendi: quo casu possit iudex ex causa pœnam diminuere, vbi aliàs non
3 posset, † quando est à iure statuta. Ita voluit Andræas de Isern. in titu. quæ sunt regal. in versic. & bona. tertia colum. & plenè Fely. in c. qualiter & quando. §. ad corrigendos. extrà de accusa. & causæ quibus inducor ad pœnam, de qua infrà, aduersus prędictum Nardum fomentum capiunt ex attrocibus iniuriis, & succesiuè ex assiduis incessibus ipsius querulantis cum hominibus armatis, ante apothecam eiusdem Nardi, certo modo minando, & signis pessimis demonstrando velle ipsum offendere ibi expectando armatos per cantones stratarum diuersis vicibus, ob quòd minimè audebat Nardus ipse exire ab eius domo absque comitiua, ne offenderetur: considerata quoque leuitate dicti ipsius Pascareli vulnerati, sicque visum fuit sibi in tem
4 pore potius † occurrere: per tex. in d. l. vnica. quando licet sine iu. & ideò voluit similiter Bald. in l. in lege. per illum tex. ff. loca. in lect. antiqua, referens ita fuisse de facto iudicatum, quòd ex sola præparatione ad offendendum vel aggrediendum, licitum est mihi offendere, vel occurrere. refert & sequitur Iason in l. vt vim. ff. de iusti. & iure. Secundò aduertendum censui delictum ipsum non fuisse perfectè consummatum iuxta ordinem mandantis, ex quo non fuit sequutum homicidium mandatum: & ideò succedit iuris dispositio, quòd quamuis pro actu consummato & perfecto, lex imponeret aliquam pœnam determinatam, & postèà contingit delictum illud fuisse attentatum, & tamen non perfectè consummatum: si reperitur, quòd lex specialiter imponat eandem pœnam, vel aliam limitatam, debet illa imponi; vt in l. j. C. si quacun. prædi. pote. l. is, qui cum telo. C. de sica. sed si non reperitur specialiter determinata, mitius punitur, scilicet extra ordinem arbitrio iudicantis: vt probatur in l. j. in prin. ff. de extraordinariis criminibus. Ita not. Ray. Baldus & Angelus in l. prima. §. hæc autem verba. ff. quod quisque iuris. quæ verba reputat Baldus ibi not. Cùm ergo attentata & tractata per ipsum Leonardum
5 non fuerint perfectè ad exitum perducta, † debet mitius puniri. Ita ex prædictis consuluit Alexander ita formaliter loquendo de delicto perfectè consummato, in consi. cxj. tertia columna. in primo volumine. & ideò voluit Iacobus de Ra. vt refert Barto. in l. prima. §. diuus. ff. ad legem corneliam de sicariis. quòd licet attentans delictum, quod tendit ad mortem, puniatur pœna legis corneliæ de sicariis, tamen quando nõ est sequutus effectus, & euentus, qui consideratur in
6 † delictis: per l. aut facta. §. euentus. ff. de pœn. poterit iudex ex hoc pœnam minuere, pro hoc videtur text. in prædicta l. prima. ff. de extraordinariis criminibus. ibi: perfecto flagitio capite punitur: sed imperfecto deportatur. per quem textum dicit Guhelmus de Cugneo in l. si quis non dicam rapere. C. de episcopis & clericis. quòd † licet in atrocioribus
7 puniatur affectus, licet non sequatur effectus, id intelligendum est, vt puniri debeat eadem lege, sed non eadem pœna: sed mitius, per dictam l. primam. ff. de extraordi. crimi. & d. §. euentus. & hoc etiam tenet Cy. in d. l. si quis non dicam rapere. C. de episcop & cler. Idem refert & sequitur consulendo Barthol. Cæp. in suo consilio vlti. pen. col. vbi subdit hæc esse maximè
8 † vera, præsuppositа consuetudine, quæ dicitur esse per totam Italiam: quæ est, quòd licet iura puniant affectum, etiam si non sequatur effectus: non habent locum secundum consuetudinem vniuersalem Italiæ. & hoc fuit dictum originaliter glos. in x. colla. de pa. iur. firman. §. iniuria. quam Bart. & alij attribuunt Specu. vt in specie not. in l. j. §. diuus. de sica. & idem, quòd dicit Guliel. de Cug. vbi suprà & Cæpo. in dicto consilio reperio consultum fuisse per do. Fran. de Albergotis de Aret. in cõsi. suo incip. in Dei nomine, Amen, quòd Ciccus fante. in ij. colum. quod est in libro meo diuersorum consilio. & vereor, quòd Cæpola eius formalia verba subtraxerit: vt adparet ex sui consilij tenore: † & licet in atrocioribus enormibus aliqualis actus
9 sufficiat ad effectum, vt puniatur: vt d. l. si quis non dicam rapere, licet in aliis non tam enormibus, etiam si perueniatur ad actum non tamen ad effectum, non noceat: vt dicta l. qui falsam. ff. de fal. attamen & grauius puniuntur actus ex delicto consummato, quàm inchoato, vt d. l. j. de extraordi. crimi. Ita magistraliter voluit And. de Iser. in c. j. §. si verò voluerit. ij. colum. de capita. qui cur. vendi. Ang. in tract. maleficio. in verf. Sempronium mandatorem. Tertiò & vltimò consideranda est partis remissio, & bona fama inquisiti probata: & quòd minimè aliàs delinquere cõsueuerit, quod multum considerauit. c. regni, ad peruersorum: intantum quòd permutat pœnam amputationis † manus,
10 quæ aliàs statuta est pro vulnere illato. Quibus insuper suffragatur, quod nullibi expressum reperitur, per text. seu glossas in hoc delicto, non subsequuta morte debere imponi pœnam mortis naturalis. Et ita in similibus consuetudo pœnæ in regiis tribunalibus interpretata est: & quia prætenditur per fiscum delictum ipsum reiteratum fuisse in eandem personam percussi: & quod bis soluerit pecuniam Leonadus ipse, vt Pascarelus ipse occideretur. Et quòd reiteratio aggrauat quando delictum est reiteratum in eandem perso-
11 nam: † intantum quòd vltimum supplicium imponi posit, non memini me legisse. Ideò non eundo per mendicata suffragia, reperio quòd si mando tibi mediante pecunia, vt occidas hominem; & tu non occidas, † non teneor ego de homicidio, ex causa illius mandati. Ita in specie determinat Dy. quem refert & sequitur Angel. in l. item apud Labeonem. §. si curauerit. ff. de iniur. & idem voluit Gandi. in titu. de homici. & eorum pœn. iij. col. licet concludat, quòd ipse putaret

taret iudicem non delinquere, sed bene agere, si in
casu prædicto puniret ipsum mandantem pœna stel-
lionatus. & idem tenet August. Arimi. in addi. ad Ang.
in ver. Sempronium mandatorem. iij. colum. & alle-
gat etiam Ang. in consilio xiiij. incip. nos Carolus. di-
centem, quòd si homicidium non sit sequutum, licet
assassinus debeat decapitari, quia peruenit ad actum
proximum: tamen ex quo delictum non fuit consum-
13 matum in morte, quia mors † non fuit sequuta, bene
faciet princeps si commutet pœnam in pecuniam: &
eandem opinionem, videlicet quòd non sequuto ho-
micidio in assassinio delictum non dicitur cõsummā-
tum: & sic quòd veniat eo casu imponenda pœna pe-
cuniaria, tenet & firmat do. Amod. iust. excellens do-
ctor, in suo tractatu syndicatus, in vers. Item in eo,
quod dicti socij milites. in iij. col. vbi etiam dixit se
aliàs consuluisse in ciuitate Senarum in fauorem Ca-
pitanei & militis socij: qui cateratus aufugerat pro
crimine assassinatus: quia tenebatur in loco consuero
in compedibus. Et sic ex quo attenta causa, pro qua
detinebatur, veniebat imponenda pœna pecuniaria
reputari debuit diligens custodia: & fuga eius non im-
putabitur ipsis officialibus. Ex quibus omnibus &
eorum singulis concludo prædictum magistrum Leo-
nardum esse ad seruitium triremium regiarum in
perpetuum deportandum: & huius voti veritati &
æquitati inhærendo, sum Ego Thomas Grammaticus
Iudex magnæ Curiæ Vicariæ. Et licet aliqui ex iudici-
bus magnæ curiæ vicariæ, & etiam ex dominis colla-
terali consilij dissensissent à voto prædicto: tamen il-
lustrissimus Prorex don Ramundus de Cardona man
dauit ita exequi, vt conclusum est, maximè concurrē-
te cum meo voto supradicto, etiam voto excellen-
tis domini Hieronymi de colle regentis cancellariā.

Thomas Grammaticus, Neapolitanus, Iuris Vtriusque Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Alguzerij cum sint seruarij & viles personæ, non pro-
bant.*
2 *Testes dicentes cognouisse hominem de nocte ad vocem, non
dicendo, quòd lucebat luna: vel quòd erat lumen accen-
sum, non probant.*
3 *Alguzerij probant vbi examinantur à iudice ad inquisi-
tionem & famam ad suas aures reuerberantem: ita
quòd quodammodo sub dissimulatione pertransiri non
potest: secus autem vbi procedit super denuntiatione.*
4 *In delicto commisso de nocte sufficiunt leuiores probatio-
nes, imò coniecturæ.*
5 *Quæ de nocte fiunt dicuntur occultè & secretè fieri.*
6 *In nocturnis ob difficultatem probationum, sæpius iudex
procedit ad torturam.*
7 *Portans arma præsumitur habere malum animum.*
8 *Ex violentis præsumptionibus nemo damnari potest vl-
timo supplicio: sed temperanda est sententia.10.*
9 *Tortura regulariter non infertur nobilibus.*
11 *Pœna capitalis tunc pro homicidio imponitur, quando
illud fuit dolo commissum: secus si culpa: & tunc dabitur
mitior pœna. & numero.12. vt relegatio, & non minor
quinquennio. nu.13. & 14. & etiam si occidens fuerit in
lata culpa. nu.15.*
16 *Qualitas personæ attenditur ad cognoscendum an do-
lo vel culpa homicidium sit commissum. & nume-*

1017.

VOTVM. XXI.

SVmmi opificis præsidio invocato, Amen.
In causa inquisitionis formatæ aduersus
nobiles de caraciolis, quorum nomina ho
nestatis causa omittuntur, super insultu &
homicidio patratis in personam regiorum Alguze-
riorum, & ipsorum comitiua: tria principaliter ad-
cuntur ad eorum defensionis fundamenta, ex quibus
intentionem regij fisci penitus euacuasse asserentes
absolutionem ab impetitione regij fisci expostulant.
Et primum est, quòd testes fisci aduersus ipsos produ-
cti minimè probationem inducunt, sicut † Alguzerij 1
& sic viles personæ, per l. diuus. & quæ ibi habentur
per Bar. & doct. ff. de custo. reo. & in l. ea quidem. de ac
cusa. & in l. j. C. de cur. & statio. lib. xij. Secundum, de-
ponunt testes ipsi vnum ex prædictis nobilibus ad vo-
cem cognouisse, & de nocte, non assignando congruā
rationem: vt quia per lumen accensum, seu lucente lu
na: quo casu ex iuris dispositione non probant: † iu- 2
xta no. per Bal. & doct. in l. si non speciali. C. de testa-
mentis. Ita dicit singulariter Bal. minimè allegatus,
in c. j. §. si instrumentum. de notis feud. Franc. de Are.
in c. proposuisti. de probatio. & in c. cùm causam. de
testi. Alex. in consi. lxv. in j. volu. Tertium, quia testes
eorundem inquisitorum ipsos exculpant, dum depo-
nunt se interposuisse, ac vociferasse aduersus eorum
domesticos, se cum armis à curia defendẽtes, vt retro-
cederent, dicendo vulgariter: *non mas, non mas.* Ex qui-
bus omnibus culpa nedum carere, verũ & præmium
consequi mereri à regia curia instantissimè asserebãt.
Quibus maturè consideratis, & dimissis superuacuis,
prout iudicio recti iudicis conuenit, quo ad primum,
reperio concludiuè doctores loquutos fuisse circa istos
Alguzerios in testes productos: nam distinguendo de-
cidunt, quòd aut iudex super denuntiatione inquirit,
ob denuntiationem, † & famam ad suas aures reuer- 3
berantem: ita quòd quodammodo sub dissimulatione
pertransiri non potest: & tunc huiusmodi Alguzerij
in testes recepti fidem facient: aut verò procedit su-
per denuntiatione, & tunc denuntiator habebit pro-
bare per testes idoneos, & non per se. Ita dixit Salice.
in l. ea quidem. de accusat. refert & sequitur Alexand.
in additio. ad l. diuus. iij. colum. ff. de custo. reo. Quod
suffragabitur delictum commissum noctis tempore,
in quo respectu † nocturni temporis sufficiunt leuio- 4
res probationes, imò etiam per coniecturas: vt not.
Bart. in l. si quis ex argentariis. §. pen. ff. de eden. & ibi
nor. Doct. & in l. si quando. C. vnde vi. & in l. de pupil-
lo. §. si quis ipsi prætori. viij. q. ff. de noui oper. nuncia.
Feder. de Sen. consi. cix. incip. nulli dubium. Alexand.
in consil. xxiiij. in ij. volu. maximè, quia quod fit de no
cte, est difficilis probationis & inquisitionis: vt dixit
Bal. in l. de quibus. ff. de legi. & not. glo. in l. si cum ex-
ceptione. ff. quod met. causa. in §. in actione. quam ad
hoc allegat Bald. in cap. primo. §. porrò. quæ fuit pri-
ma causa benefic. amit. & plenè Alexand. in prædicto
consilio xxiiij. tertia columna. ex quo † quæ de no- 5
cte fiunt, dicuntur occultè & secretè fieri. Dixit Ang.
in l. si cùm exceptione. prædicta. & Baldus in l. cùm
fratrem. in fine. C. de his, quibus vt indig. Angel. in
l. prima. §. occisores. ff. ad Sillania. & ideò ob difficul-
tatem probationum in nocturnis sæpius iudex proce-
dit ad torturam, & quandoque ad condemnationem.
Ita dixit Baldus in l. quicunque. penultima columna.

C. de

C. de seruis fugit. & Angel. in l. finali. C. de probatio.
Quo verò ad secundum, cùm non negetur eosdem in-
quisitos in prædicto insultu interfuisse, licet probaue-
rint, quòd se interponebant ad sedandum rixam &
insultum, frustrà obicitur contra testes eosdem no-
minantes, cùm omnino ipsi ibidem interfuerint: &
dari potest pro vero, quòd dicta verba protulerint ad-
uersus eorum famulos aggressores, dicendo: *non mas,
non mas*: quasi dicat, quòd id, quod fecerant, iam suffi-
ciebat: vel quòd se pœnituerunt rem ad tantum pro-
cessisse. Ex quibus verbis inferri potest inquisitos
ipsos non habuisse animum occidendi, nec proposi-
tum: attamen quia de nocte, & cum comitiua arma-
torum etiam cum armis adstatis per ciuitatem, & abs-
que lumine itinerabant contra deuetum, & banna, ex
7 delatione illa armorum, & tempore † nocturno, præ-
sumuntur malum animum habuisse: vt dicit glos. in
authen. de pace tenen. & eius viola. in §. mercator, &
sic deueniendo ad manus & arma cum famulis curiæ,
negari non potest, quin ipsi non adstiterint in vulne-
re, & successiuè morte illorum potius ex quadam la-
sciuia, quàm ex proposito occidendi: & dato absque
veri præiudicio, quòd testes fisci in aliquo remanen-
rent elisi respectu obiectorum, intantum quòd ex eo-
rum depositionibus non resultaret plena probatio:
attamen ex meritis processus inficiari minimè potest
quin non resultent violentæ præsumptiones contra
ipsos inquisitos, quòd ibi cum eorum familia armati
non adstiterint: & ex iuris dispositione licet ex violen
8 tis præsumptionibus nemo damnari † potest corpo-
raliter vltimo supplicio: vt dixit Innoc. in ç. quia non
verisimile. de præsumption. Bald. in l. non est verisi-
mile. quod met. causa. & Andr. de Isern. in constit. in-
tentionis. iiij. columna. sub rubrica de illicita porta
armorum. & Alexand. consilio cxv. tertio volumine.
& maximè, vbi amplecti vellemus opinionem illam,
9 quòd nobilibus regulariter non sit inferenda † tortu-
ra: prout dicit Odoff. in tracta. de quæstionibus. refert
& sequitur Francis. Brun. qui satis egregiè scriplit in
materia torturæ, in tractatu de indic. & tortu. octaua
columna. in princip. attamen omnino pœna venit
10 inferenda, vbi ex violentis præsumptionibus † proce-
ditur: sed moderatur iudicis sententia in aliam mitio
rem pœnam. Ita voluit Abb. in cap. auditis. vltima co-
lumna. de præscriptio. Bald. in l. finali. de probatio. &
Iaf. in l. prima. ix. colum. C. de seruis fugit. Item consi-
dero, quòd tunc pro homicidio imponitur pœna ca-
pitalis, quando fuit illud dolo commissum: secus, si ex
11 culpa. † Ita tenet Ioan. Andr. in cap. significauit. de
pœniten. & remissio. in nouel. Bald. in cap. primo. §. j.
in fine. de pace iuramen. firmand. & in cap. primo. in
princip. columna iij. de pace tenenda. Ioann. Andræas
12 in additionibus Specu. in rubrica de homicidiis, † vbi
in specie dixit, quòd tenetur alia mitiori pœna. Idem
tenet Floria. in l. scientiam. §. qui cùm aliter. ad legem
Aquiliam. vbi dicit, quòd eo casu debet imponi pœ-
na pecuniaria, vel relegatio ad tempus, puta ad quin-
quennium. Idem tenet Azo in summa ad leg. Cornel.
de sicar. Pau. de Castr. in l. prima. C. vbi sena. vel clarif.
Cæpo. in consilio. xxix. & xxx. domi. Signo. de homo-
de. in disputa. sua. incipien. quæstio talis est. & subdit
13 ibi Cæpol. quòd talis relegatio non debet esse † maior
quinquennio: imò plus, si per statutum pro homici-
dio imponitur pœna capitalis, debet intelligi in ho-
micida doloso, non autem culposo: sed in commisso
ex proposito occidendi: quia tunc † punitur arbitrio 14
iudicis inspecta qualitate culpæ, vt relegatione tem-
porali vel alia, iudicis arbitrio. ita in specie consuluit
Raphaël Fulgo. consil. cxxxiiij. incipien. visis demen-
tia. in fine. & tenet Bald. in l. data opera. C. qui accusa-
re non possunt. in vj. colum. subdens, quòd assessores
ignorantes consueuerunt dicere contrarium, inhæren
tes verbis statuti simpliciter loquentis, & idem con-
cludit Pau. de Cast. in l. j. vbi sena. vel clarif. referens se
ita pluries consuluisse, & à morte aliquos defendisse.
idem consuluit Paul. de Cast. in consil. cxcj. † Et præ- 15
missa dico procedere, etiam si occidens fuisset in lata
culpa: quia vbi tractatur de pœna corporali, lata
culpa non æquiparatur dolo. Ita Barto. in l. j. §. non au-
tem. ff. si quis testamen. liber esse iussus. Salic. in l. sena-
tusconsulto. C. de his qui sibi ascripse. Petr. de Anchar.
in clement. j. de homicid. Ang. in tractatu maleficior.
versic. scienter & dolosè. Alexand. in consil. cx. in pri-
mo volumi. & consi. cxl. & cxliij. in ij. volu. & quòd
non fuerit ex proposito, & sic in dolo, considero duo:
& primò prohibitionem factam famulis armatis, ne
vltra procederent se interponendo, & vociferando.
Item ex qualitate personarum ipsorum nobilium:
quia non rixosi, non scandalosi, aut malæ vitæ: † ita
quòd verisimiliter talia attentare ex proposito voluis- 16
sent: quod saris considerandum est ad excludendum
dolum. ita voluit Sali. in l. j. C. de sicar. Cæpo. in consil.
xxxj. colum. tertia. & consil. xxxiij. Quibus suffraga-
tur, quòd verè occidens per lasciuiam, † non tenea- 17
tur lege Cornelia. de sicar. ad pœnam corporalem. vo
luit glos. in l. & si seuerior. C. de his, qui not. infa. &
ibi Bal. glo. in l. prima. ad leg. Corne. de sicar. Floria. in
l. dolo malo. ff. de seruo corrup. & sic isto casu delin-
quens debet banniri, † dicit Pau. de Castr. in dicta l. 18
& si seuerior, & in l. nemo deinceps. de episco. audien.
& in prædicto consilio cxcj. Ex quibus omnibus con-
cludo, quòd cùm præfati nobiles non adpareant prin
cipales in occidendo, nec vulnerando, videlicet quòd
ipsi vulneruerint, vel occiderint: sed quòd armati
adstiterunt non ex proposito, quòd condemnentur in
exilium per triennium in insulam propinquiorem. &
huius voti sum Ego Thomas Grammaticus, iudex ma-
gnæ curiæ vicariæ: & ita fuit communi voto iudica-
tum & executum: licet exequutio exilij durauerit per
breues dies sic volente Illustrissimo don Ramundo de
Cardona prorege.

Thomas Grammaticus Neapolitanus, Iuris Vtriusque Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Indicium debet probari per duos testes.*
2 *Testis deponens non verisimile, non probat: vbi multa de
non verisimili.*
3 *Testis luxor repellitur à testimonio: testis criminosus simi
liter. & nu. 4.*
5 *Blasphemator repellitur à testimonio. & melius. nu. 6.*
7 *Mala vita & fama repellit testem.*
8 *Testis pauper si non probatur bonæ vitæ, repellitur à tes-
timonio*
9 *Testis valde amicus repellitur à testimonio.*
10 *Inter corrixantes si non adparet quis primò incæpe-
rit, præsumptio est contra magis rixosum, seu consue-*

tum rixari.

11 *Et econtra præsumitur pro eo, qui est pacificus & quietus.*

13 *Consuetudo & qualitas hominis attenditur in præmissis.*

14 *Robustior præsumitur aggressor, dum non adparet quis primò insultauerit.*

15 *Insultator si non adparet quis primò fuerit ex verbis prolatis per aliquem, ex eis præsumi potest quis fuerit.*

16 *Voluntas datur ex verbis intelligi, vbi multa cumulata circa hæc.*

VOTVM XXII.

Altissimi Dei adiutorio inuocato, Amen. In causa honestæ mulieris Santæ de labarra, cum Diana tabernaria querulantis de vulnere in capite cum cultellatio: Producuntur ad probationem querelæ plures testes, inter quos est Ioannes de Adornata deponens audiuisse ipsam Santam dicentem aduersus Dianam: *non te curare: va cum Dio: che non te ho possuto tagliare lo naso: che per te lo tagliaro de la facie te ho dato ma non me e andato imparo. Impero non me sc aperai.* Secundò deposuit Ioannes Siculus, quòd dum Santa dixisset certa verba contra Dianam: vir eiusdem Santæ respondebat: *non lo dire cum diabolo che li hai dato ma di che non li hai dato.* Tertiò deposuit Francesca stantione: *che le trouo ambe due afferrate ad capilli:* & Diana tenebat cultellatium: & nepos eiusdem illud exposcebat à Diana ipsum tenere in manu. & Santa iniiciebat lapides contra Dianã. Pacella deposuit, quòd vidit Santam exire à casalenis scapillatam, & sic sparsis crinibus: & insequebatur ipsam Dianam prædictam vulneratam in capite: & Santa proiiciebat lapides, sed non percussit cum eis. Et circa primum testem videlicet Ioannẽ de adornata, licet nil deponat de actu ipsius delicti, taliter quòd concludat de visu, nisi generice de assertа cõfessione: tamen vnicus est, & singularis in dicto suo: nec habet
1 cõtestem, ex quo potest indicium resultare: quod † indicium requiritur saltem per duos testes probari: vt dicit glos. singul. in l. fi. ff. quod met, causa. parique modo non habet obstare depositio Ioannis Siculi, qui similiter singularis est in suo dicto: nec habet cõtestem: nec si rectè consideretur eius depositio, loquitur ad aliquod propositum: sed distat à verisimili, quòd vir Santæ voluisset publicè & fortiter dicere eidem Santæ: *non dire che li hai dato: ma di che non li ai dato.* ex quo minimè dicta Santa dixerat percussisse Dianam: vt ex eiusdem depositione liquet: & sic extra propositum videretur, quòd vir ex se talia verba dicere voluisset ita publicè eidem Dianæ: & sic licet sit singularis in suo
2 dicto, attamẽ † tanquàm deponens non verisimile, nõ probat. l. iiij. in prin. & in l. ob carmen. in §. fi. ff. de testi. & in l. non est verisimile. ff. quod metus causa. vnde resultat, quòd iudex testi inuerisimile deponenti non debet fidem dare. Ita consuluit Petr. de Ancha. in suo consi. incip. extra ordinem contractuum. vlti. col. & in alio consil. incip. visa facti narratione, & copia testamenti. vbi dicit, quòd contra id, quod non est verisimile, non debet quis audiri. & alibi dicit Alex. consilio xcv. in iiij. volumine. quòd testimonium non verisimile, est suspectum: nec dato absque veri præiudicio, quòd aliquod indicium possit inferri ex mendacibus eorum depositionibus resultasse, dico quòd satis sufficientissimè ad ipsorum repulsam probatum est eosdem esse vilissimos, malæ famæ & vitæ, pauperrimos, lusores, blasphematores Dei & sanctorum; & † iure cautum est lusores à testimonio repelli. dixit
3 Lanfran. de oria. in c. quoniam contra. versic. testium. colum. iiij. in fine. de probat. & ob blasphemiam adparet testis criminosus: † & criminosus non admittitur in testem, per c. testimonium. de testib. & maximè
4 in criminalibus: quia per crimen quis efficitur vilis. l. j. C. vbi senato. vel clarissi. ita dixit Bald. in auth. si dicatur. C. de testi. circa finem. Bald. in l. cunctos populos. C. de summa trinit. & fide catho. & Abbas in prædicto c. testimonium. de testi. † Item cùm blasphema
5 ror sit in peccato mortali, & peccatum mortale repellit à testimonio, dixit Franc. Zaba. in cap. penultimo. de testibus. subdens dictum capitulum procedere in quolibet peccato mortali, cùm generaliter loquitur: & subest ratio, quia per peccatum mortale quis à Deo excluditur; & sic cùm sit Deo infidelis, præsumitur quòd nec hominibus sit fidelis. Ita etiam tenet Abbas in dicto c. penult. nec præsumitur emendatus de crimine, nisi probetur de emendatione per ipsum crimi nosum: vt plenè per Ioann. de Imol. post alios in c. testimonium. de testib. circa vltimam columnam. eò quia repulsans testem ex crimine habet fundatam intentionem suam, per capitu. super eo. el primo. de testi. Ergo si excipitur de emendatione, est necesse probare de ea. l. ij. ff. de probatio. siue delictum sit occultum, siue manifestum, secundum eum. Et est de mente Hosti. & Io. And. in d. c. testimonium. Ita etiam in specie consuluit Alex. de Imo. consi. clij. iiij. col. in v. vol. vbi dixit, quòd lusores † & blasphematores repellun-6 tur à testimonio. & idem consulendo tenet Philipp. Deci. in consi. clxiij. incip. diuino implorato præsidio, in causa matrimoniali &c. in nona colum. versic. xiij. opponitur. † Accedit insuper eorum mala vita & fa-7 ma, quæ pariter ipsos repellit à testimonio. c. licet. de foro competenti. c. super eo. & c. testimonium. de testi. Ita dicit Specu. in titulo de teste. §. primo, columna. xxxv. versicu. item, quòd est probatæ vitæ. & sequitur etiam domi. Stepha. aufreri. in tracta. de reprobatio. test. versicu. malæ vitæ. & consuluit etiam Alex. de Imol. consil. cl. iij. columna. in quinto volumine. † Et maximè concurrente paupertate, quæ facit vt te-8 sti non credatur, si aliter bonæ vitæ non probetur: vt in c. si qui. & ibi glo. fi. de testi. ita Specu. in titulo de teste. §. primo. versicu. quòd est pauper. & sic existens malæ famæ & pauper, repellitur à testimonio. cap. licet causam. de probatio. l. iij. in princip. ff. de testib. notat Hostien. & Abb. in capit. super eo. el secundo. de testib. Quo verò ad Franceſcam stantione testem productam, inquantum deposuit, quòd Diana volebat eripere seu auferre cottellatium à manibus Santæ sub prætextu, quòd erat suum: hoc nõ habet obesse eidem Santæ: tum quia testis ipsa est singularis in dicto suo, nec habet contestem: tum quia hoc non dixit prædicta Santa: tum etiam, quia Franceſca ipsa probatur amicissima eiusdem Dianæ: & vltra amicitiam magnam, frequentat, & conuersatur cum ea comedendo & bibendo in eius taberna & domo; & indubitati iuris est magnam amicitiam † repellere testem à testimo-9 nio, dixit Specul. in titulo de teste. in princip. Bald. in cap. primo. extrà de testib. & consuluit Roma. in consilio cccc v. incipiente: quæstio proposita, Felyn. in cap.

cap. quoties. ij. columna. extra de testib. & intantum probatur magna amicitia inter eas, quòd testes deponunt se credere: *che sono tuti vna cosa insieme.* & quòd Franceſca prædicta iuraret falsum pro dicta Diana. Econuersò producitur, ac plenè probatur ad instantiam ipsius Santæ, de eius optima fama, conuersatione & vita: & quòd consueuit pacificè viuere: & econtra probatur, quòd prædicta Diana est tabernaria, & vilis persona, scandalosa, & consueta cum pluribus rixari, & iniurias ac conuitia inferre: quod multum in iure consideratur in delictis, vbi non adparet quis primò
10 incœperit. † Nam eo casu præsumitur contra magis rixosum seu solitum rixari, quòd primò prouocauerit ad rixam: vt voluit Alberic. de Rosa. in l. vt vim. ff. de iustitia & iur. Card. in clemen. j. de homicid. in xxxiij. quæst. Cæpol. in consi. xxviij. col. iiij. & econtrà
12 præsumitur pro eo, qui est pacificus & quietus: vt dixit Cæpol. in consi. xxix. col. iiij. † Ad quod facit, nam aliàs attenditur consuetudo, & qualitas hominis. l. vel vniuersorum. ff. de pig. actio. l. qui semisses. ff. de vsur.
13 l. non omnes. §. à barbaris. ff. de re milita. † Item, vbi delictum reperitur perpetratum inter duos, & vnus est magis grauiter percussus quàm alius, præsumptio est, quòd ille qui fuit grauiter percussus fuerit aggressor. Ita dicit Cardi. ind. cle. j. de homicid. argu. l. scientiam. §. cùm stramenta. ff. ad l. aquiliam. Alber. de rosa. in l. vt vim. ff. de iustit. & iur. & sequitur Lud. bologni. in suo consi xxxvij. v. col. vnde cùm Santa fuisset modicum percussa in capite seu facie, vt deposuit Thomas cognamiglio de resina: & prædicta Diana grauiter fuerit percussa: ergo sequitur, quòd ipsa fuerit aggressor & insultatrix: quòd probatur potissimè in facto & in iure. In facto enim deponunt infiniti testes, quòd prædicta Diana est grandis staturæ & de similitudine gygantis: & econtrà, Santa est paruæ staturæ, debilis, & satis iuuenis. Imò plus deponũt testes, quòd de prædicta Diana fierent tres Santæ: & quòd Diana ipsa est robustior & fortior Santa: & ideo succedit
14 alia iuris dispositio, quòd non adparente quis ex duobus † fuerit aggressor, præsumendum est contra eum, qui adparet robustior, quòd ipse fuerit insultator. Ita voluit Fely. in c. capitulum. el j. xvj. colum. de rescrip. & in c. j. ij. col. extrà de treuga & pace. Item corroboratur hoc ex alio, quia prædicta Diana tempore insultus perpetrati dicebat contra Santam: *non te curare che me te hoppsta tre volte sotto & si non era per tuo nepote te hauria scannata*, ita deposuit Thomas scognamiglio. & Oliuerius scognamiglio testes producti per ipsam Santam. Ex quibus verbis adparet animum habuisse offendendi dictam Santam. & sic fuit
15 iectura alia, quòd ipsa fuerit insultatrix. † ita voluit Bartho. Cæpo. ind. consi. xxix. col. iiij. quod corroboro:
16 quia verbis † datur animus & voluntas intelligi: quia vt inquit Philosophus, voces sunt notæ earũ passionum, quæ sunt in anima. & sequitur Bal. in c. mandatum. penult. col. de rescrip. & in consilio schismatis. in viij. col. & ideò dixit idem Bal. in l. voluntatis. C. de fideicom. quòd non credimus hominem velle, nisi illud, quod dixit. & dixit idem Bal. in c. j. vj. col. de constit. quòd vbi habemus sonum verborum, non egemus interprete. & alibi Bal. in c. ex transmissa. de testi. spo. dixit, quòd vox est instrumentum datum homini ad significandum per labia cor & voluntatem: & ideò non ab re quamplures testes deponunt attenta robusticitate & magnitudine personæ ipsius Dianæ, nullatenus credere posse, quòd prædicta Santa eandem Dianam percusserit: sed quòd Diana ipsa ita furibunda irruendo semetipsam vulnerauerit. Nec obstaret, si allegaretur ex aduerso Salic. dicere in l. fi. C. de probatio. quòd si inter duos rixantes vnus reperitur percussus, quòd licet omnino fuerit visus percuti, quòd tamen præsumitur à corrixante secum percussus seu vulneratus. Nam hoc per supradicta intelligi debet, data æqualitate inter rixantes: secus vbi adpareret alter corrixans robustior & fortior altero: vel vbi adpareret alter consuetus rixari, per supradicta iura. & rationes: quia eo casu iura præsumunt contra ipsum vulneratum, quòd fuerit aggressor: & sic concurrunt in excusationem alterius: & nihilominus minimè in rei veritate probatur, quòd fuerint visi rixari seu se percuti adinuicem: vt ſ. Ex quibus concludo præfatam Santam penitus innocentem absoluendam: & ita pronuntiatum fuit per Magnificum V. I. Doct. dominum Coluccium Copulam, auditorem Comitis ruborum, cuius prædictæ mulieres erant vasallæ, & sub eius iurisdictione.

Ego Thomas Grammaticus Neapolitanus, Iuris Vtriusque Doctor.

SVMMARIVM.

2 *Percutiens cum baculo, licet non habuerit animum occidendi, attamen quando percussit in capite, præsumitur habuisse animum occidendi.*

3 *Famulus seu famula dum reperitur in domo mortua, præsumitur a domino domus occisus, vel a domina si dominus est absens.*
Percussio in capite est magna & periculosior, quàm in reliqua parte corporis.

4 *Præsumptio vna tollit aliam.*

5 *Percutiens cum baculo non videtur habuisse animum occidendi.*

6 *In percutiente animus occidendi, vel non, præsumitur ex genere armorum. & nu. 7.*

8 *Factis datur voluntas intelligi. Et multa circa demonstrationem voluntatis ex verbis.*

10 *Percutiens cum baculo, cum potuisset percutere cum ferro, & occidit, non punitur vt homicida.*

11 *Damnati quis non potest ad mortem, nec pœna ordinaria imponi, dum quis ex præsumptionibus damnatur, sed alia mitior pœna.*

12 *Præsumptio vna tollit aliam. & pariter vnum indicium tollit aliud. & vna coniectura tollit aliam.*

13 *Occidens aliquem vltra propositum, & non ex deliberatione præcedenti, vt verberauit cum baculo seu aliter, non tenetur de occiso, sed mitiori pœna.*
Pœna delicti est temperanda aliqui, dum iusto dolore commotus crimen commisit.

15 *Iniuriam si mihi fecisti dicto vel facto, & ego prouocatus, similiter in tuli tibi iniuriam, non sum condemnandus, sed mitius puniendus. 16.*

17 *Iniuriam si mihi verbis fecisti, & ego gladio te offendi, de mitiori pœna erit mihi subueniendum.*

19 *Pœna capitis si quis pro aliquo delicto venit plectendus, iudex tamẽ potest ex causa pœnam prædictam minuere.*

20 *Pœna mortis quando venit imponenda pro homicidio, & ex aliqua causa minoratur pœna, eo casu pœna nõ potest extendi, vt sit corporalis, seu corporis afflictiua, sed pecuniaria, vel alia dummodo eo pœna non affligatur.*

21 *Pœna homicidij licet sit pœna mortis, tamen est in facultate*

Universidad de Deusto
Biblioteca

cultate iudicis ipsum non condemnare ad mortem, sed deportare si vult.

22 *In pœnis corporalibus mitius punitur nobilis, quàm popularis: & sic nobilitas alleuiat pœnam delicti.*

23 *Pœna corporalis quælibet est maior qualibet pecuniaria.*

24 *Delinquens quando non fuit assuetus delinquere, nec probatur aliàs deliquisse, nisi semel tantum, poterit eo casu iud. ex pœnam ordinariam minuere, imò & indulgere.*

25 *Homicida quilibet non decapitatur, sed is demum qui est humilioris vitæ: qui verò est honestioris vitæ, deportatur.*

VOTVM XXIII.

COnditoris machinæ mundialis præsidio postulato, Amen. In causa magnificæ Lauinæ de Annychino cum Regio fisco, super homicidio commisso in personam Argentinæ eius Alumnæ: Liquet enim ex processus meritis, quòd comperta prægnante Argentina prædicta ex nobili Antonio Carnago, vt asserebatur, & viro eiusdem Lauinæ: & quam Argentinam Lauina ipsa præmaximè diligebat: præ nimio dolore, ac displicentia commota eandem Argentinam baculo pluribus ictibus verberando percussit, & vltimò in capite percussa cecidit: & tandem mortua est. Hæsitarum fuit igitur, qua pœna nobilis Lauina ipsa plectenda veniret: Et licet prædicta Lauina semper negasset, licet pluries examinata super homicidio prædicto per eandē commisso, attamen quia famula ipsa fuerat occisa in eius domo, ex iuris præsumptione præsumebatur ab eadē domina domus interfecta, stante absentia diuturna eius viri. Ita voluit Dynus, in l. prima. §. si quis in villa. ff. ad sylla. Bartholomeus Brixiensis in quæstionibus dominicalibus: vt refert Ioannes Andræas, in capitulo significasti. de homicid. & idem Calcaneus in consilio sexagesimo tertio, quod incipit, & placet suprà scripta conclusio. Attamen ex prædicta presumptione & aliis indiciis, dum per magnam curiam fuisset mandatum, vt accedere debuisset ad castrum nouum confessa est sponte, prout suprà in themate præmisso. Et certè prima facie dicendum videretur, quòd pœna mortis, quę ob homicidium inferri debet, per textum in l. tertia. C. de episcopali audientia. cum vulgar. & maximè, cùm in capite percusserit. Et licet consideranda sit qualitas instrumenti offensiui, prout est baculum, at-
2 tamen quia cùm ipsa percusserit † in capite, præsumitur habuisse animum occidendi. textus est & ibi Doctores, in capitulo significasti. el secundo. de homicidio. in fine. & voluit Bart. in l. j. §. diuus Adrianus. ff. ad leg. cornel. de sicar. Angel. in tractatu malefic. in versic. scienter & dolosè. in versiculo, & dictus Titius ex interuallo ex dictis vulneribus mortuus fuit. versiculo, sed aduertas ne erres; maximè cùm caput sit membrum diuinum, secundum Aristot. & de facili eo læso omnes spiritus ab eo descendentes deficiunt: prout refert Baldus in cap. primo. §. ad hæc, quarta
3 columna. de pace iuramento firmanda. † Accedit insuper, quia percutere in capite, est magis periculosum, quàm in reliqua parte corporis. dixit Raph. in consilio cxxxiiij. Antonius de Butrio, & Ioannes Andræas in dicto cap. significasti. el secundo. qui subdunt, quòd rarò liberatur, qui percutitur in capite, quod maximè dicunt vigere Bononiæ. Sed præmissis non obstantibus contrariam sententiam arbitror de iure veriorem ex infrà scriptis. Et de primò: nam licet percutiens cum bastono in capite, præsumitur habere animum occidendi per supradicta, tamen hæc præsumptio potest tolli per aliam præsumptionem, † cùm 4
vna præsumptio tollat aliam. l. diuus. ff. de in integrum restitutio. cap. auditis. extrà de crimi. falsi. capitulo tuam. & ibi glo. de sponsa. & voluit Bald. in l. Pacumeuius. ff. de hæredibus instituendis. Ioannes Andr. in suo consilio. xij. incipiente, visis instrumentis. tertia columna. Alexan. consilio ciij. incipiente, videtur. vij. colum. primo volumine. & quòd præsumi non debeat habuisse animum occidendi. ostendi potest, † nam 5
verberauit seu percussit cum baculo: quo casu non videtur habuisse animum occidendi. Ita dixit Bald. in in procemio Digestorum. tertia columna. & ibi dicit, quòd percutiens cum baculo non tenetur de vulnere letali, ex quo cessat animus occidendi. pro quo faciunt in argumentum dicta per eundem Bald. in l. solam. quinta colum. C. de testi. Et quod † ex genere ar- 6
morum deprehenditur animus occidendi, tenet Francis. de Aret in consilio xxxij. incipiente, sic dicit. quarta columna. & consilio cxlvij. incipiente, visa consultatione. sexta columna. Alexander consilio cxl. in secundo volumine. & consuluit etiam Socin. consilio clxxix. incipiente, primo aspectu est. Nam satis quidem est dum animus † occidendi colligi adparet ex 7
genere armorum, quo quis percutit, per text. in l. prima. ff. de sicar. & in c. significasti. de homicid. & not. Bar. in l. diuus. ff. ad leg. corneliam de sica. Cyn. in l. is, qui cum telo. & in l. eum qui. C. de sicar. & in l. j. & ibi Bald. & doct. C. de emendatione seruorum. Secunda præsumptio est, nam domina Lauina ipsa videns Argentinam cecidisse, statim, vt testesmet producti per Regium fiscum deponunt, satis ægrè tulit, dicendo eisdem testibus, quòd non credebat tantum offendisse prædictam Argentinam: & sic descendit ad cameram capiendo saccarum cum aqua, vt eidem succurreret. Ex quibus verbis & factis satis demonstratur eius animus, & quòd non animo occidendi percusserit: & q̄ 8
factis detur voluntas † intelligi, est tex. in l. reprehendenda. cum vulgari. C. de institution. & substitution. talis enim præsumitur animus qualia sunt facta, secundum Ludouic. consi. xcvj. incipien. in Christi nomine, Amen. Super eo quæritur. Hinc ergo est, quòd prædictæ dominæ Lauinæ valde indoluit, postquam cū saccaro & aqua accessit, & non valuit illam adiuuare: & ideò se tristem exhibens, dixit: *che non credeua hauere li fatto tanto male.* & ideò satis ex verbis & gestis perpenditur eius animus. Nam mens est radix verborum, & eius substantia prima, & cor, est imperator linguæ, & habet eam, sicut mancipium sub sua iurisdictione, & quòd lingua cedit cordi, & sub iugo mentis verba existunt tanquam sub suo imperio originali. Ita dicit egregiè Bal. in c. mandatum. prima columna. extrà de rescriptis. præsumitur enim quis velle, quod verbis expressit. Nam verba sunt notæ earum, quæ sunt in animo passionum. l. Labeo. §. idem Tubero. ff. de suppellec. lega. ita dicit Baldus in capitulo primo. de testi. & in c. super literis. quinta columna. de rescriptis allegando Cassiodorum dicētem, quòd nullum est maius

mentis

mentis nostræ testimonium, quàm qualitas inspecta verborum. & idem voluit Baldus in l. voluntatis. in fi. C. de fideicommiss. & subdit, quòd non credimus hominem velle nisi id quòd dicit. & ideò dixit Bal. in l. ea, quæ. circa principium. C. quomodo & quando iudex. quòd vox est mentis euidentissimum argumentum. & alibi, lingua, est organum intellectus, seu nuntius intellectus. ita dicit Baldus in consilio schismatis, posito sub rubr. C. si quis aliquem testari prohibuerit. & ideò dicit Bald. in cap. primo. extrà de constitutio. quòd vbi habemus sonum verborum, non egemus interprete. & Bald. in c. ex transmissa. de restitutio. spoliatorum. dicit, quòd vox est instrumentum datum homini ad significandum per labia cor & voluntatem. Tertia præsumptio erit: Nam nulli dubium, quòd prædicta domina Lauina erat in eius domo, in qua non deficiebant enses & gladij, & alia arma offensibilia, cum quibus facillimè potuisset eandem Argentinam occidere, si voluisset, aut si aliter necare decreuisset: & sic cùm potuisset ferro percutere, & percussit cum ba-
10 culo & occidit, † non ex hoc puniri debet, vt homicida. Ita in propriis terminis concludit per pulchra media concludentia domi. Hippoli. Marsil. in l. prima. §. diuus Adrianus: v. col. ff. ad leg. corneliam de sicariis. Ex quo præsumptio quæ resultat ex percussione in capite, tollitur ex præsumptione armorum, cum quibus ille percussit, sicut econtrariò præsumptio armorum cum quibus percussit, tollit præsumptionem ex percussione capitis. imò dicit ipse dicēdum esse quòd ista præsumptio armorum, cum quibus illa percussit, debet magis tollere contrariam præsumptionem, quàm econtra: quia in dubio promptiores & faciliores debemus esse in absoluendo, quàm in condemnando, vt in regula, in pœnis. de regulis iuris in sexto. & in l. semper. de iure immunita. & in l. merito. ff. pro socio. & in l. fauorabiliores. de regu. iuris. Quarta & vltima præsumptio est. Nam ex percussione in capite, præsumetur habuisse animum occidendi. hoc est, quòd ita præ-
11 sumendum esset: † sed quia ex præsumptionibus nemo posset ad mortem damnari, nec imponi delinquēti pœna ordinaria delicti, sed alia mitior: vt dixit Innoc. in cap. quia verisimile. de præsumpt. Bal. in l. non est verisimile. ff. quod metus causa. Abbas in c. auditis. extrà de præscriptio. Anton. de Butr. & Abbas in cap. quanto. extrà de præsumptionibus. Petrus de Anchar.
12 in regula, semel malus. de regulis iuris libr. vj. † Vnde cùm vna præsumptio tollat aliam, & pariter vnum indicium tollat aliud, vt consuluit Alexander consilio lxxvij. incipiente, in causa accusationis. primo volumine, vltima colum. & vna coniectura tollat aliam, vt consuluit Baldus in consilio xxxij. secundo volumine. incipiente, proponitur. & Fulgosius consilio clxxiij. in causa &c. Angelus in l. iniuriarum. §. si quis de honore. ff. de iniur. non adparet, quòd animus occidendi interuenerit, imò nullatenus ex proposito id perpetrasse dicendū est, considerata qualitate personæ in processu producta, quę probatur pia, clemens & satis misericordiosa suis famulabus, & in specie erga ipsam Argentinam, quam præ cæteris diligebat, tan-
13 quam suam alumnam, vt omnes testes testantur, † & ideò ex iuris dispositione sancitum est, vt si quis vltrà propositum aliquem occiderit, & non ex deliberatione præcedenti, eundem cum baculo verberando, & contingat percussum ex ipsa percusione mori, quòd tamen de occiso non tenebiter, sed alia minori pœna puniri debet, cùm vltra eius animum & propositum deliquisset pernoscatur. Ita singulariter consuluit Paulus de Castro in consilio cxcij. incipiente, in causa carceratorum. vbi respondet ad omnia obstacula quæ adduci possent. & sequitur Augustinus Arimi. in addition. ad Angel. in tract. maleficior. in versic. appensatè. in fine. in versi. & dictus Andræas Armatus. sequitur Hyppo. Marsi. in singula. suis in singu. clxxv. incipiente, voluntas. Præterea, considerandum est, prout etiam testes fisci deponunt, quòd audito nouo pregnationis præfatæ Argentinæ per eandem Lauinam, & quòd ex eius viro cōcepisse dicebatur, satis supérque liquet existente illa eius alumna & charissima, quod fuerit iusto dolore commota, seu turbata, & quærendo certissimè scire ex quo conceperat, eandem verbe-
14 rare cœpit. vnde si iusto dolore commota seu turbata id contingit, † debet pœna delicti temperari. per l. si adulterium cum incestu. §. imperatores. ff. de adulteriis. & per dictum Speculatoris in titu. de accusationibus. §. primo. versi. quid si me vocasti latronem. vbi singulariter dixit, quòd si dicto vel facto feci tibi iniuriam, † & ego prouocatus ex hoc similiter intuli tibi iniuriam, quòd ex hoc non sum condemnandus, sed mitius puniendus. & idem tenet Flor. in l. prima. §. cùm arietes. ff. si quadrupes pauperiem fecisse dicatur. vltima columna. & Angelus in tractatu malefic. in versiculo verba contumeliosa. in secun-
17 da charta. versic. quid si aliquo dicto † vel facto. Et cum verbis iniuriosis me offendisti, & ego gladio te offendi, de minori pœna erit mihi subueniendum. Ita pulchrè & singulariter Angelus in dicto §. imperatores. & sequitur Augu. Arimi. in dicto verbo, verba contumeliosa. versiculo, & idem Titius se defendendo. Vnde succedit, quòd cùm commiserit homicidium maximo dolore commota, nō debet Lauina ipsa ex huiusmodi homicidio ad mortem damnari, respectu ipsius doloris, concurrente quoque eius honestate ac nobilitate, & vtilitate ipsius Ar-
18 gentinæ, eius pedissequæ, † & sic iusto dolore commota non debet vt homicida puniri, sed minori pœna, per textum in dicta l. si adulterium. §. imperatores. quem pro singulari allegat Angelus in tractatu maleficiorum. in versiculo & dictus Titius se defendendo. tertia columna. Paulus de Castro in prælegato consilio centesimononagesimosecundo. in causa carceratorum. vltima columna. Franciscus de Aretin. in consilio centesimosexagesimoquinto. incipiente, sicut Ioannes Apocalypsi. vltima columna. glosso. in l. nec in ea. §. finali. ff. de adulteriis. Abbas in capitulo dilecti filij. extrà de rescriptis. & in capitulo primo. extrà de iureiurando. Ludouicus in l. cùm mulier. trigesimatertia columna. versiculo, aduerte tamen, quòd etiam offensa. ff. soluto matrimonio. & hoc per dictum. §. imperatores. cùm difficillimum sit magnum temperare dolorem. Præterea, licet pro delicto veniat quis pœna capitis plectendus, attamen † ex causa iudex potest huiusmodi pœ-
19 nam mitigare. Ita probat textus in l. prima. ff. ad legem corneliam de sicariis. Et ideò licet dici consueuerit iudicem non debere esse clementiorem lege, per textum in l. respiciendum. ff. de pœnis. & in l. finali. C. ne mancipium Christianum. nihilominus poterit iudex ex causa pœnā minuere seu augere. Ita vo-

luerunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

luerunt Doctores communiter in l. hodie. ff. de pœnis. & in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his, qui notantur infamia. Bal. in l. & si seuerior. C. de infamibus. Bal. & Lud. in l. quod Seruius. ff. de condition. ob causam. iuxta textum in l. iij. C. de episcopali audientia. Modò sic, quando pro homicidio venit de iure imponenda pœna mortis, & ex aliqua causa minor aretur pœna, eo casu pœna prædicta non potest extendi vt sit
20 † corporalis, seu corporis afflictiua, sed pecuniaria, vel alia: dummodo corpus non affligatur. Ita probatur in d. l. si adulterium. l. imperatores. & ibi Doctores. & probatur in l. si quis in graui. §. si tamẽ maritus. ff. ad syllan. & in l. Gracchus. C. de adulteriis. & in l. lex iulia. §. finali. ff. ad legem iuliam repetundarum. quam pro nota. alleg. Bald. in l. addictos. C. de episcopa. audientia. & in l. prima. v. colum. C. ne de statu defun. Angel. in tract. maleficiorum, in versiculo, præsente Caio & appellante. versic. quid autem si non obstante, el primo. Accedit insuper, quia licet homicida quod facit, semper expectat. iuxta tex. in l. iij. C. de episcopali audient. attamen est in facultate iudicis ipsum
21 non condemnare, † sed deportare, si vult: & præsertim, quando ex iracundia motus id fecit. etiam si esset orta aliter, quàm ex facto offensi, per tex. in l. lex iulia. §. finali. ff. ad legem iuliam repetundarum. & voluit Ludouicus in præallegata l. cùm mulier. xxxij. colum. ff. soluto matrimonio. quam legem pro valde not. allegauit Bal. in l. addictos. C. de episcopali audientia. Pau. de Cast. in d. consi. cxcij. & pro mirabili refert & sequitur Fely. in c. dilecti filij. ix col. ver. secunda declaratio. extrà de except. & ita etiã dixit Ang. in tract. maiesic. ver. præsente Caio & appellante ver. quid autẽ. & sequitur Hippo. Mar. in sing. suo cxxx. inci. homic. & in alio singulari suo 100. incip. occidens. & sic con-
22 siderando, etiam quòd præfata Lauina est † de nobili genere nata: & in pœnis corporalibus mitius punitur nobilis, quàm popularis. per textum in l. nemo. & ibi per Cyn. C. de summa trinitate & fide catholica. & facit l. hac edictali. §. primo. de pace iur. firman. & tenet Alber. de Rosate in l. presbyteri. C. de episcopis & clericis. & Luc. de pen. in l. j. C. de conductorib. & procuratoribus. lib. x. & idem Lucas in l. mulieres. C. de dignitatibus. libro xij. secunda colum. versi. vltimò not. & Paris de Puteo, in tractatu syndica. in versi. iustitia. & est textus in propriis terminis in capi. finali. de pœnis. & bene etiam facit textus in l. capitalium. §. venenarij. ff. de pœnis. & ibi glo. & sic nobilitas facit alleuiari pœnam: vt dicit textus in capi. qui contra, xxiiij. quæstione j. & in cap. fina. extrà de pœnis. & prodit se optimam christianam, satis piam, & misericordiosam. Aduertendum censeo ad qualitatem pœnæ sibi imponendæ, cùm in pœnis habeatur respectus ad di-
23 gnitatem personarum & cõditionem: † nam viliores durius puniuntur: & inde est, quòd illud, quod dicitur quòd quælibet pœna corporalis, est maior qualibet pecuniaria: per l. in seruorum. ff. de pœn. Bartolus in l. prima. §. finali. ff. eodem titu. hoc enim, prout dicitur, habet locum in personis nobilibus: non autem in personis vilibus. & idem post Bart. tenet Salicet. in l. si seuerior, secunda colum. C. ex quibus causis infamia irroga. & Alexan. in dicta l. prima. in fine. ff. de pœnis. concurrente quoque honestate & bonitate maxima ipsius nobilis Lauinæ probata: & quòd ex iuris dispositione, quando persona inquisita est honesta, & non assueta delinquere, nec probatur aliàs deliquisse, nisi
24 semel tantum, poterit eo casu Iudex † pœnam ordinariam minuere, imo & indulgere. vt in l. si posidonium. C. ex quib. causis infa. irrog. & in d. l. & si seuerior. & in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his, qui notantur infamia. & in l. in seruorum. §. penultimo. & in l. respiciendum. ff. de pœnis. Ita per prædicta iura & alia voluit in specie Gandinus in additionibus ad Angelum in tractatu maleficiorum, sub rubrica: vtrum pœna possit augeri. prima columna. & dicit in specie Salicetus in l. is, qui cum telo. in vltima columna. circa medium. C. ad legem corneliam de sicariis. quòd de iure communi non omnis occidens decapitatur:
25 † sed is demum, qui est humilioris vitæ: qui verò est honestioris vitæ, deportatur. vt in l. qui cædem. §. finali. ff. ad legem corneliam de sicariis & idem consuluit Cæpola in consilio xxxviij. secunda columna. & allegat etiam text. in l. prima. & ibi Bartolus. ff. ad legem corneliam de sicariis. & facit bene textus in l. prima. C. de emendatione seruorum. vbi dominus percutiens seruum, etiam si ex percussione moriatur, non punitur, nisi occidendi animo id fecerit. Et sic ex præmissis sum voti prædictam dominam Lauinam esse per septennium in insulam deportandam, & in eodem voto fuerunt cæteri Magnifici Iudices ipsius magnæ Curiæ, approbante vniformiter Regio Collaterali Consilio, coram Illustrissimo Prorege assistente & nemine discrepante ita executum fuit. Thomas Grammaticus Iudex magnæ Curiæ Vicariæ. Thomasius Grammaticus Neapolitanus Iuris Vtriusque Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Inimicus dicitur, etiam qui habet causam inimicandi.*
2 *Confessus homicidium. asserendo illud fecisse ad sui defensionem potest torqueri, vt explicite deponat.*
3 *Offendens aliquem primo loco, censetur etiam denuò velle offendere.*
4 *Robustior & fortior. præsumitur aggressor.*
5 *Rixosus præsumitur rixam incepisse, & prouocasse.*
6 *Arma deferens præsumitur habere malum animum.*
7 *Vulnus tunc dicitur mortale quando secundum regulas medicinæ percussus non potest euadere mortẽ, vel cum magna difficultate.*
8 *Vulnus an sit mortale necne, non possunt hoc deponere, nisi medici.*
9 *Infirmitas dicitur causata ex vulnere in eo, qui decessit, ex quo effectus, id est, mors causam ostendit.*
10 *Vulneratus, quòd decesserit ex vulnere, probatur ab effectu, videlicet, quòd mortuus est, & sic exitus acta probat.*
11 *Vulneratus, si adhibuit medicum ignarum, & bibit vinum purum: & alia cõtra regulã medicinæ fecit dum vulnus esset in capite, facit vt vulnerans non teneatur de morte secuta.*
12 *Vulnus potest iudicari mortale & non mortale, ex iudicio medicorum.*
13 *Vulneratus si fecit inordinatam vitam, facit vt mors secuta sibi imputetur.*
14 *Moriens seu offensi exculpatio in fauorem alicuius inculpati, contra quem existunt indicia, facit præsumere indicium innocentiæ.*
15 *Prohibitio morientis, per quam prohibiti sunt hæredes querulari;*

querulari contra inquisitum, facit vt sit imposita necessitas hæredibus, vt contrauenire non possint dispositioni decedentis.
16 *Iudex licet procedat ex officio in casu in quo non poterat, contra aliquem inquisitum, & inquisitus ipse non opponat ante litis contestationem, tamen non impeditur postea opponere, & processum irritare.*
17 *Iudex vbi procedit ad querelam, & ad inquisitionem facit processum nullum.*
18 *Homicida licet regulariter sit pœna mortis puniendus, tamen poterit Iudex ex causa ipsam pœnam mitigare, & diminuere. ibidem.*

VOTVM XXIIII.

REdemptoris gentium suffragio iterato, Amen. In causa Nicolai Iacobi de Mõtella, cum regio fisco, super homicidio commisso in personam presbyteri Troiani, dum negasset homicidium prædictum se commisisse: sed si commissum fuisse adpareret, illud ad sui necessariam defensionem fecisse. Contingit ergo hæsitari, an concurrente causa inimicandi, & remissione instrumentaria prædicti presbyteri Troiani, producta per eundem Nicolaum Iac. posit ad torturam procedi, vt explicitè deponat. Ita extante declaratione instrumentali facta per ipsum presbyterum Troianum, in qua fatetur quòd ipse per prius offenderat eundem Nicolaum Iac. & nunc iterum quærebat eundẽ offendere: & ideò sibi remisit; quia ex iusta causa ipsum vulnerauerat. Concurrente quoque, quòd vulnus non fuit mortale: sed ex mala curatione medici, ac ex malo regimine ipsius defuncti: qua pœna veniat Nico. Iaco-
1 bus ipse plectendus? † Et circa primum nulli dubium, q̃ habens causam inimicandi, dicitur inimicus: dixit singulariter Bartol. in l. j. ff. de his, quibus vt indig. & idem Bald. referens Inno. in l. præscriptione. antepenultima colum. C. si contra ius vel vtilitatem publi. & in consilio suo cccxvj. incipien. præsupposito statu. j. colum. in iiij. volum. Abbas in c. repellantur. & in c. cùm oporteat. de accusationibus. Cõcurrente quoque instrumento remissionis prædicto, ex quo inficiari nullatenus potest, q̃ delictum ipsum non fuerit commissum per eundem Nicolaum Iacobum: & sic prædictis extantibus, existente eius cõfessione, quòd si feciſſe probaretur, id fecit ad sui defensionem, euitari
2 non poterit, quin subiiciatur quæstionibus † & tormentis, vt explicitè deponat. Ita in specie dixit Bald. in l. vnica. C. de confes. x. colum. versi. si tamen Iudex. vbi dixit quòd si Iudex vult cautius procedere, ne incidat in opiniones Doctorũ, mediantibus tormentis, cogat reum simpliciter confiteri: quia potest, ex quo habet plus quàm indicia. Et istam decisionem Baldi refert & sequitur dominus Ant. de Alex. in additio. ad Barto. in l. j. §. si quis vltro. ff. de quæstion. quæ incipit: pone reus. vbi subdit esse not. & quòd aliàs ipse dubitauit: & idem pro cautela, q̃ in huiusmodi casu iudex ponat reum ad torturam, tenet Lanfran. de Oriano in repetition. c. quoniam contra. versic. confessiones. prima charta. versic. iuxta præmissa quæro. extrà de probationibus. & per prædicta ductus prædictus Nicolaus Iacobus ad locum torturæ, cõfessus fuit explicitè eundem presbyterũ Troianum vulneraſſe, dum eundem Nicolaum Iacobum insequeretur: & quòd ab eodem per prius aggressus fuerat intus quandam domum, in qua captus per ipsum, & denudatus, fuit oleo calido ac feruentissimo decoctus. quo quidem etiam probato per testes Curiæ resultat præsumptio qua coniecturatur, quòd præfatus Nicolaus Iacobus ipsum presbyterum Troianum secundo loco aggressus fuerat: argu. text. in l. si cui. ff. de accusa. † Nam qui 3
primo loco offendit, censetur etiã denuo velle offendere: vt patet per regulam, semel malus. de regulis iur. lib. vj. & in l. non omnes. §. à barbaris. ff. de re milita. & in l. vel vniuersorum. ff. de pignor. actio. Secundò, cõsidero ex defensionibus ipsius inquisiti liquidò constare eundem esse imparem viribus eidem presbytero Troiano: & sic ipsum presbyterum Troianum esse fortiorem, ac robustiorem † ipso Nicolao Iacobo: ob 4
quod resultat ex iuris dispositione, quòd ipse presbyter Troianus fuit aggressor. Ita concludit Flori. post Rayne. in l. prima. §. cùm arietes. ff. si quadrupes pauperiem feciſſe dicatur. & tenet Felinus in cap. capitulum. el primo. xvj. colum. extrà de rescript. & in cap. j. secunda columna. extrà de treug. & pace. & consuluit Barth. Cæpola in consil. xxviij. & xxix. incip. vno &c. Tertiò, ex meritis eiusdemmet processus compertum est ipsum presbyterum Troianum fuisse, dum viueret, satis scandalosum, ac rixosum: & eõtrà præfatum Nicolaum Iacobum satis longè pacificum, & moriger atum: ex quibus resultat, quòd per prius presbyter Troianus ipse tãquam rixosus eundem Nicolaum Iacobum † ad rixam prouocauerit: & sic quòd per prius 5
ipse aggressor fuerit. Ita dixit Cardina. in clemen. prima. de homicid. in xxiij. quæstio. vbi concludit, quòd repertis duobus adinuicẽ rixantibus, & nescitur quis primò incœperit alium insultare, præsumẽdum omnino erit contra magis rixosum, respectu suæ consuetudinis: per text. in prædicta l. non omnes. §. à barbaris. ff. de re milita. ita in specie consuluit Cæpo. in præallegatis duobus suis consiliis: & ante eum idem in terminis reperio tenuisse Albericum de Rosate, in l. vt vim. ff. de iustitia & iure. † Quartò, constat prædi- 6
ctum presbyterum Troianum, die qua vulneratus extitit, arma, scilicet ensem, detulisse: ex qua armorum delatione, liquet ex iuris dispositione habuisse malum animum, & præcogitasse de insultu seu rixa, per gloss. nota. in titul. de pace tenen. in §. mercator. gloss. in l. licet. C. de pactis. Bald. in l. raptores. C. de episcopis & clericis. Innocent. in cap. continentia. extrà de cleri. percusso. & sic quòd ipse fuerit prouocator: dicto §. cùm arietes. & ibi Floria. Bartol. in l. si ex plagis. in §. tabernarius. ad legem aquil. Angelus de Aret. in §. ius autem gentium. institu. de iure naturali gent. & ciuil. Sali. in l. secunda. C. ad legem corneliam de sicariis. Cæpol. in dicto consilio xxviij. & xxix. & eò magis, cùm arma offensibilia sint clericis interdicta, etiam contra hostes & prædones: per tex. in cap. fi. de cleric. percusso. & in l. is, qui cum telo. C. ad legem Corneliam de sicariis. Quintò consido ro, quòd vulnus illatum præfato presbytero Troiano, non fuit mortale: ex quo tunc dicitur † vulnus mortale in homine, quã- 7
do secundũ regulas medicinæ ille percussus non potest euadere mortẽ, vel cum magna difficultate. iuxta not. in l. si ab hostibus. §. finali. ff. soluto matrimonio. & in l. martius. ff. loca. & voluit in specie Bald. in cap. primo. in fine primæ col. quibus modis feud. amitta. Sed in casu de quo agitur, deposuerunt duo magis experti medici: inter quos est quidam magister Ioan.

Universidad de Deusto
Biblioteca

magni nominis & famæ in tota illa prouincia: qui dixit, quòd ille chirurgicus qui curauit vulnus, mirabiliter errauit, extrahendo per vim vnico contextu ossa à capite: & quòd illud vulnus non erat mortale: & quòd post vulnus illatum, & imposita medela, quæ vulgariter dicit: *la stoppata*, non debuisset vulnus discooperiri, nec aliter videri seu mederi vsq; ad viginti quatuor horas: ipse verò tanquam ignarus & rusticus, ac minus expertus, cum nesciat legere, nec scribere, & intra tres horas post vulnerationem, & medelam discooperuit iterum vulnus. Item & plus, quòd vulneratus post vulnerationem prædictam fecit maximum motum, & contra regulas medicinæ: quia discessit à terra leonum post tres dies à die illati vulneris, & accessit ad terram Montellæ. Item, quia ipse vulneratus semper voluit bibere vinum & purum: & subdit vnus ex testibus, q̃ dum debuisset bibere aquã, bibit vinum purũ: & licet aliqui deposuerint vulnus fuisse mortale, attamen sunt idiotæ, & non chirurgici, nec periti in arte: & sic eorum dictis nulla est adhibẽda ratio: cùm super hoc an vulnus sit mortale necne, non † possunt deponere, nisi medici: vt dixit Andræas de Isernia, in constitut. regni, si damna clandestina. & ideò potius stari debet dicto medicorum deponentium, vt suprà: vt voluit Bartol. in l. prima. §. primo. de ventre inspici. & in l. si in rixa. ff. de sicar. Bald. in l. ita vulneratus. ff. ad leg. Aquil. Cano. in cap. proposuisti. de probat. intantum, quòd si periti dixissent vulnus esse mortale, & peritiores dicerent contrarium: standum erit peritioribus. voluit Bartolus & Doct. in proœmio digestorum. & maximè, dum reddunt optimas causas scientiæ, prout in casu præsenti: & illi contrarium asserentes, sunt merè idiotæ, & nullam reddunt rationem: & sic standũ erit potius testibus rationem & causam reddẽtibus, quàm aliis ipsam non assignantibus. Ita dicit Bald. in l. presbyteri. vlti. colum. C. de episc. & cler. Ludo. in l. prima, in princip. ff. de oper. noui. nunt. Nec militaret replicare, quòd dicta infirmitas sit causata ex vulnere prædicto: & ideò † prædictus inquisitus tenetur de occiso: quia effectus, id est, mors sequuta, causam ostendit: vt in l. prima. C. de sicar. ita dixit Bald. in proœmio digestorum. in princ. colum. iiij. & sentit etiam Bald. in cap. primo. quibus mod. feud. amit. Angel. Sali. in l. prima. C. de emenda. seruo. & Cæpo. in consilio xxiij. vbi declarat, † quòd aliquem esse mortuum ex vulnere, probatur ab effectu, videlicet, quòd mortuus est: & sic exitus acta probat. & ita etiam dicit Bartolus in suo tractatu de percusso. nam respondetur, quòd prædicta procedunt quò ad effectum irregularitatis contrahendæ: quia quò ad hoc, quis facilius fit homicida, quàm vbi agitur de pœna mortis inferenda in iudicio seculari: vt colligitur ex notatis in cap. ad audientiam. & in cap. penult. de homi. Ita in propriis terminis tenet Bartho. Vero. in suo consilio xlj. colum. vj. sed hîc non agitur quò ad effectum irregularitatis: ergo &c. Verùm cùm ex prænarratis adpareat prædictũ presbyterum Troianum habuisse medicum ignarum & imperitum, & quòd semper bibit vinum & purum: vt dicunt testes, & contra regulas medicinæ, † dum esset in capite vulneratus: & alia prænarrata fecit: sequitur, quòd non tenetur de morte sequuta. Ita dixit Feli. in cap. presbyterum. prima colum. extrà de homici. & ibi subdit idem esse, si vulneratus inordinatè vixit post vulnus. & alleg. Bald. idem tenere in l. qui occidit. ff. ad leg. Aqui. & ibi Fioria. & adducit etiam Baldum in l. si non simpliciter. iiij colum. C. de ædili. actio. vbi dixit, quòd vitium medici, vel malitia medicinæ, excusat vulnerantem: & idem tenet Alber. de Rosa. in secunda parte statu. quæst. xxxvj. incip. item quid si aliquis. & Cæpol. in consilio lxij. incip. magnificæ ac generosæ. & Soci. consilio clxviij. incip. primo aspectu. imò plus dicit Angelus in l. quòd si nolit. §. si mancipium. ff. de ædil. edic. quòd si ex iudicio medicorum potest vulnus iudicari ad vitam, † & ad mortem, eo casu si adhibetur medicus ignarus, & moritur vulneratus, non erit imputandum vulneranti. & ideò Bart. in l. si ab hostibus. ff. solu. mat. inuehit aduersus adhibentem medicum, qui nescit vnam literam: & propterea satis pulchrè dixit Baldus in additio. Spec. super rubrica de homici. † quòd si constat de inordinata vita infirmi, mors superueniens sibi imputabitur. & faciunt latè dicta Floria. in l. ait lex. §. primo. ff. ad leg. Aquil. & ideò est concludendum, quòd licet posit inferri vulnerãtem dedisse causam morti, non ex hoc videtur dedisse mortem, adeò quòd puniri debeat de morte. & ideò prædicta regula non debet ita generaliter & indistinctè intelligi: sed est intelligenda, quando causa de per se fuit apta naturaliter ad inferendum damnum: Secus, si non de per se fuit apta ad damnum inferendum: sed ipse damnum passus, produxit causam ad effectum, seu ad ipsum damnum, vt in prænarratis exemplis & doctrinis. Vltimò, multum liquere videtur per instrumentum remissionis in actis productum de innocentia ipsius inquisiti, in quo prædictus presbyter Troianus remisit omnem offensam, & vulnus sibi illatum per præfatum inquisitum, etiam si mortem sequi contingeret, afferendo maximè, quia eundem inquisitum offenderat: & iteratò nunc quærebat ipsum offendere: & sic per exceptionem ipsius presbyteri Troiani, qui in dicta remissione eundem Nicolaum Iacobum exculpat, † resultat indicium innocentiæ pro prædicto Nicolao. Ita dixit Baldus in l. prima. versic. pone, quòd testator. C. communia de lega. per l. Paulus. de bon. liber. quam ibi sequitur Iason, & idem consuluit Alexand. in consilio xxiiij. in ij. volum. v. colum. & idem Alexand. in consilio primo. in iij. volum. & idem Alexand. in l. si quis in graui. §. si quis moriens. ff. ad syllan. Cæpo. in suo consil. ij. in fi. Par. de Put. in tracta. syndi. nullam de prædictis faciens mentionem, in verbo: torturam. versic. sequitur quæstio quotidiana. v. col. Pet. Gerar. de petra sancta, in suo singulari. xxv. Et quia insuper in dicto instrumento remissionis & exculpationis factæ per præfatum presbyterum Troianum, prohibentur expressè matres, & frater ipsius presbyteri Troiani, & cæteræ coniunctæ personæ querulari, seu querelas aut denuntias prosequi contra eundẽ Nicolaum Iacobum: & sic imponitur necessitas prædictis eius successoribus seu hæredibus suæ prædictæ voluntati, aut dispositioni † consentire: & nullatenus contraeuenire, per id quod voluit Bald. in dicta l. j. circa fin. C. communia de leg. per quod infertur, quòd noua querela exposita per eius fratres in audientia prouinciali principatus, non subsistit, & facta non tenet: nec processus inde sequutus virtute querelæ prædictæ. Tum etiam, quia stante nullitate querelæ prædictæ non potuit ex audientia ipsa ex eius mero officio procedere: nam licet in homicidio clandestino possit ex officio procedi: tamen requiritur legitimus denunciator: & processus aliter factus, est inualidus & nullus: vt patet in cap. regni. incipien. vt delatas. quod capitulum irritat processus aliter fabricatos. Corroboratur insuper, quia licet iudex procedens ex officio in casu, in quo non poterat contra aliquem inquisitum, seu denuntiatum, inquisitus ipse nõ opponat ante litis contestationem, tamen † non impeditur postea opponere, & processum irritare. Ita voluit Andræas de Iser. in præallegata constitutione, si damna. columna iiij. Fede. de senten. in consil. ccxx. incip. veritatis amica. ad quod bene facit rex. cum ibi not. in cap. j. & ij. extrà de accusatio. in vj. & quod notat Franc. de Are. in cap. fraternitatis. post medium, extrà de testibus. Accedat insuper, quia in casu præsenti fuit processum ad querelam & inquisitionem: quo † casu pari modo processus est nullus. voluit pulchrè Baldus in l. edita. in repetitio. Padu. xxij. colum. versic. decimò quæro. C. de eden. quem refert & sequitur Iason de May. in l. prima. vltima colum. in vltimis verbis. C. de seruis fugi. Quibus bene ruminatis, licet homicida regulariter pœna mortis sit de iure puniendus, per rex. in l. tertia. C. de episco. audientia. & in l. prima. ff. ad legem cornelian de sicariis. † tamẽ poterit iudex ipsam pœnam ex causa mitigare, & diminuere. Ita probat textus, in prædicta l. prima. de sicariis. & ita concludunt communiter Doct. in l. hodie. ff. de pœnis. & in l. quid ergo. in §. pœna grauior. ff. de his, qui notantur infamia. Bald. in l. & si seuior. C. de infamibus. Bald. & Ludo. in l. quod seruius. ff. de condi. ob causam. Concurrente quoque eius bona fama probata, sum voti ipsum Nicolaum Iacobum condemnandum ad pœnam ducatorum centum, persoluendam regio fisco, moderandam tamen per eandem magnam Curiam, quatenus eidem magnæ Curiæ visum fuerit: necnon ad exilium biennale extra Ciuitatem Neapolitanam, & terram Montellę. & in eandem sententiam concurrerunt cæteri Magnifici Iudices mei Collegæ: & ita exequutum fuit.

Ego Thomas Grammaticus, Iudex magnæ Curiæ Vicariæ.

SVMMARIVM.

1 *Testes infames licet non sufficiant ad condemnandum, sufficiunt tamen ad torquendum.*
2 *Doctor non potest torqueri: & an sit hoc simpliciter verum: & an requiratur, quod sit certi ordinis, vel quod sit actu legens, vel actis aduocans.*
3 *Consuetudo inducens quòd personæ priuilegiatæ torquentur, non tenet.*
4 *Doctor licet de iure non possit torqueri: tamen de consuetudine, quæ est optima legum interpres, torqueri potest. Et quod talis consuetudo, quòd possit torqueri, nunquam visa fuit seruari.*
5 *Doctor impetitus de crimine falsi, potest torqueri.*
6 *Iudex corruptus punitur pœna pecuniaria per constitutionem regni, corruptelæ.*
Sed per ius commune soluit triplum fisco: & cingulo dignitatis priuatur: in criminalibus verò punitur pœna exilij, & publicationis bonorum omnium: & tenetur etiam crimine falsi: & subditur, quòd constitutio regni prædicta, & etiam capitulum regni loquuntur vbi ciuiliter agitur. & nu. 7.
8 *Iudex dum corruptus fuit ob hominem necandum, vel non necandum, vel quando quem plecti debebat, non punuit, vel innocentem punit, capite punitur: vel in insulam deportabitur.*
9 *Falsans literas principis ad hoc vt capite puniatur, requiritur quòd nedum falsauerit ipsas literas, verum etiam & sigillum principis.*
10 *Falsans literas delegati, qui gerit vices Papæ, non debet ita acriter puniri, ac si falsaret literas ipsius Papæ.*
11 *Iudex recognoscens superiorem non potest concedere Guidaticum seu saluum conductum delinquenti seu bannito, & hoc, nisi iudex ipse faceret ex causa, & esset ille met iudex, qui delinquentem bannuit.*
12 *Notarius faciens falsum instrumentum alias nullum, non punietur pœna falsi: & pariter in eo, qui scienter deposuit falsum vltra capitula: cuius depositio non tenet. & ibi subditur, quòd instrumentum esse dicimus, quod est validum: & condemnatum esse dicimus, ritè condemnatum. ibidem. Et sic concluditur, quòd talis notarius, & tales testes non tenentur pœna falsi, sed alia extraordinaria.*
13 *Pœna falsi, erat olim publicationis bonorum cum deportatione: hodie autem est sublata pœna publicationis: & est solum deportatio.*

VOTVM XXV.

IN diuiduæ trinitatis auxilio inuocato, Amen. In causa nobilis Donati de Falconibus de ciuitate Licij vtriusque Iuris Doct. cum Regio fisco, super subornationibus, seu corruptelis per ipsum receptis, existentem regium auditorem in prouinciis Calabriæ: & signanter super corruptela Ducatorum sexaginta, quos recepit à Vincentio Siculo foriudicato, vt ipsum dimitteret, seu relaxaret: & aliorũ Ducatorũ octoginta, quos pariter recepit ab aduersario eiusdẽ Vincentij, vt Vincẽtium ipsum remitteret ad eius iudicem Insulæ Siciliæ, vt ipsum foriudicatũ iam iustificaret, prout iustificauit. Necnon super falsitate Guidatici, à quo abradi fecit alterius nomen, & nomen eiusdem foriudicati apponi, ad hoc vt si dimissum fortè fuisset per eundem auditorem, id iure licito, & tanquam Guidatum per gubernatorem prouinciale dimississe demonstraret. Dubitatum igitur principaliter fuit, an existentibus probationibus, & sic testibus de visu si condemnari de directo non posset ex causa repulsæ contra testes, quia infames, vt prætenditur: an saltem posset nobilis Donatus ipse, cùm sit Doctor, quæstionibus & tormentis subiici. Secundò, ex quo antè quàm fuisset deuentum ad torturam, Donatus ipse confessus exitit factum de plano: quæ pœna veniet sibi de iure imponẽda. Et circa primum, eundo per veras iuris conclusiones rectè procedendo, nulli dubium, quò ad hoc delinquens torqueatur, non requiri † quòd testes examinati contra ipsum, sint omni exceptione maiores: nec etiam quicquam refert an sint infames, seu aliter inhabiles, secundum glo. in l. fin. C. de his, quibus vt indig. Ludo. plenè in consil. cccl. incip. quædam mulier. ij. colum. Bald. in l. cunctos populos. C. de summa trinit. & fide catho. vj. col. Franc. Brun. in tracta. de indi. & tortu. iij. col. sed cùm sit Doctor & nobilis, an habeat in eo locum tortura? Cyn. & Ang. in l. j. C. de quæst. legem ipsam prohibentem milites † torqueri, extendunt ad Doctores: per l. aduocati. C. ad aduoca. diuers. iudi. idẽ tenet Bart. in d. l. omnes iudices. C. de decurion. lib. x.

Verùm loquitur de aduocatis habentibus dignitatem. & idem tenet Ludouicus in l.si verò. §.de viro.ff.solu. matrimo. vt si essent de primo gradu, prout sunt aduocati, qui certo ordini adstricti sunt, aliàs non sunt in dignitate: vt not. Petrucius, in l. prouidendum.de postulan. sicut Doctores non legentes, non sunt in dignitate: vt not. Bal. in prima constitu. C. Abbas in cap. quanto. de magi. Petru. in dicta l. prouidendum. sed de Doctore simpliciter non legente nec aduocato certi ordinis, non reperitur Doctor, qui dicat ℔ non possit torqueri. Ita dixit dominus Anto. de Alex. in dicta l. j. C. de quæst. & allegat etiam Bart. in l. medicos. C. de processo. & medi. dicentem, quòd ad hoc vt Doctor consequatur ista priuilegia, & alia multa, debet esse actu legens, vel actu aduocans: licet aliàs indistinctè Cyn. in l. iiij. C. ad legem iuliam maiestatis. dixerit ℔ nec miles nec Doctor poterit torqueri, etiã existentibus legitimis indiciis; prout etiam plenè recitat & sequitur Iason in l. de quibus. vj. char. ff. de legi. in ver. non tur. in præsenti materia. imò & plus dixit Bartol. in l. omnes iudices. C. de decurioni, lib. x. per text. ibi-
3 dem, † quòd consuetudo inducens, quòd personæ priuilegiatæ torqueantur, non tener. ita etiam tenet & sequitur Ludo. Bologni. in additio. quas facit ad Guido. de Suza. in tractatu de tormen. in tertia colum. in princip. reperio tamen, quòd Odofre. in suo tracta. de quæstio. exordiendo quæstionem hanc ad partes, concludit quòd licet de iure Doctor non possit torqueri,
4 tamen de consuetudine, † quę est optima legum interpres, bene torqueri potest. Idem tenet & sequitur Paul. de Leaza. in cap. grauis. extrà de depositi. Ang. in tract. malefic. in versic. fama publica. col. xxj. versic. vj. quæro. & idem sequitur Franc. Brun. in prædicto tractatu de indi. & tortu. vj. chart. versic. quid autem de Doctoribus. vbi subdit aliquos Modernos ita tenere, dicentes nunquam vidisse talem consuetudinem obseruari: & quòd ita putat ipse tenendum: in iudicando & consulendo, etiam stante dicta consuetudine, quæ de iure non valeret; per dicti Bart. vt suprà; nec esset seruanda: prout tenet etiam Ludouicus in singul. cccl xxj. incip. milites & Doctores. refert etiã & sequitur August. Arimi. in eodem tractatu malefic. in versic. fama pu-
5 blica. versic. vj. quæro. † Attamen prædicta non vendicabunt sibi locum, vbi Doctor impeteretur de crimine falsi: per tex. in l. si quis decurio. C. de falsi. quia eo casu torquebitur. Ita dicit Franc. Brun. ibidem. vbi pariter dicit de nobili: quia licet aliàs non torqueatur de iure; prout dicit Odofre. in prædicto suo tract. de quæstionibus. hoc tamen cessabit in crimine falsi, per dictã l. si quis decurion. Superest ergo videre, qua pœna veniat ex hoc crimine falsi, & subornationum seu corruptelæ plectẽdus. Et quò ad crimen corruptelæ dico, quòd licet sit crimen publicum, & cuilibet de
6 populo cõpetat accusatio: tamen pro huiusmodi † crimine non imponitur pœna capitalis, sed pecuniaria, per constitutionem regni, corruptelæ. & idem tenet Azo in summa institu. de publi. iudi. dum allegat. l. secundam. ff. de publi. iudi. Et quòd si crimẽ publicum, declaratglo. in consti. regni, vsurariorum. versic. crimen publicum. & pœna, quæ imponitur per constitutionem regni prædictam, est, vt accusans tantundem ab officiali recipiat, quantum illi officiali datum, vel promissum fuisset: & sic pœna pecuniaria. Et pariter virtute capituli regni, vulgaris famæ præloquium. dis ponitur, ℔ si recipit iudex à sponte soluente nulla concussione præcedente, aut violentia, si fuerit data pecunia pro faciendo vel non faciendo negotio, triplum fisco exoluendum erit: & parti restitutio dati denegabitur, nisi pro redẽptione sanguinis fuerit: nec iuri communi datur derogatio. De iure autem communi per authen. nouo iure. C. de pœn. iudi. qui malè iudi. in ciuilibus, id est: dum in causa pecuniaria iudex
7 † corrumpitur, soluet triplum fisco, & cingulo dignitatis priuabitur: in criminalibus verò imponitur pœna exilij, & publicationis bonorum omnium: & crimine falsi tenetur. l. iij. ad fi. ad legem iuliam repetundarum. & poterit puniti ex eodem processu ciuiliter & criminaliter, per tex. in authen. vt iudi sine quoquo suffra. §. oportet. quod est speciale in iudice, qui delinquit in officio: & iudex talis, qui condemnatus est de corruptela, erit infamis: vt dicunt Bar. Ang. & Ioan. de Imo. in l. j. ff. de public. iudi. Constitutio autem regni. & c. loquuntur, quando ciuiliter actũ est: generaliter tamen, quãdo iudex mundas manus non habuerit, per legem iuliam repetun. extraordinariè punitur exilio, vel durius, prout deliquerit: vt si ob hominem necandum vel non † necandum pecuniam acceperit,
8 vel quem plectere non deberet, punierit: quia tunc capite punitur: vel in insulam deportabitur: vt probatur per tex. in l. ij. iij. & iiij. ff. ad legem Iuliam rep. Ita dixit pulchrè Paris de Puteo, in tracta. syndica. in titu. de officio syndi. vj. char. versi. syndicantur etiam officiales habẽtes officium. in quo casu videtur fuisse præfatus Donatus: dum ob hominem necandum, vel non necandum in vtroque casu pecuniam accepisse fateatur, vt non remitteret in posse sui iudicis competentis foriudicatum, quem omnino necauisset, prout necauit; & demum ab aduersario pariter pecuniam accepit, vt ipsum foriudicatum ad suum iudicem traderet, prout tradidit. & idem sequitur Matth. de Affli. in consuetud. regni, apud iustitiarios, sub rubrica, vt iustitiarij & vniuersi &c. in vltimis verbis. & ibi dicit, quòd punitur exilio vel extraordinariè: imò pœna deportationis in insulam, prout iudici videbitur: vt l. lex iulia. §. hodie. ff. ad legem iuliam repetun. & etiam punitur pœna arbitraria arbitrio Regis, per constitutionẽ regni, volumus. Quò verò ad crimen falsi, cum Guidaticum iustitiarij prouinciæ, seu Gubernatoris falsauerit, abradendo vnius personæ nomen, & illud nomen illius Foriudicati imponendo, videtur prima cõsideratione dicendum, quòd cùm literas gerentis vices principis falsauerit, pœna capitis plectendus ve
9 niat per constitutionem regni, qui literas &c. † Attamen dico, ℔ ad hoc, vt pœna capitis locum habeat, nedum requiritur ℔ falsauerit literas, verum etiam & sigillum principis. dicit pulchrè Andr. de Iser. in constitu. regni, qui literas. & melius idem Andr. in cap. j. de vasal. qui contra consti. Lotha. Multò minus ergo dicendum esset in casu præmisso, in quo literas iustitiarij prouinciæ falsauit, qui longè inferior est à principe. Vnde succedit quod pulchrè voluit Abb. in cap. cùm olim. de rescriptis. in primo not. vbi ex illo tex.
10 sumendo argumentũ optimum, dicit se colligere, † ℔ licet delegatus papæ gerat vices ipsius papæ, non tamen debet ita acriter puniri falsans literas delegati, sicut si falsasset literas papæ. Idem sequitur Felin. in c. ij. versic. stylus curiæ circa fin. extrà de rescrip. & Maria. Soci. in capit. ad falsariorum. extrà de crimi. falsi.

Insup

11 † Insuper est aduertendum, quòd iudex recognoscens superiorem, non potest concedere Guidaticum, seu saluum conductum delinquenti, seu bannito: vt dicit Iacob. de Belui. in auth. de manda. princip. in v. quæst. de bannito. Idem tenet Bald. in l. reos. vj. col. C. de accusa. nisi iudex id faceret ex causa, & esset ille met iudex, qui delinquentem banniuit. Ita dixit Bart. in l. is, qui reus. ff. de publi. iudi. & ibi. Ioan. de Imol. Bal. in l. sed si hac. §. & si pœna. ff. de in ius voc. & sic quatenus inferior à principe Guidaticum, seu prædictũ saluum conductum concesserit, illud fuit nullum, & non tenuit: per suprà allegata, ex defectu potestatis ipsius iustitiarij, & qui saluum conductũ illud minimè concedere poterat. Vnde sequitur, ℔ prædictus Donatus falsificauit saluum conductum inualidum & nullum:
12 † & ideò succedit, quod in simili dicimus de notario, qui fecit falsum instrumentũ, & in eo omisit apponere diem vel locũ, vel aliud, propter quod instrumentum non valet; vel aliquis scienter deposuit falsum vltra capitula: & sic in hoc eius dictum nõ valet, nunquid puniuntur prædicti pœna falsi contenta in statutis: & certè dicendum erit, quòd non: ex quo factũ per eos non valet de iure: quia nil nocuit conatus, cùm iniuria non habuerit effectum. l. j. in fin. ff. quod quisque iur. l. ea quidem. C. si mancipi. ita fuer. alie. ne prostitua. & in l. impuberem. §. item si ei seruo. ff. de falsi. quæ est aurea lex ad hoc. & quia instrumentum dicimus,
11 quod est validum, & ritè perfectum: sicut etiam condemnatum esse dicimus, ritè condemnatum. l. iiij. §. condemnatum. ff. de re iudi. ita in specie determinat & concludit etiam per multa alia Alber. de Rosa. in ij. parte statutorum. quæst. cxlvij. incip. item quæro, tres quæstiones. & ibi allegat Gandi. dicentem, ℔ eo assidente Bononiæ consulti fuerunt Lamber. de Rampo. & Blandonus de Maluoltis, qui deliberato cõsilio dixerunt tales testes debere puniri pœna extraordinaria, saltem stellionatus. l. iij. in princip. ff. de crimi. stellio. versic. vt generaliter. & l. hodie. ff. de pœnis. dixit tamen tenuisse contrarium, dum legeret. ff. de fal. l. si quis patris. quòd talis notarius & testes deberent puniri de falso: quia quò ad eos, consummatum est delictum: nec per eos stetit. Et quantum ad notarium & testes, perfecta est falsitas: licet deficiat intrinseca solennitas: & voluntas & propositum faciunt maleficium. l. diuus. ff. de ficariis. & subdit ibidem Alberic. ℔ istas quæstiones disputauit Richar. Malumb. & Ioan. Andr. in mercuria. sub titulo, de crimi. falsi. etiam in regula, non est sine culpa. de regu. iur. & per Cyn. in l. prima. C. de sepul. viola. & communiter dicit vidisse teneri in quæstionibus suprà dictis, & similibus, quòd testes & tabellio non puniantur pœna falsi, sed alia
4 extraordinaria: vt suprà dictum est. Vltimò cõsidero, quòd ex iuris dispositione licet pro crimine falsi veniat deportatio, & publicatio bonorum, per tex. in l. j. §. fi. ff. ad legem corne. de falsi. & in §. item lex cornelia.
13 Instit. de public. iudic. † tamen hodie pœna publicationis omnium bonorum sublata est, vbi datur pœna deportationis: vt dicit gl. in l. j. §. fi. ff. de falsis. per tex. in authen. vt nulli iudi. §. fi. Attamen cõcurrente qualitate facti adeò turpissima: & quòd ab vtraque parte
7 ita impudenter se corrũpi procurauit: & multas alias corruptelas perfecit, & subornationes recepit, de quibus conuictus est: & ex meritis processus liquidò constat, falsitati quoque prædictæ taliter se immiscẽdo is, qui falsitates & corruptelas, vt regius auditor in illis partibus punire debebat: ideò recedendo à sententia Magnifici votantis de pœna capitali, & mortis naturalis, sum voti eundem dominum Donatum esse condemnãdum ad publicationem omnium suorum bonorum, & in perpetuum in insulam deportandum, eodem prius cingulo doctoralis dignitatis priuato: & huius voti fuit tota magna Curia, dempto causæ relatore, qui vt suprà votauit, approbante quoque regio Collaterali Consilio corã Illustrissmio Pio rege tunc adsistente: & ita executum fuit.

Ego Thomas Grammaticus, Iudex magnæ Curiæ Vicariæ.

SVMMARIVM.

1 *In testibus indefinita non æquipollet vniuersali.*
2 *Testis dictum simpliciter deponentis, facit vt dictum eius intelligatur secundum articulum, super quo examinatur.*
3 *Instrumentum, in quo continetur, quòd Canonici talis ecclesiæ, tale quid fecerunt, non intelligitur de omnibus Canonicis.*
4 *Testes dicentes Titium possedisse talem fundum, si non deponerent de toto, non probarent concludenter: ex quo in materia probatoria indefinita non æquipollet vniuersali.*
5 *Testes dicentes, quòd illi de tali casata, quid fecerint, non intelligitur de omnibus de illa casata: cum illa verba, illi de illa casata, possint verificari in duobus de ipsa casata.*
6 *Testes si se referent ad articulum, & in articulo contineretur quòd omnes de illa casata id fecerint, & se retulissent ad articulum: tunc indefinita æquipolleret vniuersali: & intelligeretur de omnibus.*
7 *Priuilegium ecclesiæ Camalduensis, in quo Papa concedit monasterium sancti sepulchri cum toto Burgo. intelligitur. id est, cum tota parte Burgi, quæ ratione rerum aut personarum est ordinis Camalduensis.*
9 *Testis non dicitur falsum deponere, quando eius dictum potest aliqua interpretatione verificari.*
10 *Testis dictum ad hoc vt saluetur, sufficit aliquid esse verum vel non esse implicitè.*
11 *Falsum dici non potest id, quod habet aliquid veritatis admistum.*
12 *Falsum dici non potest id, quod habet primordium veritatis, & semper facienda est interpretatio, vt falsum excludatur.*
13 *Argumentum de toto ad partem, est permissum.*
14 *Falsitas non est, si testes sunt contrarij inter vnam partem & aliam, nisi aliter probetur falsitas. Verum datur materia iudici ad inquirendum in alterutrum. & numero 17.*
16 *Testes instrumentarij, si de directo contradicant contentis in testamento, nemo potest propterea de falso puniri, nec notarius propter testes, nec testes propter instrumentum.*

VOTVM XXVI.

SAluatoris mũdi suffragio inuocato, Amen. Exorta lite inter nonnullos particulares de terra Roccæ Bimontis ex vna, & Magnificum Hectorem Piscicellum de Neapoli, vtilem dominum Roccæ prædictæ ex altera, su-

per eo, quod prætendebant particulares ipsi de domo turtura, prout prętẽdũt esse vasallos monasterij sancti Ioannis, & succesiuè Trinitatis Cauensis, & nõ ipsius Magnifici Hectoris, & sic re in iudicium deducta in supràscripto regio consilio, dum ibidem per quamplures testes probassent, quòd illi de casata turturæ, sunt vasalli monasterij prædicti, & econtrà præfatus Hector per multos & quãplures testes probasset eosdem ab antiquo esse suos vasallos: & prætendens testes productos per ipsos particulares deposuisse falsum, ipsos de falso accusauit in magna Curia Vicariæ, cui fuit rescriptum per illustrẽ Viceregem de causa prædicta sibi relationem fieri debere in Collaterali consilio: & ea facta, cum voto dixi, ex præmissis duobus minimè falsitatẽ aliquam impingi posse. Constat au-
1 tem, †℘ indefinita in testibus non æquipollet vniuersali: vt per Innoc. & Doct. & maximè Panor. & plenè Fely. in c. auditis. de præscrip. & consuluit Alexan. in consil. cviij. col. pen. incip. in causa & lite. ij. volum. & Philip. Decius in consil. c. vj. col. & Franc. de Curte, in consil. xvij. in iiij. col. in versic. decimum facio fundamentũ. in consiliis feudalibus: nec etiam articulus seu positio continere adparet, ℘ omnes de domo, seu
2 de casata prædicta sint vasalli monasterij sancti Ioannis, † & sic quando testis simpliciter deponit, dictum eius intelligitur secundũ articulum seu capitulũ, super quo examinatur, vt pulchrè dicit Bar. in l. Labeo. versicu. sed quæro, quid si testis. de supel. lega. & idem dicunt esse in probationibus, in quibus pariter sicut & in testibus indefinita non æquipollet vniuersali: &
3 ideò si in instrumẽto diceretur† quòd Canonici talis ecclesiæ quid tale fecerunt, non intelligetur de omnibus Canonicis. Ita dicunt Petrus de Anch. & Imol. in c. quanto. de his, quæ fiunt à præla. sine consen. cap. & ita voluit etiam Alex. in l. rescriptum. ff. de pactis. & in consi. cx. incip. visis acutissimis. col. j. primo vol. Philip. Decius consil. cxlvj. vj. colum. & ibi dicit Alex. in dicto consil. cx. quòd si testis deposuit Titium possedisse talem fundum, & non diceret de toto, nõ concludenter probaret, per illam rationem, quia in ma-
4 teria † probatoria indefinita non æquipollet vniuersali. Et idem tenet Alexand. in consil. lxviij. incip. viso. ij. vol. & consi. cviij. in causa & lite. eod. vol. & sic concludendum est, quòd illa indefinita non æquipollet
5 vniuersali, vt intelligatur pro omnibus de illa † casata, quia illa verba, illorum de illa casata, possunt verificari in duobus de ipsa casata. Ita dixit Oldo. in suo consil. c. in princip. primi dubij. Alexan. in consil. vij. incipien. super hac dubitatione. in fine, primo vol. & in consil. cx. incipiente, visis acutissimis. colum. j. eod. j. volu. & plenè Philip. Decius in consil. ccxxj. iij. col. bene fateor quòd si in articulo, seu cap. contineretur ℘ omnes illi de casata illa sint vasalli ecclesiæ sancti
6 Ioãnis, & testes ipsi se retulissent ad articulum, † tunc indefinita æquipolleret vniuersali, & intelligeretur de omnibus. Ita dicit Ludo. Roma. in l. Celsus. de vsucap. Franc. de Are. in l. serui electione. de lega. j. & ante eos Bal. in l. si non defendãtur. ff. de interro. actio. sed in articulo non dicitur, quòd omnes de illa casata, ergo &c. Et nihilominus quando ita testes dixissent, quòd omnes de dicta casata sunt vasalli sancti Ioãnis, ad faluãdum dictos testes, consuluit pulchrè Ludouic. Roma. in consilio clxxx. incipien. In Christi nomine, Amen. si admittimus totum Burgum, &c. in ij. colum.

† quòd cùm Papa dixerit in priuilegio cõcesso eccle- 7
siæ Camalduensi, monasteriũ concedimus sancti Sepulchri cum toto Burgo: intelligitur, id est, cum tota parte Burgi: quæ ratione rerum aut personarum est ordinis Camalduensis: nec à mente iuris extranea adparere debet præmissa interpretatio, cùm & alibi iuris interpretatione vniuersalis directò reducatur sõlùm ad comprehensionem particularium, vt patet ex gloss. in l. prima. C. de sac. sanc. eccle. & in l. qui certo loco. ff. de condict. indebi. & præmissa interpretatio
8 maximè † assumenda est, tanquam absurditatem tol- lens, quæ sequeretur, si aliter intelligeretur. Ita concludit Ludo. in prædicto consilio clxxx. & ideò dixit Imo. in cap. causam quæ de rescrip. † quòd testis non 9
dicitur falsum deponere, quando eius dictum potest aliqua interpretatione verificari: vt in cap. cùm tut. de testib. & not. Innoc. in capit. causam quæ, extrà de rescrip. Ita consuluit Bald. in consil. cccxxiij. in iiij. volum. incipien. præmittendum est ad euidentiam. & pro suprà dicto consilio Ludo. ego etiam vltra ipsum & prædallegata post ipsum adduco, quòd dictum testis †ad hoc vt saluetur, sufficit aliquid esse verũ, vel non 10
esse implicitè: dicit glo. in cap. si quando. in versic. rationabili. & ibi Butr. in recollectis & non in lectura. extrà de rescrip. & sequitur Berta. in repert. in versic. testium impugnatio. ij. colum. in v. versic. quod maximè concedendum est, cùm minimè falsum dici posset id, quod †habet aliquid veritatis admistũ, prout con- 11
suluit Paulus de Castro in suo consilio cl. & in l. cùm filius. §. hæres meus. ff. de legatis secundo. & voluit etiã Andræas de Iser. in constit. regni. si damna. tertia col. & ideò dixit Bartol. & Paulus de Cast. in dicta l. cùm filius. §. hæres meus. quòd † non dicitur falsum, quod 12
iuuatur primordio veritatis: maximè, cum semper facienda sit interpretatio, vt falsum excludatur. Bald. in l. iurisgentium. §. quod ferè. de pactis. & in l. Imperator. ff. de statu homi. Alexand. in consilio lxx. & lxxiij. in j. volum. & in consilio xciij. in v. volum. & Philip. Decius in cõsil. clxxxix. incipien. Lætatus sum. & ideò dicit pulchrè tex. in l. quæ de tota. ff. de rei vendi. quòd legans fundum, cuius sõlùm dimidiam partem habet, videtur legasse illam partem duntaxat, quæ sua est: arguendo de toto ad partẽ. † Quod permissum est argu- 13
mentum. dixit Bartolus in l. serui electione. §. & cùm fundus. ff. de leg. j. Nec suffragaretur eidem Magnifico Hectori allegare, quòd testes ad sui instantiam producti, & longè in maiori numero, deponant illos de casata prædicta, omnes esse suos vasallos: ob quod testes ipsorũ particularium numero pauciores videntur falsum deposuisse: nam ex huiusmodi contrarietate inter testes vtriusque partis, non resultat ex hoc falsitas, per id † quòd dixit Baldus in l. duobus reis. §. 14
idem Pomponius. ff. de iureiuran. quòd si duo iurant contraria, quamuis alter debeat esse periurus, tamen propter incertitudinem nemo eorum potest de periurio puniri. Idem notat Bald. in l. sed si possessori. §. sed si verum. ff. de iureiurando. & in l. præses. C. de sententiis. & ideò dixit dominus Alex. de Imola in prædicto §. idem Pompon. quòd quando testes hinc inde inter partes litigantes examinati, sunt cõtrarij in suis depositionibus, †nullus ipsorũ potest de falso puniri. 15
& allegat Bald. in locis prædallegatis. & idem in propriis terminis consulendo tenet, & sequitur idẽ Alex. in consi. clxxix. in ij. volum. & idem sequitur & tenet

Iason

Iasson licet prædicto consi. Alexand. mentionem non faciat, in d. l. duobus reis. §. idem Pompo. & subdit ibi
16 bene facere optimũ simile, quòd † si testes instrumentarij de directo contradicant contentis in testamento, nemo potest propterea de falso puniri, nec notarius propter testes, nec testes propter instrumentum: prout pulchrè tenet Spec. in tit. de teste. §. j. versic. sed pone, ecce iudex. in tit. de instru. editio. §. restat. versi. sed quid si vnus ex testibus. Anto. de Butr. & Panormi. in cap. ad audientiam. de præscriptio. & in c. cùm parati. de appellationibus. Panormita. in cap. cùm causam. el primo. de testi. Angel. & Imo. in l. j. §. si quis neget. ff. quemadmo. testamen. aperian. Roma. in l. j. §. fi. ff. de verborum obliga. Alex. in consilio lxxiiij. incip. viso processu inquisitionis formatæ. ij. col. & in consi. lxxiiij. incipiente, viso testamẽto. Io. penul. col. j. volu. Ex quibus omnibus concluſum fuit per prædallegata
17 minimè dici posse testes productos, ita vt suprà deponentes, falsum deposuisse. † Verùm ex eorundem depositionibus dari materiam iudici ad inquirendum in alterutrum. Ita concludit Bald. in l. testium. v. col. in j. quæstio. C. de testi. & dicit hoc fuisse de facto Paduæ, eo tunc legente. & idem tenet Francis. de Are. in consilio lxx. incipien. Diligenter & maturè perspectis. in v. colum. refert & sequitur Iason de Mayno in prædicto §. idem Pomponius. Et huius voti fui, concurrentibus vna mecum cæteris iudicibus meis consociis, approbante Collaterali regio Consilio coram Illustrissimo Prorege, nemine discrepante.

Ego Thomas Grammaticus Iudex magnæ curiæ Vicariæ.

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictio nunquam videtur prorogata ex contumacia: veruntamen ex contumacia incumbit onus probandi defectum in iurisdictione.*
3 *Iurisdictio nunquam intelligitur prorogata ex contumacia, si iudex erat ipso iure incompetens: secus si per exceptionem.*
4 *Contumacia clerici coram iudice seculari non tenet, nec ex ea potest exigi pœna.*
5 *Contumacia est delictum.*
Contumaciæ pœnam non potest exigere iudex secularis à clerico.
6 *Clerici comparitio coram iudice laico, non est licita: nec prorogatio possibilis.*
7 *Citatus non tenetur comparere, si constat non esse de iurisdictione citantis.*

VOTVM XXVII.

NDiuiduæ Trinitatis præsidio iterato, Amen. Dum fuisset inquisitus & carceratus in magna Curia Vicariæ clericus Fráciscus de Anastasio pro pluribus delictis tanquam laicus, & contumax in omnibus reputatus existens, & priuilegium clericatus minimè allegasset vsque ad eius carcerationem: demum docto de clericatu prædicto, ac declarato per magnam Curiam ipsum esse remittendum ad Curiam Archiepiscopalem Neapolitanam, fisci patrono insistente ante realem remissionem prædictam eundem clericum compellendum ad solutionem pœnæ contumaciarum, vt prætendit incursarum, cùm de clericatu non exceperit, & contumax fuerit effectus: & dum altercatum & hæsitatum fuisset super prædictis per tres ex iudicibus meis consociis, & me reluctante, ac expresè contradicente decretum fuit eundem clericum teneri ad solutionem pœnæ contumaciarum prædictarum regio fisco. & hoc per dictum Bartol. in l. non videtur. ff. de iudiciis. † vbi dixit, quòd si ex forma citationis adparet, quòd citatus non tenetur comparere, vt quia in ea citatur per iudicem laicum talis clericus, seu presbyter, vel si citatur talis de Florentia cum citetur apud iudicem Perusinum de eo quod alibi factum est, & tunc ire non tenetur, nec citatio ipsum arctat: & ideò Officiales quando procedunt contra aliquem clericum licet malè faciant, omittunt ponere in citatione, vel processu aliquam demonstrationem, ex qua demonstretur clericus: vt sic propter dubium teneatur ire ad allegandum priuilegium sui fori: tu potes dicere, quòd si est dubium respectu iudicis, vel actoris, si tamen veritas est in se, quòd præsens iudicium susciperе non compellitur, non videtur latitare. vt ibi: & in l. vir bonus. iudi. sol. quæ hoc expresè probat: & sic nõ potest peruenire ad secundum decretum: nec ad aliud, quod paret plenum præiudicium: bene tamen poterit mulctari, vel ad primum decretum peruenire: vt in l. si quis ex aliena. ff. de iudiciis. & in l. ij. ff. si quis in ius vo. non ierit. Ego verò dixi contrarium esse verius: † nam ex contumacia 2
nunquam videtur iurisdictio prorogata: verum tamẽ est, quòd ex cõtumacia incumbit onus probandi defectum iurisdictionis declinanti forum, secundùm Baldum in l. licet. C. de procura. Ange. in l. ex quacunque. ff. si quis in ius vocatus non ierit. Innocen. in cap. fina. de dilatio. Bald. in l. gesta. de rei iudicata. Bald. in l. si quis ex consensu. tertia colum. C. de episcopali audientia. quod maximè procedit, & dicit Bald. esse verum, † quòd ex contumacia nunquam videtur prorogata iurisdictio, si iudex erat ipso iure incompetens: secus, si per exceptionem. idem tenet Innocen. in cap. præterea. de dilatio. Angel. in l. secunda. §. fin. ff. si quis in ius vocatus non ierit. Sed quid opus est verbis: dico, quòd in casu proposito, in quo prædictus Franciscus citatus non comparuit in magna curia, & ideò fuit contumax, contumacia ipsa non valuit: & sic non poterat, nec potest exigi † pœna ex ea, per ipsam 4
magnam Curiam tanquam iudicem laicum, coram quo fuit contumax. Ita in propriis terminis voluerũt Ioannes Andræas Antonius de Butr. & Abbas Panormitanus, in cap. si diligenti. in penultima columna, extrà de foro competen. † ex quo contumacia est de- 5
lictum: vt dicit gloss. in l. si filius. ff. de interroga. actio. ideò iudex secularis non poterit pœnam contumaciæ infligere contra clericum. cap. primo. extrà de clericis coniugatis. in sexto. idem refert & sequitur Iacobinus de sancto Georgio in dicta l. non videtur. ff. de iudiciis. Baldus in l. generaliter. la secunda. C. de episcopis & clericis. & in l. si quis ex aliena. ff. de iudiciis. Et idem in propriis terminis consuluit in specie Bart. in suo consilio ccxxv. incipien. clericus sub nomine. & Philippus Decius in consilio ccxlj. incipien. scripsi aliàs. & idem in propriis terminis quæstionis nostræ tenuit magnus Doctor, dominus Ægidius de Mandalbertis in suis disputationibus, in disputatione incipiente: quæstio talis est. & est inter disputationes Pauli de Leaza. Et ad Bartolum vbi suprà respondetur, quòd clericis coram † seculari non est licita compa- 6

ritio, nec posibilis prorogatio, per cap.si diligenti. de foro competenti. & omnia iura detestantur, quòd laicus modo aliquo animaduertat in clericum. cap.
7 nullus iudicum. xj. quæstione prima. † & ideò cùm constiterit citatum non esse de iurisdictione citantis, non tenebatur comparere: vt notat Innocentius in cap.fi.extrà de appellatio.& tenet Henricus Bouerius in singularibus suis in singulari xxviij.in verb.citatio & peremptorium.incipiente, citatus. & idem reperi nouissimè fuisse decisum per Guidonem Papæ præsidentem Parlamenti Grationopolitani,in sua decisione ccccl.sub rubrica, an mulctæ declaratæ contra clericum antequam se allegaret clericum. Ex quibus concludo contumaciam non subsistere: & collegæ mei vereor, quòd grauiter errauerint. Demum functo officio, fuit habitus recursus ad sacrum Regium Consilium, per quod fuit remissa causa nouis iudicibus succesoribus: inter quos longa facta discussione, fuit tandem votatum contumaciam non tenuisse: & pignora deposita per ipsum clericum,& aurea in posse perceptoris,aliàs actualiter non fuisset remissus ad iudicem suum ecclesiasticum, fuerunt eidem clerico restituta mandato ipsius magnæ Curiæ.

Ego Thomas Grammaticus, Iudex magnæ Curiæ Vicariæ.

SVMMARIVM.

1 *Magna Curia Vicariæ virtute cõstitutionis regni mandat Officialibus in regno,vt intra duos menses causam expediant: alias ipsam aduocant ad magnam curiam. Et nedum hoc fit Officialibus Regis, verum etiam Officialibus Baronis.nu.2.*
3 *Princeps concedens iurisdictionem alicui Baroni in vasallos,non videtur a se eximere iurisdictionem,quin possit & ipse quoque princeps cognoscere,si vult.*
4 *Princeps concedendo iurisdictionem seu delegando causam alteri specialiter committendo, non videtur ipsam abdicasse ab alio ordinario superiore: & multo fortius à semetipso cognitionem,sed ipsam accumulasse.*
5 *Princips seu domino semper remanet maior potestas & iurisdictio,quàm in alium transferat.*
6 *Iurisdictio regulariter videtur concessa accumulatiuè per principem: & per concessionem alteri factam, non videtur sublata seu adempta ab illo, qui per prius illam habuerat:sed vt vtrique competat.*
7 *Imperator concurrit in iurisdictione cum quocunque suo subdito.*
8 *Princeps si se de causa intromittat, eandem ad se, vel eius delegatum trahendo, nemo amplius ipso principe inconsulto potest se in ea intromittere, quasi fuerit ex hoc exempta ab ordinaria iurisdictione.*
9 *Princeps potest ad sui libitum iurisdictionalia reuocare: & tollit quando vult.*
10 *Princeps concedens alicui iurisdictionem ad vitam,non ex hoc videtur abdicasse à se potestatem ad libitum reuocandi,& alteri concedendi.*
11 *Princeps potest supprimere iurisdictionem nedum singularium personarum,sed etiam ciuitatum.*
12 *Iurisdictiones fluunt à Rege,& refluunt ad Regem.*
13 *Princeps si in præmium bonorum seruitiorum concessit priuilegium iurisdictionis alicui, non ita reuocare posset sine causa.*
14 *Princeps si concessit aliqua in præiudicium suæ dignitatis,seu authoritatis supremæ, potest reuocare: & non tenetur obseruare. Et subdit hoc verum, etiam si non esset enorme priuilegium.num.15.*
16 *Cardinales si ante creationem Papæ aliquid statuunt, & promittunt: quilibet ipsorum, si fuerit electus. illud obseruare, si talis promissio cederet in præiudicium dignitatis seu authoritatis suæ, non tenebitur ad ipsius obseruantiam.*
17 *Princeps tempore suæ creationis, si promittat aliquid sibi præiudiciale,non tenetur seruare.*
18 *Principis donatio facta alicui tempore guerræ, vel in principio suæ acquisitionis regni,non valet.*
19 *Princeps successor potest indistinctè priuilegium gratiæ Regis sui prædecessoris factæ alicui remittere.*
20 *Princeps si confirmat tale priuilegium, erit gratia: & si denegetur confirmatio,erit iniuria.*
21 *Iurisdictio ordinaria poterit reuocari per principem concedentem ad libitum.*
22 *Princeps semper potest causam inferioris ad se aduocare.*
23 *Principis attestationi standum est.*
24 *Princeps nõ potest reuocare priuilegium, quod transiuit in vim contractus.*
25 *Deus non subiecit contractus sub potestate Principis.*
26 *Princeps successor potest reuocare iurisdictiones amplas concessas per prædecessorem in præiudicium suæ iurisdictionis regni: vt sunt iurisdictiones secundarum causarum concessæ Baronibus:quia Rex non habet ibi nisi iurisdictionem in habitu.*
28 *Dominus abutens iurisdictione sibi concessa per principem,potest de facili priuari iurisdictione prædicta.*

VOTVM XXVIII.

MAximi opificis suffragio iterato, Amen. Dum ad querelam cuiusdam pauperis interfecti per quendam homicidam de terra sancti Seuerini rescriptum fuisset per Illustrisimum dominum Proregem magnæ Curiæ Vicariæ, vt super denegata, & retardata iustitia allegata, debitè prouidere debuisset de iustitia:&succesiuè per eandem magnam Curiam fuisset comminatum Officiali dictæ terræ,quæ est illustris Principis Salerni,vt intra certum terminum expressum causam ipsam expedire debuisset iustitia mediante: aliàs per viam retardatæ & denegatæ iustitiæ esset ad eãdem magnam Curiã aduocata: prout iam fuit elapso termino comminato prædicto Illustri Principe reclamante ad sacrum Regium Consilium propter clausulas in suis priuilegiis contentas: maximè in priuilegio serenissimi quondam Regis Ferdinandi primi, quòd non posit comminari, nec per viam retardatæ aut denegatæ iustitiæ causas ab eius officialibus aduocari. Hæsitatum igitur fuit in eodem sacro Regio consilio, an potuerit causa ipsa committi eidem magnæ curiæ per Illustriss. Proregem obstantibus priuilegiis ipsius Illustriss.principis:& an obstantibus clausulis priuilegij prædicti potuerit causa ipsa ab eodem aduocari. Ego dixi,quòd absque dubio processit ipsius causæ cognitio super retardata seu denegata iustitia, commissa eidem magnę Curię iudici regio,& vniuersali in toto regno: & qui tanquam vicarius & vices principis gerens, procedit in toto regno super administratione iustitiæ: maximè, vbi prætenditur in iustitia retardata,seu denegata,rescribit officiali retardanti vel denegãti, vt prætenditur: vt infra duos menses † causam 1 expe

experiar:vt in constitutio. regni, statuimus.sub rubrica de offici.magi.iustitia.& in constitutione, iustitiarij nomen & norman.dicitur, quòd si causa commissa per superiorem, vt suprà,infra duos menses non expeditur,quòd eo casu dicitur iustitia retardata,& aduocatur ad superiorem:& idem erit in Barone, cui Princeps rescripsit, vt faceret alicui iustitiam, si causam
2 ipsam nõ expedierit:†nisi causæ necessitas requireret longiorẽ terminum:quod cõstare debet,vt ibi. Ita dixit Paris de Put.in tracta.syndica.in tit.de officio syndi.viij.char.vers.qualiter autem probabitur iustitiam denegatam.in fi.dicti versicu Nam ex huiusmodi priuilegij tenore non videtur Princeps ipse concedens
3 †se excluisse, seu à se iurisdictionem abdicasse supremam, quin & ipse quoque cognoscere non posset, seu potuisset interdum,de quibuslibet vasallis seu subditis in regno,quando vult.Text.est singu.& peregrinus in propriis terminis,in cap.dudum. de præben.in sexto.
4 †& pro hoc bene facit, quia Princeps concedendo iurisdictionem seu causam alteri specialiter committendo,non videtur abdicasse ipsam ab alio ordinario superiore:& multò fortius à semetipso cognitionem, sed accumulasse:vt est casus not.in simili in c.per hoc. de hære. in vj.&in l.j. C.de offic.præfec.vrb.& ibi loquitur text.de officio præfecti vrbis, cui non videtur derogatum,si officiũ certi generis causarum alij committatur.& idem consuluit Pet.de Anch.consi.clxiiij. in iiij.col.in prima parte.& dixit idem Pet.de Ancha. in consi.xxviij.incip.rationes inductæ.per prælegatum text.in c.dudum.de præben.in vj.† quod semper
5 remanet domino & maior iurisdictio,& potestas,quã transferat in alium: & pro hoc benefacit, quia regulariter iurisdictio videtur†concessa accumulatiuè,&
6 non priuatè: & per concessionem alteri factam non videtur sublata seu adẽpta ab illo, qui per prius illam habuerat:sed vt vtrique competat:vt per optima iura comprobat Felin.post alios in c.pastoralis.de offi.ordinar.quod tantò magis procedit in Imperatore, qui concurrit in iurisdictione cum quocunque suo subdito:vt dicit Bal.in c.j.in tit. quis dica.dux vel march. circa principium.& in c.j.in princ.qui feud.dare pos. vbi etiam loquitur de Papa. Hinc est, quòd licet in priuilegio prædicto contineatur,quòd non posit cõminari: non tamen dicit Princeps, quòd huiusmodi comminatio fieri non posit à se,seu suas vices gerente,licet ab alio ordinario:quia persona ipsius loquentis excepta intelligitur. vulg.l.inquisitio. C.de soluti. & ipse Imperator non potest dici Iudex ordinarius, vel delegatus, cùm ab ipso ordinariæ & delegatæ iurisdictiones deriuare ac emanare adparẽt:&ipse creet ac faciat iudices ordinarios & delegatos.l.j. ff.ad legẽ Iuliam de ambi.l.j.§.cum vtrbem.ff.de offi.prefec.vrb. & no.in l.more.ff.de iurisdictione omnium iudicum. & in cap. cum ab ecclesiarum. de officio delegati. &
8 ideò succedit, quòd † si princeps se de causa intromittat, eandem ad se, vel eius delegatum trahendo, nemo amplius ipso Principe inconsulto potest se in ea intromittere: quasi huiusmodi causa fuerit exempta ab ordinaria iurisdictione: vt patet in cap.vt nostrum.de appellatio.& in cap.significasti. de offic.delega.& in dicto cap.pastoralis.& facit l.iudicium solutur. ff.de iudic. quod maximè concedendum est in istis iurisdictionalibus, quæ Princeps ipse potest pro
9 suo libito†reuocare:vt dixit Bald. in l.rescripta.C.de preci.Imperato.offer.Andræas de Iser.in constitutio. ea,quæ.secunda colum.sub rubrica, quòd nullus prælatus, comes, vel baro. & idem Andræas in constitut. priuilegia. in fine primi libri. in tit.de cassa. priuileg. & ibi subdit, quòd tollit quando vult: & ideò si concederet alicui iurisdictionem ad vitam, non ex hoc videtur abdicasse à se potestatem ad libitum reuocandi, & alteri concedendi. not.Angel.in l.prima. ff.de offic.eius.& dixit satis pulchrè Bald. in l.j.C.vnde lib.
11 quòd potest princeps supprimere iurisdictionem †nedum singularium personarum, sed etiam ciuitatum. & idem ante eum tenet Innocentius in cap.quæ in ecclesiarum. de constitu. Cardin. in cap. perpendimus. extrà de senten. excom. Abb.in cap.nouit. de iudic.& hoc,quia iurisdictiones†fluunt à Rege,& refluunt ad
12 Regem.Bald.& Docto.in cap.j.§.ad hæc. de pa.iu.fir. & fluunt,id est,per confirmationes, concessiones, & commissiones, vt dicunt præfati docto. Bene tamen verum est quòd si Princeps in præmium bonorum
13 †seruitiorum cõcessisset huiusmodi priuilegium,non ita reuocare posset sine causa. Ita pulchrè & satis magistraliter Andræas de Iser. in prælegata constitu. ea,quæ sub rub.quòd nullus prælatus,comes.& tamen in casu isto non reuocat, licet de causa cognoscat: sed causa reuocationis esset in casu, de quo agitur, & potissima in principe, dum concedendo, quòd non posit à principe Salerni, seu eius officialibus causæ aduocari per remedium retardatæ seu denegatæ iustitiæ:nec etiam comminari,vt iustitiam faciant:hoc enim longè satis præiudiciale est authoritati & dignitati supremæ ipsius principis; & ex iuris dispositione†Princeps si aliquid concesisse adparet in præ-
14 iudicium suæ authoritatis, & dignitatis, ad voluntatem reuocabit:nec ad eius obseruantiam tenetur, seu obligabitur. voluit Andræas de Isernia, in cap.imperialem.de prohibita feud.aliena.per Federicum.versi. circa hoc videtur. imò etiam minimè teneretur illud seruare in præiudicium suæ authoritatis. Ita dixit dominus Abbas in cap.sicut. el secundo. per textum ibi extrà de iureiurando. & subdit, quòd si Cardinales
16 †ante creationem Papæ aliquid statuunt, & promittunt quilibet ipsorum si fuerit electus, illud obseruare,si talis promissio cederet in præiudicium dignitatis, seu authoritatis suæ, non tenebitur ad ipsius obseruantiam.& idem not.consuluit Calderinus in consilio tertio. in titulo de iureiurando. & facit textus in cap.cùm venissent.in versic.ipse non timens.extrà de institutionibus.& idem sequitur Felin.in cap.primo. quarta columna. extrà de probationibus. vbi subdit formaliter hoc esse bene not. ad infringendum promissiones factas per Principes in principio eorum creationis:† quia si sunt præiudiciales, non tenentur
17 illas seruare: & ita dicit aliàs diffusè consuluisse. Et idem etiam in particulari tenuit dominus Ioannes Lupi in rubrica, extra de donationibus inter virum & vxorem. charta xliij. vbi formaliter dicit, quòd donatio per Regem facta tempore guerræ, vel in principio † acquisitionis status & regni, non valet:
18 & eundem etiam refert & sequitur Ioannes Neuiza. in sua sylua nuptiali, in vltima charta.penultima columna, vbi enumerat casus in quibus non est parendum principi rescribenti: sed expectari debet secunda iussio: & tanto magis, quia non sumus in ipso Rege, qui concesit: sed in successore, qui indistinctè

potest

Universidad de Deusto
Biblioteca

19 potest tale priuilegium gratiæ factum † per suum præ
decessorem remittere. per textum in cap. si is, cui. de
præbendis in sexto. ita dixit Cynus & Albericus de
Rosate in l. digna vox. tertia columna. C. de legibus.
& idem voluit Baldus in titulo, de pace constantiæ.
in versic. amplius. & melius Franciscus de Aretio in
cap. nouit. de iudiciis. per textum in cap. suggestum.
de decimis. & idem firmat ibi Felinus in septima &
octaua columna. licet Baldus in suo consilio cclxxvj.
in tertio volumine. dixerit, quòd de ista quæstio. nun-
quam fuit facta pax inter sapientes. & alibi idem Bal-
dus in consilio, xcvj. in eodem tertio volumine, dicit,
20 quòd si confirmetur tale priuilegium, erit gratia: † &
si denegetur confirmatio, erit iniuria: & sic residebit
in pectore successoris. Et pro hoc bene facit, quia iu-
risdictio ordinaria potest reuocari per principem
21 † concedentem ad libitum. vt in l. meminisse. ff. de of-
ficio proconsu. & lega. & ideo Imperator Federicus
fecit reuocationem priuilegiorum, quæ concesserat
certis ciuitatibus regni, vt homines ipsarum non po-
tuissent citari per iustitiarios: & si citarentur, non
tenerentur comparere: vt dicit constitutio, priuile-
gia. in rubrica. ideo dicit Bartolus in l. non ambigi-
tur. ff. de legibus. post Gulielmum de Cun. ibi, quòd
populus Romanus qui concesit iurisdictionem Im-
peratori, posset illam reuocare: per l. ij. §. exactis. ff. de
22 origine iuris. Nam semper Princeps potest † cautam
inferioris ad se aduocare. cap. vt nostrum de appella-
tionibus. & iste est vnus de modis, per quem iurisdi-
ctio finitur. vt dicit Hostiensis in summa de officio
ordi. versic. & qualiter finiatur. bene verum est, quòd
dici posset, quòd iurisdictio & merum imperium
prædictum fuerunt concessa ipsi principi, & suis præ-
decessoribus propter benemerita & seruitia: vt liquet
ex tenore priuilegij ipsius Principis: cuius attestatio-
23 ni standum est: † vt in cap. porro. de priuilegiis. & in
clementina prima. de probationibus. Ita dixit Lucas
de Penna in l. secunda. C. de mancipiis & colonis pa-
trimonialibus. libro xj. Nam eo casu non potest tale
priuilegium reuocari per Regem: vt dicit Andræas
de Isernia in constitutione regni, ea quæ ad decus &c.
quia sicut datum per Regem, non potest reuocari sine
causa: vt in l. prima, & secunda. C. ne fisc. rem, quam
vendic. euincat. libro decimo. ita non potest merum
imperium, quod concesit reuocare: quia iura incor-
poralia quasi traduntur: vt in l. seruus. §. incorporales.
ff. de acquirend. rerum dominium. & benefacit, quòd
quando priuilegium transit in vim contractus, non
24 potest per principem † reuocari sine causa, per textũ
in l. fundi. C. de fundis patrimonialibus. libro xj. &
in cap. primo, de feudo sine culpa non amittendo. &
plus dixit Bal. in l. prima. C. de constitutionibus prin
cipum. quòd concessa per principem iure contra-
ctus, non possunt nec per eundem principem, nec per
eius successorem reuocari. Ita dixit Petrus de Ancha-
rano, in cap. quoniam. de concessione præbend. in
sexto. Alexander in consilio cxcij. iiij. colum. in secun
do volum. nam cùm princeps contrahit, tenetur ad
ipsius contractus obseruantiam, nisi ex iusta causa: vt
consuluit Alexander in consilio primo. sexta colum.
25 in secundo volum. Ex quo Deus non subiecit † con-
tractus sub potestate principis. dixit Baldus in cap.
primo. de natura feud. vnde non poterit reuocare,
nisi ex causa: vt quando sibi non adimpletur, quod
adimpleri debet secundum Baldum in l. penult. C. de
dona. inter vir. & vxo. & Baldus in additio. Specu. in
tit. de senten. colum. xxiij. versi. sententia quoque. Pet.
de Ancha. in repeti. c. canonum statuta. quæst. xiiij. in
ij. col. extrà de consti. Fulg. in consil. ccxv. incip. nec
arguendi sumus. in ij. volum. & in consil. j. ij. colum. j.
volum. Roman. in l. si verò. §. de viro. xxiiij. fallen. ff.
solu. matri. & in consil. lxvij. & cclv. & ccl. & dicitur
satis posse reuocare cum causa, dum adparet à se abdi-
casse ius superioritatis per tales clausulas: quo casu
non potest se expropriare omni iurisdictione & su-
perioritate. Ita concludit Baldus in prælud. feud. iiij.
colum. in fin. & sequitur Marti. Laud. in cap. j. in fin. v.
col. qui feu. dare poss. Car. in prælud. circa med. x. col.
& Ias. ibidem, xxv. col. & Alex. in l. filio, quem pater.
ff. de liber. & posthu. Imo. in rubrica, ff. de verb. oblig.
& in consil. cclxxiiij. Bald. in consi. ccciij. post princi-
pium. in iij. vol. Hinc. dixit Affli. noster Neapo. in præ
lud. constitu. regni quas facit ante proœmi. & propriè
in xxiiij. q. in ij. col. quòd quidam magnus aduocatus
fisci tempore Gallorum, ꝙ ex quo tempore Regis Al-
phonsi primi fuit cõcessum merũ & mistum imperiũ
Baronibus priuatiuè ad magnã curiam vicariæ, quod
est ius regale ipsius regis: vt in c. j. quæ sint rega. & con-
stitu. regni, ea quæ ad decus. propter quod ita concef-
sum, Barones sunt sicut Reges in terris suis, maximè
illi, qui habent etiam secundas causas: & Rex ibi non
habet nisi iurisdictionẽ in habitu: & faciunt quicquid
volunt: & ideo quia ex postfacto incipit lædere coro-
nam, † & regnum, & statutũ publicum, ꝙ successor in 26
regno posset reuocare: prout tenet Fran. de Are. in c.
nouit. de iudi. per text. in c. suggestũ. de deci. & firmat
Feli. in d. c. nouit. in vij. & viij. col. & in c. j. de probat.
ita dicit Affli. vbi suprà. & hæc maximè concedenda
sunt procedere in hoc regno, in quo solus Rex est do-
minus personarum † in regno ipso degentium: vt dicit 27
tex. in c. regni, ad regale fastigium. & in c. finis præce-
pti, charitas. & in constit. regni, quia frequenter sub
rubrica de homi. non tenendis ratione terrę &c. vnde
maximum præiudicium inferretur principi & eius di
gnitati, ac prærogatiuæ, si de iustitia retardata aut de-
negata subditis, quorum ipse est principalis dominus
etiam personarum, non posset se intromittere, cogno
scere, & prouidere circa bonam administrationem
iustitiæ: ex quo præsupponendum est de necesitate,
quod iurisdictio fuerit concessa per ipsum supremum
principem præfato quondam Illustr. Roberto & suc-
cessoribus, vt bene ipsa ac canonicè vtantur in vasal-
los, nec abuterentur: cùm eo in casu dominus abutens
† iurisdictione sibi concessa posset ea de facili priuari. 28
dixit Bal. in c. j. qualiter domi. proprieta. feu. priue. &
plenè Iacob. de Sancto Georgio in tractatu de homa-
giis. per sex colũnas. Ex quibus omnibus & eorum sin-
gulis concludo minimè refrænandam supremi prin-
cipis potestatem, ac authoritatem: sed iure licito po-
tuisse ac posse cognoscere, & cõminari ob iustitiam
retardatam, aut denegatam regnicolis, seu quibuscun-
que in regno isto degentibus, non obstante priuilegio
prædicto. Quod quidem debet cum grano salis intelli-
gi & practicari, claue discretionis non errante, &
quia res cepit exitum per alia media, & pars offensa
concordata, non fuit aliter decisa.

Ego Thomas Grammaticus Iudex magnæ Curiæ
Vicariæ.

SVM

SVMMARIVM.

1 *Custos carceris etiam pro leuissima culpa tenetur criminaliter.*
2 *Carcerarius tenetur de negligentia: & debet stare per annum in carceribus: & bona eius publicantur: & hoc de iure constitutionum regni: verùm de iure ciuili remouetur ab officio ob eius negligentiam. & nu. 3.*
4 *Negligentia magna, culpa est: & magna culpa, dolus est.*
Carcerarius tenetur præuidere locum carceris, & principaliter ianuam, & singula necessaria præuidenda.
5 *Carcerarius dicitur vti diligentia, dum tenet carceratos pro delicto in compedibus & cippis.*
6 *Custos carceris, tenetur de lata culpa, sicut alius de dolo & capitaliter: & ita punitur.*
7 *Carcerarius adhibens in custodia omnem suam diligentiam necessariam, si ex casu aufug. rint carcerati, non tenetur ipse: licet in dubio fuisset præsumptio contra custodem.*
9 *Officialis tenetur de culpa custodis, quem adposuit: ac etiam de negligentia, si captiuus aufugit.*
10 *Officialis exhibendo custodem carceris, non euadit pœnam. & nu. 11. & 12.*
14 *Carcerarius, cuius culpa carceratus pro crimine aufugit, debet pœna capitali puniri: vt si dolo vel pretio corruptus fuit: & si negligentia vel culpa eius, pariter punien dus est: licet culpa & negligentia fuerint sine dolo.*
16 *Tria sunt specialia contra potestatem, cui carceratus pro crimine capitali aufugit: primo, quòd incumbit sibi onus probandi diligentiam, quod carceratus casu aufugit. secundo quòd non liberatur exhibendo custodem carceris. Tertiò, quòd pro negligentia & culpa tenetur pœna capitis.*

VOTVM XXIX.

SVmmi opificis suffragio petito, Amen. In causa honorabilium Antonij & Hieronymi de Carnago de Neap. fratrum, cum Regio fisco, super petita priuatione officij custodiæ carcerum ipsius magnæ curiæ, quod est ipsorum inquisitorum: & hoc ex causa duorum carceratorum degentium in eisdem carceribus, pro criminibus capitalibus: vt prætenditur per Regium procuratorem fiscalem, ex culpa & negligẽtia substituti ipsorum, cùm reperto hostio aperto recesserint: pro eo quòd Antonius Puluerinus substitutus per eosdem fratres in dictis carceribus fatetur reserasse ostium prædictum: verùm non præuiderat catenacium ostij non fuisse ingressum foramen, vt consueuerat, ad reserandum. Hæsitatum igitur fuit inter iudices ipsius magnæ Curiæ, meos collegas, an huiusmodi culpa & negligentia custodis, habeat officere eisdem fratribus principalibus dominis ipsius officij, maximè cùm eundem Antonium Puluerinum eorum substitutum exhibuerint carceratum magnifico fisci patrono, & etiam procuratori? Et præmittendo quòd in priuilegio concessionis officij prædicti facto per quondam Serenissimum Regem Ferdinandum primum, quondam honorabili Bernardino Carnago genitori prædictorum Hieronymi & Antonij, est expressa clausula, quod possit in dicto officio inseruire per substitutum: sed quòd de eius culpis & defectibus ipse principaliter teneatur: sic & eius hæredes & successores in 3 eodem officio. † Succedit, quòd leuissima culpa non puniatur criminaliter: vt dicit Cyn. in l. si quis non dicam rapere. C. de epis. & cleri. tamen erit hoc speciale in custode carceris. Ita dixit Bald. in l. si eius rei. §. de præteritis. aliàs, denique ff. de vsufruct. & sequitur Paris de Puteo, in tract. syndicatus, in ver. incipiente: carcer. cap. an si plures. iij. col. vbi subdit, quòd de iure constitutionis regni custodes, quod corrigit ius commune, carcerarius tenetur † de negligentia: & debet 2
stare per annum in carceribus, bonis eius publicatis:
& si fraude dimiserit carceratos abire, tenetur pœna
capitali inam aliàs de iure ciuili custos † negligens re- 3
mouebatur ab officio duntaxat. l. carceri. & l. fin. ff. de
custo. reo. & consuluit Paul. de Castr. in suo consi. xlij.
quòd carcerarius, est quidam depositarius carcerato-
rum: argumento l. primæ. in princ. & l. Lucius. versiç.
quòd aliud, pro quod qui officium in custodiam ha-
bet, à publico salarium & mercedem pro custodia
alicuius rei accipit, is illius rei periculum præstare te-
netur l. qui mercedem. ff. loca. vbi glo. dicit, quòd de
omni culpa tenetur. l. videamus. eod. tit. & latè per gl. 4
& Barto. in l. eum qui. §. si epistolam. ff. de fur. vbi qui
suscipit rei custodiam & pretium, tenetur de pericu-
lo succedente, & quod fuerit in culpa: & propterea
teneretur: nam carcerarius tenetur de negligentia,
vel culpa, vt in præallegatis iuribus. nam magna ne-
gligentia, culpa est: † & magna culpa, dolus est. l. ma-
gna. de verborum significatio. & aliàs magna negli-
gentia, est quasi dolus. l. merces. §. culpæ. ff. loca. & l.
quòd si nolit. ff. de ædil. edict. §. culpa. & l. si quis fun-
dum. ff. locati. §. Imperator. Et ideò succedit, ꝙ omne
reprehensibile, est culpa: argumento l. si per impru-
dentiam ff. de euictio. & custodem non præuidere, si
ostium carceris est reseratum, vel apertum, dum cla-
uem eripit ab ipso ostio; quis enim hoc non reprehen-
sibile & impunibile arbitrabitur? certè nemo: cùm
carcerarius teneatur præuidere locum carceris: &
principaliter ianuam, & singula necessaria præviden-
da: prout tenetur quotidie facere: per textum in l. ij. C.
de custo. reorum. & non faciendo, fuit in culpa. l. qua
actione. §. si quis. & l. si ex plagiis. §. in cliuo. ff. ad le-
gem aquiliam. Nam ex quo prædicti captiui qui au-
fugerunt, erant in casu pœnæ corporis afflictiuæ &
condemnationis: imò alter ipsorum erat in perpe-
tuum condemnatus in triremibus, debebat eosdem
custos ipse diligentius custodire. l. si quis filio. §. eius.
verbo diligentioris custodiæ. ff. de iniusto rupto & ir-
rito testamento. Et ideò debebat ipsos tenere in ma-
nicis seu cippis ferreis, maximè quia non ignorabat
custos ipse, quòd tanquam tuto & magis fido carceri
ibidem consueuerant delinquentes grauiorum cri-
minum detrudi: vt demum in tortura, quæ de proxi-
mo ibidem detrusis infertur, & inferebatur, vt veri-
tatem delicti faterentur: & ideò vulgariter carcer ve-
ritatis communi vocabulo nuncupatum extitit: & sic
infertur, quòd † debebat custos ipse vti diligentia, & 5
eosdem carceratos in compedibus & cippis detinere:
vt dicit text. in l. ij. C. de custod. reo. secundum Bald.
vbi suprà, allegatum in prædicto §. eius. vbi etiam
subdit, quòd dicitur diligẽter custodire, qui aliquem
ligatum tenet manibus & pedibus: cùm sit speciale in
custode carceris, qui de lata † culpa tenetur, sicut alius 6
de dolo & capitaliter: & ideò ita punitur. l. milites. ff.
de custod. reo. secundum Ludouicum in l. in actioni-
bus. ff. de in litem iuran. ita formaliter tenet Paris de

Put.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Put.in tractatu syndicatus,in versiculo carcer.cap.an si plures carcerati.secunda columna.& insuper allegat Bald. in l.ad commentariensem. C.de custo. reo, dicere,quòd custos carceris ratione culpæ tenetur capitaliter; quia in sua fide custodiendos recepit. Hinc debuit esse sumpta constitu. regni, custodes: & ideò
7 subdit Par.ipse se putare distinguendum,quòd † si carcerarius adhibuit in custodia carceratorum omnem suam diligentiam necessariam: vt quia retinebat carceratum cùm ferris & cippis, seu catenis in carcere, secundum qualitatem & exigentiam delictorum carceratorum, ac ætate & robusticitate ipsorum: iuxta text.in l.j.de custo,reo.& aufugerint: & tunc non tenetur carcerarius: quia non est in culpa, qui adhibet diligentiam, quam debet. vt not.in l.si negotia. ff.de nego.gest.quia adhibuit diligentiam,quam debuit: vt in l.si vt certo.§.nunc videndum.ff.commoda.licet in
8 dubio † sit præsumptio contra custodem: per l.penult. C.de custod.reo.& per l.ad commentariensem.& idē tenet Angel.in l.milites. ff.de custo.reo. Ex quo dicitur quem diligenter custodire aliquem, dum tenet ipsum ligatum bono ligamine: & quòd officialis te-
9 neatur de culpa custodis,quem apposuit,ʃ ac etiam de negligentia,si captiuus aufugit :tenet in specie Flo. in l.si fornacarius. aliàs in l.si quis insulam.§.si fornacarius.ff.ad legem Aquiliam. Nec ʃuffragaretur prædictis fratribus allegare,quòd prædictus Antonius Pulcerinus eorum substitutus, fuit per eos exhibitus in magna curia vicariæ magnifici fiʃci patrono. & pro-
10 curatori: & est iam in carceribus eiusdem † ad ipsorū instantiam: quo casu videntur ipsi liberati: prout dicimus in simili de domino, cuius familia deliquit; quòd eam officiali exhibendo liberatur: quia hoc verum esset in eo,qui gereret officium publicum:ʃecus si
11 priuatum: † quia eo casu tenebitur ex delicto familiæ: & non liberatur exhibendo familiam. Ita dicit Bart. in l.prima.§.familiæ.ff.de publica. per not.in dicto §. familiæ. & non liberatur exhibendo eam. idem not. Barto.in prædicta l.prima.§.quod nouiʃsimè.quod ʃequitur ad dictum §.familiæ. per not.in prædicto §.familiæ. & ibi omnes Doctores ʃequuntur Bartolum.& idem tenet Abbas post alios in cap.j. extrà de restitut. ʃpoliatorum.ʃolus tamē Raphaël in prædicto §.quod nouiʃsimè.ff.de publicanis.dicit dictum Bartol.non habere rationem, quare magis in officio publico debeat teneri præcisè absque facultate exhibendi: cùm in publicis officiis gerendis maior diligentia requiratur in eligendis, & exercendis probis hominibus: & adducit Bartol. in l.ʃi cum exhibuiʃsent.§.penultimo. ff.de public. qui dicit, quòd nulla potest reddi ratio quare ita prætor ʃtatuit in hoc edicto, niʃi quia ita ʃibi placuit: attamen in ʃubstituto custodis carceris, in quo in præʃentiarum ʃumus, deputato ad custodiam carceris,cuius culpa captiuus aufugit, principalis carcerariuseundem ʃubstituens,tenetur: per regulam di-
12 ctæ l.primæ.§.familiæ.nec per exhibitionem † ʃubstituti liberatur:per textum in dicta l.ad commentariensem. quem ibi pulchrè ʃummat Angel.ibi, dum dicit principales carcerum ʃumma diligentia debent custodiri facere carceratos, ne fugiant, ʃubituri pœnam fugientis; nec liberantur exhibendo custodem deputatum. qui text. videtur deʃtruere omnes prælegatas doctrinas. Et hoc, quia fuit in culpa minus idoneum ʃubstituendo in dicto officio: per gloʃ. in dicta l.ad commentariensem. Ita concluʃiuè reperio tenuiʃse excellentem dominum Antonium de Alex. in additionibus ad Bartolum, in dicta l.j.§.familiæ. ff.de publicanis. vbi ʃubdit, quòd est pulchra limitatio ad hæc dicta;& quòd aliàs fuit defacto in fuga Antonij Iacomini de Fiorentia: & idem post prædictum dominum Antonium reperio tenuiʃse domin.Amode. Iuʃtin.in ʃuo tracta.ʃyndica.in verʃi.item in eo,quòd dicti ʃocij milites fuerunt negligentes. lvj.charta.in tracta. vbi formaliter dicit, vt caueant & prudenter attendant milites, quibus custodia carceratorum & carcerum commiʃʃa est, ne carceratus pro crimine capitali aufugiat: quia ipʃi eadem pœna venirent puniendi:per dictam l.ad commentariensem. quod quidem intelligendum † est, ʃi dolo vel pretio corrupti 13
fuerint; per textum in l.fina.ff.de custod.reor. ʃi verò negligentia vel culpa ipʃius custodis aufugiat, etiam & ipse custos eadem pœna puniri debet, per dictam l. ad commentariensem.ibi: & ʃi reus aliquo modo fuerit lapʃus, ipʃum custodem volumus eadem pœna teneri. & ideò ʃubdit formaliter in vulgari, dicendo: *non te fidare de pregione ser gaʃpare ʃi non vuole che te ʃia moza la teʃta.*& plus ʃubdit, quòd nec propterea liberatur poteʃtas exhibendo militem, vel alium familiarem,quem deputauerat ad custodiam carceris: vt dicit ibi text.& est caʃus ʃpecialis ʃecundum glo. & Bal. quòd de † culpa & negligentia ʃine dolo, poteʃtas, mi- 14
les, ʃocius, custos carceris, tenentur pœna capitis.& ideò iterum dicit:*guarda bene el pregiere ʃer Gaʃpar*: regulariter autem contrarium est: quia in lege Cornelia de ʃicariis.vbi non est dolus,non imponitur pœna capitalis:vt no.in l.in actionibus.ff.de in litem iuran. & facit l.fin.ff.de custo.reo. vbi text. dicit ad literam, non facilè committi debet custodia carceris tironi, id est,nouo officiali:quia vt ʃubdit ibi text. ʃi carceratus aufugit, mala electio aʃcribitur culpæ poteʃtatis eligentis custodem:verum ʃi carceratus pro qualitate delicti & conditione perʃonæ detineatur in carcere conʃueto, & in vinculis, & aufugit, parcitur officiali † & militi: dummodo ipʃe probet caʃum fugæ ʃine 15
culpa ʃua:vt est text. dictæ l.fin.in verʃic. ergo ʃine caʃu:& ʃic est ʃpeciale, quòd ipʃi custodi incumbit onus probandi,quòd ʃine culpa ʃua aufugit: quia officium eius erat custodire diligenter: ideò debet probare diligentiam:aliàs alleganti culpam incumbit onus probandi:vt not.Barto.in l.ʃi quis ex argentariis.§.fina.ff. de edendo.& ʃic per prædicta ʃubdit ʃe aliàs conʃuluiʃse in ciuitate Senarum, in fauorem capitanei militis ʃocij, cui aufugerat carceratus pro crimine aʃʃaʃsinatus: quia tenebatur in loco conʃueto in compedibus & ligatus: & nihilominus aufugit: quod ex quo delictum non fuerat conʃummatum,& ille eo caʃu veniebat plectendus,pœna pecuniaria, quod bene dicebatur carceratus eo modo, vt ʃuprà: & ʃubdit etiam ita fuiʃse conʃultum per multos alios Doctores, & iudicatum per eius ʃyndicatores: quia ʃi detinetur ligatus, dicitur ʃub fida custodia detineri.l.prima.§.fin.in glo. in verʃic. permittitur. ff.de ʃer.fugiti. & ʃic custos excuʃatur.& idem not.Innocen.in cap.nuper.in princi. de ʃententia excommunicationis. & hæc dicit eʃʃe menti tenenda prædictus domin. Amode. & inʃuper vltimò concludit tria eʃʃe ʃpecialia contra poteʃtatem, cui carceratus pro crimine † capitali aufugit. 16
Primum,quòd incumbit ʃibi onus probandi diligentiam:

riam:& quòd carceratus caʃu aufugit:non autem allegans negligentiam, hoc caʃu tenetur eam probare.l. cùm ita.§.ʃpecies.& ibi not.ff. de legat. ij. licet regula ʃit in contrarium, in l.ij.ff. de probationibus. Secundum ʃpeciale eʃt, quòd non liberatur exhibendo militem, ʃeu cuʃtodem carceris: ʃed tenetur etiam ipʃe pœna capitali: dicta l.ad commentariensem. regulariter autem contrà, in l.ʃi cùm exhibuiʃsent. ff. de publica. Tertium ʃpeciale eʃt, quòd pro negligentia & culpa tenetur pœna capitis: dicta l. ad commētariensem. regulariter autem contrà, dicta l.in lege cornelia.ff. de ʃicar. ʃed licet Bald. hoc firmet in dicta l. ad commentariensem.tamen text.ibi: in dicta l.fin.ff.de custo.reo.videtur dicere, quòd ʃi non eʃt in dolo, punietur pro modo culpæ arbitrio iudicis: quod ʃubdit eʃʃe tenendum menti perpetuò: & ideò cùm nulla diligentia probata fuerit per prædictos cuʃtodes, imò conʃtat de negligentia, qua mediante carcerati aufugerunt: & licet per conʃtitutionem regni, cuʃtodes, talis pœna ʃit publicationis bonorum omnium vltra perʃonalem detētionem, vbi ob negligentiam cuʃtodis captiuus aufugerit, attamen conʃiderando, quòd non principaliter ipʃi fratres principales cuʃtodes deliquerunt, niʃi quia minus idoneum ʃubʃtituerūt:ideò prædictos Ant. & Hieronymum de Carnago fratres, & principales cuʃtodes pœnam priuationis prædicti officij carcerum incurriʃʃe duntaxat, voti ʃum: inhærendo iuris communis diʃpoʃitioni, tāquam mitiori, qua cauetur cuʃtodem negligentem ab officio remouendum, in quo negligētiam commiʃit, per l.carceri. & l.ʃi.ff.de cuʃto. reo. intelligendo de ipʃis cuʃtodibus diligentem, & idoneū ʃubʃtituere, cùm aliter in dolo non fuerit, vt pœna etiam corporali afficiendi venirent. Et ita in hanc ʃententiam ex meis præallegatis iuribus inclinauit tota magna curia, nemine diʃcrepante:& fuit lata ʃecundum eam diffinitiua ʃententia, vltima die Auguʃti, qua officio dictæ magnæ iudicaturæ functus ʃum in anno M.ccccxxv.

Ego Thomas Grammaticus Iudex magnæ Curiæ Vicariæ.

SVMMARIVM.

1 *Delictum veneni,est occultum: & ideò in eo debet iudex esse promptior ad torturam.*
2 *In enormibus licet iura transgredi.*
3 *Mendax de iure torqueri potest.*
4 *Trepidatio & inconstantia,& titubatio, facit indicium contra inquisitum.*
5 *Erubescere,pallere,& inconstanter loqui,sunt signa malæ conscientiæ.*
6 *Inimicitia an sit sufficiens indicium ad torturam.*
7 *Testes parte non citata non probant: nec ex eis resultat indicium etiamsi essent mille testes ita examinati. & numero 8.*
9 *Princeps non potest tollere defensiones inquisito, in causa criminali: cum defensio sit de iure diuino, quam princeps tollere non potest.& nu.10.& 11.*
12 *Princeps potest tollere defensionem de iure ciuili competentem:sed non eam, quæ competit de iure naturali.*
13 *Princeps non potest mandare de potestate ordinaria, quòd quis torqueatur absque indicijs.*
15 *In enormibus quòd licet iura transgredi, non est ita simpliciter verum. Item intelligitur in causis arduis, in quibus incurritur ʃtatus reipublicæ.*
16 *Mendacium,quòd non ʃit indicium ad torturam.*
17 *Inconʃtantia,trepidatio, & pallor, requiritur quòd copulatiuè concurrant, vt faciant indicium. Et tamen multi ob periculi magnitudinem, ʃeu cordis debilitatem ʃimilia peragunt: & tamen ʃunt innocentes.*
18 *Inimicus probata conuerʃatione præʃumitur reconciliatus.*
19 *Inimicitia cauʃata culpa eius,qui ipʃam allegat, an ʃit imputanda.*
20 *Inimicitia indicium non eʃt de per ʃe ʃufficiens ad torturam.*
21 *Iudex licet habeat arbitrium liberum:tamen non poteʃt ex hoc torquere non præcedentibus legitimis indicijs: nec poteʃt negare defenʃiones contra indicia: licet liberum arbitrium habeat.nu.22.*
23 *Præeminentia magnæ curiæ vicariæ ʃumpta a capitulis regni,non permittit contra quemlibet indifferenter procedi ad torturam: ʃed ʃolum contra publicè diffamatos, & reprobos,& publicos latrones, & diʃobatores ʃtraturum,leuiʃque perʃonas.*
25 *Diffamatus ʃeu infamis quis non eʃt ex eo, quòd ita eʃʃe dicatur: niʃi etiam conuictus fuerit de eo, quod diffamatur.*
27 *Infamis ex delicto vt quis dicatur,requiritur,quod confeʃʃus fuerit delictum in iudicio: vel quod proceʃʃerit ʃententia iudicis: nec ʃufficiet probatio criminis ipʃius.*
28 *Fama malæ ad hoc vt quis dicatur ad effectum, vt pro alio delicto de quo inquiritur, dicatur eʃʃe malæ famæ, requiritur quòd talis mala fama fuerit in eodem genere mali:nec ʃufficeret, ʃi de aliis criminibus diuerʃis mala fama procederet.*
29 *Teʃtis varius ʃeu contrarius ʃibiipʃi,nihil probat.*
30 *Tortura ceʃʃat vbi contra indicia aliquid vrget in contrarium.*
31 *Ad torturam non proceditur extantibus indicijs: vbi allegatur talis defenʃio quæ ʃi eʃʃet probata, ceʃʃare debet tortura: ʃed eo caʃu debet differri.*

VOTVM XXX.

REdemptoris gentium ʃuffragio poʃtulato, Amen: Illuʃtriʃsime Prorex, in cauʃa inquiʃitionis formatę aduerʃus magnificum Hieronymum de Sancto Seuerino, & nobilem Sanciam dentice coniuges, de venenatione & morte quondam excellentis Comitis Saponariæ & fratrum,eorundémque nepotum, ad querelam orbatorum parentum, in qua cum cæteris excellentibus & magnificis collegis in cauʃa, & mihi dominis obʃeruandiʃsimis interfui. Inter cætera indicia, quæ ex informatione capta colligi videntur, & quibus ſatis adhærent querulantes, vltra alia ʃunt iʃta ruminanda meo iudicio ac enucleanda. Et primò præʃupponitur † delictum veneni, quod eʃt occultum: & ideò in eo 1
iudex debet eʃʃe promptior ad torturā per plenè dedu cta in allegationibus oblatis,& maximè per dicta Bal. in l.iij. C.de epiʃ. aud. & Alex.de Imol. in conʃil.lxij. in ij. volum. † Secundò proponitur enormitas cri- 2
minis,& venenationis,& patricidij: & in enormibus licet iura tranʃgredi, per not. dictum Innocen. & ibi plenè relata per Felynum in cap.j de cōʃtitutionibus. Tertiò demonʃtratur, quòd inquiʃitus ipʃe adparet in aliquibus ʃuis reʃponʃionibus mēdax,& maximè dum depoʃuit eius coquū non præparaʃʃe epulas pro cœna ipʃorum dominorum qui deceʃʃerūt,ʃed coqui eorun-

demmet dominorum, necnon & quędam alia, ex quibus adparet de mendacio conuictus per multos testes:
3 & mendax de iure torquetur: † vt dixit Bartolus in l. fin. circa principium. ff. de quæstionibus. Ang. & Salycetus in l. finali. C. eodem titulo. Bartol. in suo tractatu de quæstionibus. cum vulga. dicunt tamen prædicti Docto. quòd inducitur magna suspicio ex mendacio contra mendacem, non tamen exprimunt ad torturam sufficiens. & idem tenet Alexand. in consilio lxij. tertio volum. tamen quòd potest torturæ subiici, tenet Angel. in dicta l. fin. C. de quæstionibus. & Angel. in tractatu maleficiorum. versic. fama publica. in materia torturæ, versiculo ix. quæro. Ludouic. Roma. in consilio viij. Lucas de Pen. in l. quoties. C. de digni. libro xij. Alexand. in consilio lxxxvij. in tertio volum. Paris in tractatu syndi. versic. tortura. Francisc. Curt. in consilio xlj. in fin. verbis: de quibus Moder. nec de Luca vlla fit mentio in allegationib. porrectis. Quarto fundatur, quòd dum Hieronymus ipse incæpisset interrogari per iudicem, fuit visus certo modo trepidare, & inconstanter loqui, & aquam vt biberet
4 quæsiuit: & sic videtur resultare ex trepidatione † ipsa & inconstantia aliud indicium contra ipsum, per id, quod dicit Bartolus in l. fina. ff. de quæstionibus. & in l. de minore. in §. tormenta. eodem titulo. dum vult, quòd iudex eo casu debet omnia scribi facere in actis. & pro hoc etiam adduco Lucam de Pen. in l. cuectiones. C. de cur. publico. & in dicta l. quoties. de dignit. libro xij. vbi subdit, quòd erubescere, pallere, & in-
5 constanter † loqui, sunt signa malæ conscientiæ, & facit illud Ouidianum:

O quàm difficile est crimen non prodere vultu.

Quintò, dicitur probatum esse de inimicitia præcedenti inter ipsum inquisitum, & querulãtem patrem
6 defunctorum: & de inimico lex præsumit † omne malum. l. prima. §. præterea. ff. de quæstionibus. & inde est, quòd inimicitia videtur sufficere ad indicium torturæ inducendum: vt dixit Angelus in l. fin. C. de quæstionibus. & videtur etiam sentire Bartolus in l. fina. ff. eodem Specul. & Ioan. Andræas in additio. Specul. in titulo, de præsumptio. versi. sed pone. Sextò & vltimò videtur probatum de diffamatione, seu infamia ipsius inquisiti de aliis criminibus & delictis per testes certo modo de auditu & fama, licet non concludenter, prout requiritur, deponentes ipsum Hieronymum, licet vxoratum aliam duxisse vxorem superuente prima, quam habet: & insuper eundem esse malis moribus imbutũ, & mulierbria passum: & sic prænarratis & aliis indiciis in inquisitione cõtentis concurrentibus contra ipsum Hieronymum, tãquam diffamatum & reprobatum procedi posse ad torturam ex processu informatiuo: ex dispositione capitulorum regni: concurrentibus maximè multis & quampluribus signis venenationis: prout medici & alij quamplures testati sunt, Cælestis ergo curiæ princeps mihi gratiam fut roris infundat, intelligentiamque sensus aperiat, vt quæ vera sint, sequar: & quæ vitanda, refugiam: & quia apud tam illustrissimum proregem Cæsaream maiestatem repræsentantem non est nisi consultissimè quoad fieri potest procedendum: ideò vestram Illustrissimam Domin. non pigeat Hieronymi vestigia sectari, dicentis. Non te moueat dicentis authoritas, non quis loquatur, sed quid loquatur, attendas. Idcirco indiciis propositis bene ponderatis ac ruminatis, occurrũt infrà scripta. Et principaliter considerando primum obiectum circa crimen veneni, quod ex quo atrox est, & occultè committitur, iudex debeat esse promptior ad torturam, non enim ex dispositione iurium id dicentium, & nullibi cautum reperiri posse arbitratus sum hæc inauditis inquisitis in eorum defensionibus, & ex processu informatiuo: & sic resultat intelligendum esse omnino id legitimè fieri debere, & datis defensionibus: non ex depositione † testium parte non citata, nullum sit indicium 7
sufficiens ad torturam, dixit Bartolus in l. finali. in l. maritus. in fine. de quæstionibus. Angel. in l. si vacantia. tertia charta. C. de bonis vacant. libro x. Baldus in l. congruit. in fine. de officio præsidis. & sequitur consulendo Franciscus Curtius in consilio lv. in tantum, quod eorum depositiones ita factæ non obsunt inquisitis. Bartolus in l. si qui adulterij. C. de adulte. & in l. custodias. ff. de publicis iudiciis. Abbas in capit. præterea. de testibus cogendis. Angelus in tractatu maleficij, in versiculo, fama publica. columna quarta. & consuluit Alexander consilio clxxix. in secundo volumine. in causa Angelorum &c. Et ideò etiam si essent mille testes recepti ita parte non citata, non facerent † in- 8
dicium ad torturam contra inquisitum. Ita consuluit Franciscus de Aretio in consil. clxv. incipiente: sicut Ioannes in Apocalypsi. secunda colum. per text. in l. si quando. C. de testibus. & in capitulo secundo, extrà eo. cum vulgar. Et intãtum hæc vera sunt, quòd Princeps non posset in contrarium † decernere, & defen- 9
siones tollere inquisito in causa criminali, voluit in specie Andręas de Isernia in constitutione regni: item dira & dura, ex quo defensio est de iure naturali: & naturalia princeps tollere non potest. vt in §. fin. instit. de iure naturali gentium & ciuili. & maximè, cùm defensio sit de iure diuino, † vt patet Actuum c. xxv. 10
& ius diuinum princeps minimè tollere potest. l. fin. C. si contra ius vel vtili. public. & idem voluit & plenius idem Andræas in capitulo primo. versicu. bona committentium, in titulo, quæ sint regalia. & ideò dixit Geminianus in capitulo, non solùm. de appellãtionibus, in sexto. quòd papa non potest † tollere de- 11
fensionem introductam de iure naturali: licet possit variare modum defensionis, vt dicit Angelus in l. si sic legatum. ff. de legatis primo. & alibi dixit Baldus in l. tertia. §. si is, pro quo. ff. quod quisque iuris. quòd in causa criminali princeps non potest alicui tollere defensionem. Idem tenet & sequitur Felynus in capitulo dilecti filij. extrà de exceptionibus. & ideò dixit Petrus de Ancharano in capitulo pastoralis. de re iudicata. nota. xxiiij. quòd princeps potest tollere defensionem de iure positiuo competentem: sed non eam, quæ competit de iure naturali. & idem tenet ipse in capitulo primo. extrà de rescriptis. & ideò † in specie 12
voluit Andræas de Isernia in constitutio. regni, prosequentes &c. quòd † princeps non potest mandare de 13
potestate ordinaria vt quis torqueatur absque indiciis, & non data sibi copia defensionis: cùm defensio sit de iure diuino & naturali, quo princeps ipse ligatur, per tex. in capitulo primo de probationibus. cum vulga. Quò verò ad secundum, quòd in enormibus liceat iura transgredi, circunscriptis præallegatis & quæ de iure militare adparẽt, non reputo hoc dictum Innocen. originaliter vsquequaque verum, maximè, † cum Ludouicus Roma. cuius authoritas magna est 14
in l.

in l. si verò. §. de viro. xlvj. fallentia. ff. sol. ma. non teneat illud: sed dicat principem eo casu consulendum. Item hoc dictum, quòd in enormibus liceat iura trãs-
15 gredi, intelligendum arbitror procedere † in causis arduis, in quibus incurritur status reipublicæ. Ita intellexisse reperio Salice. in authentica, hodie. C. de iudiciis. & est de mente Baldi in cap. tertio. ad finem. de sententia & re iudicata. & facit quod voluit idem Bald. in capitulo primo. §. si quis quinque. per illum textum, de pace tenẽda. Circa tertium indicium, quòd inquisitus ipse conuictus adpareat de mendacio: censeo quòd verè dici posset conuictus, quod dicere vereor, non existente processu ordinario, ex quo per testes in eo examinatos conuictus dici posset: attamen mendacium non reperio esse sufficiens indicium ad
16 torturam ex communi conclusione. Et quòd † non sufficiat, tenuit Andræas de Iser. euangelista in regno, in constitutio. regni, si damna. & sentit rectè intuenti Bartolus in l. finali. de quæstionibus. & bene suffragatur, quòd varietas in principali, non facit indicium ad torturam: vt dixit idem Andræas in prædicta constitutione. si damna. post ritum magnæ curiæ vicariæ: ergo multò minus & mendacium. Quò verò ad quartum indicium, considerandum puto trepidationem & inconstantiam minimè obesse: nam licet Bartolus in prædicta l. fina. de quæstionibus. videatur in-
17 ferre, quòd trepidatio, † inconstantia, & pallor debeant copulatiuè concurrere ad faciẽdum indicium: prout etiam magis apertè sequitur Augustinus in additionibus ad Angel. in tractatu maleficiorum. in versiculo, fama publica. columna trigesima. & Lucas de Penna in l. quoties. C. de dignita. libro xij. & ibi magistraliter loquẽdo dicit, quòd reperiuntur nonnulli, qui periculi magnitudine, vel ob cordis debilitatem, aut pusillanimitatem hæc & similia peragunt: & allegat Tullium, in quarto Rhetoricorum: & ideò dixit Paris de Puteo in tractatu syndicat. in versic. tortura, columna ix. quod in facto sibi contigit, vt quidam nobilis inculpatus de magno crimine, cum introiuisset aulam prætoris, in qua aderat chorda vbi tortura datur: ea visa, statim ceciditin terram: minxit se, & egestionem emisit: & tamen demum compertum extitit ipsum fuisse innocentẽ obiecti criminis. Ex quinto quoque indicio inimicitiæ minimè firmare audeo inferri posse indicium sufficiens ad torturam, tum ex suprà deductis aduersus primum indiciũ: tum etiam, quia illis circũscriptis per eosdem testes ad informationem pro parte fisci, seu querulantium receptos, colligi adparet, quòd magnificus Hugo, & eius filij conuersabantur adinuicem per literas & internuntios cum eodẽ Hieronymo inquisito: & indè est, quòd adinuicem vltimo loco personaliter se iunxerunt ad turrim de mari venandi & recreandi gratia ad terram Montis Albani locum, in quo ipse Hieronymus præerat, vt plurimum moram trahebat: & sic quatenus de aliqua inimicitia, seu de aliqua præsumpta causa inimicitiæ in præteritum adparere dici posset, ex conuersatione prædicta liquet ex iuris dispositione
18 † reconciliata: prout dicit pulchrè Baldus in authentica, si dicatur. C. de testibus. & plenè Abbas in capit. repellantur. de accusationibus. & nihilominus adparet de huiusmodi inimicitia ex processu informatiuo, & parte inaudita, & amplius vt ex informatione ipsa rectè intucti colligi potest, adparet meo iudicio cau-

sata culpa, & defectu ipsius domini Hugonis impetrantis bona paterna: & ideò non videtur imputanda eidem Hieronymo inquisito: nec ex ea argui posset indicium contra ipsum, per id quod † singulariter dixit 19
Paulus de Castro in l. cùm re. C. de inofficioso testamento. cui optimè accedat, quod voluit Bartolus in l. cùm in tabulis. §. primo. ff. de his, quibus vt indignis, vbi dixit, quòd licet ob inimicitiam ortam inter testatorem & legatariũ inducatur reuocatio legati: hoc tamen non procedit, vbi inimicitia processit culpa testatoris. Idem tenet & sequitur Andræas Barba. in capitulo finali. columna secunda. de donationibus. & in capitulo, insinuante. columna penultima. de officio delegati. & in suo tracta. de Cardina. in tertia quæstione quintæ partis. in fi. sequitur Iason in l. si filiam. C. de inofficioso testamẽto. & nihilominus indicium inimicitiæ non est sufficiens † de per se ad torturam, 20
tanquam remotum à facto. dixit Imola in l. finali. ff. de hæredibus instituendis. & ibi refert ita tenere Rayn. & voluit etiam Gandinus in rubrica de quæstionibus, in tractatu maleficiorum. in versic. quæ debeant præcedere quæstiones. & istud magis communiter, & tenet etiam Angelus in tractatu maleficiorum. in versiculo, fama publica. columna sexta & duodecima. & ibi Augustinus in additionibus. & Baldus in cap. literas. de præsumptionibus. Et sic ex præmissis infertur dicendum aduersus prædictum inquisitum nõ esse locum torturæ ex processu informatiuo, & ipso inaudito: cùm ad torturam procedi non possit, non præcedentibus legitimis indiciis: etiam si ex forma statuti
21 iudex † habeat liberum arbitriũ in criminalibus. voluit Paulus de Leaza. in capit. grauis, vltima columna. extrà de. depositi. Gandi. in tractatu maleficiorum. in rubrica, an potestas, qui habet arbitrium. Alexander in consilio lxiij. incipiente, habitis super iis. secunda columna. primo volumine. Iason in l. & militibus. C. de testamento militari. vbi subdit esse cordi tenendũ: quia valde quotidianum. & idem Iason in l. j. prima columna. C. de sacrosanctis ecclesiis. vbi reputat istud perpetuò not. & consuluit Raphaël consilio lxix. incipiente, super quæstione formata: & non ab re iudex habẽs huiusmodi arbitrium non potest denegare defensiones contra indicia. † glossa est in clement. sæpè. 22
in versic. defensiones. de verborum significat. Bartolus in l. filius familiàs. de donationibus. & in l. prima. de testamen. militari. Et quatenus dicatur pro sexto & vltimo in casu præmisso posse ad torturam ex processu ita informatiuo procedi, virtute plurium capitulorum regni: quorum vnum incipit, in accusatis, aliud, tormẽtis. aliud, prouisa iuris sanctio. aliud, iuris censura. aliud, si cum sceleratis & reprobis. Ex quibus capitulis & litera arbitrali adparet emanasse præeminentiam magnæ Curiæ vicariæ: vt testatur Paris de Puteo in tractatu syndi. in versiculo. tortura quia plerunque. in capitulo secundo. an si quis dixerit. secunda colum. in fin. Attamen ex tenore prædictorum capitulorum non cauetur contra quoslibet indifferenter procedi posse † ad torturam: sed solùm contra pu- 23
blicè diffamatos, & reprobos, & publicos latrones, & difrobatores stratarum, leuésque personas: & contra quos communis laborat infamia: & ipsorum delictorum grassantia eos facit quodammodo manifestos: vt vtar formalibus verbis. capit. iuris censura. Item habent locum contra reiteratos criminum, vt in capit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

prouisa iuris sanctio. ibi dum in eo dicitur †frequentiùs, peccantibus. & in c. crescit culpa, ibi, aggressiones ingeminant: & in cap. si cum sceleratis. ibi, quos continuò fama grauat, & crebra cõmissio criminum dat insignes: vt qui leges ex quadam assiduitate dilacerant, ipsarum legum præsidio ipsos non defendant. & ideò subdit præfatus Par. de Puteo vbi suprà, quòd rarò vtitur magna curia dicta præeminẽtia: quia non debet torqueri ex processu informatiuo, nisi in maleficiis insignibus, † & in latrociniis, & in latronibus valde diffamatis, & in notoriis criminibus, concurrente tamen leuitate vitæ torquendi: secundum glossi & Andreæ de Isernia in constit. regni, si damna clandestina. & idem tenet Affli. diu Regius Cõsiliarius, & iudex etiã dictæ magnæ curiæ in sua decisione ccexcj. dicẽdo ita pluries fuisse votatum in sacro Regio consilio per regios Cõsiliarios, vnà cum iudicibus ipsius magnæ Curiæ. Item vt vendicent sibi locum capitula prædicta, requiritur leuitas vitæ torquendi, vt suprà: & quòd inquisitus sit homo diffamatus & consuetus delinquere: vt prædicta capitula cantãt: & cùm testes de infamia prædicti Hieronymi inquisiti de auditu duntaxat & aliter minus concludenter de aliquibus criminibus attestentur, non potest dici diffamatus ex eo quod dictum est: vel quòd † ita dicatur, nisi etiam conuictus fuerit. Ita ad litteram in terminis tenet Andræas de Isernia in titulo de puce tenenda. in versic. publici latrones. & probatur bene per textum in leg. ictus fustium. & ibi per Bald. & Doct. ff. de infamibus: nam non statim, quòd quisque accusatur de crimine, reus est, aut dici reus potest: sed qui conuincitur. textus est in capitulo finali. in fine. decimaquinta distinctione. in vltima quæstione. & in capitulo. nonne. octaua quæstione quarta. & in capit. eorum. vndecima quæstione tertia. & in capitulo, laudabilem. vt lite penden. Ita Speculator in titulo de aduoc. §. sequitur. † circa principium: & consuluit Hyppolitus Marsilienſis in consil. lij. in primo volumine. nam quis non potest dici talis, nisi fuerit pronuntiatus pro tali: vt dicit Speculator in titulo de instrument. edi. in §. restat. versiculo quid si tabellio. versiculo quid si confectum. Soci. in consilio lj. incipiente: præstantissime doctor. tertia columna. Paulus de Castro in consilio xxxij. in finalib. verbis. Petrus de Ancharano in consilio cxlj. incipiente: per prædicta. & idem Marsilien. in consilio lxiiij. numero 15. & consilio lxxiiij. numero 35. eodem volumine. Et plus dicõ, quòd ad hoc, vt quis dicatur infamis ob delictum seu crimen, requiritur eius confessio in iudicio, vel sententia † iudicis: nec sufficiet probatio ipsius criminis. Ita consuluit Petrus de Ancharano, in consilio centesimo octuagesimo nono incipiente: tribus de causis. & allegat ita voluisse Ioannẽ Andræam in cap. si quis. de præscrip. in sexto. & dicit quòd pro hoc faciunt not. in clemen. religiosi. extrà de sententia excommunicationis. refert & sequitur Marsil. in sua practica causarum crim. in sexta charta. in versiculo, aggredior. versic. pro quo etiam facit &c. † Item ad hoc, vt quis dicatur malæ famæ, adeò quòd torqueri possit, requiritur q̃ huiusmodi fama seu diffamatio delictorũ fuerit in eodem genere mali: nec sufficeret, si de aliis criminibus diuersis mala fama præcederet, ad hoc, vt habeat locum tortura. Ita dixit Bartolus in l. Cassius de fena. Bald. in l. fin. ff. de hæredibus instituendis. & ibi Imol. Ioan. An. Iræs, in regula, semel malus. de regulis iuris. in vj. Alexander de Imola in consilio v. secunda columna. primo volum. & consilio clxv. vij. colum. eodem vol. Nec vim aliquam facio de his, qui torti inculpantur ipsos inquisitos, cùm eodem contextu variauerint sibipsis contradicendo: & demum sufficienter ac plenè reiterati ad torturam, ipsos inquisitos exculpauerint: licet Nicol. de Bisignano pluries varius & contrarius sibimet in multis substantialibus in tortura, & extra torturam ipsos inculpauerit, & exculpauerit: quo casu neutrius dicto standum erit. maximè dum nullam causam assignauerint, quare contrarium deposuerint eius, quod † primò dixerant. Ita probatur in l. prima. ff. de testibus. & in l. qui falsa vel varia. eodem titulo. & in capit. cùm ecclesia Sutrina. de causa possessio. & proprietatis. & in capitu. si testes. quarta quæstione tertia. versic. qui falsa. ita tenet etiam Speculat. quem ibi sequitur. Ioannes Andræas in titulo de teste. §. primo. versicu. item, quòd testes sunt varij. & versic. quid si idem testis. & sequitur & refert Hyppolitus Marsilien. in l. ex libero homine. quinta colum. ff. de quæstionibus. Vltimò, satis aduertendum considero, quòd testes ad instantiam querulantium & fisci producti, & examinati deponunt, quòd potuit venenum ipsum sumi in vno de tribus locis, ibi expressis: in quibus prædicti Comes Saponariæ, & fratres comederant. videlicet in ciuitate Tarenti: in ciuitate Motularum: & in terra Montis Albani, assignando causas probabilis suspicionis vniuscuiusque locorum prædictorum: & plus subdit dominus Iacob. Physicus excommunicatus pro fisco, quòd dicere venenũ fuisse processum à domino Hieronymo patruo prædictorũ nepotum defunctorum, esset diabolicũ credere: maximè, quia Hieronymus ipse demonstrabat satis diligere prædictos suos nepotes. Item, est adhuc quoque potissimè considerandum, quòd partes querulantes subministrauerũt ferè omnes testes, qui aliquid stringere videntur in causa eorum, domesticos, familiares, seruitores & vasallos: vt ex eorũ lectura liquet. Item suffragari satis adparet præmissis, q̃ medici & philosophi primates huius vrbis collegialiter discusso negocio vnà cum protomedico, habita notitia signorum infirmitatis prædictæ, ac relatione ipsius, retulerunt, communi voto tãquam experti eundem quondam Comitem & fratres decedere potuisse ex veneno causato abintus ex malo eorum regimine: seu q̃ per aërem tranſiuerint pestiferum itinerando per longum iter, seu aliter: sicut etiam ex ministerio hominis venenati fuerint: ergo &c. Et quod potuerit contingere ex veneno causato abintra seu intus: vt suprà medici attestantur, succedit quod † satis pulchre voluit Ioan. Andræas in cap. cùm in contemplatione. extrà de regulis iuris. qui dixit, quòd si cõtra indicia aliquid vrgeat in contrarium, eo casu non proceditur ad torturam. Idem voluit Bald. in l. fina. j. colum. de probationibus. & in l. ij. C. quorum appella. & in l. prima. ad finem. C. communia de leg. & consuluit Alexander in consil. clxxix. tertia colum. in ij. volum. imò nedum si adparet ex processu, verum etiam, si allegaretur talis defensio, qua probata cessare deberet tortura: pariter etiam eo casu debet tortura † differri. ita voluit Paulus de Leaza. in repeti. cap. quàuis. extrà de deposi. & consuluit Alexand. in consil. lxv. in j. volum. & ideò bene facit, quod voluit Ioan. And. in prædicto cap. cùm in contem

contemplatione. quòd licet vnus bonus testis faciat indicium sufficiens ad torturam, tamen hoc non habet locum, vbi aliqua alia coniectura resisteret. Idem etiam consuluit Alex. in consilio cxxiiij. circa finem. incipiente, quoniam abundè. in vj. volum. Vnde obstantibus circunstantiis suprà deductis in cõtrarium, & etiam cæteris, quæ breuitatis causa omitto: & existentibus prædictis coniugibus personis qualificatis, & de nobili & generosa prosapia: & cum aduersus similes personas imò simplices nobiles à tẽpore xxxv. annorum, quo prima vice creatus fui iudex in magna curia, & in qua interpolatis annis iudicando tria ferè lustra pertransij, nunquam nec antè nec pòst vidi, aut audiui, quòd ipsa magna curia vsa fuerit sua præeminẽtia ex processu informatiuo aduersus personas nobiles inquisitas de quibusuis criminibus: idcirco semitam rectam, tutam, ac iuri consonam sectatus ex hoc informatiuo processu, cùm si ordinarius esset, aliter fortè sentirem: ideò sum voti prædictum magnificum Hieronymum de sancto Seuerino esse admittendum ad suas defensiones in carceribus: indulta eidem breui dummodo cõpetenti dilatione, infra quam verisimiliter se defendere, id est, sua iura & testes producere possit. Verùm quòd testes ad eius instantiam examinandi recipiantur, cum interuẽtu alicuius ex magnificis delegatis in causa. Quo verò ad nobilẽ Sanciam coniugem, eandem esse excarcerandam sub eadem fideiussoria cautione, in qua, seu sub qua degit, renouãda & habilitanda per ciuitatẽ Neapolitanam, & eius districtum: quæ ciuitas & districtus eidem loco carceris assignetur, quousque aliter fuerit prouisum: & ita iuris esse censeo.

Ego Thomas Grammaticus Neapolitanus, Vtriusque Iuris Doctor, & commissarius, submittendo me semper iudicio cuiuslibet rectius sentientis.

SVMMARIVM.

1 *Instantia perimitur lapsu biennij in criminalibus, & absoluitur reus ab obseruatione iudicij.*
2 *Aduersus lapsum instantiæ in criminalibus, non datur restitutio.*
3 *Omnimodo, hæc dictio, omnimodo comprehendit omnem casum.*
4 *Omnino: hæc dictio necessitat, & rem præcisam facit.*
5 *Accusator dum patitur labi instantiam, & sic hoc modo tacitè desistit, non potest de nouo accusare.*
6 *Instantia per lapsum biennij nedum perit, sed omne ius.*
7 *Omnimodo, hæc dictio dum apponitur in aliqua dispositione, excludit facultatem dispensandi in contrarium, & facultatem retractandi.*
8 *Omnino, hæc dictio, intelligitur, id est, ipso iure, & non per sententiam.*
9 *Iudex proferens sententiam, etiam post lapsum instantiæ debet puniri.*
10 *Iudex impeditus multitudine causarum, si non potuit causam expedire, facit vt competat restitutio parti seu fisco aduersus lapsum instantiæ, si transiuit biennium.*
11 *Instantia perit, quando stat per iudicem quòd causa non fuit expedita: & subdit infrà, quòd non competit restitutio.*
12 *Instantia tempus currit, etiam si stetit per iudicẽ, quòd causa non fuerit expedita. Et ista est communis opinio, & hoc, dummodo partes non adpareant negligentes. numero 13.*
14 *Accusator si non requisiuit iudicem cum instantia, vt causam expediret, non audiatur amplius: si autem requisiuit, & probationes fecit, & tunc ipse, sed iudex punitur.*
15 *Instantia perit per lapsum biennij, vbi fuissent probationes factæ: & debet reus diffinitiuè absolui: sed si non fuerunt probationes productæ seu factæ, tunc absoluitur ab obseruatione iudicij.*
16 *Instantia an perit per lapsum biennij, quando fuit processum in causa per inquisitionem.*
Iudex seu princeps habens liberum arbitrium non ligatur lege instantiæ.
17 *Sententia lata in consistorio principis peremptæ instantia, est nulla.*
19 *Testes varij, diuersi & mendaces, nihil probant.*
20 *Iudex potest torquere testem absque aliquibus indicijs, dum suspicatur quòd sciant veritatem, & nolunt reuelare, vt veritatem dicant.*
21 *Iudex quando est dubius, vtile est inquisitum diffinitiuè non absoluere a crimine, sed a processu duntaxat.*

VOTVM XXXI.

IN comprehensibilis Dei præsidio petito, Amen. In causa eiusdem Magnifici Hieronymi de sancto Seuerino, cum Regio fisco super prætensa venenatione personarum quondam excellentis Comitis Saponariæ, necnon & quondam Sigismundi, & Ascanij de sancto Seuerino suorum nepotum: cùm à die dati termini & litis contestationis factæ cum eodem Hieronymo, sint elapsi septem anni, & ferè octo: fuit pro parte eiusdem Hieronymi in causa ipsa obiectum ad vlteriora procedi non posse: cùm fuerit † in ea perempta instantia, ne- 1
dum per lapsum biennij à die litis contestatæ, sed etiã triplicati, imò quadruplicati biennij: & hoc per text. formalem in l. fin. C. vt infra certum tempus. vbi tex. formaliter dixit, criminales causas omnimodo infra duos annos à contestatione litis connumerandos, finiri cẽsemus: nec vlla alia occasione ad ampliora produci tempora: sed post biennij excessum minimè vlterius lite durante, accusatum absolui. vbi subdit glo. in verbo absolui, id est, ab obseruatione iudicij. & idem tenet ibi Ioannes Fab. & etiam Bald. vbi in specie dicit, quòd debet ferri sententia absolutoria ab obseruatione iudicij seu processus: sed absolutoria seu cõdemnatoria super crimine, non tenet. Reperio insuper, q̃ idem Bald. in l. arbitrio. §. dolo cuius. ff. de dolo. dicit, quòd si nulla negligentia potest imputari parti, vel tempora non currerent, vel daretur restitutio. & hoc in ciuili: † sed in criminali non datur restitutio: per l. 2
auxilium. ff. de minoribus. Iacobus autem de Aren. dicit in dicta l. fina. quòd nullo modo debet prolongari causa criminalis vltra biẽnium. Ego autem dico hoc posse optimè comprobari ex verbis text. dictæ l. fina. maximè per illam dictionem, omnimodo infra duos annos. † Nam dictio, omnimodo, comprehendit om- 3
nem casum: vt dicit glo. & Bar. in l. si cum exceptione. §. quatenus. ff. quod metus causa. Dynus in l. græcè. §. illud. ff. de fideiussoribus. imò virtute dictionis prædictæ, debet indistinctè, & in omni casu intelligi. Ita dicit Alex. in l. precibus. C. de impuber. & aliis substitutio. alleg. glo. prædictam in l. j. cum glo. C. quomodo & quando iudex sententiam debeat proferre. glossa, iuncto textu in cap. ex parte. el primo. extrà de officio

Universidad de Deusto
Biblioteca

delegati.glo.in l.vbi autem non adparet.ff.de verbor. obligation.§.si.& alibi dixit Salicet.in authen.hę res.
4 C.de secundis nuptiis.†quòd ista dictio, omnino, necessitat,& rem præcisam facit. Salicetus autem in l. properandum.§.fin.C.de iudic.dixit, quòd perempta instantia causæ principalis,ius & actio salua remanẽt, & hoc in ciuili:in criminali verò ille, cui instãtia periit,amplius nõ auditur.l.abolitionem.C.de adulter. quod nota.quia dicit Salicetus se intelligere, si ex negligentia:vt idem firmauit ipse in l. qui de crimine. in quarta oppositione.C. de accusationib. & idem dixit Baldus in dicta l.abolitionem. C. de adulteriis. dum
5 dixit, † quòd accusator,si patitur labi instantiam, & hoc modo tacitè desistit, non potest de nouo accusare:licet secus sit in causa ciuili, vbi finito tempore inest secus est in criminali:quia per lapsum † biennij
6 nedũ perit instantia,sed omne ius.Et quòd perempta instantia accusator amplius nõ admittatur, tenet etiã Iacob. de sancto Georgio in authentica. si verò. C. de iudiciis. & ibi dicit se conformare in eandem sententiam noua ratione,id est,per dictionem, omnimodo,
7 positam in text. dictæ l. finalis. Ex quo quando † ista dictio apponitur in aliqua dispositione, excludit facultatem dispensandi in contrarium, & facultatem retractandi. glossa est singularis in clementina, vt hi qui.extrà de ætate & qualitate ordinandorum. quam glossam ad hoc allegat Angel.& Imola in l.qua ætate. ff.de testamentis.& alibi dictio,omnino, intelligitur,
8 † id est,ipso iure,& non per sententiam:glossa,est in l. prima.§.si pecuniam.ff.depositi. Angelus & Alexand. in l.si insulam.ff.de verborum obligation.& in l. Imperator. de iure fisci, & ideò non abs re voluit Petrus de Ancharano,in cap. vnico.de restitut. in integrum. in sexto. in vltima colum. quòd iudex proferens sen-
9 tentiam,etiam iustè,post lapsum terminum † instantiæ,debet puniri. refert etiam & sequitur Hyppolitus Marsil.in sua practica causarum crimina. in §. succes-siuè. in secunda colum. & ideò dixit Baldus in consil. ccxxxiij. incipiente, quæritur in fine. in primo volumine.quòd iudex præsumitur dolosus, quando transgreditur leges. Pro parte autem Regij fisci prætendi posset,quòd per ipsum, nec per partem querelantem
1 steterit, quo minus causa expediretur: sed quòd stetit per iudices: quorum aliqui,decesserunt, alij verò impediti multitudine causarum, prout excellens dominus locumtenẽs Regiæ Cameræ,vt notorium est,non potuit collegas delegatos in causa conuocare toties, quoties opus fuisset: licet pluries conuocasset, vt causam ipsam expediret: quo casu competit restitutio
10 parti,seu fisco aduersus † lapsum instantiæ:prout ita in specie post multa concludit Felinus in capitulo venerabilis.de iudiciis,in verficulo, secunda conclusio. secunda columna. Sed quòd etiam non currit instantia stante impedimento iudicis ob multitudinem agendorum seu causarum:tenet glosſ. & post ipsam Angel. in l.senatus. ff. de officio præsidis. & ibidem Alexand. & eo casu dabitur restitutio parti. Ita etiam voluit Abbas ante Felin. suprà allegatum in prædicto capit. venerabilis.Ludouic.in l.si verò.§. de viro. quadragesima quarta fallentia.ff.soluto matrimonio.& hoc per rationem, quia restitutio datur in subsidium ex quo parti non potest esse consultum contra iudicem. Sed præmissis non obstantibus, dicendum est, quòd hoc vt aduersus lapsum instantiæ detur restitutio, est speciale in minore: ergo in contrarium est ius commune:& sic concludendum erit,quòd omnino pereat instantia. Ita in particulari inquit Salicetus in dicta l. properandum.§.sinautem vtraque.vbi in specie dicit:
11 quòd † quando stat per iudicem, perit instantia: licet alij quidicant, quòd non, & male. & Gulielmus tenet oppositum & bene.& licet glossa, ibi dicat, quòd restituetur,per l.sed si per prætorem. ff. ex quibus causis maiores. tamen Salicetus dicit, quòd in hoc malè dicit:per textum,in eadem l.properandum.§.finali.vbi minor non restituitur, nisi in subsidium:ergo nec maior.& idem tenet Franciscus de Aretio,quem sequitur Felinus in prędicto cap.venerabilis.de iudiciis.in versicu. secunda conclusio. Et quòd non sit concedenda restitutio,tenent Iacobus Butrig.Petrus Cynus,Salycetus, & Raphaël Fulgosius in dicta l. properandum. qui mouentur: quia si minoribus restitutio non conceditur, multo minus debet concedi maioribus. Et ista opinio est verior de iure, prout refert & sequitur Iacobus de sancto Georgio, in dicta l. properandum.
12 in §.sinautem vtraque. Et quòd † tempus instãtiæ currit,etiam si stetit per iudicem, est communis opinio: prout tenet glossa,in dicto §. sinautem vtraque. & ibi Bartolus, Baldus, & Docto. Bartolus in dicta l. arbitrio.§.dolo.ff de dolo.sed tamen dabitur restitutio.Ita consuluit Socinus in consilio xxxj. primo volumine. vbi bis ex interuallo dicit, quòd ista opinio est communis: licet aliquando glossa aliter senserit: & etiam Bartolus variauerit: & hæc intelligo subsistente iusto impedimento iudicis:vt quia ob multitudinem agendorum nõ potuit terminare: quia eo casu deficit omne remedium in syndicatu contra iudicem. Ita Ludouicus Romanus in repetitione. l. si verò. §. de viro.ff. soluto matrimonio. reperio tamen ita demum præmissa procedere, si partes non adparent negligentes.
13 Et ideò † datur consilium, vt partes faciant multiplices protestationes iudici ad hoc, vt eis detur restitutio,per doctrinam Baldi,& Salyceti in prędicto §.sinautem vtraque.& ibi Alexander,& Iasõn,& dominus Abbas in capitulo plerunque.de rescriptis. prima colum. versiculo, ego dico. & tales protestationes sunt necessariæ.& debent adparere in actis,secundum Baldum in dicto §.sinautem vtraque.& ibidem Salic. vbi ita dant pro consilio, vt multiplices protestationes fiant iudici: imò plus requiritur vt dictæ protestationes fiant instanter,instantius,& instantissimè, ad hoc vt dicatur stare per iudicem.per text.in l. finali. C.de tempor.appellatio. Baldus in additionibus Specular. in titulo de appellationibus.§.mero. Ioannes de Imo. & Philippus Franciscus in capitulo ex ratione. de appellationibus. & Iasõn in dicto §. sinautem vtraque. Et ideò dixit pulchrè Salicetus in l. qui de crimine.in quarta quæstione.de accusationibus. quòd perempta instantia in crimnalibus, licet communiter dicatur, quòd non audiatur vlterius, tamen sibi videtur probabilius dicendum, quòd aut accusator non cum in-
14 stantia † requisiuit iudicem, & tunc amplius non audiatur:aut requisiuit & suas probationes fecit: & tunc non ipse, sed iudex punitur: vt C.de accusationibus. lege finali. Et reus eo casu absoluitur ab obseruatione iudicij: vt ibi not. glossa. & subdit Salicetus, quòd credit ipsum accusantem ex integro audiri. Audiui insuper quòd Angelus de Aret. & Antonius de Prato

veteri

veteri, consuluerunt in quodam solenni eorum consilio, in fauorem cuiusdam domini Iacobi, in tantum per lapsum biennij esse instantiam peremptam,quòd nihil amplius quæri posit:& pro eodem domino Iacobo in dicta causa consuluisse reperitur Andræas Barbatia in suo consilio sexagesimosecundo. in primo volum.in xiiij.columna. sed vt nihil intactum re-
15 linquatur, reperio quòd † Petrus de Bellapertica in dicta l.finali.C.vt intra certum tempus quæstio terminetur.fuit in alia opinione,videlicet quòd per bienium perit instantia, quando non fuerunt producti testes in causa per actorem. Nam eo casu debet conuentus absolui ab instantia iudicij, vt in dicta l.properandum. Si verò sunt producti testes, & processus agitatus, tunc tam in causa criminali, quàm in causa ciuili debet reus diffinitiuè absolui: quod dicit esse magni effectus: quia quando absoluitur diffinitiuè, non poterit vlterius absolutus accusari nec inquiri: Secus verò quando absoluitur ab obseruatione iudicij. Et istud procedit, siue in causa fuerit processum
16 per inquisitionem, † siue per accusationem: vt concludit Salicetus in dicta l.fina. vt intra certum tempus quæstio terminetur. licet Marianus Socinus, in cap.venerabilis.de iudiciis.& in cap. qualiter & quando.de accusationibus.tenuerit contrarium,videlicet, quòd si est processum per inquisitionem non pereat instantia: quod bonis iuribus minimè fundatur: & idem quod Petrus deBella pertica reperio consultum fuisse per dominum Ioannem de Amicis, modernissimum Doctorem, in consilio suo nouiter impresso cxxxix. penultima columna. & certè mihi visa fuit hæc Petri opinio satis æqua, & rationabilis: & in causa de qua in præsentiarum agitur, adaptari posset, nisi occasio, de qua infrà non repugnaret. Vltimo excellens Locumtenens Regiæ Cameræ collega in præsenti causa mouebat, dicendo causam ipsam nobis delegatam agitari coram principe: cùm sibi & nobis viuæ vocis oraculo ipsam delegauerit: & princeps habet liberum arbitrium: & qui habet li-
17 berum arbitrium, non ligatur † lege instantiæ: secundum Bartolum, in l.si in lege. in principio. ff. locati. & firmat Alexander, in consilio quinquagesimo incipiente:visis actis curiæ. in ij. volumine. respondi, quòd etiam in consistorio principis currit instantia,
18 & perit: in tantum quòd † sententia lata in consistorio principis,peremptа instantia,est nulla.glosſ.est in authentica,vt sponsa.larg.§.hoc quoque. in authentica,de appellationibus.§.ad hæc.imo glosſ. in dicta authentica,de appellationibus.§.si quando. & in authentica,vt sponsali.larg.versic.præuidendũ.tenent,quòd etiam coram Regibus currat instantia:Dicebat tamẽ dominus Ioannes Carrafa, maximus Doctor & nobilis Neapolitanus,vt refert dominus Matthæus de Afflict.in constitutio.regni,hac lege. in iij.colum. quòd in consilio Regis est dare instantiam:quia consilium non habet liberum arbitrium, sicut habet Rex: sed coram Rege non est dare instantiam:quia habet liberum arbitrium:sicut etiam nec in causis ecclesiasticis: vt in cap.penultr. de iudiciis. Sed quia in causa ista deposuit quidam Aymar, quòd Nicolaus de Bisignano dixerat sibi per magnificum Hieronymum prædictũ, & dominam Sanciam eius coniugem fuisse assignatum venenum album eidem Nicolao, vt consignaret illud Roberto coquo, vt immitteret in epulis comedendis per præfatos dominos defunctos: & demum ambo prædicti reuocarunt, quo ad dominam Sanciam,& Aymar reuocauit,quòd ad vtrunque, asserens per tormenta eundem inculpasse eo modo, scilicet, quòd in rei veritate erant & sunt innocentes. Nicolaus verò persistit in inculpatione Hieronymi:sed exculpat Sanciam:& sic succedit. quòd cùm in tortura & extra ita reuocauerint,tanquam varij & diuersi, ac mendaces † nihil probant.l.j. in princip de testi-
19 bus & cap. cùm ecclesia.de causa possessionis & proprietatis.l.qui falsa vel varia.ff.de testibus.Specula. in titulo de teste.§.primo.versiculo, item quòd sunt varij.& Docto.in l.ex libero.ff.de quæstionibus. & varietas in teste est tanti vigoris, quòd eius virtute † iu-
20 dex non potest ferre sententiam pro eo pro quo testificatus est,seu testificati sunt.Ita dixit Innocen.in cap. præterea. extrà de testibus cogendis.dominus Antonius in cap. cùm in tua. vltima columna. de testibus. Angelus consilio clxxv.incipiente, quædam domina Margareta. Alexander, consilio cccl xiiij. incipiente: in causa appellationis.& Hyppolytus Marsilien.consilio lxxxviij. in secundo volumine. & licet Nicolaus de Bisignano aliter non reuocauerit quò ad Hieronymum,attamen adparet mendax & varius,imò contrarius sibiipsi, quò ad Sanciam. Item, quod plus est, deponit vidisse Robertum verberantem illam chartulam in coquina, quod fuit vnica vice: & tamen est varius in eius depositione in hoc, & in pluribus: imò contrarius & mendax: nam dicit, quòd Aymar imposuit puluerem, id est toxicum in flasco: & prima vice die decimanona Augusti, Millesimo quingentesimo vigesimotertio, deponit quòd non vidit propriè,quando Aymar imposuit puluerem in flasco: & die decimaquinta Octobris Millesimo quingentesimo vigesimotertio, deponit contrarium: & quòd vidit Aymarem imponentem puluerem: & quòd fuit præsente Apetiseruo: & subdit, quòd Apeti audiuit etiam quando Aymar dixerat de ordinatione domini Hieronymi imposuisse toxicum in flasco: & in folio centesimoseptimo processus, deponit quòd ipse Apeti non audiuit verba prędicta:& ipse quoque Apeti cum tortura & absque tortura deposuit nihil vidisse, nec audiuisse de prædictis. Iaconecta quoque licet multa dixerit ob nimiam torturam: attamen omnia reuocauit: sic est millies sibimet contrarius & varius: qui testes viles & domestici ipsius Hieronymi,& qui suspicabãtur posse scire veritatem aliquam de prætensa venenatione,& nolebant testificari, potuerunt de iure torqueri: licet non præcessissent indicia,prout præcesserunt: † vt dicit pulchrè Baldus in l. 21
milites.C.de quæstionibus.& idem Baldus in l.tertia. C.ad legem Iuliam de adulteriis. Et licet sit in consideratione, quòd tredecim seruitores de societate ipsorum dominorum eodem tempore, & eisdem signis, & de eadem infirmitate infirmati sunt: vt quamplures testes producti per fiscum testantur, & minimè mortui: & pariter quòd multi & quamplures de eodem vino flasci eo tempore, quo Comes & fratres pariter biberunt,& minimè mortui:& pariter, quòd potuit venenum ipsum contigisse non ministerio hominis, sed ex malo regimine: vel quòd per aërem pestiferum trãsierint:vt medici testantur:vel q̃ aliunde venenum ipsum sumpserint: attamen quia Robertus coquus, quem Nicolaus de Bisignano, necnon & Ia-

conecta & Aymar inculpant de impositione veneni in epulis, stetit semper in fuga: & ipse quoque Aymar à carceribus aufugit: & etiam in fuga reperitur Ioan. de Cola Vecchio, similiter inculpatus, non visum fuit eosdem coniuges inquisitos diffinitiuè absoluere, sed ab instantia iudicij, seu obseruatione ipsius duntaxat: & non à crimine, iuxta doctrinam glo. & Bald. & clarius Salic. in l. si qui. C. ad legem Iuliam de adulteriis. vbi formaliter dicit Sali. ex ista glo. sume consilium,
22 quòd †vtile est diffinitiuè non absoluere reum, quando iudex est dubius: & hoc ex iusta causa: & sic concludit Salicetus, & Baldus, quòd potest absoluere à processu, & non à crimine: vnde cũ Robertus coquus, & Aymar, ac etiam Ioannes de Cola Vecchio, existentes in fuga, potuisset fuga ipsa causari tam ex conscientia sceleris perpetrati, quàm etiam ex metu torturæ illatæ eidem Aymari ac cæteris sociis: & mens iudicentis redditur dubia: concurrente igitur peremptione instantiæ fuimus & ego ex præmissis voti, & sic pari voto prædictos Hieronymum & Sanciam coniuges absoluendos ab instantia iudicij prædicti, & ex deductis minimè molestandos: sed excarcerandos sub fideiussoria cautione de stando iuri, & se præsentando: quod placuit illustrissimo domino Proregi ibidem præsenti; & intelligenti sigillatim votum vniuscuiusque nostrũm: & licet quidam magnus vir Collateralis consilij dixisset interim ipsos coniuges minimè excarcerandos: quia sic dicebat quidam Modernus Doctor Baronus Hispanus: Ego dixi, quòd in specie dominus Bartholo. de Capua in constitut. regni, humanitate, determinat contrarium dum dixit, quòd si facto processu contra inquisitum & carceratum, reperitur quòd est nullus, interim carceratus non debet detineri: sed fideiussoribus liberari. & ita communi voto executum fuit mediante nostro decreto.

Thomas Grammaticus, Regius delegatus.

APPENDIX.

Concurrente quoque, quòd medici ipsi testati sunt potuisse venenum ipsum fuisse sumptum in ciuitate Tarenti, cum qua vniuersitate & particularibus præfatus dominus Hugo litigabat, vbi fuerunt sibi donatæ quædam cœpulæ: vel in loco Baronis palizanelli, cùm quo similiter litigabat, vel notulæ, vel in monte Albano: & suspicari contra Hieronymum patruum, esset res Diabolica: prout præfatus medicus deponit expressè.

SVMMARIVM.

1 *Mandato principis seu papæ licet duro, obtemperandum est: nec sibi replicari potest, cur ita faciat.*
2 *Iudex si non præcedente causæ cognitione, tamen ex principis mandato aliquem suspendat, seu vltimo supplicio afficiat, potest illud absque peccato exequi.*
3 *Princeps quod facit, præsumitur legitimè facere.*
5 *Princeps ita vult, hoc dicere sufficit,*
6 *Princeps non potest mandare vt non subsistentibus indicijs homo bonæ famæ torqueatur.*
7 *Princeps licet possit excedere modum, quod iudex facere non potest: tamen non intelligitur id facere posse in his, quæ sunt de iure diuino seu naturali: ex quo ipse princeps legatur iure gentium vel naturali. Matthæ. de Aff. dicit se ita respondisse regi Federico volenti vt cuidam nobili tortura daretur. & num. seq.*
Veritatem prahonorare sanctum est, & quòd magnus est Cæsar: sed maior est veritas.
23 *Prius legium dignitatis non finitur finita dignitate.*
24 *Iudici torquenti constitutum in dignitate, vel torquendo, quem non poterat in memoriam præteritæ dignitatis, potest de iure resisti.*
25 *Iudex seu officialis si pro honore Regio non exequitur ipsius regis mandatum, non potest dici quòd malè egerit, seu fecerit.*

VOTVM XXXII.

REdemptoris humani generis auxilio petito, Amen. Succedente homicidio in personam excellentis quondam Comitis Policastri, qui noctis tẽpore prope domos illustrissimi principis Bisignani fuit à pluribus aggressus, & letalibus vulneribus confossus: inde ad modicũ temporis spatium decessit, & capta informatione, quę haberi potuit per magnam curiam vicariæ, & carceratis nõnullis inquisitis, & præsertim magnifico Paulo Pulderico, contra quem nulla vrgebant indicia, illustrissimus Cardinalis Columna Locumtenens generalis in præsenti regno, asserens se habere conscientiam informatam prædictum Paulum in homicidio prædicto interfuisse cum aliis interfectoribus in præsentia Magnifici domini Vincentij Sersale, vtriusque Iuris Docto. & fisci patroni, mihi manduit, vt debuissem procedere ad torturam cõtra prædictum Magnificum Paulum: vt ore proprio fateretur se in dicto homicidio participem. Hæsitatum fuit inter me & prædictum fisci patronum, an huiusmodi mandato parere deberem? Et prima facie videbatur dicẽdum, quòd sic, arguendo à maiori, id est, de principe & papa licet simus in eius vices gerente: nam mandato principis seu Papæ † licet duro, obtemperandum est: nec sibi 1
replicari potest, cur ita faciat. c. in memoriam. xviij. distinctione. & ideò officialis seu potestas, qui in officio sibi commisso non paruit superioris mandato, tenetur l. j. C. de officio præfecti. in fine. & l. j. C. vt dignitatum ordo seruetur. vbi dicitur, quòd tenetur pœna sacrilegij. & Bartolus in l. is, cui bonis. ff. de verborum obligationibus. allegando capitulum primũ. de maioritate & obedientia. vbi dicitur, quòd qui non obedit principi, morte moriatur. Idem dixit Par. in tractatu syndicatus. in versiculo, tortura. cap. mandauit Rex. nam iudex dum sibi mandatur † per prin- 2
cipem: vt etiam non præcedente causæ cognitione aliquem vltimo supplicio afficiat, potest illud absque peccato exequi, cùm princeps sit lex animata in terris. vt in authentica, de consul. in §. finali. collatione quarta. maximè cùm ea quæ fiunt per principem præsumantur legitimè † gesta l. ex facto. ff. de vulgari 3
& pupillari, ita per prædicta voluit in particulari Cynus in l. rescripta. C. de precibus Imperatori offerendis. quem sequitur Abbas in cap. quanto. extrà de iureiurando. pro quo facit ratio de qua suprà primo loco, † quia non est qui principi dicere possit, cur 4
ita facis? capitulo quanuis de pœnitent. distinctione tertia. & Baldus in præludiis feudorum. maximè, quia error principis facit ius. l. tertia. §. fina. ff. de adimendis legatis. & in §. sed quod principi. Instituti. de iure naturali gentium & ciuili. nec inferiori competit † authoritas discutiendi de ratione: nam sufficit dicere, ita princeps vult: quia ratio erit in mente 5
eius retenta, ex quo iusta præsumitur, vt dicit Franciscus

ciscus de Aretio. in l. prima, in principio. ff. de acquirenda possessione. & est text. in l. dubium non est. C. de repudiis. & in l. humanum. C. de legibus. Quibus
4 non obstantibus respondi suæ Illustrissimæ Dominationi bene esse, vt de prædictis consuleret Consilium collaterale, sibi datum à Cæsarea maiestate: cùm prima facie mihi videbatur id nullatenus de iure subsistere posse: vt non subsistentibus indiciis, & præsertim legitimis, princeps possit mandare vt homo bonæ fa-
6 mæ † torqueri possit, dum de crimine quouis inquiritur: cùm ita in specie tenuerit Andræas de Iser. Euangelista, & magnus Fiscalis in regno in constitutio. re-
7 gni, prosequentes. sub rubrica, de pugnis sublatis. † & licet possit princeps ex causa excedere modum, quod iudex facere non potest: vt testatur idem Andræas in constitutione regni, inquisitionibus. in fine. tamen non intelligitur in his, quæ sunt de iure diuino seu na-
8 turali, † ex quo ipse princeps ligatur iure gentium, vel naturali: prout dicunt omnes in cap. j. extrà de proba. & idem Andræas in prædicta constitutione regni, prosequentes in fine. vbi in specie tenet hoc principem ipsum minimè mandare posse de potestate ordinaria. & si id faceret de potestate absoluta sine causa, malè faceret, quia excederet suam potestatem, ex quo est Rex à regendo secundum iustitiam. cap. regum. xxiij. quæstio. v. idem dicit Andræas in cap. primo. de pace tenenda. Et insuper considerare debet Rex, quòd est homo, & Deo subiectus. & si sua potestate contra iura excedit, parum regnabit: vt quotidie experientiam comperimus. & idem quod Andræas vt suprà, refert & sequitur Afflictus noster Neapolitanus in dicta constitutione. prosequentes. & in alia consti-
9 tutione incipiẽte, dira & dura. vbi plus subdit, † quòd tempore Regis Federici Arragonei, dum sua Maiestas affectasset quendam Nobilem torqueri authoritate Regia, & ipsum interrogasset, an id facere posset: respondit, id fieri minimè posse absque legitimis indiciis per præfatam decisionem Andreę, & insuper subdit, quòd boni Consiliarij principis semper debent dicere principi veritatem, & non quod ipsi principi placitum est, moderatè tamen: vt dicit Apostolus ad Titum cap. secundo. ibi: cum modestia corripientem eos, qui resistunt veritati. Inde dicitur Exodi capitulo vigesimoquarto: non declinabit Iudex à veritate pro-
10 pter coniudices vrantes contra veritatem. † & ibi dicit Nicolaus de Lyra, sanctum est præhonorare veritatem, vt dicitur primo Ethicorum. & ideò dicebat Baldus in l. Æmilius. secunda charta. ff. de minoribus. magnus est Cæsar, sed maior est ratio & veritas. Et pro præmissorum corroboratione, adduco quod dicimus in simili de rescriptis Papæ & Imperatoris,
11 quæ essent obtenta contra iuris dispositionem: † nam debent talia rescripta ab omnibus iudicibus refutari. l. rescripta. C. de precibus Imperatori offerendis. & ita legibus & Canonibus expressum est: dixit Petrus de Ancharano in consilio ccc xiij. incipiente, in Christi nomine, Amen. incipiente: nisi legibus. & in quantum absorbent ius tertij, præsumuntur per importunitatem obtenta: & ideò nulla sunt. l. secunda. C. de petitionibus bonorum subla. libro decimo. l. quoties. C.
12 de precibus Imperatori offerendis. † nam omnes assistentes in officiis debent suo superiori resistere, si iniustè agat. l. omnes iudices. C. de appellatio. & ibi notatur de subditis prælatorum. l. per hanc. C. de aduoc. diuersorum Iudicum. & in l. j. in fine. C. de præpositis sacri scrinij. & ideò † princeps aliquando per iracun- 13
diam, aut aliter inaduertẽter ordinat, seu iubet, quod demum sibi dolet fuisse executum: vt dicit Pontanus in suo tractatu de obedien. libro quarto. in rubrica, an parendum sit decreto. quod iniustum videtur. vbi refert plures Principes antiquos, & Modernos in iracundia quosdam iussisse interfici, quos postea desiderauerunt. & latè decidirur in cap. si quando. secundo notabi. extrà de rescript. & dicitur in specie de Theodosio Imperatore, in cap. cum apud Thessalonicam. xj. quæstio. iij. qui propterea fecit l. si vindicari. C. de pœnis. & dicit Marti. de laud. in tractatu principum. in sexto versiculo, quòd consiliarij maximè norent, quòd si princeps iracundia motus sine causæ cognitione † mandauerit crudeles vindictas contra subdi- 14
tos alicui iudici, non debet permittere executionem vsque ad triginta dies: vt interim cesset iracundia principis: per textum mirabilem in l. si vindicari. C. de pœnis. qui textus dicit, quòd esset auro pingendus. & simile dicit esse de papa, quando aliquid irrationabile † mandat: nam debet eidem rescribi. cap. si 15
quando. de rescriptis. & etiam de prædictis bonus textus cum glossa. in §. deinde. in authentica de mandatis principum. collatione tertia. vbi glossa inuehit contra miseros prælatos, qui intantum timent literas Papæ, seu Imperatoris, vt licet iniustas, non audeant illis contradicere: & est similis glossa in §. finali. in authentica vt determina. sit numerus clericorum. collatione prima. in versiculo, contradicere. & idem in præmissis sequitur Paris in tractatu syndicatus, in tit. de excessibus consiliar. in quinta charta. & in charta octuagesimanona. versiculo mandauit rex &c. Et ideò dixit pulchrè Ioannes de Turr. Crem. in cap. quanuis. vigesimaprima distinctione, in quarta colum. quòd principes sunt constituti ad hoc, quòd † bonum pro- 16
curent subditis: & si aliter faciunt, abuntur principatu: & talis primatus, siue principatus seu dominatus introductus fuit à Christo apostolis, dum ait: non erit ita inter vos: vnde Beatus Chrisostomus super Matthæum, pertractans hoc verbum, ita inquit, princeps mundi ita fiunt, vt dominentur minoribus suis: & ministrent eis quæcunque acceperunt à Christo. Nec obstabunt prælegatis dicta Cyni vbi suprà in dicta l. rescripta. ex quo illa † procedunt, quando prin- 17
ceps ipse cum consilio consiliariorum suorum & procerum processit ad ita mandandum seu dicendum. Secus autem, si de scipso tantum illud mandauit seu fecit. Ita in specie voluit Baldus in l. humanum. C. de legibus. refert & sequitur excellens Doctor Ioannes Igne. Aurelianensis, in quæstio. illa, an Rex Franciæ recognoscat Imperatorem. quadragesimaoctaua columna. maximè quia torquere ex processu informatiuo hominem nobilem & optimæ famæ, non esset nisi tollere † defensiones inquisito: quod quidem princeps 18
facere non potest, etiam de plenitudine potestatis. Ita singulariter inquit Baldus in l. iij. §. si is, pro quo. ff. quod quisque iuris. idem refert & sequitur Felynus in cap. dilecti. sexta columna. de exceptionibus. & in cap. cùm olim. vltima columna. de re iudicata. Socinus in consilio. cxx. incipiente: memini me aliàs consuluisse. nona columna. versic. tertius casus. in tertio volumine. idem firmat Bartol. in l. filius familiàs. secunda columna. versi. sed an tunc. ff. de donationibus.

Aretin.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Aretin. in consilio cxv. sicut Ioannes. xiij. colum. versicu. ad obiecta. Socinus in consi. cxliiij. visa bulla. vij. col. versic. quando princeps & in consi. clxvj. incip. in causa. xx. colum. versi. tertius casus. & ibi subdit, quòd omnes Doctores tenent hanc doctrinam Baldi: & dum nullatenus mandatum prædictum exequi deliberassem, die sequenti prædictus illustrissimus dom. Cardinalis per medium Magnifici fisci patroni, iussit mandari magnificis Regenti & iudicibus magnæ curiæ in genere, & mihi cum eis, vt absque vlteriori mora procedere deberemus ad torturam prædictam: respondi vltra præallegata minimè modo aliquo id fieri posse, etiam ex alio capite, ex quo iste Magnificus Paulus est in præsentiarum electus huius inclytæ ciuitatis Neapolitanæ. & qui fuit prior suæ Ciuitatis torqueri non potest. Ita Baldus in l. nihil. C. de quæ-
19 stionibus. imò † nedum qui hodie est consiliarius ciuitatis, verùm etiam qui aliàs fuit, attamen in memoriam huius præteritæ dignitatis, torqueri non potest. dicta l. nihil. & l. milites. C. de quæstionibus. & in l. diuo Marco. Salicet. in l. prima, & ibi etiam sequitur Iafon prima columna. versic. vnum tamen not. C. de iuris & facti ignorantia. Bartolus in prædicta l. milites. sic enim dicuntur, imò vocantur patres ciuitatis: vt C. de his, qui spon. mune. propria suscep. l. iij. ita dicit Isidorus in quæstionibus Etymologiarum: & Lucas de Penna in rubrica de decurionibus. libro x. verùm Doctores & iura præmissa loquuntur in decurionibus: sed cùm hodie non sint decuriones: id quod in dictis iuribus dicitur de decurionibus, habebit locum
20 † in consiliariis ciuitatum: vt si ciuitas habeat consiliarios, idem erit: ex quo consiliarij ciuitatum decurionum instar obtinent, vt nota. in rubrica de decurionibus. libro x. Ita dicit Lucas de Penna in l. nominationum. secunda columna. C. de decurionibus. lib. x. nam consules ciuitatum sunt hodie loco decurionum: vt not. in dicta rubrica de decurionibus. & ibi Iacob. Rebuffi. qui subdit, quòd cùm sint loco ipso-
21 rum substituti, habent idem priuilegium, quod † & ipsi decuriones habebant: argumento l. filiæ. §. fina. ff. de conditionibus & demonstrationibus. l. si donatæ. §. sponsus. ff. de donationibus inter virum & vxorem. Et quòd consules vrbium nostri temporis, teneant idemmet priuilegium, quòd decuriones habebant maximè vt non possint torturæ subiici, voluit in specie Salicet. subdens ita tenere docto. in dicta l. diuo Marco. C. de quæstionibus. cùm consules ipsi succedant hodie in locum ipsorum decurionum; vt dicit gloss. in prædicta rubrica de decurionibus. libro x. & in l. secunda. eodem titulo. & in l. nulli. ff. quod cuiusque vniuersita. & in l. aliud. §. refertur. ff. de regulis iuris. & in l. si ex dolo. §. primo. ff. de dolo. & ideò dixit
22 Ioannes de Platea in prædicta rubrica de decurionibus. quòd † consiliarij ciuitatum hodie habent eandem potestatem & priuilegia, quæ olim decuriones habebant: & inter cætera habent hoc priuilegium, vt etiam finito officio minimè torqueri possint in reuerentiam pristinæ dignitatis, per textum, qui hoc formaliter dicit in l. fina. ff. de decurionibus. in versic. ibi, non esse torquendum in memoriam pristinæ dignitatis: & ideò plus ibi refert Franciscus Tigrinus per illum textum, Martinum de Fantu. euasisse condemnatum ad mortem, qui tortus fuerat, & per tormenta confessus: & non poterat de iure torqueri: quia consiliarius ciuitatis suæ fuerat: quod dicit esse bene notan. Andreas Barbatia in capitulo sedes apostolica. quinta columna, extrà de rescriptis. cùm priuilegium dignitatis † non finiatur finita dignitate: secun- 23
dum Baldum in dicto capitulo sedes. de rescriptis. qui ad hoc allegat Innocentiũ. idem refert & sequitur Hyppolytus Marsiliẽsis in singularibus suis: in singulari clxxix. incipiente: viget statutum communiter. & in singulari. cvij. incipiente, priuilegium dignitatis. & in singula. xxxv. incipien. ille, qui nunquam. & in sua practica causarum criminalium. in versiculo, expedita. octaua columna. & in l. edictum. secunda & quarta columnis. ff. de quæstionibus. & subdit intantum hoc esse verum, quòd si iudex procederet † ad tor- 24
turam, posset ei de iure resisti: vt habetur in l. omnes. C. de decurionibus. libro decimo. & probatur in authentica: quomodo oportet episco. §. finali. & tenet idem Hyppolitus Marsiliẽsis in prædicta practica causarum crimina. & in l. edictum. secunda columna. ff. de quæstionibus. ex quibus concludendo dico minimè dici posse officialem non bene facere, si pro honore † Regio non exequitur ipsius Regentis man- 25
datum. dixit pulchrè Baldus in l. finali. C. de negotiis gestis. & consuluit Alexander de Imol. in consilio cvj. in secunda charta, secundo volumine. & est textus in cap. cùm teneamur. de præbend. vbi cauetur quòd si iusta causa subest non adimplendi mandatum superioris, æquanimiter superior debet sustinere ibi: si pro eo mandatum nostrum non duxeris exequẽdum. & sic replicando eidem illustrissimo domino iterum multa ex præmissis breuiter tangendo patienter tolerauit, ac se iustitiæ remisit, eundem Magnificum Paulum eodem die excarcerauit: ac fecit eum comitiua nobilium ac magnatum ad eius domum associari, & non absque excrescentia amoris ac beneuolentiæ erga me, asserendo me optimè præsciuisse suæ indignatæ voluntati obsistere: & furorem executionis iustitiæ pro beneficio reipublicæ temperare.

Ego Thomas Grammaticus Iudex magnæ curiæ Vicariæ.

SVMMARIVM.

1 *Clericum se pretendens, & incedens sine habitu & tonsura, & tenuis vt laicus, ac reputatus, potest capi & puniri per iudicem laicum, absque metu excommunicationis.*
2 *Clerico ex prima corona an conferatur ordo.*
3 *Clericus in minoribus, lato sumpto vocabulo, dicitur esse in gradu sacro, id est, in ordinibus sacris.*
4 *Clericorum appellatione in materia fauorabili, veniunt etiam in minoribus constituti.*
5 *Clericus primæ tonsuræ non potest per laicum accusari.*
6 *De clericis nullicet iudicare Regi, nec alteri seculari persona: dixit Papa Cælestinus tertius.*
7 *Clericatus est de iure diuino: & ideò penitus clericus est exemptus a potestate Imperatoris.*
8 *Clericus non potest consentire, vt iudex laicus de ipso cognoscat.*
9 *Clericorum appellatione, quicunque clerici etiam in minoribus constituti, continentur.*
10 *Clericus in minoribus constitutus, nullo modo potest sortiri forum iudicis laici.*
11 *Clericus recedens à clericatu assumpto, abijciendo tonsuram & vestes, secularitèr viuendo, vel incedendo, non perdit*

perdit priuilegium clericatus, nisi fuerit monitus. & nume. 12.
12 *Clericus vt perdat priuilegium ob inobseruantiam tonsuræ & habitus, debet moneri trina monitione: nec sufficit vna pro omnibus. & num. 13.*
14 *Clericus licet immisceat se enormitatibus, non amittit priuilegium clericale: licet amittat priuilegium canonis, si quis suadente diabolo xvij. q. v. ij. non amittit priuilegium fori: & ibi, nisi fuisset inueteratus in aggressuris facinoris & enormitatibus. 15.*
16 *Clerici priuilegium fori emanauit à iure diuino, & a Deo.*
17 *Clericus sine habitu & tonsura repertus in flagranti crimine, non amittit priuilegium fori.*
20 *Clericorum familiares non deferentes habitum nec tonsuram, tamen gaudent priuilegio clericali.*
21 *Clericus de prima corona, dicitur habere ordinem clericalem.*
22 *Clericus retinens tonsuram clericalem, & habitum, & immiscẽs se enormibus, & perseuerãdo in illis deprehensus fuerit, nõ ex hoc poterit iudex laicus de eo cognoscere.*

VOTVM XXXIII.

REdemptoris gentium suffragio petito, Amen. In causa clerici Hieronymi Martina de Neapoli inquisiti de homicidio cõmisso in ciuitate Auersæ in personam cuiusdam de eadem ciuitate, dum citatus fuisset Hieronymus, ipse comparuit in habitu & tonsura, iuxta formam ritus ipsius magnæ Curiæ, & forum eiusdem magnæ Curiæ declinando, petit se tanquam clericum remitti ad eius iudicem Ecclesiasticum. Hæsitatum igitur fuit, an esset locus remissioni petitæ: & dubium prima facie faciebat quòd non, maximè cùm in præteritum non adpareat ipsum in habitu clericali incessisse: sed vt merus laicus, semper tentus & reputatus
1 fuerit: † quo casu potest capi & puniri per iudicem laicum absque metu excommunicationis. Text. est in cap. ex parte. de priuileg. & in cap. j. de apostat. & licet text. in cap. cùm contingat. de ætate & qualitate. vi-
2 deatur præsupponere quòd † in prima corona conferatur ordo secundum omnia iura in isto casu loquentia: & prima corona sine aliis minoribus non est, nec dicitur propriè ordo clericalis: nam clericus de prima corona tantùm, nullũ in Ecclesia Dei habet exercitium seu officium sibi deputatum: sicut habent cæteri constituti in minoribus & aliis ordinibus: vt in c. acolytus. cùm aliis quatuor sequentibus xxiij. distinctione. & ideò non potest propriè dici ordo. Ita voluit magister sententia. in quarto sentent. vigesimaquarta distin. vbi postquam nominauit septem ordines, ait: corona enim signaculum est, quo signatur in partem sortis ministerij diuini. Et idem quòd non sit ordo tenet beatus Thomas in summa tertiæ partis quæstione xxxv. articulo ij. & in eadem tertia parte, quæst. iiij. articulo ij. & ibi subdit, quòd corona habet vlterius aliquod speciale, quod ei respondet, sicut signatum signo: sed hæc non est aliqua specialis potestas: & ideò in corona non imprimitur character. & hinc Hieronymus scribens ad suum leuitam in cap. duo sunt. xij. quæst. j. videtur præsupponere, quòd corona in capite ab institutione ecclesiæ fuit, vt sit signum clericatus: & sic videtur esse ianua ordinum, vt ostendat animum & intentionem recipientis co-
ronam, esse clericandi: licet ipsa per se propriè non contineat ordinem, nec exercitium ordinis: vt suprà. Hoc probat tex. in c. j. xxv. distin. vbi sanctus Isidorus scribens ad Ludifredũ, officium Episcopi, & cæterorũ in ecclesia Dei, ponit, videlicet ostiariũ, exorcistam, acolytum, lectorem, Subdiaconum, Diaconum, & presbyterum, & episcopum: inter quos non ponit clericum de prima tonsura, seu corona: quia nullum habet in ecclesia Dei à iure exercitium. Et quòd prima tonsura non dicatur ordo, facit bene text. in cap. cleros. in principio, xxj. distinctione. vbi text. dicit, generaliter clerici nuncupantur omnes, qui in ecclesia Christi deseruiunt: vt sunt ostiarius, psalmista, & cæteri præmentionati: inter quos non mentionatur clericus de prima tonsura, scilicet de prima corona. Et idem text. in cap. de persona, §. ne verò. xj. quæst. j. vbi ponuntur, qui veniant appellatione clericorum, & tamen non ponitur clericus de prima corona tantùm. Et ita etiam videtur consuluisse Ioannes Andreæ in quodam suo consilio, incipiente: quia sæpissimè dubitari contingit. & reperitur in fine tractatus maleficiorum domini Bonifacij de vitalinis. Sed ego dictum consilium reperi inter consilia Alexan. de Imola, nu. 61. in iij. volum. vbi subdit in fina. verbis, quòd dominus Beccarius de Beccaria, dicit quòd ipse scripsit domino Ioanni Andreæ: & petiit, nunquid verba prædicta dicti consilij essent sua: & prædictus dominus Ioannes Andreas sibi respondit, quòd sic. Quibus non obstantibus contrarium videtur de iure tenendum: nam nulli dubium est, quòd † clericus in minoribus lato 3
sumpto vocabulo, dicitur esse in gradu sacro, id est, in ordinibus sacris. Glo. est singu. xxxij. distinct. in summa. & Dominicus de sancto Geminiano in cap. sicut sacerdotes. ij quæst. vij. Hinc est, quòd in materia fauorabili appellatione † clericorum veniunt etiam in 4
minoribus constituti. Ita voluit Abb. in rubrica de vita & honestate clericorum. & probatur in cap. cleros. xxj. distinctione. cum similibus. & sequitur Antonius Corse. in singularibus suis. in singula. incipiente: accusatio. & ibi dicit etiam post Domini. in dicto c. sicut sacerdotes. quòd laicus non potest accusare clericum † primæ tonsuræ. & in cap. cùm non ab homi- 5
ne. de iudiciis. † Cælestinus tertius interrogatus, an li- 6
ceat regi vel alicui seculari personæ iudicare clericos cuiuscunque ordinis, siue in furto, siue in homicidio, siue in periurio: respondit, tales ante depositionem & incorrigibilitatem iudex secularis iudicare seu punire non valet: & suffragatur optimè, † quia clericatus 7
est de iure diuino: vnde eo ipso, quod quis est clericus, est penitus exemptus à potestate Imperatoris. Ita dixit pulchrè Abb. in c. solitæ. extrà de maioritate & obedientia. imò nec si ipse clericus à iudice laico cognosci † vellet, non posset suo priuilegio renuntiare: per tex. 8
in cap. si diligenti. & in cap. significasti. de foro competenti. & in cap. contingit. de sententia excommunicationis. Et quòd appellatione clericorum quicunque clerici etiam in minoribus † constituti, continean- 9
tur, vt gaudeant priuilegio clericali, videlicet fori & canonis in criminalibus: volunt expresè Docto. in dicto cap. cum non ab homine. de iudiciis. & facit text. in cap. ij. quasi per totum. de foro competenti. imò etiam comprehenderentur clerici coniugati, dummodo cum vnica & virgine, dummodo tonsuram & vestes clericales deferant: per textum in cap. vnico. de

clericis

Universidad de Deusto
Biblioteca

clericis coniugatis. in ſexto, & facit textus in cap. nemo. & in cap. clericum. & in cap. continua, quaſi per
10 totum. xj. quæſt. j. & ſic quòd † clericus conſtitutus in minoribus nullo modo ſortiri poteſt forum iudicis ſecularis, probatur bene in cap. ij. & ibi ad hoc ponderant text. Docto. de foro competenti. & in dicto c. cùm non ab homine. & conſuluit in ſpecie Alexand. in dicto conſilio ccix. ij. volum. & idem tenet And. de Iſer. in conſtit. apoſtatantes. de apoſta. vbi formaliter dicit, quòd quando quis recedit à clericatu aſſumpto,
11 †quantumcunque contrarium faciat, abiiciendo tonſuram, & veſtes, ſeculariter viuendo, vel incedendo, non perdit priuilegium cap. ſi quis ſuadente. niſi ſit monitus: & tunc ſi poſt monitionem non deſiſtat, in omnibus laicaliter ſe habebit: ante admonitionem nihilominus erit de foro eccleſiaſtico: nec iudex ſecularis mittet manus in eum: poſt verò monitionem erit de foro ſeculari, niſi eſſet in ſacris vel profeſſus in monaſterio. Et idem etiam ſequitur Luc. de Pen. in l. iudices. la ſecunda. in iiij. col. C. de digni. lib. xij. vbi ſubdit, quòd licet clericus non ſit in ſacris: & ſe immiſceat ſeuis, & alia damnabilia exerceat, non ex hoc perdit priuilegium clericale. Et ideò non ſuffragaretur fiſco allegare, ſeu obiicere de dimiſſione habitus clericalis & tonſuræ, & quòd in ſæuis ſe exercuerit;
12 nam iſta nihil officiunt ad amiſsionem † priuilegij clericalis: niſi prius fuerit à diœceſano ſuo monitus trina canonica monitione, vt à prædictis deſiſteret: & habitum reaſſumeret: vt in cap. ad audientiam. extrà, de ſententia excommunicationis. & in cap. ſi iudex. eod.
13 tit. lib. vj. Nec ſufficeret vnica monitio † pro omnibus: vt dixit dominus Abb. in cap. contingit. lo ſecundo. de ſententia excommunicationis. imò nec ſufficeret monitio fieri vno contextu: ſed per interualla temporum, & pluriũ dierum: nec etiam ſufficeret vna cum intertallo dierum: vt dicit gloſ. in clementina prima. in verſi. iij. de vita & honeſtate clericorum. Innocen. in cap. ex literis. cod. tit. gloſſ. in cap. ſi verò. §. j. de ſententia excommunicationis. & in cap. ſine ornatu. v. quæſtio. iiij. & Archidia. in cap. ſi. lx. diſtinc. Ita etiam vt ſuprà, conſuluit Alexand. in conſilio viij. j. volum. & idem conſuluit Socinus in conſilio xij. incipiente: quem in præſentiarum. & in conſilio cxxij. in iij. vol. Specula. in tit. de ſenten. §. j. verſi. ſed quæritur, vtrum, & ibi Ioannes Andræas & optimè Hyppolytus Marſilienſis in conſi. lxvij. viij. colum. num. 59. Lau. Calca. in conſil. lx. incipiente: pro dicto Nicolao. & in conſi. vij. incipien. quia ante quæſitum. xix. colum. verſic. in contrarium, quòd imò, & tenent omnes præfati conſulentes, quòd nihil obeſt ipſi clerico primæ tonſuræ,
14 quòd non incedat in habitu & tonſura: & quòd † ſe immiſceat enormitatibus: nam non ex hoc perdit priuilegium clericale. & licet amittat priuilegium canonis. ſi quis ſuadente diabolo. xvij. quæſtione iiij. non tamen amittit priuilegium fori. vt eſt tex. & ibi Ioannes Andræas do. Anto. & Abb. in cap. ij. de foro competenti. Archidia. & Ioann. Andræas in cap. nullus. de tempor. ordi. in vj. Innocen. in cap. j. de apoſta. & in cap. nouit. de iudi. Bald. in Margar. in verſic. clericus. verſic. xix. Cardin. in clemen. ij. §. j. de ſepultu. & tenet Spec. in tit. de ſenten. §. j. verſic. ſed quæritur. & voluit Ioan. And. in c. perpendimus. de ſenten. excommuni.
15 vbi ſubdit, niſi fuiſſet inueteratus † in aggreſſuris ſæuis & enormitatibus. & idem ſequitur Abb. ſicu. refert & ſequitur Socinus in dicto conſil. xij. vbi etiam ſubdit hanc opinionem probari ex eo, quia difficilius amittitur priuilegium fori, quàm canonis: † ex quo priu- 16
legium fori emanauit à iure diuino, & à Deo: iuxta illud: noli tangere chriſtos meos: vt probatur. xcvj. diſtinctione. cap. ſi imperator. not. Hoſtien. & Innoc. in cap. ij. de maiori. & obedien. ſed priuilegium canonis emanauit à iure poſitiuo: vt habetur plenè in dicto cap. perpendimus. & pariter probatur dicta opinio in c. cùm non ab homine. de iudi. & in c. ſi iudex laicus. de ſentent. excommunica. in vj. nam cùm ibi clericus reperiatur ſine habitu & tonſura, repertus in flagranti 17
† crimine, non amittit priuilegium fori: quantò magis clericus, qui non reperitur in flagranti crimine, non debet tale priuilegium amittere. Idem in ſpecie tenet & ſequitur Marſil. in prædicto ſuo conſil. lxvij. vlti. colum. nec militat, quòd † non inceſſerit in habi- 18
tu & tonſura: quo caſu non videretur ſibi clericatus ſuffragari: per ea, quæ habentur in cap. j. de cleri. coniuga. in vj. & in cap. Ioannes. eodem tit. in antiquis. & Bald. in l. ſi qua per calumniam. C. de epiſco. & cleri. Nam reſpondetur hoc non eſſe indiſtinctè verum:
† ſed requiritur, quòd præcedat trina monitio: vt ſu- 19
prà dictum eſt: iuxta ea quæ habentur in cap. fina. de vita & honeſt. clerico. Et patet etiam tangibili exemplo: nam familiares † clericorum non deferentes ha- 20
bitum nec tonſuram, tamen gaudent priuilegio clericali ex perſona ipſorum clericorum: ſecundum Doct. in l. ij. C. de epiſco. & cleri. quantò fortius ipſi clerici: quibus principaliter eſt priuilegium prædictum conceſſum, non debent illud perdere, dum habitum non deferunt ſeu tonſuram? Et ad illud obiectum, quòd prima tonſura non ſit ordo, non videtur ſic ſimpliciter verum: nam Innocen. quartus in cap. cùm contingat. de æta. & quali. tenet, quòd † ſit ordo: vt probat 21
bene text. in cap. j. de apoſta. ibi: ordine dimiſſo. Et ad ſuprà dictum obiectum, quòd prima tonſura non ſit ordo, prout dixit Magiſter ſententiarum, & Sanctus Thomas ſuprà allegati, reſpondetur, quòd verum eſt, vt in expoſitionibus ſcripturarum ſtari debeat dictis ſanctorum: ſed in deciſionibus cauſarum ſtandum eſt ſummis pontificibus: quia ipſis & non ſanctis data fuit poteſtas legis condendæ: vt voluit gloſſ. xx. diſtinct. in ſumma. & etiam in cap. j. ibidem. & plenè Ioannes de Tur. Crem. ibidem in dicto cap. & Panor. in cap. ne innitaris. in fin. extrà de conſtitu. & ideò dixit pulchrè Sanctus Thomas in ſecunda ſecundæ quæſtio. xj. arti. ſecundo, quòd contra authoritatem Romani pontificis nec Hieronymus, nec Auguſtinus, nec aliquis ſacrorum doctorum ſuam ſententiam defendit. Et ad cap. ex parte. cl iij. de priui. reſpondetur, quòd illud capitulum ſecundum glo. & docto. ibi, procedit quando non conſtabat eos eſſe verè clericos: licet aliquando aſſumpſerint habitum clericalem, & tonſuram: & demum eam depoſuerint, ſeu reliquerint: nam ex hoc non poſſunt rueri, vt clerici, ſi in delicto deprehenſi fuerunt: & prius communi opinione non reputabantur clerici: etiam ſi deinde voluerint aſſumere habitum & tonſuram. Sed in caſu noſtro adparet illum eſſe verè clericum per adparentem titulum ſeu bullam clericatus. Ad cap. j. extrà de apoſta. licet pluribus modis reſponderi poſsit: attamen præ cæteris melius reſpondet Hoſtien. ibi, quòd ad hoc, vt clericus conſtitutus in minoribus, conuerſans vt laicus, perdat priui-

priuilegium fori abſque aliqua monitione, requiritur quòd exerceat actum omnino contrarium ordini clericali: vt quòd duxerit vxorem corruptam: vel ſe fecerit militem: & exercuerit ſæua: per id, quod habetur in c. quiſquis. lxxxiiij. diſtin. & in c. j. de biga. in vj. ſecus ſi exercuerit actum non omnino contrarium: vt quia duxerit vnicam & virginem: vel effectus eſt miles: & non exercet ſæua, iuxta id, quod habetur in c. j. de cler. coniuga. & c. finali. in antiquis. & idem voluit
22 Petr. de Anch. in dicto cap. j. de apoſta. in diſputatione ſua. ibi expreſsè concludit, quòd † clericus qui renuit tonſuram & habitum clericalem, & immiſcet ſe enormibus, & perſeuerat in illis, & quòd hæc faciendo fuerit deprehenſus, iudex laicus nõ ex hoc poterit ipſum punire: ſed debet mittere ad iudicem eccleſiaſticum: niſi monitio, de qua ſuprà, præceſſerit, per dictum c. ſi iuſta. & per not. per glo. in dicto c. ex parte. vnde cùm iudex laicus non habeat poteſtatem inquirendi nec procedendi contra clericum: & ſi procedit, debet ſtatim interpellatus deſiſtere ſub pœna excommunicationis: & ipſum remittere iudici eccleſiaſtico. c. ſi iudex laicus. de ſententia excommunic. in vj. & habetur in c. at ſi clerici. in princ. de iudic. & dum pluries contigiſſet caſus in perſonam diuerſorum clericorum primæ coronæ inquiſitorum de diuerſis delictis: ſicut fuit in perſonam Alphonſi riſponi ſcribæ fiſcalis magnæ curiæ Vicariæ inquiſiti de furto: & in perſonam Pyrrhi Loyſij naucleri inquiſiti de ſtupro: necnon in perſonam Pauli de Läberto, inquiſiti de violentia & furto boum tempore iudicatus mei in eadem magna curia anno M. ccccc v. & M. ccccciij. & M. ccccxxx. cùm docuerint ſe clericos de prima corona, mediantibus decretis magnæ curiæ vicariæ, necnon & ſuprà ſcripti Regij conſilij fuerunt remiſsi ad iudicem eccleſiaſticum: & pariter tanquam patronus in cauſa clerici Matthæi Pontoni inquiſiti de furto in ciuitate Auerſæ: ex quo non incedebat in habitu & tonſura, denegata remiſsione per capitaneum Auerſanum, decreto eiuſdem magnæ Curiæ fuit remiſſus ad iudicem eccleſiaſticum: & dum appellaſſet, capitaneus ipſe ad ſuprà ſcriptum Regium conſilium, ſimiliter decrero ipſius ſuprà ſcripti conſilij fuit remiſſus: & nouiſsimè præſenti anno M. ccccxxxiij. de menſe Ianuarij, dum clericus Hieronymus de Iorio de prima corona gerens ſe pro laico in habitu & tonſura fuiſſet inquiſitus de falſa moneta, tanquam laicus: & conſtito per bullas clericatus de prima corona, communi voto magnificorum iudicum eiuſdem, fuit remiſſus ad iudicem eccleſiaſticum: & ſic pari voto iudicatum & decretum fuit prædictum clericum Hieronymum Martina remittendum ad ſuum iudicem eccleſiaſticum, prout remiſſus fuit, vt iuſtitiam faceret tanquam eius competens iudex.

Thomas Grammat. Iudex magnæ Curiæ Vicariæ.

SVMMARIVM.

1 *Amicitiæ reconciliatio præſumitur ex conuerſatione, & coll quio ſubſ. quutis.*
2 *Aſſertioni mandatarij, & dicto creditur contra aſſaſſinum mandantem, concurrentibus aliis.*
3 *Fama an faciat indicium ad torturam: & quomodo requiritur, quod teſtes deponant ſuper ea, vt probent.*
4 *Inimicitia vera & conſiderabilis quæ ſit vt faciat indicium ad torturam. 5. 7.*
8 *Malæ vitæ & famæ exiſtens repellitur à teſtimonio.*
9 *Socio criminis in caſibus in quibus creditur, debet intelligi in ſocio criminis, alias non infamis ex alio delicto. 10.*
11 *Reus interrogatus de ſe, & de alio, ſtatur primæ eius depoſitioni, licet contrarium depoſuerit ſecundo loco in tormentis,*
12 *Reus non debet per iudicem ſpecialiter interrogari, nominando ſibi aliquem, alias diceretur ſuggerere: nec probaret id quod deponeret.*
18 *Præſumptio vna tollitur per aliam.*
19 *Indicia ſi ſubſiſtunt ad torturam contra inquiſitum, illa eneruantur per alia quæ extiterunt in contrarium pro inquiſito.*
20 *Indicia ſi exiſtunt ad torturam contra aliquem vnumquodque quod vrgeret in contrarium illa elideret, adeò vt torqueri non poſſet.*

VOTVM XXXIIII.

IN Remendi Dei petito præſidio, Amen. In causa nobilis mulieris Sabbæ, de ſancto Mango, cum Regio fiſco ſuper inquiſitione aſſaſsinij commiſsi in perſonam quondam Felicis fundatarij eius cognati, producuntur ad probationem prætenſi aſſaſsinij per Regium fiſcum infrà ſcripta. Primò, inimicitia contracta anno elapſo inter eos ex cauſa cuiuſdam maſſariæ, ſuper qua filij eiuſdem dominæ Sabbæ habent proprietatem, & idem quondam Felix vſumfructum, dum viueret: ſuper qua maſſaria, aliàs deuenerunt ad verba vna cum eorum famulis: & rixati ſunt adinuicem: ex quibus fiſcus inimicitiam fuiſſe contractam prætendit. Vnde ſubſequuta morte præfata videtur dicendũ aduerſus ipſam magificam Sabbam vrgere indicium inimicitiæ: cùm de inimico lex præſumat † omne malum. l. j. §. præ- 1
tereà. ff. de quæſtionib. & ideò videtur ſufficiens indicium ad torturam: vt voluit Angel. in l. fin. C. de quæſtion. Spec. & Ioan. Andr. in titu. de præſumptio. verſi. ſed pone. & videtur ſentire Bart. in l. finali. ff. de quæſtionib. Secundò accedit depoſitio ipſiuſmet Hieronymi. bacti homicidæ aſſerentis in tortura, quòd mediante ordinatione & mandato eiuſdem dominæ Sabbæ promittentis ſibi dare optimum potagium, ipſum miſerum Felicem occidit: cui Hieronym. aſſaſsino concurrentibus de quibus ſuprà & infrà, de iure credendum
† eſt contra ipſam Sabbam mandantem: vt firmat Sa- 2
licer. in l. fina. C. de accuſ. Ioan. de Imol. in c. j. de confeſ. & conſuluit Alex. in conſilio cxxvij. incipien. quoniam abundè. in iiij. volum. & probat bene gloſ. in dicta l. finali. & tenet etiam Guido de Suza. in tractatu de tortu. viij. colum. & idem Guido in tracta. maleſic. ſub rubrica, qualiter reus ſubiiciatur. Tertiò concurrit, quòd ſtatim perperrato delicto inſurrexit publica vox & fama, † quòd prædictus Hieronymus occi- 3
derat prædictum Felicem: quæ fama publica, ſecundum Cyn. in l. finali. C. de quæſtion. facit indicium ad torturam. Idem tenuit Bart. in ſuo conſilio cxcj. incipien. Domino paci de Burgo pulchro, legum Doctori. Et facit gloſſ. in l. iij. §. eiuſdem. ff. de teſti. dum dicit, famam facere ſemiplenam probationem. Quartò & vltimò, videbatur ſatis conſiderandum, quòd mortuo ipſo Felice vſufructuario extinguebatur penſio ſexaginta Ducatorum, quæ annuatim eidem Felici ſolui debebat per filios Sabbæ, Quibus omnibus conſideratis videtur veriſimilis confeſsio prædicti Hierony-

mandatarij aduersus prædictam Sabbam: & quibus concurrentibus videtur dicendum, prima facie probatū de huiusmodi crimine assasinij aduersus ipsam. Et tandem ipsis non obstantibus in casu præmisso contrariam sententiam arbitror de iure veriorem ex infrà scriptis. Et quò ad primum dico principaliter inimicitiam, de qua suprà, non obstare, ex qua vt possit dici vera † & considerabilis inimicitia requiritur probari qualitas inimicitiæ in specie: nec sufficit ita in genere non adiecta qualitate, & causa inimicitiæ: quo casu non dicitur probata inimicitia. Dixit pulchrè Imola in cap. Raynutius. de testamentis. Bal. in l. si quis testibus. in fine. C. de testib. sequitur Ias. in l. j. v. colum. C. de testa. maximè, quia inimicitia, † ex qua resultare posset indicium, requiritur quòd fuerit capitalis. Et ita probatur, vt inquit Ludo. Roma. in l. j. §. hoc rescriptum. ff. ad sylla. & bene probant not. per Bart. in l. iij. ff. de adimen. lega. & nihilominus plenissima reconciliatio, & infrà paucos dies post habita verba adparet subsecuta. Nam fuerunt postmodum visi conuersari, imò inhabitare & colloqui: ex qua cōuersatione † & loquela probatur amicitia & reconciliatio, quatenus inimicitia præcessisset. Ita voluit Abb. in c. repellantur. de accusa. & Bald. in authent. si dicatur. C. de testi. † Accedit insuper, quòd istud indicium inimicitiæ, vt remotum à facto non videtur sufficere ad torturam: vt dixit Ioan. de Imo. in l. fina. ff. de hæredib. instituen. & ibi refert idem Rayn. & idem tenet Gandin. in tract. malefic. in rubric. de quæstion. & tormen. in versic. quæ debeant præcedere quæstiones. & hoc magis communiter tenetur: licet Specul. suprà relatus ad partem contrariam, videtur tenuisse contrarium. sed cum Ioann. de Imol. Gand. & Bald. tenet etiam Angel. in dicto tracta. malefic. in versicu. fama publica. colum. vj. & xij. & ibi August. in addi. vbi dicit, quòd propter hoc solùm nunquam poneret aliquem ad torturam. & idem tenet Bald. in c. literas. de præsumptionibus. Quò verò ad secundum circa depositionem ipsius Hierony. asserentis de mandato, & ordinatione prædictæ Sabbæ, vt suprà, clarum est quòd se socium & participem criminis facit: in quo crimine licet cum aliquibus aliis iura deferant, vt suprà: attamen adparet probatum eundem Hierony. fuisse, & esse malæ vitæ & famæ: & de aliis † criminibus attinctum & diffamatum: quo casu à testificando repellitur. c. licet. de foro competenti. c. super eo. & c. testimonium. extrà de testib. voluit Specul. in tit. de teste. §. j. colum. xxxv. versic. item quòd est probatæ vitæ. sequitur domi. Stephan. aufre. in titul. de proba. testi. in versic. malæ vitæ. & Alexan. in consilio cliiij. colum. in v. volum. & si vt malæ vitæ & infamis, à testimonio repellitur, multò magis dum est socius criminis. Quòd maximè concedendum est, cùm prædictus Hierony. deprehendatur attinctus in aliis criminibus, maximè sodomiæ & furti: quo casu licet credendum sit socio criminis in casibus exceptuatis; † attamen id intelligendum est procedere in socio criminis aliàs non infami ex alio delicto. & hoc per not. doct. Ange. in l. qui iudicio. ff. de accus. vbi dixit, quòd si ex forma statuti debet credi accusatori damni dati. vel alterius criminis, quòd si ipse accusator † esset infamis infamia facti, non erit sibi credendum. & subdit Angel. quòd cùm hæc quæstio occurisset sibi de facto tempore suo, ita fuit iudicatum. Idem refert etiam & sequitur Anton. Corse. Sicul. in suis sing. in singu. in versic. integer. Et ita per prædictam doctrinam Ang. reperio in particulari consuluisse Hyppolitum Marsilienſem in suo consilio lxxiiij. iiij. colum. j. volum. Præterea, ex alio nihil adparet militare pro fisco depositio prædicti Hierony. Bacti, cùm tanquam principalis in tortura, & extra torturam primo loco interrogatus, minimè aliquem nominauerit, nec inculpauerit in delicto prædicto: & tandem dum pluries altiatus in tortura interrogaretur sæpe sepius: *como so ammazato seu suffocato lo dicto Felice & che e quello che ne sape*: ipso deposante. respondit: *signore: non ne saccio altro*. & dum ei diceretur: *tu non lo voi dicere per non fare dispiacere ad madamma Sabba*. respondit. *e signor: epsa non mi e sore ad mee che mi e ad me*: & tandem impatiens doloris torturæ, suggesto sibi nomine prædictæ Sabbæ ipsam inculpauit. vnde succedet, quòd quando quis interrogatur † de se & de alio, statur primæ depositioni: licet contrarium deposuerit secundo loco in tormentis. Dixit Bart. in l. j. §. quæstioni. per illum tex. ff. de quæstionib. Franc. de Aret. in capi. cùm in tua. colum. v. extrà de testamen. & idem Aret. in consilio lxj. incipien. in causa istorum. & idem consuluit Philip. Decius, in cōsilio clxxv. pro quibus adduco, † quòd non debet reus per iudicem specialiter interrogari, nominando sibi aliquem, sed debet in genere interrogare minimè aliquem suggerendo: aliàs non tenet eius confessio, tanquam per suggestionem extorta. text. est in dicta l. j. §. qui quæstionem. ff. de quæstion. & faciunt dicta doctorum in l. iubemus. C. de testamen. Vbi de testatore, q † non debet interrogari per notarium, an faciat talem hæredem, sed expectare, vt testator ex se hæredem nominet: aliàs non tenet testamentum. Idem dixit Paul. de Cast. in l. hac consultissima. C. qui testamen. facere possunt. & plenè Alex. in dicta l. iubemus. & etiam in seruo hæc locum habent, dixit Bart. in præfato §. qui quæstionem. Circa tertium de fama, quæ insurrexerit post perpetratum delictum, reperio quòd ad probationem famæ requiritur, quòd testes deposuerint à quibus audiuerint dicta famam, illos inspicie nominando, etiam quòd † de hoc interrogati minimè fuerint. Ita dicit Innoc. in c. qualiter & quando. de accusa. & in c. cùm oporteat. eodem tit. & ibi subdit, quòd ideò etiam interrogati tenentur respondere seu deponere, à quibus audiuerunt: aliàs non probant. Et hoc ex quo non stat in arbitrio iudicis iudicare, an illæ personæ à quibus testis audiuit, sint graues. & idem voluit Ioan. Andr. in dicto c. cùm oporteat. dicens ita seruari: quod etiam voluit Abb. in c. cùm causam. de testib. sequitur Alexan. in l. de minore. §. plurium. de quæstionibus. & consuluit Hippol. Marsiliensis in suo consil. xxviij. colum. numero xliij. Alexand. in consil. xxv. in iiij. volum. Abb. in c. consuluit. lo primo. de appella. & idem sequitur Franciscus de Are. in dicto c. cùm causam. de testi. Potuit enim dicta fama traxisse originem à maliuolis & odiosis: & ideò non haberet obesse ipsi inquisito. vt dicit Bart. vbi suprà. & Angel. in l. iij. ff. ad macedon. Specul. in titulo de inquisitio. §. nunc tractemus. versicu. super probatione. Abbas in c. veniens. de testibus. & hoc quidem dicit esse bene menti tenendum Iacobinus de sancto Georgio in l. iij. §. eiusdem. de testibus. vbi etiam subdit, † quòd debet exprimere & declarare causam, vnde traxerit originem fama ipsa, vt sciatur, an sit probabilis fama, an verò vana vox

vox populi, cui non est credendum. l. decurionum. filij. C. de pœn. ita Bart. in dicta l. de minore. §. plurium. ff. de quæstionibus. Bald. in l. diffamari. C. de ingenu. manumiss. † Item requiritur ad famæ probationem testes deposuisse, quòd audiuerint à maiori parte populi illius ciuitatis seu loci, etiam quòd de hoc interrogati non fuissent. Ita Bart. in prædicto §. plurium. quinta columna. versic. qualiter probetur fama. & ibi subdit, quòd aliter non probatur. Idem sequitur Angel. in l. quid ergo. §. quæstionem. ff. de infamibus. Bal. in rubric. C. de probationibus. & in l. solam. C. de testibus. Floria. in l. ob carmen. in princip. ff. de testibus. Abbas in cap. cùm causam. extrà eodem titulo. Præterea, requiritur ad famæ probationem quòd fama ipsa præcesserit de delicto prædicto † ante inquisitionem formatam, & non post: aliàs non potest dici fama probata. Ita consuluit pulchrè Petrus de Anchar. in consilio cliij. incipiente: in quæstione presbyteri. vnde cùm non fuerit probatum, quòd ante formatam inquisitionem prædicta fama insurrexerit, ergo &c. Et nihilominus liquet ex defensionibus prædictæ dominæ Sabbæ, quòd alia fama insurrexit de homicidio prædicto contra Domin. famulum prædicti quondam Felicis quòd ipsum occiderit: stante quoque contra illum maiori verisimilitudine, cùm reperiatur aufugisse statim perpetrato delicto à camera prædicti quondam Felicis, vbi ipse Dominus dormiebat: in qua repertæ ilico fuerunt cassiæ seu scrineæ eiusdem Felicis fractæ, & omnibus bonis euacuata: & Felix ipse occisus ibidem. Item & si contra aliquem vltra prædictum famulum aliquod siniſtrum cogitari posset, id potius contra Ioannem Antonium filium eiusdem Sabbæ, præsumendum foret, quàm contra ipsam Sabbam, stante pariter fuga & contumacia ipsius Ioannis Antonij: tum etiam, quia ipse Ioannes Antonius & eius fratres tenebantur ad illam annuam pensionem sexaginta Ducatorum, eidem Felicis eius vita durante, & non ipsa Sabba: cùm cessio & renuntiatio bonorum facta fuerit per eundem Felicem, eidem Ioanni Antonio, ac cæteris eius nepotibus, & non prædictæ Sabbæ: & sic de eorum interesse principaliter agebatur, & non ipsius Sabbæ: vnde succedit, quòd † vna præsumptio tollitur per aliam. dixit Bartolus, in l. diuus. ff. de in integrum restitutio. Cyn. in l. si cùm dotem. §. transgrediamur. ff. soluto matrimonio. Bal. in l. finali. ff. de hæredibus instituendis. & in l. quamuis. C. de impuber. & aliis substitutionibus. & consuluit Alexander, consilio lxxvij. lib. j. & sic succedit, quòd quando inquisitus † habet aliqua indicia pro se, seu præsumptiones, eo casu debilitantur & eneruantur alia indicia, quæ contra eundem existerent: intantum quòd illa, quæ contra ipsum concurrerent, deberent esse multò magis vrgentia, ita quòd præponderent. Ita dixit Bart. in prædicta l. j. §. ad quæstionem. versiculo, nec facile. ff. de quæstionibus. sequuntur Modern. Senenses in tractatu. de indici. & tortur. viij. charta. columna vigesima. Angelus in tractatu maleficiorum. in ver. fama publica. v. columna. versic. quid si testis. Romanus in consilio clxvij. incipiente: Antonius accusatus. j. columna. † Et sic ex præmissis infero, quòd vbi existeret indicia ad torturam contra aliquem, vnumquodque quod vrgeret in contrarium, illa elidit, adeò vt torqueri non possit. dixit pulchrè Bald. in l. finali. de probationibus. & ante ipsum Ioan. Andr. in c. cùm in contemplatione. de regulis iuris. & consuluit pulchrè Alexander in consilio clxxix. in iij. columna. secundo volumine. & ideò vbi virtute indiciorum procedendum esset ad torturam contra aliquem, si ille inquisitus haberet in processu aliqua indicia pro se, certè illa quæ existerent in contrarium contra ipsum, deberent esse magis grauia & vrgentiora. voluit Bart. in l. j. §. ad quæstionem. ff. de quæstionibus. Franciscus Brun. in tractatu de indic. & tortur. quinta charta. & ideò dixit pulchrè Bald in l. secunda. C. quomo. appel. non reci. quòd licet vnus bonus testis faciat indicium ad torturam: tamen intelligi debet, nisi aliqua alia coniectura † resisteret. & idem consulendo sequitur Alexander in consilio cxxiiij. in sexto volumine. Ex quibus optimè infertur & concluditur, quòd cùm tot prænarrata resistant & præsumptiones & indicia, non potest esse locus torturæ contra prædictam Sabbam: & successiuè si torqueri non potest, ergo † & minimè detineri, prout hucusque detenta fuit: per not. domi. Lucæ de Pen. in l. quoties. C. de dignita. libro xij.

† Nec suffragaretur fisco dicere, quòd sumus in crimine assasinij, quod est enorme: & in enormibus licet iura transgredi: vt dicit Innocen. & alij in capit. primo. de constitutionibus. Bald. in l. quid ergo. in §. pœna grauior. sexta columna. ff. de his, qui notantur infamia. idem Baldus in capitulo primo. sexta colum. qui feudum dare possunt. Nam prædicta regula habet locum in puniendo, videlicet, quando constat reum esse verum delinquentem: Secus autem in procedendo, quia in processu nondum verè scitur, an accusatus vel inquisitus sit verus delinquens necne. Ita in particulari tenet Hippolytus Marsiliensis in sua practica causarum criminalium in §. diligenter. trigesima quinta columna. vbi in numero 175. dicit quòd in crimine enormi debent seruari solennitates, quæ & in aliis criminibus seruantur, nam patet, quòd in crimine læsæ maiestatis, quod est enormissimum crimen tamen indicia debent præcedere torturam, sicut in criminibus non enormibus. Text. est nota. & ibi glos. Cynus & Baldus & Salycet. in l. si quis alicui. C. ad legem iuliam maiestatis. quod etiam voluit Angelus de Aretti. in suo tractatu maleficiorum. in versiculo, *che hai tu tradita la tua patria*. in primis verbis. Francisc. Brun. in suo tractatu de indici. & tortu. ix. charta. tertia columna post medium. & sic concludit satis adparere per iura & tationes præmissas, quòd in enormibus criminibus requiruntur indicia solennia, & aliæ solennitates, quæ requiruntur in aliis criminibus non enormibus. Et sic sum voti prædictam Sabbam esse à carceribus liberandam, saltem sub fideiussoribus: & in hanc sententiam concurrit tota Magna Curia, & ita exequutum fuit.

Thomas Grammaticus, Iudex magnæ curiæ Vicariæ.

SVMMARIVM.

1 *Compositiones non debent cum omnibus indifferenter fieri pro delictis: sed cum his duntaxat, de quibus speratur quòd amplius in eisdem criminibus non incident: & cum his qui semel tantum deliquerunt.*
2 *In compositionibus multa sunt consideranda vt teneant: de quibus. & nu. 6.*
4 *Pœna debita non debet pretio dimitti, sicut nec vitio cupiditatis inferri: & non recipies pretium ab eo, qui reus*

est sanguinis.ς.

8 *Princeps non remittit pœnam delicti nisi parte concordata, & si fieret, non tenet.*

9 *Compositio contra formam iuris & constitutionem regni, est nulla.*

10 *Princeps, etiam quòd parti pecuniariter interesset, remittere non potest.*

VOTVM XXXV.

REmendi Dei præsidio petito, Amen. In causa Helyzei Sagatarij de Castro Mari de Bruca cum Regio fisco super vndecim homicidiis per eundem Helyzeum diuersis temporibus patratis in personam diuersarum personarum,& diuersorum locorum, & obtentis indultis, & primò ab excellente Comite Burelli pro quatuor eius vasallis per eundem occisis,& pariter à Comitissa Policastri pro homicidio commisso in personas duorum eius vasallorum:& impetrato pariter indultu vltimo loco de homicidiis commissis in personas quinque vasallorum venerandi Hospitalis & ecclesiæ sanctæ Mariæ annuntiatæ de Neapoli vtilis dominæ prædicti Helyzei. Hæsitatum fuit in magna Curia vicariæ an huiusmodi reiterati indultus mediantibus compositionibus pecuniarum, possint aut debeant eidem Helyzeo suffragari? Et licet prima facie videretur dicendum, quòd sic, attento mero mistóque Imperio cõcesso eisdem Baronibus,& vnicuique ipsorum per retro sereniſsimos Principes cum facultate componendi, ac permutandi pœnas corporales in pecuniarias: Attamen ex infrà scriptis contrariam sententiam arbitror de iure veriorem. † Et in primis dico quòd regulariter compositiones non debent cum omnibus indifferenter fieri de delictis commissis: sed cum his duntaxat, de quibus speratur quòd amplius in eisdem criminibus non incident,& qui erroris commissi facilè se emendabunt; & cum illis, qui semel tantùm in crimen inciderunt: non autem cum illis, qui delinquendi consuetudinem contraxerunt. l. iij. in fine. C. de episcop. audient. vbi singulariter dicit Imperator, remissionem † veniæ crimina, nisi semel commissa non habeant, nec in eis liberalitatis augustæ referatur humanitas, qui impunitatis veteris admissi non emendationi potius, quàm consuetudini deputauerint. Nam absque rationabili causa compositio de criminibus permissa non est, nec fieri potest. l. aut facta. §. finali. & l. capitalium. §. solent. ff. de pœnis. cap. sicut dignum. de homicidio. in compositionibus namque criminum seu pro criminibus indulgendis multa sunt † consideranda, maximè personæ conditio, vt si aliàs sit nobilis & honesta: & si in similibus aliàs non incurrerit: & ideò si reperitur criminosus, vel aliàs assuetus in similibus, non ei dimittitur compositio, sicut non admittitur dispensatio: vt in cap. finali. de transactionibus. & l. transigere. C. eodem titulo. & l. finali. C. de abolitio. & l. tertia. in fine. C. de episcopali audientia. Item consideranda erit qualitas facti, ne sit de atrocioribus: vt est crimen læsæ maiestatis, & similium. Item tempus, locus, intentio delinquentis, ætas &c. Item sexus, vt quia mulieri facilius ignoscitur ob sexus fragilitatem, dummodo non sit mulier maligna, aut rixosa, aut in similibus assueta: quia non erit digna legis largitate, id est principis, nec legis benignitate, dicta l. iij. in fine. Facilitas enim veniæ incentiuum tribuit delinquendi. xxiij. quæstione iiij. cap. cùm iniusta. in fine. & in cap. vt clericorum. extrà de vita & honestate clericorum. l. j. C. de emendatione propinquorum. Speculin. titulo de aduocat. §. & consequenter. in fine. & plenè dominus Paulus Grilan. in tractatu de hæreticis & sortilegiis. in rubrica, de pœnarum compositionibus. tunc enim homines ex iustitiæ administratione ab iniuria defenduntur, cùm delinquẽtes pœnas ob eorum crimina luunt: tunc enim magnum sacrificium Deo offertur, cùm mali, qui in suam & aliorum perniciem debaccãtur, vigore iustitiæ, compescuntur. cap. quali nos. xxiij. quæstione quinta. vnde si negligenter ea quæ malè vsurpantur, omittimus, excessibus viam aliis aperimus. cap. peruenit. nonagesimatertia distinctione. §. ad nos. in fine. & ideò inquit Aristoteles quinto Etichorum, quòd pœnæ, medicinæ sunt. Et ideò non reliquit locum delinquenti, qui non pepercit excedenti. capitulo facientes. lxxxvj. distinctione, & per totum facit capitulum primum. eadem distinctione. & cap. loci. xxxv. quæstione ix. & ideò non est seueritas, sed pietas pro Deo, punire crimina. capit. legi. vigesimatertia quæstione octaua. & in l. j. §. j. ff. de obsequiis libertorum, quia proprium legis est, malis pœnam & bonis præmia constituere iustitia suadente. cap. non vos. vigesimatertia quæstione quinta. in princip. Item quòd pœna legis aut præmio vita moderatur humana. cap. vltimo, tertia distinctione. & quod ibi notant Doctores. Ad hoc enim factæ sunt leges, vt humana coërceatur audacia, & appetitus noxius sub iuris regulis limitetur. cap. factæ sunt. iiij. distinct. Multũ enim ad coërcendam audaciam valet propositum punitionis exemplum: cùm ipsa miseri præsens forma viuentis ad recordationem admonet consocios: & ad considerationem cogit ignaros: dicit Orosius, vbi ad Augustinum. Nam ad terrorem quippe viuentium mortua corpora, aliquando moritura permittuntur. cap. si hæres. xxiiij. quæstione iij. Ita plenè, Lucas de Penna in l. omnes. C. de annonis & tributis lib. x. vnde concludendo non debet pretio interueniente debita pœna dimitti, † sicut nec vitio cupiditatis inferri. vt in l. iubemus. ff. ad leg. iuliam repetundarum. Ex quo non in pecunia, sed in corpore debent delinquentes puniri: cùm esse debeant pœnæ proprio dignæ facinore. l. si excepta. C. de maleficiis & mathematicis. & pro admissi mensura. l. sacculatij. §. in Aegypto. ff. de extraordinariis criminibus. Nam à lege diuina inditum est, vt iuxta mensuram culpæ esse debeat plagarum modus. oculum enim pro oculo, manum pro manu, dentem pro dente, Exodi vigesimoprimo. & Deuteronomij decimonono. & † alibi Numero, vigesimoquinto; non recipies pretium ab eo, qui reus est sanguinis. & ideò dixit diuus Gregorius in registr. libro primo. cap. xvj. quòd in personis est excedentium non in eorum commodis vindicandum: quia in personis non in facultatibus sunt crimina vindicanda. capit. illud. decimasexta quæstione sexta. sic & salubris legum prouisio circa reipublicę conseruationem pleniorem consequitur effectum, si relaxatio pœnarum de facili non procedat. cap. grauem. in fine. extrà de præbendis. Scelestorum enim grassatur iniquitas, si eorum præsumptio transit impunis, & ideò rigidè in eis permittenda est exerceri iudicialis authoritas, ne amplius crescat eis spes talia committẽdi, iudicum

coërc

coërcionibus reprimenda. cap. relegentes. xxiij. quæstione v. & cap. regum est. eadem quæstione. ideò Iurisconsultus in §. hæc autem. in rubrica proœmij digestorum, inquit: quòd per pœnæ impositionem delinquentes à delinquendi conamine repelluntur. Pro indulgentia enim criminum datur occasio & licentia iterata flagitia committendi. c. de iis. quinquagesima distinctione. & l. si apparitor. in fine. C. de coartal. libro xij. ita plenè Lucas de Penna in l. j. C. de coartal. libro xij. & in l. prima. C. de numera. eodem. libro. & l. j. C. de irenarchis. in versic. post secundam glosſ. eodem libro. & in l. iij. in versiculo rector. C. de annonis & tributis. lib. x. & l. j. C. de fabricen. in versic. facultate. eodem libro decimo. Nam vt suprà dictum est, quando ad compositionem pro pecunia deuenitur, id non absque mediante legitima causa fieri debet: 6 † vt ratione nimiæ senectutis vel iuuentutis, vel quando sine dolo deliquit, vel ratione publicæ vtilitatis, per l. ad bestias. ff. de pœn. & c. sententia. ij. quæstione vij. Item propter filios nutriendos. cap. ij. extrà de his qui fili. occide. & l. qui in prouincia. ff. de ritu nuptiarum. Item ratione dignitatis, & personæ, vel huiusmodi: vt in cap. euphemium. §. notandum. ij. quæstione iij. & quod ibi notat Archid. Nam iuxta ordinem dignitatum, pœnæ sunt imponendæ. cap. contumaces, quinquagesima distinctione. Imperator enim non solùm debet esse contentus delictorum punitione: sed etiam timorem iustum transgressoribus inferre. vt in authent. de depositi. post principium. Ad idem vigesimaquinta quæstione quinta. cap. si nos. Ex quo princeps tenetur de omnibus, ex quo omnium author esse videtur: quia cùm omnia possit corrigere, eorum meritò particeps est, quæ noluit emendare. Ita plenè Lucas de Penna in l. j. C. de irenarc. lib. x. secunda columna. vnde Boëtius de consolatione, in quarto. bonus rector mundum regit: tunc autem bene regit, cùm delicta corrigit. l. congruit. de officio præsid. sic rex rectè faciendo regis nomen tenet. Illatum quippe delinquentibus supplicium, reliquos saluos facit: vt in §. homicidia. in authent. de manda. princip. & quod ex delicti qualitate, & loci & temporis, & causæ, sit licita compositio, ac etiam ex ætate, vt suprà dictum est, firmat etiam Archidiaconus in c. si quis diaconus. quinquagesima distinctione. & Paris de Puteo in tractatu syndi. in versic. compositio. in prma columna. Quæ omnia præmissa fortius procedere debent in casu præmisso contra prædictũ Helyzeum: cùm de nonnullis ex homicidiis prædictis nulla insit, nec adpareat concordia partis: & sic prædicti indultus obtenti parte non concordata à prædictis dominis in nihilum sibi suffragantur: cùm etiam Rex minimè remittere consueuerit parte non concordata: nec indulgentiam alienam facere criminoso, pace prius non habita cum 7 parte: & † constet per publicum instrumentum, per glosſ. in l. venia. C. de in ius vocando. cum ibi notatis. vbi faceret indulgentiam, non teneret: † & pars offensa posset agere, per nota. per Lucam de Penna in dicta l. prima. deserto. C. nam abolitio criminis fieri non potest parte contradicente, & accusatore: argumento l. penult. ad turpillia. per glosſ. in dicta l. venia. & probat bene Innocent. & alij in cap. nisi extrà de officio delegati. & in cap. in nostra. de iniuriis. & in cap. quæ in ecclesiarum extrà de constitutionibus. Bartol. in l. finali. C. si contra ius vel vtilitat. public. & in proœmio digestorum, in principio. Et est notorius ritus in magna curia vicariæ. † & tic quando compositio de 9 crimine fieret contra formam iuris, & constitutionum regni, esset nulla. argumento l. adoptionem iure. de adoptio. & l. si cum nulla. de re iudica, & l. cùm hi. §. si prætor. de transact. Ita etiam concludit Paris in dicto tract. syndica. tertia columna. in versic. compositio. circa finem. & ideò nedum prædicti vtiles domini, qui indultus prædictos concesserunt, verùm etiam nec princeps potuisset tot reiteratos indultus concedere, permutando pœnam corporalem parte non concordata: imò nec remittere potuisset, quod parti pecuniariter interesset absque vrgenti causa: imò si id faceret, peccaret mortaliter: cùm id non iure, sed † de 10 absoluta potestate faceret. Ita dixit Andræas de Isern. in titulo, quæ sint regalia. in versi. committentium. & idem Andræas in cap. similiter. de capitaneo qui curiam vendidit. & licet glosſ. in l. rescripta. C. de precibus Imperatori offerendis. videatur tenere contrarium. & similiter in l. defensionis. C. de defensoribus ciuitatum, tamen glosſ. prædictæ intelliguntur de pœna applicanda fisco suo, id est, ipsius principis & non partis: per l. venia. C. de in ius vocando. secundum Baldum in l. finali. C. de precibus imperatori offerendis. & in l. quicunque. C. de seruis fugitiuis. & ideò dicit pulchrè dicta glosſ. & post eam Bald. in dicta l. venia. quòd rescriptum, in quo princeps ius partis læsæ remittit, est nullum. Idem refert & sequitur consulendo dominus Bartho. Chassen. in suo consilio xvij. secunda columna. vnde cùm non adpareat in pluribus ex dictis vndecim homicidiis remissio partium, nec aliqua concordia, sequitur quòd indultus sibi concessi per prædictos vtiles dominos interemptorum, euanescunt: & eidem Helyzeo minimè in aliquo opitulantur. Vnde concurrente maximè tanta reiteratione delictorum & homicidiorum, præsertim concluſum fuit ac decretum per magnam Curiam eundem esse vltimo supplicio condemnandum: & ita executum fuit.

Ego Thomas Grammaticus Iudex magnæ curiæ vicariæ.

Votorum Thomæ Grammatici
Neapolitani Iurisconsulti clarissimi,
FINIS.

CLARISSIMI IVRIS VTRIVSQVE DOCTORIS CONSVMATISSIMI DOMINI THOMÆ GRAMMATICI NEAPOLITANI, AC REGIJ CONSILIARIJ MERITISSIMI, CONSILIA CIVILIA, NUNC PRIMÙM IN LUCEM EDITA, FŒLICITER INCIPIUNT.

SVMMARIVM.

1 *Marù iter incertum est,& periculosum.*
2 *Mare homini crudeli æquiparatur.*
3 *Cato de tribus rebus pœnitentiam egit.*
4 *Citatus licet habeat breuius iter, seu viam veniendi per mare ad locum ad quem comparere debet,& breuiorem ad comparendum, tamen tenetur ire per terram,& non per mare.*
5 *Periculo se exponens iustè perit.*
6 *Nauigare per mare est prohibitum à mense Octobris vsque ad mensem Aprilis.& nu.7.*
8 *Casus fortuitus tunc dicitur, quando hominis prouidentia resistere non potest.*
9 *Casus fortuitus non dicitur, vbi diligentissimus præuidere potuisset.*
10 *Nauigans tempore prohibito dicitur esse in culpa.*
11 *Casus fortuitus qui de iure excusare potest habentem custodiam rei, debet esse talis, qui præuideri non possit.*
12 *Testis dicens se scire quia scit, quia ratio est eadem cum dicto, non tenet eius dictum.*
13 *Pluralitas præsumitur in rebus, nisi probetur identitas.*

CONSILIVM PRIMVM.

SAluatoris gentium auxilio inuocato, Amen. In causa magistri Pauli Bictini contra Didacum Lopes super petitione ducatorum centumquinquaginta virtute obligationis penes acta magnæ curiæ prætextu amissionis instrumentorum, satis adparet fundata intētio eiusdem Pauli, dum adparet in ea obligatus prædictus Didacus, quòd si infrà terminum duorum mensium non consignasset in vrbe Romæ instrumenta prædicta ei cui destinebantur, quòd pro interesse ipsius Pauli, necnon & pro expensis in reassumi faciendo iterum instrumenta prædicta, & aliis, eidem Paulo soluisset ducatos centumquinquaginta

Quo termino duorum mensium elapso, prætenditur per Consaluum patrem, necnon & fideiussorem eiusdem Didaci, eundem Didacum vnà cum instrumentis prædictis passum fuisse naufragium in mari, & sic occubuisse: ideo per ipsum non stetisse adimplere contenta in obligatione prædicta: sed ex iustissimo impedimento impeditus, & morte præuentus eadem destinata in Rota non præsentauit, prout se obligauit, cùm naufragio periclitauerit, videtur vt de casu fortuito iudicandum per iura vulgaria. Sed quòd aliter ex iuris dispositione dicendum sit, adduco: nam dum prædictus Didacus se obligauerit petere Romam, & secum instrumenta prædicta deferre, & se cum eis præsentare in Rota pro recolligendis debitis in eisdem contentis, debuit petere Romam per terram, & non per mare: † cùm iter maris incertum sit, & 1
periculosum: text. est not. & ibi Bald. in l. ij. C. de naut. fœnor. Hinc inquit pulchrè Seneca, quòd nauigia quæ de mane lucebant, de sero sorbentur: † ex 2
quo mare homini crudeli æquiparatur. text. est nor. in l. tertia. ff. de donatione causa mortis. ibi dum dicitur, aduersæ enim procellæ nemini parcunt, & inexorabiles sunt. † Hinc Plutar. in vita Catonis, de quo 3
meminit Iaſ. in l. prima. ff. si quis cauti. refert ipsum de tribus rebus per omnem vitam pœnitentiam egisse. Primò, si quod arcanum mulieri tradidisset. Secundò si per aquam traiecisset quò poterat per terram pertransire. Tertiò, si aliquam diem per incuriam omisisset. † Et præmissis suffragatur quòd dicitur de cita- 4
to habente duas vias, vnam per mare breuiorem, & aliam per terram longiorem: nam debet venire per terram, & non per mare, licet sit breuior. ita decidit Hosti. & Ioan. And. in c. olim. de except. Anto. de But. Imol. & alij in c. nonnulli. de rescript. Imo. in l. continuus. §. cùm ita. ff. de verbor. oblig. & est bonus tex. in l. secunda. §. penult. ff. si quis caus. Et ideò voluit Luc. de Pen. in l. quotis. C. de naufra. libr. xj. † quòd iustè 5
perit, qui periculo se exponit. & ideò Iurisconsul. in l. item Mela. ff. ad leg. Aquil. quòd imputatur ei qui vadit in loco periculoso, & ibi perit: cùm debuisset per prius præuidere, & non accedere: & similiter dicit text. in l. si putator. ff. eod. tit. ad leg. Aquil. quòd imputetur

tetur illi, si transeundo per locum periculosum ibi perit: quia debuit hoc præuidere, & abstinere: sicut imputatur illi qui habuit parum prudentem electionem, & incidit in damnum: vt per gloss. in verb. præiudicium. in l. finali. C. de acquir. possess. Et potiſsimè præmissa procedunt à fortiori, cùm Didacus ipse nedum iuerit per mare, quo titius poterat proficiſci,
6 † verùm etiam iuerit tempore prohibito nauigari, videlicet de mense Februarij: prout testes ad eius in-
7 stantiam me producti deponunt: † quo quidem tempore est prohibita nauigatio, cùm à mense Octobris vsque ad mensem Aprilis sit nauigare prohibitum: vt dicit bona gloss. in l. prima. C. de milit. veste. lib. xij. l. quoties. C. de naufra. lib. xj. & optima gloss. iuncto text. in l. qui petitorio. ff. de rei vend. vbi in terminis dicit text. quòd culpæ reus est, qui nauem à se petitam aduerso tempore nauigatum misit, si naufragio perempta est. & dicit esse aduersum tempus ibi gloss. finali. à mense Octobris vsque ad mensem Aprilis. Hinc videmus in synodalibus præsertim celebratis in cœna domini, Nauigium huiusmodi tempore prohiberi: imò nauigantes eo tempore excommunicari. Quinimò & plus adparet ex meritis processus, & propriè ex depositione testium ex aduerso productorum, quòd dum discessisset per mare à ciuitate Neapo. tempestas maris adeo vrgebat, quòd pluries coactus fuit Didacus ipse reuerti ad portum: & tandem deliberans se summo periculo exponere, petiit Caietam, vbi similiter procellis instantibus, ac imminente maris tempestate, recesit à ciuitate Caietæ Romam versus periclitauit, ac se submersit: ob quod datur manifestissimè intelligi, quòd eius culpa interitus processit, & submersio, quæ sui prouidentia euitari potuisset, ac præuideri: & sic non potest iudicari casus fortuitus:
8 prout in themate præsupponitur: † cùm tunc dicatur casus fortuitus, quando hominis prouidentia resistere non potest, & non quando culpa hominis præcessit: ita Bald. & Doctor. in l. quę fortuitis. prima colum. C. de pignoratitia actione. per text. in l. si vendita. ff. de periculo & commodo rei venditæ. & tunc dicitur casus fortuitus, quando hominis prouidentia resistere non potest. l. secunda. §. si eo tempore. ff. de administratione rerum ad ciuitates pertinentium. & in dicta l. quæ fortuitis. & in c. Ioannes. de homicidio. & plenè Alexand. de Imo. in l. sed & si quis. §. quæritum.
9 ff. si quis cautionibus. † Alibi enim non dicitur casus fortuitus, cui diligentissimus præuidere valuisset. dicto cap. Ioannes. de homicid. & Alexand. in l. quòd nerua. prima colum. ff. depositi. Et sic nedum diligentissimus, imò nec & diligens nedum non nauigasset tempore prohibito, vt suprà, verùm etiam nec iuisset per mare, dum potuisset per terram pergere: cùm maris iter sit periculosum: sed iuisset per terram: maximè cum inficiari non possit, quin nauigans tempore prohibito non dicatur esse in culpa: vt plenè dicit Excel. doctor Ioan. igne. in rep. l. contractus. de regul. iur. &
10 etiam in iiij. char. † dicit, quòd leges loquentes de casu fortuito, qui excusare potest habentem custodiam
11 rei, debet esse talis, qui præuideri non possit, † & cui resisti non possit. l. in iudicio. C. loc. doc. in dicta l. quę fortuitis. C. de pign. action. aliàs si posset huic resisti, & impediri, casus tunc non excusaret. tex. est in l. j. §. fi. versic. non tamen semper. ff. ad Syllan. Præterea posset & non rugato supercilio attentari, quòd dicta instrumenta non naufragauerunt, ex quo non probatur concludenter ipsum Didacum ipsa instrumenta secum asportasse: cùm duo testes super eo examinati deponant scire Didacum prędictum detulisse secum quoddam cannolum plumbeum, intus quod asserebat deferre instrumenta prædicti magistri Pauli: nullam aliam rationem assignando, nisi quòd ita sciebant: & ratio scientiæ testis asserentis se scire, † quia scit, non 12
tenet nec valet, cùm assignet eandemmet rationem cum dicto: & ideò non probat. ita dicit Bart. in l. qui interrogatus. ff. de pet. hæred. & idem firmat Bal. in l. solam. ij. col. C. de testi. vnde ex verbis testium. dicendo se scire, quòd in illo cannolo plumbeo erant scripturæ & instrumenta magistri Pauli, quantum tamen necessariò concludant, iudicantis discretioni relinquo cogitandum: præsertim cùm si forsan fuerint ibi visæ chartæ, potuerint fuisse aliæ quàm illæ: cùm identitate non probata præsumenda sit pluralitas scripturarum, seu instrumentorum: † cùm in rebus in dubio 13
præsumitur pluralitas, nisi probetur identitas, per not. per Iac. Butr. & Bald. in l. j. ad finem. quemad. test. aperi. & in l. demonstratio. in princip. ff. de condi. & demonstr. per quæ in specie ita consuluit Alexand. de Imo. in consilio cxviij. j. volum. Cano. in c. auditis. de præscrip. vbi in specie Ioan. Andr. ponit quæstionem de bidello, cui mortuus fuit equus conductus in itinere & succubuit, ex quo licet probauerit equum sibi fuisse mortuum in itinere, non tamen probauit in specie fuisse illum equum quem conduxerat: & sic non identitatem rei. & idem voluit ibidem Anton. in pen. char. & Abb. in ix. Vnde cùm in specie minimè fuerit doctum prædictum Didacum secum asportasse eadem instrumenta, per aliquod medium necessariò concludens, non bene adparere videtur de submersione ipsorum: cùm etiam potuerit eadem per prius transmisisse per terram eius fratri Romam degenti: & cum quo etiam fuerat conuentum cum eodem magistro Paulo de recolligendo debita prædicta: vt ex facie alterius absolutionis in actis magnæ curiæ adparet. Vltimò liquet prædictum Didacum expressè promisisse, & obligasse se teneri de amissione prædictorum instrumentorum: & exinde deposuit pignora: & cauit in obligatione, quòd casu quo in termino prædicto promissa non adimpleuerit, pro interesse prædicti Pauli, & reassumptione prædictorum instrumentorum promisit soluere dictos ducat. cl. & sic adparet in specie promisisse teneri de amisione: vnde iudicari debet etiam æquitate concurrente prædictum Consaluum patrem, & fideiussorem ipsius Didaci teneri ad quantitatem prædictam in obligatione contentam: & ita censeo iuris esse, ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Precarium vbi confertur per possessorem post eius mortem,& constituit se precario nomine possidere, nihil operabitur precarium.*
2 *Possessio si traditur sub conditione, nō transfertur incontinenti, sed solum eueniente conditione, si tempore euentus conditionis extrema sunt habilia.*
3 *Precarij constitutio tanquam accessoria ex iuris dispositione regulatur secundum naturam principalis contractus cui accedit.*
4 *Prohibitus alienare extra familiam, poterit tamen ea lege alienare, vt incontinenti restitui debeat familiæ*

familiæ, quia non dicitur tunc alienatio fieri extra familiam, quæ momento est penes illum duratura.

5 *Vasallus alienans feudum absque assensu domini, vt confestim redeat, non dicitur alienasse, absque assensu, nec patitur pœnas alienantis eo modo.*

6 *Momentum temporis non curatur. & ibi multa de gestis per momentum temporis, quæ non sunt in consideratione.*

7 *Feudi bona præsumuntur data seu concessa vasallo sub conditione, vt à feudo seu terra non recedat.*

8 *Vasalli personaliter obligati non possunt deserere terram Baronis, & recedere.*
Vasallus dicitur pars feudi.

9 *Spoliatus non dicitur qui alium spoliauit, & incontinenti deiectus est.*

10 *Possessio initificata multum prodest ad victoriam nudæ possessionis.*

11 *Possessio non est restituenda spoliato, vbi notoriè constat de non iure spoliati.*

12 *Ecclesia est in facultate difficilis conueniendi.*

13 *Ecclesia connumeratur inter potentiores.*

14 *Emphyteosis non potest alienari in ecclesiam tanquam in potentiorem,*

15 *Dominus potest reuocare vasallum suum contumacem qui aufugit à feudo, & potest etiam eius bona capere.*
Dominus potest reuocare ad feudum vasallum suum, qui alibi se contulit ad habitandum, etiam si fuisset effectus conuersus, vel oblatus.

16 *Dominus potest ab eius vasallo inobediente, & contumace eius bona auferre: & maxime existentia in eius iurisdictione.*

CONSILIVM II.

REmendi Dei suffragio postulato, Amen, In causa mota aduersus magnificum Iacobum de tufo per œconomos Hospitalis venerabilis ecclesiæ sanctæ Mariæ annunciatæ de ciuitate Auersæ super prætenso spolio quorundam bonorum feudalium titulo donationis translatorum in eandem ecclesiam per Minicum de paulo, de villa Cesæ vasallum eiusdem magnifici Iacobi, qui à facie ipsius domini, & habitatione eiusdem villæ aufugiendo recessit ad Hospitale prædictum, se oblatum bona offerendo in eadem ecclesia, eidémque vsumfructum suorum bonorum eius vita durante reseruando: de quibus bonis habita manus iniectione per eosdem œconomos eodem die, & contextu peruento ad notitiam prædicti Iacobi, bona ipsa in feudum tenta per prædictum vasallum propria auctoritate apprehendit, etiam virtute pœnarum ex contumacia incursarum per eundem, ex causa recessus ipsius Minici, & subtractionis à seruitiis personalibus debitis per eundem feudo prædicto villæ Cesæ: ob quod œconomi ipsi suspicantes se legitimè repelli posse, recesserunt à possessione prædicta, clauesque domus assignando eidem magnifico Iacobo: vnde possessione ipsa sic momentanea derelicta, dubitatur in præsentiarum an eis competat interdictum recuperandæ nouissimæ intentatum in regia audientia nomine Hospitalis prædicti. Et certè dicendum est quòd non: nam facta donatione per prædictum Minicum cum reseruatione vsusfructus eius vita durante, apparet actum possessionis virtute donationis prædictæ, & eius effectus per retentionem vsusfructus fuisse collatum in Hospitale prædictum post mortem ipsius Minici: sed † ita est quòd vbi possessor confert precarium post eius mortem, & constituit se precario nomine possidere, nihil operabitur precarium: ita voluit satis singulariter Angel. in l. quamuis. §. si conductor. ff. de acquirenda possessione. & quia confertur in tempus mortis, quo possessio defuncti extincta est l. qui vniuersas. §. quòd per colonum. ff. de acquir. possession. cum vulg. vnde cùm prædictus Minicus expressè declarauerit sibi reseruare vsumfructum in instrumento donationis prædictæ adparet quòd noluit ipso viuente possessionem in dictum Hospitale, seu ecclesiam transferri. facit l. qui absenti. §. primo. & l. si me in vacuam. ff. de acquiren. possess. vbi si possessio traditur sub conditione, non transfertur incontinenti, sed solùm eueniente conditione, † si tempore euenientis conditionis extrema sunt habilia: sed cùm ipse Minicus constituens constituat se possidere nomine dicti hospitalis in instrumento, non transfert possessionem ex tali constituto, nisi præcedat causa habilis: ita Bartol. in l. quod meo. ff. de acquiren. possession. per not. per gloss. in l. ei à quo. ff. de vsucapionibus. sed sic est quòd ad transferendum possessionem ante mortem Minici nulla interueniebat causa habilis, attenta præmissa reseruatione vsusfruct. per ipsum facta: ideò nullatenus dici potest translatam fuisse possessionem in hospitale viuente ipso Minico, qui expressè sibi vsumfructum reseruauit: † præsertim cùm constitutio precarij tanquam accessoria ex iuris dispositione reguletur secundum naturam principalis contractus cui accedit: vt not. Baldus in l. ex testamento. C. de fideicommissis. & in capitulo secundo. de feudo dato in vicem legis commissariæ reprobando. Ergo cùm principalis dispositio eiusdem Minici fuerit sibi vsumfructum reseruare eius vita durante, sequitur de necessitate quòd fuerit possessio ipsa collata in hospitale post eius mortem; & ita etiam intelligitur collatum precarium: vnde cùm resistente titulo virtute cuius œconomi ipsi se intromisisse in possessione prædicta asserunt: prout adparet ex tenore rescripti ex aduerso obtenti in principio litis & ex quo lis primordium sumpsit, cùm se in possessione prædicta intromiserint, sequitur quòd in nihilum possessio prædicta eisdem suffragari possit: tum etiam quia possessio ipsa fuit momentanea: imò & paucissimi momenti: vt adparet ex meritis probatorum: & de momento temporis non curatur. l. finali. & ibi Baldus. C. de bonis quæ liberis in potestate constitutis, ex matrimonio, vel aliter adquiruntur: & eorum administratione. Baldus in l. si pater. quæst. viij. C. de instit. & substitut. Bartol. in vltima. ff. de condi. instit. Angel. in l. voluntas. in fine. C. de fideicommiss. † vbi infert, quòd prohibitus alienare extra familiam, poterit tamen ea lege alienare, vt incontinenti restitui debeat familiæ: quia non dicitur tunc alienatio fieri extrà familiã, quæ momento est penes illum duratura: arg. prædictæ l. vltimæ. §. finali. & bene Ias. in l. filiusfamilias. §. diui. secunda lect. versicu. quarto limita. columna x. & sequitur Barb. in l. iiij. §. Cato. colum. xxj. de verbor. obligat. & idem de vasallo

5 vasallo alienante feudum, † vt confestim redeat, quòd non dicitur alienasse: vt plenè per Cardi. Alex. in c. j. in tit. quid iur. sit, si post alien. feu. vas. id recup. Angel. in consi. xxxiiij. Constantinus. col. j. vbi adducit multa similia: & Paulus de Castro & post ipsum Iaso. in l. frater à fratre. colum. ij. ff. de cond. indeb. & ideò dixit Bald. in l. quid ergo. §. pœna grauior. in repet. col. penult. ff. de his qui not. infa. quòd de momentis non est curandum: vt est text. in l. non solùm. §. fi. C. de bo. quæ lib. Et ideò satis pulchrè Iurisconsul. in l. lex cornelia. §. si tamen. versic. cæterum. ff. de iniur. disposuit legem corneliam non habere locum, si quis intrauerit
6 domum in qua per momentum inhabitauerit. † Et ideò pulchrè Flo. in l. quoties via. ff. de seruit. dixit, quòd possessio acquiritur per missionem in possessionem, si vsus posteà sequatur: sed magnificus Iacobus ipse possessionem ipsam dictarum domorum & bonorum legitimè adeptus est cum literis executorialibus sui officialis ex causa incursionis pœnarum
7 prædicti Minici: † tum etiam quia bona ipsa sunt redditia feudo ipsius magnifici Iacobi, & sic sunt feudalia: & per recessum prædicti Minici deuoluuntur eidem domino feudi: cum præsumantur bona feudalia data vasallis sub hac conditione, vt à terra, ascendo non discedant: & etiam si non exprimatur conditio prædicta: quia communiter consuetum est sic dari, pro expresso habendum est l. cùm quid. ff. si certum petatur. l. si is qui. §. finali. ff. commodat. ita in propriis terminis voluit Andræas de Isernia, in constitutione si quis de burgensi sub titulo, de reuocand. transeun. ad alien. habita. & etiam in repertorio suo. in versiculo vasalli. accedit etiam capitulum Honorij Papæ quod incipit, ad nouas comminan-
8 tias: † vbi dicitur, quòd vasalli personaliter obligati non possunt deserere terram Baronis ratione obligationis. cui bene suffragatur, quia vasallus dicitur pars feudi: argument. l. quemadmodum. C. de agricolis & censitis. libro xj. ita dicit Andræas de Isernia in constitutione regni, probationum defectus: & alibi vasallus æquiparatur liberto: vt in capit. primo. quibus modis feudum amittatur. & sic concurrentibus prædictis non valentes œconomi prædicti adipi-
9 sci possessionem dictorum locorum, † nõ possunt aliquo modo dicere se spoliatos: nec eis competit remedium intentatum recuperandæ possessionis: maximè cùm incontinenti, & eodem momento deiecti fuerunt: vt in l. prima. §. vim vi. ff. de vi & vi armata. l. scientiam. §. qui cum aliter. ff. ad legem aquiliam. glo. nota. in capitulo olim. el primo de restitutione spoliatorum. maximè concurrente iustificatione possessionis ipsius Iacobi à iure causata: iuxta ea quæ declarat Bald. in repetitione l. data opera. C. qui accusa-
10 re non possunt. † quòd ad victoriam nudæ possessionis multum prodest iustificata possessio, & idem dixit in capitulo licet causam. de probationibus. Angel. post Iacob. de Are. in l. quoties. C. de rei vendicatione. & sic cõcludendo cùm præsumptio iniustæ possessionis aduersarij sit fundata de iure communi contra ipsos œconomos agentes possessorio recuperandę licet spoliatos possessio eisdem restitui non debet,
11 nec possit. per textum in capitulo ad decimas. de restitutione spoliatorum in vj. † maximè in casu nostro, in quo notoriè constat de non iure spoliatorum: ita dixit Imol. & Baldus in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acquirenda possessione. Innocen. in capitulo cùm ecclesia sutrina. de causa possessionis & proprietatis. & ibi Abb. in versicul. sed circa prædicta quæro: & quòd not. Innocent. in cap. constitutus. extrà de fi. presby. Item ex quo œconomi ipsi, prout ex tenore regiarum literarum liquet asserunt se fuisse spoliatos possessione dictorum locorum, quam virtute donationis factæ per Minicum eandem assequuti fuerant: verùm quia huiusmodi donatio ruit, cùm sit de re feudali, & facta in ecclesiam absque ipsius domini consensu, cum sit domino multum præiudicialis, ex quo ecclesia nunquam moritur: † & sic nunquam es- 12
set spes quòd res ipsæ feudales possent ad dominum reuerti: quod non ita est in priuato: iuxta text. in cap. j. & quæ ibi habentur, de alien. feu. præsertim cùm ecclesia sit in facultate difficilis conueniendi, cùm sit priuilegiata: vt not. in l. j. ff. si quis in ius voc. non ier. & in
l. ij. ff. qui satisf. cog. † & faciunt not. per Bart. in l. j. in 13
fi. ff. de alien. iud. mut. cau. fa. & in l. j. de his qui poten. nom. Bal. in l. qui stipendia. C. de procu. & in l. per diuersas. pen. quæst. C. mand. Succedit insuper, quia redditur ius domini deterius, † ex quo dicta donatio 14
cùm sit facta in ecclesiam adparet quòd est facta translatio in potentiorem: cùm ecclesia numeretur, seu ascribatur numero potentiorum. dixit bona gloss. in verb. prohibentur. in c. potuit. extrà de loca. Bar. in l. j. de his qui poten. nom. & inde est quòd emphyteusis non potest per emphyteutam alienari in ecclesiam tanquam in potentiorem: vt consuluit Alex. in consil. cxx. in j. vol. refert & sequitur d. Ant de Alex. in l. ij. in addi. ad Bar. C. de iure emphy. Et potissimè procedit captura dictorum bonorum facta per prædictum magnifi. Iacobum, cùm bona ipsa sint feudalia, vt præmisi: & ex aduerso non potest inficiari, quòd Minicus ipse sit vasallus ipsius Iacobi, & notorius contumax, ac inobediens: quo casu cùm dominus ipse habeat iurisdictionem in ipsum vasallum, sicut in cæteros vasallos villæ prædictæ Cesæ licito iure potuit & licuit sibi propria auctoritate ad se capere bona prædicta feudalia: & à prædicto eius vasallo inobediente, ac contumace auferre: imò cùm à prædicta villa, & sic feudo aufugerit, & recesserit: & ita extra districtum casalis, & territorium persistat, ac moretur potest magnificus Iacobus ipse eundem Minicum iuris remediis opportunis coërcere, & reducere ad villam prædictam, in qua degebat: ita in specie tenet Luc. de pen.
in l. prima. C. de colonis palæstinis. lib. xj. † & si præ- 15
tendit se liberum, grauiter coërcendus erit: sicut diximus in seruo: vt in l. iij. ff. de seruis fugitiuis. id est, quòd ponitur in carceribus: vt est text. ibi: & idem tenet Luc. de pen. in l. j. C. de colonis illyricalis. lib. xj. & est bonus text. in l. ij. in princip. & in fine. C. de naturalibus liberis. vbi quis tenetur ad seruiendum, licet à se abdicauerit beneficium: & hoc quando est feudatarius Regis: vt scribunt Moder. in capitulo primo de vasallo qui contra constitutionem Lotharij benefic. alienauit. & idem in terminis tenet Bart. in l. incola. ff. ad muni, quòd dominus potest reuocare vasallum, qui alibi se contulit ad habitandum, etiam si fuisset effectus conuersus vel oblatus: & idem voluit Bal. in c. j. extrà de maio. & obe. & tenet glos. in auth. de mandat. prin. §. sed etiam susci pientes, circa finem. col. iij † & 16
q dominus possit ab eius vasallo inobediente & contumace, eius bona auferre, voluerũt etiã Iac. de bel. &
Bald.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Bald.in c.ad hæc.in fi.de pace iura.firmand.& sic ista compulsio fiat viribus præturæ: videlicet per manus iniectionem ad bona etiam patrimonialia vasallo ipso existente in contumacia non redeundi, per text. in constitu. Regni, si vasallus.de fideiuss.dom.à vasal. nam si bona existunt in iurisdictione sua, poterit Baro bona retinere,vtendo retentione pro suo interesse,& seruitiis,quibus dominum spoliauerat: per nota. in l.prima.C.de pignor.vbi gloss.& plenè Par.de put. in tract.syndi.in tit.de excess.baro.v.columna.in versic.ego verò non memini legisse. Ex quibus omnibus concludo prædictos conomos nedum non audiendos, sed imò in expensis condemnandos esse:& ita ex præmissis arbitror declarandum: ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Persona industria dicitur electa,vbi in commissione seu dispositione aliqua dicitur,per te videas,seu,per te cognoscas,& similia.*

2 *Notarius iusto impedimento impeditus,potest scribere instrumentum per manus alterius notarij, dummodo ipse se subscribat,& in ea faciat mentionem de impedimento infirmitatis, seu alterius impedimenti,& numero 3.4.*

5 *Notarius scripto instrumento eo modo, vt suprà manu alterius, debet illud stipulari & publicari partibus, aliàs non probat.*

6 *Notarius licet se subscribendo instrumento scripto per alium, instrumentum illud probet, id intelligi debet, dummodo fidem faciat quòd impeditus ipse alteri commiserit vt scriberet.*
Et etiam alia requiruntur in instrumento scripto manu alterius, vt suprà, ob impedimentum, de quibus ibid. plenè videas.

7 *Instrumentum scriptum manu alterius notarij quàm illius qui stipulatus fuit,propter aliquod impedimentum, debet fides in eo fieri de impedimento notarij rogati in subscriptione quam facit.Vbi datur forma qualiter fieri debet.*

CONSILIVM III.

REdemptoris gentium Præsidio reperito, Amen. Illustriss. domini Regentes regiam Cancellariam dignissimi,in præsenti causa mota per Magn. Don Tristanum de acunea,& Commendatorem Rosa,vt prætensos procuratores Illust. Ducissæ terræ Nouæ, aduersus Excell. domi. Ioannem de tufo,debent prætensi procuratores probare se tales,quales se fecerunt. quod quidem ex asserta chartula per eosdem producta nulla & inualida non demonstratur mandatum aliquod procuratorium allegatum:nam dicitur in eo inter cætera circa finem super quibus omnibus &c.suprà dictæ dominæ petierunt per me infrà scriptum notarium sibi fieri publicum instrumentum:& demum subsequitur fides modo infrà scripror. Et ego Martinus Sanchus publicus notarius: quia omnia & singula prædicta vidi,& audiui sic vt præmittitur, fierent, & agerentur, vnà cum prædictis testibus interfui rogatus,ideò presens publicum instrumetum manu si quidem alterius scriptum,me autem aliis occupato negociis ad hanc publicam redegi formam: vbi me subscripsi. Sed quòd mandatum assertum sit nullum,quia non seruata debita forma,adparet,ex quo dicitur in eo quòd pe tierunt, vt per me infrà scriptum notarium fieret publicum instrumentum:& sic dum fuisset electa industria personæ ipsius notarij,vltra quòd fuerat rogatus,vt adparet per illam clausulam,per me non poterat per alium eius substitutum fieri, etiam de eius commissione; licet etiam de commissione minimè verbum fiat. nec notarius ipse attestetur,per ea quæ pulchrè dicunt Imo.& Bald.in cap.finali.extrà de offic.deleg.de importantia huius clausulæ,per te,seu per me,quæ vbi apponitur,videtur personæ industria electa: † nec potest actus per alium explicari:& videtur 1
clarus casus in cap.cùm dilecta.de rescrip.& in l.vnica.C.de cad.tollen.& consuluit Alexand. in consilio ccxxvij.in ij.volum. Secundò non adparet quòd de prætenso instrumento fuerit facta aliqua scriptura, seu nota per ipsum notarium, qui se subscripsit,cùm id nullibi ipse notarius attestetur: nec † quòd ex sua 2
commissione scriptum fuerit per alium : & quòd ex eius nota prædicta sumpta fuerit:prout pulchrè dicit Angel.in authen.de tabellio.in princip.per text.in l.j. & quod ibi not.doct.C.de offic.consul.& ibi plus subdit hoc fieri posse dommodo notarius qui se subscripsit,fuerit iusto impedimento impeditus: & rogatio ipsa sit completa in eius protocollo: †& nihilomi- 3
nus debet in specie facere mentionem de impedimento infirmitatis, absentiæ aut alterius impedimenti: prout dicit Bald.in l.vnica.C.de caduc.tollend. Angel.& Paul.de Cast.in l.quædam.§. nihil interest. ff.de eden.quæ omnia cessant in casu isto, cùm nulla fuerit facta mentio, quòd aliqua nota seu scriptura per prius facta fuerit per ipsum notarium subscribentem, nec quòd instrumentum ipsum fuerit ab eius originali penes se existente extractum:& si volumus dicere quòd notarius ipse fortè commiserit eidem scriptori,vt pro eo scriberet dictam originalem notam,cùm non meminerit, seu attestetur, quòd ipse scripserit, dico principaliter quòd de ipsa commissione non adparet aliqua mentio facta in eo, nec potuisset notarius ipse hoc facere,etiam si fuisset impeditus: ita voluit Bald.in rubrica,extrà de fide instrum. in xij.columna. † Et nihilominus hoc cessat:quia nul- 4
la fit attestatio quòd fuerit sumptum ex nota.seu protocollo eiusdem notarij se subscribentis : nec quòd fuerit de eo facta aliqua nota. & sic nullum. Tertiò non adparet quòd postscriptum assertum instrumentum fuerit illud modo aliquo lectum,aut stipulatum, seu publicatum eidem Illustriss. dominæ Ducissæ: † quo casu nihil probat,& nullum est:dixit glo in l. 5
fideicommissa.§.primo.& ibi Bart. ff.de leg. iij. Cyn. in l.contractus.C.de fide instrumen. Luc.de pen. l. rura.C.de omni.ag.deser.lib.xj.Alexand.in consi.lxxvij. 01
primo volumine.cùm nulla sit in eo mentio de stipulatione,aut publicatione eidem dominæ Ducissæ facta de ipsa scriptura manu alterius facta: ergo &c. Et licet dicatur per prædictum notarium in eius fine, dum sic vt præmittitur fierent, & agerentur;debet intelligi de prænarratis in eodem, id est, de scriptura scripta per alium: & de rogatione eiusdem notarij:non autem de nota, quæ non attestatur facta nec de publicatione, aut stipulatione, aut lectura ipsius facta eidem Illust.dominæ de prætenso instrumento:ergo &c. † Et ideo succedit quod satis nor. di- 6

xit

xit Ioan.de Imo.& Cardi.zaba.in c.fin.de offi.delega. quòd licet notarius se subscribendo instrumento scripto per alium, instrumentum illud probet, illud debet intelligi dummodo fidem faciat,quòd impeditus ipse alteri commiserit,vt scriberet. Item & secundò, quòd inspecta prius per ipsum scriptura præambula diligenter instrumentum ipsum concordauit cum originali:& sic fidem faciet, & non aliter: idem consuluit Alexan.in consilio cxxix.primo volumine. vnde cùm vtrunque deficiat nedum vnum ex prædictis requisitis,ergo &c.Et ideo dixit Angel.& Pau.de Castro in l.quædam.§.nihil.ff.de edend.quòd extante impedimento notarij rogati ob quod non potest in- 7
strumentum redigere in publicam formam, † ita demum poterit per alium notarium redigere, si ipse rogatus se posteà subscribat, & in subscriptione fidem faciat de impedimento:& ita secundum Angelum debet intelligi text. in §.in his. cum gloss. in verbo, sed per alium. in authent.de instrument. caus.& fin. & expresè firmat Ioannes de Imol.& Cardin. vbi suprà in capitulo finali. de officio delegati. vbi expresse dicunt, quòd quando notarius rogatus facit scribere instrumentum per alium,& posteà se subscribat, vt valeat instrumentum, tamen requiritur secundum eos quòd notarius se subscribens dicat in eius subscriptione se examinasse diligenter scripturam, & ipsam inuenisse concordare cum suis originalibus:& quòd insuper ipse notarius impeditus alteri scribendum commisit. Ita etiam consuluit Alexander in prælleg. consilio cxxix. tertia columna, primo volumine. idem consulendo tenuit dominus Bartholomeus Socinus in suo consilio xxiiij.in primo volumine. incipiente, visis ac diligenter & maturè. Nec obstat, quòd pridie allegabatur, & minus aduertenter cùm reueren. Alexand.de Imol.dicere in l.quædam.§.nihil interest.ff.de edend. nam cum reuerentia non dicit illud ad quòd fuit allegatus: ex quo relatis opinionibus doctor. ipse postmodum formaliter hæc verba dicit, Vltimò puto concludi posse quòd notarius non potest per alium primam scripturam conficere, nisi ille alius fuerit de contractu rogatus,sed si notarius scripsit per se primam scripturam : tunc etiam si sit omnino impeditus, non videtur quòd sine commissione iudicis alius notarius potest sumere instrumentum ex illis protocollis non interueniente subscriptione notarij rogati de contractu. quòd ibi exemplificat Ioannes Andræas & dominus Antonius etiam in notario ad quem ex voluntate primi notarij rogati translatæ sunt rogationes: vt quia titulo legati, vel aliter:sed si primus notarius se subscribat, etiam si non sit impeditus, potest per alium sumi facere instrumentum ex suo protocollo:ita formaliter dicit Alexander ex aduerso allegatus:& sic ecce qualiter ex hoc instrumento non adparet quòd fuerit ille scriptor non nominatus,qui instrumentum scripsit, de dicto instrumento aliter rogatus. Item non adparet quòd de dicto instrumento fuerit facta prima scriptura,seu nota per notarium subscribentem,seu per alium,ex quo nulla fit mentio de hoc, nec quòd dictum instrumentum fuerit à nota seu protocollo aliquo extractum: nec vnde extractum fuerit, prout requiritur, aut per quem conseruetur originalis nota.ad quod satis aduertendum rogo attenta causæ arduitate,& importantia:& sic adparet quòd dominus Alexander in nostri fauorem loquutus est,& non contra nos:& ita iuris esse censeo ego,

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Procurator non agit contra procuratorem.*

2 *Procurator generalis seu syndicus,etiam habens speciale mandatum,non potest rem auferre ab vno possessore, & alteri dare,si primus possessor tantundem offert, quantum alius obtulit.*
Emphyteuta simia emphyteusi non potest amoueri offerendo tantundem eius quod alius offerret.

3 *Filius præsumitur eiusdem intentionis fuisse,sicut & pater fuit:& præsumitur gesta sui parentis imitari.*

4 *Prouisio specialis,speciale m derogationem requirit.*

5 *Procuratori sub quacunque magna potestate sibi concessa in mandato non venit quòd possit dolum committere.*

6 *Maior pars quòd attrahat ad se minorem, debet intelligi,dummodo conuocati vnits fuerunt inter eos ad illum actum.*

7 *Maior pars attrahit ad se minorem, quando non faceret id, quod esset iuri contrarium, aliàs non attraheret.*

8 *Maior pars attrahit ad se minorem,vbi minor pars non habet iustam causam contradicendi.*

9 *Opiniones vbi reperiuntur variæ,amplecti debemus rationabiliorem & æquiorem.*

10 *Æquitas vbi locum habere potest,errant homines discedentes ab æquitate,sequendo subtilitates:& ideo præcauendum est,ne aduocati,seu iudices, cùm sequi possint æquiorem sententiam,rigorosam amplectentur,quia peritiose agunt.num.11.*

12 *Opinio etiam antiquorum doctorum,licet multorum,si iure non probatur,licitè sperni potest.*
Opinio noua etiam vnius doctoris contra communem teneri potest,imò debet,quando melioribus rationibus fundatur.

13 *Inuiter vota discordantia debet eligere meliorem & æquiorem partem.*

14 *Creditorum plurium sententiæ casu quo stari debet maiori parti ipsorum, tamen vbi minor pars creditorum ostenderet quod sententia illorum continet iniquitatem poterit reclamare coram superiore, & cum causarum insertione,& sic probabitur maiorem partem illud facere.& si factum fuerit aliter,reuocabitur.*

15 *Maior pars creditorum quod attrahat ad se minorem non procedit,quando minor pars esset discretior, vel senior,aut prudentior.*

16 *Habere debet pro expresso,id de quo si esset interrogatus quis,ita verisimiliter respondisset.*

17 *Depositioni principalis si quis stare se offert, denegari non potest quin examinetur, nec sufficeret replicare, quòd adest procurator cum libera bene informatus, & quòd principalis est in longinquis partibus.& nu.18. & ita alias obtinui pro Illust.quondam magno Capitaneo contra Marchionem quarate.& nu.sequen.*

21 *Exceptiones omnes si sunt exclusæ post lapsum termini virtute statuti, & pariter probationes non ex hoc auferetur facultas faciendi articulos ad effectum examinandi principalem.*

22 *Procurator non potest à seipso vendente emere nomine domini.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

23 *Duo iura quando concurrunt in personam vnius, idem est iudicandum, ac si in personam duorum concurrerent.*

24 *Vendens sibipsi palam, publicè, & bona fide, tenet & valet venditio, ex quo auctor ari quis potest in facto proprio, vbi ius alterius non læditur, ibid. nu. 25.*

26 *Tutor rem pupilli palam & bona fide emere non prohibetur.*

CONSILIVM IIII.

IN Iusdem Saluatoris mundi suffragio repetito, Amen. In causa eadem magnifici Ioannis de tuso, cum mag. don Tristano, & Cõmendatore Rosa, vt prætentis procuratoribus Illust Ducissæ terræ Nouæ & Suexæ. Quæritant festinanter procuratores asserti reemere terram Flumaris, necnon & terram castelli: & vallatæ à prædicto magni Ioanne, & eius coniuge, virtute pacti de retrouendendo. & hoc prætextu quòd maius pretium offeratur pro emptione ipsarum à barone Gaietæ, & ab Alphonso carac. non obstantibus oblationibus maioris precij per alios factis: & hoc prætextu clausulæ cõtentæ in mandato: videlicet, quod si in præmissis in eo oriretur discordia inter tres procuratores constitutos inter quos est idem dominus Ioan. de tuso, vota duorum præferantur, ita quod maior pars attrahat ad se minorem. defenditur prædictus magnif. Ioan. ex infrà scriptis: & primò quòd assertis instrumentis productis ex aduerso nulla fides danda est, ex quo contra regni constitutiones, & in viridi obseruantia, dum instrumenta producuntur ab extra ciuitatem Neapo. ad hoc vt probẽt, debent produci in charta pergamena, aliàs non probant, nec fidem aliquam faciunt. Secundò idem magn. dominus Ioann. est procurator prædictæ Illust. dominæ Ducissæ sicut & ipsi actores se prætendunt: & credunt per alia mandata quibus non fuit derogatum per nouissimum, quòd nunc prætenditur: sed etiam virtute eiusdem prætensi mandati exhibiti ex aduerso, principaliter nominatur ipse magnifi. Ioannes procurator: & iuris dispositione cautum est quòd
1 procurator contra procuratorem non agit, † nisi illud in mandato expresè contineatur. dixit Iurisconsul. in l. qui proprio. §. si duobus. cum l. seq. quæ incipit, qui duos ff. de procur. Tertiò dato absque vert præiudicio quòd agere possent, prout nullatenus possunt: attamen facta nedum consimili oblatione per prædictum mag. Ioan. seu rectius per eius coniugem, quantum alij obtulerant, verùm etiam & longè maiore, prout facta fuit, non possunt terræ prædictæ ab eo, seu ab eius coniuge auferri. prout in simili, & pene in propriis terminis decidit Bar. in l. cotem ferro. §. agri publici. ff. de publicæ. vbi dixit in specie quòd procurator generalis, seu syndicus etiam habens speciale mandatum non potest ab vno possessiore rem auferre, & alteri dare, si primus possessor tantundem offert quantum alius obtulit. per l. penult. & fin. C. de loca. præd. ciui. lib. xj. quòd subdit esse no. idem voluit Bal.
2 in marg. in verbo. procurator seu syndicus. † Et idem in simili in emphyteuta quòd non potest amoueri à possessione finita emphyteusi, tantumdem offerendo quàm quilibet alius. tenet Salycet. in l. finali. & ibi plene Ias. C. de iure emphyt. & consuluit Paul. de Castr. consilio lxiij. incipien. videtur dicendum &c. & plene Francis. Curt. consilio xlvij. aliàs. xlviij. incipien. super controuersia vertente inter Lanternin. num. iij. colum. vnde cùm nedum æqualis, verùm etiam & longè maioris pretij oblationes factæ fuerint pro parte ipsius domini Ioan. & eius vxoris, & filij: quas vltra illam in actis apparentem per fide dignissimos testes comprobare offerimus, prout pluries obtulimus: non poterunt terræ prædictæ ab eis amoueri, & in alios alienari: vt fieri ex aduerso prætenditur, præter & contra voluntatem, imò & contra commodum & beneficiũ prædictæ Illustris. dominæ Ducissæ. Quartò prætenduntur terræ prædictæ venditæ per prætensos procuratores personis, & aliis nominatis vltra suprà enumeratos, vt liquet in actu requisitionis ex aduerso factæ: quarum aliquæ ex eis sunt proculdubio minus acceptæ, imò odiosæ prædictæ Illustris. Ducissæ, & à quibus terræ ipsæ quas emere prætendunt, aliàs ademptæ, & reemptæ fuerunt ex ordine quondam Illustris. domini magni Capi. eius viri: prout per authenticas eius literas in actis demonstratum extitit, & iam recognitas & acceptatas. Nonnullæ verò ex personis prædictis aliàs detentrices earundem terrarum adeò pessimè vasallos ipsos tractauerunt, vt opus fuerit imò necessarium virtute pacti, terras ipsas reemere de propria pecunia eiusdem dominæ Vincentiæ coniugis ipsius domini Ioan. quamobrem animo se vindicandi de pauperibus vasallis, ad quorum querelam dictæ terræ redemptæ fuerant, & contra quos publicè minati sunt velle eos castigare, ac malè tractare, vt oblatum est incontinenti verificari, terras ipsas, iterum reemere nituntur: alij verò minus habiles ad regendum vasallos ad emptiones prædictas properant: de personis verò odiosis, & minus acceptis constat per prædictas authenticas literas prædicti quondam Illustr. domini magni Capi. † cuius Illustr. filia Ducissa
3 principalis præsumitur gesta, & voluntatem paternam imitari: vt dicit Spec. in proœm. Spec. versic. cæterum. ex quo præsumitur filius eiusdem intentionis, & animi fuisse, sicut & eius pater fuit: dicit Bal. in l. liberti. secunda columna. de oper. liber. & maximè cum specialiter prouisum fuerit, & ordinatum terram ipsam Flumaris, ad quam Baro Gaietæ aspirauit, & aspirat, vehementer detineri per ipsum dominum Ioan. seu eius vxorem: vt liquet per præmissas authenticas literas prædicti quondam Illustr. domini, & auferri, seu amoueri ab ipso Barone Gaietæ: vnde specialis hæc prouisio, & prohibitio, specialem derogationem † requirebat, prout requirit: vt tenet Salycet. in
4 l. finali. C. si contra ius vel vtili. publi. Ioann. de plate. & Barto. in l. finali. C. de cano. frumen. vrbis Romæ lib. libro vndecimo. Quintò cùm interfit vasallorum minimè dominos sæpè mutare nulla legitima causa subsistente, & pariter prædictarum dominarum pro earum commodo, & vtilitate, quòd terræ prædictæ vendantur maiori pretio oblato: sequitur quòd quatenus contrarium prætensi procuratores exequi nitantur, sit in damnum notorium prædictæ Illustris. dominæ, seu dominarum: quòd id facere non possunt: cùm procurator non possit, nec debeat conditionem domini deteriorem reddere, sed meliorem facere. text. est in l. ignorantis. ff. de procuratoribus. cum vulgar. quòd procedit etiam si procuratores ipsi magna fulsiti potestate fuissent, &
5 maiori quàm prætendant: etam si dicatet † quòd vendere possent pro minori pretio; quia eo casu

non veniret, vt possint dolum cõmittere: vt dicit pulchrè Lanfran. de Oria. in tractatu de arbit. in prima parte. xiiij. columna. & faciunt pro præmissis not. per Bartol. in l. si procurator cui libera. de procur. Quis enim negaret dolũ abesse, dum facta oblatione trium milium ducatorum plusquã ab aliis fuerit oblatum, & per ipsum dominũ Ioannem amicissimum, ac charissimum seruitorẽ prædictorum dominorum, prout literæ Ducales productæ attestãtur, & quæ longè post dictum mandatum emanauerunt, vt ex earum calendario liquet, in tãtum quòd prolongè minori precio personis odiosis, & aliis malè tractantibus vasallos, ac inhabilibus ad ipsos regendum, venundentur: & ab eodem mag. Ioanne, & eius coniuge redimantur: & sic amoueantur. Sextò nec suffragabitur eisdem clausula contenta in mandato: videlicet, quòd in casu discordiæ inter procuratores ipsos, maior pars ipsorum
6 attrahat ad se minorem: quia † illud intelligitur dummodo conuocati, & vniti inter eos fuerint ad illum actum, & discordauerint: quia tunc præfertur maior pars: quòd non fuit in casu prædicto, in quo nunquam de prædictis loquuti fuerint adinuicem inter eos: quo casu maior pars non attrahit ad se minorem. per tex. in l. si duo ex tribus. ff. de re iud. vbi apparet non tenere sententiam duorum tertio absente, & irrequisito. ita etiam in specie tenet Bartol. in l. omnes populi. de iusti. & iur. Abbas in cap. venerabilem. de elec. ex quo tertius potuisset alios trahere in eius sentẽtiam. sequitur etiam dominus Anton. de Alex. in addit. ad Bart.
7 in l. quòd maior. ff. ad munic. & ibi subdit, q; debent insimul adesse, & non separatim. † Item maior pars tunc attrahit ad se minorẽ, quãdo ipsa maior pars nõ faceret id, quod esset iuri contrarium: aliàs non attraheret ad se minorem: ita voluit Innocen. in capit. humilis. extrà de maio. & obed. Cyn. & Bartol. in dicta l. omnes populi. in ij. quæst. ff. de iust. & iure. & sequitur Barthol. Soci. in regu. cxliij. in iiij. fallen. Et satis apparet ipsos velle facere id quod est iuri contrarium, dum vendere intẽdunt pro longè minori precio eius quod offertur ab aliis: quòd facere non possunt: cùm procurator teneatur facere conditionem sui principalis meliorem, non autem deteriorem: vt dicit Iurisconsul. in l. ignorantis ff. de procur. quòd procederet etiã si procurator quacunque suffultus potestate fuis-
8 set: vt suprà, plenè dictum fuit. † Item quòd maior pars attrahat ad se minorem, intelligi debet nisi minor pars iustam habeat causam condicendi: dixit glo. in capit. cupientes. de elec. in vj. in §. secundo. aliter in dicta l. quod maior. ff. ad municip. Felyn. in cap. cum omnes. x. colum. de constitut. vbi dicit, quòd gestum à maiori parte tenet, nisi per minorem partem ostenderetur de irrationabilitate. Hinc dixit Ioannes Andræas. & Hosti. in capitulo secundo. de cogna. spirit.
9 † quòd vbi sentẽtiæ seu opiniones sunt variæ, amplecti
10 debemus rationabiliorem & æquiorem. † & in tantum hoc est verum, quòd errant homines discedentes ab æquitate, vbi æquitas locum habere potest, sequendo subtilitates, secũdum Petrum de Bel. pertic. quem refert & sequitur Franciscus Curtius in consilio lij. in x. columna. & ideo præcauendum est, ne aduocati, do-
11 ctores, & iudices cùm sequi possint æquiorem sententiã, rigorosam amplectantur: † quia pernitiosè agunt: ita nos monet Angelus per text. in l. sequitur. in principio. ff. de verbor. obligat. † Et quando opinio, seu sen- 12
tentia etiam multorum & antiquorũ doctorum iure non probaretur, posset licitè sperni: vt dicunt Antonius de Buttrio, & Abbas in capit. secundo de vsur. quia non debemus habere electionem personarum, sed magis credere opinioni illius qui melioribus rationibus fundatur. ita voluit. dominus Abbas in cap. capellanus. de fer. & ideo dixit Ioannes Andræas in capit. primo. de constitut. & in dicto cap. capellanus.
† quòd teneri debet noua opinio etiam vnius docto- 13
ris contra communem, quando est melioribus rationibus: & ideo inter vota discordantia iudex debet eligere meliorem, & æquiorem partem: vt pulchrè voluit Baldus in l. prima. C. de nupt. Bartolus in l. finali. ff. de appel. recip. vbi formaliter dixit, quòd casu quo stari debet sententiæ plurium creditorum, iuxta l.
maior. ff. de pact. † vbi minor pars creditorum osten- 14
deret quòd sententia illorum continet iniquitatem, poterit reclamare coram superiore & cum causarum insertione: & sic prohibebitur maior pars illud facere: & si factũ fuerit, reuocabitur. idem sequitur Baldus in l. in coniunctione. secunda colum. C. de nupt. vbi allegat Bartol. † Item quòd maior pars attra- 15
hat ad se minorem, id quidem secus erit, quando minor pars esset discretior, vel sanior aut prudentior: voluit Imola in l. Pompo. aliàs incipit, si vni. ff. de re iudicata. capit. primo. & ibi Abbas, de his quæ fin. à maior. par. cap. & sequitur Alexander in dicta l. quòd maior. ff. ad munic. Quis enim dubitabit de inæqualitate maxima circa maiorem discretionẽ, & prudentiam, ac sanius iudicium ipsius domini Ioannis, qui tam diu per continuata tempora tot prædecessorum Serenissimorũ Principũ huius regni in eorum aula, & audientia, vt Regius auditor, plurimum consilio, & auctoritate polluit. quod non est dicendum de istis magnificis. qui penitus à rebus gerendis alieni, vix aliquantulum bellorum furoribus incubuerunt. vt sic concurrentibus prædictis, & eorum singulis, & quæ plenè verificare obtulimus in termino probatorio, quem expresè petiuimus, licet etiam nonnulla iam ex eis verificata appareant: si de eis haberetur notitia, seu cõsultarentur prædictæ Illustrissimę dominæ, seu altera ex eis, verisimiliter nedum contradicerent, verùm etiam expresè sub formidabili pœna inhiberent prædictis prætensis procuratoribus, ne talem redemptionem facerent, aut prædictis ex aduerso minori precio venderent; † ex quo id est habendum pro ex- 16
presso, de quo si disponens esset interrogatus, ita expresisset, seu verisimiliter respondisset. glossa est in l. tale pactum. ff. de pactis. text. est in l. finali. secundum Bartolum, Bald. & Angelum. ff. de hær. institu. & in l. Barbarius. & ibi Baldus. v. columna. ff. de offic. præt.

Et ideo non ab re fuit oblatum stari depositioni, & declarationi prædictarum Illustrisi. Ducissarum principalium: ex quo non ignoramus earum voluntatem esse in cõtrarium, prout per earundem met depositiones verificare obtulimus: maximè cum offeramus earundem depositioni ac declarationi stare.
† quod quidem denegari nullatenus potest. l. manife- 17
stæ. ff. de iureiurando. & ibi Paulus de Castro. & in l. iusiurandum & ad pecunias. §. ait prætor. eodem titul. & Alber. in l. in bonæfidei. capitulo, de rebus credit.

Nec sufficeret allegare, quòd sit præsens procura-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tor generalis, etiam si esset cum libera, quia non potest denegari, quin principalis tanquam melius informatus deponat: ita Baldus in l. generaliter. §. his de
18 præsentibus. C. de rebus credit. † etiam si principalis esset absens in longinquis partibus, prout in casu nostro, dummodo interim instantia non depereat. dixit pulchrè Salycetus in dicta l. generaliter. prælegata.
19 quod etiam corroboratur, † quia licet statutum restringat modum probandi etiam per instrumentum, non potest denegari depositio principalis: ita voluerunt doctores communiter, maximè Felinus in capit. primo, de probation. quòd procederet etiam in iudicio quantumcunque summario: & etiam si requireretur eius depositio, vel confessio super nouo articulo: & etiam post conclusum in causa. voluit Antonius de Butr. Imola, & Abbas in clemen. sæpè. de verb. signifi.
20 †Quinimo si ex forma statuti post lapsum terminum essent exclusæ omnes exceptiones, seu probationes,
21 non ex † hoc aufertur facultas faciendi articulos ad effectum examinandi principalem: ita Baldus in authentica, sed nouo iure. C. si certum petat. & Ludoui, Romanus in l. admonendi. antepenultima columna. ff. de iureiurando. & Moder. in rubrica. de probatio. Non omitto quòd cùm maxima animi passione, & mente odiosa ad id proceditur per prætensos procuratores: num vt constat excellētibus dominis Regentibus regiam cancella. dum anno elapso altercaretur in regia audientia inter Marchionem quarat, tunc & nunc Baronem Flumaris, cum quo etiam in præsentiarum certatur de tentione dictæ terræ Flumaris ex vna, & prædictum magnificum Ioannem de tufo, ex altera, vt procuratorē eiusdem Illustrissimæ ducissæ, super reemptione dictę terrę quam idem marchio reuendere recusabat, Marchio ipse tunc fuerit per diffinitiuam sententiam reuendere cōpulsus eidem mag. Ioan. procuratori &c. in eademmet lite produxit in testes prædictum reuerendum commendatorem Rosa: & quondam Capitan. Galiecum, ad testificandum voluntatem eiusdem Illustrissimi domini magnifici Capitanei esse in contrarium: id est, quod dicta terra Flumaris non reemeretur ab eodem Marchione: & satis fuerit instatū pro receptione depositionis ipsorum, vt liquet per acta, quę in promptu producuntur: & tamen venit declaratio eiusdem Illustrissimi Domini per eius literas, quibus iniungebatur omnino terram Flumaris redimi à prædicto Marchione: ob quòd prædictus Reuerendus commendator venit, ac satagit supplere in eo quod tunc deficit. Nec militat requisitio facta eidem magnific. Ioan. per prætensos procuratores, vt se conferret Neap. & cum eisdem procuratoribus adesse ad contractandum super præmissis: quia ad hoc non aretabatur ipse magnifi. Ioan. ex forma presentis mandati: & maximè in memoriam præteritæ dignitatis, & officij: tum etiam ex tenore literarum prædictæ Illustrissimæ Ducissę terrę nouæ productarum & exhibitarum eidem domino Ioanni, in quibus apparet eisdem prætensis procuratoribus iniunctum, vt se conferre debuissent ad eundem dominum Ioannē, vbicunque reperiri contigerit. Et sic frustrà procedit requisitio prædicta. Nec omittēdum est ex tenore requisitionis prædictæ, & per nos productæ, apparere significatum eidem magnific. Ioanni, quòd ipsi volebant reemere omnes terras venditas aliis: & easdem maiori precio iterum vendere: & demum illas terras duntaxat quæ detinentur per vxorem ipsius domini Ioannis reemere intendunt omissa reemptione aliarum, de quibus longè maius precium reperitur. Ex quibus omnibus constat de beniuola intentione ipsorū, & qua charitate ducti sint.

Et quia insuper audio susurrari huiusmodi venditiones factas prædictæ dominæ Vincentiæ non subsistere, prætextu quòd ipsemet dominus Ioann. vt procurator prædictæ Illustrissimæ Ducissæ, vendiderit sibiipsi, dum eius vxori vendit: † & ex iuris dispositione procurator non potest emere à se ipso vendente nomine domini: vt in l. si in emptione. §. finali. ff. de contrahen. emption. quia debet inter contrahentes esse distinctio personarum: vt traditur in l. secunda. ff. de stipulationibus seruorū. Nam ad hoc respondetur dupliciter in iure, & alio modo in facto: quia venditio fuit facta vxori, & non sibiipsi, & sic datur distinctio personarum: vt suprà. item vēditiones fuerunt factæ eidem dominę Vincentiæ vxori ipsius magnifici Ioannis procuratoris prædictarum dominarum: & sic in rei veritate, nedum iuris fictione reputantur duæ personæ contrahentes. verum etiam cum effectu ita sunt: nam inquantum est vxor procuratoris repræsentantis personam domini, est vna persona: inquantum verò est vxor ipsius magnifici Ioannis: repræsentat aliam personam iuris fictione: sed † quando 23
duo iura concurrunt in personam vnius. idem est iudicandum, ac si in personis duorum concurrerent. argumētum eius quòd habetur in l. tutores. ff. de his quibus: vt indig. ita concordat Cynus in l. cùm ipse. C. de contrahend. emptio. vbi hoc voluit glo. in vna solutione. ad idem text. & ibi glossa. & Bartolus in l. pupillus. §. sanè. ff. de admitten. tuto. vnde cùm in rei veritate sit diuersa persona ab ipso procuratore suo viro, tanto magis procedunt venditiones prædictæ. Et si diceretur quòd procurator non potest nocere domino contrahendo, seu contrahenti, cùm ipsemet sit procurator: vt est casus in dicta l. si in emptione. Respondetur nunc in iure, † quòd quando propriè ven- 24
didisset sibiipsi, quòd ex quo talis venditio fuit facta per medium thesaurarij ducalis substituti procurat. palam, publicè, & bona fide, potuit optimè huiusmodi venditio fieri, & tenet, & valet. casus est, & ibi glo. & omnes nota. in dicta l. cùm ipse. C. de contrahenda empt. glossa, & Salyce. ibidem in §. finali. & est text. & ibi Bart. in d. l. pupillus. §. sanè. Item & secundò terræ ipsæ fuerunt redemptæ per prædictā dominam Vincentiā pro eodē precio, pro quo venditæ fuerant, & plus: & ne laberetur terminus reuēditionis faciendæ: & sic in nihilum fuit ius principalis lasum & vbicunque † ius alterius non lædatur, potest quis in facto 25
proprio auctorari: voluit Ioannes Andræas in regul. qui tacet. in fine. de regulis iuris. in sexto. in mercuria. bene facit textus in clementina vnica, extrà de concessis. præbendis. Item & tertiò adduco in terminis consilium Bald. numero 60. in quarto volumine. incipiente. solut. matrim. vbi dicit in materia, an quis possit auctoritatem præstare in facto proprio, distinguit, quòd aut quis auctoratur in facto proprio bona fide, & tunc fit vera opinio illorum dicentium, quòd potest quis auctorari in facto proprio: aut auctorizatur in fraudem, & tunc secus. vnde cùm in casu de quo agitur

agitur nulla fraude subsistente fuerit dictus consensus præstitus bona fide: ergo &c. quòd satis probatur per textum in l. cum ipse. C. de contrahenda emptio.
26 †vbi tutor rem pupilli palam, & bona fide emere minimè prohibetur. & pulchrè refert Ioannes Andræas in addition. Speculator in titulo, de his quæ fi. à prela. Et sic ex prædictis, & eorum singulis liquet nihil suffragari parti aduersæ hominis inuentio: & penitus aliena ab intentione, & voluntate prædictarum illustrissimarum dominarum, tanquam contra propria commoda ipsarum.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Verba indifferenter prolata debent intelligi in potiori significatu.*
2 *Ciuis verè dicitur ille, qui est originarius ciuis.*
3 *Ciuilitas originaria dicitur vera ciuilitas, & potentior, & quæ mutari non potest: & præfertur cuicunque alteri ciuilitati, cùm naturalis sit.*
4 *Verba vbi possunt ciuiliter & naturaliter intelligi, debent naturaliter intelligi.*
5 *Dispositio hominis debet intelligi prolata in casu vero, & non ficto.*
6 *Priuilegium debet intelligi, vt minus lædat ius commune quàm possit.*
7 *Statutum loquens de ciue, intelligitur de vero & naturali ciue.*
8 *Priuilegio intelligitur iam præiudicatum, nedum per non vsum. sed etiam per contrarium vsum.*
9 *Priuilegia fori duo si quis habet, attenditur illud priuilegium fori quod est maius.*
Ciuis cognoscitur in participatione munerum, & onerum.

CONSILIVM V.

SVmmi opificis præsidio iterato, Amen. In causa magnifici ac strenui militis Loysij alphonsi de sylua, mei compatris honorandi, super officio capitaneatus ciuita. Capuæ, prouiso in eius personam, per Cæsaream maiestatem, reluctante vniuersitate Capuæ, prætextu capituli Capuanis concessi, quòd nullus admittatur ad officium Capitanei regij in ciuitate ipsa, *quale sia meno de vinte meglia distante da dicta cita de Capua*: sed cùm Loysius alphonsus ipse sit Neapolitanus, cùm habeat vxorem Neapolitan. & domum propriam, & ibidem moram traxerit per annos fere vigintiquinque. & trahat, ergo prætenditur minimè admitti debere ad prædictū officium. Quibus non obstantibus contrariam sententiam dico de iure veriorem: nam vt suprà, in themate præsupponitur, & in facto liquido, constat prędictum magnificū Loysium alphonsum esse originarium Hispanum, & propriè de Portogallo. Et licet verificetur habere vxorem Neapolitanā, & domum propriam, non ex hoc inferri potest quòd sit ciuis Neapolitan. non tamen sequitur quòd sit de ciuitate Neapolitana propriè, & cum effectu, ita quòd intelligi potest de ciuitate Neapolitana, & sic verè ciuis: nam verba capituli prædicti debēt intelligi necessariò de vera ciuilitate: & sic cum effectu. l. prima. §. hæc autem verba, quòd quisque iur. in glossa, & Cardin. in clemen. pri-
1 ma. de decision. † & maximè quia verba indifferenter prolata debent intelligi in potiori significatu: ita Baldus in l. prima, circa med. de successionib. edic. & glossa in clemen. fi. de censi. † His præsuppositis liquet 2
quòd verè ciuis dicitur ille, qui est originarius: quod non est sic in aliis ciuibus. l. assumptio. ff. ad municip. in principio l. origine. C. de municip. & orig. libro x.
† vbi apparet, quòd ciuilitas originaria dicitur vera 3
ciuilitas, & potentior, & quæ mutari non potest: imò dicitur naturalis: vt ibi, & ideo præfertur cuicunque alteri ciuilitati: vt dicit glossa in dicta l. assumptio. & in l. ciues. C. de incol. libro x. & consuluit Alexander consilio trigesimoquarto. in quinto volumine. † & vbi 4
verba possunt ciuiliter & naturaliter intelligi, debet certè naturaliter intelligi. l. finalis. C. de his qui vend. ætat. impetra. capit. susceptum. extrà de rescript. in sexto. & consuluit Alexander in consilio iiij. in quarto volumine. vnde cùm cæterę ciuilitates appareant esse fictæ, & non verè naturales, prout est ciuilitas originis, quæ naturalis est, succedit quòd huiusmodi capitulum seu priuilegium Capuanis concessum debet intelligi in casu vero, & non ficto. † Ex quo in dubio 5
dispositio hominis debet intelligi prolata in casu vero, & non ficto. l. ex eadē parte. §. in insulam. cum ibi nota. de verborum obligat. & voluit Baldus, & Imola in l. gallus. §. & quid si tantum. ff. de liber. & posthu. Imola in l. prima. §. lex falcidia. ff. ad leg. falcidi. maximè cùm verba in dubio debeant accipi propriè. l. non aliter. cum vulga. de legatis tertio. l. prima. §. si is qui nauem. ff. de exercito. † Et potissimè concedenda 6
sunt prælegata, cùm priuilegium debeat intelligi, vt minus lædat ius commune quàm possit: dixit Baldus in l. non sine. C. de bonis quæ liber. capit. quod dilectio. & ibi Panormit. de consangui. & affinitate, & consuluit Alexander consilio xv. secundo volumine. Sed cùm quilibet idoneus & exercitatus, prout est hic magnificus Loysius alphonsus, admittēdus sit ex iustis dispositione ad officia prædicta, de quibus agitur: & cautum dicatur in priuilegio prædicto quòd non admittatur ad dictum officium qui distaret minori numero viginti miliarum à ciuitate Capuæ, debet intelligi de ciue vero & originario, vt minus lædatur ius cōmune. Et ideo in propriis terminis post prædictorum considerationem per me factam, reperio in terminis tenuisse Baldū in l. tertia. §. hæc verba. ff. de neg. gest. † vbi in specie dicit, quòd statutum loquens de 7
ciue, intelligitur de vero & naturali ciue, & non de eo qui ad ciuilitatem receptus est per priuilegium: vt consuluit Alexander de Imola in consilio clx. incip. an ille qui non possidet. in quinto volumine. & sequitur Ludouicus Bolog. in sua repet. extrauag. Theo. in verbo, nec suos ciues: in quarta columna. in xj. parte.

Item liquet ex processus meritis, nedū plures ciues Neapolitanos fuisse in officio capitaniæ prædictæ admissos, non oriundos Neapolitanos, sed etiam in specie idem magnifi. Loysius alphonsus, tunc ciuis, prout in præsentiarum Neapolit. fuit alias præcedentibus annis admissus in officio Capitaniæ prædictæ in eadē ciuitate Capuę ob quòd satis apparet priuilegio prædicto præiudicatum per non vsum prædictum, † imò 8
per contrarium vsum: & sic per actum contrarium clarè liquet priuilegio prædicto renunciatum, imò prædicatum, quatenus de eo legitimè appareret: vt dicit Innocentius in capit. accedentibus. & in cap. si

Universidad de Deusto
Biblioteca

de terra.de priuilegiis.Baldus in margarita.in verbo, ſtatutum.Angel.in l.vſum aquæ.C.de aquęd.libro xj. Iacobus Rebuffus,poſt Bartolum in l.prima.C. de his qui ſponte mune. public. ſuſcep. libro x. Et dicimus etiam in ſimili,quòd ſi quis habet duo priuilegia fori,
9 attenditur priuilegium fori† quod eſt maius : ita Baldus in authen. habitat.C. ne filius pro pat. & Lucius de Penna in l.ne ad diuerſa.C.de ſilen.libro xij.Et maximè,quia ſi rectè aduertatur, minimè poteſt hic magnificus Loyſius alphõſus dici ciuis Neapolitanus ex probatis ex aduerſo : cùm ciuis in muneribus & hono-
10 ribus cognoſcatur. l.ciues. C. de incolis.libro x.† qui ergo non participat de muneribus & honoribus ciuitatis, non dicitur propriè ciuis : quia non tractatur vt ciuis,in eo quod eſt primum, & maximum. dixit formaliter Baldus in l.ſi non ſpeciali. C.de teſtam. Vnde cùm hic nobilis per tot annos in quibus morã traxit in ciuitate Neapolitana, nunquam fuerit creatus electus in vrbe ipſa,nec Capitan.Plateæ,nec ad conſilia, ſeu congregationes ciuitatis conuocatus : nec ad aliquod publicum munus vrbis,ſeu officium,prout ſatis liquet re ipſa,cùm cõtrarium non probetur : ſed ſemper fuit reputatus aduena , & Hiſpanus, vt omnes teſtes atteſtantur : ergo &c. Nec aliquid videtur obſtare fides Regiæ Dohanæ,per quam apparet eundem magnificum Loyſium alphõſum fuiſſe tractatum immunem in ea:ex quo in eadem fide nominatur caſtellanus caſtri Capuanæ: & ſic tanquam Caſtellanus apparet immunis tracta. Item liquet etiam quòd eſt religioſus, & commendator de ordine Chriſti : vt ex longæua Crucis , & habitus delatione demonſtratur per continuata tempora : ſicque poteſt tam ex cauſa caſtellaniæ prædictæ , quam ex religione , huiuſmodi immunitate gauiſum fuiſſe , ac gaudere. In reliquis ſuppleat ſupremum ingenium , religio, & doctrina Excellent. dominorum Regentium Regiam Cancellariam : & S. Collateralis Conſiſtorij : & ita de iuris cenſura cenſeo ego:

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Prior conceſſio attenditur in conceſſionibus principum.*
2 *Princeps concedens rem alteri conceſſam ad hoc,vt teneat ſecunda conceſſio ,debet illi primæ conceſſioni derogare cum clauſula, non obſtante.*
3 *Princeps ſi daret caſtrum alicui quod ſecundo loco alius impetraret, talis ſecunda impetratio eſſet obreptitia & nulla.*
4 *Gratia qualibet principis poteſt appellari priuilegium.*
5 *Conceſſio principis primo loco facta ſemper tenet : quoniam variatio, & inconſtantia in principe reprobatur, cùm in eo tanquam in fonte iuſtitiæ debet eſſe conſtans voluntas. & principibus conuenit illud verbum , ſemel loquutus eſt Deus.*
6 *Princeps ſi reuocaret id quod per prius fecit , ſingitur eo caſu circonuentus , adeo vt contrarium probari non poſſit.*
7 *Princeps quod vult fieri,habetur pro facto,& quod dari mandat, habetur pro dato.*
8 *Maior temperantia præſumitur in ſeniore quàm in iuuene.*
9 *Seniores præferuntur in conſequendis priuilegijs. Et pariter in honoribus & dignitatibus. nu.10.*
11 *Electio dum fit, debet fieri de digniore.*
12 *Dignitatibus præferuntur munera patriæ.*

CONSILIVM VI.

REdemptoris gentium Suffragio iterato, Amen. Magnificus Antonius de Bononia prouiſus per Capitaneũ Maieſtatis Regis Catholici de primo officio præſidentis Regiæ cameræ , vacaturo in eadem regia camera , reſcripſit illuſtriſsi. Proregi , vt dicto officio vacante quamprimũ eundem prouideret: ac certioraret eandem Capitan. Maieſta. ex quo priuilegium expediri mandaretur: demum dum vacante officio prædicto per mortem Antonelli de ſtephano,vnus ex præſidentibus ob multitudem agendorum non recordatus fortè Capitanei Regis,dictum officium concedit magni. Marino ſpinello,mediãte priuilegio nulla facta mentione de præcedenti conceſſione , nec cum clauſula, non obſtante: dubitatur quid iuris. Et certè dicendum eſt prędictum magnificum Antonium præferendum in officio prædicto: † ex quo iure cautũ eſt,quòd 1
ſi princeps alicui conceſsit aliquam gratiam , ſeu beneficium,quam per prius alteri conceſſerat:qui prior fuit in tempore,potior erit in iure. l. in concedendo. ff.de aqua pluuia arc.capit. primo.qui ſucced. ten. ita in ſpecie inquit Baldus in titulo.de pace conſtant.columna trigeſimaprima.verſiculo,poſsideant. ſed cùm per prius fuerit conceſſum officium primò vacaturum eidem magnifico Antonino , & ſecũdo loco fuit conceſſum prædicto domino Marino abſque clauſula non obſtante , meritò venit Antoninus ipſe præferendus in eo:† ex quo princeps concedens rem alteri 2
conceſſam per ipſummet,debet illi primæ conceſsioni derogare,faciendo de ea expreſſam mentionem:& cum clauſula non obſtante , aliàs non tenet ſecunda conceſsio : ita voluit Bartolus in l. finali. per text.ibi C. de locatio. prædiorum ciuil.libro xj. & plenè conſuluit Ludouic.conſilio ccxcviij. incipien. circa præmiſſam dubij conſultationem. refert & ſequitur pleniſsimè Iaſon in l.ſi reus.penultima colum.ff.de pact. & ideo dixit pulchrè Baldus.Fulg. & Paulus de Caſt. in l.ſecunda.C.de legit.in tertio not. quòd ſi princeps daret vnum caſtrum alicui , quod caſtrum demum alius impetraret, † certè talis ſecunda impetratio eſſet 3
obreptitia, & nulla. Nec obſtaret quatenus pro parte ipſius Marini ſecundo loco prouiſi obiiceretur , non fuiſſe expeditum priuilegium per eundem magnific. Anton. ſicut ipſe iam obtinuit : & ſic quòd tanquam magis diligens in expediendo priuilegiũ veniat præferendus , prout in particulari poſt longas argumentationes concludit Lucius de Penna in l. prædia. C. de locatio.prædior. ciuili. vel fiſcal.libro vndecimo. Ex quo ſufficit principem primo loco gratiam conceſsiſſe: † cùm quælibet gratia principis poſsit appel- 4
lari priuilegium,cùm ita cenſeatur. dixit Ioãnes Andræas in capitulo , olim. de verbor. ſignific. in nouę. Baldus in capitulo ſecundo,de not.for.fin.† tum ma- 5
ximè quia ſemper prima conceſsio principis præferri debet : quoniam variatio & inconſtantia in principe reprobatur: cùm in eo tanquam in fonte iuſtitiæ, debet

bet eſſe conſtans voluntas: & principibus conuenit illud verbum , ſemel locutus eſt Deus. Iob vigeſimotertio. Et, quòd ſcripſi ſcripſi. Ioannis decimonono. Et alibi ſcribitur in Pſalmo lxxxviij. quæ procedunt de labiis meis non faciam irrita. vnde debet princeps immobilis eſſe, ſicut lapis angularis , & ſicut Polus in cælo: prout ſatis eleganter inquit conſulendo Bald.in ſuo conſil.cclxxix. incipiente , pridie enim conſului, libro tertio.& ibi concludit,quòd etiam ſi motu pro-
6 prio † princeps reuocaret quod prius fecerat, fingitur eo caſu circunuentus , adeo vt contrarium probari non poſsit.hinc conſuluit Ludouicus Roman.in conſilio ccxviij.circa primam &c. quòd ſi princeps fecerit aliam nouam cõceſsionem contrariã alteri quam per prius fecerat , talis conceſsio ſecundo loco facta diuerſæ perſonæ non tenet:idem conſuluit Paulus de Caſtro in conſil. clvj. viſo & examinato puncto. Alexander in conſilio tertio. in quinto volumine. ex his quæ in themate.& in conſil. vigeſimotertio, viſo proceſſu.columna tertia.eodem quinto volumine. Nec militaret aduerſus eundem magnificum Antoninum allegari , quòd adhuc minimè fuerit ſibi facta conſignatio officij prædicti, & ſic adhuc non ſit in eum of-
7 ficium prædictum tranſlatũ: † ex quo clarum eſt quòd id quod princeps vult fieri,habetur pro facto. l. apud eum. ff. de manu. & id quod princeps dari mãdat pro dato habetur.l.finali.C.de ann.ciui. libro vndecimo. ita dicit Lucius de Penna in l.finali.C. de loc.prædio. ciuil.libro vndecimo. concurrente maximè grauitate ætatis ipſius magnifici Antonin.& fere lxx.annorum:
8 quod non eſt in prædicto Marino: † & ideo in eodem Antonino tanquam ſeniore,maior temperantia præſumitur ratione ſenilis ætatis: teſtante philoſopho ſecundo ethic. & probatur in l. clarum. C. de author. præſtan.& in l.finali.§.filij autem.C.de bon. quæ lib. Et pariter maior in ſene ineſt grauitas: vt probatur in capitulo, quorundam. in princip. trigeſimaquarta diſtinct.& in prælegat.l.finali.Et ſimiliter datur in ſeniore ratione ætatis maior conſtantia ; vt l. ex libero.§.primo.ff. de quæſtionibus. ita etiam notat Albericus de Roſa.in l.cùm quid.vltima charta,circa prin. ff. ſi certum petatur. Et pariter in ſene præſumitur maior feruentia in fide, & deuotione, ac ſpiritu : vt probatur in capitulo primo,extrà de renunt. & facit textus in capitulo ſecundo, de pœnit. diſtinct. prima, in tantum quòd ſemper pro ſenili ætate præſumitur; argumento capituli,fraternitatis.trigeſimaquarta diſtinctione.& notat gloſſa in capitulo, cùm in iuuentute.de præſumptio.& ideo non ab re ſenex magis ſapiens præſumitur : nam teſtatur Cato maior ſub his verbis , temeritas eſt florentis ætatis : prudentia verò ſenectutis. canicies enim ſapientiam deſignat. habetur octuageſimaquarta diſtinctione, capitulo,porro. & ideo habet ſenectus plus auctoritatis quàm labo-
9 ris:vt dicit Cicero in libro de ſenectute.† Et ideo ſanctiſsimè prouiſum eſt ex iuris diſpoſitione in conſequendis priuilegiis ſeniores anteferri : textus eſt in l. penultima,ibi,vel in conſequendis cunctis conſulum honoribus,& priuilegiis,C.de conſulibus. libro duodecimo.& in l.& qui originem.§.finali.ibi,ſecundum ætates.ff.de muneribus & honoribus,& pariter in prælationis collatione.capitul.iuuenculas.vigeſima quæſtione prima.& notat Archidiaconus in capitulo,diſ-

finimus. decimaoctaua quæſtione ſecunda. & hinc eſt quòd textus in l. præclaram. ibi , pollicetur ſenectus. C.de primicerio.lib. duodecimo. diſponit vt in conſequendis honoribus , & dignitatibus , † & ſic ad ali- 10
quem dignitaris gradum prius admittatur,& præferatur ſenior:idem dicit textus in l.penultima.C.de conſulibus.eodem libro duodecimo.& concordat gloſſa in l.cum quid.ff.ſi certum petatur.& ideo Licurgus in duodecima & vltima lege,quam Lacedemoniis tradidit maximum honorem non diuitum,nec potentum, ſed pro gradu ætatis ſenum eſſe voluit. Accedit inſuper quia magnificus Antonin. ipſe eſt miles:& cum maximo honore cingulo militię inſignitus per quondam Sereniſsimum bonæ memorię Mathiam,Regem Vngariæ , tempore quo aſſociauit ad partes Vngariæ Sereniſsimam eius coniugem à ciuitate Neapolitana filiam Sereniſsimi quondam Regis Ferdinandi primi de Aragonia felicis recordationis , nomine Beatricẽ. qui Rex Mathias vltra militaria inſignia quæ ſibi cõtulit , eidem quoque multa & quamplura dona elargitus fuit:vt quamplurimorum teſtium adhuc ſuperſtitum atteſtatione in continenti corroborari poteſt. Ex quo ſuccedit , vt ex hoc quoque reſpectu omnino veniat præferẽdus in adeptione officij prędicti:† cùm 11
in electione de aliquo facienda dignior præferendus veniat : vt in capitulo , dudum ad audientiam. extrà de election. & notat gloſſa in capitulo miramur. ſexageſimaprima diſtinctione. & ideo dixit dominus de ſancto Gemin. in capitulo , grandi. de ſupplenda negligentia prælatorum. in principio , quòd in dandis dignitatibus ſecularibus põderatur dignitas. hinc dixit gloſſa in §. ordinatione in authentica de monachis in fine.in verſiculo,ſuffragantem.quòd dat fauorem perſonæ auctoritas dignitatis : & ideo gloſſa in capitulo miramur. ſexageſimaprima diſtinctione , in verſiculo , inordinatum. tenet eligi debere eum qui eſt in maiori ordine conſtitutus.ſic & Imperator in l. ad ſubeunda.in verſiculo, digniſsimis. C. de decurionibus.libro decimo,iuſsit patrię munera dignioribus conferenda. † Quamobrem Baldus in l.prima in fine. 12
C.de naturalibus liberis. appellat magnatem hominem in dignitate poſitum. Et alibi textus cum gloſſa in capitulo , lex eſt. ſecunda diſtinctione : vult homines in dignitate poſitos eſſe maiores. Ideo ex præmiſſis , & quolibet præmiſſorum concludo ſuffragante ætate , maiori dignitate , ac militia ipſius magnifici Antonini ipſum eſſe omnino præferendum in admiſſione officij prædicti:& ita conſulo ego,

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Emptoris ius an ſit reſolutum oblato precio ab eo cuius infra certum tempus fuit promiſſa reuenditio.*
2 *Venditor ſi cauit in contractu imito cum emptore , quòd emptor ipſe non poteſt in alium alienare , non ex hoc impediretur alienatio.*
3 *Pacta legis commiſſoriæ , & adiectionis in diem , ita demum operantur reſolutionem contractus , quando fierent per verba directa , vt quia diceretur quòd res ſit inẽpta, & ſimilia: ſecus ſi per verba obliqua importantia factum primi emptoris, vt quia eſſet oppoſitum in contractu,quod teneretur retrouendere.num.4.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Promissio de vendendo nedum si sit facta, verùm etiam si fuerit iuratum nemini alteri vendere, tamen si hoc non obstante venderet, & traderet, emptor ipse secundum non obstante iuramento prædicto cõsequeretur rem venditam: ex quo instrumentum non habet vim impediendi translationem dominij.

5 *Vendere aliud est, & aliud promissio de vendendo.*

6 *Instrumentum non habet vim impediendi translationem dominij.*

7 *Bona prohibita alienari, possunt alienari in remunerationem meritorum.*

8 *Præsumptio vna tollitur per aliam.*
Coniectura vna euacuatur per aliam.

9 *Coniectura, seu præsumptio doli siue fraudis vbi capi potest, quod non sit fraus vel dolus, ita capi debet.*

10 *Præsumptiones, seu coniecturæ duæ si concurrunt, quarum vna est exclusiua dicti, & alia inclusiua, semper attenditur exclusiua dicti.*

CONSILIVM VII.

INcomprehensibilis Dei præsidio repetito, Amen. Bellus terribilis de luceria paganorum dum prose & fratribus à quondam Nicolao Angelo de marinis, & Simona coniuge, quandam terram in loco vbi dicitur, *le camere*, titulo emptionis habuisset: & infrà annos quindecim, eandem reuendere publico documento cauisset: superueniente postmodum diuisione communionis inter eos, terra ipsa in portionem Mansij terribilis fratris Belli obuenta, & per eundem Mansium Iacobo Andrææ infanti, & Bernardino impuberi eius nepotibus ex prædicto Bello fratre donata, ac tradita reperitur. Contingit ergo hæsitari, an stante pacto de retrouendendo iurato facto eisdem cõiugibus, donatio prædicta tenuerit in præiudicium prædictæ Simonæ nunc superstitis, & offerentis pretium pro consequenda reuenditione præmissa.

Secundò, an habita ratione pacti de retrouendendo, & coniunctionis sanguinis donatariorum, ac breuitatis temporis donationis post diuisionem, necnon & retentionis dominij, & possessionis eiusdem terræ penes eundem Bellum, & prætensæ confessionis Belli, & fratrum, quòd eandem terram in pignus cœperant, præsumatur donatio ipsa in fraudem. Et circa primum non eundo per mendicata suffragia, sed per veras iuris conclusiones, licet Paulus de Castro in l. si cùm venderet ff. de pignoratitia actione, tenuerit oblato precio resolui iusemptoris ab eo, cui infrà certum tempus fuit promissa reuenditio† attamen veritas se habet in contrarium: quia in dicta l. si cùm venderet. per quam Paulus de Castro, se mouet, est pactũ legis commissoriæ: sed in casu de quo agitur, est pactum de retrouendendo. l. secunda, & tertia. C. de pactis inter emptorem & venditorem, non fuit pactum resolutiuum contractus, prout requiritur, per glossam & doctores in l. prima. ff. de donationibus.

Item & secundò, quia textus in dicta l. si cùm venderet, loquitur in casu, in quo debitor non transtulerat à principio dominium in creditorem postea vendentem: sed in casu de quo agitur, in ipsum Bellũ fuit ab initio translatum dominium per venditionem, & traditionem eidem & fratribus factam à prædicta Simona & quondam eius viro ex causa venditionis, & traditionis. l. traditionibus. C. de pactis. cum vulg. & ideo Mansius, in quem etiam fuerat translatum dominium, & postea donans prædictis eius nepotibus filiis Belli, transtulit dominium in dictos donatarios non apposito illo pacto, de quo in dicta l. si cùm venderet. ergo translatio dominij in ipsos non fuit impedita: †cùm eam impedire non potuit pactum de retrouendendo initum inter ipsam Simonam & eius virum, ac prædictum Bellum: & postea facta oblatione post donationem factam prædictis donatariis: quia etiam si actualiter vendidisset prædictæ Simonæ offerenti, & assignanti pretium, antequam sibi traderetur, & fuisset posteà donatio prædicta facta, & traditio subsequuta, prout fuit, adhuc esset trãslatum dominium. l. quoties. cum glo. in verbo, priori. C. de rei vendicatione. l. qui tibi. C. de hæreditate, vel actione vendita. non enim consonat rationi plus operari pactum de retrouendendo, quàm actualis venditio. Tertiò, quia textus in dicta l. si cùm vẽderet. loquitur in venditore, qui non erat dominus, sed in creditore qui vendendo non videtur transferre dominium, sed ius pignoris: quæ mẽs creditoris colligitur ex pacto facto per creditorem eo tempore quo vendidit, dum cõuenit quòd debitori offerenti precium liceret recipere rem suam. qui textus ibi dicit, rem suam: & ita colligitur ibi, quòd voluit transferre ius pignoris, non autem plenum dominium. ita voluit Raphaël Cuneo in l. prima, in fine. ff. de donationibus. subdens idem esse de mente glossæ & doctorũ in l. secunda. C. de pactis inter emptorem & venditorem. & ideo voluerũt Bartolus & Baldus in l. ea lege. C. de condictione ob causam. & in l. si ita quis. §. si quis ea lege. ff. de verborum obligationibus. quòd etiam si venditor cauisset in contractu inito cum emptore, quòd emptor ipse non potuisset in alterum alienare, non ex hoc impediretur alienatio: † quia id quod quis facere non potest, non debet præstare causam, vt alius non faciat. l. si seruum. circa principium, de verborum obligationibus. l. in lege locationis. cum vulgari. ff. locati, quia secundum Baldum in prædicta l. ea lege. translato dominio ex venditione & traditione, per l. traditionibus. C. de pactis, pactum solum de non alienãdo non debet posse auferre facultatem alienandi: quia potentior fuit venditio causata ex consensu & traditione: imò plus voluit glossa in l. prima. C. de pactis inter emptorem & vẽditorem. quam communiter sequuntur doctores. quòd etiam pacta legis commissoriæ, & adiectionis in diem, ita demum operantur resolutionem contractus, quando fierent per verba directa: vt † quia diceretur, quòd res sit inempta: & similia, secus si per verba obliqua importantia factum primi emptoris: vt quia esset appositum in contractu, quòd tenetur retrouendere: idem etiam voluit Angelus in l. secunda & tertia. C. de pactis inter emptorem & venditorem compositis. & ita per multa ex prælegatis decisionibus, & aliis concludentibus mediis ac solutionibus respondendo ad dictam l. si cum venderet. & ad Paulum de Castro consuluit Alexander de Imo. in suo consilio decimo, in primo volumine. & idem in propriis terminis consulendo post prædict. domi. Alexandrũ tenet præclarus doctor Franciscus Curt. senior in consilio duodecimo, incipiente Lucius Titius

tius. Quibus accedat, in tantum prædictorum Illustrissimorũ Doctorum conclusione verissimam esse, & iuri consonam, quòd nedum si fuerit facta promissio de reuendendo, vt ex prælegatis concludenter probatur: verum etiam si fuisset promissum & iuratum alteri nemini vendere: tamen si hoc non obstat, venderet, & traderet, emptor ille secundus, 5 †non obstante huiusmodi iuramento consequitur rem venditam: ita voluit Ioannes de Imola in repetione cap. cùm contingat. extrà de iureiurando. verbic. quantum autem ad ipsam rem. quem refert & sequitur Iason in l. quoties. nona columna. C. de rei vendicatione. † quia iuramentum non habet vim impediendi translationem dominij: vt consuluit pulchrè Baldus in consilio cccccvj. in quinto volumine. in noua impressione incipiente, in tres Marchiones: vbi subdit, quòd ad translationem dominij sufficit sola voluntas domini tradentis: & transfertur dominium: & in de est quòd aliud est vendere, & aliud promissio de vendendo. l. in bonæ fidei. secundum vnam lecturam. ff. de eo quod certo loco. & notat glossin capit. penultimo. in glossfin. de electione. in sexto. Bartolus in l. si pupillus. ff. ad legem Falcidiam. Alexander in consilio septuagesimo tertio. secundo volumine. & in consilio septuagesimo sexto. iij. columna. in quinto volumine. Circa secundum, in quo videntur prima facie concurrere nonnullæ præsumptiones ad præsumendum donationem in fraudem fuisse factam de quibus suprà consideranda sunt quamplura, ac multa vrgentia in contrarium: & primò, quia prædictus Mansius donator erat, prout est iam senex. Secundò quia solutus, & carens vxore, & filiis: nec obtinet propinquiores, aut chariores successores. Tertiò, quia vt probatum est, prædictos eius nepotes donatarios quamplurimum diligebat. Quartò, benemerita Belli fratris ipsius Mansij, ac patris donatariorum versus ipsum Mansium: quæ quidem benemerita taliter probata apparent † sufficientia ex iuris dispositione ad 7 alienandum, imò donãdum aliàs prohibita alienari: prout dicit Bart. in proœmio ff. orum. in vlti. col. & in l. ambitiosa. prima columna. ff. de decretis ab ordine faciendis. Quintò considerandum est odium capitale, quod erat inter ipsum Mansium, & alterum eius fratrem, & cognatam ex eodem, respectu malorum verborum, verberum, & iniuriarum ab eisdem habitarum. Sextò, reiteratæ requisitiones eisdem fratribus factæ, vt ad diuisionẽ deuenire debuissent, & sibi eius ratam consignare: ex quo volebat & asserebat potius morari cum demone quàm cũ eis. Septimò, quòd plures diuersis tẽporibus dixerat velle recognoscere, habere partẽ sibi tangentem, ex quo intendebat visitare limina apostolorũ, & accedere ad sanctũ Iacobum de Galitia. Octauò, quòd filij Belli donatarij sunt pueri, & infans vnus ex eis: adeò quòd indigẽt auxilio, & gubernio paterno. Nonò & vltimò, quia ex iuris dispositione pater est legitimus administrator filiorũ suorũ. Quibus omnibus prenarratis plenissimè ex processus meritis apparentibus, bene ruminatis, satis apparebunt eneruatæ, ac penitus exclusæ coniecturæ & præsumptiones in contrarium suprà adductæ: vnam & quamlibet ipsarum cum altera ex aduerso præsupponendo: 8 †cum vna præsumptio tollatur per aliam. l. diuus. ff. de in integrum restitutionibus. l. siue possidetis. C. de probationibus. & alibi vna præsumptio, seu coniectura euacuatur, & purgatur aliis præsumptionibus, seu argumentis. glossest singularis. in l. penultima. C. de fideiussoribus. Baldus in l. prima. in fine. C. communia de legatis. Ludouicus Bolognien sis in suo consilio trigesimo septimo. quinta columna. †vnde ad propositum vbi capi potest alia coniectu- 9 ra quàm fraudis, illa capi debet. l. meritò. ff. pro socio. l. si cum aurum. ff. de solutionibus. l. eleganter. §. qui reprobos. ff. de pignoratitia actione. & consuluit Alexander in consilio decimo octauo. in tertio volumine. & in consilio centesimo decimo tertio quarto volumine. & ideò vbi duæ sunt præsumptiones quarum vna est inclusiua fraudis, †alia verò est exclusiua, 10 semper attenditur exclusiua. l. prima. C. ad legem Cornel iam de siccariis. iuncta gloss. l. secunda. C. de petitione hæreditatis. ita consuluit Ludouicus Roma. consilio sexagesimo octauo. secunda columna. & ex his concludo vt suprà succidendo telam quam orsus fum: rectius sentiens rectius iudicium proferat: ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Princeps si concederet aliquid cum interesse, seu præiudicio tertij, id expresse dicendo in concessione, debet intelligi quando esset parnum præiudicium: secus si magnum.*

2 *Princeps non præsumitur per suum actum voluisse sibi præiudicare, nisi quatenus sit expressum.*

3 *Princeps semper excipitur, ne sibi legem imponere videatur.*

4 *Princeps potest constitutionem antea obseruatam habere pro inf. cta, & facere factum pro non facto.*

5 *Principis persona videtur excepta in omni dispositione, imò etiam & iuramento.*

6 *In sermone generali non venit persona ipsius loquentis: nec videtur consensisse in ijs quæ sunt contra eius sum.*

7 *Princeps si concessit iurisdictionem alicui, non ex hoc videtur a se ipsam abdicasse, imò maiorem sibi reseruasse, quam concesserit.*

8 *Princeps ob remunerationem seruitiorum potest rem suam alteri auferre, & dare illi benemerenti. ibid. nu. 9 idem facere potest ciuitas. vbi multa de materia.*

10 *Principis deliberata voluntas apparet ex rescriptorum geminatione.*

11 *Princeps apponens clausulam, motu proprio, in rescripto, excludi omne vitium subreptionis, & obreptionis. & num. 24.*

12 *Gemina concessio præsumitur emanata motu proprio concedentis.*

13 *Princeps quòd rescripsit cum clausula ex certa scientia, tenendum est, nec debet in dubium reuocari. ibid. nu. 14 Imò videtur illud gessisse de plenitudine potestatis, adeò vt de eius viribus, & validitate discuti non possit.*

15 *Princeps cum clausula, ex certa scientia, potest rem alterius concedere, & derogare iuri alterius.*

16 *Geminatio rescriptorum sapit præcisam coarctationem & omnimodam superioris deliberationem, & maximè in principe præsumi potest aliqua subsistentia causa. nume. 17. & 18.*

19 *Omnes qualitates sunt exprimendæ principi, ex quibus moueri posset ad non concedendum, vel difficilius concedendum.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

20 *Impetratio vt saluetur à subreptione, vel obrepti. ne, requiritur quòd notabilis expressio facta sit non ita in genere, nec sufficit generaliter exprimi factum nisi exprimatur modus facti. num. 21.*

21 *Subreptio, seu obreptio modica vitiat rescriptum.*

22 *Princeps videtur concessisse motu proprio, vbi concurrunt benemerita, & seruitia. ibid. num. 23. Et licet aliter sonarent verba, videlicet, quòd ad postulationem partis fuisset facta, tamen non excluditur quin etiam motu proprio facta non fuerit.*

24 *Concessio motu proprio principis facta excludit omne vitium subreptionis, & obreptionis.*

25 *Subreptio in vna parte rescripti non vitiat rescriptum, si adest alia pars in eo non subreptitia.*

26 *Reiteratio actus facit præsumere deliberationem.*

27 *Deliberatio plena præsumitur, vbi interuenit secunda consideratio.*

28 *Geminatio actuum validat actum priorem, licet inualidum.*

29 *Princeps vbi aliquid concederet in præiudicium dignitatis suæ, licet non enorme, non tenetur illud seruare, vbi multa circa prædicta.*

CONSILIVM VIII.

REdemptoris gentium suffragio postulato, Amen. Super puncto literarum productarum pro parte Illustrium Ducissarum terræ nouæ, & Suexæ, vltra alias præcedentes, mandatur transmitti informatio suæ capit. Maiest. de causis ipsarum quæ agitantur, & de personis quæ ipsas intentarunt, & de eorum prætensis iuribus: & interim in eisdem minimè procedi; imò admirata sua Maiestate, qua de re non fuerit suis præcedentibus literis delatum, iterum mandat suæ Maiestati referri, qua de re obstantibus dictis primis literis fuerit in causis ipsis processum: & interim neç ex prædictis, nec ex alio respectu minimè in eis procedi, quousque habita plena informatione, aliter sua Maiestas mandauerit: non obstant. qualibet informatione seu cõsultatione trãsmissa suæ Maiestati. Nec obstant capitula Neapo. concessa, quòd supersessoriæ non teneant contra Neapolitanos: cùm sint concessa per quondam capitulum Regem gloriosæ memoriæ, & minimè adhuc confirmata per Cæsarem, ob quod possit dici obligatus ad ipsorum confirmationem, seu obseruantiam. Et quando absque veri præiudicio, ipsemet Cæsar noster concessisset capitula prædicta: & quòd supersessoriæ aliquæ ad instantiam cuiusuis personæ obtentæ non teneant contra Neapolitanos, etiam vbi verteretur interesse Regij fisci: dico quòd illud fortè intelligendum esset de aliquo interesse pecuniario, seu alio leuiori, non autem foret quando pro suo aliquo regio seruitio, quod considerare non possumus: prout in literis expressit: ita suo regio seruitio compelere: & quòd intelligi debeat de modico præiudicio, non autem de magno, seu considerabili: adduco quòd dixit glossi. in l. sed cùm ab hærede. in glossi. fin. ff. ad trebellianum. quam ad hoc ponderat Ias. dicendo perpetuò attende &c.

1 †dicens, quòd si princeps expresse diceret se aliquid concedere, & cum interesse, seu præiudicio tertij; id debet intelligi, quando esset paruum præiudicium illius tertij: secus si magnum: ita ponderat illam glossam Iason in l. beneficium. sexta columna. ff. de constitutione principum. & facit quòd dicit glossa in l. seruitutes. §. publico. in versic. incommodo. ff. de seruitute legata. ita notat Cardinalis in cap. mandatum. de rescriptis, per illum textum. & Barthol. veronensis in titulo, de aquæductu. idem voluit Ludouicus bolognensis in repetione extrauagan. Theodosius decima parte. versic. & hæc ad postulationem. secunda colum. non autem intelligendum est se priuasse, non posse quando opus erit rescribere pro aliquo suo regio seruitio: quod considerare non possumus cùm illud in dictis literis non exprimat: & nunquam præsumitur

2 †quòd princeps per suum actum voluerit sibi præiudicare: nisi quatenus sit expressum: argumento capituli super eodem de officio delegati. dixit Antonius de Butrio in capit. vt debitus. de appellationibus. & Alexander in consilio lxxxvj. in primo volumine. in fine. nam princeps ipse supremus semper † excipitur,

3 ne sibi legem imponere videatur. capit. primo. in fine de prohibita feudi alienatione per Federicum. potest enim princeps constitutionem ante obseruatam habere pro infecta. glos. communiter approbata in cle. j. in versic. pro infectis. de immunitate ecclesiæ. † &

4 potest facere factum pro non facto. cap. his qui fidem. extrà de sponsalibus. † maximè cùm in omni dispositione, imò & iuramento intelligatur excepta persona ipsius principis, & superioris. ita Nicolaus de Neapoli, in l. imperatores. ff. ad municip. argumento capituli constitutus. de rescriptis. & capit. veniens. de iureiurando. ita pulchrè dixit Antonius Corsetus. in tractatu de potestate & excellentia princip. in versic.

5 quæro &c. secunda columna. † nam & in generali sermone non venit persona ipsius loquentis: nec videtur concessisse in his quæ sunt contra seipsum. secundum Baldum in l. j. prima columna. si quis omissa causa testamenti, per l. inquisitio. C. de solutionibus. Nam princeps per suum actum nunquam videtur voluisse sibi aut suæ dignitati præiudicare, nisi quatenus expressit. argumento capituli super eodem de officio delegati. Ita dixit Antonius de Butrio. in capit. vt debitus de appellationibus. Alexander consilio octuagesimo sexto. in fine. primo volumine. item quia quis non potest seipsum ligare. l. penultima. ff. de arbitrio. & l. prætor. ff. de tutoribus & curatoribus datis ab his qui ius dandi habent, & ideo statuentes non videntur in dubio seipsos ligare, secundum Baldum in l. si consul. ff. de adoptionibus, maxime quia quando, absque veri præiudicio, noster Cæsar prædicta capitula concessisset, prout minimè concessit. non tamen videtur abdicasse potestatem seu facultatem quin pro suo regio seruitio non potuisset rescribere aliter, quando sibi expediret. text. est sing. in cap. dudum. de præben. in vj. imò maior potestas remanet penes ipsum principem, quàm concesserit: ita consuluit Petrus de Anchara. in suo consi. xxviij.

6 †Nec sunt huiusmodi capitula ipsa quę possint dici transiuisse in contractum, cùm non ex causa onerosa, sed ex gratia apparęat concessa: ob quod non possit Rex, nec Cæsar succedere dici astrictus ad eorum obseruantiam: tum quia longè per prius præcedit priuilegium primo loco concessum de ipsa terra Gyoye, & Baronia sancti Georgij Illustri quondam magno Capitaneo, in remunerationem

tionem ingentium, & notoriorum seruitiorum: vt ex actis liquet. quibus non reperitur per dicta capitula in specie, nec in genere derogatum, nec ipsi priuilegio, aut eiusdem authenticis, & amplissimis clausulis derogatum, per quam remunerationem nedum

8 potest princeps in dilatione consultationis habendæ partem grauare, imò quod maximum est, potest dominium rei suæ alteri auferre: † vt not. Bartolus in proœmio fforum, columna tertia. per l. si priuatus. ff. qui & à quibus. l. venditor. §. si constat. ff. commu. prædio. cum similibus. & iusta causa dicitur, quando respicit vtilitatem publicam: vt notat Barto. in l. quicunque. in fine. C. de iure fisc. libro x. & notat Baldus in l. rescripta. colum. fina. C. de precib. impe. offeren. & tradit Alexand. consilio xciij. colum. penultima. quinto volumine. & in specie in proposito latè scribit Romanus in consilio cccx. in casu propositæ consultationis. vbi pluribus mediis concludit etiam ciuitatem posse rem priuati auferre ex causa remunerationis factæ alicui, qui sit benemeritus de republica: allegat l. item si verberatum. §. item si fortè. ff. de rei vendi. & l. Lucius. ff. de euictio. & in l. si quis in graui. §. ij quoque. ff. ad sille. & in cap. in nostra. de iniur. & ibi plura similia adducit, in quibus à communi regu. receditur ob remunerationem eius qui de republica bene meritus sit. & idem pro tali remuneratione concludit Paulus de Castro in consilio cv. incipien. donatio prædicta. in fine. & facit quòd not. Bartol. in l. ambitiosa. colum. xj. ff. de decre. ab ord. facien. & Alexander consilio xxxiiij. incipiente: consultus aliàs. in quarto volumine. & idem in specie consuluit Philippus Decius in consilio cclxxj. tertia colum. Vlterius dico, quòd si rectè considerentur capitula ipsa Neapolitanis concessa, apparebunt loqui in mera superfessoria: quod non est in casu de quo agitur, cùm in eo non fuerit simpliciter rescriptum esse supersedẽdum: sed quòd vult Cæsar ipse informari pro suo regio seruitio, vt prouidere possit. Et ita asserit in literis,

9 suo seruitio compelere, ita geminando in eisdem. † Ex quarum geminatione apparet enixa ac deliberata vo-

10 luntas, seu mens nostri Cæsaris rescribentis: † vt in specie per multa consuluit Alexander in consilio cj. decima columna. primo volumine. per textum valde sing. in l. Balista. ff. ad trebellianum. per not. per glossi. in clemen. prima. in versic. quibuscunque. de iudi. & consuluit etiam in specie Philippus Decius in consil. cxcj. quibus accedit quòd geminatio rescripti habet vim clausulæ non obstante. dixit Antonius de Butrio in cap. j. columna quarta. versic. saluari. de rescriptis. & in cap. quæ in ecclesiarum. de constitu. penultima columna. versic. quandoque est dubium. imò habet etiam vim clausulæ, motu proprio: dixit Bald. in l. nec damnosa. C. de precib. impe. offer. quam extollit Lud. in l. si verò. §. de viro. xxxj. fallen. ff. solu. matrimonio. Præpositi. in cap. per tuas. quarta colum. extrà de dinor. Alexander in l. tertia. in principio quòd quisque iur.

11 †Ex qua clausula, motu proprio, excluditur omne vitium subreptionis & obreptionis. cap. si motu proprio. cum ibi notatis in glossi. de præbendis. in sexto. & pulchrè Baldus in l. fin. de crimine sacrilegij. & no. Dominicus in cap. vltimo. de confirmatione vtilitatis vel inutilitatis. Bartol. in l. conficiuntur. de iure codicil. Alexander consilio xlj. vltima colum. quinto volum. Et alibi geminatio rescripti habet vim clausulæ ex certa scientia. text. est cum glo. in cap. si quando. de rescrip. glossi. in cap. primo. in ver. noscatur. de constitutione in sexto. & ideò dixit pulchrè Ioannes Andræas, quem communiter sequuntur doctores in cap. porrecta. de confir. vti vel inuti. † quòd geminata 12 concessio intelligitur emanata ex certa scientia concedentis: & quando princeps ex certa scientia rescripsit, credendum est ei. & illud quòd asserit, tenendum esse verum, nec debet in dubium refricari. dixit Bart. in l. conficiuntur. de iure codicil. Innocentius in cap. innotuit. extrà de electio. Bal. in l. fin. C. senten. rescin. non poss. Et in tantum quòd vbi rescribitur cum dicta clausula in literis, videtur clarè illud gerere de plenitudine potestatis: adeò † quòd de eius viribus & 14 validitate non potest in dubiũ refricari: idem consuluit Old. in consilio clvij. incip. factum tale est, dominus Nicolaus papa quartus. Baldus in l. eos. C. de app. Imol. in l. quidam consulebant. ff. de re iudi. Alexand. in consilio ccxiij. nec arguendi sumus. sexta columna. in secundo volum. Imò plus quando princeps vtitur dicta clausula, apparet voluisse præiudicare illi, cui erat ius quæsitum: ita tenet Paulus de Castro in suo consilio cv. incipiente: donatio prædicta. allegando glo. in cap. ad hæc. de rescript. & Idem consuluit Ioan. de Ana. in suo consil. lxxxj. viso instrumento. vbi subdit, quòd cum dicta clausula potest princeps rem alterius concedere, & pariter derogare iuri alterius. † & ideo ad effectum & propositum geminationis vo- 15 luit satis pulchrè Baldus in titu. de pace constant. in ver. cassetis, irritetis. quem sequitur Cardinalis Alex. aliàs Præpo. in cap. quoniam. in princip. xviij. distinct. † quòd geminatio sapit præcisam coarctationem, & 16 omnimodam superioris deliberationem: & potissimè procedunt suprà dicta, vbi in principe potest præsumi aliqua subsistentia causæ: vt dixit pulchrè Antonius de Butr. & Imo. in cap. nam concupiscentiam. extrà de constitut. si ergo causa est quæ subsistit, nemo est qui ignoret notoria, ac ingentia seruitia præstita per Illustrissimum quondam magnum Capitaneum in remunerationem quorum fuerunt bona de quibus lis vertitur, concessa: vt priuilegia in actis producta cantant. quæ remuneratio vltra prædicta facit, vt bona aliàs prohibita alienari, possint etiam si essent bona ecclesię, concedi in remunerationem: vnde ad propositum. Constat namque ad instantiam ipsarum Illust. Ducissarum fuisse rescriptum per Cæsa. maiest. Illustriss. domino Proregi, nedum per geminatas, imò quadruplicatas iussiones, vt eandem suam Cæsarem maiest. informaret de personis litem mouentibus, & de iuribus eorum prætensis, & de quibus rebus litigatur, vt habita informatione prouidere potuisset: ex quo ita complebat suo seruitio: & quòd interim supersederetur in eis: & vltimo loco de mense proximo præterito certiorata sua Maiestate de obseruantia prædictarum literarum, satis commendat id seruatum fuisse: & de nouo idem seruari, ac supersederi mandauit, vt literæ clarissimè cantant: & sic quatenus prætendatur fuisse tot geminatis literis per vltimas ex aduerso obtentas derogatum, satis supérque satis aduertendum est: nam vltimæ literæ ex aduerso obtentæ nullam mentionem faciunt de prædictis geminatis, imò triplicatis, & quadruplicatis literis: nec

de

de contentis in eis circa informationem trãsmittendam eidem Cæsareæ maiestati, de tot suprascriptis particularitatibus, nec quòd semper rescripserat, ita complere suo seruitio: sed solùm fundatur in supplicatione electorum ciuitatis Neapolitanæ in qua exponebatur in hoc versari maximum præiudicium vniuersitatis prædictæ: & vltra præallegata de geminatione rescriptorum, & quòd per ipsorum ingeminationem præsumatur deliberatio, est text. in cap. si
17 quis iratus, secunda quæstio. j. †Et ideo vbi interuenit geminatio, præsumitur plena deliberatio: ita dicit Baldus in consilio schismatis, per textum in authen.
18 vt nulli iudi. §. si verò iubemus. & ibi subdit, † quòd contra id quod quis geminatè fecit, minimè contrauenire poterit: idem refert & sequitur Antonius Corsetus in suo tractatu de ver. geminatis, posito sub tractatu de potestate & excellentia princip. Et ideò propter geminationem rescriptorum declaratur mens ipsius principis: ita consuluit Socinus in consilio iij. in iiij. columna. in primo nouissimo volumine, nouiter in lucem edito: & sic cùm in literis obtentis ex aduerso in die recessus regij à partibus Hispaniarum, in illo conflictu negociorum, in quibus mandauit in causis procedi sine aliqua consultatione, non fiat mentio aliqua de qualitatibus, & clausulis nostrarum literarum maximè regij seruitij: & informatione quam princeps ipse per tot literas, & iussiones petierat, apparet clarissimè de literarum partis aduersæ notoria
19 subreptione & obreptione: † cùm ex iuris censura omnes qualitates sunt exprimendæ principi, ex quibus posset princeps ipse moueri ad non concedendum vel difficilius concedendum. cap. postulasti. de rescrip. Abbas in cap. in præsentia. & in cap. cæterum, eodem titulo. Baldus in cap. cùm dilecta. de rescrip. Ludouicus consilio cccxxvj. & consilio xxxviij. vbi subdunt, quòd requiritur notabilis expressio, & non ita in genere, vt impetratio saluetur à subreptione,
20 vel obreptione: † imò dico & plus, quòd ad hunc effectum nedum etiam sufficit generaliter exprimi factum, nisi exprimatur modus facti. glo. est not. in cap. dilectus filius, extrà d rescrip. & tenet Old. in suo con-
21 silio xiiij. † nam modica obreptio seu subreptio vitiat rescriptum cap. si motu proprio. de præbend. in vj. Baldus in l. præscriptione. C. si contra ius vel vtil. publi. & in cap. de causis. de offi. deleg. & pulchrè Benedictus de plumb. in l. j. ff. de nata. restituen. Ioannes Andræas in additio. Specu. in rubrica qui filij sint legitimi. Et ideo interim ex præmissis præferendæ sint literæ rescripti mãdantes informari suam Cæsaream maiestatem de tot qualitatibus pro interesse eius regij seruitij, vt in eisdem literis asserit. & interim supersederi præsertim cùm dicantur emanatæ motu proprio ipsius principis: tum ob illam clausulam, videlicet, quòd ita fieri complet suo seruitio Regio: tum etiam concurrentibus benemeritis, & seruitiis ipsius Illustri. quondam magni. Capitanei de quibus in genere fit in literis ipsis mentio: & ex iuris dispositione, vbi concurrunt benemerita & seruitia, censenda est impetratio motu proprio processisse. dixit Guliel. de
22 Cune. in l. iij. in §. si procurator. ff. quod quisque iuris. †& ibidem Alexan. reputat menti tenendum, & idem tenet Alber. de Rosa. in l. j. eo. tit. Et licet primæ literæ videantur concessæ ad postulationẽ ipsarũ illust. Du-
cissarum, tamen non ex hoc excluditur quin etiam fuerint motu proprio concessæ. ita dicit simpliciter Baldus in cap. nisi. de offic. delega. & consuluit Decius in consilio lj. iij. colum. † & ideò infertur, quòd cùm 23
dicantur literæ prædictæ concessæ motu proprio, excluditur omne vicium subreptionis & obreptionis. cap. si motu proprio. cum ibi not. in glos. de præben. in vj. Baldus pulchrè in l. fin. de crimin. sacrileg. †not. 24
doctores in cap. vltimo. de confirmatione vtili. vel inuti. Innocen. in cap. examinata, eodem tit. Alexand. consilio xlj. colum. vltima. in v. volu. Nec opitulabitur parti aduersæ quòd priores nostræ literæ fuerint fundatæ super regia pragmatica, extrà quam nos esse apparet. nam respondetur quòd licet dictæ primæ literæ faciant mentionem de regia pragmatica, tamen in eis Cæsar noster asserit, ita complere suo regio seruitio, vt transmittatur sibi informatio. & dato absque veri præiudicio, quòd quantum ad caput expressionis regiæ pragmaticæ esset subreptio, attamen subreptio in vna parte rescripti non vitiat † rescriptum, 25
si esset alia pars in eo non subrepta: textus est in cap. si eo tempore. de rescriptis in sexto. quem ad hoc exrollit Abbas in cap. sedes. de rescript. & in cap. cæterum. eodem titulo. & ideo dixit satis not, Antonius de Butr. Domin. Abbas & Imola in cap. constitutus. de rescript. quòd dum Papa rescripsisset, vt quidam admitterentur ad societatem tertij ordinis in hospitali de pœnitentia Florentiæ, & prouideretur sibi de bonis hospitalis tanquam vni ex aliis: certè si reperitur quòd hospitale non habeat bona, valebit tamen rescriptum, & recipietur in societatem seipsum alimentaturus; quòd maximè concedendum est in casu præsenti, in quo per geminatas literas, in quibus rescriptum fuit, ita complere suo seruitio regio suam Cæsaream maiestatẽ informari: & sic in actu isto tanquam reiterato, & geminato, non cadit error, sed præsumitur ex certa scientia: vt dicit glos. in cap. ex literis. in ver. admonita. de diuor. quia vbi actus reiteratur, ibi præsumitur deliberatio: † prout dicit Bald. 26
in consilio schismatis. xviij. columna. versic. supra allega. respondeo sæpè in matrimonio. dum dicit, quòd vbi interuenit secunda consideratio, ibi præsumitur plena deliberatio, per textum cum glos. in authen. vt nulli iudicum. in §. & hæc verò iubemus. columna nona. per quem dixit, quòd † qui facit actum bis, non 27
videtur contra illum posse opponi: vnde dato absque veri præiudicio, quòd primæ literæ essent fundatæ super causa non subsistente, ex secundis & tertiis iussionibus Cæsareis subsequutis cõualidarentur: cùm geminatio actuum valideat actum priorem, † licet inualidum. l. talis scriptura. & ibi docto. & Ange. 28
ff. de legatis primo. l. legata inutiliter. & ibi Bart. eodem titulo. & Baldus in dicto consilio schismatis. decimaoctaua columna. Vltimò considero, quòd si huiusmodi concessio capitulorum, videlicet, quòd nulla supersessoria teneat contra Neapolitanos, obligaret in tantum Regem concedentem, quòd minimè posset pro suo regio seruitio rescribere se informari de negociis aliquibus, & interim supersederi in eis, esset satis supérque satis in sui honoris & dignitatis regiæ præiudicium, vnde succederet in eis notatis dispositio, quòd vbi princeps aliquid concederet in præiudicium dignitatis suæ regiæ, † licet non 29
enorme,

enorme, non teneretur illud seruare: ita inquit dominus Abbas in cap. sicut. el secundo. per text. ibi, extrà de iureiur. vbi subdit, quòd si Cardinales ante creationem Papæ aliquid statuunt, & promittat quilibet si fuerit electus illud obseruare, si est in præiudicium dignitatis suæ, non tenetur electus ad illius obseruantiam: idem not. Calder. in titu. de iureiur. consilio iij. facit cap. cùm venissent. in versic. ipse non timens: extrà de institutio. idem sequitur Felynus in cap. j. iiij. colum. extrà de probati. ver. subdit: & hoc bene not. ad infringendas promissiones factas per principem in principio suæ creationis: quia si sint præiudiciales, non tenetur ad ipsarum obseruantiam. & ita dicit diffusè aliàs consuluisse: & ideo voluit Andræas de Isernia in cap. imperialem. de prohibi. feu. aliena. per Federi. in verii. nec dominus feudi. secunda columna. versic. circa hoc videtur. quòd si in graue præiudicium Regalis dignitatis ipse princeps aliquid faceret, adeò vt dignitas Regia læderetur, non valet illud quod fecit. Et sic ex his omnibus, & eorum singulis consulo literas Regias obtentas ex aduerso, nullatenus admittendas, tanquam subreptitias & obreptitias: & obtentas ad instantiam prædictarum Illustris. Ducissarum in eorum robore, & firmitate permanere.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Procurator si fuit litem contestatus cum ipso semper procedi potest, & non cum domino, cum quo non fuit lis contestata.*

2 *Sententia lata cum procuratore cum quo non fuit lis contestata, est ipso iure nulla.*

3 *Sententia lata cum procuratore qui fuit litem contestatus sed non citatus ad videdum iuramenta testium, pariter est nulla. imò nec principalis dominus, nec alius nouus procurator post litis contestationem potest in iudicio comparere, nisi omnia acta renouentur. 4.*

5 *Dominus præsumitur habere iustam causam ignorantiæ eorum quæ sunt gesta per procuratorem. 6.*

7 *Dominus postquam eius procurator fuit litem contestatus, non potest ipse de per se in illo iudicio comparere in absentia dicti procuratoris.*

CONSILIVM IX.

SVmmi opificis suffragio repetito, Amen. Super puncto, an si fuerit contestata lis cum procuratore, teneat sententia lata contra principalem, aliter procuratore non citato ad sententiam? Et dicendum est quòd non: nam ex iuris dispositione lite contestata cum procuratore, etiam cum domino principali procedi non
1 potest: † sed semper citari requiritur ipse procurator, cum quo lis fuit contestata: dixit Bartol. in l. procuratoribus. ij. lectur. C. de procurato. & in l. mutari. ff. eodem titulo. vbi etiam Bartol. & Bald. in l. si quando. C. de testi. & maximè in casu præsenti, in quo non est clausula insolidum: & ita quòd non sit melior conditio occupantis: & sic succedit quòd sententia lata non cum procuratore cum quo fuit lis contestata, est
2 ipso iure nulla. † Barto. in l. prima. secunda columna. versic. breuiter pro huius declaratione. C. de senten. & interlo. vbi formaliter dicit requiri, quòd ille in quem fertur sententia, habeat ius instantiæ: aliàs re-
periretur sententia lata sine instantia, quæ esset ipso iure nulla: vt in l. prolatam. C. de senten. idem voluit magistraliter Bartol. in dicta l. procuratoribus. & in dicta l. mutari. in fina. verbis. ff. de procurato. vbi formaliter dicit, quòd debet citari ille qui erat dominus instantiæ: aliàs sententia est nulla: & subdit quòd ita determinauit dominus Lamber. de rampo. & ibi etiã subdit aliud quod vrget in præsenti causa, quòd pariter erit nulla sententia si procurator qui fuit litem contestatus non fuisset citatus ad videndum iuramenta testium, † sed dominus seu alius: ita etiam in hoc 3
vltimo tenet Baldus in l. si quando. C. de testi. penult. columna. in vij. quæstione. Bartol. in l. furioso. ff. de re iudica. & ideo dicit Bartol. in prædicta l. procuratoribus. quòd procurator qui contestatus fuit litem, semper debet citari ad omnes alios actus, & non dominus: † imò plus dico, quòd nec principalis domi- 4
nus, nec alius nouus procurator post litis contestationem potest in iudicio comparere, seu interuenire, nisi omnia acta renouentur: ita magistraliter, & quomodo fieri debeat, tradit Bartol. in dicta l. mutari. ff. de procuratoribus. subdens ibidem hoc tenere glos. & inquantum fuit allegatum prædicta esse de solennitate, quæ videntur sublata per cap. detestates. iuxta ea quæ dixit Bartolus in versic. figura. in extrauag. ad reprimendum. Respondeo, quòd rectè intuenti Bart. non loquitur in his terminis: maximè cùm in regno, licet sint causæ summariæ, tamen in eis non proceditur sine figura iudicij. prout in terminis Bartol. item Bartol. loquitur in his quæ sunt inducta pro solennitate iudicij: † sed in casu isto sumus in his quæ sunt in- 5
ducta pro substantialitate iudicij, & non solennitate: ita pulchrè dixit Baldus in l. prima, secunda column. C. de sentent. & interlocut. vbi subdit, quòd cùm procurator sit effectus dominus litis, ergo nec dominus, nec alius nihil haberet facere in iudicio exercendo: quia plures in solidum domini esse non possunt.

Nec est verum cum reuerentia, quòd dominus, seu eius principalis procurator sciuerit, & sic passus fuerit ea quæ gesta sunt per alios procuratores: cùm de huiusmodi scientia & patientia non appareat: & in dubio per regulam iuris vulgatam, præsumitur ignorantia, vbi scientia non probatur: quod maximè dicendum est in casu præsenti: ex quo agitabatur lis in audientia, quæ degit in ciuitate Cusenera, & ibi vt plurimum regitur: distante à comitatu militi, vbi principalis permanet, per multas & quamplures dietas: † & nihilominus ex iuris dispositione domi- 6
nus præsumitur habere iustam causam ignorantiæ eorum quæ gesta sunt per procuratorem. l. quod vulgo. ff. pro emptio. & notant glos. & doctores. in l. si res. ff. de legatis primo. & consuluit Alexander in consilio sexagesimonono. in tertio volumine. & tamen quando posset apparere de huiusmodi scientia, non ex hoc sibi præiudicium afferre posset: † cùm etiam 7
ipse dominus post litis contestationem per procuratorem non posset ipse de per se illo absente in causa ipsa procedere ad actus incumbentes, per suprascripta, multò minus substituere alios procuratores. Et ita tenendum consulo aduersus Illustrissimum dominum Vgonem de moncada Gubernatorem prouinciæ Calabriæ, & pro excellentiss. domina Ioanna de piccolominibus, ego

Thomas Grammaticus.

SVM

Universidad de Deusto
Biblioteca

SVMMARIVM.

1 *Ratificatio venditionis inualidæ ex defectu sui consensus, confirmat actionem, & non nouam producit.*
2 *Promittens vendere rem immobilem, decessit relicto filio pupillo, si demum pupillus fecit ipsam venditionem non requiritur decretum iudicis, quia non est alienatio sed executio promissionis defuncti de alienando.*
3 *Ratificans venditionem non alienat, & ideò si pupillus factum maior ratificat alienationem, non requiritur decretum in ratificatione.*
4 *Assensus regius requiritur in compromisso de re feudali, sed non in laudo.*
5 *Idem est iudicium de his quæ veniunt in consequētiam, quod est de ipso principali.*
6 *Alienatio rei feudalis licet fieri non potest absque assensu domini nec directè, nec indirectè, tamen quando fieret in augmentum feudi, valeret absque assensu.7.*
8 *Alienatio tenet absque assensu domini, quando non præiudicaret reipublicæ nec ipsi domino.*
9 *Alienatio feudi si fieret in augmentum seruitij, vt quia fieret in personam eius qui melius seruiet, valet, & tenet sine assensu domini.*
10 *Contractus alienationis rei ecclesiæ licet nullus absque assensu prælati, & aliis requisitis per cap. ad audiētiam. de rebus eccles. non alien. tamen si cedit in vtilitatem ecclesiæ valet.*
11 *Pupillus licet non potest absque auctoritate curatoris specialiter obligari, dico efficaciter, tamen quando obligatio est facta in eius commodum, valet & tenet. num.12. & idem in minore, si ex statuto non posset se obligare absque præsentia consanguineorum. & idem in muliere.13.*
14 *Reuocatio alienationis rei feudalis fieri potest propria authoritate ante impetratum assensum virtute constitutionis Regni, quæ debet intelligi quando Princeps requisitus denegauit: alias non.*
15 *Reuocatio alienationis feudi non potest fieri ita passim & indistinctè, nisi appareat fraudem præcessisse, & quòd venditio dolosè facta sit.*
16 *Arbitrandi potestas cōcessa alicui intelligitur pro vna vice tantùm.*
17 *Arbitris si fuit concessa facultas prorogandi terminum compromissi, intelligitur pro vna vice tantùm. num.18. vbi infinita adducuntur.*

CONSILIVM X.

REdemptoris gentium suffragio iterato, Amen. In causa nobilis Petri vetranide Neutono cum Tutio de persona super feudo temerani, prætenditur per ipsum Tutium virtute reuocationis factæ per eundem de venditione feudi prædicti, facta eidem Petro, cōtractum ipsum venditionis de feudo prædicto inter eosdem minimè subsistere: cùm obtentus appareat Regius assensus post ipsam reuocationem: attamen post reuocationem prædictam Tutius prædictus iterum venditionem ipsam ratificauit: annullando ante omnia
1 præcedentem reuocationem: † & sic non potest dici noua venditio, quæ nouum requirat assensum: vt probat text. in l. mater tua. C. de rei vendicatione. vbi ratificatio venditionis inualidæ ex defectu sui consensus confirmat actionem, & non nouam producit: & ex antiqua descendente ex primo contractu agitur ad pretium. Accedat insuper quod habetur in l. si prædium. C. vbi decret. opus non est. & in l. prima. §. primo. & in l. magis puto. §. si pupillus. & in l. fina. ff. de rebus eorum. † vbi si ille qui promisit vendere rem
2 immobilem, mortuus est relicto pupillo, si pupillus vendidit, in tali venditione non requiritur decretum iudicis: quia non est alienatio, sed executio promissionis factę per defunctum de alienando: & ideò dixit glossa, in l. Lucius Titius Caium. ff. de administratione tutorum. quam ad hoc allegat Baldus in l. finali. §. finautem. in fine. C. de bonis quę liberis. quòd si pupillus factus maior venditionem factam ratificauit, non requiritur decretum in ratificatione: † nam ille
3 qui ratificat alienationem, non alienat: ita Baldus in in l. cùm pater. §. libertis. ff. de legatis secundo. Vnde ex prædictis optimè infertur, quòd non requiritur in dicta ratificatione alius Regius assensus: quia dicta in præcedentibus dicuntur repetita in sequentibus. l. item quia. §. idem Iuliano. ff. de pactis. & ideo dixit pulchrè Andræas de Isernia in constitutione Regni, diuæ memoriæ, quòd in compromisso de re feudali requiritur assensus Regius, & non in laudo: † quia laudum est executio compromissi, & ex compromisso
4 descendit: & ideo Paulus de Castro in l. institor. §. non tamen. ff. de institori. dixit, quòd idem est iudicium de his quæ veniunt in consequentiam, vel sequelam, † quod est de ipso principali. l. si quis ex argentariis.
5 §. rationem. in fin. ff. de edendo. & faciunt plenè dicta Alexan. in consilio cxlvj. quinto volumine. & in consilio iij. versiculo, sextò. in quarto volumine. Item liquet ex processus meritis ipsum Tutium esse vilem, & humilis conditionis, filium cuiusdam incisoris lapidum: & eundem Tutium esse tabernarium, ac brentatorem vini; & insuper apparet satis diminuisse feudum prædictum, & eius redditus, ac introitus eiusdem feudi, territoria distrahendo, ac alienando diuersis personis: adeo quòd vix ex eo percipiebat ducatos viginti annuatim, & econtra probatur prędictum Petrum esse nobilis prosapiæ, armigerum, ac bene in exercitio armorum instructum, & aptum, & habilissimum ad præstandum militare seruitium, prout feudatariis incumbit: & aliàs vtilissimè inseruisse cap. Maiesta. in occurrentibus necessitatibus in prouincia Ydrontina pro regio seruitio: ex quibus necessariò infertur alienationem ipsam factam fuisse per eundem Tutium in augmentum feudi, tum respectu personæ ipsius Petri, vt suprà, non habentis filios, nec vxorem, ac maioris ætatis ipso Tutio iam vxorato, & iuniore: tum etiam cùm multa, & quamplura bona occupata ipsius feudi Petrus ipse tam breui reintegrauerit, & eidem feudo vniuerit, quę Tutius ipse dissipauerat, & amiserat: adeo vt in præsentiarum redditus ipsius feudi ex xx. ducatis quos Tutius annuatim vix percipiebat. nunc excedant ducatos sexaginta de fertili ad infertile. & sic constat venditionem eandem cessisse in augmentum feudi. Et licet aliàs alienatio feudi fieri non potest absque assensu domini feudi, † nec directè, nec indirectè: tamen quando fie- 6
ret in augmentum feudi valeret absque assensu: ita voluit Andræas de Isernia in cap. primo. §. præterea. in prima additione. de capitulis corradi. & melius in cap. imperialem. septima columna in principio. de prohibita feudi alienatione per Federicum: vbi in specie dicit Andræas formaliter, † quòd si melioraret 7
condi

conditionem domini feudatarius, secus erit eius quod continetur in dicta constitutione diuæ memorię prohiber alienationem feudorum, ne diminuantur feuda: & dicitur fieri melior conditio domini, vt si feudatarius habens filios vendat feudum non habenti filios: vel si iuuenis vendat seni, qui iuris præsumptio-
1 ne non præsumitur tantum viuere: & sic citius posset feudum aperiri domino. argumento. ff. ad legem falcidiam. l. hæreditatum: vel si pro præstatione seruitij aptior esset is in quem alienatur. quæ omnia & singula satis apparent manifestè procedere in casu præsenti, in quo probatur Tutium iuniorem, & habentem filios, & vxorem, quos Petrus non habet. item apparet Tutium minimè aptum in exercitio militari, & Petrum in armis expertissimum: vt experientia docuit, cùm pluries electus fuerit per Gubernatorem prouincialem caput equitum leuis armaturæ tempore belli. Item Tutium vilem, Petrum autem nobilem: & idem tenet Andræas in dicto capitulo imperialem. quarta columna: post medium ibi, dum dicit, vel esset inutilis ad seruitium is in quem alienatur, non ita vtilis: & ideo debet dominus scire cùm lædatur, vel lædi posset: vt C. de auctoritate præstanda. l. fina. & ideo semper attenditur ne fiat ex alienatione præiudicium domino. & ideo dixit idem Andræas in dicta constitutione, diuæ memoriæ: quòd alienationes tenent, quando non præiudicant reipu-
8 blicæ, nec ipsi domino: † quia eo casu non est alienatio. & idem tenet glosa in dicta constitutione, diuæ memoriæ. in verbo, minuendis. ibi, dum dicit, secus si pro eis accrescendis: & quod si feudi alienatio fieret, & tenderet in augmentum seruitij, vt quia fieret in personam eius, qui melius seruiret, valeat, & teneat
9 † etiam sine assensu principis: & non haberet locum prædicta constitutio, diuæ memoriæ, tenet in specie Illustrissimus doctor dominus Antonius de Alexand. super dicta constitutione, diuæ memoriæ. in quadam apostilla sua propria manu scripta, quam exemplaui, & posui in constitutionibus meis: & allegat Andræ. de Isernia in titulo, de prohibita feudi alienatione per Federicum: tertia columna: & in titulo de capitaneo qui curiam vendidit. & in capitulo primo. §. præterea. de capitulis corradi. & eundem Andræ. in dicta constitutione. in secunda columna. accedit prę-
10 dictis, † quòd licet contractus alienationis rei immobilis ecclesiæ celebratus absque assensu prælati, & aliis requisitis sit nullus. iuxta textum, & quæ ibi habentur, in capitulo ad audientiam. de rebus ecclesiæ non alienandis. id tamen non habet locum. quando cessisset in vtilitatem, & sic in augmentum ecclesiæ: dixit glossa, Gulielmus, & Baldus in l. cùm hi. §. eam transactionem. ff. de transactionibus. Baldus in l. quicunque. per glossam, ibi. C. de bonis quæ liberis. idem Baldus in l. contra iur. ff. de pactis. Iason plenè in l. potuit. secunda columna. C. de iure deliberandi, subdens ita esse: & idem Iason in l. non eo minus. secunda
11 colum. C. de procuratoribus. † Et pro hoc etiam bene facit, nam licet pupillus non possit absque auctoritate tutoris efficaciter obligari, tamen quando obligatio est facta in eius commodum, & augmentum, tenet. ita voluit glossa singularis in l. secunda. ff. de acceptilatione, quam Bartol. & Angelus, ibi multum not. & ideo cōsuluit pulchrè Ludouicus in consil. cccclij. incipiente, visa principali constitutione † quòd stan- 12
te statuto quòd minor non possit cōrrahere sine præsentia officialium mercantiæ, & auctoritate trium eius consanguineorum, tamen si contraxerit in eius vtilitatem, valebit contractus absque præmissis. Iam accedit quòd probat textus in l. neque. C. de contrahenda emptione. quem memoriæ commendat Baldus ibi, ad hoc, quòd stante statuto, quòd contractus mulierum non teneant, nisi interueniente consensu propinquorum: † quòd tamen si mulier contraxerit vti- 13
liter, contractus erit validus: quia tale statutum habebit locum in contractibus damnosis, & non in vtilibus & tendentibus in augmentum mulierum. & idem sequitur Panormit. licet de Baldo nullā faciat mentionem, in capitulo, relatum. el primo: sexta columna: de testamentis. Idem tenent Angelus & Imola in l. multum interest. ff. de acquirenda hæreditate. & tamen sumus in statutis, quæ sunt strictissimi iuris, & strictè interpretari debent. † Item nec est ita indi- 14
stinctè verum, quòd huiusmodi reuocatio iure proprio fieri possit, nisi quando princeps fuisset interpellatus, vt assentiret, & expresè renuerit assentire: quia tunc non obstante iuramēto reuocatio fieri potest: quia iuramentum videtur habere tacitam conditionem, videlicet, si dominus alienationi consentiat: argumento capituli. venientes. extrà de iureiurando. Ita determinat Lucas de Penna in l. nulli. C. de fundis patrimonialib. libro vndecimo. & sic antequā princeps sit requisitus an velit consentire, & antequam recuset consentire erit prohibita reuocatio eidē contrahenti: vt suprà. Item nec ita passim, & indistinctè erit prohibita reuocatio alienationis feudi, imò nec permissa, nisi apparet fraudē præcessisse. † & quòd 15
dolosè facta fuerit venditio, vt est de mente glosæ in dicta constitutione, diuæ memoriæ. in verbo, reuocare. & sequitur Afflictus in sua decisione tertia: vbi refert quòd antiqui practicātes, videlicet dominus Antonius de Alexand. & dominus Andræas maricunda dicebant vidisse, quòd de huiusmodi reuocationibus præcedentibus regium assensum interdum non fuit habita aliqua ratio, ex quo videntur in fraudem factę: nec debet aperiri via huiusmodi fraudibus: aut permitti quòd pluries quis possit reuocare contractus alienationum feudorum, & venire cōtra factum proprium: maximè cùm dispositio ipsius constitutionis, diuæ memoriæ. permittētis reuocationes, non debet intelligi, aut extendi, vt pluries eidemmet personæ sit ipsa reuocatio circa eandē rem permissa: per id quod in simili dicimus, quòd si fuerit concessa alicui facultas arbitrandi, intelligenda erit pro vna vice tantùm, quòd possit arbitrari, & non plus: † & sic quòd semel 16
tantum arbitrari habeat: voluit Baldus in l. si vt proponis. la prima, ad finē. C. quomodo & quando iudex. Innocentius in capitulo veniens. de iureiurando. & ideo dixit Abbas Siculus in sermone habito in Concilio Basilien. incipiente, maximum. vigesimaquarta columna: quòd facultas data patribus Concilij generalis de eligendo locum in Concilio, intelligitur de prima electione tantum: † & ideo dicit Baldus in 17
§. finali. decima columna. de consuetudine recti feudi. & in capitulo olim. de rescriptis. quòd si est data facultas simpliciter arbitris, vt possint prorogare terminum compromissi, intelligitur de vna prorogatio-

ne, & sic vna vice tantùm: & quòd quælibet simplex iuris dispositio verificetur in vna vice tantùm, & non pluribus, cumulat infinita similia Iason, in l. duobus
18 reis. §. si ei qui. ff. de iureiurando. † Ex quibus concludo quòd facultas ista reuocandi virtute dictę cõstitutionis, diuæ memoriæ. debet intelligi in casu permisso, & pro vnica tantùm vice, & non pluries: prout fecit iste Tutius qui bis reuocauit tam primum cõtractum alienationis dicti feudi, quàm alium secundũ ratificatum per eundem: & succesiuè debet iudicari contractũ alienationis prædictæ subsistere, nec reuocari posse. Et ita de iuris censura esse arbitror ego:

Thomas Grammaticus.

Et tandem in sacro Regio Consilio referente magnifico domino Ioãne Loysio de artaldo Regio Consiliario, & causæ prædictæ relatore: qui multũ fauebat prædicto Tutio, domestico magnifici Ioãnis Baptistæ de dulce, cum quo commissarius ipse affinitatẽ contraxerat: fuerunt enim in votando vota dispariana domini Antonius capice, & Ioannes marcialis, & Ciccus de Ioffrido votauerunt contractum validum, nec potuisse reuocari. prædictus verò dominus Ioannes Loysius. & dominus Antonius de palmerio, & Nicolaus Maiorana tenuerunt contrarium: magnificus præsidens stetit per tres dies, & demum applicuit voto commissarij, & sequacium, contra prælegata,

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum non dicitur instrumentum si non est factum secũdum formam: & ideo aliud est dicere, quòd contra contractum dotis nulla admittatur probatio in consilium, & aliud quòd contra instrumentum.*
2 *Quòd contra instrumentum nulla admittatur probatio virtute statuti, vel consuetudinis, debet meo iudicio intelligi, quando quis vellet probare contra vigorem instrumenti. ibidem.*
3 *Instrumentum virtute iuramenti habet executionem paratam.*
4 *Instrumentum quòd virtute iuramenti nullam admittit exceptionem, intelligi debet quando esset exceptio, quæ contrariaretur iuramento oppositæ per illum, qui iurauit: secus si compatitur cum iuramento.*
5 *Contra instrumentum quòd nulla admittatur probatio in contrarium, intelligendum est, quando ageretur contra illum cum quo fuit celebratum instrumentum: secus si contra hæredem, seu alium.*

CONSILIVM XI.

INdiuiduæ Trinitatis auxilio recto corde inuocato. Soluto matrimonio inter nobilem Andream curialem ex vna & Lauram Miraballem ex altera: & ob mortem subsequutam ipsius Andreæ factus casus restitutionis dotium, producitur cõtractus dotalis in charta bambacina aduersus Iulium filium & hæredem dicti Andreæ, obiicitur de donatione antifati facta per eandem Lauram prædicto Iulio communi filio, & etiam de dilatione concessa per eandem mulierem ad soluendum dotem duorũ annorum vltra annum à consuetudine introductum: offerendo vtrumque probare. Replicando obiicitur de consuetudine Neapolitana qua cauetur, vt contra instrumentũ dotale nulla probatio admitti possit in contrarium, & sic contigit hæsitari an isto casu dari debeat terminus ad probandũ obiecta & allegata, ita vel ne. Et certè nulli dubium quòd omnino terminus dari deber ex plurribus: & primò præsuppono in facto, † quòd consuetu- 1
do Neapoli. dictat, vt contra instrumentum dotale nulla admittatur probatio in contrarium; & sic requiritur quòd sit secundum formam, aliàs non esset instrumentum: ita dicit glossa Neapolitana, in eadem consuetudine, in verbo, instrumentum. vnde aliud est dicere quòd contra contractum dotis non admittatur probatio in cõtrarium, aliud est dicere quòd contra instrumentum dotis nulla admittatur probatio in contrarium: ita distinguit Bald. in l. finali. C. de falsa causa adiecta legato. Probatur rectè intuenti, consuetudo non dicitur quòd contra instrumentum dotale non admittatur probatio in contrarium: sed illa particula contra, intelligitur, id est, præter: nam consuetudo dicit formaliter hoc modo: Dos, & quartula peti non possunt absque instrumẽto dotali: & instrumento quo Neapolitan. quartula nuncupatur: & subdit immediatè, contra instrumentum autem dotale nulla admittitur probatio in contrarium. super qua particula in verbo contra, dicit Neapod. contra, id est, præter instrumentum dotale non admittitur probatio in contrarium: & sic exponitur contra, id est, præter: quasi dicat concordando se cũ principio consuetudinis, quod mulier petendo dotem, & quartam: illam petere non possit absque instrumẽto dotali: & præter instrumentum dotale nulla probatio admittatur. Præterea quando verus esset intellectus partis aduersæ, quod contra instrumentum dotale nulla admitteretur probatio in contrarium, illud esset verum, quando quis vellet probare cõtra vim † & vigo- 2
rem instrumenti: vt in l. prima. §. primo. ff. quę sententiæ sine appellatione rescindantur. & in l. certa ratione. C. quãdo prouocare non est necesse. Ita dicit Neapoda. in dicta consuetudine, Dos & quarta. in versic. contin. in prima columna: pro quo bene facit quod voluit Bartolus in l. iusiurandum. la prima. ff. de iureiurando. & ibi Fulgosius & Alexander de Imola: vbi dicunt † quòd instrumentum virtute iuramenti habet 3
executionem paratam. Idem tenet Bartolus in l. sed si possessori. §. finali. ff. eodem titulo. & ibi Salyceius, Fulgosius, Alexander, & Angelus, & Ludouicus. † Mo- 4
do ego habeo quòd licet contra iuramentum præstitum nulla exceptio opposita admittatur per eum qui iurauit: illud est verum, quando contrariatur iuramento, & sic deregitur periurium: secus si compatitur cum iuramento. Ita notabiliter declarat Bartol. in l. eum qui. §. finali. ff. de iureiurando. & ibidem Iason.

Vltimò quando verus esset intellectus partis aduersæ super consuetudine Neapolitana, videlicet, quòd contra instrumentum dotale nulla admittatur probatio in contrarium: hoc sanè intelligendum esset, † quando ageretur contra illum cum quo fuit cele- 5
bratum instrumentum; secus enim in casu nostro, in quo agitur contra hæredem eius, cum quo factum fuit instrumentum. Ita determinat Ioannes de Imola in l. finali. ff. qui & à quo appellandum sit. in antepenultima columna: in charta magna, in versiculo aduerte

tamen: vbi dixit, quòd stante statuto quod contra instrumentum publicum non possint opponi nisi certæ exceptiones, tale statutum habet locum quando agitur contra illum cum quo factum est instrumentum: secus si ageretur contra aliã personam. Ita dixit Ioannes de Imola in loco prælegato: per textum in l. si vnius ex argentariis. §. ante omnia. ff. de pactis. Idem Ioannes de Imola in clementina prima, in quarta columna de re iudicata. & optimè Angelus in prædicto. §. ante omnia. & idem voluit Iason per quamplura media id comprobando in l. certi condictio. §. quoniam. quarta columna. ff. si certum petatur. vnde cùm in casu de quo agitur, exceptio ista remissionis antifacti, necnon & dilationis prorogatæ ad soluendum dotem se compatiantur cum iuramento, cùm non sit contra iuramentum, nec contra instrumentum dotale, non video quomodo denegari possit quòd non admittatur probatio ipsa, concurrente maximè quia non agitur contra personam nominatam in particulari in instrumento dotis, sed contra aliam personam ibi non mentionatam: & ita de iuris censura esse censeo ego:

Thomas Grammaticus.

Et ita prout conclusum est, fuit iudicatum per Sacrum Consilium: & datus terminus ad probandum, referente magnifico Iacobo de la quadra Regio consiliario, & causæ relatore.

SVMMARIVM.

1 *Vasalli non possunt obligari ad seruitia personalia perpetua eorum vtili domino, seu alteri, absque assensu Regio: cum solus Rex sit dominus personarum in præsenti Regno. & nu. 2.*
3 *Id quod non apparet esse in alicuius bonis, censendum est ad generale dominium Principis pertinere.*
4 *Amissio seu perditio registrorum qualiter sit probanda. ibidem.*
5 *Amissa seu deperdita quòd sit res, quando est causa actionis. tunc qui agit, id probare debet manifestis probationibus.*
6 *Testes deponentes super aliquo facto, quòd non sit memoria hominum in contrarium, qualiter deponere debeant.*
7 *Testes deponentes quòd nõ sit memoria hominum in contrarium, non solùm debent deponere de auditu, verùm etiam de fama. & nu. 8.*
9 *Possessio aure damnata non iuuat possessorem, nisi probet de priuilegio, vel titulo.*
10 *Testibus paucis affirmantibus magis creditur, quàm mille negantibus.*
11 *Testibus deponentibus se conformando cum dispositione iuris, magis creditur, quam aliis.*
12 *Lex, statutum, vel pragmatica non obseruata tollitur, & abrogatur per contrarium vsum.*
13 *Ascriptitij per cursum temporis libertatem præscribunt. ibidem.*
14 *Lex licet per non vsum non tollatur, tamen tollitur per contrarium vsum tacitum vel expressum.*
15 *Supplicans regulariter fateri videtur omnia contenta in sua supplicatione porrecta. & nu. 16. 17.*
16 *In genere non sufficit aliquid proponere, quando quælibet species generis illum non sequitur effectum, ad quem proponitur.*
18 *Testes angarij & perangarij non probant pro domino ipsorum in testes producti.*

CONSILIVM XII.

SVmmi Opificis adiutorio repetito, Amen. In causa vniuersitatis & hominum Cutrofiani cum magnifico Hieronymo de dulce eorum vtili domino: prætendit Baro ipse prædictos eius vassallos eidem teneri ad seruitia personalia, & etiam absque mercede: & sic quòd tã quam angarij, & perangarij minimè recedere possint à terra Cutrofiani: & se alibi transferre, virtute constitutionis Regni, si quis de Burgen. permittentis Baronem reuocare posse vassallum ad alienam habitationem transmigrantem: & cõstitutionem clarè loqui apparet in vasallis ad personalia seruitia obligatis: † cùm 1
aliàs resistente iuris communis dispositione, etiam pacto expresso se ad seruitia personalia obligare nequeant absque Regis assensu, per constitutionem Regni, † quia frequenter sub titulo, de homin. non ten. 2
cùm princeps in hoc Regno Siciliæ sit dominus personarum omnium in prædicto Regno degentium, vt ibi. & in capitulo Regni, ad regale fastigium. coniuncta etiam ratione existente in constitutione, probationum defectũ. in fine: videlicet, generalis dominij Principis: quæ & in simili adducitur in constitutione Regni, prædecessorum de occupatis &c. † vbi quod 3
non apparet esse alicuius, censeri debet ad generale dominiũ Principis pertinere: & sic erit assensus Principis de substantia, prout est etiam in feudorum alienatione: quo cessante actus ruit: ergo &c. Prætereà intentio prædicti Baronis est per prædictam constitutionem, quisquis. sub titulo, de reuocand. transeun. quæ requirit deberi seruitia personalia, vt suprà: & quòd ipsi ad ea obligati appareant: vt quia teneantur subire officia errarij, baiulij, & similium: & ideo excipitur quòd hæc non habentur ad instar operarum, sed sunt munera ad tempus. Vlterius non apparet ex meritis probatorum ex quo in dicta terra sit aliquis, qui acceperit aliquam terram ab ipso domino: quo remoto remouetur id quod sentit Andreas in dicta constitutione: videlicet, quòd dum dominus dat terram vassallo, videtur dare ea conditione ne abinde discedat: & etiam si non exprimatur, subintelligitur hæc conditio: & ideo cùm de hoc aliquid non constet, imò potius appareat de contrario, scilicet, quòd in ipsa terra Cutrofiani libera sit ipsis vassallis dominis suarum terrarum, & prædiorum alienandi facultas, absque aliquo Baronis assensu, vt ex meritis processus liquet: sequitur quòd intentio ipsius Baronis non sit in aliquo fundata contra ipsos conuentos. Nec militabit pro ipso domino prætensa combustio scripturarum allegata, seu priuilegiorum, cùm ex eius scripturis & priuilegiis multa producta appareãt in actis: & præsertim cùm non constet ibidem in loco incendij extitisse, seu conseruari priuilegia ipsa, super quibus sua fundatur intentio: † tum etiam quia huiusmo- 4
di priuilegia solent, ac consueuerunt, semper in cancellaria Regia registrari, & pariter in Regia camera summariæ: & deperditio ipsorum registrorum pro-

Universidad de Deusto
Biblioteca

banda esset eo modo, quo traditur per doctores in l. ſicut. & in l. emancipatione. C. de fide inſtrumentorum. doctores in capitulo. cum olim: el primo, extrà de priuilegiis. & in l. ſi quis ex argentariis. §. penultimo. ff. de edendo: & ibi etiam cautum est, quòd quando rem esse amiſſam est cauſa actionis, qui agit, debet
5 probare manifeſtis probationibus. † Nec ſuffragatur eidem vtili domino inquantum prætendit probasse tales ſeruitutes ſibi deberi, & præſtitas fuisse à tanto tempore, in cuius initij contrarium memoria hominum non exiſtit, quod habet vim priuilegij, & ſic tituli: per ea quæ habentur in capit. ſuper quibuſdam. de verborum ſignification. & in l. ſi arbiter. ff. de probationibus. Nam aduerſus teſtes quatuor hoc depo-
6 nentes apparet validiſsima repulſa. † Et nihilominus minimè teſtes ipſi deponunt, quod ſemper viderint, & audierint ita esse: & quod nunquam viderunt, ſeu audierunt contrarium: & præſertim quòd communis opinio ita ſit, memoriam non extare in contrarium, prout requiritur de neceſsitate quòd teſtes deponere debeant ad hoc vt probent. Ita dicit gloſſa fin. & magiſtra. & ibi doctores, in capitulo primo. de præſcriptionibus in ſexto. textus in dicta l. ſi arbiter. ff. de probationibus. notat Bartol. in l. ſecunda. §. item Labeo. ad finem, de aqua pluuia arcenda. Baldus in l. conuenticulam. C. de epiſcopis & clericis. Innocentius in capitulo, veniens. de verborum ſignification. Alexander in conſilio cxxxvj. ſexta columna, in principio, ſecundo volumine: imò plus dicit pulchrè Franciſcus de Aretio in capitulo, licet ex quadam. prima columna:
7 de teſtibus, † quod in huiuſmodi caſu teſtes ad hoc, vt probent, non ſolum debent deponere de auditu, verùm etiam de fama. idem refert & ſequitur Felynus in capitulo, ſi diligenti. penultima columna. extrà de
8 præſcriptionibus. † Et ideo dixit pulchrè Baldus in l. vis eius. C. de probationibus. in fine. & in l. ſecunda. verſiculo, quæro nunquid. C. de ſententiis. quod poſſeſsio à iure damnata non iuuat poſſeſſorem, niſi probet de priuilegio vel titulo: & ideo dixit Andræas de Iſernia in titulo, quæ ſint regalia. §. extraordinaria.
9 † quod poſſeſsio iniuſta, ſeu violenta non habet poſſeſſorē tueri: & nihilominus probatur per teſtes vniuerſitatis ſuper decimaoctaua exceptione, quòd ipſi de Cutrofiano exercentes huiuſmodi officia habent mercedem de exercitio dictorum officiorum quæ-
10 runt pro domino: vnde cùm prætendamus nos libertatem, & pars aduerſa ſeruitutem esse abſque mercede, & prædictus dominus neget mercedem eiſdem deberi, quæ æquipollet negatiuæ: & nos probamus ſolutiones quamplures dictæ mercedis nobis factas per dominos qui pro tēpore fuerunt, vt etiam per ipſummet magnificum Hieronymum, per teſtes noſtros hoc affirmantes vidiſse ſolui: † certè prædicti teſtes, ita affirmantes, præferri debent: prout in propriis terminis tenet gloſſa in capitulo primo: de præſcriptionibus, in ſexto: in vltimis verbis. & facit, quia plus creditur paucis affirmantibus, quàm mille negantibus: vulgata gloſſa in l. diem proferre. §. ſi plures. ff. de
11 arbitris. cum ſimilibus: † & maximè cùm teſtes noſtri deponant ſe conformando cum diſpoſitione iuris cōmunis: quod tanto magis confert, vt aliis negantibus ex aduerſo præferri debeant: ita in ſpecie tenet Innocentius in capitulo, auditis. de præſcriptionibus. Baldus in capitulo primo: de controuerſia inueſtituræ. Petrus de Ancharano, & dominus Antonius in capitulo primo: de præſcriptionibus, in ſexto. & Ludouicus Romanus in repetitione rubricæ de arbitris.

Item ex ſuperabundanti liquet ex meritis probatorum ſemper cōſueuiſſe in prouincia vaſſallos quorumcunque Baronum dictæ prouinciæ, & ſignanter homines dictæ terræ Cutrofiani recedere ad eorum libitum: & tranſmigrare cum eorum domiciliis ad aliena loca, & nouas comunātias abſque aliqua contradictione, ſeu obſtaculo eorum vtilium dominorum illorum locorum vnde recedūt: adeò quòd conſtitutio, ſeu pragmatica Regia non reperitur admiſſa, nec obſeruata, aut recepta in eadem prouincia: & quatenus fortè reperiretur recepta, prout minimè apparerepoterit in æternum, † reperitur abrogata per 12
contrarium vſum quod de iure procedit, per plenè relata per Felynum in capitulo primo: extrà de treuga & pace. quæ videre poterunt illi quos quotarum multitudo delectat. † Suffragatur inſuper quod etiam 13
aſcriptitij per curſum temporis libertatem præſcribunt. l. cùm ſatis. C. de agricolis & cenſitis, libro vndecimo: & pariter ſerui: vt in l. prima. C. de ſeruis fugitiuis. & ibi Baldus, quærit de vaſſallo. & textus conjuncto final. ibi in l. prima. C. de longi temporis præſcriptione, dicit non præſumi quem eſſe malefidei, eo quòd aliquando fuerit ſic: & ſi ibi non fuiſſet confeſsio propria, non præſumeretur mala fides per illum textum, iuncta gloſſa: vnde cùm probatum fuerit quòd per longum tempus vaſſalli Baronum in dicta prouincia ſint conſueti transferre ſecum eorum domiciliis à locis eorum originis ad alienas habitationes, ſcientibus & patientibus eorum dominis, videtur ex prædictis dicendum, aut conſtitutionem regni, ſeu pragmaticam Regiam à principio non fuiſſe receptam: aut receptam, & poſteà abrogatam: & ideo bene dicit Felynus in dicto capitulo primo: de treuga & pace. quod ſecundum Ioannem Andræam in ca-
pitulo, Ioannes de clericis coniugat. † vbi exempli- 14
ficat de hermaphrodito. & Bartolus in proœmio digeſtorum: quod licet per non vſum non tollatur lex, tamen ſecus eſt per deſuetudinem, quæ diuertit à vero vſu legis: & ſic per contrarium vſum tacitum, vel expreſſum circa aſſertos quinternos productos quatenus dici poſſet contra facere nihil probant: ex quo non in forma publica, ſecundum quod requirit Regni conſtitutio, publica documenta fieri: nec ſunt libri authentici: ſed ſcripturæ priuatæ abſque teſtibus: item ſunt propriæ, quia factæ per ipſum Baronem ad ſui commodum: & ſic notoriè fidem non faciunt ex his quæ vulgariter habentur per Salycetum & docto. in l. in bonæ fidei. C. de rebus creditis. & latè per moderniores in l. admonendi. ff. de iureiurando. & in capitulo ſecundo. & in capitulo, cùm dilectus. extrà de fide inſtrumentorum. Prætereà fatetur ipſe Baro in ſuis articulis, prout etiam quamplures eius teſtes atteſtantur, quòd omnes de dicta terra Cutrofiani ſunt angarij: & ſibi ſeruire perſonaliter obligati abſque mercede &c. & tamen contrarium apparet per confeſsionem in ſcriptis quondam domini Nicolai de dulce ſui prædeceſſoris, & fratris in quibuſdam originalibus prouiſionibus, & memorialibus regiæ Cameræ per nos in actis productis, in quibus

quibus demonſtratum est eundem magnificum Nicolaum ſupplicaſſe Regi, enarrando habere in dicta terra Cutrofiani aliquos ex eius vaſſallis angarios: & ſic non omnes angarios esse enarrauit: & regulariter ſupplicas videtur fateri omnia contenta in precibus
15 porrectis, † & expreſſa. vulgata. l. vnica. C. de confeſsis. l. cùm precum. de liberali cauſa. & in l. alia. & ibi Bald. de his quibus vt indignis. & conſequenter ex generali probatione, quòd omnes de Cutrofiano ſint angarij, debet ſuccumbere ex illa iuris diſpoſitione, videlicet, quòd non ſufficit in genere aliquid proponere, quando quæliber ſpecies generis illum non ſe-
16 quitur effectum, ad quem proponitur: † vt plenè probant iura de quibus per gloſſam in capitul. pia. de exceptionibus. in ſexto. contra iſtos particulares præſertim conuentos de vniuerſitate prædicta non concluderet generalis probatio obſtante cōfeſsione prædeceſſoris Baronis in precibus ſuis, quòd non omnes
17 ſint angarij: † cùm ex particularibus nil inferatur: vt dicit Bartolus in l. non videtur. C. de in integrum reſtitutio. Paulus de Caſtro in l. Labeo. quæ eſt ſecunda. ff. de pactis. quia non ſequitur, dicit Paulus ibi, Titius currit, Sempronius currit, ergo tu curris, quia homo.
18 † Item conſidero quòd ſeruitia perſonalia vaſſallorum quæ ex aduerſo prætenduntur, aut habent cauſam, & conditionem aſcriptitiorum, aut liberto-
rum, aut per ſtipulationem debentur, cùm ſeruorum dici non poſsint caſu iſto. ſi ergo aſcriptitiorum, oporret pro ſubſtantia actus vt appareat ſcriptura. l. cùm ſcimus. C. de agricolis & cenſitis, libro vndecimo: gloſſa in authentica de nuptiis. §. aſcriptitio. collatione quarta. quod in caſu iſto indubitanter credo deficere. ſi libertorum, niſi conſtet per plenam probationem non poteſt dici fundata intentio actoris: cùm quilibet præſumitur liber iure naturali primæuo. Si autem per ſtipulationem, conſtat quòd operæ quæ debentur per ſtipulationem, poſſunt delegari, & per alium fieri: Baldus in l. liberti. C. de operis libertorum. & ſic ſequitur promiſſorem alibi vbicunque eſſe, quòd per alium ſeruire poteſt. Vltimò pro complemento huius materiæ apparet ex tenore depoſitionis teſtium Baronis, ipſos eſſe de dicta terra Cutrofiani. & ſic aut ipſi tanquam de terra prædicta non ſunt angarij, aut perangarij, vt dominus ipſos esse prætendit: & eo caſu habemus intentum noſtrum, aut ſint angarij & perangarij, vt ipſe aſſerit: & eo caſu non probant in eo quòd deponunt pro eorum domino, in teſtes producti pro ipſo: ita in propriis terminis tenet Andræas de Iſernia in conſtitutione Regni,
19 proſequentes. † & ita fuit alias iudicatum per Sacrum conſilium in cauſa Baronis de Machia, quòd vaſſalli angarij in teſtes addacti per eorum vtilem dominum, non probent. Et faciunt optimè dicta per Alexandrum in conſilio nonageſimo. in quarto volumine. vbi dicit, quòd teſtis mercenarius, vel qui operatur alicui ſub diuersa mercede, non probat: & quòd ita fuerat deciſum, in conſilio in prædictionata cauſa, commemorat Afflictus in ſua deciſione trecenteſimaquarta: & fuisse fin Anno M.D.XV.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Vaſſallus non iurans fidelitatem non poteſt dici homo ligius: in tantum quòd nec præſtaria alicuius rei longo*
tempore reddit aliquem vaſſallum, niſi precedat cauſa obligationis, vt pro laboreno, quod tenet a domino, & ſimilibus.
2 *Seruitium præſtans alicui per decennium, præſtatio ipſa non eſt ſufficiens ad probandum ius vaſſallagij.*
3 *Status perſonæ non mutatur ex diuina præſtatione, nec ex cauſa quòd quis degat in terra, ſeu baronia alterius, adeo vt dici poſſit eius vaſſallus.*
4 *Poſſidere quilibet præſumitur pro ſuo, & non alterius nomine, & nu. 5.*
Nec vt vaſſallus, nec vt emphyteuta nemo poſſidere præſumitur.
5 *Seruitia perſonalia poſſunt deberi, nedum ex conditione libertorum, ſed colonaria conditionis aſcriptitiæ, vel ruralis, vel precij participanda cauſa obligationis ſequutæ, & etiam ex contractu locationis, & conductionis. & numero 6.*
7 *Probatio dubia ſemper contra producentem interpretatur. & nu. 8.*
9 *Confeſſus ſe teneri ad ſeruitia perſonalia, non concludem eorum cauſam ipſius obligationis, non nocet conſitenti, nec huiuſmodi confeſsio ſine aliis talem conditionem probaret.*
10 *Nemo loqui præſumitur ad impugnationem proprij ſermonis, & ſuæ deſenſionis.*
12 *Articularis non videtur fateri ea quæ in articulis continentur.*
13 *Confeſsio propria ciuis dici non poteſt ſi facta ſit per vniuerſitatem, cùm vniuerſitas ſiat non ex omnibus perſonis ciuitatis. & nu. 14.*
15 *Confeſsio procuratoris non obeſt in alio iudicio domino: quia non dicitur vera confeſsio domini illa quæ eſt facta per procuratorem, ſed ficta & interpretata.*
16 *Priuilegium in quo conceditur caſtrum cum angarijs, & perangarijs, iſta verba, cum angarijs &c. non apponunt inducendo obligationem, & cauſam obligationis perpetui ſeruitij, ſed inducit conceſsionem iuriſdictionis in angaria & perangaria, quæ non competunt baronibus, niſi concedantur ex priuilegio.*
17 *Dictum doctoris ſemper debet intelligi ſecundum ea quæ allegat ipſe.*

CONSILIVM XIII.

IN Chriſti nomine, Amen. In cademmet præcedēti cauſa Cutrofiani cum magnifico Hieronymo de dulce eius vtili domino, vt recta ſuccedat conſideratio, nec reſideat in ipſius cauſæ deciſione materia dubitandi, pinguius allegare nō ſum veritus. Et primo nulli dubium quòd ad ipſum dominum incumbit principaliter demonſtrare pro ſuæ intentionis fundamento, quòd vaſſalli contra quos ipſe egit, ſint eius vaſſalli reſpectu feudi ab eo, ſeu eius prædeceſſoribus recepti cum præſtatione iuramenti homagij, ſeu fidelitatis, conſtituendo ſe homines concedentis feuda: & cum obligatione ad ſeruitium: vt in vſibus feudorum habemus: &

in Speculo de feudis §. quoniam fere in vſibus feudorum. vbi subdit, quòd vassallus non iurans fidelitatem non potest dici homo ligius, in tantum † quòd
1 tem non potest dici homo ligius, in tantum † quòd nec præstatio alicuius rei longo tempore reddit alicui vassallum: nisi præcedat causa obligationis: vt pro laborerio quod tenet ab aliquo, & similibus: secundum Bartolum in l. cùm de in rem verso. circa finem. ff. de vsuris. & ibi doctores: & cæteros scribentes in l. solent. ff. de officio proconsulis. Bartolus in l. litibus. in versiculo, & ex hac litera. C. de agricolis &
2 censitis. libro vndecimo † dum ibi dicit, quòd præstás alicui seruitium per decennium, quòd ipsa præstatio non est sufficiens ad probandum ius vassallagij, cùm ageretur per hoc de mutatione ſtatus personæ, quæ non mutatur ex diuturna præstatione, nec ex causa quòd quis degat in terra, castro, seu baronia alicuius efficiatur ex hoc eius vassallus: vt dicit Cardinalis in clementina, pastoralis. in versiculo, denique: de re iu-
3 dicata. adeo † quòd de iure feudorum secundum ipsum ibidem, dominus non habet iurisdictionem in personam vassalli: nam respectu domicilij non probatur quem esse vassallum ex eo quòd de iure non præsumitur aliquem possidere bona, tanquam sibi vel prædecessoribus suis in feudum concessa. capitulo finali. de leg. corradi. capitulo vassallus. ſi de feudo fuerit con-
4 trouersia. † & alleganti quòd sit in feudum concessa incumbit onus probandi: cùm quilibet in dubio præsumatur possidere pro suo, vt dominus illius rei. l. ſi. linea familias. §. diui. versiculo, iidem Principes. in fine.
5 ff. de lega. primo. † & ibi Angelus notat illum textum ad hoc. & doctores in l. titia. ff. de solutionibus. & Baldus per illam legem: in l. secunda, quæstione nona. C. de seruitutibus, & aqua. glossa & doctores in l. secunda. C. de acquirenda possessione. Nemo enim præsumitur possidere, nec possedisse alieno nomine, seu alterius contemplatione. l. tertia. §. ex contrario. ff. de acquirenda possessione. sed quòd non possidet tanquam vassallus, vel emphyteuta, & similes: vt in dicto §. ex contrario. & in l. ſi vt certo. §. ſi duobus. ff. commodati, requiritur enim in feudis inuestitura, vt in titulo, ſi de inuestitura inter dominum & vassallum. in vſibus feudorum. & homagium pro fidelitate: capitulo grauem. de excessibus prælatorum. capitulo finali: de regulis iuris. & vtrobique nota. cum concordantiis, de quibus omnibus prænarratis, tanquam acquisitis ad fundandum intentionem, erit aduertendum ſi testes aliqui deponerent de seruitiis personalibus ſi ex prædictis apparent in eorum depositionibus concludere in causa ſcientiæ: ex quo quod aliqua res ſit in feudum data, vel quòd ex ea debeatur seruitium personale, ex quo dici possit non præstari tanquam pro feudo, nec iure obligationis: nata in hoc testis habet deponere per rationem ſui dicti de obligatione tanquam à vassallo per alteram ex sensibus corporis: vt quòd fuit præsens inuestituræ factæ per annuli traditionem. & per dicta in capitulo, cum causam. extra. de testibus. & in capitulo cum oporteat. de accusationibus. Bartolus. & doctores in l. solam. C. de testibus. Baldus in l. penultima. in fine. C. de sententiis quæ sine certa quantitate. & in l. cùm hi. §. ſi integra. ff. de transactionibus. & in l. conuenticula. C.
6 de epiſcopis & clericis. † Et huiusmodi personalia seruitia possunt deberi non solùm ex conditione liberorum, sed colonariæ conditionis, ascriptitiæ, vel curialis, vel precij participandi causa obligationis sequutæ: & etiam ex contractu conductionis & locationis, prout pulchrè ponit Azo in summa in titulo. C. de agricolis & censitis, & colon. libro vndecimo, in principio: declarando colonos de quibus ibidem esse diuersos ab aliis. dicit quòd tractatur ibi, de agricolis, vel de colonis, non autem de illis quorum fit mentio sub titulo locatiſi sed de alligatis, seu deuinctis censit. conditioni, qui censum, vel fructum dantes domino colonaria quadam conditione à dominis eorum detinentur. Si ergo in huiusmodi tam diuersis, vsque ad contractum meræ voluntatis, vt locati & conducti, qui cognoscitur præcipuè ex mercede constituta, licet modica, cùm plures possint esse vtilitatis causæ modicæ mercedis, & respectu loci, & respect
7 conditionis personæ locantis operas, vel donationis, vel deceptionis, cùm contrahentes inter se decipi iura non prohibeant: non tamen mutare naturam contractus, vt est videre ex materia tractata per doctores in l. secunda. C. de rescindenda venditione. ſi ergo testis non deponeret, causam eius dicti assignando etiam non interrogatus, certè concludenter non diceretur deponere: & sic tanquam probatio non concludens non releuaret. l. neque naturales. C. de probationibus. capitulo in præsentia: extrà eodem titulo. vbi doctores dicunt quòd probatio dubia semper contra producentem interpretabitur: & videtur in tantum dubia: † quod etiam de obligatis ad seruitia personalia 7
in locis, in quibus de personali obligatione legitimè constaret, posset inferri, quòd esset de non redeundo, seu non ſtando in certo loco, etiam ratione promiſſi seruitij personalis: vt in operis libertorum, qui non coguntur ratione operarum ſtare in loco cum dominis ſuis. l. penultima. cum glossa ibi, & doctores. C. de operis libertorum. & ideo Andræas de Iternia in constitutione illa, quisquis. sub titulo. de reuocandis transeun. opposuit de illa l. vt intra. † & sic interrur non 8
ſufficere probari quòd seruitium personale ſit præſtitum ad finem, vt illud præstans detineatur in certo loco, niſi probetur causa concludens, necessarium seruitium, & operas: & ex causa concludente homines illos teneri ad ſtandum, seu morandum in certo loco: vt ſi eſſet in conditione ascriptitia, seu colonaria malæ fortunæ: vt dicunt doctores, & Bartol. in prædicta l. litibus. C. de agricolis & censitis. qua conditione homines in aduersam fortunam trahatur iura prohibent, etiam contra eorum propriam confeſsionem dummodo absque alio adminiculo eis minimè officeret dicta l. cùm ſcimus. C. de agricolis & censitis. & 9
quia conditio huiusmodi personarum non potest absque certa data. ad colendum perpetuo per ſe, & posteros ſuos. l. cùm satis. eodem titulo: vt per Azonem in ſumma ibi, ex quo ex obligatione ipſa apparent constitui tanquam pars rei ad perpetuam agriculturam veluti ſolonj, ad agriculturam ipſam, & sic non ſolùm ſimplex probatio, verùm etiam nec ſola ſcriptura, imò nec propria confeſsio ſine aliis probat huiusmodi virorum conditionem. † quod maximè 9
considerandum est fauore libertatis. l. nec ſi volens. & l. liberos. & l. interrogatam. C. de liberali causa. Quibus ſuffragatur quòd apparente re immobili in feudum data ſimpliciter, non ex hoc induceretur ſeruitium

uitium personale: sed posset quandocunque refutari: vt dicit Bartolus in l. is cum quo. ff. de aqua pluuia
10 arcenda. Cardinalis in clementina pastoralis. versic. denique. de re iudicata. & sic † nec confeſsio propria per quam asseueret ſe teneri ad seruitia personalia, veluti non concludens certam causam ipſius obligationis, non obesset confitenti: maximè cùm nemo præſumatur loqui ad impugnationem proprij ſui ſer-
11 monis, & defenſionis. glossa in constitutione Regni: † priuilegia à cur. Capu. prout in casu de quo agitur, tum etiam quia non ſubest causa permanendi in certo loco: vnde datum est, & conceſſum à iure confitentibus aliquid, quod diuersimodè intelligi potest, quod ipſimet confitentes possint eorum confeſsionem exponere: ad id etiam quod non indicat obligationem, vel pœnam capitulo, cùm dilecti. extrà de accuſationibus. quanto magis & iudices fauore libertatis interpretantur confeſsionem ad non obligationem iuxta intentionem agentis. vt perpetuò per-
12 maneat persona libera in loco: † & licet posset concedi seruitium personale, tamen non tale per quod inducatur obligatio in loco certo permanendi: vt in operis libertorum: imò posset dari inſtantia de seruitio personali, ex titulo locati & conducti temporaliter, iuxta naturam contractus: vt ſupra: & parti-facienda eſt præterenſa confeſsio conuentorum prætextu quod facta fuerit in alia inſtantia inter vniuersitatemmet Cutroſiani, & prædeceſſorem Baronem immediatum: nam dicitur vniuerſitate ipſam articulaſſe de seruitiis personalibus duplici ex ratione: ſcilicet, quia quilibet articulans non videtur fa-
13 teri ea quæ in articulis continentur: † vt dicit Ioannes Andræas in capitulo finali. extrà de iureiurando. in ſexto. in nouella, Antonius de Burrio in capitulo quoniam. nona columna. extra. de probationibus. Alexander in conſilio octuageſimo. examinato proceſſu querelæ. vltima columna, in ſecundo volumine.
14 Et inſuper dicitur quod non † poteſt dici propria confeſsio ciuis, ſi facta ſit per vniuerſitatem: cùm vniuersitas ſiat non ex omnibus personis ciuitatis: & iſti particulares conueniuntur tanquam alibi domicilium habentes in alienis locis: & vniuerſitas eſt nomen iuris non personarum. Bartolus in l. aut facta. §. finali. ff. de pœnis. Innocentius in capitulo grauem. 1
extra de sententia excommunicationis. Si verò conſiderantur persona, cùm maximè verteretur præiudicium, & dedecus ſingularium personarum, deberet de personis ſigillatim quæ interuenerunt, conſtare argumento eodem. quæ habentur in capitulo cum omnes. extra de conſtitutionibus. & maximè in caſu seruitutis ingerendæ. ex literate: prout limitauit illam regulam quod maior pars dominus Alexander de Imola in l. quod maior. ff. ad municipalem. Moderni in dicto capitulo cum omnes. & eſt textus ſingularis in l. ſi quis hac lege. & quoties. ff. qui & quibus manumiſſi liber. non tanti conſiderando maximè quod conuenti alibi inhabitent, vt intendit dominus ipſe. & ideo ſibi incumbit onus probandi certas personas quæ proprio ore confeſſæ fuerant: cùm regulariter vltra prædicta confeſsio vnius alteri non nocet. & accedit inſuper quod confeſsio allerta vniuerſitatis non probando personas certas, ſed procuratoris in 16
cauſa, prout facere conſueuerunt vniuerſitates, com-

parere ſcilicet per procuratores: de iure confeſsio procuratoris non nocet in alio iudicio, maximè domino principali: ita Compoſtelanus & doctores communiter in capitulo per inquiſitionem: extra de electionibus: per rationem quam adducunt doctores & Abbas ibi: quia per procuratorem non poteſt præiudicari domino, niſi in illa lite in qua eſt procurator. per capitulum cum olim. extra de officio delegati: concurrente inſuper quia ceſſat ratio ſuper qua ſe fundat capitulū per tuas. extrà de probationibus. & l. generaliter. C. de non numerata pecunia. ſcilicet quod quiſque voce ſua dilucidè &c. Copulara & alia ratione per doctores ibi: quia confeſsio procuratoris non eſt vera confeſsio domini, ſed ficta & interpretata: quæ propterea non poteſt præiudicare in alio iudicio. & adducit dominus Abbas ibidem Bartolum in l. cùm filius. ff. de verborum obligationibus. & in l. eius qui delatorem. ff. de iure fiſci. & ſic nulla haberi debet ratio de confeſsione prædicta, tanquam facta per procuratorem, ita & minimè de pretenſo priuilegio cum conceſsione vaſſallorum, & cum angariis & perangariis: quia vltra quod verificari debent concludenter personæ vaſſallorum conceſſorum, & quæ fuerint, vel ſint in loco velut vaſſalli rationibus & cauſis ſuprascriptis. ad hoc ergo vt poſſint compelli ad redeundum ad locum habitationis, deberet apparere, & conſtare aliter quàm probatum extitit de cauſa & obligatione ad seruitia personalia, quàm per verba huiusmodi priuilegiorum ob fauorem libertatis: vt per ſcripturam neceſſariam cum aliis &c. & non ſolùm per quam conſtet de conſtituta conditione aſcriptitia, & colonaria in principio factæ obligationis: vel de obligatione curiali, vel decurionali: cùm aliàs non eſt seruitium personale, quod arctet aliquem perpetuò in loco certo permanere etiam in conditione liberorum, qui non ſunt obligati iure propter operas debitas in loco certo permanere, prælegata l. penultima. C. de operis libertorum. Imò nec propria verba confitentium ſe seruituri obnoxios nocerepiſis, per iura prælegata. l. nec ſi volens. l. interrogatam. & l. liberos. C. de liberali causa. cum ſimilibus. † Ex quo huiusmodi con- 15
feſsiones ſecundum glossam. in dicta l. nec ſi volens. ſunt quaſi contraria: vnde legislator princeps & compilator ſacrarum conſtitutionum huius Regni, in conſtitutione: quia frequenter. ſub rubrica, de homicidio non tenen. ratione terræ vel feudi. iuſsit nemmem obligari personam, ſeu de persona seruitis aut conditionibus perpetuis absque ſuo aſſenſu: conſiderando conuentionem in principio obligationis ibi, conuentione qualiber, quauis iuris ſolennitate vallata personam perpetuam aliquibus seruitiis obligare &c. Et ſic huiusmodi verba in priuilegiis, videlicet, cum angariis & perangariis, non disponunt inducendo obligationem, & cauſam obligationis, perpetui ſeruitij: † ſed induſtur conceſsionem iu- 16
riſdictionis in angaria & perangaria: quæ non competunt baronibus tanquam regalia: niſi concedantur ex priuilegio. ita voluit Baldus in l. cùm multa. C. de bonis quæ liberis. circa finem, & ideo Paris de Puteo in tractatu ſyndicatus, dixit, angaria & perangaria tanquam regalia principem ſolum exigere poſſe, ſed cum interdum in priuilegiis baronum de ca-

Universidad de Deusto
Biblioteca

stris emptis apponantur ista verba, videlicet, cum regaliis, angariis & perangariis, eo casu possunt ipsi Barones eas extorquere ex causa talis iurisdictionis eis concessæ: sicut & ipse princeps concedens posset, cùm aliàs barones ex se non possent: non autem intelligi debet quòd per huiusmodi verba in priuilegiis contenta, videlicet cum angariis & perangariis, sit constituta per principem obligatio personarum in conditione ascriptitiorum & colonorum, seu libertorum non apparente causa à principio voluntariæ obligationis personarum ad prænarratas conditiones: & ideo Andræas de Hernia in dicta constitutione regni, quisquis de Burgen. in rubrica, de reuocand. transeun. ad alien. habitation. post gloss. ibi, in verbo, minimè. intellexit illam l. in terminis suis: vt reuocari possint propter seruitia personalia de personis obligatis per conditiones malæ fortunæ ascriptitiorum, colonorum, & curialium. dum allegauit ibi gloss. super illo versic. constitutionis, in textu de personalibus seruitiis, minimè allegant gloss. in l. coloni. cum l. sequenti. C. de agricolis & censitis. libro vndecimo. & l. generali. C. de decurionibus. lib. decimo, & dictum doctoris semper intelligi debet secundum iura quæ ipse allegat, seu secundum mentem
37 ipsorum iurium. capitulo cum nuncius. †& ibi Ioannes Andræas: extra de testibus. Bartolus in l. non solum. §. si liberationis verba. ff. de liberatione legata & ideo in ista quæstione, dixit Andræas vbi suprà, quod illa dispositio videtur contra libertatem, cùm etiam & liberti habitant vbi volunt: nisi conditio fuerit appolita tempore manumissionis, quòd non discedant à patrono: & sic apparet quòd Andræas intendit respicere causam, & principium obligationis; nam si aliud diceretur, si ficitum est in iure argumentum ab absurdo prætendere: vnde esse syndicum loci, item camerarium in loco, item dare plaustrum cum hominibus in cursu publico, & similia, per ista inducerentur seruitus personalis, & perpetua obligatio in locis permanendi: ex quo nemo de iure excusari potest a talibus muneribus cursus publici: & militer etiam personæ in dignitate constitutæ, imo nec personæ ecclesiasticæ exceptuatæ minimè reperiuntur: & vbique in ciuitatibus insignibus, & illustribus principes faciunt officiales suos; & dohanerios secretos, portulanos syndicos in ciuitatibus, & camerarios, & similes: ita quòd nemo ex prædictis excusari potest, per l. nullus. C. de cursu publico & angariis & perangariis. l. maximarum. C. de excusationibus munerum. libro decimo. l. neminem. C. de sacrosanctis ecclesiis. & sic ex causa dictorum verborum videlicet, cum angariis & perangariis consuetis in priuilegiis vt plurimum apponi, inducerentur debitum siue obligatio seruitiorum personalium, vt perpetuo ex his quis cogeretur in loco permanere, non esset aliqua persona hic Neapoli, Romæ, & alibi, nec in quibuslibet insignibus ciuitatibus, in quibus ista officia, & publicus cursus qui quotidie per principes indicuntur, quòd non sine ascriptitia conditionis & colonariæ inductio, ad colendos fundos per agriculturam ex speciali contractu, & promissione, & libertorum factorum ex seruis obligatorum ad operas personales, quæ nec cum dominis etiam morari tenentur, propterea vt supra: & ideò prædictus dominus Paris in dicto tractatu syndicatus in §. excedunt etiam Barones. circa finem, in versiculo, quia & ideo hodie Barones. dicit apertissimè quòd huiusmodi conatus est illegitimus, & hominum pertinacium, & excedentium freno, & temperie iuris non se comprimentium: ex quibus omnibus concluditur minimè prædictum dominum Hieronymum baronem posse, nec debere prædictos eius vassallos reuocare: vt redeant ad commorandum in
12 dicta terra Cutrofiani: & ita iuris esse consulo ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Sententia allegata nulla ex defectu in ea existente, seu in concernentibus ipsam sententiam, & non in reliquis substantialibus processus reformari potest in melius.*

2 *Iudex nullitatis potest sententiam ipsum nullam in melius reformare, nec est necesse per prius pronunciare super reformatione, sed procedi ad vlteriora ad sententiam. nu. 3.*

4 *Sententiam nullam quia lata parte non citata, potest iudex appellationis confirmare, ipsam pronunciando parte citata.*

5 *Sententia quando respicit acta, & sententiam vniformiter, vt si litigatum fuerit cum minore non habente curatorem, tunc omnia acta debent reintegrari, & pariter si procedit ex inepto libello, vel ex litis contestatione.*

CONSILIVM XIIII.

SVmmi opificis præsidio iterato, Amẽ &c. In causa Antonij cagnal. super planca noviter per ipsum constructa in foro veteri ciuitatis Neapoli, in eius domibus, fuit allegatum de nullitate sententiæ latæ per Magnificos electos ciuitatis Neapolitæ, prætexta quòd Magnific. Capita. Spes contradictor. & pars aduersa, non fuerit citatus ad audiendum ipsam sententiam ex cuius citationis omissæ defectu prætenditur per prædictum Capitaneum Spes, dictam sententiam declarari nullam per sacrum Regium Consilium, coram quo fuit causa per remedium appellationis introducta. dubitatur ergo quid iuris. †Et ne incassum formando 1
obstacula membranas occupem, reperiq; communem conclusionem scribentium tenere quòd quando sententia allegatur nulla ex defectu existente in ipsa sententia, seu in concernentibus ipsam sententiam, & non in reliquis substantialibus processus, ex quibus sententia ipsa emanauit, reformari potest, per l. §. sed si huius. ff. quæ sententiæ sine appellatione rescindantur. ita dicit Innocentius in cap. cùm contingat. in gloss. magna. ff. de officio delegati. Bartol. in lu. vi proponis. la prima. C. quomodo & quando iudex. vbi dicit, quòd sicut causa appellationis deuoluit totam causam, & totum negocium ad iudicem appellationis, ita quòd possit primam sententiam reformare. l. fin. ff. quod cum eo. †Ita etiam facit causa nullitatis 2
quòd potest ipse iudex cognoscens de nullitate ipsam sententiam reformare, cum totum negocium deuoluat ad eum: & subdit Bartol. hoc dictum esse notandum & menti tenendum formaliter dicendo, nota & tene

menti

menti hoc dictum: quia à me amplius non audiuisti tale verbum. & idem tenet ipsemet Bartol. in l. prima. C. quando prouocare non est necesse. & in l. si expressim. de appellatio. circa penulti. colum. Antonius de Buttio. & Abb. in cap. dilecto. de appellatio. & consuluit Alexander de Imola in consilio lxxix. secunda columna. secundo volumine. vbi in fi. concludit post Bartol. quòd non erit necesse: vt prius pronuncietur,
3 an sit reformanda vel non: †sed satis est procedere ad vlteriora, id est, ad ipsam reformationem, & sententiam. l. à procedente. & ibi not. Bartol. C. de dilationibus. cap. ex parte. el tertio. extrà de appellationibus.
4 †& in specie quando sententia esset nulla, vt quia lata parte non citata, prout in casu isto, potest iudex appellationis sententiam ipsam confirmare ipsam pronunciando, parte prius citata: quia tunc cessare apparet causa nullitatis primæ sententiæ ex causa citationis omissæ: ita consuluit Alexander in consilio liij. prima columna. circa medium. in quinto volumine. & talis iudex appellationis sententiam ipsam nulliter latam confirmabit ex eisdem actis, quando causa nullitatis respicit solùm sententiam: prout in casu præsenti: vt quia lata parte non citata ad eam audiendam, vel die feriata, prout suprà: ita dicit gloss. in l. si vt proponis la prima. C. de appellationibus. prælegata: & quod notatur in dicta l. si expressim. eodem titulo. & voluit Bartolus in dicta l. si vbi proponis la prima. C. de appellationibus. vbi magistraliter loquitur. †Sed quando respicit acta, & sententiam
5 vniformiter: vt si litigatum esset cum minore non habente curatorem, tunc omnia acta debent reintegrari: & pariter si nullitas proueniret ex inepto libello: ita Bartol. in dicta l. si vt proponis. Bald. in l. secunda. decimaquarta quæstione. C. de rescindenda venditione sentit etiam Bartol. in l. quando prouocare non est necesse. in l. iudex postquam. ff. de re iudicata. Et quando defectus nullitatis procederet ex litis contestatione & aliis ex primordio litis, tunc debent omnia acta ex integro fieri: & ita intelligitur Innocentius dum ex aduerso allegari contingat: prout dicit Alexander in l. cùm quærebatur. ff. de re iudicata. & ita consulo iuris esse ego

Thomas Grammaticus, Iuris Vtriusque Doctor, & tandem per sacrum Regium Consilium confirmata fuit sententia.

SVMMARIVM.

1 *Res minoris potest alienari absque decreto, vbi apparet de debito.*

2 *Decretum non requiritur in alienatione rei minoris, vbi apparet in instrumento cum quodam patre minoris data facultas pro debito in eo contento ingrediendi propria authoritate, & ideo eo casu tutores & curatores possunt immittere manum ad quam rem velint, quia non requiritur decretum.*

3 *Decretum vbi venit interponendum in alienatione rei minoris, requiritur solennitas, & ideo vbi cessat interpositio decreti, cessat solennitas.*

5 *Pro sententia præsumitur, quando est antiqua, & lata partibus præsentibus, & non contradicentibus, quia tunc pro ea præsumitur etiam quo ad acta, licet de eis non constet.*

6 *Sententia fuit vt in tantum pro ea præsumatur, quòd si est lata post lapsum biennij exequi potest, etiam non productis actis, quia per lapsum biennij præsumitur pro eius rectitudine. num. 7.*

8 *Decretum præsumitur intercessisse in alienatione rei ecclesiæ, quando fuit alienata ex contractu defuncti longi temporis, licet de eo non appareat.*

9 *Tempus longum in præmissis dicitur decennium, id est in alienatione rei ecclesiæ & similium.*

10 *Minoris res quando alienatur in alium per sententiam, non est necessarium decretum.*

11 *Decretum non requiritur in alienatione rei minoris, quando fit alienatio ex contractu defuncti qualitercunque defunctus contraxerit.*

CONSILIVM XV.

REdemptoris gentium suffragio repetito, Amen. In causa Magnifici Alphonsi galga. cum Marco saxo & fratre. prætenditur per prædictum Marcum, quòd extante ipso pupillo non potuit per eius tutorem fundus, de quo lis intentata est in sacro cõsilio, alienari in quondam nobilem Diomedem patrem ipsius Alphonsi absque decreto: maximè cùm asserat tunc temporis multa mobilia extare in eius bonis, de quibus potuisset eidem quondam Diomedi tunc creditori ipsius pupilli satisfieri: vt asserit ex inuentario prætenso, licet minus legitimè in actis producto liquere: licet minimè probentur bona in ipso ascripta tunc temporis extitisse, seu extare: & licet in eo sint multa bona mobilia descripta: attamen longè maiora sunt debita quæ exolui tenebantur ipsi hæredes pupilli mercatoribus de Medicis, & aliis contentis in dicto inuentario. Et subintrando materiam † dico quòd ex 1
quo pro vnciis quinquaginta per dictum quondam notarium Rennam patrem Marci debitis prædicto quondam Diomedi, cum potestate propria apprehendendi, in solutum habendi, alienandi &c. & cum constitutione precarij, iuxta formam l. tertiæ. C. de pignoribus. cum sua materia: & ex quo in dicto contractu demum inito inter Diomedem ipsum creditorem, & Marcellam vxorem dicti notarij Rennæ, ac Petrum, & Matthæum Saxi illius filios de ipsa vendictione. seu in solutum datione, & præstatione terræ prædictæ pro perfectione contractus prædicti, & satisfactione debiti prædicti instrumentalis, non erat necessarium præsidiale decretum propter ipsius notarij Rennæ patris voluntatem: ex cuius bonis prædictis dicta terra ad prædictum quondam Diomedem peruenit. text. est in l. magis puto. §. si pupillus. versiculo, sed si pater. cum sequentibus. ff. de rebus eorum. & in l. prima. §. primo. eodem titulo. & ibi glossa, in verbo, cauerint: quia tunc sufficit forma in contractu paterno data, per l. tutelam. C. de administratione tutorum. & est text. in l. tertia incipit, prædium rusticum. C. quando decreto opus non est. vbi glossa per illam legem dicit: quòd propter voluntatem patris, vel defuncti, † & ideo propter formam in instrumento da- 2
tam, tutores & curatores, & similes personæ possunt mittere manum ad quam rem velint: & cùm ita sit, quòd non requirebatur decretum, & per consequens etiam potuerunt mittere manum ad quam rem vo-

lue

luerunt, necessario sequitur quòd non requirebatur aliqua alia solennitas, nec inquisitio, an tunc superant bona mobilia vel immobilia minus vtilia: sicut regulariter requiritur in aliis alienationibus minorum iuxta l. lex quæ tutores. C. de administratione tutorum. cum similibus. & sic cessat primum & secundum dubium. Accedit † prædictis, quòd in alienatione minorum, vbi venit interponendum decretum, requiritur solennitas: vt probatur in l. ob æs. C. de prædiis minorum. vbi permittitur alienatio ob æs alienum; & simpliciter loquitur de decreto: quasi velit inducere, quòd solennitates præuiè & tacitè ad interpositionem decreti veniunt: & ideo quæritur an si constito de decreto in alienatione minorum, omnia tanquam tacitè inclusa in eo videātur soleniter acta: prout latè ponit Speculat. ad quem semper recurritur in tit. de emptore & venditore. §. nunc dicendum. secunda columna. versic. hoc quoque. cum versic. sequenti. & breuiter per Alexand. latissimè in consilio quinquagesimosecundo. primo volumine. & consilio octuagesimo. & nonagesimosecundo. in quinto volumine. igitur cùm in casu præsenti cesset interpositio decreti, cessare debet præuia solennitas ad ipsius interpositionem; & sufficit, vt dictum est, quòd solum suberat causa alienandi: videlicet dictum debitum instrumentale de quo notoriè constabat propter voluntatem patris, iuxta formam datam in ipso instrumento, per prædicta. Confirmantur præmissa, quia in omnibus iuribus positis in tit. prædicto, videlicet quando decreto opus non est. ponuntur vniformiter casus cum interpositione decreti: & tamen in l. fin. illius tit. ponitur quòd alienatio vestium detritarum, & superuacuorum animalium fit absque decreti interpositione; & nihilominus ex hoc vult lex, quòd non requiratur aliqua solennitas in dicta alienatione: vt in dicta l. lex quæ tutores. in fin. & cùm suprà proximo versic. iam ergo regulariter dixerit, quòd aliàs venditio tutoris nulla est absque interpositione decreti exceptis &c. quia tunc validatur venditio tutoris: igitur consequens est dicere, quòd idem sit in casu nostro de quo in dicta l. tertia. eodem titulo. quando decreto opus non est. vt valeat alienatio, ex quo non requirebatur decreti interpositio; & per consequens nec præuia solennitas: vt ambo dicti casus positi sub eadem regula pariformiter determinarentur. concludendum igitur erit, quòd non requirebatur solennitas; & per consequens tenuit alienatio, seu in solutum datio, & acceptio dictæ terræ pro debito paterno iam dicto, cùm fuerit seruata in instrumento debiti data, per præmissa. Præterea consideretur in præsenti causa actum fuisse in dicto consilio actione tutelæ aduersus tutores vendentes, seu in solutum dantes: & demum contra prædictos conuentos: ita quòd si dicta alienatio fortè vt figuratur, esset nulla, à dictis tutoribus omne & totum quicquid eorum interest, consequetur, pro certo non posset vendicare ab ipsis conuentis dictam terram: & contractus fortè aliàs inutilis conualescit: vt est text. cum ibi plenè not. in l. illicitè. ff. de rebus eorum. Vltimò quando prædicta cessarent, dato absque veri præiudicio, est aduertendum quòd vlterius ad vendicandum non admittitur; quia super dicta venditione, seu in solutum datione, circa dationem & assignationem possessionis vacuæ & expeditæ, fuit data sententia dicto consilio & dictis conuentis licuisse, tempore executionis dictæ sententiæ restituere, & assignare eidem Diomedi vncias quinquaginta ab eo receptas: iuxta formam instrumenti venditionis apud acta producti, partibus præsentibus, & non contradicentibus, quæ postea in rem iudicatam transiuit, & fuit executa, & capta possessio virtute executorialium: ideò præsumendum est quòd sciuerunt validam venditionem prædictam, vel saltim quòd ei staretur cum illa qualitate iam finita: quia pro ea præsertim tanquam antiqua lata partibus † præsentibus, & non contradicentibus, præsumitur etiam quo ad acta, licet de eis non constet, nec producantur: & maximè quia fit in ea mentio de dicto instrumento venditionis: ita dicit Cynus & omnes doctores in l. emancipatione. vbi de ratione. C. de fide instrumentorum. Bartol. in l. admonendi. ff. de iureiurando. versic. quid si reperiuntur dicta testium. Innocentius in cap. quoniam contra. de probationibus. & in cap. cùm in iure. de officio delegati. & in cap. bonæ. de electionibus. Abbas in cap. cùm inter. tertia columna. versic. not. vltimò. de re iudicata. & in cap. sicut. secunda columna. versic. & ex his. eodem titulo. & in casu non suffragatur ex quo sumus post biennium: prout dicit Hostiensis in dicto cap. cùm inter. & Baldus in cap. primo. de milite vasallo qui contumax est. versic. quæro quid si appareat. vbi allegat Ioannem Andræ. in cap. in præsentia. de renunciatio. in nouel. & voluit Alexander in l. illud. ff. quando appellandum sit. vbi † dicit tunc post biennium posse exequi sententiam etiam non productis actis. quod etiam voluit Antonius de Butrio in cap. quoniam contra de probationibus. versi. venio ad illam opinionem: & apud omnes est communis: & idem tenet & sequitur Felynus in cap. Albericus. de testibus. nam pro sententia ipsa præsumitur, & pro eius rectitudine & certitudine: †& sufficit etiam si acta non producantur. not. in cap. cùm inter. & ibi doctores & præsertim Abbas in tertia column. de re iudicata. & idem Abbas in cap. sicut. versic. nota vltimò. eodem titulo. & sic † ex lapsu longi temporis etiam in alienatione rei ecclesiæ præsumitur decretum interuenisse, licet non appareat: ita pulchrè consuluit Petrus de Ancharano consilio centesimotrigesimosexto incipiente, ex consiliis excellentium doctorum. Et ideo si emptor rei ecclesiæ possedit longo tempore rem alienatam per ecclesiam, licet in instrumento de solennitate adhibita nil dicatur, tamen præsumitur interuenisse. ita dixit Antonius & Imola in cap. ea noscitur. de his quæ fiunt à prælat. sine consen. cap. idem Antonius de Butr. in cap. cura. secunda columna. de iure patr. & sequitur Felynus in cap. Albericus. de testi. secunda columna. vbi dicit esse diligenter not. & ibi subdit, quòd in proposito † dicitur longum tempus decennium: ita etiam ante eum voluit Antonius de Butrio & Imo. in cap. illud. de præsump. in cap. secundo. extrà de in integr. restit. Et saltim tenendo opinio. quorundam quòd sit arbitrarium in pectore per l. j. de iure delib. pro certo nullus iudex arbitrabitur, quòd pro ea non præsumatur, maximè apud Illustrissimos dominos dicti Regij consilij.

Considerandum est insuper ex alio respectu minimè fuisse necessarium decretum: nam quando † per sententiam alienatur prædium minoris in alium, non est alia solennitas necessaria: text. est not. in l. sed si pecunia. §. primo. de rebus eorum. Præterea † quando fit alienatio ex contractu defuncti, qualitercunque defunctus contraxerit: ita quòd ex eo contractu peruenire potest ad alienationem: & actum est in iudicio, prout in casu nostro, possunt bona quæ fuerunt patris sui capi, & vendi: nec requiritur aliquod decretum. text. est nota. in l. apud Iulianum. in fin. quibus ex causis in poss. ea. Nam vt inquit text. not. per hæc verba formalia referendo Marcellum: Marcellus autem not. perquam iniquum esse eum qui nihil cum pupillo contraxit expectare eius pubertatem: quæ sententia, dicit text. habet rationem: ideóque contractus cum ex persona patris descendat, dicendum erit non esse expectandam pupilli pubertatem. Et ita iuris esse consulo, ego Thomas Grammaticus de Neapo. Iuris Vtriusque Doctor. Et in eandem sententiam concurro cum Magnific. collega: vt suprà allegata in causa.

Pamphilus molius de Capua Vtriusque Iuris Doctor.

SVMMARIVM.

1 *Renunciari non potest iuri publico.*
Iuramentum ex parte iurantis est personale.
2 *Ciuitas ex se, & iure suo defendit ciuem suum: ex quo vniuersitas habetur loco domini in ciuem suum, & idco potest petere quòd fiat emenda subdito suo, maximè quando respicit actus iniuriam, & diminutionem iuris ipsius vniuersitatis. nu. 3. & eo casu agit nomine proprio suo. num. 4.*
5 *Iuramentum contra publicam vtilitatem non est obligatorium.*
6 *Priuilegia principum sunt latissimè interpretanda.*
7 *Iuramentum priuati non arctat ipsam vniuersitatem & ciues.*

CONSILIVM XVI.

REdemptoris gentium Auxilio postulato, Amen. Super puncto dilationis moratoriæ concessæ vniuersitati Brunduſij per priuilegia retro strenuorum Principum huius regni, quibus cauetur, quòd debitores quarumuis personarum confugientes ad eandem vniuersitatem sint tuti, quòd infrà quinquennium molestari non possint ab eorum creditoribus, inhabitando tamen per dictum quinquennium in eadem ciuitate Brunduſij: Contigit dubitari, an huiusmodi priuilegium extendatur ad debita iurata: per ea quæ plenè referuntur per Iason in l. quoties. C. de precibus Imperatori offerendis. ex quibus concludi apparet rescripta & priuilegia principum non extendi ad debita iurata: per infinitas quotas ibi per ipsum relatas.

Ego tamen aliter de iure sentiendum arbitror: considerans maximè quòd priuilegium ipsum fuit concessum ciuitati Brunduſij, non autem debitoribus priuatis: qui † propterea non possent renunciare iuri publico, per doctores Bart. & Baldum in l. si quis in conscribendo. C. de pactis. vbi Bartol. distinguit, quòd quando est ius publicum, & continet principaliter vtilitatem publicam, licet in consequentiam priuatam, non poterit priuatus præiudicare vtilitati publicæ: quando maximè non potest separari sine præiudicio publicæ vtilitatis, vt in casu isto: in quo cessaret ipsum priuilegium, consequenter & publica vtilitas si non admitterentur ciues aliunde debitores: cùm hoc sit concessum ipsi ciuitati: & ideo alterius renunciatio præiudicare non potest: pariter nec alterius iuramentum, per rationem: quia iuramenta ex parte iurantium sunt personalia. Innocentius in cap. veritatis. extra de iureiurand. & ideo si iurauit debitor, non astringitur ipsa ciuitas: cum sit iuramentum personale: vt suprà. Accedat † quòd ciuitas ex se, & iure suo sibi innexo defendit ciuem debitorem postea factum ciuem, & priuilegium suum: ex quo vniuersitas habetur loco domini in ciuem suum. l. de iure. ff. ad municipalem. & l. generaliter. C. de decurionibus. & propterea petit vniuersitas, quòd fiat emenda subdito suo vigesimaquarta quæstione secunda. cap. dominus. & not. Innocentius capit. si iudex. extrà de senten. excommu. lib. sexto. † & maximè quando respicit actus iniuriam, & diminutionem iuris ipsius vniuersitatis: † quo casu agit nomine suo proprio. Hostiensis in cap. vt famæ. extrà de sententia excommunicationis. & in summa eodem titu. §. sed qualiter hæc absolutio. & quod not. in cap. cùm desideres. extra eodem tit. facit cap. secundum. extrà de foro competenti. & cap. si diligenti. extra de sententia excom. ex quibus remanet concluſio, quòd ipsa ciuitas vtitur priuilegio suo nomine, iuréque proprio, non obstantibus iuramentis debitorum: & maximè cùm priuilegium sit concessum pro tutela, & conseruatione totius Regni: & pro statu Regio, cùm permaneat ad fauces Turcarum inimicorum fidei: & consistat in modicis habitatoribus, indigeátque permaximè repleri pro subsidio fidei christianæ contra Turcas: qui de facili possint vniuersitatem ipsam populosam non repertam expugnare: & sic cùm priuilegium ipsum fuerit concessum eidem vniuersitati ex causa publica, vt suprà nisi reciperet debitores exteros in ciues, non esset vtilitas aliqua ex hoc priuilegio: † & iuramentum contra publicam vtilitatem principaliter non est obligatorium. Bartol. in l. si quis pro eo. in secundo membro suæ distinctionis. ff. de fideiussorib. Item vniuersitas ipsa cuius principaliter vertitur præiudicium, non astringitur iuramento alterius debitoris in vtendo suo priuilegio, admittendo ciues exteros debitores indistinctè, largè interpretādo priuilegium ratione publicæ vtilitatis: cùm de iure communi sem per vtilitas publica præferatur priuatæ: & pariter de iure communi priuilegia † sunt latè interpretanda: vt dicit domin. Antonius in cap. olim tibi. extrà de verborum significatio. & plenè Iason in l. fin. C. si contra ius vel vtil. publi. & in l. rescripta. C. de precib. impe. offer. & in l. beneficium plenissimè. ff. de constitutio. princi. † Et facit etiam, quia iuramentum priuati non arctat ipsam ciuitatem, seu vniuersitatem, & ciues per doctrinam Baldi in l. non dubium. columna penulti. decimaseptima oppositione. C. de legi. vbi formaliter dicit, quòd quando agitur de efficacia iuramenti respectu iurantis sunt vera præmissa per ipsum: vbi suprà sed quando prohibitio concernit alium quàm iurantem, iuramentum vnius alij obesse non potest: vt not. in l. fin. C. de bonis quæ lib. in §. filius autem. & ita videtur mihi consulendum de iure.

Thomas Grammaticus.

SVM

Universidad de Deusto Biblioteca

SVMMARIVM.

1 *Ætas plenè probatur per vicinos, & conterraneos.*
2 *Ætas etiam probari potest per aspectum, & sic oculari inspectione.*
3 *Minor læsus restituitur in integrum, maximè in contrahendo, in quo præsumatur lædi, nisi probetur per creditorem quòd ex tali contractu minor ipse fuerit effectus locupletior.*
4 *Minor pro alio se obligando dicitur circunuentus, & sic restituitur.*
5 *Filiusfamil. in potestate constitutus iuuatur senatusconsulto macedoniano.*
6 *Institor dicitur, qui præponitur certæ administrationi quæstuariæ, & vniuersali.*
Procurator autem dicitur qui constituitur ad vnum actum, & non institor. ibidem.
7 *Procurator contrahens pro domino ipsum dominum obligat, & non se, nisi expresiè se obligãdo diceret, obligo me & hæredes meos, ex quo per clausulam hæredes excediturà notissimis terminis officij.*
Nuncius dicitur ille qui ad certam personam mittitur.
Institor alterius promittendo non videtur contrahere animo se obligandi.
8 *Dispositio iuris quælibet generaliter loquens, non extenditur ad minores, & in causa pia, & fauorabili.*
9 *Confessio creditoris ad liberandum debitorem præiudicat creditori, etiam si fieret tertio qui nomine absentis reciperet talem confessionem. num. 10.*
11 *Debitor pro modico debito non potest iurari suspectus.*
12 *Confessio facta ad liberandum absente debitore per creditorem, non potest reuocari prætextu erroris.*
13 *Debitoris deterioratio per quam inducatur suspicio fugæ, requiritur quòd superuenerit post contractum debitum.*
14 *Debitor vt capi possit tanquam suspectus, plura requiruntur.*
15 *Suspicio fugæ id est, causa suspicionis, requiritur quòd de nouo superuenerit, nec sufficit si per prius inerat.*

CONSILIVM XVII.

IN Iesu Christi nomine, Amen. Andræas de Nisi de Sicignano discipulus in apotheca magistri Thomæ librarij, transmissus ad nundinas Lanzani per prædictum eius magistrum, vt ibidem quandam librorum quantitatem ad summam septuaginta duca. ascendentem à magistro Francisco mercatore in creditum caperet infrà sex menses soluendam: in assignatione quorum librorum voluit prædictus creditor apodissam ab eodem Andræa, vt etiam nomine proprio solutionem prædictam promitteret: & tandem subsequuta fuga prædicti magistri Thomæ fuit Andræas ipse iuratus suspectus, & carceribus mancipatus ad instantiam eiusdem Francisci creditoris: quod minimè fieri potuit ex infrà dicendis: imò tanquàm in debitè captus, & detentus liberari. †Et in primis liquet ex meritis processus ipsum Andræa esse minorem xviij. ann. vt doctum est per vicinos, & conterraneos eiusdem Andrææ habentes plenam notitiam de eius ætate, quibus plenè credendum est: vt dicit Bartol. in l. de ætate. ff. de minoribus. Bald. & Salyc. in l. si minorem. C. de in integrum restitutione. Bartol. & Bald. in l. de tutela. C. eodem titulo. Bal. in l. testium. ff. de testibus. concurrente maximè aspectu Magnificorum Iudicum ipsius magnæ curiæ Vicariæ, qui eundem Andræam inspexerunt: ex qua oculari inspectione inducitur alius modus probandi ætatem: vt dicit Bartol. in prædicta l. minor. ff. de minoribus xxv. ann. Bald. in l. deo nobis. C. de episcopis & clericis. † Et minori læso aduersus obligationem per ipsum factam, succurrendum est, & in integrum restitui debet: vt in l. denique. §. vnde illud. ff. de minori. & in l. minoribus. ff. eodem. & in l. acta. §. contra indefensos. ff. de re iud. & in l. j. ff. de minoribus. & in l. quod si minor. & in l. non omnia. ff. eodem titulo. & constitutio regni, minorum iura. & alia incipiens, obscuritatem: maximè quia minor in contrahendo præsumitur lædi, nisi probetur per creditorem, † quòd ex tali contractu minor ipse fuerit effectus locupletior. bonus est text. in l. j. C. si aduer. credi. & ibi signanter Baldus & doctores, qui subdit, quòd præsumitur minor in contrahendo læsus, nisi probetur contractum per minorem versum in rem minoris: & apparet omnino læsus: quia in hoc nihil quæsiuit: sed oneri se implicuit: quo casu non obligatur: sed eidem ipso iure absque aliqua restitutione succurritur, per textum. not. in l. non omnia. ff. de minoribus & in l. quòd si minor. §. non semper. ff. eod. titu. præsertim dum non modicè læsus extitit. ita pulchrè declarat Andræas de Isernia in constit. incip. minorum iura. Secundò patet ex verisimilibus, imò vrgentibus coniecturis, quòd Andræas ipse pro suo magistro prædicto contraxit: sed sui facilitate ductus scripturam illam confecit, se obligando eidem magistro Francisco, dum nihil haberet, aut posideret: vt plenè demonstratum extitit: *& mal da, chi non ha: hoc dicit la campana de san Piero*: dicit Barto. in l. vniuersę. C. de legi. bene facit l. traditio. ff. de acquirẽdo rerum dominium. vnde dicendum est quòd prædictus Franciscus eidem Andrææ tanquam discipulo, seu famulo eiusdem magistri Thomæ, dictos libros consignauerit: prout alias consignare consueuerat: & si ipsum obligauerit pro suo magistro, tanquam obligatio per minorem facta, nulla est: † ex quo minor pro alio se obligando dicitur circunuentus. bonus est textus in l. ait prætor. §. non solum iuncta glos. ff. de minoribus. & in l. si Titius & Seia. ff. de fideiussoribus. bene facit text. in l. quoties. iuncta glos. ff. qui satisdare cogantur. & in l. de die. eod. tit. Et dato absque veri præiudicio, quòd minor ipse pro se dictos libros recepisset, & non pro eius magistro: certè imputandum erit ipsi creditori committenti tot librorum quantitatem minori: & quod deterius, filiofamilias in potestate patris constituto: † qui tutus senatusconsulto Macedoniano eundem creditorem à potestate dicti debiti excludat: vt dicit glo. in l. penultima. ff. ad senatusconsultum Macedonianum. pro qua est text. in l. iij. in fin. ff. ad Macedonianum. Nec obstat si diceretur, quòd erat Andræas ipse institor eiusdem magistri Thomasij: cùm id minimè dici posset: † cùm institor dicatur ille, qui præponitur certæ administrationi quæstuariæ & vniuersali. l. si cum villico. ff. de instito. & dixit Baldus in l. mandati. C. mandatoria. Paulus de Castro in l. institor. ff. de institoria. & ibi subdit de eo esse text. sed si prædictus Andræas mutasset nomen discipuli, seu nuncij, potius in dicto contractu nuncupandus esset

esset procurator, quàm institor, cùm fuerit constitutus ad vnum actum, videlicet, capiendi libros à prædicto Francisco: & constitutus ad vnum actum dicitur procurator, & non institor: vt not. per Innoc. in c. fi. extrà de fideiuss. ita dicit Bart. in l. si institorem. ff. si cer. pet & tamen cùm sit procurator, & minor, obligat dominũ non autem se. l. cum mãdato. ff. de minor. ita Pau. de Cast. in l. si institor. §. si ab alio. ff. de instito. & sic non poterit Andr. ipse dici institor: ex quo ad hoc vt institor dici possit, requiritur quòd fuerit præpositus vniuersali negotiationi: nam si vni tantũ præpositus fuit, institor dici nõ potest: vt probatur in l. cuicunque. §. si quis pecuniis. iuncta glo. de instito. dicetur ergo procurator, vt suprà. & qui quando contrahit pro domino, ipsum dominũ obligat, & non se, nisi expresè se obligando diceret, obligo me, & hæredes meos: 7 * ex quo per verbum hæredes, exceditur à notissimis terminis officij: ita not. Bald. in l. ei qui. ij. col. C. quòd cũ eo. & sic clarè infertur quòd si est procurator nõ obligatur: & minimè si est nũcius: quia non videtur ipse cõtrahere, sed dominus: vt dicit gl. not. in l. ei qui. C. quòd cum eo. & ibi Bal. in l. licet. ff. de const. pec. & præsertim cũ nuncius sit ille, qui ad certã mittitur personam: vt in casu præsenti. dicit gl. in d. l. ei qui. & sic tanquam nuncius dominum obligat, & nõ se: vt dicit Bal. in l. si pupilli. §. si procuratori. ff. de neg. ge. & maximè quia dato q̃ Andreas ipse potuisset dici institor, nequaquam obligatus esset: ex quo institor promittendo nõ videtur cõtrahere animo se obligandi. vt dicit in terminis Paul. de Cast. in l. si. de institi. vbi dicit de hoc esse ibi text. valde notab. Nunc autem dato absq; veri præiudicio, quòd omnino præfatus Andræas potuisset dici institor, dico quòd negari nõ potest quin sit minor: & quando aliquo casu institor teneretur pro domino, non habebit locum in minore: ex quo magis ætatis, quàm edicti, & sic iuris dispositionis ratio habenda est. sicut in simili dicimus quòd magis ætatis, quàm senatusconsulti ratio habetur. l. verum. §. fin. ff. de minor. glo. iuncto text. in in l. iij. ff. ad senatusconsul. Macedon. glo. in l. penultima. iuncto tex. ff. eod. tit. & ideo lex ætati minori deferens, quamplura in minorum fauorẽ induxisse voluit. 8 * Et ideo quælibet iuris dispositio in aliquo casu etiam generali disponens, non extenditur ad minores, etiam si loqueretur per dictionem quibuscunque, quæ alterat naturam actus: ita inquit gl. singul. in l. promittendo. ff. de iure dotium: quam glo. pro peregrina & singul. exclamat Ias. in l. si fideiussor. §. prætor ait. ff. qui satisda. cog. & tamen ibi loquitur in causa dotis, quæ pia est, & fauorabilis: vt in l. cum his. §. mulier. ff. de conditione indebit. & not. Bart. in l. si constante. nona quæstione. ff. solu. matrimo. Et pro complemento materiæ, vt nihil deficiat, probatũ apertissimè cõperio, quòd dum staret Andreas ipse carceratus, & alloqueretur adinuicem cum præfato Francisco creditore, creditor ipse de plano confessus est sibi fuisse satisfactum de dicta scriptura ab eodem magistro Thoma eius principali, sed quòd ab ipso Andræa intendebat solùm recuperare tarren. sex in vna manu, & alios quatuor tarren. in alia manu: quæ confessio satis apparet præiudicasse eidẽ Francisco in debito per eundem à prædicto Andræa petito, per gl. in l. non solùm. §. si liberationis verba. ff. de liber. lega. & textus in l. publia. ff. deposi. * Et intantum 9 præiudicat dicta confessio ad liberandum, quod dicit Bart. in dicto §. si si liberationis: quòd nedum si debitor in fauorem cuius facta est cõfessio prædicta, verùm etiam si alius tertius eandem reciperet nomine absentis, obesset consitenti. * & idem 10 tenent Canoni. in c. si cautio. de fide instrumentorum. maximè dum facta fuerit ipsa parte præsente, & acceptante: * quo casu etiam prætextu erroris 11 reuocari non posset per ipsum consitentem. vt dicit Bald. in l. gallus. §. quidam rectè. ff. de libe. & posth. Ludo. in l. j. §. si quis simpliciter. ff. de verborũ obligatio. Alexander in consilio xc. incipiente, omnis fere vis lib. j. * vnde sue cedit quòd pro tam mini- 12 mo debito non poterat Andræas ipse iurari suspectus, aut carcerari: vt dixit Cyn. & Bald. in authen. sed iam necesse. per glossam ibi. C. de donatio. ante nupt. quos refert & sequitur Ludo. Roma. in consilio cccxx. incipiente, hæc istorum quinq; captura: & in l. j. ff. si certum petatur. Item nec ex alio potest iurari suspectus, aut carcerari: quia non constitit ipsum deterioratione conditionem suam, cùm in eodem statu in præsentiarum permaneat, prout inerat tempore dicti contractus. * Et deterioratio 13 in debitore per quam inducatur suspitio fugæ, requiritur quod superuenerit post contractum debitũ: vt dicit Angel. in l. si ab arbitrio. ff. qui satisd. cogan. & subdit ibid. Ludo. quòd debet esse magna calamitas quæ superuenerit, vt possit debitor suspectus iurari: vt in l. si fideiussor. §. fin. ff. qui satisda. cogan. & in glo. quæ dicit de magna egestate: & subdit Angel. in dicta l. si ab arbitro. quod requiritur vt post contractum superuenerit deterioratio, seu calamitas magna, & non parua: & quòd nõ diu creditor tacuerit paupertatem quæ superuenit: secundum Bart. in l. si is à quo. §. fin. ff. vt in posse. legato. Angel. in l. nemo carcerem. C. de exactor. tributo. libr. x. & ideo iudex non debet de facili procedere ad capturam personæ nisi creditor probet, quòd suspicio fugæ emerserit post debitũ contractum: vt voluit Angelus in l. damni. §. de illo. ff. de damno infecto. * Cùm imò & plura alia requirun- 14 tur ad hoc, vt debitor sit suspectus, vt capi possit. Et in primis requiritur, quòd tempore quo debitum fuit contractum, debitor ipse erat idoneus, & soluendo: aliàs imputandum erit creditori, qui cum minus idoneo contraxerit. l. cum mandato. in princip. ff. de mino. quòd non fuit in casu nostro: quia à principio fuit, prout est, filiusfam. minor, & nihil possidens. Secundò requiritur, quòd debitor ipse post contractum debitum mutauerit conditionem suam: quod hîc non probatur. Tertiò, quòd ipsi debitori superuenerit deterioratio conditionis, & sic calamitas, & magna. Quartò, quòd creditor de prædictis faciat apparere per summariam informationẽ. Quintò & vltimò, quòd præmissis prædictis iuret debitorem suspectum: & nisi omnia præmissa copulatiuè interueniant, captura debitoris non tenet: & debet carceratus talis relaxari. Ita de præmissis omnibus requisitis decidit Angel. in dicta l. nemo carcerem. C. de exact. tribu. lib. x. Imol. in l. ij. in principio, in vltima colum. ff.

Universidad de Deusto
Biblioteca

15 soluto matrimoni. * & quòd requiratur causam suspicionis de nouo superueniſſe, est tex. in l. qui bona. & ibi Bart. ff. de dam. infect. in §. de illo. Bart. in l. ait prætor. §. si debitore. ff. quæ in frau. cred. & in l. quæsitum. ff. de pignorib. Bald. & Paul. de Cast. in l. apertissimi. C. de iudic. Abb. in c. quemadmodũ. extrà de iureiur. & in c. ij. extrà de sequestr. possess. & fru. vnde cùm defecerit creditor ipse in salutari suo, debet Andræas ipse liberari, & absolui: & creditor ipse in expens. damnis, & interesse proculdubio condemnari. Et ita de iure consulendum arbitror ego Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Accusatores naturæ seu eorum quæ à natura proueniunt, esse non debemus.*
2 *Vitium paternum non nocebit filio, si filius virtuosus fuerit.*
3 *Bastardum quem esse non est vitium naturæ.*
4 *Bastardum quem esse si alicui dicatur, tu es bastardus, est infamia, & iniuria.*
5 *Bastardus est infamis infamia facti.*
6 *Hæreditas quod non deueniat ad infamatam prolem cuiuscunque interest, vt dignitas, & fama conseruetur illæsa.*
7 *Et si non prosunt singula, multa iuuant.*
8 *Iuramentum suppletorium defertur etiam concurrentibus pluribus coniecturis.*
9 *Æquitas & non rigor est seruandus in negotiis mercantilibus.*

CONSILIVM XVIII.

IN Christi nomine Amen. Vertente lite inter honorabilẽ Hieronymum de Fulgore, de ciuitate Auersæ ex vna: & honestam mulierem Hippolytam relictam quondam Bernardini Strolati ex altera, in curia Regij Capitanei eiusdem ciuitatis super debito ducat. quadraginta per prædictum Hieronymum petito: ad quod probandum vltra nõnullas probationes produxerat vnũ testem, nomine Ioannem de valla, qui in rei veritate erat, prout est, bastardus: & in eius defectum petebatur per prædictum Hieronymum sibi deferri iuramẽtum suppletorium. econtra respondebatur non posse deferri: cùm ex iuris dispositione ad hoc vt in defectum semiplenæ probationis deferri possit iuramẽtum suppletorium, requiratur quòd de illa semiplena probatione appareat per testem omni exceptione maiorẽ: & ille dicitur omni exceptione maior, cui nulla exceptio obiici possit, per gl. in l. optimam. C. de contrahen. & commit. stipu. cum vulga. sicque re in dubium deducta requisitus à Magnifico Capitaneo ciuitatis Auersæ, vt sibi referrẽ quid in præsenti casu de iuris censura sentirem, ex infrascriptis apparebit. Et prima facie videtur de iure dicendum huiusmodi maculam testi prædicto, & successiuè prædicto Hieronymo
1 actori non officere: * ex quo quem esse bastardum, licet videatur esse vitium naturæ, tamen nos non debemus esse accusatores naturæ: seu eorum quæ à natura proueniunt. tex. est in l. maximum vitium. C. de libe. præte. ibi, qui enim tales differentias inducunt. Alibi text. in l. fluminum. §. quamquam. ff. de dam. infect. dicit parcendum esse vitio naturali: & ideo Cyn. Alber. & Angel. in d. l. maximum vitium. suprà allegata, dicunt, quòd in his quæ beneficio naturæ obueniunt, neminem laudari, aut vituperari decet: * præsertim cùm vitium patris, si 2
filius virtuosus fuerit, non nocebit in aliquo ipsi filio: cùm multi pontifices, & viri clarissimi fuerint spurij & bastardi. c. & suis. & c. vndecunque. & c. nunquam. l vj. distin. vbi dicitur, quòd vndecunque filius nascatur, non obest si vitium patris non sequitur. * Sed præmissis non obstantibus dico principaliter, quòd quem esse bastardum, seu spurium, non videtur esse vitium naturæ, nec est defectus naturæ: vt dicit Andr. de Isern. in c. j. §. iniuria. ij. col. in addit. de pa. iura. firman. verum dixit Bart. in l. turpia. ff. de leg. j. in fi. * quòd videtur 4
infamia & iniuria si alicui dicatur, tu es bastardus, seu spurius. Quia quanto magis hoc erit, si cum veritate dicitur: attamen * quòd bastardus sit infamis 5
infamia facti, tenet Azo in summa. ff. ex quib. caus. infami. irroga. in prin. & facit l. fratris. C. de inoffi. testa. Adde quòd per depositionem vnius testis spurij non potest deferri iuramentum suppletorium producenti in defectum semiplenæ probationis. ita voluerunt Rom. & post ipsum Ioan. baptista de sancto Seuer. in repe. l. admonendi. col. 60. ff. de iureiur. & hoc cùm spurius sit infamis, & vilis. & idẽ tenet Fran. Curt. senior in sua repetitione eiusdem l. admonendi. in ij. col. & sequitur Marsil. in suo singul. cclxxiij. notissimum est in iure. post princip. plus subdunt prædicti Ioan. bapt. & Curt senior. in dicta l. admonendi. quòd eadem ratione non defertur tale iuramentum spurio principali in defectum semiplenæ probationis factæ per alium testem. quod not. & tenet Alex. in consil. lx. & lxxx. & c. iiij. in ij. vol. idem consuluit Bal. in cons. cxl. ij. vol. & in l. j. C. de iure aureo. annulo. & in l. generaliter. §. cùm autem. C. de institu. & substit. & cuiuscunq; interest hæreditatem suam non deuenire ad infamatam prolem: * vt dignitas & fama eius con 6
seruetur illæsa: vt plenè prosequitur Angel. in sua disputatione incipiẽ. nobilis quidam genere. idem sequitur Barba. in rubrica, extrà de fide instru. col. lvj. & Bal. in consil. cxl. in ij. volu. Mattin. de laude, in tract. suo legitimatio. ij. col. Alex. in consil. ij. visis codicillis. nu. 5. consil. xxv. circa primum. nu. 4. & consil. lxvij. consideratis his quæ in primo themate. nu. 5. in j. vol. & in cõs. clxxij. in vij. vol. & ibi dicit, quòd ita not. Azo in summa. C. ex quib. caus. infami. irro. circa princi. & sequitur tandem Ias. de may. in l. fratres. vlt. colum. C. de inofficio. testam. Verùm quia vltra depositionem prædicti testis bastardi, concurrunt multæ aliæ coniecturæ & indicia pro ipso Hieronymo actore, prout est, quia mercator, & bonæ famæ: item concurrit partita prædicta scripta in eius libro sunt iam duo anni elapsi, & in medio multarum partitarum: & sic non in loco suspecto: & ante ipsam & post ipsam sunt infinitæ partitæ descriptæ: Item accedit confessio ipsius Hippolytæ, licet absente Hieronymo ipso de debito prædicto: ex quibus omnibus simul iunctis succedit regula, * &, si non prosunt singula, 7
multa

multa iuuant. l. spadonem. §. qui. iura. ff. de excusat. l. sancimus. in fin. C. de testamen. & in c. primo. 8
de testib. * vnde concurrentibus coniecturis prædictis & indiciis sum voti deferendum esse iuramentum suppletorium prædicto Hieronymo: cùm ita concludat Bald. in l. j. C. de summ. trinit. & fide cathol. glo. in c. literis. de testib. gloss. in l. iij. §. j. de mino. & in l. non verisimile. ff. quod met. cau. quas ad hoc allegat Ludo. Roma. in l. admonendi. ff. de iureiur. & ibi dicit, quòd licet in causa criminali hoc locum non habeat, tamen in ciuili potest dari iuramentum suppletorium concurrentibus pluribus indiciis: Nec omitto quod dixit Bart. in l. si fideiussor. ff. mandata quem sequitur Bertha. in reper. 9
suo in verbo, mercatores. * qui dixit, quòd in negotiis mercantilibus non est seruandus rigor, sed æquitas. Et quòd ex pluribus coniecturis aut indiciis posset deferri iuramentum suppletorium, consuluit Alex. de Imo. in suo consil. liij. incip. in causa vertente. iiij. col. in j. vol. Thomas Grammat.

SVMMARIVM.

1 *Vendere si quis promiserit alicui rem si eundem requirat vt emat, sequuta negligẽtia & mora post dictam interpellationem per duos menses liberatur à promissione vendendi, & potest vendere cuicunque voluerit.*
2 *Mora vbi purgari potest intelligitur, si fiat infra modicum tempus: quia post longum interuallum mora purgari non potest. ibidem.*
3 *Dies vbi est expressa in obligatione etiam si tacitè insit ex dispositione legali, tunc non potest purgari mora, nisi infra modicum tempus.*
4 *Emptor si sit in mora in implemento ex parte sua contractum, potest moram purgare infra modicum tempus.*
5 *Vendere si quis tenebatur ad tempus, si elapso termino requirit eum qui debebat emere, quod soluat precũ, ex quo paratus est vendere, non adiecto aliquo termino infra quem soluere debeat, intelligitur, dum tamen infra modicum tempus moram purgando soluerit.*
6 *Mora purgatio non admittitur, si in præmisso casu fieret protestatio cum commmatione quod de cætero esset in facultate ipsius protestantis si vellebat vendere, ita vel ne.*
7 *Mora purgatio fundatur super æquitate.*
8 *Mora purgari non potest, vbi ita conuentum est inter partes.*
9 *Mora purgatio non admittitur post litis contestationem.*
10 *Mora purgari non potest re non existente integra.*
11 *Mora purgatio nõ admittitur in præiudicium tertij, & sic vbi agitur de præiudicio tertij.*

CONSILIVM XIX.

IN Esu Christi saluatoris suffragio iterato. Amen. In causa Ioannis Fracisci, & Vincentij victicani super diuisione domus paternæ, quam pro cõmuni, & indiuiso possident cum eorum fratribus conuentis in hoc iudicio diuisorio: quia clarum est dictã pretensam conuentionem per quam asseritur dictos actores promisisse ratam eis tangẽtem in dicta domo dictis eorum fratribus vendere: præsupposito quòd hoc sit probatum, prout in veritate non est sublatũ esse per protestationẽ factam à dictis actoribus, per quam requisiuerunt dictos eorum fratres quòd prædictam domum, seu eorum partem emere debuissent: quia ipsi parati erant vendere iuxta conuentionem initam: ex quo facta protestatione prædicta dicti fratres fuerũt negligentes in emendo, & soluendo pretiũ debitum ex causa prædicta per plures annos. * Et sic succedit, quòd si obligatus vẽdere alicui, si ipsum requirat vt emat, sequuta negligẽtia, & mora post dictã interpellationem per duos menses, liberatur à prædicta promissione: & impunè vendere potest cuicunque voluerit. casus in l. qui Romæ. §. cohæredes. ff. de ver. oblig. vbi hoc not. cõmuniter doc. Ang. & Saly. in fi. C. de iur. emphyt. vbi subdit Angel. hoc esse vtile pro eo qui promisit non vendere nisi tali: nam secundũ eum, si ille non vult emere, consilũ est quòd sibi fiat denunciatio, seu protestatio: & expectetur protestatus per duos menses: quibus elapsis poterit securè promittere nõ obstante promissione, & vendere cuicunq; voluerit: & dicit q̃ ita semel fecit practicari: sequitur Lud. in suis sing. in sing. dcclxv. incipiente, facio tibi pactũ q̃ si voluero vendere &c. in suo cõs. xxvij. viso themate. col. ij. & in cõs. clxxxij. in casu proposito. in fi. sed quia posset dubitari, an in casu præmisso mora posset purgari offerẽdo pretium, & offerendo velle emere: prout in terminis voluit Paul. de Cast. in d. §. cohæredes. in fi. vers. quẽ refert & sequitur Alex. ibi: & voluit Io. Andæas addit. Spec. in tit. de emphyt. §. nunc aliqua. vers. centesimoquinquagesimo primo. Ias. de may. in l. fin. C. de iu. emphy. col. clxxix. ideo discutiendũ est an in terminis nostris dicti fratres possint dictã eorum morã purgare: & breuiter dicendũ est q̃ non, infra scriptis rationibus: &* primò, vbicunq; mora pur 2
gari potest id intelligitur, si fiat infra modicũ tempus: quia post longũ temporis interuallũ mora purgari nõ potest: vt voluit Bal. in l. & si post trẽs. in repet. col. viij. ff. si quis cautio. & ibi etiam Iac. but. & Ang. in vlt. col. Bar. in l. si insulam. ff. de verb. obli. Pet. & Cyn. in l. si maior annis. C. de transa. & in l. si pacto quo pœnã. C. de pac. facit tex. in d. l. & si post tres. ff. si quis cautio. & regula quæ vult, quòd paria sunt aliquid fieri in termino, vel incontinẽti post. gl. est no. in l. Pomponius. §. rati. ff. de procu. quam reputat sing. Imo. in l. ex consensu. §. eũ qui. vj. col. ff. de appel. & est similis in l. ij. in prin. in ver. narrationem. C. de iur. calum. & prædicta opi. sine dubio procedit in actore: licet in reo videantur esse opiniones: vt voluit Guil. de cu. in dicta l. & si post tres. Saly. in d. l. si pacto. Ang. Imol. Roma. & Alex. in d. l. si insulam. Bart. Rapha. in l. ita si quis. §. Seia. de verb. oblig. quod maximè procedit, vbi dies est expressa in obligatione, etiam si tacitè insit ex dispositione legali: * quia tunc indubitanter non po 3
test purgari, nisi infra modicum tempus, per text. in l. si si in lege. §. colonus. ff. loc. & in c. propter sterilitatem. in fin. & in in ca. potuit. de loca. voluit Bal. & Angel. Rapha. & Paul. de Cast. in d. l. si insulam. vbi etiam Alex. in iij. colum. qui dicit, quòd

Universidad de Deusto
Biblioteca

ista opinio seruaretur in practica propter auctoritatem prædictorum doctorum: & plus subdit in pen. colum quòd istud procedit, maximè in actore, qui habet aliquid offerre: quia debet moram purgare infra modicum tempus, per textum in dicto §. Seia. vbi videtur esse casus quæstionis nostræ: sed in proposito sumus in actore habēte offerre ex parte sua pretiū prodicta emptione facienda: iuxta textum in l. Iulianus. §. offerri. ff. de actio. empt. Item sumus in obligatione, in qua ineſt dies: quia facta dicta protestatione ex iuris dispositione ineſt tempus duorum mensium, per quos debet expectari is cui facta fuit protestatio: iuxta textum in dicta l. fina. C. de iure emphyt. per quem ita dicunt doctores in dicto §. cohæredes. & alij prælegati. item non sumus infra modicum tempus: quia iam elapſi sunt quinque anni, vt ex calendario protestationis apparet: prout arbitrio iudicare debentis discerni potest: ad quem spectat interpretari quid dicatur longum, & breue tempus. l. j. in prin. de verborum. obligationi. l. iij. §. eum igitur. de vi & vi arma. per quæ iura ita in terminis voluit Frac. de Are. in dicto §. Seia. in princ. ergo non est locus purgationi moræ: ad quod accedat quod voluit Baldus in l. ij. in vij. quæstione. C. quando licet ab
1 empt. disce. qui dicit, * quòd si emptor fuit in mora in implendo contractū ex parte sua, potest muram purgare infra modicū tempus: & sic non post longum tempus: facit etiam quod voluit Ludo. in consil. xxvij. qui dixit, quòd si is qui tenebatur vendere ad tempus, elapſo termino requirat eum qui debebat emere, quòd soluat pretium, quia pactus est vendere nō adiecto aliquo termino infra quem
5 soluere debeat, intelligitur, * dum tamen infra modicum tempus mora purgando soluerit. allegat gl. quam ad hoc ponderat ibi Bart. in l. Æmylius Largianus. ff. de mino. Et hoc maximè procedit in casu proposito, ex quo in dicta protestatione fuit expreſsè apposita dies, infra quam debuissent dicti fratres soluere pretium: & emere si voluissent: & sic in ista obligatione inerat dies tacita ex dispositione legali: & etiam dies expreſsa in dicta protestatione: & per consequēs tantò difficilius mora purgari potest, per id quod voluit Bar. in d. l. Æmylius Largianus. vbi dicit cautius esse, quòd in protestatione tempus apponatur: maximè quia terminus appositus in huiusmodi requisitionibus, & actibus extraiudicialibus in dubio iudicatur peremptorius. voluit Angel. in l. si tempora. C. de fide instru. & iure hastæ fiscea. libro x. præcipuè quia terminus prædictus præfixus in dicta protestatione, cum comminatione quòd de cætero esset in facultate ipsorum fratrum protestantium si volebant vendere ita vel ne: * quo casu non admittitur moræ
6 purgatio: vt singulariter voluit Pau. de Cast. & clarius Franc. de Aret. in d. §. Seia. licet secus sit in termino statuto à iudice: quia etiam si statuatur cum dicta comminatione, tamen admittitur moræ purgatio: vt voluit Bald. in l. si quis hæres instituatur. §. j. ff. de hered. instituen. alleg. Innocen. in c. cùm in tua. extrà qui matri. ac cusa. poss. quia cùm præceptum iudicis debeat magis fundari super æquitate. l. quòd si Ephesi. ff. de eo quod certo loco magis de
7 facili debet admitti moræ purgatio: * cùm purgatio moræ sit fundata super æquitate. l. si seruum. §. sequitur. de verborum obligatio. ad quod not. per Bart. in l. mancipiorum. ff. de optio. legat. per Bald. in l. diffamari. C. de ingen. manu. in l. ij. ca. C. qui accusar. non poss. in authent. ad hæc. C. de vsuris. per Modern. in l. finali. cum concord. ff. de fer. Accedit etiam ad prædicta quod voluit Angelus in consilio cxcix. incipiente, Titius rem quam emit &c. qui dixit, quòd si promitto tali reuendere rem infra certum tempus, elapſo termino non teneor amplius vendere, si non fuit oblatum pretium tempore congruo: allegat textum in l. secunda. C. de pactis inter emptorem & venditorem: ad quod etiam facit quod voluit Baldus in repetitione dictæ l. Æmylius Largianus. in viij. colum. qui dixit, quòd emptor non potest purgare moram, vbi in contractu emptionis & venditionis est appositum pactum legis commissoriæ: ex quo lapſus termini contractum absorbuit: * Item mora purgari non 8
potest, vbi ita conuentum est inter partes: vt voluit Baldus per illum textum in l. sancimus. C. de fideiussoribus. ſed in dicta protestatione fuit comminatio quòd post lapſum termini in ea præfixi nō potuisset mora purgari: vt ex verbis suis rectè intelligenti colligitur: cùm protestationi videntur dicti fratres tacitè consensisse ei non respondendo: per id quod volunt Angelus & Paulus de Castro in l. si fideiussor. in principio. ff. qui satisdare cogantur. Bartolus in l. non solùm. §. morte. sexta colum. ff. de noui operis nunciatione. & in l. finali. §. finali. ff. nautæ, caupones, stabularij. Canon. in c. cùm M. ferrarien sis. extrà de constitutionibus. & 9
præcipuè Imola. ibi. * Confirmatur prædicta opinio, nam vbicunque potest mora purgari, procedit, si lis non est contestata: quia post litis contestationem non admittitur purgatio moræ: vt est textus in dicta l. si insulam. vbi hoc ibi firmant omnes doctores. & in dicto §. Seia. ſed in proposito dicti conuenti pasi fuerunt nedum litem contestari, ſed etiam fabricari totum processum: ergo serò veniūt ad dictam moræ purgationem: & ideò repelli debent. * Insuper & tertiò re non existen- 10
te integra non potest mora purgari: vt in terminis quæstionis nostræ voluit Paulus de Castro, & Alexander in dicto §. cohæredes. & alij doctores prælegati: ſed in proposito res non est integra, pro eo quia post dictam protestationem, & moram commissam fuit deuentum ad nouam conuentionem, per quam promiserunt dicti fratres alter alteri partem quam habent in dicta domo non vendere absque alterius consensu: prout constat publico documento in cauta & solenni forma, ergo &c. * Vltimò non omitto quòd vbi agitur de 11
præiudicio tertij, nunquam admittitur purgatio moræ in præiudicium tertij: vt voluit Abbas in consilio cccxxx. incipiente, in causa in quam vertitur &c. in secundo volumine: colum. secunda: allegat notab. in capitulo quamuis. ſed hîc agitur de præiudicio tertij ratione dictæ obligationis initæ ex post facto, vt suprà dictum est, ergo &c. Et sic ex his clarissimè apparet prædictos conuentos admitti non posse ad dictæ moræ purgationem: quo subsistente remanet sublata dicta prætensa conuen tio per iura superius allegata: & per consequens deuen

deueniendum est ad dictam diuisionem iudicio expertorum. Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Emens rem à transeunte nomine veri domini non amittit pretium, si reperitur subtracta, & quando hoc, & quomodo locum habeat, & quomodo intelligitur. nu. 2.*
3 *Emens rem à transeunte, seu incognito tunc demum recuperat pretum à vero domino, si emit rem nomine veri domini, & minus quàm res ipsa valebat: aliàs non cōpetit sibi vtilis actio negotiorum gestorum ad repetendum pretium. & idem firmat Anton. de Alexand. in l. si pretium. C. de procuratoribus.*

CONSILIVM XX.

IN Christi nomine. Amen. Dum Dominicus de vito ponte latrone emisset quoddam iumentum à transeunte ducatis sex, nomine veri domini, quod iumentum non maioris pretij, aut valoris erat: reperitur iumentum fuisse, & esse honorabilis Angeli de lo burdo de ciuitate Auersæ: & eidē furto subtractū fuisse: moto iudicio per prædictum Angel. in curia regij Capitanei ciuitatis Auersæ aduersus prædictum Dominic. Requisitus à prædicto Magnifico Capitaneo in defectū sui assessoris, vt sibi consulerē quid faciendū super the mate proposito debuisset: respondi quòd de hoc est cautela Barthol. Cepo. nu. x. incip. si quis emit rem. in qua tenuit quòd emēs nomine veri domini, pre
1 tium non amittat. * Ego tamen dixi hoc non esse ita indistinctè verū: sed ita demū si iumentū ipsum fuisset emptum per ipsum Dominicū minori pretio quàm valuisset: ex quo eo casu sibi competeret vtilis actio negotiorū gestorū ad repetendum pre-
2 tium prædictū: * cùm vtiliter gesserit negotiū prędicti Ang. emēdo à trāseunte: & minori pretio veri valoris: per tex. in l. ij. in fi. cum concord. ff. de negg. gest. & facit tex. in l. nesennius. eo. tit. & in l. pro socio arbiter. ff. pro socio. ita in propriis terminis, & in particulari decidit Pet. de Anch. in regula, non remittitur peccatū. de reg. iu. in vj. licet ante ipsum non ita particulariter & distinctè tenuerit in specie Hostien. in tit. de pœnit. & remiſ. §. fi. Et succeſſiuè mastrutia in verbo restitutio: & ita quotidie practicatur, præsertim in magna curia vicariæ: & rectè intuentiest tex. ad literam in l. si pretium. C. de procur. & ibi pulchrè excellens doctor do. An-
3 tonius de Alexā. vbi formaliter dicit: * & sic not. quòd licet emptor rei furtiuæ teneatur illam restituere domino nō recuperato pretio, vt in l. inciui lem. C. de fur. illud verū, nisi pretiū fuerit conuersum in domini vtilitatē. q. perpetuo no. vnde cùm empto iumēto prędicto quāti valebat, & nō minori pretio sui valoris, nō fuerit actū vtiliter negotiū ipsius Ang. domini iumēti prædicti nō potest cōpetere eidē Dominico vtilis actio negotiorū gestorum: ideóq; cōsulo partes Magnifici regij Capitanei Auersani esse in cōdemnando prædictū Dominicum. ad tradendū prædictum iumentum eidem Angelo pretio aliter sibi non restituto: & huius voti ac consilij sum ego Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Consummatio copulæ cum puella non viripotenti non transit in matrimonium tanquam imma turum.*
Donatio facta per virū vxori minoris ætatis duodecim annorum, tenet & valet.
2 *Maritus cognoscens carnaliter vxorem minorem duodecim annorum, tenetur de stupro de iure ciuili: quod secus est de iure canonico.*
3 *Mulier minor xij. annis tanquam non viripotens non habet velle, nec nolle. nu. 4.*
5 *Matrimoniū plenè cognosci potest in x. anno: quia tunc dicitur matrimonium valere, cum mulier sit viripotens, id est, cùm pati potest se à viro cognosci.*
6 *Pupilla desponsata & tradita sponsō debet educari apud sponsum, nec abeo amoueri; nisi esset minor septennio, maximè vbi esset nupta æquali suæ conditionis & cum interuentu legitimæ personæ pro ea. nu. 7.*
8 *Pupilla nuptui tradita si reperitur alibi quàm penes virum, posset per virum vendicari: & donec de aptitudine discuteretur, esset viro restituēda.*
9 *Sponsalia præsumuntur ratificata per pupillā per eius accessū ad habitādum cū viro ad eius domū.*
11 *Præsentia cōsanguineorum puellæ facit cessare præsumptionem deceptionis & læsionis.*
12 *Pupilla si virtute statuti non potest sine auctoritate tutoris sui contrahere, & tamen matrimonium contraxit, tutor eius non potest illud dirimere: etiam si statutum diceret, quod nullum contractum facere possit pupilla absque consensu tutoris.*

CONSILIVM XXI.

COnditoris machinæ Mundialis auxilio repetito. In facti contingentia proponitur quòd honesta virgo Fracisca Capocefaro pupilla decem annorum reperitur nuptui tradita honorabili Ioanni Francisco follerio de Neapo. cum interuentu Vincentij Capocefari eius patrui, ac proximioris in agnatione: nec non & aliorum consanguineorum, & affinium puellæ prædictæ. Pendente iudicio tutelæ inter auiam maternam ipsius pupillæ & ipsum Vincentium eius patruum, quis ipsorum præferri debeat in tutela prædicta: Et tandem infra paucos dies per prædictum eius virum ad eius domū cohabitandū traducta extitit: ex quibus præmiſsis plura insurgere videntur dubia. Et primò an matrimoniū prædictum, seu sponsalia tenuerint, præsuppoſito defectu cōsensus propter pupillarem ætatem: cùm sit ætatis x. ann. vt prætenditur per ipsam auiā: & sic habens amplissimū patrimonium tanquā læsa & decepta ad huiusmodi matrimonium sit inducta. Secundò stante dubietate eius consensus in matrimonio prædicto, vt de eius libera intentione liqueat, an debeat prædicta eius auia audiri in eo quòd petiit pupillam esse in aliquo monasterio, seu penes tertiū deponendā. Tertiò, an posit matrimoniū prędictum retractari per prædictam auiam, vt tutricem, seu ad quam fortè tutela deferenda venit. Et circa primū inquantum

Universidad de Deusto
Biblioteca

prætẽdatur Franciscam ipsam non excedere ætatẽ annorum decem: & sic de defectu eius consensus dubitari cõtingat: & sic respectu ætatis dici posset
1 dictum matrimonium immaturum, * & per consequens consummatio copulæ subsequuta, ex quo matrimoniũ immaturum non dicitur, nec dici potest matrimonium. l. cùm hic status. §. si quis sponsam. ff. de dona. inter virum & vxorẽ. cum vulgaribus. intantũ quòd si donatio fieret per virum mulieri huius ætatis minoris xij. annorum, valet, & tenet ob inualiditatẽ matrimonj. l. quod vir ei. ff. de
2 donat. inter virum & vxorem. * & intantum quòd vir cognoscens huiusmodi vxorẽ minorem carnaliter, teneretur de stupro: vt not. in §. j. institut. de
3 nupt. in principio. Et adeo * ætas duodecim annorum est de substantia ad matrimonium, quòd mulier prædicta ætate minor, tanquã non viripotens, non habet velle, nec nolle contrahendi matrimonium. l. pater Seuerinam: primo responso. cum vulgaribus. ff. de condit. & demonstr. Nam præmissis respondeo procedere de iure ciuili: secus enim dicendum est de iure canonico, quòd in matrimoniis præualet: vt dicit gl. singularis in l. j. C. de secundis nuptiis. & ibi Cyn. & in authentica de ecclesiasti. titu. §. j. Bald. in l. j. C. de institutio. & substitutio. Bart. in l. priuilegia. C. de sacrosanct. eccle. Baldus in l. ij. ff. quemadmodum testamenta aperiantur. Ioannes de Imola in l. quoties. ff. soluto matrimonio. Vnde malitiæ puellæ minoris duo-
4 decim annis cognitæ supplet ætas: * & ideo propter carnalem copulam perficitur matrimonium: ergo non committitur stuprum, per textum in capitulo puberes. & ibi. Hostiensis extrà de desponsa. impuber. per textum in capitulo, continebatur: & ibi ibi Innocentius: & in capitulo, de illis. & in capitulo finali. eodem titulo. ita ad literam in propriis terminis obiectis respondendo satis notãter inquit Neapolitanus Sebastianus in consuetudine Neapolitan. quartam. xvj. columna, sub titulo de iure quartæ. & ante ipsum Andræas de Isernia, in constitutione regni, in aliquibus: & pro ipso ego allego textum in capitulo finali, extrà de eo qui
5 cognouit consanguineam vxoris suæ. * vbi deciditur, quòd in decimo anno plenè matrimonium cognosci carnaliter potest: & ideo Iurisconsultus in l. penultima. ff. quando dies legati cedat. & ibi plenè glossa dicit, quòd tunc dicitur matrimonium valere, cùm mulier est viripotens: id est, cùm pati potest se à viro cognosci, ob quod attentari potest quod etiam de iure ciuili mulier. decem annorum si potest pati se cognosci à viro, dicetur viripotens. Circa secundum, an stante dubietate consensus debeat penes tertium, seu in monasterio deponi, vt exploretur de libera eius voluntate. *Et certè dicendum est quòd non: cùm pu-
6 pilla desponsata & tradita sponso, debet educari apud sponsum, nec ab eo amoueri: vt dicit Angelus post Baldum in l. prima. ff. vbi pupillus educari debeat. & Bartol. in suis quæstionibus, in quæstione decima sexta. incipiente, quæritur vtrum iudex debeat iustè decernere. & hoc nisi sit minor septennio: quo casu sponsalia etiam non valerent: vt etiam pulchrè Baldus in l. prima. C. de nuptiis. quæ maximè procedunt, cùm appareat nupta condigno, & pari suæ conditionis: ac cum interuentu legitimæ personæ pro eius parte: & maximè prædicti Vincentij eius patrui carnalis, & de propria agnitione: necnon & aliorum consanguineorum. vt in propriis terminis tenuit Angelus post Baldum in dicta l. prima. ff. vbi pupill. educari debet. quem ibidem refert & sequitur Alexander de Imola: & consuluit idem Alexander in consilio centesimo sexagesimo primo: vltima col. in quinto volu. & Bartolus in l. prima. C. de nuptiis. idem sequitur Bertachinus in repertorio suo, in verbo, pupilla desponsata. versicu. quadragesimo octauò: licet de prædictis omnibus mentionem non faciat. & idem in specie reperio nouissimè consuluisse Curtium iuniorem in consilio nonagesimo quarto. & Baldum consilio quadringentesimo octuagesimo septimo: quinto volu. ser Franciscus &c. * Quin-7 imò & plus, si talis vxor pupilla reperiretur in præsentiarum alibi quàm penes virum, posset per ipsum vendicari, & sibi restitui deberet: textus est in capitulo ex parte, cum similibus, extrà de restitutione spoliatorum. Nec militaret si obiiceretur, ratione ætatis non esse aptam ad copulam: & quòd ideo non deberet fieri restitutio: ex quo donec de aptitudine discuterentur, esset * interim viro resti- 8
tuenda, saltem quo ad alia obsequia præstanda per vxorem viro: ita satis pulchrè voluit Ioannes de lignano, quem refert & sequitur Abbas in prædicto capitulo, ex parte. iij. columna. Et præmissa maximè procedere debent per accessum ipsius pupillæ de domo propria ad cohabitandum cum viro, & ad domum ipsius viri: per quod cessare apparet falsum fundamentum, videlicet, quòd matrimonium fuerit contractum contra eius voluntatem: * quia per dictum accessum ad cohabitan- 9
dum cum eius viro, apparent ratificata sponsalia. textus est in capitulo vnico. & ibi Geminianus in medio, & in fine. de desponsation. impuberum. in sexto. & tanto magis militant prædicta, cùm liqueat iam de matrimonio consummato: ob quod datur manifestè intelligi matrimonium istud effectum iam indiuiduum in omnem euentum, nec quouis quæsito colore subtiliter inuestigato, vt suprà, separari posse, per textum in capitulo, ex publico. extrà de conuersatio. coniugato. ita dixit Baldus in l. Deo nobis. tertia columna. C. de episcopis & clericis. Ioannes porc. in rubrica. ff. soluto matrimonio. quarta columna. vbi plus subdunt, quòd vbi consummatum reperitur matrimonium etiam cum dispensatione summi pontificis minimè separari posset: maximè cùm fuerit per eius patruũ carnalẽ tradita sponsi. & distat à verisimili matrimonium prædictum fuisse contractum contra voluntatem pupillæ prædictæ, cùm appareat publicè, & palàm cum interuentu pene omnium consanguineorum pupillæ fuisse contracta sponsalia, assistẽte sacerdote parrochiali: & cum annuli subarrhatione: * & cum verbis ipsius pupillæ expri- 10
mentis liberum, & expressum consensum: ob quod dubitari non potest de eius validitate: prout dicit Innocentius, de quo meminit Archidia. prout refert & sequitur Geminianus in dicto capitulo vnic. §. porro. de desponsatione impuberum. libro vj. Et sic nequaquam prætendi potest læsio, seu de-

ceptio

ceptio ipsius puellæ: & quòd decepta fuerit, vt auia asserit ad contrahendum: ex quo data præsentia proximiorum, & consanguineorum contraxit.
11 *Et præsentia prædicta facit præsumptionem deceptionis & læsionis cessare: ita Bartol. & satis pulchrè Salycet. in l. transactionem. C. de transaction. quem sequitur & refert Iason in l. pactum dotali. quarta colum. C. de collation. vbi dicit de hoc esse proprium textum in dicta l. trãsactionem. & quod ibi eum ad hoc notant doctores. idem Iason in l. Polla. secunda colum. C. de his quibus vt indignis. Et per hoc apparet responsum ad secundũ dubium propositum. Circa tertium, an possit auia vt tutrix legitima matrimonium prædictum retractari facere, & sic infringere: & dicendum est quòd non, per textum in l. si puellæ. & ibi expresè Bartol. ff. de
12 sponsali. * Et hoc non procederet, etiam stante statuto, quòd pupilla non possit sine auctoritate tutoris contrahere. argumẽto eius quod voluit Bal. in l. in copulandis. C. de nuptiis. vbi dixit, quòd stante statuto quod adulta non possit facere nullum contractum absque assensu curatoris, poterit tamen absque ipsius consensu matrimonium contrahere: & tenebit matrimonium: & idem erit in pupilla: quia adulta curatorem habens æquiparatur pupillæ: vt dixit Bald. in loco prælegato in casus positione. Ex quibus omnibus & eorum singulis consulo dubiis præmissis enucleatis, ac dilucidatis, matrimonium ipsum subsistere: nec posse pupillam ipsam à domo eius viri amoueri: nec aliter deponi penes tertium: sed quod fælicibus annis adinuicem fruantur: & ita matrimonium firmum remansit.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Euictione promittens videtur promisisse, si de iure res fuerit euicta: secus si de facto.*

2 *Euictare empta per commissum, & non per sententiam iudicis, sed per laudum arbitrorum, non tenetur promittens euictionem.*

3 *Euictionem promittens non tenetur, si res non fuerit euicta per sententiam rite & rectè latam, adeo quòd si per imperitiam, vel alio modo malè lata fuisset, non haberet locum euictio.*

4 *Euictionem promittens ad hoc vt teneatur, requiritur vt lata fuerit sententia contra emptorem præsente ipso emptore, & defendente causam, alias si ipso absente, præsumetur lata contra eum, quia causam non defendit.*

5 *Euictionem promittens ad hoc vt teneatur, requiritur quod emptor defenderit causam cum bono procuratore, & aduocato, adeo quòd si ex imperitia ipsorum causam amitteret, non haberet locum euictio.*

6 *Euictionem promittens non tenetur si de facto res fuerit euicta, & si fuisset promissum de facto, & cum armis defendere, nisi fuisset superior qui posset promittere etiam cum armis defendere. num. 7.*

8 *Euictionem promittenti debet denunciari tempore quo lis mouetur, seu aliquid fit super re empta, vt possit illam defendere.*

CONSILIVM XXII.

REdemptoris gentium auxilio postulato, amen. Casus super quo consilium petitur, talis est. Ioannes torricella de Auersa Barbitonsor, in venditione quorundam boum intercessit, ac promisit emptori ipsorum teneri de euictione infra octo dies: *si te son leuati*: an ex his verbis, *si te son leuati*, videatur promisisse si de iure, vel de facto *li fossero leuati*. Et certè nescio quis dubitare potest, quin per illa verba non videatur promissio facta si de iure tantum boues ipsi fuissent euicti: & per decretum seu sententiam iudicis: * ex quo pro- 1
mittens de euictione simpliciter, videtur promisisse si de iure res fuerit euicta, & per iudicis sententiam: vt est textus cum ibi notatis per gloss. & doctores in l. prima & secunda, iuncta l. non tamen, & l. habere licere. ff. de euictio. & quod in eis notatur: & bonus est text. & ibi Bald. in l. finali. C. de actione empti. * adeò quòd si dicti boues fuis- 2
sent euicti per compromissum, non teneretur promissor euictionis. textus est in l. si dictum. §. si compromissor. ff. de euiction. Et plus ad hoc vt quis teneatur de euictione, non solum sufficeret rem fuisse euictam per sententiam, sed requireretur talem sententiam fuisse rite & rectè latam: * adeò 3
quòd si per imperitiam iudicis, vel alio modo lata fuisset, non haberet locum euictio. text. est in l. si per imprudentiam. in principio, & quòd ibi nota. per glosam & doctores. ff. de euiction. & per Baldum in l. exceptione. ff. de fideiusso. Quinimò ad hoc vt promittens de euictione teneatur, requiritur vt sententia lata contra emptorem fuerit lata emptore præsente, & defendente causam: * ex quo 4
si fuisset lata eo absente, præsumitur magis lata cõtra eum, quia causam nõ defendit, quàm quod malam causam habuerit: vt est text. in l. si ideo. in principio, & ibi Bartol. ff. de euictio. quem communiter sequuntur doctores. * Accedat & fortius quòd 5
ad hoc vt emptor habeat regressum de euictione, requiritur quod defenderit rem emptam cum bonis procuratoribus, & aduocatis, adeo quòd si propter imperitiam aduocati causam amitteret, non haberet regressum de euictione. glos. est singularis in l. quòd si nolit. §. si mancipium. ff. de ædili. edict. sed cùm ex processus meritis non appareat boues fuisse per sententiam euictos, neque aduersarium prædicti Ioannis se gessisse modo aliquo istorum, defendendo dictos boues, Ioannes ipse non apparet ad euictionem obligatus: maximè cùm liqueat boues ipsos fuisse de facto, & per vim ereptos à Barbuto Francigena. *Et promittens de euictione, nõ 6
tenetur, si de facto res fuerit euicta, etiam si promisisset de facto, & cum armis defendere rem venditam: vt dixit Bartol. in l. stipulatio ista. ff. de verbo. oblig. quem cõmuniter sequuntur doctor. maximè Modern. Idem voluerunt Cyn. Bald. & Salycet. in l. fina. de action. empti. & facit vrgens ratio, quia talis promittendo de facto videretur promittere factum alienum, quòd est vltra naturam contractus: & sic non valeret stipulatio: vt in d. l. stipulatio ista. & quia iste est casus fortuitus non venit ex natura contractus emptionis. l. Lucius. ff. de euicti.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nec est specialiter enumeratus, vt in l. sed & si quis. §. quæsitum. ff. si quis cautio. quod certè mihi satis rationabile videtur. idem tenuit Bald. in l. non solum. ff. de procurato. & in l. prima. in lectura antiqua. ff. de euictio. Petr. de Anchar. & Ioã. de imo. in c. fi. de empt. & ven. Iaco. but. in suo consilio incipiente, in Christi nomine, amen, quæstio proponitur sub his terminis. idem consuluit Angel. in consil. incipiente, præmittendum, &c. & Petr. de ancharano in suo consilio incipiente, omisso dubio limitando satis pulchrè hoc procedere in priuato, secus in superiore, * & sic qui posset hoc facere: quia talis promittendo teneretur: argumento eorum quæ habentur in c. j. de officio deleg. & not. per doctores in c. pro illorum. de præbendis. quòd rectè intuenti satis æquum videtur. * Accedit insuper, quia tempore quo fuerunt erepti boues prædicti ab emptore, per prædictum Barbutum francigenam, non fuit hæc captura seu ereptio denunciata eidem Ioanni, vt potuisset boues prædictos in tempore defendere: & ad hoc vt habeat locum euictio, debet tempore quo quis inquietatur super re empta, denunciare illi qui promisit, seu tenetur de euictione, ad hoc, vt eius ius sit saluum: & possit ille qui tenetur de euictione, facere defensiones suas: vt in l. si rem. §. finali. & ibi glos. & Bartolus. ff. de euictio. bene facit textus, & ibi Bartol. Bald. & Saly. in l. prima. C. de periculo & commodo rei venditæ. quinimò tenent, quòd debet fieri denunciatio per quædam verba ordinata, de quibus per Barto. in d. l. prima. & in l. non solum. & ibi doctores. ff. soluto matrimo. & in l. non solum. §. morte. de operis noui nunci. Et nisi per illa verba fiat denunciatio, ipsa non valebit: vt per Bartol. in locis prædictis: & plus debet plenariè instruere de lite mota, & re euicta: vt per copiam libelli, &c. Ita dixit Bartol. Bald. & Saly. in l. empti. actio. C. de euictio. Ex quibus omnibus & eorum singulis consulo eundem Ioannem torricella minimè de euictione teneri: sed absoluendum ab impetitione prædicti emptoris: ego Thomas Gramma.

SVMMARIVM.

1 *Habitandi animum alibi quàm in propria patria quis habere præsumitur, dum ab ea discesserit, & alibi accesserit.*
2 *Ciuis dicitur nedum originarius, sed etiam is qui contrahit domicilium in aliquo loco: & statutum loquens de ciuibus, comprehendit etiam contrahentes domicilia in loco.*
3 *Ciuis etiam dicitur, qui subit onera vel munera ciuitatis & num. 4. & 5.*
6 *Ciuis propriè appellatione non continetur nisi ciuis originarius: sed dicetur incola, & dicetur semper incola non obstante sua longa habitatione. numero 7.*
8 *Concessa per principem, & non motu proprio, sed ad partis postulationem, debent strictè interpretari.*
9 *Priuilegium concessum per Principem priuans legem communem debet strictè interpretari.*
10 *Ciuis appellatione venit etiam comitatensis, quod intelligendum est in priuilegiis, & concessionibus conceßis secundum ius commune: secus in priuilegiis factis per principes. num. 11.*

CONSILIVM XXIII.

IN Iesu Christi redemptoris nomine, amen. In causa vertente inter Ioannem de Florentia ex vna, & Nicolaum de casa de Roma de Salerno ex altera, super dilatione moratoria obtenta per ipsum Ioannem debitorem ad soluendum infra quinquennium eidem Nicolao creditori ducatos ducentum, ad quos sibi tenetur: Nititur idem Nicolaus, vt ciuis Neapolitanus, vt asserit, sibi non officere virtute capituli Neapolitanis concessi: quòd non possint huiusmodi dilationes moratoriæ concedi per principem ad instantiam exterorum contra Neapolitanos. pro parte autem ipsius Ioannis dicitur, quòd imò ipse est ciuis Neapolita. & non exterus: vt ex aduerso obiicitur, imò Nicolaus ipse est de Salerno. Et licet Nicolaus ipse conetur probare se ciuem Neapolitanum per habitationem decennij in eadem ciuitate Neapolita. & plus, attamen virtute regiæ pragmaticæ Serenissimi quondam Regis Ferdinandi primi, ex quacunque longæua habitatione non sortitur quis forum ciuilitatis Neapolitanæ nisi habuerit vxorem, & domum propriam in ciuitate prædicta: quòd non apparet in prædicto Nicolao creditore. Et tamen quantumcunque Ioannes ipse probetur originarius Nolanus, attamen discesserit à ciuitate Nolæ sunt quamplures anni elapsi cum suis rebus vxore, & familia: & venit huc Neapo. ad habitandum: & hìc in præsentiarum contrahit domicilium: prout etiam per multos, & quamplures annos contraxit. * Et vbi quis discesserit à sua patria, 1
vel loco, vbi deguit, dicitur habuisse, & habere animum alibi mutandi domicilium: dicit Bartolus in l. assumptio. §. iuris. & in l. domicilium. ff. ad municip. & consuluit Alexand. in consil. xxxiiij. ij. col. in v. volu. incipiente, visis & ponderatis. num. 4. versic. & in dubio cùm quis recedit. & sic trahendo hìc domicilium dicitur ciuis, ex quo non solùm originarius, * sed etiam qui contrahit domi- 2
cilium in loco aliquo dicitur ciuis illius loci gloss. est not. in c. statutum. §. cùm verò. in verb. ciusdem ciuitatis. de rescrip. in vj. quam sequitur ibi Domi. de sancto Geminiano: & plus in specie subdit per eam probari, quod statutum loquens de ciuibus, comprehendit etiam habentes simpliciter domicilia in loco. idem etiam per prædicta consulendo tenet Alexand. iij consi. xvj. iiij. columna. in v. volum. incipien. in causa & lite. inter magnificam communitatem. versicul. præterea etiam dictum instrumentum. vnde cùm prædictus Ioannes hic domicilium trahat, subeundo insuper onera realia & personalia, prout cæteri ciues, vt ex processus meritis clarius apparet. * Et vbi quis subit onera 3
vel munera ciuitatis, dicitur ibi ciuis: licet ibi ortum non habuerit. l. finali. C. de munici. & origi. libro decimo. l. ciues. cum ibi notand. C. de incol. l. incola. la ij. ff. ad munici. ita dicit Bartolus in l. prima. ij. columna. in versiculo, ad declarationem huius quæstionis eod. titu. & idem Bar. in lege fi. §. item rescripserunt: & in l. assumptionis d. Anto. in cap.

capitulo accedens. el secundo, vt lite non conte-
4 sta. * Et insuper fuit Ioannes ipse gauisus muneribus ciuitatis: quia fuit receptus vt ciuis in regia dohana: & maiori fundico ciuitatis Neapoli. vt per scripturas authenticas regiæ dohanæ iam exhibitas in actis liquet, quod semper tanquam ciuis Ioan. ipse tractatus fuerit immunis: sequitur quòd debet teneri pro ciue, cùm gauisus fuerit muneribus ciuitatis: ita dixit Bald. in l. si non speciali. secunda columna, in versi. quæro hic dicitur. C. de testamentis. & pariter sustinuit onera, vt sic receptus
5 * vt ciuis, oneráque subiens dicitur ciuis illius ciuitatis, dixit Bart. in suo consil. incipiente, quidam est effectus ciuis. Bald. in l. siue possidetis. C. de probatio. Bal. in titulo de pace constan. in verbo, communia. Pet. de anchara. in repetitione capituli, canonum statuta. in versiculo, secundò pono. de constitutionibus. Vlterius aduertendum rogo, nam in rei veritate, tam Nicolaus, quàm Ioannes ambo impropriè dici possunt ciues Neapolitani largè sumendo: sed non strictè, cùm non sint oriundi Nea-
6 poli. * nam propriè appellatione ciuis non continetur, nisi ciuis originarius. l. ciues. vbi hoc expressius dicit Bal. C. de appellatio. l. ciues. C. de incolis. lib. x. & est glos. not. in l. prima. in fine. ff. de tuto. & curato. da. ab his. quam ad hoc allegat, & sequitur Bald. in authen. sed omnino. C. ne vxor. pro mari.
7 * vnde cùm iste Nicolaus non sit originarius, non dicitur propriè ciuis: sed dicitur incola, non obstante sua longa habitatione: nam licet quis diu habitauerit in aliqua ciuitate, nõ ex hoc dicetur verè ciuis in ea, sed incola: ita glo. in proœmio consuet. Neapo. in verbo, ciuitate. quam refert & sequitur ibi Neapo. pro qua videtur benefacere text. in terminis in l. ciues. cum vulga. C. de incol. sed capitulum ex aduerso allegatum Neapolitanis concessum, ne dilatio moratoria impetrari possit contra Neapolitanum, debet intelligi strictè: ideſt, vt non possit impetrari contra veros & originarios ciues, & non alios: cùm veri ciues, vt suprà demõstratum est, dicantur originarij: ex quo huiusmodi capitulum seu priuilegium est strictè interpretãdum, cùm fuerit concessum ad postulationem Neapolitanorum: vt ex serie capitulorum concessorum Neapo-
8 litanis clarè patet. Et ea que non fuerunt concessa per principem motu proprio, * sed ad postulationem partis, debent strictè interpetrari: vt voluit Ioan. And. in c. ij. in fi. de immuni. eccles. & ibi dominus Abbas in penul. colum. vbi in specie dixit, quòd priuilegia principum concessa motu proprio, sunt seruanda sicut sonant: secus si ad postulationem fuerint obtenta: quia tunc bene strictè interpretantur. Quinimò debet ex alio concesio capituli prædicti strictè interpretari, vt locum habeat in originatiis, & sic veris ciuibus, ex quo dicta concesio est contra. legem communem permittentem cessiones bonorum, & dilationes morato-
9 rias: * & priuilegium concessum per principem priuans legem communem, debet strictè interpretari: vt dicit Anto. de but. in c. olim tibi. de verborum significatio. quem refert & sequitur dominus Iason de may. in l. beneficium. vij. columna. ff. de
10 constitutio. principum. Accedat * etiam præmissis quòd appellatione ciuis, venit etiam comitatensis: vt est tex. in l. qui ex vico. ff. ad munic. per quem ita in terminis dicit Bartol. in l. non dubito. ff. de capti. & postli. reuer. idem Bartol. in l. si quis. C. de natura. libe. & in l. nulli. C. de episcop. & cler. Bald. in l. j. C. quæ sit longa consuetudo. Nicol. de neapoli. in l. sed reprobari. ff. de excusa. turo. Petr. de ancha. in c. felicis de pœn. domin. Anton, in proœmio decreta. Bartolus in consilio cxcvj. incipiente, ciuitati Camerini, libr. j. hoc tamen quod dictum est, quòd appellatione ciuis venit etiam comitatensis, habet locum in priuilegiis, & concesio nibus concesis secundum ius commune: dixit Ioan. de imol. in rubrica solut. matrimo. sed * in con- 11
cessionibus seu priuilegiis factis per principem contra ius commune, appellatione ciuis non veniet comitatensis: ita dicit Baldus in l. finali. ff. de constituta pecunia. & in l. prima. §. primo. ff. de officio præfecti vrb. sed plenius Ioan. Andræ. & Petrus de ancharano in capitulo si ciuitas. extra de sententia excommunicatio. in sexto. Ioa. de imo. in in l. si finita. §. ex hoc. ff. de damno infect. & in capitulo rodulphus. de rescriptis. Ludouicus Romanus in dicta l. si finita. §. si de vectigalibus. Baldus in titulo de pace constant. in verbo, communia. in verbo nos: versicu. sed hic dubitatur: & idem Baldus in capitulo primo: in titulo de capitaneo qui curiam vendidit. tertia columna, in vsibus feudorum. Alexand. in rubrica. ff. soluto matrimonio. vnde pariter dicendum erit, & in casu præsenti, cùm capitulum huiusmodi Neapolitanis concessum, sit contra ius commune, permittens dilationes, & moratorias, concedi per principes, cùm in modico parti officiant, per iura vulgaria, debet strictè interpretari: & sic non comprehendere, nisi veros ciues, & sic originarios. & cùm prædicti Ioannes debitor, & etiam Nicolaus creditor, licet dicantur ciues, non tamen propriè ciues: cùm originarij non sint, non poterit inter eos capitulum prædictum militare: maximè quia prædictus creditor non potest gaudere ciuilitate Neapolitana: cùm non habeat vxorem, nec domum propriam, iuxta tenorem regiæ pragmaticæ: vt in principio suprà dictum est. Et sic aut sunt æqualiter priuilegiati, & non poterit vnus obiicere de priuilegio aduersus alium: aut ambo reputari, seu haberi debent, vt priuati: & cessat capitulum prædictum: & habet locum ius commune, vt suprà dictum fuit: sicque consulo Ioannem ipsum debere gaudere moratoria, seu dilatione sibi concessa non obstante contradictione prædicti Nicolai creditoris. Thomas Gramma.

SVMMARIVM.

1 *Confeßio erronea potest prætextu erroris reuocari, & non solum semel, sed etiam pluries, numero secundo.*
3 *Confeßio erronea potest prætextu erroris reuocari, etiam si fuisset statutus terminus confitenti ad deliberatè respondendum.*
4 *Confeßio etiam iurata potest prætextu erroris reuocari.*
5 *Capta in bello in discursu territorij fiunt capientis.*

6 Inim

Universidad de Deusto
Biblioteca

6 *Inimicus meus satis dicitur contrahens amicitiam cum inimicis meis.*
7 *Vasallus contrahens amicitiam cum inimico domini potest feudo priuari.*
8 *Officiali seu eius literis credendum est in pertinentibus ad eius officium. 11.*
9 *Personæ nobilissimæ seu clarissimæ credendū est asserenti aliquid sibi commissum à principe: quod maxime procedit, dum Princeps est in loco, & sic de facili explorari possez. numero 10.*
11 *Officiali credendum est in suo officio.*
12 *Testi notabili, & probatæ vitæ, licet soli, credendum est.*

CONSILIVM XXIIII.

REdemptoris gentium præsidio iterato, amen. Et quia nihil ita absque labore manifestam facit veritatem, quàm breuis, & pura narratio: vt inquit philosophus: idcirco in causa Montis rubei Ianuensis contra Malpago Ianuēsem, similiter breuibus me expediam: & antequam vltra progrediar, tria mihi occurunt principaliter demonstrate pro defensione Montis rubei: & partis aduersæ silentio. Et primò, quod confessio prædicti Montis rubei tanquam erronea, potest per ipsum reuocari, prætextu erroris, & per consequens admitti ad probandum errorem confessionis prædictæ. Secundò, quòd præda per ipsum existentem sub vexillis serenis. Regis Federici primi in insula Isclæ capta in bonis exeuntibus à ciuitate Neapo. tunc existēte sub dominio Gallorum fuit iusta: nec aliquo modo ad eius restitutionem teneri. Tertiò, quod assertioni literarum Illust. Comitis montis Odrisij Viceregis insulæ Isclæ est standum: nec ab eis recedendum. quibus tribus enucleatis partes Magnifici Iudicis Isclæ non poterunt in eundem Montem rubeum absoluendo negari. * Et in primis quòd confessio prædicti Montis rubei erronea potest prætextu erroris reuocari, reprobata opinione glo. in c. ex literis. extrà de diuor. & sequacium, tenet Baldus in c. fin. in sexta col. in fine, de confes. Bald. in l. iuliurandum, & ad pecunias. ff. de iureiurando. Batt. in l. error. ff. de iuris & facti ignoran. Ludo. Romia. in l. si verò. §. de viro. 31. fallentia ff. soluto matrimonio. vbi dicit hoc se de facto consuluisse Florentiæ, & est in suo consi. trecentesimo nonagesimo primo incipiente: vt proposita consultatio. & non semel quis erroneè confessus admittendus est ad reuocandum errorem suæ confessionis: * verum etiam & pluries confessus. tex. est optimus in l. prima. & ibi Baldus & Modern. ad hoc notant. C. de errore calculi. * Quinimò etiam si esset statutus terminus ad deliberatè respondendum & confitendum, poterit quis prætextu erroris admitti ad suam confessionem deliberatè factam reuocandum: ita tenet Iason de may. in d. l. error. circa finem. & hoc quia in deliberando potest etiam quis errare, per tex. in d. l. de ætate. §. ex causa. ff. de interroga. actio. & videtur sentire Ioannes Andr. in addit. Specul. in titu. de depos. §. 9. versic. ideo in additione, quæ incipit, videtur dubitari: & procedit nedum præmissa opinio in confessione simplici, * verum etiam & iurata: vt in casu præsenti secundum Bal. in d. l. erro. Anto. de but. in c. fi. xiij. col. de consc. Lud. Rom. in d. §. de viro. xxxj. fallen. & in d. consil. 391. ex quibus præmissis negari non potest quin admitti non debeat ad probandum errorem suæ confessionis, cùm dixerit id fuisse tempore quo ciuitas Neapolitana erat sub rege Ferdinando secundo Aragoneo: & in rei veritate fuerat tépore, quo erat sub dominio Gallorum: idest, tempore regis Caroli. viij. regis Frāciæ. Vnde ipse Mōs rubeus existens in insula Iscle sub dominio Aragonum licitè, & iusto bello potuit deprædare bona de Mal Pago: quæ tunc exiuerant à ciuitate Neapolitana iam rebelli, seu hosti Aragonensibus: & vehebantur per mare sub vexillis prædicti Regis Gallorum: & Principis Salerni, tunc rebellis: & sic talis præda iustè capta per ipsum efficitur ipsius Montis rubei: * & ipsi acquisita dicitur, tanquam capta in discursu: ita dicit Saly. in l. ab hostibus. C. de capt. & postil. reuer. Barto. in l. si quid in bello. ff. eo. titu. & Bald. in l. si quis pro redemptione. C. de donat. Angel. in sua disput. incipien. renouata guerra. Et licet posset dici bona prædicta non fuisse Neapolitanorum, sed ipsius Mal pago, qui erat Ianuensis: dico, quòd in illa naui in qua vehebantur bona prædicta, aderant vexilla regis Gallorum, & Principis Salerni, tunc rebellis, & hostis: ob quod satis bona inimicorum, seu hostium dici poterant, aut erant. Et exeundo nauis prædicta à portu Neapoli. vbi bona ipsa onerauerat absque aliquo guidatico, seu saluo conductu, satis apparuit adhæsisse ciuitati prædictę Neapol. & hominibus in eadem degentibus, cum quibus diu steterat, vt probatum est: & cum eisdem amicitiam contraxisse. * Et satis dicitur inimicus meus ille, qui contrahit amicitiam cū inimicis meis, tex. in l. liberti. C. de inof. test. secundum Bal. & Saly. ibi: qui subdunt, quòd satis dicuntur inimici mei cōfœderati cum inimico meo: quia præsumuntur esse eiusdem intentionis. bene facit tex. in c. repellantur: & in c. cum oporteat. de accu. & ibi Cano. idem tenuerunt Cy. & Bal. in l. si quis testibus. vlti. col. C. de testi. hinc dixit satis not. glo. in d. l. liberi. * quòd vassallus faciens amicitiam cū inimico domini sui, potest feudo priuari: & est iusta causa priuandi: idem sequitur Bal. & Saly. ibi. pro quibus vltra eos facit text. in terminis in c. j. quot testes sunt necessad probandū ingratitudinē concurrente maximè quia tunc etiam Ianuenses erant alligati cum rege ipso Gallorū, & eiusdem confœderati: ex quibus clarè patet dictam prędā fuisse iustè captam: & sic apparet secundum dubium propositum iam euacuatū, concurrente insuper probatione, quòd bona prædicta fuerunt consumpta in seruitio serenis. regis Ferd. secundi Aragonei, prout liquet per literas, seu saluum conductū productum manu exce. l. Comitis montis Odrisij tunc proregis insulæ Iscle, quarum literarum assertioni satis stari debet de iure, tā inquātum asserit sibi ita fuisse sibi à prædicto Serenis. Rege Ferdinan. commissum, quàm vt testi ita asserenti. * Cùm credendū sit literis officialium in pertinentibus ad eorum officium: per ea quæ tradunt doc. in c. post cessionem de prob. Inn. in c. j. de fide instr. Ioan. And. in tit. de instru. edi. §. nunc dicendum. versicul. secundum supple

supplementum. Bal. in rub. C. de fid. instru. colum. pen. Paul. de Castr. in consi. xxxiij. incip. priusquam &c. iij. col. & Philip. Deci. in suo consi. lxix. v. colū. 9 * Et maximè cùm prædictus Illust. Comes Montis Odorisij sit clarissima persona, merito de commissione sibi facta à principe suo solo verbo credi debet, per tex. in c. nobilissimus. xcvij. dist. & c. cùm olim. extrà de priuileg. cum ibi not. sicut dicimus in simili de legato asserēte sibi commissum aliquid à summo Pontifice viuę vocis oraculo: vt per Spe. in tit. dele. §. supereſt. ver. sed si. per Io. Andr. in c. j. de offi. leg. in vj. & Lap. in alle. suis, all. xxxiiij. & ita in propriis terminis ex aliquibus præmissorū consuluit Ludo. Roman. in suo consi. lix. ad discutiendum veritatem: refert & sequitur Lud. bolog. in repet. extrauag. Theo. in viij. parte. in versi. dominus vel potestas: in ij. colū. quòd potissimè concedendum, 10 * vbi princeps esset in loco, & non longè absens: & sic posset de facili explorari, si ita iusserit: quia dato quòd non sit credendum officiali asserenti sibi aliquid commissum à principe, maximè quando esset valde in præiudicium alterius: sed requiritur apparere de huiusmodi commissione per literas, & sic in scriptis apparere: vt in l. j. C. de māprin. & l. j. & l. prohibitum. C. de iure fis. lib. x. & l. si qua per calumniam. vbi per Bal. C. de epis. & cle. tamen vbi princeps non esset absens, sed in loco vbi de facili recurri posset ad ipsum, etiam in præiudicialibus, officiali ita asserenti credēdum erit: ita voluit pulchrè Specu. in tit. de proba. §. videndum. in versi. auditoribus: de quo satis lætatur Ludoui. Roma. in l. sciendum. ff. de verbo. obliga. allegans pro hoc casum in §. quia verò. in authenti. vt liti. iur. refert & sequitur Iaso. de may. in l. ex quacunque. ij. colum. ff. si quis in ius voca. non ierit & 11 etiam * quòd officiali credēdum sit in suo officio, tenet Barto. in l. si librarius. ff. de regul. iur. Et sic ex præmissis consulo prædictum Montem rubeum minimè molestari posse à prædicto mal pago: & probat bene tex. in l. si quis decurio. de fal. C. & in authenti. de instrument. cau. §. si verò moriantur. 12 * Et tanto magis, quia etiam vt testi debet credi prædicto excellen. Comiti: cùm testi notabili, & probatæ vitæ, prout ipse, ipsi soli credendum est de eo quòd ipse dicit. glo. est satis not. & peregrina. in l. Titio fundus: quam ibi Bar. commēdat. ff. de conditio. & demon. & facit text. rectè ponderanti in l. si à bonę fidei. ff. de rei vendic. & not. per scribentes in c. in nostra. de renunciatio. & in c. j. extrà de noui opera. nunciatio.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Absolutio à iuramento contractus, in quo fuit iuratum non petere absolutionem à iuramento, attamen peti potest non obstante iuramento: & debet primò peti ab ipso secundo iuramento ad effectum agendi, vt demum peti possit à primo iuramento similis absolutio ad rescindendum contractum.*
2 *Per clausulam, ius & iustitiam ministrari omni meliori modo, &c. videtur omne remedium, & ius competens introductum.*
3 *Renunciatio per quam renunciatur non petere absolutionem à iuramento à ipsa non obstante peti potest absolutio.*
4 *Salutis æternæ nemo immemor esse præsumitur.*
5 *Obligatio nulla oritur quando ius resistit actui.*
6 *Cogitatum non intelligitur de insolitis.*
7 *Iuramentum non operatur extensionem ad incogitata.*
8 *Iuramentum non trahitur ad id, de quo verisimiliter tempore iuramenti non cogitauit.*
9 *Renunciatio insolita reddit contractum suspectū.*
Renunciasse quis non videtur iuri quod ignorabat sibi competere.
10 *Cauillatio vbi est abundantior, ibi euidentior est fraus.*
11 *Iuramentum licet sit obligatorium ex parte iurantis, tamen vbi altera pars incideret in peccatum, tenetur ad relaxationem iuramenti.*
12 *Iurans non denunciare malefactorem facit, vt iuramentum istud non teneat.*

CONSILIVM XXV.

REdemptoris gentium Suffragio repetito. Amen. In causa honorabilium Michaelis Alamagna, Iaymi viues, Michaelis campi rotundi, & sociorum, aduersus Bernardum viues, & Ioannem plecamans, solum pro nunc videndum audio an prædicti mercatores, & socij possint absolui à iuramento, cuius absolutioni vltra iuramentum appositum in contractu renunciauerunt, & iurauerunt non petere: & ne contra doctri. Philippi plura sint extra opera, quàm opera, quod illis contigit, qui à principali themate diuertentes, vt longos faciant commentarios, verborum prolixitate in præcipitium deueniunt, idcirco omissis quæ hinc inde adduci possent, aliter per mendicata suffragia non eundo. * Quòd huiusmodi absolutio 1 peti potest à iuramento, in quo fuit iuratum absolutionem non petere, tenet in propriis terminis Bal. in l. iusiurandum. in repe. xlij. col. ff. de iureiur. vbi magistraliter dicit, quòd licet huiusmodi iuramentum de non petendo absolutionem teneat, tamen agi potest, vt relaxetur, & absoluatur: quo relaxato petetur absolutio alterius iuramenti de soluendo appositi in contractu: vt in c. j. extrà de iure iur. quia tot sunt necessariæ relaxationes, quot & iuramenta: & ex fine vnius relaxationis alterius petitionis origo proficiscitur l. Iulianus. in fi. de coninde. Idem tenet Bal. & Imo. in l. hæc scriptur. ff. de condit. inde. Imo. in c. j. iij. colum. extrà de iureiur. Fely. in. c. debitores. vj. column. extrà de iurarutan. Eadem opinio. rectè intuenti reperio tenuisse Abb. in. c. j. v. colum. in versicul. quid dicendum in tanta varietate: & patet. s. in ea. col. extrà de iureiur. & idem Abb. in c. cùm contingat. xxiij. col. in ver. vndecimus casus. eod. titu. vbi se refert ad c. j. in loco prælleg. ideo in specie voluit gl. sing. in versi. desistere. in c. tuas dudum. extrà de vsur. per text. in c. quemadmodum. extrà de iureiur. quam glo. sing. facit Imo. in c. quintauallis. de iureiu. & idē meminit Fely. in. c. constitutus. in verbo, auctoritas papæ: extrà de rescriptis, vbi allegat idem consuluisse Ludouicum Romanum, in suis consiliis. Et licet prædicta

Universidad de Deusto
Biblioteca

prædicta glo. & Ludoui. loquantur per verbum denunciare, & sic quòd per viam denũciationis hoc fieri posset: tamen quomodocunque huiusmodi iuramentum relaxetur, id petitum per nos euidenter apparet tam in prima petitione, quàm in responsione: vbi sufficienter fuit iudicis officium imploratum de opportuno remedio melius sibi viso ad dicti iuramenti relaxationem: quod eligere debet ipse iudex per clausulam in petitione positã, omni meliori modo ius & iusticiam, &c. * ex substantia quorum verborum videtur omne ius & remedium competens introductum, seu deductum: vt dicit Imo. in l. sed cùm nulla. ff. de re iudi. Io. cald. & Abb. in c. cum dilectus. de ordi. cogni. & in c. fi. de offi. ordi. Anto. de But. & Abb. in ca. j. in verbo, iustitiam exhiberi. de offic. deleg. Angel. de Aret. in §. ij. Insti. de actio. Et quod omnino huiusmodi absolutio peti possit non obstante renunciatione de ipsam non petẽdo, * adduco: nam ea facilitate qua quis inducitur ad iurandum, eadem facilitate inducitur ad renunciandum: sicut diximus in simili de eo qui confitetur spe futuræ numerationis pecuniam recepisse. & insuper renũciauit exceptioni non numeratæ pecuniæ, non ex hoc sibi præiudicare: quia ea facilitate qua quis inducitur ad confitendum, eadem inducitur ad renunciandum. l. fi. C. de non nume. pecu. ita dixit Cyn. & doct. in l. si ex cautione. C. de non numer. pecu. facit etiam quòd in simili voluit Bartol. in d. l. si ex cautione. quem pro singu. sequitur & commendat Imo. in c. si cautio. de fide instrum. vbi dicit, quòd si debitor tempore quo per contractum confitetur recepisse mutuo, diceret, plus facio hanc cõfessionem, quia verè recepi, & non quòd sperem recipere, his non obstantibus poterit opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ. Et militant præmissa præsertim in casu præsenti, in quo licet fuerit dictum super corpore, & naulis: tamẽ dictum cambium fuit rei veritate assecuratum super mercibus vehendis per dictam nauim: & non in mercibus prohibitis: videlicet, lanceis, & telis vehendis ad partes Tunisij: & sic ad locum infidelium: quod quidem si prædicti mercatores sciuissent, certè nedum iuramentum hoc, & renunciationem minimè fecissent, verum nullo modo dictum cambium assecurassent propter periculum imminens animæ ex conuersione cambij prædicti super mercibus prohibitis, necnon & amissionis bonorum: * cùm nemo præsumatur immemor salutis æternæ. per textum in l. fina. C. ad leg. Iul. repet. per quem ita dixit Petr. de bella perti. quem sequitur Cyn. in l. generaliter. C. de non nume. pecu. cùm anima quibuscunque rebus præponenda sit. l. sancimus. C. de sacrosanc. eccle. c. præcipimus. xij. q. j. & text. in ca. Matthæus. in fi. de simo. tum etiam quia nemo præsumitur iactare sua. l. cùm de indebito. ff. de proba. cum vulgar. quòd quidem satis fecissent prædicti mercatores, si dictum cambium scienter assecurassent: quia vt dixi, arma vehebantur ad infideles: quod etiam per canonicas sanctiones prohibitum est: quia contra bonum animæ, & conscientiam: & possent impune capi, & ipsi delatores puniri: & sic cùm prohibitum sit arma ad infideles deferre: & mercatores ipsi id ignorauerant: cùm de iure ignorantia præsumenda sit, cùm de scientia nõ probetur, per vulga. iuris regulam, non sunt in aliquo obligati ex successu: * quia ius prohibendo restitit: & quando ius restitit actui, nulla ex eo oritur obligatio. l. si non fortem. de condictio indebi. l. cum lex. vbi ita not. Bart. ff. de fideiusso. ita fundamentaliter dicit Petr. de bella perti. in l. cùm quis. C. de iur. & facti ignor. vnde si dicti mercatores & socij hoc cogitassent, nullo pacto huiusmodi renunciationem de non petẽdo absolutionem fecissent: maximè cùm insolitum sit deferre arma infidelibus: imò prohibitum: vt supra dixi. * & de insolitis non intelligitur cogitatum. l. Mela. §. primo. de ali. & ciba. lega. l. si prius. §. placuit. versicu. non enim: vbi casus ad literam. de aqua pluuia arcenda. Et licet fuerit insuper iuratum, tamen quia hoc incogitatum fuit, iuramentum huiusmodi ad incogitata non extenditur: * ex quo iuramentum non operatur, vt ea quæ aguntur, ad incogitata extendi possint. glo. est in c. ad nostram. el ij. de iureiuran. Inno. in c. debitores eodem titulo. & melius Barto. in l. sciendum. ff. de verbo. oblig. quem sequitur & refert Alexan. in l. si quis pro eo. in versic. prædicta quæ dixi. ff. de fideiuss. Et alibi iuramentum non trahitur ad illud, de quo quis verisimiliter tempore iuramenti non cogitauit. bonus est tex. in l. fi. ff. ad municipalem. Et sic si prædictus Ioan. plecamans, seu Bernardus, aut alter ex sociis dictum cambium assecurari super prædictis prohibitis mercibus prædictis mercatoribus notificassent, cereè dictam securitatem minimè fecissent per supradicta: imò nedum hoc eis notificare neglexerunt, verùm etiam eos circunueniendo, vt ita dicam, cum similibus clausulis, & renunciationibus insolitis obligari voluerunt: ob quod magis dictus securitatis contractus suspectus redditus est: & hoc ob præmissam insolitam renunciationem: * vt dicit glo. not. in l. si quis sub conditione. de condi. institutio. quam not. facit Bald. in l. emptione. C. plus valere quod agi. idẽ dixit Bal. Salycetus, & Paulus de Castro in l. testamentum. C. de testamentis. Bald. in l. etiam. secunda colum. C. de executio. rei iudic, & in l. cùm de consuetudine. & in l. nam ad ea. ff. de legibus, & in capi. j. ad finem princip. de feu. dato in vicem legis commisso. & not. in additio. Specu. in titu. de arbitris. in verbo, nimia cautela: Imo. in c. ad nostram. de emptio. & venditio. xij. colum. & plus in specie dixit Bal. in c. tertio loco. vltim. colum. de probat. per istam glos. * quòd ex renunciationibus insolitis præsumitur instrumentum suspectum: & sic ita ignorantes mercatores ipsi non videntur eorum iuri ignorato præiudicasse, nec renunciasse: ex quo iuri quod quis ignorat, nunquam renunciare intelligitur. l. mater decedens. cum vulgari. ff. de inofficio. testamen. l. fina. §. finautem. & ibi Barto. & Bal. C. de furtis. præsertim cum prædictis insolitis clausulis & cautelis: & quæ clausulæ insolitæ, & nimiæ cautelæ quæ potius cauillationes dicuntur, faciũt præsumere dolum: ita formaliter dicit Bal. in cap. quia verisimile. de præsumptio. inde dixit idem Bald. in c. ex literis. secunda colum. in fin. de consuetud. quòd vbi abundantior cauillatio, ibi euidentior fraus. * Et sic licet iuramentum sit obligatorium ex parte iurantis, tamen vbi altera pars in pecca

peccatum prætenditur, tenetur ad relaxationem iuramenti: vt consuluit Fed. de Sen. in consi. cclxij. * quem refert & sequitur Abb. in ca. cùm contingat. iiij. colum. extrà de iureiuran. sed cùm pars ad cuius instantiam fuit ita iuratum, peccet, meritò tenetur ad relaxationem iuramenti: maximè cùm ex præmissis ira inuitaretur ad delinquendũ fraudando proximum: * quo casu tale iuramentum seruari non debet: bene facit. l. conuenire. ff. de pactis. & quod voluit Inno. in ca. ad nostram. extrà de iureiuran. quem refert & sequitur Bald. in c. primo. §. item sacramenta. vltim. colum. de pace iuramen. firm. vbi subdit in specie, quòd iurans non denunciare malefactorem, facit vt iuramentum huiusmodi non valeat: ita etiam voluit Ias. de may. in l. si quis. §. illud nulla. ff. de pactis. vnde cùm in casu præsenti inducantur prędictus Ioãnes Plecamans, & socij ad delinquendum, prædictos honorabiles mercatores ita fraudando cùm prædictis renunciationibus tacito de mercibus prædictis prohibitis deferri ad Mauros, tenentur omnino ad relaxationem iuramẽti prædicti: & stante potissimè cùm nihil amiserint, & fuerit sibi plenè de dicto cambio satisfactum. Et licet prædicta de mercibus & satisfactione veniant in facto verificanda, indulta competenti, imò breui dilatione, præmissa omnia plusquam verificare offerimus.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Notarium qui venit causa faciendi testamentum alicuius expellens, videtur factionem testamenti prohibuisse.*

2 *Institutus hæres in primo testamento, si demum prohibuit fieri aliud testamẽtum per testatorem, facit vt primum testamentum factum in nihilo sibi suffragetur, & sic non tenet institutio de ipso facta, sed venit successio deferenda venienti ab intestato. nu. 3.*

4 *Impediens ne quis instituatur hæres per testatorem, tenetur ad interesse.*

5 *Impediens aliquem quominus cõsequatur aliquam commoditatem, etiam si ad illam non competeret aliquod ius agendi, tenetur tamen ad totale interesse.*

6 *Impediens seu prohibens aliquem testari, tenetur in duplum habenti interesse in eo.*

CONSILIVM XXVI.

REdemptoris gentium auxilio inuocato, amen. In facti contingentia proponitur, prout etiam ex processus meritis apparet, quòd dum domina Smiralda de ciuitate Liparis testamento inter viuos condito Bernardinum eius legitimum, & naturalem filium vniuersalem hæredem instituisset, præterito Presto bonanno altero filio: demum decurso certi temporis spacio infirma euadens, præuidénsq; minus debitè dictum alterum eius filium præteriisse, conscientia ducta, aliúdque testamẽtum facere intendens, & ambos filios vniuersales hæredes relinquere, vocatísq; ad eam notario, iudice, & testibus id propalando, superueniẽte prædicto Bernardino cum impetu, & furore notarium ipsum, iudicẽ, ac testes expulit à domo: asserendo testamentum id fuisse aliàs factum. Dubitatur ergo an ex præmissis dici possit prædictum Bernardinum eandem testari prohibuisse. Item, an ex hoc testamento condito inferatur præiudicium prædicto Presto bonanno: constito modo præmisso de prædicta testatricis voluntate. Circa primum liquet ex meritis processus plenissimè quòd Smiralda ipsa intendebat testamentum mutare: & quòd ipse Bernardinus prohibuit testamenti factionem, * cùm notarium expulerit: ex quo satis demonstratur de prohibitione iam d. l. j. in prin. si quis aliqu. test. prohi. l. Marcellus. in fi. ad treb. l. eum qui. in fi. de his quibus vt indig. per quam duo plenè apparet de prohibitione cõstare: ita dixit Bar. in l. fi. ff. si quis aliq. test. prohib. vlti. col. Bal. in l. j. C. eo. titu. Et sic stante dicta prohibitione prędicti Bernardini facit, vt prædicta Smiralda sic de nouo testari impedita, penitus à primo testamento per eam condito recessisse dicatur: & sic quòd dictum testamentum in nihilum suffragatur prædicto Bernardino: * sed ab eius institutione omnino remotus existat. bonus est textus in l. si scriptis hæredibus. ff. de his quibus vt indig. & in l. ij. ff. si quis aliqu. test. prohi. & in l. ij. C. eo. tit. & in §. causas. in authenti. vt cum de appellatione cognosci. Et sic successio prædictæ Smiraldæ venit deferenda prædicto Presto bonanno tanquam filio, & venienti ad successionem prædictam ab intestato: & tanto plus quòd dictus Bernardinus impediendo prædictam testatricem testari, videtur ipsam cogere, vt relinquat venientibus ab intestato. l. conficiuntur. in prin. & l. si quis cum nullum. ff. de iure codicil. * Ita dicit not. Bar. in l. si. ff. si quis aliq. testa. prohibu. Ad propositum ergo de quo §. prædictus Bernardinus nihil percipere debet de dicta hæreditate: prout etiam dicit in specie glo. not. in d. l. si scriptis hæredibus. suprà alleg. quòd talis institutus impediens testatorem de nouo testari, nihil habebit, nec percipiet ex testamento, in quo institutus fuit: ex quo ei omnis actio denegatur: cùm videatur dolo testamentum prædictum impediuisse de nouo fieri. l. j. §. fin. & l. ij. ff. si quis aliq. testa. prohibu. accedat etiam prædictis quòd voluerunt in specie Pau. de Castr. & Alex. de Imol. in l. dedi. §. quanquam. ff. de conditi. ob caus. * vbi dixit, quòd si aliquis volebat me instituere: & tu impediuisti, certè teneris ad interesse. ita etiam voluit glos. not. & post eam Cyn. in l. quicquid. C. arbi. tute. glo. not. in l. Lucius. §. Sempronia. in ver. actionem. ff. de leg. ij. glo. & doct. in l. Titio. in vers. incidisset. ff. ad munici. quinimò & plus, impediẽs in aliquem quominus consequatur aliquam commoditatem, etiam si ad illam ei non * competeret aliquod ius agendi, tenetur ad totale interesse: ita voluerunt Rayn. Paul. de Castr. & Alexand. in d. §. quanquam. Or quanto magis ei cui ius competit: vt in casu de quo hîc: tum propter expressam voluntatem, vt probatur, prædictæ Smiraldæ volentis testamentum mutare: & ambos filios vniuersaliter in eius hereditate instituere: tum etiam quia ex iuris dispositione præsumitur æqualitatem voluisse inter filios seruare: quod est præsumendum in matre & patre. l. cùm pater. §. pater pluribus. & §. dulcissimis. ff. de lega. ij. & in §. illud: in authẽ. de trien.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& semi.& not.in authenti.ex testamento.C.de collatio.Et alibi inter filios debet fieri diuisio hereditaria,& rerum æqua lance.l.inter filios.C. familiæ ercisc.ibi, æquo iure.l. si maior.in fin.C.communi diui. & hoc ad remouendum odium quod posset oriri inter fratres, & sic filios, ex inæqualitate seruata ob hoc quòd vnus haberet pluſquã alius absque causa.l.cùm oportet. in prin.vbi est text. sing. C.de bonis quæ lib. ita dixit Petr. de Ancharan.in
6 consi.xxxij.ante omnia. * Vlterius attentari posset prædictum Bernardinum ob tale impedimentum, seu prohibitionem teneri in duplum prædicto Presto bonanno per tex.in auth. vt nulli iudic.§. pen. & gl.in d.l.ij.C.si quis aliq.test.prohi. & licet text. in d.§.pen.loquatur in administratore ciuitatis,attamen non solùm in administratore, verum etiam in quocunque alio impediẽte quem testari locum habet:ita voluerunt glo.Bar.& Imo.in l.Lucius.§. Sempronia.ff.alleg.ff.de leg.ij. eandem opinionem tenent Fulg.& Ang.in l.ij.C. si quis aliq.testa. prohib.& ne plura sint extra opera,quàm opera, quòd illis cõtingit, qui à principali themate diuertẽtes, vt longos faciant commentarios, verborum prolixitate in præcipitium deueniunt:idcirco ex præmissis consulo prædictum Presto Ioan.filium prædictæ quõdam Smiraldæ suæ matris venire ad eius successionem excluso prædicto Bernardino, ob prohibitionem prædictam,ego Thomas Gram.

SVMMARIVM.

1 *Turpe est aliorum scripta referre, vbi nihil habes aliquid additione dignum.*
2 *Citatio ad videndum iuramenta testium omissa, reddit processum nullum. quod locum habet nedum vbi procedit ad querelam, verùm etiam vbi procederetur ad inquisitionem.*
3 *Processus in quo proceditur per inquisitionem, & per accusationem.*
4 *Testis dictum inualidatur ob malam redditionem causæ scientiæ ipsius testis.*
Testis ratio si est friuola,& non cõcludens,destruit dictum testis.
5 *Pluralitas præsumitur vbi non probatur indẽtitas.*
6 *Testes mulieres in criminalibus contra presbyterum seu clericum non probant.*
7 *Testes mulieres in foro canonico in criminalibus non probant, etiam contra laicum, nisi in subsidium, quando verisimiliter ex natura facti alij testes adesse non potuerunt.*
8 *Testis assignans eandem rationem cum dicto, vt dicens se scire,quia scit,non probat.*
9 *Iudex non verisimili non debet fidem dare.*
10 *Trahi seu intelligi quæ possunt in malum,& in bonum,maximè aduersus sacerdotem, semper in bonum trahenda sunt, cùm semper capienda sit via, vt excludamus delictum.*
11 *Indicium licet sufficiens ad torturam, vbi non est nisi vnum subsistente bona fama inquisiti,seu delati,euacuatur,& eneruatur.*

CONSILIVM XXVII.

REdemptoris gentium Præsidio iterato, amen. In causa vertente inter venerabilem presbyterum Marcum Iulianum de Auersa ex vna, & eremitam denunciantem, ac etiam curiæ episcopalis Auersanæ coadiutorem ex altera, super inquisitione formata contra prædictum presbyterum Marcũ,de mixtura vini: licet per Magni.collegã qui causam ipsam instruxit, fuerit optimè in iure, & in facto allegatum, in eo quòd dixit:tamen quia fortè in maioribus occupatus aliqua necessaria præteriit. * Cùm 1
Turpe sit, aliorum scripta referre, vbi nihil habes aliquid additione dignum: vt dixit præclarè Bald. in l.j.in repe.in fi.C. de sacrosan.eccl.& Ioan.Fab. in §.adeo.institu.loca.idcirco necessaria adducendo quæ omissa fuere, & demum dictis, & allegatis per eum addendo, paucis vt consueui, quoad potero,debitum exoluam pro explorata causę victoria:& clientis satisfactione. Et primò antequam ad probatorum merita deueniam,videtur meo iudicio processum fabricatum contra prędictũ presbyterum Marcum, fuisse & esse nullum: & successiuè sententiam ex eo contra ipsum latam,& pluribus nullitatibus laborare. Et in primis apparet ipsum bresbyterum Marcum minimè citatum,aut monitum fuisse ad videndum iuramenta testium: cuius citationis omisio reddit processum nullũ. tex.in c.ij.extrà de testi.tex.in l.si quando.C.de testi.& in §.sancimus.in auth.de testi.§. pen. & facit l.iudices.C. de fi.instru. & sic si huiusmodi citatio fuerit omissa, nihil valet quòd gestum est, per d.c. ij.ita in specie dixit Alber.in tract.de testi.in versi. videndum est principaliter de solennitatibus: * & 2
non solùm hoc procedit vbi proceditur ad querelam, verùm etiam vbi ad inquisitionem: ita dixit Iaco.But.& Bar.in l.ij.§.si publico.ff.de adul.Bald. in l.iiij.§.j.ff.de condi.ob.tur.cau.per c.inquisitus. de elect & ibi sentit Innoc.per tex.in c. pastoralis. de re iudi.in clemẽt.*accedit insuper & alia nullitas,quia in processu prędicto procedit per accusationem,& per inquisitionem:ex quo similiter redditur processus nullus:vt voluit not. Bal. in l.edita.xxij.col.versi.x.quæro.in repe.padua.C.de eden. idem Bal.quem refert & sequitur Iaso.in l.j.in fin. C.de furt. Et sic ambobus præmissis existentibus, nemo est sani iudicij qui de processus nullitate dubitare possit. Nunc autem subintrando processus merita, nihil habent obstare eidem donno Marco depositiones Pedochynæ,Sperantiæ, & Mideæ testium productarum per denuntiantem, seu accusantem.Pedochyna quidem non reddit aliam causam scientiæ suo dicto,nisi quòd affrontauit dictũ vinum cum quadam sua acquata: & si talis affrontatio sit sufficiens ad probandum mixturam vini, de quo dictus Marcus ipse inquiritur absque aliquo alio gustu vini prædicti, cuiuslibet iudicio committẽdum non vereor, maximè iudicantis discretioni. Sperantia verò deponit, cp audiuit eremitam conquerentem de vino.Midea autem deponit,quòd se reperit in domo eremitæ, quando mulieres detulerant vinum à domo donni Marci, vt asserebant: & subdit vinum non esse bonum. De primis duabus non est in aliquo verendum ob malam reditionem causæ scientiæ eorum dicta corruere: cùm mala ratio sit illa, * quæ inualidat dic- 4
tum testis: cùm in teste solum ratio attendatur: ita vltra allegata per Magnificum prædictum advocatum in causa principali, voluit Bal. in l.conuenticu

uenticula.vj.colum.C.de episc.& cler.& ibi dixit, quòd si ratio testis est friuola, & non concludens, destruit dictum testis:ex quo tota virtus probationis stat in ratione testis. Idem tenet Bald. in l. solam.C.de testi.quem sequitur & refert Alexand.in consi.xc.colum.iij.& consi.lxxxv.in ij.volum.viso themate,&c. Et idem dicendum esset de Midea & Andræa celẽtano testibus,dum dicunt reperisse in domo eremitę tinellos onustos vino empto à presbytero Marco: aliam rationem eorum dicto non assignandó quomodo scirent illud fuisse de vino donni Marci: vnde potuit illud esse aliud vinum, & aliunde asportatum, quàm à domo donni Marci: postquam testes nihil dicunt vnde vinum prædictum ibi delatum fuerit: & cùm non probetur de identitate vini,potuit illud esse aliud vinum:&
5 ita præsumendum est: * cùm in dubio identitate nõ probata præsumatur pluralitas rerum, & sic vini:per nota.per Iac.but.& Bal.in l.j.ad fin.ff.quemadmo.testa.aperian.& in l.demonstratio.in princ. ff.de condi.& demonstr. per quæ ita in specie consuluit Alexan.de Imol.in consilio suo cxviij.idem voluerunt Canoni.in ca.auditis.extrà de præscriptio.& ibi in specie Ioan.Andr.ponit quæstionem de bidello, cui mortuus fuit equus conductus in itinere Bononiæ: & tamen succubuit:ex quo licet probauerit equum sibi mortuum fuisse, nõ tamen verificauit fuisse illum quem cõduxerat:& sic non probauit de identitate equi. idem voluit ibidem Anton.de Butr.in penult.char.& Abbas in ix.prędictis etiam accedit maximum adminiculum, cui nescio quonam modo responderi possit: quod de eodemmet vino prædicti presbyteri Marci existẽte in palmento, seu vsitorio, à quo plures vegetes exiuerunt,emit etiam honesta mulier Soriana in testem producta:prout ipsemet eremita deposuit,ac etiam eademmet Soriana, quæ examinata dicit,cp eodem contextu insimul cum eremita, & Petro, cæpit vnam vegentem vini prædicti & palmento prædicto, & fuit optimum: & idem deponit Petrus,& alij testes. Præterea quando mulieres prædictæ deponentes contra prædictum dominũ Marcum optimè in eorum depositionibus concluderent,nihil probarent contra eundem,nec fidem facerent, ex quo sunt mulieres: & productæ in cri-
6 minalibus contra presbyterum & sacerdotẽ:*quo casu mulieres non probant contra clericum productæ:text.est not.& peregrinus in c. ipsi apostoli. ij.quæstion.vij.glosnot.in capit.mulierem.iuncto text.xxxiij.quæst.v.glos.in cap.forus.extrà de verborum significatio.* imò & fortius mulieres non
7 solùm contra clericum, verùm etiam contra laicum in criminalibus non probant in foro canonico,in quo sumus:vt dicit glos.in dicto capitulo. forus.& ibi communiter docto.Ioan.Andr. in addit.Specul.in tit. de test. §.j.versiculo.item excipitur. nisi in subsidium: & quando alij testes verisimiliter actu & habitu interuenire non potuerunt: ita Ioannes Andreas in loco prælegato:quem refert & sequitur Alexand.de Imo.in consilio xxiiij. libro secundo incipien.animaduersis.& consi.lxv. incipient.vitis processibus.in fin.eod.lib.Item inualidatur & alio modo dictum Andrææ de celentano,videlicet ob malam rationem, quam assignat in eius dicto, dum interrogatus quonã modo scir: respon.quia scit: quo casu non probat: quia videtur eandem rationem cum dicto assignare: vt in specie dicit Bartol.in l. qui interrogatus. de petit. hære.vbi dixit,* quòd si testis assignãdo rationem 8
dicto suo, nihil aliud dicat, nisi se scire nulla alia assignata ratione causæ scientiæ,non probat.idem tenet Bald.in l.solam.ij.colum.C.de testi.Bar.Bal. & Alber.in l.curatores.ff.de offi.procu.cæs.& hoc per text.ibi,qui quotidie allegatur ad hoc,quòd ratio assignanda per testem non debet esse eadem cum dicto.idem voluit glossi.in l.Labeo.Neratius. ff.de vsucap.glo.in l.j.ff.de exce.text.in l.qui interrogatus.& ibi Bartol.ff.de peti.hæred.Bal.in l.non omnium.ff. de legibus. Præterea capiunt præmissa incrementum ex alio:nam omnes testes super tertia exceptione deponunt dictum vinum eremitæ fuisse repositum in duabus vegetibus:& in vna vegete euasit vnum vinum melius quàm in alia. quis ergo aliud diceret hoc malum ex culpa nisi vegetum peruenisse, & non vini? certè nemo prout etiam clarissimè deponunt prænominati testes in iiij. exceptione:quòd verisimilius est: * cui veris- 9
mili debet iudex fidem dare potius quàm non verisimili.l.iij.in princip.& l.ob carmen.§.fina.ff. de testi.l.non est verisimile.ff.quòd met.cau.cap. quia verisimile.de præsump.& voluit Bald.in l.testium. vltim.colum.C.de testi. Alexan.in consi.cxx.ponderatis,&c.& in consi.cliij.visis & narratis,colum. iij.v.volumi.Petr.de Ancharan.in consi. lvij.extra ordinem contractuum.vlti. colum.& in alio consilio.cl vij.visa facti narratione.Et procedunt præmissa in casu præsenti,vbi impingitur crimen presbytero & sacerdoti, contra quem nihil sinistrum putandum est cap.absit.xj.q.iij.& hoc verum dicit glossi. ibi, in his quæ possunt trahi ad malum & ad bonum: * nam semper in bonum interpretanda 10
sunt.per text.in capi.j.xij.distinctio.& in c.estote. de regulis iuris.hinc voluit not.Innocen.in ca.dudum ecclesia.de election. quòd si probatum fuerit per testes contra prælatum, quòd concedebat ecclesiastica sub annuo cẽsu, quòd propter hoc non poterit puniri tanquam committens simoniam: quia fiet interpretatio in partem benigniorem, ob notabilem præsumptionem quæ est, vt non delinquat prælatus:& intelligetur quòd cõcedebat temporalia ecclesiastica sub annuo censu,& non ecclesiastica spiritualia: vnde pariter & in casu nostro interpretandum & intelligendum erit malitiam vini procedere ex vegetibus,& nõ ex vino,ex præmissis,& maximè per glossi. in prædicto.capi.absit. cùm capienda sit semper via, vt excludamus delictum esse:vt dicit Bartol. in l. non solùm. §.sed vt probari.ff.de noui oper.nuncia. quem refert & sequitur Abb.in capi.in præsentia. de probat.per id quod voluit Innocent.in capi.dudum.el primo:de electio.* Vltimò concludendo dico,quòd si quod 11
indicium resultaret ex adductis cõtra prædictum dominum Marcum,illud fuit plenè elisum per eius defensiones, de quibus suprà: & plenissimè euacuatum per optimam vitam,conditionem & famam ipsius donni Marci: vt dicit Bartolus in l. desertorem.ff. de re milit. quem solùm allegat Magni. collega. addo quòd idem tenet Bartolus in l. non omnes.

Universidad de Deusto
Biblioteca

§.à barbaris.eod.titul.Bald.in l.fi.vltim.colum.de proba.in l.j.C.de fur.idem Bald.in l.j.C.loca.& in l.ea quidem.C.de accusat.circa antepe.colum.Angel.in l.milites.C.de quæstio. Gand.in tract. malefic.in rubr.de indic.indubi.circa fin. & Angel.in tract.malefi.in verbo,fama publica.colum.iiij.ex quibus omnibus, & eorum singulis sentio de iuris censura fuisse per curiam reueren.episcopi Auersani iniquè cum reueren.pronunciatum contra prædictum venerabilem presbyterum Marcum, imò & quodammodo voluntariè nifallor:ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Alienatio rei ecclesiæ ad hoc vt teneat, requiritur quòd ecclesia vtiliter contraxerit.*
2 *Vtilitas contractus alienationis satis apparet eo tunc quòd de contrario non liquet.*
3 *Ecclesia licet possit venire contra contractum gestum omissis solennitatibus, licet vtiliter contraxerit, cum eo casu contractus non teneat id tamen intelligendum est, quando ex illo contractu ecclesia modo aliquo laederetur: secus si vtiliter contraxisset.*
4 *Ecclesia potest sibi facere contractum fauorabilem absque aliqua solennitate canonica, vel legali.*
5 *Pupillus licet non possit absque auctoritate tutoris efficaciter obligari, tamen quando talis obligatio venit ad suum commodum, tenet obligatio.*
6 *Minor si virtute statuti non potest contrahere absque præsentia officialium mercantiæ, & auctoritate trium eius consanguineorum, tamen poterit facere contractum sibi vtilem: & valebit absque tali solennitate à statuto requisita.*
7 *Minor & ecclesia equiparantur.*
8 *Mulierum contractus stante statuto quòd non teneant, nisi cum interuentu consensus propinquorum, intelligendum est de contractibus damnosis: secus, de vtilibus ipsis.*
9 *Interpretatio in statutis regulariter fit strictissima cùm sint stricti iuris.*
10 *Consensus partis non præstitus in iudicio filij reddit processum nullum, tamen quando sententia proferretur pro filio, & sic esset processus vtilis filio, valebit absque consensu patris.*
11 *Id putare debemus pro expresso, de quo si quis fuisset interrogatus, idem respondisset.*
12 *Consuetudo tollens solennitatem in alienatione rerum ecclesiasticarum non tenet, nisi ecclesia id longo tempore consueuisset.*
13 *Decretum iudicis requiritur in alienatione rei minoris: tamen induci potest per longa tempora, vt non requiratur.*
14 *Conductor ecclesia antiquus offerens tantundem pensionis quantum nouus, non debet à conductione amoueri: imò non debet augeri pensio oblata per alium colonis ecclesiæ nu.15.*
16 *Conductor rei à fisco si est sibi aucta pensio conductionis per alium, & ipse offerat tantundè quantum nouus conductor, potest compellere fiscum, vt sibi locet tanquam antiquo conductori.*
17 *Emphyteuta si expulit antiquum conductorem fundi, cùm bonus esset, debet priuari emphyteusi.*
18 *Emphyteusis si sit finita morte, & dominus velit de nouo emphyteusim concedere, descendentes primi emphyteutæ possunt petere quòd eis confirmetur emphyteusis, & hoc de facili impetrabit. Et si eisdem denegabitur, possunt appellare ad superiorem.nu.19.*
20 *Conductor in locatione non habet dominium, nec possessionem, sed nudam detentationem.*
21 *Emphyteuta si cecidit à iure suo, & ecclesia tamen singulis annis recepit pensionem ab ipso, & non protestatur de caducitate, ex hoc videtur caducitatem remisisse.*

CONSILIVM XXVIII.

REdemptoris gentium Præsidio iterato, amen. In causa venerabilis monasterij sancti Sebastiani de Neapo. cum Vincentio nobile super petita rescissione contractus locationis domus, factę patri eiusdem Vincentij de quinquennio ad quinquēnium, ad renouandum ad annos xv. cum pacto, quòd in fine xv. annorum non possit amoueri, si tantundem pensionis offerret, quātum quilibet alius nouus conductor comparens. Dubitatur an dicta locatio teneat, cùm facta fuerit ad longum tempus, vt prætenditur, & contra tenorem Paulinæ: & maximè cùm præsupponatur facta non adhibitis debitis solennitatibus à iure requisitis. Et certè proculdubio dicendum est dictam locationem tenere, & viribus subsistere ex infrascriptis: cùm monasterium ipsum satis vtiliter contraxerit: * quòd principaliter attendendum est in alienatione seu locatione rei ecclesiasticæ. bonus est text. in clem.j.de reb.eccl.non alien.& in c.sine exceptione.xij.q.ij.cum vulg. * Et de vtilitate ipsa constare appareat, eò tunc quòd de contrario non probatur, & sic ex iuris dispositione: vt dicit glos. notab.in l.in pupillo.ff.de solutio. quam refert & sequitur Lauren. de rodulph.in repetitio.capi.sine exceptione.ix.colum.xij quæstione.ij. Secundò liquet ex probatorum meritis de d. vtili contractu monasterij: & quòd monasterium ipsum eo modo vt locauit, vtilissimè contraxit pro eo: vnde dato absque veri præiudicio, quòd aliquæ solennitates defecissent: tamen contractus non desinit esse validus. * Quia licet aliàs ecclesia possit venire contra cōtractum celebratum omissis solennitatibus, cùm reputetur inualidus: iuxta text. & quæ ibi habentur in cap. ad audientiam. de rebus eccles. non alie. & in capi.j. de in integ. restit. illud tamen intelligitur, quando monasteriū seu ecclesia ex illo cōtractu esset damnificatum: vt in prædictis iuribus: secus enim quando vtiliter contraxisset, licet aliæ solennitates non interuenerint: ita voluerunt glos. Guili. & Bald. in l. cùm ij. §. eam transactionem. ff. de transa. Bal. in l. quicunque. per glos. ibi. C. de bon. quæ lib. * subdens in specie, quòd ecclesia potest facere sibi contractum fauorabilem absque alia solennitate canonica, vel legali. idem in specie tenet Baldus in l. contra iuris. ff. de pact. & sequitur Iaso. de may. in l. potuit. ij. colum. C. de iur. deliber. vbi subdit ita esse. & idem Iaso. in l. non eo minus. ij. columna. C. de procur. cùm ad hunc finem adhibeantur solennitates,

tates, & tractatus, & alia, vt liqueat de vtilitate ecclesiæ cuius res distrahitur. sed vbi vtilitas est notoria, non est opus coniecturis. l. continuus. §. cùm ita. ff. de verb. obliga. ita propriis terminis consuluit Petr. de Ancharan. in consi. cxcvij. incipiente,
5 subtiliter & ad plenū * Quibus suffragatur, quòd licet pupillus non possit absque auctoritate tutoris efficaciter obligari, tamen quando talis obligatio spectat ad suum commodum, valet & tenet: vt voluit glos. in l. ij. ff. de accepti. quam Bartol. & Ang.
6 ibi multum notant. * Et alibi in simili stante statuto, quòd minor non potest cōtrahere absque præsentia officialium mercantiæ, & auctoritate trium eius consanguineorum: tamen hoc non obstante
7 poterit minor facere contractum sibi vtilem: * & valebit absque alia solennitate requisita à statuto. & tamen videmus quòd minor & ecclesia æquiparantur: & pari iure censentur: Bartol. in l. si pupillorum. ff. de re. eod. Spec. in titu. de loca. §. vj. versi. xiiij. & seq. c. auditis. & c. j. de in inte. restit. & Cardina. in Clement. j. eod. titul. Et præmissis accedat quòd dicimus de statutis dictantibus, quòd contractus mulierū non valeant, nisi interueniat con-
8 sensus propinquorum: * nam nihilominus dicta statuta vendicabunt sibi locum in contractibus damnosis, non in vtilibus: ita probat text. in l. neque. C. de contrahend. empt. quem memoriæ commendat Bald. ibi ad hoc. & sequitur Panor. licet de Bald. non meminerit in cap. relatum. el j. vj. colum. de testa. huic opin. etiam accedat quòd voluerunt Ange. Imo. & Mod. in l. mutum. ff. de acquiren. hæred. vbi dixit, quòd stante statuto quòd mulier nō potest se obligare sine consensu duorum propinquorum, quòd tamen si sit delata hæreditas mulieri sine onere, poterit tamen eam adire sine solennitate dicti statuti: & valebit aditio, cùm fuerit vtilis
9 mulieri. * Et fortius est aduertendum quòd præmissa relata sunt ex dispositione statuaria, quòd fortius est: ex quo in statutis regulariter fit strictissima interpretatio: cùm statuta sint stricti iuris: vt dixit not. Bartol. in l. quicquid astringendæ. in fin. princi. ff. de verbo. obliga. glosa & Bartol. in l. non dubium. iij. col. iij. q. C. de legi. Iaf. de may. in l. qui se patris. xxx. colum. C. vnde lib. & tamen non obstante stricta & propria significatione seu interpretatione quæ debet fieri in statutis, contractus vtiles aliter facti tenent: quod satis relinquo Magni.
10 iudicanti ponderandum. * Vltimò non omittendum censeo, quod in simili dicimus, quòd licet aliàs consensus patris non præstitus filio agenti in iudicio, vel conuento, reddat processum nullum: tamen fallit quando filius obtineret in illa causa: quia tunc processus teneret etiam non adhibito patris consensu, ex quo in sui vtilitatem: ita voluerūt Cyn. Salycet. & Rapha. in l. non ideo minus. C. de procur. & sequitur Alexand. in consil. lix. in ij. volumin. & sic cum monasterium vtiliter contraxerit, non potest nunc contra suum contractum venire, & petere se in integrum restitui: prout habetur in cap. cùm vos. de his quæ fi. à præla. sine consen. cap. & in cap. cùm dilecti. de emptio. & vend. & latius per Hosti. in sum. de rebus eccles. nō alie. maximè cùm principale propositum summi Pontificis prouidentis solennitatem seruari, fuerit no ecclesiæ læderentur, sed q vtiliter contraherent: quod principale propositum attendendum est vulgo. l. si quis nec causam. nec propositum. ff. si certū pet. a. Et si summus Pontifex hodie interrogaretur, an si ecclesia contraxerit cum eius magna vtilitate, licet absque solennitatibus, contractus ille sit validus: certè indubitanter & omnino responderet quòd sic. quia id putare debemus pro expresso, de quo si quis esset interrogatus, * ita respondisset, 11
seu responderet. glos. est not. in l. tale pactum. ff. de pact. & tamen loquitur in statuentibus: quòd fortius est. text. est etiam in l. fin. secundum Bart. Bal. & Ange. ibi. C. de post. hære. instituen. tex. in l. Barbarius. & ibi Bald. vltim. colum. fi. de offi. præto. & ista etiam quòd si vtiliter contrahit, tenet contractus vt suprà, apparet esse de intētione Paulinæ ibi dum dicit, & cum ecclesiarum euidenti vtilitate. 12
Præterea * liquet ex processu plenissimè monasterium prædictum consueuisse longissimo tempore similes locationes facere: & licet aliàs consuetudo tollens solennitates in rebus ecclesiasticis non teneat, tamen fallit quando ecclesia illud consueuisset longo seu longissimo tempore: prout in casu nostro. glos. est not. in l. diuturna. ff. de legi. glos. & Bald. in rubric. C. quæ sit long. consuet. glos. in authent. hoc ius porrectum. in fin. C. de sacr. sanc. eccles. Paul. de Castr. in l. etiam. ff. soluto. mat. * sicut 13
in simili dicimus de minore. Nam licet aliàs requiratur decretum iudicis in alienatione rei minoris: tamen per longam consuetudinem induci potest, vt possit alienari absque aliquo iudicis decreto: dixit Angel. in d. l. diuturna. §. allegata. Bald. in ca. j. colum. per quos fiat inuestit. Præterea demonstratur etiam oculari inspectione prædictum Vincentium fecisse, ac erogasse multas, & quamplures expensas vtiles & necessarias dictæ domui: quæ iam erat ruinosa, & in collapsum: adeo quòd ex prædictis expensis meliorata, nimirum si pensio venit augenda: & ideo de ea nunc maior pensio reperitur: & tamen Vincentius ipse offert tantundem quantum alius obtulit: quòd denegari non potest: tum ex tenore contractus initi inter ipsas partes, quòd pro simili pensione non possit expelli: tum quia apparet illud augmentum pensionis fuisse causatum propter expensas erogatas in refectionem domus per eundem Vincentium, ad quas minimè obligatus erat: & sic quòd fauore sui gestum est, redundaret in eius odium: quod non est dicendum. vulgata l. quòd fauore. de legi. & pariter contra iuris regulam ex suo beneficio quis damnum pateretur: & sic incideret in euangelij dictum, de bono opere lapidamus te: quòd esse non debet ex præmissis: tum virtute pacti initi in contractu: tum etiam ex iuris communis dispositione, qua cauetur quòd antiquus * conductor offerens tantundem pensio- 14
nis, quantum nouus, non debet à locatione amoueri. text. est not. in l. congruit. C. de loca. prædio. ciui. libr. xj. Salycet. in l. fin. C. de iure emphyt. refert & sequitur Iaf. ibidem. in quæstio. an emphyteuta alienans irrequisito domino. idem in propriis terminis consuluit Paulus de Castro. in consilio lxiij. incipien. videtur dicendum. vbi fortius tenet, * quòd non debet augeri pensio oblata per 15
alium colonis ecclesiæ. & idem consuluit Petr. de

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ancharan.in consi.cxxxiij.plenè & subtiliter. Ludouic. Roma.in consil. xxij. vbi dicit se ita habere communem opinionem. Bal.in c.in præsentia. vij. colum. de probat. & plenè in particulari Francis. Cur.in consi.xlvij.incipien.super controuersia. & Alexan.in consi.x.in iij.volu. & idem tenet Alexã.
16 in l.cotem ferro.§.qui maximos.ff.de publica.* vbi fortius dixit,quòd etiam fiscus compelli potest,vt locet antiquo conductori,si tantũ vult dare quantum nouus.& hoc per prædicta iura:adeo quòd dixit not.Barto.in l.cognouimus.C.de manci.& co-
17 Jo.lib.xj.* quòd si emphyteuta expulit antiquum conductorem seu colonum fundi, cùm bonus esset,debet priuari emphyteusi, per rationem: quia fit iniuria primo conductori. quòd pati nõ debet. Hinc voluit Bartol. in l.j.§. permittitur. per illum
18 text.cum glo.not.ff.de seruit.& aqua.* quòd si emphyteusis sit finita morte, & dominus vult de nouo emphyteusim concedere, descendentes primi emphyteutæ possunt petere quòd eis confirmetur: & hoc de facili impetrabunt: & est iniuria eis, si non refirmatur,adeo quòd si eis non refirmaretur, poterunt dicti descendentes appellare ad superio-
19 rem,vt cogat dominum emphyteusis,*quòd eis refirmet.per text.in c.bonæ memoriæ.de postul. præla.idem tenet Barto.in l.j.in fi.ff. de priuileg. cred. quòd tamen fortius à maiori hoc procedit in casu nostro: cùm ex emphyteusi transferatur vtile dominiũ:quòd non videtur in locatione,in qua conductor non habet dominium, nec possessionem,
20 *sed nudam detentationem:vt dicit bona gl.in §. allegata.l.congruit.C.de loca,prædio. ciui.libr.xj. in verbo possessores. & sic à maiori poterit prædictus Vincentius hoc petere, tum vigore contractus,cùm pater ipsius stipulatus fuerit pro se & hęredibus suis: tum etiam ex iuris communis dispositione:cùm mortuo patre sciente,& patiente monasterio permanserit in dicta locatione: per quod videtur cum eisdem conditionibus reconduxisse. per l.item quæritur.§.qui impleto.ff.loca.& in l.in rebus.§.fin.ff. de preca.& in l. legem. cum ibi not. maximè per Baldum.C.loca. Nec obstat quòd dicitur ex aduerso, quòd cùm ipse Vincentius non renouauerit infra terminum. xv. annorum, & lapsus fuerit terminus, quòd excluditur à commodo renouationis:nam respondetur quòd dato absque veri præiudicio, quòd non fuerit facta renouatio, tamen in contractu inito inter prædictum monasterium,& patrem ipsius Vincentij,non fuit apposita pœna, vt caderet à locatione non facta renouatione infra tempus prædictum.xv. annorũ: & ideo etiam quia aliquo iure hoc non cauetur. Item infra decimumquintum annum, & ante eius lapsum prædictus pater Vincentij decessit:& Vincentius ipse vt filius, & hæres habuit verisimilem ignorantiam contractus prædicti initi cum eius patre: quia qui in alterius locum succesit,iustam habet ignorantiæ causam per vulg.regul.qui in alterius.cum vulg.de regul.iur. Vltimò licet Vincentius ipse non reuocauerit, & tamen singulis annis soluit liberaliter: & monasterium semper recepit pensionem, & nunquam protestatum fuit de caducitate,seu de eius iure, ob renouationem non factam:per quod videtur sibi in illo iure præiudicasse,si quod sibi competeret.per id quod in simili,& in fortioribus terminis dicimus de emphyteuta qui cecidit à iure suo:& ecclesia ab eo recepit pensionem, & non protestatur de caducitate:nam per hoc videtur caducitatem remisisse: ita voluerunt Cyn.& Salycet.in l.ij.C.de iure emphyt. Iacob. de Are.& Alb.ibidem.quos refert & sequitur Ias. ibidem.Petr.de Anchara.& Cardi.Flor. in ca.potuit. de loca.Ias.in l.seruus.C.de pac.Ex quibus sum voti prædictum Vincentium esse admittendum ad petitam renouationem, dum offerat tantundem, quantum nouus conductor:& ita consulo iuris esse,nec aliter dici posse, maximè cùm ecclesia debeat esse cultrix iustitiæ & æquitatis.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Testator si reliquit aliquid arbitrio alicuius si per annum ille non declarauit suum iudicium, expirat arbitrium, & maximè in vltimis voluntatibus.nume.2.*
3 *Verbum,*fa come te pare, *videtur commisisse arbitrio boni viri.*
4 *Conscientiæ alicuius se remittens, intelligitur de conscientia legibus munita,adeo quòd non potest iura transgredi.*
Vbi multa de commissis conscientiæ.
5 *Anima quibuscunque rebus præponenda est.*
6 *Salutis æternæ nemo immemor esse præsumitur.*
7 *Constitutus in vltimis, & sic vicinus morti,præsumitur habere bonam conscientiam.*
8 *Clericus tanquam publica persona potest alteri stipulari.intellige tamen in causa vsurarum, & sic in concernentibus magnum præiudicium spirituale:quod est quando quis promisit sacerdoti restituere vsuras omnibus quibus debet: quia poterit sacerdos stipulari nomine omnium.*
9 *Sacerdos ad hoc vt possit alteri stipulari pro restitutione vsurarum, requiritur, quòd in actu confessionis stipuletur.*
10 *Sacerdotis stipulatio non probaret in foro iudiciali,cum fiat in actu cõfessionis,cùm censeatur Deo facta.& secundum aliquos requiritur quòd sit sacerdos parochialis.*
11 *A regulis iuris est recedendum propter periculum animæ.*

CONSILIVM XXIX.

IN Christi nomine Amen. Viso processulo mihi transmisso per Magnificum Capitaneum insulæ procitæ inter Nuccium Scoptam actorem ex vna,& Paduanam filiã, & hæredem quondam Bernardini scoptæ prædictę ex altera,super petitione ducatorum xxv.est videndum an dictus Nuccius sit modo aliquo in probatis,per verba prolata per quondam Bernardinum testatorem in personam presbyteri Ioannis, dum eidem dixit, loquendo de dictis duca.xxv.*va & fa come te pare: seu come te par à te:* & nunquam fuit aliter factum: nec declaratum per prædictum presbyterum Ioannem:ob quod fuit causa ipsa deducta in presenti iudicio. Ex quo elapsis quampluribus annis à tẽpore dati arbitri prædicti, & non aliter arbitrato, succedit in præsentiarum iudicium Magnifici Capitanei

tanei ipsius insulæ: Ex quo vbicunque est relictum per testatorem, seu in vltimis constitutum
1 aliquid iudicio alicuius, seu arbitrio, * certe si per annum ille non declarauit suum iudicium,expirat arbitrium prædictum: ita consuluit Bartolus in suo consilio incipiente: talionis. vbi in specie dixit, quòd potestas arbitratoris tacentis anno finitur: argumento l. nonnulli.C. de episcopis
2 & clericis.& in l.finali.§.j.C.com.de lega.* Et præsertim procedit hoc in vltimis volũtatibus, prout in executione voluntatis defuncti: quæ non debet teneri in suspenso:sed celeritatem desiderat:vt magis in specie tenet Baldus in l. finali.iij.colum. C.de contrahend. emption. Vnde prædictus Bernardinus quondam, respondendo prædicto pres-
3 bytero Ioanni,* & idem dicendo, *fa come te pare:* videtur se commisisse iudicio seu arbitrio ipsius, vt arbitrio boni viri.arbitrium ergo boni viri debet esse in iure fundatum.l. vir bonus.ff. iudi-
4 sol.* Et pariter esset ac si prædictus quondam Bernardinus se commisisset conscientiæ eiusdem presbyteri Ioannis: quia nequaquam posset iura transgredi:& intelligeretur de conscientia legibus munita, non autem priuata: secundum Baldum in quadam sua disputatione incipiente, statuto cauetur quòd fœnerator.vlti.colum.quem refert & sequitur Alexander de Imo. in consilio ccclix. incipiente, visis verbis testamenti.iij.colum. Hinc est quòd qui habet potestatem disponendi & prouidendi secundum conscientiam suam, debet sequi conscientiam publicam legum, & non priuatam. text.est iuncta glo.in cap.iudicet,iij.quæstione vij. ita dixit Cynus in l.quisquis.C. ad legem iul.maie. Bald.in l.j.C.qui accusa. non poss. & si per illa verba præsupponatur dictum Bernardinum se commisisse arbitrio illius presbyteri Ioannis, siue conscientiæ ipsius, vnum & idem important:cùm arbitrium boni viri, & conscientia idem sint. dixit Baldus in l.fina.in fin.C. de iur.domi. impetran. & patet ex not.per glo.& doctores in clemen. prima. in verbo,veniamus.de iure patrona.sed cùm in casu proposito nulla de iure appareat probatio debiti prædicti, meritò venit Paduana ipsa absoluenda, per regulam iuris vulgatam, vt actore nõ probante reus absolui debeat. Præterea accedat prædictis, quòd si prædictus quondam Bernardinus fuisset omnino debitor in dictis ducatis viginti-
quinque prædicto Nuccio, proculdubio pro exo-
neratione animæ, & conscientiæ suæ illud expressisset videns se in vltimis constitutum,& de proxi-
5 mo moriturum: * ex quo anima quibuscunque rebus præponenda est.l.sancimus.C.de sacr.sanct.eccle.§.si verò liberi.in fin.in authent.de sanctiss. episcop.c.cùm infirmitas.in fin.de pœnit.& remissio.
6 * cùm nemo præsumitur immemor salutis æternæ. l.fin.C.ad leg.iul.repetun. per quam ita dixit Petr. de bellapert.quem refert & sequitur Cyn. in l.ge-
7 neraliter.C.de non nume.pecu.* subdens hoc permaximè locum habere in vltimis constituto: quia cùm sit vicinus morti, præsumitur habere bonam conscientiã:& facit bene illud in ca. Matthæus. de simo.in fin.dum dicit, quid enim prodest homini si vniuersum mũdum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur?Nec suffragaretur dicto Nuccio allegare prædictum quondam Bernardinum fuisse confessum debitum prędictum ex illis verbis prolatis versus presbyterũ Ioannem:cùm nullo pacto per verba ipsa ita ambiguè prolata dici possit debitum prædictum confessatum. Et dato absque veri præiudicio, quòd possit dici certo modo acceptatum: non ex hoc apparet ius aliquod acquisitum Nuccio prædicto vigore stipulationis prædictæ,per regulam vulga. quòd alteri stipulari nemo potest: & maximè cùm clericus non reperiatur numeratus in numero personarũ quæ possunt alteri stipulari:de quibus habetur in §.si quis alteri. institu.de inuti.stipu. Et licet bene verum sit,quòd clericus tanquam publica persona possit alteri stipulari, * tamen illud habet locum in restitutione 8
vsurarum: & sic in concernentibus magnum præiudicium spirituale: vt in exemplo, quando quis promitteret sacerdoti restituere vsuras omnibus à quibus accepit: nam hoc casu poterit sacerdos stipulari nomine omnium quorum interest, & valebit stipulatio, per textum in capit.quamquam. de vsuris, in sexto.ita declarat magistraliter Bartolus in l.prima.§.huius studij.ff.de iustitia & iure. idem tenet Anton.de but.in procemio decreta. penulti. colum.Ioannes Andr.in cap.sicut.ne cler.vel monach. Panor. in cap.finali.de sepultu. videtur text. in c.dudum.& ibi Innoc.Hostien.& Panor.in vlt. colum. de conuersio. coniuga. * Quinimò & plus 9
requireretur, quòd talis sacerdos in actu confessionis stipularetur dictam restitutionem vsurarum: ita voluit Specul. in tit. de instrumen.edit.§.nunc videndum. versic.sed pone. & ibi plenius Ioannes Andr.in addit.& Bartolus in d.§.huius studij.Baldus in l.rationes.ad finem.C.de probationib.Abb. in dicto c. fin. de sepultu. * Quinimò talis stipula- 10
tio non probaret in foro iudiciali: cùm confessio facta sacerdoti censeatur facta Deo:& sic non prodest in foro iudiciali.cap.si sacerdos.de offic. ordi. & notanter Baldus in l.archigerontes. C. de episc. audien. Imò & plus secundum aliam opinionem doct.ad hoc vt sacerdos possit alteri stipulari modo prædicto, requiritur quòd sit sacerdos parrochialis: ita dominus Abb.& Panorm. in c.dudum. de conuer.coniu.quæ omnia cessant in casu de quo agitur. Vltimò concludendo stimulatur sinderesis per verba prædicta ipsius testatoris ipsum esse in aliquo debitorem prædicto Nuccio: licet non in toto debito prædicto vt opinor: attamen non reperio modum vt possim me inclinare ad moderationem debiti prædicti in aliqua particulari quantitate: idcirco pro exoneratione animæ defuncti quatenus æs alienum detineret, cùm propter periculum animæ,* quòd est damnum irreparabile, sit 11
à regulis iuris communis recedendum:vt dixit satis not. Alexand.de Imol.in l.fi.§. donec.C. de iur. delibe. ideo sum voti prædictam Paduanam fore & esse absoluendam ab impetitione prædicti Nuccij, saluo iure eidem Nuccio cogendi prædictum presbyterum Ioannem remędio competenti, vt declaret, seu arbitretur suum arbitrium, iuxta voluntatem testatoris: neutram partium in expensis condemnando: & ita consulo iuris esse vobis Magnifico Capitaneo insulæ Procitæ, ego

Thomas Grammaticus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SVMMARIVM.

1 *Testes si ex vna parte sunt mulieres, & mares ex altera, præferuntur mares.*
2 *Testes rei & actoris si sunt numero pares, præferuntur testes rei.*
Ratio est illa quæ dat esse rei, id est, testimonio.
3 *Testis non assignans rationem dicto suo, dicitur vt pecus, & non vt homo deponere.*
4 *Paria sunt non assignare rationem, & assignare non bonam, seu non concludentem.*
Testis dictum debet de necessitate concludere, & præsumptiuè. ibidem.
5 *Testes reddenter rationem eorum dicto præferuntur ipsam non reddentibus. nu. 6.*
7 *Testibus deponentibus verisimilia & consona veritati, magis standum est.*
8 *Testium probatio illa præfertur, in qua datur excessus.*
9 *Testibus etiam clarè deponentibus, si iudici videbitur non fore fidem adhibendam, poterit non adhibere, sed debet exprimere causam quare fidem non adhibeat.*
10 *Pro sententia semper præsumitur, cùm iudex potuerit se ex multis informasse.*
11 *Testes vbi sunt pares numero, eo casu index potest iudicare, prout sibi videtur, & præsertim pro actore.*

CONSILIVM XXX.

IN Christi nomine, Amen. In causa Vincentij cum Paulo de donno Santillo de ciuitate Auersæ super corrigia argentea, quam prætendit idem Vincentius esse suam: prætenditur probatum per prædictum Paulum per pares testes numero dictã corrigiã esse ipsius Pauli: & data paritate probationis inter actorẽ & reum, reus venit absoluendus: vt in c. ex literis. & in c. licet causam. extrà de proba. Item & ex alio dicitur apparere, ꝙ testes ipsius Pauli sunt omnes mares: & econtra testes prædicti Vincentij actoris sunt omnes mulieres: & quando sunt testes mares ex vna parte, & testes mulieres ex altera, * testes mares præferuntur testimonio mulierũ: vt dicit Bal. in l. fi. ff. de fi. instr. & in l. in multis. ff. de sta. ho. ad quod. l. j. ff. de sena. & quod ibi not. per Bart. * Accedat prædictis proximè, ꝙ quando testes rei & actoris sunt numero pares, potius pro reo præsumendũ est, quàm pro actore: gl. est not. in c. in nostra. de testi. in fi. Bart. in suo consil. xliij. incip. in q. d. Cioli. & ꝙ not. Bar. in l. j. §. fi. in fi. vti pos. Inno. in c. j. extrà de eo qui mit. in pos. in vj. & quod not. in l. pro legato. secundum vnam lect. ff. pro legat. & ita dixit perpetuò not, & quod ita practicauit Alex. de Imo. in l. si duo. ff. vti. possi. Pro parte verò prædicti Vincentij obiicitur, ꝙ licet prima facie videatur data paritas probationis inter prædictos actorẽ & reum: attamen rectè intuenti datur excessus in probatione ipsius actoris: ex quo testes pro ejus parte producti assignant oprimã, & concludentem rationem eorũ dicto: & ratio est illa, quæ dat esse rei: id est, testimonio: vt not. in l. solã. C. de test. * & testis nõ assignãs rationẽ eius dicto, non dicitur vt homo, sed vt pecus deponere: dixit Bal. in l. edita. xxxij. col. in repe. Padua. C. de eden. Et testes pro parte prędicti Pauli producti, licet videãtur assignare rationẽ, tamen non assignant concludentẽ: ex quo vnusquisq; ipsorum deponit cognoscere dictã corrigiam esse dicti Pauli: quia interfuit & vidit &c. quę rationis assignatio quantũ generalis sit, & nihil concludens, vniuscuiusq; iudicio me submitto: * & tamen paria sunt non assignare rationem, & assignare non bonam, seu non concludentẽ. dixit Spe. in tit. de test. §. j. ver. item ꝙ interrogatus. maximè cùm dictũ testis debeat in ratione cõcludere necessariò, & præsumptiuè, per tex. in l. nõ hoc. C. vnde cogna. vt inquit Bar. in l. j. ff. si cer. pe. Bal. in l. ij. C. quãdo fis. vel priua. Ang. in aut. dehære. & falc. collat. j. sed quia testes dicti Vincẽtij reddunt concludentẽ, & optimam rationẽ, dum dicũt dictã corrigiã constare bene in posse vxoris prędicti Vincẽtij, cũ qua quotidie cõuersabantur: *& tanto piu che ce stauano cinq; appõtatori: & doue se asbiaua ce era vno per suto*: vt ad oculũ hæc omnia in dicta corrigia reperiuntur: sequitur de necessitate testes prædicti Vincẽtij præferendos esse testibus prædicti Pauli rationẽ minimè aliter assignantibus. * Ex quo de iure testes reddentes rationẽ præferũtur ipsam nõ reddentibus. ita dicũt Iac. but. & Bal. in l. presbyteri. C. de episc. & cle. Nec militat, ꝙ testes prædicti actoris fuerint mulieres: nam in casu de quo agitur, in rei veritate præferri debẽt maribus: ex quo agitur de corrigia muliebri, & quæ per mulierẽ, & sic vxorẽ prædicti Vincentij deferebatur: & sic magis verisimile est corrigiã ipsam cognosci per mulieres cõuersantes cum vxore prędicti Vincẽtij ipsam deferẽte, quàm per mares nullã habentes conuersationẽ cũ ipsa: & sic tanquã deponẽtes verisimilius, * & consonũ veritati standũ potius est mulieribus prædictis: vt dicit elegãter Inn. in c. auditis. extrà de pręscri. Bal. in c. j. de cõtro. inuest. Pet. de Anch. & d. Ant. in c. j. de præscrip. in vj. & faciũt bene not. in l. ob carmẽ. ff. de test. & in c. in nostra. c. ti. & iiij. q. iij. cau. si testes. ver. nõ enim. vnde extãte probatione dicti Vincẽtij per testimoniũ mulierũ, quæ magis præsumũtur in similibus cognoscere dictã corrigiam, quàm homines, meritò præferẽda est probatio ipsius Vincẽtij. Itẽ datur excessus in probatione prædicti Vincentij, ex quo eius testes assignãt rationẽ, vt suprà dictũ est, optimã reddẽdo causam sciẽtiæ ob quod prẽfertur probationi ipsius Pauli, * & eius testibus rationẽ non reddẽtibus: ita dicit singulariter Iac. but. in quadã sua disputatione de qua meminit Bal. in l. presbyteri. C. de episc. & cle. Bald. in l. sed & si quis. §. quæsitum. ff. si quis caũ. & in l. obseruare. §. proficiscì. de offi. proconf. & sic habita præmissorũ ratione apparet omnino dari excessum in probatione prædicti Vincẽtij actoris: * & sic illa probatio præferenda erit, in qua datur excessus: vt in c. in nostra. & in c. j. extrà de test. ita etiã dixit gl. in c. cũ ecclesia. sutrina. de cauſ. pos. & prop. & in c. j. de præscrip. in vj. & in l. ob carmen. §. fin. ff. de test. Et sic dato quòd daretur paritas probationis testium, tamen præualere debent ij testes qui cõcludentem rationem assignant; prout sunt testes ipsius actoris: ita Baldus not. in c. fina. §. item sacramentum. de consuetu. recti feud. quem refert & sequitur Iason in l.

in l. cùm ij. §. vult ergo. iiij. colum. ff. de transactio. Ex quibus videtur mihi optimè fuisse pronuntiatum in fauorem prædicti Vincẽtij per curiam Magnifici Regij Capitanei ciuitatis Auersæ: maximè cùm iudex si sibi visum fuerit testibus vnius partis etiam * clarè deponentibus non esse fidem adhibendam, id facere potest, & fidem non adhibere. ita Bartolus & post eum Paulus de castro. in l. Lucius. ff. de insam. quem communiter sequuntur doctores vbi subdit, quòd debet exprimere causam quare fidem non adhibeat. & idem tenet Paulus in l. admonendi. ff. de iureiurã. & consuluit Socin. in consilio xcviij. antepenl. colum. in iiij. volum. vbi subdit hanc doctrinam Bartol. esse singular. idem sequitur Barba. inter consil. Calc. consilio lxiiij. j. col. prælarè scripsit apostolus &c. & subdit hoc dictum Bart. esse stupendum Bald. in l. cùm magistratus. C. quando prouoc. non est necess. sequitur idem Par. in tract. syndic. in versic. potestas. ij. col. versi. consulo. vbi subdit quòd cùm causa ipse consulit, vt hoc fiat, ne iudex teneatur in syndicatu faciendo scribi in actis, vel in sententia hoc modo, videlicet nullam adhibendo fidem testibus ex tali causa, ipsam exprimendo: idem sequutus sum in votis meis in voto xiiij. in fin. vbi plenè scripsi. & idem sequutus est Par. de pu. in tract. syndic. in verbo, arbitrium. cap. si iudex. vbi subdit se hoc aliàs practicasse: quòd vbi vidit testibus in processu productis non fore fidem adhibendam, ex verbis, & redditione causæ scientiæ hoc quinimò expressit in sententiis: quod etiam sequutus bonus assessor Auersanus idem obseruauit, & bene: & ita optimè iudicatum consulo ego Thomas Grammat.

Et maximè potuit Magnificus assessor bene iudicasse pro prædicto Vincentio: cùm præsumendũ sit omnino pro sentẽtia iudicis: cùm * iudex potuit suum animũ ex multis informasse, per text. in c. in præsentia. de renũ. & in c. bonæ. cum simil. de elect. ita inquit dominus Abb. in cap. cùm ad sẽdem. de restitu. spolia. circa finem. Et plus in casu præsenti patet licitè iudex iudicasse pro prædicto Vincentio actore, * ex quo, licet detur paritas testium in numero, tamen iudex debet iudicare prout sibi videtur, præsertim pro actore: ita dicit Baldus in l. cùm magistratus. in fi. C. quando prouoca. non est necesse. vbi subdit, quòd debet facere scribi in actis, quare adhæsit parti actoris.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Patronus iuris patronatus licet potest in electione per ipsum facta de capellano variare, tamen illud intelligitur cumulando primo, non autem prorsus à primo recedendo.*
2 *Patronus si plures capellanos præsentauit vnũ post alium, potest Episcopus instituere quem vult, & sic gratificare, maxime eum qui maioribus meritis iuuaretur.*
3 *Donationes inofficiosas in extraneum licet ius reuocet in coniunctum, tamen pro parte reuocat, & non in totum.*
4 *Legatum rei alienæ tenet, quando legatur consanguineo, sed quando legatur extraneo, non tenet.*
5 *Testamenta duo ab eodem confecta, quorum primo loco factum est validũ, & secundum invalidum, verum in secundo sint instituti coniuncti, & in primo extranei, secundum tenebit fauore coniunctionis.*
6 *Affectio maior habetur ad agnatos quàm ad extraneos.*
7 *Promittens habere quid ratum & firmum, nec de facto, nec de iure contrauenire, non poterit demum contrauenire.*
10 *Minor excluditur à beneficio restitutionis in integrum per iuramentum: quia ad iuramentum quis præsumitur accedere certioratus. & nu. 11.*
12 *Iuramentum secundum contra primum iuramentum non ligat iurantem: quia solum primum valet.*
13 *Iurans non reuocare procuratorem si demum reuocat, tenet reuocatio, tamen iurans est periurus.*
14 *Contra iuramentũ quæ fiunt, an valeat, & quæ sint.*
15 *Ad periurandum quis non admittitur, vbi est alterius quæstium, vel quarendum.*
16 *Baldi auctoritas multum urget in practica.*
17 *Bal. nihil in iure ignorauit.*
18 *Iurans se non repetere restitui ad beneficium quo spoliatus fuit, non potest amplius petere restitutionem.*
19 *Minor licet promiserit non venire contra alienationem rei suæ venditæ, & pariter mulier cõtra alienationem rei dotalis, cõtrauenire possunt: tamen si iurauerunt in alienatione non cõtrauenire, impediuntur agere, & venire contra iuramentum.*
20 *Iurans se non accusare non potest contrauenire iuramento.*
21 *Periurus est infamis.*
22 *Præsentatio ab existente in quasi possessione præsentandi valet, & tenet.*
23 *Ius patronatus ex sola præsentatione acquiritur.*
24 *Præsentatio facta de duobus, vnus post alium facit, vt primus præferatur.*
25 *Possessio non attenditur in beneficialibus, sed qui primò præsentationem, seu collationem habuerit, præfertur.*
26 *Mulier dotata quæ excluditur à successione virtute constitutionis regni, seu statuti, intelligitur à successione ipsius dotantis.*

CONSILIVM XXXI.

REdemptoris gentium suffragio postulato, Amen. Vincentius, Neapolis, & Violans filij & hæredes Christophori de laierno de Neapo. habentes voçem præsentandi capellanum in capella sanctæ Mariæ nouæ de porchiano, præsentauerunt presbyterum Confortum eorũ fratrẽ consobrinũ, vnà cum Sanctia de laierno similiter patrona capellæ prædictæ: iurando dictã præsentationẽ habere ratã, & firmã, & nõ contrauenire, nec variare. Demũ decurso certo tẽporis spacio prorsus recedendo à præsentatione prædicta, nulla saltẽ legitima causa subsistente, prædicti Vincentius & Neapolis vnà cum duabus aliis eorũ sororibus minoribus septennio, suasu tutoris ipsarũ secundo loco præsentauerunt presbyterũ Andr. Scolarcia, filiũ tutoris prædicti: hæsitatur ergo quis ipsorũ præsentatorũ præferendus ve

Universidad de Deusto
Biblioteca

dus veniat: & an potuerint à primo præsentato prorsus recedendo variasse: & præsertim obstante iuramento. Et certè nulli dubium quòd non: ex
1 quo licet patronus posit in electione variare,* tamen illud intelligitur cumulando, non autem prorsus à primo recedendo: vt probatur in cap. cùm autem. & in cap. pastoralis. de iure patron. ita in specie tenet Ioan. Andræas in regula, in re communi. in mercur. domi. Abb. in cap. quod autem. in secundo notab. & in cap. cùm autem. extrà de iure patron. & hoc per rationem: quia si patronus posset ex toto recedere à priori, non daretur facultas Episcopò instituendi quem vellet: prout in prædicto cap. clarè apparet: & præsertim in dicto capit. cum autem. & ibi per glossi. & Abba. dicentes quòd pluribus existentibus præsentatis vnus post alium,
2 potest Episcopus gratificare* cui vult instituendo vnum ex præsentatis: & præsertim eum qui maioribus meritis iuuaretur. ita Abb. in prædicto ca. cùm autem. per text. in cap. si fortè. lxiij. distinctio. ibi, præferendus est is, qui maioribus meritis iuuatur: subdens pro hoc videri sibi text. in cap. quoniam. de iure patron. prout in casu de quo hic præferri debet prædictus presbyter Confortus: cùm vltra alia consanguinitatis merita cum præsentantibus, accedit, quia est eis frater consobrinus, vt ex præsentationis instrumento, iunctis etiam testium depositionibus, manifestissimè liquet: & consanguinitatis intuitu multa reperiuntur à iure fauorabi-
3 lia inducta, quę aliàs nō fuissent introducta.* Hinc est quòd licet donationes inofficiosas in extraneū ius in totum reuocet: in coniunctum tamen pro parte reuocat, & non in totum: textus est in l. prima. iuncta l. si vnquam. C. de reuocand. donation. & dixit Archidiaconus in capitulo finali. vltima
4 quæstione finali, & alibi,* licet legatum rei alienæ teneat, quando legatur consanguineo, tamen quando legaretur extraneo, non teneret. l. cùm alienam. C. de legatis. l. vnum. ex familia. §. si rem. ff. de legat. ij. Et alibi, si sunt duo testamenta ab eodem cōfecta, quorū primo loco factū est validum, & secundum inualidum: verum in secundo sunt
5 coniuncti instituti, &* in primo extranei, secundum tenebit: & hoc fauore coniunctionis: voluit Bartolus in l. milites. §. veterani. ff. de testamento militari. & in l. filius. ff. de liberis & posthumis. & est textus in l. hac cōsultissima. §. fi. C. de testamen-
6 tis. &* facit, quia maior affectio habetur ad agnatos, quàm ad extraneos: dixit Baldus in l. precibus. C. de impuberum & aliis substitutionibus. Et alibi, si sit legatum factum Titio non expresso cognomine, duo sunt Titij, quorū vnus est testatori con-
7 iunctus, alter non: * certè intelligitur illi coniuncto factum legatum, & eidem deberi: & hoc fauore coniunctionis: & probatur in l. si fuerit. à contrario sensu. ff. de rebus dubiis. ita etiam voluit Afflictus in sua repetitione constitutionis, sancimus. de iure protom. vj. colū. vbi plenè cumulat materiam coniunctionis præferendæ: quæ quidem non modicum fuffragari apparent prædicto presbytero Conforto: quando dato absque veri præiudicio, à pari cum prædicto presbytero Andræa procederet: sed quia vt suprà demonstratum extitit, prædicti patroni non potuerunt nisi cumulando variare, non autem prorsus recedere. apparet igitur primam præsentationem tenere, & non secundam:
*maximè cùm in instrumento se obligauerint, nec 8
de facto, nec de iure contrauenire: sed ipsam tenere ratam & firmam: & dixit Bartolus in l. metum. §. volenti. secunda columna. in versiculo ratum. ff. quod metus causa. & in l. id quod pauperibus. C. de episcopis & clericis. Alexander in l. si quis maior. C. de tranſactionib. in l. stipulatio ista. §. si quis forte. ff. de verborum obligatio. Accedit insuper, quia fuit in specie expressa clausula, & non contrauenire, per quam minimè cōtrauenire potuerunt: vt dicit Bartolus in authentica, sacramenta puberum. C. si aduersus vendi. * Et vltra prædicta stringit, 9
imò vrget iuramentum, cùm fuerit iuratum per prædictos patronos non contrauenire, nec variare &c. quo casu etiā quando absq; veri præiudicio fuissent prędicti patroni minores, vt prętenditur ex aduerso, tamen iuramentū eos maiores repręsentat. text. est in prædicta authentica, sacramenta puberum, glossa in l. ij. C. de rescindenda venditione. & in capitulo penultimo, de emptione & venditione. Bartolus in l. si duo. §. Iulianus. ff. de iureiurando. & in l. sciendum. ff. de verborum obligationibus. inde est quòd per iuramentum * exclu- 10
ditur minor à beneficio restitutionis in integrum. ita Bartolus, Angelus, & Paulus de Castro in prędicta l. si duo patroni. §. idem Iulianus. Bartol. Angelus Rapha, & Roma. in prædicta l. sciendum. Archidiaconus & Ioannes Andræas in cap. ij. de pactis, in sexto: argumento illius text. Baldus in l. j. de rebus creditis. & in l. j. C. si aduersus vend. Paul. in l. fi. §. fi. ad vellejanum. * & præsertim, quia per 11
iuramentum præsumitur quis deliberatè accedere ad actum cap. ex rescripto. de iureiurando. Hinc infertur, quòd per talem actum, licet iuratum, non potuit, nec potest reuocari, & annullari primus actus præsentationis prædicti presbyteri Conforti, cùm fuerit juratus: * ex quo iuramentum secun- 12
dum contra primum de non reuocando non ligat iurantem: quia solum primum valet. glossa est singularis in cap. licet mulieres. & ibi Hostiensis ante eam, extrà de iureiurando. in vj. textus in cap. veniens. & in cap. intellecto. extrà de iureiurā. Card. in Clem. j. §. j. extrà eodem titulo. Alexander in l. stipulatio hoc modo concepta. vij. colum. ff. de verbo. obligat. & ibi dicit, quòd iuramentum filiæ de nō renunciādo succesſioni paternæ impedit postea renunciationē ipsius filiæ, etiam cum iuramento factam: & hoc per dictam glossam, de qua meminit idem Alexander in l. mæuia. ff. soluto matrimonio. Posset tamen ex aduerso vnū inferri, quòd prima facie videtur obstare, videlicet id quod dicit glo. in cap. finali. de procuratorib. in vj. * Nam 13
dicit ibi, quòd si ego promitto & iuro non reuocare procuratorem, si tamen posteà reuoco, reuocatio tenet: tamen ego sum periurus. & sic idem videtur dicendū in casu præsenti, ꝙ dicta reuocatio primi præsentati teneat: tamen quòd patroni reuocantes sint periuri. nam huic & similibus breuiter respondetur, prout magistraliter respondet Speculū iuris canonici, Io. And. in regula, in re cōmuni. in mercurialib. vbi dixit, ꝙ ideo in casu de quo loquimur, procurator potest à domino reuocari:

quia fauore ipsiusmet reuocantis constitutus est, non autē tertij. Vel respōdeo & aliter, prout idem Io. And. & satis pulchre in regula, quòd semel. pen. colum. eodem titu. vbi dixit, quòd sunt aliqua quæ non requirunt ministerium hominis, vt est iudicis: sed de per se sortiuntur effectum: vt baptismus, matrimonium, professio, testamentum
24 &c.* & in his valent quæ fiunt cōtra iuramentum. Ea autem quæ requirunt ministerium hominis, vt reuocatio rei alienatæ minoris, vel dotalis, querela inofficiosi, & his similia: & in his denegat ministerium suum, ne aperiat viam periurio: & in his non valent quæ fiunt contra iuramentum: vnde pariter in casu de quo hìc dicendum est. Vel & tertiò respondeo prout pulchrè Baldus in l. pactum dotali. xviij. quæstione. C. de collatio. vbi notanter
25 dixit, quòd * vbi est alteri ius quæsitum, vel quærendum, non admittitur quis ad periurandum: & plus subdit, quòd id quod dicitur in dicta glossa
26 capituli fin.* non esse verum, prout est in casu isto, cui multum confert ista auctoritas Bald. cuius Bal. auctoritas satis vrget in practica: vt dicit Alex. de Imo. in l. gallus. §. ille casus. ff. de liberis & posthumis. quem refert & sequitur Iason de may. in repe-
27 titione l. admonendi. cv. col. ff. de iureiur.* quem Baldum nihil in iure ignoraſſe, dixit idem Iason in l. lecta. nona colum. ff. si certum petatur. pro quo facit quod voluerunt dominide Rota in decision. nouis, in decisione cccej. aliàs est decis. xviij. incipiente, si agenti interdicto vnde vi. titu. de restitu-
28 spoliat. quòd * iurans se non peterr restitui ad beneficium, quo spoliatus est, non potest amplius petere se restitui. & facit quia tanta est vis iura-
29 menti,* quòd licet permittatur minori venire cōtra alienationem rei suæ: & pariter vxori contra alienationem fundi dotalis. l. j. de rebus eorum. & in l. lex iulia. ff. de fundo dotali. & l. vnica. C. de rei vxor. actione. tamen si iurauerunt in alienatione, procul dubio eam reuocare impediuntur. l. j. C. si aduersus venditionem. & in dicta auth. sacramenta puberum. cap. cùm contingat. extra de iureiurando: capitulo secundo. eodem titulo. & capitulo quamuis. de pactis. in sexto. & sic attento iuramento apparet dictam reuocationem fieri nō potuisse: & præsertim cùm iuramentum quod sine interitu salutis æternæ emanatum est, seruari debet. cap. si verò. extrà de iureiuran. c. cùm dilecti. quod metus causa. cùm sit de iure naturali, & ex præcepto obliget. capitulo, si peccatum. xxij. quæst. j. c. & si Christus. de iureiurando. cap. magnæ. de voto. & præsertim cùm nihil fuerit in eo illicitum, ob quod reuocari mereatur. pro hoc etiā bene facit, nam qui semel sepulturam in aliqua ecclesia sibi elegit, & iurauit aliam non habere, seu non contrauenire, certè ratione iuramenti non poterit sibi aliam eligere: textus est in capitulo primo. & ibi Archidiaconus, de sepulturis, libro sexto. Sicut in simili di-
20 cimus de eo, qui iurauit te non accusare.* Nam ratione iuramenti amplius te accusare impeditur. capitu. veniens. de accusa. capitu. quemadmodum. de iureiuran. & voluit Specula. in titulo de accusat. §. item quòd iurauit. Prædictis omnibus suffragatur: nam clarum est quòd quamprimum prædicti patroni contrauenerunt primæ præsentationi, sunt effecti periuri: * & tanquā periuri sunt iam infames 21
effecti, & quasi. capitulo infames: sexta quæstione prima: cum sequen. capit. constituimus. tertia quæstione quinta. cap. querelam. & ibi Abbas antiquit. extrà de iureiuran. Bartolus & Angel. in l. Lucius. ff. de infami. Baldus in margarita, in verbo, periurium. sed patroni præsentādo dicuntur legitimum actum exercere: & actus legitimi sunt infamibus interdicti, per cap. licet. lo ij. de testib. & regula infamibus. de regulis iuris in sexto. ergo apparet quòd prædicti patroni dictum presbyterum Andræam tanquam periuri ex contrauentione primæ præsentationis, quem iurauerunt non reuocare, ipsum præsentare non potuerunt modo aliquo: & sic non valet dicta pręsentatio secundo loco facta: & si aliter diceremus, esset viam periuriis, & iniquitatibus aperire: quod concedendū non est: cap. si vero. extrà de iureiur. cap. verum. & cap. mulieri. & cap. cùm contingat. eod. tit. & tex. in l. j. C. si aduersus venditionem. & in cap. iiij. extrà de diuortiis. & voluit Specula. in tit. de offic. omn. iudic. §. postremò. versic. vj. ibi, quærendum. Et vltra præmissa apparet presbyterū Cōfortum habere etiam præsentatione Santutiæ filiæ Rosæ de laierno: quæ etiam habet ius præsentandi in dicta capella: & est in possessione, seu quasi præsentandi: * quo casu 22
valet, & tenet prędictatio ab existēte in quasi possessione præsentandi: ita dicit Butri. post glossam in ca. ex literis. de iure patronatus. & ibi dominus Abbas in c. consultationibus. eod. titu. * præsertim 23
cùm ius patronatus ex sola præsentatione acquiratur. Innoc. in c. quoniam. de iure patronatus. & Baldus in margarita in verbo, ius. & sic tanquam potior apparet prædictus presbyter Cōfortus prę-ferendus: argum. cap. si à sede. de præben. in sexto. & dixit dominus Antonius in cap. pastoralis. de iure patronatus. non discedo tamen ab eo quod in terminis tenuit Ioannes Andræas, quem communiter sequuntur in regula, in re communi. in mercuria. * quòd duobus præsentatis vnus post alium 24
primus præfertur: prout est in presbytero Conforto: qui primo loco fuit præsentatus. Nec ex hoc suffragatur prædicto presbytero Andrææ sua quasi possessio: cùm obstante iuramento primo loco præstito non poterat præsentari: & successiuè nec institui, existente maximè inhibitione, & mandato Curt. Reuerendi domini Vicarij: & præsertim cùm in beneficialibus nō attentatur possessio: * sed 25
quis primò præsentationem seu collationem habuerat: quoniam ipse primus præfertur, licet secundus possessionem obtinuerit. c. capitulum sanctæ crucis. vbi plenè not. de rescriptis. c. quia cunctis. & cap. si tibi. de concess. præbend. in vj. & cap. si tibi. & cap. duobus. de rescriptis. in sexto. & ratio est, quia in eis nō requiritur traditio, vel quasi. vt plenè not. Dyn. in reg. qui prior. de reg. iur. in vj. Nec opitulatur presbytero Andrææ allegare quod Violans fuerit dotata, & sic excluſa à succesſione, per constitutionem regni, in aliquibus. & sic velut excluſa non habet aliquod ius in præsentando. nam respondetur ipsam Violantem fuisse dotatam de bonis maternis, & non paternis: vt plenè probatum est. vnde succedit quòd mulier dotata quæ vigore statuti, seu cōstitutionis excluditur à

Universidad de Deusto
Biblioteca

26 ſucceſsione,* certè intelligitur à ſucceſsione dotantis, & non alterius:prout conſuluit Pet.de Ancha.in conſilio cclxxxviij. Baldus in l.mater.C.de iure dot.& in l.j.C.de legit. hæred. idem conſulendo tenuit Angel.in conſilio cxxiij.incipien.in nomine domini,teſtamenti factio. Alex. conſil. xxix. incip.quoniam abundè &c.j.volu. & in conſil.clj. ij.volu.& Ioan.bapt.de ſancto Seue.in repet.l. omnes populi.col. cxx.ff. de iuſtit. & iure. & in ſpecie in regno,And.de Iſern.in dicta conſt.regni, in aliquibus.& in capitulo j. de natura ſucceſsio. feudi. in reliquis ſuppleat Magnifici iudicantis religio, & ſuo ſaniori iudicio. Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 Ius vbi alteri quæſitum eſt,non admittitur quis ad deierandum.
2 Præſentato in iure patronatus acquiritur ius ad remouendum malum inſtitutum.
3 Paria ſunt aliquid non eſſe factum, vel factum eſſe, & perperam.& nu.4.
5 Præſentatus ſe ingerens adminiſtrationi iuris patronatus ante inſtitutionẽ, perdit omne ius quod habet ex præſentatione.
6 Præſentatus in iure patronatu à maiori parte patronorum præfertur.
7 Præſentare non poteſt in iure patronatus qui reperitur minor ſeptennio.
9 Poſſe quid aliquis facere intelligendum eſt, dum de iure poteſt,& non aliter.
11 Doctor intelligi debet ſecundum iura quæ ipſe allegat.
12 Doctori licet magno credendum non eſt,niſi dictum ſuum probet per authenticam ſcripturam.
13 Gloſæ licet ſummæ auctoritatis,credendum non eſt, quando leges non allegat.
14 Singulares opiniones non ſunt ſequẽdæ in iudicando. imò Bartolo non eſt credendum in ſua noua fantaſia.nume.15.
16 Regula tenaciter eſt ſeruanda, vbi in contrarium diſpoſitio ſpecialis non apparet. Et multa de regula,& eius obſeruantia,vide ibidem per extenſum in fine conſily.

CONSILIVM XXXII.

INcomprehenſibilis Dei præſidio repetito, Amen. In eadem cauſa presbyteri Cõforti cum presbytero Andræa ſcoloreis vltra allegata per me in præcedentibus allegationibus, cenſui neceſſariò fore infraſcripta ſubiiciẽda. Et in primis clarũ eſt quòd prædicti patroni præſentantes promiſerunt,& iurauerunt non variare: vnde quæſito iure ex præſentatione prædicta prædicto Conforto, non potuerunt patroni prædicti in eius præiudicium deierare: * iuxta doctrinam Bal. allegatam in præcedentibus allegationibus in l.pactũ.dotali.xviij.q.C.de collat.vbi dicit, quòd vbi eſt alteri ius quæſitũ vel quærendum,non admittitur quis ad deierandum. Et quòd ex præſentatione ſit ius quæſitum prædicto Conforto, apparet: quia ex præſentatione tribuitur ius præſentato: vt dicit Ioan. And. in c.dilectus.de offi.deleg. Archi.in c.j.de inſtit.in vj.Spec. in tit.ne ſede vacan.in tertia forma libe. Abb. in c. cùm vos.de offic.ordi.vlt.col.& in c.pe.de poſtul. prælato.& non dicitur ei acquiſitũ ius in re, ſed ad rem,dicit d.Abb.in c.cùm Bertoldus.de re iudica. idem tenet in ſpecie Steph.de gacta,magnus can.in repe.c.quoniã.de elect. in vj.xlv. col. vbi plus ſubdit, * quòd acquiritur ius præſentato ad remouendum malum inſtitutum.idem voluit ante eum Hoſtien.in ſumma de poſtul.præla.§.fin.verſi.ſimile in præſentato.Domi.in c.ij.de offi.vica.poſt Io.And. in c.quia diuerſitatẽ.de cõceſ.præ.quod quidẽ ſatis ſuffragatur prædicto presbytero Cõforto ad remouendũ prædictũ presbyterũ And. malè inſtitutum: *ex quo non præcedente edicto,& abſq; cauſæ cognitione fuit inſtitutus:quo caſu irrita & nulla fuit inſtitutio.tex.eſt in propriis terminis in c.quoniã. de elect.in vj.Abb.in c.poſtquã.extrà de elec.Imo. in c.ij. de iure patron.refert & ſequitur prædictus d.Stepha.in loco prędicto.vlt.col.Quinimò & fortius ita malè inſtitutus ipſe presbyter Andr. ſe intromiſit in adminiſtratione, & ſic poſſeſsione dicti iuris patronatus:vt ipſemet articulariter confitetur,& probat:quo caſu apparet ac ſi ſine inſtitutione ſe intromiſerit,vel cum mala,vel nulla inſtitutione:iuxta illud, paria ſunt aliquid non eſſe factum,vel eſſe factũ,& perperam, ſeu nulliter.ff.eo. no.in l.ij.ff.de aucto.tuto.l.quãuis.§.ſi conuenerit. & ibi Bart.hoc not.ff.ad velleia.& in l.nõ putauit. §.non quæuis.ff.de contratab.vnde apparet ex diſpoſitione prædallegati c.quoniã. inſtitutionem non præcedentem edicto factam eſſe nullam:* cùm nihil & inualidum æquiparẽtur.l.ſi aut nullum.& ibi Bal.not.C.de legit.hære.ita voluit etiã Iaſ.de may. in l.ſi auiæ frater.C.de ſucceſſ.edic.& in l. quotiẽs. ij.col.ff.qui ſatiſ.cog. Et plura ſimilia allegat, vt paria ſunt vitioſè ſatiſdare,& nõ ſatiſdare:paria ſunt nõ adire,vel nulliter adire.modò ego habeo quòd ſe ingerens adminiſtrationi iuris patronatus ante inſtitutionẽ,perdit omne ius * quod habet ex præſentatione.Frãciſc.in cùm iam dudũ.ij.col.de pręben.& in c.noſti.& in c.qualiter.de elect.docto.in c.auaritiæ.eod.tit.lib.vj.& ibi Dom.in fi. Hoſtien. in ſumma de iure patronat.in ver. pœna:& prædictus d.Stepha. in repetitio.d.c.quoniam.xliiij.col. vnde cùm prædictus presbyter Andræas nulliter ſe intromiſerit cum mala & inualida inſtitutione, habetur ac ſi nõ fuiſſet inſtitutus:& per conſequẽs cadit à ſua præſentatione,& perdit omne ius quod ex ea habuit. Accedit prędictis pro explorata victoria ex vno latere poſitis,* nam presbyter Cõfortus apparet præſentatus à maiori parte patronorum: quo caſu præfertur. Pet.de Anch.in c.j.de arbitris. Abb.in c.venerabili.& in c.in geneſi. de elect. Imo. in cle.ij.de iure patr. Nam apparet ꝙ Santutia, vt filia Roſæ præſentat pro vna parte, & ſic pro medietate reſpectu Roſæ,quæ erat in poſſeſsione præſentandi, vel quaſi. cuius exiſtentis in poſſeſsione * præſentatio valet & tenet. Abb.in c.conſultationibus.de iure patronatus. Ant.de butr.in capitulo, cùm Bertoldus.de re iudic.Feder.in conſil. ccxxvj. Extat & alia præſentatio Violantis, quæ minimè reuocata apparet per eam: ſed ſolùm illi duo mares reuocauerunt. Habet necnon prædictus presbyter

byter Andræas duas alias voces duarum puella-
3 rum, * quæ ſunt minores ſeptennio: vt probatum eſt: quo caſu præſentare non potuerũt: quia minor ſeptennio non poteſt præſentare. Abbas in ca.fina. de conceſſ.præben. Nihil obſtat conſilium domini Alexan.xvj.in iij.volu.qui in terminis concludere videtur, actus factos contra iuramentum tenere: & quòd præſentatio ſecunda teneat non obſtante iuramento:nam dicit ipſe hoc modo, Aut ſumus in actu qui non poteſt cadere in laicũ,& tunc factum contra primum iuramentum non tenet. Aut ſumus in actu ſpirituali,vel quaſi,qui poteſt in laicum cadere,vt in electione,præſentatione & ſimilibus,& tunc tenet actus factus contra iuramentum. Reſpondeo, ſalua eius pace, ſuum fundamentum eſſe
9 falſum cũ exemplificatione præſentationis.* Nam patet quòd verbũ poteſt, intelligi debet quatenus de iure qui poteſt.tex.eſt in c.cùm teneamur.& ibi bona gloſ.de præbendis. & in clementina ſæpe.de verb.ſignifi.& in l.nepos proculo.ff.eodem titu.& in c.exceptionem.& ibi Ioan.Andr.Anto.de Butr. & Pet.de Ancha.extrà de exceptio.ſed ius præſentandi competit ex gratia ſedis apoſtolicæ laico, & non de iure,vt no.in capitu. Adrianus.lxiij.diſtin.
10 Felyn.& docto.in capit.quanto.extrà de iudi.* ergo cum competat de gratia, apparet quòd non de iure:& ſic inepta,cum reuerẽtia, videtur exemplificatio præſentationis facta per dominum Alexan. Præterea clarum eſt, quòd gratia videtur eſſe quid extraordinarium iuris: quia ſi eſſet de iure, fruſtrà imploraretur de gratia: ſed id quod quis facit per remedium extraordinarium, non dicitur quòd de iure id poteſt: per id quod dicimus de reſtitutione in integrum, quod eſt remedium extraordinarium: nam quòd quis facit per beneficium reſtitutionis in integrum, non id de iure facere poteſt.vt dicit Cardinalis in clementina prima. xiiij. quæſtione.de cauſa poſſeſsio.& proprieta.& Bertarchi. in repertorio ſuo, in verbo, poteſt.verſiculo.viij. ergo apparet.propterea non procedit exemplificatio domini Alexandri dum dicit, quòd præſentatio poteſt cadere in laicũ, non diſtinguendo quòd ex gratia cadat,& non de iure. Præterea ex alio capite apparet non eſſe attendendum id quod dicit
11 dominus Alexander: * ex quo nihil allegat, quod ſit ſuæ opinionis fundamentum: & doctor debet intelligi ſecundum iura quæ ipſe allegat. Bartol.in l.non ſolum.in §.ſi liberationis verba.ff. de liberis legat. Bald.in authentica,ſi omnes.C.vt ſe ab hæreditate abſtin. & in authenti.ſed iam neceſſe.C.de donationib.ante nuptias. Salycet.in l.ſi ex cautione. C. de non numerata pecunia. Alibi dicit pulchrè Archidiacon. in capitulo nolite. vndecima quæſtione tertia, quòd non debemus credere Do-
12 ctori * licet magno, niſi dictum ſuum probet per authenticã ſcripturam.& facit ante eum tex.in ca-
13 pitu.ego ſolus.ix.diſtinct.imò gloſæ * quæ eſt ſummæ authoritatis credendum non eſt, quando leges non allegat. dixit Bald.in l. res publica.C. ex quibus cauſis maior.quem refert & ſequitur Iaſo. de May.in l.illam.iij. columna.C. de collat. intantum quòd licitè iudicatur cõtra communem opinionem doctorum, & etiam gloſſæ, quando illa opinio iure non probatur. voluit ſingulariter Ioan. Andr.in capit.primo.extrà de conſtit.Abb.in cap. tua nos.ij. colum.extrà de vſur.* Præterea tertiò 14
& vltimò apparet Alexan.eſſe in ſingulari opinione:& certum eſt quòd in iudicando non debemus ſequi ſingulares opiniones.tex.eſt in l.prima.de ſenatori.ff.vbi Bald.in vltimo nota.arguit per illum tex.cõtra ſingulares, & peregrinas opiniones:imò diceretur iudex per imperitiam iudicare, ſi inhæreret ſingulari opinioni.idem tenet Alex.in conſi. ccxxvij.viſis proceſsibus.ſecunda colum.* Quin- 15
imò, & fortius etiam Bartol.credendum non eſſet in ſua noua fantaſia, dixerunt Paulus de Caſtro.& Bald.in l.fina.C.de inſtitu.& ſubſtit. Et ſic ex præmiſsis apparet minimè credendum domi.Alexan. ſalua eius reuerentia:cum eius dicta circa hoc non iure, nec authoritate fulcita dicantur, extante regula de qua ſuprà,quòd iuramentum quod abſque interitu ſalutis æternæ emanatum eſt, ſeruari debet.vulg.cap.cùm contingat.cum vulgar.de iureiuran.& regula tenaciter eſt ſeruãda,* vbi in con- 16
trarium diſpoſitio ſpecialis non apparet. ſecũdum Bald.in l.ſi tutor.in fine.C.de ſeru.pig.dat.manum. Et ideo dixit Bald.in capit.tij.colum.de alien.iud. mutan.cauſa fac.quòd pro regula ſemper eſt iudicandum, niſi probetur in contrarium.ita dicit elegãter notari.in l.qui reſtituere.ff.de rei vendic. Et dixit Alberic.de roſa.in ſecunda parte ſtatut.quæſtio.clix.incipiente, ſi ex forma ſtatuti. quòd ſtandum eſt regulæ donec de exceptione doceatur. & ideò dixit Bar.in l.quoties.ff.ſi quis cau.quòd non dicitur eſſe dubium, de quo eſt regula iuris: vnde cùm regula ſit, vt iuramentum ſit ſemper ſeruandum,vbi non vertitur interitus ſalutis æternæ:certè ſeruari debet,ne præſertim via periuriis aperiatur: vt in aliis præcedentibus allegationibus dictũ fuit contra formam capit.ſi verò. & cap.verùm.& cap.mulieri.extrà de iureiuran.concurrente maximè de ciſ.Ioan.Andr.de qua ſuprà, in mercur.quæ ſatis in propriis terminis adaptari poteſt ibi, dum dicit: nam quædam ſunt quæ poſſunt expediri ſine iudicis miniſterio, vt matrimonium,profeſsio,teſtamentum, & ſimilia: & tunc valent facta contra iuramentum. Quædam verò quæ non poſſunt expediri ſine iudicis miniſterio,vt reuocatio rei alienatæ minoris, querela inofficioſi,& his ſimilia: & tunc iudex denegat miniſterium ſuum, ne aperiat viam periurio: & eo caſu non tenent facta contra iuramentum. in reliquis ſuppleat religio Magni iudicantis.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 Pater tenetur alimentare filium baſtardum.
2 Pater tenetur præſtare alimenta prædicta in domo eius matris, dũ baſtardus ipſe fuerit minor triennio:quia indiget auxilio materno.
3 Alimenta quæ debentur in domo alicuius,debentur etiam extra domum, & hoc quatenus expenderet in ſua domo pro illis.
4 Filius infra triennium indiget auxilio materno.
5 Nouerca ſemper conſueuit eſſe odioſa priuigno.
6 Nouerca non cogitur habitare cum priuigno,& poteſt accuſari de furto ab eo, ſi eius expilauit hæ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

reditatem,& repellitur à tutela priuigni.

7 *Alimentarius cui alimenta debentur si ob sinistram suspicionem eius qui tenetur ad ea, non posset in eius domo habitare,an possit petere alibi sibi præstari.*

Alimenta relicta per testatorem vxori,vt in domo habitaret, & illa non potest in domo testatoris commodè habitare, posset vbi permanet alimentari.

8 *Filius bastardus non est in potestate patris.*

9 *Alimenta petuntur absque libello, & solennitate: & etiam coram iudice ecclesiastico peti possunt.*

CONSILIVM XXXIII.

REdemptoris gentium Suffragio repetito, amen. In causa dominæ Ioannæ Dyas,Hispanę habentis filium à quodam suo amasio, à quo petit ipsum alimentari, hæsitatur de duobus. Et primò an prædictus amasius teneatur ad alimenta prædicti eius filij bastardi. Secundò, dato quòd ad ea teneatur, an tenetur ipsa præstare in domo prædictæ eius matris, prout ipsa iam petiit.

1 *Et quò ad primum nulli dubium quòd pater ex iuris dispositione tenetur ad alimenta prædicto eius filio bastardo, per tex.in authen.licet patri.§. hi ergo.& ibi Bart.& docto.C.de natura.liber.Bal. in authen.res quæ.C.commu.de lega.tex.in c.cùm haberet.de eo qui dux.in matrimo.quam per adul. pollu.* Et hoc per vrgentem rationem, quia denegare alimenta filio prædicto, esset ipsum necare: quod non licet per tex.in c.dicat aliquis.xxxij.qõ. iiij.per text.in l.necare.& ibi Barto.ff.de libe.agnoscen.vnde debet pro hoc omnino eum alere. ita in specie dixit Ioan.Bapti.de sancto Seueri.in repet.

2 l.si qua illustris.penul.colum.C. ad orficia.* Quòverò ad secundum, quòd teneatur dicta alimenta in domo prædictæ eius matris præstare, adduco: nam mater infrà triennium inuito patre filium penes se retinere potest.gl.est sing.in l.j.circa princi. in verbo, iustissima causa. de libe.exhiben.ita consuluit Ludoui.in l.si cum dotem.§.sin autem in fæ-

3 uissimo.ff.soluto matrimo.* Secundò adduco certum esse, quòd alimenta quæ debentur in domo alicuius, debẽtur etiam extra domum:& hoc quatenus expendisset in domo:vt dicit Barto.in consi. ccxj.incip.quidam sibi filios.in ij.dub.lib.j.& consilio iiij.& v.lib.ij.per text.in l.libertis.§. primo.ff. de alimen.& cibar.lega. & in l.j.C.de lega. Et licet Bartol.videatur loqui in alimentis quæ debentur ex dispositione testatoris,& sic hominis, nihilominus habet locum hoc etiam si esset ex dispositione iuris: cùm rectè procedat argum. de dispositione hominis ad dispositionem iuris.l.non impossibile. ff.de pact.l. fina.C. de fideiuss.& §. disponat.in authen.de nupt.& not.glos.in rub.C.de decre.decur. lib.x.& glos.in l.domini prædiorum.C. de agric.& censi.libr.x.Et sic cùm alimenta de iure nõ possint denegari à patre filio bastardo, videtur quòd pos-

4 re:quia cùm adhuc filius sit infra triennium* & sic in tempore ablactationis, & lac sugit: præmaximè indiget auxilio materno: vt magistraliter docet Abb.in dicto ca.cùm haberet.secunda colum. Et alimentarius cui alimenta debentur,debent sibi præstari vbi vult: dixit Bart.in l.libertis.§. Lucius. in fin.ff.de alim.& ciba.lega.& in l.iij.ij.col.ff.eo.& in l.diuortio.j.col.in fin.in versi.quæro quid si mulier.ff.solu.mat.modò si filius loqui sciret,& interrogaretur extante nouerca in domo sui patris, si vellet ibidem aliměta suscipere, vel morari in domo eius matris,proculdubio responderet,quòd in domo matris, cùm eius auxilio indigeat ratione ætatis: quia nemo præsumitur velle lupo pecudem obiicere: & sic iactare sua vulgata.l.cùm de indebito.ff.de proba.& c.non est verisimile.de præsumptio. Ex quo accedendo ad domum patris ibi nouercam comperiret,quę omni æuo longè priuignis consueuit esse odiosa:& econtra: iuxta textum notabilem in l.non est consentiendum.ff.de inofficio. testam.Hinc Virgili.in buccoli.Est nãque mihi domi pater,est & iniusta nouerca.ad quod satis legum latores animaduertere.Hinc voluit Bal.in authentica,hoc locum.C.si mulier secundò nupse.* quòd 5 nouerca non cogitur habitare cum priuigno:idem voluerunt Bald.& Ange.in l.ij.ff. vbi pupil.educa. debet.vnde æqualitate seruata idem econuerso videtur concludendum, nequaquam priuignum cogi posse ad habitandum cum ea: cùm rectè à contrario sensu procedat argumentum: iuxta notabilem textum in l.inter socerũ.§.cum inter.ff. de pactis dotalibus.& in l.Pomponius.§. sed is qui.cum vulgaribus.ff. de procurato.* Hinc huius antiqui 6 odij non immemores Imperatores nouercis terrorem,& meritò, incutiendo, voluere nouercam hæreditatem viri expilantem, quæ ad priuignos pertinet, furti actione teneri: vt est textus in l.de his: & ibi Barto.C.de furtis. Hinc etiam Iurisconsulti fraudum non inscij,quæ ob odiosum animum nouercarum in priuignos posset exerceri, eas à priuignorũ tutela penitus profugare iusserunt:sic quod id habendum esse debet pro expresso, de quo verisimiliter ita respondisset interrogatus. gloss. in l. tale pactum.ff.de pactis.tex.in l.fin.secundum Bartolum,Baldum,& Angel.C.de posthum.hæred.instituen.text.in l.Barbarius. & ibi Bald.quinta colum.ff.de offic.præto.Et ideo succedit quòd in particulari videtur dixisse Bald.in l.j.C.de lega.* quòd 7 si ille cui debentur alimenta,ob sinistram suspitionem ea dare debentis non posset in eius domo habitare, posset ea alibi petere sibi præstari? idem sequitur Alexand.in additio.ad l.Caio.ff. de alimen. legat.& pro hoc adduco quòd voluit Bartol.in d. suo consi.ccxj.incip.quidam sibi filios.lib.j.qui dixit,quòd extra domum non debentur alimenta, si alimẽtarius posset in domo commodè inhabitare. ergo recta sit illatio, quòd si ibi non potest, alibi debeantur:& hinc in specie dixit Bar.in l.Caio.§.j. ff.de alimen.& ciba.lega.quòd si ex dispositione testatoris relinquerentur alimenta vxori,vt in domo habitaret, & ibi illa non posset commodè inhabitare, poterit tamen vbi degit alimenta petere.per textum in l.penul.vbi pup.educa.debet.* Præterea 8 considero quòd pater bastardi minimè potest filiũ ipsum ad se aduocare à prædicta eius matre auferendo, cùm non sit in eius potestate tanquam bastardus.

stardus.per text.in §.fina.institu.de nuptiis.& in l. vulgo concepti.ff.de statu hominum.& dixit Abb. in c.ex literis. de conuersinfidel.ij.col. Et sic cùm pater omnino ad ipsum filium alimentandum teneatur,nec posset filius ipse in domo patris morari nouerca existente:& maximè cùm propter ætatem materno auxilio indigeat: sum voti patrem ad dicta alimenta prẽstandum penes matrem cogi pos-

9 se,* etiam sine libello, & summariè, & absque aliqua iuris solẽnitate:vt satis no.dixit Guil.de monte laud.& post eum Petr.de Anch.in clem.j.de iure patronat.Bart.in l.j.§.fin.ff.de præto.stipula. Alex. in l.si quis à liberis.ff.de libe.agnoscen. Adito tamen pro consequutione dictorum alimentorum iudice ecclesiastico,& non seculari: prout singulariter consulendo nos docet Franc. de Aret.in suo consi.xlvij.Et ita de iuris censura consulo ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Subscribens se scripturæ per alium scriptæ, habetur ac si totam ipse scripsisset.*

2 *Principalis quando non potest conueniri prætextu exceptionis sibi competentis, exceptio ipsa denegabitur fideiussori, quia ipsi non competit modo aliquo.*

Creditor quando certum est non posse consequi à debitore, & habet regressum contra fideiussorem, exceptionem discussionis non habet, nec sibi competit discussio, quando notorium est debitorem non esse soluendo.

CONSILIVM XXXIIII.

IN Christi nomine amẽ. In causa Gasparis Costæ cũ Magnifi. V.I.D. Gabriele de risio, super recognitione subscriptionis proprię manus in scriptura Ioannis Pauli marzati, in qua scripsit dare ipsum dominum Gabrielem in principalem promissorem,& insolidum obligatũ: non video cur per dictam suam subscriptionem non possit prædictus dominus Gabriel, vt principalis, & in solidum conueniri: cùm ad hoc sit conditus titulus de duobus reis: & non aliter appareat ipse obligatus quam prædictus Ioannes Paulus vigore suæ subscriptionis in scriptura ipsius Ioãnis Pauli.

1 * Et se subscribens scripturæ per alium factæ, ita æquè sibi præiudicat obligando, ac si totam ipse manu propria scripturam fecisset: textus est not.in l.fideiussor.§.j.ff.de pignorib.& in l.si quis ex argẽtariis.§.j. versi.subscribere.ff.de eden.& in authentica,quòd sine.C.de testamentis.ita in propriis terminis voluerũt Bar.Saly.Pau.de Cast.Ang.& Fulg. in l.emptor.§.Lucius Titius.ff.de pact.Ange.Paul. Saly.& Alex.in l. cum antiquitas.§.cum autem.C. de testamentis. & in l.si ita stipulatus.§. Chrisogonus.ff.de verb.oblig.& consuluit idem Alex.consi. cxlvij.põderatis his de quibus.lib.ij.vnde cùm ipse dom.Gabriel se subscripserit huiusmodi sibi præiudiciali scripturæ,videtur ac si totã scripturã ipsam suã proptia manu scripsisset;& per consequens insolidum obligatus vt principalis tenetur: & cõueniri potest super ipsius scripturæ recognitione vt principalis.Sed nunc dato absque veri prejudicio, q; fuisset vt fideiussor ibi subscriptus, adeo quòd ex hoc prætenderet exceptionem discussionis sibi competere, cùm non fuerit renunciatum authen. præsenti. C. de fideiussoribus. dico, quòd ex quo prædictus Ioannes Paulus qui principalis prætenditur, quasdam regias literas sibi dilationem cõcedentes ad certum tempus soluendi impetrauit, ob quod est huiusmodi dilatione tutus, non poterit eidem domino Gabrieli dicta exceptio moratoriæ competere,nec discussionis:* ex quo quando prin- 2
cipalis non potest conueniri prætextu alicuius exceptionis,seu priuilegij sibi competentis,exceptio ipsa, seu beneficium discussionis fideiussori denegatur:nec sibi aliquo modo competit.ita in terminis tenet Bar.in l.iij.§.si is pro quo.ff.quod quisque iuris.Hinc dixit signanter gl.in l.nisi hoc actũ.ff.de pact.quòd quando certum est creditorem nõ posse debitũ consequi à suo debitore, & habetur regressus in fideiussorem,tunc nõ habet locum exceptio discussionis:ita vltra gl.reperio tenere Ange.in authentica,præsenti.C.de fideiussorib.Bart.in l.Marcellus.circa finem.ff. eo.titu.& in l.si.circa principium.ff.de verb.obli.& in d.l.iij.prælegata. Confirmo per id quod not.dixit in specie gl.& Bar.in l. fi.ff.si cer.pet.qui dixit,quòd quando notorium est principalem nõ esse soluendo,& agitur cõtra fideiussorem, nõ poterit fideiussor exceptionẽ discussionis opponere:& sic ex præmissis negari non potest dictã exceptionẽ minimè posse prędicto d.Gabrieli competere cui saltẽ volendo ob suã subscriptionem seruare prædictũ Gasparẽ indemnem minimè apparet exceptionem prædictam competere posse,per id quod in specie satis no.voluit Bar.in l. quæro. in prin.ff.loca. Et ita consulo iuris esse ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Inepte factum id quod à lege facere non arctabatur, non ex hoc vitiatur actus.*

2 *Sententia super causa in qua sunt duo capita,vnum pertinens, aliud autem impertinens, si iudex in sententiando expressit impertinẽs super eo se fundando, non ex hoc vitiatur sententia. vbi multa similia.*

3 *Testis si assignat causam scientiæ cum dicto, non tenetur amplius assignare ipsam.*

4 *Testes super æstimatione deponentes,si non addant illa verba,scilicet communi æstimatione, tamen validatur eorum dictum: quia videntur omnino de communi æstimatione sensisse.*

5 *Iudex de qualitate rei, & communi æstimatione potest à testibus informari ex officio, etiam si de singulari æstimatione testes ipsi senserunt, dum dixerunt quòd ipsi tantum darent.*

6 *Pluralitas non præsumitur in actibus hominũ, nec sententiarũ nec testamẽtorũ nec in nomine proprio.*

CONSILIVM XXXV.

REdemptoris gentiũ Suffragio postulato, amen. In causa Baptimi cũ Nicolao Francisco de abitabulo super liquidatione precij muli, audio dubitari an fuerit probatum precium

valoris muli per teſtes deponentes, *che era bono, & graſſo: & che valea trenta ducati de oro*: & quòd ipſi teſtes tanti emiſſent. Et proculdubio dicendum eſt probatum fuiſſe precium, ac valorem muli prædicti: nec obſt. in aliquo dum dicitur teſtes ipſos non depoſuiſſe de communi æſtimatione, ſed de ſingulari: vt ibi dum dicunt, quòd tanti emiſſent ipſi: nam rectè intuenti iam videntur in primo eorum dicto reditionem optimam cauſæ ſcientiæ aſſignaſſe, ibi dum omnes fere dicunt de bonitate, & qualitate muli formaliter: vt ſuprà & ſic videntur deponere de valore huiuſmodi aſſignatis rationibus, vt ſuprà & licet demum adiiciant, & tanti ipſi emiſſent, certè non ex hoc dictum eorum corruit: quia ſemel aſſignata ratione valoris muli per eos,
1 licet demum ſubiiciant, * quòd tantum ipſi darẽt, non ex hoc eorum dictũ inualidatur: ex quo quantuncunque quis non teneatur à lege quid facere, ſi tamen illud faciat, & ineptè, illud non vitiat actũ. tex. eſt in l. j. C. de rei vxo. actio. & ideo teſtes quòd mulus erat bonus, fortis, & pulcher, & eſt valoris. xxx. aureorum. videntur ex illa ratione bonitatis, & pulchritudinis ſe inferre ad preciũ prædictum, ſeu valorem: & licet demum ſubdant, quòd tanti ipſi teſtes emerẽt, non ex hoc habẽt vitiare eorum dicta: quia dicta ſecunda ratio non eſt nociua: & ideo non vitiat. ita in terminis de teſte ſubdẽte in eius dicto inualidam rationem vltra ſuam bonam aſſignatam, dixit Iaſ. de May. in l. curatorem. ff. de offic. procur. cæſ. pro cuius opinione adduco quòd voluit Innocen. in ca. in præſentia. de renun. quem refert & ſequitur Bal. in l. ij. ff. de his qui not. infam. vbi dixit, quòd ſi in aliqua cauſa ſunt duo capita,
2 vnum pertinens, & aliud impertinens: * ſi iudex in ſententiando expreſsit impertinẽs, ſuper eo ſe fundando, non ex hoc vitiabitur ſententia: cùm de neceſsitate illud in ſententia non requirebatur: huic etiam accedat quòd voluit Ioã. And. in c. quia propter. de elect. vbi dixit, quòd ſi in aliquo actu debẽt ſolùm vocari canonici, ſi in eo fuit vocatus aliquis, qui non erat canonicus, nõ ex hoc vitiabitur ille actus. Prædictis etiam ſuffragatur gloſſingu. in l. vinum. ff. ſi certum petat. quæ dicit, quòd ſi in aliqua cauſa non requirebatur libellus, ſi tamen porrigatur, & ineptus, iudiciũ valet & tenet. concordat gloſſ. ſingula. in verbo, in tranſitu. inſtitu. de liberti. quam pro ſing. allegat Bal. in l. conſentaneũ. C. quomodo & quando iudex. & quod ibi dixit Ange. & ſic ſi dicti teſtes fuiſſent in ſpecie interrogati de ratione magis in ſpecie, adhuc eã bene reddidiſſent. Nec obſtat ſi diceretur, quòd hoc caſu etiam non interrogati eam reddere tenentur, cum deponant ſuper æſtimatione: prout dicebat Barto.
3 in tract. de teſti. * Nam illud intelligitur, quando opus eſſet magno diſcurſu rationum: vt verbi gratia, in æſtimatione fundi, in quo eſt diſcutiendum de redditibus fundi, & circunſtantiis, quarum rerum non eſt communis notitia; ſecus enim erit in æſtimatione aliarum rerum, prout hîc: ita dixit Bald. in l. ſolam. de teſtib. quem refert & ſequitur Alexan. in l. precia rerum. ff. ad legem falcid. Prætereà poſſet etiam attentari, quòd ſemel admixta cum dicto fuerit ratio aſſignata ibi, *che lo mulo era forte, bello, & graſſo*: non tenebantur ad vlteriorem rationem aſſignandam: ex quo quando teſtis vnà cum dicto aſſignat cauſam ſcientiæ, non tenetur amplius ad vlteriorem aſſignationem: adeo quòd ſi etiam interrogatus eam non reddat, non vitiabitur eius dictum: quia iam in eius dicto eſt expreſſa: ita Innocen. Bald. & domi. Anton. & Imo. quos refert Felyn. in capit. cùm cauſam. ſecunda colum. extrà de teſtibus. Nec militaret obiicere, quòd teſtes ipſius Baptimi non videantur depoſuiſſe de communi æſtimatione, prout requirit Barto. in l. ſecunda. C. de reſcind. vendi. * Nam in rei veritate
4 non communiter eius dictum tenetur: cùm aliter apparet tenuiſſe Nico. de Matth. quem refert & ſequitur Bal. in dicta l. ij. & ibi in ſpecie dicunt prædicti docto. quòd etiam ſi teſtes ſuper æſtimatione deponentes, non addant illa verba, ſcilicet, pro communi æſtimatione, quòd tamen validatur eorum dictum: quia videntur omnino depoſuiſſe de communi æſtimatione, quòd homines præſumuntur facere id quod communiter fit. l. ſi pactum. ff. de probatio. & facit ratio de qua in l. cùm de indebito. in princip. eodem titu. Et fortius procedent præmiſſa in caſu præſenti, in quo teſtes non ſimpliciter omnes deponunt quòd ipſi tanti emerent: ſed ſubdunt, quòd tantum darent: *quando ne haueſſero biſogno*: quòd ſatis apparet ponderandum: quia non videntur de ſingulari affectione deponere: & eo magis, cùm ſint tot & tanti teſtes hoc aſſerentes: & quãdo fortè dubitaretur an de ſingulari æſtimatione teſtes ſenſerint: poterit iudex ex ſuo officio de hoc à prædictis teſtibus ſe informare: * cùm 5
poſsit iudex de qualitate rei, & ipſius æſtimationis ſe informare, per tex. not. in l. fina. in fine C. de iure domi. impetr. per textum optimum in l. ſi quod ex pamphila. & ibi Barto. ff. de lega. ij. ita voluit etiam Bartol. in l. prima. ad finem de reſcin. vend. Abb. in capitu. cum cauſam. el ſecundo. de teſtib. Prætereà ſuffragatur huic liquidationi, & valori depoſitio ipſiuſmet principalis aduerſarij in obligatione ex aduerſomet præſentata, in quo Franciſcus ipſe aſſeruit reperiſſe ducatos viginti pro mulo prædicto, ſi ipſum vendere voluiſſet. Et licet poſsit attentari quod non probetur identitas muli, & ſic quòd præſumatur alius mulus: Nã huic obiectioni duplex datur reſponſio: prima, quòd ſicut pars aduerſa nixa eſt probare eo tempore habuiſſe alios mulos, & beluas: ita etiam probaſſet, ſi potuiſſet probare habuiſſe alium mulum dicti coloris, ſeu pili caſtanei. Secundò reſpõdeo, quòd cùm id minimè probauerit dicto tempore alium mulum habuiſſe dicti pili, in dubio præſumitur q̃ ille idem mulus fuerit: ex quo in dubio non præſumitur pluralitas, ſed identitas, ſicut dicitur quòd in dubio non præſumitur pluralitas actuum: vt dicit Bal. in l. teſtium: quinta columna. in fin. C. de teſtib. Saly. in l. ſecunda. C. de errore aduocat. & alibi dicit Bal. in l. neque natales. ſecunda columna. C. de probat.
*quòd non præſumitur pluralitas in actibus homi- 6
num, niſi probetur: ſicut nec etiam præſumitur pluralitas in nomine proprio: ſecundũ Bar. in l. ſi rem. ff. de rei vend. do. Anto. in c. ij. de libelli obla. Alibi enim dixit Bal. in l. ij. C. de erro. aduoc. quòd in dubio non præſumitur pluralitas ſententiarũ nec teſtamentorum: vt in l. omnium. iuncta glo. in verbo,

compro

comprobatur. C. de teſtamentis. & in l. fin. C. ſi cer. pet. bonus eſt tex. in c. in præſentia. el ij. & ibi Ant. de but. hoc no. expreſſe, extrà de probat. & idem ex præmiſsis voluit Iaſ. de May. in l. bonorum. vj. col. C. de bono. poſ. ſecundum tabulas. vbi plus ſubdit per binas vices in eadem col. reiterando, ſe nõ putare verum illud quod in contrarium dixit Alexã. nullam faciens mentionem de prædictis, in conſi. cxxxiiij. incip. in cauſa & lite vertẽte inter Albertinum de Maynardis. ij. col. lib. ij. & plus ſubdit Iaſon quòd doctores relati per Alexandrum. pro ſua opinione contra iſtam, illud non dicunt: hoc contra morem do. Alexandri dicit ipſe: in cæteris ſuppleat Magnif. iudicantis religio.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Emens à tranſeunte rem nomine veri domini, tunc recuperabit precium à domino, quando apparet rem ipſam emiſſe minuſquàm valebat: ſecus ſi tantundem quantum emit, vel plus valebat.*

2 *Teſtis qui bene depoſuit circa ſubſtantiam negocij principalis, licet in aliis diſcordet, non ex hoc reputari poteſt varius, aut reprobari.*

3 *Teſtis etiam quòd ſcienter addat aliquam falſitatem dicto ſuo, quæ non tangit ſubſtantiam negocij principalis, tamen eius dictum valet.*

4 *Teſtes dato quòd contradicerent ad inuicem ſi talis contradictio eſſet in modico, etiam quòd eſſet in eo ſuper quo conſiſtit ſubſtantia negocij principalis, non ex hoc eſſent varij, nec ex hoc reprobarentur.*

5 *Teſtium dicta ſunt interpretanda ad bonum intellectum, & non calumnianda.*

6 *Teſtes contra quos opponitur quòd ſint domeſtici, vel infames, vel alia elidibili exceptione attincti, non ſufficit ita indiſtinctè, & ſimpliciter opponere, ſed in ſpecie articulari, & probari quòd ita fuerint tempore eorum depoſitionis.*

7 *Teſtis conditio inſpicitur ſecundum tempus productionis teſtium, & præſtiti iuramenti.*

CONSILIVM XXXVI.

Eiuſdem Redemptoris nomine repetito, amen. In eadem cauſa Baptimi rubei cum Ioãnello de Auliua ſuper mulo: certè negari non quin dictus mulus ſit litigioſus: adeo quòd reſtitui nõ debeat prædicto Baptimo, nedum ex forma vulg. c. Regni, conuẽtus rei vend. & c. verùm etiam ex iuris communis diſpoſitione: iuxta text. in l. iij. C. de litigio. & in l. j. ff. eo. tit. cum vulga. & præſertim apparente manifeſta fraude, ac dolo ipſius Frãciſci in deſinendo poſsidere mulum prædictũ, eundem in prædictũ Ioannellũ tranſferendo: qui Ioannellus mulum ipſum nomine domini emit à quodam tranſeunte ſuppoſito: & ſic cùm ex ſententia magnæ curiæ lata in fauorem Baptimi mulus erat ſibi reſtituendus, fruſtrà videtur cogitatũ in alium tranſferri, ad euitandum executionem contra formam dicti capituli Regni: nec cautela quòd nomine domini emerit ſibi, ſuffragari poteſt eidẽ Ioannello, cùm nõ vtiliter negocium prædicti Baptimi geſſerit: ex quo ſibi cõpetere poteſt vtilis actio negotiorum geſtorũ prout requiritur: vt cautelà ipſa locum habeat: & ſic quòd minus emiſſet precio debito: * quod nõ fuit caſu præmiſſo: ita magiſtraliter 1
decidit Pet. de Anch. poſt Hoſt. per ipſum relatum in regula, nõ remittitur peccatum. de reg. iur. in vj. ſed Hoſt. id dicit in §. fi. de pœnit. & remiſ. Nec obſtat quòd exaduerſo aſſeritur, nõ fuiſſe fundatã intentionem ipſius Baptimi prætextu quòd Michaël teſtis per eundem productus depoſuerit dictũ mulum fuiſſe in poſſe prædicti Franciſci per quinque vel ſex menſes: & donec fuit venditũ: & ſic patet q̃ intentio teſtis prædicti fuit dicere, prout dixit, q̃ mulus ſtetit penes ipſum Franciſcũ tempore litis motæ & conteſtatæ: & ſic tempore ſubſtantiali: & poſtea ſubdit, & donec fuit venditũ: vnde licet demũ dixerit, vel antea, quòd ſtetit per quinque menſes in poſſe dicti Franciſci: non enim illud erat de ſubſtantia exprimi: & ſic ſuccedit diſpoſitio, quòd teſtis qui depoſuit bene circa ſubſtantiam negocij
2 principalis, * licet in aliis diſcordet, nõ ex hoc reputari poteſt varius, nec reprobari. tex. eſt in ca. nihil obſtat. & ibi cano. de ver. ſig. & facit tex. in c. cũ eccleſia. iuncta gl. in verbo, vacillaſſe. de cau. poſ. & propri. & in l. qui ſententiam. ſecundũ Bar. & Ang. C. de pœnis. & illum tex. ante eos no. Old. quem refert, & ſequitur Bal. in l. j. ad fi. C. ſi plures vna ſent. ita etiam tenet Io. de Ana. hoc per regulam firmando in conſi. lxxvj. viſis & conſideratis atteſtationibus. vbi plus ſubdit, q̃ eo caſu teſtes videtur maioris fidei: quia videtur melius deponere: & nõ apparent depoſuiſſe præmeditato ſermone. * Quinimò 3
& plus, ſi teſtis ſciẽter addidit aliquã falſitatẽ dicto ſuo, dũmodo illa falſitas non tangat ſubſtantiã negocij principalis neceſsariã, tamen eius dictum valet: vt dicit pulchrè Anto. de But. in c. cauſam. in fi. de teſti. poſt Spec. in tit. de teſte. §. j. ver. idem quòd addit aliquid de ſuo. & refert ita contigiſſe in perſonam Io. And. & ſequitur etiam ibi Ioan. de Imo.
*Accedat & fortius, quòd etiam ſi teſtes contradi- 4
cant ad inuicem, & talis cõtradictio eſſet in modico, etiam ſuper eo in quo conſiſtit ſubſtantia negocij principalis, non ex hoc eſſent varij: nec per hoc reprobarentur eorum dicta. ita dicit Ant. de But. in c. ij. de regula. per illũ tex. & Alex. in cõſil. v. inci. in cauſa inquiſitionis. nu. 10. lib. j. cõſi. 24. inci. animaduerſis his quæ tam per teſtes. col. ſi. nu. 43. lib. ij. & conſi. xlvij. nu. ſ. & conſi. cxxij. incip. viſo proceſſu vtriuſque cauſæ. nu. 10. eo. lib. ij. * Et pro præmiſsis 5
facit, quòd dicta teſtium ſunt interpretanda ad bonum intellectũ, & non calumnianda: ſecundũ Bal. in c. cauſam quę. vlt. col. de reſcri. & in c. ij. de cõſti. quinimò eorum dicta debẽt ſemper coadiuuari, & non calũniari: vt plenè per Bal. in l. de quibus. vlti. col. ff. de legi. & in c. cùm dilectus. in fi. de cõſue. & vltra dictum teſtem idẽ atteſtantur alij duo teſtes ſequentes: & vltra eos prædictus Frãciſcus, qui non poſſet exceptione aliqua elidi ex aduerſo: cùm rectè intuenti omne id quod ipſe deponeret in fauorem prædicti Baptimi, eſſet in eius proprium detrimentum: cùm ipſe ſit primus autor muli prædicti, & tenetur de euictione. Et minimè eidẽ Ioannello ſuffragatur repulſa aduerſus teſtes ipſius Baptimi

Universidad de Deusto
Biblioteca

prætextu domesticitatis ipsorum testium: nam rectè intuẽti non apparet articulatũ,nec probatum, quòd testes prædicti tẽpore lati testimonij,in præ-
6 senti causa fuerint domestici prædicti Baptimi:* & ex iuris dispositione opponens contra testes prætextu quòd sint domestici,vel infames, vel alia elidibili exceptione attincti, non sufficit contra eos ita simpliciter, ac indistinctè opponere: sed debet in specie probari, quòd tempore depositionis ita ille testis fuerat: voluit in specie Ang.consulendo in consi.j.incip.porrecta fuit petitio.ij.colũ. Idem Ang.in consi.cccviij.factum tale est &c. Imò plus dico, quòd minimè obstarent dicta testium, si deposuissent quòd dicti testes fuerunt,& sunt domestici:quia illud verbũ fuerunt, potest intelligi post
7 testificatum:ita dicit Angel.in prædicto consi.* Et hoc, quia cõditio testis inspicitur secundũ tempus productionis testium,& præstiti iuramenti,per l.si arbiter.C.de senten.Idem voluit Bar.in l.j.per texibi,C.de testam.quem refert & sequitur ibi Iaso.de May.& idem consuluit Ang.in cõsi.ccxcvj.in proposita quæstione.Spec.in tit.de teste.§.j. ver.quòd si testiserrat.Archi.in c.constituimus.in q.v.alleg. Floria.in l.iij.in prin.ff.de testi.Bal.in l.si iure.ff.de test.mili.& ne per longa pergam itinera,his paucis & breuibus effusis sit finis.Cum scriptũ sit, Sapienti pauca.In reliquis suppleat religio vestræ Magnificen.apta ad dolum repellendum. Tho.Grammat.

SVMMARIVM.

1 *Procurator debet admitti in causa in qua pro crimine venit pœna pecuniaria.*
2 *Pœna corporalis vbi fieret pecuniaria per statutũ, potest & eodem modo procurator interuenire.*
3 *Procurator debet admitti in omni crimine, in quo venit imponenda pœna minor relegatione.*
4 *Procurator debet admitti vbi causa criminalis incidit cum ciuili. Et ideo Ang.dat cautelam,vt in citatione dicatur, vt compareat personaliter, & non per procuratorẽ,tamẽ loquitur vbi dubiũ est, an possit interuenire procurator.ibi.& nu.5.*
6 *Procurator debet admitti vbi dubium est an sit admittendus in causa.*
7 *Eiectus si quis est nomine meo à possessione per familiam meam,& ego mandaui, vel ratũ habui, ego teneor.*
Vbi multa ad intellectũ Bart.in l.pen.§.ad crimen. ff.de publi.iudic.vbi materia ista digeritur.ibid. nu.8.& 9.
10 *Mitior pars teneri debet stante diuersitate opinionum inter doctores.*
11 *Excusator comparens in quocunque crimine pro inquisito absente admitti debet. Et ista est vera & communis sententia.& nu.12.*
13 *Iudex parte cõtumace absente potest de causis eam releuantibus se informare. e Multo magis si comparet excusator offerens illas verificare.ibidem.*
14 *Vis tunc dicitur cum armis inferri, quando constat quòd ad offendẽdum alum quis arma teneat. & sic qui allegat quòd causa offendendi arma deferebat probare debet.*
15 *Vis publica tunc dicitur inferri, quando arma interuenerunt ad offensionem accusantis.*

CONSILIVM XXXVII.

Disputatio cõram domino Illustr. Cardinali Aragoneo,tunc præsidente S.Regij consilij tẽpore Serenissimi Regis Federici.

REdemptoris gentiũ præsidio postulato,amen. Illustr.ac Reueren.domine, quantò ex sui præsentia grauior fit sarcina, qua tyrunculus ego premor,quantò maiori negociorũ fasce vrgeor, tantò maioris erit clementiæ mecũ benignius agere. Et ex vestræ Reuerend.dominationis iussu replicatione omissa non obstat, quòd ex aduerso per Magnificum concurrentẽ obiectum fuerit,causam ipsam esse criminalem:& per consequẽs quòd procurator in ea interuenire non poterat: & sic remanet iustificatum decretum Capit.vgenti, super contumacia prædicti Bernardini citati: & successiuè aliud decretum prouincialis audientiæ cõfirmatorium decreti prædicti, à quibus ambobus appellatum extitit ad hoc S.Regiũ Consilium coram, quo apertissimè demonstrabo de notorio grauamine, & quòd Bernardinus ipse nullatenus condemnari potuerit ex infrà dicendis.* Et
8 primò cõstat quòd vbi ex crimine venit imponenda pœna pecuniaria, eo casu procurator admitti debet: text.est formalis in l.j.ff.an per alium causa appel.ita per illum tex.voluerunt etiã Iac.But.Iac. de Are.Odof.Bar.& Bal.in l.pen.§.ad crimen.ff.de publ.iud.Abb.in c.veniens.de accus.Imo.in c.tuæ. extrà de procu.* Hinc est, q̃ vbi per statutũ pœna
2 aliàs corporalis sit pecuniaria, admittitur procurator: voluit Bal.in l.seruũ quoque.§.publicè.ff.de procu.Saly.in l.reos.vlti.col.C.de accus.Imo.in d. c.tuæ. Et quòd pœna imponẽda prædicto Bernardino,& sociis,quando absq; veri præiudicio se excusare nõ possent,esset aut nulla,aut modica pecuniaria:ostendo authoritate iuris cõmunis,authoritate cõstitutionis Regni,quæ incipit, violẽtias nostrorum subditorũ. vbi datur pœna quadrupli: authoritate etiã capitulorum inclitæ ciui. Neapo. cõcessorũ,& vitidis obseruãtiæ. Et primò authoritate iuris cõmunis ostẽdo,per tex.in l.fi.in fi.ver.ff.de vi & vi arma.vbi datur actio ei cuius interest contra violentũ possessorẽ.& magis strictè probat texno.in l.j.C.de appe.ibi,prius de possessione pronũciari oportet, & ita crimẽ violẽtiæ excutere præses prouinciæ debuit: aliàs iustè ab eo prouocatũ est. q̃ saris in particulari adaptatur ad casum nostrũ,in quo prætẽditur vterq; dominus, & vterque possessor:& sic tractatur de dominio & possessione. Secũdò authoritate constitutionis Regni prædictæ. Tertiò authorita.capitulorũ Neapo.cõcessorum, quibus mandatur magistris actorũ fiscalibus sub pœna priuationis officiorũ, ne capiant querelas, vbi de possessione,seu dominio alicuius terræ, vel domus quæstio verteretur.& ita inconcusse seruatur,& iudicatur quotidie,ne sub clipeo fisci,& curiæ delati seu accusati vexẽtur. Præterea quòd tanquam cõtumaces nõ potuerũt Bernardinus ipse,& socij cõdẽnari,aut cõtumaces reputari,per Ca.terræ vgẽti, cùm debuerit omnino procuratorẽ per eos constitutũ admittere: ex quo quãdo posset aliqua violẽtia eisdẽ delatis imputari, illa esset minor relegatione:& hoc clarũ est:& vbi venit imponẽda

*pœna

3 *pœna à religatione.j. procurator admitti debet: tex.est in præl.l.j.ff.an per alium cau.appel.gl.no.in l.seruũ quoque.§.publicè.ff.de procur.& in præl. §.ad crimen.& ibi Iac.But.& Guil.de Cun.idẽ voluit Fede.de Sen.in suo consi.xciiij.gl. Host.& do. Abb.in c.veniens.iiij.col.extrà de accu.vbi subdit do.Abb.secundũ hanc opi.fore consulendũ. Præterea & ex alio grauauit & Ca.Vgẽtinus,& audiẽtia prouincialis,in nõ admittendo procuratorẽ:ex quo dato quòd causa ipsa possit aliquo modo criminalis figurari, attamẽ negarinõ potest, quin nõ sit admixta cũ ciuili: cùm pars petat ipsos delatos puniri,& sibi possessionẽ ablatã restitui:& per consequẽs est videndũ si fundus erat ipsius delati: & si potuit dominus mandare suæ familiæ accusatæ, vt possessionẽ terræ prædictæ cõtinuarẽt,& quatenus opus esset de nouo apprehenderent: sed in iure expeditũ comperimus Illust.ac Reueren.domine, q̃
4 vbi*causa criminalis incidit cũ ciuili, debet in ea procurator admitti:dixit Domi.de sanc.Gemin.in c.ex antiquis.ij.col.in verbo,not.j.liiij.dist. refert & sequitur Felyn.in c.meminimus.v. col.extrà de accu.vnde cùm hic tractetur de priuatione dominij,seu possessionis vi admixta, debuit procurator admitti.& pro hoc benefacit quòd voluerunt domini de Rota in decis.cccxx.aliàs est decis.xxxv. inci.si cõmittatur auditori.tit.de procur.in nouis. quòd vbi tractatur de priuatione beneficij admittitur procurator: quia hoc casu causa non dicitur criminalis. Nec militat quòd dicebat Angel.vt ex aduerso allegatur,in tract.malefic.in verbo,qui iudex.& ibi Augusti.ibi dũ dicit, quòd quando erat dubiũ an admitti debebat procurator, ipse vtebatur cautela,quòd citabat principalẽ, vt tãquã melius informatus personaliter,& nõ per procuratorem cõparere debuisset.per gl.in l.fi.C.de procu.&
5 ibi plenè per doct.quæ dicit,*quòd etiã in causa in qua procurator debet admitti, tamen principalis cogi potest personaliter cõparere:& ibi Bar.approbat illã gl.& subdit,quòd assessores tarò vel nũquã admittunt excusationẽ per procuratorẽ, etiã si habeat speciale mandatũ: quia per aspectũ iudex potest cognoscere quo vultu,qua trepidatione, & inconstãtia &c. Nam ego dico,quòd ista practica & cautela Ang.nihil habet prædictis obstare, nec cõtradicit:ex quo ponderãdo eius verba dicit, quòd ipse vtebatur ista cautela,vbi erat dubiũ,an procurator admitti debuisset: sed nos sumus in casu claro:vt suprà dixi, & demonstraui quòd admitti debeat omnino.Et dato,absq; veri præiudicio, quòd hoc nõ demõstrassem,dico quòd hæc cautela Ang. nõ sapit rationem, & videtur esse cõtra cõmunem regulam doctorũ: ex quo vbi est dubiũ, an procu-
6 rator sit admittẽdus,veluti si esset dubiũ,* an vulnus sit mortale ita vel ne, certè debet eo casu procurator admitti:ita dixit Bartol.in l.prætor ait.in prin.ff.de dam.infe.Bal.in l.legãter.§.pen.per illũ tex.ff.de dolo.& in l.pen.§.ad crimen suprà allegata.or quantò magis dicẽdum est in hoc casu claro. Nec militat id quod dicit dicta gl.& Bart.in d.l.fi. q̃ si iudex citauit vt personaliter, & nõ per procuratorem quis cõparere debuisset,quòd eo casu tanquã melius informatus teneatur personaliter comparere, vt inspiciatur quo vultu, trepidatione, & inconstãtia &c.* Nã huic respondeo dupliciter:& 7
primò id procedere quando adessent indicia,& essemus in causa in qua posset deueniri ad torturam: ita dixit Bald.in l.seruum quoque.§.publicè.ff. de procur.Alber.Bald.& Alex.de Imo.in d.l.fin.C.de procura. prout ibi etiam Iason refert & sequitur. quòd quidem longè distare apparet à casu in quo sumus, in quo etiam per procuratorem iam fatetur accusantem,*seu deferentem deiecisse à possef- 8
sione illa mandato domini dictæ terræ:qui quidem dominusmet attestatur idem in processu:& ipse tenetur de eo quòd bene, vel male gestum fuisse apparebit.per tex.in c.sæpè.extrà de restitu.spolia.& in l.j.§.deiecisse.ff.de vi & vi arma.ibi, familia mea voluntate mea deiecit, ego deiecisse videor. ita in specie dixit etiam Hostien.quem refert & sequitur dominus Abb.in cap.j.de resti.spoliat.& ita in specie tenet Andr.de Isern.in constit.circa violentiarum.v.colum.*vbi formaliter dicit,quòd si nomi- 9
ne meo est facta deiectio,& ego mandaui, vel ratũ habui, teneor.Præterea respondeo & aliter ad glo. & Bartol. quòd dictum eius procedit in illis causis criminalibus, in quibus procurator nullo modo potest interuenire.hoc patet ex illis verbis,quo vultu,trepidatione,& inconstantia.quæ videntur clarissimè,& de necessitate hoc inferre: secus in criminalibus illis in quibus procurator interuenire potest: quia in eis dominus nullo modo per aliquã verba potest à iudice compelli, vt personaliter compareat: ita voluit Salyce.in l.reos.C.de accus. in fin.& Imol.in d.§.ad crimen.refert & sequitur Alexan.in d.l.fin.& mouentur ratione vrgentissima dicendo, quòd si aliter esset beneficium à iure concessum,vt in certis causis criminalibus expressis in iure quis possit per procuratorem comparere,esset elusorium: & iudex semper posset illud beneficium auferre dicendo principalem esse melius informatum, contra regulam, indultum.de regul. iur.in vj.& sic ita distinguendo remanent euacuata in contrarium adducta.Et suffragatur præmissis, quòd licet istæ distinctiones rationabiliter procedant,tamen coadiuuantur eis:quia stante præmissa diuersitate inter doctores,debet * ista pars tanquã 10
mitior amplecti,& sequi.per tex.in l.sanctio legum. & in l.si de interpretatione.de pœn.ita dixit glo.in c.de causis.extrà de offic.delega. Accedit insuper, quia vltra procuratorem comparuit excusator,seu defensor ad allegandum causas absentiæ, offerẽdo insuper de innocentia delatorum demonstrare: & minimè fuit auditus, sed prorsus repulsus per prædictum Capitaneum:& clarissimi iuris est, * quòd 11
qualecunque sit crimẽ,& comparet excusator pro inquisito absente,admitti debet:regula est in l.seruum quoq;.§.publicè.de procu.secundũ intellectũ Barto.peregrinum.& idem voluit Bartol.in d.§.ad crimen.vij.col. & in extrauag.ad reprimendum.in verbo,legitimè.Innocen.in c.meminimus.extrà de accusa.& licet aliqui modicæ authoritatis contradixerint, tamen ista est vera,& communis sententia: vt refert Iaso.in l.si is.C.qui testamẽ.face.poss. *quam etiam amplectitur Franc.de Areti.in consi. 12
cxlvij.iij.colum.Bened.de plum.in d.§.ad crimen. & hoc per rationẽ à fortiori:quia certũ est,* quòd 13
iudex parte contumace & absente potest de causis

eam releuantibus se informare. l. properandum. §.sin autem.de iudic.& in authen.at qui semel.C. quomodo & quando iudex. ergo multò magis si comparet excusator, & etiam offerat id verificare: & ideo subdit ibidem Benedi.de plumbi. quòd iudex debet super talibus ad informationem procedere, & omnino veritatem inquirere. Vltimò non potest modo aliquo dici,quòd violétia aliqua fuerit cum armis illata:& tunc dicitur vis cum armis inferri,quando constat quòd ad offendendum aliquē quis arma teneat:& sic qui allegat * quòd causa offendendi arma deferebat,illud probare debet: ita dixit And.de Iser.in constit.regni, intentionis. sub rub.de illici.porta.armo.& sic cùm non appareat arma aliqua fuisse delata ad offensionem,ergo &c. * Præterea tunc dicitur vis publica inferri, quando arma interuenerunt ad offensionem accusantis.l.fina.C.ad legem iuliam de vi public.sed hic interuenerunt pro aptanda clausura, vt testesmet curiæ deponunt,quòd trucidabant quasdam porcias siluestres: ergo &c. præsertim cùm illud non sit genus armorum principaliter aptū ad pugnandum:nec obstat capitulum Regni,si quis cum concha accepta vel manaria &c.nā ibi loquitur si percussit: quòd non fuit in casu de quo agitur. Et si Illustr.domine fimbrias dilatauit plusquàm decebat, tuæ reueren.dominationis humanitate incredibili fretus,ac vt cliēti morem gerā,errauit:si quid enim minus congruè dictum est,supplex vt ignoscas,rogo: considerans plerunque summum rerum opificem per nos quamplura perperàm gesta tolerare: animaduertens nō animo malè gerēdi processisse.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Successio per ordinem debitum qualiter deferatur.*
2 *Legitima successio cessat in fœminis.*
3 *Pupillus debet dari sub tutela auiæ,non autem alterius,qui succedet.*
4 *Agnati proximiores in gradu succedunt chariotibus deficientibus.*

CONSILIVM XXXVIII.

IN Christi nomine amen. In facti cōtingētia proponitur quòd defuncto Macciulo calabria de Cirigliano superstite Bernardino calabria eius fratre consobrino,necnon & Dominica auia materna prædicti Macciuli proximioribus in gradu, cæteris in æquali gradu, ac chariotibus deficientibus ab intestato: dubitatur quis ipsorum an prædictus frater cōsobrinus,an autem auia materna in eiusdē Macciuli successione præferatur? & certè proculdubio dicendum est prædictū Bernardinum calabria tanquam legitimum successorem,& proximiorem agnatum præferendū secundum ordinē legitimæ successionis: * qui est,vt successio legitima primo loco filiis in potestate deferatur,per tex.in l.in suis.ff.de lib,& posthu.& in §. sui.instit.de hæred.quali.& diffe. Cessantibus verò filiis secundo loco nepotes, & pronepotes ex filiis admittuntur: vt in §.j.& in §.admonendi.insti.de hære.quæ ab intest.defer.& in §.posthumorum.Insti.de exhæreda.lib.& in l.posthumorum.ff.de iniu. rup.& irri.test.Tertio autem loco parentes, & alij descendentes per lineam masculinam turbato ordine succedunt.l.nam & si parentibus.ff.de inoffi. testa.l.octaui.ff.vnde cog.l.cùm ratio.ff.de bo.dam. Quarto verò loco admittuntur omnes agnati, hoc est qui per lineam masculinā coniunguntur:prout est in casu isto.tex.est in l.legitimis.ff. vnde cog.& instit.de legiti.agna.succes.in prin.& parum infrà in §.item patruus fratris.vbi decidit in specie casum istum,dicendo,quòd deficientibus istis tribus locis successionum suprà relatis, admittuntur alij agnati per lineam masculinam: prout sunt isti fratres patrueles: ideſt,consobrini: & sic cessantibus omnibus prædictis successionibus ita in ordine relatis meritò succedit prędictus Bernardinus præ dicto Macciulo suo fratri cōsobrino exclusa prædicta Dominica eius auia tanquam in gradu proximior, & legitimus successor: non sic enim dici potest in auia in qua legitima successio cessat,* cū in fœminis ex iuris dispositione cesset legitima successio.inde est quòd quamuis mater admittatur ad successionem filij,& econtra filius ad hæreditatem matris per Senatusconsultum, & sic de iure:tamen exceptis filiis alij liberi vel descendentes non veniunt per aliquod Senatusconsultum: & sic in eis cessat legitima successio: & ideo plures nepotes in hæreditate aui materni,vel auiæ maternæ non succedunt,nec econtra:& sic in eis cessat legitima successio de iure ciuili.l. nepotibus.cū gl.C. vnde leg. & insti.ad senatusconsul.orfi.in prin.cum gl.ibi in verbo,liberi vocantur & hoc vt dictum est de iure ciuili procedit:secus autē de iure prætorio: vt ibidē. quo quidē iure licet permittatur nepotes auiæ succedere posse,& fortè econtrà, attamen nō præjudicatur legitimæ successioni agnatorum: nec ex hoc facit eas præcedere:vt ex inspectione ipsorum iurium est apparere: & in eis patet, quòd cùm nepotibus fuisset incognita successio auiæ, & ecōtrà de iure ciuili per aliquod senatusconsultum,de iure tamē prætorio fuit prouisum, vt succedere possent.Nec* posset suffragari prædictæ auiæ,quòd de iure auia præferatur patruo in tutela: meritò & in successione præferri deberet:quia illud quod præferatur in tutela, est respectu educationis pupilli, vt penes ipsam debeat educari, cùm tutius permaneat penes ipsam auiam quæ ad eius successionem non venit:non autē eo respectu q̄ ipsa succedat extantibus proximioribus agnatis.Hinc est prouisio l.fi.C.vbi pupil.educa,debet. secundum cōmunem intellectū,q̄ nepos pupillus detur sub tutela auiæ, nō autē alterius in quē est suspicio successionis: & hoc quia timeretur insidiari vitæ pupilli pro successione:& ibi dicūt doc.& sic iste est vnus ex casibus,in quibus penes vnū est tutela, & penes aliū est successio:& vt meis detur audacia verbis,q̄ debeat omnino prædictus Bernardinus præferri in successione prædicta,suffragatur authoritas veteris testamenti quæ traditur nu.27.ca.* vbi dicitur, q̄ chariotibus agnatis deficientibus proximiores in gradu agnati succedant: de qua authoritate meminit Ang.in consi.cxcj.incip.super puncto videtur prima fronte.in vlti,col.& sic ex præmissis concludo prædictum

prædictum Bernardinum præferendum in successione prędicta ipsius Maciuli exclusa omnino prędicta Dominica eius auia materna: & ita consulo iuris esse ego Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Promissio nuda operatur,quòd si ex ipsius obseruantia quis damnum consequeretur,tunc promittens tenetur ad emendam damni.& nu.2.*
3 *In promissione nuda quando deducitur id, ad quod quis de iure tenebatur, tunc ex dicta promissione tanquam à iure fomentata,actio competit.*
Testium dicta non sunt calumnianda, seu cauillanda, sed interpretanda ad bonum intellectum.
4 *Testium dicta intelligi debent secundum subiectam materiam.*
5 *Testium dicta concurrendo ad substantiam negocij principalis per diuersa verba inter eos, maior fides adhibenda est eis, quia videntur non præmeditato sermone dixisse.*
6 *Testium contrarietas seu diuersitas inter eos etiam quòd esset in substantia negocij principalis,dummodo modica,non inualidat dicta testium.*
7 *Testes diuersimodè deponentes probant, si ad concordiam reducuntur.*
8 *Testis iuratus dicere veritatem in causa, si quod dixit extra articulum facit ad causam, valet & tenet eius dictū,quia deponit super eo, super quo iurauit.nu.9.*
10 *Testes producti super certis articulis, non videtur pars eorum productioni renunciasse super eo quod testes sciunt in causa.*
11 *Testis licet aliàs non possit deponere super non contentis in libello efficaciter, tamen potest deponere super circunstantijs petitorum.*
12 *Pluralitas actuum præsumitur in dubio, & maximè vbi tractatur de concordandis testibus.*
13 *Hæres quis præsumitur ex possessione domus hæreditarię seu aliorum bonorum hereditatis. & nu. sequenti.*
15 *Possessor bonorum habetur pro domino ipsorum bonorum.*
16 *Nemo cogitur ostendere titulum suæ possessionis.*
17 *Ex retentione rei venditæ seu donatæ post alienationem præsumitur contractus simulatus, nisi fuerit donatio omnium bonorum.nu.18.*

CONSILIVM XXXIX.

REdemptoris gentiū Præsidio postulato,amen. In causa Ioānelli aduersus Frācisc̄um sōptanum de ciuitate Ariani,philacteriarum fimbrias succidendo,quod expedit in causæ fundamento tangam. Et in primis videtur per omnes patronos causæ Ioannelli redargui modus agendi dicti Franciſci,cùm eidem non cōpetat actio mandati,nec ex stipulatu,nec alia: & per cōsequēs tanquam carens actione experiri non potest:Ego verò dico,quòd quando ipsorum fundamentum absque veri præiudicio esset verū,saltem nō potest negari, quin ista dicatur nuda promissio,& in rei veritate cum causa vt demonstrari necessariò ostēditur respectu probati furti: & licet aliàs promissio nuda sine causa sit inefficax,per l.vulga.cum indebito.ff. de proba.& in c.si cautio.extra de fide instru.* tamen cū causa promissio licet nuda, valet & tenet: ita probant tex.præalle.à contrario sensu: & dicūt expresè omnes in d.ca.si cautio. vt refert & sequitur Paly.ibidē.& quòd hæc sit causa expressa, apparet tam in positionibus principalis,quàm in depositionibus testium: & in hoc est aduertendum per eos qui omnia cursim, & properātor trans mittūt, memoriam in alphaberis habentes,nec degustantes quòd opus est, quòd promissio hæc tener & valer ex alio, quia si non obseruaretur dicta promissio, Paulus soptanus cōsequeretur damnum; amitteēdo id quod eidem circa hoc exhæreditate prædicta sibi deberetur:& quando ex inobseruātia nudæ promissionis seu pacti nudi ille cui facta est, cōsequitur damnum,tunc promissor saltē ratione sui doli tenetur ad damnū:decisio est sing.* quæ iuris angulos, & non fundamenta petentibus est incognita. Ange.in suo consi.ij.Alex.in cōsi.xlj.viso puncto:& his quæ.ij.col.lib.iij.& videtur de mēte Bal.in l.cū mora.iij.col.C.de trāsact.& voluit Archi.in c.quicunque suffragio.in fin.xij.qō.ij.dicens, quòd licet apud catelanos nō detur actio ex promisso, tamen catelanus qui detinet quē variis promissionibus, licet nudis,tenetur ei:alleg.ita tenere Vincentium Hispanum in procē.decretal.quem etiam ibi refert Io.And.super verbo, fratrem Raymundum.refert & sequitur Iaso.de Mayn.in l.lecta.viij.colum.ff.si cer.petat.Præterea strīgit & aliud quod minimè degustatum cōperio,*quòd quando in promissione nuda deducitur id,ad quod quis de iure tenebatur,tunc ex ea promissione tanquam à iure fomentata actio competit:ita colligitur ex gl.no.in l.legitima.circa prin.& ibi clarius no.Bar.Ang.& Mod. ff.de pac.sed ex deductis in processu patet do.Leonardum teneri de iure ad dictam restitutionem septuaginta ducatorū,meritò & eius successores: ista ergo ponderanda sunt stricto ore, & auribus arreptis:& non ita effuso sermone,prout occurrit,verba emittere.Nec videtur testes ipsi de aliqua diuersitate seu contrarietate redargui posse:vt proponitur tam inter eosmet quàm etiam inter eos,& articulum: nam testes pro maiori parte formaliter dicūt illum dixisse,*che Leonardo me lassò li denari: che io li restituisca per mano de lo Guardiano:*& testis ille qui parti aduersæ diuersus videtur,deponit: *che la intentione mia:e de Leonardo mio fratre:si è che ve siano restituiti:andate al Guardiano &c.che ipsò da parte mia:et de dicto Leonardo &c.* Ecce ergo qualiter necessariò infertur per omnes testes insimul,quòd restitutio erat faciēda per manus Guardiani pro parte prædicti Frācisci,& Leonardi: & sic patet quòd testes contrarietatem seu diuersitatem minimè implicare videntur cum articulo, nec inter eos, ita bene intelligendo prout intelligi de iure debent: ex quo testium dicta non sunt calumnianda, nec cauillanda, sed sunt interpretāda ad bonum intellectum:secundum Bal.in cap.causam quæ.vlti.colum.de rescrip.& hoc vt actus magis valeat, quàm pereat: vulg.l.quoties.de reb.dub. Nec debent dicta testium recipere interpretationē ceruonicam seu erro

Universidad de Deusto
Biblioteca

seu erroneam transgredientem terminos suos: secundum Bald.in capitu.primo.vij.colum.de constitu.quinimò semper debent eorum dicta adiuuari,& non cauillari:prout plenè per Bal.in l.de quibus.vlti.colum.ff.de legi.& in capit.cùm dilectus.
4 penul.colum.in fin.de consuetu.* quia eorum dicta debent intelligi secundum subiectã materiam, & sic secundum articulum:dixit Bald.in l.si vno.§.
5 j.ff.loca.& licet * omnes testes vnica & eadem attestatione id non deponant:tamen circa substantiam negocij rectè ponderanti apparebit in idem concurrere: & sic concurrendo ad substãtiam negocij per diuersa verba inter eos, ex hoc datur intelligi maior fides in eis:ex quo non videntur vno eodem & præmeditato sermone deponere. ita dixit Ioan.de Anania in suo consi.lxxvj.visis & consideratis attestationibus.vbi dicit, quòd tali casu testes videntur maioris fidei deponentes non per eadem verba:& idem consuluit Alexand.in consil. cccxcvij.viso & diligenter examinato processu. vltim.col.& sic patet quòd testes ipsi non possunt modo aliquo varij seu contrarij reputari inter eos: prout etiam maximo fundamẽto roboratur ex aduerso pro parte Ioannelli:& licet absque veri præiudicio testes possint reputari aliquantulum varij, seu contrarij: attamen si id dici modo aliquo possit, esset in modico substantiali,quod quidem non
6 inualidat * dicta testium etiam si in substantialibus contrarietas, seu diuersitas esset, dummodo esset modica:ita singulariter tenet Anto.de But.in ca.ij. de regula,per illum textum.sequitur Alex.in consi. xxiij.animaduersis &c.lib.ij.& in consil.ccvij.visis processibus.ij.colum.& consil.cxlvij. Reuerende domine:& quòd testes diuersimode deponentes probent,si ad concordiam reducuntur,not.domi.
7 Anto.in capi.in nostra.extrà de testi.Bart.in l.Gallus.§. ille casus.ff. de liber.& posthu.& in l.si insulam.§.j.ff.soluto matrimonio. Imo.in l.inter stipulantem.§.j.ff.de verborum obliga.& sentit gloss.in
8 casi testes.ij.quæstio.iij.& præsertim hoc procedit, cum sint inæquales: quia plures dicunt vno modo quàm alio: videlicet,*che Leonardo me ha lassati li denari:* nam plures testes ita dicunt:& sic maior numerus:ita dixit Barto.in dicto,§ ille casus.& volunt Ange.in l.in ambigua.ff.de legi.& Bal.in rubric.C.si ex fals.instrument.& sentit glos.in dicto capitulo,in nostra.dominus Antonius in dicto capitulo, in literis.vltima columna.extrà de sponsa. Nec obstat obiectum,quòd testes videantur in hoc casu extra articulum deponere: nam imò satis apparet conformis eorum depositio cum articulo, si rectè ruminabitur,cùm tendant in eundem rei finem: tamen posito absque veri præiudicio, quòd ita esset,dico, quòd dicti testes optimè in eorũ dic-
9 tis probarent: * ex quo testis includit in se ea per quæ peruenitur ad ipsum directè,vel indirectè: vt dicit Bald.in l.non nudis.in fine.C.de probatio.& hoc fundamentaliter attentatur, cùm testis productus in causa videatur productus vt omnia quæ scit, in veritate exprimat:& præsertim hoc in regno procedit, in quo proceditur in causis facti veritate inspecta,& summarie,per capit.detestantes.
9 * Nunc habeo quòd testis iuratus in causa dicere veritatem, si illud quod dicit extra articulum facit ad causam, valet & tenet eius dictum: quia deponit super eo super quo iurauit: vt dicit Specul. in titulo de teste.§.primo, versicu.item quòd deponit.Bartol.in l.si duo patroni.§.idem Iulianus. ff. de iureiurand. * Et potest esse potissima ratio, 10
quia pars producendo suos testes super certis articulis,non videtur renunciasse eorum productioni super eo quòd testes sciunt in causa: vt dicit dominus Ant.in c.de testib.extrà de testibus. Et pro ista opinione bene facit,quod licet aliàs testis non potest deponere super non contento in libello efficaciter,* tamen potest deponere super circunstan- 11
tiis petitorum:& facit bene quòd illud quod est de appẽdiciis,dicitur ad propositum,& pertinens ad articulum:ita Bal.in l.testium.iij.col.C.de testibus. Ange.in l.iam dubitari.ff.de hæred.instit.Et posset insuper audacter attentari, quòd in dubio dictus actus fuerit reiteratus: & sic quòd illi duo testes deposuerint de vno tẽpore,& alij tres de alio tempore:& præsertim cùm non appareat omnes fuisse cõtestes:*& in dubio præsumatur pluralitas actuũ. 12
ita Alex.in consi.cclxxvj Canonist.in c.auditis.de præscriptio.per quem text.dicit ibi Ioã.And.fuisse determinatum contra quendam bidellum,qui conduxerat equum,qui equus in itinere perierat,& ita probant,sed nõ in specie, quòd perierat ille equus quem conduxerat: & sic succubuit, quod est bene not.ad instructionem aduocatorum iuuenum: & idem sequitur Anto.de Butr.in penultima colum. & Panormit.in ix.Alexan.consil.cxviij.in causa & lite vertente.& maximè cum simus in confessione quæ est actus reiterabilis: vt dicit glos.in l.ob carmen.ff.de testibus.& Inno.in c.qualiter & quando. de accu.& in c.licet ex quadam.de testibus.& præmissa præsertim procedere debent in casu præsenti,in quo * agitur de concordandis dictis testium 13
contrariis, seu diuersis:ita dicit Fely.in c. cũ Ioannes.v.colum.extrà de fide instrumentorum.& hoc dicit ipse per capitu.cùm tu.extrà de testibus. qui text.secundum Cardina.ibi in princip.& ante finponit casum singul.in quo præsumitur pluralitas actuum:& hoc quia ita suffragantur,ac suadẽt coniecturæ stantibus dictis cõtrarijs testium, qui non præsumuntur falsum dicere: vnde vna præsumptio tollit aliã:& illum modum saluandi testes declara secundum ibi dicta.quibus adde Bald.in l.in exercendis.quarta columna.versicu.adde in ista materia.C.de fide instrumentorum.vbi dicit,quòd propter distinctionem temporum vel locorũ in actu reiterabili saluantur probationes, nisi per confessionem partium vel testium constet de vnico actu. Aliud est ergo substãtiale in causa,an sit prædictus Ioãnellus hæres,& an apparet hæreditatem adiuisse:& certè non video cur non probatum apparet: & primò ex possessione domus hæreditariæ quam ipse vt hæres tenet & possidet:vt dicit Bald.in l.de his.C.de furtis.* quòd ex possessione domus hære- 14
ditariæ apparet hæreditas adita:& est text.rectè intuenti in l.gerit.ff.de acquirenda hæreditate. probatur insuper per detentionem rerum quæ remanserunt à defuncto.dixit Bartolus in lege ex annuo. ff. de donationibus inter virum & vxorem. maximè dum

mè dum testes deponunt: *che trouo lo caldaro capofichi: & altre robbe:* & ad se cœpit: & licet obii-
15 ciat quòd illa bona erant Ioannelli, * non tamen id probauit: quamobrem præsumuntur fuisse detentoris ipsorum bonorum,& sic Francisci fratris: ex quo possessor habetur pro domino.glos.Bartol. & docto.in l.quidam in suo.ff.de conditio institutio.Baldus.in l.apud antiquos.C.de furtis.in versi. item not.hinc est quòd possidens dicitur dominus possessionis etiam in statuto loquente de domino: & tamen est stricti iuris: vt dixit Bald.in l.prima. ff.de relig.Alexan.in consilio cxxix.in secundo volumi.Butr.in cap.j.de postulatio.præla.& sic si dicta bona fuissent prædicti Ioannelli, prout dixit, potuisset de facili demonstrare de suo dominio:sed quia non apparẽt esse de suis bonis, meritò præsumuntur detentoris seu possessoris ipsorum.per textum in specie in l.tertia.ff. de acquiren.rerum domin. & sentit Bartol.in l.si duo.in principio.ff. vti possidet.hinc est quòd nemo cogitur ostendere titulum suæ possessionis.l.cogi.& ibi Bal.de petitio. hæredita.Innocen.in cap.cum causam.eodem titu. Paulus de Castr.in consilio quadragesimoprimo.
16 * Hinc dicitur quòd etiam prædo tuendus est in sua possessione, in tantum quòd possessor præsumitur.vulg.ca.licet episcopus.de præbendis. Ponderanda igitur bene sunt præmissa omnia:quia alia sunt quàm membranas in cassum occupare:& non quam metam petere.Nec militat dicere, vt audio, quòd Ioannellus possedit domum titulo donationis: nã talis donatio apparet simulata,ex quo probatur donantem post donationem retinuisse dominium, & possessionem penes se: cùm locauerit pluribus annis dictã domum,& pensionem per ce-
17 perit:& expeditũ est in iure,* quòd ex dominij rei donatæ, seu venditæ retentione post alienationem præsumitur contractus simulatus.dixit Spe.in titulo de donatio.§.j. versiculo, item pone. Dyn.in l. omnes.§. lucius.ff. de his quæ in fraudem creditorum. Pau.de Cast.in consilio lxx. & consi.lxxxviij. & consil. cccxxx.in causa mota per dominam Doroteam. Cyn.& Ange.in l.secunda.de repudia.hæredita. & aliquid per Alexan.post Bart.in l.sicuti.
18 §.superuacuum.secunda columna.ff.quibus modis pign.vel hypothe.solu.* secus esset si fuisset donatio omnium bonorum: quia tunc ex retentione dominij penes donantem non esset contractus simulatus: ita dixerunt domini de Rota in decisio. ccccl.xxxiij.aliàs decis.j.incip.extra rotam.titu.de donatio.in nouis.Butr.in capitu.primo: de postulatione prælatorum. & tamen contractus simulatus habetur pro non facto.ita Paul.in consilio septimo: per l. imaginaria.de regulis iuris.imò nec etiam si iuramentum interuenisset fuisset validus. gloss.& doctores in l.emptione.C.plus vale.quod agitur. Bald.in l.nec patronus.& in l.prima.circa medium,de operis libertorum.Pau. de Castro in l. si quis pro eo.de fideiussoribus.Butr.& Imo.in capitulo, cùm contingat.octauo membro, extrà de iureiuran.Et ex præmissis concludo cum isto reubarbaro rege medicinarum cui nihil obstat medicina tua cum asserto antidoto porrecto in allegationibus, egregie doctor, quisquis es, qui ita effuso sermone loquutus sis:& si in vnum quenquam maledicis, ne mireris aliorum inter maledicentiam.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Ciuis si iudicium mouere intendit contra vniuersitatem suã, debet petere veniam antequam illam in ius vocet.*
2 *Rempublicam dicuntur habere villæ & castra.*
3 *Materia ex parte personarum quæ debent in ius vocari præcedente venia, est fauorabilis, & per consequens extendenda.*
4 *Filius vocans in ius patrem sine venia, si vellet soluere pœnam, non ex hoc posset cõualidare processum.*

CONSILIVM XL.

IN Christi nomine Amen. Viso præsenti processu mihi transmisso per Magnificum Capitaneum terræ Grictæ Minardæ super causa vertẽte inter vniuersitatem Grictę prędictæ ex vna,& Franciscum sabinum de eadem terra ex altera, super opposita nullitate processus prædicti: cùm Frãciscus ipse in ius vocauerit vniuersitatem prædictam eius patriam absq; venia. Et antequam ad decisionem propositæ nullitatis deueniam duo dubia oriri videntur.Primò an ciuis vniuersitatis, & patriæ in ius vocãs eandem teneatur de iure veniam petere. Secundò, an si omittat dictam veniæ petitionem,reddatur ex huiusmodi omissione processus nullus. Et quò ad primum nulla oriri potest dubitatio,quòd ciuis vniuscuiusque vniuersitatis, & dũ ipsam in iudicio euocare intẽdit, debet præcedente veniæ * petitione ipsam in ius vocare: ita 1
dicit Ang.in l.generaliter.ff.de in ius voca.Ang.de Aret.in §.pœnales.vij.col.instit.de actio. per rationem,quia ciuitas in qua quis est oriundus,loco parentis habetur.text.est in l.j.§.& quia.ff.de vent. in possess.mitten.& in l.veluti.ff.de iustit.& iure.& facit quod not.glo.in l.iiij.§.j.in glo.ij.ff.eodem titu. quem refert & sequitur dominus Alexander in dicta l.generaliter.& eandem opinionem tenuit Bertachinus:in suo repertorio, in verbo, venia. Et licet loquantur hi vltimi Modern.in republica, tamen terræ Grictæ dicitur habere rempublicam:
* quia castra & villæ dicuntur rempublicam habe- 2
re: ita dixit Andreas de Isern.in principio constitutio.per textum in l.fin.C.de diuers.rescrip.in fin. Nec obstat quòd videtur prima facie subsistere in contrarium, videlicet,quòd vniuersitas non sit de personis enumeratis in edicto prætoris:vt patet ex not.in §. pœnales. suprà allegato: & istæ prohibitiones pœnales non habens locum nisi in casibus expressis, ex quo pœnalia non sunt extendenda.
* Nam respondetur quòd ista materia ex parte per- 3
sonarum quæ debent in ius vocari,est fauorabilis, & per consequens extendenda: ita dicit in l.sed si hac.in §.prætor.ff. de in ius vocan.gloss.& doctores in l.venia.C.eodem titulo.gloss.in l.qui bona. §. si alieno.ff.de damno infecto.gloss.in lege apud Celsum.§.si aduersus.ff. de dotis exceptione. Vltra

quos

Universidad de Deusto
Biblioteca

quos eandem opinionem sequutus adduco: nam ex iuris præcepto sancitum est vt patriæ, & parentibus pareamus: imò præponitur patria parentibus: & sic iudicandum est: prout de correlatiuis iudicamus, quòd dispositio super vno emanata, censeatur in alio: & tanto magis patriæ cui magis tenemur: & hæc quo ad primum. Quò verò ad secundum an ob carentiam petitionis veniæ processus dici possit nullus: & dicẽdum est quòd sic. vt dicit in specie Bar. in l. quamuis. ff. de in ius vocan. quem refert & sequitur Alexand. in l. qui in potestate. C.
4 eo. titu. * in tantum quòd si filius qui vocauit sine venia patrem, vellet soluere pœnam. l. penul. ff. eo. nõ propterea ex hoc valeret processus. l. exceptiones. vltima col. instit. de exceptio. secundum Cynũ Rayn. Alber. Fulgo. & Mod. in d. l. qui in potestate. Cy. in l. si per alium. §. in eum. ff. ne quis eum qui in ius. Ioã. fab. in l. venia. C. de in ius vocan. & no. iiij. quæstione secunda. cap. si testes. §. item liberti. & licet Bartol. alibi videatur tenere contrarium, tamen ista opinio videtur melior: prout refert, & sequitur Iaso. ibidem: & quam ego quoque intrepide sectatus dico meo iudicio partes Magnifici Capitanei terræ Grictæ Minardæ esse in declarando processum prædictum absq; petitione veniæ intentatum & prosequutum, fore & esse nullum: & ita consulo iuris esse ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Testis habens consimilem causam, nedum non probat, verum etiam à testificando repellitur. numero. 2.*
3 *Testi deponenti se releuãdo, & sic pro suo interesse, non creditur. & nu. 4.*
5 *Testis esse non potest particeps litis, quia ratione affectionis dicitur habere similem causam.*
6 *Testis esse non potest qui fuit procurator, seu aduocatus in illa causa.*
7 *Testis idoneus esse non potest habens verisimiliter affectionem ad causam.*
8 *Testis conditio & status inspicitur tempore depositionis, & non post. Et ideo opponens contra testem, quòd sit infamis, vel non omni exceptione maior, erit inepta exceptio: quia debet dicere quod tempore iuramẽti, seu depositionis, ita erat. nume. 9.*
10 *Iudex potest vsque ad sententiam interrogare ad clarificandum dubia circa merita causæ, & præsertim circa ea quæ acta sunt ante conclusionem.*
11 *Iudex post conclusum in causa potest ad omnem finem ex proprio officio interrogationes facere: quia sibi non ligantur manus in ordinarijs, in summarijs autem etiam ad partis instantiam potest hoc facere.*
12 *Iudex post conclusum in causa potest facere interrogationes non solum ad declarandum dubia probationem, sed etiam ad fundandum intentionem aduersarij.*
13 *Testis licet esse possit frater pro fratre in ciuilibus, tamen si cohabitat cum fratre non poterit esse testis pro eo.*
14 *Cohabitatio aliquid operatur, & ex ea acquiritur maior amicitia, dilectio, & affectio, quæ inducit præsumptionem quòd frater semper testificaretur in commodum fratris.*
15 *Iuramentum suppletorum non defertur, nisi probãti per testem omni exceptione maiorem.*
16 *Testis omni exceptione maior dicitur ille, cui nulla exceptio obiici potest, seu qui superat omnem friuolam exceptionem. ibid. nu. 19.*
17 *Probatio semiplena impeditur per modicum defectum in teste. ibid. nu. 19.*
18 *Testes non sunt idonei fratres in causa, vbi requirũtur testes omni exceptione maiores.*

CONSILIVM XLI.

IN Iesu Christi redemptoris nomine, amen. Et quia ex inordinata processus præposterationem non ita facillimè in maioribus occupato absq; labore facti continentia datur intelligi, idcirco casu breuissimè proposito ad meæ prolationis fundamenti causam deuenio. Dum Vincentius de thoro inæqualem portionem bonorum paternorum obtinuisset, facta diuisione inter eum, & Donatum, Ioannem, Franciscum, & donnum Vitum fratres: & ex eorum conuentione, ac concordia Vincentius ipse in duodecim ducatis pro quolibet creditor remansisset: ipsos tandem in ius vocãdo, satis feciſſe obiiciunt: idque vnusquisque per vnumquenque ipsorum probare nixus fuit: & sic vnus frater pro alio testificando. dum igitur iuramentum suppletorium ab eisdem fratribus, & vnoquoque ipsorum peteretur, denegaui: & ex infrascriptis motus prædictos fratres conuentos ad soluendum prædicto Vincentio actori condemnaui. Et in primis indubitati iuris est, quòd prædicti fratres conuenti in consimili causa vnus pro alio testificari ostẽditur: cùm consimilem causam, imò eandem cum prædicto Vincentio habeant: prout ex depositione ipsorummet tam in causa principali, quàm in repulsa affirmari demonstratur. * Et te- 1
stis enim qui consimilem causam habet, nedum semiplenè non probat, verum etiam à testificando repellitur. tex. est notab. in capitulo, personas. extrà de testibus. & in cap. si testes. §. liberi testes. quarta quæstione tertia. & in l. quoniam. C. de testibus. facit tex. in capitulo, causam. de iudiciis. & Alexand. in consi. xlv. ij. volu. & videtur tenere Specu. in tit. de teste. §. j. versi. item quod habet. & tenet in particulari Albe. de maner. in suo tracta. de testi. in titu. quando testes repellantur ratione affectionis. vbi plus subdit in fine, concludendo post relationem Ioan. And. asserentis se hoc relinquere arbitrio iudicis, * quòd concludendum est si versatur com- 2
modum, vel interesse testis habentis consimilem causam, ille nõ erit idoneus testis. & hoc etiã subdit ipse quod voluit Ioannes And. in prædicto capitulo, personas. & nedum dicitur repellendus habens causam consimilem, * verùm etiam habens 3
consimilem litem, vt in casu isto. ita tenet glossin dicto ca. personas. per textum in prædicto cap. causam. de iudic. & plenè Specu. in dicto titulo, de teste. §. j. in fin. in versicu. item qui habet consimilem causam.

causam. & sequitur in specie Felynus in prædicto c. personas. vbi plus subdit referendo Ioan. Andr. & Abb. ibidem, quòd si iudicium similis causæ alibi penderet pro tali teste producto, non probat: prout est in casu præsenti de donno Vito ex dictis fratribus in testem producto, qui pro eadem & consimili causa litigat cum prædicto Vincentio in Curia episcopali: vt patet ex depositionibus testium productorum per eosdemmet conuentos in causa repulsæ: & sic prædictus donnus Vitus repellitur. Et quòd sit consimilis causa, apparet: quia de eadem re lis est, & eodem iure agendi: apparet necnon per affectionem quam vnusquisque ipsorum verisimiliter in casu isto præsumitur habere ad causam: quia vnus idem pro alio testificando releuari se ab onere soluendi prædicto Vincentio prætendunt: & sic commodum & interesse sentiunt:
4 * & testi deponenti pro suo interesse, & præsertim se releuando non creditur. l. deferre. in §. item decreuerunt. ff. de iure fisci: & ibi Bartol. in princip. Innocen. in c. non sine. & glo. sua in verbo, clerici. de arbit. Bald in margar. in verbo, testis. iij. colum. & quòd habeant affectionem prædicti rei conuenti ad causam, suadet aliud vrgens & manifestum: nam apparet ex petitione prædicti Vincentij, necnon ex attestatione eorundem conuentorum omnes ipsos conuentos reos, & litis participes esse: cùm vnum sit corpus debiti, pro cuius rata vnusquisque ipsorum in ducatis xij. conuenitur: & sic vnus pro alio testificãdo est reus pro correo testificari: quòd quantum sit probabile, ne longior sim, iuribus vulgaribus me submitto: non tamen omittendo vnum dictum Bal. in l. dictantibus. C. de testamentis. ver. quatuor enim modis. vbi dixit * q
5 particeps litis testis esse nõ potest. & sic ratione affectionis dicuntur similem causam habere: ita dixit Felynus in dicto c. personas. referens ita tenere Imol. & Abb. ibidem. & Bald. in d. l. dictantibus. & Feder. de sent. in consilio lxij. Et quòd habeant dicti fratres affectionẽ ad causam, patet, quia si vnus ex eis reportat victoriam ad depositionẽ alterius, alter etiam reportaret: & sic verisimiliter affectionem prætendũt. pro ista opinione bene facit quod voluit Bartol. in l. deferre. in §. item decreuerunt.
6 ff. de iure fisci. * vbi dixit q qui fuit procurator vel aduocatus in causa, vel proxeneta, licet commodum causæ non spectet ad eos, tamen non possunt esse testes: & hoc quia verisimiliter habent affectionem ad causam. ita Bart. & etiam glo. in loco præ-
7 dicto: * imò qui fuit procurator in causa principali, non potest esse testis in causa appellationis: & hoc propter affectionem. ita textus in cap. romana. de testib. in sexto. & ibi gloss. Baldi in cap. si inter pares. de lege corra. Innocentius, Ioannes Andr. & alij in cap. insuper. de testibus. glo. in cap. statutum. in verbo, vel cognitor. secunda quæstione sexta. & quòd verisimiliter habens affectionem ad causam non sit idoneus testis, concludit in specie Iason de may. in dicta l. dictantibus. penultima colum. C. de testamentis. Nec militat quatenus dicatur de Franciſco effecto monacho, qui liti cessit: & sic non videtur habere affectionem ad causam, cùm nullum speret commodum ob cessionem factam: nam respondetur, quòd cessio litis apparet facta postquàm fuit ipse in testem productus ab aliis fratribus: quo tempore, & ipse quoque reus conuentus erat: & sic eandem affectionem, & consimilem causam habebat cum ipso Vincentio. Item apparet dictam cessionem factam post suam dispositionem ad instantiam suorum fratrum prædictorũ in præsenti processu: & clarum est in iure, * quod condi- 8
tio & status testis inspici debet tempore testificationis, & non post: ita in specie dicit Lanfran. de ori. in repe. cap. quoniam contra. in verbo, testium. xvj. colum. extrà de probatio. & alibi Bartolus in l. prima. C. de testamen. ponendo formam exceptionis contra testes dicit inspiciendum esse tempus in quo tulit testimonium: & ideo dixit singulariter Angelus in suo consilio primo: incipiente, porrecta fuit petitio. secunda columna. quòd si sit oppositum contra testes, quòd non sunt omni exceptione maiores, vel quòd sunt infames: * ista exce- 9
ptio est inepta: quia debet dicere, quòd tempore iuramenti testis, & depositionis ipsius ita erat: ex quo conditio testis inspicitur tempore depositionis. & iuramenti. per l. j. C. de testa. & l. si arbitrer. C. de sent. idem & notabilius tenet idem Angelus in consil. ccviij. incipiente, factum tale est: Christophorus &c. Et quòd Franciscus testificatus fuerii ante cessionem litis per ipsum factam de præsenti causa, apparet per eius depositionem vltimo loco factam: vbi ex officio curiæ interrogatus si ante, vel post cessionem prædictam fuit testificatus, respondet quòd ante cessionem. Nec dubitan-
dum est an ex iudicis officio fieri potuerit: * cùm 10
possit iudex vsque ad sententiam interrogare ad clarificandum dubium, seu dubia circa merita causæ: & præsertim circa ea quæ acta sunt ante conclusionem: licet ad vtilitatem priuatam illud faciat: textus est in cap. cùm Ioannes. & ibi expressè solenniter Innocentius extrà de fide instrum. vbi etiam dom. Card. qui subdit hoc esse ignorum dictum: & quòd sæpe vidit eos qui reputabantur in iure peritissimi, hoc ignorare: & non est alibi: & subdit plus esse singulariter signandum. idem voluit Specu. in titu. de positio. §. iiij. versi. sed si ante. Baldus in l. per hanc. circa princip. C. de tempo. appellat. & ibidem Per. de Anchara. dicens se ita consuluisse in cap. primo. prima colũ. de confes. in sexto. Ludo. roman. in l. iiij. §. hoc autem iudicium. ff. de damno infe. Card. in consilio lxxiiij. & sequitur Iaſ. de may. in repet. l. admonendi. xxx. col. ff. de iureiu. vbi in particulari dicit, quòd iudex post conclusum in causa potest ad omnem finẽ ex proprio
officio interrogationes facere: * quia sibi non li- 11
gantur manus: & hoc in ordinariis locum habet: in summariis etiam ad instantiam partis potest hoc facere. glo. est not. iuncto text. in clementina sæpe. de verborum signifi. ver. interrogabit. quam Ludo. roma. in repetit. d. l. reputat ad hoc singul. Addit aliam Iaſ. ibidem in cap. quoniam contra. de probatio. in verbo, interrogationes. & ibi latè doct. & plus dicit Anton. de but. se in facti contingentia consuluisse, in cap. primo. de iudic. * quòd iudex 12
etiam post conclusionem in causa potest facere interrogationes non solùm ad declarãdum dubiam probationem, sed etiam ad fundandam intentionem aduersarij. per regulam l. vbicunque. ff. de in-

terrogat.actio.& l.generaliter.§.primo.C.de rebus credi.eandem opinionem sequitur Ioan. de Imol. in prædicto cap.primo.de iudic. Anton.de butr.& Ioannes de Imola.in cap.cùm causam.de iuramen. calum.& in terminis Bald.in l.ampliorem.C.de appellat.& l.per hanc.C.de tempo.appellat.& in l.secunda.§.quod obseruari.vj.col.C.de iura.cal.Imo. in l.iiij.§.hoc autem iudicium.de dam.infec.ita dicit Iason in loco prælegato communiter teneri: & præsertim hoc locum habet in causis summariis: prout omnes sunt hodie summariæ in regno,per capit.detestantes.ita vltra Ias.allego Domini. de san. Geminiano idem per prius tenuisse in cap. primo. penultima columna:de confessis,in sexto.& in capitulo secundo.vltima colum.de in integr.restitutio.Imo.in l.hactenus.§.fin.ff.de aqua pluu. arcen. Prætereà alio iure motus iuramentum non detuli: quia vltra similitudinem causæ,& affectionem, insimul cohabitant omnes fratres prædicti seorsum à prædicto Vincentio actore: prout ex eorundemmet depositione super interrogatoriis in repulsa
13 apertius demonstratur: * licet in ciuilibus frater potest testificari pro fratre, tamen si frater cohabitat cum fratre, non poterit tunc alter pro altero testificari:dixit Baldus in l.prima.in verbo,operatur.C.de episcopis & clericis. quem refert & sequitur Felynus in cap.literas.secunda colum.extrà de testibus cog. versicu. & hoc quia idem Felyn.in cap.tertio loco.sexta colum. extrà de præsumptio.
14 * Et hoc, quia cohabitatio aliquid operatur, & ex ea acquiritur maior amicitia, dilectio & affectio, quæ inducit præsumptionem, quòd frater semper testificaretur in commodum fratris. ita pulchrè dicit Bald. in l.parentes.C.de testibus.per casum singula.in l.si vt allegas. C. de castren. pecu. libro xij. idem voluit Baldus in l. prima. C. de episcopis & clericis.& in tracta.de duobus fratribus. ide tenet Ioan.de Imo.in consil. decimotertio, aliàs cxxxiij. quem refert & sequitur Barba. in capitulo, repellantur.extrà de accusat. & sic si ex præmissis repelli debent, & sic fidem non faciunt, or quantò magis non poteram iuramentum suppletorium deferre,cùm non deferatur, nisi probanti per testes * o-
15 mni exceptione maiores:ita Bartol. Alber. Baldus, & Angel.in l.admonendi. ff. de iureiurando. & dicitur omni exceptione maior, cui nulla exceptio, neque macula impingi potest.glossa in §. item verborum.institu.de inuti.stipulatio.& in cap.primo. versic.maiores.vbi cano. de consangui. & affinita.
16 * Alibi dicitur omni exceptione maior, qui superat omnem friuolam exceptionem : not.Bald. in l. optimam.C. de contrahenda & cõmittenda stipul. Abb.in c.at si clerici.col.xvj.de iudiciis.Alex.consilio xviij.in j.vol.Andr.de Isern.in c.j.si de inuest. fue.controuer.idem Andr.in constit.regni, si quis
17 in posterum. * Et modicus defectus impedit semiplenam probationem : consuluit Alex. in consilio xxxij.in primo vol.Francis.cur.in tracta. de testib. in trigesima conclusione, vbi plenè : & intantum hoc est verum, quòd modicus defectus impedit in teste,vt non possit parti illum producenti deferri iuramentum suppletorium:ita Baldus multum no. in cap.j.§.sacramentum.colum.ij.de consuet. recti feudi.sequitur & refert Marsil.in singu.suo cxcvij. incipiente, quo ad hoc. Sed quid opus est ire per ambages, aut per mendicata suffragia,vbi in particulari deciditur, * quòd vbi requiruntur testes o- 18
mni exceptione maiores,tunc fratres non sunt idonei testes.voluit Baldus in l.fi.ij.colum. C. de probatio.refert & sequitur Fely.in c. literas.ij.colum. extrà de testib.cogen.idem Felyn.in cap. tertio loco.vj.colum. de præsumptio. & præsertim quia vt suprà etiam dixi, modicus defectus vitiat testem, qui requiritur quòd sit omni exceptione maior:dixit etiam Baldus in cap.cùm Ioannes. extrà de fide instru.quem ibidē refert & sequitur Felyn. in xvij. col.versicu.quintò declara.* vbi plus subdit,quòd 19
ille dicitur omni exceptione maior, qui superat omnem friuolam exceptionem,adeò quòd nulla exceptio vera vel legitima opponi potest:vt etiam dicit Baldus in suprà allegata.l.optimam.& in hoc tamen multum versatur officiū iudicis:vt dicit Abb. in dicto cap.cùm Ioannes. quem ibidem refert Felyn. Et sic ex omnibus suprà relatis succido telam quam orsus sum declarando tanquam Vicedux ciuitatis Ariani, & generalis auditor totius status illustris. Ducis Ariani, nullatenus esse deferendum iuramentum suppletorium petitum : ego in anno 1498. Thomas Grammaticus.

Et dum fuisset appellatum à supradicto meo decreto,& causa appellationis per prædictum Illustr. Ducem commissa Magnifico domino Honofrio de auãtagiis de manfridonia, reuocauit decretum meum motus ex infrascriptis suis allegationibus: verùm non viderat prælegatas meas allegationes,& iustificationes decreti per me interpositi.

SVMMARIVM.

1 *Causa consimilis dicitur quando est idem medium concludendi,& eadem causa obtinendi.*
2 *Res inter alios acta,probata,vel iudicata nullum aliis præiudicium infert.*
3 *Lis si cum vno ex cohæredibus agitatur pro parte sua, cum aliis cohæredibus, rectè agetur : quia causa vnius censetur alia, & diuersa à causa alterius.*
4 *Collegatarius productus in testem per legatarium probat.*
5 *Testis consimilem causam habens admittitur, sed non adhibetur sibi plena fides.*
Quòd capi.personas. de testib. inhabilitans testem habentem consimilem causam, habet locū in causa criminali.nu.6.
7 *Testium inhabilitas suppletur per numerum testium.*
8 *Testium reprobatio non admittitur in summariis respectu personarum.*

CONSILIVM XLII.

ET quòd non dicatur cõsimilis causa in casu de quo agitur,ostendo:* nam 1
consimilis causa dicitur quando est idē mediū concludēdi, & eadē causa obtinēdi:ita not.in l.à sententia.ff.de appel.quæ loquitur de habēte consimilem causam: adeo q̃ ex victoria & condēnatione vnius resultaret

ret cõmodum, vel interesse alteri,ita sentit gl.in l. à sententia. & in l.iij.§.ibidē.& in l. Titia. de carbo. edi.& in l.si quis libertatē.de pet.hær.vel saltē qualequale præiudiciū,per exempla quæ ponit in d.l.à sententia.facit l.si duo.de iure patro.cùm ergo dicti fratres separatim cõueniantur ex diuersis obligationibus, & diuersis summis,vnusquisq; pro parte sua diuidua, nõ dicitur consimilis causa ad finē repellēdi testē vnū pro alio:quia dicitur causa vnius diuersa à causa alterius : & non est eadem causa defensionis, & idē medium cõcludendi facit l.si qui separatim.§.fi.ff.de appel.in versic.ita demum probandum est, si vna eadémq; causa fuerit defensionis:cæterū si diuersa, alia causa est. clarè perpenditur quòd si vnus ex fratribus probaret satisfeciſſe ratam suam, nõ propterea releuaret alium fratrem
2 prætendentē satisfeciſſe:* cùm res inter alios probata,vel iudicata,nullum aliis præiudicium faciat: vt dicit text. in l.j.de except. rei iudic. & in l.sæpè. de re iudic.& ad hoc vt iudiciū cum vno agitatum aliis afferat præiudicium,inspiciendum est,vt dicit Iurisconsultus,an idem corpus sit, an eadem quantitas,idem ius,eadē causa petendi,& eadē conditio personarum:& quòd omnia concurrant,aliàs non dicitur eadem causa.l.cùm quæritur. cum duab.sequen.de exce.rei iudicatæ.Et de iure expeditū est, quòd si cum vno ex cohæredibus agatur pro parte
3 sua,cum aliis cohæredibus rectè agetur:* quia causa vnius cēsetur alia,& diuersa à causa alterius.tex. est in l.si cum vno. ff.de exceptione rei iudic. cùm ergo sint diuersæ summæ petitæ,& diuersæ obligationes,& diuersæ personæ cõuentæ, nõ potest dici eadē,nec consimilis causa:cùm ex facto vnius nullum alteri afferatur præiudicium, & commodum. dicta l. si cum vno. & l. si qui separatim. sicut dicimus in duobus stipulantibus, seu promittentibus vnus decem, & alius similiter alia decem ex interuallo:quo casu non possunt dici duo rei credendi, vel debendi:nam tunc duæ obligationes, & diuersæ summæ:licet sit æqualitas in quantitate, quo casu factum vnius siue sit in condemnatione, siue in absolutione,non nocet,nec prodest alteri.l.j. C.de duobus reis.Instit.eodem titulo, in principio.l.ex
4 duobus. vbi per Bartol.ff. de duobus re.* & propterea dicimus, quòd si legatarius producit collegatarium in testem contra hæredem:licet prima facie videatur habere consimilem causam, attamen admittitur in testem : vt nota.in §.si legatarius. institut. de testamentis. & in l. dictantibus. C. de testamentis. Vnde cùm non sit medium cõcludendi, quia factum vnius ex dictis fratribus non prodest, nec nocet alteri fratri in causa prædicta, nõ est idē medium concludendi, nec eadem causa defensionis:quia non potest dici eadem,nec consimilis causa:& per consequens cessat ratio repellendi dictos testes,qui fuerunt conuenti, vt singulares personæ & quilibet pro rata:& in quantitate diuersa : quod fieri potuit vno libello : vt not.per Bartol.& alios in l.edita.in materia cumulationis.C.de eden,& in l.secunda.C.si plures vna sententia. non propterea in ciuilibus repellerentur omnino à testificando: nam licet glo. in dicto capitulo personas. de testibus. quam sequuntur Ioannes Andr. & Specu.ibidem.in titu.de teste.§.primo.teneat quòd testis habens consimilem causam repellatur à testimonio, tamen Host.& Ant.de but.ibi tenent contrarium: & Abb.* pro concordia dicit sic debere intelligi 5
quòd admittitur,sed non adhibetur plena fides: & hoc approbat : & propterea consuluit Francisc. de are. consilio octuagesimosecundo. In Christi nomine, Amen. factum super quo petitur. Prætereà subiungit quòd d.cap. personas. inhabilitās testem habentem consimilem causam, loquitur in causa criminali : & facit quod dicimus de teste infame, cui diminuitur solùm de fide: * & facit ratio,quia 6
edictum de testibus est prohibitorium : quando testis non reperitur prohibitus testificari à iure, debet admitti.l.prima.§.primo.de testibus.& habens consimilem causam nõ reperitur in ciuilibus prohibitus testificari : & materia probationis non est angustanda.l.quoniam.C.de hæreti.facit,quia causa de qua agitur non est ardua : imò modicæ quantitatis:quo casu sufficiūt probationes quæ aliàs in causis arduis non sufficerent, per not. in l. admonendi.ff.de iureiurādo.& in l. in bonæfidei.C.eod. titu. * Accedat, quia testes tales sunt vltra nume- 7
rum biennarium requisitum ad plenam probationem : quò fit vt licet aliqua inhabilitas sit in testibus, suppletur per numerum testium superfluum: vt not.in l.si quis ex argentariis.ff.de edendo.& in l.ob carmen.ff.de testibus.facit,quia in regno sunt omnes causæ ciuiles summariæ hodie : & debet attendi pura veritas per Regias pragmaticas : & in 8
* causis summariis non admittitur reprobatio testium respectu personarum:vt dicit singulariter Ioannes Andr.quem sequuntur Modern.in capitulo, veniens.lo secundo, de testibus. refert & sequitur Franciscus de aret.in dictis suis consiliis in ordiñ. Ixj.in causa illorum &c. & frater in causa fratrum ratione affectionis non repellitur : quia par est affectio ad vtrunque litigantium.l.penult.§. de vno. de ritu nuptiarum.nec ratione domesticitatis:quia quando domestico non potest imperari in pari ratione patriæ vel dominicæ potestatis:vt quia mercenarius seruus,vel libertus,vel ratione status personæ præeminentiam habentis in domo,cui deberetur reuerentia : tunc omnino non repellitur domesticus:sed quanta fides adhiberi debeat,est in iudicis arbitrio : ita dicit gloss.in capitulo,in literis. de testibus.& Abb.ibi:& Salycet.in l.etiam.C.eod. titu. & ibi Bart. ex quibus concludo iuramentum suppletorium esse omnino deferendum ipsis fratribus conuentis : & huius voti sum ego

Honofrius de Auantagiis de manfridonia Iuris vtriusque Doctor.

Et tandem interposita similiter appellatione à prædicto similiter decreto domini Honofrij, & fundato voto meo cum præcedentibus meis allegationibus in ciuitate Ariani fuit per prædictum Illustris. Ducem transmissus processus Magnifico Ioanni Loysio de artaldo regio consiliario, & doctori præclarissimo, per quem adhibito secum Magnifico V.I.Doct.domino Antonio Viuaia Siculo reginali consiliario suo vicino, & ruminatis allegationibus vtriusque decreti declauerūt bene per me fuisse iudicatum : & malè decretum per prædictum magnificum Honofrium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SVMMARIVM.

1 *Nullitas resultans ex incompetentia iurisdictionis etiam si fuerint latæ res sententiæ conformes, debet talis exceptio admitti, quod maximè procedit quando aliter probari non requiritur, sed apparet ex actis met. ibidem. & nu. 2.*
3 *Exceptio nullitatis reiecta per statutum, non videtur reiecta, si constat ex actis met.*
4 *Nullitas contra sententiam quæ transiuit in rem iudicatam, licet ex actis non apparet, si tamen in promptu probatur etiam aduersus executionem dictæ sententiæ admitti debet. ibidem.*
5 *Iudex appellationis an potest super nullitate cognoscere.*

CONSILIVM XLIII.

IN Christi nomine, Amen. In causa Abbatis Florilli dum fuisset pro eius parte à sententia lata per Vicarium Salernitanum de nullitate dictum, tanquam lata à iudice incompetēti, declinato foro per ipsum vt capellano summi Pontificis, tandem decursis fatalibus, seu quia in termino Apostoli petiti non fuerant, fuit sententia ipsa confirmata per Vicarium Nolanum: & vltimò per remedium appellationis deuoluta coram Reuerendo Episcopo Liparensi sedis Apostolicæ delegato: Hæsitatur in præsentiarum an lata sententia ipsa & confirmata posset in præsentiarum de eius nullitate discuti & tractari: & sic an prædictus Reuerendus Vicarius tanquam iudex appellationis possit de nullitate cognoscere & iudicare. Et quò ad primum reperio quòd etiam si fuerint latæ tres sententiæ conformes, & sic oppositum de nullitate resultante ex incompetentia iurisdictionis, certè admitti debet talis exceptio. * ex quo huiusmodi nullitas nunquam videtur exclusa. glo. est sing. secundum Canon. in clementina vnica. de sequestratio. posse. & fru. Cui addo tres alias de iure ciuili, vnā in l. tamen si. ff. ad macedonianū. aliam in l. ab executione in glo. excedat. C. quorum appell. non recip. vltimam. in l. j. C. de iur. & facti ignoran. & faciunt nota. per Baldum in l. prima. C. ne lice. tertiò prouoc. * quòd præcedit præsertim quando nullitas aliter probari non requiritur, sed ex actis apparet: nam semper executio etiam trium sententiarum conformium impediretur: ita consuluit Oldra. in consilio centesimoseptimo: incipiēte, quòd literæ executoriæ. idem voluit Salycetus in l. prima. C. ne lice. tertiò prouoca. Ludo. roma. in l. si verò. §. de viso. vigesima secunda fallentia. ff. soluto matrimonio. & in l. si feriatis. ff. de feriis. faciūt nota. per Baldum in l. vnica. versic. denuo. C. si de moment. possess. fuer. app. & nota. per Bart. in l. prima. tertia colum. versicu. opponitur. ff. ne quis eum qui in ius. & ideò dixi pulchrè Petr. de Ancharano in suo consilio ducentesimoseptimo. In Christi nomine, Amen. * quòd statutum reiiciens exceptionem nullitatis nunquam videtur reiicere illā nullitatem, quæ constat in dicī ex actis, per nota. in l. vbi pactum. C. de transactionibus & in capitulo primo. de officio vicar. Et plus voluit Bartolus in l. quarta. §. condemnatum. de re iudicata. * quòd si opponitur nullitas contra sententiam quæ transiuit in rem iudicatam, licet ex actis non appareat, si tamen in promptu probatur etiam aduersus executionem dictæ sententiæ admitti debet. & hoc quo ad primum. Quò verò ad secundum, an iudex appellationis posit super nullitate cognoscere, * & sic iudicare. & certè nulli dubium quòd sic. textus est in l. quidam. & ibi Bartolus. ff. famil. erciscun. idem voluit Bartolus in l. finali. ff. de iure patron. & sentit idem Bartolus in l. absentem. C. de accusat. Baldus in sua marga. in verbo, appellatio: versic. penult. in fin. Innocentius in cap. dilecto. de appell. Archid. in cap. cordi. eodem tit. in vj. & per hæc videtur satis sufficienter probari quòd Reuerendus dominus Episcopus Liparen. Vicarius Neapolit. & sedis apostolicæ delegatus, potest de dicta nullitate cognoscere, & iudicare: & ita consulo suæ Reueren. d. ego Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Opinio illa est bona, quæ plurimorum testimonio roboratur.*
2 *Sententia iniquitas si apparet per facti euidentiam, nunquam transiuit in rem iudicatam.*
3 *Ocularis inspectio omnes alias probationes antecedit. nu. 4.*
5 *Pluralitas in rebus præsumitur in dubio, vbi non probatur identitas.*
Pluralitas non præsumitur in actibus hominum, sicut nec in testamentis, nec in sententiis, nisi duntaxat in rebus quibus præsumitur pluralitas, nisi probetur identitas.
6 *Assistentia dum petitur, requiritur probari quòd obligans bona illa tēpore obligationis possidebat illam rem super qua assistentia petitur.*
7 *Tempus quando est fundamentum intentionis alicuius debet in specie probari.*
8 *Hypothecæ iurē præscribitur per tertium possessorem spacio decennij.*

CONSILIVM XLIIII.

REdemptoris gentium postulato suffragio, Amen. Viso & ruminato processu causæ vertētis inter Pucellam de Cayuano cum Angelillo capasso. & fratribus, licet superabundantia suppletione non indigeat, cùm per originalem Magnificum Aduocatum, qui causam instruxit ad metam, peritum fuerit: * tamen quia illa est bona opinio, quæ plurimorum testimonio roboratur. l. prima. versic. sane & crebrior. & ibi ad hoc not. Baldus ff. de officio quæsto. textus in cap. nouimus. in verbo, opinio. & ibi Anton. de butr. extra de verborum significa. textus in capitulo prudentiam. & ibi pulchrè dominus Abb. extra de officio delegati. idcirco eandem sententiam veluti iuri consonam, ac veridicam sequutus dico vltimæ declarationi testium super loco deponentium standum esse ob ocularem inspectionem, quæ cæteris probationibus præfertur. Hinc est, quòd vbicunque per facti euidentiam potest constare de iniquitate sententiæ latæ, certè talis sententia nunquam transit in rem iudicatam, * quin semper retractari possit: ita dixerunt Innoc. & cano. in cap. fraternitatis. per illum textum extra de frig. & malefi. Bald. in l. j. C. senten. rescind. non poss. Alexand. consilio lxiij. stantibus his quę suprà narrata sunt. viij. colum. lib. iiij. Hinc est, quòd licet post didicita testificata non admittatur quis vlterius ad probandum, tamē si per euidentiam facti, & sic ocularem inspectionem voluerit aliquid probare, certè admittetur: ita Bal. in l. si quis testibus. in fine. de testi. Ias. in l. eum qui. §. in popularibus. iij. colum. ff. de iureiurādo. vbi plus subdit referendo Bal. in rubrica de probat. * quòd allegans ocularem inspectionē potest petere quòd accedatur super loco per iudicem: & sic petere à iudice vt se cōferat ad videndū locum. Et quòd ocularis inspectio præualeat cunctis probationibus, tenet pulchrè Alexand. post Ludoui. in l. qui bona. §. qui damni. ff. de dam. infe. & pulchrè idem Ias. in l. fina. ff. de in litem iuran. Et sic videtur præferenda testium depositio super loco facta: cùm non de identitate eiusdem terræ de qua deposuerant, per ipsorum declarationē super loco appareat. Quare sequitur quòd de alia terra videantur in eorū depositionibus deposuisse, quàm de terra prędicti Angelilli & fratrum. * Ex quo in rebus idēritate non probata, pluralitas præsumitur: vt consuluit Alex. de Imo. in cōsilio cxxxiiij. secundo volumine: aliàs cclxvj. in causa vertente inter Albertinū de mainardis. & idem Alex. in consi. lxxxviij. v. col. v. vol. & consi. cxviij. primo volum. cum sequen. vbi latè concludere videtur, * quòd licet in actibus hominum, vt in testamentis, sententiis, & similibus non præsumatur pluralitas nisi probetur, per textum in c. in præsentia. §. verum. el secundo. & ibi Anto. de butr. decima septima col. de probatio. Bal. Salycet. & Iaco. but. in l. ij. C. de erro. aduoc. tamen in rebus præsumitur pluralitas, nisi identitas probetur. pro quo adduco tex. in c. auditis. versi. si per illa constiterit, quòd vallis sit ille locus. de præscript. Accedat bene quod pulchrè dicit Ioan. And. in dicto c. auditis. se practicasse in ciuitate Bononiæ, & obtinuisse contra quendam bidellum, qui conduxerat equum ad vecturam pro eundo ad certum locum, & probauit per socios itineris quod equus quem equitabat, naturaliter periit: nam hæc probatio, dicit Ioan. Andr. nihil eum releuauit: quia non probauit, quòd fuerit ille equus quē conduxerat, quod probare debebat per signa &c. & sic alius potuit esse equus: & idem ibi sequitur Ant. de butr. in penult. colum. & Panorm. in ix. & subdunt quòd ista sunt vtilia ad instructionem aduocatorum iuuenum: & sequitur Alex. in consil. cxviij. in causa & lite vertente inter peregrinum. vlt. col. lib. j. Et dato quòd absq; veri præiudicio, præmissa non procederent: suffragatur eidem Angelillo potissimè quod prædicta Pucella non probauit id quod ei de necessitate probari incumbebat: id est, de tēpore, videlicet quòd tēpore contracti matrimonij Philippus eius vir possidebat terram ipsam, super qua assistētia petitur: & postmodum alienauit: * prout fundamentaliter requiritur, per tex. in l. cùm res. & ibi not. Bart. in fina. verbis. C. si alie. res pigno. data sit. * Et quando tempus est fundamentū intentionis alicuius, debet tempus in specie probari. glo. est sing. secundū Bal. ibi in l. ij. C. de petitio. hære. Bart. in l. matrem. C. de probatio. Bal. in l. ampliorē. §. fi. C. de appel. & in l. si minorē. C. de in integ. restit. & quod in simili dixit Bal. in l. post dotem. in fine. ff. soluto matrim. & latè Bart. in l. non solùm. §. sed & probari. ff. de operis noui nuncia. & consuluit Angel. in consil. cxvj. incipiente, de monaste. priuato. & in consi. cxciiij. incip. de quadam sententia. & in consi. clxxvj. incip. de statuto disponente: & Alex. de Imo. consi. clxxij. in ij. vol. incip. an calligarij. & in consil. iij. incip. super processu causæ in iiij. vol. & in consil. xvj. v. volu. xiij. col. incip. de effectu pacis constantiæ. Accedat insuper quod quando absque veri præiudicio, ipsa eadem esset terra illa de qua litigatur, apparet prædictos tertios possessores conuentos ipsam possedisse vltra x. annos: * & sic hypothecæ intentatæ per prædictam Pucellam apparet esse præscriptū cum titulo & bona fide. l. j. & ij. C. si aduer. cred. cum vulga. quia semper subintelligitur instrumentū hypothecariū vel precarium: secundum formam l. quod meo. in princ. & l. interdum. ff. de acquir. poss. Nec etiam apparet intentatum remedium. l. fi. C. de acquir. poss. quia præscriptum est. Nec intelligitur præscriptionem procedere à tempore mortis Philippi viri Pucellæ, sed à tempore alienationis: quæ satis poterat sibi præcauere Pucella ipsa dum viderat eius virum prædictum ad inopiam vergere, ac malè vti substātia sua: iuxta l. vbi adhuc. in princ. C. de iure dotium. & in l. si constante. in princ. ff. sol. mat. & sic ex præmissis liquet prædictum Angelillum & fratres absoluendos à petita assistentia: & ita iuris esse consulo ego Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Minæ factæ per solitum minas executioni mandare, probant factum subsequutum.*
2 *Coniecturæ habentur loco plenæ probationis in his, quæ sunt difficilis probationis.*
3 *De nocte facta dicuntur secretè & occultè fieri, & sufficit in his probatio per præsumptionem. nu. 4.*
5 *Secretè fieri dicitur quod probari non potest.*
6 *Coniecturæ habentur loco plenæ probationis in clandestinis, & occultis.*
7 *Filius præsumitur gesta parentis imitari, & præsumitur eiusdem voluntatis sicut & pater fuit.*
Homo mortuus si reperitur in strata & nescitur à quo præsumitur occisus ab eo qui in illa strata conuersari consueuerat. ibidem.
8 *Loci qualitas satis attenditur ad præsumendum quem suspectum.*
9 *Singula si non prosunt, multa iuuant.*
10 *Sententia iudicis venit temperanda, dum iudex iudicare habet ex indiciis.*

CONSILIVM XLV.

REdemptoris gentium iterato præsidio, Amen. Viso ac bene discusso præsenti processu mihi transmisso per illust. Ducem Ariani, licet res sit de modico, attamen quia sua illust. dominatio ita in magno sicut in modico vnicuique ex suis subditis æqua lance ius tribui desiderat: iuxta illud, ita magnum sicut paruum iudicabis: quia omnis spiritus laudat Dominum:

minum: id circo meritis causæ ruminatis plura reperio quæ pro victoria Iacobi Sabatini contra Danielem de celillo de Marigliano se offerunt. Et in primis minæ factæ sero præcedenti iuncta probata consuetudine eiusdē Danielis probata ex quamplurimorum testiū depositionibus, quæ minæ per
1 consuetū eas executioni mandare, * & sic similia facere, optimè factum subsequutum probant: vt dicit Bald. in l. fin. de hæred instit. relatus per Magnificum allegantem in causa, qui alleg. etiam d. Anto. de Alexand. in l. metū. C. quod metus causa. Addo ante d. Anto. idem voluisse. Bal. in prædicta l. metū. Angel. in l. j. C. si quis impera-maledi. Imol. in prædicta l. fi. de hær. inst. Ias. de may. in l. j. xv. col. de offic. eius cui mād. est iurisd. & quæ habētur per Paul. de Cast. in l. j. C. quando licet sine iud. se vindi. Secundò apparet dictū iumentū fuisse interemptum extra terrā Marigliani: videlicet in cesina, quo casu apparet esse difficilis probationis verificare à quo
2 interemptum sit. * & in his quæ sunt difficilis probationis coniecturæ habentur loco plenæ probationis: dixit Ang. in consil. ccxviij. incipiente. visa facti narratione. Paul. de cast. in consil. cclxviij. viso processu. & in consi. cccxxv j. incip. in causa mota. Alex. in consil. xxiiij. in ij. vol. animaduersis his, &c. Spec. in tit. de pign. §. j. versi. & nota. Accedit insuper, quia præsupponitur id fuisse de nocte perpetratum: vt ex facie querelæ iunctis testium depositionibus, dum deponunt de minis prædicti Danielis de occidēdo iumentū: & quòd nocte sequen-
3 ti fuit interemptum: * & ea quæ de nocte fiunt, dicuntur secretè & occultè fieri: dicit Angel. in l. si cum exceptione. §. in actione. ff. quod metus causa. Bal. in l. cùm fratrem. C. de his quibus vt indig. An-
4 gel. in l. j. §. occisorum. ff. ad sillen. * Et in his quæ de nocte, vel secretè fiunt sufficit probatio per præsumptiones. not. Bar. in l. si quis ex argentariis. §. pe. ff. de eden. & in l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. ff. de oper. noui nuncia. Federi. de sen. in consil. cix.
5 nulli dubiū &c. * & dicitur secretè fieri, quod probari non potest. Card. in clem. prima, in verbo, notari: secundo not. extrà de hære. & ibi de hoc dicit esse tex. sing. & ideo dicit diuus Tho. in secunda secundæ. q. lxvij. articulo primo: in fin. quòd non dicitur omnino secretū id, quod per testes sufficientes probari potest. & istud satis vendicabit sibi locum in casu de quo hic, tanquā clandestinè & oc-
6 cultè facto: * quo casu sufficient coniecturæ: voluit Bal. in prælegata l. si quis ex argentariis. §. pe. Bart. in l. si quando. C. vnde vi. cano. in c. fina. quod met. causa. Hinc dixit Bart. in l. in illa stipulatione, si calendis. in fi. ff. de verborum obligatio. quòd in his quæ non possunt liquidò probari, sufficiat probatio ex vehementi præsumptione seu opinione.
7 per l. non omnes. §. à barbaris. de re mil. * Accedat prædictis quòd nedum ipse Daniel consueuit similia facere, verum etiam eius pater: & iuris præsumptione cautū est filium gesta parentis imitari. Bal. in l. liberti. ij. colum. C. de operis liberto. Et alibi præsumitur filius eiusdem mētis esse, sicut & pater fuit: dixit Specu. in proœmio Spec. in verbo, cæterùm: & vulgo dici consueuit, talis filius qualis pater. Suffragatur prædictis quod ipse Daniel conuersabatur in cesina sua: & ex eiusdem met depositione perpenditur quòd nocte præcedēti ibidem fuerat. Et in simili dicimus, quòd si reperitur homo mortuus in strata, & ignoratur à quo: certè præsumitur occisus ab eo qui per illā stratam consueuerat pertransire. per id quòd dixit Ray. Ang. & doct. in l. iusto. ff. de vsucap. ad quod not. per Bart. in l. ædiles. ff. de via public. & in l. nequid. ff. de incen. rui. naufra. & per Angel. in tracta. maleficio. in verbo, fama publica. colum. decimatertia. * Con- 8
curtit etiam qualitas loci, quæ satis attenditur ad reddendum quem suspectum. not. Bart. in l. præsidibus. C. de cur. publico. libro duodecimo. & in l. qui fiscales. C. de nauicul. libro vndecimo. not. Iacob. but. & Bald. in l. si quis non dicam rapere. C. de episcopis & clericis. & in l. si fugitiui. C. de seruis fugit. Adminiculatur vltimò inspectio testium super loco, necnō ocularis inspectio curiæ, quæ ocularis inspectio quantum præualeat, est text. in §. hactenus. instit. de grad. cogna. Baldus in l. ciues. C. de appellatio. & in rubrica de probatio. C. & in auth. at qui semel. C. quomodo & quando iudex. & plenè Iason in l. eum qui. §. in popularibus. ff. de iureiuran. & sic succedit dispositio illius vulgaris, * & 9
si non prosunt singula, multa iuuant. l. sancimus. in fine. C. de testamentis. l. spadonem. §. qui iura multa. ff. de excusatio. tutorum. & in cap. præterea. cum 10
similibus. extrà de testibus. * Sed quia dum iudicatur ex indiciis sententia iudicis est temperanda, vt voluit Innocent. in cap. sicut. de simon. Baldus in l. non est verisimile. quod metus causa. & in l. excipiuntur. ff. ad sillanianum. Abbas in cap. auditis. de præscriptio. & hoc dico, quia pars petit ipsum puniri & castigari constito quòd iumentum interfecerit. Et quia insuper testes deponentes de valore iumenti prædicti non se referunt ad communem æstimationem, prout requiritur ad hoc vt probēt: iuxta textum in l. precia rerum. ff. ad legem falcid. & ibi Bart. & doctor. glo. & Bart. in l. ij. de rescindenda vendit. Bart. in l. vnica. de senten. quæ pro eo quod interest. vltima colum. idcirco sum voti Danielem prædictum fore cōdemnandum ad soluendum, & emendandum prædicto Iacobo Sabatino iumentum prædictum, seu precium ipsius, & valorem liquidandum, neutram partium &c. ex causa eundem Danielem absoluendo à qualibet impetitione Curię ex causa prædicta. Et ita refero Vtriusque Iuris Doctor, ac consulo iuris esse: cui me commendo &c. ego Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Falsa grammatica, seu falsa latinitas resultans ex vitio scriptoris in rescripto, vel ex nimia occupatione, non vitiat rescriptum.*
2 *Mutatio literæ loco alterius nō reddit rescriptum nullum.*
3 *Culpa maior seu defectus committitur in faciendo, quàm in omittendo.*
4 *Rescriptum magis redditur subreptitium propter expressionem, quàm propter omissionem.*
Falsitas tacendo non committitur, nisi à teste, & sic non potest præsumi falsitas ex omissione.
5 *Falsitas est mutatio veritatis.*
6 *Rescriptum sustinetur vbi apparenter non constat de falsa latinitate.*
7 *Rescriptum nō vitiatur ex latinitate imperfecta.*
8 *Falsitas dici non potest, vbi constat de primordio veritatis.*
9 *De corpore vbi constat, etiam si sit erratum in rescripto in nomine, non ex hoc vitiabitur rescriptum. sed imò erit validum.*

CONSILIVM XLVI.

IN Christi redemptoris nomine amen. Viso rescripto commissionis causę vobis venerabilib. Pyrrho Thomalio galgana decano, & Melchioni de donato canonicis Auersanis: visis quoque iurium allegationibus vtriusque partis super validitate, & nullitate ipsius rescripti, vt prætenditur ex causa omissionis literę, id est, quia vbi debebat dicere Melchioni in datiuo: dicitur Melchion: in primis non esset os in cælum ponere, firmare quòd hoc nomen Melchion sit indeclinabile: tamen vt magis iuris clypeo quàm grammatici tutamur, præsertim cùm disceptatio de nominibus propriis sit pertinacibus relinquenda: iuxta textum in l. fi. cum glo. ff. ad municip. dicendum arbitror ex deficientia illius literæ, i, huiusmodi rescriptum nō vitiari, cùm vna duntaxat litera deficiat. text. est not. in cap. ex parte extrà de fide instr. vbi optima glo. Et licet vnus ex magnificis aduocatis in causa asserat, quòd si recte aduertatur, dicta glo. dicit, quòd si esset falsum latinum, etiam quòd deficeret vna litera, quòd vitiaretur rescriptum: ego tamē dico quòd salua pace si rectè verba gl. ponderentur, contrarium potius innuit: nam apertissimè sentit dicta glo. quòd vbi falsum latinum resultat ex alio, quàm ex defectu vnius literæ, tunc vitiatur rescriptū: aliàs cum omisio vnius literæ sit modicus defectus, si in cæ-
1 teris appareat rescriptum legitimum, * cum ex vitio scriptoris id processerit, vel ex nimia occupatione, non vitiat: & hoc in effectu dicit gl. rectè intuenti. & idem sequitur Fely. in d. c. ex parte. de fide instru. vbi plus formaliter subdit, quòd generaliter in omni defectu siue syllabæ, siue dictionis, si sensus scribentis non mutatur, literæ sortiuntur effectum ex ipsa bulla, pro cuius solennitate constito de consensu tales defectus non sunt in consideratione: & ca. ad audientiam. restringitur, quando falsa latinitas procedit ex alio defectu, quàm vnius literæ: quia talis exiguus defectus potest contingere etiam si sæpè inspiciatur vnum rescriptum: & idem sed non ita clarè videtur tenere Felyn. in d. c. ad audientiam. ij. colū. de rescri. quem in vtroque refert & sequitur Cardin. in consi. xcv. incipiente, nobilis & præstans amic. Cui decisioni Card. ex responsione magnifici Aduocati prædicti minimè satisfactum comperio: ibi dum dicit in illa particula in versi. duraturis, cùm debuisset dicere duratu-
2 ras: * quod potuit ex trāscursu pennæ euenisse: & mutatio literæ loco alterius nō reddit rescriptum nullum: prout dicit Panor. quem ipse allegat in d. c. ex parte. cuius auctoritas satis pro sustentatione dici rescripti se offert: nam si ex mutatione vnius literæ loco alterius, vel ex transcursu pennæ non vitiatur rescriptum, ergo multo minus vitiari deberet ex omisione vnius literæ: cū maior sit defectus
3 * & culpa qui committitur in faciendo, quàm qui committitur in omittendo. gl. est not. in l. si mora. ff. sol. matr. & in l. quod autē. in prin. ff. quæ in frau. credit. & in l. diuus. ff. ad sill. & in l. ij. & in l. in lege. ff. eo. tit. & in l. alienationis. de verb. sign. & And. de iser. in proœ. constit. vj. col. Suffragatur bene. quia rescriptum magis redditur subreptitium propter expressionem, quàm propter omissionem. Inde est quòd nō redditur subreptitium ex eo omisso, quòd Papa potuit scire ex dispositione iuris: ita dixerūt do. de Rota in decisi. ccccl xviij. aliàs decisi. xxxij. tit. de rescript. in nouis incip. extra rotam. * Et fa- 4
cit bene, quia falsitas non potest præsumi ex omissione: cùm falsitas tacendo non committatur, nisi à teste. gl. est not. in c. ne quis arbitretur. ad fi. xxij. q. ij. Alex. in l. qui romę. §. duo fratres. vij. char. ff. de ver. obl. & sic minus debet rescriptum vitiari ex omisione, quàm ex mutatione literæ. * Et magis de- 5
bet iudicari falsa grāmatica in mutatione, quàm in omisione: cùm falsitas sit mutatio veritatis, & sic in mutatione vnius in alterū consistat: ita Spec. in tit. de aduoca. §. vtriusque. versi. nam falsitas. Azo in summa de crimi. falsi. & est tex. in auth. de instr. caut. & fide. in prin. & tamen licet sit mutata litera in aliqua parte rescripti, quæ tamen falsam grāmaticam contraheret: si tamen constat de mente summi Pontificis, * ex quo non apparenter constat de 6
falsa latinitate, sustentatur rescriptū: dixit pulchrè Panor. in d. c. ex parte. in fi. verbis: post Inno. quem ibidem sequitur Fely. idem Fely. in c. ad audientiam. de rescriptis. * Accedit insuper, quia ex scriptura 7
seu latinitate imperfecta non vitiatur rescriptum, dum tamen constet de mēte scribentis. l. si quis testamento. & ibi Dy. ff. de lega. j. & facit tex. in l. qui habebat. de manumis. testamen. Et quòd constet de mente, apparet ex primordio veritatis: quia causa cōmittitur Pyrrho Thomasio decano, & ipsi Melchioni canonico: nec alius est qui ita canonicus vocetur in dicta ecclesia Auersana nec diœcesi. Quis ergo abneget aliter summum Pōtificem sensisse: & id ex scriptoris vitio nō prouenisse extante veritatis primordio, quod inspiciendū est: vt dixit not. Neap. Sebast. in consue. Neap. incipiēte, si quis vel si qua. in ver. materna. * & alibi non potest dici 8
falsum, quod iuuatur primordio veritatis. l. cum filius. §. hæres meus. & ibi Bar. ff. de lega. ij. & in l. iij. ff. de pecu. lega. §. idem Iulian. alias. §. sed si filius. & Pau. de Cast. in suo consi. cl. & Neap. in loco prædicto. Et quod de mente Pontificis omnino liqueat prædictum Melchionem fuisse delegatum, apparet per clausulam ibi, Canonico Auersano: & sic quia nominat eum sub nomine canonicatus, & sic officij, seu dignitatis: si ita dici fas est, quo casu cùm cō stet de corpore sub nomine canonicatus. * & nemo 9
alius appareat canonicus in ecclesia prædicta, non potest rescriptum redargui vitiosum: dixit Bart. in l. qui habebat. ff. de reb. dubiis. Bal. in l. si Fortidianum. C. de legat. Imò plus quando constat de corpore, etiā si esset erratum in nomine, quòd plus esset, non vitiaretur rescriptum: voluit Hosti. in summa de rescript. præsentati. §. quæ possunt. iiij. colū. Spec. eod. tit. §. fi. versi. quid si indubitatè. idē Spec. in tit. de libe. cōcept. §. iuxta propositionis ordinē. versi. quid si hominē. & sentit Bar. in l. patronus. §. libertis. ff. de le. iij. & voluerūt do. de Rota in decis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

decimasexta.in nou. in titulo de rescript. & in antiquis in decisio.xlviij.j.colum.ibi:quia constat de certo corpore.& est etiam in tit.de rescript.in xij. antiquis.Ex quibus omnibus concludo non obstantibus oppositis esse per vos dominos delegatos procedendum ad vlteriora in causa, declarando ante omnia vos iudices competentes.Et ita consulo de iuris censura vobis dominis Pyrrho Thomasio,& Melchioni delegatis. Thomas Gram.

SVMMARIVM.

1 *Regnum hoc Siciliæ dicitur de patrimonio Petri, & eiusdem Regni Rex est feudatarius ecclesiæ.*
2 *Rex huius regni dicitur habere directum dominium in bonis Comitum, Ducum, & Baronum ipsius, & ipsi habent vtile.*
In regno Siciliæ ex pacto inito cum ecclesia, primogenitus succedit in Regno, & si post mortem Regis non extat primogenitus, Regnum deuoluitur ad ecclesiam, licet postmodum dicta concessio fuerit ampliata fauorabilior.
3 *Rebellis punitur in amissione bonorum, & vitæ.*
4 *Pœna non habet locum, nisi præcedat per prius declaratio.*
5 *Declaratio non requiritur in facto notorio.*
6 *Declaratio non requiritur in eo qui notorie tenuit castrum rebellatum.*
7 *Rex potest filium suum Regem cõstituere in vita.*
8 *Rex non potest feudum publicatũ ob delictum Baronis ad se reuersum detinere prose, sed tenetur illud alteri concedere.*
9 *Dictio præsertim, comprehẽdit casum expressum. Pater præsumitur æqualitatem voluisse seruare inter filios.*
10 *Causa cessante cessat & ipsius effectus.*
11 *Præsentia coniunctarum personarum excludit omnem præsumptionem doli, & fraudis in contractu inito per minorem seu mulierem.*
12 *Mulieres facillimè subducuntur minis, & blanditiis.*

CONSILIVM XLVII.

IN Iesu Christi nomine amen.Excellens Magnus huius Regni Senescallus Petrus Iuara ob notoriam eius rebellionem in Aragoneum Ferdinandum primum huius Regni Siciliæ Regem, cæterorum procerum rebellionem sequutus,omnibus eius bonis,& statu priuatus extitit:decedente postmodum prædicto rege, ex pacti & iuris dispositione successit Rex Alphonsus eius filius,approbatus & coronatus ab ecclesia:cui denique successit in vita Rex Ferdinandus secundus eius filius à Pontifice approbatus per paternam renunciationem eidem factam: qui Rex Ferdinãdus secundus inter alia reperitur alienasse ciuitatẽ Ariani Illust. Alberico Carrafe, nunc Duci Ariani: & ex quo adueniente Christianissimo Rege Carolo viij. in Regno asseritur concessisse statum prædicti quondam magni Senescalli Illustr.do.Menescial de gie prætextu matrimonij contrahendi inter ipsum & do.Camillã filiam prædicti quondam magni Senescalli:dubitatur an possint prędicti Illustris.domini vnusquisque pro eius ca. alienationem per prædictum Regem Ferdinandum secundum factam infringere? Et protestatione præmissa quòd si quid posset ex j. dicendis aduersus prædictos Serenissimos retro Reges, & signanter Christianissimi Regis Caroli octaui nunc regnãtis, inferri,quòd minimè congruè,vt decet de Principibus magnis loqui:illud pro non nedum dicto, verum nec cogitato habeatur: sed pro causæ & Illustris.clientis defensione duntaxat interrogationi propositæ respondẽdo dicto habeatur. Et præmitto primò quòd post conuocationẽ factam per Reginam Ioannam Regis Alphonsi primi subsequuta inuestitura, ac approbatione ecclesiæ Romanæ, omnes pariter præmentionati eius successores fuerunt inuestiti,approbati,& coronati de regno prędicto ab ecclesia,à qua regnum hoc in feudum recognouerunt,cum dicatur esse de patrimonio Petri:* & Rex eius dicitur feudatarius ecclesiæ:text, 1
est in c.ad apostolicæ.§.præter.de re iudi.in vj.glo. & Cardi. in Clem. j.§.j. de iureiur.in vj. & in c.relatum x.q.iij. Idem dixit Bald. in l.j.C. si plu. vna senten.Bald.& Alex.in l.j.C.vnde cogn. Bald. in l. j.C.de cõfes.* vbi plus subdit,quòd Rex huius Regni dicitur habere directum dominium in bonis Comitum,vel Baronũ:& ipsi domini habent vtile. 2
idem tenet Bald.in c.j.de fili.nat.ex matri.contracto ad morganat. vbi in specie dicit, quòd in regno Siciliæ ex pacto inito cum ecclesia, primogenitus succedit in regno:& si non extat primogenitus post decessum regium seu Regis, regnum deuoluitur ad Papam:licet postmodum dicta concessio fuerit ampliata,& lõgè fauorabilior: prout dicit idem Bald.in l.cum in antiquioribus.C. de iure delibe. vbi commemorat quasdam conuentiones initas inter Papam Clementẽ,& Regem Carolum. refert & sequitur Nicol.de perus.in suo tracta.succes.xlvij.col. Et sic cum prædicti Reges regnũ hoc recognouerint ab ecclesia, dicti sunt veri Reges: vnde sequitur quòd notoria rebellio prædicti magni Senescalli in eos minimè domui Franciæ adhærendo,* facit vt iustè potuerit statu & bonis pri 3
uari:cùm rebelles regię Maiest. nedum possint bonis omnibus,& quibusc unq; priuari,verum etiam pœnacapitis plecti: imò vltimo suplicio condemnari.tex.est in l.iij.§.fi.ff.ad le.Corn.de sica. & in l. proditores.de re mili.l.amissione.de capi.dimi.l.si quis aliquod.§.trãsfugæ.ff.de pœn.& in l.pen.& fi. ad le.Iuliã maiest.& plenè.Bar.in verbo, rebellando.in glo.sua,in tit.qui sint rebel. Et si diceretur,q̃ nulla præcesit declaratio de rebellione prædicta: & sic de pœna ipsius rebellionis incursa per prædictum magnum Senescallũ:& iura imponentia pœnam ipso facto non habent locũ* nisi præcedat de- 4
claratio ipsum incurrisse pœnam:vt dicit pulchrè Domi.in c.j.de homi.§.fi.in vj.Bal.in ca.j.de feu.sine culpa nõ ami.& in auct.at qui semel.C.quomodo & quando iu.& sic consequenter non existente dicta declaratione pœnæ incursæ alienatio iamdicta non videtur subsistere,per id quod in simili dixit Lap.in suis alleg.alleg.cxxvij. quòd beneficium quo quis est priuatus ipso iure, non potest alteri conferri, nisi præcesserit declarario: nam præmissis facillimè respondetur,q̃ rebellio iamdicta prędicti magni Senescalli fuit adeo notoria,quòd nulla indiguit declaratione:* ex quo in facto notorio 5
non

non requiritur declaratio:ita in terminis tenet do. Abb.in c.cùm non ab homine.extrà de iudic.& in clem.præsenti.de censi.Bald.in l. iubemus.la ij.§.j. C.de sac.sanct.eccl.dum dicit, si factum reuocatur in dubium, requiritur declaratoria ergo in facto notorio secus:& sic non obst. quòd dicit Lapus in sua allegatione prædicta: & tanto plus quòd in rei veritate satis intricatè loquitur, & eius dictum nõ est omnino verum. & contrarium tenet glo.aucto. non modicæ,in c. commissa.in verbo,iusto.in fi.de electio.in vj.& faciunt dicta Spec.in tit.de loca.§. item aliqua.versi.xlij. non omitto quòd in particu lari decidit And. de isern.in c. sancimus.lo ij. quo
6 tẽp.mil.* vbi dicit, quòd in eo qui notorie tenuit castrum rebellatum nõ requiritur alia declaratio: prout in casu de quo agitur,in quo nedũ castrum, verum etiam & totum statum suum consistens in ciuitatibus, terris, & castris quampluribus tenuit prædictus quondam magnus Senescallus rebellatum contra prædictum Regem Ferdinandum primum:Reges ergo prædicti fuerunt inuestiti,approbati & coronati ab ecclesia: per quæ satis apparet eisdem fuisse concessa regalia:vt dicit Bal.in c.j.in fi.vltimo not.quę sint rega.& per consequens suos Barones rebellionem committentes rebelles reputare,& priuare: & signanter prædictum magnum Senescallum rebellem notoriũ:& sic licuisse etiam dicendum est prædicto Regi Alphonso secundo
7 Ferdinãdum filium suũ Regem constituere*: cùm Rex possit filium suum Regem constituere: dixit Archi.in c.obbiicitur.ij.q.j. qui Rex Ferdinandus secundus vltra renunciationem regni ab eius patre sibi factam, etiam ob dicti eius patris mortem in regno successit.Et sic sequutus quòd auus & pater fecerunt ciui. Ariani in ipsum Albericum Ducem alienauit eidem regi, & prædecessoribus deuoluram:vt suprà:* & ad quam alienationem de iu 8
re accedere debebat: cùm rex non potest feudum publicatum ob delictum Baronis ad se reuersum penes se retinere:sed debet illud alteri concedere: ita Bal.in c.j.§.si verò vel in totũ. quali.feud.olim pote.alien.Et sic prædicto magno Senescallo ita legitimè, & de iure priuato minime in aliquibus iuribus poterat eius filiæ successisse: maximè domina Helionora,per cuius successionem subingreditur in præsentiarum Illustriss. dominus de Alagni virtute Capitulorum initorum inter ipsum,& dominam Isottam vxorem prædicti quondam magni Senescalli,& matrẽ prædictæ Helionoræ:cùm prędicta Isotta promiserit in dotem eidem Illustr.do. de Alagni bona omnia spectantia, & pertinentia eidem Helionoræ ex succes. paterna & materna:& signanter statum quondam Principis Altemuræ q̃ replicauit, & reiterauit per duplicia capitula: qui status est longè maioris redditus,& valoris, quàm status prędicti magni Senescalli:vnde dato absque veri præiudicio quòd rebellio prædicta cessaret, promissa dote de statu prædicto per dictionẽ, præsertim, satis apparet quòd status duntaxat principis Altemuræ sit obligatus pro dictis dotibus:cùm dictio præsertim,comprehendat casum expressum tãtum.tex.est in c.j.de excep.& in c.discretionem. de eo qui cogno.consang.vxor.suæ. Et sic videtur inferri statum magni Senescalli fuisse reseruatum pro domina Camilla,alia eius filia,& sorore prædictæ Helionoræ propter æqualitatem seruandam inter filios: cùm præsumantur parentes æqualitatem velle seruare inter filios,ad euitandum odium *quod inter eos oriri posset ex inæqualitate seruata.tex.est singu.in l.cum oportet.in prin.C. de bonis quæ lib.l.cùm pater pluribus.§. dulcissimis.de leg.ij.& in §.illud.in auth.de trien.& semi.& not. in auth.ex testamẽto.C.de colla.& in l. inter filiosfami.ercisc.& in l.si maior.C.communi diui.& ita dicit Pet.de Ancha.consulendo in consil. xxxij.in Christi nomine amen,ante omnia. Nec obstare potest modo aliquo prædicto Duci asserta donatio facta prædicto Illustr. Menescial de gie: quia protestatione præmissa semper loquẽdo,donatio prædicta fieri non potuit per prædictum Regem Carolum in præiudicium prioris, & anterioris inuestituræ regni factæ primo loco per ecclesiã prædicto Senerissi. Regi Ferdinando secundo:cuius approbati, & tollerati in regno gesta tenent & valent.l. Barbarius.de offi.prætor.& in l.si arbiter.C.de sen ten. Accedit insuper, quia donatio seu concessiò præmissa præsupponitur facta prætextu matrimonij contrahendi cum prædicta Domina Camilla: quę causa cùm cessauerit, & matrimoniũ effectum non habuerit, cessat & concesio prædicta.ca.cum cessante.de app. c. cum infirmitas.de pœnit. & remis.& in l.adigere.§.quãuis.de iure pat.* quinimò 10
do.Camilla prædicta cùm matrimoniũ prędictum minimè executum fuerit, cum alio se matrimonio copulauit, & dotata fuit in ducat. tribus mille de propria Regis Federici pecunia:do. Regina Isabella eius consorte intercedẽte, tanquam eiusdẽ consobrina:contemplatione cuius matrimonij,& dotis receptæ cum interuentu prædictæ dominæ Isottæ,matris,& prædictæ Serenissimæ Reginæ eius sororis omnibus iuribus sibi fortè competẽtibus, ac spectãtibus super statu prædicto renunciauit, tam prædicto Serenissimo Regi,quàm habentibus causam à sua Maiestate: vnde in præsentiarum minimè allegare potest se subducta ad renunciandum: cùm interuentus prædictæ eius matris,* & Reginę 11
sororis,vt proximiorũ, & cõiunctarum personarum,excludat omnem subductionem,& metũ,per tex.in l.transactionẽ.C.de transact. secũdum Saly. & doct. communiter ibidem. Hinc est quòd licet actus rescindi possit ob metum reuerentialem,tamen hoc non procedit,quando interuenit presentia coniunctarum personarũ:ita Bar.in l.fi.j.col.ff. si quis aliquem test.prohib.Bal.in l.fi.C.eo.tit.Ant. de Butr.in c.causam matrimonij. & ibidem Felyn. de offic.deleg. Et ideo rationabilia sunt statuta,& æquissima dispositia, vt in contractibus mulierum vel minorum interueniat præsentia coniunctorum ad excludendum omnem præsumptionem metus,& doli:cùm mulieres* facillimè subducan- 12
tur minis vel blanditiis:ita dixit Bart.in d.l.transactionem.Bal.in l.ij.circa fi.per illũ tex.C.de adoptio.& in l.ij. in decima quæstione. C. de rescind. vendi. Ex quibus concluditur his sic in facto præmissis, neutri prædictorũ Illustr. dominorum ius aliquod cõpetere aduersus prædictũ Illustr. Albericũ Carrafam Ducẽ Ariani super ciuitate Ariani prædicta:& ita sentio de iuris censura:rectius autẽ
sentiens

sentiens rectius iudicium proferat:& illud iustitię emolumentum attulisse contentus ero,ego
Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium lite pendente obtentum non suffragatur impetranti.*
2 *Impetrare lite pendente est innouare.*
3 *Priuilegium post sententiam quæ transiuit in rem iudicatam impetratum,non valet.*
4 *Lis dicitur pendere, etiam per sententiam à qua fuit appellatum.*
5 *Priuilegium tacens de rescripto præcedenti non valet.*
6 *Priuilegium tacito de rescripto, seu processu facto cum impetrante non tenet.*
7 *Principis de intentione non præsumitur esse, velle præiudicare iuri alterius sibi incognito.*
8 *Principi debet exprimi qualitas,qua expressa,aut ipse non concederet, quod petitur, vel difficilius concederet,alias non tenet concessio.*
9 *Possidens iniustè beneficium si impetrat literas ad illud,non facta mentione de sua possessione, literæ erunt subreptitiæ.*
10 *Rescriptum seu priuilegium obtentum non facta mentione de sententia lata contra impetrantem, nec de condemnatione expensarum non tenet. Et similiter si non meminit de transitu in rem iudicatam.& nu.11.*
12 *Rescriptum seu priuilegium non faciens mentionem de appellatione interposita à sententia lata, non tenet.*
13 *Bastardus seu spurius est infamis, & de ipso requiritur fieri expressa mentio,vt rescriptum seu priuilegium teneat.*
14 *Princeps ad hoc vt dicatur promouisse sciēter inhabilem, oportet quod de certa eius scientia apparuerit,alias non præsumitur.*
15 *Clausula supplentes omnes defectus,ex plenitudine potestatis non tollerentur defectus concernentes personam,vt si ille esset spurius,vel bastardus.*

CONSILIVM XLVIII.

REdemptoris gentium Præsidio repetito,amen. In causa venerabilis clerici Iacobi de tufo aduersus Marcum Antonium de Riccardis de Auersa, commissa causa Reuerēdo capellano maiori ad instantiam ipsius Marci Antonij,fuit contra eundē agentem lata sententia etiam cum condemnatione expensarum, à qua in rem iudicatam transacta, fuit per eundem Marcum Antonium appellatum:necnon à taxatione expensarum ad S. regium Consilium:& sic appellatione ab vtroque pendente prætensum priuilegium super collatione iuris patronatus S.Mariæ Magdal.de quo lis agitur super possessorio,ab illustriss.im.do.Prorege,licet obreptitiè ac,subreptitiè impetrauit innouando: sicque ante omnia fuit petitum innouata & atentata ad pristi-
1 num restituj:*ex quo in prēiudiciū prędicti Iacobi huiusmodi priuilegium lite pendente impetratum non suffragatur eidem Marco Anto.tex.est not. in c.causamque;lo ij.extrà de testi.& ibi docto. communiter:& ibidem optima gl.in verbo,nouiter.& tex.in c.vlt.vt lit.pen.& in ca.dudum.extrà de priuileg.* Ex quo lite pendēte impetrare est innouare:dicit gl.optima in cle.ij.vt lit.pend.Et in specie 2
* quòd priuilegium post sententiam quæ transiuit 3
in rem iudicatā impetratum,non valet,est tex.in l. j.C.vt lit.pend.gl.in c.fi.extrà eo.titu.& bene probatur in rub.ibi,dum dicitur,vt lite pend.vel post prouocationē, vel post sententiā non licet supplicare.* Et pariter quòd per sententiā à qua fuit ap- 4
pellatum,dicatur lis pendere,est gl.not.in clem.ij. in verbo,postquam:& ibi etiā Cardi.vt lit.pend.& ista est veritas.Et præsertim cùm huiusmodi priuilegium, vt ex eius exemplo accepimus,fuerit subreptitiè & obreptitiè obtentum: vt ex eius tenore datur clarius apparere.Hinc est quòd nullo pacto ipsum amplius exhibere, aut in actis relaxare intēdit:& quòd sit subreptitium,& obreptitium apparet in primis tacitum in impetratione ipsa de primo rescripto,per quod causa fuit commissa Reuerendo capellano maiori, cuius taciturnitas vitiat 5
dictum priuilegium:* ex quo priuilegium tacēs de rescripto præcedenti non valet: vt dicit pulchrè Abb.in c.j.in fin.de rescript.Fely.in c.cæterùm.iij. col.eo.tit.& præsertim procedit in literis ad beneficia:prout in casu in quo sumus,in quibus tacitur nitas statuti vel rescripti, seu alterius iuris vitiat: voluit Imo.in d.c.j.de rescript.Philip.in c.dilecto. de appellati.& hoc per rationem: quia tales literæ creant ius de nouo: & ideo facilius inualidantur: dixit pulchrè Imo. in c.cum ordinem. de rescript. iij.col.quem refert & sequitur Felyn. in prædict.c. j.x.colū. Et nedum tacere voluit de rescripto, sed etiam de processu fabricato super eo.* Quamob- 6
rem minimè eidem dicta impetratio opitulatur, per tex.in c.inter monasterium,de re iudi.& est bona gl.in c.super literis.de rescript.& vbi rescriptū præcedit priuilegiū,quia priuilegiū tunc non prędominatur rescripto,nō nocet causæ inchoatę,nisi fiat mentio processus: voluerunt Butri.Domin.& Imo.& Abb.in c.j.de rescrip.per tex.in c. dilectus. vt lit.pen.& in c.causam.lo ij.extrà de restibus.Or quanto magis in casu isto, vbi extat processus, & sententia:ex quibus apparet de iuribus prædicti Iacobi:de quo quidem nec de eius iuribus prędictus aduersarius nullam fecit mentionē: & certè nō est de intētione principis præiudicare iuri alterius sibi incognito:vt dicit Io.de ana.& Domi.in c.si motu.de præben.in vj.*& præsertim cùm in specie di- 7
xerit in priuilegio prædicto, iuribus alienis semper saluis: & sic succedit ꝙ expressis istis difficultata fuisset impetratio priuilegij, & gratia fuisset nulla,per tex.in c.postulasti.de rescript.cum vulg. Item & tertiò minimè prędictus aduersarius notificauit Principi, ꝙ ipse spoliauit prædictum Iacobum:quod quidē si Principi ipsi fuisset expressum, non concessisset,*vel difficilius cōcessisset,si qua- 8
litatem hāc sciuisset:videlicet ꝙ impetrator alium spoliasset: cùm hoc tacere vitiet gratiā.Ita in propriis terminis voluit pulchrè Felyn.in c.in nostrā. v.colū.extrà de rescri.per tex.in prælleg.c.postulasti.Ad idem quod not.Calde.in tit.de rescri.cōsi. xiij.in ti.de præbē.cons.xj.vbi dixit,ꝙ si possidens iniustè beneficium impetrat literas ad *illud, non 9
facta mentione de sua possessione, eo modo literæ impetratæ dicuntur subreptitiæ:idem refert & sequitur Fely.in prædi.c.in nostra.v.colum. Item & quartò in dicto priuilegio nulla fuit facta mentio de sententia lata & contra ipsummet impetrātem
10 etiam in expensis condemnatum:quo etiam * casu dicta impetratio non subsistit:arg.c.inter dilectos. extrà de fi.instru.& l.vlti.C.senten. rescin.non potita in specie per prædicta iura tenet gl.communiter approbata in cap.super literis.in verbo,literas.
11 extra de rescrip.imò*& plus,minimè fuit dictum, quòd erat sententia ipsa transacta in rem iudicatā. ex quo etiā capite clarius apparet impetrationem prædictam minimè tenere:vt dicit gl. in d.c. super literis.de rescrip. in verbo, literas. bonus est text. & ibi doct.in c.exposita.de arbi.glos. in c.j.in verbo,finita:de lit.contest.in vj.& l.impetrata.C.senten.rescin.non poss.Card.in c.cùm olim.ad finem. de præscript.referens ita consuluisse:& est dictum consi.lxvij. idem referendo tenet & sequitur Fely. in c.j.x.colum.extrà de rescript. & in prædic.c. super literis.ix.colum.eod.tit. Item & quintò tacuit etiam pars aduersa appellationem à se fuisse inter-
12 positam:* ex quo etiam redditur impetratio prædicta obreptitia:vt dicit gl. pluries allegata in prędicto capit.super literis.per text.extrà de rescript. idem voluit Rota de rescriptis. xxv. incipiente, si reus.in nouis:refert & sequitur Fely.in d.ca. super literis.viij.col. Vltimò vrgentissimè obstat prædicto Marco Antonio parti aduersæ defectus natalium:cùm fuerit,& sit natus spurius, & filius sacer dotis, & per consequens infamis, secundum Azo. in summa,de his qui not.infam.Bald.in l.generaliter.§.cùm autem.C.de instit.& substi.& in l.j. prima colum. C. de iure au.anul. Hosti. in summa in titul.de fil.presbyt.in §. quæ est causa. & Nicol.de vbal.in tract. succes.ab intest.xxvj.colū. in quarta specie. Fely. refert & sequitur Iaſ. in l.fratres.vlti. colum.C.de inofficio.testa.sed infamis repellitur ab omni officio, & dignitate ecclesiastica: vt dicit Bal.in l. Cassius.de senat.& Fely. in ca.j.iij.colum. extrà de testi. coge. imò si indignus patitur se eligi ignoranter,de sua indignitate si consentit electioni punitur:dicit Bal.in d.l.Cassius.& Fely. in loco prædict.Nec apparet quòd Illustris.dominus Prorex ipsum scienter promouerit, cùm nulla appareat facta mentio de spurietate prædicta:nec quòd aliter super ea dispēsatum fuerit. Et ad hoc vt princeps dicatur scienter promouere inhabilem,oportet quòd de certa eius sciētia apparuerit:aliàs non præsumitur.Rota in concluſ.cccxxij.incipi. si romana Curia informis.per Bald.in c.j.ij.colum.per quos si.inuest.refert & sequitur ita in specie Felyn. in d.ca.præterea.iij.colū.de testibus cog.& in tantum requiritur quòd dicta spurietas notificetur principi,quòd etiam si Princeps apponeret clausu
13 lam,supplentes omnes defectus,ex plenitudine po testatis non tolleretur defectus concernens personam:*vt si ille esset spurius,voluit Specu. in tit.de lega.§.nunc ostendendum.versicu.xvj.& ibi Ioan. Andr.in addi.qui pro hoc allegat tex.in c.pastoralis.de re iudic.& sequitur Alexan.de imo. in l.quidam consulebant.ij.colū.ff.de re iudic.imò & plus etiam per clausulā,motu proprio, non tollitur vitium cōcernens personam;ita dicit gl.& ibi Ioan. Andr.in c.si motu.de preben.in vj.Bald.in l.fin.de crimi.sacrileg.& Alexand.in d.l. quidam consulebāt.In reliquis suppleat amplissima sacri Christianissimi Consistorij religio,ac consueta iustitia.
Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Res inter alios acta aliis non præiudicat.*
2 *Statuto extante quòd sententia contra vnum lata possit exequi contra alium,non tenet.*
3 *Sententia lata contra vnum, licet præiudicet tertio, debet intelligi tunc præiudicare, quando ille tertius fuisset in causa ipsa citatus.*
4 *Sententia lata contra vnum, licet possit tertio nocere,id tamen non habet locum, quando ille tertius fuisset absens,& ignorasset dicta sententiam, nec ad eam citatus fuisset.*
5 *Sententia non potest exequi,nisi constet de præsentia partis in sententia,vel quod fuerit citata pars tempore latæ sententiæ.*
6 *Sententia si est lata contra aliquē, qui demum moritur non facta executione contra ipsum,non fiet demum contra hæredem, nisi ipso hærede citato, & cognoscatur summarie an sua interfit. num.7.*
8 *Executio sententiæ non potest fieri contra hæredem condemnati,nisi hæres ipse citetur,& in ipsa causæ cognitione liquidetur, an hæres habeat causam à condemnato.*
9 *Statutum,quòd instrumentum guarentigiæ possit mandari executioni contra hæredem defuncti, sicut si esset sententia, oportet quòd per prius citetur hæres,& liquidetur,an sit hæres:& idem erit si debet fieri contra tertium possessorem, seu detentorem.nu.10.*
11 *In executione licet non requiratur citatio, maximè vbi fit in eadem re, de qua est facta condemnatio tamen fallit vbi fit contra successorem.quia debet citari.*
12 *Tertius possessor vbi fuisset citatus in iudicio, eo casu posset exequi contra ipsum.*

CONSILIVM XLIX.

REdemptoris gentium Repetito suffragio,amen. In facti contingentia proponitur, quòd clericus Loysius cayetanus de Neap. producit executoriales literas diu etiam expeditas super abbatia sancti Ioan. maioris de Neap. contra quendam abbatem Francis.ciminum,tunc dictę abbatiæ Rectorem,in eius cōtumaciam tenente nunc & possidente Abbate Carolo follerio,recusante expresse eisdē literis obtēperare, tanquam in eisdē minime ipso Carolo possessore cōprehenso,nec nominato.Hæsitatum igitur fuit an possent exequi cōtra ipsum abbatem non citatū,nec vocatum,aut nominatū,seu comprehensum in eis. Et certè intrepidè dicēdum est ꝙ non:incipiēdo in primis à vulgaribus,* cùm 1
res inter alios acta aliis nō præiudicet.vulg.l.sepè. cùm vulg.ff.de re iudi.& plenè Alex.de imo.ibidē in iij.col.c.quāuis.extrà eo.ti.vbi sententia contra vnū lata nō nocet tertio. & hoc ex naturali ratione:quia gesta debent ad authores suos restringi, & nō extendi.l.sancimus.C.de pœn.c.quęsiuit.de his quæ fi.à maior.par.cap.ij.Anton. & Abb.in capit. penulti. extrà eod. titulo. * Imò etiam si statutum 2
dicaret

Universidad de Deusto
Biblioteca

dictaret quòd sententia contra vnum lata posit exequi contra alium, huiusmodi statutum non teneret:ita Alexand.in prælegata.l.sæpè. & præsertim quia prædictus Abbas Carolus non fuit modo aliquo nec in iudicio,nec in sententia prædicta
3 citatus.* Et licet in aliquibus casibus sententia lata contra vnum præiudicet tertio, tamen id habet locum quando fuisset ad eam citatus ille tertius: prout tenent Imol.& Ioan.Andræ.in capi.fi.vt lit. pend.in v.j.in nouel. quos refert & sequitur Alexã.
4 in prælega.l.sæpè.iij. colum. * Et licet in aliquibus casibus sententia lata contra vnum posset tertio nocere,tamẽ illud non habet locũ,quando tertius fuisset absens,& nesciuisset dictam sententiam, sed ipsam ignorasset, nec ad eam citatus fuisset. l. qui repudiantis.C.de inofficio.testa.Bart.in l.cùm filius.de verbo.obligari.Alexand.in l.licet.§. idem scribit.ff.de pecu.Hinc est,quòd sententia non po
test exequi, nisi constet de præsentia partis in sen-
5 tentia, vel * quòd fuerit citata pars tempore latæ sententiæ:ita dicit Guiliel. de cun.in l.j.ff. de in ius vocan.Inno.in c.cùm in iure.in glos.sua,in versic. de mandato. de offic. delega. & Bald. in marga.in verb.sententia. colum.v. posset ex aduerso inferri quòd in casu de quo hic, vltra sententiam fuerunt diu est expeditę literę executoriales aduersus quõ-
6 dam Abbatem Franciscum ciminum: * & sic non rectè infertur, quòd possint exequi in præsentiarum contra prædictum Abbatem Carolũ non nominatum in iudicio, nec in sententia, nec præcedente aliqua causæ cognitione contra ipsum Abbatem Carolum,aut intimatione,seu citatione aliqua.ita dicit singulariter Inn. in c.quia V. extrà de iudi. quem ibidem referunt & sequũtur do. Anto. & Cardin.Abb.in c.abbate sanè.de verbo.signific. Angel.in l.j.C. si vnus ex plur. & in l.si binæ.& ibi Bald.& Imol.ff.de iniu.rup. & irri.test.Bald. in l.si pro te.C.de do.promiss. & plus dicit Innocent. in
7 loco prædicto,* quòd si contra aliquẽ est lata sententia, & moritur non facta executione, quæ sola restabat fieri, certè executio talis non fiet contra hæredem,nisi citetur & cognoscatur summariè,an sua interfit: facit pro hoc optimè doctrina Bartol.
8 in l.creditores.C.de pigno.* vbi dicit,quòd etiam contra hæredes condemnati potest fieri executio, nisi citetur: & in ista cognitione liquidabitur an hæres habeat causam ab eo,qui fuit cõdemnatus.Accedat bene, quòd si ex forma statuti instrumentum guarentigiæ non potest mandari executioni etiam contra hæredem defuncti,sicut si es-
9 set sententia,oportet quòd prius citetur hęres,*& quòd liquidetur an sit hæres, & talis persona contra quam fieri potest executio:prout dixit Bald. in
10 l.per diuersas.vj.colum.C.mand.* tamen istud est verũ non solùm quando debet fieri executio contra hæredem, sed etiam si deberet fieri contra tertium detentorem:ita dicit Francisc. de Aret. in d. ca.quia V.de iudic. referens ita singulariter dicere Bartol.in l.j.ff.si mulier ven.nomi.Bald.in l.j.C.de executio. rei iudi. Adduco & fortius quòd voluit Angel.in l.j.in reperi.in iij.chart.C.de iudic.quem refert & sequitur Felyn. in d.cap.quia V. vbi dixit, quòd licet in executione nõ requireretur citatio, & maximè vbi fit in eadem re de qua est facta condemnatio:vt dicit Inno.in ca. ex ratione. extrà de appell.doct.in l.à diuo. Pio.§. in venditione.ff. de re iudic.* tamen fallit vbi executio fit contra suc- 11
cessorem, quia debet citari: nec videtur posse obstare quòd prædicto Abbati Francisco fuerunt datæ plures dilationes,tamen successori adhuc dabitur vna alia:vt dixit Ange.in l. oratione.ff. de feri. Ange.& Imo.in l.iij.§.ex conuentione.ff. de re iudic.Barto.in l.tale pactum.§. qui prouocauit.ff.de pact. Imola in l.intra dies. ff. de re iudic. & tamen prædictus Abbas Carolus non fuit immediatus successor prædicti Abbatis Francisci. Posset vltimò ex aduerso attentari, quòd essemus in casu litigiosi:& propterea videretur permissa executio cõtra prædictum Abbatem Carolum, licet tertium possessorem:prout videtur de mente Bald. in l.j.C. de alien.iudi. * nam respondeo,quòd istud vendi- 12
cat sibi locum, quando Abbas Carolus, vt tertius possessor,fuisset citatus in hoc iudicio:ita Bald. in loco prædicto:& ante ipsum Inno.in prædicto ca. quia V.de iudic.Philip.in ca.ex ratione.l.colum.de appel.Et hæc pauca raptim data temporis angustia scripsisse volui:in cæteris suppleat suprema facundia tot patrum conscriptorum S.Regij Consilij.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Mulier attenta sexus fragilitate & inconstantia citius delictum confitebitur, quàm homo:cùm habeat cor instabile propter sexum fragilem.numero 2.*
3 *Tormentorum probabilis suspitio idem operatur, ac ipsorum illatio.*
Testi torto longè maior fides per torturam adhibetur sibi.
Testis qui aliàs non faceret indicium, si tortus bene probat.
4 *Crimen seu peccatum licet aggrauet delictum, tamen illud procedit in peccato continuato, secus in transitorio.*
5 *Fornicatio est crimen sine quo pauci inueniuntur.*
6 *Testis si conuincitur de crimine, non tamen notorio, seu manifesto præsumitur emendatus, nisi aliud in oppositum probetur.*
7 *Testis & alius quiuis criminosus, si bene vixit per triennium, præsumitur emẽdatus, licet per prius malè vixerat: & sic mali mores præteriti præsumuntur purgati, si per triennium continuauit in bonis moribus.*
8 *Status vltimus rei considerandus est.*
9 *Ex præterito non præsumitur in præsenti, nec in futuro.*
10 *Testes meos approbare possum, quos aduersarius meus reprobauit.*
11 *Testes meos probare possum bonæ famæ, quos aduersarius probauit malæ famæ.*
12 *Testis pauper non repellitur ex hoc, quòd sit pauper.*
13 *Testium defectus suppletur in numero eorundem.*
14 *Testes inhabiles probant, vbi ex natura facti verisimiliter alij testes adesse non potuerunt.*
15 *Coniecturæ in casibus clandestinis, & occultis habentur loco plenæ probationis.*

Occultè

16 *Occultè factum dicitur, quando non est peruentum ad notitiam illius, cuius interest nu.17.*
18 *Probatio per coniecturas sufficit in secretis.*
19 *Secretum non dicitur, quod per sufficientes testes probari potest.*
20 *Testes pro matrimonio filiæ possunt esse mater puellæ, & consanguinei, licet plebeia, aduersus nobilem amore ipsius puellæ captum.*
Paritas cõtradictionis, si apparet probata, multum operatur in matrimonio inter coniuges.ibidem.
24 *Mendacium facit magnum indiciũ contra mendacem, & magnam suspicionem.*
25 *Causæ matrimoniales æquiparantur causis criminalibus.*
26 *Indicia plura coniunguntur ad perficiẽdum vnam integram probationem.*
27 *Probatio plena resultat ex multis indiciis iunctis simul.*
28 *Testes sufficit esse concordes in substantia principalis negocij, licet in aliis discordent: quia ex hoc non possent reputari vary, seu suspecti.*
29 *Testes vary qui in diuersum eant, non probant vt singulares, sed si conferunt in eundem rei finem, dicuntur contestuales, & conferentes in vnam conclusionem. Et eo casu videntur tunc testes ipsi melius deponere.*
30 *Testes etiam quòd in substantia negocij in modico contradicant adinuicem probabunt.*
31 *Testes possunt hodie recordari de eo, de quo pridie non recordabantur.*
32 *Testes possunt per iudicem repeti, vt addant eorum dictis.*
33 *Testis potest addere eius dicto id, de quo non habuit memoriam in primo dicto, si cum primo dicto se compatitur. Et an & quãdo sit permissum testi addere.nu.34.*
35 *Testis varius reducendus est ad concordiã in quantum potest, vt probet.nu.36.37.*
38 *Testium dicta non sunt cauillanda, sed reducenda ad bonum intellectum nu.39.*
40 *Testium dictis satis est quòd non reperiatur varietas in executibilis.*
41 *Testium dicta debent impropriari, & latè intelligi, vt sustineantur.*
42 *Testes licet non dicant formiter, prout in articulo continetur, probant: reprobata opinione Anton. de Butr. quæ sola intelligitur in verbis testatoris, vel vbi se astrinxit ad probandum verba formalia ipsius. & nu.43. & 44.*
45 *Iudicandum in dubio semper est pro matrimonio.*
46 *Opinio vnius doctoris pro matrimonio est sequenda, & secundum eam iudicandum, licet multorum opinio sit in contrarium.*

CONSILIVM L.

IN Iesu Christi redemptoris nomine, Amen. In causa Nicolai Francisci mercatant. de Neap. cum Iacoba cicada super matrimonio, vt prætenditur contracto inter eos. Difficultas consistit, an ex probatorum meritis appareat matrimoniũ prædictum fuisse contractum. Et dubium faciebat quòd non, considerata repulsa testium in specie de matrimonio iam contracto deponentium:prout infra sigillatim demonstrabitur,tam circa impugnationem, quàm releuationem ipsorum. Et concludue audacter, ac iuridicè teneo testes ipsos remãsisse illæsos omnes,& minimè repulsa aliqua attinctos ex infrà dicendis. Et in primis quò ad Andriellam de Cipriano testem productam,quę accusata de falso in magna Cur. Vicariæ,& carcerata,ac demum ducta ad locum torturæ, & monita per regentem & iudices, respondit verum esse dictum matrimonium fuisse contractum inter ipsos:& tandem ligata manibus post terga reuinctis, idem monita affirmauit:& pluries & verbis: & minis monita in idem perseuerauit:licet etiam fuisset irato vultu alquzetiis iniunctum, vt ipsam altiarent, & torquerent: ex quibus quidem satis apparet torta: maximè attenta mulierum fragilitate & inconstantia,quæ citius confitentur:* cùm habeant cor instabile. l.fi- 1
lia.de inoffic.testa.c.forus.de verbo.signifi.l.deferre.& ibi Bart. de iure fisci. Ita ex præmissis dicunt Modern.in tracta.syndi in verbo,tortura:lo iij. in c.officialis iij.colum.in ver.& quando pater:& in verbo,tortura.lo ij.in c.officialis.iij.col.& in c.viso de iudiciis.vbi melius not.l. in multis.ff. de statu hominum. * & his potest ratio assignari, cùm 2
mulierum sexus fragilis sit:vt dicit Spec. in tit. de acto.versic.item opponitur contra actorem.& maximè cùm idem operetur probabilis suspicio tormentorum,*quòd & ipsorum illatio,vt dicit pul- 3
chrè Dyn.in l.nouissimè.ff.quod falsi,tut.auct. Bal. in l.inter positas.in fi.C. de transa.& in c.j.§. item sacramenta.de pace iura.firman.& in c.fin.in fi. de appel.& plenè Ias.in l.si ob turpem.iij.colum.ff. de cõdi.ob turp.caus. Et sic succedit satis esse credendum testimonio prædictę Andriellæ tanquam tortæ:cùm testi torto longè per torturam ipsam fides augeatur:vt not.Dy.& Bal.in l.fi.C.de quæsti.& in l.data opera.C. qui accusa. non poss.& in l.j. C. de fur. vnde testis qui aliàs nõ faceret indicium, tortus bene probat.dixit pulchrè Bal. in suo consilio lxxij.quem referunt & sequuntur Modern.in l.admonendi.fol.xiiij.ff. de iureiur. * Accedit insuper 4
& Lucia alia testis, quæ repelli ex aduerso nititur os
prætextu quòd semel se carnaliter cognosci passa fuit. Dico enim,quòd nõ ex hoc repelli debet, nec potest: quia licet crimen, seu peccatum aggrauet, tamen illud procedit in peccato cõtinuato: secus in transitorio, quia illud non tantum: aliàs pauci 5
testes reperirentur:quia septies in die cadit iustus, & nunquam in eodem statu permanet.c.septies.de pœn.dist. iij. & facit illud,si dixerimus quòd peccatum non habemus &c. & aliud,nemo sine crimine viuit:facit c.quia tua.l.distin.ibi,sine quo pauci inueniuntur:& loquitur in specie de crimine*for 6
nicationis:ita etiã sentit Innoc.in c.testimonium. de testi.quem refert & sequitur Fely.ibidem.in iij. colũ. Quibus addo,quòd satis apparet Lucia prædicta emẽdata de fornicatione prædicta:quia quãdo producitur testis,& non in causa criminali,tũc si conuinceretur de aliquo crimine,* non tamen 6
notorio,seu manifesto,prout in casu præsenti,præsumitur in dubio emendatus, nisi aliud in oppositum probetur. not glos.ij.q.vij.capi.Ipsi apostoli. Specu.in titu.de teste.§.j.versicu.item opponitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pau.de leaza.in commẽto c.testimonium. de testi. vt refert ibi Anto.de Butri.& cõsuluit in propriis terminis Alex.de Imol.in consil.cxlix.in v.volu.ij. colum. Suffragatur præmissis, quòd Lucia ipsa ab annis quinque,imò sex elapsis, quo tempore in foueam dictę fornicationis, & semel duntaxat cecidit,semper postmodum vitam duxit castissimam: & bene ac optimè vixit vsque in præsentiarum ab annis sex elapsis:quo fit vt nedum si per quinquennium,verum etiam si post triennium à die commis
7 si criminis quis bene vixit,*mali mores præteriti, & sic crimen ipsum intelligitur purgatum: ita in terminis dixit pulchrè Saly.in l.si minorem. C. de in integ.resti.idem voluit Iaſ.de may. in l.si prius. col.xiiij.ff.de nou. ope. nun.attribuens hoc sibi dictum.& de Salyc.non meminit,quem credo quòd
8 non viderit:& hoc corroboro: * quia vltimus status rei est considerandus:vt dicit Fely.in c.eam te
9 pen.colũ.de resci. * & ideo ad illud iudex aduertere debet, & non ad præteritum:maximè cùm ex præterito non præsumatur in præsenti,nec in futurum:vt inquit Bar.in l. inconfirmãdo.ff.de confirman.tuto.& ibi dicit, ꝙ ista præsumptio nõ est de necessitate:quia non sequitur,olim fuit talis,ergò hodie præsumitur talis:vt consuluit Alex.in consi. xlvij.col.v.j.volu.& in consi.lxxij.eo.vol.& plenè Fely.in c.cùm deputati.de iudi.& in c.scribam.de præsump.Concomitatur præmissis, quia licet Petrillus Cicada pater prædictæ Iacobæ nixus fuerit testes prędictas repulsare,tamen satis easdẽ approbasse apparet, permittẽdo eas assiduè cõuersari cũ prædicta eius filia in eius domo, & extra domum, accedendo, associatæ cum prædicta Iacoba per ciuitatem Neap.in plerisque locis: quinimo easdem admisit ad habitandum, & morandum in eius domo existente ad latus propriæ habitationis ipsorũ Petrilli patris,& Iacobæ filiæ:ob quæ satis videtur eas approbasse:& præsertim cum iura specialiter se coarctent in testium approbatione quo modo requiratur,seu intelligatur. Accedit & aliud,quia dicti testes licet fuissent repulsati eo modo per prædictum Petrillum, attamen per prædictum Nico-
10 laum Franciscum fuerunt approbati in specie,*& cum maxima approbatione:cùm de iure possim testes meos approbare,quos aduersarius meus reprobauit:vt dicit do.Abb.in ca.testimonium.de testi. quem ibidem refert & sequitur Fely.in vlt.colum.
11 & pariter probare possum*testes meos esse bonę famæ,quos aduersarius esse malæ probauit:dicit Archid.in c.omnibus.ij.q.v.Speciin tit.de inquisitiõ. §.nunc tractemus.versi.quid si testes.Barto.in l.de minore.§.tormenta.ff.de quæst.Abb.in c. cũ oporteat.extrà de accusa.Fely.in c.in nostra.vlti.col.de testi.Et pariter eodem modo illæsa remanet depositio Francescæ, quæ, vt pauper probata repelli ex aduerso prætenditur: quæ quidem minimè ex hoc
12 repelli potest: * ex quo paupertas non facit quòd testi non credatur, si aliter non sit minus honestæ vitę:vt in c.si qui.& ibi not.de testi.& in c.si testes. iiij.q.iij.Spec.in tit.de teste.in versi. item quod est pauper.& consuluit in specie Alex.in causa matrimoniali,in consi.cxlix.ij.col.versi.nõ obstat etiam si dicatur.in v.volu. Nunc autẽ posito absque veri præiudicio, quòd testes prædicti omnes non fuissent approbati,prout plenissimè approbati fuerũt: attamen attento numero ipsorum,* cùm sint qua- 15
tuor,plenè probabũt:cùm numerus suppleat defectum testiũ:vt dicit gl.no.in l.iij.in verſ.numerus. ff.de testi.quam ibi not.sequitur Iac.But.Bal.in l.si quis ex argentariis.§.j.ff.de edendo.& in ca.si qui testium.pen.colum.extrà de testi.& ibi dicit per il lam gl. quòd testes licet non sint multum boni, tamẽ quòd deficit in fide,suppletur in numero.idem voluit Fely.in c.in nostra. vlti. colum. extrà de testi.dicens hoc perpetuò not.Ioan.Andr.in addi. Spec.in tit.de teste crimi.§.fama.in additio.incip. allegato &c.& no.Nico.de Neap.in l.excusantur. in prin.de excusa.tut. Bald.in l.j.iij.col.C. de testi. Salyc.in l.in bonæfidei.xiij.colum.de rebus credi. Ioan.de Imo.in l.qui testamento.in prin.j. colũ.ff. de testa.Alexã.in prædicto consi.cxlix.ij.colũ.viso processu causæ &c. vnde considerandum venit, ꝙ attenta conuersatione testium prædictorum cum ipsa Iacoba,Iacoba ipsa confidere voluit verisimiliter in eis,cùm in alios exteros non confidisset,ex quo intendebat clandestinè, & in absentia patris contrahere cum prædicto Nicolao Francisco matrimonium,prout contraxit:& sic ex natura ipsius facti verisimiliter alij testes honestiores non interuenissent: * & vbi ex natura facti verisimiliter 14
alij testes interuenire non potuerunt, testes etiam quòd sint inhabiles,probant:vt singulariter voluerunt do.Anto.& Imo.in c.iij.loco extrà de probatio.quem do. Abb. & cæteri scribentes sequuntur: & verisimiliter tenendum est prędictam Iacobam voluisse potius se confidere de illis mulieribus,tam quam vicinis,& secum assiduè conuersantibus, & habẽtibus notitiam de amore prædicto inter prædictos coniuges, quàm de aliis exteris testibus: & maximè dum deliberasset ita clandestinè,& occulte contrahere: quòd absque testibus prædictis id commodius exequi non potuisset: & sic in casibus clãdestinis*& occultis,nedũ ij testes,verum etiam 15
coniecturæ habentur loco plenæ probationis: vt inquit Bar.in l.si quando.C. vnde vi.Cano. in c.si quod met.caus.Iaſ.plenè in l.cum ea quæ.j.col.C. de transact.* & satis dicitur occultè factum, cum 16
in absentiam parentũ quorum intererat,id factum fuerit:* & sic non peruentum ad notitiã illius cu- 17
ius interest.doctri.est Bartol. in l.j.C. de his qui ex propri.ratio.lib.x.quam refert & sequitur Felyn.in c.porro.extrà de sent.excom. * Et idem dicendum 18
est, cũ fuerit id secretè factũ: & in secretis pariter sufficiant probationes per coniecturas:dixit Bart. in l.si quis ex argẽtariis.§.pe.& ibi docto.de eden. & in l.de pupillo. §. si quis ipsi prætori.viij.q.ff. de oper.nou.nunc.Fede.in consi.cix. nulli dubiũ &c. Alex.consi.xxiiij.ij.volu.animaduersis.&c.& dicitur secretè factum,quòd probari non potest. Cardin.in Clem.j.in verbo,notari.ij.nor.per illũ text. de hæreti.& ideo dixit bea.Thom.secũda secundę q.lxvij.articu.j.in fin.* quòd non dicitur omnino 19
secretum, quod per sufficientes testes probari potest.& faciunt bene dicta Baldi in tit.de pace constan.in versi.in nomine Christi ad denotãdum omnino: & sic dum secretè contrahere voluisset, fecit vt prædictus Nicolaus Franciscus de nocte ingrederetur domum prędictarum testium, in qua matri

matrimonium contractum fuit. Accedat insuper quòd plenissimè probatum est prædictã Iacobam stetisse per triennium, & plus,captam amore prædicti Nicolai Francisci: quinimò aduinicem plures visi fuerunt alloqui tam à vicinis, quàm ab aliis transeuntibus, & actus amatorios adinuicẽ facere:prout generaliter inter amasios consueuit,designantes maxima & intrinseca amoris signa: quæ quidem ad verificãdum matrimonium fuisse contractum, & potissimè coniectura amoris multum
20 attenditur. * Hinc est quòd eius respectu testimonium matris puellæ & consanguineorum probat pro matrimonio filiæ plebeiæ aduersus nobilem amore captum prædictæ filiæ. iuxta tex.in ca. super eo.extrà de testi.vbi pulchrè id tenet Abb.& Ioan. de Imo.originaliter tamen ibidem Hosti.quem refert & sequitur Fely.in vlti.col.in versi.in ea. glos
21 in fi.subdens hoc exemplum esse bene not.* Accedit insuper paritas cõditionis inter prędictos coniuges,quę multum consideratur in matrimonio eo modo contracto per text.in d.c.super eo. & ibi docto.imò probatur quòd prædictus Nicolaus Franciscus est longè melioris conditionis & parentelę: & ex dicto matrimonio nullũ honorẽ,seu adeo in-
22 crementum consequitur,* ex quo potest verisimiliter dubitari:& quando ex contractu matrimonij
23 cum filia,seu filio, honor, vel incrementum non accrescit,mater,* & sic parentes sunt idonei testes,qui aliàs essent inhabiles:iuxta text.in l.parentes.cum vulgaribus. C. de testi. & est not. dictum Abb.in prælleg.c.super eo.in versic.not.quartò: vnde pariter est dicendum in proposito, vt dato absque veri præiudicio,quòd testes suprà relati essent inhabiles,tamen admitti deberent, & debent, cum nullum honorem seu incremẽtum Nicolaus Franciscus ipse consequatur. Concurrit & aliud, nam prędicta Iacoba negauit se captam fuisse amore ipsius Nicolai Francisci. & sic conuincitur de
24 mẽdacio:quod *quidem etiam in criminalibus est maximum indicium contra mendacẽ:vt dixit Bar. in l.fi.de q.per l.vnus.§.testes.eod.titu.& per c.literas.de præsumptio.Alexã.consi.lxij.lib.j.& in tantum quòd torqueri potest mendax:Ange.in tracta. malefi.versi.fama publica versic. nonò quæro.Ludoui.Roma.in consi.viij.viso facto.Bar.in suo tracta.de quæstio.vbi dicit,quòd inducitur magna suspicio ex mendacio:& consuluit Francisc. Curt.in consi.xlj.in fi.& tenet Fely.in c.literas.de præsumptio.j.col. * & cùm causæ criminales & matrimoniales æquiparẽtur: vt inquit Bal.in c.ad nostram. extrà de probatio.j.col.& Alex. consi. cxliij.ij.volumi.succedit quòd stantibus testium depositionibus quatuor de matrimonio prædicto,& coniectu
26 ra maximi amoris, & antiqui, & triennalis inter eos,& paritatis personarum,* & mendacij,saltim vt plura indicia cõiungi debent ad perficiendum integram probationem:vt not. Bald.in l. si quis ex argentariis.§.j.ff.de eden.Alex.in consi.cxxxj.j.volumi.& consi.xj.sentio in dubium reuocari.& consil.xix.his quæ in themate.circa fi.in iiij.volumi.&
27 Cæp.in consil.xxxij.colum.ix. * & quòd ex multis indiciis simul iunctis resultet plena probatio, voluit Bald.in l.excipiuntur.ff.ad sillani.vbi dixit ibi esse text.meliorem de iure,tuncta gloss.in l.participes.& facit bene illud vulgarium,& si non prosunt singula,multa iuuant.l.sancimus.in fin.C. de testa. l.spadonem.§.qui iura multa.ff.de excus. tutorum. & in c.præterea.cũ similibus de testi. Nec aliquid officere habet ꝙ ex aduerso infertur, testes ipsos esse suspectos:cùm non videantur in formalitate verborum se conformare:iuxta textum in c.nihil obstat.de verborum signifi.cum vulga. nam nulli dubium est sufficere testes esse cõcordes in facto principali super eo,in quo consistit substantia negocij principalis, * licet in aliis discordent:nam non ex 28
hoc reputari possunt varij,seu suspecti. text. est. in dict.c.nihil obstat.vbi docto.communiter. & in c. dudum.& ibi optima gloss.in verbo. substantia.de conuer.coniuga.& in c.cum ecclesia. iunctą gl. in verbo,vacillasse.de causa posses.& propriet.& in l. qui sententiam.& ibi Bar.& Ange.expresse not.de pœn.Bald.post Old.in l.j.C. si plures vna sent. vbi subdunt satis esse quòd concurrant in eundem rei finem,per d.l. qui sententiam. & idem repetit Bal. post Oldra.in c.cum causam ij. colum. de probati. & ibi dixit, * ꝙ testes varij qui in diuersum eunt, 29
non probant,vt singulares:sed si conferunt in eundem rei finem,dicuntur contestuales,& conferentes in vnam conclusionem. Quinimò hoc in specie pro regula tradit.Io.de Ana.consi.lxxvj.incip. visis & consideratis. quòd imò tunc testes videntur melius deponere, nec videntur eundem præmeditatúmque sermonem attulisse,contra l.iij.§.j. & ibi Bart.ff.de testi.cum vulga.Imò & plus etiam 30
si in facto principali in quo consistit substantiam negocij testes in modico contradicerent, adeo ꝙ illa contrarietas etiam non esset cõcordabilis,non ex hoc deberent tales testes, nec debent reputari varij,nec reprobari:ita singula. voluit Anto.de Butri.in ca.ij.extrà de regula quem refert & sequitur Fely.in c. cùm tu.v. colũ.extrà de testi. & sequitur Alex. consulendo in mille locis:prout refert & sequitur Iaſ.in l.bonorum. pen.col. C.de bonorum. posses.secundum tab. Nec militat quatenus dicantur apparere duo testes diuersi in secunda eorum depositione à prima: nam verba ipsorũ rectè ponderando apparebunt concordata.& primò quòd ad Luciam,quæ primo loco examinata dixit, *E lo detto Cola Francisco disse a Iacoba,voi me per marito: & la detta Iacoba disse voglio:e lo prædicto Cola Francisco disse, & io te voglio per mogliere.* In secunda verò depositione dixit, *che Cola Francisco disse a Iacoba che me hai fatto venire a fare qua? e la detta Iacoba disse;che he voglio per marito:& lo detto Cola Francisco replico, & io te voglio per mogliere: & cosi se dedero la fede*: quibus sic stantibus verbis ex prima depositione non ex eis necessariò concluditur, quòd Nicolaus Francisc. primò fuerit alloquutus: ex quo solùm dixit: *Cola Francisco disse*: & minimè de necessitate infertur,*che Iacoba haueſſe respoſto:* ex quo dicit, *& Iacoba disse:io te voglio per marito:* & sic apparet quòd ab vtroque fuerit prolatum verbum volo:prout requiritur ad substantiam matrimonij: nec apparet quis primò dixerit, vel responderit: & sic liquet manifestè dictum testis concordabile de se ipso ad se ipsum. Et licet in secunda depositione addiderit quòd Nicolaus Franciscus dixerit, *per che me hai fatto venire qua?* non ex

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoc infertur varietas, seu contrarietas aliqua in depositione ipsius testis: cùm melius recordata aliquid addiderit dicto suo non contrarium suæ primæ depositioni: imò conforme cum cæteris testi-
31 bus: * quia possunt testes hodie recordari de eo quod pridie non recordabantur: vt dicit glos. vlti. in c. cùm causam. de testibus. gl. secunda. in c. cum
32 causa. eod. titu. * Hinc est quòd iudex potest testes repetere, vt addant eorum dicto: ita Fely. in c. cùm clamor. ij. colum. versi. prima est. vbi sequitur glo. prædictas: & sic testis habuit memoriam de eo in secundo dicto, & addidit de quo in primo memor
33 non fuerat: quòd quidem * testibus permissum est de iure, quando secundum dictum se cum primo compatitur, & non est contrarium: prout in simili dicunt Imo. & Roma. in l. qui bona. §. si quis stipulatus. ff. de damno infecto. per id quod ibi not. Iaco. de Are. Bartol. & Angel. dicentes, quòd si testis interrogatus de loco, dixerit se non recordari, & iterum alio tempore interrogatus dixerit id fuisse in certo loco: ipse non ex hoc incurrit falsum: quia potest esse quòd tempore secundi dicti de hoc habuit memoriam: & sic non mutat, sed potius addit: idem probatur. in ca. primo. quid sit inuestitu. & ibi Bald. facit illum text. singu. ad hoc in verbo, reminisci. & Ange. in l. quidã tabularum. ff. de fur. & plenè Felyn. in ca. præterea. extrà de testi. cogen.
34 * & tanto magis cum addere dicto satis sit permissum testibus, & quandiu attestationes sunt clausæ: ita not. glo. fin. c. cum causam. extra de testi. etiam si ex tanto interuallo in quo potuissent cum partibus loqui: secundum Innocent. domin. Anton. & Imola & Abb. in c. præterea. de testibus cogendis. & hoc, quia memoria labilis est c. præterea. cum similibus. xxiij. distinctio. Et pariter erit dicendum circa depositionem Andriellæ que etiam hoc vltimo addidit suo dicto. Et præmissa omnino concedenda sunt ad euitandum varietatem, seu contrarietatẽ in teste: & sic vt reducatur ad concordiam
35 ad effectum, vt probet: quod * semper fieri debet, quando testis apparet varius, seu contrarius: ita expresè firmat Bald. in pulchra quæsti. in l. data opera. xvj. colum. versicu. sed hic quæro. C. qui accusare non possunt. Bald. in l. si defensor. ff. de interroga. ac-
36 tio. & hoc quia diuersitas * seu contrarietas quæ reperitur in actis, processu & testibus, debet reduci ad concordiam quantum est possibile. capitulo cùm tu. de testi. ita Bartol. in l. inter stipulantem. §. primo. de verborum obligatio. cum simili. Bald. post Cy. & Petr. in l. falsa. C. de iur. & fac. ignoran. & ibi bene Iaso. in fina. verbis. Et bene facit, quia sicut eadem scriptura reducitur ad concordiam vt fidem faciat. capit. inter dilectos. §. cæterùm. de fide instrumentorũ. idem est dicendum & in teste: argu. l. in exercendis. de fide instrument. ita in particulari tenet Felyn. in capit. cùm tu. extrà de testi. vbi refert idem firmare dominum suum Francisc. de Are. qui subdit in prædictis multum versari of-
37 ficium iudicis, * vt bene consideret qualitatem di-
38 ctorum, & difficultatem concordiæ. * Et maximè militant præmissa, cùm dicta testium non sint cauillanda, vel calumnianda: vt dicit Bald. in c. præterea. de testibus. per illum textum in verbo, fama vicinia. Item quia verba testium sunt interpretanda ad bonum intellectum, & non calumnianda: secundum Bald. in capi. causam quæ. vltima columna. de rescriptis. nec debet recipere interpretationem extraneam, vel ceruonicam, seu transgredientem terminos suos. dixit Bald. in capi. primo. septima columna. de constitut. & sic debent adiuuari: dixit Bald. in l. de quibus. vlti. colum. de legi. & in c. cùm dilectus. penultima columna. in fin. de consuetu. * & ideo sunt adiuuanda. & adaptanda, 39
ad id quod testes deponunt se scire: vt inquit Bal. in l. ij. C. de tẽpo. appel. * vnde satis est quòd in eo- 40
rum dictis non reperiantur varietates inexcusabiles: ita dicit consulendo Alexand. consilio cxlix. in tertia columna. primo volumin. * Et facit bene 41
quia testium dicta debent impropriari, & latè intelligi, vt sustineatur eorum dictum. glos. est in l. stipulatio ista. §. hæc quoque. ff. de verborum obligatio. cum multis concordan. quas ibi signat dom. Alexand. ad idem est text. & ibi Barto. ad hoc not. in l. ij. C. de his qui ex public. rationi. libr. decimo. Bartol. in l. prima. in fin. C. de vsufruct. Iaso. in l. si tibi pecuniam. ij. colum. ff. si cert. peta. & præsertim cum in omnibus aliis, tam inter eosmet, quã etiam inter alios contestes concordantur ad ea, in quibus vera substantia matrimonij plus consistit: maximè dum dicũt, *che se donaro la fede, & che se basaro*: quòd maximum substantiale fuit. Quo vero ad id quod dictum fuit suprà, quòd testes non videntur formaliter deposuisse, prout in articulo continetur, contra dictum capi. nihil obstat. de verborum significa. * de quo supra in themate, dico quòd hu- 42
iusmodi decisio ita indistinctè non est omnino vera: cùm sit nimis dura: prout pulchrè decidit insignis doctor Matheſi. in prædicto ca. cùm tu. extrà de testi. qui dixit, quòd cùm dicta decisio Anton. de Butr. sit nimis dura, non seruatur in practica Bononiæ: & contra eam bene facit dictum Bartol. in l. mutuum. ff. de acquirend. hæredit. versic. sed qualiter hoc probaretur: dum dicit quòd satis est ponere effectum, licet non verba. & quòd dixit Bald. in l. prima. octaua quęstione. C. de testibus. & de broca contrarium tenet glo. in c. dudum. in verbo, substantia veritatis de conuers. coniuga. Et ita ego in practica contra supradictam decisionem obtinui proximis diebus elapsis in magna Cur. Vicariæ in fauorem reuerendi Episcopi Liparensis, & Vicarij Neapo. authenticari testamentum quondam domini Nicolai carduini eius patris de quodam legato facto eidem Episcopo, super quo testes formaliter omnes de verbis testatoris prædictis formalibus non deponebant, sed diuersimode: tamen idem in substantia ad eundem rei finẽ cõcurrentes, quę allegationes infra scribẽtur. Et quatenus decisio prædicta possit retineri, pro vera per illos qui ipsam sequuntur, illa sanè intelligi deberet, * vbi produ- 43
cẽs testes videretur se omnino restrinxisse ad probandum verba formalia testatoris: prout pulchrè tenet Butr. in cap. cùm ecclesia. §. nos igitur. de causa possessio. & proprieta. Alexã. in l. tertia. §. idémque. ff. de testibus, vnde secus in casu de quo hic, super quo principaliter testes sunt ad probandum matrimonium inducti iam contractum, in quo etiam quo ad substantiam ius nõ curat: nec refert quis primò an mulier vel vir loquutus sit: vt declarat Abb. in ca. si inter virum. extrà de sponsali. Secundò respondetur dictum capi. nihil obstat. procedere in testatore, & in eo qui se astrinxit ad probandum verba formalia testatoris, in quem multa specialia concurrunt, cùm eius vnquã amplius redeat arbitrium: vt dicit tex. in l. prima. C. de sacrosanctis eccles. & præsertim in hæredis institutione: prout loquitur Anto. de Butr. in quo consistit caput, & substantia testamenti: nam ibi erant duo testes deponentes quòd testator dixerat, instituo te hæredem: & duo alij, quòd dixerat, facio te hæredem: & sic non fuerunt probata verba formalia testatoris articulata, & ad quæ pars se astrinxerat. Et quòd dicta decisio locum haber solũmodo in verbis testatoris, satis apparet ex exemplificatione doctorum allegantium decisionem prædictam: quia omnes ponunt exemplum in se aptante ad verba formalia testatoris: prout dicit Iason in prædicta l. bonorum. penulti. colum. C. de bonorum possessio. secundum tabula. & Felyn. in capitulo, licet ex quadam. iiij. columna. de testibus. Secus enim esset
44 dicendum in casu isto matrimoniali, in quo * procedi debet secundum puram veritatem, & æquitatem, expulsis terminis rigorosis: vt dicit Anton. de Butr. in capi. cùm in tua. de testibus. tertia colum. & Cardina. post Lapum in clementi. sæpè. de ver-
45 borum significatio. * maximè cùm in dubio semper sit iudicãdum pro matrimonio: vt in capitulo licet ex quadam. de testibus. & in capitul. fin. extrà de re iudicata. & dixit domin. Abb. in capitulo ex
46 literis. extrà de spõs. * Hinc est quòd opinio vnius doctoris pro matrimonio est sequenda, & secundum ipsam iudicandum: licet multorum opinio sit in contrarium. dixit not. Hostien. in capi. super eod. de cogn. spir. & Abb. in capitulo duobus. de senten. & re iudi. quòd quidem matrimonium satis apparet probatum vltra dictos testes de visu, adeo vt de eo plenè constare dici possit ex paritate conditionis inter eos, & longo amore, de quo infiniti testes testantur. In reliquis suppleat religio iudicare debentis, ne quos Deus coniunxit contra ipsius tremendi Dei iudicium homo separet: & ita consulo iuris esse, nec aliter fieri modo aliquo posse secundum iuris censuram, ego

Thomas Grammaticus.

Audi & cordi fige discrete lector magnum Dei iudicium super hoc casu: Lata fuit sententia in fauorem prædicti Nicolai Francisci mei cliẽtis pro matrimonio de consilio magnificorum domini Collutij Copulæ de Neapoli. consultoris Curtiæ Archiepiscopalis Neapolita. necnon & eximij domini Pamphili molli de capua. Vtriusque iuris doctor. & auditoris Illustrissimi Principis Rossani tunc Neapoli commorantis: & pariter consultoris electi per eandem Curiam in præsenti causa. quod pater prædictæ Iacobæ molestissimè ferens appellauit, & quamprimum ipsam cum alio mario copulare tentauit: quod ego præsentiens consului interdici per mandatum dictæ Curiæ ne causa appellationis pendente cum alio contraheret. Die verò sequenti contra interdictum ecclesiæ contraxit: Et tandem corrupto prædicto Nicolao Francisco pecuniarum copia, opera præsertim cuiusdam magni Domini, cuius secũdus contrahens alumnus erat, renunciauit liti & causæ appellationis ex aduerso interpositæ declarando eam nolle amplius in vxorem. Demum infra paucos annos magnus Dominus ille, vir quippe prudens, ac sagax, veneno interiit, dimisso iam alumno prædicto diuite: cùm multa & quamplura bona eidem condonauerit: vereor tamen quòd Dei iudicio facultatibus penè omnibus, & dote ampla vxoria penè consumptis, nec valens, prosequutus à creditoribus, vrbi, nec propriæ domui tutè permanere, in paupertate interiit: filius autem ex matrimonio prædicto, si ita dici potest, susceptus, & maior effectus, anno proximo decurso M. D. xxxvj. quandam puellam nobilem, & suę conditioni longè imparem, patre ac proximioribus absentibus, & ignorantibus, sibi matrimonio copulauit: quo peruento ad aures patrui puellę sequenti die eundem gladio interemit. vltimò Nicolaus Franciscus ipse vera vxore, ac legitima repudiata, vt suprà, aliam pulchriorẽ superduxit, quæ certis annis cum eo commorata occubuit: & tandem ipso quoque nedum pecunia, vt suprà, sed etiam morbo gallico corruptus, aliàs correptus, ad egestatem peruenies infeliciter decessit: & vt opinor Dei iudicio, ne tantum facinus inultum reperiretur.

SVMMARIVM.

1 *Mater transiens ad secunda vota potest petere quem maluerit dari tutor filio suo.*
2 *Auia in tutela præfertur cæteris agnatis post matrem volentem.*
Et id quod dicitur, quòd sicut agnati in successione præferuntur, ita, & in tutela procedit in cæteris agnatis, vel cognatis, quibus tutela contemplatione successionis iniungitur:
Secus in matre, cui tutela non defertur eo quòd hæreditas ei deferatur, sed quia mater est. & numero 3. 4. 5.
6 *Matri non datur tutela contra eius voluntatem, sed si velit sibi permittitur.*
7 *Mater & auia excludunt agnatos etiam patruos in tutela.*
8 *Auia præfertur cæteris legitimis tutoribus, & datiuis. nume. 9.*

CONSILIVM LI.

IN Christi nomine amen. Ex themate proposito eliciam duo: an mater transire intendens ad secunda vota posit petere tutorem dari filiæ suæ pupillæ: item & an existentibus aliis agnatis, debeat auia in eius tutela preferri. Super præmissis igitur quid de iuris censura sentirem à partibus longinquis rogatus, & in maioribus occupatus extemporis angustia, alias fimbrias non extendens veritatis conclusionem breuibus eliciam. Et circa primum dubitari non opus est, * quòd mater transiens ad secunda vota posit pe- 1
tere, & eligere quem maluerit tutorem dari filiæ suæ: vt voluit gloss. not. in l. si quis sub conditione.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in gloss. magna in fin. verbis. ff. de testa. tutel. & text. in l. omnes. C. ad Tertullian. & tenet Specul. in titulo de tutoribus. §. nunc dicendum. versiculo, quid si nondum. & hoc quò ad primum.
Quò verò ad secundum, quòd concurrentibus a-
2 liis agnatis * auia veniat cæteris præferenda post matrem in tutela, est text. vulgar. in authentica, matri & auiæ. C. quando mulie. tutel. offic. fungi potest. Nec obstaret quod dicit Bartolus in l. prima. in principio. ff. de legiti. tutel. quòd sicut agnati in successione præferuntur, ita & in tutela: nam
3 illud procedit in cæteris agnatis, vel cognatis, * quibus tutela contemplatione successionis iniungitur: quia eo casu præsumuntur bona ipsorum pupillorum melius conseruari ob spem futuræ successionis per dictos agnatos: vt dicitur in dicta l. prima, quod quidem non est in matre, quæ non sperat, imò abhorret luctuosam filij hæreditatem. l. fina. C. de institution. & substitutio. sub condit.
4 fac. & institu. ad Tertullia. in principio. * & idem dicendum est in auia, cùm authentic. illa de vtraque loquatur. ad idem non omitto quòd pulchrè tenet Salyce. in dicta authenti. matri & auiæ. quinta columna. versiculo nono quæro. vbi dicit, quòd si statutum excludit matrem à successione sui filij impuberis, & alium præfert, cùm ipsa mater de iure communi præferebatur, an & simili modo ex-
5 cludenda veniat à tutela: & arguit quòd * sic, cùm tutela hæreditatem sequatur, per authenti. sicut. C. de legi. tutel. attamen contrarium firmauit: ex quo non defertur tutela matri eo quòd ei hæreditas deferatur, sed quia mater est: & dictum Bartolum. de quo supra. potest dici procedere in agnatis, quibus onus tutelæ etiam inuitis imponitur propter commodum successionis: & ita procedunt & loquuntur iura allegata per Bartol. secus in matre, cui tutela contra eius voluntatem non
6 datur: * sed sibi permittitur, si velit ratione affectionis, & charitatis præsumptæ à lege, vt supra. dic-
7 tum est. Et sic conclusio firma remanet, * quòd mater excludat agnatum etiam patruum in tutela: Et ea quæ dicta sunt in matre, per omnia locum habent in auia cùm in ista materia pariter iura loquantur de matre & auia, in dicta authentica, matri & auiæ: ita in particulari consulendo formaliter tenet Philippus Decius in suo consilio decimo
8 sexto. in tertia columna. * Et quòd auia præferatur cæteris legitimis tutoribus, & datiuis, tenet glosa in l. si quis sub conditione. circa medium. ff. de testamenta. tutel. & clarius ibidem Bartolus in tertia columna. in versiculo, tertiò est immutatum. & in hoc sanctissimè iura aduerterunt ad euitandum insidias vitæ pupillorum, ne ad agnatos proximiores aspirantes ad successionem ipsorum tutela deferretur: ne auiditate successionis sinistrum succederet: prout dicit textus. in l. prima. circa finem. ff. vbi pupill. educ. deb. ibi, vt sine vlla maligna suspicione. & in l. secunda. C. eodem titulo. & quòd mater & auia cæteris cognatis, & agnatis præferantur: consuluit in specie Bald. in consilio cccLxxviij. viso prædicto puncto in secundo volumine. & idem Baldus in consilio lxxxv. in quinto volumine. & sic concludendo in præsenti consultatione idem de iure breuiter mihi consulendum occurrit: cùm veritas in paucis consistat. in cuius fidem manu propria me subscripsi, & cum sigilli quo in similibus, impressione & munimine: ego. Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Testes deponentes super verbis testamenti debent esse concordes, alias non probant.*
2 *Testes non requiruntur esse contestes in sensu proprio, sed in re quam sensu percipiunt:*
Nisi pars se restrinxisset ad probandum verba formalia. nu. 3.
4 *Testes licet vnus ipsorum dicat quod alius non dicit, non ex hoc sunt vary.*
5 *Testes aliqui licet non deponant super aliquo, vel non recordentur, tamen si alij contestes, qui ibidem interfuerunt, id deponant, plenè probant.*
6 *Testes duo sufficiunt in testamento condito à patre inter liberos.*
7 *Testes omnes si præmeditato sermone deponant, non carent suspicione.*

CONSILIVM LII.

IN Christi Saluatoris nomine amen. In causa Reuerendi ac Magnifici Vtriusque iuris doctor domini Iacobi Carduini Episcopi Liparensis, & Magnifici Andreæ eius fratris super examinatione testium in publicatione testamenti quondam domini Nicolai Carduini, eorum patris, contigit dubitari per magnificos Iudices magnæ Curiæ Vicariæ super depositione duorum testium, quorum vnus deposuit, quòd prædictus quondam Nicolaus Carduinus pater testando reliquerat prædicto domino Episcopo, & Andreæ quòddam feudum rusticum suum in pertinentiis Auersæ: alter verò dicit, quòd reliquerat quoddam feudum dictis fratribus: & quoddam aliud feudum domino Ioanni Carduino alteri fratri: sed non recordantur de cognomine feudi. Insurgebat * ergo dubium quòd testes super testamen- 1
to deponentes debeant esse concordes omnino, & in aliquo non discordes in eorum dictis, aliàs non probant: vt dicit Antonius de Butrig. quem refert & sequitur Abbas in capitulo. nihil obstat. extra de verborum significatione. vbi dixerunt, quòd si ego volo probare me hæredem institutum per verba formalia testatoris, & per duos testes probaui quòd testator dixit, facio te hæredem: & per alios duos probaui, quòd testator dixit, instituo te hæredem, huiusmodi institutio non est probata: nam huic facillimè respondetur: & primò quòd huiusmodi decisio non est omnino vera, cùm sit nimis dura: prout refert Matheſi. vir non modicæ auctoritatis in capitu. cùm tu. extrà de testi. vbi dixit, quòd talis decisio est nimis dura, & non seruatur in practica Bononiæ: & contra eam facit bene dictum Bartol. in l. mutuum. ff. de acquirenda hæreditate. versicul. sed qualiter hoc probaretur. dum dicit, quòd satis est ponere effectum, licet

licet non verba: & quòd dixit Bald. in l. j. viij. q. C. de testa. dicens non requiri testes esse contestes in
2 sensu proprio: * sed in re quam sensu percipiunt: & rectè intuenti contrarium videtur in specie tenere gloss. in cap. dudum. in verbo, veritatis substantia. extrà de conuersio. coniugat. Et quando absque veri præiudicio talis decisio esset vera, & mereretur in practica seruari, illa sanè procedit,
3 & intelligi debet, * vbi producens testes prædictos se restrinxisset ad probandum verba formalia testatoris: quia tunc verbis illis formaliter non probatis, sed diuersimodè, habebit locum decisio prædallegata. dixit nota. Butr. in cap. cùm ecclesia. §. nos igitur. de cau. poss. & proprie. Alex. de Imo. in l. iij. §. ideóque. ff. de testib. & sentit Iason in l. ij. C. de bon. possess. secundum tabu. bene facit gloss. in cap. dudum. in verbo, veritatis. extrà de conuer. coniuga. vnde secus in casu de quo agitur: nam in eo fuerunt inducti testes ad probandum principaliter legatum seu relictum feudi de Auersa fuisse factum dictis fratribus: quòd quidem satis probatum esse apparet ex depositione duorum testium id in specie deponentium: & licet alij duo examinati non recordentur, & sic non deponant super eo: tamen se referunt ad scripturam testamenti, in quo ipsi se subscripserunt, & eorum inscriptionem recognouerunt: & sic succedit, quòd licet vnus testis dicat quod alius non dicit: & sic licet plus vel mi-
4 nus vnus, quàm alter * deponat, non ex hoc potest varius reputari, vt dicit Ant. de butr. quem refert & sequitur Imo. in cap. j. iuncta gloss. extrà de officio delega. Alexander in l. ob carmen. §. j. ff. de testib. & idem Alexand. consil. ccxxiiij. in ij. volumine. Et pariter vendicant sibi locum in casu præsenti, in quo licet testes aliqui non deponant super aliquo, vel non recordentur, tamen si alij contestes qui ibidem interfuerunt, illud deponunt, ple-
5 nè probabunt: ita in particulari in * testibus productis super testamento tenet Cynus in l. si præsidi. in fine. & ibi Baldus. C. de donationib. ante nupt. vbi subdit Baldus hoc esse bene notan. idem tenet Alexander in l. cùm antiquitas. C. de testamentis.
6 * & tanto magis in testamento huiusmodi condito à patre inter liberos, in quo duo tantum testes sufficiunt. l. hac consultissima. §. ex imperfecto. & ibi Bartolus & Doctores. C. de testamentis. cùm in eo attendatur solum ius gentium: gloss. est in authentica, quod sine. & ibi Baldus & alij. C. de testamentis. glo. in §. quod sæpè. in authentica de trien. & semi. bona gloss. in l. fina. C. famil. erciscun. vnde cùm testes prædicti, idem videantur deponere, satis apparet probata intentio dictorum fratrum: licet non omnes ita concordes videantur adesse. gl. est notabilis in capitulo, cùm ecclesia. in verbo, vacillasse. de causa possess. & proprieta. quam sequitur dominus Anton. in capitulo, quoniam in plerisque. de officio ordinarij. imò plus, si omnes te-
7 stes eodem sermone deposuissent. * certè vt præmediato inter eos suspicione elidibili non carerent: iuxta textum in l. tertia. §. tu magis scire potes. & ibi Bartolus in §. ideóque. ff. de testibus. Baldus in titulo de pace constant. in §. hæc sunt nomina. Bal. in l. testium. in versic. venio ad examinationem. C. de testibus. Specula. in titulo de teste. §. primo. versiculo, item quòd testis. & sic eo modo deponendo videntur melius probare, vt ad eundem finem concurrentes per diuersa: ita consuluit Ioan. de Anan. in suo consilio septuagesimosexto. Et eo magis, quia omnes testes se remittunt ad dictam scripturam testamenti, quam recognouerunt cum eorum subscriptionibus munitam: & cantantem de dicto feudo de Auersa relicto dictis fratribus: sicque non remanet dubitari. In reliquis suppleat doctrina Magnificorum Iudicum magnæ Curiæ, ac consueta religio.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Volo, verbum hoc, an inducat dispositionem in contractibus, & an in vltimis voluntatibus, nume. 2. & 3. & melius in nu. 5.*
4 *Verborum geminatio multum operatur, quia demonstrant enixam voluntatem.*
6 *Testes super testamento diuersimodè deponentes non probant.*
7 *Testis deponens extra articulum non probat.*
8 *Notarius vbi debet interuenire, vt quia alia ex partibus dixerit, portare lo notario domane, &c. non dicitur perfectus contractus quousque non venerit notarius.*
9 *Filia si non succedit virtute statuti existentibus masculis, si fuerit dotata, & moritur remanentibus masculis, qui patri successerunt, si aliquis ipsorum moritur, soror ipsa ei succedit.*
10 *Filia si tempore quo maritatur renunciat hæreditati patris, si pater moritur, & succedunt fratres, si demum moritur aliquis ex eis, soror succedit, licet renunciauerit, quia desierunt illa bona dici paterna, & dicuntur fraterna.*
11 *Filia si renunciauit hæreditati paternæ, & in illa hereditate sit feudum, filia non poterit succedere feudo ob ipsam renunciationem factam, si tamen moritur pater, & feudum perueniat ad fratres, si moritur aliquis ex fratribus, quia desinit esse feudum patris, & dicitur feudum fratris.*

CONSILIVM LIII.

IN Iesu Christi Saluatoris nomine, Amen. In causa hæreditatis honestæ quondam Simonæ concurrit monasterium sanctæ Catarinæ de formela ex vna, magister Cæsar nepos prædictæ Simonæ ex altera: & nepotes quondam viri ipsius Simonæ. Prætendit monasterium prædictum hæreditatem & bona Simonæ prædictæ ad se spectare prætextu assertæ donationis causa mortis, seu inter viuos sibi factæ per Simonam prædictam: nepotes viri ipsam prætendunt tanquam bona prædicti olim eorum patrui mariti virtute consuetudinis Neap. si quis vel si qua. magister Cæsar prætendit venire ad eam, vt nepos Simonę, & proximior: & ad quem iudicio meo spectare apparet. Et ad exclusionē monasterij quod magis infestat, dico q̄ dicta bona siue in vltima voluntate, siue donationis

Universidad de Deusto
Biblioteca

causa mortis, vel inter viuos titulo præsupponerẽtur relicto prędicto monasterio, apparẽt relicta per verbum, volo relinquere, seu volo donare: dicta asserta donatio fuit facta eo modo: & sic sumus in verbo volo, iuncto infinito, quod respicit actum explicandum ab ipso proferente: & qui explicari
1 potest sola voluntate proferentis: * quo casu cùm simus in contractibus dispositionem aliquam non inducit: ita mirabiliter dicit distinguendo tenet Bartolus in l.j.C.de summa trinit.& fid.cath.Bart.
2 & glo.in l.serui electione. ff. de legatis j. * vbi subdit secus esse si essemus in vltimis volũtatibus: quia tunc dispositionem induceret. textus dicit ipse in l.
3 Pamphilo.§.propositum.ff.de lega.iij.* Ego tamen dico, quòd siue simus in contractibus, siue in vltimis voluntatibus', verbum, volo relinquere, seu donare, dispositionem aliquam non inducit: quia sicut in contractibus verbum volo, iunctum infinito nihil disponit, pariter est dicendum & in vltima voluntate: cùm bona ratio diuersitatis reddi non possit. ita contra Bartolum tenuerunt Imol. Paulus de Castro, & Alexand. in dicta l. serui electione. Paul. de Castr. & Moder. in d.l.j.C. de summa trinit. vbi subdunt quòd merito in hoc Bartol. reprehenditur. Nec obstat textus in dicto §. propositum. quia ille textus decepit diuinum ingenium Bart. quia in illo text. multa specialia concurrunt, quæ faciunt dispositionem valere: & in primis aderat ibi conuocatio amicorũ facta ad illum finem: vt probat textus ibidem in verbo, accersitis amicis. ex qua conuocatione apparet deliberatio: vt dicit idem Bartolus in l.gerit.ff. de acquirenda hæreditate. & in l.fina. de testamentis. Secundò erat ille miles, & contubernalis: vt apparet ex textu. & sic videtur in personam dilectã verisimiliter. Tertiò erat testator infirmus, & prope mortem: vt dicit text.ibi, in vitæ discrimine constitutum: cuius voluntati, vt arbitror, lex multum fauet, per textum in l.j.C.de sacrosanctis ecclesiis. ibi in verbo, quod vnquam amplius redit arbitrium. & facit bene l.libertus.ff.de operis liberto. Quartò considero & fortius, quòd in dicto textu concurrit carentia cognatorum, cui iura satis indulgent: ex quo non ita considerant dispositionem bonorum, vbi extant coniuncti, quibus magis bona nostra debentur. per textum in l.cùm ratio.ff.de bonis damnatorum. & in l.in suis.ff.de liberis & posthumis. & quod aderat carentia cognatorum apparet bene ex textu ibi in verbo, non haberent liberos, vel cognatos. Quintò interuenit etiam scriptura facta ad instantiam dicti Caij Seij, cui relinquebantur prædia: vt optimè exprimitur in dicto textu, in verbo ibi in testatione Caium Seium redegisse. quorum verborum vis est, vt importent scripturas continentes dicta testium: vt in l.damus.C.de fallen. & in l.acceptam.C.de vsuris. & in l.qui Romæ.§. cohæredes. de verborum obligationibus. & in l.in eadem §. igitur sciendum.ff. ex quibus causis maior. quasi dicat: & vere dicit quòd scripta fuerunt ea prædia præsentibus, & vocatis testibus. Sextò interuenit nedum geminata, sed etiam trina dispositio testatoris: & primò præambula quædam voluntas testantis, licet non perfecta: quia dixit quòd vellet relinquere Caio Seio prædia: secundò interuenit statim nominatio prædiorum distinctè: & interuenit dictæ denominationi scriptura facta per illum Caium Seium: * quorum verborum ge- 4
minatio multum operatur: quia demonstrant iam enixam voluntatem. l. balista. ad trebell. argumen. l. si mulier. C. ad Velleia. quod pro singulari dicit Bartolus in l. cùm scimus. in fine. de agricolis & censitis. libro vndecimo. Septimò & vltimò interuenit posteà interrogatio ex parte dicti Caij Seij scribentis erga dictum testatorem dicentis an ea prædia dixisset primò, vt Caius Seius scripserat: vt patet ibi in verbo: & ipso testatore interrogato an ea dixisset: & sic patet in textu dicti §. propositum. omnia suprà dicta specialia concurrere, quæ faciunt dispositionem illam valere: quæ quidem longè distant à casu de quo hîc: vnde stat vera & firma conclusio, * quòd tam in contractibus quàm 5
in vltimis voluntatibus verbum volo, iunctum infinito nihil disponat. ita etiam rectius loquutus tenet Bartolus in l. finali. C. de testamentis. & in l. gerit. quem ibi doctores sequuntur. ff. de acquirenda hæreditate, quarta columna, versiculo quæro quid si conuocatis. Nec obstat quatenus dicatur, quòd sumus in causis piis, in quibus verba enunciatiua videntur dispositionem inducere: nam clarum est plura esse genera verborum enunciatiuorum, ex quibus potest dispositio induci in causis piis: sed in his verbis prolatis per verbum volo, iunctum infinito, dispositio non inducetur: vt suprà demonstratum est. ergo ex illo dicto generali quòd verba enunciatiua disponant in causis piis, non rectè infertur ad verba prolata per verbum volo, iunctum finito, super quo in specie doctores prælegati volunt dispositionem non inducere: & sic esset opus docere de speciali fallentia huius verbi, volo, in causis piis dispositionem inducere. Et minimè obstare posset, si diceretur ex aduerso, quòd imò sunt & alij testes, qui dicunt, quòd dum prior alloqueretur dictam Simonam, ipsa respondit *vna volta le robbe: si le vostre portarete domane oueramente postdomane lo notario: che faremo lo instrumento:* nam certè satis apparet quòd in hac causa testes fuerunt producti pro monasterio ad probandum verba formalia ipsius Simonæ testatricis, & in vltimis constitutæ: *& sic testes diuer- 6
simodè deponendo non probant: vt pulchrè tenent Canonistæ, maximè Anto. de but. & Abbas in capitulo, nihil obstat. de verborum significat. & Iason in l.secunda. C. de bonorum possession. secundum tabul. vbi dant exemplum in eo qui probauit per duos testes, quòd testator dixerat, instituo te hæredem: & per alios duos, quod testator dixerat, facio te hæredem: nam huiusmodi testes ita varij fuerunt irritati. Accedat insuper, quia in articulis rectè intuenti non fuit super eo articulatum, super quo testes d. monasterij deponunt: ob quod apparet dictos testes deponere extra articu- 7
los, quo * casu minimè probant. gloss. est notab. in cap. de testibus. & ibi doctores extrà de testibus. & voluit Bartolus in l. si quis libertatem. v. colum. ff. de petit. hæred. facit etiam, quia quilibet testis seu plures testes prædicti monasterij deponunt, quòd Simona respondebat, *portate lo notario: non domane: che è lo mercato: ma poi domane: che faremo lo instr*

lo instrumento: & sic se referebat ad notarium: quo casu nunquam dicetur perfectus contractus, nisi venerit notarius: vulg. l. cõtractus. & ibi Baldus & doctores. C. de fide instrum. Hinc optimè subdunt
8 Modern. in dicta l.j.C. de summa trinita. * quòd si animus deliberatus esset sic relinquere, non diceret, seu dixisset, volo relinquere: sed dixisset, relinquo. pariter & in casu isto si Simona voluisset relinquere, non dixisset primò, volo relinquere: & minimè dixisset, *portate domane lo notario: seu post domane:* sed dixisset, *portate lo mo: seu al presente:* & sic apparet quòd testes producti pro monasterio omnes inter se sunt varij, & discordantes inter eos, & ab articulis & quando absq; veri præiudicio huiusmodi dispositio valeret, non valeret nisi pro medietate: quia dicta Simona non potuisset disponere nisi pro medietate. cùm prædicta bona sibi obuenerint ex hæreditate sui filij: vt probant testes producti per coniunctos quondam viri Simonæ, quo casu cùm ei obuenerint à coniunctis, non potuissent disponere nisi pro medietate: & hoc per consuetudinem Neapolitanam incipientem, Et si tenor. in titu. de success. mori. sine filiis. Quò verò ad coniunctos quondam viri Simonæ clarissimum est minimè ipsos venire posse ad successionem dictorum bonorum virtute consuetudinis Neapolitanæ si quis vel si qua. cùm in specie Neapodan. super dicta consuetudine in xij. colum. versi. item quæro circa medium, quid si est controuersia. limitat in specie, quòd vbi mater succederet filio in bonis paternis: & sic in eo casu cesset dicta consuetudo, vbi mater succederet filio. & sic apparet etiam ex dispositione iuris communis, quòd dicta bona non dicuntur amplius paterna, & sic mariti Simonæ: sed filij cui ipsa successit in his bonis tanquam existentibus in bonis filij, & non eius viri, quia desierunt esse prædicti sui viri, & sunt effecta bona filij. Hinc voluerunt Ludou. Roma. & Alexand. in l.j.§. veteres. ff. de acquirend.
9 posse. * quòd stante statuto, quòd existentibus masculis filiæ fœminæ non succedant, si fuit filia dotata, & moritur pater remanentibus masculis, qui patri successerunt, si aliquis eorum moritur, certè soror ei succedet: quia hæreditas illa non dicitur amplius paterna, sed fraterna: idem tenet Baldus in cap.j.§. cùm etiam. in vsibus feudorum. Secundò adducitur quod in simili consuluit Angelus in
10 suo consilio lij. dominus Gilius. * vbi dixit, quòd si filia tempore quo maritatur à patre, renunciat hæreditati patris, si pater demum moritur, & succedunt fratres, & sic filij patris si demum moriantur aliqui ex eis, soror veniet ad successionem, licet renunciauerit: quia renunciatio extenditur ad bona patris, & nunc desierunt esse paterna, & dicuntur fraterna: cui successioni soror non renunciauit: licet fratres non habuerint in bonis alia, quàm bona patris: quia semel est effectum patrimonium fratrum. ita etiam consulendo sequitur Ludo. Roman. consilio clxviij. incipiente, circa primum, quo quæritur an renunciatio. Tertiò & vltimò adduco, quod in simili voluit Baldus in l. j. & ij. ff. de rerum diuisione. dum dixit, quòd si fi-
11 lia renunciauit hæreditati paternæ, * & in illa hæreditate adsit feudum, filia non potest succedere illi feudo per renunciationem factam. si tamen moritur pater, & feudum perueniat ad fratres, si moritur aliquis ex fratribus, filia, & sic soror succederet in illo feudo: quia desinit esse dici feudum patris: & dicitur feudum fratris. idem voluit Andræ. de Iser. in c.j. nona col. de natura succes. feudi. Lud. de pen. in l.fi. C. quibus & quando quarta pars deb. libro x. vbi refert quòd idem tenet vir magni ingenij dominus Ioannes de lando. In cæteris suppleat almi Regij consistorij religio: ego Tho. Gra.

SVMMARIVM.

1 *Locationis & conductionis causa summaria est, & breuis, & in ea absque libello proceditur ad implorationem partis, & dicitur causa breuis. numero 2.*
3 *Causa alicuius rei magna dum agitur de eius possessione. seu detentione dicitur breuis. nu. 4.*
5 *In locatione communis domus solita locari, si vnus ex sociis vult ipsam locare, alter recusat, præfertur volens locare. nu. 6.*
In domo communi consueta locari si alter ex sociis vult inhabitare, alter autem vult vt locetur, præfertur volens locare.
7 *Volens pro vsu proprio domum communem inhabitare inuito socio præfertur, vbi non haberet aliam habitationem pro vsu proprio, ita quòd vsus fuerit inopinatus.*

CONSILIVM LIIII.

IN Christi nomine, Amen. In causa Benedicti Florentini aduersus Franciscum Comũ super relocatione domus prędicti Francisci, est videndum an appareat relocatio facta, & quatenus non appareret, an tenet relocatio Leonardi Comi fratris ipsius Francisci facta eidem Benedicto: cùm domus ipsa sit communis pro indiuiso vtriusque. Et quò ad primum nulli dubium liquere ex processu de relocatione iam facta per prædictũ Franciscum eidem Benedicto: vt deponit in specie prædictus magnificus Leonardus frater ipsius Francisci: qui licet vnus sit testis, tamen plenè probat in casu de quo agitur, cùm sit in causa locationis & conductionis, quarum causarum summaria, & breuis est natura. Hinc est * quòd in his iudex 1
absque libello, & ad implorationem partis procedit: vt dicit Baldus in l. æde. C. loca. Et alibi optimè potest causa hæc breuis dici, cùm plus sit expensum in eius scripturis, * quàm sit valor causæ: 2
vt datur ex processu colligi: voluit pulchrè Bart. in l. mediterraneæ. C. de ann. & tribu. libro x. bona gloss. in cap. de appellationibus. extrà de appellat. Accedit insuper ad corroborandum antecedens: * quòd licet super re, vel de ipsa re dicatur causa 3
magna: tamen quando agitur de eius possessione, causa ipsa breuis dicitur: dixit Bartolus in l. admonendi. ff. de iureiurando. Ioannes Andræas in cap. ex insinuatione. de procuratorib. Ant. de butr. in cap. fi. viij. col. extrà eodem titu. refert & sequitur Iaſ. in repetitio. l. admonendi. ff. de iureiuran. pariter in casu de quo hic cùm agatur de possessione, seu

Universidad de Deusto
Biblioteca

ne, seu rectius detentatione, quòd minus est quàm possessio, causa ipsa breuis, & breuior dicenda est.
4 * Sed nunc habeo quòd in causis breuibus statur dicto vnius testis: vt voluit expresè Mathesi. in suis notab. in secundo notab. Anto. de butr. in cap. veniens. lo secundo. & in cap. j. extrà de de appella. & est de mente Bartol. in l. de minore. §. tormenta. de quæstionib. refert & sequitur Ias. in d. repet. l. ad monendi. xxij. charta. Accedit insuper vltra depositionem prædicti Magnifici Leonardi fratris, confessio eiusdem Francisci, probata per Baptistam baronum testem productum per ipsummet Franciscum in præsenti causa. adest & insuper Iuliana testis domestica eiusdem Francisci, quæ deponit audiuisse mensibus elapsis in domo relocationem dictæ domus fuisse factam eidem Benedicto. imò & plus idem Franciscus examinatus vt principalis, deponit quòd petente ipso Benedicto ab ipso relocationem prædictam, respondit: *Io vederò se la posso locare*: & subdit, *per che alhora era lo mese de Marso*: vnde succedit illud vulgatum. Et si non prosunt singula, multa iuuant. l. spadonem. §. qui iura multa. ff. de excusat. tuto. Nunc autem dato absque veri præiudicio quòd non appareret de relocatione domus prædictæ facta per eúdem Franciscum: dico quòd cùm Leonardus frater eiusdem pro communi & indiuiso tenens domum ipsam cum prædicto Francisco, eandem prædicto Benedicto relocauerit, locatio ipsa tenet: nec poterit Benedictus ipse conductor amoueri
5 etiá reluctante prædicto Francisco: * ex quo dum vnus ex sociis, seu fratribus habens rem communem vult ipsam locare, maximè rem solitam locari, prout erat, & est ipsa domus, & alter frater discrepat, prout propriè in casu de quo agitur, ille qui vult ipsam locare, præferêdus est, cùm vtiliter faciat præsertim rem consuetam locari. ita in propriis terminis voluit Baldus in l. j. C. qui testa. face. poss. Bartolus in l. hæc distinctio. §. fundum. ff. de loca. & ibi Paulus de Castro Baldus & Angelus in l. duo fratres. ff. de acquirend. hæred. Baldus in cap. cùm omnes. de constit. & in cap. primo. §. si quis de manso. de controuer. inuesti. Nec obstaret quatenus diceretur, quòd prædictus Franciscus domum ipsam vult habere pro vsu proprio: prout dicit Bal. in l. Sabinus. in vltimis verbis. ff. commun. diuid. & ibi Alberi. & sic non potuit Leonardus eo inuito locare. nam huic pluribus modis respondetur: & primò quòd si domus est solita locari, & vnus ex
6 duobus fratribus, * seu sociis habentibus ipsam in communi, vult ipsam inhabitare, & alius verò socius seu frater vult ipsam locare, certè præfertur volens locare: ita dixit doctor veritatis dom. Petrus de vbal. de peruſi. in suo tractatu de duobus fratribus in quinta parte: in nona quæstione refert & sequitur Iason in repetitione l. quominus. xxvj. quæst. ff. de flumin. Secundò respondeo quando volens pro vsu proprio domum communem, non ha-
7 beret aliam habitationem: * ex quo quòd quis domum propriam possit reuocare à conductore pro vsu proprio, intelligi debet quando indigeret illo vsu: ita dixit Bald. in dicta l. æde. v. colum. C. loca. vel quia ipse duxisset vxorem, vel eius filius. Tertiò intelligi debet, vt talis vsus fuerit inopinatus, & quòd superuenerit, cùm tempore quo prædictus Leonardus locauit, non appareat Franciscum contradixisse: & in dubio non præsumitur contradixisse, nisi appareat: dixit Baldus in l. in familiæ. ij. colum. verbic. quæro quid in dubio. C. famil. erciſ. glo. in l. nemo ex sociis. ff. pro soc. doct. in l. j. C. qui testamen. fac. possſ. Vnde cùm ex meritis probatorum appareat prædictũ Franciscum habere in communi cum ipso magnifico Leonardo alias magnas, & palaciatas domos, in quibus posset cum longè maiori familia quàm habet, inhabitare: & hoc vltra habitationem quam habet consistentem in vna sala, & tribus cameris, coquina, stabulo, & duobus cellariis, concurrente etiam consuetudine locandi domum prædictam de qua agitur: & quia gestum est negotium vtile in locando per prædictum Leonardum, apparet conditionem Leonardi fore potiorem in locando. Et minimè suffragaretur Francisco oblatio pensionis pro rata suæ ciđ domino Leonardo: cùm talis oblatio facta fuerit longè post locationem factam per prædictum Leonardum: & sic longè post ius quæsitum per conductionem prædicto Benedicto, absq; aliqua contradictione ipsius Francisci. Ex quibus omnibus concluditur sanctissimè fuisse pronunciatum per magnam Curiam Vicariæ: & merito confirmadum.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Debitor confessus in instrumento recepisse pecuniam, potest non obstante lapsu biennj negatiuam probare, id est, nõ habuisse pecuniam, dummodo in se assumat onus id probandi. nu. 2. 3. 4.*
5 *Et maximè vbi id probare vellet per confessionem ipsiusmet creditoris.*
6 *Sententia quæ transiuit in rem iudicatam, licet dicatur habere præsumptionẽ iuris, & de iure pro se, nihilominus potest in contrarium probari per confessionem partismet principalis.*
7 *Iuramentum præstitum inter certas personas non nocet aliis, nec prodest.*
8 *Iuramentum & sententia æquiparantur.*
9 *Instrumentum confessionatum, licet habeat executionem paratam, id intelligi debet ad instantiam stipulatoris principalis, & sic promissoris creditoris, non autẽ tertij etiã quòd sua interſit.*
10 *Instrumentũ si virtute statuti habet executionem paratam, id intelligitur ad instantiam creditoris, non autem tertij etiam cuius interſit.*
11 *Exceptio aliqua si virtute statuti opponi non potest contra instrumentum, certè intelligi debet contra illum cum quo confectum est instrumentum, & stipulatum, non autem contra tertium.*
12 *Exceptio certa si non permittitur opponi contra instrumentum virtute statuti, non habebit locum contra tertium cum quo non est confectũ instrumentum.*

CONSILIVM LV.

IN Iesu Christi Saluatoris nomine, Amen. In causa nobilis Nicolai Bernardini tiroctæ de Auersa, aduersus magnificum Scipionem buzucum audio dubitari, an posit elapso Biennio allegare aduersus

uersus suam confessionem instrumẽtalem non habuisse dicta bona ab Hebræis, in quorum locum
1 Magnificus Scipio ipse succesit. * Et proculdubio dicendum est quòd sic: ex quo debitor etiam elapso biennio potest negatiuam probare, & non habuisse pecuniam, quam confessus fuit sibi numeratam: ita Bald. in l. in contractibus. C. de non numerata pecunia. Felynus in cap. si cautio. extrà de fide instrumen. xviij. colum. & ideo potest non ob-
2 stante lapsu biennij * onus hoc probãdi in se assumere: ita Bartolus & doctores in l. si ex cautione. C. de non numerata pecunia. Et licet de iuris rigore aliud esset dicendum, tamen de æquitate secus: vt dicit Dynus in regu. locupletari. de reg. iuris in sexto. Angelus in consilio cliij. prima fronte. Bal. in dicta l. si ex cautione. xiiij. colum. & in repet. l. ij. xxiij. char. ff. de iureiuran. vbi subdit, quòd debitori volenti assumere huiusmodi onus probãdi, non obstat lapsus biennij. Idem pro commu. opinione tenet Imol. dicens esse communem opinionem in cap. fina. de solut. & Saly cetus in l. contractibus. C. de non numerata pecun. & suadet ratio, nam quòd biennium excludat debitorem volentem excipere, est, quia præsumptione iuris præsumitur habuisse id de quo excepit per lapsum tanti temporis. Sed contra istam iuris præsumptionẽ admittitur probatio in contrarium, ita in particulari Bald. in l. si ex cautione præallegata. Imo. in c. si cautio. de fide
3 instrum. * Et cessantibus præmissis absq; veri præiudicio negari non potest, quin huic debitori molestato post biennium non competat officium iudicis etiam post biennium: vt dicit Baldus in l. illicitas. ff. de officio præsidis. Bald. in d. l. si ex cautio-
4 ne. in ix. q. suprà allegata. * Et hoc per rationẽ, quia prohibitus agere, seu excipere, non prohibetur implorare officium iudicis. Bartolus in l. j. §. & parui. ff. quod vi aut clam. Baldus in l. iij. §. nouissimè. ff. nautæ, caupones, stabularij. Petr. de Ancha in cle-
5 ment. j. de causa possſ. & proprieta. * Et præsertim volens probare confessone creditoris, prout in casu præsenti: ita dixit Hostiensſ. & Abb. in dicto cap. si cautio. quinimò ampliatur etiam si iurasset talis debitor: vt dicit satis not. d. Anto. in cap. quia plerunque. de immunitate ecclesiarum. & Felyn. in dicto cap. si cautio. de fide instrumentorum. sicut
6 dicimus in simili * in sententia, quæ est transacta in rem iudicatã: nam dicitur habere præsumptionem iuris & de iure pro se: & nihilominus potest in contrarium probari per confesionẽ partismet principalis: ita dixit dominus Anto. Imola, & Abbas in cap. quoniam contra. de probation. & Innocentius in dicto cap. quia plerique. de immunitate ecclesiarum. & glossſ. in authentica de æqualitate dotium. §. aliud. Præterea potest insuper debitor ipse non obstante cursu biennij excipere de fraude & dolo aduersus creditorem repetentẽ pecuniam non numeratam, & sic rem non datam: voluit Hostien. & Abb. in dicto cap. si cautio. prout ibi-
7 dem refert & sequitur Felynus & Baldus in dicta l. si ex cautione. * Nec obstat iuramentum, modo aliquo, tum ex prædictis, tum quia præstitum inter certas personas non obest, nec prodest aliis. l. iij. ff. de iureiurando. l. j. C. si muli. ven. no. in possſ.
8 mitt. * & hoc per rationem, quia certum est quòd iuramentum & sententia æquiparantur. l. sed si possſessori. §. finali. ff. de iureiuran. cum vulga. & tamen sententia inter duos lata aliis non præiudicat. l. sæpè. ff. de re iudicata. & res inter alios acta aliis non præiudicat &c. Hinc est quòd licet instrumentum confessionatum habeat executionem paratam, tamen illud intelligitur ad instantiam stipulatoris principalis, * & sic promissoris creditoris, nõ au- 9
tem tertij, etiam quòd sua interſit: ita voluit Iasſ. in l. ij. vlti. colum. ff. de iureiur. pro quo faciunt dicta Bald. in l. si pro te. C. de do. promiſſ. vbi dixit, quòd licet ex forma statuti instrumentum habeat executionem paratam, * tamen illud intelligitur 10
ad instantiam creditoris, non autem tertij etiam cuius interſit. Et pro hoc bene facit, nam si ex dispositione statuti contra instrumentum non possit opponi aliqua exceptio, videlicet talis exceptio specificata, * certè id intelligitur cõtra illum cum 11
quo confectum, & stipulatum est instrumentum, non autem cõtra tertium: ita voluit Ioan. de Imol. in l. fina. ff. à quibus appella. non licet. antepen. char. Angel. in l. si vnus. §. ante omnia. ff. de pact. * Et si 12
contra instrumentum non permittantur opponi certæ exceptiones, nõ habet statutum locum contra tertium, cum quo non est confectum instrumentum: voluit Ioan. de Imol. in clem. j. de re iud. in iiij. colum. per glossſ. ibi. In reliquis suppleat integra doctrina Magnificorũ Iudicum magnæ Curiæ Vicariæ.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Vxor vbi præsumeret de morte viri, qui accesserat ad longinquas regiones, & diu absens stetisset, per solam famam publicam de eius morte posset proculdubio secundò nubere. nu. 2. & 4.*
3 *Mulier bona fide contrahens quasi certificata de morte viri, si contraxit cum alio, & demum constat de vita prioris viri, tunc tenetur redire ad priorem.*
5 *Mulier eo casu data absentia viri, dum hæsitatur de eius morte, qualitercunque constaret verisimiliter de morte mariti sufficeret, vt secundo loco nubere posſit. nu. 6.*
7 *Et in tantum quòd superueniente primo viro, proles ex ipsi secundo matrimonio non potest dici illegitima.*
8 *Matrimonium quomodo dicitur contrahi in faciem ecclesiæ.*
9 *Filius & hæres quòd quiesit, non requiritur quòd probetur de veritate matrimony, sed sufficit quasi possſessio colorata.*

CONSILIVM LVI.

REdemptoris gentium præsidio postulato, Amen. In causa honestæ mulieris Vincentiæ de bisante vxoris honorabilis Mendoriæ aromatarij, sunt vt arbitror duo discutiẽda. Et primò an potest ex processus meritis inferri, quòd Angela eius mater fuerit adeò certiorata de morte Ioannis sui prioris viri, quòd merito ei licuisset ad secunda vota conuolare: & Loysello suo secundo viro patri

Vincen

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vincentiæ prædictæ se matrimonio copulare. Secundò est videndum, an posito absque veri præiudicio quòd Ioannes primus vir post secundum matrimonium cõtractum probaretur superstes, & sic viuere ignorante prædicta Angela, an ex hoc Vincentia ipsa filia prædicti Loyselli secundi viri possit censeri illegitima: & per cõsequens excludenda à successione eiusdem Loyselli patris. Et quoniam apud tam almum Christianissimum consistorium, & legum diuos iurium dispositiones inscribere superfluum est: & nihil aliud nisi benignis eorum mentibus tædium afferre: & vt coruus Philomenam cantu imitari; idcirco ad pauperculæ clientis satisfactionem breuibus infrascriptis contentus ero. Et quo ad primum eundo per veras iuris conclusiones, non negatur quòd de morte primi viri venit nouum ab Insula Regni Siciliæ, in qua ipse degebat dum viueret, etiam per transmissionem literarum delatarum per famulum Christophori de aquila eius consanguinei, similiter ibidem degentis: prout de hoc in specie quatuor primi testes deposuerunt super tertio articulo, qui plus subdunt quòd Ioannes ipse recessit à tempore Regis Alphonsi primi à ciuitate Neapolit. Siciliam: & nunquam amplius reuersus fuit Neapol, quia si reuersus fuisset, ipsum vidissent extante ipsorum consanguinitate & fraternitate. Insurrexitque insuper de morte prædicta vox, & fama publica, subsequuto postmodum communi luctu, ac lugubribus vestibus eiusdem vxoris, & consanguineorum, ac affiniũ: prout sorores & fratres eiusdem defuncti attestati sunt. Et ex iuris dispositione cautum est, quòd vbi maritus existeret in longinqua regione, & vxor similiter de eius morte præsumeret per solam famam publicam, concurrente longa absentia * dicti viri, posset proculdubio secundò nubere: iuxta textum in ca. quoniam frequenter, §. si autem. & ibi gloss. in verbo, præsumatur. extrà vt lite non contestata: per quem ita in propriis terminis tenet Stephanus de caye magnus canonista, & qui diu reuerendam Cutiam archiepiscopalem Neapolitanam rexit, donec vixit, in suo solenni sacramẽtali opere, in titulo de sacr. ma. quæstione ccj. vbi allegat Pisan. ita tenere, & etiam Hugo. & subdit quòd de facto contrahens ante certificationẽ mortis prioris viri, * si tamen fama publica habeatur, quòd mortuus sit, reddere poterit debitum, sed non exigere: ex quo tale matrimonium non dirimitur: licet contra interdictum ecclesiæ sit contractum. facit c. dominus. extrà. de secundis nuptiis. secundum fratrem Nicolaum in addition. ad Pisan. & per Hugonem in summa de sponsa duo. §. an liceat habere. idem voluit Præpos. in dicto cap. dominus. ij. colum. * vbi dixit formaliter, quòd si vxor bona fide contraxit quasi certificata de morte, si demum constet de vita prioris viri, tunc debet redire ad priorẽ: quòd quidem non superuenit in casu presenti, cùm nunquam eidem Angelæ constiterit de vita ipsius primi viri: & prout apparet potissimè roboratum ex * depositione trium testium productorũ ex aduerso: vt magistri Babulij, magistri Nicolai super xix. articulo deponẽtium, quòd licet prædictus quondam Ioannes primus vir post matrimonium contractum cum secundo viro venerit Neapol. venit tamen secretè & occultè causa interficiendi prædictam Angelam, & Loysellum coniuges: vnde aduentus huiusmodi, seu reditus prædicti Ioannis ad ciuitatem Neapolita. eo modo, non potuit verisimiliter eidem Angelæ innotescere. Inde est quòd omnes testes producti per prędictam Angelam, inter quos sunt fratres, & sorores, & aliæ coniunctæ personæ eiusdemmet Ioannis primi viri, vltra nouum quod venit, & literas, & luctum de morte prædicta, testantur quòd prædictus Ioannes eorum pater à tempore quo recessit, nunquam amplius reuersus est Neapolim: quia si rediisset, omnino eum vidissent attenta fraternitate, & coniunctione eorum prædicta. Et plus subdit prædictus dominus Stephanus in loco prælegato, quatenus non haberetur certus nuncius de morte viri, sufficerent literæ: prout in casu isto: & quatenus absque veri præiudicio non interuenissent literæ, sufficeret aliqua iusta probatio, * imò qualitercunque constaret verisimiliter de morte mariti, sufficeret: ita etiam ante do. Stepha. tenet do. Anto. in cap. in præsentia. de sponsalib. quem refert ibidem, & sequitur Præpo. super glo. in verbo, certum nuncium. adeo enim quòd sola fama sufficit, si mortuus asseratur in loco, de quo non potest liquidò probari: vel si vltra mare, prout in casu præsenti: & pariter si in longinqua parte: ita dicit do. Anto. in loco prælleg. & post cum Præposi. ibidem. in v. colum. * vbi plus subdit idem esse si maritus steriisset absens longo tempore, prout in casu præsenti, per not. per Innocentium in c. veniens. extrà de verborum signifi. & hæc quo ad primum. Quò verò ad secundum, an proles orta ex huiusmodi matrimonio secundo censeatur legitima, & ita haberi possit: & quidem dictum est quòd cùm mulier ipsa Angela ignorãs habere primum virum superstitem stantibus prænarratis, & pariter Loysius secundus vir credens primum virum minimè viuere, vel credens eandem Angelam viro carere: ita adinuicem publicè, palam, & in faciem ecclesiæ se matrimonio iunxerint, non poterit dici eorum proles illegitima: * & signanter ipsa Vincentia nata post matrimonium contractum. textus est bon. in c. ex tenore. extrà qui fil. sint legit. & in specie glo. & Angel. in l. miles. §. mulier. in verficu. nuptiis. ff. ad leg. iul. de adul. & subdit, quòd licet vir primus possit vxorem repetere, tamen filij nati interim ex secundo viro sunt legitimi. Et dicitur in faciem ecclesiæ contractum matrimonium, iuxta textum in prædi. c. ex tenore. * vbi vocatis amicis quis publicè contraxit: prout in casu isto: vt dicit Ioan. And. & Abb. in c. fi. qui fil. sint legit. & sequitur Præpo. in præd. c. ex tenore. ij. col. vbi etiã Præposi. ipse super. v. no. ibidem dicit hæc formalia verba, ex quibus clarissimè in propriis terminis appareat decisio præsentis causæ: videlicet. Not. quintò quòd opinatum matrimonium coloratum auctoritate ecclesiæ. & bona opinio alterius parentum etiam dempta veritate matrimonij propter vitium alterius vinculi prolem legitimat proditam ex eo. Et sic dicit ipse, subdens quòd ad legitimationem prolis non exigitur veritas matrimonij: * sed sufficit quasi possessio colorata: & non solũ si color legitimat

gitimat prolem, non est matrimonium inualidũ respectu proprietatis propter vitium cõsanguinitatis, sed etiam propter alterius coniugij vitium: & nõ solùm operatur hæc bona fides vtriusq; parentum, sed etiam bona fides alterius tantũ: ita formaliter suprà dicta not. verba refert ipse Præpo. mediol. & nũc Card. Alex. maximæ authoritatis: licet ante ipsum videatur idẽ tenuisse do. Abb. in d. c. ex tenore. Et quòd Vincentia ipsa fuerit nata ex Loysio post matrimoniũ contractum cũ Angela, deponunt septem testes in secundo beneficio producti per ipsam Vincentiã: licet idem Præpo. in c. tanta. qui fil. sint leg. videatur etiam clarè decidere, quòd etiã nati ante matrimonium sint legitimi: & optimis rationibus meo iudicio. Nõ omitto quòd prædictus Loysius tempore contracti matrimonij erat pauperrimus: vt clarissimè probatum est: & sic omnia, quæ reliquit, quæsita apparẽt ex suis operibus, & industria, quo casu cessantibus sine veri præiudicio præallegatis, potuit ipse disponere, iuxta formã consuetudinis Neap. In reliquis suppleat Christianissimi Consilij amplissima æquitas, ac religio solita, & consueta. ego Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Relictum seu legatum pro maritagio puellæ facit vt expectari non debeat tempus nubilis ætatis: sed legatum ipsum tanquam penitus purum illico deberi.*
2 *Legatum pro dote licet sit conditionale, tamen secus erit in legato relicto occasione dotis: quia illud tanquam purum statim debetur.*
3 *Legatum relictum pro maritando, seu ad maritandum, seu pro maritagio quando debeatur.*
4 *Sanguinis ratio est causa finalis legati. & melius in nume 8.*
5 *Causa impulsiua quæ dicatur, & quæ finalis. & 6.*
7 *Relictum tanta necessitudine tentis atque coniunctis, ampliorem meritò ex dilectionis, & charitatis affectu admittit interpretationem, & uberiorem legati causam facit.*
8 *Legatum pro maritagio peti potest præstita cautione de nubẽdo. & 9. & etiam statim ante nubilem ætatem. nu. 10.*
11 *Legatum pro maritagio puellæ, si non reperitur esse nubilis ætatis, omne commodum, & lucrum proueniens ex tali legato spectabit ad legatarium.*
12 *Legatum pro maritagio dum testator dixit, lego Catarinæ centũ pro ipsius dote, & in his eam hæredem instituo, videtur eo casu legatum purũ, & statim peti potest: dummodo præstetur cautio de nubendo. & 13.*
14 *Precij quantitas facit discernere contractum emptionis & venditionis à contractu locationis, & conductionis.*
15 *Legatum pro dote vbi est conditionale si contigit legatariam decedere antequam nubat, legatũ non transmittitur ad matrem, sed remanet apud hæredem grauatum.*
16 *Legata pecunia pro dote si testator disponit, vt si nuptiæ non sequerentur, fieret vnum altare, nõ ex hoc videtur voluisse huiusmodi legatum esse conditionale, ex quo hoc non dixisset, si voluisset purè re linquere. & 17.*
18 *Legatũ dotis si habuit vna ex sororibus, quia nupsit, & aliæ decesserunt ante contractas nuptias, dictum lẽgatum transmittitur ad eorum hæredes, vt inter eos æqualitas seruetur.*
19 *Legatum dotis est adeo pium, quòd in eo nõ est locus detractioni falcidiæ.*
20 *Legatum pium detrahitur vt æs alienum, ante cætera legata.*

CONSILIVM LVII.

REdemptoris gentiũ suffragio postulato, amen. Proponitur in themate per Peroctam vilagut, an legatũ pro dote mulieris, vel pro ipsa maritanda, seu ad maritandum sit conditionale, vel modale, an purũ: & sic si sit expectandum tempus nubilis ætatis, vel statim exolui debeat, an tẽpore contracti matrimonij. Et quia doctores in diuersis locis diuersimodè loquuti sunt, prout Iac. Butr. Salyc. & Pau. de Cast. in l. quoniam in prioribus. C. de inof. testa. Cy. Bal. & Salyc. in l. sancimus. C. de nupt. Bal. & Fulg. in l. si pater. C. de institu. & substi. Bart. Bal. Ang. Raph. & Pau. de Cast. in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de condi. & demon. Bal. nouel. in suo trac. dot. in j. par. specialium dotis in lxxvj. priuil. Alexã. in consi. cxxxix. j. volu. & lv. in ij. vol. sicque inhærẽdo veræ cõclusioni præsentis consultationis, præmitto quòd in casu de quo quæritur, legatũ fuit relictum pro maritagio puellæ: * quo casu videtur dicendum nõ est necesse expectare tempus nubilis ætatis: sed tanquam penitus purũ, illico deberi: cùm verba illa, pro maritagio, videntur significare causam remotam, & impulsiuam, & quandã demonstrationem factam fauore legatarij, non autem causam finalem, aut conditionalem. per d. l. Titio centũ. cùm impulsiua dicatur causa respiciens fauorem legatarij. l. sed si mors. §. ff. de do. inter vi. & vxo. l. ij. in fi. ff. de dona. & idem consuluit Bal. in consi. ccvij. Titius in testamento &c. iij. volu. quòd licet legatum pro dote sit conditionale, tamen secus erit in legato relicto occasione dotis: quia illud tanquã purum statim debetur: * ex quo verba illa, occasione dotis, indicant causam remotã, & impulsiuam: quod procedit in casu præmisso: quia licet legatum factũ pro maritando, seu ad maritandum causam legandi finalem significet esse ipsam maritare: vt dicit Fulg. in suo consi. xix. tertiò principaliter &c. & Lud. in cõsi. cxxxiiij. pro declaratione &c. * saltem peti nõ possit ante nubilem ætatem: id tamen secus erit in legato relicto pro maritagio: ex quo illa verba denotare apparent causam impulsiuam & remotam, ex quo gerundium illud, ad maritandum, vel pro maritãdo, videtur inducere quandã necessitatem futuri matrimonij secundum naturam ipsius gerundij: iuxta no. per glo. & doct. in rub. de eden. ff. & C. vt sic necesse sit sequi matrimoniũ, vt legato locus sit: quod quidem cessat in legato relicto pro maritagio: suadet etiã persona legatarij, & eius qualitas, cui causa matrimonij fuerit impulsiua & remota dicti legati, * ex quo est neptis testatoris: & sic ratio coniunctionis & sanguinis fuit causa finalis legati prædicti,

cti,quæ prævalet multũ : arg.l.pen.quòd fal.tut.au. & l.quintus.§.fina.ff.de ann.leg.quæ iura & alia ad hoc alleg. Vber.de cre.in fua disp.incip.testator le-
5 gauit:* & sic cùm causa maritagij præsumatur impulsiua.l.cum tale.§.falsa.ff.de condi.& demon.& in l.ij.§.fin.ff.de dona.per quæ iura id tenet prædi-
6 ctus doctor.* Nam impulsiua causa dicitur, quæ occasionem remotam præstat,in qua non fundatur effectus:sed finalis causa est per quam principaliter quid conceditur: vt declarat Bald.in l.generaliter.
7 col.vij.C.de epis.& cleri.* relictum igitur tãta necessitudine tentis atque coniunctis ampliorẽ meritò ex dilectionis & charitatis affectu admittit interpretationem ,& vberiorem legati causam facit. l.Quintus.in fi.ff.de au.& arg.leg.mouere ergo de-
8 bet charitas * personarũ, quibus testator reliquit: quia est neptis:vt dixi.l.qui filiabus.§.j.& quod ibi no.in glos.in prima solutione ad contrarium. ff.de leg.j.& l.si quis Titio.§.fin.de leg.ij.Ita ex præmissis reperio consuluisse Fulg.in consi.xl.dominus testator &c.col.ij.ideo bene facit quod voluit Bald. in l.fina.in fi.C.de sen.quæ sine certa quan.& Paul.de Cast.in consil.cxcviij.qui dixerunt,quòd si tale legatum pro aliqua maritanda est relictum ei quæ iam eo tẽpore maritata erat, quòd nihilominus tale legatum debetur. per quod apparet quòd causa maritagij non est finalis causa ipsius legati. Et præmissa non procederent vbi legatum esset factũ pro maritanda ab eo,qui non necessitaretur maritare, aut dotare,seu legitimam relinquere:nam tunc ad-
9 ueniente tempore perfectæ ætatis nubendi,* tunc etiam nuptiis non sequutis posset tale legatũ peti, præstita tamen prius cautione de nubendo:ita Bar. in d.§.Titio genero.in fin.Bal.in l.qui filius.ff. vbi pupi.educ.deb.Ang.Are.in §.fuerat.instit.de actio. Et plus voluit Bal.in d.l.sancimus.C. de nup.quòd isto casu huiusmodi legatum peti posset statim etiã ante nubilem ætatem.quam opinionẽ videtur am-
10 plecti Vber.de cremo.in sua disp.incip.* testator legauit suprà allegata.de quo Vber.meminit Bald. in l.j.ix.col.versi.& no.quòd occasione priuilegiorum dotis.C.de priuil.do.dicens se libenter ipsum allegare:ex quo fuit de primis qui rexit cathedram in ciuitate Perusij per priuilegia Bonifacij: prout dicit audiuisse à suis maioribus. Verùm eo casu quo nubilis ætas expectanda est, omne commo-
11 dum & lucrum * quod medio tempore percipiendum venit ex tali legato,spectabit ad legatariũ,per tex.in l.si ita relictum.§.Pegasus.de leg.ij.& in l.in fideicommissi.§.cum Pollidius.ff de vsur. per quæ iura consulendo ita tenet Paulus de Cast.in consil. cxxxvj.viso testamẽto &c.col.ij. Tertiò aduertenda sunt in casu de quo agitur,verba legati, cùm testator non dixerit simpliciter lego pro maritagio, sed dixit,volo & ordino ꝙ dentur Lucretiæ quingenti aurei pro eius maritagio. Et sic per talia verba videtur testator voluisse legatum ipsum statim deberi,cùm non apposuerit aliquod tempus,cõditionem,vel modũ:aliàs verba illa, ordino,& volo, ꝙ dentur.nihil operarentur:quòd non est dicendũ per l.si quando.in prin.de leg.j.Et ideo satis ad propositum voluit Pet.de Anch.in consi.ccxxxiij.subtilissimè &c.vbi dixit , quòd si legatũ est relictum pro ista forma,videlicet lego Caterinę quadragin-
ta pro ipsius dote:& in his eam doto,* & hæredem 12
instituo , videtur testator voluisse facere legatum purũ:ex quo aliàs dicta verba nihil operarentur: & plus subdit ibi singulariter prædictus doctor, ꝙ si testator prohibuit legatarium plus petere,quòd ex hoc videtur similiter voluisse vt legatum relictum pro dote statim peti posit : vnde si dicta prohibitio,vt plus petere non posit , operatur istum effectum, vt legatũ relictum pro dote statim peti possit,vt dictum est , multò fortius hoc debẽt operari illa verba,volo & ordino ꝙ dentur &c.ex quo ista verba fuerunt posita in augmentum : & illa prohibitio fuit facta in diminutionem: iuxta not.in l.legata inutiliter.ff.de lega.j.maximè quia prædictus doctor loquitur in legato relicto pro dote: & nos sumus in legato relicto pro maritagio,quòd minus solet importare cõditionem & modum,vt poterit perpẽdi ex præmissis:& maximè ex dictis per Bart. in prædicto §. Titio genero.cum aliis concordan. constituentibus differentiam inter legatũ , & relictum pro dote:& ad maritandum &c. Quartò habenda erit ratio pecuniæ legatæ : ex quo sunt quingenti aurei tantùm minimè sufficientes pro maritagio Lucretiæ prædictæ, inspecta consuetudine Neapo.& cõditione suę personæ:maximè cùm huiusmodi dos quingentorum aureorum hodiernis temporibus nõ sufficit etiam inter humiles , & viles personas:& sic præsupponendum est quòd non potest intelligi relictum legatũ ipsum pro dote, vt sic causa dotis,& maritagij sit finalis causa dicti legati : * vnde sequitur ipsum statim deberi præstita 13
cautione de nubendo:vt optimè inquit Paulus de Cast.in d.§.Titio genero.limitando eo modo Bart. ibi:& ideo dixit glo.in l.j.§.j.ff.de superficie.quòd precij quãtitas facit discernere cõtractũ * emptio- 14
nis & vẽditionis à contractu locationis & conductionis:& ipsam refert Bar.magni facièdo in l.cotẽ ferro.§.qui maximos.ff.de publi.& in sua disp.inci.publicanus quidã.& succedũt bene no.per eundẽ Bar.in l.semper in stipulationibus.ff.de reg.iur. Vltimò aduertẽda sunt vltima verba legati, in quibus testator dixit , ꝙ casu quo Lucretia ipsa decederet,sibi succederet Serena eius mater:& sic clarè & euidenter percipitur voluisse legatũ prædictum esse omnino purum:& certè succedere nõ potuisset mater ipsa,si testator voluisset legatũ esse conditionale:ex quo defecta conditione legatũ remansisset apud hæredem grauatum. Et ideo vbi legatum pro dote est conditionale , si contingat legatariam decedere antequam nubat , legatum non transmittitur ad matrem, * sed remanet apud hæredẽ grana- 15
tum:ita dicit Paul.de Cast.in l.quoniam in prioribus.col.iij.C.de inoffi.test.vbi refert se ita pluries consuluisse.idem Pau.in authen.nouissima.eo.titu. vbi refert ita vidisse pluries consultũ:& consuluit idem Pau.in consi.cvj.super eo &c.& in consi.seq. Angel.in consi.xxiiij.de quo etiã per Pet.de Anch. in d.cõsi.ccxxxiij.Lud.in cõsi.lxiiij.inci.In Christi nomine amen.Hæc quantitas &c.Alex.in cõsi.xiij. circa primũ:in iij.vol.& aliquid per And.de Iser.in consti.Regni,in aliquibus. Nec in aliquo obstaret dictũ Ang.in suo cõsi.xxx.inci.super prædicto.dũ dixit , quòd si de pecunia relicta pro dote testator disponit,vt si nuptiæ non sequerentur,fieret vnum

altare,

altare,non ex hoc videtur voluisse huiusmodi lega-
16 tum esse conditionale: * ex quo hoc non dixisset, si voluisset purè relinquere. Nam huic de facili responderi potest,quòd Ange.loquitur vbi testator disponit in casu , in quo nuptiæ sequutæ non fuerint.per quod satis colligitur voluisse facere legatum conditionale:sed in casu de quo quæritur , testator non disponit in euentũ in quem nuptiæ non sequerentur , sed in casu mortis eiusdem Lucretiæ: qui casus potest succedere etiam nuptiis sequutis: dumtamen moreretur absque prole superstite:aliàs secus,per tex.in d.l.cùm acutissimi.C.de fideicom. Quinimò Ang.loquitur vbi testator disponit circa id,quod contingere non potuisset,si legatũ fuisset purũ,vt patet ad sensum:ex quo si legatũ fuisset purũ,fuisset trãsmissum ad hæredes legatarij,& per consequens de eo non fuisset constructum altare: sed in proposito testator disponit , quòd mortua Lucretia succedat eius mater: quod quidem contigisset,si legatum fuisset purum:ex quo fuisset transmissum ad dictam eius matrem , quæ minimè succedere potuisset, si legatum fuisset cõditionale:per ea quæ superius dicta sunt:& ideo liquidò constat per dicta verba testatorẽ voluisse dictũ legatũ esse purũ,& nõ conditionale.Et sic illa verba, pro maritagio,nõ videntur apposita in fauorẽ hęredis,cũ testator vltra processerit disponẽdo de legato post mortem legatariæ: vnde nullatenus posset legatum ipsum remanere penes hæredẽ : sicque cõcludendũ est ipsum legatũ esse omnino purũ , & statim debe-
17 ri:*quia vbicũque dicitur legatũ relictũ pro dote, vel ad maritandũ,esse conditionale , procedit nisi aliud appareat fuisse de mente testatoris:quia tunc erit purũ secũdũ voluntatẽ ipsius testatoris:ex quo volũtas testatoris est illa quæ regit, & disponit cõditionẽ.l.in conditionibus primũ locum.in princ. ff.de cõdi.& demon.ita in particulari tenet Pau.de Cast.in cõsi.cxxxvj.viso testamento.Pet.de Anch. in consi.ccxxxiij.Ange.in consi.cxxiiij.visis prædictis &c.subdens ꝙ eo casu legatum erit purũ secundum voluntatẽ testatoris spreta omniũ verborum significatione.Nec omittendũ censeo,quòd prædictus testator de bonis hæreditariis remanentibus deducto prius legato prædicto quingẽtorũ aureorum,reliquit etiã dotes filiabus prædicti Petri garriti,arbitrio ipsius Petri,& eius vxoris:& sic legatũ hoc medio tẽpore remanet penes dictũ Petrũ tanquam patrẽ , & legitimũ administratorẽ dictorum hæredum.Et sic similiter dictũ legatum debet interim remanere penes dictũ Perocham patrem ipsius Lucretiæ,cùm sit eadẽ affinitate cõiunctus eidẽ testatori,sicut Petrus prędictus:& hoc causa ęqualitatis seruadæ:& vt inæqualitas quæ est legibus odiosa,euitetur.l.cum pater.§.euictis.ff.de lega.ij.inter istos qui sunt in eodẽ gradu affinitatis cõiuncti testatori, per id quod pulchrè dixit Petr.de Anch.in
18 consi. ccexxiij.ista omnia &c.* qui dixit,ꝙ si vna ex sororibus habuit prælegatũ dotis , quia nupsit, & aliæ decesserunt ante contractas nuptias , quòd dictum legatũ transmittitur ad eorum hæredes: vt inter eas æqualitas seruetur : & sic vlteriori tẽpore non expectato legatum prædictũ statim dictæ Lucretiæ assignari debet ex præmissis :quibus nõ cadit responsio, ex quo maximè cùm sit relictum pro maritagio, dicitur priuilegiatũ,in tãtum quòd detrahi potest ante omnia tãquam æs alienũ : vt dicit Bar.in l.quæsitũ.§.si spõsa.ff.de priuil.cre.Bal.Nouel.in suo trac.de dot.xix.priuileg.Mod.in l.si quis testamento.§.apud Iulianũ.de leg.j.Fulg. in consi. xl.post prin.* Et bene accedit,quòd huiusmodi le- 19
gatum censetur pium,in tantũ quòd in eo non est locus detractioni falcidiæ:vt dixit Ange.in tracta. de testa.in ver.reliquit centũ pro puellis maritandis.Bald.Ang.& Pau.de Cast.in l.cùm is.§.si mulier. ff.de cõdi.inde.* sed sic est quòd legatum pium de- 20
trahitur vt æs alienum ante cætera legata : vt est de mente Bal.in l.ex asse.in prin.ff.ad Treb.& Mod.in prædi.§.apud Iulianũ.quia &c.ex quibus omnibus concludo legatũ prædictum quingentorũ ducatorum absque vlteriori mora eidem puellæ Lucretiæ omnino deberi.in cæteris suppleat facundissima doctrina iudicare debentis.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Testis dictum debet intelligi secundum articulum, seu interrogatorium.*
2 *Causa iusta imò etiam iniusta excusat à dolo.*
3 *Periurum non committitur absque dolo.*
4 *Rusticus excusat à dolo , in tantum quòd rusticus sibi contrarius in depositione sua nõ erit periurus, & sic si excusatur à dolo , excusabitur & à periurio.*
5 *Testis sibi contrarius debet saluari quãtum potest, ne incidat in periurium.*
6 *Probatio falsi debet de necessitate concludere.*
7 *Testium dicta sunt impropriandа,vt euadant periurium,& sustineantur eorum dicta.*

CONSILIVM LVIII.

IN Iesu Christi nomine amen.In causa pauperculi rustici Lucæ Petrachæ in qua per Magn.Gubernato. ciuitatis Auersæ præsupponitur periurus, prætextu ꝙ examinatus vt testis super xiij.capi.oblato Russo castaldo de afragola,an Russus ipse accesserit ad domũ ipsius Lucæ animo furandi,& ibidẽ in flagrãti captus fuerit ,& Lucas ipse respondit se nescire : & demũ post biduum repertus ad examẽ super dictis capitulis & tota causa,& quicquid inde sit,respondet ꝙ iamerãt quatuor anni elapsi , quòd exeundo cortilium suæ domus reperit Russum ibidem noctis tempore : & ab eo interrogatus quid ibi faceret,respondit quòd se intercelauerat prosequutus per Cur.capit.Auersani:& subdit plus,quòd laborat fama de multis furtis cõtra prædictũ Russum : ex quo reperitur quòd Lucas ipse per prius dixerat notario Gabrieli quòd non libẽter se examinabat cõtra dictũ Russum,ex quo erat eius cõpater,est igitur videndũ,an ex hoc prædictus Lucas redarguatur periurus. Et quod nõ potest modo aliquo dici falsus,nec periurus,adduco expeditũ esse in iure,* ꝙ dictum testis debet in- 11
telligi secundũ articulũ,seu interrogatoriũ : vt dicit Bal.in l.Lucius.ff.de infa.Bald.in l.si defensor.§. qui interrogatus.ff.de interro.acti.Fely.in c.cũ tu.

iij.colũ,extrà de testi.vnde si prædi.Lucas interrogabatur an Russus vnquã accesserit animo furandi ad eius domum,& si ibidem per ipsum fuerit in flagranti captus,licitè potuit respondere secundum interrogata:& veritatem dicere, dicendo se nescire, cum ignorasset illum accessisse animo furandi: prout etiam hodie ignorat: & quòd minimè ipsum
2 cœpit,* & sic ista iusta causa, imò etiã si fuisset iniusta,excusat ipsum à dolo glo.est in l.plagij criminis.ff.ad l.faui.de plagi.gl.in l.j.ff.de abige.& videtur text.in l.iiij.ff.de liber.causa.imò etiam iniusta credulitas excusat à dolo: secundum Angel.in d.l. plagij criminis.& in l.j.ff.de eo per quem fac.erit. & in l.prætor.in §.hæc actio.ff. vi bo.rap.Ias.in l.si quis id quod.ff.de iurisd.om.iud.& in l.qui iurasse.
3 ff.de iureiur.* sed certum est quòd periurium non cõmittitur absque dolo : vt inquit Pau.de Cast.in prædic.l.qui iurasse.& Paul.de Cast.in l.fi.ff.qui satisda.cog.& ibi Bal.in aliquibus lecturis.Bald.in l. obseruare.§.proficisci.ff.de offi.procon.Alexan.in consi.xcij.in j.vol.perspectis his quæ in themate.ergo ex hac causa quia ignorabat,prout adhuc etiam ignorat illum venisse animo furãdi ,vel quòd non ita credebat,iustissimè excusatur.Et præsertim cum Lucas ipse sit rusticus & simplex , & habitat in villa,cuius quidẽ rusticitas excusat ipsum à dolo, per tex.in terminis in d.l.si quis id quod.ff. de iur.om. iud.& in l.ij.ff.si quis in ius voc.non ierit. & ideo in propriis terminis dixit Ang.in §.& licet.in authen.de testi.quòd rusticus sibi contrarius in eiusmet depositione non erit periurus quo ad pœnam, nisi ex malignitate id deposuerit.in quo iudex mul
4 tum aduertere debet.* Et sic si ex præmissis excusatur à dolo , excusabitur pariter & à periurio.ita nouissimè considerãdo voluit Ias.in præd.l.qui iurasse.vbi subdit excusari à pœna periurij qui à dolo excusatur.& hoc intrepidè dicẽdum est cùm te-
5 stis sibimet contrarius debeat saluari * quantũ possit,ne incidat in periuriũ:vt dicit Bart.in l.j.§.nunciatio.ff.de oper.no.nun.& in Leos.de fal.& in l.j. in fi.de vsuf.Ant.de But.& Abb.in c.cùm tu.de testib.Ias.in l.j.iiij.col.ff.si cer.per. Et potissimè vendicant sibi locum prælegata,cùm periurij sit fal-
6 sum iurare:tex.est in c.j.xxij.q.ij.* & vbi quid potest esse falsum,& nõ falsum, interpretari debet vt non sit falsum : ex quo probatio falsi debet de necessitate concludere.Bal.in l.iurisgentium,§.quod fere.ff.de pact.Ang.& Bal.in l.imperator.ff.de statho.Salyce.in l.de tutela.C.de in. integ.restit. minor. Alex.in consi.lxxiiij.viso testamento Ioãnis penul. col.j.vol.Iaso.in l.singularia.xxj.col.ff.si cer.pet. Et sic interrogatus prædictus Lucas , *si mai lo Russo è stato in casa sua per arrobare: & si ee è stato pigliato per ipsi*, respondit quod nõ:non ex hoc de necessitate sequitur,*che dicto Russo non sia stato mai in casa sua ad alcro effecto*:prout fuit: nec suffragatur dicere id,quòd ipse dixit notario Gabrieli , quod nõ libenter se examinabat contra Russum , ex quo erat sibi compater:nam illud dixit ad euitandũ, ne ipse deponeret de mala fama,& publica furtorum, quæ
1 laborabat cõtra ipsum Russum:prout ipse deposuit in ambabus eius depositionibus. quòd quidem ita intelligendum est,ad excusandum ipsum Lucam à periurio :prout suprà dictum est, quinimò improbanda sunt dicta testiũ,* vt euadant periurium, 7
& sustineantur eorum d.glo.& doct.in l.stipulatio ista.§.hæc quoque.ff.de verb.obli.cum concor.ibi per do.Alex.signatis:& Bar.in l.ij.ff.si cer.per.& in l.j.de vsuf.cano.in c.cùm tu.de testib.Ias.in l.sed si possessori.§.item si iurauero.ff. de iureiur. vlti.col. & in l.si tibi pecuniam.ff.si cer.peta. Tho. Gram.

SVMMARIVM.

1 *Mendacium in principali inducit non modicã suspicionem ,imò indicium ad torturam.*
2 *Fama publica facit indicium ad torturam,& pariter inimicitia.nu.3.*
4 *Confessio extraiudicialis facit indiciũ ad torturam.*
5 *Fama mala facit indicium ad torturam.*
6 *Singula si non prosunt ,multa iuuant.*
7 *Contrarietas seu diuersitas quæ reperitur in actis, & processu in testibus, debet quãtum possibile est reduci ad concordiam.*
Varietas in principali non inducit indicium ad torturam,& nu.8.& 9.
10 *Fama publica non probatur per testes dicentes de fama,nisi reddant rationem eorum dictis.Et debent dicere à quo audiuerunt ,ad hoc vt probent. nume.11.*
12 *Fama vt faciat indicium debet præcedere inquisitionem. Item debet habere originem à legitima, & probabili causa,aliàs non probat.nu.13.*
14 *Fama publica probata non facit indicium , sed confirmat alias probationes.*
15 *Inimicitia vt faciat indiciũ requiritur quòd sit capitalis,vel omnium bonorum.*
16 *Testes nõ possunt esse mulieres in criminalibus, maxime de iure canonico.*
17 *Testis omni exceptione maior dicitur ille , cui nulla exceptio obiici potest.*
18 *Testes omni exceptione maiores requiruntur in criminalibus.*
19 *Confessio extraiudicialis vt faciat indicium contra confitentem, requiritur quod facta fuerit præsente parte.*
20 *Confessus crimen extra iudicium sibi nõ præiudicat, nisi aliter crimen ipsum esset notorie commissum ab ipso.*
21 *Confessio minoris de crimine extra iudicium potest absque aliqua probatione erroris reuocari , & in integrũ restitui, & ex hoc solo apparet esse læsum, quia minor.*
22 *Confessio filij contra patrem non præiudicat patri.*
23 *Minoris dictum in criminalibus non probat.*
24 *Filius non potest cõfiteri contra patrem in ciuilibus, multò minus in criminalibus.*
25 *Bona vita et fama operatur ,ne inquisitus ex indicijs torqueri possit, ex quibus alias torqueri potuisset.*
26 *Indicium debet probari per duos testes.*
27 *Visus in loco homicidy redditur suspectus, adeò vt torqueri potest, quãdo consuetus est similia facere, & ibide conuersari, & si esset mala fama. nu.28.*
29 *Testes repulsati seu prohibiti examinari operatur, vt ex eis quis non torqueatur.*
30 *Præsumptio vna tollitur per aliam , & vnum indicium tollit aliud.*
31 *Præsumptiones duæ si concurrunt , quarum vna est exclusiua delicti, & alia inclusiua, semper attenditur exclusiua.*
32 *Singula si non prosunt ,multa iuuãt. habet locũ hæc regula quãdo vnumquodq; indicium est de se sufficienter probatum : quia tunc iunguntur plura indicia.*
33 *Iudex habẽs plenum & liberum arbitrium , non potest quempiam torquere sine legitimis indicijs.*

CONSILIVM LIX.

IN Iesu Christi redemptoris nomine amen. In causa Masij cudutæ & Ioãnis eius filij de Sancta Agata inquisitorum de homicidio: quinque sunt quę prima facie videntur cõtra prædictos Masium , & Io.vrgere. Et in primis videntur inquisiti ipsi deprehẽdi in mẽdacio : nã interrogatus Io.filius per Cur.qua hora fuisset Iac.saccõ.interfectus, respõdet nescire , nisi *che stando in la sua possessione ad aqua viuola con suo patre intese che era morto.* Masius pater interrogatus de hoc,respõdet nihil audiuisse , nec scire, dum ibi staret vsque ad mane quo rediit castrũ , & ibi audiuit : & sic non videtur stare quòd filius id audiuerat , & pater non : dum ad inuicem starent.
1 * vnde videntur in mendacio deprehẽdi,per quod inducitur non modica suspicio cõtra ipsos ad torturam:vt dixit Bart.in l.si.in prin.ff.de quæst. Alex. in consi.lxij.in causa actionis.in iij.vol.Bart.in suo tract.de quæst.qui licet attribuatur Bartolo,tamen re vera fuit Gand.vt refert August.in addi.ad Ang. in tract.malefi.in ver.fama publica.col.v. Alex.autem in cõsi.v.in j.vol.dicit se aliquando dubitasse, an ille tractatus esset Bartoli.tamen quòd mendax potest torturæ subiici,tenet Ang.& Saly.in d.l.fin. C.de quæst.Ang.in d.ver.fama publica.in materia torturæ.in versi.nonò quæro. Felyn.in c.literas.de præsump.j.colum.Fran.Cur.in consi.xlj.in fi.verb. Lud.in consi.viij.Luc.de penna , in l.quoties.C.de digni.lib.xij.Alex.in consi.lxxxvij.iij.volu.Pari.in suo tract.syndi.in ver.tortura.Secũdò videtur post mortem ipsius Iacobi.sacconi famã publicam insurrexisse contra ipsum Masiũ,& Ioan.eius filium,
2 quòd ipsum interfecerant : * ex qua fama similiter resultare apparet indiciũ ad torturam:vt no.Cy.in l.fi.C.de quæst.Bal.in c.j.ix.col.de pa.iur.fit.Bar.in consi.cxcj.lib.j.inci.domino Paci de Burgo,ll.docto.& probat bene gl.in l.iij.§.eiusdem.de testi.dũ
3 dixit, quòd fama facit semiplenam probationem: quod plus est.* Tertiò apparet probata inimicitia inter prædictos Masium & Iaco.sacconum defunctum , ex qua similiter insurgit similiter indicium ad torturã:vt dicit Ang.in d.l.fin.C.de quæst.& videtur sentire Bal.in l.fi.ff.eo.tit.Spec.& Io.And.in addi.Spec.in tit.de præsump.versi.sed pone. Nam de inimico lex præsumit omne malũ.l.j.§.præterea.
4 in princi.ff.de quæst.* Quartò videtur apparere de cõfessione extraiudiciali ipsius Ioã.qui dũ rixaretur cũ Petro Iorgino, asseritur eidẽ dixisse , *Io faro pegio a te:che non ficimo a Ia. saccone*: & aliqui deponũt,*che non se mio patre a Iaco.saccone*.Ex quibus verbis apparet iã de cõfessione extraiudiciali prædicti Ioannis inquisiti , quæ videtur facere indicium ad torturam:vt dicit gl.in l.capite quinto.de adulter.idem tenet Abb.in c.at si clerici.extrà de iudi. & in c.cum olim.j.col. de rescri.etiam quòd facta fuerit parte absente,per l.athletę.§.dat remissionẽ. ff.de excus.tutor.ita sequitur Pari.de put.in tract. syndi.in versi.tortura licet.ij.col.* Quintò & vlti- 5
mò apparet probatum de mala fama,& vita prædictorum Masij,& Ioannis,quæ concurrere requiritur vltra semiplenam probationem , vt possit ad torturam proceditprout tenet And.de Iser.in consti.reg.si damna clandestina.& si non quodliber ex præmissis indiciis sufficeret,succeder regula,* & si 6
non prosunt singula, multa iuuant.l.spadonem.§. qui iura multa.ff.de excu.tutor.l.sancimus.in fi.C. de testa.& in c.præterea.cum similib.de testi.& cõsuluit Alex.in consi.cl.in v.vol.in vlti.col.probat bene tex.in c.cum causa.& ibi not.de probat.& in c.fin.de succes.ab intest.ita etiam firmat Alexan.in consi.lxv.in fin.in j.volu.Et præmissa sunt quæ pro parte querelantiũ adduci possunt:Quibus non obstantibus contrariam sententiam arbitror de iure veriorem.Et quòd ad primum non obstat prætẽsum figuratum mendacium inter eos,cùm de facili possit in eorum dictis dari concordia: nã stat pro possibili quòd Masius intellexit de mane de morte Iacobi sacconi,*à la terra de sancta Agata*: prout ipse deposuit:& q; Ioan.postmodum id sciuerit *a la sua possessione de aqua viuola*: & quia licet Ioan.deposuerit,quòd id sciuerit ad aqua viuola, non tamen dicit illo sero,vel mane sequente,vel quãdo id sciuit,seu audiuit:& hoc concedendum est ad euitandum mendacium prædictum , seu contrarietatem, aut diuersitatem : cùm contrarietas , seu diuersitas quæ reperitur in actis,*& processu,seu in testibus, 7
debet quantum est possibile reduci ad cõcordiam. c.cùm tu.de testi.ita Bar.in l.inter stipulantem.§.j. ff.de verb.oblig.cum similib.Bal.post Cy.& Pet.in l.falsa.C.de iu.& fac.ign.& ibi Ias.plenè in fi.verb. Nam satis est quòd in eorum dictis non reperiantur varietates inexcusabiles , prout in simili de testibus dixit Alexand.consulendo in consi.cxlix.in v.volu.Et tamen si rectè aduertatur , nemo ex ipsis patre & filio potest dici conuictus de mendacio aliquo. Et quatenus absque veri præiudicio aliter dici posset,* ex quouis mẽdacio seu varietate prin 8
cipalis non potest inferri indiciũ sufficiens ad torturam: vt voluit Andr.de Iser.in constitu.regni,si damna.& sentit Bart.in l.fin.de quæstionib. Et minimè obest secundum indicium famæ publicæ:*ex 9
quo omnes fere testes super ea deponentes dicunt audiuisse id publicè dici:& alij ex ipsis dicũt,quòd est vox,& fama publica:& sic non probant : vt voluit pulchrè Bart.in l.de minore.§.plurimum.ver. quid si testis.ff.de quæstio.quia talis depositio non concludit de necessitate,quòd ipsi hoc audiuerint dici à maiori parte ipsius ciuitatis: prout requiritur ad essentiam famæquia stat pro possibili,quòd vnus dũtaxat id publicè dixisset.idem voluit Bart. in l.iij.§.eiusdem.ff.de testib.& in l.Labeo.ff.de supel.leg.Bal.in addit.Specu.in titu.de execu.sentencolum.xxiiij.Imol.in l.hæredes palam.in princip. de testa.Angel.in l.iij.ff.ad macedonia.Floren.in l. si arbiter.ff. de probat.Salyce.in l.ea quidem.C.de accus.Alexan.in consi.ccxij.visis & discussis.in ij. volu.& in consi.xx.incipiente,in causa appellationis.in iiij.volumi.& in consi.clj.repertus in causa.

in v.volum.vnde succedit doctrina Bartol.in d.§. plurimum.v.colum. versi.qualiter probetur fama.
10 * quòd testis deponens super fama nõ probat, nisi reddat rationem sui dicti, dicendo quòd ita audiuit à maiori parte populi illius ciuitatis:etiam si de hoc non fuerit interrogatus.ita etiam voluit Bald. in l.leuia.ff. de accusat.& Angel.in l.quid ergo.§. quæstionem.ff.de infami.Bald.in rubric.C.de probat.& in l.solam.de testib.Flore.in l.ob carmen.ff. de testib.Ludo.in l.j.ff.de oper.no.nunc.Abb.in c.
11 cùm causam.de testib.* Præterea non apparet ex alio probatum de fama publica, cùm testes ipsi non specificent à quo, seu à quibus audiuerint: quòd etiam non interrogati dicere debent: aliàs non probant:vt dicit Innocen.in capit.qualiter & quando.& in ca.cùm oporteat.de accusa.Barto.in prædicto §.plurimum.Francis.de Aret.in cap.cùm causam.de testi.& in titu.de inquisit.§.nunc tractemus. Ex quo potuit fama ipsa traxisse originem à querelãte,& etiam à fratribus defuncti, & ab aliis de eorum domo: & sic videtur potius quædam diffamatio quàm fama, vt not.dixit Bal.in l. diffama-
12 ri.C.de inge.manumis.* Itẽ & plus cùm testes ipsi non declarent an fama ipsa successerit ante formatam inquisitionem, an traxerit originem post factam inquisitionem, dicta probatio non est concludens:quia non sunt probatæ qualitates necessariæ,videlicet,quòd fama præcesserit inquisitionem aduersus dictum inquisitum: vt in propriis terminis consuluit Pet.de Ancha.in consi.incipiente.in
13 q.presbyteri.* Item cùm non appareat dictam famam habuisse originem ex legitima, & probabili causa, probatio prædicta non obest: iuxta not.per Bartol.in d.§.plurimum.& Saly.in d.l.ea quidem. & Bald.in d.l.diffamari.Abb.post Anton.de Butr. prædicto c. veniens.vnde ista videtur potius quædam vana vox populi quæ inducitur de facili,& ex abrupto inter leues homines: vt not.Bart.in l.proprietatis.C. de probatio.& ideo exaudiri non debet, iuxta id quod voluit glos.reprehendens Pilatum, quòd propter vanas voces populi Christum cõdemnauit: vt in l.decurionum filij.C.de pœnis. Datóque in præsentiarum absque veri præiudicio,
14 quòd * fama prædicta esset sufficienter probata, tamen non esset sufficiens indicium ad torturam, cùm fama publica non faciat indicium, sed solùm confirmet alias probationes: vt dicit Gandin. in rubric. de quæstio.& tormen.referens ita vidisse obseruari per assessores:& ex suprà relatis apparet nihil officere eidem Masio.idem voluit Bald. in l.milites.C. de quæstio. Cyn.in l. fina.C. eodem titulo. Antonius de Butr.in capitulo tertio loco. vj.columna.de probation. Abb.in capitu.primo.de purg.canon.glos.Neapod.in capit.regni quòd incipit, tormentis Gandi.in tracta.maleficiorum.in rubri.de quæstio.& tormen.referens ita vidisse obseruari per assessores. Et sic ex eisdem supra relatis liquet minimè officere prædicto Masio id quod dicit ipse generaliter audiuisse dici,quòd Iacob.sacconus fuerat occisus ab ipso: licet in rei veritate non ita interrogetur in dicta eius depositione. Et minimè obstat tertium indicium inimicitiæ prætensæ cùm de ea solùm deponit Michus sacconus frater carnalis defuncti: necnon & Cubellus inimicus prædictus Mansio & Ioanni, vt probatum est:* tum etiam quia prædicti duo testes non de- 15
ponunt de inimicitia capitali, vel omnium bonorum: prout requiritur, & declarat Ludouic.in l. prima.§.hoc rescriptum.ff.ad sillania.ad quod not. per Bartol.in l.tertia.§.finali.ff.de adimen.lega.sed solùm deponunt prædicti quòd ex causa depositionis Iacob.sacconi aduersus Masium super differentia cuiusdam terræ, Masius habebat ipsum pro inimico:nec ita rectè dicunt. Nequaquam suffragatur quartum indicium, videlicet confessio extraiudicialis prædicti Ioannis filij ipsius Masij: ex quo de confessione prædicta deponunt mulieres testes duntaxat: quæ quidem in criminalibus non admittuntur:* maximè de iure canonico.ca- 16
pitulo mulierem. xxij.quæstio.quinta. & capit.forus.extra de verborum significatione.& not.Ioan. Andreas.in additio.Specu.in titu.de teste.§.primo. versicu.item.Gandi.in tracta.maleficiorum.in titu. de pœna furum: licet aliud sit de iure ciuili.l.ex eo.ff.de testibus.tamen negari non potest quin mulieres non sint omni exceptione maiores: ex quo testimonium ipsarum est varium & mutabile.dicto capitu.forus.* & tamen is dicitur omni exceptio- 17
ne maior, cui nulla exceptio obiici potest: quinimò qui superat omnem friuolam exceptionem, adeo quòd nihil ei potest opponi: vt not. Bald.in l.optimam.C.de contrahen.& committenda stipulatio. glos.in l.prima.extrà de consangui.& affini. Abb.in capitu.at si clerici. xvj. colum.de iudic.& glos.in §.item verborum institu.de inutil.stipulata in propriis terminis tenuit Cæpol.in suo consi. xxxij.columna tertia.* præsertim cùm in crimina- 18
libus requirantur testes omni exceptione maiores: vt dixit Bald.in lege finali. colum.ij. de probatio. Præterea ad hoc vt confessio extraiudicialis faciat indicium contra confitentẽ,requiritur* quòd 19
facta fuerit præsente parte,prout firmat Francis.de Aret.in capitu.at si clerici.de iud.vbi satis miratur de Abb.aliter ibi dicente: idem refert & sequitur Felynus in prædicto capit.at si clerici.& ibi multos refert: & multas limitationes ad hoc.Item est, & aliud ad maiorem exclusionem huius indicij,quòd illemet Petrus Iorginus aduersus quem asserit Ioãnem protulisse dicta verba, fuit interrogatus, & examinatus,& deposuit cum iuramento ad instantiam Cur.productus,quòd prædictus Ioã.dum deuenisset ad verba cum ipso Petro Iorgino, dixit sibi hæc formalia verba,videlicet, *si tu non te leui de qua te faccio pegio:che non fece ad vno altro: non nominando a chi:*& sic videtur dictæ testes mulieres conuinci de mendacio super eo quod deposuerunt. *Item & ex alio non obstat dicta confessio extra- 20
iudicialis: quia confessus crimen extra iudiciũ sibi nõ nocet,nisi aliter crimẽ illud esset notoriè commissum ab eo:ita voluit pulchrè Specul.in titu.de confes.§. nunc videndum.versi.nunc dicẽdum restat.per rationem optimã de qua ibi per eum. Item & ex alio nihil obstat dicta cõfessio ob restitutionem in integrum competentem minori xxv. annis. & in Regno xviij.ann.confessus extraiudicialiter 21
delictum, * cùm restituatur minor aduersus suam confessionem delicti absque aliqua probatione erroris: quia ex hoc solo apparet ipsum esse læsum,
cùm

cùm sit minor.xxv. an.prout est iste minor. xviij. annis.ita singulariter tenet Ange.in l. certum.§. in pupillo.ff. de confess. vbi ad hoc allegat text.cum glos.secunda.in capitulo secundo.de in integrum restitutione.in vj.& reputat Angel.hoc valde notandum & quotidianum: & illud dictum exclamat dominus Alexand.& sequitur in consil.cccclxxx.aliàs consil.cxv.lib.iij.incip. in causa inquisitionis formatæ contra dominam Elenam. & idem voluit idem Alex.in l.si is qui.§.si minor.ff.de iureiuran.in ix.colum.vbi reputat hoc esse diligentissimè no.refert & sequitur ibidem Iaso.subdens diligenter esse aduertendum pro defendendo adolescente in causa criminali. Item minimè confessio prædicta Ioãnis prædicto Masio patri obstare posset,per tex.in l.si vnus.§.ante omnia.de pactis.& l. sæpè.ff.de re iudicata.Ita dicit Alexand.de Imo.in consilio xxxix.iij.colum.quinto volumine. quòd
22 confessio filij non præiudicat patri: * tum etiam quia Ioannes ipse ex prædicta sua depositione faceret se socium, & participem criminis,quo casu vt particeps non probaret in homicidio. per textum in l.fina.cum glos.C.de accusat.l.quoniam liberi.& ibi doctores.C.de testib.capitu.j.& ibi Canon.de confess. Quinimò etiam si iudicialiter socius criminis deponeret contra socium,non faceret indicium ad torturam:glos.in l.si filium in glos. magna.C.de libert.cau.Anto.de Butri.in capit.j.de confes.Cy.in l.fina.in vlti.quæstio.& ibidem Saly. in vlti.colum.C.de quæstio.Fulgo.in consil.xxj.in causa inquisitionis formatæ.Angel.in l.ea quidem. C.de accusa.& in l.j.§.si certus.ad sillan.Item & ex alio minimè posset cõfessio prædicta obstare: quia Ioã.ipse est minor xviij.ann.vt suprà dixi:ob quod
23 etiam * si in iudicio id asseruisset, non probaret: cùm dictum minoris in criminalibus non probet. l.in testimonium.ff.de testi.l.inuiti.vbi glos.in fin. eodem titu.& iiij.q.iij.can.si testes.versicu.in testimonium. Et præsertim cùm sibimet non præiudicet: vt suprà dictum est, multò minus præiudicabit Masio patri: & eo magis cum si in ciuilibus filius non potest per confessionem suam patri præ-
24 iudicare: * vt dicit Specul.in tit.de confes.§.nunc videndum.versi.vltimò quæritur.multò minus debet posset in criminalibus præiudicare. Vltimum indicium de mala fama apparet prostratum, cùm de ea solùm deponant Michus frater carnalis defuncti: & Cubellus notorij inimici prædictorũ inquisitorũ: imò plus per quinq; testes probatur totum oppositum: & quòd inquisiti ipsi sunt optimæ famæ, conuersationis, & vitæ fideliter & pacificè
25 viuere consueti: * & sic succedit, quòd probatio bonæ vitæ & famæ operatur ne inquisitus ex indiciis posit torqueri: ex quibus aliàs torqueri potuisset:vt dicit singulariter Bald.in l.prima.§.si pater.ff.de re milita.Bald.in l.fina.C.de proba.& in l. j.C.loca.Ange.in l.milites.de quæstio.Bal.& Imol. in l.fin.C.de hæred.instituen.& plene Iaso.in l.j.in vltimis verbis.C. commu.de lega. Nec erit alicuius roboris dictum Catarinæ testis, dum dixit vidisse eo die prædictos patrem & filium inquisitos ire equestres supra illam stratam vbi fuit homicidium per vnum ictum balistæ à longe à loco vbi iacebat occisus Iaco.sacconus: cùm sit testis vni-
ca & singularis in eius dicto non facit indicium: * quia ad probandum indicium requiruntur sal- 26
tem duo testes: vt dicit glos.reputa.singu.in l.fina. C.famil.erciscun.& in auth.de testa. imperfec.circa principium colum.viij. Bartol.in l.admonendi. x.colum.de iureiur. Ange.in l.si.quòd metus causa. Saly.c.in l.fi.C.de quæstio. tum etiam quia non deponit illum vidisse in eademmet strata, sed in alio loco,seu strata superiori:* & tamen ad facien- 27
dum indicium requiritur q̃ fuerit visus in eademmet strata, seu in eodemmet loco commissi homicidij: vt dixit Ange.& Salyc.in l.fi.de quæstio.qui dixerunt,quòd redditur suspectus si quis visus fuerit in loco commissi delicti, seu homicidij: adeo quòd poterit torqueri: idem tenuit Luc.de pen.in l.euictiones.C.de cur.libro xij.vbi dicit secus esse si reperitur in loco remoto. Et minimè obstaret quòd dicti inquisiti sint cõsueti in dicto loco conuersari ob dictam possessionem quam ibi habent: nam quòd quis sit solitus conuersari in loco commissi delicti, tunc facit indicium ad torturam, quando consueti ibidem conuersari essent malæ famæ: * & soliti similia facere: vt in terminis pro- 28
priis tenet Ludo.in l.prima.§.hoc senatus.ff.ad sillani.Ange.& August.in tract.malefic.in versicu.fama publica.colum.xiij.& ideo communiter reprobatur Ang.in l.si.de quæstio.aliter tenens.Hinc dixit Bar.in l.fi.circa fi.ff.de quæstio.quòd indicium conuersationis in loco non est sufficiens ad torturam, nisi talis conuersari solitus esset malæ famæ & conditionis. Item Angel.in dicta lege finali. de quæstion.loquitur quando visus in loco homicidij non erat solitus pertransire per illam stratam, & fuit tunc ibi repertus: quòd secus est in casu præmisso: nam ex causa dictæ eorum possessionis consueuerant illuc ire. Et sic cum indicia prænarrata ex præmissis claudicare, & satis grauiter appareant, & probentur per testes repullatos,& examinati prohibitos, nullum præiudicium afferre 29
possunt prædictis inquisitis, per id * quod voluit And.de Iser.in consti.Regni,si damna clandestina. vbi dixit, quòd quando delictum probatur per testes prohibitos examinari, quis torqueri non potest.ad quod not.per Bart.in l.maritus.de quæstio. & præsertim cùm indicia ipsa reperiãtur elisa per probationem bonæ famæ ipsorum inquisitorum, per ea quæ suprà allegata in iure fuerunt. Concurrúntque insuper in fauorem prædictorum inquisitorum infrascripta videlicet, Quòd Iacob.saccon. mortuus non reperitur in corpore vulneratus, & erat senex excedens annos lxxx. Item quòd ea die laborauit in area sua, & luctauit cum aliis, & per binas vices fuit prostratus ad terram: & sic de facili potuit crepuisse cadens. Item quòd patiebatur assiduè morbo matroni: adeo quòd quando sibi superueniebat dicta infirmitas, habebatur pro mortuo. Item quòd eodem anno fuerunt quamplures iuniores subitanea morte præuenti eodem morbo. Item fuit repertus mortuus in loco lapidoso, & pendinoso,in quo quilibet si cecidisset, se offendisset propter lapides. Or quanto magis in sene. Item quòd ob frequentiam hominum qui ibidem assiduè conuersabantur, & pertransibant, si ipse aggressus vociferasset, de facili au-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ditus, & visus fuisset ab ibidem prope moram trahentibus, & conuersantibus. Ex quibus omnibus præsumptionibus & coniecturis eliduntur, ac tollũtur aliæ leues præsumptiones, seu coniecturæ ex
30 aduerso pro parte Cur. conglutinatæ: * cũ vna præsumptio tollatur per aliam: vt dicit Bar. in l. diuus. ff. de in integ. restit. Cyn. in l. si cum dotem. §. transgrediamur. ff. sol. matri. Bal. in l. fin. C. de hære. insti. & in l. quamuis. C. de impub. & aliis substi. Et pariter vnum indicium tollitur per aliud indicium: vt dicit Alex. consi. lxxvij. in causa accusationis. vlti. col. j. volu. & vna coniectura tollit aliam: secundũ Bal. in consi. cccij. proponitur. ante fin. ij. vol. Ang. in l. iniuriarum. ff. de iniur. Et præsertim cum præ-
31 sumptiones istæ sint delicti exclusiuæ: * & vbi concurrunt duæ præsumptiones quarum vna est exclusiua delicti, & alia inclusiua, semper attenditur illa quæ delictum excludit: ita consuluit Lud. in consi. lxviij. visis & propositis &c. & hoc, quia semper est capienda via vt excludamus delictũ: vt dicit Bart. in l. non solùm. §. sed vt probari. ff. de no. oper. nun. Abb. in c. in præsentia. de proba. & idem Abb. post Innoc. in ca. dudum. el ij. de electio. penul. col. Nec possent omnia suprà relata coaceruari, & simul iũ-
32 gi, & verificari regula suprà posita, * Et si non prosunt singula, multa iuuant: ex quo de iure tunc iunguntur plura indicia ad faciendum integrã probationẽ, quando vnumquodque indiciũ est de se sufficienter probatum: vt no. Bal. in l. si quis ex argentariis. §. j. ff. de eden. Alexã. in consi. cxxxj. volu. & in consi. xj. sentio in dubium reuocari. & in consi. xxj. repetito in causa Merici. in princip. in iiij. vol. sed sic est quòd in casu de quo agitur, nullũ dictorum indiciorum est sufficienter de se probatũ: quia aut vnumquodque ipsorum probatur per vnũ testem, aut per testes inhabiles, & repulsatos, vt dictũ extitit, ergo &c. Et ex præmissis infero quòd minimè posit magna Cur. ipsa ex dictis indiciis procedere ad torturã contra prædictos inquisitos, etiam
33 stante eius magno & pleno arbitrio, * cùm iudex habens plenum & liberum arbitriũ non potest ad torturam procedere non existentibus legitimis indiciis: vt tenet Pau. de Leaza. in c. grauis. vlti. colũ. de depos. Gandi. in tract. malefi. in rub. an potestas qui habet arbitrium. Alexã. in consi. lxv. habita super his. col. ij. Ias. de Mayn. in l. j. C. de sacrosan. eccle. vbi reputat istud esse perpetuò no. & idem Ias. in §. in bonæfidei. col. viij. instit. de actio. & in l. & militibus. C. de testa. mili. & eo magis cũ arbitrium magnæ Curt. Vicariæ vt patet per multa capitula Regni, sit concessum contra famosos homicidas, & latrones, ac diuersorũ criminũ, & vulgari quodammodo populi opinione grauatos: & præsertim infames: vt clarissimè dicti regni capitula cantant. In cæteris suppleat Magnifi. Iudicum religio: vt innocentes ad Dei similitudinem formati præseruentur illæsi: reiecta aduersariorum querelantium voraginea: ac sanguinem humanum sitiente: & ita ex prælegatis consulo iuris esse. Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Iudex potest compellere habentem vxorem, & detinentem concubinam, vt ipsam concubinam dimittat, & ad vxorem redeat.*

2 *Consuetudo praua, iniqua, & temeraria excusat à pœna temporali.*

3 *Consuetudo notoria non est opus allegari.*

4 *Fama non probatur ex quo testes deponant id publicè audiuisse, nisi dixerint audiuisse à maiori parte populi illius loci.*

5 *Fama ad hoc vt probetur per testes, requiritur quòd multa concurrant, de quibus plenè in nu. 6. 7.*

8 *Pœna sacrilegij est extraordinaria.*

9 *Indicia sunt arbitraria.*

10 *Torqueri licet in aliquibus casibus quis non potest; poterit tamen terreri.*

CONSILIVM LX.

IN Christi nomine amẽ. In causa Natalis de caua inquisiti de sodomia, ac raptu mulierũ, & lenocinio: de furto cuiusdam Cirij: viso processu mihi trãsmisso per Magnificum Gubernatorem ciui. Auersæ circa raptum non reperio verbum aliquod, nisi de lenocinio duntaxat, quòd videtur eundem Natalem iam vxoratum prima facie grauare: in hoc non videtur modo aliquo insistendum: cum fornicatio sit de iure ciuili in concubinatu permissa, per titulum de concubinis: & licet peccatum sit de iure canonico, non tamen est punibile in foro Cæsaris: sed eo casu cõtra vxoratum potest officialis * ipsum compellere, vt concubi- 1
nam dimittat, & ad vxorẽ redeat: ita dixit pulchrè Alb. in l. iustitia. ff. de iusti. & iure. vbi refert q̃ dum Martinus de fano esset potestas in ciuitate Romadiolæ, & quidam nobilis habens vxorem declinabat etiam ad concubinam, compulit ipsum per l. prælallegatam, vt cõcubinam dimitteret: & sic honestè viueret: & hoc vt obseruaret iuris præcepta ibi, honestè viuere &c. idem refert & sequitur Iaso. in d. l. iustitia. Circa verò lenocinium quòd videtur esse contra regiam pragmaticam, & pœnalem, cùm fuerit de præterito, & à multo tempore mulierem aliquã penes se non retinuerit, suffragatur sibi notoria, & tacita tolerantia lenonum tot annis continuatis in regno, contra quos nunquam fuit processum pro obseruantia dictæ regiæ pragmaticæ: * & sic huiusmodi tolerantia & praua consuetu- 2
do quantuncunque temeraria, iniqua, & iniusta debet à pœna excusare. gl. est not. in c. cùm venerabilis. in glos. j. in fine. de consuet. quam Abb. ibi in j. colum. multum extollit: & glos. in c. denique. iiij. distin. quæ not. limitat procedere à pœna temporali, nõ autem diuina: prout in casu præsenti. idem voluit Alexan. de Imo. in consi. cvij. pro inuestigatione prædictorum. penul. colum. libro ij. & consil. viij. nume. 9. lib. vj. & consil. cexl. nume. 3. co. lib. vj. Ias. in l. singularia. xxij. col. ff. si cer. pet. * & sic cùm 3
consuetudo prædicta fuerit iam notoria, etiam allegari opus nõ fuit nedum probari: vt dicit singulariter Bart. in l. ij. xxv. quæstio. C. quæ sit long. consuetu. Bal. in l. prima. in fin. C. ad velle. & quòd not. idem Bal. in l. secunda. colum. ij. C. quando prouo. non est necess. idem Bald. in l. vnica. in vna addit. quam libri antiqui non habent. C. vt quæ desunt aduoc. Eritque ergo diligenter aduertẽdum super furto Cirij, an videatur taliter per indicia inquisitus ipse conuictus, vt torqueri posit: nam contra

ipsum

ipsum apparent plures testes deponentes de furto prædicto publicè audiuisse: & quòd ipse Natalis furto subtraxerat Cirium prædictũ ab ecclesia: ex qua testium depositione non videtur apparere de probatione famæ contra ipsum: ex quo potest esse
4 quòd vnus vel duo id publicè dixerint: * & tamen non ex hoc erit fama probata: quia talis depositio non concludit de necessitate, quòd ipsi hoc dici audiuerint à maiori parte populi illius loci, prout probari requiritur ad essentiam famæ: vt dicit pulchrè Barto. in l. de minore. §. plurimum. versic. quid si testis. ff. de quæstio. idem Bar. in l. iij. §. eiusdem. ff. de testi. & in l. Labeo. de supel. lega. Bal. in addi. Spe. in titu. de execu. senten. col. xxiiij. Imo. in l. hæredes palam. in princip. de testa. Flori. in l. si arbiter. ff. de proba. Alexand. in consi. xx. in causa appellationis. iiij. volu. & consil. xv. repetitus in causa. in v. volu. Apparet igitur quòd testis super fama taliter deponens debet dicere, q̃ ita audiuerat à maiori parte populi, etiam si de hoc interrogatus non fuerit: ita dixit Bal. in l. leuia. de accu. & Ang. in l. quid ergo. §. quæstionem. ff. de infami. Bal. in rub. C. de proba. & in l. solam. de testi. Flor. in l. ob carmẽ. ff. de testi. Ludo. in l. j. ff. de oper. no. nunt. Abb. in c. cùm causam. de testib. * Item & ex alio testes ipsi non pro-
5 bant, deponentes id publicè audiuisse: quia non nominant specificè aliquem à quo id dici audiuerint, & ideo non probant: quia etiam non interrogati debent testes dicere à quo audiuerant: vt dicit Bart. in prædicto §. plurimum. colum. vj. Inno. in c. qualiter & quando. de accu. & etiã in c. cum oporteat. eo. titu. Fran. de Are. in c. cum causam. de testi. & in titu. de inquisitio. §. nunc tractemus. Et dato nunc absque veri præiudicio quòd fama dici pos-
6 set aliquo modo probata, dico * quòd fama nõ facit indicium, verum confirmat alias probationes, vt dicit Bar. in tract. de quæstio. x. col. Bal. in l. milites. C. de quæstio. Cy. in l. fin. eo. titu. Ant. de Butr. in c. tertio loco. vj. col. de proba. Abb. in c. j. de pur. canon. Gand. in tract. malefi. in rubr. de quæstio. & tor. vbi refert ita vidisse per assessores seruari. Nec posset fundari tortura huius inquisiti ex depositione Stephani, deponentis emisse ceram à prædicto Natali, & quòd tũc suspicatus fuerit de furto contra ipsum. Et pariter nec ex depositione Gulioси testis deponentis vidisse prædictum inquisitum liquefacientem ceram: ex quo neuter ipsorum facit indicium, cùm vnusquisque ipsorum deponat su-
7 per diuersa qualitate facti, & indicij: * & tamen vnumquodque indiciũ requiritur probari saltem per duos testes. gl. est reputata singu. in l. fi. C. famiercis. & in authen. de testa. imperfe. circa principiũ. col. viij. Bar. in l. admonendi. x. col. ff. de iureiuran. Ang. in l. fi. quod met. cau. Salyc. in l. fin. de quæstio. Et præsertim procedũt præmissa cũ simus in furto parui pretij: quia vt ex processus meritis colligo, Cirium prædictum erat valoris xxv. carlenorum, quo casu decisa est pœna quando probatum esset delictum: & quæ quidem pœna est minor relegatione: & vbicunque ex delicto resultat pœna à relegatione infrà, eo casu non potest ad torturam procedi: sed solùm vbi imponitur pœna vltra relegationem: vt apparet per capit. regni: quòd incipit, tormenta. & licet inferri posset hoc esse sa-
crilegium, quando probaretur Cirium ipsum fuisse ab ecclesia furto subtractum, * attamen pro sa- 8
crilegio non imponitur nisi pœna extraordinaria. l. sacrilegij. ff. ad leg. Iul. pecul. cõsiderata qualitate rei, & personæ: ita communiter concludunt doct. & melius cæteris Salycet. in rubri. C. de crimin. sacrileg. Sed quia videtur etiam inquiri de sodomia: & maximè quia sciens ipse quondã Marcum aliàs habuisse rem cum illo Petrutio, permisit tacitè ipsos Marcum & Petrutium astare in domo sua: licet demum asserat prohibuisse: apparet necnon de eius confessione quòd dormiuit in vno, & eodem cubili cum eodem: ob quòd animus meus non conquieſcit aduersus ipsum: * & cùm indicia 9
sint arbitraria prout plenè loã. Andr. in c. cùm in contemplatione. de regu. iur. Bar. in l. fi. ff. de quæst. Bal. in l. ij. j. col. C. quo. ap. Alex. cõsi. lxxvij. j. volu. in causa accusationis. & interdũ licet quis nõ possit torqueri, potest tamen terreti, vt inquit Bald. in l. ij. C. quorum appellat. Bald. in l. de minore. ff. de quæstio. circa princip. * idcirco concurrentibus 10
præmissis sum voti partes Magnifici Gubernatoris Auersani esse in terrendo prædictum Natalem concurrente vtilitate vitæ ipsius, eundem ligari faciendo ad cordam, & aliquantulũ etiam alciãdo, vt aliquid doloris sentiat ad eruẽdam veritatem: nec aliter torqueatur, nisi vt suprà. Et quòd iudex licet non potest torquere delinquentẽ, potest tamen terrere: sequitur etiam Pari. de put. in tract. syndic. in versicu. contumacia. prima colum. nam imò si leuiter torqueret, non potest dici tortus: ex quo leuis tortura non dicitur tortura, per ea quæ plenè conglutinat Marsil. in sua practi. caus. crimi. in §. quoniam. ij. colũ. & in §. & quia. & in l. furem. ff. de ficar. & in suo consi. lxxx. ij. volu. & consi. ciij. vbi multa similia.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Probatio per testes de ætate deponentes ex aspectu est fallax.*

2 *Minoris gesta tenent, dum apparet, quòd sit publicè diligens, & industriosus.*

3 *Minor dum dolosè se gerit, restituere tenetur ea quæ dolosè consequutus est ab alio.*

4 *Minor in delictis non restituitur.*

5 *Minor potest defendi per maiorem, qui sit sibi coniuncta persona.*

6 *Minor litigans in iudicio per procuratorem ab ipso minore constitutum, cum iuramento, valet, & tenet iudicium.*

CONSILIVM LXI.

IN Christi nomine amen. In causa pauperculi magistri Petri sartoris est videndum super validitate iudicij, & processus gesti cum minore deficiente curatore: & ante omnia occurrit in facto non videri probatam fuisse minorem ætatem Ioannis Baptistæ ex aduerso principalis opponentis de nullitate processus, & iudi-

cij: cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

cij : cùm testes super suo sexto articulo minoris ætatis producti, deponunt de minori ætate secundum eorum iudicium,& videre, referēdo se ad aspectū,cuius dicti ratio fallax est:iuxta illud quinquaginta annos nondū habes, & Abraham vidisti: prout refert & concludit Bartol.in l.de ætate.ff.de
1 minoribus.* & sic non est modus probādi ætatē ex aspectu,quia fallax : vt suprà & potissimè cùm huiusmodi probatio satis appareat elisa per testes productos per eundem magistrū Petrum super quarto articulo,deponentes q̄ prædictus Ioan.Bap.ex sui præsentia,& exhibitione vestiū quas deferebat, demonstrabat *essere homo da bene: & de autorita: & homo de facende.* Et sic si tot testibus prædictis minor apparuisset, nō deposuissent ipsum videri hominem negociatorē.Et dato nunc absque veri prę-iudicio,quòd minor ætas in eo probata appareret, dico tamen quòd talis prætensus minor apparebat publicè, prout publicè diligens, & industriosus. Hinc est quòd tenebatur in fundico, seu apotheca pannorū, & serici ditissimo per honorabilē Albericū terracina:& ibi pannos,& serica publicè vendebat : & in maxima quantitate: vt plenè probatū est:& ipsemet principalis in suis positionibus articulauit. Et sic apparente minore prætenso publicè diligente,& industrioso valent & tenent gesta per ipsum licet minorem.gl.est sing.& ibi Bar.in l.j.C.
2 qui & aduersus quos.& licet d.glos.& Bart.* loqui videantur in contractibus,tamen de contractibus ad iudicia licita est argumētatio. semper allegatur tex.in l.omnem.ff.de iudic.l.iij.§.idem scribit.ff.de pecul.Et potissimè procedere debent prælegata cùm Ioā.Baptista prædictus circa prædicta callidè & dolosè versatus sit,asserendo bona prædicta esse sua:& accedendo apud prædictū magistrum Petrū bene indutus,& cum anulis aureis in digitis more mercatorū, ad effectū vt ipse magister Petrus emeret pannos,& serica per ipsum furto subtractos,vt prætenditur: vnde eo modo delinquēdo restituere tenetur omnia quæ ita dolosè consequutus est à
3 prædicto magistro Petro, * etiā quòd minor esset, vt prætēditur.tex.est peregrinus in l.j.C.de reputa. quæ sunt in iudi.& no.in l.q̄ si minor.§.restitutio. ff.de mino.& in specie dicit tex.in d.l.j.quę est vnica, quòd si minor vendēdo aliquid dolo cōsequutus est, restituere tenetur:& eo magis,quia deferendo prædictus Io.Bapt. vestes optimas,& anulos aureos supra dorsum suū quādo accedebat ad vēdendum, videbatur velle ostendere se maiorem: vt sic circunueniret cōtrahentes secū:& signāter prædictum magistrum Petrum: vnde succedit dispositio legis,si alterius.in prin.C.si minor.se maio.dixe,&
4 sic delinquendo eo modo non * posset petere se in integrū restitui,cùm minor aduersus suum delictū non restituatur,l.j.C.si aduer.deli.l.auxiliū.§.in delictis.ff.de min.& And.de Iser.in cōsti.regni,obscuritatem.& constit.minorū iura.Apparet insuper ex reuolutione chartarū processus prædictum Ioannem Baptistā fuisse plenè in eius iuribus & defensionibus auditum,ac defensum per egregium Nar-
5 dum Andream fronda eius patruum,* cum qua sic coniuncta persona iudicium procedit, quādo maior est, potest interesse in iudicio pro minore sibi coniuncto.Bal.in l.exigēdi.in fi.& ibi etiam Bar.C. de procu.Bar.in l.sed hæ.in princ.ff.de procur.Bar. in l.si actor.C.de appella.& in l.tutores qui post.& ibi glos.ff.de adminis.tuto.Sed quid opus verbis? Nardus Andreas nedum vt coniuncta persona, verum etiam vt procurator ipsum Ioannem Baptistam defendit:vt liquet per authenticū mandatum procuratorium factum per eundē Ioannem Baptistam in personā ipsius Nardi Andreæ in actis præsentis causæ nouissimè productum. & expeditū est in iure,quòd minor litigans in iudicio per procuratorem,quem ipse cum iuramento constituit,* si 6
lædatur,nō debet restitui:& hoc propter iuramentum appositum in constitutione procuratoris: ita singulariter voluit Bar.in l.minor.xxv.anno.omissam.ff.de mino.tradens hoc pro cautela, vt minor ad sui cautelā nō defendatur in iudicio per procuratorē,quem cōstituit cum iuramēto:quia eo casu nō poterit restitui: sed interfit in iudicio per curatorē: quia eo casu restituitur. & idē videtur tenere Panor.in c.cùm venissent.extrà de in integrū resti. versic.ij. principaliter.vbi dicit, quòd minor litigans per procuratorem non restituetur: quia procurator est voluntarius administrator: secus si per tutorem vel curatorem : quia est necessarius.idem tenuerunt Iacob.de Rau.Ioan.Fab.Barto.& Salyc. in authen.sacramenta puberum.C.si aduer.vendi. quæ secundum eos est fauorabilis animæ: & ideo habet locum in quasi contractibus: idem etiam sequitur Petr.Iacob.in titu.de actio.tutel.contraria quando in defen.susce.lib.Et ita seruat etiam curia parlamenti Delphin.per stylum ipsius curiæ refert & sequitur Guido papæ *in* decisio.parlamenti grationopol. in decis.seu q.xxxv.incipiēte,si adultus. vbi subdit ita fuisse declaratum in consilio parlamenti prædicti die iiij.mensis Septembris.M.cccc-xlix.& idem sequitur Iaso.de May.in d.authen.sacramenta puberū.ex quibus & ex vnoquoque ipsorū debet prædictus magister Petrus absolui ab indebita impetitione prædicti Ioannis Baptistæ: & ipse Ioā.Baptista in expensis condemnari: & ita iuris esse consulo ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 Possessio seu quasi præsentandi in iure patronatus acquiritur per vnicum actum præsentationis quæ fuit sortita effectum.n.5.

2 Præsentatio est fructus iuris præsentandi. numero 3.& 4.

6 Confirmatio sola tuetur præsentantem, vt dicatur esse in quasi possessione præsentandi, quia præsentauit, & præsentatus per ipsum fuit institutus, etiam si possessor esset malæfidei.

7 Præsentatus ab existente in quasi possessione præsentandi præfertur præsentato a vero patrono.

8 Patronus, sufficit quod credatur patronus, & sit in quasi possessione: quia præsentauit, & præsentatus per ipsum fuit institutus etiā si possessor esset malæfidei.

9 Ius patronatus potest haberi per bastardum.

10 Possessio diutina in præsentando demonstrat quem habere ius patronatus in ecclesia,etiam quod non apparet de aliquo titulo.

præscrip

11 Præscriptio in iure præsentandi satis apparet,si compatronus patitur, & permittit alium secum præsentare capellanum.

12 Præsentatis duobus capellanis,seu pluribus, si vnus excedit alium in literis, in idoneitate, moribus, ætate,conuersatione, & vita præfertur.

13 Patronis duobus existentibus vno mare, & alia fœmina, discordantibus ipsis præfertur præsentatus à masculo.

CONSILIVM LXII.

Redemptoris gentium iterato præsidio, amē. In causa venerabilis presbyteri Antonij cū presbytero Francisco, & presbytero Vincentio de falco super iure patronatus capellæ sancti Angeli pendini : apparet nanque per binas sententias institutionis diuersis temporibus promulgatas ab annis quinquaginta elapsis, nobilem quondam Audinum de cōstantio præsentasse vnà cum domina Catina Bonifacia duos capellanos in capella prædicta : vnde succedit iuris dispositio,
1 * quòd per vnicum actum tantùm præsentationis quæ fuerit sortita effectū, acquisita fuit quasi possessio prædicto Audino præsentanti : vt plenè not. in c.cùm ecclesia.extrà de cau.pos.& proprie.& in c.cum olim.& ibi relata per d.Abbatem post alios co.tit.& facit tex.in c.cum de beneficio.de præbē. in vj.cùm ergo Audinus ipse fuerit in ipsa possessione,ergo tenenda & reputanda: vt tenent omnes scribentes,& maximè Abb.in c.nobis.de iure pat. & in c.postulasti.eo.titu.& faciunt ea quæ habentur in c.querelam.de elect.& ibi Abb.ita etiam in speciæ refert & sequitur Alexan.in consi.lxxviij.in
2 iiij.volu.* Et potissimè prædictis ratio suffragatur, quia præsentatio est fructus iuris præsentandi.ca. consultationibus.de iure patron.& iste fructus sequitur suum possessorē : & eo ipso quòd aliquis est in quasi possessione iuris præsentādi,habet fructus ipsius iuris,qui sunt ipsa præsentatio : & ideo dicit tex.no.in prædicto c.cōsultationibus.quòd ad validitatem prę̄sentationis sufficit præsentantem esse in quasi possessione iuris præsentandi, & sequitur
3 possessorem,& nō proprietarium:* & ad hoc quotidie allegatur ille tex.secūdum do.Ant.de But.ibi. refert & sequitur Alexan.in consi.lxxiiij.in eo.iiij.
4 vol.v.col.* Et ideo ex sola præsentatione quæritur ius patronatus : vt dicit Inn.in c.quoniam.de iure patr.& Bal.in marg.in ver.ius.& potissimè in casu de quo agitur,in quo prædicti Audini præsentatio
5 fuit per binas vices confirmata.* Et tamen ex iuris dispositione possessio iurispatronatus probatur per vnicam præsentationem confirmatam:vt dixit
6 Bal.in c.j.§.si verò.quid sit inuesti.*ex quo sola cōfirmatio tuetur præsentantē, vt dicatur esse in possessione,seu quasi præsentandi:iuxta not.per Host. in summa de iu.patr.§.quid iuris.& Fede.in consi.
7 lvj.In Christi nomine amen.vacante & c.*Hinc est quòd præsentatus ab existente in possessione præsentandi,præfertur potius quàm si esset prę̄sentatus à vero patrono:ita dixerunt Abb.& doc.in prædicto.cap.consultationibus.& Feder.de sen.in consa. ccxxvj.super primo pūcto:& Cardi.in cle.j.de iure pat.in viij.q.sufficit enim quòd patronus credatur patronus,& sit in quasi possessione:vt quia præsentauit,*& prę̄sentatus per ipsum fuit institutus etiā 8
si possessor esset malæfidei : ita voluit Cardi.in c.ex literis.de iure patro.& in d.c.consultationibus.refert & sequitur dominus Stepha. de Caye.magnus canon.in sua repet.c.quoniā.de elect.in vj.in antepen.chart.& sic tam ex possessione quàm etiam ex tenore sententiarum institutionis apparet q̄ prædictus nobilis Audinus, & prædicta domina Catina æqualiter præsentauerunt:sequitur quòd vnusquisque ipsorum pro medietate,& sic pariter,& eo modo præsentatio ipsa defertur Nicolao de constantio successori prædicti do.Audini, qui in præsentiarum præsentauit presbyterum Antoniū cessante maximo fundamento prædicti presbyteri Francisci & Vincentij ex aduerso:in quo tota eorū spes,curáque aderat:videlicet quòd prædictus Audinus fuerat bastardus. Nā eo dato sine veri prę̄iudicio, apparet ipsum Audinum tanquam patronū prę̄sentasse per binas vices:& sic quoties casus suo tempore occurrit : & ideo negāti non potest quin sit in possessione,seu quasi ipsius iuris patronatus: præsertim cùm nullibi cautum reperiatur bastardum esse incapacem, seu inhabilem iuris patronatus,& sic iuris præsentandi: cùm ius patronatus sit ius quoddā,quod non est in bonis:& sic potest dubitari,an intelligatur facere hæreditatem locupletiorem:& ideo cùm sit quid indiuiduū, bastardus
9 potest ipsum retinere, seu habere : * & ideo ius patronatus tranfit in bastardum: vt inquit pulchrè Bald.in l.ea quam.C.de fideicom.in fin. Corroboratur insuper clarissimum ius ipsius Audini per plures præsentationes per ipsum factas, vt suprà dictum est à xl.annis citra, & plus, ob quod satis dicitur apparere de suo iure patronatus in capella prædicta per huiusmodi eius diutinam possessionem præsentandi, etiam * quòd illa esset absque 10
aliquo titulo : ita dixit singulariter Bald.in l.cùm super.C.de rei vendi.& Francis.de Aret.in repeti. rub.de cau.poss.& proprie.refert & sequitur Ant. Corse.in singu.suis in singu.incipien.per antiquam possessionem. Non omittam vltra præmissa apparere Audinum prædictum præscripsisse dictum ius præsentandi præsente domina Catina Bonifacia compatrona * patiente, & permittente eundem 11
insimul cum ipsa præsentare capellanos quoties casus occurrit:ob quod satis apparet inducta præscriptio : vt dixit Domini.de sancto gemin.in capitulo primo.in princip.de iure patronat.in princip.in vj.per c.querelam. de elect.& per Ioannem Andream plenè in reg.quòd alicui.in mercur.Suffragatur insuper huic presbytero Antonio idoneitas : cùm ex processus meritis appareat ipsum esse magis idoneum presbytero Francisco, & antiquiorem, & literarum : & sic licet plures capellani præsententur à pluribus patronis, & voces sint pares, tamen non semper cum honestate poterit episcopus gratificare:quia debet præferre præsentationem magis rationabilē factam, & attēdere quis ex præsentatis*capellanis excedat alium in li- 12
teratura, idoneitate, moribus, & ætate, vita, & conuersatione:& secundū prædicta iudicare vnum

alio

alio ſufficientiorem: vt dicunt domini de Rota in deciſ.cclxx.aliàs eſt deciſ.viij.titu.de proba.in nouis,incipien.item ſi mandatur auditori.& faciunt dicta doctorum in c.j.de iure patro.& ita fieri debet.ſequitur & refert formaliter præmiſſa præfatus dom.Stepha.de Caye.in d.ſua repe.c.quoniam. de elect.in vj pen.char,ſubdens iſta habuiſſe de facto, Nec ſilẽtio præteribo, q̃ hic presbyter Antonius fuit præſentatus à maſculo:* & ſic venit præ-
13 ferendus prædicto presbytero Franciſco præſentato à fœmina: ex quo diſcordantibus inter ſe patronis habẽtibus æquale ius in præſentãdo, ſi vnus fuit præſentatus à patrono maſculo, alter autem à patrona fœmina, præfertur præſentatus à maſculo: ita tenet Bald.in l.j.ff.de ſena.domini de Rota in deciſ.eorum in deci.cccciiij.in prin.in nouiſſimis:Franc.de Aret.& Felyn.in ca.quoniam.in vlti. verb.extrà de teſtib.ex quibus omnibus & eorum ſingulis conſulo prædictum presbyterum Antonium inſtituendum &c.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Filiusfamilias obligatur ex omni contractu præterquam ex mutuo,& voto.*
2 *Filiusfamil.non poteſt renunciare Senatuſconſulto Macedoniano etiam cum iuramento.nu.3.*
4 *Iuramentum appoſitum in obligatione, ſeu inſtrumẽtum in quo conſitetur quis mutuum recepiſſe, infra biennum poteſt opponere exceptionem non numeratæ pecuniænon obſtante iuramento.nume.5.*
6 *Scripturæ notarij non creditur niſi habeat teſtes.*
7 *In ſcripturis quæ fiunt apud acta requiruntur ſaltim duo teſtes.*
In ſcriptura actorum notarij non requiruntur teſtes.
8 *Teſtes duo requiruntur in his quæ ſunt de actis, nec fiunt coram iudice, prout eſt procuratio, contractus,& his ſimiles.*
9 *Solennitatis omiſſio inducit præſumptionem doli,& falſitatis.*
10 *Inſtrumentum quando caret ſolennitate debita, non caret ſuſpitione falſi.*
11 *Obligatio penes acta abſq; teſtibus, & capta extra curiam non tenet.nu.12.*
13 *Fraudibus hominum obuiandum eſt.*
14 *Iudex non debet ſedere de nocte.*
15 *Filia quãdo aliquo caſu exit poteſtatem patris, ceſſante illo caſu reincidit in patriam poteſtatem.*
16 *Filia maritata exit poteſtatem patris,& ſubintrat poteſtatem viriquo ad debitum carnis, & operas obſequiales,in cæteris remanet ſub patria poteſtate.*

CONSILIVM LXIII.

REdemptoris gentium auxilio repetito, amẽ. In cauſa pulcherrimæ mulieris Diamãtis aduerſus Nicolaum Ioan.de monte,vltra quod executio non potuit fieri cõtra ipſam pro dictis ducatis quinquaginta in bonis datis in dotem eius vito, & de quibus vir ipſe ſemel eſt effectus dominus,per iura vulgaria, attamẽ quamplura vrgent in eius fauorem, quæ eidem Diamanti exploratam dictæ cauſæ victoriam promittũt. Et in primis apparet ex proceſſus meritis, quòd Diamans ipſa eſt filiaſam.& ſic tuta exceptione Senatuſconſulti Macedoniani:cùm prætenſa obligatio cantet in mutuum:& filiuſſami.obligatur ex * omni con- 1
tractu præterquam ex mutuo,& voto.l.tam in contractibus.ff.de iudi.l.filiuſſami.cum vulg.ff.de act. & obli.l.j.per totum.ff.ad Maced.* Cui quidẽ Ma- 2
cedoniano non poteſt filiuſſami.renũciare.l.ſed & ſi pater.in fin.ff.ad maced.gloſ.& Abb.in c.ſi diligenti.iij.col.extrà de foro compet.Bal.in l.tamen ſi.in lect.antiq.ff.ad maced.gloſ.in l.fin.& ibi Cy.in v.quæſtio.C.eod.titu.Imò & plus etiam cum iuramento non poterit * filiuſſami. Senatuſconſulto 3
Macedoniano renunciare: ita ſingulariter voluit Bald.in repe.l.iuſiurandum.liij. colum.verſi.venio ad ſecundum, & dico.ff.de iureiuran. Secundò apparet,quòd prætenſa obligatio ſonat in confeſsionem de recepto,nõ autem in præſentialem numerationem:& adhuc ineſt tempus opponendi exceptionem non numeratæ pecuniæ,* prout oppoſita 4
eſt:cui exceptioni non eſt derogatum per prætenſum iuramentum: text.eſt in l.fin.& ibi Bald.C.de non nume.pecu.quem ſing.facit idem Bald.in cap. quæ in eccleſiarum.de conſtitu.& Butr.in cap.j.de iudic.& ſequitur Iaſo.de Mayn.in l.ſi pecuniam.ij. colum.ff.ſi cer.petat.quia iuramentum interpretatur ſecundum naturam preambulæ obligationis: vt dicit ibi Bald.idem voluit Imo.in cap.j.de iudi. & optimè Fely.in c.ad noſtram.v.colũ.extrà de iureiuran.adeò quòd à tali iuramento non eſt neceſſaria abſolutio: ſecundum Bald.in dicta l.ſi.ex quo habet tale iuramẽtum tacitam cõditionem, ſi mihi fidem ſeruaueris: & ſic creditor non numerãs non ſeruat fidem debitori.l.ſi voluntate.C.de dot.promiſ,ita voluit etiã in ſpecie Felyn.in c.ſi cautio.xv. colum.ver.amplia primò.extrà de fide inſtrumento.Imò & plus etiam ſi talis confeſsio recepti mutui fieret penes acta curiæ vt iam facta præſupponitur in caſu præſenti, non ex hoc impeditur dicta exceptio: vt dixit Bald.Inſtitu.de litera.obliga.in §.ſi.vlti.colum.Saly.in l.in contractibus.C.de non nume.pec.* & rectè intuenti videtur idem tenere 5
Bal.in d.l.in cõtractibus.in ſi.prin.refert & ſequitur Felyn.in loco prælegato.ea.colum. Tertiò & vltimò apparet quòd dicta obligatio fuit capta abſque interuẽtu teſtium, ac etiam extra magnam Curiam,vt apparet ex tenore verborum ipſiuſmet obligationis ibi dum dicitur, cõſtituta coram me notario Bartholomeo Bonæ actorũ magiſtro &c. 6
* Et expeditum eſt in iure quòd ſcripturæ notarij non creditur,niſi habeat teſtes: tex.eſt in authẽ.de tabel.in princip.in auth.de inſtru.cau.& fid.§.ſed & ſi.gloſ.& doct.in l.iuriſgentium.§. quòd ferè.ff. de pact.Alexan,conſil.xiij.incip.ex his quæ in themate:& conſi.xcvij.in j.volum.colum.v.gloſ.in l. generali.C.de tabul.lib.x.adeo quòd in Regno ſecundum formam conſtitutionis ad inſtrumentorum robur nedum requiritur interuentus teſtium, 7
* ſed etiam ſubſcriptio ſaltem duorum vel trium teſtium. Hinc magis in ſpecie dixit Bald.in l.ſancimus.

cimus.colum.j.verſi.item nota.C. de teſtam. quòd in his quæ fiunt apud acta, requiruntur duo teſtes. idem voluit Baldus in rubrica C. de fide inſtrum. colum.xij.& Franci.de Are.in cap.poſt ceſsionem. de probat. & licet dici conſueuerat quòd ſcriptura actorum notarij non requirat teſtes, prout not. in cap. quoniam contra. extrà de probat.& in l.in donationibus.C.de donat.gloſſ.in l.fin. de re iudi. tamen illud procedit in his quæ ſunt propriè de actis: vt eſt litis conteſtatio, & ſimilia, quæ cùm fiant coram iudice coram quo præſumitur adeſſe multitudo perſonarum, non requiruntur teſtes propter auctoritatem iudicis: ſed ſecus in his quæ ſunt de actis,nec fiunt corã iudice:prout eſt procu
8 ratio,& contractus quæ fiunt apud acta: * nam eo caſu requiruntur ſaltem duo teſtes. ita notanter voluit Baldus in dicta l.ſancimus. & iſtud eſt de ſo
9 lennitate:* & omiſsio ſolẽnitatis inducit præſumptionem doli & falſitatis. not. in l.iubemus.C. de teſtamen.& in l.ſi poſt diuiſionem.C.de iur. & fac.
10 igno.Bart.in l.nulli.C.de actua.& nume.li.xij.*vbi dixit, quòd quando inſtrumentum caret ſolennitate debita, non caret ſuſpicione falſi: idem voluit Paulus de Caſtro in conſil.ccxiij.incip.ad primum quæſitum. quod maximè procedit quando deeſt debita ſolennitas ſubſtantialis, vt eſt in propoſito:vt voluit Pet.de Anch.in conſi.clxxviij.tria principaliter &c. Et dato quòd ex imperitia, vel errore notarij talis ſolennitas fuerit olim omiſſa, tamen dicta obligatio ſaltem eſt nulla, & vitiatur. not.Cyn.Bald.Ang.& Saly.in l.ambiguitates.C.de teſta.Bal.in l.fin.C.de temp.appe.in ſi.in prin. & in l.imperator.in ſi.de ſtatu homi. Ang. in l.fin.§. ſin-
11 autem.de hæred.inſtit.* Imò vbi ſubſtantialia ſunt omiſſa, vel neglecta, etiam ceſſante dolo non valet quod ſcriptum eſt. Baldus in cap. ex literis. de fid.inſtrum.alleg.glo.& Cyn.in dicta l.ambiguita-
12 tes.* Et quòd huiuſmodi obligatio abſque teſtibus & extra curiam non teneat,tenet in ſpecie Luc. de pen.in l.ij.C.de iu.fiſc.lib.x. vbi formaliter dicit, quòd ſi qua cõſuetudo eſt in contrarium, dicitur potius corruptela: ex quo promiſcuis actibus rerum turbantur officia,contra iura præmiſſa:& ma
13 teria datur ſcripturas plerunque falſas abſq; iudiciali * & debita examinatione in iudiciis producendi: quòd remouendum eſt:inſti.vi bo.rap.§.ſed nedum talia.fraudibus quoque hominum obuiandum eſt.ff.de rei ven.l.in fundo. melius autem obuiari non poteſt quàm ſi facultas fraudãdi adimatur. C. de fabri.l.j.& ad præmiſſa facit ſatis apertè C.de diuer.offi.hac ſanctione.poſt prin. vbi patet, quòd exemplaria monumentorum originaliũ quæ in iudicio producũtur,debent habere ſubſcriptionem iudicis, quamquam debeant ſcribi ipſæ productiones ſicut & cætera, quæ aguntur in iudicio. extrà de probatio.cap.quoniam.Cæterùm arguendus eſt mos ille, quo plures actorum notarij abuntur: videlicet huiuſmodi ſcripturas ad eorum recipiẽtes hoſpitia ſiue domos, & apud acta curiæ illas fore oblatas poſtmodum aſſerentes: nam ſine præſentia, mandatóque iudicis acta non fiunt: vt prædictum eſt.Inde acta vocantur publica monumenta.dicta l.in donationibus.'& hoc pro eo,quia ibi ſemper adeſt hominum multitudo;& ideo non eſt neceſſe teſtes propterea adhiberi: vt ibi not. & C.de re iudi.l.geſta. inde etiam dicuntur acta publica, quia non in domo ſecretè, ſed in publico fiunt:& ſemper ibi multi adſunt.cap.exceptionem. extrà de excep.§.fin.in gl.not.iſtud & in loco iudicij.ff.de iuſti.& iur.l.pe.§.fi. C.de ſenten.l.cùm ſententiam.inde etiam dicitur publicũ teſtimonium. C.de cuſt.re.l.ij.dicitur quippe iudex quodammodo lux,& aures publicas cenſetur habere.C.de epi. & cle.l.nulli.in fi.qui ergo vult acta iudiciaria non in publico agere, nõ dicetur habere hanc lucẽ, neq; ſectari lucẽ veritatis,de qua.ff.de teſt.l.ob carmẽ.in fi.ſed amplecti potius tenebras,quas bonus vir effugere debet, cũ aptæ ſint ad opera mala.l.j.ff.de vẽt. inſpi.§.mulier.cum ibi not.ver. aptiores. & * ideo 14
iudex non debet ſedere de nocte,ſed ante ipſius tenebras perficere quod incumbit.cap.conſuluit.extrà de offic.delega. & ſicut præſes prouinciæ extra ſuæ prouinciæ terminos exiſtens, priuatur. ff. de officio præſid.l.ij.ita & actorum notarius exiſtens abſque iudice, ac extra ſolitum locum iudicij eſt priuatus habendus:de hoc ſcripſi plenius C. de decuri.l.duumuirum. inde etiam dicũtur fieri publicè, quæ fiunt coram magiſtratu.l.j.§.vnuſquiſque. ff.de fur.hæc formaliter dicit Luc. de pen.in loco ſuprà allegato, quæ tranſcripſiſſe mihi viſum fuit. vt eradicare poſſem à mente iudicum huiuſmodi prauam conſuetudinem veniæ impartiendę actuariis,vt poſsint oblationem extra magnam Curiam recipere: prout corruptè introductum comperio.
* Nec militat quatenus obiiciatur non habere lo- 15
cum exceptio macedoniani: ex quo hæc Diamans fuit aliàs maritata alteri viro: & per conſuetudinem Neapolitanam ſit ſui iuris, & exit à poteſtate patris.nam hoc licet ſit verum, tamen quando aliquo caſu filia exit poteſtatem patris, ceſſante illo caſu reincidit in patriam poteſtatem: vt pulchrè dicit Specu.in titu. de tuto. §. quid ſi mulier.lo ij. & idem Specu.in ſuo aureo repe. in ver. patria poteſtas. nec eſt ſimpliciter verum de iure * quòd fi- 16
lia maritata exeat poteſtatem patris, & ſubintret poteſtatem viri: nam illud ſolum intelligitur quo ad debitum carnis, & operas obſequiales: in cæteris autem remanet ſub patria poteſtate.gloſſ. eſt not.in §.j.inſtit.ad tertul. & in §.itaq;. inſti. de in iur.& ſemper erit in patris poteſtate, niſi fuerit emancipatus: ſecundum gl.& doct.in l.ſi vxorem. C.de condit.inſer. Felynus in cap. ſuper eo.lo ij.ij. colum.extrà de teſtib.intantum quòd acquirit bona aduentitia patri quo ad vſumfructum, & non viro: ita dixit Bald.in l.j.C.de bonis quæ lib.Abb. in cap. literas. in fin. de teſtib. In cæteris ſuppleat Magnificorum iudicum ipſius magnę Curiæ Vicariæ religio, aduertendo quòd non licet ponere in corbano, quia precium ſanguiniseſt: nec famelici lupatini voracitas de noui matrimonij contracti per eandem fœdere inebrianda eſt. Thom.Gram.

SVMMARIVM.

1 *Vitis timetur inferri in poſſeſſione poteſt adiri index, & abſque libello peti vt obuietur fraudibus,ſeu ne iniuria committatur.*
2 *Timens ſe turbari in ſua poſſeſſione poterit petere ſe*

Universidad de Deusto
Biblioteca

defendi per iudicis officium.

3 *Si possessio turbari dubitatur, potest cogi, vt ille de quo timetur, caueat de non turbando.*

4 *Possessio inordinatè capta confirmatur.*

CONSILIVM LXIIII.

IN Christi nomine, Amen. Possidentibus domina Vincentia, & domina Lucretia archamona sororibus per se, seu per Magnificos Gentilem de tolfa, & Anibalem de capua eorũ coniuges omnia bona quæ remanserunt post obitum eorum communis matris, & demum processum ad diuisionem nonnullorum mobilium inter easdem, & recollectis fructibus ac pensionibus immobilium concorditer: prout in promptu productis testibus in magna Curia Vicariæ hæc, & maiora verificata apparent crescente auiditate bonorum, vt inter mortales consueuit, Magnificus Anibal ipse prætextu cuiusdam asserti instrumenti possessionis intendit ipsam Magnificam Vincentiam in pacifica possessione prædictorum bonorum turbare: accedendo clandestinè ad locum possessionis armata manu. Quo detecto magnificus Gẽtilis ipse nomine quo suprà, vsus iuris remedio adeundo magnam Curiam prouideri sibi petiit super vi prædicta: imò se defendi in prædicta sua possessione: ex quo vbi timetur vis inferri alicui in sua possessione, potest
1 adiri iudex, & ab eo absque aliquo libello peti, vt obuietur: * ne iniuria committatur: prout pulchrè dixit Baldus in l.j.§.si quis.ff.de offic. præfect. vrb. Baldus in l. si super possessione.C. de transact. Imol. in dicto cap. in præsentia. de probation. & in
2 tantùm quòd si probabiliter quis turbari timeat in sua possessione, * poterit petere se defendi per iudicis officium: dixit Bald. in l. si seruus.C. quòd cum eo. Franc. de Aret. in cap. in præsentia. iiij. col. extrà de probat. Baldus in l. fin. ij. colum. C. de edi. diui Adria. tollend. adeò quòd eo casu poterit quis agere non intentando petitorium nec possessorium, sed solũ vt inhibeatur aduersario ne turbet alium in possessione: ita voluit Paul. de Castr. in suo consil. v. quem sequitur Felynus in rubr. de treu. & pa. in vij. colum. circa princip. ipsius colum. & ibi plenè exorditur materiam de qua suprà. & idem Felyn. in cap. in præsentia. extrà de prob. Et ideo aptè suffragatur prædictis quod voluit Spec. in tit. de lega. §. sequitur. ij. col. versic. porro. quòd nedum si quis actu non turbat iurisdictionem delegati, sed solum
3 si est dubitatio de turbatione, poterit delegatus ipsum cogere, vt caueat * de non turbando: idem voluerunt dominus Anton. & Imol. in c. j. de offic. delegar. vnde cùm prædictus magnificus Anibal se ita clandestinè intromiserit absente prædicta magnifica Vincentia, seu Gentili eius viro, prout apparet ex facie instrumenti possessionis: talis actus possessiuus, si ita dici potest, reuocari debet. Cùm timens grauari ex facto alterius possit officium iudicis implorare, vt iudex ante factum inhibeat. l. si pater. C. qui bo. ce. pos. quòd alibi non reperitur ita expressum secundum Baldum ibi. pariter & post factum debet reuocari. l. ob maritorum. & ibi plenè nota. C. ne vxor pro marit. secundum Baldum ibi, quem etiam refert Felynus in rubrica de treuga & pace. in vj. colum. præsertim cùm fuerit ita clandestinè factum, imò & quamprimum innotuit prædicto magnifico Gentili, suam possessionem continuauit, ob quod satis apparet de ipsius contradictione: & sic possessio prætẽsa ipsius Anibalis venit de iure infirmanda, * cùm ita inordinatè capta appareat: prout pulchrè decidit Bald. in prælleg at. l. fin. C. de edicto diui. in ver. vij. oppo. cuius dictum bene probat textus in dicta l. fin. vbi illa missio in possessionem scripti hæredis in bonis defuncti requiritur fieri à iudice cõpetenti, ostenso ei testamento, & nemine contradicẽte. Quibus sic existentibus petitum fuit, vt caperetur informatio de possessione ipsius dominæ Vincentię, seu domini Gentilis coniugis eius nomine, ac de aliis præmissis: concurrente quoque decisione Bald. in l. æquissimum. ff. de vsufr. & in l. ordinarij. C. de rei ven. In reliquis suppleat facundissima doctrina magnifici domini Diomedis Maricondæ, domini mei collegæ ac præceptoris obseruandissimi, cui & mihi religio vt consueuit excellentissimorum patrum conscriptorum in hoc almo supremi Principis consistorio degentium non deerunt.

Thomas Grammaticus.

Consilia omnia, ac allegationes præmissæ emanârunt à me Thomasio Grammatico V.I.D. à tempore quo adolescens doctoratus dignitate insignitus fui: & propriè in anno M. cccxcv. in ætate vigintiduorum annorum, vel circa existens, vsque ad tempus fœliciſsimi aduẽtus quondam Illustrissimi ac inuictissimi magni Ducis Consalui Ferdinandi de corduba, cum exercitu quondam Regis Cap. ad recuperationem huius Regni, demptis secundis & tertiis allegationibus in ordine factis contra prętensos procuratores suę illustrissimæ filiæ, & vxoris: & pro eius seruitio, & conseruatione seruitorum, post discessum eiusdem magni Ducis à Regno cum Capu. Rege glorioſæ memoriæ, imò eodẽ anno quo ipse magnus Dux ex huius seculi peregrinatione apud Granatam migrauit: cuius mors omnibus & Italis, & Hispanis vehementer indoluit. ingresso demum prędicto magno Duce ciuitatem Neapol. cum exercitu Hispanorum confractis Gallis apud Citignolam, & Calabriam in anno domini sequenti die sui ingressus me ad supremum Tribunal iudicatus magnæ Curiæ Vicariæ euocauit: in quo tempore quondam Serenissimi Regis Federici aragonei per binos annos præfueram: & dum ibi triennio continuo iudicassem, vltimò eiusdem triennij me quoque in patronum causarum Regij fisci assumpsit. & demum iteratus in iudicem eiusdẽ tribunalis per Regẽ Cap. glorioſæ memoriæ, & succesiuè per omnes fere suos Proreges post eius recessum à regno præsenti per annos xxvj. tribunali prędicto iudicassem, licet interpollatos cõpertus vsq; ad tẽpus quo per literas Cæsareas ad hoc S. consistoriũ huius Regij consilij Neap. licet indignè euocatus sum in anno M. D. xxxv. die iij. Iunij: & tẽpore interpollato quo ab officio prædictæ mag. Curiæ vocabã, inscriptas allegationes, & consilia congressi ad laudm omnipotentis Dei ciúsq; filij Iesu Christi redemptoris.

SVM

SVMMARIVM.

1 *Electio magistri actorum causæ facta per delegatum, perpetuat eius iurisdictionem.*

2 *Obligatio penes acta recipi potest per actuarium causæ absque interuentu testium: & bene probat non obstante quòd aliter teneat Luc. de pen.*

3 *Stipulatio non requiritur in loco obligationibus penes acta.*

4 *Pluralitas non præsumitur in actibus hominum.*

5 *Pluralitas si arguitur per contrarietatẽ cessat præsumptio vnitatis. Et ideo vt possit constare de vnitate actus, requiritur fieri positio, & probatio quòd semel tantùm: & eodem tempore, & loco fuerit. nu. 6.*

7 *Actus quòd vnicus sit factus, vbi non constat, saluantur probationes, quia quando apparet factus sub duplici forma, præsumitur iteratus.*

8 *Testium dicta debent de necessitate concludere, sicut quælibet alia probatio.*

9 *Testium dicta quando necessariò non concludunt, semper contra producentem interpretantur.*

10 *Probatio non concludens nedum non releuat producentem, verùm etiam non facit rem dubiam.*

11 *Tempus quando est fundamentum intentionis debet præcisè probari.*

12 *Falsi probatio debet de necessitate concludere.*

13 *Falsitas non est præsumenda, imò potius varietas loci, & temporis, vt saluetur, & excludatur falsitas instrumenti.*

14 *Probatio tendens ad infringendum instrumentum debet esse concludens, & necessaria.*

15 *Verisimile si quid non est, iudex non debet fidem dare.*

Audiri quis nõ debet contra id quod non est verisimile: quia probatio debet esse verisimilis, aliàs ei standum non est, ibidem.

16 *Falsitas non potest committi absque dolo.*

17 *Falsum dici non potest id quod non est nociuum, nec aptum ad nocendum.*

18 *Notarij dicto standum est, dum deponit de pertinentibus ad eius officium.*

19 *Testis deponens de actu à se gesto statur eius depositioni.*

20 *Falsum dici nõ potest, quod iuuatur primordio veritatis.*

21 *Protocollũ inspicitur, & ad ipsum recurritur stante diuersitate inter scripturas, & notas.*

22 *Ad protocollum semper recurritur, & ei datur plena fides.*

23 *In notario præsumitur error, potiusquàm dolus.*

24 *Notarius nedum potest nouum instrumentum facere, quando primum non fuit sortitum effectum, verùm etiam potest illud factum emendare, & corrigere etiam si copiam dederit parti.*

25 *Pro notario præsumptio capienda est in eius fauorem, vt excusetur à falso.*

CONSILIVM LXV.

REdemptoris gentium iterato præsidio, Amen. Et quia docente Philosopho nihil ita absque labore facit veritatẽ manifestam, quàm breuis & pura narratio: idcirco omissis longæuis capitibus defensionum ex aduerso, tria repetam principalia fundamenta: quibus omnibus exclusis cætera neglecta apparebunt: & obligationem ipsam fideiussorum verisimam demonstrabunt. Primùm principale fundamentum est, quòd obligatio prædicta capta fuerit à non magistro actorum, aut aliqua auctoritate fungente: quia non poterat creari à Nugno de campo nulla fungente auctoritate saltem iudiciali. Secundum principale fundamentum est, quia eo die quo prætenditur facta dicta obligatio, aliqui ex fideiussoribus fuerint absentes, & non interuenerunt in dicta obligatione, licet ibi nominati: & aliqui requisiti si volebant fideiubere expresè recusauerunt. Tertium principale fundamentum est, & istud primum in ordine eorum, quia apparent duo diuersa instrumenta, seu obligationes manu eiusdem notarij Alphõsi, ob quod imminere videtur suspitio falsitatis. Quò ad primum vltra iurisdictionem ordinariã prædicti Magnifici Nugni castellani castri noui, de qua clarissimè ex meritis processus constat, apparet insuper quòd pro magistro actorum eidem Nugno de campo inseruiebat notarius Alphonsus prædictus: constat insuper in specie de commissione illustrissimi magni Capitanei in personam prædicti Magnifici Nugni ad capiendum, seu capi faciendum dictam fideiussionem domini Iulij de scortiatis: ob quod solùm licebat eidem Nugno cõmissario notarium actorum eligere, deputare: cùm intantum sit permissum delegato eligere notarium actorũ, * quòd 1
ex sola eius electione suam iurisdictionem perpetuat: vt dicunt Ioannes Andræas & Hostiensis in capitulo, gratum. extrà de officio delegati. Hostiensis & Ioannes de lig. in capitulo, licet vndiq;. eodem titulo. refert & sequitur Iason de mayn. in l. more. decimatertia colum. ff. de iurisdictione omnium iudicum. sicque notarius Alphonsus ipse vt magister actorum prædicti Nugni commissarij, fideiussionem prædictam per obligationem penes acta delegati cœpit: quæ legitimè capta dici debet absque aliquorum testium interuentu: vt plenè in facto de stylo & obseruantia probatum est etiam in contradictorio iudicio obtentum, non obstante quòd aliter in contrarium tenuerit Luc. de pen. & malè obseruatum in l. hac parte. C. de proxim. sacri scrin. libro xij. quòd etiam ex iuris dispositione corroboratur: * cùm in his quæ fiũt penes acta 2
non requiratur testium interuentus. text. est in l. in donationibus. C. de donat. per quam dixit ibidem Baldus. quod consuetudo mundi ita obseruat. glo. in l. finali. de re iudicata. & voluit Iason de may. post Paulum de Castro & Rapha. in l. omnium. vj. colum. C. de testamentis. idem tenet Baldus. dominus Anto. & Imola. & Abbas in cap. quoniam contra. extrà de probationib. per dictam l. in donationibus. quinimò etiam * stipulatio non requiritur: 3
prout ex aduerso inficiatur non interuenisse: nam de iure taciturnitas apud acta habet vim stipulationis. Bartol. in l. j. ff. de verborum obligationib. & in l. fina. ff. de præto. stipulatio. idem Bartolus in l. cùm quis decedens. in princip. ff. de legat. iij. & in l. j. ff. à quib. appel. non licet. Baldus in repetitione l. tale pactum. §. qui prouocauit. ff. de pactis. Quo verò ad secundum fundamentum, videlicet, quòd

Universidad de Deusto
Biblioteca

die gestæ obligationis fideiussoriæ aliqui ex prædictis fideiussoribus ibidem nominatis nõ interfuerant, sed erant absentes: & aliqui qui ibidem asseruntur obligati, expresse recusauerunt fideiubere: respondetur nullibi probatum apparere quòd eodẽ die, seu tempore, vel contextu quo obligatio ipsa fuit habita à prædictis fideiussoribus aliqui ex eis recusauerint, vel absentes fuerint: nam vt nouerunt Magnifici dominat. vestrarum nullibi de necessitate ex depositionibus testium apparet concludi: cùm illi qui prætenduntur eodem die fuisse absentes, potuerint eodem die se obligasse: & ante vel post obligationem gestam se absentasse: cùm non appareat eodem die gestæ obligationis à mane vsque ad sero, vel continuatis horis absentes fuisse: nec in loco tam remoto se absentasse, quin potuerint se obligare, & demum eodem die se absentare.* Et pariter illi qui vna vice requisiti semel fideiubere recusauerunt, potuerunt alia vice requisiti se contentari, & obligare. Et licet ex iuris dispositione in actibus hominum non præsumatur pluralitas in dubio: vt per Baldum in l. neque natales. C. de probationibus. quia actuum pluralitas non præsumitur: & per eundem Bald. in l. testium. C. de testibus. Salycetus in lege secunda. C. de errore aduocatorum. tamen quando agitur de concordando, contraria debet præsumi pluralitas: ita Cardinalis in cap. cùm tu. extrà de testib. per textum ibi: & in capi. cùm Ioannes. extrà de fide instrumentorum. Et ibidem pulchrè Felynus & maximè quia non probant testes ipsi ex aduerso producti de certo & determinato tempore recusationis & obligationis: ideo præsumi debet quòd alio tempore recusauerint, & alio se obligauerint:* ex quo quando contrarietas argueret pluralitatem, facit cessare præsumptionem vnitatis: cùm vna præsumptio tollat aliam. l. diuus. ff. de in integrum restitutione. & facit dictum cap. cùm Ioannes. ita dixit Iason in l. ij. C. de bonorum possessione secundum tabulas, & rectè intuenti clarè apparet quòd non fuerit vnicus actus, videlicet tempus obligationis prædictæ, & probatio ex aduerso: id est, quòd eo tempore quo notarius scripsit eorum obligationem, ipsi recusauerint se obligare, & non se obligaueriut: ex quo ad hoc vt constet de vnitate actus, requiritur * quòd fiat positio, & probatio quòd semel tantum, & eodem tempore, & loco fuerit: voluit Speculator in titulo de teste. §. iam de interrogatoriis. Felynus in capitulo cùm Ioannes. extrà de fide instrumentorum. tertia colum. vbi subdit perpetuo esse notandum tanquam optimam cautelam: & faciunt notata per Iacobum butrii Bartolum & Baldum in l. secunda. de errore aduocatorum. Bartolus in l. prima. §. si quis neget. quemadmodum testamenta aperiantur. & in l. ij. C. de bonorum possessione secundum tabulas. & in l. prima. C. si vnus ex pluribus. Et tenuit consulendo Alexandrum in consilio centesimoquinto, Reuerende domine. secunda columna, secundo volu. Et ideo vbi non constat quòd fuerit vnicus actus tantùm, saluantur probationes:* quia quando actus apparet factus sub duplici forma, præsumitur reiteratus: dixit Baldus in prælegato capitu. cùm Ioannes. per textum ibi in versi. hoc autem. & ibi dicit quòd textus ille non habet consimilem in iure: refert & sequitur ibidem Felynus. & faciunt dicta Bald. in l. in exercendis. C. de fide instrumentorum. & sic apparet quòd testes eo modo deponentes, prout ex aduerso, non concludunt de necessitate: & dicta testium debent de necessitate concludere,* sicut quælibet alia probatio. glossa est in l. non hoc. C. vnde legitim. textus in cap. in præsentia. de probationibus. & in cap. fina. de succes. ab intestato. & in cap. fina. de causa possession. & proprieta. & in l. penultima. & ibi Bartolus nota. ff. ne quis eum qui in ius. Hinc est, quòd quando necessariò * non concludunt, semper contra producentem interpretamur: gloss. est in dicto capitulo, in præsentia. Baldus in l. quoties. ff. de hæredibus instituendis. Bartolus in l. inter stipulantem. §. primo. ff. de verbo. obligat. & in l. si quis intentione ambigua. de iudiciis. & ideo dicit Baldus in l. secunda. C. de bonorum possession. secundum tabulas,* quòd probatio non concludens nedum non releuat producentem, sed etiam non facit rem dubiam de iure, vel de facto: & sic cùm ex aduerso prætendatur probari fideiussores ipsos aliquos recusasse fideiubere, & non se obligasse, nec fideiussisse, sequitur de necessitate quòd eos oporteret probare eodem die, & tempore quo prætenduntur obligati, noluisse se obligare, vel recusasse: & sic quòd notarius aliter scripserit:* ex quo quando tempus est fundamentum intentionis, debet tale tempus præcisè probari: aliàs succumbitur: glossa in l. eum actum. quam Bartolus ibi multum nota. ff. de negotiis gestis. gloss. in l. qui iurasse. §. si pater. el secundo. ff. de iureiurando. Bartolus & alij in l. non solùm. §. sed vt probari. ff. de noui operis nunciatione. not. Baldus & Salycetus in l. fina. C. an seruus ex suo facto. & plenè Iason in rubrica. C. qui admitti. secunda & tertia columna. vnde cùm probata sit obligatio ipsa, quòd sit capta certo die, & non appareat elisa, sequitur quòd probatio ipsa certi temporis sit præferenda probationi incertæ ex aduerso per textum notabilem in l. de rebus. & ibi Baldus. C. de donationibus ante nuptias. Et potissimè procedunt prælegata cùm ex aduerso prætendatur falsitas in dicta obligatione:* & probatio falsi debet de necessitate concludere: glossa Baldi & Angeli in l. iurisgentium. §. quod fere. ff. de pactis. Baldus in l. imperator. ff. de statu hominum. Salycetus in l. de tutela. C. de in integrum restitutio. minor. Et adeo falsitas non præsumenda, quòd potius licet præsumere varietatem loci, & temporis, vt saluetur instrumentum,* quàm vt præsumatur falsum: ita Baldus in l. imperator. prælegata. Alexander in dicta l. iurisgentium. idem Alexander in consilio septuagesimo, & in consilio septuagesimoquinto: primo volumine. Iason in l. singularia. ff. si certum petatur.* præsertim probatio tendens ad infringendum instrumentum: nam debet esse concludens & necessaria. Abbas in capitulo, tertio loco. extrà de probationibus. Et licet aliqui ex fideiussoribus obligati die xxvj. xxvij. xxviij. Augusti conantur probare fuisse requisitos à domina Sicilia de mense Septembris, si fideiubere voluissent, id quidem non concludit de necessitate, ita vt inferri posset ex hoc quòd non fideiusserunt: quia potuit data opera id prægogitari ad euitandum pœnam in quam fideiussores ipsi ex contrauentione principalis incidere potuissent, prout inciderunt. item potuit esse quòd dato illo nomine quòd Nugnus commissarius exposcebat fideiussores mercatores, & domina Sicilia ipsa requirebat eos pro maiori summa: item potuit esse quòd prægogitata fraude futuræ fugæ domini Iulij principalis, pro quo fideiubebant tam inter ipsam dominam Siciliam pro suo interesse, quia indemnitatem promiserat, quàm inter illos fideiussores eo tempore requisitos, qui vt complacerent domino Iulio se obligauerunt, hoc factum fuisset: quod quidem præsumendum est concurrente legalitate, ac bonitate notarij: & confessione plurimorum ex prædictis fideiussoribus, qui cum iuramẽto interrogati fideiussisse fatentur sponte: ac nonnullorum, qui fuerunt iam conuicti per eorum confessiones: concurrente insuper quòd testes ex aduerso circa præmissa deponentes omnes aut affines, aut personæ coniunctæ aut famuli sunt, & domestici eisdem fideiussoribus, & personæ viles ad reprobandum actum gestum per notarium bonæ famæ, & quamplurimorum principalium confessionibus comprobatum adducuntur: & præsertim cùm nullatenus verum, nec verisimile deponant: cùm distet à verisimili quòd testes non requisiti in specie de tempore possint infra nouem menses recordari de actu gesto, nouem mensibus retro tali die præcisa fuisse gestum: & de mense Septembris seu Augusti: præsertim quòd fuerit gestus in vltimis diebus Augusti: & ideo cùm verisimiliter non deponant, non debet eis fides adhiberi. l. tertia. in principio: & in l. ob carmen. §. finali. ff. de testibus. l. non est verisimile. ff. quod metus causa. Et ideo dixit Petrus de Ancharano in consilio cc lvij. extra ordinem contractuum: vltima columna.* quòd his quæ non sunt verisimilia Iudex non debet fidem dare. & alibi dicit idem Petrus de Ancharano in consilio clvij. visa facti narratione, & copia testamenti. septima columna. quòd contra id quod non est verisimile, non debet quis audiri: & ideo dixit Baldus in l. fi. in fi. C. de edendo. quòd probatio debet esse verisimilis, aliàs ei standum non est. idem consuluit Cæpo. in consi. 32. co. v. & consilio sequenti columna penultima. & aliquid per Alexandrum in consilio cxx. & cliij. in v. volumine columna tertia. Quò verò ad tertium & vltimum fundamẽtum de diuersitate obligationum, ex quo falsitas prætenditur ex aduerso: & dicitur verisimilem & veram esse depositionem prædicti notarij Alphonsi in hoc, quòd ex mandato Magnifici Nugni de campo commissarij obligationem cœperit ex causa &c. Et quòd scriptura ipsa primo loco facta non fuit stipulata, nec effectum sortita: quod etiam ex attestatione eiusdem magnifici Nugni comprobatur. suadẽt insuper idem plures coniecturæ vrgentissimæ: nam si notarius Alphonsus voluisset dicere illam primam notam, siue minutam stipulatam fuisse: bene potuisset, & non oportuisset facere aliam secundo loco factam: cùm nullum præiudicium inferretur eisdem fideiussoribus plus ex secunda quàm ex prima obligatione: ob quod * apparet eundem notarium

Alphonsum dolo carere: & falsitas non potest committi absque dolo. l. nec exemplum. & ibi Cynus & Doctores. C. de fal. Roffre. in quæstione xlvij. Paulus de Castro in consilio cl. Alexander in consilio lxx. v. columna. primo volumine. & consilio lxxiiij. eodem volumine. Et sic cùm illa nota primę obligationis facta hac declaratione per* notarium non sit nociua, nec apta ad nocendum, sequitur quòd caret falso: vt notatur in l. damus. C. de fal. glossa penultima in cap. quanto. & ibi Doctores ponderant. extrà de iureiurando. glossa in l. fundus. in fine. ff. de euictio. Ioannes de Anania in cap. primo. de crim. fal. Alexander in prædicto consilio lxxiiij. Cui quidem declarationi* & dicto notarij stari debet: cùm deponat de pertinentibus ad eius officium, dum asserit dictam secundam obligationem fuisse stipulatam duntaxat, & de ea ipsum fuisse rogatum: nam de his tanquam ad eius officium pertinentibus eius dicto stari debet: vt dicit Bartolus in l. si librarius. ff. de regulis iuris l. j. §. si quis neget. & ibi Bart. ff. quẽ admodum testam. aper. Bartolus in l. si quis decurio. C. de fal. & Alexander de Imola in consilio cv. secundo volumine. pro quo facit, quia * statur depositioni testis deponentis de actu à se gesto. l. quæro. ff. de ædi. edicto. Paulus de Castro in l. quicunque. C. de ser. fugit. vbi subdit ita pluries consuluisse. Prætereà coadiuuatur obligatio prædicta primordio veritatis: cùm multi ex ipsis principalibus fideiussoribus obligatis fateantur fideiussisse de plano: & quamplures alij similiter vltra scripturam obligationis per eorum propriam confessionem fideiussisse conuincũtur:* vnde obligatio ipsa falsa dici non potest, ex quo cùm quid iuuatur primordio veritatis, non potest dici falsum. l. cùm filius. §. hæres meus. & ibi Bart. ff. de legat. ij. & in l. iij. §. idem Iulianus: aliàs. §. sed si filius. ff. de pecu. leg. Paulus de Castro in consilio cl. prædicto. Neapolit. Sebast. in consuetudine Neapolitana, si quis vel si qua. in verbo, materna. Suffragatur insuper, quia illa primæua nota, seu rectius minuta, tanquam non sortita effectum suum non fuit apposita in protocollo per ipsum notarium: sed bene fuit apposita alia obligatio secundo loco facta: & sic stante diuersitate ac discordia inter dictas scripturas, & notas, recurrendũ est ad protocollum:* licet sit de obligatione ipsa assignata copia authentica parti: ita pulchrè consuluit Alexander in prælegato consilio centesimoquinto: in secundo volumine. Ex quo protocollo semper standum est. glossa in cap. vt veterum. nona distinctione. glossa. in cap. ieiunium. vigesimasexta distinctione. & pulchrè Petrus de Ancharano in consilio cxxxiiij. visis de viribus. dominus Abbas in capitulo, cùm ex literis. de in integrum restitutione. Bartolus in l. Sempronius Proculo. ff. de legatis secundo. Bald. in l. ea quæ. C. commi. vel epistlo. glossa & Angelus in §. finali. verb. protocollum. in authentica de tabellio. Ioann. Andr. in data. vj. libro.* Ex quo semper ad protocollum recurritur, & ei datur plena fides: vt in cap. quoniam contra. extrà de probat. & not. gloss. in prælegata authent. de tabellio. ita etiam voluit Cardi. in cap. inter dilectos. extrà de fide instrumentorum. vbi plus subdit, quòd dum

Florentiæ protocollum & instrumentum discordarent: quia in vno dicebatur, legatum ecclesiæ sanctæ Mariæ: & in alio dicebatur, legatum societate sanctæ Mariæ, consultum fuit stándum esse protocollo: & sic ex errore & inaduertentia fuit illa nota prima, id est, minuta prima relaxata in manibus domini Iulij: nec aliter recuperata, seu lacerata: cùm in notario potius error quàm dolus
23 præsumi * debeat: vt dicit Bartolus in dicta l. si librarius. de regulis iuris. argumento l. quoties. §. qui dolo. ff. de probationibus. Et sic licuerat eidem notario, cùm illa minuta prima non fuerit sortita effectum, facere aliam notam: quæ postmodum fuit stipulata: cùm notarius nedum posset nouum instrumentum facere, quando primum non fuit sortitum effectum: verùm etiam potest illud fa-
24 ctum emendare & corrigere, etiam si dederit * copiam parti. ita voluit Baldus in prima constitutione. C. Ioannes Andr. in data sexti lib. Specul. in tit. de instrumen. edit. §. instrumentum. & tenet consulendo Alexandrum in consilio nonagesimo. vltima colum. volum. iij. & in consilio cv. prælegato: in secundo volum. Et potissimè procedunt præal-
25 legata, * cùm omnis præsumptio sit capienda pro notario, & in eius fauorem, vt excusetur à falso: prout pulchrè consuluit Francisc. curt. in consilio Iv. viso processu inquisitionis. vj. colum. & faciunt plenè relata per Alexandrum in consilio septuagesimo, & septuagesimoquinto. in primo volumine. Et quòd dicta minuta quæ prima nota ex aduerso vocatur, fuerit eo modo inaduertenter relicta in manibus prædicti domini Iulij, & non data pro copia ipsis fideiussoribus, apparet manifestè cùm nullus ex ipsis asseruerit ipsam habuisse ab ipso notario. Quis ergo erit, qui dicere audebit ex eis à prædicto notario, seu ab alio nomine ipsius notarij ipsam minutam habuisse: & laudabimus eum? In reliquis suppleat religio Magnificorum iudicare debentium, & valeat veritas: nec sub istis nubibus obumbretur.

Thomas Grammaticus V.I.D. & Regij fisci causarum patronus.

Allegationes contrariæ præmissis in fauorem prædictorum fideiussorum domini Iulij de scorciatis factæ per magnificos V.I.D. dominũ Diomedem Marcondam de Neapol. & dominum Collucium copulam ipsorum aduocatos eximios recitatæ pro maiori parte per eundem dominum Diomedem in publica concione, disputando cum ipso domino Thomascio, fisci patrono in choro ecclesiæ, seu monasterij sancti Dominici de Neapol. coram excellentibus, & Magnificis præsident. S. Regij Consilij domino Antonio de Ianuario. V.I.D. necnon & excellente Comite Triuenti locumtenente Regiæ cameræ summariæ & omnibus Regiis consiliariis S. Regij consilij, ac præsidentibus ipsius Regiæ cameræ summariæ. & aliis in numero copioso.

SVMMARIVM.

1 *Castellanus habens iurisdictionem intelligitur illam habere in concernentibus officium castellani, & circa personas deputatas ad illud exercitium.*

Camerarius & consules seu rectores artium non habent iurisdictionem, nisi in concernentibus exercitium eorum artis, adeo quòd in aliis aduersus personas artis non possunt cognoscere, intantum quòd talis iurisdictio limitata in dictis causis, & personis non potest prorogari. ibidem.

2 *Iurisdictio limitata non potest prorogari.*

3 *Iurisdictionis defectus magis inficit quàm alius defectus.*

4 *Iurisdictionis defectus opponi potest contra instrumentum guarentigiatum, contra quod nulla exceptio opponi potest virtute statuti.*

Nullitas ex defectu iurisdictionis prouenientis, nunquam exclusa intelligitur. ibid.

5 *Iudex potest actorum notarium constituere in concernentibus eius iurisdictionem.*

6 *Actorum notarius vnius tribunalis non potest conficere acta in alio tribunali.*

7 *Procuratorem constituens videtur eidem mandare quòd faciat ea quæ sunt de consuetudine fieri per procuratorem.*

8 *Dispositio qualibet vltimarũ voluntatũ siue contractuũ recipit interpretationẽ à consuetudine.*

Exceptio si non potest opponi contra instrumentum guarentigiatum virtute statuti, poterit tamen opponi quòd is qui fecit instrumentum, non erat notarius.

9 *Exceptio falsitatis admittitur etiã contra instrumentum habentem executionem paratam.*

10 *Suspicio sola habetur pro veritate in crimine falsi.*

11 *Solennitatis omissio inducit præsumptionem dolo, & falsitatis.*

12 *Solennitas omissa in instrumento per notarũ seu in obligatione ex imperitia, vel errore tabellionis, reddit actum nullum.*

13 *Substantia instrumenti si sunt omissa, etiam cessante dolo non valet quòd scriptum est, tanquam imperfectum.*

14 *Testes non requiruntur in actis quæ fiunt per actorum notarium vt sunt de actis quæ cõsueuerunt fieri coram iudice, vt litis contestatio, & similia: secus in his quæ non sunt de actis, nec fiunt coram iudice, prout est procuratio, contractus, & similia quæ fiunt apud acta. nume. 15.*

16 *Notarius requisitus edere primã imbreuiaturam, seu matricem quam fecisse asserit de instrumento seu obligatione, & ipsam exhibere recusans, asserendo amisisse, præsumitur falsarius, & in tantum quòd ex hoc solo posset torqueri.*

17 *Notarius tenetur ostendere suam imbreuiaturam, aliàs tenetur de falso.*

18 *Notarius non potest conficere instrumentum, nisi de his quæ vidit, & audiuit, & quæ fiunt in sui præsentia.*

19 *Falsitas instrumẽti probari potest per duos vel tres testes, etiam si non sint de descriptis in eo.*

20 *Testes duo vna voce dicentes prænalere debent notario.*

Stipulatio requiritur in fideiussione. ibidem.

21 *Testis vnus non reprobat instrumentum, tamen facit indicium ad torturam.*

22 *Fideiussor nunquam obligatur, nisi per obligationem tacitam vel expressam. & nume. seq.*

Testis

25 *Testis instrumentarius si ea die qua fuit nominatus testis in instrumento per notarium, probat se illa die fuisse extra ciuitatem, ita quòd non poterat interfuisse contractui, si opponitur quòd instrumẽtum est falsum, erit sufficiens indicium ad torturam contra notarium.*

26 *Fideiubere aliud est, & aliud promittere de fideiubendo, & aliud est locare, seu vendere, & aliud promittere de vendendo.*

27 *Falsitas etiam committitur in omittendo verum scribere, sicut in exprimendo falsum. nu. 28.*

29 *Notarium si dicitur aliud scripsisse quàm fuerit à partibus dictum, ex hoc solo non præsumitur falsitas, sed quod in dubio præsumitur error: secus si ex aliis circunstantiis potest apparere de falsitate: quia tunc non præsumitur error, sed falsitas, maximè vbi notarius est solitus similia facere.*

30 *Instrumentum vbi est falsum in vno capitulo ex vitio notarij committentis falsum in substantialibus instrumenti, in totum vitiatur instrumentum. & nu. 31.*

Etiam si esset in verbis narratiuis. nu. 32.

33 *Notarius si in instrumẽto describit vnum testem vltra numerum testium interuenientium vbi, vitiatur instrumentum in totum.*

34 *Scriptura pro parte falsa, reputatur in totum falsa sicut ex vno instrumento falso propter vitium notarij resultat suspicio falsitatis etiam respectu aliorum instrumentorum eiusdem.*

35 *Notarius licet antequam sit priuatus officio possit instrumenta conficere, licet deliquerit falsum committendo, tamen attendatur fides aliorum instrumentorum postea confectorum per ipsum.*

36 *Voluntas præsumitur durare.*

37 *Pluralitas actuũ nõ præsumitur, & ideo fiat cantela quòd ille actus fuit semel celebratus. & nu. seq.*

38 *Probationes saluantur in actu reiterabili propter distinctionem temporum, vel locorum.*

39 *Sermones debent verificari secundum communem opinionem hominum habentium intellectum, quia veriorum sermonum est, vt concordent rebus sensatis & verisimilibus.*

40 *Actuum multiplicatio facit vt concordia non procedat, quando actus est instantaneus, & non reiterabilis.*

41 *Testes deponentes ad reprobationem instrumenti debent esse omni exceptione maiores, & ille dicitur omni exceptione maior, cui nulla exceptio obuci potest. & nu 42.*

43 *Testium defectum supplet numerus.*

44 *Testes inhabiles admittuntur in gestis in domo, seu secrete*

45 *Testium approbatio facta per iudicem alios reiiciendo non possunt demum reiici prætextu affinitatis, vel alterius qualitatis, quæ non faceret eos esse omni exceptione maiores.*

46 *Testis non deponentis de tempore, vel dubitatiuè deponenti magis creditur, cum verisimiliora videatur deponere propter oblitionem temporis, quæ de facili contigit.*

47 *Testis de die non est interrogandus.*

48 *Testis tractanti de sui exoneratione, seu exculpatione in nihilum credi debet.*

49 *Nota est priuata scriptura nullius fidei quæ nulli nocere potest.*

50 *Cõtrarietas inter duas scripturas inducit præsumptionem falsitatis.*

Contrarietas seu repugnantia inter duas scripturas facit vt vna deroget fidei alterius. ibidem.

51 *Notario asserenti se aliquid scripsisse ex errore in eo quòd ipse vna voce, & non scriptura loquitur quantumcunque sit bonæ famæ, non creditur.*

52 *Error vnius instrumenti probatur per aliud instrumentum, vbi vnum instrumentum est reducibile ad aliud, vt quia in vno continetur minus, & in alio plus.*

53 *Cõtrarietas in instrumẽtis facit vt neutrũ valeat.*

54 *Notarius non potest corrigere ex se errorem factum per ipsum in instrumento, nisi de mandato iudicis, & parte citata, & causa cognita, vbi error est in spectantibus ad partes, & mutat substantiam facti: secus vbi est erratum in spectantibus ad officium notarij.*

Notarius varians notam, & mutans tenetur de falso. si id faciat sine auctoritate iudicis. ibidem.

55 *Notarius potest errorem suum corrigere, si nõdum erat mota quæstio erroris inter partes, & copia non erat data parti. ibidem nu. 55.*

Et debet talis correctio fieri incontinenti, secus si ex interuallo. nu. 56.

Et ibi etiam quòd in actu in quo de necessitate requiritur scriptura, non potest error corrigi, etiã cum licentia iudicis. ibid.

57 *Notarius potest corrigere errorem prouenientem ex inaduertentia, sed non ex falsitate, quia ex hoc ipse erat priuandus auctoritate scribendi.*

58 *Stante veritate scripturarum instrumenti standum est protocollo, nisi contrarietas reperiatur inter protocollum, & copiam instrumenti traditam à notario.*

59 *Notarius vbi reputatur vilis, & abiectus vacillat fides sui instrumenti.*

60 *Iudex detinens carceratum post habitam fideiussoriam cautionem, videtur fideiussores reiecisse.*

61 *Per prorogationem termini factam principals sunt liberati fideiussores.*

62 *Fideiussor se obligans ad certũ tempus elapso tempore non tenetur.*

63 *Mandatum alicui factum, & demum tacitè reuocatum si mandatarius ex interuallo id faciat, mandans non tenetur.*

64 *In stipulatione prætoria & iudiciali non seruatur rigor sed equitas.*

65 *Fideiussor datus de præsentando aliquem pro aliqua causa, si demum ille fuit iterum captus, & carceratus pro eadem causa, si postea aufugiat à carcere, ille fideiussor non tenetur, quia iudex illum capiendo pro eadem causa, & detinendo videtur liberare fideiussorem.*

66 *Carceratus indebitè si aufugit, eius fideiussores in aliquo non tenentur.*

67 *Iuramento proprio standum est in his quæ dependent ab animo.*

68 *Promissio qualibet intelligi debet rebus in eodem statu permanentibus.*

69 *Licitans primo gabellam si dedit fideiussorem, & demum*

demum alio licitante dicta prima licitatio non habuit effectum, quòd licet primo loco licuerit, & gabella penes eum remaneat, tamen primi fideiussores sunt liberati.

70 *Ratificari faciens generaliter promissiones, & pacta contenta in instrumento absque speciali specificatione dictorum pactorum, dolo versatur, unde talis ratificatio nil nocet. ibidem.*

71 *Subscriptio & sigilli appositio facta non lecto tenore instrumenti, nec dato sibi ad intelligendum non præiudicat.*

72 *Fideiussor non tenetur, si principalis aufugit per metum sibi à superiore illatum.*

73 *Promittens teneri de casu fortuito non tenetur, si contigit culpa partis cui est facta promissio.*

74 *Pœna conuentionalis videtur esse adiecta propter interesse stipulatoris, adeo quòd vbi cessat interesse, non committitur stipulatio ad pœnam.*

75 *Interesse quòd interfuerit à principio non sufficit, si post factum desinit interesse.*

76 *Interesse non consideratur in pœnis vbicunque debet seruari æquitas, inde videmus quòd in pœnis iudicialibus, vel prætorijs consideratur, an interfit, aliàs non possunt exigi. ibidem. & nu. seq.*

77 *Consistorium principis debet æquitatem amplecti, & secundum illam iudicare.*

78 *Princeps debet iudicare, vt Deus esset iudicaturus.*

79 *Princeps, imò & quilibet iudex debet sequi æquitatem in iudicando, licet aliquando non sequatur oculo iudicantis caligante.*

80 *In pœnis conuentionalibus non consideratur an interfit, quando illa obligatio pœnalis non fundatur super aliqua causa finali; sed vbi fundatur super causa finali si in illa non vertitur interesse, talis pœna exigi non potest.*

81 *Hæres non petendo inuestituram infra annum, & diem post mortem feudatarij, nec soluendo releuium, pœnam priuationis feudi incurrit, tamen per munifices vetro Reges sectantes potius æquitatem quàm rigorem, fuit cõsuetum tales pœnas remittere.*

CONSILIVM LXVI.

ENdiuiduæ Trinitatis ac Gloriosæ Mariæ Virginis nominibus inuocatis. Quia intentio Regij, & reginalis filci contra assertos fideiussores magnifici dominij de scortiaris, prima facie videtur esse fundata vigore assertæ obligationis ipsorum ex aduerso præsentata sic apud acta facta, prout de iure fieri posse attestatur Bart. in l. eum pro quo. ff. de in ius vocan. & est bon. tex. in l. cùm ostendimus. in fin. ff. de fideiuss. tuto. Ideo infrascriptis mediis clarissimè ostẽdam falsitatem, nullitatem, & inualiditatem obligationis prædictæ: ex quibus luce clarius apparebit assertos fideiussores contra omne iuris debitum impetitos, & molestatos fuisse: & eos prorsus difinitiuè liberãdos, & absoluendos fore. Primò namque adducitur nullitas obligationis prædictæ inspecta persona magnifici Nugni del cãpo Castellani, apud cuius acta obligatio prædicta reperitur facta: attento quòd ipse nullã habuit, nec habet iurisdictionem, saltẽ contra prætensos fideiussores: & posito quòd ipse aliquam iurisdictionem habuisset tanquam Castellanus Castri Noui, talem iurisdictionem sõlùm habere potuisset in concernentibus dictum officium, & circa personas deputatas ad * illud exercitium: iuxta id quod voluit Bald. in l. & ita. §. eodem modo. ff. nau. cau. stabu. & in l. fin. C. de iurisd. omnium iudi. & consuluit Ludo. Roman. in consi. ccc. in casu proposito. vbi dixit, quòd camerarij, & cõsules, seu præpositi, vel rectores artium non habent iurisdictionem, * nisi in concernentibus eorum artis exercitium: adeo quòd etiam in aliis aduersus personas artificum non possunt cognoscere: & cùm prędicta iurisdictio fuerit taliter limitata in dictis causis & personis, nõ potuit prorogari etiam partibus consentientibus: cùm regulariter iurisdictio limitata prorogari non possit: vt voluit Bald. in l. certa. C. quando prouo. non est necess. & in l. si qui ex consensu. C. de epi. audien. Cyn. in l. j. C. de iurisd. omnium iudic. Bald. in l. testamenta omnia. columna secunda. C. de testamen. qui loquuntur in iurisdictione diuisa per portas, vel quarteria: quod non est secundum eum: quia cùm iurisdictiones sint à iure publico, forma eis data non potest partium consensu mutari: & consequenter stante defectu iurisdictionis prædicti magnifici Nugni, dicta obligatio penitus corruit: * cùm nullus defectus magis inficiat quàm defectus iurisdictionis, per glossˀ. reputatam singul. in Clement. j. de sequestra. possˀ. & fru. adeo quòd talis nullitas sic ex defectu iurisdictionis prouenies nunquam videtur esse exclusa: vt dicit ibi glossˀ. & doct. in l. iiij. §. condemnatum. ff. de re iudi. & ideo dicebat Benedict. de Barc. in suo tract. guarantig. columna lvij. quòd licet ex forma statuti non possit opponi aliqua exceptio * contra instrumentum guarantigiatum, quòd tamen defectus iurisdictionis opponi potest. Secundò dicta obligatio est nulla ex defectu notarij eam recipientis, attento quòd non est actuarius, seu actorum magister alicuius curiæ, & tribunalis regij. vt notorium est: & dato quòd ipse fuisset electus actorum magister à prædicto domino Nugno, & quòd eligi potuisset: attamen talis electio non potuit valere, nisi circa ea in quibus ipse Magnificus Nugnus iurisdictionem habebat: quia tunc tanquam iudex potuisset magistrum actorum constituere: vt voluit Bald. & communiter doctores in cap. quoniam contra. de probatio. * Ex quo sequitur quòd prædictus notarius tanquam magister actorum prædicti magnifici Nugni non potuit recipere dictam obligationem, ad quam se non extendebat eiusdem Nugni iurisdictio, vt prædictũ est: sed spectabat ad magistrum actorum aliarum regiarum & reginalium curiarum talem obligationem recipere. ad quod accedat elegans decisio Bald. post Guil. de cun. in l. repetita. C. de episcopis & cleri. * qui dixit, quòd actorum notarius vnius tribunalis non potest conficere acta spectantia ad aliud tribunal, etiam ex partium prorogatione. idem voluit Bald. in l. j. in prin. ff. de iudic. in l. prima. in princ. ff. de offic. proconsu. in l. quos prohibet. ff. de postulã. in l. prima. ff. de offic. præfect. vrbi. Anton. de Butri. in capit. primo.

primo, de offic. deleg. Debuit ergo dicta obligatio recipi per aliquem magistrum actorum magnæ Curiæ Vicariæ, vel S. cõsilij: prout hactenus fieri consuetum est in aliis carceratis in castro Nouo, qui fuerunt retroactis temporibus liberati sub fideiussoribus, nam fideiussores se obligauerũt penes magistros actorum dictarum curiarum, & tribunalium etiam tempore Capit. maiestatum, prout notorium est: & ex depositione multorum testium desuper examinatorum colligi potest. Et sic dato quòd prædictus Nugnus habuisset specialem commissionem ab Illustrissimo magno Capitaneo capi faciendi dictam fideiussionem, debuit id facere secundum morem solitum, & consuetum, secundum quem dicta commissio sibi facta intelligi debet: iuxta textum in l. quod sit nolit. in §. qui asidua. ff. de ædili. edicto. not. Bald. in l. fin. per illum text. C. de fideiusso. Bart. in l. nemo est qui nesciat. ff. de duobus reis. Abb. in c. cum M. ferrariensis. extrà de constitu. Inde est quòd si constituo te procuratorem, videor expresse mandare * quòd facias ea quæ sunt de consuetudine. l. si pignore. §. fi. versiculo nam vsu. & ibi notant doctores. ff. de pignoratitia actio. not. Bartolus in l. si procurator. in principio. ff. de iure fisci. & in l. fina. ff. de his quæ in fraudem creditorum. Ad quod nota. in l. bene à Zenone. C. de quadrien. præscriptio. & facit textus in capitu. cæterum. in verbo, terræ consuetudo. de donatio. Ad quod etiam facit, nam instrumentum confici debet secundum quod consuetum est: vt not. Bartol. in l. si prius. §. rectè placuit. ff. de aqua pluui. & not. in l. ex ea. in prin. ff. de verbo. oblig. & Alexand. in consilio ccv. Reuerende domine. in ij. volumi. Et dicit Innocen. in cap. olim in princ. de verbo. signifi. quòd omnis dispositio legalis siue vltimarum voluntatum, siue contractuum recipit interpretationem * à consuetudine: & sequitur Abb. in cap. certificari. in princi. de sepul. & quando contra prædicta adducerentur literæ commissionales prędicti Illustris. magni Capi. in personam prædicti Nugni, est eo casu aduertendum quòd prædictæ literæ à principio non fuerunt præsentatæ, & exhibitæ: vnde quæ ratio de eis habẽda conscientias vestræ dominatio. oneramus: quæ poterũt rectè perpendere continentiam, & tenorem prædictarum literarum: & quomodo prędicto Nugno dabatur facultas eligendi notarium pro capiendo dictam fideiusionem, non autem magistrum actorum: & consequenter intentio Illustris. domini videtur fuisse, vt dicta fideiusio caperetur per notarium cum interuentu iudicis & testium: prout solent notarij contrahere in Regno. ex defectu ergo potestatis dicti notarij ostenditur nullitas dictæ obligationis: quæ quidem exceptio similiter opponi potest. Nam vbi contra instrumentũ guarentigiatum ex forma statuti aliqua exceptio opponi non potest, tamen potest opponi, quòd is qui conficit instrumentum, non erat notarius: vt dicit Bald. in l. diuus. ff. de testa. milit. & Bened. de barc. in d. tra. guarentigiæ. colum. lvij. Ang. & Rapha. & Iasi. in l. iurisgentium. §. quod fere. ff. de pact. cum aliis concord. de quibus ibi. Secundò principaliter contra assertam obligationem adducitur exceptio falsitatis, quæ similiter admitti solet: prout not. in l. si docueris. & in l. satis aperte. C. de falsˀ. & voluit Bald. in l. si veritas. in princ. C. de fideicom. quòd procedit etiam in instrumento, * quòd habet executionem paratam: vt voluit Bald. in addi. Specu. in tit. de exe. sent. versi. & not. & Abb. in cap. de cætero: de re iudi. & Bene. de barc. in tract. guarentigiæ. col. lxj. quòd sine dubio procedit in casu nostro: attento quòd super hoc fuit datus terminus ad probãdum: & dicta falsitas est iam detecta, & certificata, seu verificata: vt statim clarissimè ostendam. Ad quod adducuntur infrascriptæ euidentissimæ coniecturæ quæ habentur pro veris & legitimis probationibus: maximè cùm in crimine falsi sola suspicio habeatur pro veritate: vt dicit Archidi. & Gemi. in capi. in memoriam xix. distin. * vbi enumerat multa specialia quæ sunt in crimine falsi, de quibus meminit Alexand. in consi. lxij. in causa actionis: colum xv. in iij. volumin. In primis namque adducitur quòd dicta obligatio caret solennitatibus debitis: & inter alias solennitates instrumenti est interuẽtus & appositio testium: vt not. gl. in l. generali. C. de tab. lib. x. & secundum formam constitutionis Regni ad instrumẽtorum robur nedum requiritur interuentus testium, sed etiam subscriptio saltem duorum vel triũ testium. sed sic est quòd in prætẽsa obligatione nullus pro teste ascriptus fuit, nec aliquis testis se in ea subscripsit: & agitur de summa vigintiquinque milium ducatorum, & vltra: ergo talis obligatio tanquam carens solennitate debita, præsumitur esse falsa: quia omissio solennitatis * inducit præsumptionem doli & falsitatis: vt not. in l. iubemus. C. de testa. & in l. si post diuisionem. C. de iu. & fa. ign. & idem dicebat Bald. in l. nulli. C. de actu. & nume. lib. xij. quòd si instrumentum caret solennitate debita, non caret suspicione falsi. idem etiam voluit Paul. de Castr. in consilio ccxiij. quo ad primum quæsitum. quod maximè procedit, quando deest debita solennitas & substantialis: vt est in proposito: vt voluit Petr. de Anchara. in consi. cclxxviij. tria principaliter &c. * Et dato quòd ex imperitia vel errore tabellionis dicta solennitas omissa fuerit, tamen saltem dicta obligatio est nulla, & vitiatur: vt not. Cyn. Bald. Ange. & Salyc. in l. ambiguitatem. C. de testa. Bald. in l. fin. C. de tempo. appel. in fin. princip. in l. imperator. in fin. ff. de sta. homi. Angelus & Imola in l. prima §. sinautem. ff. de hæredi. institu. & propterea dicebat Bald. in c. ex literis. extrà de fide instrum. * quòd vbi per errorem substantialia sunt omissa, vel neglecta, etiã cessante dolo nõ valet quod scriptum est, tanquam imperfectum: & allegat glossˀ. & Cynus in dicta l. ambiguitatem. ad quod accedit quòd scripturæ tabellionis non creditur, nisi habeat testes: vt in authentic. de tabellio. in principio. & in auct. de instrumenti. cauf. §. sed & si. glo. & doct. in dicta l. iurisgentium. §. quod ferè. Alexander in consilio decimotertio. ex his quæ in themate. & in consilio xcvij. columna quinta. in primo volumine. * Et licet soleat dici, quòd in scriptura actorum notarij non requiruntur testes, prout not. in dicto. capitul. quoniam contra. tamen hoc procedit in his quæ sunt propriè de actis: prout est procuratio, litis cõtestatio, & his similia, quæ non fiunt coram iudice, coram quo

quo præsumitur adesse multitudo hominum: ideo propter hoc, & etiam propter auctoritatem iudicis non requiruntur testes: & secus in his quæ non sunt de actis, nec fiũt coram iudice: prout est pro-
15 curatio, & contractus qui fiunt apud acta: * nam eo casu requiruntur saltem duo testes: ita not. voluit Bald. in l. sancimus. colum. j. versi. item nota. C. de testa. Bal. in rubr. C. de fi. instru. colum xij. Fran. de Aret. in c. post cessionem. de proba. Et sic cùm in proposito simus in his quæ nõ sunt de actis, nec acta fuerunt in præsentia alicuius iudicis, sed per plateas huius ciuitatis Neapo. itinerando: vt notorium est, & fatetur tabellio in eius depositione, meritò requirebatur interuẽtus testium: & sic cum aliqui testes ascripti non fuerint, asserta obligatio tanquam carens solennitatibus debitis, habet presumptionem iuris & de iure contra se, quod sit falsa, aut saltem quòd sit nulla & inualida. Secundò adducitur, quòd cùm prædictus notarius Alphonsus pluries requisitus fuisset per plures petitiones oblatas pro parte dictorum conuentorum, quòd debuisset edere primam imbreuiaturam, seu matricem scripturæ quam dicit fecisse tempore quo interuallatis diebus itinerando per ciuitatem Neapo. recipiebat dictas obligationes, illam exhibere recusauit, dicendo ipsam perdidisse, & non habere penes se: prout ex actis apparet: ex quo resultat alia magna suspicio falsitatis: adeo quòd propter hoc solum posset procedi contra ipsum ad torturam:
16 * & sic posset exponi quæstionibus, & tormentis: vt voluit Bald. in rubr. C. de fi. instru. in versic. quæro dixit superius, quòd licet non inueniatur protocollum. Lanfran. in repe. ca. quoniam contra. in versi. instrumentorum. colum. vj. quia de more est, vt notarius exhibeat matricem, vt posit de veritate & falsitate instrumenti videri: vt dixit Angel. in l. si quis ex argentariis. §. j. ff. de eden. nec ei creditur si dicat eam non habere, cùm præsumatur illam esse apud eum: vt voluit Pau. de Castr. in d. l. si quis ex argentariis. §. prætor ait. Et prædictis accedat quòd voluit Bal. in l. fin. vlti. colum. versi. sexto quæritur. & versi. octauo quæritur. C. de eden. & in l. eum qui. C. de fal. & Lanfrã. in repe. d. c. quoniam
17 contra. versi. instrumentorum, qui dixit, *quòd notarius tenetur ostendere imbreuiaturam: aliàs tenetur de falso: quinimò si non reperitur imbreuiatura, instrumentum non probat: vt dicit Bal. in d. rubr. C. de fi. instru. colum. vj. versi. quæro. Barto. in l. ij. in prin. ff. quẽad. testa. ape. Pau. de Castr. in consilio xxiij. quantum ad cõtenta. Tertiò adducitur, nam notarius non potest conficere instrumentum de his quæ non vidit: sed sibi nota sunt per relationem aliorum: vt dixit Bald in l. prima. §. editiones. vers. & adde. ff. de edendo. Francis. de Aret. in consilio lv. in antepenult. colum. quia non potest conficere instrumentum neque de his quæ fiunt in sui præsentia: vt dixit Innocentius in capit. primo. de fide instru. & Pau. de Castr. in consi. iiij. colum. vij. & in consi. cccxcvij. in causa quæ vertitur: colum. ij. post princ. versi. item per instrumentum: nec notarius debet rogari* nisi de his quæ vidit vel audiuit: vt dixit Bald. in l. cum precibus. C. de proba. & in auct. sed nouo iure. C. si cert. peta. Innoc. in cap. fraternitatis. de hæretic. Sed in proposito nostro notarius prædictus scripsit obligationem aliquorum ex prædictis assertis fideiussoribus absque aliquo eorum interuentu, solum ad relationem dominæ Siciliæ ei dicentis illos promisisse sibi fideiubere: vt particulariter in memoriali in facto deductum est, ergo talis obligatio est manifestè falsa. Quartò regulariter per duos aut tres testes probatur falsitas instrumenti, * etiam si tales testes non 19
sint de descriptis, seu ascriptis in instrumẽto: prout not. in l. in exercendis. C. de fid. instru. & in l. j. §. si quis neget. ff. quemad. test. aper. Bald. in l. optimam. C. de contrahen. & commit. stipul. Flor. in l. cùm de ætate. ff. de proba. Aret. in §. item verborum. instit. de inuti. stip. Bal. in l. imperator. colum. iiij. de sta. ho. & in c. cum Ioannes eremita. extrà de fi. instru. vnde si istud habet locum in instrumento in quo interuenerũt notarius, iudex, & testes, multò fortius idem dicendum in asserta obligatione, in qua non interuenit nisi prædictus notarius: & maximè data vilitate dicti notarij. Quinimò ita dixit nota. Abbas in cap. tertio loco. de proba. colum. iiij. quòd data paritate inter conditionem notarij & testium, duo testes vna voce deponentes
20 præualere debent notario * Et plus voluit Bald. in consilio xxix. in j. volu. quòd licet vnus testis non reprobet instrumentum, quòd tamen facit indicium ad torturam. & alibi dixit Francis. de Curt. in consil. lv. colum. j. * quòd duo testes reprobant 21
instrumentum, & vnus facit vacillare. sed sic est quòd vltra duos testes probatur: licet decreto cameræ fuerit subtracta facultas examinãdi presbyteros, & alios testes iam citatos de * prædictis no- 22
titiam habentes: & inter alios est Magnificus Paulus caracciolus, & Magnifica Alphonsina storrente, qui idem depositissent, quòd dicti asserti fideius
sores non se obligauerũt, nec iurauerunt: * nec in- 23
teruenit aliqua stipulatio: prout requiritur. l. blanditus. C. de fideiuss. l. v. §. satis acceptio. & l. sciendum. de verbo. obli. & instit. de fideiuss. in princ. & voluit Paul. de Castr. in consi. iiij. tria quæ fuerunt &c. colum. secunda. & dixit Bald. in d. l. blanditus. quòd * nũquam fideiussor obligatur, nisi per obli- 24
gationem tacitam, vel expressam. alle. tex. in l. cùm ostendimus. in fin. ff. de fideiuss. tuto. Sed aliqui penitus fideiubere denegauerunt, aliqui nullo modo requisiti fuerũt: quia eo tempore absentes erant à ciuita. Neap. & probatur negatiua coarctata loco & tẽpore: iuxta text. in l. optimam. C. de contrahen. & commi. stipul. & quòd not. Bartol. in l. prima. §. si quis neget. ff. quẽadmo. test. ape. vbi refert Alexander in additio. vidisse consultum, quòd si vnus ex testibus instrumentariis probat se illa die
fuisse extra ciuitatem, ita quòd * non poterat in- 25
teresse contractui, si opponitur quòd instrumentum est falsum, istud esset indiciũ sufficiens ad tor
turam. in l. hæredes palam. in fin. de testa. & in l. j. in prin. ff. de ven. inspi. Bar. in l. j. §. j. ff. de iti. act. priua. gl. & Ang. in §. si verò absunt. in auth. de hær. & fal. gloss. in ca. clerici lxxxj. distin. Abb. in c. ex literis. de probatio. & in capitu. in nostra. de testi. Aliqui promiserunt velle fideiubere cùm fuerint requisiti, quos nullo modo potest prætendi fideiussisse: cùm aliud sit fideiubere, *& aliud promittere de fi 26
deiubẽdo: sicut aliud est vẽdere, & aliud promittere de

re de vendendo: quia contractus ex promissione faciendi nõ est factus l. in bonæfidei. ff. de eo quod cert. lo. & ibi glo. quam ad hoc not. Mathes. in not. xlvij. & propterea dixit gl. in l. Titius. in gl. fi. ff. de pign. act. quòd aliud est dare pignus in solutum, & aliud est promittere de dando: idem voluit Ange. in l. j. C. de pact. pigno. & Bal. in l. fin. C. commu. de leg. Item aliqui promiserunt fideiubere infra certam diem, & certis aliis conditionibus, & qualitatibus, quæ minimè reperiuntur scriptæ in asserta
27 obligatione: ex quo etiam resultat falsitas: cùm falsitas etiam cõmittatur in omittendo * verum scribere: sicut in exprimendo falsum. ca. j. de cri. fal. & in l. presbyteri. & quòd ibi no. C. de episc. & cleri. & aliqui cùm prædictus notarius voluisset eos scribere in lista, illum penitus prohibuerunt, ne aliquid de eis scriberet: ex quo ipsi non intendebant fideiubere, nisi habita prius cautione indemnitatis: prout particulariter & distinctè in memoriali in facto deductum est: meritò falsitas assertæ obligationis tergiuersari non potest. Et licet soleat dici, quòd si aliter reperitur scriptũ à notario, quàm
28 fuerit dictum à partibus, * quòd per hoc solum non præsumitur falsitas: sed quòd in dubio præsumitur error: vt voluit Bar. Bal. & Imo. in l. quoties. §. j. ff. de hęre. insti. Bal. in l. j. ff. de legi. Ange. in l. iurisgentium. in §. quod fere. ff. de pact. Bartol. in l. si quis obrepserit. ff. de fal. Bal. in l. errore. C. de testamen. Bartho. cæp. in consi. xxj. Ego Bartholomeus: col. xx. in tertio dubio. tamen istud procedit in casu dubio: nam tunc cum ponit præsumi error, non præsumitur falsitas. & ita propriè loquuntur doct. in locis prælega. nam vt dixit Bart. in l. pen. C. de his qui sibi ascrib. per illum tex. regulariter. vbicũ-
29 que error est tolerabilis, præsumitur * magis error quàm malitia: & ideo dixit Bartol. in d. l. quoties. aliud esse si ex aliis circũstantiis appareret de falsitate: quia tunc præsumitur potius falsitas quàm error. Quinimò Bart. in d. §. si quis neget. vult quòd imò etiam in dubio præsumitur falsitas, si reperitur aliter scriptum quàm sit dictum: & sic cùm in proposito non sumus in casu dubio, quia ex multis rerum argumentis apparet de dicta falsitate, meritò cessat dicta præsumptio erroris: maximè cùm hic nedum reperiatur aliter scriptũ quàm dictum: sed scriptum contrarium eius quod dictum extitit: quia recusantibus aliquibus ex prædictis fideiubere, prædictus tabellio ipsos ascripsit in fideiussores. Item ij qui nullo modo fuerunt requisiti, sed erant absentes tunc temporis à ciuitate Neap. reperiuntur ascripti in fideiussores: & sic etiam vbi nihil fuit dictum, reperitur esse scriptum. per quod apparet quòd dicta decisio nullo modo potest ad
ptari ad casum nostrum: & potissimè inspecta qualitate ipsius notarij, qui solitus est similia patrare: & est persona vilis, & abiecta: nam prout dicit Bal. in d. l. quoties. circa hoc debet considerari nimium
30 qualitas notarij: * quia aliàs si fuit malus, præsumendum est quòd malè scripserit: & sic non ex errore: Idem consuluit Rapha. cuma. in consil. cxxxv. ad primum satis exploratum. columna prima in fin. allega. not. in l. si quis ex argentariis. §. ij. ff. de eden. & in l. iubemus. C. de probat. & tex. in argumẽtum in l. non omnes. §. à barbaris. ff. de re milit. Idem etiam voluit Francis. de Aret. in consilio xlvij. incipiente. In Christi nomine amen. diligenter ponderatis. Cæpo. in d. consilio xxj. Ex quibus sequitur quòd asserta obligatio fuit in totum falsa: & dato quòd solũ appareret falsa quò ad aliquos ex dictis fideiussoribus, nihilominus dico q̃ vitiatur quò ad omnes fideiussores: & quò ad omnes præsumitur falsa: cùm communis conclusio legistarũ & canonistarum sit, * q̃ vbi instrumẽtum est falsum in 31
vno capitulo ex vitio notarij committẽtis falsum in substantialibus ipsius instrumenti, instrumentum in totum vitiatur: quia cùm instrumentum dependeat à fide notarij: vt not. gl. in l. si quis ex argentariis. §. j. ff. de eden. & per talem falsitatem fides notarij diminuitur. l. si aliquid. C. de suscepto. & Archidia. libro decimo. merito fides totius instrumenti vitiatur, & diminuitur. & istam opinionem firmat Bartol. & communiter docto. in l. si ex falsis. C. de transactio. Bartol. in l. quintus. de aur. & arg. leg. Imol. in l. j. §. si quis simpliciter. ff. de verborum obligation. Salycet. in l. in exercendis. co- 32
lumna antepenulti. in fin. C. de fi. instrumen. Flor. in l. cùm de ætate. colum. penul. ff. de proba. Gand. in suo tract. malefi. in tit. de fal. Innoc. in capi. fraternitatis. de hære. Lanfran. in repe. capi. quoniam contra. versicu. instrumentorum. colum. viij. extrà de proba. Anton. de Butri. in ca. cùm Ioannes eremita. extrà de fid. instru. xvij. colum. & in cap. cùm olim. colum. xxvj. de censi. Innoc. in c. cùm in iure peritus. ante fin. de offic. deleg. Ioan. Andr. in c. ecclesia. de elect. Rota in decisi. cxlj. incipiente. item nota. generaliter. in antiquis. gloss. in capit. si ad sacros. ix. distinctio. in gloss. magna in fin. & in capit. quid ergo. in versicu. falsum. xxxij. quæstio. iij. Specul. in titu. de instrum. edi. §. instrumentum. versiculo. quid si aliter. Tancre. de corne. in compendiosa sua in rubri. v. quæst. x. Old. in suo consi. xxxvij. ad primam quæstionem. Alexã. in consi. xxxiiij. visis & ponderatis. in iiij. volumi. quòd * procedit 33
etiam si falsitas esset in verbis narratiuis notarij: vt in appositione confinium loci, in quo fuit factum instrumentum, vel in alia narratione facta ab ipso notario non à partibus: vt voluit Inno. in d. c. cùm in iure peritus. Archidia. in ca. si papa. de priuile. in vj. & voluit Alexand. in d. l. si ex falsis. & Fely. in d. cap. fraternitatis. * Quinimò si notarius in instru- 34
mento descripsit vnum testem vltra numerum testium interuenientium ibi, vitiatur instrumentum in totum. text. est quem ad hoc ponderant ibi docto. in cap. quanto. de his quæ fi. à præl. sine consen. capit. Ad quod accedat quod voluit Bald. in l. nec exemplum. C. de fal. qui dixit, quòd scriptura pro parte falsa reputatur in totum falsa. * Quinimò ex 34
vno instrumento falso propter vitium notarij resultat suspicio falsitatis etiam respectu aliorum instrumentorum eiusdem notarij. d. l. si aliquid. C. de suscepto. & archa. libro x. not. doctor. maxime Raynu. Cyn. & Bartol. & Alexander in dicta l. si ex falsis & Felyn. in d. cap. fraternitatis. Et licet notarius antequam sit priuatus officio posit * instru- 35
menta conficere, non obstante quòd deliquerit: vt not. Bald. in l. & militibus. C. de milit. testa. & in l. cunctos populos. C. de sum. tri. & fid. cath. Barto. in l. eadem. ff. ad leg. Iulia. repetũ. tamen si deliquit

in of

Universidad de Deusto
Biblioteca

in officio,committendo aliquam falsitatem,diminuitur, & attenuatur fides aliorum intrumentorum postea ab eo confectorum, per d.l. si aliquid. ita in specie voluit Paul.de Castr.in consil.ccv. super primo. Nec dici potest quòd iste est actus reiterabilis:& quòd potest dici quòd vna die quis recusauerit velle fideiubere, & quòd postea contentus remanserit: tum quia quis durare præsumitur
36 in eadem * voluntate etiam post longum tempus. l.si sancimus.C.de testa.l.iij. & l.eum qui voluntа-
37 tem.ff. de probat. * tum etiam quia non præsumitur pluralitas actuum:vt not. in cap. cum Ioannes eremita.de fi.instru.& voluit Anto. de Butr.in ca. in præsentia.colum.xxiiij.per illum text.in versic. verum cum constet vis &c.de proba.Bal.in l.ij.C. de erro.aduo.Bald.in l.j.C.quando prouo. non est ne.colum.ij.& in l.neque natales.C.de proba.& in l.conuentieulam.C.de epis.& cleri.Imol.& Lodo. in l.scire debemus.in fin.princ.ff.de verbor.oblig. glo.ordi.in l.eum qui.§.in popularibus.ff.de iure-
38 iuran.* Sed si diceretur,quòd ad euitandum falsitatem præsumitur pluralitas actuũ: quia vna præsumptio tollit aliam.vt voluit Cardi.in c.cum tu. in princ.de testi.& ibi etiam Mod.maximè Fely.in d.ca.cùm Ioannes eremita.in ij. limitatio. & dicebat Bal.in d.l.in exercendis.colum.iiij. de fi. instr. quod per distinctionem temporum vel locorum in actu reiterabili, saluantur probationes, nisi per confessionem partium vel testium constet de vnico actu:idem voluit Spec.in ti.de test.§. iam de interrogatoriis. versi.quid si vnus.vbi dixit esse cautelã, quòd pars faciat vt iudex interroget an actus de quo quæritur fuerat tantùm semel gestus: & si confiteatur de vnitate actus,cessabit dicta concordia:idem dicit Bar.in d.l.j.§.si quis neget.ff. quemad.testa.aper. qui dixit, quòd quando testes nõ descripti in instrumento deponunt contra instrumentum, debent dicere fuisse præsentes in illo loco.& tempore,quo fuit celebratus cõtractus: aliàs non concluderent:quia poterunt fieri diuersi contractus diuersorum tenorum: & ideo cautela est secundum eum, quòd fiat articulus quòd ille cõtractus semel fuit celebratus:idem voluit Areti. in d. §.item verborum.in fi.& Barto.& Bald.in l.ij.C.de de bon.pos.secundum tabu.Alex.in consi.ccv.Reuerende domine.in ij.volum.attamen in casu proposito talis subauditio & concordia per multiplicationem actuum nullo modo admittit potest,tanquam non continens aliquam verisimilitudinem: quia non est verisimile, quòd ille qui semel denegauit fideiubere, postea fideiusserit: vt prædictum est, maximè cum appareat aliquos ex prætensis fideiussoribus post tempus adiectum in dicta obligatione fuisse requisitos. & penitus fideiubere recusasse: prout dicto memoriali apparet:& per consequens nullo modo talis concordia tolerari potest: cùm ita demum admittatur, si talis multiplicatio actuum est non solum possibilis, sed etiam verisimilis:vt voluit Bald.in l.scripturæ.colum.ij. C.de fid.instru. vbi exemplificat in duobus instrumentis factis eodem die in diuersis locis, in quibus secundum distantiam loci possibile fuisset eodem die dicta instrumenta confici:sed non communiter accidentibus: & sic erat alienum à verisimili.

propter quod patet quòd ista multiplicatio debet esse nedum possibilis, sed etiam verisimilis. prout not.Mod.in d.cap.cùm tu.Ad quod accedat quòd eleganter voluit Bald.in l.j.C.de ser.fug.qui dixit,
39 *quòd sermones debẽt verificari secundum commu-
nem opinionem hominum habentium intellectum:quia experimentum & natura veriorum sermonum est,vt concordent cum rebus sensatis, & verisimilibus, testante Philosopho: nam quòd distat à verisimili,est quædam falsitatis imago. idem voluit Bald.in l.testium. pen. colum. C. de testi.& in rubr.C.de proba.Alexan.in consi.cx.in iiij.volumi.Præterea dicta concordia per multiplicationem actuum non procedit,* quando actus est in- 40
stantaneus non reiterabilis:prout not.glo.in l.j.C. qui accus.non pos.& Felyn.in d.cap.cùm tu.colũ. iij.Et in proposito sumus potius in actu extraneo, quàm reiterabili,cùm fideiusio semel prestita,vel denegata non solet esse reiterabilis:vt patet ad sensum:ergo &c. Præterea quando dicta saluatio per multiplicationem actuum admitteretur nedum ad finem euitãdi falsum, sed etiam ad finem probandi, prout re vera admitti non debet, nihilominus istud nullo modo adaptari posset respectu eorum qui tempore assertæ obligationis fuerũt requisiti, & fideiubere recusauerunt: de quibus apparet in dicto memoriali:quòd solum sufficit pro falsitate dictæ obligationis: cùm si solum reperiretur falsa in vno ex assertis fideiussoribus,in totum annullaretur, & præsumeretur falsa respectu omnium: vt suprà dictum est.Et si diceretur, quòd testes deponentes* ad reprobationem instrumenti debent es- 41
se omni exceptione maiores,vt est text.secundum Bald.ibi in l.j.§.si quis neget.ff.quemad.test. ape.& Alex.in consil.xl. visis & ponderatis.colum.vij.in iiij.volum.Bal.in consil.xxix.in j.volu.Et quòd testes examinati ad instantiam dictorum conuentorum non sunt tales,cùm sint amici, & consanguinei ipsorum pro maiori parte:& consequẽter non sunt omni exceptione maiores: quia ille dicitur omni exceptione maior,contra quem nulla potest opponi exceptio:prout not.glosſ.in §. item verborum.in versi.idoneos.ꝫ.allega.& gl. in c.j. extrà de
42 consang.& affinita.inde est * quòd testis multum amicus, & consanguineus non dicitur omni exceptione maior:vt voluit Barto.in l.admonendi.colum.ix.versi.& venio ad tertium.ff. de iureiurand. Anto.de But.in c.fin.eod.tit. Alex.in consil.xiij.ex his quæ in themate.& in consi.xvij. viso processu. in j.volum.Respondeo,quòd quando prædicta essent vera, prout minimè sunt, in dubio testes præsumuntur esse omni exceptione maiores: vt dicit Francisc. de Curte in suo consil.v.in fin. colum.j. nihilominus in casu proposito dicta probatio omnimodo admitti debet, * tum propter numerum 43
ipsorum testium, cùm sint vltra tres: & clarum est quòd numerus supplet defectum testium: adeo quòd vbi duo testes coniuncti, & amici maximam amicitia non sufficerent,si producerentur,tres sufficerent:vt voluit glo.& Iac.Butr.in l.j. in prin.ff. de testi.facit l.si quis ex argentariis. in princi. cum ibi not.per Ange.& Bald.ff.de eden.& Alexand.in d.consi.xliij.col.antepe. tum etiam inspecta qualitate ipsorum testium, cùm inter eos sint nonnulli merca

mercatores,& alij homines notæ & probatæ fidei: quo casu admittitur testimonium affinis etiam in casu in quo aliàs de iure non admitteretur: vt in terminis voluit Iaſ.in repe.d.l.admonendi.colum. lxxviij. Suppletur eius fides testis propter dignitatem,& auctoritatem ipsius:vt dixit Alex. in consi. lxxix.incip.in causa & lite vertente.colum.iij.in j. volumi. maximè cùm simus in his quæ pro maiori parte fuerunt facta in domo,& secretè: ita quòd stante difficultate aliorum testium admitti debẽt
44 testes*aliàs inhabiles:vt est glo.sing.& ibi Albe.de Ros.in l.in testimonium.ff.de testi.& Alex.in cons. xxiiij.animaduersis.colum. v. in ij.volu. cùm possit dici, quòd ex natura negocij habitu & actu alij testes verisimiliter,nec alij haberi potuerunt:iuxta not.per Anto.de Butr.in d.c.tertio loco.de proba. & in consilio suo xxiiij. incipi. quomodo hęc dubia habet vulgaria. Abb. in ca.fin.de testi.cog.in ij. not.& Alex.in consil.lxiiij.viso themate &c. lib.j. Prætereà cùm de hoc à principio non fuerit oppositum,dicti testes videntur fuisse approbati: maximè cum fuerit oppositum contra alios testes verisimiliter citatos,qui fuerunt reiecti,& decreto ca-
45 meræ denegata eorum examinatio:*& sic stante dicta approbatione testes prædicti repelli non possunt prætextu dictæ assertæ affinitatis: vel alterius qualitatis,quę non faceret eos esse omni exceptione maiores:iuxta not.per Cyn.in auct.si testis.vlti. q.C.de testi.Ioan.Andr. in tit.de teste.§.sæpè.circa princi.& in propriis terminis voluit Iaſ. in repe.l. admonendi.ij.not.lxxvij.col. Nec obst.depositioni dictorum testium quòd non deponunt præcisè de certa die: sed solùm de mense & anno: nam testis non deponens de tempore probat:pro eo quia tempus de facili labitur de memoria hominis:vt dixit Bald.in l.presbyteri.colum.j.C.de episc.& cleri.Inno. in cap.qualiter & quando.el ij.de accusa. doct.in c.ex tenore.& in c.cùm causam.de testi. & Spec.in ti.de teste.§.iam de interrogatoriis. Quinimò dixit Ang.in cõsi.xxix. pro decisione quæstionis:& Alexan.in consil. lxiij.visis processibus. colum.penul.in ij. vol. quòd magis creditur testi qui
46 non*deponit de tempore, vel dubitatiuè deponit, quàm qui certitudinaliter deponit, cùm verisimiliora deponere videatur propter obliuionem tem-
47 poris, quæ de facili contigit: * quinimò testis de die non est interrogandus:vt voluit glo.in l.prius. in versi.mandante.in fin.ff.ad sillani.Bartol.in l.ij. §.idem Labeo.el ij.colum.j.ff. de aqua plu. arcend. Vlterius vltra prædictas vrgentes falsitates adducitur alia euidentissima falsitas, quæ colligitur ex alia copia eiusdem obligationis in actis præsentata, quæ est in multis contraria, & repugnans alteri copiæ dictæ obligationis pro parte fisci præsentatæ:ex qua contrarietate colligitur notoria falsitas ipsius notarij Alphõsi: qui licet conetur in sua depositione per quædam fundata in aëre se excusare, & saluare:tamẽ rectè intuenti magis videtur se ac-
48 cusare:*licet ei in nihilũ credi debeat,cũ tractetur de sui excusatione,per nota. per Bar.in l.deferre. in §.idem decreuerunt.ff.de iu.fis.& per Anton.de Butr.in c.cùm à nobis.de testi. Alex.in consi.xliiij. & in consi.lxxxvj.circa fin.& in consi.cc.in ij. volumi. & quod not.in l.si quis decurio. C. de fal. & per Bal.in l.iurisiurandi.C.de testi. qui dixit, quòd notario non creditur, si sit aliqua suspicio de eo: maximè cùm minimè credatur notario dicenti se aliquid scripsisse ex errore:vt ꝫ.patebit. Nec obstat quòd voluit Barto.in d.§.si quis neget.dum dicit, quòd creditur notario: non loquitur quando dubitatur an scriptura sit eius manu scripta: & Bart. in l.si librarius.ff. de regul.iur. loquitur in his quæ spectant ad officium notarij: nam quo ad ista vult quòd sibi credatur:& ita etiam loquitur Alexa. in d.consi.ccv.Reuerende domine.in ij.volu.sed non sunt isti termini nostri: nec prædictæ doctrinæ loquuntur data suspicione notarij:prout est in proposito: quia tunc in nihilum credi debet notario, vt prædictum est. & tanto magis hoc procedit in casu proposito,cùm ipse attestetur contra propriã scripturam, dicendo illam non fuisse stipulatam: cuius contrarium in ea dicitur: & sic tanto minus ei credi debet:vt dixit Bald.in d.l.imperator.colũ. iiij.ad quod accedat quòd voluit Petr. de Anchar. in consi.xliij.ij. colum. qui dixit quòd non creditur notario aliquid attestanti extra id quod continetur in scriptura. Prætereà ipse dicit, quòd dictã copiam fecit pro nota, vt illam traderet prædicto Nugno volente illam transmittere ad Illustrissima gnum Capitaneum: quòd ostenditur reipsa manifestissimè falsum: * nam nota est priuata scriptura 49
nullius fidei,quæ nulli nocere potest: vt in terminis dixit Alexan.in consil.lxxj. viso processu.circa fin.& in consi.lxxv.viso testamento.col.vj.in j.volumin.allega.Tancre. de Corn.ita tenentem in sua compendiosa in rubr.viij.in x.q. vnde cùm illa copia dicatur eam fuisse stipulatam, & extractam à suo originali:& in ea fuit apposita fides, & signum notarij:ergo quomodo potest dici quòd fuit facta pro not.certè ridiculum est audire:potissimè cùm dicta copia fuerit præsentata in actis pro parte regij fisci:& vigore ipsius processum fuit ad primam citationem: licet post hæc certo modo fuerit cancellata, & dimissa penes Angelum cisam.super cuius exhibitione pluries fuit instatum,& instatur:& sic stante dicta contrarietate & repugnantia, ambæ dictæ scripturæ præsumuntur falsæ: maximè cùm à dicta contrarietate nullo modo saluari possint:iuxta not.per Bald.in l.cùm proponeretur. de leg.ij.& in l.scripturæ.C.de fid.instrum.& in c.imputari.eod.titu.& consuluit Fran.de Aret.in cons. vij.incip.procedendũ est breuiter &c.& cùm propter talem repugnantiam, & contrarietatem dictarum scripturarum vna deroget fidei alterius, eliduntur probationes vtriusque: & consequenter, quia actor non videtur fundasse intentionẽ suam, sequi debet absolutoria.etiam si scripturæ contrariæ producantur à diuersis personis: vt in proposito & in terminis voluit Spec. in tit.de instr. edi.in §.postremò.versi. sed pone,produco.Bartol.Bald. & Saly.in d.l.scripturę.Anton.de Butr.Abb.& Felyn.in d.ca.imputari.in j.limita.glos. & Bald. in d. l.optimam. & Flor.in l. cùm de ætate. colum.vj.ff. de proba. * Et si diceretur quòd copia dictæ obli- 50
gationis præsentata per assertos fideiussores processit ex errore tabellionis:& quòd ipse postea talem errorem correxit, & emendauit: prout continetur in alia obligatione producta pro parte fisci:

& ideo non posse argui falsitas aliqua: quia error scribentis non involuit cum in crimine falsi, nec derogat veritati. l. nec exemplum. C. de fal. Respõdeo quòd talis correctio nullo modo fieri potuisset: tum quia de tali errore non constat: nec creditur notario dicenti se aliquid ex errore scripsisse in
51 eo quòd ipse viua voce, * & non scriptura loquitur, quantumcunque sit bonæ famæ: vt voluit Bal. in d. l. cùm proponeretur. & in l. imperator. ff. de stat. ho. qui plus voluit, quòd non sufficeret vnus testis, cum notario: & quòd nec isto casu posset deferri iuramentum suppletorium. Idem etiam not. in d. l. errore. & voluit Spec. in titu. de instru. edict. §. postremò. versic. sed nunquid confecto. & Vita. in suo tract. claus. in claus. xxij. incip. restat videndum, qualiter notarius, & alibi dixit Bald. in d. l. nec exemplũ. C. de fal. quòd talis error debet probari per confessionem partium. Nec potest dici quòd iste error colligitur ex diuersitate dictarum copiarum, per id quod voluit Bald. in d. l. imperator. colum. pen. qui videtur velle quòd per vnum
52 instrumentum probatur error alterius: * nam istud procedit vbi vnum instrumentũ est reducibile ad aliud: vt quia in vno continetur minus quàm in alio. & ita propriè loquitur Bald. ibi. & Alex. in l. si quis ante cõduxerit. ff. de acqui. pos. & in cõsi. ccv. ij. vol. sed secus est vbi instrumẽta sunt omnino cõtraria, & repugnãtia: vt in proposito, quia tũc neutrum valet. & ita expresse determinat Bald. in d. l. imperator. & Alexã. in consi. lxxj. viso processu. in
53 j. volu. * tum etiam quia si de errore appareret, non poterat notarius illum ex se ipso corrigere absque iudicis auctoritate, & partis citatione, & causæ cognitione, vbi non est erratum in his quæ spectant ad officium notarij: prout est annus domini, & nomen imperatoris: sed in his quæ spectãt ad partes, & mutant substantiam facti, vt est in proposito, si notarius scripturam cõpleuit, & publicauit, quia talis variatio reddit eum suspectum, sicut in teste. l. qui falsò vel variè. ff. de testibus & ideo debet id fieri mandato iudicis parte citata: & ratio quia vt dixit Bald. in d. l. cùm proponeretur. & in d. l. imperator. colum. ij. & in l. generaliter. in vlti. not. C. de non nu. pec. Bart. in l. si librarius. ff. de reg. iur. & in d. l. errore. C. de testa: Alexand. in l. si vnus. eod. ticu. Imo. & Cano. in c. ex literis. de fid. instru. Lanfran. in repe. c. quoniam contra. extrà de proba. in versi. instrumentorum. colũ. xij. Ludo. in quodam suo tract. de tabell. quẽ habeo inter singularia sua, colum. xiiij. & Vita. in clausu. lxj. incipi. restat videndum an notarius. Bart. in consi. ccviij. ex facto proponitur. lib. j. Ioan. And. in data sexti, colum. vltima. vbi subdit, quòd cauere debet notarius ab huiusmodi correctione erroris, cùm semel sit functus officio suo: quia aliàs posset ei impingi falsitas: & ita seruatur secundum eum. & quòd notarius no-
54 tam varians, * & mutans, tenetur de falso, si id faciat sine iudicis auctoritate: voluit Ioã. And. in addi. Spec. in titu. de instrum. editio. §. postremò. versicu. nunquid confecto. allegat l. eos. ff. de fal. Bal. in d. l. cùm proponeretur. & in l. fin. C. de eden. in versicu. quarto quæritur. Alexand. in consil. lxxxix. viso themate. columna prima. in tertio volumine. Et licet Bald. in rubric. C. de fide instrument. columna decima. dicat, quòd si nondum erat mota quæstio erroris inter partes, & copia non erat data parti, quòd potest notarius errorem suum corrigere: tamen idẽ Bald. videtur aliter sentire in d. l. cùm proponeretur. dum loquitur per verbum forte, & videtur velle sufficere, quòd notarius compleuerit, & publicauerit scripturam: & ita etiam tenent præalleg. doct. * Et dato quòd illa opinio esset ver- 55
ior, prout non est, illa posset procedere vbi talis correctio fieret incontinenti: secus si ex interuallo. & sentit Spec. in d. § postremò. versi. sed nũquid. 44
dum vult, quòd illa distinctio, an ex interuallo vel incontinenti, procedat ante datam copiam partis: & sic sentit quòd post datam copiam non posset dicta correctio fieri etiam incontinenti: & quòd ex interuallo similiter fieri non posit, etiã si parti copia data esset. & vtrunque dictum firmat Alexã. in consi. lxxj. j. volu. viso processu. & voluit etiam Bal. in l. ambiguitatem. in fi. C. de testa. dum dicit, quòd notarius bonæ famæ potest se corrigere incontinenti, * & nõ ex interuallo. & alibi dixit not. 56
Bald. in d. c. ex literis. de fi. instrum. quòd restituto instrumẽto notarius est adeo functus officio suo, quòd nec punctum, nec syllabam intellectualiter mutare potest, nisi iudicis mandato: sed in proposito sumus in his quæ spectant ad partes: & mutant substantiam facti: item post datam copiam parti, & etiam ex interuallo, ergo &c. Præterea in actu in quo de necessitate requiritur scriptura, non potest error corrigi etiam cum licentia iudicis: vt voluit Bartol. & Salyce. in l. contractus. C. de fi. instru. & in l. gallus. §. idem credendum. de libe. & posthum. Bald. in d. l. imperator. & And. Barba. in repe. rubr. extrà de fi. instru. col. lxvj. Sed in proposito nos sumus in obligatione facta penes acta, in qua de necessitate requiritur scriptura, sicut in actis iudiciariis. l. gesta. & ibi not. C. de re iudic. & in l. emancipatione. C. de fid. instru. & d. c. quoniam contra. de proba. Quinimo prædictæ doctrinæ de correctione erroris non videntur posse adaptari ad casum propositum: cùm hìc minimè apparet dictam copiam sic contrariam, & repugnantem alteri copiæ fuisse factam causa corrigendi errorem alterius copiæ: nec etiam ipse tabellio hoc attestatur in dicta sua depositione: & sic sumus extra terminos correctionis erroris: & sumus in materia falsi: quo casu non habet locum aliqua correctio: quia prout nota. dixit Bal. in rubr. C. de fi. instrum. ij. colum. versi. tu scis vnũ &c. quòd notarius potest corrigere errorem suum surgentem ex inaduertentia, sed non ex falsitate: * quia ex hoc ipse esset priuandus auc- 57
ritate scribendi: alleg. tex. in d. l. si aliquid. C. de suscep. & arch. lib. xij. de quo meminit Lanfran. in repetit. d. c. quoniam contra. in fi. in versi. iustrumentorum. colum. xij. Et si diceretur quòd stante dicta varietate, & contrarietate prædictarum scripturarum, debet stari protocollo: iuxta not. per Bart. in l. Sempronius Proculo. de lega. ij. gl. in auth. de tabellio. §. penultim. Angel in l. publicati. C. de testa. Bartol. & Mod. in l. si quis ex argentariis. §. prætor ait. ff. de eden. Bald. in dicta l. imperator. Lanfran. in d. repet. capi. quoniam contra. in versicu. instrumentorum. columna sexta. & Petr. de Ancharan. in consil. cccxxxij. præmissa sine allegationibus respond

spondeo quòd istud procedit, vbi contrarietas re-
58 peritur esse inter protocollum & copiam * instrumenti traditam à notario: quia cùm protocollum sit originalis scriptura, potius ei stari debet: & ita loquuntur doct. præalleg. sed vbi repugnantia reperitur inter duas copias traditas ab eodem notario, non est recurrendũ ad protocollum: quia cùm ambæ dictæ copię præsumũtur falsæ, neutra fidem facit: vt ẽ. dictũ fuit: alias enim frustra prędicti docto. dicerẽt, quòd neutra fidem facit, si recurri deberet ad protocollum: cùm illa quæ reperietur cõformis cum protocollo fidem faceret: adducitur etiam ad ostendendum dictam falsitatem, qualitas ipsius notarij, vilis & abiecta persona, solita committere similes falsitates: ex quo resultat non mediocris suspicio falsitatis: per id quod voluit Specu. in tit. de procura. §. ratione autem formæ. versi. item quòd non sunt factæ & Ang. in cõs. cclxxxiij. præmitto ad euidentiam. qui dixit, quòd vbi nota-
59 rius vilis & abiectus reputatur, vacillat fides * instrumentorum ipsius: alleg. text. in d. l. si quis ex argentariis. §. cogẽtur. versi. quid si humilis & deploratus. ff. de eden. per quem text. dixit Bald. in d. l. iubemus. in fi. C. de proba. quòd multum reddit scripturam suspectam persona scribentis, quæ est humilis, & deplorata: & quòd eo casu oportet vt scriptura coadiuuetur nimia testium depositione: idẽ voluit Bal. in l. fi. C. de fideicom. Multum enim attenditur qualitas notarij: quia si est malus, præsumitur quòd malè scripserit: vt dixit Bald. in d. l. quoties. ff. de hære. instit. Rapha. cuma. in d. consi. cxxxv. & Fran. de Are. in d. consi. xlvij. & Bartho. cæpo. in alleg. consil. xxj. Sed posito absque veri præiudicio quòd asserta obligatio esset valida, & non contineret aliquam falsitatẽ: adhuc audeo dicere quòd minimè asserti fideiussores tenerentur ad aliquam pœnã. ex tribus principaliter. Et primò quòd post assertam obligationem prædictus magnificus Iulius nõ fuit modo aliquo liberatus: sed fuit detentus carceratus circa menses sex per quod videntur asserti fideiussores liberati: nam iudex detinendo carceratum post præstationem fideiussorum vide-
60 tur fideiussores reiecisse: * cùm hæc sint diuersa, in vinculis custodiri, & fideiussoribus committi. l. j. ff. de custo. reo. quem ad hoc propositũ allega. Luc. de pen. referendo And. de iser. in l. si quis decurio. C. de decur. lib. x. in illa. q. an fideiussor de præsentando toties quoties, seu in forma curiæ consueta præsentando principalem, qui postea fuit carceratus, & in vinculis positus, liberetur sequuta eius fuga. & licet quò ad dictam quæstionem principalem decidit contra fideiussores, quòd non sunt liberati: tamen contrarium firmat Bald. in l. qui crimen. x. q. C. qui accus. non poss. Ioan. Andr. in addi. Spec. in tit. de accusa. §. sequitur. in addi. incipi. Odof. Lud. & Mod. in l. stipulatio ista. §. inter certã. ff. de verbo. oblig. & Andr. Barba. in rubr. extrà de fideiuss. & secundum prædictam opinionem reperitur etiam quædam apostilla Illustrissdoct. domi. Barth. de capua: secundum quam ita aliàs de facto obtinui in S. regio Consilio. ad quod etiam facit
61 quod dicitur in simili, * quòd per prorogationem termini factam ad soluendum principali debitori videntur fideiussores liberati, quasi sit facta nouatio: vt voluit Spec. in tit. de fideiuss. de quo per Bal. in l. eam mandatori. C. de non nume. pecu. & plenius per Mod. in l. j. C. de iudi. si ergo per prorogationem termini ad soluendum factam principali fideiussores liberentur, ergo multo fortius dilata & prorogata liberatione principalis: maximè cùm in proposito asserti fideiussores nedum tacitè, sed etiam expresse videantur fuisse reiecti: attẽto quòd expresse fuit dictum vxori domini Iulij ex parte Illustrissimi magnii Capitanei, quòd sua Illustris dominatio non contentabatur de assertis fideiussoribus: & quòd volebat, vt darentur alij noui fideiussores magis idonei, & legales: per quam ordinationem capiendi nouos fideiussores videntur tanto magis dicti primi fideiussores liberati: iuxtà nota. per Bart. & doct. in l. Valerianus. ff. de præto. stipul. & in l. iiij. §. si ex conuentione. ff. de re iudic. & per Ludo. in l. qui bis idem. ff. de verb. obl. dum dicunt, quòd datis nouis fideiussoribus primi sunt liberati. Et prædicta magis optimè procedunt sine dubio in Fabritio de scortiatis, vno ex prętensis fideiussoribus, qui expresse protestatus est, quòd si pro illo sero domin. Iulius fuisset liberatus, * cùm 62
nulli dubium sit, quòd fideiussor qui se obligat ad certum tempus, elapso tempore non teneatur: vt not. voluit Bar. in l. Lucius. in §. Paulus. ff. de admi. tut. Angel. & Mod. in l. si vnus. in princi. ff. de pact. dicens istud esse vtile pro castellanis, qui dederunt fideiussores vsque ad certum tempus, quòd si vltra illud tempus remanẽt, fideiussores vltra illud tempus non tenentur. ad quod etiam not. per Bald. in l. si cum Hermes. C. loc. & per Bald. in l. Titius. in prin. ff. de excus. tut. Prædictis etiam accedit quod voluit Bart. in l. non solum. §. si mandato. in versi. quæro mandaui, vt delinqueres. ff. de iniur. qui dixit, quòd si mandatum alicui factum fuit tacitè reuocatũ, si ille postea * ex interuallo id faciat, man- 63
dans non tenetur: idem voluit Barto. in l. j. colum. iij. C. de ser. fugi. Barto. in l. qui in aliena. §. si is qui. ff. de acqui. hæred. ergo ad propositum cùm post dictam tacitam reiectionem assertorũ fideiussorum causatam ex dicta retentione in carceribus prædicti domini Iulij, & ex aliis prædictis, fuerit ex interuallo subsequuta eius liberatio, non propterea debent teneri prædicti fideiussores. Nec prædictis obstat vulgata regula l. sancimus. C. de testament. & l. præcipimus. in fi. C. de appe. quod nõ mutatur, quare stare prohibetur: quæ regula etiam locum habet in actibus inter viuos: & voluit Bal. & Pau. de Castr. & Mod. in d. l. sancimus. & illud aliud vulgare dictum, quòd tempus nõ potest esse causa inducendi vel tollendi obligationem. ff. de action. & obli. l. obligationum fere. §. placet. & §. tẽpus. nam hic nedum interuenit lapsus temporis, sed etiam retentio principalis in carceribus: quinimò & mutatio carceris de loco ad locum: per quod videtur dicti fideiussores fuisse reiecti, vt superius dictum est. Item prædicta regula non habet locum in stipulatione iudiciali, & prætoria, * in qua non seruatur 64
rigor, sed æquitas: vt voluit Bartol. in l. penulti. C. de fideiuss. & sic cùm in proposito sit iudicandum secundum æquitatem, & non secundum rigorem: prout inferius subdam, merito &c. Est etiam aduertendum quòd ex dicta mutatione carceris facta de

Universidad de Deusto
Biblioteca

vnò carcere, in quo erat tempore prętense fideiussionis, ad arctiorem carcerem: prout deponunt testes in xxvij. exceptione: & hoc est notorium, quòd cum prædictus dominus Iulius stetisset antea carceratus in camera Missię vice castellani, fuit de dicto mense asportatus in carcere arctiori, vbi erant detenti domi. Thomas vassallus, & Baro de Roꝯa Romana, & multi alij, sequitur ergo iuris dispositio, quæ est, quòd si prætensi fideiussores fideiussissent, prout nō fideiusserunt, si de mense Septembi. dictus dominus Iulius fuit positus in dicto arctiori carcere, prædicti fideiussores, quando prædicti apparebant dati, fuissent ipso iure, aut ope exceptionis liberati. ista est clarissima decisio Io. Andr. in addi. Spec. in tit. de accus. §. sequitur videre. vbi decidit quòd si est datus fideiussor de aliquę præsentando in iudicio, & postea ille qui debebat presentari fuit captus, & carceratus à curia pro dicta causa, pro qua fideiussor promiserat ipsum presentare, si demum ille carceratus fugiat * à carcere, fideiussor non tenetur: quia curia ipsum capiendo pro dicta causa, & detinendo videtur liberare fideiussorem. & dictam decisionem Io. Andr. sequitur Ludo. in consil. cxxxvij. ita in proposito isto si dicti fideiussores fideiussissent, prout nō fideiusserūt. si tamē postea regia & reginalis curia ipsum retinuit penes se, & posuit in arctiori carcere, ergo videntur saltim ope exceptionis liberati fideiussores, quando dati apparerent: & istud est maximum fundamentum pro illis qui fuissent confessi fideiussisse. Et plus subdit Luc. de pen. in d. l. si quis decurio. quòd si principalis esset indebitè carceratus, & aufugit, quòd eius fideiussores in aliquo nō tenētur. ad quod not. per Bal. & Bal. in l. qui in carcerem. ff. quod met. cau. per Ang. in l. si mulier. §. si dos. eo. tit. qui dixit, quòd factum ab eo qui iniustè & de facto detinetur propter potentiam aduersarij, est ipso iure nullum, aut saltim rescindendum. idem voluit Francis. de Are. in consi. xxiiij. viso & diligenter considerato. colum. xiiij. de quo etiam per Bart. in l. qui à latronibus. ff. de testa. in prin. & Imo. in ca. cùm locum. de spon. & per Bald. in l. ab eo. colum. iij. C. quo. & quando iud. qui dixit, quòd non valet constitutio procuratoris facta ab indebitè carcerato ad promittendum aliquid detinenti. quę decisio an potest in aliquo deseruire ad propositum, consideret summa peritia, ac religio clarissimorum iudicantium. Et ex prædictis patet solutio ad tex. in d. l. pen. C. de fideiuss. quia est speciale in fideiussore de iudicio sisti, qui intercessit pro causa publica, vel fiscali: vel qui scriptura mediante interceßit: quòd tenetur etiam si per duos menses lis non fuerit inchoata: nam aliud est in fideiussore de iudicio sisti, qui datur pro lite futura: & aliud in fideiussore dato pro liberatione alicuius carcerati: quia primo casu negligētia in inchoando litem non repugnat dictæ fideiusioni præstitæ, & ideo nimirum si talis fideiussor nō liberatur per lapsum dicti temporis: & ita loquitur text. in d. l. pen. C. de fideiuss. sed vbi datur fideiussor pro liberatione alicuius carcerati, si adhuc ipse retinetur in carceribus, ista retentio videtur continere in se aliquam repugnātiam cum dicta fideiusione præstita: quia vt dictum est, ista sunt diuersa, in vinculis custodiri, & fideiussoribus committi: & ideo isto casu induci debet liberatio fideiussorum. potissimè quia isto medio tempore prædictus dominus Iulius se composuit in x. seu xij. mille ducatis, & illos soluit. & sic diminuit suum patrimonium: adeo quòd non erat idoneus de cætero cautelādi assertos fideiussores pro summa xx. mille ducatorum, pro qua perebatur dicta cautio: quamobrem sine dubio si dicti asserti fideiussores denuo fuissent requisiti tempore liberationis ipsius domini Iulij pro renouanda dicta fideiusione, prout fieri consuetum est, quando similes carcerati non liberantur statim præstita fideiussoria cautione, de qua cō suetudine attestatur Marinus ruta optimus practicus, & testis synodalis, & pro maiori parte recusāsent fideiubere: prout quatenus opus est mediante eorum iuramento offerunt verificare: cùm simus in dependētibus * ab eorum animo: iuxta not. per gl. in §. alię. Insti. de actio. per Bar. in l. inter omnes. §. rectè. ff. de fur. cum aliis concord. maximè cùm prædicti fideiussores obtulerūt magis verbo quàm re ipsa fideiubere: prout experientia compertum extitit, quandō fuerunt vocati ad castrum pro dicta fideiusione stipulāda: quia nemo præter duos ex eis ibi accesit, vt patet. Secundò principaliter adducitur, nam dicta obligatio fuit, vt prætenditur, facta ex causa liberationis ipsius domini Iulij: quæ liberatio cùm non fuerit subsequuta ex causa fideiusionis præstitæ, vt patet, tum ex diuturnitate & interuallo temporis, quod occurrit à tempore assertæ obligationis vsque ad tempus liberationis prædictæ. argu. l. si. ventri. §. in bonis. ff. de priuile. credi. cum aliis cōcor. tum etiā considerata fælici victoria tūc subsequuta cōtra Gallos: qui penitus fugati, & interempti fuerunt: ob quam victoriam multi alij carcerati liberati fuerunt etiam sine aliqua fideiusione, vt notorium est: & liquet ex actis, meritò cum dicta liberatio fuerit subsequuta potius præ lętitia victoriæ prædictæ superuenientis, quàm ex causa dictæ fideiusionis præstitæ, sequitur quòd prædicti fideiussores minimè teneantur, tanquam causa ob quam promiserunt, non fuerit subsequuta: quia licet causa ob quam aliquid promittitur, vel datur, fuerit subsequuta, si tamen non fuit sequuta ob illam causam, ob quam dicta promissio facta fuit, habet locum condictio ob causam, proinde ac si talis causa nunquam adimpleta fuisset. text. est in l. iij. §. sed si seruus. secundum summarium Bart. ibi. ff. de condict. ob caus. & quod notat Bal. in l. cùm seruus. ff. de verb. obli. * facit, quia quælibet promisio debet intelligi rebus in eodem ſtatu manentibus. l. qui seruum. cum ibi not. ff. de verbo. oblig. l. quæro. §. inter locatorem. ff. loca. & in l. si extraneus. ff. de condict. ob caus. & c. cùm inter p. de renūn. & quælibet obligatio quātumcunque præcisa intelligitur nisi noua causa superuenerit. l. filiusfami. §. procuratorem. ff. de procur. quòd habet locum nedum in simplici promissione, sed etiam in iuramento. l. si. ff. qui satisf. cogan. cap. breui. de iureiur. & not. glo. in c. quemadmodum. eod. tit. & ad hoc accedit quòd satis ad propositum voluit Andr. de Isern. in titu. quæ sint reg. in versi. vectigalia. qui dixit, quòd si primò licitans gabellam det fideiussores, & demū alio licitante dicta prima licita

licitatio non habuit effectum, quòd licet primo loco licitans iterum licitet, & gabella penes eum re-
69 maneat, quòd nihilominus * primi fideiussores sunt liberati, & de cætero non tenentur, ex quo gabella penes eum remansit non ex causa primæ licitationis, sed secundæ: quod est satis not. Insuper est aduertendum, quòd non apparet aliquem ex prædictis assertis fideiussoribus fuisse certioratum, & plenariè informatum de omnibus promissionibus expressis in obligatione prędicti domini Iulij principalis: & proinde inferri potest assertam obligationem ipsorum non tenere, nec eis in aliquo obstare, per id quod voluit Paul. de Castr. in consilio
70 cccxlviij. incip. de causa præsenti. * qui dixit, quòd in dolo versatur is qui facit ratificare generaliter promissiones, & pariter contenta in instrumento absq; speciali specificatione dictorum pactorum: & quòd talis approbatio siue ratificatio nil nocet, nec etiam iuramentum: cùm ista non extendantur
71 ad ignorata & suppressa: * imò etiam subscriptio, & sigilli appositio facta non lecto tenore instrumenti, nec dato sibi ad intelligendum, non præiudicat. l. fi. & ibi Bald. C. plus vale. quòd agi. Paul. de Castr. in l. ne in arbitris. C. de arbit. & in l. ij. C. de rebus alie. non alien. not. in l. emptor. §. Lucius. ff. de pactis. & in l. ita stipulatus. §. Chrisogonus. ff. de verbo. oblig. ab quod tex. cum glo. in l. Caius. ff. de pigno. acti. & in l. j. §. si mandato. ff. quòd iuss. faciūt not. per Bart. in l. diuus. §. item senatus. ff. de fal. de generali subscriptione quòd non noceat subscribenti. Non omitto etiam quòd ex quo prædictus dominus Iulius recesit ob metum sibi illatum de ipso iterum carcerando, prout ex actis colligi potest, quòd ob huiusmodi recessum, seu fugam, non debeant teneri aliquo modo asserti fideiussores, per id quod in propriis terminis voluit Par. deput. in suo tract. syndi. in versi. fideiussor. in q. incipiē. subiicio subtilem & vtilē q. qui dixit, quòd si principalis aufugit propter metum sibi illatum à super-
72 riore, quòd fideiussor non tenetur: * ex quo talis superior videtur dedisse causam dictæ fugæ ratione
73 dicti metus: ad quod facit * quod dicitur de recipiente in se casum fortuitum, quòd non tenetur, vbi talis casus occurrat ex culpa partis aduersæ: vt est text. per quem ita voluit Bald. in l. cùm proponas. C. de nau. fœno. Io. de Ana. in c. nauiganti. de vsur. & Francisc. de Are. in consi. ccxj. in fin. Tertiò principaliter adducitur, nā regulariter pœna conuentionalis videtur esse adiecta propter interesse
74 stipulatoris, * adeò quòd vbi cessat interesse, non committitur stipulatio ad pœnam: vt dixit Bald. in l. ij. colum. pen. C. de episco. audi. & ideo ille cuius non interest, non admittitur ad agēdum. l. ij. §. item si in facto. & ibi nota. ff. de verbo. obli. l. fi. C. de rei vendi. l. loci corpus. §. competit. ff. si ser. vendi. l. posthumus. §. si quis ex his. & ibi Barto. & alij. ff. de inoffi. test. bonus est text. in l. si patroni. §. qui fideicommissam. ff. ad trebel. quem tex. not. ibi Ange. & Mod. in practica aduocatorum, & procuratorum tota die excipientium contra agentes, quòd non sunt audiendi, quia eorum non interest: nam ista exceptio repellit agētem: sed in proposito nullum resultauit, nec resultare potest, aut poterit interesse regiæ curiæ ex recessu prædicti domi. Iulij: Non ratione pecuniarium, quia compositio ab eo facta fuit iam soluta: non etiam ratione status: nam fatuum esset dicere, quòd absenti domini Iulij posśit in aliquo obesse statui Capi. Maiestatū: abiit enim tantus error: monstruosum quippe iam foret, si elephas nudus pulicem curaret: & ideo cùm non adsit aliquod interesse, minimè potest dici quòd sit commissa obligatio ad pœnam. Et dato quòd à principio tempore assertæ obligationis potuisset in hoc considerari aliquid interesse propter guerram tunc imminentem in Regno, attamē satis est, quòd tempore recessus ipsius domini Iulij cessabat omne interesse: & clarum est, * quòd non suf- 75
ficit quòd ab initio interfuerit, si ex postfacto desinit interesse. l. fi. §. j. ff. ad leg. Rhod. de ia. & not. in l. qui autem. §. illud. ff. si quis cautio. Et licet soleat dici quòd in pœnis non considerat interesse. l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verbo. obligat. attamen istud * non habet locum, vbicunque debet seruari 76
æquitas. Inde videmus quòd in pœnis iudicialibus vel prætoriis cōsideratur an interstitialiàs non possunt exigi: text. est in l. ij. §. fin. & ibi Angel. ff. si quis in ius voca. non ie. est glo. ordi. in §. alteri. instit. de inuti. stipu. voluit Bald. in l. & si post tres. columna iij. ff. si quis cau. & hoc propter magnam æquitatem prætoris, qui nō vult pœnam exigi posse, quando non interest. quicquid dixerit gloss. & Barto. in d. l. ij. §. fin. ad quod not. per Barto in l. qui eum. in prin. & per Alexan. in §. qui iniuriarum. in fin. ff. si quis caut. & idem etiam in curia mercatoris, vt no. voluit Ang. in cōsi. ccxxix. arbitrator dictam pœnam. colum. ij. Fran. de Aret. in l. iiij. §. Cato. col. j. ff. de verbor. obliga. quia aliàs esset contra æquitatē, quæ seruari debet in curia mercatorum. l. Quintus. & ibi Bar. ff. mand. & ita etiam de æquitate canonica per cap. suam. de pœn. per quem tex. ita in propriis terminis consuluit Petr. de Ancha. in consi. xlvj. pro clariori decisione. sed in proposito nulli dubium est quòd debet iudicari secundum æquitatem, cùm hodie in omnibus tribunalibus, & curiis regiis respectu pœnarum seruetur illa æquitas canonica. d. ca. suam. adeo quòd nedum in pœnis iudicialibus & prætoriis, sed in conuentionalibus etiam non solent exigi pœnæ: nisi quatenus cum interesse concurrant, prout notorium est: ergo cessante interesse aliqua pœna exigi non
potest: * maximè cùm huiusmodi causa ventiletur 77
in consistorio Principis, qui debet æquitatem amplecti, & secundum illam iudicare: iuxta not. per Bart. in l. præsenti. C. de his qui ad eccles. confug. qui satis not. dixit, quòd melius est regi sub iusto Rege, quàm sub iusta Lege: quia in singulis iudicat secundum bonam æquitatem, prout sibi videtur: & alibi dixit not. Bal. in l. j. C. de iu. aure. annul. quòd princeps æquitatem non scriptam præferre potest in iudicando rigori scripto: & similiter dixit Bald. in l. Aemilius Largianus. ff. de mino. & in capitulo primo. de forma fide. quòd princeps debet iudicare secundum veritatem, * & non ire per ambages: 78
quia iudicat vt Deus: vt dixit Bald. in l. sancimus. C. de iudic. & quia quicquid facit iudex, facit vt Deus, qui est veritas: & ideo non fallit, nec fallitur. verba sunt elegantia Bald. in capi. secundo. de nor. for. fide. Quinimò nedum Princeps, sed quilibet

Universidad de Deusto
Biblioteca

iudex debet in iudicando sequi æquitatem: licet a-
79 liquando non sequatur, oculo* iudicantis caligante: dixit not. Bald. in canter filios. C. famil. ercis. facit text. in l. quod si ephesi. ff. de eo quod cert. loco. ibi; æquitatem ante oculos habere debet iudex: & text. in l. ij. §. item Varus. ff. de aqua plu. arc. ibi, & hoc æquitas suggerit etiam si stricto iure deficiamus. Præterea tunc in pœnis cõuentionalibus non
80 cõsideratur an interfit, quãdo* illa obligatio pœnalis nõ fundatur super aliqua causa finali: sed vbi fundatur super causa finali, si in illa non vertitur interesse, talis pœna exigi non potest: ita in individuo ad limitationem dictæ regulæ consuluit Petr. de Anchar. in consi. xlvj. sed sic est, quòd dicta asserta obligatio pœnalis fundatur super illa causa finali, quæ est, ne prædictus dominus Iulius discedat à ciuitate Neap. meritò cùm in dicta causa nõ vertatur aliquod interesse regiæ curiæ, vt dictum est, pœnã prædicta exigi non poterit: & ideo non immeritò retroactis temporibus cùm similes casus occurrissent, per retro serenissimos Reges huius regni, similes pœnæ contra similes fideiussores exigi non consueuere: prout euenit in fideiussoribus quondam magni. Michaëlis Ricij: & domini Antonij Colæ villani: qui in præteritis bellis Regis Caroli dederunt similem fideiussoriam cautionem de non discedendo à ciuitate Neapo. & demũ contraueniendo recesserunt: & licet eorum fideiussores fuerunt aliquantisper molestati, tamen minimè aliqua pœna contra eos exacta fuit: prout notorium est: & sic potest dici, prout in simili dixit
81 Andr. de isern. in c. sancimus. quo temp. mil.* quòd licet ex iuris dispositione hæres non petendo inue stituram post mortem feudatarij infra annum, & diem, nec soluendo releuium, pœnam priuationis feudi incurrat: quòd tamen per munificos Reges in regno sectantes potius æquitatẽ quàm rigorem, consueuerunt huiusmodi pœnas remittere: de quo meminit glo. Neap. in capi. regni, prouisum est &c. apud quod præmaximè, & summopere spectãdum est in hoc piissimo, iustissimo, & indulgentissimo domino capto Regum, quorum toto terrarum orbe vulgatissima celebritas nomine clementiæ illustratur, & qua clementia summáque æquitatis laude imitando antiquorum sententiam nil propius, nil magis congruum, nil aptius, nil vtique conuenientius regali culmini, vt sic vllus vnquam Rex, vllus vnquam Princeps tam hodierna, quàm præterita tempestate sua regna tali æquitate, ac mitificа iustitia moderatus appareat.

Diomedes Mariconda, V. I. D. licet indignus.
Colucius Coppula, V. I. D. licet indignus.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio procuratoria post conclusum in causa opponi non potest. nu. 2.*
Imo etiam per litis contestationem tollitur, si opposita non fuit ibidem.
3 *Mandatum si fuit in actis productum per procuratorem, & non fuit oppositum contra ipsum, non potest vlterius opponi.*
4 *Confessio procuratoris non facta per modum contentiosæ iurisdictionis, non præiudicat eius principalibus.*
5 *Procurator licet vnum confiteatur, tamen si probetur rem aliter se habere, non nocebit domino talis confessio.*
6 *Processus contra minorem absque curatore est nullus: secus si est in eius fauorem.*
7 *Confessio procuratoris ad hoc vt noceat domino, requiritur quòd instante actore sit assignatus terminus ad ita confitendum: tunc talis confessio reuocari non poterit.*
8 *Confessio facta post terminum datum ad deliberandum, non potest prætextu erroris reuocari.*

CONSILIVM LXVII.

IN Christi nomine amen. Quòd don Iacob Hebræus tardè venerit ad opponendum exceptionem procuratoriam: cùm nedum illam opposuerit post conclusum in causa, sed etiam post duas sententias latas, vnam per arbitros, & aliam per S. Cõsilium.* Et indubitati iuris est, quòd 1
post conclusionem in causa talis exceptio opponi non potest: vt dicit Bald. in l. quamuis indubitati. vltima columna. C. de adul. sequitur Alexander de Imol. & do. Anto. de Alexand. in l. licet. C. de procur. Item nedum per conclusionem in causa,* sed 2
etiam per litis contestationem tollitur exceptio procuratoria. l. ita demum. C. de procu. l. Pomponius. §. ratihabitionis. ff. eod. titu. quia per litis contestationẽ legitimatur persona procuratoris: quia per eam fit dominus litis, secundum Bart. o. in l. eleganter. §. si quis. ff. de condi. inde. & Ias. in l. cautio rati. C. de procur. Et tanto magis quia fuit productum mandatum in actis, & nunquam fuit oppositum de mandato contra ipsum Christophorum: 3
*quo casu non potest vlterius opponi: ita Ang. in §. & hæc insuper. in authentic. vt sponsalargi. ij. columna. vbi formaliter dicit, quòd si instrumentum procuratorium fuit productum apud acta, & fuit cum persona illa litigatum tanquam cum procuratore, non poterit postea opponi exceptio, quòd non sit verus procurator, si apparet de productione instrumenti apud acta: sed si non apparet dicta productio, tunc semper obiici potest: ita etiam consuluit Alex. in consi. lxxij. in iij. vol. Nec obst. quòd procurator ipse cõfessus fuerit in actis, quòd actores eius principales sint pupilli: nam in rei veritate licet afferat aliquem ex prædictis esse minorem, prout ita est, & verificari in prõptu offertur, & sic æquiuocauerit de minore ad pupillum, cùm sit idiota non habens notitiam differẽtiæ inter minorem & pupillum, attamen dato absque veri præiudicio quòd ita confessus sit, talis confessio procuratoris cùm minimè facta fuerit per modum 4
contentiosæ iurisdictionis,* non præiudicat eius principalibus. l. certum. §. sed an ipsos. & ibi no. ff. de confes. & voluit Anto. de But. in c. j. vt lite non contest. in iiij. colum. & consuluit Alexã. in consil. lxxxvj. ij. volumi. iij. colũ. Præterea licet processus cum minore absque curatore sit nullus, tamen intelligitur quando est contra minorem, per ea quæ plenè dixit Felyn. in capit. inter dilectos. extrà de fi. instru.* sed processus iste est pro minore, & non 5
contra

contra minorem, ergo &c. Item licet procurator ita dixerit, seu confessus fuerit: attamen probando rem aliter se habere, talis confessio reuocari potest: & sic remanet vana: textus est cum glossa, & doctores in l. de ætate. §. fin. ff. de interroga. ac. Bart. in l. non fatetur. ff. de confes. & tenet Socinus in regul. lxix. qui plus subdit, quòd ad hoc vt talis confessio noceat, requiritur quòd instante actore fue-
7 rit assignatus terminus ad ita confitendum:* quia tunc talis confessio reuocari nõ poterit: vt voluit satis singu. Ang. de are. in §. si minus. insti. de actio. & idem ante eum voluit Bald. in l. error. C. de iur. & fac. igno. quòd dictum Bald. Socin. non allegat. Et ideo in propriis terminis dixit glossi. not. in c. ex literis. in ver. admonita. extrà de diuor. quam pro singu. allegat Bald. in l. cùm præcum. C. de libe. cau.
8 in fin. & in l. vnica. C. de confes. x. col.* quòd confessio facta post terminũ datum ad deliberãdum, non potest prætextu erroris reuocari; sicque languescat hebraica perfidiosa superbia don Iacob, vt amplius non loquatur de procuratoria exceptione.

SVMMARIVM.

1 *Baro dicitur qui tenet sub se subfeudatarium habentem feudum quaternatum ab ipso domino.*
2 *Baronia est castrũ quod habet sub se feudum quaternatum quod alius tenet.*
3 *Lex superueniens quæ deuiat a iure communi, intelligenda est, vt minus lædat ius commune, quam possit.*
4 *Baro debet dotare filiam suam de propriis bonis, nec debet grauare suos subditos in hoc: cùm nec mater teneatur dotare filiam, nec frater sororem, & pariter, nec vassallus filiam domini sui.*
5 *Filiam dotare est officium paternum, & ideo ad id vassalli non tenentur.*
6 *Verba debent intelligi de primo actu tantùm, & non de pluribus.*
7 *Episcopus si petat contra vnam ecclesiam quartam decimarum, & rector alleget quòd omnes ecclesiæ, & rectores earum de consuetudine non soluerunt decimam, & rectores aliarum ecclesiarum ita deposuerunt: quòd quamuis in consequentiam illi videantur deponere circa id quod concernit proprium commodum ipsorum, tamẽ probabunt.*

CONSILIVM LXVIII.

REdemptoris gentium suffragio repetito, Amen. In causa vniuersitatis & hominum villæ Gricignani pertinentiarum ciuitatis Auersæ, cum Magnifico Ioan. Loysio scagliono eorũ vtili domino, super petitione subsidij maritagij eius filiæ secundo genitæ virtute constitutionis regni. Nititur Magnificus Ioannes Loysius ipse probare, quòd tanquam Baro casalis prædicti potest subsidium maritagij pro prædicta secundogenita petere: cùm iam pro primogenita consequutus fuerit. Ex quo Barones regni consueuerunt illud tanquã eis debitum exigere, & consequi ab eorum vassallis. Nam dico meo iudicio ni fallor, ex pluribus infra dicendis, & vnoquoque ipsorum huiusmodi maritagiũ minimè peti posse per prædictum Magnificum Ioannem Loysium. Et in primis liquet ex tenore constitutionum Regni incipiente, Comitibus, Baronibus, &c. & etiam ex constitutione præcedenti, quamplurium. sub rubrica, de adiutoriis exigendis, disponentium subsidiũ maritagij prædicti peti posse, illas loqui in fauorem prælatorum ecclesiarum, necnon Comitum, & Baronum: & pariter articulauit, & verificauit idem Magnificus Ioannes Loysius in facto per quamplures testes, ita constitutiones ipsas seruari: & seruatas fuisse inter Barones regni, seu per Barones, inter quos ipse certè connumerari non potest, cùm talem se minimè probauerit: dicitur enim ille Baro,* à quo car- 1
strum seu feudum quaternatum tenetur, vt dicit Andræas de Isernia in constitutione, si aliquis Baro. sub rubrica, de statu donationis, vbi formaliter dicit, quòd Baro est ille qui habet baroniam: & baronia est castrum, vel feudum habens sub se feudum quaternatum, quod alius tenet. idem tenet ipse Andræas de Isernia in constitutione Regni, post mortem. sub rubrica, de denunciatione mortis Baronis, & plenius idem Andræas in capitulo primo. §. similiter potest. tertia & quarta columna: in titulo, de capitaneo qui curiam vendidit. vbi magistraliter ita dicit, & formaliter: * Baronia nanque est castrum seu feudum, quod 2
habet sub se feudum quaternum, quod alius tenet. vt in constitutione, post mortem. vnde baronia est nomen vniuersitatis continens sub se plura feuda: sicut territorium est vniuersitas agrorum. l. pupillus. §. territorium. ff. de verborum significatione. dum tamen feudum teneatur sub eo. Quia si vnus dominus haberet plura feuda, non tamen ex hoc esset Baro: vt innuitur expressè in præcedenti constitutione, si aliquis. & ideo si quis haberet plura feuda det vnum alij cum consensu Regis, vt sub eo teneatur: & sic erit Baro: vnde nobilis feudatarius non est miles, quantuncunque habeat multa & magna feuda, & vineret militariter: & tunc est consilium, vt militet: vel faciat se Baronem, dando vnum feudum alij, vt ab eo teneatur: vt dictum est: & plus dicit ibidem, quòd Baro est plusquam miles. vnde cùm sit articulatum, & ex aduerso probatum Barones regni exigere posse maritagium à vassallis pro filia maritanda: & idem dicter constitutio regni, & Magnificus Ioannes Loysius ipse non sit Baro, ergo minimè illud petere potest: quòd maximè protedit, cùm illud exorbitet à iure communi: & ideo succedit regni constitutio, quæ tanquam deuians à
iure communi debet intelligi in casu suo.* Et sic 3
in expressis per eandẽ: & vt minus lædat ius commune quàm potest. ita Baldus in l. non sine. C. de bonis quæ liberis. Panormitanus in capitulo dilectus. extrà de clericis non residentibus. Alexander in consilio decimoquinto: secundo volum. Franciscus Curt. in consilio decimotertio: vltima col. Et quòd sit contra ius commune, patet, quia dicit Paulus de castro in l. fina. C. de statu. & imagi. & in l. neminem. C. de sacrosanctis eccl. quòd dominus debet dotare filiam de suis propriis bonis,* non 4
autẽ in hoc grauare subditos, pro quo vltra ipsum

Universidad de Deusto
Biblioteca

facit, nam mater non tenetur dotare filiam: vt habetur in l. mater. C. de iure dotium, item nec frater tenetur dotare sororem. l. cùm plures. §. penulti. ff. de administrat. tuto. ergo multo minus & subditus non debet teneri ad maritagiũ filiæ Baronis. Item quia officium paternum est dotare filiam. l. fina. C. de dotis promissio. l. qui liberos. ff. de ritu nuptiarum. si ergo est officium paternum dotare filiam, ergo vassalli nõ debent ad hoc teneri. * Ita dicit pulchrè Ioannes Andræas in addition. Specula. in titulo, de feudis. §. quoniam. versiculo, & not. quòd vassalli comitum &c. vnde cùm talis petitio maritagij à vassalis sit contra ius cõmune, debent constitutiones taliter disponentes intelligi in personis, in quibus loquuntur: nec vltra extendi, vt minus lædant ius commune quàm possint. Et tanto magis nõ debent, nec tenẽtur vassalli ipsi cõtribuere in maritagio petito: cùm tale maritagium petatur pro maritanda filia secundogenita: cùm de primogenita iam maritagium exoluerit. & si rectè aduertatur, maritagium ipsum virtute dictarum constitutionum regni peti potest pro vna filia duntaxat: cùm constitutio ipsa regni, quam plurium. loquatur in numero singulari pro filia maritanda: item capitulum papæ Honorij idem dicit
6 pro aliqua ex filiabus maritanda. * Et facit bene, quia verba debent intelligi de primo actu tantùm, & non de pluribus, per textum in l. boues. §. hoc sermone. ff. de verborum significatione. Et quæ plenè referuntur per Iasonem in l. duobus reis. §. ei qui. secunda columna. ff. de iureiurando. Et idem per dictam l. boues. reperio in specie fuisse decisum per dominum Guidonem papæ in decisione parlamenti Gratianopoli. decisione quinquagesimaseptima in fin. vbi expressè dicit vassallos non teneri ad contributionem maritagij pro alia filia secundogenita. & subdit quòd ipse exegit à suis vassallis pro sua primogenita Francesca: sed quòd vassalli ipsi non tenentur ad dictam subuentionem pro secundogenita. Et dum aliàs similis casus mihi occurrisset in causa vniuersitatis Cutrofiani cum Magnifico Hieronymo de dulce eorum vtili domino, petente subsidium maritagij pro secundogenita sua filia, habito per me colloquio cum antiquioribus, & peritissimis viris Magnifico domino Iacobo de gello præsidente Regiæ cameræ summariæ: dom. Maczeo de afflicto doctore consummatissimo, & septuagenario, necnon & domino Diomede Maricunda: qui omnes in testes producti ad instantiam vniuersitatis, mea opera in S. Regio consilio, coram quo causa ipsa vertebatur, deposuerunt quòd ipsi testes nunquam viderunt determinatum pro pluribus filiabus deberi: & quòd nesciunt quonam modo fuerit in præteritum dicta constitutio obseruata. Bene tamen credunt quòd de iustitia debeat intelligi pro vna filia tantùm, attento tenore capituli papæ Honorij, dictante, pro maritanda sorore sua: vel aliqua ex filiabus, vel neptibus suis: vel qualibet alia de genere suo. Capitulum Regis Roberti quod incipit, pro parte vniuersitatis viri. loquitur similiter in singulari numero: & subdit dominus Maczeus quòd non vidit aliquem doctorem Regnicolam qui ausus fuerit dictam quæstionem determinare per sententiam. Magnificus dominus Diomedes Mariconda vltra prænarrata subdit etiam in eius depositione, quòd ipse credit constitutionem Regni prædictam intelligi debere pro vna filia tantùm: attento dicto capitulo papæ Honorij: & quòd de hoc vidit aliquas postillas antiquas idem dicentes: tamen se remittit iudicio rectius sentientis: prout hæc omnia patent in actis dictæ causæ Cutrofiani cum Hieronymo de dulce penes Angelum Cisa. magistrum actorum Sacri Regij consilij, & dictæ causæ, intantum quòd Sacrum Regium consilium, aut parte non solicitante, aut indebitè petente causam piam, non determinauit. Et pariter in præsenti causa fuerunt examinati in testes Magnificus vtriusque Iuris doctor dominus Gaspar de leo, & dominus Leo Follerius vtriusq; Iuris doctor. & Magnificus dominus Hieronymus carbonus Baro vassallorum, & literatissimus, qui omnes pariter deposuerunt quòd dictæ constitutiones Regni fuerunt practicatæ & interpretatæ, vt vassalli Boronum tenerentur ad contributionem maritagij pro filia primogenita tantùm: & quòd ita fuit obseruatum. Item fuit allegata immunitas, ac exemptio villarum, & casalium Auersanorum: & sitorum in territorio ciuitatis Auersæ non soluendi maritagium eorum vtilibus dominis pro filiabus maritandis: & ex aduerso nõ fuit probatum contrarium: imò quamplures vtiles domini, qui eorum filias maritârunt examinati, inter quos est Magnificus dominus Ioânes de tufo, vtilis dominus casalis Cesæ, deposuerunt de immunitate prædicta: & quòd ideo nunquam petierunt, nec exegerunt maritagium à prædictis eorum vassallis. * Et ideo succedit quod optimè scribit Ioan 7
nes Andræas in regula, sine possessione. columna penultima, de regulis iuris. in mercuria. in sexto. quòd si episcopus petat contra vnam ecclesiam quartam decimarum. & Rector illius alleget quòd omnes ecclesiæ, & rectores earum de consuetudine non soluerunt decimam: & rectores aliarum ecclesiarum illud deposuerunt examinati: quòd quamuis in consequentiam illi videantur deponere circa id quod concernit proprium commodum ipsorum, tamẽ probabunt. idem sequitur dominus Alexander in suo consilio quadragesimoprimo: columna secunda, in quarto volumine: vbi subdit ad idem facere quod notat Angelus in disputatione sua Astensis miles. prima charta: versiculo, de primo dubio. Et tamen in casu nostro maior est ratio: quia prædicti vtiles domini Casalium deponunt, vt suprà, contra eorum proprium commodum. Et sic cùm Magnificus Ioannes Loysius ipse vt principalis deposuerit, quòd filia primogenita diu est quòd fuit maritata, & decessit: & nunc petat maritagium pro alia filia secundogenita, sequitur quòd defecit in salutari suo ex vnoquoque capite prædictorum. In reliquis supleat religio, ac prudentia Magnificorum domini locumtenentis, Præsidentium ipsius regiæ cameræ super puncto tam arduo, adhuc minimè in contradictorio iudicio decisio: quòd innotescat.

Thomas Grammaticus.

SVM

SVMMARIVM.

1 *Vectigalia noua violenter exercẽs tenetur lege iulia de vi publica.*
2 *Vectigal nouum constituens tenetur lege iulia de ambit. nu. 3.*
Et ibi dicitur pœnam esse centum aureorum, & vbi vltra consuetum exegerit absque assensu principis, datur pœna perpetui exilij, nec sufficeret consensus, imo nec decretum totius vniuersitatis.
4 *Vectigal nouum dicitur aut illud quod de nouo imponitur, aut illud quod vltra consuetum augeretur, vel diminueretur.*
5 *Vniuersitates regni pro commodiori solutione fiscalium functionum virtute regiæ pragmaticæ Serenissimi Regis Ferdinandi primi, possunt sibi imponere datiã seu gabellas pro eius arbitrio.*
6 *Collecta differt à gabella: cum collecta imponatur personæ pro rebus, datium vero seu gabella imponitur pro rebus mobilibus, fructibus, vel industriis.*
7 *Villa qualibet potest dictam gabellam imponere.*
8 *Vniuersitas ex causa iusta potest gabellam imponere absque principis licentia.*
9 *Vniuersitas non posset gabellam imponere etiam quòd de ea vellet facere donum principi, seu eius officialibus.*
10 *Gabella nulla noua imponi potest etiam per principem in odium ciuitatis.*
11 *Lex vel statutum prohibens aliquid in fauorẽ alicuius, & beneficium, habet tacitam cõditionem, vt non intelligatur prohibitum, si voluerit vti in beneficium.*
12 *Gabella potest imponi mercatoribus exteris declinantibus ad ipsam ciuitatem, & non personæ, sed industriæ eorum.*
13 *Immunitatis allegatio de præterito ad futurum in tangentibus impositionem collectarum negatiue nulla cadit, vt si diceretur, non teneor, quia non fui solutus soluere talem collectam in præteritum, quando imposita non erat.*
14 *Area mea si per mille annos stetisset iuxta palatium tuum, & in ea nunquã fuisset, nec per prædecessores, nec per me ædificatum, non ex hoc potero à te impediri ex eo quòd per mille annos aër fenestrarum palatij tui fuit liber.*
15 *Gabella nulla dici potest semper certa, sed variabilis pro voluntate imponentis, & nemo se ab ea exemptum dicere potest.*
16 *Repræsaliis si vna terra vti incipit cõtra aliam terram conuicinam, poterit & illa conuicina similiter impunè vti repræsaliis contra ipsam.*
17 *Fraude licet vti, & cauillatione contra fraudes aduersarij, quia dolus cõtra dolum non est dolus.*
18 *Ciuitas vna si statueret quòd homines alterius ciuitatis fierent serui capientium, posset ex eadem ratione, & illa idem statuere.*
19 *Nil Iudæus Iudeo, nil Catilina Cetego.*
20 *Prouocatus quoties infert equalem iniuriam, vel maiorem, fit compensatio, & omnino euitatur pœna.*
21 *Si subtraxi furto tibi equum, & tu indignatus similiter subtraxisti mihi mulã, ambo puniemur.*
22 *Qualitas expressa in libello vbi mutat speciẽ actionis, & variat naturam condemnationis, tunc nisi per actorem probetur, semper reus absolui debet.*
23 *Vectigal nouum instituens est in pœna legis Iuliæ de ambitu, etiam quòd non exegerit.*
24 *Vectigal nouum est meri imperij, & solus princeps imponere potest.*
25 *Vectigal nouum imponens ciuis ac, vel priuatus sine licentia Principis, ex quo assumit quod est Principis, capitaliter punitur tanquam usurpator regiæ iurisdictionis.*
26 *Vniuersitas vel priuatus si habet ex antiqua consuetudine ius imponendi collectas, seu nouas gabellas, ipsas imponere potest.*
27 *Vniuersitas qualiber seu castrum potest imponere gabellam animalibus delatis causa commercij, & numero 28.*
Et pariter animalibus transeuntibus per fines territorium.
29 *Gabellam vbi imponere potest ex priuilegio Principis, eam semper imponere poterit ad eius arbitrium, cùm sit in eius mera facultate, nec cadit præscriptio.*

CONSILIVM LXIX.

REdemptoris gentium Præsidio iterato, Amen. In causa Magnificæ vniuersitatis Monopolis, cuius patrocinium gerit vniuersale aduersus vniuersitatẽ Polignani, super impositione gabellæ, seu datij vulgariter dicta, *de la bardella*: à qua homines ipsi de Polignano se exemptos prætendunt: & inde exposuisse querelã in magna Curia Vicariæ contra eandem vniuersitatem Monopolis super indebita impositione gabellæ prædictæ. Est igitur videndum an dici potest vniuersitatem ipsam Monopolis, ex causa impositionis dictæ gabellæ in aliquam pœnam incurrisse? Et pro parte affirmatiua videtur dicendum quòd sic: * ex quo ex dispositione legis 1
Iuliæ de vi public. violenter et noua vectigalia exercens tenetur eadem lege. per textum in l. fina. eod. titu. & pœna legis prædictæ dicitur capitalis, per l. pen. ff. eod. titu. * & constituentes nouum vectigal 2
tenẽtur lege iulia de ambitu. l. j. §. ij. ff. ad legem iul. de ambitu. & ibi dicitur pœnam esse centũ aureorum: & vbi nouum vectigal vltra cõsuetum, * vel 3
Principis assensum imponitur, datur pœna perpetui exilij. l. fina. C. no. vectig. instit. non poss. nec sufficeret cõsensus, imò nec decretum totius vniuersitatis: vt dicit textus in l. vectigalia noua. C. eo. titu. sed requiritur assensus regius. l. j. & iij. C. eod. & si quid exactum fuisse apparebit, restitui debet: vt in d. l. iij. & restitutio ipsa infamabit, & inducit pœnam: vt ibi per gloss. & Scrib. & in l. licitatio. §. quod illicitè. ff. de publ. * Et dicitur nouum vecti- 4
gal, aut illud quod de nouo imponitur, aut illud quod vltra consuetum augeretur, vel diminueretur. l. vectigalia. in princip. de public. & plenè per Azonem in summa. C. eod. titu. & per Salycetum in dicta l. vectigalia. C. eo. & ibi an Rex, & an Baro potest imponere nouam gabellam: & latissimè per Bertachi. in prima parte sui tract. de gabel. Et potissimè in regno hoc, vbi viget capitulũ regis Caroli secundi nu. xxxviij. itẽ iustificari &c. vbi cauetur

nullam

Universidad de Deusto
Biblioteca

nullam ciuitatē posse hodie sibi imponere nouam collectam absque licentia seu mandato regio, maximè vbi nulla subesset necessitas: vt ibi dicitur in rubr. prout etiā in simili dicit Luc. de pe. in l. iij. C. de quibus mune. lib. x. car. cxix. quæst. xxv. vnde inferrur illos de Polignano audiēdos in eorum querela, & successiuè Monopolitanos plectendos. Sed præmissis non obstantibus contrariam sententiam arbitror de iure veriorem: imò quòd vniuersitas ipsa Monopolis legitimè, ac iure permittente gabellam prædictam aliàs per eandem impositam, & exactam iterum imponere, ac renouate potuit: nedum virtute priuilegiorum per Serenissimos retro Reges, & Gallos & Aragoneos eidem vniuersitati concessorum, sed etiam ex generali pragmaticæ sanctione editę per Serenissimum Regem Federicum primum Aragoneum, sub rubric. de datiis imponendis generaliter. vbi permittit Princeps ipse pro * commodiori solutione fiscalium functionum vniuersitates regni posse imponere sibi datia & gabellas pro eius arbitrio: & de qua regia pragmatica meminit Afflictus in sua decisione cccc. versiculo his præmissis. & ex tunc initium sumpserunt regni vniuersitates, vt audiui, è medio tollere collectas, quæ vulgò nominantur *le colte*: & per datia, & gabellas, prout hodie seruari apparet. * Et longè differunt collectæ à gabellis: cùm collecta imponatur personæ pro rebus: vt dicit Bartolus in l. prima C. de mulier. & in quo loco. libro decimo. & in l. j. C. de indict. eo. lib. Datium verò seu gabella dicitur illud, quod imponitur pro rebus mobilibus, fructibus, vel industriis: & idem est quòd vectigal à vehendo: vt per Salycetum & scribentes in dicta l. vectigalia. & Bertha. in dicto suo tractatu de gabel. in prima parte. Et quæstio tacta est, an quæliber vniuersitas posset sibi imponere nouā collectā, seu gabellam: prout est ista de bardella imposita contra forenses, quæst, vt omnes ingredientes portam dictæ vniuersitatis teneantur ad solutionem dictæ gabellæ. Et reperio Alexandrum de Imo. in propriis terminis quæstionem istam decidentem, consulendo in suo consilio lij. visis his &c. in v. volumine. vbi ad id allegat Andr. de Iser. in tit. quæ sint rega. in ver. plaustros. vj. col. * quòd imponere potest: & idem firmat Bald. nouel. in l. iiij. §. actor. ff. de re iud. & allegat Angel. qui hoc dicit in terminis in §. si quis igitur. in fin. in authent. quibus modis nat. effic. sui. & idem Angel. in l. j. ff. quod cuiusque vniuersitat. no. & videtur etiam tenuisse Bartol. in dicta l. j. C. de mulie. & in quo loco. Et sic si quælibet villa poterit dictam gabellam imponere, multo fortius dicendum erit quòd poterit & ipsa vniuersitas: maximè tot priuilegiis decorata: & quòd vniuersitas ex causa iusta potest indistinctè gabellam * imponere absque principis licentia: tenet etiam Luc. de pen. in dicta l. iij. in xxiiij. quæst. C. de quib. muner. vel præstatio. dum quærit an præses prouinciæ potest imponere: & allegat ibi Bart. in dicta l. j. C. de mulie. & demum concludit quòd etiam pro causa suæ modicæ vtilitatis posset absq; principis licētia gabellam imponere: & subdit etiam ibi Andr. ad intellectum d. c. Regis Caroli xxxviij. quòd illud capitulum debet intelligi, & practicari secundum formam l. placet. C. de excusa. mune. lib. x. vbi man datur quòd nulla imponatur collecta sine licentia principis. quod intelligitur esse verū in damnum, & prejudicium ciuitatis: vt si de ea vellet facere donū principi, seu eius officialibus: * quia eo casu non posset: vt in d. c. regis Caroli. xxxviij. deriuatum à d. l. placet. sed si vellet vniuersitas in sui commodum, & beneficium collectam imponere, pro culdubio posset, nec sibi erit modo aliquo interdictum: & subdit Andr. vbi suprà in versū. sed certè. quod ipse Bartol. non fuit de regno: & quòd illud c. Caroli, non emanauit in odium ciuitatum, sed in fauorem, vt tolleretur facultas omnibus ciuibus donādi superioribus officialibus: *& intantum quòd in odium ciuitatis nulla potest imponi noua gabella, etiam per ipsum regē vt firmat idem Luc. in l. si diuina domus. C. de exac. trib. iiij. col. libro x. in l. j. C. de indict. & huiusmodi prohibitio fundata super capitulis papæ Honorij, vt ipse dicit, inducta in fauorem vniuersitatū huius regni, non potest contra eas operari odium: vulg. l. quòd fauore. de leg. & ponit plenè Ias. in l. nō eo minus. C. de procu. vbi adducit regulam, quòd quando lex vel statutum prohibet aliquid in fauorem, * & beneficium alicuius, habet tacitam conditionem, vt non intelligatur prohibitum si voluerit vti in beneficium: vt bene per Bald. in l. maximum vitium. C. de lib. præte. Accedit etiam qualitas, & natura gabellæ prædictæ omnino iustæ: & in multis, ac quampluribus vniuersitatibus regni consueta imponi: quia non dicitur imposita personæ forensis, sed bardellæ equi venientis ad negociandū in ipsa ciuitate: quod de iure licet: vt in his terminis firmant Scrib. in l. rescripto. §. fi. ff. de mune. & hon. & per And. de Iser. in d. versi. plaustrorū. Et sicut mercatoribus exteris * declinantibus a d ipsam ciuitatem Monopo. potest imponi gabella, & dicitur imponi non personæ eorum, sed industriæ eorum, vt ponit Luc. de pen. in d. l. iij. in xx. q. & etiā in xxv. & etiam per doct. in d. §. fin. Et quatenus ex aduerso asseratur fuisse semper in quasi possessione libertatis intrandi cum bardella in ciuitate ipsa absque aliqua solutione: respondetur quòd in his tangentibus impositionem collectarū negatiuè nulla cadit allegatio immunitatis in preterito ad futurum, dicendo se ideo non teneri, quia non fuit solitus soluere talem collectam in præteritum, * quando illa imposita non erat: vt per doct. in l. comperit. C. de præscrip. xxx. anno. & per Cano. in c. ad audientiam. & in cap. si diligenti. de præscript. quia allegatio præscriptionis in gabellis non habet locum, nisi in præteritis: non autem in futurum imponendis de nouo: vt dicit Luc. in d. l. iij. quæst. xxv. Et pro hoc facit glo. in l. qui luminibus. in fi. ff. de ser. vrb. prædio. & Cæpola in tractatu de seruitu. eod. titu. de solo siue area, quòd si per mille annos area mea stetisset iuxta palatium tuum, & in ea nec per me, nec prædecessores meos fuisset vnquam ædificatum, * non propterea potero per te modò impediri, ex eo quia per mille annos retro aër fenestrarum palatij tui fuit liber, & absque impedimento: ex quo facultas ædificandi in area mea semper remansit libera in potētia, licet non in actu: sicut etiā dicitur de vsufr. formali & causali: vt per eundem

Cæpo

Cæpo. in titulo de vsufru. Et sic data facultate eidem vniuersitati virtute priuilegiorum imponendi datia, seu gabellas in suo territorio variando & mutando, cum nulla gabella dici potest semper certa, sed variabilis pro voluntate imponentis: vt per Luc. in dicta l. iij. & in l. j. C. de superind. * Postquam ergo est imposita, nemo se ab ea exemptum asserere poterit: vt per eundem Luc. in l. j. C. de superindict. quanto fortius allegare id poterunt exteri venientes cum bardellis pro eorum commodo, & lucro in dictam ciuitatem ad contrahendum cum ciuibus ipsius. Et quatenus illi de Polignano præsumpserint ab annis tribus retro imponere insolitum, & iniquum vectigal passagij super curribus, & animalibus transeuntibus per eorum territorium, mori ea ratione, quia tale passagium solet etiam exigi per castrum ciuitatis Bari: & per alia antiqua castra prætendentia id ex speciali priuilegio: tamen ipsi nec priuilegium, nec castellum aliquod habentes, nisi quandam turrim parietum vniuersitatis super portam id facere præsumunt, asserentes turrim illam gaudere priuilegio castelli, violenter propterea exigendo à Monopolitanis, auferendo porcos, & vaccas: prout in querelis: vnde absque dubio licuit eidem vniuersitati Monopolis redire ad impositionem gabellæ prædictæ de bardella: cùm omni alia ratione cessante hæc sola sufficeret, per ea quæ in simili decidit Angelus in consilio cxxij. quia debitum &c. vbi dixit, quòd licet regulariter repræsaliæ sint prohibitæ: & quilibet creditor teneatur sequi forum sui debitoris, & adire suum iudicem: tamen quando vna ciuitas incipit vti represaliis contra terras conuicinas, poterunt * & conuicinæ ipsæ terræ vti etiam represaliis, & impunè contra eam: & ita consuluit quòd facere debuisset ciuitas Tuderti contra Fulginenses, qui inceperant vti contra eas represaliis: ex quo omnis iuris æquitate dictatur ius iniquum retorquendum contra illum qui cœpit facere quòd non decebat: & talis retorquens non dicitur dolo facere, cùm potius videatur fraudem aduersarij impingere: vt dicit textus in l. cùm pater. §. Titio fratri. ff. de legatis 1j. nec dicitur delinquere, qui prouocatus facit. l. j. §. cùm arietes. ff. si quadrupes pauperiem fecisse dicatur. & dicit gloss. in cap. cupientes. in ver. malignantium. de elect. in sexto. quòd licitè potest aduersarius vti cauillatione, & fraude contra fraudes aduersarij: * quia dolus contra dolum non est dolus, sed solertia. l. j. ff. de dolo. & dicunt doctores in cap. cùm omnes. de constitutionibus, quòd illa æquitas resultans ex titulo quòd quisque iur. dicitur vtilior & necessarior, quàm alia quæ sit in toto corpore iuris ad æqualitatem seruandā in mundo: quia non debet vni licere quod alteri non liceat. l. non debet. ff. de regulis iuris. cum similibus. vnde si ipsis de Polignano visum est eis posse licere imponere illam gabellam passagij, quæ dicitur nedum noua, sed omni iure prohibita, & odiosa vt in capitulo innouamus. de cēsibus. & illam exigere à nolentibus contractare cum eis: sed à transeuntibus per transitum stratæ publicæ: & quod deterius, violenter, & cum armis. Ita in legem Iuliam: de vi public. incidendo, sicque iure magis licito debet posse vniuersitas ipsa Monopolis imponere dictam gabellam de bardella quæ dicitur omni iure permissa: vnde cùm non habeat hoc ex priuilegio vniuersitas Polignani, illud facere non potest: & dato quòd impetrasset priuilegium super hoc, contra impetrationem talis priuilegij impetrati contra vicinos haberent & ipsi vicini ius retorquutionis: quia ex eadem æquitate posset & ipsi vti eadem paritate contra eos: per ea quæ adducit Bartolus in l. fina. C. de fructuum & litis expensis, per Innocentium & alios in cap. manda tum. de rescript. & ponit Abbas in cap. prudentiam. ij. colum. de mutu. per. doctores l. penulti. §. quod autem. quòd quisque iur. Hinc dixit Felynus in cap. ecclesia sanctæ Mariæ. de constitutionibus. colum. lviij. quòd vna ciuitas potest facere statutum, quòd ciues alterius ciuitatis conuicinæ debeant tractari intra ipsam ciuitatem, prout illi tractant eos intra eorum ciuitatem: quia nemo debet indignari contra se pati quod ipse in alium dixit: vt in dicta l. j. ff. quod quisque iur. vnde si vna ciuitas statueret * quòd homines alterius ciuitatis fierent serui capientium, posset ex eadem ratione & illa hoc statuere contra eos, per text. in l. postliminij §. in pace. ff. de cap. & postli. reuersis. & pulchrè per Gem. in c. sancta. ij. quæstione vij. quia vbi non seruatur æqualitas, necessariò deuenitur ad inconueniens. l. ratas. & ibi gloss. C. de rescind. veri. Et sic ex præmissis liquet quòd cùm ipsi de Polignano per prius offenderint Monopolitanos, audiri non debent in eorum querela: cùm paria delicta, si ita dici possunt, mutua compensatione tollantur l. si ambo. ff. de compensa. & ibi per Paul. de Castr. & alios. glo. in l. si duo. ff. de dolo. * quia nil Iudæus Iudæo, nil Catilina Cerego: vt ibi, & glo. in l. quoniam. in verb. introducere. C. de hæreti. & plenè per doctores in l. viro atque vxore. ff. soluto matrimon. & in l. cùm mulier. ff. eod. titu. & plenè per Abba. in cap. significasti. de diuor. & in cap. vlt. & fina. de adult. & ideo pars aduersa minimè audiri debet, quia per prius prouocauit vicinos ad faciendum contra eum nouum vectigal iniquum, & prohibitum: sed aliud honestius & modestius: licet si fecissent iniquius, iure fecissent: vt plenè per Ludo. Rom. in d. l. cùm mulier. col. xxviij. versi. & ex his deciditur quęstio quotidiana. qui dicit, quòd quoties prouocatus infert * æqualem iniuriam, vel maiorem, fit compensatio: & omnino euitatur pœna, per tex. in l. qui cùm maior. §. libertus. versi. ignoscēdum est ei qui prouocatus vlciscī voluit. ff. de bon. lib. & not. gloss. in c. cùm inter. de excep. ponit Angel. in tract. malefi. in ver. verba iniuriosa. per Alex. in l. iij. ff. de lib. & posth. per Ioan. de Ana. in consil. xliiij. vbi dicit Specul. ita tenere. Nec militaret dicere prædicta locum non habere dum criminaliter agitur: nec quando circa diuersa: vt si ego subtraxi furto tibi equū, & tu ob iram indignatus similiter furto subtraxisti mulā meam: * quia ambo puniremur: vt per doct. ibi: & clarius Abb. in c. intelleximus. in glossa, in verbo, mutua compensatione. de adulte. & Innoc. in cap. sicut. el ij. de iureiuran. cum simil. Quia ad id respondetur q. licet ambo veniamus puniendi, tamē longè magis punitur qui prius prouocauit: & qui grauius

deliquit

Universidad de Deusto
Biblioteca

deliquit, vt ibi dicitur. Nec obstant primo loco suprà adducta de vi publica per l.fi.ff. de vi publi, quia ad hoc vt dispositio de vi publica locum habeat probari oportet quòd cum telis & armis fuerit illud ablatum, per textum ibi & in l.iij. §.j. & in l.qui dolo.§.fina. ibi, conuocatis hominibus vim fecerit. & accusans de vi publica cogitur præcisè probare qualitatem, ob quam dicitur illud crimen incurri, aliàs necessariò debet succumbere, vt concludit Cæpo. in consilio lxiij.ij. colum. sed ante eum Bald. in l.j.iij.col.versic. do tibi regulam.
22 C. de condit. indeb.* qui dixit, quòd vbi qualitas expressa in libello murat speciem actionis, & variat naturam condemnationis, tunc nisi per actorem probetur, semper reus debet absolui: vt est text. nota. in l. denunciasse. §. quid tamen. ff. de adul. ponit Gand. in tract. malefi. in sexta rubrica, ergo &c. Nec obst. l.j. ad leg. iul. de ambi. quia vt dicit gl. ibi in illo §.j. lex illa procedit. & locum habet pro sola institutione, contra illos qui instituũt nouũ vectigal, etiam si postea illud nõ fuerit exactũ: sed si fuerit per vim exactũ, succedit pœna d.l.fi. de vi publ. verũ quando sine vi, succedet pœna dictæ l. fin. noua vectigalia.
23 * & vna pœna tollitur per aliã. vt ibi per Salycetum & scriben. & hoc ex quo nouum vectigal imponere est meri imperij, quod solus princeps imponere potest: vt dicit ibi Salycetus. & in l.fin. & in l. non solent. C. no. vectigal. & ibi cæteri
24 scribentes:* & sic quando ciuitas vel priuatus tentat imponere nouum vectigal, non obtenta licentia Principis, videtur velle sibi assumere quod est principis: vt dicit And. in d. titu. quæ sint regal. in
25 versi. plaustrorum.* & ideò nimirum si capitaliter punitur tanquam vsurpator iurisdictionis regiæ, & eorum quæ ad principem spectant, vt in constitutione regni, cum satis. in tit. qua pœna vniuersitates teneantur: & in cap. regni, contra effrenatam. cum similibus. verùm vbi præmissa fierent ex concessione priuilegij principis, tũc apparet quòd Rex ipse facit, per not. in c. super quibusdã. §. præterea. de verb. signifi. & pulchrè Bald. in l. si plures. pen. colum. C. de condi. inser. Specul. in tit. de caus. pos. & propric. §.j. vers. quid de colligentibus. quia omnia nostra facimus, quibus auctoritatẽ nostram impartimur: vt in c. si apostolicæ. de prębend. in vj. & in l.j. §. omnia. C. de vete. iure enucle. & regalia quædam concedi possunt ex priuilegio, licet non omnia: vt plenè scrib. in cap. licet. de voto. & per
26 Luc. de pen. in l.ij. C. de iure reipub. lib. x.* Et idem esset, si appareret in loco ex antiqua consuetudine vniuersitatem, seu priuatum consuetas imponere collectas, seu nouas gabellas, & ipsas exegisse: & sic fuisse in quasi possessione: vt bene per Bart. in repetitione l. vectigalia. & in l. si publicanus. §. in omnibus. ff. de publica. per d. §. præterea. suprà alle. & per prædictum c. innouamus. de censi. & potest huiusmodi consuetudo induci ex præsumptione, absque aliqua licentia principis, vt ibi per omnes: & per Bart. in d. §. in omnibus. cum simil. hinc consuluit Petrus de Anch. in suo consilio cclxiiij. præ-
27 mittendum est &c.* quòd quælibet ciuitas siue castrum potest imponere gabellam equis delatis causa commercij, per tex. in dicta l. si publicanus. §.j. & in l. fin. §. quoties. ff. de publica. & in c. quamquam. de censi. in vj. & vltra eum per ea quæ not. glo. Bartolus & doctores in l. cùm in plures. §. vehiculum. ff. loca. & per Socin. in consilio ccxlvij. circa principium. ij. col. versic. & pro declaratione. Ad idem bene facit quod consuluit Abb. in consil. lxxxiij. disponente statuto. ij. volum. vbi dixit, quòd quælibet ciuitas, seu castrum potest imponere * gabel 28
lam animalibus trãseuntibus per eius territorium. Nec posset per illos de Polignano allegari prescriptio aduersus dictam gabellam nõ impositam per plures annos: cùm stante priuilegio potest quandocunque imponi ad * arbitriũ priuilegiati: cùm 29
sit in eius mera facultate: & sic non cadit præscriptio. glo. est in c. vt priuilegia. de priuileg. quam satis commendat ibi Anto. de but. Ioan. Andr. Io. de lign. & Modern. in cap. finali. de consuet. & consuluit Cald. in c.j. de præscrip. & in consil. xix. de pręben. & plenè Fely. in cap. cùm accessissent. xij. col. versic. limita secundò. de constitu. ex quibus omnibus, & eorum singulis concludo vniuersitatẽ Monopolis, & particulares absoluẽdos à querelis præmissis: & Polignanenses condemnandos in expensis tanquam temerè querelantes: & ita de iuris censura iudicandum arbitror per magnam Curiam Vicariæ.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Notario actorum, seu actuario est credendum de actis coram ipso gestis.*
2 *Obligationis scriptæ tenor si negaretur pro vna parte, & non adessent testes, credendum est soli notario magis quàm testi aliter asserenti, & sibi fides daretur quousque de cõtrario nõ appareret.*
3 *Copia instrumenti seu obligationis exemplata ab eo qui originale confecit probat. & nu. 3. & 4.*
Et hoc quando auctoritate iudicis exemplata fuisset. nume. 5.
Et maximè vbi constaret notarium ipsum esse bonæ famæ. ibidem. nu. 6.
6 *Scriptura notarij præsumitur vera, & emanare à protocollo, licet protocollum non appareat quia illa scriptura potest esse protocollum.*

CONSILIVM LXX.

IN Christi nomine, Amen. Super themate proposito per vestram magnificentiã Magnifice ac clarissime Doctor respondeo standum esse scripturæ donec de contrario probatũ non fuerit, per not. per scribẽtes. in l. si quis decurio. C. ad leg. corn. de fals. & in c. albericus. de testi. * cùm credendũ sit notario de actis coram eo gestis etiã absq; aliis testibus: 1
vt dicunt plenè doct. in c. ad audientiã. de præscri. & in l. in donationibus. C. de don. Imò etiã si nondum sit redacta in actis, ei soli credendum est: ita Spec. in tit. de sent. §. viij. vers. sed pone &c. Lanfrã. de oria. in sua repe. c. quoniã contra. de prob.* Imò 2
si negaretur tenor obligationis ex vna parte & nõ adessent testes, soli notario crederetur magis quàm testi aliter asserenti: & sibi fides daretur quousq; de contrario nõ appareret: vt not. Innoc. in c. audientiam. de præscri. Cy. in d.l. si quis decurio. de fals. Et sic

sic ex sola scriptura illa producta cum fide notarij apparet fundata ipsius actoris intẽtio. Et sic respõdetur, quòd dicta scriptura est copia: & ideo non probat, per authen. si quis in aliquo documento. C.
3 de eden. Respõdetur,* quòd dicta copia fuit exemplata ab eo qui originale confecit: & ideo optimè probat: prout singulariter limitat Alex. in d. authẽ. si quis in aliquo. in iij. fallen. quem omnes sequuntur: ex quo quando facta est copia ab eodem nota-
4 rio, qui originalem scripturã ipsam confecit,* illa potest dici copia, & etiã potest dici originale: quia pertinet ad eius officium, cùm ipse fuerit originaliter rogatus: vt dicit Barto. in l. vnum. ff. de leg. j. & in l. Sempronius proculo. de leg. ij. sequitur Spe. in
5 titu. de instru. editio. §. iiij. in princip.* Et licet recurri debeat ad originale per capit. fina. de probat. hoc habet locum vltra prædicta, quãdo copia non esset exemplata iudicis authoritate: vel esset scripta manu alterius, qui originalem scripturam gessit: vt dicit Specu. in titu. de instru. editio. vers. iiij. colũ. ij. sed hic fuit iudicis mandato: vt iudex ipse depo-
6 nit.* Et si constat notariũ esse bonæ famæ: & quòd scriptura fuerit sua manu scripta, valet, & est legitima, & solennis: licet protocollũ non inueniatur: quia in dubio præsumitur vera, & emanare à protocollo: licet protocollum non appareat: quia illa scriptura potest esse protocollum, vt cõsuluit Bal. in consi. cxxx. incip. dubitatur an dicta scriptura. & idem Bal. in rubr. de fide instru. versicu. iiij. quæro. Fely. in c. cùm. p. tabellio. j. colum. versic. ij. quæritur. extrà eodem. Pau. de Cast. in consi. ccxxx. dubitatur & c. in j. volu. penult. colum. versi. nonò dubitatur. allegans Bald. & Nico. de mata. in rubric. prædicta.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Fraus inter coniunctos facillimè præsumitur.*
2 *Pater si quid promiserit, etiam videtur promisisse pro filio suo hærede, & sic factum filij hæredis promisisse, etiam si fuisset apposita dictio tantum.*
3 *Promittẽs factum suum tenetur etiam de facto successoris.*
4 *Filius non potest cõtrauenire contra factum patris, si in conuentione ipsa pater incideret in periurium.*
5 *Loqui nemo præsumitur ad impugnandum sua iudicia ad incommodum proprium.*
6 *Testis dicens credo, quia vidi, mutat naturã suam illud credo, & ponitur affirmatiuè, & non dubitatiuè.*
7 *Verbum vnum non potest mutare veritatem eius quod geritur.*
In collegy rebus in his quæ fiunt ex mera voluntate, & non ex necessitate, vnus solus potest omnibus resistere.
8 *Contradictio vnius destruit actum, quando ad plures spectat negocium, vt ad singulos, non vt ad vniuersos, quia tunc omnium est requirendus consensus.*
9 *Vniuersitatis maior pars non potest statuẽdo tollere ius semel vniuersitati quæsitum, nec aliquod inferre præiudicium.*
10 *Vniuersitatis maior pars non potest statuere cõtra id quod prius concorditer ordinatum fuit ab omnibus.*
11 *Vniuersitas tota nõ potest procedere ad derogationem illius ordinationis quæ fuit facta in honorem, & vtilitatem ecclesiæ siue vniuersitatis.*
12 *Decretum seu actus sine rationabili causa nõ tenet. Decreta decurionum vniuersitatum per quæ donatur, non tenent, & sunt ambitiosa. ibid.*
13 *Exceptio competens vniuersitati prodest, & competit ipsis conciuibus.*
14 *Exceptio competens pluribus, & ex persona vnius tantùm potest opponi.*
15 *Prælatus potest venire contra factũ suum proprium ex parte ecclesiæ suæ.*
16 *Vniuersitas non obstante iuramento sui ciuis potest inuito ipso iurante enndem defendere, vt non fiat præiudicium vniuersitati.*
17 *Error toleratur etiã in facto proprio, dum reus certat de damno vitando, & eius aduersarius de lucro captando.*
18 *Quod vna via prohibetur, non debet alia via concedi.*
19 *Ignorantia toleratur in facto proprio, vbi tractatur de damno vitando, & non cum alterius iactura.*
20 *Filius non potest venire contra factum patris iuratum: & ideo detegendo turpitudinem patris non est aliter audiendus.*
21 *Instrumentum quod apparet dicitur euidens, & notorium.*
22 *Instrumentum continens errorem non tenet.*

CONSILIVM LXXI.

REdemptoris gẽtium præsidio iterato, amẽ. In causa vniuersitatis & hominum terræ Casarani cum magnifico Gurello eorũ vtili domino: necnon & cum eius filio primogenito, quem Gurellus ipse promisit, quòd cum peruenerit ad perfectam ætatẽ faciet, & curabit cum vero effectu, vt statim & incontinenti ratificabit, & acceptabit transactionem initã inter ipsum & vniuersitatem prædictã in omnibus, & per omnia, in tantùm quòd non potest excusari, allegando suũ posse feciisse quòd promisit & iurauit in forma sub hypotheca, & obligatione omnium suorũ bonorum, etiam cum interuentu regij assensus: peruento in præsentiarum eius primogenito prædicto ad ætatem perfectam, & adimpleta transactione inita ex parte vniuersitatis prædictæ per solutionem xxv. voc. de præsenti differt sub variis coloribus ratificationem prædictam adimplere, prætextu quòd filius recusset id facere, qui cùm nũquam negauerit, nedum præceptis patris prædicti, imò nec & ipsius nutui obtemperare:* non nisi manifesta fraude in 1
præsentiarum deneget, quæ inter cõiunctos facillimè præsumenda est. l. post contractum. & ibi per scrib. ff. de donat. cum vulg. & cùm pater ipse promiserit, ex * iuris dispositione videtur etiã factum 2
filij hæredis promissile, etiam si fuisset apposita dictio tantùm. Bal. in l. si. ver. sed pone. C. de act. emp. & no. in l. stipulatio ista. in prin. in versi. sed se obligat. ff. de verb. obli. & ibi plenè per Alex. firmãtem, * quòd promittens factum suum tenetur etiam de 3

Universidad de Deusto
Biblioteca

facto successoris: & tamen in casu de quo agitur Gurellus ipse promisit se curatorũ eius primogenitum prædictum ratũ habiturum: & quòd excusati non potest, vt suprà vnde omnino præcisè adimplere tenetur cõcurrente maximè iuramẽto: vt per Alex. & doct. in d.l.stipulatio ista. imò dum quis se obligat eo modo, tenetur de facto omniũ quos cogere potest, vel prohibere. l. fluminum. §. quamquã. ff. de dam. infe. l. si fundus. ff. loc. doct. in d.l. stipulatio ista. & in l. inter stipulantem. eo. tit. imò qui potest prohibere, & nõ prohibet, consentire videtur. xxiij. q. iij. cap. vlti. docto. in l. j. C. vnde vi. & in l. vt vim. ff. de iusti. & iur. not. in c. dilecto. extrà de sen. excom. in vj. vnde in hoc casu pater incidit in periuriũ, & pœnas instrumẽti permittendo etiã filium agere, & cõtrauenire promissis per ipsum patrem: & tamen filius ipse contrauenire non potest cõtra factũ patris: maximè si ex ipsa contrauentione pater incideret in periurium: argu. l. cum oportet. C. de bon. quæ lib. & in l. diui fratres. ff. de iure patro. vbi est gl. quòd si est tale ius quod patri acquiritur, eo viuente filius repellitur: & fructus, obuẽtiones, & actiones spectãt ad patrẽ: imò nec ipse filius pro
4 ipsis * maximè potest esse in iudicio absque assensu patris in rebus ad patrẽ spectantibus. l. cum oportet. §. necessitatem. C. de bon. quæ lib. Nec obstaret dicere quòd promittẽs non exigere sub pœna, non incidit in pœnã, si recipit à spõte soluente: nã hoc nihil facit ad casum, ex quo est factũ vniuersitatis: & causa, & per instrumentũ quòd nouissime factũ prætenditur de donatione, & mandato vniuersitatis aliquibus sub hac forma, videlicet, ad interessendũ nomine ipsorum cõstituentium tam cũ prædicto domino Scipione filio, quàm domino Gurello eius patre ac cum eis pacisendũ, & concordandũ super assensu, & ratificatione facienda per prædictũ dominum Scipionẽ filiũ primogenitum, & ipsis donandũ, & promittendũ ducatos trecentum &c. nã per hæc verba non poterũt prętẽsi procuratores simpliciter donare nullo facto per eos tractatu, & parlamento cõcordiæ cũ causæ discussione cum vtroque, propter illa verba, ad pacisendum, & concordandũ. Constat autẽ quòd illa verba, ad donandũ, & promittendũ, nõ importãt simplicem donationẽ: sed si causa subsit tractanda per pactum, & concordiã: cùm non sit præsumendum quòd ipsi mandates voluerint ad illorũ, & vniuersitatis incommodũ, & damnum, cassum, & irritum
5 primum contractum transactionis: ex * quo nemo præsumitur loqui ad impugnandum sua iudicia ad incommodũ proprium, per tex. in l. iij. ff. de milit. testa. & tenet And. de Iser. in cõsti. regni, si quis in posterum. col. iij. de defen. in posi. Item verbum enim adiunctum verbo mutat naturã suam: Bal. in l. qui
6 quinque. ff. de lega. j. & * ibi dicit, quòd si testis dicat credo, quia vidi: illud verbũ credo, mutat naturam suam, & ponitur affirmatiuè, & nõ dubitatiuè: dixit Andr. de Iser. in c. j. §. donare. in titu. qualiter olim feud. alie. pote. allegat. l. sed si adiiciatur. ff. pro soc. arg. ff. de au. & arg. lega. l. qui lancẽ. & idẽ in c. j. de vassa. decre. æta. & Bald. in l. imperator. ff. de sta.
7 ho. dicit, quòd * vnũ verbum nõ potest mutare veritatẽ eius quod geritur. Cõstat enim ex inspectione duorũ instrumentorũ primæ transactionis, per quam tenetur pater ratificare facere filiũ ob pecuniam receptam pactis & iuramẽto, vt suprà, interuenientibus: & alterius mandati facti ab aliquibus vniuersitatis prætensæ. quòd tractari debeat causa ipsius vniuersitatis de qua in dicto primo instrumento primæ transactionis, videlicet, vt ratificet filius primogenitus: si illi mandatarij fines mãdati excesserunt, simpliciter donando, non recognito primo instrumento trãsactionis, per quod renebatur ipse pater ex causa receptæ pecuniæ, & bonorũ, virtute transactionis: nã obligauerunt mandantes vulgariter: quia excesserunt fines mandati: causam autem propriam non erant acturi: & ideo succedit iuris dispositio, quòd in rebus collegij, in his quæ fiunt ex mera voluntate, & non ex necessitate, vnus solus potest omnibus resistere: secundum Abb. in c. cùm omnes. de consti. col. iiij. Ant. de But. in c. si. extrà de maio. & obed. subdit, quòd si vnus contradicit, destruit actũ quando ad plures spectat negocium vt ad singulos, non vt ad vniuersos: *quia tũc 8
omnium est requirendus consensus: ita etiã in specie decidit Roma. in suo cõsi. cclij. Spiritus Sancti gratia &c. quæritur primò. & ibi dicit, * quòd ma- 9
ior pars vniuersitatis non potest statuendo tollere ius semel vniuersitati quæsitum: nec aliquod inferre præiudicium: & ibi multa allegat: & inter cætera Bald. in l. veterem. C. de auth. præstan. notantem, quòd maior pars vniuersitatis non potest statuere
10 contra * id, quod prius concorditer ordinatũ fuit ab omnibus: adducit & aliud quod nedum maior
11 pars vniuersitatis, * sed etiam vniuersitas tota non potest procedere ad derogationem illius ordinationis, quæ facta est in honorem, & vtilitatem ecclesiæ, siue vniuersitatis: alleg. Inno. in c. accedentibus. extrà de priuileg. argu. c. j. extrà de his quæ fiu. à maio. par. cap. vbi dicit esse expressum, maiorem partem vniuersitatis minori parte contradicente nihil ordinare posse. quod tẽdat contra vtilitatem vniuersitatis, seu ecclesiæ, & sic firmat conclusionẽ hanc, quòd maior pars vniuersitatis nõ potest tollere ius quæsitum minori parti: comprobat per id quod dicitur, quòd etiam nec princeps potest tollere ius alterius sine causa: & concludit quòd id quod semel ordo decreuit, rescindi non potest nisi ex causa, idest, si ad publicam vtilitatem fiat rescissio prioris decreti: & dicit de hoc esse casum rotũdum. ff. de decre. ab ordi. fac. in l. quod semel ordo. & dicit l. illam esse canonizatam. xxv. q. ij. institutionis. & in c. cùm piæ. in quo sunt pulchra verba. Et sic in hoc casu quæsito semel iure vniuersitati per trãsactionem iamdiu factam, & solutionẽ vnc. xxv. inde sequutam cum prædiis, non erat vlterius ad iteratam solutionem molestanda. Et ideo nedũ multi, sed fere omnes contradicũt ne bis soluatur propter idem eisdem patri & filio: & vltra cõtradicentes sunt multi, & quamplures qui nunquam interuenerunt in mandato prædicto: & maximè censendum est actus siue decretũ tale nullus, vel nullum, tanquam sine rationabili causa, vt dicit Rom. in prædicto suo consi. quatenus prætenditur nuper donationem factam contra ius semel vniuersitati quæsitum ex prima transactione. *Quia decre- 12
ta decurionum vniuersitatum per quæ donatur, sunt ambitiosa, & ideo nulla. l. ambitiosa. & ibi Bar. & doct.

& do. ff. de decret. ab ordin. fa. Accedit insuper, quia nulla fuit facta nouatio primi instrumenti transactionis præcedentis: & nisi nouatio fiat expressè, non intelligitur facta nouatio. l. fina. C. de nouat. Et si non inficiatur primum instrumentum, per quod apparet ipsum magnificum Gurellũ obligatum in transactione prædicta in eo contenta: & quòd tenetur ratificari facere suum primogenitum, ergo ad quid, seu ex quo capite excusari poterit, ne ad id compelli possit: & si diceretur, in præsentiarum non agitur per ipsum cõtra vniuersitatem: sed contra illos nouem, qui se modo obligauerunt in promittendo & donãdo: qui ideo ipsi cogendi sunt, & arctandi ex eorum promissione: sed hoc dictum nõ sapit iuris rationem: ex quo isti nõ eorum proprio nomine, nec ex facto ipsorum, sed vniuersitatis promiserunt, & ad mandatum vniuersitatis vt ratificetur transactio præcedens per ipsum filium facta per patrem: licet ipsi mandatarij fines mandati non custodierint, non tractando, non paciscendo, & non recognoscentes scripturas præcedentis transactionis: vt suprà & cùm ita gesserint ipsi, etiam actus per illos gestus est nullus ex præmissis: & sic exceptio competens
13 vniuersitati, competit * & prodest ipsis conciuibus pro eadem, & in eadem causa vniuersitatis ad quam egerunt: dixit Pau. de Cast. in l. & post rem. ff. de transact. quòd exceptio competens vni ex correis debendi prodest alteri: & Bald. in l. si cui. C. de
14 non numer. pecu. * quòd exceptio competens pluribus etiam ex persona vnius tantùm potest opponi: & Barto. in l. ex duobus. in fin. ff. de duo. reis. dicit, quòd exceptiones vni correorum competentes prosunt cæteris: & maximè apparent vt fideiussores: & in hoc casu quo ipsi intendebant ad aliorum mandatum, & causam vniuersitatis non propriam, nisi tanquam cõciues tractare: imo & aliud prodest ipsis mandatariis ex eorum propriis personis contra prædictum Baronem & illius filiũ: quia
15 contrauenire possunt nũc ex persona, & parte vniuersitatis: * prout & prælatus facit veniendo contra factum suum proprium ex parte ecclesiæ suæ. c. nosti. extrà de elect. c. cum super. extrà de concess. præb. c. si quis presbyterorum. extrà de reb. eccles. non alie. &c. & vniuersitas & ecclesia æquiparãtur ad ista: secundum Roman. in d. suo consi. licet & in multis aliis æquiparentur: & maximè quando factum episcopi seu decurionum, & officialium est ipso iure nullũ: vt per iura superius allegata: & alia in prædi. consi. Ludo. Et facit ad prædicta tex. in l. si tibi liberam. C. de euict. xxxv. qõ. c. quòd quis. & tex. cõiuncta gl. in c. cùm dilecti. extrà de maio. &
16 obe. * vbi nõ obstãte iuramento vniuersitas inuito iurante defendet vt nõ fiat præiudiciũ vniuersitati: vnde in casu de quo quæritur, decreta decurionum per quæ donatur non subsistente causa donãdi, vt in præsenti casu, sunt ambitiosa, & per consequens ipso iure nulla: vt per Barto. in dicta l. ambitiosa. Et sic non debet pati Baro ipse, vt filius iterum de nouo agat contra tenorem transactionis iuratæ, & regij assensus suffultæ, detegendo turpitudinem suam: & sic ei obstabit exceptio doli. l. secunda. §. & generaliter. de doli except. inde sumpta est regula, quòd vbi petitur aliquid quod exceptione doli elidi potest, obstat exceptio doli. l. sed si me putem. ff. de conditione indeb. vbi Batt. & doct. dicunt, quòd toleratur error etiam in facto proprio, si reus certat de damno vitando; * ad- 17
uersarius autem de lucro captando: vt in hoc casu, quo supposita persona filij vult ipse Baro bis ex ea- 18
dem causa lucrari: & ideo * quòd vna via prohibetur, non debet alia via concedi: vt in regula iuris: & do. Abb. in c. ad hæc. post gl. ibi, extrà de testa. & ignorãtia semper præsumitur, nisi probetur scientia. l. verius. ff. de probat. & in regula, ignorantia. de regu. iur. in vj. ex qua regula præsumitur. eo. titu. & d. regu. ignorantia. Dyn. & Ioan. Andr. ibi in mercur. concludunt, * quòd toleratur ignorantia in 19
facto proprio, si agitur de damno vitando: & non cum alterius iniuria: & in hoc casu cùm non sit adhuc bis solutum parti, vt sa agit, potest ab ea condici promissio secundò facta. l. j. §. qui autem. ff. de condi. sine causa. Suffragatur prædictis, quia si petitur ab ipsis particularibus prætensis procuratoribus iuramenta præstita per ipsos seruari, possunt iidem reflectere, quod & ipse Gurellus Baro quoque iuramentum obseruet, ne sit periurus cum turpitudine sua, supponendo personam filij, & nõ ratificari faciendo licet acceperit & pecuniã, & bona: vt in primo instrumento transactionis. Et ideo in pari causa turpitudinis potior est conditio possidentis: licet ipse possit de iure defendere, quòd causa est vniuersitatis, & semel vniuersitati ius quæsitum ex prima transactione, per quam apparet non debere plus solui, quàm semel quòd solutum fuit cum promissione & obligatione iurata de ratifica- 20
ri faciendo filium ipsum: * qui non poterit venire
contra factum patris iuratum: & ideo detegendo turpitudinem patris nec filius est aliter audiendus. l. filios. & ibi Bartol. C. de reuoc. his quæ in fraud. cred. l. venditrici. C. de reb. alie. non alienan. cum concor. Et filius vna persona est cum patre suo: vt de pœni. distin. iij. & l. fin. C. de impub. & aliis substitut. vnde dedecus est patri si filius ducat ignominiosam vxorem: vt ff. de contratabu. l. iij. §. sed si emancipatus. facit de mune. non continuan. l. j. C. item filius est pars patris: philo. j. ethi. Sanguis enim eius est l. non enim. ff. de inofficio. testamen. Et vox patris est tanquam vox filij, & econtra. de inuti. stipul. §. ei qui. & in hoc casu quæretur ex re patris: & viuo ipso intenditur quæri & bis ex eadem causa: vt suprà in hoc maximè casu viuente patre: & nondum facto casu successionis paternæ: imò ipso patre superexistente, & obligato: vt suprà concluditur ergo ex præmissis q nec iuris ratio, nec æquitas patitur, vt per collusionem ipsam inter patrẽ & filium ipsi locupletẽtur cum iactura ipsius vniuersitatis, volendo ex eadem causa bis exigere, contra dictum Spec. in titu. de instru. edic. §. xiiij. versic. de nouo. dum dicit, quòd exactiones bis fieri non patitur bona fides. imo succedit condemnatio pœnæ & expensarum, ac interesse: iuxta stipulationem in instrumento prædictæ trãsactionis, & etiam expensarum litis: iuxta plenè tradita per doct. in l. properandum. §. sinautẽ. C. de iudi. & est regula, bona fides. ff. de regu. iur. iuncta gl. ibi. allegat concord. & extendit quòd etiam à diuersis nõ consequitur nisi idem semel. allegat insti. de legat. §. si res aliena. vbi

Universidad de Deusto
Biblioteca

duæ lucratiuæ causæ in eundem hominẽ, & in eandem rem concurrere non possunt: & extendit, nec ab alio qui habet causam ab eo idẽ bis exigi posse: q̃ adaptatur quòd ad personã filij & personã patris. item de persona vniuersitatis ad ciuem suum: cùm cõtingit maximè causam vniuersitatis, per iura allegata per Old. in cõsi. suo. lxvj. an ex delicto administratorũ, versi. an pro iniuria facta: & quòd persona patris & filij sunt vt suprà: & Bart. in trac. represal. in ij. parte prin. versi. ad secũdum dicit, quòd vniuersitas agit pro ciue suo. Accedit insuper quòd licet sit instrumentum publicum, per quod prædictus filius Baronis Gurelli de consensu eiusdem Gurelli eum aliàs nec in iudicio esse posset de re patris, & patre viuente, & ideo cõsideraretur quòd contra publicum instrumentum nulla exceptio opponi potest, per ritũ magnæ Curiæ: tamen multa sunt quę adaptari possunt ad præsentem casum, posita per Bartol. in l. j. §. & paruí. ff. quod vi aut clam & in concord. per Alex. ibi: & Bal. in l. generaliter. C. non num. pec. Imo. in c. cùm contingat. extrà de iureiur. fol. xxiij. maximè quia Bart. in d. §. & paruí. dicit, quòd nũquam videtur reiecta exceptio quæ euidenter apparet: vt in hoc casu, quo per instrumentum primæ transactionis collatũ ad secundum instrumentum, apparet non deberi aliud solui plus ex causa ratificationis faciẽdæ quàm fuit solutum tempore transactionis: & sic id quod apparet per instrumentum non solùm est euidens, vt dicit Bar.
21 in d. §. & paruí. sed etiam notorium.* Quia instrumenta faciunt notorium: secundum Anto. de But. in ciuestra. de cohabit. cle. & mulie. per c. cùm contingat. extrà de rescri. & in c. iij. loco. extrà de probat. & in c. j. de lit. contest. Et corroboratur ex alio, quod ponit Barto. in d. §. & paruí. Quòd exceptio contra personam, & exemplificat, quia est minor, & non potest esse in iudicio, potest opponi contra instrumentum, in hoc potest opponi prout oppositum est, quòd filius non potest esse in iudicio sine assensu patris: item non potest contra factũ patris periuriũ patris detegẽdo venire: item nec de re ad patrẽ spectanté patre viuente agere. Corroboratur ex eo quod suprà dictũ est: quia præsumitur ignorãtia per iuris regulam, iuris ignorantia. in vj. & ibi Dy. & Io. And. maximè in hoc casu, quo fuerũt alię personæ in secundo instrumento quàm fuerint in primo: & personæ idiotæ: & post longum temporis interuallum annorum: vnde bene adduci potest
22 * quòd instrumentum continens errorem non tenet. Bal. in l. j. C. plus vale. quod agit. facit l. ij. §. circa. ff. de dol. excep. vbi est gl. quod si non inest causa soluendi, obstat exceptio doli etiã in pari causa: & maximè vt euitetur damnum cum iactura aliena alterius partis locupletatio: vt in hoc casu, vt in tex. in l. si seruum. §. seq. ff. de verbo. obligat.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium obtentum lite pendente nil suffragatur impetranti.*
2 *Lite pendente impetrans dicitur innouare.*
3 *Priuilegium tacens processum fabricatum in causa super qua est obtentum, nil vtuæ impetrantem.*
4 *Testis corruptus probat contra corrumpentem, pariter & fortius notarius, & testis.*
5 *Notario asserenti fecisse falsum instrumentum, seu testi asserenti protulisse falsum testimonium non creditur, etiam si esset in mortis articulo: maximè quando esset quæsitũ ius parti per sententiam. ibid. nu. 4. 5.*

CONSILIVM LXXII.

Requisitus ab excellente domino Ludouico Montalto Regente regiã cancella. vt raptim inscriberem quid super iustificatione nuper factæ ad instantiam Excellentis Comitis Mareríj aduersus magnificam Lauram cantelmam mihi occurreret super impetratione assensus quam iure pretendit super feudalibus ipsius Comitis. Sunt Excellen. dominæ quamplures anni decursi quibus ipsa magnifica Laura conueniri fecit in S. regio Consilio eũdem Comitem, super restitutione suarum dotium virtute asserti instrumenti dotalis: & fabricato processu vsque ad publicationem inclusiue liquidò apparet de notoria falsitate eiusdẽ instrumenti per confessionem eiusdem notarij, qui ipsum cõfecit, necnon & per testium qui interfuerunt depositiones: ob quòd magnifica Laura ipsa ex tunc aliter destitit: in præsentiarum conuoluit ad impetrationem priuilegij assensus lite pendẽte, quòd etiam si assensum ipsum assequuta fuisset, nil
1 sibi opitularetur.* cùm priuilegium obtentum lite pendente nihil suffragetur impetranti. text. est in c. causamque. lo. ij. extrà de testi. & ibi docto. communiter post gl. ibi: & tex. in c. vlti. vt li. pend. & in c. dudum. extrà de priuileg.* Et alibi lite pendente
2 impetrare dicitur innouare: vt dicit glo. optima in clem. ij. vt lit. penden. & sic si ex eo se tueri nõ posset, quãdo impetrasset, multo fortius in præsentiarum sibi concedendum non est: & maximè tacito de processu fabricato in causa ipsa, per tex. in cap. inter monasterium. de re iudic. glos. in c. super literis. de rescript. cum vulg. tacita etiam dicta falsitate, de qua in processu clarissimè constat per eosdẽ testes, & notariũ, quibus ex iuris dispositione standum est: nam si statur depositioni testis corrupti contra corrumpentem: vt dicit Bald. in c. fin. extrà de testi. cog. & in c. j. si de inuesti. lis oria. inter domi. & vassal. vbi reputat mirabile. & sequitur Iaso. in l. j. ff. de condi. ob tur. cau. & Fely. in c. licet causam. iiij. col. extrà de proba.* fortius stari debet testibus & notario id affirmantibus. Nec obstat si
3 diceretur ex aduerso, quòd non debet stãri notario dicenti instrumentum fuisse falsum: sicut nec testi dicenti protulisse falsum testimonium: nec etiam iudici asserenti protulisse falsam sententiã in articulo mortis in præiudiciũ* tertij, qui sententiã ob-
4 tinuit: vt dicit Bart. in l. si quis in graui. in §. si quis moriẽs. ff. ad sillẽ. & Bal. in auth. si dicatur. C. de testi. cum vulg. nam prædicta intelliguntur, vt apparet, quando ex sententia, seu testimonio, seu instrumento esset quæsitum ius parti per sententiam: iuxta tex. in c. fin. de testi. cog. Secus in casu de quo res integra existit. Item respondetur & aliter, præmissa procedere quando vnus iudex, seu testis ita deponeret,

neret, aut notarius: & sic in singulari numero: vt præallegata iura loquuntur, cui tanquam vni testi non esset de iure fides adhibẽda: & maximè quæsito iure parti: secus enim erit in casu de quo agitur, vbi notarius ipse, & testes se falsos asserunt, & etiã instrumentum, concurrente insuper quia satis longè ante tempus solutionis dotium faciẽdæ apparet de confessione receptarum dotium facta per olim do. Ioãnem de mareriis virum Magnificæ Lauræ prædictæ quæ liberalitas in debitore soluere longè ante tempus promissum rarissimè cõperitur: sed imò testes & notarius asserunt id fuisse factum ad fraudandum Hieronymum de gaglioffis gallum: qui tunc temporis de castris prædictis quæ obligata prætenduntur, litigabat tempore Gallorum: prout hæc omnia ex processu penes Angelum cisa causæ actuarium liquent.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum iustificatum, & pœnale extraiudicialiter, & absque causæ cognitione fieri potest in nunciatione noui operis.*
2 *Pœna infracti mandati est in regno virtute literæ Reginæ Ioannæ ad rationem tarení vnius, seu duorum, vel trium, & raro vltra pro vncia.*
3 *Contemptus mandati includit malitiam sicut vera contumacia. ibid.*
4 *Aedificium factũ post mandatum prohibitiuum dirimendum est per viam attentati.*
5 *Mandatum super nunciatione noui operis reo comparente resoluitur in vim simplicis citationis.*
6 *Per cautionem oblatam de demoliendo in casu, in quo iudicatum fuerit demoliri, potest procedi in ædificio incohato non obstante mandato.*
7 *Cautionis oblatio principali, & aggrauatio, & comparitio præbent iusti erroris causam, & non malitiam, saltim in casu in quem non potuisset ædificari.*
8 *Causa qualibet etiã iniusta excusat à pœna, & pariter consuetudo. nu. 9.*
10 *Consuetudo probatur per vsum populi, & frequentiam actuum cum temporis diuturnitate.*
11 *Pontem quem quis potest de consuetudine ædificare super viam publicam probatur consuetudo in talibus per binum actum.*
12 *Pontecellum si est ædificatum in publico patientibus vicinis, & syndicis, nemine contradicente, nec prætore prohibente, non debet demoliri, ne vrbs deformetur.*
13 *Assensus episcopi requiritur in constructione ecclesiæ, sed in refectione nõ requiritur nouus consensus.*

CONSILIVM LXXIII.

In Iesu Christi redemptoris nomine amen. Super dubio pridie transmisso per vestram Magnificentiam videretur dicendũ fabricatores, ac mãdantes fabricari incidisse in pœnã spreti mãdati: & ab eisdem exigi posse, & grifum, seu menianum reficiendum minimè esse, imò refectũ fore, & esse dirimendum ex infrascriptis.* Nam nulli
1 dubiũ in nunciatione noui operis mãdatum iustificatum, & pœnale extraiudicialiter, & absque causæ cognitione fieri posse: iuxta no. in l. de pupillo. §. meminisse. ff. de noui ope. nun. & eo casu si spernitur, pœna exigitur: nota glo. in l. j. ff. eo. ti. quam refert & sequitur Pau. de Castr. in d. §. meminisse, moderandam tamen iuxta paupertates, & dinitias. l. illicitas. §. fi. de offi. præsi. prout* hodie in regno cũ- 2
suevit taxari ad rationem vnius tareni, duorum, vel trium, & raro vltra pro vncia: prout refert Part. in tra. syndi. in litera, an si potestates. iij. col. versi. vnde si quis inciderit in pœnam vnius vnciæ &c. & tale mandatum in præsenti casu non resoluitur in vim simplicis citationis: sicut & aliàs reo comparente: sed firmum remanet, vt dicit Bart. in d. §. meminisse. quem ibi sequitur Pau. de Cast.* Contem- 3
ptus enim mandati includit malitiã, sicut vera contumacia. l. contumacia. ff. de re iudi. cùm iudex potest mandare causa non cognita super eo quod ius permittit: & multat in tali casu nõ parentes: vt dicit Spe. in tit. de noto. crimi. §. j. versi. quid si iudex. Luc. de pen. in l. iij. C. de mancip. & colo. pa. lib. xj.
*similiter & ædificium factum post mandatũ pro- 4
hibitiuum dirimendum est: & hoc per viam attentati: vt habetur in c. non solũ. de appel. in vj. & toto titu. nihil innoua. app. pen. cùm nunciatio noui operis sit quædam prouocatio, seu extraiudicialis appellatio: dixit Bart. in l. fi. ff. de appe. recip. & hoc probatur in l. prætor. in prin. & §. prætereà. & in hj. §. sed & si is. & ibi per scrib. & in l. pen. & fin. co. tit. Sed his non obstãtibus cõtrariã sententiã arbitror de iure veriorem: * & quòd omnino reo cõparen- 5
te mandatum veniat resoluendum in vim simplicis citationis: tenet Io. pet. de ferra. in sua pract. Papiẽ. in libel. de no. ope. nun. licet ante eũ idem cõsuluerat Bal. in suo consi. ccxlv. in ij. vol. & Bar. idẽ consulendo in suo cõsi. lxiiij. & in consi. lxxx. & sequuntur cõmuniter scrib. in d. §. meminisse. quos refert ibidem & sequitur Alex. reiecta opinione Barto. sibipsi contrarij, præter morẽ suum, in quibus consiliis dat modum procedendi in dictis mandatis, & faciendi dictum mandatum alternatiuè, & nõ copulatiuè: prout hîc factum est: & ita refert Bald. in prædicto cõsi. in curia Romana seruari. hoc etiam comprobatur per cautionem oblatã de demoliendo in casu demolitionis, per quam oblationem factam procedi potest,* & potuit ad ædificandum 6
etiam in loco publico: vt dicit dicta prac. Papi. vbi suprà doct. in d. l. non solùm. §. si cum possem. & in §. qui remissionem. & in §. si is cui. & in d. l. de pupillo. Spec. in titu. de appel. §. xj. versi. illud quoque, vbi sufficit probare cautionẽ oblatam: & tũc siue per priuatum, siue per prætorem fuerit nũciatum, seu mandatũ, potest his nõ obstãtibus ædificari: vt per iura prædicta & alia firmat Neapo. in consuet. Neap. si quis impediat. sub rub. de noui ope. nun. & plenè per Bar. & Bal. in d. consi. in quibus etiã multa dicuntur in fauorem ædificantium: & idẽ firmat Pau. de Cast. in consi. ccccxiij. visis punctis & quæstionibus. in ij. volu. Et ipso iure tali casu fit remissio: vt declarant doct. in locis præal. ergo factũ lege permittente pœnam non meretur, vulg. l. gracchus. C. de adulter. & c. nec erat petenda remissio, cùm à lege fiebat, per prædicta. Nec pro tali remissione est adeundus prætor. d. §. si is cui. in d. l. de pupillo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& ibi glos. & scrib. cùm ipso iure fiat: frustra enim quid precibus impetratur, quod à iure communi conceditur. l. cùm interdictæ. C. arbit. tutel. l. vnic. C. de thesau. lib. x. & sic non est verisimile iudicem partem voluisse gratuare, quando ponit clausulam iustificatam: argumen. l. si quis loculpes. in fin. de manumi. testa. secundum Bald. in l. nec quicquam. §. vbi decretum. de offic. procon. & not. doctor. in
7 dicto §. meminisse. maximè Alexand. * Et saltem in casu in quem non potuisset ædificari, prout potest ex infrà dicendis, & iam dictis, oblatio prædicta & aggrauatio, & comparitio præbuerunt iusti erroris causam, & non malitiam: vt in propriis terminis quæstionis nostræ tenet Paulus de Castro. in prælegato consilio cccxiij. motus, quia error iuris excusat à pœna, per l. error. ff. de iur. & fact. ignor. & quælibet causa etiam iniusta, & consue-
8 tudo * excusat à pœna: plenè Deci. in cõsi. ccxlviij. iij. colum. & nedum dominum ædificij, sed fabricatores: vt plenè per Pau. in consi. prædicto. Sic & de secundo dicendum est proprie in mœnianis: nam de iure in publico licet de nouo construere relicto spacio quindecim pedum: vt dicit Cæpo. in tract. seruit. vrban. prædiorum. tit. de mœnia. & dictum mœnianum non impedit viam publicam: sed est latitudinis fere per dictum spacium parum minus: ergo in hoc non resistit ius: & si de illo parum consideretur, id non debet esse in consideratione: quia in eadem ciuitate sunt multæ mœnianæ tales lapidum constructæ propriè in publico: & in viis arctatis satis plus quàm in aliis partibus ciuitatis prædictæ via non est latitudinis quatuor pedum: seu x. vel quinque. & in hoc tam in relinquendo spacium quàm in publico construendo inspicienda est consuetudo: vt dicit Cæpo. in loco prælleg. referendo hoc etiam obseruari in alma ciuitate Neapoli. Et hæc etiam fieri possunt in publico quatenus se extendit stillicidium domus ædificantis: vt dicit Cæpo. in titu. de scal. in fin. & idem obseruatur in loco, in quo apparent quadraginta fere mœniani, & scalæ eo modo constructæ: & toti populo patenter & hominibus, & officialibus, * qui non contradicendo tacitè consenserunt: vt dicit Barto. in l. de quibus. versicu. quæro, quòd actum est de legib. Abb. in capit. fina. versicu. vij. de consuetu. Ex quo infertur probatam esse consuetudinem, cùm ea probetur per vsum populi, frequentiam actuum * cum diuturnitate temporis: vt dicit Angel. institu. de iure natu. §. ex non scripto. Fulgo. in suo consi. vj. Abb. in consi. liij. & lxxxij. ij. volumi. * Et in materia nostra in faciendis pontibus in via publica, probatur consuetudo tamen per binum actum, dixit Bartol. in d. l. de quibus v. quæstio. de legi. & Abb. dicit, quòd ad faciendum vnum pontem inducitur talis consuetudo, cùm sit actus successiuus, & continuò permanens, & patens omnibus, in dicto ca. fina. versicu. vij. requiritur. in fin. de consuetu. & sic, obseruanda est, vt dicit etiam Cæpo. in loco prælleg. & in cap. de ponticello. vbi si ædificatum est in publico patientibus vicinis, & syndicis nemine cõtradicente, nec prætore prohibente, nõ debet demoliri ne vrbs defor-
12 metur. * & hæc procedunt in ædificando, quanto fortius in reficiendo, & in publico in casu nõ permisso: quia tunc non dicitur de nouo facere: vt no. doct. in l. j. §. si quis ædificium. ff. de no. oper. nunc. plenè Fely. in c. cùm accessissent. col. penul. & fi. de const. Iaf. in l. iius ciuile. iij. colum. ff. de iustit. & iur. vbi loquitur in reficiendo in casu non permisso: & facit quod dicit Pau. de Cast. in d. consi. ccxlv. ij. parte. & no. tex. in ca. de monachis. xviij. q. ij. vbi licet in constructione ecclesiæ requiratur assensus episcopi loci, *tamen posteà in refectione eiusdem 13
ecclesiæ non requiritur nouus consensus: sic & in refectione huius mœniani quòd fuit diu ædificatum per annos quadraginta, & sic videtur consensisse populus, & præsides per suprà dicta. & offertur ratio, quia qui reficit, nihil de nouo facit: & reficere dicitur quando remanent aliqua vestigia, seu signa præteriti ædificij: vt dicunt doct. in prælegatis locis, de quibus etiam per Paul. de Cast. in prædicto consi. ccxlv.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Parricida nedum tenetur de parricidio si mortem intulit, seu fuit particeps, verum etiam si fuit conscius, & solum scientiam habuit.*
2 *Scientia sola facit vt puniatur illi qui sunt sub potestate eius de cuius morte futura notitiam habuerit, vt est filius, seruus, subditus, & alij sub aliena potestate respectu alicuius iuris.*
3 *Mulier quod sit in potestate viri respectu alicuius iuris. & num. 4. Et consentiens in necem viri, vel econtrà ducitur parricida. ibid.*
5 *Mandatum nedũ probatur ex verbis imperatiuis, vel præceptiuis, sed etiam enunciatiuis ex quibus cõiecturatè appareat quòd taliter proferẽs optat mortem fieri.*
6 *Verba apta importare delictum, & non delictum, in dubio interpretantur in non delictum, nisi ex communi vsu loquendi sonarent in delictum.*
7 *Ratihabitio ad actum non perfectum inducit mandatum ad actum peragendum.*
8 *Confessio geminata, & geminatum iuramentum arguit deliberationem.*
9 *Iura transgredi licet ob immanitatem delicti.*
10 *Iudex potest commutare pœnam mortis ratione ætatis.*
11 *Immanitas criminis vt homicidium horribile, vel assassinum commissum per clericum, facit, vt iudex possit iura transgredi.*

CONSILIVM LXXIIII.

REdemptoris gentium iterato præsidio, amen. In causa Magnifici Sansonis Lembi V. I. D. super tortura illata mulieri inquisitæ de assassinio, admonerẽ potius etiã cũ lachrymis Magnificos Iudices magnę curię Vicarię, vt in pessimã hanc mulierem, adulterã, parricidã, assassinam & quæ partum sui corporis interemit, armatis iuribus gladio vltore animaduerterẽt: vt quod fecit homicida parricida semper expectet, quàm vt hũc Magnificum Sansonẽ vexent, ne vexet censura columbas

lumbas, & iniuria nascatur, vnde iura, & laus, vel præmiũ oriri deberet. Et quòd iustè fecerit in torquendo, quamuis ipse neget, ostendo ex infrascriptis. Et si rectè consideretur, negari non potest istam mulierem conscium futuræ necis sui viri: vt clarissimè testes sentire apparet ex quo adulter ille, & assassinus prædixerat, quòd intendebat infra paucos dies illum necare: quo eidem mulieri notissimo, nedum non reuelauit, sed tacuit: & subdit nonnulla verba de quibus infrà: sed sic est quòd parricida tenetur nedum si mortem intulit, vel si
1 particeps fuit, * verùm etiam si fuit conscius, & scientiam solam habuit: text. est bonus in l. vtrum. ff. ad l. pompeiam de parricid. vbi text. dicit, etiam conscios eadem pœna afficiendos non solùm parricidas: quamuis glos. conetur destruere tex. subintelligendo conscios, & participes: attamen Bart. quem cæteri sequuntur, saluando glos. intellexit illum tex. & restringit, vt ex sola scientia puniantur illi qui sunt sub potestate eius, de cuius morte futura notitiam habuerit: vt est filius, seruus, subdi-
2 tus, * & alij sub aliena potestate respectu alicuius iuris: aut inspecta dispositione iuris canonici, aut iuris ciuilis, vel alterius iuris: & ita Bar. in l. j. §. occisorum. ff. ad sillan. doct. in l. ciuile. C. de fur. Pau. de Cast. in l. j. C. de his quib. vt indig. & vbique per doct. ita limitantes text. in l. culpa caret. ff. de regu. iur. & in l. iij. §. fin. ff. de condi. ob cau. & ita tenuit, & extendit in alias personas do. Abb. elegantèr in cap. j. extrà de restitutio. spolia. & in capit. quantæ.
3 extrà de senten. excommu. * Quòd autem mulier sit in potestate viri respectu alicuius iuris, decidit domi. Abb. in capitu. literas. de restitutione spolia. & in capitu. illud. vj. colum. extrà de præsumpt. & Alexand. in consil. cxxxiij. in iiij. volumi. Et quòd mulier sit subdita viro, text. est in capit. hæc imago, xxxiij. quæstio. v. §. primo. & sequen. ibi etiam quòd vir est caput vxoris. vnde vel teneamus tex. absolutè dicentem conscios ita teneri vt parricidas: & habemus intentum quòd ista mulier tenetur pœna tali: nam vxor in necem mariti, vel econtrà mari-
4 tus in necem vxoris consentiens, * dicitur parricida: vt est text. in l. j. ff. ad leg. pompe. de parrici. & in §. alia dein. institu. de publi. iudic. aut volumus restringere cum Bar. ad personas constitutas sub potestate, & etiam debet puniri pœna mortis ista fœdissima mulier, per prædicta. Secundò adducit, quòd nedũ tacuit mulier hæc, & deliquit in omittendo, sed etiam in faciendo, nam mandauit istud parricidium expressè: quod probatur præsupponẽdo vnum in iure verissimum: nam mandatum nedum probatur ex verbis imperatiuis, vel præceptiuis, sed etiam enunciatiuis, ex quibus coniecturatè
5 appareat quòd taliter * proferens optat fieri mortem: prout colligitur ex doctri. Bart. in l. si quis mihi bona. §. fi. ff. de acquiren. hæred. Bal. eleganter, & ibi Iaf. in l. j. vij. col. C. de ser. fugi. nam Bart. in d. l. si quis mihi bona. §. pater Seio. ponit exemplum de quodam nobili, qui dixit famulo, nunquam redeas domum si ego nõ sentiam aliquid de illo negocio: nam si ille famulus interficiat, tenebitur dominus tanquam mandans: vt in q. facti euenit, vt ipse recitat: quem sequuntur omnes Scribentes, & Alex. ibi: & idem Alex. in consi. lxv. in iiij. volu. bene facit in proposito quod consuluit per illam decisi. Bartol. Pau. de Cast. in consil. cclxij. videtur per prædicta. vbi per illa verba, vadas, & nõ reuertaris domum, quin sentiam noua de tali: quòd per hæc verba inducitur mandatum ad homicidiũ: & sibi imputet qui tam effuso sermone loquutus est, vt ad bonũ & ad malum trahi potuisset: & quòd secundũ mẽtem suscipientis, & non mandantis intelligendus erat sermo, vt euentus rei posteà declarauit: arg. xxij. q. v. c. quicunque. per quæ dicta respondetur cuidam obiectioni, quæ posset in contrarium fieri: nam ille adulter dixit mulieri, *nõ saichе tuo marito è morto?* & illa respõdit, *chе li voleua farè lo beueragio*. Et ille iterum replicando dixit, *chè non era morto, sed chе presto sarria morto*. Posset enim dici quòd illa verba intelligerentur ab ipsa, quòd moreretur naturaliter, & non violenter: nam ad hõc respondetur per Pau. vbi suprà & etiam respondetur quòd illa verba secũdum qualitatem personarum, & subiectam materiã intelligi deberent de morte violenta: nam si de morte naturali intellexisset, non fuisset opus ipsi mulieri offerre potagium: si in domo vxoris fuisset mortuus: Item verba hæc, talis morietur, ideſt, *sarra morto, seu fo morto*: vt testes dicunt secundum communem vsum vulgarium loquendi in tota Italia præter Siciliam, intelligitur de morte violenta. Quæ verba ita exponi debent secundum interpretationem vulgarium, & non latinorum: vt per Bart. in l. si quis filiabus. de testa. ru & in l. stipulatio ista. §. hæc quoque. ff. de verborum obli. Alex. consi. lxxxiij. j. volu. & consi. cxv. ij. volumi. & consilio v. in iij. volum. & dixit Imo. in capi. inter corporalia. §. sed neque. extrà de transla. episcop. quòd si à contrahentibus proferuntur verba, quæ vnus eorum intellexit vno modo, * & alius alio modo, 6
quòd prævalet intellectus habens pro se communem vsum loquendi, etiam contra propriam naturam verborum: & dicit Ioan. de ana. in capi. dilecti. ij. colum. post Pet. de Anch. extrà de accus. quòd licet verba apta importare delictũ, & non delictum, in dubio interpretentur in non delictum: vt per Bart. & alios in l. non solùm. §. sed vt probari. ff. de no. ope. nun. tamen fallit si ex cõmuni vsu loquendi sonarent in delictum. & Ioan. de ana. & Pet. de Ancha. sequitur & refert Fely. in prooem. decret. in v. colũ. Cùm ergo in casu præmisso illa verba, *sarra morto*, sonabant in malam partem, si promisit dare potagium deferenti nouum de morte, dicitur mandasse mortem, per suprà dicta. & in hoc est ponderandus malus & destinatus animus huius mulieris: nam bis mandauit: prima vice illi asserenti, quòd erat eius vir mortuus, dixit: *chе li voleua farè lo beueragio*: nam ratihabitio ad actum non perfectum * inducit mandatum ad actum peragendum: 7
vt per Bartol. in d. l. si quis mihi bona. §. sed quid si mandauit. & Alexan. ibi: & eleganter per Alexand. in consi. cxlvj. in v. volumi. & per eundem in l. Iulianus. ff. qui satisda. cogan. & Pau. de Cast. in consi. cclxij. & demum sentiẽs quòd non erat mortuus, sed citò moriturus, iterum annuit quòd volebat soluere potagiũ, & sic secundo loco mandauit: quæ geminatio actus, vt dixi, arguit magis deliberatũ animũ huius mulieris: vt in simili dicimus * de gemi 8
nata cõfessione, & geminato iuramento, per Alex.

iu rubri ff. de verborum obligat. & sic cùm ista ita mandauerit, nulli dubiũ ipsam pœna capitali suppositã, nulla habita differentia an mãdatarius aliàs fuisset facturus ita vel ne: vt per Bar. in l. nõ solùm. §. si mãdato. ff. de iniuriis. & est communis opinio, vt pluribus verbis sequitur Iaso. in l. j. C. de fer. fug. Et fortiùs dicẽdum est huic parricidio admixtum fuisse assassinium, ex causa promissionis potagij: & sic succedit dispositio. cap. pro humani. de homi. in vi. in quo data criminis prædicti atrocitate, probatio ipsius sufficit per argumenta: vt ibi, circa fin. & ibi per domi. Petr. & alios: & sic non potest dici, quòd mulier ipsa fuerit torta non præcedentibus indicijs: imò per probationes concludentes dictũ mandatum, & non super indicio ad mandatum: vt de se est clarum. Nec obstat in casu, incompetentia iudicis, cùm assassinus potest à quocunque & à priuato puniri, & impune offendi: nec ordo iuris requiritur: vt in dicto c. pro humani. & ibi Gemi. & Lap. Et istud procedit ex immanitate delicti, ob
9 quam iura transgredi licet. vt dicit Inno. in c. canonum statuta. de constit. & ibi per Fely. xvij. colũ. cum seq. & facit bene dictum Bald. in l. & si seuerior. C. de insa. quòd iudex potest commutare pœnam mortis ratione ætatis: & Bald. in l. obseruare.
10 x. q. ff. de ofũ. proco. * quòd propter casus terribiles licet iura transgredi: & excusantur multi assessores in syndicatu. & quòd emergentia casus terribilis includant iustam excusationem iudicis, si iura transgressus est, voluit Abb. in capitu. cùm non
11 ab homine. de iudic. limitans tex. illum * non habere locum in homicidio horribili commisso per clericum: puta pro assassinamento, vel homicidio: & consuluit Anch. in consi. cclvij. & per eũdem Abb. in c. at si clerici. de iudi. & in c. j. de homici. & ideo inquit glo. in l. ij. de cura. furi. quòd propter immanitatem criminis reus potest tradi bestiis laniãdus in cibum: & text. in l. per omnes. C. de defen. ciuit. quòd propter immanitatẽ criminis denegatur reo audientia. at in casu de quo agitur, mulier hæc consentiens, conscia, imò mandans necem viri, vt suprà dictum extitit, commiserit igitur ac patrauerit crimen immanissimum, per text. in c. admonere. in prin. xxxiij. quæstio. j. vbi etiam quòd vxor est pars corporis viri. cum simi. & per dictum Inn. in d. c. j. de consti. consuluit punctualiter Alex. in cõsi. lxv. j. vol. habita super his contentis &c. quod est repetitum in consil. xlj. ij. volu. quòd excusatur iudex si torsit ex processu informatiuo. quòd cõsilium rogo vt perlegatur, & ponderetur: ex quo in fortioribus, terminis excusat iudicem si denegauit torquendo defensiones & quòd ex causa quis torqueri potest die feriatà in honorẽ Dei, est text. in l. nemo. C. de epis. & cle. & in l. prouinciarum. C. de feri. Ex quibus omnibus concludendũ arbitror prædictum magnificum Sansonem cum iuridicè processerit, non esse aliter molestãdum: sed potius absoluendum: & ita consulo ego.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Rasura in literis, seu priuilegio quando non est in substantialibus, non obest, vel quando ex verbis precedentibus, vel sequentibus potest apparere, quòd ita priuilegium ipsum, vel litere stare debent. Item quando per comparationem literarum apparet rasuram prædictam esse eiusdem manus, cuius fuit ipsum priuilegium scripteũ. Item quando per aliam scripturam publicam apparet de rasura bene facta, & sic ex vnoquoq; ipsorum non nocet rasura. ibid.*

2 *Rasura in loco suspecto non dicitur, vbi per ipsum locum quis non releuatur ab onere probandi.*

3 *Rasura vbi est recens in scriptura, diminuit eius fidem secus si antiqua.*

CONSILIVM LXXV.

IN causa Iacobi de Tufo de Auersa super obiecta rasura priuilegij, vt prætenditur suspicari per ipsum abrasi, & sic de falsitate attingi, prout magnifice Doctor scripsisti, Respondeo ex pluribus prædictam rasuram eidẽ magnifico Iacobo non obesse. Et in primis, quia non est in substantialibus priuilegij prædicti. Secundò, quia ex verbis præcedentibus & sequentibus ipsius priuilegij potest colligi, quòd ita priuilegium ipsum dictat, & stare debet: prout in prætensa rasura continetur: & non aliter. Tertiò, quia per comparationem literarum apparet rasuram ipsam esse eiusdem manus, cuius fuit & ipsum priuilegium mmet scriptum. Quartò, quia per aliam scripturã publicam apparet de rasura benefacta: ex quo in priuilegio Regis nostri sunt inserta eademmet verba, quæ in asserta rasura continentur: quod priuilegium fuit expeditum sunt iam quinq; anni elapsi: & eo tempore nulla aderat lis, imò nec litis suspicio cogitari poterat: ita ex vnoquoque ex prædictis * rasuram in aliquo minimè obesse, tenet Inn. & ibi Fely. in ca. ex literis. extrà de fide instru. & ibi etiam aliquid per Ant. de Butr. Bal. & Cardin. Item scripturæ abrasio non est in loco substantiali, & sic suspecto, quo casu obesset: nam per illa verba quæ prætenduntur in loco illius rasuræ, non fuit in aliquo releuatus prædictus Iacobus ab onere probandi: quia oportuit ipsum Iacobum probare, prout probauit, contenta in ipso priuilegio, & plenissimè. * Et tamen nõ dicitur locus suspectus vbi per eum
2 quis non releuatur ab onere probandi: secundum Bald. & Fely. in dicto c. ex literis. Prætereà apparet, quòd prætensa abrasio non est recens scriptura: & tunc diminuitur fides propter abrasionem, * vbi
3 recens est scriptura abrasa in charta veteri: secundum Inno. Felyn. & alios, in cap. inter dilectos. extrà de fide instrum. licet etiam addant, quòd non concludat eo casu, licet præsumptionem inducat. Vltimò concludo quòd ad hoc vt scripturæ abrasio noceat, oporter verificari * quòd ab impetrante facta sit. Ita Hostiens. post Vincent. in summa de crimine falsi. sed cùm Iacobus iste de Tufo non fuerit impetrator, ideo ex vnoquoque capite prædictorum dico rasuram sibi in aliquo non obesse: & ita referibo vestræ Magnificentiæ per præsentes, ego

Thomas Grammaticus.

SVM

SVMMARIVM.

1 *Lex cùm enumeret casus, non licet illos extendere ad alios non enumeratos, ex quo illi dicuntur remanere sub regula iuris communis.*

2 *Respublica Romana habet restitutionem dũtaxat, & nulla alia vniuersitas habet priuilegium restitutionis quia illa sola dicitur esse eadem quòd fiscus.*

Vniuersitas nulla debet esse melioris conditionis, nec magis priuilegiata, quàm sit fiscus, mulier, vel minor.

4 *Minor, mulier, nec fiscus restituitur in delictis, nec pupillus. ibid.*

5 *Conclusa causa in criminalibus, non debet quis vlterius audiri.*

6 *Vniuersitas qualibet est adeo priuilegiata sicut minor, mulier, & pupillus: & comparatur pupillo. nu. 7. Et vniuersitas qualibet debet restitui non minus, quam pupilla.*

7 *Vniuersitas etiam post conclusum in causa admittitur in criminalibus per restitutionem in integrum.*

9 *Conclusio non fit in criminalibus, cùm possint in eis quandocũque recipi probationes ad defensam etiam vsque ad prolationem sententiæ. & nume. sequenti.*

10 *Defensionibus renunciare etiam expresse quis non potest.*

11 *Minor, ecclesia, & respublica restituuntur aduersus probationes omissas.*

12 *Minor quòd non restituatur in criminalibus quomodo intelligatur.*

13 *Conclusio non fit in criminalibus, sed vsque ad sententiæ prolationem possunt produci testes ad defensam, non solùm de innocentia sed etiam de causis excusationum, etiam à sponte confesso.*

14 *Minor, & fiscus non restituuntur in criminalibus, quando ipsi accusant: secus si accusantur.*

CONSILIVM LXXVI.

REdemptoris gentiũ suffragio repetito, amẽ. In causa vniuersitatis Monopolis cum regio fisco, ad querelam vniuersitatis, & particularium vniuersitatis Polignani, cùm in causa ipsa fuerit vniuersitas ipsa Monopolis citata ad dicendum, & allegandum, quæ citatio habet vim citationis ad concludendum, hæsitatur an debeat audiri in eo quòd dicit se esse admittẽdam ad pinguius probandum: & sic an petere possit se in integrum restitui per viam primi, vel secũdi beneficij. Et videbatur prima consideratione dicendũ quòd non, obstante ritu ipsius magnæ Curiæ nu. 178. incipiente, si aliqui litigant, sub rubrica, quòd nõ possint examinari testes post terminum, nisi sint personæ priuilegiatæ: inter quas non apparet connumerari vniuersitas alicuius: quare dicendum esset ab illis excluſa: quia vt pulchre dicit Bald. in l. donationes. C. de reuocan. dona. quòd vbi lex enume-
1 rat casus, non licet illos extendere ad alios casus
2 non enumeratos: * ex quo illi dicuntur remanere sub regula iuris communis. licet Lanfran. de oria. in tract. de interpretatu. statu. in versicu. fina. limitet hanc regulam vt ibi per eum. Secundò Respublica Romana duntaxat, & nulla alia vniuersitas habet priuilegium restitutionis: quia illa sola dicitur esse eadem * quod fiscus: per ea quæ habentur in consti-
2 tutione regni, beneficium: sub rubrica, de beneficio restitu. reipubli. vt ibi per text. glos. & And. de Iser. & vniuersitates aliorum locorum non solent connumerari inter personas priuilegiatas, de quibus in constitut. Regni, iustitiæ cultores. sub rubrica, de quibus causis primitus cognoscatur. Tertiò, quia nulla vniuersitas debet esse melioris conditionis, nec magis priuilegiata quàm sit fiscus, vel minor, aut mulier: sed clarum est * quòd in crimi-
3 nalibus post conclusum in causa, nemo ipsorũ potest restitui ad pinguius probandum: vt patet per And. de Iser. in consti. regni, obscuritatem. ergo & fortius nõ poterit ad hoc admitti ipsa ciuitas, quæ non dicitur priuilegiata: vt suprà. Et quòd nec fiscus, nec mulier restituantur in delictis, nec pupillus, tenet idem And. in capitu. imperialem. §. prætereà. in fin. primæ colum. de prohibitio. feu. alien. per Federic. & per Scriben. plenè in lege prima. §. aduersus absente. ff. de noui operis nuncia. per glos. & doct. in l. quinto. ff. de eden. per Bart. in l. minor. ff. de mino. per tex. in l. auxiliũ. ff. de mino. & melior tex. adiicitur in l. si ex causa ff. eod. Vltimò, quia in criminalibus * post conclusum in causa nõ potest
5 quis vlterius audiri, per text. in l. quamuis indubitati. C. de adult. & ita per illum tex. in c. pastoralis. dixit Bal. extrà de cau. pos. & proprie. in ij. col. Sed prædictis non obstantibus contrariam sententiam arbitror de iure veriorem. Et præmitto quòd quælibet vniuersitas est adeo priuilegiata, sicut & minor, mulier * & pupillus: prout plenè Afflic. in
6 decisio sua clxxv. vltra quæ est bona gl. & ibi doct. in c. auditis. de in integ. resti. probat optimè And. de Iser. in prædicta consti. beneficium. in fin. per tex. optimum in l. j. C. de offic. eius qui vicem alterius gerit. vbi glos. & doct. hoc firmant: quia comparatur pupillæ: * tex. est in l. j. & in l. rempublicam. C.
7 de iure reipublic. lib. xj. & ibi per Luc. post Bartol. & plenè per docto. in l. ciuitas. ff. si certum petatur, & latè per Cyn. Bal. & Salyce. & omnes in l. respublica. C. ex quibus cau. maior. & dicit Luc. in d. l. rempublicam. quòd sicut pupilla est in manu tutoris, ita & respublica in manu rectorũ: & ideo quælibet vniuersitas debet restitui nõ minus quàm pupilla: vt ibi. & ideo pariter iudicatur de vtraque per suprà dicta: & ideo debet habere primum & secundũ beneficium, sicut & cæteræ personæ priuilegiatæ. * Secundò quòd non obstan. conclusione
8 debeant vniuersitates admitti in criminalibus per viã restitutionis in integrum, apparet esse de iure communi, quo etiam & quilibet maior debet ad id admitti absque aliqua petitione restitutionis in integrum. l. diui fratres. ff. de pœn. & ibi per Bartolum & alios: & per eundem Bartol. in sua disputat. incipiẽte, iudex maleficiorum. ex quo in criminalibus non concluditur, cùm possint in eis quandocunque ante sentẽtiam fieri probationes ad defensam: vt per Bald. in sua Marg. in versicu. conclusio. idem Bald. in l. j. in iiij. qõ. C. de condictio. indeb.

Universidad de Deusto
Biblioteca

debiti.Bar.in sua dispu.incip.iudex maleficiorum: Abb.in c.cùm dilectus.ij.colũ.de fide instru.& ibi plenè Felyn.& Ange.in tracta.malefic.in versic.qui iudex statuit terminum.& per Augu.in addit.sua magna fol.lxxxv.& lxxxvj.& pulchrè per Ange.in l.pactum inter hæredem.ff.de pact.& ratio esse potest,quia si inquisitus vellet expresè suis defensionibus renunciare,non posset: vt dicit ibi Bal.imò quilibet de populo posset ipsum inuitum defendere,& pro eo appellare, vt ibi.quanto fortius dum reus ipse offerret docere de iuribus,& defensionibus suis,audiri debet.& inde dixerunt doct.ma-
9 ximè Bald.in locis prædic.* quòd in criminalibus non consueuit concludi: quia talis actus conclusionis seu taciræ renunciationis non dicitur esse
10 terminus exclusiuus,* quominus semper porta non pateat ad se defendendum vsque ad horã prolationis sententiæ: vt dicit August.in addi.prædicta; & Barto.& Bal.in locis prædallegatis cum concord.& ideo in vim conclusionis consueuit magna Cur.vicariæ indifferenter ante expeditionem causæ criminalis citari facere inquisitos, seu carceratos ad dicendum,& allegandum in iure,& in facto quicquid dicere,& allegare voluerint: quoniam ipsa magna curia intendit procedere ad expeditionem causæ post quam citationem expectãtur per dies assignatos in eadem inquisiti ipsi: & demum eo termino elapso proceditur ad expeditionem causæ.Et sic si præmissa procedũt dum agitur contra quemlibet inquisitum,& maiorem indistinctè, quanto magis in ipsa vniuersitate, quæ dicitur esse similis pupillæ existenti sub tutela suorum rectorum,& illorum multories qui nullam curam suscipiunt: & ideo optimè succedit quòd voluit d.Maria.Soc.in c.fraternitatis.extrà de te-
11 stib.col.xlv.in xviij.limitatione:dum dicit,* quòd minor, respublica, & ecclesia ratione priuilegij personæ eorum restituuntur aduersus probationem omissam, vt ibi.& ibidem plenè examinat in colum.xxxix.versicu.circa tertium principale;& ibi magistraliter declarat quomodo intelligitur il-
12 lud, quod dicitur, quòd * minor in criminalibus non restituitur:& dicam in responsionibus.Comprobantur etiam præmissa ex dictis per Cæp.consi. xxxiij.in fin.quòd in criminalibus intantum non concluditur, quòd vsque ad prolationem sententiæ possunt per reum accusatum produci testes,& probationes ad eius defensionẽ pro veritate causæ habenda non solùm de innocentia, sed etiam de
13 causis excusationũ: * & talis facultas non denegatur etiam sponte confesso, per ea quæ habentur in l.prima.§.si quis vltro.ff.de quæstio.& alleg.Gand. ita tenere in tract.suo malefic.in titu.de homicid. & eorum pœn.& ita obseruat totus mundus; & in tantum quòd si iudex hoc denegaret, faceret litem suam, & in syndicatu posset accusari: vt per August.in addi.prædicta, in versic.qui iudex.restat modò respondere ad fundamenta ex aduerso adducta: & in primis quò ad Andræ.in dicta constitutione,beneficium.& si bene aduertatur, Andr.ibi firmat contrarium dicens, quòd quælibet ciuitas restituitur,vt minor: vt ibi. Secundò non obstat, quòd nõ connumeretur inter personas priuilegiatas in constitutione Regni prædicta,neq; in decis. clxxviij.quia imò satis dicitur expressa, dum dicit de minore: quia idem iuris esse intelligitur de omnibus illis qui à iure minori comparantur; * vt est 14
ciuitas,quæ comparatur pupillo:vt suprà per text. in d.l.rempublicam. & furiosus. vt l. humanitatis. C.de impub.& al.subst.melior tex.in clem.j.de homic.Secundò respõdetur, vt per Lanfran.in dicto tract.suo de interpre.statu.ver.venio ad quartã.vt. ibi per eum Ad secundũ respondetur inquantum dicitur,quòd in criminalibus minor & fiscus non restituuntur,est verum,quando ipsi sunt accusatores,* & tractant de lucro ad punitionem alterius. 15
& ita loquitur Andr.ibi, dum allegat.l.auxilium. ff.de minor.& est melior text.in l.si ex causa. ff. eodem titu.& exemplificat clarius Maria.Soc.in colum. prædicta.lix.versicu.circa tertium.sed quando minor, mulier,vel respublica sunt rei conuenti,& contra eos proceditur criminaliter, quòd nõ debeant admitti super eorum defensionibus vsque ad prolationem sententiæ, est absonum dicere: & essent in hoc deterioris conditionis quàm maiores, qui indistinctè admittuntur absque aliqua restitutione: vt suprà & ita fuit nouissimè iudicatum per S.Regium consilium me referente,contra Ambrosium mollum de Neapoli,& in fauorem domini Simonis porci philosophi præstantissimi pro eius vxore. Nec obstat quòd dixit Bald.in dicto capit.pastoralis.secunda colum.quòd etiam in criminali potest fieri conclusio, cùm nihil aliud resideat faciendum: quia post eam sola restat sententia proferenda: cùm istud sit concludere. per tex.in d.l.quamuis.C.de adul.Nam respondetur ex mente Anton.Corse.in repet.c.cùm dilectus.de fide instrumen.in ix.limi.versicu.ix.limita non procedere in causa criminali.quia in hoc Bald.non videtur per hoc contrariari communi conclusioni omniũ,nec minus sibi ipsi, qui in mille locis tenet communem: sed bene dicit, quòd quando nihil aliud restat trutinandum, tunc bene habetur pro concluso etiam in criminali, & est quando plenè constat de crimine,tunc non debet amplius de iuris apicibus disputari: vt puta dicendo, quòd non potuit interuenire procurator in ea causa. & ita propriè est intentio d.l.quamuis.sed dicere, quòd inquisito vel accusato sit præclusa via producendi nouas defensiones,& nouos testes, etiam si millies essent omnes termini elapsi. istud esset plusquã absurdum,& inconueniens:vt per tot iura extitit demonstratum:& super hoc possent cumulari infinita, an talis inquisitus, vel accusatus posset etiam expresè renunciare suæ defensioni, imò voluntariè,& sua sponte si confitendo delictum diceret se nolle vlterius defendere,sed velle mori,ex quo per dolum,& malitiam deliquit & c.si postea ipsemet, vel alius etiam extraneus comparens dicat se velle probare de eius innocentia &c.& quia sunt superflua,& vulgaria,omittuntur.& de materia plenissimè eam cumulant scribentes in c.licet.extrà de accusat.post glos.vbi omnes Mod.tractant materiam restitutionis in integrũ in criminalibus: & ibi per eos.Ex quibus omnibus & eorum singulis denegari non potest ꝯdẽ vniuersitati Monopolis primum beneficium petitum ad pinguius probãdum: & ita iuris est. Thomas Grammaticus.

SVM

SVMMARIVM.

1 *Testes de vniuersitate quãdo vtilitas obuenit vniuersitati in genere,an probent in causa vniuersitatis.*
2 *Testes de vniuersitate licet admittantur in causa vniuersitatis,tamen eis non plenè creditur.*
3 *Testes de vniuersitate licet admittantur,vt suprà, tamen si aliter probatur per testes aduersarij, illi præferuntur testibus de vniuersitate deponentibus pro ea.*
4 *Testes vniuersitatis probant pro ipsa, vbi ex materia facti non posset per alios sciri.*
5 *Concessio in qua dicitur facta propter benemerita debent benemerita probari,vt concessio teneat.*
6 *Possidens beneficium notoriè iniustè, potest de facto spoliari per episcopum.*
7 *Diuturnitas temporis præsumere facit omnia solenniter processisse, quæ requiruntur in concessione, maximè rei ecclesiastica.*
8 *Cursus trigintà annorum in possidente rem ecclesiæ facit præsumere, vt omnia solenniter processisse appareant.*
9 *In interdicto retinendæ possessionis probari debet quòd tempore litis cõtestatæ quis possidebat.ibid. nu.9.*
Vel si non contestatur lis, quòd tempore litis contestandæ.
10 *In interdicto retinendæ vbi illud intentans probauit se in præteritum possedisse,sufficeret,& præsumeretur possessionem ad tempus litis cõtestatæ continuasse.*
11 *Testis vnus sufficit in causa possessorij.*
12 *Testium maiori numero standum etiam in testibus ab eademmet parte productis.*

CONSILIVM LXXVII.

Eterni numinis auxilio postulato, amen. In causa venerandi monasterij sancti Herasmi de Castellono partiũ ciuitatis Cayetæ,cũ ipsa vniuersitate Cayetæ,& hominibus eiusdẽ,nulli dubium ex processus meritis legitimè apparere de longeua, ac antiquissima possessione ipsius monasterij montanearum,& nemorum in articulis contentarum,tanquam existentium in bonis dicti monasterij tam in detinendo ibidem capras,& cætera animalia in pascuis ibi existentibus,quàm etiam in capiendo fidam & disfidã pro animalibus venientibus ad pascualandum in eisdem montaneis, & nemoribus. Et licet ex aduerso producti appareant quamplures testes de eadem vniuersitate Cayetæ deponentes contrarium eius quod testes monaste-
1 rij prædicti deposuerunt:* & testes de vniuersitate in causa vniuersitatis eiusdem producti, quando vtilitas obuenit vniuersitati in genere probent,vt per Bart.in l.in tantum.§.vniuersitatis.ff.de rerum diuis.& Cano.in c.insuper.extrà de testi.tamen id non habet locũ in casu præsenti, vbi agitur de territoriis,& nemoribus, in quibus omnibus de vniuersitate licet pasculari,& ligna scindere:quo casu cùm vtilitas particulariter obueniat illis de vniuersitate non admittuntur in testes: ita voluerunt Io.And.do.And.& Imo.in c.cùm nũcius. extrà de testi.Bal.in l.parentes.in fin.C.de testi.& in c.insuper.eo.tit.extrà. Guil.& Bart.in l.in tantum.§.vniuersitatis.ff.de re.diui.Bart. & alij in l.sed si hac lege.§.qui manumittitur.ff.de in ius voc.Cyn.in l.omnibus.C.de testib.* Et licet testes de vniuersitate 2
admittantur in causa vniuersitatis, vt suprà,tamen eis non plenè creditur: & sic non erunt integri testes:vt dixit Archi.xij.q.ij.in fum.& in c.super prudentia.xiiij.q.ij.Bald.& Alber.in d.§.vniuersitatis. Ant.& Imo.in c.cùm nuncius.de testi.Alex.consi. xliij.iiij.vol.visis & ponderatis his &c.& Ias.in d. l.sed si hac.§.qui manumittitur.ff.de in ius vocã.& Cy.in l.omnibus.C.de testi.& idem tenet do.Ant. de Alex.in addi.ad Bar.in d.l.sed sic hac.§.qui manumittitur.ff.de in ius voc.Secũdò adduco* quòd 3
licet testes de vniuersitate probẽt in causa vniuersitatis,attamẽ si vno modo est probatum per testes vniuersitatis,& alio modo per testes partis aduersæ,certè ex quo ob verisimilem affectionẽ ad vniuersitatem redduntur impares,& præferendi erunt testes aduersarij cõtra vniuersitatem:ita voluit do. Abb.in c.insuper.de test.quem ibidem refert & sequitur Fely.in ij.fallen.*Item quartò & vltimò di- 4
co, quòd vbi verisimiliter ex natura facti factũ de quo testes vniuersitatis deponunt, non potest per alios sciri,quàm per testes vniuersitatis,nec probari nisi per testes de vniuersitate, tunc in subsidium illi de vniuersitate poterunt testificari,& valebit eorũ testimonium.voluit satis no.Ant.de But.in c. tertio loco.extrà de proba.per gl.ibi not.sequitur Alex.in cõsi.clij.viso processu causæ.in v.vol.Nec ob.quatenus vniuersitas ipsa se fundet in antiquissimo titulo sui instrumẽti centũ annorũ producti, quo cautũ est priorem cũ tribus monachis, ob benemerita ipsius vniuersitatis sibi concessæ, ꝙ possint disponere de d.territoriis pro arbitrio voluntatis.Nã in primis acceptamus, ac fatemur instrumentũ prædictũ quatenus pro nobis facit, quia ex eius tenore manifestè ostẽditur de dominio ipsius ecclesiæ:licet instrumentũ prædictũ non obstet eidem ecclesiæ,cùm nõ seruata solennitate de quã in c.sine exceptione.xij.q.ij.& in authẽ.hoc ius porrectũ.C.de sacrosan.eccl.fuerit dicta cõcessio facta: nec obsit ꝙ asseratur facta propter benemerita,cùm de prætensis benemeritis nullatenus cõstet: prout cõstare,& apparere debet de iure,ad hoc* vt cõcessio teneat:& vltra debet interuenire cõsensus capituli,qui cõsensus etiã si interuenisset nõ cõstito de 12
benemeritis,nõ teneret cõcessio: voluit sing.Ioan. And.in addi.Spec.in tit.de reb.eccle.non alie.vbi subdit,ꝙ requiritur probari vera,& sufficiẽs causa.l.si fortè.& ibi Bar.de cast.pecu.ita etiã in specie cõsuluit Alex.in consi.xliij.in iiij.vol.& sic cùm in casu de quo agitur appareat de dominio ecclesiæ per publicũ instrumentum productum, ergo constito de notorio iniusto titulo,debẽt expelli à prædicta turbatione,& prætẽsa eorũ possessione:per id quod in simili satis pulchrè voluit Abb.in c.quòd 11
clerici.de iu.patr.qui dixit, ꝙ is qui notoriè tenet ecclesiã iniustè,potest de facto spoliari per episcopum:nec etiã est necesse ꝙ episcopus ipsum vocet, & facit in simili text.in c.ad petitionẽ.extrà. de accu.ꝙ vbi apparet spoliatũ nõ* posse in beneficio re- 6
manere,non est ei possessio restituẽda.& alibi notorius defectus proprietatis obstat agenti possessorio.

sorio.tex.est in c.ad decimas.de resti.spol. Nec militaret quatenus ex aduerso diceretur instrumen-
7 tum hoc habere* cursum centum annorum à tempore ipsius celebrationis: & sic ex causa diuturnitatis temporis præsumantur omnia soleniter processisse, & omnia interuenisse quæ requiruntur in concessione rei ecclesialticæ:maximè vbi sunt decursi xxx.anni: prout singu.dicit. Imol.in cap.peruenit.extrà de empt.& vend.per glos.not.ibi, iuncto tex.imò si res ecclesiæ est possessa per x.vel xx. annos per alium patiente ecclesia, & non contradicente,præsumuntur omnes solennitates interue-
8 nisse:* & satis est allegare eas interuenisse: vt pulchrè dicit Alexan.in consil.xlv.in fin.in iij.volu.& Fely.in cap.sicut.de re iudic.hoc tamen non habet locum, vbi ex inspectione instrumenti concessionis appareret quòd solennia non interuenerint:ita voluit Pau.de Cast.in suo consi.xlviij.in causa quæ vertitur inter reueren.refert & sequitur Alexan.in consi.j.vj.colum.in iiij.vol.Nec suffragaretur vniuersitati allegare, quòd sumus in interdicto retinendæ possessionis, in quo requiritur in specie probari,quòd tempore turbationis monasterium possidebat:aliàs non posset obtinere: vt in §.hodie.institu.de interd.not.gl.in l.extat.in gl.mag.ff.quòd metus causa.glos.in c.licet causam.de probat.gl.in
9 l.j.§.fina.ff.vti poss.& in l.j.C.eo.titu.vel si est causa,in qua nõ sit lis contestata,debet probari* quòd possidebat tempore litis contestandæ,seu tempore quo reus cœpisset esse in cõtumacia.ita inquit Bal. in sua disputatione,accusatus de vi turbatiua,xiiij. colum.& plenè Alexand.in consi.liij.in v.volu.& tamen dico hoc non habere locum in casu de quo agitur, in quo monasterium probauit in præteri-
10 tum possedisse: * & vbi actor probat se in præteritum possedisse, sufficeret, & præsumeretur possessionem ad tempus litis contestatæ continuasse,per l.siue possidetis.C.de proba.& per no.in c.cùm ad sedem.de restit.spol.ita in specie not.Bal.in l.j.vlti. col.C.eo.& firmat Alexan.in consi.liiij.in v.volu. prædicto. & licet clarissimè probetur in facto ex depositione duorum fide dignorum testium, quòd ab annis quinquaginta *in la ecclesia sempre è stata in dicta possessione*, est etiã & tertius testis qui idem affirmat: & subdit,*che mai la vniuersita ce haue contradetto*:nisi præsenti anno:& tamen *sempre li mona-*
11 *ci* * *haueno posseduto, & possedeno*: qui tertius testis licet sit vnicus, tamen sufficit in causa possessorij: vt dicit Barto.in l.prima.C.quorum bon.& in l.ij. versicu.fina.C.vbi in rem actio.Mathes.in no.suis not.ij.laso.in rep.l.admonendi.ij.char.Felyn.in capitu.cùm oporteat.in fin.de accu.& minimè opitulabitur prædictæ vniuersitati, quòd duo ex testibus monasterij deposuerint, quòd etiã Baiuli vniuersitatis interdum cœperunt fidam ex prædictis territoriis: nam xij.alij testes deponunt totũ con-
12 trariũ: * & sic stari debet maiori numero testium, etiam in testibus ab eadẽ parte productis, vbi minor numerus maiori numero contradicit: vt voluit Barto.in l.j.ff.de vent.inspicien.Alex.in consi. cl.in v.vol.& in consi.lxiiij.in ij.vol. Cæpo.in suo consi.xxviij.Ioan.And.in c.dilecti.de elect.Aloxã. in consil.cxlix.viso processu causæ vertentis.in ij. vol.Curt.in tract.de testib.conclus.lxviij.vbi multa allegat.Ex quibus concludo partes S.Regij consilij esse in condemnando vniuersitatem, & homines ciuitatis Caietæ ad desistendum ab indebitis turbationibus, & molestiis illatis eidem monasterio:& ad cauendum de amplius non inferendo. Et tandem ita pronunciatum fuit.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Probationes post terminum datum sunt nullæ, nisi iudex ex causa id fecerit.num.2.Verum si iudex videret producentem non malitiose versari, poterit ipsas recipere si infra modicum tempus offerantur.nu.3.& 6.*

4 *Testes licet fuerint citati, & non venerint, intantum quòd terminus labitur, nisi apparuerit per partem producẽtem in statum,vt testes pignorarentur,& sic cogerentur captis pignoribus, est ei imputandum.*

5 *Terminus quilibet datus ad probandum, censetur peremptorius,etiam si non exprimatur.*

7 *Testes examinati post lapsum termini parte absente,& aliter non monita,facit quòd non teneãt eorum dicta.*

8 *Terminus probatorius non potest prorogari etiam de consensu partium,nisi ex noua causa.*

9 *Terminus assignatus à iudice ex legis dispositione, facit vt assignatio alterius termini sit nulla.*

10 *Testibus debet deferri iuramẽtum partibus præsentibus, vel ob contumaciam absentibus, aliàs non probarent.& nu.11.*

12 *Testes examinati alia die quàm illa quæ fuit assignata in citatione testium, vt comparere debuisset pars ad videndum eorum iuramẽta,nulliter excusantur.*

13 *Actus factus alia hora quàm illa quæ fuit præfixa, & assignata in citatione,est nullus.*

CONSILIVM LXXVIII.

MAximi,atque incomprehẽsibilis Dei præsidio repetito. In causa Magnifici ac strenui militis Loysij Alphonsi de sylua,Castellani castri Capuanæ, cũ Ioanne Baptista de Medicis mercatore Florentino actore, super petitione ducatorum octingentorum quinquaginta de auro, virtute asserti mãdati aduersus ipsum Loysium Alphonsum conuentum: Est videndum, an appareat fundata, intentio ipsius actoris, adeo vt in causa iuridicè obtinere possit. Et breuiter dicendũ est quòd non. Constat namque quòd comes matere, & duo alij testes vltimo loco producti, in quorum depositionibus tota præsentis causæ substantia consistere apparet,fuerunt examinati per lapsum vnius anni, & plus,post datum terminum ad probãdum in causa,qui fuit terminus iuris, videlicet xx. dierum * Et in iure patet esse expeditum quòd probationes factæ post terminum datum sunt nullæ: argumen.l.scire oportet.§.consequens.ff.de excusat. tut.nisi iudex ex causa duxerit probãtem post terminum expectandum: quòd declarari debet antequam

quam terminus labatur: vt dixit Baldus in sua q. accusatus de vi turbatiua.in iij.arti.iij. partis.& in l.à calligato.C.de nupt.verũ. modo restat. & idem quòd probatio post terminũ facta non teneat,vult Angel.in l.fina.& ibi Bart.& Bald.ff. de fer.Bart.in l.mancipiorum.ff.de opt.leg.& melius in l. damni.
2 §.Sabini.ff.de dam.infe.*& ibi subdit non probare etiam si iurassent in termino: idem voluerunt Bal. Anto.& Imo.in c.cùm dilectus.extrà de fide instr. Archidia.in cap.iudicantem.xxx.q.v. Salycetus in l.si ea.C.qui accus.non pos.& ibi subdit, quòd post terminum nedum testis, verum etiã & instrumenta produci non possunt, si per prius de eis habuerat notitiam producens:& etiam quòd res sit integra,& ius aduersarij non sit effectum deterius.& idem quod supra tenent domini de Rota in decis. xxx.aliàs decis.ij.de sequestr.possess.& fruct. in nouis incip.fuit dubitatum, & per me in publicis relationibus.& ideo dicit pulchrè Andr.de Iser.post glo.in constit.Regni,in pecuniariis.quòd licet de rigore iuris non possent testes examinari post ter-
3 minum,* tamen de bono & æquo potest iudex hoc facere, vt examinentur, si viderit producentem non malitiosè versari: dummodo infra modicum tempus, & non multum post terminum eos produxerit: tamẽ debuit allegare causam infra terminum quare eos non examinauerit ad hoc, vt posset post terminum examinari facere: ita voluit idem Andr.in constit.incip.Ite legitimè contestata.sub titu.de iura.calum. & ibi subdit hoc verum, quòd infra modicum tempus si produxerit, examinãtur, dummodo ipsos iurari fecerit infra terminum: & dummodo producens fuerit sollicitus, & demonstrauerit se semper institisse pro examinãdis dictis testibus,& sic per eum non steterit. Hinc dixerunt Bald.& Imo.in l.quibus diebus.ff. de condit.& demonstrat.quòd licet pars fecerit testes citari, qui
4 non venerunt,adeo quòd elapsus sit terminus,* q nisi apparuerit per partem producẽtem in statum, vt testes ipsi pignorarentur,imputandum erit parti si eos in termino examinari non fecerit: & sic lapsus termini ei nocebit.idem sequitur Alexan.in l.
5 li quando.C. de testib. * quod præsertim procedit, cùm quilibet terminus datus ad probandum dicatur peremptorius, etiam si non exprimatur.l.fina. & ibi Bart.& melius Bald.ff.de fer.Card. in cle.j.§. sanè.de for.compet. Angel.in §.si minus.instit.de actio.Bald.in addit.Specu.in titu.de dila. §. terminus.lo ij.& idem Bald.in marg.in ver. terminus.in nono versicu. Et alibi quilibet terminus datus in curia in dubio intelligitur peremptorius ex consuetudine:ita dicunt domini de Rota.in dicta conclu.seu decis.xxx. aliàs decis.ij. de sequestr. possess. & fruct.& decis.ccxlv. aliàs decis.x. incip. licet in causis prophanis.tit.de re iudic.in nouis.& in cap. cupientes.§.quòd si per viginti.de elect.in vj.& tenet Socinus in reg.cclij.in vltimo fo. Et potissimè procedunt prælegata in præsenti Regno, in quo communiter, & semper vt plurimum datur in cau-
6 sis terminus iuris ad probandum: & vbi * præfigitur terminus iuris ad probandum, non auditur quis post terminum volens testes producere: ita voluit Innocentius in cap.cùm in tua.extrà qui mat.excus.pos.Baldus in authen.ad hæc.C.de vsur. penul.colum.Baldus in cap.j. in princip. quo tempo.mi.Felynus in c.licet causam.ix.colum.extrà de probat.in iij.limit.vbi plenissimè. Or quanto magis aduertendum est in præsenti casu isto, in quo fuerunt per annum * & plus elapsum post termi- 7
num datum testes examinati parte absente:nec aliter monita quod fieri nullatenus potuit: vt dixit singulariter Baldus in l.peremptorias. j. colum. C. sent. rescind. non poss.& in l.fina. ff. de fer.in lect. antiq. Imò plus dicit Baldus in dicta l. peremptorias.quòd terminus probatorius non potest prorogari etiam de consensu partium,* nisi ex noua cau- 8
sa:idẽ tenet Spec. in tit.de sen.§.videndum.versi.illud. Accedat pro corroboratione præmissorũ fundamentalis ratio, ꝙ nullatenus huiusmodi productio extra terminũ valeat: nam certum est quòd iudex post terminum recipiendo testes productos videtur tacitè declarasse admittere partem ad probandum non obstãte lapsu termini:sed talis declaratio non potuit, nec debuit fieri parte non citata: quia talis admissio post terminum, seu receptio, fuit interlocutoria, quæ traxit secum executionem: sicut etiam & assignatio termini primi ad probandum in causa fuit interlocutoria, quæ traxit secum executionem: nec potest iudex reuocare, nisi pars sit citata. Præterea in tali assignatione etiam primi termini requiritur causæ cognitio, & sic partis citatio, secundum Antonium de but. in dicto cap.licet causam.de probatio. referentem Ioannem And.in addit.Spec.& sentit glo. & Ang. in dicta l.fin. ff. de fer. ergo cùm talis interlocutoria non potuisset ferri sine causæ cognitione, & parte citata, non potuisset minimè reuocari parte non citata: secundum Bartol.in l.quòd iusit.ff.de re iudicata.quæ quidem interlocutoria satis apparet reuocata, per quam primus terminus conceditur recipiendo, seu admittendo receptionem testium productorum post terminum assignatum.ita in specie dixit excellens doctor Georg.natta in repetitione clem.sæpè.de verborum significa. in §.& quia.in glo.in ver. non obstante.in vij.colum.d.gl. qui etiam plus subdit ad confirmationem præmissorum Bald.dicere in l.fin.§.sed quia.C.de iure deliber.* quòd quãdo certus terminus esset assigna- 9
tus à iudice ex legis dispositione,talis assignatio alterius termini est nulla ipso iure, quando iudex in primo termino assignasset terminum iuris: prout apparet in casu præsenti. Ex quibus infert prædictus excellens doctor, * quòd si iudex parte non 10
citata assignet secũdam dilationem, assignatio est nulla:quod etiam tenet Bart.in l.fin.ff.de fer. Franciscus de Aret.in cap.licet causam. de probat. quia negari non potest, quin etiam si ista secunda assignatio termini non sit secunda dilatio, sed supplectio primæ dilationis, quin requiratur citatio quæ etiam in prima assignatione & dilatione requiritur, vt dictum est: & tamen satis apparet per receptionem testium post terminum, & sic post dilationem iudicem admisisse partem ad secundam dilationem: quod minimè fieri potuit, nec debuit ex præmissis. Secundò & vltimò indubitati iuris est, * quòd iuramentum debet deferri testibus exami- 11
nandis partibus præsentibus,vel ob contumaciam absentibus:aliàs ipsorum depositio non tenet, nec

valet.c.in nomine domini.extrà de testib. ita dicit glo.peregrina, & vnica,iuncto tex. in l.si quando. C.de testi.in ver.introducit. per quam glo. Rapha. Fulg.in l.j.C. quomodo & quãdo iud. dicit Paduæ se irritasse mille processus, & mille dicta testium. idem tenet Lanfranc.de oria.in repetitio.cap.quoniam contra.extrà de probatio.in ver.testes. in vj. q.refert etiã & sequitur magnus practicus Thom. fer.de aduocatis de brixia in suis caut.in cau. duo-
12 decima.vnde cùm testes ipsi citati fuerint,* vt prima die iuridica comparere debuissent ad deponendum in causa,& longe post dictam diem, imò per menses & etiam annum postea deposuerint, nulliter quidem deposuerunt: & sic actus depositionis est nullus,cùm alia die quàm die præfixa in citatione factus fuerit: & in quo die non poterat verisimiliter pars citata ad videndum ipsos iurare esse præsens,nec per contumaciam absens:& ideo non valet.l.fin.§.is qui. & ibi not.Bartol.ff. quod vi aut clam.& in l.aut qui aliter. in princi. & ibi per eundem, eod.tit.& text.in c.consuluit.cum ibi no.extrà de offi.deleg.& consuluit Alex.in consil.ccxij. in ij.vol.ij.colum. Quibus etiam suffragatur ritus magnæ cur. Vicariæ chart. vij. qui dicit: item si in rubr.testium non dicatur testes producti &c. & iurati parte præsente, vel absente per contumaciam, ita quòd de contumacia ipsa constet per depositiones testium, non valent:sed in casu nostro clarum est quòd Loysius Alphonsus ipse fuit citatus vt prima die iuridica comparere debuisset ad videndum iuramenta testium: qui si comparuit prima die iuridica eo die non fuerunt testes examinati, sed per annum post: si verò non comparuit nõ apparet de eius contumacia, nec per testes, prout requiritur, nedum ex forma ritus, verùm etiam ex dispositione iuris communis: vt plenè per prædictum Tho. Fer.in dicta cautel.nec etiam apparet de contumacia ipsa per acta,licet non potuisset per acta probari: vt suprà,nec poterat esse cõtumax cùm non fuerit vlterius monitus post primam citationem iam per annum elapsum ad videdum testium iuramenta: videtur necessariò concludendum affirmare depositiones ipsorum testium nulliter receptas:& succesiuè processum nullũ: non omittendo quòd nedum requirebatur actus ille examinationis, seu iuramenti testium fieri die prima iuridica apposita in citatione:verùm etiam fieri certa & determinata hora, si hora fuisset in citatione ipsa apposita.
13 * Ex quo actus factus alia hora quàm præfixa in citatione redditur nullus tanquam factus parte non citata:prout ita factus dici potest, & debet:ita dicit Bar.per illum tex.in l.fi.§.fi.ff.quòd vi aut clam. idem Bart.in l.finita.§.Iulianus.v.col.versi. quæro vtrum primum decretum.ff.de dam.inf. & in quodam suo consi.incip.iudex.Bald.in l.j.pen. colum. versicu. modo hîc vlterius quæro. C. quomodo & quando iud.Bal.in l.si vt proponis.la secunda, eo. titu. Bald. in l.terminato.iij.colum. C. de fruct. & litium expen.Bald.in c.j.vj.colum.de iudi.& Marsil.in consil.xlviij.& ita vt conclusum est, arbitror iuris esse: & ita exequutum fuit & pronunciatum per Sacrum Regium consilium.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Recognitio scripturæ facta per debitorem asserentem ipsam scripsisse, inducit plenam probationem pro creditore.*
2 *Scriptura debitoris licet non recognita per ipsum, facit tamen semiplenam probationem pro creditore.*
3 *Testimonium fratris licet aliqualiter diminuatur pro fratre, tamen probat.*
4 *Testis licet alias possit incontinenti corrigere dictum suum, tamen id facere non potest ex interuallo: & dicitur incontinenti, quando adhuc ab examinatore non recessisset, quia si recessit, & demum rediisset, non posset se emendare. nu. 5. & 6.*
7 *Testis si pro vna parte semel deposuit, & demum pro alia examinatus dixerit, quòd precibus illius, ita dixerit, licet non verum dixerit, stabitur tamen primo dicto.nu.8. Sed si tempore quo primo loco fuit examinatus pro illa parte hoc dixisset, tunc præiudicasset.*
9 *Confessio absente parte inducit semiplenam probationem secundum vnam opinionem.*
10 *Testes in dubio præsumuntur esse contestes, & de eodem actu deponentes, licet non appareat, quòd omnes fuerunt præsentes eodem tempore.nu.11.*
12 *Confessio geminata probata per testes inducit plenam probationem.*
13 *Probationes plures imperfectæ simul iunctæ vel plures semiplenæ faciunt vnam probationem perfectam.*
14 *Iudex habet præsumptiones, vel aliquas coniecturas ex quibus inducitur ad opinionem, vel suspicionem quòd res ita sit, prout petitur, potest ex hoc solo iuramentum suppletorium deferre.*
15 *Probationes imperfectæ faciunt vt ex iis possit iuramentum ipsum deferri.*
16 *Clausula, sola facti veritate inspecta, facit, vt iudex credere possit probationi per suasiue licet non concludenti.nu.17. Et in tantum quòd iudex poterit in causa ipsa manu regia procedere, inspecto iure gentium, & non iure ciuili: & recedere à regulis iuris.nu.18.*
19 *Princeps sola facti veritate inspecta potest causam decidere.*

CONSILIVM LXXIX.

Remẽdi Dei auxilio iterato, Amen. In causa honorabilis Aurelij Saglyani cum Ioanne Paulo marzato de Neapol.super petitione ducatorum centum mutuatorum eidem Ioanni Paulo, quinq; iudicio meo sunt ponderanda, quibus consideratis ac bene ruminatis, prout de more excellentium dominorum regentium Cancellariam clarissimè de victoria explorata eiusdem Aurelij liquebit.In primis est considerandum * quòd 1
prædictus Ioannes paulus recognouit scripturam seu chirographum sua propria manu cõfectum de mutuo prædicto,esse suæ propriæ manus scriptum asserendo,quo casu inducitur plena probatio pro ipso Aurelio: prout dicit Bartol.in l.scripturas.C. qui potio.in pig.hab.Verũ quia sumus infra biennium

nium, & ipse conuẽtus excepit de exceptione non numeratæ pecuniæ, dico quòd ista scriptura ex se sola saltim etiam quando non esset fulcita recognitione, & confessione ipsius conuenti, facit semiplenam probationem: vt dicit Bartolus in dicta l.scripturas.& Anto de but.in c.finali.extrà de
2 iureiur. *Secundò est considerandum, quòd de numeratione pecuniæ facta eidem Ioanni paulo, deponunt duo testes, quorum vnus est Fabius Saglianus frater ipsius actoris: alter verò est Marcus Antonius, qui demum productus ab eodem Ioan. paulo deposuit minimè verũ deposuisse ad instantiam prædicti Aurelij, inquantum asseruit interfuisse numerationi: sed quòd precibus eiusdẽ Aurelij ductus ita deposuerit. Nam quo ad primum clarum est ex iuris dispositione, quòd licet fratri
3 producto ad instantiã fratris * aliquantulum diminuatur de fide, nihilominus eius testimonium non improbatur pro fratre, sed admittitur.glo.est in l.parentes.& ibi Bald. & communiter docto.C.
4 de testib. * Quò verò ad Marcum Antoniũ alium testem, certum est quòd licet aliàs testis posit incontinenti corrigere dictum suum, vt dicit gloss. in §.quia verò.in auth.de test. non tamen ex interuallo,vt magnum festum faciunt Bald.& do. Abb. quos sequitur Fely. in c.præterea.de testib.cog. attamen dicitur incontinenti in casu isto, quando
5 adhuc non recesit ab examinatore: * nam si semel recesit,& demum reuertatur, & velit emendare, vel addere, id facere non poterit: ita voluit Bald. in l.lecta.in fin.ff.si certum petatur.refert & sequitur Iason de may.in l.iurisgentium.§. quinimò. ff. de pact.imò plus subdit Bald. in dicto c. præterea. quòd si testis postquam deposuit incontinenti recurrat ad notarium, & faciat sibi legi dictũ suum, & diceret,ego sic non dixi:non ex hoc licebit no-
6 tario emẽdare, & aliter scribere,* prout testis ipse dicit, absq; iudicis mandato: & idem sequitur Iason in loco prædallegato: Accedat & plus quod in propriis terminis consuluit Petrus de Anchara.in consilio xxiiij.super inquisitione formata &c. vbi
7 dixit, quòd si semel testis deposuit, * & demum ad instantiam alterius partis examinatus deponat se precibus illius partis primum dictum deposuisse, licet non verum, quòd tamen in præiudicium iuris quæsiti parti, pro qua examinatus fuit ex primo dicto, non stabitur secundo dicto ipsius testis asserentis se precibus illius ita deposuisse, per tex. in c.sicut nobis.extrà de testib. Ex quo postquam testimonium deposuit, dicitur acquisitum ius parti:& ideo aliter posteà deponendo non præiudicat:
8 *sed si tempore quo primo loco fuit examinatus ad instantiam Aurelij hoc dixisset, tunc præiudicasset: ita dixit pulchrè Iason in l.iusiurandum.§. procurator.ix.col.ff.de iureiur.& ex hoc apparent prima duo obstacula resoluta. Tertiò est considerandum ex meritis probatorum apparere de confessione prædicti Ioannis pauli plenè probata de numeratione mutui prædicti per depositionẽ quatuor testium: & licet posit ex aduerso allegari, quòd fuerit absente actore prædicto: tamen inficiari non potest quin confessio ipsa absente parte
9 non inducat saltim semiplenã probationem: * secundum veram & communem conclusionem: vt firmat Bartolus in l.admonendi. xiij. colum.ff. de iureiur. versic. his præmissis. per textum in cap.fi. de succes.ab intesta. Bartolus in consilio factum sic se habet.Anton.de butr. in cap.fina.extrà de iureiurando.Ludo. in consilio cccl xxiij. visis allegationibus: & sequitur Iason in repetitione l.admonendi.xviij.fol.& ibi subdit non esse in iudicando nec in consulendo ab ista opinione recedendum. Quartò considerandum est, quòd confessio ista fuit geminata: videlicet vna vice in ecclesia sancti Laurentij: & alia in gabella carnium, de qua deponit frater Carolus: & de secunda Saluator de ysopo. Et licet alij duo interrogati de loco deponant Neap.attamen intelligenda est eorum depositio in locis præallegatis:qui sunt in ciuitate Neapol.cùm in dubio testes præsumi debeant esse con testes,& de eodem actu deponere, * licet non ap- 10
pareat quòd omnes eodem tempore fuerint præsentes: dixit Baldus in l.ij.C.de bono. poss. secundum tabu.Baldus in l.de quibus.ff. de legi. Panor. in cap.cùm Ioan.extrà de fide instrum. & sequitur Iason d. l.ij.vbi subdit esse notab. quia valde quotidianum in practica. Et quia nihil dicti testes dicunt ex quo in eis de loco detegi posset singularitas loci: faciendo igitur erit interpretatio, * vt sit 11
contestis: vt not.traditur per Innocentium c.qualiter & quando.lo vlt.ij.col.de accusa.Specu.in tit. de inquisitio.§.nunc tractemus.versi.super probatione.Ioan.de Imo. in c.cùm oporteat.de accusa.& consuluit Alex.in consilio xlvj.vj.colum.in v.vol. qui in propriis terminis nostris loquitur.idẽ Alex. in consilio clvj.in v.col.in v.volu. & sic stante dicta geminata confessione, * sequitur quòd ex ea 12
sola respectu geminationis prædictæ sit inducta ex iuris dispositione plena probatio: vt dixit singulariter Bart.in l.cùm scimus.C. de agrico. & censi. lib.xj. Abb.in c.si cautio.extrà de fide instrum. & in repet.c.per tuas.extrà de arbit. Paul.de Cast.in l.publia.ff.depositi. Ludo.in consilio ccxc.incip. in casu propositæ consultationis.& in l.nuda ratio.de donatio.Suffragatur præmissis,quòd ipsis absque veri præiudicio cessantibus,saltim ex eis non sint inductæ plures semiplenæ probationes, vel plures probationes imperfectæ: * quæ simul iunctæ facere 13
non debeant plenam probationem, per tex.in terminis in c.fin.de succe.ab intesta. Bart.in l.admonendi.ff.de iureiur.& in l.j.ff.de quæstio.Can. in c. cùm venissent.& in c.licet ex quadam.de test. Bal. in auth.rogati.C.de testib.qui omnes concorditer tenent, quòd vna imperfecta probatio iungitur cum alia ad faciendum plenã probationem, quinimò ad abundãtiorem cautelam fuit petitum iuramentum suppletorium per prædictum Aurelium, quòd nedum existentibus tot semiplenis, imò plenissimis probationibus deferri debet, verũ etiam ipsis solùm deseruientibus pro coniecturis,& præsumptionibus: * ex quo vbi iudex habet præsum- 14
ptiones, vel aliquas coniecturas, per quas inducitur ad opinionem, vel suspicionem quòd res ita sit, prout petitur, potest ex hoc solo iuramentum suppletorium deferre: ita dixit Bartolus rectè intuenti in dicta l.admonendi.v.colum. Iacobus de Aret.in l.si fundum.de rei vend. refert & sequitur Alexand. in consilio liij. in j.volum. in causa ver-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tente inter Michaëlem &c. & sequitur Ias. in repet. l. admonendi. in xj. chart. ff. de iureiuran. vbi subdit hoc nunquam esse tradẽdum oblivioni. Quinimò & plus si ex aduerso inficiatur, prout dicitur, quòd in casu. isto aliqui testes deponunt de mutuo, sed non perfectè: quia vnus testis est frater, & alter testis reuocauit quod dixerat in fauorem Aurelij &. similiter nonnulli alij deponunt de confessione ipsius Ioannis pauli: & similiter imperfectè: quia videntur esse singulares in eorum depositionibus: ego dico quòd dato absque veri præiudicio, quòd ita esset, prout ex aduerso fundatur, tamen tales probationes ita imperfectæ, tam circa mutuum quàm circa confessionem, coniunguntur, vt probent: ita voluit dominus Abbas in cap. cùm dilectus extrà de success. ab intesta. vel si vis tenere se- 15 cundum aliam opinionẽ, quòd ex præmissis * imperfectis probationibus resultet solùm semiplena probatio, dico quòd hoc casu denegari non potest iuramentum suppletorium. ita in propriis termi- 11 nis voluerunt Baldus & Salycetus in authent. rogati. C. de test. per textum in dicto c. cùm dilectus. & per rationem, quòd licet confessio sit quid diuersum ab ipso contractu mutui, tamen continet in se contractum inquantum ipsa confessio præsupponit contractum esse factum. Vltimò adduco quòd licet hodie in regno in causa sit procedendum sola facti veritate inspecta per capitulum detestantes: tamen ad maioris cautelæ suffragium per eundẽ Aurelium fuit aditus illustriss. Prorex, & ab eius illust. dominatione obtentũ rescriptũ, & à vestra excellẽtia decretatũ: vt in causa ipsa ministraretur iustitia, sola facti veritate inspecta. Quæ clausula est tantæ importantiæ, vt iudex cui cum clausula prædicta committitur, possit credere proba- 16 tioni persuasiuæ licet non concludenti: * ita inquit Baldus in l. solam. C. de testib. & Francisc. de Aret. in consilio lxxxiiij. diligenter ponderatis &c. & intantum iudex cui fuerit eo modo causa commissa, se extendere potest, vt in ea poterit manu regia procedere inspecto iure gẽtium duntaxat, & remoto iure ciuili. dixit Bart. in extrauagan. ad reprimendum. in ver. videbitur. Baldus in dicta l. solam. & in l. nemo. C. de sent. Fran. de Aret. in consil. prædicto: & ideo dixit Ias. in l. certi condictio. §. si 17 nummos. ff. si certum petatur per prædicta, * quòd iudex qui potest sola facti veritate inspecta procedere, poterit recedere à regul. iuris. Et fortius dixit pulchrè Baldus in l. scimus. quæ est pen. ij. col. vers. sextò quæro. C. de iure delibera. quòd iudex qui ha- 18 bet iudicare sola * facti veritate inspecta, debet iudicare prout Deus esset iudicaturus. Idem voluit Bart. in d. extrauag. ad reprimendum in ver. sine figura. dicẽs quòd Princeps cognoscit vt Deus: quia sola facti veritate inspecta cognoscere potest. vt in c. ad petitionem. extrà de accusat. idem refert & sequitur excellens doctor Georg. natta in repetitio. cle. sæpè. de verbo. signifi. in §. non sic tamen. in verbo, secundum conscientiam tuam. xij. colum. dicti verbi, & idẽ inquit præclarus doctor Clau. de seyssello in l. beneficium. ij. colum. de constit. princip. vbi dicit se ita solitum dicere, quòd habens potestatem cognoscendi sola facti veritate inspecta, cognoscit tanquam Deus: tamen arbitriũ eius debet esse limitatum per rationem naturalem, & positiuam: præsertim cùm existẽte causa ipsa in regia audientia, & coram vobis excellentibus dominis regentibus, satis dicitur esse coram Principe: * & 19 Princeps sola facti veritate inspecta potest causam decidere, etiam si iudiciarius ordo esset omissus, per tex. in d. c. ad petitionem. Nam quicquid Princeps facit, vt Deus facit: vt not. in authent. de hæred. & falc. in prin. colla. j. Deus autem est ipsa veritas: vt dicit Ioann. And. in cap. cùm esses. extrà de test. in nouel. & ideo nec fallit nec fallitur. l. vlti. C. de ponder. & aur. illat. lib. x. verba sunt elegantia Bal. in tit. de no. for. fideli. §. inuestitura. in vltimis verbis: vlt. col. Ex quibus omnibus & eorum singulis concludo partes regiæ audientiæ, & excellentiarum vestrarum dominorum regẽtium regiam Cancellariam, esse in condemnando prædictum Ioannem paulum ad soluendum eidem Aurelio prædictos ducatos centum. & ita iuris esse censeo ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Pactum quòd capitale sit saluum, in instrumento non est à iure improbatum, sed valet & tenet. numero 2. Maximè vbi contrahentes non habuerunt animum contrahendi mutuum.*
3 *Contractus initium ut tenditur, nec mutatur natura contractus, si præter spem sequatur prospera, vel aduersa fortuna.*
4 *Societas in qua Titius posuit mille, & Seius operas, & finita societate reperiuntur solùm mille, ita quòd nihil est superlucratum, sed deperditæ operæ Seij quodammodo, certè si fuit conuentum quòd capitale sit saluum, tenet contractus.*
5 *Donans ecclesiæ centum oues vt quolibet anno donec vixerit, det sibi quinque, cùm plus ex eis verisimiliter percipi possit, & quòd post mortẽ oues sint monasterij etiam si fuerint multiplicatæ, talis contractus est licitus, nec potest ecclesia dici læsa.*

CONSILIVM LXXX.

IN Christi nomine, Amẽ. Viso instrumento & actis mihi transmissis per Magnificum Capitaneũ terræ guardiæ: ante omnia concedendum est obiecta aduersus liquidũ instrumentum debere in vinculis allegari, iuxta formã ritus, qui inuiolabiliter obseruari debet. Et dato absque veri præiudicio, quòd in carcere allegarentur, nihil suffragãtur conuento: cùm huiusmodi pactum si dici potest inesse in hoc instrumento, videlicet * quòd capitale sit saluum, valet, & tenet: nec est à 1 iure improbatum, vt vsurarium: prout ex aduerso prætenditur: ita tenet Hostien. post Alber. in summa de vsur. §. an aliquo. Bald. in quodam suo consilio incipiente, viso instrumento facto inter Rapha. in l. cum duobus. §. item ex facto. ff. pro soc. dicens, quòd si contrahentes non habuerũt animum contrahendi mutuũ, ipse non reperit text. iuris canonici, nec rationem scriptam, * quòd contractus 2 talis sit illicitus: & sic cũ appareat manifestè quòd non animo subeundi mutuum, sed socidam fuerit huiusmodi contractus celebratus: & sequitur quòd non potest dici vsurarius, cùm vsura cadat in solo mutuo, secundum theologos. & canon. prout dicit sanc. Ber. in sermone xxxv. artic. j. & ij. & aliis plerisque locis: & patet etiam per dictam gl. & doct. in c. conquestus. & in cap. consuluit. de vsur. & quòd not. per Ioan. And. in regula, peccatum non dimit- 3 titur. de reg. iur. in vj. * præterea satis est principaliter aduertendum ad initium contractus: & prout ab initio fuerunt pacti, nec mutatur natura contractus, si præter spem sequatur prospera vel aduersa fortuna. ad quod facit lex ea lege. C. de vsur. & quòd ibi Baldus in lea pactione. C. eod. titu. & text. in c. cùm causam. de emptio. & vendit. & quòd per glo. & do. Ant. ibi. & in c. dilecti. eod. tit. ex quibus infertur in simili, quòd si Titius immisit mille in societate, & Seius operas immisit: & finita societate reperiũtur solùm mille: ita q̃ nihil est superlucra- 4 tum, * sed deperditæ operæ Seij quodammodo: certè si fuit conuentum quòd capitale sit saluũ, valet contractus: nec est cõtra Theologos, vt voluit Rapha. in l. cum duobus. §. item ex facto. ff. pro socio. per tex. ibi. quinimò cõsuetudo dictat q̃ etiã citra pactum idẽ dicendũ sit: prout dicit gl. in l. j. ff. pro soc. sentiens q̃ illa consuetudo sit seruanda quinimò istud est de iure communi: prout ibi tenent Iacob. de Are. & Bal. & ratio est: quia non considerata exitus, sed ipsum initium facti depositis in socidam: tunc enim debet æstimari spes lucri: & consideratur id quod immittitur: nec immutatur natura contractus, vt suprà dictum est, si præter spem sequatur prospera, vel aduersa fortuna: & ideo voluit san. Bernardinus in suo sermone xxxix. articu- 5 lo ij. c. iij. * quòd si ego dedi monasterio centum oues cum hoc, vt quolibet anno donec viuam, seu vixerim, det mihi quinque: cùm plus ex eis percipi posset verisimiliter, & quòd post mortem oues sint monasterij, etiam si fuerint multiplicatæ, secundum Host. talis contractus est licitus: nec potest ecclesia petere ex eo restitutionem, etiam quòd paulo post oues omnes perierint: cùm tempore societatis non fuerit ecclesia læsa. idem sequitur supplementum Pisanellæ, in verbo, societas secunda. §. quid si finita. vnde cùm tempore initæ socidæ pecudes integræ consignatæ fuerint, & bonæ, ac incolumes, non potest vsurarius aut illicitus contractus allegari prætextu salui capitalis, cum longè ac valde multiplicare potuissent: prout credendum est multiplicasse: nec apparet de contrario: & allegata & opposita ex aduerso post finitum tempus ad diffugiendum satisfactionem opponũtur: & ita prout iuris esse arbitror consulo vobis Magnifico Capitaneo esse exequendum, ego Thomas Gram.

SVMMARIVM.

1 *De sententia nulla non est necessaria fieri mentio in rescripto seu priuilegio. nu. 2. Sicut nec de priuilegio, nec de rescripto nullo.*
3 *Princeps non præsumitur concessisse, nec concedere non concedenda.*
4 *Princeps cõcedendo rem minori, vel pupillo, seu vniuersitati, semper intelligenda erit concessio absq; præiudicio tertij.*
5 *Sententia non transfert dominium, nec possessionem. numero 6.*
Et nedum si esset rei corporalis, quam etiam iuris incorporalis adhærentis rei corporali.
7 *Relatio dum fit Principi, fieri debet coram ambabus partibus.*
8 *Actus principalis si non valet, minimè valebit accessorium.*
9 *Actus principalis si non valebit, nec confessio valebit ab ea procedens.*
10 *Scriptura vna si est facta contemplatione alterius, illa non apparente non tenebit alia secunda scriptura.*
11 *Paria sunt non apparere, vel minus legitimè apparere. item nihil, & inualidum æquiparantur. item quòd nulla exprimatur causa, vel friuola. nu. 12. & 13.*
14 *Princeps nec Papa potest inaudita parte aliquid statuere. nu. 15.*
Et hoc, quia esset tollere defensionem quam Princeps auferre non potest. inde dominus omnipotens Adam vocauit. nu. 16.
Etiam si id faceret ex certa scientia non teneret. nu. 19.
17 *Rescripta parte inaudita obtenta non tenent.*
18 *Possessor quilibet iniustus audiri debet antequam amoueatur.*
20 *Possessio seu quasi iurium non potest dici acquisita parti aduersæ non consentienti.*
21 *Ad acquirendum quasi possessionẽ requiritur consensus eius de cuius præiudicio agitur, nec etiam acquireretur per patientiam violentam, quæ non habet consensum.*

CONSILIVM LXXXI.

REdemptoris gentium suffragio repetito, Amen. Audio excell. domine Gubernator status Salernitani, porrectũ fuisse memoriale Illustriss. Bailo Illustr. Principis Salerni nunc Proregi dignissimo, per vniuersitatem Salæ asserenti, quòd dum obreptitiè ac subreptitiè fuisset præteritis mensibus per vniuersitatem Diani obtentum committi erario prædicti Illustrissimi Principis vniuersitatem ipsam Diani manuteneri in possessione pascuandi eorum animalia in demaniis dictæ terræ Salæ: necnon & aliarum terrarum: & minimè soluendi iura aliqua platearum, seu passagij: & hoc ex quo vniuersitas ipsa Diani exposuerat, licet alienum à veritate cum reuerentia, se fuisse, & esse in huiusmodi possessione, seu quasi virtute prætensi priuilegij concessi per quondam bonæ memoriæ Illustrissimum Principem Robertum genitorem præsentis Principis, nunc regnantis: & fuisset ideo causa ipsa commissa vestræ Magnificentiæ, vt debitè prouideret super turbatione * illata per vniuersitatem Diani, ac 1 prætensa instantia ærarij super accusatione pœnæ, & ipsius exactione, obiectóque de subreptione ex aduerso prætextu assertæ sententiæ, vt prætenditur late: imò potius somniatę in aëre super possessorio, necnon & literarum prędicti Illustr. Balij directarum ærario prędicto: ex quibus omnibus cõclude-

Universidad de Deusto
Biblioteca

batur, ex aduerso ipsam vniuersitatē Diani esse in quasi possessione dictarum exemptionū, ac immunitatum: & debere igitur in ea manu teneri: & sic exposita in memoriali fuisse, & esse tacita veritate impetrata &c. Et si excellens domine sententia cuius copia mihi transmissa fuit, lata per quendā Iacobum de caeta: tunc Viceprincipem super admissione prætensi priuilegij obtenti, ex aduerso possit figurari sententia lata super possessorio, vniuersitas ipsa Diani aliud consilium quærat, & rectius sibi consultum per v. Magnificentiam iudicabitur. Et dato absque veri præiudicio, quòd lata dici possit in possessorio, prout ex aduerso baptizari desideratur: attamen ex quo ex eius tenore liquet vniuersitatem Salæ minimè auditam fuisse: cùm sententia ipsa se nec ad processum nec ad acta referat, quæ in rei veritate non interuenerunt: sed tantummodo se refert ad visuram priuilegij: & replicationes hinc inde factas, ex quibus etiam apparet minimè admisisse vniuersitatem Salæ ad probandum pro suo interesse iam allegato: ex quo dicebat magnū, imò maximum præiudicium inferri eidē vniuersitati Salæ: vnde infertur ex fulminatione prætensæ sententiæ non audita vniuersitate ipsa in eius iuri-
1 bus satis de eius nullitate apparere: * & sic de ea tanquam nulla non erat necesse mentionē aliquam facere: ita dicit Abb. post Hostiē. in c. per vestras. iij. colum. de dona. inter virum & vxorem. quod est bene no. vt dicit ibi Præpo. in vj. colum. & pariter nec de priuilegio ipso nullo, seu subreptitio non
2 est necesse fieri mentionem, * vt dicit Domi. in c. quoniam. iij. colum. xviij. distinctio. sequitur & refert pulchrè Fely. qui infinita similia allegat in cap. ex tenore. in colum. de rescript. & maximè cùm allegando vniuersitatem ipsam sibi præiudicium inferri ex concessione prædicta, debebat ante omnia audiri ante admisionem priuilegij prædicti, per text. & ibi plenissimè dicta per doct. communiter
3 in c. de cætero. extrà de re iudic. * Ex quo Princeps non præsumebatur concessisse, seu concedere non concedēda: vt dicit Bal. in prælud. feu. xj. col. cùm semper quādo aliquid superior dat, intelligitur dare saluo iure alterius l. auctoritate. cum gl. C. vnde vi. Alex. consil. cxxv. viso titu. quæstionis. ij. col. ij. volu. & idem Bal. in l. j. de constitu. prin. vbi subdit ideo non valuisse impetrationem castrorum comitis Vgolini per alios nobiles factam, secundum gl. quam Bal. millies allegat in l. fin. C. de fund. & salt. reipub. lib. xj. de quo per Bal. Fulg. & Paul. de Cast. in l. ij. C. de legi. per Bartol. in l. prædia. C. de locat. fun. fisca. libro xj. & pulchrè Baldus in titu. de pa. constan. xxxj. colum. vbi satis ornatè loquitur: & signanter, quòd ista sunt notanda pro concessionibus aquarum, quas faciunt Principes: quia debent intelligi saluo iure tertij. Et prædicta vendicāt sibi locum nedum si concessio fieret vniuersitati, ve-
4 rùm etiam si fieret pupillo, vel minori: * quia intelligenda est absque præiudicio tertij. text. est in l. impuberi. ff. de admin. tuto. per quam ita dicit Bar. in l. idémque in prin. ff. qui potio. in pign. habean. Nec potest ipsa vniuersitas Diani allegare sibi fuisse transiatam dictam possessionem, seu quasi, per ipsam sententiam: quia dato absque veri præiudicio, quòd sententia ipsa esset iustissima, & valida: & fuisset ritè & rectè processum: attamen ex iu- 5
ris dispositione per sententiam nō transfertur dominium, nec possessio. l. sciendum. §. si fundum. ff. qui satisd. cog. & l. non est mirum. in fin. ff. de pign. act. not. glo. reputata sing. institu. de offic. iudi. §. fi. not. Bart. & alij in l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iur. & hoc procedit nedum si tractatur de sententia rei
6 corporalis, * verū etiam de sententia iuris incorporalis adhærentis rei corporali. ita not. Innoc. & alij in c. cùm in nostris. de concess. præben. Bal. in l. traditionibus. vlt. col. C. de pac. in l. fi. in fi. C. commu. vtri. iudi. Angel. in l. iij. §. j. ff. de publ. & in l. qui restituere. ff. de rei vendi. Lud. in l. Pomponius. §. si iussu. ff. de acquir. poss. facit l. iij. §. dare. ff. de vsufr. & in l. à quo fundus. ff. de dam. infe. ex quibus concluditur, quòd per prætensam sententiā non fuit translata possessio, nec dominium in ipsam vniuersitatem Diani. Nec possunt eidem vniuersitati Diani suffragari prætensæ literæ prædicti Illustrissimi Balij, directæ ærario status: cùm ex earum lectura liquet, obtentæ fuerint ad partis aduersæ expositionem prætendentem, & allegantem se esse in possessione, in qua in veritate nunquam fuit: & ideo quatenus in ipsis literis dicatur, *ve ordinamo, & coniādamo che in dicta loro possessione: seu quasi li manutengate, & conseruate*: debet intelligi, & ita intelligitur de iure quatenus esset in dicta possessione: & quidē aliter in facto apparere demōstrabitur: vt mihi porrigitur. Item apparet in eisdē literis enarratum, quòd in causa ipsa fuit processum ad informationem capiēdam vocatis partibus: & quòd dominus Ioannes cola de vicariis Auditor principalis fecerat relationem, quòd ipsa vniuersitas, & homines Diani erant in possessione prædicta. adhuc dicitur ex facie citationis factæ, & relationis inde sequutæ per subdelegatum à prædicto domino Ioanne cola, cuius copia mihi transmissa extitit, minimè apparere legitimè citatam fuisse ipsam vniuersitatem Salæ: ne etiam fuisse mandatum, seu ordinatum ipsam legitimè citari: videlicet, alta & intelligibili voce, prout decet, & in locis publicis, & consuetis prout requiritur, ad hoc vt dici posset vniuersitati prædictæ præiudicatum: vt manifestissimi iuris est. Item propter relationem factam ipsi Illustriss. Balio per commissarium absentibus partibus, quæ fieri debebat partibus præsentibus: nec aliter fieri poterat: & examinato prius diligenter negotio, scilicet articulo, in per quo fieri debebat, literas quas principi direxit de processu coram eo habito, * & coram 7
partibus ambabus legi facere: prout in terminis voluit Speculator in titulo de relat. verficulo, qualiter fiat relatio. Et ideo non subsistit huiusmodi prouisio in literis contenta. cùm si processum nulliter fuerit, pariter & literæ prædictæ quæ ortum habent ex ipso nullo processu, similiter nullæ sunt, nec vim aut robur aliquod habere possunt: nam si literæ emanauerunt respectiuè ad relationem factam per dominum Ioannem cola: & ex quo vocatis partibus informationem cœperat: certè si apparet minus legitimè, imò nulliter ex defectu citationis non adhibitæ processum, nec etiam relationis inde factæ per ipsum delegatum, sequitur quòd etiam & literæ prædictæ non subsistant.

Nam

8 Nam * si non valet actus principalis, non valebit etiam accessorium. ita Bal. in l. non dubium. de legi. & dixit Iurisconsul. in l. fin. de constit. pecu. qui
9 tex. est valde singu. * quòd si non valet principalis actus, nō valebit etiam, aliqua confessio inde procedens: & illum tex. pro singulari allegat Bal. in l. si absentis. circa fi. C. si cer. pet. & in rubri. C. de constit. pecu. ij. colū. quòd si non valet actus principalis, nec etiam confessio accessoria, nec instrumentum guarētigiæ propterea factum: per id quod voluit Bald. in l. inciuile. ff. de legi. qui dixit, quòd si vna scriptura est facta contemplatione alterius,
10 * ea non apparente illa secunda scriptura non tenet, & est ineficax: idem consuluit Alex. consil. iij. in ij. volu. ad quod no. per Bald. in l. ij. C. de error. aduoca. & in l. j. in fin. C. de epis. & cleri. Francis. de Are. in consil. lxviij. & satis ad propositum, quòd in-
11 cipit, Excellens domine. * Ex quo paria sunt non apparere, & minus legitimè, seu nulliter apparere. l. fi. ff. de condictio. ob causam. l. nulla. ff. de auct. tuto. l. quamuis. §. si conuenerit. vbi Bar. no. ff. ad vel-
12 leia. * Item nihil & inualidum æquiparantur. l. si
13 aut nullam. vbi Bal. no. C. de legi. hære. * Item paria sunt quòd nulla causa exprimatur, vel friuola: quia habetur pro nulla: glos. in l. j. in prin. in gl. magna, circa prin. & ibi Bal. ad hoc no. ff. de no. ope. nun. Et ideo nō legitimè parte audita, ac etiam vt virtute relationis ita nulliter factæ & vnoquoque ipsorum non potuit, nec potest Illustr. Balius ipse ita decernere absque aliqua causæ cognitio-
14 ne: * cùm nec Imperator, nec Papa possint inaudita parte aliquid statuere: tex. est in c. j. de cau. pos. & proprier. & ibi pulchrè Abb. tex. in l. meminerint.
15 C. vnde vi. * Ex quo esset tollere defensionem, quæ est de iure naturali, quam Princeps auferre non potest. clem. pastoralis. de re iudi. & voluit Bald. in
16 l. vt vim. ff. de iusti. & iur. * Inde Dominus omnipotens Adam vocauit, vt habetur in Gen. iij. c. & plenè scribit Abb. in c. cùm olim. de re iudic. & ideo consuluit Pet. de Ancha. in consi. cliij. oportet primò inquirere. * quòd rescripta parte inaudita ob-
17 tenta non tenent: & idem Ancha. in consi. xcij. tria in fauorem &c. ex quo nedum vniuersitas ipsa Salę quæ iustè, & legitimè possidebat, & possidet sua,
18 * verùm etiam & quilibet iniustus possessor audiri debet antequam amoueatur: ita Bar. in l. fi. §. fin. C. de edicto diui. Innoc. in c. cùm olim. de priuileg. Alex. in consi. v. in ij. volu. Ludo. in consi. clviij. & præmissa conclusio. quòd Princeps non potest inaudita, seu non citata parte aliquid statuere. proce
19 dit etiam si Princeps id fecisset, aut faceret * ex certa scientia, & de plenitudine potestatis: vt pulchrè & singu. concludit Franc. de Are. consi. clxv. xij. colum. versi. circa secundū: & And. barb. consi. xxiiij. in antepen. colum. ij. volu. per tex. in prædic. c. j. de caus. poss. & proprie. in versicu. non possumus. per quæ verba tollitur potentia, per doctri. Bar. in l. fi. de fer. ff. iij. colum. & in l. gallus, & ibi doct. ff. de liberb. & posthu. Bart. in l. de his. circa prin. ff. de transactio. & in l. vbi pactum. ij. colum. C. eod. titul. Et ideo iuridicè concludendum est prætensum priuilegium exemptionis & immunitatis semper intelligendum esse absque præiudicio tertij ius habentis: & maximè non consentiente ipso tertio, imò expressè reluctante: prout semper vniuersitas prædicta Salæ reluctauit, & dissentiit: * vnde ipsorum 20
iurium quasi possessio non potest dici acquisita parti aduersæ non consentienti: secundum Innoc. & alios in c. conquerente. de offic. ordi. & in c. bonæ. de postu. præla. do. Ant. in c. fi. de caus. posses. & proprieta. * Nam ad acquirendam istam quasi pos- 21
sessionem requiritur consensus eius de cuius præiudicio agitur: vt s. nec etiam acquireretur per patientiam violentam, quę non habet consensum: ita Barto. in l. sequitur. §. ii viam. de vsucapio. Anto. de Butr. in c. fin. de caus. poss. & proprie. & in c. literis. de restit. spolia. & sic ex præmissis omnibus, & eorum singulis ita cursim, & properanter collectis ob nuntij festinātiam me expectare in aliam diem recusantis post eius applicatum aduentum, concludo partes Magnificentiæ vestræ domin. Gabriel de Blasio Gubernator bene merite, esse in dando terminum ad probandum vtrique parti in causa ipsa possessorij: quatenus vniuersitas ipsa Diani verificare prætēderet se esse in possessione, obreptionibus & subreptionibus ex aduerso obiectis non obstantibus, reseruato semper saniori iudicio v. Magnificentiæ cui me subiicio, præsertim cùm adeo tuam Magnificētiam animosam præsenserim, ac expertus pluries fuerim pro iustitiæ cultu, vt minimè inter miseros prælatos illos de quibus gl. in authen. de mand. princ. connumerari passus sis: qui in tantum metuant literas Papæ, vt illis cōtradicere non audeant: idcirco ita vt s. cōclusum est consulendum, de iure arbitratus sum ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Liber mercatoris pro ipso scribēte semiplenam probationem inducit. nu. 2.*
Sed an hoc verum sit vide ibidem.
3 *Liber mercatoris facit semiplenam probationem pro se, quando esset publicus mercator, & iuraſſet talem mercaturam fideliter exercere, & haberet à publico tale exercitium.*
4 *Testes deponentes de consuetudine ad hoc vt probent, debent attestari in specie factum quod viderunt, & de visu illius facti cuius consuetudo allegatur, & de actuum frequentia, & temporis diuturnitate.*
5 *Et debent insuper testes prædicti cōcordare in tempore, & actibus, de quibus deponunt, etiam per identitatem, aliàs non probarent.*

CONSILIVM LXXXII.

IN Christi nomine amen. In causa honorabilis magistri Francisci de Palladino conuenti, cum honorabilibus Dionysio & Iacobo de Ronca aromatariis, de terra Solofræ actoribus ex altera, & etiam reconuentis. Contingit dubitari an liber seu partitæ libri ipsorū actorū productæ aduersus prædictum magistrum Frāciscum probationē inducant quò ad bona, & medelas quas, & quę idem Franciscus negat habuisse. Itē & secundò an possit dici liber prædictus taliter coadiuuatus

per prætensam attestatam consuetudinem per testes eorundem aromatariorum, quòd eorũ intentio probata inferri potest. Et quò ad primum vulgata est quæstio, an liber probet pro scribẽte, prout est iste liber rationũ priuatus. Et reperio quòd Specu. in titu. de instru. edi. §. nunc dicendum. post
1 medium, voluit *quòd talis liber pro ipso mercatore scribente semiplenam probationẽ inducit. Bart. tamen in l. admonendi. in vj. col. ff. de iureiuran. asserendo hoc dictum esse durum, tenuit cõtrarium: & quòd nihil probet. mouetur autem per Petr. & Cy. in l. in bonæ fidei. C. de iureiur. qui hoc dictum Spec. damnarunt, per rationem, quia priuatæ scripturę mercatoris non plus debet credi, quàm viuæ vocis ejusdem: sed si mercator viua voce deponeret pro se, nihil ei crederetur. l. omnibus. cùm vulg. C. de testi. pariter nec & eius scripturæ pro se nihil plus credi debet: aliàs facillimè vnusquisque sibi pararet semiplenam probationem, scribendo pro-
2 ut vellet in eius libro: quod est absurdum: * vnde pro ipso scribente non poterit liber ipse probare l. exemplo. C. de probatio. ita cõcludit Bar. in prælegata. l. admonendi. viij. colum. ff. de donatio. & tenet glo. no. in l. quædam. §. nummularios. ff. eden. in glo. magna. & ibi Bar. & doct. & Alexã. de Imo. in l. j. vlti. col. C. de eden. & licet probetur pro parte eorundem agentium ipsos esse bonæ famæ, fideles, & legales: attamen non plus operabitur huiusmodi bona fama & legalitas, nisi quò ad aliquam præsumptionem. per l. rationes. C. de probatio. ita concludit Bar. vbi ŝ. & licet nonnullorum opinio sit, quòd liber publici mercatoris, seu cãpsoris faciet semiplenam probationem, licet nõ habeat tale
3 exercitium, seu officium à publico: * tamẽ hoc habet locum, vbi talis mercator iurasset talem eius mercaturã legaliter & fideliter exercere: vt not. in l. quædam. §. nummularios. ff. de eden. & ita declarat Bart. vbi ŝ. subdens quòd ita in hoc seruat consuetudo, quæ potissimũ est attendenda secundum Inno. in c. j. extrà de fide instru. secus autem erit in mercatore, vel campsore qui propria auctoritate sibi tale officium, seu exercitium assumpsisset: quia tunc eius libro nulla fides præstari debet in prę iudicium alterius, cùm sit omnino priuata scriptura: ita in specie tenet do. Abb. Panor. in c. ij. viij. colum. extrà de fi. instr. & nihilominus in mercatore qui à publico tale officium habuisset, requireretur verificari quòd talis liber fuisset sua propria manu scriptus: & quòd partes ita confiterentur. Ita dicit Bartolus. quem etiam refert & sequitur Iason in repetitione prædictæ legis admonendi. colum. lj. Quò verò ad secundum dici non potest aliquo modo probata consuetudo, quòd in illis partibus libris aromatariorum consueuerit fides adhi
4 beri: * ex quo testes deponentes de consuetudine ad hoc vt probent, debent attestari in specie factũ quod viderunt: & etiam de visu illius facti cuius consuetudo allegant, & de actuum frequentia, & temporis diuturnitate: de quo etiam articulatum, aut capitulatum non reperio in hoc processu saltem per decenniũ tales actus fuisse factos, ita quòd appareat interc̃sisse consensum saltem maioris partis populi: vt plenè Azo in summa. C. quæ sit long. consu. & not. Cyn. in l. ij. C. eod. titu. versi. sed quæro. Gullie. de cun. & Bald. in l. de quibus. & ibi Saly. in vj. q. ff. de legi. Ioan. Andr. in c. fin. extrà de consue. quinimò secũdum prædictos doct. debent huiusmodi testes ad hoc vt probent, * vltra præmissa cõcordare in tempore, & actibus de quibus deponunt etiam per identitatem: aliàs non probaret: ita tenet Pau. de leaza. in dispu. sua incipiente, circa instrumentum debiti. Anto. de But. in c. licet ex quadam. de testi. & in d. c. fin. de consuetu. Ioan. de Imo. in l. inter pares. de re iudic. & plenè consuluit Alex. in suo consi. cxxvj. & cxcv. in ij. volum. & in consi. xlv. eo. volu. Et sic concluditur ex præmissis prętenso libro nullatenus credendũ esse in aliquo: cùm credi de iure non debeat, nisi in partitis per ipsum conuentum cõfessatis. Quò verò ad reconuentionem cùm appareat prædictum magistrum Franciscum præstitisse operas suas, nec liqueat de quantitate operarum, succedere debet condemnatio reconuentorum ad satisfaciendum, & soluendum operas ipsius magistri liquidandas tempore executionis: & hoc per iura vulgaria, & notissima, quæ allegare superfluum esset: & ita iuris esse consulo ego. Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Possessorij & petitorij cognitio inuito eo qui agit possessorio recuperandæ, est interdicta per communes regulas ciuiles, & canonicas.*
2 *Princeps & Papa qui nõ recognoscunt superiorem, possunt mandare talem cognitionem eorum officialibus, & sic cumulationem possessorij, & petitorij fieri, nu. 3. Secus in inferiore à principe.*
4 *Principi sibi reseruata non transferuntur in alios quantuncunque mandatum generale habentes, & potestatem satis plenam, & amplam.*
5 *Legis dubiæ correctio imò intelligentia sibi principi est reseruata.*
6 *Princeps mandans alicui vt possit exercere ea quæ sunt supremæ potestatis, non ex hoc poterit exercere talem potestatem nisi cum causa, & præcedente natura causæ cognitione.*
7 *Princeps vbi committendo causam certis iudicibus mandauit certo modo iustitiam fieri, non poterit postea alius inferior se intromittere, & aliter mandare.*
8 *Rationes generales communes & notæ principi faciunt vt de eis non sit faciendum sibi mentio.*

CONSILIVM LXXXIII.

REdemptoris gentiũ suffragio, repetito, amen. In causa Magnifici d. Ioã. de tufo cum Manfredino de buchis in regia audientia, & coram excellentibus dominis regentibus regiam Cancellariam, super restitutione possessionis castrorum Moscusi, & montis Siluani, faciẽda de facto, prout de facto ab eodem erepta fuerat per Mãfredinum prædictũ. Contigit hæsitari de modo procedendi in causa prędicta: vtdelicet, an super possessorio duntaxat, an etiam super petitorio esset procedendum. Et sciendum est in facto quòd prædictus dominus Ioan. petebat de facto sibi possessionem restitui, prout de facto sibi erepta

erepta fuerat: & hoc virtute cuiusdam decretationis regiæ per quam Maiestas sua mandauerat super dicta restitutione iustitiam fieri: cúmq; super hoc auditis partibus pluries fuisset discussum, & voce, & in scriptis, esset̃que causa in limine expeditionis, fuit pro parte Manfredini productum memoriale cũ decretatione Illust. Proregis, in qua mandabatur vt in dicta causa procederetur tam super possessorio, quàm super petitorio simul & semel inspecta iustitia naturali. Demum habito per nos recursu ad c. Maiestatẽ, sua Maiestas mandauit per quandam prouisionem in dicta causa procedi super possessorio, iuxta primam prouisionẽ suæ Maiestatis, reuocata dicta decretatione Illustr. Proregis. Qua prouisione præsentata pro parte Manfredini fuit oppositũ de subreptionibus & obreptionibus. nos diximus non obstantibus per eum oppositis procedẽdum ad restitutionem prædictam. Et ad hoc discutiendum erit videndum. Primò an prædictus Illustr. Vicerex potuerit facere talẽ decretationem, & facta, sit seruanda. Secundò an dato sine veri præiudicio quòd talis decretatio potuisset fieri, & debuisset seruari, an sit reuocata per dictum regium rescriptum secundo loco productum. Ad primum dico, quòd verba illius decretationis dum dicũt, fieri iustitiam naturalem, procedendo in petitorio & possessorio, de qua loqui videtur Imo. in c. j. de cau. pos. & proprie. quamuis alium haberet intellectum iuxta communes regulas iuris, etiam ipso iure naturali inspecto, cùm eo iure prima fuerit possessio & inde dominium: tamen propter verbum simul & semel, clarum habẽt intellectum, vt vno processu procedatur: & vnica sententia in vtroque iudicetur: stante hoc dico, quòd talis decretatio, siue mandatum nõ valet ex
1 defectu potestatis eius qui mandauit: quę potesta- tis defectum probo. * In primis clarum est cumulationẽ possessorij & petitorij inuito eo qui agit possessorio recuperandæ interdictam, per communes regulas & ciuiles & canonicas: vt in l. si quis ad se fundum C. ad leg. Iul. de vi publi. & in tit. de resti. spolia. igitur admittere hanc cumulationẽ est contrariari regulis, & dispositioni vtriusque iuris: & ideo dispu tatur an Pontifex & Imperator, & alij non recognoscentes superiorẽ possint mãdare talem cumulationem: & concluditur quòd possunt, ex quo sunt ŝ. legem, & possunt nouam legem condere, & conditam tollere, & limitare: & ideo possunt talem cumulationẽ mandare: prout consuluit
2 *per istam rationẽ Cępol. in consil. lx. col. fi. & voluit Abb. in c. in literis. de restit. spolia. & Alexã. in consi. liiij. col. j. in v. volu. cùm princeps possit scribere cõtra ius positiuum, & illud ad libitum, & sine causa tollere: vt in ca. proposuit. de concess. pręben. vbi Abb. & cæteri: & in c. innotuit. de elect. in fi. & in l. fi. C. si cõtra ius vel vtil. pub. Inn. & cano. in c. quæ in ecclesiarũ. de cõsti. & in c. cùm ad monasteriũ. de statu mona. Abb. in c. at si clerici. in §. de adulteriis. extrà de iudi. & in c. j. & ij. de consti. Sed inferior à principe hoc mãdare non potest: vt
3 auctoritate probatur, & ratione: igitur, &c. * Et q̃ inferior à principe hoc nõ potest, sentit Ioã. an. in c. constitutus. de fili. presbyt. in vlt. ver. dum refert se ad Papã: & expressè hoc dicit Abb. in d. c. in literis. de resti. spo. & Cæpol. in cõs. prædicto. dum fundat se in ea ratione, quòd ideo hoc mãdare potest, ex quo potest legem tollere, & condere: quo non potest inferior à principe: vt in l. j. de consti. princ. & ibi habetur in c. j. de constit. & habetur in l. omnes populi. de iusti. & iure. * Hoc idẽ probatur ra- 4
tione: nam ea quæ soli Principi sunt reseruata, non transeunt in alios quantuncunque habentes mandatum generale, & potestatem satis plenam, & amplam. c. fi. de offi. vicar. & in l. j. de offi. eius. & cap. quod translationẽ. extra de offi. leg. & ibi gl. & plenè Spec. in ti. de offi. deleg. §. nunc ostendẽdum. & consuluit Ludo. consi. lix. ad discutiendũ &c. imò non solum correctio, sed etiam intelligentia legis dubiæ soli principi * est reseruata: vt in l. ex facto. 5
in prin. ff. de vul. & pupil. l. neratius. ff. de verb. sig. cum simi. & in c. j. de confir. vtil. vel inutili. sed ista confirmatio est huiusmodi: ergo in mandato nõ venit quantuncunque generali. Et si diceretur quòd prædictus Illust. Vicerex habebat expressè in mandatis potestatem dispensandi, etiam in his quæ soli principi ratione supremę potestatis competunt: q̃ non vidi nec præsumitur, nisi appareat: esto tamen quòd esset, tunc adhuc dico non potuisse prędictũ Illust. Viceregem mandare quod mandauit. * Quia 6
quando per principem cõceditur alicui, vt possit exercere ea quæ sunt supremæ potestatis, tunc ille nõ potest exercere talẽ potestatẽ, nisi cum causa, & præcedẽte matura causæ cognitione: ita not. dixit Inn. in c. inter monasteriũ. in versi. summus. de stamona. & in c. veris. in fi. de fil. presbyt. Abb. in c. at si clerici. §. de adulteriis. extrà de iudi. sed in casu nostro nulla allegatur causa sufficiens, per quã Vicerex potuisset hoc concedere: vt patet in ipso memoriali, in quo allegatur causa, scilicet euitãdi circuitus: & vt partes releuẽtur ab expensis: quę rationes in facto non militabant, ex quo tẽpore quo dictus Vicerex mandauit talẽ cumulationẽ, causa possessorij erat in limine expeditionis: & nullæ vlteriùs in causa ipsa erant erogandæ expensæ: vt cõstaret illis dominis, qui tunc iudicaturi erant. & esto q̃ tales causæ in facto fuissent veræ, in iure nõ erant tantæ efficacię quòd propter eas talis cumulatio debuisset admitti: vt in d. l. si quis ad se fundũ. & in c. in literis. de restit. spoli. cũ vulga. & inde exit illa regula, q̃ in possessorio recuperandæ non obstat exceptio, dolo facis petere, q̃ statim es restituturus. idẽ enim est hoc dicere, ac si diceretur q̃ quamuis per cumulationẽ dominij euitetur circuitus, & expensæ: non tamẽ debet cumulari in tali possessorio: & sic talis causa non erat sufficiens ad id concedendum, nec præcessit aliqua causæ cognitio in tali decretatione dicti Illustriss. proregis: sed fuit facta solùm ad partis petitionẽ: igitur etiã si prędictus dominus Prorex habuisset expressam talẽ potestatẽ, nõ valebat in casu nostro tale mandatũ. Quinimò dato sine veri præiudicio, q̃ habuisset in mandatis Vicerex facere talẽ potestatẽ: alia ratione dico tale mandatũ nõ valuisse: nam in causa ipsa c. Maiestas apposuerat manũ, causam cõmittẽdo certis iudicibus, mãdãdo certo modo iustitiã fieri: * igitur in ea 7
nõ poterat inferior se intromittere, nec aliter mãdare: vt sunt cõmuniter regulę in c. cũ inferior. de mai. & ob. & habetur in l. ex illo tẽpore. C. de app.

& in c.

& in c. de cætero. de re iudic. & procedit hoc propriè quando superior apposuit manum per commissionem: quia tũc videtur causa aduocata: vt in c. studuisti. & ibi doct. de offic. leg. & per doct. maximè Moder. in rub. de offi. eius. & sic cùm non poterat Illust. Vicerex in causa ipsa taliter mandare, tale mandatum non est seruandum, maximè stante quòd tale mandatum est maximè præiudiciale dictæ regię decretationi: cùm si simul cognosceretur de vtraque, esset inanis quæstio possessoria, in qua Rex mandat iustitiam fieri petitorio absorbente: maximè quia cogeretur quis litigare per indirectũ de proprietate rei qua destitutus fuit, & inermis, quę esset res mali exempli, iuxta tex. in c. frequens. de restit. spolia. in vj. ita dixit Abb. in c. ex conquestione. extrà eo. tit. nec istis habet obstare tex. in l. si hominem. ff. mandati. vbi inferior habens generale mandatum reuocat specialiter superioris mandatum: nam illud procedit ex noua causa, & magna superueniẽti, aut nouiter cognita: vt ibi declarant doct. & Bar. in l. ambitiosa. ff. de decre. ab ordi. facien. quòd non est in casu nostro, cùm nulla subsit causa sufficiens quare debuisset mandari talis cumulatio: vt ex facie ipsius memorialis apparet: & est ¶. dictum. imò propter talem decretationem Vicregis, tot venerunt circuitus, & expensæ, quòd adhuc hodie durant: & sic stante quòd Illust. Vicerex non habebat potestatem taliter decretandi in hac causa, dicẽdum est tale mandatum esse nullum deficiente potestate: & sic per iudices minimè considerandum: arg. l. si quæramus. ff. de testa. & in terminis nostris voluit Iun. in d. c. inter monasteriũ. de statu monac. Dato tamen & nõ concesso, quòd potuisset Illustr. Vicerex facere talẽ decretationẽ, & fuisset per iudices seruãda, tunc veniendo ad secundum dico talem decretationem, ac Viceregis mandatum esse legitimè per c. Maiestatem reuocatum per vltimam regiam prouisionem, in qua cap. Maiestas mandauit procedi iuxta decretationem per eum primo loco factam, reuocato dicto memoriali Viceregis: sed quia allegãtur aliquæ subreptiones, videamus an sint tales quę debeant cõsiderari: Et prima subreptio vel obreptio est, quia dicitur fuisse dictum de castro mõtis fusculi, de quo nulla est, nec erat lis: sed de castro Moscusi: in quo nullũ ius prædictus do. Ioann. habet, vt ipsi dicunt: dico quòd talis error nõ habet aliquid importare: cùm ista regia prouisio sit ad litem certam: & certa sunt castra per multas alias demonstrationes: & sic talis error nihil obstat l. si quis in fundivocabulo. de le. j. & si habet ius domi. Ioan. in dictis castris, non est præsentis speculationis. Secunda subreptio quam ipsi allegant, est, quia non fuit Maiestati suæ expressus tenor memorialis ipsius Mãfredini: & rationes in eo insertæ quibus Vicerex motus fuit ad concedendum quòd concesit. Ad hanc secundam dicimus quòd in reuocatione alicuius rescripti, & de clausulis si quæ sunt in eo notabiles, quæ possent mouere concedentẽ ad non concedendũ, aut durius. tex. est & ibi doct. & maximè Abb. in ca. cæterum de rescrip. in c. ex literis. de dolo & contu. ca. postulasti. de rescrip. & ibi doct. sed in casu præsenti facta est mẽtio dicti rescripti, & eius quod in eo disponitur: vt patet in dicta regia prouisione: igitur valet: nec in hoc rescripto reuocatæ erant aliquę notabiles clausulæ, quę potuissent mouere Regem ad illud non reuocandum: vt in eo est videre: & cùm in eo insertæ sunt satis friuolæ nullæ & in facto falsæ, de quibus non est facienda mentio: vt not. in c. ex tenore. de rescrip. & quãdo fuissent veræ, * ex quo ipsæ sunt rationes generales, cõmunes 8 ac notæ principi, de eis non erat aliter facienda mẽtio: ita Fede. in tract. de re. permu. col. v. q. iiij. al leg. per Fely. in c. super literis. col. vij. & esto quòd non essent tales, quæ de iure debebant mouere superiorem ad concedendum cumulationem petitorij & possessorij, vt ¶. dixi: igitur nulla erat de eis facienda mentio: & sic cessat talis subreptio. Secũda subreptio vel obreptio quæ allegatur ex aduerso est, quia allegauimus memoriale porrectum ex aduerso fuisse subreptitium & obreptitium: nam dicimus Manfredinum subreptitiè, & obreptitiè impetrasse: surripuit enim primò dum tacuit in lite possessoria esse processum, & disputatum, & allegatum: & esse iam eam litem in expeditione: quod si dixisset, aut non concesisset Illustr. Vicerex, aut durius concesisset, ex quo stante quòd causa possessoria fere erat expedita, nullus licitus circuitus euitabatur: nec parcebatur sumptibus, ex quo nullæ expensæ in causa ipsa vlterius erant faciendæ: & ex hoc resultat alia obreptio: dum dixit, ad euitandas expensas. subripuit etiam & obripuit, dum dixit in suo memoriali, qualiter indebitè per nos molestabatur super recuperatione possessionis dictorum castrorum: constat enim nos iustè petiisse restitutionem possessionis dictorum castrorum: & notum est hoc Magnificis iudicibus: sua arguunt subterfugia quæ vsque ad hanc diem nos ad disputandum duxere: aliæ subreptiones nõ apparent in facto. spero quidem breui quòd pro iustitia ante iustissimos iudices postulamus. Thom. Gram.

SVMMARIVM.

1 *Inferior à supremo principe iuris beneficium auferre non potest.*
2 *Spoliatus ante omnia restitui debet tam in principali quam in fructibus, expensis, & interesse, & siquid minimum remaneret, restitui non cogitur super petitorio rerum.*
3 *Princeps supremus solus potest tollere ius alteri quæsitum. ibidem.*
4 *Ius dicitur tolli vbi proceditur iuris ordine non seruato.*
5 *De facto spoliatus, ita de facto restitui debet.*

CONSILIVM LXXXIIII.

ALlegationes do. Thomæ Grammatici in eodem puncto. Et quia sol non indiget facibus adiuuari, vt in c. si omnia. vj. q. j. ideo licet plenissimè ac copiosè fuerit allegatum per prædictum Magnificum do. Ciccum de Loffredo patritium Neapolita. V. I. D. præclarissimum, & collegam obseruandũ in causa vt clienti morẽ geram, aliquid in mediũ adducere sum veritus. Et quò ad defectum potestatis Illustr. Viceregis cõsidero, * quòd inferior à supremo prin- 8 cipe iuris beneficium auferre non potest. §. si verò. in authent. de nup. colum. iiij. & regula, indultum. de regu. iur. in vj. sed ex iuris beneficio conceditur spolia

spoliatis, vt ante omnia restitui debeant, per vulgares regulas nedum in possessione rei principalis, verum etiam in fructibus, expensis, & interesse: a- 2
deo vt si quid minimum remaneret restitui, * non cogitur restitutus super petitorio respondere, nisi facta integrali restitutione: vt voluit Bald. in capi. conquerente. j. colum. extrà de restitu. spolia. & ibi subdit, idem de expensis litis. idem tenet Abb. in c. accedens. vt lite non contesta. Ias. in authenti. qui rem. C. de sacr. san. eccle. ergo non potuit Illustriss. Prorex hoc beneficiũ iuris prædicto domino Io- 3
anni spoliato tollere. * Item ius alteri quæsitũ tollere, est solius supremi Principis. not. in ca. constitutus. extrà de religio. domi. & xxv. q. ij. in summa: 4
& in regula, indultum. ¶. allegata. in tantum * quòd etiam inferior Legatus de latere hoc non tollit. c. fi. de confir. vtil vel inuti. sed procedere non seruato iuris ordine est ius partis tollere, vt inquit gl. in c. statutum. de hære. in vj. & not. Bald. in c. j. §. iniuria. de pace iur. firm. ergo prædictus Illustr. Prorex non potuit præiudicare ordini iuris, & mandare procedi in possessorio & petitorio: cùm prius ex iuris ordine spoliatis fieri debeat restitutio, vt ¶. dictum est: & ideo cùm iniustè fuerit prædictus dominus Ioan. destitutus possessione sua propter 5
pœnales regias prouisiones, & de facto, * ita etiam de facto restitui debet in sua pristina possessione ante omnia sine aliqua exceptione: prout optimè consuluit Ludo. Rom. in suo consi. clviij. col. j. vbi allegat idem consuluisse Petr. de Anchara. & idem consuluit ipsemet Lud. consi. ccxx. incipiente, circa primum consultationis articulum. & ideo dixit idem Bal. in ca. ab excommunicato. de rescri. quòd iudex debet absq; difficultate reuocare quod perperam fecit: nec requiritur alia causæ cognitio: & sequitur Iaso. in l. si pacto quo pœnam. C. de pact. vbi dixerunt pulchrè Bald. & Salyc. & Mod. quòd si iudex exequutus est de facto parte nõ citata, nec audita, debet etiam de facto alia parte non citata reuocare: quia sicut facilis fuit in concedendo, ita etiam & in reuocando esse debet: & hoc de iuris censura arbitror. Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Maior iudex de grauamine inferioris cognoscere debet, non econtra.*
2 *Spoliationis exceptio, quòd quis teneatur ad fructus, debet opponi contra eum qui spoliauit, vel spoliari mandauit, vel spoliũ ratum habuit. nu. 3. Interdictum vnde vi non datur contra succedentem spoliatori.*
4 *Spolians aliquem vi non propterea illi spoliato licet demum spoliare spoliantẽ eadem re, quia vltimum spolium purgandum est.*
5 *Mandato iudicis de facto emanato licet quis obedierit, debet tamen de facto reuocari.*
6 *Spoliatus habens ciuilem possessionem, si demum possessio peruenit ad tertium, etiam si tertius ipse cum vicio spolij fuisset in possessione, non poterit ille habens ciuilem recuperare naturalem possessionem. nu. 7.*
8 *Petens aliquid à iudice antequam super petitione ipsa decernatur per iudicem potest reuocare id quod petit.*

CONSILIVM LXXXV.

ALlegationes eiusdem do. Cicci de Loffredo in causa eadem, quia ex multis prouisionibus Capi. Regis non rectè ex aduerso informati, & ideo à iustitia deuiantibus Magnificentiæ vestræ licet illas iniustas cognoscerent, propter tamen earum geminationem, & expressum, ac pœnale regis mandatum eas executioni mandari decreuerunt: prout iam mandarunt cõtra do. Io. de tufo prædictum, quem multas veras & iustas exceptiones opponentẽ nullatenus audire voluistis: & sic erepta fuit sibi possessio vestro, ô Magnifici iudices, decreto castrorum Moscusij, & montis Siluani: demum verò habita notitia per prædictum Capi. Regem de iniustitia prouisionum prædictarum mandauit, vt prouisionibus prædictis ad ius & iustitiã redactis, iustitiam faciatis super restitutione possessionis dictorum castrorum: ob quod prædictus do. Ioan. petiit se de facto decreto vestrarum dominat. restitui, sicut de facto spoliatus fuerat: quod iustissimè expostulat. argu. text. in l. pen. §. j. ff. si muli. ven. nomine. & nó. l. si minor. C. de euictio. Bald. in l. si pacto quo pœnam. C. de pact. & ibi cumulat Alex. in l. quod iussit. ff. de re iudi. & in l. de vnoquoque eod. tit. cum multis aliis relatis per eum. & nulla quidem adhibita causæ cognitione procedendum erit: sed illud debetis sine aliqua causæ cognitione reuocare, etiã si Rex in decretatione memorialis per nos producti aliquam imposuisset clausulam importantem causæ cognitionem: quia quò ad vos qui proprium decretum habetis reuocare, monitionem & non cognitionem importaret: vt est tex. not. in c. ab excommunicato. de rescrip. * & ibi omnes. & signan- 1
ter Bal. qui loquitur in terminis nostris. si igitur sine aliqua causæ cognitione de facto priuatus fuit, restitui debet: & sic ãditus in suis iustissimis exceptio. audire noluistis, sic & nunc in dicti decreti reuocatione exceptiones partis aduersæ minimè auditi debent: vt verè reddatis vices, iuxta doctr. Bald. & aliorum ¶. allegatorum: & voluit Specu. in tit. de primo decreto. §. iam de defectu. vers. quid si iudex. Ioan. And. in addit. Spec. in tit. de sentent. §. species. quanto minus debetis ipsum in oppositis exceptionibus audire, quæ cum reuerẽtia loquendo, aut ex opponentium errore procedunt, vel calumnia. Quod autẽ exceptiones suæ non militant, etiã si essemus in casu, in quo exceptiones essent admittendæ demonstro: & hoc primum dum quærit declinare vestrum tribunal iudicẽ suum, sub prætextu reginalis tribunalis, seu regię camerę summarię sub quib. protegitur: quę tribunalia licet sint indicia potestatis, tamẽ nõ sunt maiora, nec æqualia Regio cõsilio: vnde si tractatur de reuocando grauamine per S. Regium consiliũ, ordinatione & iussu ca. Maiestatis illato: frustrà aduersarius S. consiliũ declinando * quærit minus adire tribunal, cùm 2
maior de grauamine inferioris, non econtra, cognoscere debeat. l. Labeo ait. in fi. & l. seq. ff. de arbi. & l. præcipimus. C. de app. §. pe. eo maximè cũ ipse eisdẽ gauisus priuilegiis decreto eiusdem S. cõsilij obtinuerit in possessionẽ: vt dictũ est: & sic nullatenus in declinatoria videtur audiendus. Minimè auditi meretur super exceptiõe expoliationis, ex quo dicit nos

cit nos teneri ad fructus. hoc enim est in iure fal-
sum:nam talis exceptio quando opponitur in ci-
3 uilibus, debet opponi contra eum * qui spoliauit,
vel spoliari mandauit, vel spoliationem ratam ha-
buit,contra quem interdictum vnde vi, daretur:
ita voluerunt Archidia.Io.Andr.& Gemi.& Phili.
Fran.in c.j.de restit.spoli.in vj.Abb.in c.ij. de ordi.
cog.& ibi Inno.licet alibi aliter sentire videtur:&
voluit Rota in decis. cccxxxviij. aliàs decisio.xx.
incip.fuit dubitatum,pone quòd A.sub titu.de re-
stitu.spol.in no. Sed in casu nostro dominus Ioan-
nes non spoliauit ipsum,nec spoliari mãdauit,nec
ratum habuit, igitur cõtra ipsum Ioan.talis exce-
ptio obiici non potest.Et licet dicatur ex aduerso,
quòd in casu nostro contra dominũ Ioannem da-
retur interdictum vnde vi, ex quo successit scien-
ter spoliatori,vt asserunt dicere Innoc. contra ca-
sum l.j.§.qui vi deuectus.ff.de vi & vi arma. & cõ-
tra casum ca.sæpè.de restit.spol.quem ibidem alleg.
Inno.& ipsemet tenet in d.cap. sæpè. quòd contra
succedentem spoliatori non datur interdictũ vn-
de vi,sed remedium ex illo c. hoc voluit constitu-
tio Regni:circa violentiarum.econtrario allegata:
& Alberi.de Rosa.in l.cùm a te.ff. de vi & vi arma.
bene verum est,quòd id dicit Inno.procedit,quan
do ille qui succesit spoliatori, succesit pendente
interdicto:vt ipsum declarat Bartol. in d. l. cùm à
te.vel loquitur secundum d.c.sepè quòd ibi ipse al
legat:& licet ibi etiam dicat, quòd quando spolia-
tor non est soluendo,interdictũ datur contra suc-
cessorem:per ea quæ not.glos.in d.l.cùm à te.Nam
ad hoc dico, quòd licet daretur interdictum,tamẽ
in hoc casu non redarguit violentiam : & si cessat
odium, & exceptio spoliationis contra ipsum ces-
sare debet,quæ in odium spoliatoris,& mandantis
seu ratum habentis inducta est:vt 3. Prætereà quòd
exceptio spoliationis possit opponi contra illum
qui successit, quando spoliator non est soluendo:
& hoc aut nos dicimus respectu rei in qua cõmis-
sum fuit spolium:& in casu nostro non possit age-
re cùm ipse possideat:aut dicimus respectu fru-
ctuum quos percepit ipse Magnificus dominus
Ioannes: & de istis non potest dici quòd succesre-
rit ei qui non est soluẽdo: aut quærimus de fructi-
bus perceptis per illos de Ricardis, & in istis non
potest cõtra nos dari interdictum: quia esto quòd
teneremur interdicto, tamen sumus post annum
commissi asserti spolij: & sic non tenemur de fru-
ctibus,qui ad nos nõ peruenerunt: licet ad spolia-
tum peruenire potuissent: bonus est text.in l.pen.
in prin. vnde vi. & sic frustratoriè tractatur in ca-
su nostro de exceptione spoliationis.Itẽ quòd mi-
nimè obstat dicta exceptio spoliationis:nam posi-
to absque veri præiudicio,quòd dominus Ioannes
4 spoliasset eundem Manfredinum per vim, * non
propterea licebat eidem spoliare prædictum do-
minum Ioannem eadem re: quia oportebat,prout
oportet,vltimum spolium purgari.l.iij.§. cum igi-
tur.de vi & vi arma.& insti.de interdict.§. recupe-
randæ. istud bene animaduertit do. Abb. & tenet
post doct.in c.fin.iij.col. de ordi.cog.dicunt enim
quòd ille tex.& similes procedũt,quando conuen-
tus excipit de spoliatione facta super diuersa. Quò
verò ad aliam eorum opinionem dum dicitur ex
aduerso, quòd dictum Bald. in l. si pacto quo pœ-
nam.C.de pact.non procedit quando ille qui asse-
rit se spoliatum de facto à iudice, consensisset man
dato iudicis quamuis compulsus.per tex.in l.fin.in
fin.ff. quòd met.causa. quia respondeo quòd nun-
quam dominus Ioannes consensit, prout nõ appa-
ret:& nihilominus id quod dicitur in d.l.fin.quòd
met.caus.procedit quando ageretur remedio illius
l.fi.quod met cau.Secus autẽ si ageretur alio reme-
dio,illud nõ procederet:sed ante omnia debet fieri
restitutio:istud voluit Bartol.in l.pen. ff. de condi.
ob turp.caus.& ibi Angel.& Modern. idem voluit
Imo.in l.à diuo Pio.§.in venditione. & ibi Alexã.
ij.colum.ff.de re iudic. sed in casu nostro non agi-
tur remedio illius l. fin. igitur ea non obstante de
facto nobis debet restitui possessio:& si bene con-
sideratur id quod dicitur in d. l.fi. procedit. quan-
do iudex violenter mandauit,& pars cui fuit factũ
mandatum consensit, & tradidit rem ex mandato
iudicis: tunc ob eius consensum, traditionem &
voluntatem, licet coactam talis traditio in tãtum
reuocatur, quatenus interest taliter tradentis: ita
declarant ibi docto. Imo. & Alex.in d. §. in vendi-
tione. sed quando iudex mandauit alteri, vt tradat
possessionem, & ille cui fit mandatum. non tradi-
didit, sed replicat mandatum iniustum, & se non
posse resistere potentiæ mandantis: & ob eius po-
tentiam metu ductus deserit possessionem: tunc
nõ dicitur spoliatus vi compulsiua, sed expulsiua,
licet metu ductus desinat possidere.text.est in l.pe.
§.idem labeo.ff. de vi & vi arma. Imò etiam si pars
spoliata consensit mãdato iudicis,& ablationi pos
sessionis,dummodo ipse nõ tradat, adhuc dicitur
de facto restitui in possessione nõ obstante aliqua
partis oppositione:ita dicit Bald.in l.ij.C.de serui.
& aqua.versi.quartò quæro,si iudex.vbi allega.d.l.
fin.idem voluit Bald.in d.l.fin. quòd met.caus. di-
cens,quòd illud de quo in illo tex.ideo est,quia in
teruenit factum partis tradentis: hoc idem voluit
Ioan.Andr.in tit.de sen.§.species. versicu. est quo-
que.quem refert & sequitur Alexand.in d.l.de vno
quoque.*vbi voluit,quòd quamuis pars obedierit 5
mandato Iudicis de facto emanato,debet de facto
reuocari.idem voluit tex.in d.c.ab excommunica-
to. vbi excommunicatus ab ordinario sine monti-
one præcedente, quamuis asserens se excommu-
nicatum, debet de facto sine alia partis contradi-
ctione & partis citatione, & causæ cognitione ab-
solui: sic & in casu nostro licet dominus Ioannes
obedisset Regi,cui per eius potẽtiam resistere non
poterat: tamen non ex hoc dici potest compulsiua
vt priuatus:ex quo nõ tradidit: & sic dico non ob-
stare d.l.fin.ex aduerso oppositam. Quò verò ad id
quod dicunt quòd Manfredinus cum decreto ca.
Regis recuperauit possessionẽ, quam poterat pro-
pria auctoritate recuperare vigore ciuilis posse-
sionis in animo retentæ:& sic talis possessio sibi de
facto non debet auferri: per ea quæ voluit Ioann.
Andr.in d.addi.§.species.versi. est quoque.quia vt
sæpe dixi,in iure falsum est ipsum retinuisse posse
sionem ciuilem : & credo vobis nullum in hoc du-
bium per aliàs allegata,per id quod in propriis ter
minis tenet idem Aret.in l.j.§.qui præsens.de ver-
borum obliga. vltim. colum. & in l.continuus.in
princi.

princi.eo. tit.tamen ad euitandum disputationem
dico, quòd esto quòd retinuisset ciuilem, ex quo
6 possessio non est penes spoliantem,*sed penes ter-
tium, etiam si iste tertius cum vitio fuisset in pos-
sessione, non poterat Manfredinus vigore suæ ci-
uilis possessionis recuperare naturalẽ à manu no-
stra:vt voluit Bartol. in l.j.§. necessario. si mulier
ventr. nomi. & voluit Innocent.in cap.inter qua-
tuor.de maio.& obe.Abbas in c.olim. de restitut.
spolia. & hoc quia contra tertium non potest quis
7 habens ciuilem exercere potestatẽ, & * recuperare
naturalem. tenet per optimas auctoritates Aret.in
l.clam possidere.§.qui ad nundinas.colum.vj.ver-
sicu.secundò est limitandum.ff. de acquir.possess.&
idem sequitur Ludo. Roma. in l.peregrè.§. quibus
explicitis.ff.de acquir.poss.Bald.in l.j.C. de execu-
tione rei iudi.Bald.satis not.in l.imperialem.§.cal
lidis.de prohi.feud. alie. per Federi.nec curandum
quòd pro parte nostra fuerit petitum dari termi-
num ad probãdum: quia illud petiuimus in nostra
petitione: & sic ad probandum ea quæ incumbe-
8 bant probari,& demõstrari in iure. * Præterea an-
tequam super petito termino per iudicem fuisset
decretum, nos talem termini petitionem reuoca-
uimus: quòd facere potuimus per text.in l.edici-
mus.de excu.tut.nec curandum de partis acceptã-
tione: quia acceptatio partis operatur in his quæ
non expectant iudicis decretum:sed fortiuntur ef
fectum ex sola partis confessione, vel positione:
ita procedit text.& quòd ibi dicitur in l. cum pre-
cum. C. de lib.cau. Et sic stantibus partis aduersæ
exceptionibus nullius roboris, & momenti,vt ex
prædictis colligere poteritis,vestrum erit,ô Magni
fici Iudices, officium exemplo Catholici domini
nostri Regis qui consilio in melius mutato ad iu-
stitiam suas prouisiones reduxit: sic & vós vestro
decreto ad ius & iustitiam reducto, ac reuocata
executione inde indebitè exequuta ipsum domi-
num Ioannem contrario imperio in suam posse-
sionem restituatis. & fiet iustitiæ complementum,
ac Deo gratum: & catholico Regi vobisque erit
consonum,& honori. Ciccus de Loffred.V.I.D.

SVMMARIVM.

1 *Confessio seu responsio facta ad hoc vt nõ possit pre-
textu erroris reuocari, cautela est, vt assignetur
terminus ad confitendum, & quòd tu acceptes
dictam confessionem.*
2 *Possessione sua nemo quis priuari potest etiam à
principe sine causæ cognitione de facto, & inau-
ditus.*
3 *Immissio in possessionem de facto facta,ita de facto,
& faciliter reuocari debet.*
4 *L.si.ff.quod met.cau.vbi quod non esset factum,de
nouo fieri deberet,intelligi debet,d.l.prout Ang.
in l.si finita.ff.de dam.infec.quando præcessit cau
sæ cognitio,& fuit rite iudicatum. & recte.*
5 *Priuatus iniustè,& violenter ante omnia debet re
stitui,etiam si per iudicem esset destitutus posses
sione, adeò quòd nulla exceptio ante restitutio-
nem contra eum opponi possit, etiam si peteret-
ur cõfirmari adiudicatio,licet nulliter præstita.*
6 *Confirmari petinon potest id quod nulliter actum
extitit, etiam si ex defectu formæ id pretendere-
tur contra sententiam.*
7 *Executio quando peteretur confirmari ex senten-
tia nulla, quia parte non citata, non potest peti
confirmatio:secus si esset valida,sed executio non
rite facta.*
8 *Spoliatus recurrens ad superiorem non potest redi-
re ad viã facti, & propria auctoritate subintra-
re possessionem.*
9 *Spoliatus non est verisimile quòd sponte, & volun-
tariè renuntiet,sed per metum.*
10 *Princeps, nec Papa potest inaudita parte aliquid
statuere,nec de causa cognoscere.*
11 *Rescripta parte inaudita obtenta non tenent.*
12 *Possessio vbi mandatur restitui etiam spoliato,re-
quiritur causæ cognitio,& citatio.*
13 *Possessor etiam iniustus audiri debet antequam
amoueatur.& nu.17.*
14 *Princeps quòd non potest inaudita parte aliquid
disponere,procedit etiam si princeps id faceret ex
certa scientia,& de plenitudine potestatis.*
15 *Possessio ciuilis si est penes aliquem, & naturalis
penes alium,tamen is qui naturaliter, & sic cor-
poraliter tenet, requiritur citari, & audiri non
obstante dicta ciuili possessione penes alium.*
16 *Iudex præceptum quod de facto fecit, & sine causæ
cognitione,de facto reuocare debet.*
18 *Tenuta data pro vero debito, sed iuris ordine non
seruato,non tenet:quia etiam in possessoriis requi
ritur ordo iuris.*
19 *Rescriptum principis per quod denegatur causæ co
gnitio,non tenet, nec potest auferri possessio parte
non citata etiam cum priuilegio principis.*
20 *Spoliatus per sententiam nõ rite habitam non per-
dit possessionem.*
21 *Possessio debet restitui quando non interuenit cau-
sæ cognitio quia dicitur non iudex, sed priuatus,
licet de facto sententia interuenerit.nu.22.*
Et potest sibi resisti nec est ei parendum.
23 *Scribens se vt officialis, vel vt tutor non præiudi-
cat sibi proprio nomine,& pariter nec se vt testis
se subscripsit sibi non præiudicat, vt principali,
numero 24.*
*Et pariter si vt not arius scripsit, non præiudicauit
sibi proprio nomine.ibidem.*
25 *Metu dicitur quod quis se obliganit, vbi extaret
contra ipsum mandatum pœnale super solutione
pœnæ.*
26 *Tenuta data absque sententia, & sine cognitione,
non potest confirmari.*
27 *Possessionem ciuilem habens si accessit ad superio-
rem pro consequendo iustitiam, non poterit ad
viam facti redire, & de facto ingredi naturalem.*
28 *Acta non probantur per testes, sed per processum,
& scripturas.*

CONSILIVM LXXXVI.

ALiæ allegationes eiusdem domini Tho
masij Grammatici in eadem causa Ma-
gnifici do.Ioan. de tufo sui consangui
nei. Visis subtilissimis allegationibus
ꝫ.scripti Magnifici do.Cicci,& ipsis etiã oretenus
relatis coram Magnificis Iudicibus regentibus re-
giam Cancellariam per eundem Magnificum do.
Ciccum, licet plenitudo suppletione nõ indigeat,

Universidad de Deusto
Biblioteca

attamen motus agnationis sanguine, & non spiritu ad communis clientis satisfactionem incipiendo ab vltimo capite circa termini erronee petiti reuocationem, adduco quod in simili dixit Bal. in
1 l. error. C. de iur. & facti igno. * q̃ ad hoc vt confessio, vel responsio nõ possit reuocari ab aduersario allegando errore, præcipuè duo facienda sunt: primum q̃ assignetur terminus ad constituendũ, vel respondendũ, vel contradicendũ: secũdum quòd ac ceptes dictam confessionem, vel responsionem: idem sequitur Soc. in suis fallen. in regula lxix. incipiente, confessio per errorem. in fi. circa cætera præsupponendo quòd Cathol. Rex noster ad supplicationem prædicti nostri clientis omnia ad ius & iustitiam per suam regiam decretationem reduxerit: & sic cæteris prouisionibus per prius factis, & de quibus mentio facta fuerat iniustitia deuiantibus, etiam si ad sententiam processum fuisset, derogauit: vt inquit Bald. in ca. iij. quod incipit, proposuisti. versic. quæro suppositum est. de offic. legaquem sequitur ibidem Barba. quia de iure & iustitia non potuit do. Ioan. ipse priuari sua possessio-
2 ne etiam ab ipso Cathol. Rege de facto, * & absque iuris ordine, ac ipso in suis iuribus non audito, per tex. in l. fin. C. si per vim vel alio modo. quæ loquitur in Imperatore: & in l. meminerint. C. vnde vi. cùm in iudicio possessorio ad aduocandum possessionem etiam violentam, requiritur ordo iuris: & quòd sententia sequeretur per litis cõtestationem inter agentem & conuentum: vt in dictis iuribus: & in l. properandum. C. de iudic. & c. ij. vt lite non contesta. ita determinat Bat. in l. j. C. qui legiti. persõn. & in l. vnica. C. si de mom. pos. & in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acquiren. poss. sequitur, quòd inquantum fuit de facto exequutum, dicta exequutio siue immissio vt de facto facta, debet sic faciliter reuocari. text. est in l. j. §. hoc edictum. de
3 ventr. in posse. mit. * per quem ita determinat Bal. in l. si deserta. C. si propter publi. pensi. & in l. si pacto quo pœnam. C. de pact. & inquantum in d. l. si deserta. dicatur requiri citationem, & in d. l. si pacto. dicatur quòd non: tamen in qualibet ipsarum legum concordat: & dicit immissionem omnino reuocandam, & restituendam prædicto domino Ioanni: & ipse iam citati obtinuit eundem Manfredinum: & quòd omnino sit reuocãda, & restituenda, tenet Io. And. in ti. de sentent. §. species. in addi. in ver. habeo de præcepto: & sequitur Ang. & Imo. in l. de vnoquoque. ff. de re iudi. Bald. in l. ij. xj. colum. de serui. & aqua. versic. quæro si iudex absque ordine. & in l. fi. C. de edicto diui Adria. tollend. & in l. tale pactum. §. qui prouocauit. ff. de pact. Anto. de Butr. & Abb. in c. cùm cessante. de appell. & per dictas auctoritates sic concludit Alexan. in consi. v. in causa & lite. vers. probatum est. secundo volu.
4 * Et inquantum dicitur, quòd licet dicta immissio esset retractanda ex prædictis, tamen debet confirmari: quia Mãfredinus præsupponit potuisse propter suam ciuilem de facto ingredi, & recuperare suam naturalem possessionem, ex quo habet etiam priuilegium de dictis castris. iuxta l. fi. ff. quod metus causa. & propter doctrinam Ange. in l. si finita. ff. de dam. infect. dicitur, quòd non potest peti talis confirmatio: quia Angel. loquitur quando præcessit causæ cognitio, & fuit rite iudicatum, & recte: sed fuit facta executio non rite non citata parte: quia tunc posset peti confirmatio: quia iam per causæ cognitionem constabat de iustitia illius qui non rite fuit inductus in possessionem: sed quãdo absque causæ cognitione quis fuit priuatus, & cõtra ipsum fuit exequutum: dicta executio debet, prout fuit facta, reuocari: & non potest peti confirmatio: quia etiam vt dixi, ad restituendam possessionem debet interuenire iudicium, & ordo iuris, licet non requiratur tanta exacta probatio, sicut in petitorio: & sic si aliter diceretur, esset permittenda spoliatio, quam iura improbant, & nemi
5 nem possidentem spoliari, nisi probata spoliatione. & ita expressè consuluit Petr. de Ancha. in consil. ccxciij. videtur quòd dicta possessio. quia quis nõ potest inauditus priuari sua possessione. & confirmatio quæ petitur, peti debet quando iam * ante
6 executionem constabat de debito: & allegat Bart. in l. meminerint. C. vnde vi. idem consuluit Ludo. consi. clviij. circa articulum primæ quæstionis. Et quia iniustè & violenter priuatus ante omnia est restituendus, etiam si per iudicem esset destitutus possessione, adeo quòd nulla exceptio ante restitutionem contra eum opponi posset, etiam si peteretur confirmari adiudicatio: licet nulliter præstita. c. conquerente. de resti. spo. & in l. fin. C. si per vim vel alio modo. & l. auctoritate. C. vnde vi. Barto. in disputa. sua. Lapus. * Item quia nõ potest peti con-
7 firmari id quod nulliter actum extitit, etiam si ex defectu formæ id prætenderetur contra sententiam. allegat. Cyn. & Baldus in l. cùm antecà. C. de arbit. vel siue ex defectu personæ. l. instar. C. de iur. fisc. libro decimo. & allega. Pe. in d. consil. & idem sequitur Ludouic. in d. l. si finita. quando peteretur confirmari executio ex sententia nulla: * quia si nulla erat sententia, fortè parte non citata, non potest peti confirmatio: secus si erat valida, sed executio non rite facta: & sic dicit tenere Ange. & debere intelligi: & idem tenet ibi Pau. de Cast. & expresse etiam Ioan. mona. in c. j. de consue. præben. libr. vj. vbi dixit, quòd licet executio sententiæ fieri non debeat parte non citata, seu possessore non citato, facta tamen debet reuocari, si præcessit causæ cognitio super sententia, de qua prætendebatur executio. & idem sequitur in c. licet. de præben. eo. tit. & Inno. in c. ex ratione. de appel. cum ergo prædictus do. Ioan. fuisset de facto spoliatus non præcedente sententia, idem est dicere quòd Rex ipsum spoliauit: ergo restituendus est, & deinde disputari debet super proprietate aut possessione. Nec obst. quòd prætendit Manfredinus, quòd ex sua possessione ciuili retenta ingredi potuit naturalem: quia salua pace nunquam apud eum fuit aliqua ciuilis, imò ex quo adiuit Regem, & stante do. Ioan. in possessione per cuius porentiam iam suspicatus fuit posse repelli, ex quo nunquam obtinere potuit re-
8 stitutionem: & per ingressum * amisit ciuilem, si quam habuit: tenet Bart. in l. j. §. quod ait prætor. ff. vti poss. secus si non fuisset in possessione potens, scilicet ipse do. Ioã. sed possessor de quo verisimile esset, quòd non dubitabat: & ita loquuntur iura in l. ij. C. de iure emphi. per Bal. item cum semel iuerit ad Regem, non potuit, nec potest redire ad viam facti,

facti, & ex seipso possessionẽ accipere: imò ipsam amisit: ita dicit Bal. in d. l. ij. C. de ser. & aqua. per l. de pupillo. §. meminisse. de oper. no. nun. in versi. x. quæro. item quia contra do. Ioan. non datur interdictum vnde vi: quia non est sententia, possessio, & inhibitio alicuius: nec habet causam nisi à se ipso: & disputare an competat vel non, casus est in terminis in constitutione, circa violentiarum. per quam deciditur non competere interdictum aliquod nisi condictio ex illa constitutione: quando scilicet habet causam à vitioso spoliatore: q̃ nõ est in casu nostro: & in hoc non videtur instandũ, ex quo pars aduersa nõ agit, sed veller retinere: & iura hoc prohibẽt: vt ꝛ. ostendi. facta autẽ restitutione ex eo quia indebitè fuit spoliatus, & absq; iuris ordine. tũc disputabitur si competit interdictum vel ne. Et licet dicatur quòd domi. Ioan. ipse consensit saltem per metum, ergo videtur non posse petere restitutionem: dico quòd falsum est: sed possessio fuit exequta de facto: quia renunciatio facta per
9 spoliatum post spoliationem non prodest spoliatori: quia nõ est verisimile, * quòd spoliatus renunciet sponte & voluntariè, sed per metum: & ita habetur in c. sollicitæ. de resti. spol. ita concludit ibi Abb. etiam in rebus prophanis: & ita consuluit Alex. in consi. xciij. in causa. in j. col. versic. & licet alias renuntiatio. in v. vol. Nec obst. quòd prætenditur dixisse Alex. in l. à diuo pio. §. in venditione. de re iud. quia ipse loquitur quando præcessit sententia in executione, deficit ordo iuris in exequẽdo, & sic de tenuta: & ita intelligit Imo. & expresse declarat ibidem Alexand. allegando Bart. in l. fi. ff. quòd met. cau. Quò ad declinatoriam ex aduerso obiectam, apparet quòd nec Serenissima Regina, nec Regia camera summariè immisit, nec executionem aut priuationem fecit: sed dominus Rex per suas literas exequutiuas: & ꝛ. ipsum nemo est, nisi ipsemet qui cognoscit: & cognoscere potest de suis sententiis, & executionibus, authẽ. quę supplicatio. C. de precibus imper. offer. & propterea ad ipsum solum spectat suas literas, & exequutionem sic faciliter reuocare, sicut fecit: & non ad aliud tribunal: quia eius est destruere cuius est condere. Et quia loquuti sumus de iniustitia regiarum prouisionum, quæ consistit, cùm non citato ipso do. Io. nec aliter audito mandauerit Rex Cathol. in eisdem prouisionibus, vt destitueretur possessione
10 dictorum castrorum: & possessio ipsorum eidem Manfredino consignaretur: & iure cautum est * q̃ nec Princeps, nec Papa potest inaudita parte cognoscere de causa: nec aliquid statuere. tex. est in c. j. de cau. pos. & propri. & ibi pulchrè Abb. tex. in l. meminerint. C. vnde vi. ex quo esse tollere defensionem quę est de iure naturali: & quam princeps auferre non potest. cle. pastoralis. de re iudi. voluit Bal. in l. vt vim. ff. de iust. & iu. plenè Fely. in c. cùm olim. de re iudi. vbi corrigit quędam quæ aliter dixerat in c. quæ in ecclesiarum. de consti. reprehendendo solutiones quas dederat ad illam cle. inde dominus omnipotẽs Adam vocauit, vt habetur in Gen. iij. c. & plenè scribit Abb. in c. cùm olim. de re iud. & ideo consuluit Pet. de Ancha. in consi. cliij.
11 oportet primò inquirere. * q̃ rescripta parte inaudita obtenta non tenent: & idem in consi. xcij. incip. tria in fauorem. * ex quo vbi mãdatur restitui 12
possessio etiã spoliato requiritur causæ cognitio, & citatio. vulg. l. & si non cognitio. C. si contra ius vel vti. pub. ita dixit etiam Anto. de But. in c. super literis. de restit. spoli. Vitalin. in clausula, si preces. x. char. ex* quo etiam iniustus possessor audiri debet 13
antequã amoueatur. Bar. in l. fi. de ed. dic. diui Adria. Inno. in c. cùm olim. de priuil. consuluit Alexã. in consi. v. in ij. volu. & Lud. in consi. clviij. & q̃ princeps non potest inaudita, & nõ citata parte aliquid disponere, procedit etiam si princeps hoc fecisset, aut faceret ex certa scientia, & de plenitudine* po 14
testatis: vt pulchrè concludit Fran. de Aret. in cõsi. clxv. in xij. col. vers. circa secundũ. quem etiam sequitur Barb. in consi. xxiiij. in antepen. col. ij. volu. per tex. in d. c. j. de cau. poss. & proprie. in vers. non possumus. per quæ verba tollitur potentia, per doctri. Bartol. in l. fina. ff. de feri. iij. colum. & in l. Gallus. & ibi doct. ff. de liber. & posthum. Barto. in l. de his. circa princip. ff. de transa. & in l. vbi pactum. ij. col. C. eo. ti. inquãtum verò. ꝛ. dictum extitit ex aduerso, quòd penes Manfredinum remanserit ciuilis possessio: dico quòd salua pace hoc non est bene dictum: nam patet quòd Manfredinus suspicatus se posse repelli in aduentu Gallorum, possessionem suam dimisit, & Hispaniam accesit, vbi prouisiones obtinuit iam productas à Rege Gallorum super recuperatione suæ possessionis dimissæ. & in
iure clarissimum est, * quòd quò ad amissionẽ pos- 15
sessionis paria sunt quem actualiter expelli, vel q̃ suspicetur se posse repelli. facit in l. iij. §. si quis autem visis. ff. de vi & vi ar. & in l. iij. §. si quis nũciet. ff. de acquir. poss. Et dato absque veri præiudicio q̃ posit allegari retinuisse ciuilem possessionem, * ta 16
mẽ d. Io. qui corporaliter possidebat, requirebatur citari & audiri non obstante asserta ciuili, & sic ficta possessione: ita consuluit Alex. in consi. lxxxiij. in ij. vol. Et pro prædictis optimè facit, quia nõ potest ad aliquam executionẽ de facto perueniri, nisi causa cognita, & per sententiam terminata, & sententia in rem iudicatam transacta. casus est in l. exe cutorem. & l. fi. C. de execu. rei iudi. & si aliter fieret executio, siue tenuta, debet de iure reuocari, & pati executionem posse restitui. l. j. vbi casus. & l. ij. C. eo. tit. l. si cùm nulla. ff. de re iudic. & l. si deserta, vbi per Bald. C. si propter publi. pensitatio. l. prolatam. C. de sentẽ. vnde dicũt doctores, quòd quando tenuta, siue executio fuit facta non rite, idest, parte non citata, & non causa cognita, nõ tenet, & est reuocanda etiã parte cui fuerit assignata nõ vocata, sed sic de facto, vt de facto facta fuit. l. si minor. §. j. vbi gl. ff. de minorib. per tex. in l. j. §. hoc edictum. ff. si mulier. ventris nomine. Ita sentit Io. and. in addi. Spec. in tit. de sentẽ. §. species. in addit. habeo de præcepto. Idem tenet Inn. in c. querelam. de elect. Ang. & Imo. in l. de vnoquoque. de re iud. Ange. Imo. Pau. de Castr. & Ludo. in l. si finita. de dam. infect. Bald. & doct. in l. si pacto quo pœnam. C. de pact. & in l. j. vers. iiij. quæro. C. de serui. vbi dixit, quòd sine aliqua causæ cognitione debet iudex de facto reuocare præceptum quod de facto, * & sine 17
causæ cognitione fecit. alleg. d. l. si minor. & Inno. in d. c. querelam. Idem tenet Bal. in l. j. de edict. diui Adria. & in l. j. C. ad carbo. Cano. in c. fi. de iudi.

vbi Fely.plenè Alex.in consi.v.ij.vol. & ideo gl.in c.licet episcopus.de pręben.in vj.in ver.vocato.te
18 net*℣ licet possessor iniusto tit.possideat,quia requiritur quòd citetur,& audiatur,per l.fi.C. si per vim vel alio modo.Idē tenet Bal.in c.ab excommunicato,de rescrip.& melius in c.super hoc.iij. col. versille.§.facit ad q.de renun.vbi dixit,quòd si te-
19 nuta est data pro vero debito,*sed iuris ordine nō seruato, non tenet:quia etiam in possessoriis requiritur ordo iudiciarius,Bar.in l.j.C.qui legit. perso. & ideo Bal.in consi.cccxxxv.copiosè est allegatum
20 &c.j.vol.* dicit non tenere rescriptum principis, per quod denegatur causæ cognitio,per c.ij.de rescri. & subdit quod non potest per prætorem auferri possessio parte non citata etiam cum priuilegio principis:& si fiet de facto debet fieri restitutio incontinenti:& idem consuluit in consi.cccxxxvj. eo.volu.& ideo dixit idem Bal.in consi.cccxlviij. spoliatus virtute sententiæ.& consi.cccl.proponitur. in fina.verb. quòd spoliatus virtute sententiæ nullæ vel rescissæ:& quia prohibitū est, quòd prohibitum actum est debet reponi in possessione: & non est quęrendū de titu.nec de iustificatione possessionis:quia spoliatus non iure ante omnia restituēdus est:quinimò possessor spoliatus per senten-
21 tiam*non rite habitam non perdit possessionem l. sciēdum.§.si fundum.ff. qui satisd.cog. Et ℣ quando nō interuenit causæ cognitio restitui debet pos-
22 sessio:quia dicitur non iudex, sed priuatus:*licet de facto sententia interuenerit, sed sine causæ cognitione,tenet etiam Archi.in c.notū.ij.q.j.Cardi. in clem.j.de elect.in fi.vbi dicit posse resisti iudici,
23 *& ei non est obediendum.& Abb.in ca.dilectus. Io j.iiij.not.de rescrip.& in c.causam.Io j. de offic. deleg. Anto. de But.in c.ecclesia sanctæ Mariæ. de consti.tex.in c.cùm causam de offi.deleg.Ant.Hosti.& alij in c.ad petitionem.de accus.quia non potest nec Papa,nec Princeps,vtꝰ dictum est:& ideo cùm prouisiones regiæ sint redactæ ad ius & iustitiam per Cathol.Regem:ideo sunt nullæ:& tenuta virtute illarum exequuta debet contrario imperio reuocari,per text.in l.fin.si per vim vel alio modo. iuncta d.l.si cum nulla.de re iud.vel per officiū iudicis:sicut dicit glosella, in d.l. minor.de cuict.℣ sic de facto,vt de facto facta fuit,restituti.Nec obstat subscriptio manus prædicti do.Ioan. in literis expeditis per magnum Capi.super possessione dictorum castrorū consignanda eidem Manfredino virtute dictarum regiarū literarum,seu prouisionum: & quòd etiam respondit prædictis prouisionibus quòd contentabatur parere mādato regio executiuo saluis eius iuribus:quia nō propterea videtur renunciasse, & quòd sua sponte restituere fecerit: quia tunc ipse solus penes dominū Prorege ipsum erat auditor: & qui solus vt regens Cancellariā po-
24 nebat suam manum:*& ideo dictam prouisionē vt officialis subscripsit:& non ex capite renunciationis,sed vt priuatus: & ideo non sibi præiudicauit. rex.est in l.si patet.C.de fideius.& in l.si nō subscripsisti.C.de admi.tut. & in Luimia credulitate. iuncta gl.C.de acti.& obli.& est tex.in l.si fideiussor.§.
25 patri.ff. de pignori. Et quia* quādo subscriptio fit vt à teste,vel notario,& non vt tanquam à principali,nō præiudicat:vt dictis iuribus. & in l. Caius. de pigno.acti.& tenet Bar.in d.§.si pater. & Bal.in d.l.si pater.C.de fideius.Bar.in l.licut.§.nō videtur. ff.quib.mo.pi.vel hypot.sol.in j.not.& in l.quæ dotis.vlti.col.sol.matri.Præterea dato quòd vt principalis se obligasset,non propterea videtur renunciasse,& consensisse: quia extantibus mādatis executiuis etiam super solutione pene ducato.x.mille diceretur metu se obligasse,& non volūtariè: quia donec rex non reuocauerit* ipsa,semper do.Ioan. 26
erat in metu.Bart.in l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori.ff.de ope.no.nunci.& in l.pen.ff. de condi.ob tur.cau.Bal.in trac.scism.in ix.col.not.per doct.in c.j.extrà quòd me.cau.& in l.si per impressionem. C.eo.tit.& ideo illud dicitur fecisse per metum,& sic habetur ac si non esset obligatus,& pro nō consentiente cessante illo metu, vel reuocatis mandatis:& ad hoc allegatur in terminis Petr. de Ancha. in consi.ccc.visa ꝑ. dicta facti narratione.Nec potest peti confirmatio: quia executio inutiliter facta non potest confirmari, nec de nouo peti concedi,*sed debet reuocari:ita Bart.in l.iij.§.si sub ea 27
conditione.ff.de bo.pos.contratab. sequitur Ang. in l.j.C.ad carbo.idem Angel.in l.si finita. de dam. infect.& Ludo.ibi.Bal. in l.j.ad carbon. vbi dixit, quòd si sine ordine esset decreta possessio, tunc est infirmanda, & non cōfirmanda:& sequitur ibi Rapha.Fulg.& Saly.in fin. Et quòd omnino debet reuocari,& non confirmari:nec habet locum l.fin.℣ met.cau.tenet Petr.de Anch.consi.ccxciij.videtur prima facie.Lud.consi.cl.per d.Bald.in d.l.si pacto quo pœnam:& ideo Io.mon.in c.j.de concess. præben.in vj.& in c.licet. de præben.eo.tit.dicit non posse confirmari tenutam datam absque sententia, *& sine causæ cognitione:& ideo reuocatio dictæ 28
tenutæ contra ius præstitæ fiet contrario imperio: dicit Ang.in §.quadrupli.de act.col.xix.versū.quæro,immissius est in possessionem.nu.34. vel per officium iudicis.vt dicit glo. in d.l.minor, de euictio. Nec ob. quòd Manfredinus habebat ciuilem possessionem, & sic poterat ingredi naturalem: quia ipse semel accessit ad superiorem: & ideo non potest ad viam facti redire, & de facto ingredi:vt dixit Bal.in d.l.ij.versꝰ.x.quæro.C.de seruit. quē etiam allegat Alex.& sequitur quādo ciuiliter possidens non fuit protestatus,in cōsi. cxxx.in causa strazirolorum.v.col.versꝰ.& sic ex isto infertur in iiij.volu.Nec est audiendus inquantum prætendit dominus Ioan.fuisse auditum: quia acta non probantur per testes,sed per processum,& scripturas:vt dicit Bar. in l.si.in vlti.versꝰ.C.de edict.di. & in l. ne in arbitris.C.de arbit.& ita de iure sentio ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Iure Longobardo si quid determinatum non reperitur,recurri debet ad ius Romanum.*
2 *Vestes festiuæ & iocalia non præsumuntur donata vxori, sed fiunt vt magis ornata se conferat, ideo semper veniunt in restitutione.*
3 *Bona massaritiæ similiter sunt viri,quia vxor tenetur viro operari.ibidem.*
4 *Mulier licet sit maritata, tamen remanet in patria potestate.*
5 *Mulier si in aliquo casu exit potestatem patris, illo cessante reincidit in eadem.nu.6.& 7.*
8 *Filia de iure Lōgobardo nō est in potestate patris.*

CONSILIVM LXXXVII.

REdemptoris gentium suffragio iterato,amē.Pręsupponitur in themate proposito, quòd nobilis mulier Margarita de gaudino in vltimis cōstituta suum vltimum condidit vitæ elogium,in quo post hæredis institutionē, legauit Mag. Iacobo de Michaeli de s.Clerico suo viro de prouincia principatus adornum suum: quod ego intelligo esse ornamenta suæ personæ,& iocalia: legauitque insuper omnia bona sibi tangentia de bonis massaritiis per ipsam factis domo prædicti eius viri: necnon & boues quinq;, ac cubile vnum cum pannis & aliis apparatibus.Dubitari contigit an huiusmodi legata teneant de iure, cùm in partibus illis sancti Clerici viuatur iure Lōgobardo. Et præmitto quòd quando aliquid non reperitur determinatū à iure Lon-
1 gobardo,*recurri debet ad ius Romanum, not.in Longobar.de prohib.alien.minor.l. fi infans.& debit.& guada.l.si quis debitum. Nunc ad propositum de iure communi, cui in hoc ius Longobardum non reperitur contradicere,cautum est quòd ornamēta,vestes festiuæ & iocalia non intelligun-
2 tur donata vxori per virū.* sed fiunt vxori,vt magis ornata se conferat:ideo de iure semper veniunt in restitutione: & sic etiam quòd legata non fuissent,debentur viro: vt in l.mortis suæ causa.§.j.ff. de dona. inter vir.& vxo. l. id vestimentum.ff. de pecu.& l.si vt certo.§.interdum.ff.commod. & ibi Bar.Bal.& Albe.de Ros.Bar.Bald.& Ange. Imo.& Alex.in l.pe.§.j.ff.sol.mat.Bal.in l.cùm te.de dona. ante nup.Nico. de Neap.in l.tē legatā.ff. de adim.
3 leg.* Et pariter dicendum est de bonis massaritiis: cùm vxor teneatur operari viro suo.l.sicut.cū glo. de oper.lib. & ideo si operando lucretur, est viri: idem tenet Bal.in l.si vxorem.C. de condi.inser.& in l.pro oneribus.de iure dot.& Bald.in c.j.§.quia verò.qui feud.da.pos.& in l.j.C.de bo.lib. sequitur Ias.in l.quāuis.j.col.C. de leg. vnde cùm prædictas massaritias factas in domo viri ipsa Margarita legauerit,quas etiam si non legasset, vir ipse cōsequi debet:ergo sequitur quòd super testamēto ipso dubitandum non sit. Quò verò ad boues, cubile, & pannos,dico quòd nullibi cautum iure Longobardo reperio,nec repetiri credo posse, vt vxor decedens testari nō posit:& quatenus diceretur,quòd non fuit emancipata:& sic cum tempore matrimonij esset in potestate patris,per matrimoniū seu nuptias subsequutas non soluitur, nec finitur patria
4 potestas:* sed remanet in patria potestate: vt dicit gl.in §.j.insti.ad Tertul.& in §.ita quis.insti. de iniur. & semper erit in potestate patris, nisi emancipetur:secundū gl.& doct.in l.si vxorem.C.de condit.inser.& plenè Fely.in c.super eo. Io ij.ij.colum. extrà de testi. & ideo dixit pulchrè Spec. in tit. de tut. §. quid si mulier.Io ij. quòd si aliquo casu filia
5 exiret potestatē patris,illo casu cessante* certè reincidit in eiusdē patris potestatem: & idem tenet Spec.in suo aureo reperto.in versꝰ. patria potestas. Et ideo dixit pulchrè Bal.in l.si in vita.C. de nupt. ℣ licet sit maior potestas mariti in vxorem quàm patris in eam, * quia potest maritus illam repetere 6
inuito patre.l.ij.ff. de libe.exhiben. tamen remanet filia illa nupta in potestate sui patris quò ad omnia. quæ causantur à * patria potestate:quia testari 7
non potest,per l.qui in potestate.ff.de testa.& gl.in l.filiæ.ff.solu.matri. Verùm quia in partibus illis viuitur iure Longobardo, vt in themate proposito, * ex cuius dispositione filia nō est in potestate pa- 8
tris,quia ex eo iure omnes sumus patresfam. & nō datur patria potestas:vt not.de adop.l.j.ff. de furt. l.liber homo.& de manu.l.ij. & iij.& disputat Caro.in Longobar.de præscrip.l.si inter fines. & Rof fre.in tit.de actio. in rem priui. & tractat gl.instit. de senatusco. Tertul.in fi.prin.in gl.super versꝰ. potestate patris. in quibus iuribus concordatur conferre in idem ius Longobardum, & ius Frācorum, quòd non habeant filios in potestate, sed prorsus absolutos: & ideò succedit ℣ ex quo de iure isto Longobardorum filij non sunt in potestate parentum,sequitur quòd vbicunque ius ipsum seruatur, quicquid acquirat filiusfa.acquirit sibi quo ad proprietatem & vsumfructum: & sic nulli dubiū erit quòd testari potuit prædicta nobilis Margarita, & viro suo legare,vtꝰ. absque patris consensu. Et ita iuris esse consulo ego Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Index absolutionis à iuramento præstito super contractu, erit iudex competens super rescissione ipsius contractus.ibidem.*
2 *Iudici seculari vbi innotescit causam præiudicialem,prout est super absolutione à iuramento pendere coram ecclesiastico,non poterit in causa mota coram ipso procedere.*
3 *Iudici ecclesiastico dum sibi constat de mala qualitate cōtractus,& timet interim de nouitate facienda debit oriper seculare,debet ex officio inhibere.quia aliter officit animæ creditoris. & nu.4.*
5 *Vxor se obligans insimul cum viro etiā quòd maritus apparet solum fideiussisse pro ea,non ex hoc poterit insolidum conuenirī, nisi probatur in sui vsum conuersum,& ipsam recepisse.*
6 *In muliere & minore simplicit as præsumitur, & si iurent non nocet eis iuramentum,sed relaxatur.*
7 *Iuramenti relaxatio est pars contractus.*

CONSILIVM LXXXVIII.

REdemptoris gentium suffragio postulato. In causa nobilis mulieris viduæ Carmosinę de Riccardis vxoris quondam do.Bernardini Marchisij de Neapoli, V.I.D. prætendentis ob metum & superbiam ac impetum prædicti quondam sui viri se obligasse insolidum cum eo ad restitutionem mutui ducatorum centum, cuidam Garsiæ detecta creditori, fuit tandem absoluta à iuramento contractus prędicti.vult prosequi iudicium rescisionis ipsius cōtractus coram commissario apostolico:qui eam à iuramento absoluit. fuit inhibitum magnæ Curiæ Vicariæ ne super præsentatione instrumenti procedere debuisset: licet primo loco fuisset solū significata litis pendentia:qua non obsta. prędicta magna curia processit:& sic fuit inhibitū sub censuris:dubitatur ideo quis sit,aut erit iudex compe-

tens. Et certè nulli dubium quòd iudex absolutionis à iuramento præstito super contractu erit iu-
1 dex * competens super rescisione ipsius contractus. doctrina est not. & vnica Bald. in l. ordinarij. C. de rei vendi. per quam formaliter dixit etiã Felyn. in c. præterea. extrà de spon. quòd absolutus à iuramento contractus vsurarij, vel simulati, seu similis, habet necesse agere coram iudice absoluẽte per præallegatum dictum Bald. approbatum: idem voluit Pau. de Cast. in l. ij. C. vbi & apud quem. Mari. Soc. in c. ij. extrà de mu. peti. Io. Bapt. de S. Seue. in repet. l. omnes populi. ff. de iusti. & iu. iiij. car. refert & sequitur Fely. in c. super literis. xj. col. extrà de rescrip. & in c. j. xij. col. extrà de iureiu. idẽ consulendo tenet Alex. in consi. lviij. in j. volu. & cons. cxcvj. in fi. ij. volu. & idem Alex. in l. quoties. C. de iudi. Nec obst. quòd fuerit per prius prædicta domina Carmosina ob contumaciam cõdemnata super præsentatione ita instrumenti in ipsa magna Curia, & antequam per commissariũ apostolicum fuisset dictæ magnæ Curiæ inhabitum: nam licet non fuisset per prius inhibitum, fuerat tamen litis pendentia super absolutione iuramenti significata eidem magnæ Curiæ. Et vbi seculari iudici inno-
2 uerit causam præiudicialem, * prout est, super absolutione à iuramento, pendere coram ecclesiastico iudice, prout ista pendebat, non poterat ipse procedere, sed supersedere debebat absque aliqua inhibitione: ita voluit Feder. de sen. in consi. suo. cxxvj. in q. do. Ciampoli. per text. in c. latores. qui filsint legi. refert & sequitur Alexan. in consi. lxiij. in causa & lite vertente inter Thomam in ij. volu. & licet secundum aliud consi. Fed. nu. ccc. non impediatur iudex secularis procedere, tamen ibi rectè intuenti, vt ex positione casus occurrentis dicti consilij apparet, videtur processum per iudicem secularem ad multos actus: & quasi vsque ad executionem antequam fuisset sibi inhibitum per ecclesiasticum. Item & secundò ad id quòd in d. consil.
3 ecc. continetur, non habet locum, * vbi apparet iudici ecclesiastico de mala natura, ac qualitate contractus, de qua cum verisimiliter cõstet iudici ecclesiastico, qui timeat interim de nouitate fienda debitori, non sine dispendio animæ creditoris debet ex officio precauere, & inhibere: ita pulchrè dixit Lauren. de rodul. in repet. c. consuluit. cxxix. q. extrà de vsur. qui allegetiã Host. in c. ad nostram. de emp. & ven. & ibi dicit, quòd hoc æquius videtur; & sæpè practicatũ contra aliam opi. Quis enim non meminerit prædictum quondam d. Bernardinum ipsius Carmosinæ virum nõ superbissimum, ac imperuosum: vt probatum est: licet notoriũ sit, nemo est qui nesciat: quis enim vxorem se adinuicem cum huiusmodi viro ad restitutionem mutui obligatam, enormissimè læsam nõ iudicabit: cùm ad virum ipsum integrã pecuniam peruenisse igno-
4 rati non debeat: * prout in terminis dicit Ioan. de Imo. in c. cùm contingat. extrà de iureiur. cùm videatur vxorem commodè non potuisse voluntati viri resistere. & tamen cautum est per l. j. cum tato tit. ff. ad velleia. vxorem se non posse pro viro obli
5 gare. * & ideo si mulier se obligat in instrumento mutui cum viro principaliter ipsa etiam quòd ma ritus solum si deiunsit, pro ea nõ potest in solidum conueniri: nisi probetur recepisse, & in sui vsum versum esse: vt in authẽ. si qua mulier. & ibi glos. & doct. Cy. Iac. But. Alber. & Bal. C. ad velleia. * Et be- 6
ne suffragatur, quia in muliere & minore simplicitas præsumitur: & si iurẽt, iuramentum eis non nocet: quia cùm iuramentum sit iniustum, & captiosum, debet eis per ecclesiasticum iudicem relaxari: ita Bald. in rub. C. de re. permuta. versic. item quare donatio. in fi. & consuluit Excellens doctor Phili. Deci. in consi. suo xlv. j. col. vnde cùm iudex absolutionis contractus sit iudex competens super cognitione ipsius contractus, & non alius, propter connexitatem præparati iudicij, cum præparate, per dictum Bal. in d. l. ordinarij. debet omnino cau sa ipsa remitti ad iudicem ecclesiasticum: & præsertim cùm relaxatio iuramenti sit pars contractus, & 7
conexitantia. l. j. ad fi. ff. de eden. * ita tenet Petr. de Anchar. in d. consi. ccclxxxij. retento ordine ne continentia &c. Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Scripturam producens in iudicio videtur fateri omnia in ea contenta.*
2 *Producens instrumentum in iudicio potest ex eo conueniri, in tantum quòd etiam si conditionaliter produxisset, quatenus pro se facit, tamen sibi huiusmodi productio nocet.*
3 *Bona mobilia capta in bello fiunt occupantium, & non ducis belli, nec alterius, & pariter capti fiũt serui hostium capientium.*
4 *Testes vary & diuersi inter se non probant, etiam si essent mille.*
5 *Testes deponentes de consuetudine qualiter deponere debeant, vt probent eam.*
6 *In donatione vbi non apparent merita præcessisse, est suspecta, & nu. seq.*
10 *Testes in dubio præsumuntur cõtestes, & vnus supplet fidẽ alterius, licet nõ appareret fuisse cõtestes*
11 *Testes non reputantur diuersi, seu contrarij, si in facto vnus deposuerit minus quam alter.*
12 *Testis minus perfectè examinatus non obstante publicatione potest iterũ repeti, præsertim quando nõ culpa partis, ita imperfectè examinatus fuit*
13 *Probatio plena resultat ex pluribus imperfectis probationibus nu. 14. & 15.*
Et nedũ in causa criminali, verũ etiã, & ciuili. ibid.
16 *In principijs consistorio debet veritas amplecti, & & acquiri, & secundum illam iudicari. & nu. 17.*
18 *Princeps debet iudicare secundum quod Deus esset iudicaturus.*
19 *Iudex habens iudicare sola facti veritate inspecta, potest credere probationi persuasiuæ, licet non concludenti ibidem nu. 20.*
Et quicquid facit, vt Deus facit.
22 *Iudex vbi potest iudicare sola facti veritate inspecta facit vt mutuũ iudicare possit esse probatum per solam confessionem.*
23 *Princeps potest condemnare ex causa non petita si de illa sibi constet.*

CONSILIVM. LXXXIX.

Remendi Dei præsidio repetito, amen. Illustri domini regentes Cancellariam dignissimi, nouis Excellentiarum vestrarum Magnificentia, ex processu meritis

ritis satis apparere de fundamento intentionis nobilis Antonij hiberi mei clientis, aduersus Magnific. Alphonsum Tamai, circa petitionem ducatorum trecentorũ vigintitrium de auro, de tiuari, necnon & duorum seruorum, ac aliarũ rerum. De seruis quidem ac rebus aliis nihil dubitandũ, cùm vltra probationem nonnullorum testium clarissimè id apparet etiam per confessionẽ ipsius Magnifici Alphonsi. Produxit namque Alphonsus ipse literas ipsius Antonij sibi trãsmissas, ex quibus appa ret de transmissione prædictorũ seruorũ sibi facta: & negandum non est ex iuris dispositione cautum
1 fore, quòd producens scripturam in iudicio, * fateri videatur omnia in eo contenta iuxta not. in l. cùm precum. C. de liber. caus. & in l. j. C. de confes. & in l. alia. & ibi Bald. C. de his quibus vt indi. Et alibi productio nocet producenti. Bald. in l. quod
2 debitori. C. de solut. & ibi est * casus secundũ Bald. quòd producens instrumentum potest ex eo conueniri, intantum quòd etiam si producens produxisset conditionaliter quatenus pro se facit, nocet sibi huiusmodi productio: ita Bald. in l. j. ij. col. C. vt quæ desunt aduoca. & in l. §. edenda. ff. de eden. & in l. rationes. C. de proba. & Innoc. in c. cùm olim. de censibus. Nec suffragaretur prædicto Alphonso allegare, videri probatum, quòd vnus ex dictis seruis fuerit prædicto Antonio dimissus à consciis: & sic quòd fuerit de lucratis in bello: prout fuit etiã alia seruula quæ fuit sibi dimissa à cõmissariis. Nam respondetur, quòd illa probatio fuit facti, & non iuris: & sic de facto processit. Constat namque quòd capta in bello mobilia fiunt occupantium,
3 & non ducis belli, nec alterius: & * pariter hostes fiunt serui capientium: textus est vulga. in l. hostes. ff. de cap. & postli. reuer. & ibi Bart. & doct. Bald. in l. si quis pro redemptione. C. de donatio. & plenè Angel. in illa famosa disputatione incip. renouata guerra. quod procedit etiam in foro conscientiæ: vt dicit Bal. in c. j. iij. col. de mili. vassal. qui contumax est. Secundò prætenditur fundatum ex aduerso per depositionem Magnifici Loysij piscioni, & Magnifici domini Insoler, quorũ alter dicit, quòd in terra lucratũ per homines nauis acquiritur domino nauis: alter verò dicit quòd aliquid acquiritur patrono, videlicet domino nauis. Franciscus verò tertius testis deponit, quòd nihil acquiritur domino: vnde cùm articulatum fuerit ex aduerso ita esse de cõsuetudine in mari, vt quicquid lucra-
4 rentur homines nauis, esset domini nauis, & ita fuit semper obseruatum: consuetudo prædicta ex depositione prædictorũ testium diuersorum nullatenus probata apparet: * tum quia testes varij & diuersi inter se non probant, etiam si essent mille. vt dixit Bald. in l. j. C. de testam. & in l. iurisiurandi. C. de testi. & consuluit Alex. consil. lxxiij. j. volum. Tum etiam quia consuetudo probata dici non potest modo aliquo, ex quo testes deponentes
5 de consuetudine, * ad hoc vt probent, debent attestari in specie factum, quod viderunt: & de vsu illius facti, cuius cõsuetudo allegatur: & de actuũ frequentia, & temporis diuturnitate, de qua etiam articulatum & capitulatum non est, saltem per x. annos tales actus fuisse factos: ita quòd appareat intercessisse tacitum consensum maioris partis populi: ita dicit Azo in summa. C. quæ sit lon. consue. & not. Cyn. in l. ij. C. eo. tit. versi. sed quæro. Guliel. de cun. & Bald. in l. de quibus. & ibi Salyc. sexta q. ff. de legib. Ioannes Andr. in cap. fina. extrà de consuetu. * Quinimò secundum eos debent etiam con- 6
cordare in tempore, & actibus de quibus deponunt, etiam per identitatem: aliàs tanquam singulares non probarent: ita tenet Paulus de Ieazar. in disputatione sua incipiente, circa instrumentum debiti. Anton. de butr. in cap. licet ex quadam. de testibus. & in dicto capitulo finali. de consuetudine. Ioannes de Imol. in l. inter pares. ff. de re iudicata. Alexãder in consilio cxxvj. & cxcv. in secundo volumine. & consilio xlv. eodem volumine. sed testes præfati non concludunt præmissa, vt ex eorum depositionibus liquet, nec sunt concordes adinuicem, imò discordes: ergo non probant. Item dominus Loysius non habet cõtestem inquantum deponit, quòd quicquid lucrantur illi de nau, erit domini, seu patroni, & sic in suo dicto deficere videtur, vnde in totum sua depositio ruit: cùm videatur deesse in substantia eius in quo reddit testimonium: * & sic redditur testimonium nullum 7
in totum: ita Innocentius in cap. fraternitatis. de hæret. & ibi Pet. de Ancha. dum subdit, quòd ideò hoc est, cùm testis dictum sit vnicum, quia fundatur super vnico fundamento, * videlicet, super 8
iuramento. & idem tenet Oldra. in consil. xxxv. ad primam quæstionem. Spec. in titu. de test. §. j. versic. quid si aliquid de suo. Baldus in l. fin. iij. oppo. C. de edic. diui Adria. tollend. Bald. Angel. & Moder. in l. j. §. si quis simpliciter. de verb. oblig. & præsertim procedũt prædicta: *per andare la bartia alhora à soldo, & non a parte:* vt probatum est. Nec prodesset prædicto Alphonso allegare, quòd Antonius ipse eidẽ transmiserit mãcipia prædicta, seu seruos, nulla facta mentione venditionis, aut alienationis: ob quod præsumitur donasse. Nam respondetur quòd donatio nullatenus præsumitur: quia esset spes fa- 11
uitatis: & nemo præsumitur iactare sua. vulga. l. cùm de indebito. ff. de probat. Quinimò etiam si esset dictum per prædictum Antonium eidem Alphonso, Tolle istos seruos, seu hanc pecuniam, non ex hoc præsumeretur donasse. quia nulla concurrit præsumptio, seu coniectura donationis, quæ præsumi faceret donationem: tum quia Alphonsus non est ipse pauper, sed ditissimus, & dominus nauis: tum quia non coniuncta persona ipsius Antonij: tum quia res donata non est modica: * tum 9
quia non apparent præcessisse merita aliqua recipientis: ita latè Bartolus in l. cùm quid. ff. si cert. petatur. glo. in l. sed si ego. ad velle. Baldus in l. j. C. ad velle. Abb. & Ioannes de Ana. in cap. & si quæstiones. extrà de simo. & plenè Felyn. qui multa refert in cap. si cautio. ij. col. extrà de fide instrum. Quòd verò ad aurum de tiuari, dubitari posset circa depositionem Alphonsi de Sibilia: quia non videtur ita per extẽsum deponere, prout deponit eius contestis Petrus de arroa: nec deponit eo modo, prout articulatum fuit: nec deponit se aliud nescire de contentis in articulo: vnde resultat, seu infertur, quòd aliter non apparendo præsumuntur contestes ex iuris dispositione, ex quo vnus testis supplet dictum alterius: * licet non appareant fuisse 10

contestes: tamen ita in dubio præsumuntur: ita singul. Bald. in l. ij. C. de bono. poss. secundum tabul. & in l. de quibus. ff. de legi. Panor. in c. cùm Ioannes. de fi. instrum. Alex. consilio xlvj. vj. col. v. volum. & plenè Ias. in prædic. l. ij. C. de bono. pos. secund. tab. vbi subdit esse perpetuò menti tenendum, quia satis quotidianum in practica. & propterea dixerunt Anton de but. & Ioan. de Imo. in c. j. de offic. lega.
11 quòd * testes non erunt diuersi, seu contrarij, si in facto vnus deponit minus quàm alter. idem sequitur Iason in l. cùm antiquitas. C. de testam. ij. col. vt dixi iste Alphõsus testis nec negat, nec fatetur ibidem tempore illius cõfessionis adfuisse contestem & partem, prout articulatum est: quod videtur processisse, quia hora tarda examinatus fuit: & intus nauim, cum qua discessurus erat, quæ examinatio sibi non modicum molesta fuerat ob amicitiam habitam cum prædicto Magnifico Alphonso Tamai: vnde apparet minus perfectè examinatum fuisse: & iure cautum est quòd testis minus perfectè examinatus non obstante publicatione potest
12 iterato repeti ad examen: * præsertim quando culpa partis ita imperfectè examinatus fuit. ita Guliel. de cun. & Baldus & Angelus in l. veluti. de eden. & sequitur Iason in l. si quis ex argentariis. §. prætor ait. ff. de eden. Felynus in cap. fraternitatis. iij. colum. extrà de testib. Accedit insuper, quia vltra prædictos duos testes de confessione, est quidam argentarius, qui aurum ipsum emit à prædicto Tamai: qui tempore emptionis dixit illud habuisse ex lucro nauis ab ipso Antonio patrono: & idem affirmare, ac deponere videtur honorabilis Thomas oliuerius: vnde dato quòd imperfecta hæc di-
13 ci posset probatio, quia absente parte, * attamen ex pluribus imperfectis probationibus resultat plena probatio: ita dicit Bartolus in l. admonendi. ff. de iureiurand. canon. in cap. cùm venissent. & in c. licet ex quadam. de testib. Baldus in authent. roga-
14 ti. C. de testibus. * Imò ex pluribus nedum probationibus, sed coniecturis duntaxat in causa ciuili resultat plena probatio: not. gloss. notab. & ibi doctores in l. ij. in ver. legitimis. ff. de excusa. tuto. iuxta illud, & quæ non prosunt singula, multa iuuãt. cap. cùm causam. de probationibus. Et militant præsertim prælegata coram vestris excellentiis, ô Magnifici regentes Cancellariam, quæ catholic. maiestatem repræsentant, cùm eius vices gerant in
15 hoc almo collaterali consilio: & clarum est * quòd coram Principe sola ac mera facti veritas attẽdenda est. cap. ad petitionem. de accusat. & ideo sola facti veritate inspecta in causis apud principem vertentibus procedendum est: dicit Baldus in cap. j. §. j. ij. colum. de no. for. fideli. & sic vestræ excellentiæ, qui potestatem Principis repræsentatis, potestis vt Princeps ipse procedere: prout est de
16 mente Bart. in extrauag. ad reprimendum: in ver-
bo, figura. * & vbi agitur in consistorio Principis debet sequi Princeps veritatem & equitatem, & secundum illam iudicare: iuxta not. per Bartolum in l. præsenti. C. de his qui ad eccle. confu. vbi satis not. subdit, quòd melius est sub iusto Rege viuere, quàm sub iusta Lege: quia in singulis iudicat secundum bonam æquitatem, prout sibi videtur. Et hinc dixit Baldus in l. Æmilius Largianus. ff. de minori.

quòd * Princeps debet iudicare secundum veri- 17
tatem, & non ire per ambages. & idem tenet Bal. in c. j. de for. fide. & hoc quia eo casu iudicat vt Deus: vt dixit Baldus in l. sancimus. C. de iudi. Hinc dixit singul. Baldus in l. pen. ij. colum. vers. sextò quæro. C. de iu. delib. quòd iudex qui habet eo modo iudicare sola facti veritate inspecta, * debet iudicare 18
sicut solus Deus esset iudicaturus. idem refert & sequitur Georg. natta, in repet. clem. sæpè. de verb. significa. & Claud. de seyssello, licet de Bal. mentionem non faciat in l. beneficium. ij. colum. ff. de constitutio. princip. vbi dixit se solitum ita pluries dicere, & allegare. Et inde est, quòd iudex qui habet iudicare sola facti veritate inspecta, potest credere probationi persuasuæ, * licet non concludenti, se- 19
cundum Bald. in l. solam. in fi. C. de testib. quod dictum pro singu. refert Francisc. de Aret. in consilio lxxxiiij. diligenter ponderatis his &c. in penu. col. per quem dicit satis pulchrè Iason in l. certi condictio. §. si nummos. ff. si certum petatur. quòd eo casu potest iudex recedere à regulis iuris. Hinc dixit not. Baldus in l. j. C. de iure aure. annul. quòd Princeps æquitatẽ non scriptam præferre potest in iudicãdo rigori scripto. * Et quicquid facit, facit 20
vt Deus, qui est veritas, quæ nõ fallit, nec fallitur: verba sunt elegantia Bald. in cap. ij. de no. for. fid. quinimò nedum princeps, sed quilibet iudex debet in iudicando sequi æquitatem: licet aliquando non sequatur oculo iudicis allegante: * dixit nor. 21
Baldus in l. inter filios. C. famil. erciscun. & textus in l. quòd si Ephesi. ff. de eo quod cer. loc. ibi, æquitatem ante oculos habere debet iudex. Et minimè opitulabitur parti aduersæ excipere, quòd cùm videatur actum ex mutuo, & probatur de sola confessione mutui, non deberemus obtinere: prout dicit Bartolus in l. j. §. si quis ita. de verb. oblig. nam nos non fundamus intentionem nostram super numeratione, prout in terminis Bart. & tamen vt ibi doctores concludunt, & præsertim dominus Alexander in dicto §. Chrisogonus. bene probabitur mutuum per confessionem probatam, * quando 22
causa vtilaretur sola facti veritate inspecta, prout in præsenti causa: tum quia coram principe, tum virtute c. Regni, detestantes. & allegat consilium Anto. de but. quòd non reperitur: idem sequitur & refert Iason in l. certi condictio. in §. si nummos. vj. colum. ff. si certum petatur. intantum quòd poterit princeps condemnare ex causa non perita, * si de illa sibi constet. ita magistraliter vult 23
Bartolus in l. Æmilius. vlt. colum. & ibi Baldus xj. colum. ff. de min. In cæteris suppleat facundia doctrinæ Excellen. vestræ.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Locator non tenetur de damno dato per ipsam rem locatam, nisi possit sibi aliqua culpa imputari.*
2 *Locator vasis seu vegetis vitiosi tenetur de damno dato per vas corruptum conductori. ibi. nu. 3.*
Etiam si. ignorasset vitium quod est speciale in vase locato, secus in aliis rebus. ibidem. & vide ibi pulchram distinctionem.

CON

CONSILIVM XC.

IN Christi nomine, Amen. Orta lite & controuersia inter reuerendũ Carolum follerium Abbatem sancti Iannis maioris de Neapol. ex vna, & honorabilẽ mercatorem Antonium supranum de Neapol. ex altera, super damno illato in pluribus vegetibus græci vini existentibus in magazeno ipsius Abbatis conducto per eundem Antonium: & hoc ob ruinam magazeni prædicti, Aditus ego ab vtraque parte, & interrogatus, an Abbas prædictus teneatur ad emẽdam damni prædicti illati à re locata eidem Antonio, respondi, quòd non: cùm de iure locator non teneatur de
1 damno dato ab ipsa re locata, * nisi possit locatori aliquid imputari: textus est in l. si tibi domum. & ibi Bart. ff. loc. & ibi loquitur in homine locato, quòd si damnum dederit conductori, non tenetur locator. Nec obstat quòd asserebatur fuisse dictum per Magnificum dominum Nicolaum maioranam vtriusque I. D. & aduocatum prædicti Antonij, quòd locator vasis, seu vegetis vitiosi,
2 * vel corrupti tenetur de damno conductori illato, per tex. in l. tenetur. §. sed si vas. ff. de act. empt. vbi etiam si esset ignorans locator teneretur. Nam huic respondeo id esse speciale in vase locato, vt teneatur locator etiam si fuerit ignorãs. quod quidem non est in aliis qualitatibus: ita dicit Bart. in d. §. sed si vas. & idem tenet Bartol. in l. in rebus. §. item qui. in fine. ff. commod. vbi dicit distinguendum esse de vase vitioso ab aliis rebus vitiosis. & idem tenet Bar. in l. j. C. de senten. quæ pro eo quod inter. vbi formaliter dicit, si loquimur in contractu ex cuius natura non transfertur dominium, & tunc aut ille contractus celebratur gratia vtriusq;, vt est locatio, & tunc si tradatur res inanimata, distingue: aut res est cuius conditionẽ quis non potest probabiliter ignorare: vt conditionem vasis. & tenetur etiam ignorans ad interesse: aut probabiliter poterat ignorare, & tunc secus: vt in l. sed addes. §. j. ff. loc. Maximè quia prædictus Abbas nunquam magazenum prædictum ingressus est, & sic non potest ei aliqua culpa imputari: & præsertim cùm in tali contractu non veniat * nisi lata & 3
leuis culpa: vt in l. si vt certo. §. nunc videndum. & ibi Bart. ff. commo. Et ita prout suprà iuris esse locantem non teneri ad emendam.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Contractus inter officiales, & subditos sua iurisdictioni est nullus.*
2 *Fideiubere nemo sponte præsumitur, imò potius per vim & metum, cùm nemo quis sua iactare præsumatur.*
3 *Verba nedum, verumetiam, & preces superioris inducunt iustum metum.*
4 *Metus reddit actum nullum, & ideo nec iuramentum super eo obligat. sed est nullum.*
5 *Iuramentum super actu à iure prohibito nõ obligat.*
6 *Iuramentum in contractu per vim & metum extortum est ipso iure nullum.*
7 *Terror semper præsumitur inferri ab officiali eius subdito.*
8 *Officialis dicitur esse terribilis ob suum officiũ. hinc est quòd nedum officialis facta, sed etiam verba inferunt iustum metum.*
9 *Metus cadit in facientem, sed vis cadit in inferentem.*
10 *Testes centum dicentes quid sponte factum, sed duo testes de vi & metu deponentes, præferuntur dictis centum. nu. 11. & 12.*
Imò verba illa, sponte, & voluntariè, prolata tempore metus, nedum non purgant metum, sed ingeminant.
13 *Metus iustus vel iniustus iudicis arbitrio relinquitur.*
14 *Metus iustus satis dicitur probatus, quando superior consuenit malè tractare non parentes suis præceptis, vel precibus, licet aliàs imperium seu dignitas superioris non sufficiat ad probandum metum.*
15 *Rogatus domini habet vim præcepti.*
16 *Assecuratio dotis conceditur vxori constante matrimonio super bonis viri implicatis in fideiussoribus. nu. 17.*
17 *Conuentio inter hostes non tenet.*
19 *Actor habens viam extraordinariam executiuam, intentando ordinariã renunciat extraordinariè.*
20 *Ciuilis actio intentata non præiudicat criminali, quomodo intelligatur.*
21 *Causa ciuili præuenta in vno, & maiori tribunali non potest aliud inferius tribunal de causa ipsa criminaliter cognoscere.*
Præuentio inducitur per solam citationem. ibid.
22 *Citatio si emanauit à duobus iudicibus, debet maiori iudici pareri.*
23 *In consistorio principis proceditur reiectis solemnitatibus iuris ciuilis positiui, & sola facti veritate inspecta.*
24 *Iudex cui committitur causa sola facti veritate inspecta potest manu regia inspecto duntaxat iure gentium, & remoto iure ciuili, in causa procedere. & nu. 25. 26. 27.*
Et potest recedere à regulis iuris, & nihil officeret iudiciarium ordinem omisisse. ibid.
28 *Tutor asserens se tutorem si obiicitur contra tutelam, & tamen fuit admissus vt tutor, censetur eius persona legitimata.*
29 *Iudicium si fuit inchoatum cum tutore plurium pupillorum, si aliqui ex eis excesserunt pupillarem ætatem, sustentatur iudicium cum tutore omnium ipsorum pupillorum.*
30 *Metus iustus dicitur nedum cum instans est periculum, verumetiam cùm res ad id verisimiliter tendat.*
31 *Sufficit probari subesse iustam causam metus, & iustus metus est, vbi iusta suspicio inest. & paria sunt aliquid fieri per metum, vel per probabilem suspicionem metus: nec tenetur quis se periculo committere. & numero 31. vsque ad numerum 35.*
36 *Metus iustus sufficit, licet eius effectus non sequatur.*

CON

CONSILIVM XCI.

REdemptoris gentium præsidio repetito, Amen. In causa præsentationis instrumenti præsentati in magna Curia Vicariæ per filios, & hęredes quondam Magnifici Francisci Filingerij de ciuitate Trani, contra Bartholomæum Maranta de Venusio super petitione ducatorum mille, ex causa fideiussionis præstitæ pro Rainaldo barbiano, & domino Antonio de lamet. Motus ego precibus, & rogatu Magnifici, ac clarissimi vtriusque Iuris doct. domini Roberti Marãta filij eiusdem Bartholomæi, qui mihi causam hanc ob paternam pietatem plurimum commendauit, eandem non absque mercedis excessu sub meo patrocinio dirigendo, offerendo se transmissurum suas iurium allegationes: sicque libentiori animo causam amplexus, cogitando principaliter circa dictam prædicti Bartholomæi obligationem in instrumento contentam de soluendo dictos ducatos mille, dico eandem nullam, & nullum ex infrascriptis. Et primò, quia contractum fuit cum illis officialibus Gallis, & pro illis fuit facta fideiusio, qui contractus illicitus, imò nullus est inter officiales, & subditos
1 suæ iurisdictioni: * textus est in l.fina.C.de rescin. venditio.& plenè in l. principalibus. & ibi doctores.ff.si certum petatur. quod maximè procedit in casu de quo agitur, in quo per metum, imò impressionem & vim res processit:& sic non est opus intentare actionem, quod met.caus. vt dicit Bald. in tit.de pa.constant.in verb.pactiones. Iason in §. quadrupli.instit.de actio. & Par.in tracta. syndic. xv.chart.j.col. de quo quidem metu satis constare apparet per testes id in specie deponentes, subdendo quòd recusauerunt per prius expresè fideiubere: & tamen recusatione non admissa fuerunt vi, metu, ac minis illorum dominorum compulsi Bartholomæus ipse, & socij. suprà pontem castri astantes ibidem illico fideiubere. Nec est præsumendum
2 sponte fideiussisse, * cùm nemo præsumatur iactare sua, per vulg.l.cùm de indebito.ff. de probatio. ita etiam dicit Abbas in cap.super hoc. ver. secundò nota extrà de renuncia. Imò potius per vim & metum, vt clarissimè liquet ex processu: & licet officiales illi verbis duntaxat metum inducentibus vsi fuerint aduersus ipsos fideiussores, nec processerint ad aliquem actum facti meticulosum, at-
3 tamen dico quòd nedum * verba, verùm etiam & preces superioris inducunt iustum metum. glo est not. in l.j. quod iussu.& in clement.j.in verbo, exortam.de testib.& dixit And.de Iser. in cap. si quis miles, de feu. sine culpa non amit. concurrente potissimè consuetudine Gallorum, & ipsorum terribilitate probata. ita pulchrè Abbas in c. insinuante. qui cler.vel vouen.in fin.& ibi glo. in c.ij.j.col. quod met.cau.& plene Alexan.in consil.xvj. in iij. volum.& sic cùm per metum appareant fideiussisse,& le obligasse, succedit quòd cùm metus ipse reddat actum nullum, iuramentum desuper inter-
4 positum non obligat, * sed etiam est nullum: vt plenè Fely.in c.si verò.colum.fin.de iureiur.glo.& Abb.in c.ij.de eo qui dux.in matr.&c. Ex quo dum
5 actus est à iure prohibitus, iuramentum * non obligat: vt dicit Abbas in cap. cùm contingat. vlti. not.de iureiur.& in cap. cùm sit generale. extrà de foro comp. Nec erat necesse aliter inpetrare absolutionem, concurrente etiam vi cum metu: * quia 6
eo casu iuramentum est ipso iure nullum: vt in c. sacris.cum ibi notat.quod met.cau. & tenet Ioan. Andr.in c. verum. de iureiur. Ita pulchrè Paul.de Castr.& plenè Iason in authent. sacramenta puberum.C.si aduer.vend.accedente præsertim, * quia 7
semper præsumitur terror inferri ab officiali eius subdito: vt inquit Cynus & post eum Baldus in l. nouissimè.ff. quòd falso tuto.auct. & subdit quòd si relaxatur, præsumitur in eo metus instare, ne iterum compellatur.& idem tenet Cy. in l.ij.C. quod met.cau.& consuluit Petrus de Anch. in consilio xxiiij.visa inquisitione. Alexand.in consilio lij.vlr. colum.vij. volu. * & ideo dicit textus in l.ij.C. ne 8
rustici ad vllum offic. quòd officialis dicitur esse terribilis ob suum officium. Hinc est quòd nedum eius facta, verùm etiam sola verba inferunt iustum metum.l.qui in aliena.§.Celsus. de acquir. hære.& sic apparet, quòd ex parte ipsius fideiussoris negari non potest quin iustum metum passus non fuerit: cùm metus cadat in patientem tantũ: ex parte verò ipsorum officialium appellabitur vis: * quia metus 9
dici nõ potest, cùm ipsi non habuerint metum, sed intulerint: ita pulchrè declarat Bart. in l.ij.ff. quod met.cau.in ver. metus autem. & probat etiam bene textus ibi in fine. Nec purgabitur ex verbis instrumenti: dum dicitur in eo, quòd sponte &c.* Nam 10
etiam si essent centum testes dicentes id sponte factum, & duo alij deponerent de vi, vel metu, præferrentur ipsi duo: vt satis pulchrè inquit Innoc. in c. super hoc. de renun. in glo quæ incipit, & hoc vult. quia illi centum videntur deponere super intentione, quæ soli Deo nota est: sed alij duo deponunt de eo quod oculus vidit. argument. c.j. extrà quod met.cau. idem voluit Abbas in c.j. extrà eod. tit. Bald. in consilio schismatis. Ang. in l. si quis ad se fundum. C. ad leg. Iul. de vi publ. Ludo. Roma. in repet. rub. de arbit. vij. col. & consuluit Alex. consilv.ij.col. in v. vol. vbi loquitur propriè in terminis nostris in instrumento notarij, qui licet dixerit in eo spõte &c. præferuntur duo testes * deponen- 11
tes de vi, vel metu: vt tenet etiam Bart. in l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. ff. de no. ope. nun. Bald. in l. obseruare. §. proficisci. de offic. proconsl. Par. de put. in tracta. syndic. ver. tortura. cap. quia sæpè iudices. & sequitur Amod. Iusti. in suo tractatu syndic. in verbo, supradictus dominus. ij. colum. in xj. fol. Imò talia verba, videlicet, quòd sponte, & volũtariè &c. prolata tempore metus, nedum non purgant metum, * sed potius illum geminant: se- 12
cundum Bald. in prædicto consi. schismatis. argu. l. doli. §. diuersum. ff. de noua. refert & sequitur Alexand. in prædict. consi. clvj. in v. volu. Verùm quia an quid dicatur sponte factum, vel per metum, & maximè * an posit metus ille dici iustus, vel iniu- 13
stus, iudicis arbitrio relinquendum est: vt inquit Innocentius in c. cùm dilectus. quod met. cau. glo. in l. interpositas. C. de trãsa. Bal. in l.ij. C. de his qui per met. & in rub. de rescind. vend. Idcirco summa prudentia dominorum sacri Regij consilij arbitrari poterit de maximo & iusto metu fideiussionis

prædict

prædictæ, accedente plena probatione de praud consuetudine inferendi metum, & aliis: vt suprà. Et licet aliàs secundũ vnam opinionem imperium, seu dignitas superioris nõ sufficiat ad probandum metum, vt dicit Ioan. Andr. in c. insinuante. extrà
14 qui cleri. vel vouen. * tamen quando consuevit talis superior malè tractare non parentes suis præceptis, vel precibus, satis apparet probatus iustus metus: ita Ioannes Andræas in loco prædicto, quem refert & sequitur Alexan. de Imol. in consil. cxxiiij. in j. volu. & in consilio xvj. in iij. volum. & ibidem subdit, quòd talis metus verborum sufficere videtur, per id quod not. in cap. conueniat. xxiij. q. viij. & in cap. fuerunt. vij. distinct. & in l. si per impres-
15 sionem. ff. quod metus causa. * & alibi rogatus domini habet vim præcepti: glo. in l.j. in prin. ff. quod iussu. Bald. in l. si mandator. C. quod cum eo. Andr. de Isern. in c. si quis naturales. de feud. sine cul. non amit. Et ideo in proposito adducitur id quod communiter dicitur, Est rogare ducum species violenta iubendi. ita concludit Alexander in d. consilio cxxiiij. in j. volu. Concurrit insuper, quòd ex contractu fideiusionis cùm onerosus sit, ex eo nullum sperari commodũ consuevit, sed damnum, intan-
16 tum * quòd fideiubens censetur dilapidare bona: & inde est quòd vxori conceditur dotium repetitio, seu assecuratio constante matrimonio super
17 bonis viri * fideiubentis: ita Ang. in l. in personam. §.j. vbi etiam Ias. ff. de pact. Alexã. in l. si constante. vij. col. ff. solu. mat. tum etiam cõsiderato contractu nulliter gesto cum superioribus & subditis, ac etiam tempore inuasionis Regni, ob quod similiter contractus ipse claudicat, per constitu. Regni, instrumenta &c. & cùm non præsumantur sponte fideiusisse, vt suprà, sed metu instantis periculi. Præterea ex alio minimè huiusmodi fideiusio tenere apparet, cùm tam fideiussores quàm principales apparent fuisse hostes eiusdem quondã Francisci filingerij detinentis se pro rege Federico, & ipsi e contra pro rege Gallorum: & erant priuatæ
18 personæ, * & non duces belli: & sic eorum promissio & conuentio non tenet, nec seruanda est: ita Bald. in l.j. §. non fuit. ff. de dol. Bartol. & doct. vbi etiam Ias. plenè in l. conuentionum. ff. de pact. Item nulliter apparet fuisse processum ad capturã contra ipsum Bartholomæum per ipsam magnam Curiam pendẽte lite in S. Regio consilio, ex quo dum actor habet viam extraordinariam, & executiuam, intentando ordinariam, prout hic factum fuit su-
19 per iure assistendi &c. * censetur renunciare extraordinariæ: glo. est in l. proinde. ff. ad legem aquil. in §. notandum. in gloss. fina. & colligitur ex dictis Ludo. in consilio cxxxiij. Et licet hypothecaria cumulari possit cum personali, tamen id procedit coram eodem iudice, & non coram diuersis, nec continentia causæ diuidatur, contra l. nulli prorsus. C. de iudi. quinimò si eo casu non exciperetur, tamen processus esset nullus: voluit Alexan. in l.j. §.j. ff. ad trebe. & in l. nam & postea. ff. de iureiu. vbi subdit hanc esse communem opinionem: & idem tenet Ioan. Andr. in addit. Specu. in titu. de senten. §. iuxta. versicu. est nulla. & Bald. in l. scire oportet. §. consequens. ff. de excusa. tut. Nec pendente causa prædicta ciuiliter intẽtata in sacro consilio po-
terat criminaliter adiri magna Curia super periurio, ex quo id quod dici consuevit, quòd * ciuilis 20
intentata non præiudicat criminali, intelligẽdum erit quando causa ciuilis fuisset finita: secus si adhuc penderet, quia ipsa pendente non potuit criminalis intentari: vt est text. in l. interdum. ff. de public. iud. & ibi Bartol. & ita etiam hoc intelligit Bart. in l.j. quando diui. actio. crimin. præiudi. Nec obstarent clausulæ instrumentales, videlicet, ita quòd per vnam alia non tollatur: prout communiter consueuerunt in instrumentis apponi. nam respondetur primò, quòd talis clausulæ non ap- 21
parer in hoc instrumento. Secundò, quia coram diuersis iudicibus, vt suprà dictum fuit. Propterea pendente causa prædicta in sacro Regio consilio, in quo præuentum fuerat cognosci de causa non poterat magna * Curia Vicariæ tanquã infe- 21
rior curia de ipsa causa cognoscere: ita Baldus in l.ij. §. j. ff. si quis cau. cùm præuentio ipsa per solam citationem inducatur per cap. proposuisti. vbi Abbas de foro competen. dico quando fit ad instantiam partis, & ibi habetur: & est textus in clemen. fina. vt lite pendente. & in cap. cùm inferior. extrà de maiorit. & obedien. ibi, dum superior apposuit manum, non potest * inferior se intromittere. imò 22
si eodem die fuisset emanata citatio ab vtroque tribunali, certè diceretur præuentum coram maiori: & sic sacrum consilium de causa ipsa cognoscet, & non magna Curia: ita determinat textus horãbi & menti tenendus, in cap. si à sede. de præbend. in vj. & decidit in specie Felynus in cap. irrefragabili. j. colum. extrà de offic. ordina. Nec militaret quòd dictum fuit de nullitate respectu tutricis, cuius tutæ iudicium agitatum fuit, cùm ipsi actores prætendantur maiores: non constat quòd ipsi ratificauerunt processum gestum faciendo instantiam, vt transmitteretur commissarius ad examinandum. & ita ad eorum instantiam fuit transmissus. Et nihilominus in consistorio principis in quo sumus, procedendum est reiectis solennitatibus iuris ciuilis positiui, * & sola facti veritate inspecta pro- 23
cedendum est ita Bartolus in l. Æmilius. circa fin. ff. de minor. intantum quòd subdit ita Bart. principem ex sua potestate posse condẽnare in alio quàm sit petitum. idem sequitur Paul. de Castr. in l.j. C. si fæp. in integ. restit. postul. & facit bene c. Regni, detestantes. disponens in causis in regno sola facti vẽ-
ritate inspecta procedendum. * Quæ clausula, sola 24
facti veritate inspecta, est tantæ importantiæ, vt Iudex cui eo modo committitur, posset manu regia inspecto duntaxat iure gentium, etiam iure ciuili remoto in causis procedere: ita dixit Bartolus in extrauag. ad reprimendum. in verbo, videbitur. Bald. in l. solam. C. de testi. & in l. nemo. de sentent. Franc. de Are. in consilio lxxxiiij. incip. diligenter ponderatis. Et ex aliquibus ex præmissis infert Ias. de mayn. in l. certi condictio. §. si nummos. ff. si cer. per. * quòd iudex qui habet sola facti veritate in- 25
specta cognoscere, potest recedere à regulis iuris. & ideo dixit Bal. in l. pen. ij. col. versi. sextò quæro. C. de iure deliber. quòd habens iudicare sola facti veritate inspecta, debet iudicare * prout Deus esset 26
iudicaturus. idẽ refert & sequitur excellẽs doctor Georg. natta, in sua repetit. clemen. sæpè. in §. non

sic

sic tamen de verb. signific. in verbo secundum conscientiam tuam. in xij. colum. dicti verbi. & idem tenet præclarus doctor Claud. de Seyel. in l. beneficium. ij. colum. ff. de constitu. princip. vbi subdit se ita solitum dicere, quòd habens potestatem cognoscendi sola facti veritate inspecta, cognoscet tanquam Deus: tamen arbitrium eius debet esse limitatum per rationem naturalē & positiuam; per id quod dixit Baldus in l. sola m. C. de testib. & Bartolus in d. extraua. ad reprimendum. in verbo, sine figura. vbi dixit quòd Princeps cognoscit vt Deus:
27 * Imò eo casu nihil officeret iudiciariū ordinem omisisse, per tex. in c. ad petitionem. extrà de accus. cùm quicquid Princeps facit, vt Deus facit: vt in authent. de hæred. & falc. in princip. collat. j. Deus autem est ipsa veritas: vt in cap. cùm esset extrà de
12 testam. & ibi Ioan. And. in nouel. & ideo nec fallit nec fallitur. l. vlti. C. de ponderi. aut. libro x. verba sunt elegan. Bald. in titu. de no. for. fide. §. inuestitura. in vlt. col. & idem tenet Guid. papæ in sua decis. 194. licet de præmissis modica alleget. Et co maximè procedunt præmissa, quia dum fuisset obiectum contra tutorem, seu tutricem, fuit tutrix ipsa admissa in præsenti iudicio pe sacrum cōsilium:
28 & sic censetur legitimata * eius persona: prout consuluit Paulus de Castro in suo consilio xij. in j. volumine. in nouis stampis, incipien. tota disputatio istius processus. Et potissimè considerandum est nihil obstare quòd aliquis ex pupillis prædictis excesserit pupillarem ætatem, adeo quòd ex hoc possit aliqua nullitas impingi in præsenti iudicio agitato cum tutrice, cuius officium licet supersit quò ad cæteros pupillos, tamen quò ad puberes fortè
29 cùm fuerit inchoatum iudicium potest, imò debet cum ea finiri nobis instantibus: * ita dixit pulchrè Bartolus in l. ita autem. §. fina. ff. de administr. tuto. Baldus in l. tutori. in versiculo, opponitur. quòd officium tutoris. C. de negot. gest. Nec militaret si diceretur quòd tēpore stipulationis prædictæ non apparuisset aliquid violenter gestum fuisse contra prædictos fideiussores, nisi dicta verba duntaxat prolata, quòd ita volebant omnino illos fideiubere &c. Ex quo attenta ipsorum praua consuetudine, & impetu, non debebant se periculo commit-
30 tere: & sic videntur fuisse in iusto metu: * cùm iustus metus dicatur nedum cùm instans est periculum, verùm etiam, cùm res ad id verisimiliter tendat: ita Bartolus in l. metum. in principio. ff. quod met. cau. Alibi dixit Baldus in l. fina. C. de iure deli-
31 beri. * quòd sufficit probare subesse iustam causam metus: idem voluit Alexander de Imol. in consilio cliiij. in ij. volum. & ideo dixit Baldus in prædicta
32 l. fina. j. colum. * quòd iustus metus est, vbi iusta suspicio inest. & idem voluit Innocentius in c. cùm
33 olim. de elect. * Et ideo dixit pulchrè Angelus in l.
34 metum. ff. quod met. cau. * quòd paria sunt aliquid fieri per metum, vel per probabilem suspicionem metus. Hinc consuluit Alexan. de Imo. in suo con-
35 silio xcix. quoniam per excellentissimum. * quòd non debet quis se subiicere periculo, ex quo timor
36 violentiæ inferendæ dicitur iustus metus: * & tamen iustus metus sufficit, licet eius effectus non sequatur. glo. est in c. bonæ. el j. de elect. in vers. sufficit. & gl. in c. ad audientiam. quod met. cau. Ex quibus omnibus concluditur Bartholomæum ipsum, & litis consortes liberandos ab impetitione prædictorum actorum. Thom. Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Exceptionem opponens in summariis, si ipsam non offerat incōtinenti probare, & etiam probet, præsumitur quòd fecerit animo calumniandi, & audiri non debet.*
2 *Actor dum differt probare præsumitur in eo calumnia.*
3 *Iudex vbi præsumeret malitiam contra tertium volentem impedire executionem pro suo interesse, non debet ipsum audire, & a summaria cognitione potest repelli, vbi præsumitur calumniari. & nu. 4.*
5 *Tertius comparens non debet audiri ad impediendum executionem, quando ipse sciuit litem motam, & sententiam latam, & nunquam comparuit, nisi in executione.*
6 *Vxor nedum cohabitans viro præsumitur scire facta sui viri, verum & quilibet cōsanguineus præsumitur scire facta sui consanguinei.*
7 *Scientia præsumitur ex conuersatione assidua, & amicitia publica voce, & fama. nu. 8.*
9 *Mulier decipiens non iuuatur auxilio velleiani, sed decepta. Executio vbi impeditur per restitutionē in integrum petitam, & sic suspicio contra petentem non debet differri executio. ibid. nu. 10.*
Maximè oblata cautione de restituendo in casu succumbentie.
11 *Tertius comparens pro suo interesse nō auditur, nisi per prius de eo docuerit.*
12 *Mulier litigans per suum procuratorem cum iuramento constitutum perdit beneficium restitutionis in integrum.*
13 *Vxor non potest constante matrimonio dotem repetere, nisi viro vergēte ad inopiam, vel vagante per mundum. nu. 14.*
15 *Iudex non debet admittere petitionem causam ineptam continentem, quod est verum etiam reo non opponente.*

CONSILIVM XCII.

REdemptoris gentium suffragio postulato, Amen. In causa Magnifici V. I. D. Ioannis Thomasini de ciuitate Licij ad impediendum executionem sententiarum in eius fauorem latarum contra Raphaëlem guidanum eius socerum, cōparuerunt nobiles Catarina calo, & Maria de muro vxor & Nurus ipsius Raphaëlis, repetendo eorum dotes, ac iura dotalia viuentibus eorum viris: non aliter præsupposita virorum inopia: aut quòd vagarent per mundum, quo casu fuisset locus assecurationi, quòd non fuit aliter dictum, nec petitum. Apparet ergo in primis nos esse in causa summaria ex duplici capite. Primò, quia causa dotis per l. j. ff. soluto matrimo. Secundò, quia sumus in tertio comparente, qui summariè audiendus est, per l. à diuo pio. §. si super rebus. ff. de re iudi. cum vulg. Constat autem mulieres prædictas à die prima Aprilis cōparuisse offer

offerendo velle infra breuem dilationem probare de earum iuribus ad impediēdum executionem, & demum per tres menses & decē dies vsque ad tem-
2 pus decretæ executionis nihil produxerunt. * Et iure cautum est, quòd in summariis opponens exceptionem, si ipsam non offerat incontinenti probare, & etiam probet, præsumitur quòd animo calumniandi: & non auditur: ita Bald. in l. prima. C. vt in posses. leg. per l. si. C. de ordi. cog. Spe. in titu. de lit. contest. §. j. versic quid de causa. & de incon-
2 tinenti iuxta naturam, * & qualitatem negocij: vt dicit Bald. in ca. quia propter. de elect. & ideo pulchrè dixerunt Barto. & Bal. & Salyc. in l. non igno-
3 rat. C. de fruc. & lit. expen. * quòd vbi actor differt probare, præsumitur in eo calumnia: & dixit Abb. in capitu. super eo. de officio. delega. in fin. quòd si iudex præsumit malitiam contra tertium volētem
4 impedire executionem pro suo interesse, * non debet eum audire: & subdit ibi Bal. quòd eriā à summaria cognitione potest quis repelli, vbi præsumitur calumniari: & dicit esse menti tenendum: & sequitur Fely. in cap. veniens. el ij. de testi. Imò plus subdit Fely. quòd non debet audiri tertius compa-
5 rens ad impediendum executionem, * quando ipse sciuit causam motam, & sententiam latam, & nunquam comparuit in causa, nisi postmodum in executione. Quis ergo non affirmabit mulieres ipsas comparentes tam sero nō esse in manifesta calumnia, cùm per annos xj. per quos lis fuit semper agitata, & decisa, semper tacuerint? Et insuper cùm à primo Aprilis obtulerint infra breuem dilationem velle de eorum iuribus docere ad impediendum executionem: & ex tunc eisdem termino impartito, & elapsis iam tribus mēsibus nihil docuerint. Nec possent ignorantiam tam diuturnæ litis
6 agitatæ prætendere. * Cùm nedum vxor cohabitās viro, verū etiā & quilibet cōsanguineus præsumitur scire facta consanguinei. l. octaui. cū vulg. ff. vn-
7 de cog. * Quod maximè procedit in vxore, cùm sit cū viro vnica domus, vnica familia, & vsus promiscuus: ita Specu. in titu. qui si. sint legiti. versicu. nunc dicimus. Et dicit Bald. in l. prima. C. de cadu-
8 tol. * quòd præsumitur scientia ex conuersatione assidua, ex amicitia, ex publica voce & fama: concurrēte litis diuturnitate: vt dixi, & liquet ex actis. Nec competit eis beneficium si aduersus procuratores, aut mundualdos indemnes seruari possunt: vt quia soluendo essent, prout sunt: vt dicitur in d. constitutio. Regni, obscuritatem. per rationem text. in lege secunda. ff. ad velleia. in §. verba. vbi ex senatusconsulto mulieribus decipientibus nō impenditur auxilium: infirmitas enim fœminarum
9 non calliditas auxiliū sumit: * prout in simili dicimus etiam in minore. l. auxilium. ff. de minoribus. Item cùm sit suspicio ex prædictis contra ipsas petentes beneficiū, & sic restitutionem in integrum, non debuit eis impartiri, prout impartitum seu
10 concessum non fuit: * ex quo vbi impeditur executio per restitutionem in integrum petitam, & sic suspicio contra petentē non debet differri executio, per text. in capitu. sciscitata. extra de in integrum restitu. & optimè Andr. de Iser. in capitu. j. de contrauer. inter vassal. & alium de benefic. in fi. verbis: & priusquam de læsione non apparet ex eisdem actis, nunquam impeditur executio: maximè mediante cautione de restituēdo in casu succumbentiæ, per text. in dicto capitu. sciscitata. vt dixit pulchrè Bald. in authent. quæ supplicatio. C. de precib. imper. offer. & in l. vnica. C. in integrum restitutio. postula. ne quid noui fiat. Item nec opitulabitur prædicta petita restitutio, seu beneficiū sub colore quòd eorum procurator minimè eisdem mulieribus terminum eis datum notificauit. nam apparet easdem allegasse se non certioratas de termino: & sic aduersus negligentiam eorum procuratoris petierunt se in integrum restitui: & tamen à xxij. Iunij, fuerunt expectatæ vsque ad x. diem Iulij, in quo latū fuit decretum fore exequēdum: & tamen nihil produxerint: Et quòd fuerit ita bene pronunciatum apparet, quia tertius comparens pro suo interesse nō auditur * nisi per prius 11
de eo doceat: vt inquit magistraliter Angel. in l. si suspecta. ff. de inofficioso testamento. Felyn. in capitu. veniens. vltim. no. de testi. Nec possent ex alio consequi petitam restitutionem, * cùm litigaue- 12
runt per earum procuratorē cum iuramento constitutum: nam perdit beneficium restitutionis in integrum. l. minor xxv. ann. omissam: & ibi Barto. ff. de mino. & sequitur Ange. de Are. in §. appellantur. institu. de except. dicens esse not. & quòd nunquam illud dictum exeat mentem tuam: & tamen in restitutione in integrum parificantur mulieres & minores, per constitutionem Regni, obscuritatem. & minorum iura. Item aduertendum est, quòd terminus datus eisdem fuit peremptorius: vt apparet ex illa clausula, aliàs &c. per id quod dixit Angel. de Aret. in d. §. appellantur. vbi dicit, quòd post datum terminum peremptorium, vel si non fuit positum peremptoriè, si tamen iudex comminatur quòd aliàs &c. * debet intelligi, quòd demum 13
ipsum non audiet, vt contumacem, maximè deficiente actione ipsis principalibus: cùm non possint constante matrimonio dotes repetere, nisi viris vergentibus ad inopiam: vel euntibus vagando per mundum, de quo verbum nullum: iuxta doctri. Barto. & doct. in l. si constante. ff. soluto matri. & in l. vbi adhuc. C. de iure dot. Spec. in tit. de dote post diuor. resti. §. formatis. versic. sed nunquid. vbi ponit formam libelli in prædictis: & sic eorum petitio minimè admittenda erat vt inepta, cùm iudex minimè admittere debeat petitionem causam ineptam continentem, etiam reo non opponente: vt dixit Alexan. in l. j. ff. de eden. & in l. edita. C. eod. tit. & ibi Bald. in repetitio. In reliquis suppleat religio Magnifici Relatoris.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum debet adimpleri in forma specifica.*
2 *Iurans tale quid, quòd non interest alterius, si periurat, videtur solum Deum habere vltorem, tamen poterit per iudicem sibi imponi pœna extraordinaria.*
3 *In iuramēto apponitur, & exigitur pœna, aliàs periurium remanet inultum.*
4 *Pœna debetur etiam ratione contemptus.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

CONSILIVM XCIII.

IN Christi nomine amen. Cùm doctrina & mores Magnifici Franciſci groſsi de Venuſio V.I.D. mihi innoteſcant, mirari non deſino quonam pacto ita ingenuè, prout in ſuo voto loquutus ſit, niſi fortè iocosè ita ſcripſiſſe videatur, aliàs eſſet deſtruere totam machinam mundialem, cùm allegata per ſuâ Magnificentiam nõ ſentiant iuramentum in quo quis iurauit non exire à domo ſibi loco carceris aſsignata ſi exiuit, & rediit domum: *quòd non poteſt ab ipſo contraueniente pœna peti: & tamen firmus remanet cõtractus: tex. eſt in l. ſi quis maior. quem ibi ponderat Bar. & cæteri. C. de trãſact. & conſuluit Alex. in cõſil. xxxvij. in ij vol. maximè cùm iuramentum debeat in forma ſpecifica adimpleri: vt inquit Bar. in l. amplius. ff. rem rat. hab. Et licet quando quis iurat tale, quid quod non intereſt alterius, ſi periurat, videatur ſolum Deum habere vltorem, & non iudicem: vt habetur in l. ij. iuncta glo. C. de reb. credit. quòd videtur prima facie ſatis poſſe adaptari ad caſum de quo quæritur, dum ipſe iurans licet receſſerit, tamen reduit, & ſic videtur ius curiæ nõ effectum deterius: attamen regula præmiſſa dum in ea dicitur, quòd non habeat vltorem iudicem: intelligitur * vt poſsit per iurantem puniri pœna ordinaria: tamen poterit extraordinaria. ita in ſpecie Ange. in auth. ſcenicas. per gl. ibi, quod dicit eſſe bene no. quia eſt magna ampliatio ad l. ij. C. de reb. cre. & ſic nõ punitur pœna manus, quę imponitur periuro, ſeu alia corporali. * Et ideo in iuramento apponitur pœna: aliàs periurium remanet inultum: prout dixit Saly. in l. ij. C. de reb. credi. circa principium. item pœna * debetur etiam ratione contemptus: ex quo contemnẽs religionem puniri debet. l. j. in fi. C. de ſumm. trinit. & fid. catho. ſed cum per iuramentum fuerit promiſſum & iuratum non exire caſtrum ſibi loco carceris aſsignatum, & demũ receſsit, licet reuerſus fuerit, attamen negari non poteſt, quin exeũdo periurus non fuerit: ergo pœna debetur omnino: aliàs periurium remaneret inultum: & ita iuris eſſe cenſeo ego Thomas Grammaticus.

1 2 3 4

SVMMARIVM.

1 *Iudex de his de quibus conſtat ex actis poteſt ex officio iudicare.*
2 *Iudex poteſt iudicare etiam in concomitantiis ad petita, dum petitum fuit ſi non pecuniam frumentum.*
3 *Iudex habens facultatem iudicandi ſola facti veritate inſpecta, poterit iudicare in alio quàm ſit petitum.*
4 *Equus ſi petitur qui eſt mortuus, ſuccedit æſtimatio, ſi cauſa eſſet ordinaria non poſſet ferri ſententia ſuper æſtimatione, cùm nõ fuerit petita, ſed ſi ſummaria, ſic.*

CONSILIVM XCIIII.

IN Christi nomine amen. In cauſa Michaëlis faine videtur dubitari de ſententiis latis in eius fauorem vltra petita per ipſum: cùm in mandato obtinẽte vim petitionis petierit pecuniã; & in articulis concludat in frumẽto: Aduertat tamen magnificẽtia veſtra, quia comperiet articulos concludere, aut quòd ſibi ſatisfiat in pecunia, aut in frumento. Quicquid ſit licet ſententia debeat eſſe conformis libello, tamen vbi ex actis cõſtat iudici pluſquam ſit actũ in libello poteſt ex ſuo officio pronunciare ſuper omni eo quod probatũ fuerit: vt dixit Imo. ſatis pulchrè in c. ex tenore. in fin. per illum tex. de reſcri. * ſubdens quòd iudex de his de quibus conſtat ex actis poteſt ex officio iudicare, cùm maximè acta faciant notoriũ: vt dicit Inn. in c. ex parte. de verb. ſigni. cum concor. idẽ refert & ſequitur Fely. in ca. licet hely. in x. limi. extrà de ſimo. Et bene facit, quia ſatis dicitur de concomitantiis ad petita, dum peritũ fuit, ſi non pecuniam: frumentum, in quibus concomitãtiis iudex poteſt iudicare: * & valet ſententia: dixit Bar. in extrauag. ad reprimendum. in ver. figura. & Fely. in d. c. licet hely. Et præſertim poterit Magnificentia veſtra ita iudicare, vt iudex magnæ curiæ, cùm per c. deteſtãtes. detur facultas ſola facti veritate inſpecta in cauſis procedendi, virtute cuius clauſulæ * poteſt iudex pronunciare in alio quàm ſit petitum: & eius ſententia valet: ita ad dictam regulam pro noua limitatione dat Iaſo. de May. in l. vinum. xv. colũ. ff. ſi cer. pet. & latius in l. certi condictio. §. ſi nummos. vj. col. ff. eo. tit. Et hoc, quia eo caſu apparet iudicẽ poſſe procedere manu regia, ſecundum Bart. in extrauag. ad reprimen. in verſi. videbitur. Bal. in l. nemo. C. de ſen. & in l. nec quicquam. ij. col. ff. de offi. procon. & in c. j. de no. for. fide. Item & plus ſubdit Iaſon, quòd virtute dictę clauſulæ vbi iudex poteſt ſola facti veritate inſpecta iudicare, poteſt recedere à regulis iuris, vt ibi per eum, qui multa alia etiã adducit originaliter tamen opinionem hãc tenuit Ant. de Bur. in quodam ſuo cõſilio, prout refert & ſequitur Alex. de Imo. in l. ſi ita ſtipulatus. §. chriſogonus. ff. de verb. obli. * Vltimò facit in ſimili, nam ſi petitur equus qui eſt mortuus, & conſequenter ſuccedit eſtimatio, ſi cauſa ipſa eſſet ordinaria, non poſſet ferri ſententia ſuper æſtimatione, cùm non fuerit petita: tamen ſi proceditur ſummariè, poterit fieri condemnatio in æſtimatione: quia nõ poteſt inficiari iſtam ſentẽtiam fuiſſe latam iuxta formam petitionis: idem ſi prope petita, licet non ſecundum ipſam petitionẽ: ita formaliter dicit Lanfran. de oria. in repet. clemen. ſæpè. in verſi. libellus. iij. colum. de verbo. ſigni. pariter & in caſu præſenti cùm ſit probatũ, quòd de granis fiebat ſatisfactio, aut quòd daretur granum ſi emptum fuit, aut pecunia, & ita de iure conſulo ego

Thomas Grammaticus.

1 2 3 4

SVMMARIVM.

1 *Executio ſententiæ & executio inſtrumenti habentis executionem paratam, equiparantur.*
2 *Executio ſententiæ nunquam impeditur per exceptionem litis pendentiæ.*
3 *Executio inſtrumenti guarantigiati habet etiam executionem perſonalem.*
4 *Actor habens plura remedia executiua contra contuentum, vno ipſorum intentato ſibi quòd ad cætera non*

ra non præiudicat. ibid. nu. 5. Nec pendentia litis ſuper vno videtur poſſe alij præiudicare.
6 *Clauſula qualibet inſtrumenti ſiue verbum debet aliquid operari.*
7 *Notarius ſemper cenſetur rogatus, vt in inſtrumento clauſulas conſuetas apponat.*
8 *Hypothecaria licet ſit intentata contra debitorem, poteſt etiam contra eundem intentari actio perſonalis.*
9 *Agere dum quis poteſt ciuiliter & criminaliter ſuper eodem facto, & quis proſequitur rem familiarem, non autem principaliter ad vindictam, tunc intẽtata via ciuili, poteſt etiam agi via criminali: quia vna per aliam non tollitur.*
10 *Debitoris ſuſpecti captura poteſt lite pendente impetrari.*
11 *Exceptio metus non reſpicit inſtrumentum, ſed contractum.*
12 *Exceptio metus vbi fuit iuratum non poteſt opponi obſtante iuramento.*
13 *Exceptio metus non admittitur aduerſus inſtrumentum guarentigiæ iuratum, ad impediendum executionem.*
14 *Fideiuſſionis contractus eſt oneroſus, & damnificatiuus, ad eo quòd in eo nullum lucrũ ſperatur, ſed ſolum damnum, & amiſſio precy, ex quo fideiubẽs cenſetur bona dilapidare.*
15 *Domini temporales vt Duces, Comites, & ſimiles, cenſentur principes in eorum terris, & habent illam poteſtatem in ſubditos, quam habet Imperator in toto Regno, maximè quando eis ſunt conceſſa regalia, prout omnibus Baronibus Regni conceſſa ſunt.*
16 *Contrahere non licet officialibus cum ſubditis eorum iuriſdictioni, & ideo contractus tales in læſionem ſubditorum ſunt nulli. nu. 17. Quia præſumuntur per impreſſionem facti, nec eſt opus intẽtare actionem, quod metus cauſa ad ipſos reſcindendum.*
18 *Dignitas ſola non ſufficit in officiali ad inducendum præſumptionem metus, ſeu impreſſionem, quia id procedit in officiali non habente iuriſdictionem.*
19 *Superiorum preces inducũt iuſtum metum, maximè dum conſueuit ſæuire in ſubditos.*
20 *Seruitia indebita præſumuntur extorta à ſubditis per ſuperiores, & per metum.*
21 *Inſtrumentum in quo continetur actus dependens à voluntate vtriuſque partis, prout eſt obligatio, vel aliquid debitum, non poteſt notarius extrahere inſtrumentum in forma publica, niſi debitore mandante, nec ſufficeret ſola voluntas creditoris.*
22 *Conuentio facta cum hoſtibus non eſt ſeruanda.*
23 *Præuentio ſi eſt facta per officialem ſuperiorem non poteſt inferior de cauſa cognoſcere.*
24 *Cauſa dum eſt aduocata per principem, cenſetur erepta omnis iuriſdictio inferioris ordinario qui poterat aliàs de illa cauſa cognoſcere.*
25 *Delegato principis mortuo cauſa non reuertitur ad ordinarium, ſed ad Principem.*
26 *Cauſa deuoluta ad Principem ſi impetratur alteri committi, nõ facta mentione de deuolutione prædicta, talis impetratio nulla eſt, cùm nõ conſueuerit Princeps cauſam ad ſe deuolutam extrahere à ſua curia, niſi ex certa ſcientia. ibid.*
27 *Exceptio litis pendentiæ coram vno iudice impedit litem agitari coram alio, maximè quando ſententia coram vno pareret exceptionem rei iudicatæ coram alio.*
28 *Actor habens duas vias, vnam ordinariam, & aliam extraordinariam executiuam, intentando ordinariam cenſetur renunciare extraordinariæ.*
Inferius tribunal faciens aliquid cõtra inhibitionem ſuperioris eſt ipſo iure nullum. ibid.
29 *Exceptio præuentionis eſt declinatoria, quia declinatur iuriſdictio citantis.*
30 *Hypothecaria licet cumulari poteſt cum perſonali, tamen id intelligitur coram eodem iudice, & non diuerſo.*
31 *Renunciatio facta omni legum auxilio, ſolùm extenditur ad actiones competentes tempore renunciationis, non autem competituris de futuro, nec tollit defenſiones competentes in cauſa criminali.*
32 *Ciuilis cauſa non præiudicat criminali, quando ciuilis cauſa eſt finita: ſecus ea pendente, quia dum pendet ciuilis non poteſt criminali intentari.*
33 *Procurator non admittitur in criminalibus, quãdo allegat aliquid per quod cauſa ipſa diſcutitur: ſecus ſi comparet ad opponendum declinatoriam fori, vel ineptitudinem libelli, ſeu ad annullãdum iudicium, quia tunc admitti debet.*
34 *Executio quæ virtute ritus, ſeu ſtatuti fieri debet ad inſtantiam creditoris, intelligi debet de creditore efficaci, cui nulla obſtat exceptio.*
35 *Contractus nullus as quando apparet ex inſpectione ipſius poteſt opponi ad impediendũ executionem, etiam quòd ſtatutum tolleret omnem exceptionem, quia intelligitur de inſtrumento valido, & nu. 36.*
37 *Iuramentum non obligat in caſu, in quo iuramẽtum reddit actũ nullum. quia tunc ſimiliter iuramentum eſt nullum.*
38 *Iuramentum metu extortum ſecundum opinionem ciuiliſtarum indiſtinctè non obligat.*
39 *Paria ſunt aliquid fieri per metum, vel per coactionem.*
40 *In inſtrumento licet dicatur ſponte, tamen non ex hoc creditur inſtrumento quòd actus fuerit ſponte factus, niſi ex quadam iuris præſumptione.*
41 *Teſtibus duobus deponentibus de metu plus creditur, quàm mille deponentibus de ſpontanea voluntate.*

CONSILIVM XCV.

REdemptoris gentium præſidio repetito, amen. In cauſa præſentationis inſtrumenti in magna Curia Vicarię per filios, & hæredes quondam Magnifici Franciſci filingeri de Trano, contra Bartholomęum maranta de Venuſio ſuper petitione ducatorum mille ex cauſa fideiuſſionis præſtitæ pro Raynaldo barbiano, & domino Antonio de lamet, vltra ſcripta per me in ſuprà ſcriptis allegationibus: Magnificus V. I. D. Robertus maranta filius eiuſdem Bartholomæi, qui mihi cauſam hanc ob paternam charitatem commenda-

uerat,scripsit etiam infrascriptas sequentes allegationes satis subtiliter, & copiosè: quibus addidi integram colũ.fina.In præsenti causa principaliter discutiendum esse censeo,an obstet litis pendentia in S.Regio Consilio,in quo lis mota apparet ordinariè super assistentia nonnullorum bonorum, & processum vsque ad publicationé, & sic an citatio super dicta præsentatione dicatur subreptitia. Et prima facie dicendum videretur prædictam litis pendentiã non obstare ex plutibus:& primò, quia
1 executio sententiæ * & executio instrumenti habentis executionem paratam æquiparantur: dicit Barto.in l.cum vnus.in fin.ff.de bon.auth.iud.pos. Bald.in l.fina.ij.colum.C.eodem titu.& tenet expressè Roma.consi.lxxvj.colum.ij.sed quando sit
2 executio sententiæ * nunquam impeditur per exceptionem litis pendentiæ,tenet Inno.in c.cùm in iure de offic.delega.Roma.in d.consi.lxxvj.in fin.
3 verb.* ergo minimè retardari debet executio instrumenti,cuius vigore potest deueniri ad capturã personæ, sicut per instrumentum guarentigiatum, not.Bart.in l.Titio centum §.ij.ff.de condi.& demon.Innocen.in cap.ex rescripto.de iureiu.Alex. in addit.ad Barto.in d.l.cùm vnus.& consuluit in specie Roman.in consil.cxxxiij.col.j.& ex quo per ritum magnæ curiæ instrumenta habent executionem paratam contra personam, ergo frustra quæritur de litis pendentia.Secundò,quia quãdo actor plura executiua habet remedia contra conuẽtum, vno ipsorum intentato sibi quo ad cætera nõ præ-
4 iudicatur:* si & sic actor cõsequutus fuit possessionem bonorum debitoris, non impeditur occurrere ad implorandum capturam personæ ipsius, donec sit sibi integrè satisfactum: vt not.Bartol.in l. consentaneum.colum.fin.C.quo.& quan.iud.Bal. in l.qui legati.C.vt in poss.leg.Bal.in l.ij.in fine.C. de resti.mil.habetur in c.quoniam frequenter.§.fi.
5 vt lit.non contest.* nec pendentia litis super vno videtur posse alij præiudicare: vt not.Ias.in l.nulli prorsus.col.iij.vj.fallen.C.de iudic.Et sic licet intentauerit viam executiuam super rebus,tamẽ hæc talis litis pendentia non debet posse præiudicare remedio executiuo contra personam quamdiu sibi satisfiat. Tertiò, quia communiter in instrumentis dicitur, quòd creditor potest instrumentum præsentare ciuiliter & criminaliter:& quòd electa vna via alia non tollatur:ergo per dictas clausulas censetur data potestas creditori, quòd licet præsentauerat instrumentum ciuiliter, potest etiã illud cri-
6 minaliter præsentare:cùm quælibet clausula,* imò minimè verbum instrumenti debet aliquid operari:ita Bald.in rub.de contrahen.emp.ix.q.glos.in c. solitæ.in verb.tanquam.de maio.& obe.Iaso.in l.ij. §.creditum.in fin.ff.si cer.pet.Corn.in consi.cclix.
7 colũ.iiij.in iiij.volu.* & notarius semper censetur rogatus,vt huiusmodi clausulas cõsuetas apponat. l.fi.& ibi Bal.C.de fideius. Alex.consi.lxxxix.colũ. pen.iij.vol.& Ias.in l.certi condictio.§.si.nummos. ff.si cer.pet.Quartò, quia licet sit intentata hypothecaria,potest etiam intentari contra eundem de-
8 bitorem actio personalis: * & hoc est speciale in istis duabus actionibus: quia possunt & in vno, & in diuersis libellis cumulari,& eodem tempore, & diuersò:dixit Bar.in l.edita.col.iiij.in fi.C.de eden. & in l.fundum.ver.oppo.extra gl.ff.de except.idem & magis clarè Pau.de Cast.in cõsi.cccxlviij.col.j. ij.vol.Quintò,quando ex eodem facto quis potest agere ciuiliter & criminaliter,& quis prosequitur rem familiarem,non autem principaliter ad vindictam: * tunc intentata via ciuili potest etiã agi via 9
criminali:quia vna per aliam non tollitur.casus est in l.j.C.quãdo actio ciui.crimi.præiud.& habetur in l.ex morte.C.ad leg.aquil.& in l.prætor.§.j.ff.vi bon.rap.vnde cùm ob periuriũ dicatur causa criminalis,vt in decis.Afflic.lxiiij.vbi plenè, poterat etiam criminaliter agi:& sic exceptio litis pendentiæ super ciuili nõ habet eis obstare pro hoc etiam est tex.& gl.in l.de fide.C.ad leg. Corn.de fal.Sextò,quia litis pendentia fuit allegata per procuratorem,& sic contra ritum, qui non admittit procuratorem super præsentatione instrumenti:& habe- 10
tur in d.decis.lxiiij.* Septimò, quia lite pendente licet impetrare capturam debitoris suspecti, tenet Ange.in l.nemo carcerem.circa medium.C.de exacto.tribu.lib.x.Alex.consi.cvj.col.fi.iij.vol.Octauò, non videtur obstare quòd fideiussio fuerit celebrata metu superioris,& per impressionem:quia ista audiuntur in vinculis iuxta formam ritus: & nihilominus prædicta respiciunt contractum fideiussionis,non autem instrumentum quod consistit in solennitatibus cũ interuentu notarij,iudicis,& testium,& aliis: cõtractus verò consistit in substantia negocij: * & sic ista exceptio metus nõ respicit 11
instrumentum,sed contractũ:ita pulchrè Bart.in l. j.§.& parui.ff. quòd vi aut clam.refert & sequitur Corn.consi.ccxlj.col.iij.in litera.h.iij.volu.& not. Bal.in l.j.col.fi.C.plus vale.quòd agi.& sic non impedit.*Nonò,interuenit in instrumento prædicto 12
iuramentum,quo casu etiam obstante metu nõ potest iurans contrauenire non præcedente absolutione, per tex.in c.si verò.extrà de iureiur.maximè cùm dicatur in eo, quòd debitores ipsi sponte, & voluntariè &c. per quæ verba excluditur metus, cùm omnia verba prolata per notarium censeãtur de voluntate contrahentium: quia debet cõtradicere ille cui verba displicent:ita in terminis Bal.in l.mater.ver.quid ergo si tabellio.C.de rei vendi.& Bal.in l.j.col.fin.C.de priuileg.do. Vndecimò,quia quando instrumẽtum habet executionem paratam vigore statuti, prout est instrumentum guarentigiæ, non admittitur exceptio metus ad impediendum * executionem: ita in propriis terminis tenet 13
Ang.in consi ccxxxiiij.visis statuto, & contractu. col.pen.vers.sed licet.sed certum est quòd vigore dicti ritus habet executionem paratam: ergo &c. Sed præmissis non obstantibus contrarium puto de iure verius:& præsuppono, quòd ex hoc cõtractu duæ oriuntur obligationes,& cõsequenter duo facta connexa,& duæ actiones: vna,videlicet obligatio quæ contrahitur inter fideiussorẽ & creditorem,quæ est ex stipulatione.l.Blanditus.C.de fideius.alia, quæ contrahitur in fideiussorem & reum principalem, quæ est actio mandati.l.rogatus.& l. qui fide.& l.si remunerandi.§.si passus.ff.man.& l. mandati.& ibi gl.C.de fideius.& insti.de fideius.§. quid autem.Secundò præsuppono quòd cõtractus fideiussionis est onerosus,& damnificatiuus: adeò quòd in eo nullum lucrum speratur, sed solũ damnum,&

num, & amissio patrimonij: intantũ quòd fideiubens cẽsetur dilapidare bona: & inde est q mulier
14 vxor potest repetere dotẽ constãte matrimonio* à viro:ita expresse tenet Ang.in l.in personam.§.j.& ibi etiã Ias.ff.de pac.Alex.in l.si constãte.vij.col.ff. sol.mat.facit tex.in l.iij.§.si filius.ff.de pecu.Tertio præsuppono q domini temporales,vt sunt Duces, Comes,& similes,& eorũ vicarij, censentur Prin-
15 cipes in eorũ terris:& habẽt illã * potestatẽ in subditos,quã habet Imperator in toto regno:maximè quãdo eis sunt cõcessa regalia: prout omnibus Baronibus Regni cõcessa sunt:ita Lud.cõsi.lix.Corn. consi.cc.col.j.& ij.in j.vol.Ang.cõsil.ccxvij.col.ij. in fi.& iij.& Pau.in consi.xxxiij.col.iij.in fi.ij.vol. in nouiter impressis.His præsuppositis dico instrumentũ fideiussionis prædictæ esse ipso iure nullũ: & primò,quia officiales,præsertim prouinciam re-
16 gentes,prohibentur in ea cõtrahere cũ eorũ subditis: * adeo q contractus eorũ maximè qui prætendunt in læsionẽ subditorũ,sunt inualidi, & non tenẽt.casus est in l.j.C.de cõtrac.iud.l.fi.C.de rescin. vendi.l.principalibus & ibi Mod.ff.si cert.peta.& præsertim quando fiunt metu ipsorũ superiorũ,& per eorũ impressionẽ: quia sunt nulli,& habentur
17 pro infectis: nec erit necesse * intentare actionem, quod metus causa ad rescindendũ: ita expresse tenet Bal.in tit.de pa.cõstant.in ver.pactiones.& in ver.pro infectis.& Ias.in §.quadrupli.ix.col.instit. de actio.& Par.in tract.syndic.j.col.xv.char.Et dicit Bal.in l.decernimus.C.de sac.san.eccle.q contractus celebratus cum tyranno per ipsius impressionem nõ tenet: præsumitur autem factus per impressionẽ, quando subditus cũ eo cõtrahens enormiter læditur:& illud dictum sequitur Alex.in l.si per impressionem.C. de his quæ vi metúsve causa. sed prædictus contractus fuit celebratus inter superiorem & subditos:item per eorũ impressionem & metũ:& non præsumitur spõte fideiussisse, cùm nemo præsumatur iactare sua,vt not.Abb.in c.super hoc.col.ij.ij.no.de renun.ergo &c. Nec obstat l.ad inuidiam.quod met.cau.dũ dicitur, q sola di-
18 gnitas nõ sufficit ad inducendã impressionem, seu præsumptionem metus:*quia illud procedit in officiali non habente iurisdictionẽ: prout intelligit Bar.in l.aufertur.§. quod à præside.ff. de iure fis.& Alexã.in d.l.si per impresionem.item in d.l.ad inuidiam.non interuenit metus, seu impresio præsumpta:no.Bart.in d.l.si per impresionem.Secũdò apparet in facto de praua consuetudine Gallorũ, & eorũ terribilitate: & sic apparet verificatũ quod no.Abb.in c.insinuante.in fi.extrà qui cler.vel vouen.& ibi glo.& idem Abb.in c.ij.j.col.extrà quod met.cau.Alexã.in consi.xvj.iij.volu.col. penul.vbi
19 datur not.intellectus ad illam regulam,quæ habet, quòd preces* & rogamina superiorũ inducũt præceptum necessitatis:& per consequens iustũ metũ. no.gl.in l.j.quod iussu.gl.in clem.j.in ver.exhortamur.de testib.And.de Iser.in c.si quis miles.de feu. sine cul.non amit.nã istud procedit in tali officiali, vel tyranno qui consueuit fœuire in subditos non parentes:quia tunc verum quòd preces inducant iustum metum: & ita fuit in casu præsenti: &
20 ideo non valet,per not.Bald.in d.versic.pactiones. & Afflic.decis.lxix.* Tertiò adducitur, quia indebita seruitia præsumuntur extorta à subditis per superiores,& per metũ:ita Io.And.in c.j.de præscr. in vj.in nouel.Bal.in titu.de pa.constan.in ver.pactiones.& in dubio præsumitur contra Potestates secundũ eũ,per tex.in l.nolumus.C.de testa.& inde est quòd solus vultus terribilis Potestatis inducit iustum metum.no.Io.And.in nouel.in c.quia propter.colũ.pen.de elec.Bal.in c.j.in §.iniuria.de pa. iura.fir.Iaso.in l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori.ff. de ope.no.nun.& aliquid per Fely.in c.causam matrimonij.de offic.deleg.Iaso.in l.si ob turpem.ff.de condit.ob turp.caus.Et quòd indebita seruitia in dubio præsumantur extorta à subditis, vt suprà sequitur Luc.de pen.in l.hac lege.j.col.C.de aquẽdu. li.xj.& ibi subdit potius per metũ quàm ex debito. Alex.in l.iusiurandum.ff.quarum rerum act.nõ datur Frnc.de Are.consi.xxiiij.quatuor dubia.Par.de pu.in tract.syndi.in tit.de offic.syndi.viij.char.Ias. in §.quadrupli.insti.de actio.Quartò,quòd instrumentũ prædictum non teneat,adducitur,quia non fuit extractum de volũtate vtriusque patris:sed solùm in eo dicitur fuisse extractũ ad instantiã ipsius Francisci creditoris:& quando in instrumẽto continetur actus dependens ex voluntate vtriusque contrahẽtis,prout est obligatio, vel aliquod debitum,non potest notarius extrahere instrumentũ in forma publica,nisi debitore mandãte: * & sic non 21
sufficit sola voluntas creditoris:ita Alex.in consi. cx.eximie doctor.in ij.volu.Abb.in c.j.col.pen.& antepen.de fide instru.vbi plura allegantur. Quintò,quia fideiussores erant hostes tẽpore promissionis,quia erant sub vexillis Gallorum:& do.Franciscus creditor sub Rege Federico Aragoneo: & de iure non tenetur obseruare conuentionem per impresionem* factã hosti cùm sint personæ priuatæ: 22
not.Bart.in l.j.§.non fuit.ff.de dolo.& idem Bar.& doct.maximè Ias.in l.conuentionũ.ff.de pact.Sextò extante ac pendente causa in S.cõsilio,in quo conuentum fuerat cognosci de causa,non poterat magna Cur.Vicariæ,*& sic inferior curia de ipsa cau- 23
sa cognoscere: ita Bald.in l.ij.§.j.ff.si quis cau.quæ præuentio ex sola citatione inducitur.c.proposuisti. & ibi Abb. de fo.compet.quando fit ad instantiam partis,vt ibi habetur:& est text.in cle.fi.vt lit. penden.& videtur bonus tex.in c.cùm inferior.extrà de maior.& obed.ibi dũ superior apposuit manum nõ potest inferior se intromittere: imò si eodem die fuisset emanata citatio ab vtroque tribunali,certè dicetur præuẽtum coram maiori,& maius tribunal de ipsa causa cognoscet: ita determinat tex.no.& menti tenẽdus in c.si à sede.de præb. in vj.& decidit in specie Felyn.in c.irrefragabili.j. col.extrà de offic.ordi.Septimò quando causa est aduocata per Principem, censetur tollere omnem iurisdictionẽ inferiori ordinario, qui poterat aliàs de illa causa cognoscere.casus est in c.vt nostrum. & ibi Abb.& Philip.de appel.& censetur aduocare eo ipso * quòd alteri delegat, prout fuit in casu 24
præsenti: ita not.tenet Bal.in c.ad hoc.col.iiij.de pa.iur.fir.Iaso.in l.more.col.fina.ff.de iurisdic.omnium iudic.Fely.in c.quoniam Abb.in fin.de offi. dele.Imo.in l.si expressim.ff.de appel.Rom.in cõsi. cccxxxv.in tantum * quòd mortuo delegato Prin- 25
cipis causa non reuertitur ad ordinarium, sed ad

ipsum principē,Bald.in l.si vt proponis.la j.col.iij. C.quomodo & quando iud.Ludo.in consi.cccxxx. Octauò, quia in citatione magnæ curiæ nō fuit facta mentio de lite pendēte in S.consilio: & sic subreptitia habetur,per Felyn.in c.super literis.col.ix. de rescrip.& in c.cæterum.eo.tit.col.ij.& idē Fely. in c.ad audientiam.el ij.xvij.col.eo.tit.vj.fal.dicit, quòd si causa est deuoluta ad Cur.principis,& impetretur,vt cōmittatur alibi, talis impetratio sub-
26 reptitia est nulla:*quia eo casu non solet Princeps causam ad se deuolutam extrahere à se, nisi ex certa scientia:idem Lud.in consi.cccxxx. Nonò, quia exceptio litis pendentiæ coram vno iudice impedit litem agitari corā alio plenè Soci.cōsil.xxxviij.
27 in j.vol.* quòd maximè procedit, quando sententia coram vno pareret exceptionem rei iudicatæ coram alio:Bal.in c.j in fi.de cōtro.feud.apud par. termi.sicque stante dicta exceptione nō potuit magna Curia procedere:& est etiam decisio.cccliiij.S. consilij.Decimò,quia quādo actor habet duas vias agendi,vnam ordinariā & aliam extraordinariam,
28 & executiuam, *intentando ordinariam censetur renunciare extraordinariæ: ita colligitur ex dictis Lud.consi.cxxxiij.& est glo.in l.proinde.§. notandum.in glo.fi.in fin.ff.ad leg.aquil.& tanto magis, quia intentauit ordinariam causam corā principe. Vndecimò, quia fuit inhibitum per S. consilium ipsi magnæ Curiæ,quo casu dum inferior curia facit aliquid contra inhibitionem superioris,est ipso iure nullum.ita Aret.in consi.lxxv.in prin.& facit bene tex.in c.cùm inferior.de maio.& obed. Duodecimò,quia exceptio præuentionis est declinato-
29 ria,per quam declinatur iurisdictio citantis,*tanquam incompetentis:ita Bald.in auth.sed nouo iure.col.iij.C.de ser.fugit.vnde stante dicta præuentione Principis, & exceptione declinatoria opposita, dicta magna Cur.est incompetens. Nec obst. primo loco obiectum,quòd licet instrumenta guarantigiæ habeant vim diffinitiuæ: tamen non per omnia æquiparantur sententiæ,& eius executioni:q patet:quia cōtra executionem sententiæ non potest opponi exceptio peremptoria, sed cōtra executionem instrumenti.sic no.Bal.in l.peremptorias.col. iij.C.sen.rescin.non pos.& ratio est, quia in instrumēto nulla præcesit lis:vnde nō poterit exceptio opponi.istud etiā magis in terminis tenet Alexā.in l.iiij.§.condemnatum.iiij.col.de re iudi.vbi loquitur propriè de exceptione litis pendentiæ quæ potest opponi contra executionem instrumēti: & alleg.Fede.de se.consi.cxxvj.in q.dom.Ioannis pauli. Nec ob.secundū obiectum,quia verū est, q contra contumacē potest quis pluribus remediis executiuis vti:ita loquitur Bar.in l.consentaneū prædicta: quia illud fit ad conuincendū contumacem:tamen hoc non reperitur in eo qui se legitimè defendit. Præterea dictum contrarium nō facit ad propositum in casu presenti:quia licet secundū remedium sit executiuum,tamen primum intentatum coram principe fuit ordinarium:vt patet ex tenore libelli ibi:licet potest bona ipsa capere,tamē volens vrbanius agere &c.per quod videtur renūciasse viæ extraordinariæ,maximè pendēte lite,per superius dicta. Præterea dato q allegata in cōtrariū procederent,loquūtur tamen in eodē iudice, & nō coram diuersis:ita sentit Iaso.in l.nulli.C.de iudi.Nec obstare habet tertiū obiectū:quia in instrumento non sunt dictæ clausulæ: quia fuit extractū à protocollo notarij mortui,prout iacet, in quo si non reperiūtur scriptæ non habētur pro appositis: no.Alex. in l.generaliter.in addi.ad Bal.C.de fideiuſ.Et tamē dato q in eo essent,quia instrumētū est nullū: vt ſ. ita etiā & omnes clausulæ, in eo cōtētæ & per metum & impressionē appositæ. Itē cùm contraxerit subditus cū superiore, & sic cū persona à lege prohibita,ergo omnes clausulæ sunt nullæ:ita Lud.cōſ. xlij.col.j. Præterea licet dicatur q per vnā alia nō tollatur, intelligi debet quòd nō tollatur penitus: quia vna finita potest intentari alia:tamen interim suspēdi debet,prout iura volunt.quia aliud est tollere in totū,& aliud suspendere. Nec militat quarto loco obstaculum: quia licet actio hypothecaria potest cumulari cū personali,* tamen illud de ne- 30
cessitate intelligitur corā eodem iudice, & nō diuersis:ne causæ continentia diuidatur.casus est in l.nulli prorsus.C.de iudi.vbi denegatur audientia adeunti diuersos iudices per quæ verba etiā si non excipiatur, processus qui fieret per secundū iudicē est ipso iure nullus: vt plenè tenet Alex.in l.j.§.j.ff. ad Trebel.& in l.nā & postea.ff.de iureiu.& hāc dixit esse cōmunem opi.quā etiā tenet Io.And.in addit.Spec.in tit.de sen.§.iuxta.in ver.item est nulla. & habetur in d.deci.cccliiij.Affli.& tenet expresè Bal.in l.scire oportet.§.consequens.ff.de excu.tut. vbi si statutū dicit,quòd bānitus non debeat audiri,si demū fuerit auditus per iudicem, processus & sentētia est ipso iure nulla.Nec ob.renūciatū fuisse omni legū auxilio: quia solū extēditur ad actiones competētes tempore renūciationis,nō autem competituris de futuro,prout hīc.nec tollit* defensio- 31
nes cōpetentes in causa criminali: ita Alex.in l.sed & si quis.§.quæsitum.col.j.ff.si quis cau.Nec suffragatur quintū obstaculū:quia verū est q ciuilis non præiudicat criminali,cùm id procedat, quia ciuilis causa est finita:secus ea pendēte:quia dū pendet ciuilis,* nō potest criminalis intētari:casus est in l. 32
interdū.ff.de publ.iudi.& ibi Bar.ita hoc intelligit Bart.in d.l.j.in fi.in ver.iij.no.C.quando ci.act.cripræiu.& obstat etiā quia coram diuersis iudicibus. Nec opitulabitur sextū: quia licet in causis criminalibus nō admittatur procurator, illud intelligitur quādo cōparet ad allegandū aliquid,per quod causa ipsa discutitur,& crimen examinatur:* secus 33
quando cōparet ad opponendū declinatoriā fori, vel opponēdū inepritudinē libelli,& ad annullandum iudiciū, quia tūc admitti debet etiā in causa capitali:quia per hoc crimen nō examinatur:ita in terminis tenet Bar.in l.pen.§.ad crimen.col.pen.ff. de publ.iud.Bal.in l.j.ij.col.C.quomodo & quādo iud.sed in proposito dicta exceptio præuentionis & litis pendentiæ est declinatoria: secundū Bal.in auth.sed nouo iure.col.iij.C. de ser.fugit.ergo potuit opponi per procuratorē. Præterea procurator in criminalibus admittitur in iudiciis ad ostēdendum q aduersarius calūniatur ad opponendum,q nomen rei nō recipiatur inter reos:secundū Cy.in l.reos.C.de accuſ.Bald.in l.ij.C.vt nemo priuat.& plus dicit Bald.in d.l.j.col.ij.C.quomodo & qñ iuq iudex potest ex officio supplere, qñ videt accusatorem

satorem calūniari:nam calūnia habetur loco libelli inepti,sed nulla est maior calūnia, quàm temerè vexare corā diuersis iudicibus dictos fideiussores, cùm sit fabricatus processus, & liqueat de causa in S.cōsilio:ergo nō tantū procurator potuit interuenire,sed etiam iudex ex officio debuit supplere ad repellendū actores calumniātes. Ad septimum respondetur faciliter, quia illud procedit corā eodē iudice, & superueniēte noua causa suspicionis: ita loquitur Ang.in d.l.nemo carcerē.facit tex.in l.in omnibus.ff.de iudi.Circa octauum dicitur q ritus
34 dictat,*quòd ad instantiā creditoris fiat executio: sed debet intelligi de creditore efficaci, cui nulla obstat exceptio: ita tenet Lud.consi.cciiij.in fi.sed dicti creditores nō sunt efficaces stante exceptione metus: vnde ad eorū instantiam non potest fieri executio. Præterea quādo nullitas cōtractus appareret ex inspectione ipsius, potest opponi ad impe-
35 diēdum executionē,* etiam si statutū tolleret omnem exceptionem: quia intelligitur de instrumēto valido:secundū Lud.consi.xlij.& ccxciiij.col.ij.& Corn.consi.xciij.in iiij.volu.& Bal.in l.in vendētis vel ementis.iij.no.C.de cōtrahē.empt.Bal.in l.sancimus.C.de dona.Alex.consi.cxix.colum.ij.ver.ad idē.j.vol.& consi.lxxvij.col.pen.in fi.in iij.vol.vbi
36 plus subdit,* quòd potest tunc iudex ex officio repellere agentē.Bal.in l.si non sortē.§.j.ff. de condi. inde.Imo.in l.fi.ff. à quibus appel.nō licet.Ias.in l. iurisgentiū.§.quod fere.ff.de pact.item potest tunc opponi exceptio resultās ex inhabilitate cōtrahentis,prout in casu præsenti:secūdū Io.And.in addi. Spec. in tit.de senten.§.cum autē.Ias.ih d.l.ij.§.prætor ait.ver.vij.ff.qui satisd.cogā.Præterea & hic resultat contra instrumentū exceptio,quia nō interuenit vtriusque partis consensus in extrahendo:vt dixi.Præterea ista disputatio nō cadit in magna curia Vicariæ, in qua nō fuit oppositum de metu,sed solùm in S.Cōsilio:vbi proceditur ordinariè:& sic cessat dicta,discussio:sed in curia vicarię repellitur instrumentum per d.l.nulli vt suprà dictū fuit.Ad
37 nonū respondetur, quòd iuramētum non obligat in casu quo iuramētum reddit actū nullum: * quia tunc similiter iuramentū est nullum: prout in casu præsenti:ita tenet Fely.in c.si verò.col.fi.de iureiu. glos.& Abb.in c.ij.de eo qui dux.in mat. Præterea
38 quādo actus est aliàs à iure prohibitus,ibi iuramentum metu extortū* est nullum,& nō obstat,secundum Abb.in c.cùm cōtingat.vlt.no.de iureiu.Præterea opinio ciuilistarū communis est, quòd iuramentū metu extortū indistinctè nō obliget: ita tenent cōmuniter doc.iuris ciui.in auth.sacramenta puberū.& istud dicit sequi S.consiliū Affli.in deci.
39 cclxiij.ergo vbi iuramētum non obligat,nō est necessaria absolutio:cùm priuatio præsupponit habitum.l.decē.ff.de verb.obl.* Et quādo sumus in materia metus, vel coactionis, paria sunt aliqua fieri per coactionē,& fieri per metū coactionis.l.si rem. & ibi Bald.ff.de leg.iij.Bal.in l.nouissimè.ff. quod fal.tut.auth.Ad decimū licet in instrumento dica-
40 tur spōte &c.tamen nō ex hoc creditur instrumento,quòd actus fuerit spōte factus:* nisi ex quadam iuris præsumptione: ita no.dicit Bal.in addi.Spec. in tit.de appel.§.restat.in addi.quæ inci.cōfessus in tormentis.& ratio est,quia ista spontanea volūtas consistit in animo contrahētium, de quo notarius non potest testificari,nec tenetur scire animū contrahentium:ita Bal.in rub.C.de fide instru.col.v.& contra istam præsumptionē resultantem ex instrumento,fuit plenè probatū contrarium de metu,& impressione in processu: quo casu probato metu est impossibile probare spontaneā voluntatem: vt no.dicit Bal.in l.si quis in hoc genus.C.de episc.& cler.& in l.fi.in fi.C.de hæred.instit.Hinc est quòd dicimus plus credi duobus deponētibus*de metu, 41
quàm mille de spontanea voluntate: secundū Inn. in c.super hoc de renun.Ias.in §. quadrupli.col.xj. nu.71.insti.de actio.Bal.in l.obseruare.§.proficiscixiij.q.in j.lect.ff.de offic.procon.non enim dicitur aliquid velle is qui per metum velit:secundū Bal.in tit.de pa.constan.ver.item volentibus. Ad vndecimum & vltimū respon.prout in octauo suprà contrario respōsum fuit.Et licet obiiciatur quòd processus non tenet,tāquam agitatus cum tutrice prætensa, non apparētibus solennibus gestis. Respondetur quòd dū fuisset oppositum contra tutricem, & replicatum ex aduerso,cōmissarius ipsam admisit non obstāte exceptione opposita:& sic censetur legitimasse eius personam, & processus tenet: ita consuluit Pau.de Castr.in suo consi.xij.tota disputatio & c.In noua impressione:& ita consulo ego

Thomas Grammaticus.

Et Robertus Marāta de Venusio pro suo genitore.

SVMMARIVM.

1 *Iudex nullitatis seu appellationis,licet possit sententiam in melius reformare,intelligendū est,quando sententia esset fundata super inepto libello.*

2 *Sententia nulla non potest confirmari, vel reformari,vbi processus est nullus,vt quia libellus est ineptus,vel alio modo processus nullus.*

3 *Iudex non videns probationes in processu, facit vt ex hoc solo possit irritare sententiam.*

4 *Iudex dicens in sententia,quòd curia de precio se bene informauit, dat o quod sufficit fieri relationem ad id quod non fuit in actis productum. tamen id procedit quando fieret relatio ad id quod de se est liquidum.*

CONSILIVM XCVI.

IN Christi nomine amē. Viso processu, & actis,ac sententia lata per Magnifi.Capi.ciuitatis Suexæ mihi trāsmissis, & allegationibus vtriusque partis: licet secundū plenè relata per Alex.de Imo.in consi.lxxix.in ij.volu.posit iudex nullitatis, seu appellationis sententiā nullā in melius reformare: * attamen illud non habet locum, 1
quando sentētia lata esset fundata super inepto libello:prout in casu de quo agitur respectu adiudicationis petitæ,quæ nullatenus competit: ita pulchrè dixit Bal.in l.j.xiiij.q.C.de rescind.vend.vbi subdit, quòd eo casu iudex cassabit sententiam reseruato iure agendi:ita etiā tenet Abb.in cap.cùm dilecti.de emp.& vend.& ibi dicit etiam quòd vbi processus est nullus,vt quia libellus sit ineptus,vel alio modo processus sit nullus, eo casu sententia non potest* confirmari vel reformari:idem sentit 2
Bart.in l.j.C.quando prouoc.non est necess.& in l. iudex postquam.de re iudi.Petr.de Ancha.in clem.

j.de re iudi.Anto.de But.& Abb.in c.dilecto.de appel.Quò verò ad alia contenta in sententia,in quibus deficit probatio,dixit Bal.in l.ab eo.C. quo.& quando iud.referendo Inn.in c.cùm Bertoldus.de re iud.dicere,quòd si iudex non vidit probationes
3 in processu,hoc sibi *sufficiet ad sententiã cassandam,seu irritandam:facit l.hæc autem.post principium.in versi.liquere.ex quib.cau.in possess.ea.& l. properãdum.§.& si quidem.C. de iudi.ibi negocij actorem.& hæc est communis opinio, dicit Alexã. in d.consi.lxxix.ij.volu.& melius in consi.liij.in v. vol.vbi plenè & clariùs plusquam in d.cõsi.lxxix.
4 *Et pariter cùm in sententia sit dictum circa precium prout dicta curia de precio se bene informauit, dato quòd sufficit fieri relationem ad id quod non fuit in actis productum,prout per Bal.in l.iij. C.de sen.quæ sine cer.quantita.tamen id procedit, quando fieret relatio ad aliquid quod de se est liquidum ita Bald.in l.j.in fin.C.de senten.ex breui. recitan. facit.l.certum.ff.si cer.pet.& l.vbi autem. §.qui vinum.ff.de verb.obli.Sed quot fructus percepti fuerint, si non est liquidatum , non poterit ipsamet curia sententiam reformare:idem consuluit Alex.in d.consi.liij.in v.vol.Quamobrem sum voti prædictam sententiam declarari nullam: & ita consulo vobis Magnifico domino Capitaneo: ego Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Spoliatus si retro donauit bona de quibus spoliũ intẽtauit,amittet tam possessionem, quam proprietatem.*
2 *De dominio suo opponens, & probans per sententiã, auditur contra spoliatum agentem remedio recuperandæ ita & probans de suo dominio per instrumentum publicum quòd æquiparatur sententiæ.*
3 *Dominij exceptio contra spoliatum quando non requirit probationem factã,non potest reiici, & admittitur.*
4 *Probatio per instrumentum non requirit aliam probationem , quia dicitur probatio probata , & non probanda.imò dicitur veritas apparens , quod ex instrumento apparet.*
5 *Compulsus per metum ad tradẽdum rem quam dedisti,licet coactè.si demum egisti remedio recuperandæ poterit opponi exceptio dominij , & nõ poterit eo casu dici spoliatus , nec petere restitutionem.quia tradidisti.*
6 *Iuramentum metu interpositum non potest propria authoritate sperni,sed requiritur absolutio.*
7 *Spoliatus quòd ante omnia restituatur , non habet locum , quando fuit metu compulsus ad tradendum.*

CONSILIVM XCVII.

MAximi opificis præsidio repetito, amen. In causa Illustr. Comitis Nolæ cum Bernardino de octaiano,in qua Bernardinus petiit articulos cõcernẽtes causam petitorij vnà cùm depositionibus testium reiici , tanquã impertinentes attẽto possessorio iudicio per ipsum intentato. Dicimus q; Bernardinus ipse renũciauit, ac retro donauit bona prædicta eidẽ domino Comiti:quo casu amisit* tam possessionẽ,quàm proprietatẽ,& sic 1
notoriè obstat sibi defectus proprietatis : text.est opti.in c.accepta.de rest.spo.Secũdò dicimus probasse de prædicto dominio nostro, seu proprietate per instrumentũ publicum renunciationis prædictæ factæ per ipsum Bernardinum: quo casu obstat exceptio dominij & proprietatis : & ideo stãte statuto,quòd instrumentum publicum habeat executionem paratam,sicut sententia : prout hodie est in hoc Regno per ritũ magnæ Cur. Vicariæ:nam sicut opponens & probans de suo dominio per sententiam,auditur contra spoliatũ agentem remedio recuperandæ : ita & probans de suo dominio per instrumentum publicum,* quod æquiparatur senten 2
tiæ,facit quòd no.Bar.in simili in l.vinum.ff.si cert.pet.& in l.in hac.ff.de condic.tritic.ita pulchrè voluit excellens doct.do.Ant.Corsi.in suo trac.de pote.& excel.reg.super regula,quòd spoliatus sit ante omnia restituẽdus.in xxxv.lim.Quod fortifico: nã clarum est* quòd quãdo exceptio dominij, obie- 3
cta contra spoliatũ non requirit probationẽ facti, non potest reiici,sed admittitur:ita Bal.in l.pen.C. si à non cõpe.iud.Oldr.consi.eclxxxj.in causa qua quæritur &c.& Alex.ibidem in apost.sed quia probatio per instrumentũ non requirit aliã probationem facti , quia dicitur probatio probata , & non probãda:dixit Bal.in l.ij.C.quando fisc.vel priuat. & in l.quoties.vlt.col.C.de iudi.& in l.fi.de vsuca.
* Et nedũ dicitur probatio probata , sed veritas ap- 4
parens,adeo quòd non indiget disceptatione fori: dixit no.Bald.in l.imperator.la j.ij.col.ff.de sta.homi. Alibi dicitur euidentissimè constare id , quod per instrumentũ apparet,dixit Bal.in l.j.in prin.in ver.venio.ff.de no.ope.nunc.Ant.de But.in c.licet causam.de proba.ergo cùm talis exceptio dominij nostri nõ requirat probationẽ facti,admitti debet. Vltimò clarissimè est in iure expeditum , quòd si compulit e per metum ad tradendũ rem , & tradidisti,licet coactè , & per metũ,si demum agis contra me remedio possessorio recuperãdæ,potero opponere exceptionem dominij:tex.est cum gl.magistra in c.super hoc.de renun.& ibi gl.subdit,*quòd 5
eo casu non poteris dici spoliatus , nec poteris petere restitutionem,ex quo tradidisti: & licet fuerit per metum,dabitur tibi actio quòd metus causa,& non interdictum recuperandæ,idem tenẽt Imo.& Mod.in vulg.§.nihil cõmune.Bal.in l.pen.de condic.ob turp.cau.& in l.iij. quod met.cau.& in l.ij. 6
per Barto.C.eod.titu.* Nec poterit parti aduersæ suffragari allegatus metus , seu vis , cùm iuramentum ex aduerso interpositum non poterat,nec potest propria authoritate sperni : sed acquiritur absolutio ; voluit Archid.in c.ij.de pact.in vj. Innoc. in c.venerabilem.de elect.Ioan.de Imol.in c.cùm contingat.de iureiuran.Cano.in ca.ad aures.extrà quod metus cau.Et dato absque veri præiudicio, quòd pars aduersa fuisset absoluta à iuramento, prout minimè fuit, attamẽ nullã probauit vim aut metũ,prout à iure probari requiritur, quòd fuerit vi expulsiua,seu ablatiua priuatus sua possessione, ad hoc vt restitui posit : secus si compulsiua : quia tunc regula,q; spoliatus ante omnia &c.non habet locum:

locum:vt si compulsus esset per metum ad tradendum &c.* Ita distinguunt iura allegata in præce- 7
denti versi.qui incipit,vltimò clarissimè &c.Et ita singulariter colligit limitando prædictus do.Ant. Corsi.in xxxij.loco superius allegato: & ita iuris esse consulo ego Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Angariæ non possunt deberi Baroni ex causa , quia ex longæuo vsu præsitæ fuerint cum allegatione tituli.*
2 *Consuetudo tribuit iurisdictionem, & priuilegium.*
3 *Consuetudo præscripta obtinet vim priuilegij.*
4 *Consuetudo à præscriptione differt.nu.5.*
6 *Consuetudo se habet ad ius commune vniuersale: præscriptio autem ad particulare priuatum.*
7 *Ius dicitur quæsitum per præscriptionem,quãdo acquiritur ius contra quemlibet singulariter.*
8 *Ius collectandi , seu alias angariandi subditos non posset præscriptione acquiri.*
9 *Tempus quando est fundamentũ intentionis debet articulari & probari.*
10 *Consuetudo tãti temporis in cuius initij contrarium memoria hominum non existit , est centum annorum secundum opinionem multorum.*
11 *Testes deponentes memoriam hominum non extare in contrarium,qualiter deponere debeant , ad hoc vt probent.*
12 *Domini non possun exigere à vassallis nisi grauamina consueta.*
13 *Vassalli non possunt compelli per dominos ad præstãdum sibi collectas,vel angarias, vel quid aliud extraordinarium inconsulto principe , alias puniuntur.nu.14. Et ibidem de pœna.*
14 *Princeps imponens vectigalia sine causa committit rapinam , quia eo casu dicitur bona subditorum auferre.*
15 *Domini vassallorum debent esse contenti oneribus & muneribus impositis tẽpore concessionis feudi, nec subditos vltra grauare.*
16 *Angariæ seu seruitia indebita præsumuntur à subditis per metum extorta, & contra potẽtes præsumitur præsertim pro rusticis.nu.17.*
18 *Collecta semper præsumitur exigi à vassallis per metum,in tantum quòd in ea præstanda præscriptio non procedit.*
19 *Cursus temporis non sufficit in talibus angariis probari,nisi etiam & titulus probetur.*
20 *Rex in regno Siciliæ est dominus personarũ in eo degentium.*
21 *Opera liberi hominis non tribuit ius in persona.*
22 *Angariarum præstationes possunt multipliciter deberi , vt ex conditione libertorum, colonariæ conditionis,ascriptitiæ,vel curialis, vel precij participandi.*
24 *Confessio contra libertatem propriam , nec etiã scriptura non obstat confitenti.num.25. Quod dicit facere contra Regem Francorum.*
26 *Vassallus qui non iurauit fidelitatem , non dicitur homo ligius,adeo quòd nec præstatio rei longo tempore facit ipsum esse vassallũ , nisi præcedat obligationis causa.*
27 *Vassallus non ex hoc quòd degat in aliquo loco , nec quòd ibi domicilium faciat, erit vassallus.*
28 *Possidere nemo præsumitur alieno nomine , nec vt vassallus,nec vt emphyteuta.*
29 *Verba apposita in priuilegijs,videlicet , cum angariis & perangariis:non disponunt,inducendo obligationem,nisi sit in illo loco angaria , sed videtur solum concedere iurisdictionem in ea,quæ nõ competunt nisi concedantur baronibus.*

CONSILIVM XCVIII.

REdemptoris gẽtium suffragio inuocato , amen. Excellen.do.Ludouice Montalte , regens regiã Cancellariã dignissime , in causa vniuersitatis Raclæ cũ Magnif. Bindo Tholomeo eiusdem terræ,vtili domino : quia ex debito adinuicem nos arbitri,& arbitratores per partes electi polliciti sumus vestræ Excellentiss.dominationi in causis ipsis tã ego , quàm magnificus Colucius copula cõcurrens,& nunc collega,& arbiter,absque animi passione & officio patrocinij penitus dimisso:sed iudiciali tegmine induti : secũdum veras iuris conclusiones semper veritati inhærendo votare:ideo V.d.non me, sed quid loquar consideret: iuxta illud Hieronymi in c.ego solus.ix.distin. Dicebam igitur pridie,prout denuo dico,prædictum magnificũ Bindum minimè articulasse prætensas seruitutes,& operas per vassallos ipsos sibi deberi, & præstitas fuisse, nili per annos triginta , quadraginta,& quinquaginta , & plus :& ex iuris dispositione sancitum est,q; ad probandũ angarias,requiritur titulus, aut probatio tanti temporis in cuius contrariũ memoria hominũ non existat :& in tantum quòd nõ possunt dici angariæ debitæ baroni ex probatione lõgæui vsus cùm tituli allegatione: * quia hoc non sufficit,vt inquit Archi.in c.serui- 1
tium.xviij.q.ij.quem refert & sequitur Luc.de pen. in l.litibus.iij.colũ.C.de agri.& censi.lib.xj.vbi in specie dicit, q; in talibus non sufficit probari cursus longi tẽporis,nisi etiam & titulus probetur.per cap.quia cognouimus. x.q.iij.cũ multis aliis ibi allegatis per eũ. Nec suffragaretur huiusmodi angarias fuisse exactas ab antiquis temporibus ,seu ex antiqua consuetudine : maximè quia consuetudo seruitiũ inducit.ca.seruitium.xviij.q.ij.*Et cõsue- 2
tudo tribuit iurisdictionem & priuilegiũ. ca.conquestus.ix.q.iij.& cap.cùm dilectus.de consue.*Et 3
maximè si est consuetudo præscripta , quæ videtur obtinere vim priuilegij:iuxta text.in l.hoc iure.§. ductus aquæ.de aqua quoti.& æsti.& tex.in c.super quibusdam.§.præterea.de verbo.signi.& consuluit Alex.in consi.vj.j.vol.vnde prima facie videretur talis præscriptio prędicto magnifico Bindo opitulari. Quibus non obstantibus contrariam sententiam arbitror de iure veriorem.* Nam differt con- 4
suetudo à præscriptione:quia consuetudo requirit animũ,& cõsensum populi,aut maioris partis eius. l.de quibus.ff.de legi.præscriptio verò solũ animũ, & consensum præscribẽtis , non autem aduersarij: ideo ei contra quem præscribitur , habet præiudicare,& non aliis.l.naturaliter.ff.de vsucap.Item ex consuetudine acquiritur ius in publico vndecunque causetur , etiam si illud ex priuato causetur.l.

venditor.

venditor.§.si constat.ff. commu.præd.& ratio est,
5 *quia consuetudo est lex nõ scripta d.l.de quibus. & sic communis esse debet capitu.erit autem lex. distinc.iiij.ex præscriptione autem ius priuato acquiritur,ergo lex dici non potest, quia communis non est: ita formaliter Panormi.in capitu.fina. de consuetu.posuit Bald.in rubri.ff.de rerum diuisio. colum.j. circa fin.& plenè Moder.in l.de quibus. xv.colum.ff.de legi.vnde Felyn.in capitu.auditis. colum.xj. versicu. quarta & vltima declaratio.de præscript.dicit, quòd consuetudo se habet ad ius comune, & vniuersale: præscriptio verò ad particulare priuatum. vnde licet actus gesti à priuato possint inducere cõsuetudinem, hoc habet locum quando per illos actus acquiritur in publico.secus
6 si priuato: *quia tunc erit præscriptio.ita voluit Franc.de Arer.in consil.xxiij.in præsenti consultatione.in fin.vnde per tales actus sit ius inductũ, & commodum priuato, & non in publico: vt patet: nam ex hoc particulari commodo Baronis aliquid publicæ vtilitatis non inest in terra Raclæ:ergo sumus in mera præscriptione, & non in consuetudine. Item quoties acquiritur ius contra quemlibet
7 singulariter,* tunc per præscriptionẽ dicitur quæsitum: si verò non singulariter, sed communiter contra omnes, tũc dicitur ius acquisitum per consuetudinem:ita Cyn.& Petr.in l.ij.C.quæ sit longa consue.quos sequitur Albe.in rub.eiusdem tit.sed sic est, quòd ista iura exigendi ab illis de terra Raclę,non est ius acquisitũ cõuniter contra omnes, sed contra omnes singulariter: tũc erit ius per præscriptionem quæsitum:tũc ius collectandi, seu aliter angariandi subditos non potest præscriptione
8 *per dominos acquiri:ita dicunt Cy.Pet.& Albe. vbi suprà refert & sequitur Iaco.de sanc.Georg.in suo trac.de homag.x.col.in fi.cùm ergo censeantur talia iura per præscriptionẽ acquisita, ergo sic per præscriptionem ipsi Baroni acquiri non potuerũt.
9 *Item vbi esset specialis consuetudo,per quam ius gentiũ specialiter auferretur,& daretur alteri:tunc necesse est quòd talem consuetudinem inducens habeat bonam fidem:quia in tali causa consuetudo naturam præscriptionis habere censetur: vt dicit Inn.in c.super renouata.de consuet.quem refert & sequitur Bella.in suo consi.x.col.xvj.circa med.sed talis consuetudo ius gentium aufert: quia tollit libertatem:sed cùm inducens debeat habere bonam fidẽ,& in eis præsumitur dolus & metus: ergo mala fides:& sic inducinon potuit.Prætereà Alex.cõsuluit de do.Azone in suo consi.xxxv.in ij.vol.qui volebat exigere collectas à suis subditis: vt probaret de consuetudine tanti temporis in cuius initij contrarium &c.quod tẽpus erat probandum &c. quia tale tempus habet vim priuilegij.d.l.hoc iure. & vbi est fundamentũ intentionis illud debet articulari & probari.l.matrẽ.C.de proba.l.eũ actum. & ibi no.ff.de nego.gest.Bart.in l.non solũ.§.sed vt probari.ff. de no.oper.nunc.per quæ ita consuluit Alex.consi.c.super j.col.ij.volu.sed intentio Bindi videtur fundari in consuetudine tanti temporis in cuius initij contrariũ:ergo tempus erat probandũ.
10 *Nam multi tenent,quòd illud tẽpus excedere debet centũ annos, vt tenet Fely.in c.ad audientiam. vlt.col.v.limi.de rescri.sed esto quòd sit centũ annorum,vt tenet Cyn.in l.ij.de ser.& aqua.in x.q.& Cæp.in tract.ser.vrb.præd.xix.char.ij.col.attamen in casu de quo agitur.de neutro est probatũ.Concurrente etiam dispositione gl.in c.j. de præscri.in gl.fi.dum dicit,quòd testes deponentes memoriam hominis non extare, debent dicere * quòd semper
11 sic viderũt,& audierunt: & ꝙ sic est cõmunis opinio & fama quòd nõ extet memoria hominũ in cõtrarium:ergo &c.*Concurrit insuper,quia domini
12 castrorũ nõ possunt exigere grauamina à vassallis, nisi consueta, vt consuluit Alex.in consi.xxxv.viso themate.j.col.in ij.volu.& in consi.cxlvj.quoniam abũdè.in princ.in ij.vol.& ideò dicit Bal.in l.multa.C.de bon.quę lib.in fi.*quòd vassalli nõ possunt
13 cõpelli per dominũ ad præstandũ sibi collectas,vel angarias:& sic Baro indicẽs collectã,vel quid aliud extraordinarium inconsulto principe, punitur in quadruplũ:si verò de impositione cõsulto principe
14 * plus exigat,punietur in duplum:ita voluit Io.de pla.in l.placet.ij.no.de excu.mune.lib.x.quæ pœna ciuilis parti applicatur: quia criminaliter venit ex officio iudi.puniẽdus:vt ibi per eũ,quẽ vide: vnde princeps imponẽs vectigalia sine causa committit
15 rapinã:quia dicitur eo casu bona subditorum* auferre:vt dicit Andr.de Iser.in c.j.in versi.flumina. quæ sint reg.multo minus & Barones qui arctiores habenas habẽt.Et ideo debent Barones esse cõtenti oneribus & muneribus impositis tẽpore cõcessionis feudi:nec subditos vltra grauare.l.cũ satis.§.caueãt.C.de agri.& cen.li.xj.per quã ita dicit * Iac.in
16 tra.de homag.x.col.circa med.cùm ergo tempore cõcessionis talia onera & grauamina nõ appareãt imposita ex concesione Regia prædecessoribus ipsius Bindi, ergo nec Bindus ipse exigere potest. *Et ideo quatenus prædicta onera & angarias exe-
17 gerit,præsumũtur per metũ extorta per ipsum Bindum à talibus pauperibus rusticis:vt dicit Bald.in extrauag.in tit.de pa.cõstan.in verbo,pactiones.referẽdo Io.And.in c.j.de præscrip.in vj.in nouel.dicentem, quòd indebita seruitia præsumũtur à vassallis per dominos per metũ extorta: & contra potentes præsumitur præsertim pro rusticis: voluit etiã Alex.de Imo.in l.iusiurandũ.§.j.ff.quarum react.non da.Iaso.in §.quadrupli.xj col.nu.69.instit. de actio.Iac.de san.geor.in trac.de homag.viij.col. sicut etiam in simili dicimus, quòd semper præsumitur collecta exigi per metum, & timorem à vas-
18 sallis,intantum* quòd in ea præstanda præscriptio non procedit:ita pulchrè Luc.de penna.in l.hac lege.C.de aquędu.lib.xj.j.col.& ibi formaliter dicit, quòd præsumitur semper ex timore potius quàm ex debito: & in ea non currit præscriptio. allegat Inn.in c.si diligenti.extrà de præscri.in glo.magna Et idem voluit idem Luc.de penna in d.l.litibus. iij.colum.in fin.C.de agric.& censi libr.xj. subdens quòd in talibus nõ sufficit probari cursus temporis, nisi etiam & titulus probetur.per capitulũ,quia
19 cognouimus.x.quæstio.iij.& ibi vide.* Et præmissa procedunt maximè in regno præsenti Siciliæ,in quo solus Rex est dominus personarum: vt in capitu.ad regale fastigium. & in constitutio. Regni,
20 * quia frequenter. dicit Princeps se nolle personas seruitiis personalibus absque suæ Serenitatis assensu obligari: & intantum hoc est verum,quòd vassal

vassallus etiam cum iuramento non posset se obligare ad præstationem operarum suo domino: quia nullus potest se obligare ad ea, nisi libertus.l.si quis
21 pro eo.ff.de fideiusso.l. vt iurisiurãdi.de operis libertorum.* Nam opera liberi hominis nõ tribuit ius in personam.l.prima.ff.de operis seruorũ. quod est notan.ita dicit Lucas de pẽna.in l.cùm scimus. tertia columna.C. de agricolis & censitis.libro xj. Et ideo præsumuntur talia potius extorta per metum à talibus pauperibus rusticis: dictum fuit suprà, quod quidem satis liquet ex processu de consuetudine ipsius Bindi in condemnando, & carcerando pro quolibet modico vassallos: & asperus, ac terribilis esse solitus,prout infiniti testes deponunt super.xxiiij.arti.Quibus omnibus suffragatur lista iurata porrecta in Regia camera tempore petitæ inuestituræ in qua nulla fuit facta mentio de prætensis seruitutibus: & quæ nullatenus cõperunt Baroni,nisi ex priuilegio concedantur:dixit Bal.in
22 l.cum multa.C.de bonis quæ lib.circa fin.*Et licet testes Bindi deponant,ꝙ vniuersitas tenetur ad dictas angarias,& quòd ipsas præstari viderũt: tamen nullam assignãt rationẽ eorum dictis, ex qua causa teneãtur ipsi vassalli,maximè cùm præstationes angariarũ & seruitiorum possint multipliciter deberi,nedum ex cõditione libertorum, sed colonariæ conditionis, & ascriptitiæ,vel curialis, vel precij
23 participandi causa obligationis sequutæ,*& etiam ex contractu locationis & conductionis:prout dicit Azo in summa in tit.C.de agri.& cẽsi.vel colo. in princ.lib.xj.vnde si respectu prædictorum testes non deponerent per certam rationẽ, & causam dictorum suorũ etiam non interrogati,nihil concludenter deponerent:& probatio huiusmodi non releuaret,per l.neque natales.C. de probat.& in c.in
24 præsentia.extrà eo.tit.vbi dicunt doct.*quòd probatio dubia semper interpretatur cõtra producentem.Et sic dico ꝙ meo iudicio debet probari causa concludens necessarias angarias, ac seruitia personalia,& operas prædictas: & sic ipsos subditos esse in cõditione ascriptitia,seu colonaria,& malæ fortunæ:vt dicunt doct.& Bar.in l.litibus.C. de agr.& censi.lib.xj.quæ conditio ne homines trahãtur in aduersam fortunã,voluerunt legislatores nec propriam confessionẽ eis nocere: nec scripturã solam sufficere.l.cùm scimus.C.de agri.& censi.& gl.in l.
25 nec si volens.C.de libe.cau.& ibi Bal.no.dicit,* ꝙ confessio facta contra propriã libertatem non tenet:& subdit id facere cõtra Regẽ Francorũ, quòd si faceret cõfiteri à ciuibus aliquam ciuitatem esse suam,nõ tenebit talis confessio:& idẽ sequitur Ias. in l.ij.C.de iur.emphy.Et plus dico,quòd conditio supradictarũ personarũ, quæ dicũtur teneri ad angarias,seu seruitutes aliquas tanquam vassalli, non probatur sine terra eis data ad colendũ perpetuò pro se & posteris.l.cùm satis.eo.ti.& per omnes fere leges eiusdem tituli.Et vltra alios scribentes per Azo.ibi,in summa:cùm ipsi constituantur ex obligatione tanquã pars rei seu fundi ad perpetuã agri culturam,vt coloni: & suadet etiã fauor libertatis vbiq; in iure d.l.nec si volens. & l.liberos.C.de liber.cau.Vltimò vltra quòd pro parte prædicti Bindi non apparet probatus titulus, nec possessio tãti temporis in cuius initij cõtrarium &c.& minimè apparet probatum quòd homines dictæ terræ sint eius vassalli ratione feudi recepti cum præstatione homagij, seu fidelitatis per iuramentum in forma, cõstituendo se hominẽ concedentis feudũ,& cum obligatione ad huiusmodi angarias,& seruitia: vt legitur in multis legibus,in vnb.feu. & in Spec.in titu.de feu.in §.quoniam fere.per totum: vbi dixit Spec.quòd si vassallus non iurauit fidelitatem,non est homo ligius.*adeo quòd nec præstatio alicuius 26
rei longo tempore facit ipsum esse vassallum, nisi præcedat obligationis causa, vt pro laborerio terræ,quã tenet ab aliquo domino,& similibus:secundum Bart.in l.cũ de in rem verso.circa fi.ff.de vsuris & ibi per alios doct.in l.solẽt.ff.de offi.procon. Bar.in l.litibus.versic.ex hac litera.C.de agrico.& censit.lib.xj.Nec ex hoc quòd quis degat,& domicilium faciat * in loco alterius, erit ex hoc vassal- 27
lus illius:dicit Card.in clemen.pastoralis.versi.deniq;.de re iudi.adeo quòd dominus ille non ex hoc habet iurisdictionem in personam illius, vt vassalli:nec præsumitur quòd bona quæ ibi possidẽt illi de Raclæ eadem teneant ab ipso Bindo in feudũ, seu à prædecessoribus ipsius.c.si vassallus.si de feu. fue.contro.c.fi.de leg.cor.& eidem Bindo incumbit onus probandi, quòd fuerint eisdem in feudũ concessa: ex quo hoc esset fundamentum suæ intentionis:cùm quilibet præsumatur possidere pro suo, & vt dominus.l. filiussa §.diui.ver.idem princeps. in fin.ff.de leg.j.& ibi Ange.no.illum tex.ad hoc:& doct.in l.Titia.ff.de solu.Bald.in l.ij.ix.q.C. de ser. & aqua.glos.& doct.in l.ij.C. de acquiren.possess.
Nemo enim * præsumitur alieno nomine possi- 28
dere.l.ij.§.ex contrario.ff.de acquirenda possessio.& quòd non possidet tanquam vassallus, vel emphyteuta,& similes,vt in d.§.ex cõtrario. & l.si vt certo.§.si duobus.ff.commod.requiritur etiam in feudis inuestitura: vt in titu.si de inuesti.inter do.& vas.in vsi.feu.& pariter homagium pro fidelitate.c. grauem.de excess.præla.c.fina.de reg.iur.& vtrobique cum concor.de quibus omnibus requisitis pro fundamento intentionis ipsius Bindi in hoc casu tanquam contra prætensos vassallos,si ipsi acceperint, vel eorum prædecessores rem immobilem in feudum, & si iurauerunt fidelitatem, & si constituerint se ligios homines, & si promiserint angarias,vel seruitia personalia, nõ liquet aliter ex processu. Et sic refragatur iuris dispositio si testes ipsi deponentes de angariis prædictis & seruitiis personalibus,si ex prædictis cõcludunt de causa scientiæ: ex quo potest dari instantia, quòd talia non sint præstita tanquam pro feudo, nec iure obligationis: & ideo testes debent in hoc deponere per certam scientiam,& rationem dicti sui de obligatione, tanquam à vassallo per alterum ex sensibus corporis:vt quòd fuit presens inuestituræ,& maximè in casu præstationis angariarũ, & seruitiorum, quæ possunt multipliciter deberi:vt ex conditione libertorum, conditionis ascriptitiæ, vel curialis: & similibus. vt suprà. Et licet do. Colutius collega dixerit,ꝙ vt plurimum in priuilegiis Baronum conceduntur eisdẽ castra cũ angariis & perãgariis: Ego dico, ꝙ hucusque nihil apparet de priuilegio, nec de clausulis pæmissis: & dato ꝙ inessent clausulæ prædictæ in priuilegio, dico ꝙ debet concludenter

Universidad de Deusto
Biblioteca

denter probari quòd terra ipsa fuerit cõcessa cum angariis & perangariis: & quòd personæ vassallorum sint ibidem in loco tanquam vassalli. Ex prædictis deberet etiã aliter constare de causa & obligatione ad angarias prædictas,& seruitia prædicta, quàm per asserta verba priuilegij:& hoc ob fauorẽ libertatis, vt per scripturam necessariã cum aliis, per quã constet de cõstituta cõditione ascriptitia,
29 vel colonaria in principio factæ obligationis.* Et talia verba,cum angariis &c.nõ disponunt in priuilegio inducendo obligationem, nec causam obligationis,nisi sit in illo loco: sed videntur concedere iurisdictionem in angaria quæ non competit Baronibus, cùm sint Regalia:nisi concedantur ex priuilegio:vt dicit Bal.in d.l.cùm multa.in fi.C.de bonis quæ lib.Ex quibus & vnoquoque ipsorũ saluo semper & reseruato integerrimo vestræ Excellentiæ iudicio,cui semper adhærẽdum putaui, veluti ducens nauem temoni, concludo illos de Racle facultatem liberam recedendi ab eadem terra causa migrandi ad terras demaniales: & ita iuris esse consulo ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Subreptio in vno capite rescripti non vitiat rescriptum, si esset aliud caput in eo non subreptitium.*
2 *Error non cadit in actu geminato, seu reiterato.*
3 *Deliberatio præsumitur vbi actus reiteratur.*
5 *Actum bis faciens non videtur contra illum posse opponere.*
6 *Geminatio actuum validat actum præcedentem,licet inualidum.*
7 *Princeps aliquid concedens in graue præiudiciũ suæ dignitatis,seu authoritatis non tenet, nec obligatur illud obseruare.*
8 *Cardinales si ante creationem Papæ aliquid statuant,& promittãt quilibet si fuerit electus illud obseruare,quod tamẽ si est in præiudicium eorum dignitatis, non tenetur ad obseruantiam promissionis,si est electus.*
9 *Persona loquentis semper excepta præsumitur in omni sermone,& dispositione.*
10 *Princeps licet aliquid asserit sibi reseruatum,nõ tamen videtur se priuasse, qum & ipse quoq; id facere non posset: cum longe maior potestas penes ipsum remanserit.*
11 *Geminatio rescriptorum facit præsumere deliberationum principis.& nu.12.*
13 *Princeps motu proprio rescribens excludit omne vitium subreptionis & obligationis.*
14 *Geminatio rescripti habet vim clausulæ ex certa scientia.*
15 *Geminata concessio præsumitur emanata ex certa scientia concedentis,& est tanta efficacia, quòd credendi est principi id quod asserit esse verum, nec debet in dubium reuocari.& nu.16.*
17 *Princeps rescribens ex certa scientia, videtur id facere de plenitudine potestatis, adeo quòd de eius viribus,& validitate non potest in dubium reuocari.*
18 *Princeps cũ clausula,ex certa scientia,validat alias inualida.ibid.*
19 *Princeps dum vtitur clausula, ex certa scientia, apparet præiudicare velle illi cui erat ius quæsitum.*
20 *Princeps dum vtitur clausula prædicta,apparet imponere velle silẽtium perpetuum vementi contra illud quod ipse gessit ex certa scientia.*
21 *Geminatio rescriptorum habet vim clausulæ motu proprio,in tantum quòd si clausula ipsa non apponitur in rescripto, tamẽ ratione geminationis habetur,ac si esset apposita.*
22 *Rescriptum seu priuilegium licet appareat concessum ad postulationem partis,tamen non excluditur, quin etiam motu proprio non potest dici concessio facta, licet appareat ad alterius preces facta.*
23 *Geminata rescripta ob geminationẽ declarant multum mentem concedentis.*
24 *Princeps nunquam præsumitur cõcedere motu proprio, sed ad postulationem partis,attamen quando benemerita concurrunt in concessione, tũc præsumitur motu proprio: Maximè vbi potest præsumi in Principe aliqua subsistentia causæ.25.*
26 *Renũciatio benemeritorum facit, vt bona aliàs prohibita donari,seu alienari etiam si essent bona ecclesiæ, possent alienari in remunerationẽ seruitiorum.*
27 *Geminatio rescriptorum habet vim clausulæ nõ obstante.*
Clausula non obstante est tanta virtutis,vt apposita in rescripto,dispositio in eo contenta etiam si esset contraius,auferat ius tertij.ibid.
28 *Clausula non obstante, facit vt per ipsam appareat de mente Principis quòd intendit vti suprema potestate.*
29 *Princeps cum clausula non obstante, potest omnia facere,& de nihilo aliquid.*
30 *Geminatio rescriptorum sapit præcisam coarctationem, & omnimodam superioris deliberationem. nume. 31.*
32 *Princeps non præsumitur ita de facili derogare literis geminatis,& triplicatis, dum de eis nulla sit sibi mentio in rescripto.*

CONSILIVM XCIX.

REdemptoris gentium auxilio repetito,amen. Super puncto regiarum literarum productarum pro parte Illustrissi. Ducissarum terræ Nouæ, & Suexæ, vltra alias præcedentes literas regias mensibus elapsis productas, mandatur informari sua Cæsa.Maiest.nouissimè de litibus,& causis motis aduersus easdem Illust. dominas:& interim quousque aliter prouisum fuerit per suam Cæsar. Maiesta.minimè procedi in eis:imò & plus admirata sua Cæsar.Maiesta. quare non fuerit suis præcedentibus literis obtemperatũ, iubet suæ Maiest.referri causam, quare processum fuerit in causis ipsis,non obstantibus dictis primis literis:& interim nec ex prædictis, nec ex aliquo alio respectu mandat minimè procedi in eisdem,quousque habita plena informatione aliter per suam Cæsa.Maiest. mandatum fuerit:& hoc non obstante qualibet informatione transmissa suæ Cæs.Maiest.Nec sufftragabitur

gabitur parti aduersæ quatenus obiiceret aduersus literas primo loco productas, ipsas fundari super regia pragmatica in secundo capite,seu primo,quę nõ videtur habere locũ in causis de quibus agitur. Nam respondetur, quòd licet mentionem faciant de regia pragmatica, tamen in eisdem subdit Cæsar ipse, competit suo seruitio regio ita fieri:& dato quòd ex capite præmentionatæ pragmaticæ rescriptum posset dici subreptitiũ, vel obreptitium,
1 * tamen subreptitio in vno capite rescripti non vitiat rescriptum, si esset aliud caput in eo non subreptitium:textus est in c.si eo tempore.de rescript. in vj.quẽ ad hoc extollit Abb.in c.sedes.de rescrip. & in c.cæterum.eo.tit. lo ij. & ideo dixit satis pulchrè Anto.de but.Imo.& Domi.de sancto Gemi.in c.constitutus.de rescriptis. quòd dum papa rescripsisset,vt quidam admitterentur ad societatem terrij ordinis in hospitali de pœnitentia Florentiæ,& prouideretur sibi de bonis hospitalis,tanquam vni ex aliis,si tamen hospitale non habet bona, valebit tamen rescriptum,& recipietur in seipsum alimentaturus: quod maximè dicẽdum est in casu de quo agitur, in quo per geminatas iussiones Cæsar noster rescripsit, ita complete suo seruitio. videlicet suam Maiest.informari, & interim minimè procedi:& sic in actu isto tanquam reiterato, & gemina-
2 to non cadit error:* sed præsumitur ex certa scientia.facit glo. in c.ex literis.in versic. admonita. de
3 diuor.* Nam vbi actus reiteratur, ibi præsumitur deliberatio.c. si quis iratus.ij.q.j. & ideo dixit pulchrè Bald.in consilio schismatis.xviij.col. versi. respondeo sæpè in matrimonio. quòd vbi interuenit
4 secunda deliberatio, * seu iussio, ibi præsumitur plena deliberatio. per text. cum glo. in authent. vt nul.iud.§.& hæc verò iubemus.col.ix. per quem di
5 xit,* quòd qui facit actum bis non videtur contra illum posse opponi:& sic dato quòd literæ primæ essent fundatæ super duobus capitibus, quorũ vnum nõ subsisteret, tamen ex alio conualidarentur. Nunc concesso absque veri præiudicio, quòd etiam ex vtroque non subsisterent: dico tamen q̃ ex secundis & tertiis literis regiis vltimo loco productis conualidantur, & subsistunt: cùm geminatio actuum validet * actum præcedentem,licet in-
6 ualidum.l. talis scriptura. & ibi docto.& Angel.ff. de leg.j.l.legata inutiliter.& ibi Bart.eo.tit.Bald.in consilio schismatis.xviij.colum. Nec opitulantur parti aduersæ prætensa capitula Neapolitana minus legitimè apparentia in asserta copia exemplata,& de quibus quando legitimè appareret, quòd non creditur:dicitur quòd ipsa non emanauerunt ab eadem Cæs. Maiest. tum etiam quia minimè apparet ipsa Maiest. obligata ad eorũ obseruantiam, cùm in eis non mentionetur, nec obligetur in aliquo,nec in genere, nec in specie: vt ex eorũ lectura liquet:nec essent huiusmodi capitula prætensa, quæ possent dici transiuisse in contractum: & sic quòd Rex noster vt successor prohibetur ita rescribere: cùm non ex causa onerosa,sed gratiosè concessa liquebit,si de eis legitimè constaret:tum quia longè per petius præcessit priuilegiũ in personam quondam illustriss.magni Capitanei de concessione dictorum castrorum, & terrarum in remunerationem tot ingentium seruitiorum: vt liquet ex actis, & tenore, ac calendario priuilegij, cui non reperitur per prætensa capitula nec in genere, nec in specie derogatum:tum quia etiam si hodie viueret ille Catholic. Rex qui eadem capitula cõcessisse dicitur, nescio si in casu in quo sumus rescribendo pro suo regio seruitio, si secundum intellectum partis aduersæ teneretur prętensa capitula seruare, dum adeo potestatem, & auctoritatem regiam restringerent:vt etiam pro suo Regio seruitio minimè rescribere posset se velle informari, & interim supersedere1: cùm si princeps aliquid concessit in graue præiudicium suæ dignitatis, seu auctoritatis, illud non teneat, nec seruare teneatur:vt dicit Andræas de Isern. in cap. imperialem. versicu. circa hoc videtur.de prohib.alie.feud.per Federic.
7 * Imò etiam si non esset enorme præiudicium, minimè teneretur obseruare in præiudicium suæ auctoritatis concessum: voluit Abbas in cap.sicut. el ij.per textum ibi:extrà de iureiur.vbi subdit quòd si Cardinales ante creationem Papæ aliquid statuant, & promittat quilibet si fuerit electus illud
8 obseruare, * quòd tamen si est in præiudicium dignitatis suę non tenetur electus illud seruare.idem tenet Calder.in titu.de iureiur.consilio iij. & facit c.cùm venissent.in versi.ipse non timens.extrà de instit.& idem refert & sequitur Felynus in c.j.iiij. colum.extrà de probat. vbi subdit formaliter, & hoc bene nota.ad infringendum promissiones factas per Principes in principio suæ creationis:quia si sunt præiudiciales, non tenentur obseruare: & ita dicit aliàs diffusè consuluisse. Et quando absq; veri præiudicio Cæsar noster ipsemet concessisset capitula prædicta, videlicet, q̃ supersessoria aliqua ad instantiam cuiusuis personæ obtenta non teneat, etiam si pro interesse regij fisci emanasset, id intelligendum esset de interesse aliquo pecuniario: cùm absurdum esset dicere, quòd pro suo regio seruitio, quod considerare non possumus,prohibetur Rex velle se informari de aliquo facto,*& 9
interim supersederi: & maximè cùm in omni dispositione & sermone intelligatur excepta persona ipsius disponentis, seu loquentis: vt plenè oretenus pridie allegatum fuit: concurrente etiã quòd licet princeps capitula prædicta concessisse appareret, non tamen abdicauit à se facultatem, & potestatem, quin pro suo regio seruitio non potuisset rescribere * aliter quando opus esset: per textum 10
singul.in cap.dudum.de præbendis.in sexto.& consuluit Petrus de Ancharano in consilio xxviij.vbi subdit, quòd licet princeps in alium transferat, tamen longè maior potestas remanet penes se:concordat bene cap.superhoc.de hæretit.in vj. & textus in l.j.de offi.præfe.vrb.vbi licet princeps commisisset causam alicui, non ex hoc videtur causam ipsam auocasse ab alio ordinario superiore,& multo fortius à se:imò & si rectè considerentur capitula ipsa,loquuntur in mera supersessoria: quod non est in casu de quo agitur, in quo non fuit rescriptum simpliciter esse supersedendum: sed quòd vult princeps ipse se informari, vt prouideri possit: quia ita dicit complere suo Regio seruitio: & ita declarat & attestatur in geminatis iussionibus suæ Maiestatis: ex quarum ingeminatione apparet enixa, ac deliberata voluntas, * seu mens ipsius 11

principis rescribentis: vt in specie consuluit Alexander consilio cj.x.colum.in j.volum. per textum valde sigula.in l.Balista.ff. ad trebel. & per not.per gloss.in clem.j.in ver.quibuscunque.de iudi. & ita etiam consuluit Pilip. Decius in suo consilio cxcj.

12 * Et bene facit, quòd geminatio rescriptorum habet vim clausulæ motu proprio: vt dixit Bald. in l. nec damnosa.C.de precib.impe. offer. quam extollit Ludo. in l. si verò.§. de viro.xxxj. fallen. soluto matrimonio. & Præposit. in c. per tuas.iiij.col.extrà de dona. Alexander in l.iij.ff. quod quisque iur.

13 * Ex qua clausula scilicet motu proprio, excluditur omne vitium subreptionis & obreptionis.cap. si motu proprio.cum ibi not. in glo. de præbendis. in vj.& pulchrè Baldus in l.fina.C.de crimin. sacr. & not. doct.in c.vlti. de confir.vti. vel inuti. & in cap.examinato.eod.tit.Bartolus in l.conficiuntur. de iure codic.Baldus in l.mater.iij.colum.C.de rei ven.& consuluit Alexand.consilio xlj.vlti. colum.

14 v.volum. * Et alibi geminatio rescripti habet vim clausulę ex certa scientia: textus est cum glo.in cap. si quando.de rescript.glo.in cap.j. in versic.noscatur.de constit.in sexto.& ideo dixit pulchrè Ioan.

15 Andr.quem communiter sequuntur doct. * quòd geminata concessio præsumitur emanata ex certa

16 scientia concedentis: & est tantæ importantiæ, * quòd credendum est principi illud quod asserit verum esse, nec debet in dubium refricari: ita Bartolus in l.conficiuntur.de iu.codic. Innoc.in c.innotuit.extrà de elec.Bald.in l.fin.C.senten. rescin. non pos. intantum quòd dum rescribitur cum dicta clausula in literis, videtur clarè illud gerere de

17 plenitudine potestatis: * adeo quòd de eius viribus, & validitate non potest in dubium refricari: ita consuluit etiam Old.in consilio clvij.factũ tale est, dominus Nicolaus papa quartus.in viij.colum. Bald.in l.eos.C.de appel. Imo. in l.quidam consulebant.ff.de re iud.Alexand.consil.ccxiij.vj. col.in

18 ij.vol. * Et tãtæ virtutis est clausula prædicta, quòd validat aliàs inualida: secundum Inno. & Scrib.in cap.j.extrà de transact. Imò & plus quando prin-

19 ceps vtitur dicta clausula, * apparet ipsum voluisse præiudicare illi, cui erat ius quæsitum. ita consuluit Paul.de Castro in consilio cv.incip.donatio prædicta.allegandu glo.in c.ad hoc.de rescri.idem consuluit Ioannes de Ana. in cõsilio lxxxj. viso instrumento. vbi subdit, quòd cum dicta clausula potest princeps res alterius concedere, & pariter derogare iuri alterius: & ideo cum æquipolleat clausulæ ex certa scientia, dixit singul. Bald.in tit.

20 de pa.constã.§.si quis autem. * quòd repelli debet: & imponendum est perpetuum silentium venienti contra illud quod gessit princeps ex certa scientia. & idem consuluit Decius in alleg.suo consil. cxcj.

21 Nec omitto * quòd intantũ geminatio rescriptorum habet vim clausulę motu proprio, quòd si non apponitur in rescriptis prædictis dicta clausula, ratione geminationis habetur, ac si esset apposita: vt habetur in authentica vt nulli iudic.§. & hodie. in versiculo, iubemus. iuncta l.j.C.de petitio. bonor. subla.lib.decimo.& fuit hoc nouum dictum Bald. in l.nec damnosa.C.de precib.impe.offer. suprà alleg. quem sequitur Lud. in prædi.l.si verò.§.de viro. xxxj.fallen.ff.sol.mat. qui subdit esse diligenter memoriæ commendandum, nec alibi meminit se legisse. Nec excluderetur dicta rescripta fuisse concessa motu proprio, licet ad alterius * preces appa- 22
reant concessa: secundum Baldum sing.in cap.nisi. extrà de offic. deleg. & consuluit pulchè Deci. in consilio lj.iij.colum.incip.pro tenui facultate &c.

* Et sic ista duo prædicta rescripta declarant mul- 23
tum mentem ipsius principis: ita egregiè consuluit Barthol.Soc.in consil.iij.in iiij.& v.colum. in causa dicti Guidi &c. Et quamuis princeps nunquam præsumatur concedere motu proprio, sed ad postulationem: attamen quando * benemerita con- 24
currerent in concessione, prout hic exprimitur, tunc præsumitur motu proprio: dixit Guilielm. de cun.in l.iij.§.si procurator.ff. quod quisque iur. & ibidem Alexander, quòd reputat menti tenendum. Alberi.de rosa.in l.j.in prin.v.colum.ff. quod quisque iuris. * Et sic potissimè procedunt præ- 25
missa, nisi in principe ponit præsumi aliqua subsistentia causæ: vt pulchrè dixit Antonius de but.& Imo.in cap.nam concupiscentiam.extrà de elec.& cùm nemo sit qui ignoret subsistentiam causæ propter tot & tanta seruitia præstita per quondam Illustrissimum magnum Capitaneum, in remunerationem quorum fuerunt bona de quibus lis vtitur, concessa vt priuilegia in actis cantant. * Quæ 26
remuneratio facit, vt bona aliàs prohibita donari, seu alienari: imò etiam si essent bona ecclesiæ possunt alienari in remuneratione seruitiorum: prout plenè commemorat Ias.qui infinitas quotas cumulat in l.ex hoc iure gentium.xvj.col.ff.de iust. & iu.

* Vltimò adduco quòd geminatio rescriptorum 27
habet vim clausulæ non obstante: vt dixit Anton. de butr.in c.j.iiij.col. de rescript. in versic. saluari potest.& in cap.quæ in ecclesiarum.de consti. pen. colum.versi. quandoque est dubium. quæ clausula non obstante, est tantæ virtutis, quòd apposita in rescripto, facit vt dispositio in eo contenta etiam si esset contra ius, auferret ius tertij: ita Bartolus & doctores in l.fin.C.si contra ius vel vtil.pub. Ioan. Andr.in nouel.& communiter doc.in c.j.de excess. præla.in vj. * quia per dictam clausulam apparet de 28
mente principis clarè, quòd intendit vti suprema potestate: vt dicit Baldus in l. si testamentum. C. de testam.per not.per glo.in clem. quia contingit. de relig.domi. Ant. de but.in cap. quæ in ecclesiarum.de consti. & ideo per dictam clausulam apparet de mente principis: nec est locus præsumptionibus, & quòd noluit vti iure communi, sed suprema potestate ad validandum contenta in suis literis, per ea quæ not.Paulus de Castro. in consilio cclxxx. Alexã. in l.quanquam.C. de testam.mil.potest enim cum clausula prædicta omnia facere, * & 29
de nihilo aliquid: ita glo.in cap.proposuit. in ver. inuestiuit. extrà de concess.præb. ideo in prædicto casu nihil poterit contra prædictas literas opponi: tum quia ex causa geminationis habent vim clausulæ prædictæ: tum etiam quia expressè in eisdem apponitur clausula ipsa non obstante: vt colligitur ex verbis Bart. in extrauag.ad reprimendum. in ver. non obstantibus. & in l.si quis in principio testamenti.ff. de leg.iij. Bald.in l.rescripta. C. de precib.impe.offe. Et sic obstante geminatione prædicta rescriptorum, quæ sapit præcisam coarctationem,

30 nem, * & omnimodam superioris deliberationem: vt dixit Præpositus in cap.quoniam. xviij.distinct. post Baldum in titu.de pa.constan. in versi. irritetis, & annulletis. quem ipse Præposit. allegat non possunt admitti aduersarij ad contradicendum literis prædictis: quia incurrerent in crimen sacrilegij.l.disputari.C.de cri.sacri.cùm enim ipse prin-

31 ceps sic statuerit, * & mandauerit, debet parti aduersæ silentium imponi: vt dicit Baldus in tit. de pace constantiæ. in versiculo, si qui autem. præsertim cùm ex tenore ipsarum regiarum literarum liqueat non dari causæ cognitionem Illustrissimo domino Proregi, nec S.Regio consilio: sed in specie mandatur, vt informatio facta suæ Cæsa. Maie. transmittatur, & interim supersedeatur. Nec obstabunt aliæ Regiæ literæ ex aduerso productæ: cùm nostræ fuerint posteriores: & sic derogant ipsis prioribus per tres menses per prius expeditis: item ipsemet princeps demõstrat in literis nostris posterioribus se minimè informatũ, nec suæ mentis esse, vt procedatur in dictis causis, nisi habita prius informatione, & habito responso: vt apparet in eis dum vult informationem de causis & rationibus, quare fuerit processum in causis ipsis obstantibus literis regiis, & interim, quòd nec virtute illarũ, nec ex aliquo alio respectu minimè posit procedi in causis ipsis: ac etiam non obstante qualibet informatione suæ maiestatis transmissa super prædictis. Et sic ecce qualiter in specie derogatur, & nec virtute declarationis factæ, nec virtute informationis trãsmissę, nec ex alio respectu permittit posse procedi, nisi prius habita plena informatione, & responso quòd proceditur, vel non procedatur: & sic per nostras posteriores literas derogatur prioribus. Nec suffragabuntur vltimæ literæ nouissimè ex aduerso obtentæ, in quibus simpliciter mandari videtur Illustrissimo Proregi, vt in dictis causis procedi faciat: vt in causa Francisci Milani: ex quo & ipse, & ciuitas Neapolitana conquesti fuerant, quòd supersedere in causa ipsa redundabat in præiudicium capitulorum Neap. concessorum. Nam adhuc dico minimè huiusmodi literas executionę mereri: nec ipsarum virtute procedi posse in causa: cùm obreptitiè, & subreptitiè obtentę fuerint, nulla facta mentione de tot geminatis, & triplicatis literis prohibentibus in causa procedi, nisi habita prius informatione, & recepto responso regio. Ex quo tot literis geminatis, & triplicatis nulla de eisdem facta mentione in rescri-

32 pto non præsumitur quòd princeps ipse * ita de facili derogare voluisset. ita in terminis consuluit Deciusin suo consilio clxv. colum. fin. post Ludo. Roma.in cõsi.cccxxvij.concurrente maximè, quia capitula ipsa concessa vniuersitati Neapo. non ligant adeo nostrum Cæsarem, vt eisdem contrauenire non posit: quia in generali sermone non includitur persona ipsius loquentis, nec videtur consensisse contra seipsum: vt dicit pulchrè Baldus in l.j.j.colum.C.si quis omis.cau.test.per l. inquisitio. C.de solu. Item quia quis non potest seipsum ligare: vt in l.penul.ff.de arbit. l.prætor.ff. de tutor.& cura.da.ab his. Et alibi statuentes non videntur seipsos ligare: secundum Baldum in l. si consul.ff.de adopt. Ex quibus omnibus concludo partes Illustrissimi domini Proregis, ac collateralis consilij esse in consultando Cæsa. Maiestatem, iuxta tenorem literarum per nos obtentarum, & interim supersedere in causis quouscj; secundæ iussionis suæ Cæsareæ Maiestatis superuenerint: ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Princeps vbi ex certa scientia quid concessit, seu fecit, omnis error exclusus apparet.*
2 *Princeps vbi quid facit ex certa scientia, sibi credendum est illud verũ esse, nec debet in dubium refricari.*
3 *Princeps rescribens ex certa scientia in suis literis videtur id gerere de plenitudine potestatis.*
4 *Princeps repetens pluries clausulam ex certa scientia in suo priuilegio, seu rescripto, clarius demonstrat suam deliberatam voluntatem.*
5 *Principis deliberata intentio demonstratur ex geminatione priuilegiorum.*
6 *Princeps quod gessit ex certa scientia, facit imponi silentium perpetuum venienti contra illud.*
7 *Princeps dum attestatur factum, standum est suæ assertioni.*
8 *Princeps narrando factum in priuilegio præsumitur habere notitiam facti, & non esse male informatus, nec per subreptionem inductus. ibid.*
9 *Clausula ex certa scientia validat aliàs inualida.*
10 *Clausula ex certa scientia vbi adest, præiudicat illi cui aliàs esset ius quæsitum.*
11 *Princeps cum clausula prædicta apparet velle concedere, id est, potest cõcedere rem alterius, & derogare iuri alterius.*
12 *Princeps secundum vnam opinionem, licet non potest sine causa auferre ius alterius, & mihi concedere, tamen vbi idem Princeps fuit ille qui concessit, bene poterit auferre.*
13 *Princeps dum infert alicui præiudicium præsumitur in eo causa ibid.*
14 *Causa iusta est in principe dum reuocat id, quod ipsemet concessit.*
15 *Princeps dicitur ex certa scientia quid facere, quando dictam clausulam apponit in concessione. ibid. nu.16. Et maximè quando præsumi posset aliqua subsistentia causæ in principe.*
17 *Princeps non recognoscens superiorem disponendo cum clausula ex certa scientia, semper præsumitur in eo adesse iustitia causæ, adeò vt non admittatur probatio in contrarium.*
18 *Necessitas facit probabile, quod aliàs non erat.*
19 *Bona prohibita alienari, possunt alienari in causam necessitatis.*
20 *Bona reipublicæ possunt alienari in causam necessitatis.*
21 *Princeps ex causa reipublicæ, & ex causa status potest auferre rem priuati.*
22 *Clausula motu proprio, tollit omne vitium subreptionis, & obreptionis.*
23 *Clausula de plenitudine potestatis nostræ dominicæ demonstrat principem velle vti suprema potestate.*
24 *Clausula de plenitudine potestatis superat clausu-*

lam motu proprio, & clausulam ex certa scientia, & clausulam non obstante, & sub ipsa cæteræ complectuntur.

25 Princeps cum clausula de plenitudine potestatis apparet voluisse supra ius disponere.

26 Princeps quando scribit de plenitudine potestatis, facit vt nihil possit contra ipsum opponi quod habeat annihilare concessionem.

27 Princeps cum clausula de plenitudine potestatis, potest rem suam alteri auferre, & si qui aliter dicerent, mentirentur per gulam. & nu. 28.

29 In principe quælibet ratio mutua sufficit, etiam si auferat dominium alteri.

30 Imperator potest de absoluta potestate tollere dominiũ rei alterius, & dare alteri sic & quilibet princeps non recognoscens superiorem.

31 Princeps de plenitudine potestatis potest dominium rei meæ auferre, & alteri concedere.

32 Principis plenitudo potestatis nulli necessitati arbitrij est subiecta, nullísque publicis regulis iuris limitata, cùm in eo sit sedes liberalitatis, & potest præferre minus æquum magis æquo.

33 Princeps dum vtitur plenitudine potestatis nihil aliud est, nisi derogare iuri communi, seu ordinario.

34 Princeps dum rescribit cum clausula non obstante, aufert ius partis.

35 Princeps cum dicta clausula non obstante, apparet voluisse vti plenitudine potestatis. nu. 36.
Et quòd voluerit vti iure communi, sed suprema potestate.

37 Princeps cum dicta clausula potest omnia facere, & de nihilo aliquid.

38 Princeps in eo præsumitur pro ratione voluntas, & præsumitur omnia decenter facere, nec præsumitur concedere non concedenda.

39 Clausula non obstante facit, vt nihil contra priuilegium in quo continetur ipsa clausula, obiici possit.

40 Clausula non obstante declarat intentionem, ac mentem ipsius principis.

41 Silentium perpetuum est imponendum ei qui venit ad contradicendum priuilegio principis, imò incurreret crimen sacrilegij. ibid. nu. 42. & 43.

42 Clausula supplentes omnes defectus seu iuris, & facti solennitates, facit vt princeps cum ipsa clausula videatur voluisse vti suprema potestate, & quod per ipsam clausulam, & per clausulam non obstantibus quibuscunque, apparet omnino facta singularis expressio, & mentio omnium facientium in contrarium.

43 Verba geminata & pragnatia debent latiorem effectum inducere, quia ostendunt dispontentis latissimam, & enixam voluntatem.

46 Princeps dum ex certa scientia, & de plenitudine potestatis rescribit, apparet voluisse auferre ius tertij quomodocunque quæsitum, etiam subsequuta clausula non obstante.
Specialis prohibitio specialem derogationẽ requirit.

47 Princeps nedum potest euacuare & auferre iurisdictionem à suis iudicibus in certis casibus, verùm etiã contra certas personas priuilegiatas, & ecclesiasticas, & mandare in aliquibus casibus, ne audiantur ab eius iudicibus. ibid.

48 Clausula, cum deliberatione nostri assistentis consilij, longè satis ostendit præsumptionem informationis præcedentis.

49 Geminatio priuilegij habet vim clausulæ motus proprij, etiam quando non fuisset expressa dicta clausula.

50 Concessio principis non excluditur quòd sit facta motu proprio, licet ad alterius preces facta appareat.

51 Priuilegium duplicatum, seu concessio duplicata declarat multum mentem ipsius principis.

52 Princeps nunquam præsumitur concedere motu proprio. sed ad postulationem, nisi bene merita concurrerent, quia tunc concessio præsumitur motu proprio.

53 Princeps in concessione seu priuilegio attestatur, quod concurrunt benemerita concessionarij, creditur dictæ assertioni ipsius principis.

54 Princeps non recognoscens superiorem habet tantam potestatem, quòd potest sola voluntate moueri in pectuis.

55 Princeps mandans constitutionem diu seruatam, & omnia gesta virtute dictæ constitutionis, haberi pro infectis, certè omnia decisa erunt annullata.

56 Princeps potest facere factum haberi pro non facto, ex quo princeps est omnia, & super omnia.

57 Princeps habet duplicem potestatem ordinariam, & absolutam: in ordinaria censetur sub lege, in absoluta non, nec quò ad obseruantiam, nec quò ad vinculum in iure positiuo. ibid.

58 Princeps dum scit veritatem, non debet ire per ambages.

59 Princeps quicquid facit, vt Deus facit, ideo nec fallit, nec fallitur.

60 Priuilegium quæsitum à principe propter benemerita cõcessionarij, nedũ non dependet ex sola voluntate concedentis, seu auctoritate, sed ex iure eidem concessionario quæsito seruitia: & sic nullatenus reuocari potest.

61 Princeps non potest reuocare contractatum ex conuentione initum.

62 Deus etiam ex conuentione obligaretur.

63 Contrauenire in aliquo si quis non potest per directum, minimè poterit per indirectum.

64 Imperatores succedentes in imperio minimè contra gesta per eorum prædecessores venire queunt.

65 Clausula derogatoria omnibus, & quibuscunque priuilegiis, & aliis quæ contenta in concessione impedirent, seu contradicerent quouis modo, etiam si essent talia de quibus oportet specialem mentionem facere quæ voluit haberi in eis pro sufficienter expressis, habetur, ac si alteri concessioni esset expresse derogatum.

66 Principis clara voluntas si apparet, non est aliud faciendum, nec quærendum, licet mentio aliter specialis facta non fuerit.

67 Hæres seu successor regis tenetur obseruare quod gestum fuit per Regem eius prædecessorem. nu. 68.

69 Principum gesta decet esse mansura.

70 Iuramentum quo ad eius obseruantiam transit ad hæredem, maximè quando defunctus iurauit pro se & hæredibus suis.

Papa

71 Papa non potest obligationem Deo quæsitam ex iuramento tollere. & nu. 72.

73 Hæres tenetur exonerare conscientiam defuncti.

74 Hæres potest compelli per episcopum ad obseruantiam iuramenti præstiti per defunctum pro exoneratione animæ defuncti.

75 Iuramentum licet non transeat ad successorem respectu periurij, bene transit virtus, & vinculum iuramenti.

76 Iuramentum licet non liget animam successoris, ligat tamen successorem ad obligationes, & contractus.

77 Princeps nullus potest iuramenti virtutem tollere, imo nec Papa inter merè laicos posset eneruare contractum iuratum.

78 Laicus nullus potest disponere super iuramẽto, tanquam super re spirituali.

79 Princeps nec iudex secularis non potest quouis modo derogare, seu delere rescripta, seu decreta iurata.

80 Hæres adeundo hereditatem, videtur se obligasse ad ea omnia ad quæ defunctus erat obligatus, & per eundem modum, videlicet, cum iuramento: quia videtur quasi contrahere cum creditoribus hereditariis.

81 Clausula non obstãtibus seu aliter derogatoriæ nunquam extenduntur ad contractus iurato.

82 Clausula in priuilegio, quòd verba narratiua & enunciatiua in eo contenta, vult habere efficaciam verborum dispositiuorum, satis apparet de deliberata mente Principis, etiam quod in specie non expreßerit.

83 Verba narratiua probant ita esse, prout narratur, quia princeps fundat se super narratione quam facit.

84 Verba enunciatiua licet regulariter non inducant dispositionem, tamen quando proferuntur à principe, bene disponunt.

85 Verba enunciatiua licet aliàs non disponant, tamen quando sunt iurata, inducunt dispositionem.

86 Qualitates omnes sunt exprimendæ Principi, quæ haberent ipsum mouere ad non concedendum, vel difficilius concedendum. numero 87.
Imò requiritur fieri notabilis expressio, & nõ in genere ad hoc, vt impetratio saluetur à subreptione.

88 Nec sufficit exprimi generaliter factum, nisi exprimatur modus facti.

89 Rescriptum seu literæ principis propter inuolucrum verborum remanent obreptitiæ, quia per illud inuolucrum effugitur deliberata mens ipsius principis.

90 Subreptio seu obreptio modica vitiat gratiam.

91 Princeps si aliquid concedat recepto precio, dicitur contractus venditionis, & non priuilegium, etiam si vteretur verbo indulgemus: nam eo casu non posset princeps cõcessionem ipsam reuocare, quia dolum committeret.

92 Priuilegium cõcessum quod non dependet à sola voluntate concedentis, seu auctoritate, sed ex iure alteri quæsito propter eius factum non potest reuocari. ibidem. nu. 93.
Imò etiam de plenitudine potestatis non posset contrauenire.

94 Princeps si contrahit cum subdito recepta pecunia reddit contractum irreuocabilem. nu. 95.
Et si aliter diceremus, nemo reperiretur qui vellet contrahere cum principe, & sic hominum priuaretur commercio, quod esset valde graue.

96 Priuatus sicut obligatur ex contractu, ita & princeps pariter contrauenire non potest.

97 Princeps si contrauenret contractui secum gesto, præsumitur circunuẽtus ex obluione, vel ex facto impetrantis, & non valet.

98 Princeps quando etiam motu proprio reuocat illud quod obseruare tenetur, præsumitur circunuentus, & ita circunuentus fingitur, quòd cõtrarium probari non potest: quasi sit præsumptio iuris.

99 Princeps cum clausula, non obstante, vel alia simili apparet voluisse vti plenitudine potestatis, & præsumitur eo casu voluisse auferre ius alterius etiam quomodocunque, ac etiam si tractaretur de graui præiudicio.

100 Princeps potest priuilegia quæ in contractum non transiuissent, reuocare sine causa, quæ verò in contractum, reuocabit cum causa.

CONSILIVM C.

REdemptoris gentium suffragio repetito, Amen. In causa excellentis domini Ioannis de Tufo, cum excellente Comite S. Angeli super ciuitate Lauelli, re in iudicium deducta prætextu Cæsarei rescripti nouissimè per ipsum Comitem præsentati hæsitandum venit, an rescriptum ipsum posit eidem Comiti suffragari, vt iudicium prosequi posit: Veritati inhærendo quæ ex facto clarissimè colligitur, resecatis superfluis per veras cõclusiones, quòd ad potero breuibus me expediam. Ex priuilegij, & sic tituli ipsius domini Ioannis tenore, de ciuitate prædicta sibi concessa, liquet apertissimè ciuitatem Lauelli sibi venditam fuisse per Regiam curiam Catholici Regis Aragonum glorioſæ memoriæ tempore eminentissimæ necessitatis, & pro euidentissima causa status, & reipublicæ, & pro bono statu totius Regni ac pro subuentione exercitus maritimi, & terrestis: & ex aliis causis in eodem priuilegio expressis: ex quibus, & aliis iustissimis causis motus prædictus Catholicus Rex declarauit venditionem factam eidem comiti per Regem Federicum de terra prædicta, seu eius patri, nullam, & inanem ac etiam celebratam in fraudem suæ regiæ Curiæ, derogando ex certa scientia, & motu proprio, ac de plenitudine suæ regiæ & dominicæ potestatis, iuribus cuiuscunque personæ, & præsertim dicti Comitis patris, & filij, clausulas præmissas sæpius geminando, abdicando iurisdictionem à quolibet tribunali: & cum clausula decreti annullatiua reuocandi quascunq; concessiones, & albarana fortè eidem Comiti facta, eidémque perpetuum silentium imponendo, ac iurando insuper omnia & singula contenta dicto priuilegio esse vera, & illa obseruare: ac obseruari facere etiam per suos hæredes & successores in hoc Regno: & vltimo loco quòd verba narratiua,

& enunciatiua, & dispositiua in eodem priuilegio contenta, vult habere efficaciam verborum dispositiuorum: & cum clausula, non obstantibus, pluries repetita in genere, & in specie. Et licet ex causis enarratis in priuilegio appareat ipsum Comitem nullum ius fouere: & quòd alienationem prædictam legitimè, & de iure factam non fuisse dici posit: attamen ad tollendum omnem disputationem, & controuersiam, constat prædicta omnia in themate contenta ex certa ipsius principis scientia processisse, vt eius verba sonant: ob quod
1 omnis error exclusus apparet: * & idem est ac si illud se facere dixisset ex plenitudine potestatis. glo. est notabilis quam exclamat dominus Abbas in capitulo, ad hæc. extrà de rescriptis. & in capitulo, ex multiplici. extrà de decimis. glossa in clementina, & si principalis. in verbo, literarum. de rescriptis. & tenet Abbas in capitulo, cùm olim. extrà de re iudicata. & in capitulo, cùm inter. extrà de exceptionibus. & ideo voluit Bartolus in l. conficiuntur. ff. de iure codicil. * quòd vbi princeps aliquid
2 facit, seu dicit ex certa scientia, ei credendum est illud verum esse, nec debet in dubium reuocari: idem voluit Innocentius in capitulo. innotuit. extrà de electio. & bene Baldus in l. finali. C. sententiam rescindi non posse. & ideo dixit pulchrè Bal. in l. eos. C. de appellationibus. in principio. quòd quando per principem apponitur dicta clausula,
3 * ex certa scientia in suis literis, videtur clarè illud gerere de plenitudine potestatis, intantũ quòd de eius viribus & validitate non potest in dubium reuocari. idem per prius consuluit Oldrad. in consilio clvij. incipienti: factum tale est, dominus Nicolaus Papa quartus. viij. colum. Ioannes de Imol. in l. quidam consulebant. ff. de re iudicata. & consuluit satis ad propositum Alexander de Imola in consilio ccxiij. nec arguendi sumus. vj. colum. ij. volumine. præsertim extante repetitione dictę clausulæ, ex certa scientia, pluries in eodem priuile-
4 gio repetita, ac geminata: * ex quibus fortius & clarius demonstratur latissima, ac deliberata voluntas ipsius principis: vt consuluit idem Alexander in consilio cj. incipienti, visis instrumentis. iiij. colum. j. volum. per textum valde singularem in l. balista. ff. ad Senatusconsultũ Trebellianum. per not. per glossam in clement. j. in verbo, quibuscunque-
5 de iudiciis. * & quòd de dicta deliberata voluntate principis appareat ex reiteratione priuilegiorũ, quæ tantò fortius exuberantis Regis voluntatem ostendunt, prout in simili de rescripto geminato dicitur per glossam in capitulo j. de constitu. in vj. in verbo, noscatur. & in cap. si quando. de rescript. & quod no. Bal. in l. nec damnosa. C. de precib. impera. offeren. Ludouicus Romanus in l. si verò. §. de viro. xxxj. fallen. ff. soluto matrimonio. ita in specie consuluit Philippus Decius. in suo consilio cxcj.
6 * Et virtute dictæ clausulæ ex certa scientia, dixit singulariter Baldus in versic. si quis autem. in titu. de pace constantiæ. quòd repelli debet, & imponendum est perpetuum silentium venienti contra illud quod gessit princeps ex certa scientia: & consuluit idem Philipp. Decius in dicto consilio cxcj. Et præsertim cùm ipsemet princeps attestetur factum, & habere eiusdem facti scientiam: vt priuilegium cantat: * quo casu standum est suæ assertioni tanquam de facto proprio. clemen. j. de probat. 7
Hinc voluit Bald. in cap. naturales. si de feud. fuer. controuer. quòd quando Princeps scribit ex certa scientia, non est necesse apponere clausulam, non obstante: & sequitur Ioannes de Anan. in consilio lxxxj. & Angel. de Aret. in l. si constat. ff. de appel. Hinc dixit Baldus in l. fina. vltr. colum. de fruct. & lit. expens. quòd quando Princeps scripsit ex certa scientia, non potest falli eius conscientia in his in quibus rescribit: & ideo ex narratione facti declarata, & posita in priuilegio per ipsum principem, non potest præsumi malè informatus. nec per subreptionem inductus ad ita intelligendum: * quia 8
vbi est clausula ex certa scientia, ibi non est error. ita Bartolus & omnes in l. sed & si quis. §. finali. ff. si quis caut. Bartolus in l. fina. §. penult. ff. de condic. indeb. Et tantæ virtutis est dicta clausula, * quòd 9
validat aliàs inualida: secundum Innocentium & scribentes in cap. j. extrà de transactione. intantum quòd æquipollet clausulæ, non obstante: ita glo. in cap. j. in versiculo noscatur. de constitut. in vj. & Panormitanus in cap. nonnulli. in principio. de rescriptis. & consuluit Paulus de Castr. in consilio ccxxiij. & ideo cõsuluit pulchrè idem Paul. in consilio cv. donatio prædicta. ij. colum. allegando glo. in prædicto cap. ad hęc. de rescriptis. quòd quando Princeps apposuit dictam clausulam ex certa scientia, * apparet ipsum voluisse præiudicare illi cui 10
erat ius quæsitum: & idem consuluit Ioan. de Ana. in consilio lxxxj. viso instrumento. vbi consuluit quòd Princeps cum clausula prædicta potest rem alterius concedere, & pariter derogare iuri alterius, * de quo fuerit facta mentio. ita not. gl. in c. ex 11
parte. lo ij. de offic. deleg. per ea quæ dicit do. Abb. in capit. examinata. de confirm. vtili vel inutili. & præsertim cùm expressè derogauerit iuribus dicti Comitis: per quæ satis ostenditur mentem ipsius Principis fuisse omnino eidẽ derogare: ita in propriis terminis consulendo tenet & sequitur Alex. in consilio j. iiij. char. colum. xv. in v. volu. Et licet quorundam opinio fuerit, * quòd non potest prin- 12
ceps sine causa auferre ius, seu rem alterius, & mihi concedere: attamen dico hoc non habere locum, vbi idem Princeps rem illam concessisset alteri: quia tunc ipse idem potest sine causa auferre ius seu rem alterius, & mihi concedere: dixit pulchrè Angelus in l. Antiochensium. de priuilegiis credit. in l. bene à Zenone. C. de quadru. præscript. alleg. not. per Innocentium, & Ioannem Andream in capitulo, in nostra. de iniur. & in cap. quia plerique. de immu. eccl. & consuluit Alex. in consilio cxxxvj. vlt. col. j. vol. * Et nihilominus in principe 13
dum infert præiudicium alicui præsumitur causa. not. Iac. de Aret. & Cyn. in l. rescripta. in iij. & iiij. q. C. de precib. imper. offer. Iacob. but. in l. fina. C. si contra ius vel vtilit. pub. Anto. de but. & Imo. in c. quæ in ecclesiarum. de constit. Anto. de but. in cap. constitutus. de relig. dom. Abbas in c. cùm olim. de re iudi. Alexand. in consilio xciiij. in j. volu. * Item 14
iusta causa reuocandi est in principe, dum reuocat quod ipse concessit: prout dicit Angel. in d. l. Antiochensium. & alleg. not. per Imo. in c. quæ in ecclesiarũ. de cõstit. & idẽ in simili voluit idẽ Ang. in l. Luc

l. Lucius. ff. de euict. Bald. in l. fi. pen. colũ. C. sen. rescin. non poss. Et dicetur tunc ex certa scientia prin-
15 cipem quid facere, seu fecisse, * quãdo ipsam clausulam apponit in concessione: ita dicit glo. in Clement. & si principalis. in glo. fin. de rescript. & in c. statutum. in versi. literarum. eod. titu. in vj. not. docto. in c. pastoralis. §. præterea. de offi. deleg. & pariter quando apponit clausulam de plenitudine potestatis: prout infrà &c. per glo. in c. ad hæc. in fin. de rescrip. & ibi not. docto. & maximè Abb. & ita consulendo tenet Alex. in consil. xvj. xiij. col. in v.
16 volu. * Et præcipuè procedunt præmissa, dummodo præsumi possit in principe aliqua subsistentia causæ: ita dixit do. Anto. & Imol. in c. nam concupiscentiam. extrà de constitut. & ideo Princeps non recognoscens superiorem, cùm ita disposuerit, semper præsumitur in eo adesse iustitia causæ,
17 * adeo vt non admittatur probatio in contrarium: secundum Cy. in l. rescripta. C. de precibus imper. offer. & in l. fi. C. si contra ius vel vti. publi. do. Anto. in c. quæ in ecclesiarum. de constit. Abb. in cap. quantò. v. colum. extrà de iureiur. & in ca. cùm venissent. de iudi. v. colũ. do. Anto. in cap. quia plærique. de immu. eccles. & idem, & Imo. & Anto. in c. ij. extrà de renun. & consuluit Rom. in consi. cccxxxvj. quòd indultum Petri. vj. colũ. & consuluit Abb. in consi. lxxxiiij. illud in summa. vbi refert suprà relatam opinionem Cyn. in d. l. rescripta. communiter approbatam per alios legistas, & cano. in d. capit. quæ in ecclesiarum. Et tamen satis apparet de notorietate iustissimę causæ, vt idem Princeps in suis priuilegiis attestatur de venditione ipsa facta tempore imminentissimæ necessitatis: quòd inficiari minimè potest: quia notorium etiam ex
28 calendario venditionis colligitur: * item ex causa status & reipublicæ & sic resultat quòd necessitas legem non habet. l. j. C. de oper. libert. l. ij. de offic. consu. & ideo voluit Bal. in l. si testamentum. C. de testa. quòd necessitas facit probabile quòd aliàs non erat: & ideo dixit pulchrè Spec. in tit. de accusat. §. fi. versi. pen. quòd necessitas excusat à calumnia. Et hinc dixit Ioan. Andr. in ca. verum. extrà de
19 condi. appo. * quòd licitum est ex causa necessitatis prælato alienare bona prohibita alienari per te statorem. Et dixit satis pulchrè Panor. in c. fi. iij. colum. extrà de eccle. ædifi. per tex. in l. tutor qui repertorium. in princ. ff. de admi. tuto. quòd si imminet necessitas alienandi res ecclesiæ cathedralis, potest prælatus inconsulto Romano Pontifice alienare, quamuis non alienare iurauerit incõsulto Pontifice. c. super. de rebus. eccle. nõ alien. Et hinc Iurisconsultus in l. vẽditor. §. si constat. ff. commu-
20 præd. ob necessitatem reipublicæ * res priuatorum auferri non dubitauit. Et licet prędictus Catholic. Rex non teneretur ad obseruantiam prætensæ venditionis factæ, vt dicitur eidẽ Comiti, seu eius patri per Regem Federicũ tunc regnantem: cùm eiusdem Regis gesta irrita, & nulla tãquam ab eius hoste notorio declarauerit: attamen vrgente necessitate præmentionata ex causa status, & publicæ vtilitatis, etiam quando secum celebratus contractus ille fuisset, qui cum Rege Federico prætenditur,
21 potuisset, & posset * prout potuit Rex ipse catholic. glorioſæ memoriæ illud prætensum ius quæsitum prædicto Comiti auferre ex causa status, & reipublicæ: ita dixit singulariter Bal. in l. pen. C. de dona. inter vi. & vxo. & est text. solennis in l. quòd semel. ff. de decre. ab ordi. fac. & consuluit Cardin. consi. lxxxvj. & est bonus tex. in l. Lucius. ff. de euictio. & in l. item si verberatum. §. j. ff. de rei vendicatio. vbi doct. maximè Ang. & not. glos. & doct. in l. fin. C. si contra ius vel vtil. publ. & pulchrè Ias. in l. conuentionum. ff. de pact. Quis enim potentissimo tunc Gallorum exercitu proposito, cum maximo totius penè Italiæ comitatu, & liga aduersus Proregem Hispanorum, cum eius exercitu apud Garilianum tunc temporis dubium litis euentum, & sub iudice litem victorię pendere non indulgebit? Et quis denique ex huiusmodi vrgentissima necessitate, & ex causa reipublicæ & totius status venditionem ipsam tunc tẽporis celebratam, & necessariã, & validissimã nõ affirmabit? certè nemo. Secundò accedit in priuilegio, seu priuilegiis prædictis, * clausula motu proprio, ex qua tollitur om- 22
ne vitium subreptionis & obreptionis: & confirmat ipsum priuilegium, in quo Princeps noster attestatur habuisse, & habere notitiam, ac sciẽtiam facti. c. si motu proprio. cum ibi not. in glo. de præben. in vj. Bald. pulchrè in l. fin. de crimi. sacril. not. doct. in c. vltim. de confir. vti. vel inut. & in c. examinata. eod. tit. Barto. in l. conficiuntur. de iure codicil. & in l. sed & si quis. §. fina. vltim. versicul. ff. si quis cau. Bald. in l. mater. iij. columna. C. de rei vendicatio. & consuluit Alexand. consilio xlj. vltima colum. quinto volum. * Tertiò adest insuper clau- 23
sula, de plenitudine potestatis nostræ dominicæ &c. ex qua manifestissimè demõstratur ipsum Princ ipem voluisse vti suprema potestate: vt clarissimè cõstat ex clausula ibi, dominicæ potestatis &c. quę quidem clausula de plenitudine potestatis, superat clausulam, motu proprio, & clausulam, ex certa scientia: * & clausulam, non obstante: cùm subipsa 24
cæteræ complectantur clausulæ præmissæ: vt voluit Bald. in l. eos. in princ. de appel. & in c. ad hæc. extrà de rescriptio. Bald. in l. tertia §. si is pro quo. ff. quod quisque iur. vbi singulariter voluit, quòd de plenitudine potestatis potest princeps alicui au ferre defensionem in causa ciuili pecuniaria: & idem tenet in l. ij. ff. ne quis eum qui in ius voc. & colligitur ex verbis Baldi in l. finali, post principium. versiculo vel dic. C. sen. rescind. non posse. & in tantum hoc est verum, * quòd per talem clau 25
sulam de plenitudine potestatis, apparet principem voluisse supra ius disponere, & tertio præiudicare, si tertij interesset, per ea quæ ponit Bald. in capitu. cùm accessissent. ix. columna. extrà de constit. Abb. in c. ad hæc. extrà de rescript. & in c. inter dilectos. vij. col. de fi. instru. Ioan. de Ana. in consi. lxxxj. & consuluit pulchrè Bartho. Socin. in consi. lxiij. incip. vilis testamento. v. col. j. vol. nouissimè in lucem edito vltra aliud primum & secundum volumen aliorum suorum consiliorum. Et ideo dixit Collectarius, quem refert Bald. in proœm. Gregor. columna quarta. quòd quando Princeps scribit de plenitudine potestatis, nihil poterit opponi,
* quòd habeat annihilare concessionem, seu illud 26
quod disposuit, aut scripsit: & nõ poterit dici principi, cur ita facis? vt not. Bal. in prælud. feud. colũ.

ix.versi.sed pauca de principe dicamus.& ideo dixit Bal.in l.rescripta.colũ. fin.de precibus. imper.
27 offe.* quòd Princeps cum dicta clausula potest sine causa rem sua alicui auferre:& idem voluit in l. ij.col.vij.versi.item not.quòd si papa.C.de serui.& aqua.& tenet expresè Ang.in d. l. item si verberatum.§.j.de rei vend.subdens quòd qui contrarium dicunt,videlicet,principem non posse de plenitu-
28 dine potestatis auferre rem alteri,mẽtiuntur * per gulam:& idem voluit Ange.in l.ij.C.de quad.præscrip.& in l.iij.§.si is pro quo.ff. quod quisque iur. & tradit Andr.Barba.in consl.xiiij.col.pen.in iiij. volu.in c.quæ in ecclesiarum. de consti.col.pen.& & consuluit pulchrè excellens doctor Philip.Dec.
29 in consilio.cxcj.& quælibet ratio motiua* sufficit in eo, etiam si auferat dominium alterius:vt declarat Bald.in prædict.l.rescripta.versic.iij. quæritur. C.de precibus imper. offer. quia satis est quòd ipse Princeps putet causam subsistere, & ex opinione sua mandet,& rescribat:dixit signanter Bald.in l.si
30 testamentum. C. de testa. * Et sic sicut Imperator potest de absoluta potestate tollere dominium rei alterius, & alteri concedere, sic & quilibet princeps superiorem non recognoscens. voluerũt Angel.& Mod.in d.l.iij.§.si is pro quo. sæpius prælegata, per text.in l.bene à Zenone.C.de quad. præscrip.quod multum not.Ang. pro concessionibus factis nobilibus Perusinis de bonis singularium personarum per Romanos pontifices Gregorium, & Vrbanum.& idem firmauit Angel.in d.l. item si verberatum. vbi satis clarè & melius loquitur: &
31 in specie inquit, * quòd de plenitudine potestatis potest princeps nobis dominium rei nostræ etiam nulla subsistente causa auferre ex certa scientia. per text. in dicta l. bene à Zenone. idem tenet Ang.in l.venditor.§.si constat.ff.commu. prædi.& in dict.l.Lucius.de euict.ff. & in l. omnes.de quad. præscript.& ideo dixit Bal.in commento l.ij.C.de
32 ser. & aqua. * quòd plenitudo potestatis principis nulli necessitati arbitrij est subiecta,nullisque publicis iuris regulis limitata: cùm in principe sit sedes liberalitatis: quia potest præferre minus æquũ magis æquo: & minus bonum magis bono: & ibi prosequitur Bal. & in tantum hoc est verisimum,
33 * quòd principem vti plenitudine potestatis nihil aliud est, nisi derogare iuri communi seu ordinario:ita voluit Inno.in c.innotuit.in glo.super ver. ordinatione.de elect.& consuluit Alexan. in consilio xxx.iij.colum.in v. volu. Quartò adest etiam in priuilegio prædicto, clausula non obstante. & clarissimi iuris est, & absque scrupulo dubitationis pertransit,quòd tenet huiusmodi principis di-
34 spositio,*etiam si esset contra ius,& in ea auferret ius tertio cum clausula prædicta:ita dixit Barto.& doct.in d.l.fi.C. si contra ius vel vtil.pub. not.Ioã. Andr. in nouel. & communiter doct.in ca.j. de excess. præla. in vj. quia ex appositione clausulæ non
35 obstante apparet clarè de eius mente:*& quòd intendit vti suprema potestate:vt ẽ.dixi allegan.Bal. in l.si testamentum.C. de testa.per not.per gloss.in Clement.quia contigit.de reli.do.d.Anto. in d.ca. quæ in ecclesiarum. & alibi, vbi princeps apponit clausulam non obstante,& apparet de eius mente,
36 non est locus præsumptionibus, * quòd voluerit vti iure communi: sed suprema potestate ad validandum contenta in dicto priuilegio.ac dispositа in eo. per ea ea quæ not. Paul.de Castr. in consilio cclxxx.Alexander in l.quanquam.C. de test. milit. potest enim princeps * cum prædicta clausula non 37
obstante, omnia facere,& de nihilo aliquid: vt dicit gloss.not.in capi.proposuit. in verb.inuestiuit. extrà de consess.præben.& sufficit in principe pro ratione voluntas:*quia præsumitur omnia decen- 38
ter facere: cùm non præsumatur concedere non concedenda:vt dixit Bal.in prælu.feu. in versi.aliqua vel pauca &c.* vnde extante dicta clausula, 39
non obstante, nihil contra dictum priuilegium obiici potest: vt colligitur ex verbis Bar.in extrauag.ad reprimendũ.in versi.non obstantibus.& in l.si quis in principio testamenti.ff. de lega.iij.Bald. in l. rescripta. C. de precibus imper. offer. & in l.si constat.ff. de appel.Barto.& Alexand. in additi.in l.omnes. C. de aquæ duc. libro xj.& ibidem Ioan. de Platea.& sequitur notabilis effectus, * quòd ex 40
clausula prædicta non obstãte, declaratur ipsa intentio ac mens ipsius principis in dicto priuilegio: vt dixit Bald.in l.eam quam. versi.sed pone quidam erat.C.de fideicom.* Nam rescripta & concessio- 41
nes principum capiunt vires ex mente ipsius. glos. in capit. super eo.extrà de offic. & pote. iudic. delega.& ibi Barba. Idem Barbat. in capi. super quæstionum.eod.titu. Bald.in capi.mandatum.eod.titu.Panor.in c.ad aures.iij.colum.eod.titu.* Vn- 42
de obstantibus pvæmissis non potest Comes admitti ad contradicẽdum priuilegio prædicto:imò incurreret crimen sacrilegij.l. disputari. C. de crimi.sacri.cùm ipse princeps sic statuerit,& mandauerit, non potest, nec debet pars aduersa super eo audiri: sed ei imponendum est silentium: vt dixit Bald.in d.versic.si quis autem.in tit.de pa.constan.
* prout ipsemet princeps silentium imposuit per 43
dictum priuilegium. Quintò vltra clausulã de plenitudine potestatis, vt suprà, inest & alia, videlicet, supplentes omnes iuris & facti solennitates: quo casu idem tenen.est ipsum principem voluisse vti suprema potestate.ob quod nullatenus contrauenire potest dicto priuilegio,vt ex prẽnarratis liquet,maximè ex adiectione tot, & tantarum clausularum non tenuis importantiæ,iuncta etiã clausula non obstantibus quibuscunque &c. * ex qui- 44
bus apparet omnino facta singularis expressio, & mentio omnium facientium in contrarium, per text.singu.secundum Bald.& Angel.in l.omnes.C. de præscript.xxx.annorum.l.j.§.fina.& ibi Bald.C. de iati.lib.tol.Albe.in auct.ad hæc inter liberos.C. de testa.Bald. in l.humanum.C. de legi.Bartolus in l.si quis in principio testamenti. ff. de lega. tertio.
* Sextò, est etiam clausula reuocatoria cuiuscun- 45
que concessionis factæ cuicunq; personæ in quauis dignitate etiam regali constitutæ,& pro quauis causa &c. & sic sunt verba geminata, & prægnantia, quæ debent latiorem effectum inducere: quia ostendunt disponentis latissimam enixam voluntatem.text.est valde singu.in l.balista.ff.ad Trebel. gloss.in c.ex eo.versi. vt omnia & singula.de elect. in vj.glos.in Clement.j. versicu. quibuscunque.de iudic.glo.in l.cum pœna.in gl.ibi dum dicit, quocunq; modo.ff.de arbi. & sic eius intentio fuit auferre

46 ferre ius à quolibet tertio:* præsertim dum ex certa scientia, & de plenitudine potestatis rescribit: per quæ omnino apparet voluisse auferre ius tertij quomodocunque quæsitum, etiam subsequuta clausula non obstante:ita do. Ant.& Io. And.in d. c.quæ in ecclesiarum.suprà repetito.& ibi concludunt,quòd vbi dubitatur an princeps voluerit auferre cum effectu ius tertij, inspiciatur an vti voluerit plenitudine potestatis: puta quia dixit, non obstante &c.alleg.not.per Cy.post glos.in d.l.fi.C. si contra ius vel vtil.pub. Septimò, imponitur per priuilegium ipsum eidem Comiti perpetuum silentium,euacuando,& abdicando iurisdictionem cuiuslibet iudicis, cum clausula decreti annullatiua, de qua nec de aliis notabilibus clausulis supradictis nulla fuit facta mentio in rescripto ex aduerso obtento:& specialis prohibitio specialem derogationem requirit.c.ex parte. extrà de capel.monac. Saly.in l.fi.C.si contra ius vel vti.pub.Bar.& Ioan. de Plat.in l.fi.C.de cano.frum.vrb.ro.li.xj. vbi originaliter traditur hęc doctrina.Angel.in §.quibusdam.in fi.insti.de pœn.teme.litig.& intantum hoc est verum, quòd potest princeps nedum euacuare, seu auferre iurisdictionem à suis iudicibus in certis casibus, verùm etiã contra certas personas etiã
47 priuilegiatas,& ecclesiasticas:& mandare*quòd in aliquibus casibus non audiãtur ab eius iudicibus: ita consuluit pulchrè Bartol.consi.clxxvij.domini priores.in secundo dubio.refert etiam & sequitur Abb.in repe.c.ecclesia sanctæ Mariæ.de cõsti.xxvj. ;ol.ij.q.& tenet Pet.de Ancha.in repe.c.canonum statuta.de consti.lxxxv.colũ.versi. quæro etiam de
48 q.*Octauò subnectitur insuper clausula,videlicet, cum deliberatione nostri assistentis consilij: quæ quidẽ longè satis ostendit præsumptionem informationis præcedentis.l.sed & si quis.§.fi.& ibi no. Bar.& alij.ff.si quis cau.Bar.in l.sũ dari.ff.de verbo. obli.& in l.fi.§.item quæsiit. de condi.inde. Bal.in rub.de confes.& in l.j.x.col.eo.tit.Ioan.de Imo.in l.à Titio.ff.de verb.obli.& consuluit Alex.in con-
49 si.xv.v.volu.* Nonò est aduertendum ad geminatum & duplicatum priuilegium de eadem ciuitate Lauelli expeditum, cum additione quamplurimarum clausularum.& longè plus in primo quàm in secundo:quæ geminatio habet vim clausulę motus proprij,etiam quãco nunquam dicta clausula motu proprio fuisset expressa:vt probatur in authent. vt nulli iudi.§.& hæc.in versic.iubemus. iuncta l.j. C.de petit.bon.subl.libr.x. & fuit hoc nouum dictum Bal.in l.nec damnosa. C. de precibus imper. offer.& sequitur Ludc.in repet.l.si verò.§. de viro. xxxj.fallen.ff.solu.matri. quòd subdit diligenter es se memoriæ commendandum: nec alibi meminit
50 se legisse.*Nec excluditur quominus dicatur concessio facta motu proprio, licet ad alterius preces appareat facta:secundum Bal.singulariter inc.nisi. extrà de offic.delega.& consuluit pulchrè Deci.in
51 consi.lj.iij.colum. pro tenui facultate &c. * Et sic ipsum duplicatum priuilegium seu concessio declarat multum mentem ipsius principis: vt plenè consuluit Barthol.Soci.in suo consi.iij.in'iiij.& v. col.in causa dicti Guidi &c.in j volumin.nouissimè in luce edito, vltra aliud eius primum volu-
52 men.*Et licet Princeps nunquam præsumatur cõcedere motu proprio, sed ad postulationem: attamen quando benemerita concurrerent in concessione,prout hîc exprimitur,tunc præsumitur facta concessio motu proprio:ita Guil. de cun. in l.iij.§. si procurator.ff. quod quisque iur.sæpissimè suprà alleg.& ibidem Alexã. quòd reputat menti tenendum Alberi.de Rosa. in l.j.in princ.v.col.ff. quod quisque iur. & bene facit quod dicit Bal. post Iac. but.in l.quod fauore.iij.colum.C. de legi. Et quòd in hac concessione concurrant etiam benemerita prædicti Excellentis do.Ioannis,vltra quòd notoria sunt,attestatur idem catholic.Rex in priuilegio prædicto,cui omnino credendum est.*Nam in ta- 53
li casu creditur decurionibus asserentibus se fecisse donationem ob benemerita:vt not. dixit Bar.in l.ambitiosa.colum.xj.ff.de decre. ab ordin. fac.& Philip.Dec. in d.consi.cxcj.iij.col. sequitur Alex. in consi.xxxiiij.consultus &c.in iiij.vol.à fortiori ergo dicendum est in principe, vt illi credendum sit.& facit tex.in cle.j. de proba. Nec posset in dubium refricari,si prædictus quondam catholi. Rex potuerit dictam concessionem fecisse ita vel ne, tum ex præallegatis, tum etiam quia cùm non recognoscat superiorem, habet tantam potestatem, * quòd potest sola voluntate moueri in positiuis: 54
ita voluit Inno.in cap.cùm ad monasterium. circa med.extrà de statu. mona. quem refert & sequitur Io.de Imol.in c.j.de constit.Abb. Panor.in c.cùm ex literis.de in integ.restit.& melius in c.at si clerici.§.de adulteriis.vj.colum.extrà de iudi. & intantum quòd si Princeps talis mandat cõstitutionem diu obseruatam, & omnia gesta virtute dictæ constitutionis haberi pro infectis,* certè omnia deci- 55
sa erunt annullata:glos.est singu.& non alibi secundum Card.in Clement.j.in versicul.pro infectis. de immu.eccles.Petrus de Anchara. in commen.c. j.xxxij.chart.de constitut.Imo.in c.cæterùm.extrà de rescript.Petr.de Ancharan.in cosi.cxlij.pro domino Paulo.Ioan.Cald.in consil.xij.an si opponatur &c,in titu. de rescriptis. potest enim Princeps factum facere haberi pro non facto.capit. is qui fidem.extrà de spon. & scitum pro non scito. Clem. j.de consess.præb. * quia princeps est omnia, & su- 56
per omnia.Bal.in capitulo primo.qualit.domi.impetra.quia potest mutare quadrata rotundis:vt dixerunt Hosti. Ioannes Andreas. & omnes in capi. cùm venissent. extrà de iudic. adeò quòd potest etiam mutare substantialia,secundum glos.in capitulo primo. de cap. monac. * quia habet princeps 57
duplicem potestatem:ordinariam,videlicet,& absolutam.ita Angel. in l. princeps. ff. de legi.alleg. Innoc.in c.in causis.extrà de re iudi. in ordinaria verò censetur sub lege:in absoluta autem non, nec quò ad obseruantiam,nec quò ad vinculum in iure positiuo. * ex quo princeps dum scit veritatem 58
non debet ire per ambages: Baldus in capitu.j.§.j. de nou.for. fidel. * Et subdit, quòd quicquid fa- 59
cit princeps vt Deus facit:vt not.glossa. in authentica de hæredib. & falcid. in principio.ideo non fallit nec fallitur.l.fina. C.de ponde. aur. libro decimo.*Et sic ex præmissis antecedẽtibus per Prin- 60
cipem expressis liquet priuilegium ipsum fuisse concessum eidem domino Ioanni propter eius benemerita, & seruitia: & sic non dependet ex sola

volun

Universidad de Deusto
Biblioteca

voluntate concedentis, seu auctoritate: sed ex iure eidem Magnifico domino Ioanni quæsito propter seruitia: & sic nullatenus reuocari posset: per text. in l. Aquilius. & in l. si pater. in fi. ff. de dona. ita Bal in l. si cùm mihi. ff. eo. tit. & in l. fin. C. de condi. ob cauſ. & in l. qui ſe patris. C. vnde lib. & conſuluit Alex. conſi. cj. in j. volum. & ideo dixit Ioan. Andr. quem communiter ſequuntur doct. in c. nouit. de iudi. quòd priuilegium conceſſum quando tranſiuit in cõtractum, reuocari non poteſt: & idem tenet Archi. c. quicunque. xj. q. j. & in c. licet canon. de electio. in vj. Decimò conſtat ex tenore priuilegiorum prædictorum catholic. Regẽ glorioſæ memoriæ iuraſſe per ſe, ſuóſque hæredes & ſucceſſores pro obſeruantia ipſorum priuilegiorũ, & contentorum in eiſdem. Ex quibus verbis ſicut ipſemet princeps hodie ſi viueret, non poſſet contra-
61 uenire. c. j. de proba. * cùm princeps teneatur ipſum obſeruare tanquam contractum ex conuentione initum, & obligatur: & non poteſt contrauenire, per d. c. j. de probat. & not. Cyn. & alij in d. l. digna vox. C. de legibus. licet enim lege poſitiua nõ obligetur, à dictamine tamen rationis non eſt abſolutus: vt inquit Bal. in l. ſi aquam. verſi. xviij. col. xj. C.
62 de ſer. & aqua. * Imò etiam ipſe Deus ex cõuentione obligaretur: vt dicit Bal. in l. j. in prin. ff. de pac. referens magiſtrum ſententiarum ita dicẽtem, intantum quòd nec etiam de plenitudine poteſt atis
63 poſſet cõtrauenire: * vt pulchrè tenet Pau. de Caſt. in d. l. digna vox. & ſic pariter nec Rex noſter eius ſucceſſor contrauenire poſſet, & concedere per eius reſcriptum ius agendi ei, cùm ſilentium impoſitum fuit per priuilegia prædicta: quia eo caſu videretur per indirectum contrauenire: & qui non poteſt per directum contrauenire, nec etiam per directum poſſet: regula, cùm quid vna via. de regu. iur. in vj. & in l. ſcire oportet. §. ſi mater. ff. de tuto. & curato. da ab his. §. eſt tamen caſus. inſtit. de hæred. inſtitu. & in c. auaritiæ. de elect. in vj. cum ſimi libus. Imò etiam nec ſucceſſor in dignitate ſolum contrauenire poſſet. c. ſi ne præla. vi. ſuas. c. j. de ſo-
64 lutio. * Nam hoc etiam ſeruant ſuccedentes in imperio, vt cõtra geſta prædeceſſoris venire nequeãt, per tex. in d. c. j. de probatio. & ibi doct. & not. Cy. & Bal. in d. l. digna vox. & Bald. in l. qui ſe patris. x. colũ. C. vnde liber. & conſuluit Alexand. in conſi. cxxiiij. j. volumine j. columna. Vndecimò eſt clauſula in fin. priuilegij derogatoria omnibus, & quibuſcunque, quę cõtenta in eo impedirent, ſeu contradicerent, quouis modo, etiam ſi eſſent talia, de quibus oporteret ſpecialem mẽtionem facere: quæ voluit haberi in eis pro ſufficienter expreſsis: & ſic habetur ac ſi prætenſæ conceſsioni partis aduerſæ
65 fuiſſet nominatim * ac ſpecialiter derogatum per dictum priuilegium: facit quod not. Bartol. in extrauagan. ad reprimendum. in verbo, non obſtan. Angel. in l. diuus. §. licet. ff. de iura. calum. maximè propter clauſulam motu proprio: ſecundum Ang. in l. ſed & ſi quis. §. quæſitum. ff. ſi quis cau. Ex quibus concludo quòd ſiue daretur ſcientia principis de prima conceſsione, ſiue fingeretur expreſſa in priuilegio, dicitur eſſe ſpecificè in omnibus confirmata, tum propter clauſulam ex certa ſcientia, & clauſulam motu proprio, & de plenitudine poteſtatis, vt dictum eſt: tum vel maximè propter plures clauſulas non obſtantium inſertas in eo: nam quando princeps reſcribit non ſolùm contra ius commune, ſed etiam contra ius ſingularium perſonarũ, non ſolùm requiritur clauſula ex certa ſcientia, ſed etiam clauſula non obſtãte: ſecundum Bal. & And. de iſer. in proœmio feudo. xiiij. col Saly. in l. ſi. C. ſi contra ius vel vtilitatem publicam. Anto. in c. quæ in eccleſiarum. pen. col. & eſt gl. in l. iij. §. ſi is pro quo. ff. quod quiſque iu. dicens in ſpecie q̃ ibi reſcriptum tollit exceptionem, ſi emanauit ex certa ſcientia, & cum clauſula non obſtãte: Et tantum ex multis clauſulis prænarratis apparet quòd princeps voluit præiudicare iuri tertij illud in ſpecie inculcando per quamplures geminatas clauſulas: * & ſic cùm de clara volũtate principis liqueat, 66
non habemus aliud quærere: licet mẽtio aliter ſpecialis non eſſet facta: ſecundum Pau. de leaz. & Io. de Imo. in Clem. j. ad finem, de ſepul. Bal. & And. de Iſer. in proœm. feudo. vnde non poteſt dictum priuilegium informari: licet ſpecificè * non ſit facta 67
de conceſsione partis aduerſæ mentio. ita etiam conſuluit in ſpecie Barthol. Soci. in conſil. lxiij. in primo nouiſsimo volu. Duodecimò in priuilegiis prædictis prædictus Catholic. Rex glorioſæ memoriæ iurauit per ſe, ſuóſq; hæred. & ſucceſſo. ob quod non poteſt Rex noſter eius ſucceſſor, & hæres infringere: cùm ſucceſſor Regis debeat, imò teneatur habere ratum factum per Regem ſuum prædeceſſorem. c. j. qui ſucceſſ. tene. not. Cyn. in l. digna 68
vox. * totiens ſuprà allegata: & not. in c. abbate ſanè. de re iudi. l. ex qua perſona. ff. de reg. iur. l. cùm à matre. C. de rei vendi. l. poſt mortem. ff. de adopti. l. ij. C. ſi in fraud. par. ita etiam Alex. in conſil. iij. in iij. volu. & conſi. xxxij. eod. volu. & conſi. xxv. eod. iij. volu. vnde ſicut ſi prædeceſſor Rex catholic vi- 69
ueret, contrauenire non poſſet, vt ſ. * ita nec ſucceſſor: quia conceſſa & geſta per principem, decet eſſe manſura: vt in §. illud. in authenti conſtitut. quæ de dignita. & in l. hac ſalubertima. C. de agen. in rebus libro x. & maximè quia tanqtam ſucceſſor & hæres tenetur Rex noſter ſeruare iuramentum defuncti ſui prędeceſſoris: * quia iuramentum quòd ad 70
eius obſeruantiam tranſit ad hæredem, maximè quãdo defunctus iurauit pro ſe & hæredibus, prout in caſu præſenti: prout firmant doct. in c. veritatis. de iureiu. Bar. in l. cùm quis decedens. §. codicil li. de le. iij. * oportet enim hæredes ſtare ei quòd de- 71
functus iurauit: dixit Andr. de iſern. in conſtit. Regni, eos qui ſcienter. exiſtens e præſertim iuramento de iure naturali. cap. & ſi Chriſtus. de iureiurando. vbi probatur, quòd eſt de iure naturali & diuino: & voluit Alex. allegando illum tex. in l. ſi donatione. C. de colla. * adeo quòd papa nõ poteſt obli- 72
gationem Deo quæſitam ex iuramento tollere: vt declarat Panormi. in capi. quanto. extrà de iureiuran. Et licet iuramentum regulariter non tranſeat ad hæredes: vt latè exoriditur Georg. natta. in capit. quamuis. columna xxj. & ſequen. ff. de pactis in vj. * quia tamen hæres tenetur exonerare conſcien- 73
tiam defuncti, & animam: vt dicit Roma. in repeti. authenti. ſimiliter. colum. vj. ad leg. falcid. & Paul. de Caſtr. in conſi. lxxxj. in cauſa. ad fi. & conſ. cccv. notandum. ij. colum. in ij. volu. & tenetur de re de

qua te

qua tenebatur defunctus: bona gl. in l. ij. ff. de pręt. ſtipul. & poterit cogi hæres per epiſcopum ad ob-
74 ſeruantiam * iuramẽti præſtiti per defunctum pro exoneratione animæ defuncti: ita Fely. in c. cùm ſit generale. col. vij. de ſo. compe. qui dixit ſemper eſſe no. Anto. de bauer. in ſuo trac. de virtu. iura. in xlv. effectu. incip. nam aliàs facit Roma. conſil. ccj. pro deciſ. Alex. conſi. xcix. in iiij. vol. videtur prima facie. col. pen. & dicit Soci. in conſi. iiij. in impreſ. Bo non. nouiter impreſſo. col. j. verſi. præterea. quòd li
75 cet iuramentum non * tranſeat ad ſucceſſorem reſpectu periurij, bene tranſit virtus & vinculum iuramenti. & plenius in conſi. xxxviij. col. ij. verſ. fir-
76 matur. vbi dicit, * quòd licet iuramentum non liget animam ſucceſſoris, ligat tamẽ ſucceſſorem ad obligationes, & contractus. nõ etiam poteſt princeps contrauenire cõtractui iurato: quia iuramentum eſt de iure diuino: Deci. conſi. clj. ſecundo dubio: & idem plenè conſuluit Io. neuiza. inter conſ. Albe. bru. nu. xij. vij. col. Et intantum præmiſſa vera ſunt, quòd nullus princeps poteſt iuramenti vir
77 tutem tollere. * Imò nec & papa inter merè laicos poſſet eneruare contractum iuratum: vt conſuluit Pau. de Caſt. conſi. ccxviij. præſuppoſito ſine præiudicio veritatis. Et dicit pulchrè idem Pau. in conſ. lxv. viſis & conſideratis omnibus, quòd omnis diſpoſitio ſtatutorum laicorum nunquam compre-
78 hendit conuentionem iuramento firmatam: * quia nec ſpecialiter ſuper iuramento diſponere poſſunt laici, veluti ſuper re ſpirituali: idem cõſuluit Alex. conſil. xxxvij. viſo & opportunè diſcuſſo. in ij. volumi. eſt enim communis doctrina, quòd princeps
79 nec iudex ſecularis nõ poſſunt * quouis modo derogare, infringere, ſeu delere decreta, aut reſcripta iurata: vt conſuluit Petrus de Ancharano in conſilio ccxxvij. incipien. legitur in canone. j. columna. & per plura idem ſequitur Alexander in conſilio xxvij. viſo libello. vlti. colum. j. vol. quia nec princeps, nec leges aut reſcripta principum poſſunt diſponere ſuper actu iurato: nec ad illum actum iuratum trahuntur. idem conſuluit Alex. conſi. lix. viſo inſtrumento. in eo. j. volu. & conſil. cxxv. incipi. viſis & conſideratis: in pen. & vlti. col. eo. j. volu. & conſi. xxxix. viſo ſtatuto. in iiij. vol. vnde ad propoſitum noſtrum iuramentum Regis defuncti reputatur factũ hęredis: no. glo. in l. ſi ſeruus. circa prin. ff. de condi. fur. & ſic Rex noſter adeundo hæreditatem videtur ſe obligaſſe ad omnia ea ad quę obligatus erat Rex defunctus: & per eundem modum,
80 * ſcilicet cum iuramento: quia videtur quaſi contrahere cum creditoribus hæreditatis. l. apud Iulianum. in fin. ff. ex qui. cauſ. in poſ. ea. ita conſuluit Paul. de Caſtr. in conſil. lxxvij. viſis & conſideratis omnibus. & ſequitur pulchrè conſulendo Bartho. Soci. in conſi. xxxviij. in ij. col. j. vol. nouiter in lucem edito, incipi. in cauſa dominorũ Marchionũ. quod eſt vltra aliud. j. volu. Et præmiſſa intantum procedũt, quòd per Cæſareum reſcriptum in quo
81 ſint appoſitæ clauſulæ, non obſtantibus, * & etiam aliæ derogatoriæ, nunquam extenduntur ad contractus, vel alios actus iuratos: glo. reputata ſing. in c. cum non deceat. in gl. fi. de elect. in vj. & in ſimili gl. in clem. dudum. §. pen. verſ. pacta. de ſepul. bene facit tex. in c. conſtitutus. de reſcrip. & not. Angel. in l. j. §. quæ onerandæ. ff. quarum re. ac. non da. & ſubdit quòd ſæpè vidit allegari in curia Regis. & idem dicit Bal. in l. j. in fi. C. quando lic. ab emp. diſcede. & latè Selua gall. in trac. de beneſi. char. xiij. & q. xiij. iij. partis. col. pe. & cõſuluit Iaſ. inter cõſi. Albe. bru. nu. viij. in vij. col. circa primũ cõſultationis articulũ. & idẽ tenet Io. Neuiza. in ſuo cõſi. xij. vij. col. fol. xx. incip. patres comederunt uuã acerbam. * Decimotertiò in priuilegiis ipſis ſubditur 82
clauſula, quòd verba narratiua & enunciatiua in eis contẽta vult habere efficaciam verborũ diſpoſitiuorum: ex qua clauſula ſatis liquet de deliberata mente & voluntate ipſius principis, etiam quòd iſtud in ſpecie non expreſsiſſet: ex quo verba narratiua probant ita eſſe prout narratur, quãdo princeps vel papa fundat intentionẽ ſuã ſuper tali narratione, * quã facit, prout in caſu de quo quæritur. 83
glo. eſt ordi. in clem. j. de proba. & in c. nulli. de reſcrip. & conſuluit Alex. conſi. lxxix. vj. colũ. j. volu.
* Item pariter & in verbis enunciatiuis licet regu- 84
lariter non inducant diſpoſitionem, tamen quãdo proferuntur à principe, bene diſponunt: ita gloſ. in clem. j. iuncto text. & plenè Iaſ. in l. ex his. ij. col. C. de teſta. mi. Quibus verbis etiam ineſt iuramẽtum principis iurantis omnia & ſingula contenta in eiſdem priuilegiis eſſe vera. * Et licet aliàs verba enũ- 85
ciatiua non diſponant, tamen quando ſunt iurata, inducunt diſpoſitionem. voluerunt Bald. & Ange. in l. ex his verbis. prælallegata. vbi Ange. in ſua lect. peruſina idem tenet Bart. in l. ex hac ſcriptura. ff. de dona. in iij. col. & iiij. Petr. de Ancha. in clemẽ. j. de probatio. Verùm quia excellens Comes S. Angeli pars aduerſa de prænarratis notabilibus clauſulis nullam mentionem fecit, vt ex lectura reſcripti per ipſum obtenti liquet, ideo infertur reſcriptũ ipſum ſibi minimè opitulari, adeo vt eius virtute admitti poſsit ad agendum, cùm prędictis notabilibus clauſulis derogatũ minimè fuerit per regiam decretationẽ in eo: imò expreſſa reſeruatio facta eſt ibi: dum dicitur, ſi vobis de iure videbitur Comitem prædictum debere audiri, & poſſe agere non obſtante priuilegio ſeu cõtractu &c. * Maxi- 86
mè quia ex iuris diſpoſitiõe omnes qualitates ſunt exprimendæ principi, quę haberent ipſum mouere ad non concedendũ, vel difficilius concedendum. ca. poſtulaſti. in verſi. non de leui. vbi Panor. de reſcrip. idem Abb. Panor. in c. in noſtra. & in c. cæterùm. eod. titul. & in ca. paſtoralis. §. præterea. extrà de offi. dele. Bal. in c. cùm dilecta extrà de reſcript. Ludo. conſilio cccxxvj. & ſeq. & conſil. ccclxxxij.
* vbi etiam volunt, quòd requiritur notabilis ex- 87
preſsio, & non ita in genere, ad hoc vt impetratio ſaluetur à ſubreptione: * quia non ſufficit exprimi 88
generaliter factum, niſi exprimatur modus facti: glo. eſt notab. in ca. dilectus filius. & ibi Abb. extrà de reſcript. Old. in conſil. xiiij. vbi ſubdit, quòd generalitas parit obſcuritatẽ: * imò per inuolucrum 89
verborum remanent literæ obreptitiæ: quia per illud inuolucrum effugitur deliberata mens principis: ita dixit Baldus in d. capitulo cùm dilecta. & conſuluit Franciſcus Curtius in ſuo conſil. lxxiiij. in octaua charta. ſuper memorata facti narratione. * Et intantum quòd modica obreptio ſeu ſub- 90
reptio vitiat gratiam, ſeu reſcriptum. capi. ſi motu

proprio

proprio.ij. respon.& capit.non potest. in princ.de præben. in vj. & voluit Bened. de plum. in l.j. ff.de nat.restit. Ioan. Andr. in addi. Spec. in rubr. qui filsint legi. Aug. in l si non lex.ff.de hæred.instit. Petr. de Ancha. in consi.cccvj. Bal. in c.de causis. de re iudi.& in l.præscriptione. C. si contra ius vel vtil. pub. Nec censeo omittendum, quòd iste fuit contractus vēditionis,& prout est, dictæ terræ Lauelli, & non priuilegium: prout in specie dixit Bald. in l. qui se patris. colum. pen. versi. hoc scias. C. vnde li-
91 be. vbi dixit, *quòd si princeps aliquid concedat recepto precio dicitur contractus venditionis, & non priuilegium, etiam si vteretur verbo indulgemus: nam eo casu non posset princeps concessionem ipsam reuocare: quia dolum committeret. l. si cùm mihi. ff. de dolo. & idem consuluit Roma. in consi. cclij. pro decisione propositæ consultationis. in secundo dubio. & in consil. cclij. quæritur primò. colum. iiij. versi. cæterum. Abb. in consi. xlj. incipiente, videndum est: primo volum. & ideo di-
92 xit Bal. in prælegata. l. si cùm mihi. *quòd priuilegium concessum quod non dependet ex sola voluntate concedentis, seu auctoritate, sed ex iure alteri quæsito propter eius factum non potest reuocari: & pro hoc dicit se in ciuitate Senarum consuluisse, quòd priuilegium datum quibusdam bannitis, quòd possint secure morari, eo quòd eorum opera communitas habuerat quoddam castrū erat irreuocabile, & idem tenent Innocentius, Ioannes Andr. & doctores in capitulo nouit. de iudiciis. & tradit Alexander consil. cj. visis instrumentis. columna j. j volu. Et in tantum Princeps ex suo contractu obligatur, per ca. j. de proba. vt not. Cyn. in
93 d. l. digna vox. & Bald. in c. j. per illum text. de nat. feu. quòd non solum princeps, sed etiam ipse Deus ex sua promissione obligatur: dixit Bald. in l. j. in prin. ff. de pact. Et in tantum quòd * etiam de plenitudine potestatis non potest contrauenire, secundum Pau. de Castr. in d. l. digna vox. & Bal. in c. j. §. ad hæc. colum. v. versi. item nota ex glo. de pa. iurafir. maximè quia gesta per principem cum subdito,
94 seu alio recepta pecunia etiam si esset gratia, reuocari non potest, * ex quo transit in contractum irreuocabilem: & vltra Bald. s. allegatum in d. l. qui se patris. tenet Ludo. consi. cccclvij. an iudex. Cardi. in consi. cxlvij. Dominus noster Papa fecit. Felyn. in d. c. j. de proba. colum. iij & in c. innotuit colum. viij. versi. dicitur autem secundum. & ibi Are. de iudi. satis plenius Ioan. neuiza. in suo consil. xij. v. colum. quod est inter Alber. Bru. in nume. prædicto. * Et si aliter diceremus, nemo reperietur qui
95 vellet contrahere cum Principe: & hic hominum priuaretur commercio: quod esset valde graue. l. hi qui. C. de apost. ita Roma. in consi. cccliij. incipien. quæritur primò. in fi. & idem in effectu not. Bal. in
96 l. Princeps. ff. de legi. * Vnde sicut priuatus obligatur ex contractu, & contrauenire non potest l. sicut. C. de acti. & obl. ita dicendum est in principe, qui in contractibus vtitur iure communi: no. Bal. in l. ex imperfecto. in fi. C. de testa. ita voluit etiam Cardi. in consil. cxlvij. videtur prædictam concessionem. dicens quòd princeps in cōtractibus consideratur vt priuatus: & ideo tenetur obseruare q̄ probauit, & contrauenire non potest, per d. c. j. de proba. * & si contraueniat, videtur circunuentus 97
ex obliuione, vel ex facto impetrantis, & non valet: ita Ludo. Rom. in consilio ccxcviij. circa præmissam. & idem in simili casu consuluit Pau. de Castro consi. clvij. viso & examinato puncto. Alexan. in con. iij. ex his quæ in themate. volu. v. & in consilio xxiij. viso processu. colum. iij. versi. nec ad hoc obstat. eo. volu. idem in simili tenet Abb. in consil. xciij. in quæstione hæredum. in tertio dubio, in ij. volu. Barba. in consi. xiij. in iij. volum. & ideo consuluit pulchrè Bald. consi. cclxxix. pridie consului. iij. volu. in nouissima stampa, * quòd quando prin 98
ceps etiam motu proprio reuocat illud quod obseruare tenetur, præsumitur circunuentus, & ita circunuentus fingitur, quòd contrarium probari nō potest, quasi sit præsumptio iuris & de iure: prout plenè etiam tradit Deci. in suo consil. ccxcij. in fin. Nec omittam addendo his quæ suprà dixeram, quòd Princeps noster in præsenti casu apparet notoriè ex verbis priuilegij, & expresè voluisse auferre ius ipsius Comitis: tum quia expresè dixit in priuilegio, tum etiam quia vbi de hoc dubitaretur, inspici debet an vti voluerit plenitudine potestatis: puta dum addidit clausulā, non obstante, vel aliud simile: quo casu præsumitur voluisse auferre ius alterius * etiā quomodocūque ac etiam 99
si tractaretur de graui præiudicio: ita plenè Alexā. consil. ccxv. vj. colum. in ij. volu. & ibi habes, quòd priuilegia quæ in contractum non transiuissent, poterat reuocare sine causa. * Quæ verò in contra- 100
ctum reuocabit cū causa: & vide omnino dictum consil. ccxv. quia satis plenè loquitur in hac materia de clausulis suprascriptis, & eorum importantia: & ibi in fine quòd non potest reuocari priuilegium concessum non subdito: & ibi an imperator reuocare potest factum per suum prædecessorem. Ex quibus omnibus, & eorum singulis concludo prædictum Comitem sancti Angeli commodo dicti rescripti subreptitiè & obreptitiè obtenti, nullatenus frui posse obstantibus priuilegiis, & concessionibus prędictis: sed rescriptum ipsum debere contrario imperio reuocari: & ita audacter, ac intrepidè tenendum de iure consulo ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Possessio seu quasi iurisdictionis, nedum per plures reiteratos actus remissionis dicitur acquisita, verum etiam per vnicum solum actum.*
2 *Possessio, seu quasi iurisdictionis iudicis probatur per plures remissiones factas ipsi iudici.*
3 *Possessio, seu quasi iurisdictionis quæsita per aliquem iudicem in vassallos alterius iurisdictionis non ex hoc videtur quæsita in alios vassallos in genere illius iurisdictionis. ibid. nu. 4.*
Nisi consentiente & patiente iudice illorum subditorum.
5 *Possessio iurisdictionis, seu quasi vt acquiratur, requiritur consensus eius de cuius præiudicio agitur. ibidem nu. 4. & 6.*
Et eo ignorante acquiritur. ibidem. numero 7. vbi omnino vide.

CON

CONSILIVM CI.

IN Christi nomine amen. In causa Sereniss. dominæ Reginæ matris cum magna Curia Vicariæ prætendentis non teneri remittere suos vassallos delinquentes in ciuitate Neapo. ad auditores suæ Maiestatis degentes, & tribunalia tenentes in ciuitate Neap. apparet in primis quòd ipsa magna Cur. multos, & quamplures vassallos suæ Maiest. captos & carceratos, prout erant in eadem magna Curi. ad prædictos Magnificos auditores remisit delinquētes: dico intus ciuitatem Neapo. Et expeditum est
1 in iure, quòd quasi * possessio iurisdictionis nedum per plures reiteratos actus remissionis dicitur acquisita eidem Serenissimæ dominæ Reginę: verùm etiam per vnicum solum actum, secundum veram conclusionem Bar. in l. j. §. hoc interdicto. ff. de itiact. priua. Innoc. & Abb. in c. cùm ecclesia. sutrina. extrà de causi. pos. & proprie. iiij. colum. Inno. in c. cùm dilectus. de cap. mona. Alexan. in l. iij. in prin. ff. de acquir. poss. Quinimò prout in facto deductū
2 est, ac etiam de iure * fundatum dictam quasi possessionem esse probatam per plures remissiones prædictis auditoribus factas: ita consuluit Francis. de Aret. in suo consi. xlij. in iij. col. ibi, secundò principaliter dicimus. & sequitur Socin. in suo consil. clxxxvij. v. & viij. col. Nec officit quòd interdum regij officiales, & iudices prædictæ magnæ Curiæ, siue ipsa magna Curia iurisdictionem ipsam criminalem exercuerunt in vassallos ipsius dominæ Reginæ: & sic quæsierunt iurisdictionem prædictam in dictos vassallos: quia respondeo per huiusmodi
3 actus non esse quæsitam * quasi possessionem iurisdictionis in alios vassallos, prout firmant Io. And. & Inno. in d. c. cùm dilectus. de capel. mona. doct. in c. cùm contingat. de fo. compe. Cyn. in l. j. C. de eman. liber. Pet. de Ancha. in repe. regu. sine possessione. & per Alex. in d. l. iij. in fi. de acqui. pos. * nisi
4 consentiente & patiente domina Regina: secundū Innocentium & alios in capitulo conquerente. de officio ordina. & in capitulo, bonæ de postula. prælatorum. do. Ant. in capi. fin. de causa possession. & proprietat. Per. de Ancha. in dicta regula, sine possessione. in quarta quæstione principali. * Nam ad
5 acquirendam quasi possessionem requiritur consensus eius de cuius præiudicio agitur: quia eo ignorante non acquiritur: vt per Innoc. & Petr. de Anchar. in locis prælegatis & per Flori. in l. si sic constituto. ff. quemadmo. seruia amittan. seu consti.
6 * Nec etiam fuit acquisita dicta quasi possessio per patientiam violentam quæ non habet consensum: ita Bart. in l. sequitur. §. si viam. de vsuca. do. Anto. in c. fi. de cau. poss. & propr. iiij. colum. in ver. dicebam. & in c. literis. de restitu. spol. maximè quia vt dictum est, requiritur ad acquirendam quasi possessionem consensus eius de cuius præiudicio agitur.
7 * Nam eo ignorante non acquiritur: ita vltra Inn. & Flo. tenet Bar. in l. si publicanus. §. in omnibus. ff. de publ. Pau. de Castr. in consi. cclxj. & Are. in consilio prædicto xlij. Accedit etiam præmissis, quòd cautum est in priuilegio prædictæ domi. Reginę quòd etiam si vassalli contrahendo se alibi obligabunt, attamen non possint extrahi à foro, & iurisdictione reginali officialium ipsius Sereniss. dominæ Reginæ: & clarum est quòd qui nō potest contrahendo præiudicare, minimè potest delinquendo: text. est in l. imperator. quem ita summat Bartol. ff. de fideicom. lib. Socin. in l. filius fami. §. diui. in notabi. ff. de lega. j.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Statutum seu lex quæ comprimit libertatem ecclesiasticam, non tenet.*
2 *Libertas ecclesiastica dicitur impediri, dum clerici impediuntur exequi sibi cōcessa à iure cōmuni.*
3 *Contra libertatem ecclesiasticam illa dicuntur, ex quibus clerici euaderent, siue redderentur timidiores.*
4 *Clericos audaces esse oportet tanquam defensi sint à lege Dei dicentis, nolite tangere Christos meos.*
5 *Libertas ecclesiastica dicitur impedri, nedum si principaliter, verùm etiam si secundariò quid esset contra libertatem ipsius.*
6 *Seruitores ecclesiæ gaudent priuilegio ecclesiæ.*
7 *Familia clericorum gaudet priuilegio clericali.*
8 *Personæ ecclesiasticæ dicuntur omnes clerici, omnes de tertio ordine sancti Francisci, etiam fœminæ, item perpetuò oblati. ibidem.*
Oblati gaudent priuilegio clericali, tanquam perpetuò professi. ibidem.
9 *Libertas ecclesiastica dicitur offensa, quando fieret aliquid contra priuilegia concessa ecclesiæ, vel ecclesiasticis personis, siue à Deo, siue à Papa, siue Rege.*
10 *Custodes animalium ecclesiæ dantium damna, tenentur illa emendare. nu. 11.*
Et ideo dominus animalium recuperat à custode damnum quod soluit damna passis. ibid. nu. 12.
13 *Ecclesiæ tenentur ad gabellam plaustrorum quæ destruunt viam, & etiam ad gabellam portæ.*
14 *Famulus mercede conductus ab ecclesia non gaudet priuilegio ecclesiæ.*
15 *Seruitores perpetui ecclesiæ sunt exempti, & gaudent priuilegio ecclesiæ, & non temporales.*
16 *Priuilegium concessum non extenditur ad seruitores mercede conductos.*

CONSILIVM CII.

REdemptoris gentium suffragio repetito, amen. Requisitus à venerabilibus patribus priore, & monachis veneranti monasterij sancti Nicolai, & Catali de ciuitate Licij ordinis sancti Benedicti: an ciuitas Licien sis suffulta auctoritate Regij priuilegij condendi statuta inter suos ciues, & inibi inhabitantes potuerit statutum condere in fauorem suæ baiulationis: quòd famuli monasteriorum, seu ecclesiarum, animalia earundem ecclesiarum custodientium, dum damna inferunt ob negligentiam custodiæ teneātur ad emendam ipsius damni, necnon & ad pœnam baiulationis. Et prima cōsideratione videbatur dicendum huiusmodi statutum non tenere: * cùm esset comprimere libertatem ec- 1
clesiasticam: quod est contra text. in l. priuilegia. & in auct. cassa. C. de ss. san. eccle. & in c. quæ in ecclesiarum. de constit. & tenet Cy. in l. ij. C. quæ sit lon. cōsue. Bar. in l. omnes populi. ff. de iust. & iu. & latè

Universidad de Deusto
Biblioteca

scriben.in d.l.cunctos populos.C. de sum.tri. & fi. catho.& tanto magis cùm apparet euidenter derogari iuri,ac libertati ecclesiasticæ:secundum Bald.
2 in mar.in versi.ecclesia.* & cùm clerici impediantur exequi sibi cõcessa à iure communi, præsertim eo casu dicitur impediri libertas ecclesiastica : ita dixerunt Anto.de Butr.& Imo.in d.c. ecclesia sanctæ Mariæ,de constitut.& in c.cùm terra.de elect. Bal.in prædic.l.cunctos populos.& Fulg.in d.auc. cassa.& subdit Fely.in prædic.c.ecclesia sanctæ Mariæ.hanc opin.esse iuri cõsonam:& ideo dixit Bart. & Ang.in l.j.§.quæ onerãdæ.ff.quarum re.acti.non da. quòd illa dicuntur contra libertatem ecclesia-
3 sticam,& clericorum,* ex quibus clerici reddantur,seu euaderent timidiores.& idem tenent Bart. & Bald.in d.aut. cassa.& sequitur Abb.in c.nouerint.de sen.excom.Sed sic est quòd monachi & clerici fierent timidiores : quia desisterent,& se retraherent ab industria animalium, & agriculturæ, ex qua etiam vitam ducũt: maximè cùm clericos au-
4 daces esse oporteat,* tanquam defensi sint à lege Dei dicentis,noli tangere Christos meos,id est,sacerdotes:vt refert Bal.in d.authen.cassa.allegando gl.in authẽ.de non alienan.§.vlti.& videntur præmissa procedere etiam si statutũ principaliter non dispo neret contra libertatem ecclesiæ,seu persona
5 rum ipsius:sed etiam si per indirectum*& secundariò:prout consuluit Pet.de Anch.consil.cxxxvj. & consi.clxxxv.idem tenet Alex.in addi.ad Bar.in d. auth. cassa. subdens aliàs habuisse in facto in causa domini Protonotarij. Et ideo cùm rustici seu famuli clericorum tenenatur pro eo quòd gerunt in eorum seruitio. videtur id in odium clericorum introductum : & sic per indirectum : vnde videtur
6 dicendũ tale statutum fuisse*iniquum,& prauum: cùm non deberent tales pro domino teneri:vt dicit Bar.in l.hi penes.C.de agric.& censi.& idem sequutus est Fely.in c.nullus.de fo.compe.quòd maximè concedendum est,cùm astricti seruitiis ecclesiæ gaudeant priuilegio ecclesiæ:per tex.in cap.per exemptionem.de priuileg.in vj.glo.in c.clericum. xj.q.j. vbi tenet expresse quòd familia clericorum
7 *gaudeat priuilegio clericali:sequitur Barba.in ad di.c.ij.de fo. compe. vbi post multa assignat rationem, quia priuilegium datum clerico, ideo datur famulo,quia seruit clerico:quòd locum habet siue seruiat ad tempus, siue perpetuò : idem videtur tenere Bal.in l.j.& ij.C.de episc.& cle.Sed præmissis non obstantibus contrarium arbitror de iure verius : & præmitto quòd personæ ecclesiasticæ sunt omnes clerici:gl.in c.si quis presbyterorum. de rebus eccles.non alie. quorum appellatione veniunt presbyteri, diaconi, subdiaconi, & alij inferiores: iuxta dicta Spec.in titu.de instru.edi.§. nunc verò aliqua.versi.quid de propositis.& no.in c.de persona.xij.q.iij.ita Archid.& Ioan.And.in c.nullus.de tempo.or.in vj.Imol.in c.nouit. de iudi. Item omnes eremitæ:glo.in c.quia verè.xvj.q.j.& in ca.ij.de fo.comp. Itẽ omnes qui sunt de tertio ordine sancti Francisci:& signanter fœminæ:vt per Barr.in l. j.ff.de pec.per Bal.in l.officiales.in fi.C.de episc.& cle.Item oblati in perpetuum:& dicuntur cõuersi. glo.in c.vt lex.xxvij.q.j.in c.vt priuilegia. extrà de sen.excom.& no.Card. in Cle.ij.de præben.in ij.q.
* vbi dicit oblatos gaudere priuilegiis clericali- 8
bus,tanquã professos perpetuò deputatos adv sum pium. Item omnes religiosæ personæ professæ : vt sunt monachi cuiuscunq; ordinis approbati. Item fratres.s. Augustini.s. Benedicti.s. Francisci.glos.in Cle.j.& ibi Card.not.de deci.Abb.in c.causa.de iu dic. vbi dicit, quòd religiosi propriè appellantur fratres:not.glo.in clem.j.de relig.do.Item veniunt monachi. Cardi.in cle.ij. de præb.in xij.q. & gaudent priuilegiis ipsis clericalibus : vt ꝫ. Et sic cùm famuli custodes animalium complecti, aut includi non possint in prædictis,non potest allegari statutũ aduersus dictos famulos custodes animalium damnificantes territoria. & sata aliena cum animalibus ecclesiæ,esse contra libertatẽ ecclesiasticam: *imò daretur materia delinquẽdi,vbi animaduer- 9
sionem,seu mulctã non sentirent. Et rectè intuenti illa dicuntur cõtra libertatem ecclesiasticam, seu personas ecclesiasticas, quæ essent contra priuilegia cõcessa ecclesiæ, * vel ecclesiasticis personis in 10
priuilegium,siue à Deo.siue à papa,siue ab Imperatore,seu Rege.vt dicit Inno.in c.nouerit. de sentẽ. excom. sed sic est, quòd cùm statutum directè disponat contra ipsos custodes animalium, & minimè ipsos grauando ex factis monachorum, aut ecclesiæ,sed ex eorum propria culpa,seu negligentia, aut malitia in custodiendo animalia,ac permitten do ea damnum inferre:nec eadem aliter arcendo, ne damnũ inferãt:videtur ergo eo casu * damnum 11
dari per ipsos custodes.per l.j.ff.si quadr.pau. fecidic.& per l.ij.ff.ad leg.aquiliã.Ideo cùm custos habeat mercedem ex custodia, ipse debet pariter ad damnum ex eius mala custodia illatum per animalia teneri, tam ex dispositione iuris Cæsarei, quàm Pontificij:per l.qui mercedem. & l.si de damno.& l.dominus horreorum.ff.locati.per capit. si bos.& cap.si læserit.& ca.fi.de iniur.& dam.da. & hoc intantum est verum,quòd emendato damno per dominum animalium illud recuperat à custode ipsorum, * quòd pro emenda soluit : vt inquit Spec.in 12
tit.de iniur.& dam.da.§.ij.versi. in summa. & ideo dixit Ant.de Butr.in c.grauem.ij.col.extrà de sent. excom.quòd isti custodes possunt accusari de damnis datis in pascuis prohibitis cum animalibus ecclesiæ:& dixit Abb.in suo consi.vj. quòd si animalia ecclesiasticarum personarum veniunt ad defensam latci,quòd tenentur ad fidam & diffidam:maximè cùm monachi ipsi negocientur & lucrentur cum curribus, gualanis,& bobus:nec retinẽt illos ad vsum proprium tantum.Hinc est quòd ecclesiæ tenentur ad gabellam plaustrorum quæ soluuntur *quia plaustra destruunt vias publicas:& ad gabel 13
lam portæ:vt per Bal.in tit. de pa. constan.v. col.§. nos Romanorum.& no.in l.placet.C.de sac. sanct. eccl.* maximè cùm famulus mercede conductus 14
ab ecclesia non gaudeat priuilegio,& immunitate ecclesiæ : & ideo huiusmodi statutum de quo quæritur procedit,& tenet:vt not. Archid. in d.c.ij.xj. q.j.& in c.ecclesiarum seruos.xij.q.ij.Abb.in c.nullus iudicũ.de fo.compet.aliàs in c.ij.& facit optimè tex.cum gl.in c.fi.de sepul.in vj. vbi priuilegiis religionum non gaudent oblati, nisi ex toto sint translati : vt quia religioni se & sua tradiderunt:aliàs remanent sub iurisdictione ordinariorum. ad

idem

idem tex.in l.priuilegia. de priuile. & not.Abb. in c.cum & plantare.de priuileg. idem tenet Abb. in c.tuarum.ij.colum.de priuile. & dato absque veri præiudicio quòd priuilegiũ indultum eidem monasterio,dum facit dictos monachos exemptos,includeret etiam seruitores, id intelligendum foret de seruitoribus perpetuis, & non temporalibus,
15 * prout sunt isti qui ad tẽpus sub certo salario inseruiunt:ita consuluit Fede. de sen.in suo consi.vj. aliàs.clvj.& Ioan.por.in suo consi.incip.omnipotentis Dei postulato suffragio.iiij.col.& not.Rom. in suis singu.in singul. ccccciij.incip. an priuilegium.Bar.in suo consi.xxxvij.quidam Cola Pauli: vbi in terminis decidit.q. Imò & plus, priuilegiũ concessum alicui, licet extendatur ad familiares seu seruitores, non tamen extendetur ad seruito-
16 res mercede cõductos:*ita voluit Archid.in c.clericum.xij.quæst.ij.& Abb.in d.c.ij.de fo. compet. & licet gl.in d.c.clericum.videatur indistinctè tenere familiarẽ gaudere priuilegio domini, tamen quia vtitur verbo mancipiis,intelligitur de perpetuis,& non temporalibus:vt bene enucleat Fely.in d.c.ij.de fo.compe. respondẽdo ad l.j.& ij. de episc. & cleri. aliàs quia communis opinio videtur in contrarium,non esset tenenda,per text.in cap.per exemptionem.de priuileg. in vj. vbi in oblatis ecclesiæ quorum vita habet aliquid spiritualitatis,requiritur qualitas perpetuitatis,quanto magis in famulis rusticis nihil habentibus spiritualitatis requirenda est,vt priuilegio gaudeat perpetuitas : q̃ maximè procedit,cùm statutum prædictũ pœnam imponat custodi ex proprio delicto, & non ex facto monachorum:ideo validum & iustum est : nec militat dictum Bart.in l.hi penes.C.de agri.& cen. lib.xj. dum voluit per indirectum non posse statui contra ecclesiasticam libertatem,quòd coloni pro rebus ecclesiæ teneantur tributa soluere:& licet dictum illud Bart.in se sit verum, tamen nihil ad casum:cùm ibi appareat id statutum in odium clericorum,quod nõ est hîc : & idem etiam sentit Fely. in d.c.ij.de for.compe.col.ij. vel & sic cùm multetur custos ob propriã culpam, vt proprij delicti author, ergo &c. maximè cùm custos ipse nedum tenetur ad pœnã,sed ad emendam damni : & non dominus animalium,per l.qui mercedem.cum l.sequen.ff.loca.allegata:ideo non potest dici derogatum libertati ecclesiasticæ, aut priuilegio in aliquo,per dicta plenè in c.ecclesia sanctæ Mariæ. de constit.& ibi plenè Fely.col.xxvij. Ex quibus omnibus concludo meo iudicio statutum huiusmodi subsistere,cùm aliquid contra libertatem ecclesiæ non contineat. Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Causa si est summaria intenta contra aliquem qui reconuenit intentantem ordinariè, non ex hoc quòd sit causa reconuẽtionis ordinaria debet retardari in ea procedi.*
2 *Pœna apposita in electione seu creatione officialis seruanda est.*
3 *Marchiones & comites habentes iurisdictionem perpetuam in descendentes etiam possunt alterare formam iudicij.nu.4.*
Et particularem legem condere etiam in præiudicium superioris ibidem.
5 *Superior põt in modico tollere ius partis & ledere.*

CONSILIVM CIII.

IN Christi nomine amen. In causa honorabilis Ioannis de Lamberto mei compatris,cum vniuersitate,& hominibus terræ Tursij super inciden.in iudicio syndicatus capitanię ipsius vniuersitatis,cuius officiũ exercuit anno elapso: prætendit namq; Ioã. ipse minimè teneri stare syndicatui personaliter, sed per procuratorẽ in omnibus causis etiam criminalibus:cùm ita conuentum fuerit ex speciali pacto cum Illustr. Principe Salerni vtili domino terræ prædictæ:& dum fuisset in ius vocatus ad hoc Ioan.ipse in magna Curia Vicariæ, fuissetque vniuersitas ipsa reconuenta super quadam pecuniarum summa, essetque tandem per eandem magnam Curiã decretum ipsum Ioannem debere accedere ad standum syndicatui,nulla facta prouisione super reconuẽtione prædicta, nec audito aliter ipso Ioan. allegante habere testes in diuersis partibus regni iam expressis : & tandem interposita appellatione ad S. Regium consilium, pro ipsius iustificatione adduco in primis, quòd magna Curia ipsa grauauit summopere eundem Ioannẽ nõ procedendo super reconuentione facta per ipsum Io. Constat autem,dato absque veri præiudicio,quòd licet causa ex aduerso intenta esset summaria,non ex hoc debuit retardari procedi in ordinaria intenta, * licet per viam reconuentionis : prout in 1
propriis terminis tenet Bar.in l.sed & hæ.§.non solùm.ff.de procu.Pau.de leaza.& Lap.in cle.sæpè.§. non sit tamẽ. & ibi etiam plenè Georg. natta extrà de ver.signi.Secundò iustificatur appellatio interposita ex tenore conuentionis initæ tempore acceptationis officij dictę terrę Tursij cum Illustriss. Princip. Salerni vtili domino terræ prædictæ in actis iam productis in publicam formam,qua Ioã. ipse præcauit expresse de non stando aliter syndicatui, quàm per procuratorem. Et pacta appposita in electione seu creatione officialis seruanda sunt:
* vt not.Bar.in l.dominus.§.fi.de pecul.legat.& in 2
l.seruus vetitus.de le.j.& in l.mancipia. de ser.fug. ita dixit Par.de put.qui vltra omnes perfectissimè attingit materiam syndicatus in versi. appellatio. in c.subiicio pulchram q.in j.colum.vbi narrat seruari debere illud pactum factum illi officiali : vt à sententia syndicatorum potuisset ipse appellare suspensa executione:& ita cõcludit. Tertiò & vltimò licet vniuersitas ipsa alleger illud pactum nõ tenere in sui præiudicium, ego tamẽ dico quòd tenet & valet:nam isti Marchiones & comites habẽtes administrationẽ*& iurisdictionem perpetuam 3
in descendentes,etiam possunt alterare formam iudicij,ex quo plus possumus in eo quod habemus iure proprio,quàm alieno:per l.more.& ibi Bal.ff.de iurisdi.om. iudic. & sequitur Georg. natta doctor præclarus in repetit.cle.sæpè.in ver.mandamus.de verb.signif.Et ibi plus subdit,quòd tales habentes perpetuam administrationem,* & dignitatem pos 4
sunt particularem legem condere etiam in præiudicium superioris:glo.est not.in l.j.§.qui magistratum.ff.quod quisque iur.& in l.neque pignus.ff.de

regulis iuris. Sed in casu nostro nihil aliud fit, nisi quia alteratur forma iudicij: quia permittitur eidē Ioanni comparere per procuratorem in causa criminali: si qua querela offerretur aduersus ipsum in
5 syndicatu: *quod quidem est nulli aut modici prę-iudicij querelantibus: maximè cùm in modico superior possit tollere ius partis, & lædere: prout dicit gl. in l. sed cùm ab hæred. in gl. fi. ad treb. & not. Card. in c. mandatum. ibi not. extrà de rescri. Bart. veron. in suo tract. de fer. rust. præd. in tit. de aquæduc. & Ias. in l. beneficium ff. de constit. princ. ideo seruanda est eidem Ioanni conuentio facta cum Illustr. Principe Salerni vtili domino vniuersitatis prædictæ Turlij: & iuris esse censeo ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Tutor si quid fecit, aut scripsit vt tutor, in quo ius aliquod habeat, non videtur sibi proprio nomine præiudicasse.*

2 *Verba non principaliter prolata ad vnū effectum, sed enunciatiua, non inducunt dispositionem.*

3 *Verba enuntiatiua licet aliàs probent inter cōtrahentes, attamen quando inter partes contigit dubitari in iudicio de illo enunciato in instrumento, tale instrumentum non probat illud enunciatum in eo.*

4 *Notarius si dicat in instrumento, Titius procurator Martini prout &c. talia verba etiam assertiua non probant illum esse procuratorem Martini.*

5 *Instrumentum non probat illud enunciatum in eo, vbi de illo enunciato in iudicio litigaretur inter partes. ibidem. nu. 6. & melius 7.*

8 *Verba enunciatiua probāt, vbi adesset iuramentū.*

CONSILIVM CIIII.

IN Christi nomine amen. In causa honestæ mulieris Angelæ de Ragone de Capua cum Magnifico Thomasio seniscalco V.I.D. authore laudato, prætendit prædictus author laudatus se dominum alterius tertiæ partis molendini de quo agitur prætextu quòd Thomas de ragona vt tutor Ioannis de ragona, tunc pupilli, asseruerit in eius petitione oblata in Cur. baiulorum Capuæ quòd prædictus Ioannes, & Hippolyta sorores pupilli habent, & possident infrascriptam tertiam partem molendini, cuius reliquæ duæ partes fuerunt, & sunt Magnifici domi. Thomasij de seneschalchis de Capua: & in alia sequenti charta eiusdem instrumēti producti per eundem dominum Thom. dicitur, item tertia pars cuiusdam molendini, quæ dicitur *lamo linella*, siti, & positi in aqua Tusiſci: cuius reliquæ duæ partes possidētur per magnificū Thomam de seneschalchis de Capua: Ex quibus duabus clausulis ipse do. Thomas infert quòd Angela ipsa tāquam cessionaria prædicti Ioānis hærodis prædicti quòdam Thomasij de ragona sit periura: tum quia petit quòd prædictus quondam Thomas dixerit esse prædicti domini Thomasij: tum quia prædicta Angela consensit venditioni tertiæ partis molendini factæ per dictum Thomasium de ragona: & quietauit prædictum dominum Thomasium, ex quo recepit legatum quatuor vnciarum sibi factum per quondam Bernardinum de ragona. Et quia ex scripturis per eundem do. Thomam productis appareret Molendinum ipsum in tribus partibus tripartitum: quarum tertia pars fuerat ipsius Thomæ de Ragona: & hæc est de qua in præsentiarum agitur. Alia tertia pars fuit Gētilis de Ragona eius fratris, in qua Thomasius ipse successit, p̄ medietate ipsius tertiæ partis. Alia tertia pars fuit quōdam Bernardini de ragona fratris prædictorum quōdam Thomasij, & Gētilis: qui Bernardinus reliquerat dotem prædictæ Angelæ: vnde Angela ipsa non contrauenit venditioni illius tertiæ partis, quæ fuit quondam Bernardini, cui iam cesserat. & renunciauerat per consecutionem legati sibi facti: sed bene contrauenit venditioni tertiæ partis, quæ fuit quondam Thomasij de ragona: Nec obstat id q̄ quondam Thomas asseruerat, quòd reliquæ duæ partes sint ipsius domini Thomasij: ex quo illud dixit tanquam tutor Ioannis & Hippolytæ pupillorū. & id
* quod fecit, seu scripsit tutor vt tutor, nō videtur 1
sibi proprio nomine præiudicasse: text. est in l. pater. C. de fideiuss. & in l. si nō signasti. C. de admi. tu. & in l. nimia credulitate. iuncta gl. C. de acti. & ob. Et maximè quia postmodum in eodē instrumento subdit, cuius duæ partes possidentur per dictum Thomasiū de seneschalchis: & sic illud quod in præcedentibus verbis dixerat, videtur per subsequentia declarari, id est, quòd possidebat dominus Thomas illas reliquas duas partes: non ex hoc iustificatur eius possessio, quin possit & dominiū, & possessio vendicari. Et præsertim procedunt præallegata, quia illa verba non sunt principaliter prolata ad illud, * sed sunt iam enunciatiua: & ideo non 2
disponunt: vt dicit Bal. in rub. C. de fid. instru. vbi dicit, quòd si notarius dicat in instrumēto, Titius procurator Martini: illud verbum procurator, dicitur enunciatiuum, & narratiuum: non autem dispositiuum. Et licet verba enunciatiua aliàs probent inter contrahentes, tamen quando inter partes contigit dubitari in iudicio de illo enunciato in instrumento, tunc tale instrumētum * non pro- 3
bat illud enunciatum in eo: ita eleganter tenet Anton. de Butr. in c. illud. extrà de præsump. & ibi per Innoc. & in capit. fina. extrà de succes. ab intest. & ideo dixit Bal. in l. ad probationem. C. loca. quòd si conduxi à te fundum tanquam tuum, tale instrumentum locationis non probat te dominū, quando in iudicio inter nos de dominio litigaretur. & est ratio, quia illud verbum, tuum, incidenter fuit enunciatum: & incidentia non operantur vltra quam oporteat ad ipsum principale: & ideo Bald. in præd. rubr. C. de fid. instru. circa medium in ver. venio ad secundū dixit, quòd si notarius in instrumento * dicat, Titius procurator Martini promi- 4
sit sic. & sic, talia verba etiam assertiua nō probant ipsum esse procuratorem; & est ratio, * quia illud 5
verbum procurator, est narratiuum: sed quę sunt alio tempore gesta non probantur per tale instrumentum: quia quò ad ea tale instrumentū non habet diem, nec consulem: alleg. Inno. in c. cùm in iure. extrà de offi. deleg. & in c. quoniam cōtra. extrà de probatio. ita etiam in casu nostro, quia ille duæ tertiæ prætēduntur alio tempore venditæ, seu peruenisse

uenisse ad prædictum do. Thomam: & idem tenet Bal. in c. j. j. col. extrà de procuratoribus. & in c. series. extrà de testibus. in quo capitulo series. dixit
6 not. multum, *quòd instrumentum non probat illud enunciatum in eo: vbi de illo enunciato in iudicio litigaretur inter partes: & subdit quòd lex optimam cum sua glos. in versi. si seruus. C. de contrahen. & commit. stipul. ad hoc est multum singu. & ibi est casus, quòd contractus in quo quis stipulatur vt seruus, non probat ipsum esse seruū, si postea inter partes in iudicio litigaretur super causa libertatis: vt ibi dicitur in glos. in versic. si seruus. Et quòd enunciatū in instrumēto non probat, quando
7 *do de eo in iudicio litigaretur inter partes de tali enunciato, tenet Alexād. in l. ex hac scriptura. ff. de dona. versic. iij. operatur: & Alexan. in consil. xxj. j. volu. & in consi. clxxvj. co. j. vol. & Moder. in l. ex
8 his. C. de testa. milit. * Nec militabit, quòd ratione iuramenti verba enunciatiua probabunt: & quòd iuramentum facit actum valere omni meliori modo &c. per textum in l. cùm pater. §. filius matrem. ff. de lega. ij. quia licet operetur iuramentū quò ad validitatem contractus, qui principaliter geritur, non autem operabitur, vt talis contractus probet sufficienter illud enūciatum in eo in hoc iudicio, in quo de illo enunciato disceptatur inter partes: per illud dictum do. Anton. de Butr. in capitulo illud. de præsumptio. allegatum vt suprà. neque hoc dicunt doctores prædicti: & hoc etiam quod dicit textus in d. l. optimam. & ibi scribentes Bal. in d. l. ex his. C. de testament. milita. In reliquis suppleat prudentia & conscientia Magnifici domini commissarij, & relatoris: ac summa bonitas & æquitas dominorum Sacri Regij Consilij. Tho. Gram.

SVMMARIVM.

1 *Filius hæres non potest factum patris defuncti impugnare.*

2 *Testimonium nullum maius quàm qualitas inspecta verborum.*

3 *Vis verborum ponderanda est, & vis sermonis seruanda.*

4 *Verba & voces sunt earum quæ sunt in animo passionum notæ.*

5 *Subtilitas nimia facit nos sæpè errare in coniecturando mentem testatoris, cùm eius animum non videamus.*

6 *Testator quando scipsum glosat, & mentem suam declarat, nunquam itur ad interpretationem.*

7 *Interpretatio omnis dicitur calumniosa in casu claro.*

8 *Testator sufficit quòd ita voluisse dicatur, nisi ita disposuisse appareat.*

9 *Rigor debet de facili succumbere, vbi per aliquas coniecturas potest constare de mēte, & intentione testatoris.*

10 *Testatoris mens semper præsumitur, vt æqualitatem seruare velit inter filios, & quando ipsius verba hoc nō paterentur, deberent ita restringi, & coniecturari ex eo quòd quilibet sapiens ita fecisset, & faceret.*

11 *Verba quando possunt verificari secundum naturalem intellectum, & secundum ciuilem, debent intelligi secundum naturalem.*

12 *Verbum nullum in testamento debet esse absque ministerio aliquid operandi, si potest operari, imò nec aliqua syllaba, nec dictio.*

13 *Pater semper præsumitur voluisse æqualitatē seruare inter filios, ad remouendum odium quod potest oriri inter eos ob iniquitatem. & nu. 14.*

15 *Id est habendum pro expresso de quo si testator esset interrogatus, ita expressisset, seu respondisset, siue loquamur in testamentis, siue statutis, siue rescriptis.*

16 *Argumentum de statutis ad vltimas voluntates validum est. nu. 17.*

Et pariter de testatore ad statuentes. ibidem.

18 *Statuta loquentia in casu proprio in quo loquuntur, non patiuntur extensionem.*

19 *Voluntas intelligitur rebus sic stantibus, & in eodem statu permanentibus.*

20 *Verba videntur adiecta gratia demonstrationis, quando non essent iuncta verbo executiuo.*

21 *Persona quando adicitur pacto, censetur pactum personale: si verò impersoonaliter, tunc censetur reale. & nu. 22.*

Et dicitur pactum personale, vt in num. seq. vbi pulchrè, & latè.

CONSILIVM CV.

IN comprehensibilis Dei suffragio postulato, amen. In causa Magnifici Petrutij Coniger, de ciuitate Licij, cum Magnifico Antonello eius fratre, super eo quòd quondam Nicolaus Coniger communis pater in suo vltimo vitæ elogio sub istis verbis cauisse compertum est: videlicet. *Item lasso lo iardino mio, che fò de Moyse viuace a Petrutio mio figlio con tute le case, & alberi, che ce sōn con patto & conditione che ipso Petrutio mai per nullo tempo possa cercare vita e militia a Io. Francisco suo fratre.* insurgit ergo dubium nunquid ex huius seculi peregrinatione migrato prædicto Ioan. Francisco, & succedente eodem Antonello in feudo, adepto quoque legato prædicto possit in præsentiarum peti vita & militia prædicta per ipsum Petrutium ab eodem Antonello. Et quia in iure adeo elegāter, & copiosè reperio in causa ipsa per præstantissimos doctores illius prouinciæ Idraontinę allegatum, vt nihil amplius, nihil præclarius, nihil deniq; præstantius vltra adduci potuisset: & in tantū, vt mihi allegādi locus præruptus apparere videatur: attamē vt cliēti meas allegationes desideranti morē geram, colligendo spicas post terga metentium, eorundémque fasciculis alligando, omissis superfluis, præsertim quæ ex eorum lectura solutionem, recipiunt ad ea quæ in substantia materiam tangunt, meo iudicio deueniam. *Fundari sentio principaliter ex aduer- 1
so factum patris dici factū filij, in tantum vt filius hæres non potest factum patris defuncti impugnare, per l. cùm à matre. cum vulg. C. de rei vendic. & præsertim approbato testamēto paterno per ipsum Petrutium dico, q̄ de facili non toruo oculo inspicienti, apparebit eundē magnificum Petrutium in aliquo minimè dispositioni paternæ cōtrauenisse, petendo vitā à prędicto Antonello, cū pater ipsam peti prohibuerit à Ioā. Francisc. vnde non apparet prohibuisse ne ab alio peti potuisset iuxta tex. in l. cùm prætor. cum vulg. ff. de iudi. & præsertim cùm ipsa testatoris verba clara sint, nec oporteat ab eis-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dem recedere.l.pediculis.§.argẽto cum gl.ff. de auro & arg.le.gl.in l. voluntatis.C.de fideicõ.Dyn.& Bar.in l.j.oppo.ff.de iur.codi.ex quo mentẽ testa-
2 toris inspicere non valemus: * ideo nullum maius testimoniũ, quàm qualitas inspecta verborum:voluit Bal.l.cùm quidã.pen.col.ver.sed quæro,possumus esse certi de mẽte testatoris.C. de impub.& al. substi.& in c.super literis.ad finem iij.col.extrà de rescrip.Hinc est quòd à tenore testamẽti recedere non cõuenit.§.nos igitur.in authẽ.de resti.fideicõ. quem allegat Bal.in c.j.de feud.guar.& in l.si cùm
3 dotẽ.§.si pater.sol.mat. * & ideo vis verborũ ponderanda est,& vis sermonis seruãda:dixit Bal.in c. j.§.& quia videmus.v.colũ.qui feu.da.posi.idẽ Bal. in c.j.vij.col.an fil.vel agna.Pet.de Ancha.in cõsi. clxx. quidam ricolinus &c. Et sic cùm prædictus quondã Nicolaus in eius dispositione expresserit, ne sui filij prædicti peterent vitã à prædicto Ioan. Franc.videtur tantummodo ipsum Ioan.Franc.no
4 minatim exceptuasse,ne ab eodẽ peti posset.*Constat autem verba,ac voces esse earũ quæ sunt in animo passionũ,notæ.i. signa secundũ Aristo. cũ quo concordat Iurisc.in l.Labeo.ff.de supel. leg. Hinc dixit Bal.in c.mandatum.extrà de rescri. q̃ lingua est cor principis, & cordis præco est lingua : dixit Bal.in cõsi.schisma.posito sub rub.C.si quis aliq.testa.prohi.vnde cùm testaror ipse clarè & apertè loquutus fuerit casum exprimendo,& se restringendo ad nomen ipsius Ioã.Franc. non possumus allegare aliter fuisse voluntatis testatoris ad detrahendum verbis.l.si alij.ff.de vsuf.leg.Bal. in l. cùm vi-
5 rum.C.de fideic. * Quia propter nimiã subtilitatẽ sæpè erramus in coniecturando mentem defuncti: cùm animũ testatoris non videamus:ita dixit Bal. in l.precib.ix.col.C.de impub.& al.subslit.& ideo voluit pulchrè Bal.in auth.nisi rogati.C. ad trebel.
6 q̃ quãdo testator seipsum*glosat,& mentẽ suã,declarat nũquam itur ad interpretationẽ gl. legis:sed tũc eius voluntas expressa omnibus modis seruãda
7 est:*& ideo in casu claro omnis interpretatio dicitur calũniosa:voluit gl.no.& ibi no.doc.in l.quicquid astringendæ.ff.de verb.obli.nec sufficit q̃ te-
8 statorita*voluisse dicatur,nisi ita disposuisse appareat.l.quidã cùm filium.& ibi no.Bal.ff.de hære.in sti.Alex.in l.iij.C. de libe. præte.sic ergo cùm verba testatoris fuerint clarissima,& apertissima, videlicet,q̃ vita ipsa non debuisset expeti à prædicto Ioan.Francisco,eiusdem Ioãnis Fraciscí nomẽ reiterando in legatis factis cæteris filiis eiusdem tenoris, certè nõ poterimus extendere voluntatem testatoris in aliũ casum , quem sciuisset exprimere testator ipse si voluisset:vt dixit tex.not.in l.vnica. §.sinautẽ.C.de cadu.tol.& in l.seruum.§.non dixit prætor.ff.de acqui.hęr.& in c.inter corporalia.vernde si certa. de transl.epis. sed quia aliter non dixit,nec nos dicere debemus.l.de pretio.de public. in rem actio.l.Labeo.de supel.le.& præsertim cùm aliter tenere esset censere fuisse inæqualitatem seruatam inter filios per patrem : q̃ quidẽ rigorosum esset præsumere,aut dicere.& ideo consuluit Paul. de Castr.in consi.cccl v.incip.viso dicto testamen-
9 to.q̃ * rigor debet de facili succũbere, vbi per aliquas coniecturas potest cõstare de mente,& intentione testatoris in contrariũ:& in casu isto nedum sunt coniecturæ considerandæ, sed etiam expressa verba ipsius testatoris:& ideo non opus est coniecturis : quæ coniecturæ semper præsumerent testatorẽ voluisse æqualitatẽ seruare inter filios , etiam quando ipsius verba hoc non paterentur,deberent
10 * ita restringi,& coniecturari:ex eo q̃ quilibet sapiens ita fecisset & faceret:vt dicit Abb.in consi.j. & consi.lxxv.in vol.idem Abb.in c.nihil. extrà de elect.Bal.in l.si quis seruo persuaserit. de fur. Petr. de Ancha.in repet.c.canonum statuta.extrà de cõstit. & ideo quando prædictus Antonius cõsequeretur & legatũ ante partem,& feudum,non est modo aliquo præsupponẽdum testatorẽ voluisse plus
11 diligere vnum filium,quàm cæteros tres:*concurrente etiã quia quando verba possunt verificari secundum naturalem intellectum & secũdum ciuilem, potius debent intelligi secundũ naturalẽ:voluit Domi.de sancto Gemi.in c.susceptũ.iij.not.de rescrip.in vj.Io.And.in c.cum Vintonien.super gl. in vers.promeruit.extrà de elect.& idem not.gl.in d.c.susceptum. & superuacuũ fuisset exprimere illa verba,videlicet,*che non possa cercare vita a Ioan. Francisco suo fratre:* ex quo nullum verbũ debet esse sine ministerio operandi,si potest operari:* imò
12 nec aliqua syllaba,nec dictio:dixit gl.in l.j. q̃ met. caus.ff.& in c.si Roman.xviij.distin. & in c.solitæ. extrà de maio.& obed. Bald.in rubr.de contrahen. emp.in.ix.q.nec potest dici, q̃ Petrutius ipse in recompẽsam dictæ vitæ militiæ legatũ ipsum habuerit:ex quo testator istud nõ exprimit.Et quãdo absque veri præiudicio, posset dici expressum, prout minimè potest, id esset de plano intelligẽdum pro recompensa,ne petatur à prædicto Ioan. Fraciscо. Et suadent præallegata ad euitandũ inæqualitatem
13 inter filios, * quam patrem voluisse præsupponendum non est in dubio,per tex.in l.cùm pater.§.pater pluribus.& §.dulcissimis.ff. de lega.ij.alleg.per magnificos collegas consulentes in causa , & hoc ad remouendum odiũ, quod posset oriri inter fratres ex inæqualitate seruata:prout in præsentiarum viget , ex quo vnus consequeretur plusquàm alius
14 nulla subsistente,*nec verificata causa inæqualitatis prædictę:& sic odiũ excresceret inter eos.l.cum oportet.in princ.vbi est text.singu.C.de bonis quę lib.& in auth.de trien.& semi.§.illud.& not.in authen.ex testamẽto.C. de colla.& in l.inter filios.C. famil.ercis. ibi, æquo iure.& in l.si maior.C. communi diuid.* & hoc ex quo id est habendũ pro ex-
15 presso,de quo si testator fuisset interrogatus,ita respondisset,seu expresisset:& hoc siue loquamur in statutis,siue in testamẽtis,siue rescriptis:gl.est not. in l.tale pactum.& ibi Bal.& Pau.de cast.in ij.not. per d.gl.ff.de pac.Bal.in l.j.C.quæ res pig.obli.pos. & in l.custodiam.ff.de peri.& commo.rei vẽd. bonus est tex.quem ad hoc ponderat Pau.de Castr.in l.Titius.§.Lucius.ff.de lib.& posthu.l.fi.secundum Bar.Bal.& Ang.ff. de posthu.hære.instit.& hinc est
16 optimum argumentum* de statuto ad vltimas voluntates,secundum Bar.& alios in l.j.ff. de his qui.
17 vt indi.Et pariter* de testatore ad statuentes.l.fin. C.de rebus ali.nõ alien.& tenet Ang.in l.j.ff.de acquir.rer. do. & alibi dispositio statuti & testatoris paribus passibus incedũt:ita Nico.de math.& Bal. in l.pen.C.de verbor.signifi.Bald.in tit.de pa.constan.in

stan.in ver.nos Romanorum. Lud. in consilio lxv. Hinc est quòd prohibitio testatoris æquiparatur prohibitioni statuariæ:secundum Petrum de Anc. consilio c.plura sunt dubia.Et ideo per omnes modos per quos coniecturatur mens testatoris , per eosdem coniecturatur mens statuti: voluit Angel. in consilio cclxxx. Martinus &c. Ioannes de Flo-
18 rentia.iij.colum.in fin.* Et quia statuta intelliguntur in casu proprio in quo loquuntur, nec patiuntur extensionem, per textum in l.si verò in §.de viro.ff. soluto matrimonio. & voluit Bartolus in l. omnes populi.ff.de iusti.& iure.& in authent. quas actiones.C. de sacr.san.eccle. ergo & eodem modo dicendum est in prohibitione testatoris, vt in casu expresso locum habeat:id est,ne petatur vita à Ioã. Francisco: nec extendatur etiam vt ab ipso Antonello peti non possit. Præterea apparet clarissimè voluntatem testatoris fuisse, vt à prædicto Ioanne Francisco ita expresè nominato vita ipsa nullatenus peteretur:vnde defuncto prædicto Ioan. Francisco videtur voluntas illa testatoris cessasse: cùm
19 voluntas intelligatur rebus sic stantibus,*& in eodem statu permanentibus.cap.quemadmodum. extrà de iureiur. l.fin.ff.qui satisd.cog.c. significante. de pigno.l.si vehenda.§.idem iuris.ff. ad leg.Rhod. de ia.& sic trãslato dicto feudo in alium,ob decessum prædicti quondam Ioan.Fraciscí,apparet dispositionẽ testatoris euanuisse rebus minimè in eodem statu permanentibus:prout tempore legati,& postea vsque nunc. Nec suffragaretur parti aduersæ quòd in illis verbis legati, videlicet, ne petatur vita & militia à Ioanne Francisco,fuerit illud nomen Ioannis Franciscí appositum gratia demonstrationis:iuxta not.per Bartol.in l. centurio.ff.de vulga.& pup.Ioan.Andr.in c. si pater.de testamen. nam respondetur quòd hoc non sonat , nec est verisimile: quia sufficeret testatori dixisse,ne petatur vita militia super feudo sic simpliciter , nec fuisset
20 necesse nominatim exprimere à Ioanne Francisco: * præsertim quia tunc videntur adiecta dicta verba gratia demonstrationis,quando non essent iuncta verbo executiuo : vt apertè declarat Bart.in d. l.centurio.& doct. in c.raynutius. de testa. & probatur in l. cohæredi.§. cùm filiæ. quem ad hoc ibi inducit Paul.de Castr.ff.de vulga.& pup.& consuluit Alexand.in consilio vigesimo. in secundo vol. Et minimè opitulabitur prædicto magnifico Antonello fundamentum , quòd factum fuerit reale ad constituẽdum pactum merè personale:ita quòd personam non egrediatur , requiritur quòd sit apposita dictio tantùm,vel dictio duntaxat: & his similia:nam hoc non est omnino verum : imò istud probat Imo.per optima media in l.si sic.ff.de verb. oblig.& ibidem Francis.de Arc.& sequitur Ias.de may.in l.qui in futurum.ff.de pac.vbi subdit Fulg.
21 idem tenere. Imò plus expresè ac non firmat,* q̃ quando persona adiicitur pacto , prout est in casu præsenti , pactum censetur personale. Si verò impersonaliter, tunc censetur reale:textus est clarus in l.cõtra iuris ciuilis.ff.de pac. & probat bene tex. in l.iurisgentium.§.pactorum.ff.eo.tit. intelligẽdo tamen vt declarat Bart.in l.nisi.ff.eo.tit.& ita videtur esse doctri.Iurisc.in d.l.qui in futurũ.Item licet requiratur dictio tantũ,vel dictio duntaxat, seu similis,ad constituendum pactũ merè personale: ita quòd personam nõ egrediatur : tamẽsi persona adiicitur verbo executiuo , absque dictione exactiua tantũ, vel alia simili , vt promitto non petere à te: tunc facit pactum personale,* quod quidẽ finietur 22
cum persona,& non porrigetur ad hæredes.ita magistraliter voluit Bar.in d.l.nisi.in fi.ff.de pac. Paul. de Cast.in l.qui in futurũ.ff.eo.tit.quem ibidem sequitur Iason. Et ex præmissis cõcurrere arbitratus sum in eandem sententiam cum Magnificis consulentibus,vltra copiosissimas ipsorum allegationes, & eam vt veridicam, & iuri consonam approbando,videlicet,quòd peti possit dicta vita militia ab Antonello:ne illotis manibus ad rem ipsam accessisse videretur,suprascripta breuiter ad præmissæ consultationis confirmationem.prout in themate proposito subiicere volui,cum propriæ manus subscriptione , & sigilli munimine , quo in similibus vti consueui ego Thom.Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Euictio dum imminet in limine contractus rei venditæ tenetur venditor præstare fideiussores de euictione , licet in contractu promissus non fuerit. & numero 2.*

Et intelligitur nedum pro illa quantitate. sed etiam pro toto precio,& sic de euictione futura.

3 *Fideiussor licet non sit promissus,nec datus tempore contractus. si demum mouetur lis super re vendita ante precij solutionem, etiam sopita lite per sententiam , vel transactionem . vt venditor consequatur pecuniam.debet præstare fideiussorem de euictione generali de omni lite quæ foret mouenda ab omni persona.*

CONSILIVM CVI.

IN Christi nomine,Amen. In causa Armelinæ Brunæ cum notario Antonio Gãbardela,ex quo imminente euictione in limine contractus domus prædictæ ex iuris dispositione, vt dicta venditrix consequi possit pecuniam,siue precium domus prædictę ab ipso Antonio Gambardela emptore, debet præstare fideiussores de euictione, * licet à principio 1
non fuerint dati:iuxta l.si post perfectã.C. de euic. l.habitationum.ff.de per.& commo. rei vendic. fit dubium an si venditrix vincat mouẽtem litem , teneatur etiam dare fideiussores pro euictione futura ad effectum vt consequatur pecuniam rei venditæ.Et certè prima facie videretur dicendũ quòd causa cessante cessat etiã præstatio fideiussoris : nihilominus in cõtrarium est veritas:quòd quamuis à principio ante litem motam non sit dandus fideiussor,eo ipso quòd deinde lis mouetur, etiã sopita lite mota per sententiam, * vel transactionẽ,vt ven- 2
ditor consequatur pecuniã de domo vendita , debet dare fideiussores de euictione generaliter de omni lite fortè mouẽda ab vnaquaque persona. de hoc est casus in l.fina.§.emptor.ad fi.ff. de rescind. vend.qui casus est nota.& singula.ibi , q̃ venditor prædiorum ob suspicionẽ quam emptor habuit de lite sibi mouenda per Mæuiam & Semproniã fecit pactum emptori ob litẽ prædictã dare fideiussores in casu euictionis:quinimò vẽditor voluit aliud pactũ ab emptore,vt si pecunia retẽta ob dictũ casum

Universidad de Deusto
Biblioteca

non solueretur ad certum tempus post præstitam fideiussionem, quòd prædia essent inempta: euenit quòd venditor non præstitit fideiussorem, sed Sempronia vicit, cum Mæuia transegit, adeo quòd prædia remanserunt libera ab euictione prædicta: emptor verò minimè soluit precium rei emptæ ad tempus destinatum: dicebat venditor prædia esse inempta: emptor replicabat venditorem non dedisse fideiussorem, cuius occasione ipse non soluerat: respondit igitur Iurisconsultus quòd licet lites suspicatæ sint sopitæ, nihilominus non debuit soluere emptor, nisi dentur fideiussores: & iste est casus l. prædictæ, gloss. verò ibi assignat rationem dictæ l. quòd lis mota à Mæuia & Sempronia, licet sit sublata, non ex hoc cessat dispositio fundata ex causa impulsiua, & non finali: per quem textum Bart. in dicta l. si post perfectã. & in dicta l. habitationum. & in eadem l. fina. de rescind. vend. decidit q. motam per gloss. in dictis iuribus: * quòd non solùm quando lis mouetur emptori, cuius occasione retinetur pecunia ex lite mota in limine contractus tenetur venditor nedum præstare fideiussores in casu euictionis litis motæ, sed etiam generaliter de omnibus mouendis. allegat d. §. emptor. & sic dubium remanet resolutum per casum dictæ l. fin. & hoc est quod consuluit Alexand. consilio lxv. in v. volum. ad intellectum d. l. si post perfectam. quòd sufficit sola lis mota non per calumniã ad effectum consequendi fideiussionem, cùm lis mota non sit causa impulsiua, quæ in dubio præsumitur: secundum Bartol. in l. ij. de donat. Dyn. in c. imputari. de reg. iur. in vj. & in c. decet. eod. tit. per Cyn. in l. generaliter. de episco. & cle. & nimirum si Bart. & clarius Angel. in dicta l. si post perfectam. & in aliis allegatis iuribus, & in l. j. §. stipulationum. de prætor. stipulat. adhibent cautelam pro habendo fideiussore pro euictione, vt supponatur tertius motor litis & controuersiæ cui dicebat prouideri per iuramentum calumniæ, quæ est vana prouisio, secundum Baldum in d. l. si post perfectam. nam si lite illa mota & sopita, vel iure vel iniuria fuisset causa tollendi cautionem cum fideiussore, doctores prædicti dedissent cautelã, vt expectaretur litis euentus, qui breuis, & faciliter amouibilis, quando à tertio supposito lis moueretur: prout declarat Alexand. in prælleg. consilio ex quo tertius non iure agens repelleretur ab agendo, & litis ingressu ex defectu actionis, & similium: vnde quia dubium, & casus deciditur in specie, non opus est adducere rationes. concurrit & lis alia mota per venerandum monasterium sanctæ Marię Carmelitanę, quæ saltem operatur deteriorationẽ personæ dictæ venditricis, quo casu licet aliàs non teneretur præstare fideiussorem, dicto respectu debet illos præstare, per no. per Angelum in l. nemo carcerem. C. de exact. tribu. & in l. j. si cui pluspuam per legem falcid. & in l. apertissimi. C. de iudic. Angel. & Imol. in l. qui bona. & in l. qui damni. de dam. infe. & quæ latè Mod. in l. si ab arbitro. qui satisd. cogan. & ita de iuris censura consulo ego, quòd nedum debet cautio præstari de lite mota, sed etiam de quacunque alia mouenda. ita Bar. in d. l. si post perfectam. & ibi etiam Bald. & Bart. & Ang. & Imo. in l. j. §. stipulationum. ff. de prætor. stipula. & text. in l. fin. ff. de rescind. vend. & habebunt locum præmissa, etiam si pars illa, seu tertius qui litem mouit, fuerit concordatus à parte: vt est textus in l. fin. & ibi Baldus & Alber. ff. de rescind. vendit. Thom. Grammat.

SVMMARIVM.

1 *Vxor habet hypothecam in bonis viri virtute dotium suarum, & successiuè competit sibi electio. numero 2.*
3 *Vxor ob vergentiam viri ad inopiam potest aduocare pro iuribus suis dotalibus, & dote, bona viri etiam emphyteutica.*
4 *Bona emphyteutica possunt etiam inuito domino directo obligari.*
5 *Creditor emphyteutæ ad euitandum caducitatem potest offerre, & soluere precium pro re emphyteutica virtute hypothecæ quam habet, vt emphyteusis duret.*
6 *Tertius quilibet potest soluere & offerre solutionem canonis pro re emphyteutica ad euitandum caducitatem ipsius rei.*
7 *Mora modici temporis non est in consideratione.*
9 *Emptor si fuit in mora implendi contractum ex parte sua, potest infra modicũ tempus illam purgare: & dicetur modicum tempus arbitrio iudicis.*
10 *Modicum & nullum æquiparantur.*
11 *Oblatio iudicialis habet vim depositi, & liberationem inducit.*
12 *Oblatio facta in iudicio ab eo qui habet pecuniam, & facultatem soluendi sufficit.*
14 *Depositum iudiciale obtinet vim veræ solutionis.*
15 *Oblationem verbalem si creditor recusat recipere, seu acceptare, sufficiet debitori obtulisse, maximè in iudicio.*
16 *Creditor secundus habet ius offerendi primo creditori, tamen secus erit in vxore habente & retinente bona sui viri hypothecata pro dote, ob vergentiam viri ad inopiam. & nu. 17.*
18 *Vxor quando mittitur in possessionem bonorum viri pro dote, licet sibi computet fructus bonorum in sortem, & sic in dotem, tamen secus erit quando mitteretur in possessionẽ in casu inopiæ viri: quia tunc fructus cederent ipsi muleri.*
20 *Testes consanguinei producti per per cõsanguineum, seu affinem, non repelluntur in causis ciuilibus.*
21 *Testium numerus supplet defectum fidei ipsorum testium.*

CONSILIVM CVII.

REdemptoris gentium præsidio iterato, Amen. In causa honestæ mulieris Lucię de Oliuerio, cum nobili Ferdinan. monacho, ac Francisco & Laurentio viualdis. Quo ad Ferdin. monachũ principaliter est videndum, an per oblationẽ & verbalẽ & realem ipsius Luciæ debeat Lucia ipsa obtinere. Et nulli dubium q̃ Lucia ipsa habet hypothecam super domo de qua assistentia petitur per Viualdum, tanquam in bonis sui viri existentem. vulga. l. assiduis. cum vulg. C. qui pot. in pig. hab. l. j, §. & vt plenius: & ibi Bal. C. de rei vxo. act. * & sic cùm habeat hypothecam, habet etiam electionem respectu hypothecæ: 2 *per textum in auth. hoc nisi debitor. & ibi Baldus C. de solut. & Bald. in d. l. j. §. & vt plenius. & ibi dicit, quòd habet ius prælationis: & sic successiuè Lucia ipsa ob vergentiam sui viri ad inopiam legitimè potuit aduocare pro dote, * & iuribus suis domum ipsam emphyteuticam: vt dicit Bartol. in l. si constante. ij. q. iij. partis. ff. soluto matrimo. quem ibidem sequitur Alexander, qui dicunt procedere etiam si emphyteusis esset restitutioni subiecta: vt quia esset vsque ad tertiam generationem: & sentit eam Paul. de Cast. in l. tutor. §. fi. de pign. act. Quorum * decisioni suffragatur ratio, quia bona emphyteutica possunt etiam inuito domino obligari. l. emptor. §. fin. & ibi etiam hoc not. Bald. ff. de pig. act. glo. & docto. in l. fina. in ver. vendere. C. de iure emphyt. Specul. in titu. de emphyt. §. nunc aliqua. ver. cxxij. vnde licuit prædictæ Luciæ soluere, seu realiter & verbaliter offerre pensionem, seu canonem pro ipsa domo emphyteutica, attenta hypotheca, ita quòd per eius solutionem durat emphyteusis: * cùm ex iuris dispositione creditor ad euitandum caducitatem potest soluere canonẽ pro re emphyteutica virtute obligationis, vel hypothecæ quam habet, vt emphyteusis duret. textus est in l. vectigali. in ver. tam debitor quàm creditor. ff. de pigno. & ibi hoc not. Angel. & Bartolus vt sic per solutionem ipsam conseruetur creditori ius hypothecæ, * quòd aliàs pariter perempto iure principalis debitoris: imò plus etiam si à quocunque tertio fieret solutio canonis, euitatur quòd res ex qua soluitur, non incidat in commissum: ita Baldus in l. solennibus. de rei vendica. & consuluit pulchrè Ludouic. in consilio ciij. & sequitur dominus Anton. de Alexan. in additio. ad Bartolum in l. in emphyteuticariis. C. de iu. emphyt. Nec obstat quatenus dicatur quòd prædicta Lucia fuerit in mora: nam licet nulla mora per eandem commissa fuerit, vt infrà ostendam: attamen posito absque veri prę-
3 timè potuit aduocare pro dote, * & iuribus suis domum ipsam emphyteuticam: vt dicit Bartol. in l. si constante. iij. q. iij. partis. ff. soluto matrimo. quem ibidem sequitur Alexander, qui dicunt procedere etiam si emphyteusis esset restitutioni subiecta: vt quia esset vsque ad tertiam generationem: & sentit eam Paul. de Cast. in l. tutor. §. fi. de pign. act. Quo-
4 rum * decisioni suffragatur ratio, quia bona emphyteutica possunt etiam inuito domino obligari. l. emptor. §. fin. & ibi etiam hoc not. Bald. ff. de pig. act. glo. & docto. in l. fina. in ver. vendere. C. de iure emphyt. Specul. in titu. de emphyt. §. nunc aliqua. ver. cxxij. vnde licuit prædictæ Luciæ soluere, seu realiter & verbaliter offerre pensionem, seu canonem pro ipsa domo emphyteutica, attenta hypotheca, ita quòd per eius solutionem durat emphy-
5 theusis: * cùm ex iuris dispositione creditor ad euitandum caducitatem potest soluere canonẽ pro re emphyteutica virtute obligationis, vel hypothecæ quam habet, vt emphyteusis duret. textus est in l. vectigali. in ver. tam debitor quàm creditor. ff. de pigno. & ibi hoc not. Angel. & Bartolus vt sic per solutionem ipsam conseruetur creditori ius hypo-
6 thecæ, * quòd aliàs pariter perempto iure principalis debitoris: imò plus etiam si à quocunque tertio fieret solutio canonis, euitatur quòd res ex qua soluitur, non incidat in commissum: ita Baldus in l. solennibus. de rei vendica. & consuluit pulchrè Ludouic. in consilio ciij. & sequitur dominus Anton. de Alexan. in additio. ad Bartolum in l. in emphyteuticariis. C. de iu. emphyt. Nec obstat quatenus dicatur quòd prædicta Lucia fuerit in mora: nam licet nulla mora per eandem commissa fuerit, vt infrà ostendam: attamen posito absque veri prę-
7 iudicio quòd esset, illa figurari & vocari non pos-
7 set * nisi modica, licet non vera: & clarissimum est quòd mora modici temporis non est in consideratione. l. si in lege. §. colonus. cum vulgar. ff. loca. & in c. propter sterilitatem. in fi. & in c. potuit. de loca. alibi in mora modici temporis non est periculum. l. si debitori. ff. de iudic. & ideo dixit Alber. de rosa. in l. j. C. de verb. lig. quòd mora parua non dicitur mora: & dicit Specul. in tit. de teste. §. vj. ver-
8 sic. datus. quòd licet mora sit periculosa, * tamen fallit in mora modici temporis: & alibi, paria sunt aliquid fieri in termino, vel parum post. glo. est notab. in l. Pomponius. §. rati. ff. de procu. quam reputat sing. Imol. in l. ex consensu. §. cum qui. vj. col. ff. de appel. & est similis in l. ij. in princi. ibi, nisi. post narrationem. C. de iuramen. cal. & dicit Baldus in
9 l. ij. in vij. q. C. quando licet ab empt. disce. * quòd si emptor fuit in mora implendi contractũ ex parte sua, potest eam purgare infra modicum tempus: & dicitur modicum tempus arbitrio iudicis. l. j in princip. de verbo. obliga. l. iij. §. cùm igitur. de vi & vi arm. per quæ iura ita in terminis voluit Francis. de Are. in l. si ita quis. §. Seia. de verb. obli. sed cùm notoria consuetudo sit in ciuitate Neapo. quòd in xv. die mẽsis Augusti cum tribus diebus festiuis sequentibus consueuerunt solui pensiones, & census, quis igitur dubitabit Luciam ipsam iudicare etiam in minima, seu in modica mora minimè fuisse, prout in rei veritate in nulla fuit mora: cùm
10 * modicum & nullum æquiparentur. cap. licet causam. in ver. modica vel nulla. de probationib. cap. cùm te. de iudic. c. temerè. iuncta gloss. in ver. præteriit. xxxj. distin. cap. reuera. de conseer. distinc. ij. & præsertim dicendum est ipsam Luciam in nulla mora fuisse, cùm ante lapsum medietatis mẽsis Augusti præteriti requisiuerit prædictum Ferdinandum iudicialiter, vt ad se reciperet canonẽ trium annorum, & cautelam faceret. * Quæ oblatio ita
11 iudicialis habet vim depositi, & liberationem inducit. Bartolus in l. si rem alienam. §. fi. ff. de pig. act. & ibi plenè Alexand. & Bartol. in l. interdum. ff. de verbo. oblig. & pulchrè & concluſiuè Bald. in l. inuicem. C. de compens. Et dixit Bald. in l. acceptam. C. de vsuris. * quòd oblatio facta in iudicio ab eo
12 qui habet pecuniam, & facultatem soluendi, sufficit: prout est in terminis nostris, in quibus Ioannepos & procurator Luciæ homo notoriè dives, &
13 habebat in specie pecuniam destinatam ad hoc: * & huiusmodi verbalis oblatio tollit omnẽ pœnę commissionem: ita etiam voluit idem Baldus in l. acceptam. in iij. oppo. suprà allegata. Et sic dum oblatio ipsa facta fuisset die xiiij. Augusti, vt ex actis apparet, & per Curiam ipsam intimata prædicto Ferdinando, & per eum minimè acceptata, tandem xviij. die eiusdem mensis Augusti fuit pecunia ipsa etiam realiter deposita in curia penes magistrum actorum. ad instantiam partis aduersæ, & ad eius requisitionem. * Apparet igitur quòd huiusmodi
14 depositum obtinet vim veræ solutionis. l. creditor. & ibi Bartolus. C. de pignoribus. l. j. & ibi Bartolus. C. qui potio. in pign. habe. & tandem similiter minimè acceptatum fuit ex aduerso, nec à principio, nec ex post facto. * Et quando nedum realem, ve-
15 rum etiam & verbalem oblationem factam aduersarius recusat recipere, sufficit verbalis oblatio illa, ita singulariter voluit Baldus in l. j. ij. colum. C. ne liceat in vna eademque causa. Rapha. in l. qui Romæ. in princip. ff. de verborum obligationibus. & facit gloss. in cap. pastoralis. in fin. de offic. ordi. secundum Alexandrum qui idem sequitur in add. ad Baldum in prælleg. l. j. in ij. colum. Nec obstat quòd dicitur ex aduerso, domum esse longè maioris valoris quàm fuerat appreciata: & successiuè alia bona consignata &c. nam seruatis seruandis processus præsentis causæ finem accepit: & nihil de hoc in eo probatum, aut deductũ. Nec militat quòd offeratur per ipsum Ferdinandum, ac etiam per Viualdos creditores, quòd sunt parati soluere in pecunia id quod eidem Luciæ de suis dotibus, & iuribus dotalibus debetur: * cùm ex vulgata iu-
16 ris dispositione secundus creditor habeat ius offerendi primo creditori. l. fina. C. si antiq. cred. Nam huic respondetur, quòd Lucia ipsa non venit ad dicta bona virtute suæ hypothecæ ex causa soluti matrimonij, cùm vir supersit: sed venit ob vergentiam prædicti eius viri ad inopiam: & in huiusmodi casu habet hoc speciale priuilegium, * vt
17 contra ipsam non habeat locum ius offerendi: secus enim esset soluto matrimonio: ita dixit in propriis

priis terminis Cynus in l. cùm tibi. C. qui pot. in pign. habe. & ibi dixit quòd licet posterior creditor habeat ius offerēdi, primo creditori, per l. Paulus. §. qui pignoris. ff. quib. mod. pign. vel hypo. sol. tamen secus erit in muliere retinente bona hypothecata ob vergentiam viri ad inopiam: idem voluit Cynus in l. vbi adhuc. C. de iur. dot. in xiij. qu. Paul. de Castr. in l. ij. in prin. ff. soluto matrim. & ibi sequitur dictum Cyn. subdens idem etiam consuluisse Bart. & mouetur ratione, ex quo eo casu durante matrimonio non est vera dotis restitutio, vt voluerunt doctores communiter post gloss. in l. si constante. soluto mat. & ibi rectè intuenti idem videtur tenere Bartol. in pricip. d. l. sequutus opinionem Iac. de Are. & Cyn. in dicta l. cùm tibi. & idem tenuit Io. an. in addit. Specu. in titu. de donatio. inter vir. & vxor. §. formatis instrumentis. in addit. incip. vt nota. in l. vbi idem in socero. idem voluit Baldus in l. vbi adhuc. in iij. colum. in text. ibi quæsierit. & idem dixit in l. j. vlt. colum. ff. solut. matr. & consuluit idem Baldus in j. volum. consilio cclxxxij. incip. præmittendum &c. hanc opinionem firmat etiam Baldus nouel. in tract. suo de priuileg. dot. in vij. par. in xlvij. & penul. priuileg. & ibi subdit quòd tenebit mulier bona ipsa tāquam sibi obligata pro eius cautela, & tanquam posita in loco tuto: & ex fructibus dictorum bonorum se & familiam suam cum viro sustētabit. per dictam l. vbi adhuc. nec tales fructus computabuntur in sortem dotis: & sic interest mulieris potius habere apud se dicta bona, quàm pecuniam dotalem sibi oblatam: cùm mulier non possit sic de facili ex dicta pecunia lucrari, & eius vitam ducere, sicut ex fructibus dictorum bonorum: idem sequitur Afflict. regius consiliarius in sua decisione cxcix. qui subdit, quod contrarium firmārunt Baldus, Angelus, Ioannes de Imo. Ludo. & Paul. de cast. & Alex. in d. l. si constante. in princip. & Baldus in auth. quòd locum. C. de colla. & Cæpol. in caut. cxxj. circa fin. & nihilominus sacrū Regium consilium bis pronunciauit non habere locū ius offerendi in dicta causa assecurationis: quia non est vera restitutio dotis: sed mulier eo casu retinebit bona loco pignoris & hypothecæ: ideo creditor non habet ius offerendi: secus esset dicendum quando mulier egisset hypothecaria, & adiudicatione super bonis mariti: quia tunc haberet locum ius offerendi: secundum
18 Cyn. in d. l. cùm tibi. * Et insuper addo vltra prædicta, quòd licet aliàs quādo mulier mittitur in possessionem bonorum viri pro dote, computet sibi fructus in sortem seu dotem: tamen secus erit quando mittitur in possessionem in casu inopiæ viri, prout in casu de quo agitur: quia tunc fructus cedunt ipsi mulieri: ita dixit do. Ioan. campe. in tract. de priuileg. dot. in iij. par. quæstio. lvj. & liij. & ibi subdit quòd eo casu resultant multi effectus, inter quos etiam est, quòd mulier ex dicta dote aletur. & procedit hoc etiam in fructibus illius anni, quo dos repetitur: prout in casu isto ob inopiam viri. nam omnes fructus debentur mulieri: ita dicit Iocampe. in dicto tract. dot. in iij. parte. quæst. xlviij. & sic ex prædictis truncatis fundamentis apparentibus ex aduerso, apparet minimè competere ius offerendi allegatum: & minimè suffragatur repulsa super qua summopere nixi sunt: cùm licet probentur quamplures testes affines, & alij cōsanguinei ipsius Luciæ, attamen supersunt alij testes qui nullam maculam repulsæ passi sunt: & sic per istos suppletur eorum dictum per dicta Bald. & Moder. in l. si quis ex argentariis. §. cogentur. de eden. * tamen posito absque veri præiudicio quòd omnes essent affines, seu consanguinei: non tamen iure aliquo cauetur, quòd consanguineus, affinis, vel cognatus repellatur à testimonio: * imò etiam est totum contrarium, videlicet, quòd non repelluntur in causis ciuilibus. glo. est in cap. accedens. lo. j. in ver. subesse. vt lite non contesta. cum vulga. * & præsertim cùm sint plusquam quinque testes: & numerus supplet defectum fidei testium. gloss. est in l. iij. §. eisdem. ff. de testib. Baldus in l. si quis ex argentariis. §. j. ff. de eden. & in cap. si qui testium. col. penult. extrà de testib. vbi dicit formaliter, quòd id quod deficit in fide, suppletur in numero testium: & subdit esse menti tenendum. idem voluit Nico. de Neapol. in l. excusantur. ff. de excusatio. tuto. & ideo dixit Imola. in l. qui testamento. j. colum. ff. de testam. quòd licet testes amici propter amicitiam non faciant integram fidem. l. iij. ff. de testib. tamen si tres testes amici producti sunt, vbi duo integri sufficiebant, supplebitur defectus resultās ex amicitia ex ipso numero. per gl. in d. l. iij. & ibi not. Iacbut. Cætera quæ ex aduerso allegantur, figurantur in aëre: & de eis nihil in facto probatur: & ideo vt suprà censeo iuris esse ego Thom. Gram.

SVMMARIVM.

1 *Iudici si datur cognitio de certis personis, non poterit alius iudex habens vniuersalem iurisdictionem se de cognitione illarum certarum personarum intromittere, quia priuilegium est cōcessum illis personis, & non rei.*
2 *Iudex specialis deputatus in priuilegium personæ solus cognoscere potest de illis personis.*
3 *Citatus qui notoriè non est de iurisdictione citantis, non arctatur ad comparendum coram eo.*

CONSILIVM CVIII.

IN Christi nomine, Amen. Aditus ab Illustr. Admirato huius regni Sicilię Bernardo villa Marina, Comite Capudatij pro patrocinio aduersus magnam Curiam Vicariæ, & interrogatus à sua Illustriss. dominat. an magna Curia ipsa possit procedere contra suos recommendatos, seu aliquē ex eis pro causa criminali: adeo q̄ si aliquem citari fecerit, & non comparuerit ad allegandum declinatoriam fori, possit ipsum reputare contumacem. Et præmitto quòd anno quolibet, vt notorium est, datur lista eidem magnæ Curiæ Vicariæ per magnā Curiam admiratiæ de nominibus quinquaginta recommendatorum per Viceadmiratum: ad hoc vt habeat de eis notitiam: & hoc non inficiatur: sed quia per priuilegia concessa eidem curiæ admiratiæ datur cognitio quinquaginta recommendatorum, reddendo eosdem immunes, & exemptos ab omni alia curia. Et licet magna curia Vicariæ habeat iurisdictionem generalem in toto Regno,

Regno, attamen vbi de certis personis datur cognitio alicui iudici, prout in casu in quo sumus,
1 non poterit alius iudex, * licet habeat generalem iurisdictionem se de cognitione illorum intromittere: quia priuilegium illud est concessum personis dictorum recommendatorum, & non rei. text. est in l. nec quicquam. ij. respon. ff. de offi. proconsi. secundum Paul. de Castr. in l. si quis cùm procuratorio. §. Iulianus. ff. de procura. secus si in fauorem causæ esset tale priuilegium indultum. idem tenet Baldus in l. vnica. §. vbi autem. C. de cadu. toll. vbi
2 subdit, * quòd quando in priuilegium personæ deputatur iudex specialis, ille solus cognoscere potest. alleg. idem tenere Iac. de Aret. in l quòd in rerum. ff. de legat. j. quia ista commissio nedum est in specie, sed etiam in indiuiduo: & sic quatenus citatus fuerit recommendatus aliquis per magnam curiam vicariæ, quæ habet listam de ipsis recommendatis, & sic plenam notitiam per acta notoria in ipsa magna curia vicariæ non tenebatur, nec te-
3 netur ex iuris dispositione comparere: * cùm citatus qui notoriè non est de iurisdictione citantis, non arctatur ad comparendum coram citante. text. est & ibi not. in l. fin. ff. de iurisdict. om. iud. & tenet Bart. & alij in l. ij. ff. si quis in ius voc. non ier. & sic citatio ipsa habetur pro non facta: per ea quæ not. Andr. de Isern. in c. j. §. præterea. iiij. colum. quæ sit prima cau. benefic. amit. Alex. in consilio lxxvij. in iij. volum. & sic si non tenebatur comparere, non poterat contumax reputari: & sic fui à prædicto Illustrissimo magno Admirato valde rogatus de patrocinio suæ iurisdictionis aduersus magnam curiam vicariæ: quòd libenter præstiti, & obtinui recommendatum iam captum per eandem, & carceratum, remitti ad eandem magnam curiam admiratiæ absque purgatione alicuius contumaciæ tanquam nullæ. Thom. Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Brachium seculare imploratum per iudicem ecclesiasticum, non debet aliter impartiri, nisi per prius adhibita aliquali causæ cognitione, si iustè, vel iniustè imploretur.*
2 *Iudici ecclesiastico circa imploratiōē brachij secularis nō de facili deferendū est: cùm peccatis nostris exigētibus plures hodie reperiantur prælati mali, quam boni: & ideo oportet constare de iustitia requirentis seu implorantis brachium.*
3 *Ordinarius vnus dum requiritur per alium ordinarium super executione sententiæ, & coram ipso iudice requisito opponitur de nullitate, seu iniquitate ipsius sententiæ, iudex requisitus eo casu non debet exequi.*
4 *Executionem imploratam à iudice ecclesiastico impeditur impartiri nedum per nullitatem obtectam, verum etiam per iniquitatem eudentem.*
5 *Iudex ecclesiasticus dum implorat brachium iudicis secularis pro executione suæ sententiæ à qua fuit appellatum, talis imploratio non subsistit, nec brachium seculare est sibi impartiendum.*
6 *Pœna corporis afflictiua vbi venit imponenda pro crimine. inquisitus non relaxatur fideiussoribus. ibid. nu. 7.*
Et pariter si pœna esset arbitraria.
8 *Pœna corporis afflictiua imponitur pro crimine falsi, etiam in foro ecclesiastico.*
9 *De falsō inquisitus debet in carceribus detendi, & non liberatur.*
10 *Falsi crimen est exceptuatum, nec comprehenditur in generali indultu.*
11 *Falsi crimen est detestabilius homicidio, & veneficio, & in tantum, quòd reducit hominem ad nihilum.*
12 *Appellari non potest à iudice retardāte iustitiam, sed debet adiri superior, vt prouideat.*
13 *Iudex ordinarius etiam si expresse denegasset facere iustitiam, non priuatur iurisdictione, nisi requisitus iustitiam denegasset.*
14 *Iudex ecclesiasticus si ter requisitus denegasset iustitiam clerico, priuatur iurisdictione, sinautem laico, incurrit indignationem principis, & tenetur parti cui denegauit ad interesse.*
15 *Appellans si apostolos non petit, appellatio est deserta.*
16 *Brachium seculare potest denegari impartiri iudici ecclesiastico si fuit appellatum per eum contra quem fuit imploratum, & appellatio non fuisset admissa.*
17 *Appellatio ab interlocutoria tenet etiam sine expressione grauaminū, & hoc quando ex actis apparet iniquitas interlocutoriæ, & sic grauaminū.*

CONSILIVM CIX.

REdemptoris gentium suffragio repetito, Amen. In causa vertente inter illustrissimum Comitem Nolæ cuius causas ago ex vna, & clericum Bernardinum miranda eius vassallum carceratum per Reuerendum Vicarium Nolanum ad instantiam ipsius Illustrissimi Comitis ex altera: audio inuocari brachium seculare per Reuerendum Vicarium Neapolitanum Metropolitanum super executione sui decreti aduocationis causæ ad ipsum, seu eius curiam archiepiscopalem Metropolitanam: necnon super liberatione, & excarceratione ipsius Bernardini. Præcipit canon Excellentissime domine Hieronyme de colle regens Cancellariam dignissime, non aliter inuocanti prælato brachium seculare impartiri, quam adhibita per prius aliquali causæ cognitione ad cognoscendum si iustè
* vel iniustè imploretur. textus est in c. j. & ibi doc. 1
extrà de offi. ordi. & in c. administrator. xviij. q. vj. per quem textum ita in terminis consuluit Petr. de Ancharano in consilio ccclxxxij. retento ordine dubiorum. * Ex quo non de facili credendum est 2
huiusmodi implorationi, seu literis prælatorum ad hoc, cùm peccatis nostris exigentibus plures hodie reperiātur prælati mali, quam boni: & ideo oportet constare de iustitia requirentis, seu implorantis huiusmodi brachium: ita pulchrè voluit Andræas de Isern. in constit. regni post mundi machinam. circa med. & etiam in vltimis verbis vlti. col. & d. Abb. in d. c. j. de offic. ordin. & ideo voluit pulchrè Ioan. Andr. in c. cùm in iure. de offi. deleg. * q 3
vbi vnus ordinarius requiritur per alium ordinarium super executione suæ sententiæ: & coram tali requisito

Universidad de Deusto
Biblioteca

requisito opponitur de nullitate, seu iniquitate ipsius sententiæ, talis iudex requisitus non debet exequi: idem not. Innocen. in cap. ad aures. extrà de æta. & qual. & not. Bartol. in l. diuus. ff. de custo. reo. & consuluit Petrus de Anchara. in prædicto consilio cclxxxij. vbi subdit per prædicta, quòd nedum nullitas impedit huiusmodi executionem,
4 * verùm etiam & eiusdem iniquitas. Et quòd tali casu iudex secularis non debeat exequi, etiã quando per ipsum suspicaretur de iniustitia sententiæ prædictæ: ita subdit Ioannes Andræas in d. c. cùm in iure peritus. de offic. delega. & in cap. j. de offic. ordin. & sequitur Thomas Ferra. in caute. suis. cau. liij. incip. si coram aliquo iudice. adde plenè Felyn. in cap. cùm sit. vj. colum. versic. limita quintò. extrà de foro compet. Sed quid opus est ire per mendicata suffragia? constat autem ab huiusmodi decreto Vicarij Metropolitani fuisse appellatum ad
5 summum Pontificem: & notissimi iuris est, * quòd vbi iudex ecclesiasticus implorat brachium seculare pro executione suæ sententiæ à qua fuisset appellatum, talis imploratio non subsistit, nec brachium seculare sibi modo aliquo impattiendũ est. ita dicit dominus Abbas in cap. j. de offi. ordi. vlti. & penu. colum. & sentit Bart. in l. diuus. ff. de cust. reo. & consuluit Oldrad. in consilio lxxxix. & voluit satis pulchrè Andr. de Isern. in prædicta constitu. Regni, post mundi machinam: vbi not. subdit hoc procedere etiam si appellatio ipsa non fuisset admissa: prout in casu nostro, in quo minimè admissa prætenditur. & inde de stylo sacri consilij ciratur pars cuius interest. Et licet præmissa sufficiãt pro denegatione brachij imploratí, attamen vt honori prædicti excellentis Comitis satisfiat, & successiuè reuerendi Vicarij Nolani, ostendam reuerendum Vicarium Nolanũ minimè in aliquo grauasse prædictum clericum Bernardinum: ex quo potuisset causa deuolui ad Metropolitanum. Constat primò prædictum Bernardinum in sua petitione oblata Metropolitano exposuisse se carceratum ex prętenso crimine falsi: & ad fideiussorum oblationem minimè liberatum fuisse, seu excarceratum: & sic appellauit, prout appellasse dignoscitur ex conclusione suæ petitionis à tarditate suæ excarcerationis. Sed quòd iustissimè reuerendus Vicarius Nolanus eundem carceratum detinuerat per paucos dies, prout adhuc detinet, apparet prin
6 cipaliter, * quòd vbi venit imponenda pœna corporis afflictiua pro crimine inquisitus non relaxatur sub fideiussoribus: ita dicit Bartolus in l. j. ff. de custo. reo. Baldus & Angelus in l. ij. de exhib. re. & in l. eos. C. de appel. Ioan. de Anan. in consilio j. circa med. Imò plus voluit Lud. in l. ij. ff. de in ius vo-
7 can. * quòd nedum si venit imponenda pœna corporalis pro crimine, verũ si pœna arbitraria, non debet quis sub fideiussoribus relaxari. ita etiam referunt & sequuntur Modern. in tracta. syndica. in
8 ver. fideiussor. in cap. fiiudex. in sexta colum. * Et quòd pro huiusmodi crimine falsi imponatur pœna corporis afflictiua in foro etiam ecclesiastico, est textus in cap. ad audientiam. & in cap. ad falsa-
9 riorum. extrà de crimine fal. * Et quòd pro crimine falsi carceratus non liberatur, sed debet in carceribus audiri, nec sub fideiussoribus relaxari, est etiam textus magis clarus in cap. ij. extrà eodem titulo. de crim. fal. & in cap. in memoriam. & ibi bona glossa nona distinctione. vbi etiam voluit Cardin. Alexand. quòd etiam in dubio si fuerit iudex, an inquisitus falsum commiserit, debet interim stare carceratus. idem etiam in specie tenuit permulta bona iura dominus Antonius de Alex. in addit. ad Bartolum in l. j. ff. de custo. reor. & idem consulendo tenet excellens doctor Philippus Decius in cõsilio cxliij. diuino imploratò præsidio &c. & ibi reprobat excarcerationẽ sub fideiussoribus factam de presbytero Tadeo carcerato pro crimine falsi per Reuerendum Abbatem burgundiorum, cùm non benefecerit ipsum liberare, seu excarcerare ex
10 causa: * quia de falso imperabatur: quod crimen est exceptuatum: hinc est quòd non includitur in generali indultu facto de criminalibus: vt in l. Lucius. ff. ad turpil. secundum Alber. de rosa. in rubri. de crim. fal. idem tenet Bart. in dicta l. Lucius. Pet. de Ancha. in repetit. c. j. xxxix. char. de constitutio. Angelus in disput. sua in cip. exorta guerra. Marsil. in singulari suo clxiij. incipiente, crimen falsi. * Et
11 in tantum est hoc crimen exceptuatum, quòd est detestabilius veneficio & homicidio: ita dicit Angelus in authentica, de nuptiis. §. mitiores. in tantum quòd homo deuenit ad nihilum inter homines: quia dicitur eo casu esse sine fide, & sine conscientia: ita dicit Cynus in l. transigere. C. de transact. Secundò apparet prædictum Bernardinum appellasse à tarditate iudicis ob retardatam eius liberationem: nam ex actis nulla apparet mora commissa per Vicarium Nolanum in procedẽdo, cùm xxv. Iunij fuerit exposita querela de falso contra ipsum clericum Bernardinum, & xxvj. eiusdem fuerit examinatus, & dum fuisset protestatus, quòd non poterat aliquem alloqui, nec facere suas defensiones: & sic xxvij. eiusdem fuit liberatus à carceribus in quibus permanserat præstita cautione de tuto carcere, data leuitate carcerum, offerendo etiam eidem Bernardino aduocatos, & expediendo mandata pœnalia aduocatis, & procuratoribus per ipsum nominatis, vt eius patrocinium susciperе debuissent: & tandem citatus recepturus copiam capitulorum, comparuit tertio Iulij: & dixit in præsentiarum se carceratum per vicarium, licet in præteritum per dominum archiepiscopum: & quòd non potest procedi ad oblationem dictorum capitulorum, sed quòd debet prius liberari, & dari copia repertorum, & querelæ: & dum esset intimata procuratori fiscali responsio prædicta, & dictum per curatorem fore interloquendum ad primam: tandem die vj. Iulij obtinuit literas inhibitoriales continentes fuisse sibi iustitiam retardatam: cuius contrarium liquet ex præmissis exactissima diligentia, & nulla tarditate. Et nihilominus perperam fuit appellatio ipsa admissa per viam retardatæ iustitiæ: cùm à tarditate iustitiæ non potest appellari, * licet posset ad-
12 iri superior, vt prouideat: ita voluit Baldus post Guilielmum in l. fina. C. de sentent. & interlocutor. & hoc quia appellatio non potest interponi, nisi super eo quòd infirmari vel confirmari potest: quod non est in iustitia retardata: idem tenet Baldus in l. finali. §. j. C. de tempor. appel. Bald. in l. sed & si

& si per prætorem. §. ait. ff. ex quib. cau. mai. Cy. in l. j. C. vbi de cri. agi opor. Mod. in tract. syndi. in titu.
13 de offi. syndi. viij. car. * Imò etiam si expresè iudex ordinarius denegasset iustitiam, minimè priuaretur iurisdictione, nisi ter fuisset per prius requisitus, & iustitiam denegasset: ita dixit Ioan. Andr. in c. dilecto: extrà de appel. Abb. in c. ex parte. extrà eod. titu. Cyn. & Bal. in auth. statuimus. C. de epis. & cle. & consuluit Alex. in consi. xj. in j. volu. vbi sub-
14 dit prædictos doctores tenere, * quòd si ter iudex requisitus denegauit iustitiam ministrare clerico, priuatur iurisdictione: sinautem laico, incurrit indignationem principis, & tenetur parti cui denegauit ad interesse: sed quia in casu de quo agitur, non apparet nec retardata, nec denegata ex actis: ergo nõ potuit causa auferri à iurisdictione & cognitione ipsius Reueren. Vi. Nolani: & successiuè cùm iniustè appellatum fuerit, brachium seculare nullatenus impartiri potest, aut debet. Tertiò apparet Reueren. Vicarium Neapo. nimis properè, & animosè cum reuerentia processisse ad inhibitionem, & successiuè ad aduocationem causæ prædictæ à Vicario Nolano omni iuris ordine prætermisso, nullis productis apostolis per prædictum Bernardinum, seu per alium eius nomine coram ipso Metropolitano: prout ex iuris dispositione tenebatur: imò nec etiam petitis coram Vicario
15 Nolano, prout peti debebant. * Constat namque quòd si appellans apostolos non petiit, appellatio est deserta: vt in l. eos. §. apostolos. C. de appella. in ibi Barto. Inno. in ca. j. de appel. & ideo dixit tex. in c. j. de appel. in vj. quòd si præmissa non obseruabit appellans reputabitur non appellans: & ideo ad prioris iudicis redibit exame. Nec habet in aliquo obstare quòd appellatio interposita ad sedem apostolicam non fuerat rite, nec rectè interposita, & ideo non admissa per Metropolitanum, cùm in eo non fuerint insertæ aliquæ causæ grauaminũ: nam huic respõdetur, quòd si rectè inspiciatur, satis apparet inserta causa: quia Metropolitanus declarauerat carceratum ex crimine falsi liberandum sub
16 cautione, contra iura prælegata. * Item etiã quòd non admisisset appellationem, non poterat procedere ad inuocationem brachij secularis: vt dixit And. de Iser. in d. constitutione Regni, post mundi machinam. & Abb. in c. j. de offi. ordina. Et nihilominus dato quòd nulla esset inserta causa grauaminis, dico quòd de iure sufficit, si appellans dicat appello, quia iudex me grauauit: prout continetur in actis: quia tunc huiusmodi appellatio ab interlocutoria valet etiã sine expressione grauaminum:
17 * & hoc quando ex actis apparet iniquitas interlocutoriæ: & erit satisfactum clem. appellanti. ita Bal. in l. minoribus. C. de his quibus vt indignis. Angel. in consi. cxiij. incip. quędam domina. & in l. vbi autem. §. qui illud. ff. de verborum obligatio. Felyn. in capi. super quæstionum. de offic. delega. domini de Rota in decisij. in titulo de appel. in no. in addit. incipiente, die circa istam materiam. Felyn. in c. super quæstionum. col. v. ver. glo. in versi. circa finem. extrà de officio delega. & in capitu. cum ordinem. colum. ix. versicu. ad glos. in clementina appellanti. de rescriptis. Et sic ex præmissis omnibus concludo Metropolitanum minimè in sua imploratione brachij secularis audiendum, cùm perperam illud sibi impartiri petierit, ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Doctoris legentis in cathedra dictum non astringit de necessitate.*
2 *Leges in studijs addiscuntur, & in palatijs digeruntur.*
3 *Clericatus probari potest per testes, imò per vnum testem. num. 4. & 5. Et etiam probatur per testes singulares. ibid.*
6 *Clericus dicitur in possessione clericatus ex sola delatione habitus.*
7 *Clericus propter coniugium nec propter immissionem in negocijs secularibus clericis interdictis, nisi constet, fuisse ter à suo diœcesano monitus, vt desisteret, non perdit priuilegium clericale.*
8 *Clericus coniugatus non gaudet penitus in omnibus priuilegio clericali, tamen saltim in duobus retinet, videlicet, quòd ipsum percutiens incidit in canonem si quis suadente. xxvij. q. iiij. item nec poterit coram iudice laico conueniri, dummodo contraxerit cum vnica, & virgine.*
9 *Possessio corporalis dicitur adepta per constitutum contentum in priuilegio.*

CONSILIVM CX.

SVmmi opificis præsidio repetito, amen. Auditum mihi est Excellens, & magn. domine locum tenens, ac huius regiæ cameræ præsidẽtes in causa Magnifici ac Reuerẽdi Loysij Alphonsi de Silua de ordine Christi commendatoris, pridie me absente fuisse per magni. Petrutiũ de minodois meum in hac causa concurrentem, allegatum fuisse, clericatum non posse probari per testes: quod mihi cũ reuerentia ab omni veritate alienum visum fuit: & licet multas reuoluerim membranas, nullatenus tamen reperire valui quonam pacto id
1 iure fundari potuisset, nisi dixerim * id comprobatum aliquibus coloratis rationibus, & opinione ipsius magnifici concurrentis legẽtis in cathedra, cuius legentis dictum de necessitate non astringit: vt dicit And. de Iser. in tit. de cõtrouer. inter empt. & vend. in addi. magna quæ inci. notandum. quem refert & sequitur Pari. de put. in trac. syndi. ver. iudex malè iudicans in cap. licet aliàs. in fi. verb. tum etiam * quia iura addiscuntur in studiis, & in pa-
2 latiis digeruntur: vt dixit pulchrè Bald. in l. Aemilius Largianus. ff. de mino. idcirco audaćter teneo contrarium esse verum: * & quòd imò clericatus
3 probari potest per testes: tex. est iuncta glos. in c. ij. extrà de cle. coniug. in verfic. per argumenta. & tenent docto. in l. si qua per calumniam. C. de episco. & cleri. Imò & plus dico, quòd nedum potest clericatus probari per testes, * verum etiam potest
4 probari per testes singulares: ita voluit Angelus in l. ij. §. diem. ij. colum. ff. quemadmo. test. ape. * Quin-
5 imò fortius reperi clericatum probari posse per vnum testem: licet aliàs in qualibet plena proba-

tione requirantur duo testes: ita voluit not. Bal. in c. licet vniuersis. & in ca. nuper. de testi. in vj. quem ibi sequitur Felyn. & etiam Iaso. in l. rescripta. C. de precib. imper. offeren. dicens esse bene. no. quia multum limitatur regula quæ vult, quòd vni testi non
6 debeat plenè credi.* Accedit insuper, quòd sola delatio habitus ipsius Reueren. Loysij Alphonsi facit ipsum esse in quasi possessione religionis, & clericatus, à qua non potest excludi per iudicem laicum. ca. si iudex laicus. de sen. excom. in vj. ita dixit Pet. Iac. But. Bal. & Saly. in l. si qua per calumniã. ij. col. C. de episc. & cler. & consuluit Alex. in consi.
7 viij. in j. volu.* Nec militare potest aduersus ipsum quòd sit coniugatus: quia cùm habeat vnicam & virginem, non desinit gaudere priuilegio clericali: capitulo primo: de cleri. coniug. in vj. idem voluit Anto. de But. & alij in c. ij. de foro compet. Bal. in l. affinitatis. in fin. C. commu. de succes. Imò nec perdit huiusmodi priuilegium clericus propter cõiugium: etiã si se immiscuisset negociis secularibus,
8 *quæ clericis interdicta reperiuntur: nisi constaret fuisse ter à suo superiore monitum, vt desisteret ab eis. vt probatur in capit. j. de cle. coniu. in vj. & Alexã. in d. consi. viij. in j. volu. in fin. Et licet secundum aliquos clericus coniugatus non gaudeat penitus in omnibus priuilegio clericali, tamen saltim in duobus retinet: videlicet, quia ipsum percutiens incidit in canonem si quis suadente. xvij. qõ. iiij. item non poterit coram iudice laico conueniri, dummodo contraxerit cum vnica, & virgine: ita voluit Ioan. Andr. in suo consi. incip. quia sæpissimè. & propterea cum vltra corporalem possessio-
9 nem adeptam saltem* per constitutum contentum in Regio priuilegio concessionis sibi factæ: vt dixit Bart. in l. ab emptione. circa fin. ff. de pact. per text. in l. certè. ff. de prec. & plenè Iaso. in l. quoties. C. de rei vendi. ideo cùm ipse possideat principaliter est penitus exemptus à iurisdictione iudicis secularis: & remitti debet ad eius iudicem competentem, prout iuris notorij est: & ita iuris esse dico ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo vltima, & sic posterior est attendenda.*
2 *Consuetudo dicitur inueterata per lapsum decennij.*
3 *Consuetudo bina dum probatur, & vna est contraria alteri, debet secundum eam iudicari, quæ apparet iuri communi conformis.*
4 *Scholaris si alta voce legit in camera contigua, potest expelli.*
5 *Appellari non potest à sententia expulsionis à domo.*

CONSILIVM CXI.

IN Christi nomine, amen. In causa Fracisci cori, & Andreæ de Iordano iuris professor. ac do. Vincentij physici, cum Morgante armerio, quæstio est trita Bar. in l. j. vlt. col. ff. sol. matr. Ang. Bal. & Lud. in l. ij. ff. eo. tit. vbi de fabro maleãte quòd expelli potest à doctore, seu scholari vicino: quia impeditur propter strepitũ studere: & maximè quando scholaris præuenit: & plenè ibi Iaso. materiam exorditur idem concludẽdo. Nec militat quòd in facto apparet ibidem vocari strata armeriorũ: & quòd sunt xxv. anni quòd ibi steterit quidam armerius nomine magister Triphonus: & sic stante consuetudine illius contratæ non videtur posse expelli: prout declarat Barto. rectè intuenti. Quia respõd. quòd si ab eo tempore, vt ex aduerso dicitur xxv. ann. nemo ibidem deguit armerius, seu qui ibi artem armeriæ exercuisset: sed solùm ibi stetit pater eiusdem domini Andreæ scholaris, qui est sartor, & successiuè Andreas ipse qui est studẽs, sequitur quòd ista posterior consuetudo præferenda venit, vt non inhabitent armerij, seu malleantes: cùm posterior consuetudo attendenda sit,* & præ- 1
ferri debeat anteriori consuetudini: vt inquit Bar. in l. sed si lege. ff. de peti. hære. Bal. in c. j. in §. notandum. qui feu. da. po. Bar. in l. nemo. §. temporalis. de reg. iu.* imò in casu præsenti cùm appareat lapsum 2
fuisse decenniũ, dicetur inueterata consuetudo: vt per totum tit. quæ sit lon. consue. Ita plenè Abb. in c. fi. de consue. maximè quia cùm ista vltima cõsuetudine cõcurrat habitatio doctoris scilicet medici physici, & scholaris ipsius Andreæ: & sit dispositio iuris cõmunis conformis, quòd fabrũ malleantem doctor seu scholaris expellere possit. Et vbicũque probatur de bina consuetudine, quarũ vna sit contraria alteri, debet iudicari * secundũ eam quæ est 3
iuri communi conformis: ita dixit Bal. in l. non solùm. de iure dot. Bar. in l. ij. in fi. prin. ff. solu. mat. Et in tantum huiusmodi strepitus remoueri & expelli possunt ex iuris priuilegio per scholares,* quòd si 4
alter scholaris alta voce legeret in camera contigua, posset expelli per alium: ita Spec. in tit. de iudi. §. generaliter. Ant. de Butr. in c. inter dilectos. extrà de fide instru. & idem in proœ. decret. & plenè Iaso. in d. l. j. ff. solu. matr. & in l. j. ff. de fer. & hoc ob publicam vtilitatẽ * adeo quòd non posset ab huius- 5
modi sententia expulsionis appellari, per text. in l. vnica. C. de studi. libe. vrb. Romæ. lib. xj. & ita mihi de iure dicendum videtur.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Iudex in iudicando securius est procedere per viæ sigillatas, idest per textus legum, & ipsos diligentius considerare.*
2 *In regulis iuris se fundans non potest errare.*
3 *Prior in hora concessionis seu impetrationis, licet æqualis in data collationis, venit præferendus.*
4 *Prioratus horæ potest probari per testes.*
5 *Distantia loci facit vt quis ignorare præsumatur.*
6 *Verba apposita in concessione beneficij, videlicet, cõsisti de prudentia, sufficientia, idoneitate, & legalitate vestra, apparet fuisse habitũ respectum ad personam cui facta est concessio.*
7 *Clausula, anteferri omnibus, derogat indultu alteri concesso habenti ius ad rem dumtaxat. nu. 8.*
9 *Ius non dicitur quæsitũ in beneficio per acceptationem per quemcunque factam circa collationem, etiam si petitum sit ab executore, vt conferatur.*
10 *Papa concedens alteri indultum conferẽdi certa beneficia, non ex hoc videtur à se exemisse facultatem*

tem conferendi, imò maior potestas penes ipsum remansit.
11 *Clausula, dummodo datæ præsentium non sit alteri ius quæsitum, præseruatur ille qui haberet ius in re.*
12 *Ordinarij conferentis literis statur etiã contra apostolicos impetrantes, etiam respectu datæ temporis solo suo sigillo sigillatis sine tabellione, & testibus. ibid. nu. 13.*
14 *Beneficia quæ sunt de mensa in veritate nõ vacant, licet ex quodam abusu conferantur tanquam vacantia. & nu. seq.*
18 *Vinco vincentem te fortius vinco te.*
19 *Indultum generale super beneficijs si vni concessum est, & vacante beneficio alteri fuit in specie illud vacans concessum, in specie licet sit posterior concessio, præfertur tamen primæ.*
20 *Renunciatio seu cessio facta lite pendente non potest fieri in præiudicium tertij.*

CONSILIVM CXII.

ETerni numinis suffragio postulato, amen. Nouit Excel. vestra Illustr. domine Hieronyme de colle regẽs Cancel. dignissime, ex quatuor intrepidis venatoribus duos potissimè insignes proceres, ac magnates aucupationi vnius duntaxat tremulæ coturnicis incubuisse: nisi ad decus tantorum virorum conseruandũ ipsorum nomina tantum collitigantibus accommodata in rei veritate fuisse concedamus: sed fretus tui integerrimi animi rectitudine, ac librata iustitiæ tutrina, qua hoc imperiũ astreæ fastigio hoc nouissimè assumpto facillimè moderaris: prout quotidie sentio, veneror, & admiror patrociniũ meũ huic clerico Lucę de Raynaldo de Capua vni ex venatoribus liberaliter tãquam iuris optimas partes faueti
1 impertiri non sum veritus.* Verùm quia sumus in decisiuis, & in iudicando, in quibus securius est procedere per vias sigillatas: ideſt per textus legũ: & ipsos diligentius considerare, prout dixit Bal. in consil. xcvij. super primo quæsito. ij. colum. ij. volu.
2 vel saltem * facere fundamentum in regulis iuris, ne possit errari: prout dixit idem Bal. in cõsi. xxxvj. factum sic se habere videtur. in iij. volu. Dico principaliter prædictum clericum Lucã esse præferendum Pyrrho Antonio de Cõstantio, tanquã prio-
3 rem in hora: * licet æqualem in data collationis: tex. est iuncta gl. in c. si à sede. de præbendis, in vj. & ibi communiter doctores. glo. in l. si ex pluribus. & ibi doctores in §. Lucius Titius. el ij. ff. de solutio. in
4 verbo obligauit: & in verbo, ex vsu.* Et sufficit de dicta prioritate horæ fuisse probatũ per testes duntaxat: vt not. glo. & omnes in d. c. si à sede. in verbo, nec appareat. absque quòd dicatur in bullis, & ex quo sufficit probatio per testes. cum glo. ibi dicat, vel si in bullis fuerit dictum: quasi in primo casu: dum loquitur de probatione per testes non requiratur quòd dicatur in bullis vltra: quia cum testibus concurrunt literæ scribæ, seu notarij, qui scripsit bullas collationis: eo magis quia prædictus Lucas possessionem habuit: & nullo modo prædictus Pyrrhus Antonius; per tex. cum gl. in d. c. si à sede.

Nec obstat quòd donnus Hilario prior Trinitatis Cauen. qui nobis cõtulit ante dictam collationem nobis factam erat creatus prior S. Pauli de vrbe, in capit. generali, & sic erat reuocatus à prioratu Cauensi: vnde carebat potestate conferendi. nam huic respondetur, quòd adhuc erat in administratione prioratus Cauensis: & non erat adhuc ingressus prioratum sancti Pauli, nec intrauerat: & ideo quantum ad hoc cùm tractetur de actu fauorabili, & ad sustinendum suum factum, non habebatur vt prior de Vrbe cuius officium ingressus nõ fuerat: secundum Bartol. in l. j. col. in j. oppo. ff. de pœnis. Secundò respõdetur, quòd prædictus donnus Hilario prior verisimiliter præsumebatur ignorare creationem, seu permutationem sibi factã de prioratu prædicto, per regulam vulg. præsumitur ignorantia vbi scientia non probatur: tum etiam concurrente qualitate loci, in quo fuit celebratum capitulũ in ciuitate Mantuæ, attenta distantia,* cùm 5
ita sit, in dubio ignorare præsumatur: per tex. in c. cùm intra. extrà qui mat. accu. po. vbi bonus tex. de hoc: per quem ita in propriis terminis consulendo tenet Lud. Roma. consi. cccxxx. circa primum. pen. col. vers. cùm igitur marsilien. capitulum tanquam diuersæ prouinciæ existens &c. Tertiò respondetur quòd prædictus donnus Hilario non habebat facultatem conferendi beneficia, quia prior, sed tãquam vicarius generalis in spiritualibus & temporalibus, imò non simpliciter, quia vicarius, sed quia cum speciali commissione conferendi: iuxta tex. cum glo. in c. fin. de offi. vic. in vj. & est decisio Rot. in nouis, decis. cccxcvij. aliàs decis. v. incip. si episcopus dat & committit. titu. de offic. vicar. & in antiq. decis. cccxxvij. aliàs est decis. iiij. eod. titu. incip. not. quòd licet ordinarius. vnde licet fuisset permutatus in prioratu S. Pauli de Vrbe, tamen quia non habuerat potestatem conferendi nisi vt vicarius generalis, & specialis commissarius, & nõ vt prior, nihil ad rumbum: quia ex diuersis non recta fit illatio. l. fin. C. de codi. & l. fin. cum si. ff. de calum. Quartò prædictus donnus Hilario non habebat potestatem conferendi, quia prior, sed tãquam persona prudentissima, legalis, ac idonea: & prout apparet in potestate vicariatus concessa: ibi dũ dicitur, cum facultate & potestate conferendi omnia, & quæcunq; beneficia &c. & parum ante sunt hæc verba, confisi de prudentia, & sapiẽtia, idoneitate & legalitate vestra &c. ex quibus apparet quòd non habito respectu ad prioratum prædictũ fuerat hæc facultas conferendi beneficia concessa: * sed 6
fuit habitus respectus ad personam prædicti donni Hilarionis: quòd satis apparet probari per verba suprà narrata: ita dixit do. Abb. in c. quoniam Abb. iij. colum. vers. sed concludo tertiò. extrà de offi. delega. Ludo. in consi. cccxxx. iij. colum. versicu. iij. quia & posito. Vltimò quia in commissione prædicta præcesit nomen proprium prædicti Hilarionis: quinimò eius qualitatis, prout apparet sub illis verbis, de prudẽtia &c. igitur ad reuocationem prioratus non censetur reuocata potestas vicariatus: * cum commissio specialis conferendi suffi- 7
cit: ita voluit Abb. in prædi. ca. quoniam Abb. iiij. colum. versi. & idem quòd suprà tenet Bar. & plenè Card. in cle. & si principalis. de testi. maximè. v. &

vj.q.vbi dicit,quòd ita de cõsuetudine seruatur:& quòd hoc voluit ibi gl.cui secundum eum stãdum est:& ex his apparet satis exclusus clericus Pyrrhus
8 Ant.de constantio.* Quò verò ad Reueren.domi. Cardi.de Aragonia in bullis suæ dominat.cõcessis apparet inesse clausula, anteferri omnibus &c.sub data.viij. mensis Iunij, per quæ verba satis apparet derogatum indulto Illustr.Ferdinãdi columnæ habenti ius ad rem duntaxat: ita Ioã.And.Butr.Imo. & Domi.in c.causamque.de rescrip.& ideo voluit Cardi.in suo consi.lxij.casus super quo &c.q̃ non dicitur ius quæsitum in beneficio per acceptationem, per quencunque factam citra collationem,
9 etiam si petitum sit ab executore * vt conferat:per quam petitionem quis dicitur acceptare:idem voluit Imo.post Card.in c.inter cætera.iiij.colum.de præben.item in bullis prædicti do.Cardin.derogatur in specie omnibus & quibuscunque indultis. Nec est dubitãdũ si papa id facere potuerit in conferendo beneficia de quibus alteri potestatem per
10 indultum prædictũ concesserat:* cùm non ex hoc videatur à se exemisse facultatem conferendi: imò maior potestas penes ipsum remansit.c. dudum.de præbend.in vj.per quem text.ita consuluit Petr.de Ancha.in consi.clxiiij.& consi.xxviij.incip.rationes inductæ. & ibi subdit q̃ semper remanet penes dominum maior iurisdictio quàm transferat, & præsertim cùm papa in beneficialibus liberam habeat potestatem seu voluntatem.clem.j.in fi.vt lit. pẽd.c.ij.de præben.in vj.Accedit insuper alia clausula in bullis prædicti Reuerendissimi Cardinalis:
11 videlicet,dummodo datæ præsentium non * sit alteri ius quæsitum, virtute cuius clausulæ præseruatur prædictus clericus Lucas habens ius in re: ita consuluit Cald.in consi.viij.sub tit.de rescript.ibi declarans quid sit habere ius in re:& idem cõsuluit Lud.Roma.in consi.cclvj.approbo sententias &c.
12 * Et ideo cùm appareat collatio mei clientis Lucæ facta sibi ab ordinario anterior quàm fuerit collatio Reuerendissimi Cardinalis,& Illust.Ferdinandi Columnæ: & in prædicta eiusdẽ Lucæ collatione cesset præsumptio fraudis in data respectu instrumenti possessionis adeptæ per ipsum Lucam,ac etiam per testes de hora anterioris collationis deponentes; sequitur quòd ambobus præfertur. per tex.in c.si à sede.de præbend.in vj.& ibi glos.& ita voluerunt domini de Rota in decisi.xxij.in nouis. aliàs decisi.j.de probat.incip.fuit dubitatum.& in deci.cccxlviij.aliàs decis.x.eod.tit.inci. voluerunt & ordinauerunt &c.& vult prælallegata decis.xxij. in fin.quòd etiam contra apostolicos impetrantes standum est literis ordinarij conferentis etiam respectu datæ & temporis solo suo sigillo sigillatis sine tabellione & testibus,quãdo posset apparere de exclusione fraudis,& anticipationis præsumptæ.&
13 inter alia ponitur,* si posteà apparet de apprehensione possessionis facta per notarium de beneficio collato per ordinarium:& idem dicitur in d.decis. cccxlviij.& præsertim vendicant sibi locũ prælle-
14 gata,* cùm simus in iure quæsito ad rẽ quò ad apostolicos impetrãtes habẽtes posteriorẽ collationẽ, quos non defendit dicta clausula: dũmodo à data præsentium per decis.Rotæ in nou.ccxliiij.incip. licet de more & stilo cur.aliàs decis.xvij.de præbẽ. & decis.cccccxcij.aliàs est decis.vj.inci.cùm ad capitulum.tit.de electio.& latè Fely.in c.causamque. penul.col.versi.clausula anteferri.de rescrip.Item superatur prædictus Illust.Columnensis per prædictum Lucam,ex quo ecclesia prædicta est de mensa abbatiali:* & ideo ad eam nõ extendũtur indulta, 15
sicut nec ad beneficia de mensa: licet in dictis indultis fiat mentio de beneficiis regularibus vacaturis:vt in cle.frequens.§.quædam.& ibi glos.in verbo,ad mẽsam,de excess.præla.& in cle.j.§.præmissa. & ibi gl.in verbo,de mẽsa.& in verbo, reuocari.de supplen.negli.prælat.* cùm beneficia quæ sunt de 16
mensa in veritate non vacent,licet ex quodã abusu cõferantur tanquã vacantia:sed stando est verbis Papæ in proprio significatu:videlicet, quòd in veritate non vacant:vt in d.§.quidam.& ibi Cardi.& Rota in antiquis deci.xxvij.aliàs est decis.j.titu.de concess.præbend.incip.no.quòd vbi beneficium.& sic literæ prædictæ licet respectu beneficiandi, & sic respectu personæ sint fauorabiliores: vt in c.si à sede.& c.ei cui.de præben.in vj.* & per cõsequens 17
ampliandæ: tamen respectu beneficij sunt odiosæ & stricti iuris: & non veniunt quælibet beneficia: sed illa quæ sunt sub proprio significatu,& per consequens quæ in veritate propriè vacant: & sic non de mensa,vt in c.quamuis.el j.& in c.cui de non.de præben.in vj.& no.Pau.& Cardi.ibi,in clem.ne romani.§.sanè.col.v.in vij.& viij.q.de elect.& no.gl. antepe.in d.c.cùm de beneficio.& Cardi.in d.§.sanè.octaua quæstione.& voluit Imo.in c.cùm olim. de præbendis in sexto.secũdum doct.in locis prælallegatis: & ideo cùm ex prælallegatis clericus Lucas omnino superet prædictum Illustr.Columnensem, cùm indultum eidem nullatenus suffragetur ex prædictis, superat quoque & Reuerendissimum Cardinalem ratione prioris datæ in bulla: maximè cùm sit in indultu seu bulla domini Cardinalis:dũmodo datæ præsentium nõ sit alteri ius quæsitum, virtute cuius clausulæ vincitur etiã dominus Cardinalis:& tamen sua Reuerendissima dominat.habet ius in re:quia in eius bulla fit specialis collatio huius beneficij,cum clausula,non obstantibus omnibus,& quibuscunque indultis.quo casu vincitur Columnensis à prædicto domino Cardinali:sed sic est quòd Lucas vincit domi.Cardi.& superat, ergo fortius vincit Columnensem: * quia si vinco vin- 18
centem te,fortius vinco te: tex.est not.in c.authoritate.de concess.præben.in vj.vbi text.ad literam. & est bonus text.in l.de accessionibus.ff.de diuer. & temp.præscrip.& consuluit Fran.Curt.in consi. xlvj. j. colum.quòd si vinco vincentem te, fortius vinco te: & Alex.in consi.ccviij.in fin.ij.volu.Et potissimè quòd dominus Cardi.quem vincit prædictus Lucas, sua reuerendissima dominat.vincat Columnensem, vltra prælallegata adducitur, nam indultum columnensis est generale: & sic in genere concessum: in bulla verò Reuerendissimi domini Cardinalis est in specie concessum hoc beneficium: quo casu * licet posterior præfertur columnensi, ex quo specialiter conceditur: ita per plura consulendo tenet Federicus de sen.consi.cxcvj.& excvij. vbi multa bona adducit. Nec obstaret renunciatio seu cessio facta Columnensi per prædictum domi.Cardina.* quia ipsa fieri non potuit in 20

præiudi

præiudicium tertij: vt voluit Abb.in c.fi.in v.not. extrà de maio.& obed.Apparet enim quòd per acptationem domini Cardi.de beneficio, & præsentationem seu productionem bullarum factam in præsenti iudicio, & intimationem factã partibus & præsertim huic meo cliẽti, est eidem clienti Lu-
21 cæ ius quæsitum virtute supradic.c.authoritate.* & ideo nõ potuit,nec potest renunciare vsui ipsarum bullarum in præiudicium Lucæ venientis ex eiusdem Cardinalis persona ab ipsarum vsu desistentis: prout not.Innoc.& Host.in c.ex conquestione.de restit.spol.& ibi doct.Bald.in l.petendæ.vlti.col.C. temp.in integ.restitu.& consuluit Fede.in d.consi. cxcvj.& cxcvij.quòd maximè procedit, quia virtute dictæ renũciationis fuit eidem domino Card. pensio super beneficio prædicto stabilita,quo casu non videtur vsui renunciasse: & ita ex prænarratis censeo de iuris censura prædictum clericũ Lucam cæteris præferendum cõcurrentibus. Et quòd eidem vt intrepido venatori iure optimo huiusce-modi venationis palma debeatur: & ita censeo iuris esse ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictionem habere prætendens in præiudicium alterius eandẽ habentis,debet verificare,& probare, quòd illo alio præsente & patiente iurisdictionem ipsam exercuerit,vt præiudicet.*
2 *Testes deponentes de antiquiori possessione etiã decennij retro, præferuntur testibus de iuniore possessione interdicto retinendæ.*
3 *Titulus & possessio iustificata, licet multum prosit, tamen hoc est verum, nisi possessio collitigantis esset antiquior illo suo titulo.& nu.4.*

CONSILIVM CXIII.

IN Christi nomine amẽ. In causa magni. Iacobi de Tufo,cũ magni.Ioanne Carrafa de Neapo.vtili domino casalis sancti Elpidij super impositione assisiæ in dicto casali apothecariis: & macellatoribus eiusdem quam recusat prædictus mag. Ioannes,asserens ipsum tanquam vtilem dominũ esse in possessione imponendi assisiam prædictam: & non prædictus Iacob.vel is comestabilis ciuitatis Auersæ: & hoc virtute sui priuilegij de concessione casalis prædicti cum omnibus eius iuribus & iurisdictionibus &c.Quod quidem nihil habet obstare antiquissimæ ac longæuæ possessioni ipsius Iacobi: cum si prædictus Ioan. aliquando dictum officium catapaniæ in prædicto suo rure exercuerit per suos ministros seu catapanum non tenet huiusmodi possessio extante antiquiori & priori possessione ipsius Iacobi:vt ex meritis probatorum liquet,sed incubuisset eidẽ Ioanni de necessitate verificare quòd ipso Iacobo ge-
1 nerali comestabulo præsente & patiente iurisdictionem prædictam exercuerit: * ad hoc vt intelligeretur eidem Iacobo præiudicatum: ita voluerũt Inno.& alij in cap.conquerente.de offic.ordi.in c. bona.de postu.prælat.do.Anto.in c.fi.de causa pos. & propriet.Petr.de Anch.in reg.sine poss.in iiij.q. de regu.iur.Secundo apparet quòd testes producti per eundem mag.Ioannẽ,& in eius fauorem deponẽtes de eius possessione per annos x.xij.& ad plus. xv.& xviij.testes autẽ ipsius Iacobi deponunt eundem Iacobum,& suos prædecessores stetisse in possessione seu quasi imponendi assisiam prædictã in omnibus vicis seu casalibus ciuitatis Auersæ, & signanter in casali prædicto sancti Elpidij per annos xxx.item xl.item l.* Et ex iuris dispositione testes 2
deponẽtes de antiquiori possessione etiam decennij retro præferuntur testibus de iuniori possessione in hoc interdicto retinendæ possessionis:vt voluit Abb.in c.cùm ad sedem.vij.col.extrà de restit. spol.consuluit Alex.in consi.lxxx.in fin.in ij.volu. & consi.lxxxviij.in v.volu.& idem voluit Fran.de Aret.in c.licet causam.extrà de probat.vnde stante antiquiori possessione semper recentior præsumitur vitiosa: vt dicũt doct.communiter in d.c.licet causam.& in l.j.C.vti pos.Nec habet suffragari eidem Ioanni titulus sui priuilegij cum omnibus iurisdictionibus ad dictum vicum,seu casale spectan tibus,& pertinentibus,* ex quo licet multũ possit 3
titulus & possessio iustificata, tamẽ hoc est verum, nisi possessio collitigantis esset antiquior illo suo titulo: prout in casu præsenti est possessio ipsius Iacob.ita dixit pulchrè Bal.in l.data opera.in fi.C. qui accus.non poss.& in l.non ignorat.C.ad exhib. Tertiò & vltimò manifestissimi iuris est ex productis liquere, nedum de antiquiori possessione seu quasi prædicti magn. Iacobi,verùm etiam de antiquiori titulo quòd sit titulus & possessio ipsius magnifi.Ioannis carrafæ:* ex quo quidem antiquiori 4
titulo præsumitur antiquior & iustior possessio: ita Bald.in cap.licet causam.de proba.post Iaco.de Aret.in l.quoties.C.de rei vendi.argum.prædictæ l. quoties.Bald.in l.non ignorat.C.ad exhib.Francis. de Curt.in consi.lxxvj.super motiuis &c.redditis. vj.colum.maxime cum titu.eiusdem Iaco excedat tempus cxxx.anno.vt ex eius calendario liquet,sequitur pariter quòd & possessio ipsa sit antiquior: & meritò præferenda cum si qua fuerit possessio ipsius Ioannis illa fuit clandestina respectu antiquioris possessionis ipsius Iacobi: & ita videtur consulẽdum mihi de iure intrepidè: & ita pronunciatum fuit per S.consilium in præsenti causa.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Confessio receptionis dotium facta per virũ est tanta importantiæ,quòd si post stipulationem capitulatorum matrimonij,& promissionis dotium ante confessionem receptionis ipsarum fuissent alia debita per virum contracta, semper attenderetur tempus promissionis dotium factæ per vxorem, seu per alios eius nomine ipsi viro,& mulier ipsa præferretur cæteris creditoribus in hypotheca.*
3 *Confessio receptæ dotis facta per virum tãtum operatur quantum vera solutio. Vxor habet hypothecam virtute legati facti per eius virum.& nu. sequenti.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

5 Vxor agens virtute legati nõ tenetur probare rem illam fuisse in bonis ipsius testatoris legantis, sed processisse à testatore duntaxat.

6 Vxor post mortem viri potest remanere in possessione bonorum viri hypothecatorum sibi pro suis dotibus, & iuribus dotalibus pro quibus vti potest retentione in eis. num. 7. Maximè vbi mulier ipsa declarasset animum suum velle illa pro dote retinere.

8 Ius retentionis virtute hypothecæ in bonis viri, nedum competit vxori, verum etiam, & eius filijs virtute dotium maternarum. ibid.

9 Vxor mortuo viro si administrauit bona mobilia, & alia, non reddito computo & ratione ipsorum bonorum non potest vti retentione bonorũ quondam viri, & ibi narratur quæ requirantur concurrere.

10 Titulus legati excludit compensationem.

11 Compensatio prohibetur opponi aduersus mulierem agentem actione de dote.

12 Tutor comparendo seu se subscribendo, aut alia faciendo nomine pupilli non videtur sibi proprio nomine præiudicasse. nume. 13. & idem testis vel notarius.

CONSILIVM CXIIII.

REdemptoris gentium præsidio repetito amen. In causa Illustriss. dominæ Ioannæ de picolhominibus de Aragonia Excellentia vestra pernoscat Illustrissi. Prorex vósque almi huius S. collateralis concilij proceres, Quòd docête philosopho nihil ita absque labore manifestam facit veritatem quàm breuis, & pura narratio: idcirco super puncto, an liceat eidem Illust. dominæ Ioannæ vti retentione bonorum quæ fuerunt quõdam Comitis Neocastri eius viri loco pignoris: & hypothecæ obligatorum pro dotibus suis & aliis iuribus dotalibus. Et prẽmitto satis liquidò apparere de hypotheca tacita & expressa super bonis prædictis eidem dominæ Ioannæ * competenti: de tacita 1
enim liquet ex iuris dispositione: per tex. vulg. in l. assiduis. qui po. in pign. hab. & in l. j. C. de rei vxor. act. de expressa constat per capitula matrimonij: & confessionem receptarum dotium vltra partẽ dotium numeratam. Quæ confessio est tantæ potentiæ fauore dotium quòd si post stipulationem capitulorum matrimonij, & promissionis dotiũ ante confessionem receptionis ipsarum fuissent alia debita per virum contracta semper attenderetur tempus promissionis dotium factæ per vxorẽ seu 2
pro eius parte ipsi viro, * & mulier ipsa præferetur cæteris creditoribus in hypotheca: ita sing. voluit Angel. de perigli. in l. j. ff. soluto matrimo. vbi subdit ita fuisse consultum per solennes doctores fretos authoritate Ioan. Andr. in addit. Specu. in titu. de donat. inter virum vxor. & Cyn. in l. in contractibus. C. de non numerata pecunia. & idem tenet Ludouic. in l. si constante. quarta quæstione. ff. soluto matrimonio. * Nec militaret ex aduerso opponi de non numer. dote, cum sit lapsum tempus opponendi: quo casu tantũ operatur confessio quantum vera solutio in præiudicium mariti: & quoruncunque: ita dixit Andr. de Iser. in titu. de stat. contra liber. eccles. in §. diffidamus. & idem Andr. in constit. regni causas &c. & Alexan. in consi. xxv. in ij. volumi. & in consil. cxlij. in quinto volu. Item transfertur hypotheca virtute legati facti per prædictum quondam Comitem Neocastri eius * virum 4
in suo vltimo vire elogio de dictis dotibus: per tex. in l. prima. C. commu. de leg. per quem satis not. voluit Ange. in dicta l. j. quem etiam refert & sequitur ibidem Iaso. in iij. not. quòd intantum transfertur: * & competit hypothecaria pro legato vt agẽs vir- §
tute legati non teneatur probare rem illam fuisse in bonis, & de bonis ipsius testatoris legantis, sed processisse à testatore duntaxat: idem sequitur domi. Anton. de Alexan. dicens ipsum esse casum mirabilem in l. rem alienã. C. de pignora. actio. Et sic succedit quòd defuncto Comite eius viro potuit legitime domina Ioanna ipsa remanere in possessione bonorum * viri sibi hypothecatorũ pro eius 6
dotibus cum regio assensu etiam super hypothecaria obligatione legati interposito, seu obtento, & retinere possessionem prædictorum bonorum pro dotibus suis, & iuribus dotalibus pro quibus vti potest retentione in eis: ita voluit Bald. in l. si cui. quæ est pen. C. de non nume. pecu. & idem Bal. in l. pen. C. de pigno. act. Cy. & Bal. in l. cum tibi. C. qui pot. in pign. hab. & optime ac breuiter Barto. in l. si filiofami. & ibi tex. ff. sol. matri. & sequitur pulchrè Iaso. in §. item seruiana. xj. colum. institu. de act. vbi subdit hoc esse diligentissime no. ex quo sæpissime occurrit in facto: & idem confirmat Alex. de Imo. & Iason in l. si non sortem. §. si centum. ff. de condi. inde. & idem consulendo tenet Soci. in cõsi. cxxxj. in j. vol. vbi subdit hoc maximè procedere vbi mulier declarasset animum suum velle pro dote retinere: * prout mulier ipsa fecit: & idem consuluit 7
Socinus in consilio clviij. in ij. volumine. vbi plus subdit quòd nedum virtute hypothecæ possunt retineri per vxorem bona viri eo mortuo, * verùm 8
etiam per filios ipsius vxoris ex causa dotium maternarum: quia ius tale retentionis transit in singularem successorem: vt habetur in l. cum prætor. C. de distra. pig. & consuluit Paulus de Cast. in consi. cccclxj. incip. visis actis & actitatis: & omnes concludunt hoc maximè procedere quando res seu bona sine vitio peruenirent seu peruenissent ad dictam vxorem. Nec suffragatur quòd ex aduerso dicitur prædictam dominam Ioannam habuisse multa, & quãplura bona mobilia, & pecunias, & quòd maiorem partem ipsorum bonorũ distraxerit. * Et 9
sic ꝙ tenetur ad reddendum calculum rationis, & donec reddiderit, nõ poterit interim vti dicta retentione pro suis iuribus dotalibus: prout Magnificus do. Ioan. Anto. musectula concurrens ex aduerso allegauit tenere in propriis terminis Soci. in suo consi. clxxx. in ij. vol. per me quidẽ longè præuiso ac bene ruminato, vt patebit ex infrà dicẽdis responsionibus & solutionibus. Et in primis quòd ibi Soci. se fundat, ex quo in casu prædicti consilij: mater illa fuerat tutrix: & per instrumentum renũtiauerat omni ll. auxilio, & hypothecauerat omnia eius bona pro tutelæ administratione. Item illi mulieri de qua in consi. prædic. non fuerat dos legata in testamento prout fuit huic dominæ Ioãnæ-

quo

quo casu etiam quòd amouisset, seu distraxisset bona, cum titulus legati debeat aliquid operari, & de compensatione in promptu non liceret excipere, nec admitteretur compensatio: or quanto magis si esset in liquida expositione dicti calculi seu rationis cum aduersus mulierem repetentem dotem non liceat excipere de compensatione quãdoquidem fuerit dos legata * cum titulus legati compen- 10
sationem excludat, & hoc vt aliquid operetur vltra iuris communis dispositionem: ita voluerunt Bald. & Moder. in l. diuortio. §. donationes. ff. soluto matrimonio glossa singula. in l. si non designatam in versi. non numeratæ. C. de fal. adie. leg. quam ad hoc reputat mirabilem ibi Bald. & sequitur etiã
Cyn. & Salyce. * nam compensatio prohibetur op- 11
poni aduersus mulierem agentem actione de dote, & retinentem per tex. in l. filiofa. in princip. ff. solu. matri. vbi etiam Barto. subdit quòd mulier retinet bona viri pro dote, & compensat. ADDITIO. Et dato absque veri præiudicio quòd ipsa domina Ioanna fuisset tutrix & obligasset se in forma ad reddendum calculum rationis tutelæ & restitutionis reliquorum adhuc non possent hæredes vti retentione dotiũ quousque redderetur ratio administrationis tutelæ per tex. in terminis. in l. vnica. §. exactio. C. de rei vxor. actio. qui expresse prohibet retentionem in dote. licet Soci. in suo prælegato çonsil. 180. dixerit quòd ille text. locum non habet dum reperitur dos obligata & legitimè hypothecata per mulierem dum assumpsit tutelã filiorum, maximè dum in huiusmodi assumptione fuisset renuntiatum omni legum auxilio iuxta not. in auth. matri & atiæ. C. quando mulie. tut. offici. fung. potest. quo casu posset etiam personaliter capi, licet aliàs non. l. vnica. C. de offic. omnium iudic. & per Barto. in l. si quis sub conditione. C. de testa. tute. & Bart. & alij. in d. auth. matri & auiæ. Item promissio redditionis rationum cum reliquorum restitutione quæ fit in tutela non potest separari nec aliqua certa quantitas quæ forte in inuentario esset apposita potest de per se peti. Sed insimul tota ratio reuideri debet cum possit cõtingere quòd tutor plus ostendat in redditione rationis se impendisse in rem pupilli quàm ipse habuerit. l. j. §. præterea si tutelæ. ff. de contra. iud. tute. Ita pulchrè consulendo tenet Alex. in consil. 92. narratis. in vij. volu. Quod maxime procedit cùm debitum tutelæ prædictæ non sit liquidum sed incertum donec tutelæ ratio integrè reuisa non sit. quia pro reo non debet dari retentio: quæ est quædam compensatio, vt habetur per Barto. & alios in l. diuortio. §. ob donationis. ff. solu. matri. & de debito liquido ad non liquidum non habet locum compensatio. vt per Bartol. in l. aufertur. §. qui compensationem. ff. de iure fisci: & latè per Alexan. consil. 94. clarissime domine in 4. volumine. præsertim cum simus in instrumento liquido dotium habente ex forma statuti seu ritus mag. curiæ vicariæ executionem paratam. quia tũc non retardatur executio ob retentionem bonorum quæ administrantur ratione tutelæ, cum non sit liquidum id quod pro tutela prætenditur deberi vt suprà: vt probatur ex dictis Alexand. in consilio 94. ita ex multis præmissorum tenet Anto. negusa in suo tracta. de pignori. & hypote. fol. 131. In primo membro quintæ partis. xj. colum. versic. decimo circa effectum vbi dicit decisionem Socin. in dicto consilio clxxx. semper fuisse visam sibi dubiam: & quòd non videtur bene responsum ad dictum §. tacet. in quo retentio dotis generaliter & indistinctè prohibetur per text. in prælegata l. vnica. §. sed nec retentio in fi. & sic concludit quòd dicta decisio Soci. non sit de iure tenenda & quòd ipse ita pluries iudicauit & iudicari vidit contra illam & ita etiam modernis temporibus pluries secundum hãc opinionem neguſancij vt veridicam contra dictum cõsi. Soci. iudicatum fuit per S. Regium consilium Neapolitanum me existente vno ex Regiis consil. & ita votante cum aliis patribus de dicto consilio. Nec opitulabitur parti aduersæ quòd contra prædictam dominam Ioannam fuerit lata sẽtẽtia super dicto Comitatu: & nihil proposuit in causa in qua vocata fuit de iuribus suis circa ipsam dotem: & sic videtur sibi præiudicasse, adeo vt omnino sententia lata contra ipsam debeat executioni mandari, maximè cum sit regia. Nã respondetur quòd pars aduersa ab initio præsentis causæ supplicatione porrexit in qua asserebat successionem Comitatus Neocastri ad eandem spectare: & eandem indebitè detineri per prædictã dominam Ioannam. & eius filiam quæ tenebãtur ad assignationem & restitutionẽ ipsius Comitatus eidẽ parti aduersæ vnde citatis ipsa domina Ioanna, & filia semper mater ipsa tutritio nomine prædictæ eius filiæ comparuit in iudicio prædicto, & nunquam proprio nomine cum in rei veritate nulla sibi competebat successio. * Et sic quatenus tutritio nomi- 12
ne comparuerit semper nihil sibi præiudicauit super hypotheca suorum iuriũ dotalium, & dotium super quibus vocata nõ fuerat, sed super successione duntaxat. Et ideo tutor comparendo seu aliquid faciendo, aut se subscribendo tutorio nomine pupilli non videtur sibi proprio nomine præiudicasse: text. est in l. si pater. C. de fideiussor. & in l. sinon signasti. C. de administratione tutorum. & in l. nimia credulitate. iuncta gloss. C. de actio. & obliga. & in l. si fideiussor. §. patri. ff. de pignor. & ideo dixit Barto. in dicta l. si pater per l. caius. C. de pignorat. actione. * quòd quando subscriptio fit à te- 13
ste velut notario, & non vt à principali, non præiudicat: vt in dictis iuribus, & idem tenet Bart. in l. quæ dotis. vlti. col. solu. matr. & in l. sicut. §. non videtur. ff. quib. mod. pign. vel hypotheca. sol. Ex quibus omnibus concludo sententiam regiam latam super successione Comitatus prædicti minimè in aliquo officere iuribus prædictæ Illustriss. dominæ Ioannæ circa retentionem iuridicam suarum dotium seu bonorum hypothecatorũ pro eis. Sentiat ergo iustitiam Serenissimi ac Cap. domini nostri Regis, & prædicta quoque Illust. domina quæ hodie per totum orbem terrarum plenis faucibus decantatur, cum astream diu ad superos euolatam redemerit: & cuius vestra Illustrissi. Doctor & Excellentiæ vestræ illustrissimæ cognitrices ac executrices existunt, ne sententia lata contra filiam aduersus matrem contra omne iuris debitum executioni demandetur.

Thomas Grammaticus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SVMMARIVM.

1 *Veritas ex multis consistit in paucis, & multitudo restringitur, quia onerosa est & nihil habet honesti.*
Virtus legum est in adaptatione de similibus ad similia.
2 *In priuilegio confirmatorio concesso ex certa scientia, si seriosè narratur factum, & prima cõcessio, & deinde confirmatur, non est necesse exhibere primam concessionem, sed sola confirmatio sufficit, quòd secus est, quãdo simpliciter fieret primo confirmatio non inserto tenore priuilegij.*
3 *Clausula ex certa scientia facit præsumere causam in principe concedente gratiam etiam parte non concordata de plenitudine potestatis.*
4 *Clausula ex certa scientia, nedum dat robur actui confirmationis, verùm etiam illum extendit.*
5 *Consilium & voluntas præsumitur ex breuitate temporis.*
6 *Instrumentum relatum de quo præsumitur ex qualitate facti quòd pars habuit notitiam, non est necesse edi.*
Hæres suus post aditam hæreditatẽ præsumitur scire facta defuncti. ibid.
7 *Sententia antiqua præsumitur etiam quo ad acta.*
8 *Sententia dicitur antiqua post lapsum biennij. & nume. 9.*
10 *Scripturæ antiquæ creditur etiam sine comparatione literarum.*
11 *Diuturnitas temporis facit præsumere omnia solenniter processisse. nu. 12.*
13 *Scriptura priuata per scribentem confessata habetur pro publica.*
14 *Supponens videtur fateri omnia quæ supponit.*
15 *Scriptura producta per aduersarium prodest alteri parti contra producentem.*
16 *Scriptura si est iudicis authoritate exemplata, non est necesse originalem exhibere, nisi pars petens exhibitionem vellet illam improbare de falso, tamen si iuratur amissio originalis releuabitur, & 17.*

CONSILIVM CXV.

REdemptoris gentium præsidio iterato amen. In causa vniuersitatis, & hominum terræ Raclæ prouinciæ Idrontinæ, cum Magnifico Bindo Tholomæo eorum vtili domino super petita exhibitione originaliũ capitulorum eidem vniuersitati cõcessorum per quondam saluatorẽ Tholomæum, & quæ in priuilegio regiæ confirmationis concesso eidem vniuersitati serioſius enarrãtur, est videndum an teneatur prędicta vniuersitas capitula ipsa originalia exhibere cùm ipsa minime reperiantur, sed amiserit. Et quia veritas ex multis consistit in paucis: vt dicunt doct. per text. in auth. de refer. circa princip. & glo. in constitutione regni vniuersos sub rubr. de cau. in iudi. cito.
1 decid. dicit * quòd multitudo restringitur, quia onerosa est & nihil habet honesti: virtus vero in modicis ex multis consistit: & ideo Bal. in l. non solum. §. qui primipilum. ff. de excus. tutor. per illum tex. in ver. adaptans. dicit quòd virtus legum est in adaptatione de similibus ad similia: in casu isto reperiuntur capitula inserta in priuilegio regij assensus de verbo ad verbum. Et ideo succedit * quòd in 2
particulari in terminis nostris dixit Iaso. in auth. si quis in aliquo documento. C. de edend. referendo Specu. ponere veritatem quòd si in priuilegio confirmatorio concesso ex certa scientia seriosè narretur prima concesio, & deinde confirmatur, nõ est necesse exhibere primam concesionẽ: sed sola confirmatio sufficit. quòd secus est, quando simpliciter fieret prima confirmatio non inserto tenore priuilegij: & subdit hanc doctrinam Specul. teneri per Panor. in d. c. inter dilectos. dicẽtẽ esse no. & alleg. etiam Rom. in quodã suo cõsi. vbi satis clare tenet, ꝙ si princeps seu papa ex certa scientia confirmat: & id quod cõfirmat de verbo ad verbũ inserit: tũc valet confirmatio, & probabitur per eam concessio confirmata: alleg. lxiij. distin. sinodo: & extrà de cõfirmatione vtili vel inutili. c. penul. Item in hoc priuilegio adest clausula ex certa scientia, & alia: videlicet, capitula, & petitiones: quę & quas recepimus decretari modificarique iussimus. Et in fine eiusdem priuilegij sunt, & alia verba: videlicet, tenore præsentium, & ex certa nostra scientia, & gratia speciali capitula ipsa &c. * Clausula ista vulgariter operatur vt faciat præsumi causam in principe concedente gratiam etiam parte non citata de plenitudine potestatis: Panor. in c. cum olim. versi. an autem princeps: extra de re iudi. Inn. in c. innotuit. extra de elec. Bal. in l. eos. C. de appe. & supplet ista clausula illam aliam: videlicet, non obstante tali lege. Bal. in l. omnes. in prin. C. de quadr. præscr. doct. in l. idem Vlpianus. §. sunt & alij de excu. tuto. * Et per istam clausulam nedum robur actui con- 4
firmationis, verum etiam illud extendit: Bald. in c. ex parte. extra de consti. Iaſ. in l. more. xviij. col. circa fin. ff. de iurisd. om. iud. & in eodem ipso casu de quo agitur est aliud: quia capitula ipsa fuerũt concessa per prædictum eorum vtilem dominum die xxv. Decẽb. anni M. D. lxiiij. & in priuilegio assensus, seu confirmationis prædictæ apparet data in eadem ciuitate Tarenti. xxvij. eiusdem mensis eiusdem anni. Ad quod facit quod habetur in l. optimam. C. de contrahen. & committen. stipulat. Ad præsumptam præsentiam ipsius quondam Saluatoris concedentis, & absque aliquo metu, iuxta regem. * Ex breuitate namque temporis præsumi- 5
tur consilium, & voluntas: argumen. l. si ventri. §. eorum. vbi Barto. & doct. ff. de priuileg. cred. Barto. in l. post contractum. ff. de donat. Pariter præsumitur ex breuitate, seu vicinitate loci. capitu. quosdam. extra de præsumptio. Bald. in l. si vicinis. C. de nuptiis. & in l. domini horreorum. ff. loca. cum similib. & inter easdem partes non est necesse edi etiam instrumentum relatum de quo præsumitur ex facti qualitate habere notitiam pars: vt per Iason. in prælegata. authen. pro limitatione dicti sui: ibidem non obstante quòd ad hæredem fit trãsitus. * Quia hæres præsumitur post aditam hæredi- 6
tatem, maximè hæres suus scire facta defuncti. l. cum hæres. ff. de liber. legat. & in hoc casu maximè vt infrà dicetur. * Item & aliud hic considerãdum, 7
quia

quia sumus in factis antiquis pro quibus præsumẽdum est, vt in simili dicimus de sententia antiqua
8 pro qua præsumẽdum est etiam quò ad acta: * licet de eis nõ appareat. c. cũ in iure. & ibi Inn. extrà de offi. deleg. Bar. in l. admonendi. ff. de iureiu. Bal. in l. emãcipatione. C. de fid. instr. Abb. in c. cũ inter. ex-
9 trà de re iudic. * & dicetur antiqua sententia post lapsum biẽnij: secundũ Host. in d. c. cũ inter. & Bal. in c. j. de mili. vasſ. qui cõtu. est in vſib. feu. Et ꝙ post lapsum biennij præsumatur pro sẽtẽtia, nec debet pars appellans vlterius audiri: tenet Guid. papæ in suo tract. de prẽsump. in fol. iiij. & plene Laur. calc. in suo consi. xv. vbi plenissimè, & aliquid per Frãc. de Are. in consi. suo xxxvj. & dixit Io. And. in c. clerici. de vi. & ho. cleri. quod breue tempus dicitur quòd ante biennium: & post biẽnium dicitur longum tempus seu vetus: & vide etiam Spec. in tit. de
10 sen. §. fin. * Et facit quod dicitur de scriptura antiqua cui creditur etiã sine comparatione literarum: Bal. & Saly. in l. comparationes. C. de fide instru. & dixit Bal. in prædic. c. j. in versi. quæro si apparet. de mil. vasſ. qui contu. est. Quod in sententia antiqua
11 præsumitur citationem factam fuisse. * Et dicitur regulariter in iure quòd ex temporis diuturnitate
12 præsumuntur omnia solenniter * acta fuisse. l. qui in aliena. ff. de acquir. hære. xxxiij. q. j. si quis acceperit. & ibi gl. j. q. j. constat argu. ad id in c. ad id. extrà de spon. Vltimò suffragatur quòd prædictus quõdam Saluator ductus pẽnitẽtia supplicauit Serenissimo Regi Ferdinãdo primo pro reuocatione prædicto-
13 rum capitulorũ quo casu * cũ scriptura ipsa fuerit cõfessata habetur pro publica. ita Bal. in l. alia. C. de
14 his quib. vt indig. * Et qui supponit confitetur omnia quæ supponit: & huiusmodi suæ confessioni stándum est in eius præiudicium. l. cum precum. C. de libe. cau. & vltra talis prætensa reuocatio fuit in iudicio producta ex aduerso, vnde succedit quòd
15 prodest eidem vniuersitati * contra producentem: Bal. in l. j. §. edenda. ff. de eden. Bal. in l. j. ij. col. C. vt quæ de. aduo. Bal. in addi. Spe. in tit. de instru. edic. ver. productio. & ibi etiam Specu. & Inn. in c. olim extrà de consi. Bart. in l. publia. ff. depo. cum multis concord. Nec cogitetur ex calumnia quòd prædi-
16 ctus quondam Saluator cogitauerit de aliis gratiis per se factis, * quia generaliter nõ præsumitur pluralitas actuum. c. in præsentia. §. verbum. lo ij. & ibi Anto. de Butr. xvij. colum. extrà de proba. glos. in l. eum qui. §. in popularibus. ff. de iureiur. Bal. in l. testium. C. de testib. & in l. neque natales. ij. col. C. de probat. & in l. edita. C. de eden. Bal. in l. qui iurasse. §. fin. ff. de iureiur. vbi dixit quòd pluralitas factorum non præsumitur, & sic non debet aliqua exhi-
17 bitio fieri, & ita iuris esse consulo. * Et tantò magis cum scriptura ipsa iudicis authoritate exemplata fuerit quo casu non est necesse originalem scripturam exhibere, nisi pars petẽs exhibitionem voluisset ipsam improbare de falso: & nihilominus eo casu releuaretur ille cuius est scriptura si iuraret originalem perdidisse: vt probatur in l. fina. C. de fide instrumen. & tenet glos. in capit. abbate. de verborum signific. refert & sequitur Cardin. Alexand. in capit. & veterum. ix. distinct.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Testamentum factũ manu notarij apostolici coram iudice ecclesiastico probat.*
2 *Testamenta quæcunque etiam ad non pias causas sunt ecclesiastici, & ecclesiastici interest, vt testamenta quæcunque sint adimpleantur cum nõ sint merè temporalia, sed ecclesiastica et pia, licet non ad piam causam.*
Testamentum notarij apostolici, licet de iure ciuili non teneat cum non interfuerint septem testes, tamen de iure canonico, & in eius foro tenet etiam ad nõ pias causas, & etiam cum duobus testibus. ibidem.
3 *Testamentum in præsentia presbyteri parochialis cum duobus testibus tenet.*
4 *Testamentum in quo interuenit alter presbyter, seu alius loco presbyteri, & tres alij testes, vel quatuor absq; presbytero valeret testamẽtũ, quia dicti duo alij testes sunt maioris authoritatis quàm presbyter solus.*
5 *Confessio absente parte valet & tenet in foro canonico.*
6 *Confessio viri in fauorem vxoris cum sit inter personas prohibitas, licet de iure nõ teneat, tamen mortis ipsius mariti eam non reuocantis confirmatur.*
7 *Confessio dotis recepta facta per virum tenet vbi præcessit promissio dotis, licet fuerit inter personas prohibitas.*
8 *Confessio dotis recepta per virum in vltima voluntate præsente vxore, & acceptante, concurrentibus aliis coniecturis, tantò magis cessat præsumptio fraudis viri.*

CONSILIVM CXVI.

REdemptoris gentium postulato suffragio. amen. In causa nobilis dominę Rachellis ruffæ viduæ de ciuitate Auersæ repetẽtis dotes ab hæredibus sui viri defuncti coram iudice ecclesiastico virtute testamenti confecti per notarium apostolicum. * Dico quòd de iure canonico, & in 1
eius foro bene probat: & valet, vt dixit Io. And. nõ habens contradictorem in hoc in ca. sicut. ne cler. vel mona. quem refert & sequitur Firmia. in suo rereper. seu alpha. in litera N. in verbo mortuus. el ij. & ratio est quia testamenta quæcunque etiam ad nõ pias causas sunt ecclesiastici, & ecclesiastici interest: * vt testamenta quæcunque sint adimplean- 2
tur cum non sint mere temporalia, sed ecclesiastica, & pia: licet non ad piam causam: secundũ Inn. & Host. Ant. de But. Imo. & Fely. in c. si instrumẽta. de fid. instr. qui pro hoc alleg. id quod habetur per Hosti. & alios in c. Ioan. de testa. vbi dicitur ecclesiasticum esse competentem pro executione quorumcunque testamentorum: & ꝙ istud cõmuniter tenetur ibi: licet aliter ibi dixerit Abb. & quidam alij: vt ibi per eum, & sic de iure canonico, & in eius foro in quo sumus testamẽtũ illud probat. Sed an teneat ex quo non interuenerunt septem testes, iuxta tex. in l. hac cõsultissima. de testa. dico quòd licet de iure ciuili nõ teneret: tñ de iure canonico, & in eius foro tenet etiã ad nõ pias causas, & etiam

cum

4 cum duobus testibus duntaxat:*licet hîc sint quatuor:quia si valet in præsentia presbyteri parochialis cum duobus testibus:per tex.in ca.cum esses.de testa.secundũ tertiam lec.quã ibi tenet Io.And.qui dixit quòd in relictis etiã ad non pias causas in foro canonico etiã in terris imperij seruabitur d.ca. cum sses. & quòd ita de cõsuetudine obseruatur, prout eũ refert Abb.ibi: licet nõ teneat illam tertiam lecturam:tamen secundũ Imol.ibi cõmuniter tenetur & seruatur in practica. Et quòd in decisiuis non est recedendũ ab ea: & ℣ ipse sic consuluit vnde si hoc est quando cũ interuẽtu parochiali fit testamentum coram duobus testibus:multò magis quando cũ notario apostolico sub maiori authoritate,seu saltim eadem,& fortius vult Spec.in titu. de instru.edic.§.compendiosè.vj.col.versi.item per ius canonicum:& etiã refert & sequitur Abb.in d. c.cum esses.quòd si interuenit alter presbyter seu alius loco presbyteri,& tres alij testes vel quatuor absque presbytero quòd valeret testamentũ: quia dicti duo alij testes sunt maioris authoritatis quàm presbyter solus:vt in c.licet testes ex quadam cum simi.de testi.igitur multò magis in casu isto in quo sunt subscripti quatuor testes. Secũdo dato absque veri præiudicio quòd præmissa cessarẽt,dico quòd de hoc debito dotali probatur per plures testes:& per confessionem mariti præsente Rachela, & acceptante:secundũ Saly.in l.vnica.C.de confes.xv. oppo.& Saly.in l.iubemus.in fi.C.de libe.cau.& in l.generaliter.vj.q.C.de nõ nume.pecu.Alex.in cõsi. xx.in iiij.vol.latè Fely.in c.si cautio.vj.col.secunda declaratione:maximè de iure canonico: & in eius
5 foro in quo sumus,& in quo valet* etiam facta absente parte:ita glos.sing.in c.quotiens cordis oculus in glo.ex parte.in versi.promitto,in fi.j.q.vij.& communis opinio in d.c.si cautio.secundum Fely. ibid.in viij.col.ver.fallit secundo:& vltra alios allego decisio.Rotæ in antiquis cccexxx.vbi dicitur quòd opinio dictæ glo.est communis:& ideo ab ea indecisiuis: nec in practica recedendum eò magis quia fuit tot vicibus geminata,prout dicit Fely.in xiiij.col.versi.fallit vltimò. Nec obstat quòd emanauerit inter personas prohibitas. per l.qui testamentum.ff.de probat.etiam si esset iurata: vt tenet Bart.in l.cum quis decedens.§.titia.ff.de leg.iij.& latè Fely.in c.si cautio.xxj.col.versi.prima conclu-
6 sio:* quia eo casu fuit morte ipsius viri cõfirmata tacitè:prout dicit Bar.in d.§.titio,etiam quòd non interuenerit vera traditio:& probatur in c.fina.de dona.inter vir.& vxor.maximè in vltima volũtate per gl.in l.j.C.de fal.cau.adie.lega.secundũ Roma. in consil.cccexxx.consultatio præsens &c.& latè Fely.in d.c.si cautio.xxij.col.versic.fallit secundò: & fallit tertiò: & latius Bald.nouel.in trac.suo de priuileg.do.x.parte.in princ.iij.colum.vbi dicitur quòd ex quo reuocauit expresè dicitur tacitè con-
7 firmata per mortem.* Secundò respondetur quòd hîc præcesserit promissio dotis quo casu talis cõfessio probat,licet inter prohibitos. Ita Ioan.Andr.in addi.Spec.in rub.de donat.inter vir.& vxo.Lud.in consi.cccexlv.cõsultatio.in iij.col.Bal.in l.in contractibus.§.sed quoniã.de non nume.pec.Bal.in l.j. ff.solu.matr.& in tract.dotiũ.in decima parte.versi. fallit septimò.in viij.col.Fely.latè in d.c.si cautio. versic.fallit decimò.Ioan.campe.in suo tracta.dotium.in prima parte.in q.lij.& ita fuisse alias decisum in S.regio consilio: refert Afflic.in sua decisi. cccclj.Tertio cessantibus præmissis: & quæ vrgere apparent dicitur quòd inest etiam cõfessio viri in ipsa vltima voluntate de recepto & parte præsente & acceptante: & concurrunt aliæ coniecturæ de
* dicto debito quo casu cessat præsumptio fraudis 8
viri:ita Alexã.in consi.xviij.consideratis his &c.in iij.volu.Bal.in l.multum.ij.col.versi.sed quomodo. cum seq.col.C.si quis alteri vel sibi.Franc.de Aret. in consi.lxiij.in præsenti consultatione &c.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Procurator non appellans à sententia lata contra suum principalem apparet euidenter delinquere.*

2 *Procuratoris contumacia seu negligentia, licet noceat domino in non appellando non habebit locum vbi dominus principalis esset absens & ignorans, & causa agitabatur per procuratorem, quia tunc non potest imputari domino si non appellauit.*

3 *Procuratoris contumacia nõ nocet domino, nisi dominus sciuerit, & purgare potuerit cõtumaciam procuratoris, & supplere eius defectum, & non fecit. nu.4.*

5 *Sententia contra dominum non verum contumacem, sed præsumptum non transit in rem iudicatam, nisi post decem dies à die scientiæ in quo dominus ipse sciuit sententiam contra se latam.*

6 *Appellandi tempus currit domino à tempore scientiæ, & non à tempore sententiæ. nu.7. Et nisi cum procurator non sit soluendo, & sic cum dominus non posset recuperare à procuratore respectu paupertatis ipsius procuratoris non appellantis succurritur domino, vt appellare possit.*

7 *Procurator dum ob paupertatem non volens domino reficere interesse, ex quo non appellauit à sententia facit vt succurrendum sit domino, vt ipse dominus appellare possit, & etiam quòd dominus restituatur ad fatalia. & nu.8.*

CONSILIVM CXVII.

REdemptoris gentium suffragio repetito amen. Dum ex resta instrumenti mutui Marcus de alagna prætenderet se creditorem nobilis Francisci de planellis de ciuitate Butonti in ducatis quadringentis quinquaginta: eundémque in magna Curia conueniri fecisset super præsentatione instrumenti: idémque Franciscus personaliter comparens:& septuagenarius adiuit magnificum dominum Marcellum gazellam regentem regiæ cancellariæ asserendo integrè satisfecisse:& quòd prædictum residuum petebatur pro vsura, prout probauit iam satisfeciſse; sicque per prædictum dominum regentem fuit declaratum Fráciscũ ipsum minimè molestandũ. Et interposita reclamatione à decreto prædicto ad eũdem dominum

minum Marcellum reperitur nulla apparente delegatione ipsius causæ in personam magnifici Nicolai maiorana regij consiliarij fuisse in causa ipsa processum cum procuratore prædicti Fráciscí absentis in ciuitate Butonti vsque ad publicationem productis impertinẽtibus: & nulla petita reiectione per procuratorem ipsius Franciſci, nec producta prædicta citatione magnæ curiæ eidem procuratori relicta:immo quod deterius respondit procurator ipse non esse procuratorem prędicti Franciſci:& nolle comparere pro eo cum sibi salarium non transmiserit,in tantum quòd fuit lata sententia contra ipsum Franciscum,& intimata eidẽ procuratori minimè appellauit, ob quod deliquisse euidenter apparet,prout dicit Bar.in l.j.§.fi.quãdo
1 appel.sit.* Et licet contumacia seu negligẽtia procuratoris in non appellando noceat domino: per text.in d.l.j.§.fina.ff.quando appel.sit.& ij.q.vj.§.si aduersus.& plene per doct.in l.j.& ibi Bar.§.si pro-
2 curator.ff.si quis ius dic.non obtempe.* attamen hoc nõ haber locum vbi dominus principalis esset absens,& ignorans,& causa agitabatur per procuratorem:quia tunc non potest imputari domino,si non appellauit:sed quãdo dominus est præsens, & sciens sententiam contra se esse latam, tunc nullo modo sibi succurritur,si non appellauit, cũ dominus ipse fuerit in culpa in non appellando: per text.à contrario sensu.in d.l.j.quando appel.sit.in §.fi.ibi difficile: quia si præsens fuit dominus etiam
3 *cum difficultate aliquo casu non auditur: ita voluit Alex.in suo consi.xcv.incip.visis processibus. in iiij.col.ver.vnde eo casu quo nos dicimus in ij. vol.vbi subdit se hoc etiam probare vrgenti ratione: quia in casibus in quibus dicimus cõtumaciam
4 procuratoris non nocere domino: quòd * fortius est quoniam sola negligentia limitatur procedere, nisi dominus sciuerit & potuerit purgare contumaciam procuratoris: & supplere eiusdem defectum, & non fecit:casus est not.& ibi hanc doctrinam colligunt omnes in capitu.j.vt lit.non contesta.& in l.ij.& ibi Barto.C.de erogat.mili.an.lib. xij.Secundo est considerandum quòd procurator iste permanebat tunc temporis ad seruitia Illustr. Ducissæ Mediolani:vnde visum fuit prędicto Fráciſco bonum elegisse,& fidum procuratorem,licet demum expulsus, & licentiatus fuerit per eãdem, & insuper pauperrimus: ex quo casu minimè possit Franciscus ipse ab eodem etiam quid minimum de summa prædicta ad quam condemnatus extitit recuperare. Et hinc voluerunt doct.in l.j.§.si aduer
5 sus.ff.quando appel.sit.* quòd si contra dominum non verum contumacem sed præsumptum feratur sententia non transit in rem iudic.nisi post x.dies à die scientię in quo dominus ipse sciuit sententiam contra se latá: Ang.tamen dicit ibidem ℣ quando Procurator fuerit verè contumax, tunc dominus
6 potest appellare:* quia nõ est dominus verè cõtumax vel fictus,sed tẽpus datũ ad appellandũ à tempore scientiæ currit,& non à tẽpore sententiæ,seu notitiæ domini ipsius sententiæ,nisi cũ procurator soluẽdo nõ sit:vt firmat idem Ang.in l.& post edi-
7 ctũ.§.fi.ff.de iudi.* Et sic in casu prædicto: vbi dominus nõ posset recuperare à procuratore respectu paupertatis ipsius procuratoris nõ appellãtis succurritur domino:vt appellare possit:idẽ tenet Bal. in marg.sua in verbo procurator.& in addi.Spe.in tit.de appel.§.breuiter.in ver.item quid si pars:* ℣ si procurator dolo vel negligentia causam appellationis non prosequatur tenetur ad interesse domino,sed si non est soluendo, dominus restituitur ad fatalia:idem sequitur Ang.& Imo.in l.ab executione.de appel.in fi.& Card.in clem.sicut.de appel.& idẽ præ cæteris melius tenet gl.& doct.in l.j.§.fi.ff. quãdo appel.sit.& in auth.hodie.C.de appel.vbi dicunt ℣ procuratore nõ reperto soluẽdo dominus potest in integrum restitui aduersus negligentiam procuratoris nõ appellantis:& nõ ipso iure:sed per restitutionẽ in integrum,prout ita petitum fuit:& ita tenet Saly.in d.auth.hodie.secundũ prædicta ex causa paupertatis procuratoris per nõnulla ex præmissis decisionibus:refert Matth.de afflic.ita fuisse iudicatum in S.cõsilio in sua deci.cccxliiij.& allegat idẽ tenere Fely.in c.j.in iiij.col.vt lite nõ contest.hodie tamen absque dubio,si procurator scripturas:& instrumẽta habita produxisset seu repulsam petiisset,& sic causam defendisset, & sententia fuisset lata in eius fauorem, prout indubitanter in causa appellationis consequetur, sicque debet omnino causa ipsius appellationis, & reclamationis committi non obstante contumacia procuratoris prædicti:& ita consulo iuris esse ego:& sic cõmissa fuit per Excellentem Ludouicum montaltũ regentem,& commissa sic fuit. Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Instantia an currat in sententia lata per expertos quæ nunquam trãsit in rem iudicatam, & an potest dici de nullitate vsque ad xxx.annos.*

2 *Sententia expertorum si fuit dicta nulla currit, & perit instantia, sicut in aliis iudicijs.*

3 *Appellatio si fuit interposita à sententia expertorum currit & perit instãtia anni sicut in cæteris.*

CONSILIVM CXVIII.

COntigit hæsitari & non absq; dubio: an in sententia expertorũ quæ nunquam trãsit in rem iudicatã,* si fue- 1
rit appellatũ,currat instantia appellationis:sicut in cæteris: & respondi quòd sic: ex quo sicut sententia nulla nunquam transit in rem iudicatam, ita quòd officio iudicis principaliter agẽdo potest dici de nullitate vsque ad xxx.annos:vt in l.sicut.& ibi bona gl.C.de præscrip.xxx.anno.Spec.in titu.de senten.§.iusta.in fi.
* Sed tamen postquam fuit dictũ de nullitate cur- 2
rit & perit instantia, sicut in aliis iudiciis: vt dixit Bal.in c.sæpe.de appel.& sequitur Philip.in c.dilecto.in versi.v.quæritur.de appel.& sententia debet mandari executioni:pari modo dici potest, ℣ licet sententia expertorũ nunquã transeat in rẽ iudicatam,ita ℣ perpetuò potest appellari:vt in c.proposuisti.de proba.& ibi cõmuniter doct.Bal.in l.si ab hostibus.§.si vir.ff.sol.mat.Ang.in l.quòd si nolit.§. si mancipium.ff. de ædil.edict. * Sed tamen post- 3
quam à sententia expertorum fuit appellatum currit & perit instantia appellationis, sicut in cæteris iudiciis termino vnius anni: vt in ca.ex ratione.de

appel.

appel.& talis ſententia expertorum mandatur executioni: nec enim poſſunt leges de vnoquoque articulatim ius dicere, ſed de ſimilibus ad ſimilia arguitur.l. an poſſunt.ff. de legi. Et propterea ſi lata fuit ſententia ſeu rectius relatio per tabularium,& ſucceſsiue per primarium confirmando ſententiam primo loco latam per alium tabularium, & ſic per expertum, & ab hac vltima ſententia fuerit appellatum,& non proſecuta appellatio, vt quamplures anni ſint decurſi à tempore appellationis, dico quòd perempta eſt inſtantia appellationis interpoſitæ, & ſententia prædicta debet executioni mandari ex præmiſsis: & ita iuris eſſe conſulo ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Creditor petens debitum principale in iudicio, & nihil de intereſſe, aut expenſis expreſſit, & pariter iudex in nihilum prædictorum condemnauit, niſi in debito principali non poterit actor appellas in cauſa appellationis petere intereſſe ſeu expenſas quas in cauſa id non petierat.ibid.*

2 *Sententia lata non viſis actis etiam ſi non eſſet iuſta non tenet.in nu. ſeq.*
Delegati iuriſdictio eſt odioſa, & ideo reſtringenda in dubio.ibid.

4 *Emens fructus ante tempus in herba pro viliori pretio, quàm valebant tempore quo erant in eſſe, ſeu maturi dicitur vſuram committere, & vſurarius nuncupandus eſt emptor.ibid.*

5 *Fructus agri geminati in autũno veriſimiliter valituri ſunt viginti, & ſi aliquis det decem tantũ contractus talis ſit in fraudem vſurarum, licet ex forma ipſius non appareat vſurarius.*

6 *Contractus redditur vſurarius ex expectatione, dum emens propter illum dat minus quàm res in præſenti valeat.*

7 *Emptor ſi promiſit ſoluere ad certum tempus, & ex quo ante tempus ſoluat dedit minus quàm tenebatur, non licebit.*

8 *Contractus plures vno cõtextu eodem die celebrati, vt eſt contractus quietationis ſatisfactionis, & mutui debent reputari vnus contractus.*

9 *Teſtes aduerſus inſtrumentum in fraudẽ vſurarum confectum in quo ſunt ipſi deſcripti, vel tabellio qui ipſum confecit ignorent de vſura, tamen probari poteſt per alios teſtes dicentes, quòd ita erat præordinatum à partibus.*

CONSILIVM CXIX.

REdemptoris gentium præſidio repetito, amen. In eadem cauſa de qua in præcedẽti folio Franciſci de planellis: cum Marco de alagna plenius allegãdo: vt prædicto Franciſco clienti morem geram, cum de competenti mercede ſatisfecerit præſuppoſito quòd prædictus Marcus creditorem ſe prætendens in ducatis ccccl.ex reſta inſtrumenti mutui ducatorum 1372. fuit tãdem Franciſcus ipſe contumax conuentus, & deſtinato commiſſario ad exequendũ ſe obligauit infra certum terminum comparere: & tandẽ veniens Neapo. adiuit dominum Marcellum regentem Cancellariæ qui tãdem ipſo audito, & viſis libris eiuſdem Marci, declarauit fuiſſe eidem Marco ſatiſfactum, & eundem Franciſcum teneri ad ducatos xlij. duntaxat, & à reliqua quantitate abſoluendum. Et reclamatione interpoſita per prædictum Marcum, Marcus ipſe declarauit prædictos ducatos cccl. ſibi pro intereſſe deberi. Liquet namque ex iuris diſpoſitione quòd dum creditor petiit debitum principale in iudicio, & nihil de intereſſe, aut expenſis expreſsit. Et pariter iudex in nihilum taliter conuentum condemnauit nihil in debito principali: *quòd tamen non poterit actor appellans in 1 cauſa appellationis petere intereſſe, aut expenſas quæ & quas in cauſa principali nõ petierat: voluit Ange. in l. cum in bona. in vlt. colum. ff. de appel. reprobando nonnullorum opinionem aliter tenentium: & hoc per regulam Barto. in l. ita demum. C. de procu. per illum text. ex quo appellatio reducit nos ad terminos cauſæ principalis poſt litẽ conteſtatã, & non ante: ſed in cauſa principali poſt litem conteſtatam, iſta acceſſoria, videlicet intereſſe, aut expenſæ quæ veniunt officio iudicis mercenario peti non poſſunt: ergo nec in cauſa appellationis, ſeu reclamationis: idem refert & ſequitur Iaſo. in l. j. ij. colum. C. de iudi. dicẽdo hoc eſſe not. quia caſus frequens eſt & malè declaratus. Et ſic facta declaratione prædicta per prædictum dominum Marcellum, & interpoſita reclamatione per prædictum Marcum reperitur in cauſa ipſa certo modo pronunciatum per Magnificum Nicolaũ maioranam: neſcitur qua authoritate ſeu commiſsione ſuffultum contra prædictum Franciſcum ſe fundãdo ſuper inſtrumento debiti, & informationibus datis per eundem Franciſcum aduerſus dictum inſtrumentum, necnon & ſuper reconuentione facta per eundem Franciſcum eundẽ condemnando ad prædictos ducatos cccc l. tam ex reſta debiti quàm pro intereſſe nulla facta mentione præcedentis ſententiæ latæ per d. Marcum in fauorem ipſius Franciſci: & ſic apparet ſentẽtia contra ſententiã: quæ quantum teneat iuris diſpoſitioni me remitto. Accedit & aliud quòd in ſententia prædicta nulla fit mẽtio de viſura librorum Marci prædicti viſorum per prædictum dominum Marcellum: nec de confeſſione eiuſdẽ Marci ſuper partitis in eius libro contentis, prout de his omnibus, & aliis ſigillatim in ſententia ipſa enunciatur, ex quibus apparet eiuſdem domini Marcelli regentis decretum fundamentum ſumpſiſſe, prout ex eius tenore liquet, vnde de prædictis circunſtantiis ſuper quibus fundatum fuit decretum ipſius Magnifici regentis nulla fuerit facta mentio in ſententia ipſius Magnifici Nicolai maiorana reſultare apparet ſentẽtiã ipſam fuiſſe latam non viſis actis quæ etiam ſi fuiſſet iuſta, prout minimè fuit: *attamẽ eſt nulla actis non 2 viſis, vt dixit Barto. in l. ij. in prin. C. de iudi. & in l. j. C. de eden. j colum. & in l. properandũ. §. & ſi quidem. j. col. verſic. not. illud. C. de iudi. Item non tenet ſententia ex alio. nam non apparet de aliqua cõmiſsione in ipſius Magnifici Nicolai perſonam factam per prædictum dominum Marcellum, ſeu alium virtute cuius potuiſſet ipſe magnificus Nicolaus

colaus de cauſa prædicta, maximæ reclamationis & reuiſionis interpoſitæ cognoſcere. Et licet certo modo in aëre figuretur ob abſentiam ipſius domini Marcelli prædictum Magnificum Nicolaum habuiſſe cognitionẽ cauſarum vertentiũ coram eodem domino Marcello: attamen de huiuſmodi cognitione, & poteſtate adhuc non apparet, nec præſumenda eſt, quòd eidem fuiſſet delegata reuiſio, & cognitio cauſarum per eundem magnificum Mar-
3 cellum duciſarum: * cùm delegati præſertim iuriſdictio ſit odioſa, & in dubio reſtringenda. c. j. de offic. deleg. in vj. & tenet in ſpecie Alex. de Imol. in l. fi. ff. de iuriſdictione omnium iudicum. Nunc autem dico ad punctum cauſæ principalis, emit Marcus prædictus à dicto Franciſco cccc xxvij. ſalmas olei die viij. Martij. M. D. xviij. ad rationem tarranorum. xij. pro qualibet ſalma aſsignandis eidem Marco de menſe Februarij ſequẽtis anni M. D. xix. quo tempore quælibet ſalma olei fuit in pretio tarranorum xxvj. xxvij. & xxviij. prout ita generaliter vendita fuit, vt liquet ex actis, & proceſſu in quo infiniti teſtes ipſius Franciſci deponunt quòd ſemper ſalma olei tempore recollectionis olei muſti communiter vendi conſueuit: prout etiam eodem anno venditionis prædictæ vendita fuit ad rationem tarranorum xviij. xix. xx. xxj. & xxij. & nunquam minori pretio: & ſi interdum minori pretio ſupra dicto vendita fuiſſe eſſet vſura, & contra conſcientiam ementis: & ita quamplures teſtes ſuper expoſitione, xv. atteſtati ſunt. Et non abs re ſatis ad propoſitum voluerunt notanter doctores in cap. in ciuitate. & in cap. nauiganti. extrà de vſuris.
4 * quòd emens fructus in herba, & ſic ante tempus pro viliori pretio quàm valebant tẽpore quo erãt in eſſe ſeu maturi dicitur vſuram committere, & vſurarius nuncupatus eſt: idem voluit Baldus in in rubri. de vſuris. in ij. quæſtione, vbi ſubdit hoc maximè procedere ſi præſens numeratio pretij ſit cauſa damni venditoris, ſecus ſi pro iuſto pretio emerit: & idem tenet Cardinalis in clementina j. xij. quæſtione de vſuris. & ſatis pulchrè idem tenet Reuerendus pater frater Alexãder arioſti. ordinis minorum in ſuo copioſo, & not. libello de vſur. in ij. parte: in quæſtione quid de emẽte. vbi plus ſubdit vnum verbum ſatisfaciens ad caſum de quo in
5 præſentiarum agitur. * Quòd ſi fructus agri ſeminati in Autumno veriſimiliter valituri ſint viginti, & quis det decem tantum, contractus talis ſit in fraudem vſurarum, licet ex forma ipſius non appareat vſurarius. Et pro confirmatione prædictorum accedat quòd non licet minus emere rem prætextu, quòd pro eius emptione pretium ſoluendum anticipetur, & in præſentiarum ſoluatur, & res empta non ſtatim tradatur, ſed expectatur: quia vſura eſt, nam expectatio facit cõtractum eſſe
6 vſurarium, dum * emens propter illum dat minus quàm res in præſenti valeat: ita dixit Alexander Lombar. in ſua ſumma, & etiam exemplificat dicendo quòd ſi tu das decem pro mina frumenti, quæ valet xij. recepturus minam in Autumno, vſura eſt: ita etiam refert & ſequitur prædictus Reuerendus pater Alexander arioſti ordinis minorum in ſuo prædicto libello vſurarum, in iij. parte. verſi. vtrum liceat minus cum quæſtione ſequenti. Nam ex * quo ante terminum ſoluitur non licet minus 7
dare: ſecundum Franciſcum de mairo. in iij. diſtinctione. xiiij. quæſtione iiij. & idem tenet prædictus Alexander arioſti. in quæſtione vbi ſuprà. Et optimè ſuffragatur prædictis quòd in ſimilibus cõtractibus attendendum eſt veriſimum pretium rei, & conſuetudo creditoris, & ſic iudex ſubtiliter veritatem inquirendo cauſam decidat: argumen. ff. de pigno. actio. l. ſeruus. in fine. & l. vel vniuerſorum. & ff. de vſuris. l. qui ſemiſſes. & conſiderata fama vniuſcuiuſque contrahentis. ita dicunt Hoſti. & Ioannes Andr. in cap. ex literis. de iureiur. Et facit bene aurea deciſio ſummi Pontificis in cap. ad noſtram. de reb. eccle. non alien. vbi Papa contractum illum reſcindit, & improbat non ex eo quòd amplius eſt emptor ipſe percepturus, ſed ratione læſionis contingentis ex eo quòd minus vltra modum lædebatur. Eſt inſuper ſatis ſupérq; ſatis cõſiderandum quòd idem oleum conſignãdum eidem Marco eo aliter non conſignato per ipſum Franciſcum fuit venditum eidẽ Franciſco per eundem Marcum ad rationem ducatorum ſex pro qualibet ſalma, & dum Franciſcus tunc temporis in neceſsitate conſtitutus, vt plene docuit pro ſatisfaciendo compoſitionem mille ducatorum factam cum ducali Curia. per ipſum, oportuit ipſum ita facere quòd apertiſsimè demonſtratur tam ex caſſatione inſtrumenti prædicti, & quietatione eiuſdem facta manu propria eiuſdem Marci in calce dicti inſtrumenti iam recognita & confeſſata per eundẽ Marcum ſub data eadem contenta in inſtrumento mutui eodem celebrato: tam etiam quia non eſt veriſimile, quòd eodem die ſatisfactionis & quietationis debiti prędicti voluiſſet iterũ Franciſcus etiam effici debitor iterum eiuſdem Marci in tam maxima ſumma: ſed veriſimilius eſt: & iſta eſt veritas q aſsignatis, & ſatisfactis iam vt ex proceſſu liquet centum ſalmis olei eidẽ Marco: & remanentibus ducentũ & xxviij. de aliis fuit conuentum: vt Franciſcus ipſe illas ſolueret infra certũ tempus ad rationem ducatorũ ſex pro qualibet ſalma: & ſic fuit celebratus alius contractus eodem die ſub nomine
mutui vnciarum ccxxviij. * qui contractus quieta- 8
tionis & ſatisfactionis, necnon & mutui eodẽ die celebrati debet reputari vnus duntaxat cõtractus, vt dixit Baldus in l. pen. §. mulier. ff. ſolu. matrimo. idem Bald. in l. petens. C. de pact. col. pen. & in l. j. in fin. C. de oper. lib. & in l. Sempronius. ff. de leg. ij. & conſuluit Angelus in conſilio cxlv. incip. in primis. Et nihilominus apparet in fraudem vſurarum geſtum eſſe, cùm licet in contractu ipſo mutui dicatur pecuniam fuiſſe numeratam prædicto Franciſco, attamen probatur per quatuor teſtes concludenter pecuniam ipſam minimè peruenisse ad prædictum Fráciſcum, ſed ex quadam oſtentatione fuiſſe ibi demonſtratã, & minimè prædicto Franciſco numeratam, aut conſignatam: & idem vltimo loco deponit magnificus Cæſar Carlinus præceptor Regius in eadem prouincia qui pecuniam ipſam commodauit, vt ita exiberetur duntaxat: vnde iuris diſpoſitione cautum eſt, quòd aduerſus inſtrumentum in fraudem vſurarum confectum, licet teſtes in eo aſcripti vel tabellio ignoret de vſura tamen poteſt probari per alios teſtes dicẽtes:

Universidad de Deusto
Biblioteca

9 * quòd ita erat præordinatum à partibus: ita not. Innoc. in c. grauis. extra de depos. Baldus in l. cùm allegas. C. de vsur. vbi concludit in his multum habere locum arbitrium iudicis: vt not. per Innoc. in c. cùm oporteat. de accusatio. Ita etiam sequitur & refert Lauren. de Rodul. in repe. c. consuluit. extrà de vsur. in q. cxx. vbi subdit hoc vltimum sibi placere, & insuper alleg. not. per Ioan. Andr. in c. ad nostram. extrà de empt. & ven. & ita vt conclusum suprà est: consulo iuris esse ego

Thomas Grammaticus.

CONSILIVM CXX.

REdemptoris gẽtium auxilio inuocato, Amen. In causa venerandi monasterij sancti Laurentij extra mœnia ciuitatis Auersæ, cum nobili Ioanne cossa de Neapo. ob executionem factam in bonis monasterij prædicti per prædictum Ioannem prætextu certæ pecuniæ eidẽ debitæ per quendam Laurentium conte virtute instrumenti exequendo in eodẽ tanquam in bonis ipsius Laurentij conte debitoris, & hoc reuocato precario. nã in hoc fallitur cùm bona ipsa tam tempore executionis prædictæ, quàm antè erant: & sunt sub possessione, & dominio ipsius monasterij, vt constat ex numero infinitorum testium vltra instrumentum emptionis dictorum bonorum productum per dictum monasterium in quo inest constitutum, & precarium virtute cuius fuit translata possessio ciuilis & naturalis in ipsum monasterium, * & per consequens dominium: licet 1
enim constitutũ sit actus fictus, tamen transfertur ex eo vera possessio. l. certè. §. j. ff. de preca. & firmat expressè Bart. in l. ab emptione. ff. de pact. in fin. in vlti. q. & post eum Mod. Papi. in viij. col. in fi. Et q̃ per precarium transferatur possessio saltem ciuilis est tex. in l. & habet. §. cum qui precario. ff. de preca.
* Et similiter quòd per constitutũ transferatur, & 2
ciuilis & naturalis possessio, si etiã dominium tenet Bar. in l. interdum. in prin. ff. de acqui. pos. & ibi cæteri scribentes: & per Pap. vbi suprà. & eo magis cùm liqueat per bona instrumẽta producta de possessione Magnifici Thomæ de aldemari vẽditoris, & qui bona prædicta vendidit prædicto monasterio, & tempore dicti constituti & precarij venditor ipse possidebat bona prædicta. Quibus stantibus minimè poterat, nec potest Ioan. ipse se intromittere in bonis prædictis. Eodẽ monasterio prius non citato nec monito tanquam possessore cùm auferri nõ potest possessio * etiam iniusta de facto, 3
& causa non cognita, per text. vulga. in c. licet episcopus. de præben. in vj. & in l. fi. C. si per vim vel alio modo. & in l. meminerint. C. vnde vi. hinc dixerunt Bald. Saly. & Modern. prædicti in l. si pacto quo pœnam. C. de pact. iij col. quòd si iudex fecit aliquam executionem de facto parte nõ citata debet pari mori modo eandem de facto, & parte non citata reuocare: quia sicut fuit facilis in condemnando, ita debet esse facilis in reuocando: per text. in l. j. §. j. ff. si mul. ven. nomi. quem text. reputant ad hoc sing. Moder. prædicti post Bald. in c. inter quatuor. de maio. & obed. & de prædictis est etiam gl. not. in l. minor. in princi. ff. de euic. quam reputant sing. Bal. & Saly. in l. dies festos. C. de fer. Hinc dicebat Panor. in c. ex ratione. pe. col. extrà de appel.
* quòd licet per adoptionem secundæ ecclesiæ cu- 4
ratæ vacet prima ipso iure: vt in c. de multa. de præben. non tamen potest episcopus illum spoliare ipso prius nõ citato & audito, quia posset sibi defensio competere: vt puta dispensatio vel quid simile: & sic sunt duo text. notab. probationes: * quòd li- 5
cet contra absentem sit præsumptio iuris, non tamen ex hoc debet priuari possessione ipso prius nõ citato, & si de facto fieret, deberet de facto incontinenti reuocari. argu. c. cum causa. extrà de offic. deleg. & in c. conquerente. de offi. ord. & idem in spe-

cie rep-

cie reperio consuluisse Alexand. in consilio lxxxiij. visa facti narratione, & copia testamenti. ij. colum. quasi per totum. & maximè in v. colum. in ij. volu. Et plus voluit idem Alex. in l. à diuo pio. in §. si 6
per rebus. iiij. colum. ff. de re iudic. * quòd quando tertius possidens suspicatur, quòd alius petat exequi sententiam in rebus à se possessis debet protestari victori, quòd in talibus rebus non procedatur ad aliquam executionem, nec aliqua nouitas fiat, eò quia sunt suæ, vel à se possessæ: & quatenus executio sit facta petat illam contrario imperio reuocari, & reuocetur quatenus de facto processit: & quòd ista petitio est iusta dicebat ipse Alex. in qua summariè procedetur, & plus subdit quòd si pendente dicta petitione & protestatione fieret executio esset nulla. Confirmantur præmissa per dicta eiusdem Alex. in d. l. à diuo pio. in §. in venditione 7
xxiij. col. vers. additio: queritur Bar. * vbi dicit esse differentiam inter pignus iudiciale & prætorium: nam prætorium est quando nulla diffinitiua præcedente, sed solum ratione cõtumaciæ proceditur ad missionem in possessionem cõtra reum è dicto prætoris de quo in l. siue vnus. ff. quibus ex cau. in possea. Pignus autẽ iudiciale est quando pro executione diffinitiuæ capiũtur bona secundũ formam istius §. in venditione istius. l. à diuo pio. Cùm ergo respectu dicti monasterij nõ possit dici fuisse contractum aliquod pignus super dictis bonis nõ prætorium, ex quo non præcesserit aliqua cõtumacia ipsius monasterij non aliter citati, & minimè iudiciale cùm non præcesserit aliqua sententia diffinitiua sequitur prædictum Ioannem cossam nullatenus audiendum super prætensa executione bonorum quæ possidentur per dictum monasterium fructus percipiendo, & bona ipsa in partem affittando sciente etiã & patiente prædicto domino Tho- 8
ma venditore per * quod satis probari apparet de traditione aliter quàm per precarium & constitutum. l. ij. C. de acquir. pos. l. quædam mulier. ff. de rei vend. & est tex. secundum lect. Iac. de Are. & Bald. ibi in l. indicia. C. eod. titu. quòd sine dubio procedit siue fuerit probatũ de possessione prædicti domini Thomæ venditoris, & authoris siue non: quia si prædictus dominus Thomas à quo prædictũ monasteriũ causam habet, & titulũ possidebat, prout iam ex processu liquet, clarum est, quòd monasterium intelligebatur, & intelligitur ex illo titulo possidere: si verò ipse venditor tunc non possidebat vel dubitari posset an possideret, vt quia forsan non esset probatum, & tunc etiam dictum monasteriũ præsumitur possidere occasione eiusdem tituli: nam eo ipso quòd ipse vẽditor titulum con- 9
cessit eidem monasterio, * videtur cõcessisse quousque possessionem dictę rei acquireret: vt in l. hoc si res. ff. de rei vendic. secundum Bal. in d. l. indicia. vbi subdit hoc esse verum siue titulus præcesserit 10
possessionẽ siue possessio præcesserit titulũ: * quia ex titulo præsumitur causa possessionis mutata, vt nota. in l. cùm nemo. C. de acquirenda possessione. secundum Bar. in l. cùm solus. ff. de vsuca. quòd maximè procedit, ex quo in dicto instrumẽto emptionis fuit data licentia apprehendẽdi &c. vt in l. prædia. ff. de acquir. pos. secundun Bald. in prædi. l. indicia. & ideo quousque cõcludatur in precario & constituto tam respectu ad instrumentum dationis in solutum factæ prędicto domino Thomæ qui etiam realiter tenuit & possedit quàm respectu ad dictum instrumentum venditionis postea satis per interuallata tẽpora factę per dictũ dominum Thomam, ex quo monasterium prædictum longè ante executionem prædictam, & tempore executionis: imò satis ante litem super hoc moram contra Laurentium assertum debitorẽ tenebat, & possidebat ac tenet & possidet fructus percipiendo prout dictum est: tamen executio prædicta fieri non potuit, & facta fuit: & est nulla, & debet reuocari contrario imperio saltim quatenus de facto processit tanquam facta in bonis possessis à tertio non citato: * cùm etiam iniustè possidenti non sit aufe- 11
renda possessio nulla præcedente citatione. l. si deserta. cum simi. & ibi Bald. C. si propter publi. pen. Imo. in c. cum olim. de priuileg. & Bart. in l. fina. C. de edic. diui. & Angelus in §. quadrupli. instit. de act. tamen in indiuiduo ad quasi terminos in quadam executione facta ad instantiam cuiusdam creditoris contra priorem, & fratres sancti Dominici emptores, & tertios possessores ipsis non citatis consuluit per optima iura: & rationes Ludou. Roman. in consilio clviij. circa articulum propositæ consultationis. & ibi subdit quòd ex quo dicta executio fuit ab initio nulla contra prædictum priorem, & fratres tertios possessores: licet & aliàs iniustè ipsis non citatis, tamen si vellet creditor quòd iudex in dicto iudicio executionis eam confirmet, ex quo forsitan aliàs possessio monasterij erat iniusta, quod nõ debet admitti, nec iudex hoc 12
posset: * quia sicut fuit facilis in exequendo, ita debet esse facilis in reuocando, adeo quòd nõ debeat confirmationem petenti applaudere. l. j. §. necessario. ff. si mulie. vend. nomi. & plenè dicta per Bald. in prędictal. si pacto quo pœnam. Et sic ex hac sola ratione tutissima constat huiusmodi executionem fieri non potuisse, sed nulla fuisse, & contrario imperio, saltem quatenus de facto processit reuocandam: & ex hoc tollitur, quòd ex aduerso dicitur de simulato contractu inter prædictũ Laurentium, & monasterium, nam tollitur per inter. quia non fuit facta alienatio inter Laurentium, & monasterium: sed inter prædictum dominum Thomam, & monasterium: & sic licet Laurentius in possessione etiam precaria remanserit cum prædicto domino Thoma, cùm tamen verè nõ sit ex quo verè apprehendit possessionem dictorum bonorum: & dictus Laurentius sibi respondebat de fructibus, qui pro tunc erant: igitur etiam respectu dominij Thomę possessio fuit vera cum traditione seu acquisitione reali ex præcedenti titulo per dictam l. indicia. & ibi Baldus post Iacobum de Aret. vt suprà fuit ostensum quantum ad monasterium, & prędictum dominum Thomam contrahentes, & ideo cessat fraudis, & simulationis præsumptio: quia licet non cesset per constitutionem precarij absque traditione reali, seu de responsione fructuum: quia non videtur verisimile quòd emptor velit dimittere rẽ per ipsum emptam venditori, & pretium, cum nemo præsumitur iactare suum: vulga. l. cùm de indebito. de probationib. tamen quando venditor responderet de fructibus emptori: & multò magis

SVMMARIVM.

1 *Constitutum licet sit actus fictus, tamen transfertur ex eo vera possessio.*
2 *Constitutum transfert naturalem & ciuilem possessionem, & etiam dominium, sed per precarium ciuilis tantum.*
3 *Executio facta per iudicem de facto, & parte non citata debet pari modo de facto reuocari, quia sicut fuit iudex facilis in condemnando, ita & in reuocando.*
4 *Ecclesia prima curata licet per adoptionem secundæ curatæ vacet ipso iure, non tamen potest episcopus illum spoliare ipso prius non citato, & audito, quia possit sibi defensio competere, vt puta dispensatio, vel quid simile.*
5 *Præsumptio iuris licet sit contra absentem, non tamen ex hoc debet priuari possessione ipso prius non citato, & si de facto fieret, deberet de facto incontinenti reuocari.*
6 *Tertius possidens quando suspicatur quòd alius petat exequi sententiam in rebus à se possessis, debet protestari victori quòd in talibus rebus non procedatur ad aliquam executionem, nec aliqua nouitas fiat, quia sunt suæ, & per ipsam possidentur, & quatenus esset facta executio petat eandem reuocari.*
7 *Pignus iudiciale & prætorium differunt, nam prætorium est quando nulla diffinitiua præcedente, sed ratione contumaciæ solum proceditur ad missionem in possessionem contra eum edicto prætoris: pignus iudiciale, est quãdo pro executione diffinitiuæ capiuntur bona secundum formam istius §. in venditione. l. à diuo pio.*
8 *Executio facta possessione sequuta semper est executa sciente & patiente venditore per quod satis apparet probari de traditione aliter quàm per precarium, & constitutum.*
9 *Venditor eo tunc quòd concessit titulum rei venditæ emptori videtur concessisse quousque possessionem rei prædictæ acquireret.*
10 *Possessionis causa præsumitur mutata ex titulo.*
11 *Possessori etiam iniusto non est auferenda possessio non præcedente citatione.*
12 *Executio si fuit nulliter facta contra tertios possessores, licet alias iniustè ipsis tamen non citatis, etiam si vellet creditor quod iudex ipsam confirmet id fieri non potest.*
13 *Venditor licet remanserit in possessione rei venditæ, si tamen conduxit ab emptore ex hoc non inducitur præsumptio simulationis, & valet contractus, tam emptionis quàm locationis.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

monasterio prædicto, quòd dictam venditionem non contraxit cum ipso Laurentio, ex quo Laurentius non remansit in possessione simpliciter vigore precarij, sed vt conductor dictorum bonorum de fructibus respondendo: igitur cessat simulationis & fraudis præsumptio. argu. l. litibus. C. de agric. & censit. lib. xj. secundum Bart. in l. post contractus. ff. de donat. in prin. iij. col. & in l. sicut. in §. superuacuum. ff. quibus mod. pig. vel hypo. sol. & latius Cępo. in tracta. simula. in prin. operis. & colum. xxiiij. præsumptione Bald. in l. qui fundum. in addi. ff. de
13 contrahen. empt. * vbi licet venditor remanserit in possessione, si tamen cõduxerit ab emptore: ex hoc non inducitur præsumptio simulationis, & valet contractus, tam emptionis, quàm locationis eidem venditori factæ per emptorem. Item & ex alio liquet de iure ipsius monasterij tertij possessoris nõ citati, quia ex quo probauit se possedisse, & possidere, & locasse, ac fructus percepisse, & percipere dato quòd pars aduersa probauerit quòd Laurentius debitor dolo desiisset possidere alienando in fraudem etiam paratæ executionis: vt quia alienatio fuisset facta post litem motam, licet hoc nõ sit, attamen executio fieri non potest contra istum tertium possessorem non citatum. Et licet secundum omnes hoc absque dubio procederet in casu præsenti in quo alienatio tam facto prædicto domino Thomæ, quàm postea per interuallata tẽpora per prædictum dominum Thomam prædicto monasterio possessori fuit satis ante litem motam per prædictum Ioannẽ cossam contra dictum Laurẽtium, prout tenet Bart. & omnes in l. à diuo pio. §. superebus. ff. de re iudic. tamen procedit in casu in quo fuisset facta post litem motam, & sic in fraudẽ executionis: secundum Bart. qui indistinctè loquitur: & sic etiam isto casu in d. §. si super rebus. & est opinio verior & communior secundum Alex. in d. §. si super rebus. iiij. col. in v. addi. reprobata opinione Bal. de qua ibi per eum: & sic ex omni capite debet pronunciari pro monasterio prædicto. & contra prædictum nobilem Ioan. cossa, & quòd executio prædicta retractetur, cùm minimè fieri potuerit contra prædictum monasterium tertium possessorem non citatum: & ita de iuris censura sentio ego Thomas Grammaticus.

Et ego Pamphilus mollus de Capua concurro in eandem sententiam.

SVMMARIVM.

1 *In communione nemo perſiſtere cogitur, maximè vbi res diuiſionem patitur.*
2 *Domus conceſſa in feudum & domus domini tenent vnam curtem communem, diuiſio ipſius curtis debet fieri per cordulam verſus domum domini, & illa dimidia erit ſua, alia dimidia erit vaſſalli.*
3 *Seruitutem oneris ferẽdi à parte inferiori ſi quis debet tenetur de iure parietes ſuſtinẽtes onera ſuis ſumptibus conſtruere.*
4 *Reficere hoc verbum ſeu verbum reparare quid importet.*
5 *Contrahẽtibus licet permittatur ad inuicem inter ſe decipere vſque ad dimidiam iuſti pretij, nõ tamen habet locum in clerico ſeu eccleſia, quæ minimè debet laqueum parare.*
6 *Eccleſia vniuerſitati ſi plus offertur quàm res valeat id recipere non debet, ſed iuſtum pretiũ tantum: cum nõ debeat in ſuis contractibus fraudem adhibere.*
7 *Eccleſia debet eſſe cultrix iuſtitiæ & æquitatis.*

CONSILIVM CXXI.

REdemptoris gentium postulato præsidio, Amen. Et quia docente Philosopho nihil ita absque labore manifestam facit veritatem, quàm breuis & pura narratio: idcirco veritati duntaxat inhærendo, vt consueui mendicatis suffragiis procul pulsis ad tangens factum deueniam. Et quòd egregius Marinus ruta absque dubio debeat obtinere in præsenti iudicio, adeo quòd Reuerendus rector ecclesiæ sancti Georgij maioris de Neap. tenetur ad petitam diuisionem curtis petitam per eundẽ Marinum, cum curtis communis sit prout ex processu liquet, & inficiari non potest vltra vulgaria iura disponentia neminem compelli posse in communione persistere: iuxta tex. in l. si. communi diuid. l. inter omnes. C. de prædi. minor. l. si non sortem. §. si centum. de conditione indebiti. * Maximè vbi 1
res diuisionem patitur, prout ad oculum in casu j. demonstratur: tenet Baldus in propriis terminis in plateola seu curti communi in c. j. §. si quis de manso. de controuers. inuesti. in vsib. feud. & ideo satis ad propositum voluit Bart. in l. quòd conclaue. ff. de dam. infec. quòd si inter domum concessam in feudum & domum domini est vna curtis, * seu cu- 2
ria debet diuidi per cordulam versus domum domini, & illa dimidia erit sua: alia dimidia erit vassalli, idem in specie & in terminis propriis quæstionis propositæ voluit Bartho. Cæpo. in tracta. de seruit. vrb. præd. in tit. de curia seu curte: & in titulo præcedenti de claustro, siue conclaui post medium: vbi in ambobus sequitur dictum Bald. præallegatum. Quò verò ad refectiones illius membri, seu mansionis quæ est eccleſiæ petitã vt possit desuper Marinus ipsæ ædificare, & reparare super eo domum sibi in emphyteusim concessam: apparet namque quòd pars dictæ domus concessæ eidem Marino est supra membrum illud seu domum dictæ eccleſiæ, & sic Abbatis: & sic existente domo Marini prædicti, seu eius parte, supra domũ dictæ eccleſiæ constructa: sequitur de necessitate quòd dictum membrum eccleſiæ existens in parte inferiori debet seruitutẽ oneris ferendi prædicto Marino, quam seruitutẽ oneris ferendi * quando quis 3
debet tenetur de iure parietes subsistentes onera suis sumptibus facere & cõstruere per tex. in l. eum debere columnam. ff. de seruit. vrb. præd. & in l. & si fortè. & §. etiam. & §. seq. & ibi clarè Bart. ff. si seruend. ita in specie tenet etiã Barth. Cæpol. in præd. tit. de seruit. & propriet. in titu. de seru. one. fer. ij. col. Nec obstat quatenus dubitari cõtingeret quòd ex forma instrumenti tantummodo videatur expressum quòd teneatur Marinus ipse reparare: nam non ex hoc apparet Marinus ipse prohibitus ædificare de nouo, quia reparare est facilius quàm construere de nouo: dixit Bald. in l. sancimus. C. de test. j. colum. ver. sed tu dic. maximè cùm interſit eccleſiæ quòd dictum est vt domus ipsa magnificetur, &
4 augmentetur. * Suffragatur & aliud quia sub verbo reficere seu reparare continetur sarcire, ædificare, vehere, & apportare, & etiam ea quæ ad eandem rem opus essent: textus est in l. j. §. deinde. ff. de riuis. super quo dixit Bartol. in terminis ipsius l. not. quòd quando quis vult reficere vel immutare ex necessitate vel ex magna vtilitate, & potest. Nec insuper obstaret quatenus diceretur: vt suprà non fuisse conuentum expressè cum prædicto Marino, vt potuisset de nouo ædificare, sed reparare duntaxat: & sic meritò videretur imputandum prædicto Marino qui legem suam clarius non aperuerit: præsertim cùm liceat contrahentibus ad inuicem inter se decipere &c. nam licet per superius al leg. satis responsum appareat, attamẽ quo ad deceptionẽ inter contrahentes est verisimiliter cõsiderandum, & aduertendum q̃ Marinus ipse debebat domos prædictas sibi in emphyteusim concessas, adeo bene ædificare, & reparare vt de fructibus, seu pensione ipsarũ potuisset soluere suũ annuum censum eccleſiæ debitum, & aliquid sibi etiã commodi afferre propter præsumptionẽ, quæ resultat, vt nemo sua iactare præsumatur: vnde existẽte forma illa in dictis domibus, quæ in præsentiarũ existit sine alio ædificio, aut parũ, aut nihil ex eis consequi posset: & sic enormissimè læderetur ex huiusmodi cõtractu. Et licet contrahentibus permitta-
5 tur inter eos se decipere &c. * non tamen regula hæc habet locũ in clerico seu eccleſia quæ minimè debet laqueũ parare. c. de iudæis xxvij. q. j. ita nota. Ant. de but. in c. cõtinebatur. de his quæ fi. à præla. sine cõsen. cap. & in c. in ciuitate. extrà de vsur. & tenet s. Ber. in suo libel. de contract. & vsur. in xxx. artic. in ij. c. vbi etiã dicit quòd si in vẽditione rei eccleſię plus offertur quàm res valeat eccleſia id re-
6 cipere non debet, sed tantũ iustum pretium: * nam constat q̃ eccleſia in suis contractibus non debet fraudem adhibere. c. per tuas. extrà de dona. & in c. j. §. j. in tit. de alie. feud. in vsib. feud. vbi pulchrè di-
7 cit tex. * quòd eccleſia cultrix debet esse iustitiæ, & æquitatis: & ideo facit contra prælatos sæpissimè contrarium facientes prætextu q̃ semper melior conditio eccleſiæ fieri debeat: ita in specie refert & sequitur Bartho. Cæp. contra prælatos in vehendo in libello de contractu emptionis, & venditionis: in fol. iiij. versi. secunda præsumptio. iij. col. & ideo dixit s. Thom. in secunda secundæ. q. lxxvij. artic. j. ver. ad primum, q̃ secundum canones illicitum reputatur, si in emptione & venditione, & sic in contractibus non sit æqualitas iustitiæ, & ille qui plus habet recompensare debet ei qui damnificatus est. Et sic succesiuè infertur quòd si iusta Marinus ipse petiit, vt demonstratum est sequitur quòd à tempore suæ protestationis & requisitionis debet ei aliqua debita, & conueniens remissio census, seu canonis soluendi fieri: & ideo prodeat de vultu dei optimi iudicium, vt oculi iudicantium veritatem respiciãt: cùm scriptum sit, ita magnum, sicut paruum iudicabis: quia omnis spiritus laudat Dominum: & ita iuris esse consulo ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Papa ſeu princeps confirmans aliqua priuilegia exemptionis quæ aliqua eccleſia obtinet in priuilegiis ſuis eo ipſo robur habeãt dicta priuilegia, licet ea de quibus fit mentio obtineri non poſſint.*
2 *Priuilegium vt poſſit creare rebelliones ſi fuit conceſſum alicui per principem, & demum à ſucceſſore principe habitum fuit aliud priuilegiũ confirmationis, & primum priuilegium in progreſſu temporis reuocatum in dubium, ad quod probandum adducitur confirmatio, & opponitur non eſſe ſtandum confirmationi, niſi exhibito primo priuilegio, tamen ſtandum erit ipſi confirmationi. numero 3.*
4 *Clauſula ex certa ſcientia, & de plenitudine poteſtatis quid importet. nume. 5. & 6.*
7 *Princeps tunc dicitur ex certa ſcientia quid facere cùm illam clauſulam apponit in reſcripto, ſeu priuilegio.*
8 *Princeps quando narrat factum in priuilegio, quo caſu habetur ac ſi dixiſſet ſe prouidere ex certa ſcientia.*

CONSILIVM CXXII.

IN Christi nomine, Amen. Magnificus dominus Antoninus de Bononia tenẽs & possidens iustis & legitimis titulis tabulam macellandi carnes prope casale sancti Ioannis à toduziola, & etiam tabernam: exemptas res prædictas ab omni solutione gabellæ: & iuris tam impositi quàm imponendi obtinuit confirmationẽ à Cæs. Maie. iuxta formam, seriem, & tenores pleniores priuilegiorũ & literarũ, quæ de præmissis obtinet: quæ licet præsentibus nõ inserantur in ipso confirmato: vult tamẽ Cæs. Maiestas haberi pro sufficienter insertis, & expressis ac si de verbo ad verbum particulariter & specificè annotarentur, & insererentur: quatenus tamen in illorum, & illarum possessione melius, & plenius hactenus fuit, tenorémque eiusdem priuilegij confirmatorij ex certa ſciẽtia expresè deliberatéq;, & consultò confirmat, ratificat & acceptat, & quatenus opus est de nouo concedit & donat, volens quòd dicta confirmatio, & noua concessio sit, & esse debeat omni futuro tempore eidem Antonino, & suis hæredibus stabilis & fructuosa. In dubium vertitur cùm prædictus Antoninus amiserit priuilegiũ principale an sufficiat docuisse de prædicto priuilegio confirmatorio. & iudicio meo dicendum est quòd sic, & * quòd dicta confirmatio 1
modo quo suprà, sufficit non aliter apparente de priori concessione: cùm enarretur in eo substantia præcedentis concessionis text. est iuncta glossa in capitulo si Romanorum. decimanona distinctione. in verbo sunt recipiendæ: vbi colligit glossa argumentum ex textu, quòd si Papa in aliquo priuilegio confirmat priuilegia exemptionis, quæ aliqua eccleſia obtinet in priuilegiis suis eo ipso robur habent dicta priuilegia, licet ea de quibus fit mentio exhiberi nõ possint: nam decretales Inno. & Leonis, quæ in ipso tex. allegantur hodie non apparent, & super eis ibi Papa se fundat. Et ideo vo-

luit pulchrè Speculator in titulo de instrum. editio.§. nunc autem videndum. versiculo, quid si est concessum:referendo etiam Odoffredum ita tene-
2 re, * quòd si fuit alicuiconcessum priuilegium à Principe, vt posit creare tabelliones: & demum obtinuit priuilegium confirmationis à successoribus principibus ingressu temporis reuocatur in dubium priuilegium & ad illud probandum producitur confirmatio, & opponitur non debere stari confirmationi, nisi producto primo priuilegio:vt in authentica, si quis in aliquo. C. de edendo. determinat Speculator standum esse priuilegio prædicto confirmatorio: quòd maximè procedit in casu isto vbi enarratur substantia prioris priuilegij: licet verba formalia non apponantur, text.est & ibi not. Alber.in l.j.C.de episcopali audientia.& tantò magis cùm Cæsar noster concesserit in dicto priuilegio exprimendo illud ex certa scientia confirmare, prout dicit glo.in cap.ad hæc sumus.extrà
3 de rescript.* & ideo ex narratione facti declarata, & posita in dicto priuilegio per ipsum principem non potest præsumi malè informatus,nec per subreptionem inductus: ad ita dicendum quia vbi est clausula ex certa scientia,ibi non est error:ita Bartolus & omnes in l.sed & si quis.§.fin.ff.si quis cau.
4 Bartolus in l.fina.§.pen. ff. de condit.indebit. * Et tantæ virtutis est clausula prædicta quòd validat alias inualidas secundum Innocentium & scribentes in c.j.extrà de transsact.Imò princeps rescri-
5 bens cum clausula ex certa scientia, * idem est ac si illud se facere dixisset de plenitudine potestatis glo.est not. quam Abb.exclamat in c. adhæc.extrà de rescriptis.& in cap.ex multiplici.extrà de deci. glo.in clem.& si principalis.in versic.literarum.de rescript. Abbas in cap.cùm olim.de re iud. & ideo dixit pulchrè Baldus in l.eos.C. de appellat. quòd quando per principem opponitur dicta clausula ex certa scientia videtur clarè illud gerere de ple-
6 nitudine potestatis in tantum: * quòd de eius viribus, & validitate non potest in dubium refricari, idem per prius consuluerat Oldr.in consilio clvij. incip. factum tale est. dominus Nicol. papa quartus viij.colum.& Ioan.de Imo.in l.quidam consulebant.ff.de re iudic. Et dicitur tunc ex certa scien-
7 tia principem aliquid facere seu feciße,* quando ipsam clausulam apposuit in priuilegio seu concessione: ita dicit glo. in dicta clem. & si principalis. in glo.fina.de rescriptis.& in c.statutum. in ver.literarum.eo.tit.in vj.& præsertim vindicabunt sibi locum præallegatum in casu præsenti in quo princeps noster narrat factum in priuilegio, quæ narratio perinde est, & operatur ac si diceret se prouidere ex certa scientia ita consuluit Pet.de Anch. in consilio cclxxxviij. vltra alia solenniter &c. ij. colum.& Alexander in consilio lxxvij. in causa & lite.ij.colum.ij.volu.& Brunus in suo consilio j.x. colum.& ita de iuris censura arbitror.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Maior vnus & alter minor asserentes se læsos per sententiam sacri consilij circa venditionem rei videntur habuisse notitiam contentorum in dicta sententia si in ea continebatur eos habere ius offerendi,& non obtulerunt,demum factis ambobus maioribus talis sententia eis nocuit,& nocet.*

2 *Legens sententiam seu aliquam rem in aliqua parte ipsius, & non in totum præsumitur totum percunctasse.*

3 *Minor læsus infra quadriennium potest petere se restituiri integrum aduersus læsionem numerandum à die notitiæ læsionis prædictæ.*

4 *Minor seu pupillus non petens rem, sed asserens se non teneri ad obseruantiam contractus videtur petiisse omne necessarium antecedens ad illud. numero 5.*

6 *Pro sententia in dubio præsumendum est, & maximè dum fuit ab antiquo lata, & partibus præsentibus, & non contradicentibus præsumitur etiam quo ad acta valida, licet de eis non constat, maximè dum de ipsa sit mentio in instrumento venditionis.*

7 *Consilium & interuentus matrimonij, vbi interuenit præsumẽdum est abfuisse dolum & culpam in re minoris.*

8 *Restitutio in integrum regulariter non conceditur aduersus sententiam principis.*

9 *Minores qui sciuerunt tenorem sententiæ in qua tenebantur offerre,& non obtulerunt non possunt in integrum restitui,dum allegant dictam sententiam nullam.*

CONSILIVM CXXIII.

REdemptoris gentium suffragio repetito, Amen. Dum in anno M.ccccIxxxviij.pro parte Iacobi Nicolai Saxi fratris maioris, & Marci Saxi adulti fuisset petita redditio calculi contra tutores: & restitutio dictæ terræ contra quondam Diomedem patrem Alphonsi Gargani: opposito per ipsum de sententia sacri consilij, & illius executione fuit tandem per prædictos replicatum, sententiam ipsam minimè opitulari, ex quo per alienationem dictæ terræ fuerant enormiter læsi ratione vilis pretij: tum etiam ex dispositione iuris aliter prouidentis: prout in actis sacri consilij: ex quibus cùm habuerint notitiam dictæ sententiæ de venditione terræ prædictæ,& asseruerint quòd alter erat maior:& alter adultus.sine dubio dicebantur tunc habere, & continuatis temporibus multo magis notitiam plenam contentorum in sententia,& per consequens de dicta reseruatione iuris offerendi contenta in sententia in tantum quòd demum ipsis factis maioribus in actibus succesiuis talis precedens sententia nocuit & nocet, * sicut cuilibet 1
maiori habenti notitiam de aliquo actu: ita satis pulchrè voluit Bartolus in l.qui Romæ.§.duo fratres. iij.quæstione per totam illam quæstionem.ff. de ver.oblig. & multum ad propositum consuluit Pet.de Ancha. in consilio clxix. principaliter &c. & Pau.de Cast.in consilio xvij.in causa quæ vertitur.v.col.ver. item.alleg.ipse Paul. cons.x. clarum est &c.& Alex.in consi. clxvij.põderatis his.ij.c.ij. volu.& ibi alleg.Baldum in authen.at qui semel.C. de probatio.in iiij. col.versic. sed pone * quòd qui 2
legit in aliqua parte nõ in totum præsumitur scire

effect

effectum eius, si per spatium temporis habuit penes se:quia præsumitur totum percuntasse seu peruntari fecisse: & melius omnibus ad propositum nostrum declarant do.Anto.de Alexand. in l. eius qui.colum.vij.in quarto membro: per iiij.col.ff.si cert.petat.quòd quidem maximè procedit in casu præsenti propter reiteratas, & exquisitas partes litis:cum tam longissimo tempore, & tanto discursu factas semper cum commemoratione primę sententiæ: & cum eorũ magna cupiditate recuperandi dictam terram sæpius petitam: & ideo præsumuntur sciuisse omnia maximè contenta in sententia, & per consequens dictum ius in executione dictæ sententiæ eis seruatum:& quòd de reseruatione non curauerũt cogitando velle habere terram ipsam absq; pretij restitutione: prout sententia cantat.Et sic data notitia dictæ sentẽtiæ,& tem
poris discursu per annos xxvij.à tempore quo lata
5 fuit non videtur tractari posse de restitutione in integrum petita: * quia lapsum est quadriennium statutum ad obtinendum talem restitutionẽ à tempore læsionis attẽta notitia prędicta ex cursu temporis etiam præsumpta:vt in l.fi.C.de in integr.restitu.& in clem.j.eo.tit.& in c.j.& ij.eo.tit.in vj.& cum prædicta sint notoria ex actis S. consilij inter easdem partes per consequens dicendum est quòd prædicti actores veniunt repellendi à limine iudicij per tex.vulg.in l.iij.§.ibidem.ff. ad Trebel.cum simi.& ex quo dicti actores verisimiliter credebãt, & credere debebant improbabiliter de alienationis nullitate disputari,quod demonstratur aperte ex exitu dictæ causæ:quia contra eos fuit primo lata sententia super prætensa nullitate in qua mini-
4 mè curauerunt*tam lõgo tempore litigari,& contra se ferri sententiam secundum Bald. in l.contra maiores.in fi.C.de inoffi.testa.per l.rem nouam.in fin.& ibi idem Bal.C.de iudic.& quod not. Bar.in l.ij.§.non solum.ff. ad Tertul. qui loquitur in propriis terminis restitutionis in integrum circa dictam improbabilitatem credendi, & proinde cursum termini prædicti optimè probatur in l. intra vtile.ff.de minori.Maximè cum prædicti ex aduerso principales fuerint actores: argu. l. petendæ.C. de tempo. in integr.restit.pete. Et quòd fratres ipsi maximè illi qui erant pupilli prætendendo & allegando se læsos dato q̃ de restitutione in integrum mentionem aliquam non fecerit, videntur tamen ipsam petiisse: & quando eis de iure competiisset debuisset eis concedi proculdubio:quia minor seu pupillus petens rem, sed asserẽs se non teneri ad
5 obseruantiam contractus:* videtur petiisse omne necessarium antecedens ad illud vulga.l.ij.ff. de iurisd.om.iudicum.ita glo.not. & magistra quam ad hoc not.Ant.de Butr.in c.constitutus.de relig.domi. in gl. super versi.iuxta ratam refert & sequitur Alex.in rub.C.qui admi.ad bonorum possi.Ias. in l. nam & postea.§.si minor.iij.colum.ff.de iureiuran. vbi post dictam glo.& Anto.de Butr. dicunt quòd si minor tanquam læsus in contractu venditionis petat rem quam vendidit & tradidit sibi restitui, satis videtur petere per restitutionem in integrum rescindi contractum, quòd etiam comprobatur per dictum Bart.in l.ex diuerso.§.j.ff. de rei vendi. vbi tenet quòd quis petẽdo rem suam sibi restitui videtur in necessarium antecedens petere declarari se dominum.Et quia per S.consilium dicta restitutio concessa non fuit,præsumendum est postquam fuerat petita & non concessa, quòd eisdem non competebat:cum in dubio præsumendum est pro sententia S. consilij vt in iure clarum est: * & 6
maxime dum fuit ab antiquo lata,& partibus præsentibus & non contradicentibus præsumitur etiã quo ad acta valida, licet de eis non constet:& maximè dum de ipsa fit mentio in instrumento ẽ. dictæ venditionis:vt tenet Cy. & communiter doct. in l.emancipa.C.de fi.instr.Bar.& Mod.in l.admonendi.ff.de iureiurand.Imol.& alij in ca.quoniam contra.de'proba.& in c.cum in iure.de offi. deleg. Corroborantur præmissa cum venditio terræ prædictæ facta fuerit per quõdam Marcellam matrem prædictorũ Iacobi, Nicolai, & Marci:& ipsa quoque vnà cum aliis fuit condemnata tam proprio quàm tutorio nomine per d.S.consilium.Nec præsumendum dictam Marcellam voluisse prędictum Nicolaum, Iacobum, & Marcum eius filios decipi,& fraudari in dationem insolutum prædicta,& captura possessionis dictæ terræ pro ducatis trecentis:si plus valuisset tunc temporis, attẽto quòd fuerat eis attributa facultas tempore executionis dictæ sententiæ soluendi dictos ducatos trecentos: * nam ratione consilij, & interuentus matri- 7
monij præsumitur de iure abfuisse dolum, & culpam,vt est gl.not.in l.ij.in gl.magna.circa medi.C. de his quibus vt indi. quam ibi pro valde singu. & perpetuò menti tenenda.alle.Pau.de Cast.& Bald. maximè quia aduersus sententiam principis: * & 8
sic S.consilij non conceditur restitutio in integrũ regulariter:ita Innoc. cum de restit. in integr.Suffragatur insuper quia cum dictus contractus per lapsum quinquennij postquàm dicti Marcus, & frater effecti fuerunt maiores, fuerit ratificatus & habeatur pro ratificato per lapsum dicti quinquennij, & ipsorum taciturnitate ipsis effectis maioribus non possunt esse per viam restitutionis in integrum venire contra per text.sing. in l.si quando. C.si maio.fac.fue.suam alien.factam ratam habuit: & sic cum potuerint bene offerre dictos ccc.ducatos & noluerunt, videtur eis esse prędcluśa via:cum in facultate ipsorum fuerit tempore executionis primæ sententiæ offerre dictos ducatos cl. & noluerunt: vnde de iure qui potest vel potuit facere, vt potest agere:& noluit potuisse videtur vltima.l. qui potest. ẽ. de regulis iuris.vnde quia ipsi potuerunt bene offerre & noluerunt non sunt aliter vlterius audiendi. Et dato absque veri præiudicio quòd fuisset litigatum super nullitate dicti contractus,prout in rei veritate non fuit litigatum minimè etiam ex capite restitutionis cum* ipsi sciue- 9
rint tenorem dictæ sententiæ, & habebant notitiam dictæ sententiæ, ita apparet consuluisse Paul. de Castro in suo consilio ccxciiij.Ego Paul.de Castro vtriusque Iuris Doct. &c. Sicq; prædicti Saxi actores improbabili ratione, & modo temerario, vt sic inquàm moti ad inchoandum seu intentandum dictam causam nullitatis eandem, ita improbabiliter tam diu non prosequendo,ac permittendo labi tempus statutum ad quadrienniũ.Imò per duplicatũ quadrienniũ tacendo,cum in illa etiam

succubuerint vlterius audiri non merentur ex præmissis. Et de iure sentio ego
Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio nullitatis contra sententiam impedit executionem quousque de nullitate cognoscatur.*
2 *Instrumentum si debet virtute statuti executioni mandari debet intelligi de instrumento valido facto per notarium, & habens requisita ad instrumentum,*
3 *Exceptio nullitatis quæ impedit executionem debet apparere ex reuolutione chartarum.*
4 *Sententia lata non præcedente citatione ad audiendum sententiam cum peremptorio, & sub die, & hora est nulla ibidem.nu.5.& 6.*
7 *Sententia lata sub citatione seu monitione, vt pars compareat ad audiendum intentionem curiæ, vel iudicis est nulla.*
8 *Iudicium inter maiorem & minorem, vel pupillum non est validum.*
9 *Curator dari debet pupillo inuito, multò magis ipso pupillo petente.ibidem nu.seq.*
13 *Sententia siue decretum est indiuiduum, & non potest pro parte valere, & pro parte non.*
14 *Iuramentum de sui natura appositum in contractu est indiuiduum, licet quantitas in eo apposita sit diuidua.& nu.15.*

CONSILIVM CXXIIII.

REdemptoris gentium suffragio repetito, amen. In causa Vincentij de Auersa de ciuitate Monopolis, cum honesta muliere Ducissa Maisa super nullitatibus introductis in S. Regio consilio à sententia lata per cur. Magnifici Regij Cap. eiusdem ciuitatis Monopolis, quæ ex pluribus apparet nulla, & sic retractanda. Et in primis debet ante omnia in eius executione supersederi: imo impediri executio ipsa quousque de nullitate prædicta cognoscatur:
1 *cum de sententia nulla minimè executio exequi, seu fieri debeat.l.iiij.§.condemnatum.ff.de re iudi. & ibi per Bar.& in l.j.§.& parui.ff.quod vi aut clã.
2 & sic si non est sententia, nec executio.* Sicut dicimus in simili de instrumento quòd virtute statuti debet mandari executioni: nam id intelligendum est, si fuerit instrumentum validum factum per notarium: & habeat necessaria requisita ad instrumentum: vt per Bart. in l. non putauit. §. non quæuis. ff. de contratab. & in l. diuus. ff. de test. mili. Bal. in l.j. C. de iur. & fact. igno. & in l.fi. C. de litigio. & in l.
3 si absentis. C. si cert. petat.* & de ista nullitate sententiæ apparente ex reuolutione chartarum quæ impedit executionem sententiæ loquitur Bald. & Pau. de Cast. in aut. quæ supplicatio. C. de preci. imp. offe. & Bar. ad repri. in ver. summariè. circa fi. & Bar. in l.j. C. ne lic. tertiò prouo. & in l. fi. de ordin. cog. nunc autē deueniendo seriatim ad exhibitionem nullitatum apparet. In primis sententiam ipsam fuisse latam non præcedente citatione ad audiendum sententiam ipsam diffinitiuam, & in qua etiam requirebatur contineri peremptorium per l. ad peremptorium. ff. de iudi. & in l.ij. C. quomodo & quando iudic. aliàs sententia non valet:
* & talis citatio debet continere diem & horam vt 4
satis pulchrè consuluit Bart. in consi. clxxvj. & ita etiam apparet notoriè de antiquissimo stilo: & obseruantia ipsius curiæ semper ita fuisse: vnde cum ad audiendum * dictam sententiam nulla interue- 5
nerit citatio huiusmodi sententia fuit, & est ipso iure nulla. l.iij.§. stichus. & ibi Bart. ff. de statu li. c. ij. de do. & contuma. lib. vj. Inno. in c. consuluisset. de offi. deleg. & in c. cum olim. de testi. & Alexã. in consil. cij. in ij. volu. consil. & glos. in clem. sæpe. de verbo signifi. vers. ad id. & voluerunt do. de Ro. in decis. cccxlij. inci. retento eodem themate: idem auditor sub rubri. de sent. & re iudi. vbi decidit not.
*quòd sententia lata sub hac citatione, videlicet, 6
ad audiendum intentionē curiæ vel iudicis est nulla ipso iure: quia dicta citatio dicitur incerta, vaga & nimis generalis. argu. ff. de verb. obli. l. qui insulam. & c. fi. de rescrip. & ibi per Bar. in ver. indeterminate. tum quia huiusmodi pronunciatio postea lata est diffinitiua: vt liquet ex processu quæ non erat ferenda, ex* quo pars debebat peremptoriè ci- 7
tari ad ipsam audiendam per l. ad peremprorium. & l. fi. ff. de iudi. & per not. per Inn. in c. ad petitionem. de accusa. & per Ioan. And. in cle. sæpe. de verbo. signi. super vers. peremptoriis. qui allegat Inno. vbi ẽ. Spec. in tit. de citatio. §. viso. versic. quid si lata. & consuluit optimè Alexand. in suo consi. cv. in ij. colum. in v. volum. & sic cum sententia ipsa lata fuerit absq; citatione sed cum vna monitione tantum, videlicet, ad audiendum intentionem curiæ: quia partes ipsæ ambæ concluserant super vno emergenti, videlicet, quia curator datus liti, & ad lem propter infirmitatem supereuenientem sibi non potuit adesse, nec pupillis minoribus, nec iudicio: & petit de alio prouideri: & dum fuisset super hoc conclusum ad interloquēdum iudex ignarus protulit sententiam diffinitiuam: nec potest allegari prætensus antiquus stilus qui dicitur esse in consilio Regio: videlicet quòd cōclusso processu fit mādatum ad dicendum & allegandum quicquid dicere & allegare voluerit: adeo quòd demum non est opus alia citatione ad sententiã. Quare respondetur, nos non fuisse in S. consilio. vbi de antiquo stilo ita consueuit: & pariter in magna Curia Vicarię in quibus ambobus tribunalibus nūquàm consueuit citari ad sententiam, nisi ad dicendum & allegandum: vt supra: sed sumus in Curia Regij Capitanei ciuitatis Monopolis in qua seruatur ius commune. Et vltra hoc istud mandatum non fuerat factum ipsis pupillis pro parte altera, nec etiam erat conclusum & renunciatum, in causa meritò sententia est nulla ipso iure: maximè quia erat conclusum ad interloquendū, dum scriptum fuerat quòd curia visis actis prouideret ad primam. * Secunda 8
nullitas apparet. nam iure cauetur quòd inter maiorem, & minorem, vel pupillum non potest esse iudicium, vt sit validum absque tutore vel curatore per text. in l. qui habet. §. si pupillus. ff. de tutel. vbi habetur quòd siue ipsi pupilli agant, siue conueniantur oportet eis de tutore vel curatore prouideri: & istud quòd curator detur, vel non detur incumbit actori & maiori, aliàs iudicium est nullum,

nullum, & maior condemnatur ad expensas atten-
9 to, * quòd ei incumbit ista petitio tutoris vel curatoris: tex. est in l.j. C. qui pet. tuto. vbi datur forma qualiter peti & dari debeat: nam quando iste pupillus esset absque legitima persona defensoris diceretur indefensus, & iudicium frustraretur in damnum maioris: vt dicit Ioan. Andr. in addi. Spe. in titu. de reo. §. j. in addi. inci. auctoritati aliàs quē
10 Goffre. * Et illud quòd dicitur de minore septennio, id est de infante, videlicet, vt non valet iudicium sine tutore procedit etiam in maiore vij. & minore. xviij. ann. per tex. in l. acta. & l. contra pupillum. ff. de iudi. & ff. de admi. tut. l.j. & ij. C. si aduer. rem iudi. l. fin. C. qui legi. perso. hab. in l.j. & ij. cum simi. & ideo cum in casu de quo agitur isti pupilli fuissent in medio litis relicti absq; curatore,
11 & defensore: * quia curator eorum propter superuenientem infirmitatem se excusauit à cura. quæ quidem excusatio iustissima fuit. l.j. ff. de excu. tut. quæ excusatio liquet facta manu propria eiusdem curatoris in lecto iacentis sub die xxij. Ianuarij. M.D.xxiiij. meritò ipse pupillus dicitur iure indefensus: * nam si curator dari debet pupillo inuito,
12 tantò magis ipso petente. l. potuit. C. de iure delibe. & l. si infanti. eod. titul. ergo sententia debet declarari nulla. Et erit declaranda nulla tam si esset lata contra vnum pupillum infantem siue minorem xviij. anno. licet omnes litis consortes essent maiores, quàm si esset nulla: quia lata contra om-
13 nes infantes, siue minores: * quia iudicium, sententia, siue decretum est indiuiduum, & nō potest pro parte valere: & pro parte non, vt consuluit Bald. in consil. xc. proponitur quòd vnus hæredum in j. volum. per l. in hoc iudicio. ff. fami. er. Item quia sicut decretum est nullum quando est latum vltra sortem debitam. l. si non sortem. §. si centum. & ibi Bar. & Pau. de cast. & Ias. ff. de condi. inde. & Alex. in l.j. §. pe. ff. de verbo. oblig. ita dicetur & nullum quando reperitur latum contra minorem indefensum tam respectu ipsius infantis quàm aliorū maiorum: quia est indiuiduum: vt dixi per consi. Bald.
14 * Et sicut est indiuiduum iuramentum de sui natura in contractu interpositum, licet quantitas sit diuidua: vt inquit Bald. in l. fi. C. si ex fal. instru. & habetur in l. si ex falsis. C. de transa. Ita etiam dicimus in sententia siue decreto: vt sit indiuiduum. Sicque concludo decretum prædictum fuisse nullum in
15 totum respectu vnius ex litigatoribus infantis: * licet in causa præsenti sint tres pupilli minores per tex. in l. magis puto. in fin. ff. de rebus eo. Abb. in c. super literis ij. colum. in versic. descendo. extrà de rescript. quia sententia in totum est nulla quando deficit aliquid de substantialibus. l. cum hi. §. si prętor. ff. de transa. sicque si fuit omissa legitima citatio, certè apparet omissa maxima pars substantialium: ergo liquet apertè de nullitate sententiæ, quę omnino nulla declarari debet per S. Regium consilium. & ita iuris esse arbitror: & sic consulo ego
Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Donatio in qua fit mentio de morte dicitur facta causa mortis.*
2 *Donatio causa mortis equiparatur legato.*
3 *Dos vbi legatur per patrem potest ante omnia peti tanquam as alienum ad quod pater ipse tenebatur, & in tantum quòd dotem ipsam non tenetur filia ipsa conferre.ibid.nu.4.& 5.*
6 *Legatum dotis factum à patre filiæ statim debetur.*
7 *Donatio donatoris morte confirmata sapit naturam vltimæ voluntatis.*
8 *Præcedentia declarantur per sequentia.*
9 *Tempus mortis vbi adiicitur verbis executiuis, & non dispositiuis, tunc non demonstratur mors tanquam causa finalis, sed adiicitur causa demonstrandi tempus executionis.ibidem.*
10 *Donatio facta per patrem filiæ in potestate facit quod filia ipsa non videtur capax dictæ donationis.*
11 *Hæres adeundo hæreditatem videtur se obligare ad omnia debita hæreditatis, ad quæ erat obligatus defunctus, & per eundem modum, & non aliter, & videtur quasi contrahere cum creditoribus hæreditariis.nu.12.*

CONSILIVM CXXV.

REdemptoris gentium præsidio inuocato, amen. In facti contingentia proponitur quòd quondam nobilis Ioan. de admiratis de ciuitate Monopolis binas filias habens: vnam nomine Iuliam primogenitam nobili Francisco de indello matrimonio copulatam, cum præcisa dote infra certum temporis spatium persoluenda. Aliam verò secundam nomine Admirata nuptui tradidit nobili Camillo de Petrorolis cum longe maiori dote similiter infra certos terminos exsoluenda: & tandem æqualata dote eidem Iuliæ primogenitæ per quoddam instrumentum donationis consequenda post eiusdem patris mortem, decessit pater ipse ab intestato succedentibus in eius hæreditate prædictis ambabus filiabus. Et cùm Iulia prætendat ob mortem prædictam esse factum casum satisfactionis supplementi dotis æqualatæ: Et econuerso ipsa quoque admirata de suis integris dotibus sibi in præsentiarum satisfieri, & in quibus durat de termino satisfaciendi per plures annos, prætendat quoque prædictam Iuliam teneri ad collationem suæ dotis: idcirco quid de iuris censura sentirem interrogatus ex infrascriptis facillimè liquebit. Et in primis aut præsupponimus hanc dotis æqualitatem factam per prædictum communem patrem esse donationem inter viuos, prout etiam in ea asseritur: & sumus in casu claro, vt infra: aut volumus dicere quòd sit donatio causa mortis. * quod verius videtur cum 1
faciat mentionem de morte, id est, vt post mortem ipsius patris Admirata ipsa illam consequatur: & sic est dicenda donatio causa mortis: prout dicit textus in l. fœia. ff. de donatio. causa mortis: Baldus in l. & si mortis. C. ad legem falcidiam. & in l. prima. si quis in fraudem patron. Bartol. in l. finali. C. de pact. & etiam quòd tempore sanitatis facta fuerit, si tamen relicta sit, seu relinquatur ad tempus
*mortis, dicetur tamen donatio cau. mor. vt dixit 2
Bald. in

Bal.in l.fi.C.de donatio.causa mortis.& consuluit Alex.in consi.xxviij.in iij. vol. vnde præsupposito
3 *quòd fuerit donatio causa mortis,dico q; equipa ratur legato per tex.in d.l.fi.& ibi Bal.C.de donat. causa mor.& voluit Spec.in tit.de dona.§.donatarius.& est text. in l.marcellus.§.j.ff.de dona. caus. mort. sed vbi dos legatur per patrem potest ante
4 omnia peti tanquam *æs alienum ad quod patet ipse tenebatur,prout dicit pulchrè Bartol.in l.ij.§.
5 si sponsa.ff.de priuileg.credito. * In tantum quòd dotem ipsam non tenetur filia conferre: vt dicit Barto.in l.heri.§. cum pater. ff. de legatis primo.& Bald.in l.filia legatorum.C. de lega.& ideo consuluit Barto. in suo consilio incipiente Vbertus &c. quòd legatum dotis factum à patre filiæ statim debeatur.* Et præsertim cum ex iuris dispositione do
6 natio sit morte donatoris confirmata, & sic sapiat naturam vltimæ voluntatis.l. filiæ cuius.C. famil. erciscun.& voluit Bal.in l.secunda.in secunda oppositione.C.de condictio.ob causam.* Et maxime
7 cum huiusmodi donatio morte confirmetur,& recta via transferat dominium in donatarium à die mortis:siue interuenerit traditio siue non. text.est singu.in l.ij.ff. de public. nota.in l.j.C. de don.cau. mor.& Bal.in l.ij.C.si quis alte.vel sibi. Et si vellemus dicere esse donationem inter viuos respectu verborum impositorum in instrumento videlicet quòd non possit ipsam reuocare per text. in l. vbi donatur.ff.de dona.cau. mor, & quòd dicta verba post ipsius patris mortem absque aliqua contradictione:& replicatione,quæ quidem verba executiua sunt. vt declarat Bart.in l. liber homo.§. decem. ff.de verbo. obli. & declaratur ex verbis sequentibus:videlicet, quos ducatos. xl. titulo donationis inter viuos donauit & dedit, & eos intelligi debere donatos post ipsius patris donantis mortem prædictę Iuliæ patet, quòd dicta verba post mortẽ
8 sunt apposita solutioni:*nam precedentia declarantur per sequentia:& econtra.l.qui filiabus.in prin. & l.si seruus plurium.in fi.ff.de leg.j.& ideo succedit quòd vbi tempus mortis adiicitur verbis executiuis & non dispositiuis, tunc non demonstra-
9 tur mors tãquam causa finalis,*sed addiicitur causa demonstrandi tempus executionis ita dicit singulariter Bald.in addit.Spec. in titu.de instru.edi. vlti.colum. & est de mente Bal.rectè intuenti:in l. jj.C.de iure dot. Et sic quò ad istud primum caput cõcluditur quòd siue sit donatio inter viuos, siue causa mortis,quam videlicet causa mortis in veritate interpretari debemus, vt tantò magis valeat
10 *cum sit facta per patrem filiæ in potestate quæ nõ videtur capax dictæ donationis:vt consuluit Bal. in quodam suo consi.incip.quæstio ista subtilis est & quòd in simili consuluit Paul.de Cast.in consil. xcix. incipiẽ. in Christi nomine notandum est vbi concluditur quòd licet possit dici donatio inter viuos,tamen potius est iudicãda donatio causa mortis,vt actus potius valeat quàm pereat: & ad idem facit casus singul.in l.apud celsum.§.Iulianus.ff.de dol. except. & sic siue sit vna siue alia concludendum est, prædictæ Iuliæ donationem ipsam per quam fuit sibi dos æqualata statim deberi. Et econuerso eidem admiratæ pro dimidia parte hæredi-
11 tatis sibi debitæ de dotibus per quondam eius *patrem promissis satisfieri, cũ pro ea parte qua succedit confundatur actio,& non in totum.l.si adulta.& ibi Bald.in ij. not.C. de hære.actio.l. si ab eo. & ibi Bal.C.de nego.gest.l.Lucius titius.& ibi Bar. in prin. ff.de leg.j. & ibi dicit quòd per additionem hæreditatis confunditur actio pro parte hæreditaria, & pro alia parte aget contra ipsam Iuliam hæredem per text.in d.l.adulta.& in l.j. & ibi doct.& Bald. C. de hære.acti. quæ quidem Iulia pro dimidia hæreditatis adeundo hæreditatem videtur se obligare ad omnia ea quæ obligatus erat defunctus,& per eundem modum, & non aliter: * quia
12 videtur quasi contrahere cum creditoribus hæreditariis.l. apud Iulianum. in fin. ff. quibus ex caus. in poss.ea ita consuluit Pau.de Castr.in cõsi.lxxvij. visis & consideratis omnibus. & sequitur etiam consulendo Soci.in consi.xxxviij.ij.colum.in j.vo lumine nouiter in lucem edito vltra aliud primum volumen,quod incipit in causa dominorum Marchionum:vnde cùm prędicta Admirata sit credi trix in hæreditate pro suis dotibus infra certos terminos sibi solui promissis per quondam Ioan. eius patrem quo ad dimidiam hæreditatis sibi tangentem sit actio confusa deductis ex tota massa hæreditatis ducatis quadringentis pro donatione:& æqualitate dotium vltra medietatem confusam quæ remanere debet penes ipsam Iuliam,cum reliqua dimidia hæreditatis quam petere minimè potest in præsentiarum, nisi terminis aduenientibus. Et ita ex præmissis de iure respondendum consulo ego Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Reus cogi potest officio iudicis edere instrumenta actori,licet alias cogi non posset.*
2 *Editio facienda est per reum quando acta sunt deperdita.ibidem.nu.3.*
Et hoc quando ex causa magna,& quando dicatur hoc procedere subsistente causa magna.
4 *Instrumentum in quo continetur aliquid,& est de antiquo factum,adeo quòd notarius,& testes defecerunt, tamen non est iusta causa compellendi reum ad edendum, ex quo imputabitur actori qui intantum se arctauit ad agendũ:debuit enim ipse agere vel sui antecessores dum factum erat recens.*
5 *Edere quando quis cogitur per officium iudicis fit ex causa, vt quãdo id quod edi petitur fuerit factum mandante eo qui sibi edi petit, & quòd sua interfit, vt editio fiat, ex quo suam continet vtilitatem.*
6 *Edere reus non cogitur instrumentum quãdo reus ipse emit chartam, & ipsum a notario recollegit de sua propria pecunia.*
7 *Agens ex mãdato oportet probare præcessisse mãdatum antequã mãdatarius expediuerit actum.*
8 *Persona loquentis non intelligitur in generali sermone nec comprehenditur,imo exceptuata intelligitur.*
9 *Promittens principi accommodare arcem vel turrem contra omnem hominem mundi, nõ præsumitur ipsum accomodare voluisse cõtra se ipsum. ibidem.Imo etiam si promisisset accommodare contra seipsum non teneret promissio.*

CON

CONSILIVM CXXVI.

REdemptoris gentium auxilio inuocato,amen. In causa Vinceguerræ de falco,cum Marco iuuene & litis consortibus &c. Non te moueat dicentis auctoritas non quis loquetur, sed quid loquatur attendas: vt docet diuus Hieronymus registratus in decretis in c.ego solus.ix.distinc.idcirco cum per eximios V. I. D. ac celeberrimos concurrentes super incidenti præsenti fuerit non minus subtiliter quàm copiosè allegatum in fauorem ipsius Vinceguerræ actoris petentis sibi edi instrumentum à prædictis reis,idcirco breuiter eorum allegationibus respondẽdo quæ eisdem sub alia videtur con-
1 futare conabor.* Et inquantum primo loco disserendo concludant,quòd ex officio iudicis reus edere actori instrumenta cogi potest auctoritate Spec.in titul.de instru.edi.§. videndum.versicu.ex præmissis.Certè salua eorum pace si verba Spe. rectè ponderentur innuunt totum oppositum: & in eis fortè in quibus fieri possit fundamẽtum ex aduerso id proculdubio ruit:cum loquatur de instrumentis hæreditariis quæ fiunt pro cautione plurium hæredum vel vbi reus haberet protocollum notarij penes se quia edere cogetur. Et pariter minimè Alexand.in d.l.ij.versi.iij. fallit id tenere apparet ad quod allegatur:imo rectè intuenti contrarium tenere videtur:& in eo ad quod adiicitur ex aduerso loquitur de actis causæ, & non de instrumentis quæ longè differunt secundum Inno. in c.
2 j.extrà de proba. qui dicit * quòd ex causa magna reus edere cogitur acta, vt quando originalia essent deperdita, & tantum vult quòd acta edantur per reum quãdo originalia essent deperdita: quòd in casu de quo agitur nullatenus adaptari posse indubitati iuris est.Nec similiter cum reuerentia Iaſ. allegatus in l.fi.C.de eden. de hac materia verbum aliquod facit,nisi fortè ipsum,alibi allegare voluisse eorum intentionis fuerit.Et pariter de Ludo.in consil.ccxcvj. nunquam ibi de hoc scripsisse facillimè inspici potest,nisi in alio consi.per maximum numerum distante ab allegato nu.quod incipit, vt clarior resultet: & est nu. cccxcviij. vbi consuluit in iudicio denunciationis euangelicæ quòd longè distat à casu proposito. itẽ loquitur in libro rationum scripto mandante actore: quę omnia cessant in casu in quo sumus: & alia ratio pactum reformat.Et licet Anto.de But. & Imo. de mente Inno. in c.j.de proba. & Rot.in eis videantur illud tenere,attamen illud tenent procedere cum grano salis,videlicet,quando fuisset magna causa,vt quando debitor fortè amisisset suum instrumentum, &
3 originale tabellionis esset deperditum casu,vel incendio: * quia tunc iudex ex officio cogere posset reum ad edendum: vt ex lectura prælegatorum doctorum ita tenẽtium apparet:quos sequitur Soci.in suis fallen.in regu.cxij.in fi. limit. ex aduerso allegata:ita illos intelligendo,prout ita dicũt.quæ quidẽ qualitates in casu de quo agitur penitus cessare apparent,& pariter vnaquæque ipsarum: nam licet factum de quo in instrumento sit antiquum, adeo quòd notarius & testes defecerint: attamen non erit iusta causa compellendi reum ad edendum, quia imputabitur actori, qui intantum se arctauit ad agendum: debuit enim agere ipse vel sui antecessores dum factum erat recens, vt magistraliter inquit insignis & præclarissimus domin. Anton. de Alexand. Neapolitanus noster in l. fina.v. columna.C.de eden. * vnde cùm satis potest culpa 4
parti aduersæ imputari, quæ ob eius negligentiam instrumentum ipsum in publicam formam redigi non procurauerit, ergo cessat ratio motiua prædictorum doctorum.Et facit optima ratio vltra allegata copiosè per obseruandum collegam. domin. Ioan.de Ana.de ciuitate Caue.quòd actor haber in sua facultate quomodo & quando agere velit: & ideo antequam ad iudicium intentandum se conferat debet sibi de probationibus prẽuidere ac prẽparare, quod secus est in reo, vt patet:item actoris arma tendunt ad offendendum, & arma rei ad defendendum:& defensio magis de facili à iure conceditur quàm offensio: vt in l.j.C. vnde vi. & l. vt vim cum vulga. ff. de iusti. & iur. Item ex iuris dispositione quãdo quis cogitur edere per officium iudicis requiritur id ex causa fieri: & causa ex cæteris erit, quando id quod edi petitur sit factum mandante eo qui sibi edi petit: & quòd sua interſit, vt editio fiat ex quo suam continet vtilitatem: & sic requiruntur ista duo copulatiuè interuenire, videlicet:* quòd eo mandante:& ad suam vtilita- 5
tem:vt in l. argentarius. in princ.ff. de eden. & expressè tenet idem Bartol.in l.prætor.§.j.ff.eo.tit.& est etiam de mente Bar.in l.j.C. de eden.Et clarum est quòd instrumentum prædictum est proprium ipsius rei:quia ipse emit chartam,& ipsum recollegit à notario de sua propria pecunia, quo casu illud edere cogi * non potest:ita in propriis termi- 6
nis voluit Bart.in d.l.fin.C.de eden.in fin. versicu. referens quòd ita videtur velle Innocent. in d.c.j. extra de proba. Et sic nullatenus concedi potest: vt ex aduerso allegatur quòd instrumentum prædictum debeat intelligi factum mandante prædicto Vinceguerra. Et licet eius vtilitatem, vt prætenditur contineat, attamen non ex hoc illud sibi edi debet:quia non ipso mandante factum fuit:ita pulchrè Bar.in l.prætor ait.§.j.ff. de eden. Nec ob- 7
stat quòd videtur mandasse &c. * nam certum est quòd agens ex mandato oportet quòd probet præcessisse mandatum antequam mandatarius expediuerit actum:vt est tex.cum gl.sing.in l. si vero non remunerandi.§.si post creditam.ff. mãda. quem ita allegat Iaco.de Aret.& Bal.in l. ob hęc verba.ff.de his qui no.infa.aut vult agere ex ratihabitione quę retrotrahitur:& mandato comparatur:vt in l.fi.C. ad maced. & non posset hoc facere quia ratihabitio non potest ei prodesse quoad actũ reassumptionis qui nõ fuit eius nomine gestus per ipsum reum conuentum.l.si pupilli.§.sed si ego.ff.de nego.gest. & l.si seruus.ff.de procur.vnde cùm non appareat quòd ille actus reassumptionis instrumenti fuerit factus nomine prædicti Vinceguerræ quantum ad hoc vt dictum instrumentum debuisset ad ipsum peruenire:ergo &c. Nec militat quòd fuerit actus reassumprionis celebratus ad instantiam cuiusli-bet prætẽdentis interesse,ex quo certũ est q; huiusmodi actus fuit factus ipso reo instante, vt ex eius lectura patet, & ad eius vtilitatem: & sic non videtur

Universidad de Deusto
Biblioteca

detur id facere voluisse,nec feciſſe in fauorem alterius prætendentis intereſſe contra ſe:cũ in generali ſermone non cõprehendatur perſona loquentis:imo ſemper excepruata*intelligitur.l.paulus.§ fi.vbi Bar.ff.de pign. cum aliis concord.ibi per gl. alleg.Bartol.in l.conſolari.ff.de ſena.Cyn. & Bald. in l. cum acutiſsimi. C. de fideicommiſſ. Et ideo dixit pulchrè Albericus de Roſa. & Bald. in l. fra-
9 ter à fratre.ff.de conditio.inde.* quòd promittens principi accommodare turrim, vel arcem contra omnem hominem mundi non tenebitur illam accommodare contra ſe ipſum : imo plus etiam ſi in ſpecie promiſiſſet accommodare contra ſe ipſum non tenet talis promiſsio:ita Bal.in c.imperialem. §.fi. de prohi.feud.alien.per Federi. Cæteris autem motiuis reſpondere non curo cum potius Magnificentię concurrentis cathedraliter legenti,prout conſueuit inſeruient quàm in practica, cum leges in ſtudio addiſcantur, & in palatiis digerantur:vt dixit pulchrè Bal.in l.Æmilius largianus.ff. de minoribus. Maximè cùm motiua ipſa ex ſe reſoluantur,nec aſtringant in aliquo, vt ex eorum lectura ſubtile, ac peregrinum ingenium Magnifici iudicantis perpendere poterit,cui placeat præponderare auctoritatem Bal.Franci.de Aret. & Panor.ac Fely.in d.c.j.de proba.contra Ant.de But.& Imol. maximè cùm Fely.dicat opinionem cõtrariam eſſe duram:videlicet,ipſius Anto.& Imo.& quòd allegant aliqua in ſimili non vrgentia: & quòd iſta opinio noſtra eſt bona, & ſuper æquitate fundata, & rectè eam comprobat text. in terminis propriis in d.c.j.de proba. nam ibi nulla habebatur probatio, & excuſabatur ex antiquitate temporis actor, & tamen ille text.negat ei impartiri officium iudicis:& idem reperio tenuiſſe excellẽtem Iuriſconſultorum Principem ætate noſtra, & patrem omnium do.Anto.de Alexã.ſub magiſtrali diſtinctione in d.l.ſi.viij.col.in verſi.pro concordia potes dicere.vbi concordando opiniones dicit quòd quędam ſunt quæ de ſui natura non poſſunt probari ſine inſtrumentis rei : vt eſt exemplum in teſtamẽto in ſcriptis,& in his iſta eſt iuſta cauſa:quia iudicis officio fieri debeat editio nec poterit imputari actori quare ſibi nõ prouidet de aliis probationibus.Quædam verò de ſui natura poſſunt aliter probari,& tunc licet actor non habeat alium modum probandi,niſi per inſtrumẽtum rei, & iſta non eſt iuſta cauſa editionis,& ita procedat dictum Anto. de But.in d.c.j.imputet enim ſibi actor qui ad hoc ſe arctauit: nec præparauit ſibi alias probationes. Quædam autem ſunt in quibus actor ſibi probationes parauit, quæ ſibi nulla ſubſiſtente culpa perierunt,& tunc fiet editio : & hæc eſt magna cauſa de qua Inno.Anto.de But.& Imo .ex aduerſo allegati:vnde cùm hic ſatis poſſet ex aduerſo imputari actori,quare diligentiam non adhibuerit in reaſſumi faciendo inſtrumentum ad eius inſtantiam,vel ſibi prouidendo perprius de aliis defenſionibus, ſeu probationibus,ergo &c.In cæteris ſuppleat religio,ac prudentia audientiæ reginalis coram qua lis vertitur : & ita conſulo iuris eſſe, vt ſuprà per me concluſum extitit:ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumenta ſeu ſcripturæ debent produci in iudicio parte præſente, vel ſaltem citata legitimè, ad hoc vt probet,alias nihil probant.*
2 *Quæſtio emergens ſuper rebus pignori captis, dum agitur coram iudice exequente ſummatim, ipſa cognitio non facit præiudicium agere volenti ordinariè.*
3 *Fraus præſumitur inter conſanguineos.*
4 *Conſuetudo ad hoc vt inducatur multa requiruntur ad probandum aliquid eſſe factum,vt trahatur ad conſuetudinem ibidem.*
5 *Inſtrumento, ſeu ſcripturis notarij abſque teſtibus non creditur.*
6 *Baſtardelli notariorum non probant.*
7 *Notarius rogatus de ſcriptura intelligitur de publica ſcriptura.*
8 *Bona paraſernalia non habent priuilegium antelationis.*
9 *Mulier poteſt habere triplex patrimonium.*
10 *Dodarium non habet priuilegium antelationis ſicut dos.*
11 *Mater non poteſt cogi dotare filiam, niſi in ſubſidium.*
12 *Mulier repetens dotem conſtante matrimonio ob dilapidationem bonorum viri non debet audiri, niſi à principio dilapidationis querimoniam fecerit,non autem ſi paſſa fuerit dilapidare,quod intelligo etiam ſi tempore querelæ dilapidaſſet.*
13 *Maritus dum vidit creditores irruere contra ipſum, cautela eſt, vt cõſignet vxori prædia pretioſiora ob dotes conſumptas, quia vxor venit in eis præferenda, & de veritate dictæ cautelæ.*
14 *Teſtes idiotæ & illiterati non probant tenorem ſcripturarum.*

CONSILIVM CXXVII.

REdemptoris gentium ſuffragio repetito amen. In cauſa magnifici vtriuſque Iuris Docto. Ioannis thomaſini de Licio, cum Raphaele guidano eius ſocero : necnon & eius cognata appellantibus à Regia prouinciali audientia Idrontina tanquam tertij comparentes aduerſus executionem ſententiæ latæ in fauorem ipſius domi.Ioan.Thomaſini,& iam executæ, & ſucceſsiuè aduerſus decretũ per quod fuit dictum executionem ipſam eſſe perficiendam. Et in primis ex proceſſu minimè conſtare video ſcripturas productas ex aduerſo ſub prætextu q̃ ſint inſtrumẽta,fuiſſe eidem Ioanni thomaſino aliter intimatas,cum iure cautum ſit ſcripturas ſeu inſtrumẽta debere in iudicio produci parte præſente,* vel ſaltem legitime citata ad hoc,vt probationem aliquam inducant:aliàs nihil probant.l.iudices.& ibi Bal.in iiij.not.extrà de fide inſtru.& in l. item illa.ff.de conſti.pecu.Ang.in l.properandum. §.ſinautem reus.C.de iudic. & in l.omnium. C. de teſta. Imo ad hoc vt probent eſt neceſſe quòd detur copia parti contra quam producũtur cum termino ad opponendum : ita ſingulariter dixit Bart. in extrauag.ad reprimen.in ver.de plano: ſequitur Ludoui.Roma. in l.qui ante calendas.ff. de verbo-
obliga-

oblig.& in ſuo cõſi.clvj.honorande domine:idem tenet & ſequitur Ang.de Are.in §.appellantur.circa ſi.inſtitu. de except.refert etiam & ſequitur. Et ſic cum ſcripturæ ipſæ productæ, & non in modico numero, nec parte præſente productæ, aut ſaltim eidem intimatæ minimè fuerint, nec ipſarum copia habita: ergo &c. maximè cum petita fuerit nec aliter aſsignata, ideò non probant. Secundò dicitur in cauſa prædictæ interpoſitæ appellationis minimè procedi poſſe ex mente.l.à diuo pio.§. ſuper rebus.ff.de re iudi.cũ concord.prout ibidem ſumit Bar. quòd dum coram iudice exequendi examinatur quæſtio emergens ſuper rebus pignori
2 captis ſummatim ipſa cognitio non* facit præiudicium agere volenti ordinariè:idem dicunt doc. & Fely.in c.veniens.lo ij.extrà de teſti. quòd facta examinatione per iudicium ſummarium, tertius poteſt poſteà agere ordinariè,qui prius venerat ad impediendum executionem:& ſic non procedit appellatio interpoſita per ipſas mulieres tãquam tertias comparentes, ſeu venientes ad impediendum executionem, & tamen in iudicio ipſo ſummario reportarunt contrariã ſententiam,ſed debẽt ordinariè agere ſi velint,nec aliter impedire, ne executio perficiatur, maximè cùm dolosè cũ reuerẽtia, impius ſocer verſatus ſit,dum elapſis iam annis xx. à tempore ſatisfactionis faciendæ de dote ſibi promiſſa per duo luſtra diuerſis calumniis in litẽ eundem protraxit,ſupponendo mulieres prædictas:vi
3 delicet vxorem,& nurum ad impediendum executionem,*maximè cum regulariter inter conſanguineos fraus præſumatur: vt colligit Bartol.in l.poſt contractum.ff.de dona. & alij poſt ipſum ibidem. præſertim in ſolito calumniari,per regulam ſemel. Bart.& cæteri in l.de pupillo.§.ſi quis ipſi prætori. ff.de noui operis nuntia. cum aliis concordantiis. Et quatenus ſuper quarto eorum articulo nitãtur probare de conſuetudine,vt prætenditur,quòd detur fides ſcripturis abſque teſtibus iſtud quidem eſt omnino iuri contrarium:licet multa requiran-
4 tur ad probandum aliquid eſſe factum,* vt trahatur ad conſuetudinem, quæ deficiunt in caſu præſenti de quibus plenè per Alexã.de Imol.in conſil. xlv.viſis atteſtationibus in ij.volu. quatenus ibi in princip.repugnent dicta teſtium deponentiũ ſemper fuiſſe conſuetudinem, quia per hoc non concludunt eſſe conſuetudinem, ex quo debent teſtes atteſtari factum quòd viderũt.non autem ius per conſuetudinem quod eſt ius non ſcriptum:& ſubdit parum infra in verſi.item ad hoc quòd vt teſtis probet conſuetudinem oportet quòd deponat de viſu illius actus cuius conſuetudo allegatur, & quòd deponat de actuum frequentia, & temporis diuturnitate, & plus q̃ tales actus fuerint facti, ita & taliter quòd appareat interueniſſe tacitus cõſenſus populi,vel maioris partis. Quinimò ſubdit aliud neceſſarium requiri, videlicet, quòd teſtes concordent in tempore,& actibus alias vt ſingulares non probarent, & ibi etiam ad hoc multa bona allegat : & in præmiſſo caſu non concludunt teſtes de conſenſu populi etiam tacitè nec de certis particularibus cauſis ſiue ſuper ipſa conſuetudine,& ideo ſint ſingulares,& nihil probantes : & in eodẽ conſi.concludit,prout in terminis noſtris
contra aliquos teſtes qui ſunt conſanguinei : & in hoc caſu ambo teſtes ſunt generi ipſius catharinæ vxoris ipſius:Raphaelis notarius monachus autem eſt nepos ipſius ſicut & alij teſtes:vnde dicta conſuetudo ex nullo capite apparet probata, concurrente inſuper : * quia videtur eſſe contra ius ſcrip- 5
tum, & ideo daretur occaſio fabricandi falſum, & ex iuris diſpoſitione ſcripturis tabellionum abſque teſtibus non creditur:vt in aut. de tabellio. in prin.& in aut. de inſtr. cau.& fide.§. ſed ſi inſtrumẽta. Alex.in conſi.xxv. viſo inſtrumento cõtractus, maximè contra ſecundum vt ibi in ij.volum. & in conſi.xix.in his quæ in themate &c.ſeu in regnante &c.iij.col.iuxta medium : vbi multa & clara allegat & concludit ſcripturis tabellionum minimè credendum abſque teſtibus concurrente inſuper quòd in illa charta ſeu ſcriptura capitulorum matrimonij : prout conſtat illis qui eandem inſpexerunt eſt rubrica alterius manus,& huiuſmodi chartę quæ fiunt: * vt baſtardelli per notarios non pro- 6
bant,nec fidem faciunt. ita Bal.in rub.de fi.inſtru. colum. vij. Imò etiam ſi fuiſſet ſcriptum in libro protocolli minime probaret propter ſcripturam alterius manus:quia notarius nõ poteſt facere ſcribere per alium in protocollo.Bal.eadem rub.C.de fide inſtrumẽ.colum.vij. verſic. ſed hic dubitatur. Quartò ſubdunt alium articulum quintum de traditione dotium. placeat cõſiderare quòd refertur ad ſcripturam contractus de hoc. nõ autem publicum inſtrumentum : & alium quintum articulum ſupponunt de notario referendo intra ſcripturam contractus non autem inſtrumentum publicum, & alium tertium articulum per quem ponũt quòd tam in contractu conſignationis dotis interfuit pro te,cola morrea quanto cola de notario Petro: qui ſe reperiũt in conſtitutione dotarij, & ſunt ſuperſtites qui teſtes:licet ſint cõſanguinei & affines: tamẽ ſe referunt omnes ad ſcripturã contractuum: & quatenus aliqui ex eis deponant q̃ eis præſentibus fuerit dos promiſſa conſignata:tamẽ non concludunt ſi in totum, vel in parte : imò quatenus ſe referunt ad ſcripturas relatas,adeo probant quatenus probãt ſcriptura relata per ea quæ habentur in aut.ſi quis in aliquo documento. C. de eden. Imò circa hæc eorum generalis locutio continet quid impoſsibile inquantum aſſerant de integra dotis cõſignatione in eorum præſentia ex quo bona ſtabilia quę fuerunt conſignata ſunt extra mœnia vrbis : & ideo conſideretur in hoc etiam iuris myſterium. Quod quando partes vadunt ad notarium, & rogant ipſum de contractu celebrando in dubio,quia notarius poteſt rogari, vt tabellio qui faciat publicam ſcripturam,* & vt priuatus priua- 7
tam.tamen in dubio præſumitur rogatus vt faciat publicam,vt tabellio:ita Bald.in prælleg.rubr.C. de fide inſtru.col.iij. circa medium. Et ſic accedat conſtitutio regni inſtrumẽtorum robur,per quam diſponitur:quòd niſi ex ſedis, & protocollis notariorum non redigantur inſtrumenta ipſa in publicam formam & in pergameno,& cũ ſubſcriptione teſtium propria manu qui interfuerunt nullam fidem faciunt, nec aliquam habent roboris firmitatem, & ſi teſtes mortui reperiuntur imputabitur parti,& ſuæ negligentiæ:vt concludunt gl. & An-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dreas ibi: & sic concluditur quòd tales scripturæ in protocollis existentes in regno nullam fidem faciunt,& ita etiam testatur Afflict in sua decision. clxxviij.in causa filiorũ,& hæred.vltra quòd conseruator protocolli est omnino reprobus, vt probatur.Considerandaest etiam,& quartò manifesta calumnia, dum prætendit vna ex mulieribus prædictæ præferri tanquam in bonis parafernalibus, vt interdum in petitionibus suis locuta est quasi ista bona quæ sibi obuenerũt per successionẽ fratri suo prærmortuo sint parafernalia,& sibi debeantur
8 tanquàm cõsumpta à viro nam calumniatur:* tum quia ipsa mulier dicitur permutasse, & non maritus: tum quia bona parafernalia quæ non sunt in hoc casu non habent priuilegium antelationis sicut dos:glo.in l.si ego.§.dotis.ff.de iure doti.& ibi Barth.cæp.in suis caute. clvij. & cum filia agit pro dote, & ipsa mater pro prætensis parafernalibus præferenda est filia ex priuilegio dotis per l. fin.C.
9 qui poti. in pig.habeã. * Imò est & aliud quòd obstat quia mulier potest habere triplex patrimoniũ, videlicet,dotis parafernalium item & aliorum bonorum quæ retinet penes se.l. maritus. & ibi Bald. Bar.& alij post antiquos.C.de procu.& parafernalia non dicuntur nisi sint tradita viro: vt habeat & administret tanquàm parafernalia:tex.gl.& Bal.in l.vbi adhuc. C. de iure dot. & tunc dominium est vxoris,& potest ipsa alienare:vt ibidem:& si maritus alienaret potest vxor vendicare: vt in d.l. vbi adhuc. sed in hoc casu nedum non est probatum quòd sint parafernalia, imò nec articulatum intendentes calumniis mulieres ipsæ suppositæ,imò nedum bona quæ habet penes se mulier potest vendere vt sustineat suos, sed etiam dotes. l. maritus. ff.de iure do.l.quamuis.ff.solu.matri. Quod autem dicitur de dodario nihil probatur,& minimè de alienatione alicuius rei dotalis quòd fuerit alienatio rei in dotem,nisi bonorum successionis sui fra-
10 tris videlicet,ipsius Catherinæ. * Et Dodario non appareat nisi per huiusmodi chartulas nullius fidei,& prætenduntur,vt apparet esse tantum. Item non habet dodarium priuilegium antelationis, sicut & dos prællegata.l.assiduis.aliàs fi.C.qui pot.
11 in pig.habe. * licet habeat tacitam hypothecam.d. l. vbi adhuc. Item cum non sit probatum de dote, vt ẽ.& dodarium commensuretur doti: vt in aut. sed iam necesse. And.de Iser.in constit. Regni mulier quæ dodarium.Et quòd subdit de pannis datis in dotem filiabus ex cõsuetudine, quòd seruentur filij nihil ad rem:nam si ex consuetudine seruantur filiabus in dotem,nam & mater licet nõ potest cogi dotare filiam nisi in subsidium, tamen potest si velit,sicut quilibet extraneus.l.auia.& l.fi.C.de iure dot. si maximè arctat consuetudo tenetur hoc facere sicut & pater promittens tenetur prællega.l. fin.C.de iure dot. Quò ad nurum de fundo dotali vendito constat per instrumentum mandati producti per eandem in personam sui viri: vt vẽderet pro suis negotiis peragendis:& pro eius necessariis exequẽdis. Quod si vendidit vt procurator,& præsumitur ex tempore,maximè quòd ipsa principalis percepit pecuniam, cum dicatur in eo pro suis negotiis peragendis quo casu non est locus coniectu ris, & sic siue pro ære alieno soluendo vendidisset absque veri præiudicio,vel pro alimentis suorum, & suæ familiæ:id iure permittente fecisse constat.l. mutus.ff.de iur.do.& l.quàmuis.cum seq.ff.sol.ma. Est etiam considerandadoctrina Ang.in l.si creditores.§.planè.ff.de priuileg.cred.vbi Ang.not. per illum text. * contra mulierem repetentem dotem 12
constante matrimonio propter defectum facultatum viri: vt minimè audiatur nisi in principio dilapidationis querimoniam fecerit,non autẽ si fuit passa diu dilapidare quòd intelligitur nisi etiam tempore querelæ dilapidasset: & hoc adducitur ex abundanti quando verè appareret de validitate assertorũ instrumentũ.Quò verò ad bona parafernalia vltra ea quæ dicta sunt,ꝙ imò nõ sint parafernalia apparet optimè per cõsi.Alex.de imo.xlij.super præmisso themate &c.in j. vol. & apertius Azo in summa.C.de iure dotiũ.j.col. Quò verò ad instrumentum dotium receptarum in quo Raphael ipse recepisse dotes fatetur, & quòd ideò sibi dabat certum fundum in excambiũ dotium per ipsum consumptarũ,adducebatur cautela Bal.Nouel.* quòd 13
quando creditores irruunt contra maritum consignet ipse vxoris prædia pretiosiora ob dotes consumptas,quia vxor venit in eis præferenda, & ad hoc allegat Bar.in l.si constante solu.matr. nam'ad hoc respondetur quòd Bar.hoc non dicit: & ideo non bene adaptatur per ipsum Bal.Nouel.ad cautelam fraudis prædictæ: imò expressè contrarium tenet Pau.de Castr.in l.à diuo pio.§.si super rebus. ff.de re iudi. & ibi dicit quòd si possessio venit tertiò à manibus condemnati,si in fraudem executionis vel debiti, si in fraudẽ executionis:vt quia post litem motam fit executio non obstante contradictione tertij,si autem ante litem motam agitur via ordinaria: videtur cùm appareat ex calẽdario dicti instrumenti,quòd nedum post litem motã imò post latam sententiam contra ipsum celebratum fuerit est in notoria fraude, & ideo non creditur ipsi marito propter præsumptam fraudem inter ipsum,& vxorem: arg.l.qui intestato.ff.de probat. vnde cũ non appareant quòd sint consumptæ dotes,& ipse debitor possidet longè plusquam articularunt ipsæ mulieres, ideo non est locus coniecturis, sed certè fraudis quòd ad euitandum executionem sententiæ factum apparet. Item adducitur insuper quòd testes deponentes de tenore scripturarum seu instrumentorum de quibus in processu, * cum sint notarij idiotæ,& illiterati nõ probant: 14
vt dicit Bart.in l.si quis in aliquo.C.de eden. idem Bar.& Bal.in l.sicut iniquum.C. de fi.instru. Et sic cum nõn appareat probatum de prætensa dote minimè debet prædicta Catherina audiri, & frustra tentat loqui de suis dotibus consequẽter consumptis: quia quæ non sunt in rerum natura, non habẽt ens nec qualitates: vulgar.l. lecta. ff. si certum petatur nec verificatur quòd dotes fuerint aliter alienatæ per eius virum, de mulieribus nihil probatur, & verisimiliter considerandum est fore consumpta constante matrimonio quinquaginta annorum: & de cõseruatis & datis filiabus ex consuetudine loci, quia pretiosa conseruantur: vt dicitur ex consuetudine ibi dari filiabus,sed ex consuetudine ista debent dari filiabus:& tacitè ibi videntur ea conditione dari dotes:vt ipsamet consti-
tetur

tetur ex consuetudine teneri dare filiabus,si ex necessitate, & tacita conditione dotis per consuetudinem per ipsammet illatam:ergo &c. nõ debet ab alio restitui quod ex necessitate dare,& soluere alteri tenebatur eadem vxor, de stabilibus seu immobilibus nulla probantur fuisse consumpta per virum quæ fuissent in dotem sibi data:sed probatur bene de aliquibus obuentitiis per successionem, quæ nunc possunt dici nec dotalia, nec parafernalia:vt dicunt Bar.& Bal.in l.maritus.C.de procur. & Azo in summa de iure dotium Et ita vt suprà concluſum iuris esse arbitror ergo

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Patruus contrahens cum nepte minore, cum enormi læsione ipsius minoris præsumitur in dolo.*
2 *Contrahens cum minore quem cognoscit cõtrahendo enormiter læsi videtur esse malæfidei, & contractus reprobatur,nec validatur iuramẽto tanquam dolo extortum.*
3 *Minor probata minori ætate si conqueratur se deceptum, nõ requiritur quòd aliter à iuramento absoluatur, & dum enormiter læditur contrahendo contractus non tenet, & restituitur ad alienata.*
4 *Simplicitas & dolus præsumitur in cõtractu damnoso facto per minorem etiam cum iuramento, & pariter per rusticum.& mulierem.*
5 *Assertiones in renuntiatione contẽtæ,licet videantur esse notarij attamen censentur esse partium, & quòd ab eis fuerit notarius rogatus de assertionibus prædictis.& ibid.nu.6.*
7 *Renunciatio dolosa & euidenter iniqua nõ valet.*
8 *Liberalitas magna in muliere non modica est doli præsumptio.ibid.nu.9.Cum mulieris naturæ repugnet.nam auarissimum est genus mulierum.*
10 *Puella potest repetere renunciata & alienata nulla absolutione à iuramento obtenta, & pariter minor.*
11 *Maior enormiter læsus non obstante iuramento potest contrauenire, licet promiserit non contrauenire aliqua ratione,vel causa, nec erit necessaria absolutio.*
12 *Læsus enormiter ex contractu iurato tale iuramentum nihil operatur.*
13 *Iuramenti dispositio in minore iurante, vt confirmet contractum habet locum, quando actus non valebat de se ex defectu decreti, & auctoritatis, secus si alia ratione.*
14 *Clausulatius & iustitia ministrari vtilis satis est ad substinendum libellum, & ipsum interpretandum, eo modo quo fauorabilius potest iuuari intentio actoris.*
15 *Clausula ius & iustitia ministrari operatur,vt veniat ferenda sententia secundũ illum modum, qui in processu narratur, maximè cum queuis narratio, & omne ius demonstratum per probationes potest, & debet iudex attendere etiam si vnum sit petitum,& aliud probatum.*
16 *Restitutio in integrum licet non fuerit formiter & expressè postulata ante sententiam tamen si fuerit factum simpliciter narratum iudex ex officio incidenter restituet.*
17 *Iudicium licet sit cœptum ordinariè, quia nihil de solemnitatibus mutat,ex quo adhuc natura causæ dicitur summaria, licet processus ordinariè peragatur.*
18 *Narratio facti simpliciter perinde est, ac si opposita fuisset exceptio, quia postquam factum proponitur & notum est iudici, potest iudex ipse ex officio supplere,& absoluere.*
19 *Furiosus si dubitatur an actus factus per ipsum fuerit tempore quo fuerat furiosus,vel sanæ mentis attenditur, si fuit factus more sapientis, & tunc præsumitur gestus tempore sanæ mentis,& econtra nume.20.& seq.*
Et ibi de fatuo Parisiensi.

CONSILIVM CXXIII.

REdemptoris gentium præsidio repetito,amen.In causa huius Magnificę Lucretiæ:cum eius patruo colligẽdo spicas post terga metentium eorúmque fasciculis alligando,cõcurro in eandem sentẽtiam cum Magnifico cõsulente.* Nam quis dolum non 1
præsumit in patruo contrahente cum nepte & minore enormi læsione interueniente,vt probatur in l.si superstite.C. de dolo. & in l.omne.§. Lucius.ff. quæ in fraud. cred. & in l.si societatem. §. arbitrorum.versi.quæro nunquid.ff.pro soc.ita consuluerunt Rapha.Fulg.& Cuma.in cõs.clxxx.visa prima fronte &c.ij.colũ.vbi dicunt ꝙ videtur malæfidei qui contrahit cum minore quem cognoscit cõtrahendo enormiter lædi: * & cõtractus ille debet re- 2
probari, nec validatur iuramento: & ideo subdit per ipsum iuramentum dolo extortum non validari contractum,nec ex eo minor repræsentari maior,cum non valeat:per id quod dixit Bald.in prædic.§.item sacramenta.in versi.querimoniam.quia iuramentum non debet esse iniquitatis vinculum: vt dicit Bar.in d.§. item sacramenta puberum. & probatur in c. cum contingat. nam Lauram ipsam ita grauiter deceptam nemini dubium posse legitimè propria auctoritate ipso iure, aut per in integrum restitutionem prædicto cõtractui contraire: quam sententiam ipsa quoq; naturalis iustitia tuetur:quãdo patruus prædictus graui iactura, ac detrimẽto ipsius mulieris locupletari quæsiuit. Nam constat natura fragilem sexum infirmum fragilẽq; ætatis consiliũ,& multis captionibus suppositum, & multorum insidiis expositum. Idcóque prætor naturalem æquitatem sequutus edictum proposuit quò earum curam suscepit, & aduersus captiones opitulationem pollicitus est l.j.ff.de mino.quæ naturalis æquitas in iudiciis admodum est sequenda. l.non sine.C.de bonis quæ lib.& l.placuit. de iudi. ita formaliter dicit Fulgo.consi.cxxxvij.incipi.finus guidonis.Imo plus minor probata minori ætate si conqueratur se deceptum nõ requiritur quòd aliter à iuramento absoluatur: vt dixit Bart.in l.ij. & ibi docto.de rescind.vend.Pau.de cast.in consi. clvj.Soci.in consi.lxxxv.& xxv.in iij.col.j.volum. *Imò dum enormiter læditur contrahendo seu di- 3
strahendo contractus non valet, & restituitur ad alienata:ita dixit Imo.in ca.cum causa.de empt.& vendi.vbi Moder.& Roma.in l.fin.de in lit.iuran. etiam non petita absolutione:& suadet ratio, quia

Universidad de Deusto
Biblioteca

enormis læsio dolus est,& iuramentum est bonæfidei: talis dolus tanquam dans causam contractui bonæfidei reddat illum ipso iure nullum: ita Bal. in consi.cxiij.j.volu.in quo non facit differentiam, an ex proposito vel re ipsa,quòd maxime procedit data enormi læsione dum renunciauit hæreditati sibi debitæ pro modico,& ideo dixit Bal.in rub.de
4 re. permuta. circa fin. * quòd simplicitas & dolus præsumitur in contractu damnoso facto per minorem etiam cum iuramento, & pariter per rusticum, & mulierem:ideo tanquam captiosum & iniustum potest contendi quòd maximè procedit in fœmina,quæ pro tenui dote renunciauit,& matrimonium nihil sibi obstat:vt dicit Petr.de Anch.in suo consil. lxxxviij. & lxxxij.& clxxx. & cccxlj.& ccclxxvj.& dixit Bal.in c.j.§. itẽ sacramẽta.de probi.feu.alie.iiij.col. q dolus præsumitur contra minorem,maximè cum contractus renunciationis di ctæ Lauræ continuetur post contractum matrimonij,& promissionis dotium:& propter vicinitatẽ, & vnitatem temporis videtur inesse primo contractui, & censetur pars illius contractus:arg.l.lecta.ff.si cert.peta.ita Bal.in consi.cv.j.volu.& consi. ccclxxxiij.eo.volu.& consi.cccxvij.iij.vol.& consuluit etiam Soci.in consil.cxliij.v.colum.j.vol.& ideo dixit Bar.in l.ij.& ibi doct. de rescind. vendi.
5 * quòd minor probata minori ætate, si conqueratur se deceptum nõ requiritur absolui à iuramento:idem consuluit Paul.de Castr. in consil. clvj. & Soci.in consil.lxxxv.xxv.iij.colum.j.volu. Et licet assertiones in renunciatione contentæ videantur
6 esse notarij,attamen censetur esse partiũ,* & quòd ab eis fuerit notarius ipse de prædictis assertionibus rogatus:vt declarat Bald. in l. mater. C. de rei vendic.& in l.ij.C.de rescind. vendi. quæ ex parte Lauræ prædictæ fuit erronea: & ita præsumitur iuxta l.error. C. de iur. & fa. ignor. Ex parte verò ipsius Vincentij patrui fuit scienter facta, ex quo in facto proprio.l.fin.ff.pro soc. & sic fuit falsa,& vocis assueratio,cum intentione fallendi.l.j.ff.de dolo.& not. Cy.in l.præscriptione.C. si contra ius
7 vel vtil.publi.* Item tanquam dolosa,& euidenter iniqua nõ debet renũciatio prædicta valere, iuxta nota.per Pet.de Ancha.in consi.clxxx.visa diligenter narratione.Cum enim in domo ipsius Vincẽtij patrui existens puella prædicta Laura ad suggestionem eiusdem, vt arbitror, & falsis persuasionibus inducta ad renunciandum, non modicum læsa existat,apparet enim notoriè circunuenta dolo,& fallaciis ipsius patrui per casum l.si superstite.C.de dolo.in versi.si læsa es immodice.per quem text.in
8 simili ita casu Paul.de Castr.in consi.clxxiiij.* contra superius consulta &c.nõ enim modica est doli præsumptio magna, imò maximę libertatis in hac
9 muliere,quæ mulierum naturæ repugnat,* cum auaris simum sit genus mulierum.l.si ego.ff.ad vellei. ita Anto.de Butr.in suo consi.lviij. domina orabilis &c.& dicit Paul.de Cast.quòd in huiusmodi casibus suffice.et iustitia naturalis ad intentionem fundandam.l.scire oportet.§.sufficit.ff.de excusatu tor. quilibet enim pernoscere & iudicare posset puellam hanc dolo inductam, & circunuentam fuisse:& iudex quilibet de facili oberraret dum illi non subueniret. Et pariter quòd potest puella ipsa repetere renũtiata, seu alienata nulla *alia solutio- 10
ne à iuramento obtenta consuluit Anto. de Butr. in suo consi.xlv.iuris rigor &c.Calder.in cõsi.viij. vbi concludit quòd mulier,& minor in contractu deceptus,seu decepta non obstãte iuramento contrauenire posset & idem tenet in c.cum contingat. col.viij.de iureiur.Et dicit quòd quẽadmodum in c.quãuis.de pac.excluditur dolus, ita etiã enormis læsio:& tali casu nedum minor verum etiam maior non obstante iuramento contrauenire potest:
*adeò quòd non est necessaria absolutio,etiã quòd 11
promiserit non contrauenire aliqua ratione vel causa quacunque. idem sequitur Cuma. in consil. xviij.Panor.in consi.viij.& in d.c.cùm contingat. penul.char.idem Abb.in consi.ccvij.Barba.in consil.xxj.& liij.Petr.philip.Corn.consil.xj. & consil. cxxiiij.& cxiiij.vbi dicit istam esse communem opinionem,& semper in practica seruatã:nec omittam idem consuluisse Alexand.in l.sciendum.xiij. col.ff.de verbo.obliga.vbi dicit in specie istam esse communem opin.contra Bart. in l.si duo patroni. §.idem Iulianus.de iureiur.& ibidem Alexan.* Ex 12
quo dum quis enormiter læditur ibi iuramentum nihil operatur:ita egregiè consuluit Deci.in consi. xxxj.col.ij. & consi. xlv. Et dispositio iuramenti in minore iurante:vt confirmet contractum habet locum quando actus non valebat de se ex defectu decreti, & auctoritatis:secus si alia ratione, & idem ipse consuluit in suo consil. lxxvij.colũ. vj.j.volu. Sicque puella ipsa circunuẽta, & minor à patruo, & maiore non obstante iuramento potest agere ne decipiatur, & conseruetur indemnis: quia illicita cõmercia præses prouinciæ rescindere debet nam sagacitas quæ cõtra minorem fragilis ætatis atque consilij committitur species est doli mali:maximè quia proponitur quòd aduersarius minoris administrauerat ipsius patrimonium: & sic non potest ignorantiam prætendere de bonis ipsius l.fi. arbit. tute. Et ideo à dolo præsumpto vel à magna temeritate, quæ dolo comparatur non potest probabiliter excusari:ita Bald.in consi.cccxij.j.volu. si ita etiã vt proponitur &c. * Nec obst.in aliquo quod 13
decidit Afflic.in sua decis.cccxxij.quia vt ipse met dicit in constitutione obscuritatẽ illud est vt cautius cum cõsilio fiat: & ita etiam in terminis tenet Alex.in l. stipulatio hoc modo cõcepta.& in l.qui romæ.§.duo fratres vbi latè cæteri scribentes.ff.de verbo.obli. Inquantũ verò Laura prædicta se fundet super narratis per eam in enormitate læsionis: nec alleget excipiendo: nec expresse per modum petitionis:non erit ex hoc vis aliqua faciendi:cum in memoriale oblatum appareat petitum sibi ius
* & iustitia ministrari quæ clausula est satis vtilis 14
ad substinendum libellum, & ipsum interpretandum, eo modo quo fauorabilius potest iuuari intentio actoris:ita inquit Ant.de But.in c.literæ.de dilatio.& in c.examinata.de iudi.& not.doct.in c. ij.de ordi.cogni.& consuluit Alexã.in consi.vj.iij. col.iij.volu.& ideò virtute talis clausulę venit sententia ferenda: secundum illum modum & viam quæ in processu probatur.arg.l. si quis intentione. ff.de iudi.ita dixit Inno.Ioan.And.& Ant. de But. in c.ij.de ord.cogni.Spec.in tit.de libe.obla.§.nũc videndum.versi.sed cum his Bal.in l.ædita.in repe-
perusi.

perusi.C.de edendo.Anto.de Butr.in c.fi.de offic. Archi.& Ang.in l.fin.de ann.except.maxime cum quęuis narratio:& omne ius demonstratũ per pro-
15 bationes possit,& debet iudex attendere etiam * si vnum sit petitum, & aliud probatum:Alexã. in l.si quis stipulatus.§.grifogonus.ff.de verb.oblig.& in l.certi condictio.§.si nummos.si cert.pet.Socin.in consi.xxiiij.col.xj.& in consi.xxxix.in fi.Alex.in l. j.§.siquis ita.ff.de verb. oblig. & in consi.clxvij in ij.volu.Nec militaret dicere quòd restitutio in integrum nõ fuerit per eandẽ formiter, aut expresse postulata. nam respondetur q; non oportet ipsam
16 solenniter postulari ante sententiam: * sed sufficit simpliciter factũ narrari, & iudex ex officio incideret restituet:vt inquit Bar.in l.minor.ff.de mino. & in l.diuus.in fi.ff.de in integ.resti. & dicit Bal.in consi. cccxxv.j. volu. quòd restitutio replicando, excipiendo,& narrando legitime petitur solo verbo, & sufficit quòd in actis appareat: nam procedendo satis videtur restituta,& sublatum obstaculum. Et pariter nec obstat quòd iudicium sit cœptum ordinariè quia nihil de solennitatibus mu-
17 tat ex quo adhuc natura * causæ dicitur summaria licet processus ordinariè peragatur:vt dicit glo.in clem.dispendiosam.in ver.valeat.& clemen.sæpe. versic.non contradicentibus. & ibi latè scribentes & satis fuit prędictę puellę narratæ factum simpliciter,ex quo resultat exceptio:nec est necesse quòd dicat excipio vel oppono: nam simplex narratio facti perinde est, ac si opposita fuisset exceptio:
18 * quia postquam factum proponitur, & notum est iudici,potest ipse iudex ex officio supplere, & absoluere. Bar. in l.j.de excep.& plus dixerunt domini de Rota in decis.cccxxj. quos sequitur Anto.de Butr.in c.vnico.de lit.contest. quòd etiã si factum ex quo resultat exceptio narretur in positionibus: & capitulis ad finem probandi sufficienter tamen videretur primo posita.Quæ præsertim procedere debent in regno isto in quo omnes causę sunt summariæ, & in eis sola facti veritas attendẽda est per
19 c.detestantes.* & iudex qui eo modo in causis procedere debet potest manu regia procedere, secundum Bar.in extraua.ad reprimen.in versic. videbitur.& Bal.in l.nemo.C.de sent.& in l.nec quicquã. ij.col.ff.de offi.proconsi.& in c.ij.de no. forma fid.
20 * & princeps non attendit ordinem iudiciorum: sed meram veritatem.c. ad petitionem.extra de accu.Et hinc est quòd habẽs facultatem cognoscendi de causa sola facti veritate inspecta poterit rece-
21 dere à regulis iuris,* & credere probationi persuasiuẽ,licet non concludenti:secundum Bal. in l.solam.in fi.C.de testi.quem pro sing.alleg.Francis.de Are.in consi.lxxxiiij.diligẽter ponderatis his.pen. colũ.refert & sequitur Iaso.in l.certi condictio.§.
22 nummos.ff si cert.pet. * Imò eo casu debet in causa ipsa iudicare sicut Deus esset iudicaturus:vt inquit pulchrè Bal.in l.pen.rj.colum.versi.vj.quæro. C.de iure deliber. Inquãtum autem donatio postmodum facta per prædictum Vincẽtium patruum eidem Lauren.eisdem bonis sibi renunciatis, fortè conscientia ductus, & ad eius exonerationem, & demum diabolico spiritu instigatus se pœnituerit, & conetur donationem ipsam infringere prætextu, quòd tempore donationis prædictæ nõ erat sanæ mentis,sed furiosus:attamen non apparet verificatum quòd morbus talis furoris fuisset continuatus seu perpetuus, sed interdũ furebat, & ideo succedit: quòd dum contingat dubitari, an actus gestus à furioso. fuerit factus tempore furoris,vel tempore sanæ mentis,tũc si actus ille apparet quòd more sapientis gestus sit,& tunc præsumendum est illum fuisse factum tempore quo nõ erat furiosus,
*sed sanæ mentis:aliàs secus per l.is qui.de tuto.& 23
cura.da.ab his.& in l.titia. de inoffi. testa. ita dixit Bal.in l.furiosum.C.qui testamen.facere pos.& secundum prædicta est intelligendum, quod dixit Bal.in c.j.per quos fiat inuestitu. De Valerio maximo quòd Romæ à Senatoribus fuit approbatum testamentum furiosi,quia rectè & ritè disposuerat, sicut quilibet sanæ mentis:sed cum hic Vincentius patruus ad exonerationem suæ conscientiæ restituerit prædictæ Lucretiæ suæ nepti indebitè per ipsum ab eadẽ recepta & habita, & eius filium hæredem instituerit,& dotes filiabus easdem ad inuicem substituendo,relinquendo,etiam tutorem pupillis eligendóque insuper sibi sepulturas. Sunt enim ista non signa facultatis, aut furoris, sed hominis sanæ quidem mentis,& consilij. Et quando stultus, vel furiosus facit actum quem quilibet sanæ mentis fecisset,tunc valet & tenet actus ille:ita voluit Ioan.And.in c.fin.de succes.ab intesta.Hostien.& Abb.in c.ad nostram.de consuetud.* vbi 24
facientes mentionem de sententia lata à fatuo illo Parisiensi contra tabernarium qui volebat sibi solui per quendam pauperem,qui comederat vinum, & panem ad odorem carnium hospitis: nam iudicauit debere sibi solui per tinnitum,seu sonum pecuniæ,& talis sententia fuit approbata per totum consilium Parisiense: quia quilibet prudens iudex ita decreuisset,ac pronunciasset,idem not. Pet. de Ancha.in clem.si furiosus.de homicidiis. Et ex his vt complacuissem Excellenti do.Marcello gazella regenti regiam Cancellariã qui pro Lucretia prædicta satis me rogauit:ne eius iura defraudarentur volui præmissa succinctè quoad potui scripsisse.in cæteris suppleat &c. Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Restitutio in integrum concedatur aduersus sententiam culpa iudicis latam, vt quia iudex sciebat factum, & ius, & voluit gratiam facere.*

2 *Sententia lata nõ admissis probationibus, vbi aliàs exequi posset per restitutionem in integrum petitam, eius executio impeditur, & exequi non potest.*

CONSILIVM CXXX.

IN Christi nomine amen. Excellens do mine locum tenens Regiæ cameræ in causa vniuersitatis iuuenatij,cum vniuersitate Buronti fuit dictũ quòd sententia est de se clarissima, vt ex eius facie liquet:& ideo nõ indiget aliqua declaratione, vt petitur ex aduerso. Nec posset declarari secundum mentem iudicãtis cùm ex ipsius lectura apertissimè dignoscatur,nec iudicantis intẽtio in mente retenta potest aliquid operari, si verba sententiæ intentioni non deseruiunt: tum etiam quia nullo iure conce-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ditur iudici declaratio huiusmodi secundum eius intentionem, maximè vbi notoriè grauauit de negando beneficia, & repulsam ex quibus satis apparet læsa cum minimè audita fuerit in suis defensionibus, videlicet in beneficiis nec in repulsa sibi de iure cõpetentibus non absq; notoria iudicãtis culpa, & sic tanquam læsa non potest sibi in integrum restitutio denegari ad iura, & probationes omissas procedendum per iura vulgaria. Item competit sibi restitutio in integrum ex alio capite vt j. præsupponendo vnum in iure verisimum: quòd restitutio in integrũ conceditur aduersus sententiam culpa iudicis latam, *vt quia iudex sciebat factum, & ius, & voluit gratiam facere: ita dicit glos. sing. in l. seruo inuito. §. cum prætor. in versi. auctoritatem. & ver. ambitiosè. ff. ad Trebel. idem Guili. & Cy. in l. pen. ff. de iust. & iu. Bald. in l. pœnales. C. quando prouoca. non est necess. & in l. constitu. C. de pœna iudi. qui malè iudi. vbi subdit gl. ipsam esse sing. & quòd talis restitutio competit ad totam causam. Sed quis inficiabit sententiam latam non admissis probationibus, imò de negatis beneficiis, & repulsa, iudicem ipsum nulla aut maxima culpa carcere, *& sic sententia ipsa ex gratia iudicis lata. Et ideo succedit quòd vbi aliàs exequi posset per dictam restitutionem in integrum petitam eius executio impeditur, & exequi nõ potest. ita inquit Bart. in l. iij. §. condemnatum. & ibi plenè Imo. & Alex. in ix. col. ff. de re iudi. Bal. in aut. quæ supplicatio. C. de preci. impe. offer. vbi subdit quòd si petitur bona fide in integrũ restitutio debet eo casu suspendi executio: vbi verò euidenter temerè peteretur, vt quia incoloratè petitur non suspendatur, & maximè vbi præsumptio non est contra petentem: vt nota. dixit Ange. in l. falsam. C. si ex fal. instr. Itẽ apparet quòd præsumptio est pro nobis, quia pars aduersa vniuersitas iuuenatij prætendit habere ius pascendi in territorio Butontino: cp ius non præsumit. Item quòd fuerunt petita quæ de iure concedi debent, videlicet, repulsa, & beneficia, & fuerunt petita coram primis iudicibus primo loco. & demum coram auditore reginali, & successiuè in præsentiarum, & manifestè animi passiones hucusque premissa concedere impediuerũt.

V. Excellentis do. obsequentissimus Tho. Gram.

SVMMARIVM.

1 *Iudici minimè credendum est, nisi quatenus cõstet ex actis, etiam si dixerit aliquid fore notorium.*
2 *Iudex si dixerit quòd informatus de fama procedit ad inquisitionem sibi credendum est.*
Iudex procedens ex officio nedum sibi non creditur, dum asserit aliquid esse notorium, sed etiam non potest recipere testes super illo notorio, vel infamia, nisi prius parte citata. ibidem. nume. 3.
3 *Et maximè vbi allegatur notorium extra locum iudicij.*
4 *Iudicis verbo quantũuis auctoritatis credendum non est siue in causis, siue super testamentis, siue quibuslibet aliis contractibus quæstio ageretur. ibidem. num. 5. Nisi esset cardinalis. ibidem.*
6 *Iudicium etiã duorũ relationi minimè standũ est.*
7 *Possessory causa dicitur modici præiudicij.*
8 *Iudici creditur de gestis coram eo.*
9 *Iudex spoliare potest iniustum detentorem beneficij, quia quæ possunt de facto fieri non requirunt scripturas. ibidem.*
10 *Iudices duo si attestantur de actis gestis coram eis plenè probabunt.*

CONSILIVM CXXX.

REdemptoris gẽtium auxilio inuocato amen. Nuper requisitus à Reuerendiss. Dominico de idiaches Archiepiscopo brundusino: & V. I. D. vt rescriberem suæ reuerendissimæ do. consulẽdo an credendum sit iudici asserenti aliquid esse gestum coram eo. *Et certe prima facie videretur dicẽdum quòd non, cum iudici minime credendum sit, nisi quatenus constet ex actis: per text. in c. quoniam contrà cum vulg. de probat. ita dicit Abb. in suo cõsi. lxvij. colum. & tenet Guid. Papæ in singu. suo. dccclxvij. incip. si credatur. alleg. Spec. in titu. de reste. §. j. colum. xxiij. in fi. ibi: sed quod dixi. Quod procedit etiam si dixerit aliquid fore notorium, vt dicit Fely. in d. c. quoniam contra. in fi. ij. col. ibi ex prædictis &c. & melius Franc. de Aret. in consil. clxv. colum. vij. vbi tenet secus si iudex diceret informatus de fama processit ad inquisitionem: *quia creditur ipsi iudici: quia assertio de fama sit leuis præiudicij: vt ibi cuius contrarium tenet Fely. in prædicto c. quoniam contra. in prin. ij. col. & melius. Hinc est quòd etiam si iudex procedat ex officio non solum non creditur asserendo aliquid esse notorium &c. sed etiam non possunt recipi testes super probatione illius notorij, vel infamię parte nõ citata. * Et maximè vbi allegatur notorium extra locum iudicij: vt tenet Aret. in consil. ij. loco ꝫ. allega. in fi. & Rapha Fulgo. in cons. cvij. incip. super eo: ad mediũ. ij. col. & notabiliter: & hinc est cp siue in causis siue super testamẽtis, * siue super quibuslibet aliis cõtractibus quæstio agitetur verbo vnius iudicis quantũuis auctoritatis credendum nõ est, per tex. in c. cũ à nobis. de testi. & in c. post cessionem. de proba. ita tenet Card. in suo consi. cxxviij. in q. quæ vertitur &c. j. col. & idem reperio tenere Henri. boich. in d. c. quoniam contra. de probat. colum. j. dummodo causa pẽdeat coram eo prædicto tempore quo fiat relatio per iudicem, & ita dicit intelligi debere. c. statuẽdum. ij. q. vj. & ibi limitat: *nisi sit cardinalis. allegat c. j. de loca. & cond. & c. nobilissimus. xcvj. quòd confirmari potest per dicta Barba. in d. c. quoniam contra. col. xix. vbi pro examinatione præsentis hæsitationis, & ibi etiam per prædictũ Henri. Boich. j. col. * Et fortius idem dicendũ erit si duo iudices essent: quia eorum relationi minimè standum erit per tex. in c. olim ex literis. de rescript. ibi non obstãte relatione illorum priorum iudicũ de falsitate commissa per illũ Petrum rubeũ: Pontifex mãdauit inquiri secundum Io. and. Ant. & Abb. ibi: & Henri. Boich. in d. c. quoniam cõtra. col. ij. & Barb. in d. c. olim. col. j. ij. no. vbi se remittit ad not. in c. post cessionem. de probati. & in c. cũ dilecta. de purg. cano. & in d. c. cum à nobis. de testi. & in l. si qua per calumniam. C. de epis. & cle. cuius contrariũ tenet Spe. vbi ꝫ. & in tide sent. §. iuxta. versi. sed pone. Luc. de pen. in l. vnica. C. de quæstio. lib. xij. colum. ij. vers. xx. & melius per eundem in l. j. C. de curial. lib. xij. vers. vlti. not. fol. liiij. colum. iij. vbi subdit contraria procedere in gra

in grauioribus criminibus &c. & faciunt not. per
7 Fely. in d. c. quoniam contra j. col. in fin. * Ex quo infertur quòd cum causa possessorij dicatur leuis præiudicij, vt pulchrè per Matthe. in suo singul. ij. Bart. in l. momentaneæ. C. qui legi. perso. Ias. in l. admonendi. ff. de iureiur. colum. xxv. & in repet. l. admonendi. ff. de iureiur. colum. lxxxv. versic. dictum est suprà. & colum. cvij. circa fin. statur relationi iudicis asserẽtis quem fuisse spoliatum à iurisdictione, & ipsius exercitio: confirma per ea quæ latè ponit Georg. Natta in repet. clemen. fæpe. de verb. sig. colum. lxxvj. in fin. ibi: an autem in istis causis breuioribus: & Par. de put. in tracta. sindic. in ver. credere, & creditur: & ibi nisi iudici opponitur fol. xxxix. colum. iiij. in fin. vbi etiam tenet quòd de iure Longobardo statur iudicis assertioni. Quibus omnibus præmissis minimè obstantibus arbitror contrariam sententiam Reuerendiss. domin. fore de iure veriorẽ cum distinctionibus de quibus in-
8 frà. * Et quòd credatur iudici de gestis coram ipso, tenet glo. in constitutione Regni Caroli sub rubr. de exhib. malefa. vbi glossi. & And. de Isern. dicunt quòd de iure Longobardo creditur iudici rememoranti quæ gesta sunt apud ipsum: quia rememoratio iudicis habetur loco actorum: & parificatur ipsa rememoratio, secundum dictum ius Longobardorum scripturæ actorum quam iudex coram se scribi fecit secundum ius commune Romanorum: & ideo dimissis dictis doctorum in vsib. feu. ex quo ius constitutionum Regni est speciale ius Regni secundum constitu. puritatem sub rubr. de præstan. iura. baiulis in qua disponitur quòd iustitia ministrari debet secundum constitutionem ipsius Regni, & in defectum earum secundum consuetudines approbatas: & demum secundum iura communia Longobarda, videlicet, & Romana: prout qualitas litigantium exegerit. qualitas enim in hoc casu est quæ apparet notoriæ violentiæ, & de facto illatæ, & notoriæ etiam ex confessione partis: & quampluribus aliis examinatis: vt dicitur in relatione: seu assertione prædicta audientiæ prouincialis per suas literas ad superiores magistratus. Quibus suffragatur iuris præsumptio quæ est pro ordinario in eius diœcesi: & ex aduerso allegatur priuilegium pro quo non præsumitur, sed pro ordinario per c. personas. de priuileg. maximè existente in sua possessione, prout stetit: & stat ipse
9 Reuerendus Archiepiscopus ordinis. * Et insuper suffragatur quòd iudex potest nedum de iure: sed etiam de facto spoliare iniustum detentorem: ita Abbas in c. quia clerici. de iurepatr. & quæ possunt de facto fieri non requirunt scripturas. Item in capit. Regni. de violentiis sub rubrica de offic. viola. in capitulis regni char. xiij. dicitur quòd de violen tiis ecclesiis illatis debet summariè procedi, & de plano absque libello, aut litis contestatione, aut strepitu, seu figura iudicij: & iudex ex officio suo
10 inquirit modo: vt suprà. & restitui faciet. * Maximè dum duo iudices attestantur de actis & gestis coram eis plenè probabunt: vt dicit Spec. in tit. de sentent. §. iuxtà. versi. sed pone. & sequitur Luc. de pen. in l. j. C. de quæstionib. lib. xij. ij. col. ex quibus concluditur standum assertioni iudicis: & ita consulo, & iuris esse dico meo iudicio: ego Thom. Gra-

SVMMARIVM.

1 *Metu compulsus ad retrocedendum, seu donandum aliquid licet coactè, & per metum tradiderit, si demum intentauit remedium possessory recuperandæ poterit aduersarius articulare, & excipere de dominio. nu. 2.*
3 *Spoliatus possessione alicuius rei si ipsam retrodonauerit, & sic donationi præmissæ renunciauerit eo casu amisit, tam possessionem quam proprietatem ipsius rei.*
4 *Possessorio recuperandæ conuentus à spoliato, sicut probando de suo dominio per sententiam auditur contra spoliatum, ita & probans de suo dominio per instrumentum publicum.*
5 *Exceptio dominij contra spoliatum quando non requirit probationem facti non potest reiici, debet admitti.*
6 *Probatio instrumenti non requirit probationem facti, sed dicitur probatio probata.*
7 *Iuramenti exceptio obstat, dum allegatur metus, seu vi fuisse interpositum iuramentum. quia non potest propria authoritate absolui, sed requiritur absolutio.*
8 *Spoliatus quod sit ante omnia restituendus, non habet locum, si compulsus esset per metum ad tradendum.*
9 *Spoliatus si post spolium renunciauit spoliatori, talis renunciatio repelleret ipsum spoliatum agentem possessorio recuperandæ, & hoc in beneficialibus.*
10 *Spoliatus renuncians spoliatori videtur voluisse purgare vitium spolij saltim respectu possessionis consequendæ.*
11 *Spoliatus si post spolium renuntiauit in forma promittendo non contrauenire renunciando, ac retrodonando videtur eo casu fecisse pactum de non agendo, & sibi præiudicauit tam in possessorio quam in petitorio.*

CONSILIVM CXXXI.

REdemptoris gentium suffragio postulato, Amen. In causa Illustrissimi Comitis Nolæ, cum Bernardino miranda de Ottaiano, asserit Bernadinus ipse se spoliatum possessione quorundam bonorum, sibi vt prærẽdit donatorum per prædictum Comitem: ideo se restitui petit tanquam si armato milite mucrone accinctus galeaq; cristatus iustissimo bello, ac iure merito à minore, & puero bona eadem adeptus fuisset. Obiectum fuit per Comitem de renuntiatione, ac retrodatione eorundem bonorum sibi facta per ipsum Bernardinum publico instrumento mediãte & præsertim ob imminentẽ necessitatem ipsius Comitis concurrente, quia tanquam minor & læsus intendebat donationem ipsam eidem factam reuocare: ideo donationẽ prædictam valoris trium milium ducatorum eidem Comiti retrocessit: contigit ergo de pluribus hæsitari. Et primò: an competat eidẽ Bernardino cõtra Comitem remedium recuperandæ possessionis, cum per metum spoliatũ fuisse proponatur. Secundò an licuerit eidem domino Comiti proponere, & probare super proprietate, & dominio. Tertiò an obstante iuramento in contractu renuntiationis

Universidad de Deusto
Biblioteca

factæ per ipsum Bernardinum iurante, de quo plu-
ries obiectum extitit, & reseruatum in decisione
cùm causæ licuerit eidem Bernardino articulare,
& producere contra iuramentum iuramento ipso
obstante. Et quò ad primũ nulli dubium dato abs-
que veri præiudicio quòd Bernardinus ipse fuisset
compulsus per metum ad retrocedendum, seu do-
2 nandum bona de quibus agitur: * licet coactè, &
per metum tradiderit: si demum intentauit reme-
dium possessorij recuperandæ potuit Comes articu-
lare, & excipere de dominio & proprietate. ca-
sus est cum glo. magistra. in cap. super hoc. extrà de
renun. & ibi subdit gloss. quòd eo casu non potest
quis dici spoliatus, nec potest petere restitutionẽ,
2 *ex quo semel tradidit: & licet fuerit per metũ da-
bitur sibi actio quod met. cau. & non interdictum
recuperandæ possessionis: idem tenet Imo. & Mo-
der. in vulga §. nihil commune. Bald. in l. penult. de
condict. ob turpem cau. & in l. ij. quod met. cau. &
3 in l. ij. per Bartol. eod. titu. * Item cùm Bernardi-
nus ipse bona prædicta retrodonauerit, & sic do-
nationi præmissæ renunciauerit eo casu amisit tam
possessionem quàm proprietatem ipsorum bono-
rum: vnde notoriè obstat sibi defectus proprieta-
tis. textus est optimus in cap. accepta. de resti. spol.
cum vulga. & nõ potest petere restitutionem: quia
per renunciationem perdidit tam proprietatem,
quàm possessionem: vt in l. si quis vi. §. differentia.
ff. de acquir. pos. & not. Innocen. in cap. super hoc.
de renuntia. Præterea probatum fuerit de domi-
nio. & proprietate eiusdem Comitis per instrumen
tum publicum renuntiationis prædictæ: quo casu
apparet obstare exceptionem dominij, & proprie-
tatis. & ideo stante statuto quòd instrumentum pu-
blicum habeat executionem paratam, prout senten
tia. & prout hodie in regno per ritum magnæ Cur.
vicariæ fit præsentatio instrumenti liquidi, & in
4 promptu executioni demandatur: * nam sicut op-
ponens & probans de suo dominio per sententiam
auditur contra spoliatum agentem remedio recu-
perandæ vita & probans de suo dominio per instru-
mentum publicum quod æquiparatur sententiæ: fa
cit quod notat Barto. in simili in l. vinum. ff. si cert.
peta. & ibi in l. in hac. ff. de tritica. Ita pulchrè dixit
excellens doc. Ant. curs. sicu. in suo tract. de excel.
reg. admixto cum regula quòd spoliatus sit ante o-
5 mnia restituendus in xxxv. limit. * Quod corro-
boratur, nam quando exceptio dominij obiecta
contra spoliatum non requirit probationem facti
non potest reiici, sed debet admitti: ita Bald. in l.
penul. C. si à non compe. iudic. & Oldr. in consilio
6 cclxxxj. incip. in causa qua quæritur. & Alex. ibid.
in apostil. * sed probatio per instrumentum non
requirit aliam probationẽ facti. quia dicitur pro-
batio per probata, & non probanda: dixit Bald. in
l. ij. C. quando fisc. vel priua. & in l. quotiens. vltim.
colum. C. de iudi. & in l. fin. de vsucap. Et nedum di
citur probatio probata, sed veritas apparens, adeo
quòd non indiget disceptatione fori: dixit not.
Bal. in l. imperator. ff. de sta. ho. ij. col. & alibi dici-
tur euidentissimè cõstare quòd per instrumentum
apparet: dixit Bal. in l. j. in princi. in ver. venio. ff. de
ope. no. nun. Ant. de But. in c. licet causam. de pro-
bat. ergo cùm de tali probatione dominij, & pro-
prietatis docemus in promptu per instrumentum:
ergo &c. * Quò verò ad tertium dubium, an ob 7
stet iuramentum eidẽ Bernardino respectu metus
allegati seu vis, & certè omnino dicẽdum est, quòd
sic cum respectu allegationis prædictæ non potuit
propria auctoritate sperni. sed requirebatur absol-
uti: voluit Archi. in c. ij. de pac. in vj. Innoc. in c. ve-
nerabilem. de elect. Ioan. de Imo. in c. cùm contin-
git. de iureiu. Cano. in c. ad aures. extrà quod met.
cau. Et dato absque veri præiudicio q̃ pars aduersa
fuisset absoluta à iuramento, seu q̃ non requirere-
tur absolutio: attamẽ nulla fuit vis probata, prout
à iure probari requiritur: & etiam q̃ quis fuerit vi
expulsiua siue ablatiua priuatus sua possessione ad
hoc, vt restitui possit: secus si compulsiua: * quia eo 8
casu regula q̃ spoliatus sit ante omnia restituẽdus
locum non habet: vt si compulsus esset per metum
ad tradendum &c. ita distinguunt doct. prælega.
videlicet, Imo. & Mod. in d. §. nihil cõmune. & Bal.
in pluribus s̃. alleg. & ibidẽ Alex. in d. §. nihil com-
mune. in ix. col. in iij. lim. quæ iura singulariter col
ligendo, & limitando modo prædicto, refert & se-
quitur prædictus Ant. Curs. in regula prælegata.
in xxxij. limit. & pulchrè Franc. de Arc. in d. §. nihil
commune. Et tamen in facto apparet plenè proba-
tum per infinitos testes quòd Bernardin. ipse stetit
carceratus in posse Vicarij Nolani tanquam cleri-
cus, & à Vicario carceratus detinebatur in castro
Nolæ ad querelam Reuerendi Archiepiscopi Ni-
colini super prætẽsa falsitate & fraude. Et quòd tẽ-
pore renunciationis prædictæ, & longè antè Co-
mes cum prædicto Archiepiscopo discesserat & pe
tierat Romam: & ipso Comite existente Romæ, &
ipso Comite inscio talis renunciatio facta fuit: &
quòd carceratio prædicti Bernardini satis displi-
cuit eidem Comiti, tunc existenti valde infirmo in
lecto: & quãquam primùm carcerationẽ ipsam au-
diuit fuit visus publicè flere: adeo q̃ ex huiusmodi
mœstitia suscepta recidit. Et insuper liquet renun-
tiationem prædictam fuisse publicè factã in eccle-
sia Archiepiscopatus, prout etiã de præmissis om-
nibus etiã tres testes quorum duo sunt notarij ex
aduerso producti deponunt. Nec prodesset eidem
Bernardino, quòd duo testes vltimò producti, &
pluribus repulsis attẽti videãtur deposuisse quòd
Bernardinus ipse post spolium renunciauerit, &
quòd ideo succedat dispositio. textus in c. sollicitę.
extrà de restitutio. spoliat. Nam respondeo primò
quòd testes ipsi sunt multi, & quamplurimis effica-
cissimis repulsis attincti: vt apparet in repulsa: &
dato absque veri præiudicio, quòd essent integri:
dico quòd illud quod habetur in c. sollicitæ. pro-
cedit in beneficialibus: * secus in prophanis in qui- 9
bus si spoliatus post spoliationem renunciauit, talis
renũtiatio repelleret ipsum spoliatum agentẽ pos-
sessorio: quia manifestè fundaret exceptionem ex-
cipientis super proprietate, & consequẽter obsta-
ret agenti possessorio: per id quod legitur, & nota.
in cap. ad decimas. de rest. spo. in vj. tum etiam quia
renuntiando illi spoliatori videtur voluisse purga-
re vitium spoliationis saltem respectu possessionis
consequendæ. cùm possessio sequatur proprieta-
tem: vbi manifesta, * seu notoria est. c. cũ dilectus. 10
de cau. pos. & proprie. l. pen. ff. de publ. ita signãter
voluit

voluit do. Abb. in prædicto c. sollicitæ. & idem se-
quitur consulendo Alexand. in consil. xciij. ij. col.
in v. volum. Imò dico & plus quòd talis exceptio
renunciationis factæ per spoliatum opposita con-
tra agentem spolio militat etiam quòd talis renun-
ciatio facta fuisset post spolium, maximè vbi est re-
nunciatum in forma: & promissum & iuratũ non
contrauenire renunciando, ac retrodonando &c.
Nam eo casu videtur fuisse factum pactum de non
agendo, & spoliatus sibi præiudicauit tam in peti-
11 torio * quàm in possessorio, ita voluit Innocent.
in c. super hoc. de renuncia. & sequitur Imo. in prę-
dicto c. sollicitæ. per illum textum à contrario sen-
su: vbi subdit q̃ imò eo casu videtur obstare texus
in d. c. sollicitæ. quia ex quo post spolium fit talis
renunciatio non deberet admitti excipiens: quia
non est verisimile quòd sponte fecerit Innoc. vide-
tur velle in d. c. super hoc: & sentit gloss. sequens in
d. c. sollicitæ. quòd ratio text. dicti c. non sit perfe-
cta. sed ratio sit illa quam voluit glo. quòd quando
renunciat post spoliationem nõ concludit ad pos-
sessorium, sed istud est literam violare: ideo potest
dici, vt dicit do. Anto. in c. super hoc. de renun. xvj.
colum. versũ. sed adhuc. & etiam in dicto sollicitæ.
quòd non audiatur talis excipiẽs saluo nisi aliquid
alleget & probet per quod diminuatur de præsum-
ptione iuris: nam talis præsumptio non est iuris, &
de iure: sed iuris tantùm. ideo potest eneruari: per
not. in l. siue possidetis. C. de prob. & in c. is qui. ex-
trà de spon. & ideo si excipiens dicat quòd sponte
12 renunciauit, ex quo coram iudice renũciauit: * co-
ram quo non est verisimile quòd tenuerit vel vio-
lentiam passus fuerit per l. fina. ff. quod metus cau.
cum data iudicis præsentia omnis metus cesset, vt
dicit Bartol. in l. frater à fratre. in ver. tertio quæro
quid de contractu. ff. de condi. ind. Angel. & Imol.
in l. j. §. fuit quæsitum. ff. ad Trebe. & ideo in specie
dixit Bald. in l. pacta nouissima. C. de pact. quòd o-
mnis metus & dolus præsumitur cessare quando
interuenit præsentia iudicis: maximè quia dicitur
contractus bona fide fieri quando interuenit præ-
sentia iudicis: vt dixerunt Bart. & Imol. vbi suprà.
& tenet Par. de put. in tracta. sindic. in ver. iustitia.
in c. iudex in iiij. colum. ver. iudex præsumitur mi-
nimè de præallegatis faciens mentionem: idem se-
quitur Iaſ. de may. in l. traditionẽ. la ij. C. de transf-
act. j. colum. & Pet. gerar. de petra sancta in suo sin-
13 gul. lvij. incip. qualiter tutorem. * Et idem dicen-
dum est si renuncians dixisset se habere conscien-
tiam læsam, & ideo renunciaret: ita formaliter te-
net Imo. in dicto c. sollicitæ. de restitu. spolia. & se-
quitur Socin. in suis fallen. in reg. incip. spoliatio:
quando in renunciatione. iij. fallen. vbi idem for-
maliter dicit: vnde quia prædictus Bernard. cleri-
cus stabat sub iurisdictione episcopi Nolani, & in
eius curia, & absente Comite, ac prædicto archie-
piscopo Nicosino querelante à ciui. Nolæ, & à re-
gno tempore renunciationis prędictæ liberè facta:
prout testes etiam producti per eundemmet Ber-
nard. deposuerunt: item cùm appareat notoriè ha
buisse conscientiam læsam dum id asseruit subdens,
comitem ipsum velle reuocare donationem prędi-
ctam tanquam minorem, & circunuentum satis ap
paret de læsa conscientia probata dicta minori æta-
te, ac metu, & reuerentia ipsius comitis erga eun-
dem Bernard. verificatis quoque aliis qualitatibus
instrumenti prædictæ renunciationis: & nihil est
in eo expressum quod verificatum non sit, maximè
de imminenti necessitate ipsius comitis debitoris
in duc. fere xxx. mile: sicq; sequitur quòd Bern. ipse
temere vexans eundem comitem in expeñ. insuper
condemnari. & ita iuris &c. ego Thomas Gramm.

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum vicini faciens mentionem de duabus viis publicis non probat.*
2 *Fundum alienum pertransiens per decem ann. præsente domino fundi cui asseritur quòd dicta via debetur per dictam terram videtur constituta seruitus prædicta. ibid. nu. 3.*
4 *Via publica dicitur cuius solum publicum est.*

CONSILIVM CXXXII.

IN Christi nomine, Amen. In præsenti themate proposito, quò ad primum du-
bium. * Quod instrumentum vicini fa- 1
ciens mẽtionem de duabus viis publi-
cis non probet ibi esse viam publicam in cõtractu
celebrato inter diuersas personas, ex quo verba
enuntiatiua prolata principaliter non propter se,
sed propter aliud non inducunt dispositionem: di-
xit Bart. in l. ex hac scriptura. ff. de donat. & in l. iu-
bemus. C. de libe. caus. nam instrumenta inter alios
confecta facientia mentionem de viis publicis, & 2
* quod illa sit via publica in tali fundo non indu-
cunt dispositionẽ: nec ex hoc probat ibi esse viam
publicam: vt est optima glo. in l. cùm aliquis. C. de
iure delibe. & in l. prædiis. §. tuo. ff. de legat. iij. nam
res inter alios acta aliis non præiudicat, nisi clarè
& liquidò demonstretur illam esse viam publicam,
& maximè quia hæc prætensa via publica non in-
cluditur in publicum vt apparet ex oculari inspe-
ctione & etiam ex meritis dicti processus. Quò ad
secundum dubium quòd si per fundum alienum
non vi, clam, aut precario per decem annos trans- 3
iuit per ipsum * fundum præsente domino fundi
cui asseritur quòd dicta via debetur per dictam ter
ram videtur constituta seruitus: vt in l. ij. C. de ser.
& aqua. & in l. si quis diuturno. ff. si ser. vend. aliàs
vllo modo debetur: vt in dictis iuribus, sed ex pro-
cessus meritis bene liquet nunquam fuisse seruitu-
tem in nemore prædicto, & maximè cum prætensa
via fuerit clausa, & fossata: adeo vt nemo ausus fue-
rit ibidẽ pertransire: ergo &c. maximè cùm nemus
ecclesiæ nunquã præscribit &c. * Quo ad tertium 4
quòd illa dicitur via publica, cuius solum publi-
cum est, vt in l. j. §. viam. ff. ne quid in loco public.
nam viæ publicæ solum publicum est relictum, &
directũ certis finibus latitudinis ab eo qui ius pu-
blicandi habuerit, vt per eam publicè itineretur,
& cõmearetur: sed per terram alienam non potest
constitui via publica: ergo non potest dici illa
prætensa via publica esse viam publicam, nisi fue-
rit constituta à prætore: sed ista via quæ non habet
exitum ad publicum non potest dici publica: ergo
&c. & sic ex præmissis remanẽt dubia resoluta: ego

Thomas Grammaticus.

SVM

Universidad de Deusto
Biblioteca

SVMMARIVM.

1 *Solutio pro domo, seu fundo, seu pro alia re, dum diuiditur, vt soluatur singulis annis dicitur locatio.*
2 *Conductor faciens magnam impensam in re conducta potest ipsam à domino repetere, dum necessaria foret. ibi. nu. 3. vbi plene.*
4 *Usufructuarius potest repetere à proprietario expensas vtiles quas fecit pro re quam vsufructuarius consequitur.*
5 *Pensio ad pensionem res dari dicitur quando datur titulo collationis cum auctoritate pontificis, & perpetuò vt a hominis durante.*
6 *Damnum pati in re locata aliud est, & aliud pati damnum in fructibus ad officium, vt conductor possit consequi remissionem mercedis.*

CONSILIVM CXXXIII.

REdemptoris gentium præsidio repetito, Amen. Dum venerabilis frater Marcus de Lando prior monasterij montis Virginis in ciuitate Capuæ conduxisset reditus, & introitus monasterij prædicti à magnificis Iconomis sanctæ Mariæ annunciatæ de Neap. inter quos introitus est molendinum, pro vnciis cxx. annuatim, & molendino ipso inundatione fluminis diruto, licet non in totũ, adeo vt per menses duos cum dimidio, moliri nõ valuerit intantum q̃ molendinum ipsum de pecunia debita conductionis prædictæ intimatis mag. Iconomis prædictis instauravit, & ad macinam reduxit dubium insurgit de duobus videlicet. Primò an prior ipse possit impensas prædictas pro instauratione molendini repetere seu compensare, cum pecunia ipsa debita per eundem ex conductione introituum prædictorum eisdem Iconomis. Secundò an pro tempore quo molendinum ipsum molire non potuit possit remissionem mercedis consequi. Et circa primum si affirmabimus contractum ipsum esse locationis, & conductionis, prout est cum solutio ipsius si diuisa singulis annis, & sic annuatim: * ergo 3
est locatio, vt voluit Bart. communiter approbatus in l. cotem ferro. §. qui maximos. ff. de publi. in ij. quæstione in j. col. & in sua disputatione incipiente, publicanus quidam &c. & sic præsupponendo de necessitate esse contractum locationis & conductionis, dico quòd ad dominum locantem spectat refectio, maximè si est magna impensa refectionis, prout ista: & ideo si conductor ipsas erogauit, poterit proculdubio repetere à locante per textum formalem in l. colonus. in principio. & ibi glossa & Bartolus. ff. loca. & tenet glossa in l. ex conducto. in principio glo. in versiculo, reficitur,
2 ff. loca. dum ponit duo bona verba: * & tangit in specie de molendino destructo inundatione aquarum. Bartolus in dicta l. cotem ferro. §. qui maximos. penulti. colum. in vij. quæstione quem ibi sequuntur Ludo. & Paul. de Castr. & omnes. Ioannes Andræ. in additio. Spec. in tit. de loca. §. postquam. vers. vtrum si locator &c. incipiente, additio amittat &c. Et ideo bene facit quod si conductor facit expensas duraturas vltra tempus suæ conductionis, * vt in fossatis vel aliis reparationibus po- 3
test illas à domino repetere: vt dicit Bartolus in l. prædia. §. penult. ff. de fund. instru. & in l. ædiles. ff. de via publica. & sequũtur Modern. maximè Iason in l. j. C. de iure emphyteutico. colum. vj. versiculo limitat tamen not. &c. vbi multa refert. at in casu præsenti, quia prædictæ expensæ erogatæ in omnibus necessariis per prædictum priorem in molendino prædicto durant vltra triennium, imò vltra viginti annos. poterunt ergo per ipsum priorem conductorẽ repeti à prædictis locatoribus. Quod fuerit magna, patet: quia est xxv. vnc. & sic cùm spectent ad prædictos Iconomos poterunt proculdubio repeti per ipsum priorem conductorem At si vellemus tenere esse cõtractum venditionis, ita q̃ videatur venditus vsusfructus, & tunc dicendũ est quòd licet cura, & sollicitudo refectionis pertineat ad vsumfructuarium: tamen impensa magna sine dubio pertinet ad proprietarium siue dominum: vt est textus in l. hactenus. ff. de vsufruct. & in propriis terminis in molendino destructo: tenuit Bartolus. quæ omnes sequuntur in prædicta l. cotem ferro. §. qui maximos. ff. de publica. in vij. quæstione prælleg. Imò plus subdit ibi Bartolus quòd potest vsufructuarius ante refectionem petere à proprietario pecunias pro refectione facienda: * & tamen si non peteret antequam faceret, & 4
ex se faciat dictas expensas necessarias: quòd competit sibi actio mandati aduersus proprietarium, vel in factum, & si impensas vtiles actione negotiorum gestorum vt ibi per Bartolum quem communiter sequuntur scribentes ibi: & vendicant etiam sibi locum præmissa quando molendinum non est totaliter destructum per rationem: vt ibi per Bartolum prope finem. sed cùm in casu de quo quæritur, expensæ nedum fuerunt vtiles, sed etiam necessariæ, ex quo absque eis molendinum non poterat macinare seu molere: ex quibus concludendum videtur prædictum Reuerẽdum priorem non rugato supercilio repetere posse expensas prædictas. Et licet aliqui asserant, vt ignari dictum monasterium fuisse datum ad pensionem: * quòd ri- 5
diculum videtur cùm pensio constituatur quando datur titulo collationis, & cum authoritate pontificis, & perpetuò vita hominis durante: vt plenè exorditur Felynus in c. ad audientiam. Io secundo, de rescri. vbi latè de materia pẽsionis. Circa secundum autẽ dubium, an possit cõsequi remissionem prædictus prior, & omissis friuolis quæ obiici possent cõcludo, q̃ sic per tex. in l. si fundus. ff. loca. & in hoc est bene considerandũ quòd aliud est posse vtifrui re locata, & pati damnum in fructibus: quia illud requiritur esse intolerabile damnũ: per textum in l. si merces. §. vis maior. ff. loca. & in l. licet. C. eod. titu. & in cap. propter sterilitatem loca. & quòd dicatur intolerabile damnũ sunt opiniones in d. §. vis maior. & in dicta l. licet. & in dicto c. propter sterilitatẽ. loca. & quia non est casus noster aliter me non extendo: vnde aliud est non posse vtifrui re locata, quia tunc debet fieri remissio mercedis etiam quòd damnum non fuerit intolerabile, dummodo non sit modicum: tamen si est aliquod damnũ etiam nõ intolerabile, * & tunc 6
facienda est remissio mercedis: quia aliud est pati damnum

damnum in re locata, & non posse vtifrui re ipsa casu fortuito: aliud est pati damnum in fructibus: ita reperio magistraliter distinctum fuisse per do. Petrum de vbal. in tracta. socie. in xj. parte. xxxvij. quæst. per optima iura & rationes ad quas me remitto. Et sic cùm prior ipse non valuerit vtifrui re locata: imò passus fuerit damnum non modicum: & casu fortuito non potest sibi remissio mercedis petita denegari etiam quòd nõ fuerit intolerabile damnum dummodo non sit modicum per prædicta. Et quòd omnino remissio mercedis prædictæ ob molendinum destructum aquarum inundatione petita concedi debeat, nec denegari possit: tenet in particulari Bart. in prælallegata l. cotẽ ferro. §. qui maximos, communiter approbatus: & ita de iuris censura concludendum censeo ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Mulier regulariter non potest esse tutrix, cùm tutela sit officium virile.*
2 *Voluntas patris in testamento facit cessare omnis fraudis suspicionem.*
3 *Mulier maritata data tutrix suis filiis per alium quòdam eius virum lex præsumit ipsam excoriare pupillos, & fraudare ipsos.*
4 *Voluntas testatoris licet sit seruanda, non erit tamen seruanda, quando veniret in derogationem legis aliud disponentis, vnde quando lex vult vnum, & testator disponit aliud, statur legi aliter disponenti. nu. 5.*
6 *Testator non potest dimittere ea quæ sunt inuenta, vt materia delinquendi auferatur.*
7 *Mulier etiam quòd virum non habeat non posset esse de iure tutrix, licet relicta fuerit tutrix in testamento.*

CONSILIVM CXXXIIII.

REdemptoris gentium auxilio inuocato, Amen. In themate proposito elicio dubium: an Nicolaus pater possit de iure in suo vltimo testamẽto reliquisse Lauram eius sororem maritatam in tutricem suis filiis, & filiabus pupillis. Et certè prima facie videretur respondendum, q̃ sic. ex quo in vltimis dispositionibus attendi, ac seruari debet voluntas testatoris. l. in conditionibus. ff. de conditio. & demon-
1 strat. cum vulga. * Secundò licet fœmina regulariter non potest esse tutrix, cùm sit tutela officium virile: per text. in l. j. C. quãdo mulie. tute. offi. fung. potest. præter matrem & auiam, vt in vulga. authẽt. matri & auiæ. attamen quando relinquitur tutrix in testamento: ex quo videtur per testatorem approbata ipsius fides poterit esse tutrix testam. argu.
2 text. instit. de satisd. tuto. §. j. & l. furioso. in fin. ff. de cura fur. * Accedit insuper quia voluntas patris facit cessare omnem fraudis suspicionẽ. l. qui autem. in princip. ff. si quis omis. cau. testa. sicq; ex præmissis concludendum videretur donationem tutelæ prædictæ subsistere, & Lauram ipsam potuisse relinqui in tutricem suis nepotibus pupillis, ac nepotibus prædicti Nicolai eius fratris, attenta approbatione ipsius testatoris, qui in tantum potest fidem tutoribus approbare, quòd potest etiam sibi confectionem inuentarij remittere per l. fin. C. arb. tute. cum vulgaribus. Quibus præmissis non obstantibus contrariam sententiam arbitrer de iure veriorem. Et q̃ nullatenus mulier aliqua maritata, nisi sit mater vel auia possint relinqui, seu dari in tutrices, adducitur de iure fuisse prouisum pupillis de tutore, vt fieret fauor pupillis: vt tam eorum persone quàm bona tuerentur, & gubernarentur: cùm ex allusione vocabuli tutores dicantur quasi tutores, id est defensores. l. j. de tutelis & institutionibus. eodem titulo. in principio. vnde si pater posset de iure relinquere mulierem maritatã in tutricem suis filiis pupillis, esset operari contrarium, videlicet, odium, & non fauorem contra l. quod fauore. de legib. * cùm lex præsumat fœminam maritatam 3
datam in tutricem filiis propriis, pro eius viro excoriare prædictos pupillos, & ipsos fraudare. l. lex quæ tutores. C. de admin. tuto. quæ loquitur in matre, multò magis in alia muliere maritata lex præsumit deceptionem, & fraudem: authent. multò magis. C. de episcop. & cleri. ergo &c. * Item licet vo- 4
luntas testatoris sit seruanda: vt suprà probaui: attamen non erit seruanda quando veniret & tenderet in derogationem legis aliud disponentis. l. nemo potest. ff. de leg. j. nam testator non potest facere &c. dicta l. nemo potest. & pro hoc optimè facit quod dixit Bal. in l. precibus. C. de impu. & al. subst. vbi dixit quòd licet testator fingatur cogitare illud quod lex disponit. argu. l. si duo. de acqui. hære. * attamen quando lex vult vnum, & testator dispo 5
nit aliud, standum erit legi aliter disponenti. alleg. l. Titiam. ad l. falc. & l. cerdonem. de operis liberto. in xiij. col. versic. procedo vlterius: vnde si mulier maritata posset dari tutrix in testamento esset derogare legi dicenti, quòd mulier prout est mater transiens ad secunda vota amittit tutelam: non est dicendum. l. ij. & in auth. ibi posita. C. quando mulier tute. offi. fungi potest. Et insuper dico quòd si mulier maritata possit tutrix relinqui in testamento esset dare materiam delinquendi: cùm præsumatur excoriare pupillos, vt supradictum est: quòd dicendum non est, cùm nedum dari non debeat, imò in eorum tolli occasio delinquendi: vulga. l. conuenire. de pac. dota. facit etiam textus in l. suæ. C. vt in pos. lega. * vbi testator non potest remittere ea quæ 6
sunt inuenta, vt materia delinquendi auferatur, videlicet: vt non præstetur cautio de vtendo & fruendo &c. ad allegata suprà in contrarium dicitur quòd apparent locum sibi vendicare quando volũtas testatoris non præiudicaret legi vt dictum fuit. Item testator potest approbare fidem tutoris quo ad satisdationem: vt per docto. maximè Bartol. in authentica minoris. qui dare tutor. possunt. Imò & plus transcendo quòd mulier etiam quòd virum non habeat non posse de iure assumere officium tutelæ: * licet relicta fuerit tutrix in testamẽ- 7
to: tex. est in l. fœminæ quæ est fi. de tute. qui tex. loquitur in muliere generaliter tutrice testamẽtaria: secundum glo. dictæ l. in verbo dari. vbi dicit dari: id est à testatore siue à iudice: vt est tex. in l. hoc iure. de testamento tute. qui loquitur in matre tantum. Et sic si habemus legem hoc dicentem non est

recur

recurrendum ad coniecturas l. ille aut ille. §. cum verbis,& ibi Bart.de lega.iij.& quamuis l. hoc iure sit correpta per d.authen.matri & auiæ,quò ad matrem & auiam,tamen non dicitur esse correpta d.l. fin.quæ generaliter loquitur tam in matre & auia: & in cæteris fœminis:cùm per prædictam authen. matri & auiæ: mater & auia dicuntur habilitatæ ad tutelam filiorum:non autem dicuntur habilitatæ aliæ mulieres ad tutelam aliorum quàm suorum filiorum:vt expresè in præalle.auth.vbi per ius authenticorum est inductum quòd mater & auia succesiuè possunt si velint amplecti tutelam filiorum suorum exceptis aliis fœminis:& quia audio in tutela ipsa cõcurrere auia prædictorum pupillorum: & etiã auunculi dico ipsam tutelam defendendam esse auiæ paternæ seu maternæ,si auia ipsa velit:sin autem eorum auunculis tanquã proximioribus in gradu:non obstãte dispositione prædicti testatoris in sororem, nec posset obiici deferendam tutori datiuo: quia licet tutore remoto,vt suspecto: tutela sit deferẽda datiuo, & non legitimo,l. si quis sub conditione. de testam.tute. & in aliis iuribus quæ breuitatis causa omitto. Nam non apparet nos esse in casu prædicto in quo tutrix prædicta veniat removenda,vt suspecta.Et licet sit propter matrimonium,& virum quem habet,& per transitum ad secundas nuptias aliqualiter suspecta,vt dixi,tamen prædicta mulier relicta tutrix,vt in casu nostro tanquam inhabilis non potuit, nec potest esse tutrix.Imò nunquã fuit legitima tutrix,& ideo dicta tutela defertur aliis, vt dictum est;& non remouetur vt suspecta. Nam priuatio præsupponit habitum.l.decem.de verb.oblig.cum vulga. Et sic non cadit remotio: si non fuit legitima tutrix, & per consequens defertur præmẽtionatis. Ex quo in tutela est dare ordinem. primò enim cessante testamentario defertur legitimo, & cessante legitimo defertur datiuo,vt in legibus, & titulis de materia prædicta loquentibus. Et sic vt suprà conclusum est consulendum censeo ego Thomas Gramm.

SVMMARIVM.

1 *Monitio iudicialis ad sententiam habet vim peremptorij,licet hodie cum in regno sint causæ summariæ non requiritur peremptorium.*
2 *Sententia quando refert se ad acta videndum est, an ex actis appareat si bene vel malè iudicatum fuit,& id intelligendum est, quãdo iudex processisset ad sententiam non visis actis substantialibus,& sic ad acta referretur.ibi.nu.3.*
4 *Sententia non solum ex vna causa profertur per relationem ad acta,sed ex pluribus causis, & tunc si in sententia dicitur ex his causis, & aliis, & sustentatur sententia ex aliis,bene valet.*
5 *Possidens tempore quo vixit præsumitur vsque ad mortem possedisse.nu.6.*
7 *Possessio dicitur probata pro tempore quo dicitur etiam si probetur extremitas temporis,quia medio tempore præsumitur.*
8 *Testes dicentes talem possedisse tempore quo vixit verificatur vsque ad mortem.*
9 *Iudex appellationis si in causa principali reus condemnadus fuit absolutus iudex appellationis debet condemnare cõdemnandum, & sufficiet verbum condemnamus,quia subintelligitur malè iudicatum, sed sufficit quòd dixerit condemno,vel absoluo.*
10 *Sententia tunc continet nullitatem quando ex ea non apparet absolutio vel condemnatio, quia est de substantia sententiæ absoluere, vel condẽnare.*

CONSILIVM CXXXV.

REdemptoris gentium auxilio inuocato, Amen. Ex themate proposito plura eliciuntur dubia: & in primis quòd non fuerint citatæ partes ad sentẽtiam, iuxta tex. in l.ea quæ.C.quo.& quando iud.& ibi scribentes. Secundò quòd sententia refert se ad acta, prout ex processu liquet.quo casu videndum est an ex actis appareat si bene vel malè iudicatũ fuerit. Tertiò quòd testes non videntur concludenter deponere quòd tempore obligationis, vel post bona prædicta fuissent in bonis: & de bonis ipsius debitoris:iuxta l.pignoris persequutio.de pigno.ff.& in l.quæ nondum.§.quod dicitur.ff.eodem titu. & in l.si venditor.in principio.ff.de euictio.& §.item seruiana.instit.de actio.Circa verò quartum dubium dabitur solutio: prout infrà & redeundo ad primum, apparet enim ante probationem sententiæ partes ipsas fuisse iudicialiter monitas ad sententiam. * Quæmonitio habet vim peremptorij, 1
prout dicit glo.in constitutione edictorum: & ibi Andreas de Isern.sub rubricam de literis citato.& probat optimè text. in l.cessante.& ibi Bart.secundum quartum: & verum intellectum.C.eodem tit.
* quòd maximè procedit hodie in regno in quo in 2
causis summariè proceditur per c.detestantes. quo casu non requiritur peremptorius per glo.in clem. sæpe.de verborum significa. Circa secundum dubium suprà positum dicitur * quòd sententia re- 3
fert se ad acta &c.nam id intelligendum est verum quando iudex processisset ad sententiam non visis actis substantialibus; & se ad acta refert: secundum Baldum in l.ij.C. de edẽ. Angelus in l.iudices.C.de iudiciis. & in l.claudius.ff.qui potio.in pign.habe.Bartolus in l.ij.C.de sententiis ex peric. & in l.prolatam.C.de sententiis.Cardi.in cap.cum ex literis.extrà de in integ.restit. Card. in cap.dilecto. extrà de appel.verfic.xxiij. Anto. de butr.in c. ecclesia sanctæ Mariæ.extrà de constitut.& isto casu esset nulla sententia,quando nõ essent visa acta, & substantialia:sed referret se ad acta super aliquo articulo, & ille articulus non reperitur, vel non probatur:nam tunc non esset nulla,sed iniusta, secundum Card.in d.cap.dilecto.& Specu.in titu.de sentenr.§.vt autem.sed est aduertendum ad sententiam;quia non solùm vna causa profertur sententia per relationem ad acta, sed ex pluribus causis:
* & tunc si in sentẽtia dicitur ex his causis, & aliis 4
& sustentatur sententia ex aliis causis bene valet & tenet: ita dixit Innoc. in c.in præsentia. de renun. & ibi Anton.& Ludo.in l.si is ad quem.allegat textum in c.per tuas qui fil.sint legit. & ibi firmat d. Antonius.Et similiter si iudex vteretur verbo: maximè ex tali causa, quæ licet non esset vera ex illa causa:& sustentatur ex alia, seu ex aliis in processu appar

apparentibus valet sententia:ita inquit Lud.in d.l. si is ad quẽ.& do.Ant.in d.c.in præsentia.& Cardi. Alexand.in capit.dilecto.de appella.versicu.xxxv. Item est etiam aduertendum: quia non reperitur in conclusione in fine sentẽtiæ,quòd referatur sententia, & condemnatio vel absolutio ad acta; sed solũ in narratione:& sic vendicant sibi locum iura allegata in contrariũ. Quò verò ad tertiũ dubium valet quòd testes non videantur deponere concludenter &c.* respondetur quòd imo concludentissimè deponere apparent debitorem tempore quo vixit possedisse bona prædicta:nam si possedit tempore quo vixit, certè intelligitur vsq; ad mortem: ita dixerunt domini de Rota in eorum decisi.cxx. 6
vbi dixerunt, * quòd si constat quem semel possedisse beneficium præsumitur illud possedisse vsque ad mortem,& quòd non præsumitur habuisse possessionem pro derelicta. Et similiter dicit Bal.in l. nec creditores.C.de pign.actio.in ver.quæro nunquid. quòd qui semel possedit pignus præsumitur de præsenti possidere,& suffragatur bene quòd voluit Bal.& glo.in l.ex persona.j.colum.in fi.de probatio.& not.glos.de pace iuramen.firman.& idem Bal.in l.j.viij.colum.C.de senten.quæ pro eo quod interest.versicu.item dominia. & in l.si ij qui.C.de accusa.& in l.ij.vlti.colum.versic.quæro nunquid. C.quando prouoca.non est nec.Bart.in l.siue possidetis.versi.quæro quid est.C.de proba.vbi dicunt quòd qui semel possedit præsumitur hodie possidere,& sic non potest dicere quòd possedit tempore quo vixit, scilicet solum tempore principij seu vitæ,& nõ vsque ad mortem:quia præsumitur pos- 7
gata. * Et dicitur probata possesio etiam si probe-
tur extremitas temporis:quia medio tempore præsumitur: vt inquit Bald.in prima constitutione.§. hoc quoque.& in l.fina.C.de edicto diui Adri.tollen.in decimaquinta oppositio.versic.item continuatis.& in l.testium.vltima colum.C. de testibus; per textum in capitulo volumus.decimasexta quæstione quarta: & Barto.in l.j.§.j.de aqua quotid.& æstiua.& in l.sicut.§. superuacuum.in fi.col.versic. vltimo not.ff.qui potio.in pignor.habeantur.& in l.celsus.ff.de vsucapionibus.penulti.colum.versic. qualiter autem probetur continuatio, & not.per doctores in l.siue possidetis.& Butr.in capit.licet causam.de probatio.xxvj.colum.versi.qualiter autem.& in c.cum ad sedem.& ibi Ioan.And.& Abb.
8 sicu.xij.columna.de restitutione spoliatorum.* Et quòd probando quòd tempore quo vixit intelligatur vsque ad mortem verificari,quia vita hominis extenditur vsque ad mortem. Nam secundum dialecticos in titulo de ampliationibus ista propositio ampliatur pro eo, quòd est ad præsens: & poterit esse in futurum: vnde sustentatur ista propositio propter ampliationem temporis decapitatur,cantabit,& corrupta erit virgo: & sic clarescit tertium dubium suprà positum. Ad quartum dubium non esset respondendum, cum iudex appellationis ad quem est appellatum,si in causa principaliter reus condemnandus fuit absolutus iudex appellationis debet condemnare condemnãdum,
9 & sufficiet verbum cõdemnamus: * quia subintel- 10
ligitur malè iudicatum.ita Barto.in l.eos.versi.modò venio.C.de appel.vbi subdit quòd etiam si non dixit malè iudicatũ,sed sufficit quòd dixerit, condemno,vel absoluo:& idem Bald.in l.cum apud.ff. iud.so.vbi dicit quòd quando iudex appellationis informat primam sententiam absolutoriam forma sententiæ iudicis appellationis est,quia cõdemnat absolutum pronunciando primam sententiam iniustam: & dicit quòd hoc tene menti per illum text.& addidit l.creditor.§.j. de solut.& l.qui Romæ.§.penul.ff.de verb.obli.& sic non dat formam talis sentẽtiæ quòd requiratur declaratio, quòd sit malè iudicatum, & bene appellatum: quia de substantia sententiæ est absoluere, vel condemnare.l. præses.C.de senten.*quia tunc contineret nullita- 10
tem quando non appareret absolutio, vel cõdemnation:& hanc formam ponit Spe.in titu.de senten. §.vt autem.xij.col.& ibi Bal.Ioan.Andr.& Alex.in addi.ad Bar.in l.offilius.in fin.ff.de leg.iij.& Ioan. calde.in c.significauerũt.de except.& in c.Raynal. de testamen.& ita iuris esse consulo ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Veritatis fides verborum adminicula non desiderat.*
2 *Missio in possessionem absque causæ cognitione, vel coloratæ non tenet, sed habetur, ac si facta non foret.*
3 *Tutor emens de pecunia pupilli,licet instrumentum conceperit nomine proprio nihil obest pupillo.*
4 *Mater an potest sibi satisfacere de doribus suis propria authoritate super bonis pupilli, maxime super pecunia,vide pro & contra plene in nu.5.*
6 *Pecuma pupilli destinata ad vsum prædiorum, seu ad honestam partem lucri absque decreto iudicis alienari non potest.ibid.*
7 *Reditus annui inter immobilia computantur.*
8 *Curator seu tutor si de pecunia minoris, seu pupilli deputata ad vsum immobilium sibi prædium comparauit vendicatur possessio prædu per minorem. ibid.nu.9.Et idem in muliere,ecclesia,et minore, vbi etiam videbis qua actione vendicatur.*
10 *Tutor repræsentat pupillum,& ipse non dicitur tenere nec possidere.*
11 *Pupillus dicitur nomine proprio possidere cum etiam sine tutore acquirat possessionem, si etatis est vt intellectum capiat.ibid.*

CONSILIVM CXXXVI.

REdemptoris gentium præsidio postulato, amen. In causa magnificorum Antonini, & Thomasij maremontæ de ciuitate Licij, * quia veritatis fi- 1
des verborum adminicula non desiderat,per tex.in l.prima.C.si mino.se abhære.absti.
* Quòd missio in possesionẽ absque causæ cogni- 2
tione, vel coloratæ non teneat: sed habeatur ac si facta non fuisset:vt inquit Bald.in l.iudex.C.comi. vel episto.& quòd existens in possesione alicuius rei,vel iuris pendente primo iudicio remanebit in sua possesione appellatione pẽdẽte: vt dicit Ang.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Aret.post Rapha.sequendo glos.in l.prima.ff.nihil innoua. app.pen. Et præceptū iudicis ne quis vtatur possessione sua, & quòd non recipiat fructus sui fundi, absque causæ cognitione nō tenet in tantum quòd nunquam tranlit in rem iudicatā etiam nō interposita appellatione: vt tenet Inn.in c.cum venissent extra de in integ.restit.vbi Abb.notādo, quòd iudex non debet nimis animosè procedere in præiudicium alterius not.ibi in vj.colum.quòd quando negatur quis esse in possessione alicuius fundi: & mouetur ei quæstio super possessione: ille autem lite pendente percepit fructus, nō debet iudex lite pendente præcipere, vt restituātur illi fructus. Ex quo pendet à quæstio.principali: & idem tenet dominus Abb.in capit.significante.secundo not.extrà de appel.quòd lite pendente non debet quis prohiberi vti suo iure. Nam constat ex meritis processus matrem ipsam prædictorum magnificorum Antonini, & fratris fuisse confirmatam tutricem seu baliam. Item quòd tanquam tutrix accepit reditus, & pretium feudorum alienatorum magnifico Baroni campiæ. Constat insuper quòd de dicta pecunia fuit emptum feudum surani per ipsammet matrē, & baliam. & quòd possessio eiusdem fuit capta per prædictum Antoninum: & demum facta retrouenditione dicti feudi fuit de dicta pecunia per eandem matrem existentem in domo prædictorum suorum filiorum emptum aliud feudum, licet nomine proprio nuncupatum sanctæ Mariæ de nouis: * vnde succedit quòd si tutor 3
emit de pecunia pupilli, licet cōcipiat instrumentum nomine proprio nihil obstat pupillo: vt plenè per Bar.in l.titium & mēuium.§.altero.ff.de admi.tuto.per Bal.& alios in l.si patruus.C.commu.vtri.iudi. Et si diceretur quòd erat creditrix in dotibus suis, & quòd poterat sibimet satisfacere de rebus pupilli, maximè de pecuniis: cum sint facilis consumptionis: vt dicit Bal.in l.cum ipsæ.in fi.de contrahen.empt. vbi dans intellectum ad l.fistulas fundum ponit quæstionem in matre si debet recipere
4 dotem in pecunia: * an potest sibi soluere de rebus pupilli sua authoritate, & concludit ex illa ratione quòd aliud pro alio solui non potest absque primo & secundo decreto iudicis: quòd non potest sibi soluere declarando dicta l.fistulas. loqui de re ipsa debita: sed secus quando aliud pro alio: vt in casu
5 præsenti in quo * licet regulariter pecunia sit de rebus quæ seruando seruari non potest: vt in l.j.§. fuit quæsitum.ff.ad Trebellianum. cum cōcord.ibi per docto. tamen quando pecunia fuit deputata in
6 vsum prædiorum: idest in emptionem, * & pariter si ad honestam partem lucri. tūc absque iudicis decreto alienari non potest. allegant docto. pro casu l.iij.§. vsuras.ff. de contrari.tute.act.& ponit bene Ludoui.in consilio suo clxxxviij. incipiente in hac causa mihi commissa, vbi formaliter dicit, quòd ad tertium: an dicta pecunia deposita per tutorem absque iudicis decreto alienari possit prima facie
7 videbatur dicēdum quòd sic: * quia cū sit de rebus quæ seruando seruari non possunt: vt in l.j.§. fuit quæsitum.in gl.ff.ad Trebellianum.& insti.de vsufruct.§.constitutum.& in l.Iulia.ff.de peti.hæred. & in l.aristo.§.fina.cum l.sequen.ff.de iure deliber. igitur &c. contrarium tamen dico verius quòd aut pecunia deposita est pro prædiorum comparatione, & illa absque iudicis decreto alienari non potest hic est casus in l.iij.§. vsuras.ff.de contra.tute. act.aut deposita est ad honestam partem lucri, & tunc cū ipsa sit in reditu annuo, & reditus annuus inter immobilia computetur: vt in clemen.exiui.§. cum cui annui.de verbo.signi.& in authen.de non alien.§.vult enim.& in l.iubemus.in princ.C.de sacrosanctis eccle.& habetur in consiliis Fede.vt refert Bal.in vlib.feu.igitur consequens est, vt etiam tunc alienari non possit.d.l.lex quæ tutoris.& in specie allego casum.ff.de reb.eo.l.iij.§.nec vsusfructus.& in §.si lapidicinas.in verfic.vel cuius vis alterius materiæ ista sunt formalia prædicti doctoris in præsenti casu pecunia erat collocata in feudis. & sic in rebus immobilibus ex quibus feudis percipiebantur annui fructus, & prouentus taliter redacta ipsa pecunia ex retro venditione rei stabilis tanquam taliter deputata non autem redacta ex fructibus, & introitibus rerum pupillarium: adeo quòd nec deest factum matris declarans istud dictam pecuniam esse talem & taliter collocatam & deputatam: cum & ipsa balia postquam percepit ex retrouenditione dictorum trium feudorum pecuniam à Barone campiæ emit aliud feudum existens ipsa balia, & accepit possessionem ipse Magnificus Antoninus, vt clarissimè ostensum est taliter limitans intentionem prædefunctorum soceri, & mariti tenentium pecuniam ipsam in feudis apprehendi faciendo possessionem per ipsum Magnificum Antoninum primogenitum, prout talem esse probatum apparet. nec est alienus à prædictis:
tex.in l.curator.C.arbi.tute.* vbi curator si ex pe- 8
cunia deputata ad emptionem immobilium sibi prædium comparauit, vendicatur possessio &c.& facit tex.in l.si vt proponis.C.de rei vendi.coniuncta ibi glos.dicente esse speciale in minore, milite, & ecclesia:* quòd licet quis emat nomine proprio 9
de pecunia minoris militis, & ecclesię, tamen mandati siue negociorum gestorum actione vēdicatur res empta &c.& concordat alter text.apertus in l. ij.quando ex facto tut.ff. Postremò in præsenti casu stantibus his plenè probatis ex attestationibus, ex præmissis constat per quamplures testes de possessione eiusdem magnific.Antonini de dicta tertia parte feudi sanctæ Mariæ de nouis de qua agitur. Quod si apparet per aliquos testes, * & etiam ipsa 10
possederit numero, & authoritate minores: & tutor repræsentat pupillum, Bald.in l.etiam. circa principiū.C.de fideicom.& tutor non dicitur possidere neque detinere Bar.in l.j.§.j.col.iij. versic.an possum mihimet.ff.de acqui.poss. Non obstaret huiusmodi possessio matris tutricis etiam si non tam plene per tot testes probasset ipse Antoninus filius de possessione sua in eodem loco, cùm non sint repugnantia, vt tutor possideat repræsentādo pupillum & pupillus possideat nomine proprio: * cùm 11
etiam pupillus acquirat possessionē etiam sine tutore, si ætatis est vt intellectum capiat.l.j.§. adipiscimur.ff.de acquiren.possess. Ex quibus omnibus apparet de iustitia ipsius Antonini, & filiorum si potest dici aliquid attentatū fuisse per ipsos stante huiusmodi possessione sua non curando referre ea ex quibus se defendere conatur pars aduersa quæ quantum

quantum potuit repudiare tutelam semel sibi datam relinquitur religioni iudicis quæ videtur defendere se referendo ad examen factum in hac causa prius: cum factum fuerit examen eo modo quòd appellatio recepta est à iudice appellationis: & propterea lis sub iudice pendet tanquam receptis testibus sine defensione partis non citatæ ad videndum iuramenta testium, nec aliter ritè, nec curādo referre quatenus defendit de facto sunt in possessione ipsi filij: cùm secus est attētis probationibus factis, & rationibus suprà scriptis. In cæteris suppleat religio Magnificorum dominorum S.Regij consilij: & ita iurisnihi esse videtur: ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Tutores possident nomine pupillorum quorum tutelam gerunt.*
2 *Tutela finita nō potest vnus ex tutoribus rationem reddere, sed insimul omnes.*
3 *Prædium minoris vt nunquam alienetur, quid debet iudex inquirere.*
4 *Causæ cognitio si nō interuenit in decreto iudicis in causa minoris non tenet decretum.*
5 *Bona minorum non possunt distrahi absque decreto prætoris.*
6 *Bona minorum antequam distrahantur debet iudex inquirere an aliunde pecunia haberi possit pupilli ad extenuandum æs alienū. ibid. Et etiam sint aliæres, ex quorum pretio satisfieri potest. Item si magis expediat obligare bona quàm vendere. Item si sit res minoris pretij, & illa distrahatur. ibid. nu.7.*
8 *Iudex quid facere debet antequam immobilia pupilli distrahantur. ibid. nu.9.*
10 *Decretum super alienatione rei minoris seu pupilli de facto reuocatur, vbi iudex reperit se deceptū. nume.11. Quia eo casu habetur pro non interposito.*
12 *Decretum iudicis interpositum imperitia iuris, vel falti successor ipsius illud exequi non debet.*
13 *Causæ cognitio in decreto debet allegari, & probari, quia non præsumitur cū causæ cognitione nisi probetur.*
14 *Bona immobilia pupilli dum alienantur, requiritur tutoris authoritas, causæ cognitio, decretum iudicis, & quartum scilicet subhastatio, sicut de re ecclesiæ, alias non tenet. nu.15.*
16 *Bona pupilli seu minoris dum alienantur debet peti interpositio decreti per tutorem, seu curatorem, nec valet si per procuratorem peteretur etiā specialiter per tutorem constitutum ad id.*

CONSILIVM CXXXVII.

REdemptoris gentium suffragio repetito, amē. In causa eorundē Magnificorum Anton. & Thomasij maræ monte de ciuitate Licij, cum magnifica Maria quartaria eorum matre. Quia ex eiusdem matris depositione apparet quòd Iardenum de quo quæritur fuerit prædecessorum ipsorum Antonini, & fratris quibus ipsi successerunt. Item & quorum filiorū ipsa tutrix extiterit, & rationem hucusque non reddidit. Et his non obstantibus asseratur fuisse interpositum decretū, & sibi adiudicatum Iardenum prædictum pro dote cēsetur, & quo ad dominium, & quo ad possessionem esse eorundem filiorum quorum tutricem se fuisse fatetur. * Constat namque tutores possidere 1
bona nomine pupillorum quorum tutelam obtinent seu administrant, vt probatur in l.si vt proponis.C.de rei vendi.cōiuncta l.per procuratorem & l.j.C.de acqui.possess.l.prima.C.per quas person. nob.ius acquiri.& insti.eo.titu.§.celsus coniuncta ibi glos.in versic.acquiritur: dum excipit tutorem & curatorem: nec diuertunt tutores dominia, & possessiones pupillorum eorum libito voluntatis, cum bona ipsorum dentur tutoribus à magistratibus, vt teneantur: & administrent non vt deperdant, & sibi acquirāt: vt patet in toto titulo de tutel.& tuto.&c.& in text.l.j.§.hæc quæ de seruis.ff. de acquir.possess.coniuncta l.qui mihi.ff.de donat. quo dato nec tutor potest per se sibi satisfacere de eo quod sibi debetur per pupillos de bonis eorum quæ seruando seruari possunt etiam mater tutrix pro dote sua: prout inquit Bald.in l.cum ipse.C.de contrahen.empt.& in hoc casu, maximè quia habebat ipsa mater in contutricem dominam Sueuiam; * & ideo nec tutela finita potest vnus ex tutoribus 2
rationes reddere: secundum Bald.in l.pen.col.vij. versicu.item pone aliud exemplum.C. de condict. infer. per rationem quia administratio vnius ex tutoribus intelligitur administratio alterius quò ad periculum propter induisam tutelam.l.ij.C.de dui.tute.& nemo fere est qui nesciat quòd cum magna solennitate distrahuntur prædia minorum, & maximè excutiuntur prius rationes, & multa requiruntur: prout est peculiaris: in l.magis puto.§. ne passim.ff.de reb.eo.dum dicit formaliter nō in tutoribus sub obtentu æris alieni permitti debere venditio namque non esse viam eis distractionis tributam, & ideo prætori arbitrium huius rei Senatus dedit: cuius officio in primis conuenit hoc exequi: an aliunde pecuniam posit ad extenuandum æs alienum expediri, & subduntur ibi etiam in tex.multa verba circa ea quæ debet iudex inquirere * antequam distrahat prædium minoris: & con 3
cordat alius tex.in l.cum hi.§.si prætor.ff.de transactio. per quem text. si prætor causæ cognitionem non adhibuerit actus decreti est nullus: quia prætori res quærenda commissa est non negligēda, nec donanda: adeo quòd si de aliquibus inquisiuerit iudex obmissis aliquibus non propterea subsistit actus: secundum doct.ibi: vbi Bald. sumendo illum text. dixit, quòd decretum sine causæ cognitione interpositum est nullum, & totum videtur omissum cum aliquid de substantialibus omittitur: & dicit ibi Bal. esse tex.not.& notando ipse ibi: quòd factum à iudice absque causæ cognitione est ipso iure nullum: ex quo tex. est introductum quod dicunt aduocati quotidie quòd factum à iudice ex abrupto nihil valet. Et pariter vbi est de pluribus inquirendum aliquo omisso: totum viriatur, & quòd argumentum à diuisione non procedit, nisi partib

Universidad de Deusto
Biblioteca

partibus sufficienter enumeratis: & plus not.ibi,
4 * quòd vbi non est cognitum de causa ibi permissio prætoris non tenet allegat.l.meminerint.C. vnde vi, & l.fina.C.si per vim vel alio mo.& ibidem Angel.dicit post Innocen.in capitu.dilecti. extrà de deci.quòd in confirmatione actus qui fit per superiorem in præiudicium,maximè alterius requiritur causæ cognitio per capitu.nihil.eodem titu.de elect.& l.magis puto.§. ne passim.vbi in terminis quando distrahitur prædium minoris: & dicit not. Pau.de Cast.in dicto §.si prætor.quòd stante statuto vt mulier vel minor nõ potest se obligare absq;
5 iudicis authoritate:* nam eo casu non sufficeret vt iudex authoritatem suam interponat, nisi cõtineatur in instrumento quòd causæ cognitionem adhibuerit, & quòd reperierit contractum illum cedere in vtilitatem illius mulieris, seu minoris: quia statutum noluit committere iudici rem negligendam,vel donandam, sed perquirendam: vt in hoc tex.dicit ipse no.& est in l.ob æs.C.de præd.minor. cum l.prima eod. titu.& fere per omnes lege ipsius
6 titu.maximè per dictam l.ob æs.*quòd prædia minorum non possunt distrahi sine decreto prætoris, nec illud sufficit si desit causæ cognitio cum decreta possent aliquādo obtineri per importunitatem, & ambitionem.hinc Bal.in l.quæcunque.C.de bonis quæ libe.columna.ij.dixit quòd si decreta sunt facta contra consuetudinem, vel statutum præsumuntur ambitiosa,& obreptitia. Et quòd decreta perfunctoria, nec perlusoria pariter,nec rectè interposita non tenent: vt ibi per ipsum allegat.l. meminerint.C. vnde vi.& l.iustè.ff.de acquirenda possessio.l.cum hi.§.si prætor.ff.de transact.l.magis puto.§.ne passim.de reb.eorũ.& in hoc casu si quis percuntetur diligẽter decretum processum & acta apparebunt fuisse promulgata per ordinarium iudicem: videlicet per Capitaneum prædictæ ciuitatis in bonis dictorum pupillorum, & demũ ad instantiam prædictæ tutricis fuit simpliciter processum ad executionem super Iardeno de quo agitur re immobili, & pretiosiori,cæteris omnibus bonis eorundem pupillorum nulla præcedente inquisitione iuxta formam iuris in dicta l.magis puto.vbi
7 satis apertè cauetur, * quòd antequam prædiũ minoris distrahatur est per iudicem inquirendum,an aliunde pecunia possit ad extenuãdum æs alienum haberi, si pupillus habeat in pecunia, vel in nominibus, vel in fructibus, vel in redituum spe atque
8 obuentionum.* Item si sint aliæ res ex quarũ pretio satisfieri possit. Item si magis expediat pupillo obligare bona quàm vendere.Item si sit res minoris pretij, vt illa distrahatur si aliter de modis prædictis quam per distractionem satisfieri non possit. Et quòd iudex iubeat edi rationes, & propterea quòd sit persona quæ se instruat de fortunis pupilli,cum nec simpliciter credere debeat iudex tutoribus,cum interdum ad eorum vtilitatem soleant asserere prætori distractionẽ prædiorũ. Item quòd requirat iudex consanguineos pupilli, vel ipsis deficientibus alios habentes notitiam, & eorum pu-
9 pillorum:* aut si non reperiuntur, vel inueniãtur, sed suspecti iudex ipse der aduocatum pupillis qui instruere potest prætoris religionem,& hæc omnia quasi ad literam habentur in prædict.§. ne passim.

Et cum prætor antequàm faciat distrahi prædium minoris iubet edi rationes, vt suprà in d.§.in hoc casu apparet ex ore prædictæ tutricis, & prætensæ creditricis se non credidisse rationes, nec seruata fuere:quæ suprà recensita sunt & propterea decretum ipsum,tanquam obreptitium, & per importunitatem obtentum fuit, & est nullum, & nullius roboris, aut momenti: vt dicit Bald.in prædict.l. quæcunque. & dixit Ioannes Andræas.in capitulo consultationibus. extrà de officio. delega.* quòd 10
decretum de facto reuocatur,si iudex reperit se deceptum: ita Specu.in titu.de tut.§.generaliter.ver. quid si pupillus:in terminis alienationis prædij minoris concludat quòd decretum perperam interpositum pro non interpósito haberi debet: per tex. in l.iure nostro.ff.de testa tut.vbi in actu illegitimo etiam si præses imperitia lapsus decretum interposuerit,successor illud sequi non debet.l.quamuis.ff. de rebus eorum, vbi in legitimum factum tutoris
11 in alienatione *prædij minoris etiam cum decreto iudicis successor ipsius iudicis reformat,& ibi Bal. no.q; successor corrigit errorem prædecessoris per dictã l.iure nostro.vnde cõsueuerũt aduocati dicere quòd decretum interpositũ per iudicẽ imperitia iuris vel facti nõ debet sequi illius successor. ratio
12 subest:*quia decreta subreptitia non valẽt:ita Bar. in l.Carbonianum.§.impub.ff.eod.tit.ad Carbo.& dicunt doct.communiter:vt per Fede.in consi.suo cxxxvij.cum alio sequen.* quòd decretũ sine cau- 13
sæ cognitione interpositum est ipso iure nullum:vt suprà plenè dictum est:& tenet etiam Pau.de Cast. in d.l.cum hi.quòd causæ cognitio in decretis debet allegari & probari:cum non præsumetur interpositũ cum causæ cognitione,nisi probetur: & voluit Bart.in l.j.C.de prædi.curia.lib.x.vbi notauit quòd causæ requisitæ in similibus decretis debent solenniter probari,aliàs non tenet decretum per l. primam.§.hæc verba.ff.ne vis fiat ei.& ff.de fideicõ. libe.l.cum §.subuentum:& propterea tanquã nulla nullo tempore conualescunt,& ideo successores iudices non sequuntur.* Nec est alienum à supra- 14
scriptis quod dicunt communiter docto.per l.fin. C.si propter publicam pensit.& l.ob æs. & l.si quidem.C.de prædi.minor.& l.cum hi.§. si prætor.ff. de transact.quòd in venditione prædij pupillaris tria requiruntur de forma cõtractus, videlicet tutorum authoritas, causæ examinatio, & decretum iudicis:quòd si aliquod istorum defecerit non valet:& addunt doct.quartum videlicet, * quòd fiat 15
subhastatio.l.& si sine.ff.de minori.sicut de re eccle siastica:authen.hoc ius porrectum.C.de sacrosanc. eccle.Inno.in c.dudum.extrà de reb.eccle.nõ alienan.& facit l.j.C.de fide instrumentorum & iu.hastæ fiscæ.* Et adeo requiritur solennitas in huius- 16
modi decretis: quòd de iure non potest peti interponi decretum in alienatione rerum minoris per procuratorem tutoris etiã ad hoc specialiter constitutum: vt est casus singul.secundum glos.communiter approbatam in l.minorum. C. de prædi. minor.& voluit Ludoui.in singu.in verficu.procurator.& in hoc casu: si rectè acta inspiciantur fuit processum ad id quòd processum apparet ex processu,licet inutiliter,& allegat per superius allegata non solum mediante procuratore prædictæ tutricis

tricis prætẽsæ creditricis, imo absque tutore cum ipsa sibi petere, & authorare non poterat: & in simili apparet decisum aliàs fuisse per sacrum consiliũ: vt refert Afflic.in sua decis.ccxlix.inci.fuit in consi.in quadam causa pupillorum discussum &c. quæ sunt necessaria, vt teneat alienatio rei stabilis pupilli:vnde concludendum est, quòd remoto decreto ipso tanquam nullo non potest prætendi per ipsam tutricem prætensam creditricem nomine proprio possidere præcedente decreta sibi tutela, & alteri tutrici dominæ Sueuiæ, cùm prætores, & magistratus non decernant tutelas, vt tutores nomine proprio non possideant, sed nomine pupillorum ad tuendum ipsos,& eorum bona cum propter ætatem se tueri nequeant:institu.in prin.& ita vt suprà concluſum est arbitror iuris esse ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Domo alienata intelliguntur cætera alienata quæ sunt de substantia domus.*
2 *Domus secundum dialecticos consistit ex pluribus, videlicet solo superficie & tecto.*
3 *Verba prægnantia faciunt venire in alienatione, quæ aliàs non veniebant.*
4 *Constituens se precario nomine possidere venditor alicuius rei censetur ex illo precario transtulisse possessionem veram, & certam totius rei.*
5 *Possidens domum seu feudum præsumitur in ea esse possessione, vt totum possideret.*
6 *Possessionem domus apprehendens videtur apprehendisse possessionem omnium rerum in ea existentium.*
7 *Emptor rei cui venditor constituit se precario nomine possidere, ratione precarij præfertur alteri secundo loco recipienti alienationem.*

CONSILIVM CXXXVIII.

REdemptoris gentium suffragio repetito amen.Dum Barnabas de Ligorio Lauram eius filiam nuptui tradidisset Marchensi curictæ, eidémque in dotem assignasset quandam domum consistentem in pluribus membris,& nacta corporali possessione per eundem Marchẽsem post multos annos decessit superstite vxore prædicta cum filiis ex eodem matrimonio,qui domum cãdem in emphyteusim concesserunt Pyrrho Antonio toraglies:verùm ante concessionem prædictam, aliam domum contiguam domui prædictæ concesserant, imo vendiderant cuidam Andreæ Fraiapan.& in eadem venditione in specie vendiderunt vnũ hostracum existens supra vnam cameram domus prædictæ in dotem datæ: cuius hostraci statim prædictus Andræas possessionem cepit, & eandem continuando similiter decessit relictis eius filiis,& hæredibus in possessione prædicta, à quibus in præsentiarũ prædictus Pyrrhus Antonius prædictum hostracum petit.Contingit ergo hæsitari, an competat ius eidem Pyrrho Antonio petendi hostracum prædictum. Et veritati ac breuitati inhærẽdo, vt consueui, dico tenendũ quòd sic: nam prædicta domus fuit data in dotem prædicto Marchensi,ob quod veniunt hostraca ac omnia cohærentia coniuncta,& affixa illi domui,& mẽbris illius domus. l.si venditor.§.Firmius.& l.Iulianus.§.fi.cũ l.seq.& l.si creditor.§.fi.l.fundi.§.fundo.ff.de act.emp.quæ iura loquuntur in contractu emptionis, sed eadem ratione militabunt in contractu dotis: * alienata 1
enim domo omnia intelliguntur alienata quæ sunt de substantia domus, dicit gl.communiter approbata in l.pen.ff.de verb.signi.sed de substantia domus intelliguntur hostraca,cùm tanquam superficies domus ex qua,& solo domus cõficitur: secundum legistas:vt l.eum qui ædes.ff.de vsuca. & l.solum.ff.de rei vendi.ergo data domo in dotem censetur datum dictum hostracum.* Dialectici tamen 2
dicunt ex tribus consistere domum, videlicet, ex solo,superficie & tecto: vt dicit glo.in d.l eum qui ædes.& in d.l.solum.& maximè quia in tali datione in dotem fuit dictum,cum iuribus,& pertinentiis suis: quæ verba sunt prægnantia, & faciunt in alienatione rei venire ea quæ aliàs non veniebant: si dicta verba non essent expressa.c.cum ad sedem. & ibi gl.in ver.pertinentiis.extrà de restit.spol.Iaſ. in l.iij.in fi.in prin.ff.de acquirẽ.possess.* quam do- 3
mum sic, vt suprà in dotem datã dictus Barnabas, constituit se precario nomine prædicti Marchensis possidere:vt in eodem instrumento dotali apparet propter * quòd in dictum Marchensem cẽsetur 4
translata possessio certa,& vera totius domus:Bar. in l.ab emptione.in fi.ff.de pactis.Bart.in consilio Marinus de eugubio:Bar.in l.si is pro tempore.vlti. q.de vsucap.per tex.in l.certe.§.j.ff.de preca.Bar.in l.quòd meo.in fi.prin.per illum tex.ff.de acquiren. pos.Bal.in c.item inuestitura.de notis feud.& in l. j.quãdo licet ab empti.disce.& in l.vnica.§.ne autem.C.de cadu.tol.Ang.de Aret.in §.actionũ.insti. de actio.Anto.de But.in c.cũ venissent.de resti.spo. & ista est communis opinio quam sequuntur Bald. Ange.Fulgo.& Mod.in d.l.ab emptione.ff.de pact. & licet doct.in locis prælligatis loquãtur de constituto,idem est in precario: & mouentur per text. in l.certè.§.j.ff.de precar.qui loquitur in precario: nec tantum ex prædicta constitutione precarij apparet in Marchensem translatam possessionem domus prædictæ,sed etiam apparet ex depositionibus testium productorum per prædictum Pyrrhũ Antonium super quarto, & quinto articulo dictam domum: vbi est camera prædicta super qua est hostracum prædictum fuisse in dotem datam prædicto Marchensi,& de ea cepisse corporalem possessionem; & diu ipsam possedisse ante prætensam secundam alienationẽ factã per hæredes dicti quondam Barnabæ de dicto hostraco. Nec obstat quòd prædicti testes deponunt de possessione domus, & cameræ,& non de possessione hostraci: videlicet, quòd viderunt Marchensem possedisse domum,& cameram, & de hostraco nihil dicunt:* quia dico 5
quòd possidens præsumitur in ea esse possessione, vt totum velit possidere, & consequenter totum possideat.l.si ex toto.in prin.& l.quod in rerum.§. pen.ff.de leg.j.quæ iura ad hoc idem allegauit Iaſo. in d.l.iij.ff.de acquir.poss.Præterea ex quo in dicto quinto & sexto articulo,vt dixi probatum fuit dictum Marchensem possedisse dictum Marchensem

Universidad de Deusto
Biblioteca

domum postquam fuit sibi consignata in dotem necessario sequitur quòd eiusdem domus per prius apprehenderit possessionem: si apprehenderit, in dubio debemus intelligere apprehendisse totius per apprehensionem domus dic. l. iij. in princip. & ibi not. doct. ff. de acquiren. posses. quod verum est nedum de partibus quæ erant domus tempore apprehensionis, vt erat in isto hostraco, sed etiam de partibus quæ posteà obuenerunt domui, vel fundo per alluuionem, vel ab alio modo: ita Bar. in tracta. tyberia. in verti. acquiritur nobis circa primum: quia quod adiectum est, sicut primum possidetur: quem sequitur Bal. in rubr. ff. de rerum diuisio. xij. colum. Ias. in dicta l. iij. iij. nota. per tex. in l. si ego. §. quid tamen per alluuionē. ff. de publi. Accedat quòd voluit Bal. in l. de his. C. de fur. vbi dixit, quòd in dubio apprehendendo possessionem domus videor apprehendere possessionem omnium rerum in ea
6 existentium: *quia qui possidet continens, videtur possidere omnia in eo contenta, per tex. in l. si ego. §. dotis. versi. quid enim interest. ff. de iure dotium. cui vltimo obstat tex. in l. qui vniuersas. in princip. ff. de acqui. poss. vbi qui vniuersas ędes possidet, nō intelligitur singulas res possidere in ædibus existētes: nisi respondeas secundum Ang. ibi, quòd non possidet singulariter, sed bene in concreto. Ex quibus apparet tum ex iuris ministerio, tum ex natura Marchensem apprehendisse possessionem hostraci prædicti, postquam domus in qua dictum hostracū permanet, fuit sibi data in dotem modo sic si quis alienat primò domum, & tradit possessionem, si secundò alienat eandem domum, secunda alienatio nulla est in præiudicium primi, qui primò rei alienatæ recepit, & habuit possessionem, dato quòd secundo etiam sit tradita possessio l. quoties. C. de rei vendi. & ibi gl. & doct. ergo dictus Pyrrhus Antonius successor dicti Marchensis in dicto hostraco per mediam personam hæredum, & bonorum possessorem dicti Marchensis debet præferri dicto Andreæ freapane, & eius hæredes in dicto hostraco: & debet posse ab eis, & ab eo petere dictum hostracū: & quòd dicta l. quoties. vēdicet sibi locum nedum in vera traditione possessionis facta primò recipiēti alienationem, sed etiam in ficta, hoc est, quando primò alienās pro primo recipienti alienationem constituit se precario nomine possidere: videlicet,
7 *quòd debet præferri secundò recipienti alienationē, tenuit originaliter Guid. de Suza. in d. l. quoties & in l. ii. C. de sacrosanct. eccle. Ioan. and. in addi. Specu. iū ritu. de emp. & vendit. §. sciendum. versic. & not. quòd si aliquis. Anto. de but. in c. cùm venissent. iij. colum. de restit. spol. Panor. in c. ij. vlti. col. de consue. & in consil. xix. incip. quò ad primū dubium. Bal. in rubr. C. de contrahen. empt. xvj. q. Alexander in consil. xiiij. circa primum dubium. & consil. cccxc. viso themate. Iaso. in l. quoties. v. limitat. referendo quotas suprà relatas: & tum maximè prima alienatio cum constitutione precarij facta dicto Marchensi præferenda est secūdæ factæ prædicto Andreæ: quia in dicta prima alienatione concurrunt requisita, de quibus per Bald. in dict. rubric. in dict. xvj. quæst. videlicet, quia Barnabas qui primò alienauit Marchensi, tunc temporis possidebat dictum hostracum: vt in processu in iij. & iiij. articul. & depositionibus testium super eis apparet: nec obstat quòd d. l. quoties. loquatur in alienatione prima facta in venditione: quia idem est in alia qualibet alienatione: vt per doct. in discursu in dict. l. quoties. & maximè per Ias. in v. limi. & in xv. & ita iuris esse censeo, & opinor ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Casus vbi non præcesserit dolo vel culpa alicuius, de eo quis non tenetur.*
2 *Puer si offendit aliquem, & fuit in dolo præsumpto, aut in culpa, restituitur in integrum.*
3 *Animal an & quando debeatur pro noxa.*

CONSILIVM CXXXIX.

IN Christi nomine, amen. Quòd hic Franciscus puer non teneatur aliqua pœna etiam per iudicem mitiganda, colligitur ex facti narratione. Quòd si apertè considerabitur, apparebit fuisse casum fortuitum, & non * processisse dolo 1
vel culpa aliqua præcedente ipsius pueri, quo casu etiam maiores non tenentur: vt in c. dilectus. & in c. significasti. de homi. & ibi doct. sed dato absque veri præiudicio, quòd non fuisset casus fortuitus, dico quòd iste puer aut fuit in dolo vero, aut in dolo præsumpto, aut in culpa. * De dolo vero nihil 2
apparet: imò per assertionem partis aduersæ, patet contrarium. Si fuit in dolo præsumpto, aut in culpa: & tunc in vtroque casu datur restitutio in integrum: vt per Bartol. in l. minor. etiam. ff. de minoribus. in solutione primæ oppositionis: & in l. si ex causa. §. nunc videndum. eod. titu. versicu. vltimò glos. tua: & per Bald. in l. prima. C. si aduersus delict. hæc circa puerum, quòd non tenetur aliqua pœna, cùm per remedium restitutionis in integrum ei subueniatur, quando aliquo modo esset in culpa, per iura superius allegata. Circa secundum dubium an debeatur animal pro noxa damnum passo: dico quòd non: nam est considerandū quòd tunc datur actio ex edicto, si quadrupes pauper. fec. dica. * quando animal commota feritate dam 3
num intulerit, & contra sui naturam: ac etiam quādo absque culpa alicuius id acciderit: vt est text. in l. j. in principio. ff. eodem titulo. & in §. quòd si propter loci. vbi est casus ad literam: quòd si præcedente culpa alicuius damnum per animal fuit illatum, tunc cessat illa actio de pauperie, & datur actio in factum, vel vtilis aquilia contra eum cuius culpa, vel occasione damnum illatum fuit, tunc sic: aut dicitur illū equum cucurrisse commotum ex facto illius securi ligna incidentis: & sic quò ad ipsum puerum fuit casus fortuitus, quia non culpa sui id processit, sed culpa illius ligna incidentis: & tunc aduersus illum datur actio legis aquiliæ: vt dixi, per textum in d. §. quòd si propter loci. iuncta glos. aut dicitur illum equum cucurrisse ex culpa pueri equitantis, & tunc datur restitutio in integrum aduersus actionem legis aquiliæ, qua ille puer teneretur propter sui culpam: præcedente igitur

igitur culpa vel pueri equitantis, vel alterius ligna incidentis, cessat actio ex edicto, si quadrupes pauperiem fecisse. dic. & per cōsequens non datur animal pro noxa: vt per docto. in d. l. j. remanet igitur actio legis aquiliæ contra illum qui ligna incidebat, ex cuius facto equus cucurrit, & damnum intulit. Et si diceretur patrem pueri teneri ex eo, quia misit puerum ad aquandum equum, imò duos equos, non curo: quia in hoc petiit ordinariè audiri circa suas defensiones. In cæteris suppleat religio magnæ Curiæ Vicariæ.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Seruitus quando competit alicui supra rem alienam non potest ille excedere terminos seruitutis.*
2 *Dominium quando non deducitur principaliter, sed incidenter, sicut in rei vendicatione, & contigit in aliqua causa dubitari quis est dominus, ex possessione præsumitur dominium.*
3 *Aedificatum ab alio super re mea per me possessa possum propria authoritate demoliri, nisi sit communis. ibid. nu. 4.*
5 *Probatio in specie præualet probationi in genere.*
6 *De possessione si contenditur inter duos, & vterque ipsam probat, debet præferri probans per maiorem nnmerum testium.*
7 *Aedificatum in re mea ab alio possessa non licebit mihi propria, authoritate dirimere. ibid.*

CONSILIVM CXL.

REdemptoris gentium præsidio repetito, amen. In causa honorabilis Ioannelli de seculo cum Nicolao fideli, præsupposito veridico themate resultat non licuisse eidem Nicolao manu armata sua propria authoritate parietem ipsum demoliri: siue præsupponamus dominiū dicti hostraci vnà cum possessione ad eundem pertinere Ioannellum, qui parietem prædictum ædificauit super eo: vt videtur ex infrà dicendis apparere. Et in primis ex quo solum supra quod ædificatum fuit, est ipsius Ioannelli: vt vltra processum ex oculari inspectione perpenditur: ob quod ædificium desuper positum cedit solo. l. adeo. §. fi. ff. de acqui. rer. dom. l. si inferiorem. C. de rei vēdica. & §. ex diuerso. Instit. de rer. diuisi. Item solū est eiusmodi, quòd cuius est solū, eius debet esse aēr superior vsque ad cælum. tex. est iuncta glo. in ver. quia cælum. in l. fi. in prin. ff. de serui. Et licet Nicolaus supra solū prædicti Ioannelli habeat certā seruitutē retinēdi cameram, tamen eatenus quatenus extēditur altitudo cameræ potest dicta seruitute vti: & sic vsque ad hostracū: quia non inuenitur imposita seruitus, ille aēr vsque ad cælū est ipsius Ioannelli, cuius est solū vsque ad cælum. d. gl. Nec posset ergo prædictus Nicolaus se vltra extendere: quia
1 quādo seruitus * cōpetit alicui super re aliena, non potest quis excedere terminos seruitutis. l. seruitutes. §. stillicidiū: & seq. ff. de ser. cū simi. nā prejudicaretur Ioannello circa duo. Primo, quia imponeretur maius onus, & pondus parietibus domus inferioris ipsius Ioannelli: tum etiā quia esset extēdere manu sad illū aērē superiorē, qui pertinet ad ipsum Ioannellū tanquā dominū soli: vt suprà. Præterea dominiū dicti hostraci à parte superiori probatur ex titulo emptionis ipsius Ioannelli qui expresse emit dictū hostracū, nec non ex possessione, attento quòd per testes maiores numero testibus partis aduersæ apparet quòd per annos septē possedit dictū hostracū: * & sic ex hac possessione cū iusto titulo 2
causatur præsumptio dominij: quia quādo nō deducitur dominiū principaliter, sicut in rei vēdicatione, sed incidenter, contigit in aliqua causa dubitari quis est dominus, ex possessione præsumitur dominiū: Bar. in l. minus instructus. C. de acqui pos. & in l. quidam in suo. ff. de condi. insti. & in l. si alienā. ff. sol. mat. & in l. sicut §. si quæratur. ff. si ser. vend. glo. in l. j. C. de re. permu. & secundū hoc essemus in casu indubitabili, quòd stāte nedum possessione, sed etiam dominio prædicti Ioānelli, nullatenus licuerit eidem Nicolao armato vim inferre, & parietem dirimere iam per multos annos ædificatū per eundem Ioannellū: ob quod clarū est incidisse in pœnā legis iuliæ de vi pub. dum intulit violentiam in corpus inanimatū, vt magistraliter tenet. Andr. de isern. in constitutio. Regni intentionē &c. Et quatenus ex aduerso diceretur hostracum non esse proprium Ioannelli: negari non posit saltem dominium esse commune inter ambos: & stante maiori numero testium deponentium de possessione prædicti Ioannelli, quin saltem communiter possederunt, de dominio minimè iustificari posse, quòd etiam si Ioannellus non emisset in specie dictum hostracum, & illud possedisset: sed tantum haberet solum cum domo infima, stante quòd alia domus superior sit Nicolai, hostracū superius de quo lis vertitur, supra quod non est aliud nisi aēr, esset saltem cōmune. Nam secundū cōsuetudinē Neap. incip. si domū habet. sub rubrica, de colla. expen. in domo cōmuni &c. quando sunt plura solaria, supra vnū solum, & sunt diuersarū personarum, vltimum tectum, seu hostracū versus cælū censetur, & debet communib. expen. ædificari, ac refici: & ratio est, quia cùm domus consistat ex parietibus & tecto. l. eum qui ædes. & ibi gl. in ver. constent. ff. de vsuca. quòd tectum sit, vt defendat à pluuia & vento, solum vltimum tectum est illud quod pluuiæ resistit, & vento, & deseruit omnibus domibus inferioribus: & ideo omnibus est commune, & communiter debet refici. Alia verò solaria media sunt: & cēsentur esse propria eorum qui ea suppeditant, ac pedibus calcant: & ideo solarium medium ab illo solùm qui illud calcat, debet refici, & non ab inferiori: vt in dicta consuetudine habetur: & ideo rubrica dictæ consuetudinis dicebat, de collatione expensarum in domo communi facienda: & tamen in nigro non loquitur de alia communione, nisi hostraci supremi, & licitum est arguere à rubrica. plenè Alexand. in rubrica. ff. si certum pet. & Ias. in rubrica de actione institutio. si ergo diceretur, quòd dictum hostracum in communi & communiter possessum: licet in rei veritate sit solius Ioannelli, adhuc non potuisset ex aduerso demoliri dictus paries ædificatus per Ioannellum: ex quo quamuis ædificatum ab * alio 3
super re mea à me possessa, possim propria auctoritate

Universidad de Deusto
Biblioteca

ritate demoliri.l. quemadmodum.§.j.ff. ad legem aquil.l.fin.§.si ad ianuam.ff.quod vi aut clam.& l.j.
4 C.vt nemi.lic.* Si quid tamen in re communiter possessa sit ab altero ædificatum, non potest alter demoliri propria authoritate: ita Bart.in l.j.§.nunciatio.j.colum.versi.sed quæro.ff.de no.oper.nunc. Et licet aliter videatur dicere Bart.in l.sed si inter. ff.de ser.vrba.prædio.tamen illud quod dixit in d. §.nunciatio.communiter approbatur.& ibi sequitur Paul.de Castr.subdens se ita consuluisse: & ibi etiam Alex.in ij.col.versi.item tene menti.& Iason ibidem:& sequitur Ang.in suo consi.j.ij.colum.Et quando præmissa inficiarentur, saltem negari minimè potest quin Ioannellus satis melius, & pinguius probauerit de sua possessione dicti hostraci: & in specie vltra testes de titulo per instrumētum, in quo nominatim venditur hostracū prædictum, quod non est in instrumento partis aduersæ in quo in genere fit sibi venditio, non aliter expresso hostraco prædicto:* & sic resultat q; probatio in specie præualet probationi in genere: vt plenè Alexā. in l.ob carmen.in apostil.ff.de testi.& in c.auditis. iij.col.extrà de præscrip.versi.ex prædictis post.& ideo dum duo contendunt de possessione, & vter-
6 que hincinde ipsam probat, debet præferri is * qui probat per maiorem numerum testium: secundum Bar.in l.si duo.ff.vti possi.Bar.in l.ordinarij,penul. col.versic.sed iuxta prædicta.C.de rei vendi.alleg. text.in l.ob carmen.§.si testes.ff.de testib.Angel.de Aret.in §.quadrupli.pen.col.institit.de act.& est tex. & ibi Abb.in c.licet tamen.de probat.& hanc possessionem coadiuuat, & adminiculatur verisimilitudo rei: cùm diu per quamplures annos habuerit Ioānellus ipse ianuam,cum cantonibus, per quam ingreditur,& regreditur ad prædictum hostracum: quòd nō est ex aduerso: cùm nulla appareat facultas in eo esse vti fruendi hostraco prædicto: cùm ab antiquo fuerit paries intermedius, ne ex domo Nicolai fidelis iretur ad dictum hostracum. Item commoditas integræ aquæ è cælo fluentis supra dictum hostracum semper deseruiuit, & deseruit eidem Ioannello defluēdo in eius piscinā, seu cisternam.Item ex depositione testiūmet eiusdē Nicolai liquet Nicolaū ipsum minimè fuisse vsum hostraco prædicto à tempore quo Ioannellus ædificauit parietem: si ergo Ioannellus satis melius probauit de sua possessione,sequitur etiā quòd si dominium eiusdem hostraci in totum pertineret ad d.Nicolaum, prout re vera non pertinet, quoniam dictus Ioannellus possidebat, non licuit prædicto Nicolao demoliri authoritate propria parietē per ipsum
7 Ioannellum ædificatum:* cùm minimè liceat mihi propria authoritate dirimere id quod ædificatum est in re mea ab alio possessa: vt dixit Bartol.in l.j.§.nunciatio.ff.de ope.no.nun.Bal.in l.si in area. ff.de condi.indeb.glo.in d.l.de pupillo.§.meminisse.in versi.vti possidetis.ff.de oper.no.nun.Bald.in l.quemadmodum.§.si testes.ff.de testib.Angel.de Aret.in §.quadrupli.pen.col.institit.de act.& est tex. & ibi Abb.in c.licet tamen.de probat.& hanc possessionem coadiuuat, & adminiculatur verisimilitudo rei: cùm diu per quamplures annos habuerit Ioānellus ipse ianuam,cum cantonibus, per quam ingreditur,& regreditur ad prædictum hostracum: quòd nō est ex aduerso: cùm nulla appareat facultas in eo esse vti fruendi hostraco prædicto: cùm ab antiquo fuerit paries intermedius, ne ex domo Nicolai fidelis iretur ad dictum hostracum. Item commoditas integræ aquæ è cælo fluentis supra dictum hostracum semper deseruiuit, & deseruit eidem Ioannello defluēdo in eius piscinā, seu cisternam.Item ex depositione testiūmet eiusdē Nicolai liquet Nicolaū ipsum minimè fuisse vsum hostraco prædicto à tempore quo Ioannellus ædificauit parietem: si ergo Ioannellus satis melius probauit de sua possessione,sequitur etiā quòd si dominium eiusdem hostraci in totum pertineret ad d.Nicolaum, prout re vera non pertinet, quoniam dictus Ioannellus possidebat, non licuit prædicto Nicolao demoliri authoritate propria parietē per ipsum
8 Ioannellum ædificatum:* cùm minimè liceat mihi propria authoritate dirimere id quod ædificatum est in re mea ab alio possessa: vt dixit Bartol.in l.j.§.nunciatio.ff.de ope.no.nun.Bal.in l.si in area. ff.de condi.indeb.glo.in d.l.de pupillo.§.meminisse.in versi.vti possidetis.ff.de oper.no.nun.Bald.in l.quemadmodum.§.si testes.ff.de testib.Angel.de Aret.in §.quadrupli.pen.col.institit.de act.& est tex. & ibi Abb.in c.licet tamen.de probat.& hanc possessionem coadiuuat, & adminiculatur verisimilitudo rei: cùm diu per quamplures annos habuerit Ioānellus ipse ianuam,cum cantonibus, per quam ingreditur,& regreditur ad prædictum hostracum: quòd nō est ex aduerso: cùm nulla appareat facultas in eo esse vti fruendi hostraco prædicto: cùm ab antiquo fuerit paries intermedius, ne ex domo Nicolai fidelis iretur ad dictum hostracum. Item commoditas integræ aquæ è cælo fluentis supra dictum hostracum semper deseruiuit, & deseruit eidem Ioannello defluēdo in eius piscinā, seu cisternam.Item ex depositione testiūmet eiusdē Nicolai liquet Nicolaū ipsum minimè fuisse vsum hostraco prædicto à tempore quo Ioannellus ædificauit parietem: si ergo Ioannellus satis melius probauit de sua possessione,sequitur etiā quòd si dominium eiusdem hostraci in totum pertineret ad d.Nicolaum, prout re vera non pertinet, quoniam dictus Ioannellus possidebat, non licuit prædicto Nicolao demoliri authoritate propria parietē per ipsum
9 Ioannellum ædificatum:* cùm minimè liceat mihi propria authoritate dirimere id quod ædificatum est in re mea ab alio possessa: vt dixit Bartol.in l.j.§.nunciatio.ff.de ope.no.nun.Bal.in l.si in area. ff.de condi.indeb.glo.in d.l.de pupillo.§.meminisse.in versi.vti possidetis.ff.de oper.no.nun.Bald.in l.quemadmodum.§.si testes.ff.de testib.Angel.de Aret.in §.quadrupli.pen.col.institit.de act.& est tex. & ibi Abb.in c.licet tamen.de probat.& hanc possessionem coadiuuat, & adminiculatur verisimilitudo rei: cùm diu per quamplures annos habuerit Ioānellus ipse ianuam,cum cantonibus, per quam ingreditur,& regreditur ad prædictum hostracum: quòd nō est ex aduerso: cùm nulla appareat facultas in eo esse vti fruendi hostraco prædicto: cùm ab antiquo fuerit paries intermedius, ne ex domo Nicolai fidelis iretur ad dictum hostracum. Item commoditas integræ aquæ è cælo fluentis supra dictum hostracum semper deseruiuit, & deseruit eidem Ioannello defluēdo in eius piscinā, seu cisternam.Item ex depositione testiūmet eiusdē Nicolai liquet Nicolaū ipsum minimè fuisse vsum hostraco prædicto à tempore quo Ioannellus ædificauit parietem: si ergo Ioannellus satis melius probauit de sua possessione,sequitur etiā quòd si dominium eiusdem hostraci in totum pertineret ad d.Nicolaum, prout re vera non pertinet, quoniam dictus Ioannellus possidebat, non licuit prædicto Nicolao demoliri authoritate propria parietē per ipsum
10 Ioannellum ædificatum:* cùm minimè liceat mihi propria authoritate dirimere id quod ædificatum est in re mea ab alio possessa: vt dixit Bartol.in l.j.§.nunciatio.ff.de ope.no.nun.Bal.in l.si in area. ff.de condi.indeb.glo.in d.l.de pupillo.§.meminisse.in versi.vti possidetis.ff.de oper.no.nun.Bald.in l.quemadmodum.§.si testes.ff.de testib.Angel.de Aret.in §.quadrupli.pen.col.institit.de act.& est tex. & ibi Abb.in c.licet tamen.de probat.& hanc possessionem coadiuuat, & adminiculatur verisimilitudo rei: cùm diu per quamplures annos habuerit Ioānellus ipse ianuam,cum cantonibus, per quam ingreditur,& regreditur ad prædictum hostracum: quòd nō est ex aduerso: cùm nulla appareat facultas in eo esse vti fruendi hostraco prædicto: cùm ab antiquo fuerit paries intermedius, ne ex domo Nicolai fidelis iretur ad dictum hostracum. Item commoditas integræ aquæ è cælo fluentis supra dictum hostracum semper deseruiuit, & deseruit eidem Ioannello defluēdo in eius piscinā, seu cisternam.Item ex depositione testiūmet eiusdē Nicolai liquet Nicolaū ipsum minimè fuisse vsum hostraco prædicto à tempore quo Ioannellus ædificauit parietem: si ergo Ioannellus satis melius probauit de sua possessione,sequitur etiā quòd si dominium eiusdem hostraci in totum pertineret ad d.Nicolaum, prout re vera non pertinet, quoniam dictus Ioannellus possidebat, non licuit prædicto Nicolao demoliri authoritate propria parietē per ipsum
11 Ioannellum ædificatum:* cùm minimè liceat mihi propria authoritate dirimere id quod ædificatum est in re mea ab alio possessa: vt dixit Bartol.in l.j.§.nunciatio.ff.de ope.no.nun.Bal.in l.si in area. ff.de condi.indeb.glo.in d.l.de pupillo.§.meminisse.in versi.vti possidetis.ff.de oper.no.nun.Bald.in l.quemadmodum.§.si testes.ff.de testib.Angel.de Aret.in §.quadrupli.pen.col.institit.de act.& est tex. & ibi Abb.in c.licet tamen.de probat.& hanc possessionem coadiuuat, & adminiculatur verisimilitudo rei: cùm diu per quamplures annos habuerit Ioānellus ipse ianuam,cum cantonibus, per quam ingreditur,& regreditur ad prædictum hostracum: quòd nō est ex aduerso: cùm nulla appareat facultas in eo esse vti fruendi hostraco prædicto: cùm ab antiquo fuerit paries intermedius, ne ex domo Nicolai fidelis iretur ad dictum hostracum. Item commoditas integræ aquæ è cælo fluentis supra dictum hostracum semper deseruiuit, & deseruit eidem Ioannello defluēdo in eius piscinā, seu cisternam.Item ex depositione testiūmet eiusdē Nicolai liquet Nicolaū ipsum minimè fuisse vsum hostraco prædicto à tempore quo Ioannellus ædificauit parietem: si ergo Ioannellus satis melius probauit de sua possessione,sequitur etiā quòd si dominium eiusdem hostraci in totum pertineret ad d.Nicolaum, prout re vera non pertinet, quoniam dictus Ioannellus possidebat, non licuit prædicto Nicolao demoliri authoritate propria parietē per ipsum
12 Ioannellum ædificatum:* cùm minimè liceat mihi propria authoritate dirimere id quod ædificatum est in re mea ab alio possessa: vt dixit Bartol.in l.j.§.nunciatio.ff.de ope.no.nun.Bal.in l.si in area. ff.de condi.indeb.glo.in d.l.de pupillo.§.meminisse.in versi.vti possidetis.ff.de oper.no.nun.Bald.in l.quemadmodum.§.si testes.ff.de testib.Angel.de Aret.in §.quadrupli.pen.col.institit.de act.& est tex. & ibi Abb.in c.licet tamen.de probat.& hanc possessionem coadiuuat, & adminiculatur verisimilitudo rei: cùm diu per quamplures annos habuerit Ioānellus ipse ianuam,cum cantonibus, per quam ingreditur,& regreditur ad prædictum hostracum: quòd nō est ex aduerso: cùm nulla appareat facultas in eo esse vti fruendi hostraco prædicto: cùm ab antiquo fuerit paries intermedius, ne ex domo Nicolai fidelis iretur ad dictum hostracum. Item commoditas integræ aquæ è cælo fluentis supra dictum hostracum semper deseruiuit, & deseruit eidem Ioannello defluēdo in eius piscinā, seu cisternam.Item ex depositione testiūmet eiusdē Nicolai liquet Nicolaū ipsum minimè fuisse vsum hostraco prædicto à tempore quo Ioannellus ædificauit parietem: si ergo Ioannellus satis melius probauit de sua possessione,sequitur etiā quòd si dominium eiusdem hostraci in totum pertineret ad d.Nicolaum, prout re vera non pertinet, quoniam dictus Ioannellus possidebat, non licuit prædicto Nicolao demoliri authoritate propria parietē per ipsum
13 Ioannellum ædificatum:* cùm minimè liceat mihi propria authoritate dirimere id quod ædificatum est in re mea ab alio possessa: vt dixit Bartol.in l.j.§.nunciatio.ff.de ope.no.nun.Bal.in l.si in area. ff.de condi.indeb.glo.in d.l.de pupillo.§.meminisse.in versi.vti possidetis.ff.de oper.no.nun.Bald.in l.quemadmodum.§.si testes.ff.de testib.Angel.de Aret.in §.quadrupli.pen.col.institit.de act.& est tex. & ibi Abb.in c.licet tamen.de probat.& hanc possessionem coadiuuat, & adminiculatur verisimilitudo rei: cùm diu per quamplures annos habuerit Ioānellus ipse ianuam,cum cantonibus, per quam ingreditur,& regreditur ad prædictum hostracum: quòd nō est ex aduerso: cùm nulla appareat facultas in eo esse vti fruendi hostraco prædicto: cùm ab antiquo fuerit paries intermedius, ne ex domo Nicolai fidelis iretur ad dictum hostracum. Item commoditas integræ aquæ è cælo fluentis supra dictum hostracum semper deseruiuit, & deseruit eidem Ioannello defluēdo in eius piscinā, seu cisternam.Item ex depositione testiūmet eiusdē Nicolai liquet Nicolaū ipsum minimè fuisse vsum hostraco prædicto à tempore quo Ioannellus ædificauit parietem: si ergo Ioannellus satis melius probauit de sua possessione,sequitur etiā quòd si dominium eiusdem hostraci in totum pertineret ad d.Nicolaum, prout re vera non pertinet, quoniam dictus Ioannellus possidebat, non licuit prædicto Nicolao demoliri authoritate propria parietē per ipsum
14 Ioannellum ædificatum:* cùm minimè liceat mihi propria authoritate dirimere id quod ædificatum est in re mea ab alio possessa: vt dixit Bartol.in l.j.§.nunciatio.ff.de ope.no.nun.Bal.in l.si in area. ff.de condi.indeb.glo.in d.l.de pupillo.§.meminisse.in versi.vti possidetis.ff.de oper.no.nun.Bald.in l.quemadmodum.§.si testes.ff.de testib.Angel.de Aret.in §.quadrupli.pen.col.institit.de act.& est tex. & ibi Abb.in c.licet tamen.de probat.& hanc possessionem coadiuuat, & adminiculatur verisimilitudo rei: cùm diu per quamplures annos habuerit Ioānellus ipse ianuam,cum cantonibus, per quam ingreditur,& regreditur ad prædictum hostracum: quòd nō est ex aduerso: cùm nulla appareat facultas in eo esse vti fruendi hostraco prædicto: cùm ab antiquo fuerit paries intermedius, ne ex domo Nicolai fidelis iretur ad dictum hostracum. Item commoditas integræ aquæ è cælo fluentis supra dictum hostracum semper deseruiuit, & deseruit eidem Ioannello defluēdo in eius piscinā, seu cisternam.Item ex depositione testiūmet eiusdē Nicolai liquet Nicolaū ipsum minimè fuisse vsum hostraco prædicto à tempore quo Ioannellus ædificauit parietem: si ergo Ioannellus satis melius probauit de sua possessione,sequitur etiā quòd si dominium eiusdem hostraci in totum pertineret ad d.Nicolaum, prout re vera non pertinet, quoniam dictus Ioannellus possidebat, non licuit prædicto Nicolao demoliri authoritate propria parietē per ipsum
15 Ioannellum ædificatum:* cùm minimè liceat mihi propria authoritate dirimere id quod ædificatum est in re mea ab alio possessa: vt dixit Bartol.in l.j.§.nunciatio.ff.de ope.no.nun.Bal.in l.si in area. ff.de condi.indeb.glo.in d.l.de pupillo.§.meminisse.in versi.vti possidetis.ff.de oper.no.nun.Bald.in l.quemadmodum.§.si testes.ff.de testib.Angel.de Aret.in §.quadrupli.pen.col.institit.de act.& est tex. & ibi Abb.in c.licet tamen.de probat.& hanc possessionem coadiuuat, & adminiculatur verisimilitudo rei: cùm diu per quamplures annos habuerit Ioānellus ipse ianuam,cum cantonibus, per quam ingreditur,& regreditur ad prædictum hostracum: quòd nō est ex aduerso: cùm nulla appareat facultas in eo esse vti fruendi hostraco prædicto: cùm ab antiquo fuerit paries intermedius, ne ex domo Nicolai fidelis iretur ad dictum hostracum. Item commoditas integræ aquæ è cælo fluentis supra dictum hostracum semper deseruiuit, & deseruit eidem Ioannello defluēdo in eius piscinā, seu cisternam.Item ex depositione testiūmet eiusdē Nicolai liquet Nicolaū ipsum minimè fuisse vsum hostraco prædicto à tempore quo Ioannellus ædificauit parietem: si ergo Ioannellus satis melius probauit de sua possessione,sequitur etiā quòd si dominium eiusdem hostraci in totum pertineret ad d.Nicolaum, prout re vera non pertinet, quoniam dictus Ioannellus possidebat, non licuit prædicto Nicolao demoliri authoritate propria parietē per ipsum
16 Ioannellum ædificatum:* cùm minimè liceat mihi propria authoritate dirimere id quod ædificatum est in re mea ab alio possessa: vt dixit Bartol.in l.j.§.nunciatio.ff.de ope.no.nun.Bal.in l.si in area. ff.de condi.indeb.glo.in d.l.de pupillo.§.meminisse.in versi.vti possidetis.ff.de oper.no.nun.Bald.in l.quemadmodum.§.si testes.ff.de testib.Angel.de Aret.in §.quadrupli.pen.col.institit.de act.& est tex. & ibi Abb.in c.licet tamen.de probat.& hanc possessionem coadiuuat, & adminiculatur verisimilitudo rei: cùm diu per quamplures annos habuerit Ioānellus ipse ianuam,cum cantonibus, per quam ingreditur,& regreditur ad prædictum hostracum: quòd nō est ex aduerso: cùm nulla appareat facultas in eo esse vti fruendi hostraco prædicto: cùm ab antiquo fuerit paries intermedius, ne ex domo Nicolai fidelis iretur ad dictum hostracum. Item commoditas integræ aquæ è cælo fluentis supra dictum hostracum semper deseruiuit, & deseruit eidem Ioannello defluēdo in eius piscinā, seu cisternam.Item ex depositione testiūmet eiusdē Nicolai liquet Nicolaū ipsum minimè fuisse vsum hostraco prædicto à tempore quo Ioannellus ædificauit parietem: si ergo Ioannellus satis melius probauit de sua possessione,sequitur etiā quòd si dominium eiusdem hostraci in totum pertineret ad d.Nicolaum, prout re vera non pertinet, quoniam dictus Ioannellus possidebat, non licuit prædicto Nicolao demoliri authoritate propria parietē per ipsum
17 Ioannellum ædificatum:* cùm minimè liceat mihi propria authoritate dirimere id quod ædificatum est in re mea ab alio possessa: vt dixit Bartol.in l.j.§.nunciatio.ff.de ope.no.nun.Bal.in l.si in area. ff.de condi.indeb.glo.in d.l.de pupillo.§.meminisse.in versi.vti possidetis.ff.de oper.no.nun.Bald.in l.quemadmodum.§.si testes.ff.de testib.Angel.de Aret.in §.quadrupli.pen.col.institit.de act.& est tex. & ibi Abb.in c.licet tamen.de probat.& hanc possessionem coadiuuat, & adminiculatur verisimilitudo rei: cùm diu per quamplures annos habuerit Ioānellus ipse ianuam,cum cantonibus, per quam ingreditur,& regreditur ad prædictum hostracum: quòd nō est ex aduerso: cùm nulla appareat facultas in eo esse vti fruendi hostraco prædicto: cùm ab antiquo fuerit paries intermedius, ne ex domo Nicolai fidelis iretur ad dictum hostracum. Item commoditas integræ aquæ è cælo fluentis supra dictum hostracum semper deseruiuit, & deseruit eidem Ioannello defluēdo in eius piscinā, seu cisternam.Item ex depositione testiūmet eiusdē Nicolai liquet Nicolaū ipsum minimè fuisse vsum hostraco prædicto à tempore quo Ioannellus ædificauit parietem: si ergo Ioannellus satis melius probauit de sua possessione,sequitur etiā quòd si dominium eiusdem hostraci in totum pertineret ad d.Nicolaum, prout re vera non pertinet, quoniam dictus Ioannellus possidebat, non licuit prædicto Nicolao demoliri authoritate propria parietē per ipsum
18 Ioannellum ædificatum:* cùm minimè liceat mihi propria authoritate dirimere id quod ædificatum est in re mea ab alio possessa: vt dixit Bartol.in l.j.§.nunciatio.ff.de ope.no.nun.Bal.in l.si in area. ff.de condi.indeb.glo.in d.l.de pupillo.§.meminisse.in versi.vti possidetis.ff.de oper.no.nun.Bald.in l.quemadmodum.§.si testes.ff.de testib.Angel.de Aret.in §.quadrupli.pen.col.institit.de act.& est tex. & ibi Abb.in c.licet tamen.de probat.& hanc possessionem coadiuuat, & adminiculatur verisimilitudo rei: cùm diu per quamplures annos habuerit Ioānellus ipse ianuam,cum cantonibus, per quam ingreditur,& regreditur ad prædictum hostracum: quòd nō est ex aduerso: cùm nulla appareat facultas in eo esse vti fruendi hostraco prædicto: cùm ab antiquo fuerit paries intermedius, ne ex domo Nicolai fidelis iretur ad dictum hostracum. Item commoditas integræ aquæ è cælo fluentis supra dictum hostracum semper deseruiuit, & deseruit eidem Ioannello defluēdo in eius piscinā, seu cisternam.Item ex depositione testiūmet eiusdē Nicolai liquet Nicolaū ipsum minimè fuisse vsum hostraco prædicto à tempore quo Ioannellus ædificauit parietem: si ergo Ioannellus satis melius probauit de sua possessione,sequitur etiā quòd si dominium eiusdem hostraci in totum pertineret ad d.Nicolaum, prout re vera non pertinet, quoniam dictus Ioannellus possidebat, non licuit prædicto Nicolao demoliri authoritate propria parietē per ipsum
19 Ioannellum ædificatum:* cùm minimè liceat mihi propria authoritate dirimere id quod ædificatum est in re mea ab alio possessa: vt dixit Bartol.in l.j.§.nunciatio.ff.de ope.no.nun.Bal.in l.si in area. ff.de condi.indeb.glo.in d.l.de pupillo.§.meminisse.in versi.vti possidetis.ff.de oper.no.nun.Bald.in l.quemadmodum.§.si testes.ff.de testib.Angel.de Aret.in §.quadrupli.pen.col.institit.de act.& est tex. & ibi Abb.in c.licet tamen.de probat.& hanc possessionem coadiuuat, & adminiculatur verisimilitudo rei: cùm diu per quamplures annos habuerit Ioānellus ipse ianuam,cum cantonibus, per quam ingreditur,& regreditur ad prædictum hostracum: quòd nō est ex aduerso: cùm nulla appareat facultas in eo esse vti fruendi hostraco prædicto: cùm ab antiquo fuerit paries intermedius, ne ex domo Nicolai fidelis iretur ad dictum hostracum. Item commoditas integræ aquæ è cælo fluentis supra dictum hostracum semper deseruiuit, & deseruit eidem Ioannello defluēdo in eius piscinā, seu cisternam.Item ex depositione testiūmet eiusdē Nicolai liquet Nicolaū ipsum minimè fuisse vsum hostraco prædicto à tempore quo Ioannellus ædificauit parietem: si ergo Ioannellus satis melius probauit de sua possessione,sequitur etiā quòd si dominium eiusdem hostraci in totum pertineret ad d.Nicolaum, prout re vera non pertinet, quoniam dictus Ioannellus possidebat, non licuit prædicto Nicolao demoliri authoritate propria parietē per ipsum
20 Ioannellum ædificatum:* cùm minimè liceat mihi propria authoritate dirimere id quod ædificatum est in re mea ab alio possessa: vt dixit Bartol.in l.j.§.nunciatio.ff.de ope.no.nun.Bal.in l.si in area. ff.de condi.indeb.glo.in d.l.de pupillo.§.meminisse.in versi.vti possidetis.ff.de oper.no.nun.Bald.in l.quemadmodum.§.si testes.ff.de testib.Angel.de Aret.in §.quadrupli.pen.col.institit.de act.& est tex. & ibi Abb.in c.licet tamen.de probat.& hanc possessionem coadiuuat, & adminiculatur verisimilitudo rei: cùm diu per quamplures annos habuerit Ioānellus ipse ianuam,cum cantonibus, per quam ingreditur,& regreditur ad prædictum hostracum: quòd nō est ex aduerso: cùm nulla appareat facultas in eo esse vti fruendi hostraco prædicto: cùm ab antiquo fuerit paries intermedius, ne ex domo Nicolai fidelis iretur ad dictum hostracum. Item commoditas integræ aquæ è cælo fluentis supra dictum hostracum semper deseruiuit, & deseruit eidem Ioannello defluēdo in eius piscinā, seu cisternam.Item ex depositione testiūmet eiusdē Nicolai liquet Nicolaū ipsum minimè fuisse vsum hostraco prædicto à tempore quo Ioannellus ædificauit parietem: si ergo Ioannellus satis melius probauit de sua possessione,sequitur etiā quòd si dominium eiusdem hostraci in totum pertineret ad d.Nicolaum, prout re vera non pertinet, quoniam dictus Ioannellus possidebat, non licuit prædicto Nicolao demoliri authoritate propria parietē per ipsum
21 Ioannellum ædificatum:* cùm minimè liceat mihi propria authoritate dirimere id quod ædificatum est in re mea ab alio possessa: vt dixit Bartol.in l.j.§.nunciatio.ff.de ope.no.nun.Bal.in l.si in area. ff.de condi.indeb.glo.in d.l.de pupillo.§.meminisse.in versi.vti possidetis.ff.de oper.no.nun.Bald.in l.quemadmodum.§.si testes.ff.de testib.Angel.de Aret.in §.quadrupli.pen.col.institit.de act.& est tex. & ibi Abb.in c.licet tamen.de probat.& hanc possessionem coadiuuat, & adminiculatur verisimilitudo rei: cùm diu per quamplures annos habuerit Ioānellus ipse ianuam,cum cantonibus, per quam ingreditur,& regreditur ad prædictum hostracum: quòd nō est ex aduerso: cùm nulla appareat facultas in eo esse vti fruendi hostraco prædicto: cùm ab antiquo fuerit paries intermedius, ne ex domo Nicolai fidelis iretur ad dictum hostracum. Item commoditas integræ aquæ è cælo fluentis supra dictum hostracum semper deseruiuit, & deseruit eidem Ioannello defluēdo in eius piscinā, seu cisternam.Item ex depositione testiūmet eiusdē Nicolai liquet Nicolaū ipsum minimè fuisse vsum hostraco prædicto à tempore quo Ioannellus ædificauit parietem: si ergo Ioannellus satis melius probauit de sua possessione,sequitur etiā quòd si dominium eiusdem hostraci in totum pertineret ad d.Nicolaum, prout re vera non pertinet, quoniam dictus Ioannellus possidebat, non licuit prædicto Nicolao demoliri authoritate propria parietē per ipsum
22 Ioannellum ædificatum:* cùm minimè liceat mihi propria authoritate dirimere id quod ædificatum est in re mea ab alio possessa: vt dixit Bartol.in l.j.§.nunciatio.ff.de ope.no.nun.Bal.in l.si in area. ff.de condi.indeb.glo.in d.l.de pupillo.§.meminisse.in versi.vti possidetis.ff.de oper.no.nun.Bald.in l.quemadmodum.§.si testes.ff.de testib.Angel.de Aret.in §.quadrupli.pen.col.institit.de act.& est tex. & ibi Abb.in c.licet tamen.de probat.& hanc possessionem coadiuuat, & adminiculatur verisimilitudo rei: cùm diu per quamplures annos habuerit Ioānellus ipse ianuam,cum cantonibus, per quam ingreditur,& regreditur ad prædictum hostracum: quòd nō est ex aduerso: cùm nulla appareat facultas in eo esse vti fruendi hostraco prædicto: cùm ab antiquo fuerit paries intermedius, ne ex domo Nicolai fidelis iretur ad dictum hostracum. Item commoditas integræ aquæ è cælo fluentis supra dictum hostracum semper deseruiuit, & deseruit eidem Ioannello defluēdo in eius piscinā, seu cisternam.Item ex depositione testiūmet eiusdē Nicolai liquet Nicolaū ipsum minimè fuisse vsum hostraco prædicto à tempore quo Ioannellus ædificauit parietem: si ergo Ioannellus satis melius probauit de sua possessione,sequitur etiā quòd si dominium eiusdem hostraci in totum pertineret ad d.Nicolaum, prout re vera non pertinet, quoniam dictus Ioannellus possidebat, non licuit prædicto Nicolao demoliri authoritate propria parietē per ipsum
23 Ioannellum ædificatum:* cùm minimè liceat mihi propria authoritate dirimere id quod ædificatum est in re mea ab alio possessa: vt dixit Bartol.in l.j.§.nunciatio.ff.de ope.no.nun.Bal.in l.si in area. ff.de condi.indeb.glo.in d.l.de pupillo.§.meminisse.in versi.vti possidetis.ff.de oper.no.nun.Bald.in l.quemadmodum.§.si testes.ff.de testib.Angel.de Aret.in §.quadrupli.pen.col.institit.de act.& est tex. & ibi Abb.in c.licet tamen.de probat.& hanc possessionem coadiuuat, & adminiculatur verisimilitudo rei: cùm diu per quamplures annos habuerit Ioānellus ipse ianuam,cum cantonibus, per quam ingreditur,& regreditur ad prædictum hostracum: quòd nō est ex aduerso: cùm nulla appareat facultas in eo esse vti fruendi hostraco prædicto: cùm ab antiquo fuerit paries intermedius, ne ex domo Nicolai fidelis iretur ad dictum hostracum. Item commoditas integræ aquæ è cælo fluentis supra dictum hostracum semper deseruiuit, & deseruit eidem Ioannello defluēdo in eius piscinā, seu cisternam.Item ex depositione testiūmet eiusdē Nicolai liquet Nicolaū ipsum minimè fuisse vsum hostraco prædicto à tempore quo Ioannellus ædificauit parietem: si ergo Ioannellus satis melius probauit de sua possessione,sequitur etiā quòd si dominium eiusdem hostraci in totum pertineret ad d.Nicolaum, prout re vera non pertinet, quoniam dictus Ioannellus possidebat, non licuit prædicto Nicolao demoliri authoritate propria parietē per ipsum
24 Ioannellum ædificatum:* cùm minimè liceat mihi propria authoritate dirimere id quod ædificatum est in re mea ab alio possessa: vt dixit Bartol.in l.j.§.nunciatio.ff.de ope.no.nun.Bal.in l.si in area. ff.de condi.indeb.glo.in d.l.de pupillo.§.meminisse.in versi.vti possidetis.ff.de oper.no.nun.Bald.in l.quemadmodum.§.si testes.ff.de testib.Angel.de Aret.in §.quadrupli.pen.col.institit.de act.& est tex. & ibi Abb.in c.licet tamen.de probat.& hanc possessionem coadiuuat, & adminiculatur verisimilitudo rei: cùm diu per quamplures annos habuerit Ioānellus ipse ianuam,cum cantonibus, per quam ingreditur,& regreditur ad prædictum hostracum: quòd nō est ex aduerso: cùm nulla appareat facultas in eo esse vti fruendi hostraco prædicto: cùm ab antiquo fuerit paries intermedius, ne ex domo Nicolai fidelis iretur ad dictum hostracum. Item commoditas integræ aquæ è cælo fluentis supra dictum hostracum semper deseruiuit, & deseruit eidem Ioannello defluēdo in eius piscinā, seu cisternam.Item ex depositione testiūmet eiusdē Nicolai liquet Nicolaū ipsum minimè fuisse vsum hostraco prædicto à tempore quo Ioannellus ædificauit parietem: si ergo Ioannellus satis melius probauit de sua possessione,sequitur etiā quòd si dominium eiusdem hostraci in totum pertineret ad d.Nicolaum, prout re vera non pertinet, quoniam dictus Ioannellus possidebat, non licuit prædicto Nicolao demoliri authoritate propria parietē per ipsum
25 Ioannellum ædificatum:* cùm minimè liceat mihi propria authoritate dirimere id quod ædificatum est in re mea ab alio possessa: vt dixit Bartol.in l.j.§.nunciatio.ff.de ope.no.nun.Bal.in l.si in area. ff.de condi.indeb.glo.in d.l.de pupillo.§.meminisse.in versi.vti possidetis.ff.de oper.no.nun.Bald.in l.quemadmodum.§.si testes.ff.de testib.Angel.de Aret.in §.quadrupli.pen.col.institit.de act.& est tex. & ibi Abb.in c.licet tamen.de probat.& hanc possessionem coadiuuat, & adminiculatur verisimilitudo rei: cùm diu per quamplures annos habuerit Ioānellus ipse ianuam,cum cantonibus, per quam ingreditur,& regreditur ad prædictum hostracum: quòd nō est ex aduerso: cùm nulla appareat facultas in eo esse vti fruendi hostraco prædicto: cùm ab antiquo fuerit paries intermedius, ne ex domo Nicolai fidelis iretur ad dictum hostracum. Item commoditas integræ aquæ è cælo fluentis supra dictum hostracum semper deseruiuit, & deseruit eidem Ioannello defluēdo in eius piscinā, seu cisternam.Item ex depositione testiūmet eiusdē Nicolai liquet Nicolaū ipsum minimè fuisse vsum hostraco prædicto à tempore quo Ioannellus ædificauit parietem: si ergo Ioannellus satis melius probauit de sua possessione,sequitur etiā quòd si dominium eiusdem hostraci in totum pertineret ad d.Nicolaum, prout re vera non pertinet, quoniam dictus Ioannellus possidebat, non licuit prædicto Nicolao demoliri authoritate propria parietē per ipsum
26 Ioannellum ædificatum:* cùm minimè liceat mihi propria authoritate dirimere id quod ædificatum est in re mea ab alio possessa: vt dixit Bartol.in l.j.§.nunciatio.ff.de ope.no.nun.Bal.in l.si in area. ff.de condi.indeb.glo.in d.l.de pupillo.§.meminisse.in versi.vti possidetis.ff.de oper.no.nun.Bald.in l.quemadmodum.§.si testes.ff.de testib.Angel.de Aret.in §.quadrupli.pen.col.institit.de act.& est tex. & ibi Abb.in c.licet tamen.de probat.& hanc possessionem coadiuuat, & adminiculatur verisimilitudo rei: cùm diu per quamplures annos habuerit Ioānellus ipse ianuam,cum cantonibus, per quam ingreditur,& regreditur ad prædictum hostracum: quòd nō est ex aduerso: cùm nulla appareat facultas in eo esse vti fruendi hostraco prædicto: cùm ab antiquo fuerit paries intermedius, ne ex domo Nicolai fidelis iretur ad dictum hostracum. Item commoditas integræ aquæ è cælo fluentis supra dictum hostracum semper deseruiuit, & deseruit eidem Ioannello defluēdo in eius piscinā, seu cisternam.Item ex depositione testiūmet eiusdē Nicolai liquet Nicolaū ipsum minimè fuisse vsum hostraco prædicto à tempore quo Ioannellus ædificauit parietem: si ergo Ioannellus satis melius probauit de sua possessione,sequitur etiā quòd si dominium eiusdem hostraci in totum pertineret ad d.Nicolaum, prout re vera non pertinet, quoniam dictus Ioannellus possidebat, non licuit prædicto Nicolao demoliri authoritate propria parietē per ipsum
27 Ioannellum ædificatum:* cùm minimè liceat mihi propria authoritate dirimere id quod ædificatum est in re mea ab alio possessa: vt dixit Bartol.in l.j.§.nunciatio.ff.de ope.no.nun.Bal.in l.si in area. ff.de condi.indeb.glo.in d.l.de pupillo.§.meminisse.in versi.vti possidetis.ff.de oper.no.nun.Bald.in l.quemadmodum.§.si testes.ff.de testib.Angel.de Aret.in §.quadrupli.pen.col.institit.de act.& est tex. & ibi Abb.in c.licet tamen.de probat.& hanc possessionem coadiuuat, & adminiculatur verisimilitudo rei: cùm diu per quamplures annos habuerit Ioānellus ipse ianuam,cum cantonibus, per quam ingreditur,& regreditur ad prædictum hostracum: quòd nō est ex aduerso: cùm nulla appareat facultas in eo esse vti fruendi hostraco prædicto: cùm ab antiquo fuerit paries intermedius, ne ex domo Nicolai fidelis iretur ad dictum hostracum. Item commoditas integræ aquæ è cælo fluentis supra dictum hostracum semper deseruiuit, & deseruit eidem Ioannello defluēdo in eius piscinā, seu cisternam.Item ex depositione testiūmet eiusdē Nicolai liquet Nicolaū ipsum minimè fuisse vsum hostraco prædicto à tempore quo Ioannellus ædificauit parietem: si ergo Ioannellus satis melius probauit de sua possessione,sequitur etiā quòd si dominium eiusdem hostraci in totum pertineret ad d.Nicolaum, prout re vera non pertinet, quoniam dictus Ioannellus possidebat, non licuit prædicto N

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nec obstat quòd suprà dictum fuit de confessione Adriani prædicti patris asserentis suscepisse eandem Lauram ex matrimonio contracto per ipsum: nam non ex hoc probatur matrimonium contraxisse: & sic videtur probari quòd sit filia naturalis & non legitima: nam de matrimonio ei nō est credendum in præiudicium alterius. Item licet asseruerit ex matrimonio suscepisse filiā nomine Lauram, non tamen probatur quòd sit ista actrix: & sic
7 potuit esse alia: * sic dubia probatio non releuat probantem. c. in præsentia. extrà de probat. doct. in l. inter stipulantem. §. Stichum. de verb. oblig. vnde debuit probare se esse illam Lauram de qua meminit prædictus eius pater esse suam filiam. Nā posset esse alia mulier quæ pariter & Laura vocaretur.
8 Item & plus huiusmodi * confessio patris asserentis aliquam esse eius filiam, nō probat filiationem: transfert tamen onus probandi contrarium in aduersarium, & constituit filium in quasi possessione filiationis. Item eleganter Bart. in l. j. §. per contrarium. ff. de liber. agno. & videtur etiam id sentire in l. non nudis. & in l. non epistolis. C. de probat. & ad hoc respondet do. Abb. in c. per tuas. extrà de probat. quòd illud dictum Bart. non est verum: & eum per multas rationes repræhendit, nisi quando ista essent facta in iudicio, vel extra iudicium parte tamen præsente: per ea quæ habentur in l. certum. §. si quis absenti. ff. de confes. sed sic est quòd non probatur patrem esse hoc cōfessum in iudicio, nec extra præsente dicta eius filia: ergo dicta cōfessio non probat pro ista filia, nec plenè, nec ipsam cōstituit in quasi possessione filiationis, vt in aduersarium transferat onus probandi contrarium. Restat ergo qualiter nō probauit se filiam, ergo debet succumbere. Nec obstat si adducerentur depositiones testium factæ super vij. articulo ipsius actricis: quæ probant ipsum esse filiam prædicti Adriani, nullam assignādo rationem eorum dictis, nisi quòd id audiuerant à prædicto Adriano patre. quod dictum cùm habeat in se causam scientiæ est magis attendendum: per ea quæ not. per glo. & doct. in l. solam. C. de testib. Præterea in præsenti iudicio minimè potest obtinere ex alio: cùm agat hypothecaria ad bona quæ asseruit possideri per conuentum: nam vigore instrumenti dotis datæ auo paterno ipsius Adriani, seu vt rectius loquar, patri ipsius Adriani, agit ad restitutionē dotis prædictæ obligata bona ipsa matri ipsius Adriani: & sic cùm Adrianus ipse successerit in bonis matris suæ, succedit in dicta hypotheca & obligatione, cū decesserit prædictus Adrianus, & hæc Actrix asserat se filiam & hæredē prædicti eius patris, succedit quòd hypothecaria sibi minimè competat: cùm non competat ei qui asserit se dominum: cùm res suæ nemini potest esse pignorata. l. neque pignus. ff. de regu. iur. intantum quòd si res aliena fuit mihi pignorata, statim quòd ad me peruenit, & sum factus dominus, est subla-
9 tum pignus: & dato * quòd postea cadam à possessione, nō competit amplius mihi hypothecaria pro illius rei recuperatione. l. eleganter. in princi. cum ibi not. per doct. ff. de pignor. actio. vnde cùm satis in articulis dicatur, quòd terra prædicta fuit data eius patri in solutum pro causa dotis, vt in quinta sua positione: ergo non potest amplius dici obla-
ta, cùm sit extinctum pignus: vt in dicta l. eleganter. vbi proprie text. loquitur in datione in solutum. Item in alio suo articu. xviij. dicit, quòd terra prædicta fuerat, & est prædicti quondam Adriani patris: si ergo est dominus, non est sibi obligata: vt in d. l. eleganter. * Et quòd ea quæ quis in suis articu- 10
lis, seu positionibus ponit, proculdubio fateri intelligatur, ponit Alexand. in l. naturaliter. in §. nihil commune. xv. colū. super iij. lectu. glos. ff. de acquirenda possessio. per text. in l. cùm precum. C. de libe. cau. & idem apparet ibi sentire Bar. dum dicit, quòd ex positione negata quis non potest se iuuare: ergo vult expresè quòd quando non est negata, tunc quis positione aduersarij potest se iuuare: & tenet idem Barto. in aliis locis ibi relatis per Alex. Bald. in l. secunda. colum. xvj. C. de confes. vbi dicit, quòd confessio facta in positione non potest corrigi re non integra, prout hic: & idem tenet de confessione facta in libello, vt post litem contest. non posit corrigi, & sic in multis expositionibus, & articulis tam in causa principali, quàm appellationis Actrix ipsa se dominam asseruerit, & per priuseius patrem frustra superhypothecaria fabricauit: vt in dicta l. eleganter. in princip. Et si replicaretur quòd saltem probauit se dominā, seu eius patrem dominum. Et licet qui vnum deducit, & aliud probat, non potest obtinere, per l. habebat. ff. de instito. * tamen vbi est apposita clausula, ius 11
& iustitiā ministrari: vel omni meliori modo &c. potest ex causa probata & non deducta obtinere: ita limitatur dicta l. habebat. per Alexan. in l. si stipulatus. §. Chrisogonus. ff. de verborum obligatio. quem ad hoc refert & sequitur Soci. in l. naturaliter. §. nihil commune. columna j. in quæstio. an qui dicit se dominum, & probat se emphyteutam, vel vsufructuarium debeat obtinere. ff. de acquirenda possessio. allegat ita etiam tenere Imol. & cano. in capitu. ij. extra de ordin. cogn. sed respondetur non probari modo aliquo traditionem esse factam prædicto Adriano patri prædictæ Actricis: cùm testes deponant quòd in vita prædicti Adriani Petrus pater dicti Adriani terram ipsam tenebat, & soluebat collectas pro ea nomine prædicti Adriani eius filij: & sic ibi testes deponunt prædicto Adriano patri non fuisse traditam terram, & sine traditione non transfertur dominium regulariter. l. traditionibus. & ibi doct. C. de pact. nisi in certis casibus ibi per doct. enumeratis: & per glos. in l. si ager. ff. de rei vendi. & per glos. in l. si fundum. ff. de fun. dot. & per glos. in dicta l. traditionibus. inter quos non ponitur casus iste. Et dato quòd esset probata traditio facta, prout non probatur, dico quòd nec traditio est sufficiens sola: sed requiritur quòd præcedat titu. habilis: vt est casus in l. nunquam nuda traditio. ff. de acquiren. rerum domi. & no. in dicta l. traditionibus, per glos. & doct. & in §. per traditionem. institu. de rerum diuisio. & ibi doct. sed hic non probatur titulus, ergo non probatur ex dicta traditione dominium translatum: quòd non probetur titulus, patet, quia per instrumentū productū non probatur cùm nō sit in forma probāte, secundū Regni constitutionē, consuetudinem: quæ vult q̄ ex scripturis productis in iudicio nulla omnino fides capiatur: nisi sint in carta de pergameno, ex

no, exceptis apocis & antapocis: & per illa verba nulla omnino: cùm sint geminata, quæ multū operantur. l. balista. ff. ad trebel. vbi dicit Affli. quòd in alia charta v. de bombacino: non probat nec vt publica, nec vt priuata scriptura: & testes dum deponunt de titulo traditionis se referunt ad instrumentum: sicque non probatur titulus: ergo nec dominium. Item non apparet quòd fuerit hæres instituta per eius patrem: & dato quòd fuisset, nō tamen apparet probatum saltem adiuisse hæreditatem ad effectum vt possit obtinere, cùm ante aditā hæreditatem non dicitur aliquod ius hæreditarium in eam translatū, nisi hæreditate adita. l. cùm hæredes. ff. de acquir. posses. Nec suffragaretur conuento dicere possidere terram prædictam tutorio nomine: quia eius vxor erat proximior eidē Actrici: & ideo eius tutrix remansit: prout testes omnes deponere apparent, & subdunt, & quòd existente controuersia inter coniunctos fuit ipsa admissa ad tutelā prædictam tanquam proximior: nā hoc salua reuerētia
12 deuiat ab omni veritate: cùm fœminæ non admittantur ad tutelam, * nisi esset mater, aut auia, & volentes. vt in auth. matri & auiæ. C. quando mul. offi. tut. fun. potest. quæ deriuat ex §. ex his. in authen. de hæred. quæ ab intesta. colla. ix. vnde cùm virile sit officium tutelæ mulier non admittitur. l. j. C. quando mulier. of fic. tut. fun. po. vnde nec legitima, nec datiua esse potest: nec apparet à iudice, nec testatore data, quo mediante testes possent saltim excusari quòd eam viderint à iudice datā, quòd non est verisimile iudicem ita grossum, & ignarū: nec deponunt esse datā à testatore, sed solum deponūt quòd tanquam proximior admissa fuit: quod est notoriè falsum, & à iure improbatum: vnde in cæteris per ipsos attestatis in causa ipsa minimè fides aliqua adhiberi debet: cùm testis qui in vno falsum deponit,
13 apparet * in omnibus falsarius: vt inquit Bald. in l. edicto. col. iiij. in iiij. oppo. ver. secus in teste. qui in vno capitulo dixit falsum, quia in tota causa falsus præsumitur, & in nihilo ei creditur. C. de edicto dium: vt est glo. in c. defleat. extrà de reg. iur. idem Bal. in l. ij. C. de fideicom. libe. vbi dicit hæc procedere in eadē causa: & Moder. in l. si ex falsis. C. de trāsac. Ex quibus omnibus concludēdum arbitror Actricem in suo salutari defecisse: & ita iuris esse respondeo ego Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo non potest allegari, seu introduci in his quæ sunt meræ facultatis. nume. 2. Etiam si esset immemorialis. ibid.*
3 *Ius offerendi competit per modū facultatis, vt quod debitor potest, quandocunque vult offerre debitum creditori, & pignus redimere, talis facultas nunquàm præscribitur.*
4 *Præscriptibilia non sunt ea quæ sunt in mera facultate, seu voluntate.*
5 *Præscriptio nullo tempore inducitur conditioni potestatiuæ, & in talibus lapsum temporis nō inducit obligatio, nec consuetudo.*
Iurisdictio non præscribitur principe ignorante, vel pars ipsius iurisdictionis.
6 *Consuetudo non inducitur in præiudicium principis vel iurium suorum, nisi adsit certa scientia principis, & patientia. ibid.*
7 *Consuetudo nota ei qui potest priuilegiare æquipollet priuilegio.*
8 *Mentio expressa fieri requiritur de his quæ principem difficiliorem reddidissent.*
9 *Tempus in cuius initij contrarium memoria hominum non existit, quomodo probatur, & debet poni, & addi, hoc videlicet sciente & patiente ipso rege.*

CONSILIVM CXLII.

IN Christi nomine amen. Pridie requisitus à Reueren. domi. Dominico de Ydiaches Archiepiscopo Brūdusino, V. I. D. & auditore in prouinciis terrarum Idrunti & bari: vt consulere ac rescribere suæ R. D. debuissem, Si in his quæ sunt meræ facultatis possit allegari, seu introduci consuetudo. & reuolutis pluribus codicibus pro elucidatione * veritatis rescripsi suæ R. D. quòd 1
non: cùm ita dicat Panor. in ca. quoniā. ij. col. extrà de vi. & ho. cle. & in c. cùm Ioan. in fi. de cle. cōiug. & in c. ad apostolicā. & in c. abbate. ij. col. de verb. sign. & in c. cùm ecclesia. de cau. pos. & proprie. & in c. bonæ. el ij. de postu. præla. & in c. quòd translationem. de offic. deleg. etiam si esset immemorialis. Bal. in c. j. in fi. de feu. da. in vj. lēg. commis. & in l. licet. C. de iure delibe. Hinc est * quòd ius offerendi 2
competens per modum facultatis, vt quia debitor possit quando cūque vult offerre debitum creditori, & pignus redimere, tunc ista facultas * nūquam 3
præscribi potest, nec tolli: facit quod tenet Io. And. in c. non est. de consuet. in vj. quòd illa quæ sunt in mera voluntate cōtinent infinitatem, & non sunt præscriptibilia: de quo per Fely. in rub. de præscrip. vlt. car. vj. col. in fin. & in c. cū accessissent. xiij. col. in versi. ij. declaratur. de consti. & in c. consuluit. j. col. de iudi. Hinc etiam est quòd conditioni potestatiuæ nullo tempore præscribitur: Bald. in consi. ccxciiij. j. vol. vers. super eo. & in talibus lapsu temporis non inducitur obligatio, nec consuetudo. Philip. Corn. cōsi. ccxcvj. circa primū consultationis. iij. col. super litera h. in iiij. vol. Ex quibus infertur respōsio ad ea quæ ponuntur in c. super quibusdam. de verb. sig. & per Fran. Cur. in consi. xx. ij. col.
* quòd vēdicat sibi locum quando probaretur de 4
patientia concedere potentis: vt est in isto casu in Rege non recognoscente superiorem, & data habilitate in præscribēte: vt no. doc. in c. quāto. de consue. & in c. causam. & in c. accedentes. iiij. colum. de præscri. aliàs principe hoc ignorāte non præscribitur iurisdictio: vel pars ipsius iurisdictionis: itē consuetudo nō inducitur in præiudiciū principis, * vel 5
iurium suorū nisi adsit certa scientia principis, & patientia: secundū Do. in c. catholica. xj. dist. * Hinc 6
est quòd consuetudo nota ei qui potest priuilegiare, semper æquipollet priuilegio. sentit Inn. in c. nouit. de iudi. Old. in cōsi. cclxiij. inci. * quia Rota de- 7
cani: & dicebat gl. in d. c. catholica, q̄ consuetudo generalis in toto Regno vbi est princeps, cōtra iura principis procedit: secus tamen dicit glosa de particulari consuetudine: vt est cuiusdam loci, vt terræ sancti Petri, & similiū. Nec obst. quòd saltem in genere de concessione est facta mentio: * quia 8
debebat

Universidad de Deusto
Biblioteca

debebat in specie fieri mētio de his quæ principem difficiliorem reddidissent: vt pulchrè per Soci.in suo consi.ccix.in ij.vol.in versi.confirmatur.& facit quod tenet Ioan.Andr.in c.cum nobis.de præscript.& ibi cæteri scribentes.& in cap.si diligenti.
9 eodem titulo.* Nec sufficit probari tempus sine memoria: nisi addatur sciente & patiente ipso rege:idē voluit in auth.quas actiones.C.de sac.sanc. imò eccle.vbi dat formā probationis centū anno. imò etiam videtur necessarius titu.probari: ex quo ius resistit præscribenti.casus est in c.j.de præscrip. in vj.de quo per Fely.in c.veniens.v.col.c.j.in ver. quarta conclusio.de testib.Et ita de iure sentio salvo semper seniori & prudentiori iudicio V.R.D. cui me remitto in omnibus,ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Dotem promittēs si est extraneus, præsumitur promisisse animo donandi.*
2 *Pater retinens bona suæ filiæ, si ipsam maritat, & dotat, præsumitur dotare de suo proprio, tamen si gerit negocia filiæ præsumitur dotasse de bonis filiæ.*

CONSILIVM CXLIII.

IN Christi nomine,amen. Consultus habēs pecuniam penes se depositam, quæ pecunia fuerat patris cuiusdam puellæ si idē titius promittat certam pecuniæ quantitatem Gaio nomine dotis pro puella prædicta, an præsumatur promisisse de pecunia propria ipsius promittētis dotem, an autem de pecunia ipsius puellæ quam loco depositi tenet.* Et licet multa adduci possent, præ-
1 sumendū esse de pecunia propria ipsius Titij fuisse factam promissionem,cùm quando extraneus promittit dotem, in dubio videtur promisisse animo donandi.l.cum is.§.j.ff.de condi.inde.l.vnica.§.accedit.C.de rei vxo.actio.attamen veritas est, quòd præsumitur facta promissio de pecunia puellæ, licet expressum non fuerit.ex quo quando quis non tenetur ad aliquod onus,si quod expendit pro alio præsumatur expendisse animo repetendi.& expendere de bonis illius cuius negocium gessit.l.si quis à liberis.§.si mater.de lib.agn.& ista præsumptio est adeo violenta, quòd tollit præsumptionem pietatis:& ideo dicebat Bart.in l.Nesennius.ff.de nego.
2 gest.* quòd licet in dubio pater dotans filiā videatur dotare de suo.l.fin.C.de do.promis.tamen si gerit negocia filiæ,præsumitur dotare de bonis filiæ: vnde si pater qui gerit negocia filiæ dotando videtur dotare de bonis filiæ:quanto magis in extraneo qui habet pecuniam mulieris dotando mulierē videtur dotare de pecunia mulieris.Et licet Bar.in d.l.Nesennius,reprehendatur per Imol.& Ro.in l.j. ff.solu.mat.tamen reprehenditur quārum ad illud quod dicit de patre:sed quantum ad extraneū concurrunt cum opi.Bart.quòd præsumatur dotata de bonis ipsius mulieris:nam alia est ratio in patre,& alia in extraneo:ex quo pater tenetur dotare filiā.l. qui liberos.ff.de rit.nupt.sed extraneus non: ergo præsumitur de bonis mulieris,& non ipsius extranei.Nam quando aliquod onus nō pertinet ad me, & aliquid expendi,non præsumitur expendisse de meo:ita eleganter inquit Bar.in l.j.§.nec castrense.ff.de collatio.& sic patet quòd dicta promissio dotis non videtur facta de bonis ipsius Titij extranei promittentis dotem:sed de bonis ipsius mulieris.de hoc est gl.in l.fi.C.de dot.promis.Nec ob.quòd dictum fuit,quòd extraneus dotando videtur dotare:nā quando alia coniectura concurrit quàm donationis,non præsumitur donatio,etiam quòd illa coniectura leuis fuerit:ita Bald.in terminis nostris in l.fin.C.de do.promis.& in præsenti casu clarum est quòd est coniectura compensationis illius pecuniæ depositæ: ergo non debet cōiecturari donatio.Et si diceres,nos nō loquimur in extraneo simpliciter dotante:sed in debitore mulieris promittente dotem: Respondeo idē esse in debitore: nam debitor mulieris videtur promittere dotem animo compensandi, non autem donandi: ita tenet Bart.qui loquitur in debitore promittente dotem in l.vxorem.§.pater naturalis.de legat.iij. Et ita in proposito themate de iure respondeo ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Beneficij impetratio ad hoc vt teneat per intrusum,requiritur quòd fuerit in ipsa facta mētio de sua præcedenti intrusione,vide infrà.*
2 *Impetrans beneficium ad hoc vt teneat impetratio, debet facere mentionem de eius iniusta præcedēti possessione in qua fuerat.*
3 *Impetrans beneficium nedum debet facere mentionem de sua iniusta, & illicita possessione, verum etiam de fructibus illicitè perceptis ex eo.*
4 *Intrusus in beneficio dicitur qui cum tali vitio impetrauit,quòd priuari debet.*
5 *Simoniacus dicitur habēs beneficium cum titulo inualido & vitioso.*
6 *Regula cancellariæ de triennali possessore non molestando, non includit intrusum, nec habens titulum simoniacum,aut vitiosum.*
7 *Regula cancellariæ licet faueat triennalem possessorem,tamen audietur cōtra ipsum volens probare nullitatem tituli.*
8 *Ex possessione longæua penes aliquem de re ecclesiæ, licet præsumatur omnia soleniter interuenisse,tamen si ex inspectione concessionis appareret quòd solennia non interuenerint, non suffragatur talis longa possessio.*
9 *Possessio iniusta non iuuat possessorem,nisi probet de titulo seu priuilegio.*
10 *Regula triennalis non defendit spoliatorem.*

CONSILIVM CXLIIII.

REdemptoris gentium suffragio postulato, amen. In causa Reuerendi Ioannis lopes perceptoris ecclesiæ sancti Antonij de Neap.cum clerico Bernardino perceptore S.Antonij de Sarno grantia ecclesiæ prædictæ Neapo.& eiusdem generali perceptoriæ subesse: vt liquet ex publi

publicis documentis,ex quibus prædictus Bernardinus fomentum assertæ suę possessionis prętendit obripiendo,per Alexandrum canutum eius prędecessorem fuisse habitam causam à venerabili hospitali sanctę Mariæ annunciatæ:tunc perceptoriā ipsam detinente,idémq; ipsum Alex.pensioné pro dicta perceptoria Sarni soluisse multis & continuatis annis:sicq; volentes Bernard.& Alex.ipsi perceptoriam ipsam generalē fraudare, cum reuerentia, procurauerūt bullas impetrari in personam ipsius Bernar.& quòd Bernar. ipse solueret annuatim eidem Alex.duca.xxxvj.tacito de causa habita à perceptoria ipsa Neapolitana per eundē Alex. nec de pensione prædicta soluta per ipsum Alex. sing.ann. eidē perceptoriæ Neapol.& pariter nec facta mentione de sentētia aliàs lata cōtra ipsum super hoc, in qua tanquam intrusus condemnatus fuit ad restituendum possessionem eidem perceptoriæ vnà cū fructibus, & expēn.litis: sicq; spoliatus præsens perceptor nomine suæ ecclesiæ possessione perceptoriæ Sarnensis, & pensione eidē debita:dicēdum est omnino impetrationem prædictæ perceptoriæ Sarni obtentā per prędictum Bernar.minimè tenere,aut eidē suffragari:cùm ad hoc vt impetratio beneficij teneat,requiritur fieri mētio per impetrantem de sua præcedēti intrusione in eo, quia est tale
1 quid quo expresso summus Pontif.difficilius * cōcessisset:ita dixit Abb.in c.iam dudū.ij.col.de præben.& in c.præterea.vlt.col.de iure patron.& in c. ad aures.iij.col.de rescri.Bal.in c.in literis.in fi.de resti.spo.& ideo voluit Ioan.Andr.in c.eum qui.ij. respon.de prēb.in vj.& refert ibi Domi.in vlt.col. quòd impetrās beneficium aliàs iniustè possessum per ipsum,debet facere mentionem de eius iniusta
2 præcedente * possessione,in qua fuerat, ad hoc vt teneat impetratio.hinc consuluit Calde.in suo consilio xj.in tit.de præben.& in suo consi.xiij.sub tit.
3 de rescript. * quòd impetrans beneficium tenetur facere mētionem de sua possessione illicita, in qua per prius fuerat:aliàs non tenet impetratio:imò & plus nedum de iniusta possessione,verum etiam de fructibus illicitè perceptis tenetur exprimere ad hoc vt impetratio obtenta posit debitū effectum sortiri:ita tenet Io.And.in addi. Spe.in tit. de lega. §.videndū restat. de dispē.circa fi.ver.sed pone aliquis.subdens quòd cùm papa Ioan.iustificasset sibi titulum cuiusdam sui scholaris,voluit quòd dimidia ipsorum fructuū solueretur cameræ apostolicæ infra certum tēpus:nam ex perceptione dictorum fructuum fuit factus inhabilis ad beneficia vt not. Spe.ibidem,post Host.in c.dudum.lo ij.super ver. canonicè.de elec.& sequitur Nico.mil.in suo repert.in versi.gratia.§.xiiij.& incip.gratiam beneficialem impetrās. Nec suffragabitur eidem Bernardino obiicere quòd titulo præcedēte possedit:quia vitiosus est titulus dum obrepsit esse gratiā perceptoriæ Neapolitanæ:& de eius possessione longæua in percipiendo pensionē singul.ann. à prædicto Alex.eius prædecessore,& quihabuerat causam, id est perceptoriam ipsam de Sarno à prædicta perceptoria generali s.Antonij Neapol.sub notabili annua pēsione: vnde licet Bernard.ipse fuisset authoritate bullarum impetrationis prædictæ immissus in possessione beneficij prædicti, attamen quia habet vitium prædictum obreptionis,* ob quod priuari debet, dicitur intrusus: vt inquit Domi. de S. Gem.in c.propter.vlt.col.xix. dist. & not.glo.in c. cùm super.de cau.pos.& prop. * Et pariter dicitur prædictus Bernardinus simoniacus. cùm ex prædictis in processu deductis liqueat ipsum habere titulum inualidum,& vitiosum, quo casu dicitur simoniacus:vt voluit Imo.in c.nisi cùm pridem. vij. col.extrà de renun.& sic cùm quilibet simoniacus sit priuatus ipso iure, tanquam nullum ius habens, vt in constitutionibus Mod. pontificum extēsis in supplemento.in versic.simonia.in fine.& in constitutione Pauli ij.cum detestabile. sed retinēs beneficium quo est priuatus,dicitur intrusus, teste Brixiēn.in suo reper.in ver.intrusus:&in ver.simoniacus.vt ex prædictis euitari non potest,non erit tutus,* regula cancellariæ de triēnali possessore non 6
molestando, de qua nimium gloriari videtur Bernardinus ipse in suis responsionibus: imò est penitus exceptus à regula, vt ipsamet regula expresse declarat,quæ est xxxiij.in ordine:& incip.item statuit, & ordinauit idē dominus noster. & idē tenet Fely.ita regulā ipsam intelligēdo in c.in nostra. in prin.ix.col.iuxta versi.q; incipit, tertiū correlariū. & parum s.extrà de rescrip.& alibi idem Felyn. in c.illud.de præsump.dixit, q; licet prædicta regula cancellariæ faueat triennalē possessorem:* tamen 7
audietur contra ipsum volens probare nullitatē tituli:& dicit d.Abb.post Hosti.in prædic.c illud. q; licet præsumatur pro illo qui diu ecclesiam possedit:si tamen constaret de vitioso ingressu,seu intrusione,debet remoueri:& ideo voluerūt Domi.Cal. & Lap.in c.ordinarij.§.j.de offi.ord.in gl. q; si agēs vellet probare non canonicam institutionem, debet audiri, etiā si essemus in facto antiquo:& ideo licet ex possessione plurium annorum præsumi possit quòd Bernardinus ipse fuerit canonicè institutus in beneficio: attamen quia ex scripturis authenticis productis,liquet prædictā perceptoriam Sarni subesse huic generali perceptoriæ Neapolitanæ,nec ab ea exemptam, & Alexandr. immediatum possessorem, & prædecessorem ipsius Bernardini obtinuisse perceptoriam Sarni à perceptore s. Antonij Neapo.qui tunc erat ecclesia s. Mariæ annuntiatæ de Neap.& eidem ecclesiæ respondisse de pensione conuēta pluribus continuatis annis: nec apparet summum Pontificem derogasse in aliquo iuribus dictæ perceptoriæ s.Antonij Neapo.sequitur de necessitate dicendum q; possessio ipsa probata & allegata per eundem Bernard.in nihilū sibi opitulatur:per ea quæ etiā in simili dicimus,* q; li- 8
cet ex possessione longæua de re ecclesiæ penes aliquem præsumantur omnia solenniter præcessisse, inde est q; satis erit allegare interuenisse solennia requisita:hoc tamen non habet locum,vbi ex inspectione cōcessionis factę appareret q; solennia non interuenerint.ita voluit Paul.de Cast. in suo consi. xlviij.in causa quæ vertitur:sequitur & refert Alexan.in consi.j.vj.col.in iiij.volu. vnde cùm in casu de quo agitur,liqueat de impetratione subreptitia & obreptitia ipsius Bernardini,sequitur quòd eius possessio ita iniusta,in nihilū sibi suffragetur: * cū 9
iniusta possessio non iuuet possessorem,nisi probet de titulo, seu priuilegio.Bal.in l.vis eius.C.de pro-

Universidad de Deusto
Biblioteca

batio.in fi.& in l.ij.versi.quæro nunquid.C.de senten.& firmat And.de Iser.in tit.quæ sint reg.in ver-
10 & extraordinaria.ij.col. * Nec censeo omittendum q̃ regula illa triennalis nõ defendat spoliatorem per text.& doc.in c.reintegrãda.ij.q.j.cùm regula ipsa solùm tueatur possessorem: & spoliator dicitur intrusus: & ipsa regula intelligitur possessorem cum titulo tueri, cùm dicat super beneficio: & causa spolij sit solùm super possessione.ad quod glo.in c.j.de confirma.vti.vel inuti. & Rota in antiquis decis.xxxvj.aliàs est decis.iij.tit.de caus.pos. & propriet.incip.not.quòd vbi aliquis.facit. l.naturaliter.§. nihil commune.ff.de acquir.poss.& sic practicatur in curia: & ita vt suprà conclusum est, de iuris censura consulo ego Thomas Grammat.

SVMMARIVM.

1 *Paragium est legitima, seu portio quam habet filia, vel neptis de bonis quæ habere debet sine aliquo onere: ad exemplum debiti bonorum subsidij.*
2 *Agere volens ex testamento, cogitur totum testamentum approbare, & in nihilum ab eo deuiare.*
3 *Neptis vel filia noscens se grauatam ex testamento, an potest renuntiare omni beneficio, & dicere velle suam legitimam tantum, & nihil vltra.*
4 *Disposita in testamẽto per testatorem reputantur inseparabilia.abidem.*
5 *Legatum dotis factum filiæ vel neptis tradendũ dum ad etatem nubilem peruenerit, an dicatur purum, vel conditionale, vel in diem expressum à testatore.*
6 *Dos non poterit congrua statui, nec terminari, nisi sciatur quis erit sponsus, & cuius qualitatis, & cogitur expectari tempus quo maritabitur.*
7 *Paragium ante nuptias est omnino incertum, & ideo debet expectari dies nuptiarum, quia posset contingere, vt aliquis nobilis desideret eã in vxorem, ob eius pulchritudinem: Item ob præeminentiam in vrbe, & fauorem.*
Item ex ste successionis materne cuius esset vnica filia, & hinc eius paragium erit sua legitima.
8 *Dispositio constitutionis in aliquibus dicitur esse merè fauorabilis, & in fauorem masculorum.*
9 *Patruus cogitur præstare alimenta nepti super bonis aui, donec dicta neptis consequatur portionem legitimæ.*
10 *Filius dum est hæres vniuersalis, tenetur præstare alimenta sorori, vel nepti donec illi dotem tradiderit.*
11 *Legitima relicta potest incontinenti peti assignari illi cui debetur.*
12 *Minima variatio facti variat multoties totam iuris dispositionem.*
13 *Alimenta relicta præstari debẽt in domo relinquentis, quia ibi faciliùs præstantur.*
14 *Alimenta quoties debentur ex causa rei possessæ ab alio statim quòd illa res offertur, cessat omnis obligatio illorum alimentorum.*
15 *Mater magis obligatur alere filiam quàm pater.*
16 *Filius vel filia quæ habuit suam legitimam, non potest petere se alimentari ab hærede vniuersali.*
17 *Agens ex testamento non debet vltra mentem testatoris petere.*
18 *Testator semper præsumitur habere animum voluisse minus grauare hæredem quàm sit possibile.*
19 *Testator si iussit filiæ, vel nepti, seu alteri dari paragium tempore nubilis ætatis, præsumitur id fecisse, vt hæres ex tali dilatione commodum sentiret.*

CONSILIVM CXLV.

REdemptoris gentium auxilio repetito, Amen. Allegationes magnifici V.I.D. domini Antonij de palmeriis de ciuitate Monopolis mihi trãsmissæ, vt quid super eis sentirem, rescriberem: & thema tale est. Magnificus Iacobus ferro quatuor habens liberos, ipsos hæredes instituit vniuersales, & Antoniam pupillã ex Hieronymo filio premortuo susceptam, & sic eius neptẽ, hæredem particularem in legitima sibi spectantem, quam legitimam esse voluit in dotibus sibi tradendis per prædictos eius filios, & hæredes, dum ad ætatem nubilem deuenerit: iubendo, & mandando ipsam ab eisdem hæredibus dotari, & maritari de paragio: & vltra dictam legitimam, siue dotes instituit eandem in omni & tota ea summa, quam debet consequi, & habere domina Violantes de indello mater ipsius Antoniæ à prædicto quondam Hieronymo eius viro, ex residuo restitutionis dotiũ, & lucrorum maritalium, de quibus demum percepit vnc.lx. in vna manu: & in alia vnc.xx. publico instrumẽto mediante, Nõuiter prædicta Violans mater & tutrix petiit à prædictis fratribus tria. Et primò vt illi caueatur legatorum nomine. Secundò quòd ex nunc declaretur paragium. Tertiò quòd hæredes ipsi debeant alimenta præstare eidem pupillæ tam pro tempore præterito, quàm pro futuro ascendentia ad summam ducatorum quadrigentorum. Quò ad primum oblatum fuit præstari cautio de soluendo paragium tempore prefixo: vt suprà. Circa secundum videtur pro parte aduersa militare quod dicit Andræas de Isern. in constitutione Regni, in aliquibus.ij.colum.in versi.nam paragium: * quòd idem 1
est paragium, quòd legitima, seu portio quam habet filia, vel neptis de bonis quæ habere debet sine aliquo onere, ad exemplum debiti bonorum subsidij: argum. l. quoniam in prioribus. C.de inoffic. testa. vbi dicitur, quòd filia vel neptis debet habere talem portionem incõtinenti reiecta omni conditione, ac omni dilatione & onere. Sed quia fumus in diuersis terminis, ideo ad id demonstrandum præsupponitur quòd legitima portio huius pupillæ esset triens, & sic tertia pars eius quod habitura fuisset ab intestato ex residuo bonorum testatoris deducto ære alieno: textus est in authent. nouissima.C.de inoffic. testamen. vnde cùm testator declaret habere quatuor filios, necessariò sequitur q̃ portio ipsius neptis sit duodecima pars omnium bonorum ipsius testatoris: & sic concludendum est, quòd super ista legitima debita iure naturæ nullum potest per testatorem onus imponi: sed debetur incontinenti purè & liberè: vt in dicta l. quoniam. & in dicta l. omnimodo. cum similibus. & super hac legitima portione non instamus, cùm semper oblata fuerit, vt in actis apparet.

Verùm

Verùm quia donec potest esse locus testamento, non possit dicta legitima peti ab intestato: per textum in l.quandiu.ff.de acquiren.hæredita. & in l.j. ff.si quis omissa causa testamẽti. sed cogitur aut totum testamentum aui renunciare, seu repudiare, & venire ab intestato ad dictam legitimam: aut illud totum acceptare, & à dispositione & verbis illius non discedere: vt latissimè per omnes scribentes in l.j.& ij.ff. de acquirenda hæreditate. & infrà dicam. Sed quia de bonis testatoris recepit dictas vncias nonaginta, solutas pro ea, & eius nomine prædictæ suæ matri virtute testamenti prædicti, & propter hoc dicit velle stare dicto testamento, cùm acceptando puram legitimam necessariò cogeretur ante omnia sibi excomputare in dicta legitima totam dictam summam vnciarũ nonaginta: & agere ad supplementum: cùm iam agnoscat esse in iure absonum, & velut impossibile reputari velle habere legitimam ab intestato, & ꝫ. dictũ legatum ex testamento, cõtra ea quæ habẽtur in d.l.ij. Et inquantum dicat se velle stare testamento, & ex eo agere, & petere dictum paragium, & tunc necessariò dicendum ipsam malè & temerè ex eo agere: quando cogitur totũ dictum testamentum approbare per omnia, & à verbis, & mente illius in nihilo deuia- 2
re: * sed illi in omnibus obedire: vt per multa concludit in his terminis Alex.in consil.cxxv.v. col.j. vol.& Corn.in consil.clxxx.in iiij.vol.& ponunt omnes doct.post Bart.in d.l.j.ff.de vulg.& pup.& in d.l.ij.de illo articulo, an neptis noscẽs se grauatam in testamento, possit repudiare & renũtiare omni 3
beneficio testamenti, * & dicere se velle suam legitimam tantũ, & nihil vltra: & qualiter, & quando possit ad id admitti, sufficiat remitti ad pulchram disputationẽ Ambro.opizo.in reper. legis filiusfami.§.diui Seuerus & Antoninus.ff.de leg.j.col.vij. vbi tandem concludit, quòd licet in legitima nullum potest per testatorem grauamen imponi, vt in dictis iuribus: tamen istud est verum, quando auus, vel pater in eo testamẽto non relinqueret filio, vel nepti nisi solam legitimam sibi debitam iure naturæ: quia tunc nihil diceretur relinquere de suo: sed solùm dare illud quod ipsa filia deberet ab eo habere, etiam ipso inuito: sed quando testator ipsam instituit in legitima, & vltra legitimam instituit in aliqua alia summa, & demum imponeret grauamẽ, conditionem, vel onus quodcunq;, & tũc filia, vel neptis taliter instituta cogitur acceptare totum, aut repudiare totum tenorem illius testamenti: & acceptãdo simpliciter sibi præiudicat in totum, & cogitur per omnia obedire voluntati eiusdem te- 4
statoris: quia connexa, & simul * disposita per testatorem, reputantur inseparabilia.l.nostrũ.ff.de legatis ij. Et talis hæres volendo partẽ indiuidui, necessariò habet voluisse totum.l.si ex asse.ff. de acqu. hære. latissimè per omnes in l.j.C. quando non pet. par. cum simil. & idem pulchrè voluit Saly. in l. hæres instituta.C.de impub.& al.substi. & de materia scripsit plenè d.Fabi.de gioch. in sua elegan. repeti. super.d.auth.nouissima, in xlix. col. vbi ex sententia omnium concludit, quòd talis filia vel neptis posset repudiare hæreditatẽ patris ex eo testamento, & dicere se velle legitimam suam ab intestato: cogitur tamẽ in ea sua legitima computare sibi totum illud, quod habuit tam ipsa neptis, quàm quondam eius pater ex bonis, & substantia eiusdem defuncti, de cuius hæreditate agitur: & super hoc deducit sex realia fundamenta per claras regulas iuris: vt ibi per eum. Cùm igitur pupilla non fuerit instituta in sola, & pura legitima, sed in paragio, vltra respectũ dictarum vnci.xc.vt suprà. ideo cogitur duorum alterum sibi eligere: aut per omnia stare testamento, aut in omnibus renuntiare, & venire ab intestato, & petere solam legitimã sibi milies oblatam. Verùm quia eligit viam testamenti, & ipsi asserunt se paratos cauere de adimplendo, & paragium tradere, quando maritabitur in ætate nubili, vt suprà iuxta mentem, & iussionem testatoris. Et sic ex præmissis necessariò sequuntur conclusiones infrascriptæ, quarum prima est, quòd dictus testator faciendo eidem nepti institutionẽ præmissam, iure eam facere potuit. Secunda, quòd ipsa neptis agendo, & acceptando testamẽtum prædictum cogitur per omnia eidem stare. Tertia, quòd omnis eius petitio dum petit quòd paragium declaretur, & taxetur per annos decem ante tẽpus stabilitum à testatore, necessariò dicitur esse temeraria & calumniosa, ex quo est contra mentem testatoris, & contra formam iuris. * Et pro verificatione 5
huius tertiæ cõclusionis oportet intrare illam difficultatem, an legatum dotis factum filiæ, vel nepti tradendum, dum ad ętatem nubilem peruenerit, dicatur purum, vel conditionale, vel in diem expressum à testatore. Cyn. disputat in l. sancimus. C. de nupt.& ibi etiam Saly.c. Ang. Aret. ponit in §. fuerat. insti. de actio. vij. col. Bart. in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de condit. & demonst. Io. campe. in trac. de do. j. part. q. xxix. & tandem per omnes concluditur, quòd vbicunq; extat statutum, prout est hoc in regno constit. in aliquibus. vt extãtibus masculis filia, vel neptis non succedat, sed debeat maritari de paragio: & testator reliquit sibi tale paragium, & sic dotem incertam: & in testamento est appositum tempus, dicendo quòd talis dos debeat per filios masculos tradi illi, dum ad ætatem nubilem peruenerit, prout sunt termini nostri, legatum necessariò intelligitur esse cõditionale, & ad diem: & tunc tale paragium erit taxãdum quando dicta conditio erit adimpleta: & quando dies præfixus à testatore aduenerit: & ipsa neptis erit per eos maritanda, & non per annos decem ante: & antequam potest intelligi, vel cognosci cui ipsa erit aptè nubenda, & quantum poterit esse istud paragiũ, cùm lex dicat istud dependere à qualitate conditionis futuri mariti, qui modo ignoratur quis erit: & etiã ab omnibus aliis qualitatibus, quas enumerat text. in l. quæro. cum sequent. ff. de iure dot. & ideo eleganter dicit Roma. in consil. cxiiij. quòd dos non potest congrua statui, nec terminari, nec stabiliri, nisi prius cognoscatur quis erit sponsus, & cuius qualitatis: per textum in dicta l. quæro. & pondero dicta verba Bart. in dicto §. Titio genero. in versic. secundò est videndum an dos succedit in locum legitimæ: nisi dicat se approbare sententiam Cyn. qui reprobat omnia argumenta contrariæ partis: & concludit quòd stante dicto statuto de quo in dicta constitutione Regni, in aliquibus, * talis dos 6
non potest peti per filiam sibi statui ante tempus le-

Universidad de Deusto
Biblioteca

gitimum: sed cogitur expectare tempus quo maritabitur: & tunc stabitur secundum formam dictæ l.quæro. Sed an erit tempus dies nuptiarum, an verò nubilis ætatis. & concludit quòd si est factum pupillæ intantum dicitur conditionale, quòd intelligitur factum à testatore sub duplici conditione: prima, scilicet si ipsa peruenerit ad ætatem nubilem. Item & si nuptiæ de ea contrahantur: & ideo expectandus erit dies festiuitatis eius nuptiarum: vt ibi per eum. cuius theoricam approbant omnes, vt ibi per eos: vnde sequitur quòd minus properè agit petẽdo paragium declarari, & nunc ante tempus statutũ à testatore, & ante diem statutum: vt dicit Bar. in d.§. Titio genero. cõtra ea quæ habentur in l. nihil peti potest. ff. de reg. iur. iuncta l. cedere diem. ff. de verb. sign. & sicut absurdũ esset festum celebrari ante vigiliã, sic prius statuere dotem paragij antequam intelligi potest, cui pari erit copulanda, cùm dos esse non potest sine matrimonio, nec prius statui quàm nubat. l. iij. ff. de iure dotium. l. fina. C. de donat. ante nuptias. Præterea si paragium dicitur omnino incertum, & multoties potest excedere legitimam, vt dicit Andr. in dicta constitutione, in aliquibus. & quando cum sola legitima non posset virum reperire parem, tunc fratres, vel patrui coguntur supplere donec possit pari nubere. Et istud quantum sit hodie, cùm cognosci non possit, nec terminari vt suprà: recurrendum non est ad aliam declarationem quàm ad illam d. l. quæro. & intantum quòd si hodie dicta pupilla esset effecta nubilis ætatis, & deberet hodie maritari, & esset controuersia de summa huius paragij quantum esse debeat, adhuc illud non potest terminari ad arbitrium iudicis, nec alicuius, ex quo testator expressè prouisit vt suprà. & non posset ipsam & magnam summam petere, nec vltra legitimam: quandoquidem cum ea possit aptè nubere suo pari: vt concludit Andræ. in constitutio. prædicta, in aliquibus. & ibi Andr. declarare conatur paragium, & cõcludit omnino esse incertum:

7 * & ideo expectandum diem nuptiarum: quia poterit esse quòd aliquis nubilis tũc desiderabit eam in vxorem ob eius pulchritudinem. Item ob præeminentiam in vrbe, & fauorem. Item ex spe successionis maternæ & auitæ, cuius est vnica filia: & tunc eius paragium erit siue legitima: vt ibi cõcludit And. bene verum est quòd quando hæredes ipsi non seruarent voluntatem eiusdem defuncti, & arbitrando tale paragium ipsam grauarent, & viro indigno collocare vellent, quòd tunc ipsa posset ab eorum iniquo arbitrio se grauare, & implorare tunc officium iudicis, vt tale paragium moderetur arbitrio boni viri, secundum illas qualitates quæ enumerãtur in dicta l. quæro. & istud est quod sentit Bartolus in l. filiæ. ff. de legat. tertio. Paulus de Castro in consilio cviij. & sequenti, vbi concludit quòd antequam veniat dies ætatis nubilis, nec cessit dies paragij, nec petendi, nec ad illud agendi: quia si interim dicta pupilla moreretur, nec illud tanquam merè cõditionale posset transmittere. & hinc voluit Salycetus post Bartolum & alios in l. prima. C. si aduersus dotem. quòd dos dicitur excessione magna vel parua nõ respectu mulieris, vel eius matrimonij, sed respectu illius personæ quæ ducitur in maritum: & ideo prius debet discuti quis est sponsus, & quanta dote dignus sit: vt dicit Bartolus in dicta l. quæro. Salycetus in dicta l. prima. per rationes per eos adductas. Præterea communis conclusio omnium est, quòd dispositio dictæ constitutionis in aliquibus dicitur esse merè fauorabilis, & in fauorem ipsorum * masculorum: vt firmat Salycetus & omnes in dicta l. ij. C. de in ius vocã. Iason in l. non dubium. x. colum. C. de legi. & ideo ipsis masculis datur potestas maritandi sorores, & neptes: vt ibi per gloss. & Andræam, ipsi habent liberam electionem dotandi eas de quibuscunque bonis ipsi voluerint: & dare eis in dotem ea bona quæ sibi sint minus damnosa, non obstante contradictione ipsius mulieris: quia debet eis sufficere quando fratres dant sibi maritum æqualem, & dotem condecentem: prout consuluit in terminis Corne. in consilio xlviij. ij. volu. v. colum. in litera r. & colligitur clarius ex verbis Andr. ibi. Et semper de intentione testatoris concedendum est fuisse, vt eius filij minus grauarentur quàm fieri posset: maximè quia ex mente constitutionis est, vt dignitas agnationis conseruetur, & per filias fœminas non exhauriatur facultatibus. vt pulchrè per Bald. & alios in l. hæredes mei. §. cùm ita. ff. ad Treb. & ibi Angelus & Imol. & cæteri modern. exclamant. Circa tertium principale dubium de alimentis, videtur prima facie dicendum, quòd ipsi hæredes teneantur alimenta præstare eidem pupillæ: argu. eorum quæ habentur in l. si instituta. §. si de inofficioso. ff. de inoffi. testam.

* vbi patruus cogitur præstare nepti alimenta super bonis aui, donec dicta neptis consequatur portionem legitimæ suæ, vel donec durat quæstio de legitima. Secundò adducuntur allegata per domi. Vita. in tract. clausula. pen. clau. xij. colum. versi. secundò quæritur, pone pater. vbi concludit, * quòd vbicunque masculus est hæres vniuersalis, tenetur præstare alimenta sorori, vel nepti, donec illi dotem tradiderit: quia onus alimentandi dictam pupillam, sicut spectabat ad auum, ita ad eius hæredes. argu. l. secundum naturam est. ff. de regu. iuris. Tertiò facit theorica Bal. in l. generaliter. C. de epi. & cler. super illo tertio membro, quando nec per testatorem, nec per statutum prouidetur mulieri de alimentis: sed solùm loquitur de dote danda, cùm ad ætatem nubilem peruenerit: vnde interim erit alimentanda, si nihil habeat: cùm fame perire non debeat: & concledit prout tenet Richardus malumb. quòd mulier poterit petere suam legitimam statim assignari: * quia illa debetur incontinenti sine aliquo onere: vt in dicta l. quoniam in prioribus. vt ibi per eum. Sed præmissis nõ obstantibus dico in contrariũ extare veritatem: vt ex infrà dicendis ostendam: & præsuppositis verificatis in facto quæ allegantur, * cùm ex facto ius metiri oportet. l. obligationũ genera. §. ex facto. ff. de act. & obliga. & quælibet minima variatio facti variat multoties totam iuris dispositionem. l. si is. ff. de excus. tut. l. hoc legatum. ff. de lega. iij. cum similib. Et præsupponitur primò non esse verum, quòd huic pupillæ relicta fuerit simplex legitima: sed duplicata, per dictam l. quoniam nouella. & in d. l. quoniam in prioribus. & quicquid solutum fuit pro

debito patris cuius dicta pupilla est hæres, dicitur solutum pro ea. l. si quis filium. §. in omni. ff. de acq. hæred. iuncta l. hæredem mariti. C. de hæred. actio. Et paria sunt quòd tota supradicta summa fuit soluta in manibus suis, vel creditoris sui. l. nihil interest. C. de solut. & tanto magis, quia totum istud debitum solutum matri pro lucris maritalibus venit eidem pupillæ restituendum: vt in l. itj. cum authent. ibi positis. C. de secundis nuptiis. per gloss. & Andr. in constitu. reg. mulier quæ dotarium. Secundò, quia auia paterna semper voluit ipsam penes se alere, & mater reluctauit. Tertiò, quia ipsi hæredes semper obtulerunt ipsam in eorum domo alimentare: & honorificè: & clarũ est quòd alimenta oblata ex benignitate, vel paterna dilectione nulla præcedente obligatione ex testamento, vel con-

13 tractu, non possunt, nec debent præstari, * nisi in domo, & eo modo, & forma quibus illa offerantur: quia cuilibet patrifamil. apparet esse facilius præstare alimenta tribus personis in mensa sua, quàm vni extra domum: vt pulchrè per Alexand. in consilio iij. in iiij. volum. & per Bart. in l. Caio. in fine. ff. de alimen. & ci. leg. Quartò fuit sibi oblata legi-

14 tima, & tecusauit: ideo succedit regula illa, * quòd quoties alimenta debentur ratione rei possessæ ab alio, statim quòd illa res offertur, cessat omnis obligatio illorum alimentorum: vt eleganter concludit Corn. consil. cxxix. j. vol. litera d. Quintò, quod mater eius est ditissima, & ipsa vnica filia, & sic tenetur ipsam alimentare: & non habet aliunde: gl. iuncto tex. in dicta l. si quis à liberis. ff. de lib. agno. & est communis conclusio omnium in l. alimenta. C. de nego. gest. & nemo est qui nesciat magis obli-

15 gari matrem alere filiam, quàm frater: * vt dicit textus in dicto §. penul. & ex eadem naturali ratione filius diues cogitur alere matrem. dicta l. si quis. in princip. sed non fratrem. Sextò concurrit, quia mater voluntariè elegit alere dictam eius filiam, & nolendo tradere auiæ: per textum in d. l. alimenta. in dubio videtur fecisse pietate maternæ: & maximè cùm non fuerit protestata. Septimò ex præmissis infertur, quòd nullus filius, aut filia quæ habuit legitimam suam potest petere se alimentari ab hæ-

16 rede vniuersali: vt per multa * iura concludit Alex. in l. mulier. §. ij. ff. ad Trebell. quia legitima dicitur deberi pro alimentis: vt per Salycetum & omnes in authent. res quæ. C. commu. de legat. per textum in authent. de trien. & semis. §. j. vnde cùm habuerint partẽ legitimæ in summa vnc. xc. & reliquum

17 sibi offeratur, ergo &c. * Octauò, nemo agens ex testamento debet vltra mentem testatoris petere: vt in l. j. & ibi doct. ff. de de testam. & in l. cùm quæstio. C. de leg. & testator in dubio videtur id solùm voluisse quod expressit. l. j. C. de cadu. toll. nec sufficit dicere testatorẽ id per obliuionem dimisisse: vt dicunt doctor. in l. filiusfam. §. diui. ff. de legat. j. ideo dum testator de alimentis non grauauerit hæredem non debentur, cùm de facili id expressisset: & isto argumento vtitur Barb. in consi. xxix.

18 iij. volu. ij. colum. * Nonò, testator secundum communem sentẽtiam semper præsumitur habere animum voluisse minus grauare hæredẽ quàm sit possibile. l. si ita. in fin. ff. de leg. j. l. nummis legatis. ff. de legat. iij. & magis præsumitur dilexisse hæredes vniuersales, quàm particulares. l. quoties. vbi omnes. C. de hæred. institu. & magis filios quàm neptem, & maximè mares: vt dicunt doctores in l. maximum vitium. C. de libe. præter. & in dubio videtur id voluisse quod disponit statutũ patriæ suæ: vt per Alexand. in consilio xlvj. iij. volum. in fin. nec duplici onere grauare voluisse præsumendum est: vt dicit Bart. in l. Mæuius. §. eum qui. ff. de legat. ij. Decimò, testator iussit paragium dari tempore nubilis ætatis: & hoc præsumendum, vt hæredes ex tali dilatione commodum sentirent: cùm ita dilationem in commodum debitorum lex induxit. c. j. de plus petitio. * Secundò vt fructus huius legitimæ auge- 19
rent paragium: vt concludit Andr. in dicta constitut. in iij. colum. & istud est quod dicit not. Bald. in consilio cccvij. & ccvij. in fin. in iij. volu. arg. l. mulier. §. cùm proponeretur. ff. ad Treb. vbi dicitur, quòd fructus augent dotem, vt ibi latè & vt eleganter dicit Corn. in d. consilio cxxix. talis dilatio in tali casu diceretur data non ad commodum, sed ad venenum, & odium eorum contra mentem iuris & testatoris: imò contra rationem & æquitatem omnium legum: & renuntiando tali dilationi offerunt consignare non paragium, quia illud sperabatur augeri ex fructibus dictæ legitimæ: sed eam solam legitimam sibi iure naturæ spectantem: scilicet duodecimam partem tantùm totius substantiæ dicti testatoris: & hoc ob culpam ipsius pupillæ, quæ impedit augmentum dicti paragij, volendo fructus ipsius conuerti potius in alimentis quàm in augmentum paragij: vt dicit Bald. in consilio ccvij. Nec obstabunt argumenta in contrarium adducta: quia habent locum, quando ipsi hæredes vellẽt retinere penes se bona legitimæ & denegare eidem pupillæ vtrunque: videlicet legitimam, & alimenta. sed per ipsos hæredes demonstratur qualiter de dicta legitima debita sibi consignârunt vncias prædictas xc. & obtulerunt reliquum vsque ad summam legitimæ. Licet ad demonstrandum eorum charitatem & amorem paternum obtulerint eandem honorificè retinere, & alimentare siue in domo auiæ paternæ, siue eorundem hæredum: quas oblationes cùm acceptare recusauerint, consideretur quid iuris: ego Io. Anto de palmerio de Monopoli.

SVMMARIVM.

1 *Legatum factum filiæ, vel nepti tempore quo erit nubilis etatis, seu pro dote, vel pro maritagio, vel ad maritandum, an sit conditionale, vel modale, an purum, an statim debeatur, vel an sit expectandum tempus nubilis ætatis, & an tempus quo nuptiæ contractæ fuerint.*

2 *Legatum tempore nubilis etatis aduenisente nubili ætate peti potest etiam nuptiis non cõtractis, præstita tamen cautione de nubendo. ibidem nume. 3.*

Et fructus qui medio tempore percipiuntur spectant ad legatarium, & sit differentia, an ab eo qui tenetur dotare, & an ab alio.

4 *Causa impulsiua dicitur esse quæ occasionem remotam præstat, in qua non fundatur effectus: causa autem finalis est illa per quam principaliter aliquid conceditur.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

5 *Legatum relictum pro aliqua maritanda, licet reperiatur maritata eo tempore, tamen omnino sibi debetur.*

6 *Lego Catarinæ pro ipsius dote xl. & in his ipsam hæredem instituo, legatum erit purum, & tunc petipotest.*

7 *Neptis cui relictum est legatum per patrem tẽpore nubilis ætatis potest petere interim se alimẽtari.*

8 *Testator dum instituit is masculis reliquit filiæ dotem, debet interim à fratribus alimentari de bonis ipsorum, nec imputabuntur sibi alimenta in dote relicta.*

9 *Pater dotans filiam, nedum nubilis ætatis, vel quòd eius vir nõ erat ætatis perfectæ ad matrimonium, si soluta dote pater decessit, illa petit velle succedere vnà cum fratribus, non obstante statuto debet interim habere alimenta istius dotis. ibid. numero 10. Cum omne commodum & lucrum quod medio tempore percipitur, spectat ad legatarium.*

11 *Nepos succedit auo in locum patris præmortui, in locum, id est, in gradum, ac si esset in eo gradu in quo erat eius pater, & tamen succedit, vt nepos.*

12 *Alimenta quæ debentur alicui, illa debentur in domo alimentarij, nisi sit sinistra suspicio contra alimentarium, quia tunc debent præstari in domo alimentandi.*

13 *Alimentorum causa pendente debeutur alimenta.*

14 *Appellatio non admittitur à sententia præstationis alimentorum. ibid.*

15 *Alimentandus cui alimenta relicta sunt, si aliunde percepit, non poterit petere de præterito.*

16 *Alimenta præstita per matrem filiæ præsumuntur donata, nec habet locum repetitio.*

CONSILIVM CXLVI.

REdemptoris gentium suffragio repetito, Amen. Eximie doctor, visis suprascriptis tuæ Magnificentiæ iuris allegationibus, in quibus non minus subtiliter quàm copiosè se exhibuit: & maturè perpenso facto, ac meritis propositi thematis accuratè ruminatis, perceptisq; insuper aureis tribus mihi transmissis pro candelis, perlectisque literis vestræ Magnificentiæ, veritati tamen inhærendo, vt consueui, cùm minimè inter Laudem & Placentiam pergere consueuerim: fretus quòd aliquando filius non stat cum sententia patris: vt in l. iij. §. si quis. ff. de condi. ob turp. caus. vbi Celsus filius tenet contra parrẽ: idcirco quid in facto proposito sentiam de iure, inferius apparebit. Et omissis ac resecatis superfluis, & non necessariis, deueniendo ad * legatum factum nepti tradendum, dum ad ætatem nubilem peruenerit an dicatur purum, vel conditionale, vltra allegata per Magnificẽtiam vestram, dico quòd in hoc doctores in diuersas sententias dissentientes diuersimodè sentierunt, adeo quot quot fuerunt capita, tot sententiæ fuerunt: vt potest colligi ex not. in dicta l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de condit. & demonstr. vt ibi vltra Bart. per Angel. Bal. & Rapha. Paul. de Castr. per Bald. in l. item quia. ff. de pac. & in l. fin. C. de libẽ. præte. per Iac. Butr. & Salyc. & Paul. in l. quoniam in prioribus. de inoffic. testa. Bald. in l. si plures. x. col. C. de condict. inde. Bald. & Fulg. in l. si pater. de instit. & substi. Bal. in l. j. C. de priuileg. dot. circa fin. & in l. non sine. in fi. C. de bonis quæ lib. & in auth. nisi rogati. C. ad Trebel. Baldus in l. quibus diebus. §. Termilius. ff. de condi. & demonstr. Ioan Andr. in addi. Spec. in rubr. de statu mona. Aret. in suo tracta. de testamen. fol. xxxviij. versic. item reliquit. per Bald. Nouell. in suo tractatu dot. in j. par. specialium dotis in lxvj. speciali: Paulus de Castro in consilio lxxvj. & hoc quantum ad contenta in lecturis, & in aliis locis ordinariis: attamen ne materiam mihi incognitam fuisse pernoscas, circa dictum legatum factum filiæ, vel nepti tempore nubilis ætatis pro dote, vel pro maritagio, vel ad maritandum: & an sit conditionale, vel modale, & an purum, & an statim debeatur, an verò sit expectandum tempus nubilis ætatis, & an tempus quo nuptiæ contractæ fuerint: quia Doctores in hoc mirum in modum variarunt, idcirco vltra prælegata poterit Magnificentia vestra videre Paulum de Castr. in consilio cvj. & consilio ccxxxj. & ccxxxij. Ludo. in consil. lxiiij. & cxxxiiij. & xcij. in ij. vol. Fulgo. in consilio xix. inci. tertiò principaliter: & consil. xl. cxcj. colum. ij. Cuman. in consilio xlvj. post Mode. Alexand. in consilio cxxvij. in fin. Bartolus in consilio cc. Baldus in consilio cxlv. quidam domini. & ccccl xxxv. si vassallus. in iiij. volum. Angelus consilio xxx. Alex. consilio cxxxix. j. vol. & in consil. lv. in ij. vol. quorum omnium opiniones referre esset laboriosum, & extra propositum: & tandem communi conclusione deciditur, vt adueniente tempore nubilis ætatis etiam nuptiis nondum contractis, potest tale legatum * peti, præstita tamen cautione de nubendo: & hoc maximè quando tale legatum factum est ab eo qui non est astrictus dotare: & in hoc etiam residet Bar. in d. §. Titio genero. in fin. Quinimò Bald. in l. sancimus. C. de nupt. voluit, quòd tale legatum potest statim peti etiã ante nubilem ætatem: & istam opinionẽ amplecti videtur Vber. de cremo. in sua dispu. incip. testator legauit. de quo Vber. meminit Bal. in l. j. ix. col. si malè non recolo. C. de priuileg. doti. dicens se libenter ipsum allegare, ex quo fuit de primis qui rexit cathedram in ciuitate Perusij per priuilegia Bonifacij. prout dicit audiuisse à suis maioribus. verùm eo casu quo expectari debet tempus nubilis ætatis omne commodum, * & lucrum quod isto medio tempore percipitur ex tali legato, spectat ad legatarium: per textum in l. si ita relictum. §. pegasus. de leg. ij. & in l. in fideicommisi. §. cùm pollidius. ff. de vsur. per quæ iura ita in propriis terminis consuluit Paul. de Castro in consilio cxxxvj. viso testamento. ij. col. or quanto magis erit hoc concedendum, dum relinquitur ab eo qui astrictus est dotare: prout in casu nostro, in quo auus reliquit ipsam eius neptem hæredem particularem in dote de paragio: & suadet etiam qualitas personæ ipsius neptis, & sic causa finalis ipsius legati seu institutionis videtur fuisse ratio sanguinis, & sic consanguinitatis quæ prævalere debet. l. tutor. §. j. ff. de excusatione tutor. l. penultima. ff. quod fals. tutor. aucto. l. Quintus. §. fina. ff. de annuis legatis, quæ iura ad

ra ad hoc propositum allegauit prędictus Vbert. de cremo. in alleg. sua dispu. & sic causa maritagij præsumitur impulsiua. l. cùm tale. §. falsa. ff. de condit. & demon. & in d. l. ij. §. fin. ff. de dona. per quæ iura ita voluit Vbertus prædictus ibidem: ad quod accedat, nam causa impulsiua dicitur esse, * quæ occasionem remotam præstat, in qua non fundatur effectus: sed finalis causa est illa per quam principaliter aliquid conceditur: vt declarat Bal. in l. generaliter. la ij. col. vij. C. de episc. & cleri. relictum enim tanta necessitudine tentis atque coniunctis ampliorem meritò ex charitatis dilectionis affectu admitti interpretationẽ, & vberiorem legati causam facit l. Quintus. in fi. ff. de au. & argen. leg. mouere ergo debet charitas personarum, quibus testator reliquit, quia est neptis: argu. l. qui filiabus. §. j. & quod ibi not. in glo. in j. solut. ad contrarium. l. si quis Titio. §. fi. de le. ij. ita per prædicta consuluit Fulgo. in consil. xl. dominus testator. col. ij. & ideo dixit pulchrè Bald. in l. fi. in fin. C. de sent. quæ sine cer. quanti. quòd si tale legatum pro aliqua * maritanda esset relictum ei, quæ iam eo tempore maritata erat, quòd nihilominus huiusmodi legatum omnino debetur: vnde liquet quòd ex causa maritagij non erat causa finalis ipsius legati: idem consuluit Paul. de Castr. in consil. cxcviij. inspicienda est insuper ipsius puellæ qualitas infantis, & virginis: ex qua consideratione resultat quòd legatum simpliciter relictum puellæ virgini, tacitè videtur relictum pro eius dote & maritagio: licet aliter id expressum non fuerit in legato: vt dicit Bald. in l. nulla. C. de iure dot. & sing. Bart. in l. quod autem. ff. eo. titu. Et sic apparet tale legatum veluti purum incontinenti deberi. l. in omnibus. ff. de reg. iur. l. j. ff. de condi. & demon. & ideo idem erit dicendum si illa verba pro maritagio, seu tempore maritagij sint expressa: ex quo expresio eorum quæ tacitè insunt, nihil operatur. l. hæc verba. cum simili. ff. de lega. j. & ideo consuluit pulchrè Petr. de Anchara. in consi. cccxxxiij. subtilissimus &c. quòd si relinquitur hoc modo sub his verbis, Lego Catarinæ xl. pro ipsius dote, * & in his ipsam hæredem instituo, videtur testator voluisse facere legatum purum: ex quo aliàs dicta verba nihil operantur. ex quibus infero, & concludo prędictam puellam nedum petere posse de præsenti declarari paragium, cùm sit nubilis ætatis: verùm etiam petere posse ex nunc dictum paragium per supradicta. Nec videri debet vestræ Magnificentiæ inconueniens petitio alimentorum præsentium & futurorum, non autem præteritorũ: ex quo sicut auus tenetur neptem suam ex filio dotare. l. dedit. & ibi Bart. ff. de collabo. & l. nihil. de in rem vers. ita etiam & ipsam alimentare tenetur. * & sic cùm auus ipse decesserit non relictis alimentis, poterit neptis ipsa alimenta petere: vt dicit Iaco. de Are. in l. si quis à liberis. ff. de libe. agno. Bal. in auth. res quę. C. commu. de leg. & ideo dixit Bart. in l. qui filium. ff. vbi pupi. educ. deb. * quòd si pater instituit is filiis masculis hæredibus reliquit filiæ fœminæ dotem, debent fratres interim alere sororem prædictam de bonis ipsorum: nec poterit imputari eidem sorori in dote relicta: & dicit Bartol. ex l. prædicta notari dictum casum pulcherrimum: & idem dixisse reperio Baldum in propriis terminis in l. nõ sine. secunda columna versiculo. sed nunquid interim debet habere alimenta. C. de bonis quæ liber. vbi in fortioribus terminis tenet, quòd si pater dotauit filiam nondum nubilis ætatis, vel quòd eius vir non erat ætatis perfectæ ad matrimonium contrahendum, & postquam pater ipse dotans exoluit dotem, decessit, & illa demum petit velle succedere patri vnà cum fratribus, non obstante statuto * quòd filia dotata excludatur: tamen interim debet habere alimenta istius dotis: quia succedit loco legitimæ: licet Roffre. Bene. disputauerit in l. cùm vnus. in fi. ff. de alim. & cib. lega. quòd nõ inspiciatur dos, sed solùm filiatio, & qualitas paterna: vt ipsemet Bald. commemorat in d. l. non sine. & facit in terminis illud consilium Pauli de Castro cxxxvj. viso testamento. suprà alleg. dum dicit, quòd omne lucrum * & commodum, quòd isto medio tempore percipitur ex dotis legato, spectat ad legatarium: & tanto magis considero deberi cùm titulo institutionis dicta dos de paragio relicta fuerit: * Et in his in quibus in simili dixi suprà de patre, dico quòd idem erit dicendum & in auo: cùm auo succedat nepos in locum patris præmortui: tex. est in §. cùm filius instit. de hære. quæ ab intesta. defe. & dicitur in locum, id est, in gradum, ac si esset in eo gradu in quo erat eius pater: & tamen succedit vt nepos: prout magistraliter declarat Barto. in l. j. §. si sit nepos. ff. de colla. bon. & l. prima §. si filius. ff. de coniung. cum eman. liber. & sic licet ponatur loco patris sui, tamen succedit ex propria persona ipsius nepotis, aut neptis: & sic si successionem, pariter & alimẽta petere potest. Nec militabit oblatio, quòd veniat, seu se conferat ad commorandum in domo auiæ, matris prædictorũ hęredũ, & ibi alimẽta percipiet: quia cùm suspicetur de successione prædictorum patruorum debẽtium eandem de paragio dotare, alimentanda erit penes matrem, tanquam in tuto loco, & suspicione carente, per l. penu. & per totum titulum. ff. vbi pupill. educ. deb. * Et sic subsistente sinistra suspicione debentis alimenta præstare, possunt peti præstari alibi, quàm in domo, vbi suspicio inest: vt dicit Baldus in l. prima. C. de lega. & sequitur Alexander de Imola in addi. ad leg. Caio. ff. de aliment. & ciba. lega. Nec tenendum est non subsistere condemnationem alimentorum in triginta ducatis factam per sacrum consilium: quia vt bene nouit vestra Magnificentia, licet alimenta præstanda sint secundum facultates patrimonij, videlicet, redituum ex patrimonio: vt dicit Bart. in l. cùm alimenta. ff. de alimentis legatis. Bartolus & Angelus in l. Imperator. ff. ad Trebellianum. * attamen quia pendente causa alimentorum debentur alimenta: prout dicit glos. & Bartolus in l. si quis à liberis. §. si vel parens. de liber. agn. & in l. si neger. eodem titulo. ideo vereor difficillimum esse obtinere vt executio alimẽtorum virtute decreti interpositi in sacro consilio, retardari potest: licet infra legitimum tempus fuerit reclamatum: * cùm à sententia præstationis alimentorum appellatio non admittatur: vt dicit Bartol. & post eum Alexander in l. finali. ff. de appellation. recip. & in l. mela. & in l. solent. ff. de alimentis, & cibario legat. circa alimenta autem

Universidad de Deusto
Biblioteca

15 præterita* dico, quòd si aliũde habuit, petere non poterit in præsentiarum: vt dicit Bart. in l. libertis.
16 §. j. ij. q. ff. de adi. lega. * & maximè vbi sunt præstita per matrem filiæ: quia eo casu præsumuntur donata: nec habet locum repetitio, per tex. in l. nesennius. & quod ibi gl. & Bar. ff. de negoc. gest. Bald. in l. alimenta. C. co. titu. Bart. in l. si quis à liberis. §. si mater. ff. de libe. agnos. Imò etiam si fuisset mater ipsa protestata de alimentis ipsis, non tamen repetet: vt dicunt Bartolus & Baldus. in dicta l. alimenta. & in dict. l. nesennius. Et licet aliqui tenuerint contrarium, attamen ipsorum opinio procedit, vbi alimenta fuissent legata: vt in l. de alimentis. & ibi Bar. C. de transa. & melius in l. j. ij. colum. versi. not. quòd si legatarius. C. de fideicom. Ex quibus omnibus concludo eandem neptem potuisse petere declarari paragium, & alimenta præsentia & futura, quousque illud sibi consignatum non fuerit: vestræ Magnificentiæ frater, ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Dominus ad probandum angarias sibi deberi per vassallos, debet probare titulum, aut exegisse per tantum tempus, in cuius initij memoria hominum in contrarium non existat.*
2 *Ius imponendi angarias subditis nõ potest per ipsos dominos aliqua præscriptione acquiri.*
3 *Dominus exigens aliquod reale sibi non debitum inconsulto principe plectendus est.*
4 *Rex solus est dominus personarũ in Regno Siciliæ.*
5 *Vassallus etiam cum iuramento non potest se obligare ad præstationem operarum suo domino.*
6 *Seruitia & angariæ in dubio præsumuntur extorta per metum Baronis, seu domini à talibus pauperibus rusticis. ibidem.*
7 *Præstationes operarum, angariarum, & seruitiorum possunt multipliciter deberi.*
8 *Probatio dubia semper interpretatur contra producentem.*
9 *Vassallus si non iurauit fidelitatem non est homo ligius, adeo quòd nec præstatio alicuius rei longo tempore facit ipsum esse vassallum, nisi præcedat causa obligationis, vt pro laborerio terræ, quod tenet à domino: & his similibus.*
10 *Vassallus non præsumitur, nec est ex eo quòd domicilium faciat in loco Baronis, nec ex hoc Baro ille habet in eum iurisdictionem, nec præsumitur quòd bona per ipsum possessa tenuerunt à Barone in feudum, seu à prædecessoribus ipsius.*
11 *Possidere quilibet præsumitur pro suo, & vt dominus, & non vt vassallus, seu emphyteuta.*
12 *Vassallus dici non potest qui nihil terræ tenet à domino.*
13 *Clausula in priuilegio, quòd sit concessa Baroni terra, cum angariis & perangariis, non probat angarias, nisi aliter constet de causa & obligatione ad angarias & seruitia quàm per dicta verba priuilegij, & hoc fauore libertatis, & sic debet ligure de constituta conditione ascriptitia, seu colonaria in principio factæ obligationis, vel de obligatione curiali, seu aliter, imò etiam si essent propria verba confitentium se esse vassallos, non tenet confessio, ibidem. nu. 14. & 15.*
14 *Confessio facta contra propriam libertatem non tenet.*
15 *Collecta semper præsumitur exigi per metũ à vassallis: in tantum quod in ea præstanda non procedit præscriptio.*
16 *Dominus non potest grauamina à vassallis suis exigere, nisi consueta.*
17 *Dominus licet habeat in vassallos merum, & mixtum imperium, non ex hoc potest eis imponere noua vectigalia, nisi in casu necessitatis.*
18 *Dominus exigens aliquid extraordinarium præter conscientiam principis punitur in quadruplum, si verò de conscientia Principis plus exegit, quam impositum fuit, punitur in duplum.*
19 *Princeps imponens vectigalia sine causa, committit rapinam, & dicitur auferre bona subditorum: & sic si non licet principi, ergo nec baronibus.*
20 *Domini debent esse contenti oneribus & muneribus impositis tempore concessionis feudi, nec subditos vltra grauare. ibidem.*
21 *Consuetudo & præscriptio longè differũt: nam consuetudo requirit animum, & consensum totius populi, aut maioris partis: præscriptio verò solum animum, & consensum præscribentis, non autem aduersarij: & ideo ei contra quem præscribitur, habet præiudicare. nu. 22. & 23.*
25 *Dominus probans exegisse collectas à vassallis de consuetudine tanti temporis in cuius contrarium memoria hominum &c. habet vim priuilegy.*
26 *Tempus vbi est fundamentum intentionis alicuius debet articulari & probari.*
27 *Metus omnis cessat data præsentia Principis, seu iudicis, vel eius auctoritas.*
28 *Immunitas à collectis seu seruitijs personalibus spacio xl. ann. præscribitur.*
29 *Titulus inducitur per cursum centum annorum.*
30 *Verborum involucrum effugit deliberatam mentem principis, & dicitur obreptitiè obtentum.*
31 *Clausula cum angariis & perangariis, in priuilegio non inducit obligationem, nisi sit in illo loco, vel concedere videtur iurisdictionem in angaria, quæ non competit Baronibus, cum sint regalia, nisi concedantur ex priuilegio. ibidem.*

CONSILIVM CXLVII.

REdemptoris gentium auxilio iterato, amen. Excellens dom. Ludouice montalte, regẽs Cancellariam dignissime: quia in causis vertẽtibus inter Magnificum Bindum Tholomeum de senis ex vna, ac vniuersitates, & homines terræ Raclæ, & Felline ex altera, coram vestra Excellentia: & nobis arbitris & arbitratoribus per ambas partes electis, ex debito polliciti sumus ego & Magnificus Colurius copula absque animi passione secundum veras iuris conclusiones veritati duntaxat inhærendo in causis ipsis ad diffinitionem procedere: ideo Dominatio vestra non me, sed quid loquar consideret: iuxta illud Hieronymi in capitulo, ego solus. ix. distincti. Dicebam pridie, & dico prædictum magnificum Bindum minimè articulasse prætẽsas seruitutes, seu officiales ad illas operas peragendas sibi

sibi præstitas fuisse, nisi per xxx. xl. & l. annos, & plus: & licet eius testes deponant de longè minori tempore, attamen ex iuris dispositione sancitum,
1 quòd * vt ad probandum huiusmodi angarias sibi deberi requirebatur titulus, aut probatio tanti temporis in cuius contrarium memoria hominum non existit: & in tantum quòd non possunt dici angariæ debitæ baroni probato longo vsu, cum allegatione tituli: quia id non sufficit: vt inquit Archi. in cap. seruitium. xviij. q. ij. quem refert & sequitur Luc. de penna. in l. litibus. iij. colum. C. de agri. & censi. vbi in specie dicit, quòd in talibus non sufficit probari cursus longi temporis: nisi etiam & titulus probetur, per ca. quia cognouimus. x. q. iij. Et in tantum hoc est verum, quòd ius imponendi hu-
2 iusmodi onera subditis non potest per ipsos * dominos aliqua præscriptione acquiri: ita voluit Cypost Petr. in l. ij. C. quæ sit long. consuet. & Alber. de rosa. ibidem in rubrica. refert pulchrè & sequitur Iaco. de san. Georg. in tract. de homag. x. col. in fi. & ideo potius plectendus esset dominus exigens aliquid reale sibi non debitum, quòd minus est,
3 cùm inconsulto * principe id exigere nõ posset ab eius subditis: prout dicit Ioan. de Plat. in l. placet. ij. not. de excus. muner. lib. x. Quia quanto magis si
4 de persona cõpelleret: * Et maximè in Regno isto Siciliæ, in quo solus Rex est dominus personarum: vt est rex. in c. regni, ad regale fastigium. Et in constitutione Regni: quia frequenter. vbi princeps dicit se nolle personas seruitiis personalibus absque suæ serenitatis assensu obligari. Et intantum hoc est verum, quòd vassallus etiam cum iuramento non posset se obligare ad præstationem operarum
5 suo domino: * quia nemo potest se obligare ad ea nisi libertus. l. si quis pro eo. ff. de fideiussor. l. vt iusiurandi. ff. de oper. libert. Nam opera liberi hominis non tribuit ius in personam. l. j. ff. de ope. seruo. quod est not. ita decidit Luc. de pen. in d. l. cùm scimus. iij. colum. C. de agri. & cens. * Et ideo præsumuntur huiusmodi seruitia potius extorta per metum baronis, seu domini, à talibus pauperibus rusticis, prout dicit Bal. in extrauag. de pa. constan. in versi. pactiones. referendo Ioan. and. in c. j. de præscript. in vj. in nouel. dicentem, quòd indebita seruitia præsumuntur à dominis per metum extorta: & contra potentes præsumitur, præsertim pro rusticis: idem tenet etiam Alex. de Imo. in l. iusiurandum. §. j. ff. quarum rerum actio. non datur. Iason in §. quadrupli. fol. lxxxviij. instit. de actio. & plenè Iaco. de san. georg. in tit. de homag. viij. colum quòd quidem satis indicat consuetudo ipsius Magnifici Bindi erga vassallos, quæ est pro quolibet modico carcerare: & pro quolibet minimo condemnare, innouare contra vassallos assiduas controuersias, ac nouas lites mouens: & satis asperum ac terribilem aduersus ipsos se exhibere: prout infiniti testes nulla macula attincti deposuerunt. Quibus omnibus suffragatur lista iurata introituum dictorum feudorum, porrecta in regia camera summariè tempore petitæ inuestituræ prędecessoris ipsius Bindi, in qua nulla fuit facta mentio de prætensis seruitutibus: nec de aliqua ipsarum, & quæ nullatenus
7 competere poterant Baroni, * nisi ex priuilegio conceßæ fuerint: vt dixit Baldus in l. cùm multa. C. de bonis quæ liber. circa fin. & licet testes Bindi deposuerint easdem seruitutes prætitas fuisse diu: & quòd vniuersitas ad illas teneatur: attamen nullam eorum dictis rationem assignant de causa, ob quam ad præstationem prædictam teneantur: maximè cùm præstationes angariarum, & seruitiorum prædictorum possint multipliciter deberi non solùm ex conditione libertorum, sed colonariæ conditionis ascriptitiæ, vel curialis, vel precij participandi causa obligationis sequutæ: & etiam ex contractu locationis & conductionis: prout dicit Azo in summa in titul. de agric. & censi. vel colo. in princip. vnde si respectu prædictorum testes non deponerent per certam rationem: & causam dictorum suorum etiam non interrogati, nihil concludenter deponerent: & probatio huiusmodi non releuaret, per l. neque natales. C. de proba. & c. in præsentia. extrà eod. titul. vbi doct. di-
8 cunt, * quòd probatio dubia semper interpretatur contra producentem: vnde dico quòd meo iudicio probari debet causa concludens necessarias angarias, & seruitia personalia, & operas, & sic ipsos subditos esse in conditione ascriptitia, seu colonaria, & malæ fortunæ: vt dicunt doct. & Bar. in l. litibus. C. de agrico. & censi. libro vndecimo. qua conditione homines trahantur in aduersam fortunam iure sancitum fuit: nec proprias confessiones eis obesse: nec scripturas solas sufficere. l. cùm scimus. C. de agrico. & censit. & quæ conditio similium personarum non probatur sine terra data ad colendum perpetuò pro se, & posteris. l. cùm satis. eodem titul. & per omnes fere leges eiusdem tituli: & vltra alios scribentes per Azon. in summa, cùm ipsi constituantur ex obligatione tanquam pars rei seu fundi ad perpetuam agriculturam, vt coloni: & suadet etiam fauor libertatis vbique. in l. nec si volens. & l. liberos. C. de liber. caus. Præterea pro parte ipsius magn. Bindi non apparet probatus titulus, nec possessio tanti temporis in cuius initij contrarium memoria hominum non existit: & minimè apparet probatum quòd homines terræ prædictæ Raclæ sint vassalli ratione feudi recepti cum præstatione homagij per iuramentum fidelitatis in forma constituendo se homines concedentes feudum, & cum obligatione ad huiusmodi angarias & seruitia: vt apparet in multis legibus in vsibus feudorum: vt etiam dicit Specul. in titul. de feud. §. quoniam. fere per totum: vbi dixit Specul. quòd si vassallus
9 non * iurauit fidelitatem non est homo ligius: adeo quòd nec præstatio alicuius rei longo tempore facit ipsum esse vassallum: nisi præcedat causa obligationis, vt pro laborerio terræ quam tenet ab aliquo domino, & similibus: secundum Bartol. in l. cùm de in rem verso. ff. de vsur. circa finem: & ibi per alios docto. & in l. solent. ff. de offic. proconsul. Bartol. in l. litibus. in versicul. ex hac litera. C. de agrico. & censi. nec ex hoc quod quis degat, & domicilium faciat in loco alterius, erit ex hoc vassallus illius: vt dicit Cardinalis in Clementina, pastoralis. in versiculo. denique. de re iudicata. *adeo quòd dominus ille non ex hoc ha-
10 bet iurisdictionem in personam illius vt vassalli, nec præsumitur quòd bona quæ ipsi possident de

Raclæ

Raclæ ibi, teneant ab ipso Bindo in feudum, seu à prædecessoribus ipsius.c.si vassallus.si de feu.fue. contro.c.fi.de leg.corra.& eidem Bindo incumbit onus probandi quòd fuerint eisdem in feudũ con-
11 cessa: cùm sit fundamentum suæ intentionis: * ex quo quilibet præsumitur possidere pro suo, & vt dominus.l.filiusfa.§.diui.versic.idem princeps.in fi.ff.de leg.j.& ibi Ang.not.illũ tex.ad hoc.& doct. in l.Titia.ff. de solu.Bal. in l.ij.in ix.q.C.de ser.& aqua.gl.& doct. in l.ij.C.de acqui.poss. Nemo enim præsumitur alieno nomine possidere.l.j.§.ex contrario.ff. de acquir.poss.& quòd non possidet tanquam vassallus,emphyteuta & similes:vt in d.§.ex contrario. & l. si vt certo.§.si duobus.ff. cõmoda. Requiritur etiam in feudis inuestitura: vt in tit. si de inuest.inter do.& vassal. oriat.& pariter homagium pro fidelitate.c.grauem,de excess. præla.c.fin.
12 de reg. & vtrobique cum concor. * qui ergo nihil terræ tenet à domino,non potest cum ratione dici eius vassallus:vt dicit Lucas de penna in l.cum scimus.iij.colum.C.de agrico.& cen.li.xj. De quibus omnibus requisitus pro fundamento intentionis ipsius Bindi in hoc casu tanquam prætensos vassallos,si ipsi,vel eorum prædecessores acceperint rem immobilem in feudũ: & si iurauerint fidelitatem, & si constituerint se ligios homines. & si promiserint angarias, vel seruitia personalia nõ liquet aliter ex meritis processus: vnde refragatur iuris dispositio, aduertẽdo quòd si testes aliqui deponentes de angariis prædictis, & seruitiis personalibus, si ex prædictis concludunt de causa scientiæ. Ex quo potest dici quòd talia non sint præstita tanquam pro feudo,nec iure obligationis: & ideo testis debet deponere in hoc per certam scientiam dicti sui de obligatione tanquam à vassallo per alterum ex sensibus corporis: vt quòd fuit præsens inuestituræmaximè in casu præstationis angariarum, & seruitiorum quæ possunt multipliciter deberi:vt plenè suprà dictum fuit referendo Azo.in summa, de agrico. & censit. Et licet magnificus do. Colucius copula dicat, quòd vt plurimum in priuilegiis Baronum, in quibus fiunt concessiones castrorum cum angariis & perangariis: ego dico quòd non ab re de priuilegio huius magnifici Bindi nũquam apparuit:licet fuissent tot processus agitati: & dato absque veri præiudicio quòd in eo continetur huiusmodi clausula, dico quòd debet concludenter probari, quòd terra ipsa fuerit cõcessa cum angariis & perangariis; & quòd personæ vassallorum
13 sint in loco tanquam vassalli, * ex prædictis:deberet etiam aliter constare de causa & obligatione ad angarias prædictas, & seruitia quàm per prætẽsa verba priuilegij:& hoc fauore libertatis:& ideo aliter esset si per scripturas cum aliis ex quibus liqueret de constituta conditione ascriptitia,aut colonaria in principio factæ obligationis:vel de obligatione curiali,seu aliter, imò etiam si essent pro-
14 pria verba confitentium, * per quæ confiterentur se vassallos, & seruitiis, ac angariis obnoxios, eis non noceret: vt dicit gl.in l.nec si volens. C.de libe.cau.& ibi Bal.dicens,quòd confessio facta contra propriam libertatem non tenet:& ibi subdit de rege Francorum, quòd si cõfiteri faceret à ciuibus aliquam ciuitatem esse suam, non tenebit confessio:& idem tenet & sequitur Ias.in prælud.feud.& in l.ij.C.de iure emphy.idem refert & sequitur domin.Anto.de Alexand.in addi.ad Bart.in l. vnica. C.de confes.subdens esse not.contra Regem Franciæ Carolum octauum, qui tanquam inuasor veniens ad regnum hoc fecit sibi iurare fidelitatem à ciuitate Neapo. & à toto Regno. Nunc redeundo ad propositum certum est,& pro certo præsupponendum talia onera,& seruicia deficiente priuilegio fuisse à pauperculis, & simplicibus rusticis ipsis subditis vsurpata:vt plenius dicit Luc.de pen. in prædicta. l. litibus. C. de agrico.& cens.ex quo nec in eis præstandis de auctoritate principis apparet: nec quòd cursus centum annorum defluxerit: vnde per metum, & violenter præstita fuisse præsupponuntur. per superius allegata:quibus addendum censui* id quod in simili dicimus de col- 15
lecta, quæ semper exigi præsumitur per metum à vassallis,in tantum quòd in ea præstanda non procepit præscriptio:vt pulchrè firmat Luc. de pen.in l.hac lege.C.de aquæduc.lib.xj.j.colum.quòd præsumitur semper ex timore potiusquàm ex debito: & in ea non currit præscriptio. Allegat Inn.in c.si diligenti.extrà de præscriptio.in glo.magna. Nam dominus castri non potest à suis vassallis grauami na exigere,*nisi consueta:vt consuluit Alexand.in 16
consi.xxxv.viso themate.prima colum.ij. volumi. & in consil.cxlvj.quoniam abundè. in princi.eod. volumi.& non possunt compelli per dominum ad sibi præstandum collectas,vel angarias:ita Bald.in l.cum multa. C. de bonis quæ liber. licet dominus habeat merum & * mixtum imperium. non ex hoc 17
potest imponere noua vectigalia:vt dixit Ioann.de Imol.in consi.cxxj.vj.col.in fin. nisi in casu necessitatis:ita dixit Bal.in consi.cccxxxv.in v.volum. in fin. vnde succedat quòd inducens, seu exigens aliquid extraordinarium præter conscientiã principis punitur in quadruplum. * Si verò de impositione ex mente principis facta plus exigat, quàm 18
impositum fuerat, punitur in duplum: ita voluit Ioan.de Plat.in d.l.placet.secundo no.C.de excus. muner. libr. x. quæ pœna ciuilis parti applicatur: quia criminaliter venit ex officio iudicis puniendus,vt ibi per eum.& ideo dico*quòd etiam Prin 19
ceps imponens hæc vectigalia sine causa, committit rapinam: & dicitur auferre bona subditorum: ita dixit Andr.de iser.in ca.primo:in verbo,flumina. quæ sint rega. Si ergo non licet Principi, ergo nec Baronibus ipsius, qui non habent ità largas habenas, * sed limitatam iurisdictionem:& ideo do- 20
mini feudatarij debent esse contenti oneribus, & muneribus impositis tempore concessionis feudi: nec subditos vltra grauare.l. cum satis. §. caueant. C.de agrico.& cẽsit.lib.xj.per quem ita dixit Iaco. in trac.de homag.x.col.circa med. cùm igitur tempore concessionis factæ eidem baroni,huiusmodi onera & grauamina nõ apparent imposita ex concessione Regia,imò ex tenore listæ iuratæ tempore concessionis inuestituræ factæ eidem Bindo,inter cætera non appareant ista mẽtionata: ergo &c. Et inquantum magnificus do.Colutius collega arbitrer dixerit, prout etiam dicebat tempore quo erat patronus causarum pro ipso Bindo, quòd huiusmodi seruitutes reperiantur ab antiquis temporibus:

poribus:& ex quadam inueterata consuetudine in ductæ, ex qua consuetudine inducitur seruitium: vt in capitu.seruitium:xviij. quæstio.ij. suprà allegatum:& consuetudo dat iurisdictionem,& priuilegium.c.conquestus.ix.q.iij. & c.cùm dilectus. de consuetu. & maximè vbi est consuetudo præscripta,quæ habet vim priuilegij:iuxta tex. in l.hoc iure.§.ductus aquæ.de aqua quot.& æsti.c.super quibusdam.§.præterea.de verbo.signific.& consuluit Alexan.in consi.vj.in j.volu.Ex quibus videtur secundum eum huiusmodi præscriptionem prædicto Bindo opitulari. Nam respõdetur magnam esse differentiam inter consuetudinem, & præscri-
21 ptionem:* ex quo consuetudo animum & consensum requirit totius populi,aut maioris partis.l. de quibus.de legibus.Præscriptio verò solũ animum, & consensum præscribentis, nõ autem aduersarij: ideo ei contra quem præscribitur, habet præiudicare,& non aliis.l.naturaliter.ff.de vsucap.Item &
22 est alia differentia,quæ confert ad casum:*nam ex cõsuetudine acquiritur ius in publico vndecunq; causetur, etiam si ius ex priuato causatur.l. venditor §.si constat.ff.commu.prædi.& ratio est, quia consuetudo est lex non scripta.d.l.de quibus.& sic communis esse debet.c.erit autem lex.distinxiij.Ex præscriptione autem ius priuato acquiritur: ergo lex dici non potest:quia communis non est.ita dixit formaliter Abb.in c.fi.de consuet.Bal. in rubr. de rerum diui.col.j.circa finem.& Moder.plenè in l.de quibus.xv.colũ.de legi.& ideo dixit Fely.in c. auditis.xj.col.versiij.& vltima declaratio.de præscript. quòd consuetudo se habet ad ius commune,& vniuersale: præscriptio verò ad particulare priuatum: vnde licet actus gesti à priuato possint inducere consuetudinem,hoc habet locum quando per illos actus acquiritur in publico: secus si
23 priuato:*quia tũc erit præscriptio:ita voluit Fran. de Are.in suo consi.xxiij.in præsenti consultatione &c.in fi.sed sic est quòd per huiusmodi actus est inductum ius, & commodum priuato, & non in publico:vt pater.nõ enim ex hoc particulari commodo Baronis aliquid publicæ vtilitatis inest in terra Raclæ:ergo sumus in mera præscriptione, &
24 non in cõsuetudine. * Item quoties acquiritur ius contra quemlibet singulariter, tunc per præscriptionem dicitur ius quæsitum:si verò non singulariter,sed communiter contra omnes, tunc dicitur ius acquisitum per consuetudinem.ita Cyn.& Pet. in l.ij.C.quæ sit longa consuetud.quos sequitur Albe.in rub.eiusdem tituli.sed sic est, quòd iura prætensa exigendi à viduis grana xv. annuatim:& pro someriis tenetur vnũ,non est acquisitum ius communiter cõtra omnes:sed singulariter cõtra illos: ergo erat præscriptione quæsitũ,& pariter ius cùm esset quæsitum à quolibet patrefamilias,qui ire tenebatur ad tabernam:ergo non communiter contra omnes: sed contra omnes singulariter,tũc erit ius per præscriptionem quæsitum: tunc ius colle-
25 ctandi, * & onera imponendi subditis non potest præscriptione dominis acquiri: ita formaliter inquit Petr.& Cyn.& Alexã.in locis prædictis,quos refert & sequitur Iacob.in trac.de homag.x.col.in fi. cùm ergo censeantur talia iura per præscriptionem acquisita vt supra: ergo sic per præscriptionẽ eidem Baroni acquiri non potuerunt. Item talia onera cùm præsumantur per metum extorta, vt suprà, non sufficiet in eis probari cursus temporis: nisi etiam titulus probetur.capitul. quia cognouimus.x. quæstione iij. per dicta Luc. de pen. in d.l. litibus. Post Alex.consuluit de domi.Azo.in d.suo consi.xxxv. in ij.vol. qui volebat exigere collectas ab eius vassallis,vt probaret de cõsuetudine tanti temporis, in cuius contrarium non est memoria hominum: quia tale tempus habet vim priuilegij. d.l.hoc iure. & vbi * tempus est fundamentum in- 26
tentionis, illud debet articulari, & probari.l. matrem.C.de proba.l.eum actum. & ibi not.ff.de nego.gest.Bar.in l. non solùm.§. sed vt probari.ff. de no.oper.nunc. per quæ ita consuluit Alexã. in suo consil.centesimo.in j.colum.ij. volumin. Sed quia intentio magnifici Bindi est fundata super allegata consuetudine tanti temporis, in cuius contrarium &c.ergo erat probãdum quòd deest &c.nam multi tenet quòd illud tempus debet excedere centum annos:prout tenet Felyn.in c. ad audientiam. vltim. colum. in v.limitatione.de præscriptio.sed dato quòd sit centum annorum,vt tenuit Cyn. in l.ij. de seruitu.& aqua.in x.q. & Cæpo. in tract. de serui.vrba. prædio.xix.fol.ij. colum. tamen in isto casu de neutro probatum est: imò ex depositione plurium testium verificatur, quòd ab octuaginta annis circa fuerunt imposita, & cõsueta exigi:nec aliquis ex testibus Bindi inquantũ deponunt nonnulla ex dictis seruitiis, seu oneribus fuisse exacta à tempore in cuius contrarium &c. concludenter deponit. ex quo testes deponentes memoriam hominum non extare, debent dicere quòd semper sic viderunt, & audiuerunt:& ꝙ sic est communis opinio, & fuit, quòd nõ extat memoria hominum in contrarium. Item post hæc præuidẽs quondam magnifici Bindi prædecessor Buccius nomine, talia onera ac seruitutes minus debitè exegisse, concesit eisdem vniuersitati, & hominibus immunitatem,& exemptionem ab eisdem seruitutibus: de qua concessione fuit obtenta confirmatio, seu assensus quondam Serenissimi Regis Ferdinandi primi glorioſæ memoriæ,per quem assensum,seu con-
firmationem apparet,* quòd cessauerit omnis me- 27
tus: ex quo impulsus prædictus Buccius allegat id concessisse: per quod inquit Bartol. loquendo de iudicis præsentia seu auctoritate in l.j. C. de præd. decurio. libro decimo. per quem ita consuluit Alexander de Imol.in consilio lij.j.volumi.quia pro iudice præsumitur: ergo fortius pro Principe pro quo magis iura peæsumunt.not.Cyn. in l.fina. C.si contra ius vel vtil.publi.& tenet Alexand.in consilio ij. in fin. primo volumine. & Decis. in consil. cxxv.iij. columna. Et sic secundum istam concessionem immunitatis prædicti quondam Buccij Regio assensu roboratam,steterunt ipsi de Raclæ spacio an. xl. vnde immunitas ab his & similibus impositionibus* spacio quadraginta annorum præ- 28
scribitur:vt dicit Alexander in consil.xxx.in v.volumine. referunt & sequuntur Modern. in tractat. de præscriptio. in quinta parte principa.columna quinquagesima. etiam si per tantum tempus concesio immunitatis etiam inualida præcessisset: ita subdit Alexander ibi: cùm ex inualida con-
cessione

Universidad de Deusto
Biblioteca

ceſsione inducatur bona fides, vt ibi per eum: & currit curſus xl.ann. quòd ipſi de vniuerſitate Raclæ non ſoluerant: & ſic immunes ſaltem per priuilegium illud, vt prætenditur inualidum. Item ex conceſsione priuilegij obtenti in anno 1463. ſæpè fuit interrupta præſcriptio, ſiue cõſuetudo prædicta: *quia cùm conſuetudo in talibus titulum requirat, cùm ſit contra ius: iuxta not. per Bart. in l. j. de vſuca. centum annorum curſus requiratur: quia tale tempus inducit titulum: & ſic debet de nouo inchoari, & erit neceſſarius idem curſus temporis qui prius requirebatur: text. eſt in l. ſi ædes. §. libertas. & ibi Bal. not. ff. de ſerui. vrba. prædio. Canoni. in c. illud. de reſcriptis. Nec militat prætenſa reuocatio priuilegij confirmationis prædictæ facta per prædictum Sereniſsimum Regem: *quia per inuolucrum verborum gratia effugit deliberatam conſcientiam Principis, & dicitur obreptitiè obtenta: ita not. Inno. in c. dilecta. de reſcrip. tex. in c. ſedes. & in c. ſuper literis. eo. titu. ita quòd ſi aliquid eſſet expreſſum, quod ſi Princeps ſciuiſſet, nõ conceſsiſſet, vel difficilius: ſeu non ita de leui, vitiatur gratia. tex. eſt in c. poſtulaſti. eo. titu. non enim fuit expreſſum Regi quòd alia erant onera de natura feudi, & quòd fuerunt abſque eius conceſsione & licentia vſurpata: & ab ipſis vaſſallis minus debitè extorta. ergo reuocatio huiuſmodi fuit obreptitia, & ſic nulla: quia veriſimiliter ſi Princeps hoc ſciuiſſet, non conceſsiſſet. Et inſuper circa ſupradicta de verbis priuilegij, cum angariis & perangariis, conſidero quòd talia verba non diſponunt inducẽdo obligationẽ, nec cauſam obligationis, niſi ſit in illo loco: vel concedere videtur iuriſdictionem in angaria, quæ nõ competit baronibus: * cùm ſint regalia, niſi concedãtur ex priuilegio: vt dicit Bal. in d. l. cum multa. C. de bonis quæ lib. Ex quibus omnibus ſaluo ſemper & reſeruato integerrimo iudicio veſtræ Excellentiæ magnifice Ludouice mõtalte, cui ſemper adhæream veluti ducens nauem temoni: Concludo illos de vniuerſitate Raclæ poſſe ab eadem terra recedere cum eorum bonis, & familia: & accedere ad morandum, & domicilium contrahendum ad terras demaniales: cùm minimè ad ſeruitia perſonalia obligati ex præmiſsis dici poſſint: & ita arbitror ego Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Terminus datus in cauſa non currit, donec opponens non iurauerit de calumnia.*
2 *Iudex donec tenet in ſuſpenſo, & deliberat, an exceptio ſit admittenda, ita vel ne, dilatio data ad probandum interim non currit.*
3 *Terminus ſi eſt datus xxx. dierum ad probãdum. x. pro primo x. pro ſecundo, & x. pro tertio perem ptorio, ſi quis comparuit in primo per procurato rem, & opponitur contra eius mandatum, & interim donec litigatur ſuper procurat orio tranſeunt xxx. dies, ſi pronunciatur mandatum non eſſe legitimum, illi duo termini cucurrerunt.*
4 *Sententiam dicens nullam probabili ratione motus, interim non currit terminus datus ad appellandum: ſi verò improbabili, & temerario modo, tunc currit tempus appellandi.*
5 *Libellum prodiens in cauſa appellationis quem appellatus dicit ineptum, ſuper quo diu fuit litigatum ſi appellans obtinuit, quia fuit pronũciatum pro ſuo libello, interim non ſunt decurſa fatalia: ſecus autem ſi ſuccubuit, quia ſua culpa non excuſatur.*
6 *Appellans à diffinitiua ſi appellatus coram iudice à quo aliquid innouauit, & appellans coram iudice ad quem petat ante omnia reuocari attentata, & contigit quòd multo tempore litigatur ſuper reuocatione attentatorum, ſi appellans obtinuit, non ſunt decurſa fatalia. & nu. 7. & 8.*
9 *Dilatio non conceditur ſuper impertinentibus, & ſi fortè datur per errorem, nõ recipitur probatio.*
10 *Inſtantiam eſſe peremptam ſi quis pronunciari petit ad impediendum diffinitiuam, & ex aduerſo fuit proteſtatum ſuper pronũciatione diffinitiuæ, terminus dictæ inſtantiæ cenſetur decurſus facto & culpa illius qui temerè de peremptione inſtantiæ pertinaciter dixit.*
11 *Iudex ſi ſtatuit mihi terminum ad probandum, & pendente termino, ego produxi articulos, & iudex dubitat an ſint admittendi, ſi aduerſarius reſpondendo, dixit ſe dubitare, quòd tamẽ interim antequam hoc declaratur, non labitur dilatio ad probandum.*

CONSILIVM CXLVIII.

CONditoris machinæ mundialis auxilio repetito, amẽ. In cauſa Magnifici do. Ioannis de tufo baronis Lauelli, cum magnifico Manfredino de buchis dato termino ad probandum eidem Mãfredino, & productis articulis per eundem, fuit per eundẽ magnificum Ioãnem petitum, vt inſpicerent articuli, & reiicerẽtur impertinẽtes ante omnia: dubium ergo inſurgit: an donec ſit diſceptatũ ſuper huiuſmodi exceptione, terminus datus currat, & maximè ſi apparet de impertinentia artieulorũ: magnificus do. Ioãnes loyſiusde artaldo dicebat ſibi videri quòd talis terminus ſeu dilatio non currat per text. in l. j. C. de iura. calum. & quòd ibi voluit Bal. qui dicebat * quòd nec opponens iurat de calumnia ei contra quem opponitur, non currit terminus datus ad probandum: & propterea infert quòd ſi alicui eſt datus terminus ad probandum aliquam exceptionem donec diſputatur an illa exceptio ſit admittenda, terminus non currit, & iſtud originaliter: ſecundum Bal. ibi tenuit Specul. in tit. de dilat. §. j. verſic. ſed nunquid. facit quod voluit glo. in c. cupientes. §. quod ſi per viginti. in verſic. videbitur. de elect. in vj. per quam dicebat ibi Gemini. * quòd donec iudex tenet in ſuſpenſo, & deliberat an exceptio ſit admittenda, ita vel ne dilatio data ad probandum interim non currit: & iſtud etiam bene probatur per textum in l. contra maiores. C. de inoffic. teſta. vbi donec pendet quæſtio ſuper validitate teſtamenti tempus querelæ non currit. His tamen non obſtantibus in caſu propoſito contraria pars dicitur de iure verior: videlicet quòd terminus cucurrit ei qui in dicta exceptione ſuccubuit, per text. in l. ij. §. non ſolum. ff. ad Tertul. vbi tempus quod datur matri ad petendum tutorẽ filio, cucurrit donec diſcutitur de priuilegio, ſeu excuſatione illorum quos

quos mater petiit dari: & per illum tex. inferebat
3 ibi Bar. *quòd ſi alicui eſt datus terminus ad comparendum xxx. dierum, quorum decem pro primo. x, pro ſecundo: & x. pro tertio, & peremptorio termino, quòd ſi aliquis comparuit in primo per procuratorem, & opponitur contra eius mandatũ: & interim donec litigatur ſuper procuratorio tranſeunt illi xxx. dies: dicit ibi Bart. quòd ſi pronunciatur mandatum non eſſe legitimum, quòd illi duo termini cucurrerunt. idem in propoſito tenet Bal.
4 in prædi. l. contra maiores. qui plus dicebat, *quòd ſi aliquis dixit ſententiam nullam, ſi quidem probabili ratione motus dixit nullam, interim non currit terminus datus ad appellandum: ſi verò improbabili, & temerario modo tunc currit tempus appellandi: & idem generaliter ſubdit Bart. procedere in opponẽte vnam exceptionem: quòd ſi probabili exceptione excepit, non currit interim terminus ſuper alia exceptione: ſecus ſi temerè pronũciabitur per interlocutoriam: quia tunc currit terminus. accedit etiam quod in propoſito dixit Bal.
5 in aut. ei qui. in prin. C. de appel. qui dicebat, *quòd ſi in cauſa appellationis appellans produxit libellum, quem appellatus dixit ineptum, ſuper quo diu fuit litigatum, ſi quidem appellans obtinuit: quia fuit pronuntiatũ pro ſuo libello, interim non ſunt decurſa fatalia: ſecus autem ſi ſuccubuit: tũc enim ex quo impedimentum fuit fruſtratorium bene curunt fatalia: arg. l. ſi accuſaturus. C. de adult. & in l. ſi pater. C. ne de ſtatu defunc. facit etiam quod voluerunt domini de Rota in deciſ. cij. alias eſt deciſ. xv. incip. fatalia ad proſequendum. in tit. de appel.
6 in deciſio. nouis. qui dicebant, quòd ſi * appellatur à diffinitiua, & appellatus coram iudice à quo, aliquid innouauit: & appellans coram iudice ad quẽ petat ante omnia reuocati attentata, & contigit q̃ multo tempore litigatur ſuper reuocatione attentatorum: ſi quidem appellans obtinuit, interim nõ ſunt ſibi decurſa fatalia in cauſa appellationis: ſecus ſi ſuccubuit: tunc enim ex quo ſua culpa præſtitit impedimentum, non excuſatur: & propterea fatalia currunt: & de prædallegata doctrina fuit memor Philip. Fran. in repe. c. ex ratione. in ver. circa tertium. de appel. & ex his infero non obſtare quæ pro parte negatiua primò adducta fuere: nam illa
7 procederẽt quando quis in exceptione * non ſuccubuiſſet: tunc enim bene verũ eſt quòd terminus non currit: ſecus autẽ dicitur ſi ſuccubuit, per prædallegata: & ita vt ſuprà dum conſulendo ità formaliter prædictus dominus Ioan. Loyſius de artaldo reſcripſiſſet prædicto mag. do. Ioãni de tufo, idem do. Ioan. mihi tranſmiſiſſet ſupradictas allegationes: ego quoque formaliter reſpondi: vt ſuprà & infrà. Excellens domine omnia prædallegata ad vnguẽ tacito authore abſque aliqua reuolutione charum reperio fuiſſe per eundem magnificum do. Ioan. Loyſium ſubtracta per verba formalia ab additio. ad Bald. in d. l. contra maiores, iam in ſtampis
8 diu eſt apparentibus: & ſolũ allegata fuit per ipſum vera deciſio Rotæ inci. fatalia, quæ eſt in num. 102. alias eſt d. deciſ. xv. tit. de appel. quia in dictis additionibus corruptè allega. in nu. 49. vnde nihil de nouo addidit ex eius inuctione prædictus magnificus doctor, licet conſummatiſsimus: * ego tamen vltra dictas additiones ad Bald. in prædi. l. contra maiores, & prædallegatos, addo quòd voluerũt Iac. But. & poſt eum Bal. in l. fi. ff. de fer. vbi dicit quòd cauſæ cognitio in prima dilatione conſiſtit in moderando ſpatium temporis ſecundum diſtantiam locorum, & ſecundum facultatem probationis: in aliis verò ſucceſsiuis dilationibus, prout in caſu iſto, requiritur ad hoc vt obtineatur, quòd quinq; concurrant: in primis quòd petatur dilatio: ſecundò vt petens nõ ſit in euidenti calumnia, per rationem: quia in notoriis nõ arctatur iudex ad aſsignãdum dilationem reo: & licet perẽs ipſam petat ſub iuramento calumniæ, tamẽ ſi iudex videt ipſum calumniari, nõ debet tale iuramentũ admittere. Tertiò requiritur q̃ petatur ad probandũ articulum, cuius probatio nõ excludatur per legem: vt in l. in cõtractibus. C. de non num. pec. §. illo. Quartò requiritur q̃ petatur ad probandum articulum ſiue capitulum quod faciat ad cauſam: nã ſuper *imper- 9
tinentibus non datur dilatio: & ſi eſſet data per errorem, nõ recipitur probatio: vt in l. ſi quis libertatem. ff. de peti. hæred. & in l. ſi duo. §. idem Iulianus. ff. de iureiũ. Quintò, q̃ probatio habeat ipſum releuare, aliàs non cõceditur dilatio prædicta ſecũda: ſed cùm in caſu de quo agitur, ſint producti impertinentes, vt ex lectura ipſorũ in promptu liquere poteſt, & terminus datus ſit decurſus, ſequitur q̃ alia ſucceſsiua dilatio concedẽda non eſt ex prædallegatis per prædictũ magnificum Collegã in cauſa. Quibus accedit quod in ſimili pulchrè conſuluit Alex. de Imo. mentionẽ faciens de omnibus prædallegatis iuribus ſuprà allegatis per prædictũ magnificum Ioannem Loyſiũ, faciens ſpecificam mẽtionem & de quampluribus aliis ſimilibus relatis in ſuo cõſi. xliij. in iij. col. in iij. vol. verſi. & iſtud videtur eſſe verius. vbi in quadã cauſa, in qua ſatis inſtitũ fuerat pro vna parte ſuper declaratione peremptionis inſtãtiæ ad impediendum diffinitiuam, 10
* & ex aduerſo ſuper pronunciatione diffinitiuæ, conſuluit Alex. q̃ terminus dictæ inſtantiæ cẽſeatur decurſus facto, & culpa illius qui temere, & calumnioſè de peremptorio inſtantiæ pertinaciter diſputat. & alleg. no. per Cy. & Bart. in d. l. ij. ad tertul. Bald. in d. authen. ei qui. & multa alia iura allegat: vnde cùm ex aduerſo ſint impertinẽtes producti, & pertinaciter allegatũ eſſe pertinẽtes, ſequitur quòd eius culpa terminus eſt elapſus. Sed poſſet ex aduerſo allegari, q̃ prima fronte ſatis ſtringere videtur in eius fauorẽ, videlicet vnũ dictum Bal. in l. quandiu. la vlti. ff. de acquir. hære. vbi dixit, quòd ſi iudex ſtatuit mihi terminũ ad probandũ in cauſa, & pendente termino * ego produxi articulos, & 11
iudex dubitat an ſint admittendi, vel ſi aduerſarius reſpõdendo dixit ſe dubitare, q̃ tamen interim antequã hoc declaretur, non labitur dilatio ad probandũ: arg. tex. in d. l. quãdiu. quia quãdo inter plura eſt ordo, dilatio pendẽs in primo nõ facit currere terminum in ſecũdo: vt ibi: & arg. l. intra vtile. ff. de mino. quod eſt no. dicit Bal. hoc eſſe dictũ Speculus dictum rectè intuenti nõ obſtabit, ex quo nõ loquitur quando articuli fuiſſent reperti impertinentes: prout ex tenore, & lectura articulorũ productorũ ex aduerſo facillimè apparere poterit: ſed loquitur in dubio: & ſic quando eſt dubium an ſint

Universidad de Deusto
Biblioteca

impertinentes:& ideo remanebit firma decisio supradictorum doctorũ,quòd culpa & defectus ipsius producentis articulos impertinentes sit dilatio decursa:vnde solum resident videre in præsentiarũ,an sint impertinentes:& idem vt suprà plenius voluit Alex.de Imol.in l.diuus.ff.de ad leg.Fal.& ita videtur de iure concludendum mihi.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Reuocatio instrumenti iurati super alienatione feudi non indistincte fieri potest.sed ita demũ vbi princeps requisitus de assensu renuerit consentire.*
2 *Reuocatio alienationis feudi non potest propria authoritate fieri,sed requiritur,vt iudicialiter fiat, & sic in iudicio,& quod subsequatur sententia.*
3 *Reuocatio alienationis feudi ita demum permittitur, si contractus fuerit celebratus in euidentem diminutionem feudi, & non aliter: secus si in augmentum.*
4 *Alienationes feudi tenent absque assensu,quando non præiudicant reipublicæ,nec ipsi domino.*
5 *Alienatio feudi si fieret in personam illius qui melius seruaret,licet sine consensu domini,teneret.*

CONSILIVM CXLIX.

REdemptoris gentium suffragio repetito,amen.In causa imparæ facta per magnificum Albericum caraffa aduersus homines,& vniuersitatem loci rotundi eius vassallos super priuilegio obtento per eosdẽ in capitulis & gratiis concessis per prædictum Albericum: & hoc prætextu reuocationis ipsarum factæ per ipsum Albericum Baronem ante dicti priuilegij Regij assensus impetrationem sub colore quòd gratiæ ipsæ appareant esse in diminutionem ipsius feudi.Et in primis apparet quòd constitutio regni ipsa diuæ memoriæ &c.edita super reuocatione alienationis rerũ feudalium,non loquitur nisi in contractibus,non autem in gratiis concessis per Barones,& proceres Regni eorum vassallis: maximè cum superiorũ beneficia sint latissimè interpretanda,per iura vulgaria: sed solum videtur constitutio ipsa loqui in casibus expressis in ea,in quibus reuocationem fieri permisit:& non in aliis. Secundò non apparet simpliciter esse verũ, quòd indistincte huiusmodi reuocatio sit permissa, *maximè concurrente iuramento in contractu: imò ita demum fieti potest, vbi princeps requisitus de consensu recusauerit assensum præstare:ita in particulari tenet Luc.de pẽna in l.nulli.C.de fund.patrimo.lib.xj.* Tertiò dico quòd huiusmodi reuocatio non potest propria authoritate,vt suprà dictũ est fieri, sed in iudicio: & quòd subsequatur sententia,ita in specie decidit And.de Iserm.in c.j.§.post refutationẽ.de vassal.qui contra consti.Lotha.feu.alien.& exponit illã clausulam in consti.contentam ibi iure proprio: idest iure speciali:prout etiam ante And.tenet gl.& ipse etiã And.in d.constit.diuæ memoriæ:& pro hoc allegat And.in d.c.j.tex.in l.lex vectigali.ff.de pigno. vbi in tex.ibi iure suo vsus intelligit ibi Bald.idest in iudicio & subsequuta sequentia,quia tũc intelligitur vsus quis iure suo:vnde nõ permittitur cuilibet reuocare volenti contractum de re feudali id propria authoritate facere:ita in particulari teneat ille legum antistes,& supremæ authoritatis do.Bartholomæus de capua super dicta constitutione diuæ memoriæ.Tertiò & vltimò cõsidero quòd aperto iure constitutio ipsa determinat,& ita demum reuocatio * fieri potest de contractu inito super re feudali: propria authoritate, id est, iure speciali: vt dicit gloss.& Andr.si contractus ipse fuerit celebratus in euidentem diminutionem feudi, & nõ aliter secus si in augmentũ feudi:ita tenet And. de Isern.in d.consti.& melius in c.j.§.præterea.in j. addi.de capi.Corra.& plenius in c.imperialem.vij. col.in prin.de prohib.feud.alie.per Feder.& etiã in tit.de capi.qui cur.vendi.per rationem quia debet dominus scire cũ lædatur vel lædi possit: vt in l.fi. C.de autho.præstan.& ideo semper attendi debet, * vt ex alienatione nõ fiat præiudiciũ domino feudi:& ideo formaliter dixit And.in d.constit.quòd alienationes tenent quando non præiudicãt reipublicæ,nec ipso domino: quia eo casu nõ est alienatio:& idẽ dicit gl.in ea.cõsti.diuæ memoriæ in verminuendis ibi dũ dicit secus si pro eis accrescẽdis: & idem ex præmissis sequitur Illust.doctor d.Ant. de Alexã.vice protonotarius,& præsidens S.Regij concilij Neapolitani in præallegata* cõstitutione in quadam apostilla sua propria manu scripta cum eam habeam notissimã à cuius originali ego exemplaui & scripsi in constitutionibus meis:vbi in specie subdit prædictus Illust.doct.quòd si feudi alienatio fieret in personã eius qui melius seruiret etiã absque assensu principis teneret, nec haberet locum dicta constitutio: vnde cum gratiæ prædictæ concessæ per baronem in nihilum feudum diminuunt:vt ex earũ lectura liquet, debet impara ipsa retractari,& priuilegium sigillari.ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Imperator nec papa non possunt inaudita parte aliquid statuere.*
2 *Defensionem Princeps tollere non potest, cum sit de iure naturali.*
3 *Princeps non potest ex certa scientia, nec de plenitudine potestatis aliquid inaudita parte statuere, & si faceret non teneret nume.4.Et ibi quòd Deus omnipotens citauit Adam.*
5 *Rescripta parte inaudita obtenta non tenent.*
6 *Possessio vbi mandatur restitui etiam spoliato requiritur citatio.*
7 *Possessor etiam iniustus audiri debet antequam à possessione amoueatur.*
8 *Decretum latum nullis probationibus factus est ipso iure nullum.*
9 *Capitulatio inter regem Franciæ, & Hispaniæ, vt fieret restitutio possessoribus tempore fracturæ tripoalti etiam intelligendæ, vt fieret illis qui iuste possidebant non autem illis qui iniuste, & sic non inuasoribus.*
10 *Statutum loquens in fauorem possessorum non intelligitur de possessore alienæ possessionis, vel turbatore,sed de legitimo tantum possessore.*

Executio

11 *Executio sententiæ seu decreti regij impeditur obstante defectu iuris naturalis,vt quia latum fuit, seu lata parte inaudita.*
12 *Sententia lata contra defunctum non potest exequi contra hæredem nisi ipso hærede citato, & audito, etiam si essemus in iudicio possessorio.*
13 *Ordo iuris requiritur etiam ad aduocandum possessionem violentam, & quod præcedat litis contestatio inter agentem,& conuentum.*
14 *Ordine iuris nõ seruato procedere est ius partis tollere.ibid.*
15 *Spoliatus de facto restitui debet sine aliqua exceptione.*
16 *Executio de facto emanata, ita de facto reuocari debet.*
17 *Iudex non est si in eo non est iustitia.*
18 *Ordo est reuocare sine ordine quod inordinatè factum est.*
19 *Rescriptum per quod rex scripsit,vt auferatur possessio parte inaudita dicitur violenter, & de facto emanatum,& sic de facto reuocari debet.*
20 *Iudex debet esse facilis in reuocando, sicut fuit in mittendo in possessionem.*
21 *Contra spoliationem factam per iudicem non competit remedium restitutorium cum præsumatur pro iudice,& eius sententia.quod intelligitur quando constat de partis citatione.nu.22.*
23 *Iudex vbi non seruat iuris ordinem non præsumitur pro eo.*
24 *Factis datur voluntas & animus intelligi, & talis præsumitur animus qualia sunt facta.*
25 *Testis parte non citata examinatus, nec iuratus non tenet.*
26 *Testis non dicitur iurasse nisi iudex intelligat, & approbet eius iuramentum.*
27 *Testes examinati non citata parte ad videndum iuramẽta testium nullum est eorum testimonium, & ideo Paduæ fuerunt irritati mille processus,& mille dicta testium.*
28 *Executio sententia vbi fieri debet parte non citata, seu possessore non citato, si tamen est facta debet reuocari.*
29 *Tenuta possessionis si est data pro vero debito, sed iuris ordine non seruato non tenet datio prædicta: quia etiam in possessorijs requiritur ordo iuris.*
30 *Rescriptum principis per quod aufertur causa cognitio non valet.*
31 *Possessio auferri non potest per prætorem parte non citata etiam cum priuilegio principis,& si fiet de facto debet fieri restitutio incontinenti.*
32 *Exceptio sine ordine decreta est infirmanda,& non confirmanda.*
33 *Lex finalis.ff. quod metus causa. quomodo intelligi debeat.nu.34.*
35 *Persona est legitimanda in quocunque iudicio etiam summario.*
36 *Filium qui se dicit ad effectum adipiscendi possessionem debet id plenariè probare,quia ea quæ pariunt plenum præiudicium debent plenè probari, prout est dare possessionem.ibid.*
Constare nullatenus dici potest parte non intimata. ibidem.
37 *Verisimile quod non est,iudex non debet fidem adhibere,vbi etiam multa de verisimilibus,& quòd distat à verisimili est quædam falsitatis imago.*
38 *Iudex dum inordinatè & iuris ordine non seruato procedit censetur priuata persona, & non publica,imo dicitur violentiam committere.*
39 *Vis iudicis sine iuris ordine procedentis æquiparatur vi à priuato commissæ.*
40 *Causæ cognitio nedum versatur in sola citatione, verum etiam in audiendo partes in eorum iuribus.*
41 *Iudex dicitur de facto procedere quando iuris ordine non seruato procedit.*

CONSILIVM CL.

REdemptoris gẽtium suffragio postulato,amen.In causa Illust.do. Ducissæ suexæ filiæ quondam Illust.magni Capit.Consalui Ferdinandi de corduba Ducis terræ nouæ suexæq; &c. super reuocatione possessionis Baroniæ ciuit.căpi Marani, & turris maioris cum aliis terris traditis Magnificis Paulo,& Antonio de sangro possidente,ac etiam tenẽte eadem Illust.Ducissa bona prædicta ex concessione Serenissimi quondam Regis Federici Aragonei gloriosæ memoriæ facta prædicto quondam Illustr.Genitori tanquam ad eius regiam Curiam legitimè deuoluta ob notoriã rebellionem quondam Caroli de sangro patrem ipsius Pauli: cuius Caroli non aliter prædictus Paulus se hæredem verificans virtute prætensi decreti restitutorij:vt prætenditur lati per quõdam Capit. Regem glorioſæ ac indelebilis memoriæ virtute capitulationis initæ, cum Christianissimo Rege Gallorum Ludouico in fauorem prædicti quondã Caroli. Quæ capitulatio minime circa cætera effectũ sortita fuit tanquam in bellorum ac temporũ turbine congesta quasdam prouisiones regias à iuris, & iustitiæ tramite deuiantes cum reuerentia obtinuerunt per quas quæsito colore decreti prædicti contra prædictum Illust.eius Genitorem lati, & in eo inaudito post annos decem ipsa quoque Ducissa minime aliter intimata, aut in eius iuribus audita possessione Baroniæ prædictæ de facto, & nullo iuris ordine seruato destituta fuit:quòd quidẽ imperator nullus * aut Papa minime id facere inaudita parte potuisset,per textum in l.fin.C.de legib. & cap.j.de causa possessio.& propriet.vbi pulchrè Abb.text.in l.meminerint.C.vnde vi.& in ca.cum olim.& in cap.cum causa.de re iudi.ita dixit etiam Ioan.And.in additione Specul. in titu.de sen.prolat.§.iuxta.Ludo.in consi.ccclxix.Oldra.in consil. xliij.* Et hoc ex quo esset tollere defensionem quæ est de iure naturali quam princeps auferre nõ potest.clem.pastoralis.de re iudic.Bald.in l.vt vim.ff. de iusti.& iur.& plenè Felyn.in ca.cum olim.de re iudi.vbi corrigit quædam alia,quæ aliàs dixerat in capitulo quæ in ecclesiarum.de constit.repræhendendas solutiones quas dederat ad illam clemen. vt habetur in Genesi.iij.cap,& plenè Abb.in d.ca. cum olim.& in tantum hoc quod dicitur in Genesi, omnipotentem Deum Adam citasse: & plus dico quòd etiam ex certa scientia,* & de plenitudine potestatis non potest princeps aliquid inaudita

Universidad de Deusto
Biblioteca

parte ſtatuere,& ſi faceret non teneret:ita ſatis no-
4 conſuluit Franciſ.de Are.* ætate noſtra proculdubio Iuriſconſultorum Princeps in conſil.clxj.xij.colum.verſic.circa ſecundum : & ſequitur Barb.in conſi.xxiiij.antepen.col.ij.volu.per tex.in d.c.j.de cau.poſſeſ.& proprie.verſi.non poſſumus. per quæ verba tollitur potentia per doctri.Barto.in l.fina. ff.de fer.tertia colum.& in l.Gallus.& ibi doctor. ff.de liberis & poſthu.& in l.de his circa princip. ff.de tranſaction.& in l.vbi pactum.ſecunda colum.eodem titu.& ideo conſuluit Petr.de Ancha. in conſil.cliij.oportet primo inquirere, quòd reſcripta parte inaudita obtenta non tenent: & idem
5 conſuluit in cõſi.xcij.tria in fauorem &c.*ex quo vbi mandatur reſtitui poſſeſsio etiam ſpoliato requiritur citatio: vt dicit Anto.de Butr.in ca.ſuper literis.de reſtit.ſpol.Vita.in clauſ.ſi preces.in char.
6 xj.* Ex quo etiam iniuſtus poſſeſſor audiri debet antequam à poſſeſsione amoueatur: vt dicit Bar.in l.ſi.de edic.diui.Inno.in c.cum olim.de priuileg.& conſuluit Alexan.in conſi.v.in ij.volu.& Ludo.in
7 conſilio clviij.* Nec obſtaret dicere quòd virtute prætenſi decreti reſtitutorij prouiſiones prædictæ ſint : nam reſpondetur quòd licet capitulatio ipſa minimè effectum ſortita fuerit inter prædictos Sereniſsimos Reges,vt notorium eſt:& offerimus ſtatim poſſeſsione ipſa reſtituta verificare:attamen in prætenſo decreto nulla fuit adhibita cauſæ cognitio , nec partis intimatio in tãtum quòd prædictus quondam magnus Capit.nunquam intimatus , aut auditus fuit , & per conſequens decretum nullum tanquam etiam fundatum ſuper nullis probationibus:& ideo dicit text.in cap.aduerſario.de except. quòd ſi dubitatur de viribus ſententiæ recurritur ad acta contẽta in proceſſum,& tamen nullus fuit compilatus proceſſus:nec acta in quibus ſe funda-
8 re potuiſſet decretum prædictum:& * ideo tãquam latum nullis probationibus factis eſt ipſo iure nullum,vt dicit Card.flor.in cap.eccleſia.de conſtitu. per illam gloſ.in d.c.eccleſia. & ideo in caſſum dicitur in executorialibus partis aduerſæ dictum decretum fuiſſe pronuntiatum : quia in reſtitutione dictæ Baroniæ,& caſtrorum concurrebant omnia in dicta capitulatione requiſita,cum in ẽternũ nec apparebit nec appareat fuiſſe ſcriptum, nec actitatum aliquid,nec factus aliquis proceſſus per quod potuiſſet decretum prædictum formari , ſeu interponi: & tantò magis quia facta dicta reſtitutione eidem Duciſſæ , prout de iure ante omnia fieri debet in facto:& in iure demonſtrabitur etiam quòd cum quondam Carolus de ſangro fuerit ob crimen læſæ Maieſtatis iuſtiſsimè priuatus , licet demũ ſuperueniente exercitu Gallorum ad inuadendum regnum recuperauerit prædictam eius baroniam, & ſtatum,& ſic quatenus in capitulatione inita inter ipſos Sereniſsimos Reges fuerit dictum quòd fiat reſtitutio poſſeſſoribus tempore fracturæ tripoalti debet intelligi huiuſmodi capitulatio de illis qui iuſtè poſsidebant , & non de inuaſoribus:
9 prout inquit Bald.in l.j.C.commu.de vſucap.* vbi vbi quando verbum poſſeſsio , profertur à lege intelligitur de ciuili poſſeſsione ſecus ſi profertur à teſtibus: vt dicit Ioannes de Imo.in l.iij.§.econtrario.in verſi.trebatius.ff.de acquirenda poſſeſsione. vbi accipitur ciuilis poſſeſsio pro iuſta , vt ibi per Alexandrum : & tenent Modern.in cap.cauſam.v. colum.de præſcrip.& ideo quatenus principes ipſi capitulauerunt poſſeſſores tempore tripoalti reſtituendos intelligi debet dicta capitulatio de iuſtis poſſeſſoribus per id quod dixit Ludo.in l.iuſtè poſſidet.ff.de acquirenda poſſeſsione.Nec poteſt intelligi dicta capitulatio quòd talis reſtitutio poſſeſsionis inuaſoribus poſsidentibus eo tempore fieret per veros dominos titulatos : vt dicit not.Bald.in conſilio ccclxiij.incipien.ſtatutum in quartò volumi.vbi dicit * quòd ſtatutum loquens in fauo-10
rem poſſeſſorum nõ intelligitur de poſſeſſore alienæ poſſeſsionis , vel de turbatore poſſeſsionis , ſed de legitimo tantũ poſſeſſore allegat l.æquiſsimum. de vſufruct.& l.illicitas.§.ne potentiores.ff.de officio præſidis. quia ſi aliter eſſet à tramite iuris , & iuſtitiæ deuiaretur , cum doloſis & violentis poſſeſſoribus,ſeu inuaſoribus poſſeſsiones reſtituerentur per iuſtos poſſeſſores titulatos, maximè quãdo cum authoritate iudicis,& fortius regia illi turbatores eſſent ejecti : prout in caſu de quo agitur : vt inquit not.Bald.in diſputatione ſua accuſatus de vi turbatiua in quinta charta.vnde ad propoſitum cum ex defectu iuris naturalis non audito , aut intimato prædicto magno Illuſtriſsimo * Capitaneo 11
ob quod impeditur eius executio etiam in ſententia ſeu decreto Regio : vt dixit Innocentius in capitulo in cauſis.de re iudicata.& ibidem Panormi. in ſecundo notabili.& in capit.propoſuit.de conceſsio.præbend.Alexan.in l.fina.C.de legibus.idem Innocen.in ca.cum ex literis.de in integrum reſtitutio.& in capit.ſciſcitata.eodem titu.& plenè Felyn.in capit.eccleſia ſanctæ Mariæ.de conſtitutio. & Philip.Franc.in capitulo dilecto.lxvj.colum.de appellatio.& quatenus aliquid foret dictum decretum quòd nunquam apparebit legitimum , adhuc infeſtat,quòd cum prętendatur latum cõtra quondam Illuſtriſsimum magnum Capi.nullatenus poterat exequi aduerſus prædictam Illuſtriſsimam Duciſſam eius filiam : & hæredem poſt tantum ſpatium temporis decurſum : * niſi ipſa Duciſſa per 12
prius vocata & audita per tex.formalem.in c.quia & extra de iudiciis.vbi ſententia lata contra defunctum mandat ſummus Pontifex non aliter exequi contra hæredem niſi ipſo hærede per prius citato & audito,quòd quidem procedit etiam in iudicio poſſeſſorio : vt dicit Innocen.in capitu.abbate.extrà de verbo.ſignifica.in ij.colum.Bal.in l.de eo.§. hæres.ff.ad Trebel.& ſic non poterat ipſa Illuſtriſ. Duciſſa ita de facto ſua poſſeſsione priuari per Cæſaream Maieſt.*ſed ordine iuris ſeruato,& ipſa au-13
dita in eius iuribus.l.fina.C.ſi per vim vel alio modo. quæ loquitur propriè in imperatore : vt in l. meminerint.C.vnde vi.cum in iudicio etiam poſſeſſorio ad aduocandum poſſeſsionem etiam violentam requiratur ordo iuris : & quòd præcedat litis conteſtatio,*& ſententia inter agentem,& con-14
uentum: vt in dictis iuribus.& in l.properandum. de indi.& in capitulo ſecundo.vt licet non conteſtata.ita tenet Bart.in l.prima.C.qui legiti.perſon. & in l.vnica.C.ſi de momen.poſſeſſ.& in famoſo. §.nihil commune. de acquirenda poſſeſsione. Ex quo procedere non ſeruato iuris ordine eſt tollere

ius par-

ius partis : dicit gloſſa capit.ſtatutum.de hæreti.in vj.& not.Bald.in c.j.§.iniuria.de pace iuramen.fir-
15 mãd.*Et ideo de facto ſpoliatus ita de facto reſtituendus eſt ſine aliqua exceptione : vt conſuluit Ludo.in conſi.clviij.j.col.vbi allegat idem conſuluiſſe Pet.de Anch.& idem Ludo.conſi.ccxx.circa primum conſultationis articulũ: vnde inquantum de facto executum fuit priuando ipſam Illuſtriſsimam Duciſſam ſua poſſeſsione dicta executio ita
16 de facto emanata * debet ſic ſimiliter , & de facto reuocari.l.j.§.hoc edictum.C.de vent.in poſſeſsio. mitten.per quem textũ ita determinãt Inn.& poſt eum Hoſt.& Io.And.in c.querelam.de elect.Bal.in l.ſi pacto quo pœnã.C.de pac.& in l.tale pactũ.ff.de pact.Ang.& Imo.in l.de vnoquoque.de re iud.Bal. in l.ij.in xj.col.C.de ſerui.& aqua.verſi.quæro,ſi iudex abſq; ordine:& in l.ſi.C.de edic.diui Adri.tol. Et dicitur de facto exequutũ,quando præter iuris ordinem : vt no.Anto.de But.in c.dilecti.de iudic. Bal.in c.j.de noua forma fidelita.Et ſic dum iudex procedit omiſſo iuris ordine , æquiparatur facto priuati,& dicitur violentiam committere: vt probat gloſ.in capit.fina.de iuramento calum.in vj.&
17 text.in cap.forus.de verbo.ſignifi.* dum dicit non eſt ergo iudex ſi in eo non eſt iuſtitia: & eſt optimus text.in capit.cum cauſa.de officio delega.vbi æquiparatur vis iudicis ſine iuris ordine proceden tis vi à priuato cõmiſsi , quod habet locum etiam ſi in reſcripto principis fuerit ablata poſſeſsio abſque cauſæ cognitione:nam dicitur de facto factum per text.in l.meminerint.& in l.authoritate.C.vnde vi.& in l.fin.C.ſi per vim vel alio modo.per quæ iura ſancitur quòd incontinenti , & ſtatim ſint tales reſtituendi,& vendicant ſibi locum : nedum in iuſto poſſeſſore ſpoliato, non ſeruato iuris ordine: verum etiam in iniuſto:& violento:vt in c.cum ad ſedem.& in c.in literis.de reſtit.ſpolia.& in c.licet epiſcopus. de præben.in vj.& in l.dotis actione.ff. ſoluto matrimo.vnde erit eodem ordine reuocandum : vt dicit Bald.in l.ordo.de executi.rei iudic.
18 in princip.* quòd ordo eſt reuocare ſine ordine quòd inordinate factum eſt : & ſic ſentit ordinem non ſeruari ſi ordo adhiberetur:& ideo voluit Bal. in capit.inter quatuor.de maio.& obed.quòd abſque citatione factum , pariter & abſque citatione reuocari debet : & idem voluit in l.ab executore. C.quorum appel.non recip.& ideo conſuluit Bartho.ſoci.in conſi.xxxij.j.volumi.quòd vbi rex conceſsit reſcriptum parte inaudita per quod auferatur poſſeſsio id dicitur violẽter,* & de facto:& ſic
19 de facto reuocari debet. Nec poſſet præmiſsis in aliquo obſtare quod dixit Bald.in l.ſi deſerta.C.ſi propter public.penſi.quòd iudex debet eſſe facilis in reuocando : ſicut fuit in immittendo in poſſeſ-
20 ſionem:* nam id non debet facere abſque partis citatione: prout etiã ibidem ſequitur Salyc.Nam reſpondetur primo quòd licet in d.l.ſi deſerta.dicat in reuocando requiri citationem:& in d.l.ſi pacto. dicatur quòd non : attamen in qualibet ipſarum legum concordat immiſsionem ipſam omnino reuocandam : & omnino reſtituendam ita ſpoliato. Item & ſecundò reſpondetur quòd in caſu illius legis nõ conſtat quòd iudex proceſſerit in illa venditione iuris ordine non ſeruato, & poſſeſſore non citato : ſed tantum dicit quòd vendita fuerunt ſincera fide & iuſto pretio : ſed quia non præceſsit iuſta authoritas præſidis vocato emptore , poſſeſſore reſcindi debet venditio:ſecus quãdo conſtat quòd nulla citatio nec defenſio interuenit:prout in caſu iſto quia tunc non requiritur * talis citatio , nec 21
partis aduerſæ defenſio: & in terminis intelligit & ſaluat à contrarietate prædicta: Alexan.de Imo.in allegata l.ſi pacto quo pœnam:& in l.ſi reſcripta in additio. Item minime ſuffragabitur parti aduerſæ gl.in cap.præſentium.j.quæſtio.j.quòd contra ſpoliationem factam à iudice nõ competat remedium reſtitutorij:* cum præſumatur pro iudice , & eius 22
ſententia : quia illud procedit quando in ſententia conſtat partis citatione : quia tunc per authoritatem iudiciariam in dubio præſumitur pro rectitudine proceſſus:voluit Abb.in c.quanto.de probat. & in ca.ſicut de re iud.ſed in caſu præſenti non interuenit ſententia,nec citatio : vt notoriè conſtat: & ſic ceſſat præſumptio : nam eatenus quatenus ritè , ideſt ſecundùm ordinem iuris proceſſum & rectè,videlicet , ſecundùm iuſtitiam actoris : ita pro ſententiis & decretis iudicum pariter & reſcriptis præſumitur , & non aliter : vt dicit gloſ.in l.j.C.de fide inſtru.iure & haſt.fiſca.lib.x.tex.in l.j.& ſecunda.de prædi.decur.ſine decre.non alien.quas commendat Alexand.in l.j.C.de prædi.mino.in addit. ſed in caſu præſenti liquet de contrario , quia non fuit rectè proceſſum dum fuerunt executoriales prouiſiones prædictæ traditæ parti aduerſæ abſque citatione ſeu intimatione aliqua partis:* & ſic vbi 23
iudex non ſeruat iuris ordinẽ non præſumitur pro eo : dicit Bald.poſt Cyn.in l.ſancimus.in fi.in xiij. quæſt.C.de iudi.& plenè Fely.in cap.dilectus.j.col. de reſcriptis. vbi dicit iſta eſſe ſignanda tanquam ab aliis non tacta , & ſequitur deciſ.capit.tholoſ. nu.490. Nec opitularetur parti aduerſæ allegare quòd cum virtute dicti decreti obtinuerit prouiſiones prædictas ſuper eius executione , & poſſeſſionem Baroniæ prædictæ adeptus fuerit : quòd licet contra iuris ordinem , attamen debeat in ea ſe confirmari per textum in l.fina.ff.quod met.cau. Nam reſpondetur quòd licet prætendatur decretum ipſum latum in ciuitate Neapo.ſunt iam xv. anni : vel circa elapſi , nulliter:vt ſupra : & pariter prætendatur executum , ſunt iam tres anni elapſi, attamen illud proceſsit quòd prævidens demum quondam Capi.Rex ipſius decreti nullitatem notoriè , & quòd inaudito ipſo magno Duce,& non ſeruatis de iure ſeruandis fuerat emanatum , illud nullatenus exequi permiſit: imo elapſo anno præfixo in eo per ſuam Maieſtatem ad exequendũ conceſsit eidem parti aduerſæ excambium dictæ Baroniæ : vt per geminatas eiuſdem Capitanei regis literas,& ſignanter per vltimas directas Illuſtr.Duc. termularum in poſſe cuius decretum ipſum conſeruatur iuſsit decretum ipſum minimè prædictis dictis Antonio , & Paulo aduerſariis conſignari:& ſic per dictas geminatas literas : & quæ in promptu exhibentur clariſsimam,& enixã eiſdem mentem Catho.Regis oſtendentes : maximè ex re ipſa: quia nunquam viuente , ac ſuperſtite Rege ipſo Capitaneo executionem decreti prædicti aſſequi valuerunt notoriè , ac manifeſtiſsimè demonſtra-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur ex facto: quia ſpatio x.annorum: & plus poſt latum decretum eius executionem minimè obtinere potuerunt, & minimè obtinuiſſent: niſi deceſſerit ipſe Capi.Rex: nam factis datur voluntas, & animus intelligi l.reprehendenda cum vulg.de in-
24 ſtit.& ſubſtit.* quia talis præſumitur animus qualia ſunt facta: ſecundum Ludo.in conſi.xcvj.ſuper eo quòd quæritur: & ideo dixit idem Lud.in conſi. cclxxj.ij.colũ.quòd magis eſt actu voluntatem declarare quàm verbis, & fortiora ſunt facta ad demonſtrandum animum quàm verba quæ ſæpe proferuntur contra intentionem proferentis.ca.dilecti.extrà de appel.cap.extimant.xj.q.iij. ſecundum Abb.in conſi.ccxxiiij.illud de iure quæritur. Et ſic licet prætendatur, prout in executorialibus ex aduerſo obtentis dicitur quondam Capit.Regem ordinaſſe executionẽ decreti prædicti: & morte præuentum ſe non ſubſcripſiſſe: vt dicitur factum fuiſſe fidem Cæſar.maieſtari per officiales in Hiſpania reſidentes. Nam reſpõdetur primò nunquam fuiſſe intentionis eiuſdem Capita-Regis huiuſmodi executionem decernere, prout principaliter ex tanto temporis curſu decem annorum, & plus poſt latum decretum deprehenditur. Item & ſecundo ex mandato facto Illuſtr.Duci termularum ne decretum conſignaret. Item & tertiò, quia elapſo anno infra quòd debebat Dux ipſe termularum conſignare decretum prædictum parti aduerſæ, vt ex tenore met executorialium productarum ex aduerſo liquet Rex: nedum noluit illud conſignari, verum etiá voluit potius dare excambium, prout dedit parti aduerſæ in tot functionibus fiſcalibus: vt executori ales ipſe ex aduerſo productæ teſtantur. Item & quartò ex aliis regiis literis directis comiti Bipacurtiæ, tũc Proregi, ac etiam Theſaur.generali in quibus iniungebatur minimè conſignandam Baroniam prędictam parti aduerſæ, nec quòd emerent ſtatũ æquiualentem conſignandum per prius Illuſtriſſimo quondam magno Capitaneo, non obſtãtibus aliis literis ſuæ Maieſtatis expeditis ad inſtantiam partis aduerſæ id mandantibus, & ordinantibus. Et ſic quatenus dicatur in eiſdem executorialibus de hoc habitá fuiſſe fidem ab officialibus regiis Hiſpaniæ reſidentibus quondam Capit.Regem id ordinaſſe ante eius mortem nihil eſt ex prædictis, tum quia non apparet de huiuſmodi fide ſaltem intimata prædicta Illuſtr.Duciſſa: tum etiam quia non apparet de ipſorum officialium receptione facta in forma teſtium, ſeu iudicij, & cum iuramento: ipſa Ducisſa citata & audita: prout de iure fieri debebat: ob quod fuit huiuſmodi fides in facto tam arduo, & præiudicialibus dictis officialibus vt teſtibus non examinatis, cum iuramento, & parte citata ob quod non tenuit: nec valet eius teſtimonium per tex.in l.iuriſ-
25 iurandi.& ibi doctor.C.de teſti.* & debet teſtis iurans dicere veritatem ad plenum: vt dixit Bal.in c. j.ij.col.verſi.no.quòd licet teſtes.ſi inter do.& vaſ. lis oria.& debet iurare in iudicio, & non alibi, aliàs non probat.l.iij.§.ſabino.cum gl.vnica.ff.de teſtamen.& debet iurare in manibus iudicis, & nõ magiſtri actorũ, niſi præcedat commiſsio iudicis Bal. in l.præcipimus.de appel.& in auth.hac conſultiſſima.§.ſi quis.C.de teſta.& in l.ij.C.de eden.Spe.in tit.de teſte.§.teſtium iurata. Et in tantũ hoc eſt verum q̃ teſtis non dicitur iurasſe, niſi iudex intelligat,* & probet eius iuramentum ſaltem tacitè non 26
ſi reprobat, vel non intelligat: ita Bal.in l.fin.j.col. vlt.not.C.de compenſ. Item quòd non citata parte ad videndum eorum iurata quòd nulliter ſit eorum teſtimonium receptum.text.eſt iuncta gloſſ.in l.ſi quando.C.de teſti.& in capi.in nomine domini.de teſti.per quam glo.Rapha.Fulgo.in l.prima.C.quo. & quan.iud.dixit ſe per* hoc Paduæ irritaſſe mil- 27
le proceſſus, & mille dicta teſtium: idem tenet Lanfran.de oria.in repe.c.quoniã contra.in verſ.teſtes. vj.q.extrà de probat. Et quatenus virtute capitulationis prædictæ à qua omnino cadit, prætenderet pars aduerſa ſuam poſſeſsionem taliter adeptá confirmari per d.l.ſi.quòd met.cau.id nullatenus poſſet in caſu de quo agitur ex prædictis: tũ etiam quia vbi executio ſententiæ fieri non debet parte non citata, ſeu poſſeſſore non citato:* ſi tamẽ eſt facta de- 28
bet reuocari: vt voluit Io.mo.in c.j.de cõceſ.præb. in vj.& ſequitur Imol.in c.ex tenore.de appel.quia iniuſtè priuatus ante omnia reſtituendus eſt.idẽ tenet idem Io.mon.in c.licet.de præben.in vj.& procedit hoc etiam ſi per iudicem eſſet deſtitutus poſſeſsione ſua, adeo quòd nulla exceptio ante reſtitutionem contra eum opponi poteſt etiam ſi peteretur confirmari adiudicario, licet nulliter præſtita. c.conquerente.de reſtit.ſpol.l.fin.C.ſi per vim vel alio modo.l.authoritate.C.vnde vi.& voluit Bart. in ſua diſpu.Lap.& ideo dixit not.Bal.in cap.ſuper hoc.de renun.iij.col.verſic.ille.§.facit.ad quæſtio. quòd ſi tenuta poſſeſsionis eſt data pro vero debito, ſed iuris ordine non ſeruato non tenet datio prædicta:* quia etiam in poſſeſſoriis requiritur or- 29
do iuris: idem tenet Barto.in l.j.C.qui legi.perſo.& ideo quatenus etiam in executorialibus prouiſionibus per quas deſtituta fuit prædicta Illuſt.Duciſſa fulminantur cum reuerentia mandetur opera miniſtrorum, vt verè opinatur: & non principis, Illuſtr.Proregi noſtro, & aliis de conſilio collaterali regni Neap.ſub pœna decem mille ducatorum omni mora poſtpoſita dari poſſeſsionẽ eidem Paulo, & Antonio: & ad cautelam contrarium faciendi, & conſultandi omnimoda poteſtas, ſeu facultas ablata cum nullitatis decreto etiam ratione aliqua ſiue cauſa omni contradictione appellatione recurſu, & conſultu ceſſantibus: apparet etiam in executione penitus eidem Illuſt.Duciſſæ benemerenti audientia denegata. & ideo conſuluit Bald.in ſuo conſi.ccxxxv.copioſè allegatum in primo vol.
* quòd non valet reſcriptum principis per quod 30
cauſæ cognitio auferatur per capitu.ij.de reſcript. & plus ſubdit quòd non poteſt per prætorem auferri poſſeſsio parte non citata etiam cum priuilegio principis:* & ſi fiet de facto debet fieri reſtitu- 31
tio, & incontinenti: & conſuluit idem Bald.conſi. ccxxxvj.eodem j.volum. Imo qui perdit titulum, & non poſſeſsionem, non eſt ſine ordine iuris à poſſeſsione amouendus: ita voluerunt do.de Ror. in eorum deciſ.in titu.de reſtitu.ſpolia.in antiquis: & ſequitur Felyn.in c.cum olim.ix.col.de reſtitu. ſpoliat.& ideo non poſſet prætextu aſſertæ capitulationis ſeu decreti executio prædicta validari, aut confirmari: ſeu de nouo peti concedi: ſed omnino ante

ante omnia reuocari: vt voluit Bart.in l.iij.§.ſi ſub ea conditione.ff.de bon.poſſeſ.contratab.& ſequitur Ang.in l.j.C.de char.edi.Ludo.in l.ſi finita.ff.de damno infec.& ideo voluit Bald.in l.j.C.de Carb-
32 edic.* quòd ſi ſine ordine eſſet decreta tunc eſt infirmanda: & non cõfirmanda.ſequitur Raph.Fulg. & Saly.ibi in fin.& Pet.de Ancha.in conſi.ccxciij. videtur prima facie.Ludoui.in conſi.clviij.& ideo reuocatio dictæ executionis cõtra ius præſtitæ debet fieri contrario imperio: vt dicit Ang.in §.quadrupli.col.xix.inſtitu.de actio.vel per officium iudic.vt d.gloſſella in l.ſi minor.de euict.vnde videtur ceſſare remediũ.l.fin.ff.quòd met.cau.per quod
33 poſſet ius aduerſariorũ colorari:* quia licet dicta executio minus debitè facta fuerit attamen fuerũt conſequuti id quod eorum erat virtute capitulationis, & ideo non erit irritanda: nam & alia ratione ratio d.l.fin. nihil obſtat ex quo loquitur in debitore compulſo inciuiliter ſoluere debitum cuius ſolutio non retractatur prætextu huiuſmodi indebitæ coactionis, non autem loquitur in ſpoliato à poſſeſsione pro qua recuperanda comperunt interdicta reſtitutoria: iuxta text.in l.meminerint.C. vnde vi.& d.l.fin.C.ſi per vim vel alio modo.& in d.cap.conquerente.cum cæteris ſuprà relatis & ſic deciſio ſua aduerſatur dictis remediis recuperatoriis quæ dantur inciuiliter ſpoliatis quæ non impediunt per exceptionem dominij incompetenti probatam. Item & ex alio non militat ratio illius l.fin.quia ibi interuenit vis compulſiua in eo quòd inciuiliter factum eſt à iudice, quia adfuit voluntas debitoris in ſoluendo creditori debitum: & licet illa coacta fuerit, tamen ſufficiens eſt, vt non retractetur, cum ſit de vero debito: ſecus tamen eſſet ſi vis fuiſſet ablatiua: quia ex quo nõ interceſsit conſenſus ante omnia purgari debet nulla dominij quæſtione admiſſa: aut alio eius defectu ita intelligunt tex.illum Bald.ibi: & Ioan.de Imo.in l.à diuo pio.§.in venditione.ff.de re iud.& ibi do.Alex.in l. cum nullo.eo.titu.& ideo cum vis illata prædictæ Illuſt.Duciſſæ in priuando eam poſſeſsione ſuæ Baroniæ fuerit ablatiua non poteſt aliquid dubij afferre tex.ille, in caſu de quo agitur: & ſi aliter intelligeretur §.ille, ſequeretur de neceſsitate quòd eſſet correptus per dictam l.meminerint. & alia ſuprà allegata: vt dicit Ioan.de Imol.in d.§.in venditione. Item reſpondetur & tertiò dicto §.quòd ibi ſolutio facta fuit de debito quod debebat creditori, & debitor met non fuit inficiatus debitum, ſed ſolum conqueſtus eſt ſe inordinatè compulſum ad illud ſoluendum quòd ſecus eſt in caſu de quo agitur in quo Illuſtriſ.Duciſſa, nedum fuit vera poſſeditrix dictæ baroniæ, & caſtrorum, ſed etiam do-
mina legitimè titulata, & pro tali ſemper habita
34 fuit donec ſpolium prædictum paſſa extitit.* Præterea in executorialibus ex aduerſo obtentis prædictus magnificus Paulus de ſangro aſſeruit ſe hæredem quondam Caroli de ſangro, de quo nihil apparet, nec conſtitit, & de quo ante omnia liquere debebat, cum eius fundamentũ ſit in ſua ſupplicatione quòd tanquam hæres prędicti quondam Pauli, dico Caroli ſibi caſtra prædicta reſtituãtur. Et qui aſſerit ad ſe vt hæredem aliquid ſpectare debet dictam qualitatẽ hæreditatis ante omnia probare. tex.eſt in l.nec autem.ex quib.cau.in poſ.ea.& not.in l.multum intereſt probare.ff.de cond.& demon.cum in quocunque iudicio etiam ſummario ſit legitimanda perſona.l.non ignorat.C.qui accu. non poſ.Bar.in extrauag.ad reprimẽ.in verſ.ſine figura.& eſt in indiuiduo: text.in l.j.C.quo.bono.&, ibi glo.& doc.vbi dicunt* quòd ad adipiſcendam 35
poſſeſsionem requiritur quòd qui dicit ſe filium probet plenariè, & Bal.in d.l.non ignorat.pen.col. quia ea quæ pariunt plenum præiudicium debent plenè probari, & ea quæ ſemiplenũ ſemiplene, ſed dare poſſeſsionem vni, & auferre alteri parit plenum præiudicium: vt no.per Ioan.Andr.& alios in in c.conſultationibus.de offic.deleg.ergo &c.bene facit not per Alexan.in conſi.lxxx.Bald.in rubric. de cau.poſſ.& proprie.& in conſil.clxvj.& cxxvj. qui dicit quòd verba hæredis, & ſucceſſoris debent intelligi de viro, & ſic in vero ſignificatu: vnde dicit Bal.in tali caſu ante citationem, & cauſæ cognitione debet procedi per iudicem: aliàs quicquid ſit erit in ſe nullum, & de facto reuocandum. Vltimò inquãtum in dictis extraiudicialibus prouiſionibus obtentis ex aduerſo aſſeratur partem aduerſam ad eius Cæſaream Maieſtatem recurſum habuiſſe ſupplicando pro effectuali executione reſtitutionis, ac decretorum, & prouiſionum prædictarum de quibus omnibus ſuprà narratis ſuæ Cæſar.Maieſta.conſtabat. Nam omni qua decet reuerentia loquendo pace miniſtrorum regiorum qui tales prouiſiones ſcripſerunt, & vt verè creditur, ipſo Cæſare iuſtiſsimo inconſulto. Cum nullatenus dici poteſt ſuæ Cæſar. Maieſta. conſtitiſſe, aut conſtare de præmiſsis parte inaudita: imo abſente in partibus Granatæ tam longeuis, ac diſtantibus à partibus Flandriæ: vbi prouiſiones ipſæ expeditæ fuerunt & propriæ in oppido Gandauij. xix.Iunij.1517.* & nullatenus conſtare dici po- 36
teſt parte non intimata ſeu citata, per tex.in capi.ſi conſtiterit.extra de accuſa.& dixit Innocen.in capitu.dudum.de præſumptio.Ioan.And.in clemen. vnica de offi.delega.in gloſ.magna.in fi.& ibidem per Lap.& Abb.Spec.in titu.de appel.§.de officio. verſi.ſed quæritur.Abb.in c.conquerenti.extra de reſtitu.ſpolia.iij.colum.& in prædi.capi.ſi conſtiterit.& ibidem Felyn.& in tantum eſt verum quòd proceſſus aliter factus eſt nullus tanquam contra formam iuris: iuxta tex.in capit.cum dilecta.de reſcript.ita voluit Abb.in c.ſacro.ij.col.extra de ſen. excom.& conſuluit Franc.de Are.in conſi.clxv.ſicut Ioan.vj.colum. Item diſtat ab omni verisimili: vt conſtare potuiſſet modo aliquo parte audita: data diſtantia prænarrata: & ſic non eſt ſtandum huiuſmodi aſſertioni cum nõ verisimili iudex non debeat fidem dare, prout conſuluit Pet.de Anch.in conſi.incipien.extra ordinem contractuum. & in conſi.incipien.Viſa facti narratione, & copia teſtamenti.col.vij.vbi ſubdit* quòd cõtra id quod non 37
eſt verisimile non debet quis audiri: & ideo dicit Bald.in l.fina.in fine.C.de eden.quòd probatio debet eſſe verisimilis, aliàs ei ſtãdum non eſt: & idem dixit Cæpo.in conſi.xxij.& xxxiij.colum.penul.& ideo dixit Alexan.de Imo.in conſi.xlv.in iiij.volu.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quòd testimonium non verisimile est suspectum: veriorum enim sermonum est, vt concordent rebus sensatis,& verisimilibus: vnde id quod distat à verisimili est quædam falsitatis imago: dixit Bal. in l.j.iiij.colum.C. de ser.fug.& in rubri.C. de probat. Et si fortè replicaretur quòd fuit citata & audita, certè non est hoc in aere figurandum: sed ostende nobis patrem,& retrocedemus. Nec obstare potest theorica Bald.in dicta l.meminerint.& in l.à diuopio.§.in venditione.ff. de re iudic. dum dicit quòd lex meminerint: habet locum quando pars suâmet propria authoritate virtute inualidi rescripti, aut sententiæ latæ iuris ordine non seruato possessionem occupat, secus si per iudicem, aut per nũtium mandato ipsius possessio parti tradita sit: quoniam dicta theorica Bald. est contra totam iuris prudentiam, & cõtra tot infinita iura, authoritates,& decisiones prælegatas. Item cõuincitur per id quod ipsemet Bald. dixit in l. iustè possidet. cum quo cæteri pertrãseunt vbi dicunt quòd cum aliquis possidet authore prætore iuris ordine nõ seruato procedente ad amouendum possessorem ab eius possessione, quòd tunc sua possessio non est iusta: imo reuocari debet remedio dictæ l. meminerint. generaliter ergo dicunt circa auferendam possessionem per d.l. meminerint. quæ habita fuit authore prætore non ritè procedente non distinguendo si dicta authoritas fuit per decretum, aut per sententiam, seu per dictum ipsius iudicis: aut si possessio illa fuit tradita per iudicem siue per eius executorem: & iura prælegata generaliter loquantur: & sic ita generaliter intelligenda sunt ex quo vbi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus. l. de prætio. ff. de publ. in rem actio. l. vna. §. finautem. C. de cãducis tollen. cap. & si Romanorum. xix. distinct. Præterea cũ iudex inordinatè, & iuris ordine non seruato procedit, censetur priuata persona, & non publica: * imo dicitur violentiam committere, vt
38 aliàs suprà dictum fuit aut expressè: tenet glos. in capitu. fina. de iura. calum. in vj. probat bene tex. in cap. forus. extra de verbo. significa. dum dicit non
39 est ergo iudex * si in eo non est iustitia, vt est optimus tex. in c. cum causa. de offic. deleg. vbi æquiparatur vis iudicis sine iuris ordine procedentis vi à priuato commissa, & probatur bene per tex. in d. l. meminerint. & in l. authoritate. C. vnde vi. & in l. fin. C. si per vim vel alio modo. vbi per rescriptum principis siue causæ cognitione fuit ab lata possessio, & dicitur de facto factũ, & vis à iudice cõmissa, & antiqui possessores dicuntur spoliati: & ideo disponitur per dictam l. quod incontinenti sint re-
40 stituendi. * Et dico plus quòd causæ cognitio nedum versatur in sola citatione: vt probat glos. in clemen. præsenti. de censi. & in l. prima. & secunda. de pen. & Bart. in l. nec quicquam. §. vbi decretum. de offic. procon. verum etiam in audiendo partes in eorum iuribus: vt in l. in causæ. de mino. & in l. si non cognitio. C. si contra ius vel vtil. publ. quia causarum merita partium assertione panduntur: vt
41 in l. fin. C. si per vim vel alio modo. * Et eodem modo dicitur procedere de facto quando iuris ordine non seruato procedit: vt not. Anto. de Butr. in c. dilecti. de iudic. Bald. in capit. j. de no. for. fide. quia pro iudice iuris ordine non seruato præcedente non est aliqua præsumptio, imo censetur potius priuata persona, vt suprà & in hoc etiam conueniunt Modern. omnes in capitu. dilectus. extra de rescript. Ex quibus omnibus, & eorum singulis arbitror de necessitate concludendum quòd cum prædicta Illust. Ducissa de facto sua possessione destituta fuerit iuris ordine prætermisso, ita & eodem modo: ita de facto minime iuris ordine seruato restituenda sit in possessione prædictæ Baroniæ, & castrorum: pariter & inauditis prædictis eius aduersariis prout & eodem limite ipsa quoque minimè audita fuit. Prodeat ergo de vultu Dei iudicio, vt oculi iudicantium veritatem respiciant, ne superata Gallorum inuasio: vt deuicta trophæis, ac bonis prædicti quondã magni Ducis victoris contra omnem iuris diuini ac humani rationem potiri, ac gaudere glorietur: ad quod supplicio satis, superque satis hac tempestate per tot legum vertices, ac in vtraque iuris censura semideos in sacro consistorio Cæsar. Maiestatis assistentes considerandum. Et ita vt suprà conclusum est tenendum tanquam iuris consonum & verisimum consulo ego

Thomas Grammaticus de Neapol. vtriusque iuris Doctor, saluo semper rectius sentientis iudicio, & in fidem præmissorum scripsi: & sigillo quo in similibus vtor, signaui.

Concurro in eandem sententiam, ego Colucius coppula de Neapo. vtriusque iuris Doctor. & in fidem me subscripsi, & proprio sigillo sigillaui.

In eandem sententiam condescẽdo, ego Galeacius S. Seuerinus de Neapol. vtriusque iuris Doctor, & in fidem manu propria subscripsi, & meo annulo signaui.

Et in sententiam Magnifici suprà allegantis concurro ego Hieronymus Seuerinus de Neapo. V. I. D. & in fidem me subscripsi manu propria, & solito sigillo signaui.

Satis abunde, & eleganter per prædictum Magnificum dominum Thomasium allegatum, & de sola subscriptione requisitus, in eandem concurro sententiam ego Bartholomæus marcialis vtriusque iuris Doctor, minimus manu propria.

SVMMARIVM.

1 *Pauca idonea melius est effundere, multis, & inutilibus prægrauare.*
2 *Districtus dicitur proprie dominium accedens ciuitati, seu castro in subiectionem iuxta fines simul in ciuitate seu castro statutos intra quos quicquid est vocatur territorium.*
3 *Reditus existentes infra fines feudi. an præsumantur feudales, vel censuarij. Et si omnes alij, vel maior pars ibidem existentium sunt feudales præsumitur eosdem esse similis conditionis.*

Vassallus

4 *Vassallus iurans fidelitatem domino suo debet sex in memoriam habere.*
5 *Vassallus vendens rem feudalem profranca ipsam amittit.*
6 *Beneficia principum sunt latissimè interpretanda, & quomodo procedit.*
7 *Concessa alicui in priuilegium si sunt contraria iuri communi sunt odiosa, & restringenda.*

CONSILIVM CLXI.

1 IN Christi nomine amen. In præsenti consultatione, quia dicit text. in l. ij. §. contrarium. C. de vete. iu. enuc. melius * esse pauca idonea effundere, quàm multis inutilibus prægrauare: vt dicit gl. in c. de ætate extra de ætat. & quali. allegãtem in causis debere esse breuiloquum: & sequitur Abb. in proœ. decret. id circo præmitto differentiam inter districtum, & territorium: ex quo
2 * districtus dicitur propriè dominium accedẽs ciuitati seu castro in subiectione: iuxta fines simul in ciuitate seu castro statutos intra quos quicquid est vocatur territoriũ per text. in l. pupillus. §. hoc territorium. ff. de verb. signi. quam diffinitionẽ sequitur subtilis Fran. de Are. consi. lxxvij. iij. col. Sicque
* videndum est an reditus isti existentes infra fines
3 feudi præsumuntur feudales vel censuarij: & certè dicendũ est quòd feudales: si nõ probãtur exempti, ita dicit Andr. de Iser. in c. j. §. quidã tamen de controuer. inter. mas. & femi. de benefic. per tex. in cap. omnes basilicę. xvj. q. vij. facit tex. & ibi Bal. in l. j. §. cum vrbem. ff. de offi. præfe. vrb. Secũdo quia in dicto loco non sunt alij reditus nisi feudales, & si essent censuales, prout ex aduerso dicitur sequeretur absurdũ: quia ista essent censualia: & cætera essent feudalia: & sic idem feudũ diuerso iure censeretur quòd est contra tex. in argumentũ in l. eũ qui ædes. ff. de vsucap. Præterea cũ omnes alij vel maior pars sint feudales per hoc præsumitur alios esse etiã huiusmodi cõditionis: prout singulariter tenet And. de Iser. in d. c. j. §. quidam. & ideo debẽt reditus ipsi iudicari feudales. Secundò quòd fundi prædicti
4 tanquam redditicij minime * potuerint pro franchis alienari probat bene tex. in c. j. de for. fide. vbi iurans fidelitatem domino suo debet sex in memoriam habere: videlicet, incolumen, tutum, honestũ, vtile, facile, & possibile. vtile ne sit ei in damno de suis possessionibus: & pondero illũ tex. quòd vassallus alienãdo rem redditicią suo feudo pro fraca & libera infert dãnũ domino in iure feudali quæ dicitur esse sua: quia proprietas, idest directũ dominiũ dicitur esse domini. vt in c. j. in fi. in quibus cau. feu. amit. ergo prohibitio alienationis pro franca & libera cõprehenditur in hoc sacramento fidelitatis, vel si iuramentũ non præstatur cõprehenditur in fidelitate debita ipsi domino. Præterea in c. j. de no. for. fide. dicitur quòd vãssallus debet procurare vel facere quòd dominus nõ amittat aliquẽ honorem, sed honor est domino habere homines, seu bona ipsi feudo redditicia: ergo illã alienando pro franca & libera facit contra honorẽd omini: quia videtur ipsum contemnere: vt in ca. j. §. si vassallus. quæ fuit prima causa benef. amit. Nec obstat priuilegiũ cõcessum per prædecessores principes Regni vniuersitati, & hominibus ciuitatis Auersæ: in cuius territorio locus situs est per quod priuilegium omnia feudalia sunt redacta ad instar burgensaticorum: adeo q; si cessaretur à reditu per mille annos, nunquam feudum amitteret. Et quòd possunt vẽdi sine assensu domini saluo eius iure. * Et quòd beneficia 5
principum sint latissimè interpretanda, per tex. in l. fi. de consti. principum. & in l. fi quãdo. C. de bon. vaca. lib. x. & sic fieri debet extensio prædicta. Quia respondeo quòd aut beneficia principum conceduntur sine iuris communis permissione, aut contra primo casu fit super his latissima interpretatio. l. fin. & l. si quando prælegata fortius dico * quòd 6
debent intelligi sine iniuria alicuius vt dicit Dy. in regula quæ à iure. de reg. iur. lib. vj. sed in casu præsenti si iniuria domino sit illata, nemo est qui non ignoret. Secundo casu quando contra iuris cõmunis permissionem, & tunc debet addere aliquid supra ius commune, sed non potest extendi ad casum non expressum: vt dicunt docto. in l. si constante. ff. sol. mat. * Præterea ea quæ sunt contraria iuri com- 7
muni, licet alicui in priuilegio sint concessa odiosa sunt, & in dubio restringenda: tex. est in l. in onerariis. §. sed cum rescissa. ff. de act. & oblig. & in l. eius militis. §. militia missus. de mili. testa. & ideo concludendum est bona prædicta redditicia esse deuoluta, & feudo reintegranda: prout peritum fuit: & ita de iure sentio ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Statuto extante, vt in causa capitali non admittatur procurator ad aliquam exceptionem, seu declinatoriam opponendum, sed principalis debeat personaliter comparere, quod tamẽ si procurator comparet non debet opponere exceptionem, seu declinatoriam, sed implorare officium iudicis, & admitteretur.*
2 *Statuto extãte quòd in criminalibus nullus admitti debeat ad aliquam exceptionem proponendam, seu opponẽdam, nisi personaliter compareat, quòd tamen si comparet clericus potest implorare officium iudicis, vt capiat informationem quòd ipse inquisitus est clericus, vel quod occisus ab eo erat bannitus, & poterat occidi.*
3 *Statuto extãte quòd nemo admittatur ad excipiendum, nisi satisfaciat: quòd tamen potest implorari officium iudicis: cum officiũ, & exceptio differant realiter & essentialiter.*
4 *Citatio debet clarè continere causam ob quam quis citatur, & de qua re inquisitus deferatur.*
5 *Citatio facta in domo tenet, dum non potest haberi copia personæ citandi, et tunc debet fieri in domo, vbi morari trahit vxor, vel filij, vel specialis familia recepto iuramento à familiaribus quòd quã primũ poterunt notificabũt citationẽ citato. mu. 6.*
7 *Citatio in qua continetur citet & referat in forma, verba ipsa recipiunt interpretationem, vt nutius perquirere debeat citãdum personaliter si potest inuenire & eo non comperto citare ipsum in domo solitæ habitationis.*

Citatio

Universidad de Deusto
Biblioteca

8 *Citatio prima facta non seruata forma circa inquisitionem citandi non tenet in tantum quòd tunc sufficit citatio facta domi si nuntius facta debita perquisitione, vt ipsum personaliter citare posset non reperit de quo debet nuntius ipse relationem facere de persona non reperta.*

9 *In citatione si omittitur suprascripta inquisitio vitiat, & reddit processum nullum.*

10 *Nuntio asserenti inquisitum domi non reperisse non est credendum, dum subdit quòd ideo citauit in domo, & ex hoc fuit annullatus processus per Alexan. de Imo.*

11 *Citationis relatio vt teneat debet nuntius referre illum citasse domi solitæ habitationis, alias non probat.*

12 *Qualitas dum in aliquo actu requiritur debet ante omnia de ea constare.*

13 *Citatione prima vitiata non tenet processus in contumaciam factus.*

14 *Citatio minus legitimè facta habetur pro nulla.*

15 *Relatio nuntij est de forma substantiali citationis.*

17 *Relatio nuntij debet esse clara & certa.*

18 *Relatio debet apparere cui facta sit.*

19 *Relatio nuntij debet fieri iudici.*

20 *Relatio nũtij debet scribi per actuarium causæ cum sit de processu, & actis. nu. 21.*

22 *Relatio facta per alium quàm per nuntium citatem non tenet.*

23 *Citatus si est inquisitus & factus contumax vltima die anni à die cõtumaciæ accusator, vel fiscus debet accusare contumaciam, alias circunducitur edictum, & nõ potest procedi ad sẽtiudicationem. Imo oportet quòd ille accusatus de nouo accusetur.*

24 *Actus si requiritur fieri certo die certè si fiet ante, & immaturè non tenet, nec operatur postea affectum.*

25 *Rebellis seu hostis regis dici non potest qui ad ipsum regem recurrit.*

26 *Forudicari non potest qui habet recursum ad Regem.*

27 *Iudex inquisitionis debet esse competens iudex inquisiti, adeo vt in eo habeat merum & mixtũ imperium.*

28 *Clericus non potest citari coram iudice laico, nec coram eo contumax reputari, nec penam contumaciæ insligere.*

29 *Citatus si non est de iurisdictione citantis non tenetur comparere coram iudice citante.*

30 *Processus iudicis secularis contra clericum nõ comparentem ad allegandum priuilegium, ex quo non tenetur comparere, & sic non valet processus in causa principali, nec in contumacia.*

31 *Bannum cõtra clericum latum sub nomine Laici non tenet nec valet.*

32 *Contumacia ad effectum sẽiudicationis debet esse annualis, & incipit a tempore quo bona fuerunt annotata.*

33 *Forudicatio vt fieri potest requiritur accusari contumacia per accusantẽ, dum procedit̃ur per querelam.*

34 *Stilus & obseruantia ad hoc vt seruetur debet authoritate superioris confirmari mediante aliqua sua sanctione, seu constitutione.*

35 *Practica alicuius curiæ cõfirmata authoritate præsidis, ad episcopi dicitur stilus, seu ritus.*

36 *Consuetudo seu obseruantia contraria contra constitutionem Regni non potest allegari.*

CONSILIVM CLII.

REdemptoris gentium præsidio repetito, amen. In causa honorabilis Alphonsi castaldi de Neapo. cum regio fisco inquisiti de homicidio per magnam Curiam Vicariæ: dum super eo citatus contumax extitisset perseueraséque per annum in contumacia, & banno. Et demum citatus ad allegandum causam quia non debuisset procedi ad sententiam foriudicationis contra ipsum, licet fuisset allegatum ipsum esse clericum: & in promptu exhibitũ de titulo clericatus vnà etiam cum significatorialibus literis reueren. Cur. archiepiscopalis Neapolita. fuisséque ipsis non obstantibus decretum procedendum esse ad sententiam foriudicationis, & introducta causa per remedium recursus, & appellationis in S. Regio consilio dicebam malè fuisse, cum reuerentia per ipsam magnam curiam iudicatũ ex infrà dicendis, & primò:
nam stante statuto quòd in causa capitali nõ admittatur procurator ad aliquam exceptionem seu declaratoriam opponendum: sed principalis pars debeat ipse personaliter comparere: quòd tamen si procurator ipse comparet nõ debet opponere exceptionem, seu declinatoriam: sed implorare officium iudicis: & admittetur: ita voluit Specu. & Io. And. in titu. de instrumen. edit. §. fin. ver. sed quid si debitor. Albe. de Rosa. post Iaco. Butr. in l. fin. ff. de peti. hære. & ideo si ex forma statuti in criminalibus nemo debet admitti ad aliquam exceptionem opponendam: nisi personaliter compareat, prout est in casu præsenti, in quo clericus citatus criminaliter sub nomine laici tenetur virtute ritus magnæ Curiæ personaliter comparere in eadem: & allegare priuilegium sui fori: quòd nihilominus poterit talis clericus implorare officium iudicis: vt iudex ipse capiat informationem quòd ipse inquisitus est clericus: vel quòd ille occisus ab eo erat bannitus, & ex forma statuti poterat impune offendi seu occidi: ita inquit singulariter Iaſ. de May. in l. vbi pactum. v. col. C. de transac. & in l. j. vij. col. ff. de iurisdi. om. iudic. & subdit Ange. in l. plane. ff. de peti. hære. quem ipse Iaſ. ad hoc allegat dicere quòd ipse Ang. vsus fuit dicta practica infinitis vicibus: & alleg. ad hoc alios quamplures doct. dicentes ꝙ ille qui ex forma statuti non admittitur ad excipiendum nisi satisdet, * quòd potest implorare officium iudicis: cum officium, & exceptio differant realiter & essentialiter: idem in omnibus prælleg. atis refert & sequitur Marsi. in repet. l. j. C. de rapt. virgi. in folio x. vbi refert Iaſ. ita singulariter: vt suprà diceretur post Angel. & vltra addit infinitas quotas ad hoc, ex quibus liquet ꝙ prohibita appellatione vel exceptione non impeditur implorari officium iudicis: vt se informet de tali exceptione: & ideo debet aduocatus esse cautus in hoc: secundum Angel. Fulgo. & Moder. in l. nam & postea. §. si damnetur ad finem. ff. de iureiurando. & Ang. in l. fin.

l. fina. ij. colum. ff. de peti. hæred. vbi subdit hoc esse menti tenendum quòd nunquam exeat de memoria: vnde cum magna Curia noluerit se de dicta exceptione clericatu in promptu per authẽticas bullas, & scripturas informare: sequitur quòd nulliter processerit ad decretum prædictum. Et nunc posito absque veri præiudicio quòd esset mere laicus Alphonsus ipse, & non clericus: prout est, adhuc dico nulliter fuisse processum per magnã Curiam stante obscuritate primæ citationis aduersus ipsum inquisitum, cum in citatione qualibet debeat clare contineri de causa ob quam quis citatur: * & de qua re inquisitus deferatur per formalia verba constitutionis Regni edictorum ibi dilucide contineri coram quo: & ibi Andr. de Isern. subdit quòd citatio debet in se continere apertam causam: vnde nõ valeret commissio iudicis mãdantis citari omnes facientes brigam: quia non contineret huiusmodi citatio certam causam: & maxime cum in citatione aduersus prædictum Alphonsum dicatur. Et aliis prout in querela continetur sic se referendo ad querelam, nec aliter declarando illa alia: & per dictionem * prout, quæ reddit citationem obscuram sic etiam, & libellum nisi edatur scriptura ad quam fit relatio: vt habetur per Barto. & alios in l. edita. penul. colum. versicu. expedita materia cumulationis. C. de edend. & sic infertur dictam citationem cum contumacia inde sequuta fore: & esse nullam: vt bene declarat glos. in d. constitu. edictorum. in versi. continebat. Eritque insuper prout est citatio ipsa nulla ex defectu relationis dum nuntius in eius calce refert citasse prædictum Alphonsum domi non aliter exprimendo nomen alicuius de domo cui ipse notificasset, iuxta formam nouissimi decreti, & obseruantiæ Sacri Regij consilij: omisséque insuper forma constitutionis regni citationis literæ qua cauetur citationem domi fieri posse, dum non possit haberi copia personæ citandæ, & tunc debet fieri in domo, vbi moram traheret vxor vel filij seu specialis familia recepto iuramento à familiaribus, * quòd quam primum poterunt notificabunt citationẽ citato, prout est etiam de mente Bald. in l. diffamari. versic. item ibi vocitasse. C. de ingen. & manu. & ideo dum citatus fuisset Alphonsus ipse, vt prima die iuridica in eadem magna curia cõparere debuisset recepturus copiã capitulorum addiciendo, verba illa in citatione citet & referat in forma &c. verba ipsa recipiunt interpretationem, vt nuntius perquirere debuisset vt ipsum personaliter conueniret: & eo non comperto * citaret in domo solitæ habitationis: ita dixit Bartol. quem communiter sequuntur doct. in l. iiij. §. prætor ait. ff. de damno infect. vbi Alexand. dicit hanc esse communem opinionem Anton. de Butri. & Abb. in c. causam. de dolo, & contu. & ibi tenent * quòd prima citatio facta non seruata forma circa inquisitionem citandi non tenet: in tantum quòd tunc sufficiet citatio facta domi, si nuntius facta debita perquisitione, vt ipsum personaliter citare potuisset nõ reperiit de quo debet nuntius ipse relationem facere in calce citationis se nõ reperisse de persona: & quòd ideo in domo, seu domi citauit: ita eandem opinionem sequutus, & magistraliter declarauit Decius in ca. cum parati. de appella. subdens citationem domi factam non tenere nisi sit in subsidium: * & ideo ad propositum voluit Pau. de Leaza. in clem. causam. de elect. quòd omissio istius inquisitionis vitiat, & reddit processum nullum: idem sequitur Alexan. in consi. ccxix. nume. vj. in vj. volumi. Et quòd nuntio referenti citasse inquisitum domi non sit credendum * dum asseruit se non reperisse, ideo citauit in domo: tenet Alexan. in consi. ij. circa primum. in iij. volumi. vbi per supradicta, dicit annullasse quendã processum: vnde cum in casu præsenti nuntius asseruerit simpliciter illum domi citasse, & nõ seruasse formam præmissæ perquisitionis, vt personaliter citare potuisset, igitur talis relatio per consequens: & citatio præcedens ruit. Item nec expressit citasse domi solitæ habitationis, * sed retulit simpliciter citasse domi: nam debuit dicere domi solitæ habitationis ad hoc vt citatio tenuisset: ita concludit Bartol. in dicta l. iiij. §. prætor ait. & est constitutio Regni citationis literæ suprà allegata. & ibi Andr. de Iser. & bene. Luc. de pen. in l. j. C. de curi. & stati. lib. xij. Et sic de præmissis qualitatibus oportebat per prius apparere. Ex quo dũ in aliquo actu requiritur aliqua qualitas necesse est per prius, * & ante omnia de dicta qualitate constare: vt inquit Ange. in l. j. §. si quis neget. ff. quemadmo. testam. ape. & sequitur Alexand. in consi. lxxxij. ij. colum. in j. volum. Iaſo. plene in l. non solum. §. sciendum. in princip. ff. de noui oper. nun. & in l. j. in fin. iij. colum. C. de testa. & sic data nullitate citationis redditur contumacia nulla, & sic bannum: vt dicit Bald. in l. j. in fin. ff. si quis ius dicen. non obtemper. per l. vir bonus. ff. iudic. solu. * Et ideo vitiata prima citatione non tenet processus in contumacia factus: Bald. in auth. si omnes. C. vt se ab hæred. absti. Afflic. in constitu. causas. num. 5. in fin. Defectus enim citationis est defectus iuris naturalis. clemen. pastoralis. de re iudica. Alexan. in l. iustè possidet. ff. de acquirenda possef. & ideo actus iudiciales nulli nullum producunt effectum: ita Bal. in l. j. C. ne ex deli. defun. * & ideo citatio minus legitimè facta habetur pro nulla; & sic si contra taliter citatum absentem ferretur sententia est ipso iure nulla, ita concludit Bal. in l. properandum. §. & si quidem. col. ij. C. de iudi. post Innoc. quem ipse allegat in ca. præterea. de dilatio. *Ad corroborationem premissorum non est omittendum relationem nuntij esse de forma substantiali citationis: vt dicit Bart. in l. multum interest. ff. de condi. & demon. & in l. hæc autem. §. j. ff. quib. ex cau. in possef. ca. Phili. Franc. in cap. cum parati. colum. xij. extra de appel. versicu. circa quartum. & ibidem Propo. in x. colum. * Et quòd relatio præmissa: vt suprà facta sit nulla ostenditur: * quia relatio debet esse clara & certa: vt consuluit Alexan. in alleg. consi. ij. circa principium. iij. volu. & Soci. in tract. citationis. artic. xiij. circa finem. nume. iiij. * Et maximè dum non appareat cui dicta relatio facta fuerit nec actuario causæ cui fieri sufficeret: vt dicit Barto. in l. si finita. §. Iulianus. columna iij. versicu. iuxta prædicta quæro. ff. de damno infec. & ibi Imol. subdit dictam opinionem Bartol. esse veram: & quòd eam consuetudo approbauit, & tenet etiam Salycet. in l. præcipimus. §. in his. C. de appel. & ibidem Bald. in versicu. nota. text. ibi excipere

Ange.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Angel.in l.cum ſatis.C. de agrico.& cenſi.Felyn. &
19 Abb.in c.quoniam contra.extrà de proba.* & mi-
nimè apparet relationem prædictam fuiſſe factam
iudici, prout requirit Ange.in d.§.Iulianus.quod
tenet conſtitutio Regni citationis literæ ibi: dum
dicit citanti reſcribi. Secũdò peccat relatio in de-
20 fectu grauiori * cum nõ fuerit per actuarium ſcri-
pta qui ipſam ſcribere debet, ex quo eſt de proceſ-
ſu: vt dixerunt Saly.& Bal.in l.djes feſtos.C.de fer-
per no.per gl.in l.ſancimus.§.cum autem ver.con-
tumaciam.C.ad trebel.refert & ſequitur Alex.in l.
j.§.nuntiatio.in fi.col.vij.ff.de noui ope.nun.Ang.
in d.l.ſi finita.§. Iulianus.ſuprà alleg.Guid.papæ in
ſuo conſi.xxxvj.in fin. verſi.tertio quæro actus &c.
& ibi dicit quòd relatio nũtij debet ſcribi per no-
tarium in actis cauſæ, cum ſit de proceſſu, & actis
21 cauſæ: idem tenet Abb.in conſi.cxij.col.ij.* Tertiò
minimè citatio ipſa ſubſiſtere poteſt cum relatio
præfata in ea facta apparet facta per aliũ quàm per
ipſum nuntiũ citantem,& ex iuris diſpoſitione hu-
22 iuſmodi * relatio requiritur fieri per ipſum nũtium
citantẽ,& nõ per alium, vt dixit Bal.in c.cum dilec-
ti.de do.& cõtu.& Propo.in c.cumparti.col.x.in
fin.de appel.ex quo nuntius,dum refert loco teſtis
ſuccedit & teſtis debet principaliter ſeu perſonali-
ter comparere: vt appareat quo vultu: vulga.l.iij.ff.
de teſti.maxime dum non appareat aut cõſtet quis
fuerit ille tertius qui ſcripſit relationem prædictã,
non debet ſcripturæ relationis prædictæ fides alia
qua adhiberi iuxta text.& quòd ibi Bald.not.in iij.
not.in j.conſti.digeſtorum:& per Felyn.in c.ij.col.
verſicu.quæ omnia.extrà de fide inſtru.text.& ibi
Barto.in l.ad teſtium.§.ſi quis.ff.de teſta.in tex.ibi:
non ſuum non aſcripſerit quòd ad hoc vt ſcriptu-
ra probet,debet in ſe continere nomen ſcribentis,
& maximè cum dicta conſtitutio citationis literæ
expreſsè requirat citationis relationem fieri debe-
re per nuntium citantem & non per alium. Quartò
quod non poteſt procedi ad ſententiam foriudi-
cationis etiam oſtendo, quia in vltima die anni à
die cõtumaciæ,& banni debet accuſator,ſeu fiſcus
accuſare contumaciam: aliàs circunducitur edi-
ctum, & non poteſt procedi ad foriudicationem:
vt dicit And. de Iſern.in ſuo reper.actor & reus in
verbo foriudicatus: imo oportet quòd ille accuſa-
23 tus * de nouo accuſetur, vt etiã dixit glo.magna in
conſtitutione pœnam eorum: & ibi etiam Andr.
de Iſern. Et nihilominus liquet ex actis quòd fiſcus
non accuſauit tempore debito ſed per lex dies an-
te lapſum anni contumaciam. Et de iure quando
actus requiritur fieri certo tempore ſi fiat ante &
ſic immature non tenet nec operatur poſtea effectũ
tempore congruo. l. qui ſuperſtitis.ff.de acquirẽd.
& parẽd.ſunt aliquid fieri ante aduentum tempo-
24 ris & poſt tempus elapſum: * quia ſicut non tenet
vtilum nec aliud valebit, vt not.dicit Bart.in l.qui
ante calendas.ff.de verbo.obliga. Bal.Pau.de Caſt.
& Franciſc.de Aret.in l.fina.C.qui admitti.Nell.in
tract.bãn.in iij.parte.q.xj. Quintò minimè potuit
contumax reputari allegata iuſta abſentia cũ fue-
rit allegatum ipſum Alphonſum acceſsiſſe ad Cæ-
ſaream Maieſtatem, & ſic nec ex contumacia ipſa
foriudicari: cum foriudicatio fundetur in longa
contumacia vnius anni ob quam contumax ipſe
efficitur rebellis regis,& hoſtis publicus:& ſic non
habebit locum in eo qui ad ipſum regem recurrit:
* ex quo non poteſt dici aufugiſſe: per text.forma- 25
lem in l.quid ne fugitiuus.§.j. verſi.idem probat.ff.
de ædil.edic.ita decidit Ioan.Bapt.de ſancto Seuer.
in ſuo tract.de debito.fugit.j.q.prin.circa princip.
verſi.ex prædictis iurib.& in ſpecie quod qui habet
recurſum * ad ſuum regem non poteſt foriudicari 26
tener in particulari Afflic.in conſti.clementiæ im-
perialis ſub rub.vt bannito liceat infrà duos men-
ſes &c.iij.col.circa fin. Sextò Alphonſus iſte vt pri-
mo loco dictum extitit eſt clericus vt apparet ex
publicis documentis in promptu exhibitis,* & iu- 27
dex inquiſitionis debet eſſe competens iudex in-
quiſiti:& in eum habere merum & mixtum impe-
rium aliàs proceſſus non tenet: argum.l.iiij.§. con-
demnatum.ff. de re iudic. Et ſic vbi actus debet ab
aliquo explicari requiritur quòd ille talis ſit habi-
lis ad illum: vt inquit Paul. de Caſt.in l.j.ff.de cõſtit.
pecu. ita dicit etiam Afflic.in d.conſti.pœnam eo-
rum in ſecundo requiſito, vnde cùm magna Curia
ſit penitus iudex incõpetens clerici, ſequitur quòd
ipſum foriudicare non poteſt. Et ſi reſpondeatur
quòd debuit perſonaliter comparere, nec ſe contu-
macem facere: ſed allegare priuilegium ſui fori:&
magna Curia cognouiſſet de ſuo clericatu iuxtà
formam ritus ipſius magnæ Curiæ, replicatur quòd
ritus loquitur in caſu quòd clericus voluerit ſuum
forum declinare: nam requirit ritus vt perſonali-
ter compareat: in caſu autem præſenti agitur ad ef-
fectum euitandi foriudicationem allegando etiam
nullitatem actorum factorũ quæ nullitas actorum
cùm notoria ſit, poteſt à quolibet allegari etiã per
minorem, per mulierem, ſeu aliàs inhabilem: Inno.
in capit.veniens.de accuſa. Ange.in l.filiusfami.ff.
qui ſatisda.cogan. Ludo.in l.de pupillo.§.ſi procu-
rator.ff.de no.oper.nuntia.* Concurrente maximè 28
nullitate contumaciæ aperto iure cum non poteſt
clericus citatus per iudicem laicum, coram eo con
tumax reputari: ex quo contumacia ipſa nõ tenet:
ita voluerunt Ioan. And. Anto.de But.& Abb.in c.
diligenti.penul.colum.extrà, de foro competen. ex
quo contumacia eſt delictum: & ideo non poterit
iudex ſecularis pœnam contumaciæ infligere con-
tra clericum.capitulo primo. extrà decler. coniu.
in vj. idem tenet Bald.in l.generaliter la ſecunda.
C.de epiſcopis & cleri.& in l.ſi quis ex alienã.ff.de
iudic.& Bartol.conſuluit in ſuo conſil.cexxv.cle-
ricus ſub nomine &c.& conſuluit Deci.in conſi.
cexlj.in volu.ſcripſi alias Iac.de ſan.Geor.in l.non
videtur.ff.de iudic. Et ideo tenuit in propriis ter-
minis dõ. Aegid.de mandalberris antiquus doctor
in ſua diſputa.quæſtio talis eſt; quæ eſt inter diſpu-
tationes Paul.de Leaza.& ſubdit reſpondendo ad
Bartol.in l.non viderunt.de iudic.quòd clericis co-
ram ſeculari iudice non eſt licita comparatio,nec
poſsibilis prorogatio per dictum capit.ſi diligenti
de foro competen.& omnia iura deteſtantur quòd
laicus modo aliquo animaduertat in clericum ca-
nullus iudicum.xj.quæſtio.j.& ideo * cum conſti- 29
terit citatum non eſſe de iuriſdictione citantis non
tenebatur comparere: vt not.Innocen.in c.ſi extra
de appel.& Henri.bouer.in ſing.ſuo xxviij.citatus
&c.& idem ſequitur Guido papæ in ſua deciſ. par-
lamen.

lamen. Gracianopol.cccl.ſub rubr.an multæ de-
claratæ: & ſequitur etiam deciſ.capel.tholoſ.clxv.
item fuit quæſitum bannum &c.& idem etiam in
particulari tenet Ioan.And.in regu.iuris ſcienti in
mercuria.dum dicit non tenere proceſſum iudicis
ſecularis contra clericum citatum, & non compa-
30 rentem ad allegandum ſuum priuilegium:* ex quo
non tenetur comparere: nec proceſſus in principa-
li valet, nec in pœna contumaciæ, ex quo citãs nul-
lo modo poteſt eſſe iudex, nec in principali, nec in
incidenti: ergo non arctatur principalis cõparere
per c.ſi iudex laicus.de ſen.excom.in vj. Et ſic mini-
31 mè obſtabit bannum, licet ſub nomine laici:* nam
tale bannum non tenet nec valet: ita Bal.in l.j.ff.ſi
quis in ius voc.non ie.& conſuluit Alex.in conſil.
lxv.iiij.colũ.in iij.volumi. Vnde cum foriudicatio
fundetur ſuper contumacia per Regni conſtitu-
tiones,& clericus non poteſt eſſe contumax coram
iudice laico ex premiſsis ſequitur quod nullatenus
foriudicari poteſt. Septimò adduco nullatenus
procedi poſſe ad foriudicationem prædictam, nam
annus qui debet præcedere foriudicationem, in
quo requiritur: vt quis perſiſtat in contumacia ad
hoc vt foriudicari poſsit non incipit currere niſi
32 à die * quo bona ipſius contumacis fuerunt anno-
tata per curiam per text.in conſtitutionib.grandis
vtilitas circa med.ſed in caſu præſenti nõ apparet
quo tempore bona fuerint annotata: imo nec an-
notata fuerunt: ergo &c. Octauò foriudicatio fun-
datur principaliter in cõtumacia in tantum quòd
non conſtito de delicto contra contumacem: ta-
men ex ſola contumacia annali quis foriudicatur:
vt in conſti.pœnam eorum.& quamuis in crimina-
libus non requiratur accuſatio contumaciæ, vt te-
net Barto.in l.properandum.§.j.C.de iudi.& in ex-
33 trauagan.ad reprimen.in verſi.neglexerit: * tamen
caſu iſto: vbi proceditur per querelam debet accu-
ſari contumacia.ita voluit Bart.in l.arbiter.la pri-
ma.ff.de arbitr.& melius in l.inter accuſatorem.ff.
de public.iudic. Iaſ.autem d.l.j.§.& ſi quidem.C.de
iudẽ.tenet quòd in criminalibus requiritur accu-
ſatio contumaciæ: ſed in caſu præmiſſo nullus in-
ſtitit querelator, ſeu accuſator qui contumaciam
ipſam incuſauerit, ſed ſolum reperitur actus dicẽs
accuſata eſt contumacia ex officio, nec dicitur in-
ſtante fiſco, nec parte: ergo foriudicari non poteſt.
Nonò & vltimò nõ militat quòd per fiſcũ regium
dicitur in magnam Curiam Vicariæ ſtylum & ob-
ſeruantiam eſſe in contrarium eorum quæ ſupradi-
cta ſunt requiri ſeu cõcurrere ad foriudicationem
virtute conſtitutionum Regni qui ſtylus eſſet pro
iure ſeruandus: iuxta tex.in c.licet.& in c.quã gra-
34 ui.extrà de crimi.fal.* Nam reſpõdeo quòd ad hoc
vt obſeruantia, ſeu vt ſtylus aliquis ſit conſeruan-
dus requiritur quod fuerit confirmatus authorita-
te ſuperioris mediãte aliqua ſua ſanctione, ſeu con-
ſtitutione: vt ſatis pulchrè tenet Alber.de Roſat.
in ſuo dictionario: in verſicu.curia: vbi dicit non
eſſe neceſſe allegare: quòd ita ſeruet curia Roma-
35 na:& ideo ita eſt ſeruandum:* niſi de hoc appareat
per modum declarationis: & conſtitutionis pro-
cedere: idem refert & ſequitur Iaſon, hoc dictum
magni faciendo in l.j.C.de ſum.tri.& ſi.catho.col.
xiij.circa principium. Fely.in c.ij.extrà de reſcri.in
ver.ſtylus.& in c.rodulphus.eod.titu. Hinc voluit
Bal.in l.ſi.C.quæ ſit longa conſuetu. quòd practica
alicuius curiæ confirmata authoritate præſidis vel
epiſcopi dicitur ſtylus: ſeu ritus. allegat hoc tenere
Cyn.in l.ij.C.eod.titu. Concurrente maximè quòd
contra conſtitutiones Regni non poteſt allegari
* nec induci conſuetudo, ſeu obſeruantia contra- 36
ria ipſis conſtitutionibus: per tex.& ibi gl.& And.
de Iſer.in proœ.ipſarum conſtitu. vbi plenè Afflic.
in §.cum igitur.& ibi gloſ.in ver.& conſuetudini-
bus: alibi Andr.& idem Andr.in alia conſti.inci.in
locis demanij, & etiam in prælud.in iij.q.in fin.&
vtrobique tenet quòd conſuetudo contraria con-
ſtitutionibus Regni non tenet, nec ſeruari debet:
ſicque ex præmiſsis, & vnoquoque prædictorum
conſulo nullatenus procedi poſſe ad foriudicatio-
nis ſententiam contra prædictum Alphonſum, ex-
tante potiſsimè ſtylo ipſo contra ius. quo caſu non
valet, vt plenè Alex.in conſi.xxxvj.in ij.volu.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Legatum factum per maritum vxori, licet per trãſitum ad ſecundas nuptias perdatur, quando fuiſſet ex munificentia, & liberalitate factum, ſecus ſi ex cauſa ſeruitiorum, nec requiritur quòd probetur.*
2 *Relictum per maritum vxori etiam abſque ſeruitijs ſibi debetur & morte confirmatur.*
3 *Legatum factum pro anima per virum ſuæ vxori tenet, & ſibi debetur.*

CONSILIVM CLIII.

IN Chriſti nomine amen. In themate propoſito reſpõdeo: quòd licet perdatur legatum factum per maritum, ſeu * à marito per trãſitum ad ſecun- 1
das nuptias, vt in l.fœminæ. & ibi Bal.C.de ſecun.nupt. tamen hoc procedit quando dictum legatum fuiſſet ex munificentia, & liberalitate factum: vt ibi in litera. Secus enim erit ſi ex alio titulo: maximè ſi ex cauſa ſeruitiorum præſtitorum: vt ibi probatur à contrario ſenſu: vt dicit Bal.in l.in donatione.in fi.C.eo.titu.& in l.ſi liberis.& ibi Bal.C.de don.ante nupt.& probatur in l. ſi hac edictali.§.his illud.ij.col.ibi deuolutas: ideſt titulo lucratiuo.C.de ſecũ.nupt.* Relictum igitur 2
fuit propter ſeruitia quæ aliter probari non requiruntur quàm per teſtatoris aſſertionẽ: vt in l.ſi fortè.de caſtren.pecu.& ibi Bar.& latè Bar.& alij in d. l.ſi donatione.& in l.illud.& ibi Bal.C.de ſacroſan. eccle.quia illud procedit quando illud relictũ non valuiſſet niſi ſub ratione meritorum ſeu ſeruitiorum,& ſic in perſona quæ liberè non potuiſſet diſponere, vt quia eſſemus fortè in marito donãte inter viuos vxori, vel in patre donante filio in poteſtate, vel filio ſpurio vel in prælato: & ſimilibus qui ex mera liberalitate liberè diſponere non poſſunt: nam eo caſu nõ creditur, niſi præcedẽte probatione ſeruitiorũ: vt in l.ſi fortè.& in d.l.ſi donatione. ſecus in caſu de quo agitur: quia relicta per maritũ vxori etiam abſque ſeruitiis non prohibentur, per

Universidad de Deusto
Biblioteca

tex.in l.vnica.C.de rei vxo.actio.§.sciendum.& inter eos donatio morte confirmatur:licet inter viuos prohibeatur:vt in l.donationes.la prima.& ibi glo.C.de dona.inter vir.& vxor.& consuluit Soci. in consi.lxxv.secundum Mod.ordinem.Item est &
3 aliud * quia legatum prædictum fuit etiam factum pro anima,& sic ex pia causa : & non ex liberalitate,aut munificentia:ex quo fit donatio.c.j.de dona. ita dixit Imo.post Cardi.in c.cæterum.de donatio. ij.col.& in c.j.ij.col.post Cardi.ibi.eod.tit.Nec debent diuidi bona deducta prius legitima, & cum viro secundo & filiis: sed ipse duæ filiæ habebant duas partes,& vir aliam tertiam : secundum Salyc. post Cy.& Iac.de Raue.in d.l.hac edictali.in prin. ij.q.& in l.quoniam.eod.titu.ita consuluit Alex.in consil.clix.in v.volu.circa principium.& Ioan.de Ana.in consi.lxxvij.& ibi latè Ludo.Bolog.in suis additio.ad dictum cõsilium:& Bened.capra in suo consi.lxxiiij.visis & consideratis &c.Sicque de iuris censura sentio ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium non est legitimum, nisi præcedente benedictione sacerdotali, & aliis solennitatibus.*
2 *Constitutiones regni per largissima tempora semper fuerunt,& sunt in viridi obseruantia in regno.*
3 *Constitutiones Regni sunt ius commune in regno.*
4 *Mater asserens filium suum esse natum in octauo mense creditur ei.ibid.nu.5. Sicut etiam staretur mulieri asserenti se prægnantem ibidem, etiam si diceret,ex quo viro prægnans euasit.*
6 *Natus octauo mense habetur pro mortuo.*
7 *Natus octauo mense non est legitimus.*
8 *Testes quando contrariantur adinuicem, videlicet,vnus alter,& alteri alter non probant,etiam si ab eadem parte producti fuissent, & etiam si essent inæquales.ibid.nu.9.*
10 *Probatio quæ verisimiliter fieri non potest per alios quàm per domesticos statur domesticis.*
11 *Testium defectus supplet numerus.*
12 *Maritus quòd possit vxorem castigare est intelligendum,videlicet,temperate.*
13 *Testium maiori numero statur etiam in testibus à me productis,licet contrarijs.*

CONSILIVM CLIIII.

REdemptoris gẽtium suffragio inuocato,amen. In causa honorabilis Sebastiani percatij cũ Stephano Rennante de ciuitate Capuæ agẽtem ex altera super petitione residui dotiũ quondam Dianæ eius consortis tanquam patre & legitimo successore quondam Rennantis Paduani eius filij prædefuncti post mortẽ prædictæ Dianæ eius matris reperio,adeo copiosè allegatũ per Magnificum V.I.D. Pyrrhum Marchesium de Capua mihi tanquam filium charissimum in fauorem prædicti Sebastiani, vt nihil melius allegari potuisset: tamen vt clienti : ita à longe ad me recurrenti morem geram eius opinionem velut veridicam,& iuri consonam: neillotis manibus ad rem accessisse videar infrascriptis mediis comprobare conabor.Et confutando principaliter quæ audio ex aduerso fundari. In primis dico quòd salua pace Magnifici concurrentis in causa Afflic.in constitutione sancimus sub rubrica de matrimo. contrahen.tenet tenorem constitutionis prædictæ,& rectè eius verba, & mentem consideranti non apparebit ab ea diuertisse : sed tenuisse, & tenere prout in ea. * Et 1
quatenus dicatur quòd in matrimonio sit iudicandum lege poli,& non lege fori : hoc idem ego tanquam verissimum dictum sequutus allego pro dicta constitu.text.in propriis terminis : idem dicentem in capit.aliter legitimum.xxx.quæstio.v.in quo formaliter dicitur quòd aliter non sit legitimum coniugium nisi præcedente benedictione sacerdotali, & aliis solennitatibus : & sic ecce qualiter de iure poli, & secundum canones : idem est quòd in constitutione prædicta. Sicque sileat prætensa authoritas Argentini allegata contra text.formalem secundum legem poli, & secundum legem fori: & qui non habetur in bibliothecis communibus, vt aliter intueri & responderi possit si fortè ita diceret:ad quod allegatur quòd non creditur:nec reperio Magnificum Pamphilum mollum : ita vt allegatur dixisse in d. constitutio.sancimus. cum ipse viuens lecturam quam scripserat,seu collegerat super cõstitutionibus Regni relatis quibusdam opinionibus antiquorum mihi tradiderit, & in duabus lecturis super dicta constitutione sancimus. in quibus nihil reperio contradictum fuisse dictæ constitutioni, nec ipsam aliter intellexisse, aut limitasse : prout in ea continetur relatis opinionibus antiquorum. Et licet dicatur probari quòd filij nati absque interuentu solennitatis, & benedictionis sacerdotalis in ciuitate Capuæ reputentur legitimi : attamen non probatur quod aliàs in similibus fuerit contradictum, & quòd in contradictorio iudicio ita fuerit obtentum contra dictam Regni constitutionem : maximè cum constitutiones Regni per longissima tẽpora semper fuerunt, * & sint in viridi obseruantia,vt dicit Andr. 2
de Isern.in prælud.feud. & in procemio constitu. prædictarum & ideo Illustris.rex Carolus primus mandauit constitutiones seruari in regno: vt in c. regni incipien.constitutiones.fo.xxix.& idem iussit Carolus secundus in capitu.regni.quòd incip. ad perpetuam.folio xxxvj.& idem magis expresse mandauit Rex Ferdinandus primus per suam pragmaticam sanctionem sub data in terra fogie.xxv. Decemb.1472.& ideo dixit Andr.de Isern.in ca. j.in fi.de eo qui sibi & hæred.suis.* quòd constitu- 3
tiones Regni sunt ius commune in Regno.Secundo inficiari nec denegari potest quin prædictus Rennas Paduanus filius non sit natus in octauo mense, prout liquet nedum ex probationibus in processu, verùm etiam ex confessione vtriusque parentis: * licet plenius per confessionem matris 4
eiusdem probatam per quamplures testes cui confessioni standum est per l.cum te.C.de transactio. sicut etiam statur mulieri asserenti se prægnantem: vt dicit gloss.& post eam Angel.in l.illud.ff.si pars hære.peta.etiam si diceret * ex quo prægnans eua- 5
serit

serit:vt dicit Barto.in l.iij.§.j.ff.de liber.agnoscen. & sic quatenus octauo mense natus fuerit habetur
6 pro mortuo : * & sic non succedet pater filio, sed pater filiæ : prout ita in terminis in contingentia facti refert fuisse decisum in S.cõsilio Afflic.in sua decis.cxxxvj.vbi allegat Paul.de Cast.in l.vxor.C. de posthum.hæred.instituen.tenentem quòd paria sunt non nasci viuum,& viuere non posse. Cui addo quòd idem tenet Rapha.Fulgo.ibidem,& incip. lex ipsa vxoris abortu : & non vxor, prout allegatur:& sequitur idem Alexand.in l.quod dicitur.ff.
7 eodem titu.in fin.vbi subdit * quòd stat cum opinione Pau.& Rapha.& plus inquit Barto.in l.Gallus.in princ.ff.de liber.& posthu.quòd natus octauo mense non est legitimus ad succedendum. Nec in aliquo suffragatur id quod ex aduerso probatum prætenditur quòd filius natus octauo mense non potest protendere eius vitam vltra octauum, seu x.diem post eius ortum:& sic cum ipse Rennas longe plus vixerit:ergo &c. Nam salua pace partis aduersæ,apparet enim totum contrarium plenè probatum per testẽsmet ad eius instantiam productos super tertia exceptione in nouis iuribus maximè per honestam Ioãnellam de Ysa de Capua quartam testem,necnon & per honestam Verde oliuam sextam testem productas ex aduerso quæ tanquam ex parte super tertia exceptione partis aduersæ productæ deponunt contrarium eius quòd in ea continetur,& dicunt quòd natus octauo mense potest viuere tanto tempore quanto morari debuisset in vtero matris vsque ad tempus legitimi partus. Et licet duæ aliæ mulieres testes similiter ex aduerso productæ deponant natum octauo mense nõ posse viuere vltra quartum aut quintum diem. Et alia tertia testis deponat nõ posse viuere vltra septem, aut octo dies. Apparet manifestè discordantia,imo contrarietas:nedum inter prædictas, verum etiam inter easdem:& inter alias duas præcedentes testes ab eadẽmmet parte aduersa productas. Et quando testes contrariantur ad inuicem:videlicet vnus al-
8 teri & alter alteri non probãt:* nec fidem aliquam faciunt vt tenet Spec.in titu.de teste.§.postquam. & §.j.versi.item quòd testes discordant : & ibidem Ioan.Andr.in addi.Specu.in §.iam de interrogatoriis.in addi.incip.hic autem.Anto.de Butr.& Abb.
9 in cap.cum tu.extra de testi.* quod quidem procedit etiam si testes contradicentes inter se ab eadem parte producti fuissent,& essent inæquales : adhuc dico quòd per dictam contrarietatẽ inter eos non probarent, vt dicit Bartol.in l.prima.in fin.C. de vsufruct.& inter stipulantem.ff.de verborum obligatio.Bald.in auth.qui semel.iiij.colum.C. de probatio.Iacob.Butrig.& Flor.in l.cum de ætate.ff.de probatio. & consuluit Marsil.in suo consil.iiij.de vultu tuo domine &c.in vltima columna.primo volumine. Tertiò inquantum Magnificus Aduocatus partis aduersæ negligere videatur : vt audio probationes prædicti Sebastiani plenissimè verificantis quondam Dianam eius filiam fuisse malè & pessimè tractatã,ac à prædicto eius viro pluries ac sæpissime fuisse atrociter verberatam pedibus, & manibus,ac calcibus,& aliis vsque ad sanguinis effusionem inclusiue tam antequam post eius prægnationem,& sic cõceptionem : & signanter vsque ad præcedentem dies eius partus, adeo quòd taliter malè tractata abortiuum fecerit, & decesserit asserendo id minimè verificari, nisi per testes domesticos,ac coniunctos ipsius Sebastiani.Nam salua pace licet multi non probentur domestici, nec coniuncti:prout est Nicolaus Perocta,& alij optimè approbati : vt liquet ex attestationibus factis, attamen dato absque veri præiudicio quòd ita foret,prout ex aduerso prætenditur quòd tamen non est:adhuc dico, quòd verberare vxorem, & ipsam malè tractare, & similia fiunt in domo : imo intus domum : & sic sumus in his quæ non absque difficultate probari possunt per alios * quàm per do- 10
mesticos coniunctos,& vicinos.quo casu lex in eis est contenta facilioribus probationibus.l.consensu.C.de repud.cap.veniens.el ij.de testi.l.si vicinis. C.de nupt.& quod not.Barto.in l.si quis ex argentariis.§.pen.ff.de eden.Specu.in titu.de fur.ad fin. Fede.in consi.cxviij.incipien.nulli dubium.Bal.in authen.quas actiones.C.de sacrosanct.eccles.ita in particulari consuluit Alexan.ex prædictis contra maritum verberauerat vxorem quòd possent hæc probari per similes personas:& testes in cõsi.cxiiij. iij.colum.in iiij.volum.viso themate suprascripto. Item & ex alio dato absque veri præiudicio quòd testes essent prout ex aduerso figurantur: adhuc dico quòd plenissimè probarẽt.Cum multi & quamplures sint,& id quod deficeret in fide suppletur in numero:* cum numerus suppleat defectũ testium, 11
secundum glos.in l.iij.§.eisdem.ff.de testi.quam sequitur Bald.in c.si quis testium.penul.colum.extra de testi.& ibi dicit per illam glos.quòd licet testes non sint multum boni,tamen quod deficit in fide suppletur in numero.quod dicit esse menti tenendum:& idem refert & sequitur Fely.dicens hoc esse perpetuo not.in cap.in nostra.vlti.colum.extrà de testi.& vltra Felyn.idem reperio per prius tenuisse Nicol.de Neapo.in l.excusantur. in princip.ff.de excusat.tuto.& consuluit Alexan.in consi.cxxj.in ij.volumi.& in consil.cxlix.ij.colum.in v.volumi. & consi.xcix.eodem v.volumi.* Quartò nec opi- 12
tulari posset parti aduersæ id quod allegatum fuit maritum posse suam vxorem castigare : per glos.in cap.tua.xxiij.q.iij.& plenè relata per Ioan. And.in cap.quemadmodum.de iureiuran.cum vulga.nam prædicta iura permittentia viro correptionem in vxorem intelliguntur, vt temperatè ipsam corripere seu castigare possit, non tamen licet vxorem verberibus afficere.l.cõsensu.C.de republ.ibi dum dicitur verberibus quæ ingenuis aliena sunt afficientem probauerit : & not.glos.vij.quæstio.j.capi. sicut. vbi dicit glos.quòd maritus potest vxorem suam.xxiij.q.c.duo ista:sed non verberando ; quia illa aliena sunt ab ingenuis per dictam l. consensu. sed temperatè eam corrigere : sed glos.in dicto capitu.duo ista : quæ allegat tex.in cap.hæc imago. xxxiij.quæstio.v.versicu.quando permittitur viro verberare vxorem intelligitur quando subesset iusta causa, & leuiter verberare : secundum Archid. in dicto capitu.sicut.& Anton.de Butr.in cap.cum contingat.secunda colum.de foro compe.& communiter omnes in dicto capitu.quemadmodum.de iureiuran.sed ita est quòd non constat quòd ex aliqua causa saltem iusta prædictus Stephanus eãdem

Universidad de Deusto
Biblioteca

verberauerat,ergo verberatio nō fuit licita. Quinimo etiam si fuisset causa iusta tamen non dicitur moderatè, aut leuiter verberata attento quòd graui ter ipsam percusit etiam cum calcibus seu pedibus vsque ad sanguinis effusionē inclusiuè, & pluries etiā fuit visa facie tumefacta: prout de his omnibus plenè ex processatis apparet, vnde ista non dicitur leuis verberatio, aut castigatio, sed immoderata correptio: & atrox iniuria.l.prætor.§. pen. ad fin.cum duabus legibus sequen.ff.de iureiuran. & not.Guil.de Cun.Bal.& Angel.in l.sed & si ac.§. inter.ff.de in ius voc.ita in particulari in propriis terminis q.nostræ in tantū quod non deficiunt nec nomina propria istorum litigantium: consuluit Alexan.de Imo.per iura præallegata,& rationes in consi.cxiiij.suprà alleg.viso themate suprà scripto in iiij.volu.& nedum non apparet de aliqua causa iusta articulata,nec probata: verum etiam apparet per testes numero decem: & nouem super decimo articulo ad instantiam ipsius Sebastiani productos deponentes prædictam quondam Dianam fuisse, & esse donec vixit mulierem bonam,bonæ vitæ,& cōuersationis: ac bene morigeratam pacificam & quietam,ac optimi regiminis,& gubernij: ac optimi intellectus,& ingenij: & quòd ita communiter tenebatur & reputabatur in ciuita. Capuæ dum vixit. Prærerquàm vnus solus testis xiij.nomine magister Georgius catoza: qui deponit quòd erat ebria & mali cerebri: cuius dictum non habet in aliquo obstare dato tot infinito numero testium deponen
13 tium contrarium.* Ex quo clarissimum est in iure quòd si produco tres testes vno ipsorum contradicente aliis duobus,statur dictis duobus nō obstante contradictione vnius.tex.est in c.cùm dilecti.de electio.ita dixit ibi Io.And.in versi.duo.& ibidem Anto.de Butri.in versi.not.circa v.colum.vbi voluit vnum non detrahere fidem duobus:& ideo dixit glo.j.in c.in nostra.in j.colum.quòd vnius testimonium non iustificat neque damnat.c.admonere.iuncta glos.xiiij.q.l.iurisiurandi.C.de testi.capi. cùm à nobis.eod.titu.& subdit Anto.de Butr.in d. c.in nostra.quòd illa decretalis facit ad hoc quòd plena probatio non præiudicat pleniori: & sentit glos.ij.& Cy.in d.l.iurisiurandi.Et quòd statur maiori numero testiū etiam ab eademmet parte productorum tenet etiam in particulari Bartol.in l. prima.ff.de ventre inspicien.& consuluit Alexander de Imola in consilio lxiiij.in secundo volumi. Et ita concludo de iure pronuntiandum nec aliter fieri posse ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Accusatio est remedium ordinarium, ideo officium iudicis inquirentis cessat superueniente accusatore, cum illud sit extraordinarium, tamen quādo coram iudice inquirente esset liquidatū delictum tempore quo accusator superuenit, vel essent indicia sufficientia ad torturam eo casu etiam quòd superuenerit accusator, non debet iudex desistere à sua inquisitione.*

2 *Accusatoris negligentia data non cessat officium iudicis inquirentis.*

3 *Accusator licet sit Neapolitanus: & causa sit cepta in curia baronis iudicis originis per inquisitionem, qui poterat alias esse iudex competens; cum casu ipse sit omissus per capitulum Neapolitanum concessum succedat dispositio iuris communis dicentis iudicem peruenientem non impediendum in sua iurisdictione.*

4 *Iudex potest repetere delinquentem captum in sua iurisdictione, ex quo per talem capturam violatur eius iurisdictio, ibid.*

CONSILIVM CLV.

IN Christi nomine amen. Quod Antonellus crispinus defracta picciola debeat remitti per magnā curiam eius vtili domino virtute suorum priuilegiorum non obstante querela in ea exposita per dictam Caterinā ostendo: nam quamuis officium iudicis inquirētis cessare debeat superueniente accusatore: cum illud sit remedium extraordinarium, * accusatio autem ordinarium: 1
per text.in l.in prouinciali.vbi Dyn.ff.de no.oper. nuntia.& Barto.in l.si maritus.§.j.ff.de adult. attamen quando coram iudice inquirente esset liquidatum delictum tempore quo accusator superuenit vel essent probata indicia sufficientia ad torturam eo casu etiā quòd superuenerit accusator non debet iudex desistere à sua inquisitione: ita pulchrè Bald.in l.denique.§.j.ff.de minor.sequitur Augustin addi.ad Ang.in tractatu maleficiorum,in verbo hæc est quædam inquisitio in tertia charta: vbi subdit hoc esse semper menti tenendum.* Secundò re- 2
gula prædicta non procedit quādo accusator fuisset negligens in accusando, ex quo data negligētia accusatoris non cessat officium iudicis inquirētis: vt dicit Bartol.in dicta l.si maritus.§. primo.ff.de adulter. Et sic cùm Baro ipsius inquisiti præuenerit debet sibi remitti. Item fuit Antonellus ipse depositatus in carceribus magnæ Curiæ per ipsum Baronem per l.si hominem.ff.depos. & ideo debet ante omnia sibi depositanti restitui.l.bona fides.ff. eodem tit. Nec militat quòd querela exposita fuerit ad instantiam Neapol.nam licet querelans Caterina sit vassalla, * tamen capitulū Neapolitanum 3
non habet locum quando fuisset præuentum per iudicem originis, qui aliàs poterat esse competens iudex:& ideo quia casus iste est omissus per dictum capitulū: remanebit ergo in dispositione iuris communis.l.si cum dotem, secundum vnam lecturam. ff.soluto matrimonio.l.si extraneus.ff.de condi.ob caus.& omissum debet haberi pro omisso. l. quicquid astringendæ.ff.de verborum obligatio. Constat enim de iure quòd iudex qui præuenit non debet turbari in sua iurisdictione.l.si momentis.de iureiuran. Bartol.in l.sepulchri.ff.de sepul.viola.& ibi dixit quòd iudex qui primo loco cepit cognoscere potest comparere: & hanc exceptionem opponere: videlicet, * quod non potest procedi per 4
alium iudicem: ex quo ipse prævenit, cum iudex possit de iure repetere deliquentem captum in sua iurisdictione,ex quo per huiusmodi capturam violatur eius iurisdictio: text.est in cap.ex parte.& ibi

Abb.

Abb.in c.j.nor.extra de accusa.Pau.de Cast.in l.requirendi.C.de ser.fugi.& Bar.in disputa.Lap.& ita de iure sentio.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Princeps rescribendo delegato, seu ordinario dicendo informes per te ipsum important verba hæc vt debeat per se ipsum informare, nec per alium loco sui.nu.2.*

3 *Principium beneficia, & concessiones sunt latissimè interpretanda, maximè contra ipsum principem concedentem.*

4 *Principis verba apposita in priuilegio seu concessione tu non debes tenaciter interpretari, aut strictè.*

5 *Principis verba in rescriptis seu priuilegijs posita debemus conformare æquitati, licet verba etiam hoc non patiantur. ibid.*

6 *Concessio facta per principem propter benemerita, seu seruitia non potest in dubium reuocari seu renocari.*

7 *Concessio facta propter benemerita transit in contractum, & non potest per ipsum Principem, nec per eius successores reuocari.*

8 *Princeps concedens ob benemerita tenetur de euictione.*

9 *Concessio propter benemerita dicitur facta motu proprio principis, licet motus proprius non exprimatur.*

10 *Princeps dū concedit motu proprio extenditur gratia vltra præsumptam intentionem concedentis.*

11 *Causa respiciens fauorem concessionarij præsumitur impulsiua. ibid.*

12 *Pro expresso haberi debet id de quo si quis fuisset interrogatus ita respondisset.*

13 *Verba geminata, & prægnantia debent latiorem effectum inducere, quia ostendunt dispōentis latissimam, & enixam voluntatem.*

14 *Concessioni factæ propter benemerita non potest, nedum Rex contrauenire: verū etiam minime eius successor, nec etiam successor in imperio, cùm teneatur habere ratum factum sui prædecessoris. nume.15.*

CONSILIVM CLVI.

REdemptoris gentium postulato suffragio, amen. Casus super quo consilium petitur ita se habet, Cat.rex gloriosæ memorię dum in humanis ageret in partem remunerationis magnorum seruitiorum præstitorum suæ Maiestati ac Serenissimis retro principibus de domo Aragonia per Magnificū, ac Generosum militem Franciscum de Tarsia, aliàs capo de ferro, & eius prædecessores motu proprio eidē concessit officium commissarij pro assecurandis vassallis nouorū hæredum in feudis & bonis feudalibus in toto presenti Regno eūdem in hoc creando:& neminē alium: ita ꝙ ipsum Franciscum, & neminē alium literæ assecurationis prædictæ dirigerentur ad recipiendū ab hominibus,& vassallis nouorū successorum iuramentum, & homagiū: & ab ipsis nouis successoribus de ipsis vassallis assecurandis,hæc verba pluries reiterādo: & hoc vt exonerationi conscientiæ suæ Maiestatis consuleret, cum maiestas sua informata extitisset, cōmissarios ad id deputatos multa extorsisse indebita: contigit igitur dubitari an in huiusmodi cōmissione includantur successores qui non vt hæredes:sed alio iure succederent vt quia nouiter crearentur feudatarij ex principis largitione, vel emptione,seu impetratione,& similibus. Et certè iudicio meo dicendum est omnia complecti præsupponendo quòd licet ipse Cat.Rex in primordio concessionis prædictæ commissionis asseruerit ipsam concedere in aliqualē gratitudinem seruitiorum ipsius Magn.Francisci pro assecurādis vassallis nouorum hæredū in feudis. Attamen in dispositione ipsius concessionis,ac etiā in eius conclusione dicitur ita quòd in ipsum Franciscum, & neminem aliū literas de accusandis vassallis dirigi volumus ad recipiendū ab hominibus,& vassallis nouorum successorum iuramentū homagium: & ab ipsis nouis successoribus de ipsis vassallis assecurandis &c. Et sic ecce qualiter omnes successores in feudis, & bonis feudalibus,& nedum hęredes complectitur. Quod satis corroboratur dum asserat sua Maiestas ipsum magnificū Franciscum in dicto officio creare in toto Regno:& neminem alium: vnde apparet electa industria personæ ipsius Francisci in tantum quod nō possit officium prædictum per aliū explicari: vulga.l.inter artifices.cum simil.ff.de sol.tum maximè concurrēte legalitate personæ cui fuerunt verba dictæ cōmissionis directa * quo casu magis 1
censetur electa industria personæ ipsius l.j.cū vulg. ff.de offi.præfec.præto.* Et ideo si in literis princi- 2
pis,seu papæ diceretur delegato,vt informes per te ipsum. importabunt verba hæc: vt debeat per se ipsum informare, & non per aliū loco sui: vt in c. fi.de offic.deleg.& in c.cùm dilecta.& ibi no.de rescriptis.l.vnica.§.sin autem.C.de cadu.tollen.& in l.fideicommissa.§.fi.in verbo pef ipsum id fieri.de leg.iij.& consuluit Alex.in cōsi.cxvij.volu.& tamen in plus se habet dicere: vt per ipsum magnificum Franciscū & neminem aliū officium prædictū exercereturid pluries reiterando in commissione prædicta. Et quòd eiusmodi omnino fuerit eiusdē catholici Regis intētio, & nō alia: apparet per eius expressa verba dū asserat se informatū cōmissarios alios ad id deputatos multa indebita salaria extorsisse, & sic volens exonerationis suæ conscientiæ consulere attenta fidelitate ipsius magnifici Francisci eūdem creauit in officio prædicto: & sic non videtur eius intētionis fuisse ꝙ in aliis successoribus quàm hære.alios cōmissarios creare voluisset: ex quo beneficia principū,& concessiones sunt latissimè interpretanda,* maximè cōtra ipsum prin- 3
cipem concedentem.gl.est no.& ibi Bal.in l.beneficium.ff.de consti.prin.& in l.nec auus.& ibi Bal.C. de eman.libe.& in l.cùm filius.de testa.mil.& pulchrè Inno.in c.cum dilectus.de verb.signi.* maxi- 4
mè quia verba apposita per principem in cōcessione,seu priuilegio tu non debes tenaciter & strictè interpretari, vt dixit gl.in c.allegant.in ver.renax. xxvj.q.vij.imo dicit gl.not.in c.paratus.in glos.iij.

§ xxiij.qō.j.* quòd verba in rescripto seu priuilegio principis posita debemus cōformare æquitati: licet etiam verba id non patiantur: idem tenuit Oldr. in consil. cclxviij. quæstio est vtrum per priuilegium: & ideo dixit Bald. in l.ij. in iiij. not. C. de legi. quòd priuilegium principis non est obscurè, seu absurdè interpretādum, sed sanè & propriè. Quod maximè procedere dicendum est cum ob benemerita seu
6 seruitia concessio ipsa facta declaretur:* quo casu non potest in dubium refricari, seu reuocari: vt dicit Andr. de Iser. in consti. Regni, ea quæ ad decus. ex quo eo casu non dependet ex sola volūtate, seu authoritate concedentis, sed ex iure eidem magnifico Francisco quęsito propter seruitia, & sic reuocari non potest, per text. in l. Aquilius. & in l. si pater. in fin. ff. de dona. ita Bal. in l. si cùm mihi. ff. eod. titu. & in l. fin. de condi. ob cau. & in l. qui se patris. C. vnde libe. & consuluit Alexā. consil. cj. in j. volu.
quia eo casu dicitur transiuisse in contractum, per
7 tex. in l. fundo. C. de fun. patri. lib. xj.* quo casu nec per ipsummet principem, nec per eius successorem reuocari posset: vt dixit Bal. in l. j. ff. de consti. Petr. de Anch. in c. quoniam. de consuet. præb. in vj. Alex. in consi. cxcij. in ij. volu. Ioā. And. quem communiter sequuntur doct. in c. nouit. de iudi. Archid. in c. quicunque. xj. q. j. & in c. licet canon. de elect. in vj. Et quòd omnino transeat in vim contractus, apparet, quia donans ob benemerita tenetur de euictio-
8 ne, si res illa donata,* seu concessa euicta fuerit: ita dixit Bart. in l. Iulianus. §. qui fundum. ff. de verbo. obli. & l. idémque. §. fi. ff. mand. & plenè Iaso. in l. ex
9 hoc iure. ff. de iustit. & iure.* Quibus etiam suffragatur cōcessio ipsa facta motu proprio ipsius principis, qui motus proprius licet non exprimatur, satis dicitur motu proprio facta, dum apparet facta propter benemerita, licet motus proprius non exprimatur, prout pulchrè voluit Guil. de Cun. in l. iij. §. si procurator. ff. quòd quisque iur. arg. l. si vero non remunerandi. §. idem Papinianus. ff. mand. sequitur Alex. de Imo. reputans id menti tenendum in l. iij. in prin. ff. quod quisque iur. Albe. de Rosa. in
10 l. j. ff. eod. titu. v. colum. ex quo resultat* quòd dum princeps cōcedit motu proprio extenditur gratia vltra præsumptam intentionem concedentis: tex. est in clem. si Romanus. de præbē. & in l. qui autē. ff. si quis caut. Prætereà verba primo loco prolata in concessione prædicta ibi pro assecurandis vassāllis nouorum hæred. videntur denotare causam impul-
11 siuam,* & sic quandam demonstrationem factam in fauorem ipsius magnifi. Francisci, & causa respiciens fauorem concessionarij præsumitur impulsiua. l. ij. in fi. ff. de dona. l. sed si mors. §. fin. de dona. inter virum & vxor. sicut etiam dicimus in simili de verbis adiectis per testatorē legato in fauorem legatarij, nam non restringunt legatum text. est in l. libertis. ff. de alim. & cib. leg. & in l. donationes in concubinam. §. species. ff. de donat. sed sic est quòd huiusmodi concessio apparet fauorabilis eidem magni. Francisco non debet eius contrarium operari: iuxta text. in l. quòd fauore. de legi. cum vulgar. maximè quia proculdubio, si hodie Rex catho. interrogaretur an talis hæc fuerit eius intentio vltra quod ex verbis suæ catho. Maiesta. liquidò com
12 præhenditur, certè responderet: quòd sic * ex quo id putare debemus pro expresso de quo si quis fuisset interrogatus, ita responderet: vt voluit glos. in l. tale pactum. ff. de pactis. tex. in l. fi. secundum Bart. Bald. in l. fin. ff. de postu. hæred. institu. tex. in l. Barbarius. & ibi Bal. v. col. ff. de offic. prætor. Suffragatur insuper quòd princeps ipse tot geminatis, imò triplicatis, & quadruplicatis vicibus reiterauit & replicauit: quòd eidem magni. Frāciſco dirigerentur literæ assecurationis prædictæ, & nemini alteri: & quòd ipse, & nemo alius officium prædictum exerceret: & sic apparent verba ipsa geminata, & prægnantia quæ debent latiorem effectum inducere:* quia ostendunt disponentis latissimam & eni- 13
xam voluntatem. tex. est valde sing. in l. Balistā. ff. ad treb. glos. in cap. ex eo. versi. vt omnia & singula. de elect. in vj. glo. in clemen. j. in versi. quibuscunque. de iud. glos. in l. cum pœna. in glos. & ibi dum dicit quocunque modo. ff. de arbit. vnde apparet intentionis regiæ fuisse creare prædictum magnificum Franciscum solum in officio prædicto, & neminem alium. Et sic cum ipse quondam cathol. Rex gloriosæ memoriæ ita decreuerit, seu concesserit nō posset hodie si viueret ex prælegatis contrauenire
concessioni prædictæ, & pariter nec posset Cæsar 14
noster eius hæres, & successor etiam si in dignitate solummodo * successisset contrauenire minimè
posset. capit. fina. ne prælvi. sua. c. j. de solu. nam hoc etiam seruant succedentes in imperio vt cōtra gesta prædecessorum venire nequeant per tex. in ca. j. de probat. & ibi doct. & not. Cyn. & Bal. in l. digna vox. C. de legi. & in d. l. qui se patris. x. colum. C. vnde libe. & consuluit Alexand. in consil. cxxiiij. in j. volu. j. colum.* cum successor Regis teneatur habere ratum factum Regis defuncti sui prædecessoris. c. j. qui succes. ten. & not. in c. abbate sanè. de re iud. & l. ex qua persona. ff. de reg. iur. & l. cum à matre. C. de rei vend. l. post mortem. ff. de adop. & consuluit Alexand. de Imo. in consi. iij. in iij. volumi. & consi. xxxij. & in consi. xxv. eod. volumi. iij. & ita de iuris censura consulendum arbitror in præsenti consultatione ego Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Opinionum varietate extāte amplectenda est opinio magis rationabilis, & æquior.*
2 *Opiniones quando omnes essent rationabiles eo casu statur maiori parti ducatorum.*
3 *Opinio aliqua si iure nō probaretur posset licitè sperni etiam si esset antiquorū, & sic hæc omnia subtilis iudex arbitrabitur. nu. 4.*
5 *Opinioni illius doctoris standum est qui melioribus rationibus fundatur, & sic non est stādum electioni personarum.*
6 *Iunioris sentētia meliori ratione roborata antiquiori præfertur.*
7 *Discordia sine contrarietate extāte super maritanda puella inter consanguineos, & tutorem iudex prouidet, & subdit non esse, quia iudex inter discordantes debet eligere meliorem, & æquiorem partem. nu. 8.*
9 *Creditorum plurium sententia statur, & sic maiori parti, nisi minor pars euidenter ostenderet quòd opinio illorum manifestam continet iniquitatem, ideo minor pars hoc casu poterit appellare.*

CON

CONSILIVM CLVII.

IN Christi nomine amen. Interrogatus vt de iure responderē debuissem in varietate opinionum, cui opinioni standum sit, & quādo omnes opiniones essent rationabiles, cui esset deferendum: & an potest teneri noua opinio in iudicando, & quàmplura alia circa electionem opinionum respondi, quòd stante opinionum varie-
1 tate amplecti debemus * opinionem magis rationabilem, & æquiorem: vt dixit Ioā. And. post Host. in c. ij. de cogna. spiritu. per textum in c. cum ratio.
2 de præben. & in c. fi. de transact.* Et quādo omnes essent rationabiles, eo casu stabitur maiori parti doctorum. c. in canonicis. xviij. distinct. vel consulendus est superior. c. super literis. de rescri. & c. per venerabilem. qui fil. sint legi. in §. rationibus. quod maximè procedit, quando alia ex opinionibus iu-
3 re non probaretur:* quia posset licitè sperni etiam si esset antiquorum doctorum, & ideo hæc omnia subtilis iudex arbitrabitur: ita concludit Anto. de But. & ibi Abb. in c. tua. de vsur. Et ideo dixit pulchrè do. Abb. in c. capellanus. de feri. quòd non de-
4 bemus habere electionem personarum,* sed magis credere opinioni illius qui melioribus rationibus fundatur: & allegat pulchrum text. ad hoc, in l. j. versi. sed neque ex multitudine. C. de vet. iur. enucl. & propterea voluit Io. And. in c. j. extrà de constit. quòd in iudicādo potest teneri noua opinio vnius
5 doctoris contra communem, * quando est melioribus rationibus fundata: quod iudex perspicacis ingenij facilè perpendet: & sequitur do. Abb. in d. c. capellanus. de fer. & ideo ex tex. in l. potioris gradus. C. de offi. rec. prouin. cautum est, quòd iunioris sententia meliori ratione roborata antiquiori præ-
6 fertur: & ideo extante discordia,* seu contrarietate votorū præsertim in re viduæ, & mulieris, arbitriū iudicis est necessariū, qui debet eligere quod est vtilius ipsi viduæ. prout in simili dicit Bal. in l. j. C. de nup. faciendum, vbi extaret discordia super maritanda puella inter consanguineos & tutorem:
7 quia iudex prouidet: & subdit notandū esse: * quia iudex inter discordantes debet eligere meliorē, & æquiorem partē. & idem tenet Bar. in l. fi. vlti. col. ff. de app. recip. vbi in propriis terminis nostris dicit, & subdit formaliter: vel pone in casibus in quibus statur sentētiæ pluriū creditorum vel maioris partis, vt l. maiorē. ff. de pact. & in l. si plures. quod intelligo, nisi talis minor pars euidenter ostēderet,
8 * quòd opinio illorū manifestam continet iniquitatem: arg. ff. de inof. testa. l. si pars. ideo minor pars hoc casu poterit appellare à sententia inserta illa causa manifestæ iniquitatis: & per hoc maior pars prohiberetur vltra aliquid attentare, & si quid fecerit, reuocabitur. Et vltra pro nunc aliter me non extendo: bene omittendū non censeo communem opin. doct. esse sequendā non obstante vnius doctoris opinione contraria, per tex. in l. j. & ibi Bal. ff. de
sena. probatur in l. athletas. ff. de his qui not. infam.
etiam si ille vnus esset doctor magnæ authoritatis:
vt fuit Bar. ita dixit Ludo. Ro. in suo consi. clxxvij.
Bal. in l. fi. ff. de offi. præfec. vrb. & hæc intelligo nisi
illa opinio faueret libertati: quia ipsa sequenda est.
l. Iulia. ff. de manumis. ita Ludo. in l. j. §. per seruum. ff. de acqui. pos. Item & pariter si illa opinio esset in fauorem matrimonij: quia eo casu stabitur singulari opinioni, licet habeat plures opiniones in contrarium: ita Host. in c. super eo. extrà de cogna. spir. Moder. in cap. fin. de re iud. & vide Abb. in c. si vir. de cogna. spir. Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Libro mortui satis lōgè creditur quàm libro viuēntis.*
2 *Libri partitæ quando verificantur per libros mercatorum aliter non verificatos præsumitur partitas ipsas veritatem continere propter corroborationem aliorum. nu. 3.*
4 *Libri partita quando in vno reperitur falsa in omnibus falsa præsumitur, & pariter vbi reperitur vera, in cæteris vera præsumitur.*
5 *Libri partitæ credendum est concurrente difficultate alterius probationis.*
6 *Libro si dari debet plena fides pro scribente statur arbitrio iudicis attenta qualitate personarum, & verisimiliuum concurrentium.*
7 *Liber rationum probat pro scribente quando continet verisimilia.*
8 *Libro mortui integræ famæ satis standum est.*
9 *Liber mortui plenè probat, quando viuēs fuerit bonus vir, & legalis.*

CONSILIVM CLVIII.

REdemptoris gentium præsidio repetito, amen. In causa pupillarū magnifici militis quondā Ludouici de abenabulo de Capua, ciuis Neapo. cum magnifi. Thoma de Baleza de Capua ipsarū cognato, super petitione dotiū sibi promissarū per prædictū quondā Ludouicum pro eius filia vxore prædicti Thomæ: cū pro residuo ipsarum dotiū longè plus debito petierit, præmitto quòd ex pluribus partitis banchi per nos productis liquet quamplures quantitates notabilis summæ fuisse eidem Thomæ satisfactas: & quæ in extenuatione debiti per eundē petiti iam admissæ fuerūt per sententiam S. regij cōsilij, virtute quarum infertur minus fideliter, imò calumniosè, cū reuerētia, prædictum Thomā plus debito petisse, ac petere: & sic in eius odiū proculdubio stari debet partitis contentis in libro ipsius quondā magni. Ludouici eius propria manu scriptis: nec inficiari possunt ex aduerso quin sint scriptæ per ipsum: vnde succedit iuris dispositio,* q̄ satis longè creditur libro mortui quàm vi- 1
uentis: vt dicit Bal. in l. cōparationes. pen. col. C. de fi. instru. idē Bal. post Nicol. de matha. in l. rationes. C. de proba. & hoc quia animus defuncti nō præsumitur corruptus, nec corrūpi potest: secundū Aristo. arg. l. cēsus. ff. de prob. & inde est q̄ Florētiæ indistinctè libris defunctorū datur plena fides: prout dicit Pau. de Cast. in l. admonēdi. ff. de iureiu.* & in 2
hoc multū versatur officiū iudicis ex qualitate personarū, & verisimilitudine: vt dixit Io. An. in tit. de instru. edi. §. nūc dicēdū. in addi. magna. Bal. in rub. de fi. instru. xiiij. col. ver. sequitur. Io. de Imo. in c. ij. extrà de fid. instru. Quod potissimè procedit in casu de quo agitur, cùm aliquę aliæ partitæ in eodem libro contentæ, & notabilis quantitatis similiter verificētur per libros * mercatorū, & literas bāchi- 3

Universidad de Deusto
Biblioteca

productas: quo casu similiter stari debet in aliis ibidem contentis: licet aliter per eum nō verificatis: quia liber eo casu præsumitur veritatē cōtinere propter corroborationē aliorum: ita cōsuluit Paude Cast. in cōsi. cxxxviij. secundū vnam impressionem. & cxcix. in fi. pen. col. secundum aliā, inci. ad bene examinādū: sequitur Ang. de Are. in §. actionū autem. instit. de actio. in xiij. q. & xxiij. col. subdens ita vidisse de facto seruari. & q̄ sic consuluit Pau. de Cast. sed nō meminit vbi idē refert & sequitur Ias. in l. admonendi. xviij. col. fol. cj. versi. v. principaliter. in lect. & idē Ias. in repe. eiusdem l. admonendi. lvj. col. fo. cxviij. ff. de iureiur. vbi subdit decisionē hanc esse cordi tenendā tanquam nouā, & sing. & ipsam reperio tenuisse etiam in cōsulendo Philip. Corne. in consi. lxxxj. in iiij. volu. iiij. col. quāquam in hac consultatione &c. motus ratione, quia cum in aliis ratio libri vera reperiatur, nec arguatur de mendacio, præsumenda sit & in cæteris vera, sicut econuerso, quādo in vno reperitur falsa, præsumi-
4 tur * & ita in omnibus pariter falsa: vt dicit Bar. in l. si ex falsis. & ibi doct. C. de transact. Inn. in c. fraternitatis. de hæreti. vt contrariorū eadē sit ratio; & idē operetur propositū in proposito quod oppositū in opposito: vt in l. inter stipulantē. in §. sacrā. ff. de ver. obli. & in l. & si cōtra. ff. de vulg. & pup. Suffragatur insuper verisimilitudo, cùm verisimile nō sit prædictū quondā Ludouicū baronē, & diuitem assiduè colligentē redditus duorū suorū castrorū, & de quibus vnū nouissimè oblato sibi lōgè exube
ranti precio sui valoris vēdiderat pro quinq; mille ducatis, vt notoriū est, velle detinere vsumfruc. dotium suæ filiæ primogenitæ oneratæ pluribus filiis, & filiabus: & quam præmaximè diligebat: & pariter quòd prædictus Thomas egenus potiusquā diues voluisset per tot annos, & fere decem, tacere, & non petere, nec vsumfruct. nec capitale dictarū dotium. Sícque dū liber ipse contineat verisimilia, standū erit contentis in eo pro ipso scribēte: prout multum singulariter tradit Bal. post Guili. de Cun. in l. edita. C. de edendo. allegat l. per hanc. §. penul. C. de temporib. appel. & in l. si quis pro redemptione. C. de donat. quod maximè procedit cùm à nemine posit haberi aliqua informatio vltra librum prædictum verisimiliter: dum Ludouicus ipse non reliquisset nec filios, nec fratres quibus verisimiliter potuisset innotescere satisfactio debiti prædicti, nisi & duntaxat Magnificū Ioannem Baptistam eius fratrem seorsum ab eo habitantem, & qui per multa tempora, & signāter per annos duos, & plus, stetit absens à regno; & prout stat penes Cæsar. Maiesta. Et sic concurrente difficultate probationis
5 standum erit cōtentis in libro prædicto: * ita multum singulariter sequitur Alex. & commēdat in l. j. in fi. C. de eden. & ante eum Per. de Anch. in clem.
6 j. §. j. de vsur. & dicit Saly. in d. l. j. vlt. col. * quòd an detur plena fides pro scribente, statur arbitrio & deliberationi iudicis, attenta qualitate personarū, & verisimilibus, sícque veritas & æquitas quæ multum coram principe, & eius consistorio in quo simus attendi debet, consideret supplico qualitatem notoriæ integritatis prædicti quondā Ludouici, & prædicti Thomæ eius generi longe plus debito petentis, prout conuictus extitit, & eius tenues facultates, necnon & alias partitas eiusdem libri verificatas, & comprobatas per scripturas mercatorum, seu banchi: & difficultatem probationis cùm remanserint pupillæ à quibus nulla potest haberi informatio per tutorem. Nec obstat quatenus obiectum sit ex aduerso librum prædictum non esse publicum, sed priuatum: & confectū per ipsum Ludouicū pro eius memoria, seu recordio, quia hoc non obstat quin data verificatione aliarum partiarum in eo contentarum libro prædicto stetur: cùm doctores prædallegati non meminerint, nec differentiam aliquam faciant, aut requirant quòd liber sit publicus vel priuatus: imò in prædicto consi. Pau. de Cast. apparet quòd liber seu quinternus ille erat foliorum xxiiij. duntaxat, & erat in forma libri pro memoria magis quàm publici: & ideo hinc dixit Bald. in l. prima. columna finali. C. de edendo.
7 * quòd liber rationum probat pro scribēte, quando cōtinet verisimilia: sequitur Alex. in l. j. §. rationes. ff. de eden. & in consi. liij. circa id quod quæritur. ij. colum. versi. confirma. in ij. volu. & in consi. clxxx. visis subtilissimis. Aret. in cōsil. clx. longa est &c. col. ij. Pet. de Ancha. in cle. j. §. cæterum. col. iij. ver. subsequenter. de vsur. Soci. in consi. ccxl. circa præsentem. col. pen. Deci. in consi. dxcvj. quæ maximè vendicant sibi locū in hoc libro confecto manu prædicti quondam Ludouici viri præclarissimi
8 nominis & famæ, * vt notorium est, quo casu plenè standum erit libro ipsius: vt consulendo in specie tenet Soci. in consi. clxj. pro decisione præsentis consultationis. in ij. volumi. & maximè subdit ipse quando erat dies, prout iste: quod corroboratur per decisio. Barto. & Bald. in d. l. admonendi. vj. colum. * vbi dixerunt, quòd liber mortui pro-
9 bat plenè quando viuens fuerat legalis & bonus: & aliqua concurrerent adminicula, vel verisimilitudines: & sequitur Anto. de Butri. & Abb. in capi. secundo de fide instru. Reperio tamen quòd Deci. in l. prima. ij. colum. C. de eden. & in cap. scripta. in princi. extrà de fide instru. videtur de dicto domini Pau. de Cast. dubitare in libro continente separata capitula, dum ex eo quòd aliquod capitulum parui ponderis verificatum sit, non bene infertur ad capitula separata de quibus ageretur de maiori præ iudicio: quia hoc modo liber rationis semper de facili probaret in fauorem scribentis: quia de facili posset aliquid quod in eo continetur iustificari: quod certè videtur absurdum secundum eum. Sed recte intuenti præmissa decisio longè magis adaptatur, & corroborat opinionē prædictam in casu de quo agitur: quia etiā de dicto libro sunt verificatæ multæ & quamplures partitæ lōgè maioris quātitatis earum quę petūtur de reliqua parte dotium mille & quingentorum ducatorum per prius assignatæ eidem Thomæ in diuersis partitis: & quas Thomas ipse acceptauit, & residuum petiit. Et nihilominus non decidit Decius non esse standum libro: sed esse arbitrarium iudici attenta qualitate rei & personæ: prout etiam dicit Salyce, suprà allega. de quo Deci. prædictus non meminit. Nec militare posset quod dicitur quondam Ludouicū scripsisse sub data diei xviij. Martij in anno 1532. consignasse ducatos c. prædicto Thomæ per banchum de Spinolis, in quo bancho id non apparet: sed bene apparet eodem die banchum consignasse ducatos c. eidem Ludouico ibi positos per mag. Iacobum de Tufo pro ipso Ludouico eius cognato: & sic non inconuenit q̄ illosmet ducatos c. soluerit, seu grauauerit eidē Thomæ, & minus scriptū fuit: quia fortè noluit cautelari per petitam banchi: sed aliter in futurum: vnde satis est demōstrasse sub eodem die dictos duc. c. recepisse per banchū, & eodem die quo ipsos recepit, posuit seu ascripsit in prædicto eius libro soluisse eidem Thomæ: nam si in partita banchi idem contineretur non fuisset nobis necesse producere librum, cùm sola partita banchi sufficiens fuisset: & ita de iure sentio ego Thomas Grammaticus V. I. D. Et ita vt suprà conclusum est iudicatum fuit per S. Consilium in fauorem dictarum pupillarum: & quòd stetur libro prædicto: & fuit commissarius, & relator magnificus Nicolaus maiorana.

SVMMARIVM.

1 *Habitare quando quis dicatur seorsum à patre, & certè seorsum habitare ab ipso nō dicitur, nisi pro maiori parte anni seorsum habitauerit.*
2 *Habitans ad tempus non ligatur lege ciuilitatis, sed ille qui perpetuò habitat.*
3 *Habitatio sola non facit quem sortiri forum, nisi constet de vero animo, vel præsumpto contrahendi incolatum.*
4 *De vero animo dicitur constare si habitasset per decennium.*
5 *Habitare verè dicitur, & propriè vbi in eodem loco perpetuò habiturus est.*
6 *Habitare quis non dicitur vbi ad tempus conuersatur.* 7.
8 *Habitatio longa facit præsumi animum habendi ibi perpetuam residentiam.*
9 *Animus cognoscitur ex responsione eius qui interrogatur, & eius responso stabitur.*
10 *Domus mansionis dicitur: vbi quis firmiter stat, & permanet non vt recedat.*
11 *Filiusfami. asserens se seorsum à patre habitare in contractu, dum contrahit si tamen non ex hoc remanet obligatus.*
12 *Actus vbi non tenet lege impediente, tunc contrahensmet potest contrauenire contra factum suum.*
13 *Donans mille non facta insinuatione si asserat donare propter merita, de quibus non apparet, potest contrauenire.*
Filiusfami. recipiens pecuniam mutuo, & qui ex forma statuti non poterat obligari, nisi fuisset mercator, & ideo contrahens cum eo voluit, vt diceretur quòd ipse filiusfami. vt mercator recepit dictum mutuum, talis assertio non sufficit, nisi ita probaretur.
14 *Verba enunciatiua prolata à partibus non probant circa ea quæ non dependent à libera voluntate partium.*
Factum proprium quando est impugnatum à lege, etiam si interuenit iuramentum licet contrauenire eidemmet contrahenti, quando factum est lege impediente.
15 *Filiusfa. obligatur ex omni contractu præterquam ex mutuo & voto.*

CONSILIVM CLIX.

REdemptoris gentium auxilio inuocato, amen. In causa nobilis Camilli famatij de Neapol. sit dubium, an in eius fauorem sit locus decreto nouiter ædito in fauorem filiorumfamilias, vt contractus & obligationes factæ cū eis non teneant, nisi seorsum ab eorum patribus habitauerint: sed sic est quòd Camillus ipse in cōtractu mutui prædicti inito cum Gabriele Vitali asseruerit seorsum à patre habitare: ergo sequitur quòd contractus teneat. Nam rectè considerāti huic motiuo facilis erit respōsio data intelligētia terminorum: nam per illam clausulā, videlicet nisi seorsum à patre habitauerint, non est intelligendū pro illo modico tēpore sex mensium quo seorsum à patre habitasse prætenditur, cum tandē post illud tēpus reconciliatus cū patre rediit ad eius habitationem vsque ad tēpus mortis prædicti eius patris: vt plenè probatum est. * Et sic nō dicitur quis seorsum à patre 1
habitare, nisi pro maiori parte anni seorsum habitet: cùm ibi quis habitare dicatur, vbi pro maiori parte anni inhabitat, vt ibi permaneat. l. si quis ita. & ibi Bart. ff. de cōdi. & demon. Bar. in l. cum de lanionis. §. Sabinus. ff. de fund. instru. gl. in l. j. in ver. maneat. & ibi Bar. ff. dē libe. agnos. & in l. j. §. habitare. ff. de his qui deiecerūt vel effuderunt. gl. in clem. causam. in versi. cōmuniter. de elect. Bal. in l. si quis ad declinandam. x. char. versic. nunc breuiter. C. de episc. & cle. Pau. de Cast. in l. ij. j. col. C. de iurisdict. om. iud. & est declaratio antiqua regiæ cameræ sum mariè posita in registro rituū eiusdem cameræ, qua in specie cauetur in Regno, q̄ dicitur quis habitare, vbi pro maiori parte anni habitat, & non aliter. & inde dicebat Archid. in cap. Romana. de senten. excommunic. in vj. * quòd habitans ad tempus non 2
obligatur lege ciuilitatis: sed ille qui perpetuò habitat: & ideo consuluit Angelus in suo consilio incipiente, quidam victor. quòd habitatio sola non facit quem sortiri forum, * nisi cōstet de vero ani- 3
mo, vel præsumpto contrahendi incolatum: & tenet etiam Alex. in l. lex Cornelia. §. si quis tamen. ff. de iniur. * vbi etiā subdit de vero animo dici con- 4
stare si steriisset per decennium, per glos. in l. est verum. C. de incol. lib. x. Et quòd non potest dici verè seorsum à patre habitasse, sed fictè, apparet, quia probatum est quòd Camillus ipse filiusfam. exiltēs nihil proprium habebat, nec penes se erant dotes vxoris: & volebat se à patre alimentari, cùm aliūde minimè poterat ipse cum vxore alimenta suscipere: vnde illa modica habitatio extra patrem durabat quousque potuisset se cum eo reconciliari, vt rei euidentia docuit: quia quamprimum reconciliatus rediit ad habitandum cum patre: & sic habitatio naturalis vera paterna attendenda est, & præfertur illi fictæ habitationi extra domum patris. Item adduco, & dato pro vero, vt clarissimè probatum est, quòd ex causa controuersiæ cum patre Camillus ipse recesserit ab ipso per illud modicū tempus, quo seorsum ab eo deguit, & sic non vera erat eius habitatio seorsum à patre, sed ficta: & verba decreti dū dicunt, nisi seorsum à patre habitauerit, sunt intelligenda in casu vero non autē ficto:

vt in

vt in l.tertia.§.hæc verba.& ibi Bald.ff.de nego.gestis.& in l.prima.§.hoc interdictum de cisterna.ff.
5 de fonte.* nam verè habitare dicitur quis propriè, vbi in eodē loco perpetuò habitaturus est.l.ciues.
6 C.de inco.lib.x.*& quod plenè not.in l.assumptio.§.iuris.& l.domicilium.ff.ad municip.Imò eo casu dicendum est Camillum ipsum continuò habitasse cum patre, dato quòd ex causa ortæ discordiæ inter eos certo tempore absens fuerit,cùm habuerit propositum reuertendi,vt res ipsa indicat.l.si quis ita.ff.de cōdi.& demon. Nam vt in simili dicimus, ex solis laribus nisi constet quòd animo faciendi perpetuam vel longam habitationem non sortitur quis forum:vnde aut lares sunt mobiliter cōstituti,
7 & * non constituunt forum, quia nec ibi videntur esse qui ad tempus conuersantur.l.debitor.ff.de pignor.l.ex facto.§.reus autem.ff.de hæred.instit.l.rescripto.§.fi.ff.de muneti.& honori.& si est dubium
8 de animo faciendi perpetuam residentiam,* & tūc non præsumitur nisi ex longa habitatione: vt in l.ij.C.de incol.& no.expressè in l.eius.§.fi.ff.ad
9 municip.* De animo autem suo interrogari quis potest,& stabitur eius responso:argu.l.cum probatio.ff.de proba.& l.nō omnes.§.à barbaris.ff.de re milicum simil.ita consuluit Bald.in consi.cccxij.incip. prædicti excellentissimi.in iiij.vol.sicut enim origo naturalis præfertur ciuili: vt pulchrè consuluit Soci.consi.cxxxviij.incip.præstantissimi.versic.iij. respondetur.in j.volum.Et quia in rei veritate domus mansionis seu habitationis dicitur, vbi quis firmiter permanet,& non vt recedat: vt dixit Bal.
10 in l.ea quæ.C.quomo.& quando iudex.* Nam in domo suæ socrus cum ipsa socru nō dicebatur habitare,sed hospitari,quo casu non potest dici habitare:vt no.Barto.& Bal.in l.j.§.habitare. per illum tex.ff.de his qui deiecer.vel effude.& ideo dixit gl. in l.& habet.§.j.ff. de precar.quòd hospites dicuntur potius haberi, vel detineri in domo,quàm ipsi habere vel detinere domum. Item circumscriptis prælegatis dico quòd licet Camillus ipse dixerit se seorsum à patre habitare, si tamen nō est verum, non ex hoc remanet obligatus: ita in simili in propriis terminis consuluit Paul.de Castr.in consilio
11 clxxxiiij.vbi dixit,* quòd state statuto quòd filiusfam.non possit se obligare sine consensu patris: & ipse tempore quo obligauit se, asseruit se patremfamil.non ex hoc remanebit obligatus.idem refert & sequitur Bauer.in tract.virtutum iuramenti.in virtute lxxxij. vnde cùm hodie in Regno per sanctionem nouissimi decreti cōtractus habitus cum filiosam.seorsum non habitans à patre, sit nullus, sequitur quòd Camillus ipse non remanet obligatus. Et prædictis suffragatur, quòd vbi actus non tenet lege impediente,tunc contrahensmet potest
12 venire* contra factum per semetipsum.l.quemadmodum.C.de agrico.& censi.lib.xj.l.iubemus.§.sane.C.de sacrosanctis eccles.ita etiam firmat Imo.in
13 l.Aquilius.de donatio.ibi dum dicit,* quòd donās mille nō facta insinuatione,asserens se donare propter merita, si de meritis non apparet, potest contrauenire: iuxta l.sancimus.C.de donatio.& hinc voluit Bart.& post eum Fulgo.in l.si donatione.C. de colla.quòd si dedi tibi pecuniam mutuo,& eras filiusfam.qui nō poteras obligari ex forma statuti, nisi fuisses mercator:& ideo volui vt in instrumēto diceretur, quòd tu vt mercator recepisti dictā pecuniam mutuo, certè talis assertio nō sufficiet nisi probetur:quia illa verba enūciatiua prolata à partibus non probant circa ea quæ non dependent à libera potestate partium. & idem in terminis consuluit Dyn.in suo consi.incip.iure municipali.* & licet intercesserit iuramentum ipsius Camilli, adhuc dico illud non obstare: quia quando factum proprium est impugnatum à lege, etiam si interuenerit iuramentum licitum est contrauenire eidemmet cōtrahenti: quando factum est lege impedienter:ita consuluit Federi.de senis in suo consi.clxxij. quem sequitur Imo.in commento.ca.cum contingat. lvij.charta: de iureiur.refert & sequitur Iaſ.in l.si donatione.pen.col.suprà alleg.C.de colla.Vltimò aduertendum est quòd in presenti causa sumus in contractu mutui facto cū filiofami.& filiusfam. obligatur* ex omni contractu præterquam ex mu- 15
uo, & voto.l.tam ex contractibus.ff.de iudiciis.l. filiofamil.ff.de actio.& obligat.& plenè Alber.de Rosa.in l.j.§.huius studij.ff.de iusti.& iure.Ex quibus & vnoquoque ipsorum concludo prædictum Camillum ex contractu prædicto in nihilum obligari prædicto Gabrieli Vitali, obstāte regio decreto prædicto;& ita iuris esse consulo ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Legatum de fructibus fundi vsque ad certam summam annis singulis pro alimeneis libertorū, quòd si vno anno non perueniunt tot fructus ex eo, debet suppleri in sequentibus annis.nu.2.& 3.*
4 *Sermo simpliciter prolatus intelligi debet de prima vice tantum.*
5 *Frater si teneatur maritare sororem virtute statuti, debet intelligi pro vna vice tantum.*
6 *Testator si mandauit eius bona distribui pro maritandis puellis,non poterunt tale legatum cōsequi mulieres viduæ,& pauperes.*
7 *Decurionibus asserentibus donationem alicui fecisse in remunerationem seruitiorum statur.*
8 *Donans in remunerationem tenetur de euictione.*
9 *Feudum habens de camera, seu cauena non potest petere illos panes ciuiles,nisi prius are alieno soluto,ita quod creditores tali feudatario præferūtur.*
10 *Rex potest ex causa remunerationis seruitiorū alicui auferre dominium rei suæ.*
11 *Causa iusta dicitur,quādo respicit vtilitatē publicā.*
12 *Ciuitas potest rem priuati auferre ex causa remunerationis factæ alicui, qui sit benemeritus de republica.*
13 *Remuneratio seruitiorum facit vt à communi regula recedatur.*

CONSILIVM CLX.

REdemptoris gentium suffragio postulato, amen.In causa vertente inter magnificum ac strenuum militē Loysium Alphonsum de Sylua ex vna actorem, & honorabilem Lucam Russum de Neap.conuentum ex

tum ex altera in regia camera summariæ prætendit idem Lucas virtute concessionis sibi factæ de duca.cc.annuatim super sigillis magnæ Curiæ vicariæ per quondam Cathol.Regem gloriosæ memoriæ, quòd si vno anno ex dictis sigillis non peruenerint duc.cc.posit in anno sequen.sibi suppleri facere de eo pluri quod supererit,de quo pluri fuit facta alia concessio prædicto magnifico Loysio Alphonso in remunerationem suorum ingentium seruitiorum. Et prima consideratione videbatur dicendum prædictum Lucam iusta petere, per tex. formalem in l.Lucius.ff.de ali.& ci.leg.vbi legatis fructibus quorundam fundorum vsque ad certam summam annis singulis pro alimentis libertorum
1 ipsius testatoris legātis,* quòd si in vno anno non peruenium tot fructus ex illis fundis, debet suppleri ex fructibus sequentis, seu alterius anni: ad idem optimè adduci potest tex.in l.ex eo.ff.de tri-
2 ti.& ol.leg.vbi testator iussit hæredem suum* præstare annis singulis decem amphoras vini ex tali fundo: nam si vno anno tantum vinum non fuit natum,seu habitum ex eo,quòd tamen ex superiori anno eum numerum amphorarum hæredem daturum Sabinus existimauit.Accedit insuper quod in propriis terminis videtur tenere Andr.de Isern.in
3 capit.j.de not.feud.vbi dixit,quòd * si dedi tibi in feudū viginti percipiēda quolibet anno de camera mea, vel cannapa, vel cauena de qua percipere debebas illa.xx.annuatim, debebis expectare donec sit tātū in illo loco camera,seu cauena vt possit tibi solui: quia eo casu impinguata camera,& repleta, tenebor ego promissor etiā pro præterito tempore,quando soluere nō potui:per text.in prædic.l.ex eo.ff.de vino tri.& ole.leg.cum aliis iuribus per ipsum alleg.& idē in propriis terminis per optima iura & rationes tenet Iaco.de S.Geor.in l. si fideicommissum.§.tractatū.ij.colum.ff.de iudic. & consuluit Deci.in consi.cccxxiiij.consilium super quo petitur. Ex quibus omnibus dicendum videtur prædictum Lucam posse consequi in reditibus annorum sequentium id quod sibi deficit annuatim in dictis duc.cc.Quibus suprà allegatis nō obstantibus contrariam sententiā arbitror de iure
4 veriorem. * Et in primis præmitto quòd in omni materia sermo simpliciter prolatus debet intelligi de primo anno, seu de prima vice tantum.l.dotis promissione.versicu.fin.& ibi Bartol.ff.de iure dotium.l.boues.§.hoc sermone.ff.de verborum significatione.& ideo Iurisconsultus in l.si socius pro filia. in princip.ff.pro soc.cauit pactum inter fratres, vt dotes filiarum ponantur de communi, intelligendum esse de primo actu,& sic de prima vice qua maritabuntur tantum,& non aliter.& idem tenet Bald.in l.fina.C. de dot.promis.& ibi dixit,
5 quòd si statuto cauetur,quòd * frater teneatur maritare sororem, intelligetur pro vna vice tantum, & non aliter:& idem tenet Bald.mirabiliter, vt satis singulariter in proœ.decret.vij.colum. quòd si testator mandauit bona sua distribui in maritandis puellis pauperibus, non poterūt huiusmodi le-
6 gatum consequi *mulieres viduæ & pauperes:quia dispositio ipsa intelligenda est de primis nuptiis,& sic de primo vice, seu de primo actu tātum.& ideo voluit Bart.in l.eū qui.de ann.leg.quòd testator relinquens pictantiā fratribus minoribus in festo S. Francisci,intelligitur de prima vice tantū.& idem tenet Bar.in l.eum qui calend.de verb.obli.Ex quibus pariter dicēdum erit in casu præsenti, vt sufficiat eundē Lucā habuisse semel,seu prima vice duca.cc.nec posit in annis sequētibus petere sibi suppleri id quod in præcedētibus sibi defecit.Nec obstabit l.Lucius suprà alleg.de ali.& cib.leg.cùm ibi concurrat fauor alimentorum,quorū fauore sit illud supplementū:vt pulchrè dicit ibi gl.in vers.integra.Et pari modo minimè militat text.in l.ex eo. ff.de vi.tri.& oleo.leg.per quem, & alios similes se fundat Andr.de Iser.vbi suprà cùm in fi.verb.dicti tex.formaliter dicatur, quæ sentētia si volūtati nō aduersetur,mihi quoque placet: sed cùm voluntas principis cōcedētis aduersetur huic sentētiæ, cùm princeps ipse post concessionem duca.cc.factā eidem Lucæ annuatim,concesserit eidem magnifico Loysio Alphonso annis singulis omne id quod supereſſet vltra duca.cc.ergo nō fuit eius intentionis vt id quod defecisset vno anno eidē Lucæ, debuisset sibi in alio sequēti suppleri:maximè cùm donatio de dictis duca.cc.facta eidē Lucę fuerit simplex cōcessio: & illa quæ fuit facta eidē Loysio Alpōso fuerit remuneratoria,& in partē suorum ingētium seruitiorū,quorum meminit idē Rex cathol.in concessione prædicta: cuius Catholi.Regis assertioni standum est ex iuris dispositione: * nam si creditur 7
decurionibus attestantibus fecisse donationē alicui in remunerationē seruitiorū, vt dicit Bart.in l. ambitiosa.ff.de decre.ab ordi.fac.& cōsuluit Alex. in cōsi.xxxiiij.in iiij.vol.& Deci.in cōsil.cxcj.multo fortius credendū erit ipsi principi ita asserenti: * & tāto magis cū donans in remunerationem te- 8
neatur de euictione:vt dixit Barto.in l.Iulianus.§. qui fundū.ff.de verb.obli.& in l.idēque.per illum tex.ff.mād.& tenet Alex.in consi.xlvij.in iij.vol.Et si præsupponitur eo casu,q recipiens talē donationem sit creditor donātis:& ideo dixit pulchrè Bal. in d.c.j.de no.feud.per tex.ibi,quē ipse ita summat, 9
* q ille qui habet feudū de camera seu cauena non potest petere illos panes ciuiles,nisi prius ære alieno soluto:ita q creditores tali feudatario præferūtur:& ideo quod ibidē dicit Andr.de Iser.q debet suppleri in anno sequēti id quod defecit camera in anno præsenti seu præcedēti,debet intelligi prout ita demonstratur ex verbis Andr.qñ camera seu cānapa esset penes principē: sed quia princeps à se ademit dictos reditus sigillorū in torū disponēdo q id quod superfuisset annis singulis vltra duca. cc. in remunerationē seruitiorū daretur prædicto magni.Loysio Alphōso:sicque nō potest prædictus Lucas petere sibi suppleri, vt s.cū iniquissimū foret q vno anno quo ipse Lucas nō habet integrum cōplemētū, possit petere sibi suppleri in anno pinguioris reditus:maximè cū Lucas ipse habuerit sem per annis elapsis ex quatuor partibus tres cū dimidia,& plus ex dictis reditibus, & prouētibus sigillorū:& sic cōsequutus fuit annis singulis maiorem partem ducato. cc.in his annis in quibus integros duca.cc.non percepit.& ipse Loysius nihil habuit. Quinimò cùm huiusmodi cōcessio facta eidē fuerit in remunerationē seruitiorum: vt s.si quid iuris eidē Lucæ cōpeteret,vt prætēdit,prout nullatenus competit,

competit, vt suprà dictum est, potest probabiliter concludi derogatum per dictam concessionem remuneratoriam: vt ex verbis dictæ cõcessionis manifestè apparet in eius cõclusione: & procœmio: ex quo finalis causa concessionis colligitur. l.fi. & ibi Bart. ff. de hære. instit. l.j. in princip. ff. ad maced. vbi Bar. liquet autem * quòd ex causa remunerationis seruitiorum potest Rex ex causa dominium rei suæ alicui auferre: vt no. Bar. in procœm. digestorũ. col. iij. per. l. si priuatus. ff. qui & à quibus. l. venditor. §. si constat. ff. commu. prædio. * & iusta causa dicitur, quando respicit vtilitatem publicam: vt not. Bal. in l. quicunque. in fin. C. de iure fisci. lib. x. & not. Bart. in l. rescripta. colum. fina. C. de precib. imper. offer. & consuluit Alexan. in consi. xciiij. visis. col. penul. in v. volumi. Et in specie in proposito pulchrè Roma. in consil. cccx. in casu propositæ cõsultationis.

12 * vbi per plura concludit ciuitatem posse rem priuati auferre ex causa remunerationis factæ alicui, qui sit benemeritus de republica. allegat l. item si verberatũ. §. j. ff. de rei vendi. & l. Lucius. ff. de euict. l. si quis in graui. §. hi quoque. ff. ad silania. & in cap. in nostra. de iniur. & ibi plura similia * adducit, in quibus à communi regula receditur ob remunerationem seruitiorum eius, qui de republica benemeritus fuit: & idem pro tali remuneratione concludit Paul. de Cast. in suo consi. cv. donatio prædicta. in fin. Et ita iuris esse consulo ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Appellatus licet non appellauerit infra decẽ dies, tamen potest inhærere appellationi aduersarij, & ipsam prosequi.*
2 *Approbans aliquid non potest illud vlterius impugnare.*
3 *Actus approbationis sententiæ facit vt quis videatur eidem acquiescere, & confiteri: quod intelligo circa caput à quo est appellatum: secus in aliis capitibus ipsius.*
4 *Approbans actũ in his quæ pro eo dixit, ergo etiam in his quæ contra eum diceret, intelligetur approbasse.*
5 *Sententia contra aliquem si transiuit in rem iudicatam, & victor fateretur sententiam iniustam, poterit ex tali confessione quãdocunque retractari nedum exequi.*
6 *Sentẽtia propter transitum in rem iudicatam præsumitur iusta, sed contra talem præsumptionem admittitur probatio per confessionem ipsius partis victricis.*

CONSILIVM CLXI.

REdemptoris gentium præsidio repetito, amen. Annis septem retro elapsis lata relatione tabularij in magna Curia Vicariæ in tribus capitibus contra magistrum Romanum, & in fauorem magistri Danielis: in alio autem capite contra eũdem Danielem in fauorem prædicti Romani, fuit tandem per prædictum Danielem diuersis vicibus per plures instantias executio ipsius relationis petita nulla interposita reclamatione per ipsum in eo capite quod fecit cõtra ipsum: & econtra per prædictum magistrum Romanum fuit reclamatum, & causa ipsa cõmissa tabulario est iam annus elapsus, coram quo ante, & post reclamationem ipsam interpositam prædictus Daniel petiit sententiam exequi. Nouissimè verò prædictus Daniel appellauit ab vno ex capitibus relationis prædictæ faciente contra ipsum, inhærẽdo appellationi interpositæ ex aduerso. Et hoc ex quo appellatus licet appellauerit infra decem dies, * tamen potest 1 inhærere appellationi aduersarij, & ipsam prosequi per tex. in l. fin. & ibi doct. C. de appel. & est decisio Rot. cccl viij. Anto. de But. in c. cum Ioannes. extrà de fide instru. Abb. in suo consil. ij. Bald. in l. ampliorem. C. de appel. * & id quod est approbatũ 2 per aliquem non potest vlterius per ipsum impugnari. c. quemadmodum. extrà de iureiurando. & l. si vxor. ff. de adulteriis. maximè dũ talis approbatio depẽdeat à voluntate ipsius * approbantis, per iura 3 prælegata: cùm per actũ approbatiuum sententiæ videtur quis acquiescere & confiteri. l. si reus paratus. ff. de procur. Secus enim vbi non dependeret à voluntate ipsius approbantis: vt est bonus text. in c. dilecto. de præben. in c. nosti. de elec. & quod no. Ioan. Andr. in capit. scienti. de regu. iur. in mercur. glos. in l. j. C. vbi de crimi. agi opor. ita concludit Abb. in c. à nobis. ver. oppono. & videtur extrà de excep. Et præmissa procedũt quo ad caput sentẽtiæ à quo est appellatum: secus autem quo ad capitula separata & diuersa, secundum Bal. post Iaco. But. in d. l. fin. in princip. ij. colum. ver. sed quid si diuersa. & no. in l. etiam. §. ex causa. ff. de mino. & in l. appellanti. ff. de appel. Ioan. pet. de ferra. in sua pract. Pap. in sua summa. de appel. à diffinitiua. in ver. in illis passibus. Attamen dico præmissa nõ habere locum in casu de quo agitur, in quo dum pluries Daniel ipse petiisset executionem dictæ relationis seu sententiæ simpliciter, satis videtur eãdem approbasse: & id quod est approbatum per aliquem non potest vlterius per ipsum impugnari: vt suprà demonstratum extitit. Item est etiam considerandũ quòd non petiit executionem sententiæ inquantum pro se faciebat: sed sic simpliciter nihil exceptuando: & tamen si approbasset actum in his quæ pro eo dixit, ergo etiam in his, quæ contra eum diceret, intelligetur * approbasse: argum. capit. si romanorum. xix. 4 distin. & in authen. de his qui ingred. ad appel. collat. v. ita dixit Specu. in tit. de aduocat. §. iam nunc. versic. ex præmissis. & ideo dixit Ioan. de turre crema. in d. c. si romanorum. quòd id quod quis recipit pro se, debet etiam recipere contra se: & ideo subdit, quòd qui testes aut scripturam recipit pro se, debet etiam recipere contra se: & etiam qui pro se inducit aliquẽ in iudicem, contra se etiam ipsum recipere cogitur: argumen. ca. nec quorumlibet. ix. distinct. & ideo dixit Card. Alex. in prædict. c. si romanorum. not. modum conuincendi aliquem, videlicet, ex eo quod ipse facit, vel approbat: & sic cùm Daniel ipse pluries petierit executionem dictæ sentẽtiæ satis apparet ipsam approbasse, & per actum approbatiuum sentẽtiæ satis apparet ipsum acquiescere, & confiteri. l. si reus paratus. cũ vulgaff. de

ff. de procurato. Et sic stante approbatione sentẽtiæ prædictæ per petitionem executionis ipsius sententiæ, succedit id quod dixit singulariter Innoc. in c. 5 quia plerique. de immuni. eccle. * quòd si sententia contra aliquem transiuit in rem iudi. si victor fateretur sententiam illam iniustam, poterit quandocunq; retractari, nedum nõ exequi: ita voluit etiam Ant. de But. in c. is qui fidem. de sponsi. & ibi Abb. ex quo talis sententia propter transitum in rem iu- 6 dicatam iuris præsumptione præsumitur iusta: * sed quia cõtra talem præsumptionem admittitur probatio per confessionem ipsius partis victricis: vt per glo. & doct. in auth. sed iam necesse. C. de dona. ante nupt. ergo satis videtur confiteri prædictus Daniel sententiam ipsam iustam, petẽdo executionem ipsius: & sic non poterat, nec potest amplius ab ea appellare: & sic retractari debet decretũ magnæ Curiæ Vicariæ aliter pronunciatum: & ita iuris esse consulo ego Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Rescriptum obtentum falsa causa expressa, & tacita veritate non tenet.*
2 *Rescriptum in quo non fit mentio de processu non tenet. & nu. 3.*
4 *Dependentia litis debet fieri mentio ac etiam quòd iudex ille coram quo lis pendet, non denegauit facere iustitiam, alias non tenet rescriptum.*
5 *Mentio fieri debet de litis contestatione.*
6 *Impetrare lite pendẽte est inuouare, & de pendentia litis debet fieri mentio.*
7 *Mentio fieri debet de omni notabili clausula primi rescripti, & de omni eleganti clausula.*
8 *Qualitates omnes sunt exprimendæ principi, ex quibus moueri potest ad non concedendũ, vel difficilius concedendum. nu. 9. Imò requiritur notabilis expressio, nec sufficit in genere fieri, vt impetratio saluetur à subreptione seu obreptione, nec sufficeret generaliter exprimi factum, nisi exprimatur modus facti.*
10 *Subreptio seu obreptio modica vitiat rescriptum.*
11 *Executio sententiæ regiæ retardari debet per restitutionem in integrum petitam.*
12 *Restitutio in integrum vbi petitur bona fide aduersus sententiam regiam, interim omnia sunt in suspenso.*
13 *Mentio non requiritur de fieri de processu nullo.*
14 *Subreptio in vno capite rescripti non vitiat rescriptum si illud fundatur super alio capite non subreptitio, sed vero.*
15 *Dominus malè tractans vassallos dicitur malè versari in feudo quod tenet à domino & debet feudo priuari.*
16 *Vassallis licitum est imò meritorium, dominũ vassallos ipsos opprimentẽ occidere. ex quo abutitur dominio, quia sic facit se indignũ dominari. & nu. 19.*
17 *Vassalli si opprimuntur ab eorum vtili domino, poterit Rex & sic directus dominus ipsos eximere à tali dommio etiam quòd ipsi vassalli oppressi non conquerantur.*
20 *Dominus si concubuit cum vxore vassalli ea inuita, seu vassallo inuito debet feudo priuari.*
21 *Dominus qui vassallos cõtra iustitiam diuersis grauaminibus afficit, debet feudo priuari.*
22 *Officiali perpetuo pendẽte accusatione cõtra ipsum dum deliquisse prætenditur, debet sibi administratio interdici, & pariter erit in prælato ecclesiæ.*
23 *Officialis tam temporalis quàm perpetuus dum accusatur, vel syndicatur, debet suspendi ab officio.*
24 *Officialis non potest dici malè fecisse, seu facere si pro honore regio seu alterius domini, vel pro ipsius regis, seu domini seruitio non exequitur ipsius regis, seu domini mandatum seu iussiones.*

CONSILIVM CLXII.

REdemptoris gentium suffragio iterato, amen. In causa vniuersitatis ciuitatis Neritoni, cum Illust. Duce Neritoni eorum vtili domino, fuit per Cæsaream Maiestatem rescriptũ eius Illustr. Locumtenenti generali Regni Neapol. necnon & collaterali consilio, quòd cùm aliàs per bina rescripta Bononiæ expedita, & etiam Mãtuæ rescripsisset Ducem ipsum esse reintegrandũ in possessionem ciuitatis prædictæ, & minimè executum fuisset: & de quo Dux ipse conquestus fuisset, quòd cùm fidelissimè suæ Maiestati seruierit, nõ videbatur iustum suæ Maiestati faueri partibus vniuersitatis Neritoni: & quòd Dux ipse staret dicta sua possessione destitutus: ob quod cõcludit, quod nisi infra mẽsem vniuersitas ipsa de pacto de retrouendo inito inter quondam Regem Federicum, & quondam Belisarium patrem ipsius Ducis docuisset, possessio ipsa restitueretur prædicto Duci saluis iuribus dictæ vniuersitatis quibuscũque, super quibus demũ eorum iustitiam prosequi valuissent. Nã dicitur ex multis, & quampluribus huiusmodi rescriptum nullius roboris, ac efficaciæ tanquam subreptitiè & obreptitiè obtentũ. Et in primis apparet rescriptum ipsum fundatum, ex falsa causa, dum asseritur de pacto retrouendendo, de quo quidem nunquam per ipsos de Neritono verbum aliquod factũ fuit Cæsareæ Maiestati, nisi & duntaxat de literis quondam Regis Federici, in quibus post priuilegiũ concessionis ciuitatis prædictæ factum parri ipsius Ducis, Rex ipse asserit fuisse conuẽtum reducendi ciuitatem ipsam ad eius regiũ demaniũ, ad omnem eiusdẽ Regis requisitionẽ: & quod omnino breui eandem ad suam Regiã coronam, & demaniũ reintegrasset. Nec aliter apparet fuisse mentionatum pactum aliquod de retrouendendo figuratum in rescripto prædicto: * & sic tanquã obten- 1
tum falsa causa expressa, & tacita veritate, non tenet: tex. est in l. sed si hac. §. patronum. cũ gl. in versi. per obreptionem. & ibi doct. de in ius vocã. l. præscriptione. & ibi doct. C. si contra ius vel vti. publi. Io. And. in addi. Spec. in tit. de cau. pos. & propriet. in prin. in versũ. quod de colligentibus. in secunda additione. Secundò fuit rescriptũ ipsum impetratũ longè post causam ipsam inchoatã, & prosequutã virtute alterius præcedẽtis * rescripti per nos præ- 3
sentati in regia hac camera summariæ, de quo rescripto prædicto, nec de processu eius virtute inchoato fuit aliqua mentio facta in hoc vltimo rescripto, super quo in præsentiarum agitur: quo casu est obreptitiũ: vt in c. inter. de re iud. cum ibi allegg. * & tanto magis, quia corã ordinario, prout est re- 3
gia camera summariæ debebat fieri mentio de pro-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cessu,qui ibi fiebat: glo.est in c.prudentiam.§.sexta nobis proposita.in verb.aliam iustã causam.quam
4 valde no.ibi Abb.extrà de offic.deleg.* & nedum requiritur fieri mentio de litis pendentia,prout in regia camera summariæ pendebat, & pendet: sed etiam debet exprimi quòd iudex ille corã quo lis pendet, non denegauit facere iustitiam: aliàs non tenet rescriptum:ita Bald.in l.ij.in fin.C.vt lit.pen.
5 per §.si vero contigerit.in authen.vt diffe.iudic.& not.doct.in c.cæterum.de rescri.* & maximè mentio fieri debet de litis contesta.vt dicit Bal.in l.j.in
6 fi.C.de relatio.* Ex quo impetrare lite pendẽte est innouare:dicit gl.iij.in clem.ij.vt lit.penden.& de pendentia debet fieri mentio, vt in d.glos.& tenet Petr.de Ancha.in consi.xiij.incip.viso processu.& maximè de litis contestatione: prout in casu præsenti: & hoc per rationem, quia eo casu ambæ partes visæ sunt approbasse iudicem: qui præsumptus consensus dignus est mentione:vt dicunt Archid. & Domi.in c.induciæ.§.spacium.versi.ei autem.iij.qõ.iij.& sic dum in dicto secundo rescripto ex adverso obtento non fuerit facta mentio de præcedenti rescripto,cuius virtute fuit lis inchoata, valebit præcedens, & non istud subreptitium ex adverso obtentum:vt in d.ca.cæterùm.de rescript.Et nedum debuit fieri mentio de prædicto præcedẽti
7 rescripto,*sed etiã de omni elegãti clausula ipsius, per c.inter.de re iudi.suprà allegatum: & etiam de omni notabili clausula primi rescripti: ita dicit Anto.de Butr.in c.vt debitus.de appel.v.col.& in
8 c.cæterum.de rescri.vlti.col.* Ex quo omnes qualitates sunt exprimendæ principi,ex quibus posset ipse moueri ad non concedendum, vel difficilius concedendum.c.postulasti.extrà de rescrip.Bal.in c.cùm dilecta.eod.titu.Abb.in c.in præsentia.& in c.cæterùm.eo.tit.Ludo.in consi.cccxxvj.& in cõsi.xxxvj.vbi subdunt, quòd requiratur notabilis exp presio,* nec sufficeret in genere fieri, vt impetratio saluetur ab obreptione, vel subreptione: nec sufficeret generaliter exprimi factum,nisi exprimatur modus facti.glos.est in capit.dilectus filius.ex-
10 trà de rescrip.& tenet Oldr.in consil.xiiij.* & hoc maximè cùm modica subreptio vel obreptio vitiet rescriptum.c.si motu proprio.de præben.in vj. Bal.in l.præscriptione.C.si contra ius vel vti.publ. & in c.de causis.de re iudi.Benedi.de plumb.in l.j. ff.de natal.restituen.Io.And.in addi.Spec.in rubr. qui filij sint legi. Et quòd non fuerit facta mentio de notabilibus clausulis nostri præcedentis rescripti, nec de modo facti, nec super quo rescriptum nostrum fundamentum sumit, apparet: quia in eo dicitur nos querelari apud Cæsaream Maiestatem: quia obstante capitulatione demanij præmissi fuerat aliter primo loco rescriptũ per suam Cæsaream Maiestatem:ob quod sua Maiestas mandat, vt visis scripturis, & auditis partibus nobis fiet iustitiæ complementum: prout magis conuenit, & cui parere,& iudicio Marchionis alarconi,non obstantibus aliis quibuscunque in contrarium facientibus: de quibus quidem clausulis si Cæsari nostro facta fuisset mẽtio,proculdubio aut dictum rescriptum non concessisset, aut difficilius concessisset: & sic cùm bina rescripta primo loco obtenta ex adverso fuerint per præcedẽs rescriptum per nos obtentum redacta ad ius & iustitiam, frustra in præsentiarum dicitur in hoc ipso vltimo rescripto, quòd auditis partibus ita decretum sit:cùm appareat rescriptum ipsum fundari super duobus primis rescriptis reuocatis,& ad ius & iustitiam redactis:de qua reductione & reuocatione pars aduersa non meminit:& sic subreptitiè & obreptitiè obtinuit: vnde ita apparente de notoria subreptione & obreptione,ac errore, fuit per nos petitum partẽ aduersam debere carere impetratis declarari ex prædictis: & minimè possessio ciuitatis prædictæ & vassallorum consignari prædicto Duci:sed vniuersitatem ipsam,& eius homines audiri saltẽ per viam restitutionis in integrum. Qua restitutione in integrũ petita impeditur executio etiã decreti regij:
11 *maximè allegata probabili causa:vt suprà.vt dicit Hostien.in summa,in tit.de in integr.restit.in §.an executio sententiæ.& subdit insuper Vincentium dicere,quòd executio sententiæ regiæ debet retardari per restitutionem in integrum petitam.ca appellatione.ij.q.vj.& ca.olim.de rescrip.idem tenet Bal.in authen.quæ supplicatio.C. de precib.impe.
12 off.subdens,* quòd vbi talis restitutio petitur bona fide contra sententiam Regis, interim omnia sunt in suspenso.l.si causa cognita.C. de transact.& ita etiam concludit Afflic.in sua decis.cccl vj.circa fin.& cõsuluit Pau.de Cast.in suo no.cõsi.cccxxiij. in causa quæ vertitur.vbi in specie dicit,quòd pendente dicta petitione restitutionis in integrum nõ poterit altera pars exequi facere dictam sententiã, per l.si prætor.§.marcellus.ff.de iudi.& l.fin.C.si ex fal.instru.& est verum, vt dixi etiam quòd sit sententia regia:secundum Bal.in d.auth.quæ supplicatio.& idem sequitur Afflic.in cõstit.obscuritatem. iij.col.sub rub.de in integ.resti.mulie.vbi etiã subdit,quòd consilium Pau.suprà allegatum,ita tenẽtis, quòd etiam maiori competit restitutio aduersus sententiam non solùm per instrumenta de nouo reperta, vel ratione doli petentis: sed etiam ratione falsæ causæ in qua sit fundata sentẽtia: prout suprà dictum est,rescriptum ipsum super falsa causa fundatum.Nec suffragaretur parti aduersæ dicere quòd nostrum præcedens rescriptum,super quo lis pendet, videatur prima fronte aliqualiter fundatum super pacto de retrouendendo,de quo cum non appareat,videtur subreptitiè obtentum,& per consequẽs nullum: & ideo de rescripto nullo non
13 requirebatur *fieri mentio:vt dicit glo.in c.ex tenore.extrà de rescriptis.& in c.cum nostris.de cõcess.præbend.& plenè Felyn.qui multa adducit ad hoc,in d.c.ex tenore.Nam huic respondetur,quòd assertum pactum fuit in curia regia æquiuocatum, cùm nunquam de eo aliquid per nos dictum aut scriptum fuit: sed de promissione duntaxat prædicti Serenissimi quondam Regis Federici apparẽte per suas prædictas literas de reducendo vniuersitatem ipsam ad eius regium demaniũ,cùm ita contentum fuisse asserat cum prædicto quõdam Belisario Duce patre præsentis Ducis,ad omnẽ ipsius Regis requisitionem.Nec apparebit in æternũ aliter fuisse per dictam vniuersitatem dictũ, aut supplicatũ:& tamen literæ regiæ,quas nos rescriptum nominamus, in quibus de prætenso pacto aliquid inferri videtur:non enim ad informationẽ, seu exposition

positionem nostrã, sed Illust.Marchionis alarconi processisse apparet:prout dictummet rescriptũ at-
14 testatur:* & tamen dato absque veri præiudicio q aliter fuerit,prout non est,dico quòd subreptio in vno capite rescripti non vitiat rescriptum, si illud fundatur super alio capite nõ subreptitio, sed vero.tex.est in c.si eo tempore.de rescri.quem ad hoc extollit Abb.in c.sedes.de rescri.& in c.cæterùm. eo.titu.& ideo dixit pulchrè Ant.de Butr.& Imo. & Domi.in c.constitutus.de rescrip.quòd dum papa rescripsisset,vt quidam admitterentur ad societatem tertij ordinis in hospitali de pœnitẽtia Florentiæ:& prouideretur sibi de bonis hospitalis tãquam vni ex aliis: si tamen reperietur quòd hospitale non habeat bona, valebit tamen rescriptum: & recipientur in seipsos alimentaturi. Nec fuit in rescripto prædicto ex aduerso obtento facta mẽtio aliqua quòd Dux ipse male vassallos ipsos de Neritono,cum omni qua conuenit reuerẽtia loquendo, tractabat: prout creditur regia curia non parum informata:& vberius ac plenius verificare homines, & vniuersitas ipsa se offerunt: & quorum maiora honoris conseruandi gratia omissa fuerũt: & pudoris laqueo attricto ex superabundanti in propatulum exhibebunt:vt tam immoderata seruí-
15 tutis iuga pertrãseant.*Et clarissimi iuris est,quòd dominus malè tractans vassallos, ex quo eo casu dicitur malè versari in feudo, quòd tenet à domino:argu.c.ad apostolicæ.de re iudi.in vj.& no.in c. j.qualiter do.propri.feu.priue.de feudo priuari:dixit Alb.in l.bene à Zenone.C. de quadri.præscrip.
16 * quòd talis dominus potest priuari ab Imperatore,vel papa:imò mirabilius dixit sanctus Thom.in ij.senten.articu.pen.quòd licitum est subditis,imò meritorium,dominum vassallos opprimentem,oc-
17 cidere:* quia ex quo abutitur dominio,facit se indignum dominari: dixit Bald.in c.j.qualiter dom. proprie.feud.priue.Iacob.de sancto Georg.in tractat.de homag.vlti.colum.& est text.in l.ij & rectè intuenti.ff. de his qui sunt sui vel alien.iur.imò eo casu dominus superior ex proprio suo officio hoc
18 facere debet: *idest, eximere vassallos à tali domino, etiam quòd ipsi vassalli oppressi non conquerantur:ita tenet Iacob.fab.in §.fina.insti.de his qui sunt sui vel alie.iur.& sequitur Guido papæ in suis decis.parlamen.Grationopo.decis.lxij.incip. si quis baro.Et quòd baro seu dominus malè tractãs vassallos debeat feudo priuari,tenet etiam Bald.in l.ij.ff.de his qui sunt sui vel alien.iur.& alleg.etiam
19 Cyn.ibi idem tenuisse.* Et quòd ille qui abutitur dominio faciat se indignum dominari,tenet etiam Bald.in capitu.j.§.publici latrones.de pa.ten.& in auth.statuimus.C.de episco.& cler.Pau.de Cast.in auth.qui rem.C.de sac.sanct.eccles.& facit bonus text.in d.c.ad apostolicæ.de re iudic.& quod dicit Fely.in c.cum nobis.ij.col.circa fi.de præscri.& sequitur Ias.in d.auth.qui rẽ.ij.col.& in prælud.feud. colum.lxviij.circa med.Soci.in consil.cclxxij.non prosequendo ordinem.colum.iiij.ad fin.Præpo.in prælud.feud.colum.xxij.Francis.in tract.feud.char. liiij.colum.iij.versic.quæro igitur in primis.domi. Iacob.in tract.de homag.versic.marchio in Italia. colum.iiij.& viij.& Bonus de curtili in suo tract. nobilita.in tertia part.nume.210.& idem bonus in secunda part.dicti tract.nume.19.& ij.Et inter cæteros excessus & grauamina asserunt ipsi de Neritono, quòd absit, nec credo Ducem ipsum concubuisse cũ quampluribus vxoribus vassallorum,
20 *& ipsis inuitis, quæ iustissima priuationis feudi causa est, per text.in constitu.regni, si vassallus.in tit.de fideius.domini à vassal.& Par.de put.in tract. syndic.in titu.de excessibus baro.& ibi quòd priuatur proprietate vassallorum: concurrente insuper, quia multos & quamplures ex eis contra iustitiam diuersis grauaminibus affecit: quo casu pariter feudi priuatione dignum se fecit: vt in constitutione, præsenti.de homi.baro.* ideo rescriptum
21 ipsum nullatenus exequi potest,aut debet:nec possessio ipsa reintegrari eidem Duci stãte rescripto, quòd super grauaminibus,& querelis expositis demum fiat quod iuris est, & in causis ipsis procedatur:nam eo casu si staret baro ipse in dominio,certè nulli dubium quòd querelantes distraherentur ab eorum querelis porrectis ob metum potentiæ ipsius domini: & pariter testes à testificando super querelis prædictis retraherentur:cùm veritas odiũ paritura sit: & ideo de iure nedum non tenetur ex prædictis in dominio ipso reintegrari, verũ etiam si in eo esset, deberet suspendi interim durante informatione capienda super querelis: sicut in simili dicimus in officiali perpetuo, qui domino æquiparari videtur: * & tamen si prætenditur deliquis-
22 se, pendente accusatione contra ipsum debet sibi administratio interdici: argumen.l. decreto.ff. de suspectis tutor.& in §.si quis autem.institu.eodem titu.Et eodem modo pariter erit in prælaro: vt in capitu.venerabili.extrà de officio delega.& in capitu.licet hely.§.quia verò.extrà de simon.& in capitu.quia.iij.quæstio.ij.& plenè Luc.de pen.in l.iudices.C.de dignitat.lib.xij.iij.colum. Pari.de put. in tract.syndic.in titu.de offic.syndic.iiij.char.dicit in specie,quòd officialis syndicandus debet suspendi ab officio interim: quia distraheret testes scientes veritatem,vel minas inferret:vt in capitu. tam literis.§.j.extrà de testibus.& in c.constitutus. extrà de excessi.prælat.& idẽ Pari.in eo.tract.syndic.in ver.accusatus.j.col.vbi concludit hæc* præ-
23 missa locũ habere tam in officiali temporali,quàm perpetuo:& idem in specie voluit Bar.in l.ordine. §.quæstionibus.ff.ad municipalem.vbi in particulari dicit, quòd quando accusatur qui deliquit in officio,interdicitur sibi administratio. Nec obstaret quatenus diceretur,quòd cum causæ cognitione rescriptum prædictum emanauerit, & partibus auditis.Nã apparet de fundamento partis aduersæ super illis duobus rescriptis obtentis Bononiæ, & Mantuæ, quibus derogatũ fuit:& ideo ad hoc magis demonstrandũ fuit per viam restitutionis in integrum petitum declarari super subreptione & obreptione rescripti prædicti: quæ petitio restitutionis in integrum impedit executionem sententiæ etiam regiæ:vt suprà plenè doctum fuit: in tantum quòd interim pendente dicta petitione restitutionis in integrũ omnia sunt in suspenso: vt suprà allegatum fuit:sicque obstãtibus subreptione & obreptione prædictis nõ debet rescriptum ipsum aliter executioni mandari,cum honori regio nõ conueniat:*& ideo est ipse princeps consulendus:cum
24

Universidad de Deusto
Biblioteca

dici minimè posit officiale non bene facere, si pro honore regio, ac ipsius seruitio nō exequitur mandatum, seu iusiones ipsius Regis interdum: vt dicit pulchrè Bal. in l. fi. C. de nego. gest. & cōsuluit Alex. in consi. cvj. in ij. volum. ij. char. & est tex. in c. cum teneamur. de præbend. Et ita iuris esse consulo, vt suprà conclusum est, ego Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Interpretatio fieri debet contra se fundantē in verbis ambiguis.*
2 *Debitor ex pluribus causis soluens partem debiti facit vt electio sit creditoris in quam partem, seu causam receperit: secus si debitor tempore solutionis declarauit in quam partem.*
3 *Solutio vna non potest parere liberationem & obligationem.*
4 *Debita duo si extant pœnalia, solutio si fit per debitorem, in dubio cedit in illud debitum cuius pœna commissa fuisset.*

CONSILIVM CLXIII.

IN Christi nomine, amen. Dum Magnificus Capitaneus Fōseca esset creditor Magnifici Scipionis Piscicelli de Neapo. ex mutuo in diuersis pecuniarum summis virtute diuersarum obligationum penes acta magnæ Curiæ Vicariæ, de quibus omnibus fuit accusata pœna præterquā in vna ducatorum ccxx. vlt. loco facta, in margine cuius obligationis reperitur Capitaneum ipsum asseruisse sibi fuisse de ea satisfactum non apparente aliter de satisfactione, nisi per quasdā partitas banchi temporibus retro elapsis receptas, non tamen ascendētes ad satisfactionem omnium prædictarū obligationū, Magnificus Scipio ipse prætēdit solutiones ipsas apparentes cedere in satisfactionē præcedētium obligationum: & quòd ipsa vltima fuerit præsentialiter in pecunia numerata per ipsum Scipionē satisfacta, nō aliter numerationē prædictam verificando: confessio tamen ipsius Capitanei de satisfactione prædicta non arguit sibi numeratam tunc satisfactionē: licet dixerit se de ea cōtentum, & satisfactum: & sic sentire videtur de præterito, & non præsenti, & ecōtra Capitaneus ipse asserit confessionē suam prædictam emanasse ex partitis banchi sibi satisfactis: quod si ita non esset, remansisset ipse debitor eidem Scipioni in notabili summa: hæsitatum igitur fuit in magna Curia Vicariæ quid iuris. Considerando igitur dico quòd Magnificus Scipio ipse cōuentus se fundat in verbis ipsius cassationis obligationis cōtentæ in margine, vt suprà in quibus Capitaneus ipse asserit se contentū, & satisfactum: & dum non declaret de præsenti vel de præterito: * certè debet fieri interpretatio cōtra se fundantem in dictis verbis ambiguis. l. stipulatio ista. §. in stipulationibus. ff. de verb. obl. l. veteribus. ff. de pact. & consuluit Alexan. de Imo. in consi. ij. in iiij. vol. * Secundò certum est quòd debitor ex pluribus causis soluēs partem debiti, facit vt electio sit creditoris in quam partē, seu causam receperit: ita dicit Spe. in titu. de obli. & solu. & in tit. de accu. & peti. §. ij. ver. sed quid. Io. And. in tit. de pign. §. j. per l. j. ff. de solu. vbi Bar. tenet, q electio est debitoris, si debitor quādo soluit debitū tempore solutionis prædictæ declarauit in quam causam soluit: secus si non eo tēpore, sed ex interuallo: prout in casu præsenti, in quo translata est electio in creditorē. Tertiò si verum esset id quod ipse Magnificus Scipio prætēdit, quòd præsentialiter & manualiter soluerit dictos ducatos ccxx. eidem Fonsecæ in satisfactionem dictæ vltimæ obligationis: certè eo casu remaneret ipse creditor ipsius Fonsecæ, & non debitor: imò & in notabili summa: quòd quidē distat a iuris præsumptione, cùm voluerit tātam pecuniæ quantitatem plus debito soluere: & sic iactare suū: quod iura non præsumunt: cùm nemo præsumatur iactare sua. vulga. l. cū de indebito. ff. de probat. * Et maximè cùm vna solutio non possit parere liberationem & obligationem. l. cum is. §. j. ff. de condict. inde. l. qui hominem. §. j. ff. de solut. & Alex. in prædict. consi. ij. in iiij. volum. * Quartò & vltimò, vbi extant duo debita pœnalia, solutio facta per debitorem, in dubio cedit in illud debitum, cuius pœna non est commissa, & non in illud cuius pœna commissa fuisset: ita voluit Alex. in consi. lxxxv. in iij. volu. refert & sequitur domi. Anto. de Alexan. in additio. ad Bar. in l. j. ff. de solutio. Ex quibus consulo esse exequendum ad instantiam prædicti magnifici Capitanei aduersus prædictum Scipionem, & ita iuris esse censeo ego

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Testis deponens iudicando excedit notissimos terminos testis, & non probat. Et minimè si deponit secundum eius iudicium. nu. 2.*
3 *Testibus animosè deponentibus non est credendum.*
4 *Testes mercenarij ex quo loco domesticorum habentur, non probant.*
5 *Paries dicitur proprius illius cuius trabes penetrāt vltra medietatem parietis: item illius vbi sunt sculpta insignia, seu depicta: item vbi sunt arcus, vel columnæ marmoreæ: item vbi est secretum, seu latrina: item vbi sunt fenestrellæ penetrantes parietem vltra medietatem: item vbi deponitur per expertos esse proprium.*
6 *Patientia appodiādi in pariete meo videtur potius inducere seruitutem, quàm communionem.*
7 *Coniectura alia quam donationis quando capi potest, illa capi debet.*
8 *Paries non potest dici communis, si à parte vicini sint tigna, nisi & dunt taxat vsque ad illam partem, vbi tigna reperiuntur. nu. 9.*
10 *Tigna duo vel tria, seu vnum si vicinus imposuit in pariete vicini, & ego tacui, tunc dico quod illa aut alia imponere non poterit in alio loco eiusdem parietis, vel alterius tigni.*
11 *In causa damni infecti consideratur etiam, & venit culpa leuissima.*
12 *Tigna non magis ostendūt communionem quàm seruitutē: quia tigna seruitutis consueuerunt in alieno muro immitti.*

CON

CONSILIVM CLXIIII.

REdemptoris gentium auxilio inuocato, amē. Nixus fuit Frācisc̄us barba demonstrare parietem intermedium, de cuius refectione agitur, esse communem inter ipsum, & me Thomam Grammaticū: & ad præsens minari ruinam, & sic refectione indigere: ad quæ verificanda produxit tres eius fabricatores, qui fere per duos annos inseruierūt in opere suarum domorū: prout etiam hodie in præsentiarum operātur: prout ipsimet testantur: & nihilominus in eorum depositionibus nullam rationem saltem concludentem assignant: nisi quòd ita se iudicare affirmant, id pluries in diuersis articulis reiterando: & quòd ita pro certo tenent, ita animosè deponēdo, prout ex eorum dictis apparet: & sic deponendo vnusquisque ipsorū se ita iudicare, excedere videntur notissimos ter-1 minos testis, * & ex testibus euadunt iudices: quo casu nihil probant: vt dicit Bart. in l. fi. C. de vsur. & consuluit Franc. de Are. in suo consi. xxxviij. ij. col. & in multis aliis articulis deponunt ita sibi videri secundum eorum iudicium: & sic minimè probāt:
2 * quia non possunt dici eo casu vt testes deponere. l. testium. C. de testib. l. qui testamento. §. fin. ff. de testa. ita Bar. in l. quid tamen. §. si arbiter. ff. de arbitr. & in suo tracta. de teste. Bal. in l. de quibus. ij. col. ff. de legi. Alex. in consi. xxiiij. ij. col. j. volum. & consi. lxxiiij. ij. col. eod. volu. & Curt. in consi. lv. viij. col.
3 * Et pariter, quòd testibus animosè deponentibus non sit credendum, prout de animositate prædicta clarissimè ex eorum depositionibus perpenditur, habetur in c. ij. de in integ. resti. & in c. accedens. vt lit. non contest. & tenet Alexan. in consi. cliiij. vlti. col. in v. volu. Item & tertiò non probant ex alio, quia mercenarij & operarij ipsius Francisci barbæ: & qui ex iuris dispositione habentur loco domesti-4 corum: * vnde fidem non faciunt: vt dicit Spec. in titu. de teste. §. j. colum. iiij. ver. item excipitur. gl. & docto. in c. in literis. extrà de testi. sequitur Stepha. Aufre. in suo tracta. de reprob. de testi. in ver. malæ vitæ. in versic. mercenarij. Et tamen totum contrarium eius quòd dicti testes deposuerunt, deponunt testes producti per me: & qui nulla macula, nec suspicione attingi possunt, nec attincti sunt, dū deponunt parietem ipsum non indigere reparatione: & paries ipse est proprius meus, & non communis: quod corroborāt ex multis rationibus: & maximè propter affixionem trabiū quatuor solariorū qui penetrant integrū parietem: prout Magnificentiæ do. vestrarum oculari inspectione viderunt vltra testium dicta. Secunda, nulla fuit vnquā trabs affixa in dicto pariete proprio à parte domus ipsius Barbæ: vt deponit vj. testis in vj. exceptione. Tertia, apparent à parte domus meæ in ipso pariete insignia, seu arma in scuto sculpta, quæ regulariter probāt rem esse illius, cuius sunt arma, seu insignia. l. qui liberalitate. §. fin. & ibi Bart. ff. de oper. publi. & plenè Barto. in tract. de insign. & arm. & plenius Cæpo. vt infrà. Quarta, existunt in dicto pariete, & parte domus meæ lapides marmoreæ, videlicet, columna marmorea, & arcus sustinentes parietem ipsum. Quinta, apparet necessariū, seu latrina, cum reuerentia, habens aperturam in pariete prædicto: ac etiam domunculam in eo affixam, & se extēdentem per palmos quatuor, vel circa supra cortilium Barbæ: & licet ipse quoque habeat in dicto pariete necessarium à latere suo: tamen illud non habet à latere domus meæ: nec habet aspectum supra domum meam, prout est necessarium meum habens aspectum suprà cortiliū suum: & sic id quod habet, habet iure seruitutis, & nō cōmunionis: vt infrà in iure demonstrabitur. Sexta, apparent à latere meæ domus in pariete prædicto infinitæ fenestrellæ penetrantes parietem, nedū vltra medietatem, verum etiam vsque ad corticē ipsius parietis, seu tunicam à parte, seu latere ipsius Barbæ: vt est videre oculari inspectione. Septima & vltima, per plura ex rationibus, & causis prædictis deponunt tres mei testes expertissimi parietem esse proprium meum, & non communem: vnde per expertos etiam probari potest cuius sit paries, si communis, vel proprius: ita in particulari ex omnibus rationibus, & causis præmissis, concludit parietē esse proprium eius * cum 5 quo præmissa concurrunt Barthol. Vero. aliàs Cæpo. in suo tracta. de serui. vrba. prædio. in tit. de parie. seu muro. in iiij. & v. col. versi. & primò & principaliter. & in versic. ij. principaliter est videndum qualiter cognoscatur an murus sit communis, vel proprius inter vicinos. Et ideo infero quòd domus demolita per Barbā in mansionibus cuius apodiabatur, seu inhærebat prædictus paries intermedius, non præsumitur in eo apodiata iure cōmunionis, sed iure seruitutis: nec ex hoc murus ipse potest dici communis alio titulo in contrarium non apparente, contradicentibus & obstātibus tot præmissis signis, ac vrgentibus probationibus: & sic solùm apparet de patientia apodiādi in pariete prædicto:
* quæ patientia potius videtur inducere seruitutē, 6 quàm communionem: arg. l. quoties. la j. §. j. de serui. quia si præsumeretur communio, esset donatio dimidiæ quæ in dubio non præsumitur. l. cōtra iu- 7 ris. §. fi. ff. de pact. cum simili. * Ex quo quando possumus aliam coniecturam capere, quàm donationis, illam attendimus. l. si cum aurū. ff. de solutio. l. Campanus. ff. de oper. lib. ita formaliter ex præmissis tenet idem Cæpol. ibidem in vij. col. versi. aut vicinus nullum habuit precium. & idem in terminis reperi consuluisse Bal. de quo Cæpo. non meminit, in consil. ccxliij. incip. si per instrumenta. in j. volu. in fi. per rationem, quia tigna non magis ostendūt communionem quàm seruitutem: quia tigna seruitutis consueuerūt in alieno muro immitti: vt ff. de serui. vrba. prædior. l. hæc autem iura. & interdū lex magis præsumit seruitutem quàm dominium: quia minus vertitur præiudicium: vt ff. de lega. j. l. si fundum. §. qui fundum. Et tamen * ex quo tigna ex ad- 8 uerso apparent à suo latere in fine ipsius parietis, & sic in parte inferiori imposita, videlicet, illæ duæ fenestrellæ, & necessarium, vt suprà, nō ex hoc potest dici seruitus in toto pariete imposita: nec dato absque veri præiudicio, quòd dici possit paries communis, cùm minimè posset dici communis * in totum, nisi vsque ad illam partem in qua sunt 9 tigna: vt tenet idem Cæpo. in titu. de seruitu. tigni immitten. quinta. colum. versicu. secundo casu. sub tracta. de seruitu. vrban. prædior. vbi formaliter di-

cit,quòd quádo nulla promissio seu concesio per me facta apparet vicino , sed ipse vicinus imposuit
10 tignum vnum,vel duo in pariete meo , * & ego tacui,tunc dico quòd illa,aut alia ponere nō poterit in alio loco eiusdem parietis,vel alterius tigni,per text.in l.si cùm meus.si serui.vendic.& idem tenet Cæpo.in tit.de pariet.vij.& viij.col.Et plus subdūt testes ad mei instantiam producti,quòd paries ipse non indiget refectione : & si fortè indigeret, quod non creditur, illa processisset ex culpa , & defectu ipsius partis aduersę,*per hauerne fatte demolire tante stantie,& membri superiori , & inferiori con li quali staua appogiato ditto muro , che li face,ano spalle:* prout ex parte mei testes deponūt, & hoc vltra immoderatam demolitionem factā ex aduerso , de qua per infinitos testes etiā approbatos per ipsum Barbam: ex qua apparet ipse in maxima culpa,sumus ergo in
11 * cautione damni infecti , in cuius consideratione venit etiam culpa leuissima,per l.fluminum.§.prætereà.& §.idem seruius.ff.de damn.infect.ita dicit Ang.in l.in parietis.ij.col.ff.eo.tit.quæ cautio fuit à principio petita:vt apparet ex actis magnæ curiæ Vicariæ productis in præsenti processu : & ita de iure sentio ego Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Nullitas intētata prosequi infrà xxx.annos,quando principaliter est intentata , secus si incidenter.*
2 *Nullitas si principaliter est intentata , regulabitur tempus ipsius , sicut regulatur instantia , & hoc intelligendum est in agendo,secus si excipiendo.*
3 *Appellatio si fuit deserta ex cursu fatalium si principaliter fuit intentata nullitas , tunc causa nullitatis pendente non curriūt fatalia,& sic non deseritur appellatio.*
4 *Sententia lata,peremptæ instantia est ipso iure nulla.*
5 *Insufflatio spiritus vitæ in causa non potest pluries peti,nisi in causis minorum, & vniuersitatum & ecclesiarum.*
6 *Spiritus vitæ instantiæ peremptæ consueuit per sacrum consilium per binam vicem tantum insufflari.*
7 *Vniuersitas aduersus fatalia decursa restituitur in integrum ex causa superuenientis mortis sui procuratoris.*
8 *Fatalia contra minores non currunt,licet Bart.tenet quòd sic,sed quòd datur restitutio.*

CONSILIVM CLXV.

REdemptoris gētium præsidio postulato,amen.In causa vniuersitatis , & hominum castri Nereti,cū Martino cornachia de eodem castro : dicitur pro parte ipsius Martini, appellationem per ipsam vniuersitatē interpositā in S. Regio consilio à sententia prouincialis audientiæ ob decursum fatalium nulla præcedente protestatione fuisse , & esse desertam : & sic sententiam ipsam debere executioni demandari : pro parte verò ipsius vniuersitatis replicatur à sententia ipsa,nedū fuisse appellatum , sed etiā de nullitate dictum per binas supplicationes diuersis diebus oblatas : & sic dū de nullitate actum apparet,poterit* talis nullitas pro- 1
sequi infrà xxx.annos : per not.in l.sicut.C.de præscript.xxx.anno.& not.Inno.in c.dilecto.de appel. & Alex.in consi.xlvij.in v.vol.verum habet locum vt prædicti doct.tenent,quando principaliter fuisset nullitas intentata:secus si incidēter: quia si principaliter fuisset intentata : tunc regulatur tempus nullitatis,sicut regulatur instātia: * verum limita- 2
tur hoc esse verum in agendo , secus si excipiendo: prout in casu præsenti:quia tūc perpetuò prosequi potest: ita plenè exorditur Felyn.in d.c.dilecto.extrà de appel.& quòd deserta appellatione ex cursu fataliū,si principaliter fuit intentata nullitas,tunc pendente causa nullitatis non currant fatalia: * & 3
sic non deseritur appellatio.l.si expresim.de appe. Bal.in l.tale pactum.§.qui prouocauit.ff.de pact.& voluerunt domini de Ro.in tit.de appel.in nouiss.fol.xxvij.quòd causa nullitatis est præiudicialis ad desertionē:hinc dixit Cy.in l.j.C.qui pro sua iurisdi.per no.in l.iij.C.commu.vtr.iud.quòd sententia nulla non confirmatur,vt valeat vt sentētia ex consensu partium tacito vel expresso. Et quòd sententia lata in audientia prouinciali cōtra ipsam vniuersitatem fuerit,& sit nulla,apparet : quia lata peremptа instantia:& sententia lata peremptа* in- 4
stantia est ipso iure nulla.l.properandū.C. de iudi. & consuluit Alex.consi.xlij.iij.volu.& consi.iij.in iiij.volu.& consi.cxxxvj.vbi melius.ij.volu.& cōsi. lxxxij.in iij.volu.quia eo casu dicitur lata sine instantia. Nec obstat si diceretur quòd fuerit insufflata spiritu vitæ per S.Regium consilium : quia respondetur in causa ipsa fuisse insufflatum spiritum vitæ per tres vices , & in vltima insufflatione non fuit in supplicatione porrecta facta mentio , ꝙ per binas alias vices fuerat insufflatū:quia eo casu procul dubio S.consiliū tertiam insufflationē prędictā non concesisset , aut saltē absque causæ cognitione nō insufflasset:per tex.in l.si.C.si sæpius in integ. restit.postu.Et licet minoribus, vniuersitatibus, & aliis habētibus restitutionē in integrum non sit dubium ꝙ sæpius peti potest dicta insufflatio : * quia 5
extincto actu potest iterū restitutio ipsa cōcedi super eodē actu:vt dixit Saly.in l.j.C.si sæp.in integr. resti.postu.in fi.ad quod no.per Bar.& Bald.in l.ab hostibus.ex quib.cau.maio.in §.sed quod simpliciter.& ita dicebat recolendæ memoriæ & mihi præceptor obseruandissimus,quondam dominus Diomedes marconda,subdēs ita fuisse iudicatum in S. Regio cōsilio in causa Baronis de Mirabella , cum magni.Hieronymo carrafa.* Sed excellens domi- 6
nus Ciccus de Loffredo de Neapo. Viceprotonotarius,ac præsidēs S.Regij consilij dixit pluries in Rota.S.consilij:quòd bina vice consueuit insufflari,& non vltra : & ita pluries vidit practicari temporibus elapsis , & practicaui : licet aliis tēporibus pluries fuisset dicta insufflatio concessa:& signāter in causa Baronis Sereni Ludouici de Tolfa.* Præ- 7
tereà & fortius in dubitati iuris est fatalia non currere cōtra minores:per tex.in l.si præses.& ibi pulchrè Bal.& Ange.C.quo.& quando iud.& decidit parlamentum Gracionopolitanum in decis.cccc-xxxvj.x.col.Bar.Vero.in l.fi.iuncta gl.in fi.C.si auer.rem iudi.tenet fatalia ipsa de quibus in authen.

ei qui

ei qui appellat.C.de tempo.appella.& in c.cum sit romana.extrà de appe.omnino currere contra minores : sed quod detur restitutio. Sed sic est quòd per nos dictum fuit fatalia ipsa non cucurrisse: sed dato quòd cucurrerint , beneficio restitutionis in integrum est subueniendū: ergo aut vno modo,aut alio declarandū est nobis fatalia ipsa quatenus decursa forent,non obstare:nec replicari posset præmissa procedere in fauorem minorum, non autem vniuersitatis:nā cùm in vniuersitate cōplectantur nedum minores,verùm etiam pupilli , & viduæ,ac aliæ miserabiles personæ,debet vniuersitas ipsa gaudere beneficio dictis personis concesso.l.j.C.si in communi eadémque causa.l.præcipimus.§.eodem obseruando.C.de appel.& ibi per Bart.ita cōsuluit Alex.consi.cxxj.iiij.vol.dicitur ergo longè à maiori præmissa procedere proculdubio , & nullatenus denegari posse : quin in integrum vniuersitas ipsa Nereti restitui nō debeat,non obstante cōsi.xxiiij. Fran.Cur.senioris:qui contrarium videtur tenere: verū est quòd nihil de præmissis allegat,nec præallegatis respondeat: & ita tandem iudicatū fuit per S.Regium consiliū referente domino Ioanne martiali Hispano relatore,& cōmissario causæ , ac Regio consiliario,& fuit vniuersitas ipsa restituta aduersus decursum fatalium : concurrente maximè, quia fuit demonstratum duos procuratores ipsius vniuersitatis in causa prædicta vnum post aliū decessisse infrà annos duos,quod fuit iustum,ac legitimum impedimentum ad impediendum cursum
8 fatalium : & sic ad concedendum * restitutionē in integrum:prout in particulari in propriis terminis tenet Par.de put.in tract.synd.in ver.sententia.iiij. char.in c.restat vnum aliud.circa fi.j.col.vbi exemplificat in specie,si mortuus fuit procurator: & ita consului & obtinui in S.consilio.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 Veritatis fides verborū adminicula non desiderat.
2 Possessio naturalis non probatur translata,seu quæsita per constitutum,vel precarium, intelligendo de possessione naturali:secus de possessione ciuili.
3 Vendens rem primò vni,constituēdo se precario nomine possidere, & demum secundo alteri simpliciter constituendo se possidere , & secundo tradidit possessionem , tamen primus erit præferendus quoad dominium , sed secundus quoad possessionem.
4 Habitans domum dicitur ipsam possidere.
5 Precarium vbi confertur post mortem constituētis nihil operatur,ex quo confertur in tempus mortis.
6 Res per negationem efficitur dubia.
7 Instrumentum conditionale non meretur executionem.
Dominus rei quando se constituit possidere nomine alterius,non transfert possessionem ex tali constituto.
8 Precarij constitutio tanquam accessoria regulatur secundum principale cui accedit.
9 Mulier meretrix, siue concubinaria non potest donare concubinario.

CONSILIVM CLXVI.

REdemptoris gentium auxilio inuocato, amen. In causa venerandi monasterij ecclesiæ sanctę Crucis de ciuitate Licij: cum Petrutio tabacco, quia veritas ex multis cōsistit in pau
cis,vt in authen.de referen.in prin.colla.ij.*Et ve- 1
ritatis fides verborum adminicula non desiderat: vt in l.j.C.si minor se ab hæredi.abst.& veritas per seipsam venit in lucem, & in publicam notionem. ca.j.§.j.extrà de scismat.in vj.& sic deueniendo ad punctum , ex instrumento præcedenti assertæ donationis producto ex aduerso cum clausula constituti,seu precarij:quòd ex hoc non debeat,nec possit pars aduersa , vt in casu opinatur,præferri dicto monasterio , cui secundo loco donatio de domo prædicta facta extitit , probatur:* ex quo per con- 2
stitutum seu precarium non probatur translatam esse , seu quæsitam possessionem naturalem : vt dicunt Bartol.& doctor.in l.ij.C.de acquiren.possess. vbi formaliter dicit Bartol.tu dic , quòd traditio possessionis ciuilis bene potest probari per instrumentum:dum dicitur cōstituit se suo nomine possidere : sed traditio possessionis naturalis , seu corporalis ita demum probari potest,si instrumentum esset confectū:& idē tenet Panor.in c.ij.v.col.ver. exemplo:extrà de cōsuet.Io.And.& alij ibi allegati per eū:& ideo dixit formaliter ibi Alb.de Ros.in l. quoties.C.de rei vend.videlicet.Sed quid si vēdidi Titio,& constitui me eius nomine possidere:deinde vendidi Seio,& similiter cōstitui,vel ei tradidi. quis erit potior ? & dic ꝙ primus , pro quo primo constitui me possidere , * quod pro traditione ha- 3
betur:vt in l.quædā mulier.ff.de rei vendic.& in l. quod meo.ff.de acqui.pos.quod verū est quoad dominiū: sed quoad possessionem potior est secūdus, cui tradita est:cū enim possiderem nomine primi, tradēdo postea secūdo,vel constituendo me tenere pro eo,interuerti possessionē primi,& eū possessione priuaui:vt ff.de vi & vi arm.l.colonus eū.Et illa lex coniūcta maximè.l.cum fundum eo.tit.probat apertè dictum Albe.& Iaso.in d.l.quoties.sequitur Albe.ita dicere in rub.C.de dona.& quod est quotidianum:& idem dixit Abb.in d.c.ij.extrà de consuet.& intelligendū quoad ciuilē:& contra secundum habētem naturalē:ꝙ experiatur primus more iudæorū per interdictū de quo in d.l. colonus.vel alio cōpetenti,cū in d.l.colonus.patroni possessio naturalis interuertitur per colonū non possidentē etiā ciuiliter:& taliter intelligēdo non est sibi ipsi cōtrarius do.Alb.in eo quod dixit ipse in rub.C.de dona.ab eo ꝙ dixit in d.l.quoties.& ita procedunt si absolutè figuraretur causa & casus de quo agitur, in illā tantū cōclusionē iuris,de precario seu cōstituto in duobus instrumētis diuersis personis vnius eiusdē rei factæ vēditionis,seu donationis : sed hic sunt plura quæ cōcurrūt pro ecclesia:nā cōstat per instrumentū ex aduerso productum , quòd mulier ipsa donatrix reseruauit sibi habitationem domus prædictæ,donec viueret:* sed sic est quòd habitans 4
dicitur possidere : vt per Bartol.in l.si duo.§.cæterum.ff.vti possid.Bartho.Vero.dictus Cæpo.in suo tracta.de seruit.vrban.prædio.in c.dicemus , nunc

de alia specie.in rubri:de tertia specie seruitutis.in in fi.vbi formaliter dicit.Postremò scias, quòd ille qui habet habitationem, dicitur possidere.ita hoc no.Bar.per illum tex.qui dicit,quòd sæpè cõtingit: & sic per hoc intelligendum est scilicet per habitationem ipsam mulierẽ donatricem propter habitationem sibi reseruatã possidere:ergo nec alter possidere insimul:cũ duo insolidum possidere nõ possint.l.iij.§.ex contrario.ff.de acquir.pos.l.duo.ff.de preca.l.si vt certo.§.si duobus.ff.cõmo.& cũ postea eadem mulier donauit ecclesiæ constituẽdo suo nomine possidere,potuit interuertisse alterius possessionem,si apud aliũ fuisset, per theoricam Albe. suprà relatam:ꝙ in hoc casu plus est:quia cum per habitationem naturalis possessio erat apud ipsam, potuit in ecclesiã trãsferre etiã de facto:sed in casu de quo quæritur de iure per suprà & infrà dicẽda, accedit & aliud: quia donatio prætensa facta parti aduersę apparet facta sub cõditione,& pacto,& lege expresse adiectis:quasi donatio ipsa intelligeretur tanquam si non facta esset: sed ipsa mulier ideo postea facit secundo loco donationẽ ecclesiæ:quia nõ seruabãtur pacta per donatarium sibi in alendo illam:& cõstat etiã ex probationibus factis ex parte eiusdem ecclesiæ quòd non fuerũt seruata pacta, leges, & cõditio in instrumẽto prætensæ donationis adiectæ:vltra quòd ipsi ecclesiæ id probare,nec probasse incumbebat:vt infrà apparebit. Suffragatur insuper,quia vbicunque possessor confert precariũ post mortem suã,* licet cõstituat se precario
5 nomine ab alio possidere,nihil operatur per rationem:quia cõfertur in tempus mortis:quo tempore possessio defuncti est extincta:ita Ang.per illũ tex. in l.quamuis.§.si cõductor.ff.de acqui.pos.per text. in l.qui vniuersas.§.quòd per colonum.ff.de acqui. pos.& in hoc casu voluit mulier ipsa donans inhabitare domũ donec viueret:& consequenter possidere,per prædicta. Si possidẽdo ipsa in aliũ trãstulit,agendum est per interdictũ,vel aliter cõtra possidentẽ:& nõ de facto priuare: & maximè quia per instrumentum partis aduersæ manifestè apparet,ꝙ donatio facta fuit sub conditione:vt suprà:sed iuris est, ꝙ quando possessio traditur sub cõditione, non transfertur incontinenti, sed solũ eueniente conditione:scilicet si tempore eueniẽtis conditionis extrema sunt habilia : arg.l.qui absenti.ff.de acqui.pos.sed dicet aliquis,in contrariũ non apparet quòd conditio seruata non fuerit in hoc casu : responsio est in promptu, satis est ipsam donatricem negauisse conditionẽ ipsam seruatam esse: & nunc per ecclesiã quæ ab illa causam habet idem negari: videlicet, conditionẽ ipsam adimpletã non fuisse, neque seruatã : cùm iure cautum sit, per negationẽ
6 tem fieri dubiam:* secũdum Bar.in l.post rem.ff.de transact.ad commodum maximè negantis. Bald.in l.non tamen.§.qui alieno.ff.de procu.& in l.fi.quibus ad libe.procla.non licet.& proinde succedit, quòd quotiescunque aliquid conditionale deducitur in iudicio,debet conditio ipsa liquidari:aliàs non audietur agens.l.hoc iure.ff.de verbor.obligatantum quòd voluerũt Bal.per illum tex.in ver. extitisse.C.de except.& in l.cum testamento in fin. C.de testa.manu.& Bart.in repet.l.iij.in iij.q.C. de pignor.ꝙ instrumentum conditionale nõ meretur executionem:* Et sic ex præmissis donatarius ipse 7
prætensus audiri non debet prætextu instrumenti prædicti. Et facit insuper ꝙ quando dominus rei constituit se possidere nomine alterius,nõ trãsfert possessionẽ ex tali cõstituto,nisi causa habilis præcedat.Bar.in l.quod meo.in prin.ff.de acqui.pos.& per eundẽ in l.ei à quo.ff. de vsuc.* Et cõprobatur 8
ex alio,quia semper cõstitutio precarij tanquã accessoria regulatur secundũ principale, cui accedit Bal.in l.ex testamẽto.C.de fideicom.& ibi pulchrè. & Bal.in c.ij.de feud.da.in vic.leg.cõmis.& in hoc casu non præcedit causa habilis,nec subsistens:imò à iure reprobata : & consequentur nec constitutũ, neque contractus siue instrumentum valet : * quia 9
mulier meretrix siue cõcubinaria nõ potest donare concubinario.tex.est in terminis coniuncta glo.in l.si.ff.de act.& oblig.Bart.Bal.Ang.in l.affectionis. ff.de dona.& quòd erat concubina,plenè dictũ est in processu : & sic tuenda est ecclesia in sua possessione : & nec virtute precarij, aut instrumenti audiendus est aduersarius, nec quo ad possessionem, nec quoad dominiũ:prout bene ad propositũ multa cumulat Alex.in suo consi.lxxxij. perspectis his quæ in themate.in ij.volu.& cùm multa in similibus casibus sequestrorum consideranda veniũt per Magnificos Iudicantes,secundum Lanfran.de ori. in repet.rubr.extrà de sequest.pos.& fruct.inuehit ibi ipse contra iudices faciles, & promptos ad sequestrationes coloro metus,scãdali, seu armorum: & nõ manutenentes quos in possessione reperiũt, sine alio ordine iudiciario etiam facti : & ita de iuris censura consulo ego Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Ben sta,verba hæc sunt dubia, cũ plures possint habere intellectus, vt quia tua petitio bona est, ben sta,vt quia volo cogitare quid agam.nu.2.*
3 *Verba vbi sunt dubia,earũ interpretatio pertinet ad proferentem,qui si non declarauit, nihil operantur.*
4 *Verba dubia seu ambigua semper debent interpretari per proferentem.*
5 *Verba sunt intelligenda secundum communem intellectum, & vulgarem vsum loquendi.*
6 *Verba contrahentium nunquam trahi debent ad aliud,quàm ad id quod sonant.*
7 *Petens ab aliquo vt det sibi vestem,vel librum,seu alia,& ille respondeat non tantũ vestem,seu alia, sed quicquid sibi placuerit, quòd tamen nihil intelligetur promissum.*
8 *Verba dubia interpretari debent cõtra proferentẽ. Verba quãdo duplici modo intelligi possunt, semper interpretari debẽt contra se fundantem ex dictis verbis.*

CONSILIVM CLXVII.

REdemptoris gentium suffragio postulato,amen. In causa honorabilis Iacobi galli cum Nicolao Ioanne de mauro tutore prætensorum pupillorum superasserta conductione domus ipsorum,dum non aliter eandem locando, seu non locando requisitus de locatione respondit,dicendo:ben sta:cõtigit ergo hæsitari an per responsionem prædictam sit indu

1 sit inducta locatio seu conductio.*Et clarissimi iuris est,quòd ex huiusmodi responsione,ben sta:apparent esse verba dubia,cùm plures possint habere intellectus:vt quia ben sta:ideſt, tua propositio seu petitio ben sta:ideſt, volo cogitare : & respondere,
2 & his similia:* & sic possunt intelligi pluribus modis,quo casu dicuntur verba ambigua seu obscura:
3 vt in l.in bonæfidei.& in l.fi.ff.de iur.fis.* & sic vbi sunt verba dubia,earum declaratio,seu interpretatio pertinet ad proferentem,qui si non declarauerit, verba illa nihil operabuntur : sicque cùm ipsa non affirment,nec denegent,videtur inducere deliberationem futuram,quæ ex actu subsequenti declarata apparet, dum domum ipsam inquilinomet in eadem domo existenti refirmauerit,per tex.in l. vtrum.ff.de pet.hæred.& in l.si seruus plurium.§.fi.
4 ff.de leg.j.maximè* cùm verba dubia semper interpretari debeant iuxta intentionem agentis:vt in c. cùm dè beneficio.de præben.lib.vj.& donec verba dubia nõ declarãtur,nihil operãtur:vt pulchrè dixit Bal.in l.potuit.vj.q.C.de iure delibe.dũ loquitur de interrogato an sit hæres,si videtur repudiasse,dũ respondet ꝙ nõ: cũ dupliciter exponi possit: vno modo quòd repudiat:& alio modo pro medio statu,qui pertinet ad deliberantẽ:nã qui deliberat, nondum est hæres:licet sit in potentia esse, & non esse : & sic est deliberatio medium inter duo extre-
5 ma, id est inter additionẽ & deliberationem.* Secundò dum inter ipsos contrahentes non est scriptura aliqua cõfecta,& sunt idiotæ,prout isti sunt: verba ab ipsis prolata sunt intelligenda secundum communem & vulgarem vsum loquendi : vt dicit Bar.in proœm.digestorum:& melius in l.Labeo.vbi bonus tex.ff.de sup.leg.& in c.inter corporalia.extrà de translat.episcop.& in c.ex literis.de sponsa. Ioan.And.in c.cum M.de consti.& dum dubitatur qualis esse debeat interpretatio verborum secundum communem vsum loquendi, debẽt partes super dicto communi vsu audiri in eorum probationibus:vt dicit Bart.in locis prælle.& quotidie vsu & experientia videmus, quòd interrogati, seu requisiti dum complacere negligimus, consueuimus vulgariter respõdere:ben sta:& ideo sermones istos ita in vulgari prolatos debemus non secundũ communem vsum loquẽdi interpretari: prout in specie dixit Bald.in l.lege duodecim tabu.C.de legi.hære. hinc dixit Bal.in auth.si qua mulier.in fi.C.de sac.
6 sanc.eccle.* quòd nunquam verba contrahentium trahi debent ad aliud,quàm id quod sonãt:& idem dicit Bald.in l.iubemus.in fi.C.ad treb.& Alexan. in consil.l.visis & opportunè.in j.volumi. Et quia dicta verba,ben sta,non sunt negatiua nec affirmatiua,sed potius deliberatiua:ergo ex eis fundari nõ potest quòd fuerit inducta locatio, seu conductio: imò verius apparent huiusmodi verba esse generalia: quæ generalia verba nec contractum,nec obligationem inducunt,per tex.in c.cum venissent.de instit.& substit.ita dixerunt Cardi.Floren.& Imol. in cap.ex parte.de deci.Hinc dicebat Roma.in rubrica de arbit.quòd si mihi petenti, vt des mihi vestem,seu librũ,vel alia in particulari:& tu respon-
7 deas,nõ tantũ ista,sed quicquid tibi placuerit:* ꝙ tamẽ nihil intelligitur promissum : & subdit ita tenuisse Bald.in suis conclusionibus : quod maximè procedit dũ nulla fuit pensio constituta, seu mentionata,per id quod in simili dixit Odoffre.in cap. ex parte.de decimis.quòd votum factum de dando ecclesiæ sancti Iacobi singulo anno frumentũ, non expressa certa mensura,est nullũ.ob quod infertur minimè ex verbis prędictis fuisse inductum cõtractum conductionis, aut locationis. Tertiò & vltimò adducitur,quòd stante ambiguitate verborum prædictorũ debet fieri interpretatio contra proferentem verba prædicta,* dum in eis se fundat : per 8
textum in l.veteribus.ff.de pact.l.stipulatio ista.§. in stipulatione.ff.de verbo.oblig.& bonus tex.in l. cum quæritur.ff. de rebus dubiis.& ideo quando verba duplici modo * intelligi possunt, semper in- 9
terpretari debent contra se fundantẽ ex dictis verbis : vt not.in c.ex literis.de sponsa.& ibi Panor.& in ca.in præsentia.de probat.& optimè Barto.post glosam in prælegata l.veteribus.& ideo text.in l. in testamento.ff.de his quæ pro non script.habentur.dixit,quòd si testator protulit verbum aliquod in testamento quod est ambiguum, seu obscurum: adeo quòd minimè intelligi potest, habetur ac si verbum illud non fuisset expressum : sicque cõcludo nullam fuisse initam locationem.

Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Filij nati ante solemnitatem matrimonij & benedictionem sacerdotalem an sint legitimi.*
2 *Solemnitas debita in celebratione matrimonij consistit,quando coram multis personis cõtractum est, maximè interuenientibus comunctis personis, & amicis.& 3.*
4 *Matrimonium dicitur contractum in faciem ecclesiæ,dum publicè fit corã multitudine fidelium: quia ecclesia dicitur congregatio fidelium.*
5 *Matrimonium licet contrahi non debet, aut fieri absque solemnitate,& aliter factum dicitur clandestinum,vbi fit absque præsentia sacerdotis, attamen aliter factum tenet.*
6 *In matrimonio solemnia possunt omitti sine peccato, quia illa de consilio suadentur,& nullum ipsorum percipitur : & sic aliter factum non est peccatum.*
7 *Princeps secularis nec principaliter, nec accessoriè potest aliquid statuere in matrimonijs.nu.13.*
8 *Matrimonium est à Deo, & ideo recipienda est voluntas disponentis quandocunque, & vbicunque velit.*
9 *Matrimonij solemnitates si omittantur, tamen verum est matrimonium, licet peccent contrahẽtes omittendo.& 10.*
11 *Maritus si carnaliter cognouit vxorem ante benedictionem sacerdotalem si animo perseuerãdi non peccat.*
12 *Maritus in partibus Lombardiæ de consuetudine conuersatur cum vxore statim ipsa desponsata carnaliter.*
14 *Rex nõ potest priuare filios successione bonorum patris eo quòd matrimonium sit contractum absque solemnitate,& benedictione.*
16 *Rex addẽs solemnitatem matrimonio per suã legem adiciendo*

Universidad de Deusto
Biblioteca

adiciendo pœnam, non tenet pœna, quia est contra libertatem matrimonij.

16 *Sileant qui scripta discurrunt, & propter frigiditatem stomachi ea digerere non possunt.*

CONSILIVM CLXVIII.

REdemptoris gentium præsidio repetito, amẽ. Proponitur in themate per honorabilem Nicolaum de Andriolo de Iacola partiũ prouinciæ Idrontinæ, quòd dum quondam Fabritius eius filius vxorem duxisset mediante legitimo matrimonio, absque tamen solennitate benedictionis sacerdotalis, & sic celebrationis missæ ante traductionem ad eius domum: & ex eodem matrimonio Lupum, Antonium, & Victorium ex prædicta eius vxore filios procreauerit, fuerat sibi in dubium reuocatũ, an respectu solennitatis ecclesiasticæ non adhibitæ, vt suprà filij prædicti potuissent nuncupari legitimi, vel an principis legitimatione indi-
1 geant. Et certè prima fronte,* prout ita sibi cõsultum fuisse asserebat, videbatur dicendũ quòd sic: q tales filij illegitimi reputari deberẽt: per tex. in terminis propriis in c. aliter legitimum. xxx. q. v. & magis in specie constitutionis Regni, sancimus. sub titulo de matrimon. contrahen. vbi imponitur necessitas omnibus in Regno degentibus, & maximè nobilibus, vt post sponsalia celebratã solennitate debita sacerdotali benedictione præmissis matrimonium solenniter, & publicè celebrari: alioquin morientes cõtra dictæ constitutionis edictũ neque ex testamẽto, neque ab intestato se habituros hære. legitimos ex clandestino matrimonio & illicito contra nostrã sanctionem procreatos: & ibi subdit gl. in ver. alioquin nouerint esse non de solennitate matrimonij quòd nati ex clandestino matrimonio non succedunt. Quibus non obstantibus contrariam sentẽtiam intrepidè consulo, ac teneo esse de iure veriorem: & quòd dictum ca. aliter. & successiuè constitutio Regni intelligi debeat de clandestino matrimonio: vt ipsamet constitutio se declarat, iuncta gl. prædic. in versi. alioquin moueant. nam solennitas debita in celebratione matrimonij
2 consistit,* quando coram multis personis contractum est: vt dicit Ioan. And. in addi. Spec. in titu. de cland. despons. & maximè interuenientibus cõiunctis, & amicis: prout fuit in casu præsenti: vt consuluit optimè Alex. in suo consi. cliij. v. col. in v. volu.
3 * Nã eo casu dicitur in faciem ecclesiæ si publicè
4 fit coram multitudine fideliũ:* quia ecclesia dicitur cõgregatio fidelium: vt dicit Io. And. in addi. Spec. vbi suprà de clãd. despon. Abb. in c. fi. eo. tit. & in c. pen. qui fil. sint legi. sequitur Stepha. de caeta, in suo sacram. in tit. de sacra. matr. in xlv. q. & in q. lix. cum
5 seq. & in q. clxv.* Et licet matrimoniũ fieri seu contrahi non debeat absque solennitate, & aliter factũ dicitur clandestinũ, vbi fit absque præsentia sacerdotis: attamen aliter factũ tenet. c. nostrates. xxx. q.
6 v. & ca. ij. de cland. despon.* & sic omnia solennia quæ adhibẽtur in matrimonio, possunt omitti sine peccato: quia illa de consilio suadentur: & nullum ipsorũ præcipitur: & sic aliter facere nõ est peccatum. c. si quis. xiiij. q. j. & c. quod præcipitur. ita prædict. Stepha. de cae. in prædic. suo sacram. q. lx. secũdum Vgon. & hoc nisi ex tali omissione surgeret scandalũ: vt quia ecclesia remaneret in certa de cõtractu matrimonij: quia tũc esset peccatũ mortale: secũdũ Goffr. & Frãc. in c. j. j. q. de spons. ita do. Stepha. in sua prædic. q. lx. Circa tamen dispositionem cõstitutionis regni prædictę dicitur, & bene, prout verius dicit And. de Isern. ibi,* q princeps secula- 7
ris nec principaliter nec accessorie potest statuere aliquid in matrimoniis: vt in c. eutheniũ. §. hinc colligitur. ij. q. iij. & in c. legẽ. x. dist. & extrà de secun. nupt. §. pen. quãuis. gl. dicat, solennitatẽ debitã, scilicet, q in faciẽ ecclesiæ:* & hoc videtur vsus iu- 8
diciarius approbare: sufficit tamen matrimonium publicè approbari, aliàs celebrari: & hodie introductũ est q matrimonia solo affectu contrahantur. §. quia verò. in authẽ. vt liceat matri & auiæ. matrimonia enim faciẽda sunt, & nõ arctãda, vt in faciẽ ecclesiæ: quia hæc cõstitutio nõ ponit: & sic nec directè, nec vtiliter hoc inducendũ est. l. si verò. ff. sol. mat. cùm matrimoniũ sit * à deo, recipiẽda est vo- 9
luntas despõsantis quãdocunq; & vbicũque velit: vt C. de in integ. resti. l. fin. ita formaliter. And. in d. cõsti. sancimus. idẽ tenet S. Thom. in iiij. dist. distin. xxviij. & idẽ S. Thom. relatus per Io. de tur. crema. in prædic. c. aliter legitimũ. dicit, q sicut in aliis sacramẽtis quædã sunt de essentia sacramenti, quibus omissis nõ est sacramentũ: quædã autẽ ad solẽnitatem sacramẽti, quibus omissis verum perficitur sacramentũ, quãuis peccet omittẽs: ita est in matrimonio: nã cõsensus per verba de præsenti inter personas legitimas ad contrahendũ facit matrimoniũ: quia hæc duo sunt de essentia sacramẽti: alia omnia sunt de solennitate sacramẽti: quia ad hoc adhibẽ
tur, vt conueniẽtius fiat: vnde si omittãtur, verum matrimoniũ, est* quãuis peccent sic contrahentes: 10
& allegat insuper S. Bonauẽturã dicere ad esse matrimonij ista duo sufficere: scilicet legitimitas in personis, & vnitas in cõsensu: ad solennitatẽ verò, & decorem requiritur, & parentũ traditio, & sacerdotum benedictio: & hæc fiunt ad decorem sacramenti: non tamen vt sint de necessitate præcepti. & ratio huius est vitatio periculi: quia frequenter qui in occulto contrahunt, pœnitent: & cum aliis de facto contrahunt: & cùm nõ possit primum matrimonium cõtractum probari, necesse habet ecclesia decipi: & ideo oportuit talia prohiberi: & sic apparet q ad euitãdum clandestinitatẽ matrimonij, ita inductum sit: & pariter gl. in prędic. c. aliter. in ver. non interueniant. dicit, q solennitates prædict. c. aliter. non exiguntur de necessitate: dicit tamẽ esse peccatum, si huiusmodi omittantur solennitates, vbi adhiberi possunt: & dicit sanct. Thom. vbi suprà * quòd si maritus cognouit carnaliter vxorem 11
ante solennitatem benedictionis sacerdotalis, non est peccatum, si animo perseuerandi in matrimonio id faciat: secus in alio animo: & ita potest intelligi quod dicitur in d. c. aliter. & ideo infertur q in ciuitatibus Lombardiæ viri* cõuersantur cũ vxo- 12
ribus statim eis desponsatis in domibus parentum ipsarum, in quibus degunt: & antequam ad eorum domos traducant. & eas carnaliter cognoscunt ante festum nuptiarum: prout ita dicit Alexander de Imo. obseruari de consuetudine in Lombardia, in l. si sponsus. §. si vxor. ff. de donationib. inter virum & vxo.

& vxo. in addi. vnde si hoc esset peccatum, ista esset mala consuetudo: & tanquã respuenda non obseruaretur. Item est aduertendum, quòd prædicta constitutio, sancimus. fuit compilata per Regẽ Rogerium: qui fuit ante Innocentiũ tertium, cõditorem decretalis: cum inhibitio. in qua decretali nulla fit mentio de benedictione sacerdotali, quòd debeat obseruari quo ad dictam pœnam impositã in matrimonio contracto non cum benedictione sacer-
13 dotali:* nã in his quæ sunt de substantia matrimonij princeps laicus nihil potest statuere: vt dicit Bal. in rub. de constit. v. col. quia matrimoniũ iudicatur lege poli, & nõ lege fori. d. §. hinc colligitur. ij. q. ij. & no. doct. in c. fin. de secun. nup. cùm in matrimoniis de iure canonico sufficiat solus consensus: vt in c. cum locum. de spons. & in authen. matri & auiæ. §. quia verò. & filij sunt legitimi & naturales: ideo non potuit ipse Rex priuare filios succes-
14 sione bonorum patris, eo quòd matrimonium con tractum fuit absque benedictione * sacerdotali: si probetur matrimoniũ fuisse contractum: ita dicit
15 Io. And. in c. statutum. el j. de hære. in vj.* & ibi dixit, quòd lex principis secularis addens aliquã solennitatem in matrimonio adiiciendo pœnam, q talis pœnæ impositio nõ valet: quia impeditur libertas matrimonij: & faciunt bene dicta per Fely. in ca. j. vj. & vij. col. de spons. subdens quòd opinio Io. And. cõmuniter approbatur: & idẽ tenet Luc. de pen. in l. mulieres. iij. col. C. de incol. li. x. Ex quibus omnibus audacter cõcludo malè fuisse consultum per alium cõsulentem dicentẽ contrarium: cui me-
16 ritò dici potest, quod dixit Saly. in l. de tutela. C. de in integ. resti. ibi, sileant * qui scripta discurrunt, & propter frigiditatem stomachi ea digerere nõ possunt: sicque dico prædictos Victorium & Lupum Antonium ex huiusmodi matrimonio procreatos esse legitimos, & naturales filios prædicti Fabritij: & pariter legitimè ad paternam ipsius Fabritij patris successionem deuenisse: & ita cõsulo iuris esse, & satis audacter, ego Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Spoliatus possessione alicuius rei si non agit contra suum spoliatorem, sed contra alium tertium, qui non spoliauit, licet etiam causam habuerit ab ipso spoliante, obstabit exceptio dominij ipsius cõuenti.*

2 *Deducens vnum, & aliud probans non potest obtinere.*

3 *Interdictum recuperandæ possessionis intentans, si dicat se ab alio vi spoliatum, & conuentus probat possessionem illam per prius fuisse ab alio occupatam, non potest obtinere.*

4 *Spoliato à magno prætore non competit restitutio, cùm spoliatus à iudice non petat restitutionem sicut spoliatus à priuato. nu. 5.*

6 *Spolium vbi præcesserit authoritate magni prætoris, idest, ipsius principis, non competit remedium recuperandæ.*

7 *Princeps ex causa reuocat priuilegiũ, maximè dum exprimit causam.*

8 *De dominio conuenti dum constat obstat exceptio agenti de manifesta, & notoria iniustitia, & dominio ipsius.*

9 *Spoliatus licet sit ante omnia restituendus, tamen si de proprietate spoliãtis manifestè constare potest, denegabitur restitutio.*

10 *Rex Hispaniæ est cunctis regibus præferendus, cùm habeat quàm plura regna sub se, & sic plures coronas, quod non est in cæteris Regibus nõ habentibus x. regna, vt ipse.*

11 *Corona seu diadema datur pro gloria.*

12 *Rex Hispaniæ non recognoscit superiorem.*

13 *Rex nõ recognoscens superiorem, potest concessionem à se factam reuocare, & sic auferre, & alteri benemerenti concedere, & idem facit ciuitas superiorem non habens.*

14 *Remunerandi causa eum qui reipublicæ bene inseruit, posset à regulis iuris recedi.*
Remunerandi causa bene meritum de republica potest Princeps res priuatorum auferre, & illi benemerenti concedere.

15 *Princeps potest concessionem factã, & ius quæsitum per contractum eius subdito ad eius libitum reuocare.*

16 *Succedens alicui non vt hæres, aut successor, nõ tenetur habere ratum factum prædecessoris.*
Papa & imperator non tenentur seruare cõtractus suorum prædecessorum.

17 *Gesta à non habẽte potestatem in feudandi in præiudicium legitimi successoris in regno non tenent.*

18 *Regis assertioni existente monarcha in regno standum est.*

19 *Princeps tam de potestate absoluta, quàm de ordinaria potest concessionem etiã à semetipso factam reuocare.*

20 *Princeps potest dominium de iure gentium acquisitum auferre vni, & dare alteri.*

21 *Princeps potest de plenitudine potestatis auferre feudum datum vassallo sine causa, & sic ipsum priuare feudo.*

22 *Derogatio particularis specifica longè potentior est in derogationem iuris alterius.*

23 *Regis assertioni stari debet, dum asserit concedere in remunerationem seruitiorum, cùm in similibus stetur assertioni decurionum.*

24 *Dominus ignorans vassallum feudum alienasse si dederit eidem licentiam alienandi, non ex hoc videtur confirmasse alienationem iam factam de præterito.*

25 *Dominus ignorans obligationem generaliter factam per feudatarium de suis bonis feudalibus, si dat licentiam creditori quòd possit super bonis feudalibus consequi debitum, certè per talem licentiam non videtur consensisse obligationi bonorum per prius factam, quam tunc ipse dominus ignorabat.*

CONSILIVM CLXIX.

REdemptoris gẽtium suffragio inuocato, amẽ. In causa Illust. Ducũ Suexæ, cum nobili Mazeo magistri iudicis, super possessorio, & petitorio terræ Gioiæ, & feudi de bogicco prouinciæ Calabriæ, omissis superfluis, & quæ membranas occupare possent, cùm res agatur in Cæsareo cõsistorio coram tot legum doct. ac patribus conscriptis: ideo breuitati ac veritati, vt cõsueui in hærendo,

Universidad de Deusto
Biblioteca

hærendo,dico,quòd nec in possessorio, nec in petitorio prædictus magnificus Mazeus obtinere potest ex infrascriptis. Et primò quòd in possessorio obtinere nõ potest,presuppono satis in facto liquere quondam Illustris.magnum Capi.prædictorum Illust.Ducum parentem minimè eundem Mazeum spoliasse possessione terræ prædictæ Gioiæ,nec feudi prædicti:sed regia Cur.cathol.Regum:& terram ipsam cum feudo alienauit Bernardo faraoni mercatori,in posse,& dominio cuius Bernardi diu tẽta fuit:& vsque ad tempus quo prædictus quondam Illust.dominus magnus Cap.gloriosæ memorię virtute donationis sibi factæ per prædictos catho.Reges possessionem ipsius terræ, & feudi consecutus fuit: vnde resultat quòd quando spoliatus possessione alicuius rei non agit contra suum spoliatorem,* sed contra alium tertium qui non spoliauit, licet etiam causam habuerit ab ipso spoliante,eo in casu obstabit sibi exceptio dominij ipsius conuenti: vt est de mente Bald.in l.ij.C.de ser.fugit.& voluit Lap.in sua alleg.cccij.& per prius voluit Innocen.in cap.ex parte abbatissæ.de priuileg.Cano. in capit.examinata.de iudic.& ideo succedit quòd cùm intentauerit spolium etiam vi factum,& inde se restitui petierit etiam quòd vitio spolij possessio ipsa ad prædictum Illust.dominum peruenisset, non poterit pars aduersa restitutionem possessionis prædictæ obtinere ex præmissis: dum apparet quòd non ab ipso Illustr.domino,*sed ab alio spoliatus fuit:& sic cùm deduxerit vnum,& aliud probauerit, non poterit obtinere,per l.qui habebat.ff. de instito.& dicunt Bar.& doct.in l.j.ff.de eden.& in l.certi cõdictio.§.si nummos.ff.si cer.pet.& ideo voluerunt domini de Rot.in decis.ccccxxxix.aliàs est decis.xxj.titu.de restitu.spoliat.in nouis,incip. * Si agenti possessorio.quòd si intentans interdictũ recuperandæ possessionis dicat se ab alio vi spoliatum, & conuentus doceat possessionem illam per prius fuisse ab alio occupatam,obtinere non poterit:& ideo cùm tempore quo Illust.quondam magnus Capit. recolendæ memoriæ consecutus fuit possessionem prædictam,eandem nõ habuerit, nec cœperit à possessione prædict.Mazei, quam tũc,& per prius per multos & quamplures menses perdiderat, seu amiserat, nec possederat, sed destitutus fuerat possessione prædicta non poterit in præsentiarum allegare quòd fuerit spoliatus: & sic nulla videtur quòd cõpetat sibi restitutio aduersus prædictos Illust.Duces successores prædicti quondam Illustr.domini per glos.in ca.cum olim causam.de restitu.spolia.& in capi.consultationibus.de offic. delega.ita in propriis terminis reperio consuluisse Deci,in consi.cxcj.Concurrente maximè,quia possessio ipsa fuerat capta authoritate regia à posse prædicti Mazei: quod ita dicendum est cùm capta fuerit per eiusdem Regis armorum Capitaneos, ductores:vt dicit Ange.in l.fina.C.de impube.& al. subst.& sic tanquam facta à magno prætore non potest Mazeus ipse dici spoliatus: nec competit sibi possessorium * recuperandæ.l.fin.contrario sensu:& ibi Bal.in j.no.C.vnde vi.* maximè cùm spoliatus à iudice non petat restitutionem, sicut spoliatus à priuato:vt dicit gl.in capi.præsentium.vij. q.j.& no.Arch.in c.quorundã.lxxiij.distin.& in c. præsulatus.j.q.iiij.Abb.in c.dilectus.el j.de rescrip. & in c.si constitue rit.de accu.quia pro iudice præsumitur:vt in c.in præsentia.de renun.Or quãto magis præsumendũ est in principe, pro quo lõgè satis præsumendum est:vt not.Cy.in l.fi.C.si contra ius vel vti.pub.Abb.in c.in causis.de re iudic.in ij.not. vbi subdit hoc procedere etiam si agatur de præiudicio tertij: & tradit etiam idem Abb.in ca.nisi.j. colum.de offi.deleg.& in capi.cùm inter.ij.colum. extrà de excep.& in suo consi.lxxxiiij.j.volu.circa fin.Domi.in cap.grandi.de sup.negli.præla.in vj.& plenè Philip.Deci.in cõsi.cxxv.ij.col.& in prædict. consi.cxcj.vbi subdit pari ratione videri dicendũ, vbi authoritate principis fuisset capta possessio:*& ideo non ab re consuluit Bald.in consil.cccxlv.ij. colum.in j.volum.incip.ad euidentiam præmittendum.quòd vbi spolium processit authoritate magni prætoris: idest ipsius principis non competit remedium recuperandæ:& idem tenet Ludo.in l.si de vi.vlti.colum.ff.de iudic.& ibi plus subdit Bal. *quòd princeps ex causa reuocat priuilegium,maximè dum causa exprimitur: idem refert & sequitur Afflict.in sua decis.ccclxj.nisi sua fortè fuisset alia impressio. Vltimò non omitto quòd quando constat de dominio conuenti possessorio, vt in casu præsenti, in quo constat de titulo concessionis prędictæ,obstabit exceptio ipsi agẽti de notoria & *manifesta iustitia,& dominio ipsius Illust.Ducis, per glos.in c.ad decimas.de restit.spol.in vj.in ver. præsumuntur.glo.in c.fina.eod.titu.in antiquis.per quas gl.ita consuluit Pau.de Cast.in consi.xxxix.in causa capturæ.in fin.verb.vbi dicit,*quòd licet spoliatus sit ante omnia restituendus, tamen si de proprietate spoliantis manifestè constare potest, deneganda erit restitutio:idem consuluit Alexand. consi.lxxvij.in causa & lite.in versi.comprobatur, quia videmus.in ij.volu.& in l.naturaliter.§.nihil commune.xj.colum.versicu.talis ergo exceptio.ff. de acquiren.possess.Ex quibus concluditur prædictum Magnificum Mazeum in possessorio intentato manifestè succubuisse,& succumbere.Quò verò ad petitorium magis apertè audacter succubuisse tenendum est, præsupponendo principaliter quòd Rex Hispaniarum sit cæteris Regibus præferẽdus: cùm quam plura habeat sub se Regna,& plures coronas,imò decem regnorum,si rectè numerentur: & sic ratione multiplicitatis coronarum debet cæteris Regibus anteferri: sicut in simili dicimus de eo qui est Marchio & Comes:nam præferendus est Marchioni simpliciter:cũ duo vincula magis strin gant,& sint fortiora:vt dixit Bal.in l.sed & milites. in princip.ff.de excusat.tuto.prout etiam in simili dicimus de Doctore in vtroque iure, qui præcedit Doctorem in vno tantum: secundum Bal.ibidem: & sic cùm habeat tot & tanta Regna,videtur quòd habeat totidem coronas:& sic quòd maiorem gloriam habere debeat:*cùm corona seu diadema detur pro gloria:ita Luc.de pen.in l.temperent.C.de vesti.olob.& aur.libro.xj.ita in particulari ex præmissis inquit do.Bartho.Cassen.Gallus, & fisci patronus Eduen.præfatus, in suo vberrimo tract. gloriæ mundi.in v.parte.in xxvij.consideratione. vlti.col.& plenius ibidem in xxxvij.cõsideratione circa princip.vbi subdit alia ratione Reges Hispaniæ

niæ cæteris regibus anteferri:*ex quo qui pluribus præest, dicitur maior: vt ipse aliàs dixerat in iiij. parte.in lj.cõsidera.in versi.viij.vbi alle.gl.in auth. cõstitutio quæ de dignit.§.generaliter.quæ formaliter dicit not.nobilitari partem per filium, magistrum per scholarẽ,& præsidem per subiectos:& habetur Prouerbio.xiiij.in fi.in multitudine populi dignitas Regis, & in paucitate plebis ignominia principis.* Hoc nunc præsuppositio tenendum & præsupponendum est aliud, videlicet, Regem Hispaniæ non recognoscere superiorem: & hoc indubitati iuris est:gl.est in c.Adrianus.lo ij.lxiij.dist.& in c.& si necesse.extrà de dona.inter vir.& vxo.Io. And.in addi.Spec.in titu.de priuil.Panor.in c.nouit.vj.col.de iudi.Ioã.de tur.crema.in c.in apibus. vij.q.j.Io.Lup.de palat.rube.in repe.c.per vestras.j. char.colũ.iiij.extrà de donat.inter vir.& vxo.præsuppositis ergo præmissis dico apparere ex tenore priuilegij donationis factę de terra Gioię per quõdam catho.Reges eidem Illust.quondã magno Capi.donationem ipsam fuisse factã propter magna, ac præclarissima gesta,ac benemerita ipsius Illust. domini:& iuris dispositione sancitũ est,quòd Princeps non recognoscens superiorem,concessionem etiã à semetipso factã reuocare potest,*&sic auferre,& alteri concedere bene merenti:dixit Bartol.in procę.digestorum.iij.col.per l.si priuatus.ff.qui & à quib.& l.venditor.§.si constat.ff.commu.prædio. imò in casu præmisso nedũ supremus Princeps,verùm etiam * & ciuitas superiorẽ non recognoscẽs hoc facere potest:vt dixit Bar.in l.quæcunque.in fi. C.de iu.fis.lib.x.per l.certa forma.C.eo.titu.& in l. item si verberatum.§.j.ff.de rei ven.& not.Bal.in l. rescripta.C.de precib.impe.off.& consuluit plenè Lud.Roma.in cõsi.cccj.in casu propositæ cõsultationis.vbi per multa cõcludit, q̃ ex causa remunerationis faciendæ alicui,qui sit bene meritus de republica posset Princeps res priuatorum auferre,& illi benemerenti cõcedere, per d.l.item si verberatum.& l.ij.& iij.C. pro quib.caus.serui. libert.pro præmi.accepe.l.si quis in graui.§.hi quoq;.ff.ad sillani.& ibi plura similia prosequitur:vbi à communi regula receditur ob remunerationem eius qui reipublicæ bene inseruit:& idem consuluit Pau.de Cast.in consi.cv.inci.donatio prædicta.in fi.& ita per prælegata reperio in particulari consuluisse Deci.in cõsi.clxix.incip.consultus ab Illustr.domino Marchione.iij.col.versic.si autem ex tenore inuestituręparum.infrà vbi * magistraliter loquitur. & pro prædictis facit quod voluit Andre.de Isern. in c.j.de mili.vass.decre.ætat.vbi dixit Principem posse concessionem factam,& ius quæsitũ per contractum eius subdito ad eius libitum reuocare: & idem tenet Ang.in l.Lucius.per illũ tex.ff.de euict. & plenè not.per Felyn.in c.quæ in ecclesiarum.de constitutio. Item ex alio denegari non potest,quin pars aduersa in petitorio non succumbat, ex quo Reges catholici non tenebantur ad obseruantiam concessionis factæ parti aduersæ:ex quo non erant successores, seu hæred.quondam Regis Federici in præsenti Regno: sed veniebãt ad ipsius Regni successionem ex alio anteriori legitimo iure eisdem Regibus validiori & commodiori: vt notoriũ est: & sic si non vt hæredes aut successores,* non tenebantur habere ratum factum prædecessoris: cùm non reputauerint eundem Regem Federicum pro vero & legitimo Rege,sed hoste, vt liquet ex tenore priuilegij concessionis ciuitatis Lauelli factæ magnifico quondam Ioanni de tufo in actis producto: ita inquit Bal.in l.j.ff.de constitu.prin.dum loquitur de Papa,& Imperatore:quòd non tenentur seruare contractus suorum prædecessorum,per text.in l.si quis domum.ff.loca.& licet fortè dici posset quòd prædicti Reges tenerẽtur infeudationes factas per prædecessores seruare, cùm illæ veniant ex consuetudine Regni,vel Imperij,tamẽ ex quo Reges prædicti non venerunt vt successores prædicti quondã Regis Federici,nec fatẽtur ipsum fuisse legitimum Regem,imò eundem tanquã ipsorum catholi.Regum hostem,& de Regno per summum Pontificem priuatum reputauerũt, eundem, seu ipsum de regno eiiciendo:ergo eius gesta minimè rata habere, aut seruare tenentur: & ideo gesta per prædictum Regem *nulliter concedenda sunt tanquam ab hoste gesta, & à non habente potestatem infeudandi in præiudicium legitimi successoris in Regno,per no.per Felyn.in c.j.extrà de proba. Quod maximè procedit in casu de quo quæritur, cùm Reges ipsi cathol.in specie infeudationem de prædicta terra Gioię,& feudi declarauerint irritã, & inanem pluribus ex causis quas exprimere non curauerunt eandem cassando,& annullãdo:vt verba priuilegij prædicti,& producti cantant.Quorũ catho.* Regum assertioni existentium monarcha in regno, standum est:vt consuluit Bald.in consil. cclxxviij.Rex Romanorum &c.pen.colum.in iij. volu.& sequitur Iacob.de sancto Georg.in tract. feud.in versic.& dicti vassalli.Item liquet ex priuilegio donationis prædictæ ex dominica potestate legibus non submissa reuocatas fuisse omnes, & quascunque concessiones factas per eosdem catho. Reges,seu eorum prædecessores sub quacunque serie, & expressione verborum, easdem annullando & irritando:& nihilominus tam de absoluta potestate, quàm ordinaria potest Princeps concessionem etiam à semetipso factam *reuocare:vt suprà ostensum est,per not.in l.digna vox.C.de legi.& in c.nouit.de iudi.& plenè Felyn.in c.j.de proba.imò dominium de iure gentium acquisitum potest auferre vni,& alteri concedere:* vt vltra prælegata tenet etiam pulchrè Ang.in l.bene à Zenone.C. de quadri.præscri.& in l.Lucius.de euict.& melius in l.item si verberatum.§.j.de rei vend.& consuluit Cur.in consi.lxv.& bene Ias.in l.fin.C.si contra ius vel vti.publ.de plenitudine autem potestatis pariter poterit * princeps auferre feudum datum vasallo sine causa,& ipsum priuare: ita in particulari tenet Iaco.Aluar.in titu.de his qui feu.da.poss.vbi dicit,quòd de plenitudine potestatis potest auferre feudum vassallo sine causa:licet aliàs de iure non posset: vt in c.j.de natu.feu.alleg.not.per Innocen. in cap.ad apostolicam.de simon.& sic si idem princeps concedens id facere posset, or quanto magis alius qui in Regno succesit:& qui non tenetur habere ratum factũ prædecessoris:vt suprà. Item vltra reuocationem cuiuscunque concessionis factæ de terra,& feudo prædictis alteri personæ in priuilegio donationis factæ posteà Illust.quondam ma-

gno Capitaneo fœlicis recordationis, declaratur dictam terram Gioiæ, & feudum fuisse ad eius cu-
22 riam legitimè deuolutas:* quæ particularis specifica derogatio longè potentior est in derogationem iuris alterius: vt not. Bald. in authen. hoc inter liberos. col. j. in fin. versi. de clausula autem. C. de testa. Bald. in ca. naturales. col. j. si de feu. fu. contro. & in consi. ccxc. ius abbatialis. in j. vol. & præsertim cum declaretur dictam reuocationé & annullationem fuisse factam ex iustis & legitimis causis: quo casu credendum erat eisdem catho. Regibus ita asserentibus, per tex. in clem. j. de probat. Nec de benemeritis prædicti quòdam Illustr. magni Capit. ob quæ principes ipsi moti sunt ad ita concedendum, dubitari potest: tum quia notoria sunt, & etiã in actis probata: tum etiã quia satis de eis constare dici potest per assertionẽ ipsorum catho. Regũ in priuilegio prædicto, quorũ assertioni de iure stari debet,
23 *maximè cùm in similibus credatur decurionibus asserentibus ob benemerita donasse: ita dicit Bart. in l. ambitiosa. xj. col. ff. de decre. ab ord. fac. & consuluit Alex. in consi. xxxiiij. consultus. in iiij. vol. & sequitur Deci. in prædi. consi. cxcj. in iij. col. Multò ergo fortius dicendũ est in principe, vt ei credendum sit: ita Deci. vbi suprà & facit bene tex. in præalleg. cle. j. de proba. Et sic concludendum est quòd exceptio. l. omnes. & l. bene à Zenone. obstat agenti tam in possessorio quàm in petitorio virtute priuilegij prædicti: & quæ exceptio competit tã habentibus causam à fisco, quàm donatariis, per tex. in d. l. bene à Zenone. & omnia requisita cõcurrũt: nam fuit facta donatio per catholicos Reges non recognoscentes superiorẽ: vt pulchrè dixit Bal. in c. ad apostolicæ. de re iudic. in vj. Præterea prædicti catho. Reges tenuerũt, & possederũt: prout dicit Bal. in l. fi. C. si contra ius vel vti. pub. item inuestierunt prædictum quondam Illustr. dominũ, concedẽdo ei facultatem ingrediendi propria authoritate: vt dicit Bal. in c. j. §. fin. vlt. colum. de no. for. fide. & sic cùm prædictus quondam Illustr. dominus, & eius successores tam diu tenuerunt, & possederunt per annos vltra xxx. quis dubitat agenti huiusmodi exceptionem obstitisse, & obstare. Vnde datis pro veris & legitimis Regibus huius regni Regibus cath. gloriosæ memoriæ corruent cæteræ concessiones factæ per quondã Regem Federicum eorũ hostem: & tanquam hostem eiectum ac priuatum de regno per summum Pontificem: maximè nõ confirmatæ, nec approbatæ per prædictos catho. Reges veros & legitimos: & sic resultaret quid hæreticum nedum dicere, verum nec cogitare retro gesta ipsius quondam Regis Federici priuati de regno, & hostis prædictorũ catho. Regum præferri gestis, & concessionibus factis per prædic. cath. Reges: maximè in personam tam Illust. Ducis benemeren. Nec omittendum censeo quòd de subreptione, & obreptione fundatum audio per meos Magnificos collegas in allegationibus porrectis, quòd in concessione obtenta ex aduerso à prædicto Serenissimo Rege Federico fuerit Rex ipse circunuentus: & successiuè quondam catho. Rex, dum Mazeus ipse posuerit se fuisse hæredem institutum à quondam Comite terræ Nouæ, & vxore ipsius Comitis fuisse relictam vsufructuariam: Item asseruit se esse legitimum hæredem ipsius quondam Comitis: quæ omnia minimè vera fuerũt, nec sunt, vt liquet ex scripturis per eundemmet Mazeum productis: & sic apparet huiusmodi concessionem in nihilũ sibi opitulari tanquam non subsistentem, per id quod in simili tenet Pau. de Cast. in l. si quis filio exhæredato. §. irritum. ff. de iniu. rup. & irri. test. *dum dicit, quòd si dominus ignorans vassallum feudum alienasse, dederit 24
eidem licentiam alienandi, nõ ex hoc videtur confirmasse alienationem iam factam. & idem consulendo sequitur Alex. in consi. cxlvj. in v. vol. & idẽ Alex. in consi. ij. in iiij. volu. vbi loquitur de domino ignorante * obligationem generalem factam 25
suorum bonorum per feudatarium, qui dat licentiam creditori quòd super bonis feudalibus possit consequi debitum, quòd per hanc licentiam non videtur consensisse obligationi bonorum, quæ tũc ignorabat. In reliquis suppleat facundissima doctri. Cæsarei cõsistorij, in quo causa ventilatur, cui me submitto ego Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Litis pendentia cum principali prodest etiam fideiussori.*
2 *Defensio competens principali competit etiam fideiussori.*
3 *Exceptio potest opponi contra sententiã, non autem contra instrumentum quod habet executionem paratam.*
4 *Fideiussori competit beneficium excussionis nõ obstante iuramento interposito.*

CONSILIVM CLXX.

Ridie à magno viro V.I.D. interrogatus, an pendẽte lite cum principali, tenuerit accusatio pœnæ contra fideiussorem obligatũ cum eo: respondi quòd
1 non: * ex quo pendentia litis cũ principali prodest fideiussori: ita no. voluit Bal. in addit. Spec. in tit. de appel. iij. char. versic. quid si promisi. * Et facit, quia 2
defensio competens principali comperit etiam & fideiussori. l. tam mandatori. C. mand. & est clarum in casu de quo quæritur, quòd dicitur lis pendere per solam citationé: vt in clem. fi. vt lit. pend. Cum suscitata nihil obstat: quia aliud est in sententia, & aliud in obligatione, in qua sumus, quæ habet exe-
3 cutionem paratam: * nam & contra instrumentum quod ex forma statuti habet executionem paratam nõ potest opponi exceptio: secus contra sententiã: vt voluit no. Bal. in l. peremptorias. in iij. col. versi. quæro, pone statuto &c. C. sen. rescin. non pos. concurrente maximè quia prædicto fideiussori cõpetit & * beneficium excussionis etiam non obstante 4
iuramento: vt voluit Alexã. in l. fi. ff. si cer. pet. & ita de iure respondeo ego Thomas Grammaticus.

SVMMARIVM.

1 *Visitator dum visitat, debet exquirere quæ sunt* IESV CHRISTI, *& nõ sua, & intendere prædicationi, exhortationi, correptioni, & reformationi, non autem procurationibus, aut lucro, sed saluti animarum.*
2 *Prælatus de omnibus sibi commissis rationem reddere tenetur, si non corrigit, monet, & reformet. & nu. 4.*
3 *Hodie tamen miseri prælati ad dicendum consanguineos intendentes, hunc fructum negligunt, non dirigentes oculos ad conscientiam, sed ad bursas subditorum.*
5 *Procuratio nullatenus peti potest in pecunia præstari, sed in victualibus, & pariter nec in aliis muneribus, quæ etiam à volentibus recipere non potest. & nu. 6.*
7 *Consuetudo in cõtrarium quòd possint recipere pecunias pro procuratione, non tenet.*
8 *Successor in beneficio non ligatur ex eo quòd eius prædecessor ita fecerat.*
9 *Ecclesiæ pauperes non tenentur recipere visitationem, nec tenentur ad aliquam procurationem ex eo, & maximè dum constat. & nume. 13. Ex quo paupertas ipsam excusat. & nu. 11.*
10 *Prælatus tenetur propriis sumptibus pauperes ecclesiæ visitare.*
12 *Ecclesia si sit pauper, dum dubitatur, potest prælatus exigere iuramentum à rectore eius, vt veritatem dicat, Et statur eius dicto iurato.*
13 *Ecclesia propter sterilitatem potest denegare procurationem. & nu. 14.*
15 *Visitator dum transgreditur præmissa, tenetur restituere quod accepit, & etiam erogare tantundem de proprio.*
16 *Visitator non potest procurationem in pecunia accipere pro visitatione etiam ratione cuiusuis, sed in victualibus duntaxat.*
17 *Visitator si sit Patriarcha, vel Archiepiscopus, & cœperit procurationem in pecunia, si distulerit infra mensem restituere, ab ingressu ecclesiæ arceri debet, & sibi penitus interdici: inferiores autem prælati ab officio & beneficio suspenduntur quousque de duplo satisfecerint.*
Item tales visitatores non restituentes, vt suprà, sũt irregulares, & si interim moriuntur, non facta restitutione prædicta, extent excluſi à cœmiterio ecclesiæ, & ibi sepeliri non possunt.
18 *Inferiores autem Archiepiscopis, & Patriarchis fierent adeo irregulares, vt ab alio, quàm à Papa absolui non possent.*

CONSILIVM CLXXI.

Redemptoris gentium suffragio repetito, amen. Quoniam aliqui curiosi volétes plus sapere quàm oporteat, contra doctrinam Apostoli dimissa sacrorum canonum dispositione, expresséque contraueniẽdo omnia eisdem licere recensentes: & quorsum tendunt minimè prætideri arbitrantes circa ea quæ incumbunt desidiosi. Quo nam iure visitator in prouincia petat ab ecclesia: & archipresbytero Sancti Petri sita intus terram S. Georgij de molaria ducatos v. pro procuratione visitationis, prætextu quòd sibi pro visitatione debeantur: prout quondam prædecessor archipresbyter percepisse asserit comminando aduersus archipresbyterum de excommunicatione: & cõtra ecclesiam de interdicto. Secundò cùm fructus & reditus dictæ ecclesiæ sint pauciſsimi, & modici, adeo vt pauciſsimè ad alimẽta sacerdotum, & clericorum diuino cultui in ecclesia prædicta deseruientium sufficiant, in tantum vt deductis iuribus Metropolitano, vt prætenditur, debitis, necnon & expẽsis necessariis nihil aut parum supersit pro alimentis ipsius archipresbyteri: adeo quòd ex eis per mensem alimẽtari minimè posset, vt notorium est, & verificari offertur: an ex hoc de iure cogi possit ad aliquam visitationem, seu procurationem pro ea. Tertiò & vltimò ad quid teneatur visitator si præter & contra formam sacrorum canonum procurationẽ prædictam, & in pecunia exegerit. Quibus in themate præmissis veritati inhærẽdo, vt consueui, ac breuitati ex infrà scriptis quid sentiã, apparebit. Et certè inuenire consultores propter bonum salarium qui contra prædicta iura notoria, & peiora consulant, nemini dubitãdum: cum deuiantibus à iuris, & iustitiæ tramite non semper in hoc seculo pœna inferatur. * Ideo præsumẽdum est per 1
Reuerendũ visitatorem esse exquirenda quæ IESV Christi sint, & non sua: vt dicit text. in c. cùm apostolus. de censi. & in c. procurationes. eo. titu. & ita visitator in sua visitatione seruare debet, & intendere prædicationi, exhortationi, correptioni, & reformationi vacando, vt fructum referat, qui non perit, non autem procurationibus, aut lucro, seu ad propriam vtilitatem, vt sibi thesaurizet: sed saluti animarum: & morum profectui, cultuique diuino, * ampliando statum ecclesiarum in melius 2
reformando intentare debet: vt in ca. j. de censi. in vj. & in c. procurationes. extrà de censi. & facit l. j. §. quies. ff. de offic. præfe. vigi. & ideo dixit pulchrè Pet. de Ancha. in d. c. procurationes. quòd visitatores debent incumbere prædicationi & exhortationi, & fructum qui non perit id est animas saluas facere, & curare vt subditi sint Deo grati: & congregent thesauros in cœlo, vbi nec erugo, nec tinea demolitur, nec fures effodiũt, aut furantur. Matth. vj. & Lucæ xij. * Hodie tamen miseri prælati ad di- 3
tandum consanguineos intendentes hunc fructum negligunt, non dirigentes oculos ad conscientiam: sed ad bursas subditorũ: non aduertentes cũ quanta sanguinis aspersione, alias sparsione sancti patres ecclesias erexerant: vt Liber ecclesiast. historiæ demonstrat: ita formaliter Anch. vbi suprà reminisci quidem debet prælatus ipse quòd de omnibus sibi commissis rationẽ reddere * tenetur, si non corri- 4
git, monet, & reformet: vt in c. irrefragabili. de offi. ord. c. j. §. ad hæc. de offi. archi. recordetur obsecro Reuerendus visitator, si hæc in suis assiduis visitationibus. obseruauit. * Et circa primum dico nul- 5
latenus procurationem peti posse in pecunia præstari, sed in victualibus, obstante. c. ij. de censi. in vj. & pariter nec in aliis muneribus quæ etiã à volentibus visitator recipere nõ potest: vt in c. cùm apostolus. de censi. & in c. relatum. x. q. iij. & in ca. cùm nuper. de cẽsi. & subdit tex. in c. j. §. procurationes. de censi. in vj. formaliter, nullam tamen pecuniam ipse visitator vel aliquis de sua familia, sed in victualibus expensas tantum recipiat moderatas: & ibi subdit Io. mon. se non videre quonã modo visitatores possint vti esculentis, & poculẽtis: cùm in

Universidad de Deusto
Biblioteca

victualibus procurationes recipiant &c. & ideo
6 visitatores pecunias recipere non debent:* quia ſicut verè philoſophantes illas deſpiciũt.l.in honoribus.ff.de vacat.mune.& in c.glorioſa.§.ſocrates. xij.q.j.alias & verius.capi.crates fortius viſitantes. Item quia vt dicit Hoſtien.Si ciuilis ſapientia precio nummario inhoneſtari non debet.l.j.§.eſt quidem.ff.de var.& extraordi.cog.multo fortius canonica vituperanda quæ non acerbè clericorum auaritiam reprehendit.c.ex parte.de cenſib.& c.ea quæ.de deci.c.j.& c.irrefragabili.de offic.ord.in fi. ita Ioan.mon.& Card.in d.c.j.de cenſi.in vj.& ibi-
7 dem Io.An.*Nec cõſuetudo in contrarium exiſtẽs viſitantes defenderet: ex quo per ſedẽ apoſtolicam reprobata eſt.c.ſi quis neſciat.xj.diſt.c.j.& ibi Domi.ita ad literam etiam firmat excellens do.Mari. Sozi.in ſuo tract.de viſita.viij.chat.verſi.vj.quæro, in quibus rebus ſolui debeat.Nec ſufficeret dicere quòd à prædeceſſore ipſius archipresbyteri fuerit recepta ipſa procuratio in pecunia,& ſignanter in ducatis quinque: vt fortè ſic conuentum cum eo
8 prætendantur,tum ex præmiſsis,* tum etiam quia ex hoc ſucceſſor ipſe Modernus archibresbyter nõ ligatur ex eo quod de functus prædeceſſor fecerit: vt dixit Ioã And.in c.fœlicis.de cenſi.in vj.tũ maximè quia poſſet bene dici conuentum inter ipſum prædeceſſorem, & viſitatorem tunc temporis, vt accepta ab ipſo archipresbytero pecunia potuiſſet alienare: prout alienaſſe reperitur multa immobilia dictæ eccleſiæ,ac etiam iura,vt notoriũ eſt,quorum bonorum & iurium alienationẽ ſucceſſor ipſe pro reuocatis habuit: & intendit Deo duce recuperare:& ita proceſsit illius temporis viſitatio:abſit igitur vt ita de præſenti procedat. Circa ſecundum liquet, & pluſquam notoriè verificari offertur,licet notorium ſit, eccleſiam ipſam ſancti Petri,à qua petitur procuratio prædicta, fuiſſe & eſſe pauperem: imo pauperrimam, cùm eius introitus minimè ſufficiant ad alimenta ſacerdotum, & clericorum in ipſa cultui diuino ſeruiẽtium: nec ipſi archipresbytero:cum ipſe non percipiat tantum ex eis quod ſibi in alimoniam vnius menſis ſufficeret deductis iuribus Metropolitano debitis,vt prætenditur: & in iure expeditum cõperimus, quòd opulentæ eccleſiæ duntaxat debent viſitari,non autem
9 aliæ pauperes: * cùm illæ regulariter non ſint viſitandę,niſi duntaxat cùm viſitator audit aliquod ſiniſtrum & graue: quia nec poſſunt recipere archiepiſcopum,vel epiſcopum viſitantes.per text.in c. cùm apoſtolus.de cenſi.ita dicit Hoſtien.in c.cùm nuper.de cenſi.docto.dicere,quos ipſe ſequitur.& quòd paupertas eccleſiæ ipſam excuſet à procuratione,tenet Petr.de Anch.in d.c.procurationes.ij.
10 colum.extrà de cenſi.*& ideo ſubdit,quòd eo caſu prælatus ſuis propriis ſumptibus viſitabit: & idem notauit per prius gloſ.in d.c.procurationes. Ioan. And.& doct.in d.c.conquerente.extrà de offic.ordin.& in c.cum inſtantia.eo.titu.Cardi.Zaba.in c. cùm nuper.in fi.& in c.procurationes.in fi.eo.tit. Stepha.in clemen.j.de cenſi.idem tenet Mari.in c. venerabilis.de cenſi. Lap. Abb.& Domini.in c.fi.de cenſi.in vj.ſuis ergo propriis ſtipendiis debet prælatus viſitare eo caſu:vt dicit gl.in d.c.venerabilis. quia ad hoc ſunt reditus epiſcopales deputati.cap. cùm ab omni.de vi.& ho.cle.* Et quòd eccleſia ad 11
nihil contribuere teneatur, dum eſt pauper, tenet etiam Archid.in c.j.de cenſi.in vj.quia ſemper debet haberi ratio ne miniſtri eccleſiæ egeant, & ne fraudentur alimentis.l.in condemnatione.ff.de regul.iur.l.qui bonis.ff.de ceſsio.bono.maximè dum euidenter conſtat eccleſiam impotẽtem, prout verificari offertur,licet notorium ſit:ita Hoſti.in d.c. procurationes.argu.c.odoardus.de ſolu.* & ſi du- 12
bitari cõtigerit de paupertate, poſſet prælatus exigere iuramentum à rectore eius, vt veritatem dicat,& ſtabitur eius dicto iurato: argu.c.fina.de iureiur.& idem ſequitur Per.de Anch.in d.c.Et ideo dixit Cardi.prędic.& Pau.de Leaza.in cle.j.de cẽſi.
* quòd paupertas tribuit legitimam cauſam dene- 13
gandi procurationem,per tex.in c.cauendum x.q. iij.& c.cum apoſtolus.& c.cum inſtantia.de cenſi. ex quo importentiam viſitati ſupplere debet viſitãs ſuis propriis ſumptibus:vt ſuprà* maximè præſen- 14
ti anno ob ſterilitatem,cùm reditus dictæ eccleſiæ conſiſtant in decimas frumentorum: habet igitur archipresbyter ipſe, & etiam eccleſia prædicta legitimam cauſam, imò potiſsimam denegandi procurationem,per tex.in d.c.cauẽdum: vt dicit Lauren.in c.relatum.x.q.j.& ibi Archi.in gl.ſi.& Hẽri. Boych.in c.cùm apoſtolus.de cenſi.Circa tertium & vltimum, videlicet, ad quid teneatur viſitator dum tranſgreditur has canonicas ſanctiones? Reſpõdeo quòd id quod acceperit reſtituet eccleſiæ, 15
ſeu eius rectori,quam taliter grauauit,* & tantundem eidem rectori impẽdet de ſuo,tex.eſt in c.procurationes.in fi.de cẽſi.maximè ſi ſolum in victualibus procurationem non recipiat, ſed * in pecu- 16
nia:idem firmauit Inn.papa in c.j.de cenſi.in vj.in §.procurationes.vbi text.dicit, procurationes autem recipiat ſecũdum quod eſt in canonibus conſtitutum: nullam tamen pecuniam occaſione alicuius conſuetudinis, ſeu quolibet alio modo, ſed in victualibus expenſas recipiat moderatas. idem corroborauit,& auxit in pœnam viſitantiũ, & recipientium pecunias pro procuratione Grego.decimus.in cap.ij.de cenſib.in vj.vbi apertè determinat,vt ſi viſitãtes ſint Patriarchæ,vel Epiſcopi, duplum eius * quod receperint,infra menſem perſol- 17
uere ipſi eccleſiæ teneantur, adeo vt differẽtes ſoluere vltra tempus prædictum ab ingreſſu eccleſiæ arceantur:& quòd ipſis ſit penitus interdictum:inferiores autem prælati ab officio & beneficio nouerint ſe ſuſpenſos,quouſque de duplo huiuſmodi grauatis eccleſiis plenariam ſatisfactionem impendant:nulla in hoc eis dantium remiſsione, libertate,ſeu gratia valitura:ita dicit tex.in d.c.ij.* intan- 18
tum quòd ſi celebrarent in eorum eccleſia Archiepiſcopi,ſeu Epiſcopi, & Patriarchæ prædicti non obſeruata forma d.c.ij.de cenſi.fierent irregulares, per c.is cui.de ſent.excom.in vj.& ſi interim morerentur, eſſent excluſi à cœmiterio eccleſiæ in tantum quòd ibidem ſepeliri non poſſent, ſecundum glo.in d.c.ij.de cenſi.ſuper verbo, interdictum.alij autem inferiores archiepiſcopis & patriarchis fierent irregulares, nec poſſent ab alio quàm à papa abſolui.capitu.j.de regularib.in vj.& in capitu.j.de ſenten.excommu.in vj.& tenet gloſ.in d.c.ij.ſuper verbo,ſuſpenſos.&c.

Et ita

Et ita prout ſ.cõcluſum eſt, de iuris cenſura tenendum arbitror pro prædicto archipresbytero filio meo omni animi paſsione, ſeu affectione remota: nec aliter de iure dici poſſe:ego Thomas Gramma. de Neap. V. I. D. in quorum fidem propria manu ſubſcripſi: & ſigillo quo in ſimilibus vtor conſueto ſignaui:habito quoque prius colloquio cum multis magni. Iuris prudentibus: ne filialis amor me impediret.

Quia veritatem deduxit prædictus Excellens Doctor, ideo viſo ſ.dicto conſilio in eandem opi. vt iuri conſonam, concurro,ego Ioan.angelus Piſanellus de Neapo. V. I. D.

In q.propoſita viſis his quæ per eximium dominum conſulentem vti patrem mihi obſeruandiſsimum ſubtiliter ſcripta,& alleg. ſunt, ipſius amplector ſententiam veluti iuribus, & optimis conſonam rationibus, ſuper qua Sandeus Ferrarien. famigeratiſsimus orbe diſputando articulum. in c. cùm ex officij.de præſcrip.contra Abb.Panor.tantæ diſciplinæ virum inuehit ex viſceribus cordis quòd pro archiepiſcopo Florẽtino centenaria præſcriptione pecuniam pro viſitatione capi poſſe, non niſi prece corruptus, vel precio conſultus reſponderit.

Marinus Freza legum doctor, & miles.

Cùm additione plenitudo non egeat,idem in propoſita q.ſentio quòd prudentiſsimus conſultor adduxit: procuratio nanque viſitanti in vim alimentorum debetur: ita vt nec merces equi à viſitante conducti exolui debet ab eccleſia viſitata: vt notant ſcribentes relati per Philip. Fran. in alleg. c.j.§. procurationes: de cenſi. in vj.

Ioan. Baptiſta Manſius de Neap. V. I. D.

In eandem concurrens ſententiam eximij conſulentis patris, & domini mei colendiſsimi, dico non refragari.cap.fœlicis.de cenſi.in vj.quod permittit prælatum recipere procurationem in pecunia:nam per illud moderatur præcedens ca.ſolum. eo caſu quo recipit pecuniam à volentibus pro ſumptibus moderatè faciendis: ita quòd pecunia ſuccedat loco victualium:ita formaliter ad dictum Abb.in ſuo conſi.vij.in ij.vol.vbi latè, & in tãtum ponderat illud verbum à volentibus,quòd etiam ſi clerici paciſcantur de ſoluẽda procuratione in pecunia, eorum ſucceſſores eodẽ modo procurationem ipſam ſoluere non compelluntur:ita dicit Gemin.in prædic.c.fœlicis.verſic.quæro an ſi clerici. per illum tex.ponderando verbum illud, à volentibus, quod vltimum ſatis eſt ad caſum præſentis conſultationis:maximè non apparente de ſolutione ducatorum quinque per tantum tempus in cuius initij memoria hominum non extat in contrarium:in quibus terminis conſuluit Abb.in d.conſi. licet non bene,ſecundum Sande.in c.cùm ex officij.de præſcript.

Hieronymus Bimontius de Neapo.V.I.D.

Viſo ſuprà ſcripto non minus peritiſsimo,quàm elegantiſsimo conſilio Magnifici,& eximij conſulentis:rectéque perpenſis omnibus, quia veriſsima eſt concluſio per dictum eximium conſulentem firmata,in eandem ſententiam concurro

Ego Franciſcus Antonius Villanus de Neap.& in fidem propria manu me ſubſcripſi:& meo ſolito ſigillo ſignaui.

Conſiliorum ciuilium Thomæ Grammatici V. I. D.

FINIS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX EORVM QVÆ IN HOC VOLVMINE CONSILIORVM THOMÆ GRAMMATICI CONTINENTVR.

Prior numerus paginam, alter verò marginalem numerum indicat.

Absolutio à iuramento contractus, in quo fuit iuratum non petere absolutionem à iuramento, attamen peti potest non obstante iuramẽto: & debet primò peti ab ipso secundo iuramento ad effectum agendi, vt demum peti possit à primo iuramento similis absolutio ad rescindendũ contractum 311 nu.1

accedens ad hostes, non vt eis auxilium impendat, sed vt sibimet prosit, & ne offendatur, dicitur dolo carere, & non est in pœna 73 nu.29

accusatio seu querela perit, seu extinguitur per lapsum viginti annorum 60 nu.8

accusatio est remedium ordinarium, ideo officium iudicis inquirentis cessat superueniente accusatore, cum illud sit extraordinarium, tamen quando coram iudice inquirente esset liquidatum delictum tempore quo accusator superuenit, vel essent indicia sufficientia ad torturam eo casu etiam quòd superuenerit accusator, non debet iudex desistere à sua inquisitione 544 nu.1

accusatione pendente contra officialem de delicto commisso in officio, debet ei administratio interdici, & interim alius in eius locum subrogari 18 nu.2

accusator si non requisiuit iudicem cum instantia, vt causam expediret, non audiutur amplius: si autem requisiuit, & probationes fecit, & tunc non ipse, sed iudex punitur 258 nu 14

accusator licet sit Neapolitanus: & causa sit cœpta in curia baroniæ iudicis originis per inquisitionem, qui poterat alias esse iudex competens, cum casus ipse sit omissus per capitulum Neapolitanum concessum succedat dispositio iuris communis dictatis iudicem peruenientem non impediendum in sua iurisdictione 544 nume.3

accusator & testis quis esse non potest 116 nu.2

accusator dum patitur labi instantiam, & sic hoc modo tacitè desistit, non potest de nouo accusare 258 nume.5

accusatoris negligentia data non cessat officium iudicis inquirentis 544 nu.2

accusatores naturæ seu eorum quæ à natura prouenit, esse non debemus 302 nu.1

accusatus seu inquisitus de crimine, dum constat contra ipsum per vnum testem de visu, vel alias de fama publica, detinetur 154 nu.5

ad acquirendum quasi possessionem requiritur consensus eius de cuius præiudicio agitur, nec etiam acquireretur per patientiam violentam, quæ non habet consensum 415 nu.21

actor habens duas vias, vnam ordinariam, & aliam extraordinariam executiuam, intentando ordinariam censetur renunciare extraordinariæ 431 nu.19 438 nu.28

actor habens plura remedia executiua contra conuentum, vno ipsorum intentato sibi quò ad cæteranon præiudicat. Nec pendentia litis super vno videtur posse alij præiudicare 436 nu.4.5

actor dum differt probare, præsumitur in eo calumnia 433 nu.2

acta non probantur per testes, sed per processum, & scripturas 424 nu.28

actus si requiritur fieri certo die, certè si fiet ante & immaturè non tenet, nec operatur postea effectum 540 nu.24

actus vbi potest interpretari ad bonum & ad malum, in dubio debet intelligi ad bonum. quod intellige quando actus ille non sonat in delictum 213 nu.10.215 nume.31

actus factus alia hora quàm illa quæ fuit præfixa & assignata in citatione, est nullus 410 nu.13

actus ex delicto consumato grauius punitur quàm ex inchoato 233 nu.9

actus grauius puniuntur ex delicto consummato, quàm inchoato 208 nu.16

actus approbationis sententiæ facit vt quis videatur eidem acquiescere, & confiteri: quod intellige circa caput à quo est appellatum: secus in alijs capitibus ipsius 552 nu.3

actus principalis si non valet, minimè valebit accessorium 415 nu.8

actus principalis si non valebit, nec confessio valebit ab ea procedens 415 nu.9

actus iudiciales nulli, nullum producunt effectum 171 nume.9

actus quod vnicus sit factus, vbi non constat, saluantur probationes, quia quando apparet factus sub duplici forma, præsumitur iteratus 376 nu.7

actum bis faciens non videtur contra illum posse opponere 445 nu.5

actorum notarius vnius tribunalis non potest conficere acta in alio tribunali 380 nu.6

actuum multiplicatio facit vt concordia non procedat, quando actus est instantaneus, & non reiterabilis 384 nu.40

adsocians aliquem post delictum commissum, facit, vt magna præsumptio oriatur contra eum occulti auxilij, imo & consilij, per quam præsumptionem coguntur inquisiti probare contrarium 75 numero 5

adulterium maius peccatum est, quàm stuprum 228 nume.16

ædificatum in re mea ab alio possessa non licebit mihi propria authoritate dirimere 512 nu.7

ædificatum ab alio super re mea per me possessa possum propria authoritate demoliri, nisi sit communis 511 nu.3.512 nu.4

ædificium factum post mandatum prohibitiuum dirimendum est per viam attentati 401 nu.4

æquitas & non rigor est seruandus in negotijs mercantibilibus 303 nu.9

æquitas vbi locum habere potest, errant homines discedentes ab æquitate seqnẽdo subtilitates: & ideò præcauendum est, ne aduocati, seu iudices, cùm sequi possint æquiorem sententiam, rigorosam amplectentur, quia pernitiose agunt 277 nu.10.11

ætas plenè probatur per vicinos, & conterraneos 300 nume.1

ætas etiam probari potest per aspectum, & sic oculari inspectione 300 nu.2

ætas tanti temporis, non dicitur probata per testes, vbi resistit probatio ocularis in contrarium: vt quia ex aspectu adparet contrarium eius, quod probatur 11 nume.9

ætas quando in casu dubio non potest colligi si sit maior vel minor, tunc oportet testibus probari 11 numero 10

affectus ita punitur in veneno non sequuto effectu, sicut in homicidio 89 nu.1

affectus punitur in atrocioribus, licet non sequatur effectus: id intelligendum est, vt puniri debeat eadem lege: sed non eadem pœna sed mitius 208 numero 11

Etiam in atrocioribus is qui deuenit etiam ad actum proximum effectui, non punitur eadem pœna: licet puniatur eadem lege, qua punitur qui consummauit delictum 208 nu.12

affectus quando punitur non secuto effectu, debet puniri pœna extraordinaria 208 nu.15

affectus quòd non puniatur, nisi sequuto effectu, non habet locum in delictis enormibus 210 nu.8

affectio maior habetur ad agnatos quàm ad extraneos 322 nume.7

agere volens ex testamento, cogitur totum testamentum approbare, & in nihilum ab eo deuiare 519 numero 2

agere dum quis potest ciuiliter & criminaliter super eodem facto, & quis prosequitur rem familiarem, non autem principaliter ad vindictam, tunc intentata via ciuili, potest etiam agi via criminali: quia vna per aliam non tollitur 436 numero 9

agens vt filia seu filius, debet ante omnia probare se talem qualem dicit 513 nume.1.2. Et idem erit tam si agat quàm si conueniatur: & si probaretur per confessionem patris dicentem illum esse filium, non sufficeret. ibid.

agens ex mandato oportet probare præcessisse mandatum antequam mãdatarius expediuerit actum 491 numero 7

agens ex testamento non debet vltra mentem testatoris petere 521 nu.17

agens ex vna causa, & probans de alia, non potest in illo iudicio obtinere 54 nu.16

aggressus ab aliquo cum armis, si eundem aggressorem offendit, dicetur ad sui defensionem fecisse 140 numero 8

aggressus si insequitur aggressorem ex interuallo, & ipsum ob calorem iracundiæ occiderit, mitius punitur 232 nu.14

aggressus si verisimiliter se tueri non potest absque periculo iniuriæ personalis, licet se cum armis tueri & occurrere, non aliter cõsiderato moderamine inculpatæ tutelæ 64 nu.5

aggressor in dubio præsumitur, qui est iunior 65 numero 18

agnati proximiores in gradu succedunt charioribus deficientibus 332 nu.4

alguzerij cùm sint beruarij & viles personæ, non probant 234 nu.1

alguzerij probant vbi examinantur à iudice ad inquisitionem & famam ad suas aures reuerberãtem: ita quòd quodammodo sub dissimulatione pertransiri non potest: secus autem vbi procedit super denuntiatione 234 nu.3

allegans testes contra ipsum productos, esse sibi inimicos capitales offerendo verificare in promptu, est audiendus, & supersedendum in tortura 198 numero 29

alienatio rei feudalis licet fieri non potest absque assensu domini nec directè, nec indirectè, tamen quando fieret in augmentum feudi, valeret absque assensu 288 nu.6.7

alienatio tenet absque assensu domini, quando non præiudicaret reipublicæ nec ipsi domino 289 numero 8

alienatio feudi si fieret in augmentum seruitij, vt quia fieret in personam eius qui melius seruiret, valet, & tenet sine assensu domini 289 nu.9

alienatio feudi si fieret in personam illius qui melius seruiret, licet sine consensu domini teneret 530 numero 5

alienatio rei ecclesiæ ad hoc vt teneat, requiritur quòd ecclesia vtiliter contraxerit 316 nu.1

alienationes feudi tenent absque assensu, quando non præiudicant reipublicæ nec ipsi domino 530 numero 4

alimenta quæ debentur alicui, illa debentur in domo alimentarij, nisi sit sinistra suspicio contra alimentarium, quia tunc debent præstari in domo alimentãdi 523 nu.12

alimenta quæ debẽtur in domo alicuius, debentur etiam extra domum, & hoc quatenus expenderet in sua domo proillis 326 nu.3

alimenta relicta præstari debent in domo relinquentis, quia ibi facilius præstantur 521 nu.13

alimenta quoties debentur ex causa rei possessæ ab alio statim quòd illa res offertur, cessat omnis obligatio illorum alimentorum 521 nu.14

alimenta præstita per matrem filiæ præsumuntur donata, nec habet locum repetitio 524 nu.16

alimenta petuntur absque libello, & solennitate: & etiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

& etiam coram iudice ecclesiastico peti possunt 327 nume.9
alimenta relicta per testatorem vxori, vt in domo habitaret, & illa non potest in domo testatoris cõmodè habitare, posset vbi permanet alimentari 326 numero 7
alimentorum causa pendente debentur alimenta 523 nume.13
alimentandus cui alimenta relicta sunt, si aliunde percepit, non poterit petere de præterito 524 numero 15
alimentarius cui alimenta debentur, si ob sinistram suspicionem eius: qui tenetur ad ea, non posset in eius domo habitare, an possit petere alibi sibi præstari 326 nu.7
amicitia inquisiti cum vulnerato ab ipso, facit cessare omnem præsumptionem doli 164 nu.1
amicitia semper præsumitur inter aliquos, & non inimicitia, nisi probetur inimicitia 110 nu.11
amicitia satis probatur ex conuersatione 110 numero 12
amicitiæ reconciliatio præsumitur ex conuersatione, & colloquio subsequutis 265 nu.1
amicus æquiparatur illis, qui sunt de sanguine proprio, & alibi amici veri sunt vna anima in pluribus corporibus. & multa circa amicitiam 141 nu.22
amicus potest accusare pro iniuria illata amico 141 numero 24
amissa seu deperdita quòd sit res, quãdo est causa actionis tunc qui agit, id probare debet manifestis probationibus 292 nu.5
amissio seu perditio registrorum qualiter sit probanda. ibidem 291 nu.4
angariæ non possunt deberi Baroni ex causa, quia ex longæuo vsu præscitæ fuerint cum allegatione tituli 441 nu.1
angariæ seu seruitia indebita præsumuntur à subditis per metum extorta, & contra potentes præsumitur, præsertim pro rusticis 442 nu.16.17
angariarum præstationes possunt multipliciter deberi, vt ex conditione libertorum, colonariæ conditionis, ascriptitiæ, vel curialis, vel precij participandi 443 nume.22
anima quibuscunque rebus præponenda est 319 numero 5
animal an & quando debeatur pro noxa 510 nu.3
animus occidendi comprehenditur, quando quis gladio percussit 128 nu.9
animus cognoscitur ex responsione eius qui interrogatur, & eius responso stabitur 550 nu.9
animus & voluntas iudicatur ex factis & gestis, & ex actu præcedenti præsumitur animus, & quòd plura de animo 25 numero 2. 70 numero 3. 213 numero 1
animus alicuius, quòd cum dolo vel absque quid fecerit, probabitur ex his, quæ demonstratur dixisse extra iudicium 215 nu 27
annotatio seu descriptio bonorum inquisitifieri non potest, nisi prius ipso citato, & contumace effecto 133 nume.1
annotatione bonorum inquisiti & contumacis facta per curiam, debet fieri restitutio. & interim breuiter audire concurrentes seu prætendentes ius habere super eis 133 nu.2.3
annus contumaciæ ad hoc vt bona perdãtur per inquisitum, elapso anno ad hoc vt possit procedi ad feriu dicationem, intelligitur incipere à die annotationis bonorum, & non à die prolatæ contumaciæ 171 nume.15.16
anuli delatio per mulierem non sufficit ad præsumptionem matrimonij, nisi probetur, quòd vidente & patiente viro illum mulier detulerit. 54 nu.14
appellare nemo potest à papa, & fas est ei de omnibus iudicare 183 nu.4
appellari non potest à iudice retardante iustitiam, sed debet adiri superior, vt prouideat 468 nu.12
appellari non potest à sententia expulsionis à domo 476 nume.5
appellans si produxit libellum, quem appellatus dixit ineptum, & super hoc fuit diu litigatum, si appellatus obtinuit: quia interim fuit pronuntiatum pro suo libello, interim nõ sunt decursa fatalia: Secus autem si succubuit 138 nu.20
appellans à diffinitiua si appellatus coram iudice à quo aliquid innouauit, & appellans coram iudice ad quem petat ante omnia reuocari attentata, & contigit quòd multo tempore litigatur super reuocatione attentatorum si appellans obtinuit, non sunt decursa fatalia 529 nu.6.7.8
appellatus licet non appellauerit infra decem dies, tamen potest inhærere appellationi aduersarij, & ipsam prosequi 552 nu.1
appellans si apostolos non petijt, appellatio est deserta 469 nu.15
appellandi tempus currit domino à tempore scientiæ, & non à tempore sententiæ 479 nu.6.7. Et nisi cum procurator non sit soluendo, & sic cum dominus non posset recuperare à procuratore respectu pauperta tis ipsius procuratoris non appellantis succurritur domino, vt appellare possit. ibid.
appellatio ab interlocutoria tenet etiam sine expressione grauaminum, & hoc quando ex actis apparet iniquitas interlocutoriæ, & sic grauaminum 469 nume.17
appellatio non admittitur à sententia lata contra homicidam, in magna curia vicariæ 192 nu.8
appellatio, est iuris remedium aduersus grauamen 192 nume.10
pœna duplici non potest quis puniri pro eodemmet crimine 192 nu.11
appellatio si fuit interposita à sententia expertorum currit & perit instantia anni sicut in cæteris 479 nume.3
appellatio non admittitur à sententia præstationis alimentorum 523 nu.14
appellatio si fuit deserta ex cursu fatalium, si principaliter fuit intentata nullitas, tunc causa nullitatis pendente non currunt fatalia, & sic non deseritur appellatio 558 nu.3
approbans aliquid non potest illud vlterius impugnare 552 nu.2
approbans actum in his quæ pro eo dixit, ergo etiam in his quæ contra eum diceret, intelligetur approbasse 552 nu.4
arbitrandi potestas concessa alicui intelligitur pro vna vice tantum 289 nu.16
arbitris

arbitris si fuit concessa facultas prorogandi terminum compromissi, intelligitur pro vna vice tantum, vbi infinita adducuntur 289 nu.17.18
area mea si per mille annos stetisset iuxta palatium tuum, & in ea nunquam fuisset, nec per prædecessores, nec per me ædificatum, nõ ex hoc potero à te impediri ex eo quòd per mille annos aêr fenestrarum palatij tui fuit liber 394 nu.14
argumentum de toto ad partem, est permissum 246 nume.13
argumentum de statutis ad vltimas voluntates validum est 462 nu.16.17
Et pariter de testatore ad statuentes. ibid.
argumentum bonum et bonus modus arguendi in disputando allegationibus aduocatorum, dum respondetur, quod lõgè differt casus noster ab isto, quem allegatis: & maximè, vbi inter vnum casum & alium ratio diuersitatis reddi potest 151 nu.19
argumentum à communiter accidentibus, est validum 167 nu.1
argumenta quæ dicantur 178 nu.67.nu.68
arma tenens ad alium finem, quàm causa ueinerandi, vel se tuendi, pariter erit & in eadem pœna 112 numero 4
arma deferẽs præsumitur habere malum animum 241 nume.6
articulans non videtur fateri ea quæ in articulis continentur 295 nu.12
ascriptitij per cursum temporis libertatem præscribunt 292 nu.13
assassinus quis dicatur 177 nu.59
assassinus dicitur, qui per pecuniam seu aliquo sibi dato delinquit 209 nu.1
assassinus an dicatur, qui per aliquam promissionem sibi factam crimen committit 210 nu.2
Et an si quis delictum committit, vt complaceat alteri, dicatur commissum crimen assassinij 210 numero 3
assassinus dicitur diffidatus ab omni populo (christiano, ob quod potest impunè occidi, nedũ per iudicem, sed à quolibet priuato 210 nu.4
assassinus clericus propter assassiniũ, dicitur omni priuilegio exutus 207 nu.1.210 nu.18
assassinus dicitur diffidatus ab omni populo, & à lege 207 nu.2
assassinus tanquàm ab omni populo diffidatus, potest impunè occidi, nedum à iudice, verùm etiam à parte 207 nu.3.233 nu.20
assassinus licet sit clericus, potest tamen cognosci, & iudicari per iudicem laicum 207 nu.4
assassinus clericus vt puniri possit per iudicem laicum, requiritur quòd qualitas assassinij fuerit probata, adeò quòd concludat 217 nu.5
assassinus si post receptam pecuniam deuenit id actum proximum homicidio, habetur, & punitur ac si occidisset 211 nu.20
assassinus si semel deliberauit committere assassinium, & demum se pœnituit, talis pœnitentia non excusabit 210 nu.11
assassino potest ex causa pœna minorari 207 numero 7
licet in aliquo casu pro delicto consummato & perfecto lex imponat pœnam aliquam determinatam si contingit delictum illud fuisse attentatum, non tamen perfectè consummatũ. si lex specialiter imponit eandem pœnam, vel aliam limitatam, illa imponi debet 207 nu.8
Sed si non reperitur specialiter determinata, mitius punietur. ibid. & extra ordinem ex arbitrio
contra assassinum proceditur iuris ordine non seruato, nec exigitur plena probatio: sed probabilia argumenta: & potest ex mero officio procedi, & de facto 207 nu.5.6
contra assassinos semper solet pœna augeri 211 numero 21
Et licet de generali consuetudine Italiæ nec ob malum animum, nec ob conatum ad delictum, debeat quis pœna mortis naturalis puniri, attamen nõ habet locum in crimine assassinij 211 nu.22
assassinij delictum est crimen atrox, & exceptuatum, imò equiparatum crimini læsæ maiestatis & similibus 210 nu.12
assassinij crimen, non dicitur cõmissum ex simplici oblatione pecuniæ oblatæ alteri, vt occidat, seu promissione: sed requiritur quòd fuerit talis oblatio, seu promissio acceptata 218 nu.19
in assassinij crimine proceditur de facto, & iuris ordine non seruato 210 nu.17
in assassinij crimine quòd probatio sufficiat per præsumptiones, seu probabilia argumenta, intelligendũ est, quando talia argumenta essent indubitata, & non aliter 218 nu.22
assecuratio dotis conceditur vxori constante matrimonio super bonis viri implicatis in sideinssoribus 431 nu.16.17
assensus episcopi requiritur in constructione ecclesiæ, sed in refectione non requiritur nouus consensus 402 numero 13
assensus regius requiritur in compromisso de re feudali, sed non in laudo 288 nu.4
idem est iudicium de his quæ veniunt in consequentiam, quod est de ipso principali 288 nu.5
asserens se occisum vel vulneratum ab aliquo, non probat, nec facit indicium. Et ibi satis plenè, an & quando probet assertio vulnerati seu occisi 109 numero 7
asserenti cum iuramento dedisse aliquid officiali, credendum est. Hoc debet intelligi, quãdo officialis ipse dum staret in syndicatu, aufugisset: Secus autem si non aufugisset: quia tunc requiritur probatio testium 86 nu.42
asserenti seu attestanti de mandato & commissione sibi factis statur 224 nu.3
assertio constituti in mortis articulo, quòd fuerit asserens ab alio occisus, seu vulneratus, an probet: & an tali assertioni sit standum: Et quòd non sit standum tali assertioni, nisi alia concurrerint 144 num. 14. 15
assertioni vulnerati existentis in mortis articulo, & dicentis se vulneratum à Titio, an stari debeat 168 nu.3.4
assertioni principis aliquid adserentis, standum est 61 nume.3
assertioni mandatarij, & dicto creditur contra assassinum mandantem, concurrentibus alijs 265 numero 2

Universidad de Deusto
Biblioteca

assertiones in renuntiatione contentæ, licet videantur esse notarij, attamen cẽsentur esse partium, & quòd ab eis fuerit notarius rogatus de assertionibus prædictis 496 nu.5.6

assistentia dum petitur, requiritur probari quòd obligans bona illa tempore obligationis posidebat illam rem super qua assistentia petitur 341 numero 6

attentare, non est verè facere: sed ius illud habetur pro facto ex quadam fictione 232 nu.7

attentans delictum quod tendat ad mortem, si non est secutus effectus, & euentus, poterit iudex ex hoc pœnam minuere 208 nu.10

attentatus in casibus, in quibus punitur non sequuto effectu, punietur pœna extraordinaria delicti, arbitrio iudicis in quo iudex debet eligere, & se inclinare in mitiorem pœnã, & non excedere relegationem 91 nu.22

attentata & tractata si non fuerint perfectè ad exitum perducta, debet mitius attentans puniri. 233 nume.5

in atrocioribus per solum attentatum, dicitur consummatum delictum 210 nu.9

in atrocibus si deuentum est ad actum proximum, debet inquisitus puniri pro delicto consummato cocurrente dolo 210 nu.10

in atrocioribus quòd puniatur affectus, licet non sequatur effectus, debet intelligi, vt puniri debeat eadem lege, sed non eadem pœna 233 nu.6.7.8

in atrocioribus delinquens licet venerit ad actum proximum effectus, non tamen punietur eadem pœna, licet puniri possit eadem lege, qua punitur, qui consummauit delictum 91 nu 20

audiri quis non debet contra id quod non est verisimile: quia probatio debet esse verisimilis, aliàs et standum non est 377 nu.15

aufugiens à carcere si sponte demum reuersus est, purgat vitium fugæ, nisi diu absens steterit: quia tunc habetur pro confesso crimẽ pro quo detinebatur 143 nu.1.2.3

aufugiens à palatio officialis sibi assignato pro carcere, dicitur à carcere aufugisse 143 nu.4

auia præfertur cæteris legitimis tutoribus & datiuis 352 nu.8.9

auia in tutela præfertur cæteris agnatis post matrem volentem 354 nu.2

Et id quod dicitur, quòd sicut agnati in successione præferuntur, ita, & in tutela procedit in cæteris agnatis, vel cognatis, quibus tutela contemplatione successionis iniungitur: ibid.

secus in matre, cui tutela non defertur eo quòd hæreditas ei deferatur, sed quia mater est. & numero 3. 4. 5

auxiliator nõ tenetur eadem pœna qua principalis 120 nume.41

B*Aldus nihil in iure ignorauit* 323 nu.17
Bal. doctri. in l. vnica. ne cõfessis. vbi vult torqueri confessum se occidisse hominem ad sui defensionem, impugnatur super ipsa qualitate defensionis 192 nume.12.13

baldi authoritas multum vrget in practica 323 numero 16

bannum seu contumacia, facit indicium sufficiens ad torturam 75 nu.8

bannum pœnale præbet iustam excusationem 72 nume. 20.21

bannum non ligat absentes, nec ignorantes 50 numero 3

bannum pœnale seu mãdatum, licet effectum suum contra aliquem sortitum non fuerit, nihilominus metus illius pœna excusat 72 nu.23

banniti bannitionis pœnam patiuntur si fuerint legitimis probationibus conuicti 178 nu.66

banniti nostri temporis æquiparantur deportatis 252 nume.12

baro dicitur qui tenet sub se subfeudatarium habentem feudum quaternatum ab ipso domino 391 numero 1

baro seu dominus non potest compellere vassallos ad præstandum sibi seruitia extra districtum 220 numero 24

Baro debet dotare filiam suam de proprijs bonis, nec debet grauare suos subditos in hoc: cùm nec mater teneatur dotare filiam, nec frater sororem, & pariter, nec vassallus filiam domini sui 391 numero 4

baronia est castrum quod habet sub se feudum quaternatum quod alius tenet 391 nu.2

bastardus est infamis infamia facti 302 nu.5

bastardus seu spurius est infamis, & de ipso requiritur fieri expressa mentio, vt rescriptum, seu priuilegium teneat 347 nu.13

bastardum quem esse non est vitium naturæ 302 numero 3

bastardum quem esse si alicui dicatur, tu es bastardus, est infamia, & iniuria 302 nu.4

bastardelli notariorum non probant 493 nu.6

bensta, verba hæc sunt dubia, cum plures possint habere intellectus, vt quia tua petitio bona est, bensta, vt quia volo cogitare quid agam 561 numero 1. 2

beneficy impetratio ad hoc vt teneat per intrusum, requiritur quòd fuerit in ipsa facta mentio de sua præcedenti intrusione, vide infrà 517 numero 1

beneficia quæ sunt de mensa in veritate non vacant, licet ex quodam abusu conferantur tanquam vacantia 472 nu.14.15.16.17

in beneficijs & concessionibus principum licet fiat larga interpretatio, intelligitur in ijs & circa ea, quæ beneficium exprimit 15 nu.20

item secus erit in priuilegijs in quibus debet fieri stricta interpretatio 15 nu.21

item debet fieri stricta interpretatio, vbi adparet concessio facta ad postulationem partis: secus si motu proprio 15 nu.22

blasphemans Deum non potest testes repulsare, nisi ex capite inimicitiæ: vel nisi calore iracundiæ blasphemauerit 31 nu.12.13.14

blasphemator repellitur à testimonio. & melius 236 nume.5.6

bona minorum nõ possunt distrahi absque decreto prætoris 508 nu.5

bona minorum antequam distrahantur debet iudex inquirere an alunde pecunia haberi possit pupilli ad exte

ad extenuandum æs alienum. Et etiam si sint aliæ res, ex quorum pretio satisfieri potest. Item si magis expediat obligare bona quam vendere. Item si sit res minoris pretij, & illa distrahatur 508 numero 6.7

bona immobilia pupilli dum alienantur, requiritur tutoris authoritas, causæ cognitio, decretum iudicis, & quarti͂ scilicet subhastatio, sicut de re ecclesiæ, aliàs non tenet 508 nu.14.15

bona pupilli seu minoris dum alienantur debet peti interpositio decreti per tutorem, seu curatorem, nec valet si per procuratorem petieretur etiam specialiter per tutorem constitutum ad id 508 nu.16

bona stabilia recuperata in bello, non fiunt occupantium: sed debent restitui prioribus dominis 28 nume. 39.40

bona mobilia capta in bello fiunt occupantium, & non ducis belli, nec alterius, & pariter capti fiunt serui hostium capientium 427 nu.3

bona emphyteutica possunt etiam inuito domino directo obligari 465 nu 4

bona matrimonialia similiter sunt viri, quia vxor tenetur viro operari. ibid. 425 nu.3

bona paraphernalia non habent priuilegium antelationis 494 nu.8

bona prohibita alienari, possunt alienari in remunerationem meritorum 283 nu.7

bona prohibita alienari, possunt alienari in causam necessitatis 451 nu.19

bona reipublicæ possunt alienari in causam necessitatis 451 nu.20

bona vita & fama operatur, ne inquisitus ex indicijs torqueri possit, ex quibus aliàs torqueri potuisset 367 nu.25

brachium seculare imploratum per iudicem ecclesiasticum, non debet aliter imparturi, nisi per prius adhibita aliquali causæ cognitione, si iustè, vel iniustè imploretur 467 nu.1

brachium seculare potest denegari impartiri iudici ecclesiastico, si fuit appellatum per eum contra quem fuit imploratum, & appellatio non fuisset admissa 469 nu.16

CAdit quis à iure suo propter suas procrastinationes 137 nu.15

camerarius & consules, seu rectores artium non habent iurisdictionem, nisi in concernentibus exercitium eorum artis, adeò quòd in alijs aduersus personas artis non possint cognoscere, intantum quòd talis iurisdictio limitata in dictis causis, & personis non potest prorogari 380 nu.1

ex capitis percussione quis rarò liberatur 6 numero 3

capi non potest inquisitus de delicto, nisi prius aliquid constet de ipso crimine, vel saltim sit suspicio contra ipsum 138 nu.1

capta in bello in discursu territorij fiunt capientis 310 nume.5

captura inquisiti non debet cõcedi per iudicem, nisi per prius adpareat per informationem de delicto, de quo fit inquisitio 68 nu.1

capitulatio inter regem Franciæ, & Hispaniæ, vt fieret restitutio possessoribus tempore fracturæ tri-

poalti etiam intelligenda, vt fieret illis qui iuste possidebant: non autem illis qui iniuste, & sic non inuasoribus 532 nu. 9

carcerari potest inquisitus de delicto, vbi dubitari potest ne interim fugiat. & procedis etiam antè quàm constet de crimine 139 nu.6

carcerati per iudicem repelluntur à testimonio contra ipsum iudicem in causa syndicatus 122 nu.2

carcerarius adhibens in custodia omnem suam diligentiam necessariã si ex casu aufugerint carcerati, non tenetur ipse: licet in dubio fuisset præsumptio contra custodem 252 nu.7

carcerarius tenetur præuidere locum carceris, & principaliter ianuam, & singula necessaria præuidenda 251 nu.4

carcerarius dicitur vti diligentia, dum tenet carceratos pro delicto in compedibus & cippis 251 nu.5

carcerarius, cuius culpa carceratus pro crimine aufugit, debet pœna capitali puniri: vt si dolo vel pretio corruptus fuit. & si negligentia vel culpa eius, pariter puniendus est: licet culpa & negligentia fuerint sine dolo 252 nu.14

carcerarius tenetur de negligentia: & debet stare per annum in carceribus. & bona eius publicatur. & hoc de iure constitutionum regni: verùm de iure ciuili remouetur ab officio ob eius negligentiam 251 numero 2.3

carceratus iniustè potest à carceribus aufugere. & etiã vulnerare custodes, aut occidere, si aliter euadere seu aufugere non posset 131 nu 6.7

carceratus iniustè si aufugit à carcere, nedum ipse in aliquo non tenetur, verum etiam nec eius fideiussor 131 nu.10.388 nu.66

carceratio est species torturæ 152 nu.4

cardinales si ante creationem Papæ aliquid statuunt, & promittunt: quilibet ipsorum si fuerit electus, illud obseruare si talis promissio cederet in præiudicium dignitatis seu authoritatis suæ, non tenebitur ad ipsius obseruantiam 249 nu.16.445 nu.5

castellanus habens iurisdictionem intelligitur illam habere in concernentibus officium castellani, & circa personas deputatas ad illud exercitium 380 numero 1

castellanus perdẽs castrum captum ab hostibus nedum tenetur de dolo & lata culpa, verum etiam de leuissima: maximè de custodia castri mercedem cõsequitur 101 nu.1

castellanus tempore belli dũ stat in castro, gaudet priuilegijs militaribus 101 nu.2

castrum occupatum à non domino tempore guerræ, debet restitui priori domino gratis, et absque aliqua solutione 28 nu.46

casus fortuitus tunc dicitur, quando hominis prouidentia resistere non potest 271 nu.8

casus fortuitus non dicitur, vbi diligentissimus præuidere potuisset 271 nu.9

casus vbi nõ præcessit dolo vel culpa alicuius, de eo quis non tenetur 510 nu.1

casus fortuitus qui de iure excusare potest habentẽ custodiam rei, debet esse talis, qui præsideri non possit 271 nu.11

casus non expressi non veniunt, nec de eis quis tenetur, nisi de expressis solùm 15 nu.15

cate

Universidad de Deusto
Biblioteca

Index.

ato de tribus rebus pœnitentiam egit 270 nu.3
cauillatio vbi est abundantior, ibi euidentior est fraus 312 nu.10
causa iusta est in principe dum reuocat id quòd ipse met concessit 450 nu.14
causa deuoluta ad Principem si impetratur alteri committi, non facta mentione de deuolutione prædicta, talis impetratio nulla est, cùm non cõsueuerit Princeps causam ad se deuolutam extrahere à sua curia, nisi ex certa scientia 438 nu.26
causa iniusta cùm excusset à dolo, pariter & à periurio excusabit 214 nu.26
causa cessante cessat & ipsius effectus 345 nu 10
causa impulsiua quæ dicatur, & quæ finalis 362. numero 5.6
causa alicuius rei magnæ dum agitur de eius possessione, seu detentione dicitur breuis 357 nu.3.4
causa consimilis dicitur quando est idem medium concludendi, & eadem causa obtinendi 338 nu.1
causa impulsiua dicitur esse quæ occasionem remotam præstat, in qua non fundatur effectus: causa autem finalis est illa per quam principaliter aliquid conceditur 523 nu.4
causa matrimonij est grauis & ardua, & equiparatur criminali causæ 58 nu.47
causa modica & breuis dicitur, quando pro re consequenda plus expẽderetur, quàm sit valor causæ 129 nume.3
causa si est summaria intenta contra aliquem qui reconuenit intentantem ordinariè, nõ ex hoc quòd sit causa reconuentionis ordinaria debet retardari in ea procedi 459 nu.1
causa ciuili præuenta in vno, & maiori tribunali non potest aliud inferius tribunal de causa ipsa criminaliter cognoscere 431 nu.21
causa breuis & parua dicitur à duobus aureis infrà: hodie tamen in regno dicitur à duobus augustalibus 129 nn.1.2
causa iusta imò etiam iniusta excusat à dolo 364 nume.2
causa dum est aduocata per principem, censetur erepta omnis iurisdictio inferiori ordinario qui poterat aliàs de illa causa cognoscere 437 nu.24
causa respiciens fauorem concessionarij præsumitur impulsiua 546 nu.11
causa iusta dicitur quãdo respicit vtilitatem publicam 552.nu.11
causa quælibet etiam iniusta, excusat quem à pœna 214 nu.23.215 nu.29.402 nu.8.9
causa quælibet, etiam iniusta, excusat à pœna delicti, etiam in iis, quæ sunt de genere prohibitorum 232 nume.16
causa est intuenda in delictis, tam ad aggrauandum, quàm ad minorandum pœnam 156 nu.9
in causa falsis semper debet fieri interpretatio, vt falsum excludatur 78 nu.9
in causa damni infecti consideratur etiã, & venit culpa leuissima 558 nu.11
in causa capitali contra Comitem aut Baronem requiruntur duo Comites quatuor Barones, aut octo milites, aut sexdecim burgenses: & idem procedere dicitur in filio comitis 205 nu.20.21
ex causa enormitatis criminis ex processu informatiuo proceditur ad torturam 195 nu.9
causæ cognitio si non interuenit in decreto iudicis in causa minoris non tenet decretum 508 nu.4
causæ matrimoniales æquiparãtur causis criminalibus 350 nu.25
causæ cognitio nedum versatur in sola citatione, verùm etiam in audiendo partes in eorum iuribus 536 nume.40
causæ cognitio in decreto debet allegari, et probari, quia non præsumitur cum causæ cognitione nisi probetur 508 nu.13
cautionis oblatio principali, & aggrauatio, & comparitio præbent iusti erroris causam, & non malitiam, saltim in casu in quem non potuisset ædificari 402 nume.7
per cautionem oblatam de demoliendo in casu, in quo indicatum fuerit demoliri, potest procedi in ædificio incohato non obstante mandato 401 nu.6
ciuitas ex se, & iure suo defendit ciuem suum: ex quo vniuersitas habetur loco domini in ciuem suum. & ideo potest petere quòd fiat emenda subdito suo, maximè quando restringit actus iniuriam, & diminutionem iuris ipsius vniuersitatis.num.3. & eo casu agit nomine proprio suo 299 nu.2.4
ciuitas iurat homagium per suos syndicos, & sic maiores singuli & vniuersi de ciuitate per syndicos fidelitatem iurant 213 nu.13
ciuitas potest rem priuati auferre ex causa remunerationis factæ alicui, qui sit benemeritus de republica 552 nu.13
ciuitas vna si statueret quòd homines alterius ciuitatis fierent serui capientium, posset ex eadem ratione, & illa idem statuere 395 nu.18
ciuis dicitur nedum originarius, sed etiam is qui contrahit domicilium in aliquo loco: & statutum loquês de ciuibus, comprehendit etiam contrahentes domicilia in loco 308 nu.2
ciuis etiã dicitur, qui subit onera vel munera ciuitatis 308 nu.3.309 nu.4.5
ciuis propriè appellatione non continetur nisi ciuis originarius: sed dicetur incola, & dicetur semper incola non obstante sua longa habitatione 309 nu.6
ciuis cognoscitur in participatione munerum, & onerum 280 nu.9
ciuis vere dicitur ille, qui est originarius ciuis 279 numero 2
ciuis si iudicium mouere intendit contra vniuersitatem suam, debet petere venam antequam illam in ius vocet 335 nu.1
ciuis quis sit in eo loco, vbi natus est 214 nu.15
ciuis appellatione venit etiam comitatensis, quod intelligendum est in priuilegiis, & cõcessionibus concessis, secundum ius commune; secus in priuilegiis factis per principes 309 nu.10.11
ciuilitas originis est potentior, quàm alia causa ex priuilegio 214 nu.17
ciuilitas originaria dicitur vera ciuilitas, & potentior, & quæ mutari non potest: & præfertur cuicunque alteri ciuilitati, cùm naturalis sit 279 nu.3
ciuilitati originis quis renuntiare non potest 214 nume.16
ciuilis actio intentata non præiudicat criminali, quomodo intelligatur 43 nu.20

Index.

ciuilis causa non præiudicat criminali, quando ciuilis causa est finita: secus ea pendente, quia dum pendet ciuilis non potest criminali intentari 438 numero 32
citatio debet clare continere causam ob quam quis citatur & de qua re inquisitus defratur 539 numero 4
citatio facta in domo tenet, dum non potest haberi copia citandi 539 nu.5.6
citatio in qua continetur, citet referat in forma, verba ipsa recipiunt interpretationem, vt nuncius perquirere debeat citandum personaliter si potest inueniri, & eo non comperto, citare ipsum in domo solitæ habitationis 539 nu.7
citatio prima facta non seruata forma circa inquisitionem citandi non tenet in tantum quòd tunc sufficit citatio facta domi si nuntius facta debita perquisitione, vt ipsum personaliter citare possit non reperiyt de quo debet nuntius ipse relationem facere de persona non reperta 539 nu.8
citatio ad videndum iuramenta testium omissa, reddit processum nullum. quod locum habet nedũ vbi proceditur ad querelam, verùm etiam vbi procederetur ad inquisitionem 314 nu.2
citatio à non suo iudice, est nulla, sicut & sententia 230 nume.6
citatio si redditur nulla, pariter & contumacia ex ea prouenens 171 nu.8
citatio si emanauit à duobus iudicibus, debet maiori iudici pareri 431 nu.22
citatio minus legitimè facta habetur pro nulla 539 numero 14
citationis defectus, est defectus iuris naturalis 171 numero 8
citationis relatio vt teneat debet nuntius referre illum citasse domi solitæ habitationis: aliàs non probat 539 nume.11
citatione prima vitiata non tenet processus in contumaciam factus 579 nu.13
in citatione si omittitur suprascripta inquisitio vitiat, & reddit processum nullum 539 nu.9
citatus si est inquisitus & factus contumax vltima die anni à die contumaciæ accusator, vel fiscus debet accusare contumaciam, aliàs circunducitur edictum, & non potest procedi ad finidicationem. Imo oportet quod ille accusatus de nouo accusetur 540 numero 23
citatus licet habeat breuius iter, seu viam veniendi per mare ad locum ad quem comparere debet, & breuiorem ad comparẽdum, tamen tenetur ire per terram, & non per mare 270 nu.4
citatus non tenetur comparere, si constat non esse de iurisdictione ciuitatis 174 nume. 28.229 nu.2.248 nu.7.540.nu.29
citatus qui notoriè non est de iurisdictione citantis, non arctatur ad comparendum coram eo 467 numero 3
citatus eo tunc quòd quis est, potest comparere, & dicere, seu contradicere, seu allegare quæ sibi incumbunt, etiam quòd aliàs esset inhabilis ad comparendum 170 nu.2
clausula motu proprio, tollit omne vitium subreptionis & obreptionis 451 nu.22
clausula de plenitudine potestatis nostræ dominicæ demonstrat principem velle vti suprema potestate 451 nume.23
clausula, cum deliberatione nostri assistentis consilij, longè satis ostendit præsumptionẽ informationis præcedentis 453 nu.48
clausula non obstante facit, vt nihil contra priuilegium in quo continetur ipsa clausula, obyci potest 452 numero 39
clausula non obstante est tantæ virtutis, vt apposita in rescripto, dispositio in eo cõtenta etiam si esse contra ius, auferat ius tertij 446 nu.27
clausula non obstante, facit vt per ipsam appareat de mente Principis quod intendit vti suprema potestate 446 nu.28.452 nu.40
clausula in priuilegio, quòd verba narratiua & enunciatiua in eo contenta, vult habere efficaciam verborum dispositiuorum, satis apparet de deliberata mente Principis, etiam quod in specie nõ expressérit 455 nu.82
clausula in priuilegio quòd sit concessa Baroni terra, cum angarijs & perangarijs, non probat angarias, nisi aliter constet de causa & obligatione ad angarias & seruitia quàm per dicta verba priuilegij, & hoc fauore libertatis, & sic debet liquere de constituta conditione ascriptitia, seu colonaria in principio factæ obligationis, vel de obligatione curiali, seu aliter, imo etiam si essent propria verba confitentium se esse vassallos, non tenet confessio 526 numero 13 14. 15
clausula cum angarijs & perangarijs, in priuilegio non inducit obligationem, nisi sit in illo loco, vel concedere videtur iurisdictionem in agaria, quæ non competit Baronibus, cum sint regalia, nisi concedantur ex priuilegio 528 nu.31
clausula, anteferri omnibus, derogat indultu alteri concesso habenti ius ad rem dunt axat 471 nu.7.8
clausula derogatoria omnibus, & quibuscunque priuilegijs, & alijs quæ contenta in concessione impedirent, seu contradicerent quouis modo, etiam si essent talia de quibus oportet specialem mentionem facere quæ voluit haberi in eis pro sufficienter expressis, habetur, ac si alteri concessioni esset expressè derogatum 454 nu.65
clausula decreti annullatiua, facit, vt iudex non possit in contrarium dispensare 9 nu.13
clausula non adstringens se &c. in articulis contenta, non adparet articulantem se voluisse adstringere ad verificandum omnia in articulis contenta 38 numero 1
clausula quælibet instrumenti siue verbum debet aliquid operari 436 nu.6
clausula supplentes omnes defectus, seu iuris, & facti solennitates. facit vt princeps cum ipsa clausula videatur voluisse vti suprema potestate, & quòd per ipsam clausulam, & per clausulam non obstantibus quibuscunque, apparet omnino facta singularis expressio, & mentio omnium facientium in cõtrarium 452 nu.44
clausula, supplentes omnes defectus, ex plenitudine potestatis non tollerentur defectus cõcernentes personam, vt si ille esset spurius, vel bastardus 347 numero 15

Universidad de Deusto
Biblioteca

clausula generalis subsequens refertur & restringitur ad præcedentia specificata 15 nu.17
clausula, dummodo datæ præsentium non sit alteri ius quæsitum, præseruatur ille qui haberet ius in re 472 nume.11
clausula ex certa scientia, & de plenitudine potestatis quid importet 486 nu.4.5.6
clausula ex certa scientia validat aliàs inualida 450 nume.9
clausula ex certa scientia vbi adest, præiudicat illi cui aliàs esset ius quæsitum 450 nu.10
clausula ex certa scientia facit præsumere causam in principe concedente gratiam etiam parte non concordata de plenitudine potestatis 476 numero 3
clausula ex certa scientia, nedum dat robur actui confirmationis, verùm etiam illum extendit 476 numero 4
clausula ius & iustitia ministrari vtilis satis est ad substinendum libellum, & ipsum interpretandum, eo modo quo fauorabilius potest iuuari intentio actoris 496 nu.14
clausula ius & iustitia ministrari operatur, vt veniat ferenda sententia secundum illum modum, qui in processu narratur, maximè cum quæuis narratio, & omne ius demonstratum per probationes potest, & debet iudex attendere etiam si vnum sit petitum, & aliud probatum 497 nu.15
clausula de plenitudine potestatis superat clausulã motu proprio, & clausulam ex certa scientia, & clausulam non obstante, & sub ipsa cæteræ complectuntur 451 nu.24
clausula sola facti veritate inspecta, facit, vt iudex credere possit probationi persuasiuæ, licet non concludenti 412 nu.12.17. Et in tantum quòd iudex poterit in causa ipsa manu regia procedere, inspecto iure gentium, & non iure ciuili: & recedere à regulis iuris ibid.nu.18
per clausulam, ius & iustitiam ministrari omni meliori modo, & c. videtur omne remedium, & ius competens introductum 312 nu.2
clausulæ non obstantibus seu aliter derogatoriæ nunquam extenduntur ad contractus iuratos 455 numero 81
clericus tanquam publica persona potest alteri stipulari: intellige tamen in causa vsurarum, & sic in concernentibus magnum præiudicium spirituale: quod est quando quis promisit sacerdoti restituere vsuras omnibus quibus debet: quia poterit sacerdos stipulari nomine omnium 319 nu.8
clericus cõfessus delictum coram iudice laico, si demum reuocat talem eius confessionem coram iudice ecclesiastico, illa confessio facta coram seculari, nihil operatur: nec faciet indicium ad torturam coram eo, licet in aliys personis confessio extraiudicialis faciat indicium 108 nu.2
clericus dicitur in possessione clericatus ex sola delatione habitus 470 nu.6
clericus propter coniugium nec propter immistionem in negocijs secularibus clericis interdictis, nisi constet, fuisse ter à suo diœcesano monitus, vt desisteret, non perdit priuilegium clericale 470 numero 7
clericus coniugatus non gaudet penitus in omnibus priuilegio clericali, tamen saltim in duobus retinet, videlicet, quòd ipsum percutiens incidit in canonem, si quis suadente. xvij. q. uij. item nec poterit coram iudice laico conueniri, dummodo contraxerit cum vnica, & virgine 470 nu.8
clericus committens atrox delictum, potest absque aliqua degradatione puniri 101 nu.9
clericus potest consanguineum aggressum defendere, & aggressorem occidere, quando iniuria proximi non posset aliter propulsari 165 nu.7
clericus citatus per iudicem secularem, si non declinat forum, debet puniri extraordinariè tanquam transgressor canonis 174 nu.34
clericus citatus per iudicem laicum non tenetur comparere, nec contumax reputari potest 174 nu.35.540 nume.28
clericus citatus per laicum non tenetur comparere, etiam ad allegandum priuilegium clericatus 175 nume.44
clericus si citatur à laico iudice, & nescitur an sit clericus & minimè allegatur, quia interim habebitur pro laico, valet processus 230 nu.4
clericus pro talibus expensis non potest in eis condemnari per iudicem secularem 230 nu.17
clericus nullo modo potest iudicari à iudice seculari, nec principaliter nec incidenter 231 nu.18
clericus dum citatur à iudice laico, cautela est, vt non opponat de clericatu: sed patiatur fieri processus: & in fine causæ, aut in sententia poterit dicere de nullitate: & sic de facili annullato processu poterit trahere actorem ad concordiam. Tamen dicitur, quòd licet ista cautela sit bona: non tamen erit tuta in foro conscientiæ 231 nu.19
clericus litigando coram iudice laico, nec tacitè nec expressè potest in ipsum consentire 230 nu.9
clericus citatus à iudice laico, si non comparuerit, & fuerit effectus contumax, & bannitus, non valebit bannum nec contumacia 230 nu.10
clericus si sit condemnatus per sententiam à iudice laico, etiã quòd non appellasset, potest dicere processum & sententiam nullam 230 nu.11
clericus vt perdat priuilegium ob inobseruantiam tonsuræ & habitus, debet moneri trina monitione: nec sufficit vna pro omnibus 264 nu.12.13
clericus licet immisceat se enormitatibus, non amittit priuilegium clericale: licet amitt at priuilegium canonis si quis suadente diabolo. xviij. q. iij. nõ amittit priuilegium fori: & ibi, nisi fuisset inueteratus in aggressuris sæuis & enormitatibus 264 numero 14.15
clericos audaces esse oportet tanquam defensi sint à lege Dei dicentis, noli tangere Christos meos 458 numero 4
clericus non potest torqueri, etiam quòd contra ipsum vrgerent mille indicia, nisi de crimine ipso esset publicè diffamatus 217 nu.15
clericus sine habitu & tonsura repertus in flagranti crimine, non amittit priuilegium fori 264 numero 17
clericus non potest consentire, vt iudex laicus de ipso cognoscat 263 nu.8
clericus semper potest dicere de nullitate sententiæ iudicis laici latæ contra ipsum, & ipsam docto de clericatu, annullare 230 nu.13
clericus differendo coram iudice laico allegare priuilegium sui clericatus, an debeat cõdemnari in expensis 230 nume.14
clericus permittens se condemnari à iudice seculari, & insuper committi executionem, si demum allegauit priuilegium clericale, cum esset clericus coniugatus debet condemnari in expensis, in quibus fatigauit actorem retardando exceptionem clericatus opponere 230 nu.16
clericus in minoribus constitutus, nullo modo potest sortiri forum iudicis laici 264 nu.10
clericus recedens à clericatu assumpto, abijciendo tonsuram & vestes seculariter viuendo, vel incedendo, non perdit priuilegium clericatus, nisi fuerit monitus 264 nu.11.12
clericus de prima corona, dicitur habere ordinem clericalem 264 nu.21
clericus renuens tonsuram clericalem, & habitum, & immiscens se enormibus, & perseuerando in illis deprehensus fuerit, non ex hoc poterit index laicus de eo cognoscere 265 nu.22
clericus primæ tonsuræ non potest per laicum accusari 263 nu.5
clericus in minoribus, lato sumpto vocabulo, dicitur esse in gradu sacro, id est, in ordinibus sacris 263 numero 3
clerici & eorum bona sunt exempta à legibus imperialibus, nec earum legem pœnalem recipere tenentur 174 nu.32.33
clerici priuilegium fori emanauit à iure diuino, & à Deo 264 nu.16
clerici comparitio coram iudice seculari non est licita, nec possibilis prorogatio 174 nu.37.247.nu.6
clerico ex prima corona an conferatur ordo 263 numero 2
clericum se pretendens, & incedens sine habitu & tonsura, & sentus vt laicus, ac reputatus, potest capi & puniri per iudicem laicum, absque metu excommunicationis 263 nu.1
clericorum appellatione in materia fauorabili, veniunt etiam in minoribus constituti 263 nu.4.9
clericorum familiares non deferentes habitum nec tonsuram, tamen gaudent priuilegio clericali 264 nume.20
clericis coram iudice seculari non est licita comparitio: nec possibilis prorogatio 230 nu.12
de clericis non licet iudicare Regi, nec alteri seculari personæ: dixit Papa Cælestinus tertius 263 numero 6
clericatus probari potest per testes, imò per vnum testem. 469 nu.3.4.5. Et etiam probatur per testes singulares. ibid.
clericatus est de iure diuino: & ideò penitus clericus est exemptus à potestate Imperatoris 263 nu.7
cogi nemo potest ad ostendendum titulum suæ possessionis etiam fisco, cum nihil in eo sit speciale, nisi iure cautum reperiatur, maximè quãdo possidet pro suo 17 nu.1.18 nu.3
cogitatum non intelligitur de insolitis 312 nu.6
cohabitatio aliquid operatur, & ex ea acquiritur maior amicitia, dilectio, & affectio, quæ inducit præsumptionem quòd frater semper testificaretur in commodum fratris 338 nu.14
cohabitatio in teste, auget suspicionem parentelæ 116 nume.6
collecta semper præsumitur exigi à vassallis per metum, in tantum quòd in ea præstanda prescriptio non procedit 442 nu.18.526 nu.15
collecta differt à gabella: cùm collecta imponatur personæ pro rebus, datium verò seu gabella imponitur pro rebus mobilibus fructibus, vel industrijs 394 numero 6
In collegij rebus in his quæ fiunt ex mera voluntate, & nõ ex necessitate, vnus solus potest omnibus resistere 398 nu.7
collegatarius productus in testem per legatarium probat 339 nu.4
comes si concessit castellaniam militi, cum quarta omnium obuentionum, certè si aliquis debet amittere bona, & offendit comitem, non debebit castellanus in illis bonis habere quartã: quia illud, quod in vindictam propriæ iniuriæ debetur, alteri non confertur 14 nume.6
commissio de examinandis testibus, sit de necessitate, quando testes non sunt de iurisdictione illius iudicis, coram quo causa ventilatur 107 nu.16.18
committens crimen, etiam iniusta causa motus, ex quo venit imponenda sibi pœna corporis afflictiua, nõ tenebitur ad eam, respectu illius causæ licet iniustæ 214 nume.22
comparere quis non cogitur ad citationem à iure improbatam 230 nu.8
compensatio prohibetur opponi aduersus mulierẽ agentem actione de dote 475 nu.11
compositio contra formã iuris & constitutionem regni, est nulla 269 nu.9
compositio ad hoc vt teneat contra criminosum, requiritur constare de crimine 131 nu.11
compositiones nõ debent cum omnibus indifferenter fieri pro delictis: sed cum his duntaxat, de quibus speratur quòd amplius in eisdem criminibus non incident: & cum his qui semel tantum deliquerunt 268 nume.1
in compositionibus multa sunt considerãda vt teneant: de quibus 268 nu.2.6
compulsus per metum ad tradendum rem quam dedisti, licet coactè, si demum egisti remedio recuperandæ poterit opponi exceptio dominij, & non poterit eo casu dici spoliatus, nec petere restitutionem, quia tradidisti 440 nu.5
in communione nemo persistere cogitur, maximè vbi res diuisionem patitur 484 nu.1
conatus in atrocioribus punitur, & ibi de monachis, qui fuerũt conati dare venenum abbati sancti Petri 210 nu.14
concessum si fuit alicui quod maius est, videtur multò magis concessum id, quod minus est 148 nu.20
concessa per principem, & nõ motu proprio sed ad partis postulationem, debent strictè interpretari 309 nume.8
concessa alicui in priuilegium si sunt cõtraria iuri communi sunt odiosa, & restringenda 537 nu.7
concessioni factæ propter benemerita non potest, nedum Rex contrauenire: verum etiam minimè eius successor.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cessor in imperio, cùm teneatur habere ratum factum sui prædecessoris 546 nu.14.15
concessio facta per principem propter benemerita, seu seruitia non potest in dubium reuocari, seu reuocari 546 nu.6
concessio facta propter benemerita transit in contractum, & non potest per ipsum Principem, nec per eius successores reuocari 546 nu.7
cõcessio propter benemerita dicitur facta motu proprio principis, licet motus proprius non exprimatur 546 nume.9
concessio principis primo loco facta semper tenet: quoniam variatio, & inconstantia in principe reprobatur, cùm in eo tanquã in fonte iustitiæ debet esse constans voluntas. & principibus cõuenit illud verbum, semel loquutus est Deus 280 nu.5
concessio motu proprio principis facta excludit omne vitium subreptionis, & obreptionis 286 numero 24
concessio principis non excluditur quòd sit facta motu proprio, licet ad alterius preces facta appareat 453 nume.50
concessio in qua dicitur facta propter benemerita debent benemerita probari, vt concessio teneat 407 nume.5
concessiones & beneficia principũ, sunt latissimè interpretanda 14 nu.2
concubinatus an præsumitur existente disparitate personarum, non adparente de voluntate amborũ, quòd voluerunt contrahere concubinatum, & non præcedente protestatione concurrente continuatione temporis in concubinatu: & quòd non breui durauerit conuersatio 200 nu.2
conclusa causa in criminalibus, non debet quis vlterius audiri 405 nu.5
conclusio nõ sit in criminalibus, cùm possint in eis quandocunque recipi probationes ad defensam etiã vsque ad prolationem sententiæ. & nume.sequenti 406 nume.9
condemnari non potest quis vltimo supplicio ex præsumptionibus 215 nu.39
condemnatus ad mortem si dum vadit ad supplicium, reuocat suam depositionem factam contra tertium, dicendo se falso inculpasse illum, valet reuocatio seu exculpatio predicta: dummodo alia non adpareat contra inculpatum 218 nu.18
contra condemnatum per præsumptiones moderãda est multum sententia 215 nu.40
conductor faciens magnam impensam in re conducta potest ipsam à domino repetere, dum necessaria foret 502 nu.2.3
conductor ecclesiæ antiquius offerens tantundem pensionis, quantum nouus, non debet à conductione amoueri: imò non debet augeri pensio oblata per alium colonis ecclesiæ 316 nu.14.15
conductor in locatione non habet dominium, nec possessionem, sed nudam detentationem 318 numero 20
conductor rei à fisco si est sibi aucta pensio conductionis per alium, & ipse offerat tantundem quantum nouus conductor, potest compellere fiscum, vt sibi locet tanquam antiquo conductori 318 nu.16
confiteri nemo præsumitur contra se, & sic seipsum odio prosequi, maximè vbi tractatur de pœna vltimi supplicij, & non est verisimile, quòd etiam per torturam velit fateri delictum ex quo est innocens 104 nume.28
confiteri delictum fecisse, quod non fecit virtute torturæ non est verisimile, si erat confessus innocens 121 nu.45.46
confitentes in posse iudicis commisisse delictum, non solent mentiri scientes maximè tractari de periculo eorum vitæ 104 nu.29
confessus delictum si perseuerando in confessione fuerit condemnatus probando de innocentia, sibi subuenietur, etiam post sententiam 206 nu.2
confessus crimen potest suam confessionem reuocare, & audietur: licet in hoc iudices se reddant difficiles & rigorosos, etiam si iurasset 206 nu.4
confessus habuisse tales res penes se si tamen non adparet habuisse scientiam ipsas res fuisse furto subtractas, non tenetur 95 nu.22
confessus per torturam nõ præcedẽtibus indicijs, etiam si millies ratificauerit, non tenet confessio 120 nume. 36.37
confessus crimen, est confestim condemnandus. & vbi constat de maleficio, iudices debent esse proni seu prompti ad puniendum: nec multum ponderare omnes suris solennitates: quia fauor publicæ disciplinæ suadet, vt maleficia puniantur. Homicida si instat defensum, vt res protrahatur, debet interfici, & postea inquiri 11 nu.13.14 & 15
confessus delictum, facit vt stetur eius confessioni, si perseuerat, vbi præcesserunt legitima indicia: & videtur perseuerare eo ipso, quòd non reuocat, & si appellat, non dicitur perseuerare, sed tacitè reuocare 103 nu.24.25
confessus simpliciter interfecisse hominem in iudicio, potest ex mentis alio interpretari confessionem suam & illud fecisse ad sui defensionem 165 numero 3
confessus pluries commisisse adulterium cum Berta vxore Titij non tamen ex pluralitate reiterationis cum eadem Berta, multiplicatur pœna 228 numero 4
confessus si reuocat, & ratificauit non obstante reuocatione prædicta, debet condemnari 104 nu.29
confessus commisisse homicidium ad sui defensionem, an possit condemnari seu torqueri, reiecta qualitate defensionis 191 nu.1.192 nu.4.241 nu.2
confessus dato sibi termino ad deliberatè confitendum, adhuc potest confessionem suam reuocare 226 numero 12
confessus homicidium fecisse ad sui defensionem, licet ipsam non probauerit, non tamen poterit pœna ordinaria puniri sed extraordinaria 166 nu.13
confessus homicidium, verum ad sui defensionem, sed non probat, an possit pœna mortis naturalis puniri 192 nu.3
confessus sponte seu in tormentis delictum, non solet statim per iudices iudicari seu cõdemnari: sed dari testes ad se defendẽdum, infra quem terminum potest reuocare confessionem, & probare ipsam erroneam 165 nu.1.2
confessus delictum, non præcedentibus indicijs tortus & confessus, etiam si perseuerasset, & ratificasset, eius confessio
confessio prædicta non erit valida 204 nume.7.8.9.10 & 13
confessus delictum in tortura, non præcedentibus indicijs, non tenet talis confessio. Id tamen intelligẽdum est, vbi magna fuisset tortura, & tortus fuisset debilis aut infirmus: secus si tortus fuisset robustus: & tortura fuisset modica seu parua: quia tunc valebit confessio 204 nu.8
confessus licet quis fuerit delictum contrase, ob quod condamnatus fuit per sententiam si demum adparet de eius innocentia, non debet talis sententia exequi, nonobstante confessione sua 34 nu.23
confessus de se sua sponte alium nominat in socium, minime super eo interrogatus, talis nominatio suspecta habetur à lege 41 nu.5
confessus delictum ad persuasionem iudicis, qui promisit impunitatem ipsius delicti, si confitebitur nõ poterit si reuocat confessionem ipsam, virtute talis confessionis condemnari 188 nu.10
confessus se teneri ad seruitia personalia, nõ concludens certam causam ipsius obligationis, non noceret confitenti, nec huiusmodi confessio sine alijs talem conditionem probaret 294 nu.9
confessus assassinium contra seipsum, non probat contra mandantem si aliter non appareat per alia adminicula 44 nu.32
confessus delictum, poterit suam confessionem reuocare, si in ea sponte non perseueraut 188 numero 8
confessus crimen extra iudicium sibi non præiudicat, nisi aliter crimen ipsum esset notoriè commissum ab ipso 366 nu.20
confessus crimen, est confestim condemnandus 129 nu.18.225 nu.17
confessio per tormenta extorta, nõ præcedentibus indicijs, est ipso iure nulla, nedum contra se, sed etiam contra alios, contra quos, vt testis deposuisset 204 nume.9
confessio dicitur extorta metu tormentorum nedum quando quis fuit tortus, sed etiam quando fuisset ligatus, vel constitutus in loco tormẽtorum, seu exhibitis tormentis sibi 43 nu.23
confessio per torturam extorta, si fuit reuocata licet millies repetita & ratificata, non obest: & ideo perseuerantia debet fieri pluries, & diuerso tempore 115 nume.15
confessio per torturam non præcedentibus indicijs, licet sit nulla, tamen quando fuit expressè perseuerata, & non tacitè, tenet perseueratio 102 numero 17
confessio sine causa est ineficax, tamen interueniente iuramento erit efficax 102 nu.18
confessio extraiudicialis non præiudicat confitenti quò ad plenam probationem: tamen interueniente iuramento erit valida, & præiudicabit confitenti 102 numero 19
confessio extorta absque indicijs, licet possit dici nulla, attamen quando tam ante eam, quam post extraiudicialiter emanauit eadem confessio, erit valida 102 nu.20
confessio emanata per torturam absque legitimis indicijs, & ratificata, est valida, vbi non magna fuit tortura, & tortus non erat infirmus nec debilis 102 numero 15
Et ibi habes, quòd leuis tortura non est tortura 102 nume.16
confessio dicitur facta in tormẽtis, nedum ipsis tormentis adhibitis, verum etiam, quando esset facta propè tormenta 31 nu.7
confessio dicitur extorta metu tormentorum, dum iudex fecit ipsum spoliari, vt torqueret: & ille interim confitetur 31 nu.8
confessio dicitur extorta metu tormentorum, dum quis est deductus ad locum tormentorum, seu ligatus ad ipsa tormenta 31 nu.9
confessio inquisiti tempore quo damnatur ad mortem, in qua exculpat aliquem per prius à se inculpatum, & etiam seipsum exculpando, creditur in exculpationem alterius, sed non in propriam exculpationem 43 nu.27
confessio inquisiti de veneno alicui tradito, quòd ex hoc sit mortuus, non præiudicat inquisito, vt ipse ex tali confessione possit condemnari: & ideo capitulari debet quòd dedit malum venenum 89 nu.5.6
confessio non nocebit inquisito, quando non præcedentibus indicijs fuit processum ad torturam, etiam si sit perseuerata & ratificata 31 nu.10
confessio extorta per tormẽta absque indicijs, non tenet etiam quòd post ipsam superuenirent indicia 204 nume.11
confessio extraiudicialis facit indiciũ ad torturam 365 nume.4
confessio extraiudicialis vt faciat indicium contra confitentem, requiritur quòd facta fuerit præsente parte 366 nu.19
confessio extraiudicialis facit semiplenam probationem in criminalbus 75 nu.9
confessio socij criminis nõ nocet, vbi non concurrũt alia adminicula 113 nu.1.2.3.4.11 4 nu.5.6
confessio socij criminis adminiculata facit indicium ad torturam 83 nu.20
confessio socij criminis contra aliquem, si reperitur illum nominatum esse bonæ famæ, talis nominatio non operabitur quicquam 94 nu.11
confessio inuerisimilis nihil obest confitenti 32 nu.2.153 nume.12
confessio receptionis dotium facta per virum est tantæ importantiæ, quòd si post stipulationem capitulatorum matrimonij, & promissionis dotium ante confessionem receptionis ipsarum fuissent alia debita per virum contracta, semper attenderetur tempus promissionis dotium factæ per vxorem, seu per alios eius nomine ipsi viro, & mulier ipsa præferretur cæteris creditoribus in hypotheca 474 nu.1
confessio receptæ dotis facta per virum tantum operatur quantum vera solutio. Vxor habet hypothecam virtute legati facti per eius virum. & nu.sequenti 474 nu.3
confessio etiam iudicialis reuocatur, & admittitur reuocatio, dum constat de errore confessionis 226 numere 6
confessio iudicialis ad hoc, vt noceat, & reuocari non possit, requiritur quòd instante actore fuerit assignatus terminus ad ita confitendum 226 nu.7
confessio facta post terminum datum ad deliberandum, non potest prætextu erroris reuocari 226 nu.8

Universidad de Deusto
Biblioteca

confeßio seu nominatio socij criminis in casibus, in quibus noceret, nunquam facit indicium ad torturam, nisi habeat alia adminicula contra nominatum. & ita communiter tenetur 204 nu.1.2
Et vnum ex adminiculis est, si talis nominans habebat conuersationem cum nominato ibid.nu.3
confeßio procuratoris ad hoc vt noceat domino, requiritur quòd instãte actore sit aßignatus terminus ad ita confitendum: tunc talis confeßio reuocari non poterit 391 nu.7
confeßio facta post terminum datum ad deliberandum, non potest prætextu erroris reuocari 391 numero 8
confeßio patris in qua asserit aliquem esse filium suum, non probat filiationem, transfert tamen onus probandi contrarium in aduersarium, & constituit filium in quasi possessione filiationis 514 numero 8
confeßio facta ad liberandum absentem debitore per creditorem, non potest reuocari prætextu erroris 301 nume.12
confeßio contra propriam libertatem nõ tenet: vbi subdit & facit contra Regem Francorum, dum faceret confiteri aliquam ciuitatem esse suam, & iurari fidelitatem a ciuibus: non tenet talis confeßio 220 nu.22.526 nu.14.443 nu.24.25
confeßio minoris de delicto, de quo aliter non constat, facit, vt minor ipse nullo probato errore aduersus eam restituatur 153 nu.11
confeßio minoris de crimine extra iudicium potest absque aliqua probatione erroris reuocari, & in integrum restitui, et ex hoc sõlo apparet esse læsum, quia minor 366 nu.21
confeßio filij contra patrem non præiudicat patri 367 nume.22
confeßio carcerati emanata absque tortura, non ex hoc dicitur spontanea sed violenta 152 nu.5
confeßio erronea potest prætextu erroris reuocari, & non solum semel, sed etiam pluries numero secundo 310 nu.1
cõfeßio erronea potest prætextu erroris reuocari, etiam si fuisset statutus terminus confitenti ad deliberatè respondendum 310 nu.3
confeßio etiam iurata potest prætextu erroris reuocari 310 nu.4
confeßio vtriusque, videlicet hominis & mulieris, asserentium matrimonium contraxisse, non probat matrimonium fuisse contractum 503 nu.4
confeßio qualificata an poßit in parte negari, & in parte sperni 191 nu.2
confeßio delicti vbi adparet, non est aliter curãdum de forma inquisitionis 127 nu.1.2
confeßio existentis in articulo mortis, tenet & valet 167 nu.2
confeßio dementis contra se, non tenet 34 numero 20
confeßio secunda perseuerata & spontanea post primam, purgat omne vitium extortionis in prima commissum per eum, in cuius fauorem fit confeßio 103 nu.23
confeßio creditoris ad liberandum debitorem præiudicat creditori, etiam si ficret tertio qui nomine absentis reciperet talem confeßionem 301 numero 9.10
confeßio damnati ad mortem, dum trãsmittitur ad supplicium in fauorem alterius nominati, & inculpati per ipsum, si tunc ipsum exculpat, tenet exculpatio in illius fauorem 196 nu.15.16.17
confeßio ad hoc vt noceat confitenti, nedum non debet impugnari per aliam partem sed debet expreßè acceptari 226 nu.10
confeßio vt dicì poßit emanata metu carceris, sufficit probare ipsam confeßionem factam fuisse per detentum in carcere 94 nu.18.19
confeßio propria cuius dici nõ potest si facta sit per vniuersitatem cum vniuersitas fiat nõ ex omnibus personis ciuitatis 295 nu.13.14
confeßio procuratoris non obest in alio iudicio domino: quia non dicitur vera confeßio domini illa quæ est facta per procuratorem, sed ficta & interpretata 295 nu.15
confeßio seu responsio facta ad hoc vt non poßit prætextu erroris reuocari, cautela est, vt aßignetur terminus ad confitẽdum, & quòd tu acceptes dictam confeßionem 422 nu.1
confeßio erronea facta datis induciis deliberatorijs ad respondendum libello, potest vt erronea reuocari 227 nu.13
confeßio personalis potest per procuratorem reuocari 227 nu.14
confeßio erronea licet geminata per ratificationem subsequutam, potest nihilominus tanquam erronea reuocari etiam si esset iurata 215 num.33.34. Etiam, quòd fuisset iudicialis. ibid.nu.35
confeßio procuratoris non facta per modum contentiosæ iurisdictionis, non præiudicat eius principalibus 390 nume.4
confeßio facta super processu nullo, est tanti vigoris, vt virtute confeßionis sequi poßit condemnatio 104 nu.28.29
confeßio emanata à minore absque curatore, est nulla 33 nu.7.8
confeßio absente parte inducit semiplenam probationem secundum vnam opinionem 411 nu.9
confeßio absente parte valet & tenet in foro canonico 478 nu.5
confeßio viri in fauorem vxoris cum sit inter personas prohibitas, licet de iure non teneat, tamen morte ipsius mariti eam non reuocantis confirmatur 478 nume.6
confeßio dotis receptæ facta per virum tenet vbi præcesßit promißio dotis, licet fuerit inter personas prohibitas 478 nu.7
confeßio dotis receptæ per virum in vltima voluntate præsente vxore, & acceptante, concurrentibus alijs coniecturis, tantò magis cesßat præsumptio fraudis viri 478 nu.8
confeßio geminata probata per testes inducit plenam probationem 411 nu.12
confeßio geminata, & geminatum iuramentum arguit deliberationem 403 nu.8
confeßioni inquisiti soli stando non est 152 numero 9
confeßioni soli stari non potest, vt ex ea quis damnari poßit, nisi aliter constiterit de delicto 152 nu.10
confeßiom facta in tormentis legitime illatis statur, si perseuera

perseueratum fuerit in ea, nisi indicia per quæ fuit tortura illata, fuissent leuia, quæ non facerent præsumptionem 121 nu.44
confeßioni soli inquisiti non est standum de furto: sed debet iudex mittere exploratores ad verificandũ furta confeßata fuisse commißa: & de rebus furto subtractis, quòd ibi erant 95 nu.20.21
confeßioni sólæ inquisiti iudex non debet de facili credere: sed debet verificare de veritate dictæ confeßionis, & mittere exploratores ad verificandum furta, seu homicidia confeßata per inquisitum 32 nume.4.5
confeßiones criminum debent continere verisimilitudinem: & ideo officiales debent cautè agere, & non de facili credere cõfeßionibus iudicialibus, nisi ipsis verificatis 152 nu.8
confeßo crimen potest defensio denegari: cùm ob confeßionem dicatur delictum notorium 129 nu.17
confeßo delictum potest defensio denegari 223 numero 16
confeßum se fuisse metu allegans, vbi aliter non constat de delicto, ex sola carceratione seu captura adparet quòd metu confeßus est: ex quo præsumitur semper inferri metus ab officiali eius subdito 152 numero 6.7
confirmari peti non potest id quod nulliter actum extitit, etiam si ex defectu formæ id prætenderetur contra sententiam 422 nu.6
confirmatio sola tuetur præsentantem, vt dicatur esse in quasi possessione præsentandi, quia præsentauit, & præsentatus per ipsum fuit institutus, etiam si possessor esset malæfidei 371 nu 6
confricatio bonorum spectat ad principem 15 nu.11
cognoscẽs carnaliter virginem vel viduam, absque violentia, & sine armis, non habet locum pœna raptus: sed si est nobilis, amittit dimidiam partem bonorum. Si autem vilis, debet corporaliter puniri, sed nõ mori: sed si absque vi cognouerit, eo modo punietur: tamen pœna talis non excedet relegationem, si mulier honesta cognita fuerit: quia habebit locum talis pœna, siue volens siue nolens: quia præsumitur seducta bonis verbis 202 nu.23
coniectura alia quàm donationis quãdo capi potest, illa capi debet 557 nu.7
coniectura vbi capi potest, quòd non sit dolus vel fraus, illa capi debet 51 nu.10.215 nu.30
coniectura vna euacuatur per aliam 283 nu.8
coniectura, seu præsumptio doli siue fraudis vbi capi potest. quòd non sit fraus vel dolus, ita capi debet 283 nume.9
coniecturæ habentur loco plenæ probationis in clandestinis & occultis: maximè in his quæ de nocte fiunt 47 nu.15.342 nu.6.350 nu.15
coniecturæ in quibus casibus habeantur loco probationis 195 nu.4
coniecturæ habentur loco plenæ probationis in his, quæ sunt difficilis probationis 342 nu.2
coniurati admittuntur testes, volente illo, cui actus criminosus nocet, & non aliter 151 nu.20
coniurationis pœna est vnius libræ auri 151 numero 17
copia instrumenti seu obligationis exemplata ab eo qui originale confecit, probat. 397 nu.3.4. Et hoc quãdo authoritate iudicis exemplata fuisset. nu.5. Et maximè vbi constaret notarium ipsum esse bonæ famæ. ibid.nu.6
copula, conuersatio, & habitatio inferunt cõcubinatum & non matrimonium 52 nu.5.55 nu.24
corona seu diadema datur pro gloria 565 nu.11
conscientiæ alicuius se remittens, intelligitur de cõscientia legibus munita, adeo quòd non potest iura transgredi 319 nu.4
consanguineus pro consanguineo testis non admittitur, maximè ad offensam 116 nu.5
consanguineus si defendendo consanguineum suum insultatum occiderit inuasorem, non debet puniri 165 nume.6
consanguineo licitum est consanguineum ab alio aggressum defendere, imo etiam & quemlibet aliũ extraneum aggressum 164 nu.4.5
consanguinei & affines in causa iniuriæ illatæ eorũ consanguineo, vel affini, non probant: quia dicuntur in causa propria testificari 116 nu.3
consanguinei & amici citantur in actibus præiudicialibus, dum iudex vult procedere contra inquisitum absentem 170 nu.1
consensus patris non præstitus in iudicio filij reddit processum nullum, tamen quando sententia proferretur pro filio, & sic esset processus vtilis filio, valebit absque consensu patris 317 nu.10
consilium & voluntas præsumitur ex breuitate temporis 476 nu.5
consilium & interuentus matrimonij, vbi interuenit præsumendum est abfuisse dolum & culpam in re minoris 487 nu.7
consiliarij ciuitatum hodie habent eandem potestatem & priuilegia, quæ olim decuriones habebant: & inter cætera, vt etiã finito officio minimè torqueri non possint 191 nu.29
De consistentibus in animo, statur dicto ipsius met, concurrente eius iuramento 215 nu.28
consistorium principis debet æquitatem amplecti, & secundum illam iudicare 389 nu.77
In consistorio principis proceditur reiectis sólennitatibus iuris ciuilis positiui, et sola facti veritate inspecta 431 nu.23
constare minimè dici potest de delicto, nedũ per vnum testem de visu sed etiam si essent mille testes examinati parte non citata: & sic ex processu informatio 30 nu.1.2.3
constare nullatenus dici potest parte non intimata. ibid. 535 nu.36
constituens se precario nomine possidere venditor alicuius rei censetur ex illo precario transtulisse possessionem veram, & certam totius rei 509 numero 4
constitutio quæ loquitur in mandante, non extenditur ad mandatarium 212 nu.29
cõstitutiones regni per largißima tempora semper fuerunt, & sunt in viridi obseruantia in regno 542 nume.2
constitutiones Regni sunt ius commune in regno 542 nume.3
constitutus in mortis articulo non præsumitur mentiri 179 nu.74.180 nu.75
constitutus in vltimis, & sic vicinus mortis, præsumitur

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur habere bonam conscientiam 319 nu.7
constitutum licet sit actus fictus, tamen transfertur ex eo vera possessio 482 nu.1
constitutum transfert naturalem & ciuilem possessionem, & etiam dominium, sed per precarium ciuilis tantum 482 nu.2
consuetudo tribuit iurisdictionem, & priuilegium 441 nume.2
consuetudo præscripta obtinet vim priuilegij 441 numero 3
consuetudo à præscriptione differt 441 nu.4.5
consuetudo se habet ad ius commune vniuersale: præscriptio autem ad particulare priuatum 442 numero 6
consuetudo vltima, & sic posterior est attendenda 470 nume.1
consuetudo dicitur inueterata per lapsum decẽnij 470 nume.2
consuetudo bina dum probatur, & vna est contraria alteri, debet secundum eam iudicari, quæ apparet iuri communi conformis 470 nu.3
consuetudo non inducitur in præiudicium principis vel iurium suorum, nisi adsit certa scientia principis, & patientia 515 nu.6
consuetudo se habet ad ius cõmune & vniuersale: præscriptio verò ad particulare priuatum: & sic licet per actus gestos à priuato posit induci cõsuetudo, id est verum, quando per illos actus acquiritur ius in publico: Secus si priuato, quia tunc erit præscriptio 219 nu.6
consuetudo seu obseruantia contraria contra constitutionem Regni non potest allegari 541 numero 36
consuetudo tollens solennitatem in alienatione rerum ecclesiasticarum non tenet, nisi ecclesia id longo tempore consueuisset 317 nu.12
consuetudo & præscriptio longè differunt: nam consuetudo requirit animum, & consensum totius populi, aut maioris partis: præscriptio verò solum animum, & consensum præscribentis, non autem aduersarij: & ideo ei contra quem præscribitur, habet præiudicare 527 nu.21.22.23
consuetudo & qualitas hominis attenditur in præmijs 155 nu.4. 237 nu.13
consuetudo si allegatur per aliquem Doctorem, an sit ei credendum. ibid. vbi concludit, quòd etiam pluribus & pluribus Doctoribus de consuetudine affirmantibus non est standum 221 nu.3
consuetudo inducẽs quòd personæ priuilegiatæ torqueantur, non tenet 244 nu.3
consuetudo praua, iniqua, & temeraria excusat à pœna temporali 368 nu.2
consuetudo notoria non est opus allegari 368 numero 3
consuetudo probatur per vsum populi, & frequentiam actuum cum temporis diuturnitate 402 numero 10
consuetudo inducens, quòd Doctores seu personæ priuilegiatæ torqueantur, non tenet 190 nu.12
consuetudo delinquẽdi operatur, vt quis posit ad mortem puniri: licet alias non puniretur pro illo delicto 228 nu.13
consuetudo inferendi iniuriam, licet probet contra aliquem delictum saltem præsumptum: hoc tamen habet locum, quando ciuiliter agitur, secus si criminaliter 218 nu.21
consuetudo ad hoc vt inducatur multa requiruntur ad probãdum aliquid esse factum, vt trahatur ad consuetudinem 493 nu.4
consuetudo non potest allegari, seu introduci in his quæ sunt meræ facultatis 515 nu.1.2. Etiam si esset immemorialis. ibid.
consuetudo Italiæ & totius mundi est, vt affectus non puniatur, nisi sequuto effectu 89 nu.7
consuetudo tanti temporis in cuius initij contrarium memoria hominum non existit, est centum annorum secundum opinionem multorum 442 nu.10
Ex consuetudine acquiritur ius in publico, vndecunque causetur: etiam si ius ex priuato causetur 219 nume.4
consuetus delinquere quis dicitur, per binum actum 79 nume.5. 229 nu.21
consummatio copulæ cum puella non viripotenti non transit in matrimonium tanquam imperfectum 306 nume.1
contemptus mãdati includit malitiam sicut vera contumacia 401 nu.3
contenta in articulis videtur, & intelligitur quis fateri 514 nu.10
contradictio vnius destruit actum, quando ad plures spectat negocium, vt ad singulos, non vt ad vniuersos, quia tunc omnium est requirendus consensus 398 nume.8
contrahere non licet officialibus cum subditis eorum iurisdictioni, & ideo contractus tales in læsionem subditorum sunt nulli. Quia præsumuntur per impressionem facti, nec est opus intentare actionem, quod metus causa. ad ipsos rescindendum 437 numero 16
contrahens qui contractum sequitus non est, non debet ex eo commodum reportare 19 nu.2
contrahens cum minore quem cognoscit contrahendo enormiter lædi videtur esse malæfidei, & contractus reprobatur, nec validatur iuramento tanquam dolo extortum 495 nu.2
contrahentibus licet permittatur ad inuicem inter se decipere vsque ad dimidiam iusti pretij, non tamen habet locum in clerico, seu ecclesia, quæ minime debet laqueum parere 485 nu.5
contractus redditur vsurarius ex expectatione, dum emens propter illum dat minus quam res in præsenti valeat 481 nu.6
contractus initiũ attenditur, nec mutatur natura contractus si præter ſtem sequatur prospera, vel aduersa fortuna 413 nu.3
contractus pedagiorum seu gabellarum, licet sonent in venditionem ad certum tempus, tamen est in veritate locatio, & non venditio 19 nu.4
contractus nullus ex quãdo apparet ex inspectione ipsius potest opponi ad impediendum executionem, etiam quòd statutum tolleret omnem exceptionẽ, quia intelligitur de instrumento valido 439 nu.35.36
contractus alienationis rei ecclesiæ licet nullus absque assensu prælati, & aliis requisitis per cap. ad audientiam de rebus eccles. non alien. tamen si cedit in vtilitatem ecclesiæ valet 289 nu.10

contractus plures vno contextu eodem die celebrati, vt est contractus quietationis satisfactionis, & mutui debent reputari vnus contractus 481 numero 8
contractus inter officiales, & subditos suæ iurisdictioni est nullus 430 nu.1
contractu completo & publicato, non potest error corrigi per notarium, etiam quòd ipsius copiam nõ dedisset 49 nu.7.8
contrarietas inter duas scripturas inducit præsumptionem falsitatis 385 nu.50
contrarietas seu repugnantia inter duas scripturas facit vt vna deroget fidei alterius 386 numero 50
contrarietas in instrumentis facit vt neutrum valeat 386 nu.5.3
contrarietas seu diuersitas quæ reperitur in actis, & processu in testibus, debet quantum possibile est reduci ad concordiam 365 nu.7
contrarietas in teste est excusabilis ob decursum tẽporis, etiam trium annorum, cum infrà tãtum tempus de facili inducatur oblivio 124 nu.13
contrarietas in testibus, etiam in facto principali, si modica est, non vitiat dicta testium 78 nu.12
contrauenire in aliquo si quis non potest per directum, minimè poterit per indirectum 454 numero 63
contumacia si fuit accusata non seruato iuris ordine, est ipso iure nulla 93 nu.4
contumacia clerici coram iudice seculari non tenet, nec ex ea potest exigi pœna 247 nu.4
contumacia est delictum 247 nu.5
contumacia sola cum banno circunscriptis aliis indicijs facit vt quis torqueri posit 143 nu.5
contumaciæ pœnam non potest exigere iudex secularis à clerico 247 nu.5
contumacia ad effectum foriudicationis debet esse annualis, & incipit à tempore quo bona fuerunt annotata 541 nu.32
contumax & bannitus dum inquiritur de delicto, & nullo existente indicio, potest torqueri 22 numero 21
contumax bannitus ex sola contumacia & banno aliis non existentibus indicijs, potest torturæ subijci 80 nume.14
contumax bannitus ex sola contumacia & banno potest de iure torqueri 118 nu.25
contumax verus dici non potest, citatus domi: sed qui personaliter citatus est 118 nu.26.27
contumax dicitur ille, qui est cõdemnatus ex vera contumacia 119 nu.28
contumax dicitur ille qui ritè & rectè contumax effectus est vt quia ritè citatus, & contumax condemnatus & bannitus 93 nu.2.3
contumax si tempore contumaciæ stabat grauiter infirmus, non potuit contumax reputari 119 nu.29
conuentio inter hostes non tenet 431 nu.17
conuentio facta cum hostibus non est seruanda 437 nume.22
conuersatio mala facit quem præsumi suspectum: & econtrà bona cõuersatio facit quem præsumi bonum 36 nu.14
conuictus testibus licet neget, & in tortura perseueret negando: attamen debet damnari 22 nu.24.25
de corpore vbi constat, etiam si sit erratum in rescripto in nomine, non ex hoc vitiabitur rescriptum. sed imò erit validum 343 nu.9
Inter corrixantes si non adparet quis primò incœperit, præsumptio est contra magis rixosum, seu consuetum rixari 237 nu.10
corrumpens iudicem debet maiori pœna puniri, quàm iudex accipiens 83 nu.15
corrumpens iudicem, tenetur pœna falsi, & etiam lege Iulia repetundarum 82 nu.13
corrumpens iudicem, & iudex corruptus, sunt correlatiua: & dispositum in vno, cẽsetur dispositum in alio, etiam respectu pœnæ 83 nu.14
corruptelæ crimen in iudice est satis detestabile: intantum, quòd reputatur inter magnas & capitales causas 82 nu.1
corruptelæ crimen in pluribus adsimilatur crimini lesæ maiestatis 82 nu.2
corruptelæ crimen committitur per iudicem, si pecuniam cœpit, vt ferat sentẽtiam iustam siue iniustam. Item, siue vt iudicet siue vt non iudicet. Itẽ, siue pecuniam capiat, & nihil promittat: & pariter si sibi dari promittitur, etiam si promiserit aliquid non facere, quod tamen facit: & pariter, si sibi promissum fuerit aliquod debitum, ad quod tenebatur relaxari 82 nu.3.4.5.6.7.8
credens verbis boni viri, seu magni, aut fide digni, excusatur de successu 72 nu.16
creditor emphyteutæ ad euitandum caducitatem potest offerre, & soluere precium prorè emphyteutica virtute hypothecæ quam habet, vt emphyteusis duret 465 nu.5
creditor quando certum est non posse consequi à debitore, & habet regressum contra fideiussorem, exceptionem discussionis non habet, nec sibi competit discussio, quando notorium est debitorem non esse soluendo 327 nu.2
creditor quando accipit rem debitoris, vt sibi satisfiat, non tenetur vi bonorum raptorum 130 numero 6
creditor petens debitum principale in iudicio, & nihil de interesse, aut expensis expressit, & pariter in dex in nihilum prædictorum condemnauit, nisi in debito principali non poterit actor appellans in causa appellationis petere interesse seu expensas quas in causa id non petierat 480 nu.1
creditor primus si posset vendicare à secundo creditore pecuniam perceptam à debitore, & iam consumptam, totius mundus esset in litibus, & mercatores cessarent, & amitterent commercium 185 numero 4
creditor secundus si exegit à debitore debitum suum in pecunia, quam per eum habitam consumpsit, an possit anterior creditor vendicare ipsam à secundo creditore 184 nu.1
creditor secundus habet ius offerendi primo creditori, tamen secus erit in vxore habente & retinente bona sui viri hypothecata pro dote, ob vergentiam viri ad inopiam 465 numero 16 & 17
creditores quando sunt plures, ille est potior, cui primò soluitur 185 nu.2

Universidad de Deusto
Biblioteca

creditorum plurium sententiæ casu quo stari debet maiori parti ipsorum, tamen vbi minor pars creditorum ostenderet quòd sententia illorum continet iniquitatem, poterit reclamare coràm superiore, & cum causarum insertione, & sic probabitur maiorem partem illud facere, & si factum fuerit aliter, reuocabitur 277 nu.14
creditorum plurium sententiæ statur, & sic maiori parti, nisi minor pars euidenter ostenderet quòd opinio illorum manifestam continet iniquitatem, ideo minor pars hoc casu poterit appellare 547 numero 9
credulitas nedum iusta, verùm etiam iniusta & fatua excusat à dolo, imò & à culpa 136 nu.1
credulitas vehemens, habetur pro certitudine 125 numero 17
credulitas, etiam fatua, excusat quem à dolo 214 numero 21
crimen veneni detestabile & execrãdum, & longe grauius homicidio, & vendens & emens venenum puniuntur, licet non sequatur mors 195 numero 1
crimen falsæ monetæ, etiam de iure communi, est de criminibus exceptuatis 15 nu.12
crimen committens motus etiam ex iniusta causa, ex quo venit sibi pœna corporalis imponenda, tamẽ non tenebitur ad pœnam prædictam respectu causæ prædictæ licet iniustæ 232 nu.17
crimen assassinij ad hoc vt puniri possit pœna mortis, licet sit de atrocioribus, requiritur quòd fuerit consummatum: aliàs secus 208 nu.18
crimen legis Iuliæ de vi publica, incurritur, nedum si insultus committatur cum cœtu, sed etiam si sine cœtu, etiam per vnum cum armis, & sic tenetur communiter, maximè in curia vicaria 113 nume.6
crimen seu peccatum licet aggrauet delictum, tamen illud procedit in peccato continuato secus in transitorio 349 nu.4
crimen læsæ maiestatis non committitur nisi à subdito 215 nu.32
crimen læsæ maiestatis non potest imputari caventi dolo 73 nu.39
In crimine læsæ maiestatis non fit extensio de vno casu ad alium: sed fit stricta interpretatio 73 numero 41
crimina obiecta contra testes ipsos repellunt etiam si per prius non sint conuicti, vel confessi 84 nu.29
crimina atrocia non comprehenduntur in dispositione generali. Et indultus seu abolitio criminum non extenditur ad criminosos grauiorum criminum, nec ad crimen falsi 195 nu.10.11
criminibus occultis, quæ vt plurimum per vnum fólum committuntur, lex contentatur facilioribus indicijs 195 nu.2
criminosus punirí potest per iudicem loci, in quo criminosus reperitur ipse, cum idem sit in cõtractibus, tamen hoc intelligitur, si ipse delinquens reperitur ibi habere domicilium 59 nu.6
culpa maior seu defectus cõmittitur in faciendo, quàm in omittendo 343 nu.3
curator seu tutor sí de pecunia minoris, seu pupilli deputata ad vsum immobilium sibi prædium compauit vendicatur possessio prædij per minorem. ibidem nume.9. Et idem in muliere, ecclesia, & minore, vbi etiam videbis qua actione vendicatur 506 nume.8
curator dari debet pupillo inuito, multò magis ipso pupillo petente 489 nu.9.10
cursus trigintà annorum in possidente rem ecclesiæ facit præsumere, vt omnia solenniter processisse appareant 408 nu.8
cursus temporis non sufficit in talibus angarijs probari, nisi etiam & tempus probetur 442 numero 19
custodiri in vinculis, & fideiussoribus committi, sunt diuersa 131 nu.9
custodia arcis, etiam baronum tempore belli spectat ad regem 26 nu.11
custos carceris etiam pro leuissima culpa tenetur criminaliter 251 nu.1.6
custodes animalium ecclesiæ dantium damna, tenentur illa emendare 458 nu.10.11
Et ideo dominus animalium recuperat à custode damnum quod sóluit damna passis. ibid.nu.12.

DAmnari quis non potest ad mortem, nec pœna ordinaria imponi, dum quis ex præsumptionibus damnatur, sed alia mitior pœna 239 numero 11
damnũ pati in re locata aliud est, & aliud pati damnum in fructibus ad officium, vt cõductor possit consequi remissionem mercedis 502 nu.6
debita duo si extant pœnalia, solutio si fit per debitorem, in dubio cedit in illud debitũ cuius pœna commissa fuisset 556 nu.4
debitor confessus in instrumento recepisse pecuniam, potest non obstante lapsu biennij negatiuam probare, id est, non habuisse pecuniam, dummodo in se assumat onus id probandi 359 nu.1.2.3.4
Et maximè vbi id probare vellet per confessionem ipsiusmet creditoris 359 nu.5
debitor vt capi possit tanquam suspectus, plura requiruntur 301 nu.14
debitor pro modico debito non potest iurari suspectus 301 nu.11
debitor ex pluribus causis soluens partem debiti facit vt electio sit creditoris in quam partem, seu causam receperit: secus si debitor tempore solutionis declarauit in quam partem 556 nu.2
debitoris deterioratio per quam inducatur suspicio fugæ, requiritur quòd superuenerit post cõtractum debitum 301 nu.13
debitoris suspecti captura potest lite pendente impetrari 436 nu.19
declaratio non requiritur in facto notorio 344 numero 5
declaratio non requiritur in eo qui notorie tenuit castrum rebellatum 345 nu.6
decretum non requiritur in alienatione rei minoris, vbi apparet in instrumento cum quodam patre minoris data facultas pro debito in eo contento ingrediendi propria authoritate, & ideo casu tutores & curatores possunt immittere manum ad quam rem vellint, quia non requiritur decretum 297 nu.2
decretum vbi venit interponendum in alienatione rei minoris,

minoris, requiritur solennitas, & ideo vbi cessat interpositio decreti, cessat solennitas 298 nu.3
decretum iudicis requiritur in alienatione rei minoris: tamen induci potest per longa tempora, vt non requiratur 517 nu.13
decretum præsumitur interuenisse in alienatione rei ecclesiæ, quando fuit alienata ex contractu defuncti longi temporis, licet de eo non appareat 298 numero 8
decretum latum nullis probationibus factis, est ipso iure nullum 532 nu.8
decretum seu actus sine rationabili causa non tenet 398 nume.12
decretum super alienatione rei minoris seu pupilli de facto reuocatur, vbi iudex reperit se deceptum. 508 nume.10.11. Quia eo casu habetur pro non interposito. ibid.
decretum iudicis interpositum imperitia iuris, vel facti successor ipsius illud exequi non debet 508 numero 12
decretũ non requiritur in alienatione rei minoris, quando sit alienatio ex contractu defuncti qualitercunque defunctus contraxerit 299 nu.11
decreta decurionum vniuersitatum per quæ donatur, non tenent, & sunt ambitiosa 398 nu.12
decurio dicitur, qui de ordine curiæ officia terræ administrat: vnde non est decurio, qui sententiam non tulit vel curiam non participauit 191 nu.19.20. Quod dicitur in iure de decurionibus, seu priuilegijs ipsorum, obseruabitur in consiliarijs ciuitatis, & consulibus ipsius, cùm sint loco ipsorum substituti: & hodie loco decurionum habentur, ibid. nu.22.23 & 28. Vbi intelligitur de consulibus ciuitatum & magnorum locorum, non autem oppidorum.
decurionibus asserentibus donationem alicui fecisse in remunerationem seruitiorum statur 551 nu.7
deducens vnum, & aliud probans non potest obtinere 564 nu.2
defectus in syllaba solennitatum quæ requiruntur, vitiat in totum 172 nu.21
defendendi animo quòd quis fecerit, stabitur eius iuramento, concurrentibus maximè aliis coniecturis 166 numero 12
defendendo seu ad defensam quòd quis aliquid fecerit, probatur per coniecturas, quæ iudicis arbitrio relinquuntur 141 nu.21
defendendo quid fuisse factum sufficiet probare quòd aduersarius offensus ruebat in ipsum, & aggressus in dubio semper feciſſe videtur ad defensam, quòd fecit 141 nu.15
defendens se non potest habere stateram in manibus, & vulnera non dantur ad mensuram 65 numero 26
defensio competens principali competit etiam fideiussori 566 nu.2
defensio permissa fratri in auxilium fratris seu alterius intelligitur permissa cum moderamine inculpatæ tutelæ 156 nu.2
defensio quæ constat ex actis potest allegari per quemlibet etiam inhabilem, vt minorem, & mulierem 175 nu.49
defensionem Princeps tollere non potest, cum sit de iure naturali 531 nu.2
Ad defensionem quod quid factum fuerit, probatur per coniecturas, quæ iudicis arbitrio relinquuntur 166 numero 10
Ad defensionem, quòd quid factum sit, sufficit probari, quòd se defendens probabiliter dubitare poterat de offensione 140 nu.1
Ad defensionem quòd quid factum fuerit probatur per coniecturas, quæ iudicis arbitrio committuntur 67 numero 38
defensionibus renunciare etiam expressè quis non potest 406 nu.10
delegati iurisdictio est odiosa, & ideo restringenda in dubio 481 nu.3
delegato principis mortuo causa non reuertitur ad ordinarium sed ad Principem 437 nu.25
deliberatio colligitur ex præparatorijs & gestis 72 numero 15
deliberatio plena præsumitur, vbi interuenit secunda consideratio 286 nu.27
deliquisse quis dicitur sæpius, si per tres vices deliquit 229 nu.22
delinquẽdi consuetudo inducitur per binum actum 211 nume.22
delinquens quando nõ fuit assuetus delinquere, nec probatur alias deliquisse, nisi semel tantum, poterit eo casu iudex pœnam ordinariam minuere, imò & indulgere 240 nu.24
delinquens in delicto, in quo peruenit ad actum facti remotum, vel actum verbi, non punitur eadem pœna, sed extraordinariè 90 nu.12
delinquens si est vir fortis & strenuus, aut magnus artifex, aut multum vtilis reipublicæ, debet sibi minorari pœna capitalis, imò quilibet de populo eo casu posset executionem sententiæ capitalis impedire. & ibi multa alia circa hæc 156 nu.7.8
delinquens in foro ecclesiastico prima vice, potius expectandus & corripiendus est, quàm puniendus 161 numero 7
delinquens non debet puniri pœna delicti consummati, etiam vbi esset deuentum ad actum delicto proximum: sed minori pœna: & debet esse minor pœna mortis 91 nu.16.17
delictum in quo interuenerunt principalis & auxiliantes, & venit pro tali delicto imponenda pœna mortis, eo casu principalis ad ipsam condemnabitur, cæteri verò deportantur 120 nu.42
delictum capitale committens, si sit strenuus & vtilis reipublicæ, abolenda est sibi pœna 67 numero 39
delictum committens, ex quo fuit condemnatus ad mortem, si est homo vtilis reipublicæ, seu bene meritus de ea, quilibet poterit executionem talis sententiæ impedire 67 nu.40
delictum famuli imputatur domino scienti & non prohibenti. quod maximè procedit, vbi subest aliqua præsumptio, quòd fuerit factum domino mandante 17 nume.3.4
delictum quando punitur pœna statuti, nõ habet locum pœna præfata, nisi delictum fuerit consummatum: secus si attentatum 210 nu.7
delictum pluries reiteratum, etiam si pluries fuit punitum similiter pluries aggrauat idem peccatum vltimo loco commissum 228 nu.12

Universidad de Deusto
Biblioteca

delictum vbi committitur in aliqua contrata, in dubio præsumitur contra vicinos & domesticos: & ideò capi possunt, & torqueri vicini & domestici 134 numero 3
delictum commissum, vbi non tenebat ad illam speciem delicti, quod postea sequutum est, non tenetur quis de eo quod sequutum est 39 nu.2
delictum veneni est occultum: & ideò in eo debet iudex esse promptior ad torturam 253 nu.1
delictum ad hoc vt non puniatur, sufficit probari tale quid, ex quo adpareat illud delictum potuisse licitè fieri, licet punctualiter non probetur factum iure licito 140 nu.10
delictum si aliter probari non potest, nisi per minorem, si fuerunt examinati duo minores, erit delictum probatum 118 nu.21
delictum dicitur haberi per me ratum, quando fuit nomine meo gestum, & ita dictum tempore actus gesti 40 nume.5
delicti præsumptio tollitur ex præsumptione bonæ famæ 97 nu.17
in delicto commisso de nocte sufficiùt leuiores probationes, imò coniecturæ 234 nu.4
delicta commissa de nocte, sunt difficilis inquisitionis & probationis: & ideò raro reperiuntur sine tortura: quia ob tempus nocturnum, dicuntur clandestina 5 nu.10.11
delicta præsumuntur principaliter perpetrata animo nocendi 192 nu.5
delicta hodie non puniuntur pœnis contentis in constitutionibus regni, & iuribus municipalibus, nisi delicta ipsa sint consummata & perfecta 208 nu.19
delictorum frequentia facit, vt quis ad mortem damnari possit, licet pro vnoquoque delictorum commissorum ille non posset pœna mortis puniri, sed pecuniariter: vt quia pro vnoquoque ex delictis non veniebat pœna mortis imponenda, sed pecuniaria 36 numero 16
in delictis quæ secretè fiunt, iudex debet esse promptior ad torturam, & quæ de nocte fiunt, dicantur secretè fieri, & occultè 35 nu.5.6
demens æquiparatur mortuo 34 nu.19
depositio testis seruitoris seu domestici, nullum indicium facit contra dominum 205 nu.19
depositio correi seu socij criminis cum aliquibus adminiculis, vt est conuersatio & habitatio, facit indicium 83 nu.16
depositioni principalis si quis stare se offert, denegari non potest quin examinetur, nec sufficeret replicare, quòd adest procurator cum libera bene informatus, & quòd principalis est in longinquis partibus. & nume.18. & ita aliàs obtinui pro Illustr. quondam magno Capitaneo contra Marchionem quarate 277 nu.17.18.20
depositiones testium tormentatorum absque indicijs, nihil valent, nec faciunt indicium contra illum, contra quem deponunt 204 nu.10
depositum iudiciale obtinet vim veræ solutionis 465 nume.14
derogatio particularis specifica longè potentior est in derogationem iuris alterius 566 nu.22
deus etiam ex conuentione obligaretur 464 numero 68
deus non subiecit contractus sub potestate Principis 250 nume.25
dictio, nullatenus, importat nullitatem actus 9 numero 12
dictio, præsertim, comprehendit casum expressum 345 nume.9
dictum doctoris semper debet intelligi secundum iura quæ allegat ipse 296 nu.17
dictum probi viri inducit iustam credulitatem 136 numero 1
dies vbi est expressa in obligatione, etiam si tacitè insit ex dispositione legali, tunc non potest purgari mora, nisi infra modicum tempus 305 nu.3
diffamatio vbi non præcedit inquisitionem, corruit inquisitio: & testes deponentes super delicto, de quo fit inquisitio, non præcedente diffamatione non probant 97 nu.19.98 nu.20.22.23.24
diffamatus seu infamis quis non est ex eo, quòd ita esse dicatur: nisi etiam conuictus fuerit de eo, quod diffamatur 256 nu.25
difficultas excusat à pœna 186 nu.3
dignitas sola non sufficit in officiali ad inducendum præsumptionem metus, seu impressionem, quia id procedit in officiali non habente iurisdictionem 437 numero 18
dignitatibus præferuntur munera patriæ 281 numero 12
dilatio non conceditur super impertinentibus, & si fortè datur per errorem, non recipitur probatio 529 nume.9
diligentia in casu incendij exculpat præsumptionem culpæ 47 nu.12
discipulus in apotheca an obliget magistrum 17 numero 5
discordia sine contrarietate extante super maritanda puella inter consanguineos, & tutorem iudex prouidet, & subdit non esse, quia iudex inter discordantes debet eligere meliorem, & equiorem partem 547 nume.7.8
dissimulandi animo quòd quis aliquid dixerit, vel fecerit probatur per coniecturas 27 nu.36
dispensatio quid sit 184 nu.49
dispositum inter coniunctos, habebit locum inter amicos magna amicitia 141 nu.23
disposita in testamento per testatorem reputantur inseparabilia 519 nu.4
dispositio constitutionis in aliquibus dicitur esse merè fauorabilis, & in fauorem masculorum 520 numero 8
dispositio iuris quælibet generaliter loquens, non extenditur ad minores, & in causa pia, & fauorabili 301 numero 8
dispositio hominis debet intelligi prolata in casu vero, & non ficto 279 nu.5
dispositio pœnalis pro aliquo crimine in specie contra aliquã ciuitatem, & eius ciues, non extenditur ad villas seu casalia eiusdem ciuitatis: sed solùm contra ipsam ciuitatem, & ibi existentes 126 nu.3
dispositio quælibet intelligi debet, vt minus lædat ius commune, quàm possit 10 nu.5
dispositio quælibet vltimarum voluntatum, siue cõtractuum recipit interpretationem à consuetudine 381 numero 8

distantia loci facit vt quis ignorare præsumatur 471 numero 5
districtus dicitur propriè dominium accedens ciuitati, seu castro in subiectionem iuxta fines simul in ciuitate seu castro statutos intra quos quicquid est vocatur territorium 537 nu.2
diuturna cohabitatio adinuicem, an purget vetus stuprum: & præsumatur concubinatus 200 numero 3
diuturnitas carcerationis inducit minorationem pœnæ ordinariæ 156 nu.5
diuturnitas temporis præsumere facit omnia solenniter processisse, quæ requiruntur in concessione, maximè rei ecclesiasticæ 408 nu.7
diuturnitas temporis facit præsumere omnia solenniter processisse 477 nu.11.12
doctor non potest torqueri: & an sit hoc simpliciter verum: & an requiratur, quòd sit certi ordinis, vel quòd sit actu legens, vel actis aduocans 243 numero 2
doctor actu legens dicitur esse in dignitate 190 numero 5
doctor dicitur persona illustris: & gaudet omnibus priuilegijs concessis militibus 190 nu.6.7.8
doctor licet de iure non possit torqueri: tamen de consuetudine, quæ est optima legum interpres, torqueri potest. Et quòd talis consuetudo, quòd possit torqueri, nunquam visa fuit seruari 244 nu.4
doctor impetitus de crimine falsi, potest torqueri 244 nume.5
doctor intelligi debet secundum iura quæ ipse allegat 325 nu.11
doctori licet magno non est credendum, nisi eius dictum probet per authenticam scripturam: imò glosæ non est credendum, quando leges non allegat 217 nu.12. 13.325 nu.12
doctoris legentis in cathedra dictum non astringit de necessitate 469 nu.1
doctoris dictum debet intelligi secundum iura quæ ipse allegat 47 nu.14.217 nu.11
doctores dicũtur quasi radij solis, & per Doctores quasi luminosas candelas, vniuersum corpus orbis terrarum tenebris profugatis velut sydus irradiat matutinum 190 nu.9
doctores, veluti splendor fulgent firmamenti: & ipsorum scientia mundus illuminatur: & nisi fuissent Doctores, essemus in tenebris 190 nu.10.11
dodarium non habet priuilegium antelationis sicut dos 494 nu.10
dolore iniuriæ vel metu promotus, non est in plenitudine intellectus: & sic ei tollitur rectum iudicium deliberandi 65 nu.24.25
dolus quid sit 164 nu.3
dominus ignorans vassallum feudum alienasse si dederit eidem licentiam alienandi, non ex hoc videtur confirmasse alienationem iam factam de præterito 566 nu.24
dominus ignorans obligationem generaliter factam per feudatarium de suis bonis feudalibus, si dat licentiam creditori quòd possit super bonis feudalibus consequi debitum, certè per talem licentiam non videtur consensisse obligationi bonorum per prius factam, quam tunc ipse dominus ignorabat 566 nu.25
dominus potest reuocare vassallum suum contumacem qui aufugit à feudo, & potest etiam eius bona capere 273 nu.15
dominus potest reuocare ad feudum vassallum suum, qui alibi se contulit ad habitandum, etiam si fuisset effectus conuersus, vel oblatus 273 nu.15
dominus potest ab eius vassallo inobediente, & contumace eius bona auferre: & maximè existẽtia in eius iurisdictione 273 nu.16
dominus, si allegat se esse in quasi possessione exigendi seruitia seu angarias à subditis, non audiur: cùm ex quasi possessione non inducatur ius exigendi seu possidendi 220 nu 15
dominus seu custos castri si tempore guerræ offert illud adsignare regi custodiendum, non tenetur amplius de eo, quod succedit si rex non mittat ad eius custodiam 26 nu.12
dominus probans exegisse collectas à vassallis de consuetudine tanti temporis in cuius contrarium memoria hominum &c. habet vim priuilegij 527 numero 25
dominus non potest grauamina à vassallis suis exigere, nisi consueta 526 nu.16
dominus licet habeat in vassallos merum, & mixtum imperium, non ex hoc potest eis imponere noua vectigalia, nisi in casu necessitatis 526 numero 17
dominus exigens aliquid extraordinarium præter conscientiam Principis, puntur in quadruplum. si verò de conscientia Principis plus exegit, quàm impositum fuit, punitur in duplum 526 nu.18
dominus præsumitur habere iustam causam ignorantiæ eorum quæ sunt gesta per procuratorem 287 numero 5.6
dominus postquam eius procurator fuit litem contestatus, non potest ipse de per se in illo iudicio comparere in absentia dicti procuratoris 287 nu.7
dominus percussus ab alio cum baculo si mandauit seruo, vt illum percuteret, intelligitur mandasse depari vindicta, & sic vt illum similiter baculo verberaret, & non armis 155 nu.1
dominus rei quando se constituit possidere nomine alterius, non transfert possessionem ex tali constituto 560 nume.7
dominus ad probandum angarias sibi deberi per vassallos, debet probare titulum, aut exegisse per tantum tempus, in cuius initij memoria hominum in contrarium non existat 525 nu.1
dominus si mandauit seruo quòd vulneret, seu percutiat Baptistam, & seruus percussit Saluatorem, non tenetur mandans de vulnere Saluatori illato 156 numero 4
dominus prætendens aliquas seruitutes sibi deberi à vassallis, incumbit sibi onus probandi de ipsarũ præstatione, & per tantum tempus, in cuius initij contrarium memoria hominum non existit. Nec sufficeret longæuus vsus seu consuetudo, etiam cum tituli allegatione 219 nu.2
Et in talibus nõ sufficit longæuus vsus, aut probari cursus longi temporis, nisi etiam & testis probetur. ibid. nu.2 & 3
dominus si concubuit cum vxore vassalli ea inuita, seu vassallo inuito debet feudo priuari 555 nu.20

Universidad de Deusto
Biblioteca

dominus qui vassallos contra iustitiam diuersis grauaminibus afficit, debet feudo priuari 555 nu.21
dominus regulariter non tenetur de delicto famuli, nisi delictum haberet tractum successiuum, seu causam successiuam: secus si momentaneam 16 numero 1
dominus tenetur in omnibus reddere vices vassallo 28 numero 41
dominus malè tractans vassallos dicitur malè versari in feudo quod tenet à domino & debet feudo priuari 18 nu.1.555 nu.15
dominus obligatur ex contractu factoris seu institoris 17 nume.6
dominus abutens iurisdictione sibi concessa per principem, potest de facili priuari iurisdictione prædicta 250 nu.28
dominus potest agere pro interesse seu iniuria suo vasallo illata 62 nu.9
dominus exigens aliquod reale sibi non debitum inconsulto principe plectendus est 525 nu.3
domini temporales vt Duces, Comites, & similes, censentur principes in eorum terris, & habent illam potestatem in subditos, quam habet Imperator in toto Regno, maximè quando eis sunt concessa regalia, prout omnibus Baronibus Regni concessa sunt 437 nume.15
domini nõ possunt exigere à vassallis, nisi consueta grauamina: nec possunt eos compellere ad præstandum sibi angarias seu collectas 219 nume.10. 442 numero 12
domini extorquendo similia in consulto principe, tenentur in quadruplum 219 nu.11
Et si consulto principe exigant plus permisso, punietur in duplum.ibid.
domini vassallorum debent esse contenti oneribus & muneribus impositis tempore concessionis feudi, nec subditos vltra grauare 442 nu.15.526 nu.20
dominium quando non deducitur principaliter, sed incidenter, sicut in rei vendicatione, & contigit in aliqua causa dubitari quis est dominus, ex possessione præsumitur dominium 511 nu.2
dominy exceptio contra spoliatum quando non requirit probationem facti, non potest reijci, & admittitur 440 nu.3
de dominio suo opponens, & probans per sententiam, auditur contra spoliatum agentem remedio recuperandæ ita & probans de suo dominio per instrumentum publicum quòd æquiparatur sententiæ 440 numero 2
de dominio cõuenti dum constat, obstat exceptio agenti de manifesta, & notoria iniustitia, & dominio ipsius 564 nu.8
domus secundum dialecticos consistit ex pluribus, videlicet solo superficie & tecto 509 nu.2
domus mansionis dicitur vbi quis firmiter stat, & permanet, non vt recedat 550 nu.10
domus concessa in feudum & domus domini tenent vnam curtem communem, diuisio ipsius curtis debet fieri per cordulam versus domum domini, & illa dimidia erit sua, alia dimidia erit vassalli 484 numero 2
domo alienata intelliguntur cætera alienata quæ sunt de substantia domus 509 nu.1
In domo communi consueta locari si aliter ex socijs vult inhabitare, alter autem vult vt locetur, præfertur volens locare 358 nu.5
domestici testes etiam dicuntur, qui ad vnum panem & vnum vinum viuunt 56 nu.32
donans ecclesiæ centum oues vt quolibet anno donec vixerit, det sibi quinque, cum plus ex eis verisimiliter percipi possit, & quòd post mortem oues sint monasterij etiam si fuerint multiplicatæ, talis contractus est licitus, nec potest ecclesia dici læsa 413 numero 5
donans mille non facta insinuatione si asserit donare propter merita, de quibus non apparet, potest contrauenire 550 nu.13
donans in remunerationem tenetur de euictione 551 nume.8
donatio facta per patrem filiæ in potestate facit quod filia ipsa non videtur capax dictæ donationis 490 nume.10
donatio in qua fit mentio de morte, dicatur facta causa mortis 489 nu.1
donatio causa mortis æquiparatur legato 489 numero 2
donatio facta per virum vxori minoris ætatis duodecim annorum, tenet & valet 306 nu.1
donatio donatoris morte confirmata sapit naturam vltimæ voluntatis 490 nu.7
In donatione vbi non apparent merita præcessisse, est suspecta 427 nu.6.7.8.9
donationes inofficiosas in extraneũ licet ius reuocet in coniunctum, tamen pro parte reuocat, & non in totum 322 nu.3
dos non poterit congrua statui, nec terminari, nisi sciatur quis erit sponsus, & cuius qualitatis, & cogitur expectari tempus quo maritabitur 518 numero 6
dos vbi legatur per patrem potest ante omnia peti tanquam æs alienum ad quod pater ipse tenebatur, & in tantum quòd dotem ipsam non tenetur filia ipsa conferre 490 nu.3.4.5
dotem promittens si est extraneus, præsumitur promisisse animo donandi 516 nu.1
duo iura quando concurrunt in personam vnius, idem est iudicandum, ac si in personam duorum concurrerent 278 nu.23
duo non possunt esse domini insolidum eodem iure, imò est impossibile 214 nu.18

Ecclesia vt probetur esse pauper statur iuramento ipsius rectoris 568 nu.12
ecclesia propter sterilitatem potest denegare procurationem 568 nu.13.14
ecclesia licet posit venire contra contractum gestum omissis solennitatibus, licet vtiliter contraxerit, cum eo casu contractus non teneat: id tamen intelligendum est, quando ex illo contractu ecclesia modo aliquo læderetur: secus si vtiliter contraxisset 316 nume.3
ecclesia prima curata licet per adoptionem secundæ curatæ vacet ipso iure, non tamen potest episcopus illum spoliare ipso prius non citato, & audito, quia posit sibi defensio competere, vt puta dispensatio, vel quid simile 482 nu.4

ecclesiæ tenentur ad gabellam plaustrorum quæ destruunt viam, & etiam ad gabellam portæ 458 numero 13
ecclesia est in facultate difficilis conueniendi 273 numero 12
ecclesia connumeratur inter potentiores 273 numero 13
ecclesiæ vniuersitati si plus offertur quàm res valeat id recipere non debet, sed iustum pretium tantum: cum non debeat in suis contractibus fraudem adhibere 485 nu.6
ecclesia debet esse cultrix iustitiæ & æquitatis 485 numero 7
ecclesia potest sibi facere contractum fauorabilem absque aliqua solennitate canonica, vel legali 316 numero 4
edere tenetur vasallus copiam instrumenti domino petenti 18 nu.4
edere quando quis cogitur per officium iudicis sit ex causa, vt quando id quod edi petitur fuerit factum mandante eo qui sibi edi petit, & quod sua interfit, vt editio fiat, ex quo suam continet vtilitatem 491 numero 5
edere reus non cogitur instrumentum quando reus ipse emit chartam, & ipsum à notario recollegit de sua propria pecunia 491 nu.6
editio facienda est per reum quando acta sunt deperdita 491 nu.2.3
Et hoc quando ex causa magna, & quando dicatur hoc procedere subsistente causa magna. ibid.
eiectus si quis est nomine meo à possessione per familiam meam, & ego mandaui, vel ratum habui, ego teneor 331 nume.7
Vbi multa ad intellectum Bar. in l. pen. §. ad crimen. ff. de public. iudic. vbi materia ista digeritur. ibid. nu. 8.9.331 nu.10
electus qui fuit seu prior ciuitatis suæ, nõ potest torqueri, licet functus fuerit officio 191 nu.17.18
electio dum fit, debet fieri de digniore 281 numero 11
electio magistri actorum causæ facta per delegatum, perpetuat eius iurisdictionem 375 nu.1
est in electione creditoris, an ex contractu, cui est contrauentum, velit petere pœnam vel rem 19 numero 3
emens rem à transeunte nomine veri domini non amittit pretium si reperitur subtracta, & quando hoc, & quomodo locum habeat, & quomodo intelligitur 305 nume.1.2
emens rem à transeunte, seu incognito tunc demum recuperat pretium à vero domino, si emit rem nomine veri domini, & minus quàm res ipsa valebat: alias non competit sibi vtilis actio negotiorum gestorum ad repetendum pretium. & idem firmat Anton. de Alexand. in l. si pretium. C. de procuratoribus. 305 nu.3.329 nu.1
emens fructus ante tempus in herba pro viliori pretio, quàm valebant tempore quo erant in esse, seu maturi dicitur vsuram committere, & vsurarius nuncupandus est emptor 481 nu.4
emptor rei cui venditor constituit se precario nomine possidere, ratione precarij præfertur alteri secundo loco recipienti alienationem 510 nu.7
emptor si promisit soluere ad certum tempus, & ex qua ante tempus soluat dedit minus quam tenebatur, non licebit 481 nu.7
emptor si fuit in mora in implemento ex parte sua contractum, potest moram purgare infra modicum tempus 304 nu.4.465 nu.9
emptoris ius an sit resolutum oblato precio ab eo cui infra certum tempus fuit promissa reuenditio 282 numero 1
emphyteuta si expulit antiquum conductorem fundi, cum bonus esset, debet priuari emphyteusi 318 numero 17
emphyteuta sinita emphyteusi non potest amoueri offerendo tantundem eius quod alius offerret 276 numero 2
emphyteuta si cecidit à iure suo, & ecclesia tamen singulis annis recepit pensionem ab ipso, & non protestatur de caducitate, ex hoc videtur caducitatem remisisse 318 nu.21
emphyteosis non potest alienari in ecclesiam tanquam in potentiorem 273 nu.14
emphyteusis si sit finita morte, & dominus velit de nouo emphyteusim concedere, descendentes primi emphyteutæ possunt petere quod eis confirmetur emphyteusis, & hoc de facili impetrabunt. Et si eisdem denegabitur, possunt appellare ad superiorem 318 nu.18.19
In enormibus licet iura transgredi 253 nu.2
In enormibus quòd licet iura transgredi, non est ita simpliciter verum. Item intelligitur in causis arduis, in quibus incurritur status reipublicæ 255 numero 15
episcopus si petat contra vnam ecclesiam quartam decimarum, & rector alleget quòd omnes ecclesiæ, & rectores earum de consuetudine non soluerunt decimam, & rectores aliarum ecclesiarum ita deposuerunt: quod quamuis in consequentiam illi videantur deponere circa id quod concernit proprium commodum ipsorum, tamen probabunt 392 numero 7
equus si petitur qui est mortuus, succedit æstimatio, si causa esset ordinaria non posset ferri sententia super æstimatione, cùm non fuerit petita sed si summaria, sic 434 nu.4
error vnius instrumenti probatur per aliud instrumentum, vbi vnum instrumẽtum est reducibile ad aliud, vt quia in vno continetur minus, & in alio plus 386 nume.52
error nõ cadit in actu geminato, seu reiterato 445 numero 2
error toleratur etiam in facto proprio, dum reus certat de damno vitando, & eius aduersarius de lucro captando 399 nu.17
erubescere, pallere, & inconstanter loqui sunt signa malæ conscientiæ 254 nu.5
Et quæ non prosunt singula, multa iuuant 8 nume.6. 302 nume.7
euicta re empta per commissum, & non per sententiam iudicis, sed per laudum arbitrorum, non tenetur promittens euictionem 307 nu.2
euictio dum imminet in limine contractus rei venditæ tenetur venditor præstare fideiussores de euictione, licet in contractu promissus non fuerit 463 nu.1

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et intelligitur nedum pro illa quantitate, sed etiam pro toto precio, & sic de euictione futura. ibid.
euictionem promittens non tenetur, si res nõ fuerit euicta per sententiam rite & rectè latam, adeo quòd si per imperitiam, vel alio modo malè lata fuisset, non haberet locum euictio 307 nu.3
euictionem promittens ad hoc vt teneatur, requiritur vt lata fuerit sententia contra emptorem præsente ipso emptore, & defendente causam, aliàs si ipso absente præsumetur lata contra eum, quia causam non defendit 307 nu.4
euictionem promittens ad hoc vt teneatur, requiritur quòd emptor defenderit causam cum bono procuratore, & aduocato, adeo quod si ex imperitia ipsorum causam amitteret, non haberet locum euictio 307 numero 5
euictionem promittens non tenetur si de facto res fuerit euicta, & si fuisset promissum de facto, & cum armis defendere, nisi fuisset superior qui posset promittere etiam cum armis defendere 307 nume.6.308 nume.7
euictionem promittenti debet denunciari tempore quo lis mouetur, seu aliquid sit super re empta, vt possit illam defendere 308 nu.8
euictione promittens videtur promisisse, si de iure res fuerit euicta: secus si de facto 307 nu.1
excarceradus de veneris sancti, si reiterauit delictum, non debet excarcerari 211 nu.24
excedens moderamen inculpatæ tutelæ, non tamen ex proposito, sed in rixa, non dicitur incurrisse aliquam pœnam 141 nu.17
excipiens inepte, si succubuerit in exceptione terminus sibi currit 138 nu.18.19
exceptio aliqua si virtute statuti opponi non potest contra instrumentum, certè intelligi debet contra illum cum quo confectum est instrumentum, & stipulatum, non autem contra tertium 359 numero 11
exceptio certa si non permittitur opponi contra instrumentum virtute statuti, non habebit locum contra tertium cum quo non est confectum instrumentum 359 nu.12
exceptio licet firmet regulam generalem in casibus non expressis: non ex hoc facit, quòd sub regula generali comprehendantur vltrà, quàm de sui natura debeat regula, vel generalis dispositio comprehendere 15 nu.16
exceptio competens vniuersitati prodest, & competit ipsis conciuibus 399 nu.13
exceptio competens pluribus, & ex persona vnius tantum potest opponi 399 nu.14
exceptio quòd quis sit exemptus à iurisdictione citantis, potest opponi per quamlibet etiam infamen, maximè quando talis exceptio est notoria, vt quia ex actis adparet 174 nu.40
exceptio si non potest opponi contra instrumentum guarentigiatum virtute statuti, poterit tamen opponi quòd is qui fecit instrumentum, non erat notarius 381 nu.8
exceptio falsitatis admittitur etiam contra instrumenmentum habentem executionem paratam 381 numero 9
exceptio incompetentiæ iudicis potest opponi per procuratorem 175 nu.45.46
exceptio nullitatis ex incompetentia iudicis, si de ea in promptu apparet, impedit executionem sententiæ 175 nu.47
exceptio nullitatis licet nõ admittatur contra tres sententias conformes, tamen admittitur quando est ex incompetentia iudicis 175 nu.48
exceptio nullitatis contra sententiam impedit executionem quousque de nullitate cognoscatur 448 numero 1
exceptio nullitatis reiecta per statutum, non videtur reiecta, si constat ex actisme 340 nu.3
exceptio nullitatis quæ impedit executionem debet apparere ex reuolutione chartarum 488 numero 3
exceptio præuentionis est declinatoria, quia declinatur iurisdictio citantis 438 nu.29
exceptio declinatoria quæ apparet notoriè ex actis, potest oppomi per procuratorem, etiam in causa criminali 180 nu.76
exceptio litis pendentiæ coram vno iudice impedit item agitari coram alio, maximè quando sententia coram vno pareret exceptionem rei iudicatæ coram alio 438 nu.27
exceptio dominij contra spoliatum quando non requirit probationem facti nõ potest reiici, debet admitti 500 nume.5
exceptio licet firmet regulam in nõ exceptuatis, tamen non ampliat, vt extendatur ad ea, quæ aliàs in regula non includuntur 15 nu.14
exceptio procuratoria post conclusum in causa opponi non potest 390 nu.1.2
Imò etiam per litis contestationem tollitur, si opposita non fuit. ibid.
exceptio sine ordine decreta est infirmanda, & nõ confirmanda 535 nu.32
exceptio metus non respicit instrumentum, sed contractum 436 nu.11
exceptio metus vbi fuit iuratum non potest opponi obstante iuramento 436 nu.12
exceptio metus non admittitur aduersus instrumẽtum guarentigiatum iuratum, ad impedendum executionem 436 nu.13
exceptio quæ reddit iudicium retro nullum, potest quandocunque opponi 238 nu.5
exceptio firmat regulam generalem 13 numero 1
exceptio potest opponi contra sententiã, non autem contra instrumẽtum quod habet executionem paratam 566 nu.3
exceptionem opponens in summarijs, si ipsam non offerat incontinenti probare, & etiam probet, præsumitur quòd fecerit animo calumniandi, & audiri non debet 433 nu.1
exceptiones omnes si sunt exclusæ post lapsum termini virtute statuti, & pariter probationes non ex hoc auferetur facultas faciẽdi articulos ad effectum examinandi principalem 278 nu.21
exculpatio licet non prosit exculpanti, prodest tamen exculpato 179 nu.73
exculpatio offensi elidit indicia, quæ essent ad torturam contra inquisitum exculpatum 135 numero 7

exculpatio vulnerati, asserentis quòd Titius fuit qui ipsum vulnerauit, non prodest: nec nocet inculpato vel exculpato: etiam si in mortis articulo talis exculpatio facta sit 168 nu.5
exculpatio offensi asserẽtis se non offensum à Titio, elidit indicia sufficientia ad torturam, quæ existerent contra ipsum 160 nu.1
excusator comparens in quocunque crimine pro inquisito absente admitti debet. Et ista est vera & communis sententia 331 nu.11.12
executio sententiæ seu decreti regij impeditur obstante defectu iuris naturalis, vt quia latum fuit, seu lata parte inaudita 532 nu.11
executio sententiæ non potest fieri contra hæredem condemnati, nisi hæres ipse citetur, & in ipsa causæ cognitione liquidetur, an hæres habeat causam à condemnato 348 nu.8
executio sententiæ regiæ retardari debet per restitutionem in integrum petitam 554 nu.11
executio quando peteretur confirmari ex sententia nulla, quia parte non citata, non potest peri confirmatio: secus si erat valida, sed executio non rite facta 422 nu.7
executio facta per eam iudicis authoritate, non reuocatur si id quod est solutum, adparet fore debitum 103 nu.27
executio si fuit nulliter facta contra tertios possessores, licet alias, sniuste ipsis tamen non citatis, etiã si vellet creditor quod iudex ipsam confirmet id fieri non potest 483 nu.12
executio facta per iudicem de facto, & parte non citata debet pari modo de facto reuocari, quia sicut fuit index facilis in condemnando, ita & in reuocando 482 nu.3.534 nu.28
executio quæ virtute ritus seu statuti fieri debet ad instantiam creditoris, intelligi debet de creditore efficaci, cui nulla obstat exceptio 439 nu.34
executio sententiæ & executio instrumenti habentis executionem paratam, æquiparantur 456 numero 1
executio sententiæ nunquam impeditur per exceptionem litis pendentiæ 436 nu.2
executio instrumenti guarentigiati habet etiam executionem personalem 436 nu.3
executio facta possessione sequuta semper est executa sciente & patiente venditore per quod satis appareret probari de traditione aliter quàm per precariũ, & constitutum 483 nu.8
executio de facto emanata, ita de facto reuocari debet 533 nu.16
executionem imploratam à iudice ecclesiastico impeditur impartiri nedum per nullitatem obiectam, verùm etiam per iniquitatem euidentem 468 numero 4
In executione licet non requiratur citatio, maximè vbi sit in eadem re, de qua est facta condemnatio, tamen fallit vbi sit contra successorem, quia debet citari 347 nu.11
Pro expresso haberi debet id de quo si quis fuisset interrogaus ita respondisset 546 nu.12

FActa sunt fortiora ad demonstrandum animum, quàm verba 213 nu.1
factum proprium quando est impugnatum à lege, etiam si interuenit iuramentum licet contrauenire eidemmet contrahenti, quando factum est lege impedente 550 nu.14
de facto spoliatus, ita de facto restitui debet 419 numero 5
factis datur voluntas intelligi. Et multa circa demonstrationem voluntatis ex verbis 238 nume.8.534. nume.24
falsans literas principis ad hoc vt capite puniatur, requiritur quòd nedum falsauerit ipsas literas, verùm etiam & sigillum principis 244 nu.9
falsans literas delegati qui gerit vices Papæ, non debet ita acriter puniri, ac si falsaret literas ipsius Papæ 244 nu.10
falsitas non est præsumenda, imò potius varietas loci, & temporis, vt saluetur, & excludatur falsitas instrumenti 376 nu.13
falsitas dici non potest, vbi constat de primordio veritatis 343 nu.8
falsitas non potest committi absque dolo 377 numero 16
falsitas instrumenti probari potest per duos vel tres testes, etiam si non sint de de scriptis in eo 382 numero 19
falsitas testium non existens in negotio principali, in quo consistit substantia negotij principalis, sed in accessoriis, non facit, vt dicta testium reprobentur 78 numero 11
falsitas præsumitur ex diuersitate seu varietate scripturarum, & contrarietate 49 nu.5
falsitas non est, si testes sunt contrarij inter vnam partem & aliam, nisi aliter probetur falsitas. Verùm datus materia iudici ad inquirendũ in alterutrum 246 nu.14.247 nu.17
falsitas tacendo non committitur, nisi à teste, & sic non potest præsumi falsitas ex omissione 343 numero 4
falsitas est mutatio veritatis 343 nu.5
falsitas etiam committitur in omittendo verum scribere, sicut in exprimendo falsum 383 numero 27 & 28
falsitas ad hoc vt excludatur, debet in dubio præsumi potius ignorantia quàm dolus 48 nu.4
falsitas non tangens negotium principale, in quo est substantia negotij, non facit quod dicta testium reprobentur 38 nu.5
falsitatis imago est id, quod distat à verisimili 17 nu.2. 110 nu.14
falsitatis probatio debet de necessitate concludere, & requiritur magis stricta & concludens probatio in falsitatibus, quàm in aliys 78 numero 15.106 numero 11
In falsitatibus præsumendis attenditur multum qualitas personarum testium 78 nu.16
In falsitatibus semper fieri debet interpretatio, vt falsum excludatur 106 nu.10
falsa grammatica, seu falsa latinitas resultans ex vitio scriptoris in rescripto, vel ex nimia occupatione, non vitiat rescriptum 343 nu.1
falsum dicinõ potest id quod non est nociuũ, nec aptum ad nocendum 377 nu.17
falsum dici non potest id, quod habet aliquid veritatis

Universidad de Deusto
Biblioteca

admiſtum 246 nu.11
falſum dici non poteſt id quod habet primordium veritatis, & ſemper facienda eſt interpretatio, vt falſum excludatur 246 nu.12
falſum minimè dici poteſt id quod iuuatur primordio veritatis 39 nu.8.69 nu.13.377 nu.20
In falſi crimine probatio debet de neceſsitate concludere 47 nu.2
falſi crimen eſt exceptuatum, nec comprehenditur in generali indultu 468 nu.10
falſi crimen eſt deteſtabilius homicidio, & veneficio, & in tantum, quòd reducit hominem ad nihilum 468 nu.11
In falſi crimine ſemper debet fieri interpretatio, vt falſum excludatur 68 nu.2
falſi probatio debet de neceſsitate concludere, & tali modo quòd aliter res ſe habere non poſsit 38 nu.3.68 nu.3.376 nu.12
De falſo inquiſitus debet in carceribus defendi, & non liberatur 468 nu.9
falſarius non poteſt dici teſtis, quando eius dictum poteſt aliqua interpretatione verificari 78 numero 14
fama nullum facit indicium, ſed ſolùm confirmat alias probationes 110 nu.15
fama publica de delicto contra inquiſitum an facit indicium ad torturam 35 nu.10
fama publica facit indicium ad torturam, & pariter inimicitia 365 nu.2
fama publica vehemens facit indicium ad torturam 144 nume.16
fama ſola iunctis alijs adminiculis, vbi vertitur difficultas probationis, facit plenam probationem 144 nume.17
fama licet formiter cum omnibus circunſtantijs requiſitis non probetur, tamen vbi de ea deponunt decem teſtes, plenè probabunt famam, licet formiter de requiſitis ad probationem famæ non depoſuerint 144 nu.18 & 19
fama publica non probatur per teſtes dicentes de fama, niſi reddant rationem eorum dictis. Et debent dicere à quo audiuerunt, ad hoc vt probent 366 nu. 10 & 11
fama vt faciat indicium debet præcedere inquiſitionem. Item debet habere originem à legitima, & probabili cauſa, aliàs non probat 366 numero 12 & 13
fama publica probata non facit indicium, ſed confirmat alias probationes 366 nu.14
fama publica cùm adminiculis aliquibus, facit indicium ſufficiens ad torturam 75 nu.7
fama an faciat indicium ad torturam: & quomodo requiritur, quòd teſtes deponant ſuper ea, vt probent 265 nu.3
fama mala facit indicium ad torturam 365 numero 5
fama bona inquiſitorum de falſo, multum operatur ad excluſionem falſitatis: vbi qualitas perſonæ multum operatur ad remouendum falſitatem 68 nume. 9 & 10
fama bona elidit plura indicia, ac euacuat 161 nu.6
fama non probatur ex quo teſtes deponant id publicè audiuiſſe, niſi dixerint audiuiſſe à maiori parte populi illius loci 369 nu.4
fama ad hoc vt probetur per teſtes, requiritur quòd multa concurrant 369 nu.5.6.7
fama ad hoc vt probetur, requiritur quòd fama ipſa ortũ habuerit à probabili & legitima cauſa: vt quia præceſſiſſet aliqua cauſa rixæ ſeu inſultus, vel inimicitia inter eos 110 nu.10
fama non probatur, niſi dicant teſtes ita audiuiſſe per famam à maiori parte populi illius loci. Item, vnde fama originem traxit. Item, à quibus audierunt, videlicet quando non deponũt audiuiſſe à maiori parte populi vbi multa & plenè de fama, quando dicatur eſſe probata 53 nu.11.12
fama mala probata contra aliquem, vt ſortiatur effectum ſuum, requiritur quòd fuerit in eodem genere mali 119 nu.31
fama vt probetur, requiritur quòd teſtes depoſuerint famam ipſam audiuiſſe à maiori parte populi illius loci, etiam quòd de hoc non fuerint interrogati 110 nume.13
famæ malæ ad hoc vt quis dicatur ad effectum, vt pro alio delicto de quo inquiritur, dicatur eſſe malæ famæ, requiritur quòd talis mala fama fuerit in eodem genere mali: nec ſufficeret, ſi de alijs criminibus diuerſis mala fama procederet 256 nu.28
famæ bonæ ſi quis fuit in præteritum ita quoque & hodie præſumendus eſt 94 nu.12
famæ probatio eſt minus quàm probatio indiciorũ, maximè quando non probatur habuiſſe originem à iuſta ſuſpicione 110 nu.16.111 nu.17.18
familia clericorum gaudet priuilegio clericali 458 numero 7
famulus ſeu famula dum reperitur in domo mortua, præſumitur à domino domus occiſus, vel à domina, ſi dominus eſt abſens 238 nu.3
famulus non tenetur furti, ſi dum ſibi ſalarium non ſoluitur, ſubtrahit tantum de rebus patroni, quòd ſibi ſatisfiat 129 nu.5
famulus mercede conductus ab eccleſia non gaudet priuilegio eccleſiæ 458 nu.14
fatalia contra minores non currunt, licet Bartol. tenet quòd ſic, ſed quòd datur reſtitutio 559 numero 8
fateri nullatenus dicitur ille, qui allegat ſe erraſſe in facto 206 nu.1
febris licet ſit cauſata ex vulnere, nõ ex hoc debet vulnerans vt homicida puniri pœna mortis 7 numero 12
fundum alienum per tranſiens per decem annos, præſente domino fundi cui aſſeritur quod dicta via debetur per dictam terram, videtur cõſtituta ſeruitus 501 nu.2.3
feudum habens de camera, ſeu cauena, non poteſt petere illos panes ciuiles, niſi prius ære alieno ſoluto, ita quod creditores talis feudatarij præferuntur 551 nume.9
feudi bona præſumuntur data ſeu conceſſa vaſallo ſub conditione, vt à feudo ſeu terra nõ recedat 273 nu.7
fides torti augetur per torturam 195 nu.7
Ex ficta confeſsione per contumaciam nullam propter inordinatum proceſſum, non poteſt ſequi aliqua ſententia 172 nu.22
fideiubere aliud eſt, & aliud promittere de fideiubẽdo, & aliud

& aliud eſt locare, ſeu vendere, & aliud promittere de vendendo 382 nu.26
fideiubere nemo ſponte præſumitur, imò potius per vim & metum, cùm nemo quis ſua iactare præſumatur 430 nume.2
fideiuſſor nunquam obligatur, niſi per obligationem tacitam vel expreſſam 382 nu.22
fideiuſſor qui promiſit ſe facturum & curaturum ſub pœna, excuſatur ab ea, ſi fecit quicquid potuit 187 nume.5
fideiuſſor ſe obligans ad certum tempus elapſo tempore non tenetur 387 nu.62
fideiuſſor non tenetur ſi principalis aufugit per metum ſibi à ſuperiore illatum 389 nu.72
fideiuſſor licet nõ ſit promiſſus, nec datus tempore contractus, ſi demum mouetur lis ſuper re vendita ante precij ſolutionem, etiam ſopita lite per ſententiam, vel tranſactionem, vt venditor conſequatur pecuniam, debet præſtare fideiuſſorem de euictione generali de omni lite quæ fieret mouenda ab omni perſona 464 nu.3
fideiuſſor datus de præſentando aliquem pro aliqua cauſa, ſi demum ille fuit iterum captus, & carceratus pro eadem cauſa, ſi poſteà aufugiat à carcere, ille fideiuſſor non tenetur, quia iudex illum capiẽdo pro eadem cauſa, & detinendo videtur liberare fideiuſſorem 388 nu.65
fideiuſſori competit beneficium excuſſionis non obſtante iuramento interpoſito 566 nu.4
fideiuſſores primi quomodo à fideiuſſione liberẽtur 389 nume.69
fideiuſſoribus non relaxatur inquiſitus de crimine, pro quo venit imponenda pœna corporalis, aut arbitraria 139 nu.7
fideiuſsio præſtita pro aliquo, illo abſente, & abſque eius interuentu nec ſe obligante vt principalis non tenet 131 nume.8
fideiuſſionis contractus eſt oneroſus, & damnificatiuus, adeo quòd in eo nullum lucrum ſperatur, ſed ſolum damnum, & amiſsio precij, ex quo fideiubens ceſſetur bona dilapidare 437 nu.14
fideiuſſoria cautio de ſtando iuri, datur aduerſus ſequeſtrum, id eſt, coram iudice competenti 59 nume. 3 & 4
fideiuſſoriam cautionem præſtans de ſtando iuri in proprio domicilio, non poterit alibi conueniri ſeu puniri 60 nu.11
filiusfamil. recipiens pecuniam mutuo, & qui ex forma ſtatuti non poterat obligari, niſi fuiſſet mercator, & ideo contrahẽs cum eo voluit, vt diceretur quòd ipſe filiusfami. vt mercator recepit dictum mutuum, talis aſſertio non ſufficit, niſi ita probaretur 550 numero 13
filiusfamilias obligatur ex omni contractu præterquam ex mutuo, & voto 372 nu.2.3
filiusfamil. non poteſt renunciare Senatuſconſulto Macedoniano etiam cum iuramento 372 nu.2.3
filiusfamil. in poteſtate conſtitutus iuuatur ſenatuſconſulto macedoniano 300 nu.5
filiusfamil. aſſerens ſe ſeorſum à patre habitare in contractu, dum contrahit, ſi tamen non ex hoc remanet obligatus 550 nu.11
filiusfamil. obligatur ex omni contractu præterquam ex mutuo & voto 550 nu.15
filius Guelfi poteſt eſſe Gebellinus, & econtra 25 numero 4
filius natus ex patre partiali contra regem, vel pro rege, eodem modo præſumitur, prout eius pater fuit 25 nu.5 & 6
filius priuatur feudo ob delictum patermum 18 numero 3
filius vocans in ius patrem ſine venia, ſi vellet ſoluere pœnam, nõ ex hoc poſſet conualidare proceſſum 336 nume. 4
filius vel filia quæ habuit ſuam legitimam, non poteſt petere ſe alimentari ab hærede vniuerſali 521 numero 6
filius dicitur poſsidere feudum, etiam viuo patre 205 nu.22.23
filius baſtardus non eſt in poteſtate patris 326 numero 8
filius & hæres quòd quis ſit, non requiritur quòd probetur de veritate matrimonij, ſed ſufficit quaſi poſſeſsio colorata 360 nu.9
filius hæres nõ poteſt factum patris defuncti impugnare 461 nu.1
filius infra triennium indiget auxilio materno 326 numero 4
filius non poteſt confiteri contra patrem in ciuilibus, multò minus in criminalibus 367 nu.24
filius dum eſt hæres vniuerſalis, tenetur præſtare alimenta ſorori, vel nepti donec illi dotem tradiderit 520 nume.10
filius non poteſt contrauenire contra factum patris, ſi in conuentione ipſa pater incideret in periurium 398 nu.4.399 nu.20
filius præſumitur geſta parentis imitari 70 num.4.5.6. 276 nu.3.342 nu.7
filium qui ſe dicit ad effectum adipiſcendi poſſeſsionem debet id plenariè probare, quia ea quæ parunt plenum præiudiciũ debent plenè probari, prout eſt dare poſſeſsionem 535 nu.36
filij nati ante ſolemnitatem matrimonij & benedictionem ſacerdotalem an ſint legitimi 562 numero 1
filia ſi non ſuccedit virtute ſtatuti exiſtentibus maſculis, ſi fuerit dotata, & moritur remanentibus maſculis qui patri ſucceſſerunt, ſi aliquis ipſorum moritur, ſoror ipſa ei ſuccedit 357 nu.9
filia ſi tempore quo maritatur renũciat hæreditati patris, ſi pater moritur, & ſuccedunt fratres, ſi denum moritur aliquis ex eis, ſoror ſuccedit, licet renunciauerit, quia deſierunt illa bona dici paterna, & dicuntur fraterna 357 nu.10
filia ſi renunciauit hæreditati paternæ, & in illa hæreditate ſit feudum, filia non poterit ſuccedere feudo ob ipſam renunciationem factam, ſi tamen moritur pater, & feudum peruenat ad fratres, ſi moritur aliquis ex fratribus, quia deſinit eſſe feudum patris, & dicitur feudum fratris 357 numero 11
filia de iure Longobardo non eſt in poteſtate patris 425 nume.8
filia quando aliquo caſu exit poteſtatem patris, ceſſante illo caſu reincidit in patriam poteſtatem 373 numero 15

Universidad de Deusto
Biblioteca

filia maritata exit potestatem patris, & subintrat potestatem viri quo ad debitum carnis, & operas obsequiales, in cæteris remanet sub patria potestate 373 nu.16
filiam dotare est officium paternum, & ideo ad id vassalli non tenentur 392 nu.5
filiatio quomodo probetur 513 nu.6
fiscus in criminalibus non habet hypothecam in bonis delinquentis ob delictum 134 nu.8
foriudicari non potest qui habet recursum ad Regem 540 nu.26
foriudicatio vt fieri possit requiritur accusari contumacia per accusantem, dum proceditur per querelam 541 nu.33
foriudicatio ad hoc vt fieri possit requiritur quòd bannum fuerit publicatū per loca publica ciuitatis, nec sufficit publicatum fuisse voce præconia in curia 172 nume.17
Si ex forma statuti nemo in criminalibus debet admitti ad aliquas exceptiones, nisi personaliter cōpareat: tamē si est citatus clericus, potest implorari officium iudicis vt capiatur informatio qualiter inquisitus est clericus, vel quòd occisus ab eo erat bannitus, & sic poterat impunè occidi 173 nu.24
fornicatio est crimen sine quo pauci inueniuntur 349 nume.5
forus domicilij est generalis & ordinarius: & concurrit cum quolibet foro 59 nu.5
fractura parietis seu ianuæ, aut cassiæ facit præsumi furtum fuisse commissum respectu illius fracturæ 35 nume.1
frater si tenetur maritare sororem virtute statuti, debet intelligi pro vna vice tantum 551 nu.5
fraus probatur ex coniecturis 17 nu.7
fraus inter coniunctos facillimè præsumitur 397 nu.1 493 nu.3
fraude licet vti, & cauillatione contra fraudes aduersarij, quia dolus contra dolum non est dolus 395 numero 17
fraudibus hominum obuiandum est 373 nu.13
fructus pendentes vel futuri, censentur esse pars soli 134 nume.9
fructus & pensiones quæ nondum cesserūt tempore confiscationis, si res immobilis confiscatur, confiscabuntur etiam & fructus, tanquam pars illius rei immobilis 134 nu.10
fructus suos facit, qui non sunt separati à solo, ille qui habet proprietatem in re 134 nu.11
fructus agri geminatur in autumno verisimiliter valituri sunt viginti, & si aliquis det decem tantum contractus talis sit in fraudem vsurarum, licet ex forma ipsius non appareat vsurarius 481 numero 5
fuga inquisiti licet faciat indicium, attamen si inquisitus ipse citatus comparuit, purgat omne indicium ipsius fugæ 111 nu.21
fuga subsequuta citatione & contumacia, facit indicium sufficiens ad torturam 75 nu.6
fuga sociorum facit indicium ad torturam contra carceratum 36 nu.19.145 nu.20
furiosus si dubitatur an actus factus per ipsum fuerit tempore quo fuerat furiosus, vel sanæ mentis attenditur, si fuit factus more sapientis, & tunc præsumitur gestus tempore sanæ mentis, & econtra numero 497 numero 19 & 20 & sequen. Et ibi de fatuo Parisiensi.
furiosus & fatuus, in quo differant 34 nume.14.15.16.17 & 18
furtum dicitur delictum atrox 90 nu.10
furtum probatur per coniecturas, vt per fracturam ostij, vel serrij, vel quòd famulus aufugerit, & his similibus 152 nu.1
furtum dum adparet de nocte fuisse commissum, est difficilis probationis & in secretis, & in ijs, quæ de nocte fiunt, sufficit probatio per coniecturas 35 numero 3
furtum probatur ex coniecturis 105 nu.1.4
furtum ex quibus probationibus adparere possit fuisse commissum 105 nu.2
furtum si dicitur fuisse commissum per aliquem vel homicidiū, antè quàm iudex inquirat, requiritur constare iudici saltim in genere illud furtum fuisse commissum, seu homicidium, aut vulnus illatum 152 nume.3
de furto ad hoc vt probetur, requiritur verificari, quòd in illo loco, in quo prætenditur furtum commissum, fuerint aliàs visa extare bona illa, quæ dicitur furto subtracta, & ostium repertum fractum 29 numero 1 & 2
furta plura licet minima committens, punitur pœna mortis 228 nu.5
furta plura committens, licet parua, debet mori: licet pro vnico furto non magno mori non debeat 211 numero 25

GAbella potest imponi mercatoribus exteris declinantibus ad ipsam ciuitatem, & non personæ, sed industriæ eorum 394 nu.12
gabella nulla dici potest semper certa, sed variabilis pro voluntate imponentis, & nemo se ab ea exemptum dicere potest 395 nu.15
gabella nulla noua imponi potest etiam per principem in odium ciuitatis 394 nu.10
gabellam vbi imponere potest ex priuilegio Principis, eam semper imponere poterit ad eius arbitriū, cum sit in eius mera facultate, nec cadit præscriptio 396 nume.29
geminans delictum, non debet sperare de venia 211 nu.23.228 nu.8
geminata concessio præsumitur emanata ex certa scientia concedentis, & est tantæ efficaciæ, quòd credendum est principi id quod asserit esse verum, nec debet in dubium reuocari 446 numero 15 & 16
geminata rescripta ob geminationem declarant multum mentem concedentis 446 nu.23
geminatio rescriptorum habet vim clausulæ non obstāte 446 nu.27
geminatio rescripti habet vim clausulæ ex certa scientia 446 nu.14
geminatio priuilegij habet vim clausulæ motu proprij, etiam quādo non fuisset expressa dicta clausula 453 nume.49
geminatio rescriptorum sapit præcisam coarctationem, & omnimodam superioris deliberationem 447 nu.30 & 31
geminatio

geminatio rescriptorum facit præsumere deliberationem principis 445 nu.11.12
geminatio rescriptorum habet vim clausulæ motu proprio, in tantum quòd si clausula ipsa non apponitur in rescripto, tamen ratione geminationis habetur, ac si esset apposita 446 nu.21
geminatio actuum validat actum priorem, licet inualidum 286 nu.28.445 nu.6
in genere non sufficit aliquid proponere quando quælibet species generis illum non sequitur effectum, ad quem proponitur 293 nu.16
gesta à non habente potestatem infeudandi in præiudicium legitimi successoris in regno non tenent 565 numero 17
glosæ, licet summæ auctoritatis, credendum non est, quando leges non allegat 325 nu.13
gratia quælibet principis potest appellari priuilegium 280 nume.4

HAbitare quando quis dicatur seorsum à patre, & certè seorsum habitare ab ipso non dicitur, nisi pro maiori parte anni seorsum habitauerit 549 numero 1
habitare verè dicitur, & propriè vbi in eodem loco perpetuò habiturus est 550 nu.5
habitare quis non dicitur vbi ad tempus conuersatur 550 nu.6.7
habitans domum dicitur ipsam possidere 559 numero 4
habitans ad tempus non ligatur lege ciuilitatis, sed ille qui perpetuò habitat 549 nu.2
habitandi animum alibi quàm in propria patria quis habere præsumitur, dum ab ea discessit, & alibi accessit 308 nu.1
habitatio longa facit præsumi animum habendi ibi perpetuam residentiam 550 nu.8
habitatio sola non facit quem fortiri forum, nisi constet de vero animo, vel præsumpto contrahēdi incolatum 549 nu.3
An habens generalem hypothecam anteriorem, in qua etiam venit pecunia debitoris, si reperit pecuniam sibi hypothecatā solutam posterioribus creditoribus, & per illos bona fide consumptam possit eam ab illis aliquo remedio recuperare seu auocare. Istam quæstionem, sic formauit Anton. de Alexan. 185 numero 5
habens rem cum concubina alterius, quæ nomen honestæ mulieris non perdiderat, committit stuprum 201 nume.17
habendum est pro expresso id, de quo si statuens fuisset interrogatus, idem respondisset 80 nume.16.277 numero 16
hæres adeundo hæreditatem, videtur se obligasse ad ea omnia ad quæ defunctus erat obligatus, & per eundem modum, videlicet, cum iuramento: quia videtur quasi contrahere cum creditoribus hæreditarijs 455 nu.80.490 nu.11.12
hæres seu successor regis tenetur obseruare quod gestum fuit per Regem eius prædecessorem 454 nume.67 & 68
hæres non petendo inuestituram infra annum & diem post mortem feudatarij, non soluendo releuium, pœnam priuationis feudi incurrit, tamen per munificentes retro reges sectantes potius æquitatem quàm rigorem, fuit consuetum tales pœnas remittere 390 nume.81
hæres tenetur exonerare conscientiam defuncti 454 nume.73
hæres potest compelli per episcopum ad obseruantiam iuramenti præstiti per defunctum pro exoneratione animæ defuncti 455 nu.74
hæres domini non potest vasallum rebellem reputare, quem dominus dum viueret, non reputauit rebellem 28 nu.38
hæres suus post aditam hæreditatem præsumitur scire facta defuncti 476 nu.6
hæreditas quòd non deueniat ad infamatam prolem cuiuscunque interest, vt dignitas, & fama conseruetur illæsa 302 nu.6
homagium præstans hosti præcedente protestatione, quod metu præstabat, excusatur 73 nu.30
homicida inquisitus, quòd occiderit Titium, debet condemnari tanquam occiderit: licet Titius fuerit mortuus post sententiam inquisitionem, & ea pendēte mors superuenerit 128 nu.14
homicida quilibet non decapitatur, sed is demum qui est humilioris vitæ: qui verò est honestioris vitæ, deportatur 240 nu.25
homicida si instat ad defensam, vt res protrahatur, debet interfici, & postea inquiri 223 nu.19
homicida ob solam culpam licet latam, non debet personaliter puniri prout dolosus homicida, sed extraordinarie officio iudicis 13 nu.8
homicida habēs gratiam de homicidio quod perpetrauit, si deinde commisit aliud homicidium, & similiter habuit gratiam non faciēdo mentionem de primo in secunda gratia, præfata secunda non suffragatur 213 nu.12
homicida excusatur ab homicidio, eo ipso quòd probat se probabiliter dubitasse de offensione contra se, ne occisus ipsum occidisset 37 nu.5
homicida testis in causa grauis, repellitur à testimonio 153 nu.2
homicida licet regulariter sit pœna mortis puniendus, tamen potest Iudex ex causa ipsam pœnam mitigare, & diminuere 243 nu.18
homicida inimicus occisi, si tamen fuit ab alio sibi mandatum, vt illum occideret, & occidit, præsumitur potius ex propria inimicitia, quàm ex mandato occidisse 156 nu.12
homicidium si reperitur cōmissum in aliqua domo, præsumitur ab existentibus sub eodem tecto commissum. 134 nu.1. Et in dubio præsumitur contra dominum domus de homicidio præfato. ibid. nu.2
homicidium si est commissum præsente Titio & armato ad hoc, vt posset procedi de homicidio contra Titum, requiritur probari, quòd ibi erat præsens ex proposito, & animo se immiscendi in maleficio, si casualiter ex accidenti, & in dubio præsumitur quòd casualiter ibi se reperit 75 nu.3.4
homicidium commissum per plures, sed ex causa vnius vulneris illati duntaxat mediāte auxilio aliorū, facit, vt omnes teneātur, si ignoratur percussor 12 nu.1
In homicidio pro excessu non imponitur nisi pœna pecuniaria, seu relegatio, quæ non possit inferri vltra quinquennium 37 nu.7

Universidad de Deusto
Biblioteca

pro homicidio culposo & non doloso non potest dari nisi pœna relegationis temporalis, etiam stante statuto, quòd pro homicidio imponatur mors. & hoc arbitrio iudicis circa tempus. Si inter duos corrixantes non adparet de initio quis primò rixam incœperit, præsumendum erit contra iuniorem, & sic robustiorem, quòd fuerit insultator 37 nu.8

homo mortuus si reperitur in strata & nescitur à quo, præsumitur occisus ab eo qui in illa strata conuersari consueuerat 342 nu.7

hominis bonitas facit vt recedatur ab omni iure propter eius integritatem & bonitatem 26 numero 16

Contra homines male conditionis & famæ potest procedi ad torturam, non data copia indiciorum, etiam de iure communi 197 nu.26

honor debet cunctis rebus præponi 66 numero 31.228 nume.6

hostis dicitur veniens contra proprium regem dum sibi præstiterat iuramentum fidelitatis 70 numero 1

hostis captus in bello, potest detineri vt seruus: & pariter eius bona 215 nu.37

hostis postquàm captus est, non potest occidi, sed seruari 215 nu.38

hypothecæ iuri præscribitur per tertium possessorem spacio decennij 341 nu.8

hypothecaria non competit asserenti se dominum, cùm res sua nemini potest esse pignorata 514 numero 9

hypothecaria licet sit intentata contra debitorem, potest etiam contra eundem intentari actio personalis 436 nu.8

hypothecaria licet cumulari potest cũ personali, tamen id intelligitur coram eodem iudice, & non diuerso 438 nu.30

impediens ne quis instituatur hæres per testatorem, tenetur ad interesse 313 nu.4

impediens aliquem quominus consequatur aliquà commoditatem, etiam si ad illam nõ competeret aliquod ius agendi, tenetur tamen ad totale interesse 313 nume.5

impediens seu prohibens aliquem testari, tenetur in duplum habenti interesse in eo 314 nu.6

imperator nec papa non possunt inaudita parte aliquid statuere 531 nu.1

imperator potest de absoluta potestate tollere dominium rei alterius, & dare alteri: sic & quilibet princeps non recognoscens superiorem 452 numero 30

imperator non potest facere quòd clericus committens crimẽ læsæ maiestatis, puniatur per iudicem laicum, tamen conuentum fuit inter regem regni & papam, seu Romanam ecclesiam in nuestitura, quòd Rex nullam habeat iurisdictionem in clericum, nisi ratione feudi 173 nu.30.31

imperator concurrit in iurisdictione cum quocunque suo subdito 249 nu.7

imperatores succedentes in imperio minimè contagiosa per eorum prædecessores venire queunt 464 numero 64

impetrare lite pendente est innouare, & dependentia litis debet fieri mentio 346 nu.2.354 nu.46

impetrans beneficium ad hoc vt teneat impetratio, debet facere mentionem de eius iniusta prædecessi possessione in qua fuerat 517 nu.2

impetrans beneficium nedum debet facere mentionem de sua iniusta, & illicita possessione, verùm etiam de fructibus illicitè perceptis ex eo 517 nu.3

impetratio vt saluetur à subreptione, vel obreptione, requiritur quòd notabilis expressio facta sit non ita in genere, nec sufficit generaliter exprimi factum nisi exprimatur modus facti 286 nu.20.21

impugnans aliquid non potest de eo se iuuare 226 numero 9

incendium ad hoc vt præsumi possit cõtra habitantem, requiritur probari negligentia, aut desidia ipsorum inhabitantium 47 nu.13

incendium si habuit causam ab incerto authore, seu ex culpa incerti hominis, non debet imputari habitanti 45 nu.3

incendium si non adparet vnde habuerit ortum, nõ potest sequi condemnatio 45 nu.1

Si de principio ignis clarè non constat, debet sequi sententia absolutoria 45 nu.2

incendiarius si reperiatur non soluendo, tenetur vniuersitas emendare damnum 47 nu.14

inconstantia, trepidatio, & pallor, requiritur quòd copulatiuè concurrant, vt faciant indicium. Et tamen multi ob periculi magnitudinem seu cordis debilitatem similia peragunt: & tamen sunt innocentes 255 nume.17

indicium debet probari per duos testes 236 nume.1.367 nume.26

indicium inimicitiæ solum, non sufficit ad torturam 9 nume.16

indicium licet sufficiens ad torturam, vbi non est nisi vnum, subsistere bona fama inquisiti, seu delati, euacuatur, & eneruatur 315 nu.11

D est habendum pro expresso, de quo si statuens, vel disponens fuisset interrogatus, ita respondisset 15 nu.19.61 nu.3.462 nu.15

id quod non apparet esse in alicuius bonis, censendum est ad generale dominium Principis pertinere 291 nume.3

id quod distat à verisimili, est quædam falsitatis imago 223 nu.11

id putare debemus pro expresso, de quo si quis fuisset interrogatus, idem respondisset 317 nu.11

ignorantia toleratur in facto proprio, vbi tractatur de damno vitando, & non cum alterius iactura 399 nume.19

illatio non sit recta, ex diuersis 14 nu.4

immanitas criminis, vt homicidium horribile, vel assassinium commissum per clericum, facit vt iudex possit iura transgredi 404 nu.11

immissio in possessionem de facto facta, ita de facto, & faciliter reuocari debet 422 nu.3

immunitas à collectis seu seruitijs personalibus spacio xl. ann præscribitur 527 nu.28

immunitatis allegatio de præterito ad futurum in tangentibus impositionem collectarum negatiuè nulla cadit, vt si diceretur, non teneor, quia non fui solitus soluere talem collectam in præteritum, quando imposita non erat 394 nu.15

iudicium si fuit inchoatum cum tutore plurium pupillorum, si aliqui ex eis excesserunt pupillarem ætatem, sustentatur iudicium cum tutore omnium ipsorum pupillorum 432 nu 29

indicium quando resultat ex confessione, tũc iudex habet plusquam indicium, & tanto magis poterit procedere ad torturam contra inquisitum 13 numero 7

indicium ad torturam in criminalibus non faciunt ea, quæ non faciũt semiplenam probationem in ciuilibus 42 nu.13

Quando sumus in remotis à maleficio, requiruntur duo testes, vt faciant indicium ad torturam 42 numero 14

indicium ad torturã vbi existit contra aliquem, vnumquodque quod vrgeat in contrarium illud elidit 114 nu.12.115 nu.13

indicium vnum bonum sufficit ad torturam contra inquisitum de crimine: & ita iudices maleficiorũ practicant 36 nu.18

indicium vnum sufficiens ad torturam, euanescit ob bonam famam inquisiti 125 nu.18

indicia sunt arbitraria 369 nu.9

indicia si subsistunt ad torturam contra inquisitũ, illa eneruantur per alia, quæ extiterunt in contrarium pro inquisito 267 nu.19

indicia si sunt sufficientia ad torturam contra aliquem, vnumquodque quod vrgeat in contrarium, illa elidit, adeò vt torqueri inquisitus non possit 44 nu.30. 267 nu.20

indicia plura coniunguntur ad perficiendum vnam integram probationem 351 nu.26

indicia quando dicantur sufficere ad torturam, remittitur arbitrio iudicis 30 nu.7

indicia ad torturam contra aliquem eliduntur per vnumquodque, quod vrgeret in contrarium 196 numero 20

indicia ad torturam vbi extant contra aliquem pro delicto, debet etiam concurrere leuitas vitæ, ad hoc vt torqueri possit 31 nu.5

indicia si superuenerunt post torturam & confessionem, confessio est nulla 43 nu.20

indicia dum sunt sufficientia ad torturam contra aliquem, & per ipsum allegatur talia, quæ si essent probata, non haberet locum tortura, ex eo erit supersedendum in tortura 134 nu.4

indicia si sunt sufficientia ad torturam cõtra aliquem, tamen vnumquodque quod vrgeret in contrarium illa elideret 135 nu.5

indicia multa licet probarentur per testes singulares, tamen ex talibus indicijs probatis resultant plures præsumptiones, quæ faciunt indicium ad torturam 76 nume. 10

in indicijs nulla potest dari recta doctrina. & ideò iudicis arbitrio relinquuntur, quando sunt sufficientia 36 nume.21

indiciorum materia est arbitraria 145 nu.25

indultus seu abolitio criminum concessa delinquẽtibus, non extenditur ad delinquentes grauiorum criminum 102 nu.10

indultum generale super beneficijs si vni concessum est, & vacante beneficio alteri fuit in specie illud vacans concessum, in specie licet sit posterior concessio, præfertur tamen primæ 472 nu.19

industria personæ officialis dicitur electa, vbi dicitur in commissione, tu per te cognoscas 199 nu.39

ineptè factum id quod à lege facere non arctabatur, non ex hoc vitiatur actus 328 nu.1

infamis ob delictum seu infamatus de delicto satis dicitur, vbi extat confessio sua 79 nu.6

infamis ex delicto, vel propter delictũ, requiritur quòd delictum ipsum confessus fuerit, vel quòd propter sententiam condemnatus sit: Nec sufficeret crimen esse probatum 119 nu.32

infamis ex delicto vt quis dicatur, requiritur, quòd cõfessus fuerit delictum in iudicio: vel quòd processerit sentẽtia iudicis: nec sufficiet probatio criminis ipsius 256 nu.27

inferior à supremo principe iuris beneficium auferre non potest 418 nu.1

inferiores archiepiscopis facti irregulares à nullo quàm à Papa absolui possunt 568 nu.18

inferius tribunal faciens aliquid contra inhibitionem superioris est ipso iure nullum 438 nu.28

infirmitas dicitur causata ex vulnere in eo, qui decessit, ex quo effectus, id est, mors, causam ostendit 242 nume.9

informes per teipsum si dicitur in literis apostolicis, non poterit alteri subdelegari 199 nu.40

Contra ingressum domum alterius per vim, non competit accusatio criminalis, sed datur actio iniuriarum 232 nume.6

inimicus capitalis dicitur, qui minatus fuit mortem alicui 143 nu.7

inimicus capitalis euadit quis ex prolatione iniuriarum, etiam si de recenti fuissent visi ad inuicem alloqui, non ex hoc tollitur effectus inimicitiæ capitalis 143 nume.8

inimicus probata conuersatione præsumitur reconciliatus 255 nu.18

inimicus testis ad hoc vt tanquam inimicus repelli possit, requiritur probari euidens inimicitia & manifesta 114 nu.8

inimicus dicitur, etiam qui habet causam inimicandi 241 nume.1

inimicus meus satis dicitur contrahens amicitiam cum inimicis meis 310 nu.6

inimicus testis vt repellatur, vt non possit contra aliquem deponere, non est necesse, quòd ipse testis sciuerit illum contra quem deponit, sibi fecisse aliquam iniuriam, dummodo cum effectu sit facta 204 nu.6

Si inter duos inimicos est facta pax sub promissione reciproca sub pœna, ne vnus alium offendat, si postmodum vnus primo loco alium offendit, offensus poterit absque metu ipsius pœnæ præfatum eius offensorem offendere, & insuper pœnam petere 19 nu.1

inimicitia ex qua possit resultare indicium, requiritur quòd fuerit capitalis, & ita probetur 114 nu.9

inimicitia causata culpa eius, qui ipsam allegat, an sit imputanda 255 nu.19

inimicitia resultat ex verbis iniuriosis prolatis 204 numero 4.5

inimicitia contracta cum vno de familia, intelligitur contracta cum omnibus de familia: in tantum, quòd extenditur vsque ad quartum gradum 20 nume. 3.4 & 5

Universidad de Deusto
Biblioteca

inimicitia ad hoc vt dicatur probata, requiritur probari qualitas inimicitiæ: aliàs non dicitur probata inimicitia 20 nu.10
inimicitia ad hoc vt sit considerabilis, requiritur probari qualitas inimicitiæ in specie 114 nu.7
Nec sufficit in genere, nulla adiecta qualitate: nec causa inimicitiæ, & sic non est probata inimicitia 114 nume.7
inimicitia vt faciat indicium requiritur quòd sit capitalis, vel omnium bonorum 366 nu.15
inimicitia vera & considerabilis quæ sit vt faciat indicium ad torturam 266 nu.4.5.7
inimicitia ad hoc vt repellat, non requiritur quòd sit iusta, aut rationabilis 20 nu.6
inimicitia capitalis nedum inducitur ex tortura illata, verùm etiam ex sola carceratione 121 numero 1
inimicitia facit indicium sufficiens ad torturam contra inimicum. & vide de eius veritate 143 numero 6
inimicitia an sit sufficiens indicium ad torturam 254 nu.6.224 nu.2
inimicitia capitalis quæ sit, & quæ non, remittitur arbitrio iudicis 143 nu.9
inimicitiæ iusta causa vbi subest, etiam quòd inimicitia non probetur in teste, semper repellitur: etiam si testes ipsi attestarentur nullam subesse inimicitiam 146 nu.8.9
idem dicendum de inimico præsumpto, quod de inimico vero 147 nu.10
inimicitiæ indicium non est de per se sufficiens ad torturam 255 nu.20
inimicitiæ indicium, an sufficiat ad torturã inter mandantem & offensum 8 nu.5
iniuria qualibet personalis est grauior qualibet reali 228 nu.18
iniuria facta vni de agnatione, toti agnationi facta intelligitur, quo ad repulsam ipsorum, si inducti sunt in testes pro agnato 23 nume.27.146 nu.6.7.116 numero 4
iniuria vbi sit alicui, pro qua non solet adiri prætor ob conseruationem honestatis, & iniuriatus reputaretur vilis seu cornutus, potest propria authoritate se vindicare, & iniuriam repellere: nec debet puniri, licet multum excedat ad propulsationem iniuriæ 66 nume.30
Pro iniuria potest inferri duplicata pœna videlicet pecuniaria & corporalis vna in satisfactionem partis offensæ, & altera curiæ 225 nu.16
iniuriã si mihi fecisti dicto vel facto, & ego prouocatus, similiter intuli tibi iniuriam, non sum condemnandus sed mitius puniendus 239 nu.15.16
iniuriam si mihi verbis fecisti, & ego gladio te offendi, de minori pœna erit mihi subueniendum 239 numero 17
iniuriatus verbis iniurioßs si occidit iniuriantem, tenetur vt culpabilis, & non vt dolosus: & solùm tenetur de excessu pœna extraordinaria relegationis 156 nume.11
Si inquiritur de mandato ad homicidium contra aliquem qui erat capitalis inimicus occisi, certè præsumẽdum est potius ex proprio odio occidisse, quàm ex causa mandati 205 nu.20
inquisitus, qui ad persuasionem iudicis confessus est delictum perpetrasse si reuocat confessionem per ipsum factam modo prædicto, asserendo fuisse extortam per iudicem, qui consiteri sibi persuasit ob honorem curiæ, vel ob aliam causam, & quòd de pœna non timeret, quia ipsum liberaret, aliàs quòd torqueretur, poterit bene reuocare, nec condemnari poterit 188 nume.9
inquisitus, contra quem extant indicia ad torturam, si allegaret talia, quæ si probaret, non torqueretur: debet supersedere in tortura 197 nu.23
inquisitus si fuit conuictus per testes de visu, & tortus negauit perseuerando in negatione, si probationes sunt vrgentes contra eum, non obstante negatione, debet componi, non autem pœna ordinaria puniri 20 nume.9
inquisitus absens si voluntariè comparet, & se ponit in fortiam iudicis seu in carcerem, videtur demonstrare maximum signum innocentiæ 66 nu.32
inquisitus vt possit foriudicari, requiritur quòd fuerit citatus per iudicem habentem iurisdictionẽ in eum, tempore quo ipsam citauit 176 nu.56
inquisitus si fuit vulneratus, & sic est infirmus, & non potest carcerari absque periculo, debet saltim iudex se de ipso assecurare per fideiussoriam cautionem, nec posset iudex se excusare, si ab accusato seu inquisito non accepit fideiussores: & sic si non præstat, debet sibi adhiberi custodia suis sumptibus 139 nume.9. 10 & 11
inquisitus in sua libertate existens, si citatus spõte comparuit, purgat certo modo inquisitionem: & videtur per comparitionem habere indicium innocentiæ pro se, cum nemo sit adeò insanus, vt noscens se reum criminis, velit se præsentare ad carceres 154 numero 4
inquisitus quando habet aliqua indicia seu præsumptiones pro se, debilitantur & eneruantur alia indicia, quæ contra ipsum existerent, intãtum quòd illa quæ contra ipsum essent ad hoc, vt attendi debeant, deberent esse magis vrgentia 98 nu.27
Ad hoc, vt procedi possit contra inquisitum, requiritur quòd ante omnia præcedat infamia cõtra ipsum, alias testes deponentes super dicta inquisitione, non probant sed corruit inquisitio 198 nu.32
Si contra inquisitum sit vnum indicium sufficiens ad torturam, si tamen sit bonæ famæ, non procedit inquisitio, nec poterit torqueri ex illo 86 numero 47 & 48
inquisitio cessat, tanquam remedium extraordinarium subsequuto remedio ordinario accusationis 62 numero 11
inquisitio contra iudicem quando de mero iure scrupulosa fieri posset, debet adparere quòd fuerit requisitus, & neglexit iustitiam facere. Et dicitur inquisitio scrupulosa, dum sit de negligentia 136 numero 4
inquisitio non potest formari ad dictum solius socij criminis 122 nu.12
inquisitio de crimine non potest formari ad dictum solius socij criminis: etiam & plus, si essent duo socij criminis 87 nu.52
instantia syndicatus est peremptæ quando infra terminum comminatum in banno culpa partis querulatis causa

causa non fuit expedita 137 nu.13.14
instantia non currit, etiam si staret per mille annos in his quæ fiunt ante litis contestationem 61 nu.6
instantia an currat in sententia lata per expertos quæ nunquam transit in rem iudicatam, & an potest dici de nullitate vsque ad 30. annos. 479 nu.1
instantia per lapsum bienny nedum perit, sed omne ius 258 nume.6
instantia perit per lapsum bienny, vbi fuissent probationes factæ: & debet reus diffinitiuè absolui: sed si non fuerunt probationes productæ seu factæ, tunc absoluitur ab obseruatione iudicij 259 nu.15
instantia an perit per lapsum bienny, quando fuit processum in causa per inquisitionem 259 nu.16
instantia peritur lapsu bienny in criminalibus, & absoluitur reus ab obseruatione iudicij 257 nu.1
instãtia peremptа ad principem spectat eidem spiritum vitæ insufflare 61 nu.7
instantia perit, quãdo stat per iudicem quòd causa non fuit expedita: & subdit infrà, quòd non competit restitutio 258 nu.11
instãtiæ tempus currit, etiam si sterit per iudicem quòd causa non fuerit expedita. Et ista est communis opinio, & hoc, dummodo partes non adpareant negligentes 258 nu.12.13
instantiam esse peremptam si quis pronunciari petit ad impediendum diffinitiuam, & ex aduerso fuit protestatum super pronunciatione diffinitiuæ, terminus dictæ instãtiæ censetur decursus facto & culpa illius qui temerè de peremptione instantiæ pertinaciter dixit 529 nu.10
institor dicitur, qui præponitur certæ administrationi quæstuariæ, & vniuersali 300 nu.6
institor alterius promittendo non videtur contrahere animo se obligandi 301 nu.7
institutus hæres in primo testamento, si demum prohibuit fieri aliud testamentum per testatorem facit vt primum testamentum factum in nihilo sibi suffragetur, & sic non tenet institutio de ipso facta, sed venit successio deferenda venienti ab intestato 313 nume.2.3
instrumentum quod apparet dicitur euidens, & notorium 400 nu.21
instrumentum continens errorem non tenet 400 nume.22
instrumentum vbi diceretur falsum, vel falsò fabricatum, vbi & sic vbi non esset quæstio erroris, sed fidei, prout in dicto casu, tunc etiam de mandato iudicis non posset corrigi 49 nu.10
instrumentum conditionale non meretur executionem 560 nu.7
instrumentum, in quo continetur, quòd Canonici talis ecclesiæ, tale quid fecerunt, non intelligitur de omnibus Canonicis 246 nu.3
Si contra instrumentum guarentigiatum statutum non permittit opponi certas exceptiones, hoc enim non habebit locum quo ad tertium, cum quo non est confectum instrumentum 226 nu.1
instrumentum non habet vim impediendi translationem dominij 283 nu.6
instrumentum non dicitur instrumentum si non est factum secundum formã: & ideo aliud est dicere, quòd contra contractum dotis nulla admittatur probatio in consilium, & aliud quòd contra instrumẽtum 290 nume.1
instrumentum vbi est falsum in vno capitulo ex vitio notarij committentis falsum in substantialibus instrumenti, in totum vitiatur instrumentum 388 nu. 30.31. *Etiam si esset in verbis narratiuis.* nu.32
instrumentum virtute iuramenti habet executionem paratam 290 nu.3
instrumentum quòd virtute iuramenti nullam admittit exceptionem, intelligi debet quando esset exceptio, quæ contrariaretur iuramento oppositа per illum, qui iurauit: secus si compatitur cum iuramento 290 nu.4
instrumentum quando caret solennitate debita, nõ caret suspitione falsi 373 nu.10
instrumentum in quo continetur actus dependens à voluntate vtriusque partis, prout est obligatio, vel aliquid debitum, non potest notarius extrahere instrumentum in forma publica, nisi debitore mandante, nec sufficeret sola voluntas creditoris 437 numero 21
instrumentum scriptum manu alterius notarij quàm illius qui stipulatus fuit, propter aliquod impedimentum, debet fides in eo fieri de impedimento notarij rogati in subscriptione quam facit. Vbi datur forma qualiter fieri debet 275 nu.7
instrumentum relatum de quo præsumitur ex qualitate facti quòd pars habuit notitiam, non est necesse edi. 476 nu.6
instrumentum non probat illud enunciatum in eo, vbi de illo enunciato in iudicio litigaretur inter partes 460 nu.5.6.7
instrumentum si debet virtute statuti executioni mandari debet intelligi de instrumento valido facto per notarium, & habens requisita ad instrumentum 488 nu.2
instrumentum viam faciens mentionem de duabus vijs publicis non probat 501 nu.1
instrumentum confessionatum, licet habeat executionem paratam, ad intelligi debet ad instantiam stipulatoris principalis, & sic promissoris creditoris, non autem terij etiam quòd sua interfit 359 numero 9
instrumentum si virtute statuti habet executionem paratam, id intelligitur ad instantiam creditoris, non autem terij etiam cuius interfit 359 numero 10
instrumentum in quo continetur aliquid, & est de antiquo factum, adeo quòd notarius, & testes defecerunt, tamen non est iusta causa compellendi reum ad edendum, ex quo imputabitur actori qui in tantum se arctauit ad agendum: debuit enim ipse agere vel sui antecessores dum factum erat recens 491 numero 4
contra instrumentum quòd nulla admittatur probatio in contrarium, intelligendũ est, quando ageretur contra illum cum quo fuit celebratum instrumentum: secus si contra hæredem, seu alium 290 nu.5
Si in instrumento enunciatiuè narretur societas cõtracta inter nos: demum principaliter mouetur quæstio de societate, per illa verba non probatur contracta societas 226 nu.4
Si in instrumento dico, quòd conduxi fundum tuum à

Universidad de Deusto
Biblioteca

te,& demum tu illum vendicas à me:illud verbum, tuum in instrumento locationis enuntiatiuè adiectum,non probat dominium tuum 226 nu.3
instrumento, seu scripturis notarij absque testibus non creditur 493 nu.5
in instrumento licet dicatur sponte, tamen non ex hoc creditur instrumento quod actus fuerit sponte factus, nisi ex quadam iuris præsumptione 439 numero 40
instrumenta duo repugnantia faciunt vt neutrum ex ipsis instrumentis probet 49 nu.6
instrumenta seu scripturæ debẽt produci in iudicio parte præsente, vel saltem citata legitimè, ad hoc vt probet,aliàs nihil probant 492 nu.1
insufflatio spiritus vitæ in causa non potest pluries peti, nisi in causis minorum, & vniuersitatum & ecclesiarum 558 nu.5
insultator si non adparet quis primò fuerit ex verbis prolatis per aliquẽ, ex eis præsumi potest quis fuerit 237 nu.15
insultatus occidens insultantem, eo ipso quòd probat se insultatum,euitat pœnam homicidij:imò & plus, ex sola præparatione ad offendẽdum,licet occidere præparantem se ad offensionem 37 nu.2
insultatus semper præsumitur fecisse id quod fecit, ad sui defensionem 64 nu.13.141 nu.14
insultatus in dubio potius quicquid fecit, præsumitur fecisse ad defensionem potius,quam ad vltionem 64 nume.14
insultatus habet præsumptionem iuris pro se,quòd quicquid fecit, ad sui defensionem fecit: quod maximè procedit, quando aggressor esset rixosus 65 numero 15
insultatus non debet expectare, quòd vulneretur, sed debet ipse incipere 140 nu.12
insultatus eo ipso, quòd fuit insultatus si occidit insultantem,adparet homicidiũ ipsum ad offensam fuisse commissum 37 nu.1
interdictum vnde vi non datur contra succedentem spoliatori 420 nu.3
interdictum recuperandæ possessionis intentans, si dicat se ab alio vi spoliatum,& conuentus probat possessionem illam per prius fuisse ab alio occupatam, non potest obtinere 564 nu.3
in interdicto retinendæ possessionis probari debet quòd tempore litis contestatæ quis possidebat 408 numero 9
Vel si non contestatur lis,quòd tempore litis contestandæ.ibid.
in interdicto retinendæ vbi illud intentans probauit se in præteritum possedisse, sufficeret,& præsumeretur possessionem ad tempus litis contestatæ continuasse 408 nu.10
interesse quòd interfuerit à principio non sufficit, si post factum desinit interesse 389 nu.75
interesse nõ consideratur in pœnis vbicunque debet seruari æquitas, inde videmus quòd in pœnis iudicialibus vel prætorijs consideratur an interfit,aliàs non possunt exigi 389 nu.76
interpretatio fieri debet contra se fundantem in verbis ambiguis 556 nu.1
interpretatio semper facienda est, vt falsum excludatur: & ideò datur cautela vt fiat interogatio de vnitate actus 124 nu.11.12
interpretatio in statutis regulariter fit strictißima cùm sint stricti iuris 317 nu.9
intrusus in beneficio dicitur qui cum tali vitio impetrauit,quòd priuari debet 517 nu.4
iracundiæ calor erit iusta causa minuendi pœnam 232 nume.15
Nil Iudeus Iudæo, nil Catilina Cetego 319 numero 19
indicari potest in causa criminali ex pluribus indicijs, vel argumentis vehementibus 145 nu.21
indicatur licitè contra communem opinionem etiã glosa,quando eius opinio iure non fundatur 217 nu.14
indicandum in dubio semper est pro matrimonio 353 nume.45
iudicium etiam duorum relationi minimè standum est 498 nu.6
iudicium inter maiorem & minorem,vel pupillum non est validum 488 nu.8
iudicium licet sit cœptum ordinariè,quia nihil de solennitatibus mutat,ex quo adhuc natura causæ dicitur summaria, licet processus ordinariè peragatur 497 nume.17
iudex licet habeat arbitrium liberum:tamen non potest ex hoc torquere non præcedẽtibus legitimis indicijs: nec potest negare defensiones contra indicia:licet liberum arbitrium habeat 255 nu.21.22
iudex originarius potest citare subditam vbique sistentem. Et in hoc differe à iudice loci delicti seu contractus 59 nu.6
iudex qui non est ratione domicilij vel originis, non potest petere delinquentem sibi remitti 59 nu.6
iudex dum inordinatè & iuris ordine non seruato procedit,censetur priuata persona, & non publica, imo dicitur violentiam committere 536 nu.38
iudex debet esse facilis in reuocando, sicut fuit in mittendo in possessionem 533 nu.20
iudex dum impetitur de corruptione,debet conuinci per testes legitimos,& omni exceptione maiores 85 numero 38
iudex potest actorum notarium constituere in concernentibus eius iurisdictionem 380 nu.5
iudex vt puniri possit de corruptela, requiritur, quòd is, qui dicit sibi aliquid dedisse, illud probet: aliàs debet puniri 86 nu.42
iudex si non præcedẽte causæ cognitione,tamen ex principis mandato aliquem suspendat, seu vltimo supplicio afficiat, potest illud absque peccato exequi 160 nume.2
iudex non debet admittere petitionem causam ineptam continentem,quod est verum etiam reo nõ opponente 433 nu.15
iudex cui committitur causa sola facti veritate inspecta potest manu regia inspecto duntaxat iure gentium, & remoto iure ciuili,in causa procedere 431 nume. 24.25.26.27
Et potest recedere à regulis iuris, & nihil officeret iudiciariam ordinem omisisse.ibid.
iudex licet non teneatur obseruare promissionem impunitatis delicti in foro cõtentioso,attamen in foro conscientiæ tenetur obseruare 188 nu.4
iudex absolutionis à iuramento præstito super contractu,erit iudex competẽs super rescissione ipsius contractus 426 nu.1
iudex ecclesiasticus dum implorat brachium iudicis secularis pro executione suæ sententiæ à qua fuit appellatum, talis imploratio non subsistit, nec brachium seculare est sibi impartiendum 468 numero 5
iudex habens iudicare sola facti veritati inspecta, potest credere probationis persuasiuæ, licet non concludenti 428 nu.19.20
Et quicquid facit,vt Deus facit.
iudex si statuit mihi terminum ad probandum,& pendente termino, ego produxi articulos, & iudex dubitat an sint admittendi, si aduersarius respondendo,dixit se dubitare quòd tamen interim antequam hoc declaratur, non labitur dilatio ad probandum 529 nume.11
iudex inferens metum, & qui propter hoc extorquet pecuniam, dicitur committere concussionem 132 numero 13
iudex potest vsque ad sententiam interrogare ad clarificandum dubia circa merita causæ, & præsertim circa ea quæ acta sunt ante conclusionem 337 numero 10
iudex post conclusum in causa potest ad omnem finem ex proprio officio interrogationes facere:quia sibi non ligantur manus in ordinarijs, in summarijs autem etiam ad partis instantiam potest hoc facere 337 numero 11
iudex post conclusum in causa potest facere interrogationes non solùm ad declarandum dubiam probationem, sed etiam ad fundandum intentionem aduersarij 337 nu.12
iudex recognoscens superiorem non potest concedere Guidaticum seu saluum conductum delinquenti seu bannito,& hoc, nisi iudex ipse faceret ex causa, & esset illemet iudex, qui delinquentem bannuit 245 nume.11
iudex potest se informare de infamia seu bona fama à testibus etiam inhabilibus sine ordine & forma iudicij receptis,& sine ordine iudiciario 80 nu.12.198 nume.33
iudex donec tenet in suspenso,& deliberat,an exceptio sit admittenda, ita vel ne,dilatio data ad probandum interim non currit 528 nu.2
iudex habet præsumptiones,vel aliquas coniecturas ex quibus inducitur ad opinionem, vel suspicionem, quòd res ita sit, prout petitur,potest ex hoc solo iuramentum suppletorium deferre 411 nu.14
iudex vbi non seruat iuris ordinem non præsumitur pro eo 573 nu.23
iudex vbi præsumeret malitiam contra tertium volentem impedire executionem pro suo interesse, non debet ipsum audire, & à summaria cognitione potest repelli,vbi præsumitur calumniari 433 nu.3.4
iudex proferens sententiam, etiam post lapsum instantiæ debet puniri 258 nu.9
iudex impeditus multitudine causarum, si non potuit causam expedire, facit vt competat restitutio parti seu fisco aduersus lapsum instantiæ, si transiuit biennium 258 nu.10
iudex dũ impetitur de corruptela, debet legitimis probationibus conuinci 85 nu.34
iudex corruptus pecunia, tenetur etiam pœna falsi: & pariter punitur pœna exilij:id est, deportationis 82 nu.10.11
iudex corruptus punitur pœna pecuniaria per constitutionem regni,corruptelæ.244 nu.6. Sed per ius commune soluit triplum fisco: & cingulo dignitatis priuatur: in criminalibus verò punitur pœna exilij,& publicationis bonorum omnium: & tenetur etiam crimine falsi: & subditur quòd constitutio regni prædicta,& etiam capitulum regni loquuntur vbi ciuiliter agitur.ibid. nu.7
iudex quod facere debet antequam immobilia pupilli distrahantur 508 nu.8.9
iudex vbi videt testibus etiam clarè deponentibus non esse fidem adhibendam, poterit si sibi videtur, non adhibere ex causa: cùm in eius arbitrio sit: & debet exprimere causam, quare fidem non adhibet: aliàs teneretur in syndicatu 223 nu.20.21.22
iudex non debet procedere ad examinationem inquisiti,nec ad eius detentionem, nisi prius de delicto ipso constet ipsi iudici 87 nu.51
iudex debet replicare principi sibi mandanti vt quid iniustum exequatur 120 nu.38.39
iudex debet moueri ex rationabili dicto, sicut si allegaretur sibi textus iuris 67 nu.41
iudex dicens subdito, grauabo te, seu carcerabo, nisi dederis mihi tantam pecuniam, committit concussionem 132 nu.15.16
iudex vigore cuiuscunque amplæ arbitrij sibi cõcessi circa maleficia non poterit aliquem inquisitum torquere,non præcedentibus legitimis indicijs 157 numero 2
iudex habens plenum & liberum arbitrium non potest denegare defensionem contra indicia ad torturam 157 nume.3
iudex spoliare potest iniustum detẽtorem beneficij, quia quæ possunt de facto fieri, non requirunt scripturas 499 nu.9
iudex debet esse certus de sua iurisdictione,& non dubitare 217 nu.7
iudex dicens in sententia, quod curia de precio se bene informauit,dato quod sufficiat fieri relationem ad id quod non fuit in actis productum,tamen id precedit quando fieret relatio ad id quod de se est liquidum 440 nu.4
iudex loci delicti, quòd habet iurisdictionem in delinquentem intelligitur, quando delinquens reperitur in loco delicti 59 nu.7
iudex vbi habet præsumptiones, vel aliquas coniecturas, per quas inducitur ad opinionem vel suspicionem,quod res ita sit,prout dicitur, potest ex hoc solo iuramentum suppletorium deferre 60 nu.16
iudex dũ impetitur de corruptione, facit vt stetur dicto tertij, qui in hoc fuisset mediator:& hoc si ciuiliter agatur contra officialem: secus si criminaliter. Et parùm minimè ciuiliter hoc procedit, vbi officialis esset bonæ famæ 86 nu.46
iudex in syndicatu non tenetur in aliquo parti læsæ, vbi fuit in errore ex causa probabili 136 nu.2
iudex dum non diffamatur de corruptione seu barataria,non debet pati scrupulosam inquisitionem, cùm creetur ob vtilitatem publicam, non ita promptius contra ipsum subueniatur, & in memoriam præteriti officij lex sibi fauet 136 nu.3

Universidad de Deusto
Biblioteca

iudex potest euidentem calumniam ex officio repellere: nec debet admittere ipsam proponentem: imo si ex non admissione appellaret, non debet appellationem curare 223 nu.13
iudex licet procedat ex officio in casu in quo non poterat cõtra aliquem inquisitum, & inquisitus ipse non opponit ante litis contestationem, tamen non impeditur postea opponere, & processum irritare 243 numero 16
iudex seu officialis si pro honore Regio non exequitur ipsius regis mandatum, non potest dici quod male egerit, seu fecerit 262 nu.25
iudex dum corruptus fuit ob hominem necandum, vel non necandum, vel quando quem plecti debebat, non puniit, vel innocentem punit, capite punietur: vel in insulam deportabitur 244 nu.8
iudex potest torquere testem absque aliquibus indicijs, dum suspicatur quòd sciant veritatem, & nolint reuelare, vt veritatem dicant 259 nu.20
iudex quando est dubius, vtile est inquisitum diffinitiuè non absoluere à crimine, sed à processus duntaxat 259 nu.21
iudex nullitatis potest sententiam ipsam nullam in melius reformare, nec est necesse per prius pronunciari super reformatione, sed procedi ad ulteriora ad sententiam 296 nu.2.297 nu.3
iudex inter vota discordantia debet eligere meliorem & equiorem partem 277 nu.13
iudex ordinarius etiam si ex prefè denegasset facere iustitiam non priuatur iurisdictione, nisi requisitus iustitiam denegasset 469 nu.13
iudex ecclesiasticus si ter requisitus denegasset iustitia clerico priuatur iurisdictione sinautem laico incurrit indignationem principis, & tenetur parti cui denegauit ad interesse 469 nu.14
iudex de qualitate res, & communi æstimatione potest à testibus informari ex officio, etiam si de singulari æstimatione testes ipsi senserunt, dum dixerint quòd ipsi tantum darent 328 nu.5
iudex locis delicti vbi de crimine ciuiliter agitur, no petit sibi accusatum remitti 60 nu.9
iudex inquisitionis debet esse competens iudex inquisiti, adeo vt in eo habeat merum & mixtũ imperium 540 nu.27
iudex non debet sedere de nocte 373 nu.14
iudex ante quam procedat ad inquisitionẽ debet monere offensum vel alium, cuius interest si velit accusare statuendo etiam sibi terminũ ad deliberandum. Et ista est magna cautela ad impediendum executionem per iudicem 111 nu 22
iudex ante formatam inquisitionẽ debet facere dictam interrogationem offensõ, alias non valeret inquisitio 111 nu.23
iudex debet inquirere de innocentia inquisiti, etiam absentis 179 nu.69.70.71
iudex in casu ar duo torquens inquisitum ex processu informatiuo est excusatus 101 nu.5
iudex nullitatis, seu appellationis, licet posit sententiam in melius reformare, intelligendum est quando sententia esset fundata super inepto libello 439 nu.1
iudex si impetitur de iniustitia vel dãno debet probari euidens iniustitia, vel manifesta, & non occulta, nec præsumpta 86 nu.41
iudex parte contumace absente potest de causis eam releuantibus se informare. Multo magis si comparet excusator offerens illas verificare 351 nu.13
iudex debet esse certus, & non dubitare de sua iurisdictione 176 nu.54
iudex detinens carceratum post habitam fideiussoriam cautionem, videtur fideiussores reiecisse 387 numero 60
iudex habens plenum & liberum arbitrium, non potest quempiam torquere sine legitimis indicijs 308 numero 33
iudex licet habeat liberum arbitrium in criminalibus: tamen non poterit torquere non præcedentibus legitimis indicijs 9 nu.19
iudex vbi habet arbitrium in pœnis imponendis, an & quando potest se extendere vsque ad pœnam mortis 99 nu.7
iudex vbi potest iudicare sola facti veritate inspecta facit vt mutuum iudicare posit esse probatum per solam confessionem 428 nu 22
iudex non videns probationes in processu facit vt ex eo solo posit irritare sententiam 440 nu.3
iudex dum cognoscit vel suspicatur aliquid per calumniam petitum, potest petentem ex officio repellere, & exceptionem non admittere etiam si fuerit iuratum quod non animo dilatandi factum sit 128 nu.15
iudex vbi nouit aliquid ad procrastinandum litem fieri, debet ex officio occurrere 129 nu.16
iudex non versimili non debet fidem dare 32 nu.8.117 nu.8.315 nu.9
iudex debet in genere interrogare delinquentem, & nemine sibi nominare, aut suggerere: alias nihil probaret quod reus diceret contra illum sibi nominatum 150 nu 8
iudex debet interrogare super circunstantijs, vbi habet testes suspectos quod falsum deposuerint ad hoc, vt eis credatur, vel non credatur 193 nu.14
iudex ex causa potest pœnam diminuere, vbi alias non posset quando esset à iure statuta 223 nu.3
iudex debet laborare vt intercipiat & inuoluat testem si ei suspectus videbitur etiam in his, in quibus rei substantia non consistit 193 nu.16
iudex an torquendo inquisitum vbi constat de delicto per testes de visu tenetur in syndicatu 189 nu.2
iudex non est si in eo non est iustitia 533 nu.17
iudex in criminalibus debet ipse examinare testes: nec notarius actorum hoc facere potest, nisi sibi cõmittatur 199 nu.42
iudex promittens delinquenti remittere delictum, si illud confitebitur, si tamen confitetur illud, poterit ipsum damnare 188 nu.6
iudex omnino tenetur suam promissionem impunitatis delicti obseruare 188 nu.8
iudex promittens impunitatem delicti delinquenti, si delictum ipsum fatebitur, an teneatur talem promissionem obseruare 187 nu.1
iudex prohibetur à iure remittere pœnam corporalem delinquenti, cum ad solum principem spectet id facere 187 nu.2
iudex potest punire delinquentem non obstante securitate sibi data, & ideo si dedit salauum conductum homicidæ, & demum fecit ipsum decapitari, bene fecit 188 nu.3

Index.

iudex in iudicando securius est procedere per vias sigillatas, idest per textus legum, & ipsos diligentius considerare 471 nu.1
iudex appellationis si in causa principali reus condemnandus fuit absolutus, iudex appellationis debet cõdemnare condemnandum, & sufficiet verbum condemnamus, quia subintelligitur male iudicatum 505 nume.9
iudex indebitè torquens aliquem, tenetur pœna capitis, secundum vnam opinionem: secũdum aliam tenetur eadem pœna, qua carceratus puniretur pro eo delicto, pro quo tortus est. Item tenetur actione iniuriarum. Quarò, secundum aliam opinionem damnatur ad carcerem per certum tempus. & cum ista pœna concordat capitulum regni, quo datur carceratio biennalis, & publicatio tertiæ partis bonorum 31 nu.15.32 nu.16.17
iudex vbi procedit ad querelam, & ad inquisitionem facit processum nullum 243 nu.17
iudex dum vult condemnare absentem, debet considerare an absentia processerit ex metu vel ex conscientia delicti, vel si accusator causam fugæ dedisset 172 nu.23
iudex non debet stare confessioni inquisiti, dum confitetur delictũ, de quo aliter non constat: sed debet mittere exploratores ad verificandum dictam confessionem de facto emanatam, & multa alia 152 nu 2.
iudex dicitur de facto procedere quando iuris ordine non seruato procedit 536 nu.41
iudex ecclesiasticus non tenetur stare processui iudicis secularis, dum sibi remittitur clericus captus cum processu prædicto 108 nu.1
iudex seu princeps habens liberum arbitrium non ligatur lege instantiæ 259 nu.16
iudex potest repetere delinquentem captum in sua iurisdictione, ex quo per talem capturam violatur eius iurisdictio 544 nu.4
iudex si dixerit quòd informatus de fama procedit ad ad inquisitionem sibi credendum est 498 nu.2
iudex procedens ex officio nedum sibi non creditur, dũ asserit aliquid esse notorium, sed etiam nõ potest recipere testes super illo notorio, vel infamia, nisi prius parte citata 498 nu.2.3
Et maximè vbi allegatur notorium extra locũ iudicij. ibid.nu.3
iudex de his de quibus constat ex actis potest ex officio iudicare 434 nu.1
iudex potest iudicare etiam in concomitantijs ad petita, dum petitum fuit si non pecuniam, frumentum 434 nu.2
iudex habens facultatem iudicandi sola facti veritate inspecta, poterit iudicare in alio quàm sit petitum 434 nu.3
iudex, vbi vidit aliquid ad procrastinandum litem, debet ex officio occurrere 11 nu.12
iudex potest compellere habentem vxorem, & detinentem concubinam, vt ipsam concubinam dimittat, & ad vxorem redeat 368 nu.1
iudex ante quam procedatur contra cõtumacem, debet aduertere, quòd si in eo sit aliqua qualitas delictum aggrauans, quòd de illa qualitate verè constet 176 nume.56
iudex vbi sibi constat de maleficio, debet esse promus ad puniendum: nec debet multum ponderare omnes iuris solennitates: quia fauor publicæ disciplinæ suadet, vt maleficia puniantur 223 nu.18
iudex appellationis an potest super nullitate cognoscere 340 nu.5
iudex etiam nemine petente debet se informare de conditione inquisitis, quando nominatur per socium criminis, & si reperit ipsum esse bonæ famæ, talis nominatio non operatur aliquid contra ipsum 178. numero.63
iudex quòd denegauerit iustitiam facere, debet liquidò probari in syndicatu 136 nu. 5
iudex vbi nouit aliquid fieri ad procrastinãdum litem, potest ex officio occurrere, imò debet 223 nu.15
iudex quid debeat facere antequam procedat contra contumacem, & ipsum ab omnibus exceptionibus & iuribus excludat 172 nu.20
iudex potest commutare pœnam mortis ratione ætatis 404 nu.10
iudex non conuincitur de negligentia, aut denegata seu retardata iustitia, nisi fuerit ter requisitus seu interpellatus 136 nu.8
iudex specialis deputatus in priuilegium personæ solus cognoscere potest de illis personis 467 nu.2
iudex præceptum quod de facto fecit, & sine causæ cognitione, de facto reuocare debet 423 nu.16
iudex laicus poterit contra clericum assaltum procedere, & eius Episcopum in sententia, & processu præuenire, & eo non degradato legali pœna punire, maximè si delictum est ita notorium, quòd nõ possit celari 217 nu.8
iudex laicus etiam de consensu episcopi non habet iurisdictionem in clericum, nec etiam de consensu Papæ 173 nu.29
iudex laicus quòd posit iurisdictionem exercere in clericum, vel modo aliquo animaduertere, iura omnia detestantur 230 nu.7
iudicis verba nedum facta, inferunt iustum metum, & concussionem 132 nu.14
iudicis verbo quantumuis autoritatis credendum non est siue in causis siue super testamentis siue quibuslibet alijs contractibus quæstio ageretur 498 nu. 45
Nisi esset cardinalis. ibidem
iudici seculari vbi innotescit causam præiudicialem, prout est super absolutione à iuramento pendere coram ecclesiastico, non poterit in causa mota coram ipso procedere 426 nu.2
iudici ecclesiastico dum sibi constat de mala qualitate contractus, & timet interim de nouitate facienda debitori per secularẽ, debet ex officio inhibere, quia aliter officit animæ creditoris. 426 nu.3.4
iudici ecclesiastico circa implorationem brachij secularis non de facili deferendum est: cùm peccatis nostris exigentibus plures hodie reperiantur prælati mali, quàm boni: & ideo oportet constare de iustitia requirentis, seu implorantis brachium 467 numero 2
iudici torquenti constitutum in dignitate, vel torquendo, quem non poterat in memoriam præteritæ dignitatis, potest de iure resisti 262 nu.24
iudici minimè credendum est, nisi quatenus constet ex actis, etiam si dixerit aliquid fore notorium 498 numero 1

Universidad de Deusto
Biblioteca

iudici creditur de gestis coram eo 499.nume.8
iudici si datur cognitio de certis personis, non poterit alius iudex habens vniuersalem iurisdictionem se de cognitione illarum certarum personarum intromittere, quia priuilegium est concessum illis personis, non rei 467 nu.1
Per iudicem stari non præsumitur, nisi stat sibi protestatio 136 nu.7
iudices plures quando potuerunt pro eadem causa adiri, si vnus ex eis non fecit id quod facere tenebatur in officio, præsumitur in dolo. Et si perit ius partis, facit litem suam. Sed si illa pars potuit idem consequi ab alio officiali etiam eius successore, tunc iudex ille primò aditus non tenetur 136 nu.9
iudices si plures esse possunt contra inquisitum de crimine, si vnus ipsorum aditus est, erit inquisitus ipse ab alio iudice tutus, cum alter præueniat 62 nu.8
iudices duo si attestantur de actis gestis coram eis plenè probabunt 499 nu.10
iunioris sententia meliori ratione roborata antiquiori præfertur 547 nu.6
iustitia vera est misereri delinquentibus 121 numero 48
iusta causa metus sufficit. & ibi dicitur iustus metus, vbi iusta est suspicio 213 nu.5
iustus metus dicitur timor violentiæ inferendæ 213 numero 2
Ad iustificandum concubinatum esse, oportet plura concurrere: imò septè requisita.201 nu.6.de quibus & nu.7.8.9.10.11.12.13.14.15.16.17.18.& 19.
ius vbi alteri quæsitum est, non admittitur quis ad deferendum 324 nu.1
ius nõ dicitur quæsitum in beneficio per acceptationem per quemcunque factam circa collationem, etiam si petitum sit ab executore, vt conferatur 471 numero 9
ius dicitur quæsitum per præscriptionem, quando acquiritur ius contra quemlibet singulariter 442 numero 7
ius collectandi, seu aliàs angariandi subditos non posset præscriptione acquiri 442 nu.8
ius dicitur tolli vbi proceditur iuris ordine non seruato 419 nu.4
ius patronatus ex sola præsentatione acquiritur 323 nume.23
ius patronatus potest haberi per bastardum 371 numero 9
ius offerendi competit per modum facultatis, vt quod debitor potest quandocunque vult offerre debitum creditori & pignus redimere talis facultas nũquam præscribitur 515 nu.3
ius retentionis virtute hypothecæ in bonis viri, nedum competit vxori, verum etiam, & eius filijs virtute dotium maternarum 474 nu.8.9
ius imponendi angarias subditis non potest per ipsos dominos aliqua præscriptione acquiri 525 nu.2
ius quando acquiritur contra quemlibet singulariter, dicitur eo casu ius quæsitum per præscriptionem: Si verò non singulariter, sed communiter eõtra omnes, tũc dicitur acquisitum per consuetudinem 219 nu.7
ius exigendi seruitia seu angarias à subditis non potest præscriptione acquiri, nisi esset probatio tanti temporis, cuius initij in contrarium memoria hominum non existit 219 nu.8.9
iuris canonici dispositio attendi debet in causa matrimoniali 58 nu.46
iuris ordine non seruato procedi potest contra inquisitum ratione enormitatis criminis 101 nu.3
iure Longobardo si quid determinatum non reperitur, recurri debet ad ius Romanum 425 nu.1
iura punientia affectum, licet non sequatur effectus, non habent locum secundum consuetudinem vniuersalem Italiæ 233 nu.6.208 nu.13
iura licet transgredi propter casus terribiles 101 nu.16. 210 nu.19.404 nu.9
iurans non denũciare malefactorem facit, vt iuramentum illud non teneat 313 nu.12
iurans te non accusare non potest contrauenire iuramento 323 nu.20
iurans tale quid, quòd non interest alterius, si peiurat, videtur solum Deum habere vltorem, tamen poterit per iudicẽ sibi imponi pœna extraordinaria 434 nu.2
iurans se non repetere restitui ad beneficium quo spoliatus fuit, non potest amplius petere restitutionem 323 nu.18
iurans non reuocare procuratorem si demum reuocat, tenet reuocatio, tamen iurans est periurus 322 numero 13
iuramentum appositum in obligatione, seu instrumentum in quo consitetur quis mutuum recepisse, infra biennium potest opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ non obstante iuramento 372 numero 4 & 5
iuramentum quo ad eius obseruantiam transit ad hæredem, maximè quando defunctus iurauit pro se & hæredibus suis 454 nu.70
iuramentum non operatur extensionem ad incogitata 312 nu.7
iuramentum præstitum inter certas personas non nocet aliis, nec prodest 359 nu.7
iuramentum & sententia æquiparantur 359 nu.8
iuramentum licet sit obligatorium ex parte iurantis, tamen vbi altera pars meideret in peccatum, tenetur ad relaxationem iuramenti 313 nu.11
iuramentum super actu à iure prohibito non obligat 430 nu.5
iuramentum in contractu per vim & metum extortum est ipso iure nullum 430 nu.6
iuramentum metu interpositum non potest propria authoritate sperni, sed requiritur absolutio 440 numero 6
iuramentum suppletorium non defertur, nisi probanti per testem omni exceptione maiorem 358 nu.15
iuramentum suppletorium defertur etiam concurrentibus pluribus coniecturis 303 nu.8
iuramentum de sui natura appositum in contractu est indiuiduũ, licet quantitas in eo apposita sit diuidua 489 nu.14.15
iuramentum ex parte iurantis est personale 299 nu.1
iuramentũ debet adimpleri in forma specifica 434 nu.1
iuramentum non trahitur ad id, de quo verisimiliter tempore iuramenti non cogitauit 312 nu.8
iuramentum secundum contra primum iuramentũ non ligat iurantem: quia solum primum valet 322 nu.12
iuramentum non obligat in casu, in quo iuramentum reddit actum nullum quia tunc similiter iuramentum est nullum 439 nu.37
iuramentum metu extortum secundum opinionem ciuilistarum indistinctè non obligat 439 nu.37
iuramentum priuati non arctat ipsam vniuersitatẽ & ciues 299 nu.7
iuramentum operatur illam clausulam expressam: se facturum & curaturum 186 nu.1
iuramentum licet non transeat ad successorem respectu periurij, bene transit virtus, & vinculum iuramenti 455 nu.75
iuramentum licet non liget animam successoris, ligat tamen successorem ad obligationes, & contractus 455 nu.76
iuramentum contra publicam vtilitatem non est obligatorium 299 nu.5
Contra iuramentum quæ fiunt, an valeant, & quæ sint 323 nu.14
iuramenti dispositio in minore iurante, vt confirmet contractum habet locum, quando actus non valebat de se ex defectu decreti, & authoritatis, secus si alia ratione 496 nu.13
iuramenti relaxatio est pars contractus 426 nu.7
iuramenti exceptio obstat, dum allegatur metus, seu vi fuisse interpositum iuramẽtum. quia non potest propria authoritate absolui, sed requiritur absolutio 500 nume.7
in iuramento apponitur, & exigitur pœna, aliàs periurium remanet inultum 434 nu.3
iuramento proprio statur in his quæ dependent ab animo 388 nu.67
iurisdictio regulariter videtur concessa accumulatiuè per principem: & per concessionem alteri factã, non videtur sublata seu adempta ab illo, qui per prius illam habuerat: sed vt vtrique competat 249 nu.6
iurisdictio nunquam videtur prorogata ex contumacia: veruntamen ex cõtumacia incumbit onus probandi defectum iurisdictionis 247 nu.1
iurisdictio nunquam intelligitur prorogata ex cõtumacia, si iudex erat ipso iure incompetens: secus si per exceptionem 247 nu.3
iurisdictio ordinaria poterit reuocari per principẽ concedentem ad libitum 250 nu.21
iurisdictio non præscribitur principe ignorante, vel pars ipsius iurisdictionis 515 nu.5
iurisdictio concessa cum verbis taxatiuis: vt puta, ipse duntaxat, vel solus ipse cognoscere possit, intelligitur excludere alios iudices pares illis, cui conceditur iurisdictio, non autem, qui est maior & generalis ordinarius 181 nu.8.9 & 10
iurisdictio dum conceditur alicui, semper authoritas ipsius concedentis præseruatur illæsa, & in eo semper residet suprema potestas & inseparabilis 181 nume. 5.6.7
iurisdictio temporalis dependet ab ecclesia, ex quo ecclesia reseruata sibi substantia, remisit Imperatori exercitium 183 nu.26
iurisdictio limitata non potest prorogari 380 nu.2
iurisdictionis defectus magis inficit quam alius defectus 380 nu.3
iurisdictionis defectus opponi potest contra instrumentum guarentigiatum, cõtra quod nulla exceptio opponi potest virtute statuti 380 nu.4
iurisdictionem habere prætendens in præiudicium alterius eandem habentis, debet verificare, & probare, quòd illo alio præsente & patiente iurisdictionem ipsam exercuerit, vt præiudicet 473 nu.1
iuuare quis se non potest ex positione negata 514 numero 11

LAesus enormiter ex contractu iurato tale iuramentum nihil operatur 496 nu.12
laicus nullus potest disponere super iuramẽto, tanquam super re spirituali 455 nu.78
Aduersus lapsum instantiæ in criminalibus non datur restitutio 257 nu.2
latrones dicuntur, qui in stratis publicis aggrediuntur homines, & ipsos violenter spoliant & furantur 149 nume.4
lego Catarinæ pro ipsius dote xl. & in his ipsam hæredem instituo, legatum erit purum, & tũc peti potest 523 nu.6
legans fundum cuius dimidiam partem habet duntaxat, videtur illam partem quam habet duntaxat legasse 61 nu.1
legatum pro dote vbi est conditionale, si contigit legatariam decedere antequam nubat, legatum non transmittitur ad matrem, sed remanet apud hæredem grauatum 362 nu.15
legatum pro dote licet sit conditionale, tamen secus erit in legato relicto occasione dotis: quia illud tanquam purum statim debetur 361 nu.2
legatum relictum pro maritando, seu ad maritandum, seu pro maritagio quando debeatur 361 nu.3
legatum dotis factum filiæ vel nepti tradendum dum ad ætatem nubilem peruenerit, an dicatur purũ, vel conditionale, vel in diem expressum à testatore 519 nume.5
legatum dotis factum à patre filiæ statim debetur 490 nume.6
legatum dotis si habuit vna ex sororibus, quia nupsit, & aliæ decesserunt ante contractas nuptias, dictum legatum transmittitur ad eorum hæredes, vt inter eos equaliter seruetur 363 nu.18
legatum dotis est adeo pium, quòd in eo nõ est locus detractioni falcidiæ 363 nu.19
legatum pium detrahitur vt æs alienum, ante cætera legata 363 nu.20
legatum relictum pro aliqua maritanda, licet reperiatur maritata eo tempore, tamẽ omnino sibi debetur 523 nu.5
legatum factum pro anima per virum suæ vxori tenet & sibi debetur 542 nu.3
legatum factum per maritum vxori, licet per datur per transitum ad secunda vota, valet si fuerit factum ex causa seruitiorum 541 nu.1
legatum rei alienæ tenet. quando legatur consanguineo, sed quando legatur extraneo, non tenet 322 numere 4
legatum de fructibus fundi vsque ad certam summam annis singulis pro alimentis libertorum, quòd si vno anno non prouenunt tot fructus ex eo, debet supplere in sequentibus annis 551 nu.1.2.3
legatum pro maritagio peti potest præstita cautione de nubendo. 362 nu.8.9.& etiam statim ante nubilem ætatem. nu.10

Universidad de Deusto
Biblioteca

legatum pro maritagio puellæ, si non reperitur esse nubilis ætatis, omne commodum, & lucrum proueniens ex tali legato, spectabit ad legatarium 362 numero 11

legatum pro maritagio dum testator dixit, lego Catarinæ centum pro ipsius dote, & in his eam hæredem instituo, videtur eo casu legatum purum, & statim peti potest: dummodo præstetur cautio de nubendo 362 nu.12.13

legatum factum filiæ, vel nepti tempore quo erit nubilis ætatis, seu pro dote, vel pro maritagio, vel ad maritandum, an sit conditionale, vel modale, an purum, an statim debeatur, vel an sit expectandum tempus nubilis ætatis, & an tempus quo nuptiæ contractæ fuerint 522 nu.1

legatum tempore nubilis ætatis adueniente nubili ætate peti potest etiam nuptijs non contractis præstita tamen cautione de nubendo 522 nu.2.3

Et fructus qui medio tempore percipiuntur spectant ad legatarium, & sit differentia, an ab eo qui tenetur dotare, & an ab alio. ibid.

legata pecunia pro dote si testator disponit, vt si nuptiæ non sequerentur, fieret vnum altare, non ex hoc videtur voluisse huiusmodi legatum esse conditionale, ex quo hoc non dixisset, si voluisset purè relinquere 363 nu.16.17

legens sententiam seu aliquã rem in aliqua parte ipsius, & non in totum præsumitur totum percunctasse 486 nume.2

legitima relicta potest incontinenti petiaßignari illi cui debetur 520 nu.11

legitima successio cessat in fœminis 332 numero 2

lex, statutum, vel pragmatica non obseruata tollitur, & abrogatur per contrarium vsum 292 numero 12

lex seu statutum vbi profert aliquid cum adiuncta qualitate, nedum statutum illud probari debet, sed qualitas 217 nu.6

lex licet per non vsum non tollatur, tamen tollitur per contrarium vsum tacitum vel expressum 292 numero 14

lex vel statutum prohibens aliquid in fauorem alicuius, & beneficium, habet tacitam conditionem, vt non intelligatur prohibitum, si voluerit vti in beneficium 394 nu.11

lex faciens mentionem de aliquo actu faciendo per aliquem, intelligitur, dummodo ille fuerit habilis eo tempore, & non ex post facto 177 nu.57.58

lex superueniens quæ deuiat à iure communi, intelligenda est, vt minus lædat ius commune, quàm possit 391 nu.3

lex finalis. ff. quod metus causa. quomodo intelligi debeat 535 nu.33.34

lex fin. quod met. cau. vbi quod non esset factum, de nouo fieri deberet, intelligi debet, d. l. prout Ange. in l. si finita ff. de dam. infect. quando præcessit causæ cognitio, & fuit rite iudicatum. & rectè 422 numero 4

lex noua vbi expressè non tollit legem communem veterem, tamen tacitè videtur illam tollere: & ita Ianuæ obtentum per consilium peritorum. vbi plenè ad saturitatem 88 nu.57

lex cùm enumeret casus, non licet illos extendere ad alios non enumeratos, ex quo illi dicuntur remanere sub regula iuris communis 405 nu.1

lex, siue statutum dicens, Bannimus omnes assaßinos, seu latrones, habet locũ in illis, qui sunt culpati per sententiam vel confessionem vi iudicis factam, vel per euidẽtiam facti seu legitimis probationibus conuicti 176 nu.55.217 nu.4

legis dubiæ correctio imò intelligentia soli principi est reseruata 417 nu.5

leges in studijs addiscuntur, & in palatijs digeruntur 469 nu.2

legibus punientibus contatum est hodie derogatum per contrariam consuetudinem 231 nu.4

liberalitas magna in muliere non modica est doli præsumptio. Cum mulieris naturæ repugnet. nam auaritissimum est genus mulierum 496 nu.89

libertas ecclesiastica dicitur impediri, dum clerici impediuntur exequi sibi concessa à iure communi 458 nume 2

libertas ecclesiastica dicitur impediri, nedum si principaliter, verùm etiam si secundariò quid esset contra libertatem ipsius 458 nu.5

libertas ecclesiastica dicitur offensa, quando fieret aliquid contra priuilegia concessa ecclesiæ, vel ecclesiasticis personis, siue à Deo, siue à Papa, siue Rege 458 nu.9

contra libertatem ecclesiasticam illa dicuntur, ex quibus clerici cuaderent, siue redderentur timidiores 458 nu.3

liber mercatoris pro ipso scribente semiplenam probationem inducit. 416 nu.1.2. *Sed an hoc verum sit vide. ibid.*

liber mercatoris facit semiplenam probationem pro se, quando esset publicus mercator, & iurasset talem mercaturam fideliter exercere, & haberet à publico tale exercitium 416 nu.3

liber mortui plenè probat, quando viuens fuerit bonus vir, & legalis 548 nu.9

liber rationum probat pro scribente quando continet verisimilia 548 nu.7

libri partitæ quando verificantur per libros mercatorum aliter nõ verificatos præsumitur partitas ipsas veritatem continere propter corroborationem aliorum 547 nu.2.3

libri partitæ quando in vno reperitur falsa in omnibus falsa præsumitur, & pariter vbi reperitur vera, in cæteris vera præsumitur 548 nu.4

libri partitæ credendum est concurrente difficultate alterius probationis 548 nu.5

libro mortui satis longè creditur quàm libro viuentis 547 nu.1

libro mortui integra famæ satis standum est 548 nu.8

libro si dari debet plenæ fides pro scribente statur arbitrio iudicis attenta qualitate personarum, & verisimilium concurrentium 548 nu.6

libellum inducens in causa appellationis quem appellatus dicit ineptum, super quo diu fuit litigatum, si appellans obtinuit, quia fuit pronunciatum pro suo libello, interim non sunt decursa fatalia: secus autem si succubuit, quia sua culpa non excusatur 529 nu.5

lis sicum vno ex cohæredibus agitatur pro parte sua, cum

cum alijs cohæredibus rectè agetur: quia causa vnius censetur alia, & diuersa à causa alterius 339 numero 3

lis dicitur penderè per solam supplicationem oblatam principi: aliàs per solam citationem 61 nu.5

lis dicitur pendere, etiam per sententiam à qua fuit appellatum 346 nu.4

lites pendentia cum principali prodest etiam fideiussori 566 nume.1

lite pendente super causa status, vt quia quis prætendat se liberum, semper pro libero haberi debet 219 nume.1

lite pendente impetrans dicitur innouare 400 numero 2

locator non tenetur de damno dato per ipsam rem locatam, nisi possit sibi aliqua culpa imputari 429 numero 1

locator vasis seu vegetis vitiosi tenetur de damno dato per vas corruptum conductori 429 nu.2.3

Etiam si ignorasset vitium quod est speciale in vase locato secus in alijs rebus. & vide ibi pulchram distinctionem 429 nu.3

locationis & conductionis causa summaria est & breuis, & in ea absque libello procedi tur ad imploration em partis, & dicitur causa breuis 357 nume. 1 & 2

In locatione communis domus solitæ locari, si vnus ex socijs vult ipsam locare, alter recusat, præfertur volens locare 358 nu.5.6

loci qualitas, satis attenditur ad reddendum quem suspectum de delicto 36 nu.11.342 nu 8

longè deterius est hominem veneno necare, quàm gladio occidere 198 nu.34

loqui nemo præsumitur ad impugnandum sua iudicia ad incommodum proprium 398 nu.5

lucrari satis dicitur, quando quis voluntatem suam adimplet 45 nu.7

lupus qui exit syluam, non tamen dicitur exiisse. sicut & qui vult ascendere arborem non tamen dicitur ascendisse: nec qui vult eligere, non ex hoc dicitur elegisse 50 nu.6.7

lusor testis est criminosus, cùm ludus sit crimen: & dicitur lusor malè vti substantia sua: & testes lusores & blosphematores repelluntur à testimonio 23 nu. 29 & 30

Magis est actu voluntatem declarare, quàm verbis 213 nu.1

magna Curia Vicariæ virtute cõstitutionis regni mandat officialibus in regno, vt intra duos mẽses causam expediant: aliàs ipsam aduocant ad magnã curiam. Et nedum hoc fit Officialibus Regis, verùm etiam Officialibus Baronis 248 nu.1.2

magna curia vicariæ potest componere de omni crimine, misi de crimine læsæ maiestatis in quo nedum non potest componere, verum etiam nec à carceribus liberare absque mandato regio 14 nu.8

magna & regia curia in Regno Siciliæ cognoscit de causis regalibus de consuetudine generali approbata 15 nume.5

maior enormiter læsus non obstãte iuramẽto potest contrauenire, licet promiserit non contrauenire aliqua ratione, vel causa, nec erit necessaria absolutio 496 nume.11

maior vnus & alter minor asserẽtes se læsos per sententiam sacri consilij circa venditionem rei videntur habuisse notitiam contentorum in dicta sententia si in ea continebatur eos habere ius offerendi, & non obtulerunt, demum factis ambobus maioribus talis sententia eis nocuit, & nocet 486 nu.1

maior iudex de grauamine inferioris cognoscere debet, non econtra 419 nu.1

maior pars creditorum quòd attrahat ad se minorem non procedit quando minor pars esset discretior, vel sanior, aut prudentior 277 nu.15

maior pars quòd attrahat ad se minorem, debet intelligi, dummodo conuocati vniti fuerunt inter eos ad illum actum 277 nu.6

maior pars attrahit ad se minorem, quando non faceret id quod esset iuri cõtrarium, aliàs nõ attraheret 277 nu.7

maior pars attrahit ad se minorem, vbi minor pars non habet iustam causam contradicendi 277 nu.8

mala vita & fama repellit testem 236 nume.7.266 nume.8

maleficos non patiaris viuere super terram 11 nu.16

mandans non potest puniri, vbi mãdatarius omisit exequi mandatum 90 nu.8

mandans non dicitur, quòd extraordinariè puniri debet, intelligitur procedere in mandante committi adulterium, vel stuprum, quæ delicta frequentius committuntur 90 nu.9

mandans homicidium committi mediante pecunia, si non fuit sequutum homicidium, non erit pœna mortis: sed pœna criminis stellionatus seu pecuniaria 208 nu.20.21

mandans homicidium committi seu assaßinium per aliquem, si demum ille fuit occisus ab alijs quàm ab illis quibus fuit mãdatum, & id fuit ob inimicitiam & odium proprium habitum cum illis occisoribus, eo casu non est in aliqua consideratione nec mãdatum, nec assaßinium: quia tunc mandans non teneretur 218 nu.20

mandans homicidium fieri non tenetur, effectu non sequuto pœna homicidij 234 nu.12.13

mandans verberari non tenetur pœna legis vel statuti puniens verberantes 224 nu.13

mandans aliquem verberari licet dixerit, vt non occidat: tamẽ si sequitur mors, tenetur de occiso 39 nu.1

mandãs quem percuti alapa, vel ligno, & ille ferro percußit, non tenetur, nisi de eo quod mandatum est. & licet mandatarius illum occiderit, tamen mandans non tenetur 39 nu.2.3

mandans tenetur ex genere instrumenti apti vel non apti ad mortem inferendam 39 nu.2

mandans delictum committi non tenetur ex mandato, si mandatarius id non agat 90 nu.14.15

mandans non tenetur in delictis, vbi mandatarius excessit fines mandati 39 nu.2

mandans non dicitur verè facere, sed interpretatiuè 224 nume.7

mandatorẽ homicidij seu assaßinij, licet non requiratur pronuntiari incurrisse pœnas in cap. pro humani. de homici. in vj. tamẽ requiritur quod declaretur ipsum mandatorem ita mandasse, & illud esse probatum 177 nu.60.178 nu.66

Universidad de Deusto
Biblioteca

mandatum nedum probatur ex verbis imperatiuis, vel præceptiuis, sed etiam enunciatiuis, ex quibus coniecturatè appareat quòd taliter præferens optat mortem fieri 403 nu.5
mandatum super nunciatione noui operis reo comparente resoluitur in vim simplicis citationis 401 nume.5
mandatum si fuit in actis productum per procuratorem, & non fuit oppositum contra ipsum, non potest vlterius opponi 390 nu.3
mandatum alicui factum, & demum tacitè reuocatum, si mandatarius ex interuallo id faciat, mandans non tenetur 387 nu.63
mandatum iustificatum, & pœnale extra iudicialiter, & absque causæ cognitione fieri potest in nunciatione noui operis 401 nu.1
mandatum licet in delictis non excusset, tamen facit, vt delicti pœna leuetur 89 nu.4
mandatum superioris irrationabile probari debet per scripturam authenticam, nisi superior ipse esset in loco: quia tunc præsumeretur dictò officialis asserenti sibi fuisse ita mandatum à superiore 137 nu.17
mandatum quantuncunque sit res atrocissima, tamen attenditur eius executio, & non susceptio sola mandati: & tali casu extraordinariè arbitrariè puniendum 91 nu.18
mandato iudicis de facto emanato licet quis obedierit, debet tamen de facto reuocari 420 nu.5
mandato principis seu papæ licet duro, obtemperandum est: nec sibi replicari potest, cur ita faciat 260 nume.1
manens cum hostibus non in damnum domini, sed vt euitaret periculum, & ipse non sit aptus ad arma excusabitur 27 nu.35
marchiones & comites habentes iurisdictionem perpetuam in descendentes etiam possunt alterare formam iudicij 459 nu.3.4
Et particularem legem condere etiam in præiudicium superioris 459 nu.4
maritus cognoscens carnaliter vxorem minorem duodecim annorũ, tenetur de stupro de iure ciuili: quod secus est de iure canonico 306 nu.2
maritus dum vidit creditores irruere contra, ipsum, cautela est, vt consignet vxori prædia pretiosiora ob dotes consumptas, quia vxor venit in eis præferenda, & de veritate dictæ cautelæ 494 numero 13
maritus & vxor dicuntur vnum corpus, & vna anima: & alter alterius debet esse particeps infortuniorum suorum 116 nu.6
maritus si carnaliter cognouit vxorem ante benedictionem sacerdotalem, si animo perseuerandi non peccat 562 nu.11
maritus in partibus Lombardiæ de consuetudine conuersatur cum vxore statim ipsa desponsata carnaliter 562 nu.12
maritus quòd posit vxorem castigare est intelligendum videlicet temperate 543 nu.12
mare homini crudeli æquiparatur 270 nu.2
maris vter incertum est, & periculosum 270 nu.1
materia ex parte personarum quæ debent in ius vocari præcedente venia, est fauorabilis, & per consequens extendenda 335 nu.3
mater transiens ad secunda vota potest petere quem maluerit dari tutor filio suo 353 nu.1
mater non potest cogi dotare filiam, nisi in subsidium 494 nu.11
mater & auia excludunt agnatos etiam patruos in tutela 354 nu.7
mater asserens filium suum esse natum in octauo mense creditur ei. Sicut etiam staretur mulieri asserenti se prægnantem ibidem, etiam si diceret, ex quo viro prægnans euasit 542 nu.4.5
mater an potest sibi satisfacere de dotibus suis propria authoritate super bonis pupilli, maximè super pecunia 506 nu.4.5
mater magis obligatur alere filiam quàm pater 521 numero 15
matri non datur tutela contra eius voluntatem, sed si velit, sibi permittitur 354 nu.6
matrimonium est à Deo, & ideo recipienda est voluntas disponentis quandocunque, & vbicunque velit 562 nu.8
matrimonium licet possit inferri per copulam carnalem fuisse contractum, quòd per prius per verba de futuro fuerat, tamen id procedit, quando probatur, quòd post promissionem per verba de futuro fuisset copula carnalis subsecuta 52 nu.1.2
matrimonium dicitur contractum in faciem ecclesiæ, dum publicè fit coram multitudine fidelium: quia ecclesia dicitur congregatio fidelium 562 numero 4
matrimonium licet contrahi non debet, aut fieri absque solennitate, & aliter factum dicitur clandestinum, vbi sit absque præsentia sacerdotis, attamen aliter factum tenet 562 nu.5
matrimonium non est legitimum, nisi precedente benedictione sacerdotali, & aliis solennitatibus 542 numero 1
matrimonium plenè cognosci potest in x. anno: quia tũc dicitur matrimonium valere, cum mulier sit virpotens, id est, cum pati potest se à viro cognosci 306 nume.5
matrimonium præsumitur ex consuetudine insimul cohabitandi in eodem lecto, & mensa 53 nu.6.7
matrimonium quomodo dicitur contrahi in faciem ecclesiæ 360 nu.8
matrimonium cum sit maximi præiudicij, non debet iudicari ex leui præsumptione 53 nu.9.17
matrimonij tractatus videlicet quòd se tractauerint vt conuiges in eodem lecto & mensa concurrente etiam fama vicinæ, non sufficium ad plenam probationem matrimonij 53 nu.8
matrimonij solennitates si omittantur, tamen verum est matrimonium, licet peccent contrahentes omittendo 562 nu.9.10
matrimonij probatio multa requirit, multis modis probari potest 513 nu.5
In matrimonio in possessorio recuperandæ, dato quòd probaretur vere & præsumptiue de matrimonio, nunquam obtinebit agens possessorio, nisi excludatur clandestinitas, vt quia in faciem ecclesiæ sint contracta sponsalia, emissis bannis, & seruatis contentis in cap. inhibitio. extra de cland. despon. 54 nu.15
In matrimonio solennia possunt omitti sine peccato, quia illa de consilio suadentur, & nullum ipsorũ percipitur: &

tur: & sic aliter factum non est peccatum 562 numero 6
matrimonialis causa est grauis & ardua 54 nu.17.58 nume.47
melius est esse popularem nobilis ciuitatis, quàm nobilem mediocris ciuitatis 53 nu.13
mendacium inducit magnam suspicionem contra inquisitum: & potest torturæ subijci ex mendacio 35 nume.9
mendacium in principali inducit non modicam suspicionem, imò indicium ad torturam 365 nu.1
mendacium, quòd nõ sit indicium ad torturam 255 numero 16
mendacium facit indicium contra inquisitum, seu magnam præsumptionem 13 nu.6
mendacium facit magnum indicium contra mẽdacem, & magnam suspicionem 351 nu.24
mendax de iure torqueri potest 252 nu.3
mente captus æquiparatur minori & pupillo 34 numero 22
mente captus seu furiosus, probatur ex suis dictis & gestis 33 nu.9
Et quomodo & qualiter probetur vide ibidem plenè. Et quomodo probetur, quòd quis sit fatuus. ibid. nu. 10.11.12.13
mentio fieri debet de omni notabili clausula primi rescripti, & de omni eleganti clausula 554 nu.7
mentio fieri debet de litis contestatione 554 nu.5
mentio non requiritur de fieri de processu nullo 554 nume.13
meretrix dicitur mulier, quæ nunc ingreditur vnam domum, nunc aliam: & pariter illa, quæ recipit pecuniam pro copula carnali: & pariter, vbi testes deponunt se scire, quòd est meretrix 148 nu.16
metuendum est quod absque periculo esse non potest 64 nume.4
metus iustus vel iniustus iudicis arbitrio relinquitur 430 nu.13
metus iustus satis dicitur probatus, quando superior consueuit malè tractare non parentes suis præceptis, vel precibus, licet alias imperium, seu dignitas superioris non sufficiat ad probandum metum 431 numero 14
metus iustus sufficit, licet eius effectus nõ sequatur 432 nume 36
metus iustus dicitur metus perditionis honoris: & pariter perditionis bonorum, & metus mortis, pariter iustus est 26 nu.19.27 nu.20.21
metus iustus dicitur, nedum cum instans est periculum, verum etiam cùm suspicatur, ne res ad id verisimiliter tendat 27 nu.22
metus iustam causam subesse, sufficit verificare, ad hoc vt dicatur iustus metus 27 nu.23
metus iustus est, vbi iusta suspitio inest 27 nu.24
Paria sunt quid fieri per metum, vel per probabilem suspicionem metus 27 nu.25
metus violentia inferenda, dicitur iustus metus, & ideo non debet quis se subijcere periculo. & nu. sequenti. 27 nu.26
metus iustus armorum dicitur, etiam quod armis depositis gestum est 27 nu.28
metus iustus sufficit, licet eius effectus non sequatur 27 nume.29
metus iustus dicitur, metus cruciatus corporis: & pariter terror armorum, vt si armatus quis adstabat, licet ipsa arma extracta non fuerint 132 nu.17.18
metus iustus dicitur timor violentiæ inferendæ 64 nume.373 nu.31
metus iustus dicitur, timere violentiam inuasoris 73 nume.32
metus iustus dicitur, nedum cùm instans est periculum verùm etiam cum res ad id verisimiliter tendit 73 nume.33
metus iustus sufficit, licet eius effectus non sequatur 213 nume.6
metus iustus dicitur nedum cùm instans est periculum, verumetiam cùm res ad id verisimiliter tẽdat 432 nume.30
metus iustus excusat à iuramento fidelitatis præstito alteri inuasori, seu tyranno 74 nu.42
metus iustus est, nedum compulsio, sed timor coactionis 74 nu.43
metus iustus facit, vt vasallus non perdat feudum, si ex metu ductus contrahat amicitiam cum hostibus: Secus, si in damnum sui domini amicitiam præfatam contraxit 74 nu.44
metus iustus vel iniustus quando sit, arbitrio iudicis committitur 28 nu.47
metus iustus vel iniustus excusat à culpa 29 nu.48
metus iustus, vel iniustus sit necne, & an sufficiat ad excusationem, committitur arbitrio iudicis 213 numero 8
metus iustus siue iniustus excusat à culpa 74 nu.45
metus præsumitur durare, vbi durat eadem torquendi potestas in officiali 102 nu.14
metus reddit actum nullum, & ideo nec iuramentum super eo obligat, sed est nullum 430 nu.4
metus sine terror semper inferri præsumitur per officialem suo subdito 132 nu.12
metus cadit in facientem, sed vis cadit in inferentem 430 nu.9
metus omnis ac suspitio cessat data præsentia iudicis, maximè superioris. & ibi vide plenè 103 nu.22
metus in carcerato durare videtur quousq; durat eius detentio 93 nu.9
metus perditionis bonorum, seu amissionis vitæ & honoris præbet iustum metum 72 nu.22
metus omnis vexat data præsentia Principis, seu iudicis, vel eius auctoritas 527 nu.27
metus sufficit & dicitur iustus, vbi quis scit de facili se posse compelli 72 nu.24
metus amissionis bonorum & mortis, æquiparatur: & dicitur iustus metus 72 nu.25.26
metus mortis dicitur iustus metus 72 nu.27
metu compulsus ad retrocedendum, seu donandũ aliquid, licet coactè, & per metum tradiderit, si demum intentauit remedium possessorij recuperandæ poterit aduersarius articulare, & excipere de dominio 500 nu.1.2
metu paria sunt quòd aliquid fiat, vel per probabilem suspicionem metus 73 nu.34
metum passus non tenetur aufugere, si periculum est in fugæ 27 nu.34
minatus non debet expectare se percuti: sed melius occurrere in tempore, quàm post tempus vindicare 65 nume.27

Universidad de Deusto
Biblioteca

minatus mortem alicui potest in illo actu à præfato minato occidi: quia non debet expectare se percuti 65 nume.28
minatus à consueto minas executioni mandare, dicitur esse in iusto metu 26 nu.18
minæ operantur, quòd si aliquis est mihi minatus mortem, & sit solitus minas executioni mandare, possum impunè eundem præuenire & occidere 166 numero 6
minæ factæ per solitum minas executioni mandare, probant factum subsequutum 342 nu.1
minima variatio facti variat multoties totam iuris dispositionem 520 nu.12
minor, ecclesia, & respublica restituũtur aduersus probationes omissas 406 nu.11
minor quòd non restituatur in criminalibus quomodo intelligatur 406 nu.12
minor & ecclesia æquiparantur 317 nu.7
minor si virtute statuti non potest contrahere absque præsentia officialiũ mercantiæ, & auctoritate trium eius consanguineorum, tamen poterit facere contractum sibi vilem: & valebit absque tali solennitate à statuto requisita 317 nu.6
minor ætas, vel maior si aspectu corporis præsumatur, quàm illa, quæ allegatur: tunc iudex debet transferre onus probandi in eum, contra quem est præsumptio: vt quia ille, qui negatur esse maior, adparet quòd est barbatus, grandis, & durus, ita quòd verisimiliter adparet, quòd est maior 222 numero 5
minor læsus infra quadriennium potest petere se restitui in integrum aduersus læsionem numerandum à die notitiæ læsionis prædictæ 487 nu.3
minor seu pupillus non petens rem, sed asserens se non teneri ad obseruantiam contractus videtur petijsse omne necessarium antecedens ad illud 487 numero 4 & 5
minor læsus restituitur in integrum, maximè in contrahendo, in quo præsumatur læsi, nisi probetur per creditorem quòd ex tali contractu minor ipse fuerit effectus locupletior 300 nu.3
minor pro alio se obligando dicitur circunuentus, & sic restituitur 300 nu.4
minor excluditur à beneficio restitutionis in integrum per iuramentum: quia ad iuramentum quis præsumitur accedere certioratus 322 nu.10.11
minor, & fiscus non restituuntur in criminalibus, quando ipsi accusant: secus si accusantur 406 numero 14
minor delinquens non potest puniri pœna ordinaria 222 nume.1
minor probata minori ætate si conqueratur se deceptum, non requiritur quòd aliter à iuramento absoluatur, & dum enormiter læditur cõtrahendo contractus non tenet, & restituitur ad alienata 496 numero 3
minor licet promiserit non venire contra alienationem rei suæ venditæ, & pariter mulier contra alienationem rei dotalis, contrauenire possunt: tamen si iurauerunt in alienatione non contrauenire, impediuntur agere, & venire contra iuramentum 323 numero 19
minor accusans, potest demum reuocare accusationem, ex quo non tenet accusatio absque curatore 33 numero 6
minor dum dolosè se gerit, restituere tenetur ea quæ dolosè consequutus est ab alio 370 nu.3
minor in delictis non restituitur 370 nu.4
minor potest defendi per maiorem, qui sit sibi coniuncta persona 370 nu.5
minor litigans in iudicio per procuratorem ab ipso minore constitutum, cum iuramento, valet, & tenet iudicium 370 nu.6
minor, mulier, nec fiscus restituitur in delictis, nec pupillus 405 nu.4
minor confessus delictum, de quo aliter non adparet, nisi per ductam confessionem, debet aduersus ipsam in integrum restitui absque aliqua probatione erroris, quoniam dubitatur de eius dicto ob minoritatem 32 nume.1
minor ad eruendum delictum debet ferula cædi, vel terreri: nisi in crimine læsæ maiestatis 153 numero 13 & 14
minor, quod quis sit vel maior, quando ex aspectu non potest colligi, tunc oportet testibus probari 222 numero 6
Et eo casu in dubio iudex potest ex aspectu pronuntiare, cum sit commissum eius arbitrio in casu dubio ibidem.
minoris dictum in criminalibus non probat 367 numero 23
minoris res quando alienatur in alium per sententiam, non est necessarium decretum 298 nu.10
minoris gesta tenent, dum apparet, quòd sit publicè diligens, & industriosus 370 nu.2
minori delinquẽti iudex tenetur pœnam delicti minuere: cum minor ætas sit causa intrinseca legis minuentis pœnam 222 nu.2
minorem se alleganti, incumbit onus probandi, nisi aspectus corporis aliud patenter induceret 222 numero 3
minorem ætate & aspectus corporis, multum operatur in probatione minoris ætatis 222 nu.4
minores qui sciuerunt tenorem sententiæ in qua tenebantur offerre, & non obtulerunt non possunt in integrum restitui, dum allegant dictam sententiam nullam 487 nu.9
misericordia non deneganda delinquentibus, cum nemo sine crimine viuat 121 nu.48
missio in possessionem absque causæ cognitione, vel coloratæ non tenet, sed habetur, ac si facta non foret 505 nume.2
mitior pars teneri debet stante diuersitate opinionum inter doctores 331 nu.10
moderamen inculpatæ tutelæ quando non fuit excessum ex proposito, nulla incurritur pœna 66 numero 33
moderamen inculpatæ tutelæ non est in considerationẽ, si insultatus indeliberatè, & accensus furore iracundiæ excesit modum in defendendo: quia tunc non imputatur 66 nu.34, 141 nu.18
Cum moderamine inculpatæ tutelæ quid factum fuisse dicitur, quando non potuit alter quis euadere periculum personæ, famæ seu honoris, vel rerum 141 numero 16
modicum & nullum æquiparantur 461 nu.10

momentum temporis non curatur. & ibi multa de gestis per momentum temporis, quæ non sunt in consideratione 273 nu.6
monetam falsam cudens, committit crimen læsæ maiestatis 14 nu.7
monitio iudicialis ad sententiam habet vim per emptorij, licet hodie cum in regno sint causæ summariæ non requiritur peremptorium 504 nu.1
mora vbi purgari potest, intelligitur, si fiat infra modicum tempus: quia post longum interuallum mora purgari non potest. ibidem 303 nu.2
mora dicitur purgata ex subsequentibus actis diligentiæ 25 nu.1
mora purgari non potest re non existente integra 340 numero 10
mora modici temporis non est in consideratione 465 numero 7
mora purgatio non admittitur in præiudicium tertij, & sic vbi agitur de præiudicio tertij 304 nu.11
moræ purgatio non admittitur, si in præmisso casu fieret protestatio cum comminatione, quòd de cætero esset in facultate ipsius protestantis si volebat vendere, ita vel ne 304 nu.6
moræ purgatio fundatur super æquitate 304 nu.7
mora purgari non potest, vbi ita conuentum est inter partes 304 nu.8
moræ purgatio non admittitur post litis contestationem 304 nu.9
moriens asserendo inculpatum de eius morte, non esse eius inimicum, facit, vt etiam existentibus indicijs ad torturam contra ipsum minimè torqueri possit 135 nu.8
moriens seu offensi exculpatio in fauorem alicuius inculpati, contra quem existunt indicia, facit præsumere indicium innocentiæ 242 nu.14
mortuus præsumitur ex vulnere, si infra paucos dies post vulnus decesserit, etiam si infra lx. dies decesserit, secus si infra octo menses 128 nu.10
motu proprio dicitur concessum per principem id, quod est propter benemerita conoessum: licet non fuerit expressa clausula motu proprio 147 nu.14
mulier repetens dotem constante matrimonio ob dilapidationem bonorum viri non debet audiri, nisi à principio dilapidationis querimoniam fecerit, nõ autem si passa fuerit dilapidare, quod intellige etiam si tempore querelæ dilapidasset 494 nu.12
mulier licet sit maritata, tamen remanet in patria potestate 425 nu.4
mulier si in aliquo casu exit potestatem patris, illo cessante reincidit in eadem 425 nu.5.6.7
mulier etiam quòd virum non habeat, non posset esse de iure tutrix, licet relicta fuerit tutrix in testamento 503 nu.7
mulier maritata data tutrix suis filijs per alium quondam eius virum lex præsumit ipsam excoriare pupillos, & fraudare ipsos 503 nu.3
mulier regulariter non potest esse tutrix, cùm tutela sit officium virile 503 nu.1
mulier eo casu data absentia viri, dum hæsitatur de eius morte, qualitercunque constaret verisimiliter de morte mariti, sufficeret, vt secundo loco nubere possit 360 nu.5.6
Et in tantum quòd superueniente primo viro, proles ex ipso secundo matrimonio non potest dici illegitima. ibidem nu.7
mulier minor xij. annis tanquam non viri potens non habet velle, nec nolle 306 nu.3.4
mulier quòd sit in potestate viri respectu alicuius iuris, 403.nu.3.4. Et consentiens in necẽ viri, & econtra dicitur parricida. ibidem.
mulier dotata quæ excluditur à successione virtute constitutionis regni, seu statuti, intelligitur à successione ipsius dotantis 324 nu.26
mulier litigans per suum procuratorem cum iuramẽto constitutum perdit beneficium restitutionis in integrum 433 nu.12
mulier meretrix, siue concubinaria non potest donare concubinario 560 nu.9
mulier bastarda nuptui tradita viro honesto, legitimo & naturali, efficitur legitima ob qualitatem mariti 202 nu.20.21
mulier attenta sexus fragilitate & inconstantia citius delictum confitebitur, quàm homo: cùm habeat cor instabile propter sexum fragilem 349 nu.1
mulier potest habere triplex patrimonium 494 numero 9
mulier ex qua filius concipitur, nisi probetur contraxisse matrimonium, præsumitur concubina 513 nu.3
mulier decipiens non iuuatur auxilio velleiani, sed decepta. Executio vbi impeditur per restitutionem in integrum petitam, & sic suspicio contra petẽtem non debet differri executio 433 nu.9.10
maximè oblata cautione de restituendo in casu succumbentiæ ibidem
mulier bonafide contrahens quasi certificata de morte viri, si contraxit cum alio, & demum constat de vita prioris viri, tunc tenetur redire ad priorem 360 numero 3
mulier quando petit aliquem in virum, si non probat plenè de matrimonio, vir debet absolui 54 nu.18
Si mulier habet liberum arbitrium eundi & redeundi à concubinario, & animum retinet cum eo, & vult concubinatum, & non contradicit, ex tali perseuerantia absque vlla protestatione præsumitur concubinatus 200 nu.4
mulieri dicenti se carnaliter cognitam ab aliquo, non debet stari 116 nu.1
In muliere & minore simplicitas præsumitur, & si iurent non nocet eis iuramentum, sed relaxatur 426 numero 6
mulieres facillimè subducuntur minis, & blanditijs 345 nu.12
mulierum contractus stante statuto quòd non teneant, nisi cum interuentu consensus propinquorum, intelligendum est de contractibus damnosis: secus, de vtilibus ipsis 317 nu.8
mutatio literæ loco alterius non reddit rescriptum nullum 345 nu.2
mutatio coloris in facie inquisiti, erubescere, pallere, & inconstanter loqui, sunt signa malæ conscientiæ: & ideò iudex debet omnia facere redigi in actis 35 numero 7 & 8

NArratio facti simpliciter perinde est, ac si opposita fuisset exceptio, quia postquam factum proponitur & notum est iudici, potest iudex ipse ex

Universidad de Deusto
Biblioteca

officio supplere,& absoluere 497 nu.18
natus in aliqua ciuitate sortitur ibi ciuilitatem, & acquirit eam 214 nu.14
natus octauo mense habetur pro mortuo 543 nu.6
natus octauo mense non est legitimus 543 nu.7
nauigare per mare est prohibitũ à mense Octobris vsque ad mensem Aprilis 271 nu.6.7
nauigans tempore prohibito dicitur esse in culpa 271 numero 10
necessitas facit probabile quod alias non erat 451 numero 18
negligentia magna, culpa est: & magna culpa, dolus est 251 nu.4
nemo cogitur ostendere titulum suæ possessionis 335 numero 16
nemo loqui præsumitur ad impugnationem proprij sermonis, & suæ defensionis 295 nu.10
nemo præsumitur immemor salutis æternæ, & pauci reperiuntur qui in mortis articulo mentiantur 144 numero 13
nepos succedit auo in locum patris præmortui, in locum, id est, in gradum, ac si esset in eo gradu in quo erat eius pater, & tamen succedit, vt nepos 523 nu.11
neptis cui relictum est legatum per patrẽ tempore nubilis ætatis potest petere interim se alimentari 523 numero 7
neptis vel filia nascens se grauatam ex testamento, an possit renũtiare omni beneficio, & dicere velle suam legitimam tantùm, & nihil vltra 519 nu.3
nobilis verberans nobilem cum baculo, non punitur pœna corporali 224 nu.5
nobiles licet furcis non suspendantur, tamen in proditionibus suspenduntur 102 nu.11.195.nu.8
De nocte facta dicuntur secretè & occultè fieri, & sufficit in his probatio per præsumptionem 342 numero 3.4
In nocturnis ob difficultatem probationum, sæpius iudex procedit ad torturam 235 nu.6
nomen turpe seu malum reddit hominem suspectum, & facit indicium iniquitatis 102 nu.12
nominatio facta sponte per inquisitum de socio criminis, minimè aliter interrogatum facit vt talis nominatio suspecta habeatur à lege 161 nu.1
nota est priuata scriptura nullius fidei quæ nulli nocere potest 385 nu.49
notarius requisitus edere primam imbreuiaturam, seu matricem quam fecisse asserit de instrumento, seu obligatione, & ipsam exhibere recusans, asserendo amisisse, præsumitur falsarius, & in tantum quòd ex hoc solo posset torqueri 382 nu.16
notarius tenetur ostendere suam imbreuiaturam, alias tenetur de falso 382 nu.17
notarius non potest conficere instrumentum, nisi de his quæ vidit, & audiuit, & quæ fiunt in sui præsentia 382 nu.18
notarius semper censetur rogatus, vt in instrumento clausulas consuetas apponat 436 nu.7
notarius non potest corrigere ex se errorem factum per ipsum instrumento, nisi de mandato iudicis, & parte citata, & causa cognita, vbi error est in spectantibus ad partes, & mutat substantiam facti: secus vbi est erratum in spectantibus ad officium notarij 386 nu.54
notarius varians notam, & mutans tenetur de falso, si id faciat sine auctoritate iudicis 386 nu.54
notarius potest errorem suum corrigere, si nondum erat mota quæstio erroris inter partes, & copia non erat data parti. ibidem 386 nu.54.55
Et debet talis correctio fieri incontinenti, secus si ex interuallo. nu.56
Et ibi etiam quòd in actu in quo de necessitate requiritur scriptura, non potest error corrigi, etiam cum licentia iudicis. ibidem
notarius iusto impedimento impeditus, potest scribere instrumentum per manus alterius notarij, dummodò ipse subscribat, & in ea faciat mentionem de impedimento infirmitatis, seu alterius impedimenti 274 nu.2.3.4
notarius scripto instrumento eo modo, vt suprà manu alterius, debet illud stipulari & publicari partibus, alias non probat 274 nu.5
notarius licet se subscribendo instrumento scripto per alium, instrumentum illud probet, id intelligi debet, dummodo fidem faciat quòd impeditus ipse alteri commiserit vt scriberet 274 nu.6
Et etiam alia requiruntur in instrumento scripto manu alterius, vt suprà, ob impedimentum, de quibus ibidem plenè videas. ibidem
notarius nedum potest nouum instrumentum facere, quando primum non fuit sortitum effectum, verum etiam potest illud factum emendare, & corrigere etiam si copiam dederit parti 378 nu.24
notarius rogatus de scriptura intelligitur de publica scriptura 493 nu.7
notarius si in instrumento descripsit vnum testem vltra numerum testium interuenientium ibi, vitiatur instrumentum in totum 383 nu.33
notarius si dicat in instrumento, Titius procurator Martini prout &c. talia verba etiam asserendo non probant illum esse procuratorem Martini 460 numero 4
notarius faciens falsum instrumentum aliàs nullum, non punietur pœna falsi: & pariter in eo qui scienter deposuit falsum vltra capitula: cuius depositio non tenet. & ibi subditur, quòd instrumentum esse dicimus, quod est validum: & condemnatum esse dicimus, vt è condemnatum. ibidem. Et sic concluditur quòd talis notarius, & tales testes non tenentur pœna falsi, sed alia extraordinaria 245 nu.12
notarius dato quòd de errore adpareret, non posset ex seipso non præcedente partis citatione, & iudicis authoritate, ac causæ cognitione, corrigere seu emẽdare, maximè quando scripturam ipsam compleuit, & publicauit 49 nu.2.3
notarius vbi reputatur vilis, & abiectus vacillat fides sui instrumenti 387 nu.59
notarius potest corrigere errorem prouenientem ex inaduertentia, sed non ex falsitate, quia ex hoc ipse erat priuandus auctoritate scribendi 386 numero 57
notarius licet antequam sit priuatus officio possit instrumenta conficere, licet deliquerit falsum committendo, tamen attenditur fides aliorum instrumentorum postea confectorum per ipsum 383 nu.35
notarius obtinet vicem duorum testium pro suo instrumento 163 nu.6

notarius si fecit instrumentum falsum, & omisit in eo apponere diem vel locum, ob quod instrumentum non tenet, non tenetur pœna falsi 71 nu.14
notarius dum adsignauit instrumentum parti, est adeo functus officio suo, quòd nec punctum nec syllabam mutare posset 49 nu.9
notarius vbi debet interuenire, vt quia alia ex partibus dixerit portare lo notario domane, &c. non dicitur perfectus contractus quousque non venerit notarius 357 nu.8
notarius dicens in instrumento quid sponte factum, si duo testes asserant id fuisse vi & metu factum, præferuntur illi duo 132 nu.20
notarius variando notam contractus sine iudicis authoritate, tenetur de falso 49 nu.4
notarij verba in instrumento contenta, quòd quid sponte & voluntariè gestum sit, & similia prolata tempore metus, nedum non purgant metum, sed potius illum geminant 133 nu.21
notarij dicto standum est, dum deponit de pertinentibus ad eius officium 377 nu.18
notario actorum, seu actuario est credendum de actis coram ipso gestis 396 nu.1
notario asserenti se aliquid ex errore scripsisse, stari non debet, etiam quòd fuerit, seu sit bonæ famæ 49 numero 1.386.nu.51
notario asserenti fecisse falsum instrumentum, seu testi asserenti protulisse falsum testimonium non creditur, etiam si esset in mortis articulo: maximè quando esset quæstium ius parti per sententiam 401 numero 4.5
In notario præsumitur error potiusquàm dolus 378 numero 23
Pro notario præsumptio capienda est in eius fauorem, vt excusetur à falso 378 nu.25
notarium si dicitur aliud scripsisse quàm fuerit à partibus dictum, ex hoc solo non præsumitur falsitas sed quod in dubio præsumitur error: secus si ex aliis circunstantijs potest apparere de falsitate: quia tunc non præsumitur error, sed falsitas, maximè vbi notarius est solutus simulia facere 383 nu.29
notarium, qui venit causa faciendi testamentum alicuius expellens, videtur factionem testamenti prohibuisse 313 nu.1
notorium est illud quod ex actis apparet 174.numero 41.42
nouerca semper consueuit esse odiosa priuigno 326 numero 5
nouerca non cogitur habitare cum priuigno, & potest accusari de furto ab eo. si eius expilauit hæreditatẽ, & repellitur à tutela priuigni 326 nu.6
nullitas resultans ex incompetẽtia iurisdictionis etiam si fuerint latæ tres sententiæ conformes, debet talis exceptio admitti. quod maximè procedit quando aliter probari non requiritur, sed apparet ex actis met ibidem 340 nu.1.2
nullitas intentata prosequi infra xxx. annos, quando principaliter est intentata, secus si incidenter 558 numero 1
nullitas si principaliter est intenta, regulabitur tempus ipsius, sicut regulatur instantia, & hoc intelligendum est in agendo, secus si excipiendo 558 nu.2
nullitas contra sententiam quæ transiit in rem iudicatam, licet ex actis non apparet si tamen in promptu probatur etiam aduersus executionem dictæ sententiæ admitti debet 340.nu.4
nullitas ex defectu iuris dictionis proueniens, nunquam exclusa intelligitur 380 nu.4
nullitas ex incompetentia iudicis est maior quæ possit esse in mundo 175 nu.47
nuncius dicitur ille qui ad certam personam mittitur 301 nu.7
nuntius si simpliciter refert se domi citasse, talis citatio non tenet, sed debet dicere se citasse domi solitæ habitationis 170 nu.3
nuntius dum refert citasse quem domi, quoniam ipsum non reperit de persona, debet dicere in relatione cui de domo intimauit citationem, alias non valet intimatio. 171 nu.4
nuntius debet citare in domo solitæ habitationis, vbi quis moratur cum vxore & familia, & debet exigere iuramentum à familiaribus vt quamprimum poterunt notificent citationem citato absenti 171 numero 5
nuntius debet referre perquisiuisse citandum, & non reperisse personaliter, & ideo domi citasse, alias si omittitur talis perquisitio, redditur citatio nulla 171 numero 6
nuntij relatio debet esse scripta per actuarium causæ 171 nume.14
nuntij relatio est de forma substantialis citationis 171 numero 10
nuntij relatio debet esse certa & clara 171 nu.11
nuntij relatio debet fieri iudici vel actuario 171 numero 12
nuntio asserenti inquisitum domi non reperisse non est credendum, dum subdit quòd ideo citauit in domo, & ex hoc fuit annullatus processus per Alexan. de Imola. 538 nu.10

OBlati gaudent priuilegio clericali, tanquam perpetuò professi. ibidem 438 nu.8
Oblatio iudicialis habet vim depositi, & liberationem inducit 465 nu.11
oblatio facta in iudicio ab eo qui habet pecuniam, & facultatem soluendi sufficit 465 nu.12
oblationem verbalem si creditor recusat recipere, seu acceptare, sufficiet debitori obtulisse, maximè in iudicio 465 nu.15
obligatio penes acta absque testibus, & capta extra curiam non tenet 373 nu.11.12
obligatio penes acta recipi potest per actuarium causæ absque interuentu testium: & bene probat non obstante quòd aliter teneat Luc.de pen. 375 numero 2
obligatio quæ oritur contra mandantem, non oritur ex mandato sed ex delicto subsequuto 90 numero 11
obligatio nulla oritur quando ius resistit actui 312 numero 5
obligationis scriptæ tenor si negaretur pro vna parte, & non adessent testes, credendum est sòli notario magis quàm testi aliter asserenti, & sibi fides daretur quousque de contrario non appareret 396 numero 2
oblusci de præterito quis de facili potest, etiam de ist.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quæ ipse fecit 106 nu.8.125.nu.15
obluio præsumitur in teste ex tractu temporis, in quo testes possunt quodammodo variare fidem 125 numero 14
obluio cadit in teste spacio duorum annorum: & quandoque minori tempore 106 numero 5.125 numero 20
obscuro loco nata, quæ dicatur: & an bastarda ita dici possit 200.nu.5.202.nu.22
Si occidi venientem cum ense contra me, satis dicitur probatum me ad defensam illum occidisse 37 numero 4
occidere seu offendere mihi licet aggressorem ex sola sua præparatione ad me offendendum, vel aggrediendum 166 nu.8
occidere licet nedum quando timeretur periculum mortis, verum etiam si timeretur periculum iniuriæ personalis 37 nu.6.63.nu.140.nu.2
occidens aliquem vltra propositum, & non ex deliberatione præcedenti, vt si verberauit cum baculo seu aliter, non tenetur de occiso, sed mitiori pœna 239 numero 13
occidès aliquem ad hoc vt excusetur, sufficit quòd probabiliter dubitare poterat de offensione 63 numero 2
occidens aliquem ex solo terrore armorum seu insultus excusatur 66 nu.29
occidens aliquem me præsente & non præstante auxilium, cùm possem, nō teneor in aliquo, nisi aliàs probaretur me esse participem 75 nu.2
occidens aliquem se defendendo, non dicitur committere maleficium 140 nu.6.7
occidens venientem contra se gladio euaginato, vt offenderet, est excusatus 166 nu.7
occidendi animus declaratur ex coniecturis 65 numero 19
Percutiens in capite præsumuntur habere animum occidendi: quia est locus periculosus: & ex vno ictu in capite quis let aliter lædi potest 65 numero 19.20
occidendi animus non præsumitur, vbi percussio fit in loco, in quo verisimiliter percussio facta non facit periculum 65 nu.21
occidendi vel non occidendi animo, quòd quis percusserit, potest etiam adparere, vbi non constat quòd percutiens sit rixosus, vel frugi, & optimæ vitæ 65 numero 22.23
occisus si reperitur vnus ex quinque hominibus existentibus in vna domo, & nescitur à quo, possunt omnes torqueri, inchoando ab eis, qui essent malæ conditionis, & vitæ, & ibi de proiciente lapidem à domo, vbi erant quatuor homines, ex quo lapide præteriens occisus est 12 nu.2.3.4
occisus ab aggresso, & se defendente, præsumitur occisus ab ipsomet magis, quam ab aggressa 64 numero 10.11
Si percutio te antè quàm tu percutias me, dum es in actu me offendendi, certè dicor seciss ad mei defensionem 64 nu.12
ocularis inspectio omnes alias probationes antecedit 341 nu.3.4
occultè factum dicitur, quando non est peruentum ad notitiam illius, cuius interest 350 nu.16.17
offendere mihi licet alium ex sola præparatione ad offendendum, vel aggrediendum 140 numero 11
offendens aliquem primo loco, cēsetur etiam dennò velle offendere 241 nu.3
offendens præsumitur habere animum iterum offendendi 64 nu.9
offensus si ex interuallo occidit seu vulnerat offendentem, non tenetur de dolo, sed de culpa, & de excessu solum moderata tutelæ, & non de toto, sed de tanto, & non ordinaria pœna arbitrio iudicis, vt relegationis, & similium 136 nu.10
offerens in promptu probare testes examinatos contra ipsum, & probantes delictum, esse suos inimicos capitales, audiendus est super fessa tortura, quando aliàs de iure torqueri posset 9 nu.17
officialis volens torquere illum, qui de iure torqueri non debet, potest ei resisti 190 nu.15
officialis, qui fuit alicuius ciuitatis non potest torqueri per syndicatores 190 nu.16
officialis dicitur esse terribilis ob suum officium, hinc est quod nedum officialis facta, sed etiam verba inferunt iustum metum 430 nu.8
officialis syndicandus debet interim ab officio suspendi, ex quo aliàs adstrueret testes scientes veritatem, vel illis minaretur 18 nu.3
officialis tenetur de culpa custodis, quem adposuit: ac etiam de negligentia, si captiuus aufugit 252 numero 9
officialis exhibendo custodem carceris, non euadit pœnam 252 nu.10.11.12
officiali credendum est in suo officio 311 nu.11
officiali iniuste exequenti potest de iure resisti 130 numero 1
officiali seu eius literis credendum est in pertinentibus ad eius officium 310 nu.8.311.nu.11
officiali in suo officio credendum est, maxime dum dicit id sibi à superiore commissum 26 numero 13.14
officialis perpetuo pendente accusatione contra ipsum dum deliquisse prætenditur, debet sibi administratio interdici, & pariter erit in prælato ecclesiæ 555 numero 22
officialis tam temporalis quàm perpetuus dum accusatur, vel syndicatur, debet suspendi ab officio 555 numero 23
officialis non potest dici malè fecisse, seu facere si pro honore regio, seu alterius domini, vel pro ipsius regis, seu domini mandatum, seu iussiones 555 nu.24
officiales hodie in pluribus locis, ac etiam de consuetudine, & per statuta ciuitatum non syndicantur, nisi de furtis pecunia accepta & malè ablatis, & de ceteris baratariis nō autem de iniquis decretis ac sententijs malè latis 137 nu.11.12
ommimodo, hæc dictio, omnimodo comprehendit omnem casum 257 nu.3
ommimodo, hæc dictio dum apponitur in aliqua dispositione, excludit facultatem dispensandi in contrarium, & facultatem retractandi 258 numero 7
omnino, hæc dictio, intelligitur, id est, ipso iure, & non per sententiam 258 nu.8
omnino: hæc dictio necessitat, & rem præcisam facit 258 numero 4
opera liberi hominis non tribuit ius in persona 443 numero 21
opinio illa est bona, quæ plurimorum testimonio roboratur 340 nu.1
opinio vnius doctoris pro matrimonio est sequenda, & secundum eam iudicandum, licet multorum opinio sit in contrarium 353 nu.46
opinio etiam antiquorum doctorum, licet multorum, si iure non probatur, licitè sperni potest 277 numero 12
opinio noua etiam vnius doctoris contra communem teneri potest, imò debet, quando melioribus rationibus fundaretur 277 nu.12
opinio aliqua si iure non probaretur posset licitè sperni etiam si esset antiquorum, & sic hæc omnia subtilis iudex arbitrabitur 547 nu.3.4
opinioni illius doctoris standum est qui melioribus rationibus fundatur, & sic non est standum electioni personarum 547 nu.5
opiniones vbi reperiuntur variæ, amplecti debemus rationabiliorem & equiorem 277 nu.9
opiniones quando omnes essent rationabiles, eo casu statur maiori parti doctorum 547 nu.2
opinionum varietate extante amplectenda est opinio magis rationabilis, & æquior 547 nu.1
In opinionibus dubijs in iudicando circa delicta semper mitior opinio est seruanda 13 nu.9
ordo est reuocare sine ordine quod inordinatè factum est 533 nu.18
ordo iuris requiritur etiam ad aduocandum possessionem violentam, & quod præcedat litis contestatio inter agentem, & conuentum 532 nu.13
ordine iuris non seruato procedere est ius partis tollere 532 nu.14
ordinatio sola seu tractatus etiam in atrocioribus, non punitur, nisi fuerit insuper processum ad aliquem actum de per se ordinatum ad ipsum factum 231 numero 3
ordinarius vnus dum requiritur per alium ordinarium super executione sententiæ, & coram ipso iudice requisito opponitur de nullitate, seu iniquitate ipsius sententiæ, iudex requisitus eo casu non debet exequi 467 nu.3
ordinarij conferentis literis statur etiam contra apostolicos impetrantes, etiam respectu datæ temporis solo suo sigillo sigillatis sine tabellione, & testibus 472 numero 12.13
ortus in aliqua ciuitate in qua eius parentes non degebant, non ex hoc acquirit ciuilitatem in ea: sed sequitur parentum originem 213 nu.11
osculari mulierem per vim est pœna extraordinaria de iure 125 nu.1

PActum quòd capitale sit saluum, in instrumento non est à iure improbatum, sed valet & tenet 412 numero 1.2
Maximè vbi contrahentes non habuerunt animum contrahendi mutuum. ibidem
pacta legis commissoriæ, & adiectionis in diem, ita demum sperantur resolutionem contractus quādo fierent per verba directa, vt quia diceretur quòd res sit inempta, & similia: secus si per verba obliqua importantia factum primi emptoris, vt quia esset oppositum in contractu, quòd teneretur retrouendere 282 nu.3.4
papa potest dispensare nedum contra ius positiuum, sed etiam contra legem Euangelicam 183 numero 37
papa est omnia iudicaturus, & à nemine iudicandus. nam Deus voluit aliorum causas per homines iudicari: sed sedis istius præsulem suo sine quæstione reseruauit arbitrio 183 nu.38
papa solius legibus solutus est: & dummodo non faciat contra fidem, potest facere quicquid vult, & sibi placet: etiam auferendo ius suum, cui vult: & nemo dicere potest sibi, cur ita facis 183 nu.39
papa potest etiam omne ius alteri tollere & contra ius dispensare: quia non habet superiorem, nisi Deum 183 numero 40
papa est caput omnium, quo ad maioritatem, nam & vnus Deus tantum est caput nostrum, dominus spiritualium & temporalium 183 numero 41
papa non potest obligationem Deo quæsitam ex iuramento tollere 454 nu.71.72
papa potest dispensare contra apostolum, dummodo absque læsione fidei 183 nu.29
papa seu princeps confirmans aliqua priuilegia exemptionis quæ aliqua ecclesia obtinet in priuilegijs suis eo ipso robur habeant dicta priuilegia, licet ea de quibus fit mentio obtineri non possint 485 numero 1
papa dum ex certa scientia aliquid ordinat seu mādat contra statutum alicuius concily vel papæ, non debet reprehensibile reputari: & præualet eius ordinatio seu constitutio 182 nu.22
papa est supra omne concilium, & supra omne statutum 182 nu.23
papa cum redemptore nostro facit vnum tribunal: & non puri hominis, sed veri Dei vices gerit in terris, & est super omnia 183 nu.33
papa non ligatur legibus positiuis, & si aliter faciet, quàm promiserit, tenet actus 183 nu.34
papa solus dispensat circa canones pœnam irrogantes in enormibus delictis, vt cum homicida, vel simoniaco 183 nu.43
papa tanquam maior reuocat statuta concilij, cùm sit maior concilio: quia ei præbet authoritatem 184 numero 44.45
papa concurrit cum quolibet ordinario, & non habet potestatem limitatam. & est ordinarius cunctorum, & totus mundus dicitur eius diœcesis 184 numero 47
papa non tenetur seruare gesta suorum prædecessorum, nec subijcitur constitutionibus, aut statutis ipsorum 184 nu.48
papa Alexander tertius promisit impunitatem simoniæ cuidam episcopo simoniaco, & sibi secretè confesso, si idem consiteretur coram Cardinalibus, & quia confessus est, ipsum deposuit 188 nu.5
papa vel princeps concedendo iurisdictionem alicui in aliquibus casibus, non ex hoc videtur abdicasse à se iurisdictionem & potestatem de his cognoscendi, quando vult, imo maior remanet potestas penes ipsum

Universidad de Deusto
Biblioteca

ipsum 181 nu.1.2.3.4
papa potest tollere & derogare & dispensare contra capitula seu statuta omnium quatuor conciliorum, etiam si essent in corpore iuris clausa 182 numero 16.17
papa non potest in aliquibus canonibus quatuor Conciliorum aut aliorum dispensare in his, quæ pertinent ad articulos fidei, seu ad generalem statum vniuersalis ecclesiæ 182 nu.18.19
papa an possit dispensare in his quæ pertinent ad articulos fidei 183 nu.27
papa potest in omnibus dispensare, nisi vbi adparet sibi prohibitum, & si sine causa dispensaret, valeret dispensatio, licèt ipse maneret oneratus, & teneretur Deo rationem reddere, cum dicitur Deus in terris 183 nu.28
papa concedens alteri indultum conferendi certa beneficia, non ex hoc videtur à se exemisse facultatem conferendi, imo maior potestas penes ipsum remansit 472 nu.10
papa licet contra ius non dispenset sine causa: tamen potest pro libito voluntatis dispensare 184 numero 50
papa & imperator non tenentur seruare contractus suorum prædecessorum 565 nu.16
papæ solius est vti claue in quibuslibet: quia eius potestas non est limitata: sed omnes fideles ad eius iurisdictionem pertinent ordinariè 184 nu.46
papæ authoritas tanta est, quòd potest solo verbo absoluere: & iudicat secundum conscientiam, & non secundum allegata & probata: & eius dictum habetur pro lege 183 nu.35.36
papæ potestas, nullis legibus ac regulis coarctatur 183 numero 30
papæ vicario Iesu Christi & conditori canonis, est subdita omnis creatura: & ideò dispensare potest secundum velle suum 183 nu.31.32
papæ sententiæ standum est, etiam si contradicat ecclesiæ vel concilio. Nec licet de eo disputare, vel ab eo appellare 183 nu.24.25
Et ideò ad obseruantiam eorum, quæ sunt statuta in concilijs, non ligatur. ibidem
papæ dispositioni sunt relicta ea, quæ decreuerunt sancti patres de iure positiuo: & ea potest mutare & dispensare, secundum oportunitatem negotiorum & temporum 182 nu.20.21
paragium est legitima, seu portio quam habet filia, vel neptis de bonis quæ habere debet sine aliquo onere: ad exemplum debiti bonorum subsidij 518 nu.1
paragium ante nuptias est omnino incertum, & ideo debet expectari dies nuptiarum, quia posset contingere, vt aliquis nobilis desideret eam in vxorem ob eius pulchritudinem: Item ob præeminentiam in vrbe, & fauorem 520 nu.7
Item ex spe successionis maternæ cuius esset vnica filia, & hinc eius paragium erit sua legitima ibidem
paria sunt non apparere, vel minus legitimè apparere. item nihil, & inualidum æquiparantur. item quòd nulla exprimatur causa, vel friuola 415 numero 11.12.13
paria sunt, confiteri in tormentis, vel metu tormentorum 205 nu.14
paria sunt aliquid fieri per metum, vel per coactionem 439 nu.39
paria sunt aliquid non esse factum, vel factum esse, & perperam 324 nu.3.4
paria sunt non assignare rationem, & assignare non bonam, seu non concludentem 320 nu.4
paritas contradictionis, si apparet probata, multum operatur in matrimonio inter coniuges 350 nu.20
paries non potest dici communis, si à parte vicini sint tigna, nisi & dunta xat vsque ad illam partem, vbi tigna reperiuntur 557 nu.8.9
paries dicitur proprius illius cuius trabes penetrant vltra medietatem parietis: item illius vbi sunt sculpta insignia seu depicta: item vbi sunt arcus, vel columnæ marmoreæ: item vbi est secretù, seu latrina: item vbi sunt fenestrellæ penetrantes parietem vltra medietatem: item vbi deponitur per expertos esse proprium 557 nu.5
pars cui actus criminosus nocet, potest inhabilitati testium renuntiare 151 nu.20
parricida nedum tenetur de parricidio si mortem intulit, seu fuit particeps, verùm etiam si fuit conscius, & solum scientiam habuit 403 nu.1
In parricidij crimine ob eius immanitatem iura excogitarunt nouum genus pœnæ, de qua infrà 145 numero 23
pater præsumitur æqualitatem voluisse seruare inter filios 345 nu.9.472.nu.13
pater si quid promiserit, etiam videtur promisisse pro filio suo hærede, & sic factum filij hæredis promisisse, etiam si fuisset apposita dictio tantùm 397 numero 2
pater tenetur alimentare filium bastardum 326 numero 1
pater tenetur præstare alimenta prædicta in domo eius matris, dum bastardus ipse fuerit minor triennio: quia indiget auxilio materno 326 numero 2
pater dotans filiam, nedum nubilis ætatis, vel quòd eius vir non erat ætatis perfectæ ad matrimonium. si soluta dote pater decessit, illa petit velle succedere vnà cum fratribus, non obstante statuto debet interim habere alimenta ipsius dotis 523 numero 9.10
Cùm omne commodum & lucrum quòd medio tempore percipitur, spectat ad legatarium. ibidem
pater retinens bona suæ filiæ, si ipsam maritat, & dotat, præsumitur dotare de suo proprio, tamen si gerit negocia filiæ præsumitur dotasse de bonis filiæ 516 nu.2
patientia appodiandi in pariete meo videtur potius inducere seruitutem, quàm communionem 557 numero 6
patronus iuris patronatus licet potest in electione per ipsum facta de capellano variare, tamen illud intelligitur cumulando primo, non autem prorsus à primo recedendo 322 nu.1
patronus si plures capellanos præsentauit vnum post alium, potest Episcopus instituere quem vult, & sic gratificare, maxime eum qui maioribus meritis iuuaretur 322 nu.2
patronus, sufficit quòd credatur patronus, & sit in quasi possessione: quia præsentauit, & præsentatus per ipsum fuit institutus etiam si possessor esset malæfidei 371 nu.8

patron

patronis duobus existentibus vno mare, & alia fœmina, discordantibus ipsis præfertur præsentatus à masculo 372 nu.13
patruus contrahens cum nepte minore, cum enormi lesione ipsius minoris præsumitur in dolo 495 numero 1
patruus cogitur præstare alimenta nepti super bonis aui, donec dicta neptis consequatur portionem legitimæ 520 nu.9
pauca idonea melius est effundere multis, & inutilibus prægrauare 537 nu.1
paupertas excusat ecclesiæ pauperes à visitatione 568 nu.9.11.13
pecunia soluta in genere, postquam consumpta est, facit extingui dominium ipsius apud quæcunque existens, & impedit vendicationem, quæ competebat ratione dominij 185 nu.6
pecunia pupilli destinata ad vsum prædiorum, seu ad honestam partem lucri, absque decreto iudicis alienari non potest 506 nu.6
pecunia soluta secundo creditori, est hypothecata primo creditori, & in ea sibi competit hypotheca, vel condictio indebiti, vel condictio sine causa, vel ex lege 185 nu.3
Dependentia litis debet fieri mentio, ac etiam quòd iudex ille coram quo lis pendet, non denegauit facere iustitiam, alias non tenet rescriptum 554 numero 4
pensio ad pensionem res dari dicitur quando datur titulo collationis cum auctoritate pontificis, perpetuò vita hominis durante 502 nu.5
Si percussi te venientem contra me euaginato gladio, antequam tu me percutias, dum es in actu me offendendi, dicor ad defensionem fecisse 140 nu.13
percutiens cum baculo, licet nõ habuerit animum occidendi, attamen quando percussit in capite, præsumitur habuisse animum occidendi 238 nu.2
percutiens cum baculo non videtur habuisse animum occidendi 238 nu.5
percutiens cum baculo, non tenetur de vulnere letali, nisi in capite percuteret 6 nu.1
Ex modico ictu in capite quis letaliter læsi potest 6 numero 2
percutiens cum baculo, non tenetur de vulnere letali 39 nu.4
percutiens cum baculo, dum potuisset percutere cum ferro, & occidit, non punitur vt homicida 239 numero 10
Ex percussione cum fuste vel lapide regulariter non venit pœna corporis afflictiua. & ibi quomodo puniatur percutiens cum baculo 224 nu.8.10.11 fit distinctio an congregatis hominibus seu excogitato insultu id factum sit ibidem
In percutiente animus occidendi, vel non, præsumitur ex genere armorum 238 nu.6.7
percussio in capite est magna & periculosior, quàm in reliqua parte corporis 238 nu.3
percussus cum pugno, potest occidere gladio, si euadere non potest ab iniuria personali, vt ab altero pugno: pro quo euitando, & pro qualibet iniuria personali, licet occidere 64 nu.6
periculo se exponens iustè perit 270 nu.5
periculo non debet quis se committere 213 nu.4
Ad periurandum quis non admittitur, vbi est alterius quæsitum, vel quærendum 323 nu.15
periurus est infamis 323 nu.21
periurus quis non est cessante dolo 214.nu.25
periurium non potest committi absque dolo 48 numero 7.214.nu.24.364 nu.3
persona est dignior rebus 228 nu.17
persona loquentis non intelligitur in generali sermone nec comprehenditur, imò exceptuata intelligitur 445 nu.9.472 nu.8
persona est legitimãda in quocunque iudicio etiam summario 535 nu.35
persona quando adicitur pacto, censetur pactum personale: si verò impersonaliter, tunc censetur reale 463 numero 21.22
Et dicitur pactum personale, vt in nu.seq. vbi pulchrè & latè ibidem
personæ loquentis non comprehenditur in generali sermone 182 nu.13
persona publica tenetur suam promissionem & fidem seruare cuicunque personæ 188 nu.7
personæ industria dicitur electa, vbi in commissione seu dispositione aliqua dicitur per te videas, seu, per te cognoscas, & similia 274 nu.1
personæ industria præsumitur electa, vbi scribitur, tu solus, seu tu per te, & sic per geminationem talis pronominis, adeò vt non possit actus per alium explicari 154 nu.5
personæ ecclesiasticæ dicuntur omnes clerici, omnes de tertio ordine sancti Francisci, etiam fœminæ, item perpetuò oblati 458 nu.8
personæ nobilissimæ, seu clarissimæ credendum est asserenti aliquid sibi commissum à principe: quod maximè procedit, dum Princeps est in loco, & sic de facili explorari posset 311 nu.9.10
personarum qualitas multum attenditur in facultatibus considerandis 125 nu.19
petens aliquid à iudice antequam super petitione ipsa decernatur per iudicem, potest reuocare id quod petiit 421 nu.8
petens ab aliquo vt det sibi vestem, vel librum, seu alia, & ille respondeat non tantum vestem, seu alia, sed quicquid sibi placuerit, quòd tamen nihil intelligetur promissum 561 nu.7
pignus iudiciale & prætorium differunt, nam prætorium est quando nulla diffinitiua præcedente, sed ratione contumaciæ solùm proceditur ad missionem in possessionem contra eum edicto prætoris: pignus iudiciale, est quãdo pro executione diffinitiuæ capiuntur bona secundum formam istius §. in venditione. l. à duo pio 483 nu.7
plures si interfuerunt in homicidio, & vnus ex illis pluribus occidit, alij non possunt puniri tanquam auxiliatores, si ad id non fuerunt principaliter coadunati 11 nu.7
Bartoli authoritas magna fuit: & multa dicuntur de ipsa 11 nu.8
pluralitas præsumitur vbi non probatur identitas 315 numero 5
pluralitas præsumitur in rebus, nisi probetur identitas 271 nu.13
pluralitas actuum præsumenda est ad euitandum falsitatem, seu excludendum 47 nu.1.124 nu.10

Universidad de Deusto
Biblioteca

pluralitas actuum in dubio præsumenda est, ad euitandum contrarietatem: & ideo ad euitandum, ne testes discordantes cõcordentur per multiplicationem actuũ datur cautela, quòd fiat interrogatio de vnitate actus 144 nu.10
pluralitas actuum non præsumitur, & ideo fiat cautela, quòd ille actus fuit semel celebratus 384 nu.37
pluralitas actuũ præsumitur in dubio, & maximè vbi tractatur de concordandis testibus 334 nu.12
pluralitas præsumitur in nomine proprio 514 nu.7
pluralitas non præsumitur in actibus hominum 376 numero 4
pluralitas si arguitur per contrarietatem cessat præsumptio vnitatis. Et ideo vt possit constare de vnitate actus, requiritur fieri positio, & probatio quòd semel tantum: & eodem tempore, & loco fuerit 376 numero 5.6
pluralitas non præsumitur in actibus hominum, nec sententiarum, nec testamentorum nec in nomine proprio 328 nu.6
pluralitas in rebus præsumitur in dubio, vbi non probatur identitas 341 nu.5
pluralitas non præsumitur in actibus hominum, sicut nec in testamentis, nec in sententiis, nisi dunt axat in rebus quibus præsumitur pluralitas, nisi probetur identitas 341 nu.5
pœna vbi est arbitraria, eo casu non grauior, sed mitior pœna est imponenda 99 nu.6
pœna arbitraria seu extraordinaria, non est pœna capitis 100 nu.8
pœna vbi remittitur arbitrio iudicis, non se extẽdit ad mortem, sed ad illam pœnam, quæ pro similibus culpis imponi consueuit 100 nu.9
Et vbi non apparet de consuetudine quid faciendum ibidem nu.10
pœna vbi est commissa arbitrio iudicis, debet iudex ipse seruare æquitatem 100 nu.11
pœna mortis si venit imponenda pro aliquo delicto, seu corporis afflictiua: & ex aliqua causa ab ea recedit, tunc non imponitur minor pœna corporalis: sed cõuertetur in pœnam pecuniariam, vel aliam, dummodo corpus non affligatur 91 nu.23. 99. nu.4 100 nu.12. 240 nu.20
pœna capitalis tunc pro homicidio imponitur, quando illud fuit dolo commissum: secus si culpa: & tunc dabitur mitior pœna 235 num.11. 12 vt relegatio, & non minor quinquennio nu. 13 & 14 & etiam si occidens fuerit in lata culpa nu.15
pœna capitis si quis pro aliquo delicto venit plectendus, iudex tamen potest ex causa pœnam prædictam minuere 239 nu.19
pœna vbi venit imponenda pecuniaria pro crimine, de quo non constaret, sed solum esset aliqua suspicio contra inquisitum. si vilis erit, carcerabitur: Si autem nobilis, debebit honesto modo in palatio detineri 139 nu 8
pœna minor ex pluribus debet eligi per iudicem in condemnando 121 nu.47
pœna cõuentionalis videtur esse adiecta propter interesse stipulatoris, adeo quod vbi cessat interesse, non committitur stipulatio ad pœnam 389 nu.74
pœna falsi, erat olim publicationis bonorum cum deportatione: hodie autem est sublata pœna publicationis: & est sõlum deportatio 245 nu.13
pœna homicidij licet sit pœna mortis, tamen est in facultate iudicis ipsum non condemnare ad mortem, sed deportare si vult 240 nu.21
pœna legis Iuliæ de vi publica quæ sit 138 nu.4
pœna arbitraria, vbi venit imponenda, potest quis carcerari 138 nu.5
pœna legis Iuliæ de vi publica, est deportationis, & quæ sit pœna deportationis 112 nu.1. 232. nu.11
pœna violentiæ cum armis, est pœna portationis armorum, & pœna legis Iuliæ de vi publica: & vna per aliam non tollitur 112 nu.2
pœna apposita in electione seu creatione officialis seruanda est 459 nu.2
pœna pecuniaria si venit imponẽda pro crimine, tamen si sit inquisitio contra hominem tanquam talia facere consuetum, & de hoc fuerit conuictus, potest tamen capitaliter puniri propter consuetudinem delinquendi 228 nu.14.15
pœna corporis afflictiua vbi venit imponenda pro crimine, inquisitus non relaxatur fideiussoribus 468 nume.6.7
Et pariter si pœna esset arbitraria 468 nu.7
pœna corporis afflictiua imponitur pro crimine falsi, etiam in foro ecclesiastico 468 nu.8
pœna corporalis quantumcunque minima, est maior qualibet pecuniaria 228 nu.17
pœna corporalis ad hoc vt locum habeat in delicto, requiritur quòd dolosè commissum fuerit 164 numero 2
pœna amputationis manus pro vulnere non habet locum in consueto delinquere, vbi vulnus nõ deformaret personam vulnerati 233 nu.10
pœna exilij cum publicatione bonorum de iure communi imponitur pro crimine corruptelæ 87 numero 53
pœna vbi imponitur pro delicto infra relegationem, non habet locum tortura 87 nu.54
pœna delicti est imperãda alicui, dum iusto dolore commotus crimen commisit 239 nu.13
pœna delicti alleuiatur, & diminuitur ex diuturnitate temporis 99 nu.1
pœna augetur ex reiteratione delicti 228 nu.7
pœna non habet locum, nisi præcedat per prius declaratio 344 nu.4
pœna pro delicto vbi imponenda venit, infrà relegationem non potest tortura inferri 31 nu.4
pœna relegationis similis est pœnæ fustigationis, per quam corpus affligitur 94 nu.15
pœna sacrilegij est extraordinaria 369 nu.8
pœna debetur etiam ratione contemptus 434 numero 4
pœna potest per iudicem alterari, vbi adparet de animo occidendi, etiam si per indicia adpareat 210 numero 16
pœna duplici quis puniri non debet 156 nu.6
pœna quæ ex indiciis procedit arbitrio, nõ debet esse capitalis 91 nu.21
A pœna quis excusatur propter difficultatem, quia difficultas impedit pœnam committi 187 nu.6
pœna debita non debet pretio dimitti, sicut nec vitio cuiditatis inferri: & non recipiet pretium ab eo, qui reus est sanguinis 268 nu.4.5

pœna hodie etiam per statuta Italiæ locum non habet in eo, qui voluit delinquere: nec sufficit affectus, nisi sequatur effectus. & sic non sufficit volũtas, nec propositum 50 nu.5
pœna in iudice corrupto, quæ sit 82 nu.9
pœna stupri, est pœna dimidiæ partis bonorum, cum relegatione 202 nu.23.24. 227 nu.1
pœna spreti mandati est in regno virtute literæ Reginæ Ioannæ ad rationem tarenorum vnius, seu duorum, vel trium, & raro vltra pro vncia 401 numero 2
pœna incendiariis imposita, ad hoc vt habeat locum, requiritur quòd nedum domus combusta sit, verum etiam quòd ibidem homo ex dicto incendio interierit 232 nu.5
pœna statutaria tollit pœnam iuris communis 87 numero 56
pœna cap. pro humani. de homicid. in vj. habet locum tam in mandante, quàm in mandatario 211 numero 28
pœna extraordinaria imponenda, intelligitur illa quæ est consueta imponi in similibus seu pro similibus criminibus: & nihilominus iudex conari debet, vt in quantum minus potest, condemnet 125 nu.2
pœna non mitigatur in seruo 128 nu.7
pœna omnis in principe est arbitraria 215 numero 41
pœnæ quando plures imponuntur pro vnomet delicto, per diuersa iura diuersis temporibus facta, stant cumulatiue. & vna cẽsetur addita alteri: & sic vel omnes imponi possunt, vel potest iudex ipse de omnibus pœnis imponere illam, quam maluerit 82 numero 12
pœnæ maleficiorum fiscalium spectant ad principem 15 numero 10
pœnæ capitales de consuetudine Italiæ non imponuntur pro delictis imperfectis 208 nu.14
In pœnis corporalibus mitius punitur nobilis, quam popularis: & sic nobilitas alleuiat pœnam delicti 240 numero 22
pœna corporalis quælibet est maior qualibet pecuniaria 240 nu.23
In pœnis conuentionalibus non consideratur an interfit, quando illa obligatio pœnalis nõ fundatur super aliqua causa finali, sed vbi fundatur super causa finali, si in illa non vertitur interesse, talis pœna exigi non potest 390 nu.80
Pontem quem quis potest de consuetudine ædificare super viam publicam probatur consuetudo in talibus per binum actum 402 nu.11
ponticellum si est ædificatum in publico patientibus vicinis, & syndicis, nemine contradicente, nec prætore prohibente, non debet demoliri, ne vrbs deformetur 402 nu.12
portans arma præsumitur habere malum animum 235 numero 7
portans rem contra deuetum extra regnum, tamen captus antè, quàm exiuisset regnum, non est in pœna 50 nu.9
posse quid aliquis facere intelligendum est, dum de iure potest, & non aliter 325 nu.9
possidere quilibet præsumitur pro suo, & non alterius nomine 294 nu.4.5
Nec vassallus, nec vt emphyteuta nemo possidere præsumitur 443. nu.28. 526. nu.11
possidens beneficium notoriè iniustè, potest de facto spoliari per episcopum 407 nu.6
possidens iniustè beneficium si impetrat literas ad illud, non facta mentione de sua possessione, literæ erunt subreptitiæ 346 nu 9
possidens domum seu feudum præsumitur in ea esse possessione, vt totum possideret 509 nu.5
possidens tempore quo vixit præsumitur vsque ad mortem possedisse 505 nu.5.6
possessor bonorum habetur pro domino ipsorum bonorum 385 nu.15
possessor quilibet iniustus audiri debet antequam amoueatur 415 nu.18. 423. nu.13.17. 532 nu.7
possessorij causa dicitur modici præiudicij 499 nu.7
possessorij & petitorij cognitio iusto eo qui agit possessorio recuperandæ, est interdicta per communes regulas ciuiles & canonicas 417 nu.1
possessorio recuperandæ conuentus à spoliato, sicut probando de suo dominio per sententiam auditur contra spoliatum, ita & probans de suo dominio per instrumentum publicum 500 nu.4
possessio ciuilis si est penes aliquem, & naturalis penes alium, tamen is qui naturaliter, & sic corporaliter tenet, requiritur citari, & audiri non obstante dicta ciuili possessione penes alium 423 nu.15
possessio vbi mandatur restitui etiam spoliato, requiritur causæ cognitio & citatio 423 nu.12
possessio seu quasi iurium non potest dici acquisita parti aduersæ non consentienti 415 nu.20
possessio auferri non potest per prætorem parte non citata etiam cum priuilegio principis, & si fiet de facto debet fieri restitutio incontinenti 534 nu.31
possessio seu quasi præsentandi in iure patronatus acquiritur per vnicum actum præsentationis, quæ fuit sortita effectum 371 nu.15
possessio seu quasi iurisdictionis nedum per plures reiteratos actus remissionis dicitur acquisita, verum etiam per vnicum solum actum 457 nu.1
possessio, seu quasi iurisdictionis iudicis probatur per plures remissiones factas ipsi iudici 457 nu.2
possessio seu quasi iurisdictionis quæsita per aliquem iudicem in vasallos alterius iurisdictionis non ex hoc videtur quæsita in alios vassallos in genere illius iurisdictionis 457 nu.3.4
Nisi consentiente & patiente iudice illorum subditorum ibidem
possessio iurisdictionis seu quasi vt acquiratur, requiritur consensus eius de cuius præiudicio agitur 457 numero 5.6
Et eo ignorante acquiritur ibid. nu.7. vbi omnino vide.
possessio corporalis dicitur adepta per constitutum contentum in priuilegio 470 nu. 9
possessio naturalis non probatur translata, seu quæsita per constitutum, vel precarium, intelligẽdo de possessione naturali: secus de possessione ciuili 559 numero 2
possessio inordinatè capta confirmatur 374 numero 4
possessio non attenditur in beneficialibus, sed qui primò præsentationem seu collationem habuerit, præfertur 323 nu.25

Universidad de Deusto
Biblioteca

possessio iniusta seu violenta, nullum ius tribuit possessori 220 nu.19.317.nu.9
possessio præsumitur ex perceptione fructuum, seu pensionis 124 nu.7
possessio dicitur probata pro tempore quo dicitur etiam si probetur extremitas temporis, quia medio tempore præsumitur 505 nu.7
possessio si traditur sub conditione, non transfertur incontinenti, sed solum eueniente conditione, si tempore euenientis conditionis extrema sunt habilia 272 numero 2
possessio debet restitui, quando non interuenit causæ cognitio, quia dicitur non index, sed priuatus, licet de facto sententia interuenerit 424 nu.21.22
Et potest sibi resisti, nec est ei parendum ibid.
possessio vbi mandatur restitui etiam spoliato requiritur citatio 532 nu.6
possessio iustificata multum prodest ad victoriam nudæ possessionis 273 nu.10
possessio non est restituenda spoliato, vbi notoriè constat ad non iure spoliati 273 nu.11
possessio à iure damnata non iuuat possessorẽ, nisi probet de priuilegio vel titulo 292 nu.9
possessio diutina in præsentando demonstrat quem habere ius patronatus in ecclesia, etiam quod non apparet de aliquo titulo 371 nu.10
Si possessio turbari dubitatur, potest cogi, vt ille de quo timetur, caueat de non turbando 374 numero 3
possessionis causa præsumitur mutata ex titulo 483 numero 10
possessionem ciuilem habens si accesserit ad superiorem pro consequendo iustitiam, non poterit ad viam facti redire, & de facto ingredi naturalem 424 numero 27
possessionem domus apprehendens videtur apprehendisse possessionem omnium rerum in ea existentium 510 nu.6
possessione sua nemo quis priuari potest etiam à principe sine causæ cognitione de facto, & inauditus 422 numero 2
De possessione si contẽditur inter duos, & vterque ipsam probat, debet præferri probans per maiorem numerum testium 512 nu.6
Ex possessione longæua penes aliquem de re ecclesiæ, licet præsumatur omnia solenniter interuenisse, tamen si ex inspectione concessionis appareret quòd solennia non interuenerint, non suffragatur talis longa possessio 517 nu.8
practica alicuius curiæ confirmata authoritate præsidis, aut episcopi dicitur stilus seu ritus 541 nu.35
præcedentia declarantur per sequentia 490 numero 8
prædium minoris vt nunquam alienetur, quid debet iudex inquirere 507 nu.3
præeminentia magnæ curiæ habet locum contra valde diffamatos, & in notariis criminalibus concurrente leuitate vitæ, & torquendi 197 nu.24
præeminentia magnæ vicariæ deriuat à capitulis regni, quatuor seu quinque: ex quorum dispositione non indifferenter procedit ad torturam, sed contra diffamatos etiam reprobos ad reiteratores criminum 158 nu.4
præeminentia magnæ curiæ vicariæ sumpta à capitulis regni, non permittit contra quemlibet indifferenter procedi ad torturam: sed solum contra publicè diffamatos & reprobos, & publicos latrones, & disrobatores stratarum, leuésque personas 255 numero 23
prælatus tenetur propriis sumptibus pauperes ecclesiæ visitare 568 nu.10
prælatus de omnibus sibi commissis rationem reddere debet si non corrigit, monet, & reformet 567 numero 2.4
Secus hodie obseruatur, cum omnes magis intenti sint lucro ibid.nu 3
prælatus potest venire contra factum suum proprium ex parte ecclesiæ suæ 399 nu.15
præscriptio nullo tempore inducitur conditioni potestatiuæ, & in talibus lapsum temporis non inducit obligatio, nec consuetudo 515 nu.5
præscriptio in iure præsentandi satis apparet, si compatronus patitur, & permittit alium secum præsentare capellanum 371 nu.11
præscriptibilia non sunt ea quæ sunt in mera facultate, seu voluntate 515 nu.4
præsentare non potest in iure patronatus qui reperitur minor septennio 324 nu.7
præsentatus se ingerens administrationi iuris patronatus ante institutionem, perdit omne ius quod habet ex præsentatione 324.nu.5
præsentatus in iure patronatus à maiori parte patronorum præfertur 324 nu.6
præsentatus ab existente in quasi possessione præsentandi præfertur præsentato à vero patrono 371 numero 7
præsentatis duobus capellanis, seu pluribus, si vnus excedit alium in literis, in idoneitate, moribus, ætate, conuersatione, & vita præfertur 371 nu.12
præsentato in iure patronatus acquiritur ius ad remouendum malum institutum 324 nu.2
præsentatio facta de duobus, vnus post alium, facit, vt primus præferatur 323 nu.24
præsentatio est fructus iuris præsentandi 371 numero 2.3.4
præsentatio ab existente in quasi possessione præsentandi valet, & tenet 323 nu.22
præsentia coniunctarum personarum excludit omnem præsumptionem doli, & fraudis in contractu inito per minorem, seu mulierem 345 nu.11
præsentia cõsanguineorum puellæ facit cessare præsumptionem deceptionis & læsionis 307nu.11
præses in duabus prouinciis nõ potest negotia vnius prouinciæ in alia prouincia expedire 60 numero 10
præsumptio iuris licet sit contra absentem, non tamen ex hoc debet priuari possessione ipso prius non citato, & si de facto fieret, deberet de facto incontinenti reuocari 482 nu.5
præsumptio vna tollitur per aliam 25 num.7.46.nu.11. 71 numero 10.238.numero 4.267.numero 18.285 numero 8
præsumptio specialis tollit generalem 71 numero 11
præsumptio delicti tollitur ex præsumptione bonæ famæ 197 nu.28

vna

vna præsumptio tollitur per aliam, & vnum indicium tollitur per aliud: & vna coniectura per aliam 195 num.12.13.14.259 nu.12.368.nu.30
præsumptiones & coniecturæ non sufficiunt ad quem condemnandum 28 nu.37
præsumptiones & coniecturæ sufficiunt loco plenæ probationis in crimimbus occultis ad torturam, veluti in crimine veneni 195 nu.3
præsumptiones speciales tollunt præsumptiones generales 25 nu.8
præsumptiones duæ quando concurrunt, quarum vna est exclusiua delicti, & alia inclusiua, semper attenditur exclusiua 25 nu.9.71.nu.12.283.nu.10. 368.nu.31
præsumptionibus & coniecturis verificatur quòd quis aliquid simulauerit, vel fictè scripserit, & sic simulatio probatur per scripturas 71 nu.9
præstationes operarum, angariarum, & seruitiorum possunt multipliciter deberi 525 nu.7
Ex præterito non præsumitur in præsenti, nec in futuro 350 nu.9
præuentio non potest allegari virtute inquisitionis formatæ, vbi non fuisset subsequuta citatio 62 numero 10
præuentio si est facta per officialem superiorem non potest inferior de causa cognoscere 437 nu.23
præuentio inducitur per solam citationem 431 nu.21
In præuentionibus iudex realiter perueniens, præfertur 62 nu.12
precarium vbi confertur post mortem constituentis nihil operatur, ex quo confertur in tempus mortis 560 numero 5
precarium vbi confertur per possessorem post eius mortem, & constituit se precario nomine possidere, nihil operabitur precarium 272 nu.1
precary constitutio tanquam accessoria ex iuris dispositione regulatur secundum naturam principalis contractus cui accedit 272 nu.3.560.nu.8
precij quantitas facit discernere contractum emptionis & venditionis à contractu locationis, & conductionis 362 nu.14
primus creditor tunc demum post solutionem reuocat conditionem ex lege, quando secundus qui consumpsisset, habuisset ex causa lucrativa 185 nu.7
Secus si onerosa: quia tunc post consumptionem, creditor qui recepit, non potest inquietari ibid.
primo creditori non competit hypotheca pro pecunia data secundo creditori per debitorem, quando est bona fide consumpta 186 nu.9
principalis quando non potest conueniri pretextu exceptionis sibi competentis, exceptio ipsa denegabitur fideiussori, quia ipsi non competit modo aliquo 327 numero 2
Princeps si se de causa intromittat, eandem ad se, vel eius delegatum trahendo, nemo amplius ipso principe inconsulto potest se in ea intromittere, quasi fuerit ex hoc exempta ab ordinaria iurisdictione 249 numero 8
princeps potest ad sui libitum iurisdictionalia reuocare: & tollit quando vult 249 nu.9
princeps concedens alicui iurisdictionem ad vitam, non ex hoc videtur abdicasse à se potestatem ad libitum reuocandi, & alteri concedendi 249 nu.10
princeps potest supprimere iurisdictionem nedum singularium personarum, sed etiã ciuitatum 249 nu.11
Iurisdictiones fiunt à Rege, & resiuunt ad Regem 249 nu.12
princeps si in præmium bonorum seruitiorum concessit priuilegium iurisdictionis alicui, non ita reuocare posset sine causa 249 nu.13
princeps si concessit aliqua in præiudicium suæ dignitatis seu authoritatis supremæ, potest reuocare: & non tenetur obseruare 249 nu.14.15
princeps non potest ex certa scientia, nec de plenitudine potestatis aliquid inaudita parte statuere, & si faceret non teneret 531 nu.3.4. *Et ibi quòd Deus omnipotens citauit Adam*
princeps potest concessionem factam, & ius quæsitum per contractum eius subdito ad eius libitum reuocare 563 nu.15
princeps de plenitudine potestatis potest dominium reimeæ auferre, & alteri concedere 452 numero 31
princeps tam de potestate absoluta, quàm de ordinaria potest concessionem etiam à semetipso factam reuocare 565 nu.19
princeps potest dominium de iure gentium acquisitum auferre vni, & dare alteri 565 nu.20
princeps potest de plenitudine potestatis auferre feudum datum vasallo sine causa, & sic ipsum priuare feudo 565 nu 21
princeps concedens inferiori aliquid de sibi reseruatis, in dubio videtur concedere, vt ea exerceat cum debita causæ cognitione, & non cum illa plenitudine potestatis quam habet ipse concedens 79 nu.8
princeps non consueuit remittere pœnam delinquenti, nisi parte concordata, & de qua concordia constet per instrumentum 80 nu.15
princeps motu proprio rescribẽs excludit omne vitium subreptionis & obligationis 446 nu.13
princeps nunquam præsumitur cõcedere motu proprio, sed ad postulationem partis, attamen quando benemerita cõcurrunt in concessione, tunc præsumitur motu proprio 79 nu.4. *Maxime vbi potest præsumi in Principe aliqua subsistentia causæ* 446 numero 242.5
princeps non recognoscens superiorem disponendo cum clausula ex certa scientia, semper præsumitur in eo adesse iustitia causæ. adeo vt non admittatur probatio in contrarium 451 nu.15.16.17
princeps & Papa qui non recognoscunt superiorem, possunt mandare talem cognitionem eorum officialibus, & sic cumulationem possessorij, & petitorij fieri. Secus in inferiore à Principe 417 nu.2.3
princeps nec Papa potest inaudita parte aliquid statuere 415 nu.14.15.423 nu.10
Et hoc, quia esset tollere defensionem quam Princeps auferre non potest. inde dominus omnipotens Adam vocauit ibid.nu.16
Etiam si id faceret ex certa scientia non teneret ibid. nu.19
princeps ad hoc vt dicatur promouisse scienter inhabilem, oportet quòd de certa eius scientia apparuerit, alias non præsumitur 347 nu.14
princeps si contrahit cum subdito recepta pecunia reddit contractum irreuocabilem 456 nu.94.95

Et si

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et si aliter diceremus, nemo reperiretur qui vellet contrahere cum principe, & sic hominum priuaretur commercio, quod esset valde graue ibidem
princeps non remittit pœnam delicti nisi parte concordata, & si fieret, non tenet 269 nu.8
princeps sola facti veritate inspecta potest causam decidere 412 nu.19
princeps dum attestatur factum, standum est suæ assertioni 450 nu.7
princeps narrando factum in priuilegio præsumitur habere notitiam facti 450.nu.8
princeps nunquam præsumitur concedere motu proprio, sed ad postulationem, nisi bene merita concurrerent, quia tunc concessio præsumitur motu proprio 453 nu.52
princeps in concessione seu priuilegio attestatur, quòd concurrunt benemerita concessionarij, creditur dictæ assertioni ipsius principis 453 nu.53
princeps non recognoscens superiorem habet tantam potestatem, quòd potest sola voluntate moueri in positiuis 453 nu.54
princeps mandans constitutionem diu seruatam, & omnia gesta virtute dictæ constitutionis, haberi pro infectis, certè omnia decisa erunt annullata 453 numero 55
princeps potest facere factum haberi pro non facto, ex quo princeps est omnia, & super omnia 453 numero 56
princeps habet duplicem potestatem ordinariam, & absolutam: in ordinaria censetur sub lege, in absoluta non, nec quo ad obseruantiam, nec quo ad vinculum in iure positiuo 453 nu.57
princeps dum scit veritatem, non debet ire per ambages 453 nu.58
princeps quicquid facit, vt Deus facit, ideo nec fallit, nec fallitur 453 nu.59
princeps debet iudicare vt Deus esset iudicaturus 389 nu.78.428 nu.18
princeps & quilibet iudex sequi debent æquitatem in iudicando, licet aliquando non sequantur oculo iudicantis caligante 390 nu.79
princeps quod facit, præsumitur legitimè facere 260 numero 3
princeps ita vult, hoc dicere sufficit 260 nu.5
princeps non potest mandare vt non subsistentibus indicijs homo bonæ famæ torqueatur 261 nu.6
princeps licet possit excedere modum, quod iudex facere non potest: tamen non intelligitur id facere posse in his, quæ sunt de iure diuino seu naturali: ex quo ipse princeps ligatur iure gentium vel naturali. Matthæ. de Afflic. dicit se ita respondisse regi Federico volenti vt cuidam nobili tortura daretur 261 numero 7
princeps cum clausula de plenitudine potestatis apparet voluisse supra ius disponere 451 nu.25
princeps quando scribit de plenitudine potestatis, facit vt nihil possit contra ipsum opponi quod habeat annihilare concessionem 451 nu.26
princeps cum clausula de plenitudine potestatis potest rem suam alteri auferre, & si qui aliter dicerẽt, mentirentur per gulam 452 nu.27
princeps dum ex certa scientia, & de plenitudine potestatis rescribit, apparet voluisse auferre ius tertij quomodocunque quæsitum, etiam subsequuta clausula non obstante 453 nu.46
princeps rescribens ex certa scientia, videtur id facere de plenitudine potestatis, adeo quòd de eius viribus, & validitate non potest in dubium reuocari 446 nu.17
princeps cum clausula, ex certa scientia, validat alias inualida 446 nu.18
princeps tunc dicitur ex certa scientia quid facere cùm illam clausulam apponit in rescripto, seu priuilegio 486 nu.7
princeps quando narrat factum in priuilegio, quo casu habetur ac si dixisset se prouidere ex certa scientia 486 nu.8
princeps tempore suæ creationis, si promittat aliquid sibi præiudiciale, non tenetur seruare 249 nu.17
princeps quod gessit ex certa scientia facit imponi silentium perpetuum venienti contra illud 450 nu.6
princeps vnius loci non potest imponere seu facere legem sibi non subditis 50.nu.4
princeps potest condemnare ex causa non petita, si de illa sibi constet 428 nu.23
princeps supremus solus potest tollere ius alteri quæsitum 419 nu.3
princeps quòd non potest inaudita parte aliquid disponere, procedit etiam si princeps id faceret ex certa scientia, & de plenitudine potestatis 423 nu.14
princeps non potest tollere defensiones inquisito in causa criminali: cùm defensio sit de iure diuino, quam princeps tollere non potest 254 nu.9.19.11
princeps potest tollere defensionem de iure ciuili competentem: sed non eam, quæ competit de iure naturali 254 nu.12
princeps non potest mandare de potestate ordinaria, quod quis torqueatur absque indicijs 254 nu.13
princeps concedens iurisdictionem alicui Baroni in vasallos, non videtur à se eximere iurisdictionem, quin possit & ipse quoque princeps cognoscere, si vult 249 nu.3
princeps concedendo iurisdictionem seu delegando causam alteri specialiter committendo, non videtur ipsam abdicasse ab alio ordinario superiore: & multò fortius à semetipso cognitionem, sed ipsam accumulasse 249 nu.4
princeps successor potest reuocare iurisdictiones amplas concessas per prædecessorem in præiudicium suæ iurisdictionis regni: vt sunt iurisdictiones secundarum causarum concessæ Baronibus: quia Rex non habet ibi nisi iurisdictionem in habitu 250 nu.26
princeps si contraueniret contractui secum gesto, præsumitur circunuentus ex obliuione, vel ex facto impetrantis, & non valet 456 nu.97
princeps quando etiã motu proprio reuocat illud quod obseruare tenetur, præsumitur circunuentus, & ita circunuentus fingitur, quòd contrarium probari non potest: quasi sit præsumptio iuris 456 nu.98
princeps cum clausula, non obstante, vel alia simili apparet voluisse vti plenitudine potestatis, & præsumitur eo casu voluisse auferre ius alterius etiã quomodocunque, ac etiam si tractaretur de graui præiudicio 456 nu.99
princeps potest priuilegia quæ in contractum non transiuissent, reuocare sine causa, quæ verò in cõtractum, reuocabit cum causa 456 nu.100
princeps dum vtitur plenitudine potestatis nihil aliud est, nisi derogare iuri communi, seu ordinario 452 nume.33
princeps dum rescribit cum clausula non obstante, aufert ius partis 452 nu.34
princeps cum dicta clausula non obstante, apparet voluisse vti plenitudine potestatis. 452 num.35.36. *Et quòd voluerit vti iure communi, sed suprema potestate, ibid.*
princeps cum dicta clausula potest omnia facere, & de nihilo aliquid 452 nu.37
princeps in eo præsumitur pro ratione voluntas, & præsumitur omnia decenter facere, nec præsumitur concedere non concedenda 452 nu.38
princeps vbi ex certa scientia quid concessit, seu fecit, omnibus error excluſus apparet 450 nu.1
princeps vbi quid facit ex certa scientia, sibi credendum est illud verum esse, nec debet in dubium reuocari 450 nu.2
princeps rescribens ex certa scientia in suis literis, videtur id gerere de plenitudine potestatis 450 numero 3
princeps repetens pluries clausulam, ex certa scientia, in suo priuilegio, seu rescripto, clarius demonstrat suam deliberatam voluntatem 450 nu.4
princeps nunquã præsumitur concedere non concedenda 119 nu.34
princeps mandare non potest, vt quis torqueatur non præcedentibus legitimis indicijs 119 nu.35
princeps imponens angarias seu collectas sine causa, diceretur rapinam committere, cùm bona subditorum auferat 219 nu.12
princeps vbi aliquid concederet in præiudicium dignitatis suæ, licet non enorme, non tenetur illud seruare. vbi multa circa prædicta 286 nu.29
princeps licet aliquid asserit sibi reseruatum, nõ tamen videtur se priuasse, quin & ipse quoq; id facere non posset: cùm lõge maior potestas penes ipsum remanserit 445 nu.10
princeps videtur concessisse motu proprio, vbi concurrunt benemerita, & seruitia. 286 nu.22.23. *Et licet aliter sonarent verba, videlicet, quòd ad postulationem partis fuisset facta, tamen non excluditur quin etiam motu proprio facta non fuerit. ibid.*
princeps si reuocaret id quod per prius fecit, fingitur eo casu circunuentus, adeo vt contrarium probari non posit 281 nu.6
princeps quod vult fieri, habetur pro facto, & quod dari mandat, habetur pro dato 281 nu.7
Maior temperantia præsumitur in seniore quàm in iuuene 281 nu.8
princeps non præsumitur concessisse, nec concedere non concedenda 414 nu.3
princeps concedendo rem minori, vel pupillo, seu vniuersitati, semper intelligenda erit concessio absque præiudicio tertij 414 nu.4
princeps concedens rem alteri concessam ad hoc, vt teneat secunda concessio, debet illi primæ concessioni derogare cum clausula, non obstante 280 nu.2
princeps si daret castrum alicui quod secũdo loco alius impetraret, talis secunda impetratio esset obreptitia & nulla 280 nu.3
princeps, etiam quòd parti pecuniariter interesset, remittere non potest 269 nu.10
princeps dum vtitur clausula, ex certa scientia, apparet præiudicare velle illi cui erat ius quæsitum 446 nume.19
princeps dum vtitur clausula prædicta, apparet imponere velle silentium perpetuum veneni cõtra illud quod ipse gessit ex certa scientia 446 nu.20
princeps imponens vectigalia sine causa committit rapinam, quia eo casu dicitur bona subditorum auferre 442 nu.14.526 nu.19
princeps aliquid concedens in graue præudicium suæ dignitatis, seu authoritatis non tenet, nec obligatur illud obseruare 445 nu.7
princeps rescribendo delegato, seu ordinario dicẽdo informes per te ipsum. important verba hæc vt debeas per te ipsum informare, nec per alium loco sui 545 nume.1.2
princeps semper potest causam inferioris ad se aduocare 250 nu.22
princeps non potest reuocare priuilegium, quod trãsiuit in vim contractus 250 nu.24
princeps dum concedit motu proprio extenditur gratia vltra præsumptam intentionem concedentis 546 nume.10
princeps si aliquid cõcedat recepto precio, dicitur contractus venditionis, & nõ priuilegium, etiam si vteretur verbo indulgemus: nam eo casu nõ posset princeps concessionem ipsam reuocare, quia dolum committeret 456 nu.91
princeps, quòd potest remittere, dum remittit pœnam, intelligitur de ea quæ veniet applicãda suo fisco, non autem parti 79 nu.2
princeps indulgendo delictum, non remittit infamiam ex eo incursam 79 nu.7
princeps cum clausula non obstante, potest omnia facere, & de nihilo aliquid 446 nu.29
princeps dum narrat se concessisse cum deliberatione sui adsistentis consilij, non potest cogitari, quòd error interuenerit 148 nu.21
princeps tunc dicitur facere ex certa scientia, quando dictam clausulam ponit in priuilegio 148 nu.22
princeps non præsumitur ita de facili derogare literis geminatis, & triplicatis, dum de eis nulla fit sibi mentio in rescripto 447 nu.32
princeps generaliter concedendo, non videtur cõcessisse sibi reseruata in signum supremæ potestatis 15 numero 9
princeps successor potest indistinctè priuilegium gratiæ Regis sui prædecessoris factæ alicui remittere 250 nume.19
princeps nec iudex secularis non potest quouis modo derogare, seu delere rescripta, seu decreta iurata 455 nume.79
princeps laicus & iudex non possunt imponere legem personis ecclesiasticis, quia non sunt, nec esse possunt de eorum iurisdictione 173 nu.27
princeps secularis nec principaliter, nec accessoriè potest aliquid statuere in matrimonijs 562 nu.7
princeps ex causa reipublicæ, & ex causa status potest auferre rem priuati 451 nu.21
princeps concedens ob benemerita tenetur de euictione 546 nu.8

Universidad de Deusto
Biblioteca

princeps si cõfirmat tale priuilegium, erit gratia: & si denegetur confirmatio, erit iniuria 250 nu.20
princeps ex causa reuocat priuilegium, maximè dum exprimit causam 564 nu.7
princeps secundum vnam opinionem, licet nõ potest sine causa auferre ius alterius, & mihi concedere, tamen vbi idem princeps fuit ille qui concessit, bene poterit auferre 450 nu.12
princeps dum infert alicui præiudicium, præsumitur in eo causa 450 nu.13
princeps non potest remittere pœnam corporalem delinquenti in præiudicium partis: nec etiam id, quod interest parti pecuniariter absque vrgenti causa, & absque partis voluntate: alias peccat mortaliter: cum id faceret de absoluta potestate 79 nu.1
princeps mandans alicui vt possit exercere ea quæ sunt supremæ potestatis, non ex hoc poterit exercere talem potestatem nisi cum causa, & precedente natura causæ cognitione 417 nu.6
princeps vbi committẽdo causam certis iudicibus mandauit certo modo iustitiam fieri, non poterit postèà alius inferior se intromittere, & aliter mandare 417 nu.7
princeps si semel delinquenti indulsit: facinoroso autem habenti consuetudinem, minimè parcere debet 228 nume.10
princeps si reiteranti homicidium indulsit, non facta mentione alterius prioris homicidij per prius commissi, non valebit indultum 228 nu.11
princeps nedum potest euacuare & auferre iurisdictionem à suis iudicibus in certis casibus, verum etiam contra certas personas priuilegiatas, & ecclesiasticas, & mandare in aliquibus casibus, ne audiantur ab eius iudicibus 453 nu.47
princeps non potest reuocare contractum ex conuentione initum 454 nu.61
princeps concedendo iurisdictionem alteri, seu sibi causam committendo, non ex hoc videtur se priuasse potestate cognoscendi in causa illa: sed videtur cumulasse iurisdictionem ipsam 16 nu.23
princeps nullus potest iuramenti virtutem tollere, imo nec Papa inter merè laicos posset enervare contractum iuratum 455 nu.77
principis clara voluntas si apparet, nõ est aliud faciendum, nec quærendum, licet mentio aliter specialis facta non fuerit 454 nu.66
principis de intentione non præsumitur esse, velle præiudicare iuri alterius sibi incognito 346 numero 7
principis beneficia sunt latissimè interpretanda, maximè contra ipsum principem concedentem 142 numero 25
In principis consistorio debet veritas amplecti, & equitas, & secundum illam iudicari 428 numero 16 & 17
principis attestationi standum est 250 nu.23
principis mens præsumitur esse talis, qualis de iure esse debet 79 nu.3.119 nu.33
principis deliberata intentio demonstratur ex geminatione priuilegiorum 450 nu.5
principis assertioni standum, quòd concesserit aliquid propter bene merita: licet de benemeritis probetur 147 nume.15
principis donatio facta alicui tempore guerræ, vel in principio suæ acquisitionis regni, non valet 249 numero 18
principis plenitudo potestatis nulli necessitati arbitrij est subiecta, nullisque publicis regulis iuris limitata, cùm in eo sit sedes liberalitatis, & potest præferre minus æquum magis æquo 452 nu.32
principis verba apposita in priuilegio seu concessione tu non debes tenaciter interpretari, aut stricte 545 nume.4
principis verba in rescriptis seu priuilegijs posita debemus conformare æquitati, licet verba etiam hoc non patiantur 546 nu.5
principi soli reseruata non transferuntur in alios quantuncunque mandatum generale habentes, & potestatem satis plenam, & amplam 417 nu.4
principi seu domino semper remanet maior potestas & iurisdictio, quàm in alium transferat 249 numero 5
principi sunt exprimendæ omnes causæ, ex quibus moueri posset ad non concedendum, vel difficilius concedendum: nec sufficit in genere fieri expressionem, sed requiritur notabilis expressio 79 nume.9.80 nume.10
principi debet exprimi qualitas, qua expressa, aut ipse non concederet, quod petitur, vel difficilius concederet, aliàs non tenet concessio 346 nu.8
In principe qualibet ratio mutua sufficit, etiam si. auferat dominum alteri 452 nu.29
principum gesta decet esse mansura 454 nu.69
principum beneficia, & concessiones sunt latissimè interpretanda, maximè contra ipsum principem concedentem 545 nu.3
principum concessiones & beneficia licet sint latissimè interpretanda contra ipsum principem concedentem: non tamen erunt interpretanda contra mẽrem ipsius concedentis 15 nu.18
prior concessio attenditur in concessionibus principum 280 nu.1
prior in hora concessionis seu impetrationis, licet æqualis in data collationis, venit præferendus 471 numero 3
prioratus horæ potest probari per testes 471 nu.4
priuatus iniustè, & violenter ante omnia debet restitui, etiam si per iudicem esset destitutus possessione, adeò quòd nulla exceptio ante restitutionem contra eum opponi possit, etiam si peteretur confirmari adiudicatio, licet nulliter præstita 422 nu.5
priuatus sicut obligatur ex contractu, ita & princeps pariter contrauenire non potest 456 nu.96
priuilegium concessum quod non dependet à sola voluntate concedentis, seu auctoritate, sed ex iure alteri quæsito propter eius factum non potest reuocari, ibid. 456 nu.92.93. *Imò etiam de plenitudine potestatis non posset contrauenire. ibid.*
priuilegium duplicatum, seu concessio duplicata declarat multum mentem ipsius principis 453 nu.51
priuilegium post sententiam quæ transiuit in rem iudicatam impetratum, non valet 346 nu.3
priuilegium quæsitum à principe propter benemerita concessionarij, nedum non dependet ex sola voluntate concedentis, seu auctoritate, sed ex iure eidem concessionario quæsito seruitia: & sic nullatenus reuocari uocari potest 453 nu.60
priuilegium principis non est absurdè interpretandum seu obscurè, sed sanè & propriè. & verba adposita per ipsum principem in priuilegio, non debent tenaciter interpretari: & sunt conformanda æquitati: licet verba ipsius non patiantur 142 nu.23
priuilegium obtentum lite pendente nil suffragatur impetranti 346 nu.1.400 nu.1
priuilegium in quo conceditur castrum cum angarijs, & perangarijs, ista verba, cum angarijs &c. non disponunt inducendo obligationem, & causam obligationis perpetui seruitij, sed inducit concessionem iurisdictionis in angaria & perangaria, quæ non competunt baronibus, nisi concedantur ex priuilegio 295 nume.16
priuilegium vt possit creare tabelliones si fuit concessum alicui per principem, & demum à successore principe habitum fuit aliud priuilegiũ confirmationis, primũ priuilegium in progressu temporis reuocatum in dubium, ad quod probandum adducitur confirmatio, & opponitur non esse standum confirmationi, nisi exhibito primo priuilegio, tamen standum erit ipsi confirmationi 486 nu.2.3
priuilegium concessum per Principem priuans legem communem debet strictè interpretari 309 nu.9
priuilegium ecclesiæ Camalduensis, in quo Papa concedit monasterium sancti sepulchri cum toto Burgo. intelligitur, id est, cum tota parte Burgi, quæ ratione rerum aut personarum est ordinis Camalduensis 246 nu.7
priuilegium tacens processum fabricatum in causa super qua est obtentum, nil iuuat impetrantem 400 nume.3
priuilegium cõtra ius debet intelligi, vt minus lædat ius commune, quàm posit 199 nu.44
priuilegium dignitatis non finitur finita dignitate 262 nume.23
priuilegium tacens de rescripto præcedenti non valet 346 nu.5
priuilegium tacitè de rescripto, seu processu facto cum impetrante non tenet 346 nu.6
priuilegium debet intelligi, vt minus lædat ius commune quàm posit 279 nu.6
priuilegium concessum non extenditur ad seruitores mercede conductos 459 nu.16
priuilegio intelligitur iam præiudicatum, nedum per non vsum, sed etiam per contrarium vsum 279 nu.8
In priuilegio confirmatorio concesso ex certa scientia, si serio è narratur factum, & prima concessio, & deinde confirmatur, non est necesse exhibere primam concessionem, sed sola confirmatio sufficit, quòd secus est, quando simpliciter fieret prima confirmatio non inserto tenore priuilegij 476 nu.2
priuilegia ita interpretanda sunt, vt minus lædant ius commune, quàm possint 15 nu.13
priuilegia fori duo si quis habet, attenditur illud priuilegium fori quod est maius 280 nu.9
priuilegia principum sunt latissimè interpretanda 299 nume.6
probans vnum si aliud deduxit, non potest obtinere, nisi sit in deducto clausula illa, ius & iustitiam ministrari, vel omni meliori modo 514 nu.11
probatio plena resultat ex pluribus coniecturis & præsumptionibus 60 nu.13.351 nu.27.428 nu.13.14.15. *Et nedum in causa criminali, verum etiam, & ciuili. ibid.*
probatio dubia semper contra producentem interpretabitur 294 nu.7.8.525 nu.8
probatio vbi liquida & clara haberi non potest, sufficit quod iudex ex vehementi opinione se informet 60 nume.15
probatio inquisiti quando reddit dubiam probationem querulantis seu fisci existentem contra ipsum inquisitum debet inquisitus ipse absolui: vnde probatio fisci non solum remanet dubia, sed etiam elisa 164 nume.14
probatio bonæ famæ elidit fidem indiciorum 86 nu.46
probatio quæ verisimiliter fieri non potest per alios quàm per domesticos statur domesticis 543 numero 10
probatio per instrumentum non requirit aliam probationem, quia dicitur probatio probata, & non probanda. imò dicitur veritas apparens, quod ex instrumento apparet 440 nu.4
probatio instrumenti non requirit probationem facti, sed dicitur probatio probata 500 nu.6
probatio vbi à iure legitima requiritur, non sufficiet probatio priuilegiata: vt est illa, quæ fit per iuramẽtum seu aliter simili modo. Et quæ dicitur priuilegiata probatio 85 nu.40
probatio per coniecturas sufficit in secretis 350 numero 18
probatio in specie præualet probationi in genere 512 numero 5
probatio per testes de ætate deponentes ex aspectu est fallax 370 nu.1
probatio non concludens nedum non releuat producentem, verùm etiam non facit rem dubiam 376 numero 10
probatio semiplena impeditur per modicum defectum in teste 338 nu.17.19
probatio debet esse verisimilis, aliàs ei standum non est 223 nu.9
probatio falsi debet de necessitate concludere 364 numero 6
probatio tendens ad infringendum instrumentum debet esse concludens, & necessaria 376 nu.14
probationes contra iudicem debent esse claræ & manifestæ. vbi subdit hoc procedere, quo ad condemnationem: Secus, quo ad torturam: in qua sufficient indicia concludentia in subsidium plenæ probationis: & subditur, quòd pro iudice præsumendum est, dum debito ordine procedit, & non aliter 83 nu.17.18.19
probationes post terminum datum sunt nullæ, nisi iudex ex causa id fecerit 408 nu.1.2. *Verũ si iudex videret producentẽ non malitiosè versari, poterit ipsas recipere, si infra modicum tempus offerantur* 409 nu.3.6
probationes saluãtur in actu reiterabili propter distinctionem temporum, vel locorum 384 nu.38
probationes imperfectæ faciũt vt ex ijs possit iuramentum ipsum deferri 412 nu.15
proabtion.es plures imperfectæ simul iunctæ vel plures semiplenæ faciunt vnam probationem perfectam 411 nume.13
probationes clariores, quæ in criminalibus requiruntur, in causa falsi sunt necessariæ. 68 nu.4

Universidad de Deusto
Biblioteca

probationes vbi sunt difficilis probationis, verisimiliter lex est contenta omni probatione, etiam per argumenta, & verisimiles coniecturas 60 nu.14
probationes in causa matrimoniali sunt necessariæ, quæ in causis criminalibus requiruntur, cum eis equiparentur 54 nu.19
probationes multum euidentes requiruntur contra officialem 85 nu.37
probationes delicti contra inquinatum de crimine purgantur per tormenta 192 nu.7.9
processus contra minorem absque curatore est nullus: secus si est in eius fauorem 391 nu.6
processus in quo proceditur per inquisitionem, & per accusationem 314 nu.3
processus iudicis secularis contra clericum non tenet 174 nu.38.541 nu.30
procuratio nullatenus peti potest in pecunia præstanda, sed in victualibus, & pariter nec in alys muneribus, quæ etiam à volentibus recipere non potest 567 nu.5.6.7
procurator non admittitur in criminalibus, quando allegat aliquid per quod causa ipsa discutitur: secus si comparet ad opponendum declinatoriam fori, vel ineptitudinem libelli seu ad annullãdum iudicium, quia tunc admitti debet 438 nu.33
procurator debet admitti in omni crimine, in quo venit imponenda pœna minor relegatione 331 numero 3
procurator debet admitti vbi causa criminalis incidit cum ciuili. Et ideò Ange. dat cautelam, vt in citatione dicatur, vt compareat personaliter, & non per procuratorem, tamen loquitur vbi dubium est, an possit interuenire procurator 331 nu.4.5
procurator non appellans à sententia lata contra suum principalem apparet euidenter delinquere 479 nume.1
procurator si fuit litem contestatus cum ipso semper procedi potest, & non cum domino, cum quo non fuit lis contestata 287 nu.1
procurator autem dicitur qui constituitur ad vnum actum, & non institor. ibid. 300 nu.6
procurator contrahens pro domino ipsum dominum obligat, & non se, nisi expreßè se obligando diceret, obligo me & hæredes meos, ex quo per clausulam hæredes excluditur à notißimis terminis officij 301 nu.7
procurator licet vnum confiteatur, tamen si probatur rem aliter se habere, non nocebit domino talis confeßio 390 nu.5
procurator dum ob paupertatem non volens domino reficere interesse, ex quo non appellauit à sententia facit vt succurrendum sit domino, vt ipse dominus appellare posßit, & etiam quòd dominus restituatur ad statu alia 479 nu.7.8
procurator non potest à seipso vendente emere nomine domini 278 nu.22
procurator non agit contra procuratorem 276 numero 1
procurator generalis seu syndicus, etiam habens speciale mandatum, non potest rem auferre ab vno possessore, & alteri dare, si primus possessor tantundem offert, quantum alius obtulit 276 nu.2
procurator debet admitti in causa in qua pro crimine venit pœna pecuniaria 330 nu.1
pœna corporalis vbi fieret pecuniaria per statutum, potest & eodem modo procurator interuenire 330 nume.2
procurator & informator de defensionibus absentis potest interuenire in causa criminali 179 nu.72
procurator debet admitti vbi dubium est an sit admittendus in causa 331 nu.6
procuratoris contumacia seu negligentia, licet noceat domino in non appellando non habebit locum vbi dominus principalis esset absens & ignorans, & causa agitabatur per procuratorem, quia tunc non potest imputari domino si non appellauit 479 nu.2
procuratoris contumacia non nocet domino, nisi dominus sciuerit, & purgare potuerit contumaciam procuratoris, & supplere eius defectum, & non fecit 479 nu.3.4
procuratori sub quacunque magna potestate sibi concessa in mandato non venit quòd posßit dolum committere 276 nu.5
procuratorẽ constituens videtur eidem mandare quòd faciat ea quæ sunt de consuetudine fieri per procuratorem 381 nu.7
producens instrumentum in iudicio potest ex eo conueniri, in tantum quòd etiam si conditionaliter produxisset, quatenus pro se facit, tamen sibi huiusmodi productio nocet 427 nu.2
prohibitio morientis, per quam prohibiti sunt hæredes querulari contra inquisitum, facit vt sit imposita necessitas hæredibus, vt contrauenire non posßint dispositioni decedentis 242 nu.15
prohibitus alienare extra familiam, poterit tamen ea lege alienare, vt incontinenti, restitui debeat familiæ 272 nu.4
promittens factum suum teneretur etiam de facto successoris 397 nu.3
promittens factum alienum, cum clausula, se facturum & curaturum: an si feciſſet omnem suum conatum, excusetur à pœna 186 nu.2.4
promittens facere aliquid cum iuramento, euitat periurium & pœnæ commißionem, si fecit quicquid potuit 187 nu.7
Et licet multi teneant, quòd potest peti pœna, tamen Canonistæ communiter tenẽt, quod nullatenus committatur pœna. ibid. nu.8
promittens se facturum & curaturum si fecit quicquid potuit, an sit excusatus 186 nu.1
promittens vendere rem immobilem, decesßit reluctofilio pupillo, si demum pupillus fecit ipsam venditionem non requiritur decretum iudicis, quia non est alienatio sed executio promißionis defuncti de alienando 288 nu.2
promittẽs habere quid ratum & firmum, nec de facto, nec de iure contrauenire, non poterit demum cõtrauenire 322 nu.8
promittens teneri de casu fortuito, non tenetur si contingit culpa partis cui est facta promißio 389 numero 73
promittens accommodare turrim seu arcem principi contra omnem hominem mundi, non intelligitur contra seipsum, etiam si contra seipsum accommodare promisßet 182 nu.14.15
promittens principi accommodare arcem vel turrem contra omnem hominem mundi, non præsumitur ipsum

ipsum accommodare voluisse contra se ipsum. ibid. Imo etiã si promisßisset accommodare contra seipsum non teneret promißio 492 nu.9
promißio qualibet intelligi debet rebus in eodem statu permanentibus 388 nu.68
promißio de vendendo nedum si sit facta, verum etiam si fuerit iuratum nemini alteri vendere, tamen si hoc non obstante venderet, & traderet, emptor ipse secundus non obstante iuramento prædicto consequeretur rem venditam: ex quo instrumentum non habet vim impediendi translationem dominij 282 numero 4
promißio nuda operatur, quòd si ex ipsius obseruantia quis damnum consequeretur, tunc promittens tenetur ad emendam damni 333 nu.1.2
In promißione nuda quando deducitur id, ad quod quis de iure tenebatur, tunc ex dicta promißione tanquam à iure fomentata, actio competit 333 numero 3
propositum & voluntas distinguunt maleficia 164 numero 1
per prorogationem termini factam principali sunt liberati fideiussores 387 nu.61
protocollum inspicitur, & ad ipsum recurritur stante diuersitate inter scripturas, & notas 377 nu.21
Ad protocollum semper recurritur, & ei datur plena fides 377 nu.22
prouisio specialis specialem derogationem requirit 276 nume.4
prouocatus excusatur de eo quod facit cõtra prouocantem 99 nu.5
prouocatus ab armato veniẽte contra ipsum, licet illum prouocantem occidere: & dicetur ad defensionem feciſſe, & dicitur ille à semetipso occisus, & non ab aggresso 140 nu.5
prouocatus occidens prouocantem, non potest condemnari vera pœna homicidij 99 nu.2
prouocatus occidens prouocãtem, præsumitur illum occidisse ad defensionem 64 nu.8
prouocatus quoties infert æqualem iniuriam, vel maiorem, sit compensatio, & omnino euitatur pœna 395 nume.20
prouocatus nõ punitur de toto facto, sed excessu tantum 99 nume.3
publica vtilitas vbi versatur, non attenditur interesse priuati 229 nu.20
publicatio bonorum, spectat ad fiscum 14 nu.4
publicationem bonorum non habet ciuitas, nisi in priuilegio sit concessum 14 nu.4
publicatione bonorum, veniunt etiam actiones 16 numero 1
publicatione bonorum nedum veniunt bona præsentia, sed etiam alia postmodum quæsita: cum fiscus succedat bannito, etiam in bonis quæsitis post bannum 16 nume.2
publicatione bonorum applicãtur fisco actiones. & obligationes, etiam conditionales 16 nu.3
puella potest repetere renunciata & alienata nulla absolutione nec iuramento obtenta, & pariter minor 496 nume.10
puer si offendit aliquem, & fuit in dolo præsumpto, aut in culpa, restituitur in integrum 510 nu.2
pupillus licet non potest absque authoritate curatoris specialiter obligari, dico efficaciter, tamen quando obligatio est facta in eius commodum, valet & tenet 259 num.11.12. *& idem in minore, si ex statuto non posset se obligare absque præsentia consanguineorum. & idem in muliere ibid. nu.13 & 317 nu.5*
pupillus debet dari sub tutela auiæ, non autem alterius, qui succedet 332 nu.3
pupillus dicitur nomine proprio posßidere cum etiam sine tutore acquirat posßessionem, si ætatis est vt intellectum capiat 506 nu.11
pupilla desponsata & tradita spõso debet educari apud sponsum, nec ab eo amoueri, nisi esset minor septennio, maximè vbi esset nupta æquali suæ conditionis & cum interuentu legitimæ personæ pro ea 306 nume.6.7
pupilla nuptui tradita si reperitur alibi quàm penes virum, posset per virum vendicari: & donec de aptitudine discuteretur, esset viro restituenda 306 nume.8
pupilla si virtute statuti non potest sine authoritate tutoris sui contrahere, & tamen matrimonium contraxit, tutor eius non potest illud dirimere: etiam si statutum diceret, quòd nullum contractum facere posßit pupilla absque consensu tutoris. 307

QVæstio emergẽs super rebus pignori captis, dum agitur coram iudice exequente summatim, ipse non facit præiudicium agere volenti ordinariè 493 nume.2

quæ requirantur ad hoc, vt quis dici posßit infamis per delictum 198 nu.36
quæ de nocte fiunt dicuntur occultè & secretè fieri 234 nume.5
qualitas quæ fundat & priuat iurisdictionem, debet de ea ante omnia constare 217 nu.7
qualitas personæ multum confert ad remouendum præsumptionem falsitatis 122 nu.13
qualitas dum requiritur in aliquo actu, necesse est ante omnia de ea constare 171 nu.7.539 nu.12
qualitas expressa in libello vbi mutat speciem actionis, & variat naturam condemnationis, tunc nisi per actorem probetur, semper reus absolui debet 396 nume.22
qualitas quæ requiritur in aliquo facto ex dispositione legis vel statuti, non sufficit probari factum, nisi probetur etiam qualitas 176 nu.50.51.52
qualitas quæ fundat & priuat iurisdictionem, debet ante omnia constare 176 nu.53
qualitas hominis multum operatur ad remouendũ præsumptionem falsitatis 48 nu.5
qualitas personæ attenditur ad cognoscendum an dolo vel culpa homicidium sit commissum 235 nu.16.17
qualitates omnes sunt exprimendæ Principi, quæ haberent ipsum mouere ad non concedendum, vel difficilius concedendum. 455 nu.86. Imò requiritur fieri notabilis expreßio, & non in genere ad hoc, vt impetratio saluetur à subreptione. Nec sufficit exprimi generaliter factũ, nisi exprimatur modus facti. ibid. nume.88
qualitates omnes sunt exprimendæ principi, ex quibus moueri potest ad non concedendum, vel difficilius concedendum nume.9. Imò requiritur notabilis expreßio, nec sufficit in genere fieri, vt impetratio sal-

Universidad de Deusto
Biblioteca

uetur à subreptione seu obreptione nec sufficeret generaliter exprimi factum, nisi exprimatur modus facti 554 nu.8
quando pro aliquo delicto veniret imponenda pœna mortis, sed ex aliqua causa minoratur pœna illa non debet esse corporalis sed pecuniaria 203 nu.3
quando homo interfecit hominem, omnes virtutes cœlorum clamant ad diuinam maiestatem 197 numero 25
querulans in syndicatu contra officialem debet iustificare grauamen ex eisdem actis & processu: nec posset nouas probationes inducere contra officialem 137 nume.16
qui potest id quod plus, poterit etiam facere quod est minus 228 nu.19
qui minus bene facit, quàm facere potuit, vel debuit, si ex eo sequatur damnũ alicui, illud resarcire tenetur 45 nume.6
quis dicitur esse in numero illorum, de quorum numero in veritate non est, propter facti similitudinem 229 nume.1
quod vna via prohibetur, non debet alia via concedi 399 nu.18
quòd capit. personas de testib. inhabilitans testem habentem consimilem causam, habet locum in causa criminali 339 nu.6
quòd contra instrumentum nulla admittatur probatio virtute statuti, vel consuetudms, debet meo iudicio intelligi, quando quis vellet probare contra vigorem instrumenti. ibid. nu.2

RApere viro nedum licet sponsam suam, verùm etiam illam, cum quo fuit tractatus matrimonij: licet aliàs pœna raptus sit capitalis 126 nu.5
rasura in literis, seu priuilegio quando non est in substantialibus, non obest, vel quando ex verbis præcedentibus, vel sequentibus potest apparere, quod ita priuilegium ipsum, vel literæ stare debent. Item quando per comparationem literarum apparet rasuram prædictã esse eiusdem manus, cuius fuit ipsum priuilegium scriptum. Item quando per aliam scripturam publicam apparet de rasura bene facta, & sic ex vnoquoque ipsorum non nocet rasura 404 nume.1
rasura in loco suspecto non dicitur, vbi per ipsum locum quis non releuatur ab onere probandi 404 numero 2
rasura vbi est recens in scriptura, diminuit eius fidem, secus si antiqua 404 nu.3
ratihabitio ad actum non perfectum inducit mãdatum ad actum per agendum 403 nu.7
ratificari faciens generaliter promissiones, et pacta contenta in instrumento absque speciali specificatione dictorum pactorum, dolo versatur, vnde talis ratificatio nihil nocet 389 nu.70
ratificans venditionem non alienat, & ideò si pupillus factus maior ratificat alienationem, non requiritur decretum in ratificatione 288 nu.3
ratificatio venditionis inualidæ ex defectu sui consensus, confirmat actionem, & non nouam producit 288 nume.1
ratio est illa quæ dat esse rei, id est, testimonio 320 numero 2
ratione enormitatis criminis licet iura transgredi. Et quòd ratione enormitatis criminis interdicitur audientia inquisito & comparentibus pro eo, etiam aduocato 195 nu.8
rationes generales communes & notæ principi faciunt vt de eis non sit facienda sibi mentio 418 nu.8
rebellis seu hostis regis duci non potest qui ad ipsum regem recurrit 540 nu.25
rebellis dici non potest existens cum hostibus, & qui originarius est terræ occupatæ per hostes 73 nu.28
rebellis punitur in amissione bonorum, & vitæ 344 numero 3
rebellis potest impune occidi vt hostis 215 nu.36
receptans delinquentem illico post delictum commissum videtur non minus delinquere, quàm ille, qui crimen commisit 224 nu.1
receptans furtum ad hoc vt teneatur furti ratione receptationis, requiritur quod vltra receptationẽ furtiscienter etiam de furto præfato participauerit, ex quo requiritur ad commissionem furti, vt interuenerit animus lucrandi 95 nu.23
recognoscens alium in dominum, petendo ab eo confirmationem feudorum, venit feudo priuandus 70 nu.2
recognitio scripturæ facta per debitorem asserentem ipsam scripsisse, inducit plenã probationem pro creditore 410 nu.1
reditus existentes infra fines feudi, an præsumantur feudales vel censuarij. Et si omnes alij, vel maior pars ibidem existentium sunt feudales præsumitur eosdem esse similis conditionis 537 nu.3
reditus annui inter immobilia computantur 506 nu.7
reficere hoc verbum seu verbũ reparare quid importet 485 nu.4
regnũ hoc Siciliæ dicitur de patrimonio Petri, & eiusdem Regni Rex est feudatarius ecclesiæ 344 nu.1
In regno Siciliæ ex pacto inito cum ecclesia, primogenitus succedit in Regno, & si post mortem Regis non extat primogenitus, Regnum deuoluitur ad ecclesiam, licet postmodum dicta concessio fuerit ampliata fauorabilior 344 nu.2
In hoc regno Siciliæ solus rex est dominus personarũ in eo degentium 220 nu.18
regula triennalis non defendit spoliatorem 518 nu.10
regula tenaciter est seruanda, vbi in contrarium dispositio specialis non apparet. Et multa de regula, & eius obseruantia, vide ibidem per extensum in fine consilij 325 nu.16
regula cancellariæ de triennali possessore non molestando, non includit intrusum, nec habens titulum simoniacum, aut vitiosum 517 nu.6
regula cancellariæ licet faueat triennalem possessorem, tamen audietur contra ipsum volens probare nullitatem tituli 517 nu.7
regula: & quæ non prosunt singula, multa iuuant, habet locum, quando vnumquodque indicium esset plenè de per se probatum 9 nu.18
In regulis iuris se fundans non potest errare 471 nu.2
A regulis iuris est recedendum propter periculum animæ 319 nu.11
reiterator delictorum etiam si pro eisdem, vel quolibet delictorum veniret imponenda pœna pecuniaria: attamen ob reiterationem debet pœna mortis naturalis puniri 211 nu.26

reiteratio delicti facit, vt illud, quod aliàs non erat capitali pœna puniendum, puniatur capitaliter 211 nume.27
reiteratio actus facit præsumere deliberationem 286 nume.26
relatio dum fit Principi, fieri debet coram ambabus partibus 414 nu.7
relatio nuntij est de forma substantiali citationis 539 nume.15
relatio nuntij debet esse clara & certa 539 numero 17
relatio debet apparere cui facta sit 539 nu.18
relatio nuntij debet fieri iudici 540 nu.19
relatio nuntij debet scribi per actuarium causæ cum sit de processu, & actis 540 nu.20.21
relatio facta per alium quàm per nuntium citantem non tenet 540 nu.22
relictum per maritum vxori etiam absque seruitijs sibi debetur, & morte confirmatur 541 numero 2
relictum seu legatum pro maritagio puellæ, facit vt expectari non debeat tempus nubilis etatis: sed legatum ipsum tanquam penitus purum illico deberi 361 nume.1
relictum tanta necessitudine tentis atque coniunctis, ampliorem meritò ex dilectionis, & charitatis affectu admittit interpretationem, & vberiorem legati causam facit 362 nu.7
remunerandi causa eum qui reipublicæ bene inseruit, posset à regulis iuris recedi 565 nu.14
remunerandi causa bene meritum de republica potest Princeps res priuatorum auferre, & illi bene mereti concedere 565 nu.14
remuneratio seruitiorum facit vt à communi regula recedatur 552 nu.13
renunciari non potest iuri publico 299 nu.1
renunciasse quis non videtur iuri quod ignorabat sibi competere 312 nu.9
renunciatio per quam renunciatur non petere absolutionem à iuramento, ipsa non obstante peti potest absolutio 312 nu.3
renunciatio seu cessio facta lite pendente non potest fieri in præiudicium tertij 472 nu.20
renunciatio facta omni legum auxilio, solùm extenditur ad actiones competentes tempore renunciationis, non autem competituris de futuro, nec tollit defensiones competentes in causa criminali 438 numero 31
renunciatio benemeritorum facit, vt bona aliàs prohibita donari, seu alienari etiam si essent bona ecclesiæ possent alienari in remunerationem seruitiorum 446 nu.26
renunciatio dolosa & euidenter iniqua non valet 496 nume.7
renunciatio insilita reddit contractum suspectum 312 nume.9
represaliæ si sunt concessæ contra aliquam ciuitatem, vel eius ciues, non extenduntur ad villas seu castalia eiusdem ciuitatis 126 nu.4
represalijs si vna terra vti incipit contra aliam terram conuicinam, poterit & illa conuicina similiter impunè vti represalijs contra ipsam 395 numero 16
res debitoris capta per creditorem, potest loco pignoris per ipsum creditorem detineri 129 nu.4
res furto subtracta, si reperitur penes leuem personam, facit indicium ad torturam contra eam 29 numero 3
Si de furto inquiritur contra aliquem, & socij ipsius inquisiti aufugerunt, fuga illorum facit indicium contra inquisitum carceratum 29 nu.4
res inter alios acta, probata, vel indicata nullum alijs præiudicium infert 339 nu.2
res furto subtracta, licet non appareat quæ fuerit, probato furto stabitur iuramento patroni 35 nu.2
res minoris potest alienari absque decreto, vbi apparet de debito 297 nu.1
res per negationem efficitur dubia 560 nu6
res ecclesiæ possessa per alium per viginti annos sciente ecclesia, & non contradicente, præsumuntur omnes solennitates interuenisse, & satis erit ipsas allegare. Attamen si ex inspectione instrumenti concessionis adparet, quòd solennia non interuenerint, cessat dicta præsumptio 220 nu.14
res inter alios acta alijs non præiudicat 347 numero 1
respublica Romana habet restitutionem duntaxat, & nulla alia vniuersitas habet priuilegium restitutionis quia illa sola dicitur esse eadem quòd fiscus 495 nu.2
rempublicam dicuntur habere villæ & castra 335 nu.2
rescriptum seu priuilegium licet appareat concessum ad postulationem partis, tamen non excluditur, quin etiam motu proprio non potest dici concessio facta, licet appareat ad alterius preces facta 446 numero 22
rescriptum seu priuilegium obtentum non facta mentione de sententia lata contra impetrantem, nec de condemnatione expensarum non tenet. Et similiter si non meminit de transitu in rem iudicatam 347 numero 10.11
rescriptum seu priuilegium non faciens mentionem de appellatione interposita à sententia lata, non tenet 347 nu.12
rescriptum seu priuilegium continens plura capita, quorum alterum est subreptitium, & alterum verum, sustentabitur ex capite vero: licet aliud fuerit subreptitium 148 nu.19
rescriptum obtẽtum falsa causa expressa, & tacita veritate non tenet 553 nu.1
rescriptum in quo non fit mentio de processu non tenet 553 nu.2.3
rescriptum magis redditur subreptitium propter expressionem, quàm propter omissionem 343 numero 4
rescriptum per quod rex scripsit, vt auferatur possessio parte inaudita dicitur violenter, & de facto emanatum, & sic de facto reuocari debet 533 nu.19
rescriptũ principis per quod denegatur causæ cognitio, non tenet, nec potest auferri possessio parte non citata etiam cum priuilegio principis 424 numero 19
rescriptum principis per quod auferatur causæ cognitio non valet 534 nu.30
rescriptum non vitiatur ex latinitate imperfecta 343 numero 7

Universidad de Deusto
Biblioteca

rescriptum seu literæ principis propter inuolucrũ verborum remanent obreptitiæ, quia per illud inuolucrum effugitur deliberata mens ipsius principis 455 nume.89
rescriptum sustinetur vbi apparenter non constat de falsa latinitate 343 nu.6
rescripta parte inaudita obtenta non tenent 415 nu.17. 423 nu.11. 532 nu.5
resistens officiali violẽter, aut sine ordine iuris exequenti, potest conuocare amicos & coniunctos, qui etiam ex se absque alia conuocatione concurrere possunt ad resistendum 130 nu.3
restitutio in integrum vbi petitur bona fide aduersus sententiam regiam, interim omnia sunt in suspenso 554 nu.12
restitutio in integrum regulariter non conceditur aduersus sententiam principis 487 nu.8
restitutio in integrum conceditur aduersus sententiam culpa iudicis latam, & quia iudex sciebat factum & ius, & voluit gratiam facere 498 nu.1
restitutio in integrum licet non fuerit formiter & expressè postulata ante sententiam tamen si fuerit factum simpliciter narratum iudex ex officio incidenter restituet 497 nu.16
restitutio ad famam fieri non potest, etiam per generalem vicarium imperatoris 79 nu.8
Ex retentione rei vẽditæ seu donatæ post alienationem præsumitur contractus simulatus, nisi fuerit donatio omnium bonorum 335 nu.17
reuocatio instrumenti iurati super alienatione feudi non indistinctè fieri potest, sed ita demum vbi princeps requisitus de assensu renuerit consentire 530 nu.1
reuocatio alienationis feudi non potest propria authoritate fieri, sed requiritur, vt iudicialiter fiat, & sic in iudicio, & quòd subsequatur sententia 530 nume.2
reuocatio alienationis feudi ita demum permittitur, si contractus fuerit celebratus in euidentem diminutionem feudi, & non aliter: secus si in augmentum 530 nu.3
reuocatio alienationis rei feudalis fieri potest propria authoritate ante impetratum assensum virtute cõstitutionis Regni, quæ debet intelligi quãdo Princeps requisitus denegauit: alias non 289 nu.14
reuocatio alienationis feudi non potest fieri ita passim & indistinctè, nisi appareat fraudem præcessisse, & quòd venditio dolosè facta sit 289 nu.15
reus non debet per iudicem specialiter interrogari, nominando sibi aliquem, alias diceretur suggerere: nec probaret id quod deponeret 266 nu.12
reus criminis non potest renũtiare defensionibus, etiam volens 206 nu.6
reus licet non possit proponere defensiones suas nisi personaliter compareat, tamen non ex hoc videtur prohibitum, quòd pro eius parte opponi possit de incompetentia iudicis 174 nu.39
reus tenetur edere fisco ad eius intentionẽ fundandam, quod est speciale in fisco 17 nu.2
reus cogi potest officio iudicis edere instrumenta actori, licet alias cogi non posset 491 nu.1
reus interrogatus de se: & de alio, statur primæ eius depositioni, licet contrarium deposuerit secundo loco in tormentis 266 nu.11
reus potest plures exceptiones etiam contrarias, conditionaliter & subordinatè proponere, & nedũ in criminalibus, verum etiam in ciuilibus 166 nu.4
rex non potest priuare filios successione bonorum patris eo quòd matrimonium sit contractum absque solennitate, & benedictione 563 nu.14
rex potest filium suum Regem constituere in vita 345 nume.7
rex non potest feudum publicatum ob delictum Baronis ad se reuersum detinere pro se, sed tenetur illud alteri concedere 345 nu.8
rex potest ex causa remunerationis seruitiorum alicui auferre dominium rei suæ 552 nu.10
rex si facit expensas pro fortificando castrum vasalli tempore guerræ, si demũ illud restituit vasallo, non poterit ab eo repetere expẽsas factas, sed debet gratis restituere 28 nu.44
rex Francorum, si faceret confiteri vnam ciuitatem esse suam, faciendo sibi iurari fidelitatem, talis confessio, & iuramentum præstitum non tenent 71 numero 13
rex addens solennitatem matrimonio per suam legem adyciendo pœnam, non tenet pœna, quia est contra libertatem matrimony 563 nu.16
rex Hispaniæ est cunctis regibus præferendus, cum habeat quàm plura regna sub se, & sic plures coronas, quod non est in cæteris Regibus non habentibus x. regna, vt ipse 564 nu.10
rex Hispaniæ non recognoscit superiorem 565 nu.12
rex recognoscens superiorem, potest concessionem à se factam reuocare, & sic auferre, & alteri benemerẽti concedere, & idem facit ciuitas superiorem non habens 565 nu.13
rex in regno Siciliæ est dominus personarũ in eo degentium 442 nu.20
rex huius regni dicitur habere directum dominium in bonis Comitum, Ducum, & Baronum ipsius, & ipsi habent vtile 344 nu.2
rex solus est dominus personarum in Regem Siciliæ 525 nume.4
regis assertioni existente monarcha in regno standũ est 565 nu.18
regis assertioni stari debet, dum asserit concedere in remunerationem seruitiorum, cum in similibus stetur assertioni decurionum 566 nu.23
rigor debet de facili succumbere, vbi per aliquas coniecturas potest constare de mente, & intentione testatoris 462 nu.9
ritus magnæ curiæ, quòd clericus citatus, tenetur cõparere in ea cum priuilegio clericatus, non tamẽ dicit, quòd si non comparet, sit contumax, vel quòd possit contumax reputari, & banniri 230 nu.12
Inter rixantes si nõ adparet quis primò incœperit præsumitur incœpisse is, qui magis grauiter percussus seu vulneratus reperitur, & quòd ipse aggressor fuerit 155 nu.6
In rixa si Titius rixabatur cũ Seio, & superuenit frater Seij, & occidit Titium, quòd tamen Seius ipse non tenebitur de homicidio 75 nu.1
rixosus præsumitur rixam incœpisse, & prouocasse 241 nume.5
rixosus præsumitur per prius aggressor, seu rixam incœpisse, & subdit quòd præsumitur pro eo, qui est pacificus cificus & quietus 65 nu.16.17
Contra rixosum est præsumptio, quòd ipse incœperit rixam, seu ad eam prouocauerit: dum non adparet inter duos rixantes quis primò incœperit 155 nu.3
robustior præsumitur, quòd alium ad rixam prouocauerit, & incœperit, dum sumus in dubio 155 nume.5. 237 nu.14. 241 nu.4
rogatus domini habet vim præcepti 431 nu.15
rusticus sibi contrarius excusatur à falso 48 nu.6
rustici seu vasalli augarij obligati ad seruitia personalia non possunt contra nobilem testificari 44 nu.31
rusticitas excusat à dolo, in tantum quòd rusticus sibi contrarius in depositione sua non erit periurus, & sic si excusatur à dolo, excusabitur & à periurio 364 nume.4

Salutis æternæ nemo immemor esse præsumitur 312 nu.4. 319 nu.6
sacerdos ad hoc vt posit alteri stipulari pro restitutione vsurarum, requiritur, quòd in actu confessionis stipuletur 319 nu.9
sacerdotis stipulatio non probaret in foro iudiciali, cùm fiat in actu confessionis, cùm cõfertur Deo facta. & secundum aliquos requiritur quòd sit sacerdos parochialis 319 nu.10
sæpe, duas aut tres vices requirit 229 nu.24
sæpissimè cùm dicitur, id ter agi satis est 229 numero 23
sanguinis ratio est causa finalis legati 361 nu.4. 362 nume.8
In schemate concubinæ dicitur animi destinatio & protestatio, quæ faciat mulierem concubinam 206 numero 1
scribens se vt officialis, vel vt tutor non præiudicat sibi proprio nomine, & pariter, nec si vt testis se subscripsit sibi non præiudicat, vt principali. 424 nume. 23. 24. Et pariter si vt notarius scripsit, non præiudicant sibi proprio nomine. ibid.
scriptura priuata per scribentem confessata habetur pro publica 477 nu.13
scriptura notarij præsumitur vera, & emanare à protocollo, licet protocollum non appareat quia illa scriptura potest esse protocollum 397 nu.6
scriptura producta per aduersarũ prodest alteri parti contra producentem 477 nu.15
scriptura si est iudicis authoritate exemplata, non est necesse originalem exhibere, nisi pars petens exhibitionem vellet illam improbare de falsõ, tamen si iuratur amissio originalis releuabitur 477 nu.16.17
In scriptura actorum notarij non requiruntur testes 373 nu.7
scriptura debitoris licet non recognita per ipsum, facit tamen semiplenam probationem pro creditore 411 nume.2
scriptura pro parte falsa, reputatur in totum falsa sicut ex vno instrumento falsò propter vitium notarij resultat suspicio falsitatis etiam respectu aliorum instrumentorum eiusdem 383 nu.34
scriptura minus solennis producta in iudicio non probat etiam contra producentem 61 nu.2
scriptura vna si est facta contemplatione alterius, illa non apparente non tenebit alia secunda scriptura. 415 nu.10
scripturæ notarij nõ creditur nisi habeat testes 372 nu.6
scripturæ antiquæ creditur sine comparatione literarum 477 nu.10
scripturam producens in iudicio videtur fateri omnia in ea contenta 427 nu.1
in scripturis quæ fiunt apud acta requiruntur saltim duo testes 372 nu.7
scientia sola facit vt puniãtur illi qui sub potestate eius de cuius morte futura notitiam habuerunt, vt est filius, subditus, & alij sub aliena potestate respectu alicuius iuris 403 nu.2
scholaris si alta voce legit in camera contigua, potest expelli 470 nu.4
secretum non dicitur, quod per sufficientes testes probari potest 350 nu.19
secretè fieri dicitur quod probari non potest 342 numero 5
senex potest armis se defendere contra iuuenem se robustiorem licet inermem 64 nu.7
seniores preferuntur in consequẽdis priuilegiis 281 nu.9 Et pariter in honoribus & dignitatibus ibidem numero 10
sententia lata cum procuratore cum quo non fuit lis contestata, est ipsò iure nulla 287 nu.2
sententia lata cum procuratore qui fuit litem contestatus, sed non citatus ad videndum iuramenta testium, pariter est nulla, imò nec principalis dominus, nec alius nouus procurator post litis contestationem potest in iudicio comparere, nisi omnia acta renouetur 287 numero 3.4.
sententia lata non visis actis etiam si non esset iusta non tenet 480 nu.2.3
sententia lata contra defunctum non potest exequi contra hæredem nisi ipso hærede citato, & audito, etiam si essemus in iudicio possessorio 532 nu.12
sententia lata non admissis probationibus vbi alias exequi posset per restitutionem in integrum petitã, eius exequutio impeditur, & exequi non potest 498 nu.2
sententia lata peremptа instantia est ipso iure nulla 558 numero 4
sententia lata in consistorio principis peremptа instantia, est nulla 259 nu.17
sententia lata sub citatione seu monitione, vt pars compareat ad audiendum intentionem curiæ, vel iudicis est nulla 488 nu.7
sententia lata non precedente citatione ad audiendum sententiam cum peremptorio, & sub die, & hora est nulla ibidem 488 nu.4.5.6
sententia lata contra vnum, licet præiudicet tertio, debet intelligi tunc præiudicare, quãdo ille tertius fuisset in causa ipsa citatus 348 nu.3
sententia lata contra vnum, licet possit tertio nocere, id tamen non habet locum, quando ille tertius fuisset absens, & ignorasset dictam sententiam, nec ad eam citatus fuisset 348 nu 4
sententia non potest exequi nisi constet de præsentia partis in sententia, vel quod fuerit citata pars tempore latæ sententiæ. 348 nu.5
sententia si est lata contra aliquem, qui demum moritur non facta executione contra ipsum, non fiet demum contra hæredem, nisi ipso hærede citato, & cognoscatur summarie an sua inter sit 348 numero 6.7

Universidad de Deusto
Biblioteca

sententia tunc continet nullitatem quando ex ea non apparet absolutio vel condemnatio, quia est de substantia sententiæ absoluere, vel condemnare 505 nume.10
sententia contra dominum non verum contumacem, sed præsumptum non transit in rem iudicatam, nisi post decem dies à die scientiæ in quo dominus ipse sciuit sententiam contra se latam 479 numero 5
sententia quæ transiuit in rem iudicatam, licet dicatur habere præsumptionem iuris, & de iure pro se, nihilominus potest in contrarium probari per confessionem partis met principalis 359 nu.6
scientia præsumitur ex conuersatione assidua, & amicitia publica voce, & fama 433 nu.7.8
sententia expertorum, si fuit dicta nulla, currit & perit instantia sicut in aliys indicijs 479 nu.2
sententia facit vt in tantum pro ea præsumatur, quòd si est lata post lapsum biennij exequi potest, etiã non productis actis, quia per lapsum biennij præsumitur pro eius rectitudine 298 nu.6.7
sententia seu decretum iudicis licet fuerit iniquissima, ob quod iudex faceret litem suam, id habet locum quando iudex ipse exequeretur dictam sententiam: secus si solùm illam protulit, quia tunc non teneretur parti 137 nu.10
sententia non solùm ex vna causa profertur per relationem ad acta, sed ex pluribus causis, & tunc si in sententia dicitur ex his causis, & aliys, & sustẽtatur sententia ex aliys, bene valet 504 nu.4
sententia super causa in qua sunt duo capita, vnũ pertinens, aliud autem impertinens, si iudex in sententiando expressit impertinens super eo se fundando, non ex hoc vitiatur sententia. vbi multa similia 328 nume.2
sententia non transfert dominium, nec possessionem 414 nume.5
Et nedum si esset rei corporalis, quàm etiam iuris incorporalis adherentis rei corporalis. ibid.
Pro sententia in dubio præsumendum est, & maximè dum fuit ab antiquo lata, & partibus præsentibus, & non contradicentibus præsumitur etiam quo ad acta valida, licet de eis non constat, maximè dum de ipsa fit mentio in instrumento venditionis 487 nume.6
sententia quando refert se ad acta videndum est, an ex actis appareat si bene vel malè iudicatum fuit, & id intelligendum est, quando iudex processisset ad sententiam non visis actis substãtialibus, & sic ad acta referretur 504 nu.2.3
sententia cõtra aliquem si transiuit in rem iudicatam, & victor fateretur sententiam iniustam, poterit ex tali confessione quandocunque retractari nedũ exequi 553 nu.5
sententia propter transitum in rem iudicatam præsumitur iusta: sed contra talem præsumptionem admittitur probatio per confessionem ipsius partis victricis 553 nu.6
sententia si est iusta ex primis ex quibus iudex iudicauit, debet iudex ipse absolui, licet ex nouis possit impugnari 129 nu.21
sententia nulla non potest confirmari vel reformari vbi processus est nullus, vel quia libellus est ineptus 439 nu.2
De sententia nulla non est necessaria fieri mentio in rescripto, seu priuilegio. 413 nu.1.2. Sicut nec de priuilegio, nec de rescripto nullo. ibid.
sententia siue decretum est indiuiduum, & non potest pro parte valere, & pro parte non 489 numero 13
sententia quando respicit acta, & sententiam vniformiter, vt si litigatum fuerit cum minore nõ habente curatorem, tunc omnia acta debent reintegrari, & pariter si procedit ex inepto libello, vel ex litis contestatione 297 nu.5
sententia antiqua præsumitur etiam quo ad acta 476 nume.7
sententia dicitur antiqua post lapsum bienniy 477 nume.8.9
sententia allegata nulla ex defectu in ea existente, seu in concernentibus ipsam sententiam, & non in reliquis substantialibus processus reformari potest in melius 296 nu.1
sententia iudicis venit temperanda, dum iudex iudicare habet ex indicijs 342 nu.10
Pro sententia semper præsumitur, cùm iudex potuerit se ex multis informasse 321 nu.10
Pro sententia præsumitur, quando est antiqua, & lata partibus præsentibus, & non contradicentibus, quia tunc pro ea præsumitur etiam quo ad acta, licet de eis non constet 298 nu.5
sententiæ iniquitas si apparet per facti euidentiam, nunquam transiuit in rem iudicatam 340 numero 2
sententiam dicens nullam probabili ratione motus, interim non currit terminus datus ad appellãdum: si verò improbabili, & temerario modo, tunc currit tempus appellandi 529 nu.4
sententiam nullam quia lata parte nõ citata, potest iudex appellationis confirmare, ipsam pronunciando parte citata 297 nu.4
separatorum separata debet esse ratio 151 nu.18
sequestrum fieri non potest, nisi constito prius de debito. vbi dicitur etiam, quod debet constare per publicum instrumentum 59 nu.2
sequestri medicina, in dubio est fideiussio 220 nu.26
sermo simpliciter prolatus debet intelligi de vna prima vice tantum 551 nu.4
sermones debent verificari secundum communem opinionem hominum habentium intellectum, quia veriorum sermonum est, vt concordent rebus sensatis & verisimilibus 384 nu.39
seruiens de pecunia principi veluti soluendo, ad hoc non tenebitur personaliter seruire 72 nu.17
seruus deponens contra dominum in criminalibus, an & quando probet 196 nu.18
seruus est, ergo fur: seruus est, ergo malus: tenet consequentia 128 nu.8
seruitores ecclesiæ gaudent priuilegio ecclesiæ 458 nu.6
seruitores perpetui ecclesiæ sunt exempti, & gaudent priuilegio ecclesiæ, & non temporales 459 numero 15
seruitus quando competit alicui supra rem alienam non potest ille excedere terminos seruitutis 511 numero 1
seruitutem oneris ferendi à parte inferiori si quis debet tenetur de iure parietes sustinentes onera suis sumptibus construere 484 nu.3
seruitium præstans alicui per decennium, præstatio ipsa non est sufficiens ad probandum ius vassallagij 294 nume.2
seruitia personalia possunt deberi, nedum ex conditione libertorum, sed colonariæ conditionis ascriptitiæ, vel curialis, vel precij participandi causa obligationis sequutæ, & etiam ex contractu locationis, & conductionis 294 nu.5.6
seruitia indebita præsumuntur extorta à subditis per superiores, & per metum 437 nu.20
seruitia & angariæ semper præsumuntur extorta per metum potius, quàm ex debito per dominos, & præsertim à rusticis 220 nu.17. 525 nu.6
sicut pro pluribus furtis habet locum pœna mortis, ita ego infero nouiter esse debere pro pluribus stupris 228 nu.18
signum, quod quis aliquem animo occidendi percussit, adparet, quia cum gladio percussit 128 nu.9
si plures iuerũt deliberati ad mortem alterius, & vnus occidit, & cateri vulnerarunt, omnes tenebuntur de occiso 11 nu.6
sileant qui scripta discurrunt, & propter frigiditatem stomachi, ea digerere non possunt 150 nu.10.11.563 nume.16
silentium perpetuum est imponendum ei qui venit ad contradicendum priuilegio principis, imò incurreret crimen sacrilegij 452 nu.41.42.43
simoniacus dicitur habens beneficium cum titulo inualido & vitioso 517 nu.5
simplicitas & dolus præsumitur in contractu damnoso facto per minorem etiam cum iuramento, & pariter per rusticum. & mulierem 496 nu.4
singula si non prosunt, multa iuuant 342 nume.9 365 nu.5
singula si non prosunt, multa iuuant. habet locum hæc regula quando vnumquodque indicium est de se sufficienter probatum: quia tunc iunguntur plura indicia 368 nu.32
singulares opiniones non sunt sequendæ in iudicando. imò Bartolo non est credendum in sua noua fantasia 325 nu.14 & 15
socius criminis nominando alium in socium eiusdem criminis, etiam quòd ille nominatus esset malæ conditionis, & famæ, non ex hoc poterit torqueri 162 numero 4
socius criminis dum nominat alium in socium, facit vt iudex inquirere debeat de fama, & conditione talis nominati & non moueatur ex sola confessione, etiam in casibus exceptis: & reperto ipso bonæ famæ, talis nominatio non operabitur quicquam 162 nu.5
socius criminis dum alium nominat in socium si contra illum nominatum non cõcurrat aliqua legitima præsumptio, seu indicium, non creditur nominanti, nisi solùm ad inquirendum 162 nu.6
Quando non cõcurrit aliqua legitima præsumptio contra socium nominatum, non creditur illi nominanti, nisi solùm ad inquirendum contra nominatum, & non ad torturam. ibid.
socius criminis in casibus, in quibus potest interrogari de socijs, eo casu eius depositio contra socium facit indicium sufficiens ad torturam, id intelligendum est, si concurrant alia adminicula 96 nu.1.2
socius criminis, si alium nominat in crimine illo, etiam in casibus exceptis, si aliud non adparet contra illum nominatum, nisi dictum ipsum socij criminis, non faciet indicium contra socium 168 nu.6
socius criminis dum deponit contra socium, debet iudex inquirere de conditione & fama inquisiti nominati. Et si reperierit ipsum bonæ famæ, talis nominatio non operabitur quicquam, etiam si plures essent confitentes de nominato: nam eo casu non debet iudex moueri ex sola confessione 168 nu.7
socius criminis in casibus exceptuatis licet probet iunctis aliquibus aliys contra socium, id intelligendum est procedere in socio criminis, aliàs nõ infami, quàm ob illud delictum 168 nu.8
socius criminis, etiam si esset presbyter, non probat contra socium, nisi in exceptis criminibus quando fortius, si esset malæ famæ & vitæ 41 nu.3
socius criminis etiam in exceptis, si deponit cõtra aliquem, ipsum nominando, nõ facit indicium ad torturam sola eius nominatio: sed solùm operatur, vt inquisitio formari possit contra illum, & ideò requiruntur alia concurrere 41 nu.8
Imò si nominatus esset malæ conditionis, & famæ, minimè ex sola nominatione posset torqueri: vnde iudex inquiret de fama & de conditione nominati, & non moueatur ex sola confessione, etiam in exceptis. Et si reperiet ipsum bonæ famæ, talis nominatio non operabitur quicquam: ex quo debent esse præsumptiones, & argumenta: & quòd nominatus sit leuis vitæ, vt plenè And. in constitutione si damna 41 nu.9.10
socius potest propulsare iniuriam socij, & nedum socij, verùm etiam & cuiuslibet extranei aggressi: etiam si aggressus ille esset sibi inimicus capitalis 142 nu. 25.26.27.28
socius criminis confessus de alio, eius dictum non sufficit ad torturam contra illum 149 nu.6
socius criminis potest in criminibus exceptis duntaxat de socijs interrogari 40 nu.1
socius criminis etiam in criminibus exceptis de se confessus nõ aliter facit præsumptionem quàm cum tormentis 41 nu.2
socius criminis in casu quo posset recipi in subsidiũ, quia aliter veritas haberi non potest, tamen quando esset criminosus non admitteretur 177 nu.62
socius criminis tunc probat contra socium, vbi delictum non fuit principaliter commissum in odium alterius: sed propter commodum committentis: vt est furtum, falsa moneta & his similia, tunc socius deponẽs contra socium, ex quo non interrogatur de socijs, facit indicium 96 nu.4
socius criminis, si deponit cõtra infamatum de illo crimine, interrogatus facit indicium ad torturam 41 nume.7
socius criminis licet in aliquibus probet contra socium, id tamen intelligitur in socio criminis aliàs nõ infami ob aliud delictum 97 nu.9
socius criminis licet in aliquibus casibus probet cõtra socium malæ famæ, tamen intelligitur in socio criminis aliàs non infami ex aliys delictis 177 nu.61
socius criminis probat plenè cõtra socium in latrocinio, non autem in furto 151 nu.17

Universidad de Deusto
Biblioteca

Socius criminis probat contra socium in criminibus occultis 195 nu.6
Socius criminis in casibus in quibus admittitur, debet intelligi in socio criminis. aliàs non infami, seu criminoso 84 nu.27
Socius criminis, si probatur inimicus, non probat contra socium 97 nu.13
Socius criminis non probat contra socium in furto latronis & furis differentia 94 nu.14.149 nu.3
Socij criminis dictum non probat contra socium, nisi quo ad inquirendum dun taxat 94 nu.14
Socij criminis sola confessio, licet in tormentis, etiam in casibus exceptis, aliys non concurrentibus nullã probationem inducit 153 nu.1
Socij criminis sola assertio non facit indicium, etiam ad inquisitionem 98 nu.21
Socij criminis depositio sola, nõ sufficit ad torturam contra socium, etiam si socius nominatus esset malæ conditionis & famæ 96 nu.3
Socij criminis depositio contra alium, quem in sociũ criminis nominat, etiam in casibus, in quibus de socijs interrogari potest, non faciet indicium ad torturam: sed solum operatur, vt inquisitio formari possit 161 nume.2
Socij criminis depositio, etiam in tormẽtis, & in casibus exceptuatis, non faciet indicium ad torturam: sed solùm qualem qualem præsumptionem 161 numero 3
Socij criminis dicto in aliquibus licet stetur, non habet locum hoc in socio criminis aliàs infame 154 nu.3
Socij criminis confessio contra hominem bonæ famæ, non operatur quicquam 97 nu.15.16
Ad socij criminis solius dictum non potest formari inquisitio 97 nu.18
Socij inculpatio seu nominatio in casibus exceptis, quòd sit sufficiens ad torturam, debet intelligi, si alia adminicula, seu indicia præcedant: & non aliter 41 nu. 11.12 & 13
Socio criminis in casibus in quibus creditur, debet intelligi in socio criminis, aliàs non infami ex alio delicto 266 nu.9.10
Socio criminis ad hoc vt credatur, vltra alia adminicula requiritur, quòd vel ex numero testium, vel ex qualitate deponentium, vel ex persona eorum contra quos deponitur, verisimile sit eos non mentiri 86 nume.49
Socio crimnis non statur, etiam cum tortura, & etiam in casibus exceptuatis, nisi alia concurrant: nec sufficiet, si persona per ipsum nominata, esset malæ cõditionis & famæ: & etiam si essent plures consitentes de nominato: & sinominatus esset bonæ famæ, talis nominatio non operabitur quicquam 83 nume.23. 24.25 & 26
De socijs potest in illis criminibus quis interrogari, quãdo principaliter committuntur ad commodum delinquentis, id est, committẽtis, vt in furto, falsa moneta, & cæteris similibus. Secus in his quæ committuntur principaliter in odium & offensam alterius 41 nu.4
Societas in qua Titius posuit mille, & Seius operas, & finita societate reperiuntur solum mille, sta quòd nihil est super lucratum, sed deperdita operæ Seij quodammodo, certè si fuit conuentum quòd capitale sit saluum, tenet contractus 413 nu.4
Solennitas debita in celebratione matrimonij consistit, quando coram multis personis contractum est, maximè interuenientibus coniunctis personis, & amicis 562 nu.2.3
Solennitas iuris non curatur, vbi constat de veritate facti, in tantum quòd fit executio 103 nu.26
Solennitas omissas in instrumento per notarium seu in obligatione ex imperitia, vel errore tabellionis, reddit actum nullum 381 nu.12
Solennitatis omissio inducit præsumptionem doli, & falsitatis 373 nu.9
Solutio vna non potest parere liberationem & obligationem 556 nu.3
Solutio pro domo, seu fundo, seu pro aliare, dum diuiditur, vt soluatur singulis annis dicitur locatio 502 nume.1
Solus tractatus etiam in atrocissimis non puniretur, quando non esset processum ad aliquem actum ordinatum ad ipsum factum 208 nu.17
Specialis prohibitio specialem derogationem requirit 453 nu.46
Spiritus vitæ instantiæ peremptæ consueuit per sacrum concilium per binam vicem tantum insufflari 558 nume.6
Spolians aliquem vi non propterea illi spoliato licet demum spoliare spoliantem eadem re, quia vltimum spolium purgandum est 420 nu.4
Spoliatus ante omnia restitui debet tam in principali quàm in fructibus, expensis, & interesse, & si quid minimum remaneret, restitui non cogitur super petitorio rerum 419 nu.2
Spoliatus licet sit ante omnia restituendus, tamen si de proprietate spoliantis manifeste constare potest, denegabitur restitutio 564 nu.9
Spoliatus quòd sit ante omnia restituendus, non habet locum, si compulsus esset per metum ad tradendum 500 nume.8
Spoliatus si post spolium renunciauit spoliatori, talis renunciatio repelleret ipsum spoliatum agentem possessorio recuperandæ, & hoc in beneficialibus 500 nume.9
Spoliatus renuncians spoliatori videtur voluisse purgare vitiũ spolij, saltim respectu possessionis cõsequendæ 500 nume.10
Spoliatus si post spolium renunciauit in forma promittendo non cõtrauenire renunciando, ac retrodonando videtur eo casu fecisse pactum de non agendo, & sibi præiudicauit tam in possessorio quàm in petitorio 501 nu.11. & sequen.
Spoliatus possessione alicuius rei si non agit contra suum spoliatorem, sed contra alium tertium, qui non spoliauit, licet etiam causam habuerit ab ipso spoliante, obstabit exceptio dominij ipsius conuenti 564 nume.1
Spoliatus si retro donauit bona de quibus spolium intentauit, amittet tam possessionẽ, quàm proprietatem 440 nu.1.500 nu.3
Spoliatus per sententiam non rite habitam non perdit possessionem 424 nu.20
Spoliatus de facto restitui debet sine aliqua exceptione 533 nu.15
Spoliatus recurrens ad superiorem non potest redire ad viam

ad viam facti, & propria auctoritate subintrare possessionem 422 nu.8
Spoliatus non est verisimile quòd sponte, & voluntariè renuntiet sed per metum 423 nu.9
Spoliatus habens ciuilem possessionem, si demum possessio peruenit ad tertium, etiam si tertius ipse cum vicio spolij fuisset in possessione, non poterit ille habens ciuilem recuperare naturalem possessionem numero 6.7 421
Spoliatus quòd ante omnia restituatur, non habet locum quando fuit metu compulsus ad tradendum numero 7 440
Spoliatus non dicitur qui alium spoliauit, & incontinenti dejectus est 273 nu.9
Spoliato à magno prætore non competit restitutio, cùm spoliatus à iudice non petat restitutionẽ sicut spoliatus à priuato 564 nu.4.5
Spolationis exceptio, quòd quis teneatur ad fructus, debet opponi contra eum qui spoliauit, vel spoliari mandauit, vel spolium ratum habuit 419 nu.2.3
Contra spoliationem factam per iudicem non competit remedium restitutorium cum præsumatur pro iudice, & eius sententia. quod intelligitur quando constat de partis citatione 533 nu.21.22
Spolium vbi præcessit authoritate magni prætoris, id est, ipsius principis, non competit remedium recuperandæ 564 nu.6
Sponsalia præsumuntur ratificata per pupillam per eius accessum ad habitandum cùm viro ad eius domum 306 nu.9
In sponsalibus probari requiritur mutuus consensus contrahentium 52 nu.3
Stante veritate scripturarum instrumenti standum est protocollo, nisi contrarietas reperiatur inter protocollum, & copiam instrumenti traditam à notario 387 nu.58
Statutum seu lex quæ comprimit libertatem ecclesiasticam, non tenet 457 nu.1
Statutum reiiciens exceptionem nullitatis, non reiicit eam quæ ex actis apparet 175 nu.43
Statutum superioris mandantis, quòd potest inquiri contra non diffamatum, non tenet 98 nu.25.26
Statutum imponens pœnam officiali nõ terminanti causam infra tempus, intelligendum erit si à parte petatur, & non aliter 136 nu.6
Statutũ laicorum in fauorẽ ecclesiæ non valet 173 nu.28
Statutum loquens in fauorem possessorum non intelligitur de possessore alienæ possessionis, vel turbatore, sed de legitimo tantum possessore 532 nu.10
Statutum, quòd instrumentum guarentigiæ potest mandari executioni contra hæredem defuncti, sicut si esset sententia, oportet quòd per prius citetur hæres: & liquidetur, an sit hæres: & idem erit si debet fieri contra tertium possessorem, seu detẽtorem numer.9.10 347
Statutum puniens aliquid facientem, non extenditur ad mandantem fieri 212 nu.30.224 nu.6.8
Statutum loquens de ciue, intelligitur de vero & naturali ciue 279 nu.7
Si ex forma statuti quis non admittitur ad excipiendum nisi satisdet, poterit tamen implorare officium iudicis, cùm officium & exceptio differant realiter & essentialiter 173 nu.24
Statuto extante, vt in causa capitali non admittatur procurator ad aliquam exceptionem, seu declinatoriam opponendum, sed principalis debeat personaliter comparere, quòd tamen si procurator comparet, non debet opponere exceptionem, seu declinatoriam sed implorare officium iudicis, & admittetur 538 nu.1
Statuto extãte quòd in criminalibus nullus admitti debeat ad aliquam exceptionem proponendam, seu opponendam, nisi personaliter compareat, quòd tamen si comparet clericus potest implorare officium iudicis, vt capiat informationem quòd ipse inquisitus est clericus, vel quod occisus ab eo erat bannitus & poterat occidi 538 nu.2
Statuto extante quòd nemo admittatur ad excipiendum, nisi satisdet, quod tamen potest implorari officium iudicis, cùm officium & exceptio differant realiter & essentialiter 538 nu.3
Statuto extante quòd sententia contra vnum lata possit exequi contra alium, non tenet 247 numero 2
Statuto dictante quòd in causa criminali non admittatur procurator ad aliquam exceptionem seu declinatoriam opponendam, sed debeat principalis personaliter comparere, poterit tamen procurator comparere implorando officium iudicis 173 numero 25.26
Statuta loquentia in casu proprio in quo loquuntur, non patiuntur extensionem 463 nu.18
Status personæ non mutatur ex diutina præstatione, nec ex causa quòd quis degat in terra, seu baronia alterius, adeò vt dici possit eius vasallus 294 numero 3
Status vltimus rei considerandus est 350 numero 8
Stipulatio non requiritur in loco obligationis penes acta 375 nu.3
Stipulatio requiritur in fideiussione 382 numero 20
In stipulatione prætoria & iudiciali nõ seruatur rigor, sed æquitas 387 nu.64
Stuprans virginem seu viduam honestè viuentem non debet pœna capitali puniri 227 numero 3
Stupra plura committens, debet puniri pœna mortis. nisi sta est noua opinio authoris 228 numero 5
Stylus & obseruantia ad hoc vt seruentur, requiritur confirmatio authoritate principis, mediante sua constitutione, seu ordinatione 172 nume.20.541. numero 34
Stylus contrarius, seu consuetudo contraria cõstitutioni non potest induci seu allegari 172 numero 18. 19
Subditus, cui aliquid dubium præcipitur à superiore, debet parere 229 nu.3
Subditus alterius iurisdictionis quis dici non potest, nisi eius, sub qua retinet domicilium in loco 59 numero 5
Subscribens scripturæ per alium factæ sibi præiudicat, ac si totam scripturã ipsam sua propria manu scripsisset 123 nu.2
Subscribens se scripturæ alterius, ad hoc vt sibi præudicet,

Universidad de Deusto
Biblioteca

cet, requiruntur tria concurrere, ad hoc vt probent: videlicet primo quòd ita scriptum fuerit de eius voluntate. secũdo quòd scripturam ipsam viderit. tertiò, quod ipsam legerit 123 nu.3.4
subscriptio & sigilli appositio facta non lecto tenore instrumenti, nec dato sibi ad intelligendum, non præiudicat 389 nu.71
subreptio seu obreptio modica, vitiat rescriptum 80 numero 11.286.nu.21.455.nu.90.554.nu.10
subreptio in vno capite rescripti non vitiat rescriptum, si illud fundatur super alio capite non subreptitio. sed vero 555 nu.14
subreptio in vna parte rescripti non vitiat rescriptum, si adest alia pars in eo non subreptitia 286 nu.25. 445 nu.1
substantia instrumenti si sunt omissa, etiam cessante dolo non valet quod scriptum est, tanquam imperfectum 381 nu.13
subtilitas nimia facit nos sæpe errare in coniecturando mentem testatoris, cùm eius animum nõ videamus 462 nu.5
Si subtraxi furto tali equum, & tu indignatus similiter subtraxisti mihi mulam, ambo puniemur 395 numero 21
succedens alicui non vt hæres, aut successor, non tenetur habere ratum factum prædecessoris 565 numero 16
successor in beneficio non ligatur ex eo quòd eius prædecessor ita fecerat 568 nu.8
successio per ordinem debitum qualiter deferatur 332 numero 1
sufficit probari subesse iustam causam metus, & iustus metus est, vbi iusta suspicio inest. & paria sunt aliquid fieri per metum, vel per probabilem suspicionem metus: nec tenetur quis se periculo committere 432 numero 31 vsque ad num.35
sufficit ad probandum quem esse in periculo vitæ, quòd quis armatus veniebat contra ipsum: cùm terror armorum sufficiat 140 nu.9
superior semper in concessione iurisdictionis excipitur, ne sibi legem imponere videatur 182 numero 11.12
superiorum preces inducunt iustum metum, maximè dum consueuit sæuire in subditos 437 numero 19
supplicans regulariter fateri videtur omnia contenta in sua supplicatione porrecta 293 numero 15 16.17
supponens videtur fateri omnia quæ supponit 477 numero 14
suspicio sola habetur pro veritate in crimine falsi 381 numero 10
solennitatis omissio inducit præsumptionem doli, & falsitatis 381 nu.11
suspicio sola in causa falsi habetur pro veritate: intellige, vbi est cauiliter mota: quia quando criminaliter fuit mota, requiruntur probationes sicut etiam in cæteris causis criminalibus 68 nu.5
suspicio probabilis tormentorum idem operabitur ac ipsorum illatio 161 nu.5
suspicio fugæ id est causa suspicionis requiritur quòd de nouo superuenerit, nec sufficit si per prius inerat 302 numero 15

TAlis quis non potest dici, nisi fuerit per prius pronuntiatus pro tali 178 nu.65.199.nu.37
talis qui vult admitti ad probandũ vt talis, debet primò probare se talem 59 nu.1
tempus quando est fundamentũ intentionis debet articulari & probari 341 nu.7.376.nu.11.442.numero 9.527.nu.26
tempus longum in præmissis dicitur decennium, id est in alienatione rei ecclesiæ & similium 298 nu.9
tempus mortis vbi adiicitur verbis executiuis, & non dispositiuis, tunc non demonstratur mors tanquam causa finalis sed adiicitur causa demonstrandi tempus executionis 490 nu.9
tenuta data pro vero debito, sed iuris ordine non seruato, non tenet: quia etiam in possessoris requiritur ordo iuris 424 nu.18
tenuta possessionis si est data pro vero debito, sed iuris ordine non seruato, non tenet datio prædicta: quia etiam in possessoriis requiritur ordo iuris 534 nu.29
tenuta data absque sententia, & sine cognitione, non potest confirmari 424 nu.26
terminus si est datus xxx. dierum ad probandum x. pro primo x. pro secundo, & x. pro tertio peremptorio, si quis comparuit in primo per procuratorem, & opponitur contra eius mandatum, & interim donec litigatur super procuratorio transeunt xxx. dies, si pronunciatur mandatum nõ esse legitimum, illi duo termini cucurrerunt 529 nu.3
terminus non debet dari querulanti ad probandum contra iudicem in causa syndicatus: sed debet grauamen allegans ex eisdem actis & processu illud iustificare, imò si ex nouis actis contigerit reuocari quod fecit, iudex non poterit dici male iudicasse, ne quod teneatur in aliquo 129 nu.20
terminus quilibet datus ad probandum, censetur peremptorius, etiam si non exprimatur 409 nu.5
terminus probatorius non potest prorogari etiam de consensu partium, nisi ex noua causa 409 nu.8
terminus assignatus à iudice ex legis dispositione, facit vt assignatio alterius termini sit nulla 409 nu.9
terminus currit & imputatur succumbẽti in exceptione, vbi plura adducuntur 138 nu.18
terminus datus in causa non currit donec opponens non iurauerit de calumnia 528 nu.1
terror semper præsumitur inferri ab officiali eius subdito 430 nu.7
tertius possessor vbi fuisset citatus in iudicio eo casu posset exequi contra ipsum 347 nu.12
tertius possidẽs quando suspicatur quòd alius petat exequi sententiam in rebus à se possessis, debet protestari victori quòd in talibus rebus non procedatur ad aliquam executionem, nec aliqua nouitas fiat, quia sunt suæ, & per ipsam possidentur, & quatenus esset facta executio petat eandem reuocari 483 nu.6
tertius comparẽs pro suo interesse non auditur, nisi per prius de eo docuerit 433 nu.11
tertius quilibet potest soluere & offerre solutionem canonis pro re emphyteutica ad euitandum caducitatem ipsius rei 465 nu.6
tertius comparens non debet audiri ad impediendum executionem, quando ipse semit litem motam, & sententiam latam, & nunquam comparuit, nisi in executione 433 nu.5

testator non debet interrogari per notarium, an faciat talem hæredem, sed debet expectare notarius quòd testator ex seipso hæredem sibi nominet 150 numero 9
testator quando seipsum glosat, & mentem suam declarat, nunquam itur ad interpretationem 462 numero 6
Interpretatio omnis dicitur calumniosa in casu claro 462 nu.7
testator sufficit quòd ita voluisse dicatur, nisi ita disposuisse appareat 462 nu.8
testator dum substitutis masculis reliquit filiæ dotem, debet interim à fratribus alimentari de bonis ipsorum, nec imputabuntur sibi alimenta in dote relicta 523 nu.8
testator si reliquit aliquid arbitrio alicuius, si per annum ille non declarauit suum iudicium, expirat arbitrium, & maximè in vltimis voluntatibus 319 numero 1.2
testator semper præsumitur habere animum voluisse minus grauare hæredem quàm sit possibile 521 numero 18
testator si iussit filiæ, vel nepti, seu alteri dari paragium tempore nubilis ætatis, præsumitur id fecisse, vt hæres ex tali dilatione commodum sentiret 521 numero 19
testator si mandauit eius bona distribui pro maritandis puellis, non poterunt tale legatum consequi mulieres viduæ, & pauperes 551 nu.6
testator non potest dimittere ea quæ sunt inuenta, vt materia delinquendi auferatur 503 nu.6
testatoris mens semper præsumitur, vt æqualitatem seruare velit inter filios, & quando ipsius verba hoc non paterentur, deberent ita restringi, & coniecturari ex eo quòd quilibet sapiens ita fecisset, & faceret 462 nu.10
testamentum notarij apostolici, licet de iure ciuili non teneat cùm non interfuerint septem testes, tamen de iure canonico, & in eius foro tenet etiam ad non pias causas, & etiam cum duobus testibus 477 numero 2
testamentum in præsentia presbyteri parochialis cum duobus testibus tenet 478 nu.3
testamentum in quo interuenit alter presbyter, seu alius loco presbyteri, & tres alij testes, vel quatuor absque presbytero valeret testamentum, quia dicti duo alij testes sunt maioris authoritatis quàm presbyter solus 478 nu.4
testamentum factum manu notarij apostolici coram iudice ecclesiastico probat 477 nu.1
testamenta duo ab eodem confecta, quorum primo loco factum est validum, & secundum inualidum, verum in secundo sint institui coniuncti, & in primo extranei, secundum tenebit fauore coniunctionis 322 nu.5.6
testamenta quæcunque etiam ad non pias causas sunt ecclesiastici, & ecclesiastici interest, vt testamenta quæcunque sint adimpleantur cum non sint merè temporalia, sed ecclesiastica & pia, licet non ad piam causam 477 nu.2
testis conuictus de crimine per modum exceptionis non potest puniri pœna ordinaria: quia satis est ipsum repelli a testimonio: maximè in causa criminali 84 numero 30
testis falsus non probat, etiam si deponeret contra falsarium 84 nu.31
testis qui fuit aliàs carceratus, ob carcerationem euadit infamis 84 nu.32
testis vbi tractat de se onerando vel exonerando, non probat 85 nu.53
testis pauper non repellitur ex hoc, quòd sit pauper 350 numero 12
testis pauper & malæ famæ non probat, sed repellitur 36.nu.12.236 nu.8
testis aliàs carceratus pro delicto, vt vilis, propter carcerationem repelluitur à testimonio 36 nu.13
testis quando fuit non ritè, seu non rectè examinatus, potest etiam post publicationem iterum examinari 163 numero 5
testis allegans aliquem in contestem in actu, in quo contestis negat se interfuisse, non probat 54 nu.20
testis vnus si contradicat alteri, neutri credi debet 54 numero 21
testis singularis est, vbi non est numerus testium. vnde tantum probant mille, quantum vnus 55 nu.22
testis malæ famæ & pauper repellitur à testimonio 55 numero 23
testis criminosus repellitur à testificando 55 numero 25
testis vnus de visis integer, facit sufficiens indicium ad torturam 3 nu.1
testis deponens secundum eius iudicium & videre probat, vbi adsignat rationem 66 nu.35
testis deponens de sua credulitate seu iudicio super re, quæ non subiacet sensui immediatè, sed mediate discursui intellectus, probat 66 nu.36
testis de credulitate deponens id, actum ad defensionem probat 66 nu.37
testis clericus deponens coram iudice laico absque licentia sui superioris, probat in ciuilibus causis, intelligendo in clerico simplici. secus autem in religioso 8. numero 8
testis clericus licet non admittatur in causa criminali contra laicum, debet intelligi quando non in subsidium, vbi veritas aliter adparere non posset 8 numero 9.10
testis prohibitus examinari per legem non resistentem nec adsistentem actui: vt quia dicit, domesticus testis non probabit: & tunc faciet indicium. sed vbi resistit, dicens, quòd talis nõ possit examinari, vel non admittatur, & tunc non faciet etiam indicium 9 numero 11
testis ob inhonestatem est infamis 55 nu.27
testis non potest esse seruus, etiam reputatur liber 56 numero 28
testis seruus nõ admittitur pro domino absque tortura 56 nu.29
testis licet aliàs possit incontinenti corrigere dictum suum, tamen id facere non potest ex interuallo: & dicitur incontinenti, quando adhuc ab examinatore non recessisse, quia si recessit, & demum redisset, non posset se emendare 411 nu.4.5.6
testis si pro vna parte semel deposuit, & demum pro alia examinatus dixerit quod precibus illius, ita dixerit, licet non verum dixerit stabitur tamen primo dicto 411 nu.7.8 Sed si tẽpore quo primo loco fuit

Universidad de Deusto
Biblioteca

examinatus pro illa parte hoc dixisset, tunc præiudicasset ibidem
testis si assignat causam scientiæ cum dicto, non tenetur amplius assignare ipsam 328 nu.3
testis non assignans rationem dicto suo, dicitur vt pecus, & non vt homo deponere 320 nu.3
testis si conuincitur de crimine, non tamen notorio, seu manifesto præsumitur emendatus, nisi aliud in oppositum probetur 349 nu.6
testis & alius quiuis criminosus si bene vixit per triennium, præsumitur emendatus, licet per prius malè vixerat: & sic mali mores præteriti præsumuntur purgati, si per triennium continuauit in bonis moribus 350 nu.7
testis si quid minus aduertenter deposuerit, præsumendum erit potius ex ignorantia, quàm ex dolo, vt falsitas excludatur 68 nu.7
testis non dicitur falsum deponere, quando eius dictum potest aliqua interpretatione verificari 68 numero 8
testis domesticus dicitur, nedum qui subest ratione patriæ, vel dominicæ potestatis, sed etiam qui cohabitat: vel aliquo modo est inferior, vel subiectus capiti familiæ: vt mercenarius libertus, & similes 56 numero 31
testis deponens suo iudicio, non præmittendo rationem per accommodatum sensum corporis, non probat 21 numero 15
testis mater in causa matrimoniali filiæ, quando non repellatur, & quando eius testimonium est suspectum 57 nu.40.41.42
testis infamis regulariter repellitur à testimonio, nedum in causa criminali, verùm etiam in ciuili ardua 97 nu.10
testis ex illo crimine à testificando repellitur, ex quo si condemnaretur, incurreret infamiam 97 numero 11
testis dicitur inimicus capitalis propter minas: & sic propter verba minatoria prolata 97 nu.12
testis si interrogatus super aliquo facto, deposuit quicquid sciebat, si demum iterũ interrogatus super eo, respondet quòd nescit, certè debet intelligi illud nescire, id est, aliter quàm vt suprà dixerat 77 numero 2
testis potest variare à primo dicto dummodo incontinenti id faciat, non autem ex interuallo 77. numero 3
testis si dicat aliquid factum tempore vindemiæ, dicitur bene probare, etiam si id factum probaretur parum ante vindemiam: sicut rectè dicitur factũ tempore guerræ quod fuit parum ante guerram, & in ipsius guerræ trepidatione 77 nu.4.5
testis deponẽs se vidisse de nocte hominem committere maleficium, nisi adiciat ad lumen lunæ, vel accenso igne, non probat 146 nu.1
testis criminosus, seu in peccato mortali, repellitur à testimonio 146 nu.2
testis esse non potest particeps litis, quia ratione affectionis dicitur habere similem causam 337 numero 5
testis esse non potest qui fuit procurator, seu aduocatus in illa causa 337 nu.6
testis idoneus esse non potest habens verisimiliter affectionem ad causam 337 nu.7
testis conditio & status inspicitur tempore depositionis, & non post. Et ideo opponens contra testem, quòd sit infamis, vel non omni exceptione maior, erit inepta exceptio: quia debet dicere quòd tempore iuramenti, seu depositionis, ita erat 337 nu.8.9
testis de die non est interrogandus 385 nu.47
testis varius & contrarius inter semetipsum, nihil probat 114 nu.10
testis repellitur à testimonio contra illum cum quo litigauit, seu litigat in causa criminali 122 nu.3
testis inimicus dicitur ille, qui accusat aliquem de crimine 122 nu.4
testis licet esse possit frater pro fratre in ciuilibus, tamen si cohabitat cum fratre non poterit esse testis pro eo, 338 nu.13
testis licet esse non possit frater pro fratre, tamẽsi esset religiosus, & spectatæ fidei, nihil sibi de fide diminueretur 26 nu.17
testis vnus licet non reprobet instrumentum, tamen facit iudicium ad torturam contra notarium 131 numero 5
testis inimicus capitalis etiam in crimine læsæ maiestatis, non admittitur 217 nu.17
testis inimicus licet non capitalis, tamen potest dici suspectus 20 nu.2
testis nedum inimicus repellitur, sed etiam suspectus de inimicitia capitali 122 nu.6
testis inimicus repellitur à testificando, etiam si iusta causa fuerit inimicus 122 nu.7
testis inimicus repellitur à testimonio, etiam si in vltimis constitutus tenens corpus Christi ita deponeret 122 nu.8
testis ad hoc, vt tanquam inimicus repelli possit, requiritur probari euidens inimicitia & manifesta 21 numero 11
testis tenetur adsignare rationem eius dicto: quia ratio est illa, quæ validat & invalidat dictum testis 21 numero 12
testis deponens secundum suum iudicium, & videre, an probet 21 nu.13
testis criminosus repellitur à testimonio, si condemnatus de illo crimine incurreret infamiam 84 numero 29
testis omni exceptione maior dicitur ille, cui nulla exceptio obiici potest, seu qui superat omnem friuolam exceptionem 85 nu.35.36.338 nu.16.19. 366 nu.17
testis persistens in peccato mortali, repellitur à testimonio: & hoc quia propter peccatũ excluditur à Deo: & sic cùm sit Deo infidelis, præsumitur quòd nec hominibus sit fidelis 96 nu.5.6
testis de crimine conuictus seu confessus, repellitur à testimonio 96 nu.7
testis repellitur à testimonio, dum est malæ vitæ & famæ 96 nu.8
testis deponens iudicando excedit notissimos terminos testis, & non probat. Et minimè si deponit secundum eius iudicium 557 nu.1.2
testis valde amicus repellitur à testimonio 236 numero 9
testis consimilem causam habens admittitur, sed non adhibetur sibi plena fides 339 nu.5
testis non dicitur falsum deponere, quando eius dictum potest aliqua interpretatione verificari 246 numero 9
testis dictum ad hoc vt saluetur, sufficit aliquid esse verum vel non esse implicitè 246 nu.10
testis deponens falsum non in substantia negotij principalis, non ex hoc irritabitur eius dictum 48 numero 8.9
testis deponens falsum in iudicio contra fiscum, qua pœna veniat plectendus 202 nu.1.203, nu.2
testis etiam si scienter falsum deponit, nõ tangens illud falsum substantiam negotij principalis, eius dictum valet & tenet 38 nu.4
testis in vno falsus si apparet, in cæteris omnibus depositis per ipsum falsarius præsumetur, adeo vt in nihilum sibi credendum sit 515 nu 13
testis si deposuit falsum vltra capitula, ob quod eius dictum non valet, non punietur pœna contenta in statuto, ex quo factum per eum non valuit de iure 72 numero 14
testis parte non citata examinatus, nec iuratus non tenet 534 nu.25
testis non dicitur iurasse nisi iudex intelligat, & approbet eius iuramentum 534 nu.26
testis licet aliàs non possit deponere super non contentis in libello efficaciter, tamen potest deponere super circunstantiis petitorum 334 nu.11
testis dicens vidisse hominem de nocte, & non dicit accensa candela seu lumine, aut lucente luna, non probat 117 nu.7
testis iuratus dicere veritatem in causa, si quòd dixit extra articulum facit ad causam, valet & tenet eius dictum, quia deponit super eo, super quo iurauit 334 nu.8
testis vnus non reprobat instrumentum, tamen facit indicium ad torturam 382 nu.21
testis deponens per verbum, credo, licet non probet: tamen assignando rationem probabit 50 nu.8
testis dicens credo, quia vidi, mutat naturam suam illud credo, & ponitur affirmatiuè, & non dubitatiuè 398 nu.6
testis allegans alium fuisse conestem, qui negat se interfuisse, facit vt neutri credatur: & sic illius dispositio erit suspectissima 98 nu.28
testis vnus bonus, licet faciat indicium ad torturam, id intelligi debet, nisi aliqua alia coniectura resisteret in contrarium 135 nu.6
testis deponens extra articulum non probat 356 numero 7
testis esse non potest socer pro genero, nec socrus pro nuru 117 nu.16
testis cum quo subest causa inimicitiæ, licet aliter de ea non adpareat, & etiam si testis asserat nullam habere inimicitiam, tamen repellitur 117 nu.17
testis vnus de visu delicti absque aliis adminiculis non facit indicium ad torturam 42 nu.11
testis instrumẽtarius si ea die qua fuit nominatus testis in instrumento per notariũ, probat se illa die fuisse extra ciuitatem, ita quòd non poterat interfuisse contractui si opponitur quòd instrumentum est falsum, erit sufficiens indicium ad torturam contra notarium 382 nu.25
testis vnus de indicio remoto non facit indicium, nec habebit hoc locũ, vbi essemus in pluribus indiciis: quia etiam quod super eis testes singulares deponant, attamen ex eorum depositionibus resultant plures præsumptiones, quæ bene faciunt indicium ad torturam 145 nu.22
testis qui non debuit examinari in aliqua causa, si tamen examinatus est, non faciet indicium. Vbi vide magistralem distinctionem 109 nu.4.5
testis adserens aliter deposuisse, quàm scriptum est, si in ciuili causa, creditur magis notario: Si autem in criminali, magis creditur testi, maximè in causa falsi 69 nu.11
testis dictum ad hoc vt saluetur à falso, sufficit aliquid esse verum, vel non esse implicitè 69 nu.12
testis potest addere eius dicto id, de quo non habuit memoriam in primo dicto, si cum primo dicto se compatitur. Et an & quando sit permissum testi addere 352 nu.33.34
testis varius reducendus est ad concordiam in quantum potest, vt probet 352 nu.35
testis habens consimilem causam, nedum non probat, verum etiam à testificando repellitur 336 nu.1.2
testis vnus sufficit in causa possessorij 408 nu.11
testis lusor propter ludum repellitur à testimonio in fine consilij, & subscriptionis, maximè in criminalibus ibidem
testis deponens non verisimile, non probat: vbi multa de non verisimili 236 nu.2
testis lusor repellitur à testimonio: testis criminosus similiter 236 nu.3.4
testis vnus de visu facit indicium sufficiens ad torturam 92 nu.1
testis assignans eandem rationem cum dicto, vt dicens se scire, quia scit, non probat 315 nu.8
testis interrogatus de se ipso, & de alio, statur primæ depositioni: licet contrarium deposuerit secundo loco in tormentis 150 nu.7
testis examinatus tanquam principalis in se, & vt testis in alium, facit indicium ad torturam contra illum, contra quem deposuit 30 nu.6
testis examinatus parte non citata, nullum facit indicium 178 nu.64
testis credens dicere veritatem, iurando sic esse, non potest dici periurus, nec falsus: licet veritas fuerit in contrarium eius, quod dixerit 125 nu.16
testis qui bene deposuit circa substantiam negotij principalis, licet in alijs discordet, non ex hoc reputari potest varius, aut reprobari 329 nu.2
testis qui nõ poterat examinari, examinatus non facit indicium 97 nu.14
testis dictum debet intelligi secundum articulum, seu interrogatorium 363 nu.1
testis deponens contra fiscum ad defensionem alterius, non est pœna ordinaria plectendus 203 nu.4
testis sibi contrarius debet saluari quantum potest, ne incidat in periurium 364. nu.5
testis de visu delicti facit vt procedi possit ad condemnationem contra inquisitum, & non ad torturam: quia tortura datur in subsidium, quando veritas aliter haberi non potest 22. nu.22.23
testis socius criminis in casibus, in quibus non potuit interrogari de alijs, nisi de se tantum, si eo casu nominauit alios, talis nominatio suspecta habetur à lege:

Universidad de Deusto
Biblioteca

sicut dicimus in simili de teste sponte se offerente 83 numero 22
testis dicens se scire quia scit, quia ratio est eadem cum dicto, non tenet eius dictum 271 nu.12
testis si in causa criminali dicat se aliter deposuisse, quam scriptum fuit, cui magis creditur ipsi testi, vel notario, qui scripsit 162 nu.1
testis corruptus quòd probet contra corrumpentem, intelligendum est, quando examinaretur super corruptione prædicta, ne testificaretur id, quod sciebat: non autem super eo, quod sciebat: & sic super facto populi 217 nu.9
testis corruptus probat contra corrumpentem, pariter & fortius notarius, & testis 400 nu.4
testis etiam quòd scienter addat aliquam falsitatem dicto suo, quæ non tangit substantiam negotij principalis, tamen eius dictum valet 329 nu.3
testis deponens de actu à se gesto, statur eius depositioni 377.nu.19
testis vnus bonus facit indicium ad torturam, nisi alia coniectura resisteret in contrarium 196 nu.21
testis conditio inspicitur secundum tempus productionis testium, & præstiti iuramenti 330 nu.7
testis sponte se offerens, est suspectus 41 nu.6
testis & principalis in causa propria quis esse non potest 149 nu.5
testis qui aliàs non faceret indicium, si tortus bene probat 349 nu.3
testis deponens de fama, tenetur reddere rationem dicti sui 109 nu.9
testis deponens de fama, vt probetur fama, requiritur quòd deposuerit famam insurrexisse ante inquisitionem inchoatam, alias non probat 110 nu.10
testis dictum vt saluetur, sufficit aliquid esse verum, vel non esse implicitè 123 nu.6
testis dictum inualidatur ob malam redditionem causæ scientiæ ipsius testis 314 nu.4
testis ratio si est friuola, & non cõcludens, destruit dictum testis 314 nu.4
testis dictum debet de necessitate concludere, & præsumptiuè 320 nu.4
testis non potest esse filius pro matre 57 nu.44.58. numero 45
testis esse non potest maritus pro vxore 116 nu.6
testis esse non potest vxor pro viro, nec vir pro vxore, secundum communem opinionem 30 nu.5
testis an potest esse mulier, in causa criminali 20 numero 7
testis mulier in criminalibus de iure canonico licet non admittatur, tamẽ quando veritas aliter haberi non potest, admittitur 118 nu.20
testis si dixerit aliquid fuisse factum simul, alius verò deposuit fuisse factum per prius, & sic non simul, id est eodem tempore, & sic intelligitur simul, id est eodem die 77 nu.6
testis potest vno tempore recordari, & alio tempore non recordari, & econtra 48 nu.3
testis tẽtatus seu requisitus de delicto potest testificari contra tentantem, seu requirentem ipsum de delicto committendo si illud committere recusauit 8 nu.1
testis dicens se pecunia corruptum, an & quando probet contra corrumpentem 8 nu.2.3
testis deponens protulisse falsum testimonium pro Titio, non probat contra ipsum Titium 122 nu.10
testis deponens quid fuisse factum præsente Seio, potest esse, quòd fuerit Seius præsens, sed quòd illud non viderit, sed audierit 38 nu.2
testis extra indicium dicens contrarium eius quod dixerat primo loco in iudicio deponendo, facit vt eius primum dictum sit suspectum 43 nu.26
testi deponenti quando non credendum 71 nu.8
testi deponenti se releuando, & sic pro suo interesse, non creditur 336 nu.3.337.nu.4
testi non deponenti de tempore, vel dubitatiue deponenti magis creditur, cum verisimiliora videatur deponere propter obliuionem temporis, quæ de facili contigit 385 nu.46
testi deponẽti de eo, quòd ipse fecit statur, etiam si esset infamis 148 nu.17.18
testi deponenti se pecunia corruptum, ne testimonium dicat contra aliquem, credendum est: & fortius credendum erit, si dixerit se tentatum de corruptela, ne deponeret 5.nu.12.13
testi animosè deponenti, non est credendom 21 nu.14
testi periuro non est credendum 114 nu.11
testi quando est persona non leuis, sed grauis, vt si est clericus, vel alius probatæ vitæ, si deponat nõ sic deposuisse prout tabellio scripsit, creditur 163 nu.7
testi deponenti de mandato, & commissione sibi facta, an sic credendum 8 nu.4
testi notabili, & probatæ vitæ, licet soli, credendum est 311.nu.12
testi inhonestæ ac reprehensibilis vitæ, non creditur 55 nu.26
testi spectatæ fidei, licet vnico, standum 26 nu.15
testi tractanti de sui exoneratione, seu exculpatione in nihilum credi debet 385 nu.48
testi torto longè maior fides per torturam adhibetur sibi 349 nu.3
Potius in teste præsumenda est ignorantia, quàm dolus ad exclusionem falsi 78 nu.10
testes tres instrumentarij vel non instrumentarij probare possunt aliter fuisse dictũ, & factum in instrumento, quàm in eo contineatur: & pariter probare poterunt falsitatem instrumenti 131 nu.4
testes inhabiles admitti debent, vbi aliter veritas haberi non potest: tamẽ debet per prius adparere quòd aliter veritas haberi non potest. & quando & quomodo hoc intelligendum sit, quòd veritas aliter haberi non potest, vbi vide multas limitationes 117 nu.9.10.11.12.118.nu.19.23.24.150. nu.12 vsque ad numerum 17
testes inhabiles, & à iure reprobati, licet admittantur quando veritas aliter haberi non potest, id debet intelligi mediante tortura, & non aliter 118 nu.22
testes inhabiles probant, vbi ex natura facti verisimiliter alij testes adesse non potuerunt. 350 numero 14
testes inhabiles quòd possint admitti, quando veritas aliter haberi non potest, non debet intelligi, quod possint admitti in testes partes principales, aut inimici 118 nu.18
testes inhabiles licet admittãtur in magnis criminibus: tamen non admittentur inimici 9 nu.14
testes inhabiles admittuntur in gestis in domo, seu secretè 385 nu.44
testes inhabiles, ac etiam criminosi recipi possunt ad informationem iudicis seu in causa inquisitionis 117 numero 13.14
testes affines in criminalibus repelluntur à testimonio, intantum, quòd si sunt admissi, minimè probabunt 117 nu.15
testes contra officialem deponentes de corruptione, requiruntur esse omni exceptione maiores: aliàs non debent admitti 85 nu.39
testes consanguinei, si testificantur in causa criminali pro consanguineo inquisito, quòd si reportarent sententiam contrà fieret iniuria cõsanguinitati, eo casu non probabunt 76 nu.11
testes consanguinei, etiam fratres admittuntur in criminalibus ad defensam, maximè, vbi ex officio procederetur in causa: Secus si ad querelam 76.numero 12.13
testes in causa criminali si sunt plures, & reperiuntur repulsati, licet non sufficiant ad condemnationem, sufficient tamen ad torturam 76 nu.14
testes si in causa criminali deposuerunt de visu delicti, & aliqui alij testes deposuerunt de fama: si illi deponentes de visu repulsantur, remanent alij de fama publica illesi, certè testes præfati de fama sufficient ad torturam 76 nu.15
testes consanguinei ad hoc, vt repelli possint in causa consanguinei in criminalibus, requiritur quòd sint consanguinei de linea descendenti vel ascendenti: Secus si de linea transuersali 76 nu.16
testes possunt esse consanguinei & fratres: vsque ad quartum gradum ad defensam pro consanguineo seu fratre ipsorum in causa criminali 20 nu.8
testes consanguinei non admittuntur in causa criminali pro consanguineo, tanto minus quando insimul habitarent 57 nu.43
testes consanguinei producti per consanguineum, seu affinem, non repelluntur in causis ciuilibus 466 nu.20
testes consanguinei non reprobantur ex hoc quòd probentur consanguinei producentis, sed debet probari, quòd sint coniuncti ex linea ascendenti vel descendenti: Secus, si probarentur consanguinei ex linea transuersali 22 nu.26
testes familiares & domestici nedum non probant, verùm etiam nec indicium faciunt, nec præsumptionem 56 nu.33
testes domestici in causa matrimonij, regulariter non probant 56 nu. 34
testes viles non probant 56 nu.35.147.nu.11.12
testes non possunt esse viles personæ in causa graui 56 numero 30
testes vbi sunt suspecti, & in circunstantijs non concordant, non probant 56 nu.36
testes de collegio, vel de ecclesia, vel de vniuersitate, quando admittuntur, est verum in subsidium, videlicet quãdo ex natura actus alij testes non reperiuntur & quomodo hoc intelligatur 57 nu.37
testes in subsidium quomodo, & quando sunt admittendi, licet inhabiles, & in quibus casibus 57 numero 38
testes domestici licet non probent, nisi in subsidium, tamen vbi agitur de dirimendo, vel probando matrimonium non probabunt 57 nu.39
testes criminosi aut infames non ita passim & indistinctè admitti debent, nisi cum tortura 146 nu.3
testes aliàs non integri seu inhabiles, admittuntur, vbi veritas aliter haberi non posset, debet hoc intelligi, dummodo ante omnia sit articulatum & probatum, quòd veritas aliter haberi non posset, nisi ab illis. vbi etiam vide quamplures limitationes ad hoc 146 nu.4.5
testes de vniuersitate quando vtilitas obuenit vniuersitati in genere, an probent in causa vniuersitatis 407 nu.1
testes de vniuersitate licet admittantur in causa vniuersitatis, tamen eis non plenè creditur 407 nu.2
testes de vniuersitate licet admittantur, vt supra, tamen si aliter probatur per testes aduersarij, illi præferuntur testibus de vniuersitate deponẽtibus pro ea 407 nume.3
testes vniuersitatis probant pro ipsa, vbi ex materia facti non posset per alios sciri 407 nu.4
testes de vniuersitate in casibus, in quibus de iure admittuntur, procedit, vbi ex natura regulari illius facti, verisimiliter alij testes actu & habitu haberi non potuerunt 46 nu.10
testes de vniuersitate in casibus, in quibus inducti per vniuersitatem probarent, intelligendum est, si alij testes ex aduerso producti contrarium non deponerent: quia tunc contrarij præferuntur illis de vniuersitate 46 nu.11
testes de vniuersitate in casibus, in quibus de iure admittuntur, tamen eis non plenè creditur, nec erunt integri, & maximè quando supportant illi de vniuersitate de communi onera litis. & si condemnarentur, similiter in communi condemnarentur 46 numero 8.10
testes quando contrariantur adinuicem, videlicet, vnus alteri, & alteri alter nõ probant, etiam si ab eadem parte producti fuissent, & etiam si essent inaquales 543 nu.8.9
testes sufficit esse concordes in substantia principalis negotij, licet in alijs discordent: quia ex hoc non possent reputari vary, seu suspecti 351 nu.28
testes vary qui in diuersum eant, non probant vt singulares. sed si conferunt in eundem rei finem, dicuntur contestuales, & conferentes in vnam conclusionem. Et eo casu videntur tunc testes ipsi melius deponere 351 nu.29
testes etiam quòd in substantia negotij in modico contradicant adinuicem probabunt 351 numero 30
testes possunt hodie recordari de eo, de quo pridie non recordabantur 352 nu.31
testes possunt per iudicem repeti, vt addant eorum dicta 352 nu.32
testes si dicunt se non bene recordari de tempore, quicquid circa tempus dicunt, adparet quòd dubitatiuè dicunt, & non affirmatiuè 106 nu.6.7
testes non descripti in instrumento, si deponant aliquos testes interfuisse in instrumento, qui negauerant interfuisse, seu fuisse præsentes, stabitur eis 163 numero 8
testes si deposuerunt non recordari se interfuisse in instrumento, vel non recordari de contentis in eo, non ex hoc instrumentum redditur falsum 163 numero 9

Universidad de Deusto
Biblioteca

teſtes etiam recepti in ſubſidium, vbi veritas aliter haberi non poſſet, ſi reperirentur pluribus repulſis attincti, non probarent 168 nu.9
teſtes repulſati, licet non ſufficiant ad cõdemnationem, vt quando eſſent inhabiles, quia infames, vel aliàs criminoſi, ſufficerent tamen ad torturam 168 numero 10
teſtes infames ſeu aliter inhabiles, & criminoſi, quòd ſufficiant ad torturam, licet non ad condemnationem, intelligi debet, ſi ipſimet cum tortura id teſtificati ſint, & melius 169 nu.11
teſtes non ſunt idonei fratres in cauſa, vbi requirantur teſtes omni exceptione maiores 338 nu.18
teſtes repulſati ſeu prohibiti examinari operantur, vt ex eis quis non torqueatur 367 nu.29
teſtes de viſu, vbi extant de delicto contra inquiſitum plures, debet conuinci per ordinarium proceſſum, & conuictus condemnari: nec aliter torqueri. Et ſi iudex torqueat, tenetur in ſyndicatu: & malè facit, & tenetur, ac ſi eſſet homicida 159.nu.11
teſtes diuerſimodè deponentes probant, ſi ad concordiam reducuntur 334 nu.7
teſtes ſuper teſtamento diuerſimodè deponentes non probant 356 nu.6
teſtes producti poſſunt produci contra corrumpentem, etiam ad plenã probationem, volente illo, cui actus criminoſus nocebat 217 nu. 18
teſtes producti ſuper certis articulis, non videtur pars eorum productioni renunciaſſe ſuper eo quòd teſtes ſciunt in cauſa 334 nu.10
teſtes mercenarij ex quo loco domeſticorum habentur, non probant 557 nu.4
teſtes examinati per quos poteſt procedi ad torturam, ſi allegantur per inquiſitum inimici, debet ſuperſederi in tortura ſi offertur incontinenti probari de inimicitia 158 nu.6
teſtes examinati alia die quam illa quæ ſunt aſſignata in citatione teſtium, vt comparere debuiſſet pars ad videndum eorum iuramenta, nulliter excuſantur 410 nu.12
teſtes examinati poſt lapſum termini parte abſente, & aliter non monita, facit quod non teneant eorum dicta 409 nu.7
teſtes in præmiſſo caſu ita deponendo faciunt quòd eorum teſtimonium reddatur credibilius: quia nõ videntur eodem præmeditato ſermone depoſuiſſe 167 numero 14
teſtes examinati non citata parte ad videndum iuramenta teſtium nullum eſt eorum teſtimonium, & ideo Paduæ fuerunt irritati mille proceſſus, & mille dicta teſtium 534 nu.27
teſtes examinati parte non citata non probant, nec faciunt indicium ad torturam, etiam ſi eſſent mille teſtes 157 nu.1
teſtes non poſſunt eſſe mulieres in criminalibus, maximè de iure canonico 366 nu.16
teſtes licet recipere parte non citata in cauſa aſſaſſinij, & probabunt 101 nu.8
teſtes parte non citata recepti, non probant, etiam in crimine aſſaſſinij, licet aliqui tenuerint contrarium 217 nu. 16
teſtes parte non citata non probant: nec ex eis reſultat indicium etiam ſi eſſent mille teſtes ita examinati 254 numero 7
teſtes licet fuerint citati, & non venerint, intantum quòd terminus labatur, niſi apparuerit per partem producentem in ſtatum, vt teſtes pignorarentur, & ſic cogerentur captis pignoribus, eſt ei imputandum 409 nu.4
teſtes reddentes rationem eorum dicto præferuntur ipſam non reddentibus 320 nu.5.6
teſtes in dubio præſumuntur conteſtes, & de eodem actu deponere 60 nu.12.427.nu.10
teſtes in dubio præſumuntur eſſe cõteſtes, & de eodem actu deponentes licet non appareat, quòd omnes fuerunt præſentes eodem tempore 411 numero 10.11
teſtes non reputantur diuerſi, ſeu contrarij, ſi in facto vnus depoſuerit minus quàm alter 428 numero 11
teſtes duo requiruntur in his quæ ſunt de actis, nec ſiunt coram iudice, prout eſt procuratio, contractus, & his ſimiles 373 nu.8
teſtes non requiruntur in actis quæ fiunt per actorum notarium, vt ſunt de actis quæ conſueuerunt fieri coram iudice, vt litis conteſtatio, & ſimilia: ſecus in his quæ non ſunt de actis, nec ſiunt coram iudice, prout eſt procuratio, contractus, & ſimilia quæ fiunt apud acta 381 nu.415
teſtes deponentes ſuper aliquo facto, quòd non ſit memoria hominum in contrarium, qualiter deponere debeant. 292 nu.6
teſtes deponentes quòd non ſit memoria hominum in contrarium, non ſolùm debent deponere de auditu, verùm etiam de fama 292 nu.7.8.442 nu.11
teſtes contra quos opponitur quòd ſint domeſtici, vel infames, vel alia elidibilis exceptione attincti, non ſufficit ita indiſtinctè, & ſimpliciter opponere, ſed in ſpecie articulari, & probari quòd ita fuerint tempore eorum depoſitionis 330 nu.6
teſtes angarij & perangarij non probant pro domino ipſorum in teſtes producti 293 nu.18
teſtes deponẽtes de antiquiori poſſeſſione etiam decennij retro, præferuntur teſtibus de iuniore poſſeſſione in interdicto retinendæ. 473 nu.2
teſtes varij, diuerſi & mendaces, nihil probant 259 nu.19
teſtes varij & diuerſi inter ſe non probant, etiam ſi eſſent mille 427 nu.4
teſtes deponentes de conſuetudine qualiter deponere debeant, vt probent eam 427 nu.5
teſtes deponentes de conſuetudine ad hoc vt probent, debent atteſtari in ſpecie factum quod viderunt, & de viſu illius facti cuius conſuetudo allegatur, & de actuum frequentia, & temporis diuturnitate 416 nu.4
Et debent inſuper teſtes prædicti concordare in tempore, & actibus, de quibus deponunt, etiam per identitatem, aliàs non probarent ibidem numero 5
teſtes dato quòd contradicerent ad inuicem, ſi talis cõtradictio eſſet in modico, etiam quòd eſſet in eo ſuper quo conſiſtit ſubſtantia negocij principalis, non ex hoc eſſent varij, nec ex hoc reprobarentur 329 numero 4
teſtes aduerſus inſtrumentum in fraudem vſurarum confect

confectum in quo ſunt ipſi deſcripti, vel tabellio qui ipſum confecit ignorent de vſura, tamen probari poteſt per alios teſtes dicentes, quòd ita erat præordinatum à partibus 482 nu.9
teſtes ſingulares probant de corruptela contra officialem: hoc tamen verum, conſiderata prius qualitate officialis, & eius fama, & conditione: & pariter fama illius aſſerentis dediſſe officiali 86 nu.43 44.45
teſtes centum dicentes quid ſponte factum, ſed duo teſtes de vi & metu deponentes, præferuntur dictis centum 430.nu.10.11.12
Imò verba illa ſponte, & voluntarie, prolata tempore metus, nedum non purgant metum, ſed ingeminant ibidem
teſtes idiotæ & illiterati non probant tenorem ſcripturarum 494 nu.14
teſtes dicentes cognouiſſe homines de nocte ad vocem, non dicendo, quòd lucebat luna: vel quòd erat lumen accenſum, non probant 234 nu.2
teſtes inimici non probant 20 nu.1
teſtes inimici non admittuntur etiam in crimine læſæ maieſtatis, nec hæreſis 198 nu.30.122.nu.9
teſtes inimici capitales non debent recipi in teſtes 122 numero 5
teſtes coniurati admittuntur ad probandum coniurationem 149 nu.1
teſtes inſtrumentarij ſi de directo contradicant contentis in teſtamento, nemo poteſt propterea de falſo puniri, nec notarius propter teſtes, nec teſtes propter inſtrumentum 247 nu.16
teſtes ſuper æſtimatione deponentes, ſi non addant illa verba ſcilicet communi æſtimatione, tamen validatur eorum dictum: quia videntur omnino de communi æſtimatione ſenſiſſe 328 nu.4
teſtes dicentes talem poſſe diſſe tempore quo vixit, verificatur vſque ad mortem 505 nu.8
teſtes dicentes Titium poſſedisſe talem fundum, ſi non deponerent de toto, non probarent concludenter: ex quo in materia probatoria indefinita non æquipollet vniuerſali 246 nu.4
teſtes dicentes, quòd illi de tali caſata, quid fecerint, non intelligitur de omnibus de illa caſata: cùm illa verba, illi de illa caſata, poſſint verificari in duobus de ipſa caſata 246 nu.5
teſtes ſi ſe referrent ad articulum, & in articulo contineretur quòd omnes de illa caſata id fecerint, & ſe retuliſſent ad articulum: tunc indefinita æquipolleret vniuerſali: & intelligeretur de omnibus 246 numero 6
teſtes ſufficit eſſe concordes in facto principali, in quo conſiſtit ſubſtantia negotij, licet in alijs ſint diſcordes: quia non ex hoc poterunt reputari falſi ſeu varij, nec reprobantur 48 nu.10.124. numero 8
teſtes vbi ſunt pares numero, eo caſu iudex poteſt iudicare, prout ſibi videtur, & præſertim pro actore 321 numero 11
teſtes meos approbare poſſum, quos aduerſarius meus reprobauit 350 nu.10
teſtes meos probare poſſum bonæ famæ, quos aduerſarius probauit malæ 350 nu.11
teſtes deponentes ſuper verbis teſtamenti debent eſſe concordes, aliàs non probant 354 nu.1
teſtes non requiruntur eſſe conteſtes in ſenſu proprio, ſed in re quam ſenſu percipiunt 355 nu.2
Niſi pars ſe reſtrinxiſſet ad probandum verba formalia.nu.3
teſtes licet vnus ipſorum dicat quod alius non dicit, non ex hoc ſunt vary 355 nu.4
teſtes aliqui licet non deponant ſuper aliquo, vel non recordentur, tamen ſi alij conteſtes, qui ibidem interfuerunt, id deponant, plenè probant 355 nu.5
teſtes duo ſufficiunt in teſtamento condito à patre inter liberos 355 nu.6
teſtes omnes ſi præmeditato ſermone deponant, non carent ſuſpicione 355 nu.7
teſtes ſuper fama deponentes vt probet, debent deponere à quibus dictam famam audiuerunt, etiam quòd de eis interrogati non fuerunt 109 nu.8
teſtes mulieres in cauſa criminali, an probent. Et concluditur quòd ſic 21 nu.16
teſtes fratres ſeu conſanguinei, quòd admittantur pro fratre ſeu cõſanguineo in cauſa criminali, eſt verum, quando producuntur ad meram defenſionem, & innocentiam inquiſiti. Secus ſi ad repulſam ſeu impugnationem alterius 21.nu.17.18.19.& 20
teſtes ſi ex vna parte ſunt mulieres, & mares ex altera, præferuntur mares 320 nu.1
teſtes rei & actoris ſi ſunt numero pares, præferuntur teſtes rei 320 nu.2
teſtes mulieres in criminalibus contra preſbyterum, ſeu clericum non probant 315 nu.6
teſtes mulieres in foro canonico in criminalibus nõ probant, etiam contra laicum, niſi in ſubſidium, quando veriſimiliter ex natura facti alij teſtes adeſſe non potuerunt 315 nu.7
teſtes ſufficit eſſe concordes in facto principali, in quo conſiſtit ſubſtantia negotij, licet in alijs diſcordent 39 nu.6.106.nu.12.13
teſtes quando ſunt ſuſpecti, datur cautela, vt iudex ipſos interroget ſuper circunſtantijs ad effectum, vt cognoſcat ſi eis deferre debeat 44 nu.28
teſtes in cauſa ardua ſunt examinandi per iudicem, qui eo caſu non debet cauſam committere: ſed mandare teſtibus, quibus præcipere poteſt, vt adſe veniant ſi habet ipſos ſuſpectos 107 nu.17
teſtes ſi ſunt in alia prouincia, eſt in arbitrio iudicis, ſi viderit iuſtam cauſam ſubeſſe, committere audientiam teſtium in cauſa criminali 107 nu.18
teſtes licet ſint in facto principali, in quo conſiſtit ſubſtantia negotij, diſcordes, adeò quòd contradicant inter ſe, ſi tamen in modico contradicant, non ex hoc ipſorum dicta reprobantur 38 nu.7
teſtes ob magnam amicitiam in totum repelluntur 23 numero 28
teſtes dum diſcordant ab inſtrumento, in quo ſunt deſcripti, debet fieri articulus de vnitate actus 144 numero 11
teſtes in cauſa matrimoniali requiruntur omni exceptione maiores, & non ſufficeret quòd aliàs eſſent idonei 58 nu.48
teſtes in cauſa matrimonij requiruntur eſſe probatæ vitæ, optimæ opinionis, & fidelis conuerſationis, ita quòd non ſit veriſimile ipſos deierare ex cauſa aliqua 58 nu.49.50

Universidad de Deusto
Biblioteca

Index.

testes plures infames etiam de facto non probãt in causa matrimoniali 58.nu.51
testes infames producti contra aliquem, non audiuntur, nec probant sine turtura 88 nu.58
testes infames & criminosi licet admittuntur in crimine læsæ maiestatis tamen dum allegantur testes inimici, non admittuntur 158 nu.7
testes infames licet non sufficiant ad condemnandum, sufficiunt tamen ad torquendum 243 nu.1
testes infames, licet non sint habiles quo ad condemnationem, sufficiunt tamen ad torturam 83 nu.21
testes omni exceptione maiores requiruntur in criminalibus 366 nu.18
testes pro matrimonio filiæ possunt esse mater puellæ, & consanguinei, licet plebeiæ, aduersus nobilẽ amore ipsius puellæ captum 351 nu.20
testes de visu delicti commissi deponentes, licet repulsentur, tamen si remanent illæsi, aly testes deponentes de fama plenè probabunt 4.nu.6
testes contrarij seu diuersi à depositione principali, an possint reduci ad concordiam ad euitandam falsitatem 4 nu.7
testes vbi sunt suspecti de falso, datur cautela, vt interrogentur super circunstantes, si ipsi stabant, vel sedebant: & si aer erat nubilosum vel obscurum, seu clarum eo die, & piariter de qualitate vestium & de forma loquendi, & similibus, ad ipsos intercipiendum. si verum dixerint 5.nu.8.9
testes descripti in instrumento si deponunt pro instrumento, non vitiantur eorum dicta per alios testes supernumerarios non descriptos contrarium deponentes 164 nu.11
testes duo si se affirmant interfuisse in instrumento dum celebrabatur seu stipulabatur, aly verò duo testes negant interfuisse, instrumentum probat, quia coadiuuatur ab illis duobus affirmantibus 164 nu.12
testes duo vna voce deponentes contra instrumentum, præualere debent notario, data paritate conditionis inter eos & notarium 131 nu.5
testes duo reprobant instrumentum, & vnus testis facit vacillare instrumentum 131 nu.5
testes duo si videntur adinuicem contrariari, debent reduci ad concordiam. Secus, si esset vnus & idem sibi contrarius 78 nu.8
testes duo vna voce dicentes præualere debent notario 382 nu.20
testes plerunque extra iudicium deponunt aliquid, vt complaceant partibus, de quo postmodum examinati cum iuramento, aliter deponunt 160 nu.2
testes producti ad defensionem, licet deponant per verbum, credo, probant 166 nu.9
testes producti super inquisitione contra non diffamatum, licet deponant de ipso crimine de visu, tamen quia non adparet diffamatus, non præiudicant inquisito 87 nu.50
testes licet non dicant formiter, prout in articulo continetur probant: reprobata opinione Anto. de Butr. quæ sola intelligitur in verbis testatoris, vel vbi se astrinxit ad probandum verba formalia ipsius 352 nu.42.43.44
testes centum deponentes aliquid fuisse sponte factum, & duo dicentes per metum, vel vim factum, præferuntur illis centum 132 nu.19
testes seculares regulariter in causis criminalibus contra clericos non admittuntur, nisi in defectum aliorum 109 nu.6
testes deponentes se aliter dixisse in suis depositionibus, quàm per notarium scriptum fuit, dum de falso agitur, est potius standum eorum dicto, quàm notarij 123 numero 1
testes deponentes de credulitate, non probant, nisi assignauerint congruas rationes eorum dictis 141 numero 19
testes deponentes ad defensam, si deponant secundum eorum credulitatem & videre, bene probabunt 141 numero 20
testes deponentes ad reprobationem instrumẽti debent esse omni exceptione maiores, & ille dicitur omni exceptione maior, cui nulla exceptio obyci potest 384 nu.41.42
testes reprobatorios repellit repulsa leuis, nedum valida & vrgens 23 nu.31
testes vbi in aliquo casu requiruntur esse optimæ opinionis, requiritur, vt optima sit opinio, & quòd tales testes articuletur, & probetur ita ipsos esse: aliàs nõ poterit quis obtinere 85 nu.38
testes si contra dicunt inter se in modico, & contrarietas etiam non esset concordabilis in substantia negotij facti principalis, non vitiantur eorum dicta, nec possunt ex hoc falsi reputari 124 nu.9
testes si deposuerunt maleficium fuisse commissum præsente Titio & Seio, & demum iterum interrogati qui fuerint præsentes, responderunt: quòd nullus: certe debet intelligi, nisi exceptis prænominatis 77 numero 1
testium dicta debent de necessitate concludere, sicut quælibet alia probatio 376 nu.8
testium dicta quando necessariò non concludunt, semper contra producentem interpretantur 376 numero 9
testium dicta non possunt dici falsa, quando possunt aliqua interpretatione verificari 123 nu.5.144 numero 12
testium dictis satis est quòd non reperiatur varietas inexcusabilis 352 nu.40
testium dicta debent interpretari, vt sustineantur: & & quòd nec falsum deposuerint 68 nu.6.106 numero 9
testium dicta sunt interpretãda ad bonum intellectum, & non calumnianda 329.nu.5
testium dicta debent impropriari, vt sustineantur 78 nu.7.352.nu.41.364 nu.7
testium dicta non sunt calumnianda, seu cauillanda. sed interpretanda ab bonum intellectum 333.nu.3352 numero 38.39
testium dicta intelligi debent secundum subiectam materiam 334 nu.4
testium dicta concurrendo ad substantiam negocij principalis per diuersa verba inter eos, maior fides adhibenda est eis, quia videntur non præmeditato sermone dixisse 334 nu.5
testium contrarietas seu diuersitas inter eos etiam quòd esset in substantia negocij principalis, dummodo modica, non inualidat dicta testium 334 numero 6
testium tormentatorum depositiones absque indicijs, nihil

Index.

nihil valent, nec faciunt indicium contra illum, contra quem deponunt 43 nu.19
testium subscriptio de iure non requiritur in instrumento 163 nu.10
testium numerus quando in aliquo actu non reperitur taxatus, certè sufficiunt duo testes, etiam si actus esset grauis & magni præiudicij 164 nu.13
testium numerus supplet defectum: non tamen in causa criminali 4.nu.4.384 nu.43.466.nu.21.543.nu.11 & numero 43
testium numerus supplet defectum etiam in causa criminali, vbi tractatur de torquendo: quia plures inhabiles seu infames sufficiunt: secus vbi tractatur de condemnando 4.nu.5
testium numerus supplet defectum in causa grauis, licet ciuili 58 nu.52
testium approbatio facta per iudicem alios reyciendo non possunt demum reyci prætextu affinitatis, vel alterius qualitatis, quæ non faceret eos esse omni exceptione maiores 385 nu.45
In testium receptione idem iudicandum est de inimico præsumpto, quod de inimico vero 118 nu.18
testium examinatio in criminalibus non committitur: sed debet fieri per iudicem 163 nu.2
testium examinatio non committitur nisi alicui electo de voluntate ambarum partium 163 nu.3
testium examinatio quando committitur de voluntate partium alicui tabellioni, debet constare de commissione ipsa per scripturam alterius notarij seu tabellionis 163 nu.4
testium maiori numero statur etiam in testibus à me productis, licet contrarijs 544 nu.13
testium maiori numero etiam à me productorum standum est: licet minor numerus aliter, videlicet contrarium deposuerit 193 nu.17
testium maiori numero statur etiam in testibus ab eademmet parte productis 408 nu.12
testium inhabilitas suppletur per numerum testium 339 nu.7
testium reprobatio non admittitur in summarijs respectu personarum 339 nu.8
testium optima opinio vbi esset ipsa causa inductiua plenæ probationis, tunc de plena & optima opinione testium esset articulandum, & probandum 85 nu.38
testium probatio illa præfertur, in qua datur excessus 320 nu.8
testium defectus suppletur in numero eorundem 350 numero 13
testium defectus quòd numerus suppleat, non habet locum in causa grani, seu criminali 119 numero 30
testibus non verisimilia deponentibus iudex non debet fidem dare 223 nu.8
testibus debet deferri iuramentum partibus præsentibus, vel ob contumaciam absentibus, alias non probaret 409 nu.10.& 11
testibus dicentibus, precibus & rogatu alterius falsum deposuisse, non creditur 122 nu.11
testibus paucis affirmantibus magis creditur, quàm mille negantibus 292 nu.10
testibus duobus affirmantibus, quòd alter gerebat arma, standum potius quàm mille negantibus. Et quomodo hoc intelligi debet contra istam præsumptionem iuris ex eo, quòd daret operam rei illicitæ 166 numero 11
testibus deponentibus de mandato & commissione sibi factis, credendum est 216 nu.1
testibus deponentibus se corruptos, credendum est 216 numero 2
testibus asserentibus se tentatos de corruptela, credendum est 216 nu.3
testibus deponentibus verisimilia & consona veritati, magis standum est 320 nu.7
testibus animosè deponentibus non est credendum 557 numero 3
testibus etiam clarè deponentibus, si iudici videbitur non fore fidem adhibendam, poterit non adhibere, sed debet exprimere causam quare fidem non adhibeat 321 nu.9
testibus duobus deponentibus de metu plus creditur quàm mille deponentibus de spontanea voluntate 439 nu.41
testibus deponentibus se conformando cum dispositione iuris magis creditur, quam aliis 292 nu.11
In testibus contrarietas, etiam in substantia negotij, dummodo sit modica, non facit eos reputari varios seu falsos 107 nu.15
In testibus indefinita non æquipollet vniuersali 246 numero 1
testis dictum simpliciter deponentis, facit vt dictum eius intelligatur secundum articulum, super quo examinatur 246 nu.2
testimonium non verisimile est suspectum 223 nu.10
testimonium virorum præfertur testimonio mulierum 120 numero 40
testimonium mulierum in causa criminali coram iudice ecclesiastico nihil probat 108 nu.3
testimonium mentis nostræ nullum maius, quàm qualitas inspecta verborum 71 nu.7
testimonium nullum maius quàm qualitas inspecta verborum 462 nu.2
testimonium fratris licet aliqualiter diminuatur pro fratre, tamen probat 411 nu.3
tigna non magis ostendunt communionem quàm seruitutem: quia tigna seruitutis consueuerunt in alieno muro immitti 558 nu.12
tigna duo vel tria, seu vnum si vicinus imposuit in pariete vicini, & ego tacui, tunc dico quòd illa aut alia imponere non poterit in alio loco eiusdem parietis, vel alterius tigni 558 nu.10
titius obligauit mihi omnia sua bona, & demum res aliqua sua peruenit ad Caium, qui eam vendidit, nunc ego primus creditor peto illud pretium, an possim, & quo iure 186 nu.8
timere sufficit saltim probabiliter, etiam si non iustè ad excusandum quòd propter metum quid factum sit 73 nu.35.213 nu.7
timens se turbari in sua possessione, poterit petere se defendi per iudicis officium 374 nu.2
timens futurum malum, debet clàm protestari coram honestis personis, vt habeat iustam excusationem 213 numero 9
timendum est id, quod absque periculo esse non potest 213 numero 3
timor violentiæ inferendæ, dicitur iustus metus 140 numero 3.4

Universidad de Deusto
Biblioteca

titulus inducitur per cursum centum annorum 528 numero 29
titulus legati excludit compensationem 475 numero 10
titulus & possessio iustificata, licet multum prosit, tamen hoc est verum, nisi possessio collitigantis esset antiquior illo suo titulo 473 nu. 5.4
tormentum dicitur illud, per quod corpus cruciatur 31 numero 6
tormentorum probabilis suspitio, idem operatur, ac ipsorum illatio 43 nu. 24. 349. nu. 3
torquere non licet inquisitum vltra tertiam vicem: quia eo casu dicetur iudex immoderatè procedere 115 numero 14
torquetur inquisitus ex communi obseruantia, ad euitandum calumnios as appellationes: licet per testes de visu conuincatur 188 nu. 3
torqueri vbi quis non potest, minimè potest detineri 87 numero 55
torqueri quis non potest vltra tertiam vicem 45 nu. 17. 205. nu. 17. 18
torqueri an possit inquisitus stantibus de visu delicti commissi contra ipsum 189 nu. 1
torqueri licet in aliquibus casibus quis non potest, potuerit tamen terreri 369 nu. 10
torqueri non potest, qui aliàs fuit Consiliarius ciuitatis suæ, seu potestas licet hodie non sit: & hoc in memoriam pristinæ dignitatis. Et Marti. de Fan. euasit condemnatus ad mortem, ex quo confessus fuerat per torturam, & de iure torqueri non poterat 190 numero 13. 14
torqueri non potest clericus, nisi cùm fuerit de crimine publicè diffamatus 160 nu. 3
torqueri vbi potest clericus, requiritur quòd fuerit infamis & vilis: & etiam eo casu debet tortura moderari: quia in foro ecclesiastico non dantur tormenta, prout in foro seculari, sed virgis tãtum subiiciuntur clerici in locum tortura 160 nu. 4
torqueri potest testis, qui scit aliquod factum, & non vult reuelare, & hoc fieri potest absque indicijs 103 numero 21
torqueri de iure prohibitus, si fuerit tortus, & confitetur delictum, confessio non tenet 153 nu. 15
torqueri non debent honesti viri, nec vilibus pœnis affici 191 nu. 26
torqueri an possit Doctor, & pariter Miles, & ibi, quid si sit actu legens: & dicitur contigisse de facto 190 numero 4
torqueri potest de iure communi homo malæ famæ data lentate vitæ ipsius, maximè, vbi procedatur ex officio, & non ad querelam 36 nu. 17
torqueri quis non potest ex sola contumacia, nisi alia concurrunt 93 nu. 5
torquẽdus quando habet aliqua indicia pro se, illa quæ vrgent contra ipsum, debent esse magis grauia ad hoc, vt torqueri possit 145 nu. 24
torquendus si ex processu haberet aliqua indicia pro se, indicia quæ extarent contra ipsum debent esse magis vrgentia 196 nu. 22
tortus etiam ex processu ordinario, nõ potest repeti ad torturam, nisi superuenerint noua indicia 159 numero 9
tortus si in tortura fuit constans, constantia illa eneruat ac euacuat indicia, licet sufficientia, & tollitur probatio contra ipsum, quasi non vera fuerit 159 numero 10
tortus super furto si est malæ famæ, & est confessus, poterit de aliis delictis interrogari, licet non extent indicia 221 nu. 4
tortus super furto, de quo inquisitus est, & confessus, non poterit de iuris subtilitate de aliis furtis interrogari, de quibus nulla existunt indicia. Vbi subdit hoc esse verum, de iure: licet de generali consuetudine Italiæ seruemus contrarium 221 nu. 1. 2
Et quòd consuetudo de qua in præcedenti, non teneat. ibidem
tortus si contradicit ijs quæ cum iuramento dixerat, tanquàm periurus, non creditur ei 205 nu. 15
tortus absque legitimis indicijs & confessus, facit vt eius confessio sit ipsô iure nulla, nec præiudicet confitenti: etiam si esset millies ratificata, & etiam quòd demum superuenissent indicia. & subditur quòd nec præiudicaret eidem confitenti nec alteri 93 numero 6. 7
tortus licet confiteatur & in eadem confessione perseueret ratificando, si tamè fuit tortura adhibita absque legitimis indicijs non nocebit confitenti 93 numero 8
tortus non debet retorqueri non superuenientibus nouis indicijs post torturam. Et quòd debent cauere iudices tanquam ab igne, repetere torturam absque nouis indicijs 42 nu. 15. 43. nu. 16
Et quid debet facere iudex postquam torserit inquisitum, & negauit. ibidem
tortus quando quis dici possit, vbi pluribus modis potest quis dici, quòd tortus fuerit 161 nu. 8
tortus per tres vices, & non confessus, debet relaxari sub cautione 120. nu. 43
torti confessio non præcedentibus indicijs, est nulla 43 numero 18
tortura licet possit ex præeminentia aliqua adhiberi ex processu informatiuo, attamen non potest repeti ex processu informatiuo. & ista est noua inuentio authoris 159 nu. 9. 12
tortura potest inferri in proditionibus & tractatibus quæ fiunt secretè, ob probationis difficultatem 101 numero 7
tortura dari non potest homini bonæ famæ, etiamsi extaret vnum indicium sufficiens ad torturam contra ipsum: quia propter bonam famam tale indicium extinguitur in totum 95 nu. 24
tortura datur in subsidium, quando veritas aliter haberi non potest: & non vbi constat de delicto. & index aliter faciens tenetur, ac si esset homicida: & tanquam crudelis tenetur in syndicatu 3. nu. 2
tortura datur, vt tortus fateatur delictum, de quo conuincitur, ne per appellationem retardetur id, quod pronuntiatum fuerit: & ita seruat consuetudo 4 numero 3
tortura non est repetenda non existentibus nouis indicijs superuenientibus, & nisi indicia præfata essent multum vrgentia 43 nu. 25
tortura cessat vbi contra indicia aliquid vrget in contrarium 256 nu. 30
tortura non habet locum in regno vbi in causa non veniret imponẽda pœna vltra relegationem 224 nu. 12
tortura data absque indiciis facit insurgere præsumptionem violentiæ contra iudicem 94 nu. 10
tortura de facili adhibenda est in delictis nocturnis 80 numero 17
tortura potest dari homini malæ conditionis & famæ ex processu informatiuo 80 nu. 13
tortura regulariter non datur nobilibus 224 nu. 4. 235 nu. 9
tortura an habeat locum in furto minimo 94 nu. 16
torturæ species est carceratio: & ideò carceratus confessus, potest talis confessio dici violenta, & non spontanea 94 nu. 17
Ad torturam deuenitur in subsidium, deficientibus probationibus 192 nu. 7
Ad torturam non proceditur extantibus indiciis: vbi allegatur talis defensio quæ si esset probata, cessare debet tortura: sed eo casu debet differri 256 nu. 31
trahi seu intelligi quæ possunt in malum, & in bonũ, maximè aduersus sacerdotem, semper in bonum trahenda sunt, cùm semper capienda sit via, vt excludamus delictum 315 nu. 10
tractare quis non dicitur mulierem vt coniugem, si non tenet ipsam in lecto, & ad mensam in domo 53 numero 10
trepidatio & inconstantia, & titubatio facit indicium contra inquisitum 254 nu. 4
tria sunt specialia cõtra potestatem, cui carceratus pro crimine capitali aufugit: primo, quòd incumbit sibi onus probandi diligentiam, quòd carceratus casu aufugit. secundò quòd non liberatur exhibendo custodem carceris. Tertiò, quòd pro negligentia & culpa tenetur pœna capitis 252 nu. 16
tumultum popularem facientes puniuntur pœna capitali, nisi tumultus accidêt aliter euenisset ob aliquod factum, vt ex ciuili dissensione, & similibus 231 numero 1. 2
turpe est aliorũ scripta referre, vbi nihil habes aliquid additione dignum 314 nu. 1
tutela finita non potest vnus ex tutoribus rationem reddere, sed insimul omnes 507 nu. 2
tutor emens de pecunia pupilli, licet instrumentum conceperit nomine proprio, nihil obest pupillo 506 numero 3
tutor asserens se tutorem si obiicitur contra tutelam, & tamen fuit admissus vt tutor, censetur eius persona legitimata 432 nu. 28
tutor comparendo seu se subscribendo, aut alia faciendo nomine pupilli videtur sibi proprio nomine præiudicasse 475 nu. 12. 13. & idem testis vel notarius
tutor si quid fecit, aut scripsit vt tutor, in quo ius aliquod habeat, non videtur sibi proprio nomine præiudicasse 460 nu. 1
tutor rem pupilli palàm & bonafide emere non prohibetur 279 nu. 26
tutor representat pupillum, & ipse non dicitur tenere nec possidere 566 nu. 19
tutores possident nomine pupillorum quorum tutelam gerunt 507 nu. 1
tutrix non potest esse mulier, nisi sit mater vel auia, si tamen ipsæ voluerint, cùm virile sit officium 515 numero 12

VAriet as & contradictio inter plures in ipsorum dictis facit, vt torqueri possint. 12. nu. 5
varietas in principali non inducit indicium ad torturam 365 nu. 8. 9
varietas in principali non obest 44 numero 29
vassallus dicitur pars feudi 273 nu. 8
vassallus si in seruiendo pro domino expugnauit, & cepit aliquod castrum à posse hostium, licet in eo expenderit pro expugnatione, tamen ex quo tenetur seruire Regi, restituet castrum priori domino, & non recuperabit expensas 28 nu. 43
vassallus dici non potest qui nihil terræ tenet à domino 526 nu. 12
vassallus si pro consecutione gloriæ belligerando contra hostes, vt impetraret id, quod ab hostibus consequeretur non obligat illum, in cuius subuentionem accessit 28 nu. 45
vassallus si tẽpore guerræ notificat domino se impotentem, aut inermem si castrum ab hostibus sibi eripiatur, excusatur 26 nu. 10
vassallus dimittens dominum in prælio priuatur feudo, nisi periculum vitæ sibi videatur imminere, vel propter valetudinẽ sui: & ob parentum & affinium succursum: vel quia nescit iuuare dominum 27 numero 33
vassallus debet de necessitate interpellari à domino, & requiri de seruitio: nec tenetur vltrò se offerre 72 nu. 18
vassallus infirmus non potest arctari, vt personaliter seruiat domino 72 nu. 19
vassallus accedens ad hostes de loco infideli ad infidelem, non potest duci transfuga, seu hostis 73 numero 40
vassallus si quid fecerit contra dominum, per quod veniat feudo priuandus, si id per metum fecisse docuerit, excusabitur 27 nu. 30
vassallus si reliquit dominum in prælio, metuendo vim hostium, excusatur 27 nu. 31
vassallus tenetur impendere auxilium domino salua sua persona, & vita, quam præponere debet saluti domini 27 nu. 32
vassallus committens causam priuationis feudi, licet veniat feudo priuandus, tamen si id per metum fecerit, excusabitur 73 nu. 36
vassallus timens vim hostium si tamen vt euitaret periculum dimisit dominum in prælio periclitantem, excusatur 73 nu. 37
vassallus tenetur iuuare dominum salua sua persona & vita quam præponere debet saluti domini 73 numero 38
vassallus prætensus Baronis, qui confessus etiam cum iuramento teneri ad seruitia personalia ipsi Baroni, & quòd ipse sibi præstitit, & etiam quòd de hoc se obliget absque assensu Regio, non tenet talis confessio, nec obligatio 220 nu. 21
vassallus si non iurauit fidelitatem non est homo ligius, adeo quòd nec præstatio alicuius rei longo tempore facit ipsum esse vassallum, nisi præcedat causa obligationis, vt pro laborerio terræ, quod tenet à domino, & his similibus 325 nu. 9
vassallus non præsumitur, nec est ex eo quòd domicilium faciat in loco Baronis, nec ex hoc Baro ille habet in eum iurisdictionẽ, nec præsumitur quòd bona per ipsum possessa tenuerunt à Barone in feudum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

seu à prædecessoribus ipsius 525 nu.10
vassallus habens duos dominos, tenetur primo domino personaliter seruire: Nec posset replicare primo domino, & dicere, tu vadis contra alium dominum meum, cui etiam sum obligatus 214 nu.19.20
vassallus alienans feudum absque assensu domini, vt consistim redeat, non dicitur alienasse absque assensu, nec patitur pœnas alienantis eo modo 273 nu.5
vassallus qui non iurauit fidelitatem, non dicitur homo ligius, adeo quòd nec præstatio rei longo tempore facit ipsum esse vassallum, nisi præcedat obligationis causa 443 nu.26
vassallus nũ ex hoc quòd degat in aliquo loco, nec quod ibi domicilium faciat, erit vassallus 443 nu.27
vassallus non iurans fidelitatem non potest dici homo ligius: in tantum quòd nec præstatio alicuius rei longo tempore reddit aliquem vassallum, nisi præcedat causa obligationis, vt prolaboreris quod tenet à domino & similibus 294 nu.1
vassallus contrahens amicitiam cum inimico domini potest feudo priuari 310.nu.7
vassallus etiam cum iuramento non potest se obligare ad præstationem operarum suo domino 525 numero 6
vassalli non possunt compelli per dominos ad præstandum sibi collectas, vel angarias, vel quid aliud extraordinarium inconsulto principe, aliàs puniuntur 442 nu.13.14. Et ibidem de pœna
vassalli non possunt obligari ad seruitia personalia perpetua eorum vtili domino, seu alteri, absque assensu Regio, cùm solus Rex sit dominus personarum in præsenti Regno 291 nu.1.2
vassalli personaliter obligati non possunt deserere terram Baronis, & recedere 273 nu.8
vassalli soluentes iura fiscalia regi, non tenentur ad seruitia personalia eorum Baronibus seu dominis 220 numero 26
vassalli si opprimuntur ab eorum vtili domino, poterit Rex & sic directus dominus ipsos eximere à tali dominio etiam quòd ipsi vassalli oppressi non conquerantur 555 nu.17
vassallis licitum est, imò meritorium, dominum vassallos ipsos opprimentem occidere, ex quo aburitur dominio, quia sic facit se indignum dominari 555 numero 16.19
vbi timetur subornatio testium, licet iura transgredi 223 numero 12
vbi de libertate tractatur, semper pro eo præsumendum est 220 nu.16
vbi fuisset aliquid mandatum alicui, non tamẽ in atrocibus: licet acceptasset mandatum non sequuto effectu, non est in aliqua pœna 205.nu.15
vbi pœna pecuniaria dependeret ex delicto, si non habet in ære, luat in corpore 202 nu.23
vbi quis condemnatur ex indicijs, debet sententia minorari multum 225 nu.14
Et ibi vide multa probationum genera, & quæ dicitur probatio perspectiua, & quæ plenissima ad torturam, committitur arbitrio iudicis nu.15
vbi agitur de pœna criminali imponenda ex solo conatu, quis mitius puniatur arbitrio iudicis: Secus vbi lex in tali casu specificaret quantitatem pœnæ 210 numero 13
vectigal nouum instituens est in pœna legis Iuliæ de ambitu, etiam quod non exegerit 396 numero 23
vectigal nouum est meri imperij, & solius princeps imponere potest 396 nu.24
vectigal nouum imponens ciuitas, vel priuatus sine licentia Principis, ex quo assumit quod est Principis capitaliter punitur tanquam vsurpator regiæ iurisdictionis 396 nu.25
vectigal nouum constituens tenetur lege Iulia de ambit. 293 nu.2.3
Et ibi dicitur pœnam esse centum aureorum, & vbi vltra cõsuetum exegerit absque assensu principis, datur pœna perpetui exilij, nec sufficeret consensus, imò nec decretum totius vniuersitatis ibid.
vectigal nouum dicitur aut illud quod de nouo imponitur, aut illud quod vltra consuetum augeretur, vel diminueretur 393 nu.4
vectigalia noua violenter exercens tenetur lege Iulia de vi publica 393 nu.1
vendere si quis promiserit alicui rem, si eundem requirat, vt emat, sequuta negligentia & morę post dictam interpellationem per duos menses liberatur à promissione vendendi, & potest vendere cuicunque voluerit 303 nu.1
vendere si quis tenebatur ad tempus, si elapso termino requirit eum qui debebat emere, quòd soluat precium, ex quo paratus est vendere, non adiecto aliquo termino infra quem soluere debeat, intelligitur, dum tamen infra modicum tempus moram purgando soluerit 304 nu.5
vendere aliud est, & aliud promissio de vendendo 283 numero 5
vendens rem primò vni, constituendo se precario nomine possidere, & demũ secundo alteri simpliciter constituendo se possidere, & secundo tradidit possessionem, tamen primus erit præferendus quoad dominium, sed secundus quoad possessionem 559 numero 3
vendens sibiipsi palam, publicè, & bona fide, tenet & valet venditio, ex quo auctorari quis potest in facto proprio, vbi ius alterius non ladi tur 278 numero 24.25
venditor licet remanserit in possessione rei venditæ, si tamen conduxit ab emptore ex hoc non inducitur præsumptio simulationis, & valet contractus, tam emptionis, quàm locationis 484 nu.13
venditor eo tunc quòd concesserit titulum rei venditæ emptori videtur concessisse quousque possessionem rei prædictæ acquireret 483 nu.9
venditor si cauit in contractu inito cum emptore, quòd emptor ipse non potest in alium alienare, non ex hoc impediretur alienatio 282 nu.2
venenare volens aliquem, si non fecit nisi præparatoria, nec peruenit ad actum facti proximum, non debet nisi pœna extraordinaria puniri 90 nu.13
venenum vendens & emens puniuntur, & venenicrimen habet admistam proditionem in se 89 numero 3
veneni crimen, est grauius homicidio, & detestabile 89 nu.2
verbum, facomete pare, videtur commisisse arbitrio boni viri 319 nu.3
verbum

verbum vnum non potest mutare veritatem eius quod geritur 398 nu.7
verbum nullum in testamento debet esse absque ministerio aliquid operandi, si potest operari, imò nec aliqua syllaba, nec dictio 462 nu.12
verba generalia principis in priuilegio non debent tenaciter interpretari aut strictè 14 nu.3
verba prægnantia faciunt venire in alienatione, quæ alias non veniebant 509 nu.3
verba apposita in priuilegijs, videlicet, cum angarijs: & perangarijs: non disponunt, inducendo obligationem, nisi sit in illo loco angaria, sed videntur solùm concedere iurisdictionem in ea, quæ non competunt nisi concedantur baronibus 444 nu.29
verba apposita in concessione beneficij, videlicet, confisi de prudentia, sufficientia, idoneitate, & legalitate vestra, apparet fuisse habitum respectum ad personam cui facta est concessio 471 nu.6
verba vbi sunt dubia, earum interpretatio pertinet ad proferentem, qui si non declarauit, nihil operantur 561 nu.3
verba dubia seu ambigua semper debent interpretari per proferentem 561 nu.4
verba sunt intelligenda secundum communem intellectum & vulgarem vsum loquendi 561 nu.5
verba contrahentium nunquam trahi debẽt ad aliud, quàm ad id quod sonant 561 nu.6
verba dubia interpretari debent contra proferentem 561 nu.8
verba quando duplici modo intelligi possunt, semper interpretari debent contra se fundantem ex dictis verbis 561 nu.8
verba quando possunt verificari secundum naturalem intellectum, & secundum ciuilem, debent intelligi secundum naturalem 462 nu.11
verba non principaliter prolata ad vnum effectum, sed enunciatiua, non inducunt dispositionem 460 numero 2
verba videntur adiecta gratia demonstrationis, quando non essent iuncta verbo executiuo 463 numero 20
verba apta importare delictum & non delictum, in dubio interpretantur in non delictum, nisi ex communi vsu loquendi sonarent in delictum 403 numero 6
verba indifferenter prolata debent intelligi in potiori significatu 279 nu.1
verba vbi possunt ciuiliter & naturaliter intelligi, debent naturaliter intelligi 279 nu.4
verba nedum, verumetiam, & preces superioris inducunt iustum metum 430 nu.3
verba debent intelligi de primo actu tantùm, & non de pluribus 392 nu.6
verba & voces sunt earum quæ sunt in animo passionum notæ 462 nu.4
verba narratiua probant ita esse, prout narratur, quia princeps fundat se super narratione quam facit 455 numero 83
verba enunciatiua licet regulariter non inducant dispositionem, tamen quando proferuntur à principe, bene disponunt 455 nu.84
verba enunciatiua licet aliàs non disponant, tamen quando sunt iurata, inducunt dispositionem 455 numero 85
verba enunciatiua prolata à partibus non probant circa ea quæ non dependent à libera voluntate partium 550 nu.14
verba enuntiatiua licet inter contrahentes plenè probent, hoc intelligitur, quando agitur incidenter de eo, quod enuntiatur: sed si principaliter, illa non sufficiunt 226 nu.2
verba enuntiatiua licet aliàs probent inter contrahentes, attamen quando inter partes contigit dubitari in iudicio de illo enunciato in instrumento, tale instrumentum non probat illud enunciatum in eo 460 numero 3
verba enuntiatiua inducunt dispositionem, quando super eis fuisset interpositum iuramentum 226 numero 5
verba enunciatiua probant, vbi adesset iuramentum 461 numero 8
verba geminata principis demonstrant latissimam & enixam voluntatem ipsius 147 nu.13
verba gemmata, & prægnantia debent latiorem effectum inducere, quia ostendunt dispositionis latissimam, & enixam voluntatem 452 nu.45.546 numero 13
verborum inuolucrum effugit deliberatam mentem principis, & dicitur obreptitiè obtentum 528 numero 30
verborum geminatio multum operatur, quia demonstrant enixam voluntatem 356 nu.4
veriorum sermonum est, vt concordent rebus sensatis. Et quod distat à verisimili, est quædam falsitatis imago. & contra id quod non est verisimile, non debet quis audiri 154 nu.1.2
verisimile tollitur per aliud magis verisimile 46 numero 11
verisimile si quid non est, iudex non debet fidem dare 377 nu.15.535 nu.37
veritas ex multis consistit in paucis, & multitudo restringitur, quia onerosa est & nihil habet honesti 476 numero 1
veritatis fides verborum adminicula non desiderat 605 numero 1.559.nu.1
veritatem præhonorare sanctum est, & quòd magnus est Cæsar, sed maior est veritas 261 num.7. vsque ad numerum 23
vestes festiuæ & iocalia non præsumuntur donata vxori, sed fiunt vt magis ornata se conferat, ideo semper veniunt in restitutione 425 nu.2
via publica dicitur cuius solum publicum est 501 numero 4
villa quælibet potest dictam gabellam imponere 394 numero 7
vis iudicis sine iuris ordine procedentis æquiparatur vi à priuato commissæ 536 nu.39
vis verborum ponderanda est, & vis sermonis seruãda 462 numero 3
vis tunc dicitur cum armis inferri, quãdo constat quòd ad offendendum alium quis arma teneat. & sic qui allegat quòd causa offendendi arma deferebat, probare debet 332 nu.14
vis publica tunc dicitur inferri, quando arma interuenerunt ad offensionem accusantis 332 nu.15
vis publica commissa dicitur, etiam si vnus solus insultum

Universidad de Deusto
Biblioteca

tum commiserit : & poterit exigi pœna portationis armorum, & pœna legis Iuliæ de vi publica 138 numero 2.3
vim faciens solus, siue hominibus coactis, vel armatis, eodem edicto tenetur 112 nu.3
vinco vincentem te, fortius vinco te 472 nu.18
violentia qualibet, quæ fit, punitur lege iulia de vi publica, si cum armis : & lege iulia de vi priuata, si sine armis 112 nu.5
violentia aliud est, & aliud est actus violentiæ 232 numero 8
Pro violentia expulsiua non reperitur prodita accusatio criminalis, sed iniuriarum, vel simile 232 numero 9
violentiæ præsumptio oritur ex confessione carcerati extorta ab ipso, in qua fatetur delictum: quia præsumitur extortæ 102 nu.13
violentiam non dicitur committere, si vnus solus faciat iniuriam alicui sine armis, nisi id faciat hominibus coadunatis 112 nu.2
Ex violentiæ præsumptionibus nemo damnari potest vltimo supplicio: sed temperanda est sententia 235 numero 8.10
virgo vel vidua postquam fuit stuprata, & sic à principio fuit delictum ex cohabitatione continuata, non purgatur, sed augetur delictum 201 nu.18
virgo, nec vidua honestæ vitæ potest esse concubina: quia cum eis contraheretur stuprum, & non concubinatus: nisi ab initio intercesserit protestatio 20 numero 6
virtus legum est in adaptatione de similibus ad similia 476 numero 1
visitator ea quæ sunt Christi, & non sua exquirere debet 567 nu.1
visitator quando ad restitutionem teneatur 568 numero 15
visitator non potest procurationem in pecunia accipere pro visitatione, etiam ratione cuiusuis sed in victualibus tantum 578 nu.16
visitator patriarcha, vel archiepiscopus quando ab ingressu ecclesiæ arceantur 568 nu.17. & quando fiant irregulares. ibidem
visus in loco homicidij redditur suspectus, adeò vt torqueri potest, quando consuetus est similia facere, & ibidem conuersari, & si esset malæ famæ 367 numero 27.28
vita præcedens inquisiti, & indicia magnam partem conferunt ad præsumendum 94 nu.13
vitium paternum non nocebit filio, sed filius virtuosus fuerit 302 nu.2
vniuersitas nulla debet esse melioris conditionis, nec magis priuilegiata, quàm sit fiscus, mulier, vel minor 405 nu.3
vniuersitas tota non potest procedere ad derogationem illius ordinationis quæ fuit facta in honorem, & vtilitatem ecclesiæ siue vniuersitatis 398 nu.11
vniuersitas quælibet est adeo priuilegiata, sicut minor, mulier, & pupillus: & comparatur pupillo. Et vniuersitas quælibet debet restitui non minus, quàm pupilla 405 nu.6.7
vniuersitas etiam post conclusum in causa admittitur in criminalibus per restitutionem in integrum 405 numero 8
vniuersitas ex causa iusta potest gabellam imponere absque principis licentia 394 nu.8
vniuersitas non posset gabellam imponere etiam quòd de ea vellet facere donum principi, seu eius officialibus 394 nu.9
vniuersitas tenetur reddere sua locatuta: alias tenetur resarcire damna passis, nisi probet se summã diligentiam adhibuisse 45 nu.4.5
vniuersitas vel priuatus si habet ex antiqua consuetudine ius imponendi collectas, seu nouas gabellas, ipsas imponere potest 396 nu.26
vniuersitas quælibet seu castrum potest imponere gabellam animalibus delatis causa commercij 396 numero 27.28
Et pariter animalibus, transeuntibus per eius territorium. ibidem
vniuersitas aduersus fatalia decursa restituitur in integrum ex causa superuenientis mortis sui procuratoris 558 nu.7
vniuersitas non obstante iuramento sui ciuis potest inuito ipso iurante eundem defendere, vt non fiat præiudicium vniuersitati 399 nu.16
vniuersitatis maior pars non potest statuendo tollere ius semel vniuersitati quæsitum, nec aliquod inferre præiudicium 398 nu.9
vniuersitatis maior pars non potest statuere contra id quod prius concorditer ordinatum fuit ab omnibus 398 nu.10
vniuersitates regni pro commodiori solutione fiscalium functionum virtute regiæ pragmaticæ Serenissimi Regis Ferdinandi primi possunt sibi imponere datia seu gabellas pro eius arbitrio 394 nu.5
volo, verbum hoc, an inducat dispositionem in contractibus, & an in vltimis voluntatibus 356 numero 1.2.3.5
volens pro vsu proprio domum communem inhabitare inuito socio præfertur, vbi non haberet aliam habitationem pro vsu proprio, sta quòd vsus fuerit inopinatus 358 nu.7
voluntas magis declaratur ex actis quàm ex verbis 25 numero 3
voluntas patris in testamento facit cessare omnis fraudis suspicionem 503 nu.2
voluntas præsumitur durare 384 nu.36
voluntas testatoris licet sit seruanda, non erit tamen seruanda, quando veniret in derogationem legis aliud disponentis, vnde quando lex vult vnum, & testator disponit aliud, statur legi aliter disponenti 503 nu.4.5
voluntas datur ex verbis intelligi, vbi multa cum multa cumulata circa hæc 237 nu.16
voluntas intelligitur rebus sic stantibus, & in eodem statu permanentibus 465 nu.19
vsufructuarius potest repetere à proprietario expensas vtiles quas fecit pro re quam vsufructuarius consequitur 502 nu.4
vtilitas contractus alienationis satis apparet eo tunc quòd de contrario non liquet 316 nu.2
vulnerare non possum gladio insultantem mecum baculo, si poteram aliter me defendere : prout in dubio præsumendum est me aliter defendere posse 156 nu.3
vulnerans si accusatus fuit de vulnere, & petitum puniri, dicitur criminaliter actum : & videtur petitum

tum de lege cornelia condemnari 128 nu.13
vulneratus si adhibuit medicum ignarum, & bibit vinum purum, & alia contra regulam medicinæ secit dum vulnus esset in capite, facit vt vulnerans non teneatur de morte secuta 242 nu.11
vulneratus, quòd decesserit ex vulnere, probatur ab effectu: videlicet, quòd mortuus est: & sic exitus acta probat 242 nu.10
vulneratus si facit ordinatam vitam, facit vt mors secuta sibi imputetur 242 nu.13
vulneratus non dicitur mortuus ex vulnere, si non obseruauit regulas medici, & sua culpa perit 6 nu.6
vulneratus ad mortem dicitur ille, qui secundum regulas medicinæ non potest euadere, vel cum magna difficultate 6 nu.4
Quod vulneratus seu percussus in loco periculoso non sit mortuus ex vulnere, probatio huius negatiuæ est multum difficilis 6 nu.5
vulneratus debet ipse se curari facere, & si non adhibuit sibi salutifera, non excusatur 127 nu.5
vulneratus si aliquis fuit pluribus vulneribus sibi datis per plures & moritur, nec scitur, cuius ictu perierit, facit omnes teneri de homicidio 10 nu.1
Si vnus vulnerauit non letaliter, & alius letaliter percussit, & occidit: ille qui intulit vulnus non letale, tenetur de ope præstita vulneranti letaliter, & sic occidenti 10 nu.2
Idem est habendum pro statuto seu expresso, de quo si fuisset quis interrogatus, idem respondisset seu statuisset 16 nu.3.4
vulnerato si superuenit febris post multos, & plures dies à die illati vulneris, adeò quòd moritur, dicitur ex febre superueniente mortuus, & non ex vulnere 7 nu.9.10.11
vulnus in dubio præsumitur letale, & in dubio vulnerans tenetur de occiso, cùm euentus mortis sequuta id ostendat, & tamen totum hoc consistit in arbitrio iudicis 127 nu.3
vulnus mortale dicitur, quando apparuit in vulnerato signum mortale tempore vulneris, vel infra paucos dies 6 nu.7.8
vulnus ex quo quis decessit si non adparuit de se mortale, debet saltem pœna mitigari 7 nu.13
vulnus potest iudicari mortale & non mortale, ex iudicio medicorum 242 nu.12
vulnus tunc dicitur mortale, quando secundum regulas medicinæ percussus non potest euadere mortem, vel cum magna difficultate 241 nu.7
vulnus an sit mortale necne, non possunt hoc deponere, nisi medici 242 nu.8
vulnus si probatur fuisse mortale, non iuuant probationes, quòd ob malam curam vel negligentiam decesserit 128 nu.11
Interpretis vnius dicto statur, quando alij non interfuerint 128 nu.12
vulnus quando est in loco periculoso, & medicus refert esse mortale, tunc probatio negatiua, videlicet, quòd non decesserit ex vulnere, est valde difficilis 127 n.4
Si super vulnere medici examinati diuersimodè deponunt, eo casu iudicatur contra vulneratem: & præsumitur ex vulnere decessisse 128 nu.6
vxor quando mittitur in possessionem bonorum viri pro dote, licet sibi computet fructus bonorum in sortem, & sic in dotem, tamen secus erit, quando mitteretur in possessionem in casu inopiæ viri: quia tunc fructus cederent ipsi mulieri 466 nu.18
vxor mortuo viro si administrauit bona mobilia, & alia, non reddito computo & ratione ipsorum bonorum, non potest vti retentione bonorum quondã viri, & ibi narratur quæ requirantur concurrere 474 numero 9
vxor potest repetere dotes, id est, assecurationem dotium suarum, dum vir ob delictum aufugit, & vadit vagando 133 nu.4
vxor habet bona mariti hypothecata pro dotibus suis, & nedum pro dotibus, sed etiam pro alimentis, præsertim quando mulier est pauper, & non habet vnde se alat: etiam quod nullam dotem dedisset 133 nu.5
vxor debet alimentari à viro, etiam quòd nullam sibi dotem constituisset seu assignasset 134 nu.6
vxor cùm habeat hypothecam in bonis viri pro suis dotibus, propter dictam hypothecam competit sibi electio in dictis bonis 134 nu.7
vxor vbi præsumeret de morte viri, qui accesserat ad longinquas regiones, & diu absens stetisset, per solam famam publicam de eius morte posset procul dubio secundo nubere 360 nu.1.2.4
vxor agens virtute legati non tenetur probare rem illam fuisse in bonis ipsius testatoris legantis, sed processisse à testatore duntaxat 474 nu.5
vxor post mortem viri potest remanere in possessione bonorum viri hypothecatorum sibi pro suis dotibus, & iuribus dotalibus pro quibus vti potest retentione in eis 474 nu.6.7. Maximè vbi mulier ipsa declarasset animum suum velle illa pro dote retinere ibid.
vxor habet hypothecam in bonis viri virtute dotium suarum, & successiuè competit sibi electio 464 nu.1 465 nu.2
vxor ob vergentiam viri ad inopiam potest aduocare pro iuribus suis dotalibus, & dote, bona viri etiam emphyteutica 465 nu.3
vxor non potest constante matrimonio dotem repetere, nisi viro vergente ad inopiam, vel vagante per mundum 433 nu.13.14
vxor nedum cohabitans viro præsumitur scire facta sui viri, verùm & quilibet consanguineus, præsumitur scire facta sui consanguinei 433 nu.6
vxor se obligans insimul cum viro etiam quòd maritus apparet sólium fideiussisse pro ea, non ex hoc poterit insolidum conueniri, nisi probatur in sui vsum conuersum, & ipsam recepisse 426 nu.5
vxor non potest testificari pro viro 29 nu.4
vxores duas ducens eodem tempore viuentes, non debet decapitari, sed pœna stupri suprà dicta puniri, subdit in hoc esse aduertendum : quia multi iudices errant 227 nu.2

FINIS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Series chartarum huius voluminis.

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t v x y z. A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.
Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii.

Omnes sunt terniones, præter I i, qui est duernio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca